Õ'âkɨ̃ hɨ yeere uúkũri turi Tukano

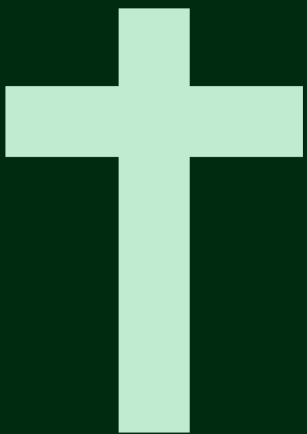

New Testament in Tucano (BR:tuo:Tucano)

Õ'âkɨ̃ hɨ yeere uúkũri turi Tukano
New Testament in Tucano (BR:tuo:Tucano)

copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tucano

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Tucano [tuo], Brazil

Copyright Information

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tucano

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2020-12-01

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023
00ebd04f-7b0d-5a72-9407-eb53ae2bd086

Contents

FRT 1
Prefacio 2
GÉNESIS 3
ÉXODO 93
JOSUÉ 136
JUECES 165
RUT 190
ESTER 197
JONÁS 205
SAN MATEO 209
SAN MARCOS 281
SAN LUCAS 325
SAN JUAN 400
HECHOS 451
ROMANOS 520
1 CORINTIOS 550
2 CORINTIOS 578
GÁLATAS 596
EFESIOS 608
FILIPENSES 619
COLOSENSES 626
1 TESALONICENSES 633
2 TESALONICENSES 639
1 TIMOTEO 643
2 TIMOTEO 651
TITO 657
FILEMÓN 661
HEBREOS 663
SANTIAGO 687
1 PEDRO 695
2 PEDRO 705
1 JUAN 710
2 JUAN 717
3 JUAN 718
JUDAS 719
APOCALIPSIS 722
OTH 754
Glosario 755

Õ'acʉ̃ Yere Ucũrĩ Turi
El Nuevo Testamento y La versión parcial del Antiguo Testamento en tucano de Colombia

[tuo]

Primera Edición del Nuevo Testamento
© 1988, Sociedad Bíblica Internacional

Edición revisada del Nuevo Testamento
y versión parcial del Antiguo Testamento
© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Edición para la Web
© 2015, Wycliffe Bible Translators, Inc.

www.ScriptureEarth.org

Licencia Creative Commons (Reconocimiento-NoComercial-SinObraDerivada 3.0 Unported)
Compartir — Usted es libre de copiar, distribuir y comunicar públicamente la obra.
Reconocimiento — Debe reconocer los créditos de la obra.
No comercial — No puede utilizar esta obra para fines comerciales.
Sin obras derivadas — No se puede alterar, transformar o generar una obra derivada.
http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0

Índice
los libros del Nuevo Testamento

página

PREFACIO

Õ'acũ ye queti oja'que papera turiri pecasã ye me'rã peje ni'i. (Dios Habla Hoy, Reina Valera, Nueva Versión Internacional, Nacar Colunga, etc.) Te turirinʉcũ ni'cãrõnojõ wãmenojõrẽ, macãrĩnojõrẽ, ũrũpagʉnojõrẽ, ditararinojõrẽ, dianojõrẽ ojatisama.

Ejemplo: Juã wãmeyeri masũ pacore apeye pũrĩpʉre Isabel ojano'o. Apeye pũrĩ pe'ema tja Elisabet ojasama. (Lc 1.5)

Abrahã pacʉre apeye pũrĩpʉre Térah ojano'o. Apeye pũrĩ pe'ema tja Taré ojasama. (Gn 11.27)

****

Dasea ye me'rã nipe'tirã ni'cãrõnojõ ucũtisama. Ape curua mejẽcãcure ojasama. Ma'mapjia, bʉcʉrãcure, bʉcʉrã waro mejẽcãcure ucũsama. Apeye ucũse yoa ni'i. Ãpẽrã ni'cã uurore nipe'tise letrari me'rã ucũsama. Ãpẽrã ti uuroreta tja dʉjacurero ucũsama.

Ejemplo: Ãpẽrã "ũtãpaga" nisama. Ãpẽrã ti uuroreta tja "ũtãpáá" nisama. Na "g" marĩrõ ucũsama. Nipe'tise ucũse "-paga" me'rã yapatisere, ãpẽrã "-páá" se'saro ucũsama. Apeye "-pagʉ" me'rã yapatisere, ãpẽrã "-paʉ" nisama.

Ejemplo: Ãpẽrã "ãrũpagʉ" nisama. Ãpẽrã ti uuroreta tja "ãrũpaʉ" se'saro nisama.

A'ti papera turipʉre nipe'tise letrari me'rã ojano'o.

Apeye ejemplos: Ãpẽrã "quẽ'rã" nisama. Ãpẽrã ti uuroreta "jẽrã" nisama. Ãpẽrã "ojopʉ" nisama. Ãpẽrã "yujupʉ" nisama. Ãpẽrã "tocõ'rõ" nisama. Ãpẽrã "tocã'rõ" nisama. Ãpẽrã "a'mase" nisama. Ãpẽrã "e'mase" nisama.

Peje apeye ucũse a'te weronojõ mejẽcãcure ucũno'o. Mʉsãnʉcũ ucũwʉaronojõta bu'eya.

****

A'ti papera turipʉre Éxodo, Josué, Jueces, Ester nipe'tise capitulori, versículori ojape'ono'ña marĩ'i.

Génesis

A'ti pũrĩ a'tiro weero ojano'pã nise ni'i

Génesis Õ'acʉ̃ cʉ̃ ucũse ojamʉ'tãca pũrĩ ni'i. Ne waro bajua, ninʉ'cã'que cjasere wereri pũrĩ ni'i. Génesis pʉaro dʉcawati'i. Nimʉ'tãrõ Õ'acʉ̃ a'ti nucũcã, ʉ'mʉse bajurẽnʉ'cã'que, tojo nicã masãrẽ cʉ̃ bajurẽnʉ'cã'que cjasere were'e. (Capítulos 1–11)

Õ'acʉ̃ Abrahãrẽ "Mʉ'ʉ macʉ̃, mʉ'ʉ põ'rã, mʉ'ʉ pãrãmerã nituriarã dia pajiri maa sumuto cjase nucũpori weronojõ pãjãrã nirãsama. Mʉ'ʉ me'rã nipe'tirã a'ti nucũcãcjãrãrẽ añurõ wa'acã weegʉti", nicʉ niwĩ. Cʉ̃ "Tojo wa'arosa'a" ní'caronojõ wa'a, Abrahã pãrãmi nituriagʉpʉ Jesucristo nimi.

Abrahã, Isaa, Jacob, José na catiri ʉmʉco na weeseti'quere were'e. Na nima ʉpʉtʉ ucũno'rã Génesipʉre. (Capítulos 12–50)

Õ'acʉ̃ Jacob wãmerẽ Israe dʉcayucʉ niwĩ. Jacob cʉ̃ wãmerẽ dʉcayu, cʉ̃ põ'rã me'rã Israe curuacjãrã nʉ'cãcãrã niwã. Ti curua nidecoti'i yujupʉ.

A'ti pũrĩ Génesire Moisé ojacʉ niwĩ.

Ʉ'mʉse, a'ti di'tare ne waro Õ'acʉ̃ cʉ̃ weenʉ'cã'que ni'i

1 Ne waro Õ'acʉ̃ ʉ'mʉse, tojo nicã di'tare bajurẽcʉ niwĩ.

2 Titare di'ta ne bajuticaro niwʉ̃. Tojo weero ne apeyenojõ marĩcaro niwʉ̃. Aco dia'cʉ̃ nipe'tiropʉ nicaro niwʉ̃. Tojo nicã na'itĩ'arõ nicaro niwʉ̃. Espíritu Santu aco bu'ipʉ wʉʉcusiacʉ niwĩ.

3 Õ'acʉ̃ tere ĩ'agʉ̃, a'tiro nicʉ niwĩ: "Bo'reyuse niato", nicʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo nicãta, bo'reyua wa'acaro niwʉ̃.

4 Te bo'reyuse añuse nicã ĩ'agʉ̃, "Añu'u", nicʉ niwĩ. To be'ro bo'reyusere dʉcawaacʉ niwĩ.

5 Tere dʉcawaagʉ, a'tiro wãmeyecʉ niwĩ. Bo'reyusere "ʉmʉco", na'itĩ'asere "ñami" wãmeyecʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo níca be'ro ʉmʉco, ñami nʉ'cãcaro niwʉ̃. Ticʉseta weecʉ niwĩ Õ'acʉ̃ ne nʉ'cãrĩ nʉmʉrẽ.

6 Tere wééca be'ro ape nʉmʉ pe'e, te acore ĩ'agʉ̃, Õ'acʉ̃ a'tiro nicʉ niwĩ: "Acore dʉcawaaroʉa'a. Apeye ʉ'mʉsepʉ, apeye nucũcãpʉ tojato", nicʉ niwĩ.

7 Cʉ̃ ní'caronojõta acore dʉcawaacʉ niwĩ. Apeye ʉ'mʉsepʉ, apeye nucũcãpʉ tojacaro niwʉ̃.

8 Ʉ'mʉarõpʉ o'mecurari nirõpʉre "ʉ'mʉse" wãmeyecʉ niwĩ. A'tere weecʉ niwĩ Õ'acʉ̃, ni'cã nʉmʉ be'ro cja nʉmʉrẽ.

9 Ape nʉmʉrẽ Õ'acʉ̃ "Di'ta boposãjã bajuato nígʉ̃, aco ʉ'mʉse docapʉ nise ni'cãrõpʉta nerẽato", nicʉ niwĩ. Cʉ̃ ní'caronojõta wa'acaro niwʉ̃.

10 Te boposãjã'quere ĩ'agʉ̃, "di'ta" wãmeyecʉ niwĩ. Aco ni'cãrõ me'rã nerẽ'quere "dia pajiri maajo" wãmeyecʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ te cʉ̃ wee'quere ĩ'agʉ̃, "Añu'u", nicʉ niwĩ.

11 Te nipe'tise añurõ bajucã ĩ'agʉ̃, "Di'tapʉre no'o nise pĩ'rĩato. No'o nipe'tise otese cape o'osenojõ, tojo nicã yucʉpagʉ nipe'tise dʉcatise cape o'osenojõ pĩ'rĩato. Tojo weero te dʉcata pĩ'rĩturiarosa'a", nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃. Cʉ̃ tojo ní'caronojõta wa'acaro niwʉ̃.

12 Di'tapɯre no'o otese cape cɯosenojõ pĩ'rĩ, dɯcaticaro niwɯ̃. Tojo nicã
pacase yucɯpagɯ quẽ'rã pĩ'rĩ, dɯcaticaro niwɯ̃. A'te cɯ̃ wee'quere ĩ'agɯ̃,
"Añu'u", nicɯ niwĩ.
13 A'tere weecɯ niwĩ Õ'acɯ̃ pɯa nɯmɯ be'ro cja nɯmɯrẽ.
14 I'tia nɯmɯ be'ro Õ'acɯ̃ nicɯ niwĩ tja: "Ʉ'mɯsepɯre sĩ'ose cũurõɯa'a.
Tojo weecã, ɯmɯcore, ñamirẽ dɯcawaarosa'a. Te me'rã ĩ'amasĩno'rõsa'a
ɯmɯcori, ñamirĩ, cɯ̃'marĩ, pu'ecɯri wa'asere.
15 A'te di'tare sĩ'oatje ɯ'mɯsepɯ nirõsa'a", nicɯ niwĩ Õ'acɯ̃. Cɯ̃
ní'caronojõta tojacaro niwɯ̃.
16 Tojo weegɯ Õ'acɯ̃ pɯarã mujĩpũa weecɯ niwĩ. Ni'cɯ̃ mujĩpũ pajigɯ
ɯmɯcore sĩ'oacjɯre, apĩ cã'gɯ̃acã ñamirẽ sĩ'oacjɯre weecɯ niwĩ. Ñocõa
quẽ'rãrẽ weecɯ niwĩ.
17-18 Cɯ̃ a'ti di'tare sĩ'oato nígɯ̃, narẽ ɯ'mɯsepɯ cũucɯ niwĩ. Bo'reyusere,
na'itĩ'asere dɯcawaagɯ, tojo weecɯ niwĩ. Te sĩ'ose añuse nicã ĩ'agɯ̃,
"Añu'u", nicɯ niwĩ.
19 A'tere weecɯ niwĩ Õ'acɯ̃ i'tia nɯmɯ be'ro cja nɯmɯrẽ.
20 Ba'paritise nɯmɯrĩ be'rore Õ'acɯ̃ apeye bajurẽnemocɯ niwĩ tja.
A'tiro nicɯ niwĩ: "Diapɯre wa'i, no'o nirãnojõ nirãsama. Na pãjãrã
masãputirãsama. Tojo nicã ɯ'mɯarõpɯre mirĩcɯ̃a wɯɯrã nirãsama", nicɯ
niwĩ.
21 Cɯ̃ ní'caronojõta wa'acaro niwɯ̃. Pacarã dia pajiri maapɯ nirã̃, tojo
nicã wa'i, ãpẽrã nipe'tirã diapɯ nirãnojõrẽ, nipe'tirã wa'icɯrã wɯɯrãrẽ
bajurẽcɯ niwĩ. Tu'ajatojanɯ'cõ, "Añu'u", ni ĩ'acɯ niwĩ.
22 Narẽ añurõ wa'ato nígɯ̃, a'tiro nicɯ niwĩ: "Põ'rãti weetjĩarã,
nipe'tiropɯ ɯ'mɯarõpɯ, tojo nicã maarĩpɯre tuuse'sanɯ'cãrã wa'aya", nicɯ
niwĩ.
23 A'tere weecɯ niwĩ Õ'acɯ̃ ba'paritise nɯmɯrĩ be'ro cja nɯmɯrẽ.
24 Ni'cãmocɯse nɯmɯrĩ be'rore Õ'acɯ̃ a'tiro nicɯ niwĩ tja: "Di'tapɯre
wa'icɯrãrẽ cũugɯ̃ti. Na nɯcũcjãrã, ecarã, bɯarã, nucũcãpɯ sĩ'cõsijarã
nirãsama", nicɯ niwĩ. Cɯ̃ ní'caronojõta wa'acaro niwɯ̃.
25 Tojo weegɯ wa'icɯrã nɯcũcjãrã, ecarã, bɯarã, nucũcãpɯ sĩ'cõsijarãrẽ
da'recɯ niwĩ. Narẽ ĩ'agɯ̃, "Añu'u", nicɯ niwĩ.
26 Cɯ̃ nipe'tise wééca be'ro a'tiro nicɯ niwĩ: "Ni'cɯ̃ masɯ̃ marĩ weronojõ
niseti, bajugɯre da'rerã. Tɯ'omasĩse cɯogɯ nigɯ̃sami. Cɯ̃ wa'i, mirĩcɯ̃a,
wa'icɯrã ecarã, nɯcũcjãrã, bɯarã, nucũcãpɯ sĩ'cõsijarã, nipe'tirã a'ti
nucũcãpɯ nirã̃ bu'ipɯ dutigɯ nigɯ̃sami", nicɯ niwĩ.
27 Õ'acɯ̃ masɯ̃rẽ da'regɯ, cɯ̃ weronojõ niseti, bajugɯre weecɯ niwĩ.
Ʉmɯ, numio da'recɯ niwĩ majã.
28 Narẽ a'tiro nicɯ niwĩ:
"Mɯsãrẽ añurõ wa'ato.
Pãjãrã põ'rãti masãputiya.
Nipe'tiropɯre tuuse'sanɯ'cãña.
Mɯsã a'ti di'ta wiorã nirãsa'a.
Wa'ire, mirĩcɯ̃arẽ, nipe'tirã wa'icɯrãrẽ dutirãsa'a."
29 Be'ro narẽ ninemocɯ niwĩ: "No'o ba'ase otese peri cɯosenojõrẽ,
yucɯdɯca dɯcatisenojõrẽ mɯsãrẽ o'o'o. Te mɯsã ba'ase nirõsa'a.
30 Apeye quẽ'rãrẽ, nipe'tirã wa'icɯrã, wɯɯrã, nucũcãpɯ sĩ'cõsijarã,
nipe'tirã catise cɯorãnojõ tá, tojo nicã pũrĩ ya'sasere ba'arãsama. Narẽ
tere cũu'u", nicɯ niwĩ Õ'acɯ̃. Cɯ̃ ní'caronojõta wa'acaro niwɯ̃.

31 Te nipe'tise cũ wee'quere weetu'ajanʉ'cõ, “Añubutia'a”, ni ĩ'acʉ niwĩ.
Tocã'rõta weecʉ niwĩ Õ'acũ ni'cãmocʉse nʉmʉrĩ be'ro cja nʉmʉrẽ.

2

1 Ʉ'mʉse, tojo nicã a'ti di'tare Õ'acũ nipe'tise cũ wee'quere tu'ajanʉ'cõcʉ
niwĩ.
2 Nitʉori nʉmʉrẽ, cũ nipe'tise wééca be'ro soocʉ niwĩ majã.
3 Tojo weegʉ Õ'acũ a'tiro nicʉ niwĩ: “Nitʉori nʉmʉ yʉ'ʉ weemʉ'tã'que
nʉmʉrĩ weronojõ nisome. Ya nʉmʉ, yʉ'ʉ soodutiri nʉmʉ nirõsa'a. Ti
nʉmʉ añurĩ nʉmʉ nirõsa'a”, ni cũucʉ niwĩ Õ'acũ.
4 Ʉ'mʉse, di'ta nipe'tise Õ'acũ cũ wee'que a'tiro weeno'caro niwũ.

Õ'acũ ʉmʉrẽ, tojo nicã numiorẽ bajurẽ'que ni'i

Ne waro Õ'acũ a'ti di'ta, ʉ'mʉsere wéégʉ,
5 maata acoro pejacã weeticʉ niwĩ. Tojo weero ne no'o nisenojõ
pĩ'rĩticaro niwũ. Di'tare da'ragʉ quẽ'rã marĩcʉ niwĩ.
6 Tojo nimicã, aco di'tapʉ nise wijati, di'tare puocaro niwũ.
7 Õ'acũ masũrẽ bajurẽgũ, di'ta me'rã da'recʉ niwĩ. Tojo weegʉ cũrẽ
catise o'ogʉ, ẽ'quẽapʉ putisãacʉ niwĩ. Cũ tojo weecãta, catinʉ'cãcʉ niwĩ.
8 Cũrẽ tojo wééca be'ro Edẽ wãmetiropʉ, Õ'acũ ni'cã wese cũrẽ
da'rebosacʉ niwĩ. Mujĩpũ mʉjãtiro pe'e nicaro niwũ. Topʉ cũ ʉmʉrẽ,
cũ da're'cʉre cũucʉ niwĩ.
9 Ti wesepʉ peje yucʉpagʉ añuse ba'ase dʉcatisepagʉre pĩ'rĩcã weecʉ
niwĩ. Tepagʉ añusepagʉ bajucaro niwũ. Ti wese decopʉre pʉagʉ nicaro
niwũ. Ni'cãgũ catinu'cũse o'ocjʉ nicaro niwũ. Apegʉ pe'e tʉ'omasĩsere
o'ocjʉ nicaro niwũ. Tigʉ dʉcare ba'arã, “A'tiro weese añu ni'i, a'te ña'a
ni'i”, ni tʉ'omasĩse o'ocjʉ nicaro niwũ.
10 Edẽpʉre ni'cã maa nicaro niwũ. Ti wese deco yʉ'rʉtẽrĩwã'cã,
ba'paritise maarĩ dʉcawaticaro niwũ.
11 Nimʉ'tãrĩ maa Pisón wãmeticaro niwũ. Ti maa nipe'tiro Havila
wãmetiropʉre o'mabʉrocaro niwũ. Topʉ peje uru
12 añuse nicaro niwũ. Topʉre añuse yucʉ ʉ'mʉtisepagʉ, tojo nicã
ũtãperi wapabʉjʉse peri ónice wãmetise peri nicaro niwũ.
13 Ape maa pe'e Gihón wãmeticaro niwũ. Ti maa nipe'tiro Cus wãmetiri
di'tare yʉ'rʉtẽrĩcaro niwũ.
14 Ape maa Tigris wãmeticaro niwũ. Ti maa Asiria wãmetiro mujĩpũ
mʉjãtiro pe'e o'mabʉrocaro niwũ. Ape maa Éufrates wãmeticaro niwũ.
15 Õ'acũ masũrẽ ti wesere cũúgũ, te otesere co'tedutigʉ, a'tiro ni werecʉ
niwĩ:
16 “A'ti wese cjase nipe'tise yucʉdʉcare ba'agʉsa'a, ba'agʉ pe'e.
17 Tepagʉ wa'teropʉre ni'cãgũ ni'i. Tigʉ dʉcare ba'aticã'ña. Tigʉ añuse,
ña'asere masĩse o'ocjʉ ni'i. Tigʉ dʉcare ba'agʉ, ti nʉmʉta wẽrĩgũsa'a”,
nicʉ niwĩ.
18 Be'ro Õ'acũ nicʉ niwĩ: “Masũ ni'cũta nicã, añuwe'e. Cũrẽ ba'pati,
weetamuacjore weegʉti”, nicʉ niwĩ.
19-20 Õ'acũ ne waropʉre wa'icʉrãrẽ, mirĩcũarẽ di'ta me'rã da'recʉ
niwĩ. Be'ro narẽ wãme õ'oato nígũ, masũ tiropʉ miacʉ niwĩ. Õ'acũ
cũ duti'caronojõta weecʉ niwĩ. Nipe'tirã ecarã, mirĩcũa, wa'icʉrã

nɯcɯ̃cjãrãrẽ wãme õ'ocɯ niwĩ. Tojo weerã cɯ̃ õ'o'que wãme me'rã tojacãrã niwã. Ã'rã pãjãrã nimicã, ne ni'cõ cɯ̃rẽ ba'pati weetamuacjo marĩco niwõ.
21 Tojo weegɯ Õ'acɯ̃ cɯ̃rẽ cãrĩyɯ'rɯcã weecɯ niwĩ. Cɯ̃ cãrĩrĩ cura, ni'cã paatipa'maca õ'arẽ miicɯ niwĩ. Miitoja, ti õ'a cɯ̃ mii'carore añurõ bi'acã'cɯ niwĩ.
22 Ti õ'a me'rã cɯ̃rẽ weetamuacjore da'recɯ niwĩ majã. Co numiorẽ da'retojanɯ'cõ, miiti, cɯ̃rẽ ĩ'ocɯ niwĩ.
23 Cɯ̃ core ĩ'agɯ̃, pũrõ e'catise me'rã ĩ'acɯ niwĩ. Tojo weegɯ a'tiro nicɯ niwĩ:
"A'tigo pũrĩcã, ye di'i, ya õ'a me'rã da'reno'co nimo. Co ɯmɯpɯre miino'co niyugo, 'numio' pisuno'gõsamo", nicɯ niwĩ.
24 Tojo weegɯ ɯmɯ cɯ̃ pacɯre, cɯ̃ pacore wijagɯsami. Cɯ̃ nɯmo me'rã nigɯ̃sami. Na pɯarã ni'cã upɯ weronojõ nirãsama.✡
25 Titapɯre na pɯarã su'ti marĩrã nicũcãrã niwã. Tojo nimirã, ne bopoyase moocãrã niwã.

3

Ɯmɯ, numio nimɯ'tã'cãrã Õ'acɯ̃rẽ yɯ'rɯnɯ'cã'que ni'i

1 Ɯmɯ, numio Õ'acɯ̃ cɯ̃ narẽ weebosáca wesepɯ nicãrã niwã. Topɯ na niseti, na pɯarã nirĩ curare, ni'cɯ̃ pĩrõ✡ numio tiropɯ etacɯ niwĩ. Cɯ̃ nipe'tirã wa'icɯrã yɯ'rɯoro nisoome'rĩgɯ̃ nicɯ niwĩ. Co tiro etagɯ, core sẽrĩtiña'cɯ niwĩ:
—¿Nirõta Õ'acɯ̃ mɯsãrẽ a'tepagɯ dɯcare ba'adutitiati? nicɯ niwĩ.
2 Cɯ̃ tojo nicã tɯ'ogo, cɯ̃rẽ yɯ'tico niwõ:
—Nipe'tise a'to nisere ba'adutiami.
3 Tojo nimigɯ̃ta, ni'cãgɯ̃ tepagɯ wa'tero nicjɯ dɯcare ba'adutitiami. "Mɯsã tigɯ dɯcare ba'arã, ñe'eña'rã, wẽrĩrãsa'a", niami Õ'acɯ̃, ni yɯ'tico niwõ pĩrõrẽ.
4 Co tojo nicã tɯ'ogɯ, añurõ nisoome'rĩse me'rã core nicɯ niwĩ:
—Wẽrĩsome.
5 Õ'acɯ̃ añurõ masĩsami. Mɯsã te dɯcare ba'arã, cɯ̃ weronojõ nirãsa'a; ña'asere, añusere masĩrãsa'a, nicɯ niwĩ.
6 Cɯ̃ tojo nisere tɯ'ogo, co numio pe'e, tigɯ dɯcare ĩ'amorõ weeco niwõ. Co ĩ'acã, tigɯ dɯca añuse waro bajucaro niwɯ̃. "Añurõ ɯ'sɯasenojõ ni'i" nígõ, ba'asĩ'rĩyɯ'rɯaco niwõ. Tojo nicã, "Tɯ'omasĩse cɯogoti", ni wãcũgõ, tigɯ dɯcare téé, ba'aco niwõ. Ba'atojanɯ'cõ, co marãpɯre o'oco niwõ. Cɯ̃ quẽ'rã ba'acɯ niwĩ.
7 Na tere ba'áca be'ro narẽ tɯ'omasĩse ejacaro niwɯ̃. Tere ba'atjĩarã, na su'ti marĩrã nisere tɯ'omasĩcãrã niwã. Tojo weetjĩarã, higuera wãmeticjɯ pũrĩ me'rã mii, dero, cã'mota'asĩ'rĩmicãrã niwã.
8 Be'ro na tojo wééca be'ro ñamica'a mujĩpũ sãjãrĩ cura, Õ'acɯ̃ ti wesepɯ sijawã'cãticã tɯ'ocãrã niwã. Cɯ̃rẽ uirã, yucɯpagɯ wa'teropɯ du'ticãrã niwã.
9 Tojo weegɯ Õ'acɯ̃ pe'e ɯmɯrẽ pisucɯ niwĩ:
—¿No'opɯ niti mɯ'ɯ?
10 Cɯ̃ pe'e Õ'acɯ̃rẽ yɯ'ticɯ niwĩ:
—Mɯ'ɯ wesepɯ sijawã'cãticã tɯ'oapɯ. Yɯ'ɯ pe'e su'ti marĩgɯ̃ niasɯ. Tojo weegɯ uigɯ du'tiasɯ, ni yɯ'ticɯ niwĩ.

✡ **2:24 2.24** Mt 19.5; Mr 10.7-8; 1Co 6.16; Ef 5.31 ✡ **3:1 3.1** Jn 8.44; Ap 12.9

11 Cũ tojo nisere tʉogʉ, Õ'acũ cũrẽ sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—¿Noa mʉ'ʉrẽ “Su'ti marĩgũ ni'i”, niati? ¿Mʉ'ʉ yucʉdʉca yʉ'ʉ
“Ba'aticã'ña” ní'cʉ dʉcare ba'ati? Tere ba'atigʉ, mʉ'ʉ masĩtiboapã, nicʉ
niwĩ Õ'acũ cũrẽ.
12 Cũ tojo nicã tʉ'ogʉ, ʉmʉ cũrẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ yʉ'ʉre ba'pada're'co yʉ'ʉre tigʉ dʉcare ecamo. Tojo weegʉ
ba'asʉ, ni yʉ'ticʉ niwĩ.
13 Cũ tojo nicã tʉ'ogʉ, co numiorẽ sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—¿Mʉ'ʉ de'ro weego tojo weeati?
Co cũrẽ yʉ'tico niwõ:
—Pĩrõ yʉ'ʉre nisooami. Yʉ'ʉ tojo weego ba'asʉ, ni yʉ'tico niwõ.
14 Õ'acũ co tojo nicã tʉ'ogʉ, pĩrõrẽ nicʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ nisoo'que wapa nipe'tirã ãpẽrã wa'icʉrã nemorõ ña'arõ
wa'agʉsa'a. Ni'cãrõacã me'rãta téé no'o mʉ'ʉ catiro põtẽorõ di'tapʉ
sĩ'cõsijagʉsa'a. Tojo sĩ'cõsijagʉ, di'tare ba'agʉsa'a.
15 Numio mʉ'ʉrẽ ne ĩ'asĩ'rĩtigosamo. Co põ'rã, co pãrãmerã nituriarã
quẽ'rã mejãrõta weerãsama. Ni'cãcã me'rã a'merĩ ĩ'atu'tinʉ'cãrãsa'a.
Mʉ'ʉ, co macũ ya dʉ'podiare cũ'rĩgũsa'a. Cũ pe'e mʉ'ʉ dʉpoare
ʉ'tamʉtõgũsami, ni werecʉ niwĩ.
16 Cũrẽ tojo nitoja, numio pe'ere a'tiro nicʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ yʉ'rʉnʉ'cã'que bu'iri wĩ'magũrẽ ñe'egõtigo, pũrõ pi'etigosa'a.
Tojo põ'rãti, pũrĩno'migõ, mʉ'ʉ marãpʉ me'rã nisĩ'rĩgõsa'a. Cũ pe'e mʉ'ʉ
wiogʉ weronojõ nigũsami, nicʉ niwĩ.
17-18 Core tojo nitu'ajanʉ'cõ, co marãpʉ pe'ere a'tiro nicʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ nʉmo co ucũsere tʉ'o ẽjõpeotjĩagũ, yʉ'ʉ ba'adutiti'quere
ba'a'que bu'iri, mʉ'ʉ pũrõ pi'etise me'rã da'ra, ba'asere bocagʉsa'a.
Ni'cãcã me'rãta ʉpʉtʉ da'ratjĩagũ, pi'etinʉ'cãgũsa'a. Téé wẽrĩgũpʉ tojo
weetʉogʉsa'a. Mʉ'ʉ yʉ'ʉre yʉ'rʉnʉ'cã'que bu'iri nipe'tiro di'tapʉre
ña'ase pĩ'rĩrõsa'a. Pota, tá, apeye peje ña'ase pĩ'rĩnemorõsa'a. Tojo nicã
nʉcũ cjase otetisenojõrẽ ba'arãsa'a.
19 Ba'asere a'magũ, mʉ'ʉ pũrõ asituuase me'rã da'ragʉsa'a. Téé
wẽrĩgũpʉ soogʉsa'a. Mʉ'ʉ di'ta me'rã weeno'cʉ ni'i. Tojo weegʉ mʉ'ʉ
wẽrĩgũ, di'tata apaturi dojogʉsa'a, ni werecʉ niwĩ Õ'acũ cũrẽ.
20 Adã cũ nʉmorẽ Eva wãme õ'ocʉ niwĩ. “Co nipe'tirã paco nigõsamo,”
nígũ, tojo wãme õ'ocʉ niwĩ.
21 Be'ro Õ'acũ narẽ na su'ti sãñatjere weebosacʉ niwĩ. Wa'icʉrã caseri
me'rã weecʉ niwĩ.
22 Tojo wee, Õ'acũ a'tiro nicʉ niwĩ: “Ã'rĩ yʉ'ʉ dutisere yʉ'rʉnʉ'cãtjĩagũ,
marĩ weronojõ añuse, ña'asere tʉ'omasĩgũ wa'ami. Cũ apegʉ cat-
inu'cũsere o'ocjʉ dʉcare ba'acã, ña'a nibosa'a. Cũ tere ba'agʉ pũrĩcã,
catinu'cũcã'bosami”, nicʉ niwĩ.
23 Tojo weegʉ cũrẽ apesepʉ wĩorẽcʉ niwĩ. Cũ, cũrẽ cũumi'carore
nidutiticʉ niwĩ majã. Ne waro añurõpʉ Edẽpʉ nimi'cʉre cõ'awĩrõcã'cʉ
niwĩ. Cũ di'ta me'rã da'reno'cʉre ba'asere a'magũ, di'tareta da'raduticʉ
niwĩ.
24 Õ'acũ Adã, Evare cõ'awĩrõca be'ro na catinu'cũsere o'ocjʉ dʉcare
ba'abosama nígũ, ʉ'mʉsecjãrã Õ'acũrẽ wereco'terãrẽ Edẽ mujĩpũ
mʉjãtiro pe'ere co'tedutigʉ cũucʉ niwĩ. Tojo nicã cũ di'pjĩ pajiri
pjĩ pecame'e weronojõ ũjũ, sʉtʉanu'cũrĩ pjĩrẽ cũucʉ niwĩ. Ne ni'cũ
catinu'cũse cʉocjʉ tiropʉ ejaticã'to nígũ, tojo weecʉ niwĩ.

4

Caĩ, tojo nicã cũ acabiji Abel ye cjase ni'i

1 Be'ro Adã̃, Eva añurĩ wese Edẽ̃pʉ ní'cãrã na wijáca be'ro aperopʉ
wa'acãrã niwã. Topʉ Adã̃ cũ nʉmo me'rã nicʉ niwĩ. Tojo weego nijĩpaco
tojaco niwõ. Be'ro ni'cũ wĩ'magũ wʉaco niwõ. Cũrẽ Caĩ wãme õ'ocãrã
niwã. Cũ bajuacã ĩ'agõ, Eva, "Õ'acũ weetamuse me'rã yʉ'ʉ wĩ'magũrẽ
wʉapʉ", nico niwõ.
2 Be'ro apaturi Eva apĩ wĩ'magũ wʉaco niwõ. Cũ wãmeticʉ niwĩ Abel.
Cũ Abel, Caĩ acabiji nicʉ niwĩ. Na pʉarã bʉcʉa weetjĩarã, nanʉcũ da'rase
cʉocãrã niwã. Abel oveja co'tegʉ nicʉ niwĩ. Cũ ma'mi Caĩ pe'e otesere
oteri masũ nicʉ niwĩ.
3 Yoáca be'ro Caĩ ni'cã nʉmʉ cũ da'rase cjasere Õ'acũrẽ o'ogʉ wa'acʉ
niwĩ.
4 Cũ acabiji Abel quẽ'rã cũ da'rasere miacʉ niwĩ. Cũ yarã oveja ne
põ'rãti'cãrã añurãrẽ miacʉ niwĩ. Õ'acũ Abere, cũ mia'quere añurõ e'catise
me'rã ĩ'acʉ niwĩ.
5 Cũ ma'mi Caĩ pe'ere, cũ mia'quere Õ'acũ tʉ'saticʉ niwĩ. Tojo weegʉ
Caĩ ua wa'acʉ niwĩ.
6 Cũ tojo uacã ĩ'agũ, Õ'acũ Caĩrẽ̃ a'tiro nicʉ niwĩ: "¿De'ro weegʉ mʉ'ʉ
uati?
7 Mʉ'ʉ añurõ weecã, e'catise me'rã mʉ'ʉrẽ ĩ'agũsa'a. Añurõ weetigʉ
pũrĩcã, ña'arõ nisetinu'cũgũsa'a. Tojo weegʉ mʉ'ʉ ña'arõ weesĩ'rĩsere
tojo tʉ'oña'a, wãcũtutuaya", ni werecʉ niwĩ Õ'acũ Caĩrẽ̃.
8 Be'ro ni'cã nʉmʉ Caĩ cũ acabiji Abere, "Te'a cãpũpʉ sijarã", nicʉ niwĩ.
To cãpũpʉ na pʉarã nírã, Caĩ pe'e cũ acabijire wẽjẽcã'cʉ niwĩ.
9 Õ'acũ cũ tojo weecã ĩ'agũ, Caĩrẽ̃ a'tiro nicʉ niwĩ:
—¿Mʉ'ʉ acabiji Abel no'opʉ niti? nicʉ niwĩ.
Caĩ cũrẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Masĩtisa'a. Cũrẽ co'tegʉ mejẽta ni'i, ni yʉ'ticʉ niwĩ.
10 Cũ tojo yʉ'ticã tʉ'ogʉ, Õ'acũ cũrẽ nicʉ niwĩ:
—¿De'ro weegʉ mʉ'ʉ acabijire wẽjẽati? Mʉ'ʉ acabiji ye dí di'tapʉ
yʉ'ʉre pisu caricũcũñarõ weronojõ ni'i.
11 Tojo weegʉ mʉ'ʉ acabijire wẽjẽ'que bu'iri mʉ'ʉrẽ ña'arõ wa'arosa'a.
Pi'eti, bajaque'atinu'cũgũsa'a. Cũrẽ wẽjẽcã, cũ ye dí di'tapʉ si'bisãjã
wa'apʉ. Tojo weegʉ ni'cãrõacãrẽ a'ti di'tare cõ'awĩrõno'gũsa'a.
12 Mʉ'ʉ otecã, ne dʉca marĩrõsa'a. Sooro marĩrõ nipe'tiropʉ sijaba-
jaque'atigʉ nigũsa'a, nicʉ niwĩ Õ'acũ Caĩrẽ̃.
13 Caĩ cũrẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ yʉ'ʉre to cã'rõjo bu'iri da'recã, ne põtẽosome.
14 Ni'cãcã yʉ'ʉre a'ti di'ta nimi'cʉre cõ'abutia'a. Tojo weegʉ mʉ'ʉ
ĩ'orõpʉre nisome. Sooro marĩrõ nipe'tiropʉre sijabajaque'atigʉsa'a. Tojo
weecãma, no'o yʉ'ʉre bocaejagʉ wẽjẽgũsami, ni yʉ'ticʉ niwĩ Caĩ Õ'acũrẽ.
15 Cũ tojo nicã tʉ'ogʉ, Õ'acũ yʉ'ticʉ niwĩ:
—No'o mʉ'ʉrẽ bocaeja wẽjẽgũnojõ sietetiri mʉ'ʉrẽ bu'iri da'rero
nemorõ da'reno'gũsami, nicʉ niwĩ. Tojo weegʉ Õ'acũ Caĩrẽ̃ wẽjẽticã'to
nígũ, cũ upʉpʉre apeyenojõ ojaõ'ocʉ niwĩ. Cũrẽ ĩ'amasĩ, wẽjẽticã'to nígũ,
tojo weecʉ niwĩ.

16 Tojo weegʉ, Caĩ Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉ nimi'cʉ wija wa'acʉ niwĩ. Nod*
wãmetiropʉ, Edẽ̃ mujĩpũ mʉjãtiro pe'e nirõpʉ niseticʉ niwĩ majã.

Caĩ pãrãmerã nituriarã nise ni'i

17 Caĩ yoáca be'ro nʉmotia wa'acʉ niwĩ. Cʉ̃ nʉmo me'rã nicʉ niwĩ.
Tojo weego co nijĩpaco tojaco niwõ. Be'ro ni'cʉ̃ wĩ'magʉ̃ wʉaco niwõ. Cʉ̃
wãmeticʉ niwĩ Enoc. Titare Caĩ ni'cã macã da'recʉ niwĩ. Ti macãrẽ Enoc
wãmeyecʉ niwĩ. Cʉ̃ macʉ̃ nimʉ'tãgʉ̃ ye wãme weronojõ õ'ocʉ niwĩ.

18 Enoc, Irad pacʉ nicʉ niwĩ. Irata Mehujael pacʉ nicʉ niwĩ. Mehujaeta
Metusael pacʉ nicʉ niwĩ. Metusael Lamec pacʉ nicʉ niwĩ.

19 Cʉ̃, Lamec pʉarã numia nʉmoticʉ niwĩ. Ni'cõ Ada wãmetico niwõ,
apego Zila.

20 Ada ni'cʉ̃ põ'rãtico niwõ. Cʉ̃ Jabal wãmeticʉ niwĩ. Cʉ̃ pãrãmerã
nituriarã wecʉa cʉorã nicãrã niwã. Na sijari masã nitjĩarã, su'ti caseri
me'rã wee'que wi'serire cʉocũcãrã niwã.

21 Jabal acabiji Jubal wãmeticʉ niwĩ. Cʉ̃ Jubal pãrãmerã nituriarã
wẽopawʉ putirã, bʉapʉ̃tẽrĩ masã nicũcãrã niwã.

22 Apego Lamec nʉmo Zila wãmetigo ni'cʉ̃ põ'rãtico niwõ. Tubal-caĩ
wãmetigʉ cõme, tojo nicã bronce wãmetise me'rã apeyenojõ da'recũcʉ
niwĩ. Cʉ̃ ni'cõ acabijoticʉ niwĩ. Co Naama wãmetico niwõ.

23 Ni'cã nʉmʉ Lamec cʉ̃ nʉmosãnumiarẽ, Ada, Zilare a'tiro nicʉ niwĩ:
"Yʉ'ʉ ucũsere añurõ tʉ'oya.
Yʉ'ʉre cãmida'rese wapa ni'cʉ̃ ʉmʉrẽ wẽjẽcã'pʉ.
Ni'cʉ̃ ma'mʉrẽ yʉ'ʉre paase wapa mejãrõta weeapʉ.
24 'Caĩrẽ̃ wẽjẽgʉ̃nojõ sietetiri cʉ̃rẽ a'meno'gʉ̃sami', nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.
Yʉ'ʉ pe'ema setenta y sietetiri a'meno'rõsa'a", nicʉ niwĩ.

Set, tojo nicã cʉ̃ macʉ̃ Enós ye cjase ni'i

25 Adã̃ apaturi cʉ̃ nʉmo me'rã nicʉ niwĩ tja. Tojo weego co ni'cʉ̃ wĩ'magʉ̃
wʉaco niwõ. Cʉ̃ bajuacã ĩ'agõ, cʉ̃rẽ Set wãme õ'oco niwõ. "Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre
o'omi" nígõ, tojo weeco niwõ. "Õ'acʉ̃ ã'rĩ, Caĩ wẽjẽ'cʉ Abere dʉcayugʉre
yʉ'ʉre o'omi", nico niwõ.

26 Be'ro cʉ̃ Set quẽ'rã bʉcʉa, nʉmoticʉ niwĩ. Cʉ̃ nʉmo ni'cʉ̃ põ'rãtico
niwõ. Cʉ̃rẽ Enós wãme õ'ocʉ niwĩ. Cʉ̃ bajuáca be'ro masã Õ'acʉ̃rẽ "Ʉsã
wiogʉ ni'i" ni ẽjõpeo, sẽrĩnʉ'cãcãrã niwã.

5

Adã̃ põ'rã nituriarã ye cjase ni'i

1 A'te Adã̃ põ'rã nituriarã ye queti oja'que ni'i.
Ne waro Õ'acʉ̃ masʉ̃rẽ wéégʉ, cʉ̃ weronojõ bajugʉta weecʉ niwĩ.

2 Ʉmʉ, numio weecʉ niwĩ. Narẽ bajurẽgʉ̃, "Ã'rã masã nima; narẽ añurõ
wa'ato" ni, cũucʉ niwĩ.✡

3 Adã̃ ciento treinta cʉ̃'marĩ cʉogʉ, ni'cʉ̃ cʉ̃ weronojõ bajugʉ macʉ̃ticʉ
niwĩ. Cʉ̃ wĩ'magʉ̃rẽ Set wãme õ'ocʉ niwĩ.

4 Set bajuáca be'rore Adã̃ ochocientos cʉ̃'marĩ catinemocʉ niwĩ. Tojo
weegʉ pãjãrã ʉmʉa, numia põ'rãtinemocʉ niwĩ.

5 Nipe'tise cʉ̃'marĩ catigʉ, novecientos treinta cʉ̃'marĩ caticʉ niwĩ.
Ticʉse cʉ̃'marĩ cʉogʉ, Adã̃ wẽrĩcʉ niwĩ.

---

* **4:16 4.16** Nod "sijabajaque'atise" nisĩ'rĩrõ wee'e. ✡ **5:2 5.2** Mt 19.4; Mr 10.6

6 Adã̃ macʉ̃ Set ni'cʉ̃ macʉ̃ticʉ niwĩ. Cʉ̃ wĩ'magʉ̃rẽ Enós wãme õ'ocʉ niwĩ. Cʉ̃ macʉ̃ Enós bajuácaterore ciento cinco cʉ̃'marĩ cʉocʉ niwĩ.
7 Cʉ̃ bajuáca be'rore Set ochocientos siete cʉ̃'marĩ catinemocʉ niwĩ. Cʉ̃ ʉmʉa, numia põ'rãtinemocʉ niwĩ.
8 Set novecientos doce cʉ̃'marĩ cʉogʉ, wẽrĩcʉ niwĩ.
9 Cʉ̃ macʉ̃ Enós, Cainán wãmetigʉre macʉ̃ticʉ niwĩ. Cainán bajuácaterore Enós noventa cʉ̃'marĩ cʉocʉ niwĩ.
10 Be'ro Enós ochocientos quince cʉ̃'marĩ catinemocʉ niwĩ. Te cʉ̃'marĩrẽ ʉmʉa, numia põ'rãtinemocʉ niwĩ.
11 Enós novecientos cinco cʉ̃'marĩ cʉogʉ, wẽrĩcʉ niwĩ.
12 Enós macʉ̃ Cainán Mahalaleel wãmetigʉre macʉ̃ticʉ niwĩ. Mahalaleel bajuácaterore Cainán setenta cʉ̃'marĩ cʉocʉ niwĩ.
13 Cainán ochocientos cuarenta cʉ̃'marĩ catinemocʉ niwĩ. Ticʉse cʉ̃'marĩ cʉogʉ, ʉmʉa, numia põ'rãtinemocʉ niwĩ.
14 Cainán novecientos diez cʉ̃'marĩ cʉogʉ, wẽrĩcʉ niwĩ.
15 Cainán macʉ̃ Mahalaleel Jared wãmetigʉre macʉ̃ticʉ niwĩ. Jared bajuácaterore Mahalaleel sesenta y cinco cʉ̃'marĩ cʉocʉ niwĩ.
16 Be'ro te cʉ̃'marĩ be'rore ochocientos treinta cʉ̃'marĩ catinemocʉ niwĩ. Pãjãrã ʉmʉa, numia põ'rãtinemocʉ niwĩ.
17 Mahalaleel ochocientos noventa y cinco cʉ̃'marĩ cʉogʉ, wẽrĩcʉ niwĩ.
18 Jared quẽ'rã Enoc wãmetigʉre macʉ̃ticʉ niwĩ. Enoc bajuácaterore Jared ciento sesenta y dos cʉ̃'marĩ cʉocʉ niwĩ.
19 Be'ro pãjãrã ʉmʉa, numia põ'rãtinemocʉ niwĩ. Ochocientos cʉ̃'marĩ catinemocʉ niwĩ.
20 Jared novecientos sesenta y dos cʉ̃'marĩ cʉogʉ, wẽrĩcʉ niwĩ.
21 Be'ro Jared macʉ̃ Enoc, Matusalén wãmetigʉre macʉ̃ticʉ niwĩ. Cʉ̃ macʉ̃ Matusalén bajuácaterore sesenta y cinco cʉ̃'marĩ cʉocʉ niwĩ.
22 Enoc Õ'acʉ̃ me'rã añurõ niseti, cʉ̃ ʉaro weecʉ niwĩ. Cʉ̃ macʉ̃ Matusalén bajuáca be'rore Enoc trescientos cʉ̃'marĩ catinemocʉ niwĩ. Ãpẽrã ʉmʉa, numia põ'rãtinemocʉ niwĩ.
23 Enoc trescientos sesenta y cinco cʉ̃'marĩ caticʉ niwĩ.
24 Cʉ̃ Õ'acʉ̃ dutise weegʉ́ nitjĩagʉ̃, wẽrĩticʉ niwĩ. Ni'cã nʉmʉ bajudutia wa'acʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ mia wa'acʉ niwĩ.
25 Enoc macʉ̃ Matusalén Lamec wãmetigʉre macʉ̃ticʉ niwĩ. Lamec bajuácaterore Matusalén ciento ochenta y siete cʉ̃'marĩ cʉocʉ niwĩ.
26 Be'ro setecientos ochenta y siete cʉ̃'marĩ catinemocʉ niwĩ. Te cʉ̃'marĩrẽ ʉmʉa, numia põ'rãtinemocʉ niwĩ.
27 Matusalén cʉ̃ novecientos sesenta y nueve cʉ̃'marĩ cʉogʉ, wẽrĩcʉ niwĩ.
28 Be'ro Matusalén macʉ̃ Lamec ciento ochenta y dos cʉ̃'marĩ cʉogʉ, macʉ̃ticʉ niwĩ.
29 Cʉ̃ macʉ̃rẽ Noé* wãme õ'ogʉ̃, a'tiro nicʉ niwĩ: "Õ'acʉ̃, 'Di'tapʉre peje ña'ase, tá, pota pĩ'rĩrõsa'a', nicʉ niwĩ. Tojo weerã marĩ ba'asere a'marã, pũrõ pi'etise me'rã di'tare da'ra'a. Ã'rĩ yʉ'ʉ macʉ̃ me'rã marĩ soose bocarãsa'a", nicʉ niwĩ Lamec.
30-31 Noé bajuáca be'rore Lamec quinientos noventa y cinco cʉ̃'marĩ catinemocʉ niwĩ. Te cʉ̃'marĩrẽ ãpẽrã ʉmʉa, numia põ'rãtinemocʉ niwĩ. Lamec setecientos setenta y siete cʉ̃'marĩ cʉogʉ, wẽrĩcʉ niwĩ.

---

* **5:29 5.29** Hebreo ye me'rã "Noé" nírõ, "soose" nisĩ'rĩrõ weronojõ bʉsʉsa'a.

32 Be'ro cʉ̃ macʉ̃ Noé quinientos cʉ̃'marĩ cʉóca be'ro, cʉ̃ põ'rã Sẽ, Cã, Jafet bajuacãrã niwã.

6

Masã a'ti ʉmʉcocjãrã na ña'arõ weeseti'que ni'i

1 Titare masã a'ti di'tapʉre pãjãrã waro masãputicãrã niwã. Na põ'rã numia añubutiarã numia nicãrã niwã.
2 Õ'acʉ̃ yarã nimi'cãrã na numiarẽ ĩ'arã, “Añubutiarã numia nima”, ni ĩ'acãrã niwã. Tojo weerã nanʉcʉ̃ no'o na ʉagore, na tʉ'sagore nʉmoticũcãrã niwã.
3 Õ'acʉ̃ pe'e a'tiro nicʉ niwĩ: “Yʉ'ʉ masãrẽ a'ti nucũcãpʉ catinu'cũcã weesome. Na boacjãrã dia'cʉ̃ nima. Ciento veinte cʉ̃'marĩta catirãsama”, nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.
4 Titare Õ'acʉ̃ yarã nimi'cãrã, na masã põ'rã numia me'rã nʉmoticã, na põ'rã pacarã waro, tutuarã nicãrã niwã. Be'ropʉ quẽ'rãrẽ na pãrãmerã nituriarã pacarã nicãrã niwã. Dʉporocjãrã narẽ ucũrã, “Nipe'tirã ãpẽrã masã yʉ'rʉoro tutuarã, tʉ'omasĩrã nima”, nicãrã niwã.

5-7 Titare masã ña'abutiaro weeseticãrã niwã. Ña'arõ weese dia'cʉ̃rẽ wãcũcãrã niwã. Õ'acʉ̃ na tojo weeseticã ĩ'agʉ̃, narẽ ne tʉ'saticʉ niwĩ. “Yʉ'ʉ masãrẽ weeticã, añubopã”, ni wãcũcʉ niwĩ. Tojo ni, pũrõ bʉjawetise me'rã a'tiro nicʉ niwĩ: “Masã yʉ'ʉ weemi'cãrãrẽ cõ'ape'ocʉ̃ti. Tojo nicã wa'icʉrã, nucũcãpʉ nirã, wʉʉrã, nipe'tirãrẽ cõ'ape'ocʉ̃ti. Yʉ'ʉ pũrõ bʉjaweti'i. Yʉ'ʉ narẽ weeticã, añubopã”, nicʉ niwĩ.
8 Tojo nimigʉ̃, Noé cʉ̃ añurõ weesetisere ĩ'agʉ̃, cʉ̃ me'rã pũrõ e'caticʉ niwĩ.

Õ'acʉ̃ Noerẽ yucʉsʉ pajipjʉ cʉ̃ weeduti'que ni'i

9 A'te Noé ye queti ni'i.

Noé añugʉ̃ nicʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ cʉ̃ dutí'caronojõta weeseticʉ niwĩ. Masã nipe'tirã wa'teropʉre cʉ̃ dia'cʉ̃ Õ'acʉ̃ ʉaronojõ niseticʉ niwĩ.
10 Noé i'tiarã põ'rãticʉ niwĩ. Sẽ, Cã, Jafet wãmeticãrã niwã.

11 Ãpẽrã masã pe'e Õ'acʉ̃ ĩ'acã pe'ema, ña'ase dia'cʉ̃ weecãrã niwã. A'mewẽjẽse yʉ'rʉa wa'acaro niwʉ̃.
12 Masã nipe'tirã ña'arõ weesetirã dia'cʉ̃ nicãrã niwã. Na tojo weesetisere ĩ'agʉ̃,
13 Õ'acʉ̃ Noerẽ a'tiro nicʉ niwĩ: “Yʉ'ʉ nipe'tirã masãrẽ cõ'ape'ocʉ̃ti. Na basu ña'arõ weecã, a'ti ʉmʉcopʉre a'mewẽjẽse yʉ'rʉmajã wa'a'a. Tojo weegʉ masã, di'tare miope'ocʉ̃ti.
14 Tojo weegʉ mʉ'ʉ a'tiro weeya. Yucʉsʉ pajipjʉjo weeya. Yucʉgʉ añucjʉ cjasere mii, a'medo'oya. Tiwʉ po'peapʉre peje tucũrĩ weeya. Aco sãjãrĩ nígʉ̃, bu'ire, po'peapʉ quẽ'rãrẽ ope me'rã añurõ bi'aya.
15 A'tocã'rõ pajipjʉ weeya. Ciento treinta y cinco metro yoapjʉ nirõsa'a. E'saro pe'e veintidos metro, ape metro deco nirõsa'a. Ʉ'mʉarõ pe'ema trece metro, ape metro deco ʉ'mʉapjʉ nirõsa'a.
16 I'tia casatipjʉ weeya. Tiwʉ dʉposãrĩpʉre añurõ mo'aña. To mo'a'caro docare bo'reyuse sãjãtjore dʉ'aya. Ni'cã metro deco dʉ'abaque'aya. Tojo nicã ni'cã sope sãjãtji sopere weeya.
17 Yʉ'ʉ a'ti di'tare miogʉ̃tigʉ wee'e. Nipe'tirã a'ti di'tacjãrã catise cʉorãnojõ mirĩ, wẽrĩpe'tia wa'arãsama.

18 Yʉ'ʉ mʉ'ʉ me'rã pũrĩcãrẽ añurõ wee, apogʉti. Mʉ'ʉ, mʉ'ʉ nʉmo,
mʉ'ʉ põ'rã ʉmʉa, na nʉmosãnumia me'rã tiwʉpʉre sãjã́árãsa'a.
19 Tojo nicã, mʉ'ʉ tiwʉpʉre a'ticʉrã wa'icʉrãrẽ miisãagʉ̃sa'a. Nipe'tirã
wa'icʉrã a'ti di'tapʉ nirãnʉcʉ̃ ni'cʉ̃ ʉmʉ, ni'cõ numio miisãagʉ̃sa'a. Na,
mʉsã me'rã nirãsama. Tojo weerã mʉ'ʉ me'rã wa'icʉrã yʉ'rʉwetirãsama.
20 Mʉ'ʉ me'rã pʉarẽrã sãjã́árãsama. Wa'icʉrãnʉcʉ̃, wʉʉrã, bʉarã,
di'tapʉ sĩ'cõsijarã quẽ'rã sãjã́árãsama. Mʉ'ʉ weronojõta na quẽ'rã
yʉ'rʉwetirãsama.
21 Tojo nicã mʉ'ʉ tiwʉpʉ nígʉ̃ ba'atjere miaña. Na wa'icʉrã ba'atje
quẽ'rãrẽ miaña", nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.
22 Noé nipe'tisere Õ'acʉ̃ weeduti'caronojõta weecʉ niwĩ.

7

A'ti di'tare Õ'acʉ̃ mio'que ni'i

1-2 Be'ro Noerẽ Õ'acʉ̃ a'tiro nicʉ niwĩ: "Nipe'tirã a'tocaterocjãrã
masã ña'arã nima. Mʉ'ʉ ni'cʉ̃ta yʉ'ʉ dutisere queoro weegʉ́ ni'i.
Tojo weegʉ mʉ'ʉ acawererã me'rã yucʉsʉpʉ sãjãña. Wa'icʉrã yʉ'ʉre
ʉ̃jʉ̃amorõpeoajãrẽ siete ʉmʉa, siete numia tiwʉpʉre miisãaña. Ãpẽrã
wa'icʉrã ba'atirãnojõ pe'ema nanʉcʉ̃ ʉmʉ, numio miisãaña.
3 Mirĩcʉ̃a quẽ'rãrẽ na ye cururinʉcʉ̃ siete ʉmʉa, siete numia miisãaña.
Mʉ'ʉ tojo weecã, a'ti nucũcãpʉre bajudutisome.
4 Siete nʉmʉrĩ be'ro acoro pejanʉ'cãcã weegʉti. Cuarenta ʉmʉcori,
cuarenta ñamirĩ* pejarosa'a. Nipe'tirã catirã yʉ'ʉ weemi'cãrãrẽ
miocõ'ape'ocʉ̃ti", nicʉ niwĩ.
5 Noé nipe'tisere Õ'acʉ̃ cʉ̃ weeduti'caronojõta weecʉ niwĩ.
6 Titare di'ta mirĩcaterore Noé seisciento cʉ̃'marĩ cʉocʉ niwĩ.
7 Dia mirĩsere yʉ'rʉwetirãti nírã, Noé, cʉ̃ nʉmo, cʉ̃ põ'rã ʉmʉa, na
nʉmosãnumia me'rã tiwʉ yucʉsʉjopʉre sãjãacãrã niwã.
8 Na wa'icʉrã nipe'tirã Õ'acʉ̃rẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeoajã, ba'atirãnojõ, wʉʉrã,
bʉarã, di'tapʉ sĩ'cõsijarã
9 Noé me'rã sãjãacãrã niwã. Õ'acʉ̃ cʉ̃ duti'caronojõta wa'icʉrã
curarinʉcʉ̃ ʉmʉ, numio sãjãacãrã niwã.
10 Õ'acʉ̃ cʉ̃ ní'caronojõta siete nʉmʉrĩ be'ro acoro pejanʉ'cãcaro niwʉ̃.
11 Titare Noé seiscientos cʉ̃'marĩ cʉori curare ma'ma cʉ̃'ma nʉ'cãrĩ
mujĩpũ be'ro cja mujĩpũ diecisiete nʉmʉrĩ ejari cura pejanʉ'cãcaro niwʉ̃.
Dia pajiri maa po'peapʉ aco wijase peri pãrĩpe'tia wa'acaro niwʉ̃. Aco
ʉ'mʉarõpʉ nise quẽ'rã pajibutiaro pejacaro niwʉ̃.
12 Cuarenta ʉmʉcori, cuarenta ñamirĩ a'ti di'tapʉre pejacaro niwʉ̃.
13 Aco pejanʉ'cãrĩ nʉmʉrẽ Noé tiwʉjopʉre cʉ̃ nʉmo, cʉ̃ põ'rã Sẽ, Cã,
Jafet, na nʉmosãnumia sãjãacãrã niwã.
14 Na me'rã nipe'tirã wa'icʉrã, ecarã, bʉarã, di'tapʉ sĩ'cõsijarã, mirĩcʉ̃a,
nipe'tirã wʉʉrã, te curarinʉcʉ̃ sãjãacãrã niwã.
15 Na wa'icʉrã pʉarẽrã Noé me'rã tiwʉpʉre sãjãacãrã niwã.
16 Õ'acʉ̃ Noerẽ duti'caronojõta na wa'icʉrã curarinʉcʉ̃ ʉmʉ, numio
sãjãacãrã niwã. Be'ro na nipe'tirã sãjã́ca be'ro Õ'acʉ̃ sopere bi'acã'cʉ
niwĩ.

---

* **7:4 7.4** "Cuarenta ʉmʉcori, cuarenta ñamirĩ" hebreo ye me'rã cuarenta nʉmʉrĩ nirõ wee'e.

17 Cuarenta nʉmʉrĩ acoro pejacaro niwʉ̃. Siape'e me'rã di'ta mirĩa
wa'acaro niwʉ̃. Tojo weero tiwʉ yucʉsʉ wã'cãpa'a wa'acaro niwʉ̃.
18 Aco a'ti di'tapʉre mirĩyʉ'rʉa wa'acaro niwʉ̃. Tiwʉ acopʉ
pa'sacusiacaro niwʉ̃.
19 Te aco nipe'tise ʉ̃rʉ̃pagʉ ʉ'mʉasepagʉre yʉ'rʉmʉjã wa'a'caro niwʉ̃.
20 Te aco ʉ̃rʉ̃pagʉre siete metros yʉ'rʉmʉjãnemocaro niwʉ̃.
21 Tojo wa'acã, masã a'ti ʉmʉcopʉ nimi'cãrã mirĩpe'tia wa'acãrã niwã.
Mirĩcʉ̃a, wa'icʉrã, ecarã, bʉarã, di'tapʉ sĩ'cõsijarã mirĩpe'tia wa'acãrã
niwã.
22 Nipe'tirã di'tapʉ nirã̃, catise cʉomi'cãrã wẽrĩpe'tia wa'acãrã niwã.
23 Noé, tojo nicã cʉ̃ me'rã tiwʉpʉ sãjãa'cãrã dia'cʉ̃ yʉ'rʉcãrã niwã.
Ãpẽrã tiwʉpʉ sãjãati'cãrãpʉa masã, wa'icʉrã, ecarã, mirĩcʉ̃a, bʉarã,
di'tapʉ sĩ'cõsijarã mirĩ, wẽrĩpe'tia wa'acãrã niwã.
24 Te aco ciento cincuenta nʉmʉrĩ di'tapʉre wetiro marĩrõ nicaro niwʉ̃.

8

A'ti di'ta mirĩdu'u'que ni'i

1 Na tiwʉpʉ nirĩ cura, Õ'acʉ̃ Noerẽ, wa'icʉrã, cʉ̃ me'rã nirãrẽ wãcũcʉ
niwĩ. Tojo weegʉ te acore wetidijato nígʉ̃, wĩ'rõ wẽecã weecʉ niwĩ. Cʉ̃
tojo weese me'rã dia wetidijanʉ'cãcaro niwʉ̃.
2 Aco, dia pajiri maa po'peapʉ wijase peri bi'a wa'acaro niwʉ̃. Tojo nicã,
ʉ'mʉarõpʉ peja'que quẽ'rã pejadu'ucaro niwʉ̃.
3 Tojo weero dia pajiri maa wetidijaro weecaro niwʉ̃ majã. Ciento
cincuenta nʉmʉrĩ aco pejanʉ'cãca be'ro dia wetidijacaro niwʉ̃.
4 Ti cʉ̃'marẽta seis mujĩpũrĩ be'ro cja mujĩpũ diecisiete nirĩ nʉmʉ tiwʉ
yucʉsʉjo ʉ̃rʉ̃pagʉ Ararat wãmetisepagʉ bu'ipʉ wetiweepejacaro niwʉ̃.
5 Dia wetidijanu'cũcaro niwʉ̃. Nueve mujĩpũrĩ be'ro cja mujĩpũ
nimʉ'tãrĩ nʉmʉ nicã, ʉ̃rʉ̃pagʉ yapari bajuanʉ'cãcaro niwʉ̃.
6 Cuarenta nʉmʉrĩ be'rore Noé sope cʉ̃ wééca sopere pãocʉ niwĩ.
7 Pãotojanʉ'cõ, ni'cʉ̃ yuca weronojõ bajugʉ ñigʉ̃, cuervo wãmetigʉre
ti sopepʉ du'uwĩrõcʉ niwĩ. Cʉ̃ nipe'tiropʉ wʉʉcusiacʉ niwĩ. Téé di'ta
bajucãpʉ wʉʉcusiatʉocʉ niwĩ.
8 Be'ro, di'ta bajutojati nígʉ̃, bujare du'uo'ócʉ niwĩ.
9 Buja pe'e ne cʉ̃ ejapejacjʉre bocaticʉ niwĩ. Dia ne wetidijape'titicaro
niwʉ̃ yujupʉ. Tojo weegʉ buja Noé tiropʉ dajacã'cʉ niwĩ. Noé cʉ̃ omocãrẽ
sĩowĩrõ, bujare ñe'e, tiwʉpʉta apaturi miisõrõcã'cʉ niwĩ.
10 Cʉ̃ siete nʉmʉrĩ yucuecʉ niwĩ. Be'ro apaturi bujare du'uo'ócʉ niwĩ
tja.
11 Na'ique'ari cura buja cʉ̃ ẽ'quẽapʉ ni'cã pũrĩ olivo wãmeticjʉ pũrĩ
cʉo'cʉ, Noé tiropʉ dajacʉ niwĩ. Tojo weegʉ Noé “Dia wetidijarota
weesa'a”, ni masĩcʉ niwĩ.
12 Tojo nimigʉ̃, siete nʉmʉrĩ yucuenemocʉ niwĩ. Apaturi bujare o'ócʉ
niwĩ tja. Ti nʉmʉ wa'a'cʉpʉta buja ne dajaticʉ niwĩ majã.
13 Titare Noé seiscientos uno cʉ̃'marĩ cʉogʉ nicã, dia añurõ wetipe'ticaro
niwʉ̃ majã. Ma'ma cʉ̃'ma nimʉ'tãrĩ nʉmʉ nicã Noé tiwʉ yucʉsʉjo
mo'a'carore pãacʉ niwĩ. Tore pãa, di'tare ĩ'acʉ niwĩ. Di'ta boporo
weecaro niwʉ̃.
14 Ape mujĩpũ veintisiete nirĩ nʉmʉ nicã, di'ta añurõ bopoa tojacaro
niwʉ̃.

15 Tojo weegʉ Õ'acʉ̃ Noerẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
16 “Mʉ'ʉ, mʉ'ʉ nʉmo, mʉ'ʉ põ'rã, na nʉmosãnumia me'rã wijaaya.
17 Mʉ'ʉ me'rã ní'cãrã wa'icʉrã, mirĩcʉ̃a, ecarã, bʉarã, di'tapʉ sĩ'cõsijarã, nipe'tirãrẽ wĩorẽpe'ocã'ña. Mʉ'ʉ tojo weecã, na a'ti di'ta nipe'tiropʉ wa'arãsama. Na pãjãrã põ'rãti, a'ti di'tare tu-use'sanʉ'cãrãsama”, nicʉ niwĩ.
18 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, Noé Õ'acʉ̃ duti'caronojõta weecʉ niwĩ. Noé, cʉ̃ nʉmo, cʉ̃ põ'rã, na nʉmosãnumia tiwʉ yucʉsʉpʉ ní'cãrã wijaacãrã niwã majã.
19 Nipe'tirã wa'icʉrã, bʉarã, di'tapʉ sĩ'cõsijarã, mirĩcʉ̃a, tiwʉpʉ ní'cãrã wijaape'tia wa'acãrã niwã. Te curarinʉcʉ̃ morẽrõ marĩrõ wijaacãrã niwã.
20 Be'ro Noé Õ'acʉ̃rẽ wa'icʉrãrẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeogʉti nígʉ̃, ni'cã mesã ʉ̃tã me'rã seeneocũucʉ niwĩ. Tore apope'otoja, Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeogʉ wa'icʉrã, mirĩcʉ̃a añurãnojõrẽ wẽjẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeocʉ niwĩ.
21 Õ'acʉ̃ Noé tojo weecã ĩ'agʉ̃, cʉ̃ wa'icʉrãrẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeocã ʉ'mʉtisere wĩjĩgʉ̃, e'caticʉ niwĩ. Tojo weegʉ a'tiro wãcũcʉ niwĩ: “Ne apaturi di'tare ña'arõ weesome. Masã na ña'arõ weese bu'iri tojo weewʉ. Masã maata wĩ'marã nírãpʉta ña'arõ weesere masĩtojasama. Nipe'tirã catise cʉorãrẽ ne apaturi yʉ'ʉ narẽ mio'caro weronojõ weenemosome majã”, nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.
22 Apeye a'tiro nicʉ niwĩ:
“A'ti ʉmʉco nirĩ curare masã ote, te dʉcare mii, ba'anu'cũrãsama.
A'ti nucũcãpʉre asise, yʉsʉase ninu'cũcã'rõsa'a.
Cʉ̃'ma, pu'ecʉ quẽ'rã ninu'cũcã'rõsa'a.
Ʉmʉcori, ñamirĩ quẽ'rã ne pe'tisome.
Tojo ninu'cũcã'rosa'a téé a'ti ʉmʉco pe'ticãpʉ”, nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.

9

Õ'acʉ̃ Noé me'rã “A'tiro weegʉti” ni apo'que ni'i

1 Õ'acʉ̃ Noerẽ, cʉ̃ põ'rãrẽ “Añurõ wa'ato” nígʉ̃, a'tiro nicʉ niwĩ: “Pãjãrã põ'rãti masãputiya. Nipe'tiropʉre tuuse'sanʉ'cãña.
2 Ni'cãrõacã me'rã nipe'tirã wa'icʉrã a'ti nucũcãcjãrã mʉsãrẽ uirãsama. Ʉ'mʉarõpʉ wʉʉrã, di'tapʉ sĩ'cõsijarã, bʉarã, dia pajiri maapʉ nirẽ nipe'tirã uirãsama. Mʉsã na wiorã nirãsa'a.
3 Todʉporo mʉsã otese, yucʉdʉca no'o nisenojõrẽ ba'aduti'caronojõta na quẽ'rãrẽ mʉsã ba'arãsa'a.
4 Wa'icʉ di'i ba'arã, dí me'rã ba'aticã'ña. A'tiro ni'i. Te dípʉreta catise ni'i.
5 Tojo weegʉ no'o ni'cʉ̃ masʉ̃rẽ wẽjẽgʉ̃nojõrẽ bu'iri da'redutigʉti. No'o wa'icʉ quẽ'rã, masʉ̃rẽ wẽjẽgʉ̃nojõrẽ wẽjẽdutigʉti.
6 ”A'tiro ni'i.
Masã yʉ'ʉ weronojõ bajurã weeno'cãrã nima.
Tojo weegʉ masãrẽ wẽjẽgʉ̃nojõ cʉ̃ quẽ'rã wẽjẽno'gʉ̃sami.
7 Mʉsã pe'e pãjãrã põ'rãtiya.
A'ti nucũcã nipe'tiropʉre tuuse'saya”, nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.
8 Apeyere Õ'acʉ̃ Noerẽ, cʉ̃ põ'rãrẽ ninemocʉ niwĩ:
9 “Ni'cãrõacã mʉsã me'rã a'tiro apogʉti. Mʉsã pãrãmerã nituriarã quẽ'rãrẽ tojota weegʉti.

10 Tojo nicã nipe'tirã wa'icʉrã mʉsã me'rã nirãrẽ apogʉti. Na mʉsã
me'rã yucʉsʉpʉ ní'cãrã mirĩcʉ̃a, wa'icʉrã, ecarã, nʉcʉ̃cjãrã nipe'tirã
me'rã apogʉti.
11 Yʉ'ʉ mʉsã me'rã apo'que ne dʉcayusome. A'tiro ni'i. Masãrẽ,
wa'icʉrãrẽ ne apaturi aco me'rã miosome. Ne a'ti di'tare tojo weenemo-
some.
12 Yʉ'ʉ mʉsãrẽ, mʉsã pãrãmerã nituriarãrẽ, wa'icʉrãrẽ ne apaturi tojo
weesome majã nisere ĩ'ogʉ̃, a'tiro weegʉti.
13 O'mecuraripʉ bu'edare cũugʉ̃ti. Ti da me'rã yʉ'ʉ a'ti nucũcãpʉ nirã̃
me'rã yʉ'ʉ apo'quere ĩ'ogʉ̃sa'a.
14 Tojo weero yʉ'ʉ acoro ñiacã weecã, bu'eda bajuarosa'a.
15 Ti dare ĩ'agʉ̃, mʉsã me'rã, tojo nicã nipe'tirã a'ti nucũcãpʉ nirã̃ me'rã
yʉ'ʉ apo'quere wãcũgʉ̃sa'a. Ne apaturi aco me'rã mʉsãrẽ miocõ'asome.
16 Ti da o'mecuraripʉ bajuacã, yʉ'ʉ ĩ'agʉ̃sa'a. Ĩ'agʉ̃, yʉ'ʉ nipe'tirã masã
me'rã, a'ti nucũcãpʉ nirã̃ me'rã 'Yʉ'ʉ apo'que ne pe'tisome' ní'quere
wãcũgʉ̃ti.
17 Ti da yʉ'ʉ masã, wa'icʉrã, nipe'tirã a'ti nucũcãpʉ nirã̃ me'rã yʉ'ʉ
apo'quere ĩ'orĩ da nirõsa'a", nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃ Noerẽ̃.

Noé, cʉ̃ põ'rã me'rã niseti'que ni'i

18 Noé põ'rã cʉ̃ me'rã yucʉsʉpʉ ní'cãrã a'icʉrã nicãrã niwã: Sẽ, Cã, tojo
nicã Jafet. Cã, Canaá pacʉ nicʉ niwĩ.
19 Na i'tiarã Noé põ'rã nicãrã niwã. Na nipe'tirã a'ti nucũcãcjãrã
ñecʉ̃sʉmʉa nicãrã niwã. Be'ro na pãrãmerã nituriarã nipe'tiropʉ se'sa
wa'acãrã niwã.
20 Noé di'tare se'e apocũu, ʉ'sere otecʉ niwĩ.
21 Be'ro, ʉ'sedʉcaco me'rã vino da're, sĩ'rĩcʉ niwĩ. Tere sĩ'rĩgʉ̃, que'a
wa'acʉ niwĩ. Tojo que'agʉ, cʉ̃ ya wi'i su'ti caseri me'rã wééca wi'ipʉ
sãjãa, ejapeja, su'ti marĩgʉ̃ pesacʉ niwĩ.
22 Cʉ̃ tojo pesari cura cʉ̃ macʉ̃ Cã sãjãa, ĩ'acʉ niwĩ. Cã, Canaá pacʉ nicʉ
niwĩ. Cã, cʉ̃ pacʉ Noerẽ̃ su'ti marĩcã ĩ'agʉ̃, cʉ̃ ma'misʉmʉarẽ weregʉ
wa'acʉ niwĩ.
23 Cʉ̃ tojo werecã tʉ'orã, Sẽ, Jafet ni'cã casero, su'ti caserojore paape-
owã'cã, aperopʉ ĩ'a, dustisãjãa, mo'acãrã niwã. Na pacʉ su'ti marĩgʉ̃
nicã ĩ'asĩ'rĩtirã, tojo weecãrã niwã.
24 Be'ro Noé cʉ̃ que'ase pe'ticã, wã'cãcʉ niwĩ. Wã'cãgʉ̃, cʉ̃ macʉ̃
dʉ'sagʉpʉ cʉ̃rẽ tojo wee'quere masĩgʉ̃,
25 a'tiro nicʉ niwĩ:
"Cã macʉ̃ Canaárẽ ña'arõ wa'arosa'a.
Cʉ̃ ma'misʉmʉarẽ da'raco'tegʉ nigʉ̃sami."
26 Noé a'tiro ninemocʉ niwĩ:
"Sẽ wiogʉ Õ'acʉ̃rẽ 'Añuyʉ'rʉami', ni e'catipeoato.
Canaá Sẽrẽ da'raco'tegʉ niato.
27 Õ'acʉ̃ Jafere pajiri di'ta o'oato.
Cʉ̃ Sẽ me'rã añurõ nisetiato.
Canaá pe'e cʉ̃rẽ da'raco'tegʉ niato," nicʉ niwĩ Noé.
28 A'ti di'ta mírĩca be'ro Noé trescientos cincuenta cʉ̃'marĩ catinemocʉ
niwĩ.
29 Cʉ̃ novecientos cincuenta cʉ̃'marĩ cʉogʉ, wẽrĩcʉ niwĩ.

10

Noé põ'rã nituriarã ye cjase ni'i

1 A'te Sẽ, Cã, Jafet ye queti ni'i. A'ti di'ta mírĩca be'rore Noé põ'rã, Sẽ, Cã, Jafet na nʉmosãnumia me'rã põ'rãticãrã niwã.
2 Jafet põ'rã a'ticʉrã nicãrã niwã: Nimʉ'tãgʉ̃ Gomer wãmeticʉ niwĩ. Cʉ̃ be'rocjãrã Magog, Madai, Javán, Tubal, Mesec nicãrã niwã. Nitʉogʉ Tiras wãmeticʉ niwĩ.
3 Gomer, masã ma'mi põ'rã a'ticʉrã nicãrã niwã: Cʉ̃ põ'rãtimʉ'tã'cʉ Askenaz wãmeticʉ niwĩ. Cʉ̃ be'rocjʉ̃ Rifat nicʉ niwĩ. Cʉ̃ be'rocjʉ̃ Togarma wãmeticʉ niwĩ.
4 Jafet macʉ̃ decocjʉ̃ Javán wãmetigʉ põ'rã a'ticʉrã nicãrã niwã: Elisa, Tarsis, Quitim, Dodanim wãmetirã nicãrã niwã.
5 Ã'rã nipe'tirã Jafet põ'rã cʉ̃ ya curuacjãrã nicãrã niwã. Na dia pajiri maa sumutocjãrã nicãrã niwã. Na niatje di'tapʉ wa'astea wa'acãrã niwã. Te di'tapʉ nírã, te curarinʉcʉ̃ na ucũse me'rã nicãrã niwã.
6 Noé macʉ̃ dʉ'sagʉpʉ Cã wãmetigʉ põ'rã a'ticʉrã nicãrã niwã: Nimʉ'tãgʉ̃ Cus wãmeticʉ niwĩ. Cʉ̃ be'rocjãrã Misraim, Fut, tojo nicã Canaá nicãrã niwã.
7 Cã macʉ̃ nimʉ'tãgʉ̃ Cus a'ticʉrã põ'rãticʉ niwĩ: Seba, Havila, Sabta, Raama, tojo nicã Sabteca nicãrã niwã. Raama põ'rã Seba, Dedán wãmetirã nicãrã niwã.
8 Cus wãmetigʉ Nimrod pacʉ nicʉ niwĩ. Cʉ̃ Nimrod nipe'tiropʉre a'mewẽjẽtutuagʉ wa'acʉ niwĩ.
9 Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉre cʉ̃ wa'icʉrã wẽjẽmu'sĩgʉ̃ nicʉ niwĩ. Tojo weero wa'icʉrã wẽjẽmu'sĩgʉ̃nojõrẽ a'tiro ucũwʉase nicaro niwʉ̃: “Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉre Nimrod weronojõ wa'icʉrãrẽ wẽjẽmu'sĩgʉ̃ nimi”, nicũcãrã niwã.
10 Cʉ̃ peje macãrĩ wiogʉ nicũcʉ niwĩ. Cʉ̃ ne waro duti'que macãrĩ a'ticʉse macãrĩ nicaro niwʉ̃: Babel, Erec, Acad, tojo nicã Calne nicaro niwʉ̃. Te macãrĩ Sinar wãmetiri di'tapʉ nicaro niwʉ̃.
11 Sinar wãmetiropʉ ní'cʉ Asiria wãmetiri di'tapʉ wa'acʉ niwĩ. Topʉre Nínive, Rehobot Ir, Cala wãmetise macãrĩ da'recʉ niwĩ.
12 Tojo nicã Resén wãmetiri macãrẽ da'recʉ niwĩ. Ti macã, Nínive, Cala wãmetise macãrĩ wa'teropʉ tojacaro niwʉ̃. Pajiri macã nicaro niwʉ̃.
13 Cã macʉ̃ Misraim wãmetigʉ a'ticʉse cururi ñecʉ̃ nicʉ niwĩ: ludeo masã, anameo masã, leabita masã, naftuita masã,
14 patruseo masã, casluhita masã, tojo nicã caftorita masã nicãrã niwã. Caftorita masã, filisteo masã ñecʉ̃sʉmʉa nicãrã niwã.
15 Cã macʉ̃ Canaá wãmetigʉ Sidõ pacʉ nicʉ niwĩ. Sidõ masã ma'mi nicʉ niwĩ. Cʉ̃ docacjʉ̃ Het wãmeticʉ niwĩ.
16 Canaá pãrãmerã nituriarã a'ticʉrã nicãrã niwã: jebuseo masã, amorreo masã, gergeseo masã,
17 heveo masã, araceo masã, sineo masã,
18 arvadeo masã, zemareo masã, tojo nicã hamateo masã nicãrã niwã.

Be'ropʉre nipe'tirã Canaá ye cururicjãrã nipe'tiro na ya di'tapʉre se'sa wa'acãrã niwã.
19 Na ya di'ta Sidõ wãmetiri macã me'rã ninʉ'cãcaro niwʉ̃. Téé Gerar wãmetiri macãpʉ, tojo nicã Gazapʉ nitʉocaro niwʉ̃. Mujĩpũ mʉjãtiro pe'e na ya di'ta Sodoma, Gomorra, Adma, Zeboim, tojo nicã Lasapʉ nitʉocaro niwʉ̃.

20 Ã'rã nipe'tirã Cã põ'rã, cʉ̃ ya curuacjãrã nicãrã niwã. Na ye di'tapʉ
nírã, te cururinʉcʉ̃ na ye ucũse me'rã niseticãrã niwã.
21 Apĩ Noé macʉ̃ Sẽ quẽ'rã põ'rãticʉ niwĩ. Cʉ̃ Jafet ma'mi nicʉ niwĩ. Sẽ
nipe'tirã Heber põ'rã nituriarã ñecʉ̃ nicʉ niwĩ.
22 Sẽ põ'rã a'ticʉrã nicãrã niwã: Elam, Asur, Arfaxad, Lud, tojo nicã
Aram nicãrã niwã.
23 Aram põ'rã a'ticʉrã nicãrã niwã: Uz, Hul, Geter, tojo nicã Mas
wãmetirã nicãrã niwã.
24 Sẽ macʉ̃ Arfaxad Sala pacʉ nicʉ niwĩ. Salata Heber pacʉ nicʉ niwĩ.
25 Sala macʉ̃ Heber wãmetigʉ pʉarã põ'rãticʉ niwĩ. Nimʉ'tãgʉ̃ Peleg
wãmeticʉ niwĩ. Peleg "dʉcawatise" nisĩ'rĩrõ wee'e. Cʉ̃ nícateropʉre
masã a'ti di'tacjãrã dʉcawatinʉ'cã wa'acãrã niwã. Tojo weegʉ tojo
wãmeticʉ niwĩ. Peleg acabiji Joctán wãmeticʉ niwĩ.
26 Cʉ̃ Joctán pãjãrã põ'rãticʉ niwĩ. A'tiro wãmeticãrã niwã. Na masã
ma'mi Almodad nicʉ niwĩ. Cʉ̃ be'rore Selef, Hazar-mavet, Jera,
27 Adoram, Uzal, Dicla,
28 Obal, Abimael, Seba,
29 Ofir, Havila, tojo nicã Jobab nicãrã niwã. Ã'rã nipe'tirã Joctán põ'rã
nicãrã niwã.
30 Na Joctán põ'rã na ya di'ta Mesa wãmetiro me'rã ninʉ'cãcaro niwʉ̃.
Téé Sefar wãmetiro, ʉ̃rʉ̃pagʉ mʉjĩpũ mʉjãtiro pe'e nirõpʉ nitʉocaro
niwʉ̃.
31 Ã'rã nipe'tirã, Sẽ põ'rã, cʉ̃ ya curuacjãrã nicãrã niwã. Na ye di'tapʉ
nírã, te cururinʉcʉ̃ na ye ucũse me'rã nicãrã niwã.
32 Noé põ'rã nanʉcʉ̃ na pãrãmerã nituriarã me'rã nicũcãrã niwã. Te
curarinʉcʉ̃ na ya di'tapʉre wa'acãrã niwã. Tojo weerã a'ti di'ta mírĩca
be'ro na nipe'tiropʉ wa'astea wa'acãrã niwã.

11

Masã ʉ'mʉarĩ wi'i na weesĩ'rĩmi'que cjase ni'i

1 Noé põ'rã nituriarã nipe'tirã ni'cãrõnojõ ucũseticãrã niwã.
2 Be'ro majã masã mujĩpũ mʉjãtiro pe'e wa'a, Sinar wãmetiropʉ etacãrã
niwã. Ti di'tapʉre añurĩ pa bocacãrã niwã. Topʉ na niseticãrã niwã.
3 Topʉ nírã, ni'cã nʉmʉ a'merĩ ucũcãrã niwã: "Marĩ di'ta cujirire
da'rerã. Be'ro te cujirire, añurõ bʉtiato nírã, pecame'epʉ ʉ̃jʉ̃arã", nicãrã
niwã. Na da're'que cujiri me'rã wi'serire yeecãrã niwã. Ʉtãpaga me'rã
weeticãrã niwã. Tojo nicã ope me'rã yeemʉjãcãrã niwã.
4 Be'ro a'tiro nicãrã niwã: "Má, pajiri macã weerã̃. Tojo nicã, ni'cã
wi'i téé ʉ'mʉsepʉ ejari wi'i yeerã. Tojo weerã marĩ be'ropʉre ãpẽrãrẽ
añurõ ucũno'rãsa'a. Marĩ tojo weerã a'ti macãpʉre añurõ nisetirãsa'a.
Ne aperopʉ wa'astea wa'a weesome", nicãrã nimiwã.
5 Na tojo weeri cura Õ'acʉ̃ pe'e na tiropʉ dijati, na ya macã, tojo nicã na
ʉ'mʉarĩ wi'i na yeeri wi'ijore ĩ'agʉ̃ ejacʉ niwĩ.
6 Na tojo weesere ĩ'agʉ̃, a'tiro nicʉ niwĩ: "Na ni'cã curuacjãrã nima.
Ni'cãrõnojõ ucũma. Tojo weerã a'tere da'ranʉ'cãtojama. Na tojo
da'ranʉ'cãse ne nʉ'cãse ni'i. A'te be'ro no'o na weesĩ'rĩsere weerãsama.
7 Tojo weerã na tiro dija, na ucũse pe'ere dʉcayurã. Tojo weecã, na
a'merĩ ucũmasĩti, a'merĩ tʉ'osome", nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.

8 Tojo weegʉ Õ'acʉ̃ masã ucũsere dʉcayucʉ niwĩ. Na a'merĩ tʉ'otiyurã,
ti macãrẽ weedu'ucã'cãrã niwã. Nipe'tiro a'ti di'tapʉ wa'astea wa'acã
weecʉ niwĩ.
9 Titare ti macãpʉre Õ'acʉ̃ nipe'tirã masãrẽ ucũsu'riacã weecʉ niwĩ.
Tojo weero ti macã Babel wãmeticaro niwʉ̃. Õ'acʉ̃ tojo weegʉ narẽ
nipe'tiropʉ wa'acã weecʉ niwĩ.

Sẽ pãrãmerã nituriarã ye cjase ni'i

10 A'te Sẽ ye queti ni'i. Pʉa cʉ̃'ma dia mírĩ́ca be'ro Sẽ cien cʉ̃'marĩ cʉocʉ
niwĩ. Ticʉse cʉ̃'marĩ cʉocã, cʉ̃ nʉmo ni'cʉ̃ wĩ'magʉ̃ wʉaco niwõ. Cʉ̃
Arfaxad wãmeticʉ niwĩ.
11 Be'ro Sẽ cien cʉ̃'marĩ cʉóca be'rore quinientos cʉ̃'marĩ catinemocʉ
niwĩ. Te cʉ̃'marĩrẽ ʉmʉa, numia põ'rãtinemocʉ niwĩ.
12 Cʉ̃ põ'rãtimʉ'tã'cʉ Arfaxad nʉmoti, ni'cʉ̃ põ'rãticʉ niwĩ. Cʉ̃ macʉ̃
bajuácaterore treinta y cinco cʉ̃'marĩ cʉocʉ niwĩ. Cʉ̃ macʉ̃ Sala wãmeticʉ
niwĩ.
13 Be'ro Arfaxad cuatrocientos tres cʉ̃'marĩ catinemocʉ niwĩ. Pãjãrã
ãpẽrã ʉmʉa, numia põ'rãticʉ niwĩ.
14 Cʉ̃ macʉ̃ Sala nʉmoticʉ niwĩ. Cʉ̃ nʉmo ni'cʉ̃ põ'rãtico niwõ. Cʉ̃
wĩ'magʉ̃ bajuácaterore Sala treinta cʉ̃'marĩ cʉocʉ niwĩ. Cʉ̃ macʉ̃ Heber
wãmeticʉ niwĩ.
15 Be'ro Sala cuatrocientos tres cʉ̃'marĩ catinemocʉ niwĩ. Te cʉ̃'marĩrẽ
ʉmʉa, numia põ'rãtinemocʉ niwĩ.
16 Sala macʉ̃ Heber treinta y cuatro cʉ̃'marĩ cʉocã, cʉ̃ nʉmo ni'cʉ̃
wĩ'magʉ̃rẽ põ'rãtico niwõ. Cʉ̃ Peleg wãmeticʉ niwĩ.
17 Peleg bajuáca be'rore Heber cuatrocientos treinta cʉ̃'marĩ catinemocʉ
niwĩ. Te cʉ̃'marĩrẽ ʉmʉa, numia põ'rãtinemocʉ niwĩ.
18 Heber macʉ̃ Peleg nʉmoticʉ niwĩ. Nʉmoti, ni'cʉ̃ wĩ'magʉ̃ põ'rãticʉ
niwĩ. Cʉ̃ Reu wãmeticʉ niwĩ. Reu bajuácaterore Peleg treinta cʉ̃'marĩ
cʉocʉ niwĩ.
19 Te be'ro Peleg doscientos nueve cʉ̃'marĩ catinemocʉ niwĩ. Te
cʉ̃'marĩrẽ ʉmʉa, numia põ'rãtinemocʉ niwĩ.
20 Peleg macʉ̃ Reu nʉmoti, ni'cʉ̃ põ'rãticʉ niwĩ. Cʉ̃ Serug wãmeticʉ
niwĩ. Cʉ̃ bajuácaterore Reu treinta y dos cʉ̃'marĩ cʉocʉ niwĩ.
21 Be'ro Reu doscientos siete cʉ̃'marĩ catinemocʉ niwĩ. Te cʉ̃'marĩrẽ
ʉmʉa, numia põ'rãtinemocʉ niwĩ.
22 Reu macʉ̃ Serug nʉmoti, ni'cʉ̃ macʉ̃ticʉ niwĩ. Cʉ̃ wĩ'magʉ̃ Nacor
wãmeticʉ niwĩ. Cʉ̃ bajuácaterore Serug treinta cʉ̃'marĩ cʉocʉ niwĩ.
23 Cʉ̃ bajuáca be'ro Serug doscientos cʉ̃'marĩ catinemocʉ niwĩ. Ãpẽrã
pãjãrã ʉmʉa, numia põ'rãtinemocʉ niwĩ.
24 Serug macʉ̃ Nacor ni'cʉ̃ macʉ̃ticʉ niwĩ. Cʉ̃ Taré wãmeticʉ niwĩ. Cʉ̃
macʉ̃ bajuácaterore Nacor veintinueve cʉ̃'marĩ cʉocʉ niwĩ.
25 Be'ro Taré bajuáca be'ro Nacor ciento diecinueve cʉ̃'marĩ catinemocʉ
niwĩ. Te cʉ̃'marĩrẽ ʉmʉa, numia põ'rãtinemocʉ niwĩ.
26 Nacor macʉ̃ Taré setenta cʉ̃'marĩ cʉogʉ, ni'cʉ̃ Abrã wãmetigʉre
põ'rãticʉ niwĩ. Be'ro pʉarã põ'rãtinemocʉ niwĩ. Nacor, Harã wãmeticãrã
niwã.

Taré põ'rã ye cjase ni'i

27 A'te Taré ye queti ni'i. Taré i'tiarã ʉmʉa põ'rãticʉ niwĩ. Na Abrã,*

* **11:27 11.27** Abrã nírõ, “pacʉ añurõ ucũ ẽjõpeono'gʉ̃” nisĩ'rĩrõ wee'e. Gn 17.5

Nacor, Harã̃ nicãrã niwã. Harã̃ macũ̃ Lot nicʉ niwĩ.
28 Harã̃ cũ̃ pacʉ Taré dʉporo wẽrĩcʉ niwĩ. Ur wãmetiri macãpʉ wẽrĩcʉ
niwĩ. Ti macã caldeo masã nirĩ di'tapʉ tojacaro niwʉ̃. Harã̃ cũ̃ bajua,
masã'caropʉta wẽrĩcʉ niwĩ.
29 Abrã, tojo nicã Nacor nanʉcũ̃ nʉmoticãrã niwã. Abrã nʉmo Sarai†
wãmetico niwõ. Nacor nʉmo Milca nico niwõ. Milca Harã̃ mijĩ macõ nico
niwõ. Apego Isca wãmetigore põ'rãticʉ niwĩ.
30 Co Sarai Abrã nʉmo põ'rãmarĩgõnojõ nico niwõ.
31 Be'ro majã Taré Ur wãmetiri macã caldeo masã nirĩ di'tapʉ ní'cʉ
Canaá wãmetiri di'tapʉ wa'acʉ niwĩ. Topʉ wa'acã, cũ̃ macũ̃ Abrã, cũ̃
pãrãmi Lot Harã̃ mijĩ macũ̃, tojo nicã Abrã nʉmo Sarai cũ̃ me'rã wa'acãrã
niwã. Canaá di'tapʉ wa'amirã, na Harã̃ wãmetiri macãpʉ eta, topʉ nicãrã
niwã.
32 To Harã̃pʉre Taré doscientos cinco cũ̃'marĩ cʉogʉ, wẽrĩa wa'acʉ niwĩ.

12

Õ'acũ̃ Abrãrẽ piji'que ni'i

1 Ni'cã nʉmʉ Õ'acũ̃ Abrãrẽ pijio weetjĩagʉ̃, a'tiro nicʉ niwĩ: “Mʉ'ʉ ya
di'tare, mʉ'ʉ acawererãrẽ, mʉ'ʉ pacʉ ya wi'ire wijayá. Ape di'tapʉ mʉ'ʉ
wa'agʉsa'a. Yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ ti di'tare ĩ'ogʉ̃ti.
2 Mʉ'ʉ pãrãmerã nituriarã pãjãrã masãputicã weegʉti. Mʉ'ʉrẽ añurõ
weegʉti. Nipe'tirã masã mʉ'ʉrẽ añurõ wãcũrãsama. Mʉ'ʉ me'rã ãpẽrã
quẽ'rãrẽ añurõ wa'arosa'a.
3 Masã mʉ'ʉrẽ añurõ nirãrẽ añurõ wa'acã weegʉti. No'o mʉ'ʉrẽ ña'arõ
wa'acã weerã̃ pe'ere yʉ'ʉ narẽ ña'arõ wa'acã weegʉti. Mʉ'ʉ me'rã
nipe'tirã a'ti turicjãrãrẽ añurõ wa'acã weegʉti”, nicʉ niwĩ Õ'acũ̃.
4 Tojo weegʉ Abrã Õ'acũ̃ duti'caronojõta Harã̃rẽ wijawã'cãcʉ niwĩ.
Titare cũ̃ setenta y cinco cũ̃'marĩ cʉocʉ niwĩ. Topʉ wija, Canaá di'tapʉ
wa'acʉ niwĩ.
5 Cũ̃ wa'agʉ, a'ticʉrãrẽ miacʉ niwĩ. Cũ̃ nʉmo Sarai, cũ̃ acabiji macũ̃ Lot,
apeyenojõ cũ̃ cʉo'que, tojo nicã cũ̃rẽ Harã̃pʉ da'raco'te'cãrãrẽ miacʉ niwĩ.
Na wa'a, Canaá di'tare etacãrã niwã.
6 Eta, Abrã Siquem wãmetiri macãpʉ yʉ'rʉwã'cãcʉ niwĩ. Ti macã
pʉ'to ni'cũ̃ yucʉgʉ pajicjʉ More wãmeticjʉ nicaro niwʉ̃. Tigʉ pʉ'to Abrã
tojaque'acʉ niwʉ̃. Tocjãrã tigʉ pʉ'to na ẽjõpeorãnojõrẽ ẽjõpeoseticãrã
niwã. Ti di'tapʉre cananeo masã nicũcãrã niwã.
7 Cũ̃ topʉ nicã, Õ'acũ̃ cũ̃rẽ bajuacʉ niwĩ. Abrãrẽ a'tiro nicʉ niwĩ: “A'ti
di'ta yʉ'ʉ mʉ'ʉ pãrãmerã nituriarãrẽ o'oatji di'ta ni'i”, nicʉ niwĩ.
Cũ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, Abrã to cũ̃rẽ bajua'caropʉta wa'icʉrãrẽ
ʉ̃jʉ̃amorõpeorore ni'cã mesã ʉ̃tã me'rã seeneocũucʉ niwĩ. Õ'acũ̃rẽ
ẽjõpeogʉ, tojo weecʉ niwĩ.
8 Topʉ ní'cʉ, ʉ̃rʉ̃pagʉ nirõ̃ Betel wãmetiri macã mujĩpũ mʉjãtiro pe'e
wa'acʉ niwĩ. Topʉ na cãrĩatje wi'serire nʉ'cõcʉ niwĩ. Betel mujĩpũ
sãjãrõ pe'e tojacaro niwʉ̃. Ape macã Hai wãmetiri macã mujĩpũ mʉjãtiro
pe'e nicaro niwʉ̃. Topʉ quẽ'rãrẽ wa'icʉrãrẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeorore ni'cã mesã
ʉ̃tã me'rã seeneocũucʉ niwĩ. Seeneocũutojanʉ'cõ, Õ'acũ̃rẽ e'catise o'ocʉ
niwĩ.

† **11:29 11.29** Sarai nírõ, “wiogo docacjõ” nisĩ'rĩrõ wee'e. Gn 17.15

9 Be'ro Abrã Betel pʉ'to ní'cʉ wijawã'cãcʉ niwĩ. Cʉ̃ sojaro marĩrõ wa'a,
téé Neguev wãmetiropʉ etacʉ niwĩ.

Abrã cʉ̃ Egiptopʉ ní'que ni'i

10 Abrã Neguepʉ nirĩ cura ba'ase marĩcaro niwʉ̃. Põrõ ʉjʉaboase
wa'acã ĩ'agʉ̃, Abrã Egiptopʉ wa'a wa'acʉ niwĩ. "Topʉ ba'ase niaporo"
nicã tʉ'otjĩagʉ̃, wa'acʉ niwĩ.
11 Be'ro Egipto di'tapʉ etarã, Abrã cʉ̃ nʉmo Saraire a'tiro nicʉ niwĩ:
"Yʉ'ʉ ĩ'acã, mʉ'ʉ numio añugõ ni'i.
12 Egiptocjãrã mʉ'ʉrẽ ĩ'arã, 'A'tigo ã'rĩ nʉmo nimo', nirãsama. Mʉ'ʉrẽ
ẽ'masĩ'rĩrã, yʉ'ʉre wẽjẽrãsama. Mʉ'ʉ me'rã nisĩ'rĩrã, mʉ'ʉrẽ wẽjẽsome.
13 Tojo weego mʉ'ʉ, 'Cʉ̃ nʉmo ni'i', niticã'ña. 'Yʉ'ʉ cʉ̃ acabijo ni'i', niña.
Mʉ'ʉ tojo weecã, mʉ'ʉrẽ ʉarã, yʉ'ʉre añurõ weerãsama. Tojo nicã yʉ'ʉre
wẽjẽsome", nicʉ niwĩ.
14 Cʉ̃ ní'caronojõ Abrã, Sarai Egiptopʉ etacã, tocjãrã Saraire ĩ'arã,
"Añugõ nimo", ni ĩ'acãrã niwã.
15 Ti macã wiogʉ faraõ cʉ̃ docacjãrã core ĩ'arã, faraõrẽ, "Co numio
añubutiago niamo", ni werecãrã niwã. Tojo weerã core faraõ tiropʉ
miacãrã niwã.
16 "Sarai ma'mi nisami" ni wãcũgʉ̃, faraõ Abrãrẽ añurõ weecʉ niwĩ.
Cʉ̃rẽ pãjãrã ecarã, ovejare, wecʉare, burroare, cameyoare tojo o'ocã'cʉ
niwĩ. Tojo nicã da'raco'teri masã, ʉmʉarẽ, numiarẽ cʉ̃rẽ o'ocʉ niwĩ.
17 Saraire faraõ tiropʉ mia'que bu'iri Õ'acʉ̃ faraõrẽ, cʉ̃ ya wi'icjãrãrẽ
dutitícã weecʉ niwĩ.
18 Tojo wa'acã ĩ'agʉ̃, faraõ Abrãrẽ pijio, cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ: "¿De'ro weegʉ
mʉ'ʉ tojo weeati yʉ'ʉre? ¿De'ro weegʉ 'A'tigo yʉ'ʉ nʉmo nimo', nitiati?
19 'Yʉ'ʉ acabijo nimo', nimiapʉba. Tere tʉ'ogʉ, yʉ'ʉ core cã'rõ
nʉmotimiasʉ. ¡Ma! A'tigo nimo. Core miaña. Mʉ'ʉ quẽ'rã wa'aya", nicʉ
niwĩ.
20 Faraõ cʉ̃ yarã surarare Abrãrẽ, cʉ̃ nʉmorẽ, tojo nicã nipe'tise cʉ̃ cʉose
me'rã Egiptopʉre wĩorẽdutigʉ o'ócʉ niwĩ.

13

Abrã Lot me'rã na dʉcawati'que ni'i

1 Abrã, cʉ̃ nʉmo, nipe'tirã cʉ̃ cʉose me'rã Egiptopʉ wijagʉ, na
todʉporopʉ ní'caropʉta Neguev wãmetiropʉ dajacʉ niwĩ. Cʉ̃ acabiji
macʉ̃ Lot na me'rã wa'acʉ niwĩ.
2 Abrã peje waro cʉocʉ niwĩ. Cʉ̃ uru, plata, tojo nicã pãjãrã ecarã cʉocʉ
niwĩ.
3 Neguepʉ ní'cãrã sojaro marĩrõ dajatojaa wa'acãrã niwã téé Betel
wãmetiri macãpʉ. Betere yʉ'rʉa, ne waro a'tigʉ cʉ̃ cãrĩ'caropʉre ejacʉ
niwĩ. To Betel, Hai decopʉ nicaro niwʉ̃.
4 Todʉporopʉre Õ'acʉ̃rẽ e'catise o'ogʉti nígʉ̃, wa'icʉrãrẽ
ʉ̃jʉ̃amorõpeorore ni'cã mesã ʉ̃tã me'rã seeneocũucʉ niwĩ. Topʉta
Abrã Õ'acʉ̃rẽ apaturi e'catise o'ocʉ niwĩ tja.
5 Cʉ̃ acabiji macʉ̃ Lot quẽ'rã Abrã weronojõta peje cʉocʉ niwĩ. Pãjãrã
ecarã oveja, wecʉa tojo nicã pãjãrã da'raco'terã cʉocʉ niwĩ.
6 Na nirõ pajiro di'ta niticaro niwʉ̃. Tojo weero na pãjãrãrẽ ba'ase ne
ejatu'ajaticaro niwʉ̃. Na ni'cãrõ me'rã nímasĩticãrã niwã majã.

7 Abrã yarã ecarã co'terã, Lot yarã ecarã co'terã me'rã a'metu'ticũcãrã
niwã. Apeyema tja, titare cananeo masã, tojo nicã ferezeo masã topʉre
nicãrã niwã.
8 Tojo weegʉ Abrã cʉ̃ acabiji macʉ̃ Lot me'rã a'tiro ni ucũcʉ niwĩ: “Marĩ
ni'cʉ̃ põ'rã ni'i. Tojo weerã marĩ cumuca marĩrõ nirõʉa'a. Marĩ yarã ecarã
co'terã quẽ'rã mejãrõta nirãsama.
9 Tojo weerã marĩrẽ dʉcawaaroʉa'a. Nipe'tiro a'ti di'tare ĩ'aña. Mʉ'ʉ
tʉ'sarore ‘A'tota nigʉ̃ti’ ni, beseya. Mʉ'ʉ mujĩpũ mʉjãtiro nirĩ di'ta pe'e
wa'acã, yʉ'ʉ mujĩpũ sãjãrõ nirĩ di'ta pe'ere wa'agʉti. Mʉ'ʉ mujĩpũ sãjãrõ
pe'e wa'acã pũrĩcãrẽ, yʉ'ʉ mujĩpũ mʉjãtiro pe'e wa'agʉti”, nicʉ niwĩ
Abrã.
10 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, Lot nipe'tiro dia Jordã̃ wãmetiri maa sumuto
nirĩ di'tare ĩ'acʉ niwĩ. Téé Zoar wãmetiri macãpʉ opa pa'tiro añurõ
acotiro nicã ĩ'acʉ niwĩ. Añurĩ di'ta Õ'acʉ̃ ne waro wééca wese weronojõ
nicaro niwʉ̃. Egipto di'ta weronojõ bajume'rĩcã'caro niwʉ̃. Õ'acʉ̃ Sodoma,
Gomorrare ʉ̃jʉ̃acõ'atjo dʉporo añurõ bajucaro niwʉ̃.
11 Lot ti di'ta añurĩ di'ta nicã ĩ'agʉ̃, nipe'tiro Jordã̃ sumuto nirĩ di'tare
besecʉ niwĩ. Abrãrẽ, “Mujĩpũ mʉjãtiro pe'e wa'agʉti”, nicʉ niwĩ. Na
pʉarã ni'cãrõ me'rã nimi'cãrã a'merĩ dʉcawatia wa'acãrã niwã.
12 Abrã Canaápʉ tojacʉ niwĩ. Lot pe'e macãrĩ pʉ'to añurĩ pa nirõpʉ
tojacʉ niwĩ. Cʉ̃ ye wi'seri su'ti caseri me'rã wee'que wi'serire Sodoma
pʉ'topʉ nʉ'cõcʉ niwĩ.
13 Ti macãcjãrã masã ña'abutiarã Õ'acʉ̃ cʉ̃ dutítisenojõrẽ weeseticãrã
niwã.
14 Be'ro Lot wa'áca be'ro Õ'acʉ̃ Abrãrẽ a'tiro nicʉ niwĩ: “Mʉ'ʉ nirõ̃
me'rã nipe'tiropʉre ĩ'aña. Mujĩpũ mʉjãtiro pe'e, mujĩpũ sãjãrõ pe'e,
diacjʉ̃ pe'e, cũpe pe'e añurõ ĩ'aña.
15 Nipe'tiro mʉ'ʉ ĩ'áca di'tare mʉ'ʉrẽ o'ogʉti. Mʉ'ʉrẽ, mʉ'ʉ pãrãmerã
nituriarãrẽ o'ogʉti. Mʉsã ye di'ta ninu'cũrõsa'a.
16 Mʉ'ʉ pãrãmerã nituriarã pãjãrã waro nirãsama. Nucũpori queota
basiotise weronojõ mʉ'ʉ pãrãmerã nituriarã quẽ'rãrẽ ne queopõtẽota
basiotirãsama.
17 Nipe'tiro a'ti di'tare sijawã'cãña'rẽ. ¿No'ocã'rõ yoati, no'ocã'rõ e'sati?
ni ĩ'aña'rẽ. A'ti di'tare mʉ'ʉrẽ o'ogʉ wee'e. Tojo weegʉ nipe'tiro ĩ'agʉ̃
wa'aya”, nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.
18 Tojo weegʉ Abrã ni'cʉ̃ masʉ̃ Mamre wãmetigʉ pʉ'to wa'acʉ niwĩ.
Yucʉ pacasepagʉ nirõ̃ tojaque'acʉ niwĩ. Topʉ cʉ̃ ye wi'seri su'ti caseri
me'rã wee'que wi'serire nʉ'cõcʉ niwĩ. To Hebrõ̃ wãmetiri macã pʉ'topʉ
nicaro niwʉ̃. Topʉ Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeogʉti nígʉ̃, wa'icʉrãrẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeorore
ni'cã mesã ʉ̃tã me'rã seeneocũucʉ niwĩ.

14

Abrã Lore cʉ̃ wẽrĩbo'cʉre yʉ'rʉweticã wee'que ni'i

1 Titare Amrafel Sinar wãmetiri di'tare dutigʉ nicʉ niwĩ. Tojo nicã
Arioc wãmetigʉ Elasar wãmetirore duticʉ niwĩ. Apĩ Quedorlaomer
Elam wãmetiri di'tare duticʉ niwĩ. Apĩ wiogʉ Tidal wãmetigʉ Goim
wãmetirore dutigʉ nicʉ niwĩ.
2 Ã'rã ba'paritirã wiorã ape di'tacjãrã me'rã a'mewẽjẽrã wa'acãrã niwã.
Na me'rã a'mewẽjẽajã a'ticʉrã nicãrã niwã: Bera wãmetigʉ Sodomacjãrã
wiogʉ, apĩ Birsa wãmetigʉ Gomorracjãrã wiogʉ, apĩ Sinab wãmetigʉ

Admacjãrã wiogʉ, apĩ Semeber wãmetigʉ Zeboĩcjãrã wiogʉ, tojo nicã Bela wãmetirocjãrã wiogʉ nicãrã niwã. Apeterore Bela wãmetiri macã Zoar pisuno'caro niwʉ̃.

3 Ã'rã ni'cãmocʉse macãrĩcjãrã na yarã surarare Sidim wãmetiropʉ neonʉ'cõcãrã niwã. Sidim diacjʉ̃ca pa, ditara O'mabʉrotiri ditara sumutopʉ tojacaro niwʉ̃.

4 Todʉporo na yoacã doce cʉ̃'marĩ Quedorlaomer wãmetigʉ Elãcjãrã wiogʉ dutise doca nicãrã niwã. Be'ro majã trece cʉ̃'marĩ wa'aboronojõ cʉ̃ dutisere weenemosĩ'rĩtirã, cʉ̃ me'rã a'mewẽjẽrãtirã, na basu apocãrã niwã.

5 Ape cʉ̃'ma Quedorlaomer cʉ̃ me'rã nirã̃ wiorã Astarot Karnaim wãmetiropʉ wa'acãrã niwã. Topʉre wa'a, refaíta masãrẽ a'mewẽjẽ wapata'acãrã niwã. Be'ro, Ham wãmetiropʉre zuzita masãrẽ a'mewẽjẽ wapata'acãrã niwã. Tojo nicã emita masã quẽ'rãrẽ Save-quiriataim wãmetiropʉre a'mewẽjẽ wapata'acãrã niwã.

6 Be'rore horeo masãrẽ ʉ̃rʉ̃pagʉ Seir wãmeticjʉpʉ wẽjẽsirutuwã'cãcãrã niwã téé El-parán wãmetiri papʉ. Ti pa yucʉ marĩrõpʉ tojacaro niwʉ̃.

7 Be'ro totá Quedorlaomer, tojo nicã cʉ̃ me'rã wa'a'cãrã majãmitojaticãrã niwã. Tojatirã, En-mispat wãmetiropʉ etacãrã niwã. Apeterore En-mispat Cades pisuno'caro niwʉ̃. Tojo weerã, nipe'tirã na no'o bocaejarãrẽ amaleca masã na nirõpʉ wẽjẽcõ'ape'owã'cãcãrã niwã. Mejãrõta amorreo masã quẽ'rãrẽ wẽjẽcãrã niwã. Amorreo masã Hazezon-tamar wãmetiropʉ nicãrã niwã.

8 Be'ro na tojo weesere tʉ'orã, ãpẽrã ni'cãmocʉrã wiorã Sodomacjʉ̃, Gomorracjʉ̃, Admacjʉ̃, Zeboĩcjʉ̃, Belacjʉ̃ na yarã surara me'rã Sidim wãmetiri papʉ wa'acãrã niwã.

9 Topʉ na ba'paritirã wiorã me'rã a'mewẽjẽrãtirã wa'acãrã niwã. Na me'rã a'mewẽjẽajã pe'e, a'ticʉrã nicãrã niwã: Quedorlaomer Elam wãmetirocjʉ̃, Tidal Goim wãmetirocjʉ̃, Amrafel Sinar wãmetirocjʉ̃, tojo nicã Arioc, Elasar wãmetirocjʉ̃.

10 Topʉ na a'mewẽjẽatjopʉ Sidim wãmetiri papʉre ope coperi peje nicaro niwʉ̃. Pʉarã wiorã Sodomacjʉ̃, Gomorracjʉ̃ a'mewẽjẽrõpʉ omadu'timirã, te coperipʉ bʉrʉsãjãdijacãrã niwã. Na me'rãcjãrã ãpẽrã wiorã pe'e ʉ̃rʉ̃pagʉpʉ du'tia wa'acãrã niwã.

11 Tojo weerã na du'tisteaca be'ro Quedorlaomer quẽ'rã nipe'tise Sodoma, Gomorrapʉ nimi'que ba'ase, apeyenojõ wapabʉjʉse nimi'quere miicãrã niwã.

12 Lot Abrã acabiji macʉ̃rẽ Sodomapʉ nise bu'iri ñe'e, cʉ̃ ye nipe'tise me'rã miacãrã niwã.

13 Ni'cʉ̃ na a'mewẽjẽ'caropʉ ní'cʉ Abrã tiropʉ omadu'tiwã'cãcʉ niwĩ. Abrã hebreo masʉ̃* nicʉ niwĩ. Abrãrẽ Lore na mia'quere werecʉ niwĩ. Abrã nirõ̃ pʉ'to ni'cʉ̃ Mamre wãmetigʉ amorreo masʉ̃ nicʉ niwĩ. Cʉ̃ nirõ̃ yucʉ pacasepagʉ nirõ̃ nicaro niwʉ̃. Mamre acabijirã Escol, tojo nicã Aner nicãrã niwã. Na quẽ'rã Abrã me'rã añurõ niseticãrã niwã.

14 Abrã cʉ̃ acabiji macʉ̃rẽ "Ñe'e, mia wa'ama" nisere tʉ'ogʉ, cʉ̃ tiro masã'cãrã, cʉ̃rẽ da'raco'terãrẽ neocũucʉ niwĩ. Tojo weetjĩagʉ̃, Lore mia'cãrãrẽ sirutucʉ niwĩ. Abrã me'rã wa'a'cãrã trescientos dieciocho ʉmʉa nicãrã niwã. Na sirutuwã'cã, téé Dan wãmetiropʉ wiorãrẽ bocaejacãrã niwã.

---

* **14:13 14.13** Ĩ'aña glosariopʉ "hebreo masã".

15 Narẽ bocaeja, wiorã ne masĩtiri cura ñamipʉ Abrã cʉ̃ masã me'rã
a'mewẽjẽnʉ'cãcãrã niwã. Na wiorã tojo weecã ĩ'arã, du'tia wa'acãrã niwã.
Abrã quẽ'rã narẽ sirutuwã'cãcãrã niwã téé Hoba wãmetiropʉ. Ti macã
Damasco wãmetiri macã yʉ'rʉropʉ tojacaro niwʉ̃.
16 Narẽ sirutu, nipe'tise na mia'quere ẽ'mape'ocã'cãrã niwã. A'tiro wee,
Abrã Lot cʉ̃ acabiji macʉ̃rẽ, cʉ̃ ye nipe'tise me'rã wijata'acʉ niwĩ. Tojo
nicã numia, ãpẽrã na mia'cãrãrẽ wijata'acʉ niwĩ.

Ni'cʉ̃ pa'i Melquisedec wãmetigʉ Abrãrẽ, "Mʉ'ʉrẽ añurõ wa'ato" ní'que ni'i

17 Abrã Quedorlaomer quẽ'rãrẽ a'mewẽjẽ wapata'aca be'ro dajatojaacʉ
niwĩ. Cʉ̃ dajari cura Save wãmetiri papʉ Sodomacjʉ̃ wiogʉ cʉ̃rẽ põtẽrĩgʉ̃
ejacʉ niwĩ. Save wãmetiri pa, wiogʉ ya pa nisĩ'rĩrõ weecaro niwʉ̃.
18 Apĩ Melquisedec, Salem wãmetiri macãcjʉ̃ wiogʉ nicʉ niwĩ. Tojo nicã
cʉ̃ pa'i Õ'acʉ̃ nipe'tirã bu'ipʉ nigʉ̃rẽ ẽjõpeogʉ nicʉ niwĩ. Cʉ̃ pã́, tojo nicã
ʉ'sedʉcaco vinorẽ miiti,
19 Abrãrẽ o'ogʉ, a'tiro nicʉ niwĩ:

"Õ'acʉ̃ nipe'tirã bu'ipʉ nigʉ̃́, ʉ'mʉse, a'ti di'tare wee'cʉ mʉ'ʉrẽ añurõ
weeato.
20 Õ'acʉ̃ nipe'tirã bu'ipʉ nigʉ̃rẽ 'Añu'u', nírã.
Mʉ'ʉrẽ ĩ'atu'ti'cãrãrẽ a'mewẽjẽ wapata'acã weecʉ niami."

Cʉ̃ tojo níca be'ro Abrã cʉ̃ a'mewẽjẽ wapata'a'quere diez mesãrĩ
dʉcawaacũucʉ niwĩ. Ni'cã mesãrẽ Melquisedere o'ocʉ niwĩ.
21 Tojo wééca be'ro Sodomacjʉ̃ wiogʉ Abrãrẽ nicʉ niwĩ:

—Mʉ'ʉ wijata'a'que mʉ'ʉ yeta tojato. Masã dia'cʉ̃rẽ yʉ'ʉre wiaya.
Ape'quema mʉ'ʉ miaña.
22 Abrã pe'e Melquisedere yʉ'ticʉ niwĩ:

—Õ'acʉ̃ nipe'tirã bu'ipʉ nigʉ̃́ ʉ'mʉsere, a'ti di'tare wee'cʉre cʉ̃ tʉ'oropʉ
mʉ'ʉ ye cjasere ucũtojapʉ:
23 "Ne cã'rõ mʉ'ʉ ye apeyenojõ me'rã tojasome. Ne ni'cã yuta da, ne
ni'cã da sapatu dʉ'teri danojõrẽ miasome. Yʉ'ʉ miacãma, be'ropʉre mʉ'ʉ
yʉ'ʉre a'tiro nibosa'a, 'Yʉ'ʉ cʉ̃rẽ niyerubʉcʉ wa'acã weewʉ', nibosa'a.
24 Tojo weegʉ yʉ'ʉ pe'e ne apeyenojõ mʉ'ʉ yere miasome. Yʉ'ʉ me'rã
wa'a'cãrã na ba'a'quema dʉcayuya. Tojo nicã, yʉ'ʉre ba'pati'cãrã pũrĩcã
Aner, Escol, Mamre na ʉasere miarãsama", nicʉ niwĩ Abrã.

15

Õ'acʉ̃ Abrã me'rã "A'tiro weegʉti" ni apo'que ni'i

1 Be'ro nipe'tise tojo wa'áca be'ro Õ'acʉ̃ quẽ'erõpʉ Abrãrẽ a'tiro ni
ucũcʉ niwĩ:

—Abrã, uiticã'ña. Yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ co'tegʉti. Mʉ'ʉrẽ peje añuse o'ogʉti,
nicʉ niwĩ.
2 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, Abrã pe'e cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:

—Õ'acʉ̃, yʉ'ʉ wiogʉ, ¿ñe'e me'rã yʉ'ʉre añurõ weebosari? Mʉ'ʉ
masĩ'i; yʉ'ʉ põ'rã marĩ'i. Tojo weecã, yʉ'ʉ cʉose Eliezer Damascocjʉ̃
cʉosirutugʉsami.
3 Mʉ'ʉ yʉ'ʉre põ'rã o'otise bu'iri yʉ'ʉre da'raco'tegʉre yé ní'que
tojarosa'a, nicʉ niwĩ Abrã.
4 Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:

—Cʉ̃ mʉ'ʉ yere ñe'esome. Mʉ'ʉ macʉ̃ diácjʉ̃ mʉ'ʉ yere ñe'egʉ̃sami.

5 Cũ tojo nitojanʉ'cõ, Abrãrẽ wijaaropʉ pijiwijaacʉ niwĩ. Cũrẽ nicʉ niwĩ:
—Ʉ'mʉarõpʉ ĩ'amorõña. Mʉ'ʉ põtẽorõ ñocõarẽ ba'paqueoya. Na
ñocõa pãjãrã weronojõ mʉ'ʉ pãrãmerã nituriarã nirãsama, nicʉ niwĩ
Õ'acũ.
6 Abrã Õ'acũrẽ ẽjõpeocʉ niwĩ. Tojo weegʉ Õ'acũ cũrẽ "Añugũ, bu'iri
marĩgũ nimi", nicʉ niwĩ.
7 Cũ tojo ẽjõpeocã ĩ'agũ, cũrẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ mʉ'ʉ wiogʉ ni'i. Yʉ'ʉta mʉ'ʉ Ur caldeo masã ya macãpʉ
nimi'cʉre miiwijawʉ. A'ti di'ta mʉ'ʉ ya di'ta niato nígũ, tojo weewʉ.
8 Cũ tojo nicã tʉ'ogʉ, Abrã cũrẽ sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—Õ'acũ, yʉ'ʉ wiogʉ, ¿de'ro wee a'ti di'ta ya di'ta nirõsa'a nisere
masĩbosari? nicʉ niwĩ Abrã.
9 Cũ tojo nicã tʉ'ogʉ, Õ'acũ a'tiro nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉre ni'cõ wecʉo, ni'cõ cabra, ni'cũ oveja ʉmʉ miitia. Nanʉcũ i'tiarẽ
cũ'marĩ cʉorã niato. Tojo nicã ni'cũ buja, apĩ buja wĩ'magũacãrẽ miitia,
nicʉ niwĩ Õ'acũ.
10 Abrã nipe'tirã Õ'acũ miitiduti'cãrãrẽ miiticʉ niwĩ. Miiti, nanʉcũrẽ
deco me'rã dʉtesurecʉ niwĩ. Te sirinʉcũ ĩ'apõtẽorõ peobʉrocʉ niwĩ. Na
bujama ne dʉtesureticʉ niwĩ.
11 Cũ tojo wééca be'ro yuca wa'icʉ di'ire ba'asĩ'rĩrã, te di'i bu'ipʉ
ejapejamʉjãcãrã niwã. Na tojo weecã, Abrã narẽ nʉrũmʉjãcʉ niwĩ.
12 Nʉrũcũmí, mujĩpũ sãjãrĩ cura Abrã cãrĩyʉ'rʉa wa'acʉ niwĩ. Maata
pũrõ na'itĩ'a wa'acaro niwũ. Tojo na'itĩ'a'cã ĩ'agũ, uise me'rã tʉ'oña'cʉ
niwĩ.
13 Tojo wa'acã, Õ'acũ cũrẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ pãrãmerã nituriarãrẽ wa'atjere masĩcã ʉasa'a. Na ãpẽrã ya
di'tapʉ nirãsama. Topʉ na nicã, tocjãrã narẽ da'raco'terã cʉorãsama.
Topʉre ña'arõ weepeno'rãsama. Na cuatrocientos cũ'marĩ pi'etirãsama.✡
14 Narẽ tojo weemicã, yʉ'ʉ tocjãrã narẽ da'radutiperãrẽ bu'iri da'regʉti.
Be'ro na tojo pi'eti'cãrã nimirã, ti di'tapʉ nimi'cãrã wijarãsama. Peje
apeque me'rã wijarãsama.
15 Mʉ'ʉ pũrĩcã bʉcʉ waro wa'agʉ, añurõ soose me'rã wẽrĩgũsa'a.
16 Ba'paritise curari mʉ'ʉ pãrãmerã nituriarã masãbajuaca be'ro a'ti
di'tapʉre dajatojatirãsama. Maata a'tisome. A'tocaterore a'ti di'tacjãrã
amorreo masã ña'arõ weesetima. Be'ropʉre nemorõ ña'arõ weese-
tirãsama. Tojo wa'ari cura, mʉ'ʉ pãrãmerã nituriarã tojatirãsama tja.
Tojati, amorreo masãrẽ cõ'awĩrõrãsama, nicʉ niwĩ Õ'acũ.
17 Be'ro ñamipʉ ni'cãrũ o'me bue ũjũtjʉ, tojo nicã ũjũrĩ tuturo wa'icʉrã
dʉtesure'cãrã wa'teropʉ yʉ'rʉacaro niwũ.
18 Ti nʉmʉrẽta, Õ'acũ Abrã me'rã cũ "Mʉ'ʉrẽ a'tiro weegʉti" ní'quere
apocʉ niwĩ. Abrãrẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
—A'ti di'tare mʉ'ʉ pãrãmerã nituriarãrẽ o'ogʉti. Egipto cja dia me'rã
nʉ'cã, téé dia pajiri maa Éufrates wãmetiri maapʉ nitʉorosa'a.
19 A'tiro nicã a'ti di'tacjãrã a'ticʉrã nima: ceneo masã, cenezeo masã,
cadmoneo masã,
20 hitita masã, ferezeo masã, refaíta masã,
21 amorreo masã, cananeo masã, gergeseo masã, jebuseo masã nima,
nicʉ niwĩ Õ'acũ.

✡ **15:13 15.13** Ex 1.1-14; 12.40-41; Hch 7.6

16

Agar macũ Ismae ye cjase ni'i

1 Abrã nʉmo Sarai ne põ'rã marĩco niwõ. Tojo nimigõta, ni'cõ core
da'raco'tego Egiptocjõ, Agar wãmetigore cʉoco niwõ.
2 Tojo weego Sarai co marãpʉ Abrãrẽ a'tiro nico niwõ:
—Õ'acũ yʉ'ʉre ne põ'rã marĩcã weemi. Tojo weego Agar yʉ'ʉre
da'raco'tego me'rã mʉ'ʉ nicã ʉasa'a. Apetero weego mʉ'ʉ co me'rã
põ'rãticã, yʉ'ʉ põ'rã weronojõ tojarãsama, nico niwõ Sarai.
Co tojo nicã tʉ'ogʉ, Abrã "Jaʉ", nicʉ niwĩ.
3 Tojo weego cũ nʉmo Sarai core da'raco'tego Agare cũ nʉmo weronojõ
niato nígõ, co marãpʉ Abrãrẽ o'oco niwõ. Titare Abrã diez cũ'marĩ
Canaápʉ nígũ weecʉ niwĩ.
4 Tojo wee Abrã Agar me'rã nicʉ niwĩ. Cũ me'rã ni, co nijĩpaco
niwã'cãtico niwõ. Tojo wee majã, siape'e me'rã co nijĩpaco nisere masĩgõ,
co wiogore tojo ĩ'acõ'aco niwõ.
5 Co tojo weecã ĩ'agõ, Sarai Abrãrẽ a'tiro nico niwõ:
—Agar yʉ'ʉre ĩ'acõ'ase mʉ'ʉ ye bu'iri ni'i. Yʉ'ʉ basuta yʉ'ʉre
da'raco'tegore mʉ'ʉ nʉmo weronojõ cʉoato nígõ, mʉ'ʉrẽ o'owʉ.
Ni'cãrõacã co nijĩpaco nitjĩagõ, "Yʉ'ʉ co nemorõ wapati'i", nisamo. Õ'acũ
"¿Noa pe'e bu'iri cʉoti?" ni beseato, nico niwõ Sarai.
6 Abrã core yʉ'ticʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉrẽ da'raco'tego mʉ'ʉ yago nimo. Mʉ'ʉ ʉaronojõ weeya core.
Tojo weego Sarai Agare ña'arõ weenʉ'cãco niwõ. Co tojo weecã ĩ'agõ,
Agar du'tia wa'aco niwõ.
7 Co tojo du'tiwã'cãrĩ cura Õ'acũ cũ basuta nimigũ, cũrẽ wereco'tegʉ
weronojõ upʉsãjãnʉ'cã,* core yucʉ marĩrõpʉ bajuacʉ niwĩ. Core
bocaeja'caro ni'cã pe aco waari pe ma'a sumuto nicaro niwũ. Ti ma'a
co wa'áca ma'a Shur wãmetiro wa'ari ma'a nicaro niwũ.
8 Core topʉ bocaejagʉ, a'tiro ni sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—Agar, Saraire da'raco'tego, ¿no'opʉ ní'co a'tiati mʉ'ʉ? Tojo nicã
¿no'opʉ wa'ago weeti? Cũ tojo nicã tʉ'ogo, cũrẽ yʉ'tico niwõ:
—Yʉ'ʉ wiogo Saraire du'tigo wee'e, nico niwõ.
9 Co tojo nicã tʉ'ogʉ, a'tiro nicʉ niwĩ:
—Majãmitojaaya tja mʉ'ʉ wiogo Sarai tiropʉ. Nipe'tise co weedutisere
añurõ yʉ'tiya, nicʉ niwĩ.
10 Õ'acũ cũ basuta nimigũ cũrẽ wereco'tegʉ weronojõ upʉsãjãnʉ'cã,
apeye core ninemocʉ niwĩ tja:
"Yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ pãjãrã põ'rãticã weegʉti.
Ne ni'cũ na pãjãrãrẽ queo põtẽosome.
11 Mʉ'ʉ ni'cãrõacãrẽ nijĩpaco ni'i.
Mʉ'ʉ wĩ'magũ wʉagosa'a.
Cũrẽ Ismae† wãme õ'ogõsa'a.
Õ'acũ mʉ'ʉ pi'etisere ĩ'ami.
Tojo weego mʉ'ʉ macũrẽ tojo wãme õ'ogõsa'a.
12 Mʉ'ʉ macũ ni'cũ burro nʉcũcjũ weronojõ yucʉ marĩrõpʉ si-
jabaque'atigʉsami.

---

* **16:7 16.7** Pecasã ye me'rã "el ángel del Señor" nírõ, "Õ'acũ cũ basuta nimigũ, cũrẽ wereco'tegʉ weronojõ upʉsãjãnʉ'cãpʉ", nisĩ'rĩrõ wee'e. Jesucristo cũ a'ti turipʉ bajuáca be'ro Õ'acũ cũrẽ wereco'tegʉ weronojõ upʉsãjãnʉ'cãbajuanemotipʉ majã. † **16:11 16.11** "Ismae" nírõ, "Õ'acũ tʉ'omi" nisĩ'rĩrõ wee'e.

Nipe'tirã me'rã a'mewẽjẽsetiguʉsami.
Na pe'e quẽ'rã cũ me'rã mejãrõta nisetirãsama.
Nipe'tirã cũ acawererãrẽ ĩ'atu'tiri masũ nigũsami”, ni werecʉ niwĩ.

13 Tojo weego majã Agar Õ'acũ me'rã ucũ weetjĩagõ, a'tiro cũrẽ wãme
õ'oco niwõ: “Õ'acũ yʉ'ʉre ĩ'agũ nimi”. Tojo nígõ, a'tiro nisĩ'rĩgõ weeco
niwõ: “Õ'acũ yʉ'ʉre ĩ'a'cʉre ĩ'apʉ. Tojo weemigõ, cati'i yujupʉ”.
14 Tojo weero ti aco wijari pe “Catinu'cũgũ, yʉ'ʉre ĩ'agũ ya pe”
wãmeyeno'caro niwũ. Ti pe Cades, Bered wãmetise macãrĩ wa'tero nicaro
niwũ.
15 Be'ro Agar Abrãrẽ cũ macũrẽ põ'rãtibosaco niwõ. Cũ wĩ'magũrẽ
Ismae wãme õ'ocʉ niwĩ.
16 Ismae bajuácaterore Abrã ochenta y seis cũ'marĩ cʉocʉ niwĩ.

17

Õ'acũ Abrã me'rã “A'tiro weegʉti” ni aponemo'que ni'i

1 Abrã noventa y nueve cũ'marĩ cʉori cura Õ'acũ cũrẽ apaturi bajuacʉ
niwĩ. A'tiro nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ Õ'acũ, tutuayʉ'rʉnʉ'cãgũ ni'i. Yʉ'ʉ ĩ'orõpʉre añurõ bu'iri
marĩgũ niña.
2 Yʉ'ʉ mʉ'ʉ me'rã “A'tiro weegʉti” ni ucũ'quere ĩ'ogũti. Mʉ'ʉ pãrãmerã
nituriarã pãjãrã waro nicã weegʉti, nicʉ niwĩ Õ'acũ.
3 Cũ tojo nicã tʉ'ogʉ, Abrã paamu'rĩque'acʉ niwĩ.
Õ'acũ cũrẽ ninemocʉ niwĩ:
4 —Yʉ'ʉ mʉ'ʉ me'rã apogʉ, a'tiro weegʉti. Mʉ'ʉ peje di'tacjãrã ñecũ
tojagʉsa'a.
5 Abrã wãmetisome majã. Yʉ'ʉ nírõnojõta mʉ'ʉrẽ peje di'tacjãrã ñecũ
tojacã weegʉsa'a. Tojo weegʉ ni'cãcã me'rã Abrahã wãmetigʉsa'a.
6 Yʉ'ʉ mʉ'ʉ pãrãmerã nituriarãrẽ pãjãrã weegʉti. Na peje macãrĩcjãrã
nirãsama. Tojo nicã ni'cãrẽrã mʉ'ʉ pãrãmerã nituriarã di'ta dutirã wiorã
nirãsama.
7 Mʉ'ʉ me'rã “A'tiro weegʉti” nise ne pe'tisome. Yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ
ní'caronojõta mʉ'ʉ pãrãmerã quẽ'rãrẽ añurõ weegʉti. Mʉ'ʉ wiogʉ, tojo
nicã mʉ'ʉ pãrãmerã nituriarã wiogʉ nigũti. Mʉ'ʉ, tojo nicã na quẽ'rã
yʉ'ʉre ẽjõpeorãsama.
8 Nipe'tise a'ti di'ta, mʉ'ʉ ni'cãrõacã nirõrẽ mʉ'ʉrẽ o'ogʉsa'a. Na
quẽ'rãrẽ o'ogʉsa'a. Mʉsã niatji di'ta ninu'cũcã'rõsa'a. Na wiogʉ nigũti,
nicʉ niwĩ Õ'acũ.
9 Apeyere ninemocʉ niwĩ tja:
—Mʉ'ʉ pe'ema, a'tiro weecã ʉa'a. Tojo nicã mʉ'ʉ põ'rã, mʉ'ʉ pãrãmerã
nituriarã yʉ'ʉ weedutisere weerãsama.
10 Yʉ'ʉ mʉ'ʉ me'rã, tojo nicã mʉ'ʉ pãrãmerã nituriarã me'rã apo'que
a'tiro ni'i. Mʉsã tiropʉ nirã̃ ʉmʉa nipe'tirã õ'rẽcjʉ yapa caserore
yejecõ'ano'cãrã niato.
11 Mʉsã õ'rẽcjʉ yapa caserore yejecõ'ano'que me'rã yʉ'ʉ mʉsã me'rã
“A'tiro weegʉti” ni apo'quere ĩ'ono'o.
12 Ni'cãcã me'rã nipe'tirã wĩ'marã ʉmʉa ocho nʉmʉrĩ bajuáca be'ro
õ'rẽcjʉ yapa caserore yejecõ'ano'rãsama. No'o wĩ'magũ mʉ'ʉ ya wi'ipʉ
bajua'cʉ, tojo nicã apesecjũ cũ duu'cʉ quẽ'rã mejãrõta weeno'gũsami.

13 Mʉ'ʉ ya wi'i bajua'cãrã, tojo nicã mʉ'ʉ duu'cãrã quẽ'rã na õ'rẽcjʉ yapa caserore yejecõ'ano'rãsama. Tojo weese me'rã yʉ'ʉ mʉsã me'rã "A'tiro weegʉti" ni apo'que ĩ'ono'rõsa'a.
14 No'o ni'cʉ̃ yejecõ'ano'ña marĩgʉ̃nojõ mʉsã wa'teropʉre cõ'ano'gʉ̃sami. Mʉsã me'rã nímasĩsome majã. Cʉ̃ yʉ'ʉ ucũ'quere ẽjõpeotigʉ nimi. Tojo weegʉ cõ'ano'gʉ̃sami.
15 Õ'acʉ̃ tere nitojanʉ'cõ, Abrahãrẽ a'te quẽ'rãrẽ nicʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ nʉmo Sarai pe'e, Sarai wãmetisome majã. Co Sara wãmetigosamo.
16 Core añurõ weegʉsa'a. Co me'rã mʉ'ʉ macʉ̃rẽ o'ogʉti. Co peje macãrĩcjãrã ñecõ nigõsamo. Co pãrãmerã nituriarã di'ta dutirã wiorã nirãsama, nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.
17 Cʉ̃ tojo nisere tʉ'ogʉ, Abrahã paamu'rĩque'acʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ ucũsere wãcũgʉ̃, buji, cʉ̃ basu a'tiro ni wãcũcʉ niwĩ: "¿Ni'cʉ̃ cien cʉ̃'marĩ cʉogʉpʉ põ'rãtibosari? ¿Sara quẽ'rã noventa cʉ̃'marĩ cʉomigõ, wĩ'magʉ̃rẽ wʉamasĩbosari?"
18 Tojo weegʉ Õ'acʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:
—Ismae mʉ'ʉ "Añurõ wa'ato" nise me'rã niato. Mʉ'ʉ cʉ̃rẽ añurõ weecã ʉa'a, nicʉ niwĩ.
19 Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ a'tiro ni yʉ'ticʉ niwĩ:
—Tojota ni'i, nírõ pe'e. Mʉ'ʉ nʉmo Sara ni'cʉ̃ wĩ'magʉ̃rẽ wʉabosagosamo. Mʉ'ʉ cʉ̃rẽ Isaa* wãmeyegʉsa'a. Cʉ̃ me'rã yʉ'ʉ "A'tiro weegʉti" ni apo'quere añurõ weegʉti. Cʉ̃ me'rãta, cʉ̃ põ'rã nituriarãpʉre mejãrõta añurõ weenu'cũgʉ̃ti.
20 Ismae pe'ere, cʉ̃ ye cjasere, mʉ'ʉ ní'quere tʉ'oapʉ. Cʉ̃ quẽ'rãrẽ añurõ wa'acã weegʉti. Pãjãrã põ'rãticã weegʉti. Cʉ̃ pãrãmerã nituriarã pãjãrã nirãsama. Cʉ̃ doce wiorã pacʉ nigʉ̃sami. Yʉ'ʉ cʉ̃ me'rã pajibutiari curua weegʉti.
21 Yʉ'ʉ "Mʉsã me'rã tojo weegʉti" ní'que pe'ema Isaa, Sara macʉ̃ me'rã apogʉti. Cʉ̃ ape cʉ̃'ma a'tocateronojõta bajuagʉsami, nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.
22 Cʉ̃ Abrahã me'rã ucũtojanʉ'cõ, wa'a wa'acʉ niwĩ.
23 Ti nʉmʉta Abrahã cʉ̃ macʉ̃ Ismaere cʉ̃ õ'rẽcjʉ yapa caserore yejecõ'acʉ niwĩ. Tojo nicã, nipe'tirã cʉ̃rẽ da'raco'terã, cʉ̃ ya wi'ipʉ bajua'cãrã, ãpẽrã cʉ̃ duu'cãrã, nipe'tirã ʉmʉa cʉ̃ me'rã nirãrẽ Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ duti'caronojõta weecʉ niwĩ.
24 Titare Abrahã noventa y nueve cʉ̃'marĩ cʉocʉ niwĩ.
25 Cʉ̃ macʉ̃ Ismae trece cʉ̃'marĩ cʉocʉ niwĩ.
26 Abrahã cʉ̃ macʉ̃ me'rã ti nʉmʉta yejecõ'ano'cãrã niwã.
27 Nipe'tirã ʉmʉa cʉ̃ ya wi'ipʉ bajua'cãrã, tojo nicã apesecjãrã cʉ̃ duu'cãrã mejãrõta weeno'cãrã niwã.

18

Õ'acʉ̃ Abrahãrẽ "Mʉ'ʉ ni'cʉ̃ macʉ̃tigʉsa'a" ní'que ni'i

1 Ni'cã nʉmʉ Õ'acʉ̃ Abrahãrẽ yucʉpagʉ pacasepagʉ nirõ, Mamre wãmetiropʉ bajuacʉ niwĩ. Dajaritero nicã ʉpʉtʉ asiri cura Abrahã cʉ̃ ya wi'i su'ti caseri me'rã wééca wi'i sope pʉ'topʉ dujicʉ niwĩ.

---

* **17:19 17.19** "Isaa" níro, "Cʉ̃ bujimi" nisĩ'rĩrõ wee'e.

2 To dujigʉ, ĩ'áoo, i'tiarã ʉmʉa cʉ̃ diacjʉ̃ nu'cũrãrẽ ĩ'acʉ niwĩ. Narẽ ĩ'a,
sojaro me'rã wã'cãnʉ'cã, narẽ põtẽrĩgʉ̃ wa'acʉ niwĩ. Na tiro eta, di'tapʉ
paamu'rĩque'acʉ niwĩ.
3 Narẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
—Wiogʉ, yʉ'ʉre yʉ'rʉaticã'ña; co'teniña yujupʉ.
4 Mʉsã dʉ'pocãrĩrẽ coecã, yʉ'ʉ aco miitidutigʉti. Be'ro mʉsã yucʉ
docapʉ soorã wa'arãsa'a.
5 Mʉsãrẽ da'raco'tegʉ tiro a'tiapʉ. Tojo weegʉ mʉsã ba'atjere miigʉ̃
wa'agʉti. Mʉsã tere ba'áca be'ro wãcũtutua, yʉ'rʉwã'cãrãsa'a, nicʉ niwĩ
Abrahã.
Na "Jaʉ", ni yʉ'ticãrã niwã.
6 Na tojo nicã tʉ'ogʉ, Abrahã cʉ̃ ya wi'ipʉ sãjãa, cʉ̃ nʉmo Sarare nicʉ
niwĩ:
—Quero, veinte kilo harina añuse miitjĩagõ, pã weebaque'oya.
7 Core tojo nitojanʉ'cõ, Abrahã wecʉa nirõpʉ omawã'cã, ni'cʉ̃ wecʉ
wĩ'magʉ̃ añugʉ̃rẽ ĩ'abese weetjĩagʉ̃, cʉ̃rẽ da'raco'tegʉre wẽjẽdutigʉ o'ocʉ
niwĩ. Tojo weegʉ maata cʉ̃rẽ wẽjẽ, na ba'atjere do'acʉ niwĩ.
8 Tu'ajanʉ'cõ, Abrahã narẽ wecʉ di'ire, wecʉ õpẽco, tojo nicã te õpẽco
bʉ'a'quere ecacʉ niwĩ. Na yucʉpagʉ doca ba'ari cura narẽ ĩ'anu'cũ co'tecʉ
niwĩ.
9 Sijari masã ba'atu'ajanʉ'cõ, Abrahãrẽ sẽrĩtiña'cãrã niwã:
—Mʉ'ʉ nʉmo Sara, ¿no'opʉ niati?
—Wi'ipʉ niamo, nicʉ niwĩ.
10 Cʉ̃ tojo yʉ'ticã tʉ'ogʉ, ni'cʉ̃ na me'rãcjʉ̃ Abrahãrẽ nicʉ niwĩ:
—Ape cʉ̃'ma mʉsãrẽ ĩ'agʉ̃ a'tigʉti tja. Yʉ'ʉ tocã'rõ a'ticã, mʉ'ʉ nʉmo
ni'cʉ̃ wĩ'magʉ̃ põ'rãtigosamo.
Sara cʉ̃ tojo ucũrĩ cura wi'i sãjãrõ Abrahã sẽ'ema ejanʉ'cã, na tojo ni
ucũsere tʉ'ope'ocã'co niwõ.
11 Abrahã, Sara bʉcʉrã waro nicãrã niwã. Sara co be'ti ĩ'ase pe'ti'copʉ
nico niwõ.
12 Tojo weego Sara bujidi'ocũ põtẽotico niwõ. A'tiro ni wãcũco niwõ:
"¿De'ro weerã ʉ̃sã bʉcʉrã nimirã, ʉ̃sã ʉaripejase cʉobosari?"
13 Õ'acʉ̃ pe'e Abrahãrẽ nicʉ niwĩ:
—¿De'ro weego Sara bujiti? ¿Bʉcʉo nimigõ, põ'rãtigosa'a, ni
ẽjõpeoweti?
14 Mʉsã tʉ'oña'cã, ¿yʉ'ʉre apeyenojõ weemasĩtise nibosari? Ape cʉ̃'ma
mʉsãrẽ ĩ'agʉ̃ a'tigʉti tja. Yʉ'ʉ tocã'rõ a'ticã, mʉ'ʉ nʉmo wĩ'magʉ̃
põ'rãtigosamo.
15 A'tere tʉ'ogo, Sara uigo, a'tiro nico niwõ:
—Yʉ'ʉ bujigo mejẽta weeapʉ.
Õ'acʉ̃ core yʉ'ticʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ masĩ'i; mʉ'ʉ bujiapʉ, nicʉ niwĩ.

Sodoma cjasere Abrahã Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩ'que ni'i

16 Be'ro sijari masã wã'cãnʉ'cã, Sodoma wãmetiri macãpʉ wa'acãrã
niwã. Abrahã narẽ ĩ'atʉogʉ wa'agʉ, na me'rã wa'acʉ niwĩ.
17-18 Na tojo wa'ari cura Õ'acʉ̃ a'tiro wãcũcʉ niwĩ: "Abrahã pãrãmerã
nituriarã pãjãrã waro, tutuarã nirãsama. Cʉ̃ me'rã nipe'tirã a'ti
ʉmʉcocjãrãrẽ añurõ wa'acã weegʉti. Tojo weegʉ yʉ'ʉ Sodomacjãrãrẽ
weeatjere cʉ̃rẽ wereroʉasa'a.

19 Yʉ'ʉ cʉ̃ põ'rãrẽ, cʉ̃ pãrãmerã nituriarãrẽ yʉ'ʉ bu'esere yʉ'tidutigʉ,
tojo nicã añuse, diacjʉ̃ cjase weeato ígʉ̃, cʉ̃rẽ besewʉ. Na tojo weecã,
nipe'tise yʉ'ʉ 'Tojo weegʉti' ní'que queoro wa'arosa'a", ni wãcũcʉ niwĩ.
20 Tojo weegʉ Õ'acʉ̃ Abrahãrẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
—Sodoma, Gomorracjãrã na ña'arõ weesetisere tʉ'oapʉ. Na tojo weese
ña'abutiase ni'i.
21 Tojo weegʉ ni'cãrõacã yʉ'ʉ basuta topʉ ĩ'agʉ̃ wa'agʉti. ¿Diacjʉ̃ta
yʉ'ʉ tʉ'o'caronojõta ña'abutiaro weerã weeti? Tere ĩ'atojagʉpʉ, añurõ
masĩgʉ̃sa'a majã, nicʉ niwĩ.
22 Be'ro pʉarã Sodomapʉ wa'acãrã niwã. Abrahã pe'e Õ'acʉ̃ tiropʉ
tojánícʉ niwĩ.
23 Cʉ̃ pʉ'tocure wa'a, sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—¿Ña'arã me'rã añurã quẽ'rãrẽ cõ'agʉ̃sari?
24 Apetero weerã ti macãpʉre cincuenta añurã nibosama. ¿Tojo nimicã,
ti macãrẽ cõ'agʉ̃sari? Na cincuenta añurã nimicã, ¿de'ro weegʉ mʉ'ʉ ti
macãcjãrãrẽ acobojotibosari?
25 Bu'iritirã, bu'iri marĩrã me'rã, narẽ ni'cãrõnojõ bu'iritirã weronojõ
wẽjẽta basiowe'e. Tere weeticã'ña. Mʉ'ʉ nipe'tirã a'ti turicjãrãrẽ besegʉ
¿queoro weetibosari? nicʉ niwĩ Abrahã.
26 Tojo nicã tʉ'ogʉ, Õ'acʉ̃ yʉ'ticʉ niwĩ:
—To pũrĩcãrẽ ti macã Sodomacjãrãrẽ cincuenta añurã bocaejagʉ,
nipe'tirã to nirãrẽ acobojogʉti, nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.
27 Abrahã ninemocʉ niwĩ tja:
—Mʉ'ʉ Õ'acʉ̃ ni'i. Yʉ'ʉ pũrĩcã masʉ̃ mejõ nigʉ̃ ni'i. Tojo nimigʉ̃, no'o
ʉaro bʉsʉma'agʉ̃ weronojõ mʉ'ʉrẽ ucũma'asa'a.
28 ¿Apetero weegʉ na cincuenta ní'cãrã, cinco dijaro nicãrẽ, na cinco ye
bu'iri ti macãcjãrãrẽ cõ'agʉ̃sari tja?
Õ'acʉ̃ a'tiro ni yʉ'ticʉ niwĩ:
—Na cuarenta y cinco añurã nicãrẽ cõ'asome.
29 —¿Cuarenta añurã nicã warore, de'ro weegʉsari? nicʉ niwĩ Abrahã.
—Na cuarenta nicã quẽ'rãrẽ, ti macãcjãrãrẽ cõ'asome, nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.
30 Abrahã pe'e sẽrĩtiña'nemocʉ niwĩ tja:
—Yʉ'ʉ me'rã uaticã'ña. Mʉ'ʉrẽ apaturi sẽrĩtiña'nemogʉ̃ti. ¿De'ro
weegʉsari treinta añurãrẽ bocaejagʉ waro?
Õ'acʉ̃ apaturi nicʉ niwĩ:
—Treinta añurãrẽ bocaejagʉ, ti macãcjãrãrẽ acobojogʉti.
31 Abrahã sẽrĩtiña'nemosãjãcʉ niwĩ tja:
—Yʉ'ʉ wiogʉ, uiro marĩrõ mʉ'ʉrẽ ucũmiapʉba. Veinte añurã bocae-
jagʉ, ¿de'ro weegʉsari?
Õ'acʉ̃ yʉ'ticʉ niwĩ tja:
—Na veinte añurã nicã quẽ'rãrẽ ti macãcjãrãrẽ cõ'asome.
32 Abrahã sẽrĩtiña'tʉocʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ wiogʉ, yʉ'ʉ me'rã uacʉpa. Mʉ'ʉrẽ a'tota sẽrĩtiña'tʉogʉti
majã. Ne caribonemosome. ¿De'ro weegʉsari mʉ'ʉ, diez dia'cʉ̃ añurãrẽ
bocaejagʉ?
Õ'acʉ̃ nicʉ niwĩ:
—Diez añurã nicã, ti macãcjãrãrẽ cõ'asome.
33 Õ'acʉ̃ Abrahã me'rã ucũtojanʉ'cõ, wa'a wa'acʉ niwĩ. Abrahã quẽ'rã
cʉ̃ ya wi'ipʉ dajatojaa wa'acʉ niwĩ.

19

Õ'acʉ̃ Sodoma, Gomorrare cʉ̃ ʉ̃jʉ̃acõ'a'que ni'i

1 Na'ique'ari cura, Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã Sodomapʉre etacãrã niwã. Na topʉ etari cura Lot, Abrahã acabiji macʉ̃, macã sãjãrĩ sope tiro dujicʉ niwĩ. To cʉ̃ dujiro nipe'tirã masã nerẽwʉaro nicaro niwʉ̃. Na etacã ĩ'agʉ̃, wã'cãnʉ'cã, paamu'rĩque'a,

2 narẽ nicʉ niwĩ:

—Yʉ'ʉ mʉsãrẽ da'raco'tegʉ ni'i. Tojo weerã ya wi'ipʉ cãrĩrã a'tia. Topʉ mʉsã dʉ'pocãrĩrẽ coerãsa'a. Be'ro ñamiña'cũrõ mʉsã wa'aropʉ yʉ'rʉwã'cãrãsa'a.

Cʉ̃ tojo nicã, yʉ'ticãrã niwã:

—Niwe'e. A'to macã deco cãrĩrãsa'a.

3 Na tojo nimicã, Lot tutuaro me'rã, “Niwe'e; ya wi'i cãrĩrãsa'a,” nicʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo níca be'ro, na “Jaʉ” ni, cʉ̃ me'rã wa'acãrã niwã. Cʉ̃ ya wi'ipʉ sãjãa, Lot narẽ ba'ase da'rebosacʉ niwĩ. Cʉ̃ pã̃ bʉcʉase morẽña marĩsere weebosacʉ niwĩ. Na tere ba'acãrã niwã.

4 Be'ro, na cãrĩatji dʉporo nipe'tirã Sodomacjãrã ʉmʉa, ma'mapjia, bʉcʉrã nipe'tirã Lot ya wi'i pʉ'tore sʉtʉanʉ'cãcãrã niwã.

5 Na to sʉtʉanʉ'cã, cʉ̃rẽ caricũcãrã niwã:

—¿Ʉmʉa no'opʉ niti ñamipʉ mʉ'ʉ tiro eta'cãrã? Narẽ o'owĩrõña. Numia me'rã weewʉasenojõrẽ weesĩ'rĩsa'a na me'rã, nicãrã niwã.

6 Na tojo nicã tʉ'ogʉ, Lot cʉ̃ ya wi'i wijaa, na me'rã ucũgʉ̃tigʉ, sopere añurõ bi'acã'cʉ niwĩ.

7 Narẽ nicʉ niwĩ:

—Yʉ'ʉ me'rãcjãrã, narẽ tojo ña'arõ weeticã'ña.

8 A'tiro pe'e weeya. Yʉ'ʉ põ'rã, pʉarã numia ne ni'cʉ̃ ʉmʉ me'rã nitirã numia nima yujupʉ. Narẽ wĩorẽgʉ̃ti. Mʉsã narẽ no'o weesĩ'rĩrõ weeya. Ã'rã ʉmʉa yʉ'ʉ tiro eta'cãrã pe'ema, narẽ ña'arõ weeticã'ña. Na yʉ'ʉ pijio'cãrã nima. Narẽ añurõ co'tegʉti.

9 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, a'tiro yʉ'ticãrã niwã:

—Siape'e wa'aya. Mʉ'ʉ aperocjʉ̃ ni'i. Ʉsã mʉ'ʉ dutino'bo'cãrã niwe'e. To pũrĩcãrẽ ni'cãrõacã ʉ̃sã narẽ tojo weesĩ'rĩrõ nemorõ mʉ'ʉrẽ ña'arõ weerãti, nicãrã niwã.

Na Lore pũrõ tuuquenʉ'cõcãrã niwã. Ti wi'i sopere tuupã'rẽsĩ'rĩmicãrã niwã.

10 Na tojo weenʉ'cãrĩ cura sijari masã Lore ñe'e, wi'i po'peapʉ miisãjã wa'acãrã niwã. Tojo weetoja, na sopere añurõ bi'acã'cãrã niwã.

11 Tojo weetojanʉ'cõ, na nipe'tirã sope pʉ'topʉ ní'cãrã ʉmʉarẽ, ma'mapjiare, bʉcʉrãrẽ caperi bajuticã weecãrã niwã. Caperi bajutirã, ti wi'ipʉ sãjãasĩ'rĩrã, sopere a'masijarã, põtẽotia wa'acãrã niwã. Ne bocaticãrã niwã.

12 Wi'i po'peapʉ sijari masã Lore sẽrĩtiña'cãrã niwã:

—¿A'tore ãpẽrã mʉ'ʉ acawererã marĩti? Nipe'tirã mʉ'ʉ põ'rã ʉmʉa, numia, mʉ'ʉ bujisʉmʉa, nipe'tirã mʉ'ʉ acawererã a'ti macã nirãrẽ apero yoaropʉ miaña.

13 A'ti macãrẽ cõ'ape'ocã'rãsa'a. Õ'acʉ̃ a'ti macãcjãrã na peje ña'arõ weesetise queti tʉ'oami. Tojo weegʉ ʉ̃sãrẽ a'ti macãrẽ cõ'adutigʉ o'oámi, nicãrã niwã.

14 Na tojo nicã tʉ'ogʉ, Lot cʉ̃ bujisʉmʉa niajãrẽ weregʉ wa'amicʉ niwĩ. Narẽ nicʉ niwĩ:

—Wã'cãnʉ'cãña. A'ti macãrẽ wijayá. Õ'acʉ̃ a'ti macãrẽ cõ'agʉ̃tigʉ weemi, nicʉ niwĩ.
Cʉ̃ bujisʉmʉa niajã cʉ̃ tojo nisere, “Tojo nima'acʉ̃ weemi,” ni wãcũcãrã niwã.
15 Cʉ̃ na me'rã ucũrĩ cura bo'rearo weecaro niwʉ̃. Tojo weerã Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã tutuaro me'rã cʉ̃rẽ nicãrã niwã:
—¡Quero! Mʉ'ʉ nʉmo, mʉ'ʉ põ'rã numiarẽ sojaro me'rã aperopʉ miaña. Wa'aya ʉ̃sã a'ti macãrẽ ʉ̃jʉ̃acõ'acã, wẽrĩsĩ'rĩtirã, nicãrã niwã.
16 Na tojo nimicã, Lot sojaticʉ niwĩ. Cʉ̃ ʉmʉñarõ wa'aticã ĩ'arã, na cʉ̃ omocãrẽ ñe'e, miacãrã niwã. Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ pajaña'gʉ̃, tojo weeduticʉ niwĩ. Lot nʉmo, cʉ̃ põ'rã numia quẽ'rãrẽ macã sumutopʉ miacãrã niwã.
17 Na macãpʉ wijáca be'ro ni'cʉ̃ Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ narẽ nicʉ niwĩ:
—¡Omaña catisĩ'rĩrã! Ne majãmiĩ'atõrõticã'ña. Wẽrĩsĩ'rĩtirã, a'tore ne tojanʉ'cãtirãta, ʉ̃rʉ̃pagʉpʉ wa'aya.
18 Lot pe'e narẽ nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ wiorã, ʉ̃rʉ̃gʉ̃pʉre wa'adutiticã'ña.
19 Mʉsã yʉ'ʉre añurõ weetamuapʉ. Yʉ'ʉ wẽrĩbo'cʉre mʉsã yʉ'rʉoapʉ. Yʉ'ʉ ʉ̃rʉ̃gʉ̃pʉre ejatibosa'a. To wa'ari curata macãrẽ ʉ̃jʉ̃ase yʉ'ʉre ẽmʉejábosa'a. Tojo weegʉ yʉ'ʉ ma'a deco wẽrĩbosa'a.
20 Topʉ wa'aronojõ o'ogʉ, ni'cã macã pʉ'toacã nirĩ macãpʉ wa'adutiya. Ti macã cã'macãcã ni'i. Topʉ wa'agʉ, yʉ'rʉgʉsa'a, nicʉ niwĩ.
21 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:
—Jaʉ, mʉ'ʉ ní'caronojõta weegʉti. Si macã, mʉ'ʉ níca macãrẽ ʉ̃jʉ̃acõ'asome.
22 ¡Quero, si macãpʉ omawã'cãña! Mʉ'ʉ etaticãma, ne apeye macãrĩrẽ ʉ̃jʉ̃acõ'ano'ña marĩrõsa'a. Mʉ'ʉ etáca be'ropʉ ʉ̃jʉ̃acõ'ano'rõsa'a, nicʉ niwĩ.
Ti macã cã'macãcã niyuro, Zoar wãmeticaro niwʉ̃.
23 Lot Zoapʉ etacã, bo'rearo weecaro niwʉ̃.
24 Cʉ̃ topʉ etáca be'ro Õ'acʉ̃ Sodoma, Gomorra bu'ipʉre pecame'e, tojo nicã azufre acoro pejaro weronojõ ʉ̃jʉ̃dijaticã weecʉ niwĩ.
25 Cʉ̃ te macãrĩrẽ ʉ̃jʉ̃acõ'acã, to nimi'que nipe'tise ʉ̃jʉ̃pe'tia wa'acaro niwʉ̃. Ti macã nimi'cãrã wẽrĩpe'tia wa'acãrã niwã. Na otese nimi'que quẽ'rã ʉ̃jʉ̃pe'tia wa'acaro niwʉ̃.
26 Tojo wa'ari cura Lot nʉmo cʉ̃ be'ro sirutuco nimiwõ. Tojo sirutugo, majãmiĩ'atõrõco niwõ. Totá co moa tuturo dojonʉ'cã wa'aco niwõ.
27 Ape nʉmʉ te macãrĩ ʉ̃jʉ̃acõ'aca be'ro Abrahã cʉ̃ Õ'acʉ̃ me'rã ucũ'caropʉ wa'acʉ niwĩ.
28 Topʉ wa'agʉ, Sodoma, Gomorra ní'caro nipe'tiro ti papʉre ĩ'aquejocʉ niwĩ. Yoaropʉ cʉ̃ ĩ'acã, pã̃ na ʉ̃jʉ̃arõ o'me mʉjãrõ weronojõ o'mepu'sumorõcaro niwʉ̃.
29 Ti pa'tiropʉ nise macãrĩ Lot ní'carore ʉ̃jʉ̃acõ'agʉ̃, Õ'acʉ̃ Abrahãrẽ wãcũcʉ niwĩ. Tojo weegʉ te macãrĩ ʉ̃jʉ̃acõ'ase dʉporo wẽrĩrĩ nígʉ̃, Lore apesepʉ miacʉ niwĩ.

Moabita masã, tojo nicã amonita masã masãbajuanʉ'cã'que ni'i

30 Be'ro Lot uigʉ, Zoapʉre tojanemosĩ'rĩticʉ niwĩ. Tojo weegʉ cʉ̃ põ'rã pʉarã numia me'rã ʉ̃rʉ̃pagʉpʉ wa'acʉ niwĩ. Topʉ wa'a, na i'tiarã ni'cã ʉ̃tã tutipʉ niseticũcãrã niwã.
31 Ni'cã nʉmʉ masã ma'mio co acabijore nico niwõ:

—Marĩ pacʉ bʉcʉ nimi majã. Marĩ nirõpʉre marĩrẽ nʉmotigʉnojõ ne ni'cʉ̃ marĩmi. Tojo weero nipe'tirã masã weewʉasenojõrẽ weeta basiowe'e.
32 Tojo weerã marĩ pacʉre que'acã weerã̃. Cʉ̃ que'áca be'ro cʉ̃ me'rã cãjĩrã. Tojo weerã marĩ cʉ̃ me'rã põ'rãtirãsa'a.
33 Ti ñami na pacʉre que'ato nírã, ʉ'sedʉcaco vino tĩacãrã niwã. Be'ro masã ma'mio cʉ̃ me'rã cãjĩco niwõ. Cʉ̃ pe'e co tojo weesere ne tʉ'oña'ticʉ niwĩ. Co dijaacã quẽ'rãrẽ, ne tʉ'oña'ticʉ niwĩ.
34 Ape nʉmʉ masã ma'mio co acabijore nico niwõ:

—Ñamica'a ñami yʉ'ʉ marĩ pacʉ me'rã cãjĩapʉ. A'ti ñami quẽ'rãrẽ cʉ̃rẽ que'acã weerã. Tojo weego mʉ'ʉ cʉ̃ me'rã cãjĩgõ wa'apa. Tojo weerã marĩnʉcʉ̃ põ'rãtirãsa'a.
35 Na ní'caronojõta weecãrã niwã. Na pacʉre que'adutirã, ʉ'sedʉcaco vino tĩacãrã niwã tja. Dʉ'sago co pacʉ me'rã cãjĩco niwõ. Lot pe'e ne tʉ'oña'ticʉ niwĩ. Co dijaacã quẽ'rãrẽ, ne tʉ'oña'ticʉ niwĩ.
36 Na tojo weetjĩarã, Lot põ'rã numia na pacʉ me'rã pʉarãpʉta põ'rãticãrã niwã.
37 Be'ro masã ma'mio ni'cʉ̃ wĩ'magʉ̃ wʉaco niwõ. Cʉ̃rẽ Moab wãmeyeco niwõ. Cʉ̃ moabita masã ñecʉ̃ nicʉ niwĩ.
38 Dʉ'sago quẽ'rã macʉ̃tico niwõ. Cʉ̃rẽ Ben-ammi wãmeyeco niwõ. Cʉ̃ amonita masã ñecʉ̃ nicʉ niwĩ.

20

Abrahã, tojo nicã Abimelec ye cjase ni'i

1 Abrahã cʉ̃ ní'caro cõ'awã'cãgʉ̃, Neguev wãmetiropʉ wa'acʉ niwĩ. Cʉ̃ Cades, tojo nicã Shur wa'teropʉ tojacʉ niwĩ. Tita cʉ̃ Gerar wãmetiri macãpʉ wa'acʉ niwĩ.
2 Cʉ̃ topʉ nígʉ̃, cʉ̃ nʉmo Sarare “Yʉ'ʉ acabijo nimo”, ni werecʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo nicã tʉ'o, Geracjʉ̃ wiogʉ Abimelec Sarare nʉmotigʉti nígʉ̃, miidutigʉ o'ócʉ niwĩ.
3 Ti ñami Õ'acʉ̃ Abimelere quẽ'erõpʉ a'tiro nicʉ niwĩ: “Mʉ'ʉ wẽrĩgʉ̃sa'a. Mʉ'ʉ miidutigʉ o'o'co marãpʉtigo nimo”.
4 Abimelec pe'e Sara me'rã ne niticʉ niwĩ yujupʉ. Tojo weegʉ Õ'acʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ: “Yʉ'ʉ wiogʉ, yʉ'ʉ ña'arõ weetimicã, ¿yʉ'ʉre, tojo nicã a'ti macãcjãrã quẽ'rãrẽ wẽjẽgʉ̃sari?
5 Abrahã basuta yʉ'ʉre, ‘Co yʉ'ʉ acabijo nimo’, niami. Co quẽ'rã, ‘Yʉ'ʉ ma'mi nimi’, niamo. Tojo weegʉ ‘Marãpʉ moogõ nimo’, ni wãcũgʉ̃, tojo weeasʉ. Ne ña'arõ weetiapʉ”, nicʉ niwĩ.
6 Cʉ̃ tojo nisere tʉ'o, Õ'acʉ̃ Abimelere quẽ'erõpʉ yʉ'ticʉ niwĩ: “Yʉ'ʉ masĩ'i. Mʉ'ʉ añurõ wãcũse me'rã tojo weeapʉ. Tojo weegʉ mʉ'ʉ co me'rã cãjĩsĩ'rĩcã cã'mota'apʉ. Mʉ'ʉ co me'rã nígʉ̃, yʉ'ʉre ña'arõ wéégʉ weronojõ weeboapã.
7 Ni'cãrõacã pũrĩcãrẽ co marãpʉre wiaya tja. Cʉ̃ Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masʉ̃ nimi. Mʉ'ʉrẽ wẽrĩticã'to nígʉ̃, mʉ'ʉ ye cjasere sẽrĩbosagʉsami. Mʉ'ʉ cʉ̃ nʉmorẽ wiatigʉ pũrĩcã, mʉ'ʉ, mʉ'ʉ yarã nipe'tirã me'rã wẽrĩgʉ̃sa'a”, nicʉ niwĩ.
8 Ape nʉmʉ bo'reacãpʉ Abimelec wã'cã, cʉ̃rẽ da'raco'terãrẽ pijio, cʉ̃ quẽ'erõpʉ ĩ'a'quere werecʉ niwĩ. Tere tʉ'orã, pũrõ uicãrã niwã.
9 Narẽ wéréca be'ro Abrahãrẽ pijio, a'tiro nicʉ niwĩ:

—¿De'ro weeati mʉ'ʉ ʉ̃sãrẽ? ¿Ñe'enojõ yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ ña'arõ wee'que wapa to cã'rõjo yʉ'ʉre, tojo nicã yarãrẽ ña'abutiaro tojacã weemiati? Mʉ'ʉ yʉ'ʉre tojo wee'que ne ni'cʉ̃ tojo weeya marĩsere weeapʉ.

10 ¿De'ro weegʉ tojo weeati? ¿Ñe'enojõrẽ wãcũgʉ̃, tojo weeati? ni sẽrĩtiña'cʉ niwĩ.

11 Abrahã cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:

—Yʉ'ʉ a'tiro wãcũcãti. “A'topʉ Õ'acʉ̃rẽ ne ẽjõpeotisama”, nicãti. Yʉ'ʉ, “Yʉ'ʉ nʉmo nimo” nicãrẽ, “Yʉ'ʉre wẽjẽbosama”, ni wãcũasʉ.

12 Diacjʉ̃ta ni'i. Co yʉ'ʉ acabijota nimo. Yʉ'ʉ pacʉ macõ nimo. Paco pe'e apego nimo. Tojo weegʉ core nʉmotiwʉ.

13 Yʉ'ʉ pacʉ tiropʉ ní'cʉ Õ'acʉ̃ dutiro me'rã wijagʉ, core a'tiro niwʉ̃: “No'o marĩ wa'aro etago, ãpẽrãrẽ, ‘Yʉ'ʉ ma'mi nimi’, niña”, niwʉ̃.

14 Na tojo ucũca be'ro, Abimelec Abrahãrẽ oveja, wecʉa o'ocʉ niwĩ. Tojo nicã da'raco'terã ʉmʉa, numia o'ocʉ niwĩ. Abrahãrẽ cʉ̃ nʉmo Sarare wiacʉ niwĩ.

15 Abimelec Abrahãrẽ nicʉ niwĩ:

—A'ti di'ta ya di'ta ni'i. No'o mʉ'ʉ tʉ'saro mʉ'ʉ niatjore beseya.

16 Sarare a'tiro nicʉ niwĩ:

—Mʉ'ʉ ma'mirẽ mil niyeru cujiri wapabʉjʉse cujirire o'oapʉ. Te me'rã mʉ'ʉ me'rã nirã̃ mʉ'ʉrẽ ne mejẽcã wãcũsome. Tojo weego na ĩ'orõpʉ bu'iri marĩgõ tojagosa'a, nicʉ niwĩ.

17-18 Abimelec tojo níca be'ro, Abrahã Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩbosacʉ niwĩ. Abimelec Sarare mia'que bu'iri cʉ̃ nʉmorẽ, narẽ da'raco'terã numiarẽ, nipe'tirã cʉ̃ ya wi'i nirãrẽ Õ'acʉ̃ põ'rãtimasĩticã weecʉ niwĩ. Abrahã narẽ sẽrĩbosáca be'ro Õ'acʉ̃ narẽ yʉ'rʉocʉ niwĩ. Tojo weerã na põ'rãtimasĩcãrã niwã tja.

21

Abrahã macʉ̃ Isaa bajua'que ni'i

1 Õ'acʉ̃ cʉ̃ ní'caronojõta Sarare añurõ weecʉ niwĩ. Cʉ̃, “Mʉ'ʉ wĩ'magʉ̃ cʉogosa'a”, ní'que queoro wa'acã weecʉ niwĩ.

2 Tojo weego nijĩpaco tojaco niwõ. Be'ro Abrahã cʉ̃ bʉcʉ waro nimicã, wĩ'magʉ̃rẽ wʉabosaco niwõ. Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ “Ape cʉ̃'ma mʉsãrẽ ĩ'agʉ̃ a'tigʉti tja; yʉ'ʉ tocã'rõ a'ticã, mʉ'ʉ nʉmo ni'cʉ̃ wĩ'magʉ̃ põ'rãtigosamo” ní'quere queoro wa'acã weecʉ niwĩ.

3 Sara Abrahãrẽ põ'rãtibosa'cʉre, Isaa wãme õ'ocʉ niwĩ.

4 Be'ro Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ dutí'caronojõta wĩ'magʉ̃ cʉ̃ ocho nʉmʉrĩ bajuáca be'ro Abrahã cʉ̃ õ'rẽcjʉ yapa caserore yejecõ'acʉ niwĩ.

5 Cʉ̃ macʉ̃ Isaa bajuácaterore Abrahã cien cʉ̃'marĩ cʉocʉ niwĩ.

6 Tojo weego Sara a'tiro wãcũco niwõ: “Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre e'cati, bujicã weeami. Tojo weerã ‘Sara wĩ'magʉ̃ wʉapo’ nise quetire tʉ'orã, nipe'tirã yʉ'ʉre e'catitamurãsama.

7 ¿Noa Abrahãrẽ, ‘Sara wĩ'magʉ̃ wʉabosagosamo’ nibopari? Ne ni'cʉ̃ tojo nitimicã, cʉ̃ bʉcʉ waro nigʉ̃rẽ yʉ'ʉ ni'cʉ̃ wĩ'magʉ̃ põ'rãtibosawʉ”, ni wãcũco niwõ.

Agar, Ismae Abrahã ya wi'i nímiʼcãrãrẽ cõʼawĩrõʼque ni'i

8 Isaa bʉcʉa, cʉ̃ mi'rĩdu'uri nʉmʉrẽ Abrahã pajiri bosenʉmʉ weecʉ niwĩ.

9 Tojo weeri curare Sara Agar macũ Abrahãrẽ wʉabosa'cʉ Isaare
bujicã'cã ĩ'aco niwõ.
10 Tojo weego co Abrahã tiro wa'a, a'tiro nico niwõ:
—Sico da'raco'tego macũ mʉ'ʉ wẽrĩ́ca be'ro, mʉ'ʉ ye ní'quere ne
ñe'esome. Yʉ'ʉ macũ Isaa pe'e ñe'egũsami. Tojo weegʉ da'raco'tegore,
co macũ me'rãta cõ'awĩrõcã'ña, nico niwõ.
11 Co tojo nicã tʉ'ogʉ, Abrahã cũ macũ Ismaere ma'ígũ, pũrõ bʉjaweticʉ
niwĩ.
12 Õ'acũ pe'e cũrẽ nicʉ niwĩ: “Narẽ sõ'owaro wãcũque'titicã'ña. Sara
duti'caronojõta weeya. Isaa me'rã mʉ'ʉ pãrãmerã nituriarãsama.
13 Da'raco'tego macũ pe'ere a'tiro weegʉti. Cũ quẽ'rãrẽ, pãjãrã cũ
pãrãmerã nituriacã weegʉsa'a. Mʉ'ʉ macũ niyucã, pajiri di'tacjãrã
nirãsama”, nicʉ niwĩ Õ'acũ.
14 Ape nʉmʉ ñamiña'cũrõ Abrahã Agare pã, aco ajuro wa'icʉ casero
me'rã wééca ajurore co sẽ'emapʉ miiõ'ocʉ niwĩ. Core, co macũ me'rã
we'riti, narẽ wa'aduticʉ niwĩ. Co wa'a, no'o ʉaro yucʉ marĩrõ, masã
marĩrõpʉ Beerseba wãmetiropʉ sijabaque'atico niwõ.
15 Aco pe'ticã ĩ'agõ, co macũrẽ yucʉsti docapʉ cũuco niwõ.
16 “Cũ wẽrĩcã ĩ'asĩ'rĩtisa'a” nígõ, yoacureropʉ wa'a, dujico niwõ. Co
topʉ dujiri cura cũ utinʉ'cãcʉ niwĩ.
17 Õ'acũ co macũ uticã tʉ'ocʉ niwĩ. Cũ tojo weecã tʉ'ogʉ, cũ basuta
nimigũ, cũrẽ wereco'tegʉ weronojõ upʉsãjãnʉ'cã,* ʉ'mʉsepʉ ucũdijocʉ
niwĩ: “¿Agar, de'ro wa'ati? Uiticã'ña. Õ'acũ mʉ'ʉ macũ uticã tʉomi.
18 Wã'cãnʉ'cãña. Mʉ'ʉ macũrẽ wejewã'cõnʉ'cõña. Cũ me'rã pajiri
di'tacjãrã wa'acã weegʉti”, nicʉ niwĩ.
19 Tojo níca be'ro Õ'acũ Agare ni'cã pe aco wijari pe ĩ'abocacã weecʉ
niwĩ. Co wa'icʉ casero me'rã wééca ajuropʉ aco poseye, co macũrẽ tĩaco
niwõ.
20 Õ'acũ co macũrẽ añurõ weetamucʉ niwĩ. Cũ bʉcʉa, yucʉ marĩrõ,
masã marĩrõpʉ nicã'cʉ niwĩ. Topʉ nígũ, bʉacatjẽ me'rã bʉemu'sigũ
wa'acʉ niwĩ.
21 Cũ yucʉ marĩrõ, masã marĩrõpʉ Parán wãmetiropʉ nirĩ cura, cũ paco,
Egiptocjõrẽ cũ nʉmo niacjore bocabosaco niwõ.

Abrahã Abimelec me'rã na apo'que ni'i

22 Titare Abimelec Abrahã me'rã ucũgũ wa'acʉ niwĩ. Tojo nicã cũ yarã
surara wiogʉ Ficol wãmetigʉ me'rã wa'acʉ niwĩ. Cũ Abrahãrẽ nicʉ niwĩ:
—Nipe'tise mʉ'ʉ weesere Õ'acũ mʉ'ʉrẽ weetamusami.
23 Tojo weegʉ Õ'acũ tʉ'oropʉ mʉ'ʉ a'tiro weecã ʉasa'a. Yʉ'ʉre,
yʉ'ʉ põ'rãrẽ, yʉ'ʉ pãrãmerãrẽ ne mejẽcã weeticã'ña. Yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ
wéé'caronojõta yʉ'ʉre añurõ weeya. Mʉ'ʉ apesecjũ nimigũ, ũsã ya di'tapʉ
ni'i. A'ti di'tacjãrã quẽ'rãrẽ añurõ weeya. “Õ'acũ wãme me'rã tojota
weegʉti” niña, nicʉ niwĩ Abimelec.
24 Abrahã a'tiro ni yʉ'ticʉ niwĩ:
—Õ'acũ tʉ'oropʉ mʉ'ʉ tojo ní'caronojõta añurõ weegʉti.
25 Tojo níca be'ro Abrahã Abimelere a'tiro nicʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉrẽ da'raco'terã yʉ'ʉ aco waari pere ẽ'macãrã niama.
26 Abimelec pe'e cũ tojo nicã tʉ'ogʉ, cũrẽ nicʉ niwĩ:

---

* **21:17 21.17** Ĩ'aña Gn 16.7 docapʉ oja'quere.

—Ne masĩtiasʉ, noa tojo weero weeapã. Mʉ'ʉ yʉ'ʉre ne weretiapʉ. Ni'cãcãpʉta ne tʉ'ogʉ wee'e, nicʉ niwĩ Abimelec.
27 Tojo níca be'ro Abrahã ovejare, wecʉare mii, Abimelere o'ocʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo o'óca be'ro, ti nʉmʉta "A'tiro weerãti", ni a'merĩ apocãrã niwã.
28 Na tojo wééca be'ro Abrahã siete oveja numia wĩ'marãrẽ apesepʉ oveja marĩrõpʉ cũucʉ niwĩ.
29 Abimelec cʉ̃ tojo weecã ĩ'agʉ̃, sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—¿De'ro weegʉ mʉ'ʉ ã'rã siete ovejare apesepʉ cũuati?
30 Abrahã cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Ã'rã siete ovejare miiña. Narẽ miigʉ̃, "A'ti pe aco waari pe Abrahã se'éca pe ni'i", ni ĩ'agʉ̃sa'a.
31 Na pʉarã "A'tiro weerãti" ni apo'caro nitjĩarõ, na nirõpʉ Beerseba wãme õ'ono'caro niwʉ̃.
32 Na a'merĩ apóca be'ro Beerseba wãmetiropʉ ní'cãrã Abimelec, Ficol filisteo ya di'tapʉ dajatojaacãrã niwã.
33 Beersebapʉ Abrahã ni'cãgʉ̃ yucʉgʉ tamarisco wãmeticjʉ otecʉ niwĩ. Topʉ Õ'acʉ̃ catinu'cũgʉ̃rẽ sẽrĩcʉ niwĩ.
34 Abrahã yoacã filisteo ya di'tapʉ nicʉ niwĩ.

22

Abrahãrẽ Õ'acʉ̃ "¿Diacjʉ̃ta yʉ'ʉre ẽjõpeomiti?" cʉ̃ ní'que ni'i

1 Yoáca be'ropʉ Õ'acʉ̃ Abrahãrẽ "¿Diacjʉ̃ta yʉ'ʉre ẽjõpeomiti?" nígʉ̃, cʉ̃rẽ pisucʉ niwĩ.
—¡Abrahã! nicʉ niwĩ.
Cʉ̃ tojo pisucã tʉ'ogʉ, Abrahã, "A'to ni'i", ni yʉ'ticʉ niwĩ.
2 Cʉ̃ yʉ'tíca be'ro Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ macʉ̃, ni'cʉ̃ nigʉ̃rẽ, mʉ'ʉ ʉpʉtʉ ma'igʉ̃ Isaare aperopʉ Moriah wãmetiri di'tapʉ miaña. Topʉ etagʉ, ʉ̃rʉ̃gʉ̃, mʉ'ʉrẽ ĩ'ocjʉpʉ mʉjãña. Tigʉ bu'ipʉ cʉ̃rẽ wa'icʉre wẽjẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeogʉ weronojõ weeya, nicʉ niwĩ.
3 Ape nʉmʉ bo'reque'ari cura, Abrahã wã'cãnʉ'cã, cʉ̃ burro bu'ipʉ dujiri caserore peocʉ niwĩ. Tojo weetu'ajanʉ'cõ, peca, cʉ̃ ʉ̃jʉ̃amorõpeoatjere paawa'acʉ niwĩ. Cʉ̃ macʉ̃, tojo nicã cʉ̃rẽ da'raco'terã pʉarã me'rã téé Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ were'caropʉ wa'acʉ niwĩ.
4 I'tia nʉmʉ be'ro Abrahã Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ wa'aduti'carore yoaropʉ ĩ'acʉ niwĩ.
5 Tojo weegʉ cʉ̃rẽ da'raco'terãrẽ nicʉ niwĩ:
—Mʉsã burro me'rã a'to tojayá. Yʉ'ʉ, yʉ'ʉ macʉ̃ me'rã sõ'opʉ Õ'acʉ̃rẽ e'catipeorã wa'arã wee'e. Tojo weetoja, mʉsã tiro tojatirãsa'a tja.
6 Abrahã Õ'acʉ̃rẽ wa'icʉ ʉ̃jʉ̃amorõpeoatje pecare Isaare miaduticʉ niwĩ. Cʉ̃ pe'e pecame'e, tojo nicã di'pjĩ miacʉ niwĩ. Na pʉarã ni'cãrõ me'rã wa'acãrã niwã.
7 To be'roacã Isaa cʉ̃ pacʉre nicʉ niwĩ:
—¡Pacʉ!
—¿Ñe'enojõ ʉati, macʉ̃? ni yʉ'ticʉ niwĩ.
Isaa cʉ̃rẽ sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—Marĩ peca, tojo nicã pecame'e cʉo'o. ¿Oveja wĩ'magʉ̃ marĩ ʉ̃jʉ̃amorõpeoacjʉ no'opʉ niti?
8 Abrahã cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:

—Macũ, Õ'acũ marĩrẽ ni'cũ oveja wĩ'magũrẽ o'ogʉsami, nicʉ niwĩ.
Tojo ni, na pʉarã sijawã'cãcãrã niwã.
9 Õ'acũ Abrahãrẽ were'caropʉre etarã, Abrahã wa'icʉrãrẽ
ũjũamorõpeoatjore ni'cã mesã ũtã me'rã seeneocũucʉ niwĩ. Tu'ajanʉ'cõ,
pecare to bu'ipʉ seepeocʉ niwĩ. Seepeotoja, cũ macũrẽ dʉ'te, peca bu'ipʉ
peocʉ niwĩ.
10 Seepeotoja, cũ macũrẽ wẽjẽgũti nígũ, di'pjĩrẽ miicʉ niwĩ.
11 Cũ tojo weeri cura Õ'acũ cũ basuta nimigũ, cũrẽ wereco'tegʉ weronojõ
upʉsãjãnʉ'cã,* ʉ'mʉsepʉ cũrẽ pisudijocʉ niwĩ:
—¡Abrahã!
Abrahã cũrẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—A'tota ni'i, nicʉ niwĩ.
12 —Mʉ'ʉ macũrẽ ne mejẽcã weeticã'ña. Ni'cãrõacã yʉ'ʉ masĩ'i. Mʉ'ʉ
yʉ'ʉre, “Yʉ'ʉ macũ ni'cũ nigũrẽ mʉ'ʉrẽ o'osome”, ne nitiapʉ. Tojo weegʉ
yʉ'ʉ masĩ'i mʉ'ʉ yʉ'ʉre wiopesase me'rã ĩ'a'a, nicʉ niwĩ.
13 Cũ tojo nicã, Abrahã ĩ'aoo, ni'cũ oveja ʉmʉ ni'cã yucʉsti wa'teropʉ cũ
capesa'ripʉ su'rinu'cũgũrẽ ĩ'acʉ niwĩ. Tojo wee cũrẽ ñe'e, wẽjẽ Õ'acũrẽ
e'catise o'ogʉ, ũjũamorõpeocʉ niwĩ. Cũ macũrẽ wẽjẽbo'cʉ oveja pe'ere
wẽjẽcʉ niwĩ.
14 Be'ro Abrahã tojo wee'carore a'tiro wãme õ'ocʉ niwĩ: “Õ'acũ marĩrẽ
dʉ'sasenojõrẽ o'omi”. Tojo weero ni'cãrõacã quẽ'rãrẽ “Tigʉ Õ'acũ yagʉ
ũrũgũrẽ marĩrẽ dʉ'sasenojõrẽ o'ogʉsami”, nino'o.
15 Apaturi Õ'acũ cũ basuta nimigũ, cũrẽ wereco'tegʉ weronojõ
upʉsãjãnʉ'cã, ʉ'mʉsepʉ Abrahãrẽ pisudijocʉ niwĩ tja.
16 A'tiro nicʉ niwĩ:
—Õ'acũ a'tiro niami: “A'te mʉ'ʉ wee'quere masĩ'i. Yʉ'ʉre, ‘Yʉ'ʉ macũ
ni'cũ nigũrẽ mʉ'ʉrẽ o'osome’, ne nitiapʉ. Tojo weegʉ yʉ'ʉ basu yʉ'ʉ
wãme me'rã mʉ'ʉrẽ añurõ wa'acã weegʉti.
17 Mʉ'ʉrẽ peje añuse weegʉti. Mʉ'ʉ pãrãmerã nituriarãrẽ ñocõa
weronojõ, tojo nicã pajiri maa sumuto nucũpori weronojõ pãjãrã wa'acã
weegʉti. Apeyema narẽ ĩ'atu'tirãrẽ docaque'acã weerãsama.
18 Mʉ'ʉ yʉ'ʉre añurõ ẽjõpeose wapa mʉ'ʉ pãrãmerã me'rã nipe'tirã a'ti
ʉmʉcocjãrã añurõ weeno'rãsama”, nicʉ niwĩ Õ'acũ.
19 Be'ro Abrahã cũrẽ da'raco'terã tiropʉ dajatojaacʉ niwĩ. Nipe'tirã
ni'cãrõ me'rã Beerseba wãmetiropʉ wa'acãrã niwã. Topʉ Abrahã
niseticũcʉ niwĩ.

Nacor põ'rã ye cjase ni'i

20 Yoáca be'ropʉ Abrahã cũ acabiji Nacor ye quetire tʉ'ocʉ niwĩ. Nacor
nʉmo Milca wĩ'marãrẽ cũrẽ põ'rãtibosaco niwõ.
21 Uz wãmetigʉ bajuamʉ'tã'cʉ niwĩ. Cũ be'rore cũ acabiji Buz bajuacʉ
niwĩ. Buz be'rore Kemuel, Aram pacʉ nicʉ niwĩ.
22 Be'ro a'ticʉrã bajuanemocãrã niwã: Quesed, Hazo, Pildas, Jidlaf,
Betuel.
23 Ã'rĩ Betuel Rebeca pacʉ nicʉ niwĩ. Ã'rã ochore Abrahã acabiji Nacor,
Milca me'rã põ'rãticãrã niwã.
24 Ãpẽrã Nacor nʉmo Milca pe'su Reúma põ'rã Teba, Gaham, Tahas,
Maaca nicãrã niwã.

---

* **22:11 22.11** Ĩ'aña Gn 16.7 docapʉ oja'quere.

23

Sara wẽrĩ'que ni'i

1 Sara ciento veintisiete cʉ̃'marĩ catico niwõ.
2 Ticʉse cʉ̃'marĩ cʉogo, Quiriat-arba wãmetiropʉ Canaá di'ta nirĩ
macãpʉ wẽrĩco niwõ. Quiriat-arba, apetero Hebrõ pisuno'caro niwʉ̃.
Abrahã Sara wẽrĩcã ĩ'agʉ̃, uti, dʉjasewã'acʉ niwĩ.
3 Tojo uti, co wẽrĩ'co tiropʉ ní'cʉ wija, hitita masã nirõpʉ na me'rã ucũgʉ̃
wa'acʉ niwĩ. A'tiro nicʉ niwĩ:
4 —Yʉ'ʉ mʉsã wa'teropʉre apesecjʉ̃ nimicã, ni'cã ʉ̃tã tuti yʉ'ʉ nʉmorẽ
yaatji tutire duaya.
5 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, hitita masã cʉ̃rẽ yʉ'ticãrã niwã:
6 —Ʉsãrẽ tʉ'oníña yujupʉ. Mʉ'ʉ ʉ̃sã wa'terore ni'cʉ̃ Õ'acʉ̃ bese'cʉ,
wiogʉ macʉ̃ weronojõ ni'i. Tojo weegʉ mʉ'ʉ nʉmorẽ ʉ̃sã ye ʉ̃tã tutiri
wa'tero añurĩ tutipʉ yaaya. Ne ni'cʉ̃ ʉ̃sã wa'teropʉ nigʉ̃́, "Ya tuti ni'i,
yaaticã'ña", nisome.
7 Tojo weegʉ Abrahã wã'cãnʉ'cã, hitita masãrẽ paamu'rĩque'a,
8 narẽ nicʉ niwĩ:
—To pũrĩcãrẽ mʉsã yʉ'ʉ nʉmorẽ a'to yaacã ʉarã, Efrõ, Zohar macʉ̃rẽ
a'tiro ni sẽrĩbosaya.
9 Ni'cã ʉ̃tã tuti Macpela wãmetiri tuti cʉ̃ ya di'ta nitʉoro nirĩ tutire
yʉ'ʉre duato. Yʉ'ʉ ti tuti wapatiro ejatuaro wapayegʉti. Yʉ'ʉ tore duugʉ,
mʉsã wa'teropʉ yaari tuti cʉogʉsa'a.
10 Efrõ hitita masʉ̃ na wa'teropʉ dujicʉ niwĩ. Tojo weegʉ nipe'tirã cʉ̃
acawererã tʉ'oropʉ, tojo nicã nipe'tirã macã sãjãrĩ sope tiro yʉ'rʉarã
tʉ'oro a'tiro nicʉ niwĩ:
11 —Niwe'e, yʉ'ʉ wiogʉ. Añurõ tʉ'oya. Yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ ti di'tare, tojo nicã
ti di'tapʉ nirĩ tutire wapamarĩrõ o'ogʉti. Yʉ'ʉ acawererã tʉ'oropʉ mʉ'ʉrẽ
ti di'tare o'o'o. Mʉ'ʉ nʉmorẽ yaaya majã.
12 Abrahã pe'e apaturi tocjãrã masãrẽ paamu'rĩque'acʉ niwĩ tja.
13 Tojo wee, masã to nirã́ tʉ'oro Efrṍrẽ nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉre tʉ'oya. Ti di'ta wapa queoro wapayegʉti. Mʉ'ʉ "Jaʉ", nicã,
topʉ yʉ'ʉ nʉmorẽ yaagʉti majã.
14 Cʉ̃ tojo nicã, Efrõ yʉ'ticʉ niwĩ tja:
15 —Wiogʉ, yʉ'ʉre tʉ'oya. Ti di'ta cuatrocientos niyeru cujiri wapati'i. Ti
di'ta wapatisere ucũnemoticã'rã. Mʉ'ʉ nʉmorẽ yaagʉ wa'aya, nicʉ niwĩ.
16 Abrahã, "Jaʉ" ni, Efrõ hitita masã ĩ'orõpʉ tocã'rõ wapati'i ní'carore
cuatrocientos niyeru cujirire wapayecʉ niwĩ. Tocjãrã duari masã wa-
paye'caronojõta wapayecʉ niwĩ.
17-18 Tojo weero nipe'tise Efrõ dua'que di'ta Abrahã ye tojacaro niwʉ̃.
Ʉtãtuti, yucʉpagʉ nipe'tise cʉ̃ ye tojacaro niwʉ̃. Ti di'ta Macpela
wãmeticaro niwʉ̃. Mamre mujĩpũ mʉjãtiro pe'e tojacaro niwʉ̃. Hitita
masã, tojo nicã nipe'tirã ti macã sãjãrĩ sopere yʉ'rʉarã ĩ'orõpʉ wapayecʉ
niwĩ.
19 Be'ro Abrahã cʉ̃ nʉmo Sarare ʉ̃tã tutipʉ yaacʉ niwĩ. Ti tuti Macpela
wãmetiropʉ Mamre mujĩpũ mʉjãtiro pe'e nicaro niwʉ̃. Totá tja apetero
Hebrõ wãmeticaro niwʉ̃. Canaá wãmetiri di'tapʉ tojacaro niwʉ̃.
20 Tojo weero ti di'ta, ʉ̃tã tuti topʉ nirĩ tuti, hitita masã Abrahã cʉ̃
acawererãrẽ yaatjore duacãrã niwã.

24

Abrahã Isaa nʉmo niacjore a'mabosa'que ni'i

1 Abrahã bʉcʉ waro nicʉ niwĩ. Nipe'tise cʉ̃ weesetise me'rã Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ
añurõ wa'acã weecʉ niwĩ.
2 Ni'cã nʉmʉ cʉ̃rẽ da'raco'tegʉ ãpẽrã yʉ'rʉoro bʉcʉ nigʉ̃rẽ pijicʉ niwĩ.
Cʉ̃ nipe'tise Abrahã cʉosere ĩ'anʉrʉ̃gʉ̃ nicʉ niwĩ. Abrahã cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ omocãrẽ ya ʉsó docapʉ cũuña.
3 Õ'acʉ̃ marĩ wiogʉ ʉ'mʉse, di'ta wee'cʉ wãme me'rã mʉ'ʉ "A'tiro
weegʉti" nicã ʉasa'a. Ne yʉ'ʉ macʉ̃ Isaare a'to Canaá yʉ'ʉ nirĩ di'tacjõ
me'rã nʉmoticã weeticã'ña.
4 Tojo weetigʉ, ya di'tapʉ wa'a, yʉ'ʉ acawererã numia wa'teropʉre cʉ̃
nʉmo niacjore besegʉ wa'aya.
5 Cʉ̃rẽ da'raco'tegʉ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Co numio yʉ'ʉ me'rã a'tisĩ'rĩticã, ¿de'ro weegʉsari? ¿Tojo weecãma,
yʉ'ʉ mʉ'ʉ macʉ̃rẽ mʉ'ʉ wijawã'cãtica di'tapʉre miagʉ̃sari?
6 Abrahã cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Niwe'e. Topʉ yʉ'ʉ macʉ̃rẽ miaticã'ña.
7 Yʉ'ʉ wiogʉ Õ'acʉ̃ ʉ'mʉsecjʉ̃, yʉ'ʉ pacʉ ya wi'i ní'cʉre, tojo nicã
yʉ'ʉ acawererã ya di'tapʉ ní'cʉre miiwĩorẽwĩ. Miiwĩorẽ, a'ti di'tare
"Mʉ'ʉ pãrãmerã nituriarãrẽ o'ogʉti", niwĩ. Cʉ̃ta mʉ'ʉ dʉporo cʉ̃rẽ
wereco'tegʉre o'oyugʉsami. Tojo weegʉ mʉ'ʉ yʉ'ʉ macʉ̃ nʉmo niacjo
tocjõrẽ boca, miitigʉsa'a.
8 Co numio mʉ'ʉ me'rã a'tisĩ'rĩticã, yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ "Yʉ'ʉ weegʉsa'a" ní'que
tojo tojacã'rõsa'a. Mejõ yʉ'ʉ macʉ̃rẽ topʉ ne miaticã'ña, nicʉ niwĩ.
9 Tojo wee cʉ̃rẽ da'raco'tegʉ cʉ̃ ya omocãrẽ cʉ̃ wiogʉ Abrahã ʉsó docapʉ
ñapeocʉ niwĩ. Be'ro "Õ'acʉ̃ tʉ'oropʉ diacjʉ̃ta weegʉti mʉ'ʉ duti'quere",
nicʉ niwĩ.
10 Be'ro cʉ̃ wiogʉ yarã cameyoa diez, tojo nicã apeye peje añuse Abrahã
cʉ̃ o'oatjere miicʉ niwĩ. Tere mii, Nacor wãmetiri macã, Mesopotamia
di'tapʉ wa'acʉ niwĩ.
11 Abrahãrẽ da'raco'tegʉ ti macã sumuto ejari cura, na'ique'aro weecaro
niwʉ̃. Ti horata numia aco waarã wa'acãrã niwã. Cʉ̃ pe'e cameyoare aco
waari pe tiro soodutigʉ cũucʉ niwĩ.
12 Tojo weetoja, Õ'acʉ̃rẽ a'tiro sẽrĩcʉ niwĩ: "Õ'acʉ̃, yʉ'ʉ wiogʉ Abrahã
ẽjõpeogʉ, ni'cãcãrẽ yʉ'ʉre añurõ wa'acã weeya. Yʉ'ʉ wiogʉre mʉ'ʉ
ma'isere ĩ'oña.
13 A'to aco waari pe tiro tojánígʉ̃ti yujupʉ. A'tocjãrã numia aco waarã
a'ticã,
14 yʉ'ʉ ni'cõrẽ a'tiro nigʉ̃ti: 'Acotʉre miidijoya. Sĩ'rĩgʉ̃tigʉ wee'e.' Co
'Sĩ'rĩña. Mʉ'ʉ yarã cameyoa quẽ'rãrẽ tĩagõti,' tojo yʉ'tigo cóta mʉ'ʉ
bese'co mʉ'ʉrẽ da'raco'tegʉ Isaa nʉmo niacjo nigõsamo. Mʉ'ʉ tojo weecã
ĩ'agʉ̃, 'Diacjʉ̃ta yʉ'ʉ wiogʉ Abrahãrẽ añurõ weemi', nigʉ̃sa'a", nicʉ niwĩ.
15 Cʉ̃ Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩtu'ajaticãta, ni'cõ numio acotʉ wʉawã'cãtigore ĩ'acʉ
niwĩ. Co Rebeca, Betuel macõ nico niwõ. Betuel Milca, Nacor macʉ̃ nicʉ
niwĩ. Nacor Abrahã acabiji nicʉ niwĩ.
16 Rebeca añugõ nico niwõ. Ne ni'cʉ̃ ʉmʉ me'rã niña'tico niwõ. Aco
waari pepʉ bu'a, acore waamii, majãgõ weeco niwõ.
17 Co majãcã ĩ'agʉ̃, Abrahãrẽ da'raco'tegʉ pe'e omasirutuwã'cã, core
ẽmʉeja, nicʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ yʉ'ʉre pajaña'cureya. Aco mʉ'ʉ waa'quere cã'rõ tĩaña.

18 —Jaʉ, sĩ'rĩgʉ̃ a'tia, nico niwõ.
Tojo wee, acotʉre miidijo, cʉ̃rẽ tĩaco niwõ.
19 Cʉ̃ sĩ'rĩtojáca be'ro, Rebeca cʉ̃rẽ nico niwõ:
—Mʉ'ʉ yarã cameyoa quẽ'rãrẽ miibosago wa'agoti. Na sĩ'rĩsĩ'rĩrõ
põtẽorõ sĩ'rĩrãsama, nico niwõ.
20 Nipe'tirã cameyoa sĩ'rĩato nígõ, pejetiri acore waa, ʉmʉñarõ me'rã
na sĩ'rĩrĩ co'ropʉ piosãamʉjãco niwõ.
21 Co tojo weesere ĩ'agʉ̃, Abrahãrẽ da'raco'tegʉ "Yʉ'ʉ a'topʉ a'ticã,
Õ'acʉ̃ cʉ̃ 'A'tiro weegʉti' ní'quere ¿diacjʉ̃ta weegʉsari?", ni tʉ'oña'gʉ̃, tojo
ĩ'acã'cʉ niwĩ.
22 Cameyoa sĩ'rĩtu'ajaca be'ro, Abrahãrẽ da'raco'tegʉ ẽ'quẽa yoosari
be'to, uru me'rã wééca be'to, seis gramo nʉcʉ̃rĩ be'tore mii, ẽ'quẽapʉ
yoocʉ niwĩ. Tojo nicã pʉa be'to omocã tuusãase uru me'rã wee'que
be'torire, cien gramo nemorõ nʉcʉ̃sere o'ocʉ niwĩ.
23 O'otojanʉ'cõ, core nicʉ niwĩ:
—¿Noa macõ niti mʉ'ʉ? ¿Mʉ'ʉ pacʉ ya wi'ipʉre cãrĩrõ niati yʉ'ʉmasã
me'rã cãrĩatjo?
24 Co yʉ'tico niwõ:
—Yʉ'ʉ Betuel macõ ni'i. Cʉ̃ Milca, Nacor macʉ̃ nimi.
25 Ʉsã ya wi'ipʉre mʉsã cãrĩatjo niapʉ. Tojo nicã cameyoa na ba'ase tá
peje niapʉ.
26 Tojo nicã tʉ'ogʉ, Abrahãrẽ da'raco'tegʉ ejaque'a, Õ'acʉ̃rẽ e'catipeocʉ
niwĩ.
27 A'tiro nicʉ niwĩ: "Õ'acʉ̃, Abrahã yʉ'ʉ wiogʉ ẽjõpeogʉ, mʉ'ʉ
añuyʉ'rʉa'a. Yʉ'ʉ wiogʉre añurõ wéégʉ, mʉ'ʉ 'A'tiro weegʉti' ní'quere
queoro weeapʉ. Yʉ'ʉ quẽ'rãrẽ cʉ̃ acawererã ya wi'ipʉ miitiapʉ", nicʉ
niwĩ.
28 Be'ro Rebeca nipe'tise core wa'a'quere werego wa'ago, co paco ya
wi'ipʉ omawã'cãco niwõ.
29 Co ma'mi Labán wãmeticʉ niwĩ. Co tojo nicã tʉ'ogʉ, Abrahãrẽ
da'raco'tegʉre a'magʉ̃ wa'agʉ, aco waari pe tiro omawã'cãcʉ niwĩ.
30 Cʉ̃ acabijo ẽ'quẽapʉ yoosari be'to, omocã tuusãase be'tori miie-
jacã ĩ'atojacʉ niwĩ. Tojo nicã, Abrahãrẽ da'raco'tegʉ core were'quere
tʉ'ope'ocã'cʉ niwĩ. Tojo weegʉ Labán cʉ̃rẽ a'magʉ̃ wa'acʉ niwĩ. Aco pe
tiropʉta, cʉ̃ yarã cameyoa me'rã nigʉ̃rẽ bocaejacʉ niwĩ.
31 Labán cʉ̃rẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
—A'tia, Õ'acʉ̃ añurõ weeno'gʉ̃. ¿De'ro weegʉ mʉ'ʉ a'to wijaropʉ
nu'cũti? Mʉ'ʉ cãrĩatjo, tojo nicã cameyoa niatjo apobosatojapʉ, nicʉ niwĩ.
32 Tojo weegʉ Abrahãrẽ da'raco'tegʉ wi'ipʉ sãjãacʉ niwĩ. Topʉ Labán
cameyoa na o'ma'quere miidijo, narẽ ba'ase ecacʉ niwĩ. Tojo wééca be'ro
Abrahãrẽ da'raco'tegʉ, cʉ̃ me'rãcjãrãrẽ dʉ'pocãrĩ coeato nígʉ̃, aco miacʉ
niwĩ.
33 Na ba'ase etiri cura, Abrahãrẽ da'raco'tegʉ a'tiro nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ mʉsãrẽ nigʉ̃ti ní'quere weretimigʉ̃, ba'atisa'a.
—To pũrĩcãrẽ ucũmʉ'taña, nicʉ niwĩ Labán.
34 Abrahãrẽ da'raco'tegʉ narẽ nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ Abrahãrẽ da'raco'tegʉ ni'i.
35 Õ'acʉ̃ yʉ'ʉ wiogʉ Abrahãrẽ añurõ weeami. Peje cʉogʉ wa'acã
weeami. Cʉ̃rẽ oveja, wecʉa, uru, niyeru plata wãmetise, da'raco'terã
ʉmʉa, numia, cameyoa, tojo nicã burroa o'owĩ.

36 Apeyema cũ nʉmo Sara bʉcʉo nimigõ, ni'cũ põ'rãtiwõ. Yʉ'ʉ wiogʉ
cũ macũrẽ nipe'tise cũ cʉosere o'owĩ.
37 Yʉ'ʉ wiogʉ yʉ'ʉre, cũ macũrẽ ne ni'cõ ti di'ta Canaá cũ nirõcjõ me'rã
omocã dʉ'tedutitiwĩ. Tere nígʉ̃, yʉ'ʉre cũ dutisere Õ'acʉ̃ wãme me'rã
“Diacjʉ̃ta mʉ'ʉ dutiro weegʉti”, ni yʉ'tidutiwĩ.
38 Cũ yʉ'ʉre ninemowĩ: “Yʉ'ʉ pacʉ acawererã tiropʉ wa'a, to nirã̃
numia wa'terore ni'cõ cũ nʉmo niacjore a'maña”, niwĩ.
39 Yʉ'ʉ pe'e yʉ'ʉ wiogʉre niwʉ̃: “Yʉ'ʉ wiogʉ, co numio yʉ'ʉ me'rã
a'tisĩ'rĩticã warore, ¿de'ro weegʉsari?”
40 Cũ yʉ'ʉre yʉ'tiwĩ: “Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ ʉaronojõ nisetigʉ ni'i. Mʉ'ʉ wa'aro
añurõ wa'ato nígʉ̃, mʉ'ʉ me'rã Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ wereco'tegʉre o'ógʉsami. Tojo
weegʉ yʉ'ʉ pacʉ acawererã põ'rã numia wa'terore ni'cõ yʉ'ʉ macʉ̃ nʉmo
niacjore bocagʉsa'a.
41 Na yʉ'ʉ acawererã core o'osĩ'rĩticãma, mʉ'ʉ ‘Tojo weegʉti’ ní'que tojo
tojacã'rõsa'a”, niwĩ yʉ'ʉre.
42 »Ni'cãcã aco waari pe tiropʉ ejagʉ, Õ'acʉ̃, yʉ'ʉ wiogʉ Abrahã
ẽjõpeogʉre sẽrĩapʉ: “Mʉ'ʉ ʉaro yʉ'ʉ a'topʉ a'tisere añurõ wa'acã
weebosaya.
43 Mʉ'ʉ a'tiro weecã ʉasa'a. Ni'cãrõacã yʉ'ʉ aco waari pe tiro nirĩ cura
a'tiro wa'ato. Ni'cõ numio aco waago a'ticã, yʉ'ʉ a'tiro nigʉ̃sa'a: ‘Mʉ'ʉ
aco waasere cã'rõ tĩacureya.’
44 Co yʉ'ʉre ‘Sĩ'rĩña, mʉ'ʉ yarã cameyoa quẽ'rãrẽ tĩagõti,’ nigõ̃, cóta
mʉ'ʉ bese'co yʉ'ʉ wiogʉ macʉ̃ nʉmo niacjo nigõsamo”, ni sẽrĩwʉ̃.
45 Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩtu'ajatimigʉ̃, Rebeca aco co waatjʉre
wʉawã'cãtigore ĩ'apʉ. Aco waari pepʉ bu'a, acore waamiiamo. Core
niapʉ: “Mʉ'ʉ aco waa'quere yʉ'ʉre cã'rõ tĩaña”, niapʉ.
46 Tojo weego acotʉre miidijo, yʉ'ʉre niamo: “Jaʉ, sĩ'rĩña. Mʉ'ʉ yarã
cameyoa quẽ'rãrẽ tĩagõti.” Yʉ'ʉre aco tĩa, yarã cameyoa quẽ'rãrẽ tĩamo.
47 »Be'ro core sẽrĩtiña'pʉ: “¿Noa macõ niti mʉ'ʉ?” Co yʉ'ʉre yʉ'tiamo:
“Yʉ'ʉ Betuel macõ ni'i. Cũ Nacor, Milca macʉ̃ nimi”, niamo. Be'ro ẽ'quẽa
yoosari be'tore ẽ'quẽapʉ yooapʉ. Tojo nicã pʉa be'to omocã tuusã̃ase
be'torire tuusãapʉ.
48 Tojo weetoja, yʉ'ʉ ejaque'a, Õ'acʉ̃rẽ, Abrahã yʉ'ʉ wiogʉ ẽjõpeogʉre
e'catise o'oapʉ. Cũ yʉ'ʉ wiogʉ acawererã tiropʉ wa'ari ma'arẽ queoro
ĩ'oami. Cũ yʉ'ʉ wiogʉ Abrahã macʉ̃ nʉmo niacjore miidutigʉ, tojo
weeami.
49 Ni'cãrõacãma majã, yʉ'ʉ wiogʉ ʉasere añurõ e'catise me'rã
yʉ'tisĩ'rĩrã, wereya. Tojo yʉ'tisĩ'rĩtirã quẽ'rã, wereya. Tojo weegʉ yʉ'ʉ
weeatjere masĩgʉ̃sa'a, nicʉ niwĩ.
50 Cũ tojo nicã tʉ'orã, Labán, Betuel yʉ'ticãrã niwã:
—A'te nipe'tise Õ'acʉ̃ weese ni'i. Ʉsã ne “Tojota wa'ato, tojo wa'aticã'to”,
nímasĩtisa'a.
51 A'tigo nimo Rebeca. Core miaña majã. Õ'acʉ̃ ʉaronojõta mʉ'ʉ wiogʉ
macʉ̃ nʉmo nigõsamo, nicãrã niwã.
52 Abrahãrẽ da'raco'tegʉ na tojo nicã tʉ'ogʉ, Õ'acʉ̃rẽ e'catipeogʉ
ejaque'a, paamu'rĩque'acʉ niwĩ.
53 Õ'acʉ̃rẽ e'catise o'óca be'ro, apeyenojõ uru, plata me'rã
wee'quenojõrẽ, tojo nicã su'tire Rebecare o'ocʉ niwĩ. Tojo nicã co
ma'mirẽ, co pacore apeyenojõ wapabʉjʉsenojõrẽ o'ocʉ niwĩ.
54 Be'ro cũrẽ ba'pati'cãrã me'rã ba'a, sĩ'rĩ, topʉta cãrĩcãrã niwã.

Ape nʉmʉ wã'cã, Abrahãrẽ da'raco'tegʉ narẽ nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ wiogʉ ya wi'ipʉ dajatojaacã, mʉsã macõrẽ o'oya majã.
55 Tojo nicã tʉ'orã, Rebeca ma'mi, co paco a'tiro nicãrã niwã:
—Co diez nʉmʉrĩ ʉ̃sã me'rã tojáníato yujupʉ. Be'ro mʉ'ʉ me'rã wa'agosamo majã.
56 Abrahãrẽ da'raco'tegʉ pe'e a'tiro nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ tojaacã, cã'mota'anemoticã'ña majã. Õ'acʉ̃ yʉ'ʉ a'ti'quere añurõ wa'acã weetojami. Tojo weerã yʉ'ʉ wiogʉ ya wi'ipʉ dajatojaadutiya.
57 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, na yʉ'ticãrã niwã:
—Jaʉ. Rebecare pijiña'rã marĩ, ¿de'ro ni yʉ'tigosari co?
58 Tojo weerã Rebecare pijio, sẽrĩtiña'cãrã niwã:
—¿Mʉ'ʉ ã'rĩ ʉmʉ me'rã wa'asĩ'rĩsari?
—Ʉʉ, wa'agoti, ni yʉ'tico niwõ.
59 Co tojo nicã tʉ'orã, Rebecare, core masõ'co quẽ'rãrẽ o'ócãrã niwã. Tojo nicã, Abrahãrẽ da'raco'tegʉre, cʉ̃rẽ ba'pati'cãrã me'rã wa'aduticãrã niwã majã.
60 Rebecare añurõ wa'ato nírã, a'tiro nicãrã niwã:
"Numió, Õ'acʉ̃ mʉ'ʉrẽ pãjãrã paco nicã weeato.
Mʉ'ʉ pãrãmerã nituriarã narẽ ĩ'atu'tirã nise macãrĩcjãrã me'rã a'mewẽjẽ wapata'ato."
61 Na core tojo níca be'ro, Rebeca, core da'raco'terã numia me'rã cameyoa bu'ipʉ mʉjãpeja, Abrahãrẽ da'raco'tegʉre sirutuwã'cãcãrã niwã. Tojo wee, Abrahãrẽ da'raco'tegʉ Rebecare mia, to ní'cʉ wa'a wa'acʉ niwĩ.
62 Isaa pe'e aco waari pe, "Catinu'cũgʉ̃, yʉ'ʉre ĩ'agʉ̃ ya pe" wãmetiropʉ ní'cʉ majãmitojaticʉ niwĩ. Cʉ̃ pe'e Neguev wãmetiropʉ niseticʉ niwĩ.
63 Na'ique'awã'cãtiri cura sijagʉ wa'acʉ niwĩ. Tojo weegʉ cameyoa a'ticã ĩ'acʉ niwĩ.
64 Rebeca quẽ'rã cʉ̃rẽ ĩ'aco niwõ. Isaare ĩ'agõta, cameyo bu'ipʉ pesa'co dijaco niwõ.
65 Abrahãrẽ da'raco'tegʉre sẽrĩtiña'co niwõ:
—¿Noa niti sĩ'i marĩrẽ põtẽrĩgʉ̃ a'tigʉ? nico niwõ.
—Yʉ'ʉ wiogʉ nimi, nicʉ niwĩ. Tere tʉ'ogo, su'tiro casero me'rã co diapoare mo'aco niwõ.
66 Abrahãrẽ da'raco'tegʉ Isaare nipe'tise cʉ̃ wee'quere werecʉ niwĩ.
67 Be'ro Isaa Rebecare cʉ̃ paco Sara níca wi'i, wa'icʉ caseri me'rã wééca wi'ipʉ mia wa'acʉ niwĩ. Tojo wee cʉ̃ nʉmo tojaco niwõ. Isaa Rebecare pũrõ ma'icʉ niwĩ. A'te me'rã cʉ̃ paco wẽrĩ'quere wãcũtutuacʉ niwĩ.

25

Abrahã Cetura wãmetigo me'rã põ'rãti'que ni'i

1 Abrahã apego nʉorẽcʉ niwĩ. Co Cetura wãmetico niwõ.
2 Co me'rã a'tiro wãmetirãrẽ põ'rãticʉ niwĩ. Zimram, Jocsán, Medán, Madiã, Isbac, Súa nicãrã niwã.
3 Jocsán põ'rã Seba, Dedán nicãrã niwã. Dedán pãrãmerã nituriarã asureo masã, letuseo masã, leumeo masã nicãrã niwã.
4 Madiã põ'rã Efa, Efer, Hanoc, Abida, Elda nicãrã niwã. Ã'rã nipe'tirã Cetura põ'rã nituriarã pãjãrã nicãrã niwã.
5 Isaa Abrahã cʉ̃ pacʉ cʉo'que nipe'tisere cʉosirutucʉ niwĩ.

6 Ãpẽrã cũ̃ põ'rã, ãpẽrã numia me'rã põ'rãti'cãrã pe'ema cã'rõ
apeyenojõacãrẽ o'ocʉ̃ niwĩ. Abrahã cũ̃ catícaterore cũ̃ macũ̃ Isaa tiropʉ̃
niticã'to nígũ̃, narẽ apero mujĩpũ mʉ̃jãtiro nirĩ di'tapʉ̃ o'ócʉ̃ niwĩ.

Abrahã cũ̃ wẽrĩcã na yaa'que ni'i

7 Abrahã ciento setenta y cinco cũ̃'marĩ caticʉ̃ niwĩ.
8 Cũ̃ mu'ñu me'rã wẽrĩcʉ̃ niwĩ. Cũ̃ ñecũ̃sʉ̃mʉ̃a mejãrã wẽrĩ'caronojõta
cũ̃ quẽ'rã wẽrĩsirutudijacʉ̃ niwĩ.
9 Cũ̃ põ'rã Isaa, Ismae Macpela nirĩ tutipʉ̃ cũ̃rẽ yaarã wa'acãrã niwã.
To mujĩpũ mʉ̃jãtiro Mamre wãmetiropʉ̃ tojasa'a. Ti tuti Efrõ̃ Zohar macũ̃
hitita masũ̃ ya di'tapʉ̃ tojasa'a.
10 Ti di'tare Abrahã hitita masãrẽ duucʉ̃ niwĩ. Topʉ̃ Abrahãrẽ yaacãrã
niwã. Cũ̃ nʉ̃mo Sarare yaa'caro pʉ̃'topʉ̃ta yaacãrã niwã.
11 Abrahã wẽ́rĩca be'ro Õ'acũ̃ cũ̃ macũ̃ Isaare añurõ wa'acã weecʉ̃
niwĩ. Cũ̃ ni'cã aco pe tiro niseticʉ̃ niwĩ. Ti pere a'tiro pisucãrã niwã:
“Catinu'cũgũ̃, yʉ̃'ʉ̃re ĩ'agũ̃ ya pe” pisucãrã niwã.

Ismae cũ̃ põ'rãti'que ni'i

12 A'te Ismae, Abrahã macũ̃ ye queti ni'i. Cũ̃ Agar macũ̃ nicʉ̃ niwĩ.
Agar Egiptocjõ, Abrahã nʉ̃mo Sarare da'raco'tego nico niwõ. Ismae põ'rã
a'ticʉ̃rã nicãrã niwã.
13 Bajuamʉ̃'tã'cʉ̃ me'rã werenʉ̃'cãno'rõsa'a. Masã ma'mi Nebaiot
wãmeticʉ̃ niwĩ. Be'rocjãrã Cedar, Adbeel, Mibsam,
14 Misma, Duma, Massa,
15 Hadar, Tema, Jetur, Nafis, Cedema wãmeticãrã niwã.
16 Na Ismae põ'rã doce nicãrã niwã. Na wãme me'rãta na ye di'ta
wãmerẽ na nirõpʉ̃re masĩno'caro niwũ̃. Nanʉ̃cũ̃ curari na yarã masãrẽ
wejepeori masã nicãrã niwã.
17 Ismae ciento treinta y siete cũ̃'marĩ cʉ̃ogʉ̃, wẽrĩcʉ̃ niwĩ. Tojo weegʉ̃
cũ̃ ñecũ̃sʉ̃mʉ̃a mejãrã wẽ́rĩ'caronojõta wẽrĩsirutudijacʉ̃ niwĩ.
18 Cũ̃ põ'rã nituriarã pãjãrã Havila wãmetiro me'rã nʉ̃'cã, téé Shur
wãmetiropʉ̃ niseticãrã niwã. To Egipto põtẽorõ Asiria wa'aropʉ̃ nisa'a.
To nirõ̃ nipe'tirã na acawererã ʉ̃atimicã, niseticãrã niwã.

Jacob, tojo nicã Esaú na bajua'que ni'i

19 A'te Isaa, Abrahã macũ̃ ye queti ni'i.
20 Isaa cuarenta cũ̃'marĩ cʉ̃ogʉ̃, Rebecare nʉ̃moticʉ̃ niwĩ. Co Betuel
macõ, Labán acabijo nico niwõ. Na arameo masã Padan-arãcjãrã nicãrã
niwã.
21 Rebeca ne põ'rã marĩco niwõ. Tojo weegʉ̃ Isaa Õ'acũ̃rẽ sẽrĩbosacʉ̃
niwĩ. Õ'acũ̃ cũ̃ sẽrĩsere tʉ̃ocʉ̃ niwĩ. Tojo weego co nijĩpaco tojaco niwõ.
22 Wĩ'marã pʉ̃arã paagapʉ̃re a'mequẽsãñacãrã niwã. Tojo weego
co a'tiro wãcũ̃co niwõ: “Na tojo weenu'cũcãma, yʉ̃'ʉ̃ mejõ waro
catima'abosa'a. Mejõ pe'e wẽrĩrõʉ̃asa'a”, ni wãcũ̃co niwõ. Tojo weego
Õ'acũ̃rẽ “¿De'ro weero tojo nimitito?” ni sẽrĩtiña'co niwõ.
23 Õ'acũ̃ core yʉ̃'ticʉ̃ niwĩ:
“Mʉ̃'ʉ̃ paaga po'peapʉ̃re pʉ̃a di'ta, pʉ̃a macãcjãrã sãñama.
Na bajuatji dʉ̃poro a'mequẽsãñatojama.
Ni'cũ̃ apĩ nemorõ tutuayʉ̃'rʉ̃agʉ̃ nigũ̃sami.
Masã ma'mi cũ̃ acabiji dutisere yʉ̃'tigʉ̃sami”, nicʉ̃ niwĩ Õ'acũ̃.

24 Be'ro Rebeca wĩ'marãrẽ wʉari nʉmʉ ejacaro niwʉ̃. Na pʉarã
sʉ'rʉa'cãrã páápʉ nicãrã niwã.
25 Ne bajuamʉ'tãgʉ̃ poari sõ'agʉ̃ nicʉ niwĩ. Tojo nicã, cʉ̃ upʉpʉre
poaripijagʉ nicʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ Esaú pisucãrã niwã.
26 Be'ro cʉ̃ acabiji cʉ̃ dʉ'podiapʉ ni'cã omocã me'rã ñe'etjĩagʉ̃ bajuacʉ
niwĩ. Tojo weeyucã, cʉ̃rẽ Jacob pisucãrã niwã. Isaa sesenta cʉ̃'marĩ cʉori
cura, Rebeca narẽ põ'rãtico niwõ.

Esaú cʉ̃ masã ma'mi nisere dua'que ni'i

27 Siape'e me'rã wĩ'marã bʉcʉacãrã niwã. Esaú cãpũpʉ sijasere tʉ'sa,
wa'icʉrã mu'sĩgʉ̃ nicʉ niwĩ. Jacob pe'e sõ'owaro niticʉ niwĩ. Cʉ̃ wi'ipʉ
niseticã'cʉ niwĩ.
28 Isaa wa'icʉrã nʉcʉ̃cjãrãrẽ ba'atʉ'sayugʉ, cʉ̃ macʉ̃ Esaú pe'ere
ma'iyʉ'rʉnʉ'cãcʉ niwĩ. Paco Rebeca pe'e Jacore ma'iyʉ'rʉnʉ'cãco niwõ.
29 Ni'cã nʉmʉ Jacob cʉ̃ ba'ase do'ari cura Esaú nʉcʉ̃pʉ sijagʉ eja'cʉ
ʉjʉaboayʉ'rʉa'cʉ dajacʉ niwĩ.
30 Tojo weegʉ cʉ̃ acabijire nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉre pajaña'ña. Sise ba'ase sõ'ase mʉ'ʉ cʉosere yʉ'ʉre o'ocureya.
Yʉ'ʉ ʉjʉaboa wẽrĩgʉ̃ weesa'a, nicʉ niwĩ. (Tojo weerã ape wãme Esaúre
Edom pisusama.)
31 Jacob cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:
—Tojo nígʉ̃ pũrĩcã, mʉ'ʉ masã ma'mi nisere yʉ'ʉre duamʉ'tãña.
32 Tere tʉ'ogʉ, Esaú nicʉ niwĩ:
—¿Mʉ'ʉ yʉ'ʉre ĩ'aweti? Yʉ'ʉ ʉjʉaboa wẽrĩgʉ̃ weesa'a. Tojo weero yʉ'ʉ
masã ma'mi nise yʉ'ʉma wapamarĩ'i, nicʉ niwĩ.
33 Jacob cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:
—To pũrĩcãrẽ Õ'acʉ̃rẽ wãmepeo, “Tojota weegʉti”, nibaque'oya, nicʉ
niwĩ.
Tere tʉ'ogʉ, Esaú “Õ'acʉ̃rẽ wãmepeo, diacjʉ̃ta ni'i”, nicʉ niwĩ. Tojo
weegʉ cʉ̃ acabijire cʉ̃ masã ma'mi nisere duacʉ niwĩ.
34 Be'ro Jacob, Esaúre, pã, tojo nicã cʉ̃ ba'ase do'a'quere ecacʉ niwĩ.
Esaú ba'a, sĩ'rĩtojagʉ, wã'cãnʉ'cã, wa'a wa'acʉ niwĩ. Cʉ̃ masã ma'mi
nisere “Tojo nisa'a”, ni wãcũticʉ niwĩ.

26

Isaa Gerar wãmetiropʉ wa'a'que ni'i

1 Abrahã cʉ̃ caticũcateropʉ wa'a'caronojõta nipe'tiro ti di'tapʉre ba'ase
marĩcaro niwʉ̃. Tojo weegʉ Isaa Gerar wãmetiropʉ wa'acʉ niwĩ. Topʉre
filisteo masã wiogʉ Abimelec nicʉ niwĩ.
2 Topʉ Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ bajua, ucũcʉ niwĩ. A'tiro nicʉ niwĩ: “Egiptopʉre
wa'aticã'ña. Yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ tojadutirota tojapa.
3 Ni'cãrõacãrẽ a'ti di'tata toja, níni'ña yujupʉ. Yʉ'ʉ mʉ'ʉ me'rã nigʉ̃ti.
Mʉ'ʉrẽ añurõ wa'acã weegʉti. Mʉ'ʉrẽ, mʉ'ʉ pãrãmerã nituriarãrẽ a'ti
di'tare o'ogʉti. A'tiro wéégʉ, mʉ'ʉ pacʉ Abrahãrẽ yʉ'ʉ ‘Tojo weegʉti’
ní'quere queoro wa'acã weegʉti.
4 Mʉ'ʉ pãrãmerã nituriarã pãjãrã ñocõa weronojõ nicã weegʉsa'a.
Nipe'tise a'te di'tare o'ogʉsa'a. Tojo nicã, nipe'tiri di'tacjãrã mʉ'ʉ
pãrãmerã nituriarã me'rã añurõ wa'acã weeno'rõsa'a.
5 Abrahã yʉ'ʉ duti'quere, yʉ'ʉ ‘Tojo weeya’ ní'quere queoro yʉ'tiwĩ.
Tojo weegʉ tojo weegʉsa'a”, nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.

6 Tere tʉ'ogʉ, Isaa Gerapʉ tojacʉ niwĩ.
7 Topʉ nirã masã Isaare Rebecare “A'tigo waro ¿noanojõ niti?” ni sẽrĩtiña'cãrã niwã. Isaa, “Yʉ'ʉre co ye bu'iri wẽjẽbosama” ni uigʉ, “Yʉ'ʉ acabijo nimo”, nicʉ niwĩ. Co Rebeca añugõ niyucã, tojo nicʉ niwĩ.
8 Topʉ yoacã tojacʉ niwĩ. Ni'cã nʉmʉ ti di'ta wiogʉ Abimelec ventanapʉ yu'uĩ'a'cʉ niwĩ. Tojo weeri cura Isaa cʉ̃ nʉmo Rebecare paasu'su e'caticã ĩ'acʉ niwĩ.
9 Be'ro Isaare pijio, a'tiro nicʉ niwĩ:
—Co mʉ'ʉ nʉmo nimiapõ. ¿De'ro weegʉ “Yʉ'ʉ acabijo nimo” nisooati?
—Apetero weerã yʉ'ʉre co ye bu'iri wẽjẽbosama, ni wãcũasʉ, ni yʉ'ticʉ niwĩ Isaa.
10 Tere tʉ'ogʉ, Abimelec nicʉ niwĩ:
—¿De'ro weegʉ ʉ̃sãrẽ tojo niati? “Cʉ̃ nʉmo mejẽta nisamo”, ni wãcũgʉ̃, ni'cʉ̃ a'ti macãcjʉ̃ core nʉmotiboapĩ. Core tojo weecãma, mʉ'ʉ ʉ̃sãrẽ Õ'acʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cãcã weeboapã, nicʉ niwĩ.
11 Tojo weegʉ Abimelec nipe'tirãrẽ ni'cã dutise cũucʉ niwĩ. Te dutise a'tiro nicaro niwʉ̃: “No'o ni'cʉ̃ Isaare o cʉ̃ nʉmorẽ caribogʉnojõ wẽjẽno'gʉ̃sami”, nicaro niwʉ̃.
12 Topʉre Isaa otesere otecʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ añurõ wa'acã weecʉ niwĩ. Tojo weero ti cʉ̃'marẽ cʉ̃ ote'que peje waro dʉcaticaro niwʉ̃.
13 Siape'e me'rã cʉ̃ cʉose bʉcʉanemocaro niwʉ̃. Tojo weegʉ cʉ̃ peje waro apeyenojõ cʉogʉ tojacʉ niwĩ.
14 Pãjãrã waro oveja, wecʉa cʉocʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ da'raco'terã quẽ'rãrẽ pãjãrã waro cʉocʉ niwĩ. Tere ĩ'arã, filisteo masã cʉ̃rẽ ʉocãrã niwã.
15 Todʉporopʉ cʉ̃ pacʉ Abrahã catícateropʉre cʉ̃rẽ da'raco'tecũ'cãrã aco péri se'ecãrã niwã. Filisteo masã Isaare ʉorã, te perire di'ta me'rã yaabi'acãrã niwã.
16 Be'ro cʉ̃ peje waro cʉocã, ĩ'acũmí, Abimelec Isaare a'tiro nicʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ a'tore wijayá. Peje waro ʉ̃sã yʉ'rʉoro apeyenojõ cʉoyʉ'rʉnʉ'cã'a, nicʉ niwĩ.
17 Tojo weegʉ Isaa Gerapʉ nimi'cʉ wijacʉ niwĩ. Wija, to opa pa'tiro nirõpʉ wi'seriacã wee, tojacʉ niwĩ.
18 Topʉre cʉ̃ pacʉ catigʉ aco péri se'e'que perire cʉ̃ wẽrĩca be'ro filisteo masã di'ta me'rã yaacãrã niwã. Isaa na yaa'que perire apaturi se'ecʉ niwĩ. Cʉ̃ te perire se'éca be'ro cʉ̃ pacʉ catigʉ wãme õ'o'caronojõta õ'ocʉ niwĩ.
19 Ni'cã nʉmʉ Isaare da'raco'teri masã opa pa'tiro nirõpʉ aco pére se'érã, pajiro o'mawĩrõrĩ pere bocacãrã niwã.
20 Gerapʉ nirã ovejare co'teri masã ti pere ãpẽrã Isaa yarã ovejare co'terã me'rã dʉ'sasoocãrã niwã. Na “Ʉsã ya pe ni'i”, nicãrã niwã. Isaa yarã ovejare co'terã pe'e quẽ'rã “Ʉsã ya pe pe'e ni'i”, ni a'merĩ dʉ'sasoomʉjãcãrã niwã. Tojo weegʉ Isaa ti pere “cumuca pe” wãme õ'ocʉ niwĩ. Na dʉ'sasooyucã, tojo wãme õ'ocʉ niwĩ.
21 Be'ro cʉ̃rẽ da'raco'terã ape pe se'ecãrã niwã. Ti pe quẽ'rãrẽ mejãrõta dʉ'sasoocãrã niwã. Tojo weegʉ Isaa ti pere “a'merĩ ĩ'asĩ'rĩtiri pe” wãme õ'ocʉ niwĩ.
22 Be'ro Isaa yoaropʉ wa'a wa'acʉ niwĩ. Topʉre aco pé ape pe se'ecʉ niwĩ. Ti pema dʉ'sasooticãrã niwã majã. Tojo weegʉ ti pere “añurĩ pjoaca pe, cumuca marĩrĩ pe” wãme õ'ocʉ niwĩ. A'tiro nicʉ niwĩ: “Õ'acʉ̃ marĩrẽ ni'cãrõacãma añurĩ pjoa cũumi majã. Tojo weerã marĩ a'topʉre añurõ niseti, da'rasetirãsa'a”, nicʉ niwĩ.
23 To ní'cʉta Isaa Beersebapʉ wa'acʉ niwĩ.

24 Topʉ cʉ̃ etáca ñamirẽ Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ bajua, a'tiro nicʉ niwĩ:
“Yʉ'ʉ, mʉ'ʉ pacʉ Abrahã ẽjõpeogʉ ni'i.
Yʉ'ʉ mʉ'ʉ me'rã ni'i.
Tojo weegʉ uiticã'ña.
Yʉ'ʉre da'raco'tegʉ Abrahãrẽ ma'ígʉ̃, mʉ'ʉrẽ añurõ wa'acã weegʉti.
Tojo nicã mʉ'ʉ pãrãmerãrẽ pãjãrã masãputicã weegʉti”, nicʉ niwĩ.
25 Tere tʉ'ogʉ, Isaa ni'cãrõ wa'icʉrãrẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeorore ni'cã mesã ʉ̃tã me'rã seeneocũucʉ niwĩ. Topʉ Õ'acʉ̃rẽ e'catise o'ogʉ, tojo weecʉ niwĩ. Topʉ wi'seri nʉ'cõ, niseticʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ da'raco'terã ni'cã aco pé se'ecãrã niwã.

Isaa, Abimelec na “A'tiro weerã” ni a'merĩ apo'que ni'i

26 Ni'cã nʉmʉ Abimelec Gerapʉ ní'cʉ Isaa tiropʉ ucũgʉ̃ a'ticʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ werecasagʉ Ahuzat, tojo nicã Ficol surara wiogʉ cʉ̃rẽ ba'paticãrã niwã.
27 Narẽ ĩ'agʉ̃, Isaa nicʉ niwĩ:
—¿De'ro weerã yʉ'ʉre ĩ'arã a'tiati? Yʉ'ʉre ʉatiwʉ. Mʉsã ya di'tapʉ nigʉ̃rẽ cõ'awĩrõwʉ̃.
28 Na cʉ̃rẽ yʉ'ticãrã niwã:
—Ʉsã mʉ'ʉrẽ ĩ'acã, Õ'acʉ̃ mʉ'ʉ me'rã nimi. Tojo weerã “Mʉ'ʉ ʉ̃sãrẽ ña'arõ weeri nírã, mʉ'ʉ me'rã Õ'acʉ̃ tʉ'oropʉ a'merĩ aporoʉa'a”, ni wãcũasʉ.
29 Mʉ'ʉrẽ ne cã'rõ caribotiwʉ. Ʉsã mʉ'ʉrẽ cariboronojõ o'orã, añurõ wejepeowʉ. Añurõ me'rã mʉ'ʉrẽ we'riti o'ówʉ. Õ'acʉ̃ mʉ'ʉrẽ ni'cãrõacãrẽ añurõ weetamugʉ̃ weemi, nicãrã niwã.
30 Tojo weegʉ Isaa narẽ pajiri bosenʉmʉ weepeocʉ niwĩ. Ti nʉmʉrẽ na ba'a, sĩ'rĩ yapaticãrã niwã.
31 Ape nʉmʉ pe'e bo'reacã wã'cã, na Õ'acʉ̃ wãme me'rã “A'tiro weerã” ni a'merĩ apocãrã niwã. Be'ro Isaa narẽ we'riti, “Añurõ wa'aya”, nicʉ niwĩ. Na ni'cãrõ me'rã tojacãrã niwã.
32 Na tojo weeri nʉmʉrẽta Isaare da'raco'teri masã na se'eri pere “Aco bocapʉ” ni, cʉ̃rẽ queti wererã etacãrã niwã.
33 Isaa ti pere Seba wãme õ'ocʉ niwĩ. Tojo weero topʉ nirĩ macã ni'cãrõacãrẽ Beerseba wãmetisa'a.
34 Esaú cuarenta cʉ̃'marĩ cʉogʉ, Judit wãmetigore nʉmoticʉ niwĩ. Co Beeri wãmetigʉ hitita masʉ̃ macõ nico niwõ. Be'ro apego nʉmotinemocʉ niwĩ tja. Co Basemat wãmetico niwõ. Co Elón wãmetigʉ hitita masʉ̃ macõ nico niwõ.
35 Ã'rã pʉarã Esaú nʉmosãnumia Isaare, Rebecare pũrõ waro bʉjaweticã weecãrã niwã.

27

Isaa cʉ̃ põ'rãrẽ Jacore, Esaúre “Añurõ wa'ato” ni, Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩbosa'que ni'i

1 Isaa bʉcʉ waro ẽjãgʉ̃, cʉ̃ caperi añurõ ĩ'aticʉ niwĩ. Tojo weegʉ ni'cã nʉmʉ cʉ̃ macʉ̃ masã ma'mi Esaúre pijio, a'tiro nicʉ niwĩ:
—¡Macʉ̃!
Cʉ̃ tojo nicã, Esaú “¿De'ro niti, pacʉ?”, ni yʉ'ticʉ niwĩ.
2 —Mʉ'ʉ ĩ'acãta, yʉ'ʉ bʉcʉ waro ni'i. Tojo weegʉ a'te nʉmʉrĩ no'o nirĩ nʉmʉ yʉ'ʉ wẽrĩmasĩ'i.
3 Mʉ'ʉ cãpũpʉ wa'a, mʉ'ʉ ya bʉacatjẽ me'rã wa'icʉrã bʉegʉ wa'aya.

4 Tu'ajanʉ'cõ, yʉ'ʉ tʉ'saronojõta ba'ase ʉ'sʉase do'a, yʉ'ʉre ecaya. Mʉ'ʉ tojo weecã, yʉ'ʉ wẽrĩati dʉporo mʉ'ʉrẽ añurõ wa'ato nígʉ̃, Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩbosagʉti, nicʉ niwĩ.
5 Rebeca pe'e Isaa Esaúre tojo nisere tʉ'oco niwõ. Tojo tʉ'o'co niyugo, Esaú cãpũpʉ cʉ̃ pacʉre wa'icʉrã wẽjẽbosagʉ wa'áca be'ro,
6 co macʉ̃ Jacore a'tiro nico niwõ:
—Mʉ'ʉ pacʉ, mʉ'ʉ ma'mi Esaúre a'tiro nicã tʉ'oapʉ. A'tiro niami:
7 “Macʉ̃, cãpũpʉ wa'aya. Wa'a, wa'icʉ wẽjẽ, ba'ase ʉ'sʉase do'a, yʉ'ʉre ecaya. Mʉ'ʉ tojo weecã, mʉ'ʉrẽ Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉ ‘Añurõ weeya’, ni sẽrĩbosagʉti”, niami.
8 Macʉ̃, yʉ'ʉ niatjere añurõ tʉ'o, tere weeapa.
9 Mʉ'ʉ ni'cãrõacã ecarã na nirõpʉ wa'a, pʉarã cabracãrẽ miitia. Mʉ'ʉ pacʉ cʉ̃ ba'atʉ'sasenojõta añuse ba'ase do'abosagoti.
10 Mʉ'ʉ cʉ̃rẽ ecagʉ wa'agʉsa'a. Mʉ'ʉ tojo weecã, mʉ'ʉrẽ cʉ̃ wẽrĩati dʉporo Õ'acʉ̃rẽ “Añurõ weeya”, ni sẽrĩbosagʉsami, nico niwõ.
11 Jacob pe'e cʉ̃ pacore yʉ'ticʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ ma'mi nipe'tiro cʉ̃ upʉpʉ poaritigʉ nimi. Yʉ'ʉ pe'e moo'o.
12 Yʉ'ʉ pacʉ yʉ'ʉre da'raña'a, “Cʉ̃ mejẽta nimi”, ni masĩgʉ̃, “Mʉ'ʉ yʉ'ʉre bujicã'gʉ̃ wee'e”, nibosami. Yʉ'ʉre “Añurõ wa'ato” ni sẽrĩbosaronojõ o'ogʉ, “Ña'arõ pe'e wa'abata'to mʉ'ʉrẽ”, nibosami, nicʉ niwĩ.
13 Cʉ̃ paco cʉ̃rẽ yʉ'tico niwõ:
—Mʉ'ʉrẽ ĩ'amasĩcãma, mʉ'ʉrẽ “Ña'arõ wa'ato” nise yʉ'ʉ pe'ere tojato. Mʉ'ʉ pe'e yʉ'ʉ dutiro weeya. Sõjã cabracãrẽ miigʉ̃ wa'aya, nico niwõ.
14 Tojo nicã tʉ'o, Jacob cabracãrẽ miigʉ̃ wa'a, pacore o'ocʉ niwĩ. Tojo weego Isaa tʉ'sasenojõrẽta ba'ase do'abosaco niwõ.
15 Be'ro masã ma'mi Esaú ye su'ti añuyʉ'rʉnʉ'cãse co wi'ipʉ nʉrõ'quere mii, cʉ̃ acabiji Jacore sãaco niwõ.
16 Be'ro na cabra caseri me'rã cʉ̃ omocãrĩrẽ omaco niwõ. Tojo nicã wãmʉtare mo'aco niwõ.
17 Tu'ajanʉ'cõ, te ba'ase ʉ'sʉase do'a'quere, pa̍rẽ co macʉ̃ Jacore o'oco niwõ.
18 Tojo weegʉ Jacob cʉ̃ pacʉ tiropʉ sãjãa, a'tiro nicʉ niwĩ:
—¡Pacʉ!
—Ãa, a'to ni'i. ¿Ni'inojõ pe'e niti mʉ'ʉ? ni sẽrĩtiña'cʉ niwĩ Isaa.
19 —Yʉ'ʉ masã ma'mi Esaú ni'i. Mʉ'ʉ yʉ'ʉre duti'caronojõta weeapʉ. Wã'cãnujãña. Yʉ'ʉ wa'icʉ wẽjẽ do'a'quere ba'aya. Ba'atoja, yʉ'ʉre Õ'acʉ̃rẽ “Añurõ weeya”, ni sẽrĩbosaya, nicʉ niwĩ.
20 Isaa cʉ̃rẽ sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—Macʉ̃ ¿de'ronojõ maata waro wa'icʉre bocamiati?
—Mʉ'ʉ wiogʉ Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre maata bocacã weeami, nicʉ niwĩ.
21 Isaa cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:
—A'tocure a'tia. ¿Diacjʉ̃ta yʉ'ʉ macʉ̃ Esaú niti mʉ'ʉ? nígʉ̃, mʉ'ʉrẽ da'raña'gʉ̃tigʉ wee'e.
22 Tojo weegʉ Jacob cʉ̃ tiroacãpʉ wa'acʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ da'raña'gʉ̃, cʉ̃ pacʉ nicʉ niwĩ:
—Mejõ mʉ'ʉ ucũse pe'e Jacob ucũse weronojõ nírõcoro. Tojo nimirõ, omocãrĩ pe'e Esaú ye omocãrĩ nírõcoro.

23 Esaú weronojõ omocãrĩ poaritiyucã, Isaa “Apĩ nimi”, ni masĩticʉ niwĩ.
Cʉ̃ Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩbosati dʉporoacã,
24 apaturi sẽrĩtiña'apocʉ niwĩ tja.
—¿Diacjʉ̃ta Esaú niti mʉ'ʉ?
—Esaúta ni'i, ni yʉ'ticʉ niwĩ Jacob.
25 Tere tʉ'ogʉ, Isaa nicʉ niwĩ:
—Macʉ̃, ba'ase mʉ'ʉ boca'quere o'oya majã. Ba'agʉtigʉ wee'e. Õ'acʉ̃rẽ
“Yʉ'ʉ macʉ̃rẽ añurõ wa'ato”, ni sẽrĩbosacũugʉ̃ti.
Jacob cʉ̃ pacʉre ba'ase eca, cʉ̃rẽ ʉ'sedʉcaco vinorẽ tĩacʉ niwĩ. Cʉ̃ tere
ba'a, sĩ'rĩcʉ niwĩ.
26 Be'ro cʉ̃ pacʉ Isaa cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:
—Macʉ̃, yʉ'ʉ tiroacãpʉ a'ti, yʉ'ʉre mi'miña.
27 Tojo weegʉ Jacob cʉ̃ pʉ'toacãpʉ wa'a, cʉ̃rẽ mi'micʉ niwĩ. Isaa cʉ̃ ye
su'tire wĩjĩgʉ̃, cʉ̃ ye niatjere Õ'acʉ̃rẽ a'tiro ni sẽrĩbosacʉ niwĩ:
“Ã'rĩ yʉ'ʉ macʉ̃ cãpũ cjase o'ori Õ'acʉ̃ wee'que weronojõ añurõ
ʉ'mʉtime'rĩcã'mi.
28 Õ'acʉ̃ mʉ'ʉrẽ ʉ'mʉarõ cjase aco pejasere o'oato.
Mʉ'ʉ otesere di'tapʉre añurõ pĩ'rĩ, dʉcaticã weeato.
Peje trigo, tojo nicã ʉ'sedʉcaco vinorẽ o'oato.
29 Pãjãrã masã mʉ'ʉ dutise doca niato.
Peje di'tacjãrã mʉ'ʉ dʉporo ejaque'a, mʉ'ʉrẽ ẽjõpeoato.
Mʉ'ʉ ni'cʉ̃ põ'rãpʉreta dutigʉsa'a.
Mʉ'ʉ paco põ'rã ʉmʉa mʉ'ʉrẽ ẽjõpeorã paamu'rĩque'ato.
Mʉ'ʉrẽ ‘Ña'arõ wa'ato’ nirã̃ nemorõ ‘Ña'abutiaro wa'ato’, nino'rãsama.
Mʉ'ʉrẽ ‘Añurõ wa'ato’ nirã̃ pe'e ‘Añurõta wa'ato’ nino'rãsama”, nicʉ niwĩ
Isaa.
30 Cʉ̃ Jacore Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩbosatu'ajáca be'roacã, cʉ̃ wijaari cura Esaú
wa'icʉrã wẽjẽgʉ̃ eja'cʉ dajacʉ niwĩ.
31 Daja, cʉ̃ quẽ'rã ba'ase añurõ ʉ'sʉase do'a, cʉ̃ pacʉre ba'adutigʉ miacʉ
niwĩ. A'tiro nicʉ niwĩ:
—Pacʉ, wã'cãnujãña. Yʉ'ʉ wa'icʉ wẽjẽ'cʉre ba'aya. Ba'a, yʉ'ʉre ye
niatjere Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩbosaya.
32 Tere tʉ'ogʉ, Isaa sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—¿Noanojõ niti mʉ'ʉ?
—Yʉ'ʉ Esaú ni'i. Masã ma'mi ni'i, ni yʉ'ticʉ niwĩ.
33 Tere tʉ'ogʉ, cʉ̃ pacʉ ʉpʉtʉ narãsãgʉ̃, a'tiro nicʉ niwĩ:
—¿To pũrĩcãrẽ noa pe'e niapari, yʉ'ʉre wa'icʉ wẽjẽ, do'a, mejẽpʉ
miiti'cʉ? Mʉ'ʉ dajati dʉporoacã yʉ'ʉ ba'atojapʉ. Ba'a, cʉ̃rẽ Õ'acʉ̃rẽ
sẽrĩbosatojapʉ. Tojo weegʉ cʉ̃ Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩbosano'cʉpʉ nimi.
34 Tere tʉ'ogʉ, Esaú ʉpʉtʉ bʉjaweti ua, uticʉ niwĩ. A'tiro caricũcʉ niwĩ:
—Pacʉ, yʉ'ʉ quẽ'rãrẽ Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩbosacureya, nicʉ niwĩ.
35 Cʉ̃ pacʉ cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ acabiji mʉ'ʉ dʉporo eja, yʉ'ʉre nisooapĩ. Cʉ̃ mʉ'ʉ ye nimi'quere
Õ'acʉ̃rẽ yʉ'ʉ sẽrĩbosabo'quere miatojami.
36 Tere tʉ'ogʉ, Esaú cʉ̃ pacʉre nicʉ niwĩ tja:
—Tʉ'omasĩrãta cʉ̃rẽ Jacob wãme õ'ocãrã niwʉ̃. Cʉ̃ yʉ'ʉre pʉatipʉ
ña'arõ weetojami. Ne waro, yʉ'ʉ masã ma'mi nisere yʉ'ʉre ẽ'mawĩ.
Ni'cãrõacãrẽ tja mejãrõta Õ'acʉ̃rẽ mʉ'ʉ sẽrĩbosase, ye níbo'quere ẽ'mapĩ.
¿Yʉ'ʉre ne cã'rõ apeyenojõ dʉ'satibutiati? nicʉ niwĩ.

37 Isaa cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:

—Yʉ'ʉ Jacore mʉ'ʉ wiogʉ wa'acã weeasʉ. Nipe'tirã cʉ̃ acawererã cʉ̃rẽ da'raco'teri masã nirãsama. Peje ba'ase trigo, ʉ'sedʉcaco vino cʉogʉsa'a, niasʉ. Macʉ̃, yʉ'ʉ ni'cãrõacãma de'ro weemasĩtisa'a majã, nicʉ niwĩ.

38 Esaú cʉ̃ pacʉre ninemocʉ niwĩ:

—Pacʉ, ¿ni'cãtita Õ'acʉ̃rẽ añusere sẽrĩta basioti? Yʉ'ʉ quẽ'rãrẽ cʉ̃rẽ añusere sẽrĩbosaya, nicʉ niwĩ. Be'ro apaturi caricũ, uticʉ niwĩ.

39 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, Isaa cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:
"Mʉ'ʉ di'ta añuse nitiropʉ nisetigʉsa'a.
Ʉ'mʉarõ cjase aco pejase marĩrõpʉ nigʉ̃sa'a.
40 Mʉ'ʉ, mʉ'ʉ ya di'pjĩ me'rã wãmoti, mejẽcã wa'acã cã'mota'agʉsa'a.
Mʉ'ʉ acabijire da'raco'tegʉ nigʉ̃sa'a.
Be'ro mʉ'ʉ tutuagʉ wa'agʉ, cʉ̃ dutise doca nisome majã", nicʉ niwĩ.

Jacob Esaúre uiwã'cã'que ni'i

41 Tojo wa'áca be'ro te me'rã Esaú cʉ̃ acabijire ĩ'asĩ'rĩti, uanʉ'cãcʉ niwĩ. Cʉ̃ pacʉ Jacob pe'ere Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩbosa'que bu'iri tojo weecʉ niwĩ. "Yʉ'ʉ pacʉ cʉ̃ wẽrĩatjo cã'rõ dʉ'sa'a. Cʉ̃ wẽ́rĩca be'ro yʉ'ʉ acabijire wẽjẽgʉ̃ti", ni wãcʉ̃cʉ niwĩ.

42 Esaú tojo weegʉti nise quetire tʉ'ogo, Rebeca Jacore pijio, a'tiro nico niwõ:

—Mʉ'ʉ ma'mi Esaú mʉ'ʉrẽ a'megʉ̃, "Wẽjẽgʉ̃ti", niapʉ.

43 Tojo weegʉ, macʉ̃, yʉ'ʉ dutiro weeya. Harʉ̃́pʉ yʉ'ʉ ma'mi Labán ya wi'ipʉ du'tiabaque'oya.

44 Topʉ tojáníña. Téé mʉ'ʉ ma'mi cʉ̃ uase pe'tíca be'ropʉ topʉre nitʉoya.

45 Mʉ'ʉ cʉ̃rẽ wee'quere acobojóca be'ro mʉ'ʉrẽ "A'tia tja" ni, queti o'ógoti. Mʉsãrẽ yʉ'ʉ põ'rã pʉarãrẽ ni'cã nʉmʉta wẽrĩcã ʉawe'e, nico niwõ.

46 Be'ro Rebeca co marãpʉ Isaare nico niwõ:

—Ã'rã hitita masã numia Esaú nʉmosãnumia me'rã yʉ'ʉ caributiyʉ'rʉa wa'asa'a. Jacob cʉ̃ a'ti di'ta Canaácjãrã ã'rã hitita masã numia weronojõ nigõrẽ cʉ̃ nʉmoticãma, mejõ wẽrĩa wa'asĩ'rĩsa'a, nico niwõ.

28

1 Tere tʉ'ogʉ, Isaa Jacore pijio, cʉ̃rẽ "Õ'acʉ̃ mʉ'ʉrẽ añurõ weeato", nicʉ niwĩ. Tojo nicã, cʉ̃rẽ a'tiro weeduticʉ niwĩ:

—Mʉ'ʉ a'ti di'ta Canaácjãrã numiarẽ ne nʉmotiticã'ña.

2 Mʉ'ʉ ñecʉ̃ tiro Betuel Padan-arãpʉ wa'aya. Topʉ mʉ'ʉ pacopánʉmʉ Labán macõrẽ nʉmotiya.

3 Õ'acʉ̃ tutuayʉ'rʉnʉ'cãgʉ̃ mʉ'ʉrẽ añurõ weeato. Pãjãrã mʉ'ʉrẽ masãputi, pãrãmerãticã weeato. Cʉ̃ tojo weecã, peje curaricjãrã nirãsama.

4 Abrahãrẽ Õ'acʉ̃ "Añurõ weegʉti" ní'quere mʉ'ʉrẽ, mʉ'ʉ pãrãmerãrẽ o'oato. A'ti di'ta mʉsã ya di'ta waro tojato nígʉ̃, tojo ni'i. Ni'cãrõacãrẽ a'ti di'tapʉ ape di'tacjãrã weronojõ ni'i yujupʉ, nicʉ niwĩ.

5 Tojo wee Jacore Padan-arãpʉ o'ócã'cʉ niwĩ. Topʉre Labán ya wi'ipʉ etacʉ niwĩ. Cʉ̃ Betuel, arameo masʉ̃ macʉ̃, tojo nicã Rebeca ma'mi nicʉ niwĩ. Rebeca, Jacob, Esaú paco nico niwõ.

Esaú cʉ̃ nʉmotinemo'que ni'i

6 Esaú, cʉ̃ pacʉ Isaa, Õ'acʉ̃rẽ “Jacore añurõ weeya”, ni sẽrĩbosacã,
tojo nicã cʉ̃rẽ Padan-arãpʉ nʉmotidutigʉ o'ócã tʉ'ocʉ niwĩ. Tojo nicã
cʉ̃rẽ Õ'acʉ̃rẽ añurõ weedutigʉ, “A'tocjãrã Canaácjãrã numia me'rã ne
nʉmotiticã'ña” nicã tʉ'ocʉ niwĩ.
7 Apeyema Jacob cʉ̃ pacʉsʉmʉa weeduti'caronojõta Padan-arãpʉ
wa'acã ĩ'acʉ niwĩ.
8 Tojo weegʉ Esaú cʉ̃ pacʉsʉmʉa Canaá di'tacjãrã numiarẽ tʉ'satisere
masĩcʉ niwĩ.
9 Tere masĩgʉ̃, Abrahã macʉ̃ Ismae tiropʉ ĩ'agʉ̃ wa'acʉ niwĩ. Topʉ cʉ̃
macõ Mahalat wãmetigore nʉmoticʉ niwĩ. Co Nebaiot acabijo nico niwõ.
Cʉ̃ Esaú ãpẽrã pʉarã numia Canaácjãrã numiarẽ nʉmotitojacʉ niwĩ.

Jacob Betepʉ cʉ̃ quẽ'e'que ni'i

10 Jacob Beersebapʉ ní'cʉ wa'a, Harã wa'ari ma'apʉ bu'acʉ niwĩ.
11 Wa'acũmí, ñamica'apʉ niyucã, cʉ̃ no'o na'itõ'orõ cãrĩcʉ niwĩ.
Topʉ cãrĩgʉ̃tigʉ, ni'cãgã ʉ̃tãgã topʉ cũñacjare miicũú, cʉ̃ dʉpoare
ẽotuucũuocʉ niwĩ.
12 Topʉ a'tiro quẽ'ecʉ niwĩ. Ni'cãrõ mʉjãrõjo nucũcãpʉ téé ʉ'mʉsepʉ
nimʉjãnʉ'cãcaro niwʉ̃. To mʉjãrõpʉre Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã mʉjãmʉjã,
dijatimʉjãcãrã niwã.
13 Tojo nicã, Õ'acʉ̃rẽ cʉ̃ pʉ'to nu'cũcã ĩ'acʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
“Yʉ'ʉ mʉ'ʉ ñecʉ̃ Abrahã, mʉ'ʉ pacʉ Isaa ẽjõpeogʉ Õ'acʉ̃ ni'i. Mʉ'ʉrẽ,
mʉ'ʉ pãrãmerã nituriarãrẽ a'te mʉ'ʉ cũñase di'tare o'ogʉsa'a.
14 Mʉ'ʉ pãrãmerã pãjãrã waro nucũpori weronojõ nirãsama.
Nipe'tiropʉ se'sanʉ'cãrãsama. Mujĩpũ cʉ̃ mʉjãtiro pe'e, cʉ̃ sãjãrõ pe'e,
tojo nicã norte, téé surpʉ nirãsama. Nipe'tirã a'ti turicjãrãrẽ mʉ'ʉ me'rã,
tojo nicã mʉ'ʉ pãrãmerã nituriarã me'rã añurõ wa'acã weegʉti.
15 Yʉ'ʉ mʉ'ʉ me'rã ni'i. Mʉ'ʉrẽ, mʉ'ʉ no'o wa'aro co'tegʉti. A'ti
di'tare mʉ'ʉrẽ apaturi dajanʉ'cãcã weegʉti. Yʉ'ʉ ‘Tojo weegʉti’ ní'quere
weetimigʉ̃, ne cã'rõ mʉ'ʉrẽ cõ'awã'cãsome”, nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.
16 Jacob cʉ̃ quẽ'éca be'ro wã'cãgʉ̃, a'tiro wãcũcʉ niwĩ: “Diacjʉ̃ta Õ'acʉ̃
a'to nimi. Yʉ'ʉ ne masĩtiasʉ”, nicʉ niwĩ.
17 Cʉ̃ ʉpʉtʉ ui, a'tiro wãcũcʉ niwĩ: “A'to wiobutia'a. Õ'acʉ̃ cʉ̃ nirõ waro
ni'i. Cʉ̃ ya wi'i ni'i. Ʉ'mʉse sãjãrĩ sope pʉ'to ni'i”, nicʉ niwĩ.
18 Ape nʉmʉ pe'e maata wã'cã, ʉ̃tãgã cʉ̃ dʉpoapʉ ẽotuucũucagare
añurõ miinʉ'cõcʉ niwĩ. Tu'ajanʉ'cõ, tigare Õ'acʉ̃ yaga tojadutigʉ, ʉ'sere
piopeocʉ niwĩ.
19 Ne waropʉre tore ni'cã macã nicaro nimiwʉ̃. Ti macã Luz wãmeticaro
niwʉ̃. Jacob pe'e mejẽcã wãme dʉcayucʉ niwĩ. Betel wãme õ'ocʉ niwĩ.
20 Topʉ Jacob Õ'acʉ̃rẽ “Mʉ'ʉ me'rã a'tiro weegʉti”, ni ucũcʉ niwĩ:
“Õ'acʉ̃ ni'cãrõacã yʉ'ʉ wa'arore ba'pati, co'te, yʉ'ʉre ba'ase, su'ti o'ogʉ,
yʉ'ʉ wiogʉ nigʉ̃sa'a.
21 Tojo nicã, ne cã'rõ mejẽcã wa'ati, apaturi yʉ'ʉre yʉ'ʉ pacʉ ya wi'ipʉre
majãmitojaacã wéégʉ, tojo nigʉ̃sa'a.
22 Mʉ'ʉ tojo weecã, a'tiga ʉ̃tãgã yʉ'ʉ miinʉ'cõcaga Õ'acʉ̃ ya wi'i
nirõsa'a. Mʉ'ʉ nipe'tisetiri yʉ'ʉre apeyenojõ diez o'ocã, mʉ'ʉrẽ ni'cãrõ
o'ogʉti”, nicʉ niwĩ.

29

Jacob cũ Harãpʉ eta'que ni'i

1 Jacob wa'a, mujĩpũ mʉjãtirocjãrã ya di'tapʉ etacʉ niwĩ.
2 Topʉre etagʉ, cãpũpʉ i'tia curua oveja aco sĩ'rĩrĩ pe tiro soocũñarãrẽ ĩ'acʉ niwĩ. Na ti pe cjase acore sĩ'rĩcãrã niwã. Ti pe sope pʉ'topʉre pajiri pe ʉ̃tãpejo me'rã bi'ano'caro niwʉ̃.
3 Nipe'tirã oveja topʉre nerẽnʉ'cãca be'ro oveja co'terã ti pere pãa, ovejare aco tĩacãrã niwã. Na sĩ'rĩca be'ro oveja co'terã ti pere bi'acãrã niwã tja.
4 Jacob oveja co'terãrẽ sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—¿Ne, no'ocjãrã niti mʉsã?
—Ʉsã Harãcjãrã ni'i, ni yʉ'ticãrã niwã.
5 Narẽ sẽrĩtiña'nemocʉ niwĩ tja:
—¿Mʉsã Labãrẽ Nacor pãrãmirẽ masĩti?
—Masĩ'i, ni yʉ'ticãrã niwã.
6 —¿Cʉ̃ dutimarĩati? ni sẽrĩtiña'nemocʉ niwĩ.
—Ʉʉ, duti marĩami, ni yʉ'ticãrã niwã. Be'ro Jacore ninemocãrã niwã:
—Ĩ'aña. Sico Raquel, Labán macõ co yarã oveja me'rã a'timo, nicãrã niwã.
7 Jacob narẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
—Ʉmʉcjo waro ni'i yujupʉ. Ovejare bi'asõrõrõ mejẽta ni'i. ¿De'ro weerã mʉsã ovejare aco tĩa, be'ro tá ba'adutirã, cãpũpʉ mianʉ'cõweti?
8 Na cʉ̃rẽ yʉ'ticãrã niwã:
—Tojo weemasĩtisa'a. Nipe'tirã oveja nerẽpe'tiato yujupʉ. Na nerẽpe'tica be'ro oveja co'terã ti pere bi'ácaga ʉ̃tãgãjore pãa, acore tĩano'rõsa'a.
9 Jacob na me'rã ucũrĩ cura Raquel co pacʉ yarã oveja me'rã ejaco niwõ. Co narẽ co'tego nico niwõ.
10 Topʉ Raquere, Labán macõrẽ, cʉ̃ pacopánʉmʉ Labán yarã oveja me'rã ejacã ĩ'agʉ̃, maata ʉ̃tãgãjore pãogʉ̃ wa'acʉ niwĩ. Pãotoja, narẽ aco tĩacʉ niwĩ.
11 Be'ro Raquere añudutigʉ mi'micʉ niwĩ. Tojo weetoja, e'catigʉ, uticʉ niwĩ.
12 Jacob, "Yʉ'ʉ Rebeca macʉ̃ ni'i, Labán páácjʉ̃ ni'i", ni werecʉ niwĩ. Tere tʉ'ogo, co pacʉpʉre omawã'cã, werego wa'aco niwõ.
13 Labán, "Yʉ'ʉ acabijo macʉ̃ niapʉ" nisere tʉ'ogʉ, cʉ̃rẽ põtẽrĩgʉ̃ wa'agʉ, omawã'cãcʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ paabʉ'a, wa'suporopʉ mi'micʉ niwĩ. Be'ro cʉ̃ ya wi'ipʉ miacʉ niwĩ. Jacob nipe'tise cʉ̃rẽ wa'a'quere quetiwerepe'ocʉ niwĩ.
14 Labán cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ: "Diacjʉ̃ta mʉ'ʉ yʉ'ʉ acawerego macʉ̃ nígʉ̃, ye dí warota ni'i", nicʉ niwĩ.

Jacob cʉ̃ basucãrã numiarẽ da'ra wapata'a'que ni'i

Jacob Labán tiropʉre ni'cã mujĩpũ tojacʉ niwĩ.
15 Ti mujĩpũ be'ro Labán Jacore a'tiro nicʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ, yʉ'ʉ acawerego macʉ̃ nise wapa tojowaro da'ra, weesome. ¿Mʉ'ʉ no'ocã'rõ wapayecã ʉasari? nicʉ niwĩ.
16 Labán pʉarã numia põ'rãticʉ niwĩ. Masã ma'mio Lea wãmetico niwõ. Dʉ'sago pe'e Raquel wãmetico niwõ.
17 Lea caperi añuse cʉoco niwõ. Raquel pe'e añugõ, añurõ upʉtigo nico niwõ.

18 Jacob Raquere tʉ'sayugʉ, a'tiro nicʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ macõ Raquere ʉagʉ, siete cʉ̃'marĩ mʉ'ʉrẽ da'ratamugʉ̃ti.
19 Labán cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Jaʉ, añurõsa'a. Aperocjãrã pe'ere o'oronojõ o'ógʉ, mʉ'ʉrẽ numisogʉti. Yʉ'ʉ me'rã tojayá, nicʉ niwĩ.
20 Tojo weegʉ Jacob Raquere wapata'agʉ, siete cʉ̃'marĩ da'racʉ niwĩ. Cʉ̃ Raquere ʉayʉ'rʉayucã, te cʉ̃'marĩ ne yoabajuticaro niwʉ̃.
21 Te siete cʉ̃'marĩ yʉ'rʉ́ca be'ro Jacob Labã̃rẽ nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ nʉmo niacjore wiaya majã. Yʉ'ʉ core nʉmotigʉsa'a. Ticʉse cʉ̃'marĩ da'ragʉti ní'que pe'tia wa'a'a. Core da'ra, wapata'atoja'a, nicʉ niwĩ.
22 Tojo weegʉ Labán nipe'tirã cʉ̃ pʉ'tocjãrãrẽ omocã dʉ'teri bosenʉmʉrẽ pijiocʉ niwĩ.
23 Be'ro ñamipʉ Labán masã ma'mio Lea pe'ere mia, Jacore o'ocʉ niwĩ. Jacob co me'rã cãrĩcʉ niwĩ.
24 Apeyema tja Leare Labán ni'cõ cʉ̃rẽ da'raco'tegore weetamudutigʉ o'ocʉ niwĩ. Co Zilpa wãmetico niwõ.
25 Ape nʉmʉ bo'reacã Jacob "Apego Lea me'rã pe'e cãrĩapã", ni ĩ'acʉ niwĩ. Tojo weegʉ Labã̃rẽ sẽrĩtiña'gʉ̃ wa'acʉ niwĩ.
—¿De'ro weegʉ yʉ'ʉre tojo weeati? Yʉ'ʉ Raquere wapata'agʉtigʉ mʉ'ʉ me'rã da'rawʉ. ¿De'ro weegʉ yʉ'ʉre tojo weesooati? nicʉ niwĩ.
26 Labán cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—A'ti di'tapʉ a'tiro weesetisa'a. Dʉ'sago pe'e masã ma'mio dʉporo marãpʉtitimo.
27 Mʉ'ʉ omocã dʉ'teri bosenʉmʉ nirĩ semanarẽ Lea me'rãta níni'ña yujupʉ. Ti semana pe'tíca be'ro co acabijore o'ogʉti. Mʉ'ʉ core da'ra wapayegʉ, siete cʉ̃'marĩ da'ranemogʉ̃sa'a, nicʉ niwĩ.
28 Jacob "Añurõsa'a", nicʉ niwĩ. Lea omocã dʉ'teri bosenʉmʉ nirĩ semana pe'tíca be'ro Raquel quẽ'rãrẽ numisocʉ niwĩ.
29 Labán cʉ̃rẽ da'raco'tegore Raquere weetamudutigʉ, co quẽ'rãrẽ Bilha wãmetigore o'ocʉ niwĩ.
30 Jacob Raquel me'rã quẽ'rãrẽ cãrĩcʉ niwĩ. Lea nemorõ co pe'ere ma'iyʉ'rʉnʉ'cãcʉ niwĩ. Siete cʉ̃'marĩ Labán me'rã da'ranemocʉ niwĩ.

Jacob põ'rã ye cjase ni'i

31 Õ'acʉ̃ Jacob Leare ma'iticã ĩ'agʉ̃, core wĩ'marã põ'rãticã weecʉ niwĩ. Raquel pe'ema wĩ'marã bocamasĩticã weecʉ niwĩ yujupʉ.
32 Lea nijĩpaco wa'a, wĩ'magʉ̃ põ'rãtico niwõ. Cʉ̃rẽ Rubén wãme õ'oco niwõ. A'tiro nico niwõ: "Õ'acʉ̃ yʉ'ʉ bʉjaweticã ĩ'agʉ̃, wĩ'magʉ̃ o'oami. Tojo weegʉ ni'cãrõacãma yʉ'ʉ marãpʉ yʉ'ʉre ma'igʉ̃sami", nico niwõ.
33 Be'ro Lea apĩ põ'rãtico niwõ tja. Cʉ̃rẽ Simeó wãme õ'oco niwõ. Tojo weego a'tiro nico niwõ: "Õ'acʉ̃ yʉ'ʉ marãpʉ yʉ'ʉre tojo ĩ'acõ'acã ĩ'ami. Tojo weegʉ apĩ yʉ'ʉre o'onemoami", nico niwõ.
34 Apĩ cʉonemoco niwõ tja. Cʉ̃rẽ Leví wãme õ'oco niwõ. "Yʉ'ʉ marãpʉre i'tiarã wĩ'marã o'otoja'a. Tojo weegʉ ni'cãrõacãma yʉ'ʉ pe'ere nemorõ ma'igʉ̃sami", nico niwõ.
35 Lea apĩ wʉanemoco niwõ tja. "Ni'cãrõacãma Õ'acʉ̃rẽ e'catipeogoti", nico niwõ. Tojo weego cʉ̃rẽ Judá wãme õ'oco niwõ. Ã'rĩ be'ro põ'rãtidu'uníco niwõ yujupʉ.

30

1 Raquel yʉ'ʉ Jacore põ'rãtibosatisa'a nígõ, co ma'miorẽ ʉoco niwõ.
Tojo tʉ'oña'gõ, co marãpʉre nico niwõ:
—Yʉ'ʉre põ'rãticã weeya. Mʉ'ʉ tojo weeticãma, wẽrĩa wa'agoti, nico
niwõ.
2 Tere tʉ'ogʉ, Jacob ua wa'a, core nicʉ niwĩ:
—¿To pũrĩcãrẽ yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ niti? Cʉ̃ta mʉ'ʉrẽ wĩ'marã bocaticã weemi.
3 Be'ro cʉ̃rẽ nico niwõ:
—A'tigo yʉ'ʉre da'raco'tego Bilhare miaña. Co me'rã ni, wĩ'magʉ̃rẽ
põ'rãtiya. Co tojo põ'rãticã, yʉ'ʉ quẽ'rã põ'rãti'co weronojõ cʉogosa'a,
nico niwõ.
4 Tojo weego Raquel core da'raco'tego Bilhare cʉ̃ nʉmo weronojõ niato
nígõ, co marãpʉre o'oco niwõ. Jacob co me'rã cãrĩcʉ niwĩ.
5 Co nijĩpaco toja, ni'cʉ̃ wĩ'magʉ̃ Jacore wʉabosaco niwõ.
6 Co tojo weecã ĩ'agõ, Raquel nico niwõ: "Ãpẽrã ĩ'orõpʉ Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre
queoro wa'acã weeami. Cʉ̃ yʉ'ʉ sẽrĩsere tʉ'ogʉ, yʉ'ʉre wĩ'magʉ̃ o'oami.
Tojo weegʉ ã'rĩ wĩ'magʉ̃ Dan wãmetigʉsami", nico niwõ.
7 Be'ro apĩ Bilha põ'rãtinemoco niwõ.
8 Raquel a'tiro nico niwõ: "Yʉ'ʉ ma'mio me'rã ʉpʉtʉ waro a'metu'tiapʉ.
Añu'u majã, yʉ'ʉ core yʉ'rʉwetitojapʉ", nico niwõ. Tojo weego wĩ'magʉ̃rẽ
Neftalí wãme õ'oco niwõ.
9 Lea pe'e "Yʉ'ʉ põ'rã bocamasĩtisa'a majã" nígõ, core da'raco'tego
Zilpare co marãpʉ Jacore pe'suda'reco niwõ.
10 Co Zilpa Jacob me'rã wĩ'magʉ̃ põ'rãtico niwõ.
11 Co tojo weecã ĩ'agõ, Lea a'tiro nico niwõ: "Añubutiaro wa'a'a. Tojo
weegʉ wĩ'magʉ̃ Gad wãmetigʉsami", nico niwõ.
12 Be'ro Zilpa Jacore apĩ põ'rãtibosaco niwõ.
13 Tere ĩ'agõ, Lea a'tiro nico niwõ: "E'catiyʉ'rʉasa'a. Numia
ni'cãrõacãma yʉ'ʉre 'E'catiyʉ'rʉamo', nirãsama." Tojo weego wĩ'magʉ̃
Aser wãme õ'oco niwõ.
14 Ni'cã nʉmʉ na trigo tʉ̃'rẽrĩtero nicã, Rubén cãpũpʉ wa'acʉ niwĩ.
Topʉ yucʉdʉca mandrágora wãmetisere bocacʉ niwĩ. Boca, cʉ̃ paco
Leare miacʉ niwĩ. Tere miidajacã ĩ'agõ, Raquel Leare nico niwõ:
—Yʉ'ʉ quẽ'rãrẽ mʉ'ʉ macʉ̃ miiti'que yucʉdʉcare o'oya.
15 Lea pe'e core yʉ'tico niwõ:
—¿De'ro weego o'obosari? Mʉ'ʉ yʉ'ʉre ña'abutiaro weewʉ. Yʉ'ʉ
marãpʉre ẽ'mawʉ̃. ¿Ni'cãrõacãrẽ yʉ'ʉ macʉ̃ yucʉdʉca boca'quere
ẽ'masĩ'rĩti tja?
Tere tʉ'ogo, Raquel nico niwõ:
—To pũrĩcãrẽ a'tiro weegoti. Mʉ'ʉ macʉ̃ yucʉdʉca boca'quere mʉ'ʉ
o'ocã, ni'cãcã ñamirẽ Jacob mʉ'ʉ me'rã cãrĩgʉ̃sami, nico niwõ.
16 Be'ro na'ique'ari cura Jacob cʉ̃ cãpũpʉ ní'cʉ dajari cura Lea cʉ̃rẽ
põtẽrĩgõ wa'a, a'tiro nico niwõ:
—Ni'cãcã ñamirẽ, mʉ'ʉ yʉ'ʉ me'rã cãrĩgʉ̃sa'a. Yʉ'ʉ macʉ̃ boca'que
mandrágora yucʉdʉca me'rã wapayeapʉ.
Tojo weegʉ ti ñamirẽ Jacob Lea me'rã cãrĩcʉ niwĩ.
17 Õ'acʉ̃ Lea sẽrĩsere yʉ'ticʉ niwĩ. Tojo weego nijĩpaco wa'a, cʉ̃ me'rã
ni'cãmocʉrã põ'rãtibosanemoco niwõ Jacore.

18 Tere ĩ'agõ, Lea nico niwõ: “Yʉ'ʉre da'raco'tegore yʉ'ʉ marãpʉre
o'owʉ. Tojo wee'que wapa Õ'acʉ̃ ni'cãrõacãrẽ yʉ'ʉre añurõ weemi majã.
Tojo weegʉ ã'rĩ wĩ'magʉ̃ Isacar wãmetigʉsami”, nico niwõ.
19 Be'ro Lea apĩ põ'rãtinemoco niwõ. Cʉ̃ me'rã seis põ'rãtico niwõ.
20 A'tiro nico niwõ: “Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre añubutiase o'oami. Ni'cãrõacãrẽ yʉ'ʉ
marãpʉ nemorõ ma'igʉ̃sami. Cʉ̃rẽ yʉ'ʉ seis ʉmʉa põ'rãtibosatoja'a. Tojo
weegʉ ã'rĩ wĩ'magʉ̃ Zabulõ wãmetigʉsami”, nico niwõ.
21 Lea põ'rãtitʉogo, numiorẽ wʉaco niwõ. Core Dina wãmeyeco niwõ.
22 Be'ro Õ'acʉ̃ Raquel quẽ'rãrẽ wãcũcʉ niwĩ. Co sẽrĩsere tʉ'ogʉ, core
põ'rãticã weecʉ niwĩ majã.
23 Tojo weego co põ'rãtimʉ'tãgʉ̃rẽ wʉago, a'tiro nico niwõ: “Yʉ'ʉ
põ'rãmarĩgõ nígõ bopoya'quere Õ'acʉ̃ pe'ticã weeami.
24 Cʉ̃ yʉ'ʉre apĩ o'onemocã añuyʉ'rʉabosa'a”, nico niwõ. Tojo weego
cʉ̃rẽ José wãmeyeco niwõ.

Jacob, Labán na ecarã me'rã a'merĩ weesoomʉjã'que ni'i

25 Raquel Joseré wʉáca be'ro Jacob mañecʉ̃ Labã̃rẽ nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉre ya di'tapʉ dajatojaadutiya.
26 Yʉ'ʉ nʉmosãnumiarẽ mʉ'ʉrẽ da'rawapata'a'cãrã numiarẽ, tojo nicã
yʉ'ʉ põ'rãrẽ o'oya. Mʉ'ʉ yʉ'ʉre yʉ'tíca be'ro wa'agʉti. Yʉ'ʉ mʉ'ʉ me'rã
ʉpʉtʉ da'rasere añurõ masĩsa'a.
27 Labán cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ nisetisere tʉ'sagʉ, yʉ'ʉ me'rã tojayá. Yʉ'ʉ tʉ'oña'se me'rã a'tiro
masĩ'i. Õ'acʉ̃ mʉ'ʉ me'rã yʉ'ʉre añurõ wa'acã weeami.
28 ¿No'ocã'rõ wapata'asĩ'rĩsari mʉ'ʉ? Mʉ'ʉ werecã, yʉ'ʉ tocã'rõ
wapayegʉti, nicʉ niwĩ.
29 Jacob cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ masĩsa'a. Yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ añurõ da'ratamuwʉ̃. Mʉ'ʉ yarã
wa'icʉrãrẽ añurõ co'tebosawʉ.
30 Yʉ'ʉ etati dʉporore mʉ'ʉ pejetirãcã cʉocʉ niwʉ̃. Ni'cãrõacãma
pãjãrã waro nima. Yʉ'ʉ etanʉ'cã'caro me'rã Õ'acʉ̃ mʉ'ʉrẽ añurõ weemi.
Ni'cãrõacã yʉ'ʉ nʉmosãnumia, yʉ'ʉ põ'rã ye pe'ere da'rabosasĩ'rĩsa'a.
31 —¿No'ocã'rõ yʉ'ʉ wapayecã ʉati? ni sẽrĩtiña'nemocʉ niwĩ Labã̃.
Jacob a'tiro yʉ'ticʉ niwĩ:
—Ne wapayeticã'ña. Yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ “A'tiro weeya” nisere “Jaʉ” nicã,
mʉ'ʉ yarã ovejare co'tebosagʉti tja, nicʉ niwĩ.
32 A'tiro weegʉti. Ni'cãcã nipe'tirã mʉ'ʉ yarã ovejare ĩ'acusiagʉ
wa'agʉti. Ĩ'acusia, oveja sereritirã, do'rorã̃rẽ, tojo nicã wĩ'marã ñirãcãrẽ
dʉcawaagʉti. Nipe'tirã cabra sereritirã, do'rorã̃rẽ dʉcawaacũugʉ̃ti.
Narẽta mʉ'ʉ yʉ'ʉre wapayegʉsa'a.
33 Tojo wééca be'ro mʉ'ʉ yʉ'ʉ wapata'asere ĩ'agʉ̃ a'tigʉ, “Queorota
weeapĩ, ne yajatiapĩ”, nigʉ̃sa'a. Yarã oveja, cabra tiropʉ do'rorã marĩcã,
tojo nicã oveja ñirã marĩcãma, “Ã'rĩ yajagʉ weeapĩ”, nigʉ̃sa'a, nicʉ niwĩ.
34 Labán cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Añurõsa'a. Mʉ'ʉ tojo nise tojota wa'ato, nicʉ niwĩ.
35 Ti nʉmʉta Labán pe'e cabra ʉmʉa yʉ'tʉrãrẽ, do'rorã̃rẽ, tojo nicã
cabra numia sereritirãrẽ, do'rorã̃rẽ, cã'rõ butise cʉorãrẽ, nipe'tirã oveja
wĩ'marã ñirãrẽ cʉ̃ põ'rãrẽ co'tedutigʉ o'ócʉ niwĩ.

36 Be'ro topʉ ní'cʉ narẽ Jacob nirõpʉ me'rã téé i'tia nʉmʉ wa'aropʉ narẽ
miacʉ niwĩ.
Jacob pe'e Labán yarã oveja, cabra dʉ'sa'cãrãrẽ co'tecʉ niwĩ.
37 Narẽ co'teri cura a'tiro weecʉ niwĩ. Cʉ̃ álamo, almendro, castaño
wãmetise ya'sase dʉpʉrire dʉtecʉ niwĩ. Dʉte, te dʉpʉrire butise dari
pã'rẽcʉ niwĩ.
38-39 Be'ro te pã'rẽ'que dʉpʉrire ecarã na aco sĩ'rĩrĩ co'ro tiro diacjʉ̃
peocʉ niwĩ. Topʉta na amorĩ cura na sĩ'rĩrã a'tirã, te dʉpʉri tiro ʉmʉa,
numiarẽ ñe'ecãrã niwã. Tojo weerã wĩ'marã bajuarã, yʉ'tʉrã, do'rorã
bajuacãrã niwã.
40 Wĩ'marãrẽ mejẽcã cũucʉ niwĩ. Ãpẽrã pe'ere Labán yarã do'rorã,
yʉ'tʉrã, ñirã põtẽorõ cũucʉ niwĩ. A'tiro wee cʉ̃ yarã pãjãrã wa'acã weecʉ
niwĩ. Narẽ Labán yarã me'rã morẽticʉ niwĩ.
41 Apeyema tja Jacob a'tiro weecʉ niwĩ. Oveja numia tutuarã amorã,
Jacob sõ'oní'que dʉpʉrire na sĩ'rĩrĩ co'ro tiropʉ cũucʉ niwĩ. Te dʉpʉri
põtẽorõpʉ a'merĩ ñe'eato nígʉ̃, tojo weecʉ niwĩ.
42 Tutuatirã mejãrã a'ticã pe'ema, te dʉpʉrire cũuticʉ niwĩ. Tojo weerã
na mejãrã Labán yarã tojacãrã niwã. Tutuarã pe'e Jacob yarã nicãrã niwã.
43 A'tiro wee siape'e me'rã Jacob pãjãrã waro ecarã cʉocʉ niwĩ. Pãjãrã
waro oveja, cabra, cameyoa, burroa cʉocʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ da'raco'terã numia,
ʉmʉa quẽ'rãrẽ cʉocʉ niwĩ.

31

Jacob Labãrẽ du'ti'que ni'i

1 Jacob Labán põ'rã cʉ̃rẽ ucjase quetire tʉ'ocʉ niwĩ. “Jacob marĩ pacʉ
ye ní'quere ẽ'mape'o, te me'rã cʉ̃ pe'e peje cʉogʉ tojami,” nicãrã niwã.
2 Apeye quẽ'rã Jacob Labán todʉporopʉ cʉ̃rẽ añurõ wee'caronojõ
weeticã tʉ'oña'cʉ niwĩ.
3 Tere ĩ'agʉ̃, Õ'acʉ̃ Jacore nicʉ niwĩ: “Mʉ'ʉ pacʉsʉmʉa ya di'tapʉ
tojaaya. Mʉ'ʉ acawererã tiropʉ wa'aya. Yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ co'tegʉti,” nicʉ niwĩ
Õ'acʉ̃.
4 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, Jacob cʉ̃ nʉmosãnumia Raquere, Leare cʉ̃ nirõ
cãpũpʉ cʉ̃ oveja, cabra co'teropʉ pijidutio'ocʉ niwĩ.
5 Narẽ nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ ĩ'acãta, mʉsã pacʉ yʉ'ʉre todʉporopʉ cʉ̃ wee'caronojõ weetimi.
Tojo weemicã, Õ'acʉ̃, yʉ'ʉ pacʉ ẽjõpeogʉ pe'e yʉ'ʉre añurõ co'temi.
6 Mʉsã masĩsa'a, yʉ'ʉ mʉsã pacʉre nipe'tiro yʉ'ʉ tutuaro põtẽorõ añurõ
warota da'rabosawʉ.
7 Yʉ'ʉ tojo weemicã, cʉ̃ yʉ'ʉre nisoomʉjãwĩ. Na'irõ yʉ'ʉ da'rase
wapare queoro wapayetimʉjãwĩ. Tojo weemicã, Õ'acʉ̃ pe'e yʉ'ʉre ña'arõ
weedutitigʉ, cʉ̃rẽ cã'mota'ami.
8 Tojo weegʉ Labán cʉ̃ “Oveja, cabra do'rorã mʉ'ʉ yarã nirãsama”
nicã, oveja, cabra numia do'rorãta põ'rãtiwã. Tojo nicã, cʉ̃ “Oveja, cabra
yʉ'tʉrã mʉ'ʉ yarã nirãsama” nicã, tojo bajurãta põ'rãtiwã.
9 Tojo weegʉ Õ'acʉ̃ cʉ̃ yarã ecarã pe'ere ẽ'ma, yʉ'ʉre o'owĩ.
10 »Ni'cã nʉmʉ na wa'icʉrã amorĩ cura a'tiro quẽ'ecãti. Cabra ʉmʉa
numiarẽ ñe'emʉjãwã. Na ʉmʉa yʉ'tʉrã, do'rorã, sereritirã niwã.

11 Quẽ'erõpʉ Õ'acʉ̃ cʉ̃ basuta nimigʉ̃, cʉ̃rẽ wereco'tegʉ weronojõ
upʉsãjãnʉ'cã* yʉ'ʉ wãmerẽ pisuwĩ. Yʉ'ʉ pe'e cʉ̃rẽ yʉ'tiwʉ: “A'tota ni'i”,
niwʉ̃.
12 Tojo nicã tʉ'ogʉ, cʉ̃rẽ wereco'tegʉ weronojõ nigʉ̃ yʉ'ʉre niwĩ: “Añurõ
ĩ'aña. Nipe'tirã ecarã ʉmʉa numiarẽ ñe'erã, yʉ'tʉrã, do'rorã, sereritirã
nima. Yʉ'ʉ Labán mʉ'ʉrẽ wee'quere ĩ'ape'ocã'pʉ.
13 Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃, mʉ'ʉrẽ Betepʉ bajua'cʉ ni'i. Topʉ mʉ'ʉ ʉ̃tãgãrẽ miinʉ'cõ,
ʉ'se wa're, yʉ'ʉre ‘Tojo weegʉti’, ni ucũwʉ̃. Ni'cãrõacã a'tore wijayá.
Mʉ'ʉ bajuáca di'tapʉ dajaya”, niwĩ, ni werecʉ niwĩ Jacob.
14 Tojo nicã tʉ'orã, Raquel, Lea cʉ̃rẽ yʉ'ticãrã niwã:
—Ʉsã, ʉ̃sã pacʉ tiroma be'ropʉre apeyenojõ ñe'eatje ne moosa'a.
15 Tojo weronojõ o'ogʉ, ʉ̃sãrẽ aperocjãrãrẽ weronojõ tojo ĩ'acõ'acã'mi.
Ʉsãpʉreta mʉ'ʉrẽ nʉmotidutigʉ duasãjãwĩ. Nipe'tise ʉ̃sãrẽ dua'que
wapare cõ'astepe'ocã'mi.
16 Diacjʉ̃ta ni'i. Ʉsã pacʉre Õ'acʉ̃ cʉ̃ cʉosere ẽ'ma'que ʉ̃sã ye, ʉ̃sã põ'rã
ye ni'i. Õ'acʉ̃ mʉ'ʉrẽ ní'caronojõta weeya, nicãrã niwã.

Jacob Padan-arãpʉ ní'cʉ wija'que queti ni'i

17-18 Jacob cʉ̃ pacʉ Isaa nirĩ di'ta Canaápʉ dajatojaacʉ niwĩ. Tojo weegʉ
cʉ̃ põ'rãrẽ, cʉ̃ nʉmosãnumiarẽ cameyoa bu'ipʉ miipeocʉ niwĩ. Nipe'tise
cʉ̃ cʉo'quere miacʉ niwĩ. Nipe'tirã ecarã cʉ̃ da'ra'que wapa Padan-arãpʉ
cʉ̃ boca'quere miacʉ niwĩ.
19 Labán aperopʉ cʉ̃ yarã ovejare poari seegʉ wa'ari cura, Raquel co
pacʉ ẽjõpeose na queose yee'quere cʉ̃ ya wi'ipʉ nisere yajaco niwõ.
20 Jacob cʉ̃ mañecʉ̃ Labán arameo masʉ̃rẽ we'rititimigʉ̃, weesoo, du'ticʉ
niwĩ.
21 Nipe'tise cʉ̃ cʉose me'rã du'tiwã'cãcʉ niwĩ. Éufrates wãmetiri maarẽ
eja, pẽ'abaque'ocʉ niwĩ. Diacjʉ̃ yʉ'rʉmajã, Galaad bu'papijaro nirõpʉ
wa'acʉ niwĩ.

Labán Jacore sirutu'que ni'i

22 I'tia nʉmʉ be'ro Labán Jacob cʉ̃ du'ti'quere masĩcʉ niwĩ.
23 Tojo weegʉ Labán cʉ̃ acawererã me'rã Jacore sirutugʉ wa'acʉ niwĩ.
Siete nʉmʉrĩ be'ro Galaad bu'papijaro nirõpʉ ẽmʉejacʉ niwĩ.
24 Cʉ̃ topʉ ejati ñamirẽ Õ'acʉ̃ Labãrẽ, arameo masʉ̃rẽ quẽ'erõpʉ bajuacʉ
niwĩ. Bajua, a'tiro nicʉ niwĩ: “Tʉ'oya, Jacore pũrĩrõ ucũacʉpa”, nicʉ niwĩ.
25 Labán Jacore Galaad bu'papijaro cʉ̃ cãrĩ'caropʉ ẽmʉejacʉ niwĩ.
Topʉta Labán, cʉ̃ acawererã me'rã tojaque'acʉ niwĩ.
26 Be'ro Jacore ĩ'a, a'tiro ni sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—¿De'ro weeati mʉ'ʉ? ¿De'ro weegʉ yʉ'ʉre weesooati? Mʉ'ʉ yʉ'ʉ põ'rã
numiarẽ a'mewẽjẽrã ñe'eno'cãrã numiarẽ weronojõ miitiapã.
27 ¿De'ro weegʉ yʉ'ʉre weretimigʉ̃, weesoo, ĩ'atiro du'tiati? Yʉ'ʉ queoro
masĩgʉ̃ pũrĩcã, mʉ'ʉrẽ añurõ we'ritiboapã. Bʉapʉ̃tẽrõ, to'atʉ me'rã
bosenʉmʉ weetʉoboapã.
28 Yʉ'ʉ põ'rã numiarẽ, yʉ'ʉ pãrãmerãrẽ ne cã'rõ mi'mitʉotiasʉ. Mʉ'ʉ
ne tʉ'omasĩtibutiagʉ weronojõ weeapã.
29 Yʉ'ʉ mʉsãrẽ ña'arõ weesĩ'rĩgʉ̃ weecã'boapã. Mʉ'ʉ pacʉ ẽjõpeogʉ
Õ'acʉ̃ pe'e yʉ'ʉre ñamipʉ ucũami. A'tiro niami: “Tʉ'oya, Jacore pũrĩrõ
ucũacʉpa”, niami.

---

* **31:11 31.11** Ĩ'aña Gn 16.7 docapʉ oja'quere.

30 Mʉ'ʉ, mʉ'ʉ pacʉ tiropʉ ʉpʉtʉ dajasĩ'rĩ'cʉ niyugʉ, a'titojapã. Tojo nimigʉ̃, ¿de'ro weegʉ yʉ'ʉ ẽjõpeorã na queose yee'quere yajati? nicʉ niwĩ.
31 Jacob cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ uiasʉ. Apetero weegʉ mʉ'ʉ põ'rã numiarẽ tutuaro me'rã numita'abosami, niasʉ.
32 No'o mʉ'ʉ ẽjõpeorã queose yee'quere cʉogʉnojõ wẽrĩato. A'to nirã̃ marĩ acawererã ĩ'orõpʉ a'maña. Narẽ bocagʉ, miaña.
Jacob pe'e, “Raquel co pacʉ ẽjõpeose yee'quere yajapõ”, ni masĩticʉ niwĩ.
33 Labán Jacob ya wi'i, su'ti casero me'rã wééca wi'ipʉ a'magʉ̃, sãjãamʉ'tãcʉ niwĩ. Be'ro Lea ya wi'ipʉ sãjãacʉ niwĩ. To be'ro na pʉarã numia narẽ da'raco'terã ye wi'seriacãpʉ sãjãacʉ niwĩ. Cʉ̃ ẽjõpeose queose yee'quere ne bocaticʉ niwĩ. Lea ya wi'ipʉ ní'cʉ wijati, Raquel ya wi'ipʉ sãjãacʉ niwĩ.
34 Co pe'e cʉ̃ sãjãti dʉporo te queosere míí, cameyo pesarã na dujiro docapʉ cũuco niwõ. Be'ro te bu'ipʉ mʉjãpeja, dujidi'opesaco niwõ. Labán nipe'tiro ti wi'ipʉre a'mape'ocʉ nimiwĩ. Ne bocaticʉ niwĩ.
35 Raquel pe'e pacʉre nico niwõ:
—Pacʉ, mʉ'ʉ tiro yʉ'ʉ dijaticã uacʉpa. Yʉ'ʉ ni'cãcãrẽ be'tigo nisa'a, nico niwõ.
Labán nipe'tiropʉ cʉ̃ ẽjõpeose queose yee'quere a'macʉ nimiwĩ. Ne bocaticʉ niwĩ.
36 Cʉ̃ bocaticã ĩ'agʉ̃, Jacob ua wa'acʉ niwĩ. Tojo weegʉ “Mejõ waro dioapã” nígʉ̃, Labã̃rẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
—¿Ñe'enojõ mʉ'ʉrẽ ña'arõ weeati? Mʉ'ʉ yʉ'ʉre ña'abutiaro wééca be'ro weronojõ yʉ'ʉre sirutubutiapã.
37 Nipe'tise yeacãrẽ añurõ ĩ'aweepe'obutiacã'a. ¿Mʉ'ʉ ya wi'i cjase apeyenojõacã bocati? Bocagʉ, a'to mʉ'ʉ acawererã ĩ'orõ, tojo nicã yʉ'ʉ acawererã ĩ'orõ bajurópʉ peoya. Na noa pe'e diacjʉ̃ ucũti ni, beserãsama.
38 Yʉ'ʉ mʉ'ʉ tiropʉre veinte cʉ̃'marĩ da'rawʉ. Te cʉ̃'marĩrẽ ne ni'cãti mʉ'ʉ yarã oveja, cabra sĩatíwã. Ne ni'cãti mʉ'ʉ yarã ecarã oveja, cabra ʉmʉarẽ ba'atiwʉ.
39 Ne ni'cãti wa'icʉrã nʉcʉ̃cjãrã wẽjẽno'cãrãrẽ mʉ'ʉ tiropʉ miidajatiwʉ. Yʉ'ʉ basu tere wapayewʉ. Topʉ ʉmʉco, ñami ãpẽrã masã na mʉ'ʉ yarãrẽ yajacãma, mʉ'ʉ yʉ'ʉre wapaseewʉ.
40 Ʉmʉcjore yʉ'ʉ asise poowʉ. Ñami pe'ere yʉsʉabʉ'a narãsãwʉ̃. Apeterore ne cãrĩtiwʉ.
41 Mʉ'ʉ ya wi'ipʉre veinte cʉ̃'marĩ niwʉ̃. Mʉ'ʉ põ'rã pʉarã numiarẽ wapata'agʉ, catorce cʉ̃'marĩ mʉ'ʉ dutiro doca da'rawʉ. Mʉ'ʉ yarã ecarãrẽ co'tégʉ seis cʉ̃'marĩ da'rawʉ. Yʉ'ʉ wapata'asere mʉ'ʉ na'irõ dʉcayumʉjãwʉ̃.
42 Yʉ'ʉ ñecʉ̃ Abrahã wiogʉ Õ'acʉ̃ yʉ'ʉ me'rã niticãma, yʉ'ʉ pacʉ Isaa wiopesase me'rã cʉ̃ ẽjõpeogʉ Õ'acʉ̃ yʉ'ʉ me'rã niticãma, tojowarota mʉ'ʉ yʉ'ʉre o'otõrõbopã. Ne moobutiagʉ dajabopã. Õ'acʉ̃ yʉ'ʉ pi'etisere ĩ'agʉ̃, yʉ'ʉ da'ra'quere ĩ'agʉ̃, ñamipʉ mʉ'ʉrẽ tutuaro me'rã ucũapĩ.

Jacob, Labán me'rã a'merĩ “A'tiro weerã” na ni apo'que ni'i

43 Tere tʉ'ogʉ, Labán Jacore yʉ'ticʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ põ'rã numia, yʉ'ʉ põ'rãta nima. Yʉ'ʉ pãrãmerã yʉ'ʉ pãrãmerãta nima. Oveja quẽ'rã yarã ovejata nima. Nipe'tise a'to mʉ'ʉ ĩ'ase ye dia'cʉ̃

ni'i. Tojo nimicã, ni'cãrõacãrẽ yʉ'ʉ põ'rã numiarẽ, yʉ'ʉ pãrãmerãrẽ
¿de'ro weebosari yʉ'ʉ?
44 Tojo weerã marĩ pʉarã a'merĩ "A'tiro weerã̃" ni aporã. Tere marĩ
be'ropʉre "Tojota ni apono'wʉ̃" nino'rõsa'a, nicʉ niwĩ.
45 Tere tʉ'ogʉ, Jacob ni'cã ʉ̃tãgã mii, ni'cã tuturo weronojõ nʉ'cõcʉ niwĩ.
46 Be'ro cʉ̃ acawererãrẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
—Ʉtãperire seeneocũuña.
Tojo weerã nipe'tirã ni'cã mesãjo seeneocũucãrã niwã. Na nipe'tirã ti
mesã pʉ'topʉ ba'acãrã niwã.
47 Labán tore cʉ̃ ye ucũse me'rã a'tiro wãme õ'ocʉ niwĩ "Jegar
Sahaduta". Jacob pe'e cʉ̃ ye me'rã "Galaad"† wãme õ'ocʉ niwĩ.
48 Tojo weegʉ Labán nicʉ niwĩ:
—A'ti ʉ̃tãmesã me'rã marĩ ni'cãcã apo'quere wãcũno'rõsa'a. Tojo weero
Galaad wãmeticaro niwʉ̃.
49 Tojo nicã Mizpa wãmeticaro niwʉ̃. Labán a'tiro nicʉ niwĩ:
—Õ'acʉ̃ marĩ a'merĩ ĩ'atiri curare marĩ pʉarãrẽ ĩ'anʉrʉ̃ato.
50 Yʉ'ʉ põ'rã numiarẽ mʉ'ʉ ña'arõ weecã o ãpẽrã numiarẽ mʉ'ʉ
nʉmotinemocã, apĩ marĩ a'merĩ aposere ĩ'atimicã, Õ'acʉ̃ basuta marĩ
weesere masĩgʉ̃sami.
51 Labán Jacore apeye ninemocʉ niwĩ tja:
—A'to ʉ̃tãmesã yʉ'ʉ seeneocũuca mesã, tojo nicã ʉ̃tãgã yʉ'ʉ
miinʉ'cõcaga marĩ deco nisere ĩ'aña.
52 A'ti mesã, tojo nicã a'tigare ĩ'arã, marĩ pʉarã apo'quere wãcũrãsa'a.
Yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ ña'arõ weesĩ'rĩgʉ̃, a'ti mesãrẽ, a'tigare yʉ'rʉsome. Tojo nicã
mʉ'ʉ quẽ'rã yʉ'ʉre ña'arõ weesĩ'rĩgʉ̃, yʉ'rʉsome.
53 Marĩ mejẽcã weecã, Õ'acʉ̃ Abrahã ẽjõpeogʉ, yʉ'ʉ ñecʉ̃ Nacor
ẽjõpeogʉ marĩ weesere queoro beseato, nicʉ niwĩ Labán.
Tere tʉ'ogʉ, Jacob Õ'acʉ̃ cʉ̃ pacʉ Isaa ẽjõpeogʉ wãme me'rã "Tojota
wa'ato", nicʉ niwĩ.
54 Be'ro ti bu'apʉ wa'icʉre wẽjẽ, Õ'acʉ̃rẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeocʉ niwĩ.
Tu'ajanʉ'cõ, nipe'tirã cʉ̃ acawererãrẽ ba'adutigʉ pijiocʉ niwĩ. Nipe'tirã
ba'acãrã niwã. Ba'atoja, ti bu'apʉ cãrĩcãrã niwã.
55 Ape nʉmʉ ñamicureacã Labán wã'cã, wa'agʉtigʉ, cʉ̃ pãrãmerãrẽ,
cʉ̃ põ'rã numiarẽ mi'mitʉocʉ niwĩ. Be'ro "Mʉsãrẽ añurõ wa'ato", ni
sẽrĩbosacʉ niwĩ. Tu'ajanʉ'cõ, cʉ̃ ya di'tapʉ majãmitojaacʉ niwĩ.

32

Jacob cʉ̃ ma'mi Esaú me'rã a'merĩ bocaeja'que ni'i

1 Be'ro Jacob apaturi wa'acʉ niwĩ tja. Topʉ wa'ari cura Õ'acʉ̃rẽ
wereco'terã cʉ̃rẽ põtẽrĩrã a'ticãrã niwã.
2 Narẽ ĩ'agʉ̃, Jacob a'tiro nicʉ niwĩ: "Na Õ'acʉ̃ yarã surara nima." Tojo
weegʉ tore Mahanaim* wãmeyecʉ niwĩ.
3 Jacob cʉ̃ dʉporo quetiwereri masãrẽ Seir di'tapʉ o'ómʉ'tãcʉ niwĩ.
To Seir Edom wãmetiropʉ tojacaro niwʉ̃. Cʉ̃ ma'mi Esaúre quetiw-
eremʉ'tãdutigʉ, narẽ o'óyucʉ niwĩ.

---

† **31:47 31.47** Galaad nírõ "ʉ̃tãmesã" nisĩ'rĩrõ wee'e.

* **32:2 32.2** Mahanaim nírõ, "pʉa curua masã" nisĩ'rĩrõ wee'e.

4 Narẽ a'te quetire weredutigʉ o'ócʉ niwĩ: “Yʉ'ʉ ma'mi Esaúre a'tiro ni
wereapa: ‘Mʉ'ʉ acabiji Jacob mʉ'ʉ dutiro doca nigʉ̃ a'tiro weredutiami:
“Yʉ'ʉ yoacã Labán me'rã niapʉ.
5 Ni'cãrõacã wecʉa, burroa, oveja, da'raco'terã ʉmʉa, numia cʉo'o.
Mʉ'ʉ yʉ'ʉ wiogʉ yʉ'ʉre añurõ wãcũcã ʉagʉ, a'te quetire o'ómʉ'tã'a”
mʉ'ʉrẽ niami’, niapa”, nicʉ niwĩ.
6 Cʉ̃ quetiweredutigʉ o'ó'cãrã dajarã, Jacore a'tiro nicãrã niwã:
—Ʉsã mʉ'ʉ ma'mi Esaú tiropʉ ejapʉ. Ni'cãrõacã mʉ'ʉrẽ põtẽrĩgʉ̃
a'tiami. Cuatrocientos ʉmʉa me'rã a'tiami, nicãrã niwã.
7 Te quetire tʉ'ogʉ, Jacob ʉpʉtʉ uicʉ niwĩ. Pũrõ wãcũque'ticʉ niwĩ.
Tojo weegʉ cʉ̃ me'rã ní'cãrãrẽ pʉa curua dʉcawaacʉ niwĩ. Cʉ̃ yarã oveja,
wecʉa, cameyoa quẽ'rãrẽ mejãrõta weecʉ niwĩ.
8 A'tiro wãcũcʉ niwĩ: “Esaú cʉ̃ ni'cã curuacjãrã me'rã a'mewẽjẽgʉ̃
sãjãcã, ape curuacjãrã du'tiarãsama.”
9 Be'ro Õ'acʉ̃rẽ a'tiro ñubue sẽrĩcʉ niwĩ: “Õ'acʉ̃, yʉ'ʉ ñecʉ̃ Abrahã
ẽjõpeogʉ, tojo nicã yʉ'ʉ pacʉ Isaa ẽjõpeogʉ, mʉ'ʉ yʉ'ʉre ya di'tapʉ, yʉ'ʉ
acawererã tiropʉ dajadutiapʉ. ‘Mʉ'ʉ acawererã tiropʉ dajacã, mʉ'ʉrẽ
añurõ wa'acã weegʉti’, niapʉ.
10 Mʉ'ʉ yʉ'ʉre añurõ pajaña'a, queoro weeapʉ. Yʉ'ʉ ña'agʉ̃ nimicã,
tojo weeapʉ. Yʉ'ʉ a'ti maa dia Jordãrẽ yʉ'rʉtẽrĩpẽ'agʉ̃, yʉ'ʉ tuacjʉacã
dia'cʉ̃ cʉomiwʉ̃. Ni'cãrõacãma pʉa curua masã cʉo'o.
11 Yʉ'ʉre pajaña'cureya. Yʉ'ʉ ma'mi Esaú yʉ'ʉre ne mejẽcã weecã
weeticã'ña. Cʉ̃ yʉ'ʉre, numiarẽ, wĩ'marãrẽ wẽjẽbosami ígʉ̃, ui'i.
12 Tojo nimicã, mʉ'ʉ yʉ'ʉre ‘Añurõ mʉ'ʉrẽ wa'acã weegʉti. Mʉ'ʉ
pãrãmerã nituriarã pãjãrã waro nucũpori pajiri maa cjase weronojõ
pãjãrã nirãsama. Ne narẽ queota basiosome’, niwʉ̃”, ni sẽrĩcʉ niwĩ.
13 Ti ñamirẽ Jacob topʉta cãrĩcʉ niwĩ. Cʉ̃ cʉose, cʉ̃ mia'quere cʉ̃ ma'mi
Esaúre o'ogʉtigʉ besecʉ niwĩ.
14 Doscientos cabra numia, veinte cabra ʉmʉa, doscientos oveja numia,
veinte oveja ʉmʉa,
15 treinta cameyoa numia ne põ'rãti'cãrãrẽ na põ'rã wĩ'marã me'rãta,
cuarenta wecʉa, diez wecʉa ʉmʉarẽ, veinte burroa numiarẽ, diez burroa
ʉmʉarẽ besecʉ niwĩ.
16 Be'ro cʉ̃rẽ da'raco'terãrẽ wiacʉ niwĩ. Narẽ wiagʉ, mejẽcã dia'cʉ̃
wa'icʉrãrẽ, nanʉcʉ̃ curaricjãrãrẽ wiacʉ niwĩ. Narẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
—Mʉsã yʉ'ʉ dʉporo wa'ayuya. Na wa'icʉrãrẽ te curarinʉcʉ̃ yoacurero
dʉcawaa miaña, nicʉ niwĩ.
17 Ne waro cʉ̃ o'ómʉ'tãgʉ̃rẽ a'tiro weeduticʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ ma'mi Esaúre põtẽrĩgʉ̃, cʉ̃ sẽrĩtiña'cã, “¿Noa mʉ'ʉ wiogʉ niti,
no'opʉ wa'ati, ã'rã wa'icʉrã mʉ'ʉ miarã, noa yarã niti?” nicã,
18 a'tiro yʉ'tiya: “Yʉ'ʉ wiogʉ Jacob, mʉ'ʉrẽ o'ó'cãrã nima. Jacob, mʉ'ʉ
dutise doca nigʉ̃ mʉ'ʉrẽ o'oámi. Cʉ̃ ʉ̃sã be'ro sirutusami,” niña.
19 Cʉ̃ o'ómʉ'tã'cʉ be'rocjʉ̃, tojo nicã nipe'tirã cʉ̃ be'rocjãrã quẽ'rãrẽ
mejãrõta wereduticʉ niwĩ.
20 Apeye quẽ'rãrẽ a'tiro niduticʉ niwĩ: “ ‘Jacob mʉ'ʉ dutise doca nigʉ̃
ʉ̃sã be'ro a'tisami’, niapa”, nicʉ niwĩ.
Jacob a'tiro wãcũcʉ niwĩ: “Yʉ'ʉ dʉporo apeyenojõ o'omʉ'tãse me'rã cʉ̃
uase pe'ticã weegʉti. Be'ro yʉ'ʉ basu cʉ̃rẽ ĩ'acã, apetero weegʉ yʉ'ʉre
añurõ põtẽrĩgʉ̃sami”, ni wãcũcʉ niwĩ.

21 Tojo wãcũ'cʉ niyugʉ, cʉ̃ o'oatjere cʉ̃ dʉporo miayuduticʉ niwĩ. Cʉ̃
pe'e topʉta ti ñamirẽ tojánícʉ niwĩ.

Jacob Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ me'rã na a'merĩ ñadi'ocũupe'que ni'i

22 Tojo weegʉ ti ñamirẽta ñamipʉ Jacob cãrĩatji dʉporo wã'cãnʉ'cã, cʉ̃
nʉmosãnumia pʉarãrẽ, narẽ da'raco'terã numiarẽ, cʉ̃ põ'rã ʉmʉa oncere
ti maa Jaboc wãmetiri maa ʉ̃'cʉ̃atiropʉ ñumupẽ'aduticʉ niwĩ.
23 Cʉ̃ nipe'tise cʉose quẽ'rãrẽ pẽ'rõcʉ niwĩ.
24 Cʉ̃ ni'cʉ̃ta tojanʉ'cãrĩ cura, ni'cʉ̃ ʉmʉ bajua, cʉ̃ me'rã a'merĩ
ñadi'ocũupecãrã niwã. Téé bo'remʉjãticãpʉ tojo weedu'ucãrã niwã.
25 Cʉ̃ Jacob me'rã põtẽoti, Jacob ʉsó õ'a a'mesʉ'arore paaweecʉ niwĩ.
Tojo weero to a'mesʉ'aro wetia wa'acaro niwʉ̃.
26 Be'ro ʉmʉ cʉ̃ me'rã a'mequẽ'cʉ Jacore nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉre du'uya. Bo'rearopʉ wee'e, nicʉ niwĩ.
Jacob cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ, yʉ'ʉre "Añurõ wa'ato" niticãma, ne du'usome.
27 —To pũrĩcãrẽ ¿mʉ'ʉ de'ro wãmetiti? nicʉ niwĩ.
—Yʉ'ʉ Jacob wãmeti'i, ni yʉ'ticʉ niwĩ.
28 Tere tʉ'ogʉ, cʉ̃ me'rã a'mequẽ'cʉ a'tiro nicʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ Jacob wãmetisome majã. Õ'acʉ̃ me'rã, masã me'rã a'mequẽgʉ̃,
wapata'apʉ. Tojo weegʉ ni'cãrõacãrẽ majã Israe wãmetigʉsa'a, nicʉ niwĩ.
29 —Mʉ'ʉ quẽ'rã yʉ'ʉre wereya. ¿De'ro wãmetiti mʉ'ʉ? ni sẽrĩtiña'cʉ
niwĩ Jacob.
—Yʉ'ʉ wãmerẽ sẽrĩtiña'ticã'ña, ni yʉ'ticʉ niwĩ.
Be'ro topʉta Jacore "Mʉ'ʉrẽ añurõ wa'ato", nicʉ niwĩ.
30 Jacob a'tiro nicʉ niwĩ: "Yʉ'ʉ basuta Õ'acʉ̃rẽ bajuyoropʉ ĩ'apʉ. Tojo
nimigʉ̃, cati'i yujupʉ." Tojo weegʉ to na a'merĩ ñadi'ocũupe'carore Jacob
Peniel† wãme õ'ocʉ niwĩ.
31 Jacob cʉ̃ Peniepʉre yʉ'rʉari curare mujĩpũ mʉjãtigʉpʉ weecʉ niwĩ.
Cʉ̃rẽ ʉsó a'mesʉ'aropʉ paano'ca be'ro niyucã, cʉ̃ opa cu'siro sijacʉ niwĩ.
32 Tojo weerã a'tocatero quẽ'rãrẽ Israe pãrãmerã nituriarã no'o nigʉ̃́
wa'icʉ ʉsó õ'a a'mesʉ'ari wadare ba'atisama. Jacore topʉ pááca be'ro
niyucã, tojo weesama.

33

Jacob Esaú me'rã na a'merĩ apo'que ni'i

1 Esaú cuatrocientos ʉmʉa me'rã a'ticã ĩ'agʉ̃, Jacob a'tiro weecʉ niwĩ.
Lea, Raquel, pʉarã narẽ da'raco'terã numia me'rã nanʉcʉ̃ na põ'rãrẽ
dʉcawaacʉ niwĩ.
2 Narẽ da'raco'terã numiarẽ na põ'rã me'rã na dʉporo nʉ'cõcʉ niwĩ.
Be'ro Leare co põ'rã me'rã nʉ'cõcʉ niwĩ. Nitʉoropʉ Raquere co macʉ̃
José me'rã nʉ'cõcʉ niwĩ.
3 Be'ro Jacob na dʉporoacã ʉ'mʉtãwã'cãcʉ niwĩ. Esaúre põtẽrĩgʉ̃
wa'agʉ, sietetiri cʉ̃ diapoare nucũcãpʉ paamu'rĩque'acʉ niwĩ. Téé cʉ̃
tiropʉ ejagʉ, tojo weedu'ucʉ niwĩ.
4 Esaú pe'e cʉ̃rẽ põtẽrĩgʉ̃, omawã'cãti, paabʉ'a, mi'micʉ niwĩ. Na
pʉarãpʉta a'merĩ uticãrã niwã.
5 Tu'ajanʉ'cõ, Esaú na numiarẽ, wĩ'marãrẽ ĩ'a, a'tiro ni sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:

† **32:30 32.30** Hebreo ye me'rã Peniel nírõ, "Õ'acʉ̃ ya diapoa" nisĩ'rĩrõ wee'e. Apeterore Penuel ojano'caro niwʉ̃.

—¿Ã'rã waro noanojõ niti? ni sẽrĩtiña'cʉ niwĩ.

—Na, yʉ'ʉ põ'rã Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre, mʉ'ʉ dutise doca nigʉ̃rẽ o'o'cãrã nima, nicʉ niwĩ Jacob.

6 Tojo nicã tʉ'orã, cʉ̃rẽ da'raco'terã numia na põ'rã me'rã, Esaú tiroacãpʉ wa'a, cʉ̃rẽ wiopesase me'rã añudutirã, nucũcãpʉ paamu'rĩque'acãrã niwã.

7 Be'ro Lea cʉ̃ tiroacãpʉ a'ti, co quẽ'rã co põ'rã me'rã mejãrõta weeco niwõ. Yapatigopʉa Raquel co macʉ̃ José me'rã, mejãrõta weeco niwõ.

8 Esaú Jacore sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:

—¿De'ro weegʉsari mʉ'ʉ, wa'icʉrã sõ'onícãrã yʉ'ʉre põtẽrĩwã'cã'cãrã pãjãrã me'rã?

Jacob cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:

—Mʉ'ʉ yʉ'ʉre añurõ wãcũcã ʉagʉ, tojo weeasʉ.

9 —Niwe'e, nijã. Yʉ'ʉ quẽ'rã pãjãrã cʉoapʉ. Na mʉ'ʉ yarã me'rãta tojayá, nicʉ niwĩ Esaú.

10 Jacob cʉ̃ ma'mirẽ ninemocʉ niwĩ:

—Yʉ'ʉre añurõ wãcũgʉ̃, yʉ'ʉ o'osere ñe'eña. Yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ ĩ'agʉ̃, Õ'acʉ̃rẽ ĩ'agʉ̃ weronojõ ĩ'a'a. Mʉ'ʉ yʉ'ʉre añurõ põtẽrĩ ñe'etojapʉ.

11 Yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ miiti o'osere ñe'eña. Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre peje apeyenojõ cʉocã weeami. Ne apeyenojõ dʉ'sawe'e.

Jacob cʉ̃ pejetiri tojo nicã tʉ'ogʉ, Esaú "Jaʉ", nicʉ niwĩ.

12 Be'ro Esaú nicʉ niwĩ:

—Te'a. Yʉ'ʉ mʉ'ʉ dʉporo ʉ'mʉtãgʉ̃ti, nicʉ niwĩ.

13 Jacob pe'e cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:

—Ma'mi, yʉ'ʉ ma'igʉ̃, mʉ'ʉ masĩsa'a. Wĩ'marã marĩ weronojõ tu-tuatima. Oveja, wecʉa, na põ'rãrẽ yʉ'ʉ wãcũsa'a. Na ni'cã nʉmʉta ñujũyʉ'rʉrã, wẽrĩpe'tia wa'abosama.

14 Mʉ'ʉ pe'e mʉ'ʉ dutise doca nigʉ̃ dʉporo ʉ'mʉtãwã'cãña. Mʉ'ʉ tojo weecã, añurõsa'a. Yʉ'ʉ pe'e wa'icʉrã, yʉ'ʉ dʉporo wa'arã na sijaro ejatuaro sajatiro wa'agʉti. Tojo nicã wĩ'marã na sijaro ejatuaro wa'agʉti. Téé Seipʉ a'merĩ ĩ'arã, nicʉ niwĩ Jacob.

15 Esaú, "Jaʉ, tojota weerã. Yʉ'ʉ me'rã a'ti'cãrã ʉmʉarẽ mʉ'ʉrẽ ba'paticã, pejetirã cũugʉ̃ti", nicʉ niwĩ.

Jacob pe'e cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:

—Añurõsa'a. Cũuticã'ña. Mʉ'ʉrẽ caribosĩ'rĩtisa'a, nicʉ niwĩ.

16 Na tojo ni ucũca nʉmʉrẽta Esaú Seipʉ dajatojaacʉ niwĩ.

17 Jacob pe'e Sucot wãmetiropʉ wa'acʉ niwĩ. Topʉ cʉ̃ niatji wi'ire weecʉ niwĩ. Tojo nicã wa'icʉrã ye wi'seriacãrẽ paapeocʉ niwĩ. Tojo weegʉ tore Sucot wãmeyecʉ niwĩ.

18 Jacob cʉ̃ Padan-arãpʉ ní'cʉ, cʉ̃ dajatojaticã, ne mejẽcã wa'aticaro niwʉ̃. Canaápʉre añurõ dajacʉ niwĩ. Topʉre Siquem wãmetiri macã põtẽorõ tojaque'acʉ niwĩ.

19 Cien cujiri niyeru cujiri me'rã ni'cã di'ta duucʉ niwĩ. Ti di'tare Hamor põ'rã duacãrã niwã. Cʉ̃ Siquem wãmetigʉ pacʉ nicʉ niwĩ. Topʉ Jacob cʉ̃ ya wi'i, su'ti caseri me'rã sẽeopeocʉ niwĩ.

20 Tu'ajanʉ'cõ, Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeogʉ wa'icʉrãrẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeorore ni'cã mesã ʉ̃tã me'rã seeneocũucʉ niwĩ. Tore El-Elohe-Israe* wãme õ'ocʉ niwĩ.

---

* **33:20 33.20** El-Elohe-Israe nírõ "Õ'acʉ̃, Israe curuacjãrã ẽjõpeogʉ, Õ'acʉ̃ta nimi" nisĩ'rĩrõ wee'e.

34

Dina ye bu'iri co acawererã Siquẽcjãrã ʉmʉarẽ wẽjẽ'que ni'i

1 Lea macõ Dina Jacore põ'rãtibosa'co, tocjãrã nu'miarẽ ĩ'agõ wa'aco
niwõ.
2 Tojo weeri cura, Siquem, Hamor heveo masʉ̃ macʉ̃ core ĩ'agʉ̃, tutuaro
me'rã ñe'e, ña'arõ weecʉ niwĩ. Cʉ̃ Hamor tocjãrãrẽ dutigʉ nicʉ niwĩ.
3 Tojo ña'arõ wee'cʉ nimigʉ̃, core ʉagʉ, cʉ̃rẽ tʉ'sacã weesĩ'rĩcʉ niwĩ.
4 Tojo weegʉ, cʉ̃ pacʉ Hamor me'rã a'tiro ucũcʉ niwĩ:
—Pacʉ, yʉ'ʉre a'tigore numisẽrĩbosagʉ wa'aya, nicʉ niwĩ.
5 Jacob pe'e cʉ̃ macõrẽ ña'arõ wee'quere masĩtojacʉ nimiwĩ. Cʉ̃ põ'rã
pe'e cãpũpʉ na yarã ecarãrẽ co'terã weecãrã niwã. Tojo weegʉ téé na
dajacãpʉ ne mejẽcã nima'aticʉ niwĩ.
6 Tojo weeri curare Hamor Siquem pacʉ Jacob me'rã ucũgʉ̃ wa'acʉ niwĩ.
7 Jacob põ'rã na cãpũpʉ ní'cãrã dajarã, te quetire tʉ'orã, uayʉ'rʉa,
a'tiro nicãrã niwã: “Siquem Israe põ'rãrẽ ña'abutiaro bopoyoro weeapĩ,
co me'rã wʉacãjĩgʉ̃. Tenojõrẽ ne weeno'ña marĩ'i”, nicãrã niwã.
8 Tojo nimicã, Hamor pe'e na me'rã ucũ, a'tiro nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ macʉ̃ Siquem mʉsã acabijore tʉ'sayʉ'rʉami. Core cʉ̃rẽ nu-
misoya.
9 Mʉsã ʉ̃sã acawererã weronojõ tojarʉ̃sa'a. Ʉsã mʉsã põ'rã numiarẽ
nʉmoti, mʉsã pe'e quẽ'rã ʉ̃sã põ'rã numiarẽ nʉmotirãsa'a.
10 Ʉsã me'rã a'topʉ tojayá. A'ti di'ta nipe'tiro mʉsã ya di'ta tojarosa'a.
Di'tare duutjĩarã, duase tucũrĩ pãaña, nicʉ niwĩ.
11 Siquem pe'e quẽ'rã cʉ̃ basu Dina pacʉ Jacore, co ma'misʉmʉarẽ a'tiro
nicʉ niwĩ:
—Mʉsã yʉ'ʉre core o'ocã ʉasa'a. Mʉsã no'o sẽrĩsere o'ogʉti.
12 No'ocã'rõ mʉsã sẽrĩrõ põtẽorõ sẽrĩcã, o'ogʉti. Mejõ yʉ'ʉre core
numisoya majã, nicʉ niwĩ.
13 Cʉ̃ Siquem tojo nimicã, na acabijo Dinarẽ ña'arõ wee'que wapa Jacob
põ'rã cʉ̃rẽ, cʉ̃ pacʉ Hamorẽ nisoose me'rã yʉ'ticãrã niwã.
14 A'tiro nicãrã niwã:
—Ʉsã acabijore õ'rẽcjʉ yapa casero yejecõ'ano'tigʉre numisomasĩtisa'a.
Ʉsã tojo weerã bopoyoro weerã weebosa'a.
15 Tojo weeno'cãrã dia'cʉ̃rẽ ʉ̃sã numisorãti. Mʉsã quẽ'rã ʉ̃sã weronojõ
niña. Nipe'tirã ʉmʉa mʉsã wa'teropʉ nirãrẽ na õ'rẽcjʉ yapa caserore
yejecõ'ała.
16 Tojo wééca be'ro pũrĩcãrẽ mʉsã, ʉ̃sã põ'rã numiarẽ nʉmotirãsa'a.
Ʉsã quẽ'rã mʉsã põ'rã numiarẽ nʉmotirãsa'a. Marĩ ni'cãrõ me'rã nirãsa'a.
Ni'cã macãcjãrãta nirãsa'a.
17 Mʉsã ʉ̃sã tojo nisere yʉ'titicãma, ʉ̃sã a'tore wija, ʉ̃sã acabijore
miarãsa'a, nicãrã niwã.
18 Tere tʉ'orã, Hamor, cʉ̃ macʉ̃ Siquem “Jaʉ, añurõsa'a”, nicãrã niwã.
19 Tojo weegʉ ne yoogoro marĩrõ Siquem cʉ̃ ya õ'rẽcjʉ yapa caserore
yejecõ'ano'cʉ niwĩ. Jacob macõrẽ tʉ'sayʉ'rʉatjĩagʉ̃, tojo weecʉ niwĩ. Cʉ̃
Siquẽrẽta cʉ̃ ni'cʉ̃ põ'rãrẽ ãpẽrã yʉ'rʉoro cʉ̃rẽ wiopesase me'rã ĩ'acãrã
niwã.
20 Tojo weerã Siquem cʉ̃ pacʉ Hamor me'rã macã sãjãrĩ sope pʉ'topʉ
wa'acãrã niwã. Topʉ na apeyenojõrẽ duase tiropʉ masãrẽ a'tiro werecãrã
niwã:
21 —Sõjã masã marĩ me'rã maata ní'cãrã weronojõ nisetiama. Na a'topʉ
nirãsama. A'topʉ apeyenojõrẽ duase wi'seri weerãsama. Di'ta pajiro

nicã'a. Marĩ na põ'rã numiarẽ nʉmotirãsa'a. Na pe'e quẽ'rã marĩ põ'rã numiarẽ nʉmotirãsama.

22 Na marĩ me'rã nirãti, nírã, a'tiro weecã ʉama. Na weesetironojõta marĩ põ'rã ʉmʉarẽ na õ'rẽcjʉ yapa caserore yejecõ'acã ʉama.

23 Nipe'tise na cʉose, nipe'tirã na yarã ecarã marĩ ye nirõsa'a. Marĩ "Tojota weerãti" nicã, na marĩ me'rã tojarãsama.

24 Nipe'tirã ʉmʉa ti macã sope pʉ'to nerẽrã Hamor, cʉ̃ macʉ̃ Siquem me'rã na tojo nisere "Añurõsa'a, tojota weerãti", nicãrã niwã. Tojo weerã nipe'tirã ʉmʉa na õ'rẽcjʉ yapa caserore yejecõ'ano'cãrã niwã.

25 I'tia nʉmʉ be'ro na yejecõ'ano'cãrã pũrĩno'rĩ cura Jacob põ'rã pʉarã Simeó, Leví macãpʉ wa'acãrã niwã. Na ye di'pjĩrĩ me'rã na ne wãcũtiri cura nipe'tirã ʉmʉarẽ wẽjẽpe'ocã'cãrã niwã.

26 Hamor, cʉ̃ macʉ̃ Siquem quẽ'rãrẽ di'pjĩ me'rãta wẽjẽcãrã niwã. Be'ro Dinarẽ Siquem ya wi'ipʉ ní'core miiwijaacãrã niwã.

27 Be'ro ãpẽrã Jacob põ'rã sirutu, ejanemocãrã niwã. Na wẽjẽno'cãrã cũñarõ wa'teropʉ yʉ'rʉa, ti macãpʉ apeyenojõrẽ yajape'ocã'cãrã niwã. Na acabijore ña'arõ wee'que wapa a'merã, tojo weecãrã niwã.

28 Oveja, wecʉa, burroa, nipe'tise ti macãpʉ ní'quere, cãpũpʉ ní'quere yajacãrã niwã.

29 Wi'seri po'peapʉ na cʉo'quere yajape'ocã'cãrã niwã. Wĩ'marãrẽ, tojo nicã numiarẽ ñe'e, miacãrã niwã.

30 Tere ĩ'agʉ̃, Jacob Simeó, Levíre a'tiro nicʉ niwĩ:

—Mʉsã yʉ'ʉre ña'abutiaro weepetíyeapã. Ni'cãrõacãma a'topʉ nirã masã cananeo masã, ferezeo masã yʉ'ʉre ne ĩ'asĩ'rĩtirãsama. Na yʉ'ʉ me'rã a'mewẽjẽrãtirã nerẽrãsama. Yʉ'ʉ pejetirãcã masã cʉo'o. Marĩrẽ wẽjẽpe'ocã'rãsama.

31 Na pe'e cʉ̃rẽ yʉ'ticãrã niwã:

—To pũrĩcãrẽ ¿cʉ̃ ʉ̃sã acabijore ʉmʉarẽ a'metãrãwapata'ari masõrẽ weronojõ cʉobopari? nicãrã niwã.

35

Õ'acʉ̃ Jacore Betepʉ "Añurõ wa'ato" ní'que ni'i

1 Õ'acʉ̃ Jacore a'tiro nicʉ niwĩ: "Wã'cãnʉ'cãña. Betepʉ wa'a, topʉ tojaque'aya. Topʉ ni'cãrõ yʉ'ʉre ẽjõpeogʉ wa'icʉrãrẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeorore da'reapa. Mʉ'ʉ ma'mi Esaúre uiwã'cãcaterore yʉ'ʉ topʉ mʉ'ʉrẽ ba-jua'caropʉ wa'aya."

2 Tere tʉ'ogʉ, cʉ̃ acawererãrẽ, nipe'tirã cʉ̃ me'rã nirãrẽ a'tiro nicʉ niwĩ:

—Nipe'tise mʉsã ãpẽrãnojõ ẽjõpeorã queose yee'quere cõ'acã'ña. Tojo nicã u'acoe, su'ti dʉcayuya.

3 Te'a, Betepʉ wa'arã. Topʉ Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeogʉ, ni'cãrõ cʉ̃rẽ wa'icʉrãrẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeorore ni'cã mesã ʉ̃tã me'rã seeneocũugʉ̃ti. Cʉ̃ta yʉ'ʉre bʉjawetiri curare weetamuwĩ. No'o wa'aro yʉ'ʉre ba'patiwã'cãwĩ, nicʉ niwĩ.

4 Na ãpẽrãnojõ ẽjõpeorã queose yee'que na cʉo'quere, tojo nicã na o'meperi yosasere Jacore o'ocãrã niwã. Jacob tere ñe'e, ni'cãgʉ̃ yucʉgʉ encina wãmeticjʉjo docapʉ tere yaacʉ niwĩ. Tigʉjo Siquem pʉ'topʉ tojacaro niwʉ̃.

5 Na topʉ ní'cãrã wijawã'cãrĩ cura Õ'acʉ̃ to pʉ'topʉ nise macãrĩcjãrãrẽ ʉpʉtʉ uicã weecʉ niwĩ. Tojo weerã Jacob põ'rãrẽ sirututicãrã niwã.

6 Jacob, cũ me'rã wa'a'cãrã, nipe'tirã Luz wãmetiri macãpʉ etacãrã
niwã. Ti macãta tja Betel wãmeticaro niwʉ̃. Canaá di'tapʉ tojacaro niwʉ̃.
7 Topʉ ni'cãrõ Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeorã wa'icʉrãrẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeorore ni'cã
mesã ʉ̃tã me'rã seeneocũucʉ niwĩ. Tore Jacob cũ ma'mirẽ du'ticaterore
Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ bajuacʉ niwĩ. Tojo weegʉ tore El-betel wãme õ'ocʉ niwĩ.
8 Topʉta Rebecare co'te'co Débora wẽrĩco niwõ. Betel pʉ'toacã core
ni'cãgʉ̃ yucʉgʉ encina wãmeticjʉjo docapʉ yaacãrã niwã. Jacob tore
"encina dʉjarigʉ" pisucʉ niwĩ.
9 Jacob cũ Padan-arãpʉ ní'cʉ dajatojaticã, topʉta Õ'acʉ̃ apaturi bajua,
"Mʉ'ʉrẽ añurõ weegʉti", nicʉ niwĩ.
10 "Mʉ'ʉ Jacob wãmeti'i.
Tojo wãmetisome majã.
Ni'cãcã me'rã mʉ'ʉ wãme Israe✡ nirõsa'a", nicʉ niwĩ tja.
Cũ wãmerẽ dʉcayúca be'ro,
11 a'tiro nicʉ niwĩ:
"Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ tutuayʉ'rʉgʉ ni'i.
Mʉ'ʉ pãjãrã põ'rãti, pãjãrã pãrãmerãtigʉsa'a.
Mʉ'ʉ me'rã pãjãrã masãputirãsama.
Peje macãrĩ wa'arosa'a.
Mʉ'ʉ pãrãmerã wa'tero nirã̃ wiorã waro sãjãrã̃sama.
12 Abrahã, Isaare yʉ'ʉ o'o'que di'tare mʉ'ʉ quẽ'rãrẽ o'ogʉti.
Mʉ'ʉ be'rore, mʉ'ʉ pãrãmerã nituriarãrẽ o'ogʉti", nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.
13 Õ'acʉ̃ topʉ Jacob me'rã ucũtoja, wa'a wa'acʉ niwĩ.
14 Be'ro cʉ̃rẽ Õ'acʉ̃ ucũ'caropʉ ni'cãgã ʉ̃tãgãrẽ miiwã'cõnʉ'cõcʉ niwĩ.
Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeosere ĩ'ogʉ̃, tigare olivo ʉ'sere, tojo nicã ʉ'sedʉcaco vinorẽ
piopeocʉ niwĩ.
15 Tore Betel wãme õ'ocʉ niwĩ.

Raquel co wẽrĩ'que ni'i

16 Be'ro Betepʉ ní'cãrã aperopʉ wa'acãrã niwã. Na Efrata wãmetiropʉ
etatjo dʉ'sacaro niwʉ̃ yujupʉ. Topʉ Raquel wĩ'magʉ̃rẽ ñe'eco niwõ. Ne
maata wĩ'magʉ̃rẽ ñe'emasĩtico niwõ.
17 Co ʉpʉtʉ pũrĩse pi'etiri curare, põ'rãtirãrẽ co'teri masõ a'tiro nico
niwõ: "Uiticã'ña. Wĩ'magʉ̃ bajuatojami. Ʉmʉ nimi tja", nico niwõ.
18 Co tojo nirĩ cura, Raquel wẽrĩgõ̃pʉ nico niwõ. Co ejeripõ'rã du'uati
dʉporoacã co macʉ̃rẽ Benoni pisuco niwõ. Cũ pacʉ Jacob pe'e cʉ̃rẽ
Benjamí wãme õ'ocʉ niwĩ.
19 Tojo wee Raquel wẽrĩa wa'aco niwõ. Core Efrata wa'ari ma'apʉ
yaacãrã niwã. Ni'cãrõacãma to Belẽ̃ wãmeti'i majã.
20 Jacob core yaa'caro bu'ipʉre ni'cã ʉ̃tãtuturo nʉ'cõcʉ niwĩ. Téé
a'tocateropʉ ti tuturore ĩ'arã, "A'to Raquere yaapã", ni ĩ'asama.
21 Be'ro Jacob yʉ'rʉa, Eder wãmetiro oveja co'terã na co'tedujiri wi'i
yʉ'rʉropʉ tojaque'acʉ niwĩ.
22 Na topʉ añurõ apoque'a nisetiri cura Rubén cũ pacʉ nʉmo weronojõ
nigõ̃ Bilha me'rã wʉacãjĩ, co me'rã nicʉ niwĩ. Tere masĩgʉ̃, cũ pacʉ ʉpʉtʉ
waro uacʉ niwĩ.

Jacob põ'rã ye cjase ni'i

Jacob põ'rã doce nicãrã niwã.

✡ **35:10 35.10** Gn 32.28

23 Cʉ̃ Lea me'rã a'ticʉrã põ'rãticʉ niwĩ: Rubén masã ma'mi nicʉ niwĩ.
Be'ro Simeó, Leví, Judá, Isacar, Zabulõ nicãrã niwã.
24 Cʉ̃ Raquel me'rã a'ticʉrã põ'rãticʉ niwĩ: José, Benjamí nicãrã niwã.
25 Bilha Raquere da'raco'tego ní'co me'rã a'ticʉrã põ'rãticʉ niwĩ: Dan,
Neftalí nicãrã niwã.
26 Zilpa, Leare da'raco'tego ní'co me'rã a'ticʉrã põ'rãticʉ niwĩ: Gad, Aser
nicãrã niwã. Ã'rã Jacob Padan-arãpʉ nicã bajuacãrã niwã.

Isaa cʉ̃ wẽrĩ'que ni'i

27 Jacob cʉ̃ pacʉ Isaare Mamre wãmetiropʉ ĩ'agʉ̃ wa'acʉ niwĩ. Ti
macãrẽ ãpẽrã Arba o Hebrõ pisuma. Topʉ todʉporopʉ Abrahã, Isaa
niseticãrã niwã.
28 Isaa ciento ochenta cʉ̃'marĩ cʉogʉ, wẽrĩcʉ niwĩ.
29 Cʉ̃ ñecʉ̃sʉmʉarẽ sirutugʉ, cʉ̃ quẽ'rã bʉcʉ waro wa'a, wẽrĩa wa'acʉ
niwĩ. Cʉ̃ wẽrĩcã ĩ'a, cʉ̃ põ'rã Esaú, Jacob cʉ̃rẽ yaacãrã niwã.

36

Esaú põ'rã, cʉ̃ pãrãmerã nituriarã ye queti ni'i

1 A'ticʉrã Esaú põ'rã, cʉ̃ pãrãmerã nituriarã nicãrã niwã. Cʉ̃rẽta tja
Edom pisucãrã niwã.
2 Esaú Canaá di'tacjãrã numiarẽ nʉmoticʉ niwĩ. Ni'cõ Ada, Elón hitita
masʉ̃ macõ nico niwõ. Apego Aholibama Aná macõ, Zibeón heveo masʉ̃
pãrãmeo nico niwõ.
3 Apego Basemat Ismae macõ, Nebaiot acabijo nico niwõ.
4 Ada me'rã cʉ̃ põ'rãti'cʉ Elifaz wãmeticʉ niwĩ. Basemat macʉ̃ Reuel
wãmeticʉ niwĩ.
5 Aholibama me'rã cʉ̃ põ'rãti'cãrã Jeús, Jaalam, Coré nicãrã niwã. Ã'rã
cʉ̃ Canaá di'tapʉ nicã bajuacãrã niwã.
6 Esaú cʉ̃ nʉmosãnumia me'rã, cʉ̃ põ'rã ʉmʉa, numia nipe'tirã cʉ̃ me'rã
nirãrẽ piji, aperopʉ macãrĩ wa'acʉ niwĩ. Cʉ̃ acabiji Jacob tiropʉ ní'cʉ
yoaropʉ wa'acʉ niwĩ. Nipe'tirã cʉ̃ yarã wa'icʉrãrẽ, tojo nicã nipe'tise cʉ̃
Canaá di'tapʉ boca'quere miape'ocʉ niwĩ.
7 Na cʉ̃ acabiji Jacob me'rã apeyenojõ cʉoyʉ'rʉmajã wa'acãrã niwã. Tojo
weerã na ni'cãrõ me'rã nita basioticaro niwʉ̃. Tojo nicã wa'icʉrã na cʉorã
pãjãrãrẽ ba'ase ejatuaticaro niwʉ̃.
8 Tojo weegʉ Esaú, apetero Edom na nigʉ́, Seir opa bu'papijaro nirõpʉ
macãrĩ wa'acʉ niwĩ.
9 Esaú pãrãmerã nituriarã edomita masã Seir opa bu'papijaro nirõpʉ
niseticãrã niwã.
10 Esaú põ'rã ʉmʉa a'tiro wãmeticãrã niwã: Ada, Esaú nʉmo Elifare
põ'rãtico niwõ. Esaú nʉmo apego Basemat Reuere põ'rãtico niwõ.
11 Elifaz põ'rã ʉmʉa a'tiro wãmeticãrã niwã: Temán, Omar, Zefo, Gatam,
Cenaz nicãrã niwã.
12 Ã'rã, Esaú nʉmo Ada pãrãmerã nicãrã niwã.

Elifaz apego cʉ̃ nʉmo nitigo me'rã põ'rãticʉ niwĩ tja. Co Timna
wãmetico niwõ. Co me'rã Amalec wãmetigʉre põ'rãticʉ niwĩ.
13 Reuel põ'rã a'ticʉrã nicãrã niwã: Nahat, Zera, Sama, Miza nicãrã
niwã. Na, apego Esaú nʉmo Basemat pãrãmerã nicãrã niwã.

14 Apego Aholibama Esaú nʉmo nico niwõ tja. Co me'rã a'ticʉrã
põ'rãticʉ niwĩ: Jeús, Jaalam, Coré nicãrã niwã. Co Ana macõ, Zibeón
pãrãmeo nico niwõ.
15 A'ticʉrã Esaú pãrãmerã nituriarã wiorã nicãrã niwã: Elifaz, Esaú
macʉ̃ masã ma'mi põ'rã Temán, Omar, Zefo, Cenaz,
16 Coré, Gatam, Amalec nicãrã niwã. Na Elifaz põ'rã Edom di'tapʉre
wiorã nicãrã niwã. Na nipe'tirã Ada pãrãmerã nituriarã nicãrã niwã.
17 Esaú pãrãmerã Reuel põ'rã Edom di'tapʉre a'ticʉrã wiorã nicãrã
niwã: Nahat, Zera, Sama, Miza nicãrã niwã. Na Basemat Esaú nʉmo
pãrãmerã nicãrã niwã.
18 Esaú nʉmo Aholibama põ'rã a'ticʉrã wiorã nicãrã niwã: Jeús, Jaalam,
Coré nicãrã niwã. Aholibama Aná macõ nico niwõ.
19 Na nipe'tirã Esaú, Edom na nigʉ̃, pãrãmerã nicãrã niwã. Na te
curaricjãrã wiorã nicãrã niwã.
20 Seir põ'rã, horeo masʉ̃ na nigʉ̃ põ'rã a'ticʉrã nicãrã niwã: Lotán,
Sobal, Zibeón, Aná,
21 Disón, Ezer, Disán nicãrã niwã. Na horeo masã wiorã nicãrã niwã.
Edom di'tapʉre Seir pãrãmerã nituriarã nicãrã niwã.
22 Lotán põ'rã a'ticʉrã nicãrã niwã: Hori, Hemam nicãrã niwã. Timna
Lotán acabijo nico niwõ.
23 Sobal põ'rã a'ticʉrã nicãrã niwã: Alván, Manahat, Ebal, Sefo, Onam
nicãrã niwã.
24 Zibeón põ'rã a'ticʉrã nicãrã niwã: Aja, Aná nicãrã niwã. Anáta yucʉ
marĩrõpʉre nígʉ̃, aco asibususe o'mabʉrose perire bocacʉ niwĩ. Cʉ̃ pacʉ
Zibeón yarã burroare cʉ̃ co'tecaterore tere bocacʉ niwĩ.
25 Aná ni'cʉ̃ macʉ̃ Disón wãmetigʉre macʉ̃ticʉ niwĩ. Tojo nicã ni'cõ
numio Aholibamarẽ macõticʉ niwĩ.
26 Disón põ'rã a'ticʉrã nicãrã niwã: Hemdán, Esbán, Itrán, Querán
nicãrã niwã.
27 Ezer põ'rã a'ticʉrã nicãrã niwã: Bilhán, Zaaván, Acán nicãrã niwã.
28 Disán põ'rã a'ticʉrã nicãrã niwã: Uz, Arán nicãrã niwã.
29 Horeo masã wiorã a'ticʉrã nicãrã niwã: Lotán, Sobal, Zibeón, Aná,
30 Disón, Ezer, Disán nicãrã niwã. Na horeo masã wiorã nicãrã niwã.
Na Seir di'tapʉre na ye curarinʉcʉ̃ wiorã nicãrã niwã.
31 Israe curuacjãrã wiogʉ dutigʉ waro cʉoatji dʉporore Edom di'tapʉre
wiorã dutirã a'tiro wãmetirã nicãrã niwã:
32 Bela, Beor macʉ̃ Edom di'ta wiogʉ dutigʉ nicʉ niwĩ. Cʉ̃ ya macã
Dinaba wãmeticaro niwʉ̃.
33 Bela wẽ́rĩ́ca be'rore cʉ̃ dʉcayuro Jobab, Zera macʉ̃ duticʉ niwĩ. Cʉ̃
Bosra wãmetiri macãcjʉ̃ nicʉ niwĩ.
34 Jobab cʉ̃ wẽ́rĩ́ca be'rore cʉ̃ dʉcayuro Husam wãmetigʉ duticʉ niwĩ.
Cʉ̃ Temán wãmetirocjʉ̃ nicʉ niwĩ.
35 Husam cʉ̃ wẽ́rĩ́ca be'rore cʉ̃ dʉcayuro Hadad, Bedad macʉ̃ duticʉ
niwĩ. Cʉ̃ madianita masãrẽ Moab cja cãpũpʉ a'mewẽjẽ wapata'acʉ niwĩ.
Cʉ̃ ya macã Avit wãmeticaro niwʉ̃.
36 Hadad cʉ̃ wẽ́rĩ́ca be'rore cʉ̃ dʉcayuro Samla, Masreca macãcjʉ̃ duticʉ
niwĩ.
37 Samla cʉ̃ wẽ́rĩ́ca be'rore cʉ̃ dʉcayuro Saúl duticʉ niwĩ. Cʉ̃ Rehobot
wãmetiri macãcjʉ̃ nicʉ niwĩ. Ti macã dia sumutopʉ nicaro niwʉ̃.
38 Saúl wẽ́rĩ́ca be'rore cʉ̃ dʉcayuro Baal-hanán, Acbor macʉ̃, duticʉ
niwĩ.

39 Baal-hanán wẽrĩca be'rore cũ dʉcayuro Hadad, Pau wãmetiri macãcjũ
duticʉ niwĩ. Hadad nʉmo Mehetabel wãmetico niwõ. Co Matred macõ,
Mezaab pãrãmeo nico niwõ.
40 Esaú põ'rã wiorã te curarinʉcũ sʉ'ori niseti'cãrã a'ticʉrã nicãrã niwã.
Ni'cũ põ'rã masã ma'mi me'rã nʉ'cãcaro niwũ. Na niseti'caropʉ, tojo nicã
na ye curari wãmerẽ wereno'rõsa'a. Timna, Alva, Jetet,
41 Aholibama, Ela, Pinón,
42 Cenaz, Temán, Mibzar,
43 Magdiel, Iram nicãrã niwã. Esaú, apeterore Edom pisuno'gũ nicʉ
niwĩ. Na edomita masã wiorã nicãrã niwã. Na, na nirõpʉre, na yarã
masãrẽ sʉ'ori duticãrã niwã.
Ã'rĩ Esaú, Edom masã ñecũ nicʉ niwĩ.

37

José quẽ'e'que ni'i

1 Jacob pe'e Canaá di'tapʉ tojacã'cʉ niwĩ. Ti di'tapʉta cũ pacʉ yoaticã
nínicʉ niwĩ.
2 A'te Jacob ni'cũ põ'rã niseti'que queti ni'i.
José diecisiete cũ'marĩ cʉogʉ, cũ ma'misʉmʉa me'rã oveja co'tegʉ
weecʉ niwĩ. Na cũ pacʉ nʉmosãnumia pe'su da're'cãrã numia Bilha, Zilpa
põ'rã nicãrã niwã. José na da'raropʉ cũ ma'misʉmʉa ña'arõ weeseticã
ĩ'agũ, na pacʉpʉre "Ña'arõ weeama", ni weredajamʉjãcʉ niwĩ.
3 Jacob José pe'ere ãpẽrã cũ põ'rã nemorõ ma'iyʉ'rʉnʉ'cãcʉ niwĩ. Cũ
bʉcʉ waro nirĩ cura bajua'cʉ niyucã, tojo weecʉ niwĩ. Cʉrẽ ma'iyʉ'rʉgʉ,
ni'cãrõ su'tiro cũ sãñatjo añurõ waro weecʉ niwĩ.
4 Cũ ma'misʉmʉa cũ pe'ere "Marĩ nemorõ ma'iyʉ'rʉnʉ'cãmi" nírã, cʉrẽ
ĩ'asĩ'rĩti, uacãrã niwã. Cʉrẽ ne cã'rõ añudutiticãrã niwã.
5 Ni'cã ñami José quẽ'ecʉ niwĩ. Tere cũ ma'misʉmʉarẽ werecʉ niwĩ.
Tere tʉ'orã, totá nemorõ cũ me'rã uacãrã niwã.
6 A'tiro nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ quẽ'e'quere mʉsãrẽ weregʉtigʉ wee'e. Tere tʉ'oya.
7 Marĩ nipe'tirãpʉta cãpũpʉ niasʉ. Topʉre trigore opa dotori dʉ'terã
weeasʉ. Ni'cã ño ya doto cjã ño wã'cãnʉ'cã, diacjũ ejanʉ'cã wa'asʉ. Mʉsã
ye ñorĩ pe'e ya ño sumuto sʉtʉanʉ'cãpʉ. Ya ñorẽ ẽjõpeoro weronojõ
paamu'rĩque'apʉ, nicʉ niwĩ.
8 Tere tʉ'orã, cũ ma'misʉmʉa nicãrã niwã:
—¿To pũrĩcãrẽ mʉ'ʉ ũsã wiogʉ nigũsari? ¿Mʉ'ʉ ũsãrẽ dutipegʉsari?
Cũ quẽ'e'quere werecã, "Tojo wa'apʉ" nicã tʉ'orã, nemorõ ua, cũ me'rã
a'pepũrĩcãrã niwã.
9 Be'ro apaturi José quẽ'enemocʉ niwĩ. Te quẽ'rãrẽ cũ ma'misʉmʉarẽ
werecʉ niwĩ:
—Tʉ'oya tja. Yʉ'ʉ apaturi quẽ'easʉ. A'tocaterore mujĩpũ ʉmʉcocjũ,
ñamicjũ, once ñocõa yʉ'ʉre ẽjõpeorã paamu'rĩque'ama.
10 Cũ pacʉre, cũ ma'misʉmʉarẽ cũ quẽ'e'quere werecʉ niwĩ. Tere
tʉ'ogʉ, cũ pacʉ pũrĩrõ me'rã cʉrẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—¿De'ro nisĩ'rĩrõ weeti a'te mʉ'ʉ quẽ'e'que? ¿To pũrĩcãrẽ, yʉ'ʉ, mʉ'ʉ
paco, mʉ'ʉ ma'misʉmʉa mʉ'ʉrẽ ẽjõpeorã paamu'rĩque'arãsari? nicʉ
niwĩ.
11 Cũ ma'misʉmʉa cʉrẽ ʉoyʉ'rʉacãrã niwã. Cũ pacʉ pe'e tere pũrõ
wãcũnʉrũcʉ niwĩ.

Joseré cũ ma'misʉmʉa dua'que ni'i

12 Ni'cã nʉmʉ José ma'misʉmʉa Siquem wãmetiropʉ wa'acãrã niwã.
Na pacʉ Jacob yarã ovejare tá ecarã wa'arã weecãrã niwã.
13 Be'ro Jacob cũ macũ Joseré nicʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ masĩsa'a. Mʉ'ʉ ma'misʉmʉa Siquẽpʉ ovejare tá ecaco'terã
weesama. Narẽ ĩ'agũ wa'aya.
—Jaʉ, wa'agʉti, ni yʉ'ticʉ niwĩ.
14 Cũ tojo nicã tʉ'ogʉ, Jacob nicʉ niwĩ:
—Añu'u. ¿Mʉ'ʉ ma'misʉmʉa, tojo nicã oveja, ¿de'ronojõ nisetiti? Narẽ
ĩ'agũ wa'aya. Ĩ'atoja, yʉ'ʉre quetiweregʉ tojatia, nicʉ niwĩ. Jacob Joseré
o'ógʉ, Hebrõ wãmetiro ti pa'tiro nirõ me'rã o'ócʉ niwĩ.
José Siquẽpʉ etagʉ,
15 cãpũpʉ wisia wa'acʉ niwĩ. Tojo weegʉ ni'cũ masũ cũrẽ bocaeja,
sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—¿Ñe'enojõrẽ a'macusiagʉ weeti?
16 José cũrẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ ma'misʉmʉarẽ a'macusiagʉ wee'e. ¿No'opʉ na yarã ovejare
co'terã weesari? ¿Mʉ'ʉ masĩweti?
17 —Wa'atojama. A'to ní'cãrã "Dotán tiropʉ wa'arã" nicã tʉ'oasʉ, ni
yʉ'ticʉ niwĩ cũrẽ.
Tojo weegʉ José cũ ma'misʉmʉarẽ a'mawã'cã, Dotán sumutopʉ bocae-
jacʉ niwĩ.
18 Na pe'e cũrẽ yoaropʉta a'ticã ĩ'acãrã niwã. Na tiropʉ ejase dʉporo,
"Marĩ cũrẽ wẽjẽrã", ni apoyucãrã niwã.
19 —Ĩ'aña. Sĩ'i quẽ'ese bʉcʉ a'timimiba, nicãrã niwã.
20 —Te'a, cũrẽ wẽjẽrã. Wẽjẽtoja, copepʉ cũrẽ tuuquesãrã. "No'o
ni'cũ yai nʉcũcjũ ba'agʉ ba'apĩ cũrẽ", nírã marĩ pacʉre. Tojo weero cũ
quẽ'e'que ¿de'ro wa'aro wa'arosa'a? nicãrã niwã.
21 Rubén na tojo nisere tʉ'ogʉ, cũ acabijire yʉ'rʉosĩ'rĩgũ, narẽ nicʉ niwĩ:
—Wẽjẽticã'rã.
22 A'ti pe aco marĩrĩ pepʉ tuuquesãña. Ne cũrẽ mejẽcã weeticã'ña.
Rubén cũ acabijire yʉ'rʉo, cũ pacʉpʉre wiasĩ'rĩgũ, tojo nicʉ niwĩ.
23 José cũ ma'misʉmʉa tiropʉ etacã, na cũrẽ ñe'ea, cũ sãñarõ su'tiro cũ
pacʉ o'o'carore tuweecãrã niwã.
24 Tuwee, topʉ nirĩ pe aco marĩrĩ pepʉ tuuquesãcãrã niwã.
25 Tu'ajanʉ'cõ, ba'arãtirã ejanujãcãrã niwã. Na tojo weeri cura ismaelita
masã* duari masã pãjãrã a'ticã ĩ'acãrã niwã. Na Galaad wãmetiro me'rã,
Egiptopʉ miarã, na yarã wa'icʉrã cameyoa bu'ipʉ, ʉ'mʉtise pejere, tojo
nicã wa'rese bálsamo wãmetisere, mirra wãmetisere miacãrã niwã.
26 Narẽ ĩ'agũ, Judá cũ ma'misʉmʉarẽ, cũ acabijirãrẽ nicʉ niwĩ:
—Marĩ cũrẽ wẽjẽ, ãpẽrãrẽ ya'yiorã, ñe'enojõ añuse bocabosari?
27 Cũrẽ wẽjẽrõnojõ o'orã, sõjã duari masã pe'ere duarã. Cũ quẽ'rã marĩ
acabijita nimi.
Judá cũ tojo nisere tʉ'orã, "Jaʉ, tojota weerã̃", nicãrã niwã.
28 Tojo weerã ismaelita masã apeyenojõ duari masã na tiropʉ yʉ'rʉacã,
José ma'misʉmʉa ti pepʉ sãña'cʉre miiwĩrõ, narẽ duacãrã niwã. Cũrẽ
veinte niyeru cujiri wapayecãrã niwã. Tojo weerã Joseré Egiptopʉ miacãrã
niwã.

---

* **37:25 37.25** Ismaelita masã madianita masã nicãrã niwã.

29 Rubén na duari cura marĩ'cʉ niyugʉ, na tiropʉ daja, ti pepʉ Joseré
marĩcã ĩ'agʉ̃, cʉ̃ bʉjawetisere ĩ'ogʉ̃, cʉ̃ yaro su'tirore tʉ̃'rẽcʉ niwĩ.
30 Be'ro cʉ̃ acabijirã tiropʉ wa'a, narẽ nicʉ niwĩ:
—Marĩ acabiji marĩamiba majã. ¿Ni'cãrõacãrẽ yʉ'ʉ de'ro weegʉsari?
nicʉ niwĩ.
31 Be'ro ni'cʉ̃ cabra wĩ'magʉ̃rẽ wẽjẽcãrã niwã. Wẽjẽtoja, José yaro
su'tiro na tuwee'carore mii, cʉ̃ ye dí me'rã tore tuuwa'recãrã niwã.
32 Tu'ajanʉ'cõ, to su'tirore na pacʉpʉre mia, ĩ'ocãrã niwã.
—Ʉsã a'to su'tirore bocapʉ. Ĩ'aña. Apetero weero mʉ'ʉ macʉ̃ yaro nírõ
nibosa'a, nicãrã niwã.
33 Jacob ti su'tirore ĩ'amasĩgʉ̃, a'tiro nicʉ niwĩ:
—Ʉʉ. Yʉ'ʉ macʉ̃ yarota ni'i. Ni'cʉ̃ yai nʉcʉ̃cjʉ̃ yʉ'ʉ macʉ̃rẽ ñe'e, cũ'rĩ
wẽjẽste, ba'apĩ, nicʉ niwĩ.
34 Tojo weegʉ Jacob cʉ̃ bʉjawetisere ĩ'ogʉ̃, cʉ̃ su'tirore tʉ̃'rẽ, na
weewʉaronojõpʉma su'ti wãquĩsenojõrẽ sãñacʉ niwĩ. Cʉ̃ macʉ̃
wẽrĩ'quere yoacã uti, dʉjasewã'acʉ niwĩ.
35 Nipe'tirã cʉ̃ põ'rã ʉmʉa, numia cʉ̃rẽ "Tocã'rõta bʉjaweti, utiya",
nicãrã nimiwã. Cʉ̃ pe'e na "Wãcũtutuaya", nimicã, ne ʉaticʉ niwĩ. Siape
me'rã nemorõ utinemosãjãcʉ niwĩ. A'tiro nicʉ niwĩ:
—Téé wẽrĩgʉ̃pʉ bʉjawetidu'ugʉti, nicʉ niwĩ. Tojo weegʉ Jacob cʉ̃ macʉ̃
José bajuticã ĩ'agʉ̃, utinu'cũcã'cʉ niwĩ.
36 Ismaelita masã Egiptopʉre etarã, Joseré Potifar wãmetigʉre duaturi-
acãrã niwã. Cʉ̃ Egiptocjãrã wiogʉ faraõrẽ da'ratamugʉ̃ nicʉ niwĩ. Tojo
nicã faraõrẽ co'terã surara wiogʉ nicʉ niwĩ.

38

Judá, Tamar wãmetigo ye queti ni'i

1 Joseré na duáca be'ro Judá cʉ̃ ma'misʉmʉa, cʉ̃ acabijirãrẽ cõ'awijacʉ
niwĩ. Cõ'awija, Adulam wãmetiri macãpʉ wa'acʉ niwĩ. Topʉ ti macãcjʉ̃
Hira wãmetigʉ ya wi'ipʉ cãjĩcʉ niwĩ.
2-3 Topʉ ni'cõ numiorẽ Canaá di'tacjʉ̃ Súa wãmetigʉ macõrẽ ĩ'acʉ niwĩ.
Core nʉmoticʉ niwĩ. Co me'rã níca be'ro co nijĩpaco ni, ni'cʉ̃ wĩ'magʉ̃
põ'rãtico niwõ. Cʉ̃rẽ Er wãme õ'oco niwõ.
4 Be'ro apaturi nijĩpaco wa'a, apĩ wĩ'magʉ̃rẽ põ'rãtico niwõ. Cʉ̃rẽ Onán
wãme õ'ocʉ niwõ.
5 Na be'rore apĩ põ'rãtinemoco niwõ tja. Cʉ̃rẽ Sela wãme õ'oco niwõ.
Cʉ̃ Quezib wãmetiropʉ bajuacʉ niwĩ.
6 Be'ropʉ Judá cʉ̃ macʉ̃ masã ma'mi Er Tamar wãmetigore numi-
ada'recʉ niwĩ.
7 Er cʉ̃ ña'arõ weesetisere Õ'acʉ̃ ne tʉ'saticʉ niwĩ. Tojo weegʉ cʉ̃ catiri
ʉmʉcore ẽ'macã'cʉ niwĩ.
8 Cʉ̃ wẽrĩca be'ro Judá cʉ̃ macʉ̃ Onárẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
—Macʉ̃, marĩrẽ dutisere queoro wéégʉ, mʉ'ʉ ma'mi nʉmo ní'core
nʉorẽña. Tojo weegʉ mʉ'ʉ ma'mi mijĩrẽ põ'rãtibosaturiagʉsa'a.✡
9 Onán pe'e "Co me'rã yʉ'ʉ põ'rãticã, yʉ'ʉ põ'rã nitibosama" ni, masĩcʉ
niwĩ. Tojo weegʉ nipe'tisetiri co me'rã nimigʉ̃, nijĩpacoyoticʉ niwĩ. Tere
tojo weegʉ, cʉ̃ ma'mi põ'rã nituriarã wa'acã ʉasãtigʉ, tojo weecʉ niwĩ.
10 Õ'acʉ̃ Onán cʉ̃ tojo weesere ĩ'agʉ̃, tere tʉ'saticʉ niwĩ. Tojo weegʉ cʉ̃
quẽ'rãrẽ wẽrĩcã weecʉ niwĩ.

✡ **38:8 38.8** Rt 4.5; Mr 12.19-22

11 Tojo wa'áca be'ro Judá cũ macũ nʉmo ní'core nicʉ niwĩ:

—Mʉ'ʉ pacʉ ya wi'ipʉ wapewio tojáníña. Yʉ'ʉ macũ Sela cũ bʉcʉ nicãpʉ cũrẽ marãpʉtiapa, nicʉ niwĩ. Tojo weego, Tamar co pacʉ ya wi'ipʉ dajaco niwõ. Core tojo nimigũ, Judá a'tiro wãcũcʉ niwĩ: "Apetero weegʉ Sela quẽ'rã cũ ma'misʉmʉa weronojõ wẽrĩbosami", nicʉ niwĩ.

12 Yoáca be'ro Judá nʉmo Súa macõ wẽrĩa wa'aco niwõ. Cũ dʉjari pe'tíca be'ro Judá Timnat wãmetiri macãpʉ wa'acʉ niwĩ. Ti macãpʉta cũ yarã oveja poarire seecãrã niwã. Cũ me'rãcjũ Hira Adulãcjũ cũrẽ ba'paticʉ niwĩ.

13 Tamar, co mañecũ "Timnat macãpʉ cũ yarã oveja poarire seegʉ wa'apʉ" nicã tʉ'ogo, a'tiro weeco niwõ.

14 Co wapewio sãñarĩ su'tirore tuweeco niwõ. Tuwee, na ĩ'amasĩticã'to nígõ, ni'cã casero me'rã co diapoare mo'aco niwõ. Tu'ajanʉ'cõ, Enaim macã sãjãrĩ sope pʉ'to dujico niwõ. Ti macã Timnat wa'ari ma'a tiropʉ nicaro niwũ. Tamar, "Sela bʉcʉpʉ niapʉ" nisere tʉ'ogo, tojo weeco niwõ. Sela bʉcʉpʉ nimicã, Judá core Selare numiada'reticʉ niwĩ.

15 Judá core ĩ'agũ, "Ʉmʉarẽ a'metãrãwapata'ari masõ nisamo", ni wãcũcʉ niwĩ. Co diapoare mo'a, ĩ'ata basiotico niwõ.

16 Cũ macũ nʉmo ní'co nisamo, ni masĩtigʉ, ma'apʉ ní'cʉ co tiro ojanʉ'cã, core a'tiro nicʉ niwĩ:

—Yʉ'ʉ, mʉ'ʉ me'rã nisĩ'rĩsa'a, nicʉ niwĩ.

Co pe'e "¿Ñe'enojõ yʉ'ʉre wapayegʉsari?" nico niwõ.

17 —Yʉ'ʉ ecarã cʉorãrẽ ni'cũ cabracãrẽ mʉ'ʉrẽ o'ogʉti, nicʉ niwĩ.

—Añu'u to pũrĩcãrẽ. Mʉ'ʉ cũrẽ o'oati dʉporo apeyenojõ cũuña yujupʉ, nico niwõ.

18 —¿Ñe'enojõrẽ yʉ'ʉ cũucã ʉati? ni sẽrĩtiña'cʉ niwĩ.

—Mʉ'ʉ wãmerẽ ñacũurõrẽ ti da bʉsari da me'rã, tojo nicã mʉ'ʉ tuacjʉ mʉ'ʉ cʉocjʉre cũuña, nico niwõ.

Judá core tere o'otoja, co me'rã nicʉ niwĩ. Tojo wee co nijĩpaco tojaco niwõ.

19 Cũ me'rã níca be'ro topʉ ní'co Tamar wa'aco niwõ. Wa'a, co diapoa omáca caserore tuweeco niwõ. Tu'ajanʉ'cõ, co wapewio su'tiro co tuwee'carore sãñaco niwõ tja.

20 Be'ro Judá cũ ní'caronojõ cũ me'rãcjũ Adulãcjũ me'rã cabracãrẽ o'ócʉ niwĩ. Cũ co me'rã topʉ cũu'quere wiatõrõdutigʉ, tojo weecʉ niwĩ. Cũ me'rãcjũ pe'e core ne bocaticʉ niwĩ.

21 Tojo weegʉ tocjãrã masãrẽ sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:

—Mʉsã ĩ'acã sõ'oníco Enaícjõ, mʉsã ẽjõpeori wi'icjõ ʉmʉarẽ a'metãrãwapata'ari masõ, ¿no'opʉ nisari? Na pe'e "A'toma ne ni'cõ conojõ marĩmo a'ti macãma", nicãrã niwã.

22 Tere tʉ'ogʉ, Judá tiropʉ cũ majãmitojaacʉ niwĩ. Cũrẽ nicʉ niwĩ:

—Ne bocatiasʉ. Tocjãrã marĩcã "Conojõ a'toma ne marĩmo", niama, nicʉ niwĩ.

23 Judá cũrẽ yʉ'ticʉ niwĩ:

—Tocjãrã marĩrẽ bujiticã'to, nírã, yʉ'ʉ cũu'que me'rãta tojacã'to. Yʉ'ʉ cabracãrẽ o'omiapʉ, o'ogʉ pe'e; mʉ'ʉ bocatiapã, nicʉ niwĩ Judá.

24 I'tiarã mujĩpũ be'ro ãpẽrã Judáre a'tiro quetiwererã etacãrã niwã:

—Mʉ'ʉ macũ nʉmo ãpẽrã ʉmʉarẽ a'metãrã, nijĩpacoyoja wa'aco niamo, nicãrã niwã.

Judá tere tʉ'ogʉ, "Core miiwĩrõ, ũjũacõ'acã'rã wa'aya", ni caricũcʉ niwĩ.

25 Core miiwĩrõrĩ curare co pe'e cũ wapaye cũu'quere o'o, co mañecũrẽ
a'tiro queti o'óco niwõ: “A'te noa cũu'que nírõ nisasa'a. A'te wiogʉta
yʉ'ʉre nijĩpacoyowĩ. Ĩ'arẽ mʉ'ʉ. ¿Noa yaro a'to wãme ñacũurõ, a'ti da
me'rã, tojo nicã a'tigʉ tuacjʉ niti?”
26 Judá cũ yere ĩ'amasĩgũ, a'tiro nicʉ niwĩ:
—Co pe'e yʉ'ʉ yʉ'rʉoro añurõ weeapõ. Yʉ'ʉ pe'e, yʉ'ʉ macũ Sela me'rã
numiada'retigʉ, ña'arõ weepã, nicʉ niwĩ. Tojo weegʉ Judá core ne apaturi
a'metãrãnemoticʉ niwĩ majã.
27 Tamar co wĩ'magũ wʉari nʉmʉ ejacã, pʉarã sʉ'rʉa'cãrã bajuacãrã
niwã.
28 Na bajuari curare ni'cũ omocã sĩowĩrõcʉ niwĩ. Tojo weego põ'rãtirãrẽ
co'teri masõ ni'cã da sõ'arĩ da me'rã, omocãpʉ dʉ'teõ'oco niwõ. A'tiro nico
niwõ: “Ã'rĩ bajuamʉ'tãmi”, nico niwõ.
29 Co tojo nirĩ curata cũ omocãrẽ wejequesõrõcʉ niwĩ. Cũ tojo weecãta,
cũ acabiji pe'e bajuamʉ'tãcʉ niwĩ. Tojo weego põ'rãtirãrẽ co'tego
cũrẽ a'tiro nico niwõ: “¿De'ro weegʉ mʉ'ʉ ma'mi pe'ere bajuamʉ'tãcã
weetiati?” Tojo weerã cũrẽ Fares wãmeyecãrã niwã.
30 Be'ro apĩ omocãpʉ sõ'arĩ da dʉ'teõ'o'cʉ pe'e bajuacʉ niwĩ. Cũrẽ Zara*
wãme õ'ocãrã niwã.

39

José ye queti, tojo nicã Potifar nʉmo ye queti ni'i

1 José Egiptopʉ miano'cʉ niwĩ. Cũrẽ topʉ miáca be'ro cũrẽ mia'cãrã
ismaelita masã Potifar wãmetigʉre duaturiacãrã niwã. Cũ Egiptocjũ
wiogʉ faraõrẽ da'ratamugũ, tojo nicã cũrẽ co'terã surara wiogʉ nicʉ niwĩ.
2 Õ'acũ José me'rã ni, cũrẽ weetamucʉ niwĩ. Tojo weegʉ cũ wiogʉ
Potifar, Egiptocjũ ya wi'ipʉ nirĩ cura nipe'tise cũrẽ añurõ dia'cũ wa'acaro
niwũ.
3 Potifata Õ'acũ Joseré weetamusere, tojo nicã cũrẽ añurõ wa'asere ĩ'acʉ
niwĩ.
4 Tojo weegʉ Joseré añurõ wãcũcʉ niwĩ. Tojo wãcũgũ cũrẽ, cũ ya wi'i
wiogʉ, cũrẽ weetamuacjʉ warore sõrõcʉ niwĩ. Nipe'tise cũ yere sʉ'ori
ĩ'anʉrũdutigʉ sõrõcʉ niwĩ.
5 Cũrẽ wiogʉ sõrõca nʉmʉ me'rãta Õ'acũ Potifare añurõ wa'acã
weenu'cũcʉ niwĩ. Cũ ya wi'i cjase cũ cʉosere, tojo nicã cũ cãpũpʉ cʉosere
“Añurõ wa'ato”, nicʉ niwĩ Õ'acũ.
6 José tere co'tegʉ niyucã, Potifar ne cã'rõ wãcũque'titicʉ niwĩ.
Ba'aritero ejacã dia'cũrẽ ba'agʉ wa'amʉjãcʉ niwĩ.
José tutuagʉ, añurõ bajugʉ nicʉ niwĩ.
7 Be'ro cũ wiogʉ Potifar nʉmo cũrẽ pũrõ ĩ'aco niwõ. Joseré tʉ'sago, ni'cã
nʉmʉ cũrẽ, “Yʉ'ʉ me'rã nígũ a'tia”, nico niwõ.
8 José co tojo nisere tʉ'satigʉ, core a'tiro nicʉ niwĩ:
—Ĩ'aña. Yʉ'ʉ wiogʉ mʉ'ʉ marãpʉ, nipe'tise mʉsã cʉosere yʉ'ʉre
ĩ'anʉrũdutigʉ cũuami. Yʉ'ʉ a'topʉ nirĩ curare cũ ne apeyenojõ
wãcũque'titimi.
9 A'ti wi'ipʉre ne apĩ yʉ'ʉ nemorõ nigũ marĩmi. Yʉ'ʉ wiogʉ yʉ'ʉre,
yʉ'ʉ sẽrĩsere o'oticã weetimi. No'o nipe'tisere o'omi. Mʉ'ʉ pũrĩcãrẽ

* **38:30 38.30** Apeterore Zarare Zérah ojano'caro niwũ. Jos 7.1

basiowe'e. Mʉ'ʉ yʉ'ʉ wiogʉ nʉmo ni'i. Tojo weegʉ yʉ'ʉ to cã'rõjo ña'arõ
weemasĩtisa'a. Õ'acʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cãmasĩtisa'a, nicʉ niwĩ.
10 Co cʉ̃rẽ nipe'tise nʉmʉrĩ "Ba'pati, yʉ'ʉ me'rã nígʉ̃ a'tia", nimicã, ne
wa'aticʉ niwĩ.
11 Ni'cã nʉmʉ José cʉ̃ wiogʉ ya wi'ipʉ cʉ̃ da'rasenojõrẽ weegʉ wa'acʉ
niwĩ. Titare ãpẽrã ti wi'ipʉ da'raco'terã topʉ marĩcãrã̃ niwã.
12 Potifar nʉmo cʉ̃ yaro su'tiro bu'icjãrõrẽ tʉ̃awee, "Yʉ'ʉ me'rã nígʉ̃
a'tia", nico niwõ.
José pe'e su'tiro bu'icjãrõ moogʉ̃ ti wi'ipʉ ní'cʉ omawijaacʉ niwĩ. Co
pe'e cʉ̃ yaro su'tiro me'rã tojanʉ'cãco niwõ.
13 Cʉ̃ bu'icjãrõrẽ topʉ cõ'a omawijaacã ĩ'agõ,
14 to da'raco'terãrẽ pijio, a'tiro nico niwõ:
—Ĩ'aña. Yʉ'ʉ marãpʉ hebreo masʉ̃ cʉ̃ miiti'cʉ marĩrẽ ña'arõ bujicã'mi.
Cʉ̃ yʉ'ʉ me'rã nisĩ'rĩgʉ̃, a'ti wi'ipʉre sãjãticʉ niami. Yʉ'ʉ pe'e ʉpʉtʉ
caricũapʉ.
15 Yʉ'ʉ tutuaro põtẽorõ caricũcã tʉ'ogʉ, cʉ̃ yaro su'tiro bu'icjãrõrẽ cõ'a,
omawijaami, nico niwõ.
16 Co marãpʉ wi'ipʉ dajari cura to su'tirore cʉoco niwõ.
17 Cʉ̃rẽ mejãrõta wereco niwõ tja:
—Hebreo masʉ̃ mʉ'ʉ da'raco'tegʉ miiti'cʉ, ya tucũpʉ sãjãa, yʉ'ʉre
ña'arõ weesĩ'rĩgʉ̃ weeami.
18 Yʉ'ʉ tutuaro põtẽorõ caricũcã, cʉ̃ yaro su'tiro bu'icjãrõ a'to doquecũ,
omawijaa wa'ami.
19 Potifar cʉ̃ nʉmo "Mʉ'ʉrẽ da'raco'tegʉ tojo weeami", nicã tʉ'ogʉ,
uayʉ'rʉacʉ niwĩ.
20 Tojo weegʉ Joseré ñe'eduti, bu'iri da'reri wi'ipʉ sõrõduticʉ niwĩ. Ti
wi'ipʉta bu'iriwi'ia wiogʉ faraõrẽ yʉ'rʉnʉ'cã'cãrã̃ dujicãrã̃ niwã.
21 Tojo weemicã, Õ'acʉ̃ pe'e cʉ̃ ma'isere ĩ'ogʉ̃, José me'rã ninu'cũcʉ niwĩ.
Cʉ̃rẽ weetamugʉ̃, topʉ bu'iri wi'i wiogʉre añurõ wãcũcã weecʉ niwĩ.
22 Tojo weegʉ José topʉ nipe'tirã bu'iri cʉorãrẽ ĩ'anʉrʉ̃, narẽ co'tegʉ
tojacʉ niwĩ. Tojo nicã, nipe'tise ti wi'ipʉ weesere sʉ'ori duticʉ niwĩ.
23 Õ'acʉ̃ José me'rã nígʉ̃, nipe'tise añurõ dia'cʉ̃ wa'acã weecʉ niwĩ. Tojo
weegʉ surara topʉ co'terã wiogʉ cʉ̃ Joseré cũu'quere wãcũque'titicʉ niwĩ.

40

José pʉarã quẽ'e'quere were'que ni'i

1 Tojo wa'áca be'ro Egiptocjʉ̃ wiogʉre ʉ'sedʉcaco vino tĩaco'terã wiogʉ,
tojo nicã apĩ pã̃ weerã̃ wiogʉ na faraõrẽ tʉ'saticã weecãrã̃ niwã.
2 Faraõ narẽ, ʉ'sedʉcacore tĩaco'terã wiogʉ, tojo nicã pã̃ weerã̃ wiogʉ
me'rã uayʉ'rʉacʉ niwĩ.
3 Tojo weegʉ cʉ̃rẽ co'terã surara wiogʉ ya wi'ipʉ narẽ bu'iri da'redutigʉ
o'ócʉ niwĩ. Topʉta José quẽ'rã bu'iri da'reno'cʉ dujicʉ niwĩ.
4 Ti wi'ipʉ co'terã wiogʉ Joseré "Ã'rãrẽ co'teya", nicʉ niwĩ. Na topʉre
yoacã bu'iri dujicãrã̃ niwã.
5 Ni'cã ñami ʉ'sedʉcacore tĩaco'tegʉ, pã̃rẽ weeco'tegʉ nanʉcʉ̃ mejẽcã
bajuse quẽ'ecãrã̃ niwã. Na pʉaro quẽ'e'quenʉcʉ̃ mejẽcã dia'cʉ̃ nisĩ'rĩrõ
weecaro niwʉ̃.
6 Bo'reacã José narẽ ĩ'awã'cãgʉ̃ ejagʉ, na bʉjawetirãrẽ bocaejacʉ niwĩ.
7 Narẽ a'tiro nicʉ niwĩ:

—¿De'ro weerã ni'cãcãrẽ tocã'rõ bʉjawetirã waro niti?

8 Na yʉ'ticãrã niwã:

—Ʉsã pʉarã mejẽcã bajuse quẽ'easʉ. A'topʉre ne ni'cʉ̃pʉta ʉ̃sã quẽ'e'quere “Tojo nisĩ'rĩrõ weeapã” nigʉ̃nojõrẽ bocatisa'a, nicãrã niwã.

Na tojo nicã tʉ'ogʉ, José a'tiro nicʉ niwĩ:

—Õ'acʉ̃ ni'cʉ̃ta a'tenojõrẽ weremasĩsami. Yʉ'ʉre wereya mʉsã quẽ'e'quere, nicʉ niwĩ.

9 Tojo weegʉ ʉ'sedʉcacore tĩaco'tegʉ cʉ̃ quẽ'e'quere Joseré a'tiro werecʉ niwĩ:

—Quẽ'erõpʉre ni'cã da ʉ'sedare yʉ'ʉ diacjʉ̃ pe'e ĩ'asʉ.

10 Ti da i'tia dʉpʉ cʉoapʉ. Te dʉpʉri pĩ'rĩ o'oritia wa'apʉ. Te tõ'orĩ ʉ'se bʉcʉamajãmʉjãpʉ.

11 Topʉre faraõ sĩ'rĩrĩ pare cʉoasʉ. Ʉ'se tõ'orĩrẽ míí, ti papʉ bipesãsʉ. Tu'ajanʉ'cõ, ti pare faraõpʉre o'oasʉ, nicʉ niwĩ.

12 José cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:

—Mʉ'ʉ quẽ'e'que a'tiro nisĩ'rĩrõ wee'e. Te i'tia dʉpʉ, i'tia nʉmʉ nisĩ'rĩrõ wee'e.

13 I'tia nʉmʉ be'ro faraõ mʉ'ʉrẽ besegʉsami. Besetoja, mʉ'ʉrẽ acobojo, mʉ'ʉ da'ra'quere da'radutigʉsami tja. Todʉporo mʉ'ʉ wee'caronojõta faraõrẽ ʉ'sedʉcacore tĩaco'tegʉsa'a.

14 Mʉ'ʉrẽ a'tiro wa'acã, yʉ'ʉre wãcũapa. Yʉ'ʉ a'to bu'iri da'reri wi'ipʉ nigʉ̃rẽ miiwĩrõdutigʉ, faraõrẽ ucũbosaya. Sajatiro yʉ'ʉre wãcũcureapa.

15 Yʉ'ʉre hebreo masã ya di'tapʉ tutuaro me'rã ñe'e, miitiwã. Ña'arõ weetimigʉ̃, mejõ waro bu'iri da'reri wi'ipʉ dujisa'a, nicʉ niwĩ José.

16 Pã̃ weeri masã wiogʉ José cʉ̃ queoro wereme'rĩcã ĩ'agʉ̃, cʉ̃ quẽ'rã a'tiro nicʉ niwĩ:

—Yʉ'ʉa, quẽ'erõpʉre i'tia bati pã̃ butisere tuupeoasʉ.

17 Bu'ipʉ pesamʉ'tãrĩ bati faraõ yere peje pã̃ mejẽcã bajuse i'pitisenojõ posetiapʉ. Tojo nimicã, mirĩcʉ̃a pe'e yʉ'ʉ dʉpoa bu'iacã pesari bati pe'ere ba'arã dijatiama.

18 Tere tʉ'ogʉ, José cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:

—Mʉ'ʉ quẽ'e'que a'tiro nisĩ'rĩrõ wee'e. Te i'tia bati i'tia nʉmʉ ni'i.

19 I'tia nʉmʉ be'ro faraõ mʉ'ʉrẽ ni'cãgʉ̃ yucʉgʉpʉ dʉ'teyoodutigʉsami. Mʉ'ʉ wẽ̃rĩca be'ro mirĩcʉ̃a mʉ'ʉ ye di'ire ba'arãsama, nicʉ niwĩ.

20 I'tia nʉmʉ be'ro José a'tere wéréca be'ro faraõ cʉ̃ bajuáca nʉmʉ bosenʉmʉjo weecʉ niwĩ. Nipe'tirã cʉ̃rẽ da'ratamurã me'rã tojo weecʉ niwĩ. Nipe'tirã cʉ̃ pijio'cãrã ĩ'orõ wa'tero faraõ bu'iri da'reri wi'ipʉ nirã̃ ʉ'sedʉcaco vino tĩaco'terã wiogʉre, pã̃ weerã̃ wiogʉre pijiwĩrõduticʉ niwĩ.

21 Ʉ'sedʉcaco vino tĩaco'te'cʉma mejãrõta cʉ̃rẽ da'rase cũucʉ niwĩ. Cʉ̃ todʉporo wee'caronojõta faraõrẽ ʉ'sedʉcaco vino tĩagʉ̃ sãjãacʉ niwĩ tja.

22 Pã̃ weerã̃ wiogʉ pe'ema yucʉgʉpʉ dʉ'teyooduticʉ niwĩ. José cʉ̃rẽ ní'caronojõta wa'acaro niwʉ̃.

23 Tojo wa'amicã, ʉ'sedʉcaco vino tĩaco'tegʉ Joseré ne wãcũticʉ niwĩ.

41

José faraõrẽ cʉ̃ quẽ'e'quere were'que ni'i

1 José na pʉarã quẽ'e'quere wéréca be'ro pʉa cʉ̃'ma yʉ'rʉcaro niwʉ̃.
Ni'cã nʉmʉ faraõ̃ a'tiro quẽ'ecʉ niwĩ: Dia Nilo wãmetiri maa sumutopʉ
nu'cũcʉ niwĩ.
2 Cʉ̃ tojo weeri cura ti maapʉre siete wecʉa añurã, di'itirã wijapa'acãrã
niwã. Ti maa sumutopʉ aco tiropʉ táre ba'anu'cũcãrã niwã.
3 Be'ro ti maapʉta tja ãpẽrã siete wecʉa ña'arã mejãrã, di'i marĩrã
wijapa'acãrã niwã. Ãpẽrã ʉ'mʉtãwija'cãrã tiro nʉ'cãejacãrã niwã.
4 Ã'rã wecʉa ña'arã mejãrã, di'i marĩrã ãpẽrã añurã siete wecʉa pacarã
di'itirã pe'ere ba'ape'ocãrã niwã. Tere quẽ'egʉ̃ta, faraõ̃ wã'cãcʉ niwĩ.
5 Be'ro cãrĩa wa'acʉ niwĩ tja. Apeye quẽ'enemocʉ niwĩ. Cʉ̃ ĩ'acã, siete
trigo põ'rãrĩ añubutiase peritise ni'cã ñopʉreta pĩ'rĩwijacaro niwʉ̃.
6 Be'ro tja siete ña'ase trigo põ'rãrĩ mejã, ñai bopoa'que mejã
pĩ'rĩbajuacaro niwʉ̃. Wĩ'rõ mujĩpũ mʉjãtiro cjase ʉpʉtʉ asibusu
wẽetuuwã'cãtise me'rã tojo wa'acaro niwʉ̃.
7 A'te siete ña'ase bopoa'que põ'rãrĩ mejã apeye siete añuse trigo peritise
põ'rãrĩrẽ ba'ape'ocã'caro niwʉ̃. Tojo wa'acã, faraõ̃ wã'cã, "Quẽ'ese niapã",
nicʉ niwĩ.
8 Ape nʉmʉ ñamiña'cũrõ wãcũque'tiyʉ'rʉacʉ niwĩ. Tojo weegʉ
nipe'tirã níbocari masãrẽ, tʉ'omasĩrĩ masã Egiptopʉ nirãrẽ pijio, cʉ̃
quẽ'e'quere werecʉ niwĩ. Ne ni'cʉ̃ pe'eta "Tojo nisĩ'rĩrõ wee'e" ni,
weremasĩticãrã niwã.
9 Na weremasĩticã ĩ'agʉ̃, faraõ̃rẽ ʉ'sedʉcaco vino tĩaco'tegʉ a'tiro nicʉ
niwĩ:
—Ni'cãrõacãpʉta yʉ'ʉ queoro weeti'quere wãcũsa'a majã.
10 Wiogʉ, ti nʉmʉpʉ mʉ'ʉ pã̃ weeri masã wiogʉ me'rã, tojo nicã yʉ'ʉ
me'rã uácaterore, ʉ̃sã pʉarãpʉreta surara wiogʉ ya wi'ipʉ ʉ̃sãrẽ bu'iri
da'regʉ sõrõwʉ̃.
11 Ni'cã ñami pã̃ weeri masã wiogʉ quẽ'ecʉ niwĩ. Yʉ'ʉ quẽ'rã mejẽcã
bajuse quẽ'ewʉ̃. Ʉsã quẽ'e'quenʉcʉ̃ mejẽcã dia'cʉ̃ nisĩ'rĩrõ weecaro niwʉ̃.
12 Titare ni'cʉ̃ hebreo masʉ̃ ma'mʉacã ʉ̃sã me'rã niwĩ. Cʉ̃ mʉ'ʉrẽ co'terã
surara wiogʉre da'raco'tegʉ niwĩ. Ʉsã quẽ'e'quere cʉ̃rẽ werewʉ. Cʉ̃ pe'e
ʉ̃sãrẽ "Tojo nisĩ'rĩrõ weeapã", ni werewĩ.
13 Te cʉ̃ ní'caronojõta queoro wa'awʉ. Yʉ'ʉ apaturi yʉ'ʉ da'rase
cʉo'quere da'rawʉ tja. Apĩ dʉ'teyoo wẽjẽno'wĩ, nicʉ niwĩ.
14 Tere tʉ'ogʉ, faraõ̃ "Joseré pijigʉ wa'aya", nicʉ niwĩ. Tojo weerã
maata cʉ̃rẽ bu'iri da'reri wi'ipʉ ní'cʉre pijiwijaacãrã niwã. José pe'e ʉseca
poarire wʉjawee, su'tirore dʉcayu, faraõ̃ tiropʉ wa'acʉ niwĩ.
15 Topʉ ejacã, faraõ̃ cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ quẽ'e'quere ne ni'cʉ̃nojõ "Tojo nisĩ'rĩrõ wee'e" ni, weremasĩgʉ̃rẽ
bocatiasʉ. Mʉ'ʉrẽ "Cʉ̃ pe'e quẽ'esere weremasĩapʉ" nisere tʉ'o'o.
16 José faraõ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—A'tere yʉ'ʉ mejẽta weremasĩsa'a. Wiogʉ, a'tere Õ'acʉ̃ pe'e mʉ'ʉrẽ
añurõ wa'adutigʉ, mʉ'ʉ quẽ'e'quere "Tojo nisĩ'rĩrõ wee'e" ni weregʉsami,
nicʉ niwĩ.
17 Faraõ̃ Joseré "A'tiro quẽ'easʉ", nicʉ niwĩ:
—Dia Nilo sumutopʉ nu'cũasʉ.
18 Ti maapʉre siete wecʉa añurã pacarã, di'itirã wijapa'ama. Na ti maa
sumutopʉ tá nirõpʉ ba'anu'cũama.
19 Na be'ro tja siete wecʉa ña'arã mejãrã, di'i marĩrã wijapa'ama. Ne
ni'cãti tojo bajurã wecʉa a'to Egiptopʉre ĩ'atigʉ nicãti.

20 Ã'rã wecʉa ña'arã mejãrã, di'i marĩrã siete añurã, pacarã di'itirã
pe'ere ba'acã'ma.
21 Na ba'a'cãrã nimirã, “Na ba'apã”, nita basiotiama. Mejãrõta ña'arã
mejãrã, di'i marĩrã nicã'ma. Tere quẽ'egʉ̃, yʉ'ʉ wã'cãpʉ.
22 Be'ro apaturi apeye quẽ'enemoapʉ tja. Siete trigo põ'rãrĩ añubutiase
peritise ni'cã ñopʉreta pĩ'rĩwijatiapʉ.
23 Te be'ro tja siete põ'rãrĩ trigo ña'ase, te peri marĩse põ'rãrĩ ñai
bopoa'que mejã pĩ'rĩwijatiapʉ. Wĩ'rõ mujĩpʉ̃ mʉjãtiro cjase ʉpʉtʉ
asibusu wẽetuuwã'cãtise me'rã tojo wa'apʉ.
24 A'te siete põ'rãrĩ ña'ase mejã, apeye añuse trigo peritise põ'rãrĩ pe'ere
ba'ape'ocã'pʉ. Yʉ'ʉ a'tere níbocari masãrẽ weremiapʉ. Ne ni'cʉ̃nojõ
pe'eta “Tojo nisĩ'rĩrõ wee'e” ni weremasĩtiama, nicʉ niwĩ faraõ.
25 Tere tʉ'ogʉ, José faraõrẽ yʉ'ticʉ niwĩ:

—Wiogʉ, pʉaropʉta mʉ'ʉ quẽ'e'que ni'cãrõnojõ nisĩ'rĩrõ wee'e. Õ'acʉ̃
cʉ̃ weeatjere mʉ'ʉrẽ wereyugʉ weeapĩ.
26 A'tiro ni'i: Siete wecʉa añurã siete cʉ̃'marĩ ni'i. Siete trigo põ'rãrĩ
añuse põ'rãrĩ quẽ'rã siete cʉ̃'marĩ ni'i. Te pʉaropʉta ni'cãrõnojõ quẽ'ese
niapã.
27 Siete wecʉa ña'arã, di'i marĩrã mejãrã, na añurã be'ro bajua'cãrã
quẽ'rã siete cʉ̃'marĩta ni'i. Tojo nicã, siete trigo põ'rãrĩ ña'ase bopoa'que
mejã quẽ'rã, mejãrõta ni'i. Siete cʉ̃'marĩ ba'ase marĩrõsa'a.
28 Yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ ní'caronojõta ni'i. Wiogʉ, Õ'acʉ̃ cʉ̃ weeatjere mʉ'ʉrẽ
wereyugʉ weeapĩ.
29 Siete cʉ̃'marĩ nipe'tiro Egiptopʉre ba'ase niyʉ'rʉarosa'a.
30 Be'ro siete cʉ̃'marĩta tja ne ba'ase marĩrõsa'a. Tojo weero te
cʉ̃'marĩ peje ba'ase nimi'que acobojono'rõsa'a. Nipe'tiro Egiptopʉre
ba'ase pe'tibutiarosa'a.
31 Ba'ase marĩbutiarosa'a. Tojo weerã “Siete cʉ̃'marĩ Egiptopʉre ba'ase
peje nimiwʉ̃” ni, ne ni'cʉ̃nojõpʉta wãcũsome.
32 Wiogʉ, mʉ'ʉ a'tere pʉatipʉta mejãrõta quẽ'eapã. Õ'acʉ̃ “A'tere tojo
weegʉti”, nitojapĩ. Tojo weegʉ cʉ̃ ní'caronojõta a'tere maata weegʉsami.
33 »Tojo weegʉ, wiogʉ, a'tiro weecã añubosa'a. Ni'cʉ̃ masʉ̃ tʉ'omasĩse
cʉogʉ “A'tiro weeroʉa'a” nigʉ̃nojõrẽ a'maña. Cʉ̃ a'ti di'ta Egiptopʉre
sʉ'ori ĩ'anʉrʉ̃gʉ̃sami.
34 Wiogʉ, mʉ'ʉrẽ a'tiroʉa'a. Ãpẽrã wiorã mʉ'ʉ doca nirãrẽ sõrõrõʉa'a.
Na nipe'tiro Egipto di'tapʉ wa'ato. Wa'a, trigo perire ni'cãmocʉse pi'seri
seeneocũu, ni'cã pi'ire be'ropʉ na ba'atjere nʉrõdutirã o'oato. Te siete
cʉ̃'marĩ ba'ase peje nirĩ curare tojo seeneoato.
35 Te ba'ase peje nise cʉ̃'marĩrẽ mʉ'ʉ wiogʉ dutiro me'rã na neoato.
Te perire neo, macãrĩ na ba'ase nʉrõse wi'seripʉ na be'ropʉ ba'atjere
nʉrõato. Nʉrõ, surara tere ĩ'anʉrʉ̃ato.
36 Na tojo weecã, siete cʉ̃'marĩ ba'ase marĩatje cʉ̃'marĩrẽ na nʉrõ'que
nirõsa'a. A'ti di'ta Egiptopʉre ba'ase pe'tisome. Tojo weerã masã ne
ʉjʉaboa wẽrĩsome, nicʉ niwĩ José faraõrẽ.

Faraõ Joseré cʉ̃ docacjʉ̃ wiogʉ sõrõ'que ni'i

37 Tere tʉ'orã, faraõ, tojo nicã cʉ̃rẽ da'ratamurã “Cʉ̃ ‘tojo weeya’ nise
añu ni'i”, nicãrã niwã.
38 Tojo weegʉ faraõ a'tiro nicʉ niwĩ:

—¿Marĩ apĩ ã'rĩ weronojõ nigũrẽ bocarãsariba tja? Cũ Õ'acũ wãcũsere cʉomi, nicʉ niwĩ.

39 Be'ro Joseré faraõ nicʉ niwĩ:

—Mʉ'ʉ weronojõ apĩ añurõ tʉ'omasĩgũ, masĩse cʉogʉ marĩmi. Õ'acũ mʉ'ʉrẽ a'te masĩsere o'oapĩ.

40 Ya wi'ire dutigʉsa'a. Nipe'tirã yarã masã mʉ'ʉ dutisere yʉ'tirãsama. Yʉ'ʉ ni'cũta mʉ'ʉ nemorõ nigũsa'a. Wiogʉ waro nitjĩagũ, tojo nigũsa'a.

41 Yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ nipe'tiro Egipto wiogʉ sõrõgũti.

42 Tojo nígũta, faraõ cũ omopica tuusãarĩ be'tore tuwee, Joseré sãacʉ niwĩ. Ti be'to cũ wiogʉ wãme cʉori be'to nicaro niwũ. Be'ro ãpẽrãrẽ cũrẽ añuse su'ti, lino wãmetise me'rã wee'que su'tire sãaduticʉ niwĩ. Tojo nicã, ni'cã da uru me'rã wééca da, bʉsari dare cũrẽ bʉocʉ niwĩ.

43 Tu'ajanʉ'cõ, tũrũpjʉ cabayua me'rã wejepjʉ cũ yawʉ be'ro sirutupjʉre sãjãduticʉ niwĩ. Tiwʉ dʉporo surara masãrẽ "Ejaque'aya", ni caricũduticʉ niwĩ. Tojo wee Joseré wiogʉ sõrõcʉ niwĩ. Cũ nipe'tiro Egipto di'tapʉre dutigʉ sãjãcʉ niwĩ.

44 Be'ro faraõ Joseré nicʉ niwĩ:

—Yʉ'ʉ faraõ, wiogʉ waro ni'i. Tojo nimicã, masã mʉ'ʉ dutiro marĩcã, ne apeyenojõacã weemasĩtisama, nicʉ niwĩ.

45 Faraõ Joseré cũ wãmerẽ dʉcayucʉ niwĩ. Egiptocjãrã wãme õ'ogũ, Zafnat-panea wãmeyecʉ niwĩ. Cũ Joseré Asenat wãmetigore numiada'recʉ niwĩ. Co, Potifera wãmetigʉ pa'i, On wãmetiri macãcjũ macõ nico niwõ. Tojo wee José Egipto wiogʉ sãjãcʉ niwĩ.

46 José faraõ me'rã da'ranʉ'cãgũ, treinta cũ'marĩ cʉocʉ niwĩ.

Be'ro José faraõ ĩ'orõpʉ wija, nipe'tiro Egipto di'tapʉre ĩ'acusianʉ'cãcʉ niwĩ.

47 Te siete cũ'marĩrẽ Egipto di'tapʉre, to cjase otese añubutiaro pĩ'rĩ dʉcaticaro niwũ.

48 Tojo weegʉ José nipe'tiropʉ trigore seeneocʉ niwĩ. Cũ cãpũpʉ seeneo'quere nipe'tise pacase macãrĩpʉ nʉrõcũucʉ niwĩ.

49 Ba'ase peje waro niyʉ'rʉmajãcaro niwũ. Tojo weegʉ tere nucũpori pajiri maa cjase weronojõ seemesãcũucʉ niwĩ. "Ticʉse ni'i", ni queota basioticaro niwũ. Tojo weegʉ ba'paqueonemoticʉ niwĩ.

50 Siete cũ'marĩ ʉjʉaboase wa'ati dʉporore José cũ nʉmo Asenat me'rã pʉarã põ'rãticʉ niwĩ.

51 Masã ma'mirẽ Manasés wãme õ'ocʉ niwĩ. "Õ'acũ yʉ'ʉre nipe'tise yʉ'ʉ pi'etisere acobojocã weemi. Tojo nicã nipe'tirã yʉ'ʉ acawererãrẽ acobojocã weemi" nígũ, tojo wãme õ'ocʉ niwĩ.

52 Be'rocjũrẽ Efraĩ wãme õ'ocʉ niwĩ. "Õ'acũ Egipto yʉ'ʉ pi'eti'caropʉ põ'rãticã weeami" nígũ, tojo wãme õ'ocʉ niwĩ.

53 Titare Egiptopʉre te siete cũ'marĩ peje ba'ase nimi'que pe'tia wa'acaro niwũ.

54 José ní'caronojõta siete cũ'marĩ ba'ase marĩatje cũ'marĩ nʉ'cãrõtiro weecaro niwũ. Nipe'tise di'tapʉre ba'ase marĩcaro niwũ. Egipto di'ta pe'ema ba'ase nicaro niwũ.

55 Be'ro Egiptocjãrã quẽ'rãrẽ ba'ase pe'tia wa'acaro niwũ. Tojo weerã faraõ tiropʉ ba'ase sẽrĩrã wa'acãrã niwã. Tojo weegʉ faraõ nipe'tirã Egipto di'tacjãrãrẽ a'tiro nicʉ niwĩ: "José tiro wa'aya. Cũ mʉsãrẽ dutironojõta weeya."

56 Nipe'tiro Egiptopʉ ʉjʉaboase se'sa wa'acã, José cʉ̃ trigo nʉrõcũu'que
wi'serire pãoduti, tere duacʉ niwĩ. Siape'e me'rã nemorõ ba'ase marĩcaro
niwʉ̃.
57 Nipe'tiropʉ ba'ase ne marĩcaro niwʉ̃. Tojo weerã nipe'tise di'tacjãrã
Egiptopʉ José tiro ba'ase duurã a'ticãrã niwã.

42

José ma'misʉmʉa na Egiptopʉ ba'ase duurã wa'a'que ni'i

1 Jacob, Egiptopʉ "Trigo niaporo" nisere tʉ'ocʉ niwĩ. Tojo weegʉ cʉ̃
põ'rãrẽ nicʉ niwĩ:
—¿De'ro weerã mʉsã a'merĩ ĩ'acũñabajaque'ati?
2 Ãpẽrã yʉ'ʉre "Egiptopʉre trigo niaporo", ni wereama. Marĩ ʉjʉaboa,
wẽrĩrĩ nírã, topʉ marĩ ba'atje trigore duurã wa'aya.
3 Tojo weerã José ma'misʉmʉa diez Egiptopʉre trigo duurã wa'acãrã
niwã.
4 José acabiji waro Benjamí pe'ema Jacob cʉ̃rẽ mejẽcã wa'ari nígʉ̃,
o'ótícʉ niwĩ.
5 Ãpẽrã Canaá di'tacjãrã quẽ'rã na me'rã ba'ase duurã wa'acãrã niwã.
Nipe'tiro Canaá di'tapʉre ba'ase marĩcaro niwʉ̃.
6 José Egipto di'tapʉre dutigʉ nicʉ niwĩ. Cʉ̃ta nipe'tirocjãrã masãrẽ topʉ
etarãrẽ trigo duagʉ nicʉ niwĩ. Cʉ̃ ma'misʉmʉa cʉ̃ tiropʉ etarã, añudutirã
ejanʉ'cã, nucũcãpʉ paamu'rĩque'acãrã niwã.
7 José cʉ̃ ma'misʉmʉarẽ maata ĩ'amasĩcã'cʉ niwĩ. Masĩmigʉ̃,
ĩ'amasĩtigʉ weronojõ weecʉ niwĩ. Tojo weegʉ narẽ pũrĩrõ sẽrĩtiña'cʉ
niwĩ:
—¿Mʉsã no'ocjãrãpʉ a'tiati?
—Ʉsã Canaá di'tapʉ a'tiapʉ. Trigo duurã a'tiapʉ, nicãrã niwã.
8 José cʉ̃ ma'misʉmʉarẽ ĩ'amasĩcʉ niwĩ. Na pe'e cʉ̃rẽ ĩ'amasĩticãrã
niwã.
9 Be'ro dʉporopʉ cʉ̃ narẽ quẽ'e'quere wãcũbocagʉ, a'tiro nicʉ niwĩ:
—Mʉsã ĩ'adu'tiri masã nisa'a. A'ti di'tare diape'e sãjãata añuti nírã,
ĩ'arã a'tiapã.
10 —Niwe'e. Ʉsã mʉ'ʉ dutise doca nirã trigo dia'cʉ̃rẽ duurã a'tiapʉ.
11 Ʉsã nipe'tirãpʉta ni'cʉ̃ põ'rã, diacjʉ̃ weeri masã ni'i. Ĩ'adu'tiri masã
mejẽta ni'i.
12 José narẽ nicʉ niwĩ:
—Niwe'e. Mʉsã a'ti di'tare no'o pe'e sãjãata basiosari nírã, ĩ'adu'tirã
a'tiapã, nicʉ niwĩ.
13 Na pe'e yʉ'ticãrã niwã tja:
—Ʉsã mʉ'ʉ dutise doca nirã ni'cʉ̃ põ'rãta doce ni'i. Ʉsã Canaá di'tacjãrã
ni'i. Ʉsã acabiji ni'cʉ̃ta ʉ̃sã pacʉ me'rã tojami. Apĩ pe'e dʉporopʉ wẽrĩa
wa'acʉ niwĩ, ni yʉ'ticãrã niwã.
14 Tojo nisere tʉ'ogʉ, José narẽ ninemocʉ niwĩ tja:
—Yʉ'ʉ ní'caronojõta mʉsã a'ti di'tare ĩ'adu'tiri masã ni'i.
15 Mʉsãrẽ faraõ wãme me'rã a'tiro weegʉti. Mʉsã acabiji nitʉogʉ
a'topʉre a'titicãma, mʉsã a'tore wijasome.
16 No'o ni'cʉ̃ mʉsã wa'teropʉ nigʉ̃ cʉ̃rẽ miigʉ̃ wa'ato. Ãpẽrã pe'e a'to
bu'iri da'reri wi'ipʉ tojarãsama. Tojo weese me'rã "Diacjʉ̃ta ucũapã", ni
masĩno'rõsa'a. Miititicãma, diacjʉ̃ta faraõ wãme me'rã "Ĩ'adu'tiri masãta
niapã", nino'rõsa'a, nicʉ niwĩ.

17 José narẽ bu'iri da'reri wi'ipʉ i'tia nʉmʉ narẽ cũucʉ niwĩ.
18 I'tia nʉmʉ be'ro José narẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃rẽ wiopesase me'rã ĩ'a'a. Mʉsã a'tiro wéérã, catirãsa'a.
19 Mʉsã diacjʉ̃ta "Mejẽcã weetiri masã ni'i" nírã, ni'cʉ̃rẽ a'topʉ cũuña. Mʉsã ãpẽrãpʉa dajatojaaya. Mʉsã põ'rã, nʉmosãnumia ʉjʉaboaticã'to nírã, narẽ trigore miaña.
20 Mʉsã, "Ʉsã mejẽcã weeri masã niwe'e" nírã, mʉsã acabiji nitʉogʉpʉre miitiapa. Tojo weerã, mʉsã yʉ'rʉwetirãsa'a, nicʉ niwĩ.
—Jaʉ, tojota weerãti, nicãrã niwã.
21 Be'ro na basu a'merĩ ucũcãrã niwã:
—Diacjʉ̃ta ni'i. Marĩ acabijire ña'abutiaro wee'que wapa marĩrẽ tojo wa'a'a. Cʉ̃ "Yʉ'ʉre pajaña'cureya; tojo weeticã'ña" nimicã, tʉ'otiwʉ. Cʉ̃ ña'abutiaro yʉ'rʉmicã, tojo ĩ'acã'wʉ̃. Te bu'iri marĩ ni'cãrõacãrẽ pi'etirã wee'e, nicãrã niwã.
22 Rubén narẽ nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ pũrĩcã marĩ acabijire "Ña'arõ weeticã'ña", nimiwʉ̃. Mʉsã pe'e yʉ'ʉre tʉ'otiwʉ. Ni'cãrõacãrẽ majã cʉ̃ wẽrĩ'que wapa marĩ wapaseeno'rãsa'a, nicʉ niwĩ.
23 Na, "José marĩ ucũsere tʉ'osami", ni masĩticãrã niwã. José pe'ere na ucũsere apĩ pe'e "A'tiro nisĩ'rĩrã weeama", ni wereturiacʉ niwĩ.
24 José na tiropʉ ní'cʉ apesepʉ wa'a, uticʉ niwĩ. Be'ro wãcũtutua, na tiropʉ ejagʉ, ucũcʉ niwĩ. Nipe'tirã ĩ'orõpʉ Simeórẽ mejẽcã pijioduti, dʉ'teduticʉ niwĩ.
25 Be'ro cʉ̃rẽ da'raco'terãrẽ na ye ajuripʉ trigore poseyeduticʉ niwĩ. Na wapaye'que niyeru quẽ'rãrẽ te ajuri po'peapʉ cũuduticʉ niwĩ. Tojo nicã, ba'ase na ma'apʉ ba'atojaatjere o'oduticʉ niwĩ. José duti'caronojõta weecãrã niwã.
26 Be'ro na yarã burroa bu'ipʉ, te trigore miipeo, tore wijawã'cãcãrã niwã.
27 Be'ro na cãrĩatjopʉ etarã, ni'cʉ̃ cʉ̃ yagʉ burrore trigo ecagʉtigʉ, cʉ̃ ya ajurore pãacʉ niwĩ. Ti ajurore pãa, trigo bu'ipʉ nipe'tise niyeru cʉ̃ wapaye'quere sãñacã ĩ'acʉ niwĩ.
28 Tere ĩ'agʉ̃, cʉ̃ ma'misʉmʉa, cʉ̃ acabijirãrẽ nicʉ niwĩ:
—Ĩ'arã a'tia. A'ti ajuropʉ ye niyeru nipe'ticã'a. Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, nipe'tirã ʉcʉape'tia wa'acãrã niwã. Uirã, narãsãrãta, a'merĩ ucũcãrã niwã:
—¿Marĩrẽ Õ'acʉ̃ de'ronojõ weebutiamiapari? nicãrã niwã.
29 Na Canaá di'tapʉ na pacʉ Jacob tiropʉ dajarã, nipe'tise narẽ Egiptopʉ wa'a'quere werecãrã niwã.
30 A'tiro nicãrã niwã:
—Ti di'ta wiogʉ dutigʉ pũrĩcã ʉ̃sãrẽ tutuabutiaro ucũami. Ʉsãrẽ, "Mʉsã a'ti di'tare ĩ'adu'tirã a'tirã weeapã", niami.
31 Ʉsã pe'e cʉ̃rẽ "Ʉsã diacjʉ̃ weeri masã ni'i; ĩ'adu'tiri masã mejẽta ni'i.
32 Ni'cʉ̃ põ'rã doce waro ni'i. Ni'cʉ̃ wẽrĩa wa'acʉ niwĩ. Nitʉogʉpʉa Canaápʉ ʉ̃sã pacʉ me'rã tojami", niapʉ.
33 »Tere tʉ'ogʉ, ti di'ta dutigʉ ʉ̃sãrẽ niami: "To pũrĩcãrẽ diacjʉ̃ta nimitito nígʉ̃, a'tore ni'cʉ̃ tojato. Ãpẽrãpʉa cã'rõ trigo mʉsã ye wi'sericjãrã ba'aro ejatuaro miaña.
34 Apaturi a'tirã, mʉsã acabiji nitʉogʉre miitia. Mʉsã tojo weecã, yʉ'ʉ 'Diacjʉ̃ta añurã nima', nigʉ̃sa'a. Mʉsã tojo weecã, apĩ a'to toja'cʉre

wiaguʉsa'a. Be'ro muʉsã a'ti di'tapuʉre ne cã'mota'aro marĩrõ sijarãsa'a”, niami, nicãrã niwã na pacuʉre.

35 Na ye trigo ajurire po'ocũurã, José ma'misuʉmuʉa na wapaye'que niyeru sãñape'ticã ĩ'acãrã niwã. Te niyerure ĩ'arã, uʉcuʉayuʉ'ruʉa wa'acãrã niwã. Na pacu Jacob quẽ'rã uʉcuʉacu niwĩ.

36 Tere ĩ'agũ, Jacob cũ põ'rãrẽ nicu niwĩ:

—Muʉsã yu'uʉre põ'rã marĩ'cu weronojõ tojacã wee'e. José marĩ me'rã marĩmi. Simeó quẽ'rã marĩmi. Ni'cãrõacãrẽ “Benjamírẽ miarãti”, ni'i tja. Muʉsã tojo weese yu'uʉre ña'arõ wa'a'a, nicu niwĩ.

37 Tere tu'ogu, Rubén cũ pacuʉre nicu niwĩ:

—Benjamírẽ yu'u su'ori miagũti. Mia, mu'u tiropu miidaja, wiaguti. Yu'u wiaticãma, yu'u põ'rã puʉarãrẽ wẽjẽapa, nicu niwĩ.

38 Jacob cũrẽ yu'ticu niwĩ:

—Yu'u macũ muʉsã me'rã ne wa'asome. José muʉsã acabiji wẽrĩatojacu niwĩ. Ã'rĩ ni'cũta yu'uʉre du'sami majã. Cũrẽ ma'apu mejẽcã ña'arõ wa'acã, yu'u bucu mijĩ buʉjawetise me'rã wẽrĩgũsa'a. Tojo wa'acã, muʉsã bu'iritirãsa'a, nicu niwĩ Jacob.

43

Benjamírẽ Egiptopu mia'que ni'i

1 Canaá na nirĩ di'tapu uʉjuʉaboase nemorõ wa'acaro niwũ.

2 Na Egiptopu trigore duurã eja'que pe'ticã ĩ'agũ, Jacob cũ põ'rãrẽ nicu niwĩ:

—Apaturi trigo marĩ ba'atjere cã'rõ duunemorã wa'aya tja.

3 Cũrẽ Judá yu'ticu niwĩ:

—Sõ'onícu Egipto dutigu ũsãrẽ tu'ota basiorota niwĩ: “Muʉsã acabiji nituʉguʉpuʉre miititicã, muʉsãrẽ ñe'enemosome majã”, niwĩ.

4 Tojo weerã mu'u ũsã me'rã Benjamírẽ wa'aduticã, trigore duurã wa'arãsa'a.

5 Mu'u cũrẽ o'óticãma, wa'asome. Sõ'onícu wiogu ũsãrẽ queoro niwĩ: “Muʉsã acabiji nituʉguʉpu miititicã, muʉsãrẽ ñe'enemosome”, niwĩ.

6 Tere tu'ogu, Jacob nicu niwĩ:

—Muʉsã yu'uʉre ¿de'ro weerã tocã'rõ ña'arõ weeati? ¿De'ro weerã cũrẽ “Ũsã acabiji nituʉguʉpu niami”, ni wereri?

7 Na cũrẽ yu'ticãrã niwã:

—Ũsãrẽ, ũsã ye cjasere añurõ sẽrĩtiña'nuʉrũwĩ. Marĩ ni'cũ põ'rã nise cjasere añurõ sẽrĩtiña'wĩ: “¿Muʉsã pacu catiati yujupu? ¿Apĩ muʉsã acabiji marĩati?” ni sẽrĩtiña'wĩ. Ũsã cũ sẽrĩtiña'se dia'cũrẽ yu'tiwu. ¿Ũsã de'ro weerã ũsã acabijire miitidutiguʉsami, ni masĩbosau?

8 Be'ro Judá cũ pacu Jacore nicu niwĩ:

—Mu'u macũ Benjamírẽ o'óya. Yu'u cũrẽ ĩ'anuʉrũgũti. Mu'u “Jau” nicã, maata wa'abaque'orãti. Tojo weerã marĩ, ũsã põ'rã uʉjuʉaboa wẽrĩsome.

9 Yu'u basu cũrẽ co'teguʉti. Cũ mu'u macũrẽ mejẽcã wa'acãma, a'topu cũ dajaticã, yu'uʉre “Mu'u bu'iriti'i” niapa. Téé yu'u catiro põtẽorõ tojo bu'iritiguʉsa'a.

10 Ũsã a'topuʉre tocã'rõ yoogotirã, puʉati Egiptopuʉre wa'amajã, majãmitojatiboapã, nicu niwĩ Judá.

11 Cũ tojo níca be'ro na pacu Jacob narẽ yu'ticu niwĩ:

—Mʉsã nírõnojõta ne mejẽcã weeta basiotirocoro. Tojo weerã a'tiro weeya. Mʉsã ye ajuripʉ apeyenojõ cʉ̃rẽ o'oatjere miisãaña. A'ti di'tapʉ añuse nisenojõrẽ cã'rõ miaña. Wa'rese bálsamo wãmetise, nʉcʉ̃cjãrã mumia yere, ʉ'mʉtise, ba'ase morẽsenojõrẽ miaña. Tojo nicã mirrare, nueces, almendras miaña.

12 Niyeru quẽ'rãrẽ pʉati mʉsã todʉporopʉ mia'caro nemorõ miaña. Mʉsã basuta cʉ̃rẽ mʉsã ye ajuripʉ boca'quere wiaya. Apetero weegʉ wisigʉ weepĩ.

13 Ã'rĩ mʉsã acabiji me'rã maata Egipto dutigʉ tiropʉ wa'aya.

14 Õ'acʉ̃ tutuayʉ'rʉnʉ'cãgʉ̃ mʉsãrẽ weetamuato. Cʉ̃ mʉsãrẽ pajaña'cã weeato. Cʉ̃ tojo weecã, mʉsã ma'mi Simeórẽ du'uwĩrõgʉ̃sami. Tojo nicã, ã'rĩ Benjamí quẽ'rãrẽ mʉsã me'rã dajacã weegʉsami. Yʉ'ʉ pe'e põ'rã marĩgʉ̃ weronojõ tojagʉ, tojo tojacʉ̃ti, nicʉ niwĩ Jacob.

15 Tojo weerã Jacob põ'rã na o'oatjere poseye, niyerure na todʉporo mia'que pʉati nemorõ, na acabiji Benjamí me'rã, sojaro Egiptopʉ wa'acãrã niwã. Topʉ etarã, José tiropʉ wa'acãrã niwã.

16 Na etacã, Benjamí na me'rã nicã ĩ'agʉ̃, cʉ̃ ya wi'i co'tegʉ wiogʉre nicʉ niwĩ:

—Ã'rãrẽ ya wi'ipʉ miaña. Wecʉre wẽjẽ, ba'ase do'ayuya. Dajaritero nicã yʉ'ʉ me'rã ba'arãsama, nicʉ niwĩ José.

17 Ti wi'i dutigʉ José duti'caronojõta weecʉ niwĩ. Cʉ̃ basuta narẽ pijiwã'cãcʉ niwĩ.

18 Na pe'e José ya wi'ipʉ cʉ̃ miacã, ʉcʉayʉ'rʉacãrã niwã. A'merĩ a'tiro ucũcãrã niwã:

—Marĩrẽ tojo weeta'sagʉ weemi. Sõ'oní'que niyeru marĩ ye ajuripʉ sãña'que wapa nitʉ'sa'a. Marĩrẽ topʉ marĩ yarã wa'icʉrã me'rã ñe'e, da'raco'teri masã sõrõ, dutipegʉtigʉ weesami, nicãrã niwã.

19 Tojo weerã na wi'i sope pʉ'topʉ ejarã, a'tiro weecãrã niwã. Ti wi'i co'tegʉ wiogʉ tiroacãpʉ wa'a, ucũcãrã niwã.

20 A'tiro nicãrã niwã:

—Wiogʉ, sõ'onícaterore ʉ̃sã a'topʉta trigo duurã ejawʉ.

21 Titare ʉ̃sã dajatojaarã cãrĩrãtirã, ʉ̃sã yarã ecarãrẽ ba'ase ecarãtirã, ʉ̃sã ye ajurire pãawʉ̃. Te ajuripʉ ʉ̃sã niyeru wapaye'que sãñape'ticã'wʉ̃. Te niyerure wiarãtirã, miitiapʉ.

22 Tojo nicã, apeye ʉ̃sã duuatje niyerure miitinemoapʉ. Niyeru ʉ̃sã ye ajuripʉ sãña'quema noa sãarõ sãapã, masĩtisa'a, nicãrã niwã.

23 Ti wi'i co'tegʉ yʉ'ticʉ niwĩ:

—Wãcũtutuaya. Uiticã'ña. Õ'acʉ̃ mʉsã, tojo nicã mʉsã pacʉ ẽjõpeogʉ mʉsã ye ajuripʉ sãaboapĩ. Mʉsã yʉ'ʉre wapaye'quema yʉ'ʉ ñe'ewʉ̃, nicʉ niwĩ. Be'ro Simeórẽ na tiropʉ miiejacʉ niwĩ.

24 Na nipe'tirãpʉreta José ya wi'ipʉ pijisãjãacʉ niwĩ. Topʉ dʉ'pocãrĩrẽ coedutigʉ, acore o'ocʉ niwĩ. Na yarã wa'icʉrã quẽ'rãrẽ ecabosacʉ niwĩ.

25 Ti wi'ipʉ nírã, Joseré na o'oatjere apoyucãrã niwã. “Dajaritero nicã José a'topʉ a'tigʉsami” nírã, tojo weecãrã niwã. “José ya wi'ipʉ ba'arãsa'a” nisere tʉ'otojacãrã niwã.

26 José wi'ipʉ ejacã, na mia'quere cʉ̃rẽ o'ocãrã niwã. Tu'ajanʉ'cõ, cʉ̃rẽ ẽjõpeorã, paamu'rĩque'acãrã niwã.

27 José narẽ nicʉ niwĩ:

—¿Añuti mʉsã? ¿Mʉsã pacʉ bʉcʉ quẽ'rã añuati? ¿Cʉ̃ catiati yujupʉ?

28 —Ʉsã pacʉ mʉ'ʉrẽ da'raco'tegʉ weronojõ nigʉ̃ duti marĩami. Catiami yujupʉ, ni yʉ'ticãrã niwã. Be'ro apaturi cʉ̃rẽ ẽjõpeose ĩ'orã, paamu'rĩque'acãrã niwã.
29 Topʉ narẽ majãmiĩ'amigʉ̃, Benjamírẽ ĩ'acʉ niwĩ. Na ni'cõ põ'rãta nicãrã niwã. Tojo weegʉ a'tiro nicʉ niwĩ:
—¿Ã'rĩta niti mʉsã acabiji nitʉogʉpʉ mʉsã were'cʉ? Be'ro Benjamírẽ: "Õ'acʉ̃ mʉ'ʉrẽ añurõ weeato", nicʉ niwĩ.
30 José cʉ̃ acabijire ĩ'a e'catiyʉ'rʉagʉ, utisĩ'rĩcʉ niwĩ. Tojo wee põtẽoti, sojaro me'rã cʉ̃ ya tucũpʉ sãjãa, ʉpʉtʉ uticʉ niwĩ.
31 Be'ro wãcũtutua, cʉ̃ utidu'uca be'ro diapoare coe, cʉ̃ ya tucũpʉ ní'cʉ wijaa, "Ba'ase etiya majã", nicʉ niwĩ.
32 Cʉ̃ tojo nicã, ba'ase etirã Joseré cʉ̃ ya mesapʉ ba'ase peocãrã niwã. Cʉ̃ ma'misʉmʉarẽ, cʉ̃ acabijire ape mesapʉ ba'ase peocãrã niwã. Egiptocjãrã José me'rã ba'ami'cãrã pe'ere ape mesapʉ ba'ase peocãrã niwã. Egiptocjãrã hebreo masã me'rã ba'adutino'ña marĩcãrã niwã.
33 José cʉ̃ ma'misʉmʉarẽ dujiduticʉ niwĩ. Masã ma'mirẽ dujimʉ'tãduticʉ niwĩ. Téé nitʉogʉpʉre yapaticʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo weecã ĩ'a ʉcʉarã, a'merĩ ĩ'apõtẽocãrã niwã.
34 José cʉ̃ ya mesapʉ nisere narẽ ecaduticʉ niwĩ. Benjamíma ãpẽrã nemorõ ba'ase õrẽsãpeoduticʉ niwĩ. José cʉ̃ ma'misʉmʉa me'rã ni'cãrõ me'rã sĩ'rĩ, ba'a, ʉpʉtʉ ecaticãrã niwã.

44

José sĩ'rĩrĩ pa ye queti ni'i

1 Na ba'áca be'ro José cʉ̃ ya wi'i cjase dutigʉre nicʉ niwĩ:
—Ã'rã ye ajuripʉ trigore na miarõ põtẽorõ poseyeya. Tojo nicã, na ye ajurinʉcʉ̃ na niyeru wapaye'quere sãaña.
2 Tojo wééca be'ro, na acabiji nitʉogʉ ya ajuropʉ yʉ'ʉ sĩ'rĩrĩ pa, plata me'rã wééca pare, niyeru cʉ̃ trigo wapaye'que me'rã sãaña, nicʉ niwĩ. Ti wi'i dutigʉ José cʉ̃ ní'caronojõta weecʉ niwĩ.
3 Ape nʉmʉ bo'remʉjãtiri cura José narẽ, "Mʉsã yarã burroa me'rã wa'arãsa'a majã", nicʉ niwĩ.
4 Na ti macã pʉ'to nirĩ curata José cʉ̃ ya wi'i wiogʉre a'tiro nicʉ niwĩ:
—Sõ'onícãrã ʉmʉarẽ sirutugʉ wa'aya. Narẽ ẽmʉgʉ̃, a'tiro niña: "Yʉ'ʉ wiogʉ mʉsãrẽ añurõ weeami. ¿De'ro weerã cʉ̃ tojo wééca be'ro nimicã, mʉsã pe'e ña'arõ weeati?
5 ¿De'ro weerã cʉ̃ sĩ'rĩrĩ pa, plata me'rã wééca pare yajati? Yʉ'ʉ wiogʉ ti pa me'rã sĩ'rĩgʉ̃ niami. Tojo nicã, ti pa me'rã apeyenojõ quẽ'esere 'Tojo nisĩ'rĩrõ wee'e' nigʉ̃ niami. Mʉsã ña'abutiaro weecãrã niapʉ," niña narẽ, nicʉ niwĩ José.
6 Narẽ ẽmʉejagʉ, cʉ̃ niduti'caronojõta nicʉ niwĩ.
7 Na cʉ̃rẽ yʉ'ticãrã niwã:
—¿De'ro weegʉ ʉ̃sãrẽ tojo ucũti? Ʉsã a'tenojõ pacama ne weemasĩwe'e.
8 Ʉsã sõ'onícatero niyeru ʉ̃sã ye ajuripʉ bocácatero marĩcãrẽ, tere wiarã a'tiwʉ. Ni'cãrõacãma plata, uru me'rã wee'quema mʉ'ʉ wiogʉ ya wi'i cjasere yajamasĩtisa'a.
9 No'o ti pare cʉ̃ ya ajuropʉ cʉogʉnojõ wẽrĩato. Ʉsã ãpẽrã pe'e cʉ̃rẽ da'raco'terã tojarãsa'a.
10 Tere tʉ'ogʉ, wi'i wiogʉ nicʉ niwĩ:

—Añurõsa'a. Mʉsã ní'caronojõta wa'arosa'a. Mejõ ti pare cʉogʉ se'saro da'raco'tegʉ tojagʉ́sami. Ãpẽrãpʉa bu'iri moorãsama.
11 Nanʉcʉ̃ sojaro me'rã na ye ajurire dijanʉ'cã, te ajurire pãacãrã niwã.
12 Tojo weegʉ wi'i dutigʉ na ye ajuripʉre a'macʉ niwĩ. Masã ma'mi ya ajurore a'manʉ'cã, téé nitʉogʉ ya ajuropʉ yapaticʉ niwĩ. Ti pare Benjamí ya ajuropʉ bocacʉ niwĩ.
13 Na, na bʉjawetisere ĩ'orã, na ye su'tire wejetʉ̃'rẽcãrã niwã. Be'ro na ye ajurire burroa bu'ipʉ miipeo, macãpʉ majãmitojaacãrã niwã.
14 Judá cʉ̃ ma'misʉmʉa, cʉ̃ acabijirã me'rã ejari curare José cʉ̃ ya wi'ipʉta nicʉ niwĩ yujupʉ. Cʉ̃rẽ pajaña'to nírã, paamu'rĩque'acãrã niwã.
15 José narẽ nicʉ niwĩ:
—¿De'ro weemiati mʉsã? Mʉsã yʉ'ʉre, “Masĩse cʉogʉnojõ, masã ya'yioropʉ weesere níbocase me'rã masĩgʉ̃ nibosami”, ¿ni wãcũtiati? nicʉ niwĩ.
16 Judá cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Wiogʉ, ʉ̃sã de'ro nímasĩtisa'a. ¿De'ro wee ʉ̃sã bu'iri marĩsere ĩ'omasĩbosari? Õ'acʉ̃ ʉ̃sã ña'arõ wee'que wapare, ʉ̃sãrẽ bu'iri da'regʉtigʉ weetʉ'sami. Ni'cãrõacã majã ti pa cʉo'cʉ me'rã mʉ'ʉrẽ da'raco'terã ni'i, nicʉ niwĩ.
17 José pe'e narẽ nicʉ niwĩ:
—Niwe'e. Yʉ'ʉ tojo weemasĩtisa'a. Cʉ̃ ti pare cʉogʉ dia'cʉ̃ tojagʉ́sami. Ãpẽrãpʉa wãcũque'tiro marĩrõ mʉsã pacʉ tiropʉ tojaaya.

Judá Benjamírẽ ucũbosa'que ni'i

18 Tere tʉ'ogʉ, Judá José tiroacãpʉ wa'a, ucũcʉ niwĩ:
—Wiogʉ, yʉ'ʉ ĩ'acã, mʉ'ʉ faraõ weronojõ ni'i. Tojo nimigʉ̃, yʉ'ʉ me'rã uacʉpa. Cã'rõ ãpẽrã tʉ'otiropʉ mʉ'ʉ me'rã ucũsĩ'rĩsa'a.
19 Mʉ'ʉ ʉ̃sãrẽ sẽrĩtiña'wʉ̃: “¿Mʉsã pacʉ niti? ¿Acabijirã cʉoti?” niwʉ̃.
20 “Ʉsã cʉo'o, cʉ̃ bʉcʉ nimi”, ni yʉ'tiwʉ. “Ni'cʉ̃ ma'mʉ nitʉogʉpʉ acabijiti'i. Cʉ̃ ʉ̃sã pacʉ bʉcʉ waro nicã bajua'cʉ nimi. Ni'cõ põ'rã cʉ̃ ni'cʉ̃ta dʉ'sami. Apĩ wẽrĩa wa'acʉ niwĩ. Tojo weegʉ cʉ̃rẽ ma'iyʉ'rʉami”, niwʉ̃.
21 Mʉ'ʉ cʉ̃rẽ ĩ'asĩ'rĩgʉ̃, ʉ̃sãrẽ miitidutiwʉ.
22 “Cʉ̃, cʉ̃ pacʉre du'utimi”, niwʉ̃. “Cʉ̃ du'ucãma, cʉ̃ pacʉ wẽrĩa wa'abosami”, niwʉ̃.
23 Mʉ'ʉ pe'e ʉ̃sãrẽ “Cʉ̃rẽ miititicãma, mʉsãrẽ ne ñe'enemosome majã”, niwʉ̃.
24 »Be'ro ʉ̃sã, ʉ̃sã pacʉ tiropʉ dajarã, mʉ'ʉ ní'quere werepe'ocã'wʉ̃.
25 Be'ropʉ ʉ̃sã pacʉ ʉ̃sãrẽ niwĩ: “Apaturi trigo marĩ ba'atjere cã'rõ duunemorã wa'aya tja”, niwĩ.
26 Ʉsã cʉ̃rẽ a'tiro werewʉ: “Benjamírẽ miaticãma, ʉ̃sãrẽ ‘Ne ñe'esome’, niami”, niwʉ̃.
27 Yʉ'ʉ pacʉ, mʉ'ʉrẽ da'raco'tegʉ weronojõ nigʉ́ a'tiro yʉ'tiwĩ: “Mʉsã masĩsa'a. Yʉ'ʉ nʉmo yʉ'ʉre pʉarã ʉmʉarẽ põ'rãtibosawõ.
28 Ni'cʉ̃ yʉ'ʉ me'rã ní'cʉ bajudutia wa'awĩ. ‘Apetero weegʉ ni'cʉ̃ yai nʉcʉ̃cjʉ̃ ba'agʉ, ba'asapĩ’, nícãti. Ne cʉ̃rẽ apaturi ĩ'anemotisa'a.
29 Ã'rĩ dʉ'sagʉre mia, mejẽcã wa'acã, yʉ'ʉ bʉcʉ mijĩ bʉjawetise me'rã wẽrĩgʉ̃sa'a. Tojo wa'acã, mʉsã bu'iritirãsa'a”, niwĩ.
30 »Yʉ'ʉ pacʉ cʉ̃ basu ma'irõnojõta Benjamírẽ ma'iyʉ'rʉami. Tojo weegʉ cʉ̃ marĩrõ ʉ̃sã dajacã,

31 cũrẽ ĩ'atigʉ, wẽrĩa wa'abosami. Tojo weerã ũsã pacʉ bʉcʉre
dʉjasewã'a, wẽrĩcã weebosa'a.
32 Yʉ'ʉ, yʉ'ʉ pacʉre "Benjamírẽ sʉ'ori wa'agʉti. Cũrẽ miidajatigʉ, yʉ'ʉ
catiro põtẽorõ bu'iritigʉsa'a", niwũ.
33 Tojo weegʉ yʉ'ʉ pe'e cũrẽ dʉcayuro, mʉ'ʉrẽ da'raco'tegʉ tojagʉti. Cũ
pe'ema ãpẽrã cũ ma'misʉmʉa me'rã cũ pacʉ tiropʉ o'ótõrõña.
34 Cũ wa'aticã, yʉ'ʉ, yʉ'ʉ pacʉ tiropʉ tojaamasĩtisa'a. Yʉ'ʉ pacʉre
ña'abutiaro bʉjawetise tʉ'oña'cã ĩ'asĩ'rĩtisa'a, nicʉ niwĩ Judá.

45

José cũ ma'misʉmʉarẽ, "Mʉsã acabiji ni'i" ní'que ni'i

1 José utisĩ'rĩgũ, ne põtẽoticʉ niwĩ. Tojo weegʉ topʉ nirã cũrẽ
da'raco'terãrẽ caricũcʉ niwĩ:
—Nipe'tirã wijaape'tia wa'aya, nicʉ niwĩ. Be'ro José cũ ma'misʉmʉarẽ
"Yʉ'ʉ mʉsã acabiji ni'i" ni, werebajurẽcã, ne ni'cũ cũrẽ da'raco'terã
tojaticãrã niwã.
2 Be'ro José ʉpʉtʉ uticʉ niwĩ. Egiptocjãrã cũ wijaaduti'cãrã tʉ'ose'sacãrã
niwã. Te queti téé wiogʉ faraõ ya wi'ipʉ se'sa wa'acaro niwũ.
3 José cũ ma'misʉmʉarẽ nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ José ni'i. ¿Yʉ'ʉ pacʉ catiati yujupʉ?
Na pe'e ʉcʉayʉ'rʉa'cãrã nitjĩarã, ne yʉ'timasĩticãrã niwã.
4 Be'ro José narẽ nicʉ niwĩ:
—Mʉsã yʉ'ʉ tirocure a'tia. Na cũ tiroacã ejacã, narẽ nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ José ni'i. Mʉsã yʉ'ʉre Egiptopʉ dua'cʉ ni'i.
5 A'tere tʉ'orã, bʉjawetiticã'ña. Mʉsã basu a'merĩ tuubʉaticã'ña. Õ'acũ
mʉsã dʉporo yʉ'ʉre o'óyuwĩ. Masãrẽ yʉ'rʉogʉtigʉ, tojo weewĩ.
6 A'ti di'ta Egiptopʉre ʉjʉaboase pʉa cũ'ma wa'atoja'a. Ni'cãmocʉse
cũ'marĩ dʉ'sa'a yujupʉ. Te cũ'marĩ otemicã, ne pĩ'rĩsome, ne dʉcatisome.
7 Õ'acũ mʉsã dʉporo yʉ'ʉre o'óyumʉ'tãwĩ. Mʉsã pãrãmerã nituriato
nígũ, tojo nicã cũ tutuase me'rã mʉsãrẽ yʉ'rʉwetiato nígũ, tojo weewĩ.
8 Tojo weegʉ Õ'acũta a'topʉre yʉ'ʉre o'ówĩ. Mʉsã mejẽta yʉ'ʉre o'ówʉ.
Õ'acũ yʉ'ʉre faraõrẽ werecasari masũ sõrõwĩ. Tojo nicã nipe'tise cũ ya
wi'i cjasere dutigʉ, nipe'tiro Egiptopʉre dutigʉ sõrõwĩ.
9 Maata tojaaya marĩ pacʉ tiropʉ. Cũrẽ a'tere wererã wa'aya: "Mʉ'ʉ
macũ José mʉ'ʉrẽ a'tiro nidutiami: 'Õ'acũ yʉ'ʉre nipe'tiro Egipto wiogʉ
sõrõwĩ. Maata yʉ'ʉre ĩ'agũ a'tia. Yoogoticã'ña.
10 Mʉ'ʉ a'topʉ Gosén wãmetiropʉ tojagʉsa'a. Yʉ'ʉ tiroacã nigũsa'a.
Nipe'tise mʉ'ʉ cʉose, nipe'tirã mʉ'ʉ põ'rã me'rã, mʉ'ʉ pãrãmerã me'rã,
mʉ'ʉ yarã wa'icʉrã me'rã a'tia.
11 A'topʉ mʉ'ʉrẽ, mʉ'ʉ põ'rãrẽ, nipe'tirã mʉ'ʉ me'rã nirãrẽ ba'ase
o'ogʉti. Ne apeyenojõ dʉ'sasome. Ʉjʉaboase cũ'marĩ ni'cãmocʉse cũ'marĩ
dʉ'sa'a yujupʉ. Tojo a'titirã pũrĩcã, mʉ'ʉ, mʉ'ʉ põ'rã, mʉ'ʉ pãrãmerã,
apeyenojõ moorã tojarãsa'a', ni wereya yʉ'ʉ pacʉre.
12 Apeyema tja yʉ'ʉ acabiji Benjamí, tojo nicã mʉsã basuta 'Diacjũ José
tojo niami', ni weremasĩ'i.
13 Marĩ pacʉre 'Cũ nipe'tiro Egiptopʉre dutigʉ niami', tojo nicã nipe'tise
mʉsã ĩ'a'quere cũrẽ wereya. Maatacure yʉ'ʉ pacʉre miirã wa'aya", nicʉ
niwĩ.

14 Cũ tojo nitoja, cũ acabiji Benjamírẽ paabʉ'agʉta, uticʉ niwĩ. Benjamí quẽ'rã cũ ma'mi Joseré paabʉ'a, uticʉ niwĩ.
15 Be'ro nipe'tirãrẽ paabʉ'a, mi'mi, uticʉ niwĩ. A'tiro wééca be'ropʉta cũ ma'misʉmʉa cũ me'rã ucũcãrã niwã.
16 Tojo wee faraõ ya wi'ipʉre "José ma'misʉmʉa etapãrã" nise se'sa wa'acaro niwʉ̃. Te quetire tʉ'orã, faraõ, cʉ̃rẽ dutitamurã e'catiyʉ'rʉacãrã niwã.
17 Tojo weegʉ faraõ Joseré a'tiro nicʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ ma'misʉmʉarẽ na yarã wa'icʉrã bu'ipʉ trigore miipeo, Canaápʉ dajatojaadutiya.
18 Tojaa, mʉ'ʉ pacʉre, mʉ'ʉ acawererãrẽ miirã wa'ato. A'to Egiptopʉ di'ta añusere narẽ o'ogʉti. Tojo nicã a'ti di'ta cjase otese dʉcare ba'arãsama.
19 Narẽ a'tiro weedutiya. A'to cjase tũrũsepawʉre miadutiya. Tepawʉ me'rã na nʉmosãnumiarẽ, na põ'rãrẽ, mʉsã pacʉre miitirãsama.
20 Egipto cjase añubutiase na ye nirõsa'a. Tojo weerã na topʉ miitidʉ'a'quere wãcũque'titicã'to, ni wereduticʉ niwĩ faraõ Joseré.
21 Tojo weerã Jacob põ'rã a'tiro weecãrã niwã. Faraõ cũ o'oduti'caronojõta José tũrũsepawʉre o'ocʉ niwĩ. Tojo nicã, na ma'apʉ ba'atjere o'ocʉ niwĩ.
22 Nanʉcũ ma'ma su'ti o'ocʉ niwĩ. Benjamí cũ acabiji waro pe'ema trescientos cujiri niyeru plata me'rã wee'que cujirire o'ocʉ niwĩ. Cũ pe'ema ni'cãmocʉse su'ti o'ocʉ niwĩ.
23 Cũ pacʉre diez burro ʉmʉa bu'ipʉ Egipto cjase añusere miipeo, o'ócʉ niwĩ. Ãpẽrã burra numia ticʉrãta tja trigo, pã̃, cũ pacʉ Egiptopʉ a'tigʉ, ma'apʉ ba'atjere miipeo, o'ócʉ niwĩ.
24 José cũ ma'misʉmʉarẽ we'ritigʉ, a'tiro nicʉ niwĩ:
—Mʉsã, no'o ma'apʉ wa'arã, a'metu'tiwã'cãticã'ña, nicʉ niwĩ narẽ.
25 Tojo weerã na Egiptopʉ ní'cãrã wa'a, na pacʉ Jacob nirĩ di'ta Canaápʉ dajacãrã niwã.
26 Topʉ daja, na pacʉre "José catiami. Cũ nipe'tiro Egiptopʉre dutiami", ni werecãrã niwã. Tere tʉ'ogʉ, tʉ'oʉcʉa wa'acʉ niwĩ. Na weresere ẽjõpeoticʉ niwĩ.
27 Nipe'tise José cũ ní'quere werecãpʉta, cʉ̃rẽ miitidutigʉ o'ó'que tũrũsepawʉre ĩ'agʉ̃pʉta ẽjõpeocʉ niwĩ. Tojo weegʉ tere ĩ'agʉ̃, wãcũtutuacʉ niwĩ.
28 A'tiro nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ ĩ'acã, diacjʉ̃ta nitʉ'sa'a. To pũrĩcãrẽ yʉ'ʉ macʉ̃ José catisami yujupʉ. Yʉ'ʉ wẽrĩse dʉporo cʉ̃rẽ ĩ'awe'ogʉ wa'agʉti, nicʉ niwĩ Jacob.

46

Jacob Egiptopʉ cũ macãrĩ wa'a'que ni'i

1 Tojo weegʉ Jacob cũ cʉose nipe'tise me'rã wa'acʉ niwĩ. Wa'a, Beerseba wãmetiri macãpʉ etacʉ niwĩ. Topʉ etagʉ, cũ pacʉ Isaa ẽjõpeo'cʉ Õ'acʉ̃rẽ wa'icʉrãrẽ wẽjẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeocʉ niwĩ.
2 Topʉ cũ cãrĩca ñamirẽ Õ'acʉ̃ Jacore pisucʉ niwĩ:
—¡Jacob! nicʉ niwĩ.
Cʉ̃ pe'e cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—A'tota ni'i.
3 Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ a'tiro nicʉ niwĩ:

—Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃, mʉ'ʉ pacʉ ẽjõpeo'cʉ ni'i. Mʉ'ʉ Egiptopʉre wa'agʉ, ne uiticã'ña. Topʉre yʉ'ʉ mʉ'ʉ pãrãmerã nituriarãrẽ pãjãrã masãputicã weegʉsa'a.
4 Mʉ'ʉ me'rãta Egiptopʉre ba'patiwã'cãgʉ̃sa'a. Topʉ mʉ'ʉ pãrãmerã nituriarãrẽ a'ti di'tapʉ miitigʉsa'a tja. Apeye quẽ'rãrẽ mʉ'ʉ wẽrĩrĩ cura José mʉ'ʉ me'rãta nigʉ̃sami, nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.
5 Be'ro cʉ̃ Beersebapʉ ní'cʉ wijawã'cãcʉ niwĩ. Jacob põ'rã na pacʉre, na põ'rãrẽ, na nʉmosãnumiarẽ a'tiro weecãrã niwã. Faraõ cʉ̃ a'tidutigʉ cʉ̃ o'ó'quepawʉ tũrũsepawʉpʉ narẽ miisãacãrã niwã.
6 Na Egiptopʉ wa'arã, na yarã wecʉa, oveja, nipe'tise na Canaá di'tapʉ cʉo'quere miape'ocã'cãrã niwã.
7 Tojo nicã cʉ̃ põ'rã, cʉ̃ põ'rã numia, pãrãmerã ʉmʉa, numia nipe'tirã cʉ̃ me'rã wa'acãrã niwã.
8 Jacob põ'rã, tojo nicã cʉ̃ pãrãmerã Egiptopʉ macãrĩ wa'a'cãrã a'tiro wãmeticãrã niwã:
Masã ma'mi Rubén nicʉ niwĩ.
9 Cʉ̃ põ'rã Hanoc, Falú, Hezrón, Carmi nicãrã niwã.
10 Be'rore Simeó põ'rã a'ticʉrã nicãrã niwã:
Jemuel, Jamín, Ohad, Jaquín, Zohar nicãrã niwã. Tojo nicã Saúl, cananeocjõ macʉ̃ nicʉ niwĩ.
11 Be'rore Leví põ'rã Gersón, Coat, Merari nicãrã niwã.
12 Be'rore Judá põ'rã Er, Onán, Sela, Fares, Zara nicãrã niwã. Er, Onán na pũrĩcã Canaá di'tapʉ wẽrĩa wa'acãrã niwã. Fares põ'rã Hezrón, Hamul nicãrã niwã.
13 Be'rore Isacar põ'rã Tola, Fúa, Job, Simrón nicãrã niwã.
14 Be'rore Zabulõ põ'rã Sered, Elón, Jahleel nicãrã niwã.
15 Ã'rã Jacob Lea me'rã põ'rãti'cãrã nicãrã niwã. Na Padan-aram wãmetiropʉ nírã põ'rãticãrã niwã. Tojo nicã Dinarẽ põ'rãticʉ niwĩ. Nipe'tirã Jacob põ'rã, cʉ̃ pãrãmerã nituriarã Lea me'rã põ'rãti'cãrã treinta y tres ʉmʉa, numia nicãrã niwã.
16 Be'rore Gad põ'rã Zifión, Hagui, Ezbón, Suni, Eri, Arodi, Areli nicãrã niwã.
17 Be'rore Aser põ'rã Imna, Isúa, Isúi, Bería nicãrã niwã. Na acabijo Sera nico niwõ. Beriá põ'rã Heber, Malquiel nicãrã niwã.
18 Ã'rãrẽ Jacob Zilpa me'rã põ'rãticʉ niwĩ. Põ'rãti, pãrãmerãticʉ niwĩ. Co Zilpa Labán macõ Leare da'raco'tedutigʉ o'ono'co nico niwõ. Co me'rã Jacob dieciseis põ'rãti, pãrãmerãticʉ niwĩ.
19 Jacob Raquel me'rã José, Benjamírẽ põ'rãticʉ niwĩ.
20 José Asenat me'rã Manasés, Efraĩrẽ põ'rãticʉ niwĩ. Na pʉarã Egiptopʉ bajuacãrã niwã. Co Asenat pa'i Potifera, On wãmetiri macãcjʉ̃ macõ nico niwõ.
21 Benjamí põ'rã Bela, Bequer, Asbel, Gera, Naamán, Ehi, Ros, Mupim, Hupim, Ard nicãrã niwã.
22 Ã'rã Jacob, Raquel pãrãmerã nituriarã catorce nicãrã niwã.
23 Be'rore Dan macʉ̃ Husim ni'cʉ̃ta nicʉ niwĩ.
24 Neftalí põ'rã Jahzeel, Guni, Jezer, Silem nicãrã niwã.
25 Ã'rãrẽ Jacob Bilha me'rã põ'rãticʉ niwĩ. Co Labán macõ Raquere da'raco'tedutigʉ o'ono'co nico niwõ. Nipe'tirã cʉ̃ põ'rã, pãrãmerã siete nicãrã niwã.

26 Tojo weerã Egiptopʉre wa'arã, Jacob põ'rã, cʉ̃ pãrãmerã waro sesenta
y seis nicãrã niwã. Na põ'rã nʉmosãnumiarẽ ba'paqueono'ña marĩrã
ticʉrã nicãrã niwã.
27 José pʉarã põ'rãticʉ niwĩ. Na Egiptopʉ bajuacãrã niwã. Tojo weerã
Egiptopʉre setenta Jacob acawererã nicãrã niwã.✡
28 Jacob cʉ̃ macʉ̃ Judáre José tiropʉ o'ómʉ'tãcʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ o'ógʉ, Joseré
"Yʉ'ʉre Gosẽpʉ põtẽrĩgʉ̃ a'tiato", ni queti o'ócʉ niwĩ. Tojo weerã na Gosén
etacã,
29 José cʉ̃ yawʉ tũrũpjʉre apoduti, topʉ cʉ̃ pacʉre põtẽrĩgʉ̃ wa'acʉ niwĩ.
Cʉ̃rẽ bocaeja, paabʉ'a, yoacã uticʉ niwĩ.
30 Jacob cʉ̃ macʉ̃ Joseré a'tiro nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ basuta mʉ'ʉrẽ ĩ'a'a. Mʉ'ʉ cati'i yujupʉ. Tojo weegʉ yʉ'ʉ
ni'cãrõacãma añurõ wẽrĩmasĩ'i, nicʉ niwĩ.
31 Be'ro José cʉ̃ ma'misʉmʉarẽ, cʉ̃ pacʉ acawererãrẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ faraõ tiropʉ wa'agʉti. "Yʉ'ʉ ma'misʉmʉa, yʉ'ʉ pacʉ acawererã,
Canaá di'tapʉ ní'cãrã yʉ'ʉ me'rã macãrĩ a'tirã etatojama", ni quetiweregʉ
wa'agʉti.
32 "Na ovejare, wecʉare co'terã nima. Na yarã oveja, wecʉa, nipe'tise
na cʉosenojõrẽ miitipe'ocãrã niama," nigʉ̃ti.
33 Tojo weegʉ faraõ mʉsãrẽ pijio, sẽrĩtiña'cã, "¿Mʉsã ñe'enojõrẽ
da'rati?" nicã, a'tiro yʉ'tiapa.
34 "Ʉsã wĩ'marã nírãpʉta oveja co'tesere da'ranʉ'cãwʉ̃. Ʉsã ñecʉ̃sʉmʉa
da'ra'caronojõta tere da'radecoti'i," niña. Egiptocjãrã oveja co'tesere
tʉ'satisama. Mʉsã tojo yʉ'ticã, mʉsãrẽ Gosén di'tapʉ cũugʉ̃sami, nicʉ
niwĩ José.

47

1 Be'ro José faraõ tiropʉ queti miacʉ niwĩ. A'tiro nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ pacʉ, yʉ'ʉ ma'misʉmʉa Canaápʉ ní'cãrã etatojama. Na Gosén
di'tapʉ na yarã oveja, wecʉa, na cʉose nipe'tise me'rã niama.
2 Faraõ tiropʉre ni'cãmocʉrã cʉ̃ ma'misʉmʉarẽ bese, miacʉ niwĩ. Narẽ
ĩ'amasĩato nígʉ̃, tojo weecʉ niwĩ.
3 Na topʉ etacã, faraõ cʉ̃ ma'misʉmʉarẽ sẽrĩtiña'cʉ niwĩ. A'tiro nicʉ
niwĩ:
—¿Mʉsã ñe'enojõrẽ da'rati?
Na cʉ̃rẽ yʉ'ticãrã niwã:
—Ʉsã mʉ'ʉ dutise doca nirã̃ ovejare co'teri masã ni'i. Ʉsã, ʉ̃sã
ñecʉ̃sʉmʉa da'raseti'quereta da'ra'a.
4 Canaá di'tapʉre ʉjʉaboase niyʉ'rʉapʉ. Ʉsã yarã oveja na ba'ase tá
ne marĩapʉ. Te ye bu'iri a'to Egiptopʉ macãrĩ a'tirã weeapʉ. Tojo weerã
mʉ'ʉrẽ a'tere sẽrĩ'i. Ʉsãrẽ Gosẽpʉ di'ta o'oya. Ʉsã topʉ nirãti, nicãrã
niwã.
5 Tere tʉ'ogʉ, faraõ Joseré nicʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ ma'misʉmʉa, mʉ'ʉ pacʉ mʉ'ʉ tiropʉ macãrĩ a'tiapã.
6 Mʉ'ʉ a'ti di'ta Egiptore dutigʉ ni'i. Tojo weegʉ Gosén añurĩ di'tare narẽ
o'oya. Na ti di'tapʉ niato. No'o mʉ'ʉ ma'misʉmʉa na wecʉa co'teme'rĩrã
nicã, narẽ te co'tesere sõrõña. Yarã wecʉa quẽ'rãrẽ co'teato, nicʉ niwĩ.
7 Be'ro José cʉ̃ pacʉ Jacore faraõ tiropʉ miacʉ niwĩ. Tojo weegʉ Jacob
faraõrẽ wiopesase me'rã añuduticʉ niwĩ.
8 Faraõ cʉ̃rẽ sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:

✡ **46:27 46.27** Ex 1.5

—¿Dicʉse cʉ̃'marĩ cʉoti mʉ'ʉ?
9 —Ciento treinta cʉ̃'marĩ cʉo'o. Yʉ'ʉ no'o nirõ wa'amʉjã, si-
jabaque'atise cʉ̃'marĩrẽ pi'etise me'rã nisetiwʉ. Tojo weemigʉ̃, yʉ'ʉ
ñecʉ̃sʉmʉa na cati'que cʉ̃'marĩrẽ ẽmʉejatisa'a yujupʉ, nicʉ niwĩ Jacob.
10 Tu'ajanʉ'cõ, Jacob faraõrẽ "Õ'acʉ̃ mʉ'ʉrẽ añurõ weeato" ni, we'riti
wa'a wa'acʉ niwĩ.
11 José narẽ Egipto cjase di'ta añusere o'ocʉ niwĩ. Faraõ duti'caronojõta
weecʉ niwĩ. Tojo weerã cʉ̃ pacʉ, cʉ̃ ma'misʉmʉa Ramsés wãmetiropʉ
di'ta o'o, cũucʉ niwĩ.
12 José cʉ̃ pacʉre, cʉ̃ ma'misʉmʉarẽ, cʉ̃ acabijire, nipe'tirã cʉ̃ acaw-
ererãrẽ ba'asere o'onu'cũcã'cʉ niwĩ. Nipe'tirã na põ'rã ba'atjo ejatuaro
o'ocʉ niwĩ.

José ba'ase marĩse cʉ̃'marĩrẽ duti'que ni'i

13 Egiptopʉre, tojo nicã Canaápʉre ne ba'ase marĩcaro niwʉ̃. Ʉjʉaboase
siape'e me'rã nemorõ wa'acaro niwʉ̃. Tojo weerã masã wẽrĩse pʉ'to
nicãrã niwã.
14 Tere ĩ'agʉ̃, José a'tiro weecʉ niwĩ. Nipe'tirã Egiptocjãrã, Canaácjãrã
trigo wapare na wapaye'quere ñe'e, faraõ ya wi'ipʉ nʉrõcʉ niwĩ.
15 Be'ro nipe'tirã Egiptocjãrã, tojo nicã Canaá di'tacjãrã niyeru pe'ticã
ĩ'arã, José tiropʉ wa'a, a'tiro nicãrã niwã:
—Ʉsã ba'ase duurã, niyeru pe'tique'a wa'apʉ. Ʉsãrẽ ba'ase o'oya. Mʉ'ʉ
o'oticã, mʉ'ʉ ĩ'orõta wẽrĩrãsa'a, nicãrã niwã.
16 Na tojo nicã, José narẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Mʉsã niyeru moorã, mʉsã yarã wa'icʉrãrẽ miitia. Na me'rã mʉsãrẽ
trigore dʉcayugʉsa'a.
17 Tojo weerã Egiptocjãrã na yarã cabayua, oveja, wecʉa, no'o na
wa'icʉrã cʉorãnojõrẽ trigo dʉcayurãtirã miacãrã niwã. A'tiro wéérã ti
cʉ̃'marẽ na wa'icʉrã me'rã ba'ase dʉcayurã, ba'ase cʉocãrã niwã.
18 Ape cʉ̃'ma José tiropʉ a'ticãrã niwã tja. A'tiro nicãrã niwã:
—Wiogʉ, mʉ'ʉrẽ diacjʉ̃ta wererãti. Ʉsã niyeru moo'o majã. Tojo weerã
ʉ̃sã yarã wa'icʉrã, ʉ̃sã cʉo'cãrã mʉsã yarã nima. Ʉsã tojaque'a wa'asa'a
majã. Tojo weerã ʉ̃sã upʉ, ʉ̃sã ye di'ta dia'cʉ̃ mʉ'ʉrẽ wiamasĩ'i.
19 Mejõ waro mʉ'ʉ ĩ'orõpʉ wẽrĩbosa'a. Mʉ'ʉ ʉ̃sãrẽ, ʉ̃sã ye di'tare
duuya. Te wapare trigore dʉcayuya. Tojo weerã ʉ̃sã, tojo nicã ʉ̃sã ye
di'ta me'rã faraõ dutise doca nirãsa'a. Mejõ ʉ̃sãrẽ otese capere o'oya. Te
di'tare da'ra, ote ba'arãsa'a. Tojo weerã ʉ̃sã catirãsa'a. Tojo nicã, ʉ̃sã ye
di'ta apeyenojõ otese marĩrĩ di'ta nisome.
20 A'tiro wee José nipe'tise di'tare duu, wiogʉ faraõpʉre wiacʉ niwĩ.
Egiptocjãrã ʉjʉaboayurã, nipe'tise na ye di'tare duacãrã niwã. Tojo weero
na di'ta dua'que faraõ ye di'ta tojacaro niwʉ̃.
21 Te me'rã nipe'tirã Egiptocjãrã faraõrẽ da'raco'teri masã tojacãrã niwã.
22 Pa'ia ye di'ta dia'cʉ̃rẽ José duuticʉ niwĩ. Narẽ faraõ queoro na ba'aro
ejatuaro o'ocʉ niwĩ. Tojo weerã te di'tare duaticãrã niwã.
23 Be'ro José masãrẽ nicʉ niwĩ:
—Ni'cãrõacã me'rã mʉsã, tojo nicã mʉsã ye di'ta faraõ ye toja'a. Yʉ'ʉ
cʉ̃ ye niatjere duubosapʉ. Mʉsã oteatje cape a'te ni'i. Te me'rã mʉsã
nimi'que di'tare oterã wa'aya.
24 Mʉsã ote dʉcatisere ni'cãmocʉse mesãrĩ seeneocũu, faraõrẽ ni'cã
mesã cjase trigore o'oya. Apeye ba'paritise mesãrĩ cjase, mʉsã oteatje cape,

mʉsã põ'rã me'rã ba'atje, nipe'tirã mʉsã me'rã nirã̃ na ba'atje nirõsa'a, nicʉ niwĩ.
25 Tere tʉ'orã, na cʉ̃rẽ yʉ'ticãrã niwã:
—Mʉ'ʉ ʉ̃sãrẽ yʉ'rʉweticã weeapʉ. Mʉ'ʉ ʉ̃sãrẽ añubutiaro wee'e. Tojo weerã ʉ̃sã faraõrẽ da'raco'teri masã tojarã̃sa'a, nicãrã niwã.
26 José a'tiro dutise cũucʉ niwĩ. Te dutise a'tiro nicaro niwʉ̃: "Mʉsã ote'que dʉca ni'cãmocʉse mesãrĩ mʉsã see'que ni'cã mesã faraõ ye nirõsa'a", nicaro niwʉ̃. A'te dutise cũu'que nidecotisa'a yujupʉ. Pa'ia ye di'ta pũrĩcã faraõ ye di'ta mejẽta nicaro niwʉ̃.

Jacob cʉ̃ macʉ̃ Joseré "A'tiro weeya" ni weretʉo'que ni'i

27 Be'ro Israe curuacjãrã Egipto di'tapʉ macãrĩ niseticãrã niwã. Gosén wãmetiropʉ di'ta ñe'e, tojacãrã niwã. Topʉre pãjãrã waro masãputicãrã niwã.
28 Jacob to Gosẽ́pʉre diecisiete cʉ̃'marĩ nicʉ niwĩ. Nipe'tise cʉ̃ catise cʉ̃'marĩ ciento cuarenta y siete cʉ̃'marĩ nicaro niwʉ̃.
29 Be'ro Jacob wẽrĩgʉ̃tigʉ, cʉ̃ macʉ̃ Joseré pijidutigʉ o'ócʉ niwĩ. Cʉ̃ tiro etacã ĩ'agʉ̃, cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:
—Macʉ̃, diacjʉ̃ta yʉ'ʉre ma'ígʉ̃, a'tiro weeya. Mʉ'ʉ ya omocãrẽ ya ʉsó docapʉ cũuña. Diacjʉ̃, mʉ'ʉ pajaña'se me'rã yʉ'ʉ "A'tiro weeya" nisere "Jaʉ, tojota weegʉti", niña. Yʉ'ʉre a'to Egiptopʉre yaaticã'ña.
30 Yʉ'ʉ wẽ́rĩca be'ro yʉ'ʉ ñecʉ̃sʉmʉa masãperi nirõpʉ yʉ'ʉre yaagʉ wa'aya. Topʉ na tiropʉ soogʉ wa'agʉsa'a.
—Pacʉ, mʉ'ʉ nírõnojõta weegʉti, nicʉ niwĩ José.
31 —"Õ'acʉ̃ wãme me'rã diacjʉ̃ta tojo weegʉti" niña, ninemocʉ niwĩ cʉ̃ macʉ̃rẽ.
Tere tʉ'ogʉ, José nicʉ niwĩ:
—Jaʉ, Õ'acʉ̃ wãme me'rã tojota weegʉti.
Cʉ̃ tojo níca be'ro Jacob Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeogʉ, cʉ̃ cũñarõ yapapʉ ejaque'acʉ niwĩ.

48

Jacob Efraĩ, Manasére Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩbosa'que ni'i

1 Cã'rõ yʉ'rʉ́ca be'ro José macãpʉ nigʉ̃rẽ "Mʉ'ʉ pacʉ dutitigʉ weeami", nicãrã niwã. Tere tʉ'ogʉ, Gosẽ́pʉ nigʉ̃rẽ ĩ'agʉ̃ wa'acʉ niwĩ. Cʉ̃ põ'rã pʉarãrẽ Manasés, Efraĩ́rẽ miacʉ niwĩ.
2 Jacob cʉ̃ macʉ̃ "Etapʉ" nise quetire tʉ'ogʉ, wãcũtutua, cʉ̃ cũñarõpʉ ní'cʉ wã'cãnujãcʉ niwĩ.
3 Jacob cʉ̃ macʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:
—Õ'acʉ̃ tutuayʉ'rʉnʉ'cãgʉ̃ Canaá di'ta Luz wãmetiri macãpʉ bajua, yʉ'ʉre "Añurõ wa'ato", ni ucũwĩ.
4 A'tiro niwĩ: "Mʉ'ʉrẽ pãjãrã põ'rãticã weegʉti. Mʉ'ʉ pãrãmerã nituriarã peje curaricjãrã nirãsama. Tojo nicã, a'ti di'tare narẽ o'ogʉti. Na ye di'ta ninu'cũrõsa'a", niwĩ Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre, nicʉ niwĩ Joseré.
5 Be'ro Jacob a'tiro ninemocʉ niwĩ: "Mʉ'ʉ põ'rã Efraĩ, Manasés a'ti di'ta Egiptopʉ bajuacãrã niwã. Yʉ'ʉ mʉ'ʉ tiro macãrĩ a'tiatji dʉporo bajuatojacãrã niwã. Yʉ'ʉ põ'rã weronojõ nirãsama. Na quẽ'rã Rubén, Simeó nírõnojõta yarã nirãsama.
6 Na be'ro bajuasiruturã mʉ'ʉ põ'rã nirãsama. Na Efraĩ, Manasés acabijirã niyurã, na di'ta ñe'eatje na ma'misʉmʉa me'rãta ñe'esiruturãsama.

7 Yʉ'ʉ Padan-arãpʉ ní'cʉ dajanʉ'cãrĩ cura Canaá di'tapʉ mʉ'ʉ paco
Raquel wẽrĩa wa'awõ. Ʉsã Efrata wãmetiro etati dʉporoacã tojo wa'awõ.
Tojo weegʉ ma'a Efrata sumutopʉ core yaawʉ. Ni'cãrõacãma to Belẽ
wãmeti'i majã", nicʉ niwĩ.
8 Be'ro Jacob José põ'rãrẽ ĩ'aboca, sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—¿Ã'rã waro noanojõ niti?
9 José cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ põ'rã nima. Ã'rãrẽ Õ'acʉ̃ yʉ'ʉ a'to Egiptopʉ nicã o'owĩ, nicʉ
niwĩ.
Tere tʉ'ogʉ, cʉ̃ pacʉ cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:
—Narẽ yʉ'ʉ tiroacãpʉ miitia. Õ'acʉ̃rẽ narẽ sẽrĩbosagʉtigʉ wee'e, nicʉ
niwĩ.
10 Jacob bʉcʉ waro nicʉ niwĩ. Tojo weegʉ añurõ caperi ĩ'aejaticʉ niwĩ.
José cʉ̃ põ'rãrẽ cʉ̃ pacʉ tiroacãpʉ miiejacã, narẽ põtẽrĩ, mi'mi, paabʉ'acʉ
niwĩ.
11 Be'ro Joseré nicʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉrẽ apaturi ĩ'agʉ̃sa'a, nitiasʉ. Tojo nimicã, Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre mʉ'ʉ
põ'rã quẽ'rãrẽ ĩ'adutigʉ cũuapĩ.
12 José cʉ̃ põ'rãrẽ cʉ̃ pacʉ ʉsópʉ duji'cãrãrẽ miinʉ'cõ, paamu'rĩque'acʉ
niwĩ.
13 Be'ro na pʉarãrẽ na omocãrĩpʉ ñe'e, Jacob tiro weje ejanʉ'cõcʉ niwĩ.
Efraírẽ cũpe pe'e, Manasére diacjʉ̃ pe'e nʉ'cõcʉ nimiwĩ.
14 Cʉ̃ tojo weemicã, Jacob cʉ̃ ye omocãrĩrẽ sĩoo, mii dʉcayuquejocã'cʉ
niwĩ. Tojo weegʉ Efraí ya dʉpoa bu'ipʉ diacjʉ̃camocãrẽ ñapeocʉ niwĩ.
Cʉ̃ pe'e dʉ'sagʉpʉ nicʉ nimiwĩ. Cũpecamocã pe'ere Manasés ya dʉpoa
bu'ipʉ ñapeocʉ niwĩ. Cʉ̃ pe'e masã ma'mi nicʉ nimiwĩ.
15 Narẽ "Añurõ wa'ato" ni, Õ'acʉ̃rẽ a'tiro ni sẽrĩbosacʉ niwĩ:
"Õ'acʉ̃, yʉ'ʉ ñecʉ̃ Abrahã, yʉ'ʉ pacʉ Isaa mʉ'ʉ dutisere yʉ'ticãrã niwã.
Õ'acʉ̃, yʉ'ʉ bajuáca nʉmʉ me'rã yʉ'ʉre co'tenʉ'cã, a'tiro nicãpʉ quẽ'rãrẽ
co'tenu'cũcã'a.
16 Mʉ'ʉrẽ wereco'tegʉ yʉ'ʉre ña'arõ wa'abo'quere yʉ'rʉweticã wee'cʉ
ã'rãrẽ añurõ wa'acã weeato.
Mʉ'ʉ ã'rã yʉ'ʉ pãrãmerãrẽ be'ropʉre na me'rã yʉ'ʉ wãmerẽ, yʉ'ʉ ñecʉ̃
Abrahã wãmerẽ, yʉ'ʉ pacʉ Isaa wãmerẽ wãcũcã weeya.
Ʉsãrẽ acobojoticã'to.
Na pãjãrã põ'rãti masãputiato.
A'ti di'tapʉre pãjãrã waro niyʉ'rʉoquejocã'to", ni sẽrĩbosacʉ niwĩ.
17 José cʉ̃ pacʉre Efraí ya dʉpoapʉre diacjʉ̃camocã me'rã ñapeocã ĩ'agʉ̃,
tʉ'saticʉ niwĩ. Tojo weegʉ Manasés ya dʉpoa pe'ere diacjʉ̃camocãrẽ
ñapeodutigʉ, cʉ̃ pacʉ ya omocãrẽ miicʉ nimiwĩ.
18 A'tiro nicʉ niwĩ:
—Pacʉ, tojo niwe'e. Ã'rĩ pe'e masã ma'mi nimi. Tojo weegʉ
diacjʉ̃camocãrẽ cʉ̃ dʉpoapʉre ñapeoya.
19 Cʉ̃ pacʉ pe'e, "Macʉ̃, tere masĩ'i. Masã ma'mi quẽ'rã pãjãrã
pãrãmerãtigʉsami. Be'ro ni'cã di'ta pajiri di'tajo sãjãrãsama. Tojo nimicã,
cʉ̃ acabiji pe'e cʉ̃ yʉ'rʉoro niyʉ'rʉnʉ'cãgʉ̃sami. Cʉ̃ pãrãmerã nituri-
arã pũrĩcã pãjãrã waro masãputirãsama. Masãputi, peje curaricjãrã
nirãsama", nicʉ niwĩ Jacob.
20 Ti nʉmʉrẽta Jacob narẽ Õ'acʉ̃rẽ añurõ weedutigʉ, a'tiro sẽrĩbosacʉ
niwĩ:

—Israe curuacjãrã mʉsã pʉarã ye wãme me'rã ãpẽrãrẽ añurõ wa'adutirã, Õ'acʉ̃rẽ a'tiro nirãsama: “Õ'acʉ̃ Efraĩrẽ, Manasére añurõ wee'caronojõta mʉsã quẽ'rãrẽ ‘Añurõ weeato’, nirãsama”, nicʉ niwĩ.

A'tiro wéégʉ, Jacob Efraĩrẽ, Manasés yʉ'rʉoro cʉ̃ bu'ipʉ tojacã weecʉ niwĩ.

21 Cʉ̃ Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩbosáca be'ro Joseré nicʉ niwĩ:

—Yʉ'ʉ wẽrĩgʉ̃tigʉ weesa'a. Õ'acʉ̃ mʉsã me'rã ninu'cũgʉ̃sami. Mʉsãrẽ, mʉsã ñecʉ̃sʉmʉa ní'que di'tapʉ macãrĩ dajanʉ'cãcã weegʉsami.

22 Mʉ'ʉrẽ, ãpẽrã mʉ'ʉ ma'misʉmʉa yʉ'rʉoro o'oyʉ'rʉnʉ'cã'a. Mʉ'ʉrẽ Siquem, yʉ'ʉ amorreo masã me'rã a'mewẽjẽ wapata'aca di'tare mʉ'ʉrẽ o'ogʉti, nicʉ niwĩ Jacob.

49

Jacob cʉ̃ põ'rãrẽ weretʉo'que ni'i

1 Jacob nipe'tirã cʉ̃ põ'rãrẽ pijio, a'tiro nicʉ niwĩ: “Yʉ'ʉ tirocureacã a'tia. Mʉsãrẽ be'ropʉ wa'atjere weregʉti wee'e:

2 ”Nipe'tirã yʉ'ʉ põ'rã tʉ'orã a'tia.
Mʉsã pacʉ ucũsere tʉ'oya.

3 Mʉ'ʉ, Rubén, yʉ'ʉ põ'rãtimʉ'tã'cʉ ni'i.
Yʉ'ʉ tutuase mʉ'ʉ me'rã dʉ'pocãtiwʉ.
Mʉ'ʉ acabijirã yʉ'rʉoro añurõ wãcũno'cʉ ni'i.
Tojo nicã, ãpẽrã yʉ'rʉoro tutuase cʉoyʉ'rʉnʉ'cãgʉ̃ ni'i.

4 Tojo nimigʉ̃, nipe'tirã mʉ'ʉ acabijirã bu'ipʉ nisome majã.
Maa cã'mota'a'cã, aco mu'mu o'mayʉ'rʉbʉroro weronojõ ni'i.
Yʉ'ʉre da'raco'tego me'rã a'metãrãcʉ niwʉ̃.
Yʉ'ʉ cãrĩpesarore ña'abutiaro weecʉ niwʉ̃.
Bopoyoro weecʉ niwʉ̃.

5 Simeó, Leví, mʉsã ni'cõ põ'rã niyurã, ni'cãrõnojõ ña'arõ weeseti'i.
Mʉsã wãmo me'rã cumucapijarã ni'i.

6 Mʉsã nerẽ, a'merĩ ucũrĩ curare mʉsã me'rã ne nisĩ'rĩtisa'a.
Mʉsã uayʉ'rʉrã, pãjãrã masãrẽ wẽjẽwʉ̃.
No'o ʉaro weema'arã, wecʉa ye dʉ'pocãrĩ ʉ'tacũuse wadarire dʉtesurewʉ.

7 Mʉsã uayʉ'rʉ'que wapa ña'arõ wa'arosa'a.
Te bu'iri mʉsã pãrãmerã Israe di'tapʉre ape curuacjãrã wa'teropʉ mʉsãrẽ wa'astecã weegʉti.
Mʉsã ye curari me'rã nisome majã.

8 Judá, mʉ'ʉma mʉ'ʉ ma'misʉmʉa, mʉ'ʉ acabijirã mʉ'ʉrẽ añurõ ucũ, ẽjõpeorãsama.
Mʉ'ʉrẽ ĩ'atu'tirãrẽ docaque'acã weegʉsa'a.
Mʉ'ʉ ma'misʉmʉa, mʉ'ʉ acabijirã mʉ'ʉrẽ ẽjõpeorã paamu'rĩque'arãsama.

9 Judá, mʉ'ʉ yʉ'ʉ macʉ̃, mʉ'ʉ ni'cʉ̃ yai uamʉ macʉ̃ weronojõ ni'i.
Wa'icʉre ñe'eba'a'cʉ pajigʉ yaijo weronojõ paamu'rĩque'a, ejaque'amʉjã'a.
Ne ni'cʉ̃ mʉ'ʉrẽ caribomasĩtisami.
Mʉ'ʉ ĩ'oduagʉ tutuayʉ'rʉagʉ ni'i.

10 Judá, mʉ'ʉ dutisere ne ni'cʉ̃ mʉ'ʉrẽ ẽ'masome.
Téé nipe'tirocjãrãrẽ dutiacjʉ a'ticãpʉ ninu'cũgʉ̃sa'a.
Mʉ'ʉrẽ nipe'tise macãrĩcjãrã yʉ'tirãsama.

11 Judá cʉ̃ yagʉ burrore ʉ'sedapʉ dʉ'tenʉ'cõgʉ̃sami.

Cʉ̃ macʉ̃ quẽ'rã añurĩ dapʉre dʉ'tenʉ'cõgʉ̃sami.
Tojo weegʉ cʉ̃ ye su'tire vino ʉ'sedʉcaco me'rã coewéégʉ weronojõ weegʉsami.
Te dari peje pĩ'rĩ dʉcaticã ĩ'arã, tojo weerãsama.
12 Judá caperi ʉ'sedʉcaco nemorõ ñise ni'i.
Cʉ̃ upicari õpẽco nemorõ buti'i.
Cʉ̃ pãrãmerã nituriarã na otese, na ecarã nipe'tise añurõ wa'arosa'a, nígʉ̃, tojo nicʉ niwĩ.
13 Zabulõ, mʉ'ʉ dia pajiri maa sumutopʉ nigʉ̃sa'a.
Topʉre pacase yucʉsʉpawʉ pa'aejase petari nirõsa'a.
Téé Sidõ macãpʉ mʉ'ʉ ye nitʉorosa'a.
14 Isacar, mʉ'ʉ burro tutuagʉ pʉa ajuro o'mase ajuri wa'teropʉ soocũñagʉ̃ weronojõ ni'i.
15 Mʉ'ʉ ya di'ta añurõ ejerisãjã soori di'ta nicã ĩ'agʉ̃, añurõ tʉ'sase me'rã ãpẽrãrẽ da'raco'te nigʉ̃sa'a.
Tojo nicã, ti di'ta añurĩ di'ta nicã ĩ'agʉ̃, tojo weegʉsa'a.
16 Dan, mʉ'ʉ pũrĩcã mʉ'ʉ yarã masãrẽ dutigʉsa'a.
Ni'cã curua Israe curuacjãrãrẽ dutigʉsa'a.
17 Dan, mʉ'ʉ ni'cʉ̃ ãña ma'a sumutopʉ cũñagʉ̃ weronojõ mʉ'ʉrẽ ĩ'atu'tirãrẽ uicã weegʉsa'a.
Cabayu bu'ipʉ pesagʉre bʉrʉdijadutigʉ, cʉ̃ dʉ'podiapʉ cũ'rĩgʉ̃ weronojõ weegʉsa'a.
18 Õ'acʉ̃, yʉ'ʉre wiosere yʉ'rʉoya, nicʉ niwĩ Jacob.
Be'ro cʉ̃ põ'rãrẽ nicʉ niwĩ tja:
19 Gad, yajari masã mʉ'ʉ tiropʉ sãjãárãsama.
Be'ro mʉ'ʉ pe'e narẽ wẽjẽ sirutugʉsa'a.
20 Aser, peje waro ba'ase cʉogʉsami.
Tojo weegʉ wiorã ba'asenojõrẽ ãpẽrãrẽ ecagʉsami.
21 Neftalí, ni'cõ ñama añurã põ'rãti, ne cã'mota'aro marĩrõ sijago weronojõ nimi.
22 José, ni'cã da ʉ'seda aco wijari pe tiropʉ pĩ'rĩ, peje dʉcati, te dʉpʉri añurõ pĩ'rĩ, te tʉ'rʉripʉ páápejaro weronojõ nimi.
23 Cʉ̃rẽ ĩ'atu'tirã bʉemʉjã, caribonu'cũcã'ma.
24 Jacob wiogʉ Õ'acʉ̃ tutuayʉ'rʉgʉ weetamuse me'rã José pe'e omocãrĩ tutuagʉ niyugʉ, cʉ̃ bʉecatjẽrẽ añurõ tuatu, cʉonu'cũgʉ̃ weronojõ nimi.
Õ'acʉ̃ta ovejare co'tegʉ weronojõ Israe curuacjãrãrẽ co'teato.
25 Mʉ'ʉ pacʉ Jacob ẽjõpeogʉ Õ'acʉ̃ mʉ'ʉrẽ weetamuato.
Õ'acʉ̃ tutuayʉ'rʉnʉ'cãgʉ̃, nipe'tise mʉ'ʉrẽ añurõ wa'acã weeato.
Nipe'tise añuse ʉ'mʉse cjase me'rã mʉ'ʉrẽ añurõ wa'acã weeato.
Tojo nicã nipe'tise aco ʉ̃'cʉ̃arõpʉ nise me'rã tojo weeato.
Mʉ'ʉ pãrãmerã nituriarã pãjãrã masãputicã weeato.
Tojo nicã, mʉ'ʉ ecarã quẽ'rã mejãrõta pãjãrã masãputiato.
26 Yʉ'ʉ ñecʉ̃sʉmʉa yʉ'ʉre sẽrĩbosa'que nemorõ mʉ'ʉrẽ añurõ sẽrĩbosa'a.
Te mʉ'ʉrẽ sẽrĩbosase añuyʉ'rʉnʉ'cã'a.
Téé ʉ̃rʉ̃pagʉ pe'ticãpʉ mʉ'ʉrẽ sẽrĩbosa'que nitʉorosa'a.
Mʉ'ʉ, mʉ'ʉ ma'misʉmʉa wa'terore Õ'acʉ̃ beseno'cʉ ni'i.
Nipe'tise a'te ‘Añurõ wa'ato’ ni sẽrĩbosa'que mʉ'ʉpʉre ninu'cũcã'rõsa'a.
27 Benjamí ni'cʉ̃ yai uagʉ weronojõ nimi.
Ñamiña'cũrõrẽ wa'icʉre ñe'eba'a'cʉ weronojõ nimi.

Ñamica'a pe'ere cũ ba'adʉ'a'que di'ire ãpẽrãrẽ dʉcawaagʉ weronojõ nimi”, nicʉ niwĩ Jacob.

28 Náta nima doce curaricjãrã Jacob põ'rã nituriarã. Tere Jacob cũ
põ'rãrẽ nanʉcũrẽ añurõ wa'ato nígʉ̃, Õ'acũrẽ sẽrĩbosacʉ niwĩ.

Jacob cũ wẽrĩ'que ni'i

29 Ni'cã nʉmʉ Jacob cũ põ'rãrẽ “Yʉ'ʉ wẽ́rĩ́ca be'ro a'tiro weeapa” ni,
dutise cũucʉ niwĩ. “Yʉ'ʉ wẽrĩatjo cã'rõ dʉ'sa'a. Yʉ'ʉ wẽ́rĩ́ca be'ro yʉ'ʉ
ñecũsʉmʉarẽ yááca tutipʉta sĩosõrõcũuapa. Ti tuti Efrṍ hitita masʉ̃ ya
di'tapʉ nisa'a.

30 Canaá di'tapʉ ti tuti Macpela wãmetiropʉ nisa'a. To Mamre wãmetiro
diacjʉ̃pʉ tojasa'a. Abrahã ti tutire, ti di'ta me'rãta Efrṍrẽ duucã'cʉ niwĩ.
Tojo weero ti tuti nipe'tirã Abrahã acawererã nituriarãrẽ yaatji tuti nicaro
niwʉ̃.

31 Topʉ Abrahãrẽ, cũ nʉmo Sarare yaarã sĩosõrõcũuocãrã niwã. Tojo
nicã topʉta Isaare, cũ nʉmo Rebecare yaacãrã niwã. Yʉ'ʉ quẽ'rã yʉ'ʉ
nʉmo Leare topʉta yaawʉ.

32 Ti di'ta, ti tuti hitita masãrẽ duuno'caro niwʉ̃”, nicʉ niwĩ.

33 Jacob cũ põ'rãrẽ a'tere wéréca be'ro apaturi ejapeja, wẽrĩa wa'acʉ
niwĩ.

50

1 Cũ pacʉ wẽrĩcã ĩ'agʉ̃, José cũ pacʉ ya upʉre paamu'rĩpeja, utigʉta,
mi'micʉ niwĩ.

2 Be'ro acoyeri masã cũ me'rã da'rarãrẽ cũ pacʉ Jacob ya upʉre
boaticã'to nígʉ̃, ʉ'se, tojo nicã boatisecore wa'reduticʉ niwĩ. Na cũ
duti'caronojõta weecãrã niwã.

3 Te tojo weese cuarenta nʉmʉrĩ cjase nicaro niwʉ̃. Egiptocjãrã masã
setenta nʉmʉrĩ cũ wẽrĩ'quere bʉjaweticãrã niwã.

4 Ticʉse nʉmʉrĩ yʉ'rʉ́ca be'ro José faraõ ya wi'ipʉ nirã́ me'rã ucũcʉ
niwĩ. Narẽ a'tiro nicʉ niwĩ:

—Mʉsã, yʉ'ʉre añurõ ẽjõpeorã, faraṍrẽ a'tiro werebosarã wa'aya:

5 “Joseré cũ pacʉ cũ wẽrĩatji dʉporo Canaá di'tapʉ cũ masãpe cũ basu
apóca tutipʉre yaadutiapʉ. ‘Õ'acũ wãme me'rã tojota weegʉti’, nidutiapʉ.
Tojo weegʉ José mʉ'ʉrẽ cũ pacʉre ‘Yaagʉ wa'ato’, nidutiami. ‘Yaatoja,
majãmitojatigʉti’, niami”, niña, ni wereo'ocʉ niwĩ José.

6 Faraõ cũrẽ queti o'ócʉ niwĩ:

—Mʉ'ʉ pacʉre yaagʉ wa'aya. Cũ weeduti'caronojõta weeya, nicʉ niwĩ.

7 Be'ro José cũ pacʉre yaagʉ wa'acʉ niwĩ. Nipe'tirã wiorã faraṍrẽ
da'ratamurĩ masã Egiptocjãrã Joseré ba'patiwã'cãcãrã niwã.

8 Tojo nicã, cũ mijĩ acawererã waro, José acawererã, cũ ma'misʉmʉa
wa'acãrã niwã. Gosẽ́pʉma na põ'rã wĩ'marã, tojo nicã na ecarã se'saro
tojacãrã niwã.

9 Ãpẽrã quẽ'rã surara cabayua wejese co'ri me'rã, tojo nicã ãpẽrã
cabayua me'rã Joseré ba'patiwã'cãcãrã niwã. Tojo weerã masã pãjãrã
waro nicãrã niwã.

10 Na Goren-ha-atad wãmetiro na trigo sʉ'aweeropʉ etarã, wẽrĩ'cʉ
mijĩrẽ wãcũ, ʉpʉtʉ caricũ, uticãrã niwã. To Jordã́ wãmetiri maa pʉ'to
tojacaro niwʉ̃. Ni'cã semana José cũ pacʉ mijĩrẽ wãcũ, bʉjaweticʉ niwĩ.

11 Ti di'tapʉ nirã́ cananeo masã na tojo weesere ĩ'arã, a'tiro nicãrã
niwã: “Egiptocjãrã masã wẽrĩ'cãrãrẽ yaarã, pajiro bʉjawetise me'rã tojo

weesama.” Tojo weerã na tojo wee'carore Abel-mizraim pisucãrã niwã. Dia Jordã̃ mujĩpũ mɯjãtiro pe'e tojasa'a.
12 Jacob põ'rã nipe'tise na pacɯ duti'caronojõta weecãrã niwã.
13 Tojo weerã cũ̃ mijĩrẽ Canaápɯ yaarã wa'arã miacãrã niwã. Mia, Macpela wãmetiro nirĩ tutipɯ yaacãrã niwã. Ti tutire Abrahã Efrõ̃ hitita masũ̃rẽ dúúca tuti nicaro niwũ̃. Ti tutire Abrahã nipe'tirã yɯ'ɯ acawererãrẽ yaatji tuti nirõsa'a nígũ̃, duucɯ niwĩ. Ti di'ta Mamre wãmetiro diacjũ̃ pe'e tojasa'a.
14 José cũ̃ pacɯre yááca be'ro, cũ̃ ma'misɯmɯa, nipe'tirã cũ̃rẽ ba'pati'cãrã me'rã Egiptopɯ majãmitojaacɯ niwĩ.

José cũ̃ catitɯose nɯmɯrĩ cjase ni'i

15 Na pacɯ Jacob wẽ̃rĩca be'ro José ma'misɯmɯa a'tiro wãcũcãrã niwã: “Apetero weegɯ José marĩ me'rã uasami. Marĩrẽ ĩ'asĩ'rĩtibosami. Marĩ cũ̃rẽ ña'arõ wee'quere marĩrẽ a'mebosami”, ni wãcũcãrã niwã.
16 Tojo weerã José ma'misɯmɯa ãpẽrã me'rã “Marĩ pacɯ wẽrĩatji dɯporo a'tiro niwĩ”, ni queti o'ócãrã niwã Josepɯre.
17 “Mɯ'ɯ ma'misɯmɯarẽ pajaña'cureapa. Na mɯ'ɯrẽ ña'arõ wee'quere acobojoya,” niwĩ marĩ pacɯ. “Tojo weegɯ mɯ'ɯ ũ̃sãrẽ pajaña'a, acobojoya. Ʊsã quẽ'rã mɯ'ɯ pacɯ ẽjõpeo'cɯre ẽjõpeorã ni'i”, ni queti o'ócãrã niwã.
Na tojo nicã tɯ'ogɯ, José ɯpɯtɯ uticɯ niwĩ.
18 Cũ̃ utíca be'ro José ma'misɯmɯa cũ̃ tiropɯ ejacãrã niwã. Cũ̃rẽ ĩ'arã, paamu'rĩque'a, a'tiro nicãrã niwã:
—Ʊsã a'to ni'i. Mɯ'ɯrẽ da'rawã'ñaco'terã sãjã'a.
19 José pe'e narẽ yɯ'ticɯ niwĩ:
—Ne uiticã'ña. Yɯ'ɯ Õ'acũ̃ mejẽta ni'i.
20 Mɯsã yɯ'ɯre ña'arõ weesĩ'rĩcãrã nimiwũ̃. Õ'acũ̃ pe'e te ña'ase wa'abo'quere añurõ wa'acã weecɯ niwĩ. Tojo weegɯ pãjãrã masãrẽ ɯjɯaboabo'cãrãrẽ yɯ'rɯweticã weecɯ niwĩ.
21 Tojo weerã mɯsã uiticã'ña. Yɯ'ɯ mɯsãrẽ, mɯsã põ'rãrẽ ba'ase o'ogɯti.
José narẽ ma'ise me'rã ucũcɯ niwĩ. Tojo weerã ne mejẽcã wãcũnemoticãrã niwã majã.

José cũ̃ wẽrĩ'que ni'i

22 José nipe'tirã cũ̃ pacɯ acawererã pãjãrã me'rã Egiptopɯre niseticɯ niwĩ. Cũ̃ ciento diez cũ̃'marĩ caticɯ niwĩ.
23 Tojo weegɯ Efraĩ̃ põ'rã cũ̃ pãrãmerã nituriarãpɯre ĩ'acɯ niwĩ. Tojo nicã, Manasés macũ̃ Maquir põ'rã bajuacã, cũ̃ põ'rã weronojõ tojacãrã niwã.
24 Be'ro José cũ̃ ma'misɯmɯarẽ nicɯ niwĩ:
—Yɯ'ɯ wẽrĩatjo cã'rõ dɯ'sa'a. Õ'acũ̃ mɯsãrẽ weetamugũ̃ a'tigɯsami. Cũ̃ Abrahãrẽ, Isaare, Jacore “Canaá di'tare o'ogɯti” ní'caronojõta weegɯsami. A'ti di'tapɯ ní'cãrãrẽ topɯ miagũ̃sami.
25 Diacjũ̃ta Õ'acũ̃ mɯsãrẽ weetamugũ̃ a'tigɯsami. Tojo wa'acã, ye õ'arĩ mejãrẽ mɯsã miaña. “Õ'acũ̃ wãme me'rã tojota weerãti”, niña, nicɯ niwĩ.
—Jaɯ, Õ'acũ̃ wãme me'rã mɯ'ɯ ní'caronojõ weerãti, nicãrã niwã.
26 José ciento diez cũ̃'marĩ cɯogɯ, Egiptopɯ wẽrĩcɯ niwĩ. Cũ̃ ya upɯre boatiseco me'rã wa're, masãacaropɯ misãacãrã niwã.

Éxodo

A'ti pũrĩ a'tiro weero ojano'pã nise ni'i

Génesis be'ro Éxodo wãmetiri pũrĩ ni'i. Éxodo nírõ, “wijase” nisĩ'rĩrõ wee'e. Éxodo nʉ'cãrĩ curare Israe curuacjãrã Egipto di'tapʉ nicãrã niwã. Israe curuacjʉ̃ Egiptopʉ wa'anʉ'cã'cʉ José nicʉ niwĩ. Ĩ'aña Génesis 37. Génesis wãmetiri pũrĩ yapa José wẽrĩ'quere weresa'a. Israe curuacjãrã pãjãrã masãputi, Egiptopʉre se'sa wa'acãrã niwã. Be'ropʉ Egiptocjʉ̃ wiogʉ faraõ na nino'gʉ̃ Joseré masĩti'cʉ sãjãcʉ niwĩ. Cʉ̃ narẽ da'rawã'ñaco'terã wa'acã weecʉ niwĩ. Egiptocjãrã narẽ ʉpʉtʉ da'raduticãrã niwã. Israe curuacjãrã pũrõ pi'etirã, Õ'acʉ̃ cʉ̃ weetamusere sẽrĩcãrã niwã. Na tojo sẽrĩcã tʉ'ogʉ, Õ'acʉ̃ narẽ Moisére ti di'tare sʉ'ori miiwijadutigʉ o'ócʉ niwĩ.

Õ'acʉ̃ cʉ̃ tutuase me'rã Moisé peje ĩ'a ʉcʉasere weeĩ'oca be'ro, Egiptocjʉ̃ wiogʉ Israe curuacjãrãrẽ Egiptopʉre wijaduticʉ niwĩ. Be'ro na masã marĩrõ, yucʉ marĩrõpʉ sijácaterore Õ'acʉ̃ Moisé me'rã narẽ dutise cũucʉ niwĩ. Tojo nicã narẽ ni'cã wi'i wa'icʉrã caseri me'rã wéeca wi'i, cʉ̃rẽ ẽjõpeori wi'ire weeduticʉ niwĩ. Ti wi'i po'peapʉ Õ'acʉ̃ cʉ̃ “Masã me'rã añurõ weegʉti” ní'quere cʉori acaro nicaro niwʉ̃. Ti acaro po'peapʉ diez dutise ojano'que ʉ̃tã pjĩrĩ me'rã wee'que sãñacaro niwʉ̃.

A'ti pũrĩ Éxodore Moisé ojacʉ niwĩ.

Israe curuacjãrã Egiptopʉ pi'eti'que ni'i

1 Israe curuacjãrã Jacob põ'rã cʉ̃ me'rã Egiptopʉ wa'a'cãrã, a'ticʉrã nicãrã niwã. Nipe'tirã nanʉcʉ̃ na nʉmosãnumia, na põ'rãrẽ miacãrã niwã.

2-4 A'ticʉrã nicãrã niwã: Rubén, Simeó, Leví, Judá, Isacar, Zabulõ, Benjamí, Dan, Neftalí, Gad, Aser nicãrã niwã.

5 Na nipe'tirã Jacob põ'rã, tojo nicã na pãrãmerã nírã setenta nicãrã niwã. José pe'e Egiptopʉ nitojacʉ niwĩ.

6 Be'ropʉ José, cʉ̃ ma'misʉmʉa, cʉ̃ acabiji, tojo nicã nipe'tirã na ya turicjãrã quẽ'rã wẽrĩa wa'acãrã niwã.

7 Na Israe curuacjãrã* pe'e pãjãrã waro põ'rãticãrã niwã. Tojo weerã masãputiyʉ'rʉa, pãjãrã waro wa'acãrã niwã. Ti di'ta Egiptopʉre se'sa wa'acãrã niwã.

8 Be'ropʉre Egiptore apĩ wiogʉ sãjãcʉ niwĩ. Cʉ̃ José ye cjasere masĩticʉ niwĩ. Cʉ̃masãrẽ nicʉ niwĩ:

9 “Israe curuacjãrã marĩ yʉ'rʉoro pãjãrã waro nima. Tojo nicã marĩ yʉ'rʉoro tutuarã nima.

10 Tojo weerã na põ'rãtinemoticã'to nírã, ¿de'ro weeroʉamitito? Marĩ cã'mota'aticãma, a'mewẽjẽse wa'a, marĩrẽ ĩ'atu'tirã me'rã a'mesʉ'a, marĩ me'rã a'mewẽjẽ, marĩ ya di'tare wijawã'cãbosama”, nicʉ niwĩ.

11 Tojo weerã faraõ, Egiptocjãrã wiogʉ, tojo nicã ãpẽrã wiorã Egiptocjãrãrẽ sʉ'ori da'rase dutiri masãrẽ sõrõcãrã niwã. Tutuaro me'rã Israe

---

* **1:7 1.7** Israe curuacjãrã Jacob pãrãmerã nituriarã nicãrã niwã. Õ'acʉ̃ Jacore cʉ̃ wãme “Israe” dʉcayucʉ niwĩ. Gn 32.28

curuacjãrãrẽ da'radutipecãrã niwã. Narẽ cʉ̃ ba'ase nʉrõatje macãrĩrẽ Pitón, Ramsés wãmetise macãrĩrẽ yeeduticãrã niwã.
12 Narẽ pũrõ da'radutipemicã, nemorõ masãputicãrã niwã. Tojo weerã Egiptocjãrã narẽ pũrõ uicãrã niwã.
13 Da'rase dutiri masã Israe curuacjãrãrẽ pajaña'rõ marĩrõ da'radutipenemocãrã niwã.
14 Na catiri ʉmʉcore ña'abutiaro pi'eticã weecãrã niwã. Di'ta sa'beduti, te di'ta cujirire yeeduti, tojo nicã cãpũ cjasere da'radutipecãrã niwã. A'te nipe'tise na Israe curuacjãrãrẽ tojo weesere ne pajaña'ticãrã niwã.
15 Apeyema tja faraõ numia wĩ'marã bajuari cura co'terã numia Sifra, Fúa wãmetirãrẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
16 —Mʉsã hebreo masã numia põ'rãticã co'terã, ʉmʉ, numio niti nírã, añurõ ĩ'aña. Numio nicã, cũuña. Ʉmʉ pũrĩcãrẽ wẽjẽcã'ña, nicʉ niwĩ.
17 Cʉ̃ tojo nimicã, co'terã numia pe'e Õ'acʉ̃rẽ wiopesase me'rã tʉ'oña'rã, wiogʉ cʉ̃ dutisere weeticãrã niwã. Tojo weerã wĩ'marã ʉmʉarẽ wẽjẽticãrã niwã.
18 Na tojo wẽjẽticã tʉ'ogʉ, faraõ na numiarẽ pijiocʉ niwĩ:
—¿De'ro weerã mʉsã wĩ'marã ʉmʉarẽ wẽjẽtiati? ni sẽrĩtiña'cʉ niwĩ.
19 Na faraõrẽ yʉ'ticãrã niwã:
—Hebreo masã numia Egiptocjãrã numia weronojõ nitima. Na tutuarã numia niyurã, ʉ̃sã etase dʉporo wʉatojacãrã niama, ni yʉ'ticãrã niwã.
20-21 Na wĩ'marã ʉmʉarẽ wẽjẽtiyucã, Israe curuacjãrã pãjãrã waro masãputinemo, nemorõ tutuarã wa'acãrã niwã. Co'terã numia Õ'acʉ̃rẽ wiopesase me'rã tʉ'oña'yucã, na quẽ'rãrẽ põ'rãticã weecʉ niwĩ.
22 Be'ro faraõ nipe'tirã Egiptocjãrãrẽ a'tiro duticʉ niwĩ: "Nipe'tirã hebreo masã ʉmʉa bajuacã, dia Nilopʉ doqueñocõ'acã'ña. Numia dia'cʉ̃rẽ dʉ'aya", nicʉ niwĩ faraõ.

2

Moisé cʉ̃ bajua'que ni'i

1 Faraõ cʉ̃ Israe curuacjãrã põ'rã ʉmʉarẽ wẽjẽdutiri cura ni'cʉ̃ ʉmʉ Leví ya curuacjʉ̃ ti curuacjõ me'rãta omocã dʉ'tecʉ niwĩ.
2 Co nijĩpaco wa'a, ʉmʉrẽ põ'rãtico niwõ. Cʉ̃ wĩ'magʉ̃ añugʉ̃ nicã ĩ'agõ, i'tia mujĩpũ cʉ̃rẽ nʉocʉoco nimiwõ.
3 Co cʉ̃rẽ nʉopõtẽotibosa'a majã nígõ, ni'cã bati na su'áca batire mii, aco sãjãrĩ nígõ, ope me'rã bi'aco niwõ. Tojo weetu'ajanʉ'cõ, wĩ'magʉ̃rẽ ti batipʉ sãaco niwõ. Sãatoja, dia Nilo sumuto nise queri wa'teropʉ po'obʉroco niwõ.
4 Po'obʉrotoja, cʉ̃ ma'miorẽ "¿De'ro wa'agʉsari?" nígõ, "Yoacureropʉ tojanʉ'cã ĩ'ao'oña", nico niwõ.
5 To be'ro faraõ macõ diapʉ u'ago bu'aco niwõ. Core da'raco'terã numia ti maa sumuto sijabaque'ari cura, co pe'e ti batire te queri wa'teropʉ pa'sacã ĩ'abocaco niwõ. Ĩ'a, ni'cõ core da'raco'tegore piji, ti batire miitidutico niwõ.
6 Ti batire pão, wĩ'magʉ̃ utigʉre ĩ'aco niwõ. Cʉ̃rẽ ĩ'agõ, pũrõ pajaña'co niwõ.
—Ã'rĩ wĩ'magʉ̃ hebreo masã macʉ̃ nisami, nico niwõ.
7 Co tojo weecã ĩ'agõ, cʉ̃ ma'mio ĩ'awã'cã, faraõ macõrẽ nico niwõ:
—¿Ni'cõ hebreo masõ ã'rĩ wĩ'magʉ̃rẽ miomasõacjore yʉ'ʉ pijigo wa'acã ʉasari? nico niwõ.

8 —Ʊʉ, ni'cõ pijigo wa'aya, nico niwõ.
Co tojo nicã tʉ'ogo, wĩ'magʉ̃ pacore pijigo wa'aco niwõ.
9 Be'ro cʉ̃ paco etacã ĩ'agõ, faraõ macõ core nico niwõ:
—Ã'rĩ wĩ'magʉ̃rẽ mia, yʉ'ʉre masõbosaya. Yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ wapayegoti, nico niwõ.
Tojo weego wĩ'magʉ̃ paco cʉ̃rẽ mia, masõco niwõ.
10 Cʉ̃ bʉcʉcure nicãpʉ, faraõ macõrẽ wiaco niwõ. Co pe'e co macʉ̃ diácjʉ̃rẽ weronojõ tojacã weeco niwõ. Cʉ̃rẽ Moisé wãme õ'oco niwõ. "Diapʉ po'obʉro'cʉre miiwʉ̃" nígõ, tojo wãme õ'oco niwõ.

Moisé Egiptopʉ ní'cʉ du'tiwija'que ni'i

11 Peje cʉ̃'marĩ be'ro Moisé bʉcʉpʉ nígʉ̃, ni'cã nʉmʉ cʉ̃ acawererãrẽ ĩ'agʉ̃ wa'acʉ niwĩ. Topʉ hebreo masãrẽ ʉpʉtʉ da'radutipecã ĩ'acʉ niwĩ. Ni'cʉ̃ Egiptocjʉ̃ cʉ̃ acaweregʉ hebreo masʉ̃rẽ paacã ĩ'acʉ niwĩ.
12 Cʉ̃rẽ tojo weecã ĩ'a, añurõ ĩ'astepeo, "Ãpẽrã marĩma" ni, Egiptocjʉ̃rẽ wẽjẽ, nucũporopʉ yaacũucã'cʉ niwĩ.
13 Ape nʉmʉ cʉ̃ acawererã nirõpʉ wa'acʉ niwĩ tja. Pʉarã hebreo masãrẽ a'mequẽcã ĩ'acʉ niwĩ. Tojo wee, apĩrẽ paagʉre sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—¿De'ro weegʉ mʉ'ʉ acaweregʉre paati? nicʉ niwĩ.
14 Cʉ̃ pe'e yʉ'ticʉ niwĩ:
—¿Noa mʉ'ʉrẽ ʉ̃sãrẽ beseacjʉ, wiogʉ sõrõati? ¿Mʉ'ʉ Egiptocjʉ̃rẽ wẽjẽ'caro weronojõ yʉ'ʉre wẽjẽsĩ'rĩsari? nicʉ niwĩ.
Tere tʉ'ogʉ, Moisé pũrõ uicʉ niwĩ. "¡Acoe! Yʉ'ʉ Egiptocjʉ̃rẽ wẽjẽ'quere masĩtojapã", nicʉ niwĩ.
15 Faraõ cʉ̃ Egiptocjʉ̃rẽ wẽjẽ'quere tʉ'ogʉ, Moisére wẽjẽsĩ'rĩgʉ̃, cʉ̃rẽ ñe'eduticʉ nimiwĩ. Moisé pe'e faraõrẽ du'tigʉ, Madiã̃ wãmetiropʉ nisetigʉ wa'acʉ niwĩ. Topʉ etagʉ, aco wijari pe na se'éca pe pʉ'to ejanujãcʉ niwĩ.
16 Madiã̃cjʉ̃ pa'i, Reuel* wãmetigʉ siete numia põ'rãticʉ niwĩ. Ti nʉmʉrẽta na numia ti pepʉ aco waarã wa'acãrã niwã. Na pacʉ yarã ovejare tĩarãtirã, sĩ'rĩse co'ripʉ aco pio mu'muorã a'ticãrã nimiwã.
17 Ãpẽrã ʉmʉa oveja, cabra co'terã pe'e eta, na numiarẽ cõ'atõrõcã'cãrã niwã. Na tojo weecã ĩ'agʉ̃, Moisé wã'cãnʉ'cã, na numiarẽ caribocã cã'mota'acʉ niwĩ. Be'ro acore waamíí, sĩ'rĩse co'ripʉ piosãa, na yarã ovejare tĩacʉ niwĩ.
18 Na numia pacʉ tiropʉ dajacã, narẽ sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—¿De'ro weerã ni'cãcãrẽ maata dajati?
19 Na cʉ̃rẽ yʉ'ticãrã niwã:
—Ni'cʉ̃ Egiptocjʉ̃ oveja cabra co'terãrẽ cã'mota'abosami. Be'ro aco waamíí, marĩ yarã ovejare tĩami.
20 Na tojo nicã tʉ'ogʉ, narẽ sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—¿No'opʉ niati cʉ̃? ¿De'ro weerã cʉ̃rẽ cõ'awã'cãtiati? Cʉ̃rẽ ba'adutirã pijirã wa'aya, nicʉ niwĩ.
21 Tojo wee Moisé Reuel ya wi'ipʉ eja, ba'acʉ niwĩ. Cʉ̃ "Ʊsã me'rã tojayá" nicã, "Jaʉ" ni, na me'rã nisetic ʉ niwĩ. Be'ro Reuel cʉ̃ macõ Séforare Moisére numisocʉ niwĩ.

---

* **2:16 2.16** Reuere apeterore Jetro pisucãrã niwã. Ex 3.1; apetero pe'ere tja cʉ̃rẽ Hobab pisucãrã niwã. Jue 4.11

22 Be'ro co nijĩpaco wa'a, ni'cũ macũtico niwõ. Moisé cũrẽ Gersón† wãme õ'ocʉ niwĩ. “Yʉ'ʉ ãpẽrã ye di'tapʉre aperocjũ weronojõ tʉ'oña'a. Tojo weegʉ cũrẽ Gersón wãme õ'o'o”, nicʉ niwĩ.
23 Peje cũ'marĩ be'ro Egiptocjũ wiogʉ wẽrĩa wa'acʉ niwĩ. Tojo wẽrĩmicã, Egiptocjãrã Israe curuacjãrãrẽ ʉpʉtʉ da'radutipe, pi'eticã weenu'cũcã'cãrã niwã. Tojo weerã na bʉjawetiyʉ'rʉa, Õ'acũrẽ “Ʉsãrẽ weetamuña”, ni sẽrĩ, caricũnu'cũcã'cãrã niwã. Õ'acũ na caricũsere tʉ'ocʉ niwĩ.
24 Tere tʉ'ogʉ, cũ todʉporopʉ Abrahã, Isaa, Jacob me'rã apo'quere wãcũcʉ niwĩ.
25 Tojo weegʉ na pi'etisere ĩ'agũ, pajaña'cʉ niwĩ.

3

Õ'acũ Moisére piji'que ni'i

1 Moisé cũ mañecũ Jetro* yarã ovejare co'tecũcʉ niwĩ. Jetro Madiãcjũ pa'i nicʉ niwĩ. Ni'cã nʉmʉ Moisé Jetro yarã ovejare masã marĩrõpʉ yʉ'rʉa, téé Õ'acũ yagʉ† ũrũgũ Horeb‡ wãmeticjʉpʉ miacʉ niwĩ.
2 Topʉ ni'cũ zarza wãmetiri siti ũjũrĩ põ'rã decopʉ Õ'acũ cũ basuta nimigũ cũrẽ wereco'tegʉ weronojõ upʉsãjãnʉ'cã,§ cũrẽ bajuacʉ niwĩ. Ti pecame'e ũjũcaro niwũ, ũjũrõ pe'e. Mejõ ũjũpe'tidijaticaro niwũ.
3 Tere pũrõ ĩ'agũ, Moisé a'tiro wãcũcʉ niwĩ: “¿Ñe'enojõ niti tojo wa'ase? ¿De'ro weero ti zarza ũjũpe'tiweti? nígũ, ĩ'agũ wa'agʉti,” ni wãcũcʉ niwĩ.
4 Õ'acũ Moisére ti me'erẽ ĩ'awã'cãticã ĩ'acʉ niwĩ. Ti zarza siti decopʉ nígũ, cũrẽ pisucʉ niwĩ:
—¡Moisé! nicʉ niwĩ.
—A'topʉ ni'i, ni yʉ'ticʉ niwĩ Moisé.
5 Tojo nitoja, Õ'acũ cũrẽ nicʉ niwĩ:
—Pʉ'toacãpʉ a'titicã'ña. Mʉ'ʉ ye sapatu caserire tuweeya. Mʉ'ʉ ʉ'tacũurõ añurõ yʉ'ʉ nirõ waro ni'i.
6 Yʉ'ʉ mʉ'ʉ ñecũsʉmʉa Abrahã, Isaa, Jacob ẽjõpeo'cʉ Õ'acũ ni'i, nicʉ niwĩ.
Moisé Õ'acũrẽ ĩ'aui nicʉ niwĩ. Tojo weegʉ cũ diapoare mo'acʉ niwĩ.
7 Be'ro Õ'acũ ninemocʉ niwĩ tja:
—Yarã masã Israe curuacjãrã na Egiptopʉ pi'etisere añurõ ĩ'apʉ. Narẽ sʉ'ori da'rase dutiri masã da'radutipesere caributirã caricũcã tʉ'oapʉ. Na pi'etisere añurõ masĩ'i.
8 Tojo weegʉ narẽ yʉ'rʉogʉ, dijatiapʉ. Egiptocjãrã doca nirãrẽ miiwĩorẽgũti. Ti di'tapʉ nirãrẽ miiwija, añurĩ di'ta, pajiri di'tapʉ miagũti. Cabra õpẽco, mumiaco pajiro aco o'mabʉroro weronojõ nirĩ di'ta ni'i. Cananeo masã, hitita masã, amorreo masã, ferezeo masã, heveo masã, jebuseo masã na nirĩ di'ta ni'i.
9 Israe curuacjãrã narẽ da'radutipesere “Caributia wa'asa'a” ni caricũsere tʉ'oapʉ. Tojo nicã, Egiptocjãrã narẽ ña'arõ weepecã ĩ'apʉ.

---

† **2:22 2.22** Hebreo ye me'rã Gersón “ape di'tacjũpʉ weronojõ tʉ'oña'se” nisĩ'rĩrõ wee'e. Ex 18.3
* **3:1 3.1** Jetrore apeterore Reuel pisucãrã niwã. Ex 2.18 Apeterore Hobab pisucãrã niwã. Jue 4.11
† **3:1 3.1** “Õ'acũ yagʉ ũrũgũ” nírõ, “Õ'acũ tigʉpʉ nimi” nisĩ'rĩrõ wee'e. ‡ **3:1 3.1** Ʉrũgũ Horeb apeterore Sinaí wãmeticaro niwũ. § **3:2 3.2** Ĩ'aña Gn 16.7 docapʉ oja'quere.

10 Tojo weegʉ wa'abaque'oya. Yarã masã Israe curuacjãrãrẽ Egiptopʉre miiwĩrõdutigʉ, faraõ tiropʉ mʉ'ʉrẽ o'ógʉtigʉ wee'e.

11 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, Moisé Õ'acʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:

—Yʉ'ʉ mejõ nigʉ̃ ni'i. Tojo weegʉ ¿de'ro weegʉ yʉ'ʉ faraõ tiropʉ wa'a, Israe curuacjãrã Egiptopʉ nirãrẽ miiwĩrõbosari? nicʉ niwĩ.

12 Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ a'tiro ni yʉ'ticʉ niwĩ:

—Yʉ'ʉ mʉ'ʉ me'rã nigʉ̃sa'a. Yarã masã Egiptopʉ nirãrẽ miiwĩrõ̃ca be'ro mʉsã nipe'tirã a'tigʉ ʉ̃rʉ̃gʉ̃pʉ yʉ'ʉre e'catipeorãsa'a. Tojo wa'acã, "Diacjʉ̃ta Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre o'oámi", ni masĩgʉ̃sa'a.

13 Moisé pe'e Õ'acʉ̃rẽ a'tiro ni yʉ'tinemocʉ niwĩ:

—Yʉ'ʉ Egiptopʉ wa'a, Israe curuacjãrãrẽ "Õ'acʉ̃, marĩ ñecʉ̃sʉmʉa Abrahã, Isaa, Jacob wiogʉ mʉsã tiropʉ yʉ'ʉre o'oámi" ni werecã, na yʉ'ʉre "¿De'ro wãmetiti cʉ̃?" ni sẽrĩtiña'bosama. To pũrĩcãrẽ, ¿narẽ de'ro ni yʉ'tibosari?

14 Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:

—Yʉ'ʉta ni'i niwʉagʉta. Israe curuacjãrãrẽ weregʉ, "Yʉ'ʉta ni'i" nigʉ̃ mʉsã tiropʉ yʉ'ʉre o'oámi, niña.

15 Apeye Õ'acʉ̃ Moisére nicʉ niwĩ tja:

—Israe curuacjãrãrẽ a'tiro ni wereya: "Õ'acʉ̃, mʉsã ñecʉ̃sʉmʉa Abrahã, Isaa, Jacob wiogʉta mʉsã tiropʉ yʉ'ʉre o'oámi", ni wereya. A'te yʉ'ʉ wãme ninu'cũcã'rõsa'a. Nipe'tirã be'rocjãrãpʉ a'ti wãmerẽ yʉ'ʉre pisunu'cũcã'rãsama.

16 Egiptopʉ wa'a weetjĩagʉ̃, Israe curuacjãrã wiorãrẽ neocũu, a'tiro niña: "Õ'acʉ̃, mʉsã ñecʉ̃sʉmʉa Abrahã, Isaa, Jacob wiogʉ, yʉ'ʉre bajuami. Mʉsã ye cjasere a'tiro niami: 'Narẽ añurõ ĩ'anʉrʉ̃apʉ. Egiptocjãrã narẽ ña'arõ weepesere ĩ'apʉ', niami.

17 Apeye yʉ'ʉre ninemoami: 'Egiptocjãrã narẽ ña'arõ weepesere yʉ'rʉweticã weegʉsa'a,' niami. Tojo wee mʉsãrẽ ti di'tapʉ miiwija, cananeo masã, hitita masã, amorreo masã, ferezeo masã, heveo masã, jebuseo masã nirĩ di'tapʉ miagʉ̃sami. Ti di'ta añurĩ di'ta cabra õpẽco, mumiaco aco o'mabʉroro weronojõ nirĩ di'ta nisa'a", ni weredutiami, nicʉ niwĩ.

18 Mʉ'ʉ wiorãrẽ tojo werecã, mʉ'ʉrẽ yʉ'tirãsama. Tojo weegʉ Egiptocjʉ̃ wiogʉ tiropʉ na me'rã wa'aya. Cʉ̃rẽ a'tiro ni wereya: "Õ'acʉ̃, hebreo masã wiogʉ, ʉ̃sãrẽ põtẽrĩgʉ̃ ejami. Tojo weegʉ i'tia nʉmʉ wa'aro ʉ̃sãrẽ yucʉ marĩrõ, masã marĩrõpʉ du'uo'oya. Topʉ Õ'acʉ̃ ʉ̃sã wiogʉre wa'icʉrãrẽ wẽjẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeorã wa'arãti", niña.

19 Mʉsã tojo nimicã, yʉ'ʉ tutuaro me'rã cʉ̃rẽ weeĩ'oticã, Egiptocjʉ̃ wiogʉ mʉsãrẽ du'uwĩrõsome.

20 Tojo weegʉ yʉ'ʉ tutuasere ĩ'ogʉ̃, peje ĩ'a ʉcʉase me'rã Egiptocjãrãrẽ bu'iri da'regʉti. Tojo wééca be'ro faraõ mʉsãrẽ du'uwĩrõgʉ̃sami.

21 Apeyema, yʉ'ʉ Egiptocjãrã mʉsãrẽ añurõ wãcũcã weegʉti. Tojo weerã apeyenojõ marĩrã wa'asome.

22 Nipe'tirã Israe curuacjãrã numia Egiptocjãrã numia na ye wi'seri pʉ'to nirãrẽ, tojo nicã ãpẽrã numia na ya wi'ipʉ nirãrẽ uru me'rã wee'que, plata me'rã wee'que, tojo nicã su'ti sẽrĩrãsama. Te su'ti na põ'rã sãñatje nirõsa'a. Tojo wee Egiptocjãrã cʉose añusere miape'ocã'rãsama, nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.

4

1 Moisé Õ'acũrẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Na yʉ'ʉ tojo nisere ẽjõpeosome. Tojo nicã yʉ'ʉ dutisere yʉ'tisome.
Yʉ'tironojõ o'orã, a'tiro pe'e nirãsama: "Õ'acũ mʉ'ʉrẽ bajuatiapĩ",
nirãsama, nicʉ niwĩ Moisé.
2 Õ'acũ, "¿Mʉ'ʉ omocãpʉre ñe'enojõrẽ cʉoti?" ni sẽrĩtiña'cʉ niwĩ.
"Yʉ'ʉ tuacjʉ ni'i", ni yʉ'ticʉ niwĩ.
3 —Tigʉre nucũcãpʉ doquecũuña, nicʉ niwĩ Õ'acũ.
Moisé tere tʉ'ogʉ, nucũcãpʉ doquecũucʉ niwĩ. Cũ tojo weecãta, tigʉ
tuacjʉ aña dojocaro niwũ. Tojo wa'acã ĩ'agũ, Moisé ui dustimajãcʉ niwĩ.
4 Õ'acũ pe'e cũrẽ nicʉ niwĩ:
—Omocãrẽ sĩoo, cũ pĩcõrõrẽ ñe'eña.
Moisé cũ omocãrẽ sĩoo, aña pĩcõrõrẽ ñe'ecʉ niwĩ. Cũ tojo ñe'ecãta, aña
nimi'cʉ tuacjʉ dojocaro niwũ tja.
5 —A'tere ĩ'arã, "Õ'acũ na ñecũsʉmʉa Abrahã, Isaa, Jacob wiogʉ cũrẽ
bajuapĩ", nirãsama, nicʉ niwĩ Õ'acũ.
6 Be'ro Õ'acũ ninemocʉ niwĩ:
—Ni'cãrõacãrẽ mʉ'ʉ ya omocãrẽ mʉ'ʉ ya su'tiro doca cutiro tiropʉ
sĩosõrõña, nicʉ niwĩ.
Cũ tojo nicã, Moisé cũ ya omocãrẽ sĩosõrõcʉ niwĩ. Be'ro cũ ya omocãrẽ
miiwĩrõ, ti omocãrẽ cãmi boari omocã ĩ'acʉ niwĩ.
7 Tere ĩ'agũ, Õ'acũ nicʉ niwĩ:
—Apaturi mʉ'ʉ ya omocãrẽ mʉ'ʉ ya su'tiro doca cutiro tiropʉ sĩosõrõña
tja.
Õ'acũ dutironojõta Moisé weecʉ niwĩ. Cũ ya omocãrẽ miiwĩrõcãta,
nipe'tiro cũ upʉ weronojõ añurĩ omocã tojacaro niwũ.
8 Be'ro Õ'acũ ninemocʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ nimʉ'tãse weeĩ'ose me'rã ẽjõpeotirã, mʉ'ʉ dutisere weetirã,
apetero weerã be'ro apaturi weeĩ'ose me'rã ẽjõpeobosama.
9 Mʉ'ʉrẽ a'te pʉaro mʉ'ʉ weeĩ'ose me'rã ẽjõpeoti, mʉ'ʉ dutisere
weeticãma, a'tiro weeya. Diapʉ acore waamíí, nucũcãpʉ piocũoña. Mʉ'ʉ
topʉ waamíí piocũse nucũcãpʉ dí dojorosa'a, nicʉ niwĩ.
10 —Acoe, yʉ'ʉ wiogʉ. Yʉ'ʉ ucũme'rĩgũ niwe'e. Todʉporopʉ, tojo nicã
mʉ'ʉ ni'cãrõacã yʉ'ʉ mʉ'ʉ me'rã ucũcã quẽ'rãrẽ añurõ ucũmasĩtisa'a.
Nipe'tisetiri ucũgũ, cu'cu nisa'a, nicʉ niwĩ Moisé.
11 Õ'acũ cũrẽ nicʉ niwĩ:
—¿Noa masãrẽ ucũmasĩcã weeri? ¿Noa narẽ tʉ'oticã, ucũticã weeri?
¿Noa narẽ ĩ'amasĩcã, o caperi bajuticã weeri? Yʉ'ʉta tojo weewʉ.
12 Tojo weegʉ mʉ'ʉ na masã tiropʉ wa'aya. Mʉ'ʉ narẽ ucũcã
weetamugũti. Mʉ'ʉ narẽ ucũatjere yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ weregʉti.
13 Moisé ne wa'asĩ'rĩticʉ niwĩ. Tojo weegʉ a'tiro nicʉ niwĩ:
—Acoe, yʉ'ʉ wiogʉ. Apĩrẽ wa'aduticureya, nicʉ niwĩ.
14 Tere tʉ'ogʉ, Õ'acũ Moisé me'rã ua wa'acʉ niwĩ. Tojo weegʉ cũrẽ nicʉ
niwĩ:
—Mʉ'ʉ ma'mi Aarõ pe'e añurõ ucũme'rĩgũ nimi. Mʉ'ʉ weronojõ Leví
ya curuacjũ nimi. Cũ mʉ'ʉrẽ põtẽrĩgũ a'tisami. Mʉ'ʉrẽ ĩ'agũ, ʉpʉtʉ
e'catigʉsami.
15 Cũ me'rã ucũña. Cũ masãrẽ ucũatjere añurõ wereya. Yʉ'ʉ mʉsã
pʉarãrẽ ucũcã weegʉti. Mʉsãrẽ, mʉsã weeatjere queoro weregʉti.

16 Mʉ'ʉ Aarõrẽ ucũgʉ̃, yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ ucũgʉ̃ weronojõ ucũgʉ̃sa'a. Aarõ
pe'e mʉ'ʉ weresere masãrẽ wereturiagʉsami.
17 A'tigʉ tuacjʉre miaña. Tigʉ me'rã peje ĩ'a ʉcʉase weeĩ'ogʉ̃sa'a, nicʉ
niwĩ Õ'acʉ̃.

Moisé Egiptopʉ majãmitojaa'que ni'i

18 Moisé cʉ̃ mañecʉ̃ Jetro ya wi'ipʉ dajagʉ, cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ apaturi Egipto di'tapʉ wa'acã yʉ'ʉre du'uo'oya. Topʉ yʉ'ʉ
acawererã waro nisama. Na catimiti nígʉ̃, narẽ ĩ'asĩ'rĩgʉ̃coro, nicʉ niwĩ.
—Jaʉ, añurõ wa'aya, ni yʉ'ticʉ niwĩ Jetro.
19 Moisé cʉ̃ Madiã wãmetiropʉ nícaterore Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
—Egiptopʉ dajatojaaya. Mʉ'ʉrẽ wẽjẽsĩ'rĩmi'cãrã wẽrĩpe'tiatojama.
20 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, Moisé cʉ̃ nʉmorẽ, cʉ̃ põ'rãrẽ "Te'a" nígʉ̃, ni'cʉ̃
wĩ'magʉ̃ burro bu'ipʉ narẽ miipeo, Egiptopʉ sʉ'ori dajatojaacʉ niwĩ. Tojo
nicã tuacjʉ, Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ miaduti'cʉre miacʉ niwĩ.
21 Be'ro Õ'acʉ̃ Moisére a'tiro nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ peje ĩ'a ʉcʉasere weeĩ'omasĩcã weeapʉ. Tojo weegʉ
mʉ'ʉ Egiptopʉre etagʉ, faraõ ĩ'orõpʉ te pejere weeĩ'oña. Yʉ'ʉ pe'e
faraõrẽ mʉsãrẽ yʉ'rʉnʉ'cãcã weegʉti. Tojo weegʉ Israe curuacjãrãrẽ
du'uwĩrõsome.
22 Cʉ̃ tojo weecã, mʉ'ʉ cʉ̃rẽ nigʉ̃sa'a: "Ʉsã wiogʉ Õ'acʉ̃ a'tiro niami:
'Israe curuacjãrã yʉ'ʉ macʉ̃, masã ma'mi weronojõ nima.
23 Yʉ'ʉre e'catipeorã wa'acã, narẽ du'uwĩrõña', mʉ'ʉrẽ nitojamiapʉ.
Mʉ'ʉ pe'e narẽ du'uwĩrõtiapʉ. Tojo weegʉ mʉ'ʉ macʉ̃ masã ma'mirẽ
wẽjẽgʉ̃sa'a", ni werecʉ niwĩ Õ'acʉ̃.
*****
27 Moisé ma'apʉ wa'ari curare Õ'acʉ̃ pe'e Aarõrẽ a'tiro nicʉ niwĩ: "Masã
marĩrõ, yucʉ marĩrõpʉ wa'a, mʉ'ʉ acabiji Moisére põtẽrĩgʉ̃ wa'aya." Tere
tʉ'ogʉ, Aarõ wa'a, Moisére Õ'acʉ̃ yagʉ ʉ̃rʉ̃gʉ̃pʉ✡ põtẽrĩgʉ̃ wa'acʉ niwĩ.
Topʉ cʉ̃rẽ bocaejagʉ, põtẽrĩ, añudutigʉ mi'micʉ niwĩ.
28 Be'ro Moisé, Aarõrẽ Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ wereduti'quere, tojo nicã peje cʉ̃ ĩ'a
ʉcʉase ĩ'orãsa'a ní'quere werecʉ niwĩ.
29 Tu'ajanʉ'cõ, na pʉarãpʉta Israe curuacjãrã wiorãrẽ neocũurã
wa'acãrã niwã.
30 Na tiropʉ ejacã, Aarõ nipe'tise Õ'acʉ̃ Moisére ní'quere werepe'ocã'cʉ
niwĩ. Tojo nicã, masã ĩ'orõpʉre, ĩ'a ʉcʉase Õ'acʉ̃ narẽ weeĩ'oduti'quere
weeĩ'ocʉ niwĩ.
31 Masã tere ĩ'arã, cʉ̃ ní'quere ẽjõpeocãrã niwã. Õ'acʉ̃ na pi'etisere ĩ'a,
narẽ pajaña'cã tʉ'orã, cʉ̃rẽ e'catipeorã, ejaque'acãrã niwã.

5

Moisé, Aarõ faraõ me'rã ucũ'que ni'i

1 Moisé, Aarõ Israe curuacjãrã wiorã me'rã ucũca be'ro, faraõ tiropʉ
wa'a, cʉ̃rẽ a'tiro nicãrã niwã:
—Õ'acʉ̃, Israe curuacjãrã wiogʉ, mʉ'ʉrẽ a'tiro weredutiami: "Yarã
masãrẽ masã marĩrõ, yucʉ marĩrõpʉ du'uo'oya. Na topʉ yʉ'ʉre
e'catipeorã, bosenʉmʉ weepeorãsama", niami, nicãrã niwã.
2 Tere tʉ'ogʉ, faraõ pe'e a'tiro yʉ'ticʉ niwĩ:

✡ **4:27 4.27** Ex 3.1

—¿Noanojõ niti mʉsã wiogʉ nigʉ̃? ¿De'ro wee cʉ̃ dutisere tʉ'o, Israe curuacjãrãrẽ du'uwĩrõbosari? Mʉsã “ʉ̃sã wiogʉ Õ'acʉ̃” mʉsã nigʉ̃rẽ masĩtisa'a. Tojo nicã Israe curuacjãrãrẽ ne du'uwĩrõsome, nicʉ niwĩ.

3 Faraõ tojo nicã tʉ'orã, Moisé, Aarõ̃ cʉ̃rẽ nicãrã niwã:

—Õ'acʉ̃, hebreo masã wiogʉ, ʉ̃sãrẽ põtẽrĩgʉ̃ a'ticʉ niami. Tojo weerã ʉ̃sã masã marĩrõ, yucʉ marĩrõpʉ wa'arãsa'a. I'tia nʉmʉ wa'ano'rõsa'a. Topʉ ʉ̃sã wiogʉ Õ'acʉ̃rẽ wa'icʉrãrẽ wẽjẽ, ʉ̃jʉ̃amorõpeorã wa'arãsa'a. Tojo weeticãma, duti pũrĩse me'rã ʉ̃sãrẽ bu'iri da'regʉsami. Tojo weetigʉ, a'mewẽjẽse me'rã wẽrĩcã weegʉsami, nicãrã niwã.

4 Tere tʉ'ogʉ, faraõ pe'e a'tiro nicʉ niwĩ:

—Moisé, Aarõ, ¿de'ro weerã masãrẽ da'radu'ucã weeti? Da'rarã wa'ato, nicʉ niwĩ.

5 Apeyere faraõ nicʉ niwĩ:

—Ni'cãrõacãma Israe curuacjãrã a'ti di'tapʉre pãjãrã waro masãputima. ¿Na pãjãrãrẽ da'radu'ucã weesĩ'rĩrã weeti?

6 Na tojo níca nʉmʉrẽta faraõ sʉ'ori da'rase dutiri masãrẽ, tojo nicã Israe curuacjãrã narẽ dutituriarãrẽ a'tiro duticʉ niwĩ:

7 —Mʉsã Israe curuacjãrãrẽ na wi'seri weerã yeese cujirire weedutirã, tábutire o'oticã'ña majã. Na basu wa'a weetjĩarã tábutire miirã wa'ato.

8 Todʉporo na wi'seri weerã yee'que cujiri wee'carocã'rota weeato tja. Ne ni'cã cuji dʉoticã'to. Na nijĩsijarã bajuróma a'tiro caricũma: “Te'a, marĩ wiogʉ Õ'acʉ̃rẽ e'catipeorã, wa'icʉrãrẽ wẽjẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeorã wa'arã”, nima.

9 Narẽ nemorõ tutuaro da'ranemocã weeya. Tojo weese me'rã narẽ nisoo weresere wãcũsome, nicãrã niwã.

10 Tojo weerã sʉ'ori da'rase dutiri masã, tojo nicã Israe curuacjãrã narẽ dutituriarã Israe curuacjãrã wiorã tiropʉ masãrẽ weredutirã wa'acãrã niwã:

—Faraõ mʉsãrẽ ni'cãcã me'rã ne tábutire o'onemodutitiami.

11 Ni'cãrõacãrẽ mʉsã basuta tere mʉsã no'o bocaro a'masijarã wa'arãsa'a. Tojo weemirã, todʉporo mʉsã yee'que cujirinʉcʉ̃ta yeerãsa'a tja. Ne dʉosome, nicãrã niwã.

12 Tere tʉ'orã, Israe curuacjãrã nipe'tiro Egiptopʉ tábutire a'marã wa'acãrã niwã.

13 Faraõ sʉ'ori da'rase dutiri masã, nipe'tise nʉmʉrĩ masãrẽ na todʉporo o'o'que cujiricã'rõta o'oduticãrã niwã.

14 Tojo nicã Egiptocjãrãta Israe curuacjãrã narẽ dutituriarãrẽ paamʉjã, a'tiro nicãrã niwã:

—¿De'ro weerã mʉsã ñamica'a, ni'cãcã quẽ'rãrẽ todʉporopʉ mʉsã wee'carocã'rõta te cujirire weerã ẽmʉejaweti? nicãrã niwã.

15 Israe curuacjãrã narẽ dutituriarã pe'e faraõ tiropʉ cʉ̃rẽ a'tiro ni wererã wa'acãrã niwã:

—Wiogʉ, ʉ̃sã mʉ'ʉrẽ da'raco'terãrẽ ¿de'ro weegʉ tojo ña'arõ weeti?

16 Mʉ'ʉ yarã sʉ'ori da'rase dutiri masã ʉ̃sãrẽ tábutire o'otima. Tere o'otimirã, “Ticʉse cujiri weeya”, nima. Tojo nicã, ʉ̃sãrẽ paama. Ʉ̃sã mejẽta bu'iriti'i. Wiogʉ, mʉ'ʉ yarã da'rase dutiri masã bu'iritima, nicãrã niwã.

17 Faraõ pe'e narẽ yʉ'ticʉ niwĩ:

—Mʉsã nijĩsijarã ni'i. Tojo weerã a'tiro ninu'cũ'u: “Ʉ̃sã wiogʉ Õ'acʉ̃rẽ wa'icʉrãrẽ wẽjẽ, ʉ̃jʉ̃amorõpeorã wa'acã du'uo'oya”, ni'i.

18 Da'rarã wa'aya majã. Mʉsãrẽ tábuti o'otimicã, todʉporo mʉsã yee'que cujiricã'rõta yeeya, nicʉ niwĩ.
19 Israe curuacjãrã narẽ dutituriarã faraõ̃ “Ticʉse cujirita yeeya” nicã tʉ'orã, diasa'ro tʉ'oña'cãrã niwã.
20 Na faraõ̃ tiropʉ ní'cãrã wijaarã, Moisére, Aarõ̃rẽ narẽ co'te'cãrãrẽ bocaejacãrã niwã.
21 Narẽ a'tiro nicãrã niwã:
—Õ'acʉ̃ mʉsã weepetíye'quere ĩ'a, mʉsãrẽ bu'iri da'reato. Faraõ̃, tojo nicã ãpẽrã cʉ̃rẽ sʉ'ori da'rase dutiri masã ʉ̃sãrẽ ña'arõ ĩ'atu'tima. Mʉsã basuta cʉ̃rẽ di'pjĩ o'o, ʉ̃sãrẽ wẽjẽdutirã weronojõ weeapã. Tojo weerã mʉsãta bu'iriti'i, nicãrã niwã.
22 Na tojo nicã tʉ'ogʉ, Moisé Õ'acʉ̃rẽ a'tiro ni ñubue, sẽrĩcʉ niwĩ:
—Wiogʉ, ¿de'ro weegʉ mʉ'ʉ ã'rã masãrẽ ña'arõ weeti? ¿De'ro weedutigʉ yʉ'ʉre a'topʉ a'tidutiati?
23 Mʉ'ʉ ye cjasere yʉ'ʉ faraõ̃ me'rã ucũnʉ'cãca nʉmʉ me'rã, cʉ̃ mʉ'ʉ yarã masãrẽ nemorõ ña'arõ weenu'cũcã'mi. Mʉ'ʉ pe'e mʉ'ʉ yarã masãrẽ ne yʉ'rʉweticã weewe'e, nicʉ niwĩ.

6

1 Moisé Õ'acʉ̃rẽ sẽ́rĩ́ca be'ro Õ'acʉ̃ a'tiro ni yʉ'ticʉ niwĩ:
—Ni'cãrõacã mʉ'ʉ yʉ'ʉ faraõ̃rẽ weeatjere ĩ'agʉ̃sa'a. Yʉ'ʉ tutuase me'rã narẽ wijacã weegʉti. Yʉ'ʉ tutuasere ĩ'agʉ̃, Egiptopʉ nirãrẽ wijadutigʉsami, nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.
2 Õ'acʉ̃ apetero Moisére ucũgʉ̃, a'tiro nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃, mʉsã wiogʉ ni'i.
3 Abrahãrẽ, Isaare, Jacore ucũgʉ̃, “Õ'acʉ̃ tutuayʉ'rʉnʉ'cãgʉ̃ ni'i”, ni werewʉ. Tojo nimigʉ̃, yʉ'ʉ wãme waro pe'ere werebajurẽtiwʉ. Yʉ'ʉta ni'i Õ'acʉ̃ mʉsã wiogʉ niwʉagʉta.
4 Apeyema tja, “Mʉsã pãrãmerã nituriarãrẽ Canaá di'tare o'ogʉti” ni, na me'rã apowʉ. Na ti di'tare apesecjãrã weronojõ níni'wã yujupʉ.
5 Ni'cãrõacãrẽ Israe curuacjãrã pi'eticã ĩ'agʉ̃, Egiptocjãrã narẽ ʉpʉtʉ da'raduticã ĩ'agʉ̃, yʉ'ʉ na ñecʉ̃sʉmʉa nituriarã me'rã apo'quere wãcũ'u.
6 Tojo weegʉ Israe curuacjãrãrẽ a'tiro ni wereya: “Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃, mʉsã wiogʉ, mʉsã Egiptocjãrã dutise doca nirãrẽ na tutuaro da'radutipesere wijata'agʉti. Yʉ'ʉ tutuaro me'rã, Egiptocjãrãrẽ bu'iri da're, mʉsãrẽ yʉ'rʉweticã weegʉti.
7 Mʉsã, yarã masã nirãsa'a. Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃, mʉsã wiogʉ nigʉ̃sa'a. Tojo weese me'rã mʉsã yʉ'ʉre ‘Õ'acʉ̃, ʉ̃sã wiogʉ nimi’, nirãsa'a. ‘Cʉ̃ta ʉ̃sãrẽ Egiptocjãrã dutise doca ní'cãrãrẽ wijacã weeami; na tutuaro me'rã da'radutipesere wijata'ami’, nirãsa'a.
8 Yʉ'ʉ Abrahãrẽ, Isaare, Jacore o'ogʉti níca di'tapʉ mʉsãrẽ miagʉ̃sa'a. Te mʉsã ye di'ta nidojarosa'a. Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃, mʉsã wiogʉ ni'i”, nicʉ niwĩ.
9 Moisé a'tere Israe curuacjãrãrẽ wereturiacʉ niwĩ. Ʉpʉtʉ Egiptocjãrã narẽ da'radutipeyucã, bʉjaweti, wãcũtutuadu'ucãrã niwã. Tojo weerã Moisé narẽ ní'quere yʉ'titicãrã niwã.
10 Tere ĩ'agʉ̃, Õ'acʉ̃ Moisére nicʉ niwĩ:
11 —Faraõ̃ tiropʉ wa'aya. Wa'a, cʉ̃rẽ Israe curuacjãrãrẽ ti di'tapʉ nirãrẽ wijadutiya.
12 Moisé pe'e Õ'acʉ̃rẽ a'tiro yʉ'ticʉ niwĩ:

—Israe curuacjãrã yʉ'ʉre ne cã'rõ yʉ'titima. Nemorõ faraõ pũrĩcã yʉ'titisami. Yʉ'ʉ ucũgʉ̃ ne me'rĩtisa'a, nicʉ niwĩ.

13 Tere tʉ'ogʉ, Õ'acʉ̃ Moisére, Aarõrẽ Israe curuacjãrãrẽ, tojo nicã faraõrẽ a'tiro ni weredutigʉ o'ócʉ niwĩ tja:

—Õ'acʉ̃ Israe curuacjãrã Egiptopʉ nirãrẽ ʉ̃sãrẽ miiwijadutiami, ni wereya, nicʉ niwĩ.

Aarõ, Moisé ñecʉ̃sʉmʉa ye curaricjãrã wãme ni'i

14 Israe curuacjãrã masã ma'misʉmʉa ã'rã nicãrã niwã:

Jacob macʉ̃ Rubén, masã ma'mi nicʉ niwĩ. Cʉ̃ põ'rã Hanoc, Falú, Hezrón, Carmi nicãrã niwã. Ã'rã Rubén ya curuacjãrã nicãrã niwã.

15 Simeó põ'rã a'ticʉrã nicãrã niwã: Jemuel, Jamín, Ohad, Jaquín, Zohar, Saúl nicãrã niwã. Cʉ̃ Saúl cananeo di'tacjõ macʉ̃ nicʉ niwĩ. Ã'rã Simeó ya curuacjãrã nicãrã niwã.

16 Leví ciento treinta y siete cʉ̃'marĩ caticʉ niwĩ. Masã ma'mi me'rã nʉ'cã, téé nitʉogʉ me'rã cʉ̃ põ'rã a'tiro wãmeticãrã niwã: Gersón, Coat, Merari.

17 Gersón põ'rã a'ticʉrã nicãrã niwã: Libni, Simei.

18 Coat ciento treinta y tres cʉ̃'marĩ caticʉ niwĩ. Cʉ̃ põ'rã a'ticʉrã nicãrã niwã: Amram, Izhar, Hebrõ, Uziel.

19 Merari põ'rã a'ticʉrã nicãrã niwã: Mahli, Musi nicãrã niwã. Ã'rã Leví ya curuacjãrã masã ma'mi me'rã ninʉ'cã, téé nitʉogʉ me'rã nicãrã niwã.

20 Amram cʉ̃ wãmeo Jocabed me'rã nʉmoticʉ niwĩ. Na Aarõ, Moisére põ'rãticãrã niwã. Amram ciento treinta y siete cʉ̃'marĩ caticʉ niwĩ.

21 Izhar põ'rã a'ticʉrã nicãrã niwã: Coré, Nefeg, Zicri.

22 Uziel põ'rã a'ticʉrã nicãrã niwã: Misael, Elzafán, Sitrí.

23 Aarõ Elisabet wãmetigore nʉmoticʉ niwĩ. Co Aminadab macõ Naasón* acabijo nico niwõ. Na a'ticʉrã põ'rãticãrã niwã: Nadab, Abihú, Eleazar, Itamar.

24 Coré põ'rã a'ticʉrã nicãrã niwã: Asir, Elcana, Abiasaf. Na Coré ya curuacjãrã nicãrã niwã.

25 Ni'cʉ̃ Aarõ macʉ̃ Eleazar, Futiel wãmetigʉ macõ ni'cõrẽ nʉmoticʉ niwĩ. Co Finees wãmetigʉre põ'rãtico niwõ. Leví ya curuacjãrã masã ma'mi me'rã nʉ'cã, téé nitʉogʉ me'rã nicãrã niwã.

26 Aarõ, Moiséreta Õ'acʉ̃ Israe curuacjãrãrẽ Egipto di'tapʉ ní'cãrãrẽ sʉ'ori miiwijaduticʉ niwĩ. Na ye curari me'rã tojo weeduticʉ niwĩ.

27 Náta tja Israe curuacjãrãrẽ Egiptopʉre miiwijarãti nírã, faraõ me'rã ucũcãrã niwã.

Õ'acʉ̃ Moisére, Aarõrẽ piji'que ni'i

28-29 Õ'acʉ̃ Egiptopʉ Moisé me'rã cʉ̃ ucũca nʉmʉrẽ, cʉ̃rẽ a'tiro nicʉ niwĩ:

—Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃, mʉsã wiogʉ ni'i. Nipe'tise yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ wereatjere faraõ, Egiptocjãrã wiogʉre wereapa.

30 Moisé pe'e cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:

—Wiogʉ, yʉ'ʉma yʉ'ʉ ucũse ne, to wa'awe'e. Tojo weegʉ faraõ yʉ'ʉ ucũsere ne yʉ'titigʉsami, nicʉ niwĩ Moisé.

---

* **6:23 6.23** Naasón Aminadab macʉ̃ masã ma'mi nicʉ niwĩ. Num 1.7

7

1 Moisé tojo nicã tʉ'ogʉ, Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:

—Ĩ'aña majã. Mʉ'ʉ faraõrẽ ucũcã, yʉ'ʉ basu cʉ̃rẽ ucũgʉ̃ weronojõ tʉ'oña'gʉ̃sami. Mʉ'ʉ ma'mi Aarõ pe'e mʉ'ʉrẽ ucũbosagʉsami.

2 Mʉ'ʉ Aarõrẽ nipe'tise yʉ'ʉ dutisere weregʉsa'a. Be'ro cʉ̃ pe'e faraõpʉre Israe curuacjãrãrẽ ti di'tapʉ nirãrẽ wijadutigʉ ucũgʉ̃sami.

3-4 Yʉ'ʉ pe'e cʉ̃rẽ mʉsãrẽ yʉ'rʉnʉ'cãcã weegʉti. Peje apeyenojõ ĩ'a ʉcʉasenojõrẽ Egiptopʉre weeĩ'omicã, faraõ mʉsã sẽrĩsere yʉ'tisome. Egiptopʉre yʉ'ʉ tutuasere ĩ'ogʉ̃ti. Queoro narẽ bu'iri da'regʉ, to Egiptopʉ nirã yarã masãrẽ wijacã weegʉti.

5 Egiptopʉre yʉ'ʉ tutuasere ĩ'óca be'ro, tojo nicã Israe curuacjãrãrẽ miiwijáca be'ro, Egiptocjãrã yʉ'ʉ wiogʉ ni'i nisere masĩrãsama, nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.

6 Moisé, Aarõ Õ'acʉ̃ cʉ̃ duti'caronojõta queoro weecãrã niwã.

7 Na faraõ me'rã ucũcaterore Moisé ochenta cʉ̃'marĩ cʉocʉ niwĩ. Aarõ pe'e ochenta y tres cʉ̃'marĩ cʉocʉ niwĩ.

Aarõ cʉ̃ tuacjʉ queti ni'i

8 Õ'acʉ̃ Moisére, Aarõrẽ nicʉ niwĩ:

9 —Faraõ mʉsãrẽ apeyenojõ weeĩ'oduticã, Aarõ cʉ̃ ya tuacjʉre mii, nucũcãpʉ faraõ tiro doquecũudutiya. Cʉ̃ tojo weecã, tigʉ tuacjʉ aña dojorosa'a, nicʉ niwĩ.

10 Moisé, Aarõ, faraõ tiropʉ cʉ̃ me'rã ucũrã wa'acãrã niwã. Õ'acʉ̃ duti'caronojõta weecãrã niwã. Aarõ cʉ̃ tuacjʉre faraõ, tojo nicã cʉ̃rẽ da'raco'terã põtẽorõpʉ doquecũucʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo weecãta, tigʉ tuacjʉ aña dojocaro niwʉ̃.

11 Tojo weecã ĩ'agʉ̃, faraõ pe'e cʉ̃ yarã masĩrĩ masãrẽ, tʉ'oña'rĩ masãrẽ pijicʉ niwĩ. Na quẽ'rã na masĩsere mejãrõta weecãrã niwã.

12 Na ye tuasepagʉre nanʉcʉ̃ doquecũucãrã niwã. Tepagʉnʉcʉ̃ aña dojocaro niwʉ̃. Aarõ yagʉ tuacjʉ pe'e masĩrĩ masã, tʉ'oña'rĩ masã yepagʉre ba'ape'ocã'caro niwʉ̃.

13 Tojo wa'amicã, faraõ pe'e Õ'acʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cãcʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ “Tojo wa'arosa'a” ní'caronojõta ne yʉ'titicʉ niwĩ.

Õ'acʉ̃ dí me'rã bu'iri da're'que ni'i

14 Moisé, Aarõ faraõ tiropʉ wijááca be'ro Õ'acʉ̃ Moisére a'tiro nicʉ niwĩ:

—Faraõ yʉ'titi, ne Israe curuacjãrãrẽ wijacã weetimi.

15 Ñamiacã ñamicure, cʉ̃ diapʉ bu'ari cura cʉ̃ me'rã ucũrã wa'aya. To dia sumutopʉ co'teapa. Mʉ'ʉ yagʉ tuacjʉ aña dojocã wee'cʉ me'rã wa'aya.

16 Topʉ faraõrẽ a'tiro niña: “Õ'acʉ̃, hebreo masã wiogʉ, mʉ'ʉrẽ a'tiro nidutigʉ yʉ'ʉre o'oami: ‘Yarã masãrẽ yucʉ marĩrõ, masã marĩrõpʉ yʉ'ʉre e'catipeorã wa'acã, du'uo'oato’, niami. Mʉ'ʉ pe'e ne ‘Jaʉ’ niwe'e.

17 Tojo weegʉ Õ'acʉ̃ a'tiro niami: ‘Ni'cãrõacã me'rã yʉ'ʉ wiogʉ nisere masĩgʉ̃sa'a’, niami. Yʉ'ʉ, Moisé, yagʉ tuacjʉ me'rã acore paapo'ocã, aco dí dojorosa'a.

18 Wa'i wẽrĩrãsama. Te aco ʉ̃rĩse dojorosa'a. Tere yabirã, Egiptocjãrã ne sĩ'rĩsome”, Õ'acʉ̃ Moisére tojo ni wereduticʉ niwĩ faraõrẽ.

19 Õ'acʉ̃ Moisére a'tiro ninemocʉ niwĩ:

—Aarõrẽ a'tiro niña: “Nipe'tise maarĩrẽ, o'majã maarĩacãrẽ, tojo nicã ditararire, nipe'tise aco posetisenojõ Egiptopʉ nisere mʉ'ʉ yagʉ tuacjʉ me'rã sĩoo, wẽjẽtuato. Tojo weecã, aco na yucʉ co'ripʉ nise, ʉ̃tã me'rã wee'queparʉpʉ nise dí dojorosa'a”, nicʉ niwĩ.

20 Moisé, Aarõ Õ'acʉ̃ duti'caronojõta weecãrã niwã. Aarõ cʉ̃ yagʉ tuacjʉre diapʉ paapo'ocʉ niwĩ. Faraõ, cʉ̃ docacjãrã ĩ'orõpʉ tojo weecʉ niwĩ. Tojo weecã, te aco dí dojocaro niwʉ̃.

21 Wa'i wẽrĩcãrã niwã. Aco ʉ̃rĩse tojacaro niwʉ̃. Tojo weerã Egiptocjãrã masã ne te acore sĩ'rĩticãrã niwã. Nipe'tiro Egipto cjase aco dí dojope'tia wa'acaro niwʉ̃.

22 Tojo wa'amicã, Egiptocjãrã tʉ'oña'rĩ masã na masĩse me'rã mejãrõta weecãrã niwã. Faraõ Õ'acʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cã, Õ'acʉ̃ cʉ̃ ní'caronojõta Moisé, Aarõ na nisere ne tʉ'oticʉ niwĩ.

23 Faraõ tʉ'oronojõ o'ogʉ, majãmitojaa, cʉ̃ ya wi'ipʉ wa'a wa'acʉ niwĩ.

24 Nipe'tirã Egiptocjãrã aco añuse na waatje perire dia sumutopʉ se'ecãrã niwã. Dia cjase pe'e ne sĩ'rĩse mejẽta nicaro niwʉ̃.

Õ'acʉ̃ oma me'rã bu'iri da're'que ni'i

25 Õ'acʉ̃ diare dí dojocã wééca be'ro ni'cã semana yʉ'rʉcaro niwʉ̃.

8

1 Titare Õ'acʉ̃ Moisére nicʉ niwĩ:

—Faraõ tiropʉ wa'a, cʉ̃rẽ a'tiro niña: “Õ'acʉ̃ a'tiro niami: ‘Yarã masãrẽ du'uo'oya. Na yʉ'ʉre ẽjõpeorã wa'ato.

2 Mʉ'ʉ narẽ du'uwĩrõticãma, oma me'rã nipe'tiro Egiptopʉre bu'iri da'regʉti.

3 Diapʉre oma yʉ'rʉmajãrãsama. Na mʉ'ʉ wiogʉ nirĩ wi'ipʉre sãjãárãsama. Mʉ'ʉ cãrĩrĩ tucũpʉre, mʉ'ʉ cãrĩpesaropʉre, mʉ'ʉ docacjãrã wiorã ye wi'seripʉre, nipe'tirã mʉ'ʉ yarã masã nirõpʉre sãjãárãsama. Mʉ'ʉ pã̃ ʉ̃jʉ̃ase wi'seripʉre, tojo nicã pã̃ tuumorẽse co'ripʉre sãñarãsama.

4 Na oma mʉ'ʉ bu'ipʉ bu'pupejarãsama. Mʉ'ʉ docacjãrã wiorã bu'ipʉ, mʉ'ʉ yarã masã bu'ipʉ bu'pupejarãsama’ ”, nicʉ niwĩ.

5 Õ'acʉ̃ Moisére werenemocʉ niwĩ:

—Aarõrẽ cʉ̃ yagʉ tuacjʉ me'rã nipe'tise maarĩrẽ, maarĩacãpʉre, di-tararipʉre sĩoo, wẽjẽtuato. Cʉ̃ tojo weecã, oma tepʉ ní'cãrã majãa, Egipto di'tapʉre mu'mua wa'arãsama.

6 Tere tʉ'ogʉ, Aarõ Egipto di'tapʉ nise aco bu'ipʉ cʉ̃ tuacjʉre sĩoo, wẽjẽtuocʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo weecã, oma pãjãrã nipe'tiro ti di'tapʉre tuuse'sa wa'acãrã niwã.

7 Tojo nimicã, tʉ'oña'rĩ masã, masĩrĩ masã quẽ'rã mejãrõta weecãrã niwã. Egipto di'tapʉre oma bajuacã weecãrã niwã.

8 Tere ĩ'agʉ̃, faraõ Moisére, Aarõrẽ pijidutio'ocʉ niwĩ. A'tiro nicʉ niwĩ:

—Mʉsã wiogʉ Õ'acʉ̃rẽ oma yʉ'ʉ, tojo nicã yarã masã tiro nirãrẽ pe'ticã weedutiya. Mʉ'ʉ tojo weecã, mʉ'ʉ yarã masãrẽ wa'icʉrãrẽ wẽjẽ, Õ'acʉ̃rẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeodutigʉ du'uo'ogʉti, nicʉ niwĩ.

9 Moisé faraõrẽ yʉ'ticʉ niwĩ:

—¿De'ro nicã mʉ'ʉrẽ, mʉ'ʉ docacjãrã wiorãrẽ, mʉ'ʉ yarã masãrẽ sẽrĩbosacã ʉasari? Yʉ'ʉ sẽrĩcã, oma mʉ'ʉrẽ, mʉ'ʉ ya wi'ipʉre marĩrãsama. Diapʉ dia'cʉ̃ tojarãsama.

10 —Ñamiacãta sẽrĩbaque'oya, nicʉ niwĩ faraõ.
Moisé pe'e cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ nírõnojõta wa'arosa'a. Te me'rã ne apĩ Õ'acʉ̃ ʉ̃sã wiogʉ weronojõ tutuagʉ marĩmi nisere masĩgʉ̃sa'a.
11 Oma mʉ'ʉ wiogʉ nirĩ wi'ipʉreta pe'tirãsama. Pe'ti, diapʉ dia'cʉ̃ tojarãsama. Mʉ'ʉrẽ, mʉ'ʉ docacjãrã wiorãrẽ, mʉ'ʉ yarã masãrẽ cari-bonemosome, nicʉ niwĩ.
12 Tu'ajanʉ'cõ Moisé, Aarõ faraõ ya wi'ipʉ ní'cãrã wijaa wa'acãrã niwã. Be'ro Moisé Õ'acʉ̃rẽ "Oma Faraõrẽ o'ó'cãrãre pe'ticã weeya" ni, sẽrĩcʉ niwĩ.
13 Õ'acʉ̃ Moisé cʉ̃ sẽrĩ'caronojõta weecʉ niwĩ. Oma wi'seripʉ ní'cãrã, wijaropʉ ní'cãrã, cãpũpʉ ní'cãrã wẽrĩpe'tia wa'acãrã niwã.
14 Masã na oma wẽrĩ'cãrãrẽ seeneocũucãrã niwã. Nipe'tiropʉ ña'arõ ʉ̃rĩcaro niwʉ̃.
15 Oma pe'ticã ĩ'amigʉ̃, faraõ na marĩcã ĩ'agʉ̃, Õ'acʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cãgʉ̃, Moisé, Aarõ na ucũsere ne tʉ'osĩ'rĩticʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ cʉ̃ ní'caronojõta wa'acaro niwʉ̃.

Õ'acʉ̃ moarã dími'rĩrãcã me'rã bu'iri da're'que ni'i

16 Õ'acʉ̃ Moisére nicʉ niwĩ:
—Aarõrẽ cʉ̃ yagʉ tuacjʉre sĩoo, nucũcãpʉ di'tamarãrĩ nisere paacũudutiya. Tojo weecã, nipe'tiro Egiptopʉre moarã dími'rĩrãcã pãjãrã bajuarãsama, nicʉ niwĩ.
17 Cʉ̃ duti'caronojõta weecãrã niwã. Aarõ cʉ̃ tuacjʉre sĩoo, nucũcãpʉ paacũucʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo weecãta, nipe'tise di'tamarãrĩ Egiptopʉre moarã dími'rĩrãcã pãjãrã dojocãrã niwã. Na masãrẽ, wa'icʉrãrẽ nu'rĩcãrã niwã.
18 Masĩrĩ masã, tʉ'oña'rĩ masã quẽ'rã na weeĩ'omasĩse me'rã moarã dími'rĩrãcã pãjãrãrẽ bajurẽsĩ'rĩcãrã nimiwã. Põtẽoticãrã niwã. Na moarã dími'rĩrãcã masãrẽ, wa'icʉrãrẽ nu'rĩcãrã niwã.
19 Na tojo wee põtẽotirã, faraõrẽ nicãrã niwã:
—A'te Õ'acʉ̃ cʉ̃ tutuaro me'rã weese ni'i, nicãrã niwã.
Tojo wa'amicã, faraõ pe'e Õ'acʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cãgʉ̃, na ucũsere ne tʉ'oticʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ cʉ̃ ní'caronojõta weecʉ niwĩ.

Õ'acʉ̃ nurũrũa me'rã bu'iri da're'que ni'i

20 Be'ro Õ'acʉ̃ Moisére nicʉ niwĩ:
—Faraõ ñamiacã ñamicure diapʉ bu'agʉsami. Tojo weerã mʉsã maata wã'cã, cʉ̃rẽ a'tiro nirã wa'apa: "Õ'acʉ̃ a'tiro niami: 'Yarã masãrẽ yʉ'ʉre e'catipeorã wa'acã du'uo'oya.
21 Mʉ'ʉ narẽ du'uo'oticãma, mʉ'ʉrẽ, mʉ'ʉ docacjãrã wiorãrẽ, mʉ'ʉ yarã masãrẽ, mʉsã ye wi'seripʉre nurũrũarẽ o'ógʉti. Egiptocjãrã ye wi'seripʉ nurũrũa mu'mua wa'arãsama. Mejãrõta nucũcãpʉ quẽ'rãrẽ mu'murãsama.
22 Tojo wa'ari curare Gosén di'ta pe'ema, yarã masã na nirõrẽ ne ni'cʉ̃ nurũrũ marĩgʉ̃sami. Mʉ'ʉ faraõ, te me'rã yʉ'ʉ Õ'acʉ̃, a'ti di'tapʉ nisere masĩgʉ̃sa'a.
23 A'tiro weecã, yarã masãrẽ, mʉ'ʉ yarã me'rã dʉcawaasere masĩgʉ̃sa'a. A'te yʉ'ʉ tojo nise ñamiacãta tojo wa'arosa'a', niami Õ'acʉ̃", ni werecʉ niwĩ Moisé.

24 Cʉ̃ní'caronojõta wa'acaro niwʉ̃. Faraõ̃ ya wi'ipʉre, tojo nicã cʉ̃
docacjãrã wiorã ye wi'seripʉre nurũrũa pãjãrã waro añurõ na'itĩ'arõ
tuusãjãacãrã niwã. Nipe'tiro Egiptocjãrã na nirõpʉre tojo wa'acaro
niwʉ̃. Na nurũrũa pãjãrã niyʉ'rʉarã, ti di'tare añurõ mu'muyʉ'rʉa,
dojorẽbutiacãrã niwã.
25 Tojo wa'acã, faraõ̃ Moisére, Aarõ̃rẽ pijidutio'ocʉ niwĩ. A'tiro nicʉ
niwĩ:
—Õ'acʉ̃rẽ wa'icʉrãrẽ wẽjẽ, ʉ̃jʉ̃amorõpeorã wa'aya. Mejõ a'ti di'tapʉre
wijaticã'ña.
26 Moisé cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Ne queoro nitirocoro. Ʉ̃sã wiogʉ Õ'acʉ̃rẽ wa'icʉrãrẽ wẽjẽ
ʉ̃jʉ̃amorõpeorã, Egiptocjãrã pe'ema na wa'icʉrã na ẽjõpeorã wiori nima.
Tojo weerã na Egiptocjãrã ʉ̃sã wa'icʉrã na ẽjõpeorãrẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeocã
ĩ'arã, ʉ̃sãrẽ ʉ̃tãperi me'rã doquewẽjẽbosama.
27 Ʉ̃sã i'tia nʉmʉ wa'aro, yucʉ marĩrõ, masã marĩrõpʉ wa'arãsa'a.
Topʉ Õ'acʉ̃ ʉ̃sã wiogʉre cʉ̃ duti'caronojõta wa'icʉrãrẽ wẽjẽ,
ʉ̃jʉ̃amorõpeorãsa'a, nicʉ niwĩ.
28 Tere tʉ'ogʉ, faraõ̃ nicʉ niwĩ:
—To pũrĩcãrẽ masã marĩrõpʉ wa'aya. Topʉ mʉsã wiogʉ Õ'acʉ̃rẽ
wa'icʉrãrẽ wẽjẽ, ʉ̃jʉ̃amorõpeoya. Yoaropʉ waro wa'aticã'ña. Yʉ'ʉ
quẽ'rãrẽ sẽrĩbosapa, nicʉ niwĩ.
29 Moisé cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Maata a'to ní'cʉ wijaagʉta, Õ'acʉ̃ yʉ'ʉ wiogʉre sẽrĩgʉ̃ti. Ñamiacãta
nurũrũa mʉ'ʉ tiropʉre, mʉ'ʉ docacjãrã wiorã tiropʉre, mʉ'ʉ yarã masã
tiropʉre marĩrãsama. Mʉ'ʉ "A'tiro weegʉti" ni weecã, tojo nicã Israe
curuacjãrãrẽ, Õ'acʉ̃ ʉ̃sã wiogʉre wa'icʉrãrẽ wẽjẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeodutigʉ
du'uo'ocã, tojo wa'arosa'a, nicʉ niwĩ Moisé.
30 Moisé faraõ̃ ya wi'ipʉ ní'cʉ cʉ̃ wijááca be'roacãta Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩcʉ niwĩ.
31 Õ'acʉ̃ Moisé cʉ̃ sẽrĩ'caronojõta weecʉ niwĩ. Nurũrũa faraõ̃ tiropʉ, cʉ̃
docacjãrã wiorã tiropʉ, cʉ̃ yarã masã tiropʉ ní'cãrã wijaape'tia wa'acãrã
niwã.
32 Na pe'ticã ĩ'amigʉ̃, faraõ̃ Õ'acʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cãgʉ̃, Israe curuacjãrãrẽ
du'uo'oticʉ niwĩ tja.

9

Õ'acʉ̃ wa'icʉrã ecarãrẽ bu'iri da'regʉ wẽrĩcã wee'que ni'i

1 Õ'acʉ̃ Moisére a'tiro nicʉ niwĩ:
—Faraõ̃ tiropʉ wa'a, a'tiro niña: "Õ'acʉ̃, hebreo masã wiogʉ, a'tiro
niami: 'Yarã masãrẽ yʉ'ʉre e'catipeorã wa'acã du'uo'oya.
2 Mʉ'ʉ du'uo'oronojõ o'ogʉ, narẽ du'uticã,
3 Õ'acʉ̃ cʉ̃ tutuasere ĩ'ogʉ̃, mʉ'ʉ yarã wa'icʉrã cãpũpʉ nirãrẽ bu'iri
da'regʉsami. Narẽ duti pũrĩse waro wã'cãrõsa'a. Cabayua, burroa,
cameyoa, wecʉa, oveja wẽrĩrãsama.
4 Õ'acʉ̃ Egiptocjãrã yarã wa'icʉrãrẽ wẽrĩcã weegʉsami. Israe curuacjãrã
yarã pe'ea ne ni'cʉ̃ wẽrĩsome' ", nicʉ niwĩ.
5 Õ'acʉ̃ cʉ̃ bu'iri da'reatji nʉmʉrẽ cũutojacʉ niwĩ. A'tiro niami:
—Ñamiacã tere tojo weegʉti, niami.

6 Ape nɯmɯ cʉ̃ tojo ní'quere weecɯ niwĩ. Nipe'tirã wa'icɯrã Egiptocjãrã
yarã wẽrĩpe'tia wa'acãrã niwã. Israe curuacjãrã yarã pe'e ne ni'cʉ̃
wẽrĩticɯ niwĩ.
7 Faraõ Israe curuacjãrã yarã wa'icɯrãrẽ ĩ'adutigɯ o'ócɯ niwĩ. Na yarã
ne ni'cʉ̃ wa'icɯ wẽrĩticɯ niwĩ. Tojo wa'acã ĩ'amigʉ̃, Õ'acʉ̃rẽ yɯ'rɯnɯ'cãgʉ̃,
Israe curuacjãrãrẽ ne du'uo'oticɯ niwĩ.

Õ'acʉ̃ bipisepa me'rã bu'iri da're'que ni'i

8 Õ'acʉ̃ Egiptocjãrã yarã wa'icɯrãrẽ bu'iri da'réca be'ro Moisére, Aarõrẽ
nicɯ niwĩ:
—Pã̃ na ʉ̃jʉ̃arõ cjase nujãrẽ ni'cã omocã ejatuaro õrẽmiiña. Moisé faraõ
ĩ'orõ ɯ'mɯarõpɯ tere doquestemorõato.
9 Te nujã añuse marãrĩ tojarosa'a. Nipe'tiro Egipto di'tapɯre se'sa
wa'arosa'a. Se'sa, masãrẽ, wa'icɯrãrẽ bipisepa wa'acã weerosa'a, nicɯ
niwĩ Õ'acʉ̃.
10 Tojo weerã Moisé, Aarõ pã̃ ʉ̃jʉ̃arõ cjase nujãrẽ mii, faraõ tiropɯ cʉ̃
me'rã ucũrã wa'acãrã niwã. Topɯ Moisé te nujãrẽ doquestemorõcɯ niwĩ.
Cʉ̃ tojo weecã, masãrẽ, wa'icɯrãrẽ na upɯ nipe'tiropɯ bipisepa wa'acaro
niwʉ̃.
11 Egiptocjãrã masĩrĩ masã, tɯ'oña'rĩ masã quẽ'rã ãpẽrã weronojõta
bipisepa wa'ano'cãrã niwã. Tojo weerã Moisére ne põtẽoticãrã niwã.
12 Õ'acʉ̃ta faraõrẽ Moisére, Aarõrẽ yɯ'rɯnɯ'cãcã weecɯ niwĩ. Tojo
weegɯ Õ'acʉ̃ Moisére ní'caronojõta Moisé, Aarõ na ucũsere ne yɯ'titicɯ
niwĩ.

Õ'acʉ̃ yɯsɯase aco peri bɯ'a'que peri paca me'rã bu'iri da're'que ni'i

13 Be'ro Õ'acʉ̃ Moisére nicɯ niwĩ:
—Ñamiacã ñamicure wã'cã, faraõrẽ a'tiro nigʉ̃ wa'aya: “Õ'acʉ̃, hebreo
masã wiogɯ, a'tiro niami: ‘Yarã masãrẽ yɯ'ɯre e'catipeorã wa'acã
du'uo'oya.
14 Ni'cãrõacãma mɯ'ɯrẽ, mɯ'ɯ docacjãrã wiorãrẽ, mɯ'ɯ yarã masãrẽ
ɯpɯtɯ waro bu'iri da'regɯti. Te me'rã mɯ'ɯ masĩgʉ̃sa'a ne apĩ a'ti
di'tapɯre yɯ'ɯ weronojõ nigʉ̃ marĩmi.
15 Yɯ'ɯ tutuasere ĩ'ogʉ̃, ni'cãti me'rãta mɯ'ɯrẽ, mɯ'ɯ yarã masãrẽ bu'iri
da're, wẽjẽpe'otojabopã. A'ti di'tapɯ nimi'cãrã bajudutipe'tiatojabopã.
16 Mɯ'ɯrẽ yɯ'ɯ tutuasere ĩ'ato nígʉ̃, wẽjẽtiwɯ. Tojo nicã masã nipe'tise
di'tacjãrã yɯ'ɯre masĩato nígʉ̃, tojo weewɯ.
17 Tojo weemicã, mɯ'ɯ pe'e yarã masãrẽ cã'mota'agɯ, ne du'uo'owe'e.
18 Mɯ'ɯrẽ a'tiro weegɯti. Ñamiacã a'ti orata yɯsɯase aco peri bɯ'a'que
peri paca bɯrɯcã weegɯti. Ne ni'cãti Egiptopɯre tojo wa'ati'quere wa'acã
weegɯti.
19 Tojo weegɯ mɯ'ɯ yarã wa'icɯrãrẽ mejẽcã wa'ari nígʉ̃, añurõ nɯrõña.
Tojo nicã, nipe'tise mɯ'ɯ cãpũpɯ cɯosere nɯrõpe'oya. Te yɯsɯase aco peri
bɯ'a'que peri paca bɯrɯpejaro, masãrẽ, wa'icɯrãrẽ wi'i po'peapɯ nitirãrẽ
wẽjẽpe'orosa'a,’ ” nicɯ niwĩ Õ'acʉ̃.
20 Ni'cãrẽrã faraõ docacjãrã wiorã tere tɯ'oyurã, uicãrã niwã. Tojo
weerã narẽ da'rawã'ñaco'terãrẽ, wa'icɯrãrẽ wi'i po'peapɯ cũucãrã niwã.
21 Ãpẽrã pe'e tere wiopesase me'rã tɯ'oticãrã niwã. Tojo weerã narẽ
da'rawã'ñaco'terãrẽ, wa'icɯrãrẽ cãpũpɯ cũucãrã niwã.
22 Be'ro Õ'acʉ̃ Moisére nicɯ niwĩ:

—Mʉ'ʉ ya omocãrẽ ʉ'mʉarõpʉ sĩomorõña. Mʉ'ʉ tojo weecã, nipe'tiro Egiptopʉre yʉsʉase aco peri bʉ'a'que peri paca bʉrʉrosa'a. Te peri masãrẽ, wa'icʉrãrẽ, yucʉpagʉre, cãpũpʉ ote'quere nipe'tiro Egiptopʉ nisere bʉrʉpejarosa'a, nicʉ niwĩ.

23 Moisé cʉ̃ ya omocãrẽ ʉ'mʉarõpʉ sĩomorõcʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo weecã, Õ'acʉ̃ bʉpo paase, ya'base o'ócʉ niwĩ. Tojo nicã yʉsʉase aco peri bʉ'a'que peri paca di'tapʉre bʉrʉcã weecʉ niwĩ. Nipe'tiro Egiptopʉre te peri bʉrʉ, tuuse'sanʉ'cãcaro niwʉ̃.

24 Bʉpo ya'ba, yʉsʉase aco peri bʉ'a'que peri paca ne tojanʉ'cãrõ marĩrõ bʉrʉnu'cũcaro niwʉ̃. Egiptopʉre ne ni'cãti tocã'rõ tutuaro bʉrʉticaro niwʉ̃.

25 Te peri paca nipe'tiro Egiptopʉre topʉ nisere mʉtõdijocã'caro niwʉ̃. Masãrẽ, wa'icʉrãrẽ, yucʉpagʉre, otesere tojo weecaro niwʉ̃. Tojo nicã, topʉ nise nipe'tise yucʉpagʉre doquewi'redijocã'caro niwʉ̃.

26 Tojo wa'amicã, Gosén di'ta pe'ema Israe curuacjãrã tirore ne ni'cã pe bʉrʉticaro niwʉ̃.

27 Tojo wa'acã ĩ'agʉ̃, faraõ Moisére, Aarõrẽ pijidutio'ocʉ niwĩ. Narẽ a'tiro nicʉ niwĩ:

—Yʉ'ʉ ña'arõ weeapã. Yʉ'ʉta bu'iriti'i. Tojo nicã yʉ'ʉmasã quẽ'rã bu'iritima. Õ'acʉ̃ pũrĩcã bu'iri moomi.

28 Ʉpʉtʉ waro bʉpo paase, yʉsʉase aco peri bʉ'a'que peri paca bʉrʉsere tʉ'oña'toja'a. Põtẽotisa'a. Tojo weegʉ mʉsãrẽ du'uwĩrõgʉ̃ti majã. Mʉsã Õ'acʉ̃rẽ ʉ̃sã ye cjasere sẽrĩbosaya. Yʉ'ʉ mʉsãrẽ du'uo'ogʉti, nicʉ niwĩ faraõ.

29 Moisé cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:

—Maata a'ti macãpʉre wijagʉ, Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩ ñubuegʉ, ya omocãrẽ sĩomorõgʉ̃ti. Tojo weecã, aco bʉ'a'que peri paca bʉrʉnemosome. Bʉpo paanemosome. Te me'rã nipe'tiro a'ti nucũcã "Õ'acʉ̃ ye ni'i" nisere masĩrãsa'a.

30 Yʉ'ʉ pe'e mʉ'ʉ weesetisere añurõ masĩ'i. Mʉ'ʉ, tojo nicã mʉ'ʉ docacjãrã wiorã, Õ'acʉ̃ yʉ'ʉ wiogʉre ne wiopesase me'rã tʉ'oña'we'e, nicʉ niwĩ Moisé.

31 Cebada pupiropʉ weecaro nimiwʉ̃. Lino pe'e o'oro weecaro nimiwʉ̃. Tojo weero na ote'quere añurõ doquemʉtõcã'caro niwʉ̃.

32 Trigo, centenoa pũrĩcã be'ropʉ pupisa'a. Tojo weero tea mejẽcã wa'aticaro niwʉ̃.

33 Moisé faraõ tiropʉ ní'cʉ ti macãpʉ wijagʉ, cʉ̃ ye omocãrĩrẽ sĩomorõ, Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩcʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo weeri curata maata aco bʉ'a'que peri paca bʉrʉdu'ucaro niwʉ̃. Tojo nicã acoro pejadu'ucaro niwʉ̃. Bʉpo quẽ'rã paadu'ucʉ niwĩ.

34 Tojo wa'acã ĩ'amigʉ̃, faraõ Õ'acʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cãcʉ niwĩ. Cʉ̃ docacjãrã wiorã quẽ'rã mejãrõta yʉ'rʉnʉ'cãrã niwã.

35 Õ'acʉ̃ Moisé me'rã todʉporopʉ ní'caronojõta faraõ Israe curuacjãrãrẽ ne du'uo'oticʉ niwĩ.

10

Õ'acʉ̃ mʉ'mʉrĩwi'ia me'rã bu'iri da're'que ni'i

1 Õ'acʉ̃ Moisére nicʉ niwĩ:

—Faraõ me'rã ucũgũ wa'aya. Yʉ'ʉta cũrẽ, tojo nicã cũ docacjãrã wiorãrẽ mʉ'ʉrẽ yʉ'rʉnʉ'cãcã weeapʉ. Narẽ yʉ'ʉ tutuase, ĩ'a ʉcʉasenojõrẽ weeĩ'ogũti nígũ, tojo weeapʉ.

2 Tojo nicã, mʉ'ʉ põ'rãrẽ, mʉ'ʉ pãrãmerãrẽ yʉ'ʉ Egiptocjãrãrẽ bu'iri da're'quere, ĩ'a ʉcʉase weeĩ'o'quere wereturiato nígũ, tojo weeapʉ. Tojo weerã "Yʉ'ʉ Õ'acũ, mʉsã wiogʉ ni'i" nisere masĩrãsa'a, nicʉ niwĩ Õ'acũ.

3 Cũ tojo níca be'ro Moisé, Aarõ faraõ me'rã ucũrã wa'acãrã niwã:

—Õ'acũ, hebreo masã wiogʉ mʉ'ʉrẽ a'tiro nidutiami: "Yʉ'ʉ weesere ĩ'amigũ, yʉ'ʉ dutiro ne weewe'e. Yarã masãrẽ yʉ'ʉre e'catipeorã wa'acã du'uo'oya.

4 Mʉ'ʉ du'uo'oticãma, ñamiacãta mʉ'mʉrĩwi'ia a'ti di'tare a'ticã weegʉti.

5 Tojo weerã mʉ'mʉrĩwi'ia pãjãrã niyucã, di'ta ne bajusome. Aco bʉ'a'que peri paca bʉrʉ, doquewẽjẽ dʉ'a'quere ba'arãsama. Tojo nicã cãpũpʉ yucʉpagʉ nise pũrĩrẽ ba'ape'ocã'rãsama.

6 Mʉ'ʉ ya wi'ire, mʉ'ʉ docacjãrã wiorã ye wi'serire, nipe'tirã Egiptocjãrã ye wi'serire mu'mua wa'arãsama. Mʉ'ʉ ñecũsʉmʉa, mʉ'ʉ pacʉsʉmʉa na ninʉ'cãcaterore ĩ'ati'quere, téé ni'cãrõacãpʉ quẽ'rãrẽ mʉsã ĩ'ati'quere ĩ'arãsa'a", nicʉ niwĩ.

Tojo nitojagʉta, Moisé majãminʉ'cã, faraõ ya wi'ire wijaa wa'acʉ niwĩ.

7 Tere tʉ'orã, faraõ docacjãrã wiorã cũrẽ a'tiro nicãrã niwã:

—¿De'ro nicãpʉ marĩrẽ ã'rĩ ña'arõ weedu'ugʉsari? Õ'acũ na wiogʉre e'catipeorã wa'acã, narẽ du'uo'ocã'ña. Cũ marĩ ya di'tare dojorẽpe'otojami. ¿Mʉ'ʉ tere ĩ'aweti? nicãrã niwã.

8 Faraõ Moisére, Aarõrẽ pijiduticʉ niwĩ. Narẽ a'tiro nicʉ niwĩ:

—Õ'acũ, mʉsã wiogʉre e'catipeorã wa'aya. Wereya. ¿Noa wa'arãsari mʉsã me'rã?

9 Moisé yʉ'ticʉ niwĩ:

—Ʉsãpʉma Õ'acũ ya bosenʉmʉ pajiri bosenʉmʉ nirõ wee'e. Tojo weerã wĩ'marã, ma'mapjia, bʉcʉrã ũsã me'rã wa'arãsama. Tojo nicã ũsã yarã ovejare, wecʉare miarãsa'a.

10 Faraõ cũrẽ yʉ'ticʉ niwĩ:

—Yʉ'ʉre mʉsã nʉmosãnumia, wĩ'marã me'rã du'uo'ogʉsami, ni wãcũmisa'a. Yʉ'ʉ narẽ ne du'uo'osome. Yʉ'ʉ ĩ'acã pe'ema, mʉsã ña'arõ wãcũsere masĩno'o.

11 Niwe'e. Mʉsã ʉaro weesome. Diacjũta Õ'acũrẽ e'catipeosĩ'rĩrã, ʉmʉa dia'cũ wa'aya, nicʉ niwĩ faraõ.

Tojo nitoja, faraõ Moisére, Aarõrẽ cũ tiro nirãrẽ cõ'awĩrõduticʉ niwĩ.

12 Be'ro Õ'acũ Moisére nicʉ niwĩ:

—Mʉ'mʉrĩwi'ia bajuato nígũ, Egipto di'tare mʉ'ʉ omocãrẽ sĩoo, wẽjẽtuoya. Mʉ'ʉ tojo weecã, nipe'tiropʉ se'sa wa'arãsama. Nipe'tise yʉsʉase aco peri bʉ'a'que peri paca bʉrʉ, doquewẽjẽ dʉ'a'quere ba'ape'ocã'rãsama, nicʉ niwĩ.

13 Moisé Egiptopʉre cũ tuacjʉre sĩoo, wẽjẽtuocʉ niwĩ. Õ'acũ ʉmʉco, ñami wĩ'rõrõ mujĩpũ mʉjãtiro pe'e me'rã wẽeona'ia, wẽeobo'reacã weecʉ niwĩ. Ape nʉmʉ bo'reacã wĩ'rõrõ wẽeose me'rãta mʉ'mʉrĩwi'ia a'ticãrã niwã.

14 Na ti di'tare nipe'tiropʉ tuuse'sanʉ'cã wa'acãrã niwã. Todʉporopʉ ne ni'cãti ticʉrã pãjãrã mʉ'mʉrĩwi'ia marĩcãrã niwã. Be'ropʉ quẽ'rãrẽ ĩ'ano'ña marĩrãsama majã.

15 Pãjãrã niyucã, di'ta ne bajuticaro niwʉ̃. Cãpũpʉ na ote'que dʉca,
tojo nicã yucʉdʉca aco bʉ'a'que peri bʉrʉ, doquewẽjẽ dʉ'a'quere nipe'tiro
Egiptopʉre ba'ape'ocã'cãrã niwã.
16 Tojo wa'acã ĩ'agʉ̃, faraõ sojaro me'rã Moisére, Aarõrẽ pijidutitjĩagʉ̃,
a'tiro nicʉ niwĩ:
—Õ'acʉ̃ mʉsã wiogʉre, tojo nicã mʉsãrẽ ña'arõ weeasʉ.
17 Ni'cãrõacã waroma yʉ'ʉ ña'arõ wee'quere acobojoya. Õ'acʉ̃rẽ yʉ'ʉre
sẽrĩbosaya ã'rã mʉ'mʉrĩwi'ia ña'arõ weerãrẽ cõ'abosacã, nicʉ niwĩ faraõ.
18 Moisé ti wi'ipʉ ní'cʉ wijaa, faraõ sẽrĩduti'caronojõ Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩbosacʉ
niwĩ.
19 Tojo weegʉ Õ'acʉ̃ wĩ'rõ mujĩpũ mʉjãtiro pe'e a'ti'quere mujĩpũ sãjãrõ
pe'e dʉcayucʉ niwĩ. Te wĩ'rõ tutuaro me'rã mʉ'mʉrĩwi'iare Maa Sõ'arĩ
maapʉ wẽequeñocã weecʉ niwĩ. Tojo weecã, Egiptopʉre ne mʉ'mʉrĩwi'ia
dʉ'saticãrã niwã.
20 Õ'acʉ̃ pe'e faraõrẽ Moisére yʉ'rʉnʉ'cãcã weecʉ niwĩ. Tojo weegʉ
faraõ Israe curuacjãrãrẽ du'uo'oticʉ niwĩ.

Õ'acʉ̃ na'itĩ'ase me'rã bu'iri da're'que ni'i

21 Õ'acʉ̃ mʉ'mʉrĩwi'ia me'rã bu'iri da'réca be'ro Õ'acʉ̃ Moisére nicʉ
niwĩ:
—Nipe'tiro Egiptopʉre na'itĩ'ato nígʉ̃, ʉ'mʉarõ pe'e mʉ'ʉ ya omocãrẽ
sĩomorõña. Ʉpʉtʉ na'itĩ'arõ waro wa'ato, nicʉ niwĩ.
22 Moisé cʉ̃ ya omocãrẽ sĩomorõca be'ro, i'tia nʉmʉ Egiptopʉre ʉpʉtʉ
na'itĩ'acaro niwʉ̃.
23 Tojo wa'ari curare ne ni'cʉ̃ Egiptopʉ nirã a'merĩ ĩ'ati, ne aperopʉ
wa'amasĩticãrã niwã. Tojo wa'amicã, Israe curuacjãrã ye wi'seri pe'ea
bo'reyu nicaro niwʉ̃.
24 Tojo weegʉ faraõ Moisére pijiduti, a'tiro nicʉ niwĩ:
—Õ'acʉ̃ mʉsã wiogʉre e'catipeorã wa'aya. Mʉsã nʉmosãnumiarẽ, mʉsã
põ'rãrẽ miaña. Mʉsã yarã oveja, wecʉa pe'ema a'to cũuña, nicʉ niwĩ.
25 Moisé pe'e a'tiro yʉ'ticʉ niwĩ:
—Niwe'e. Ʉsã yarã wa'icʉrãrẽ du'uo'oya. Náta Õ'acʉ̃ ʉ̃sã wiogʉre
e'catipeorã wẽjẽ, ʉ̃jʉ̃amorõpeoajã nima.
26 Tojo weerã ʉ̃sã yarã wa'icʉrãrẽ miape'ocã'rãsa'a. Ne ni'cʉ̃rẽ
cũusĩ'rĩtisa'a. Ʉsã Õ'acʉ̃rẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeoajãrẽ beserãtirã ʉarãsa'a. Topʉ
ejarã, ʉ̃sã Õ'acʉ̃rẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeoajãrẽ ñamarãnojõrẽ ʉarã ʉabosa'a,
masĩtisa'a, nicʉ niwĩ.
27 Õ'acʉ̃ pe'e faraõrẽ cʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cãcã weecʉ niwĩ. Tojo weegʉ faraõ
Israe curuacjãrãrẽ du'uo'oticʉ niwĩ.
28 Apeyema faraõ Moisére a'tiro nicʉ niwĩ:
—Wa'aya a'tore. Ne apaturi yʉ'ʉ tiro a'titicã'ña. Apaturi yʉ'ʉ tiro a'tigʉ,
boa wa'agʉsa'a.
29 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, Moisé faraõrẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Añurõ wéégʉ, tojo ni'i. Apaturi mʉ'ʉrẽ ĩ'anemosome, nicʉ niwĩ
Moisé.

11

Õ'acʉ̃ masã ma'misʉmʉa wẽrĩse me'rã bu'iri da're'que ni'i

1 Õ'acʉ̃ Moisére nicʉ niwĩ:

—Ni'cãti faraõrẽ, tojo nicã Egiptocjãrã masãrẽ bu'iri da'retʉogʉtigʉ wee'e majã. A'te be'ro faraõ mʉsãrẽ du'uo'ogʉsami, du'uo'ogʉ pe'e. Mejõ nipe'tise mʉsã ye me'rã cõ'awĩrõbutiagʉsami.

2 Ni'cãrõacãrẽ Israe curuacjãrã ʉmʉarẽ, numiarẽ Egiptocjãrã na pʉ'to nirãrẽ uru, plata me'rã wee'quere sẽrĩdutiya, nicʉ niwĩ.

3 Õ'acʉ̃ Egiptocjãrãrẽ Israe curuacjãrãrẽ ĩ'a, e'caticã weecʉ niwĩ. Apeyema tja faraõ docacjãrã wiorã, tojo nicã ti di'tacjãrã Moisére wiopesase me'rã ĩ'acãrã niwã.

4 Moisé faraõrẽ nicʉ niwĩ:

—A'tiro niami Õ'acʉ̃: "Ñami deco nicã nipe'tiro Egiptopʉre sijagʉsa'a.

5 Yʉ'ʉ to sijari curare nipe'tirã Egiptocjãrã põ'rã masã ma'misʉmʉa faraõ macʉ̃ cʉ̃rẽ wiogʉ sãjãdʉcayuacjʉ me'rã, téé cʉ̃rẽ da'raco'tego trigo ãrʉ̃agõ macʉ̃, tojo nicã wa'icʉrã bajuamʉ'tã'cãrã wẽrĩrãsama.

6 Tojo wa'acã, nipe'tiro Egiptopʉre caricũ utirãsama. Todʉporopʉ ne ni'cãti tocã'rõ utitiwã. Be'ropʉ quẽ'rãrẽ ne apaturi tocã'rõ utisome majã", niami.

7 Israe curuacjãrã wa'tero pe'ema ne ni'cʉ̃ masʉ̃rẽ, ne ni'cʉ̃ wa'icʉre diayi tu'tisome. Tojo weese me'rã mʉsã Õ'acʉ̃ Egiptocjãrãrẽ, Israe curuacjãrãrẽ dʉcawaasere masĩrãsa'a.

8 Be'ro nipe'tirã mʉ'ʉ doca wiorã nirã̃ yʉ'ʉ tiro a'ti, ejaque'atjĩarã, "Wa'agʉsa'a nipe'tirã Israe curuacjãrã me'rã", nirãsama. Na yʉ'ʉre tojo niticãma, yʉ'ʉ wa'asome, nicʉ niwĩ Moisé.

Tojo nitoja, Moisé uase me'rã faraõ ya wi'ire wijaa wa'acʉ niwĩ.

9 Be'ro Õ'acʉ̃ Moisére nicʉ niwĩ:

—Faraõ mʉsã sẽrĩsere yʉ'tisome. Cʉ̃ o'óticãma, yʉ'ʉ tutuasere weeĩ'onemono'rõsa'a Egipto di'tapʉre, nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.

10 Moisé, Aarõ me'rã Õ'acʉ̃ ní'caronojõta faraõrẽ peje weeĩ'onemocãrã niwã. Õ'acʉ̃ pe'e faraõrẽ narẽ yʉ'rʉnʉ'cãcã weecʉ niwĩ. Tojo weegʉ faraõ Israe curuacjãrãrẽ du'uo'oticʉ niwĩ.

12

Israe curuacjãrã Egiptopʉre na wija'que ni'i

1 Õ'acʉ̃ Moisére, Aarõrẽ Egiptopʉ nirãrẽ a'tiro ni werecʉ niwĩ:

2 "A'ti mujĩpũ mʉsãrẽ mejõ nirĩ mujĩpũ mejẽta nirõsa'a. A'ti cʉ̃'marẽ ne ninʉ'cãrĩ mujĩpũ nirõsa'a.

3 Nipe'tirã Israe curuacjãrãrẽ a'tiro ni wereya: 'A'ti mujĩpũ diez nirĩ nʉmʉ nicã, ni'cã wi'icjãrã ni'cʉ̃ oveja wĩ'magʉ̃rẽ o cabracãrẽ ñe'e cʉoyuya.

4 Ni'cã wi'icjãrã pejetirã nicã "Cʉ̃ wa'icʉre ba'ape'otibosa'a" nírã, a'tiro weerãsa'a. Mʉsã ya wi'i pʉ'to nirĩ wi'icjãrãrẽ pijio, sʉ'ori ba'arãsa'a. Mʉsã ba'aro ejatuaro "Ticʉrã masã nima" ni, eti ba'arãsa'a.

5 Cʉ̃ wa'icʉ ni'cã cʉ̃'ma cʉogʉ, ʉmʉ ne duti moogʉ̃, cãmi marĩgʉ̃ niato. Cʉ̃ oveja wĩ'magʉ̃ o cabracã niato.

6 Cʉ̃ wa'icʉre ñe'e, cʉoyuya. Téé a'ti mujĩpũ catorce nirĩ nʉmʉpʉ cʉotʉorãsa'a. Mʉsã nipe'tirã Israe curuacjãrã, ni'cã wi'icjãrã ñamica'a na'ique'ari cura wa'icʉre wẽjẽrãsa'a.

7 Be'ro te díre míí, mʉsã wa'icʉre ba'ari wi'i sope sumutorire wa'rerãsa'a.

8 Ñamipʉ te pecame'epʉ pʉ̃o'que di'ire, tá sʉ̃'ese me'rã morẽ'quere ba'arãsa'a. Tojo nicã pã̃ bʉcʉase me'rã morẽti'quere ba'arãsa'a.
9 Ne cã'rõ catise di'ire, ne do'a'que di'ire ba'aticã'ña. Wa'icʉ cʉ̃ dʉpoa, cʉ̃ dʉ'pocãrĩ, cʉ̃ ʉ'tamisĩ nipe'tise me'rã pecame'epʉ pʉ̃ono'ato.
10 Tere ape nʉmʉpʉ ba'arãti nírã, ne dʉ'aticã'ña. Dʉ'sacãma, mejõ ʉ̃jʉ̃ape'ocã'ña.
11 Su'ti, sapatu sãña, mʉsã tuacjʉre cʉo, sojaro me'rã ba'arãsa'a. Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ Egiptopʉre yʉ'rʉasere wãcũrĩ nʉmʉ ni'i.
12 Ti ñamita yʉ'ʉ nipe'tiro Egiptopʉre yʉ'rʉagʉsa'a. Tojo yʉ'rʉagʉ, nipe'tirã Egiptocjãrã masã ma'misʉmʉarẽ wẽjẽgʉ̃sa'a. Tojo nicã na yarã ecarã ʉmʉa bajuamʉ'tã'cãrãrẽ wẽjẽgʉ̃sa'a. Nipe'tirã Egiptocjãrã ẽjõpeorãnojõrẽ bu'iri da'regʉti. Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃, mʉsã wiogʉ weretojapʉ.
13 ” ’Mʉsã dí wa're'que wi'serire ĩ'agʉ̃, “Israe curuacjãrã te wi'seripʉ nima”, ni masĩgʉ̃sa'a. Tojo weegʉ Egiptocjãrãrẽ wẽjẽgʉ̃, te díre ĩ'agʉ̃, diacjʉ̃ yʉ'rʉa wa'agʉsa'a. Ne ni'cʉ̃ mʉsã wẽrĩsome.
14 A'ti nʉmʉrẽ mʉsã wãcũsiruturãsa'a. Tere wãcũrã, ni'cã bosenʉmʉ yʉ'ʉ Õ'acʉ̃rẽ weepeorãsa'a. Mʉsã ti bosenʉmʉrẽ weepeorã, tojo weenu'cũcã'rãsa'a. Cʉ̃'marĩnʉcʉ̃ mʉsã, mʉsã be'rocjãrã quẽ'rã ti bosenʉmʉrẽ weenu'cũcã'rãsama. A'te dutisere mʉsãrẽ cũu'u.
15 Siete nʉmʉrĩ pã̃ bʉcʉase me'rã morẽti'quere ba'arãsa'a. Bosenʉmʉ nʉ'cãrĩ nʉmʉ me'rã mʉsã ye wi'seripʉre pã̃ bʉcʉacã weesere ne cʉoticã'ña. No'o te siete nʉmʉrĩrẽ pã̃ bʉcʉase me'rã morẽ'quere ba'arãnojõ Israe curuacjãrã me'rã nimi'cãrã cõ'awĩrõno'rãsama.
16 Bosenʉmʉ nʉ'cãrĩ nʉmʉ mʉsã nerẽ, yʉ'ʉre e'catipeori nʉmʉ nirõsa'a. Yapatiri nʉmʉ quẽ'rãrẽ nerẽ, yʉ'ʉre e'catipeori nʉmʉ nirõsa'a. Te nʉmʉrĩrẽ ne da'raticã'ña. Ba'ase dia'cʉ̃rẽ do'acã, añurõsa'a.
17 Pã̃ bʉcʉase me'rã morẽti'quere ba'ari bosenʉmʉrẽta mʉsãrẽ nipe'tirã Egiptopʉ ní'cãrãrẽ miiwijagʉsa'a. Tojo weerã mʉsã ti nʉmʉrẽ bosenʉmʉ weepeorãsa'a. Cʉ̃'marĩnʉcʉ̃ mʉsã, mʉsã be'rocjãrã quẽ'rã ti bosenʉmʉrẽ tojo weenu'cũcã'rãsa'a. Mʉsãrẽ te dutisere cũu'u.
18 Nimʉ'tãrĩ mujĩpũ pã̃ bʉcʉase me'rã morẽti'quere ba'arãsa'a. Catorce nirĩ nʉmʉ ñamica'a me'rã ba'anʉ'cã, téé veintiuno nirĩ nʉmʉ ti mujĩpũrẽta ñamica'apʉ ba'atʉorãsa'a.
19 Mʉsã ye wi'seripʉre siete nʉmʉrĩ ne pã̃ bʉcʉase me'rã morẽ'que marĩato. No'o ni'cʉ̃ pã̃ bʉcʉase me'rã morẽ'quere ba'agʉnojõ, Israe curuacjʉ̃ waro, o ape macãcjʉ̃ Israe curuacjãrã me'rã nisetigʉnojõ quẽ'rã cõ'awĩrõno'gʉ̃sami.
20 Tere wãcũrã, mʉsã pã̃ bʉcʉase me'rã morẽ'quere ba'aticã'ña. Mʉsã no'o nirõ̃ ti bosenʉmʉ nicã, pã̃ bʉcʉase me'rã morẽ'que marĩrõ ba'aya’ ”, ni werecʉ niwĩ Õ'acʉ̃.
21 Be'ro Moisé nipe'tirã Israe curuacjãrã wiorãrẽ pijidutio'ocʉ niwĩ. A'tiro nicʉ niwĩ: “Wa'aya. Wa'a, oveja wĩ'magʉ̃rẽ o cabracãrẽ ñe'e, mʉsã ya wi'icjãrãrẽ ecarãtirã miitia. Miiti, Õ'acʉ̃ Egiptopʉre yʉ'rʉari nʉmʉrẽ ba'acjʉre wẽjẽña.
22 Díre ni'cã pajopʉ cũuña. Be'ro hisopo wãmetiri siti cja dʉpʉ mii, te díre yosoya. Be'ro sope nipe'tiro sumutorire wa'reya. Bo'reati dʉporo ne ni'cʉ̃ mʉsã ye wi'seripʉ ní'cãrã wijaaticã'ña. Topʉta tojacã'ña.
23 Õ'acʉ̃ Egiptocjãrã masã ma'misʉmʉarẽ wẽjẽgʉ̃ wa'agʉ, wi'serire yʉ'rʉagʉ, sope sumutorire dí wa're'quere ĩ'agʉ̃, ti wi'ire diacjʉ̃

yʉ'rʉagʉsami. Tojo weegʉ Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ wereco'tegʉ masãrẽ wẽjẽgʉ̃rẽ mʉsã ye wi'serire sãjãcã cã'mota'agʉsami.
24 A'te dutise cũu'quere mʉsã, mʉsã pãrãmerã nituriarã wiopesase me'rã cʉonu'cũrãsa'a. Mʉsã be'rocjãrã quẽ'rãrẽ a'te dutise ninu'cũcã'rõsa'a.
25 Õ'acʉ̃ cʉ̃ ní'caronojõta cʉ̃ mʉsãrẽ 'O'ogʉti' níca di'tapʉre sãjãca be'ro a'ti bosenʉmʉrẽ weenu'cũrãsa'a.
26 Mʉsã põ'rã mʉsãrẽ '¿A'ti bosenʉmʉ de'ro nisĩ'rĩrõ weeti?' ni sẽrĩtiña'cã,
27 mʉsã a'tiro yʉ'tiya: 'Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeorã, ã'rĩnojõ ovejare a'ti bosenʉmʉnojõrẽ wẽjẽno'o. Õ'acʉ̃ Egiptocjãrã masã ma'misʉmʉarẽ wẽjẽ̃caterore cʉ̃ Israe curuacjãrã ye wi'seri pe'ere diacjʉ̃ yʉ'rʉacʉ niwĩ. A'tiro wéégʉ, marĩ acawererã Israe curuacjãrãrẽ yʉ'rʉocʉ niwĩ', ni wereya", nicʉ niwĩ Moisé.

Tere tʉ'orã, Israe curuacjãrã Õ'acʉ̃rẽ e'catipeorã, paamu'rĩque'acãrã niwã.
28 Be'ro nipe'tise Õ'acʉ̃ Moisére, Aarõ̃rẽ weeduti'caronojõta weecãrã niwã.

Egiptocjãrã masã ma'misʉmʉa na wẽrĩ'que ni'i

29 Ñami deco nicã, Õ'acʉ̃ nipe'tirã Egiptocjãrã masã ma'misʉmʉarẽ wẽjẽ̃cʉ niwĩ. Faraõ̃ ti di'ta wiogʉ macʉ̃ masã ma'mi me'rã wẽjẽ̃nʉ'cã, téé bu'iri da'reri wi'ipʉ dujirã põ'rã masã ma'misʉmʉapʉre wẽjẽ̃tʉocʉ niwĩ. Tojo nicã wa'icʉrã bajuamʉ'tã'cãrãrẽ wẽjẽ̃cʉ niwĩ.
30 Tojo wa'acã, faraõ̃, tojo nicã nipe'tirã cʉ̃ docacjãrã wiorã, nipe'tirã Egiptocjãrã ti ñamirẽ wã'cãpe'tia wa'acãrã niwã. Nipe'tiro Egiptopʉre bʉjawetirã uti, caricũcãrã niwã. Ne ni'cã wi'i masã ma'mi wẽrĩtiri wi'i dʉ'saticaro niwʉ̃.
31 Ti ñamita faraõ̃ Moisére, Aarõ̃rẽ pijidutio'ocʉ niwĩ. Narẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
—A'tore yarã masã me'rã ninemoticã'ña. Wijaya. Mʉsã, nipe'tirã Israe curuacjãrã me'rã wa'aya. Mʉsã ní'caronojõta mʉsã wiogʉ Õ'acʉ̃rẽ e'catipeorã wa'aya.
32 Mʉsã ʉa'caronojõta mʉsã yarã ovejare, wecʉare miaña. Yʉ'ʉre Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩbosapa, nicʉ niwĩ.
33 Egiptocjãrã Israe curuacjãrãrẽ na ya di'tare sojaro me'rã wa'aduticãrã niwã. "Na maata wijaticãma, ʉ̃sã quẽ'rã wẽrĩpe'tia wa'abosa'a", ni wãcũcãrã niwã.
34 Tojo weerã Israe curuacjãrã na pã weeatjere, bʉcʉase marĩrõ miacãrã niwã. Te morẽse co'ripʉ na ye su'ti caseri me'rã oma weetjĩarã wʉacãrã niwã.
35 Tojo nicã Moisé cʉ̃ duti'caronojõta Egiptocjãrãrẽ uru me'rã wee'quere, plata me'rã wee'quere, tojo nicã su'tire sẽrĩcãrã niwã.
36 Õ'acʉ̃ Egiptocjãrãrẽ apeyenojõ tʉ'saro me'rã Israe curuacjãrãrẽ o'ocã weecʉ niwĩ. A'tiro weerã Egiptocjãrãrẽ na cʉomi'que wapatisenojõrẽ miape'ocãrã niwã.

Israe curuacjãrã na Egiptore wija'que ni'i

37 Israe curuacjãrã Ramsés wãmetiri macãpʉ ní'cãrã wija, Sucot wãmetiropʉ wa'acãrã niwã. Ʉmʉa seiscientos mil wa'tero dʉ'pocã me'rã wa'acãrã niwã. Numia, wĩ'marã ba'paqueoya marĩrõ nicãrã niwã.

38 Na me'rã pãjãrã Israe curuacjãrã nitirã, tojo nicã pãjãrã oveja, wecʉa
wa'acãrã niwã.
39 Egiptocjãrã Israe curuacjãrãrẽ sojaro me'rã wa'aduticãrã niwã. Tojo
weerã Israe curuacjãrã na ba'atjere apoyuticãrã niwã. Na pã̃ weeatje
bʉcʉase marĩrõ na Egiptopʉ miiti'que me'rã opa caseri wee, pʉ̃'oba'acãrã
niwã.*
40 Na Israe curuacjãrã cuatrocientos treinta cʉ̃'marĩ Egiptopʉre nicãrã
niwã.
41 Ticʉse cʉ̃'marĩ wa'ari nʉmʉrẽta Egiptopʉre Õ'acʉ̃ yarã masã doce
curari nirã̃ wijape'ticãrã niwã.
42 Ti ñamirẽ Õ'acʉ̃ narẽ añurõ ĩ'anʉrʉ̃ co'tecʉ niwĩ. Egiptopʉ nirãrẽ
miiwijagʉti nígʉ̃, tojo weecʉ niwĩ. Tojo weerã cʉ̃'marĩnʉcʉ̃ Israe
curuacjãrã Õ'acʉ̃ ti ñamirẽ narẽ co'te'quere wãcũrã, cãrĩtibo'reasama.
*****

13

O'mecurua, pecame'e ʉ̃jʉ̃rĩ põ'rã me'rã Õ'acʉ̃ ma'arẽ ĩ'o'que ni'i

17 Faraõ Israe curuacjãrãrẽ du'uwĩrõcaterore Õ'acʉ̃ narẽ filisteo masã
nirĩ di'ta yʉ'rʉtẽrĩrĩ ma'apʉ miaticʉ niwĩ. Ti ma'a diacjʉ̃ca ma'a nimicã,
a'tiro wãcũcʉ niwĩ: “Filisteo masã na me'rã a'mewẽjẽsĩ'rĩcã, na uirã,
a'mewẽjẽrõnojõ o'orã, Egiptopʉ dajatojabosama”, nicʉ niwĩ.
18 Tojo weegʉ Maa Sõ'arĩ maapʉ wa'adutigʉ, masã marĩrõ, yucʉ marĩrõ
nirĩ ma'a pe'e be'toawã'cãcã weecʉ niwĩ. Israe curuacjãrã Egipto di'tare
wijarã, surara a'mewẽjẽrã wa'arã weronojõ wijawã'cãcãrã niwã.
19 Moisé cʉ̃ José mijĩ ye õ'arĩ mejãrẽ miacʉ niwĩ. Todʉporopʉ José Israe
curuacjãrãrẽ tojo weeduticʉ niwĩ. Titare José narẽ nicʉ niwĩ:

“Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ diacjʉ̃ta weetamugʉ̃ a'tigʉsami. Te tojo wa'acã, ye õ'arĩ
mejãrẽ mʉsã miaña. Õ'acʉ̃ wãme me'rã ‘Tojota weerãti’, niña”, nicʉ niwĩ.
20 Israe curuacjãrã Sucore wija, téé Etam wãmetiro masã marĩrõ, yucʉ
marĩrõ sumutopʉ tojaque'acãrã niwã.
21 Õ'acʉ̃ na dʉporo wa'ayucʉ niwĩ. Ʉmʉcjore o'mepõ'rã me'rã narẽ ma'a
sʉ'ori ĩ'ogʉ̃, ba'paticʉ niwĩ. Ñami pe'ere ni'cã pecame'e ʉ̃jʉ̃rĩ põ'rã me'rã,
narẽ sĩ'oo, ba'paticʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo weecã, ñami, ʉmʉco wa'amʉjãcãrã
niwã.
22 O'mepõ'rã pe'e ʉmʉcore na dʉporo ʉ'mʉtãcaro niwʉ̃. Ñami pe'ema
pecame'e ʉ̃jʉ̃rĩ põ'rã ʉ'mʉtãcaro niwʉ̃. Tojo dia'cʉ̃ wa'anu'cũcã'caro
niwʉ̃.

14

Israe curuacjãrã Maa Sõ'arĩ maajore pẽ'a'que ni'i

1 Israe curuacjãrã Etãpʉ nirĩ cura Õ'acʉ̃ Moisére a'tiro nicʉ niwĩ:
2 “Israe curuacjãrãrẽ majãmitojatidutiya. Narẽ Pi-hahirot wãmetiri
macã põtẽorõ, Baal-zefón pʉ'topʉ tojaque'adutiya. To Migdol, Maa Sõ'arĩ
maa wa'tero toja'a. Na topʉ maa sumutopʉ na ye wĩ'seriacãrẽ bʉa,
tojaque'ato.

---

* **12:39 12.39** Opa caseri wee, pʉ̃'o, ãjũperã weronojõ weeba'acãrã niwã.

3 Na tojo weecã, faraõ a'tiro wãcũgũsami: ‘Ã'rã Israe curuacjãrã
no'o apero wa'amasĩtima. Na masã marĩrõ, yucu marĩrõpu wis-
inu'cũbajaque'atima’, nigũsami.
4 Faraõrẽ yu'ure yu'runu'cãcã weeguti. Tojo weegu Israe curuacjãrãrẽ
ñe'esĩ'rĩgũ, sirutugusami. Cũ tojo weecã, yu'u pe'e cũrẽ, cũ yarã surarare
docaque'acã weegu, yu'u tutuasere ĩ'ogũti. Nipe'tirã Egiptocjãrã tojo
wa'acã ĩ'arã, ‘Yu'u wiogu ni'i’ nisere masĩrãsama”, nicu niwĩ Õ'acũ. Israe
curuacjãrã cũ tojo duti'caronojõta weecãrã niwã.
5 Egiptocjũ wiogu na du'tiwija'que quetire tu'ogu, cũ, cũ docacjãrã
wiorã me'rã na wãcũ'quere mejẽcã ducayu, a'tiro nicãrã niwã: “¿Marĩ
de'ro weerã Israe curuacjãrãrẽ du'uo'omiapari? Na marĩrẽ da'raco'terã
nimiama”, nicãrã niwã.
6 Maata faraõ cũ a'mewẽjẽse cabayua wejesepawu tũrũsepawure
apoduticu niwĩ. Cũ yarã surara pãjãrã me'rã Israe curuacjãrãrẽ sirutucu
niwĩ.
7 To wa'agu, seiscientopawu, tũrũse añusepawure miacu niwĩ. Tojo
nicã, nipe'tise Egipto cjase surara yepawure miacu niwĩ. Tepawunucũ
ni'cũ surara wiogu wa'acu niwĩ.
8 Õ'acũ faraõrẽ cũrẽ yu'runu'cãcã weecu niwĩ. Tojo weegu faraõ Israe
curuacjãrãrẽ sirutucu niwĩ. Na pe'e wijarãputa uiro marĩrõ wijatojacãrã
niwã.
9 Egiptocjãrã yarã surara du'pocã me'rã wa'arã, cabayua pesarã me'rã,
na ye a'mewẽjẽsepawu me'rã Israe curuacjãrãrẽ siruturã wa'acãrã niwã.
Narẽ Maa Sõ'arĩ maa sumutopu tojaque'arãrẽ ẽmujácãrã niwã. To Pi-
hahirot pu'topu Baal-zefón põtẽorõpu tojacãrã niwã.
10 Israe curuacjãrã faraõ, tojo nicã Egiptocjãrã na pu'to a'ticã ĩ'arã,
ucuacãrã niwã. Tojo weerã Õ'acũrẽ weetamuse uputu sẽrĩcãrã niwã.
11 Moisére a'tiro nicãrã niwã:
—¿Egiptopure masã wẽrĩcã yaase peri marĩrĩ? ¿Ũsãrẽ topu ní'cãrãrẽ
a'to masã marĩrõ, yucu marĩrõpu wẽrĩdutigu miitiri? ¿De'ro weeacju
Egiptopu ní'cãrãrẽ a'topu miitiri?
12 Ũsã Egiptopu nírã quẽ'rã mu'urẽ a'tereta ucũmiwũ: “Ũsãrẽ cari-
boticã'ña. Ũsã Egiptocjãrãrẽ da'rawã'ñaco'tecã, tojo ĩ'acã'ña,” nimiwũ.
Ni'cãrõacãma masã marĩrõ, yucu marĩrõpu ũsã wẽrĩcã ña'a ni'i. Narẽ
da'raco'terã ninu'cũcã nemorõ añubopã, nicãrã niwã.
13 Na tojo nicã, Moisé narẽ yu'ticu niwĩ:
—Musã uiticã'ña. Totá tojaque'aya. Õ'acũ ni'cãcã musãrẽ yu'ruoatjere
ĩ'arãsa'a. Egiptocjãrã musã ni'cãcã ĩ'arãrẽ ne apaturi ĩ'anemosome.
14 Õ'acũ cũ basu musãrẽ a'mewẽjẽbosagusami. Tojo weerã ne
wãcũque'titicã'ña, nicu niwĩ.
15 Be'ro Õ'acũ Moisére nicu niwĩ:
—¿De'ro weegu yu'ure weetamuse sẽrĩgũ caricũti? Israe curuacjãrãrẽ
pijio, wa'adutiya.
16 Mu'u tuacjure maajopure sĩoña. Mu'u tojo weecã, maa deco me'rã
ducawatirosa'a. Israe curuacjãrã aco marĩ, bopori ma'apu pẽ'arãsama.
17 Yu'u pe'e Egiptocjãrãrẽ musãrẽ ña'arõ wãcũcã weeguti. Tojo
weerã musãrẽ wẽjẽsĩ'rĩrã siruturãsama. Na tojo weecã, faraõrẽ, cũ
yarã surarare, cũ ye tũrũsepawure, surara cabayua pesarãrẽ yu'u
tutuayu'ruasere ĩ'ogũsa'a.

18 Yʉ'ʉ faraõrẽ, cʉ̃ ye tũrũsepawʉre, surara cabayua pesarãrẽ do-
caque'acã wééca be'ro Egiptocjãrã yʉ'ʉre “Diacjʉ̃ta Õ'acʉ̃ wiogʉ nimi”,
ni masĩrãsama, nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.

19 Cʉ̃ tojo ni ucũrĩ curata Õ'acʉ̃ cʉ̃ basuta nimigʉ̃, cʉ̃rẽ wereco'tegʉ
weronojõ upʉsãjãnʉ'cã* na siro pe'e sirutunʉ'cãcʉ niwĩ. Tojo nicã
o'mepõ'rã na dʉporo ʉ'mʉtãmi'caro quẽ'rã na siro pe'e tja siru-
tunʉ'cãcaro niwʉ̃.

20 Tojo wee ti põ'rã Egiptocjãrã surara, Israe curuacjãrã decore
ejanʉ'cãcaro niwʉ̃. Ñamipʉ ti o'mepõ'rã Egiptocjãrãrẽ na'iatĩ'acã
weecaro niwʉ̃. Israe curuacjãrã pe'ema bo'reyucaro niwʉ̃. Tojo weerã
Egiptocjãrã ti ñamirẽ Israe curuacjãrãrẽ ne ẽmʉticãrã niwã.

21 Moisé cʉ̃ ya omocãrẽ maajopʉre sĩonu'cũcʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo weeri cura
Õ'acʉ̃ mujĩpũ mʉjãtiro pe'e cjase wĩ'rõrẽ ʉpʉtʉ wẽetuucã weecʉ niwĩ. Te
wĩ'rõ nipe'tiro ti ñamirẽ wẽetuubo'reacaro niwʉ̃. Tojo weero ti maajore
pʉaperi dʉcawaticaro niwʉ̃. A'tiro wee Õ'acʉ̃ ti maajore bopori ma'a
wa'acã weecʉ niwĩ.

22 Di'ta boposãjãrõpʉ Israe curuacjãrã pẽ'acãrã niwã. Topʉre pʉa
ta'tiajo aco dʉcawaano'caro niwʉ̃. Bu'i pe'e ape tʉ'rʉjo, siro pe'e ape
tʉ'rʉjo nicaro niwʉ̃.

23 Faraõ yarã surara, cʉ̃ ye tũrũsepawʉ me'rã Israe curuacjãrã be'ro ti
maajo decopʉ narẽ sirututʉocãrã niwã.

24 Bo'reati dʉporo Õ'acʉ̃ ʉ̃jʉ̃rĩ põ'rã, o'mecuruapʉ nígʉ̃, Egiptocjãrã
surarare ĩ'adijocʉ niwĩ. Tojo ĩ'adijotjĩagʉ̃, narẽ no'o ʉaro wa'ama'acã
weecʉ niwĩ.

25 Tojo nicã na ye tũrũsepawʉre tũrũsepa wetiwijacã weecʉ niwĩ. Tojo
weerã ʉmʉñarõ wa'amasĩticãrã niwã. Tere ĩ'arã, Egiptocjãrã a'tiro nicãrã
niwã:

—¡Te'a, Israe curuacjãrãrẽ tocã'rõta sirutudu'urã marĩ! Õ'acʉ̃ marĩrẽ
ĩ'atu'tigʉ, narẽ a'mewẽjẽbosagʉ weemi, nicãrã niwã.

26 Be'ro Õ'acʉ̃ Moisére nicʉ niwĩ:

—Mʉ'ʉ ya omocãrẽ ti maajopʉre sĩoña tja. Mʉ'ʉ tojo weecã, aco
dʉcawaanʉ'cõmi'que Egiptocjãrã bu'ipʉ paamio, na ye tũrũsepawʉ, na
surara cabayua bu'ipʉ ní'cãrãrẽ miope'orosa'a, nicʉ niwĩ.

27 Tojo weegʉ Moisé cʉ̃ ya omocãrẽ ti maajo bu'ipʉ sĩocʉ niwĩ. Bo'reari
cura mejãrõta ti maajo ní'caronojõta tojacaro niwʉ̃. Na Egiptocjãrã
du'tisĩ'rĩmirã, aco paamiono'cãrã niwã. Tojo wee Õ'acʉ̃ narẽ ti maapʉ
miodijocʉ niwĩ.

28 Tojo wa'acã, tũrũsepawʉ, surara cabayua pesa'cãrã, nipe'tirã surara,
ti maajopʉ Israe curuacjãrãrẽ siruturã wa'ami'cãrã mirĩpe'tia wa'acãrã
niwã. Ne ni'cʉ̃ faraõ yarã yʉ'rʉwetiticãrã niwã.

29 Tojo wa'amicã, Israe curuacjãrã pe'e ti maajore di'ta boposãjãrõpʉ
pẽ'acãrã niwã. Aco pʉa ta'tiajo dʉcawaano'caropʉ, ni'cãrõ bu'i pe'e, apero
siro pe'e nirõrẽ pẽ'acãrã niwã.

30 Ti nʉmʉ nicã, Õ'acʉ̃ Israe curuacjãrã Egiptocjãrã dutise doca ní'cãrãrẽ
yʉ'rʉweticã weecʉ niwĩ. Israe curuacjãrã Egiptocjãrã wẽrĩ'cãrã mejãrãrẽ
ti maa sumutopʉ cũñacã ĩ'acãrã niwã.

---

* **14:19 14.19** Ĩ'aña Gn 16.7 docapʉ oja'quere.

31 Israe curuacjãrã Õ'acʉ̃ cʉ̃ tutuayʉ'rʉase me'rã Egiptocjãrãrẽ tojo
docaque'acã weecã ĩ'arã, Õ'acʉ̃rẽ wiopesase me'rã ĩ'a, cʉ̃rẽ ẽjõpeocãrã
niwã. Moisé, Õ'acʉ̃ dutisere da'raco'tegʉ quẽ'rãrẽ ẽjõpeocãrã niwã.

15

Moisé Õ'acʉ̃rẽ basapeo'que ni'i

1 Õ'acʉ̃ Egiptocjãrãrẽ maajopʉ miope'ocã ĩ'arã, Moisé, tojo nicã Israe
curuacjãrã a'te basasere cʉ̃rẽ basapeocãrã niwã:
"Õ'acʉ̃ añubutiaro cʉ̃ waparãrẽ docaque'acã weewĩ.
Cabayua pesa'cãrãrẽ pajiri maajopʉ doqueñojã, mirĩdijacã weewĩ.
Tere wãcũgʉ̃, cʉ̃rẽ basapeogʉti.
2 Õ'acʉ̃ yʉ'ʉ wiogʉ yʉ'ʉre tutuacã weemi.
Cʉ̃rẽ wãcũgʉ̃, basapeo'o.
Cʉ̃ta yʉ'ʉre ĩ'atu'ti'cãrãrẽ yʉ'ʉre yʉ'rʉweticã weemi.
Cʉ̃, yʉ'ʉ ẽjõpeogʉ Õ'acʉ̃ nimi.
Cʉ̃rẽ basapeogʉti.
Cʉ̃ yʉ'ʉ pacʉ ẽjõpeo'cʉ nimi.
Cʉ̃rẽ e'catipeogʉti.
3 Õ'acʉ̃ a'mewẽjẽrĩ masʉ̃ tutuagʉ weronojõ nimi.
Cʉ̃rẽ 'Mʉ'ʉ wiogʉta ni'i', nino'o.
4 Õ'acʉ̃, faraõ̃ ye tũrũsepawʉ, tojo nicã cʉ̃ yarã surarare Maa Sõ'arĩ
maajopʉ mirĩdijacã weewĩ.
Cʉ̃ yarã wiorã a'mewẽjẽtutuayʉ'rʉrã, Maa Sõ'arĩ maajopʉ mirĩ boawã.
5 Na dia po'peapʉ ʉ̃tãperi nʉcʉ̃rõ weronojõ di'adijawã.
Ti maa ʉ̃'cʉ̃arĩ maajo miidijawʉ.
6 Õ'acʉ̃, yʉ'ʉ wiogʉ, mʉ'ʉ ya omocã diacjʉ̃camocã me'rã mʉ'ʉrẽ
ĩ'atu'tigʉre wẽjẽpe'owʉ.
Ti omocã me'rãta mʉ'ʉ tutuasere ĩ'ano'o.
7 Mʉ'ʉ tutuayʉ'rʉase me'rã, mʉ'ʉ me'rã a'mewẽjẽrãrẽ mejõ nirã tojacã
weewʉ.
Mʉ'ʉ uase pecame'e ʉ̃jʉ̃rĩ põ'rã tá boposãjãsere ʉ̃jʉ̃arõ weronojõ narẽ
pe'owʉ.
8 Mʉ'ʉ ẽ'quẽa me'rã ejerimiquejo, acore dʉcawaa, pʉaperi tuuneocũuwʉ̃.
Te pã'cõrĩ paca pʉaperi nʉ'cãejawʉ.
Maa decopʉ bʉ'aro weronojõ ne a'meña'ma'atiwʉ.
9 Mʉ'ʉrẽ ĩ'atu'tigʉ pe'e a'tiro wãcũcʉ nimiwĩ:
'Narẽ sirutu, ẽmʉgʉ̃ti.
Yʉ'ʉ na cʉosere ẽ'ma, dʉcawaagʉti.
Yʉ'ʉ no'o miisĩ'rĩrõ miigʉ̃ti.
Ya di'pjĩjore mii, narẽ wẽjẽcõ'agʉ̃ti', nicʉ nimiwĩ.
10 Mʉ'ʉ pe'e putistegʉ weronojõ weewʉ.
Tojo weecã, ti maajo narẽ miocõ'awʉ̃.
Na ti maajo ʉpʉtʉ wĩ'rõ wẽetuuri cura cõme nʉcʉ̃rõ weronojõ di'adijawã.
11 Wiogʉ, ne ni'cʉ̃ ãpẽrã ẽjõpeogʉnojõ mʉ'ʉrẽ ni'cãrõwijimasĩtimi.
Nipe'tirã yʉ'rʉoro tutuayʉ'rʉnʉ'cã'a.
Ne ni'cʉ̃ mʉ'ʉ weronojõ ña'ase moogʉ̃ marĩmi.
Añuse, wiopesase weeĩ'ogʉ̃ ni'i.
Tojo weerã nipe'tirã masã mʉ'ʉrẽ 'Añuyʉ'rʉami', ni basapeoato.

12 Mʉ'ʉ ya diacjʉ̃camocãrẽ sĩocã, dia mʉ'ʉrẽ ĩ'atu'tirãrẽ miimádija
wa'awʉ.
*****
18 Õ'acʉ̃, ʉ̃sã wiogʉ, mʉ'ʉ dutise ninu'cũcã'rõsa'a”, ni basapeocãrã niwã.

María basa'que ni'i

19 Faraõ ye a'mewẽjẽse tũrũsepawʉ, cʉ̃ yarã cabayuapʉ pesarã, tojo
nicã surara, ti maajopʉre na sãjãnʉ'cãwã'cãrĩ cura Õ'acʉ̃ na bu'ipʉ aco
bʉrʉpeja, mirĩcã weecʉ niwĩ. Israe curuacjãrã pe'e di'ta boporopʉ pẽ'a
wa'acãrã niwã.
20 Be'ro Aarõ ma'mio María, Õ'acʉ̃ yere weremʉ'tãgõ, ni'cãrõ na basarã
omocã me'rã paawʉarore miico niwõ. Nipe'tirã ãpẽrã numia co be'ro
siruturã quẽ'rã tonojõ me'rã paarãta basacãrã niwã.
21 Co pe'e narẽ sʉ'ori basaco niwõ:

“Õ'acʉ̃rẽ basapeoya.
Cʉ̃rẽ ĩ'atu'ti'cãrãrẽ docaque'acã weewĩ.
Dia pajiri maajopʉ, cabayuare, surara na bu'ipʉ pesa'cãrãrẽ mirĩdijacã
weewĩ”, ni basaco niwõ.

Aco sʉ̃'ese cjase queti ni'i

22 Moisé Israe curuacjãrãrẽ Maa Sõ'arĩ maajopʉ ní'cãrãrẽ miiwijáca
be'ro aperopʉ sʉ'ori miacʉ niwĩ. Na masã marĩrõ, yucʉ marĩrõ Shur
wãmetiropʉ wa'acãrã niwã. Topʉre i'tia nʉmʉ sijacãrã niwã. Ne aco
bocaticãrã niwã.
23 Na Mara wãmetiropʉ etarã, to cjase acore ne sĩ'rĩmasĩticãrã niwã. Te
aco sʉ̃'ese niyucã, tojo weecãrã niwã. Tojo weerã tore Mara* wãmeyecãrã
niwã.
24 Aco añusenojõ marĩcã ĩ'arã, masã Moisére ña'arõ ucũnʉ'cãcãrã niwã.
Cʉ̃rẽ a'tiro ni sẽrĩtiña'cãrã niwã: “¿Marĩ ñe'enojõrẽ sĩ'rĩrãsari?” nicãrã
niwã.
25 Tere tʉ'ogʉ, Moisé Õ'acʉ̃rẽ weetamuse ʉpʉtʉ sẽrĩcʉ niwĩ. Cʉ̃ pe'e
ni'cã yucʉdʉpʉ ĩ'ocʉ niwĩ. Moisé ti dʉpʉre acopʉ doqueñocʉ niwĩ. Cʉ̃
tojo weecãta, aco i'pitise wa'acaro niwʉ̃.

Õ'acʉ̃ narẽ “¿Yʉ'ʉ dutiro weerãsari?” nígʉ̃, tojo weecʉ niwĩ. Topʉta
ni'cã dutiro na añurõ weesetiatjere cũucʉ niwĩ.
26 A'tiro nicʉ niwĩ: “Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃, mʉsã wiogʉ ni'i. Mʉsãrẽ dutire
yʉ'rʉogʉ ni'i. Mʉsã diacjʉ̃ta yʉ'ʉ dutisere yʉ'ticã, yʉ'ʉ tʉ'sasenojõrẽ, yʉ'ʉ
dutise cũu'quere queoro weecã, yʉ'ʉ Egiptocjãrãrẽ bu'iri da're'quenojõrẽ
mʉsãrẽ ne cã'rõ weesome”, nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.
27 Be'ro na yʉ'rʉa, Elim wãmetiropʉ etacãrã niwã. Topʉre doce aco
wijase peri nicaro niwʉ̃. Tojo nicã setenta ñorĩ nicaro niwʉ̃. Topʉre aco
pʉ'toacã tojaque'acãrã niwã.

16

Õ'acʉ̃ ba'ase maná wãmetisere o'o'que ni'i

1 Nipe'tirã Israe curuacjãrã Elim wãmetirore wijawã'cã, Sin wãmetiro
masã marĩrõ, yucʉ marĩrõpʉ etacãrã niwã. To Elim, Sinaí decopʉ tojacaro
niwʉ̃. Titare Egiptore na wijáca be'ro nimʉ'tãrĩ mujĩpũ be'ro cja mujĩpũ
quince nirĩ nʉmʉ nicaro niwʉ̃.

---

* **15:23 15.23** Hebreo ye me'rã Mara “sʉ̃'ese” nisĩ'rĩrõ wee'e.

2 Topʉ masã marĩrõ, yucʉ marĩrõpʉre na nipe'tirã Moisé, Aarõ̃rẽ ña'arõ
ũrũsãnʉ'cãcãrã niwã.
3 A'tiro nicãrã niwã:
—Marĩrẽ Õ'acʉ̃ Egiptopʉ wẽrĩcã weecã, añu nibopã. Topʉre marĩ ba'ase
wa'icʉ di'i do'a'quepar̃ʉ wa'tero dujimiwʉ̃. Marĩ ba'asĩ'rĩrõ ejatuaro ba'a
yapiwʉ. Mʉsã pe'e ʉ̃sã nipe'tirãrẽ masã marĩrõ, yucʉ marĩrõpʉ ʉjʉaboase
me'rã wẽrĩdutirã, miitiwʉ.
4 Na tojo ucũcã tʉ'ogʉ, Õ'acʉ̃ Moisére nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ mʉsãrẽ ʉ'mʉse cjase ba'ase acoro pejaro weronojõ dijaticã
weegʉti. Masã ʉmʉcorinʉcʉ̃ te ba'asere miirã wa'arãsama. Na ni'cã
nʉmʉrẽ ba'atje ejatuaro seerãsama. Te me'rã “¿Noanojõ yʉ'ʉ duti'quere
queoro weeti, noa yʉ'rʉnʉ'cãti?” nímasĩgʉ̃sa'a.
5 Ni'cãmocʉse nʉmʉrĩ be'ro cja nʉmʉrẽ, na pʉa nʉmʉ ba'atjere seero
weronojõ weeato, nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.
6 Tojo weerã Moisé, Aarõ̃ Israe curuacjãrãrẽ werecãrã niwã:
—Ni'cãcã na'ique'ari cura mʉsã marĩ wiogʉ Õ'acʉ̃ta mʉsãrẽ Egiptopʉ
ní'cãrãrẽ miiwija'quere masĩrãsa'a.
7 Ñamiacã ñamicure pe'ere Õ'acʉ̃ cʉ̃ asistesere ĩ'arãsa'a. Mʉsã cʉ̃rẽ
ũrũsãsere tʉ'oami. ¿De'ro weerã ʉ̃sãrẽ ũrũsãti? Ʉsã mejõ nirã ni'i, nicãrã
niwã.
8 Moisé apeye narẽ ninemocʉ niwĩ:
—Ñamica'a nicã Õ'acʉ̃ mʉsã ba'atji di'irore o'ogʉsami. Bo'reacãma
mʉsãrẽ peje ba'ase pã̃ weronojõ nisere o'ogʉsami. Mʉsã cʉ̃rẽ ña'arõ ucũ,
ũrũsãsere tʉ'oami. Mʉsã ũrũsãrã, ʉ̃sã mejẽtare ña'arõ ucũrã weeapʉ.
Õ'acʉ̃ pe'ere ña'arõ ucũrã weeapʉ. Ʉsã mejõ nirã ni'i.
9 Be'ro Moisé Aarõ̃rẽ nicʉ niwĩ:
—Nipe'tirã Israe curuacjãrãrẽ Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉ a'tidutiya. Na ña'arõ
ũrũsãsere tʉ'oami, nicʉ niwĩ Moisé.
10 Aarõ̃ na me'rã ucũrĩ curata nipe'tirã Israe curuacjãrã masã marĩrõ,
yucʉ marĩrõpʉ ĩ'aquejocãrã niwã. Wãcũña marĩrõ Õ'acʉ̃ asistese
o'mecurua po'peapʉ bajucaro niwʉ̃.
11 Õ'acʉ̃ Moisére a'tiro nicʉ niwĩ:
12 —Israe curuacjãrã na ña'arõ ũrũsãsere tʉ'oapʉ. Narẽ a'tiro ni
wereya: “Na'ique'ari cura mʉsã wa'icʉ di'i ba'arãsa'a. Ñamiacã
ñamicure pe'ere pã̃ mʉsã ba'asĩ'rĩrõ põtẽorõ ba'arãsa'a. Te me'rã mʉsã
‘Yʉ'ʉ mʉsã wiogʉ Õ'acʉ̃ ni'i’, nisere masĩrãsa'a”, niña, nicʉ niwĩ.
13 Ti nʉmʉ ñamica'ata putuá weronojõ bajurã pãjãrã na tiropʉ dijat-
acãrã niwã. Na nirõpʉre mu'mua wa'acãrã niwã. Ape nʉmʉ ñamicure
nucũcãpʉre ñocõa ʉ'seco na nirõpʉre cũñacaro niwʉ̃.
14 Be'ro te ñocõa ʉ'seco bopóca be'ro, te di'a dia'cʉ̃ bʉ'a bopoque'a'que
masã marĩrõ, yucʉ marĩrõpʉre nucũcãpʉ cũñacaro niwʉ̃.
15 Na Israe curuacjãrã tere ne ĩ'amasĩtirã, “¿Ñe'enojõ niti?”, ni a'merĩ
sẽrĩtiña'cãrã niwã.
Moisé narẽ nicʉ niwĩ:
—A'te mʉsã pã̃ weeatje Õ'acʉ̃ cʉ̃ o'ose ni'i.
16 Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ a'tiro weedutiami: “Mʉsãnʉcʉ̃ mʉsã ba'atjo ejatuaro
seeya. Mʉsã ye wi'seripʉ nirãnʉcʉ̃ pʉa kilo cã'rõ seeya”, niami, ni werecʉ
niwĩ Moisé.

17 Na cʉ̃ miiduti'caronojõta weecãrã niwã. Ãpẽrã pajiro, ãpẽrã cã'rõacã
seecãrã niwã.
18 Na see'quere queocã, peje see'cʉre yʉ'rʉoticaro niwʉ̃. Pejeti see'cãrã
quẽ'rãrẽ queoro ejacaro niwʉ̃. Dʉ'saticaro niwʉ̃. Nanʉcʉ̃ na ba'aro
ejatuaro seecãrã niwã.
19 Be'ro Moisé narẽ nicʉ niwĩ:
—Ne ni'cʉ̃ mʉsã ape nʉmʉ ba'atjere dʉ'aticã'ña.
20 Moisé tojo nimicã, ãpẽrã cʉ̃ ní'quere yʉ'rʉnʉ'cãcãrã niwã. “Ape
nʉmʉpʉ ba'arãti” nírã, dʉ'acãrã niwã. Te na dʉ'a'que becoa boa wa'a,
ʉ̃rĩa wa'acaro niwĩ. Tere ĩ'agʉ̃, Moisé na me'rã ua wa'acʉ niwĩ.
21 Be'ro ʉmʉcorinʉcʉ̃ ñamicurere nipe'tirã na ba'aro ejatuaro see-
neocãrã niwã. Mujĩpũ asiro me'rã te acoape'tiacaro niwʉ̃.
22 Ni'cãmocʉse nʉmʉrĩ be'ro cja nʉmʉrẽ pʉa nʉmʉ ba'atjere weronojõ
seeneocãrã niwã. Ba'paritise kilo ni'cʉ̃ ba'atjere seeneocãrã niwã. Na tojo
weecã ĩ'arã, Israe curuacjãrãrẽ sʉ'ori nisetiri masã Moisé tiropʉ wa'a, cʉ̃rẽ
werecãrã niwã.
23 Na tere werecã tʉ'ogʉ, Moisé narẽ nicʉ niwĩ:
—Õ'acʉ̃ a'tiro dutiami: “Ñamiacã mʉsã sooatji nʉmʉ nirõsa'a. Yʉ'ʉre
wãcũ, e'catipeoatji nʉmʉ mʉsãrẽ cũu'u. Mʉsã ba'ase do'asenojõrẽ ni'cãcã
do'awe'ocã'ña. Mʉsã ba'ase pʉ̃osenojõrẽ pʉ̃owe'ocã'ña. Mʉsãrẽ ba'ase
dʉ'sacã, ‘Ñamiacãpʉ ba'arãti’ nírã dʉ'aya”, niami Õ'acʉ̃, nicʉ niwĩ Moisé.
24 Moisé narẽ duti'caronojõta na ba'adʉ'a'quere ape nʉmʉ ba'atjere
dʉ'acãrã niwã. Te ba'ase ne dojoti, ne becoa bo'oticaro niwʉ̃.
25 Be'ro Moisé narẽ nicʉ niwĩ:
—Ni'cãcã mʉsãrẽ soodutiri nʉmʉ, Õ'acʉ̃rẽ e'catipeori nʉmʉ ni'i. Tojo
weerã tere ba'aya. Mʉsã ni'cãcãrẽ cãpũpʉre ne apeyenojõ ba'ase
bocasome.
26 Mʉsã seis nʉmʉrĩrẽ ba'ase seeneorãsa'a. Siete nʉmʉrĩ wa'ari cura
sauru, Õ'acʉ̃ soodutíca nʉmʉ ni'i. Ti nʉmʉma ba'ase seese marĩrõsa'a,
nicʉ niwĩ.
27 Moisé tojo nimicã, ti nʉmʉrẽta ni'cãrẽrã ba'ase seerã wa'acãrã
nimiwã. Ne bocaticãrã niwã.
28 Na tojo weecã ĩ'agʉ̃, Õ'acʉ̃ Moisére nicʉ niwĩ:
—¿No'ocã'rõ yoacã mʉsã yʉ'ʉ dutise, yʉ'ʉ bu'ese cũu'quere
yʉ'rʉnʉ'cãrãsari?
29 A'tere masĩña. Yʉ'ʉ, mʉsã wiogʉ, mʉsãrẽ soodutigʉ, ni'cã nʉmʉ
cũuapʉ. Tojo weegʉ seis nʉmʉ nirĩ nʉmʉrẽ pʉa nʉmʉ ba'asere o'ogʉti.
Ape nʉmʉ pe'e mʉsãrẽ soodutiri nʉmʉ nicã, nipe'tirã mʉsã ye wi'seripʉ
tojayá. Ne wijaaticã'ña, nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.
30 Tojo weerã siete nʉmʉ nirĩ nʉmʉrẽ soocãrã niwã.
31 Israe curuacjãrã na ba'ase seeneosere maná* wãme pisucãrã niwã.
Te cilantro wãmetise cape weronojõ butise peri bajucaro niwʉ̃. Pʉ̃'arõ
ʉsemerĩseacã mumiaco me'rã wee'que weronojõ i'pitime'rĩcã'caro niwʉ̃.
32 Moisé narẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
—Õ'acʉ̃ a'tiro weedutiami: “Pʉa kilo ejatuaro see, nʉrõña. Tere mʉsã
pãrãmerã nituriarãpʉre mʉsã masã marĩrõ, yucʉ marĩrõpʉ nícaterore
yʉ'ʉ ba'ase o'o'quere ĩ'arãsama. Yʉ'ʉ mʉsãrẽ Egiptopʉ miiwijacã
o'o'quere ĩ'arãsama”, niami, nicʉ niwĩ Moisé.
33 Be'ro Moisé Aarõrẽ a'tiro nicʉ niwĩ:

* **16:31 16.31** Maná nírõ, “¿Ñe'e niti?” nisĩ'rĩrõ wee'e. Jos 5.12

—Ni'cãrũ miiti, tirupu pua kilo manárẽ miisãaña.✡ Be'ro tere Õ'acũ ĩ'orõpu cũuña. Tere musã põ'rã, musã pãrãmerã nituriarã ĩ'ato nígũ, nurõbosaya.

34 Õ'acũ Moisére tojo weeduti'caronojõta, Aarõ Õ'acũ "Masã me'rã añurõ weeguti" ní'quere cuori acaro duporo tirure nurõdutigu duporu niwĩ.

35 Israe curuacjãrã cuarenta cũ'marĩ manárẽ ba'acãrã niwã. Canaá di'ta sumuto etarãpu tere ba'atuocãrã niwã. Canaá na niatji di'ta nicaro niwũ. *****

17

Õ'acũ ũtãgãpu aco wijacã wee'que ni'i

1 Nipe'tirã Israe curuacjãrã masã marĩrõ, yucu marĩrõ, Sin wãmetiropu ní'cãrã wijawã'cãcãrã niwã. Õ'acũ cũ duti'caronojõta sajatiro wa'ame'rĩcã'cãrã niwã. Wa'a, Refidim wãmetiropu tojaque'acãrã niwã. Topure ne aco na sĩ'rĩse marĩcaro niwũ.

2 Tojo weerã Moisére uase me'rã, "Ũsãrẽ aco sĩ'rĩse o'oya", nicãrã niwã.

Moisé pe'e "¿De'ro weerã yu'ure tojo ucũti? ¿De'ro weerã '¿Õ'acũ ũsãrẽ aco o'omasĩweti?', ni wãcũti?" ni yu'ticu niwĩ narẽ.

3 Na masã pe'e aco wuoyu'ruarã, Moisére tojo ũrũsãcãrã niwã. A'tiro nicãrã niwã:

—¿De'ro weeacju ũsã Egiptopu ní'cãrãrẽ miiwijari? ¿Mu'u ũsãrẽ, ũsã põ'rãrẽ, ũsã yarã wa'icurãrẽ acowuose me'rã wẽjẽgũti nígũ, miiwijari?

4 Moisé tere tu'ogu, Õ'acũrẽ uputu sẽrĩgũ, a'tiro nicu niwĩ:

—¿Yu'u de'ro weegusari ã'rã masã me'rã? Cã'rõacã du'sa'a na ũtãperi me'rã yu'ure doque wẽjẽatjo, nicu niwĩ.

5 Tere tu'ogu, Õ'acũ cũrẽ yu'ticu niwĩ:

—Masã duporo yu'ruaya. Ni'cãrẽrã wiorã Israe curuacjãrãrẽ su'ori nirãrẽ mu'urẽ ba'patidutigu pijiaya. Tojo nicã tuacju, mu'u dia Nilore paapo'o'cure miiwã'cãña.

6 Yu'u mu'u duporo ũrũgũ Horeb wãmeticju pu'to ũtãgãpu nu'cũgũti. Mu'u tigare doteya. Mu'u dotecã, masã sĩ'rĩcã, aco wijarosa'a, nicu niwĩ Õ'acũ.

Moisé Israe curuacjãrã wiorã ĩ'orõpu Õ'acũ weeduti'caronojõta dotecu niwĩ.

7 Cũ tojo wee'caropu Israe curuacjãrã na Moisé me'rã a'pepũrĩca be'ro niyucã, Meriba wãme õ'ocu niwĩ. Tojo nicã toreta Masah wãme õ'ocu niwĩ. Masã Õ'acũrẽ "¿Diacjũta Õ'acũ marĩ me'rã niti o niwetine?" níca be'ro niyucã, tojo wãme õ'ocu niwĩ.

Amaleca masã me'rã a'mewẽjẽ'que ni'i

8 Surara amaleca masã wãmetiri curua Refidĩpu Israe curuacjãrã me'rã a'mewẽjẽrã a'ticãrã niwã.

9 Tojo weegu Moisé Josuére a'tiro nicu niwĩ:

—Ni'cãrẽrã umuarẽ beseya. Bese, amaleca masã me'rã a'mewẽjẽgũ wa'aya. Yu'u ñamiacãrẽ a'tigu ũrũgũ duposãrĩpu nigũti. Topure tuacju Õ'acũ yu'ure miaduti'cu me'rã nu'cũgũti, nicu niwĩ.

10 Josué Moisé duti'caronojõta weecu niwĩ. Amaleca masã me'rã a'mewẽjẽgũ wa'acu niwĩ. Cũ topu na umua me'rã wa'ari cura Moisé, Aarõ,

✡ **16:33 16.33** Heb 9.4

apĩ Hur wãmetigʉ, Moisére weetamugʉ̃, tigʉ ʉ̃rʉ̃gʉ̃ bu'ipʉ mʉjãcãrã niwã.
11 Moisé cʉ̃ omocãrĩ sĩomorõrĩ curare Israe curuacjãrã tutuayʉ'rʉnʉ'cãcãrã niwã. Cʉ̃ omocãrĩ dijocã pe'ema, amaleca masã pe'e na me'rã a'mewẽjẽrã tutuayʉ'rʉnʉ'cãcãrã niwã.
12 Moisé sĩomorõmigʉ̃ ñujũcã ĩ'arã, ni'cã ʉ̃tãgã mii, cʉ̃rẽ dujidutirã dʉpocãrã niwã. Tu'ajanʉ'cõ, Aarṍ, Hur cʉ̃ omocãrĩrẽ tuuñe'e nu'cũcãrã niwã. Ni'cʉ̃ ni'cã pã'rẽ, apĩ ape pã'rẽ pe'e nu'cũcãrã niwã. Na tojo weeyucã, Moisé ye omocãrĩ ne ñujũticaro niwʉ̃. Téé mujĩpũ sãjãcãpʉ tigʉ tuacjʉ me'rã sĩomorõtʉocʉ niwĩ.
13 Tojo weegʉ Josué surara amaleca masã me'rã a'mewẽjẽgʉ̃, cʉ̃ ya di'pjĩjo me'rã wẽjẽpe'ocã'cʉ niwĩ.
14 Be'ro Õ'acʉ̃ Moisére nicʉ niwĩ:
—A'tere acobojoticã'to nígʉ̃, ni'cã tũrũpʉ ojaya. Josuére a'tiro niña: "Nipe'tirã amaleca masãrẽ pe'ocã'gʉ̃sa'a. Tojo weerã ne ni'cʉ̃ a'ti ʉmʉcocjãrã narẽ wãcũsome." Tere Josuére wereturiacʉ niwĩ.
15 Moisé ni'cãrõ Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeorã, wa'icʉrãrẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeoatjore ni'cã mesã ʉ̃tã me'rã seeneocũucʉ niwĩ. Tore a'tiro wãme õ'ocʉ niwĩ: "Yʉ'ʉ wiogʉ Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre wapata'acã weegʉ́ nimi."
16 A'tiro ni ucũcʉ niwĩ:
"Yʉ'ʉ wiogʉ Õ'acʉ̃ weetamusere sẽrĩrã, omocãrĩ cʉ̃ tiropʉ sĩomorõno'wʉ̃. Õ'acʉ̃ amaleca masã me'rã a'mewẽjẽnu'cũcjʉ̃sami.
A'tocaterocjãrã me'rã téé be'rocjãrãpʉ quẽ'rãrẽ tojota a'mewẽjẽ yapat-inu'cũgʉ̃sami", nicʉ niwĩ Moisé.

18

Jetro Moisére ĩ'agʉ̃ eta'que ni'i

1 Jetro Madiãcjʉ̃ pa'i, Moisé mañecʉ̃, nipe'tise Õ'acʉ̃ Moisére wee'quere tʉ'ocʉ niwĩ. Tojo nicã Õ'acʉ̃ yarã masã Israe curuacjãrãrẽ wee'quere tʉ'ocʉ niwĩ. Apeye quẽ'rãrẽ Õ'acʉ̃ na wiogʉ narẽ Egiptopʉ ní'cãrãrẽ miiwija'quere tʉ'ocʉ niwĩ.
2 Moisé cʉ̃ nʉmo Séforare co pacʉ ya wi'ipʉ o'óyutojacʉ niwĩ. Jetro core,
3 tojo nicã co põ'rã pʉarãrẽ ñe'ecʉ niwĩ. Ni'cʉ̃ Gersón wãmeticʉ niwĩ. Moisé a'tiro nitojacʉ niwĩ: "Yʉ'ʉ ãpẽrã ye di'tapʉre sijari masʉ̃, aperocjʉ̃ weronojõ tʉ'oña'a."✡ Tojo weegʉ masã ma'mirẽ Gersón wãme õ'ocʉ niwĩ.
4 Cʉ̃ acabiji pe'e Eliezer* wãmeticʉ niwĩ. Moisé a'tiro ni ucũyutojacʉ niwĩ: "Õ'acʉ̃ yʉ'ʉ pacʉ ẽjõpeo'cʉ yʉ'ʉre weetamuwĩ. Faraṍ yʉ'ʉre wẽjẽbo'cʉre yʉ'rʉweticã weewĩ." Tojo weegʉ dʉ'sagʉre tojo wãme õ'ocʉ niwĩ.
5 Moisé, Israe curuacjãrã me'rã masã marĩrõ, yucʉ marĩrõ Õ'acʉ̃ yagʉ ʉ̃rʉ̃gʉ̃† pʉ'topʉ tojaque'acʉ niwĩ. Topʉ Jetro, cʉ̃ macõ Moisé nʉmo, põ'rã me'rã cʉ̃ tiropʉ wa'acʉ niwĩ.
6 Moisére a'tiro queti o'ómʉ'tãcʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ, mʉ'ʉ mañecʉ̃, mʉ'ʉ nʉmo me'rã, mʉ'ʉ põ'rã pʉarã me'rã mʉ'ʉ tiropʉ wa'agʉti, nicʉ niwĩ.

✡ **18:3 18.3** Ex 2.22 * **18:4 18.4** Hebreo ye me'rã Eliezer "Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre weetamugʉ̃ nimi" nisĩ'rĩrõ wee'e. † **18:5 18.5** Ĩ'aña *e* Ex 3.1 docapʉ oja'quere.

7 Cʉ̃ etacã, Moisé su'ti caseri me'rã wééca wi'i po'peapʉ ní'cʉ wijaa,
cʉ̃ mañecʉ̃rẽ põtẽrĩgʉ̃ wa'acʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ añudutigʉ, paamu'rĩque'a,
mi'micʉ niwĩ. A'merĩ añudutíca be'ro cʉ̃ ya wi'ipʉ narẽ sʉ'ori pijisãjãacʉ
niwĩ.
8 Topʉ Moisé Õ'acʉ̃ faraõrẽ, Egiptocjãrãrẽ wee'quere werepe'ocʉ niwĩ.
Tojo nicã ma'apʉ a'tirã, nipe'tise na pi'etiwã'cãti'quere werecʉ niwĩ.
"Õ'acʉ̃, ʉ̃sãrẽ a'tiro wee yʉ'rʉowĩ", ni werecʉ niwĩ.
9 Jetro Õ'acʉ̃ Israe curuacjãrãrẽ ma'i pajaña'gʉ̃, Egiptocjãrã doca
ní'cãrãrẽ yʉ'rʉweticã wee'quere tʉ'ogʉ, e'catiyʉ'rʉacʉ niwĩ.
10 A'tiro nicʉ niwĩ:
—Õ'acʉ̃ añuyʉ'rʉami, ni e'catipeoato. Cʉ̃ta mʉsãrẽ faraõ, Egiptocjãrã
na dutise doca ní'cãrãrẽ yʉ'rʉweticã weeapĩ.
11 Egiptocjãrã mʉsãrẽ ña'abutiaro da'radutipecã, Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ
yʉ'rʉweticã weeapĩ. Tojo weegʉ ni'cãrõacã yʉ'ʉ masĩ'i. Õ'acʉ̃ nipe'tirã
ãpẽrã masã na ẽjõpeorãnojõ yʉ'rʉoro tutuayʉ'rʉnʉ'cãmi, nicʉ niwĩ Jetro.
12 Be'ro Jetro ni'cʉ̃ wa'icʉre wẽjẽ, Õ'acʉ̃rẽ e'catipeogʉ ʉ̃jʉ̃amorõpeocʉ
niwĩ. Tojo nicã apeye Õ'acʉ̃rẽ o'osenojõrẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeonemocʉ niwĩ.
Tojo wééca be'ro Aarõ, nipe'tirã Israe curuacjãrã wiorã Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉ,
Moisé mañecʉ̃ me'rã ba'arã wa'acãrã niwã.

Moisé, a'tiro wee nisetiroʉa'a nirãrẽ bese'que ni'i

13 Na ba'áca be'ro ape nʉmʉ pe'e Moisé Israe curuacjãrã na ña'arõ ucũ,
a'pepũrĩsere apogʉ, cʉ̃ dujiwʉaropʉ dujicʉ niwĩ. Tere na nipe'tirã cʉ̃
aposere ʉarã, topʉ nina'iacãrã niwã.
14 Cʉ̃ mañecʉ̃ nipe'tise Moisé masãrẽ weebosa'quere ĩ'agʉ̃, a'tiro nicʉ
niwĩ:
—¿Ñe'enojõ weegʉ weemiti mʉ'ʉ, ã'rã masã me'rã? ¿De'ro weegʉ mʉ'ʉ
se'saro tere weeti? Na pe'e mʉ'ʉ tiro tojo nu'cũna'ia wa'ama.
15 Moisé cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Na "¿Õ'acʉ̃ de'ro ʉati?" ni, yʉ'ʉre sẽrĩtiña'rã a'tiama.
16 Na tiropʉre mejẽcã wa'acã, "¿Ʉ̃sã de'ronojõ weerãsari?" nírã, "¿Noa
pe'e queoro niti?" nírã, apodutirã, a'topʉre etama. Yʉ'ʉ pe'e narẽ Õ'acʉ̃
cʉ̃ dutise cũu'quere, cʉ̃ bu'esere narẽ wereturia'a, nicʉ niwĩ.
17 Tere tʉ'ogʉ, cʉ̃ mañecʉ̃ cʉ̃rẽ a'tiro ni werecasacʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ tojo weese añuwe'e.
18 Mʉ'ʉ tojo weegʉ caributia wa'agʉsa'a. Masã quẽ'rã mʉ'ʉ me'rã nirã
caributia wa'arãsama. Tojo weese mʉ'ʉrẽ tutuayʉ'rʉa'a. Mʉ'ʉ ni'cʉ̃ta
tere põtẽotisa'a.
19 Yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ "A'tiro weeapa" ni weresere añurõ tʉ'oapa. Mʉ'ʉ
tojo weecã, Õ'acʉ̃ mʉ'ʉrẽ weetamugʉ̃sami. Mʉ'ʉ pe'e Õ'acʉ̃pʉre masã
a'pepũrĩsere ucũbosagʉ nigʉ̃sa'a.
20 Õ'acʉ̃ cʉ̃ dutise cũu'quere, cʉ̃ bu'esere narẽ weregʉsa'a. "A'tiro
nisetiroʉa'a, a'te pe'ere weeya" ni, narẽ masĩcã weeya.
21 Israe curuacjãrã wa'teropʉ ʉmʉa añurõ tʉ'omasĩrãnojõrẽ, Õ'acʉ̃rẽ
wiopesase me'rã tʉ'oña'rãrẽ, tojo nicã queoro ucũ weesetirãnojõrẽ, "No'o
ʉaro weese me'rã wapata'arãti" ni wãcũtirãnojõrẽ beseya. Narẽ besegʉ,
ãpẽrãrẽ mil masãrẽ dutiajãrẽ bese sõrõña. Ãpẽrãrẽ cien masãrẽ dutiajãrẽ
beseya. Ãpẽrãrẽ cincuenta masãrẽ dutiajãrẽ beseya. Ãpẽrãrẽ diez masãrẽ
dutiajãrẽ beseya.

22 Na nipe'tirã Israe curuacjãrãrẽ “A'tiro pe'e weeya”, ni dutinu'cũrãsama. Apeye na apomasĩtise diasase nicãma, mʉ'ʉ tiropʉ aporã a'tirãsama. Mejõ niseacãma, na basu aporãsama. Na a'tiro weecã, sõ'owaro mʉ'ʉ pi'etisome. Na mʉ'ʉrẽ sʉ'ori tere weetamurãsama.

23 A'te yʉ'ʉ werecasa'quere queoro wéégʉ, Õ'acʉ̃ mʉ'ʉrẽ “A'tere tojota weeya” nicã, mʉ'ʉ te da'rasere põtẽomasĩgʉ̃sa'a. Mʉ'ʉ tojo weecã, masã e'catise me'rã na ye wi'seripʉ dajatojaarãsama, ni werecasacʉ niwĩ Jetro.

24 Moisére cʉ̃ mañecʉ̃ “Tojo weeapa” ní'caronojõta tere queoro weecʉ niwĩ.

25 Tojo weegʉ Israe curuacjãrãrẽ “Ã'rãta tʉ'omasĩma”, ni besecʉ niwĩ. Narẽ dutise cʉ̃úgʉ̃, mil masãrẽ, cien masãrẽ, cincuenta masãrẽ, diez masãrẽ dutiajãrẽ besecʉ niwĩ.

26 Na “Tojo pe'e ʉa'a” ni, Israe curuacjãrãrẽ nipe'tiropʉ ĩ'anʉrʉ̃nu'cũcãrã niwã. Na apomasĩtise diasasema Moisé tiropʉ aporã wa'acãrã niwã. Mejõ niseacã pe'ema na basu a'merĩ apocãrã niwã.

27 Be'ro Moisé cʉ̃ mañecʉ̃ me'rã a'merĩ we'riticãrã niwã. Tu'ajanʉ'cõ, Jetro cʉ̃ ya di'tapʉ dajatojaacʉ niwĩ.

19

Israe curuacjãrã ʉ̃rʉ̃gʉ̃ Sinaípʉ na eta'que ni'i

1-2 Israe curuacjãrã Refidĩpʉ ní'cãrã wija, masã marĩrõ, yucʉ marĩrõ ʉ̃rʉ̃gʉ̃ Sinaí pʉ'topʉ etacãrã niwã. Eta, topʉta tigʉ ʉ̃rʉ̃gʉ̃ põtẽorõ tojaque'acãrã niwã. Pʉa mujĩpũ na Egiptopʉre wijáca be'ro topʉre etacãrã niwã.

3 Be'ro Moisé Õ'acʉ̃ me'rã ucũgʉ̃ wa'agʉ, tigʉpʉ mʉjãcʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ tigʉpʉ nígʉ̃, Moisére pisucʉ niwĩ. A'tiro nicʉ niwĩ:

—A'te yʉ'ʉ ucũsereta Jacob pãrãmerã nituriarã, Israe curuacjãrãrẽ wereya:

4 “Mʉsã, yʉ'ʉ Egiptocjãrãrẽ wee'quere ĩ'apʉ. Yʉ'ʉ ni'cʉ̃ á pacʉ cʉ̃ põ'rãrẽ cʉ̃ wʉʉse bu'ipʉ wʉʉbu'egʉ weronojõ mʉsãrẽ ma'i co'tegʉ, a'to yʉ'ʉ nirõpʉ miitiapʉ. Mʉsã yʉ'ʉ tojo wee'quere masĩ'i.

5 Tojo weerã mʉsã yʉ'ʉ dutisere queoro yʉ'tirã, marĩ ni'cãrõ me'rã apo'quere queoro wéérã, nipe'tirã ãpẽrã masã yʉ'rʉoro, yarã, yʉ'ʉ tʉ'sarã nirãsa'a. Nipe'tirocjãrã yarãta nima, nírã pe'e.

6 Tojo nimirã, mʉsã pe'e yʉ'ʉ ʉaro weeri masã, pa'ia ye cjasere da'rarã weronojõ nirãsa'a. Apesecjãrãrẽ ye cjasere wereturiarãsa'a. Yarã, ya macãcjãrã añurã nirãsa'a. A'tere nipe'tirã Israe curuacjãrãrẽ wereya”, nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.

7 Be'ro Moisé ʉ̃rʉ̃gʉ̃pʉ ní'cʉ dijaa, nipe'tirã wiorãrẽ pijio, Õ'acʉ̃ cʉ̃ wereduti'quenʉcʉ̃ werepe'ocʉ niwĩ.

8 Moisé tere werecã tʉ'orã, Israe curuacjãrã ni'cãrõnojõ wãcũseti, yʉ'ticãrã niwã:

—Nipe'tise Õ'acʉ̃ ʉ̃sãrẽ weeduti'quere weerãti, nicãrã niwã.

Na tojo ni yʉ'ticã tʉ'ogʉ, Moisé na ní'quere Õ'acʉ̃rẽ weregʉ mʉjãcʉ niwĩ.

9 Moisé were'quere tʉ'óca be'ro Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:

—Masã yʉ'ʉ mʉ'ʉ me'rã ucũcã tʉ'oato nígʉ̃, o'mecurua po'peapʉ mʉ'ʉ tiro dijatagʉsa'a. Tojo weerã mʉ'ʉrẽ ẽjõpeonu'cũcã'rãsama, nicʉ niwĩ.

Cʉ̃ tojo níca be'ro Moisé Õ'acʉ̃rẽ masã ní'quere werecʉ niwĩ.

10 Be'ro Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:

—Masã tiropʉ wa'aya. Yʉ'ʉre e'catipeoajã, ni'cãcã, ñamiacã, apoyuato. Na ye su'tire coeyuato.

11 Ñamiacã yʉ'rʉro apoyu'quepʉ nitojato. Ti nʉmʉ yʉ'ʉ, mʉsã wiogʉ, nipe'tirã ĩ'orõpʉ ʉ̃rʉ̃gʉ̃ Sinaípʉ dijatagʉsa'a.

12 Tigʉ ʉ̃rʉ̃gʉ̃ dʉ'pocã̃ masã yʉ'rʉaticã'to nígʉ̃, cã'mota'acũuña. Narẽ a'tiro wereya: “Tigʉ ʉ̃rʉ̃gʉ̃rẽ wiopesase me'rã ĩ'aña. Ne mʉjãticã'ña. Tigʉ dʉ'pocã̃rẽ ne cã'rõ ʉ'tacũuticã'ña. No'o tigʉre da'raña'gʉ̃nojõ wẽrĩgʉ̃sami.

13 Tojo wee wẽrĩgʉ̃nojõrẽ ne ni'cʉ̃ cã'rõ omocã ñapeoma'aticã'ña. Ʉtãperi me'rã doquewẽjẽno'rõsa'a. Tojo weetirã, mejõ bʉewẽjẽno'rõsa'a. No'o nigʉ̃́ masʉ̃rẽ o wa'icʉ quẽ'rãrẽ wẽjẽcã'no'rõsa'a. Masã oveja ʉmʉ capesa'ro me'rã dia'cʉ̃ puticã tʉ'orã, tigʉ ʉ̃rʉ̃gʉ̃pʉre mʉjãrãsama”, ni wereya, nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.

14 Be'ro Moisé ʉ̃rʉ̃gʉ̃pʉ ní'cʉ dijaticʉ niwĩ. Õ'acʉ̃rẽ e'catipeoajã, masãrẽ apoyuduticʉ niwĩ. Be'ro na ye su'tire coecãrã niwã.

15 Na su'tire coéca be'ro Moisé narẽ a'tiro werecʉ niwĩ:

—Ñamiacã yʉ'rʉro apoyu'cãrãpʉ nitojaya. Tojo nicã a'te nʉmʉrĩ mʉsã nʉmosãnumia me'rã ne wʉacãjĩticã'ña, ni werecʉ niwĩ.

16 Pʉa nʉmʉ be'ro bo'reque'ari cura bʉpo paa, ya'bacʉ niwĩ. Tigʉ ʉ̃rʉ̃gʉ̃ bu'ipʉre ni'cã o'mecurua tojanʉ'cãcaro niwʉ̃. Cabra capesa'ro me'rã ʉpʉtʉ putise bʉsʉcaro niwʉ̃. Nipe'tirã na su'ti caseri me'rã wee'que wi'seri nirõpʉ te bʉsʉsere tʉ'o uirã, narãsãcãrã niwã.

17 Be'ro Moisé Õ'acʉ̃rẽ põtẽrĩrã wa'ajã, narẽ sʉ'ori miacʉ niwĩ. Wa'a, tigʉ ʉ̃rʉ̃gʉ̃ dʉ'pocã̃pʉ ejanʉ'cãcãrã niwã.

18 Nipe'tiro tigʉ ʉ̃rʉ̃gʉ̃ Sinaí wãmeticjʉpʉ o'mepu'sunu'cũcaro niwʉ̃. Õ'acʉ̃ pecame'e ʉ̃jʉ̃rĩ põ'rã me'rã dijatáca be'ro niyucã, tojo wa'acaro niwʉ̃. Pã̃ ʉ̃jʉ̃arõ weronojõ o'me buenu'cũcaro niwʉ̃. Nipe'tiro tigʉ ʉ̃rʉ̃gʉ̃ ʉpʉtʉ waro narãsãcaro niwʉ̃.

19 Oveja ʉmʉ capesa'ro putise siape'e me'rã nemorõ bʉsʉcaro niwʉ̃. Tojo wa'ari cura Moisé Õ'acʉ̃ me'rã ucũmʉjãcʉ niwĩ. Cʉ̃ pe'e bʉpo bʉsʉro weronojõ cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ.

20 Õ'acʉ̃ ʉ̃rʉ̃gʉ̃ Sinaí dʉposãrĩpʉ dijati, ejanʉ'cãcʉ niwĩ. Be'ro Moisére cʉ̃ tiropʉ mʉjãtiduticʉ niwĩ. Tere tʉ'ogʉ, Moisé mʉjãcʉ niwĩ.

21 Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:

—Dijaya. Masãrẽ wiopesase me'rã weregʉ wa'aya: “Yʉ'ʉre ĩ'asĩ'rĩrã, a'tigʉ ʉ̃rʉ̃gʉ̃ dʉ'pocã̃pʉ cã'mota'a'carore ne yʉ'rʉticã'to. Yʉ'rʉrã pũrĩcã, pãjãrã wẽrĩrãsama.

22 Pa'iapʉta, yʉ'ʉ tiropʉ a'tirãnojõ yʉ'ʉ ĩ'orõpʉ ña'ase marĩrã nirãti nírã, apoyuato. Na tojo weeticã, narẽ bu'iri da'regʉsa'a”, ni wereya, nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.

23 Moisé Õ'acʉ̃rẽ a'tiro ni yʉ'ticʉ niwĩ:

—Masã a'tigʉ ʉ̃rʉ̃gʉ̃pʉre ne mʉjãtimasĩtisama. Mʉ'ʉta narẽ “Tigʉ dʉ'pocã̃rẽ cã'mota'a'carore yʉ'rʉticã'to. Tigʉ yʉ'ʉ nirṍ ni'i”, ni weredutitojapʉ. Tojo weerã a'tore ne yʉ'rʉtisama, nicʉ niwĩ.

24 Õ'acʉ̃ pe'e Moisére nicʉ niwĩ:

—Dija, Aarṍrẽ a'topʉ miitia. Pa'ia, tojo nicã masã pũrĩcã a'topʉ a'tisĩ'rĩrã, cã'mota'a'carore ne yʉ'rʉticã'to. Tojo weecãma, yʉ'ʉ narẽ bu'iri da'rebosa'a, nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.

25 Tere tʉ'ogʉ, Moisé dijata, Õ'acʉ̃ cʉ̃ ní'quere Israe curuacjãrãrẽ
wereturiacʉ niwĩ.

20

Õ'acʉ̃ diez dutise cũu'que ni'i

1 Õ'acʉ̃ ʉ̃rʉ̃gʉ̃pʉ ucũgʉ̃, nipe'tise a'te ucũsere ucũcʉ niwĩ:
2 "Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃, mʉsã wiogʉ ni'i. Yʉ'ʉta mʉsãrẽ Egiptopʉre miiwijawʉ.
Topʉre mʉsã narẽ da'raco'terã niwʉ̃.
3 "Yʉ'ʉ ni'cʉ̃rẽta ẽjõpeoya. Ne ãpẽrãnojõrẽ ẽjõpeoticã'ña.
4 "Ne queosere yee, ẽjõpeoticã'ña. Ʉ'mʉarõ cjase queosere, ne
docapʉ a'ti di'tapʉ nisere, maa pajiri maajopʉ nise queose quẽ'rãrẽ yee
ẽjõpeoticã'ña.
5 Ne narẽ ẽjõpeorã, paamu'rĩque'aticã'ña. Ne narẽ ñubuepeoticã'ña.
Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ mʉsã wiogʉ ni'i. Mʉsã ãpẽrãrẽ ẽjõpeosirutucã, ne ʉawe'e.
Yʉ'ʉre ĩ'asĩ'rĩtirã tojo weema. Tojo weegʉ na põ'rãrẽ, na pãrãmerãrẽ, na
pãrãmerã nituriarãrẽ bu'iri da'regʉsa'a.
6 Yʉ'ʉre mairã, yʉ'ʉ duti'quere queoro weerã pe'ema peje turiri
be'rocjãrãrẽ ma'inu'cũgʉ̃sa'a.
7 "Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃, mʉsã wiogʉre wiopesase me'rã wãcũtimirã,
wãmepeoma'aticã'ña. Tojo ucũma'arãrẽ bu'iri da'regʉsa'a.
8 "Yʉ'ʉ soodutigʉ cũuca nʉmʉ saurure wãcũña. Ya nʉmʉ, yʉ'ʉre
ẽjõpeori nʉmʉ ni'i.
9 Seis nʉmʉrĩta da'raya. Te nʉmʉrĩrẽ nipe'tise mʉsã da'rase cʉosere
da'rawe'ocã'ña.
10 Siete nʉmʉ nirĩ nʉmʉ pe'ema, yʉ'ʉ mʉsã wiogʉre wãcũ, soodutigʉ
cũuca nʉmʉ ni'i. Ti nʉmʉrẽ ne cã'rõ da'raticã'ña. Mʉsã macʉ̃, mʉsã
macõ, mʉsãrẽ da'raco'tegʉ o da'raco'tego, mʉsã yarã wa'icʉrã, ape
di'tacjãrã mʉsã tiropʉ nirã ne da'raticã'to.
11 Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃, mʉsã wiogʉ seis nʉmʉrĩta ʉ'mʉsere, di'tare, pacase
maarĩrẽ, nipe'tise tepʉ nisere weewʉ. Tu'ajanʉ'cõ, siete nʉmʉ nirĩ
nʉmʉrẽ soowʉ. Tojo weero ti nʉmʉ sauru, ya nʉmʉ ni'i. 'Yʉ'ʉre ẽjõpeori
nʉmʉ niato', ni soodutigʉ cũuwʉ̃.
12 "Mʉsã pacʉre, mʉsã pacore añurõ wejepeoya. Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃, mʉsã
wiogʉ mʉsãrẽ o'ori di'tare yoacã catirãti nírã, tojo weeya.
13 "Masãrẽ wẽjẽcõ'aticã'ña.
14 "Mʉsã nʉmosãnumia nitirãrẽ, mʉsã marãpʉsʉmʉa nitirãrẽ
a'metãrãticã'ña.
15 "Yajaticã'ña.
16 "Beseropʉ ãpẽrãrẽ ña'arõ wa'adutirã, na ye cjasere nisooticã'ña.
17 "Ãpẽrã ya wi'ire ne ʉoticã'ña. Cʉ̃ nʉmorẽ, cʉ̃rẽ da'raco'tegʉre, cʉ̃rẽ
da'raco'tegore, cʉ̃ yagʉ wecʉre, cʉ̃ yagʉ burrore, nipe'tise cʉ̃ cʉosere
ʉoticã'ña" ni, dutise o'ocʉ niwĩ Õ'acʉ̃.

Israe curuacjãrã Õ'acʉ̃ wee'quere ĩ'arã na ui'que ni'i

18 Israe curuacjãrã nipe'tirã bʉpo paacã, oveja ʉmʉ capesa'ro bʉsʉcã
tʉ'orã, bʉpo ya'bacã, ʉ̃rʉ̃gʉ̃ o'mepu'sunu'cũcã ĩ'arã, ui narãsãcãrã niwã.
Tojo wee'cãrã niyurã, tigʉ yoacureropʉ tojacãrã niwã.
19 Tojo weerã Moisére a'tiro nicãrã niwã:
—Mʉ'ʉ ʉ̃sãrẽ ucũña. Mʉ'ʉ dutisere yʉ'tirãti. Õ'acʉ̃ cʉ̃ basu ʉ̃sãrẽ
ucũticã'to. Cʉ̃ ʉ̃sã me'rã ucũcã pũrĩcãrẽ, ʉ̃sã wẽrĩbosa'a, nicãrã niwã.

20 Moisé narẽ yʉ'ticʉ niwĩ:

—Mʉsã uiticã'ña. Õ'acʉ̃ marĩrẽ diacjʉ̃ta yʉ'ʉre ẽjõpeomiti nígʉ̃, a'tiami. Mʉsã cʉ̃rẽ wiopesase me'rã wãcũcã ʉagʉ, cʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cã, ña'arõ weeticã'to nígʉ̃, a'tiami.

21 Masã uirã, ʉ̃rʉ̃gʉ̃ yoacureropʉ tojaque'acãrã niwã. Moisé pe'e Õ'acʉ̃ nirõ, o'mecurua na'itĩ'arĩ curua pʉ'topʉ ejanʉ'cãcʉ niwĩ.
*****

24

Õ'acʉ̃ Israe curuacjãrã me'rã apo'que ni'i

1 Õ'acʉ̃ dutise cũu'quere wéréca be'ro Moisére nicʉ niwĩ:

—Aarõ, cʉ̃ põ'rã Nadab, Abihú, ãpẽrã setenta Israe curuacjãrã wiorã me'rã a'to yʉ'ʉ nirõpʉ mʉjãtia. Mejõ yoacurero tojato. Topʉ paamu'rĩque'ato.

2 Mʉ'ʉ se'saro yʉ'ʉ tiropʉre ejaya. Masã pe'e mʉ'ʉ me'rã ne pʉ'toacãpʉ mʉjãtinemoticã'to, nicʉ niwĩ.

3 Moisé masã tiropʉ wa'a, nipe'tise Õ'acʉ̃ ní'quere, tojo nicã cʉ̃ duti'quere masãrẽ weregʉ wa'acʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo werecã tʉ'orã, nipe'tirãpʉta ni'cãrõnojõ wãcũseti, yʉ'ticãrã niwã:

—Nipe'tise Õ'acʉ̃ ʉ̃sãrẽ weeduti'quere weerãti, nicãrã niwã.

4 Tere tʉ'ogʉ, Moisé nipe'tise Õ'acʉ̃ duti'quere ojaõ'ocʉ niwĩ. Ape nʉmʉ pe'e ñamiña'cũrõ wã'cã, ni'cãrõ Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeorã wa'icʉrãrẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeoatjore ʉ̃rʉ̃gʉ̃ dʉ'pocãpʉ ni'cã mesã ʉ̃tã me'rã seeneocũucʉ niwĩ. Tojo nicã docepaga ʉ̃tãpaga te Israe curarinʉcʉ̃rẽ ni'cãrẽpaga miinʉ'cõcʉ niwĩ.

5 Be'ro ni'cãrẽrã ma'mapjia Israe curuacjãrãrẽ wa'icʉrã wẽjẽdutigʉ o'ócʉ niwĩ. Narẽ Õ'acʉ̃rẽ e'catipeorã, wa'icʉrãrẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeoduticʉ niwĩ. Tojo nicã, apeyema Õ'acʉ̃ narẽ añurõ weeato nírã, wecʉa ʉmʉarẽ wẽjẽ, ʉ̃jʉ̃amorõpeoduticʉ niwĩ.

6 Moisé deco me'rã díre mii, bapari pacapʉ piosãacʉ niwĩ. Apeye dʉ'sasere wa'icʉrãrẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeoropʉ piopeocʉ niwĩ.

7 Tu'ajanʉ'cõ, Moisé "Õ'acʉ̃ masã me'rã a'tiro apogʉti" ni ojáca turipʉre mii, masãrẽ bu'eĩ'ocʉ niwĩ. Tere tʉ'orã, na pe'e a'tiro nicãrã niwã:

—Nipe'tise marĩ wiogʉ Õ'acʉ̃ marĩrẽ weeduti'quere weerãti. Cʉ̃ dutisere yʉ'tirãti, nicãrã niwã.

8 Be'ro Moisé díre mii, masãpʉre tere wẽeste, a'tiro nicʉ niwĩ:

—A'te dí me'rã Õ'acʉ̃ "Masã me'rã tojo weegʉti" ní'quere diacjʉ̃ta cʉ̃ duti'quenojõta weegʉsami, ni masĩno'o, nicʉ niwĩ Moisé.

9 Tere tu'ajáca be'ro Moisé Aarõ, Nadab, Abihú, tojo nicã setenta Israe curuacjãrã wiorã me'rã ʉ̃rʉ̃gʉ̃pʉ mʉjãcʉ niwĩ.

10 Topʉ na Õ'acʉ̃, Israe curuacjãrã wiogʉre ĩ'acãrã niwã. Cʉ̃ ʉ'tacũrõrẽ añuse ya'sase peri zafiro wãmetise peri asipa'acũñacaro niwʉ̃. Ʉ'mʉse weronojõ ya'same'rĩcã'caro niwʉ̃.

11 Ã'rã Israe curuacjãrã wiorã Õ'acʉ̃rẽ ĩ'amicã, narẽ ne mejẽcã wa'acã weeticʉ niwĩ. Na ni'cãrõ me'rã ba'a, sĩ'rĩ weecãrã niwã.

Moisé ʉ̃rʉ̃gʉ̃ Sinaí wãmeticjʉpʉ ní'que ni'i

12 Õ'acʉ̃ Moisére a'tiro nicʉ niwĩ:

—Yʉ'ʉ tiro ʉ̃rʉ̃gʉ̃pʉ mʉjãtinemoña. Mʉjãti, topʉ yʉ'ʉre co'teya. Yʉ'ʉ ʉ̃tã me'rã wee'que pjĩrĩrẽ mʉ'ʉrẽ o'ogʉti. Te pjĩrĩpʉ yʉ'ʉ oja'que nipe'tise yʉ'ʉ weeduti'quere mʉ'ʉ Israe curuacjãrãrẽ weregʉsa'a.
13 Tere tʉ'ogʉ, Moisé, cʉ̃rẽ weetamugʉ̃ Josué me'rã ʉ̃rʉ̃gʉ̃ Õ'acʉ̃ nirõpʉ mʉjãnemocʉ niwĩ.
14 Cʉ̃ mʉjãnemoati dʉporo wiorãrẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
—A'tota co'teya, téé ʉ̃sã dijaticãpʉ. Aarõ, tojo nicã Hur mʉsã me'rã tojama. No'o mʉsãrẽ mejẽcã wa'acã, narẽ wereya, nicʉ niwĩ.
15 Tojo níca be'ro Moisé ʉ̃rʉ̃gʉ̃pʉ mʉjãcʉ niwĩ. Tigʉre ni'cã o'mecurua tuubi'acaro niwʉ̃.
16 Õ'acʉ̃ cʉ̃ añurõ asistese ʉ̃rʉ̃gʉ̃ Sinaípʉ dijatacã, seis nʉmʉrĩrẽ omecurua tigʉre tuubi'acaro niwʉ̃. Ape nʉmʉ siete nʉmʉ nirĩ nʉmʉrẽ o'mecuruapʉta Õ'acʉ̃ Moisére pijidijocʉ niwĩ.
17 Israe curuacjãrã Õ'acʉ̃ asistesere ʉ̃rʉ̃gʉ̃ dʉposãrĩpʉ pecame'e ʉ̃jʉ̃acõ'arõ weronojõ ĩ'acãrã niwã.
18 Moisé ti o'mecuruapʉ sãjãa, tigʉ ʉ̃rʉ̃gʉ̃pʉ mʉjãnemocʉ niwĩ. Topʉre cuarenta ʉmʉcori, cuarenta ñamirĩ* tojacʉ niwĩ.
*****

31

*****
18 Õ'acʉ̃ ʉ̃rʉ̃gʉ̃ Sinaípʉ Moisé me'rã ucʉ̃ca be'ro cʉ̃rẽ pʉa pjĩ ʉ̃tã me'rã wee'que pjĩrĩrẽ o'ocʉ niwĩ. Te pjĩrĩpʉ Õ'acʉ̃ diez dutise cũu'que nicaro niwʉ̃. Õ'acʉ̃ basuta cʉ̃ omopica me'rã tere ojacʉ niwĩ.

32

Wecʉ wĩ'magʉ̃ queose uru me'rã yee'que ni'i

1 Be'ro Israe curuacjãrã Moisé cʉ̃ ʉ̃rʉ̃gʉ̃pʉ mʉjãa'cʉre yoogocã ĩ'arã, Aarõ tiropʉ nerẽcãrã niwã. Cʉ̃rẽ a'tiro nicãrã niwã:
—Sõ'onícʉ Moisé marĩrẽ Egiptopʉ ní'cãrãrẽ miiti'cʉ waro ¿de'ro wa'apari cʉ̃rẽ? Marĩ ne masĩtisa'a. Tojo weegʉ ʉ̃sã ẽjõpeoatje queosere yeebosaya. Marĩ dʉporo wʉamʉ'tãrãsama. Na marĩ wa'atji ma'arẽ ĩ'orãsama, nicãrã niwã.✡
2 Aarõ narẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Mʉsã nʉmosãnumia, mʉsã põ'rã ʉmʉa, mʉsã põ'rã numia o'meperi yosase uru me'rã wee'quere a'to yʉ'ʉ tiropʉ miitia, nicʉ niwĩ.
3 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, nipe'tirãpʉta na o'meperi yosase uru me'rã wee'quere tuweemii, Aarõ tiropʉ miacãrã niwã.
4 Cʉ̃ tere ñe'e, ʉ̃jʉ̃asipiocʉ niwĩ. Na wecʉ wĩ'magʉ̃ queose wééca co'ropʉ piosãcãrã niwã. Be'ro te bʉ'áca be'ro wecʉ wĩ'magʉ̃ queose weronojõ bajugʉ wijacʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ ĩ'arã, masã a'tiro nicãrã niwã:
—Israe curuacjãrã, ã'rĩ marĩ ẽjõpeogʉ nimi. Cʉ̃ta marĩrẽ Egiptopʉ ní'cãrãrẽ sʉ'ori miiwijawĩ.
5 Na tojo weecã ĩ'agʉ̃, Aarõ wecʉ wĩ'magʉ̃ queose põtẽorõpʉ wa'icʉrãrẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeorore ni'cã mesã ʉ̃tã me'rã seeneocũucʉ niwĩ. Tu'ajanʉ'cõ, masã̃rẽ werecʉ niwĩ:
—Ñamiacã marĩ wiogʉ Õ'acʉ̃rẽ bosenʉmʉ wee e'catipeorãsa'a, nicʉ niwĩ.

---

* **24:18 24.18** Ĩ'aña Gn 7.4 docapʉ oja'quere. ✡ **32:1 32.1** Hch 7.40

6 Ape nɯmɯ pe'e ñamiña'cũrõ wã'cã, wa'icɯrãrẽ wẽjẽ ɯ̃jɯ̃amorõpeocãrã
niwã. Tojo nicã, apeyema Õ'acɯ̃ narẽ añurõ weeato nírã, wa'icɯrãrẽ
wẽjẽ, ɯ̃jɯ̃amorõpeocãrã niwã. Be'ro nipe'tirã masã ba'a, sĩ'rĩ, que'a,
ejanujãcãrã niwã. Tu'ajanɯ'cõ, wã'cãnɯ'cã, tɯ'omasĩti, bopoyase moorã
basanu'cũsiacãrã niwã.
7 Na tojo weecã ĩ'agɯ̃, Õ'acɯ̃ Moisére nicɯ niwĩ:
—Wa'agɯsa'a. Dijaya. Mɯ'ɯ, Egiptopɯ miiwija'cãrã ña'abutiarã dojorã
weema.
8 Na maata waro yɯ'ɯ weeduti'quere du'ucã'ma. Ni'cɯ̃ wecɯ wĩ'magɯ̃
queosere uru me'rã ɯ̃jɯ̃asipio wĩorẽama. Cɯ̃rẽ e'catipeorã, ejaque'ama.
Tojo nicã, wa'icɯrãrẽ wẽjẽ, cɯ̃rẽ ɯ̃jɯ̃amorõpeoama. A'tiro ni ucũama:
“Israe curuacjãrã, ã'rĩ marĩ ẽjõpeogɯ nimi. Cɯ̃ta Egipto di'tapɯre marĩrẽ
sɯ'ori miiwijawĩ”, niama, nicɯ niwĩ Õ'acɯ̃.
9 Õ'acɯ̃ apeye Moisére ninemocɯ niwĩ:
—Yɯ'ɯ sõjã masãrẽ na nisetisere añurõ masĩ'i. Yɯ'ɯre
yɯ'rɯnɯ'cãsepijarã nima.
10 Na me'rã uayɯ'rɯmajã'a. Tojo weegɯ narẽ bu'iri da're bajuriope'ogɯti.
Yɯ'ɯ tojo weecã, ne cã'mota'aticã'ña. Mɯ'ɯ pãrãmerã nituriarã me'rã
pe'ema pãjãrã masãputicã weegɯti.
11 Õ'acɯ̃ tojo nimicã, Moisé pe'e cɯ̃ wiogɯ Õ'acɯ̃rẽ a'te ucũse me'rã
nijĩsijosĩ'rĩcɯ niwĩ:
—Wiogɯ, ¿de'ro weegɯ mɯ'ɯ, mɯ'ɯ yarã masã me'rã tocã'rõ uati? Mɯ'ɯ
tutuayɯ'rɯse me'rã narẽ Egiptopɯre miiwijawɯ.
12 Mɯ'ɯ narẽ bu'iri da'recãma, Egiptocjãrã a'tiro ni wãcũrãsama:
“Õ'acɯ̃ narẽ ɯ̃rɯ̃pagɯpɯ wẽjẽ, a'ti di'tapɯ nirãrẽ bajuriogɯti nígɯ̃, miiwi-
japĩ”, nibosama. Uaticã'ña majã. Mɯ'ɯ yarã masãrẽ ña'arõ weesĩ'rĩsere
tocã'rõta du'uya.
13 Mɯ'ɯrẽ da'raco'terã Abrahãrẽ, Isaare, Jacore ní'quere wãcũña. Mɯ'ɯ
basuta mɯ'ɯ wãme me'rã narẽ a'tiro nicũpã: “Mɯsã pãrãmerã nituriarãrẽ
ñocõa weronojõ pãjãrã masãputicã weegɯti. Tojo nicã, a'ti di'ta mɯsãrẽ
o'ogɯti ní'que di'tare mɯsã pãrãmerã nituriarãrẽ o'ogɯsa'a. Na ye di'ta
ninu'cũcã'rõsa'a”, nicũpã.
14 Moisé tojo nicã tɯ'ogɯ, Õ'acɯ̃ cɯ̃ yarã masãrẽ “Bu'iri da'regɯti”
nimi'quere du'ucɯ niwĩ.
15 Be'ro Moisé ɯ̃rɯ̃gɯ̃pɯ ní'cɯ Õ'acɯ̃ dutise pɯa pã'rẽpɯ ojano'que pjĩrĩrẽ
miidijaticɯ niwĩ.
16 Õ'acɯ̃ta te pjĩrĩrẽ weecɯ niwĩ. Cɯ̃ basuta topɯ ní'quere ñacũ, ojaõ'ocɯ
niwĩ.
17 Josué masã na caricũsere tɯ'ogɯ, Moisére a'tiro nicɯ niwĩ:
—Masã a'mewẽjẽrã caricũrõ weronojõ bɯsɯrocoro marĩ cãrĩse u'turi
wa'teropɯre, nicɯ niwĩ.
18 Moisé pe'e cɯ̃rẽ a'tiro yɯ'ticɯ niwĩ:
—Na a'mewẽjẽ wapata'aca be'ro caricũ e'catise mejẽta nírõcoro. Tojo
nicã a'mewẽjẽ bajuriorã bɯjawetirã basase mejẽta nírõcoro. Mejẽcã
basase tɯ'ogɯcoro, nicɯ niwĩ.
19 Moisé na nirõpɯ etagɯ, wecɯ wĩ'magɯ̃ na uru me'rã wĩorẽ'cɯre ĩ'agɯ̃,
na no'o ɯaro basanu'cũcusiasere ĩ'agɯ̃, uayɯ'rɯacɯ niwĩ. Tojo weegɯ cɯ̃
cɯose pjĩrĩrẽ tigɯ ɯ̃rɯ̃gɯ̃ dɯ'pocãpɯ doquemɯtõcũucɯ niwĩ.
20 Te be'ro wecɯ wĩ'magɯ̃ queose wĩorẽ'cɯre mii, pecame'epɯ do-
quetĩacɯ niwĩ. Be'ro cɯ̃rẽ añuse marãrĩ doquemɯtõcɯ niwĩ. Te marãrĩrẽ

aco bu'ipʉ wẽestepo'ocʉ niwĩ. Tojo weetoja, Israe curuacjãrãrẽ te acore
sĩ'rĩcã weecʉ niwĩ.
21 Moisé Aarõrẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
—¿Ã'rã masã de'ro weemiati mʉ'ʉrẽ? Mʉ'ʉ narẽ ña'abutiaro weecã
weeapã.
22 Aarõ pe'e cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ acabiji, yʉ'ʉ me'rã uatigʉta. Mʉ'ʉ masĩmiba. Ã'rã masã ña'arõ
weesere weepoyʉ'rʉama.
23 Na yʉ'ʉre a'tiro niama: “Ni'cʉ̃ ʉ̃sã ẽjõpeoacjʉ queose marĩrẽ
sʉ'ori miacjʉre weebosaya. Sõ'onícʉ Moisé marĩrẽ Egiptopʉre sʉ'ori
miiwijati'cʉre de'ro wa'aro wa'apã. Masĩtisa'a”, niama.
24 Na tojo nicã, narẽ yʉ'tiapʉ: “No'o o'meperi yosase uru me'rã
wee'quere cʉorãnojõ tuweemii miitia”, niapʉ. Na yʉ'ʉre miiti, tere
o'oama. Yʉ'ʉ tere pecame'epʉ doquetĩapʉ. Wãcũña marĩrõ ã'rĩ wecʉ
wĩ'magʉ̃ queose wijamajãmi, nicʉ niwĩ Aarõ.
25 Moisé na no'o ʉaro weesere ĩ'acʉ niwĩ. Tere ĩ'amigʉ̃, Aarõ pe'e narẽ
“Tojo weeticã'ña”, niticʉ niwĩ. Tojo weerã na ña'arõ weesere ĩ'arã, narẽ
ĩ'atu'tirã bujicã'cãrã niwã.
26 Tojo weecã ĩ'agʉ̃, Moisé na su'ti caseri me'rã wee'que wi'seri wa'tero
sãjãa, ejanʉ'cãcʉ niwĩ. Narẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
—“Õ'acʉ̃ yarã ni'i” nirãnojõ yʉ'ʉ tiro a'tia, nicʉ niwĩ.
Cʉ̃ tojo nicã, nipe'tirã Leví ya curuacjãrã Moisé tiropʉ nerẽnʉ'cãcãrã
niwã.
27 Na tojo weecã ĩ'agʉ̃, Moisé narẽ nicʉ niwĩ:
—Õ'acʉ̃, Israe curuacjãrã wiogʉ, a'tiro nimi: “Mʉsãnʉcʉ̃ di'pjĩrĩrẽ
dʉ'teõ'oña. Be'ro mʉsã wi'seri nirõpʉ tojaaya. Tojaa, wi'serinʉcʉ̃ mʉsã
acabijirãrẽ, mʉsã ma'misʉmʉarẽ, mʉsã me'rãcjãrãrẽ, mʉsã ya wi'i pʉ'to
nirãrẽ wẽjẽcã'ña”, ni werecʉ niwĩ Moisé.
28 Leví ya curuacjãrã Moisé tojo weeduti'quere queoro weecãrã niwã.
Ti nʉmʉrẽ i'tiati mil ʉmʉa wẽrĩcãrã niwã.
29 Be'ro Moisé narẽ nicʉ niwĩ:
—Masã Õ'acʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cãcã, mʉsã cʉ̃ dutiro wéérã, mʉsã põ'rãrẽ,
mʉsã acabijirãrẽ, mʉsã ma'misʉmʉapʉreta na ña'arõ wee'quere ĩ'arã,
wẽjẽcã'mota'apʉ. Tojo weegʉ ni'cãcã Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ cʉ̃ dutisere
da'radutigʉ cũuami. A'tiro wee mʉsãrẽ añurõ wa'acã weeami, nicʉ niwĩ.
30 Ape nʉmʉ pe'ere Moisé masãrẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
—Mʉsã Õ'acʉ̃ dutisere yʉ'rʉnʉ'cãrã, ña'abutiaro weecãrã niapʉ.
Ni'cãrõacãrẽ Õ'acʉ̃ tiropʉ mʉjãgʉ̃ti. Apetero weegʉ mʉsã yere cʉ̃rẽ
sẽrĩbosacã, mʉsãrẽ acobojobosami, nicʉ niwĩ.
31 Cʉ̃ tojo níca be'ro apaturi Moisé Õ'acʉ̃ tiropʉ mʉjãa, cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:
—Diacjʉ̃ta masã wecʉ wĩ'magʉ̃ uru me'rã queose wĩorẽ'cʉre
e'catipeotjĩarã, ña'abutiaro weecãrã niama.
32 Ni'cãrõacãrẽ mʉ'ʉrẽ ʉpʉtʉ sẽrĩ'i. Narẽ acobojoya. Acobojotigʉ
pũrĩcã, mʉ'ʉ ya pũrĩ catirã wãme ojaõ'ono'ca pũrĩpʉ yʉ'ʉ wãmerẽ
coecã'ña, nicʉ niwĩ Moisé.
33 Õ'acʉ̃ pe'e cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ dutisere yʉ'rʉnʉ'cã'cãrã dia'cʉ̃rẽ ya pũrĩpʉ ojaõ'ono'cãrã
wãmerẽ coegʉti.
34 Ni'cãrõacãrẽ majã wa'aya. Masãrẽ yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ “O'ogʉti” níca di'tapʉ
sʉ'ori miaña. Yʉ'ʉre wereco'tegʉ mʉ'ʉrẽ sʉ'ori ĩ'o miagʉ̃sami. Tojo

weemicã, yʉ'ʉ bu'iri da'reri nʉmʉ ejacã, na ña'arõ wee'que wapare narẽ bu'iri da'regʉti, nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.

35 Be'ro Õ'acʉ̃ masãrẽ bu'iri da'regʉ, duti ña'abutiase o'ócʉ niwĩ. Aarõ wecʉ wĩ'magʉ̃ queose yee'cʉre e'catipeo'que bu'iri tojo weecʉ niwĩ.

33

Õ'acʉ̃ ʉ̃rʉ̃gʉ̃ Sinaípʉ wijaduti'que ni'i

1 Õ'acʉ̃ masãrẽ bu'iri da'réca be'ro Moisére a'tiro nicʉ niwĩ:

—A'tore wijayá. Masã mʉ'ʉ Egiptopʉ miiwija'cãrã me'rã wa'agʉsa'a. Yʉ'ʉ Abrahãrẽ, Isaare, Jacore "O'ogʉti" níca di'tapʉ wa'aya. Ti di'tare na pãrãmerãrẽ "O'ogʉti" nitojawʉ.

2 Yʉ'ʉre wereco'tegʉre mʉsã dʉporo o'ógʉti. Yʉ'ʉ ti di'tapʉ nirã̃ cananeo masã, amorreo masã, hitita masã, ferezeo masã, heveo masã, jebuseo masãrẽ cõ'awĩrõgʉ̃ti.

3 Cabra õpẽcõ, mumiaco pajiro aco o'mabʉroro weronojõ nirĩ di'tapʉre wa'arã wee'e. Yʉ'ʉ pe'e mʉsã me'rã wa'asome. Mʉsã yʉ'rʉnʉ'cãsepijarã ni'i. Yʉ'ʉ wa'agʉ pũrĩcã mʉsã ña'arõ weecã, bu'iri da're bajuriodijobosa'a, nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.

4 Masã te bʉjawetise quetire tʉ'orã, dʉjasewã'arã weronojõ pũrõ bʉjaweticãrã niwã. Na ne ni'cʉ̃pʉta bʉsa, o'meperi yosaticãrã niwã.

5 Õ'acʉ̃ Moisére a'tiro wereyutojacʉ niwĩ:

—Israe curuacjãrãrẽ a'tiro ni wereya: "Mʉsã yʉ'rʉnʉ'cãsepijarã ni'i. Mʉsã wa'teropʉre mʉsã me'rã yʉ'ʉ cã'rõ ba'patiquejogʉ, mʉsãrẽ bu'iri da're bajuriobosa'a. Tojo weerã mʉsã su'ti añusere, mʉsã bʉsasere, tojo nicã yosasere tuweemiicã'ña. Mʉsã tere tuweemiica be'ro yʉ'ʉ mʉsãrẽ weeatjere wãcũgʉ̃sa'a", ni wereya, nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.

6 Tojo weerã Israe curuacjãrã Horeb wãmeticjʉ ʉ̃rʉ̃gʉ̃pʉ wijáca be'ro bʉsanemoti, o'meperi yosanemoticãrã niwã.

Õ'acʉ̃ me'rã bocaejari wi'i su'ti caseri me'rã wéeca wi'iacã cjase ni'i

7 Moisé Õ'acʉ̃ su'ti caseri me'rã wéeca wi'iacãrẽ mia, masã na nirõ yoacureropʉ cũucʉ niwĩ. Ti wi'iacãrẽ "Õ'acʉ̃ me'rã bocaejari wi'i ni'i", nicʉ niwĩ. No'o ni'cʉ̃ Õ'acʉ̃rẽ cʉ̃ weeatjere sẽrĩtiña'sĩ'rĩgʉ̃nojõ topʉ wa'acʉ niwĩ. Ti wi'iacã na masã nirõ yʉ'rʉro nicaro niwʉ̃.

8 Moisé ti wi'iacãpʉ wa'acã ĩ'arã, masã nipe'tirã na ye wi'seri sope pʉ'topʉ nu'cũcãrã niwã. Téé ti wi'ipʉ sãjãcãpʉ cʉ̃rẽ ĩ'asirutudu'ucãrã niwã.

9 Moisé ti wi'ipʉ sãjãcãta, o'mepõ'rã dijati, ti wi'i sãjãrĩ sopepʉ ejanʉ'cãcaro niwʉ̃. Õ'acʉ̃ Moisé me'rã ucũrĩ cura tojo tojanʉ'cãcaro niwʉ̃.

10 Masã o'mepõ'rã ti wi'i sopepʉ ejanʉ'cãcã ĩ'arã, nipe'tirã na ye wi'seri sope pʉ'to paamu'rĩque'acãrã niwã. Õ'acʉ̃rẽ e'catipeorã, tojo weecãrã niwã.

11 Õ'acʉ̃ Moisé me'rã a'merĩ ĩ'apõtẽo, ni'cʉ̃, cʉ̃ me'rãcjʉ̃rẽ ucũgʉ̃ weronojõ ucũcãrã niwã. Na ucũca be'ro Moisé masã tiropʉre dajatojaacʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ weetamuco'tegʉ ma'mʉ Josué, Nun macʉ̃ pe'e pũrĩcã ti wi'iacã po'peapʉ toja, ninu'cũcã'cʉ niwĩ.

Õ'acʉ̃ Moisére cʉ̃ asistesere ĩ'o'que ni'i

12 Moisé Õ'acʉ̃rẽ a'tiro nicʉ niwĩ:

—Mʉ'ʉ yʉ'ʉre “Ã'rã masãrẽ sʉ'ori miaña”, niapʉ. Tojo nimigʉ̃, yʉ'ʉ me'rã wa'acjʉre weretiapʉ. Tojo nicã “Mʉ'ʉrẽ añurõ masĩ'i. Mʉ'ʉ weesere ĩ'agʉ̃, e'cati'i”, niapʉ.

13 Diacjʉ̃ta yʉ'ʉ me'rã e'catigʉ pũrĩcã, mʉ'ʉ weeatjere yʉ'ʉre wereya. Mʉ'ʉ tojo weecã, mʉ'ʉrẽ masĩnemogʉ̃sa'a. Tojo nicã, mʉ'ʉ tʉ'sasere weenu'cũgʉ̃sa'a. Wãcũña. Ã'rã masã, mʉ'ʉ yarã nima, nicʉ niwĩ.

14 Moisé tojo nicã tʉ'ogʉ, Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:

—Yʉ'ʉ basuta mʉsãrẽ ba'patigʉti. Ba'pati, mʉ'ʉrẽ soose o'ogʉti, nicʉ niwĩ.

15 Moisé pe'e cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:

—Mʉ'ʉ basu ʉ̃sãrẽ sʉ'ori wa'atigʉ pũrĩcã, ʉ̃sãrẽ a'tore wijacã weeticã'ña.

16 Mʉ'ʉ ʉ̃sã me'rã ba'patiwã'cãticãma, apeye di'tacjãrã masã “Õ'acʉ̃ Moisé me'rã, Israe curuacjãrã me'rã e'catimi”, ni masĩsome. Ʉ̃sã me'rã wa'acã pũrĩcãrẽ, “Õ'acʉ̃ Moisé, Israe curuacjãrã me'rã dia'cʉ̃ nimi”, ni masĩrãsama, nicʉ niwĩ Moisé.

17 Õ'acʉ̃ Moisére apaturi ucũapocʉ niwĩ:

—Mʉ'ʉrẽ añurõ masĩ'i. Mʉ'ʉ me'rã e'cati'i. Tojo weegʉ mʉ'ʉ sẽrĩ'caronojõta weegʉsa'a, nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.

18 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, Moisé a'tiro ni sẽrĩnemocʉ niwĩ:

—Mʉ'ʉ asistesere yʉ'ʉre ĩ'oña.

19 Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:

—Nipe'tise yʉ'ʉ asistesere mʉ'ʉ dʉporo yʉ'rʉacã weegʉti. Tojo yʉ'rʉacã, nipe'tise yʉ'ʉ añubutiase nisere ĩ'agʉ̃sa'a. Tojo nicã mʉ'ʉ ĩ'orõpʉ yʉ'ʉ wãmerẽ weregʉti. No'o yʉ'ʉ pajañaʼsĩ'rĩgʉ̃rẽ pajañaʼgʉ̃ti.

20 Tojo nimicã, ya diapoama ne ĩ'asome. Ne ni'cʉ̃ yʉ'ʉre ĩ'áca be'ro catisome majã.

21 Õ'acʉ̃ apeye quẽ'rãrẽ nicʉ niwĩ:

—A'to yʉ'ʉ tiro ʉ̃tãgãpʉ nu'cũña.

22-23 Yʉ'ʉ asistese me'rã yʉ'rʉagʉ, ni'cã cope tigapʉ nirĩ copepʉ mʉ'ʉrẽ cũugʉ̃ti. Yʉ'ʉre ĩ'arĩ nígʉ̃, ya omocã me'rã mʉ'ʉ ya diapoare cã'mota'agʉti. Téé yʉ'ʉ yʉ'rʉagʉpʉ cã'mota'atʉogʉti. Yʉ'ʉ sẽ'ema waroma ĩ'agʉ̃sa'a, ĩ'agʉ̃ pe'e. Yʉ'ʉ diapoa pe'ema, ne ĩ'ano'ña marĩrõsa'a, nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.

34

Apeye ʉ̃tã pjĩrĩ me'rã Õ'acʉ̃ dutisere oja'que ni'i

1 Õ'acʉ̃ Moisére cʉ̃ asistesere ĩ'óca be'ro cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:

—Pʉa pjĩ ʉ̃tã pjĩrĩ mʉ'ʉ doquemʉtõ'que pjĩrĩ weronojõta da'reya. Ne waro oja'quereta ojagʉti tja.

2 Ñamiacã ñamicurero ʉ̃rʉ̃gʉ̃ Sinaípʉ mʉjãgʉ̃tigʉ̃ apoyuya. Tigʉ dʉposãrĩpʉ wa'a, yʉ'ʉ tiro ejaya.

3 Ne apĩ mʉ'ʉ me'rã mʉjãticã'to. Ne tigʉpʉre ãpẽrã masã marĩato. Tojo nicã oveja, wecʉa tigʉ põtẽorõpʉre ba'anu'cũticã'to.

4 Cʉ̃ ní'caronojõta Moisé todʉporo ʉ̃tã pjĩrĩ ní'que weronojõ da'recʉ niwĩ. Ape nʉmʉ pe'e ñamicurero wã'cã, Õ'acʉ̃ cʉ̃ duti'caronojõta ʉ̃rʉ̃gʉ̃ Sinaípʉ te pjĩrĩrẽ miimʉjãcʉ niwĩ.

5 To cʉ̃ mʉjãejacã, Õ'acʉ̃ o'mecurua me'rã dijati, Moisé tiropʉ ejacʉ niwĩ. Cʉ̃ wãmerẽ weregʉ, “Wiogʉ ni'i”, nicʉ niwĩ.

6 Moisé dʉporo yʉ'rʉagʉ, a'tiro nicʉ niwĩ:

—Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃, mʉsã wiogʉ ni'i. Masãrẽ pajaña'gʉ̃, añurõ weesetigʉ ni'i. Uáyegʉ mejẽta ni'i. Masãrẽ yʉ'ʉ ma'iyʉ'rʉsere ĩ'o'o. Yʉ'ʉ "Weegʉti" ní'quere queoro wee'e.

7 Peje curari be'rocjãrã quẽ'rãrẽ ma'inu'cũcʉ̃sa'a. Masã ña'arõ weesere, yʉ'ʉre yʉ'rʉnʉ'cãsere acobojo'o. Yʉ'ʉ tojo weemicã, ña'arõ weegʉ́a ne bu'iri da'reno'ña marĩgʉ̃ tojatisami. Bu'iri da'reno'sami. Pacʉsʉmʉa ña'arõ wee'que wapa na põ'rãpʉre, na pãrãmerãpʉre, na pãrãmerã nituriarãpʉre, tojota bu'iri da're yapatino'rãsama, nicʉ niwĩ.

8 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, Moisé maata nucũcãpʉ paamu'rĩque'a, Õ'acʉ̃rẽ e'catipeocʉ niwĩ.

9 Cʉ̃rẽ e'catipeogʉ, a'tiro ni sẽrĩcʉ niwĩ:

—Wiogʉ, diacjʉ̃ta yʉ'ʉ weesere tʉ'sagʉ, ʉ̃sãrẽ ba'patiya. Ã'rã masã yʉ'rʉnʉ'cãsepijarã nima. Tojo nimicã, ʉ̃sã ña'asere, ʉ̃sã ña'arõ weesere acobojoya. Ʉ̃sãrẽ mʉ'ʉ yarã masã tojacã weeya, ni sẽrĩcʉ niwĩ.

Õ'acʉ̃ masã me'rã "A'tiro weegʉti" ni apo'que ni'i

10 Õ'acʉ̃ Moisé sẽrĩ'quere tʉ'óca be'ro a'tiro nicʉ niwĩ:

"Añurõ tʉ'oya. Ni'cãrõacãrẽ yʉ'ʉ nipe'tirã mʉsã Israe curuacjãrã me'rã 'A'tiro weegʉti' ni apo'quere cũugʉ̃ti. Nipe'tirã masã ĩ'orõpʉ añubutiasere weeĩ'ogʉ̃sa'a. Te todʉporopʉ ne ape di'tapʉ a'ti turipʉre weeĩ'ono'ña marĩ'quere ĩ'ogʉ̃ti. No'o nipe'tirã mʉsã wa'tero nirã́ yʉ'ʉ mʉsã wiogʉ mʉsãrẽ añubutiaro weeatjere ĩ'arãsama.

11 "Ni'cãcã yʉ'ʉ mʉsãrẽ weeduti'quere weeya. Mʉsã tojo weecã, yʉ'ʉ mʉsã tiro nirã́ amorreo masãrẽ, cananeo masãrẽ, hitita masãrẽ, ferezeo masãrẽ, heveo masãrẽ, jebuseo masãrẽ cõ'awĩrõgʉ̃sa'a.

12 "Mʉsã sãjãti di'tacjãrã me'rã ne a'merĩ 'Tojo weerã́', ni apoticã'ña. Mʉsã tojo weecã pũrĩcãrẽ, mʉsãrẽ na ẽjõpeose queose yee'quere sirutucã weerãsama.

13 Tojo weronojõ o'orã, a'tiro pe'e weeya. Na wa'icʉrãrẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeosere paamʉtõcã'ña. Apeye ʉ̃tãpaga na miinʉ'cõ'que na ẽjõpeosere mʉtõpe'ocã'ña. Tojo nicã Aserá wãmetigo na ẽjõpeose yee'que yucʉ me'rã wee'que tuturire dʉtecõ'acã'ña.

14 "Ne apĩ Õ'acʉ̃ nitigʉre ẽjõpeoticã'ña. Ãpẽrãrẽ ẽjõpeosirutucã ne ʉawe'e. Yʉ'ʉ dia'cʉ̃rẽ ẽjõpeocã ʉa'a.

15 "Ti di'tapʉ nirã́ me'rã ne a'merĩ 'Tojo weerã́', ni apoticã'ña. Na ãpẽrãnojõ Õ'acʉ̃ nitirãrẽ e'catipeorã, wa'icʉrãrẽ wẽjẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeorã, mʉsãrẽ pijibosama. Mʉsã quẽ'rã na wẽjẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeo'quere na me'rã ba'atamubosa'a.

16 Apetero weerã na põ'rã numiarẽ mʉsã põ'rã ʉmʉarẽ numisobosama. Numisoo, na põ'rã numia Õ'acʉ̃ nitirãrẽ ẽjõpeorã, mʉsã põ'rã ʉmʉarẽ mejãrõta narẽ ẽjõpeocã weebosama.

17 "Mʉsã ne cã'rõ Õ'acʉ̃ nitirãrẽ cõme me'rã ʉ̃jʉ̃asipio wĩorẽ'quere ẽjõpeoticã'ña", nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.
*****

Õ'acʉ̃ dutise cũu'quere Moisé oja'que ni'i

27 Õ'acʉ̃ Moisére cʉ̃ dutise wéréca be'ro cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ: "Yʉ'ʉ ucũsere ojaya. Te yʉ'ʉ mʉ'ʉ me'rã, Israe curuacjãrã me'rã apo'que ni'i", nicʉ niwĩ.

28 Moisé topʉre Õ'acũ me'rã cuarenta ʉmʉcori, cuarenta ñamirĩ* tojacʉ
niwĩ. Ne ba'aro marĩrõ, sĩ'rĩrõ marĩrõ nicʉ niwĩ. Topʉ "Õ'acũ masã me'rã
tojo weegʉti" ni apo'quere te ʉ̃tãpjĩrĩpʉ ojaõ'ocʉ niwĩ. Tetá diez Õ'acũ
dutise cũu'que nicaro niwʉ̃.
29 Be'ro Moisé ʉ̃rʉ̃gʉ̃ Sinaípʉ ní'cʉ pʉa pjĩ te dutise oja'que pjĩrĩrẽ
miidijaticʉ niwĩ. Tigʉ ʉ̃rʉ̃gʉ̃pʉ ní'cʉ dijatagʉ, cʉ̃ diapoa asistesere
masĩticʉ niwĩ. Cʉ̃, Õ'acũ me'rã ucũca be'ro niyucã, tojo asistecaro niwʉ̃.
30 Aarõ, tojo nicã nipe'tirã Israe curuacjãrã cʉ̃ diapoa asistecã ĩ'arã, cʉ̃rẽ
ui nicãrã niwã. Tojo weerã cʉ̃ pʉ'toacãpʉ wa'aticãrã niwã.
31 Na tojo weecã ĩ'agʉ̃, Moisé pe'e narẽ pijineocʉ niwĩ. Tojo weerã Aarõ,
nipe'tirã wiorã cʉ̃ tiropʉ dajacãrã niwã. Na dajacã ĩ'agʉ̃, na me'rã ucũcʉ
niwĩ.
32 Be'ro nipe'tirãpʉta Israe curuacjãrã etabʉrocãrã niwã. Na etacã,
Moisé Õ'acũ ʉ̃rʉ̃gʉ̃ Sinaípʉ dutise o'o'quereta narẽ werecʉ niwĩ.
33 Na me'rã ucũpe'oca be'ro cʉ̃ diapoapʉre ni'cã su'ti casero ʉsemerĩrĩ
casero me'rã mo'acʉ niwĩ.
34 Moisé Õ'acũ me'rã bocaejari wi'ipʉ cʉ̃ me'rã ucũgʉ̃ sãjãgʉ̃, ti caserore
tuweemʉjãcʉ niwĩ. Cʉ̃ wijatagʉ, Õ'acũ dutisere Israe curuacjãrãrẽ
wereturiamʉjãcʉ niwĩ.
35 Cʉ̃ ti wi'ire wijatacã, Israe curuacjãrã Moisé diapoa asistecã ĩ'acãrã
niwã. Tojo weegʉ ti casero me'rã diapoare mo'amʉjãcʉ niwĩ tja. Õ'acũ
me'rã ucũgʉ̃ sãjãgʉ̃, ti caserore tuweemʉjãcʉ niwĩ.
*****

40

Õ'acũ wi'i, wa'icʉrã caseri me'rã wéeca wi'ire aponʉ'cõ'que ni'i

A'te capítulori 25–30; 35–39 Õ'acũ wi'i wa'icʉrã caseri me'rã wéeca
wi'i cjasere were'e. A'ti capítulo cuarenta, Õ'acũ "Tojo weeya", ni
weeduti'quere were'e.

1 Moisé masãrẽ Õ'acũ dutisere wéréca be'ro Õ'acũ cʉ̃rẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
2 "Nimʉ'tãrĩ mujĩpũ, ninʉ'cãrĩ nʉmʉ nicã, ya wi'i, wa'icʉrã caseri me'rã
wéeca wi'ire aponʉ'cõña.
3 Ti wi'ipʉ yʉ'ʉ 'Masã me'rã añurõ weegʉti' ní'quere cʉori acarore
cũuña. Ti acaro po'peapʉ yʉ'ʉ diez dutise oja'que pjĩrĩ sãñasa'a. Ti acaro
dʉporo ʉsebʉtiri caserore yoo cã'mota'aya.
4 Mesare, sĩ'ocjʉ quẽ'rãrẽ topʉ cũuña. Ti mesapʉre docepaga pʉ̃rẽ añurõ
apopeoya.* Tigʉ sĩ'ocjʉpʉre sĩ'osepagare sĩ'onʉ'cõña.
5 Ʉ'mʉtise ʉ̃jʉ̃amorõpeoro uru me'rã wee'caro 'Masã me'rã añurõ
weegʉti' ní'que cʉori acaro põtẽorõpʉ peoya. Ti wi'i, ya wi'i ne
sãjãnʉ'cãrõrẽ ni'cã casero ʉsebʉtiri caserore yooya.
6 Tu'ajanʉ'cõ, ti wi'i ne sãjãrõ wa'icʉrãrẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeorore cũuña.
7 To be'ro bapa pajiri pare ya wi'i, tojo nicã wa'icʉrãrẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeoro,
a'te pʉaro wa'tero, deco ti pare dʉpoya. Ti pare aco piomu'muoña.
8 Yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ duti'caronojõta, ti wi'i sumutore apoya. Tu'ajanʉ'cõ,
su'tiro casero ʉsebʉtiri caserore topʉ sãjãrõ cã'mota'atjore yooya.

---

* **34:28 34.28** Ĩ'aña Gn 7.4 docapʉ oja'quere. * **40:4 40.4** Te pʉ̃rẽ Õ'acũ ĩ'orõpʉ peocãrã niwã. Israe curarinʉcʉ̃ ni'cãrẽ pʉ̃ nicaro niwʉ̃. Pa'ia dia'cʉ̃ te pʉ̃rẽ ba'acãrã niwã.

9 ”Be'ro a'tiro weeya. Ye waro tojato nígʉ̃, ʉ'se to wa'rewʉasenojõrẽ ti
wi'ire wa'reya. Nipe'tise ti wi'ipʉ nisere wa'repe'ocã'ña. Tojo weecã, topʉ
nise nipe'tise ye tojarosa'a. Ne ña'ase marĩrõ tojarosa'a.
10 Tojo nicã, te ʉ'sereta tja wa'icʉrãrẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeoro bu'ipʉ wa'reya.
Topʉ de'ro nisere wa'repe'ocã'ña. Mʉ'ʉ tojo weegʉ tore añurõ, ña'ase
marĩrõ waro tojacã weegʉsa'a.
11 Be'ro te ʉ'se me'rã bapa pajiri papʉre wa'reya. Tojo nicã, to pesaro
dʉ'pocãrẽ wa'regʉsa'a. Tere wa'regʉ, ye waro tojacã weegʉsa'a.
12 ”Be'ro Aarõ̃rẽ, cʉ̃ põ'rã ʉmʉarẽ ya wi'i sope pʉ'topʉ miaña. Topʉ
narẽ ʉ'oya.
13 Aarõ̃ pa'i cʉ̃ sãñarõnojõrẽ sãñato. Be'ro cʉ̃rẽ ‘Yé cjasere da'ragʉ’ pa'i
sãjãdutigʉ, ʉ'sere piopeoya.
14 Tu'ajanʉ'cõ, cʉ̃ põ'rãrẽ miiti, narẽ su'ti yoase paca su'a'quere sãaña.
15 Na pacʉ Aarõ̃rẽ wee'caronojõ napʉre ʉ'sere piopeoya. Mʉ'ʉ tojo
weecã, na quẽ'rã yarã pa'ia, yé cjasere da'rarã nirãsama. Mʉ'ʉ narẽ a'tiro
ʉ'se piopeose me'rã na pãrãmerã nituriarã pa'ia nisere ninu'cũcã'rãsama.
Ne pe'tisome”, nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.
16 Õ'acʉ̃ dutí'caronojõta Moisé nipe'tisere weepe'ocʉ niwĩ.
17 Tojo weerã na ni'cã cʉ̃'ma Egiptopʉre wijáca be'ro nimʉ'tãrĩ mujĩpũ,
ninʉ'cãrĩ nʉmʉrẽ Õ'acʉ̃ wi'ire aponʉ'cõcãrã niwã.
*****

O'mecurua Õ'acʉ̃ wi'i bu'ipʉ ní'que ni'i

34 Moisé Õ'acʉ̃ wi'ire aponʉ'cõca be'ro, o'mecurua ti wi'ire tuubi'acaro
niwʉ̃. Õ'acʉ̃ cʉ̃ asistese ti wi'ipʉre niyʉ'rʉacaro niwʉ̃.
35 Tojo weegʉ Moisé ne sãjãamasĩticʉ niwĩ.
36 O'mecurua ti wi'i bu'ipʉ ní'que mʉjãáca be'ro Israe curuacjãrã na ye
wi'serire pãámii, aperopʉ wa'amʉjãcãrã niwã.
37 O'mecurua mʉjãaticãma, na ye wi'serire ne pãámiiticãrã niwã. Téé
o'mecurua mʉjãacãpʉ co'temʉjãcãrã niwã.
38 Israe curuacjãrã no'o na wa'aro nipe'tirã ĩ'orõpʉ Õ'acʉ̃ ya o'mecurua,
ʉmʉcore ti wi'i bu'ipʉ nimʉjãcaro niwʉ̃. Ñami pe'ema ti curua po'peapʉ
pecame'e ʉ̃jʉ̃rĩ põ'rã nicaro niwʉ̃.

Josué

A'ti pũrĩ a'tiro weero ojano'pã nise ni'i

Moisé wẽrĩca be'ro Õ'acʉ̃ Josuére Israe curuacjãrãrẽ sʉ'ori nisetiacjʉre sõrõcʉ niwĩ. Josué cʉ̃ ojáca pũrĩ pʉaro dʉcawati'i. Nimʉ'tãrõ Israe curuacjãrã na Canaá di'ta, Õ'acʉ̃ narẽ o'ogʉti níca di'tare sãjãa, tocjãrã me'rã a'mewẽjẽ, wapata'a, miiwapa'que ni'i. (Capítulos 1–12) Be'rocjãrõ na Israe curarinʉcʉ̃ di'ta dʉcawaa'que ni'i. (Capítulos 13–22) Nitʉoro Josué cʉ̃ ucũtʉo'que, cʉ̃ masãrẽ werecasatʉo'que, tojo nicã cʉ̃ wẽrĩ'que ni'i. (Capítulos 23–24)

Õ'acʉ̃ Josuére Israe curuacjãrã wiogʉ sãjãcã wee'que ni'i

1 Be'ro Moisé, Õ'acʉ̃ dutisere da'raco'te'cʉ wẽrĩca be'ro, Õ'acʉ̃ Josuére
ucũcʉ niwĩ. Josué pe'e Nun wãmetigʉ macʉ̃, tojo nicã Moisére weeta-
muco'te'cʉ nicʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ a'tiro ni ucũcʉ niwĩ:
2 “Moisé yʉ'ʉ dutisere wee'cʉ wẽrĩa wa'ami. Ni'cãrõacãma mʉ'ʉ pe'e
nipe'tirã Israe curuacjãrãrẽ dia Jordʉ̃rẽ sʉ'ori pẽ'agʉ̃sa'a majã. Yʉ'ʉ
mʉsãrẽ o'oatji di'tapʉ wa'arãsa'a.
3 Yʉ'ʉ Moisére ‘A'tiro weegʉti’ ní'caronojõta mʉsãrẽ weegʉsa'a. Yʉ'ʉ
nipe'tiro mʉsã di'ta sijatjo ejatuaro o'ogʉti.
4 Di'ta a'tocã'rõ yoaro o'ogʉti. Yucʉ marĩrõpʉ, téé Líbano di'tapʉ
nitʉorosa'a. E'saro pe'e maa yoari maa Éufrates, nipe'tiro hitita masã
ye di'ta me'rã ninʉ'cã, téé pajiri maa Mediterráneo nirõpʉ nitʉorosa'a.
5 Ne ãpẽrã mʉsã me'rã a'mewẽjẽrã põtẽosome. Moisé me'rã
ní'caronojõta mejãrõta nigʉ̃sa'a mʉ'ʉ me'rã quẽ'rãrẽ tja. Ne mʉ'ʉrẽ
cõ'asome.
6 Tojo weegʉ wãcũtutuaya, uiro marĩrõ nisetiya. Na ñecʉ̃sʉmʉarẽ ‘A'ti
di'tare o'ogʉti’, niwʉ̃. Mʉ'ʉ narẽ sʉ'ori mia, na me'rã a'ti di'tare miiwapa
etigʉsa'a.
7 Tojo weegʉ yʉ'ʉ ní'caronojõ wãcũtutuanu'cũcã'ña. Tojo nicã nipe'tise
Moisé mʉsãrẽ dutise cũu'quere weepe'ocã'ña. Tojo weegʉ nipe'tise mʉ'ʉ
weesetise añurõ wa'arosa'a.
8 Yʉ'ʉ dutise cũu'quere masãrẽ bu'enu'cũcã'ña. Ñamirĩnʉcʉ̃, ʉmʉcori
quẽ'rãrẽ wãcũnʉrʉ̃nu'cũcã'ña. Tere weecã, nipe'tise mʉ'ʉ weesetise
queoro wa'arosa'a.
9 Yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ a'tiro dutiapʉ. Ne mʉ'ʉrẽ mejẽcã wa'acã uiticã'ña.
Wãcũtutua nisetiya. Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃, mʉ'ʉ wiogʉ, mʉ'ʉ me'rã ninu'cũcʉ̃sa'a.
Mʉ'ʉ no'o wa'aro mʉ'ʉ me'rã wa'agʉsa'a”, nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.

Josué Canaá di'tacjãrã me'rã cʉ̃ a'mewẽjẽatjere apoyu'que ni'i

10 Be'ro majã Josué Israe curuacjãrã wiorãrẽ a'tiro weeduticʉ niwĩ:
11 “Nipe'tiro masã cãrĩse u'turipʉ wa'a weetjĩarã, narẽ ‘Ba'ase mʉsã
miatjere apoyuya’, nirã wa'aya. Marĩ i'tia nʉmʉ be'ro dia Jordʉ̃rẽ
pẽ'arãsa'a. Õ'acʉ̃ o'oatji di'tare ñe'erã wa'arãsa'a”, ni werecʉ niwĩ narẽ.
12 Rubén ya curuacjãrã, Gad ya curuacjãrã, tojo nicã deco me'rã
Manasés ya curuacjãrã pe'ere Josué a'tiro ni ucũcʉ niwĩ:

13 —Wãcũña Moisé, Õ'acũ ʉaro weeco'tegʉ, mʉsãrẽ duti'quere: Õ'acũ
mʉsãrẽ “Sooato” nígũ, a'ti di'ta, mʉsã nirĩ di'tare o'ocʉ niwĩ.
14 Mʉsã nʉmosãnumiarẽ, mʉsã põ'rãrẽ, mʉsã yarã ecarãrẽ a'to dia
Jordã mujĩpũ mʉjãtiro pe'e cũucã'ña yujupʉ. Moisé mʉsãrẽ o'óca
di'ta ni'i. Mʉsã nipe'tirã ʉmʉa pũrĩcã a'mewẽjẽtutuarã nirãnojõ mʉsã
wãmo me'rã pẽ'arãsa'a. Mʉsã acawererãrẽ a'mewẽjẽtamurã, na dʉporo
ʉ'mʉtãña.
15 Téé Õ'acũ mʉsãrẽ soose o'o'caronojõta na quẽ'rãrẽ o'ocãpʉ, mʉsã
narẽ a'mewẽjẽtamudu'urãsa'a. Narẽ Õ'acũ o'oatji di'tare ñe'éca be'ropʉ,
a'mewẽjẽtamutʉorãsa'a. Tojo weetu'ajaca be'ropʉ mʉsã ye di'ta dia
a'ti pã'rẽ pe'e dajatojatirãsa'a. Moisé mʉsãrẽ cũu'que di'tare miiwapa,
sãjãque'arãsa'a majã, nicʉ niwĩ.
16 Cũ tojo nicã tʉ'orã, na pe'e a'tiro ni yʉ'ticãrã niwã:
—Nipe'tise mʉ'ʉ dutisere weerãti. No'o mʉ'ʉ wa'adutiro wa'arãti.
17 Ʉsã Moisé duti'quere queoro yʉ'ti'caronojõta mʉ'ʉ quẽ'rãrẽ yʉ'tirãti.
Ʉsã a'te dia'cũrẽ ʉa'a. Õ'acũ Moisé me'rã niwĩ. Mejãrõta cũ me'rã
ní'caronojõta mʉ'ʉ me'rã quẽ'rãrẽ nicã ʉasã'a.
18 No'o mʉ'ʉrẽ yʉ'rʉnʉ'cãgũnojõ, mʉ'ʉ dutiro weetigʉnojõ
wẽjẽno'gũsami. Mʉ'ʉ pe'e wãcũtutua, nisetiya, nicãrã niwã Josuére.

2

Josué Jericópʉ ĩ'adu'tiri masãrẽ o'ó'que ni'i

1 Be'ro Josué pʉarã ʉmʉarẽ ya'yioropʉ Canaá di'tare, Jericópʉre
ĩ'adu'tirã wa'aduticʉ niwĩ. Tojo weerã na Sitĩpʉ ní'cãrã Jericópʉ wa'acãrã
niwã. Ti ñamirẽ na ni'cõ ʉmʉarẽ a'metãrãwapata'ari masõ Rahab
wãmetigo ya wi'ipʉ sãjãa, tojacã'cãrã niwã.
2 Jericócjũ wiogʉ “Ni'cãcã ñami Israe curuacjãrã marĩ ya di'tare
ĩ'adu'tirã a'tiapãrã” nisere tʉ'obocacã'cʉ niwĩ.
3 Tojo weegʉ cũ yarã surarare co ya wi'ipʉ o'ócʉ niwĩ. Ti wi'ipʉ wa'a
weetjĩarã, core a'tiro nicãrã niwã: “Na ʉmʉa mʉ'ʉ ya wi'ipʉ nirãrẽ
cõ'awĩrõña. Na ĩ'adu'tiri masã nima”, nicãrã niwã.
4 Rahab pe'e narẽ nʉotojaco niwõ. Na sẽrĩtiña'cã, wiogʉ o'ó'cãrãrẽ a'tiro
yʉ'tico niwõ:
—Diacjũta ni'i. Mʉsã nírõnojõta a'ti wi'ita nimiama. Na “Tocjãrã nima”
nisere masĩtiasʉ.
5 Mujĩpũ sãjãrĩ cura, a'ti macã cja sopere bi'atji dʉporoacã wa'ama.
Diape'e wa'arã wa'apã. Quero wa'abaque'oya. Apetero weerã narẽ
ẽmʉejábosa'a, nico niwõ.
6 Co ya wi'i bu'i opa sira nirõpʉ ñocãpũrĩ põ'rã sĩ'o'que weronojõ nise
docapʉ narẽ nʉocũuco niwõ.
7 Co tojo nicã tʉorã, surara maata ti wi'ipʉ wijaa, dia Jordã tiropʉ
ĩ'adu'tiri masãrẽ a'marã wa'amicãrã niwã. Na wa'áca be'ro maata ti macã
cja sopere bi'ano'caro niwũ.
8 Israe curuacjãrã cãrĩse dʉporo Rahab narẽ nʉo'caropʉ mʉjãa, narẽ
nico niwõ:
9 —Yʉ'ʉ masĩ'i. Õ'acũ mʉsã Israe curuacjãrãrẽ a'ti di'tare o'otojacʉ niwĩ.
Cũ a'ti di'tacjãrãrẽ mʉsãrẽ uicã weecʉ niwĩ. Tojo weerã ũsã nipe'tirã
uibutiasa'a.
10 Ʉsã tʉ'owʉ Õ'acũ mʉsãrẽ Egiptopʉ ní'cãrãrẽ miiwija'quere. Maa
sõ'arĩ maarẽ acore mʉsãrẽ pẽ'ato nígũ, dʉcawaanʉ'cõ, boposãjãcã weecʉ

niwĩ. Tojo nicã, pʉarã amorreo masã wiorã maa Jordã̃ a'ti pã'rẽ pe'e nirã̃ Og, tojo nicã Sehõ̃rẽ wẽjẽpe'ocãrã niwʉ̃.

11 Tojo weerã ʉ̃sã pũrõ uise me'rã mʉsãrẽ ĩ'a'a. Õ'acʉ̃, mʉsã wiogʉ nipe'tiro ʉ'mʉsepʉ, a'ti nucũcãpʉre wiogʉ nimi.

12 Tojo weego mʉsãrẽ sẽrĩ'i. Õ'acʉ̃ wãme me'rã "Mʉ'ʉ acawererãrẽ añurõ weerãti", niña. Yʉ'ʉ mʉsãrẽ añurõ weetamu'caronojõta weeya. "Diacjʉ̃ta tojo weerãti" nírã,

13 yʉ'ʉ pacʉsʉmʉarẽ, yʉ'ʉ ma'misʉmʉarẽ, yʉ'ʉ acawererã numiarẽ yʉ'rʉweticã weeya, nico niwõ.

14 Na core a'tiro ni yʉ'ticãrã niwã:

—Mʉ'ʉ nírõnojõta weerãti. Weeticãma, Õ'acʉ̃ ʉ̃sãrẽ wẽjẽato. Mʉ'ʉ pe'e marĩ ni'cãrõacã ucũsere ne ãpẽrãrẽ wereticã'ña. Tojo nicã, Õ'acʉ̃ a'ti di'tare o'ocãpʉta, ʉ̃sã mʉ'ʉrẽ añurõ wiopesase me'rã, añurõ pajaña'a, weetamurãsa'a, nicãrã niwã.

15 Rahab ya wi'i, ti macã yeecã'mota'aca tʉ'rʉpʉ wã'ñacaro niwʉ̃. Tojo weego narẽ ventana sopepʉ pũnʉ'mo da me'rã du'udijoco niwõ.

16 Tojo weetoja, narẽ nico niwõ:

—Mʉsãrẽ a'marĩ masã bocari nírã, ʉ̃rʉ̃gʉ̃pʉ wa'aya. No'o i'tia nʉmʉnojõ tojayá. Téé mʉsãrẽ a'marĩ masã macãpʉ dajatojatica be'ropʉ mʉsã acawererã tiro tojááya, nico niwõ.

17 Co tojo nicã tʉ'orã, a'tiro ni yʉ'ticãrã niwã:

—Mʉ'ʉ ʉ̃sãrẽ "Yʉ'ʉre tojo weeapa" ní'caronojõta weerãsa'a.

18 Ʉsã a'ti di'tare sãjã́ácãrẽ, sõ'arĩ da pũnʉ'mo da mʉ'ʉ ʉ̃sãrẽ du'udijoca dare ventana sopepʉ yoodijoya tja. Mʉ'ʉ ya wi'ipʉ mʉ'ʉ pacʉ, mʉ'ʉ paco, mʉ'ʉ ma'misʉmʉa, nipe'tirã mʉ'ʉ acawererãrẽ neocũuña.

19 No'o ni'cʉ̃ cʉ̃ ʉaro wijaama'agʉ̃nojõ cʉ̃ basu cʉ̃rẽ wẽjẽsere bu'iritigʉsami. Ʉsã bu'iri moorãsa'a. Ni'cʉ̃ ʉ̃sãnojõ mʉ'ʉ ya wi'ipʉ nirãrẽ mejẽcã weecã pũrĩcãrẽ, ʉ̃sãta bu'iritirãsa'a.

20 Mʉ'ʉ ãpẽrãrẽ werecãma, marĩ ucũ'que wapamarĩrõsa'a, nicãrã niwã Rahare.

21 —Jaʉ. Mʉsã nírõnojõta tojota weegosa'a, ni yʉ'tico niwõ.

Be'ro tojo nitojanʉ'cõ, wa'a wa'acãrã niwã. Na wa'áca be'ro co na weeduti'caronojõta weeco niwõ. Pũnʉ'mo da, sõ'arĩ dare ventana sopepʉ dʉ'teõ'odijoco niwõ.

22 Be'ro na pʉarã Israe curuacjãrã ĩ'adu'tiri masã ʉ̃rʉ̃gʉ̃pʉ du'ticãrã niwã. Topʉre i'tia nʉmʉ tojacãrã niwã. Narẽ a'marã, surara pe'e nipe'tiropʉ a'macũmí, ne bocaticãrã niwã. Tojo weerã Jericópʉ dajatojaa wa'acãrã niwã.

23 Be'ro ĩ'adu'tiri masã ʉ̃rʉ̃pagʉpʉ ní'cãrã dijaa, maarẽ pẽ'aa, téé Josué tiropʉ dajacãrã niwã tja. Topʉ daja, cʉ̃rẽ nipe'tise narẽ wa'a'quere werecãrã niwã.

24 A'tiro ni werecãrã niwã: "Õ'acʉ̃ marĩrẽ 'Nipe'tise ti di'tare o'ogʉti', nitojami. Na masã ti di'tapʉ nirã̃ marĩrẽ pũrõ uibutiarã weeama", ni quetiwerecãrã niwã.

3

Israe curuacjãrã dia Jordã̃rẽ pẽ'a'que ni'i

1 Ape nʉmʉ pe'e, bo'reque'ari cura Josué nipe'tirã Israe curuacjãrã me'rã Sitim wãmetiropʉ ní'cãrã dia Jordã̃pʉ bu'atacãrã niwã. Na diare pẽ'ati dʉporo ti maa sumutopʉ tojaque'acãrã niwã.

2 I'tia nʉmʉ yʉ'rʉ́ca be'ro surara wiorã, nipe'tirã wa'teropʉre wa'a
weetjĩarã,
3 a'tiro duticãrã niwã: “Mʉsã pa'ia, Leví ya curuacjãrã Õ'acʉ̃ ‘Masã
me'rã añurõ weegʉti’ ní'quere cʉori acarore na miacã ĩ'arã, na siro
sirutuya.
4 Tojo weerã mʉsã wa'arore masĩrãsa'a. Mʉsã ne ni'cʉ̃ a'ti ma'apʉre
wa'aña'tisa'a. Ti acarore yoacurero, ni'cã kilómetronojõ sirutuya.
Pʉ'toacã tu'aticã'ña”, ni werecãrã niwã.
5 Tere na wéréca be'ro Josué a'tiro nicʉ niwĩ tja: “Ñamiacã Õ'acʉ̃ cʉ̃
tutuasere ĩ'arãsa'a. Tojo weerã mʉsã Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉ ña'ase marĩrã niato
nírã, mʉsã ye su'tire coe, tojo nicã mʉsã ya upʉre u'acoecã'ña”, nicʉ niwĩ
Josué.
6 Pa'ia pe'ema a'tiro nicʉ niwĩ: “Mʉsã pa'ia Õ'acʉ̃ ‘Masã me'rã añurõ
weegʉti’ ní'quere cʉori acarore wʉa, masã nipe'tirã dʉporo maarẽ
ʉ'mʉtãpẽ'arãsa'a.”
Tojo weerã cʉ̃ duti'caronojõta ti acarore wʉa, masã dʉporo ʉ'mʉtãcãrã
niwã.
7 Be'ro Õ'acʉ̃ Josuére a'tiro nicʉ niwĩ: “Ni'cãcã me'rã nipe'tirã Israe
curuacjãrãrẽ mʉ'ʉrẽ ãpẽrã yʉ'rʉoro añurõ ĩ'acã weenʉ'cãgʉ̃ti. Tojo
weerã Moisé me'rã ní'caronojõta yʉ'ʉ mʉ'ʉ me'rã nisere masĩrãsama.
8 Pa'ia yʉ'ʉ ‘Masã me'rã añurõ weegʉti’ cʉori acarore miarãrẽ a'tiro
ni wereya: ‘Mʉsã dia Jordã̃ sumutore etarã, ti maapʉre ñumuwija,
tojanʉ'cãña’ ”, nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.
9 Be'ro Josué masãrẽ pijio, nicʉ niwĩ: “Tʉ'orã a'tia marĩrẽ Õ'acʉ̃ nisere.
10 A'tiro weemasĩrãsa'a ‘Õ'acʉ̃ catigʉ marĩ me'rã ninu'cũmi’ nisere. Tojo
nicã a'ti di'tacjãrã cananeo masã, hitita masã, heveo masã, ferezeo masã,
gergeseo masã, amorreo masã, jebuseo masãrẽ cõ'ape'owã'cãgʉ̃sami.
11 Ĩ'aña. Õ'acʉ̃, nipe'tise di'ta wiogʉ ya acarore mʉsã dʉporo dia Jordã̃rẽ
pẽ'amʉ'tãrõsa'a.
12 Tojo weerã mʉsã Israe curuacjãrã doce curari nirã̃, te curarinʉcʉ̃
ni'cʉ̃rẽ beseya.
13 A'tiro wa'arosa'a. Na pa'ia Õ'acʉ̃ nipe'tise di'ta wiogʉ ya acarore
miarã, na diapʉ ñumuwijacã, te aco dʉcawatia wa'arosa'a. Te aco
nimi'que o'mabʉrosome. Pʉaperipʉta opa ditara weronojõ nicã'rõsa'a”,
ni werecʉ niwĩ.
14 Tojo weerã Israe curuacjãrã dia Jordã̃rẽ pẽ'arã, na cãrĩ'que u'turire
wijacãrã niwã. Pa'ia Õ'acʉ̃ “Masã me'rã añurõ weegʉti” ní'quere cʉori
acarore na dʉporo miamʉ'tãcãrã niwã.
15 Titare masã otese dʉcatiri cura dia Jordã̃ pajiro pu'eeja, mirĩa
wa'acaro niwʉ̃. Tojo nimicã, pa'ia ti acarore miarã, Jordã̃pʉ na dʉ'pocãrĩ
ti maarẽ ʉ'tacũucãta,
16 te aco bu'ipʉ bʉrʉti'que tojanʉ'cãcaro niwʉ̃. Yoaropʉ ni'cã macã
Adã̃ wãmetiri macãpʉ opa ditara bi'a cã'mota'a'ro weronojõ wa'acaro
niwʉ̃. Adã̃ Saretán wãmetiro pʉ'topʉ tojacaro niwʉ̃. Aco tosiropʉ toja'que
pe'e O'mabʉrotiri ditarapʉ wetibʉrʉdijacaro niwʉ̃. Tojo wa'acã, na Israe
curuacjãrã Jericó põtẽorõ pẽ'acãrã niwã majã.
17 Na pẽ'arĩ cura pa'ia Õ'acʉ̃ ya acarore cʉorã pe'e dia deco boporopʉ
nʉ'cãejacã'cãrã niwã. Téé nipe'tirã Israe curuacjãrã pẽ'ape'tica be'ropʉ
pẽ'acãrã niwã. Nipe'tirã Israe curuacjãrã boporopʉ pẽ'acãrã niwã.

4

Ʉtãpaga docepagare dia Jordã̃ cjasere mii'que ni'i

1 Nipe'tirã dia Jordã̃rẽ pẽ'atáca be'ro Õ'acũ Josuére nicʉ niwĩ:

2 “Israe curuacjãrãrẽ te doce curarinʉcũ ni'cũrẽ beseya.

3 Narẽ wa'aduti weetjĩagũ, pa'ia dia deco na nu'cũrõ tiropʉ docepaga ũtãpagare miicũudutiya. Mʉsã ni'cãcã ñami cãrĩatjopʉ tepagare cũuña.”

4 Tojo weegʉ Josué doce ʉmʉarẽ cũ bese'cãrãrẽ pijio,

5 narẽ nicʉ niwĩ: “Mʉsã Jordã̃ decopʉ, Õ'acũ mʉsã wiogʉ ya acaro tiropʉ wa'a, mʉsãnʉcũ ũtãpaga ni'cãrẽpaga wʉarã wa'aya. Tojo weerã mʉsã docepaga cʉorãsa'a.

6 Te tojo weesere mʉsã põ'rã masãbajuarãpʉ, ‘A'tepaga ¿de'ro nisĩ'rĩrõ weeti?’ nicã, mʉsã a'tiro ni yʉ'tirãsa'a:

7 ‘Ʉsã Õ'acũ ya acarore dia Jordã̃rẽ miipẽ'acã, ne aco marĩrĩ maa wa'awʉ. A'tepaga Israe curuacjãrã doce curari ti maa Jordã̃rẽ pẽ'awũ’, nisĩ'rĩrõ wee'e, ni wereapa mʉsã põ'rãrẽ”, nicʉ niwĩ.

8 Tojo weerã na Josué cũ weeduti'quere queoro weecãrã niwã. Na ũtãpaga docepaga Jordã̃ decopʉ ní'quepagare miiwʉacãrã niwã. Israe curuacjãrã te curarinʉcũ ni'cũ ni'cãrẽpaga miacãrã niwã. Õ'acũ Josuére ní'caronojõta na cãrĩrõpʉ tepagare mia, cũucãrã niwã.

9 Apeyere tja Josué ti maa decopʉ pa'ia na Õ'acũ ya acarore wʉanu'cũ'caropʉre apeyepaga docepaga cũucʉ niwĩ. Tepaga topʉ nidecoti'i yujupʉ.

10 Téé nipe'tise Õ'acũ Josuére duti'quere weepe'óca be'ro, pa'ia ti maa decopʉ ti acarore wʉanu'cũcãrã niwã yujupʉ. Moisé Josuére weeduti'caronojõta queoro weecãrã niwã. Masã pe'e sojaro me'rã ti maarẽ pẽ'acãrã niwã.

11 Nipe'tirã masã na pẽ'aejanʉ'cãca be'ro pa'ia Õ'acũ “Masã me'rã tojo weegʉti” ní'quere cʉori acaro me'rã pẽ'a, masã dʉporo nʉ'cãejacãrã niwã.

12 Ʉmʉa Rubén ya curuacjãrã, Gad ya curuacjãrã, tojo nicã deco me'rã Manasés ya curuacjãrã na wãmo me'rã ãpẽrã Israe curuacjãrã dʉporo pẽ'amʉ'tãcãrã niwã. Tojo weerã Moisé cũ duti'caronojõta weecãrã niwã.

13 Pãjãrã cuarenta mil a'mewẽjẽrĩ masã añurõ wãmotirã nʉ'cãejabʉrocãrã niwã. Jericó opa pa'tiro nirõpʉ wa'a, a'mewẽjẽrãtirã apoyucãrã niwã. Ti acaro topʉ niyucã, Õ'acũ na me'rã nicʉ niwĩ.

14 Na tojo weeri nʉmʉrẽta nipe'tirã Israe curuacjãrã ĩ'orõpʉ Õ'acũ Josuére ãpẽrã yʉ'rʉoro tojacã weecʉ niwĩ. Cũ catiri ʉmʉcore nipe'tirã masã Josuére wiopesase me'rã ĩ'acãrã niwã. Moisére wee'caronojõta cũ me'rã quẽ'rãrẽ mejãrõta weecãrã niwã.

15 Tu'ajanʉ'cõ, Õ'acũ Josuére a'tiro nicʉ niwĩ:

16 “Pa'ia, Õ'acũ masã me'rã ‘Tojo weegʉti’ ní'quere cʉori acarore cʉorãrẽ ti maa Jordã̃pʉ nirãrẽ majãtidutiya.”

17 Tere tʉ'ogʉ, Josué pa'iare “Majãtia”, nicʉ niwĩ.

18 Na cũ dutironojõta pa'ia Õ'acũ ya acarore miimajãcãrã niwã. Nipe'tirã masã, pa'ia ti acaro me'rã pẽ'áca be'ro ti maa ne waropʉ ní'caronojõta o'mabʉrocaro niwũ tja.

19 Ʉ'mʉtãrĩ mujĩpũrẽ, diez nʉmʉrĩ nirĩ nʉmʉrẽ, Israe curuacjãrã
Jordãpʉ ní'cãrã majãa, Gilgal wãmetiropʉ cãrĩrã wa'acãrã niwã. Gilgal,
Jericó macã mujĩpũ mʉjãtiro pe'e nicaro niwʉ̃.
20 Gilgapʉ Josué ʉ̃tãpagare docepaga Jordãpʉ mii'quepagare cũucʉ
niwĩ.
21 Josué Israe curuacjãrãrẽ a'tiro nicʉ niwĩ: “Be'ropʉ mʉsã pãrãmerã
nituriarã na pacʉsʉmʉarẽ ‘¿A'tepaga de'ro nisĩ'rĩrõ weeti?’ nicã,
22 narẽ wereya: ‘Israe curuacjãrã dia Jordãrẽ pẽ'arã, aco dʉcawaanʉ'cõ,
bopori ma'apʉ pẽ'awã’, nisĩ'rĩrõ wee'e.
23 Õ'acʉ̃ marĩ wiogʉ dia Jordãrẽ ma'a bopori ma'a weewĩ. Téé ʉ̃sã
pẽ'ape'tíca be'ropʉ tojo weedu'uwĩ. Õ'acʉ̃ marĩ wiogʉ dʉporopʉ Maa
sõ'arĩ maarẽ wee'caronojõta weewĩ. Ʉsã ti maarẽ pẽ'ape'tíca be'ropʉ tojo
bopori ma'a weewĩ.
24 Nipe'tirocjãrã Õ'acʉ̃ cʉ̃ tutuasere masĩato nígʉ̃, tojo nicã mʉsã Õ'acʉ̃
marĩ wiogʉre wiopesase me'rã wãcũnu'cũcã'to nígʉ̃, tojo weewĩ”, ni
wereya, nicʉ niwĩ Josué.

5

Gilgapʉ na niseti'que ni'i

1 A'tiro wee Õ'acʉ̃ dia Jordãrẽ Israe curuacjãrãrẽ pẽ'ato nígʉ̃, boposãjãcã
weecʉ niwĩ. Tere tʉ'orã, nipe'tirã amorreo masã wiorã dia Jordã mujĩpũ
sãjãrõ pe'e nirã pũrõ ui, ʉcʉacãrã niwã. Tojo nicã, mejãrõta cananeo
masã wiorã dia Mediterráneo sumutopʉ nirã uicãrã niwã. Tojo weerã
“Na me'rã a'mewẽjẽrõʉa'a” ni, ne wãcũticãrã niwã.
2 Titare Õ'acʉ̃ Josuére a'tiro nicʉ niwĩ: “Mʉsã ʉ̃tãperi me'rã yejese
pjĩrĩrẽ da'reya. Tu'ajanʉ'cõ, mʉsã todʉporopʉ wee'caronojõta weeya tja.
Mʉsã Israe curuacjãrã ʉmʉarẽ õ'rẽcjʉ yapa caserore yejecõ'aña”, nicʉ
niwĩ.
3 Tere tʉ'ogʉ, Josué cʉ̃ yejecõ'atje pjĩrĩrẽ da'recʉ niwĩ. Te me'rã Israe
curuacjãrã ʉmʉarẽ Aralot wãmetiro opa bu'pa nirõpʉ na õ'rẽcjʉ yapa
caserore yejecõ'acʉ niwĩ.
4 Nipe'tirã ʉmʉa Egiptopʉ wija'cãrã, surara sãjãrĩ cʉ̃'manojõ cʉorã yucʉ
marĩrõpʉ wẽrĩpe'tia wa'acãrã niwã.
5 Na nipe'tirãpʉta na õ'rẽcjʉ yapa caserore yejecõ'ano'cãrã nicãrã
niwã. Egiptopʉ wija'cãrã pũrĩcã yucʉ marĩrõpʉ bajua'cãrã yejecõ'ano'ña
marĩcãrã niwã.
6 Õ'acʉ̃ na ñecʉ̃sʉmʉarẽ “Mʉsã pãrãmerã nituriarãpʉre añuse di'tare
o'ogʉti”, nicʉ niwĩ. Te di'ta añuse di'ta nujãtu'que, apeye otese pĩ'rĩse
di'ta nirõsa'a. Tojo nimicã, ʉmʉa surara sãjãrĩ cʉ̃'manojõ cʉorã Egiptopʉ
wija'cãrã pe'e Õ'acʉ̃ dutisere queoro weeticãrã niwã. Na tojo ña'arõ weese
bu'iri Õ'acʉ̃ “Diacjʉ̃ta na te di'tare ĩ'asome”, ni ucũcʉ niwĩ. Tojo weerã
na yucʉ marĩrõpʉ cuarenta cʉ̃'marĩ sijabaque'aticãrã niwã. Téé na ʉmʉa
wẽrĩpe'ticãpʉ topʉre sijadu'ucãrã niwã.
7 Na wẽrĩ'cãrã põ'rãrẽ Õ'acʉ̃ narẽ põ'rãti, dʉcayu'cãrãrẽ õ'rẽcjʉ yapa
caserore Josué yejecõ'acʉ niwĩ. Na sijari curare yejecõ'ano'ña marĩcãrã
niwã.
8 Na nipe'tirã yejecõ'ano'ca be'ro na wi'seriacãpʉ te cãmirẽ sijorã,
nicã'cãrã niwã.
9 Be'ro Õ'acʉ̃ Josuére a'tiro nicʉ niwĩ: “Ni'cãcã me'rã Egiptocjãrã
dutise doca mʉsã bopoyoro ní'quere wijata'acã wee'e.” Cʉ̃ tojo wééca

be'ro niyucã, to Gilgal wãmetisa'a.* A'tiro nicãpʉ quẽ'rãrẽ mejãrõta wãmetisa'a.

Õ'acʉ̃ masãrẽ Egiptopʉ miiwija'quere wãcũrĩ bosenʉmʉ ni'i

10 Israe curuacjãrã Gilgapʉ que'ajácãrã niwã. Nimʉ'tãrĩ mujĩpũ pʉa semana be'ro opa pa'tiro nirõ Jericó põtẽorõpʉ mujĩpũ sãjãrĩ cura Õ'acʉ̃ yʉ'rʉari bosenʉmʉrẽ boseba'acãrã niwã.
11 Ape nʉmʉ pe'e Canaá di'ta cjase cebada ʉ̃tẽ'que, tojo nicã pã̃ bʉcʉase marĩrõ ba'acãrã niwã.
12 Ti nʉmʉ me'rã Õ'acʉ̃ narẽ manárẽ✡ tocã'rõta bʉrʉcã weetʉocʉ niwĩ. Ti cʉ̃'marẽ ti di'ta cjasere ba'acãrã niwã majã.

Josué Õ'acʉ̃ yarã surara wiogʉ me'rã ucũ'que ni'i

13 Ni'cã nʉmʉ Josué Jericó pʉ'to nígʉ̃, cʉ̃ diacjʉ̃ ni'cʉ̃ masʉ̃ di'pjĩ ñosẽrĩ pjĩ me'rã sĩoejanʉ'cãcã ĩ'acʉ niwĩ. Josué cʉ̃ tiro wa'a, sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:

—¿Mʉ'ʉ ʉ̃sã me'rãcjʉ̃ niti? ¿Niwetine? ¿Ʉ̃sãrẽ ĩ'atu'tirã me'rãcjʉ̃ niti? nicʉ niwĩ.
14 Cʉ̃ yʉ'ticʉ niwĩ:

—Ne niwe'e. Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ yarã surara wiogʉ mʉsã tiropʉ a'tiapʉ, nicʉ niwĩ.
Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, Josué ẽjõpeose me'rã nucũcãpʉ paamu'rĩque'acʉ niwĩ.
—Wiogʉ, yʉ'ʉ, mʉ'ʉrẽ da'raco'tegʉ, ¿de'ro weecã ʉasari? ni sẽrĩtiña'cʉ niwĩ.
15 Õ'acʉ̃ yarã surara wiogʉ cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:

—Mʉ'ʉ sapature tuweeya. Mʉ'ʉ nu'cũrõ Õ'acʉ̃ nirõ ni'i, nicʉ niwĩ.
Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, Josué cʉ̃ duti'caronojõta cʉ̃ sapature tuweecũucʉ niwĩ.

6

Israe curuacjãrã Jericópʉ na sãjãa'que ni'i

1 Jericócjãrã Israe curuacjãrãrẽ pũrõ uicãrã niwã. Israe curuacjãrã sãjãrĩ nírã, ti macã cjase soperire añurõ bi'ape'ocã'cãrã niwã.* Tojo weerã ti macãrẽ ne ni'cʉ̃ sãjãti, ne wijaticãrã niwã.
2 Na tojo weemicã, Õ'acʉ̃ Josuére a'tiro ni werecʉ niwĩ: "Yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ Jericóre, tocjʉ̃ wiogʉre, tojo nicã tocjãrã surarare wiatojapʉ.
3 Tojo weerã mʉsã Israe curuacjãrã surara ʉmʉa wãmotirã a'tiro weerãsa'a. Mʉsã seis nʉmʉrĩ ti macãrẽ sʉtʉarãsa'a. Ni'cã nʉmʉrẽ ni'cãrẽtirita sʉtʉaya.
4 Ya acaro dʉporo siete pa'ia ʉ'mʉtãrãsama. Nanʉcʉ̃ oveja ʉmʉa na putise capesa'rire cʉorãsama. Seis nʉmʉrĩ pe'tíca be'ro ape nʉmʉ pe'e ti macãrẽ sietetiri sʉtʉarãsa'a majã. Mʉsã sʉtʉari cura pa'ia oveja ʉmʉa capesa'rire putirãsama.
5 Na ʉpʉtʉ puticã tʉ'orã, mʉsã caricũrõ põtẽorõ caricũña. Mʉsã tojo caricũcã, ti macã cjase ʉ̃tã tʉ'rʉri se'tedija pe'tia wa'arosa'a. Tojo wa'ari cura mʉsã maata ti macãpʉ sãjãárãsa'a."

---

* **5:9 5.9** Hebreo ye me'rã Gilgal nirõ "Tũrũmajãmidija'a", weronojõ bʉsʉsa'a. ✡ **5:12 5.12** Ex 16.31 * **6:1 6.1** Titare macãrĩ ʉ̃tã me'rã sã'rĩsãa, yee'que tʉ'rʉri nícũcaro niwʉ̃.

6 Tojo wee Josué pa'iare pijio, a'tiro ni werecʉ niwĩ: “Mʉsã Õ'acʉ̃ ya
acarore miiwã'cãña. Siete pa'ia ti acaro dʉporo oveja ʉmʉa capesa'ri na
putiatje me'rã wa'ayuato”, nicʉ niwĩ.
7 Surara pe'ere a'tiro nicʉ niwĩ: “Wa'aya. Ti macãrẽ be'toanʉ'cãña.
Surara wãmotirã Õ'acʉ̃ ya acaro dʉporo wa'amʉ'tãto”, nicʉ niwĩ.
8 Nipe'tirã Josué duti'caronojõta weecãrã niwã. Tojo weerã siete pa'ia ti
acaro dʉporo capesa'rire putimʉ'tãwã'cãcãrã niwã.
9 A'mewẽjẽrĩ masã surara pe'e pa'ia dʉporo ʉ'mʉtãcãrã niwã. Ãpẽrã
surara ti acaro siro pe'e sirutucãrã niwã. Du'ucũro marĩrõ pa'ia oveja
capesa'rire putiwã'cãcãrã niwã.
10 Surara pe'ere Josué “Di'tamarĩrõ wa'aya. Yʉ'ʉ caricũduticãpʉ, mʉsã
tutuaro põtẽorõ caricũrãsa'a”, nicʉ niwĩ.
11 Josué pa'iare ti acaro me'rã macãrẽ ni'cãti sʉtʉabaque'aduticʉ niwĩ.
Tojo weetojanʉ'cõ, na cãrĩ'caropʉta daja, na'itõ'o, cãrĩcãrã niwã.
12 Ape nʉmʉ ñamiña'cũrõ Josué wã'cã, cʉ̃ duti'caronojõta pa'iare,
surarare mejãrõta duticʉ niwĩ tja. Tojo weerã pa'ia Õ'acʉ̃ ya acarore
miiwã'cãcãrã niwã.
13 Na siete pa'ia ti acaro dʉporo sooro marĩrõ wa'a, na putisere
putisʉtʉacãrã niwã. A'mewẽjẽrĩ masã surara pe'e na dʉporo wa'acãrã
niwã. Ãpẽrã surara ti acaro siro pe'e sirutucãrã niwã. Na sʉtʉari cura
pa'ia ne putidu'uticãrã niwã.
14 Tojo weerã nimʉ'tãrĩ nʉmʉ be'ro cja nʉmʉrẽ apaturi ti macãrẽ
sʉtʉanemocãrã niwã. Tojo sʉtʉatojanʉ'cõ, dajacãrã niwã na
cãrĩ'caropʉre tja. Seis nʉmʉrĩ mejãrõta weecãrã niwã.
15 Be'ro ape nʉmʉ siete nʉmʉrĩ nirĩ nʉmʉrẽ, ñamiña'cũrõ wã'cã, na
wee'caronojõta ti macã Jericóre sʉtʉacãrã niwã tja. Ti nʉmʉrẽ majã
sietetiri sʉtʉacãrã niwã.
16 Na sʉtʉatʉocã, pa'ia pũrõ puticã tʉ'ogʉ, Josué masãrẽ nicʉ niwĩ:
“Pũrõ caricũña. Õ'acʉ̃ marĩrẽ a'ti macãrẽ o'ototojami.
17 Õ'acʉ̃ cʉ̃ duti'caronojõta ti macã nipe'tise to nise me'rã cõ'ano'rõsa'a.
Rahab, ʉmʉa me'rã a'metãrãwapata'ari masõ, tojo nicã co ya wi'ipʉ nirã̃
dia'cʉ̃rẽ yʉ'rʉono'rõsa'a. Cóta marĩ ĩ'adu'tirã o'o'cãrãrẽ nʉoco niwõ.
18 Mʉsã Õ'acʉ̃ cʉ̃ cõ'aduti'que to nisere ne miaticã'ña. Mʉsã tojo
weecãma, mʉsã ye bu'iri Õ'acʉ̃ Israe curuacjãrãrẽ ña'abutiaro wa'acã
weebosami.
19 Nipe'tise ti macã cjase uru, plata, bronce, cõme me'rã wee'quea Õ'acʉ̃
ye dia'cʉ̃ ni'i. Õ'acʉ̃ ya wi'i cjase nʉrõrõpʉ miicũuno'rõsa'a”, nicʉ niwĩ.
20 Pa'ia capesa'ri me'rã puticãrã niwã. Tojo bʉsʉcã tʉ'orã, masã ni'cãrõ
me'rã ʉpʉtʉ caricũcãrã niwã. Na tojo caricũcã, ti macã ʉ̃tã tʉ'rʉ, na yee
cã'mota'ami'que se'temadija wa'acaro niwʉ̃. Tojo wa'acã ĩ'arã, surara ti
macãrẽ diacjʉ̃ta omasãjã, miiwapa wa'acãrã niwã.
21 Be'ro ti macãcjãrã ʉmʉarẽ, numiarẽ, ma'mapjiare, bʉcʉrãrẽ, na yarã
ecarã me'rãta wẽjẽcõ'acã'cãrã niwã. Nipe'tirãrẽ wẽjẽpe'ocãrã niwã.
22 Josué pʉarã ʉmʉa todʉporo ti macãrẽ ĩ'adu'ti'cãrãrẽ nicʉ niwĩ:
“Mʉsã ʉmʉa me'rã a'metãrãwapata'ari masõ ya wi'ipʉ wa'a, core, co
acawererãrẽ, na ye nipe'tise me'rã miiwĩrõrã wa'aya. Mʉsã core ‘Tojo
weerãti’ ní'caronojõta weeya”, nicʉ niwĩ.
23 Cʉ̃ tojo nisere tʉ'o, ĩ'adu'tiri masã Rahare, co pacʉsʉmʉarẽ, co
acawererãrẽ miirã wa'acãrã niwã. Narẽ Israe curuacjãrã nirõ̃ yʉ'rʉropʉ
cũucãrã niwã.

24 Be'ro narẽ miiwĩrõ̃ca be'ro ti macã Jericóre ũjũacõ'acã'cãrã niwã.
Plata, uru, bronce, cõme me'rã wee'que pe'ere Õacũ wi'i cjasere nʉrõrõpʉ
cũucãrã niwã.
25 Josué Rahab, co acawererã dia'cũrẽ wẽjẽticʉ niwĩ. Cóta Jericóre
ĩ'adu'tiri masã Josué o'ó'cãrãrẽ nʉoco niwõ. Co narẽ weetamu'que me'rã
yʉ'rʉwetico niwõ. Tojo weerã Rahab, co acawererã Israe curuacjãrã me'rã
nisetidecotima yujupʉ.
26 Be'ro Josué "Ne apaturi a'ti macãrẽ weeapoticã'to" nígũ, a'tiro nicʉ
niwĩ: "No'o ni'cũ a'ti macãrẽ weeaposĩ'rĩgũnojõrẽ Õ'acũ cũrẽ ña'arõ
wa'acã weegʉsami. Cũ ma'ma macã weenʉ'cãrĩ cura cũ macũ masã ma'mi
wẽrĩgũsami. Ti macã yee'que tʉ'rʉri cjase soperire õ'orĩ cura cũ macũ
dʉ'sagʉ pe'e wẽrĩgũsami tja", nicʉ niwĩ.
27 Õ'acũ Josuére weetamunu'cũcʉ niwĩ. Tojo weerã ti di'tacjãrã cũ añurõ
weesetisere masĩpe'tia wa'acãrã niwã.

7

Acã̃ Õ'acũrẽ yʉ'rʉnʉ'cã'que ni'i

1 Israe curuacjãrã wa'teropʉre ni'cũ Acã̃ wãmetigʉ Jericó cjasere Õ'acũ
cũ miadutiti'quere miacʉ niwĩ. Cũ Judá ya curuacjũ, Carmi macũ, Zabdi
pãrãmi, Zera pãrãmi nituriagʉ nicʉ niwĩ. Cũ Õ'acũ cõ'aduti'quere mii'que
bu'iri nipe'tirã Israe curuacjãrã me'rã Õ'acũ pũrõ uacʉ niwĩ.
2 Josué ni'cãrẽrã surarare ape macã Hai wãmetiri macãpʉ o'ócʉ niwĩ.
Ti macã Betel mujĩpũ mʉjãtiro pe'e, Bet-aven pʉ'topʉ tojacaro niwʉ̃. Narẽ
o'ógʉ, "Ti macãrẽ, tojo nicã to sumutopʉre ĩ'adu'tirã wa'aya", nicʉ niwĩ.
Tojo weerã na ti macãrẽ ĩ'adu'tirã wa'acãrã niwã.
3 Dajarã, Josuére werecãrã niwã: "Haipʉre pejetirãcã ʉmʉa niama.
Tojo weerã nipe'tirã surara ti macãcjãrã me'rã a'mewẽjẽrã wa'aticã'to.
Pʉati mil, o i'tiati mil surara ticʉrãta wa'acã añurõsa'a. Na me'rã ti
macãcjãrãrẽ docaque'acã weerãsama. Tojo weegʉ nipe'tirã surarare
o'óticã'ña", nicãrã niwã.
4 Tojo weerã i'tiati mil surara dia'cũ a'mewẽjẽrã wa'acãrã niwã.
Haicjãrã pe'e narẽ docaque'acã weecãrã niwã. Tojo nicã, narẽ ui,
du'tiwã'cãcã weecãrã niwã.
5 Israe curuacjãrãrẽ omasirutu wẽjẽcãrã niwã. Treinta y seis surara
wẽjẽno'cãrã niwã. Macã sãjãrĩ sope pʉ'to, téé di'ta se'te'caro nitʉoropʉ
narẽ sirutu wẽjẽcã'cãrã niwã. Tojo weerã Israe curuacjãrã bʉjaweti, ui
wãcũtutuaticãrã niwã.
6 Josué, cũ bʉjawetisere ĩ'ogũ, cũ sãñase su'tire wejetũ'rẽcʉ niwĩ.
Téé na'ique'ari curapʉ, Õ'acũ ya acaro tiropʉ paamu'rĩque'acʉ niwĩ.
Bʉcʉrã quẽ'rã mejãrõta weecãrã niwã. Tojo nicã na dʉpopapʉre di'tare
õrẽpeocãrã niwã.
7 Tojo wee Josué Õ'acũrẽ nicʉ niwĩ:
—Õ'acũ, ¿de'ro weegʉ mʉ'ʉ ũsãrẽ dia Jordãrẽ miipẽ'rõrĩ? Mʉ'ʉ
amorreo masã ũsãrẽ wẽjẽcõ'ato nígũ, ¿tojo weerine? Ʉsã ti maa ape
pã'rẽpʉ tojacã añuyʉ'rʉabopã.
8 Wiogʉ, Israe curuacjãrã surara ũsãrẽ ĩ'atu'tirãrẽ uirã, omamʉ'tãma.
Na tojo weecã ĩ'agũ, yʉ'ʉ ¿de'ro ni werebosari narẽ?
9 Cananeo masã, ãpẽrã a'ti di'tacjãrã ũsãrẽ tojo wa'a'quere
tʉ'ope'ticã'rãsama. Ʉsã nipe'tirãrẽ wẽjẽrãsama. Ne ni'cũ ũsã wa'teropʉre

tojasome. To pũrĩcãrẽ Õ'acʉ̃, nipe'tirã a'ti di'tacjãrã mʉ'ʉ̃rẽ ña'arõ wãcũrãsama, tojo nicã mʉ'ʉ wãmerẽ, nicʉ niwĩ Josué Õ'acʉ̃rẽ.

10 Cʉ̃ tojo nisere tʉ'ogʉ, Õ'acʉ̃ Josuére yʉ'ticʉ niwĩ:

—Wã'cãnʉ'cãña. ¿De'ro weegʉ mʉ'ʉ nucũcãpʉ paamu'rĩque'ati?

11 Israe curuacjãrã yʉ'ʉ dutisere yʉ'rʉnʉ'cãma. Yʉ'ʉ mʉsãrẽ "Weeticã'ña" ní'quere queoro weetiama. Yʉ'ʉ Jericó cjasere, yʉ'ʉ miidutiti'quere miama. "Ña'a ni'i", ni masĩmirã, yajama. Tere miitoja, na ye apeyenojõ wa'teropʉ nʉoama.

12 Tojo weerã Israe curuacjãrã na tojo wee'que wapa narẽ ĩ'atu'tirãrẽ põtẽosome. Narẽ põtẽonʉ'cã, a'mewẽjẽrõnojõ o'orã, mejõ pe'e narẽ uiwã'cãrãsama. Na basu bu'iri da'reno'rãsama. Mʉsã yʉ'ʉ "Miaticã'ña" ní'quere maata cõ'aticãma, ne mʉsã me'rã ninemosome majã.

13 Masãrẽ neocũu, narẽ weregʉ wa'aya: "Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ a'tiro niami: 'Mʉsã Israe curuacjãrã, yʉ'ʉ mʉsãrẽ "Miaticã'ña" ní'que mʉsã wa'teropʉ ni'i. Mʉsã tere cõ'ape'oticãma, ne mʉsã me'rã a'mewẽjẽrãrẽ docaque'acã weesome. Ñamiacãrẽ yʉ'ʉ ĩ'orõpʉ nu'cũrãsa'a. Tojo weerã yʉ'ʉ ĩ'orõpʉ ña'ase marĩrã niato nírã, mʉsã ye su'tire coe, mʉsã ya upʉre u'acoecã'ña. Apoyu'cãrãpʉ nitojaya.

14 Yʉ'ʉ ĩ'orõpʉ nipe'tirã mʉsã ye curarinʉcʉ̃ bajuyoropʉ ejanʉ'cãña. Yʉ'ʉ beseri cura nipe'tise nisirutuse curarire besewéénо'rõsa'a. Nisiruturi curua yʉ'ʉ beséca curua ni'cʉ̃ põ'rã nise curari besewéénо'rõsa'a. Ni'cʉ̃ põ'rã yʉ'ʉ beséca curua na ʉmʉarẽ beseno'rõsa'a.

15 Yʉ'ʉ "Miaticã'ña" ní'quere cʉogʉ cʉ̃ acawererã me'rã, tojo nicã cʉ̃ cʉose nipe'tise me'rã ʉ̃jʉ̃acõ'ano'gʉ̃sami. Cʉ̃ Israe curuacjãrãrẽ bopoyoro wee'que bu'iri, tojo nicã yʉ'ʉ "A'tiro weeya" ní'quere yʉ'rʉnʉ'cã'que bu'iri ʉ̃jʉ̃acõ'ano'gʉ̃sami' ", nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃ Josuére.

Acã̃rẽ bu'iri da're'que ni'i

16 Ape nʉmʉ ñamiña'cũrõ Josué masãrẽ te curarinʉcʉ̃ wijatiduticʉ niwĩ. Tojo weeri curare Õ'acʉ̃ Judá ya curuacjãrãrẽ ĩ'ocʉ niwĩ.

17 Be'ro Josué ti curuacjãrãrẽ nisirutuse curarire wijatiduticʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ Zera ya curuare ĩ'ocʉ niwĩ. Ti curua wa'terore Zabdi acawererãrẽ besecʉ niwĩ.

18 Zabdi acawererã ʉmʉarẽ ĩ'obʉrocã, Acã̃ wãmetigʉ beseno'cʉ niwĩ. Acã̃ Carmi macʉ̃, Zabdi pãrãmi, Zera pãrãmi nituriagʉ, Judá ya curuacjʉ̃ nicʉ niwĩ.

19 Tojo weegʉ Josué cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:

—Mʉ'ʉ yʉ'ʉ macʉ̃ weronojõ nigʉ̃ ni'i. Õ'acʉ̃, Israe curuacjãrã wiogʉre e'catipeoya. Mʉ'ʉ wee'quere diacjʉ̃ wereya, nicʉ niwĩ.

20 Acã̃ cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:

—Diacjʉ̃ta mʉ'ʉ̃rẽ were'e. Israe curuacjãrã wiogʉ Õ'acʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cãwʉ̃. A'tiro weewʉ.

21 Jericó cjase marĩ mii'que wa'teropʉ ni'cãrõ su'tiro añubutiaro Babiloniacjãrã wééca su'tirore ĩ'awʉ̃. Tojo nicã plata cujiri doscientos cujiri, ni'cãgʉ̃ uru me'rã wee'cʉre, ni'cã kilo deco nʉcʉ̃cjʉre ʉaripeja, miicã'wʉ̃. Ya wi'i su'ti caseri me'rã wééca wi'i po'peapʉ yaacã'wʉ̃. Niyeru apeye docapʉ ni'i, nicʉ niwĩ.

22 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, Josué ãpẽrãrẽ Acã̃ ya wi'ipʉ wa'aduticʉ niwĩ. Cʉ̃ ya wi'ipʉ Acã̃ mííca su'tirore, niyerure, urugʉre bocacãrã niwã.

23 Tere míí, Josuére, tojo nicã Israe curuacjãrãrẽ wiacãrã niwã. Õ'acũ
“Masã me'rã añurõ weegʉti” ní'quere cʉori acaro põtẽorõpʉ cũucãrã
niwã.
24 Be'ro Josué, Israe curuacjãrã me'rã Acã, Zera macũrẽ, niyeru cũ
yaja'quere, su'tirore, ururе, cũ põ'rã ʉmʉarẽ, numiarẽ, cũ yarã ecarã
wecʉare, burroare, ovejare, tojo nicã cũ ya wi'i su'ti caseri me'rã wééca
wi'ire, nipe'tise cũ cʉosere na cãrĩrõ yʉ'rʉro Acor wãmetiro pa'tiropʉ
miacãrã niwã.
25 Josué cũrẽ nicʉ niwĩ:

—¿De'ro weegʉ mʉ'ʉ marĩrẽ a'te bopoyoro bu'iri da'reatjere weeati?
Ni'cãrõacã Õ'acũ mʉ'ʉrẽ bu'iri da'regʉsami, nicʉ niwĩ.

Tojo nitoja, nipe'tirã Israe curuacjãrã ũtãperi me'rã cũrẽ, cũ yarã
ecarãrẽ doquewẽjẽcãrã niwã. Be'ro narẽ ũjũacõ'acãrã niwã.
26 Na bu'ipʉ Josué ũtã mesãjo seepeocʉ niwĩ. Te me'rã Õ'acũ na me'rã
ua'que pe'tia wa'acaro niwũ. Tojo weero ti pa'tiro Acor wãmetidecotisa'a
yujupʉ.

8

Israe curuacjãrã Haicjãrãrẽ docaque'acã wee'que ni'i

1 Tojo wééca be'ro Õ'acũ Josuére a'tiro nicʉ niwĩ: “Ne uiticã'ña.
Wãcũtutuaya. Mʉ'ʉ yarã surara nipe'tirãrẽ neocũu, Haicjãrã me'rã
a'mewẽjẽrã wa'aya tja. Yʉ'ʉ Haicjãrã wiogʉre, tojo nicã ti macãcjãrãrẽ
mʉsãrẽ wapata'acã weetamugʉ̃ti. Cũ ya macã, na ya di'ta nimi'caro mʉsã
ye tojarosa'a.
2 Mʉ'ʉ Jericócjũ wiogʉre, ti macãcjãrãrẽ wee'caronojõta Haicjãrãrẽ, na
wiogʉ quẽ'rãrẽ weegʉsa'a tja. Ni'cãrõacãma na cʉose, na yarã ecarã mʉsã
yarã tojarãsama. Mʉsã a'tiro weeya. Macã sẽ'ema pe'e ni'cã curua mʉ'ʉ
yarã surarare wa'adutiya”, nicʉ niwĩ.
3 Tojo weegʉ Josué treinta mil surara añurõ a'mewẽjẽmasĩrãnojõrẽ
ñamipʉre Haipʉre o'ógʉ,
4 a'tiro nicʉ niwĩ: “Mʉsã añurõ tʉ'oya. Macã sẽ'ema pe'e wa'a,
bajutiropʉ niña. Na me'rã a'mewẽjẽajã, tʉ'omasĩ co'teya.
5 Ãpẽrã surara yʉ'ʉ me'rã bajuyoro pe'e pi'arãsama. Haicjãrã ũsãrẽ
ĩ'arã, ũsãrẽ wẽjẽrãtirã macãpʉ ní'cãrã wijatirãsama. Na tojo weecã, ũsã
todʉporopʉ wee'caronojõta ui omarãsa'a.
6 Na pe'e macãpʉ wija, ũsãrẽ siruturãsama. ‘Todʉporo wee'caronojõ
marĩrẽ uiwã'cãrã weema’, nirãsama.
7 Na tojo weecã ĩ'arã, mʉsã macã sẽ'ema pe'e ní'cãrã macãpʉ sãjãaña.
Sãjãa, ti macãcjãrã nipe'tirãrẽ wẽjẽpe'ocã'ña. Õ'acũ mʉsã wiogʉ ti
macãrẽ mʉsã ya macã tojacã weegʉsami.
8 Be'ro Õ'acũ duti'caronojõta ti macãrẽ ũjũacã'ña. Yʉ'ʉ mʉsãrẽ
dutitoja'a”, nicʉ niwĩ Josué.
9 Tojo níca be'ro Josué narẽ Betel, Hai wa'teropʉ wa'a, tojaduticʉ niwĩ.
Hai mujĩpũ sãjãrõ pe'e tojacaro niwũ. Josué pe'e cũ yarã masã me'rã ti
ñamirẽ mejãrõpʉta yʉ'rʉocʉ niwĩ.
10 Ape nʉmʉ ñamiña'cũrõ cũ masãrẽ ĩ'awã'cãcʉ niwĩ. Be'ro Israe
curuacjãrã wiorã me'rã sʉ'ori Haipʉ a'mewẽjẽgũ wa'acʉ niwĩ.

11 Nipe'tirã surara cũ me'rã nirã̃ ti macã põtẽorõpʉ etacãrã niwã. Eta, ti macã yʉ'rʉropʉ tojaque'acãrã niwã. To na nirõ̃ me'rã opa pa'tiro nidijacaro niwʉ̃.
12 Josué ni'cãmocʉsetiri mil surarare Betel, Hai wa'teropʉ mujĩpũ sãjãrõ pe'e nʉocũucʉ niwĩ.
13 A'tiro wee surarare pʉa curua dʉcawaacãrã niwã. Ni'cã curua ti macã mujĩpũ sãjãrõ pe'e tojacãrã niwã. Ape curua ti macã yʉ'rʉro pe'e tojacãrã niwã. Ti ñamita Josué opa pa'tiro nidijaro decopʉ tojacʉ niwĩ.
14 Haicjʉ̃ wiogʉ tojo wa'acã ĩ'agʉ̃, sojaro me'rã cũ yarã surara me'rã ti macãpʉ ní'cãrã wija, dia Jordã̃ cja pa'tiropʉ Israe curuacjãrã me'rã a'mewẽjẽgʉ̃ wa'acʉ niwĩ. “Ape curua Israe curuacjãrã ti macã sẽ'ema pe'e du'tiapã” ni, masĩticʉ niwĩ.
15 Josué, cũ surara me'rã du'tirã weronojõ weesoocãrã niwã. Tojo weerã yucʉ marĩrõ nirĩ ma'a pe'e uiwã'cãcãrã niwã.
16 Tojo weerã nipe'tirã surara Haicjãrã na wiorã dutisere tʉ'orã, Josuére siruturã, na ya macãrẽ wijawã'cãcãrã niwã.
17 Nipe'tirã ʉmʉa Haicjãrã, tojo nicã Betecjãrã Israe curuacjãrãrẽ siruturã, wa'ape'tia wa'acãrã niwã. Tojo weero ti macã co'tero marĩrõ tojacaro niwʉ̃.
18 Be'ro Õ'acũ Josuére nicʉ niwĩ: “Mʉ'ʉ ñosẽrĩ pjĩ me'rã ti macãrẽ sĩopuaya. Ti macãrẽ mʉ'ʉ ya macã tojacã weegʉti.”

Tojo weegʉ surarare Josué ti pjĩ me'rã sĩopuatjĩagʉ̃, “A'mewẽjẽrã wa'aya”, nicʉ niwĩ.
19 Cũ tojo nicãta, surara na bajutiropʉ ní'cãrã sojaro me'rã wijacãrã niwã. Ti macãpʉ omasãjã, pecame'e sĩ'ayoobaque'ocãrã niwã.
20 Haicjãrã surara majãmiñatõrõrã, na ya macãrẽ o'me mʉjãacã ĩ'acãrã niwã. Israe curuacjãrã uiwã'cãmi'cãrã majãmitojati, na me'rã a'mewẽjẽrã a'ticãrã niwã. Tojo weero ne aperopʉ narẽ du'tita basioticaro niwʉ̃.
21 Josué, nipe'tirã Israe curuacjãrã ti macã sẽ'emapʉ du'ti'cãrã ti macãrẽ ʉ̃jʉ̃acõ'acã ĩ'arã, majãmitojaa, Haicjãrã me'rã a'mewẽjẽrã a'ticãrã niwã.
22 Be'ro ti macãrẽ sãjãa'cãrã wijaa, Haicjãrãrẽ cã'mota'aque'acãrã niwã. Tojo weerã na Haicjãrã Israe curuacjãrã pʉa curua decopʉ tojacãrã niwã. Israe curuacjãrã na nipe'tirãrẽ wẽjẽpe'ocã'cãrã niwã.
23 Haicjãrã wiogʉ dia'cʉ̃rẽ wẽjẽticãrã niwã. Cʉ̃rẽ ñe'e, Josué tiropʉ miacãrã niwã.
24 Israe curuacjãrã na sirutu'cãrãrẽ wẽjẽpe'oca be'ro na Haipʉ daja, dʉ'sa'cãrãrẽ wẽjẽpe'ocã'cãrã niwã tja.
25 Ti nʉmʉrẽ doce mil masã Haicjãrã ʉmʉa, numia wẽrĩcãrã niwã.
26 Josué pe'e cũ ñosẽrĩ pjĩrẽ sĩopuanu'cũcʉ niwĩ. Téé na nipe'tirã Haicjãrãrẽ wẽjẽpe'oca be'ropʉ du'udijocʉ niwĩ.
27 Be'ro Õ'acũ Josuére weeduti'caronojõta Israe curuacjãrã ti macã cjase apeyenojõ, tojo nicã na yarã ecarã me'rã tojacãrã niwã.
28 Josué Haire ʉ̃jʉ̃acõ'acã, te ʉ̃jʉ̃amo'a'que, tojo nicã ti macã cjase ʉ̃tãperiacã dia'cũ tojacaro niwʉ̃. Ni'cãrõacãpʉ quẽ'rãrẽ tojota bajudecotisa'a yujupʉ.
29 Haicjʉ̃ wiogʉre wẽjẽ̃ca be'ro yucʉgʉpʉ dʉ'teyoocʉ niwĩ téé ñamica'apʉ. Na'ique'ari cura cʉ̃rẽ miidijoduti, cũ upʉre macã sãjãarõpʉ cõ'aduticʉ niwĩ. Be'ro cũ bu'i ʉ̃tãperi me'rã seebi'acũuduticʉ niwĩ. A'tocaterore ti ʉ̃tãmesã cũñasa'a yujupʉ.

Josué Ebal ũrũgũ wãmeticjʉpʉ Moisé dutise cũu'quere bu'e'que ni'i

30 Te be'ro Josué ũrũgũ Ebal wãmeticjʉpʉ Israe curuacjãrã wiogʉ
Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeorãtirã, wa'icʉrãrẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeorore ni'cã mesã ʉ̃tã me'rã
seeneocũucʉ niwĩ.
31 Cʉ̃ Moisé, Õ'acʉ̃ dutisere weeco'tegʉ, Israe curuacjãrãrẽ
duti'caronojõta da'reduticʉ niwĩ. Moisé cʉ̃ dutise cũuca turi
oja'caronojõta ʉ̃tãpaga pááte, bopeno'ña marĩsepaga me'rã tojo weecãrã
niwã. Tojo weerã topʉ Israe curuacjãrã Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeorã, wa'icʉrãrẽ
wẽjẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeocãrã niwã.
32 Topʉ Israe curuacjãrã ĩ'orõpʉ tepagapʉta tja Josué Õ'acʉ̃ Moisére
dutise cũu'quere ojaõ'ocʉ niwĩ.
33 Nipe'tirã masã Israe curuacjãrã, Israe curuacjãrã nitirã na me'rã
sijarã, nipe'tirã bʉcʉrã, narẽ sʉ'ori nirĩ masã, tojo nicã beseri masã Õ'acʉ̃
ya acaro tiro pʉaperi nʉ'cãejacãrã niwã. Pa'ia Leví ya curuacjãrã ti ac-
arore wʉawã'cãrã masã pãjãrã diacjʉ̃ pe'e ejanʉ'cãcãrã niwã. Õ'acʉ̃ narẽ
"Añurõ wa'ato" nisere tʉ'orãtirã, ũrũgũ Gerizim wãmeticjʉ dʉ'pocãpʉ
deco me'rã masã nʉ'cãejacãrã niwã. Ãpẽrã pe'e ũrũgũ Ebal wãmeticjʉ
dʉ'pocãpʉ nʉ'cãejacãrã niwã. Moisé ne waro dutinʉ'cã'caronojõta
weecãrã niwã.
34 Be'ro Josué nipe'tise Moisé cʉ̃ duti'quenʉcʉ̃ bu'eñocʉ niwĩ. "Añurõ
wa'arosa'a" ní'quere, tojo nicã "Ña'arõ wa'arosa'a" ní'quere bu'ecʉ niwĩ.
35 Ne ni'cã uuro Moisé duti'quere Josué bu'eticã weeticʉ niwĩ. Nipe'tirã
Israe curuacjãrã topʉ nerẽrãrẽ bu'eñope'ocã'cʉ niwĩ. Dʉ'aro marĩrõ
numiarẽ, wĩ'marãrẽ, tojo nicã Israe curuacjãrã nitirã na me'rã nirã̃
quẽ'rãrẽ bu'ecʉ niwĩ.

9

Gabaõcjãrã Israe curuacjãrãrẽ nisoo'que ni'i

1 Nipe'tirã wiorã dia Jordã̃ mujĩpũ sãjãrõpʉ nirã̃ Israe curuacjãrã
na a'mewẽjẽ, wapata'a'quere tʉ'ocãrã niwã. Na hitita masã, amorreo
masã, cananeo masã, ferezeo masã, heveo masã, tojo nicã jebuseo masã
nicãrã niwã. Ʉ̃rʉ̃pagʉpʉ nirã̃, opa bu'pa nirõpʉ nirã̃, maa pajiri maa
Mediterráneo sumutopʉ nirã̃ téé Líbanopʉ nirã̃ nicãrã niwã.
2 Tojo weerã na Josué, Israe curuacjãrã me'rã a'mewẽjẽrã a'tirã, ni'cãrõ
me'rã nerẽcãrã niwã.
3 Tojo weemicã, heveo masã Gabaõpʉ nirã̃ pe'e, Josué Jericó, tojo nicã
Haipʉ wee'quere masĩcãrã niwã.
4 Tojo weerã Israe curuacjãrãrẽ a'tiro weesoocãrã niwã. Ma'apʉ wa'arã,
na burro bu'ipʉ ajuri mejã, tojo nicã vino poseye'que ajuri mejãmejã,
tʉ̃'rʉ̃'que mejã, sereõ'o'quere miacãrã niwã.
5 Tojo nicã su'ti mejã, sapatu caseri tʉ̃'rʉ̃'que, sereõ'o'quere sãñacãrã
niwã. Ma'apʉ wa'arã, pã̃ boposãa'que, butiwija'quere miacãrã niwã.
6 Na Josué nirõ̃ Gilgapʉ ejarã, cʉ̃rẽ, tojo nicã Israe curuacjãrãrẽ a'tiro
nicãrã niwã:
—Yoarocjãrãpʉ a'ti'i. Tojo weerã mʉsã ʉ̃sã me'rã "A'tiro weerãti", ni
apoya, nicãrã niwã.
7 Israe curuacjãrã heveo masãrẽ yʉ'ticãrã niwã:
—Apetero weerã mʉsã ʉ̃sã pʉ'toacãcjãrã nisa'a. Tojo nicãma, mʉsã
me'rã "A'tiro weerãti", nímasĩtisa'a.

8 Na pe'e Josuére nicãrã niwã:
—Ʊsã mʉsãrẽ da'raco'terã nirãsa'a.
Josué pe'e narẽ sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—¿Noanojõ niti mʉsã? ¿No'ocjãrãpʉ a'tiati? nicʉ niwĩ.
9 —Ʊsã yoarocjãrãpʉ a'ti'i. Ʊsã mʉsã wiogʉ Õ'acʉ̃ tutuasere tʉ'oapʉ. Nipe'tise cʉ̃ Egiptopʉ wee'quere,
10 tojo nicã pʉarã amorreo masã wiorãrẽ maa Jordã́ si pã'rẽ pe'e ní'cãrãrẽ cʉ̃ wee'quere tʉ'oapʉ. Na Sehón, Hesbón wiogʉ, tojo nicã Og, Basán wiogʉ nicãrã niwã. Og Astaropʉ macãticʉ niwĩ.
11 Tojo weerã ʉ̃sã wiorã, ʉ̃sã ya di'tacjãrã ʉ̃sãrẽ a'topʉ a'tidutiama. “Mʉsã ma'apʉ ba'atjere mia, Israe curuacjãrã tiropʉ wa'aya”, ni o'oáma. “Mʉsãrẽ da'raco'terã nirãsa'a. Tojo weerã ‘A'tiro weerãti’ ni apoya”, ni dutio'oáma ʉ̃sãrẽ.
12 Ʊsã mʉsã tiropʉ a'ticã, a'te pã́ asibususepaga niwʉ̃. Ni'cãrõacãma boposãa'que, butiwija'que mejã ni'i majã.
13 Tojo nicã a'te vino poseye'que ajuri ma'ma ajuri níni'wʉ̃ yujupʉ. Ni'cãrõacãma tʉ̃'rʉ̃'que ni'i. Ma'a yoaro me'rã tojo wa'awʉ ʉ̃sã ye su'ti, sapatu caseri quẽ'rã, nicãrã niwã.
14 Tere tʉ'orã, Israe curuacjãrã, Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩtiña'timirã, Gabaõcjãrã pã́ na cʉosere ba'aña'cãrã niwã.
15 Tojo weegʉ Josué narẽ “Mʉsãrẽ co'te, wẽjẽsome”, ni apocʉ niwĩ. Ãpẽrã Israe curuacjãrã wiorã “Õ'acʉ̃ wãme me'rã tojota weerãti”, nicãrã niwã.
16 I'tia nʉmʉ na apóca be'ro Israe curuacjãrã “Ã'rã marĩ tiropʉ eta'cãrã marĩ nirṍ pʉ'tocjãrã niapãrã” nisere masĩcãrã niwã.
17 Tojo weerã na Gabaõcjãrã masãrẽ a'marã wa'acãrã niwã. I'tia nʉmʉ be'ro na ye macãrĩpʉre ejacãrã niwã. Te macãrĩ Gabaõ, Cafira, Beerot, tojo nicã Quiriat-jearim nicaro niwʉ̃.
18 Te macãrĩ pʉ'topʉ nimirã, tocjãrãrẽ wẽjẽticãrã niwã. Na wiorã Õ'acʉ̃, Israe curuacjãrã wiogʉ wãme me'rã “Narẽ wẽjẽsome” ni apo'cãrã niyurã, narẽ wẽjẽmasĩticãrã niwã.
Tojo weerã masã na wiorãrẽ ña'arõ ucũco'tecãrã niwã.
19 Wiorã pe'e narẽ yʉ'ticãrã niwã:
—Ʊsã Õ'acʉ̃, Israe curuacjãrã wiogʉ wãme me'rã, “Narẽ wẽjẽsome”, ni apotojapʉ. Tojo weerã ni'cãrõacãma narẽ ne mejẽcã weemasĩtisa'a.
20 Na catinu'cũrãsama. Marĩ Õ'acʉ̃ me'rã “Tojo weerãti” ní'quere weeticãma, Õ'acʉ̃ marĩ me'rã uagʉsami, nicãrã niwã.
21 Tojo weerã wiorã narẽ wẽjẽdutiticãrã niwã. Mejõ Israe curuacjãrãrẽ peca paawa'aco'terã, tojo nicã aco waaco'terã nicãrã niwã majã. A'te me'rã na “A'tiro weerãti” ní'quere queoro weecãrã niwã.
22 Be'ro Josué Gabaõcjãrãrẽ pijio, narẽ sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—¿De'ro weerã mʉsã ʉ̃sã pʉ'to nimirã, yoaropʉ a'tiapʉ, nisooati?
23 A'te me'rã mʉsã Õ'acʉ̃ ña'arõ wa'arosa'a ní'que wapa tojarã́sa'a. Tojo weerã mʉsã Õ'acʉ̃ wi'i cjasenojõrẽ peca paawa'aco'terã, aco waaco'terã ninu'cũrãsa'a.
24 Gabaõcjãrã Josuére yʉ'ticãrã niwã:
—Õ'acʉ̃ mʉ'ʉ wiogʉ Moisére “A'ti di'tare o'ogʉti, tojo nicã a'to nirãrẽ cõ'agʉ̃ti” ní'quere tʉ'owʉ. Tojo weerã “Na marĩrẽ wẽjẽbosama” ni uirã, tojo weeapʉ.

25 Ʊsã mʉ'ʉ yarã ni'i. Mʉ'ʉ no'o ʉ̃sãrẽ weesĩ'rĩrõnojõ weeya, nicãrã niwã.
26 Tojo weegʉ Josué Israe curuacjãrãrẽ "Ã'rã Gabaõcjãrãrẽ wẽjẽticã'ña", nicʉ niwĩ.
27 Tojo nimigʉ̃, ti nʉmʉta Gabaõcjãrãrẽ Israe curuacjãrãrẽ peca paawa'aco'terã, aco waaco'terã tojacã weecʉ niwĩ. Tojo nicã, Õ'acʉ̃ wi'i na ñubuepeoro cjasere Õ'acʉ̃ cʉ̃ beseno'atjopʉ quẽ'rãrẽ tojota weeduticʉ niwĩ. A'tocateropʉre Gabaõ masã te da'rasere cʉodecotisama yujupʉ.

10

Israe curuacjãrã amorreo masãrẽ docaque'acã wee'que ni'i

1 Wiogʉ Jerusalẽcjʉ̃ Adonisedec wãmetigʉ Israe curuacjãrã Haicjãrãrẽ docaque'acã wee'quere tʉ'ocʉ niwĩ. Cʉ̃ "Jericóre, ti macã wiogʉre wee'caronojõta Haicjãrãrẽ, na wiogʉre weeapʉ" nisere tʉ'ocʉ niwĩ. Tojo nicã Gabaõcjãrã Israe curuacjãrã me'rã na ucũ a'merĩ apo'quere tʉ'ocʉ niwĩ.
2 Tere tʉ'ogʉ, pũrõ uicʉ niwĩ. Gabaõ, wiorã nirĩ macã, Hai nemorõ pajiri macã nicaro niwʉ̃. Na Gabaõcjãrã ʉmʉa a'mewẽjẽtutuarã nicãrã niwã.
3 Tojo weegʉ Adonisedec ba'paritise macãrĩcjãrã wiorãrẽ queti o'ócʉ niwĩ. Na Hoham Hebrõcjʉ̃, Piream Jarmucjʉ̃, Jafía Laquicjʉ̃, tojo nicã Debir Eglõcjʉ̃ nicãrã niwã.
4 Narẽ a'tiro nío'ocʉ niwĩ: "Gabaõcjãrã Josué, tojo nicã Israe curuacjãrã me'rã apocãrã niama. Tojo weerã mʉsã, mʉsã yarã surara me'rã yʉ'ʉre Gabaõcjãrã me'rã a'mewẽjẽcã weetamurã a'tia", nicʉ niwĩ.
5 Tojo weerã na ni'cãmocʉrã amorreo masã wiorã nerẽ, na yarã surara me'rã Gabaõcjãrã me'rã a'mewẽjẽrã wa'acãrã niwã. Na wiorã Jerusalẽcjʉ̃, Hebrõcjʉ̃, Jarmucjʉ̃, Laquicjʉ̃, tojo nicã Eglõcjʉ̃ nicãrã niwã.
6 Na tojo weecã ĩ'arã, Gabaõcjãrã Josué Gilgapʉ nigʉ̃rẽ queti o'ócãrã niwã: "Ʊsãrẽ, mʉsãrẽ da'raco'terãrẽ cõ'awã'cãticã'ña. Quero, ʉ̃sãrẽ weetamurã a'tia. Ʊsãrẽ yʉ'rʉorã a'tia. Nipe'tirã wiorã amorreo masã ʉ̃rʉ̃pagʉcjãrã ʉ̃sã me'rã a'mewẽjẽrãtirã nerẽcãrã niama", ni queti o'ócãrã niwã.
7 Tere tʉ'ogʉ, Josué nipe'tirã cʉ̃ yarã surara tutuarã me'rã Gilgapʉ wijaa, Gabaõpʉ wa'acãrã niwã.
8 Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ a'tiro nicʉ niwĩ: "Narẽ uiticã'ña. Yʉ'ʉ mʉsãrẽ a'mewẽjẽbosa, wapata'acã weegʉti. Ne ni'cʉ̃ na me'rã nigʉ̃ mʉ'ʉrẽ põtẽomasĩtisami", nicʉ niwĩ.
9 Ñamipʉ Josué Gilgapʉ wija, wa'abo'rea, amorreo masã ne masĩtiri cura na me'rã a'mewẽjẽnʉ'cãcʉ niwĩ.
10 Õ'acʉ̃ Israe curuacjãrãrẽ narẽ ʉcʉacã weecʉ niwĩ. Tojo weegʉ Josué Gabaõpʉre pãjãrã amorreo masãrẽ wẽjẽcʉ niwĩ. Narẽ Bet-horón wãmetiri ma'apʉ sirutu, téé yoaro apeye macãrĩpʉ Azeca, Maceda wãmetise macãrĩpʉ wẽjẽsirutuwã'cãcʉ niwĩ.
11 Apeyema tja na Bet-horón bu'ari ma'apʉ uiwã'cãrĩ cura Õ'acʉ̃ a'tiro weecʉ niwĩ. Acoro pejaro weronojõ narẽ yʉsʉase aco peri bʉ'a'que peri paca bʉrʉcã weecʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo wee'que me'rã pãjãrã amorreo masã wẽrĩcãrã niwã. Israe curuacjãrã surara narẽ wẽjẽ'caro nemorõ pãjãrã wẽrĩcãrã niwã.

12 Õ'acʉ̃ Israe curuacjãrã amorreo masãrẽ docaque'acã wéeca nʉmʉrẽ
Josué Õ'acʉ̃rẽ masã ĩ'orõpʉ nicʉ niwĩ:
“Mujĩpũ, Gabaõ̃ bu'ipʉ tojanʉ'cãña.
Mujĩpũ ñamicjʉ̃ pe'e, Ajalón cja pa'tiro bu'ipʉ tojanʉ'cãña”.
13 Cʉ̃ tojo nicã, mujĩpũ ʉmʉcocjʉ̃, ñamicjʉ̃ téé narẽ ĩ'atu'tirãrẽ wẽjẽcõ'áca
be'ropʉ tojanʉ'cãtʉocãrã niwã.
A'tere Justo wãmetiri turipʉ ojano'wʉ̃. Tojo weegʉ mujĩpũ ʉmʉcocjʉ̃
ʉ'mʉse decopʉ tojanʉ'cãcʉ niwĩ. Ni'cã nʉmʉ ejatuaro ne sãjãticʉ niwĩ.
14 Todʉporopʉ ti nʉmʉ weronojõ Õ'acʉ̃ masʉ̃rẽ cʉ̃ tojo sẽrĩsere yʉ'tíca
nʉmʉ weronojõ wa'aticaro niwʉ̃. Be'ropʉ quẽ'rãrẽ tojo wa'aticaro niwʉ̃.
Ti nʉmʉrẽta Õ'acʉ̃ cʉ̃ tutuaro me'rã Israe curuacjãrãrẽ a'mewẽjẽtamucʉ
niwĩ.
15 Be'ro Josué na cãrĩrõ Gilgapʉ nipe'tirã Israe curuacjãrã me'rã
dajatojaacʉ niwĩ.
16 Na ni'cãmocʉse macãrĩcjãrã wiorã, ʉ̃tã tutipʉ Maceda nirĩ tutipʉ
du'ticãrã niwã.
17 Be'ro ãpẽrã na ni'cãmocʉrã wiorã Macedapʉ nirĩ tutipʉ du'ti'cãrãrẽ
boca, Josuére werecãrã niwã.
18 Josué tere tʉ'ogʉ, a'tiro dutío'ocʉ niwĩ: “Ti tuti sãjãrĩ sopere ʉ̃tãpaga
paca me'rã tũrũwã'cã, tuubi'aya. Tojo nicã, ti tutire masãrẽ co'tedutiya.
19 Mʉsã pe'e a'tore ne tojatícã'ña. Mʉsãrẽ ĩ'atu'tirãrẽ sirutuya. Narẽ
na ya macãpʉ dajacã weeticã'ña. Õ'acʉ̃ marĩ wiogʉ narẽ docaque'acã
weetojami”, nicʉ niwĩ.
20 Tojo weerã Josué, Israe curuacjãrã pãjãrã amorreo masãrẽ wẽjẽcãrã
niwã. Pejetirã na wẽjẽdʉ'a'cãrã na ye macãrĩpʉ dajacãrã niwã.
21 Nipe'tirã Israe curuacjãrã surara pe'e narẽ sirutu'cãrã Josué cʉ̃ nirõ̃
Macedapʉ cãmi marĩrã dajape'ticãrã niwã. Topʉ nise macãrĩcjãrã ne
cã'rõacã Israe curuacjãrãrẽ ña'arõ ucũticãrã niwã.
22 Be'ro Josué a'tiro nicʉ niwĩ: “Ʉtã tuti ne sãjãarõpʉ pão weetjĩarã, na
ni'cãmocʉrã wiorãrẽ miiwĩrõ, yʉ'ʉ tiropʉ miitia”, nicʉ niwĩ.
23 Tojo weerã ni'cãmocʉrã wiorã Jerusalẽ̃cjʉ̃, Hebrõ̃cjʉ̃, Jarmucjʉ̃,
Laquicjʉ̃, tojo nicã Eglõ̃cjʉ̃rẽ miiwĩrõcãrã niwã.
24 Na wiorãrẽ Josué tiropʉ miiejáca be'ro nipe'tirã Israe curuacjãrã
ʉmʉarẽ pijiocʉ niwĩ. Surara wiorã cʉ̃ me'rã a'mewẽjẽtamu'cãrãrẽ a'tiro
duticʉ niwĩ: “Mʉsã ã'rã wiorã wãmʉtare ʉ'tacũurã a'tia.” Cʉ̃ tojo nicã
tʉ'orã, cʉ̃ dutironojõta weecãrã niwã.
25 Be'ro Josué surara wiorãrẽ nicʉ niwĩ: “Wãcũtutuaya. Uiro marĩrõ
nisetiya. Mʉsã narẽ wee'caronojõta Õ'acʉ̃ weegʉsami nipe'tirã mʉsãrẽ
ĩ'atu'tirãrẽ”, nicʉ niwĩ.
26 Cʉ̃ tojo nitoja, wiorãrẽ wẽjẽcʉ nimi. Be'ro cʉ̃ yarã surarare
na upʉre yucʉpagʉ ni'cãmocʉsepagʉpʉ dʉ'teyooduticʉ niwĩ. Topʉ
yosana'itõ'ocãrã niwã.
27 Be'ro na'ique'ari cura narẽ miidijoduti, na du'tíca tutipʉ cõ'aduticʉ
niwĩ. Ti tuti sãjãrõrẽ ʉ̃tã pacasepaga me'rã bi'acãrã niwã. Tepaga topʉ
nidecoti'i yujupʉ.

Apeye macãrĩcjãrãrẽ Josué a'mewẽjẽgʉ̃, cʉ̃ docaque'acã wee'que ni'i

28 Narẽ wẽjẽ̃ca nʉmʉrẽta Josué Maceda wiogʉ, nipe'tirã ti macãpʉ
nirãrẽ wẽjẽpe'ocã'cʉ niwĩ. Ne ni'cʉ̃ tocjʉ̃rẽ caticã weeticʉ niwĩ. Cʉ̃
Jericócjʉ̃ wiogʉre wee'caronojõta Maceda wiogʉ quẽ'rãrẽ weecʉ niwĩ.

29 Maceda macãpʉ ní'cãrã Josué, tojo nicã nipe'tirã Israe curuacjãrã
Libna wãmetiri macãpʉ wa'acãrã niwã. Topʉ wa'a, a'mewẽjẽrã wa'acãrã
niwã.
30 Õ'acʉ̃ Israe curuacjãrãrẽ ti macãcjʉ̃ wiogʉre, cʉ̃ yarã masãrẽ na dutise
doca cũucʉ niwĩ. Tocjãrã nipe'tirã masãrẽ Josué, cʉ̃ yarã surara me'rã
wẽjẽcõ'ape'ocã'cʉ niwĩ. Ne ni'cʉ̃ yʉ'rʉwetiticʉ niwĩ. Libna macãcjʉ̃
wiogʉ Jericócjʉ̃ wiogʉre wa'a'caronojõta wa'acaro niwʉ̃.
*****
40 Tojo weetjĩagʉ̃, Josué nipe'tiro ti di'tare ñe'epe'ocã'cʉ niwĩ. Tere
ñe'egʉ̃, ʉ̃rʉ̃pagʉ peje, Neguev yucʉ marĩbocureropʉ, tojo nicã opa
pa'tirojo nirõ, opa bu'pa nirõpʉ ñe'ecʉ niwĩ. Topʉ nirã nipe'tirã wiorãrẽ
docaque'acã weecʉ niwĩ. Ne ni'cʉ̃ wiogʉ catigʉ tojatícʉ niwĩ. Nipe'tirã
masã wẽjẽno'cãrã niwã. A'tere Õ'acʉ̃, Israe curuacjãrã wiogʉ, cʉ̃
weeduti'caronojõta weecʉ niwĩ.
41 Titare Josué nipe'tirãrẽ nipe'tiropʉ docaque'acã weecʉ niwĩ. Cades-
barnea wãmetiro me'rã nʉ'cã, téé Gazapʉ yapaticʉ niwĩ. Apero quẽ'rãrẽ
Gosén wãmetiro me'rã nʉ'cã, téé Gabaõpʉ yapaticʉ niwĩ.
42 Õ'acʉ̃ Israe curuacjãrã wiogʉ cʉ̃ yarã masãrẽ ma'ígʉ̃,
a'mewẽjẽbosacʉ niwĩ. Tojo weeyucã, Josué cʉ̃ a'mewẽjẽse me'rãta
na nipe'tirã wiorã pãjãrãrẽ, tojo nicã te di'tare miiwapacã weecʉ niwĩ.
43 Be'ro Josué cʉ̃ yarã surara me'rã Gilgal na ní'caropʉ dajatojaacʉ niwĩ.

11

Josué Hasocjʉ̃ wiogʉ Jabĩrẽ, ãpẽrã wiorã cʉ̃ me'rãcjãrãrẽ docaque'acã wee'que ni'i

1 "Tojo wa'aporo" nise quetire tʉ'ogʉ, Jabín Hasor macã wiogʉ a'tiro
weecʉ niwĩ. Jobab wãmetigʉ Madón macã wiogʉre, tojo nicã Simrón,
Acsaf macãrĩcjãrã wiorãrẽ pijiocʉ niwĩ.
2 Apeyema wiorã ʉ̃rʉ̃pagʉ nortepʉ nirãrẽ pijiocʉ niwĩ. Tojo nicã, ditara
Cineret* siropʉ nirãrẽ pijiocʉ niwĩ. Ãpẽrãma opa pa'tiro nídijaro nirã Dor
mujĩpũ sãjãrõcjãrãrẽ pijiocʉ niwĩ.
3 Ãpẽrã mujĩpũ mʉjãtiro pe'ecjãrã cananeo masãrẽ, mujĩpũ sãjãrõ
pe'ecjãrã cananeo masãrẽ, amorreo masãrẽ, hitita masãrẽ, ferezeo
masãrẽ, jebuseo ʉ̃rʉ̃pagʉpʉ nirĩ masãrẽ, heveo masã ʉ̃rʉ̃gʉ̃ Hermón
wãmeticjʉ nídijaro Mizpapʉ nirãrẽ pijiocʉ niwĩ.
4 Tojo weerã na wiorã na yarã surara me'rã a'mewẽjẽrã wa'acãrã niwã.
Na yarã cabayua pãjãrãrẽ, na a'mewẽjẽse cabayua wejesepawʉ me'rã
wa'acãrã niwã. Na pãjãrã waro nitjĩarã, nucũpori maa sumuto cjase
weronojõ nicãrã niwã.
5 Be'ro na Israe curuacjãrã me'rã a'mewẽjẽrã wa'arãtirã, "A'tiro weerã"
ni, a'merĩ apocãrã niwã. Tu'ajanʉ'cõ, ni'cã curuajota aco nirõ Merom
tiropʉ que'aejacãrã niwã.
6 Na tojo weecã ĩ'agʉ̃, Õ'acʉ̃ pe'e Josuére "Narẽ ne uiticã'ña. Ñamiacã
a'ti orata na pãjãrãrẽ mʉsã wẽjẽpe'ocã weegʉti. Mʉsã pe'e na yarã
cabayua dʉ'pocãrĩ ʉ'tacũuse wadarire dʉtesureapa. Tojo nicã na
tũrũsepawʉ a'mewẽjẽsepawʉ cabayua na wejesere ʉ̃jʉ̃apa", nicʉ niwĩ.
7 Tojo wee Josué, cʉ̃ yarã surara me'rã wa'a weetjĩagʉ̃, narẽ ĩ'atu'tirã
masĩno'ña marĩrõ, aco nirõ Merõpʉ na me'rã a'mewẽjẽnʉ'cãcʉ niwĩ.

---

* **11:2 11.2** Apetero ditara Cineret "Galilea" pisuno'caro niwʉ̃.

8 Õacũ pe'e Israe curuacjãrãrẽ narẽ miiwapa wa'acã weecʉ niwĩ. Na
narẽ téé Sidõ macãjopʉ, tojo nicã Misrefot-maim, apero opa pa'tiro Mizpa
mujĩpũ mʉjãtiropʉ narẽ sirututʉocãrã niwã. Ne ni'cũ catiticʉ niwĩ.
9 Õ'acũ cũ duti'caronojõta Josué queoro weecʉ niwĩ. Tere wéégʉ, cũrẽ
ĩ'atu'tirã yarã cabayuare na dʉ'pocãrĩ ʉ'tacũuse wadarire dʉtecʉ niwĩ.
Tojo nicã na tũrũsepawʉ a'mewẽjẽsepawʉre ũjũacʉ niwĩ.
10 A'mewẽjẽgũ eta'cʉ cũ dajáca be'ro Josué Hasor macãrẽ miiwapacʉ
niwĩ. Titare cũ ya di'pjĩjo me'rã ti macãcjũ wiogʉre wẽjẽcʉ niwĩ. Ti macã
Hasota apeye macãrĩ nemorõ nirĩ macã nicaro niwũ.
11 Israe curuacjãrã nipe'tirã ti macãpʉ nirãrẽ wẽjẽpe'ocãrã niwã. Ti
macã Hasore mʉtõdijope'o, ũjũacõ'acãrã niwã.
12 Josué topʉ nise macãrĩ nipe'tise macãrĩrẽ na wiorã me'rãpʉta
miiwapacʉ niwĩ. Wiorãrẽ di'pjĩjo me'rã wẽjẽcõ'ape'ocʉ niwĩ. Nipe'tirãrẽ,
nipe'tisere mʉtõdijope'ocʉ niwĩ. Cũ tojo weese me'rã Josué Moisé, Õ'acũ
dutisere weeco'tegʉ, cũ duti'quere queoro weeme'rĩcã'cʉ niwĩ.
13 Israe curuacjãrã opa bu'papʉ nise macãrĩma ũjũaticãrã niwã. Hasor
dia'cũrẽ ũjũacãrã niwã.
14 Te macãrĩpʉ nirãrẽ di'pjĩjo me'rã wẽjẽcõ'acãrã niwã. Ne ni'cũ catigʉ
tojatícʉ niwĩ. Te macãrĩ cjase, na yarã ecarã, na ye apeyenojõ nimi'que
Israe curuacjãrãrẽ tojacaro niwũ.
15 Õ'acũ Moisére duti'caronojõta Moisé pe'e quẽ'rã Josuére dutituriacʉ
niwĩ. Ã'rĩ Josué pũrĩcã Õ'acũ cũ Moisére duti'que weeturiagʉ, te cũ dutise
cũu'quere ne cã'rõ we'oticʉ niwĩ. Nipe'tisere añurõpʉ weedutipe'ocʉ
niwĩ.
16 Josué a'ticʉse di'tare miiwapacʉ niwĩ. Nipe'tiro ũrũpagʉ nirõrẽ
miiwapacʉ niwĩ. Nipe'tiro Neguere, tojo nicã nipe'tiro Gosẽrẽ, nipe'tiro
opa pa'tiro nirõrẽ, nipe'tiro Arabáre, tojo nicã Israe nipe'tiro ũrũpagʉ
tiropʉ to opa pa'tiro nirõrẽ ñe'epe'ocʉ niwĩ.
*****
23 Todʉporopʉ Õ'acũ Moisére dutí'caronojõta Josué nipe'tiro Canaá
di'tapʉ peje macãrĩrẽ miiwapacʉ niwĩ. Tu'ajanʉ'cõ, Josué ti di'tare Israe
curaricjãrãrẽ dʉcawaacʉ niwĩ. Nanʉcũ na ye di'ta tojato nígũ, tojo weecʉ
niwĩ. Be'ro ti di'tapʉre ne a'mewẽjẽse marĩcaro niwũ majã.

12

Moisé dia Jordã̃ mujĩpũ mʉjãtiro pe'ecjãrã wiorãrẽ docaque'acã wee'que ni'i

1 Moisé catícatero Israe curuacjãrã pʉarã wiorã dia Jordã̃ mujĩpũ
mʉjãtiro pe'ecjãrãrẽ docaque'acã weetojacãrã niwã. Na ye di'ta
nimi'quere miiwapacãrã niwã. Te di'ta dia Arnón wãmetiri maa me'rã
nʉ'cã, tojo nicã nipe'tiro dia Jordã̃ sumuto nirĩ pa'tiro, téé ũrũgũ Hermón
wãmeticjʉpʉ nitʉocaro niwũ.
2 Ni'cũ wiogʉ Sehón amorreo masã wiogʉ nicʉ niwĩ. Cũ Hesbón
wãmetiri macãpʉ niseticʉ niwĩ. Cũ dutiro Aroer wãmetiri macã me'rã
nʉ'cã, téé dia Arnón sumuto nicaro niwũ. Tojo nicã, ti pa'tiro deco me'rã
nʉ'cã, dia Jaboc me'rãpʉ nitʉocaro niwũ. Dia Jaboc ape di'ta amonita
masã ya di'ta sãjãrõpʉ nicaro niwũ. Tojo nicã Galaad di'ta deconojõ cũ
dutiri di'ta nicaro niwũ.

3 Apeyema tja mujĩpũ mʉjãtiro dia Jordã̃ pa'tirore duticʉ niwĩ. Cineret*
wãmetiri ditara me'rã dutinʉ'cã, téé o'mabʉrotiri ditara me'rãpʉ duti
yapatitʉocʉ niwĩ. Toó Bet-jesimot mujĩpũ sãjãrõ pe'e toja, sur pe'e téé
Pisga wãmeticjʉ ũrũgũ dʉ'pocãpʉ dutitʉocʉ niwĩ.
4 Apĩ pe'e Og wãmetigʉ Basán wãmetiro dutigʉ nicʉ niwĩ. Cũ refaíta
masũ† pejetirã dʉ'sagʉ me'rãcjũ nino'gũ nicʉ niwĩ. Cũ Astarot, tojo nicã
Edrei wãmetise macãrĩpʉ niseticʉ niwĩ.
5 Og téé nortepʉ Hermón wãmeticjʉ ũrũgũpʉ dutitʉocʉ niwĩ. Cũ
Salca macãrẽ, nipe'tiro Basán wãmetirore duticʉ niwĩ. Téé ape di'ta na
ta'a'caro Gesur wãmetirore, tojo nicã Maaca wãmetirore, apero Galaad
di'ta decopʉ Sehón, Hesbón macã wiogʉ cũ dutiropʉre dutitʉocʉ niwĩ.
6 Moisé, tojo nicã Israe curuacjãrã ã'rã wiorã pʉarãrẽ a'mewẽjẽ
docaque'acã weecãrã niwã. Be'ro Moisé te di'tare Rubén ya curuacjãrãrẽ,
Gad ya curuacjãrãrẽ, tojo nicã Manasés ya curuacjãrã deco me'rã nirãrẽ
na ye niatje di'tare dʉcawaacʉ niwĩ.

Josué dia Jordã̃ mujĩpũ sãjãrõ pe'ecjãrã wiorãrẽ docaque'acã wee'que ni'i

7 A'ticʉrã wiorãrẽ Josué Israe curuacjãrã me'rã dia Jordã̃ mujĩpũ
sãjãrõ pe'ecjãrã, to Baal-gad Líbano wãmetiri pa'tiropʉ Halac wãmeticjʉ
ũrũgũpʉ, tigʉ Seipʉ ʉ'mʉatu'ajanʉ'cõsa'a. Josué ã'rã wiorã ye di'ta
nimi'quere a'mewẽjẽ, wapata'a, Israe curuacjãrãrẽ te curarinʉcũrẽ te
di'tare dʉcawaacʉ niwĩ. Te di'ta na ye waro tojanu'cũcã'caro niwũ.
8 Ʉrũpagʉ pijaro pe'e, opapa nirõ pe'ema, tojo nicã Jordã̃ pa'tiro pe'ema,
opa tʉ'rʉri nídijase co'ari, yucʉ marĩrõ, masã marĩrõ Neguev cjase ã'rã
masã ye di'ta nicaro nimiwũ: Hitita masã, amorreo masã, cananeo masã,
ferezeo masã, heveo masã, tojo nicã jebuseo masã ye di'ta nicaro nimiwũ.
9 Wiorã a'mewẽjẽrã docaque'a'cãrã a'ticʉrã nicãrã niwã: Jericó wiogʉ,
apĩ Hai, Betel macã pʉ'to wiogʉ,
10 apĩ Jerusalẽ wiogʉ, apĩ Hebrõ wiogʉ,
11 apĩ Jarmut wiogʉ, apĩ Laquis wiogʉ,
12 apĩ Eglón wiogʉ, apĩ Gezer wiogʉ,
13 apĩ Debir wiogʉ, apĩ Geder wiogʉ,
14 apĩ Horma wiogʉ, apĩ Arad wiogʉ,
15 apĩ Libna wiogʉ, apĩ Adulam wiogʉ,
16 apĩ Maceda wiogʉ, apĩ Betel wiogʉ,
17 apĩ Tapúa wiogʉ, apĩ Hefer wiogʉ,
18 apĩ Afec wiogʉ, apĩ Sarón wiogʉ,
19 apĩ Madón wiogʉ, apĩ Hazor wiogʉ,
20 apĩ Simron-merón wiogʉ, apĩ Acsaf wiogʉ,
21 apĩ Taanac wiogʉ, apĩ Meguido wiogʉ,
22 apĩ Cedes wiogʉ, apĩ Jocneam wiogʉ, ũrũgũ Carmelo dʉ'pocãpʉ nigṹ,
23 apĩ Dor wiogʉ, Dor majãrõcjũ, apĩ Goim wiogʉ, Gilgal wãmetiri
macãcjũ,
24 apĩ Tirsa wiogʉ nicãrã niwã. Na wiorã nipe'tirã nírã treinta y uno
nicãrã niwã.

---

* **12:3 12.3** Ĩ'aña Jos 11.2 docapʉ oja'quere. † **12:4 12.4** Refaíta masã ni'cã curua masã pacarã waro nicãrã niwã.

13

Josué Canaá di'tare Israe doce curaricjãrãrẽ dʉcawaa'que ni'i

1 Josué bʉcʉ waro ẽjãcã, Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ a'tiro nicʉ niwĩ: “Mʉ'ʉ bʉcʉ waro
ni'i. A'ti di'tare mʉsã ñe'eatje peje dʉ'sa'a yujupʉ.
*****

6 Israe curuacjãrã na ĩ'orõpʉta sidonio masãrẽ cõ'awĩrõgʉ̃ti. Tojo nicã,
nipe'tirã masã to ʉ̃rʉ̃gʉ̃pʉ nirãrẽ Líbano me'rã nʉ'cã, téé Misrefot-maipʉ
cõ'awĩrõgʉ̃ti. Mʉ'ʉ pe'e te di'ta na wa'awe'o'quere Israe curuacjãrãrẽ
miiwapa, dʉcawaaya. Yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ duti'caronojõta weeya.

7 Tojo weegʉ nueve curari, tojo nicã Manasés ya curuacjãrã deco me'rã
nirãrẽ nipe'tise di'tare dʉcawaawe'oya”, nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.

Josué Jordã̃ mujĩpũ mʉjãtiro pe'ecjãrãrẽ di'ta dʉcawaa'que ni'i

8 Moisé Rubén ya curuacjãrãrẽ, Gad ya curuacjãrãrẽ, tojo nicã Manasés
ya curuacjãrã deco me'rã nirãrẽ na niatji di'tare o'otojacʉ niwĩ. Te di'ta
dia Jordã̃ mujĩpũ mʉjãtiro pe'e nicaro niwʉ̃.
*****

14 Moisé Leví ya curuacjãrã pe'ema di'tare o'oticʉ niwĩ. Mejõ
Õ'acʉ̃ Moisére ní'caronojõta “Leví ya curuacjãrã ye niatje masã yʉ'ʉre
ñubuepeorã, wa'icʉrãrẽ wẽjẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeose cjase nirõsa'a”, nicʉ niwĩ.
*****

14

Josué dia Jordã̃ mujĩpũ sãjãrõ pe'e cjase di'tare dʉcawaa'que ni'i

1 Te di'tata Canaá di'ta cjase nicaro niwʉ̃. Pa'i Eleazar, Josué, Nun macʉ̃,
tojo nicã nipe'tise curaricjãrã wiorã te di'tare dʉcawaacãrã niwã. Na Israe
curuacjãrãrẽ dʉcawááca be'ro na ye di'ta tojacaro niwʉ̃.

2 Õ'acʉ̃ Moisére di'tare dʉcawaaduti'caronojõta níbocase me'rã te
nueve curaricjãrãrẽ, ape deco me'rã nirĩ curua quẽ'rãrẽ te di'tare
dʉcawaacãrã niwã.

3-4 Moisé te di'tare mujĩpũ mʉjãtiro dia Jordã̃pʉ na pʉa curuacjãrã
Rubén, Gad, tojo nicã Manasés deco me'rã nirĩ curuacjãrãrẽ o'otojacʉ
nimiwĩ. Tojo wééca be'ro nimicã, José yarã pe'e pʉa curuapʉ
dʉcawaticãrã niwã. Na Manasés ya curua, tojo nicã Efraĩ ya curua
nicãrã niwã. Pa'ia Leví ya curua pe'ema di'tare o'oticãrã niwã. Mejõ
macãrĩrẽ, cã'rõ di'ta nisenojõacãrẽ wa'icʉrã na tá ba'anu'cũatjo nirõ̃
ejatuaro o'ocãrã niwã.

5 Õ'acʉ̃ Moisére duti'caronojõta Israe curuacjãrã Canaá di'tare
dʉcawaacãrã niwã.

Caleb ya di'ta cjase ni'i

6 Judá ya curuacjãrã ʉmʉa Gilgapʉ Josué me'rã ucũrã wa'acãrã niwã.
Caleb, cenezeo masʉ̃, Jefone macʉ̃, Josuére a'tiro nicʉ niwĩ: “Cades-
barneapʉ Õ'acʉ̃ Moisére ní'quere wãcũña. Cʉ̃ marĩ pʉarã ye cjasere niwĩ.

7 Moisé yʉ'ʉ ti macãpʉ ní'cʉre Canaá di'tare ĩ'acusiagʉ o'ócaterore
cuarenta cʉ̃'marĩ cʉowʉ. Ĩ'adajagʉ, ya'yioro marĩrõ diacjʉ̃ nise me'rã yʉ'ʉ
ĩ'a'quere cʉ̃rẽ werewʉ.

8 Yʉ'ʉ me'rã wa'a'cãrã pe'e masãrẽ uisãwã. Yʉ'ʉ pũrĩcã nipe'tise yʉ'ʉ
wãcũ, ẽjõpeose me'rã Õ'acʉ̃ ʉaro weewʉ.

9 Tojo weegʉ Moisé Õ'acʉ̃ tʉ'oropʉ yʉ'ʉre a'tiro niwĩ: ‘Mʉ'ʉ Õ'acʉ̃ dutiro
queoro weenu'cũwʉ̃. Tojo weegʉ Canaá di'tapʉ mʉ'ʉ ʉ'tacũusija'caro
ejatuaro mʉ'ʉ ye nirõsa'a. Tojo nicã mʉ'ʉ pãrãmerã nituriarã ye di'ta
nirõsa'a’, niwĩ.
10 Õ'acʉ̃ Moisére tojo ní'que cuarenta y cinco cʉ̃'marĩ yʉ'rʉtojawʉ. Israe
curuacjãrã marĩ yucʉ marĩrõpʉ sijácaterore tojo niwĩ. Cʉ̃ ní'caronojõta
te cʉ̃'marĩrẽ yʉ'ʉre catise o'owĩ. Ni'cãrõacã ochenta y cinco cʉ̃'marĩ cʉo'o.
11 Tojo nimigʉ̃, Moisé yʉ'ʉre a'ti di'tare ĩ'adu'tidutigʉ o'ócatero
weronojõ tutua ni'i yujupʉ. Titare yʉ'ʉ a'mewẽjẽtutua'caro weronojõ
mejãrõta tʉ'oña'a.
12 Tojo weegʉ ni'cãrõacã opa bu'papijaro nirõrẽ, Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre o'ogʉti
ní'que di'tare o'oya. Tita me'rã tocjãrã ye cjasere mʉ'ʉ tʉ'owʉ. Masã
pacarã Anac pãrãmerã nituriarã topʉ niwã. Tojo nicã, na ye macãrĩ
pacase macãrĩ, añurõ bi'a cã'mota'a'que macãrĩ niwʉ̃. Tojo nimicã, Õ'acʉ̃
cʉ̃ weetamurõ me'rã, cʉ̃ ní'caronojõ narẽ na ye macãrĩrẽ nʉrʉ̃wĩrõgʉ̃ti”,
nicʉ niwĩ.
13 Tojo weegʉ, Josué Caleb, Jefone macʉ̃rẽ “Añurõ wa'ato” ni, Õ'acʉ̃rẽ
sẽrĩbosacʉ niwĩ. Be'ro Hebrõ̃ macãrẽ cʉ̃rẽ, cʉ̃ pãrãmerã nituriarãrẽ o'ocʉ
niwĩ.
14 Ti nʉmʉ me'rã ti macã Hebrõ̃ Caleb, cʉ̃ pãrãmerã ya macã, a'tiro
nicã quẽ'rãrẽ nidecoti'i yujupʉ. Cʉ̃ Õ'acʉ̃ Israe curuacjãrã wiogʉ dutisere
queoro weeme'rĩ'cʉ niyucã, tojo niwʉ̃.
15 Dʉporo cjase wãme Hebrõ̃ Quiriat-arba wãmeticaro nimiwʉ̃. Arba
ãpẽrã Anac pajigʉjo pãrãmerã nituriarã yʉ'rʉoro niyʉ'rʉnʉ'cãcʉ niwĩ.
A'te be'rore ti di'tapʉre ne a'mewẽjẽse marĩcaro niwʉ̃ majã.

15

Josué Judá ya curuacjãrãrẽ di'ta o'o'que ni'i

1 Níbocase me'rã Judá ya di'ta sur nibʉrʉaropʉ boca'que Edom di'ta
nitʉoropʉ, téé yucʉ marĩrõ, masã marĩrõ Zin wãmetiropʉ nitʉocaro niwʉ̃.
*****

Caleb Hebrõ̃, tojo nicã Debir macãrĩrẽ cʉ̃ miiwapa'que ni'i

13 Õ'acʉ̃ cʉ̃ “Tojo weeya” ní'caronojõta Josué Caleb, Jefone macʉ̃rẽ ni'cã
di'ta Judá ya curuacjãrãrẽ opa bu'papijaro ní'carore o'ocʉ niwĩ. Cʉ̃ o'o'que
di'ta Quiriat-arba nicaro niwʉ̃. Be'ro ti macãrẽ Hebrõ̃ pisucãrã niwã. Ti
macã Anac pajigʉ, ʉ'mʉagʉ̃jo pãrãmerã nituriarã niyʉ'rʉnʉ'cãrĩ macã
nicaro niwʉ̃.
14 Hebrõ̃ macãpʉ ní'cãrãrẽ Caleb i'tiarã Anac pãrãmerã nituriarãrẽ
aperopʉ cõ'aõ'ocʉ niwĩ. Na a'ticʉrã nicãrã niwã: Sesai, Ahimán, tojo nicã
Talmai nicãrã niwã.
15 Topʉ ní'cʉta majãa, Debir macãcjãrã me'rã a'mewẽjẽgʉ̃ wa'acʉ niwĩ.
Ti macãta todʉporopʉre Quiriat-sefer wãmeticaro nimiwʉ̃.
16 Caleb a'tiro nicʉ niwĩ: “No'o ni'cʉ̃ ʉmʉ Quiriat-sefer macãrẽ a'mewẽjẽ
miiwapagʉre yʉ'ʉ macõ Acsare numisogʉti”, nicʉ niwĩ.
17 Tere cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, Otoniel, Cenaz macʉ̃, Caleb acabiji macʉ̃
Quiriat-sefer macãrẽ a'mewẽjẽ, miiwapa wa'acʉ niwĩ. Tu'ajanʉ'cõ, Caleb
cʉ̃ macõ Acsare Otonierẽ numisocʉ niwĩ.

18 Co cʉ̃ tiropʉ etacã, Otoniel core “Di'ta marĩ oteatjere sẽrĩña”, nicʉ niwĩ. Co pe'e “Jaʉ”, ni yʉ'tico niwõ. Acsa burro bu'ipʉ pesa'co dijacã, co pacʉ Caleb core sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:

—Macõ, ¿ñe'enojõrẽ mʉ'ʉ ʉati?

19 —Pacʉ, mʉ'ʉ yʉ'ʉre weetamuña. Neguev yucʉ marĩrõpʉ yʉ'ʉre di'ta o'otojapʉ. Ni'cãrõacãma majã aco wijase peri nise di'tare o'oya, nico niwõ.

Tojo weetjĩagʉ̃, Caleb cʉ̃ macõrẽ ʉ'mʉase bu'papʉre, tojo nicã bu'aro aco wijase di'ta nirõpʉre o'ocʉ niwĩ.
*****

63 Judá ya curuacjãrã nituriarã pe'e Jerusalẽpʉ nirã̃ jebuseo masãrẽ cõ'awĩrõmasĩticãrã niwã. Tojo weerã na ni'cãrõacãpʉ quẽ'rãrẽ Judá pãrãmerã nituriarã me'rã nidecotisama yujupʉ.

16

*****

Josué Manasés ya curuacjãrãrẽ, tojo nicã Efraĩ ya curuacjãrãrẽ di'ta o'o'que ni'i

4 José pãrãmerã nituriarã Manasés ya curuacjãrã, tojo nicã Efraĩ ya curuacjãrã narẽ o'o'que di'tare ñe'ecãrã niwã.
*****

10 Efraĩ ya curuacjãrã pe'e Gezer macãpʉ nirã̃ cananeo masãrẽ cõ'awĩrõticãrã niwã. Tojo weemirã, narẽ ʉpʉtʉ waro tutuaro da'rase dutipecãrã niwã. Ni'cãrõacã quẽ'rãrẽ na tiropʉta nidecotima yujupʉ.

17

*****

José pãrãmerã nituriarã na di'ta ñe'e'que ni'i

14 José pãrãmerã nituriarã Manasés ya curuacjãrã, tojo nicã Efraĩ ya curuacjãrã Josuére a'tiro nicãrã niwã:

—¿De'ro weegʉ ʉ̃sãrẽ ʉ̃sã ye niatjere ni'cã di'tacãta o'oati? Ʉ̃sãrẽ ejatuatʉ'sawe'e. Õ'acʉ̃ ʉ̃sãrẽ añurõ wéégʉ, pãjãrã masãputicã weeami, nicãrã niwã.

15 Na tojo nicã tʉ'ogʉ, Josué narẽ yʉ'ticʉ niwĩ:

—Mʉsã pãjãrã ni'i nírã, mʉsãrẽ o'óca di'ta Efraĩ, bu'papijaro nirõ̃ ejatuaticã, ferezeo masã, tojo nicã refaíta masã ya di'ta yucʉpagʉ pejepagʉ nirõpʉ wa'aya. Wa'a, tere paa, ote, topʉ nisetiya, nicʉ niwĩ.

16 Na cʉ̃rẽ yʉ'ticãrã niwã:

—Diacjʉ̃ta ni'i. A'te bu'papijaro nirõ̃ ʉ̃sãrẽ ejatuatisa'a. Mejõ cananeo masã opa pa'tiro nirõpʉ nirã̃ pe'e pejepawʉ cabayua wejesepawʉ cõme me'rã wee'quepawʉre cʉoma. Bet-seãpʉ nirã̃, to sumuto nise nirã̃, tojo nicã Jezreel opa pa'tiro nirã̃ quẽ'rã mejãrõta cʉoma, nicãrã niwã.

17 Na tojo nicã tʉ'ogʉ, Josué José pãrãmerã nituriarã Efraĩ, Manasés ya curuacjãrãrẽ nicʉ niwĩ:

—Diacjʉ̃ta mʉsã pãjãrã, tutuarã ni'i. Tojo weerã ni'cã di'ta dia'cʉ̃ cʉomasĩtisa'a.

18 Opa bu'papijaro, yucʉpagʉ peje nirõ̃ quẽ'rã mʉsã ye nirõsa'a. Mʉsã tepagʉre paacõ'a, no'ocã'rõ mʉsã paacõ'arõ põtẽorõ te mʉsã ye di'ta nirõsa'a. Sõjã cananeo masã, cõme me'rã wee'quepawʉre cʉomicã, na tutuamicã, narẽ nʉrʉ̃stewĩrõmasĩrãsa'a, nicʉ niwĩ Josué.

18

Israe curuacjãrã di'ta ñe'eti'cãrãrẽ dʉcawaa'que ni'i

1 Israe curuacjãrã ti di'tacjãrãrẽ docaque'acã wééca be'rore nipe'tirã Silo
macãpʉ nerẽcãrã niwã. Topʉta Õ'acʉ̃ wi'i, wa'icʉrã caseri me'rã wééca
wi'ire apo, nerẽwʉacãrã niwã. Ti wi'i Õ'acʉ̃rẽ na ẽjõpeo, ucũrĩ wi'i nicaro
niwʉ̃.
2 Titare siete curari na di'ta o'o, dʉcawaasere ñe'eticãrã niwã yujupʉ.
3 Tojo weegʉ Josué Israe curuacjãrãrẽ nicʉ niwĩ: "¿No'ocã'rõ yoacã
te di'tare mʉsã ñe'erãtirã co'terãsari? Te di'ta Õ'acʉ̃ mʉsã ñecʉ̃sʉmʉa
ẽjõpeogʉ mʉsãrẽ o'o'que ni'i.
4 Te curarinʉcʉ̃ i'tiarã ʉmʉa bese, o'óya. Yʉ'ʉ narẽ na ye di'ta 'To
nitʉo'o', ni ĩ'abesedutigʉ, o'ógʉtigʉ wee'e. Na ĩ'áca be'ro 'Tocã'rõ ʉ̃sã
ye di'ta nitʉopʉ', ni ojarãsama. Tu'ajanʉ'cõ, dajatojatirã,
5 siete di'ta dʉcawaanʉ'cõato. Judá ya curuacjãrã ye di'ta sur pe'e
tojarosa'a. José ya curuacjãrã nituriarã ye di'ta pe'e norte pe'e tojarosa'a.
6 Mʉsã siete di'tare dʉcawááca be'ro yʉ'ʉre te oja'quere miitia. Be'ro
yʉ'ʉ marĩ wiogʉ Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉ bese, níbocase me'rã mʉsãrẽ 'Topʉ
tojarãsa'a', ni cũugʉ̃sa'a.
7 'Leví ya curuacjãrã pũrĩcã ne cã'rõ di'ta ñe'esome' nisere
masĩtojasama. Te ñe'erõnojõ o'orã, náma Õ'acʉ̃ ye cjasere da'ratje
nirõsa'a. Tojo nicã Gad, Rubén, deco me'rã nirã Manasés ya curuacjãrã
pũrĩcã na ye di'ta niatjere ñe'etojacãrã niwã. Na ye di'ta Jordã mujĩpũ
mʉjãtiro ape pã'rẽ pe'e ni'i. Moisé Õ'acʉ̃ ʉaro weeco'tegʉ te di'tare narẽ
o'otojacʉ niwĩ", nicʉ niwĩ.
8 Na ʉmʉa te di'tare añurõ ĩ'abese, "To niapʉ" ni, na aporã wa'arãtirã
weeri cura Josué pe'e a'tiro weeduticʉ niwĩ: "Nipe'tiro a'ti di'tare
ĩ'asijabi'arã wa'a, 'A'tiro bajuri di'ta ni'i', ni ojarã wa'aya. Tu'ajanʉ'cõ,
yʉ'ʉ tiropʉ tojatia. Be'ro a'ti macã Silopʉ Õ'acʉ̃rẽ '¿De'ro wee a'ti di'tare
níbocase me'rã dʉcawaagʉsari?', ni sẽrĩgʉ̃ti", nicʉ niwĩ.
9 Tojo weerã na ʉmʉa Josué cʉ̃ weeduti'caronojõta queoro weecãrã
niwã. Na Silopʉ dajarã, ti di'tare na "To niapʉ" ni, na oja apo'quere
miidajacãrã niwã. Macãrĩnʉcʉ̃rẽ "To niapʉ", nicãrã niwã. Te na
dʉcawaa'quere siete curari cjasere na oja'quere miidajacãrã niwã.
10 Topʉre Josué Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉre "¿Noarẽ te di'ta tojarosari?" ni,
níbocase me'rã dʉcawaacʉ niwĩ. Tojo weegʉ Israe curuacjãrãrẽ na di'ta
niatjere nanʉcʉ̃ o'o, dʉcawaanʉ'cõcʉ niwĩ.

Josué Benjamí ya curuacjãrãrẽ di'ta o'o, dʉcawaa'que ni'i

11 Dʉcawaanʉ'cõ, Benjamí ya curuacjãrã na nise curarinʉcʉ̃rẽ
o'onʉ'cãcʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ "A'ti di'ta narẽ o'oya", ni ĩ'óca be'ro na niatje
di'tare o'ocʉ niwĩ. Te di'ta Judá ya curuacjãrã wa'tero, tojo nicã José ya
curuacjãrã wa'tero tojacaro niwʉ̃.
*****

19

Simeó, Zabulõ, Isacar, Aser, Neftalí, Dan na ye curarinʉcʉ̃cjãrãrẽ di'ta o'o, dʉcawaa'que ni'i

1 Benjamí ya curuacjãrã be'rore Simeó ya curuacjãrã na niatje di'tare o'ocʉ niwĩ. Te curarinʉcʉ̃ o'ono'cãrã niwã. Te di'ta Judá ya di'ta wa'teropʉ tojacaro niwʉ̃.
*****

10 Na pʉa curuacjãrã be'rore Zabulõ ya curuacjãrã, na niatje di'tare o'ocʉ niwĩ. Ti di'ta téé Sarid wãmetiri macãpʉ nitʉocaro niwʉ̃.
*****

17 Na i'tia curua be'rore Isacar ya curuacjãrãrẽ, na niatje di'tare o'ocʉ niwĩ.
*****

24 Te ba'paritise curaricjãrã be'rore Aser ya curuacjãrãrẽ, na niatje di'tare o'ocʉ niwĩ.
*****

32 Ni'cãmocʉse curaricjãrã be'rore Neftalí ya curuacjãrãrẽ, na niatje di'tare o'ocʉ niwĩ.
*****

40 Seis curaricjãrã be'rore Dan ya curuacjãrãrẽ, na niatje di'tare o'ocʉ niwĩ.
*****

Josué ya di'ta cjase ni'i

49-50 Be'ro te di'tare etíca be'ro, Israe curuacjãrã Õ'acʉ̃ duti'caronojõta Josuére cʉ̃ niatji macãrẽ o'ocãrã niwã. Ti macã cʉ̃ sẽrĩca macã Timnat-sera, Efraĩ ya di'ta opa bu'papijaropʉ nicaro niwʉ̃. Topʉ ti macãrẽ apaturi apo, niseticʉ niwĩ.

51 A'tiro wee pa'i Eleazar, Josué, tojo nicã nipe'tise curaricjãrã wiorã te di'tare dʉcawaanʉ'cõcãrã niwã. Silopʉ Õ'acʉ̃ wi'i, su'ti caseri me'rã wééca wi'i sope pʉ'topʉ "Õ'acʉ̃, ¿noanojõrẽ ti di'ta tojarosari?" níbocaca be'ropʉ eticãrã niwã. Tojo weero na eti'que queoro dʉcawaanʉ'cõno'caro niwʉ̃.

20

Wãcũña marĩrõ apĩ masʉ̃rẽ wẽjẽca be'ro cʉ̃ du'ti nisetiatje macãrĩ cjase ni'i

1 Õ'acʉ̃ Josuére a'tiro nicʉ niwĩ:

2 "Mʉ'ʉ Israe curuacjãrãrẽ mʉsã du'ti nisetiatje macãrĩrẽ besedutiya. Yʉ'ʉ Moisére weeduti'caronojõta weeya.

3 Tojo weeyucã, no'o wãcũña marĩrõ apĩrẽ wẽjẽgʉ̃nojõ te macãrĩpʉ du'tiwã'cãmasĩsami. Tojo weegʉ wẽjẽno'cʉ acawegʉ waro cʉ̃rẽ wẽjẽa'merĩ nígʉ̃, topʉ du'ti, nicã'masĩsami.

4 Tojo wee masʉ̃ te macãrĩpʉ du'tiagʉnojõ ne sãjãrĩ sopepʉ etagʉ, tocjãrã bʉcʉrãrẽ 'Tojo weeasʉ', ni weregʉsami. Tojo wééca be'ro bʉcʉrã 'A'to tojayá', nirãsama. Tojo nicã, cʉ̃ nisetiatji wi'ire cũurãsama.

5 Wẽjẽ'cʉre wẽjẽa'merĩ masʉ̃ cʉ̃rẽ ti macãpʉ sirutucãma, na bʉcʉrã cʉ̃rẽ nʉo cʉorãsama. Cʉ̃ uase, wãcũña marĩrõ 'Tojo weeapʉ' ni wéréca be'ro niyucã, tojo wa'arosa'a.

6 Na weresãno'cʉ ti macãpʉ du'ti, nicã'bosami téé nipe'tirã ti macãcjãrã masã nerẽ beséca be'ro yʉ'rʉwetigʉsami. Tojo nicã pa'ia wiogʉ cʉ̃ wẽrĩcãpʉ topʉ nitʉogʉsami. A'tiro wa'áca be'ro cʉ̃, cʉ̃ ya wi'ipʉ, cʉ̃ ya macã, cʉ̃ uiwijaca macãpʉ dajagʉsami tja", nicʉ niwĩ.

7 Õ'acũ Josuére tojo nicã tʉ'orã, na du'ti niatje macãrĩ Galileapʉ nirĩ
macã Quedes wãmetiri macãrẽ besecãrã niwã. Ti macã Neftalí ye di'ta
ũrũpagʉ pijaropʉ tojacaro niwũ. Ape macã Siquem Efraĩ ye di'ta ũrũpagʉ
pijaropʉ tojacaro niwũ. Nitʉori macãpʉa majã Quiriat-arba nicaro niwũ.
Ti macãrẽta tja na Hebrõ pisusama. Judá ye di'ta ũrũpagʉ pijaropʉ
tojacaro niwũ.
8 Mujĩpũ mʉjãtiro dia Jordã̃ siaquiji pe'ema i'tia macã na du'ti niatje
macãrĩrẽ besecãrã niwã. Nimʉ'tãrĩ macã Beser nicaro niwũ. Ti macã
Rubén ye di'ta opa bu'pa, yucʉ marĩrõpʉ tojacaro niwũ. Ape macã Ramot,
Galaad na nino'rõpʉ, Gad ye di'tapʉ tojacaro niwũ. Nitʉori macãpʉa
Golán nicaro niwũ. Basán na nino'rõpʉ Manasés ya curuacjãrã nirõpʉ
tojacaro niwũ.
9 Tojo weerã nipe'tirã Israe curuacjãrã, tojo nicã apesecjãrã na me'rã
nirã̃ no'o wãcũña marĩrõ wẽjẽgũnojõ te macãrĩpʉ du'tita basiocaro niwũ.
Na te macãrĩcjãrã pãjãrã nerẽ beseatji dʉporo tojo weeta basiocaro niwũ.
Tojo weeticãma, cũrẽ wẽjẽa'mebosama nírã, tojo weeno'caro niwũ.

21

Leví ya curuacjãrã ye macãrĩ cjase ni'i

1-2 Leví ya curuacjãrã wiorã Silopʉ pa'ia wiogʉ Eleazar, Josué, ãpẽrã
Israe curuacjãrã wiorã me'rã ucũrã wa'acãrã niwã. Silo Canaá di'tapʉ
nicaro niwũ. Topʉ Leví ya curuacjãrã wiorã narẽ a'tiro nicãrã niwã:
“Õ'acũ Moisé me'rã ũsãrẽ ũsã niatje macãrĩrẽ o'oduticʉ niwĩ. Tojo nicã,
di'ta te macãrĩ sumutopʉ ũsã wa'icʉrãrẽ eca nisetiatjere o'oduticʉ niwĩ”,
nicãrã niwã.
3 Tojo nicã tʉ'orã, Õ'acũ cũ duti'caronojõta Israe curuacjãrã na ye di'ta
cʉo'quere Leví ya curuacjãrãrẽ queoro o'ocãrã niwã. Tere o'orã, macãrĩ,
tojo nicã cãpũpʉ na wa'icʉrãrẽ eca nisetiatjere o'ocãrã niwã.
*****
41 Tojo weerã Israe curuacjãrã ye di'tapʉre Leví ya curuacjãrã cuarenta
y ocho macãrĩ, tojo nicã na cãpũpʉ wa'icʉrãrẽ eca nisetiajere ñe'ecãrã
niwã.
42 Te macãrĩ nipe'tisepʉreta tja sumutopʉ wa'icʉrã na eca nisetiatje di'ta
nibajaque'acaro niwũ.
43 Õ'acũ nipe'tise na ñecũsʉmʉarẽ “A'tiro o'ogʉti” ní'que di'tare queoro
o'ocʉ niwĩ. Tojo weerã na te di'tare ñe'e, topʉ niseticãrã niwã.
44 Tere wéégʉ, nipe'tise Õ'acũ cũ “Weegʉti” ní'quere queorota weecʉ
niwĩ. Nipe'tiro ti di'tapʉ narẽ soose o'ocʉ niwĩ. Õ'acũ weetamurõ me'rã
Israe curuacjãrã narẽ ĩ'atu'tirãrẽ docaque'acã weecʉ niwĩ. Tojo weerã
Israe curuacjãrãrẽ ne mejẽcã weemasĩticãrã niwã.
45 Õ'acũ nipe'tise cũ “Weegʉti” ní'quere queorota weecʉ niwĩ. Ne
ni'cãrõ weedʉ'a weeticʉ niwĩ; weepe'ocã'cʉ niwĩ.

22

Rubén, Gad ye curaricjãrã, Manasés ye curaricjãrã deco me'rã nirã̃ dia Jordã̃ ape pã'rẽpʉ na dajatojaa'que ni'i

1 Be'ro ti di'tare etipe'otoja, Josué Rubén ya curuacjãrãrẽ, Gad ya
curuacjãrãrẽ, tojo nicã Manasés ya curuacjãrã deco me'rã nirãrẽ piji, narẽ

2 nicʉ niwĩ: “Mʉsã nipe'tise Moisé, Õ'acʉ̃ dutisere da'raco'tegʉ cʉ̃
duti'quere queoro weeapʉ. Tojo nicã nipe'tise yʉ'ʉ mʉsãrẽ weeduti'quere
weeapʉ.
3 Ne ni'cãti mʉsã acawererã Israe curuacjãrãrẽ cõ'awã'cã weetiapʉ.
Narẽ weetamunu'cũcã'pʉ. Ni'cãrõacã quẽ'rãrẽ na me'rã ninu'cũ'u yu-
jupʉ. Tojo nicã nipe'tise Õ'acʉ̃, mʉsã wiogʉ cʉ̃ dutisere añurõ weepe'oapʉ.
4 Ni'cãrõacãma Õ'acʉ̃ cʉ̃ ‘Tojo weegʉti’ ní'quere queoro weeami. Tojo
weegʉ mʉsã acawererãrẽ soocã weeami. Tojo weerã mʉsã ye di'ta
Moisé, Õ'acʉ̃ dutisere da'raco'tegʉ, mʉsãrẽ o'o'que di'ta, Jordã̃ ape pã'rẽpʉ
nisepʉ dajatojaaya majã.
5 A'te dia'cʉ̃ mʉsã weecã ʉasa'a. Moisé cʉ̃ duti'quere queoro weeya.
Õ'acʉ̃ marĩ wiogʉre ma'i nisetiya. Cʉ̃rẽ sirutu, cʉ̃ dutisere queoro
weeya. Nipe'tise mʉsã ẽjõpeose me'rã, mʉsã wãcũse me'rã cʉ̃ ʉaro
weenu'cũcã'ña”, nicʉ niwĩ Josué.
6 Narẽ werepe'otoja, “Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ añurõ weeato” ni, “Mʉsã ye
wi'seripʉ dajatojaaya”, nicʉ niwĩ.
*****
9 Cʉ̃ tojo níca be'ro Rubén ya curuacjãrã, Gad ya curuacjãrã, Manasés
ya curuacjãrã deco me'rã nirã̃ ãpẽrã Israe curuacjãrã Silopʉ nirã̃, Canaá
di'tapʉre a'merĩ du'u, dʉcawati, na ya di'ta Galaad, dia Jordã̃ apese
pã'rẽpʉ pẽ'ape'tia wa'acãrã niwã. Dʉporopʉ te di'ta Õ'acʉ̃ Moisé me'rã
“Mʉsãrẽ o'ogʉti” ní'que di'ta nicaro niwʉ̃.
*****

23

Josué masãrẽ cʉ̃ werecasatʉo'que ni'i

1 Peje cʉ̃'marĩ Õ'acʉ̃ Israe curuacjãrãrẽ narẽ ĩ'atu'tirã me'rã a'mewẽjẽ,
soo nisetica be'ro yʉ'rʉcaro niwʉ̃. Titare Josué bʉcʉ ẽjãgʉ̃,
2 nipe'tirã Israe curuacjãrã bʉcʉrãrẽ, wiorãrẽ, beseri masãrẽ pijionʉ'cõ,
narẽ werecasatʉocʉ niwĩ. A'tiro nicʉ niwĩ:
“Yʉ'ʉ bʉcʉ waro ẽjã'a.
3 Mʉsã nipe'tise Õ'acʉ̃ a'ti di'tacjãrã mʉsãrẽ ĩ'atu'tirã wee'quere ĩ'apã.
Cʉ̃ta mʉsã ye niatjere a'mewẽjẽtamuwĩ.
4 Yʉ'ʉ mʉsã nipe'tirãrẽ to di'ta níbocase me'rã nipe'tise curarire Õ'acʉ̃
ĩ'orõpʉ dʉcawaawʉ. Yʉ'ʉ mʉsã te di'tare a'mewẽjẽ wapata'a'quere
dʉcawaawʉ. Tojo nicã apeye di'ta a'mewẽjẽ wapata'ano'ña marĩ'que
quẽ'rãrẽ dʉcawaawʉ. Mujĩpũ mʉjãtiro dia Jordã̃ me'rã nʉ'cã, téé mujĩpũ
sãjãrõ maajo Mediterráneo me'rãpʉ dʉcawaatʉowʉ.
5 Õ'acʉ̃ masã te di'tapʉ nirãrẽ cõ'awĩrõgʉ̃sami. Mʉsã pe'e te di'tare
miiwaparãsa'a. Õ'acʉ̃ mʉsã wiogʉ cʉ̃ ‘Tojo weegʉti’ ní'caronojõta
weegʉsami.
6 ”Tojo weerã wãcũtutuaya. Nipe'tise Moisé oja'quere, cʉ̃ dutise
cũu'quere queoro weeme'rĩcã'ña.
7 Mʉsã ãpẽrã masã, cõ'awĩrõno'ña marĩrã a'ti di'tapʉ dʉ'sarã me'rã
ne a'mesʉ'aticã'ña. Na ẽjõpeorãrẽ Õ'acʉ̃ nitirãrẽ ne cã'rõacã ẽjõpeo,
ejaque'aticã'ña. Na wãmerẽ pisu, wãmepeoticã'ña.
8 Õ'acʉ̃ ni'cʉ̃rẽta cʉ̃ ʉaro wee, ẽjõpeonu'cũcã'ña. Mʉsã ni'cãrõacã
weronojõta tojota añurõ weeyapaticã'ña.

9 Õ'acũ peje curaricjãrãrẽ na tutuamicã, mʉsã ĩ'orõpʉ cõ'awĩrõwĩ. A'tocateropʉ quẽ'rãrẽ ne ni'cã curua mʉsãrẽ a'mewẽjẽpõtẽowe'e.
10 Õ'acũ cũ ní'caronojõta mʉsãrẽ a'mewẽjẽtamuwĩ. Tojo weegʉ cũ weetamuse me'rã mʉsã me'rãcjũ ni'cũ mil masãrẽ nʉrũstemasĩsami.
11 Tojo weerã mʉsã tʉ'omasĩña. Õ'acũ mʉsã wiogʉre queoro ma'inu'cũcã'ña.
12 Mʉsã Õ'acũ dutisere yʉ'rʉnʉ'cã, na mʉsã wa'teropʉ dʉ'sarã me'rã a'mesʉ'a, nʉmoticã pũrĩcãrẽ,
13 Õ'acũ marĩ wiogʉ narẽ cõ'anemosome majã. Na dʉ'sarã mʉsãrẽ ña'arõ wa'acã weerãsama. A'ti di'ta añurĩ di'ta Õ'acũ marĩrẽ o'óca di'tare ẽ'magũsami. A'ti di'tapʉre ninemosome majã.
14 ”Masã nipe'tirã wẽrĩwʉaronojõ cã'rõacã be'ro yʉ'ʉ wẽrĩgũsa'a. Mʉsã ẽjõpeose me'rã, mʉsã wãcũse me'rã Õ'acũ cũ queoro wee'quere añurõ masĩ'i. Ne ni'cãrõ Õ'acũ marĩ wiogʉ cũ ‘Añurõ weegʉti’ ní'quere weeticã weetiwĩ. Nipe'tisere weepe'ocã'wĩ.
15 Mʉsã cũrẽ yʉ'rʉnʉ'cãcã pũrĩcã, cũ mʉsãrẽ añurõ wee'caro weronojõ mejãrõta peje ña'ase mʉsãrẽ wa'acã weegʉsami. Ne ni'cũ a'ti di'ta añurĩ di'ta, marĩrẽ o'óca di'tapʉ tojasome.
16 Mʉsã Õ'acũ marĩ wiogʉ me'rã apo'quere yʉ'rʉnʉ'cãcã, ãpẽrãnojõrẽ ejaque'a ẽjõpeocã, Õ'acũ mʉsã me'rã uagʉsami. A'ti di'ta añurĩ di'ta marĩrẽ o'óca di'tapʉ ninemosome majã”, nicʉ niwĩ Josué.

24

Josué cũ weretʉo'que ni'i

1 Be'ro Josué Siquẽpʉ nipe'tise curari Israe curuacjãrãrẽ neocʉ niwĩ. Bʉcʉrãrẽ, wiorãrẽ, beseri masãrẽ, masãrẽ sʉ'ori nirãrẽ pijineocʉ niwĩ. Na Õ'acũ ĩ'orõpʉ nerẽcãrã niwã.
2 Tu'ajanʉ'cõ, Josué narẽ nicʉ niwĩ:
—Õ'acũ marĩ Israe curuacjãrã wiogʉ a'tiro nimi: “Dʉporopʉre mʉsã ñecũsʉmʉa Taré, tojo nicã cũ põ'rã Abrahã, Nacor dia Éufrates wãmetiri maa yʉ'rʉropʉ nisetiwã. Topʉ nírã, ãpẽrãnojõrẽ ẽjõpeosetiwã.
3 Mʉsã ñecũ Abrahã ti maa yʉ'rʉropʉ ní'cʉre, mia weetjĩagũ, nipe'tiro a'to Canaá di'tapʉ sʉ'ori sijawʉ. Cũrẽ pãjãrã masãputicã weewʉ. Cũ ne waro põ'rãtigʉre Isaare o'owʉ.
4 Cũ Isaare tja cũ põ'rã pʉarã Jacob, Esaúre o'owʉ. Esaúre di'ta opa bu'papijaro Seir wãmetiri di'tare cũuwũ. Jacob pe'e cũ põ'rã me'rã Egiptopʉ bu'awã.
5 ”Be'ro Moisére, Aarõrẽ to Egiptopʉta o'ówʉ. Yʉ'ʉ tutuaro me'rã wee'quere tocjãrã Egiptocjãrãrẽ ña'arõ wa'acã weewʉ. Tu'ajanʉ'cõ, mʉsãrẽ topʉ ní'cãrãrẽ miiwijawʉ.
6 Mʉsã ñecũsʉmʉa Egiptopʉ wijacã, Egiptocjãrã na yarã cabayua me'rã, na cabayua wejesepawʉ me'rã narẽ wẽjẽsĩ'rĩrã sirutuwã. Téé Maa sõ'arĩ maa tiropʉ sirututʉowã.
7 Mʉsã ñecũsʉmʉa yʉ'ʉ weetamusere ʉarã, yʉ'ʉre sẽrĩwã. Na tojo weecã, yʉ'ʉ Egiptocjãrãrẽ cã'mota'adutigʉ, Israe curuacjãrã, Egiptocjãrã decopʉ na'itĩ'asere cũuwũ. Tojo weerã Egiptocjãrã narẽ ĩ'abocatiwã. Tojo nicã, Egiptocjãrã maarẽ pẽ'arĩ curare, narẽ mirĩcã weewʉ. Mʉsã basu yʉ'ʉ Egiptocjãrãrẽ wee'quere ĩ'amiwũba.

”Mʉsã Egiptopʉ wijáca be'ro peje cʉ̃'marĩ yucʉ marĩrõpʉre nicã'wʉ̃.
8 Be'ro mʉsãrẽ amorreo masã ya di'ta, dia Jordã́ mujĩpũ mʉjãtiropʉ
miipẽ'atiwʉ. Topʉ mʉsã me'rã a'mewẽjẽmiwã. Yʉ'ʉ pe'e mʉsãrẽ narẽ
docaque'acã weewʉ. Tojo weerã na ye di'ta nimi'quere mʉsã miiwapawʉ.
9 Be'ro Balac, Zipor, moabita masã wiogʉ macʉ̃, mʉsã me'rã
a'mewẽjẽsĩ'rĩmiwĩ. Balac apĩ Balaã, Beor macʉ̃rẽ mʉsãrẽ dojadutigʉ
pijidutiwĩ.
10 Yʉ'ʉ pe'e Balaã mʉsãrẽ dojasĩ'rĩcã, cã'mota'awʉ. Mʉsãrẽ dojaronojõ
o'ogʉ, ‘Narẽ añurõ wa'ato’ ni, yʉ'ʉre sẽrĩwĩ. Tojo wee mʉsãrẽ yʉ'rʉweticã
weewʉ.
11 ”Be'ro mʉsã dia Jordã́rẽ pẽ'awʉ̃. Pẽ'aa, Jericópʉ etawʉ. Ti macãcjãrã
mʉsã me'rã a'mewẽjẽmiwã. Tojo nicã, ãpẽrã ti di'tacjãrã amorreo,
ferezeo, cananeo, hitita, gergeseo, heveo, jebuseo masã mejãrõta mʉsã
me'rã a'mewẽjẽwã. Yʉ'ʉ mʉsãrẽ nipe'tirãrẽ docaque'acã weewʉ.
12 Sõjã amorreo masã wiorã pʉarãrẽ mʉsã di'pjĩrĩ, bʉacatjẽ me'rã
docaque'acã weetiwʉ. Yʉ'ʉ pe'e narẽ uise da'rewʉ. Tojo weerã mʉsã
na tiropʉ etati dʉporo uiwã'cã̃tojawã.
13 Mʉsã di'tare da'ratimicã, ãpẽrã na da'ra'que di'tapʉre mʉsãrẽ o'owʉ.
Tojo nicã macãrĩ mʉsã da're'que mejẽtare o'owʉ. Mʉsã te macãrĩpʉ niseti,
ʉ'se weseri, tojo nicã olivo weseri mʉsã oteti'que dʉcare ba'a'a”, ni werecʉ
niwĩ Õ'acʉ̃.
14 Be'ro Josué a'tiro ninemocʉ niwĩ:

—Tere wãcũrã, wiopesase me'rã, diacjʉ̃ nise me'rã, Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeo, cʉ̃
dutiro weeya. Õ'acʉ̃ nitirãrẽ marĩ ñecʉ̃sʉmʉa dia Éufrates yʉ'rʉropʉ,
tojo nicã Egiptopʉ ẽjõpeo'cãrãrẽ ẽjõpeodu'u, cõ'acã'ña. Õ'acʉ̃ dia'cʉ̃rẽ
ẽjõpeoya.
15 Mʉsã Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeo sirututʉ'satirã pũrĩcã, mʉsã basu ẽjõpeoajãrẽ
beseya. Marĩ ñecʉ̃sʉmʉa Éufrates yʉ'rʉropʉ ẽjõpeo'cãrãrẽ, o amorreo
masã, a'ti di'tapʉ nirã́ na ẽjõpeorãrẽ ẽjõpeosĩ'rĩrã, narẽ beseya. Yʉ'ʉ
pũrĩcã, ya wi'icjãrã quẽ'rã Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeo, cʉ̃ dutiro weerãsa'a, nicʉ niwĩ
Josué.
16 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, masã a'tiro ni yʉ'ticãrã niwã:

—Ʉsã Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeodu'usome. Ãpẽrã Õ'acʉ̃ nitirã pe'ema ne
ẽjõpeosirutusome.
17 Marĩ wiogʉ Õ'acʉ̃ cʉ̃ta marĩrẽ, marĩ ñecʉ̃sʉmʉa Egiptopʉ ña'arõ
yʉ'rʉ'cãrãrẽ miiwijawĩ. Cʉ̃ta tja cʉ̃ tutuaro me'rã añuse cʉ̃ tutuasere
weeĩ'owĩ. Nipe'tiro ʉ̃sã ma'apʉ a'ti'quere, peje macãrĩcjãrã wa'teropʉ
yʉ'rʉ'quere mejẽcã wa'ari nígʉ̃, co'tewĩ.
18 Cʉ̃ marĩ wa'acã, nipe'tise macãrĩcjãrãrẽ cõ'awĩrõcã'wĩ. Amorreo
masã, a'ti di'tacjãrãpʉreta tojo weewĩ. Ʉsã quẽ'rã mʉ'ʉ weronojõta
Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeo, cʉ̃ dutiro weerãsa'a. Cʉ̃ta marĩ wiogʉ nimi, nicãrã niwã.
19 Na tojo nicã tʉ'ogʉ, Josué a'tiro nicʉ niwĩ:

—Mʉsã Õ'acʉ̃rẽ añurõ ẽjõpeo, sirutupõtẽosome. Cʉ̃ añugʉ̃ waro,
ña'ase moogʉ̃ nimi. Cʉ̃ dia'cʉ̃rẽ marĩ ẽjõpeocã ʉami. Ãpẽrãnojõrẽ
ẽjõpeocã, doesami. Mʉsã cʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cãcã, mʉsã ña'arõ weesere
nʉ'cãsome.
20 Mʉsã Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeodu'u, ãpẽrãrẽ ẽjõpeocã, cʉ̃ta mʉsãrẽ ña'arõ
wa'acã weegʉsami. Mʉsãrẽ añurõ wéé'cʉ nimigʉ̃, mʉsãrẽ cõ'ape'ogʉsami,
nicʉ niwĩ Josué.

21 Masã Josuére a'tiro ni yʉ'ticãrã niwã:
—Mʉ'ʉ tojo nírõnojõ wa'asome. Ʉsã Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeo, cʉ̃ dutiro weerãti,
nicãrã niwã.
22 Na tojo nisere tʉ'ogʉ, Josué nicʉ niwĩ:
—Mʉsã basu nipe'tirã tʉ'oropʉ "Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeo siruturãti", niapʉ.
Masã "Tojota niapʉ", nicãrã niwã.
23 Josué narẽ a'tiro ninemocʉ niwĩ:
—To pũrĩcãrẽ ãpẽrãnojõ mʉsã ẽjõpeo yee'quere mʉsã wa'teropʉ
cʉosere cõ'ape'ocã'ña. Õ'acʉ̃ marĩ Israe curuacjãrã wiogʉre nipe'tise
mʉsã añuse wãcũse me'rã ẽjõpeoya.
24 Masã Josuére a'tiro yʉ'ticãrã niwã tja:
—Ʉsã Õ'acʉ̃ marĩ wiogʉre ẽjõpeo, siruturãti. Cʉ̃ dutiro weerãti, nicãrã
niwã.
25 Ti nʉmʉta topʉ Siquẽpʉ Josué masã me'rã "A'tiro weegʉti", ni apocʉ
niwĩ. Narẽ na weesetiatjere, narẽ dutiatjere cũucʉ niwĩ.
26 Tere Õ'acʉ̃ dutise cʉori turipʉ ojaõ'ocʉ niwĩ. Tere ojatoja, ni'cãgã
ʉ̃tãgã pajicjare mii, yucʉgʉ encina wãmeticjʉ dʉ'pocã Õ'acʉ̃ "Masã me'rã
tojo weegʉti" ní'quere cʉori acaro tiropʉ nʉ'cõcʉ niwĩ.
27 Nipe'tirã masãrẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
—A'tiga ʉ̃tãgã nipe'tise Õ'acʉ̃ marĩrẽ ucũ'quere tʉ'ope'o'caro weronojõ
a'topʉ toja'a. Tojo weerã mʉsã Õ'acʉ̃ dutisere yʉ'rʉnʉ'cã, mʉsã queoro
weetisere ĩ'ono'rõsa'a, nicʉ niwĩ.
28 Tojo nitoja, Josué masãrẽ, na ye di'tapʉ nanʉcʉ̃rẽ dajatojaaduticʉ
niwĩ.

Josué cʉ̃ wẽrĩ'que ni'i

29 Cã'rõacã be'ro Josué, Nun macʉ̃, Õ'acʉ̃ dutisere da'raco'tegʉ, ciento
diez cʉ̃'marĩ cʉogʉ, wẽrĩa wa'acʉ niwĩ.
30 Cʉ̃ ya di'ta Timnat-sera wãmetiri macãpʉ cʉ̃rẽ yaacãrã niwã. Ti macã
bu'papijaro Efraĩ, ʉ̃rʉ̃gʉ̃ Gaas wãmeticjʉ yʉ'rʉropʉ nicaro niwʉ̃.
31 Josué catiri curare, Israe curuacjãrã Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeo, cʉ̃ dutiro weecãrã
niwã. Cʉ̃ wẽrĩca be'ro bʉcʉrã nipe'tise Õ'acʉ̃ Israe curuacjãrãrẽ añurõ
wee'quere masĩrã catiro põtẽorõ tojota Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeo, cʉ̃ dutiro añurõ
weesirutucãrã niwã.

Israe curuacjãrã José mijĩ õ'arĩrẽ yaa'que ni'i

32 José mijĩ cʉ̃ õ'arĩ nimi'quere Siquẽpʉ yaacãrã niwã. Te õ'arĩ Egiptopʉ
Israe curuacjãrã na miiti'que nicaro niwʉ̃. Di'ta José pacʉ mijĩ Jacob cʉ̃
duu'que di'ta nicaro niwʉ̃. Ti di'ta cien cujiri plata wãmetise cujiri Hamor
põ'rã ʉmʉarẽ duucʉ niwĩ. Hamor, Siquem pacʉ nicʉ niwĩ. Be'ro ti di'ta
José pãrãmerã nituriarã ya di'ta tojaturiacaro niwʉ̃.

Eleazar cʉ̃ wẽrĩ'que ni'i

33 Be'ro pa'i Eleazar, Aarõ macʉ̃ wẽrĩa wa'acʉ niwĩ. Cʉ̃ wẽrĩcã, cʉ̃ macʉ̃
Finees ya di'tapʉ yaacãrã niwã. To Efraĩ ya di'ta opa bu'papijaropʉ nicaro
niwʉ̃.

Jueces

A'ti pũrĩ a'tiro weero ojano'pã nise ni'i

Josué, tojo nicã bʉcʉrã cʉ̃ nícaterocjãrã wẽ́rĩca be'ro Israe curuacjãrã Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeodu'u, na ʉaro weeseticãrã niwã. Titare Canaá di'tacjãrã Israe curuacjãrã yere yaja, ña'arõ weecãrã niwã. Be'ro Israe curuacjãrã ʉpʉtʉ pi'eti, bʉjaweti, Õ'acʉ̃rẽ acobojose sẽrĩcãrã niwã. Tojo weecã ĩ'agʉ̃, Õ'acʉ̃ narẽ yʉ'rʉodutigʉ, sʉ'ori nisetiri masãrẽ cũucʉ niwĩ. Sʉ'ori nisetiri masʉ̃ catiri cura añurõ niseticũcãrã niwã. Cʉ̃ wẽ́rĩca be'ro masã Õ'acʉ̃rẽ sirutudu'u, no'o ʉaro ẽjõpeoseticũcãrã niwã. Na tojo weecã ĩ'agʉ̃, Õ'acʉ̃ na me'rã ua, narẽ ĩ'atu'tirã dutise doca wa'acã weecʉ niwĩ. Be'ro Israe curuacjãrã ʉpʉtʉ pi'etí, bʉjaweti, Õ'acʉ̃rẽ acobojose sẽrĩcãrã niwã. Na tojo weecã ĩ'agʉ̃, Õ'acʉ̃ narẽ ni'cʉ̃ sʉ'ori nisetiri masʉ̃rẽ o'ócʉ niwĩ tja. Sʉ'ori nisetiri masʉ̃ narẽ ĩ'atu'tiri masã doca nirãrẽ a'mewẽjẽ wijata'acʉ niwĩ. Be'ro tja todʉporo na ña'arõ weeseti'caronojõta weenu'cũcã'cãrã niwã.

Sʉ'ori nisetiri masã wa'teropʉre nibutia'cãrã Débora, Barac, Gedeṍ, Sansón nicãrã niwã. Ãpẽrã sʉ'ori nisetiri masã quẽ'rã nicãrã niwã.

Judá ya curuacjãrã, tojo nicã Simeó ya curuacjãrã cananeo masã me'rã a'mewẽjẽ'que ni'i

1 Josué wẽ́rĩca be'ro Israe curuacjãrã Õ'acʉ̃rẽ a'tiro ni sẽrĩtiña'cãrã niwã:

—¿Ũ̃sã wa'tero nirã́ Israe curuacjãrã dinojõ curuacjãrã cananeo masã me'rã a'mewẽjẽrã wa'amʉ'tãrãsari?

2 Õ'acʉ̃ narẽ a'tiro ni yʉ'ticʉ niwĩ:

—Judá ya curuacjãrã wa'amʉ'tãrãsama. Yʉ'ʉ a'ti di'tare narẽ o'otojapʉ, nicʉ niwĩ.

3 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, Judá ya curuacjãrã ʉmʉa na ma'misʉmʉa Simeó ya curuacjãrãrẽ pijineocãrã niwã. Narẽ a'tiro nicãrã niwã: “Te'a, ʉ̃sã ya di'ta niatjopʉ wa'arã. Cananeo masãrẽ a'mewẽjẽtamurã a'tia. Be'ro ʉ̃sã quẽ'rã mʉsã ya di'ta niatjore mʉsã me'rã a'mewẽjẽtamurã wa'arãsa'a”, nicãrã niwã. Na tojo nicã tʉ'orã, Simeó ya curuacjãrã, “Jaʉ, cananeo masãrẽ mʉsã me'rã a'mewẽjẽtamurã wa'arãsa'a”, nicãrã niwã.

4 Tojo weerã Judá ya curuacjãrã na acawererã Simeó ya curuacjãrã me'rã cananeo masãrẽ, tojo nicã ferezeo masã me'rã a'mewẽjẽ, na ye di'ta nimi'quere ẽ'macãrã niwã. Õ'acʉ̃ cʉ̃ tutuaro me'rã tojo weecãrã niwã. Bezepʉre diez mil ʉmʉarẽ wẽjẽcãrã niwã.
*****

19 Õ'acʉ̃ Judá ya curuacjãrã me'rã nicʉ niwĩ. Tojo weerã na di'ta opa bu'papijaro nirãrẽ cõ'awĩrõ, ẽ'macãrã niwã. Tojo weemirã, opa pa'tiro nirã́ pe'ere cõ'awĩrõmasĩticãrã niwã. Na cabayua wejesepawʉ cõme me'rã wee'quepawʉ cʉocã ĩ'arã, tojo weemasĩticãrã niwã.

20 Moisé Calere ní'caronojõta Hebrõ wãmetirore o'ocãrã niwã. Cale i'tiarã Anac põ'rãrẽ cõ'awĩrõcã'cʉ niwĩ.

21 Benjamí ya curuacjãrã pe'e jebuseo masã, Jerusalẽ́pʉ nirãrẽ cõ'awĩrõmasĩticãrã niwã. Tojo weerã jebuseo masã, tojo nicã Benjamí ya curuacjãrã a'tocaterore ni'cãrõ me'rã topʉ nidecotima yujupʉ.

José pãrãmerã nituriarã Betecjãrã me'rã a'mewẽjẽ, docaque'acã wee'que ni'i

22 José pãrãmerã nituriarã Betecjãrã me'rã a'mewẽjẽrãtirã, majãcãrã niwã. Na tojo weecã, Õ'acũ narẽ weetamucu̇ niwĩ.
23 Na ĩ'adu'tiri masãrẽ Betepu̇re o'ócãrã niwã. Todu̇poropu̇ ti macã Luz wãmeticaro niwũ.
24 Na ĩ'adu'tiri masã ti macãcjũ ni'cũ wijaticã ĩ'arã, cũrẽ nicãrã niwã: "¿Ũsã macãrẽ no'o pe'e sãjãcã añubosari? Ĩ'oña. Mu̇'u̇ tojo ĩ'ocã, mu̇'u̇rẽ añurõ co'terãti", nicãrã niwã.
25 Tojo weegu̇ cũ macã sãjãrõrẽ ĩ'ocu̇ niwĩ. Be'ro ti macãrẽ sãjãa, nipe'tirã topu̇ nirãrẽ wẽjẽpe'ocã'cãrã niwã. Ti macã sãjãrõrẽ ĩ'o'cu̇ma, tojo nicã cũ acawererãrẽ wẽjẽticãrã niwã.
26 Be'ro ti macã sãjãrõrẽ ĩ'o'cu̇ hitita masã ya di'tapu̇ wa'a, topu̇ ni'cã macã pãacu̇ niwĩ. Ti macãrẽ Luz wãme õ'ocu̇ niwĩ. Tojota wãmetidecotisa'a yujupu̇.
*****

2

Õ'acũ cũ basuta nimigũ, cũrẽ wereco'tegu̇ weronojõ upu̇sãjãnu̇'cã Boquĩpu̇ bajua'que ni'i

1 Õ'acũ cũ basuta nimigũ, cũrẽ wereco'tegu̇ weronojõ upu̇sãjãnu̇'cã* Gilgapu̇ ní'cu̇ majãa, Boquĩpu̇ ejacu̇ niwĩ. Israe curuacjãrãrẽ a'tiro nicu̇ niwĩ: "Yu̇'u̇ mu̇sãrẽ Egiptopu̇ ní'cãrãrẽ miiwijawu̇. A'ti di'ta, mu̇sã ñecũsu̇mu̇arẽ o'ogu̇ti ní'que di'tapu̇ miitiwu̇. Yu̇'u̇ narẽ a'tiro niwũ: 'Yu̇'u̇ mu̇sã me'rã "A'tiro weegu̇ti" ní'quere weedu'usome.
2 Mu̇sã quẽ'rã a'ti di'tacjãrã me'rã apo nisetisome. Na ẽjõpeose mesãrĩrẽ ũtã me'rã seeneocũu'que mesãrĩrẽ paastedijorãsa'a,' nimiwũ. Mu̇sã pe'e yu̇'u̇ tojo ní'quere weetiwu̇. ¿De'ro weerã mu̇sã tojo weetiri?
3 Tojo weegu̇ ni'cãrõacãrẽ mu̇sãrẽ were'e. Yu̇'u̇ a'ti di'tacjãrãrẽ cõ'awĩrõnemosome. Na mu̇sãrẽ cariborãsama. Tojo nicã, na ẽjõpeose me'rã mu̇sãrẽ ña'arõ wa'acã weerãsama", nicu̇ niwĩ Õ'acũ.
4 Õ'acũ cũ basuta nimigũ, cũrẽ wereco'tegu̇ weronojõ upu̇sãjãnu̇'cã narẽ tojo ni ucũca be'ro, Israe curuacjãrã nipe'tirã u̇pu̇tu̇ uti, caricũcãrã niwã.
5 Tojo weerã to na utirore Boquim† wãme õ'ocãrã niwã. Tojo wee wa'icu̇rãrẽ wẽjẽ, Õ'acũrẽ ũjũamorõpeocãrã niwã.
*****
10 Josué cũ nícaterocjãrãpu̇ wẽrĩpe'tia wa'acãrã niwã. Na be'rocjãrã Õ'acũrẽ, tojo nicã cũ Israe curuacjãrãrẽ añurõ wee'quere masĩticãrã niwã.

Israe curuacjãrã na Õ'acũrẽ ẽjõpeodu'u'que ni'i

11 Na no'o nirã Baal wãmetirã queosere ẽjõpeocãrã niwã. Õ'acũ ĩ'orõpu̇re na tojo weese ña'a nicaro niwũ.
12 Na ñecũsu̇mu̇a Egiptopu̇ ní'cãrãrẽ wĩorẽ'cu̇ pe'ema ẽjõpeodu'ucãrã niwã. Na ye macãrĩ pu̇'tocjãrã ẽjõpeorãnojõrẽ sirutu, ẽjõpeosirutucãrã niwã. Na tojo weecã ĩ'agũ, Õ'acũ pũrõ uacu̇ niwĩ.
13 Cũrẽ ẽjõpeodu'u, ãpẽrãnojõ Baal queose, tojo nicã Astarté queose yee'quere ẽjõpeocãrã niwã.

---

* **2:1 2.1** Ĩ'aña Gn 16.7 docapu̇ oja'quere. † **2:5 2.5** Hebreo ye me'rã Boquim nírõ, "utirã" nisĩ'rĩrõ wee'e.

14 Tojo wee Õ'acũ na me'rã uagʉ, yajari masã na ote'quere, na ye
nimi'quere yajape'ocã weecʉ niwĩ. Tojo nicã, narẽ ĩ'atu'tirã na tiro nirãrẽ
na me'rã a'mewẽjẽ, põtẽoticã weecʉ niwĩ.
15 Cũ narẽ ní'caronojõ nipe'tisetiri na a'mewẽjẽsetirinʉcũ Õ'acũ narẽ
ña'arõ wa'acã weecʉ niwĩ. Tojo weerã na pũrõ pi'eticãrã niwã.
16 Na tojo pi'eticã ĩ'agũ, Õ'acũ narẽ sʉ'ori nisetiri masãrẽ cũunʉ'cãcʉ
niwĩ. Na me'rã Israe curuacjãrãrẽ ña'arõ wee yajarãrẽ yʉ'rʉweticã weecʉ
niwĩ.
17 Cũ tojo weemicã, sʉ'ori nisetiri masãrẽ tʉ'oticãrã niwã. Ãpẽrãnojõ
Õ'acũ nitirã pe'ere ẽjõpeoseticãrã niwã. Na ñecũsʉmʉa pe'e Õ'acũ
dutisere añurõ weecãrã niwã. Na, na weronojõ weeticãrã niwã. Maata
Õ'acũrẽ ẽjõpeodu'ucã'cãrã niwã.
18 Israe curuacjãrãrẽ ĩ'atu'tirã narẽ ña'arõ wee, pũrõ pi'eticã weecãrã
niwã. Na uti caricũsere tʉ'ogʉ, Õ'acũ narẽ pajaña'cʉ niwĩ. Tojo weegʉ
masãrẽ sʉ'ori nisetiacjʉre cũúgũ, cũrẽ weetamucʉ niwĩ. Cũ catiro
ejatuaro masãrẽ narẽ ĩ'atu'tirãrẽ yʉ'rʉweticã weecʉ niwĩ.
19 Sʉ'ori nisetiri masũ wẽrĩca be'ro masã apaturi ña'arõ weedojacãrã
niwã. Na pacʉsʉmʉa yʉ'rʉoro ña'arõ weeseti, ãpẽrãnojõ Õ'acũ ni-
tirãnojõrẽ ẽjõpeoseticãrã niwã. Na ña'arõ weesetisere ne du'uti, na
wãcũsere dʉcayusĩ'rĩticãrã niwã.
20 Na tojo weecã ĩ'agũ, Õ'acũ Israe curuacjãrã me'rã pũrõ uacʉ niwĩ.
A'tiro nicʉ niwĩ: “Ã'rã na ñecũsʉmʉa me'rã yʉ'ʉ ‘A'tiro weeya’ ní'quere
yʉ'rʉnʉ'cãma. Yʉ'ʉ dutisere ne tʉ'osĩ'rĩtima.
21 Tojo weegʉ Josué cũ wẽrĩse dʉporo masã cõ'awĩrõti'cãrãrẽ
cõ'awĩrõsome.
22 Na ñecũsʉmʉa yʉ'ʉre ẽjõpeo'caronojõta ẽjõpeorãsari nígũ, apeye
macãrĩcjãrãrẽ cõ'asome yujupʉ”, nicʉ niwĩ.
23 Tojo weegʉ Õ'acũ maata Josuére te macãrĩcjãrãrẽ nʉrũpe'ocã weeticʉ
niwĩ. Narẽ totá tojacã weecʉ niwĩ.

3

Israe curuacjãrã Canaá di'tapʉre cõ'awĩrõno'ti'cãrã queti ni'i

1 Israe curuacjãrã Canaá di'tacjãrã me'rã a'mewẽjẽcaterore pãjãrã Israe
curuacjãrã pãrãmerã bajuaticãrã niwã yujupʉ. Na yʉ'ʉre ẽjõpeorãsari
nígũ, ãpẽrã ti di'tacjãrãrẽ Õ'acũ cõ'awĩrõticʉ niwĩ.
2 Ma'mapjia a'mewẽjẽmasĩtirãrẽ a'mewẽjẽmasĩato nígũ, Canaácjãrãrẽ
topʉ tojacã weecʉ niwĩ.
3 Ã'rã topʉre tojacãrã niwã: Ni'cãmocʉrã filisteo masã wiorã, nipe'tirã
cananeo masã, sidonio masã, heveo masã ũrũpagʉ Líbano di'tapʉ nirã
Canaápʉ tojacãrã niwã. Heveo masã ũrũgũ Baal-hermón wãmeticjʉ me'rã
téé Hamat sãjãrõpʉ me'rã niseticãrã niwã.
4 Õ'acũ “¿Israe curuacjãrã na ñecũsʉmʉarẽ Moisé me'rã yʉ'ʉ dutise
cũu'quere yʉ'tirãsari?” nígũ, Canaácjãrãrẽ ti di'tapʉ tojacã weecʉ niwĩ.
5 Israe curuacjãrã ã'rã masã wa'teropʉ macãrĩticãrã niwã. Cananeo
masã, hitita masã, amorreo masã, ferezeo masã, heveo masã, jebuseo
masã tiropʉ niseticãrã niwã.
6 Israe curuacjãrã põ'rã sõ'oní'que macãrĩcjãrã põ'rã me'rã pʉ́aperi
numiso, niseticãrã niwã. Tojo weerã tocjãrã ẽjõpeorã, Õ'acũ nitirãnojõrẽ
ẽjõpeo niseticãrã niwã.

Otoniel Israe curuacjãrãrẽ Mesopotamia wiogɯre yɯ'rɯweticã wee'que ni'i

7 Israe curuacjãrã Õ'acɯ̃rẽ wãcũti, Baal, tojo nicã Astarté wãmetirã na
queose yee'quere ẽjõpeocãrã niwã. Tojo weerã Õ'acɯ̃ ĩ'orõpɯre ña'arõ
weecãrã niwã.
8 Na tojo weecã ĩ'agɯ̃, Õ'acɯ̃ na me'rã ua, Cusán-risataim, Mesopotamia
di'ta wiogɯre wiacɯ niwĩ. Ocho cɯ̃'marĩ Cusán-risataim dutiro docapɯ
nicãrã niwã.
9 Be'ro na Õ'acɯ̃ weetamusere ɯpɯtɯ sẽrĩcã tɯ'ogɯ, narẽ yɯ'rɯoato nígɯ̃,
Otoniel, Cenaz macɯ̃, Caleb acabijire o'ócɯ niwĩ.
10 Espíritu Santu Otoniepɯre sãjãa, Israe curuacjãrãrẽ sɯ'ori nisetiri
masɯ̃ sãjãcɯ niwĩ. Cɯ̃ Cusán-risataim yarã masã me'rã a'mewẽjẽgɯ̃
wa'acɯ niwĩ. Õ'acɯ̃ Otoniere Cusán-risataĩrẽ wapata'acã weecɯ niwĩ.
11 Be'ro cuarenta cɯ̃'marĩ ti di'tapɯre a'mewẽjẽse marĩcaro niwɯ̃. Téé
Otoniel, Cenaz macɯ̃ cɯ̃ wẽrĩcãpɯ soose nicaro niwɯ̃.

Aod Israe curuacjãrãrẽ moabita masãrẽ yɯ'rɯweticã wee'que ni'i

12 Otoniel wẽrĩca be'ro Israe curuacjãrã apaturi Õ'acɯ̃ ĩ'orõpɯ ña'arõ
weeseticãrã niwã. Tojo weegɯ Õ'acɯ̃ Moab di'ta wiogɯ Eglõ wãmetigɯre
Israe curuacjãrã nemorõ tutuagɯ wa'acã weecɯ niwĩ.
13 Cɯ̃ Eglõ amonita masãrẽ, tojo nicã amaleca masãrẽ
a'mewẽjẽtamudutigɯ sẽrĩcɯ niwĩ. Tojo weerã na Israe curuacjãrã
me'rã a'mewẽjẽ, Jericó opa ñorĩ nirĩ macãrẽ wapata'acãrã niwã.
14 Dieciocho cɯ̃'marĩ Israe curuacjãrã Eglõ dutiro doca nicãrã niwã.
15 Ticɯse cɯ̃'marĩ be'ro Israe curuacjãrã Õ'acɯ̃rẽ cɯ̃ weetamusere ɯpɯtɯ
sẽrĩcãrã niwã tja. Na tojo weecã, Õ'acɯ̃ narẽ yɯ'rɯoacjɯ cũpecamocã
me'rã a'mewẽjẽgɯ̃rẽ Aod wãmetigɯre o'ócɯ niwĩ. Cɯ̃ Gera macɯ̃, Benjamí
ya curuacjɯ̃ nicɯ niwĩ. Ni'cã nɯmɯ Israe curuacjãrã cɯ̃rẽ na wapaseese
me'rã Eglõpɯ o'ócãrã niwã.
16 Aod di'pjĩ pɯ́aperi osoyojaca pjĩ, ni'cã metro deco yoari pjĩrẽ da'recɯ
niwĩ. Ti pjĩrẽ cɯ̃ yaro su'tiro doca, diacjɯ̃ca ɯsó pe'e dɯ'teõ'ocɯ niwĩ.
17 Be'ro Israe curuacjãrãrẽ wapaseesere Eglõrẽ wiagɯ wa'acɯ niwĩ. Eglõ
di'ibɯjɯgɯ nicɯ niwĩ.
18 Te na wapasee'quere Eglõrẽ wiáca be'ro cɯ̃ me'rã ba'pati'cãrã me'rã
majãmitojaacɯ niwĩ.
19 Gilgal tiro ti macãcjãrã ẽjõpeorã yee'que pɯ'topɯ eja, Aod
majãmitojaati, Eglõ tiropɯre a'titicɯ niwĩ tja. Cɯ̃rẽ a'tiro nicɯ niwĩ:

—Wiogɯ, ãpẽrã tɯ'otiro, mɯ'ɯrẽ quetire weregɯ a'tiapɯ.

Cɯ̃ tojo nicã tɯ'ogɯ, wiogɯ cɯ̃ docacjãrãrẽ, tojo nicã cɯ̃rẽ da'raco'terãrẽ
“Ucũtirãta wijaaya”, nicɯ niwĩ.
20 Na wijáaca be'ro Aod Eglõ cɯ̃ ya wi'i bu'i opa sira nirõ ti'aya marĩrĩ
tucũpɯ dujigɯ pɯ'to eja, cɯ̃rẽ nicɯ niwĩ:

—Queti yɯ'ɯ mɯ'ɯrẽ miitise Õ'acɯ̃ mɯ'ɯrẽ weredutise ni'i.

Tere tɯ'ogɯ, wiogɯ dujiri cũmurõpɯ ní'cɯ wã'cãnɯ'cãcɯ niwĩ.
21 Aod di'pjĩ diacjɯ̃ca ɯsópɯ dɯ'teõ'oca pjĩrẽ cũpecamocã me'rã we-
jewĩrõ, wiogɯre paagapɯ ñosẽwẽjẽcɯ niwĩ.
*****

23 Be'ro Aod ti tucũ sopere sawi me'rã bi'a, ventana sopepɯ wijaacɯ niwĩ.
*****

25 Be'ropʉ wiogʉre da'raco'terã yoacã ĩ'acũmí, cʉ̃ bajuticã ĩ'arã,
wãcũque'ti, “¿De'ro wa'apari marĩ wiogʉre?” nírã, sawire mii, sopere
pãocãrã niwã. Ti tucũpʉ sãjãa, na wiogʉre Aod wẽjẽcũ'cʉre bocaejacãrã
niwã.
26 Na wiogʉre co'teri cura Aod pe'e du'tiwã'cã wa'acʉ niwĩ. Tocjãrã
ẽjõpeose ʉ̃tã me'rã yee'que Gilgal cjasere yʉ'rʉa, Seirat wãmetiropʉ du'tia
wa'acʉ niwĩ.
27 Cʉ̃ Israe curuacjãrã ya di'tapʉre eja, Efraĩ curuacjãrã di'ta opa
bu'papijaropʉ surarare pijineogʉ̃, coronetare puticʉ niwĩ. Be'ro Israe
curuacjãrã opa bu'papijaropʉ ní'cãrã cʉ̃ me'rã sirutubu'acãrã niwã.
28-29 Aod narẽ a'tiro nicʉ niwĩ: “Te'a, yʉ'ʉre sirutuya. Õ'acʉ̃ marĩrẽ
ĩ'atu'tirã moabita masãrẽ docaque'acã weegʉsami”, nicʉ niwĩ.
Tojo weerã cʉ̃rẽ sirutubu'a, dia Jordã̃ ʉ̃'cʉ̃atiropʉ Moab di'ta wa'arore
cã'mota'anʉ'cãejacãrã niwã. Tojo weerã ne ni'cʉ̃ yʉ'rʉpẽ'acã weeticãrã
niwã. Titare diez mil moabita masã surara tutuarãrẽ wẽjẽpe'ocã'cãrã
niwã.
30 To be'ro ochenta cʉ̃'marĩ ti di'tapʉre a'mewẽjẽse marĩcaro niwʉ̃.
Soose nicaro niwʉ̃.

Israe curuacjãrãrẽ Samgar filisteo masãrẽ yʉ'rʉweticã wee'que ni'i

31 Aod be'ro Samgar wãmetigʉ, Anat macʉ̃, Israe curuacjãrãrẽ sʉ'ori
nisetiri masʉ̃ sãjãcʉ niwĩ. Cʉ̃ yucʉgʉ osoyojacjʉ, wecʉa nʉrʉ̃cjʉ me'rã
seiscientos filisteo masãrẽ ñosẽwẽjẽcʉ niwĩ. Cʉ̃ quẽ'rã Israe curuacjãrãrẽ
yʉ'rʉocʉ niwĩ.

4

Débora, tojo nicã Barac, na Sísarare docaque'acã wee'que ni'i

1 Aod wẽ́rĩ́ca be'ro Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉre Israe curuacjãrã apaturi ña'arõ
weeseticãrã niwã.
2 Tojo weegʉ Õ'acʉ̃ narẽ Jabín, cananeo masã wiogʉ dutise doca tojacã
weecʉ niwĩ. Jabín Hasor wãmetiri macãpʉ masãrẽ sʉ'ori dutigʉ nicʉ
niwĩ. Cʉ̃ yarã surara wiogʉ Sísara wãmetigʉ nicʉ niwĩ. Cʉ̃ Haroset-goĩpʉ
macãticʉ niwĩ.
3 Jabín novecientos cabayua wejesepawʉ, cõme me'rã wee'quepawʉre
cʉocʉ niwĩ. Veinte cʉ̃'marĩ Israe curuacjãrãrẽ ña'abutiaro dutipecʉ niwĩ.
Tojo weerã Israe curuacjãrã Õ'acʉ̃rẽ cʉ̃ weetamusere ʉpʉtʉ sẽrĩcãrã niwã.
4 Titare Débora wãmetigo Õ'acʉ̃ yere weremʉ'tãgõ Israe curuacjãrãrẽ
na a'pepũrĩsere apo, sʉ'ori añurõ nisetiri masõ nico niwõ. Co Lapidot
nʉmo nico niwõ.
5 Co, masãrẽ besego, ni'cã ño docapʉ dujisetico niwõ. Tiño “Débora
ya ño” wãmeticaro niwʉ̃. Ʉrʉ̃pagʉ Efraĩ wãmetiri di'ta, Ramá, Betel
decopʉ tojacaro niwʉ̃. Israe curuacjãrã na a'pepũrĩsere apodutirã, co
tiropʉ wa'acãrã niwã.
6 Ni'cã nʉmʉ Débora Barac wãmetigʉre pijidutico niwõ. Cʉ̃ Abinoam
macʉ̃, Quedes wãmetiri macãcjʉ̃ nicʉ niwĩ. Quedes Neftalí ya curua nirĩ
macã nicaro niwʉ̃. Cʉ̃rẽ a'tiro nico niwõ:
—Õ'acʉ̃, Israe curuacjãrã wiogʉ, mʉ'ʉrẽ a'tiro dutimi: “Ʉrʉ̃gʉ̃ Tabopʉ
wa'aya. Topʉ mʉ'ʉ me'rã diez mil ʉmʉa Neftalí, tojo nicã Zabulõ ye
curaricjãrãrẽ miaña.

7 Sísara, Jabín yarã surara wiogʉ, cʉ̃ yepawʉ, cʉ̃ yarã surara me'rã
mʉ'ʉ me'rã a'mewẽjẽato nígʉ̃, dia Cisõpʉ wa'acã weegʉti. Topʉ cʉ̃rẽ
docaque'acã weegʉti", mʉ'ʉrẽ a'tiro ni weredutiami Õ'acʉ̃, nico niwõ.
8 Barac Déborare a'tiro yʉ'ticʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ yʉ'ʉre ba'paticã, wa'agʉti. Mʉ'ʉ wa'aticãma, wa'asome, nicʉ
niwĩ.
9 —Añurõsa'a; mʉ'ʉ me'rã wa'agoti, nico niwõ Débora. "Mejõ mʉ'ʉ
tojo ní'que bu'iri, masã 'Mʉ'ʉ me'rã Õ'acʉ̃ Sísarare docaque'acã weeapʉ'
nisome. Numio me'rã pũrĩcã Õ'acʉ̃ Sísarare docaque'acã weeapʉ"
nirãsama, nico niwõ.
To be'ro Débora Barac me'rã Quedespʉ wa'aco niwõ.
10 Topʉ Barac Zabulõ, Neftalí ya curuacjãrã ʉmʉarẽ pijineocʉ niwĩ. Diez
mil surara cʉ̃ me'rã a'mewẽjẽtamurã wa'acãrã niwã. Débora quẽ'rã cʉ̃rẽ
ba'patico niwõ.
11 Cedes pʉ'topʉ, yucʉgʉ pajicjʉ encina wãmeticjʉ Zaanaípʉ nicaro
niwʉ̃. Topʉ Heber, quenita masʉ̃ cʉ̃ ya wi'i su'ti caseri me'rã wééca wi'i
nicaro niwʉ̃. Cʉ̃ ãpẽrã quenita masã me'rã ní'cʉ wijawã'cãcʉ niwĩ. Na
quenita masã Hobab, Moisé mañecʉ̃ pãrãmerã nituriarã nicãrã niwã.
12 Sísara pe'e "Barac ʉ̃rʉ̃gʉ̃ Tabor wãmeticjʉre mʉjãpʉ" nicã tʉ'ogʉ,
13 cʉ̃ novecientos tũrũsepawʉ, cõme me'rã wee'quepawʉre, tojo nicã
nipe'tirã surarare neocũucʉ niwĩ. Neo, Haroset-goĩpʉ ní'cãrã wija, Cisón
wãmetiri maapʉ wa'acãrã niwã.
14 Cʉ̃ tojo weecã ĩ'agõ, Débora Barare a'tiro ni wereco niwõ:
—Wa'aya. Ni'cãcã Õ'acʉ̃ marĩ wiogʉ mʉ'ʉrẽ Sísarare wiagʉsami. Marĩ
wiogʉ mʉsã dʉporo ʉ'mʉtãtojacʉ niami, nico niwõ. Co tojo nicã, Barac
cʉ̃ yarã surara diez mil ʉmʉa ʉ̃rʉ̃gʉ̃ Tabopʉ ní'cãrã Sísara yarã surara
me'rã a'mewẽjẽrã wa'arã dijaacãrã niwã.
15 Barac yarã surara Sísara yarã me'rã a'mewẽjẽrã dijáátícã, Õ'acʉ̃
Sísara yarã surarare ʉcʉacã weecʉ niwĩ. Sísara pe'e cʉ̃ yawʉ tũrũpjʉ
cõme me'rã wéécawʉpʉ sãña'cʉ dijaa, omadu'tia wa'acʉ niwĩ.
16 Cʉ̃ tojo weeri cura Barac yarã surarare, na yepawʉre téé Haroset-
goim wãmetiropʉ narẽ wẽjẽsirutucʉ niwĩ. Nipe'tirã Sísara yarã surara
wẽrĩpe'tia wa'acãrã niwã. Ne ni'cʉ̃ yʉ'rʉwetiticʉ niwĩ.
17 Sísara pe'e Jael, Heber ceneo masʉ̃ nʉmo ya wi'i, su'ti caseri me'rã
wééca wi'ipʉ du'ticʉ niwĩ. Heber, cʉ̃ acawererã, Sísara wiogʉ Jabín,
Hasor macã wiogʉ me'rã añurõ a'mesʉ'acʉ niwĩ. Tojo weegʉ Sísara ti
wi'ipʉ ejacʉ niwĩ.
18 Cʉ̃ etacã ĩ'agõ, Jael cʉ̃rẽ nico niwõ:
—Sãjãtia, yʉ'ʉ wiogʉ. Ne uiticã'ña.
Co tojo nicã, Sísara ti wi'ipʉ sãjãacʉ niwĩ. Sãjãa, cʉ̃ ejaque'acã,
omacãjĩrõ me'rã cʉ̃rẽ omaco niwõ.
19 —Acowʉosa'a. Yʉ'ʉre aco cã'rõacã tĩaña, nicʉ niwĩ.
Tojo weego cabra õpẽcõrẽ cabra casero me'rã poseyéca ajurore pão,
cʉ̃rẽ tĩaco niwõ. Tĩatoja, cʉ̃rẽ omaco niwõ tja.
20 Sísara core a'tiro weeduticʉ niwĩ:
—Sopepʉ nu'cũña. Ãpẽrã yʉ'rʉarã, mʉ'ʉ tiro "¿Ãpẽrã marĩti?" ni
sẽrĩtiña'cã, "Marĩma" niña, nicʉ niwĩ.
21 Sísara, ʉpʉtʉ ñujũ'cʉ niyugʉ, cãrĩyʉ'rʉacʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo weecã ĩ'agõ,
Jael, Heber nʉmo bʉsʉro marĩrõ ti wi'i cjase ni'cãgʉ̃ yucʉgʉ ti wi'ire

tʉ̃apuanʉ'cõ'cʉre míí, cʉ̃ diapoare di'tapʉ paabi'pe wẽjẽco niwõ. Tojo wee wẽrĩa wa'acʉ niwĩ.
22 Be'ro Barac Sísarare a'magʉ̃ etacã, Jael co ya wi'ipʉ ní'co wijaa, cʉ̃rẽ põtẽrĩgõ wa'aco niwõ.
—Sãjãtia. Mʉ'ʉ a'magʉ̃rẽ ĩ'ogõti, nico niwõ.
Co tojo nicã, Barac ti wi'ire sãjãacʉ niwĩ. Ti wi'ipʉ Sísara wẽrĩ'cʉpʉ cũñacʉ niwĩ. Ti wi'ire tʉ̃apuanʉ'cõ'cʉ me'rã cʉ̃ diapoare paabi'peyʉ'rʉtẽrĩno'cʉre ĩ'acʉ niwĩ.
23 Ti nʉmʉrẽta Õ'acʉ̃ Jabín, cananeo masã wiogʉre docaque'acã weecʉ niwĩ.
24 Israe curuacjãrã Jabĩrẽ, cananeo masã wiogʉ me'rã a'mewẽjẽrã, nemorõ tutuarã wa'acãrã niwã. Tojo wee siape'e me'rã narẽ wẽjẽpe'obutiacãrã niwã.

5

Débora, Barac na Õ'acʉ̃rẽ basapeo'que ni'i

1 Ti nʉmʉrẽta Débora, tojo nicã Barac, Abinoam macʉ̃ Sísara, cʉ̃ yarã surarare docaque'acã wee'quere basapeocãrã niwã.
*****
31 Õ'acʉ̃rẽ basapeorã, a'tiro ni basacãrã niwã:
“Õ'acʉ̃, nipe'tirã mʉ'ʉrẽ ĩ'atu'tirã Sísara weronojõ wẽrĩpe'tia wa'ato.
Mʉ'ʉrẽ mairã pe'e tutuarã ninu'cũcã'to.
Mujĩpũ ʉmʉcocjʉ̃ asistero weronojõ niato”, ni basacãrã niwã.
Be'ro ti di'tapʉre Israe curuacjãrã nirõpʉre cuarenta cʉ̃'marĩ a'mewẽjẽse marĩcaro niwʉ̃.

6

Õ'acʉ̃ Gedeõrẽ piji'que ni'i

1 Be'ropʉ tja Israe curuacjãrã apaturi Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉ ña'arõ weecãrã niwã. Tojo weegʉ Õ'acʉ̃ narẽ siete cʉ̃'marĩ madianita masã dutise doca tojacã weecʉ niwĩ.
2 Siape'e me'rã madianita masã narẽ ña'arõ da'radutipecãrã niwã. Tojo weerã Israe curuacjãrã narẽ uirã, ʉ̃rʉ̃pagʉpʉ, ʉ̃tã tutiripʉ du'tise na nisetise u'turire weecãrã niwã.
3-4 Na otese pĩ'rĩsetirinʉcʉ̃, madianita masã, amaleca masã, ãpẽrã mujĩpũ mʉjãtiro pe'ecjãrã Israe curuacjãrã nirõpʉ sãjãa, topʉ ejaque'acãrã niwã. Nipe'tiro na ote'quere no'o ʉaro du'aste cõ'acã'cãrã niwã. Téé Gaza tiropʉ tojo weetʉocãrã niwã. Israe curuacjãrã na ba'abo'quere, tojo nicã na yarã ecarã ovejare, wecʉare, burroare, ne apeyenojõ dʉ'aticãrã niwã.
5 Ti di'ta cjasere dojorẽrã a'tirã, na yarã cameyoa pãjãrã me'rã, na ye wi'seri su'ti me'rã wee'que wi'seri peje me'rã a'ticãrã niwã. Mʉ'mʉrĩwi'ia pãjãrã otesere ba'ape'orã a'tirã weronojõ a'ticãrã niwã. Na pãjãrã niyucã, ba'paqueota basioticaro niwʉ̃.
6 Madianita masã tojo weecã, Israe curuacjãrã ʉpʉtʉ pi'eticãrã niwã. Tojo weerã Õ'acʉ̃rẽ cʉ̃ weetamusere ʉpʉtʉ sẽrĩcãrã niwã.
7 Israe curuacjãrã Õ'acʉ̃rẽ “Madianita masãrẽ yʉ'rʉweticã weeya”, ni sẽrĩcã,

8 Õ'acũ narẽ ni'cũ cũ yere weremʉ'tãrĩ masũrẽ o'ócʉ niwĩ. Narẽ a'tiro
nicʉ niwĩ: “Õ'acũ Israe curuacjãrã wiogʉ mʉsãrẽ a'tiro niami: ‘Yʉ'ʉ mʉsã
Egiptopʉ ní'cãrãrẽ miiwijawʉ. Topʉre mʉsã narẽ da'raco'terã nimiwũ.
9 Mʉsã Egiptocjãrã dutise doca ní'cãrãrẽ yʉ'rʉweticã weewʉ. Tojo nicã
nipe'tirã mʉsãrẽ ña'arõ wee'cãrãrẽ tojo weewʉ. Na ye di'ta nimi'quere
cõ'aõ'o, mʉsãrẽ o'owʉ.
10 Mʉsãrẽ a'tiro nimiwũ: “Yʉ'ʉ Õ'acũ, mʉsã wiogʉ ni'i. Mʉsã amorreo
masã ya di'tapʉ ni'i. Na ẽjõpeorãrẽ ne ẽjõpeoticã'ña,” nimiwũ. Yʉ'ʉ tojo
nimicã, mʉsã pe'e yʉ'ʉ tojo dutisere ne yʉ'titiwʉ’ ”, ni werecʉ niwĩ Õ'acũ
yere weremʉ'tãrĩ masũ.
11 Be'ro Õ'acũ cũ basuta nimigũ, cũrẽ wereco'tegʉ weronojõ
upʉsãjãnʉ'cã* a'ti, Ofra nirõpʉ yucʉ pajicjʉ docapʉ dujicʉ niwĩ. Tigʉ Joás
wãmetigʉ yagʉ nicaro niwũ. Joás Abiézer wãmetiri curuacjũ nicʉ niwĩ.
Topʉ cũ macũ Gedeõ trigore doque, sʉ'aweegʉ weecʉ niwĩ. Madianita
masã ĩ'aticã'to nígũ, na vino wéérã ʉ'sepaga ʉ'tatĩarõpʉ tere sʉ'aweegʉ
weecʉ niwĩ.
12 Õ'acũ cũ basuta nimigũ, cũrẽ wereco'tegʉ weronojõ upʉsãjãnʉ'cã
Gedeõrẽ bajua, a'tiro nicʉ niwĩ:
—Gedeõ, Õ'acũ mʉ'ʉ me'rã nimi. Mʉ'ʉ a'mewẽjẽtutuagʉ ni'i.
13 Gedeõ cũrẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Õ'acũ ũsã me'rã nimicã, ¿de'ro weero a'te ña'ase ũsãrẽ tojo wa'ati?
Ʉsã ñecũsʉmʉa Õ'acũ tutuaro me'rã cũ wee'quere werecãrã niwã. Na
“Õ'acũ ũsã Egiptopʉ ní'cãrãrẽ miiwijawĩ”, nicãrã niwã. Ʉsã pe'e cũ
tutuasere ĩ'awe'e. Õ'acũ ũsãrẽ cõ'awã'cãwĩ. Ʉsãrẽ madianita masã dutise
doca nicã weewĩ, nicʉ niwĩ Gedeõ.
14 Õ'acũ cũrẽ majãmiĩ'a, a'tiro nicʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ tutuase me'rã Israe curuacjãrãrẽ madianita masã dutise doca
nirãrẽ yʉ'rʉogʉ wa'aya. Yʉ'ʉta mʉ'ʉrẽ wa'adutigʉ wee'e, nicʉ niwĩ.
15 Gedeõ cũrẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Wiogʉ, ¿de'ro wee yʉ'ʉ Israe curuacjãrãrẽ yʉ'rʉogʉsari? Ya curua
Manasés pãrãmerã nituriase curari yapatiri curuacjãrã nima. Yʉ'ʉ quẽ'rã
ni'cũ põ'rã dʉ'sagʉpʉ ni'i.
16 Õ'acũ cũrẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ mʉ'ʉ me'rã nigũti. Mʉ'ʉ nipe'tirã madianita masãrẽ ni'cũ
masũrẽ wẽjẽgũ weronojõ weegʉsa'a.
17 Cũ tojo nicã tʉ'ogʉ, Gedeõ nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉre ni'cãrõacã e'catise me'rã ĩ'agũ, “Diacjũta yʉ'ʉ Õ'acũ ni'i”
nígũa, mʉ'ʉ tutuase me'rã apeyenojõ weeĩ'oña.
18 A'tota yucueya yujupʉ. Yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ ẽjõpeosere ĩ'ogũ, apeyenojõ
o'osĩ'rĩsa'a, nicʉ niwĩ.
Õ'acũ cũrẽ “Jaʉ, mʉ'ʉrẽ yucuegʉti”, nicʉ niwĩ.
19 Cũ tojo nicã, Gedeõ wa'a, ni'cũ cabracãrẽ wẽjẽ, do'a, tojo nicã pã
bʉcʉase me'rã morẽti'quere apocʉ niwĩ. Tu'ajanʉ'cõ, di'irore pi'ipʉ
miisãa, tecore sʉtʉwʉpʉ piosãacʉ niwĩ. Te nipe'tisere cũ yucʉ doca
dujigʉre mia, o'ocʉ niwĩ.
20 Õ'acũ basuta nimigũ, cũrẽ wereco'tegʉ weronojõ upʉsãjãnʉ'cã, cũrẽ
nicʉ niwĩ:

* **6:11 6.11** Ĩ'aña Gn 16.7 docapʉ oja'quere.

—Di'iro, pa̋ bʉcʉase morẽti'quere ʉ̃tãgã bu'ipʉ cũuña. Tecore piostepeoya, nicʉ niwĩ. Cʉ̃ dutironojõta Gedeõ weecʉ niwĩ.

21 Õ'acʉ̃ cʉ̃ basuta nimigʉ̃, cʉ̃rẽ wereco'tegʉ weronojõ upʉsãjãnʉ'cã cʉ̃ tuacjʉ yapa me'rã sĩoo, di'irore, tojo nicã pa̋rẽ ñapeocʉ niwĩ. Tojo weecãta, pecame'e ʉ̃tãgãpʉ ʉ̃jʉ̃ñe'emajã wa'acaro niwʉ̃. Ti me'e di'irore, pa̋rẽ ʉ̃jʉ̃ape'ocã'caro niwʉ̃. Tojo weetoja, Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ bajudutia wa'acʉ niwĩ.

22 Tojo wa'acã ĩ'agʉ̃, Gedeõ Õ'acʉ̃ cʉ̃ basuta nimigʉ̃, cʉ̃rẽ wereco'tegʉ weronojõ upʉsãjãnʉ'cãsere masĩcʉ niwĩ. Be'ro ʉcʉa, caricũcʉ niwĩ:

—¡Acoe, yʉ'ʉ wiogʉ! Mʉ'ʉ basuta nimigʉ̃, mʉ'ʉrẽ wereco'tegʉ weronojõ upʉsãjãnʉ'cã'cʉre bajuyoropʉ ĩ'a'a, nicʉ niwĩ.

23 Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:

—Ne uiticã'ña. Mʉ'ʉ wẽrĩsome. Wãcũque'tiro marĩrõ niña, nicʉ niwĩ.

24 Be'ro Gedeõ topʉ Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeogʉ wa'icʉrãrẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeorore ni'cã mesã ʉ̃tã me'rã seeneocũucʉ niwĩ. Ti mesãrẽ "Õ'acʉ̃ wãcũque'tiro marĩrõ, añurõ tʉ'oña'se o'ogʉ nimi", ni wãmepeocʉ niwĩ. A'ti mesã Ofra, Abiézer ya curuacjãrã ya macãpʉ nidecotisa'a yujupʉ.

25 Ti ñamita Õ'acʉ̃ Gedeõrẽ a'tiro nicʉ niwĩ:

—Ni'cʉ̃ wecʉ ʉmʉ mʉ'ʉ pacʉ yarã wa'teropʉ nigʉ̃́, siete cʉ̃'ma cʉogʉre ñe'egʉ̃ wa'aya. Baare wa'icʉrãrẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeoro, mʉ'ʉ pacʉ yarore paamʉtõdijogʉ wa'aya. Tojo nicã, to pʉ'to nirĩ tuturo Astarté queose nirĩ tuturore paacõ'aña.

26 Tere cõ'atoja, Õ'acʉ̃ mʉ'ʉ wiogʉre ni'cãrõ wa'icʉrãrẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeoatjore ni'cã mesã ʉ̃tã me'rã seeneocũuña tja. Mʉsã du'tiro nirĩ bu'a dʉposãrĩpʉ seeneocũuña. Tu'ajanʉ'cõ, wecʉre wẽjẽ, topʉ peca, mʉsã paacõ'aca tuturo me'rã Õ'acʉ̃rẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeoya, nicʉ niwĩ.

27 Be'ro Gedeõ diez ʉmʉa, cʉ̃rẽ da'raco'terã me'rã Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ weeduti'caronojõta weecʉ niwĩ. Cʉ̃ acawererãrẽ, ti macãcjãrãrẽ uiyugʉ, ʉmʉco ʉ̃jʉ̃amorõpeosĩ'rĩticʉ niwĩ. Tojo weegʉ ñamipʉ ʉ̃jʉ̃amorõpeocʉ niwĩ.

28 Ape nʉmʉ bo'reacã ti macãcjãrã wã'cã, Baare ẽjõpeorore paamʉtõdijo'carore, tojo nicã Astarté ẽjõpeori tuturo paacõ'aca tuturore ĩ'acãrã niwã. Apeyema tja, apero, ma'ma ʉ̃jʉ̃amorõpeoropʉ wecʉ ʉ̃jʉ̃a'cʉre ĩ'acãrã niwã.

29 Na a'merĩ sẽrĩtiña'cãrã niwã: "¿Noanojõ tojo weeapari?" nicãrã niwã.

Na a'merĩ sẽrĩtiña'ca be'ro tʉ'omasĩcãrã niwã: "Gedeõ, Joás macʉ̃ tojo weeapĩ", nicãrã niwã.

30 Be'ro ti macãcjãrã ʉmʉa Joáre a'tiro nicãrã niwã:

—Mʉ'ʉ macʉ̃rẽ ʉ̃sãrẽ o'oya. Cʉ̃ Baare wa'icʉrãrẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeorore, tojo nicã to pʉ'to nirĩ tuturo Astartére ẽjõpeori tuturore paacõ'acʉ niami. Tojo weese wapa wẽjẽno'gʉ̃sami, nicãrã niwã.

31 Joás, Gedeõ pacʉ pe'e narẽ yʉ'ticʉ niwĩ:

—¿Mʉsã Baare a'mewẽjẽbosarãsari? ¿Cʉ̃rẽ yʉ'rʉorãsari? No'o cʉ̃rẽ a'mewẽjẽbosagʉ bo'reati dʉporo wẽrĩato. "Diacjʉ̃ta Baal wiogʉ waro nimi" nígʉ̃, cʉ̃ basu a'mewẽjẽato. Na paamʉtõdijo'caro cʉ̃ yarota nicaro niapʉ, nicʉ niwĩ.

32 Ti nʉmʉ me'rã masã Gedeõrẽ “Jerubaal” pisunʉ'cãcãrã niwã.
Gedeõta Baare ẽjõpeorore paamʉtõdijocʉ niwĩ. Tojo weerã “Baal basu
a'mewẽjẽato” nírã, tojo nicãrã niwã.
33 To be'ro nipe'tirã madianita masã, amaleca masã, tojo nicã ãpẽrã
mujĩpũ mʉjãtiro pe'ecjãrã nerẽ, dia Jordãrẽ pẽ'acãrã niwã. Añurĩ pa
Jezreel wãmetiropʉ ejaque'a, cãrĩcãrã niwã.
34 Na tojo weecã, Espíritu Santu Gedeõpʉre sãjãacʉ niwĩ. Sãjãa, Gedeõ
Abiézer ya curuacjãrãrẽ cʉ̃rẽ sirutudutigʉ, oveja capesa'rore puticʉ niwĩ.
35 Ãpẽrã queti wererãrẽ nipe'tiro Manasés ya curuacjãrãrẽ nerẽdutigʉ
o'ócʉ niwĩ. Tojo nicã Aser ya curuacjãrã, Zabulõ ya curuacjãrã, Neftalí
ya curuacjãrã cʉ̃ me'rã a'mewẽjẽtamurã wa'ajãrẽ pijiduticʉ niwĩ. Tojo
weerã nipe'tirã cʉ̃ me'rã nerẽcãrã niwã.
36 Gedeõ Õ'acʉ̃rẽ a'tiro nicʉ niwĩ: “Mʉ'ʉ yʉ'ʉ me'rã Israe curuacjãrãrẽ
yʉ'rʉogʉsa'a ní'caronojõta diacjʉ̃ wéégʉ, a'tiro weeĩ'obosaya.
37 Oveja casero añurõ poaritiri casero trigo su'tiweeropʉ di'tapʉ
cũugʉ̃ti. Bo'reacã ñocõa ʉ'seco ti caseropʉ dia'cʉ̃ nicã ĩ'agʉ̃, mʉ'ʉ yʉ'ʉre
ní'caronojõta yʉ'ʉ me'rã Israe curuacjãrãrẽ yʉ'rʉosere masĩgʉ̃sa'a”, nicʉ
niwĩ.
38 Tojota wa'acaro niwʉ̃. Ape nʉmʉ Gedeõ wã'cã, poari añurõ púúca
caserore bocacʉ niwĩ. Ti caserore bipecã, ni'cã pa mu'murõ aco wijacaro
niwʉ̃.
39 Be'ro Gedeõ Õ'acʉ̃rẽ nicʉ niwĩ tja: “Yʉ'ʉ me'rã uaticã'ña. Ni'cãti mʉ'ʉ
weeĩ'osere sẽrĩnemogʉ̃ti. Ni'cãrõacãma bo'reacã di'tapʉ dia'cʉ̃ ñocõa
ʉ'seco niato. Oveja poari pe'e añurõ bopori casero niato”, nicʉ niwĩ.
40 Ti ñamirẽ Õ'acʉ̃ mejãrõta weecʉ niwĩ tja. Oveja poari dia'cʉ̃ aco
marĩcaro niwʉ̃. Di'ta nipe'tiropʉre ñocõa ʉ'seco acoticaro niwʉ̃.

7

Gedeõ madianita masãrẽ docaque'acã wee'que ni'i

1 Ape nʉmʉ bo'reacã Gedeõ, na Jerubaal pisuno'gʉ̃, nipe'tirã ʉmʉa cʉ̃
me'rã nirã̃ wã'cã, aco wijari pe Harod wãmetiri pepʉ wa'acãrã niwã.
Madianita masã to yʉ'rʉro e'sari pa ʉ̃rʉ̃gʉ̃ More wãmeticjʉ pʉ'topʉ
nerẽcãrã niwã.
2 Õ'acʉ̃ Gedeõrẽ a'tiro nicʉ niwĩ: “Mʉ'ʉ me'rã nirã̃ pãjãrã nima. Na
pãjãrã me'rã yʉ'ʉ madianita masãrẽ docaque'acã weecã, na ‘Ʉsã tutuase
me'rã yʉ'rʉwʉ’, nibosama.
3 Tojo weegʉ narẽ a'tiro niña: ‘No'o ui narãsãrãnojõrẽ, mʉsã ye
wi'seripʉ dajatojaaya’, niña”, nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.
Cʉ̃ tojo nicã, veintidos mil ʉmʉa na ye wi'seripʉ dajatojaacãrã niwã.
Diez mil ʉmʉa dʉ'sacãrã niwã.
4 Õ'acʉ̃ ninemocʉ niwĩ: “Na pãjãrã nima yujupʉ. Tojo weegʉ acore
sĩ'rĩdutigʉ, narẽ aco wijari pepʉ miibu'aya. Topʉ yʉ'ʉ beseña'gʉ̃ti.
‘Ã'rĩ mʉ'ʉ me'rã wa'agʉsami’ nino'gʉ̃ wa'agʉsami. Apĩ ‘Ã'rĩ wa'atisami’
nino'gʉ̃ wa'asome”, nicʉ niwĩ.
5 Tojo weegʉ Gedeõ narẽ acore sĩ'rĩdutigʉ, ti pepʉ pijibu'acʉ niwĩ. Õ'acʉ̃
cʉ̃rẽ a'tiro nicʉ niwĩ: “A'tiro dʉcawaaya narẽ. Na omocãrĩ me'rã aco
waamíí, diayia weronojõ ne'rẽ, sĩ'rĩrãrẽ mejẽcã cũuña. Ãpẽrã ejaque'a,
mu'rĩpa'a sĩ'rĩrãrẽ mejẽcã cũuña”, nicʉ niwĩ.

6 Omocã me'rã diayia weronojõ ne'rẽ, sĩ'rĩrã trescientos nicãrã niwã.
Ãpẽrã dʉ'sarã pe'e ejaque'a, mu'rĩpa'a sĩ'rĩcãrã niwã.
7 Na tojo weecã, Õ'acʉ̃ Gedeõrẽ nicʉ niwĩ: "Ã'rã trescientos ʉmʉa me'rã
mʉsãrẽ yʉ'rʉogʉsa'a. Na me'rã madianita masãrẽ docaque'acã weegʉti.
Ãpẽrã pe'e na ye wi'seripʉ tojaarãsama", nicʉ niwĩ.
8 Tojo weegʉ Gedeõ narẽ su'ti caseri me'rã wee'que wi'seripʉ dajato-
jaaduticʉ niwĩ. Trescientos ʉmʉa cʉ̃ me'rã tojacãrã niwã. Ãpẽrã na
wa'ase dʉporo na ba'abo'quere, na ye sʉtʉparʉ, na putise oveja ʉmʉa
capesa'rire cũucãrã niwã. Madianita masã na cãrĩrõ Gedeõ bu'aropʉ opa
pa'tiro pajiri papʉ nicãrã niwã.
9 Ti ñamita Õ'acʉ̃ Gedeõrẽ a'tiro nicʉ niwĩ: "Wã'cãnʉ'cãña. Madianita
masã me'rã a'mewẽjẽgʉ̃ bu'aya. Narẽ mʉ'ʉrẽ wiagʉtigʉ wee'e.
10 Mʉ'ʉ uigʉ, mʉ'ʉrẽ da'raco'tegʉ Fura me'rã na nirõpʉ bu'aya.
11 Topʉ na ucũsere tʉ'ogʉ wa'aya. Tojo wééca be'ro wãcũtutuase me'rã
a'mewẽjẽgʉ̃sa'a", nicʉ niwĩ.
Tojo weegʉ Gedeõ cʉ̃rẽ da'raco'tegʉ Fura me'rã madianita masã nerẽrõ
sumutopʉ bu'a wa'acãrã niwã.
12 Madianita masã, amaleca masã, ãpẽrã mujĩpũ mʉjãtiro pe'ecjãrã
pajiri papʉ mʉ'mʉrĩwi'ia pãjãrã weronojõ nerẽcãrã niwã. Na yarã
cameyoa maa pajiri maa sumutopʉ nucũpori weronojõ pãjãrã waro nicãrã
niwã.
13 Gedeõ bu'a etacã, ni'cʉ̃ madianita masʉ̃ cʉ̃ quẽ'esere apĩ cʉ̃
me'rãcjʉ̃rẽ weregʉ weecʉ niwĩ. A'tiro nicʉ niwĩ:
—A'tiro quẽ'easʉ. Ni'cãgã pã̃ cebada me'rã wéécaga marĩ nirõpʉ
tũrũmaacãtiasʉ. Tiga ni'cã wi'i su'ti caseri me'rã wééca wi'ipʉ do-
quewãarõta, ti wi'ire doquestemajã wa'apʉ, nicʉ niwĩ.
14 Cʉ̃ tojo werecã tʉ'ogʉ, cʉ̃ me'rãcjʉ̃ a'tiro ni yʉ'ticʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ tojo quẽ'ese Gedeõ, Joás macʉ̃, Israe curuacjʉ̃, cʉ̃ ya di'pjĩ,
a'mewẽjẽrĩ pjĩ nisĩ'rĩrõ wee'e. Õ'acʉ̃ marĩ madianita masã, nipe'tirã a'topʉ
nerẽrãrẽ, tojo nicã nipe'tise marĩ cʉosere Gedeõrẽ wiagʉsami, nicʉ niwĩ.
15 Gedeõ cʉ̃ quẽ'esere tʉ'ogʉ, ejaque'a, Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeocʉ niwĩ. Be'ro
Israe curuacjãrã nerẽrõpʉ daja, narẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
—Wã'cãnʉ'cãña. Õ'acʉ̃ sõjã madianita masã surarare marĩrẽ
wiagʉsami, nicʉ niwĩ.
16 Cʉ̃ tojo níca be'ro cʉ̃ yarã trescientos ʉmʉarẽ i'tia curua dʉcawaacʉ
niwĩ. Nanʉcʉ̃rẽ putiatje capesa'rire o'o, tojo nicã sʉtʉparʉ ope pecame'e
na sĩ'a'que posetiseparʉre o'ocʉ niwĩ.
17 Be'ro narẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉre ĩ'aña. Na nerẽrõ ape pã'rẽpʉ yʉ'ʉ etacã, yʉ'ʉ weronojõta
weeya.
18 Yʉ'ʉ, nipe'tirã yʉ'ʉ me'rã nirã̃ ʉ̃sã capesa'rire puticã, mʉsã sumutopʉ
nu'cũrã ni'cãrõnojõ putibʉroya. Putitoja, "Õ'acʉ̃rẽ, tojo nicã Gedeõrẽ
a'mewẽjẽbosarã", ni caricũña, nicʉ niwĩ.
19 Ñami deco nicã, madianita masã surara co'terã dʉcayúca be'ro Gedeõ
cien surara cʉ̃ me'rã nirã̃ madianita masã surara nerẽrõ ape pã'rẽpʉ
etacãrã niwã. Topʉ eta, na ye putise capesa'rire puti, sʉtʉparʉ na
cʉoseparʉre bopecãrã niwã.
20 Na i'tia curua ni'cãrõ me'rã puticãrã niwã. Tojo nicã na ye
sʉtʉparʉre bopecãrã niwã. Cũpecamocã me'rã na sĩ'a'quere sĩomorõ,

diacjʉ̃camocã me'rã capesa'rire cʉocãrã niwã. Ni'cãrõ me'rã “Õ'acʉ̃rẽ, Gedeõrẽ a'mewẽjẽbosarã”, ni caricũcãrã niwã.
21 Israe curuacjãrã madianita masã surara nerẽrõpʉ tojo nu'cũbe'toacãrã niwã. Madianita masã narẽ uirã, no'o ʉaro caricũ, du'tiwã'cãcãrã niwã.
22 Trescientos capesa'ri bʉsʉcã, Õ'acʉ̃ na madianita masãrẽ na basu a'merĩ a'mewẽjẽcã weecʉ niwĩ. Na surara yʉ'rʉ̃weti'cãrã yoaropʉ Bet-sita wãmetiri macã, Zerera wa'ari ma'apʉ, téé Abel-mehola nitʉoro Tabat wãmetiri macã pʉ'topʉ omadu'ticãrã niwã.
23 Tojo wa'áca be'ro Israe curuacjãrã Neftalí, Aser, nipe'tirã Manasés ya curuacjãrãrẽ pijicãrã niwã. Tojo weerã na quẽ'rã madianita masã surarare sirutucãrã niwã.
24 Gedeõ quetiwereco'terãrẽ weredutigʉ, Efraĩpʉ opa bu'pa nirõpʉ o'ócʉ niwĩ. A'tiro ni queti o'ócʉ niwĩ: “Madianita masã me'rã a'mewẽjẽrã a'tia. Dia Jordã̃ pẽ'arĩ maa ʉ̃'cʉ̃atiropʉ Bet-bara wãmetiropʉ na dʉporo nitojaya. Na pẽ'arĩ nírã, cã'mota'aya”, nicʉ niwĩ. Tojo weerã Efraĩ ya curuacjãrã surara Gedeõ duti'quere weecãrã niwã.
25 Apeyema tja madianita masã surara wiorã Oreb, Zeeb wãmetirãrẽ ñe'ecãrã niwã. Orere ni'cãgã ʉ̃tãgãpʉ wẽjẽcãrã niwã. Tiga a'tocaterore “Oreb yaga” wãmetisa'a. Zeere cʉ̃ ʉ'se biperopʉ wẽjẽcãrã niwã. Ãpẽrã madianita masã surarare sirutúca be'ro Oreb, Zeeb na dʉpopare Gedeõrẽ, dia Jordã̃ ape pã'rẽpʉ nigʉ̃́ tiropʉ o'orã wa'arã miacãrã niwã.

8

*****

Gedeõ cʉ̃ ya camisare uru me'rã wee'que ni'i

22 Be'ro Israe curuacjãrã Gedeõrẽ a'tiro nicãrã niwã:
—Mʉ'ʉ ʉ̃sãrẽ madianita masã doca ní'cãrãrẽ yʉ'rʉowʉ. Tojo weegʉ ʉ̃sã wiogʉ sãjãña. Mʉ'ʉ põ'rã, mʉ'ʉ pãrãmerã mʉ'ʉ be'ro dutisirutuato, nicãrã nimiwã.
23 Gedeõ pe'e narẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Niwe'e. Yʉ'ʉ, tojo nicã yʉ'ʉ macʉ̃ mʉsã wiogʉ nisome. Õ'acʉ̃ pe'e mʉsã wiogʉ nigʉ̃sami, nicʉ niwĩ.
24 Narẽ a'tiro ninemocʉ niwĩ:
—A'tiro pe'e sẽrĩ'i. Mʉsãnʉcʉ̃ mʉsã madianita masãrẽ ẽ'ma'quere omopica tuusãase be'torire o'oya, nicʉ niwĩ. Titare ismaelita masã* yucʉ marĩrõcjãrã na omopica tuusãase be'torire uru me'rã weecãrã niwã.
25 Na “Jaʉ, mʉ'ʉrẽ e'catise me'rã o'orãti”, nicãrã niwã. Tojo níca be'ro ni'cã su'ticasero nucũcãpʉ sẽeocũu, na suraranʉcʉ̃ omopica tuusãase be'tori na boca'quere ti casero bu'ipʉ peocãrã niwã.
*****
27 Te uru me'rã Gedeõ ni'cãrõ camisa, omocãrĩ marĩrõ weecʉ niwĩ. To camisare cʉ̃ ya macã Ofrapʉ cũucʉ niwĩ. Be'ro nipe'tirã Israe curuacjãrã Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeoronojõ o'orã, to camisa pe'ere ẽjõpeocãrã niwã. Tojo weerã Gedeõ, tojo nicã cʉ̃ acawererã ña'arõ yapaticãrã niwã.
28 Tojo weese me'rã Israe curuacjãrã madianita masãrẽ docaque'acã weecãrã niwã. Na ne apaturi tutuarã wa'anemoticãrã niwã majã̃. Tojo

* **8:24 8.24** Ĩ'añia Gn 37.25-28 docapʉ oja'quere.

weerã Gedeõ̃ catiri curare cuarenta cũ'marĩ Israe curuacjãrã soose me'rã nicãrã niwã.

Gedeõ̃ cũ wẽrĩ'que ni'i

29 Madianita masãrẽ docaque'acã wééca be'ro Gedeõ̃, “Jerubaal” na nino'gũ, cũ ya macãpʉ nisetigʉ wa'acʉ niwĩ.
30 Cũ pãjãrã nʉmosãnumia cʉoyugʉ, setenta ʉmʉa põ'rãticʉ niwĩ.
31 Apego Siquẽcjõ, cũ cʉo'co, cũ nʉmo nitigo me'rã, ni'cũ põ'rãticʉ niwĩ. Cũrẽ Abimelec wãme õ'ocʉ niwĩ.
32 Gedeõ̃ bʉcʉ ẽjãyʉ'rʉgʉ, wẽrĩcʉ niwĩ. Cũ pacʉ Joáre yááca tutipʉ cũrẽ sĩosõrõcũuocãrã niwã. Ti tuti Ofra, Abiézer ya curua ya macãpʉ nicaro niwũ.
33 Gedeõ̃ wẽrĩca be'ro maata Israe curuacjãrã apaturi Õ'acũrẽ ẽjõpeodu'u, Baal pe'ere ẽjõpeocãrã niwã tja. Ni'cũ Baal-berit wãmetigʉre ẽjõpeocãrã niwã.
34 Õ'acũ nipe'tirã Israe curuacjãrãrẽ ĩ'atu'ti'cãrãrẽ docaque'acã weecʉ niwĩ. Tojo weemicã, Õ'acũ na wiogʉ ní'cʉre acoboja wa'acãrã niwã.
35 Tojo nicã, Gedeõ̃, Jerubaal na nino'gũ, Israe curuacjãrãrẽ peje añuse weemicã, na pe'e cũ acawererãrẽ añurõ pajaña'ticãrã niwã.

9

Abimelec ye cjase ni'i

1 Gedeõ̃* wẽrĩca be'ro Abimelec Siquẽpʉ cũ paco acawererãrẽ ĩ'agũ wa'acʉ niwĩ. Narẽ, nipe'tirã cũ paco ya curuacjãrãrẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
2 —Mʉsã a'ti macã Siquẽcjãrãrẽ sẽrĩtiña'ña:
¿Dise pe'ere mʉsã nemorõ ʉasari? ¿Setenta ʉmʉa Jerubaal põ'rã ʉmʉa mʉsãrẽ duticã ʉasari? ¿O, ni'cũta mʉsãrẽ wiogʉ duticã ʉasari? Wãcũña. Yʉ'ʉ pe'e mʉsã acaweregʉ waro ni'i, nicʉ niwĩ Abimelec.
3 Cũ paco acawererã Siquẽcjãrãrẽ Abimelec ye cjasere ucũbosacãrã niwã. Na tojo nicã tʉ'orã, Siquẽcjãrã Abimelere “Marĩ acaweregʉ nimi. Tojo weerã cũrẽ siruturãsa'a”, nicãrã niwã.
4 Cũrẽ setenta niyeru cujiri plata me'rã wee'que cujirire Baal-berire ẽjõpeori wi'i cjasere o'ocãrã niwã. Te niyeru me'rã ʉmʉa ña'arãrẽ wapaye, sirutuduticʉ niwĩ.
5 Be'ro cũ pacʉ ya wi'i Ofrapʉ wa'acʉ niwĩ. Topʉ ni'cãgã ũtãgã bu'ipʉ cũ acawererã setenta Gedeõ̃ põ'rãrẽ wẽjẽcã'cʉ niwĩ. Gedeõ̃rẽta Jerubaal pisucãrã niwã. Jotam, dʉ'sagʉpʉ dia'cũ, ãpẽrã ĩ'atiropʉ du'ti, yʉ'rʉcʉ niwĩ.
6 Be'ro nipe'tirã Siquẽcjãrã, tojo nicã Bet-milocjãrã yucʉ pajicjʉ encina wãmeticjʉ pʉ'to, ũtã me'rã wééca tuturo na ẽjõpeori tuturo pʉ'to nerẽcãrã niwã. Topʉ Abimelere wiogʉ sõrõcãrã niwã.
7 Na tojo weecã tʉ'ogʉ, Jotam ũrũgũ Gerizim bu'ipʉ mʉjãa, tocjãrãrẽ ʉpʉtʉ caricũcʉ niwĩ:
“Mʉsã Siquẽcjãrã, Õ'acũ mʉsãrẽ tʉ'ocã ʉarã, yʉ'ʉre tʉ'oya.
*****
16 ”Mʉsãrẽ sẽrĩtiña'gũti. ¿Mʉsã Abimelere wiogʉ sõrõrã, queoro weeati? ¿Mʉsã Gedeõ̃, cũ põ'rãrẽ queoro weeati? ¿Cũ mʉsãrẽ añurõ wee'caronojõta weeati?

---

* **9:1 9.1** Gedeõ̃rẽ apeterore “Jerubaal” pisucãrã niwã.

17 Yʉ'ʉ pacʉ cʉ̃ catiri ʉmʉcore ma'itimigʉ̃, mʉsãrẽ a'mewẽjẽbosawĩ.
Madianita masã doca nirãrẽ yʉ'rʉogʉ, tojo weecʉ niwĩ.
18 Mʉsã pe'e ni'cãcã yʉ'ʉ pacʉ acawererã, cʉ̃ põ'rã setentare ni'cãgã
ʉ̃tãgã bu'ipʉ narẽ wẽjẽ, yʉ'rʉnʉ'cãcãrã niapʉ. Apeyema tja mʉsã
Abimelec, yʉ'ʉ pacʉre da'raco'tego macʉ̃rẽ Siquẽrẽ wiogʉ sõrõcãrã niapʉ.
Cʉ̃ mʉsã acaweregʉ niyucã, tojo weecãrã niapʉ.
19 Mʉsã ni'cãcã Gedeõ, cʉ̃ acawererãrẽ queoro, diacjʉ̃ nise me'rã wéérã,
Abimelec me'rã e'catiya. Cʉ̃ quẽ'rã mʉsã me'rã e'catiato.
20 Mʉsã queoro weeticã pũrĩcãrẽ, pecame'e Abimelepʉre wijaa, mʉsã
Siquẽcjãrã, tojo nicã Bet-milocjãrãrẽ ʉ̃jʉ̃ape'ocã'to. Mejãrõta pecame'e
mʉsãpʉre wijaa, Abimelere ʉ̃jʉ̃acõ'acã'to”, nicʉ niwĩ Jotam.
21 Tojo nitoja, Jotam Beer wãmetiropʉ du'tia wa'acʉ niwĩ. Cʉ̃ ma'mi
Abimelere uigʉ, topʉ nisetic niwĩ.
22 Abimelec Israe curuacjãrãrẽ i'tia cʉ̃'ma duticʉ niwĩ.
23 Be'ro Õ'acʉ̃ Abimelere, Siquẽcjãrã me'rã na basu a'metu'ticã weecʉ
niwĩ. Tojo weerã Siquẽcjãrã Abimelere yʉ'rʉnʉ'cãcãrã niwã.
24 Õ'acʉ̃ Abimelec Gedeõ põ'rã ʉmʉa setentare wẽjẽ'que wapa
tojo weecʉ niwĩ. Tojo nicã Siquẽcjãrã Abimelec cʉ̃ ma'misʉmʉarẽ
wẽjẽtamu'que wapa na quẽ'rãrẽ bu'iri da'recʉ niwĩ.
*****
45 Be'ropʉre Abimelec Siquẽpʉ ti macãcjãrã me'rã a'mewẽjẽ, wa-
pata'acʉ niwĩ. Tocjãrãrẽ wẽjẽpe'ocʉ niwĩ. Be'ro ti macã cjasere
cõ'ape'ocã'cʉ niwĩ. Tojo wéé́ca be'ro topʉre ne apeyenojõ pĩ'rĩnemoticã'to
nígʉ̃, moarẽ doquestecũucʉ niwĩ.
46 Ãpẽrã Migdal-Siquẽcjãrã ti macã ʉ'mʉarĩ wi'i, na me'rã a'mewẽjẽrã
a'tirãrẽ co'tedujiati wi'ipʉ nicãrã niwã. Abimelec Siquẽcjãrãrẽ wẽjẽcã
tʉ'orã, na ẽjõpeogʉ El-berit ẽjõpeori wi'ipʉ du'tisãjãacãrã niwã. Ti wi'i
ʉ̃tã tʉ'rʉ yeecã'mota'aca wi'i nicaro niwʉ̃.
47-48 Abimelec na topʉ nerẽcã tʉ'ogʉ, cʉ̃, cʉ̃ yarã masã me'rã ʉ̃rʉ̃gʉ̃
Salmón wãmeticjʉpʉ wa'acʉ niwĩ. Cõmea me'rã yucʉdʉpʉrire dʉte,
wʉacʉ niwĩ. Cʉ̃ yarã masãrẽ “Quero, yʉ'ʉ weronojõ weeya”, nicʉ niwĩ.
49 Nipe'tirã yucʉdʉpʉrire dʉte, Siquẽcjãrã na du'tiri wi'ipʉ Abimelere
sirutucãrã niwã. Topʉ nipe'tise dʉpʉrire seecũu, pecame'e wĩjãcãrã niwã.
Nipe'tirã ti wi'ipʉre nirã̃ mil ʉmʉa, numia ʉ̃jʉ̃pe'tia wa'acãrã niwã.
50 Tojo wéé́ca be'ro Abimelec Tebes wãmetiri macãpʉ wa'a, tocjãrã
me'rã a'mewẽjẽ, narẽ docaque'acã weecʉ niwĩ.
51 Ti macã po'peapʉ ʉ'mʉarĩ wi'i, surara na co'tedujiri wi'i nicaro niwʉ̃.
Ti wi'ipʉ nipe'tirã ʉmʉa, numia du'tisãjãacãrã niwã. Ti wi'i sopere bi'a,
ti wi'i bu'ipʉ mʉjãcãrã niwã.
52 Abimelec ti wi'i sopepʉ eja, tore tuupã'rẽ, ʉ̃jʉ̃agʉ̃tigʉ weecʉ niwĩ.
53 Cʉ̃ tojo weegʉti nirĩ cura ni'cõ numio ti wi'i bu'ipʉ nigõ co trigo
tuumʉtõcjare cʉ̃ dʉpoapʉ doquepeoco niwõ. Co tojo weecã, cʉ̃ dʉpoa
pe'toro bata wa'acaro niwʉ̃.
54 Maata cʉ̃ wãmorẽ miaco'tegʉre piji, cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ: “Mʉ'ʉ ya pjĩ
miiwĩrõ, yʉ'ʉre ñosẽwẽjẽcã'ña. ‘Numio cʉ̃rẽ wẽjẽcã'mo’ nicã ʉatigʉ,
‘Tojo weeya’ ”, nicʉ niwĩ. Tojo weegʉ cʉ̃rẽ da'raco'tegʉ cʉ̃rẽ ñosẽwẽjẽcʉ
niwĩ. Tojo wee Abimelec wẽrĩa wa'acʉ niwĩ.
55 Cʉ̃ wẽrĩcã ĩ'arã, Israe curuacjãrã na ye wi'seripʉ dajatojaacãrã niwã.
56 Tojo weegʉ Abimelec cʉ̃ acawererã setentare wẽjẽ́gʉ̃, cʉ̃ pacʉre ña'arõ
wee'que wapare Õ'acʉ̃ wapaseecʉ niwĩ.

57 Tojo nicã Õ'acʉ̃ Siquẽcjãrã ʉmʉarẽ na ña'arõ wee'que wapare
tojo weecʉ niwĩ. Tojo wee Jotam, Gedẽõ macʉ̃ Siquẽcjãrãrẽ “Ña'arõ
wa'arosa'a” ní'que narẽ queoro wa'acaro niwʉ̃.

10

Tola ye cjase ni'i

1 Abimelec wẽ́rĩ́ca be'ro Isacar ya curuacjʉ̃ Tola wãmetigʉ, Fúa macʉ̃,
Dodo pãrãmi, Israe curuacjãrãrẽ narẽ ĩ'atu'tirãrẽ yʉ'rʉocʉ niwĩ. Cʉ̃ Samir
wãmetiri macã Efraĩ bu'papijaropʉ macãrĩticʉ niwĩ.
2 Veintitrés cʉ̃'marĩ Israe curuacjãrãrẽ duticʉ niwĩ. Be'ro wẽrĩa wa'a,
Samipʉ yaano'cʉ niwĩ.

Jair ye cjase ni'i

3 Tola be'ro Jair Galaad wãmetirocjʉ̃ veintidos cʉ̃'marĩ Israe curu-
acjãrãrẽ duticʉ niwĩ.
4 Cʉ̃ treinta ʉmʉa põ'rãticʉ niwĩ. Nanʉcʉ̃ na yarã burroare pesacãrã
niwã. Na treinta macãrĩ Galaare duticãrã niwã.
5 Jair wẽ́rĩ́ca be'ro Camón wãmetiri macãpʉ cʉ̃rẽ yaacãrã niwã.

Amonita masã Israe curuacjãrãrẽ da'radutipe'que ni'i

6 Israe curuacjãrã apaturi Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉ ña'arõ weeseticãrã niwã. Na
Baal, tojo nicã Astartére ẽjõpeocãrã niwã. Tojo nicã Siria di'tacjãrã
na ẽjõpeorãrẽ, Sidṍcjãrã, moabita masã, amonita masã, filisteo masã
na ẽjõpeorãnojõrẽ ẽjõpeocãrã niwã. Õ'acʉ̃ pe'ere ẽjõpeodu'u, cʉ̃
weeduti'quere weeticãrã niwã.
7 Tojo weegʉ Õ'acʉ̃ na me'rã ua, filisteo masã, amonita masã doca wa'acã
weecʉ niwĩ.
8 Tojo wa'ari cʉ̃'ma me'rã dieciocho cʉ̃'marĩ Israe curuacjãrãrẽ ña'arõ
dutipe da'raduticãrã niwã. Nipe'tirã Israe curuacjãrã dia Jordã̃ mujĩpũ
mʉjã̃tiro pe'ecjãrã Galaad di'tapʉ nirãrẽ tojo weecãrã niwã. Ti di'ta
amorreo masã ya di'ta nicaro niwʉ̃.
9 Tojo nicã amonita masã Judácjãrã, Benjamícjãrã, Efraĩ́cjãrã me'rã
a'mewẽjẽrãtirã, dia Jordã̃pʉ pẽ'aticãrã niwã. Tojo weerã Israe curuacjãrã
pũrõ wioro tʉ'oña'cãrã niwã.
10 Tojo wa'acã, Israe curuacjãrã Õ'acʉ̃ cʉ̃ weetamusere sẽrĩcãrã
niwã: “Õ'acʉ̃, mʉ'ʉrẽ ẽjõpeodu'u, Baal pe'ere ẽjõpeosiruturã, mʉ'ʉrẽ
yʉ'rʉnʉ'cãpʉ”, nicãrã niwã.
11 Õ'acʉ̃ narẽ yʉ'ticʉ niwĩ: “Dʉporopʉ Egiptocjãrã, amorreo masã,
amonita masã, filisteo masã,
12 Sidṍcjãrã, amaleca masã, tojo nicã madianita masã mʉsãrẽ ña'arõ
weecã, mʉsã yʉ'ʉre weetamusere sẽrĩcã, yʉ'ʉ mʉsãrẽ yʉ'rʉowʉ.
13 Yʉ'ʉ tojo weemicã, ãpẽrãnojõrẽ ẽjõpeorãtirã, yʉ'ʉre
ẽjõpeodu'ucã'wʉ̃. Tojo weegʉ mʉsãrẽ yʉ'rʉonemosome majã.
14 Na mʉsã ẽjõpeorã, mʉsã bese'cãrãrẽ na weetamusere sẽrĩrã wa'aya.
Mʉsãrẽ mejẽcã wa'acã, náta mʉsãrẽ yʉ'rʉoato”, nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.
15 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, Israe curuacjãrã Õ'acʉ̃rẽ a'tiro nicãrã niwã: “Ʉsã
mʉ'ʉrẽ yʉ'rʉnʉ'cãpʉ. No'o mʉ'ʉ ʉ̃sãrẽ weesĩ'rĩrõnojõ weeya. Mejõ
ni'cãrõacã waroma ʉ̃sãrẽ yʉ'rʉoya”, nicãrã niwã.

16 Na tojo níca be'ro ape di'tacjãrã na ẽjõpeorãnojõ na wa'teropʉ nirãrẽ
cõ'a, Õ'acʉ̃rẽ apaturi ẽjõpeocãrã niwã tja. Na tojo weecã ĩ'agʉ̃, Õ'acʉ̃ na
pi'etisere ĩ'anemosĩ'rĩticʉ niwĩ.
17 Be'ro amonita masã Israe curuacjãrã me'rã a'mewẽjẽrãtirã, nerẽ,
Galaapʉ cãrĩcãrã niwã. Israe curuacjãrã pe'e nerẽque'a, Mizpapʉ cãrĩrã
wa'acãrã niwã.
18 Galaacjãrã wiorã a'merĩ ucũcãrã niwã: “No'o amonita masãrẽ sʉ'ori
ʉ'mʉtã, a'mewẽjẽgʉ̃nojõ, cʉ́ta nipe'tirã Galaacjãrã wiogʉ sãjãgʉ̃sami”,
nicãrã niwã.

11

Jefté ye cjase ni'i

1 Jefté, Galaad di'tacjʉ̃, a'mewẽjẽtutuagʉ nicʉ niwĩ. Cʉ̃ pacʉ Galaad
nicʉ niwĩ. Cʉ̃ paco pe'e ʉmʉa me'rã a'metãrãsijari masõ nico niwõ.
2 Galaad nʉmo quẽ'rã ʉmʉarẽ põ'rãtico niwõ. Na bʉcʉarã, Jeftére na ya
wi'ipʉ nimi'cʉre cõ'awĩrõcãrã niwã. Cʉ̃rẽ a'tiro nicãrã niwã: “Mʉ'ʉ apego
macʉ̃ ni'i. Tojo weegʉ marĩ pacʉ cʉ̃ wérĩca be'ro cũuatjere ñe'esome”,
nicãrã niwã.
3 Na tojo nicã, Jefté cʉ̃ acawererãrẽ du'tigʉ, apero Tob wãmetiropʉ
macãrĩ wa'acʉ niwĩ. Topʉ ʉmʉa no'o ʉaro weema'arãrẽ, na tʉ'omasĩrõ
marĩrõ weesetirãrẽ neocũucʉ niwĩ. Cʉ̃ me'rã ba'patisijacãrã niwã.
4 Be'ropʉ amonita masã Israe curuacjãrã me'rã a'mewẽjẽcãrã niwã.
5 Na tojo weeri cura Galaad wiorã Jefté Tob wãmetiropʉ nigʉ̃rẽ pijirã
wa'acãrã niwã.
6 —A'tia. Marĩ amonita masã me'rã a'mewẽjẽrã wa'acã, mʉ'ʉ ʉ̃sã wiogʉ
nicã ʉasa'a, nicãrã niwã.
7 Jefté narẽ nicʉ niwĩ:
—Mʉsã yʉ'ʉre ĩ'asĩ'rĩti, yʉ'ʉ pacʉ ya wi'ipʉ ní'cʉre cõ'awĩrõcã'wʉ̃.
¿De'ro weerã ni'cãrõacãrẽ mʉsãrẽ mejẽcã wa'acã, yʉ'ʉ tiropʉ a'tiati?
nicʉ niwĩ.
8 Galaacjãrã bʉcʉrã cʉ̃rẽ nicãrã niwã:
—Tojo wee'cãrã nimirã, ni'cãrõacãrẽ mʉ'ʉrẽ a'marã a'tiapʉ. Mʉ'ʉ ʉ̃sã
me'rã a'ti, amonita masã me'rã a'mewẽjẽcã ʉa'a. Tojo nicã, mʉ'ʉ nipe'tirã
Galaacjãrã wiogʉ sãjãcã ʉa'a, nicãrã niwã.
9 Jefté narẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Mʉsã yʉ'ʉre amonita masã me'rã a'mewẽjẽato nírã miacã, tojo nicã
Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre narẽ docaque'acã weecã, diacjʉ̃ta mʉsã wiogʉ nigʉ̃ti, nicʉ
niwĩ.
10 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, Galaacjãrã bʉcʉrã cʉ̃rẽ yʉ'ticãrã niwã:
—Õ'acʉ̃ marĩ ucũsere tʉ'ogʉ weemi. Nirõta mʉ'ʉ nírõnojõta weerãti,
nicãrã niwã.
11 Tojo weegʉ Jefté Galaacjãrã bʉcʉrã me'rã wa'acʉ niwĩ. Nipe'tirã masã
cʉ̃rẽ na wiogʉ sõrõcãrã niwã. Jefté nipe'tise cʉ̃ narẽ ní'quere apaturi
Mizpapʉ Õ'acʉ̃ tʉ'oropʉ nicʉ niwĩ tja.
12 Be'ro Jefté queti wererãrẽ amonita masã wiogʉ tiro o'ócʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ
a'tiro ni sẽrĩtiña'duticʉ niwĩ: “¿Ñe'e bu'iri mʉ'ʉ ʉ̃sã ya di'tapʉ sãjãti, ʉ̃sã
me'rã a'mewẽjẽsĩ'rĩti?” ni queti o'ócʉ niwĩ.
13 Amonita masã wiogʉ Jefté cʉ̃ quetiweredutigʉ o'ó'cãrãrẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
“Israe curuacjãrã Egiptopʉ ní'cãrã wijarã, dia Arnón me'rã nʉ'cã, téé

Jaboc, Jordã̃ wãmetise maarĩ wa'tero nise di'tare ẽ'macãrã̃ niwã̃. Tojo
weerã̃ a'mewẽjẽse marĩrõ te di'tare ʉ'ʉre wiaya”, nicʉ niwĩ.
14 Tere tʉ'ogʉ, Jefté ãpẽrã̃ queti wererãrẽ amonita masã̃ wiogʉre o'ócʉ
niwĩ tja.
15 A'te quetire cʉ̃rẽ werenemoduticʉ niwĩ: “Jefté mʉ'ʉrẽ a'tiro ni
weredutiami: ‘Israe curuacjãrã̃ moabita masã̃ ye di'ta, tojo nicã̃ amonita
masã̃ ye di'tare ẽ'maticãrã̃ niwã̃.
16 Na Egiptopʉ ní'cãrã̃ wijarã̃, yucʉ marĩrõpʉ wa'a, yʉ'rʉacãrã̃ niwã̃.
Téé Maa sõ'arĩ maajopʉ yʉ'rʉpẽ'a wa'a, be'ro Cadespʉ ejacãrã̃ niwã̃.
17 Topʉ nírã̃, Israe curuacjãrã̃ edomita masã̃ wiogʉre queti wer-
erãrẽ o'ócãrã̃ niwã̃. Cʉ̃rẽ a'tiro nicãrã̃ niwã̃: “Ʉsã̃ mʉsã̃ ya di'tapʉ
yʉ'rʉtẽrĩwã̃'cãcã̃, ‘Añurõsa'a’ niña”. Edomita masã̃ wiogʉ pe'e narẽ
yʉ'rʉtẽrĩcã̃ ʉaticʉ niwĩ. Moabita masã̃ wiogʉ quẽ'rãrẽ mejãrõta sẽrĩcãrã̃
niwã̃. Cʉ̃ quẽ'rã̃ cʉ̃ ya di'tare narẽ yʉ'rʉtẽrĩcã̃ ʉaticʉ niwĩ. Tojo weerã̃
Israe curuacjãrã̃ Cadespʉ tojacãrã̃ niwã̃.
18 ” ’Be'ro na yucʉ marĩrõpʉ yʉ'rʉtẽrĩ, Edom, Moab di'ta sumuto
yʉ'rʉa, Moab di'ta mujĩpũ mʉjãtiro pe'e eja, dia Arnón ape pã'rẽ pe'e
tojaque'acãrã̃ niwã̃. Dia Arnón me'rã̃ Moab di'ta nʉ'cãcaro niwʉ̃. Tojo
weerã̃ Moab di'ta pe'ere sãjãtícãrã̃ niwã̃.
19 ” ’Be'ro tja Israe curuacjãrã̃ queti wererãrẽ Sehón, amorreo masã̃
wiogʉ, Hesbón wãmetiri macãcjʉ̃ tiropʉ o'ócãrã̃ niwã̃. Cʉ̃rẽ “Ʉsã̃ ya
di'tapʉ wa'acã̃, mʉ'ʉ ya di'tapʉ yʉ'rʉtẽrĩwã̃'cãdutiya”, ni sẽrĩcãrã̃ niwã̃.
20 Sehón pe'e Israe curuacjãrã̃ tojo nisere ẽjõpeoticʉ niwĩ. Tojo weegʉ
narẽ cʉ̃ ya di'tapʉ yʉ'rʉtẽrĩcã̃ cã'mota'acʉ niwĩ. Cʉ̃ yarã̃ surarare neocũu,
Jahas tiropʉ tojaque'acã̃ weecʉ niwĩ. Tojo wee Israe curuacjãrã̃ me'rã̃
a'mewẽjẽcãrã̃ niwã̃.
21 Be'ro Õ'acʉ̃, Israe curuacjãrã̃ wiogʉ, narẽ Sehõ̃rẽ, cʉ̃ yarãrẽ do-
caque'acã̃ weecʉ niwĩ. Nipe'tise amorreo masã̃ ya di'tare na ya di'ta tojacã̃
weecãrã̃ niwã̃.
22 Dia Arnón me'rã̃ nʉ'cã̃, téé dia Jaboc na ye di'ta tojacaro niwʉ̃. Tojo
nicã̃, yucʉ marĩrõ me'rã̃ téé dia Jordã̃pʉ nitʉocaro niwʉ̃.
23 ¿Ni'cãrõacãrẽ Õ'acʉ̃ amorreo masãrẽ cõ'awĩrõ'que di'tare, Israe
curuacjãrãrẽ o'o'que di'tare ʉ̃sãrẽ cõ'asĩ'rĩti?
*****
27 Yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ ña'arõ weetiapʉ. Mʉ'ʉ pe'e ʉ̃sã̃ me'rã̃ a'mewẽjẽgʉ̃ a'tigʉ,
yʉ'ʉre ña'arõ weegʉ wee'e. Õ'acʉ̃, nipe'tirãrẽ besegʉ ¿noa ye di'ta nisari?
nígʉ̃, Israe curuacjãrãrẽ, amorreo masãrẽ queoro besegʉsami’ ”, nicʉ niwĩ
Jefté.
28 Cʉ̃ tojo nimicã̃, amonita masã̃ wiogʉ Jefté ní'quere tʉ'osĩ'rĩticʉ niwĩ.
29 Be'ro Espíritu Santu Jeftére sãjãacʉ niwĩ. Cʉ̃ tutuaro me'rã̃ Jefté
Galaacjãrã̃ ya di'ta, tojo nicã̃ Manasés ya curuacjãrã̃ ya di'tare yʉ'rʉtẽrĩcʉ
niwĩ. Amonita masã̃ ya di'tare sãjãgʉ̃, Mizpa Galaad nirĩ macã̃ me'rã̃
yʉ'rʉacʉ niwĩ.
*****
32 Jefté amonita masã̃ me'rã̃ a'mewẽjẽgʉ̃ wa'acʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ Jeftére narẽ
docaque'acã̃ weecʉ niwĩ.
33 Jefté pãjãrã̃ cʉ̃rẽ ĩ'atu'tirã̃ me'rã̃ a'mewẽjẽcʉ niwĩ. Veinte
macãrĩcjãrãrẽ Aroer me'rã̃, téé Minit, Abel-keramimpʉ docaque'acã̃
weecʉ niwĩ. Tojo weerã̃ Israe curuacjãrã̃ amonita masãrẽ na doca tojacã̃
weecãrã̃ niwã̃.
*****

12

*****

7 Jefté seis cũ'marĩ Israe curuacjãrã wiogʉ nicʉ niwĩ. Cũ wẽrĩca be'ro Galaapʉ, cũ bajuáca macãpʉ cũrẽ yaacãrã niwã.
*****

13

Sansón bajua'que ni'i

1 Apaturi Israe curuacjãrã Õ'acũ ĩ'orõpʉ ña'arõ weecãrã niwã. Na tojo weecã ĩ'agũ, Õ'acũ narẽ filisteo masãrẽ wiacʉ niwĩ. Tojo weerã cuarenta cũ'marĩ na dutise doca nicãrã niwã.

2 Ni'cũ ʉmʉ Manoa wãmetigʉ Dan ya curuacjũ nicʉ niwĩ. Zoracjũ nicʉ niwĩ. Manoa nʉmo põ'rãmarĩgõ nico niwõ.

3 Õ'acũ cũ basuta nimigũ, cũrẽ wereco'tegʉ weronojõ upʉsãjãnʉ'cã* co tiro eta, a'tiro nicʉ niwĩ: "Mʉ'ʉ põ'rãmarĩgõ ni'i. Ni'cãrõacãrẽ nijĩpaco wa'a, ni'cũ põ'rãtigosa'a.

4 Ne vino, si'bio'quere sĩ'rĩticã'ña. Tojo nicã Moisé ba'adutiti'quenojõrẽ ba'aticã'ña.

5 Mʉ'ʉ põ'rãtiacjʉ ne poari seeno'ña marĩgũsami. Cũ bajuati dʉporo Õ'acũ yagʉ, Nazareo masũ† cũuno'yutojagʉsami. Cũ Israe curuacjãrã filisteo masãrẽ da'raco'te'cãrãrẽ yʉ'rʉweticã weenʉ'cãgũsami", nicʉ niwĩ.

6 Cũ tojo níca be'ro Manoa nʉmo marãpʉ tiropʉ wa'a, a'tiro ni wereco niwõ: "Õ'acũ o'ó'cʉ yʉ'ʉ tiro etami. Õ'acũ cũ basuta nimigũ, cũrẽ wereco'tegʉ weronojõ upʉsãjãnʉ'cã'cʉ bajuami. '¿No'ocjũ niti mʉ'ʉ?' ni sẽrĩtiña'tiasʉ. Cũ quẽ'rã cũ wãmerẽ weretiami.

7 A'tiro niami: 'Mʉ'ʉ nijĩpaco wa'a, ni'cũ põ'rãtigosa'a. Ni'cãcã me'rã ne vinorẽ, si'bio'quere sĩ'rĩticã'ña. Moisé ba'adutiti'quenojõrẽ ba'aticã'ña. Cũ wĩ'magũ ne bajua'cʉ téé wẽrĩgũpʉ Õ'acũ yagʉ nazarero masũ nigũsami,' niami", ni wereco niwõ.

8 Co tojo nicã tʉ'ogʉ, Manoa Õ'acũrẽ a'tiro ni sẽrĩcʉ niwĩ: "Õ'acũ, mʉ'ʉ ũsãrẽ o'ó'cʉre apaturi ũsã tiropʉ o'óya tja. Cũ wĩ'magũ bajuacjʉre de'ro wee masõrãsari, ni weregʉ a'tiato", nicʉ niwĩ.

9 Õ'acũ cũ sẽrĩsere tʉ'o, Manoa nʉmo cãpũpʉ nigõrẽ cũ basuta nimigũ, cũrẽ wereco'tegʉ weronojõ upʉsãjãnʉ'cã, apaturi core bajuacʉ niwĩ. Co marãpʉ Manoa pe'e co me'rã marĩcʉ niwĩ.

10 Cũ bajuacã ĩ'agõ, sojaro me'rã co marãpʉre werego wa'aco niwõ:

—Cãrũ yʉ'ʉ ĩ'a'cʉ apaturi bajuami tja, nico niwõ.

11 Co tojo nicã tʉ'ogʉ, Manoa wã'cãnʉ'cã, cũ nʉmorẽ sirutuwã'cã, cũ tiropʉ ejacʉ niwĩ.

—¿Mʉ'ʉta niti yʉ'ʉ nʉmo me'rã ucũ'cʉ? ni sẽrĩtiña'cʉ niwĩ.

—Ʉʉ, cũta ni'i, nicʉ niwĩ.

12 Cũ tojo nicã tʉ'ogʉ, Manoa cũrẽ a'tiro nicʉ niwĩ:

—Mʉ'ʉ were'que queoro wa'acã, ¿ũsã de'ro wee wĩ'magũrẽ masõrãsari? ¿De'ro weerãsari cũ me'rã? ni sẽrĩtiña'cʉ niwĩ.

---

* **13:3 13.3** Ĩ'aña Gn 16.7 docapʉ oja'quere. † **13:5 13.5** Nazareo masã nírõ, "Õ'acũ yarã cũuno'cãrã nima", nisĩ'rĩrõ wee'e. Na Nazareo masã nirĩ curare vinorẽ, si'bio'quere ne sĩ'rĩticãrã niwã. Na ye poarire seeticãrã niwã. Tojo nicã wẽrĩ'cãrã upʉ tiropʉ wa'aticãrã niwã. Nazareo masã sãjãrã, apeterore yoaticã tojo niseticũcãrã niwã. Apetero pe'ere na catiro põtẽorõ tojo sãjã, yapaticãrã niwã.

13 Õ'acʉ̃ cʉ̃ basuta nimigʉ̃, cʉ̃rẽ wereco'tegʉ weronojõ upʉsãjãnʉ'cã,
cʉ̃rẽ a'tiro yʉ'ticʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ nʉmo nipe'tise yʉ'ʉ core were'quere weeato.
14 Ne cã'rõ ʉ'sedʉcaco, tojo nicã vino, si'bio'quere sĩ'rĩticã'to. Te
ʉ'sepaganojõ me'rã wee'que quẽ'rãrẽ ba'aticã'to. Tojo nicã Moisé
ba'adutiti'quenojõrẽ ba'aticã'to. Nipe'tise yʉ'ʉ core duti'quere weeato,
nicʉ niwĩ.
15 Be'ro Manoa cʉ̃rẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ ʉ̃sã me'rã tojáníña yujupʉ. Mʉ'ʉ ba'acã, ni'cʉ̃ cabracãrẽ wẽjẽ,
do'arãtirã wee'e.
16 Cʉ̃ pe'e Manoarẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Mʉsã yʉ'ʉre tojadutimicã, mʉsã ba'asere ba'asome. Mejõ pe'e Õ'acʉ̃rẽ
cabracãrẽ wẽjẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeoya. Manoa cʉ̃ "Õ'acʉ̃ cʉ̃ basuta nimigʉ̃, cʉ̃rẽ
wereco'tegʉ weronojõ upʉsãjãnʉ'cãmi", ni masĩticʉ niwĩ.
17 Be'ro Manoa cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:
—¿De'ro wãmetiti mʉ'ʉ? Mʉ'ʉ ʉ̃sãrẽ were'que queoro wa'acã ĩ'arã,
ãpẽrã tʉ'oropʉ mʉ'ʉrẽ "Diacjʉ̃ta wereapĩ", nirãsa'a, nicʉ niwĩ.
18 Cʉ̃ pe'e Manoarẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—¿De'ro weegʉ yʉ'ʉ wãmerẽ masĩsĩ'rĩti? Yʉ'ʉ werecãma, mʉsã
tʉ'omarĩa wa'abosa'a, nicʉ niwĩ.
19 Be'ro Manoa cabracãrẽ wẽjẽ, tojo nicã otese dʉca perire míí, ʉ̃tã
bu'ipʉ ʉ̃jʉ̃amorõpeo, Õ'acʉ̃rẽ e'catipeocʉ niwĩ. Manoa, cʉ̃ nʉmo na ĩ'arĩ
cura Õ'acʉ̃ na ĩ'ati'quenojõrẽ ĩ'ocʉ niwĩ.
20 Pecame'e o'me mʉjãarĩ cura Õ'acʉ̃ cʉ̃ basuta nimigʉ̃, cʉ̃rẽ wereco'tegʉ
weronojõ upʉsãjãnʉ'cã, o'me wa'teropʉ mʉjãa wa'acʉ niwĩ. Tojo weecã
ĩ'arã, Manoa, cʉ̃ nʉmo di'tapʉ paamu'rĩque'acãrã niwã.
21 Cʉ̃ narẽ apaturi bajuaticã, Manoa "Õ'acʉ̃ cʉ̃ basuta nimigʉ̃, cʉ̃rẽ
wereco'tegʉ weronojõ upʉsãjãnʉ'cãpĩ", ni masĩcʉ niwĩ.
22 Tojo weegʉ cʉ̃ nʉmorẽ nicʉ niwĩ:
—Marĩ Õ'acʉ̃rẽ ĩ'apʉ. Tojo weerã marĩ wẽrĩrãsa'a, nicʉ niwĩ.
23 Cʉ̃ nʉmo pe'e nico niwõ:
—Õ'acʉ̃ marĩrẽ wẽjẽsĩ'rĩgʉ̃, a'te marĩ ʉ̃jʉ̃amorõpeo'quere, tojo nicã
otese dʉca peri marĩ o'o'quere ñe'etibopĩ. A'tere ĩ'otibopĩ. Tojo nicã,
marĩrẽ a'tere weretibopĩ, nico niwõ.
24 Be'ro Manoa nʉmo wĩ'magʉ̃rẽ põ'rãtigo, cʉ̃rẽ Sansón wãmeyeco
niwõ. Wĩ'magʉ̃ bʉcʉacã, Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ añurõ weecʉ niwĩ.
25 Siape'e me'rã bʉcʉa, ni'cã nʉmʉ Sansón Dan ya curuacjãrã ya di'tapʉ
nirĩ cura Espíritu Santu cʉ̃pʉre sãjãnʉ'cãcʉ niwĩ. Zora, Estaol wãmetise
macãrĩ wa'teropʉ tojo wa'acaro niwʉ̃.

14

Sansón cʉ̃ omocã dʉ'te'que ni'i

1 Ni'cã nʉmʉ Sansón Timnat wãmetiri macãpʉ bu'acʉ niwĩ. Topʉ ni'cõ
numio filisteo masõrẽ ĩ'acʉ niwĩ.
2 Be'ro wi'ipʉ dajagʉ, cʉ̃ pacʉsʉmʉarẽ werecʉ niwĩ:
—Timnapʉ ni'cõ filisteo masõrẽ ĩ'apʉ. Yʉ'ʉre numisẽrĩbosarã wa'aya,
nicʉ niwĩ.
3 Cʉ̃ pacʉsʉmʉa cʉ̃rẽ yʉ'ticãrã niwã:

—¿De'ro weegu̇ mu̇'u̇ sõjã filisteo masã, Õ'acu̇̃rẽ ẽjõpeotirã wa'teropu̇re mu̇'u̇ nu̇mo niacjore a'mati? ¿Marĩ Israe curuacjãrã wa'teropu̇re mu̇'u̇ basucãrã numia mu̇'u̇ me'rã omocã du̇'teacjo marĩti? nicãrã niwã.

Sansón pe'e pacu̇su̇mu̇arẽ yu̇'ticu̇ niwĩ:

—Core miirã wa'aya. Yu̇'u̇ tu̇'sago niamo, nicu̇ niwĩ.

4 Õ'acu̇̃ filisteo masãrẽ cõ'agu̇̃ti nígu̇̃, tojo weecu̇ niwĩ. Cu̇̃ pacu̇su̇mu̇a "A'te Õ'acu̇̃ cu̇̃ cũu'que nisa'a", ni masĩticãrã niwã. Titapu̇re filisteo masã Israe curuacjãrãrẽ duticãrã niwã.

5 Be'ro Sansón cu̇̃ pacu̇su̇mu̇a me'rã Timnapu̇ bu'acãrã niwã. Na Timnat u̇'se wesepu̇ ejari cura, wãcũña marĩrõ yai wĩ'magu̇̃ Sansón tiropu̇ "Jii" pi'aticu̇ niwĩ.

6 Espíritu Santu Sansõpu̇re sãjãa, tutuase cu̇̃rẽ o'ocu̇ niwĩ. Tojo weegu̇ cu̇̃ omocãrĩ me'rã dia'cu̇̃ yaire wẽjẽgu̇̃, tu̇̃asurecã'cu̇ niwĩ. Cabra wĩ'magu̇̃rẽ tu̇̃asurero weronojõ tojo weecu̇ niwĩ. Tojo weemigu̇̃, cu̇̃ pacu̇su̇mu̇arẽ cu̇̃ wee'quere weretic̈u̇ niwĩ.

7 Be'ro numio tiropu̇ bu'a, co me'rã ucũcu̇ niwĩ. Core tu̇'sayu̇'ru̇acu̇ niwĩ.

8 Be'ro co me'rã omocã du̇'tegu̇tigu̇ bu'agu̇, yai cu̇̃ wẽjẽ'cu̇re ma'a ojaropu̇ ĩ'agu̇̃ wa'acu̇ niwĩ. Cu̇̃ upu̇mejãrõrẽ mumia yeebi'aque'a, na te co me'rã sãñacã ĩ'acu̇ niwĩ.

9 Tere míí, ne'rẽbu'acu̇ niwĩ. Cu̇̃ pacu̇su̇mu̇arẽ bocaejagu̇, narẽ ecacu̇ niwĩ. Na quẽ'rã tere ne'rẽcãrã niwã. "Topu̇ miapu̇" ni wereticu̇ niwĩ.

10 Be'ro cu̇̃ pacu̇ cu̇̃ macu̇̃ nu̇mo niacjore ĩ'agu̇̃ bu'acu̇ niwĩ. Topu̇ Sansón bosenu̇mu̇ weepeocu̇ niwĩ. Na ma'mapjia omocã du̇'teatji du̇poro weewu̇aronojõ weecu̇ niwĩ.

11 Filisteo masã cu̇̃ ejacã ĩ'arã, cu̇̃rẽ ba'patiajãrẽ treinta u̇mu̇a o'ocãrã niwã.

12 Sansón narẽ nicu̇ niwĩ:

—Mu̇sãrẽ níbocapesere werema. Siete nu̇mu̇rĩ bosenu̇mu̇ nise nu̇mu̇rĩ queoro mu̇sã níbocacã, yu̇'u̇ mu̇sãnu̇cu̇̃ ni'cãrõ su'tiro lino me'rã wéeca su'tiro, tojo nicã bosenu̇mu̇ sãñawu̇ase su'tinojõrẽ o'ogu̇ti.

13 Mu̇sã níbocatirã pũrĩcã, yu̇'u̇re treinta su'ti lino me'rã wee'que su'ti, tojo nicã ticu̇se bosenu̇mu̇ sãñawu̇ase su'tinojõrẽ o'orãsa'a, nicu̇ niwĩ.

Cu̇̃ tojo nicã tu̇'orã, "Jau̇, mu̇'u̇ níbocasere u̇̃sãrẽ wereya", nicãrã niwã.

14 Be'ro narẽ werecu̇ niwĩ:

"Ba'ayapi'cu̇pu̇re ba'ase wijasa'a.
Tutuagu̇re i'pitise wijasa'a", nicu̇ niwĩ.

Itia nu̇mu̇ na níbocamasĩticãrã niwã.

15 Ba'paritise wa'ari nu̇mu̇rẽ Sansón nu̇mo niacjore a'tiro nicãrã niwã:

—Mu̇'u̇ marãpu̇ niacju̇re te níbocasere weredutiya. Mu̇'u̇ wereticã, mu̇'u̇rẽ, mu̇'u̇ pacu̇ acawererãrẽ u̇̃jũape'ocã'rãsa'a. ¿Ũsã yere yajasĩ'rĩgõ, u̇̃sãrẽ pijiati? nicãrã niwã.

16 Na tojo nicã tu̇'ogo, Sansón nu̇mo cu̇̃ tiropu̇ wa'a, utigota, cu̇̃rẽ nico niwõ:

—Mu̇'u̇ yu̇'u̇re u̇awe'e. Ne yu̇'u̇re ma'iwe'e. Yu̇'u̇ acawererãrẽ níbocasere sẽrĩtiña'cu̇ niapu̇. Yu̇'u̇ pe'ere weretiapu̇, nico niwõ.

Sansón core yu̇'ticu̇ niwĩ:

—Te níbocasere yu̇'u̇ pacu̇su̇mu̇a marĩcãrẽ weretiapu̇. ¿De'ro weegu̇ mu̇'u̇ pe'ema werebosarĩ? nicu̇ niwĩ.

17 Cu̇̃ wereti'que bu'iri ti semanarẽ utipe'ocã'co niwõ. Nitu̇ori nu̇mu̇rẽ tu̇'omí, caributi, core werecu̇ niwĩ. Tere tu̇'ogo, co acawererãrẽ wereturi-aco niwõ.

18 Bosenɯmɯ nitɯori nɯmɯ mujĩpũ sãjãrĩ cura, ti macãcjãrã ɯmɯa
Sansõrẽ nicãrã niwã:
“Mumiaco nemorõ i'pitise apeyepɯa ba'ase marĩ'i.
Yai yɯ'rɯoro tutuagɯ marĩmi”, nicãrã niwã.
Na tojo nicã tɯ'ogɯ, Sansón narẽ yɯ'ticɯ niwĩ:
“Yago wecɯo me'rã di'ta se'emorẽcũuwã'cãtirã, níbocasere masĩtibopã”,*
nicɯ niwĩ.
19 Maata Espíritu Santu tutuaro me'rã cũpɯre sãjãacɯ niwĩ. Tojo weegɯ
Sansón Ascalón wãmetiri macãpɯ bu'acɯ niwĩ. Tocjãrã ɯmɯa treintare
wẽjẽ, na su'ti sãña'quere ẽ'macɯ niwĩ. Tere cũ níbocasere were'cãrãrẽ
o'ocɯ niwĩ. Na me'rã pũrõ uagɯ, cũ pacɯ ya wi'ipɯ dajacɯ niwĩ.
20 Tere ĩ'agũ, Sansón mañecũ ní'cɯ cũ macõrẽ na omocã dɯ'tecã co'te'cɯ
pe'ere numisocɯ niwĩ.

15

Sansón filisteo masã me'rã a'mewẽjẽ'que ni'i

1 Yoáca be'ro trigo bɯcɯatu'ajari cura Sansón cũ nɯmorẽ ĩ'agũ wa'agɯ,
ni'cũ cabracãrẽ miacɯ niwĩ. Topɯ ejagɯ, a'tiro ni wãcũcɯ niwĩ: “Yɯ'ɯ
nɯmo ya tucũpɯ sãjãagũti”, nicɯ nimiwĩ. Co pacɯ pe'e cũrẽ sãjãadutiticɯ
niwĩ.
2 A'tiro nicɯ niwĩ:
—Yɯ'ɯ a'tiro wãcũwũ. Yɯ'ɯ macõrẽ ne ɯatisami, nimiwũ. Tojo weegɯ
mɯ'ɯ me'rãcjũrẽ core o'owɯ. Co acabijo co yɯ'rɯoro añugõ nimo. Co
pe'ere miaña, nicɯ niwĩ.
3 Sansón cũrẽ yɯ'ticɯ niwĩ:
—Ni'cãrõacã pũrĩcãrẽ filisteo masãrẽ ña'arõ wéégɯ, bu'iri moogũsa'a.
4 Tojo weegɯ cũ trescientos zorra, diayia weronojõ bajurãrẽ ñe'e,
pɯarẽrã na ye pĩcõrĩrẽ dɯ'tecũucɯ niwĩ. Te cũ dɯ'te'caropɯ ope tĩarĩ õ'ocɯ
niwĩ.
5 Te tĩarĩrẽ sĩ'ayoo, filisteo masã na otese cɯoropɯ zorrare du'uo'ocɯ
niwĩ. Nipe'tise trigo na tũ'rẽcũu'que mesãrĩ, ɯ'se weseri, olivo weseri
ũjũñe'epe'tia wa'acaro niwũ.
6 Filisteo masã tere ĩ'arã, “¿Noa tojo weeapari?” ni, a'merĩ sẽrĩtiña'cãrã
niwã. “Sansón, Timnacjũ buji tojo weecɯ niami. Cũ nɯmorẽ cũ me'rãcjũrẽ
o'o'que bu'iri tojo weecɯ niami”, ni wereno'cãrã niwã. Tere tɯ'orã, filisteo
masã core, co pacɯre ũjũacõ'acãrã niwã.
7 Be'ro Sansón narẽ nicɯ niwĩ:
—Mɯsã tojo wee'que wapa yɯ'ɯ mɯsã me'rã tojo a'pepũrĩnu'cũgũsa'a.
Téé mɯsãrẽ a'méca be'ropɯ añugũsa'a, nicɯ niwĩ.
8 Ɯpɯtɯ uatjĩagũ, na me'rã a'mewẽjẽ, pãjãrãrẽ wẽjẽcɯ niwĩ. Tojo
weetu'ajanɯ'cõ, ũtãgã Etam wãmeticja nirĩ tutipɯ bu'a, topɯ niseticɯ niwĩ.

Sansón burro ɯséca õ'a me'rã a'mewẽjẽgũ wa'a'que ni'i

9 Be'ro filisteo masã Judá di'tapɯ majãa, topɯ nerẽcãrã niwã. Téé Lehi
pɯ'topɯ tuustenɯ'cãcãrã niwã.
10 Judácjãrã narẽ sẽrĩtiña'cãrã niwã:
—¿De'ro weerã ũsã me'rã a'mewẽjẽrã a'tiati?
Na yɯ'ticãrã niwã:

---

* **14:18 14.18** “Yɯ'ɯ nɯmorẽ sẽrĩtiña'nɯrũtirã pũrĩcã, níbocasere masĩtibopã”, nisĩ'rĩgũ, tojo nicɯ niwĩ.

—Ʉsã Sansõrẽ ñe'erã a'tirã weeapʉ. Ʉsãrẽ cʉ̃ ña'arõ wee'caronojõta cʉ̃rẽ a'merãti, nicãrã niwã.
11 Tere tʉ'orã, i'tiati mil ʉmʉa Judácjãrã ʉ̃tãgã Etam wãmeticja nirĩ tutipʉ bu'acãrã niwã. Sansõrẽ a'tiro nicãrã niwã:
—¿Mʉ'ʉ masĩweti? Filisteo masã marĩrẽ dutirã, marĩ nemorõ tutuarã nima. ¿De'ro weegʉ ʉ̃sãrẽ tojo weeati?
Narẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Na yʉ'ʉre wee'caronojõta yʉ'ʉ quẽ'rã mejãrõta weeapʉ.
12 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, cʉ̃rẽ a'tiro nicãrã niwã:
—Filisteo masãrẽ wiarãtirã, mʉ'ʉrẽ dʉ'terã a'tirã weeapʉ.
Sansón narẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Õ'acʉ̃ wãme me'rã wãmepeo, "Mʉ'ʉrẽ wẽjẽsome", niña, nicʉ niwĩ.
13 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, "Jaʉ", nicãrã niwã. "Mejõ mʉ'ʉrẽ dʉ'te, filisteo masãrẽ wiarãti. Mʉ'ʉrẽ wẽjẽsome", nicãrã niwã. Tojo weerã pʉa da pũnʉ'mo dari, ma'ma dari me'rã cʉ̃rẽ dʉ'tecãrã niwã. Dʉ'te, cʉ̃rẽ ʉ̃tã tutipʉ ní'cʉre miiwijaacãrã niwã.
14 Cʉ̃ Lehipʉ ejari curare filisteo masã cʉ̃rẽ ĩ'arã, pũrõ e'catise me'rã caricũwã'cãticãrã niwã. Na tojo weecã, Espíritu Santu tutuaro me'rã cʉ̃pʉre sãjãacʉ niwĩ. Cʉ̃pʉre sãjãcã, cʉ̃rẽ dʉ'te'que dari lino ʉ̃jʉ̃'que ca'bise dari weronojõ wa'acaro niwʉ̃. Tojo weero te dari surustedijacaro niwʉ̃.
15 Be'ro burro ʉséca õ'a, bopoticureri õ'arẽ boca, ti õ'a me'rã mil ʉmʉarẽ wẽjẽcʉ niwĩ.
16 Be'ro Sansón nicʉ niwĩ:
"Burro ʉséca õ'a me'rã wẽjẽ, narẽ pʉa mesã seeneocũuapʉ.
Burro ʉséca õ'a me'rã mil ʉmʉarẽ wẽjẽcã'pʉ", nicʉ niwĩ.
17 Cʉ̃ tojo níca be'ro ti õ'arẽ cõ'acã'cʉ niwĩ. Cʉ̃ a'mewẽjẽ'carore Ramat-lehi* wãmeyecãrã niwã.
18 Cʉ̃ a'mewẽjẽca be'ro pũrõ acowʉocʉ niwĩ. Tojo weegʉ Õ'acʉ̃rẽ ʉpʉtʉ sẽrĩcʉ niwĩ: "Yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ da'raco'tegʉ ni'i. Mʉ'ʉ yʉ'ʉre filisteo masã me'rã a'mewẽjẽcã, narẽ docaque'acã weeapʉ. ¿Ni'cãrõacãma acowʉose me'rã wẽrĩgʉ̃sari? ¿Tojo nicã ã'rã mʉ'ʉrẽ ẽjõpeotirã tiropʉ wẽrĩgʉ̃sari?" nicʉ niwĩ.
19 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, Õ'acʉ̃ ni'cã cope aco wijacã weecʉ niwĩ. Ti pe wijasepʉre Sansón aco sĩ'rĩcʉ niwĩ. Sĩ'rĩtoja, mejãrõta tutuagʉ wa'acʉ niwĩ tja. Tojo weero aco wijari pe En-hacore wãmeyeno'caro niwʉ̃. Topʉ Lehipʉ aco wijari pe nidecoti'i yujupʉ.
20 Filisteo masã na duticaterore Sansón veinte cʉ̃'marĩ Israe curu-acjãrãrẽ sʉ'ori nisetic ʉ niwĩ.

16

Sansón Gaza wãmetiri macãpʉ weeseti'que ni'i

1 Ni'cã nʉmʉ Sansón Gaza wãmetiri macãpʉ wa'acʉ niwĩ. Topʉ ejagʉ, ni'cõ numio ʉmʉarẽ a'metãrãwapata'ari masõrẽ ĩ'acʉ niwĩ. Be'ro co ya wi'ipʉ co me'rã cãrĩgʉ̃ sãjãacʉ niwĩ.
2 Gazacjãrã "Sansón ti macãpʉ niapʉ" nicã tʉ'ocãrã niwã. Tojo weerã ti macã sãjãrĩ sope pʉ'to cã'mota'anʉ'cãeja, co'tebo'reacãrã niwã. "Bo'reacã cʉ̃rẽ wẽjẽrãti" nírã, ti ñamirẽ ne cʉ̃rẽ cariboticãrã niwã.

* **15:17 15.17** Ramat-lehi nírõ, "Burro ʉséca õ'a bu'pa" nisĩ'rĩrõ wee'e.

3 Sansón pe'e ñami deco wã'cã, ti macã cja sopere te botari me'rãta
du'uamí, tere wʉa, ʉ̃rʉ̃gʉ̃ Hebrõ̃ wãmetiri macã põtẽorõ nicjʉ bu'ipʉ
miacʉ niwĩ.

Sansón, Dalila ye queti ni'i

4 Be'ropʉ cʉ̃ ni'cõ numio Dalila wãmetigore ʉacʉ niwĩ. Co e'sari pa
ʉ̃rʉ̃pagʉ deco nirĩ pa Sorec wãmetiri pa'tirocjõ nico niwõ.
5 Tere masĩrã, filisteo masã wiorã co tiropʉ wa'acãrã niwã. Core a'tiro
nicãrã niwã:
—Sansõ̃rẽ "¿De'ro wee tocã'rõ tutuati?" nígõ, weesoose me'rã cʉ̃rẽ
weredutiya. Tojo wee ʉ̃sã cʉ̃rẽ dʉ'te, tutuaticã weemasĩrãsa'a. Mʉ'ʉ tojo
weecã, ʉ̃sãnʉcʉ̃ mʉ'ʉrẽ niyeru pajiro o'orãti, nicãrã niwã.
6 Tojo weego Dalila Sansõ̃rẽ a'tiro nico niwõ:
—Wereya yʉ'ʉre. ¿De'ro weegʉ mʉ'ʉ tocã'rõ tutuase cʉoti? Mʉ'ʉ
tutuase moogʉ̃ wa'acã, ¿ñe'e me'rã mʉ'ʉrẽ dʉ'tebosari? ni sẽrĩtiña'co
niwõ.
7 Sansón core yʉ'ticʉ niwĩ:
—Siete dari bʉacatjẽ nise dari, bopotise dari me'rã yʉ'ʉre dʉ'tecã, yʉ'ʉ
tutuase pe'tirosa'a. Mejõ nigʉ́ weronojõ tojagʉsa'a, nicʉ niwĩ.
8 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, filisteo masã wiorã siete dari bopotise darire core
miiticãrã niwã. Te dari me'rã Dalila Sansõ̃rẽ dʉ'teco niwõ.
9 Filisteo masã wiorã ti tucũ bajutiropʉ nicãrã niwã. Sansõ̃rẽ dʉ'tetoja,
cʉ̃rẽ a'tiro caricũco niwõ:
—¡Sansón, filisteo masã mʉ'ʉrẽ ñe'erã a'titojama! nico niwõ.
Co tojo nicã tʉ'ogʉ, Sansón te darire yuta dare ʉ̃jʉ̃asurero weronojõ
surecã'cʉ niwĩ. Tojo weerã filisteo masã de'ro wee cʉ̃ tutuati nisere
masĩticãrã niwã.
10 Tojo wa'acã, Dalila Sansõ̃rẽ a'tiro nico niwõ:
—Yʉ'ʉre bujicã'pã. Tojo nicã, yʉ'ʉre nisooapʉ. Wereya. ¿Ñe'enojõ da
me'rã mʉ'ʉrẽ dʉ'tebosari, mʉ'ʉ sureticã? nico niwõ.
11 Sansón core yʉ'ticʉ niwĩ:
—Pũnʉ'mo dari ma'ma dari, dʉ'teno'ña marĩse dari me'rã yʉ'ʉre añurõ
dʉ'tecã, mejõ nigʉ̃ weronojõ tutuatigʉ tojagʉsa'a, nicʉ niwĩ.
12 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogo, Dalila ma'ma darire mii, cʉ̃rẽ dʉ'teco niwõ.
Dʉ'tetoja, cʉ̃rẽ caricũco niwõ:
—¡Sansón, filisteo masã mʉ'ʉrẽ ñe'erã a'titojama!
Filisteo masã ti tucũ bajutiropʉ nico'tecãrã niwã. Co tojo nicã tʉ'ogʉ,
Sansón yuta darire weronojõ te darire wejesurecʉ niwĩ.
13 Be'ro Dalila Sansõ̃rẽ a'tiro nico niwõ:
—Mʉ'ʉ yʉ'ʉre bujicã'a, nisoodecoti'i yujupʉ. ¿De'ro weecã mʉ'ʉ
tutuatigʉ tojagʉsari? Wereya, nico niwõ.
Cʉ̃ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Su'ti su'awʉaropʉ yuta paasu'aro weronojõ ye poarire seepa'ta'que
siete darire paasu'atjĩagõ, dʉ'tecũuña. Mʉ'ʉ tojo weecã, yʉ'ʉ tutuatigʉ,
mejõ nigʉ̃ weronojõ tojagʉsa'a, nicʉ niwĩ.
14 Tojo weego cʉ̃ cãrĩrĩ cura Dalila cʉ̃ poarire siete dari seepa'ta'quere
su'ti su'aropʉ su'a a'mesʉ'ocũuco niwõ. Tojo weetu'aja, tuturire di'tapʉ
paabi'anʉ'cõ, co su'a'que darire dʉ'teñe'ecũuco niwõ.
Be'ro apaturi Sansõ̃rẽ caricũco niwõ:

—¡Sansón, filisteo masã mʉ'ʉrẽ ñe'erã a'titojama! nico niwõ. Cʉ̃ cãrĩ'cʉ nimigʉ̃, wã'cã, cʉ̃rẽ seepa'ta'que dari dʉ'tecũu'que tuturire wejedu'acʉ niwĩ.
15 Cʉ̃ tojo weecã, co nico niwõ:
—Mʉ'ʉ yʉ'ʉre ẽjõpeotigʉ, ¿de'ro weegʉ "Mʉ'ʉrẽ ma'i'i", nimiti? I'tiati yʉ'ʉre bujicã'gʉ̃ weeapʉ. A'tiro wee tutua'a nisere ne werewe'e, nico niwõ.
16 Peje nʉmʉrĩ cʉ̃rẽ tojo cariboco niwõ.
17 Tojo weegʉ caributicũmí, core queoro werepe'ocã'cʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ bajuase dʉporo "Õ'acʉ̃ yagʉ nazareo cũuno'yutojagʉsami" nino'cʉ ni'i. Nazareo nitjĩagʉ̃, ye poari ne ni'cãti seeno'ña marĩ'i. Ye poarire seecõ'acãma, yʉ'ʉ tutuase pe'tirosa'a. Mejõ nigʉ̃ weronojõ tutuatigʉ tojagʉsa'a, nicʉ niwĩ.
18 Dalila "Queoro werepe'ocã'mi" ni masĩgõ, filisteo masã wiorãrẽ queti o'óco niwõ. Tere tʉ'orã, filisteo masã wiorã na "Mʉ'ʉrẽ o'orãti" ní'que niyeru me'rã co ya wi'ipʉ ejacãrã niwã.
19 Sansón cʉ̃ nʉmo ya ʉsó bu'ipʉ dʉpoa peo, cãrĩyʉ'rʉacʉ niwĩ. Cʉ̃ cãrĩyʉ'rʉcã ĩ'agõ, ni'cʉ̃rẽ cʉ̃ poarire siete seepa'ta'que darire seedutigo pijico niwõ.
20 Cʉ̃ seetojaca be'ro caricũco niwõ:
—¡Sansón, filisteo masã mʉ'ʉrẽ ñe'erã a'titojama! nico niwõ.
Sansón wã'cã, "Todʉporo wee'caronojõ wa'arosa'a", ni wãcũcʉ nimiwĩ. Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ wijaacã, ne masĩticʉ niwĩ.
21 Be'ro filisteo masã cʉ̃rẽ ñe'e, cʉ̃ caperire oreweecã'cãrã niwã. Tojo weetoja, Gaza wãmetiri macãpʉ cʉ̃rẽ miibu'acãrã niwã. Cõme dari me'rã dʉ'tetjĩarã, bu'iri da'reri wi'ipʉ trigore ãrʉ̃aduticãrã niwã.
22 Siape'e me'rã cʉ̃ poari pĩ'rĩwijanʉ'cãcaro niwʉ̃ tja.

Sansón cʉ̃ wẽrĩ'que ni'i

23 Be'ro filisteo masã wiorã na ẽjõpeogʉ Dagõ̃rẽ ẽjõpeori wi'ipʉ nerẽcãrã niwã. Na cʉ̃rẽ wa'icʉrãrẽ wẽjẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeorãtirã, tojo nicã bosenʉmʉ weepeorãtĩrã, tojo weecãrã niwã. A'tiro basacãrã niwã:
"Marĩ ẽjõpeogʉ marĩrẽ ĩ'atu'tigʉ Sansõ̃rẽ marĩrẽ wiacʉ niami".
24 Masã ti wi'ipʉ nirã̃ quẽ'rã na ẽjõpeogʉ Dagõ̃rẽ a'tiro ni basapeocãrã niwã:
"Marĩ ẽjõpeogʉ marĩrẽ ĩ'atu'tigʉ Sansõ̃rẽ marĩrẽ wiacʉ niami.
Cʉ̃ marĩ ye trigo weserire ʉ̃jʉ̃a'cʉ, pãjãrã marĩ acawererãrẽ wẽjẽ'cʉre wiacʉ niami."
25 Na pũrõ e'catitjĩarã, a'tiro caricũcãrã niwã: "Sansõ̃rẽ marĩ wa'teropʉ miitia, cʉ̃rẽ bujicã'rã", nicãrã niwã. Tojo weerã cʉ̃ bu'iri da'reri wi'ipʉ ní'cʉre na nerẽrõpʉ miiejacãrã niwã. Na tojo weecã ĩ'arã, masã cʉ̃rẽ bujicã'cãrã niwã. Ti wi'i na ẽjõpeogʉ Dagõ̃rẽ ẽjõpeori wi'i cjase tuuñe'ese tuturi deco cʉ̃rẽ nu'cũduticãrã niwã.
26 Tojo wééca be'ro Sansón ma'mʉ cʉ̃rẽ tʉ̃awã'cãgʉ̃rẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉre a'ti wi'i tuuñe'ese tuturi wa'tero nʉ'cõña, te tuturipʉ ñatuuwã'cãcã, nicʉ niwĩ.
27 Ti wi'ipʉre ʉmʉa, numia mu'muyʉ'rʉacãrã niwã. Nipe'tirã filisteo masã wiorã topʉ nicãrã niwã. Tojo nicã ti wi'i bu'i opa sira nirõpʉ i'tiati mil masã Sansõ̃rẽ bujicã'cã ĩ'adijocãrã niwã.

28 Tojo wa'ari cura Sansón Õ'acũrẽ a'tiro sẽrĩcu niwĩ: “Yu'ure wãcũña. Ni'cãti yu'ure tutuase o'onemoña tja. Ye caperire filisteo masã orewee'que wapa a'megũtigu wee'e”, nicu niwĩ.

29 Sansón tojo sẽrĩtoja, ti wi'i deco tuuñe'ese tuturi pua tuturo wa'teropu diacjũcamocã me'rã ni'cã tuturopu, cũpecamocã me'rã ape tuturopu ñatuunu'cãejacu niwĩ.

30 Tojo weetoja, a'tiro caricũcu niwĩ: “¡Filisteo masã me'rã yu'ure wẽrĩcã weeya!” nicu niwĩ.

Be'ro nipe'tise cũ tutuase me'rã te tuturire tuunuadijocu niwĩ. Cũ tojo weecã, ti wi'i wiorã, tojo nicã nipe'tirã ti wi'ipu ní'cãrã bu'ipu doquepejacaro niwũ. Tojo weerã wẽrĩpe'tia wa'acãrã niwã. Tojo wee Sansón cũ wẽrĩrĩ numurẽ cũ catiri umucore wẽjẽ'caro yu'ruoro filisteo masãrẽ wẽjẽnemocu niwĩ.

31 Be'ro cũ acabijirã, nipe'tirã cũ pacu acawererã cũ upure miirã wa'acãrã niwã. Cũ pacu Manoarẽ yááca tutipu Zora Estaol decopu cũrẽ yaacãrã niwã. Sansón veinte cũ'marĩ Israe curuacjãrãrẽ su'ori niseticu niwĩ.

*****

Rut

A'ti pũrĩ a'tiro weero ojano'pã nise ni'i

A'ti pũrĩ “Rut” Israe curuacjãrãrẽ sʉ'ori nisetiri masã nícũcaterore wa'a'que cjase ni'i. Titare Israe curuacjãrã ape di'tacjãrã me'rã a'mewẽjẽse yʉ'rʉacaro niwʉ̃. A'te Rut cjase tojo wa'ari curare Israe curuacjãrã, moabita masã me'rã añurõ niseticãrã niwã.

Noemí, co marãpʉ, co põ'rã ʉmʉa Israe curuacjãrã nicãrã niwã. Judá di'tapʉre ba'ase marĩcã ĩ'arã, Moab di'tapʉ wa'acãrã niwã. Be'ro co põ'rã ʉmʉa tocjãrã numia Rut, Orfa wãmetirãrẽ nʉmoticãrã niwã. Na marãpʉsʉmʉa wẽrĩca be'ro Noemí co ya macã Belẽpʉ dajatojaaco niwõ. Rut co mañecõrẽ ma'igõ, co me'rã ba'patiwã'cãco niwõ. Topʉ eja, co mañecõrẽ weetamuco niwõ. Co Belẽpʉ da'ra niseticũco niwõ. Be'ro Õ'acʉ̃ Noemí acawereguʉ diacjʉ̃, peje cʉogʉ Booz wãmetigʉre Rure marãpʉticã weecʉ niwĩ. Na pãrãmi macʉ̃pʉ wiogʉ Davi nicʉ niwĩ. Be'ropʉta na pãrãmi nituriagʉpʉ Jesucristo nìmi majã.

Elimelec ni'cʉ̃ põ'rã ye cjase ni'i

1-2 Israe curuacjãrãrẽ wiorã sʉ'ori nisetiri masã narẽ wejepeocaterore ti di'tapʉre acoro pejatiyucã, ʉpʉtʉ ʉjʉaboase nicaro niwʉ̃. Tojo weegʉ titare ni'cʉ̃ Belẽcjʉ̃ Judá ya curuacjʉ̃ Elimelec wãmetigʉ “Marĩ Moab di'tapʉ yoaticã nisetirã wa'arã”, nicʉ niwĩ. Cʉ̃ nʉmo Noemí, cʉ̃ põ'rã ʉmʉa Mahlón, Quelión me'rã wa'acʉ niwĩ. Na efrateo masã Belẽcjãrã nicãrã niwã. Moapʉ eta, topʉ niseticãrã niwã.

3 Topʉ na nirĩ cura Elimelec, Noemí marãpʉ, wẽrĩwe'o wa'acʉ niwĩ. Co ni'cõta co põ'rã pʉarã me'rã tojaco niwõ.

4 Be'ro na pʉarãpʉta moabita masã numiarẽ nʉmoticãrã niwã. Ni'cõ Orfa, apego Rut wãmeticãrã niwã. Topʉre diez cʉ̃'marĩ nisetica be'ro

5 Mahlón, Quelión na quẽ'rã wẽrĩa wa'acãrã niwã. Tojo weego Noemí wapewio, põ'rãmarĩgõ ni'cõta tojaco niwõ.

Noemí, Rut na Belẽpʉ wa'a'que ni'i

6 Be'ro Noemí Moapʉ nirĩ curare Õ'acʉ̃ cʉ̃ yarã masã Israe curuacjãrãrẽ weetamusere tʉ'oco niwõ. Narẽ weetamugʉ̃, na otese añurõ pĩ'rĩ dʉcaticã wee'quere tʉ'oco niwõ.

7 Tere tʉ'o'co niyugo, “Apaturi Judá di'tapʉ dajatojaagoti tja”, ni wãcũco niwõ. Tojo weego co põ'rã nʉmosãnumia ní'cãrã me'rã na ní'caropʉ wija, Judá tiro wa'ari ma'apʉ wa'arã weecãrã niwã.

8 Ma'apʉ wa'ago, Noemí na numiarẽ a'tiro nico niwõ:

—Mʉsã pacosãnumia tiropʉ dajatojaaya. Mʉsã yʉ'ʉre, yʉ'ʉ põ'rã ʉmʉarẽ añurõ wee'caronojõta Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ añurõ weeato.

9 Tojo nicã, cʉ̃ mʉsãrẽ tocjãrãrẽ apaturi marãpʉti, e'cati nime'rĩcã weeato, nico niwõ.

Tojo nitojanʉ'cõ, Noemí narẽ we'eritigo, mi'mico niwõ. Na pe'e ʉpʉtʉ uticãrã niwã.

10 Utirã, a'tiro nicãrã niwã:

—Niwe'e. Ʉsã quẽ'rã mʉ'ʉ me'rãta mʉ'ʉ ya di'tapʉ dajatojaarãti, nicãrã niwã.

11 Noemí pe'e narẽ ninemoco niwõ tja:

—Yʉ'ʉ põ'rã nʉmosãnumia ní'cãrã, mʉsã ye wi'seripʉ tojaarãsa'a. ¿De'ro weeajã yʉ'ʉ me'rã wa'asĩ'rĩti? Yʉ'ʉ mʉsãrẽ nʉorẽdutigo, põ'rãtinemosome.

12 Wa'arãsa'a. Mʉsã ye wi'seripʉ dajatojaaya. Yʉ'ʉ bʉcʉo ni'i. Apaturi marãpʉtimasĩtisa'a. Ni'cãcã ñami yʉ'ʉ marãpʉti, ʉmʉarẽ põ'rãticãma,

13 ¿na bʉcʉari curare yoacã co'tebosari? ¿Ãpẽrãrẽ nʉorẽtimirã, narẽ co'tebosari? Niwe'e, yʉ'ʉ põ'rã nʉmosãnumia, a'tenojõrẽ tojo weeticã'rõʉa'a. Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre ʉpʉtʉ pi'eticã weeami. Mʉsã pi'eticã ĩ'agõ, nemorõ ña'arõ tʉ'oña'bosa'a.

14 Tere tʉ'orã, apaturi pũrõ uticãrã niwã. Be'ro Orfa co mañecõrẽ we'eritigo, core mi'mico niwõ. Tojo weetoja, dajatojaa wa'aco niwõ. Rut pe'e wa'asĩ'rĩtigo, co mañecõ me'rã tojaco niwõ.

15 Co tojo weecã ĩ'agõ, Noemí core a'tiro nico niwõ:

—Ĩ'aña. Mʉ'ʉ pe'su ní'co co acawererã tiro, co ẽjõpeorã tiropʉ dajatojaago weemo. Co me'rãta mʉ'ʉ quẽ'rã dajatojaagosa'a.

16 Rut pe'e a'tiro ni yʉ'tico niwõ:

—Yʉ'ʉre "Tojaagosa'a", niticã'ña. Yʉ'ʉre mʉ'ʉ me'rã wa'adutiya. Mʉ'ʉ no'o wa'aro wa'agoti. Mʉ'ʉ no'o macãrĩtiro mejãrõta macãrĩtigosa'a. Mʉ'ʉmasã, yarã masã nirãsama. Mʉ'ʉ wiogʉ Õ'acʉ̃ yʉ'ʉ wiogʉ nigʉ̃sami.

17 No'o mʉ'ʉ wẽrĩ yaano'rõ, yʉ'ʉ quẽ'rã wẽrĩgõti. Topʉta yʉ'ʉ quẽ'rãrẽ yaarãsama. Yʉ'ʉ "Tojo weegoti" ní'quere weeticãma, Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre bu'iri da'reato. Wẽrĩgõpʉ mʉ'ʉrẽ cõ'agõti, nico niwõ Rut.

18 Co tojo ba'pati yapatisĩ'rĩcã ĩ'agõ, Noemí core "Yʉ'ʉ me'rã wa'aticã'ña" ninemotico niwõ majã.

19 Tojo weerã na pʉarãpʉta wa'a, téé Belẽpʉ etacãrã niwã. Belẽpʉ sãjãcã, nipe'tirã ti macãcjãrã numia ĩ'amarĩa, a'merĩ sẽrĩtiña'cãrã niwã:

—¿Sico Noemí mejẽta nitiba? nicãrã niwã.

20 Co pe'e: "Yʉ'ʉre Noemí* pisuticã'ña majã. Yʉ'ʉre Mara† pisuya majã. Õ'acʉ̃ tutuayʉ'rʉnʉ'cãgʉ̃ yʉ'ʉre ña'arõ tojacã weeami.

21 A'ti macãrẽ wijago, peje cʉomiwʉ̃. Ni'cãrõacãma ne apeyenojõacã moogõ Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre miitojátiami. Õ'acʉ̃ tutuayʉ'rʉnʉ'cãgʉ̃ 'Bu'iri cʉomo' nígʉ̃, yʉ'ʉre pi'eticã weeami. Tojo weerã yʉ'ʉre Noemí pisuticã'ña", nico niwõ.

22 A'tiro wee Noemí Moapʉ ní'co co macʉ̃ nʉmo ní'co Rut, moabita masõ me'rã dajaco niwõ. Na Belẽpʉ etácaterore masã na ote'que cebadare tʉ̃'rẽnʉ'cãrĩ cura nicaro niwʉ̃.

2

Rut Booz ya wesepʉ da'ra'que ni'i

1 Noemí co marãpʉ Elimelec ní'cʉ mijĩ Booz wãmetigʉre acaweregʉtico niwõ. Cʉ̃ peje cʉogʉ, añugʉ̃ nino'gʉ̃wioro nicʉ niwĩ.

2 Ni'cã nʉmʉ Rut Noemírẽ a'tiro nico niwõ:

—Yʉ'ʉre cãpũpʉ na ote'caropʉ wa'acã weeya. Apetero weegʉ ni'cʉ̃ te põ'rãrĩ dʉteri masʉ̃ yʉ'ʉre añurõ wéégʉ, cʉ̃ be'ro cebada dʉtestedijosere "Mʉ'ʉ seesirutucã añurõsa'a", nibosami.

Co mañecõ pe'e: "Jaʉ, yʉ'ʉ macʉ̃ nʉmo ní'co, wa'agosa'a", ni yʉ'tico niwõ.

---

* **1:20 1.20** Noemí "e'catigo" nisĩ'rĩrõ wee'e. † **1:20 1.20** Mara "bʉjawetigo, tʉ'satigo" nisĩ'rĩrõ wee'e.

3 Tojo weego Rut na dʉteropʉ wa'a, cebada dʉterã be'ro te põ'rãrĩrẽ
seesirutugo wa'aco niwõ. Core añurõ wa'acaro niwʉ̃. To ote'caro Booz,
Elimelec ya curuacjʉ̃ yaro nicaro niwʉ̃.
4 Co tojo da'rari cura Booz, Belẽpʉ ní'cʉ ejacʉ niwĩ. Cebada da'rarãrẽ
añuduticʉ niwĩ:
—Õ'acʉ̃ mʉsã me'rã niato, nicʉ niwĩ.
Na pe'e quẽ'rã "Õ'acʉ̃ mʉ'ʉrẽ añurõ weeato", ni yʉ'ticãrã niwã.
5 Be'ro Booz, Rure ĩ'agʉ̃, cʉ̃ yarã da'rarã wiogʉre sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—¿Sico nu'mio noa acawerego niti? nicʉ niwĩ.
6 Da'rari masã wiogʉ cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Co moabita masõ nimo. Ti di'tapʉ ní'co Noemí me'rã a'tico niamo,
nicʉ niwĩ.
7 Co yʉ'ʉre, "¿Yʉ'ʉ cebada dʉterã be'ro na dʉtestedijosere seesirutucã
añusari?" ni sẽrĩamo. Co bo'reacã a'ti'co da'rana'iamo. Ni'cãrõacãpʉta
soori u'tupʉ cã'rõ soogo a'tiamo, ni yʉ'ticʉ niwĩ.
8 Tere tʉ'ogʉ, Booz Rure a'tiro nicʉ niwĩ:
—Acawerego, yʉ'ʉ ucũsere añurõ tʉ'oya. Ãpẽrã na ote'que nirõpʉ otese
dʉca põ'rãrĩrẽ seego wa'aticã'ña. Yʉ'ʉre da'raco'terã numia me'rã tojayá.
9 No'o dʉterã na da'rarore ĩ'agõ, numiarẽ sirutuya. Yʉ'ʉre da'raco'terã
ʉmʉarẽ mʉ'ʉrẽ "Cariboticã'ña", nitojapʉ. Mʉ'ʉ acowʉogo, te sĩ'rĩsepaa
dujise tiro wa'a, na aco waa'quere sĩ'rĩña, nicʉ niwĩ.
10 Tere tʉ'ogo, Rut co ẽjõpeosere ĩ'ogõ, paamu'rĩque'aco niwõ. Be'ro
Boore sẽrĩtiña'co niwõ:
—¿De'ro weegʉ yʉ'ʉ aperocjõ nimicã, yʉ'ʉre tocã'rõ añurõ weeti?
11 Core yʉ'ticʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ marãpʉ wẽ́rĩ́ca be'ro mʉ'ʉ mañecõrẽ añurõ weesetisere
tʉ'ope'ocã'pʉ. Tojo nicã mʉ'ʉ pacʉsʉmʉarẽ, mʉ'ʉ ya di'tare du'ucũu, a'to
mʉ'ʉ todʉporo masĩti'cãrã tiropʉ, macãrĩ a'tico niapʉ.
12 Õ'acʉ̃ mʉ'ʉ tojo wee'quere wapayeato. Mʉ'ʉ Õ'acʉ̃, Israe curuacjãrã
ẽjõpeogʉ cʉ̃ co'tesere a'magõ a'tiapã. Cʉ̃ta mʉ'ʉrẽ añurõ weeato, nicʉ
niwĩ.
13 Cʉ̃rẽ yʉ'tico niwõ:
—Mʉ'ʉ yʉ'ʉre añurõ weeapʉ. Mʉ'ʉ ucũse yʉ'ʉre wãcũtutuacã wee'e.
Mʉ'ʉrẽ da'raco'terã numia weronojõ nitimicã, yʉ'ʉre añurõ ma'ise me'rã
ucũ'u.
14 Ba'aritero ejacã, Booz Rure pijicʉ niwĩ: "A'to a'tia. Pa̋rẽ cã'rõ míí, na
yosoba'asere yosoba'aya."
Rut da'rari masã tiropʉ ejanujãco niwõ. Booz core cebada peri pʉ̃'o'que
perire ba'adutigʉ o'ocʉ niwĩ. Co tere ba'a, co ba'asĩ'rĩrõ põtẽorõ ba'aco
niwõ. Ba'ase core o'o'que dʉ'sacã'caro niwʉ̃.
15 Be'ro co apaturi cebada perire seego wa'áca be'ro Booz cʉ̃rẽ
da'raco'teri masa̋rẽ a'tiro duticʉ niwĩ:
—Co cebada dotori wa'teropʉ te põ'rãrĩrẽ seecã quẽ'rãrẽ, ne core
cã'mota'aticã'ña.
16 Mejõ pe'e apeye no'o mʉsã ñe'ese dotoripʉreta core seedutirã, cũuña.
Core ne tu'titicã'ña, nicʉ niwĩ.
17 Tojo weego Rut, Booz ya cãpũpʉ cebadare seena'itõ'oque'a wa'aco
niwõ. Be'ro co see'quere su'tiweeco niwõ. Te veinte kilo wa'tero nʉcʉ̃caro
niwʉ̃.
18 Be'ro co su'tiwee'que perire wʉa, macãpʉ dajatojaaco niwõ. Tere co
mañecõrẽ ĩ'oco niwõ. Tojo nicã, co ba'adʉ'a'quere Noemírẽ o'oco niwõ.

19 Noemí core sẽrĩtiña'co niwõ:
—¿Ni'cãcãrẽ no'opʉ da'rati? ¿No'opʉ te pejere ticʉse seeati? Mʉ'ʉrẽ tojo weetamu'cʉre añurõ wa'ato, nico niwõ.
Rut co mañecõrẽ wereco niwõ:
—Yʉ'ʉ Booz wãmetigʉ me'rã da'rapʉ, nico niwõ.
20 Noemí core yʉ'tico niwõ:
—Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ añurõ weeato. Õ'acʉ̃ todʉporo wẽrĩ'cãrãrẽ pajaña'caronojõta ni'cãrõacã catirã me'rã quẽ'rãrẽ añurõ pajaña'a weetamunu'cũapĩ. Booz marĩ acawereg̃ʉ waro nimi. Tojo weegʉ marĩrẽ añurõ co'temasĩmi.
21 Rut pe'e apeye werenemoco niwõ:
—Cʉ̃ yʉ'ʉre cʉ̃rẽ da'raco'terã numia me'rã da'radutiami. Téé cebadare seepe'ocãpʉ da'radu'udutiami.
22 Co tojo nicã tʉ'ogo, Noemí Rure a'tiro yʉ'tico niwõ:
—Cʉ̃rẽ da'raco'terã numia me'rã mʉ'ʉrẽ tojacã añu nitʉ'sa'a. Ãpẽrã ye weseripʉ seego wa'aticã'ña. Ãpẽrã mʉ'ʉrẽ caribobosama, nico niwõ.
23 Tojo wee Rut, Boore da'raco'terã numia me'rã te põ'rãrĩrẽ seego wa'aco niwõ tja. Téé trigo põ'rãrĩrẽ, tojo nicã cebada põ'rãrĩrẽ tʉ̃'rẽpe'ocãpʉ da'ratʉoco niwõ. Co topʉ da'rase nʉmʉrĩrẽ co mañecõ me'rã nisetico niwõ.

3

Booz cʉ̃ weetamu'que ni'i

1 Ni'cã nʉmʉ Noemí Rure a'tiro nico niwõ:
—Ni'cʉ̃ mʉ'ʉ marãpʉ niacjʉre a'mabosagoti. Cʉ̃ mʉ'ʉrẽ añurõ e'cati niseticã weegʉsami.
2 Mʉ'ʉ masĩsa'a. Booz marĩ acawereg̃ʉ nimi. Mʉ'ʉ cʉ̃rẽ da'raco'terã numia me'rã da'raco niapʉ. Ni'cãcã ñami cãpũpʉ cʉ̃ trigo, cebada perire su'tiweegʉ wa'agʉsami.
3 Mʉ'ʉ a'tiro weeya. U'aya. Mʉ'ʉ upʉre ʉ'mʉtise me'rã wa're, mʉ'ʉ yaro su'tiro añurõ niyʉ'rʉnʉ'cãrõrẽ sãñaña. Tu'ajanʉ'cõ, cʉ̃ su'tiweeropʉ wa'aya. Mejõ cʉ̃ ba'a, sĩ'rĩ tu'ajati dʉporo mʉ'ʉrẽ ĩ'acã weeticã'ña.
4 Cʉ̃ no'o cãrĩatjore añurõ ĩ'awe'oya. Be'ro cʉ̃ tiro wa'a, cʉ̃ dʉ'pocãrĩ oma'carore pãaña.* Topʉ cũñaña. Be'ro cʉ̃ basu mʉ'ʉ weeatjere weregʉsami, nico niwõ.
5 Rut core yʉ'tico niwõ:
—Nipe'tise mʉ'ʉ ní'caronojõta weegoti, nico niwõ.
6 Tojo weego Rut na su'tiweeropʉ wa'a, nipe'tise co mañecõ duti'caronojõta weeco niwõ.
7 Booz ba'a, sĩ'rĩ, añurõ e'catigʉ nicʉ niwĩ. Tojo wééca be'ro na su'tiwééca mesã tiro cãrĩgʉ̃ ejaque'acʉ niwĩ. Be'ro Rut di'tamarĩrõacã wa'a, cʉ̃ dʉ'pocãrĩ omáca caserore pãa, topʉ ejaque'a, cũñaco niwõ.
8 Ñami deco ʉcʉamajã wã'cã, majãmique'amigʉ̃, ni'cõ numio cʉ̃ dʉ'pocãrĩ tiro cũñacã ĩ'amarĩacʉ niwĩ.
9 Booz core "¿Noa niti mʉ'ʉ?" ni sẽrĩtiña'cʉ niwĩ.
—Yʉ'ʉ Rut, mejõ nigõ ni'i. Mʉ'ʉ yʉ'ʉ acawereg̃ʉ diácjʉ̃, yʉ'ʉre co'tegʉnojõ ni'i. Tojo weego mʉ'ʉ yʉ'ʉre nʉmoticã ʉasa'a, nico niwõ.
10 Booz core yʉ'ticʉ niwĩ:

* **3:4 3.4** Cʉ̃ dʉ'pocãrĩ oma'carore pãagõ, cʉ̃ co'tesere sẽrĩgõ weeco niwõ.

—Õ'acũ mɯ'ɯrẽ añurõ weeato. Mɯ'ɯ marãpɯ mijĩ wẽrĩca be'rore mɯ'ɯ mañecõrẽ añurõ weesetiapɯ. Mɯ'ɯ ni'cãrõacã yɯ'ɯre sẽrĩse pe'e mɯ'ɯ mañecõrẽ weese nemorõ añu'u. Mɯ'ɯ apĩ yɯ'ɯ nemorõ ma'mɯrẽ a'maboapã. No'o peje cɯogɯnojõrẽ o pajasecɯogɯnojõrẽ a'maboapã. Tojo weetiapã.

11 Ne uiticã'ña. Nipe'tirã yá macãcjãrã mɯ'ɯ numio queoro weesetisere masĩpe'titojama. Tojo weegɯ yɯ'ɯ nipe'tise mɯ'ɯ sẽrĩsere weegɯti.

12 Diacjũta yɯ'ɯ mɯ'ɯ acaweregɯ waro, mɯ'ɯrẽ co'tegɯnojõ ni'i, nígũ pe'e. Tojo nimicã, apĩ yɯ'ɯ nemorõ mɯ'ɯ acaweregɯ waro nimi.

13 A'ti ñamirẽ a'topɯta tojáníña. Ñamiacã cũ mɯ'ɯ acaweregɯ nisetisere queoro weecã, añurõsa'a. Cũ mɯ'ɯrẽ nɯmotigɯsami. Cũ weeticãma, Õ'acũ tɯ'oropɯ "Yɯ'ɯ mɯ'ɯrẽ nɯmotigɯti", nigũti. Ni'cãrõacãrẽ a'topɯta cãrĩbo'retõ'oña.

14 Tojo weego ti ñamirẽ Rut Booz dɯ'pocãrĩ tiropɯ cãrĩco niwõ. Booz a'tiro ucũtojacɯ niwĩ: "Numio a'to cebada su'tiweeropɯ a'ticã, ne ni'cũ masĩticã'to". Tojo weego ape nɯmɯ pe'ere ñamiña'cũrõ bo'reque'ati dɯporo wã'cãco niwõ.

15 Booz core a'tiro nicɯ niwĩ:

—Mɯ'ɯ bu'icjãrõ su'tiro sãñarõrẽ tuwee, añurõ sẽeo cɯoya. Co ti caserore tojo cɯonu'cũrĩ cura Booz pe'e veinte kilos cebadare õrẽsãacɯ niwĩ. Be'ro core wɯadutigɯ miipeocɯ niwĩ. Co te me'rã macãpɯ pi'aco niwõ.

16 Rut co mañecõ tiropɯ etacã, core a'tiro sẽrĩtiña'co niwõ:

—¿Yɯ'ɯ macũ nɯmo ní'co, mɯ'ɯrẽ añurõ wa'amiatito?

Rut core nipe'tise Booz añurõ weetamu'quere wereco niwõ.

17 Apeye quẽ'rãrẽ werenemoco niwõ:

—A'te peje cebada yɯ'ɯre o'oami. Yɯ'ɯre a'tiro niami: "Mɯ'ɯ mañecõ tiropɯre apeyenojõ moogõ dajaticã'ña", niami, ni wereco niwõ.

18 Tere tɯ'ogo, Noemí core nico niwõ:

—Co'teniña yujupɯ. De'ro wa'aro wa'arosa'a. Cũ ni'cãcãrẽ tere apotu'ajanɯ'cõgũpɯ, soogɯsami, nico niwõ.

4

Booz Rure nɯmoti'que ni'i

1 Be'ro Booz ti macã sãjãrĩ sope pɯ'topɯ wa'a, dujicɯ niwĩ. Topɯ masã nerẽwɯacãrã niwã. Cũ topɯ dujiri curare Booz Rure "Apĩ mɯsã acaweregɯ waro mɯsãrẽ co'teacjɯ nisami" ní'cɯ yɯ'rɯacɯ niwĩ.

Booz cũrẽ ĩ'agũ, "A'to dujigɯ a'tia", nicɯ niwĩ. Cũ tojo nicã tɯ'ogɯ, cũ tiro wa'a, ejanujãcɯ niwĩ.

2 Be'ro Booz diez bɯcɯrã wiorãrẽ, ti macãcjãrãrẽ pijio, dujiduticɯ niwĩ. Na dujíca be'ro Booz cũ acaweregɯre a'tiro nicɯ niwĩ:

3 —Noemí Moab di'tapɯ ní'co dajamo. Co marĩ acaweregɯ Elimelec mijĩ ya di'ta níca di'tare duasĩ'rĩgõ weeamo.

4 Tere masĩdutigɯ, mɯ'ɯrẽ were'e. Mɯ'ɯ ti di'tare duusĩ'rĩgũ, ã'rã bɯcɯrã, ãpẽrã a'to dujirã tɯ'oro "Duugɯti", niña. Mɯ'ɯta Elimelec acaweregɯ waro ni'i. Tojo weegɯ ti di'tare duumasĩ'i. Mɯ'ɯ duusĩ'rĩtigɯ, yɯ'ɯre wereya. Mɯ'ɯ ti di'tare duumɯ'tãmasĩ'i. Mɯ'ɯ be'rocjũ yɯ'ɯta ni'i, nicɯ niwĩ Booz.

Tojo nicã tɯ'ogɯ, Booz acaweregɯ pe'e: "Ti di'tare duugɯti", ni yɯ'ticɯ niwĩ.

5 Booz cũrẽ apeyere werecasanɯ'cõcɯ niwĩ:

—Mʉ'ʉ Noemí ya di'tare dúúgʉ pũrĩcã, Rut quẽ'rãrẽ nʉmotigʉsa'a. Co moabita masõ wapewio nimo. Mʉ'ʉ tojo weecã, co me'rã mʉsã macũtigʉre, ti di'ta wẽrĩ'cʉ mijĩ Mahlõrẽ wãmepeosirutuno'rõsa'a.

6 Tere tʉ'ogʉ, Booz acaweregʉ yʉ'ticʉ niwĩ:

—Tojo nicãma, ti di'tare duumasĩtisa'a. Be'ropʉ yʉ'ʉ põ'rãrẽ cũuatje to wa'atibosa'a. Mʉ'ʉ duusĩ'rĩgʉ̃, duuya. Yʉ'ʉ duumasĩtisa'a, nicʉ niwĩ.

7 Titapʉre Israe curuacjãrã tiropʉre a'tiro weesetise nicaro niwʉ̃. Ni'cʉ̃ di'tare duagʉ o o'oyʉ'rʉogʉ, di'ta cʉogʉ cʉ̃ ya sapature tuwee, apĩ duugʉre o'oturiamʉjãcʉ niwĩ. Na duusere, duasere ĩ'orã, tojo weecãrã niwã.

8 Na weeseti'caronojõta wéégʉ, Booz acaweregʉ cʉ̃ ya sapature tuwee, Boore o'ocʉ niwĩ. Be'ro cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:

—Mʉ'ʉ pe'e duuya.

9 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, bʉcʉrãrẽ, ãpẽrã topʉ dujirãrẽ Booz a'tiro nicʉ niwĩ:

—Mʉsã tʉ'oro ni'cãcã yʉ'ʉ Noemírẽ co marãpʉ mijĩ Elimelec, cʉ̃ põ'rã Quelión, Mahlón ye di'tare duugʉ wee'e.

10 Tojo nicã Rut moabita masõ, Mahlón mijĩ nʉmo ní'co quẽ'rãrẽ nʉmotigʉti. Tojo weecã, co marãpʉ wẽrĩ'cʉ mijĩ wãme ninu'cũcã'rõsa'a. Cʉ̃ wãmerẽ cʉ̃ acawererã wa'teropʉre, tojo nicã ti macãpʉre ne acobojosome. Ni'cãcã mʉsã ʉ̃sã tojo wee'quere ĩ'apʉ. Be'ropʉre "Tojota queoro weewã", nímasĩrãsa'a, nicʉ niwĩ.

11 Bʉcʉrã, nipe'tirã ãpẽrã topʉ nirã a'tiro yʉ'ticãrã niwã:

—Ʉʉ, ʉ̃sã mʉsã wee'quere queorota tʉ'oapʉ. Õ'acʉ̃ mʉ'ʉ nʉmo mʉ'ʉ ya wi'ipʉ miisãjãacjore pãjãrã põ'rãticã weeato. Raquel, tojo nicã Lea weronojõ niato. Marĩ Israe curuacjãrã na numia pãrãmerã nisirutudijatirã ni'i.

Efratapʉre tocjãrãrẽ wiopesase me'rã ĩ'ano'gʉ̃ niña. Belẽpʉre masʉ̃ bajuyoagʉ niña.

12 Õ'acʉ̃ mʉ'ʉrẽ co me'rã pãjãrã põ'rãticã weeato. Mʉ'ʉ põ'rã pãjãrã waro masãputiato. Tamar, Judá na macʉ̃ Fares wa'a'caronojõ wa'ato.

13 Booz cʉ̃ ní'caronojõta, Rure cʉ̃ ya wi'ipʉ miaa, core nʉmoticʉ niwĩ. Be'ro co me'rã nicã, Õ'acʉ̃ core nijĩpaco wa'acã weecʉ niwĩ. Tojo wee ni'cʉ̃ põ'rãtico niwõ.

14 Tojo wa'acã ĩ'arã, Belẽcjãrã numia Noemírẽ a'tiro nicãrã niwã:

—Õ'acʉ̃rẽ "Añuyʉ'rʉami", ni e'catipeorã. Ni'cãcã mʉ'ʉrẽ pãrãmiticã weeami. Cʉ̃rẽ mʉ'ʉrẽ co'tedutigʉ o'oami. Israe curuacjãrã cʉ̃rẽ añurõ ucũyʉ'rʉnʉ'cãto.

15 Cʉ̃ mʉ'ʉ pãrãmi mʉ'ʉrẽ wãcũtutuacã weegʉsami. Mʉ'ʉ bʉcʉo nirĩ curare mʉ'ʉrẽ co'tegʉsami. Mʉ'ʉ macʉ̃ nʉmo ní'co cʉ̃rẽ põ'rãtiamo. Co mʉ'ʉrẽ ʉpʉtʉ waro ma'imo. Mʉ'ʉ siete põ'rãtibo'caro nemorõ wapatimo, nicãrã niwã.

16 Be'ro Noemí wĩ'magʉ̃rẽ wʉamii, cʉ̃rẽ ĩ'anʉrʉ̃, co'te masõco niwõ.

17 Numia co ya wi'i pʉ'tocjãrã a'tiro nicãrã niwã:

—Ni'cãrõacãrẽ Noemí ni'cʉ̃ wĩ'magʉ̃ pãrãmitimo, nicãrã niwã.

Cʉ̃rẽ Obed wãme õ'ocãrã niwã. Be'ropʉre cʉ̃ Isaí pacʉ nicʉ niwĩ. Isaí pe'e Davi pacʉ nicʉ niwĩ.

Davi ñecʉ̃sʉmʉa wãme ni'i

18 A'ticʉrã Fares pãrãmerã nisirutudijarã nicãrã niwã:

Fares Hezrón pacʉ nicʉ niwĩ.

19 Hezrón Ram pacʉ nicʉ niwĩ. Ram Aminadab pacʉ nicʉ niwĩ.

20 Aminadab Naasón pacʉ nicʉ niwĩ. Nahasón Salmón pacʉ nicʉ niwĩ.
21 Salmón Booz pacʉ nicʉ niwĩ. Booz Obed pacʉ nicʉ niwĩ.
22 Obed Isaí pacʉ nicʉ niwĩ. Isaí Davi pacʉ nicʉ niwĩ.

Ester

A'ti pũrĩ a'tiro weero ojano'pã nise ni'i

Ester wãmetiri pũrĩ Persia di'tapʉ core wa'a'quere, co weeseticũ'quere were'e. Ti di'ta wiogʉ waro Asuero wãmetigʉ cʉ̃ nʉmorẽ cõ'áca be'ro Ester core dʉcayuco niwõ.

Tojo wa'áca be'ro co mʉgʉ̃ Mardoqueo pʉarã surara wiorã Asuerore wẽjẽsĩ'rĩcã tʉ'ogʉ, Estere werecʉ niwĩ. Co pe'e wiogʉpʉre wereturiaco niwõ. Mardoqueo, Ester judío masã nicãrã niwã. Tojo wa'áca be'ro Asuero Amárẽ cʉ̃ docacjʉ̃ wiogʉ sõrõcʉ niwĩ. Amán judío masãrẽ wẽjẽsĩ'rĩcũcʉ niwĩ. Tojo weegʉ cʉ̃ wiogʉ dutiro me'rã nipe'tirã judío masã Persiapʉ nirãrẽ wẽjẽatjere apocʉ niwĩ. Mardoqueo tere tʉ'ogʉ, Estere "Te cjasere wiogʉ me'rã ucũbosago wa'aya", nicʉ niwĩ. Wiogʉ me'rã co ucũca be'ro, co acawererã judío masãrẽ yʉ'rʉweticã weeco niwõ. Tojo weegʉ wiogʉ judío masãrẽ wẽjẽrõnojõ o'ogʉ, Amán pe'ere wẽjẽduticʉ niwĩ.

A'tiro wee judío masã yʉ'rʉweticũcãrã niwã.

Ester nirĩ pũrĩ dasea ye me'rã quetiwerero weronojõ ojano'caro niwʉ̃. Nipe'tise versiculori ojano'ña marĩcaro niwʉ̃. "Apeye yʉ'rʉoro ni'i" nise pe'e pejeti ucũse ʉseri me'rã ojano'caro niwʉ̃.

Wiogʉ Asuero cʉ̃ bosenʉmʉ wee'que ni'i
(Est 1.1-22)

A'te queti wiogʉ Asuero wãmetigʉ peje waro ciento veintisiete di'ta cʉ̃ dutise cʉori cura tojo wa'acaro niwʉ̃. Te di'ta India wãmetiropʉ me'rã nʉ'cã, téé Etiopía wãmetiropʉ nitʉocaro niwʉ̃. Cʉ̃ pe'e Susa wãmetiri macãpʉ nibutiacʉ niwĩ. Tojo weerã surara ti macãrẽ añurõ co'temʉjãcãrã niwã.

Asuero i'tia cʉ̃'ma cʉ̃ wiogʉ sãjã́ca be'ro cʉ̃ me'rã da'rarãrẽ, cʉ̃rẽ weetamurãrẽ, nipe'tirã wiorãrẽ da'ratamurãrẽ bosenʉmʉ sʉ'ori weepeocʉ niwĩ. Tojo nicã Persiacjãrã surara wiorãrẽ, Medocjãrã surara wiorãrẽ, nipe'tiro cʉ̃ dutise di'tacjãrã wiorãrẽ sʉ'ori tojo weecʉ niwĩ. Na topʉ nise nʉmʉrĩrẽ cʉ̃ wiogʉ cʉosere añubutiase nipe'tisere ĩ'ocʉ niwĩ narẽ. Ti bosenʉmʉ wéérã, seis mujĩpũrĩ bosenʉmʉticãrã niwã. Ti bosenʉmʉ yapare wiogʉ Asuero cʉ̃ wiogʉ nirĩ wi'i wijaaropʉ ni'cã semana bosenʉmʉ sʉ'ori weenemopeocʉ niwĩ. Nipe'tirã Susa wãmetiri macãpʉ nirã́ wiorã, tojo nicã mejõ nirãpʉta ti bosenʉmʉrẽ pijiono'cãrã niwã.

Wiogʉ nʉmo Vasti pe'e quẽ'rã wiogʉ Asuero ya wi'ipʉ na pijio'cãrã nʉmosãnumiarẽ sʉ'ori ba'aco niwõ.

Siete nʉmʉrĩ wiogʉ bosenʉmʉ nirĩ nʉmʉ majã wiogʉ ʉ'sedʉcaco vino sĩ'rĩtjĩagʉ̃ e'caticʉ niwĩ. Tojo weeri curare siete ʉmʉa cʉ̃rẽ da'ratamurã cʉ̃ "Añurõ weema" ni, cʉ̃ ĩ'arãrẽ pijicʉ niwĩ. Na Mehumán, Bizta, Harbona, Bigta, Abagta, Zetar, Carcas wãmeticãrã niwã. Narẽ a'tiro nicʉ niwĩ:

"Yʉ'ʉ nʉmo, wiogo Vastire yʉ'ʉ tiropʉ pijiwã'cãtia. Co wiogo dʉpoapʉ pesari be'tore pesawã'cãtiato", nicʉ niwĩ. Co añugõ wiogo nisere masã, tojo nicã wiorã ĩ'amarĩato nígʉ̃, core pijiocʉ niwĩ. Diacjʉ̃ta co añugõ nico niwõ. Co pe'e wiogʉ sõ'oni'cãrã cʉ̃ "Añurõ weerã́ nima" ni, cʉ̃ pijidutigʉ o'ó'cãrã pijicã, wa'asĩ'rĩtico niwõ. Tojo weegʉ wiogʉ ʉpʉtʉ waro uacʉ niwĩ.

Cũ uayu'rumajãgũ, añurõ masĩrãrẽ “¿De'ro weegusari yu'u co me'rã?” ni sẽrĩtiña'cu niwĩ.

Na wiorãnojõ dutise masĩbutiarã pe'e wiogure weresãcãrã niwã. “Apego numio a'maña. Mu'u tojo weecã, Vasti mejẽta wiogo nigõsamo. Apego nigõsamo. Tojo weese me'rã dia'cũ numia nipe'tiro mu'u dutiri di'tacjãrã na marãpusumuarẽ wiopesase me'rã yu'tirãsama”, nicãrã niwã. Na tojo nisere wiogu tu'sayu'ruacu niwĩ majã.

2

Estere wiogo sõrõ'que ni'i
(Est 2.1-11,17-20)

Tojo weegu cũrẽ da'raco'terãrẽ pãjãrã numia añurã numiarẽ a'madutigu o'ócu niwĩ. Narẽ bocatoja, Vastire ducayuacjo, ma'ma wiogo wa'acjore beseguti gu, cũ wiogu nirĩ wi'ipu narẽ miitiduticu niwĩ.

Susa wãmetiri macãpu ni'cũ judío masũ Mardoqueo wãmetigu nicu niwĩ. Cũ Jair macũ, Simei, tojo nicã Cis pãrãmi nituriagu, Benjamí ya curuacjũ nicu niwĩ. Cũ ãpẽrã pãjãrã me'rã Babilonia wiogu Nabucodonosore Jerusalẽpu ní'cu cõ'awĩrõno'cu niwĩ. Jeconías, Judá di'ta wiogu me'rã cõ'awĩrõno'cu niwĩ. Cũ Mardoqueo, cũ pacu ma'mi macõ Hadasa wãmetigore pacu, paco wẽrĩca be'ro masõcu niwĩ. Co apetero Ester pisuno'co, numio añugõ waro nico niwõ. Tojo weerã wiogu Asuerore da'raco'terã cũ ya wi'ipu ãpẽrã numia pãjãrã me'rã core miacãrã niwã. Core Hegai, wiogu ya wi'ire numiarẽ co'tegupure wiacãrã niwã.

Wiogure da'raco'tegu, numiarẽ su'ori co'tegu, Hegai Estere tu'sayu'ruacu niwĩ. Tojo weegu core añurõ weecu niwĩ. Cũ co judío masõ nisere masĩticu niwĩ. Mardoqueo core ne ãpẽrãrẽ tere weredutiticu niwĩ. Nipe'tise numurĩ Mardoqueo wiogu ya wi'i numia na nirõ põtẽorõpu Estere “¿De'ro wa'amiti?”, ni masĩsĩ'rĩgũ, ĩ'abajaque'amujãcu niwĩ.

Ni'cã cũ'ma yu'rúca be'ropu Estere majã wiogu tiropu ni'cã ñami cũ me'rã cãrĩrõ nicaro niwũ. Wiogu ãpẽrã numia yu'ruoro Estere tu'sayu'rumajãgũ, wiogo pesari be'tore co dupoapu peocu niwĩ. Tojo wee Vasti ducayuro core wiogo sõrõcu niwĩ. Be'ro core pajiri bosenumu weepeogu, su'ori ba'acu niwĩ. Ti bosenumu nicãrẽ nipe'tirã cũ me'rã da'rarãrẽ, cũrẽ weetamurãrẽ pijiocu niwĩ. Nipe'tise di'ta cũ dutiro doca nise di'tacjãrãrẽ “Bosenumu wa'arotiro wee'e”, nío'ocu niwĩ. Wiorã na weewuaronojõta narẽ peje apeyenojõ o'ocu niwĩ. Titare wiogu core, “Judío masõ nimo” ni, masĩticu niwĩ.

Mardoqueo surara na wiogure wẽjẽsĩ'rĩsere tu'oboca'que ni'i
(Est 2.21-23)

Ni'cã numu Mardoqueo wiogure co'terã puarã surara wiorã, Bigtán, Teres wãmetirãrẽ, na “Wiogure wẽjẽrã” ni aposere tu'ocu niwĩ. Tojo weegu cũ Estepure werecu niwĩ. Co pe'e quẽ'rã Mardoqueo cũ ní'quere wiogupure wereturiaco niwõ. Wiogu tere tu'ogu, na tojo weesĩ'rĩsere besecu niwĩ. Beseboca, “Wiogo Ester ní'que diacjũta niapã”, nicu niwĩ. Be'ro na puarã surara wiorãrẽ yucugupu du'teyooduticu niwĩ. Te tojo wa'asere, ni'cã pũrĩ cũ wiogu sãjãnu'cãcatero wee'quere ojaõ'orĩ pũrĩpu ojaõ'oduticu niwĩ.

2: 2.1-11 Ĩ'aña glosariopu “judío masã”.

3

Amán cũ judío masãrẽ wẽjẽsĩ'rĩmi'que ni'i
(Est 3.1-15)

Be'ro wiogʉ ni'cũ cũ me'rã da'ragʉ, Amán wãmetigʉ me'rã e'catiyʉ'rʉacʉ niwĩ. Cũ Hamedata macũ, Agag pãrãmi nituriagʉpʉ nicʉ niwĩ. Tojo weegʉ cũrẽ ãpẽrã da'rarã bu'ipʉ da'rase cũucʉ niwĩ. Tojo nicã, wiogʉ nipe'tirãrẽ Amárẽ ẽjõpeose ĩ'orã, paamu'rĩque'aduticʉ niwĩ. Te dutisere nipe'tirã wiorã cũ ya wi'ipʉ nirã queoro weecãrã niwã.

Mardoqueo dia'cũ cũrẽ ĩ'agũ, paamu'rĩque'aticʉ niwĩ. Amán cũrẽ wiopesase me'rã paamu'rĩque'aticã ĩ'agũ, uayʉ'rʉacʉ niwĩ. Cũ Mardoqueore "Ti curuacjũ nimi" ni, tʉ'otojacʉ niwĩ. Tojo weegʉ "Cũ se'sarore bu'iri da'resome", nicʉ niwĩ. Tojo weeronojõ o'ogʉ, "¿De'ro wee nipe'tirã judío masã Asuero cũ dutise di'tapʉ nirãrẽ pe'oroʉamitito?", ni wãcũcʉ niwĩ.

Tojo weegʉ judío masãrẽ wẽjẽatji nʉmʉrẽ beseduticʉ niwĩ. Na tojo weebocáca nʉmʉ nitʉori mujĩpũ trece nicã nicaro niwũ.

Be'ro Amán wiogʉ tiropʉ ĩ'agũ wa'acʉ niwĩ. Cũrẽ a'tiro nicʉ niwĩ:

—Nipe'tise mʉ'ʉ dutise di'tapʉre ni'cã curuacjãrã ãpẽrã wa'teropʉre mejẽcã weesetirã, mʉ'ʉ dutisere weetima. Tojo weegʉ narẽ wẽjẽcõ'arõʉa'a, nicʉ niwĩ Amán.

Cũ tojo nicã tʉ'ogʉ, wiogʉ cũrẽ yʉ'ticʉ niwĩ:

—Mʉ'ʉ de'ro weesĩ'rĩrõ weeya. Ni'cã dutiro "Narẽ tojo wee wẽjẽrãti" nisere ojaya, nicʉ niwĩ. Be'ro Amán, judío masãrẽ ĩ'atu'tiri masũrẽ cũ wiogʉ omopica tuusãarĩ be'tore te dutise oja'quere ñacũudutigʉ o'ocʉ niwĩ.

Tojo weegʉ Amán, wiogʉ Asuero cũ dutise macãrĩcjãrãrẽ nipe'tisepʉre papera ojaõ'oduticʉ niwĩ. Ti pũrĩpʉre nipe'tirãpʉre "Ni'cã nʉmʉta judío masãrẽ wẽjẽpe'ocã'ña. Nipe'tirã wĩ'marã, ma'mapjia, bʉcʉrã, numiarẽ wẽjẽpe'ocã'ña. Na ye ní'quere miiwapaya", ni ojano'caro niwũ. Narẽ wẽjẽatji nʉmʉ pe'e nitʉori mujĩpũ trece nicã nicaro niwũ.

4

Mardoqueo Estere weetamuse sẽrĩ'que ni'i
(Est 4.1-17)

Mardoqueo nipe'tise tojo wa'asere masĩgũ, cũ bʉjawetisere ĩ'ogũ, cũ ye su'tire tũ'rẽcʉ niwĩ. Tojo nicã su'ti wãquĩsenojõrẽ sãña, cũ dʉpoapʉre nujãrẽ õrẽpeocʉ niwĩ. Tojo nicã, ʉpʉtʉ ña'arõ tʉ'oña'gũ, dʉjasewã'a, nipe'tiri macãpʉ caricũsijacʉ niwĩ. Téé wiogʉ ya wi'i sãjãarõ tiropʉ caricũejacʉ niwĩ. Tojo su'ti sãñarãnojõrẽ ne topʉre sãjãadutiticãrã niwã. Tojo nicã, apeye macãrĩpʉ wiogʉ cũ judío masãrẽ wẽjẽdutio'ose etacaro niwũ. Tojo weerã judío masã te macãrĩpʉ nirã ña'abutiaro tʉ'oña'cãrã niwã. Na bʉjawetisere ĩ'orã, be'ticãrã niwã. Uti, ʉpʉtʉ caricũcãrã niwã. Pãjãrã nujã bu'ipʉ cũña, tojo nicã su'ti wãquĩsenojõrẽ sãñacãrã niwã.

Be'ro ni'cãrẽrã da'raco'terã Estepʉre "Mardoqueo su'ti wãquĩsenojõrẽ sãña weetjĩagũ, ʉpʉtʉ waro bʉjawetigʉ, caricũ utigʉ weeami," ni werecãrã niwã. Tojo nicã tʉ'ogo, co ni'cũ core da'raco'tegʉ Hatac wãmetigʉre "¿De'ro wa'amiaparito?" ni sẽrĩtiña'dutigo o'óco niwõ. Cũ wa'a, Mardoqueore sẽrĩtiña'cʉ niwĩ.

Mardoqueo Hatare, wiogʉ judío masãrẽ wẽjẽdutise cũ cũu'quere werecʉ niwĩ. Tojo nicã, narẽ wiogʉ wẽjẽdutise oja'quere ĩ'adutigʉ,

wiogopʉre ni'cã pũrĩ te oja'quere o'ócʉ niwĩ. “Mʉ'ʉ wiogʉpʉre marĩ acawererã judío masãrẽ ‘Wẽjẽticã'ña’, ni sẽrĩbosaya”, ni queti o'ócʉ niwĩ. Hatac wiogo tiropʉ eta, Mardoqueo cʉ̃ ní'quere werepe'ocʉ niwĩ.

Co apaturi Hatare Mardoqueo tiropʉ “Wiogʉ nirõpʉ ne ni'cʉ̃ sãjãata basiowe'e. Cʉ̃ pijicãpʉ dia'cʉ̃ sãjãata basio'o”, ni weredutigo o'óco niwõ. “Tojowaro sãjãácãma, cʉ̃ wẽjẽcʉ̃sami. Cʉ̃ wiogʉ cʉocjʉ uru me'rã da're'cʉ me'rã sĩopuacã dia'cʉ̃rẽ yʉ'rʉwetino'rõsa'a”, nico niwõ. Ni'cã mujĩpũ yʉ'rʉcaro niwʉ̃, cʉ̃ core ne pijiotiro.

Be'ro Hatac wa'a, Mardoqueore co ní'quere wereturiacʉ niwĩ. Mardoqueo co tojo nisere tʉ'ogʉ, core a'tiro ni queti o'ócʉ niwĩ: “Mʉ'ʉ, ‘Wiogʉ ya wi'ipʉ nise me'rã dia'cʉ̃ ni'cõta judío masõ yʉ'rʉgosa'a’, ni wãcʉticã'ña. Mʉ'ʉ ni'cãrõacã wiogʉre sẽrĩtigo, tojowaro tʉ'oña'gõ, ãpẽrã pe'e judío masãrẽ yʉ'rʉorãsama. Mʉ'ʉ, mʉ'ʉ pacʉ acawererã wẽrĩpe'tia wa'arãsa'a. Mʉ'ʉ ni'cãrõacãrẽ a'tiro wa'asenojõrẽ weetamuacjota wiogo sãjãpã,” ni wereduticʉ niwĩ. Be'ro Hatac co tiropʉ wa'a, Mardoqueo cʉ̃ ní'quere core werecʉ niwĩ.

Tojo nicã tʉ'ogo, co a'tiro Mardoqueore yʉ'tio'oco niwõ: “Mʉ'ʉ wa'a weetjĩagʉ̃, nipe'tirã judío masã Susa macãpʉ nirãrẽ nerẽdutigʉ wa'aya. Ye niatjere yʉ'ʉre be'tibosato. Ñami, ʉmʉco i'tia nʉmʉ, ne ba'ati, sĩ'rĩticã'to. Yʉ'ʉ quẽ'rã, yʉ'ʉre da'raco'terã numia me'rã mejãrõta weerãsa'a. Tu'ajanʉ'cõ, wiogʉ tiropʉ ĩ'agõ wa'agoti. Yʉ'ʉre pijitimicã wa'ago, wiorã dutisere yʉ'rʉnʉ'cãgõ weebosa'a. Yʉ'ʉre wẽjẽsĩ'rĩrã, wẽjẽato”, nico niwõ.

Be'ro da'raco'tegʉ Mardoqueo tiropʉ te quetire weregʉ etacʉ niwĩ. Tere tʉ'ogʉ, Mardoqueo nipe'tise Ester co duti'caronojõta weecʉ niwĩ.

5

Ester wiogʉ Asuerore co ucũ'que ni'i
(Est 5.1-8)

I'tia nʉmʉ na be'tíca be'ro Ester wiogo sãñase su'tire sãña, wiogʉ nirĩ tucũ põtẽorõpʉ wa'aco niwõ. Wiogʉ core ĩ'agʉ̃, cʉ̃ duticjʉ uru me'rã da're'cʉ me'rã sĩopuocʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo weecã ĩ'agõ, cʉ̃ nirĩ tucũpʉ sãjãaco niwõ.

Be'ro wiogʉ core sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:

—¿Wiogo Ester, yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ de'ro weecã ʉati? Mʉ'ʉ yʉ'ʉre deco me'rã yʉ'ʉ dutisere sẽrĩcã, mʉ'ʉrẽ o'omasĩ'i, nicʉ niwĩ.

Co cʉ̃rẽ yʉ'tico niwõ:

—Wiogʉ, mʉ'ʉrẽ añucã, ni'cãcã yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ ba'ase do'aduti'quere Amán me'rã ba'agʉ a'ticã ʉasa'a, nico niwõ.

Tojo nicã tʉ'ogʉ, wiogʉ Amárẽ pijiduticʉ niwĩ. Be'ro na pʉarãpʉta co tiropʉ ba'arã wa'acãrã niwã. Na ba'adujiri cura wiogʉ Estere a'tiro nicʉ niwĩ:

—Mʉ'ʉ ʉasere sẽrĩña. Mʉ'ʉ deco me'rã yʉ'ʉ dutisere sẽrĩcã, mʉ'ʉrẽ o'omasĩ'i, nicʉ niwĩ.

Ester cʉ̃rẽ yʉ'tico niwõ:

—A'te dia'cʉ̃rẽ mʉ'ʉrẽ sẽrĩgõti. Wiogʉ, mʉ'ʉ yʉ'ʉre ma'ígʉ̃, yʉ'ʉ sẽrĩsere o'osĩ'rĩgʉ̃, a'tiro weeya. Ñamiacã Amán me'rã ba'patitjĩagʉ̃, yʉ'ʉ ba'ase do'adutisere apaturi ba'agʉ a'tia. Mʉ'ʉ ba'agʉ ejacã, yʉ'ʉ ʉasere mʉ'ʉrẽ sẽrĩgõti, ni yʉ'tico niwõ.

Amán Mardoqueore cũ ĩ'atu'ti'que ni'i
(Est 5.9-14)

Na ba'áca be'ro Amán cũ ya wi'ipu tojáágu, Mardoqueore bocaejacu niwĩ. Mardoqueo cũ weewuaronojõpuma cũrẽ ĩ'agũ, ne wã'cãnu'cãti, cũrẽ wiopesase me'rã ĩ'aticu niwĩ. Tere ĩ'agũ, Amán uayu'ruacu niwĩ. Tojo uamigũ, ne mejẽcã weetiguta, cũ ya wi'ipu tojaa wa'acu niwĩ. Topu tojatagu, cũ numorẽ, tojo nicã cũ me'rãcjãrãpure pijineocu niwĩ. Nipe'tise cũ niyeru cuosere, cũ põ'rã umuarẽ, cũrẽ wiogu añubutiase da'rase cũu'quere werecu niwĩ. A'tiro ninemocu niwĩ narẽ:

—Apeyema wiogo Ester yu'u se'sarore wiogu me'rã ba'adutigo pijiamo. Tojo weego ñamiacã quẽ'rãrẽ apaturi ba'adutigo pijiamo. Tojo nimicã, judío masũ Mardoqueo wiogu ya wi'i sope pu'to cũ dujicã, tu'satisa'a. Tojo weero wiogo co yu'ure ba'adutigo pijise yu'ure ne wapamarĩ'i, nicu niwĩ.

Tojo nicã tu'orã, cũ numo, cũ me'rãcjãrã cũrẽ "A'tiro pe'e weeya", nicãrã niwã:

—Ni'cãgũ masãrẽ na du'teyoo wẽjẽacjure nu'cõdutiya. Tigure veintidós metros u'muacju nu'cõdutiya. Ñamiacã ñamiña'cũrõ wiogure, "Mardoqueore topu du'teyoodutiya", ni sẽrĩña. Tojo weegu mu'u ne wãcũque'tiro marĩrõ wiogu me'rã ba'agu wa'agusa'a, nicãrã niwã cũrẽ.

Na tojo nisere tu'ogu, Amán tu'sayu'ruacu niwĩ. Tojo weegu na du'teyoo wẽjẽacjure nu'cõdutigu o'ócu niwĩ.

6

Mardoqueore añurõ wa'a'que ni'i
(Est 6.1-14)

Ti ñamirẽ wiogu Asuero ne cãrĩmasĩticu niwĩ. Tojo weegu ni'cũ cũrẽ da'raco'tegure na wiogu cũ sãjãnu'cãcateropu "Tojo wa'a'a", ni ojaõ'orĩ pũrĩrẽ miiwijatiduti, bu'eña'duticu niwĩ. Wiogure tere bu'ewã'cãgũ, Mardoqueo puarã surara wiorã, Bigtán, Teres wãmetirã, na wiogure "Wẽjẽrãti" ni apoyu'quere cũ were'quere bu'eejacu niwĩ.

Tere tu'ogu, wiogu cũrẽ da'raco'terãrẽ "Mardoqueore yu'ure añurõ wee'que wapare ¿ñe'enojõrẽ cũrẽ o'ori?" ni sẽrĩtiña'cu niwĩ.

Cũrẽ da'raco'terã pe'e "O'ono'ña marĩwũ", nicãrã niwã.

Na tojo nirĩ cura Mardoqueore na "Wẽjẽrãti" ni nu'cõ'cupu du'teyoodutiguti nígũ, Amán wiogure sẽrĩgũ sãjãacu niwĩ. Amán ne ni'cã usero ni wĩorẽtimicã, wiogu cũrẽ ĩ'a, a'tiro sẽrĩtiña'cu niwĩ:

—¿Mu'u tu'oña'cã, yu'ure añurõ wee'que wapa ñe'enojõ yu'u o'ocã añubosari?

Amán pe'e "Yu'ureta nigũ weesami; yu'ure apeyenojõ añurõ weesĩ'rĩgũ weesami" ni wãcũgũ, a'tiro nicu niwĩ:

—Yu'u tu'oña'cã, cũrẽ mu'u wiogu su'ti sãñasenojõrẽ sãñagũsami. Tojo nicã, ni'cũ mu'u yagu cabayu mu'u pesagunojõ bu'ipu mujãpejagusami. Be'ro mu'u me'rã da'ragu waro Susa macã decopu cabayure wejee, su'ori a'tiro caricũsijagusami: "Wiogu, masũrẽ cũ añurõ weesĩ'rĩgũrẽ a'tiro añurõ weeĩ'omi," nicu niwĩ Amán.

Tere tu'ogu, wiogu nicu niwĩ:

—¡Mu'u tojo wãcũse añuyu'rua'a! Maata wa'a weetjĩagũ, nipe'tise mu'u "Weeguti" ní'quere Mardoqueo judío masũrẽ tojo weegu wa'aya, nicu niwĩ.

Wiogʉ tojo níca be'ro maata Amán cʉ̃rẽ ĩ'atu'timi'cʉre cʉ̃ wiogʉre “Tojo weeroʉa'a” ní'quere weecʉ niwĩ. Tojo weegʉ Mardoqueore wiogʉ su'ti sãñasenojõrẽ sãa, ni'cʉ̃ wiogʉ yagʉ cabayu bu'ipʉ miipeo, macã decopʉ cʉ̃rẽ sʉ'ori a'tiro ni caricũsijacʉ niwĩ: “Wiogʉ masʉ̃rẽ cʉ̃ añurõ weesĩ'rĩgʉ̃rẽ a'tiro añurõ weeĩ'omi,” ni caricũcʉ niwĩ.

Cʉ̃ tere tu'ajáca be'ro Amán cʉ̃ ya wi'ipʉ ʉpʉtʉ bʉjawetise me'rã bopoyagʉ tojaa wa'acʉ niwĩ. Topʉ tojatagʉ, cʉ̃ nʉmorẽ, cʉ̃ me'rãcjãrãrẽ, cʉ̃rẽ wa'a'quere werecʉ niwĩ. Cʉ̃ wiogʉpʉre “Mardoqueore dʉ'teyoo wẽjẽdutiroʉa'a” ni, ne cã'rõ sẽrĩma'aticʉ niwĩ.

Tere tʉ'orã, cʉ̃ nʉmo, cʉ̃ me'rãcjãrã a'tiro nicãrã niwã:

—Cʉ̃ Mardoqueo judío masʉ̃ nicãma, mʉ'ʉ cʉ̃rẽ ne mejẽcã weemasĩsome. Cʉ̃ pe'e mʉ'ʉrẽ mejẽcã wa'acã weegʉsami, nicãrã niwã.

Na tojo nirĩ cura wiogʉ Asuerore da'raco'teri masã Amárẽ Ester tiropʉ apaturi ba'adutirã pijirã etacãrã niwã.

7

Amárẽ na yucʉgʉpʉ dʉ'teyoo wẽjẽ'que ni'i
(Est 7.1-10)

Tojo weegʉ wiogʉ, Amán me'rã Ester tiropʉ ba'arã wa'acãrã niwã. Wiogʉ na sĩ'rĩ, ba'ari cura wiogore “¿Mʉ'ʉ ñe'enojõrẽ sẽrĩsĩ'rĩmiati? Mʉ'ʉ yʉ'ʉ dutisere deco me'rã sẽrĩcã, o'ogʉti”, nicʉ niwĩ.

Co cʉ̃rẽ a'tiro yʉ'tico niwõ:

—Yʉ'ʉre, yʉ'ʉ acawererã judío masãrẽ wẽjẽticã'ña, ni sẽrĩgõti. Ʉsãrẽ ĩ'atu'tigʉ nipe'tirãrẽ wẽjẽpe'ogʉtigʉ weemi. Ʉsãrẽ ãpẽrãpʉre da'rawã'ñaco'tedutirã duacã̃ma, mʉ'ʉrẽ caribotiboapã, nico niwõ.

Tere tʉ'ogʉ, wiogʉ core sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:

—¿Noanojõ a'te ña'ase pacare weebutiabosari?

Wiogo cʉ̃rẽ yʉ'tico niwõ:

—A'to dujimi. Ã'rĩ Amán nimi ʉ̃sãrẽ ĩ'atu'ti “Wẽjẽcõ'agʉ̃ti” nigʉ́, nico niwõ.

Co weresãsere tʉ'ogʉ, Amán uiyʉ'rʉ, bʉ'agʉ weronojõ tojacʉ niwĩ.

Wiogʉ Asuero pe'e ʉpʉtʉ uase me'rã wijaaropʉ na o'ori ote'caropʉ wijaa wa'acʉ niwĩ. Amán pe'e “Wiogʉ yʉ'ʉre wẽjẽdutigʉsami”, ni wãcũcʉ niwĩ. Tojo weegʉ Estere “Yʉ'ʉre wẽjẽticã'to”, ni sẽrĩgʉ̃, co me'rã ti tucũpʉ tojacʉ niwĩ.

Cʉ̃ co me'rã ucũrĩ cura wiogʉ wijaaropʉ ní'cʉ apaturi sãjãejacʉ niwĩ tja. Amán co tiropʉ ejaque'acã ĩ'agʉ̃, wiogʉ a'tiro ni caricũcʉ niwĩ:

—¿Ya wi'i, yʉ'ʉ ĩ'orõpʉ wiogo warore ña'arõ weesĩ'rĩ weeti mʉ'ʉ? nicʉ niwĩ. Wiogʉ cʉ̃ ucũca be'ro maata cʉ̃rẽ da'raco'terã Amán diapoare mo'acãrã niwã.* Maata cʉ̃rẽ da'raco'terã Amán cʉ̃ “Mardoqueore dʉ'teyoo wẽjẽgʉ̃ti” ni apoyu'quere werecãrã niwã. Na tojo nicã tʉ'ogʉ, “Amán cʉ̃ nʉ'cõduti'cʉpʉta cʉ̃rẽ dʉteyoo, wẽjẽrã wa'aya”, nicʉ niwĩ wiogʉ.

Tojo weerã Amárẽ cʉ̃ Mardoqueore dʉ'teyoobo'cʉpʉ dʉ'teyoo wẽjẽcã'cãrã niwã. Te me'rã wiogʉ cʉ̃ ʉpʉtʉ ua'que pe'tia wa'acaro niwʉ̃.

---

* **7: 7.1-10** Persia di'tapʉre bu'iritirãrẽ na wẽjẽacjʉre na diapoare mo'acũcãrã niwã. Tojo nicã, wiogʉre apaturi ĩ'anemosome nírã, tojo weecũcãrã niwã.

8

Wiogʉ judío masãrẽ apeye dutise oja'que ni'i
(Est 8.1-13)

Ti nʉmʉta Ester Mardoqueore "Cʉ̃ yʉ'ʉ ma'mi nimi", nico niwõ. Tojo wee wiogʉ Amán cʉ̃ da'rase cʉomi'quere Mardoqueore o'ocʉ niwĩ. Tojo nimicã, judío masãrẽ wẽjẽdutise nicã'caro niwʉ̃ yujupʉ. Tojo weego, be'ro Ester apaturi wiogʉ tiropʉ wa'aco niwõ. Co wiogʉ tiropʉ ejacã, cʉ̃ yagʉ tuacjʉ uru me'rã da're'cʉre sĩopuocʉ niwĩ tja. Co wiogʉre "Amán cʉ̃ dutise cũu'quere weeticã'to. Tojo weecãma, judío masãrẽ wẽjẽpe'ocã'bosama", ni sẽrĩco niwõ.

Co tojo nicã tʉ'ogʉ, core werecʉ niwĩ:

—Te dutisere yʉ'ʉ omopica tuusãarĩ be'to me'rã yʉ'ʉ wãmerẽ ñacũuno'wʉ̃. Tojo weegʉ tere "Weeticã'ña", ni cã'motata basiowe'e, nicʉ niwĩ. Tojo nimigʉ̃, mʉ'ʉ, Mardoqueo me'rã apeye dutise ojaya, nicʉ niwĩ. Na cʉ̃ ní'caronojõta weecãrã niwã. Na oja'que judío masãrẽ "Mʉsã quẽ'rã na 'Wẽjẽrãti' cũũca nʉmʉrẽ mʉsãrẽ wẽjẽsĩ'rĩrãnojõrẽ wẽjẽa'meña" nisere ojacãrã niwã. Te dutise nipe'tirã na ucũse me'rã nipe'tiro wiogʉ Asuero cʉ̃ dutise di'tapʉre, te macãrĩpʉre oja o'óno'caro niwʉ̃. Nipe'tise macãrĩpʉ te pũrĩrẽ o'ócãrã niwã. Nitʉori mujĩpũ trece nicã wiogʉ dutise na judío masãrẽ wẽjẽatje nicaro nimiwʉ̃.

9

Judío masã na a'mewẽjẽ wapata'a'que ni'i
(Est 9.1-10)

Ti nʉmʉ nicã, judío masãrẽ waparãtirã "Narẽ wẽjẽcõ'arãti" ni, na co'teri nʉmʉ nicaro nimiwʉ̃. Na wãcũ'caronojõ ne wa'aticaro niwʉ̃. Judío masã pe'e narẽ wẽjẽ yʉ'rʉoquejocã'cãrã niwã. Nipe'tiro Asuero wiogʉ cʉ̃ dutise di'tapʉre judío masã na nise macãrĩpʉre narẽ wẽjẽsĩ'rĩrãnojõ me'rã a'mewẽjẽrãti nírã, nerẽcãrã niwã. Ne ãpẽrã na me'rã a'mewẽjẽsĩ'rĩticãrã niwã. Judío masãrẽ na uise nipe'tiropʉ se'sape'tia wa'acaro niwʉ̃. Nipe'tirã, te di'ta, te macãrĩcjãrã wiorã, wiorãrẽ weetamurãnojõ Mardoqueore uirã, judío masã pe'ere weetamucãrã niwã. Cʉ̃ wiogʉ ya wi'ipʉre cʉ̃ quẽ'rã wiogʉ niyucã, cʉ̃ "Tojo weepʉ" nise nipe'tiro ti di'ta nise macãrĩpʉre se'sa wa'acaro niwʉ̃. Tojo weegʉ Mardoqueo ʉmʉcorinʉcʉ̃ nemorõ tutuagʉ wa'acʉ niwĩ.

Judío masã di'pjĩrĩ paca me'rã narẽ waparãti'cãrãrẽ wẽjẽpe'ocãrã niwã. Nipe'tirãpʉreta pe'obutiacãrã niwã. Na de'ro weesĩ'rĩrõ narẽ weecãrã niwã. Judío masã Susa, wiogʉ nirĩ macãpʉ nirã narẽ waparãti'cãrãrẽ quinientos wa'tero masãrẽ wẽjẽcãrã niwã. Tojo nicã diez Amán põ'rã ní'cãrãrẽ wẽjẽcãrã niwã. Na cʉo'que pe'ema ñe'eticãrã niwã. Na a'tiro wãmeticãrã niwã: Parsandata, Dalfón, Aspata, Porata, Adalía, Aridata, Parmasta, Arisai, Aridai, Vaizata nicãrã niwã. Amán, Hamedata macʉ̃, judío masãrẽ ĩ'atu'tiri masʉ̃ nicʉ niwĩ.

Purim wãmetiri bosenʉmʉrẽ cũu'que ni'i
(Est 9.20-23,26)

Na a'mewẽjẽca be'ro ni'cã nʉmʉ bosenʉmʉ cũucãrã niwã. Mardoqueo cʉ̃ oja'quenojõrẽta narẽ cʉ̃'marĩnʉcʉ̃ ti mujĩpũnojõrẽta catorce, quince nicã bosenʉmʉtiduticʉ niwĩ. Tojo weese me'rã narẽ waparãtimi'cãrãrẽ yʉ'rʉweti'quere wãcũsirutucãrã niwã. Tojo weerã na te nʉmʉrĩrẽ

e'catise me'rã bosenʉmʉrĩ paca ba'ase me'rã weecãrã niwã. Ãpẽrãrẽ na basu a'merĩ apeyenojõ o'ocãrã niwã. Pajasecʉorã quẽ'rãrẽ weetamurã, apeyenojõ o'ocãrã niwã. A'ti bosenʉmʉ weesere cʉ̃'marĩnʉcʉ̃ judío masã tojo weesetinu'cũcã'cãrã niwã. Mardoqueo cʉ̃ oja'quereta weecãrã niwã.
Ti bosenʉmʉrẽ Purim pisucãrã niwã.

10

Mardoqueo wiogʉ dutise doca wa'a'que ni'i
(Est 10.3)

Persiapʉre Mardoqueo wiogʉ mejõ nigʉ̃ mejẽta wa'acʉ niwĩ. Wiogʉ Asuero se'saro Mardoqueo nemorõ wiogʉ waro nicʉ niwĩ. Na nipe'tirãpʉta cʉ̃rẽ wiopesase me'rã ĩ'acãrã niwã. Mardoqueo nipe'tirã judío masãrẽ ʉpʉtʉ weetamucʉ niwĩ.

Joná

A'ti pũrĩ a'tiro weero ojano'pã nise ni'i

A'ti pũrĩ Joná, Israe curuacjʉ̃, Õ'acʉ̃ yere weremʉ'tãrĩ masʉ̃ ye cjasere were'e. Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ ape di'tapʉ Nínive wãmetiri macãpʉ cʉ̃ bu'iri da'reatje cjasere weredutigʉ o'ómicʉ niwĩ. Cʉ̃ pe'e wa'asĩ'rĩtigʉ, aperopʉ du'tiamicʉ niwĩ. Cʉ̃ du'tiari cura Jonárẽ wa'iwʉ̃ pajigʉjo ba'acʉ niwĩ. Wa'iwʉ̃ cʉ̃rẽ e'ocũuca be'ro Joná Nínivepʉ a'tiro ni weregʉ wa'acʉ niwĩ: "Mʉsãrẽ cuarenta nʉmʉrĩ be'ro Õ'acʉ̃ bu'iri da'regʉsami", nicʉ niwĩ. Be'ro Õ'acʉ̃ na ña'arõ wee'quere bʉjaweti, dʉcayucã ĩ'agʉ̃, acobojocʉ niwĩ. Joná pe'e cʉ̃ tojo weecã ĩ'agʉ̃, ua wa'acʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo uacã ĩ'agʉ̃, Õ'acʉ̃ "Masãrẽ pajaña'rõʉa'a" nisere werecʉ niwĩ.

A'ti pũrĩ Õ'acʉ̃ masã na ña'arõ wee'quere acobojose sẽrĩcã, pajaña'sami nisere were'e.

Joná Õ'acʉ̃rẽ du'tia'que queti ni'i

1 Ni'cã nʉmʉ Õ'acʉ̃ Joná Amitai macʉ̃rẽ a'tiro nicʉ niwĩ:

2 "Pajiri macã Nínivepʉ wa'a weetjĩagʉ̃, a'tiro weregʉ wa'aya. Na ña'arõ weesetise yʉ'ʉpʉre eja'a. Tojo weegʉ yʉ'ʉ narẽ bu'iri da'regʉti", nicʉ niwĩ.

3 Joná pe'e Õ'acʉ̃rẽ yʉ'tironojõ o'ogʉ, Õ'acʉ̃rẽ du'tigʉ, Jope nirĩ petapʉ bu'acʉ niwĩ. Topʉ yucʉsʉ Tarsis wãmetiri macãpʉ wa'apjʉre bocaejacʉ niwĩ. Cʉ̃ ti macãpʉ wa'agʉti nígʉ̃, topʉ wa'ase wapare wapayecʉ niwĩ. Wapayetoja, tiwʉpʉ mʉjãsãjãcʉ niwĩ.

4 Cʉ̃ tojo weecã, Õ'acʉ̃ ti maajo decopʉ ʉpʉtʉ wĩ'rõ wẽe, bʉpo paacã weecʉ niwĩ. Tojo wa'acã, tiwʉpʉ nirã̃ "Yucʉsʉ batarotiro wee'e", nicãrã niwã.

5 Tiwʉre da'raco'terã ʉpʉtʉ uirã, nanʉcʉ̃ na ẽjõpeorãnojõrẽ "Weetamuña", ni sẽrĩcãrã niwã. Be'ro tiwʉ nʉcʉ̃tipjʉ tojato nírã, na miase nʉcʉ̃sere ti maajopʉ doqueñope'ocãrã niwã. Joná pe'e tojo wa'ari curare na apeyenojõ nʉrõrĩ tucũpʉ dijaa, cãrĩyʉ'rʉque'a wa'acʉ niwĩ.

6 Cʉ̃ tojo weecã ĩ'agʉ̃, tiwʉre dutigʉ cʉ̃ tiropʉ dijaa, cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:

—Mʉ'ʉ wʉjabʉcʉ, ¿de'ro weegʉ cãrĩsãñati? Wã'cãña. Mʉ'ʉ ẽjõpeogʉre sẽrĩña. Apetero weegʉ cʉ̃ marĩrẽ ĩ'a, yʉ'rʉogʉsami, nicʉ niwĩ.

7 Tojo wa'ari curare tiwʉpʉ da'rarã na basu a'merĩ ucũcãrã niwã:

—¿Marĩrẽ noa ye bu'iri tojo wa'amitito? nírã, marĩ ẽjõpeorãrẽ besedutirã, mejõ níbocarã, nicãrã niwã. Na tojo weecã, Joná bu'iritigʉ wijacʉ niwĩ.

8 Tojo wa'acã ĩ'arã, cʉ̃rẽ nicãrã niwã:

—Ʉsãrẽ wereya. ¿De'ro weero marĩrẽ tojo ña'arõ wa'amitito? ¿Mʉ'ʉ ñe'enojõrẽ da'rati? ¿No'opʉ ní'cʉ a'tiati? ¿Di di'tacjʉ̃ niti? ¿Di curuacjʉ̃ o ñamʉnojõ masʉ̃ niti mʉ'ʉ? ni sẽrĩtiña'cãrã niwã.

9 Joná narẽ yʉ'ticʉ niwĩ:

—Yʉ'ʉ hebreo masʉ̃ ni'i. Õ'acʉ̃ ʉ'mʉsecjʉ̃, dia pajiri maa, di'tare wee'cʉre ẽjõpeo'o.

10-11 Joná tiwʉ da'rarãrẽ “Õ'acʉ̃rẽ du'tigʉ wee'e”, ni werecʉ niwĩ. Cʉ̃
tojo nisere tʉ'orã, ʉpʉtʉ uicãrã niwã. Siape'e me'rã wĩ'rõ ʉpʉtʉ wẽe,
pã'cõrĩ pacase wã'cãcã ĩ'arã, cʉ̃rẽ sẽrĩtiña'cãrã niwã:
—¿De'ro weegʉ mʉ'ʉ tojo weeati? Ʉsã a'ti maajore di'tamarĩacã ʉarã,
¿mʉ'ʉrẽ de'ro weerãsari? nicãrã niwã.
12 Cʉ̃ narẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉre dia pajiri maapʉ doqueñoña. Mʉsã tojo weecã, maa
di'tamarĩarõsa'a. Ye bu'irita wĩ'rõ wẽe, bʉpo ʉpʉtʉ paami, nicʉ niwĩ.
13 Cʉ̃ tojo nimicã, tiwʉre na tutuaro põtẽorõ sumutopʉ wa'arã, wa-
janʉjãmicãrã niwã. Ne põtẽoticãrã niwã. Dia siape'e me'rã nemorõ
pã'cõrĩ wã'cãcaro niwʉ̃.
14 Tojo wa'acã ĩ'arã, Õ'acʉ̃rẽ ʉpʉtʉ sẽrĩcãrã niwã: “Õ'acʉ̃, ʉ̃sãrẽ ã'rĩ
ye bu'iri wẽrĩcã weeticã'ña. Cʉ̃ bu'iri moocãma, ʉ̃sãrẽ ‘Na bu'iritima’,
niticã'ña. Õ'acʉ̃, mʉ'ʉ weesĩ'rĩrõ weeya”, nicãrã niwã.
15 Tojo nitoja, Jonárẽ maapʉ doqueñocãrã niwã. Na tojo wééca be'ro
pã'cõrĩ di'tamarĩa wa'acaro niwʉ̃.
16 Tojo weecã ĩ'arã, tiwʉ da'rarã Õ'acʉ̃rẽ wiopesase me'rã tʉ'oña'cãrã
niwã. Tojo weerã cʉ̃rẽ wa'icʉre wẽjẽ, ʉ̃jʉ̃amorõpeocãrã niwã. Tojo
weetoja, “Mʉ'ʉ me'rã a'tiro weerãti” ni, apocãrã niwã.
17 Õ'acʉ̃ pe'e na tojo weeri cura ni'cʉ̃ wa'iwʉ̃ pajigʉ Jonárẽ ba'adutigʉ
o'ócʉ niwĩ. Joná cʉ̃ po'peapʉre ʉmʉco, ñami i'tia nʉmʉ sãñacʉ niwĩ.

2

Joná Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩ'que ni'i

1 Joná cʉ̃ wa'iwʉ̃ po'peapʉ sãñágʉ̃, Õ'acʉ̃ cʉ̃ wiogʉre a'tiro ni sẽrĩcʉ
niwĩ:
2 “Õ'acʉ̃, yʉ'ʉ ña'arõ tʉ'oña'gʉ̃, mʉ'ʉrẽ ʉpʉtʉ sẽrĩapʉ.
Mʉ'ʉ yʉ'ʉ sẽrĩsere yʉ'tiapʉ.
Yʉ'ʉ wẽrĩse pʉ'to nígʉ̃, mʉ'ʉrẽ ʉpʉtʉ sẽrĩapʉ.
Mʉ'ʉ yʉ'ʉ sẽrĩsere tʉ'oapʉ.
3 Yʉ'ʉre maa ʉ̃'cʉ̃abutiaropʉ doqueñoapʉ.
Aco põ'rãrĩ yʉ'ʉre õ'maqueõ'oapʉ.
Pã'cõrĩ paca mʉ'ʉ o'ó'que yʉ'ʉre paaqueõ'omʉjãpʉ.
4 Tojo wa'acã, mʉ'ʉ yʉ'ʉre cõ'awã'cãsere tʉ'oña'pʉ.
‘Mʉ'ʉ ya wi'i, mʉ'ʉrẽ ẽjõpeori wi'i, ña'ase marĩrĩ wi'i, Jerusalẽ cja wi'ire
ĩ'asome majã’, ni wãcũasʉ.
5 Yʉ'ʉ aco po'peapʉ nígʉ̃, wẽrĩmiasʉ.
Dia pajiri maa po'peapʉ niapʉ.
Ti maa cjase áburi yʉ'ʉ dʉpoapʉre su'riwã'amʉjãpʉ.
6 Yʉ'ʉ ʉ̃'cʉ̃abutiaropʉ dijatasʉ.
‘Ne wã'cãsome’, ni wãcũmiasʉ.
Õ'acʉ̃ mʉ'ʉ pe'e, yʉ'ʉ wiogʉ, yʉ'ʉ wẽrĩbo'cʉre yʉ'rʉoapʉ.
7 ‘Yʉ'ʉ catiri ʉmʉco pe'tirotiro wee'e’ nígʉ̃, mʉ'ʉrẽ wãcũapʉ.
Yʉ'ʉ sẽrĩse mʉ'ʉpʉre mʉ'ʉ ya wi'i, ña'ase marĩrĩ wi'ipʉ ejapʉ.
8 Ãpẽrã masã na ẽjõpeorã yee'quere ẽjõpeosiruturãnojõ, mʉ'ʉ narẽ
ma'isere masĩtisama.
9 Yʉ'ʉ pũrĩcã mʉ'ʉrẽ e'catise o'ogʉ, wa'icʉrãrẽ wẽjẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeogʉti.
Mʉ'ʉrẽ ‘Yʉ'ʉ tojo weegʉti’ ní'quere weegʉti.
Õ'acʉ̃, mʉ'ʉ ni'cʉ̃ta masãrẽ yʉ'rʉogʉ ni'i”, nicʉ niwĩ Joná.

10 Cʉ̃ tojo níca be'ro Õ'acʉ̃ wa'iwʉ̃pʉre sãña'cʉre nucũporopʉ e'ocũucã
weecʉ niwĩ.

3

Nínivecjãrã na bʉjaweti dʉcayu'que ni'i

1 Be'ro Õ'acʉ̃ apaturi tja Jonárẽ Nínivecjãrãrẽ a'tiro weredutigʉ o'ócʉ
niwĩ:
2 "Nínivepʉ wa'aya. Yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ weredutisere tocjãrãrẽ weregʉ
wa'aya", nicʉ niwĩ.
3 Tojo weegʉ Joná Nínivepʉ weregʉ wa'acʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ duti'caronojõta
weecʉ niwĩ majã. Ti macã pajibutiari macã nicaro niwʉ̃. Ti macãrẽ
nipe'tiropʉ yʉ'rʉasĩ'rĩgʉ̃, i'tia nʉmʉ pe'ori macã nicaro niwʉ̃.
4 Joná ti macãpʉ ne etari nʉmʉrẽ ʉpʉtʉ bʉsʉro ucũcusiacʉ niwĩ:
" 'Cuarenta nʉmʉrĩ be'ro a'ti macã Nínive pe'odijono'rõsa'a', nimi Õ'acʉ̃",
nicʉ niwĩ.
5 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, ti macãcjãrã nipe'tirã bʉcʉrã, wĩ'marã Õ'acʉ̃ cʉ̃
tojo nisere ẽjõpeocãrã niwã. Tojo weerã "Be'tiroʉa'a" ni, na bʉjawetisere
ĩ'orã, su'ti wãquĩsenojõrẽ sãñacãrã niwã.
6 Nínivecjʉ̃ wiogʉ te quetire tʉ'ogʉ, cʉ̃ wiogʉ dujiri cũmurõpʉ duji'cʉ
wã'cãnʉ'cãcʉ niwĩ. Wã'cãnʉ'cã, cʉ̃ wiogʉ su'ti sãña'quere tuweecʉ niwĩ.
Tuwee, su'ti wãquĩsenojõrẽ sãña, nucũcãpʉ ejanujãcʉ niwĩ.
7 Be'ro wiogʉ, tojo nicã cʉ̃ docacjãrã wiorã dutise ojacãrã niwã. Nipe'tirã
ti macãcjãrãrẽ tere masĩcã weecãrã niwã.
Te na oja'que a'tiro nicaro niwʉ̃: "Ne ni'cʉ̃ ba'aticã'ña. Tojo nicã,
ne mʉsã yarã wecʉare, mʉsã yarã ovejare ba'ase ecati, aco na sĩ'rĩsere
tĩaticã'ña.
8 Tojo weronojõ o'orã, nipe'tirã mʉsã ecarã me'rãta mʉsã bʉjawetisere
ĩ'orã, su'ti wãquĩsenojõrẽ sãñaña. Mʉsã wãcũrõ põtẽorõ Õ'acʉ̃rẽ
weetamuse ʉpʉtʉ sẽrĩña. Mʉsã basu ña'arõ weesetisere du'uya. Mʉsã
cumuca weesere du'uya.
9 Apetero weegʉ Õ'acʉ̃ marĩrẽ pajaña'a, cʉ̃ uasere du'ubosami. Tojo
weecã, marĩ wẽrĩsome", ni ojacãrã niwã.
10 Õ'acʉ̃ na ña'arõ weesere du'ucã ĩ'agʉ̃, cʉ̃ bu'iri da'regʉti nimi'quere
weeticʉ niwĩ.

4

1 Õ'acʉ̃ Nínivecjãrãrẽ bu'iri da'reticã, Joná tʉ'sati, ua wa'acʉ niwĩ.
2 Tojo weegʉ Õ'acʉ̃rẽ ñubue, a'tiro ni ucũcʉ niwĩ:
—Õ'acʉ̃, yá di'tapʉ nícaterore "A'tirota wa'arosa'a", nimiwʉ̃. Tojo
weegʉ "Sojaro me'rã Tarsis wãmetiri macãpʉ du'tiagʉti", nimiwʉ̃. Yʉ'ʉ
masĩ'i, mʉ'ʉ ma'ise cʉogʉ, masãrẽ añurõ pajaña'a. Ne uamʉñawe'e. Mʉ'ʉ
pajaña'yʉ'rʉatjĩagʉ̃, "Bu'iri da'regʉti" nĩ'cʉ nimigʉ̃, ne weewe'e.
3 Tojo weegʉ Õ'acʉ̃, yʉ'ʉre wẽrĩcã weeya. Yʉ'ʉ wẽrĩcã, nemorõ
añurõsa'a, nicʉ niwĩ.
4 Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—¿Mʉ'ʉ a'tiro uacã, mʉ'ʉrẽ añu niti? nicʉ niwĩ.
5 Joná ti macãpʉ nĩ'cʉ wija, ti macã yʉ'rʉropʉ mujĩpũ mʉjãtiro pe'e
wa'acʉ niwĩ. Topʉ ni'cã wi'iacã bʉa, weetjĩagʉ̃, acoroadujicʉ niwĩ. "Õ'acʉ̃
ti macãrẽ ¿de'ro weegʉsari?" ni, co'tedujigʉ weecʉ niwĩ.

6 Cʉ̃ to dujiri cura Õ'acʉ̃ Joná tiropʉ ni'cã da pĩ'rĩcã weecʉ niwĩ. Ti da cʉ̃ dʉpoare cã'mota'adutigʉ, añurõ tʉ'oña'dutigʉ, tojo weecʉ niwĩ. Joná ti da cã'mota'acã, ti da me'rã ʉpʉtʉ e'caticʉ niwĩ.

7 Ape nʉmʉ bo'reacã pe'e Õ'acʉ̃ ti dare wãquĩni'marãwʉ̃rẽ ba'acã weecʉ niwĩ. Tojo wee ti da ñaia wa'acaro niwʉ̃.

8 Mujĩpũ cʉ̃ asimʉjãticã, Õ'acʉ̃ wĩ'rõ mujĩpũ mʉjãtiro pe'e asi wẽetuumʉjãticã weecʉ niwĩ. Joná cʉ̃ dʉpoa diacjʉ̃ asiquepeoyucã, “Yʉ'ʉ tʉ'omasĩse pe'tia wa'asa'a”, ni tʉ'oña'cʉ niwĩ. “Wẽrĩa wa'aroʉasa'a. Yʉ'ʉ wẽrĩcã, nemorõ añurõsa'a”, nicʉ niwĩ.

9 Õ'acʉ̃ pe'e cʉ̃ tojo nisere tʉ'ogʉ, a'tiro nicʉ niwĩ:

—¿Mʉ'ʉ ti da ñaise me'rã a'tiro uacã, añu niti?

—Yʉ'ʉma añu ni'i. Mejõ yʉ'ʉ uase yʉ'rʉmajãsa'a, ni yʉ'ticʉ niwĩ Joná.

10 Tojo nicã tʉ'ogʉ, Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:

—Mʉ'ʉ ti dare otetipã. Ti dare bʉcʉacã weetipã. Ti da se'saro ni'cã ñami bʉcʉa, ape ñami ñaidija wa'apã. Tojo weemicã, mʉ'ʉ ti dare ma'iapã.

11 Yʉ'ʉ pũrĩcã tjãgʉ̃ta Nínivecjãrãrẽ pajaña'a. Ti macã pajiri macãrẽ ciento veinte mil yʉ'rʉoro wĩ'marã bu'iri marĩrã nima. Wa'icʉrã quẽ'rã pãjãrã nima. Ti macãcjãrã pãjãrãrẽ pajaña'rõʉa'a, nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.

Mateo Jesucristo ye quetire oja'que ni'i

A'ti pũrĩ a'tiro weero ojano'pã nise ni'i

Ã'rĩ romano masã wiogɯre wapaseebosari masɯ̃ nicɯ niwĩ. Cɯ̃rẽ Jesú Capernaupɯ nigɯ̃rẽ cɯ̃ bu'esere sirutudutigɯ pijicɯ niwĩ.

A'te añuse quetire ojagɯ, cɯ̃ tɯ'oña'rõnojõ, cɯ̃ ojasĩ'rĩrõnojõ ojacɯ niwĩ. Cɯ̃ queoro nɯ'cã'que me'rã ojanɯ'cã, tɯ'ota basioro, queoro ojayapada'reocɯ niwĩ.

Õ'acɯ̃ dɯporocjãrãpɯre "Ni'cɯ̃ masãrẽ yɯ'rɯoacjɯre o'ógɯti", nicɯ niwĩ. A'ti pũrĩ me'rã cɯ̃ tojo ní'quere "Diacjɯ̃ta weepĩ", ni masĩno'o.

Tojo weegɯ Mateo a'tiro ojapĩ. Ne waro dɯporocjãrãpɯre ojanɯ'cãmɯjãtipĩ. Be'ro Jesú cɯ̃ bajua'quere ojapĩ. Jesú treinta cɯ̃'marĩ bɯcɯari cura Juã wãmeyeri masɯ̃ ye cjasere ucũpĩ. Jesú wãmeyeno'sere, be'ro Galileapɯ werecusia'quere, cɯ̃ masãrẽ yɯ'rɯomɯjã'quere téé Jerusalẽpɯ wẽrĩgɯ̃ wa'atɯo'quere ojapĩ. Be'ro Jesú masãca be'ro cɯ̃ bu'erã cɯ̃rẽ sirutu'cãrãrẽ "Nipe'tiro a'ti ɯmɯcopɯ bu'ecusiarã wa'aya" cɯ̃ ní'quere ojayapatipĩ.

A'ti pũrĩ Jesú masãrẽ bu'eme'rĩyɯ'rɯapĩ nisere, Õ'acɯ̃ cɯ̃ dutise cũu'quere a'tiro nisĩ'rĩrõ wee'e, ni werepĩ. Tojo nicã Jesú wiogɯ sãjãtjere werepĩ, ni ojano'o.

Jesucristo ñecɯ̃sɯmɯa na nituriamɯjãti'que ni'i
(Lc 3.23-38)

1 A'ti pũrĩ Jesucristo ñecɯ̃sɯmɯa wãme me'rã ojanɯ'cãno'o. Jesucristo Õ'acɯ̃ macɯ̃ masɯ̃ bajua'cɯ Abrahã judío masɯ̃ nimɯ'tã'cɯ pãrãmi nituriagɯ nicɯ niwĩ. Tojo nicã dɯporocjɯ̃pɯ judío masã wiogɯ Davi pãrãmi nituriagɯ nicɯ niwĩ.

2 Abrahã Isaa pacɯ nicɯ niwĩ. Isaa quẽ'rã Jacob pacɯ nicɯ niwĩ. Jacob Judá, tojo nicã cɯ̃ ma'misɯmɯa, cɯ̃ acabijirã pacɯ nicɯ niwĩ.

3 Judá Fares, Zara sɯ'rɯa'cãrã pacɯ nicɯ niwĩ. Na paco Tamar wãmetico niwõ. Fares Esrom pacɯ nicɯ niwĩ. Esrom Aram pacɯ nicɯ niwĩ.

4 Aram Aminadab pacɯ nicɯ niwĩ. Aminadab Naasón pacɯ nicɯ niwĩ. Naasón Salmón pacɯ nicɯ niwĩ.

5 Salmón Booz pacɯ nicɯ niwĩ. Booz paco Rahab wãmetico niwõ. Booz Obed pacɯ nicɯ niwĩ. Cɯ̃ paco Rut wãmetico niwõ. Obed Isaí pacɯ nicɯ niwĩ.

6 Isaí judío masã wiogɯ Davi pacɯ nicɯ niwĩ. Davi Urías nɯmo ní'co me'rã Salomórẽ põ'rãticɯ niwĩ.

7 Salomó Roboam pacɯ nicɯ niwĩ. Roboam Abías pacɯ nicɯ niwĩ. Abías Asa pacɯ nicɯ niwĩ.

8 Asa Josafat pacɯ nicɯ niwĩ. Josafat Joram pacɯ nicɯ niwĩ. Joram Uzías pacɯ nicɯ niwĩ.

9 Uzías Jotam pacɯ nicɯ niwĩ. Jotam Acaz pacɯ nicɯ niwĩ. Acaz Ezequías pacɯ nicɯ niwĩ.

10 Ezequías Manasés pacɯ nicɯ niwĩ. Manasés Amón pacɯ nicɯ niwĩ. Amón Josías pacɯ nicɯ niwĩ.

11 Josías Jeconías, tojo nicã cũ acabijirã pacʉ nicʉ niwĩ. Titapʉre Babilonia wãmetiri di'tacjãrã Israe curuacjãrãrẽ ñe'e, na ya di'ta Babiloniapʉ miamʉjãcãrã niwã.
12 Tojo wa'áca be'ro ãpẽrã bajuacãrã niwã. Jeconías Salatiel pacʉ nicʉ niwĩ. Salatiel Zorobabel pacʉ nicʉ niwĩ.
13 Zorobabel Abiud pacʉ nicʉ niwĩ. Abiud Eliaquim pacʉ nicʉ niwĩ. Eliaquim Azor pacʉ nicʉ niwĩ.
14 Azor Sadoc pacʉ nicʉ niwĩ. Sadoc Aquim pacʉ nicʉ niwĩ. Aquim Eliud pacʉ nicʉ niwĩ.
15 Eliud Eleazar pacʉ nicʉ niwĩ. Eleazar Matán pacʉ nicʉ niwĩ. Matán Jacob pacʉ nicʉ niwĩ.
16 Jacob José pacʉ nicʉ niwĩ. José María marãpʉ nicʉ niwĩ. Co Jesú masãrẽ yʉ'rʉoacjʉ Cristo na nigũ paco nico niwõ.
17 Tojo weero Abrahã me'rã dʉ'pocãti, téé Davi wiogʉ nirĩ curapʉ catorce turiricjãrã wa'acãrã niwã. Be'ro Davi me'rã ticʉseta tja nicaro niwʉ̃. Israe curuacjãrãrẽ Babilonia di'tapʉ na miacateropʉ nitʉocaro niwʉ̃. Be'ro Israe curuacjãrãrẽ Babiloniapʉ miáca be'rore tja ticʉseta nicaro niwʉ̃. Téé Cristo cũ bajuari curapʉ nitʉocaro niwʉ̃.

Jesucristo bajua'que ni'i
(Lc 2.1-7)

18 Jesucristo bajua'que a'tiro wa'acaro niwʉ̃. María cũ paco José me'rã omocã dʉ'tegotigo weeco niwõ. Na ni'cãrõ me'rã nise dʉporo co nijĩpaco nitojaco niwõ. Espíritu Santu cũ tutuaro me'rã core tojo wa'acã weecʉ niwĩ.
19 José co marãpʉ niacjʉ añurõ ẽjõpeori masʉ̃ nicʉ niwĩ. Co nijĩpaco nisere masĩmigʉ̃, core ma'i cõ'asĩ'rĩtigʉ, "Wiorãpʉre weresãwe'e", nicʉ niwĩ. A'tiro pe'e wãcũcʉ niwĩ. "Ya'yioropʉ core du'ugʉti", nicʉ nimiwĩ.
20 Cũ tojo wãcũrĩ cura cʉ̃rẽ quẽ'erõpʉ ni'cũ Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ ʉ'mʉsecjʉ̃ a'tiro nicʉ niwĩ:
—José, Davi pãrãmi nituriagʉ, Maríare ña'arõ wãcũticã'ña. Espíritu Santu cũ tutuaro me'rã co upʉpʉ sãjãnʉ'cã, core nijĩpaco wa'acã weecʉ niwĩ. Tojo weegʉ bopoyaro marĩrõ core mʉ'ʉ nʉmotiya.
21 Co wĩ'magʉ̃rẽ wʉagosamo. Cʉ̃, cũ yarã masãrẽ na ña'arõ wee'quere yʉ'rʉoacjʉ nigʉ̃sami. Tojo weegʉ Jesú wãmeyeya, ni werecʉ niwĩ Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ. Jesú nírõ, "Masãrẽ yʉ'rʉogʉ" nisĩ'rĩrõ wee'e.
22 Todʉporopʉ cũ ye queti weremʉ'tãrĩ masʉ̃ me'rã Õ'acũ cũ ucũ'quere queoro wa'adutigʉ tojo weecʉ niwĩ.
23 A'tiro ni ojaduticʉ niwĩ:
Ni'cõ numio ʉmʉ me'rã nitimigõ, nijĩpaco ni, be'ro põ'rãtigosamo.
Cũ Emanuel wãmetigʉsami, ni ojano'caro niwʉ̃.
Emanuel "Õ'acũ marĩ me'rã nimi", nisĩ'rĩrõ weecaro niwʉ̃.
24 Be'ro José wã'cãgʉ̃, Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ duti'quere weecʉ niwĩ. Maríare cũ ya wi'ipʉ nʉmotigʉti nígũ miacʉ niwĩ.
25 Tojo weemigʉ̃, co macũ wʉati dʉporo co me'rã niticʉ niwĩ. Co macũ bajuáca be'ro cʉ̃rẽ Jesú wãmeyecʉ niwĩ.

2

Masĩrĩ masã na Jesure ĩ'arã wa'a'que ni'i

1 Herode Judea di'ta wiogʉ nirĩ cura Jesú Belẽ wãmetiri macãpʉ bajuacʉ
niwĩ. Cʉ̃ bajuáca be'ro ʉmʉa masĩrĩ masã mujĩpũ mʉjãtiro pe'ecjãrã
Jerusalẽpʉ etacãrã niwã.
2 Topʉ etarã, sẽrĩtiña'cãrã niwã:
—Judío masã wiogʉ niacjʉ wĩ'magʉ̃ ¿no'opʉ bajuapari? Ʉsã ya macã
mujĩpũ mʉjãtiro pe'e dʉporopʉ ñocõawʉ̃ ʉ̃sã ĩ'ati'cʉre ĩ'awʉ̃. Cʉ̃rẽ ĩ'arã,
"Wiogʉ niacjʉ bajuatojapĩ", niwʉ̃. Tojo weerã cʉ̃rẽ ẽjõpeorã a'tiapʉ,
nicãrã niwã.
3 Herode na tojo nisere tʉ'ogʉ, mejẽcã pejaro tʉ'oña'cʉ niwĩ.
Jerusalẽcjãrã quẽ'rã nipe'tirã mejãrõta tʉ'oña'cãrã niwã.
4 Tojo weegʉ pa'ia wiorãrẽ pijiocʉ niwĩ. Tojo nicã ãpẽrã masãrẽ Moisé
duti'quere bu'eri masãrẽ pijiocʉ niwĩ. Narẽ sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—Cristo Õ'acʉ̃ bese'cʉ ¿no'opʉ bajuagʉsari? nicʉ niwĩ.
5 Cʉ̃ tojo nicã, na yʉ'ticãrã niwã:
—A'ti di'ta Judea Belẽ wãmetiri macãpʉ bajuagʉsami. Dʉporocjʉ̃pʉ
Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masʉ̃ cʉ̃ bajuatjere a'tiro ni ojacʉ niwĩ:
6 Belẽ, Judea di'tapʉ nirĩ macã mejõ nirĩ macã mejẽta ni'i.
Ti di'ta nise macãrĩ wa'teropʉre ti macãcjʉ̃ ni'cʉ̃ wiogʉ wijagʉsami.
Yarã masã Israe curuacjãrãrẽ co'teacjʉ nigʉ̃sami, ni ojano'caro niwʉ̃, ni
werecãrã niwã Herodere.
7 Na tojo níca be'ro Herode ya'yioropʉ masĩrĩ masãrẽ cʉ̃ tiropʉ pijiocʉ
niwĩ. Narẽ sẽrĩtiña'gʉ̃, a'tiro nicʉ niwĩ:
—¿De'ro nicã waro ñocõawʉ̃ bajuabutiamirĩ cʉ̃? nicʉ niwĩ.
8 "Tita bajuawĩ" tojo níca be'ro narẽ Belẽpʉ wa'adutigʉ a'tiro nicʉ niwĩ:
—Topʉ wĩ'magʉ̃rẽ añurõ sẽrĩtiña'baque'aya. Cʉ̃rẽ bocarã, yʉ'ʉre
wereya. Yʉ'ʉ quẽ'rã cʉ̃rẽ ẽjõpeogʉ wa'agʉti wee'e, nisoocʉ niwĩ narẽ.
9 Narẽ tojo ni wéréca be'ro masĩrĩ masã Belẽpʉ yʉ'rʉacãrã niwã.
Topʉ yʉ'rʉarã, ñocõawʉ̃ na ya macãpʉ ĩ'awã'cãti'cʉta tja na dʉporo
ʉ'mʉtãwã'cãcʉ niwĩ. Be'ro wĩ'magʉ̃ nirõ bu'ipʉ ejagʉ, ñocõawʉ̃ to-
janʉ'cãcʉ niwĩ majã.
10 Masĩrĩ masã ñocõawʉ̃rẽ ĩ'arã, pũrõ e'caticãrã niwã.
11 Ti wi'ipʉ sãjãejarã, wĩ'magʉ̃rẽ cʉ̃ paco María me'rã nigʉ̃rẽ ĩ'acãrã
niwã. Cʉ̃rẽ ĩ'arã ẽjõpeorã, ejaque'acãrã niwã. Be'ro na mia'que acarire
pãa, cʉ̃rẽ uru, ʉ'mʉtise inciensore, tojo nicã apeye ʉ'mʉtiseta tja mirra
wãmetisere o'ocãrã niwã.
12 Be'ro narẽ quẽ'erõpʉ Õ'acʉ̃ "Herode tiropʉ majãmitojaaticã'ña", nicʉ
niwĩ. Tojo weerã na ya di'tapʉ tojaarã, ape ma'apʉ majãmitojaacãrã
niwã.

Herodere Egiptopʉ José quẽ'rã na du'tia'que ni'i

13 Masĩrĩ masã tojááca be'ro Joseré Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ ʉ'mʉsecjʉ̃
quẽ'erõpʉ bajua, a'tiro nicʉ niwĩ:
—Wã'cãña. Wĩ'magʉ̃ cʉ̃ paco me'rã Egiptopʉ du'tiaya. Topʉ tojáníña.
Yʉ'ʉ "Tocã'rõta tojatia" níca be'ropʉ tojatia tja. Herode wĩ'magʉ̃rẽ
wẽjẽsĩ'rĩgʉ̃ a'magʉ̃sami, nicʉ niwĩ.
14 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, José wã'cã, wĩ'magʉ̃rẽ paco me'rã ñamita
Egiptopʉ sʉ'ori miacʉ niwĩ.
15 Topʉre Herode catiro põtẽorõ tojánícãrã niwã. A'te Õ'acʉ̃ ye queti
weremʉ'tãrĩ masʉ̃ cʉ̃ oja'que queoro wa'adutiro tojo wa'acaro niwʉ̃. Tere

a'tiro ni ojamʉ'tãcʉ niwĩ: “ ‘Yʉ'ʉ macʉ̃ Egiptopʉ nigʉ̃rẽ pijiwijawʉ’, tojo nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃”, ni ojano'wʉ̃.

Herode ʉmʉa wĩ'marãrẽ wẽjẽduti'que ni'i

16 Herode masĩrĩ masãrẽ, yʉ'ʉre bujicã'pã nígʉ̃, uayʉ'rʉmajãcʉ niwĩ. Tojo uagʉ, nipe'tirã ʉmʉa wĩ'marãrẽ Belẽpʉ, tojo nicã ti macã sumutopʉ nirãrẽ pʉa cʉ̃'ma cʉorãrẽ, na dʉjaro cʉorãrẽ wẽjẽduticʉ niwĩ. Na masĩrĩ masã cʉ̃rẽ were'caro ejatuaro tocã'rõta bʉcʉasami nígʉ̃, ʉmʉa wĩ'marã ticʉse cʉ̃'marĩ cʉorãrẽ wẽjẽduticʉ niwĩ.

17 Cʉ̃ tojo weedutisere Jeremía Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masʉ̃ cʉ̃ oja'que queoro wa'acaro niwʉ̃. A'tiro ojacʉ niwĩ:

18 Ramá wãmetiri macãpʉre masã bʉjaweti, uti caricũcã tʉ'ono'rõsa'a.
Raquel pãrãmerã nituriarãnumiapʉ Israe curuacjãrã nʉmosãnumia na põ'rãrẽ pũrõ dʉjasewã'a, utirãsama.
Na põ'rãrẽ wẽjẽcã ĩ'arã bʉjaweticã, ãpẽrã wãcũtutuase o'omasĩtirãsama, ni ojano'wʉ̃.

19 Herode wẽ́rĩ́ca be'ro quẽ'erõpʉ ni'cʉ̃ Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ José Egiptopʉ nigʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:

20 —Wã'cãña. Wĩ'magʉ̃rẽ cʉ̃ paco me'rã Israe curuacjãrã nirĩ di'tapʉ sʉ'ori dajatojaaya. Wĩ'magʉ̃rẽ wẽjẽsĩ'rĩ'cãrã boape'tia wa'ama, nicʉ niwĩ.

21 Tojo nicã tʉ'ogʉ, José wã'cã, wĩ'magʉ̃rẽ cʉ̃ paco me'rã Israe curuacjãrã nirĩ di'tapʉ sʉ'ori miacʉ niwĩ.

22 Be'ro “Herode macʉ̃ Arquelao cʉ̃ pacʉre Judea di'ta wiogʉ dʉcayuapʉ” nicã tʉ'ogʉ, uicʉ niwĩ. Tojo weegʉ topʉre wa'asĩ'rĩticʉ niwĩ. Õ'acʉ̃rẽ quẽ'erõpʉ wereno'cʉ niyugʉ, Galilea wãmetiri di'ta pe'e yʉ'rʉacʉ niwĩ.

23 Topʉre etarã, Nazare wãmetiri macãpʉ tojaque'acãrã niwã. Na topʉ wa'acã, Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masã na oja'que queoro wa'acaro niwʉ̃. “Masã cʉ̃rẽ ‘Nazarecjʉ̃ nimi’ nirãsama”, ni ojano'wʉ̃.

3

Juã masãrẽ wãmeyeri masʉ̃ bu'e'que ni'i
(Mr 1.1-8; Lc 3.1-9,15-17; Jn 1.19-28)

1 Jesú cʉ̃ Nazarepʉ nirĩ cura Juã masãrẽ wãmeyeri masʉ̃ Judea di'tapʉ yucʉ marĩrõ, masã marĩrõpʉ wa'acʉ niwĩ. Topʉ masã cʉ̃ tiropʉ ejarãrẽ bu'ecʉ niwĩ.

2 A'tiro ni werecʉ niwĩ:
—Cã'rõacã be'ro Õ'acʉ̃ bese'cʉ pãjãrã masã wiogʉ sãjãgʉ̃sami. Tojo weerã mʉsã ña'arõ wee'quere bʉjaweti, du'uya. Mʉsã wãcũsere dʉcayuya, nicʉ niwĩ.

3 Juã ye cjasere Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masʉ̃ Isaía a'tiro ojacʉ niwĩ:
Ni'cʉ̃ yucʉ marĩrõ, masã marĩrõpʉ a'tiro caricũnu'cũbajaque'atigʉsami:
“Marĩ wiogʉ a'tiatji ma'arẽ apoyuya.
Diacjʉ̃ca ma'a añurĩ ma'a quẽ'rã́rõ weronojõ weeyuya”, ni ojacʉ niwĩ.
Marĩ wiogʉ a'tiati dʉporo mʉsã nisetisere apoyuya, mʉsã wãcũsere dʉcayuya nígʉ̃, tojo nicʉ niwĩ.

4 Juã ya su'tiro cameyo poari me'rã na su'a'caro nicaro niwʉ̃. Wa'icʉrã casero me'rã ejeritucʉ niwĩ. Pajasecʉorã na ba'asetisere poreroa, nʉcʉ̃ cjase mumia yere ba'acʉ niwĩ.

5 Pãjãrã Jerusalẽcjãrã, ãpẽrã ti di'ta Judeapʉ nirã̃ cʉ̃ tiropʉ cʉ̃ bu'esere tʉ'orã wa'acãrã niwã. Tojo nicã dia Jordã̃ wãmetiri maa pʉ'tocjãrã tʉ'orã wa'acãrã niwã.
6 Na ña'arõ wee'quere wereyʉ'rʉca be'ro narẽ wãmeyecʉ niwĩ.
7 Tojo weeri cura pãjãrã fariseo masã, ãpẽrã saduceo masã wãmeyeduticãrã niwã. Na ña'arõ wee'quere bʉjaweti dʉcayusĩ'rĩticã ĩ'agʉ̃, a'tiro nicʉ niwĩ:
—Mʉsã weeta'sari curuacjãrã aña weronojõ ni'i. Aña nʉcʉ̃ ʉ̃jʉ̃cã, uiwã'cãsama. Mʉsã aña weronojõ bu'iri da'resere ui'i. Tojo uirã, mʉsã ña'arõ wee'quere bʉjaweti dʉcayusĩ'rĩtimirã, wãmeyedutirã a'tiapʉ.
8 Mʉsã, diacjʉ̃ta ʉ̃sã ña'arõ wee'quere bʉjaweti dʉcayuapʉ nírã, mʉsã weesetise me'rã ĩ'oña.
9 Mʉsã a'tiro wãcũticã'ña: "Ʉsã Abrahã pãrãmerã ni'i. Tojo weerã Õ'acʉ̃ tiropʉ wa'arãsa'a", ni wãcũticã'ña. Mʉsã wãcũsere dʉcayuticã, Abrahã pãrãmerã nise wapamarĩ'i. Õ'acʉ̃ ʉagʉ, a'te ʉ̃tãperi me'rã Abrahã pãrãmerã wa'acã weemasĩmi. Cʉ̃ tojo weecãma, na pe'e Õ'acʉ̃ ʉaro weebosama.
10 Marĩ yucʉpagʉ ote'quepagʉ weronojõ ni'i. Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ yucʉpagʉ dʉca marĩsepagʉre besecõ'arõ weronojõ weegʉsami. Yucʉ añurõ dʉcatiticjʉre paacõ'a, ʉ̃jʉ̃acõ'acã'no'sa'a. Tere wee'caro weronojõ mʉsã wãcũsere dʉcayuticã, añurõ weesetiticã, Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ cõmea me'rã paacõ'agʉ̃ weronojõ bu'iri da'regʉsami.
11 Yʉ'ʉ mʉsãrẽ na ña'arõ wee'quere bʉjaweti, du'uama nígʉ̃, aco me'rã wãmeye'e. Yʉ'ʉ be'ro apĩ yʉ'ʉ nemorõ tutuagʉ a'tigʉsami. Cʉ̃ añugʉ̃ waro nimi. Yʉ'ʉ pe'e mejõ nigʉ̃ tʉ'oña'a. Ne cʉ̃rẽ ni'cãrõwijimasĩtisa'a. Cʉ̃ pũrĩcã Espíritu Santure mʉsãrẽ o'ógʉsami. Cʉ̃rẽ masã me'rã ninu'cũcã weegʉsami. Ña'arõrẽ ʉ̃jʉ̃aweero weronojõ mʉsãrẽ añurõ tojato nígʉ̃, ña'arõ wee'quere cõ'agʉ̃sami.
12 Yʉ'ʉ be'ro a'tigʉ ni'cʉ̃ trigo su'tiweeri masʉ̃ weronojõ nimi. Cʉ̃ te su'tire mejẽcã sʉ'awee, cõ'asami. Te trigo peri quẽ'rãrẽ mejẽcã mii, te nʉrõrĩ wi'ipʉ nʉrõsami. Te su'tire pecame'epʉ ʉ̃jʉ̃acõ'asami. A'te weronojõ cʉ̃, cʉ̃ yarã warore bese, cʉ̃ tiropʉ miagʉ̃sami. Ãpẽrãrẽ pecame'epʉ cõ'abajuriogʉsami. Ti me'e ne pe'tisome, ni werecʉ niwĩ Juã.

Juã Jesure wãmeye'que ni'i
(Mr 1.9-11; Lc 3.21-22)

13 Juã wãmeyeri curare Jesú Galileapʉ ní'cʉ Jordã̃ wãmetiri maapʉ wa'acʉ niwĩ. Topʉre wa'agʉ, Juãrẽ wãmeyedutigʉ wa'agʉ weecʉ niwĩ.
14 Topʉ cʉ̃ etacã, Juã cʉ̃rẽ wãmeyesĩ'rĩticʉ nimiwĩ.
—Yʉ'ʉ pe'e mʉ'ʉrẽ wãmeyedutironojõ o'ogʉ, ¿mʉ'ʉ pe'e yʉ'ʉre wãmeyedutigʉ a'titi? nicʉ niwĩ Jesure.
15 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, Jesú "Wãmeyeya. Nipe'tise Õ'acʉ̃ marĩrẽ weeduti'caronojõta weeroʉa'a. Añucã'rõsa'a", nicʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, Juã "Jaʉ" ni, cʉ̃rẽ wãmeyecʉ niwĩ.
16 Cʉ̃rẽ wãmeyeca be'ro cʉ̃ majãnʉ'cãcãta, ʉ'mʉse pãrĩcaro niwʉ̃. Jesú Espíritu Santu buja weronojõ bajugʉ cʉ̃pʉre dijatacã ejapejagʉre ĩ'acʉ niwĩ.
17 Tojo wa'acã, ʉ'mʉsepʉ cʉ̃ pacʉ Õ'acʉ̃ ucũdijocʉ niwĩ.
—Ã'rĩ yʉ'ʉ macʉ̃ ʉpʉtʉ yʉ'ʉ ma'igʉ̃ nimi. Cʉ̃ me'rã pũrõ e'cati'i, nicʉ niwĩ.

4

Jesure wãtĩ Õ'acũrẽ yʉ'rʉnʉ'cãcã weesĩ'rĩmi'que ni'i
(Mr 1.12-13; Lc 4.1-13)

1 Jesú wãmeyeno'ca be'ro Espíritu Santu cũrẽ yucʉ marĩrõ, masã
marĩrõpʉ sʉ'ori miacʉ niwĩ. Wãtĩ Jesure cũ pacʉre yʉ'rʉnʉ'cãdutigʉ
niquesãcʉ nimiwĩ.
2 Topʉre Jesú cuarenta nʉmʉrĩ, cuarenta ñamirĩ ne cã'rõ ba'aticʉ niwĩ.
Be'ro ʉjaboayʉ'rʉacʉ niwĩ.
3 Jesú tojo ʉjaboacã ĩ'agũ, wãtĩ cũ pʉ'to wa'acʉ niwĩ. Cũrẽ a'tiro nicʉ
niwĩ:
—Mʉ'ʉ diacjʉ̃ta Õ'acũ macũ ni'i nígũ, a'te ʉ̃tãperire pã dojorẽ ba'aya,
nicʉ niwĩ.
4 Cũ tojo nicã, Jesú a'tiro yʉ'ticʉ niwĩ:
—Õ'acũ ye queti ojáca pũrĩpʉ a'tiro ojano'o: "Masã ba'ase me'rã
dia'cũ catimasĩtisama. Na añurõ nisĩ'rĩrã, nipe'tise Õ'acũ ucũsere yʉ'ti
ẽjõpeosama", niwʉ̃, nicʉ niwĩ.
5 Be'ro wãtĩ cũrẽ Jerusalẽpʉ "Õ'acũ ya macã", na nino'ca macãpʉ miacʉ
niwĩ. Topʉre Õ'acũ wi'i dʉposãrĩpʉ sʉ'ori miimʉjãcʉ niwĩ.
6 Jesure nicʉ niwĩ tja:
—Mʉ'ʉ diacjʉ̃ta Õ'acũ macũ ni'i nígũ, a'topʉ bu'pudijaya. Õ'acũ ye queti
ojáca pũrĩpʉ a'tiro ni ojano'o:
Õ'acũ cũrẽ wereco'terã me'rã mʉ'ʉrẽ co'tedutigʉsami.
Mʉ'ʉrẽ ʉ̃tãgãpʉ doquepejari nírã, mʉ'ʉrẽ tuuñe'erãsama, ni ojano'caro
niwʉ̃, nicʉ niwĩ wãtĩ.
7 Tojo nisere Jesú cũrẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Õ'acũ ye queti ojáca pũrĩpʉ a'te quẽ'rã ojano'caro niwʉ̃: "Mʉ'ʉ
wiogʉ Õ'acũ cũ ucũ'quere ne ni'cãti ¿diacjʉ̃ta nimitito? nírã, cũrẽ
weeĩ'odutiticã'ñã", ni ojano'wʉ̃, nicʉ niwĩ Jesú.
8 Be'ro wãtĩ ʉ̃rʉ̃gʉ̃ ʉ'mʉacjʉpʉ miacʉ niwĩ tja. Topʉre nipe'tise a'ti di'ta
cjase macãrĩrẽ, tojo nicã te macãrĩ cʉosere ĩ'ope'ocã'cʉ niwĩ.
9 Ĩ'ogũ, cũrẽ nicʉ niwĩ:
—Nipe'tise a'te mʉ'ʉrẽ ĩ'o'quere o'ogʉti mʉ'ʉ yʉ'ʉre ejaque'a ẽjõpeocã,
nicʉ niwĩ.
10 Tojo nicã tʉ'ogʉ, Jesú cũrẽ nicʉ niwĩ:
—Wa'aya, wãtĩ. Õ'acũ ye queti ojáca pũrĩpʉ a'tiro ojano'o: "Õ'acũ mʉ'ʉ
wiogʉ ni'cũrẽta ẽjõpeoya. Cũ ni'cũrẽta yʉ'tiroʉa'a", niwʉ̃, nicʉ niwĩ.
11 Tojo nicã tʉ'ogʉ, wãtĩ wa'a wa'acʉ niwĩ. Be'ro Õ'acũrẽ wereco'terã
ʉ'mʉsecjãrã Jesure weetamurã, ba'ase ecarã a'ticãrã niwã.

Jesú ne waro cũ Galileapʉ bu'enʉ'cã'que ni'i
(Mr 1.14-15; Lc 4.14-15)

12 Be'ro Jesú "Juã wãmeyeri masʉ̃rẽ bu'iri da'reri wi'ipʉ niapʉ" nisere
tʉ'ocʉ niwĩ. Tere tʉ'ogʉ, Galilea di'tapʉ wa'acʉ niwĩ.
13 Topʉre cũ ya macã Nazarepʉre tojaque'aticʉ niwĩ. Ape macã
Capernau pe'e tojaque'acʉ niwĩ. Ti macã ditara sumuto Zabulõ, tojo nicã
Neftalí wãmetiro wa'teropʉ nicaro niwʉ̃.
14 A'te Isaía Õ'acũ ye queti weremʉ'tãrĩ masʉ̃ cũ oja'que queoro
wa'adutiro tojo wa'acaro niwʉ̃.
15 A'tiro ojacʉ niwĩ:

Zabulõ̃, tojo nicã Neftalí wãmetise di'ta Galilea wãmetiri ditara pʉ'topʉ ni'i.
Jordã̃ wãmetiri maa ape pã'rẽpʉ ni'i.
Topʉ Galilea di'tapʉ judío masã nitirã nisama.
16 Tocjãrã masã na'itĩ'arõpʉ nirã̃ weronojõ Õ'acʉ̃rẽ masĩtisama.
Tojo nimirã, añurõ bo'reyusere ĩ'arã̃ weronojõ narẽ yʉ'rʉoacjʉre ĩ'arãsama.
Na Õ'acʉ̃ yere masĩtimirã tere werecã, tʉ'orãsama.
Na bu'iri da're bajuriono'bo'cãrã nimirã, masãbajuama, ni ojano'wʉ̃.
17 Titare topʉ Jesú masãrẽ ne waro bu'ewã'cõcʉ niwĩ. Narẽ “Mʉsã ña'arõ weesetisere bʉjaweti, du'uya. Mʉsã wãcũsere dʉcayuya. Cã'rõacã be'ro Õ'acʉ̃ cʉ̃ wiogʉ nimi nisere masãrẽ masĩcã weegʉsami”, ni bu'ecʉ niwĩ.

Jesú ba'paritirã wa'i wẽjẽrĩ masãrẽ piji'que ni'i
(Mr 1.16-20; Lc 5.1-11)

18 Be'ro Jesú Galilea wãmetiri ditara sumutopʉ sijabaque'acʉ niwĩ. Topʉ wa'a, ni'cʉ̃ põ'rã pʉarã ʉmʉarẽ bocaejacʉ niwĩ. Ni'cʉ̃ Simó, apetero Pedro pisuno'gʉ̃ nicʉ niwĩ. Apĩ cʉ̃ acabiji André nicʉ niwĩ. Na wa'i wẽjẽrĩ masã nicãrã niwã. Tojo weerã na wejecʉre ditarapʉ doqueñorã weecãrã niwã.
19 Na tojo weecã ĩ'agʉ̃, Jesú narẽ nicʉ niwĩ:
—Te'a yʉ'ʉ me'rã. Mʉsã ni'cãrõacãrẽ wa'i wẽjẽrĩ masã ni'i. Be'ropʉre majã wa'i wẽjẽrã weronojõ masãrẽ yé quetire wererãsa'a. Tojo weecã, pãjãrã ẽjõpeorãsama, nicʉ niwĩ.
20 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, maata na wa'i wẽjẽse cʉo'quere du'ucũupe'o, cʉ̃ me'rã sirutuwã'cãcãrã niwã.
21 Cã'rõ yʉ'rʉaa, ãpẽrã cʉ̃ acabiji me'rã nirãrẽ tja ĩ'acʉ niwĩ. Na Zebedeo põ'rã Santiago, Juã nicãrã niwã. Na, na pacʉ me'rã yucʉsʉpʉ wejecʉpagʉre dero aporã sãñacãrã niwã. Jesú na quẽ'rãrẽ “Te'a”, nicʉ niwĩ.
22 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, na yawʉ yucʉsʉre, tojo nicã na pacʉre totá cõ'acũu, Jesú me'rã sirutuwã'cãcãrã niwã.

Jesú pãjãrã masãrẽ bu'e'que ni'i
(Lc 6.17-19)

23 Jesú nipe'tiro Galilea di'tapʉ judío masã nerẽwʉase wi'seripʉ bu'ecusiacʉ niwĩ. Cʉ̃ añuse queti Õ'acʉ̃ yere, cʉ̃ wiogʉ nimi nisere bu'ecʉ niwĩ. No'o na de'ro nise dutitisere yʉ'rʉowã'cãcʉ niwĩ.
24 Cʉ̃ tojo weese quetire nipe'tiro Siria di'tacjãrã masĩpe'ticãrã niwã. Tojo weerã de'ro nise pi'etirãrẽ cʉ̃ tiropʉ miacãrã niwã. Do'atirãrẽ, wãtĩ sãjãno'cãrãrẽ, no'o ñama wẽrĩse cʉorãrẽ, tojo nicã sijamasĩtirãrẽ cʉ̃ tiro miaa, yʉ'rʉoduticãrã niwã. Nipe'tirãrẽ yʉ'rʉocʉ niwĩ.
25 Cʉ̃ tojo weecã tʉ'orã, pãjãrã Galilea di'tacjãrã, Decápoli wãmetise macãrĩcjãrã sirutucãrã niwã. Tojo nicã Jerusalẽ̃cjãrã, Judea di'tacjãrã, Jordã̃ wãmetiri maa siaquijicjãrãpʉ sirutucãrã niwã.

5

Jesú ʉ̃rʉ̃gʉ̃pʉ masãrẽ bu'e'que ni'i

1 Jesú pãjãrã sirutucã ĩ'agʉ̃, ʉ̃rʉ̃gʉ̃pʉ mʉjãa, ejanujãcʉ niwĩ. Tojo weecã, cʉ̃ bu'erã cʉ̃ sumuto nerẽnujãcãrã niwã.
2 Be'ro Jesú narẽ a'tiro bu'enʉ'cãcʉ niwĩ:

A'tiro weerãnojõ e'catima nise ni'i
(Lc 6.20-23)

3 “‘Õ'acũ weetamurõ me'rã dia'cũ cũ ʉaro weemasĩ'i’ nirãnojõ e'catirãsama. Tojo nirãnojõ Õ'acũ wiogʉ nirõpʉ sãjãárãsama.

4 ”Bʉjawetirãnojõ e'catima. Õ'acũ narẽta weetamugũsami. Narẽ wãcũtutuacã weegʉsami.

5 ”No'o ‘Yʉ'ʉ basu ãpẽrã yʉ'rʉoro ni'i’ nitirãnojõ e'catisama. Tojo weerã na Õ'acũ ‘O'ogʉti’ ní'que di'tare ñe'erãsama.

6 ”Õ'acũ ye, diacjũ nisere masĩsĩ'rĩrã, ʉjaboa, acowʉo'cãrã weronojõ nisama. Tojo ʉjaboa, acowʉorã weronojõ masĩsĩ'rĩrãrẽ Õ'acũ e'catise o'ogʉsami. Na Õ'acũ yere masĩca be'ro ba'a, sĩ'rĩtuurã weronojõ nisama.

7 ”Ãpẽrãrẽ pajaña'rã e'catima. Õ'acũ quẽ'rã narẽ pajaña'gũsami.

8 ”No'o ña'ase moorãnojõ e'catima. Náta Õ'acũrẽ ĩ'arãsama.

9 ”No'o a'mequẽse marĩrõ ninu'cũsĩ'rĩrãnojõ e'catima. Õ'acũ narẽ ‘Yʉ'ʉ põ'rã nima’, nigũsami.

10 ”No'o Õ'acũ ʉaro weecã ña'arõ weesirutuno'rãnojõ e'catima. Náta Õ'acũ wiogʉ nirõpʉ wa'arãsama.

11 ”Yʉ'ʉre ẽjõpeose bu'iri mʉsãrẽ ãpẽrã ña'arõ bujicã'a, pi'etise o'orãsama. No'o nise nisoo, nima'arãsama mʉsãrẽ. Na tojo weecã, e'catiya.

12 Dʉporocjãrãpʉ Õ'acũ ye quetire weremʉ'tãrĩ masãrẽ mejãrõta weecãrã niwã. Mʉsã ʉ'mʉsepʉre pajibutiaro e'catise bocarãsa'a. Tojo weerã e'catiya”, nicʉ niwĩ Jesú.

A'ti ʉmʉcopʉre Jesure ẽjõpeorã moa, sĩ'ose weronojõ nima nise ni'i
(Mr 9.50; Lc 14.34-35)

13 Jesú a'tiro bu'enemocʉ niwĩ:

“Marĩ ba'arã, ʉ'sʉato nírã moarẽ sã'a. Mʉsã moa weronojõ ni'i a'ti nucũcãpʉre. Mʉsã añurõ niseticã ĩ'arã, ãpẽrã quẽ'rã ĩ'acũu, yʉ'ʉre ẽjõpeorãsama. Mʉsã tojo weeticãma, moa ocatiro weronojõ nirãsa'a. Moa ocaticã, ʉ'sʉatisa'a. Te tojo nicã, cõ'acã'no'o. ¿Apaturi de'ro wee moa ocacã weebosari tja?

14 ”Mʉsã yʉ'ʉre ẽjõpeorã sĩ'ose weronojõ ni'i masãrẽ. Tojo weerã mʉsã ãpẽrã yʉ'ʉre masĩtirãrẽ masĩcã wee'e. Ni'cã macã ũrũgũpʉ nirĩ macã bajutiropʉ niticã weetisa'a.

15 Masã sĩ'ocjare apeyenojõ docapʉ sĩ'ótisama. Tojo weronojõ o'orã, nipe'tirã ti wi'ipʉ nirãrẽ bajuato nírã ʉ'mʉarõpʉ peosama.

16 A'te weronojõ bajuyoropʉ yʉ'ʉ ʉaronojõ añurõ weesetiya. Mʉsã añurõ weecã ĩ'arã, ãpẽrã quẽ'rã marĩ pacʉ ʉ'mʉsepʉ nigũrẽ ‘Añuyʉ'rʉgʉ nimi’, ni e'catirãsama.

Jesú Moisé duti'que cjasere ucũ'que ni'i

17 ”A'tiro wãcũticã'ña yʉ'ʉre. ‘Jesú Moisé duti'quere, tojo nicã Õ'acũ ye quetire weremʉ'tãrĩ masã na wereyu'quere cõ'agũ a'tigʉ weepĩ’, niticã'ña. Tere cõ'agũ mejẽta a'tiwʉ. Tere queoro weepe'ogʉ a'tigʉ weewʉ.

18 Diacjũ mʉsãrẽ weregʉti. Ʉ'mʉse, a'ti turi nirĩ curare Õ'acũ ne cã'rõacã te dutisere cõ'asome. Nipe'tise cũ ‘A'tiro weegʉti’ ní'quere queoro weegʉsami.

19 Tojo weegʉ no'o cã'rõacã te dutisere yʉ'rʉnʉ'cãgũnojõ mejõ nigũ waro nigũsami Õ'acũ wiogʉ nirõpʉre. Tojo nicã ãpẽrãrẽ yʉ'rʉnʉ'cãcã

weegɯnojõ mejãrõta nigũsami. Apĩ Moisé dutisere weegɯ́ pe'e, tojo nicã ãpẽrãrẽ tere weedutigɯ pe'e wiogɯ weronojõ nigũsami Õ'acũ wiogɯ nirõpɯre.
20 Mɯsãrẽ a'tiro weregɯti. Moisé duti'quere bu'eri masã, tojo nicã fariseo masã yɯ'rɯoro Õ'acũ dutise pe'ere añurõ weeyɯ'rɯnɯ'cãtirã, Õ'acũ tiropɯ wa'asome", nicɯ niwĩ.

Jesú uase cjasere masãrẽ were'que ni'i
(Lc 12.57-59)

21 Jesú a'tiro werenemocɯ niwĩ: "Mɯsã tɯ'opã mɯsã ñecũsɯmɯarẽ duti'quere: 'Masãrẽ wẽjẽcõ'aticã'ña. No'o apĩrẽ wẽjẽcõ'agũnojõ tenojõ besegɯ tiropɯ beseno'o, bu'iri da'reno'gũsami', niwũ.
22 Yɯ'ɯ pe'e a'tiro weregɯti. No'o cũ acawegɯ me'rã uagɯnojõ bu'iri da'reno'gũsami. No'o cũ acawegɯre 'Mɯ'ɯ wapamarĩ'i' ni bujicã'gũnojõ wiorã tiropɯ beseno'gũsami. No'o cũ acawegɯre 'Wa'icɯ weronojõ tɯ'omasĩse moobutia'a' nigũnojõrẽ Õ'acũ pecame'epɯ bu'iri da're, cõ'atawio ni'i.
23 "Tojo weegɯ Õ'acũ wi'ipɯ no'o Õ'acũrẽ ẽjõpeoacjɯ apeyenojõ o'ogɯtigɯ, 'Yɯ'ɯ acawegɯre ña'arõ weecãti' ni wãcũbocagɯ, a'tiro weeroɯa'a.
24 Cũ o'oatjere du'upeo, cũrẽ acobojose sẽrĩmɯ'tãgũ wa'aroɯa'a. Be'ro 'Õ'acũrẽ o'ogɯti' ní'quere o'oroɯa'a.
25 "Apeye quẽ'rãrẽ weregɯti. Ni'cũ mɯsãrẽ weresãsĩ'rĩgũ besewɯaropɯ miasĩ'rĩcã, maata topɯ wa'ase dɯporo apowe'ocã'ña. Tojo weecã, mɯsãrẽ beseri masũrẽ o'otibosami. Tojo weeticãma, beseri masũ surarapɯre o'o, bu'iri da'reri wi'ipɯ sõrõbosami.
26 Diacjũta mɯsãrẽ weregɯti. Bu'iri da'reri wi'ipɯ sãjãa wapayepe'oticã, ne du'uwĩrõsome", ni werecɯ niwĩ Jesú.

Jesú "Mɯsã nɯmosãnumia, mɯsã marãpɯsɯmɯa nitirãrẽ a'metãrãticã'ña" nise ni'i

27 Jesú a'tiro werenemocɯ niwĩ: "Apeyere todɯporopɯ duti'quere tɯ'opã. 'Mɯsã nɯmosãnumia nitirãrẽ, mɯsã marãpɯsɯmɯa nitirãrẽ a'metãrãticã'ña', niwũ.
28 Yɯ'ɯ pe'e a'tiro weregɯti. No'o numiorẽ ña'arõ weesĩ'rĩ ɯaripejase me'rã ĩ'agũnojõ cũ po'peapɯ co me'rã ña'arõ weetojasami.
29 "Tojo weerã mɯsã caperi me'rã ña'arõ weesĩ'rĩrã, tigare orewee cõ'abo'caro weronojõ maata ĩ'adu'ucã'ña. Ña'arõ weedu'utirã, pecame'epɯ wa'arãsa'a. Mɯsã capeare cõ'arã, ti capea dia'cũrẽ bajuriorãsa'a. Nipe'tiro mɯsã upɯ pecame'epɯ wa'acã, ña'ayɯ'rɯsa'a.
30 Mejãrõta bu'iri bocari nígũ, diacjũcamocã me'rã ña'arõ weesĩ'rĩgũ, weedu'ucã'ña. Tojo weecã, nipe'tiro upɯ pecame'epɯ bu'iri bocabo'caro bu'iri da'reno'some", nicɯ niwĩ Jesú.

Jesú, marãpɯtirã, nɯmotirã a'merĩ cõ'ase cjasere ucũ'que ni'i
(Mt 19.9; Mr 10.11-12; Lc 16.18)

31 Jesú ninemocɯ niwĩ: "Apeye todɯporocjãrãpɯre ní'quere tɯ'opã: 'No'o nɯmorẽ cõ'agũ, "A'te ye bu'iri mɯ'ɯrẽ cõ'a'a" nirĩ pũrĩrẽ oja, core o'oroɯa'a', niwũ.
32 Yɯ'ɯ pe'e a'tiro weregɯti. Ni'cũ cũ nɯmorẽ co apĩ me'rã ña'arõ nitimicã cõ'agũnojõ core ɯmɯa me'rã ña'arõ weeri masõrẽ weronojõ

tojacã weesami. No'o marãpʉ cõ'ano'co me'rã nʉmotigʉnojõ quẽ'rã ña'arõ cʉ̃ nʉmo nitigo me'rã a'metãrãgʉ̃ weronojõ tojasami”, nicʉ niwĩ Jesú.

Jesú “A'tiro weerãti” nise cjasere cʉ̃ bu'e'que ni'i

33 Jesú a'tiro werenemocʉ niwĩ: “Apeyere todʉporocjãrãrẽ ní'quere tʉ'opã: ‘Mʉsã “Õ'acʉ̃ wãme me'rã weegʉti” ní'caronojõta nisooro marĩrõ queoro weeya’, niwʉ̃.

34 Yʉ'ʉ pe'e a'tiro weregʉti. Mʉsã ãpẽrãrẽ ‘A'tiro weerãti’ nírã, Õ'acʉ̃rẽ wãmepeoticã'ña. ‘Ʉ'mʉse me'rã weerãti’, niticã'ña. Õ'acʉ̃ nirõ topʉta ni'i.

35 ‘A'ti nucũcã me'rã ni'i’, niticã'ña. Õ'acʉ̃ wéeca di'ta ni'i. Jerusalẽ quẽ'rã marĩ wiogʉ Õ'acʉ̃ ya macã ni'i. Tojo weerã Jerusalẽ me'rã wãmepeoticã'ña.

36 Tojo nicã ‘Ʉsã ya dʉpoa me'rã ni'i’, niticã'ña. Mʉsã tojo nise me'rã ni'cã poadare ñirĩ da o butiri da dʉcayumasĩtisa'a.

37 A'tiro dia'cʉ̃ niña. Diacjʉ̃ nicã, wãmepeoro marĩrõ ‘Diacjʉ̃ta ni'i’, niña. Tojo niticã, ‘Diacjʉ̃ niwe'e’, niña. Mʉsã ninemopeosepʉa no'o wãtĩ wãcũse o'ose nibosa'a.

Jesú ãpẽrã mejẽcã weecã a'medutitise ni'i
(Lc 6.29-30)

38 ”Apeyere todʉporocjãrãrẽ ní'quere tʉ'opã: ‘Ni'cʉ̃ mʉsãrẽ capea paatĩ'acã, mʉsã quẽ'rã mejãrõta cʉ̃rẽ paatĩ'aa'meña’, niwʉ̃. Tojo nicã ‘Upicare paape'ecã, mejãrõta cʉ̃rẽ paape'ea'meña’, niwʉ̃.

39 Yʉ'ʉ pe'e mʉsãrẽ a'tiro weregʉti. Mʉsãrẽ ña'arõ weecã, tojo tʉ'oña'cã'ña. A'meticã'ña. Tojo weronojõ o'ogʉ, mʉ'ʉrẽ ni'cã pe'e pã'rẽ diapoapʉ paacã, ape pã'rẽ dʉ'sari pã'rẽ pe'ere majãminʉ'cã, paadutiya tja.

40 Ni'cʉ̃ beseri masã tiropʉ mʉ'ʉrẽ weresã'cʉ mʉ'ʉ ya camisare sẽrĩbosami. Cʉ̃ tojo weecã, bu'icjãrõ mʉ'ʉ sãñarõ quẽ'rãrẽ tuweeo'oya.

41 Surara mʉ'ʉrẽ ni'cã kilómetro cʉ̃ yere miabosaya nicã, mʉ'ʉ pe'e cʉ̃ ʉacã, pʉa kilómetro miabosaya.

42 No'o mʉ'ʉrẽ apeyenojõ sẽrĩcã, o'oya. Apeyenojõ mʉ'ʉrẽ wasocã, ‘Wasowe'e’, niticã'ña”, nicʉ niwĩ Jesú.

Marĩrẽ ĩ'atu'tirãrẽ ma'idutise ni'i
(Lc 6.27-28,32-36)

43 Jesú werenemocʉ niwĩ: “Apeye todʉporocjãrãrẽ ní'que quẽ'rãrẽ tʉ'opã: ‘Mʉsã me'rãcjʉ̃rẽ ma'iña. Mʉsãrẽ ĩ'atu'tigʉ pe'ere a'pepũrĩña’, niwʉ̃.

44 Yʉ'ʉ pe'e mʉsãrẽ weregʉti. Mʉsãrẽ ĩ'atu'tirãrẽ ma'iña. Mʉsãrẽ ña'arõ ucũrãrẽ ‘Añurõ wa'ato’, niña. Mʉsãrẽ ña'arõ weecã, ña'arõ bujicã'micã, na ye niatjere Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩbosaya.

45 Tojo weerã marĩ pacʉ ʉ'mʉsepʉ nigʉ̃ põ'rã ni'i nisere ĩ'orãsa'a. Cʉ̃ añurã, ña'arã tiropʉ mujĩpũrẽ bo'reyucã weemi. Mejãrõta añurõ weerã̃, ña'arõ weerã̃ tiropʉ aco pejacã weemi.

46 Mʉsãrẽ mairã dia'cʉ̃rẽ ma'írã, ¿ñe'enojõrẽ mʉsã Õ'acʉ̃ o'oatjere bocabosaʉ? Niyeru wapaseeri masã quẽ'rã tojota weema. Na ña'arã nimirã, na me'rãcjãrãrẽ ma'isama.

47 Mʉsã acawererã dia'cʉ̃rẽ añudutirã, ¿ñe'enojõrẽ añuse weerã
weebosaʉ? Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeotirã quẽ'rã tojota na acawererã dia'cʉ̃rẽ
añudutisama. Tojo weerã nipe'tirãrẽ a'merĩ ma'i, añudutiya.
48 Marĩ pacʉ ʉ'mʉsepʉ nigʉ̃ ña'ase moogʉ̃ nimi. Mʉsã quẽ'rã cʉ̃
weronojõ ña'ase moorã ninu'cũcã'ña", ni werecʉ niwĩ Jesú.

6

Añurõ weesetise cjasere Jesú bu'e'que ni'i

1 Jesú a'tiro werenemocʉ niwĩ: "Mʉsã weesere ãpẽrãrẽ ĩ'adutirã,
na ĩ'orõpʉ dia'cʉ̃ añurõ weeticã'ña. Mʉsã tojo weecãma, marĩ pacʉ
ʉ'mʉsepʉ nigʉ̃ ne cã'rõ añusere mʉsãrẽ o'osome.
2 Tojo weerã mʉsã pajasecʉorãrẽ weetamurã, nipe'tirãrẽ wer-
estepe'oticã'ña. Weeta'sari masã na nerẽwʉasepʉ, tojo nicã macã decopʉ
na wee'quere werestepe'ocã'ma. Masãrẽ añurõ ucũdutirã tojo weesama.
Mʉsã na weronojõ weeticã'ña. Diacjʉ̃ mʉsãrẽ weregʉti. Narẽ masã añurõ
ucũse me'rã wapata'atojama. Tojo weerã na be'ropʉre bocasome.
3 Mʉsã pe'e pajasecʉorãrẽ apeyenojõ o'orã, no'o mʉ'ʉ me'rãcjʉ̃ ĩ'atiri
cura o'oya.
4 Ya'yioro ãpẽrã na masĩtiro o'oya. Tojo weecã, marĩ pacʉ nipe'tise marĩ
ya'yioro weesere ĩ'ape'ogʉ, mʉsãrẽ añusere o'ogʉsami.

Jesú 'Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩrã, a'tiro ñubueya' nise ni'i
(Lc 11.2-4)

5 "Mʉsã ñubuerã, weeta'sari masã weronojõ weeticã'ña. Na nerẽwʉase
wi'seripʉ, tojo nicã masã pãjãrã yʉ'rʉaropʉ nu'cũ, masã ĩ'ato nírã
ñubuesama. Mʉsãrẽ diacjʉ̃ weregʉti. Na ãpẽrã ĩ'ase me'rã wap-
ata'atojama. Be'ropʉre bocasome.
6 Mʉsã yʉ'ʉre ẽjõpeorã, mʉsã ya tucũpʉ sãjãa, sopere bi'a, mʉsã pacʉ
Õ'acʉ̃ mʉsã me'rã nigʉ̃rẽ sẽrĩ, ñubueya. Tojo weecã, marĩ pacʉ no'o
bajutiropʉ weesere ĩ'ape'ogʉ, mʉsãrẽ añusere o'ogʉsami.
7 "Õ'acʉ̃rẽ ñubuerã wãcũtimirã, pejetiri mejãrõta ñubuemʉjãticã'ña.
Õ'acʉ̃rẽ masĩtirã, ʉ̃sãrẽ peje ucũse me'rã tʉ'ogʉsami nírã, tojo weesama.
8 Mʉsã na weronojõ weeticã'ña. Marĩ pacʉ mʉsã ʉasenojõrẽ sẽrĩatji
dʉporo masĩtojasami.
9 Tojo weerã mʉsã a'tiro ñubueya:
"'Pacʉ, mʉ'ʉ ʉ'mʉsepʉ ni'i.
Nipe'tirã mʉ'ʉrẽ wiopesase me'rã ẽjõpeoato.
10 A'ti turipʉre mʉ'ʉ bese'cʉ maata wiogʉ sãjãgʉ̃ a'tiato.
Ʉ'mʉsepʉre mʉ'ʉ ʉaro dia'cʉ̃ weesama.
A'ti turicjãrã quẽ'rã mejãrõta weeato.
11 Ʉsãrẽ ʉmʉcorinʉcʉ̃ ba'ase o'oya.
12 Ʉsã ña'arõ wee'quere acobojoya.
Ʉsã ãpẽrãrẽ acobojo'caro weronojõta ʉ̃sã quẽ'rãrẽ acobojoya.
13 Ʉsã ña'arõ weesĩ'rĩsere cã'mota'aya.
Tojo nicã ña'agʉ̃ ʉ̃sãrẽ niquesãcã, cã'mota'aya.
Mʉ'ʉ ni'cʉ̃ta dutimasĩ'i.
Tutuayʉ'rʉgʉ ni'i.
Mʉ'ʉ ni'cʉ̃rẽta masã ẽjõpeorãsama.
Mʉ'ʉ ninu'cũcʉ̃sa'a', ni sẽrĩña Õ'acʉ̃rẽ.

14 ”Ãpẽrã mʉsãrẽ ña'arõ wee'quere acobojocã, marĩ pacʉ ʉ'mʉsepʉ
nigʉ̃ quẽ'rã mʉsãrẽ acobojogʉsami.
15 Tojo weeticãma, marĩ pacʉ mʉsã ña'arõ wee'quere acobojosome”,
nicʉ niwĩ Jesú.

Jesú “Be'ti ñubuerã, a'tiro weeya” nise ni'i

16 Jesú narẽ bu'enemocʉ niwĩ: “Mʉsã be'ti ñubuerã, weeta'sari masã
weronojõ weeticã'ña. Na ãpẽrãrẽ añurõ wãcũduti, be'tima nidutirã
bʉjawetirã weronojõ weesoosama. Diacjʉ̃ mʉsãrẽ weregʉti. Na masã
añurõ wãcũse dia'cʉ̃rẽ wapata'atojasama. Be'ropʉre bocasome.
17 Mʉsã pe'e be'ti ñubuerã, mʉsã weewʉaronojõta weeya. Diapoa
waacoe, wʉjapoame'rĩcã'ña.
18 Tojo weecã, ãpẽrã mʉsã be'tisere masĩsome. Marĩ pacʉ dia'cʉ̃ marĩ
ya'yioro weesere ĩ'ape'ogʉ masĩgʉ̃sami. Cʉ̃ mʉsãrẽ añusere o'ogʉsami”,
nicʉ niwĩ Jesú.

~~Ʉ~~'mʉsepʉ marĩ bocatjere wãcũnʉrʉ̃dutise ni'i
(Lc 12.33-34)

19 Jesú bu'enemocʉ niwĩ: “Apeyenojõ a'ti turi cjasere peje see-
neocũuticã'ña. Te butiwiji, boadija wa'asa'a. Tere ãpẽrãnojõ
ba'abajuriodijocã'sama. Mʉsã neocũusere yajari masʉ̃ sãjãa, ya-
jape'ocʉ̃sami.
20 Tojo weronojõ o'orã, ʉ'mʉse cjase pe'ere seeneocũuyuya. Õ'acʉ̃
ʉaronojõ weenu'cũcã'ña. Tojo weerã topʉre peje añuse cʉorãsa'a.
Topʉre mʉsã seeneocũu'que mʉsã cʉoatje ne butiwijisome. Ãpẽrãnojõ
ne ba'atirãsama. Yajari masã quẽ'rã Õ'acʉ̃ tiropʉ sãjãa, yajasome.
21 Marĩ ʉpʉtʉ ma'isere wãcũnʉrʉ̃sa'a. Tojo weerã a'ti turi cjase dia'cʉ̃rẽ
wãcũnʉrʉ̃ticã'ña. Õ'acʉ̃ ye pe'ere wãcũnʉrʉ̃ña”, nicʉ niwĩ Jesú.

Marĩ caperi sĩ'ocja weronojõ ni'i nise ni'i
(Lc 11.34-36)

22 Jesú a'tiro werenemocʉ niwĩ: “Marĩ caperi sĩ'omʉ'tãcja weronojõ ni'i.
Marĩ caperi añucã, añurõ ĩ'amasĩ'i.
23 Marĩ caperi ĩ'aejaticãma, añurõ ĩ'atisa'a. A'te weronojõ mʉsã Õ'acʉ̃rẽ
ẽjõpeo, cʉ̃ yere weecã, caperi añurõ weronojõ ni'i. Mʉsã a'ti turi cjase
pe'ere wãcũnʉrʉ̃cãma, caperi ĩ'aejatirã weronojõ ni'i. Õ'acʉ̃ ʉaronojõ
weetirã, na'itĩ'arõpʉ nirã, cʉ̃rẽ masĩtirã weronojõ ni'i.

Niyerure ma'írã, Õ'acʉ̃ pe'ere ma'itisa'a nise ni'i
(Lc 16.13)

24 ”Ni'cʉ̃ ãpẽrãrẽ da'raco'tegʉ pʉarã dutisere weemasĩtisami. Ni'cʉ̃rẽ
ma'ígʉ̃, apĩrẽ ma'itisami. Tojo nicã ni'cʉ̃ dutisere yʉ'tigʉ, apĩ dutise pe'ere
yʉ'titisami. Ã'rã weronojõ niyeru, a'ti nucũcã cjasere ma'írã, Õ'acʉ̃ pe'ere
ma'imasĩtisa'a.

Õ'acʉ̃ cʉ̃ yarãrẽ co'tese ni'i
(Lc 12.22-31)

25 ”Mʉsãrẽ a'tiro weregʉti: ‘¿Ñe'enojõ ba'arãsari? ¿Ñe'enojõ
sĩ'rĩrãsari? ¿Ñe'enojõ sãñarãsari?’ ni wãcũque'titicã'ña. Marĩ catise
ba'ase nemorõ wapati'i. Marĩ upʉ quẽ'rã su'ti nemorõ wapati'i.
26 Mirĩcʉ̃arẽ wãcũña. Na ba'asĩ'rĩrã, otese capere ote, pĩ'rĩ dʉcaticã
weetisama. Te dʉcati'quere ba'ase nʉrõse wi'seripʉ nʉrõtisama. Tojo

weetimirã, ʉjaboatisama. Marĩ pacʉ ʉ'mʉsepʉ nigʉ̃ narẽ ba'ase o'osami. Mʉsã pe'ere mirĩcʉ̃a nemorõ ma'iyʉ'rʉnʉ'cãsami.

27 No'o mʉsã ʉpʉtʉ wãcũque'tirã, pajicurero bʉcʉanemotisa'a. Mejõ waro wãcũque'tima'asa'a.

28 ”¿De'ro weerã mʉsã sãñatje su'tire wãcũque'titi? O'ori, nʉcʉ̃ cjasere wãcũña. Te no'o ʉaro pĩ'rĩbajaque'atisa'a. Da'rati, su'atimirõ, su'ti añurõ sãñarõ weronojõ baju'u.

29 Marĩ ñecʉ̃ wiogʉ Salomó añuse su'ti sãñacʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo sãñamigʉ̃, o'orire ni'cãrõwijiticʉ niwĩ. Te o'ori añubutiase ni'i.

30 Ni'cã nʉmʉ catíni'i, ape nʉmʉ ñaidija wa'asa'a. Be'ro pecame'epʉ ʉ̃jʉ̃acõ'ano'sa'a. Yoaticã catimicã, Õ'acʉ̃ta o'orire tojo añurõ bajume'rĩcã weesami. Cʉ̃ o'orire añurõ co'tero nemorõ mʉsã pe'ere weesami. Mʉsã, mʉsã ẽjõpeotise bu'iri wãcũque'ti'i.

31 Tojo weerã ‘¿Ñe'enojõrẽ ba'arãsari? ¿Ñe'enojõrẽ sĩ'rĩrãsari? ¿Ñe'enojõrẽ sãñarãsari?’ ni wãcũque'titicã'ña.

32 A'ti turicjãrã Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeotirã tere wãcũque'tisama. Marĩ pacʉ ʉ'mʉsepʉ nigʉ̃ mʉsã ʉasenojõrẽ masĩtojasami.

33 Tojo weerã Õ'acʉ̃ yere wãcũyʉ'rʉnʉ'cãña. Tojo nicã cʉ̃ dutisere weesirutuya. Tojo weecã, nipe'tise mʉsãrẽ dʉ'sasenojõrẽ o'obu'ipeogʉsami.

34 Tojo weerã ‘¿Ñamiacã de'ro wa'arosari?’ ni wãcũque'titicã'ña. Ni'cãcãrẽ mʉsã ña'arõ yʉ'rʉatje nitoja'a. Tojo weerã ni'cãcã cjase dia'cʉ̃rẽ wãcũña. Ape nʉmʉ cjasere wãcũque'titicã'ña. Ʉmʉcorinʉcʉ̃ Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ weetamugʉ̃sami”, nicʉ niwĩ.

7

Ãpẽrãrẽ “Mʉsã ña'arã ni'i” niticã'ña nise ni'i
(Lc 6.37-38,41-42)

1 Jesú ninemocʉ niwĩ:

“Mʉsã ãpẽrãrẽ ‘Na ña'arã nima’, ni beseweeticã'ña. Tojo weecã, Õ'acʉ̃ quẽ'rã mʉsãrẽ besesome.

2 Mʉsã ãpẽrãrẽ bese'caronojõta, tojo nicã mʉsã bese'caro ejatuaro Õ'acʉ̃ mʉsã quẽ'rãrẽ besegʉsami.

3 Mʉsã basu ña'arã nimirã, ¿de'ro weerã ãpẽrã pe'ere ‘Ña'arã nima’, niti? Ãpẽrãrẽ ‘Mʉsã ña'arã ni'i’ nise dʉporo mʉsã ye pe'ere ĩ'amʉ'tãña.

4 Mʉsã a'te weronojõ nibosa'a. Mʉsã acaweregure ‘Mʉ'ʉ ya capeapʉ cã'po'caroacã ni'i’, nibosa'a. Mʉsã ya capeapʉ pajiri po'caro pe'ere ĩ'amʉ'tãtimirã, tojo nibosa'a. Mʉsã basu mʉsã ya capeapʉ pajiri po'caro cʉomirã, mʉsã acawereguʉ cã'rõacã cʉogʉ pe'ere ‘Mʉ'ʉ ya capeapʉ nisere miicõ'arãti’, ¿niti?

5 Mʉsã tojo wéérã, weeta'sari masã ni'i. Mʉsã ye caperipʉ nise pe'ere miicõ'amʉ'tãña yujupʉ. Tojo wééca be'ro mʉsã acawereguʉ cã'rõacã caperipʉ nise pe'ere miicõ'amasĩrãsa'a”, ni queose o'ocʉ niwĩ Jesú.

6 Apeye ninemocʉ niwĩ tja:

“Õ'acʉ̃rẽ yabi bujicã'rãrẽ cʉ̃ ye queti añusere wereticã'ña. Narẽ wererã, diayiare añusere o'orã weronojõ weebosa'a. Diayia uamarã añuse o'omicã, majãmiĩ'a, cũ'rĩsama. Mejãrõta Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeosĩ'rĩtirãrẽ añuse cʉ̃ ye cjasere wereticã'ña. Narẽ wererã, yeseare ñaquẽ wapabʉjʉri dare doqueo'orã weronojõ weebosa'a. Yesea ti dare ʉ'tacũu, te perire

no'o ʉaro weestecusiasama. Na weronojõ nirãrẽ mejõ waro Õ'acʉ̃rẽ yabi bujicã'rãrẽ añuse cʉ̃ ye cjasere werebosa'a.

'Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩña' nise ni'i
(Lc 11.9-13; 6.31)

7 ”Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩña. Cʉ̃rẽ sẽrĩcã, o'ogʉsami. Mʉsã sẽrĩ a'manu'cũrã, bocarãsa'a. Mʉsã me'rãcjʉ̃ ya wi'ire sope pʉ'to pisunu'cũcã, cʉ̃ mʉsãrẽ pãosõrõrõ weronojõ weegʉsami.
8 Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ sẽrĩrãrẽ o'osami. No'o a'magʉ̃nojõ bocagʉsami. Sope pʉ'to pisugʉ weronojõ sẽrĩnu'cũgʉ̃rẽ o'ogʉsami.
9 ”Mʉsã põ'rã ba'ase sẽrĩcã, ne ni'cʉ̃ narẽ ʉ̃tãpere o'otibosa'a.
10 Na wa'i sẽrĩcã quẽ'rãrẽ, añarẽ o'otibosa'a.
11 Mʉsã ña'arã nimirã, mʉsã põ'rãrẽ añusere o'omasĩ'i. To pũrĩcãrẽ marĩ pacʉ ʉ'mʉsepʉ nigʉ̃́ cʉ̃rẽ sẽrĩrãrẽ nemorõ añusere o'ogʉsami.
12 ”Mʉsãrẽ ãpẽrã añurõ weeme'rĩcã ʉasa'a. Mʉsã quẽ'rã tojota narẽ añurõ weeme'rĩcã'ña. Moisé duti'que, tojo nicã Õ'acʉ̃ ye quetire weremʉ'tãrĩ masã oja'que tojo weeduti'i.

Ʉ'mʉse cja sope cã'sopeacã ni'i nise ni'i
(Lc 13.24)

13 ”Mʉsã e'satiri sopepʉ, e'satiri ma'apʉ sãjãaña. Pecame'epʉ wa'atjo pe'e e'sari sope, tojo nicã ma'a quẽ'rã e'sari ma'ajo ni'i. Pãjãrã ti ma'apʉre wa'ama.
14 Ʉ'mʉsepʉ wa'ari sope pe'e, ma'a e'satiri ma'acã ni'i. Pejetirãcã ti ma'apʉre wa'asama. Yʉ'ʉre ẽjõpeorã cã'sopeacãpʉ, cã'ma'acãpʉ sãjãarã weronojõ nima.

Yucʉgʉre tigʉ dʉca me'rã ĩ'amasĩno'o nise ni'i
(Lc 6.43-44)

15 ”Ãpẽrã 'Ʉsã Õ'acʉ̃ ye quetire weremʉ'tãrĩ masã ni'i', nisoosama. Marĩ ĩ'acã, na añurã bajumima. Oveja uatirã weronojõ bajuma. Na tojo bajumirã, na wãcũsepʉre yaiwa uamarã weronojõ mʉsã ẽjõpeosere dojorẽsĩ'rĩsama. Narẽ tojo weeri nírã, añurõ ĩ'anʉrʉ̃ña.
16 Mʉsã narẽ na weese me'rã ĩ'amasĩrãsa'a. Potagʉ ʉ'se dʉcatiwe'e. Wĩsõ quẽ'rã ne ojo dʉcatiwe'e.
17 Tojo weero añucjʉ yucʉgʉ añuse dia'cʉ̃ dʉcati'i. Ña'acjʉ quẽ'rã ña'asere dʉcati'i.
18 Ne ni'cãgʉ̃ yucʉgʉ añuse dʉcaticjʉ ña'ase dʉcatitisa'a. Ña'ase dʉcaticjʉ quẽ'rã añuse dʉcatitisa'a.
19 Añuse dʉca marĩcjʉre paadijo, ʉ̃jʉ̃acõ'acã'no'o.
20 Tojo weerã mʉsã nisoori masãrẽ na weese me'rã ĩ'amasĩrãsa'a”, nicʉ niwĩ Jesú.

Nipe'tirã Õ'acʉ̃ nirõpʉ wa'asome nise ni'i
(Lc 13.25-27)

21 Jesú narẽ werenemocʉ niwĩ:
“Nipe'tirãpʉta no'o yʉ'ʉre 'Wiogʉ' niwʉarãnojõ ʉ'mʉse yʉ'ʉ nirõpʉre sãjãasome. Yʉ'ʉ pacʉ ʉ'mʉsepʉ nigʉ̃́ cʉ̃ ʉaro weerã dia'cʉ̃ sãjãárãsama.
22 Yʉ'ʉ añurã, ña'arãrẽ beseatji nʉmʉ nicã, pãjãrã yʉ'ʉre a'tiro nirãsama: 'Ʉsã wiogʉ, mʉ'ʉ ye cjase masãrẽ bu'ewʉ, mʉ'ʉ wãme me'rã wãtĩarẽ cõ'awĩrõwʉ̃. Tojo nicã mʉ'ʉ wãme me'rãta peje añuse weeĩ'owʉ̃', nirãsama.

23 Na tojo nimicã, ‘Mʉsãrẽ ne masĩticãti. Mʉsã ña'arõ wee'cãrã ni'i.
Wa'arãsa'a’, nigʉ̃sa'a narẽ”, nicʉ niwĩ Jesú.

Pʉarã wi'i yeenʉ'cãse queose ni'i
(Mr 1.22; Lc 6.47-49)

24 Jesú masãrẽ a'tiro werecʉ niwĩ:
“Yʉ'ʉ ucũsere tʉ'óca be'ro yʉ'ʉ dutisere weegʉnojõ tʉ'omasĩgʉ̃, wi'i
yee'cʉ weronojõ nisami. Cʉ̃ ʉ̃'cʉ̃arõpʉ se'esãjã, ʉ̃tãpʉ tutuari wi'i
yeemʉjãti'cʉ weronojõ nisami.
25 Be'ro acoro pejaa, dia pu'eejasa'a. Ti wi'i wĩ'rõ wẽecã, ʉ̃tãgã bu'ipʉ
wéeca wi'i niyuro, ne se'tedijatisa'a.
26 Apĩ pe'e yʉ'ʉ ucũsere tʉ'omigʉ̃, yʉ'ʉ dutisere weetisami. Cʉ̃
tʉ'omasĩtigʉ, nucũporo õjẽrõpʉ wi'i wee'cʉ weronojõ nisami.
27 Be'ro acoro pejaa, dia pu'eejasa'a. Ti wi'i ʉpʉtʉ wĩ'rõ
wẽecã, nucũporopʉ wéeca wi'i niyuro, maata wẽecõ'ape'ocã'no'sa'a.
Ña'abutiaro wa'asa'a ti wi'i”, nicʉ niwĩ Jesú.
28 Be'ro Jesú bu'etu'ajaca be'ro masã cʉ̃ bu'esere ĩ'amarĩarã,
“Bu'eme'rĩyʉ'rʉami”, nicãrã niwã.
29 Cʉ̃ Moisé oja'quere bu'eri masã weronojõ bu'eticʉ niwĩ. Dutisere
cʉogʉ weronojõ narẽ bu'ecʉ niwĩ. Tojo weerã ĩ'amarĩacãrã niwã.

8

Jesú cãmi boagʉre yʉ'rʉo'que ni'i
(Mr 1.40-45; Lc 5.12-16)

1 Jesú ʉ̃rʉ̃gʉ̃pʉ ní'cʉ dijaticã, pãjãrã masã cʉ̃rẽ sirutucãrã niwã.
2 Cʉ̃ ma'apʉ wa'ari cura ni'cʉ̃ cãmi boagʉ Jesú tiropʉ wa'acʉ niwĩ. Cʉ̃
tiro ejagʉ, ejaque'a, a'tiro nicʉ niwĩ:
—Wiogʉ, mʉ'ʉ dutire yʉ'rʉogʉ ni'i. Yʉ'ʉre yʉ'rʉoya, nicʉ niwĩ.
3 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, Jesú cʉ̃rẽ ñapeo, nicʉ niwĩ:
—Jaʉ. Mʉ'ʉrẽ yʉ'rʉogʉti. Cãmi marĩgʉ̃ tojayá, nicʉ niwĩ.
Cʉ̃ tojo nicãta, cʉ̃ cãmi boase yatipe'tia wa'acaro niwʉ̃.
4 Tojo wa'áca be'ro Jesú cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:
—Ne ãpẽrãrẽ wereticã'ña. Diacjʉ̃ta pa'i tiropʉ mʉ'ʉ ye cãmi yati'quere
ĩ'ogʉ̃ wa'aya. Cʉ̃ mʉ'ʉrẽ “Mʉ'ʉ cãmi boasere pe'tia wa'a'a”, nigʉ̃sami. Cʉ̃
tojo níca be'ro Moisé cʉ̃ Õ'acʉ̃rẽ e'catise o'oduti'quere o'oya. Mʉ'ʉ tojo
wee yʉ'rʉ́ca be'ro masã me'rã nisetigʉsa'a tja, nicʉ niwĩ.

Jesú surara wiogʉre da'raco'tegʉre yʉ'rʉo'que ni'i
(Lc 7.1-10)

5 Be'ro Jesú Capernaupʉ ejacʉ niwĩ. Topʉ ni'cʉ̃ wiogʉ romano masʉ̃
Jesú pʉ'to a'ticʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ weetamuse sẽrĩcʉ niwĩ.
6 —Wiogʉ, yʉ'ʉre da'raco'tegʉ pũrõ dutitigʉ, ya wi'ipʉ cũñami. Cʉ̃
sijamasĩtiami. Ʉpʉtʉ waro pũrĩno'ami, ni werecʉ niwĩ.
7 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, Jesú nicʉ niwĩ:
—Jaʉ. Cʉ̃rẽ yʉ'rʉogʉ wa'agʉti, nicʉ niwĩ.
8 Surara wiogʉ cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Wiogʉ, ya wi'ipʉ mʉ'ʉrẽ sãjãcã weemasĩtisa'a. Yʉ'ʉ mejõ nigʉ̃ ni'i.
Mʉ'ʉ wa'atimigʉ̃, mʉ'ʉ dutio'ose me'rã yʉ'ʉre da'raco'tegʉ yʉ'rʉgʉsami.
9 Yʉ'ʉ ãpẽrã surara docapʉ ni'i. Na dutisere wee'e. Yʉ'ʉ quẽ'rã ãpẽrã
surarare dutituria'a. Yʉ'ʉ docacjʉ̃rẽ “Wa'aya” nicã, cʉ̃ wa'asami. Apĩrẽ
“A'tia” nicã, a'tisami. Yʉ'ʉre da'raco'tegʉre “A'tiro weeya” nicã, yʉ'ʉ

duti'quere weesami. Tojo weegʉ mʉ'ʉ yʉ'ʉre da'raco'tegʉre yʉ'rʉduticã, yʉ'rʉgʉsami, nicʉ niwĩ.
10 Jesú surara tojo nisere tʉ'ogʉ, tʉ'omarĩa wa'acʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ to siruturã pe'ere nicʉ niwĩ:
—Ã'rĩ romano masʉ̃ yʉ'ʉre añurõ ẽjõpeomi. Diacjʉ̃ mʉsãrẽ were'e. Ã'rĩ weronojõ ẽjõpeogʉ ne ni'cʉ̃ Israe curuacjʉ̃rẽ bocaejaticãti.
11 Mʉsãrẽ weregʉti. Pãjãrã judío masã nitirã ã'rĩ weronojõ yʉ'ʉre ẽjõpeorãsama. Na nipe'tirocjãrã judío masã nitimirã, Õ'acʉ̃ wiogʉ nirõpʉre nirãsama. Na quẽ'rã ʉ'mʉsepʉre marĩ judío masã ñecʉ̃sʉmʉa Abrahã, Isaa, Jacob me'rã duji ba'arãsama.
12 Ãpẽrã judío masã nimirã, ẽjõpeotise bu'iri ʉ'mʉsepʉre wa'abo'cãrã wa'asome. Na'itĩ'arõ aperopʉ Õ'acʉ̃ narẽ cõ'abajuriogʉsami. Topʉ na pũrĩno'rã, upicari cũ'rĩdio, utirãsama, nicʉ niwĩ Jesú.
13 Tojo níca be'ro surara wiogʉre nicʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ ya wi'ipʉ tojaagʉsa'a. Mʉ'ʉ ẽjõpeo'caronojõta wa'arosa'a, nicʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ tojo nirĩ curata da'raco'tegʉ cʉ̃ dutire yʉ'rʉcʉ niwĩ.

Pedro mañecõrẽ Jesú yʉ'rʉo'que ni'i
(Mr 1.29-31; Lc 4.38-39)

14 Be'ro Jesú Pedro ya wi'ipʉ wa'acʉ niwĩ. Ti wi'ipʉ sãjãtagʉ, Pedro mañecõ ujaque ʉpʉtʉ dutitigo cũñagõrẽ bocaejacʉ niwĩ.
15 Tojo weegʉ co omocãrĩrẽ ñe'ecʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo weeri curata maata ujaque surua wa'acaro niwʉ̃. Be'ro co wã'cãnʉ'cã, narẽ ba'ase etico niwõ.

Jesú pãjãrã dutitirãrẽ yʉ'rʉo'que ni'i
(Mr 1.32-34; Lc 4.40-41)

16 Na'ique'ari cura masã pãjãrã wãtĩ sãjãno'cãrãrẽ Jesú pʉ'topʉ miacãrã niwã. Cʉ̃ ucũse me'rã wãtĩa napʉre sãjãa'cãrãrẽ cõ'awĩrõcʉ niwĩ. Tojo nicã nipe'tirã dutitirãrẽ yʉ'rʉocʉ niwĩ.
17 Jesú cʉ̃ tojo weecã, dʉporocjʉ̃pʉ Isaía Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masʉ̃ oja'caronojõta wa'acaro niwʉ̃. A'tiro ni ojacʉ niwĩ: “Marĩ tutuatisere, marĩ dutire cʉ̃ miiwapasami”, ni ojano'wʉ̃.

Jesú me'rã wa'asĩ'rĩmi'cãrã ye queti ni'i
(Lc 9.57-62)

18 Jesú pãjãrã cʉ̃ sumutopʉ nerẽnʉ'cãcã ĩ'agʉ̃, cʉ̃ bu'erãrẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
—Te'a ditara siaquijipʉ, nicʉ niwĩ.
19 Cʉ̃ tojo nicã, ni'cʉ̃ Moisé duti'quere bu'eri masʉ̃ Jesú pʉ'to wa'a, ucũcʉ niwĩ:
—Masãrẽ bu'egʉ, mʉ'ʉ no'o wa'aro mʉ'ʉrẽ sirutusijagʉti, nicʉ niwĩ.
20 Jesú cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Wa'icʉrã cãrĩrĩ tuti cʉosama. Mirĩcʉ̃a quẽ'rã na põ'rãtiri su'tiro cʉosama. Yʉ'ʉ pũrĩcã Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ ne cã'rõ cãrĩpesaro, yaro diácjʉ̃rẽ moo'o, nicʉ niwĩ.
21 Apĩ Jesure ẽjõpeogʉ cʉ̃rẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
—Wiogʉ, yʉ'ʉ quẽ'rã mʉ'ʉrẽ sirutugʉti. Mejõ yʉ'ʉ pacʉ tiropʉ wa'agʉti yujupʉ. Topʉ ni, be'ro yʉ'ʉ pacʉ wẽ̃rĩca be'ro yaatojagʉpʉ mʉ'ʉ me'rã wa'agʉti, nicʉ niwĩ.
22 Jesú cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:

—Yʉ'ʉ me'rã wa'asĩ'rĩgʉ̃, ni'cãrõacã yʉ'ʉre sirutuya. Yʉ'ʉre ẽjõpeotirã wẽrĩ'cãrã weronojõ nima. Náta tja ãpẽrã wẽrĩ'cãrãrẽ a'merĩ yaato, nicʉ niwĩ.

Jesú wĩ'rõrẽ, tojo nicã pã'cõrĩrẽ di'tamarĩacã wee'que ni'i
(Mr 4.35-41; Lc 8.22-25)

23 Be'ro Jesú yucʉsʉpʉ mʉjãsãjãcʉ niwĩ. Cʉ̃ bu'erã cʉ̃rẽ ba'patiwã'cãcãrã niwã.
24 Na ditarapʉ nirĩ cura ʉpʉtʉ wĩ'rõ a'ticaro niwʉ̃. Tojo weero na yucʉsʉre pacase pã'cõrĩ paaquesãamʉjãcaro niwʉ̃. Tojo wa'ari curare Jesú cãrĩa wa'acʉ niwĩ.
25 Tojo weerã cʉ̃ bu'erã cʉ̃ siropʉ sãñagʉ̃rẽ wã'cõrã bʉrʉacãrã niwã. Cʉ̃rẽ "Wiogʉ, ʉ̃sãrẽ yʉ'rʉoya. Marĩ mirĩdijarã wee'e", nicãrã niwã.
26 Cʉ̃ wã'cã, narẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—¿De'ro weerã tocã'rõ uiti? Mʉsã yʉ'ʉre cã'rõacã waro ẽjõpeose cʉo'o, nicʉ niwĩ. Tojo nitoja, wã'cãnʉ'cã, wĩ'rõrẽ, pã'cõrĩrẽ di'tamarĩacã weecʉ niwĩ. Nipe'tise di'tamarĩdijape'tia wa'acaro niwʉ̃.
27 Tojo wa'acã ĩ'arã, cʉ̃ bu'erã ĩ'amarĩarã, a'tiro nicãrã niwã:
—¿Ñamʉnojõ masʉ̃ nimiticʉ̃ ã'rĩ? Wĩ'rõ, pã'cõrĩpʉta cʉ̃rẽ tʉ'omaatidojacã'a, nicãrã niwã.

Jesú wãtĩa sãjãno'cãrãrẽ cõ'awĩrõ'que ni'i
(Mr 5.1-20; Lc 8.26-39)

28 Jesú wĩ'rõrẽ yʉsʉóca be'ro ape pã'rẽpʉ pẽ'ajacãrã niwã. To Gadara wãmetiropʉ nicaro niwʉ̃. Topʉ pʉarã ʉmʉa wãtĩa sãjãno'cãrã masãperi wa'teropʉ ní'cãrã Jesú tiro a'ticãrã niwã. Na uarã waro niyucã, ne ni'cʉ̃ ti ma'apʉre yʉ'rʉaticãrã niwã.
29 Na Jesure ĩ'arã, caricũcãrã niwã:
—Jesú, Õ'acʉ̃ macʉ̃, ¿de'ro weegʉ ʉ̃sãrẽ caribogʉ a'titi? ¿Õ'acʉ̃ cʉ̃ bu'iri da'reatje dʉporo ʉ̃sãrẽ bu'iri da'reyugʉ a'tiati? nicãrã niwã.
30 Na yʉ'rʉro pãjãrã yesea to auba'a nu'cũcãrã niwã.
31 Wãtĩa narẽ ĩ'arã, Jesure nicãrã niwã:
—Mʉ'ʉ ʉ̃sãrẽ cõ'awĩrõgʉ̃, sõjã yeseapʉre sãjãaduticureya, nicãrã niwã.
32 Jesú "Tojota wa'ato", nicʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo nicãta, na masãpʉre nimi'cãrã yeseapʉre sãjãacãrã niwã. Yesea na wãtĩa sãjãca be'ro opa tʉ'rʉpʉ ní'cãrã omamaati, ditarapʉ doqueñojã wa'acãrã niwã. Topʉ mirĩboape'tia wa'acãrã niwã.
33 Yesea co'terã tojo wa'acã ĩ'arã, ʉpʉtʉ ʉcʉarã, macãpʉ omatojaacãrã niwã. Topʉ ejarã, nipe'tise wãtĩa sãjãno'cãrãrẽ wa'a'quere werecãrã niwã.
34 Tere tʉ'orã, macãcjãrã nipe'tirã Jesú tiropʉ wa'acãrã niwã. Cʉ̃rẽ ĩ'arã, a'tiro nicãrã niwã:
—A'tore wijawã'cãña. Apesepʉ wa'aya, nicãrã niwã.

9

Jesú sijamasĩtigʉre yʉ'rʉo'que ni'i
(Mr 2.1-12; Lc 5.17-26)

1 Jesú wãtĩarẽ cõ'awĩrõca be'ro yucʉsʉpʉ mʉjãsãjã, cʉ̃ ya macãpʉ majãmipẽ'acʉ niwĩ tja.

2 Topʉ ãpẽrã ni'cʉ̃ sijamasĩtigʉre Jesú tiropʉ cʉ̃ pesaro me'rã wʉawã'cãcãrã niwã. Na “Jesú ʉ̃sã me'rãcjʉ̃rẽ yʉ'rʉogʉsami”, nicãrã niwã. Na ẽjõpeocã ĩ'agʉ̃, Jesú sijamasĩtigʉre a'tiro nicʉ niwĩ:

—Wãcũtutuaya. Mʉ'ʉ ña'arõ wee'quere acobojono'toja'a, nicʉ niwĩ.

3 Cʉ̃ tojo nirĩ curare Moisé duti'quere bu'eri masã topʉ nicãrã niwã. Na a'tiro wãcũcãrã niwã: “Ã'rĩ cʉ̃ tojo ucũse me'rã Õ'acʉ̃rẽ ña'arõ ucũgʉ̃ weemi. Cʉ̃ ‘Õ'acʉ̃ weronojõ tutuagʉ ni'i’, ¿ni wãcũsari? Ã'rĩ marĩ weronojõ upʉtigʉ masã ña'arõ wee'quere acobojomasĩtisami”, ni wãcũcãrã niwã.

4 Jesú na tojo wãcũsere masĩgʉ̃, narẽ nicʉ niwĩ:

—¿De'ro weerã mʉsã yʉ'ʉre ña'arõ wãcũti?

5 ¿De'ro nise pe'e diasatibutiati? ¿“Mʉ'ʉ ña'arõ wee'quere acobojono'toja'a” o “Wã'cãnʉ'cã, sijawã'cãña” nise pe'e diasaweti? “Mʉ'ʉ ña'arõ wee'quere acobojono'toja'a” nicã ĩ'atimirã, ẽjõpeoya marĩ'i. “Wã'cãnʉ'cã, sijawã'cãña” nicã pe'ema, cʉ̃ sijasere ĩ'atojarãpʉ “Diacjʉ̃ta ni'i”, ni ẽjõpeo'o.

6 Tojo weegʉ yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ yʉ'ʉ tutuasere ĩ'ogʉ̃, ã'rĩ sijamasĩtigʉre yʉ'rʉogʉti. Te me'rã mʉsã yʉ'ʉ masã ña'arõ wee'quere acobojomasĩsere masĩrãsa'a, nicʉ niwĩ.

Be'ro sijamasĩtigʉre a'tiro nicʉ niwĩ:

—Wã'cãnʉ'cãña. Mʉ'ʉ cũña'carore tuutũrẽ, miiwʉa tojaagʉsa'a mʉ'ʉ ya wi'ipʉ, nicʉ niwĩ.

7 Cʉ̃ tojo nicã, sijamasĩtigʉ wã'cãnʉ'cã, cʉ̃ ya wi'ipʉ tojaa wa'acʉ niwĩ.

8 Masã cʉ̃ tojo wa'asere ĩ'arã, ʉpʉtʉ ʉcʉacãrã niwã. Tojo weerã Õ'acʉ̃ ʉ'mʉsepʉ nigʉ̃rẽ a'tiro nicãrã niwã:

—Mʉ'ʉ tutuase masʉ̃pʉre o'o'que añuyʉ'rʉa'a, nicãrã niwã.

Jesú Mateo a'ti pũrĩ oja'cʉre piji'que ni'i
(Mr 2.13-17; Lc 5.27-32)

9 Jesú sijamasĩtigʉre yʉ'rʉóca be'ro wa'agʉ, yʉ'ʉre ĩ'abocawĩ. Yʉ'ʉ romano masã wiogʉre niyeru wapaseebosari wi'ipʉ da'ragʉ dujiwʉ. Yʉ'ʉre ĩ'agʉ̃, “Yʉ'ʉ me'rã a'tia”, niwĩ. Cʉ̃ tojo nicãta, cʉ̃ me'rã wa'awʉ.

10 Be'ro ya wi'ipʉ cʉ̃ bu'erã me'rã ba'agʉ wa'awĩ. Na ba'ari cura ãpẽrã quẽ'rã pãjãrã niyeru wapaseeri masã, tojo nicã judío masã “Ña'arõ weeri masã nima” nino'rã quẽ'rã ba'arã ejawã.

11 Fariseo masã tojo weecã ĩ'arã, cʉ̃ bu'erãrẽ sẽrĩtiña'wã:

—¿De'ro weegʉ mʉsãrẽ bu'egʉ niyeru wapaseeri masã, ãpẽrã ña'arõ weeri masã me'rã ba'ati? niwã.

12 Na tojo nisere tʉ'ogʉ, Jesú a'tiro niwĩ:

—Duti moorã ocoyedutirã duturure a'matisama. Dutitirã pũrĩcã a'masama.

13 Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ na oja'quere bu'erã wa'aya. Õ'acʉ̃ cʉ̃ ucũ'quere a'tiro ojacãrã niwã: “ ‘Yʉ'ʉ ãpẽrãrẽ pajaña'duti'i. Wa'icʉrã ʉ̃jʉ̃amorõpeosere ʉawe'e’, nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃”, ni ojano'wʉ̃. Yʉ'ʉ “Añurã ni'i” nirãrẽ a'magʉ̃ a'titiwʉ. Ãpẽrã “Ʉsã ña'arã ni'i” nirã̃ pe'ere a'magʉ̃ a'tiwʉ. Na ña'arõ wee'quere bʉjaweti dʉcayudutigʉ a'tiwʉ, niwĩ Jesú.

“Mʉ'ʉ bu'erã ¿de'ro weerã be'tiweti?” Jesure ní'que ni'i
(Mr 2.18-22; Lc 5.33-39)

14 Be'ro Juã masãrẽ wãmeyeri masʉ̃ bu'esere siruturi masã Jesú tiropʉ sẽrĩtiña'rã etawã:

—¿De'ro weerã ʉ̃sã weronojõ, tojo nicã fariseo masã weronojõ mʉ'ʉ bu'erã pe'e Õ'acʉ̃rẽ ñubuerã, be'tiweti? niwã.
15 Na tojo nicã, Jesú yʉ'tiwĩ:
—¿De'ro weeacjʉ omocã dʉ'tegʉ na me'rã nígʉ̃, cʉ̃ pijio'cãrãrẽ bʉjaweti, be'tidutibosari? Be'ro cʉ̃rẽ ãpẽrã aperopʉ miáca be'ro pũrĩcãrẽ bʉjaweti, be'tirãsama. Jesú, yʉ'ʉ na me'rã ni'i yujupʉ; yʉ'ʉ na me'rã niticã pũrĩcãrẽ, be'tirãsama nígʉ̃, tojo niwĩ.
16 Apeye queose me'rã narẽ ninemowĩ. Tojo nígʉ̃, ma'ma cʉ̃ bu'ese me'rã todʉporopʉ na weeseti'que a'mesʉ'amasĩtisa'a, nigʉ̃ weewĩ. A'tiro queose o'owĩ:
—Mejã su'tiro ma'ma casero coeya marĩrĩ casero me'rã sereõ'ota basiowe'e. Tojo weecãma, ma'ma casero coecã wejedʉ'o, mejã su'tirore maata wejetʉ̃'rẽsa'a. Nemorõ pajiri pe tʉ̃'rʉ̃nemosa'a.
17 Tojota wa'asa'a ma'ma vino mejã ajuro wa'icʉrã casero me'rã wééca ajuropʉ poseyecã. Pã'mʉyʉ'rʉ, ti ajuro tʉ̃'rʉ̃, vino piostepe'tia wa'asa'a. Tojo wa'acã, vino bajudutia wa'asa'a. Ti ajuro quẽ'rã cõ'a wa'asa'a. Tojo weero ma'ma vinorẽ ma'ma ajuropʉ poseyeno'o. A'tiro weecã vino, tojo nicã ti ajuro queoro tojame'rĩcã'sa'a, niwĩ Jesú. Dʉporopʉ weeseti'que me'rã Jesú cʉ̃ ni'cãrõacã ma'ma bu'ese morẽta basiowe'e nígʉ̃, tojo niwĩ.

Jairo macõrẽ, tojo nicã dí mejã cʉogore Jesú yʉ'rʉo'que ni'i
(Mr 5.21-43; Lc 8.40-56)

18 Jesú Juã wãmeyeri masʉ̃ bu'erãrẽ ucũrĩ curare ni'cʉ̃ judío masã nerẽrĩ wi'i wiogʉ etawĩ. Jesú pʉ'to ejaque'a, niwĩ:
—Yʉ'ʉ macõ ni'cãrõacã wẽrĩa wa'amo. Tojo wa'amicã, ya wi'ipʉ wa'a, core ñapeocã, masãgõsamo tja, niwĩ.
19 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, Jesú cʉ̃ me'rã wa'awĩ. Ʉsã cʉ̃ bu'erã quẽ'rã ba'patiwã'cãwʉ̃.
20 Ma'apʉ ʉ̃sã wa'ari cura ni'cõ numio doce cʉ̃'marĩ dí mejãrẽ dutitigo a'tico niwõ. Co Jesú sẽ'emapʉ a'ti, cʉ̃ yaro su'tiro yapapʉ ñe'eña'co niwõ.
21 A'tiro wãcũco niwõ: "Yʉ'ʉ cʉ̃ ya su'tirore da'raña'seacã me'rã yʉ'rʉgosa'a", nico niwõ.
22 Co ñe'eña'cã tʉ'oña'gʉ̃, Jesú core majãmiĩ'a, niwĩ:
—Wãcũtutuaya. Mʉ'ʉ ẽjõpeotjĩagõ, yʉ'rʉono'copʉ toja'a, niwĩ.
Cʉ̃ tojo nicãta, dí wijami'que bʉ'anʉ'cã pe'tia wa'acaro niwʉ̃.
23 Be'ro Jesú wiogʉ ya wi'ipʉ ejagʉ, na weewʉaronojõpʉma wẽrĩ'core yaari cura basapeorãrẽ bocaejawĩ. Tojo nicã masã quẽ'rã ʉpʉtʉ uticã ĩ'awĩ.
24 Cʉ̃ ti wi'i po'peapʉ nirãrẽ "Wijaaya. Co wẽrĩtimo. Cãrĩgõ weemo", niwĩ.
Tere tʉ'orã, masã cʉ̃rẽ bujicã'wã.
25 Jesú narẽ wijaadutiwĩ. Be'ro wẽrĩ'co pesari tucũpʉ sãjãa, co ya omocãpʉ ñe'ecʉ niwĩ. Tojo weecã, co wã'cãnʉ'cãco niwõ.
26 Be'ro nipe'tiro ti di'tapʉre Jesú core masõ'que queti se'sa wa'acaro niwʉ̃.

Jesú pʉarã caperi ĩ'atirãrẽ yʉ'rʉo'que ni'i

27 Jesú wiogʉ ya wi'ipʉ ní'cʉ wijaari cura pʉarã caperi ĩ'atirã cʉ̃rẽ caricũsirutuwã.
—Davi pãrãmi nituriagʉ, ʉ̃sãrẽ pajaña'cureya, ni caricũwã.
28 Be'ro wi'ipʉ sãjãcã, caperi ĩ'atirã cʉ̃ pʉ'topʉ ejawã. Narẽ sẽrĩtiña'wĩ:
—¿Yʉ'ʉ mʉsãrẽ ĩ'acã weemasĩsere ẽjõpeoti? niwĩ.

—Ẽjõpeo'o, ni yʉ'tiwã.
29 Na tojo nicã tʉ'ogʉ, Jesú na caperipʉ ñapeowĩ.
—Mʉsã ẽjõpeo'caronojõ queoro wa'ato, niwĩ.
30 Tojo nicãta, na ĩ'awã. Be'ro "Yʉ'ʉ mʉsãrẽ tojo weesere ãpẽrãrẽ wereticã'ña", niwĩ.
31 Cʉ̃ tojo nimicã, na wijááca be'roacãta nipe'tiro ti di'tapʉ cʉ̃ narẽ yʉ'rʉo'quere werestepe'ocã'cãrã niwã.

Ucũmasĩtigʉre Jesú ucũcã wee'que ni'i

32 Caperi bajuno'ti'cãrã wijaari cura a'tiro wa'awʉ. Ãpẽrã Jesú tiropʉ ni'cʉ̃ ucũmasĩtigʉ wãtĩ sãjãno'cʉre miiejawã.
33 Jesú cʉ̃rẽ ĩ'agʉ̃, wãtĩ cʉ̃pʉre nigʉ̃rẽ cõ'awĩrõwĩ. Tojo weecã, cʉ̃ ucũmasĩti'cʉ ucũnʉ'cãwĩ. Tocjãrã tere ʉpʉtʉ ĩ'amarĩatjĩarã, a'tiro niwã:
—Marĩ a'to Israe curuacjãrã tiropʉre tojo wa'acã, ne ni'cãti ĩ'atirã nicãti, niwã.
34 Fariseo masã pe'e a'tiro niwã:
—Wãtĩa wiogʉ tutuaro me'rã ã'rĩ wãtĩarẽ cõ'awĩrõsami, niwã.

Jesú masãrẽ pajaña'que ni'i

35 Jesú nipe'tise macãrĩpʉ judío masã nerẽse wi'serinʉcʉ̃ bu'ecusiagʉ wa'awĩ. Añuse queti Õ'acʉ̃ masãrẽ yʉ'rʉose quetire werewĩ. Tojo nicã Õ'acʉ̃ wiogʉ nimi nise quetire weregʉ wa'awĩ. Dutitirãrẽ de'ro na pũrĩno'sere yʉ'rʉowĩ.
36 Masãrẽ ĩ'agʉ̃, pũrõ pajaña'wĩ. Na bʉjawetirã, wãcũtutuatirã ovejare co'tegʉ moorã weronojõ niwã.
37 Tojo weegʉ Jesú ʉ̃sã cʉ̃ bu'erãrẽ niwĩ:
—Diacjʉ̃ta ni'i. Marĩ otese peje pĩ'rĩ dʉcati'i. Tere miirã pe'e marĩbocurema.
38 Tojo weerã te otese wiogʉre ãpẽrã miitamuajãrẽ sẽrĩnemoña, niwĩ Jesú. A'te weronojõ Õ'acʉ̃ ye quetire masĩsĩ'rĩrã, pãjãrã waro nima. Mejõ te quetire wererã pe'e pejetirãcã nima. Tojo weerã ãpẽrã cʉ̃ o'ónemocã, Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩña, niwĩ Jesú.

10

Jesú cʉ̃ bu'erãrẽ bese'que ni'i
(Mr 3.13-19; Lc 6.12-16)

1 Jesú masãrẽ bu'éca be'ro ʉ̃sã cʉ̃ bu'erã docere besewĩ. Ʉ̃sãrẽ masãpʉ nirã̃ wãtĩarẽ cõ'awĩrõmasĩsere o'owĩ. Tojo nicã nipe'tise duti yʉ'rʉomasĩsere o'owĩ.
2 Ʉ̃sã cʉ̃ bese'cãrã doce a'tiro wãmetiwʉ. Ne waro Simó niwĩ. Apetero cʉ̃rẽta tja Pedro pisuwã. Be'ro cʉ̃ acabiji André niwĩ. Cʉ̃ be'ro Santiago, tojo nicã cʉ̃ acabiji Juã, na pʉarãpʉta Zebedeo põ'rã niwã.
3 Apĩ Felipe, apĩ Bartolomé, apĩ Tomás niwã. Yʉ'ʉ Mateo romano masã wiogʉre niyeru wapaseebosagʉ ní'cʉ quẽ'rã na me'rã niwʉ̃. Apĩ Santiago Alfeo macʉ̃ niwĩ. Tojo nicã Tadeo niwĩ.
4 Apĩ Simó celote curuacjʉ̃ niwĩ. Apĩ Juda Iscariote, be'ropʉ Jesure ĩ'atu'tirãpʉre o'oacjʉ quẽ'rã niwĩ.

Jesú cʉ̃ bese'cãrãrẽ bu'edutio'o'que ni'i
(Mr 6.7-13; Lc 9.1-6)

5 Cʉ̃ beséca be'ro ʉ̃sã docere a'tiro niwĩ:

—Judío masã nitirã tiropʉ wa'aticã'ña. Tojo nicã Samaria di'tapʉ nise macãrĩpʉre wa'aticã'ña.

6 Israe curuacjãrã tiro pe'e wa'aya. Na Õ'acʉ̃ cʉ̃ dutisere sirututirã, oveja na wiogʉre du'tiwija wisi'cãrã weronojõ nisama.

7 Narẽ wererã wa'aya. “Cã'rõacã be'ro Õ'acʉ̃ bese'cʉ wiogʉ sãjãgʉ̃sami”, niña.

8 Dutitirãrẽ yʉ'rʉoya. Wẽrĩ'cãrãrẽ masõña. Cãmi boarãrẽ yʉ'rʉoya. Wãtĩa sãjãno'cãrãrẽ cõ'awĩrõña. Yʉ'ʉ mʉsãrẽ weemasĩsere wapamarĩrõ o'o'o. Tojo weerã narẽ yʉ'rʉorã, wapaseeticã'ña.

9 »Mʉsã wa'arã, ne niyeru miaticã'ña.

10 Ne ajuronojõ miaticã'ña. Su'ti, tojo nicã sapatu mʉsã sãñase me'rã dia'cʉ̃ wa'aya. Tuacjʉ miaticã'ña. Da'rari masã na da'rase wapa wapata'aba'amasĩma. Tojo weerã mʉsã bu'erã wa'acã, mʉsãrẽ ba'ase weetamurãsama.

11 »Macãpʉ etarã, “Ã'rĩta añutʉ'sami” mʉsã nigʉ̃́ tiro tojaque'aya. Mʉsã to nirõ ejatuaro cʉ̃ ya wi'ipʉ niña.

12 Cʉ̃ ya wi'ipʉ sãjãarã, ti wi'icjãrãrẽ põtẽrĩ añudutiya.

13 Mʉsãrẽ ñe'ecã, “Mʉsãrẽ añurõ wa'ato”, niña. Mʉsãrẽ ñe'eticã, niticã'ña.

14 Mʉsãrẽ ñe'eti, mʉsã bu'esere tʉ'osĩ'rĩticã, ti wi'ipʉre wijaarã, o ti macãpʉre wijarã, ti macã cjase di'ta mʉsãrẽ wã'a'quere paastecõ'aña. Tojo weerã mʉsã a'ti macãcjãrã bu'iritima, ni ĩ'orãsa'a.

15 Diacjʉ̃ mʉsãrẽ were'e. Õ'acʉ̃ masãrẽ beseatji nʉmʉ narẽ ʉpʉtʉ waro bu'iri da'regʉsami. Todʉporopʉ Sodoma, Gomorra wãmetise macãrĩcjãrãrẽ bu'iri da're'caro nemorõ narẽ bu'iri da'regʉsami, niwĩ Jesú.

Jesure ẽjõpeorãrẽ ña'arõ weeatje cjase ni'i

16 Cʉ̃ apaturi ninemowĩ:

—Masĩña. Yʉ'ʉ mʉsãrẽ wioro wa'teropʉ o'ógʉ wee'e. Ovejare yaiwa wa'teropʉ o'ógʉ weronojõ o'ó'o. Tojo weerã mʉsãrẽ ña'arõ weeri nírã, pʉa capeatiya. Mʉsãrẽ ña'arõ weemicã, añurõ weeya narẽ.

17 Añurõ ĩ'aña. Mʉsãrẽ ñe'e, judío masã wiorã tiropʉ miarãsama. Na nerẽse wi'seripʉ mʉsãrẽ tãrãrãsama.

18 Tojo nicã yʉ'ʉre ẽjõpeose bu'iri to cjase di'ta wiorã tiropʉ miarãsama. Narẽ yé quetire wereya. Tojo nicã ãpẽrã judío masã nitirãrẽ wererãsa'a.

19 Mʉsãrẽ miacã, mʉsã ucũatjere “¿De'ro wa'arosaʉ? ¿De'ro nirãsari?” ni wãcũque'titicã'ña. Mʉsã ucũrĩ cura Õ'acʉ̃ mʉsã ucũatjere o'ogʉsami.

20 Tojo weerã mʉsã basu mejẽta ucũrãsa'a. Espíritu Santu marĩ pacʉ o'ó'cʉ mʉsãrẽ ucũdutisere ucũrãsa'a.

21 »Masã yʉ'ʉre ẽjõpeocã ĩ'arã, na acawererã warore wia, wẽjẽdutirãsama. Na põ'rã quẽ'rãrẽ tojota weerãsama. Põ'rã quẽ'rã na pacʉsʉmʉarẽ mejãrõta weerãsama.

22 Yé bu'iri nipe'tirã mʉsãrẽ ĩ'atu'tirãsama. No'o yʉ'ʉre ẽjõpeoyapatigʉnojõ yʉ'rʉgʉsami. Cʉ̃ yʉ'ʉ pacʉ tiropʉ catinu'cũcʉ̃sami.

23 Ni'cã macãpʉ mʉsãrẽ ña'arõ weecã, ape macãpʉ du'tiya. Diacjʉ̃ta mʉsãrẽ were'e. Nipe'tiro Israe curuacjãrã nise macãrĩpʉ mʉsã werecusi-abi'ati dʉporo yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ apaturi a'tigʉsa'a tja, niwĩ Jesú.

24 »Ne ni'cʉ̃ bu'egʉ, cʉ̃rẽ bu'egʉ yʉ'rʉoro nímasĩtisami. Mejãrõta da'raco'tegʉ quẽ'rã cʉ̃ wiogʉ yʉ'rʉoro nímasĩtisami.

25 Bu'egʉ, cʉ̃rẽ bu'egʉ weronojõ nigʉ̃ti, nirõʉa'a. Mejãrõta da'raco'tegʉ
cʉ̃ wiogʉ weronojõ nigʉ̃ti, nirõʉa'a. Bu'eri masʉ̃, wiogʉ, na ña'arõ
yʉ'rʉcã, bu'eno'gʉ̃, da'raco'tegʉ quẽ'rã ña'arõ yʉ'rʉsama. Tojo weero
yʉ'ʉ mʉsãrẽ bu'egʉre "Beelzebú, wãtĩa wiogʉ nimi" nicã, ¿de'ro weerã
mʉsã yʉ'ʉ bu'erãrẽ tojo nitibosabaʉ? niwĩ Jesú.

Jesú "¿Noanojõrẽ uiroʉati?" nı́'que ni'i
(Lc 12.2-7)

26 Jesú a'tiro werenemowĩ:
—Mʉsã yʉ'ʉ me'rã ni'i. Tojo weerã mʉsãrẽ ʉatirãrẽ uiticã'ña. Ne
bajuyoropʉ weetise ĩ'ano'ticã weesome. Ĩ'ano'rõsa'a. Ne ĩ'atiropʉ
wee'que quẽ'rã masĩno'ticã weesome.
27 Yʉ'ʉ mʉsãrẽ tʉ'otiropʉ nı́'quere ãpẽrã tʉ'oropʉ werestepe'ocã'ña.
Masĩno'ña marĩ'quere masãrẽ masĩcã weeya.
28 Mʉsã upʉre wẽjẽcõ'arãrẽ uiticã'ña. Na upʉ dia'cʉ̃rẽ
wẽjẽcõ'amasĩsama. Õ'acʉ̃ pe'e upʉ, ejeripõ'rãrẽ pecame'epʉ
cõ'abutiamasĩsami. Cʉ̃ tojo weegʉ́ pũrĩcãrẽ uiya, niwĩ.
29 Jesú queose me'rã cʉ̃ pacʉ marĩrẽ ma'isere werenemowĩ:
—Pʉarã mirĩcʉ̃a o'majãrãcã cã'rõacã wapatisama. Na tojo wapatimicã,
Õ'acʉ̃ narẽ añurõ co'tesami. Ne ni'cʉ̃ mirĩcʉ̃acã yucʉgʉpʉ pesagʉ marĩ
pacʉ "Tocã'rõ wẽrĩgʉ̃sami" niticã, wẽrĩtisami.
30 Apeyema tja Õ'acʉ̃ marĩ poarire "Ticʉse ni'i", ni masĩpe'ocã'sami.
31 Mʉsã pãjãrã mirĩcʉ̃a yʉ'rʉoro wapatisa'a. Tojo weerã mʉsãrẽ ña'arõ
weesĩ'rĩrãrẽ uiticã'ña. Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ añurõ co'tegʉsami, niwĩ Jesú.

Masã tʉ'oropʉ Jesucristore ẽjõpeose ni'i
(Lc 12.8-9)

32 Jesú werenemowĩ:
—No'o masã tʉ'oropʉ yʉ'ʉre "Ẽjõpeo'o" ni werecã, yʉ'ʉ quẽ'rã narẽ
yʉ'ʉ pacʉ ʉ'mʉsepʉ nigʉ̃rẽ añurõ ucũgʉ̃sa'a.
33 Ni'cʉ̃ masãrẽ uigʉ, masã tʉ'oropʉ yʉ'ʉre "Ẽjõpeowe'e" nigʉ̃rẽ yʉ'ʉ
quẽ'rã cʉ̃rẽ yʉ'ʉ pacʉ ʉ'mʉsepʉ nigʉ̃rẽ "Yagʉ mejẽta nimi", nigʉ̃sa'a, niwĩ
Jesú.

Jesú ye bu'iri masã dʉcawatima nise ni'i
(Lc 12.51-53; 14.26-27)

34 Apaturi werenemowĩ:
—Mʉsã yʉ'ʉre "Añurõ nisetiatjere miitigʉ weepĩ", ni wãcũticã'ña. Yʉ'ʉ
tere miititiwʉ. Yʉ'ʉ a'tise wapa a'pepũrĩato nı́gʉ̃ a'tiwʉ. Ãpẽrã yʉ'ʉre
ʉatirã, yʉ'ʉre ʉarã me'rã a'metu'tirãsama.
35 Tojo weerã ni'cʉ̃ cʉ̃ pacʉ me'rã a'metu'tigʉsami. Apego quẽ'rã co
paco me'rã mejãrõta weegosamo. Tojo nicã macʉ̃ nʉmo co mañecõ me'rã
a'metu'tirãsama.
36 Tojo weerã ni'cã wi'icjãrã, yé bu'iri a'metu'tirãsama.
37 »Yʉ'ʉre ma'irõ nemorõ mʉsã pacʉsʉmʉa pe'ere ma'iyʉ'rʉnʉ'cãrã,
yarã nı́masĩtisa'a. Tojo nicã pacʉsʉmʉa quẽ'rã na põ'rãrẽ
ma'iyʉ'rʉnʉ'cãrã, yarã nı́masĩtisama.
38 Apetero weegʉ ni'cʉ̃ "Yʉ'ʉ Jesure ẽjõpeogʉ, wẽrĩbosa'a" ni uigʉ,
yʉ'ʉre ẽjõpeodu'usami. Tojo weegʉnojõ yagʉ nı́masĩtisami.

39 Yʉ'ʉre ẽjõpeose me'rã ña'arõ yʉ'rʉsĩ'rĩtigʉ, yʉ'ʉre ẽjõpeodu'ugʉnojõ
pecame'epʉ bu'iri da're bajuriono'gʉ̃sami. Apĩ wẽjẽsere uiti, yʉ'ʉre
ẽjõpeonu'cũgʉ̃nojõ pe'e yʉ'ʉ me'rã catinu'cũgʉ̃sami, niwĩ Jesú.

Añurõ wee'que wapa wapata'ase ni'i
(Mr 9.41)

40 Jesú werenemowĩ:
—Mʉsãrẽ e'catise me'rã ñe'erã, yʉ'ʉre ñe'erãta weema. Yʉ'ʉre ñe'erã
quẽ'rã, yʉ'ʉ pacʉ yʉ'ʉre o'ó'cʉre ñe'erãta weema.
41 Ni'cʉ̃ Õ'acʉ̃ wereduti'quere wereturiari masʉ̃rẽ cʉ̃ Õ'acʉ̃ o'ó'cʉ
niyucã, ñe'egʉ̃rẽ a'tiro wa'arosa'a. Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ o'osenojõrẽta cʉ̃rẽ ñe'egʉ̃
quẽ'rãrẽ o'ogʉsami. Ni'cʉ̃ masʉ̃ añugʉ̃rẽ ñe'egʉ̃, cʉ̃ añugʉ̃ niyucã, cʉ̃rẽ
ñe'egʉ̃rẽ a'tiro wa'arosa'a. Õ'acʉ̃ masʉ̃ añugʉ̃rẽ o'o'caronojõta cʉ̃rẽ
ñe'egʉ̃ quẽ'rãrẽ o'ogʉsami.
42 Ni'cʉ̃ apĩrẽ Jesucristore ẽjõpeogʉ nimi nígʉ̃, acowʉogʉre acotĩagʉ̃
diacjʉ̃ta añuse bocagʉsami, niwĩ Jesú.

11

Juã cʉ̃ bu'erãrẽ Jesú tiropʉ o'ó'que ni'i
(Lc 7.18-35)

1 Jesú ʉ̃sã docere wéréca be'ro wa'a wa'awĩ. Galileapʉ nise macãrĩrẽ
bu'ecusiagʉ wa'awĩ.
2 Juã masãrẽ wãmeyeri masʉ̃ bu'iri da'reri wi'ipʉ nicʉ niwĩ. Topʉ nígʉ̃,
Jesú masã wa'teropʉ weesere tʉ'ocʉ niwĩ. Tere tʉ'ogʉ, ãpẽrã cʉ̃ bu'esere
siruturãrẽ cʉ̃ tiropʉ wa'aduticʉ niwĩ.
3 A'tiro narẽ sẽrĩtiña'duticʉ niwĩ:
—"¿Mʉ'ʉta niti 'Masãrẽ yʉ'rʉoacjʉ a'tigʉsami' nino'cʉ, o apĩpʉre
yucuerãsari yujupʉ?" ni sẽrĩtiña'ña, nicʉ niwĩ.
4 Jesú tiro etarã, Juã sẽrĩtiña'duti'quere sẽrĩtiña'wã. Na tojo nicã tʉ'ogʉ,
Jesú narẽ yʉ'tiwĩ:
—Yʉ'ʉ weecã ĩ'asere, mʉsã tʉ'osere Juãrẽ wererã wa'aya.
5 "Caperi ĩ'atimi'cãrã ni'cãrõacãrẽ ĩ'apãama. Sijamasĩtimi'cãrã sijama.
Cãmi boarã yatipe'tiano'ma. O'meperi tʉ'oti'cãrã tʉ'oma. Ãpẽrã wẽrĩ'cãrã
masãma. Pajasecʉorã añuse masãrẽ yʉ'rʉose quetire tʉ'oma.
6 Yʉ'ʉre ẽjõpeodu'utigʉnojõ e'catigʉsami", ni wererã wa'aya Juãrẽ, niwĩ
Jesú.
7 Na wa'áca be'ro Jesú Juã ye cjasere masãrẽ werenʉ'cãwĩ:
—Mʉsã masã marĩrõpʉ Juãrẽ ĩ'arã wa'apã. Topʉ wa'arã, uigʉnojõrẽ,
wãcũtutuatigʉre ĩ'arã wa'atipã. Cʉ̃ tutuatigʉ tábuti wĩ'rõ wẽecʉaro
weronojõ nitimi.
8 Tojo nicã añuse waro su'ti sãñagʉ̃rẽ masã marĩrõpʉ ĩ'arã wa'atipã.
Su'ti añuse sãñarãnojõ wiorã ye wi'seripʉ nisama.
9 To pũrĩcãrẽ mʉsã ni'cʉ̃ Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masʉ̃rẽ ĩ'arã
wa'arã weepã. Nirõta Juã ãpẽrã Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masã nemorõ
niyʉ'rʉnʉ'cãmi.
10 Õ'acʉ̃ Juãrẽ o'óyuatjere cʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ a'tiro ojano'wʉ̃:
"Yʉ'ʉ mʉ'ʉ ye quetire wereyuacjʉre mʉ'ʉ dʉporo o'ógʉti.
Cʉ̃ mʉ'ʉ wa'atji ma'arẽ apoyugʉsami", nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃, ni ojano'caro
niwʉ̃.

Ma'a quẽ'rãyumʉ'tãgʉ̃ weronojõ mʉ'ʉ wa'ati dʉporo masã wãcũsere bʉjaweti dʉcayudutigʉsami nígʉ̃, tojo nicʉ niwĩ.
11 »Diacjʉ̃ta mʉsãrẽ weregʉti. Todʉporopʉ, a'tiro nicã quẽ'rãrẽ ne ni'cʉ̃ Juã yʉ'rʉoro nigʉ̃́ marĩmi. Tojo nimicã, nipe'tirã Õ'acʉ̃ wiogʉ nirõpʉ nirã́ Juã yʉ'rʉoro nima. Mejõ nigʉ̃pʉa cʉ̃ yʉ'rʉoro nimi.
12 »Juã bu'enʉ'cãcateropʉ, téé a'tocateropʉ quẽ'rãrẽ Õ'acʉ̃ wiogʉ nisere ʉatirã, cumuca weema.
13 Nipe'tirã Õ'acʉ̃ ye quetire weremʉ'tãrĩ masã na oja'que me'rã, tojo nicã Moisé cʉ̃ dutise cũu'que me'rã Õ'acʉ̃ wiogʉ nimi nisere werenu'cũcãrã niwã. Juã masãrẽ wãmeyeri masʉ̃pʉta weretʉocʉ niwĩ.
14 Mʉsã yʉ'ʉre ẽjõpeosĩ'rĩcãma, a'tiro nigʉ̃ti. Dʉporocjʉ̃pʉ Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masʉ̃ a'tiro nicʉ niwĩ: "Masãrẽ yʉ'rʉoacjʉ a'tise dʉporo Elía Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masʉ̃ weronojõ nigʉ̃́ a'tigʉsami", ni ojano'wʉ̃. Juã na tojo ojano'cʉta nimi.
15 O'meperi cʉorãnojõ a'tere añurõ tʉ'oya.
16 »Masã a'tocaterocjãrã, yé quetire tʉ'osĩ'rĩtirã ã'rã weronojõ nima. Wĩ'marã macã decopʉ apedujirã, na me'rãcjãrãrẽ pijirã caricũbajaque'atirã weronojõ nima. A'tiro caricũsama:
17 "Ʉsã wẽowʉ̃ putimicã, basarã wijatiapʉ. Ʉsã bʉjawetise basacã quẽ'rãrẽ, utitiapʉ." Na weronojõ a'tocatero nirã́ no'o añurõ, ña'arõ weecã, mejãrõta tʉ'satima.
18 Juã masãrẽ wãmeyeri masʉ̃ be'ti, vino sĩ'rĩtisami. Cʉ̃ tojo weecã, mʉsã "Wãtĩ cʉomi", nisa'a.
19 Be'ro yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ quẽ'rãrẽ ba'a, yʉ'ʉ vino sĩ'rĩcã, mejãrõta ña'arõ ucũ'u. "Ba'awãrĩgʉ̃, sĩ'rĩwãrĩgʉ̃ nimi. Niyeru wapaseeri masã, tojo nicã ña'arã me'rãcjʉ̃ nimi", ni'i yʉ'ʉre. Mʉsã ni'cʉ̃pʉreta ẽjõpeowe'e. Tojo ẽjõpeotimirã, yʉ'ʉ weeĩ'o'quere ĩ'arã, "Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ masĩse o'opĩ" ni, masĩbosa'a, niwĩ Jesú.

Jesure ẽjõpeotise macãrĩcjãrã ye queti ni'i (Lc 10.13-15)

20 Be'ro Jesú cʉ̃ tutuaro me'rã weeĩ'oyʉ'rʉnʉ'cã'que macãrĩcjãrãrẽ a'tiro tu'tiwĩ. Na ña'arõ wee'quere bʉjaweti dʉcayuticã, tojo weewĩ.
21 —Mʉsã Corazí, tojo nicã Betsaida wãmetise macãrĩcjãrãrẽ ña'arõ wa'arosa'a. Yʉ'ʉ weeĩ'o'quere ĩ'amirã, dʉcayuwe'e. Yʉ'ʉ ãpẽrã judío masã nitirã tiropʉ Tiro, Sidṍ wãmetise macãrĩpʉ weeĩ'ocãma, dʉporopʉ na ña'arõ wee'quere bʉjaweti dʉcayutojabopã. Na bʉjawetisere ĩ'orã, na weewʉaronojõpʉma su'tire wãquĩsenojõrẽ sãña, nujãrẽ na dʉpoapʉ õrẽ́stepeobopã.
22 Mʉsãrẽ were'e. Õ'acʉ̃ masãrẽ beseatji nʉmʉ nicã, mʉsã pe'ere Tiro, Sidṍcjãrã nemorõ bu'iri da'reyʉ'rʉnʉ'cãgʉ̃sami.
23 »Ni'cãrõacãma Capernaucjãrãrẽ were'e. "Tojowaro ʉ'mʉsepʉ mʉjãrãti", ni wãcũticã'ña. Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ pecame'epʉ cõ'abutiagʉsami. Sõ'oníca macã Sodoma yʉ'ʉ mʉsã tiropʉ wee'caronojõ weeĩ'ocãma, ti macã ni'cãrõacãpʉ quẽ'rãrẽ ninu'cũbosa'a.
24 Mʉsãrẽ nigʉ̃ti. Õ'acʉ̃ masãrẽ beseatji nʉmʉ nicã, Sodomacjãrãrẽ nemorõ mʉsã pe'ere Õ'acʉ̃ bu'iri da'regʉsami, niwĩ Jesú.

Jesú "Yʉ'ʉ me'rã ejerisãjãse cʉoya" nise ni'i (Lc 10.21-22)

25 Narẽ tojo níca be'ro Jesú cũ pacʉ Õ'acʉ̃rẽ a'tiro niwĩ:
—Pacʉ, mʉ'ʉ ʉ'mʉse, a'ti turi wiogʉ ni'i. "Masĩyʉ'rʉnʉ'cãrã ni'i" nirãrẽ mʉ'ʉ ye cjasere tʉ'omasĩcã weewe'e. Ãpẽrã wĩ'marã weronojõ maata tʉ'o ẽjõpeorã pe'ere tere masĩcã wee'e. Mʉ'ʉ tojo weesere wãcũgʉ̃, "Añu'u", ni e'catise o'o'o.
26 Pacʉ, mʉ'ʉ ʉa'caronojõta a'tere queoro wee'e, niwĩ.
27 Be'ro Jesú masãrẽ ninemowĩ:
—Yʉ'ʉ pacʉ nipe'tise weemasĩsere yʉ'ʉre o'owĩ. Cũ ni'cʉ̃ta yʉ'ʉ nisetisere masĩpe'ocã'sami. Yʉ'ʉ quẽ'rã ni'cʉ̃ta cũ nisetisere masĩpe'o'o. No'o yʉ'ʉ masĩcã weeno'rã quẽ'rã cũ nisetisere masĩsama.
28 Mʉsã basu weetutuase me'rã Õ'acʉ̃rẽ e'caticã weesĩ'rĩ'i. Tojo weerã nʉcʉ̃sere wʉarã, da'ra caributirã weronojõ ni'i. Mʉsã bu'iri tʉ'oña'rã, bʉjawetirãrẽ a'tiro nigʉ̃ti. Mʉsã tojo tʉ'oña'sere yʉ'ʉre wereya. Yʉ'ʉ mʉsãrẽ weetamugʉ̃ti. Mʉsã tojo weecã, yʉ'ʉ mʉsãrẽ ejerisãjãsere o'ogʉti.
29 Yʉ'ʉ dutisere, yʉ'ʉ ʉaronojõ weeya. Mʉsã tojo weecã, weetamugʉ̃ti. Yʉ'ʉ da'radutipegʉ niwe'e. Yʉ'ʉ mʉsãrẽ pajaña'gʉ̃, mejõ nigʉ̃ weronojõ wee'e. Mʉsã bʉjawetisere yʉ'ʉre werecã, mʉsãrẽ e'catise dʉcayugʉti.
30 Yʉ'ʉ weetamuyucã, yʉ'ʉ dutise ʉpʉtʉ waro mʉsãrẽ tutuawe'e. Masã apeyenojõ ca'rasãasere o'marã weronojõ tʉ'oña'rãsa'a, ni werewĩ Jesú.

12

Sauru nicã Jesú bu'erã trigore tʉ̃'rẽ'que ni'i
(Mr 2.23-28; Lc 6.1-5)

1 Titare sauru nicã ʉ̃sã judío masã soowʉari nʉmʉ Jesú trigo wesepʉ yʉ'rʉawĩ. Ʉsã cũ bu'erã ʉjaboarã, trigo na ote'quere tʉ̃'rẽ, te perire ba'awʉ.
2 Fariseo masã ʉ̃sã tojo weecã ĩ'arã, Jesure niwã:
—Ĩ'aña. Mʉ'ʉ bu'erã ni'cãcãnojõrẽ weedutitisere weema. Marĩ soowʉari nʉmʉrẽ da'radutiwe'e, niwã.
3 Na tojo nicã tʉ'ogʉ, Jesú niwĩ:
—Mʉsã dʉporocjʉ̃ wiogʉ Davi cũ me'rãcjãrã me'rã ʉjaboarã wee'quere bu'epã.
4 Na a'tiro weecãrã niwã. Õ'acʉ̃ wi'ipʉ sãjãa, pã̃ "Õ'acʉ̃ ye ni'i" ní'que narẽ ba'adutiti'quere ba'acãrã niwã. Pa'ia dia'cʉ̃rẽ ba'ata basiocaro nimiwʉ̃.
5 Apero Moisé duti'caropʉ quẽ'rãrẽ bu'epã. Marĩ soowʉari nʉmʉ nicã pa'ia Õ'acʉ̃ wi'ipʉ da'rasama. Cũ ye cjasere da'rarã, sootisama. Na tojo sootirã, ña'arõ weerã mejẽta weema.
6 Mʉsãrẽ weregʉti. A'tore yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ wi'i yʉ'rʉoro niyʉ'rʉnʉ'cãgʉ̃ ni'i.
7 Mʉsã Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ ní'quere tʉ'omasĩwe'e. A'tiro ojano'caro niwʉ̃: "Yʉ'ʉ masãrẽ a'merĩ pajaña'cã ʉa'a. Wa'icʉrã ʉ̃jʉ̃amorõpeo'caro nemorõ te pe'ere ʉasãyʉ'rʉnʉ'cã'a", ni ojano'wʉ̃. Mʉsã tere tʉ'omasĩrã pũrĩcã, masã mejẽcã weetirãrẽ "Ña'arõ weema", nitibosa'a.
8 Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ soowʉari nʉmʉrẽ dutise nemorõ dutimasĩ'i, niwĩ Jesú.

Jesú omocã bʉ'awia'cʉre yʉ'rʉo'que ni'i
(Mr 3.1-6; Lc 6.6-11)

9 Jesú trigo wesepʉ níca be'ro judío masã nerẽrĩ wi'ipʉ sãjãawĩ.

10 Ti wi'i po'peapʉ ni'cʉ̃ omocã bʉ'awia'cʉ nicʉ niwĩ. Fariseo masã
¿de'ro wee Jesure weresãrãsari? nírã, cʉ̃rẽ sẽrĩtiña'wã:
—¿Marĩ soowʉari nʉmʉrẽ dutitigʉre yʉ'rʉocã añuti? niwã.
11 Na tojo nicã tʉ'ogʉ, narẽ yʉ'tiwĩ:
—Ni'inojõta marĩ soowʉari nʉmʉ nicã oveja copepʉ bʉrʉsãjãcã, cʉ̃rẽ
wejewã'cõgʉ̃ wa'aticã weetisami.
12 Ni'cʉ̃ masʉ̃ oveja nemorõ wapatiyʉ'rʉnʉ'cãmi. Tojo weero marĩ
soowʉari nʉmʉrẽ añuse weecã añu ni'í, niwĩ.
13 Cʉ̃ tojo níca be'ro omocã bʉ'awia'cʉre niwĩ:
—Mʉ'ʉ omocãrẽ sĩoña, niwĩ. Tojo nicã tʉ'ogʉ, sĩowĩ. Cʉ̃ tojo weecãta,
ape omocã weronojõ añua wa'awʉ.
14 Cʉ̃ tojo weecã ĩ'arã, fariseo masã uawijaa wa'awã. Tojo uawijaarã,
"¿De'ro wee Jesure wẽjẽrãsari?" ni apocãrã niwã.

Dʉporocjãrãpʉ Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masã Jesure ojayu'que ni'i

15 Jesú cʉ̃rẽ wẽjẽsĩ'rĩsere masĩgʉ̃, omocã bʉ'awia'cʉre yʉ'rʉo'caropʉ
ní'cʉ wijaawã'cãwĩ. Cʉ̃rẽ masã pãjãrã sirutuwã. Nipe'tirã dutitirãrẽ
yʉ'rʉowĩ.
16 Yʉ'rʉo, narẽ ne cʉ̃ ye cjasere weredutitiwĩ.
17 Jesú na pãjãrãrẽ yʉ'rʉocã, Isaía Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masʉ̃
oja'que queoro wa'awʉ. A'tiro ojacʉ niwĩ:
18 Ã'rĩ yʉ'ʉre da'raco'tegʉ, yʉ'ʉ bese'cʉ nimi.
Yʉ'ʉ ma'igʉ̃ nimi.
Cʉ̃ me'rã e'cati'i.
Yʉ'ʉ Espíriture cʉ̃rẽ o'ogʉti.
Cʉ̃ yʉ'ʉ nipe'tirã masãrẽ añurõ weesere weregʉsami.
19 Cʉ̃ ne dʉ'saso, macã decopʉ caricũsijasome.
20 No'o wãcũtutuatigʉnojõ quẽ'rãrẽ cõ'asome.
Cõ'arõnojõ o'ogʉ, wãcũtutuacã weegʉsami.
Ẽjõpeotutuatirãrẽ tu'tisome.
Narẽ añurõ weetamugʉ̃sami.
Cʉ̃ wiogʉ sãjãca be'ropʉ, cʉ̃ ña'asere docaque'aca be'ropʉ tojo
weedu'ugʉsami.
Cʉ̃ queoro dutime'rĩcʉ̃sami.
21 Tojo weerã nipe'tirocjãrã cʉ̃ dutiatjere co'terãsama, tojo ni ojano'wʉ̃.

Jesure "Wãtĩ tutuaro me'rã weeĩ'omi" ni ucja'que ni'i
(Mr 3.20-30; Lc 11.14-23; 12.10)

22 Be'ro Jesú tiropʉ caperi bajutigʉ, ucũtigʉ wãtĩ sãjãno'cʉre miiejawã.
Na cʉ̃rẽ miiejacã ĩ'agʉ̃, Jesú cʉ̃rẽ yʉ'rʉowĩ. Tojo wééca be'ro ĩ'a, ucũwĩ.
23 Wãtĩ sãjãno'cʉ yʉ'rʉcã ĩ'arã, nipe'tirã masã ĩ'amarĩawã. Na a'merĩ
sẽrĩtiña'wã:
—¿Ã'rĩ dʉporocjʉ̃pʉ Davi pãrãmi "Na a'tiacjʉ niapʉ" ní'cʉ niti? niwã.
24 Fariseo masã na tojo nicã tʉ'orã, a'tiro niwã:
—Ã'rĩ wãtĩa wiogʉ Beelzebú wãmetigʉ tutuaro me'rã wãtĩarẽ
cõ'awĩrõcã'sami, niwã.
25 Jesú na tojo nisere masĩgʉ̃, narẽ niwĩ:
—Ni'cã curuacjãrã a'merĩ dʉcawati a'mequẽrã, masãpe'tia wa'asama.
Tojo nicã ni'cã macãcjãrã o ni'cã wi'icjãrã na quẽ'rã a'merĩ dʉcawati
a'metu'tirã, pe'tidija wa'asama.

26 Mejãrõta wãtĩa wiogʉ cʉ̃ yarã wãtĩarẽ cõ'awĩrõgʉ̃, cʉ̃ basuta dʉcawatigʉ weesami. Tojo weegʉ cʉ̃ de'ro wee tutuanemobosabe.
27 Mʉsã yʉ'ʉre "Cʉ̃ wãtĩ Beelzebú tutuaro me'rã wãtĩarẽ cõ'awĩrõmi", ni'i. Tojo nicãma, mʉsã bu'esere siruturã wãtĩarẽ cõ'awĩrõrã, ¿noa tutuaro me'rã cõ'awĩrõsari? Narẽ mʉsã "Õ'acʉ̃ tutuaro me'rã wãtĩarẽ cõ'awĩrõma", ni'i. Tojo weero masĩno'o. Mʉsã yʉ'ʉre nise diacjʉ̃ niwe'e.
28 Yʉ'ʉ wãtĩarẽ Espíritu Santu tutuaro me'rã pe'e cõ'awĩrõ'o. Te me'rã "Õ'acʉ̃ wiogʉ nise mʉsã tiropʉre nitoja'a", nino'o.
29 »Queose me'rã mʉsãrẽ werenemogʉ̃ti tja. Ni'cʉ̃ tutuamʉ ya wi'ipʉre dʉ'tecũutimigʉ̃, yajamasĩno'ña marĩ'i. Dʉ'téca be'ropʉ yajamasĩsami, niwĩ. Yʉ'ʉ wãtĩ yʉ'rʉoro tutuayʉ'rʉnʉ'cã'a nígʉ̃, tojo niwĩ Jesú.
30 Jesú ninemowĩ:
—Yʉ'ʉre ʉatirã yʉ'ʉre ĩ'atu'tirã nima. Yʉ'ʉre seeneotamutigʉnojõ doquestewã'cãgʉ̃ weronojõ nimi. Yʉ'ʉre ẽjõpeotirã masãrẽ Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeocã weetamurã mejẽta weema.
31 »Tojo weegʉ mʉsãrẽ diacjʉ̃ weregʉti. Õ'acʉ̃ masã ña'arõ weesere, ña'arõ ucũsere acobojogʉsami. Espíritu Santure ña'arõ ucũcã pũrĩcãrẽ, acobojosome.
32 Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉre ña'arõ ucũcã, Õ'acʉ̃ acobojogʉsami. Espíritu Santu pe'ere ña'arõ ucũcã, Õ'acʉ̃ acobojosome. Ni'cãrõacã, be'ropʉ quẽ'rãrẽ mejãrõta acobojosome, niwĩ Jesú.

Yucʉgʉre tigʉ dʉca me'rã ĩ'amasĩno'o nise ni'i
(Lc 6.43-45)

33 Jesú ninemowĩ:
—Yucʉgʉ añucjʉ nicã, tigʉ dʉca me'rã "Añucjʉ ni'i", nino'o. Yucʉgʉ ña'acjʉ nírõ, tigʉ dʉca me'rã "Ña'acjʉ ni'i", ni ĩ'amasĩno'o. Yucʉgʉre tigʉ dʉca me'rã ĩ'amasĩno'o.
34 Mʉsã ña weronojõ pũrĩrã ni'i. Ña'arã nitjĩarã, ¿de'ro wee añusere ucũmasĩbosaʉ? Marĩrẽ ña'ase púúturo, ña'aseta marĩ ucũse wija'a. Añuse nicã, añuseta wija'a.
35 Tojo weegʉ masʉ̃ añugʉ̃ añuse wãcũse cʉoyugʉ, añurõta ucũsami. Apĩ ña'agʉ̃ pe'e cʉ̃ wãcũse ña'ase niyucã, ña'arõ ucũsami.
36 Mʉsãrẽ weregʉti. Õ'acʉ̃ masãrẽ beseatji nʉmʉ nicã, mʉsã wãcũtimirã no'o ʉaro ucũma'a'quenʉcʉ̃ besegʉsami.
37 Mʉsã añurõ ucũca be'ro nicã, Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ "Añurõ ucũpã, bu'iri moo'o", nigʉ̃sami. Mʉsã ña'arõ ucũca be'roma "Bu'iri cʉo'o", nigʉ̃sami, niwĩ Jesú fariseo masãrẽ.

Masã ña'arã Jesure weeĩ'odutimi'que ni'i
(Mr 8.12; Lc 11.29-32)

38 Be'ro fariseo masã, ãpẽrã Moisé oja'quere bu'eri masã Jesure a'tiro niwã:
—Masãrẽ bu'egʉ, mʉ'ʉ añuse weeĩ'ocã ĩ'asĩ'rĩsa'a, niwã.
39 Na tojo nicã tʉ'ogʉ, Jesú niwĩ:
—Mʉsã a'tocaterocjãrã ña'arã ni'i. Mʉsã weeĩ'oña nírã, mʉsã ẽjõpeotisere yʉ'ʉre ĩ'o'o. Mʉsãrẽ weeĩ'osome. A'te dia'cʉ̃rẽ weregʉti. Dʉporocjʉ̃pʉ Joná Õ'acʉ̃ ye quetire weremʉ'tãrĩ masʉ̃ wa'a'caronojõ dia'cʉ̃rẽ ĩ'ogʉ̃ti.

40 Joná wa'iwʉ̃ pajigʉjo paaga po'peapʉ i'tia ʉmʉco, i'tia ñami cʉ̃pʉre sãñacʉ niwĩ. Cʉ̃ weronojõta yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ quẽ'rã yʉ'ʉre yááca be'ro i'tia ʉmʉco, i'tia ñami di'ta po'peapʉ cũñagʉ̃sa'a.

41 Joná Nínive wãmetiri macãcjãrãrẽ Õ'acʉ̃ ye quetire werecã, na ña'arõ wee'quere bʉjaweti, du'ucãrã niwã. Yʉ'ʉ pe'ere Joná yʉ'rʉoro nimicã, mʉsã ẽjõpeowe'e. Mʉsã na wee'caronojõ ña'arõ wee'quere bʉjawetiwe'e. Tojo weerã Õ'acʉ̃ masãrẽ beseatji nʉmʉ nicã, Nínivepʉ ní'cãrã a'tocateropʉcjãrãrẽ "Mʉsã Jesure ẽjõpeotirã, ña'arõ weewʉ", nirãsama.

42 Apeye quẽ'rãrẽ weregʉti. Dʉporocjõ mujĩpũ mʉjãtiro diacjʉ̃ pe'e nirĩ di'tapʉ wiogo Israe curuacjãrã wiogʉ Salomó masĩsere tʉ'ogo a'tico niwõ. Yʉ'ʉ Salomó yʉ'rʉoro masĩyʉ'rʉnʉ'cãmicã, mʉsã pe'e yʉ'ʉre tʉ'osĩ'rĩwe'e. Tojo weego Õ'acʉ̃ masãrẽ beseatji nʉmʉ nicã, ti di'ta wiogo ní'co a'tocateropʉcjãrãrẽ "Mʉsã Jesure ẽjõpeotirã, ña'arõ weewʉ", nigõsamo, niwĩ.

Wãtĩ todʉporopʉ cʉ̃ ní'cʉpʉre majãmisãjãase ni'i
(Lc 11.24-26)

43 Jesú fariseo masãrẽ ninemowĩ:

—Wãtĩ masʉ̃pʉre cõ'awĩrõno'ca be'ro aco marĩrõpʉ sijabaque'atisami. Cʉ̃ niatjore a'magʉ̃, tojo weesami. Cʉ̃ nirõ bocatigʉ, a'tiro wãcũsami:

44 "Yʉ'ʉ wijaa'cʉpʉre dajasãjãagʉ̃ti tja", nisami. Cʉ̃pʉre dajasãjãagʉ̃, wi'i o'aca wi'i, añurõ apóca wi'i weronojõ bocaejasami.

45 Be'ro ãpẽrã wãtĩa sietere cʉ̃ yʉ'rʉoro ña'arãrẽ pijisami. Piji, be'ro todʉporopʉ cʉ̃ wijaa'cʉpʉre na nipe'tirã sãjãasama. Tojo weegʉ masʉ̃ cʉ̃ todʉporopʉ ní'caro nemorõ ña'arõ tojasami. Ã'rã quẽ'rã yʉ'ʉre ẽjõpeotirã tojota ña'abutiaro wa'arãsama, niwĩ Jesú.

Jesú paco, tojo nicã cʉ̃ acabijirã ye cjase ni'i
(Mr 3.31-35; Lc 8.19-21)

46 Jesú masãrẽ tojo ucũrĩ cura cʉ̃ paco, cʉ̃ acabijirã cʉ̃ nirĩ wi'ipʉ ejawã. Na sopepʉ tojanʉ'cã, cʉ̃ me'rã ucũsĩ'rĩwã.

47 Tojo weecã, to nigʉ̃́ ni'cʉ̃ werewĩ Jesure:

—Mʉ'ʉ paco, mʉ'ʉ acabijirã sope pʉ'topʉ niama. Mʉ'ʉ me'rã ucũsĩ'rĩama, ni werewĩ.

48 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, Jesú cʉ̃rẽ niwĩ:

—¿Noanojõ niti yʉ'ʉ paco, yʉ'ʉ acabijirã? niwĩ.

49 Be'ro ʉ̃sã cʉ̃ bu'erãrẽ ñupu'a, niwĩ:

—Ã'rãrẽ yʉ'ʉ paco, yʉ'ʉ acawererã waro tʉ'oña'a.

50 No'o Õ'acʉ̃ ʉaro weerãnojõ náta yʉ'ʉ acabiji, yʉ'ʉ acabijo, yʉ'ʉ paco weronojõ nima, niwĩ.

13

Jesú oteri masʉ̃ ye quetire queose me'rã were'que ni'i
(Mr 4.1-9; Lc 8.4-8)

1 Ti nʉmʉrẽta tja Jesú wi'ipʉ ní'cʉ ditara sumutopʉ wa'awĩ. Wa'a, topʉ dujiwĩ.

2 Masã pãjãrã waro cʉ̃ tiropʉ nerẽcã ĩ'agʉ̃, yucʉsʉpʉ mʉjãsãjãa, dujiwĩ. Masã pe'e ditara sumutopʉ nu'cũwã.

3 Be'ro Jesú queose me'rã narẽ bu'ewĩ:
—Ni'cʉ̃ masʉ̃ cʉ̃ ya wesepʉ̃ otegʉ̃ wa'asami.
4 Cʉ̃ otegʉ̃ wẽestewã'cãcã, apeye otese cape ma'apʉ̃ doqueque'asa'a. Mirĩcʉ̃a a'ti, te perire ĩ'aboca, ba'ape'ocã'sama.
5 Apeye ʉ̃tãpaga cã'rõacã di'ta cʉ̃oro bu'ipʉ̃ doqueque'asa'a. Te di'ta cã'rõacã niyucã, asibusu maata marã, pĩ'rĩsa'a.
6 Be'ro mujĩpũ asimʉ̃jãtiri cura di'ta boposãjãyʉ̃'rʉ̃a wa'asa'a. Tojo weero nʉ̃'cõrĩ cʉ̃oti'caro nitjĩarõ, maata ñaidija wa'asa'a.
7 Apeye otese cape pota wa'teropʉ̃ bʉ̃rʉ̃que'asa'a. Pota pe'e tere pĩ'rĩyʉ̃'rʉ̃a, wẽjẽcã'sa'a.
8 Apeye otese cape di'ta añurõpʉ̃ bʉ̃rʉ̃que'asa'a. Te añurõ pĩ'rĩ, dʉ̃catisa'a. Ni'cã ño cien peri dʉ̃catisa'a. Ape ño sesenta peri, ape ño treinta peri dʉ̃catisa'a.
9 O'meperi cʉ̃orãnojõ a'tere añurõ tʉ̃'oya, niwĩ Jesú.

Jesure cʉ̃ bu'erã "¿De'ro weegʉ̃ queose me'rã bu'eti?" nĩ'que ni'i
(Mr 4.10-12; Lc 8.9-10)

10 Be'ro ʉ̃sã cʉ̃ bu'erã cʉ̃ pʉ̃'to wa'a, cʉ̃rẽ sẽrĩtiña'wʉ̃:
—¿De'ro weegʉ̃ masãrẽ queose me'rã bu'eti? niwʉ̃.
11 Jesú ʉ̃sãrẽ yʉ̃'tiwĩ:
—Õ'acʉ̃ mʉ̃sãrẽ a'tiro weemi. Mʉ̃sã ãpẽrã todʉ̃poropʉ̃ masĩña marĩmi'quere cʉ̃ wiogʉ̃ nisere masĩcã weemi. Ãpẽrã yʉ̃'ʉ̃re ẽjõpeotirã pe'ere masĩticã weemi.
12 Tojo weegʉ̃ yʉ̃'ʉ̃ bu'esere ẽjõpeorãrẽ narẽta Õ'acʉ̃ masĩse o'onemogʉ̃sami. Na tʉ̃'omasĩse cʉ̃oyʉ̃'rʉ̃arãsama. Ãpẽrã yʉ̃'ʉ̃ bu'esere ẽjõpeotirã pe'ere na cã'rõacã masĩmi'quere tʉ̃'omasĩticã weegʉ̃sami.
13 Na yʉ̃'ʉ̃ weesere ĩ'amirã, ĩ'atirã weronojõ nisama. Yʉ̃'ʉ̃ bu'esere tʉ̃'omirã, tʉ̃'omasĩtisama. Tojo weegʉ̃ queose me'rã narẽ were'e.
14-15 Isaía Õ'acʉ̃ ye quetire weremʉ̃'tãrĩ masʉ̃ cʉ̃ oja'caronojõta narẽ wa'a'a. A'tiro ojacʉ̃ niwĩ:
Mʉ̃sã Õ'acʉ̃ ye cjasere teerã, ĩ'asĩ'rĩsome.
Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeosĩ'rĩtirã, diacjʉ̃ cjasere tʉ̃'osĩ'rĩsome.
Tojo ẽjõpeotitjĩarã, yʉ̃'ʉ̃re acobojose sẽrĩsome.
Tojo weerã mʉ̃sãrẽ werecã, tʉ̃'orãsa'a, tʉ̃'orã pe'e.
Mejõ ¿de'ro nirõ weesari? ni tʉ̃'omasĩsome.
Mʉ̃sã añurõ yʉ̃'ʉ̃ weesere ĩ'amirã, ĩ'amasĩsome, ni ojacʉ̃ niwĩ Isaía, niwĩ Jesú.
16 Ʉsã pe'ere niwĩ:
—Mʉ̃sã pũrĩcã yʉ̃'ʉ̃re ẽjõpeorã, e'cati'i. Yʉ̃'ʉ̃ weesere ĩ'arã, yʉ̃'ʉ̃ bu'esere tʉ̃'orã, ẽjõpeo'o.
17 Diacjʉ̃ mʉ̃sãrẽ weregʉ̃ti. Pãjãrã Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ̃'tãrĩ masã, tojo nicã dʉ̃porocjãrã masã añurã nĩ'cãrã ni'cãrõacã yʉ̃'ʉ̃ mʉ̃sãrẽ weesere ĩ'asĩ'rĩcãrã nimiwã. Yʉ̃'ʉ̃ mʉ̃sãrẽ weresere tʉ̃'osĩ'rĩcãrã nimiwã. Tojo weesĩ'rĩ'cãrã nimirã, ĩ'ati, tʉ̃'otiyʉ̃'rʉ̃ocã'cãrã niwã, niwĩ Jesú.

Jesú oteri masʉ̃ quetire "A'tiro nisĩ'rĩrõ wee'e" nise ni'i
(Mr 4.13-20; Lc 8.11-15)

18 Be'ro Jesú ʉ̃sãrẽ a'tiro werenemowĩ:
—Oteri masʉ̃ ye queti a'tiro nisĩ'rĩrõ wee'e.

19 Yʉ'ʉ a'ti turipʉ wiogʉ nigʉ̃sa'a nisere tʉ'omirã, tere tʉ'omasĩtirã, a'tiro weronojõ nisama. Otese cape ma'apʉ bʉrʉque'a'que weronojõ nisama. Wãtĩ a'ti, na tʉ'omi'quere ẽ'mape'ocã'sami.
20 Ãpẽrã ʉ̃tãpaga wa'teropʉ doqueque'a'que peri weronojõ nisama. Yé quetire e'catise me'rã tʉ'osama.
21 Tojo tʉ'omirã, nʉ'cõrĩ marĩrã weronojõ nisama. Narẽ mejẽcã wa'acã, o ãpẽrã te quetire ẽjõpeose bu'iri narẽ tu'ticã, maata ẽjõpeodu'ucã'sama.
22 Ãpẽrã otese cape pota wa'teropʉ bʉrʉque'a'que weronojõ nisama. Yé quetire tʉ'oma, tʉ'orã pe'e. A'ti ʉmʉco cjase pe'ere wãcũyʉ'rʉnʉ'cãsama. No'o de'ro nisere ʉaripejayʉ'rʉasama. Na tojo niseticã, a'te narẽ dojorẽcã'sa'a. Na tʉ'o'quere acobojo, dʉca marĩrã weronojõ nisama.
23 Ãpẽrã di'tapʉ añurõpʉ bʉrʉque'a'que peri weronojõ nima. Yé quetire tʉ'o, añurõ ẽjõpeo, yʉ'ʉ dutironojõ weesetirã, añurõ dʉcatirã weronojõ nima. Cien peri dʉcati'caro weronojõ añusere weesama. Ãpẽrã sesenta peri, ãpẽrã treinta peri dʉcati'caro weronojõ añusere weesama, niwĩ Jesú.

Trigo wa'teropʉ apeye ña'ase cape pĩ'rĩbajua'que ni'i

24 Jesú apeye queose me'rã ʉ̃sãrẽ werenemowĩ:

—Õ'acʉ̃ wiogʉ nise a'tiro weronojõ ni'i. Ni'cʉ̃ masʉ̃ añuse capere cʉ̃ ya wesepʉ otesami.
25 Be'ro nipe'tirã cã́rĩ́ca be'ro te ote'cʉre ĩ'atu'tigʉ cʉ̃ ote'caropʉ wa'asami. Wa'a, trigo cape wa'teropʉ ña'ase capere otesami.
26 Trigo pĩ'rĩmʉjã, te pupiri cura ña'ase cʉ̃ ote'que pe'e quẽ'rã pĩ'rĩbajuasa'a.
27 Tere ĩ'arã, cʉ̃rẽ da'raco'terã na wiogʉpʉre wererã wa'asama: “Wiogʉ, marĩ ote'que añuse cape dia'cʉ̃ nimiwʉ̃to”, nisama. “¿De'ro wee a'te ña'ase cape a'tipari?” nisama.
28 Na wiogʉ narẽ yʉ'tisami: “Ni'cʉ̃ marĩrẽ ĩ'atu'tigʉ tojo weeapĩ”, nisami. Be'ro da'raco'terã na wiogʉre sẽrĩtiña'sama tja: “¿Mʉ'ʉ ʉ̃sã ña'asere cureweerã wa'acã ʉasari?” nisama.
29 Cʉ̃ pe'e narẽ nisami: “Weeticã'ña. Mʉsã cureweerã, apeye trigore du'acõ'abosa'a.
30 Totá trigo me'rã bʉcʉacã'to. Trigo bʉcʉatu'ajaca be'ropʉ da'rari masãrẽ o'ógʉti. Na ña'ase pĩ'rĩ'quere cureweemʉ'tãrãsama. Curewee, tere opa dotori dʉ'te, ʉ̃jʉ̃arãsama. Tu'ajanʉ'cõ, trigore na nʉrõwʉaropʉ nʉrõrãsama”, nisami, niwĩ Jesú.

Jesú mostaza wãmetise cape me'rã queose o'o'que ni'i
(Mr 4.30-32; Lc 13.18-19)

31 Jesú apeye queose me'rã werenemowĩ tja:

—Õ'acʉ̃ yarã pãjãrã sãjãrã́sama nise otese mostaza cape weronojõ ni'i. Tere ni'cʉ̃ cʉ̃ ya wesepʉ otesami.
32 Mostaza cape cã'caperoacã waro ni'i. Tócacaperoacã nimirõ, bʉcʉaropʉa pajibutiacjʉ yucʉgʉ pĩ'rĩsa'a. Pajicjʉ waro wa'acã ĩ'arã, mirĩcʉ̃a a'ti, tigʉ dʉpʉripʉ na diepeoatje su'tire weesama, niwĩ. Õ'acʉ̃ wiogʉ nise cã'caperoacã weronojõ nʉ'cãsa'a. Be'ro pajicjʉ bʉcʉa'caro weronojõ nipe'tiropʉ cʉ̃ ye queti se'sa wa'arosa'a. Tojo nicã pãjãrã cʉ̃ yarã sãjãrã́sama nígʉ̃, tojo niwĩ.

Pã́ bʉcʉacã weese me'rã queose ni'i
(Lc 13.20-21)

33 Be'ro apeye queose me'rã werenemowĩ tja:

—Õ'acʉ̃ wiogʉ nise a'tiro weronojõ ni'i. Ni'cõ numio pã̃ weegotigo pã̃ weese harinarẽ i'tiapa queo, po'osãasamo. Te me'rã levadura pã̃ bʉcʉacã weesere morẽsamo. Be'ro te nipe'tise bʉcʉa se'sape'tia wa'asa'a, niwĩ. Levadura harinarẽ bʉcʉacã wee'caro weronojõ Õ'acʉ̃ wiogʉ nise nipe'tiropʉ se'sarosa'a nígʉ̃, tojo niwĩ.

Jesú masãrẽ queose me'rã bu'e'que ni'i
(Mr 4.33-34)

34 Jesú masãrẽ bu'égʉ, queose me'rã wereticã weetiwĩ.
35 Cʉ̃ tojo weecã, Õ'acʉ̃ ye quetire weremʉ'tãrĩ masʉ̃ oja'que queoro wa'awʉ. Jesú masãrẽ wereatjere a'tiro ojano'wʉ̃:
Queose me'rã masãrẽ weregʉsa'a.
Õ'acʉ̃ a'ti ʉmʉco weecãpʉ masĩno'ña marĩ'quere mʉsãrẽ were bajurẽgʉ̃ti,
ni ojano'wʉ̃.

Jesú "Ña'ase cape trigo tiropʉ pĩ'rĩbajua'quere a'tiro nisĩ'rĩrõ wee'e" nise ni'i

36 Be'ro Jesú masãrẽ we'eriti, wi'ipʉ sãjãawĩ. Ʉsã cʉ̃ bu'erã cʉ̃rẽ sirutusãjãwʉ̃. Topʉ cʉ̃rẽ sẽrĩtiña'wʉ̃:
—Mʉ'ʉ mejẽpʉ ña'ase cape trigo wa'teropʉ queose were'quere wereapoya. ¿De'ro nisĩ'rĩrõ weeati? niwʉ̃.
37 Ʉsã tojo nicã tʉ'ogʉ, Jesú yʉ'tiwĩ:
—Añuse trigo capere ote'cʉ yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ ni'i.
38 Ti wese pe'e a'ti turi nisĩ'rĩrõ wee'e. Añuse cape yʉ'ʉre ẽjõpeorã Õ'acʉ̃ põ'rã nima, nisĩ'rĩrõ wee'e. Ña'ase cape pĩ'rĩ'que pe'e wãtĩ yarã nima, nisĩ'rĩrõ wee'e.
39 Ti wese ote'cʉre ĩ'atu'tigʉ ña'asere ote'cʉ wãtĩ nimi. Trigo bʉcʉatu'ajaca be'ro na tʉ̃'rẽse a'ti ʉmʉco pe'tiatje ni'i, nisĩ'rĩrõ wee'e. Trigore tʉ̃'rẽrĩ masã Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã ʉ'mʉsecjãrã weronojõ nima.
40 Ña'asere curewee ʉ̃jʉ̃acõ'asama. Na tojo wee'caro weronojõ a'ti turi pe'ticãpʉre ña'arãrẽ cõ'arãsama.
41 Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ yʉ'ʉre wereco'terãrẽ nipe'tiropʉ o'ógʉsa'a. "Nipe'tirã ña'arõ weerãrẽ, tojo nicã ãpẽrãrẽ ña'arõ weecã weerãrẽ neoña", nigʉ̃sa'a.
42 Narẽ pecame'epʉ cõ'arãsama. Topʉ na pũrĩno'rã, upicari cũ'rĩdio, utirãsama.
43 Tojo wa'ari curare Õ'acʉ̃ ʉaro weerã̃ pe'e a'tiro weerãsama. Cʉ̃ tiropʉ wa'arã, mujĩpũ ʉmʉcocjʉ̃ weronojõ asisterãsama. Topʉ ninu'cũcã'rãsama. O'meperi cʉorãnojõ a'tere añurõ tʉ'oya, niwĩ.

Di'tapʉ niyeru cujiri yaacũu'que queose ni'i

44 Jesú a'tiro werenemowĩ:
—Mʉsãrẽ Õ'acʉ̃ wiogʉ nisere werenemogʉ̃ti. Cʉ̃ mʉsã wiogʉ nise nipe'tise yʉ'rʉoro añuyʉ'rʉnʉ'cã'a. Ni'cʉ̃ apeyenojõ wapabʉjʉsere ãpẽrã ya di'ta po'peapʉ nʉo'quere boca'caro weronojõ ni'i. Tere bocáca be'ro mejãrõpʉta yaacũusami tja. Be'ro e'catise me'rã wa'a, nipe'tise cʉ̃ cʉosere duape'ocã'sami. Cʉ̃ dua'que wapa me'rã ti di'tare duumiicã'sami, niwĩ.

Jesú perla wãmetiri pe, wapabʉjʉri pe me'rã queose o'o'que ni'i

45 Apeye quẽ'rãrẽ Jesú werenemowĩ:

—Õ'acʉ̃ wiogʉ nise ni'cʉ̃ duari masʉ̃ añurõ asistese peri perla wãmetisere a'macusiaro weronojõ ni'i.
46 Cʉ̃ wapabʉjʉri pe, ni'cã pere bocaejagʉ, a'tiro weesami. Bocaeja, cʉ̃ cʉosere duape'ocã'sami. Cʉ̃ dua'que wapa me'rã ti pe wapabʉjʉri pere duumiicã'sami. Õ'acʉ̃ mʉsã wiogʉ nicã, ti pe wapabʉjʉri pere bocase weronojõ ni'i.

Wejecʉ me'rã Jesú queose o'o'que ni'i

47 »Be'ropʉ Õ'acʉ̃ masãrẽ beseatjere weregʉti. Wa'i wẽjẽrĩ masã ni'cãgʉ̃ wejecʉjo dia pajiri maapʉ doqueñosama. Tigʉpʉre nirãnʉcʉ̃ wa'i su'riwã'sama.
48 Tigʉ mu'muyʉ'rʉcã ĩ'arã, wa'i wẽjẽrĩ masã dia sumutopʉ weje-majãsama. Topʉ wa'ire besedujisama. Añurãrẽ pi'ipʉ besesãasama. Ña'arãrẽ doqueñocã'sama.
49 A'ti ʉmʉco pe'ticã, tojota wa'arosa'a. Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã ʉ'mʉsecjãrã a'tirãsama. Añurã, ña'arãrẽ dʉcawaanʉ'cõrãsama.
50 Ña'arãrẽ pecame'epʉ cõ'arãsama. Topʉ na pũrĩno'rã, upicari cũ'rĩdio, utirãsama, niwĩ Jesú.

Jesú cʉ̃ bu'erãrẽ be'ropʉ na weeatjere were'que ni'i

51 Be'ro Jesú ʉ̃sãrẽ niwĩ:
—¿A'te yʉ'ʉ ní'quere tʉ'oti mʉsã? niwĩ.
Ʉsã "Ʉʉ, tʉ'o'o", niwʉ̃.
52 Ʉsã tojo nicã, cʉ̃ niwĩ:
—Nipe'tirã Moisé oja'quere bu'erã yʉ'ʉ wiogʉ nigʉ̃sa'a nisere ẽjõpeorã, ni'cʉ̃ wi'i cʉogʉ weronojõ nima. Cʉ̃, cʉ̃ ya wi'icjãrãrẽ o'oacjʉ, ti wi'ipʉ cʉ̃ apeyenojõ nʉrõ'quere ma'marẽ, mejãrẽ miiwĩrõmasĩsami. Cʉ̃ weronojõ yé niatjere mejã, Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masã na oja'quere weremasĩsama. Tojo nicã ma'ma, yʉ'ʉ bu'ese quẽ'rãrẽ weremasĩsama nígʉ̃, tojo niwĩ ʉ̃sãrẽ.

Jesú cʉ̃ ya macã Nazarepʉ dajatojaa'que ni'i
(Mr 6.1-6; Lc 4.16-30)

53-54 Jesú te queose wéréca be'ro to ní'cʉ Nazare cʉ̃ masãca macãpʉ wa'awĩ. Topʉ judío masã na nerẽwʉari wi'ipʉ bu'enʉ'cãwĩ. Topʉ nirã cʉ̃ bu'esere tʉ'o, ĩ'amarĩamʉjãwã. A'tiro niwã:
—¿No'opʉ bu'epari ã'rĩ tocã'rõ masĩgʉ̃? ¿De'ro wee a'te masã dutitirãrẽ yʉ'rʉosenojõrẽ weeĩ'omasĩti?
55 Ã'rĩ ni'cʉ̃ capiteru macʉ̃ nimi. Cʉ̃ a'ti macãcjõ María macʉ̃ nimi. Cʉ̃ acabijirã Santiago, José, Simó, Juda nima.
56 Cʉ̃ acabijirã numia quẽ'rã a'topʉta nima. Tojo weegʉ ¿no'opʉ masĩmipari cʉ̃ a'tere? niwã.
57 Cʉ̃ tocjʉ̃ nise bu'iri cʉ̃ weresere ẽjõpeosĩ'rĩtiwã. Jesú pe'e narẽ niwĩ:
—Nipe'tirã ni'cʉ̃ Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masʉ̃rẽ tʉ'o ẽjõpeosama. Cʉ̃ ya di'tacjãrã, cʉ̃ ya wi'icjãrã dia'cʉ̃ ẽjõpeotisama, niwĩ.
58 Tojo weegʉ ti macãpʉre na ẽjõpeoticã ĩ'agʉ̃, peje waro narẽ weeĩ'otiwĩ.

14

Juã masãrẽ wãmeyeri masʉ̃rẽ tojo wee wẽjẽcãrã niwã nise ni'i
(Mr 6.14-29; Lc 9.7-9)

1 Titare Herode Galilea di'tacjãrãrẽ dutigʉ Jesú wee'quere tʉ'ocʉ niwĩ.
2 Tere tʉ'ogʉ, cʉ̃ me'rã da'rarãrẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
—Cʉ̃ Juã masãrẽ wãmeyeri masʉ̃ yʉ'ʉ wẽjẽduti'cʉ masã'cʉ nígʉ̃ nisami. Tojo weetigʉ mejẽta, peje waro weeĩ'otutuayʉ'rʉapʉ, nicʉ niwĩ.
3 Cʉ̃ Herodeta todʉporopʉre Juãrẽ ñe'eduticʉ niwĩ. Ñe'e, bu'iri da'reri wi'ipʉ dʉ'tecũuduticʉ niwĩ. A'te ye bu'iri tojo weecʉ niwĩ. Herode cʉ̃ acabiji Felipe nʉmo, Herodía wãmetigore Felipe cʉ̃ catimicã, core ẽ'ma, nʉmoticʉ niwĩ.
4 Cʉ̃ tojo weesere tʉ'ogʉ, Juã Herode tiropʉ wa'a, a'tiro nicʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ acabiji nʉmorẽ nʉmoticã, ña'a ni'i. Core cʉoticã'ña, nicʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo ní'que bu'iri Herode cʉ̃rẽ bu'iri da'reri wi'ipʉ sõrõduticʉ niwĩ.
5 Cʉ̃ Juãrẽ wẽjẽsĩ'rĩcʉ niwĩ. Masã pe'e "Juã Õ'acʉ̃ ye quetire weremʉ'tãrĩ masʉ̃ nimi", nicãrã niwã. Tojo weegʉ yʉ'ʉ cʉ̃rẽ wẽjẽcã, masã yʉ'ʉ me'rã uabosama ni uigʉ, maata cʉ̃rẽ wẽjẽticʉ niwĩ.
6 Be'ro Herode cʉ̃ bajuáca nʉmʉrẽ bosenʉmʉ weecʉ niwĩ. Titare Herodía macõ cʉ̃ piji'cãrã tiropʉ basaĩ'ogõ wijaco niwõ.
7 Herode co basaĩ'ocã tʉ'sayʉ'rʉacʉ niwĩ. Tojo weegʉ "Ne nisooro marĩrõ no'o mʉ'ʉ ʉasenojõrẽ o'ogʉti", nicʉ niwĩ.
8 Co pe'e co pacore "¿Ñe'enojõrẽ sẽrĩgõsariba?" nico niwõ. Co paco wéréca be'ro Herode tiropʉ wa'a, cʉ̃rẽ nico niwõ:
—Juã masãrẽ wãmeyeri masʉ̃ dʉpoare dʉtesure, ni'cã papʉ miiti, yʉ'ʉre o'oya, nico niwõ. ¿Diacjʉ̃ta Juãrẽ wẽjẽgʉ̃sari? nígõ, tojo weedutico niwõ.
9 Co tojo nicã tʉ'ogʉ, Herode bʉjaweticʉ niwĩ. Juãrẽ wẽjẽsĩ'rĩticʉ nimiwĩ. Cʉ̃ masã tʉ'oropʉ "Mʉ'ʉ ʉasenojõrẽ o'ogʉti" ní'cʉ niyugʉ, masã yʉ'ʉre bujiri nígʉ̃, co ní'caronojõta weecʉ niwĩ.
10 Tojo weegʉ Juã bu'iri da'reri wi'ipʉ nigʉ̃rẽ cʉ̃ dʉpoare dʉtesureduticʉ niwĩ.
11 Dʉtesureca be'ro cʉ̃ dʉpoare bapapʉ sãa, Herodía macõrẽ o'ocãrã niwã. Co pe'e quẽ'rã co pacopʉre o'oturiaco niwõ.
12 Be'ro Juã bu'esere sirutu'cãrã cʉ̃ upʉre miirã wa'a, yaacãrã niwã. Be'ro Jesupʉre wererã wa'acãrã niwã.

Jesú ni'cãmocʉsetiri mil ʉmʉarẽ ba'ase eca'que ni'i
(Mr 6.30-44; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

13 Jesú Juãrẽ wẽjẽ'que quetire tʉ'ogʉ, a'tiro weewĩ. Yucʉsʉpʉ mʉjãsãjãa, apero masã marĩrõpʉ ʉ̃sã cʉ̃ bu'erã me'rã wa'awĩ. Ʉsã wa'asere tʉ'orã, tocjãrã masã ma'apʉ cʉ̃rẽ sirutuwã'cãcãrã niwã.
14 Jesú ape pã'rẽpʉ pẽ'ajagʉ, dijanʉ'cãwĩ. Be'ro masã pãjãrãrẽ bocaejapejawĩ. Narẽ ĩ'agʉ̃, pajaña'wĩ. Dutitirã na mia'cãrãrẽ yʉ'rʉowĩ.
15 Ʉsã cʉ̃ bu'erã na'ique'ari cura cʉ̃ pʉ'to wa'a, werewʉ:
—Na'ique'aropʉ wee'e. A'topʉ marĩ nirõpʉ masã marĩma. Tojo weegʉ masãrẽ macãpʉ wa'adutiya. Topʉ duuba'arã wa'ato, nimiwʉ̃.
16 Ʉsã tojo nicã tʉ'ogʉ, "Wa'aticã'to. Mʉsã narẽ ecaya", niwĩ.
17 Ʉsã cʉ̃rẽ niwʉ̃:
—Ni'cãmocʉse pã̃, wa'i pʉarã dia'cʉ̃ cʉo'o, niwʉ̃.
18 Be'ro "Te mʉsã cʉosere miitia", niwĩ.
19 Cʉ̃ tojo nicã, cʉ̃ tiro miawʉ̃. Be'ro Jesú masãrẽ tá bu'ipʉ dujidutiwĩ. Tu'ajanʉ'cõ, te pã̃ ni'cãmocʉse pagare, na wa'i pʉarãrẽ mii, ʉ'mʉarõpʉ

ĩ'amorõ, cʉ̃ pacʉ Õ'acʉ̃rẽ e'catise o'owĩ. Be'ro pʉ̃rẽ dʉcawaa, ʉ̃sãrẽ o'owĩ. Ʉ̃sã pe'e masãrẽ tere etiwʉ.
20 Nipe'tirã ba'a yapiwã. Be'ro doce pi'seri na ba'adʉ'a'quere seeneowʉ̃.
21 Tere ba'arã numia, wĩ'marã ba'paqueono'ña marĩrõ ʉmʉa se'saro ni'cãmocʉsetiri mil niwã.

Jesú acopʉ sija'que ni'i
(Mr 6.45-52; Jn 6.16-21)

22 Jesú masãrẽ ba'ase ecáca be'ro ʉ̃sã cʉ̃ bu'erãrẽ yucʉsʉ me'rã ditarapʉ pẽ'ayudutiwĩ. Cʉ̃ pe'e topʉ masãrẽ we'eritigʉ, tojacã'wĩ yujupʉ.
23 Be'ro masãrẽ we'eritica be'ro ʉ̃rʉ̃gʉ̃pʉ cʉ̃ se'saro ñubuegʉ mʉjãcʉ niwĩ. Topʉre ñami ẽjʉ̃cã, ni'cʉ̃ta nicʉ niwĩ.
24 Ʉ̃sã pe'e ditara decopʉ pẽ'arã weewʉ. To ʉ̃sã ejacã, wĩ'rõ ʉpʉtʉ wẽepõtẽowʉ̃. Tojo weero pã'cõrĩ paca yucʉsʉre wẽecʉawʉ.
25 Bo'remʉjãtiri cura Jesú ʉ̃sã tiropʉ acopʉ sijawã'cãtiwĩ.
26 Ʉ̃sã cʉ̃rẽ ĩ'amasĩtiwʉ. Tojo weerã cʉ̃ topʉ sijawã'cãticã ĩ'arã, ʉpʉtʉ ʉcʉawʉ. Cʉ̃rẽ ĩ'arã, “Abʉ, masʉ̃ wẽrĩ'cʉ wãtĩ nisami”, ni caricũwʉ̃.
27 Jesú ʉ̃sãrẽ nʉcʉ̃adutigʉ a'tiro niwĩ:
—Wãcũtutuaya. Yʉ'ʉ ni'i. Yʉ'ʉre uiticã'ña, niwĩ.
28 Be'ro Pedro Jesure niwĩ:
—Wiogʉ, mʉ'ʉ nígʉ̃, yʉ'ʉre mʉ'ʉ tiro acopʉ sijawã'cãdutiya, niwĩ.
29 Jesú cʉ̃rẽ niwĩ:
—To pũrĩcãrẽ a'tia, niwĩ. Tojo weegʉ Pedro dija, Jesú tiropʉ wa'agʉ, sijawã'cãwĩ.
30 Be'ro ʉpʉtʉ wĩ'rõ wẽecã ĩ'agʉ̃, ʉcʉa wa'awĩ. Tojo weegʉ cʉ̃ di'adijagʉ, caricũwĩ:
—Wiogʉ, ñe'egʉ̃ a'tia, ni caricũwĩ.
31 Be'ro maata Jesú cʉ̃rẽ ñe'ewĩ. A'tiro niwĩ:
—¿Mʉ'ʉ cã'rõacã waro ẽjõpeose cʉoti? ¿De'ro weegʉ yʉ'ʉ tiro a'tisĩ'rĩmigʉ̃, yʉ'ʉre ẽjõpeotiati? niwĩ.
32 Be'ro na yucʉsʉpʉ mʉjãsãjãrĩ cura wĩ'rõ yʉsʉa wa'awʉ.
33 Tojo wa'acã ĩ'arã, ʉ̃sã tiwʉpʉ sãñarã Jesure ẽjõpeorã, ejaque'awʉ. Cʉ̃rẽ niwʉ̃:
—Nirõta mʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ ni'i, niwʉ̃.

Jesú Genesarepʉ dutitirãrẽ yʉ'rʉo'que ni'i
(Mr 6.53-56)

34 Be'ro ʉ̃sã Genesare wãmetiropʉ pẽ'ajawʉ.
35 Tocjãrã Jesure ĩ'amasĩrã, topʉ cʉ̃ ejase quetire nipe'tiropʉ werese'sabi'acãrã niwã. Nipe'tirã dutitirãrẽ yʉ'rʉodutirã cʉ̃ tiropʉ miiejawã.
36 —Mʉ'ʉ quẽ'rã ʉ̃sãrẽ mʉ'ʉ yaro su'tiro sumutopʉ ñe'eña'duticureya, niwã. Nipe'tirã tojo weerʉ̃ yʉ'rʉono'pe'ticã'wã.

15

Masãrẽ ña'arã wa'acã weese ni'i
(Mr 7.1-23)

1 Be'ro fariseo masã Jesú tiropʉ ejawã. Tojo nicã Moisé oja'quere bu'eri masã quẽ'rã Jerusalẽpʉ a'ti'cãrã Jesú tiropʉ eja, sẽrĩtiña'wã:

2 —¿De'ro weerã mʉ'ʉ bu'erã marĩ ñecʉ̃sʉmʉa weemʉjãti'quere
yʉ'rʉnʉ'cãti? Ba'ase dʉporo marĩ ñecʉ̃sʉmʉa weewʉa'caronojõ omo-
coetima, niwã.
3 Jesú narẽ yʉ'tiwĩ:
—Yʉ'ʉ quẽ'rã mʉsãrẽ sẽrĩtiña'gʉ̃ti. Mʉsã ñecʉ̃sʉmʉa weemʉjãti'quere
weesiruturã, ¿de'ro weerã Õ'acʉ̃ dutiro pe'ere yʉ'rʉnʉ'cãti?
4 Õ'acʉ̃ a'tiro duticʉ niwĩ: “Mʉsã pacʉ, mʉsã pacore ẽjõpeoya.” Tojo
nicã “No'o cʉ̃ pacʉ, cʉ̃ pacore ña'arõ ucũgʉ̃nojõ wẽrĩato”, nicʉ niwĩ.
5 Mʉsã pe'e mʉsã pacʉre o mʉsã pacore na apeyenojõ sẽrĩcã, weeta-
musĩ'rĩtirã, narẽ a'tiro nisa'a: “Nipe'tise ʉ̃sã cʉose mʉsãrẽ o'obo'quere
Õ'acʉ̃rẽ o'otojapʉ”, nisa'a.
6 Mʉsãta a'tiro nirãnojõrẽ na pacʉ o na pacore weetamuta basiotisa'a
nisere bu'e'e. A'tiro wéérã, Õ'acʉ̃ dutisere tojowaro ĩ'acõ'abutiacã'a. Mʉsã
ñecʉ̃sʉmʉa weemʉjãti'quere weesĩ'rĩrã, tojo wee'e.
7 Diacjʉ̃ wéérã weronojõ weeta'sa'a. Isaía dʉporocjʉ̃pʉ Õ'acʉ̃ ye quetire
weremʉ'tãrĩ masʉ̃ mʉsãrẽ diacjʉ̃ta nisapĩ. A'tiro ojacʉ niwĩ:
8 “Ã'rã masã ʉsero me'rã dia'cʉ̃ yʉ'ʉre ẽjõpeoma.
Na tʉ'oña'se waro pe'e no'opʉ nirõ nisa'a.
9 Tojo weerã na yʉ'ʉre ñubuepeose wapamarĩ'i.
Na bu'ese yʉ'ʉ dutise mejẽta ni'i.
Masã dutise ni'i”, nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃, ni ojacʉ niwĩ Isaía, ni yʉ'tiwĩ Jesú
fariseo masãrẽ.
10 Narẽ tojo níca be'ro Jesú masãrẽ pijio, niwĩ:
—Yé cjasere tʉ'omasĩrãti nírã, tʉ'oya.
11 Marĩ ʉsero me'rã ba'ase mejẽta Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉ marĩrẽ ña'arõ wa'acã
wee'e. Tojo weronojõ o'oro, marĩrẽ ʉseropʉ wijatise pe'e ña'arõ wa'acã
wee'e, niwĩ.
12 Tojo níca be'ro ʉ̃sã cʉ̃ bu'erã cʉ̃ pʉ'to wa'a, cʉ̃rẽ niwʉ̃:
—Mʉ'ʉ tojo nisere tʉ'orã, fariseo masã tʉ'satiama, niwʉ̃.
13 Ʉsã tojo nicã, Jesú queose me'rã yʉ'tiwĩ:
—Wese cʉogʉ ña'ase, topʉ pĩ'rĩbajuasere du'acõ'agʉ̃sami. Yʉ'ʉ pacʉ
ʉ'mʉsepʉ nigʉ́ nisoose me'rã bu'erãrẽ mejãrõta weegʉsami. Narẽ
cõ'abutiagʉsami.
14 Tojo weerã narẽ tojo ĩ'acõ'acã'ña. Na nisoose me'rã bu'érã, caperi
ĩ'atirã ãpẽrã caperi ĩ'atirãrẽ wejemʉ'tãrã weronojõ nima. Ni'cʉ̃ ĩ'atigʉ
apĩ ĩ'atigʉre wejemʉ'tãgʉ̃, na pʉarãpʉta no'o nirĩ copepʉ bʉrʉsãjãsama,
niwĩ.
15 Be'ro Pedro Jesure niwĩ:
—Ʉsãrẽ wereya. Mʉ'ʉ ní'que ¿de'ro nisĩ'rĩrõ weesari? niwĩ.
16 Jesú cʉ̃rẽ niwĩ:
—¿Mʉsã quẽ'rã a'tere tʉ'omasĩweti yujupʉ?
17 Nipe'tise marĩ ba'asõrõse paapʉ wa'a, be'ro yʉ'rʉwijaa wa'asa'a.
18 Masã na ucũse, ʉseropʉ wijase pe'e wãcũsepʉ wadatiwijati'i. A'te
pũrĩcã Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉ masãrẽ ña'arã wa'acã wee'e.
19 Marĩ wãcũse ña'arõ wãcũsepʉ dʉ'pocʉ̃tiwijati'i. Ãpẽrãrẽ wẽjẽcõ'ase,
nʉmo nitigore a'metãrãse, numio me'rã ña'arõ weese, yajase, nisoose,
ucjase a'te nipe'tise wãcũsepʉ dʉ'pocʉ̃tiwijatisa'a.

20 A'te peje pũrĩcã Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉre masãrẽ ña'arã wa'acã weesa'a. Marĩ
na weewʉasenojõrẽ ba'ase dʉporo omocoetirã pũrĩcã, masãrẽ ña'arã
wa'acã weetisa'a, niwĩ.

Judío masõ nitigo ape di'tacjõpʉ Jesure ẽjõpeo'que ni'i
(Mr 7.24-30)

21 Be'ro Jesú Genesarepʉ ní'cʉ Tiro, Sidõ̃ wãmetise macãrĩpʉ wa'awĩ.
Tocjãrã judío masã nitiwã.
22 Topʉ eja, ni'cõ numio topʉ nigõ̃ Canaácjõ Jesú tiro caricũwã'cãtiwõ:
—Yʉ'ʉ wiogʉ, Davi dʉporocjʉ̃ wiogʉ pãrãmi, yʉ'ʉre pajaña'ña. Yʉ'ʉ
macõ wãtĩ sãjãno'co nitjĩagõ, pũrõ pi'etimo, niwõ.
23 Jesú core yʉ'titiyʉ'rʉocã'wĩ. Tojo weerã ʉ̃sã cʉ̃ bu'erã cʉ̃ pʉ'to wa'a,
cʉ̃rẽ niwʉ̃:
—Marĩ siro ña'arõ caricũwã'cãtisamo. Core wa'adutiya, niwʉ̃.
24 Be'ro Jesú core niwĩ:
—Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre Israe curuacjãrã oveja bajuduti'cãrã weronojõ nirã̃
dia'cʉ̃rẽ a'madutigʉ o'ówĩ, niwĩ.
25 Cʉ̃ tojo nimicã, co cʉ̃rẽ ẽjõpeogo, cʉ̃ pʉ'to ejaque'awõ. A'tiro niwõ:
—Wiogʉ, yʉ'ʉre weetamuña, niwõ.
26 Jesú core yʉ'tiwĩ:
—Wĩ'marã ba'asere ẽ'ma, diayiare doquecũucã, ña'a ni'i, niwĩ.
27 Cʉ̃ tojo nimicã, co pe'e cʉ̃rẽ niwõ:
—Yʉ'ʉ wiogʉ, tojota ni'i, nírõ. Diayiapʉta mesapʉ na wiorã
ba'astedijosere ba'asama. Tojo nígõ, yʉ'ʉ judío masõ nitimicã, judío masã
na “Diayi weronojõ nimo” nigõrẽ, judío masãrẽ mʉ'ʉ weetamudʉ'a'quere
weetamuña nígõ, tojo niwõ.
28 Co tojo nicã, Jesú niwĩ:
—Mʉ'ʉ pũrĩcã ẽjõpeose cʉoyʉ'rʉa'a. Tojo weero mʉ'ʉ ní'caronojõta
wa'ato, niwĩ.
Cʉ̃ tojo nirĩ curata co macõ wãtĩ cõ'awĩrõno'copʉ tojaco niwõ.

Jesú pãjãrã dutitirãrẽ yʉ'rʉo'que ni'i

29 Jesú Tiro, Sidõ̃pʉ ní'cʉ wijawã'cãgʉ̃, Galilea wãmetiri ditara sumu-
topʉ yʉ'rʉawĩ. Be'ro ʉ̃rʉ̃gʉ̃pʉ mʉjãa, ejanujãwĩ.
30 Pãjãrã masã cʉ̃ dujiropʉ etawã. Na opa cõ'ñerĩ sijarãrẽ, caperi
bajuno'tirãrẽ, omocã, dʉ'pocã dojoriwi'iare, ucũmasĩtirãrẽ, no'o duti
cʉorãnojõrẽ miiejawã. Jesú tiropʉ narẽ miiejacũuowã. Narẽ yʉ'rʉowĩ.
31 Tojo weecã, ucũmasĩtimi'cãrã ucũwã. Omocãrĩ, dʉ'pocãrĩ dojoriwi'ia
yʉ'rʉono'wã. Opa cõ'ñerĩ sija'cãrã diacjʉ̃ sijawã. Ĩ'atimi'cãrã ĩ'awã.
Tere ĩ'arã, masã ĩ'amarĩawã. Be'ro Õ'acʉ̃rẽ “Marĩ Israe curuacjãrã wiogʉ
tutuayʉ'rʉami”, ni e'catise o'owã.

Jesú ba'paritisetiri mil ʉmʉarẽ eca'que ni'i
(Mr 8.1-10)

32 Be'ro Jesú ʉ̃sã cʉ̃ bu'erãrẽ pijio, niwĩ:
—Ã'rã masãrẽ pajaña'a wa'asa'a. Na marĩ me'rã nirõ̃ i'tia nʉmʉ yʉ'rʉ'ʉ.
Tojo weerã na ba'ase toja wa'asama. Na ʉja me'rã na ye wi'seripʉ tojaacã
ʉatisa'a. Na ba'atirã, ma'apʉ tʉ'omasĩse pe'tique'a wa'abosama, niwĩ.
33 Cʉ̃ tojo nicã, ʉ̃sã cʉ̃rẽ niwʉ̃:
—¿De'ro wee ʉ̃sã ba'ase bocabosari ã'rã pãjãrãrẽ? A'tore masã marĩma,
niwʉ̃.
34 Jesú ʉ̃sãrẽ niwĩ:

—¿Dicʉsepaga pã̃ cʉoti? niwĩ.
Ʉsã cʉ̃rẽ niwʉ̃:
—Sietepaga pã̃, tojo nicã wa'i pejetirãcã cʉo'o, niwʉ̃.
35 Ʉsã tojo níca be'ro masãrẽ dujidutiwĩ.
36 Be'ro pã̃ sietepagare, tojo nicã wa'ire mii, cʉ̃ pacʉ Õ'acʉ̃rẽ e'catise o'owĩ. Tu'ajanʉ'cõ, pã̃rẽ dʉcawaa, ʉ̃sãrẽ o'owĩ. Ʉsã pe'e tere masãrẽ etiwʉ.
37 Nipe'tirã ba'a, yapiyʉ'rʉawã. Be'ro siete pi'seri na ba'adʉ'a'quere seeneowʉ̃.
38 Tere ba'arã numia, wĩ'marã ba'paqueono'ña marĩrõ ʉmʉa se'saro ba'paritisetiri mil niwã.
39 Be'ro Jesú masãrẽ we'eriti, ʉ̃sã yucʉsʉpʉ mʉjãsãjãa, Magdala wãmetiropʉ pẽ'a wa'awʉ.

16

Jesure fariseo masã, tojo nicã saduceo masã Õ'acʉ̃ tutuaro me'rã weeĩ'odutimi'que ni'i

1 Ʉsã Magdala wãmetiropʉ ejacã, fariseo masã, tojo nicã saduceo masã Jesure ĩ'arã etawã. Na ¿diacjʉ̃ Õ'acʉ̃ o'ó'cʉta nimiti? nírã, cʉ̃rẽ Õ'acʉ̃ tutuaro me'rã weeĩ'odutiwã.
2 Jesú pe'e narẽ yʉ'tiwĩ:
—Mujĩpũ sõ'asãjãcã, mʉsã "Añurõ cʉ̃'marõsa'a", ni'i.
3 Bo'reacã ñiarĩ nʉmʉjo nicã, "Aco pejarosa'a", ni'i. Ʉ'mʉarõ cjasere ĩ'arã, tojo bajuri nʉmʉ nirõsa'a nisere masĩ'i. Tojo nimirã, Õ'acʉ̃ a'tocatero cʉ̃ weeĩ'ose pe'ere masĩwe'e.
4 Mʉsã a'tocaterocjãrã ña'arã ni'i. Mʉsã weeĩ'oña nírã, mʉsã yʉ'ʉre ẽjõpeotisere ĩ'o'o. Mʉsãrẽ weeĩ'osome. A'te dia'cʉ̃rẽ weregʉti. Dʉporocjʉ̃pʉ Õ'acʉ̃ ye quetire weremʉ'tãrĩ masʉ̃ Jonárẽ wa'a'caronojõ dia'cʉ̃rẽ ĩ'ogʉ̃ti, niwĩ. Tojo níca be'ro na tiropʉ ní'cʉ apesepʉ wa'awĩ.

Jesú queose o'o'que ni'i
(Mr 8.14-21)

5 Be'ro ʉ̃sã ape pã'rẽpʉ pẽ'a wa'awʉ. Topʉ wa'arã, pã̃ ʉ̃sã ba'atjere acobojocãrã niwʉ̃.
6 Jesú ʉ̃sãrẽ niwĩ:
—Mʉsã fariseo masã, saduceo masã na ye levadura pã̃ bʉcʉacã weesere tʉ'omasĩña, niwĩ.
7 Cʉ̃ tojo nicã, ʉ̃sã cʉ̃ nisere tʉ'otirã, a'merĩ niwʉ̃:
—Marĩ pã̃rẽ miititiasʉ. Tojo weegʉ marĩrẽ tojo nisami, nimiwʉ̃.
8 Jesú ʉ̃sã tojo nisere masĩgʉ̃, a'tiro niwĩ:
—Mʉsã pã̃ marĩ ba'atjere miititiasʉ nírã, queoro wãcũwe'e. Mʉsã ẽjõpeose moobutia'a.
9 ¿Mʉsã tʉ'omasĩweti yujupʉ? ¿Yʉ'ʉ ni'cãmocʉsepaga pã̃ me'rã ni'cãmocʉsetiri mil ʉmʉarẽ eca'quere wãcũweti? Peje pi'seri na ba'adʉ'aquere seeneowʉ̃.
10 ¿Cãrʉ̃ wee'que quẽ'rãrẽ wãcũweti? Sietepaga pã̃ me'rã ba'paritisetiri mil masãrẽ ecawʉ. Tita quẽ'rãrẽ na ba'adʉ'a'quere peje pi'seri seeneowʉ̃.
11 ¿De'ro weerã mʉsã tʉ'omasĩtiati? Yʉ'ʉ fariseo masã, saduceo masã ye levadurare ucũgʉ̃, pã̃ mejẽtare nigʉ̃ weeapʉ, niwĩ.
12 Cʉ̃ tojo nicãpʉta, ʉ̃sãrẽ tʉ'omasĩse ejawʉ.

—Marĩrẽ levadura pa̋ bʉcʉacã weese mejẽtare ucũgʉ̃ weeapĩ; fariseo masã, saduceo masã na nisoose me'rã bu'ese pe'ere tʉ'omasĩato nígʉ̃, tojo niapĩ, niwʉ̃.

Pedro Jesure "Mʉ'ʉ Õ'acʉ̃ bese'cʉ ni'i" ní'que ni'i (Mr 8.27-30; Lc 9.18-21)

13 Be'ro Jesú Cesarea Filipo wãmetiri macãpʉ wa'awĩ. Topʉ eja, ʉ̃sã cʉ̃ bu'erãrẽ sẽrĩtiña'wĩ:

—Masã yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉre ¿de'ro ucũti? niwĩ.

14 Ʉsã cʉ̃rẽ yʉ'tiwʉ:

—Ãpẽrã "Juã masãrẽ wãmeyeri masʉ̃ nimi", nima. Ãpẽrã "Dʉporocjʉ̃pʉ Õ'acʉ̃ ye quetire weremʉ'tãrĩ masʉ̃ Elía nígʉ̃ nisasami", nima. Ãpẽrã "Jeremía nimi o apĩ Õ'acʉ̃ ye quetire weremʉ'tãrĩ masʉ̃ nígʉ̃ nisasami", nima mʉ'ʉrẽ, ni yʉ'tiwʉ cʉ̃rẽ.

15 Ʉsã tojo nicã, niwĩ:

—Mʉsã waro, ¿de'ro wãcũti yʉ'ʉre? ni sẽrĩtiña'wĩ.

16 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, Simó Pedro cʉ̃rẽ yʉ'tiwĩ:

—Mʉ'ʉ Õ'acʉ̃ bese'cʉ Cristo ʉ̃sã yoacã yucue'cʉ ni'i. Õ'acʉ̃ catinu'cũgʉ̃ macʉ̃ ni'i, niwĩ.

17 Jesú cʉ̃rẽ niwĩ:

—Simó, Joná macʉ̃, mʉ'ʉ tojo ucũgʉ̃, diacjʉ̃ta ucũ'u. Ne ni'cʉ̃ masʉ̃ mʉ'ʉrẽ tere weretiapĩ. Yʉ'ʉ pacʉ ʉ'mʉsepʉ nigʉ̃́ mʉ'ʉrẽ tere masĩse o'oapĩ. Tojo weegʉ e'catiya.

18 Mʉ'ʉrẽ weregʉti. Mʉ'ʉ wãme Pedro ʉ̃tãgã nisĩ'rĩrõ wee'e. Mʉ'ʉ weronojõ ẽjõpeorãrẽ ya curuacjãrãrẽ wa'acã weegʉti. Wãtĩ cʉ̃ yarã me'rã ya curuacjãrãrẽ docaque'acã weesome.

19 Yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ ʉ'mʉsepʉ marĩ wiogʉ nirõpʉ cja sawire o'ogʉti. Tojo weero a'ti nucũcãpʉre mʉ'ʉ cã'mota'acã, ʉ'mʉsepʉ quẽ'rãrẽ cã'mota'ano'rõsa'a. Mʉ'ʉ a'ti nucũcãpʉre dʉ'tecũucã, ʉ'mʉsepʉ quẽ'rãrẽ dʉ'tecũuno'rõsa'a. A'ti nucũcãpʉre "Tojota weeato" nicã, ʉ'mʉsepʉ quẽ'rãrẽ tojota wa'arosa'a, niwĩ Jesú.

20 Be'ro Jesú ʉ̃sãrẽ niwĩ:

—Ne ãpẽrãrẽ "Cʉ̃ Õ'acʉ̃ bese'cʉ Cristo nimi", niticã'ña, niwĩ.

Jesú cʉ̃ wẽrĩatjere were'que ni'i (Mr 8.31–9.1; Lc 9.22-27)

21 Tita me'rã Jesú ʉ̃sãrẽ a'tiro werenʉ'cãwĩ:

—Yʉ'ʉre Jerusalẽ́pʉ wa'aro ni'i. Topʉ judío masã bʉcʉrã, pa'ia wiorã, Moisé oja'quere bu'eri masã yʉ'ʉre ʉpʉtʉ pi'eticã weerãsama. Yʉ'ʉre wẽjẽrãsama. Tojo weemicã, i'tia nʉmʉ be'ro masãgʉ̃sa'a, niwĩ ʉ̃sãrẽ.

22 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, Pedro Jesure yoacurero wejewã'cã, a'tiro tu'ticʉ niwĩ:

—Yʉ'ʉ wiogʉ, ne mʉ'ʉ tojo nise wa'aticã'to. Õ'acʉ̃ tojo wa'acã cã'mota'ato, nicʉ niwĩ.

23 Be'ro Jesú majãminʉ'cã, cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:

—Wãtĩ wa'aya. Mʉ'ʉ tojo nígʉ̃, Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre dutisere cã'mota'asĩ'rĩgʉ̃ wee'e. Õ'acʉ̃ cʉ̃ ʉasere wãcũwe'e. Masã na wãcũwʉaronojõ pe'e wãcũ'u, nicʉ niwĩ.

24 Be'ro Jesú ʉ̃sã ãpẽrãrẽ niwĩ:

—No'o yʉ'ʉre ẽjõpeosirutugʉnojõ cʉ̃ weesĩ'rĩrõnojõ weeticã'to. Yʉ'ʉ ʉaro pe'e weeato. No'o yʉ'ʉre sirutusĩ'rĩgʉ̃, “Jesure ẽjõpeogʉ, wẽrĩbosa'a” nitigʉta sirutuato.

25 Yʉ'ʉre ẽjõpeose me'rã ña'arõ yʉ'rʉsĩ'rĩtigʉ, yʉ'ʉre ẽjõpeodu'ugʉnojõ pecame'epʉ bu'iri da're bajuriono'gʉ̃sami. Apĩ wẽjẽsere uiti, yʉ'ʉre ẽjõpeonu'cũgʉ̃nojõ pe'e yʉ'ʉ me'rã catinu'cũgʉ̃sami.

26 »Ni'cʉ̃ a'ti turi cjase nipe'tisere wapata'a, cʉ̃ ejeripõ'rã pe'ere bajuriogʉ, ¿ñe'enojõrẽ wapata'abosari? Cʉ̃ pecame'epʉ wa'agʉ, cʉ̃ ya ejeripõ'rãrẽ de'ro wee wapayewĩrõmasĩtisami.

27 Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ a'tiro weegʉti. Yʉ'ʉ pacʉ asistese me'rã, cʉ̃rẽ wereco'terã me'rã a'ti turipʉre a'tigʉti tja. Yʉ'ʉ apaturi a'tigʉ, nipe'tirãrẽ de'ro na wee'quenʉcʉ̃rẽ wapayegʉti.

28 Diacjʉ̃ mʉsãrẽ weregʉti. Ni'cãrẽrã a'topʉ nirã̃ na wẽrĩse dʉporo a'tere ĩ'arãsama. Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ wiogʉ sãjãcã ĩ'atimirã, wẽrĩsome, niwĩ.

17

Jesú cʉ̃ bajuse dʉcayu'que ni'i
(Mr 9.2-13; Lc 9.28-36)

1 Jesú “Yʉ'ʉ wiogʉ nisere ĩ'arãsa'a” níca be'ro ni'cã semana yʉ'rʉwʉ. Titare Pedro, Santiago, cʉ̃ acabiji Juãrẽ ʉ̃rʉ̃gʉ̃ ʉ'mʉacjʉpʉ miacʉ niwĩ. Na se'saro wa'acãrã niwã.

2 Topʉ na ĩ'orõpʉ cʉ̃ bajusere dʉcayucʉ niwĩ. Cʉ̃ diapoare mujĩpũ ʉmʉcocjʉ̃ weronojõ asistecʉ niwĩ. Cʉ̃ ye su'ti añurõ bo'reyuse wa'acaro niwʉ̃.

3 Tojo wa'ari cura maata Moisé, Elía dʉporocjãrãpʉ Jesú me'rã ucũcã ĩ'acãrã niwã.

4 Tere ĩ'agʉ̃, Pedro Jesure nicʉ niwĩ:

—Yʉ'ʉ wiogʉ, marĩ a'topʉ nicã añuyʉ'rʉa'a. Mʉ'ʉ ʉacã, ʉ̃sã i'tia wi'iacã weerãti. Ni'cã wi'i mʉ'ʉ ya wi'i, ape wi'i Moisé ya wi'i, ape wi'i Elía ya wi'i weerãti, nicʉ niwĩ.

5 Pedro tojo ucũrĩ cura ni'cã o'mecurua asisteri curua a'ti, narẽ tuubi'acã'caro niwʉ̃. Ti curuapʉre ni'cʉ̃ ucũcã tʉ'ocãrã niwã:

—Ã'rĩ yʉ'ʉ macʉ̃, yʉ'ʉ ma'igʉ̃ nimi. Cʉ̃ me'rã pũrõ e'cati'i. Cʉ̃ ucũsere tʉ'o ẽjõpeoya, nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.

6 Tere tʉ'orã, cʉ̃ bu'erã ʉpʉtʉ ʉcʉarã, di'tapʉ mu'rĩque'acãrã niwã.

7 Be'ro Jesú na pʉ'to wa'a, narẽ ñe'eña'a, nicʉ niwĩ:

—Wã'cãnʉ'cãña. Uiticã'ña, nicʉ niwĩ.

8 Be'ro na ĩ'acã, ãpẽrã ne marĩcãrã niwã. Jesú ni'cʉ̃ta nicʉ niwĩ.

9 Na tigʉpʉ ní'cãrã dijaticã, Jesú narẽ nicʉ niwĩ:

—Mʉsã ni'cãrõacã ĩ'a'quere ne ãpẽrãrẽ wereticã'ña. Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ wẽrĩ masã̃ca be'ropʉ wereya, nicʉ niwĩ.

10 Cʉ̃ tojo nicã, cʉ̃ bu'erã sẽrĩtiña'cãrã niwã:

—¿De'ro weerã Moisé oja'quere bu'eri masã “Masãrẽ yʉ'rʉoacjʉ a'tise dʉporo Elía a'timʉ'tãgʉ̃sami” nisari?

11 Jesú narẽ yʉ'ticʉ niwĩ:

—Mʉsã nírõnojõta Elía a'timʉ'tãgʉ̃sami. Cʉ̃ nipe'tisere apomʉ'tãgʉ̃sami.

12 Yʉ'ʉ pe'e a'tiro nigʉ̃ti. Elía a'titojacʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ masã ĩ'amasĩticãrã
niwã. Na cʉ̃rẽ no'o ʉaro weesĩ'rĩsere weecãrã niwã. Cʉ̃rẽ wee'caronojõta
yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ quẽ'rãrẽ pi'eticã weerãsama,
nicʉ niwĩ.
13 Cʉ̃ tojo nicãpʉ, cʉ̃ bu'erã tʉ'omasĩcãrã niwã. "Cʉ̃ Elía a'titojacʉ niwĩ
nígʉ̃, Juã masãrẽ wãmeyeri masʉ̃rẽ nigʉ̃ weesami", nicãrã niwã.

Jesú wĩ'magʉ̃rẽ wãtĩ sãjãno'cʉre cõ'awĩrõ'que ni'i
(Mr 9.14-29; Lc 9.37-43)

14 Be'ro na ʉ̃rʉ̃gʉ̃pʉ ní'cãrã masã wa'teropʉ dijatawã. Titare ni'cʉ̃ a'ti,
Jesú tiropʉ ejaque'awĩ. Cʉ̃rẽ a'tiro niwĩ:
15 —Yʉ'ʉ wiogʉ, yʉ'ʉ macʉ̃rẽ pajaña'ña. Cʉ̃ wãcũña marĩrõ
wẽrĩamʉjãmi. Ʉpʉtʉ waro pi'etiyʉ'rʉmajãmi. Pejetiri pecame'epʉ
doqueque'a, diapʉ quẽ'rãrẽ doqueñojãmʉjãmi.
16 Cʉ̃rẽ mʉ'ʉ bu'erã tiropʉ miiejamiapʉ. Na cʉ̃rẽ yʉ'rʉomasĩtiama,
niwĩ.
17 Be'ro Jesú masãrẽ niwĩ:
—Mʉsã ẽjõpeose moorã ña'arã ni'i. Yʉ'ʉ mʉsãrẽ yoacã bu'emicã,
ne tʉ'omasĩwe'e yujupʉ. ¿No'ocã'rõ yoacã mʉsã yʉ'ʉre ẽjõpeoticã
wãcũtutuagʉsari? Cʉ̃ wĩ'magʉ̃rẽ yʉ'ʉ tiro miitia, niwĩ.
18 Topʉ miiejacã, wãtĩ wĩ'magʉ̃pʉ ní'cʉre cõ'awĩrõwĩ. Cʉ̃ tojo weeri
curata wĩ'magʉ̃ yʉ'rʉono'cʉpʉ tojawĩ.
19 Be'ro ʉ̃sã cʉ̃ bu'erã ãpẽrã tʉ'otiropʉ cʉ̃rẽ sẽrĩtiña'wʉ̃:
—¿De'ro weerã ʉ̃sã wãtĩrẽ cõ'amasĩtiapari? niwʉ̃.
20 Jesú ʉ̃sãrẽ niwĩ:
—Mʉsã yʉ'ʉre añurõ ẽjõpeotise ye bu'iri cʉ̃rẽ cõ'awĩrõmasĩtiapã.
Diacjʉ̃ mʉsãrẽ weregʉti. Mʉsã mostaza capeacã weronojõ cã'rõacã
ẽjõpeose cʉorã, a'tigʉ ʉ̃rʉ̃gʉ̃rẽ "Aperopʉ wa'aya", nímasĩbosa'a. Mʉsã
tojo nicã, aperopʉ wa'arosa'a. Mʉsã diacjʉ̃ta ẽjõpeocãma, nipe'tisere
weeta basiorosa'a.
21 Ã'rĩ wãtĩ sãjãgʉ̃nojõrẽ Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩ, be'tise me'rã dia'cʉ̃ cõ'awĩrõta
basio'o, niwĩ.

Jesú cʉ̃ wẽrĩatjere apaturi werenemo'que ni'i
(Mr 9.30-32; Lc 9.43-45)

22 Be'ro ʉ̃sã Galileapʉ sijarã wa'awʉ. Topʉ Jesú ʉ̃sãrẽ niwĩ:
—Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉre wiorãpʉre o'orãsama.
23 Yʉ'ʉre wẽjẽrãsama. Na tojo weemicã, i'tia nʉmʉ be'ro masãgʉ̃sa'a
tja, niwĩ. Ʉsã cʉ̃ "Yʉ'ʉre wẽjẽrãsama" nicã tʉ'orã, pũrõ bʉjawetiwʉ.

Õ'acʉ̃ wi'i cjase niatjere na niyeru o'o'que ni'i

24 Be'ro Jesú, ʉ̃sã cʉ̃ bu'erã Capernau wãmetiri macãpʉ wa'awʉ. Ʉsã
topʉ ejari curare Õ'acʉ̃ wi'i cjase niatjere niyeru wapaseeri masã Pedro
tiropʉ wa'awã. A'tiro sẽrĩtiña'cãrã niwã cʉ̃rẽ:
—¿Mʉsãrẽ bu'egʉ Õ'acʉ̃ wi'i cjase niatjere niyeru wapayeweti? nicãrã
niwã.
25 Pedro narẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Wapayesami, nicʉ niwĩ.
Be'ro Pedro Jesú nirĩ wi'ipʉ sãjãejawĩ. Cʉ̃ Jesure sẽrĩtiña'gʉ̃ti weeri cura
Jesú pe'e cʉ̃rẽ ucũwe'ocã'wĩ:
—¿De'ro tʉ'oña'ti, Simó? ¿A'ti ʉmʉcocjãrã wiorã niyeru ʉarã, na
acawererãrẽ sẽrĩsari, o aperocjãrãpʉre sẽrĩsarine? niwĩ.

26 Pedro cũrẽ yʉ'tiwĩ:
—Aperocjãrãpʉre wapayedutisama, niwĩ.
Jesú cũrẽ niwĩ:
—To pũrĩcãrẽ na acawererãrẽ sẽrĩtisama. Tojo weero yʉ'ʉ Õ'acũ macũ niyucã, cũ ya wi'i cjase niatjere niyeru sẽrĩmasĩtisama.
27 Tojo nimicã, narẽ mejẽcã wãcũdutitigʉ wapayegʉti. Mʉ'ʉ ditarapʉ wẽjẽrĩ da mii, wa'i wẽjẽgũ wa'aya. Ba'amʉ'tãgũrẽ wejemorõña. Cũ ʉseropʉ niyeru cujire bocagʉsa'a. Ti cuji me'rã marĩ pʉarã yere wapayegʉ wa'aya, niwĩ Jesú.

18

Añurõ weeyʉ'rʉnʉ'cãgũ yere oja'que ni'i
(Mr 9.33-37; Lc 9.46-48)

1 Õ'acũ wi'i cjase wapaseeri masãrẽ Pedro wapayegʉ wa'acaterore ũsã Jesú tiropʉ wa'a, cũrẽ niwũ:
—Ʉ'mʉsepʉre ¿noanojõ ũsã mʉ'ʉ besecũú'cãrã ãpẽrã yʉ'rʉoro niyʉ'rʉnʉ'cãgũsari? niwũ.
2 Ʉsã tojo nicã tʉ'ogʉ, Jesú ni'cũ wĩ'magũrẽ pijio, ũsã tiropʉ nʉ'cõwĩ.
3 Ʉsãrẽ niwĩ:
—Mʉsãrẽ diacjũ weregʉti. Ãpẽrã yʉ'rʉoro niyʉ'rʉnʉ'cãsĩ'rĩsere du'ucã'ña. Mʉsã tere wãcũnu'cũrã, ã'rĩ weronojõ nitirã, ʉ'mʉsepʉ yʉ'ʉ wiogʉ niatjopʉ wa'asome.
4 A'tiro ni'i. No'o ã'rĩ wĩ'magũ weronojõ ãpẽrã yʉ'rʉoro nisere wãcũtigʉnojõ cṹta yʉ'ʉ niatjopʉre ãpẽrã yʉ'rʉoro niyʉ'rʉnʉ'cãgũsami.
5 Apeye quẽ'rãrẽ weregʉti. Yʉ'ʉre maigũnojõ ni'cũ ã'rĩ wĩ'magũrẽ ñe'egũ weronojõ weemi. Cũrẽ ñe'egũ, yʉ'ʉreta ñe'egũ weemi, niwĩ.

Ãpẽrãrẽ ña'arõ weecã weeticã'ña nise ni'i
(Mr 9.42-48; Lc 17.1-2)

6 Jesú apeye ũsãrẽ werenemowĩ:
—No'o yʉ'ʉre ẽjõpeogʉ wĩ'magũrẽ ña'arõ weecã weegʉ́ ʉpʉtʉ bu'iri da'reno'gũsami. Ʉtãgã pajicja cũ wãmʉtapʉ dʉ'teyoo, cũrẽ maa pajiri maapʉ doqueñocã, nemorõ añubosa'a. Tojo weecã, cũ maata wẽrĩa wa'a, dojorẽnemotibosami.
7 Masãrẽ ña'arõ weecã weese ña'abutia'a. Ña'arõ weenu'cũcã'rãsama, wéérã pe'ea. Mejõ tojo weegʉnojõ ʉpʉtʉ waro bu'iri da'reno'gũsami.
8 »A'tiro weeya. Mʉsã omocã, mʉsã dʉ'pocã me'rã ña'arõ weesĩ'rĩrã, dʉtecõ'abo'caro weronojõ ña'arõ weedu'ucã'ña. Mʉsã ni'cã omocã me'rã o ni'cã dʉ'pocã me'rã ʉ'mʉsepʉ wa'acã, nemorõ añu'u. Pʉa omocã me'rã, pʉa dʉ'pocã me'rã pecame'epʉ wa'acã pe'ere, ña'ayʉ'rʉabosa'a.
9 Mʉsã caperi me'rã mejãrõta ña'arõ weesĩ'rĩrã, mʉsã caperire orewee cõ'abo'caro weronojõ ña'asere ĩ'adu'ucã'ña. Mʉsã ni'cã capea me'rã ʉ'mʉsepʉ wa'acã, nemorõ añu'u. Mʉsã pecame'epʉ pʉa capea me'rã wa'acã pe'ere, ña'ayʉ'rʉabosa'a.

Oveja bajuduti'cʉ queose ni'i
(Lc 15.3-7)

10 »Ã'rã wĩ'marãnojõrẽ tojo ĩ'acõ'aticã'ña. A'tiro ni'i. Ʉ'mʉsecjãrã Õ'acũrẽ wereco'terã ã'rã wĩ'marãrẽ co'terã yʉ'ʉ pacʉ ʉ'mʉsepʉ nigṹ ĩ'orõpʉ ninu'cũma.

11 Masã Õ'acũrẽ wãcũtirã oveja bajuduti'cãrã weronojõ nima. Yʉ'ʉ
Õ'acũ macũ masũ weronojõ upʉtigʉ narẽ yʉ'rʉogʉ a'tigʉ weewʉ.
12 »Yʉ'ʉ weresere ¿de'ro tʉ'oña'ti? Ni'cũ cien oveja cʉogʉ ni'cũ
bajuduticã, ãpẽrã dʉ'sarã noventa y nuevere opa bu'pa na ba'aropʉ
cũusami. Be'ro apĩ bajuduti'cʉre a'magũ wa'asami.
13 Cũrẽ bocagʉ, pũrõ e'catisami. Ãpẽrã noventa y nueve bajudutiti'cãrã
nemorõ cũ me'rã e'catisami.
14 Mejãrõta marĩ pacʉ ʉ'mʉsepʉ nigṹ ne ni'cũ ã'rã wĩ'marãnojõrẽ
pecame'epʉ wa'acã ʉatimi, niwĩ Jesú.

Marĩ acawererã marĩrẽ ña'arõ weecã a'tiro weeroʉa'a nise ni'i

15 Jesú werenemowĩ:
—Mʉ'ʉ acaweregʉ mʉ'ʉrẽ ña'arõ weecã, mʉ'ʉ se'saro cũ tiropʉ weregʉ
wa'aya. Cũ ña'arõ wee'quere masĩcã weeya. Cũ "Yʉ'ʉ ña'arõ weeapʉ" ni
tʉ'oña'cã, mʉsã apaturi a'merĩ ucũ, e'catirãsa'a tja.
16 Cũ yʉ'titicãma, ni'cũ o pʉarãrẽ pijio, cũ tiropʉ wa'aya. Na tʉ'oropʉ
wereya cũ mʉ'ʉrẽ ña'arõ wee'quere. Tojo weero Õ'acũ ye queti ojáca pũrĩ
ní'caronojõta pʉarã o i'tiarã tʉ'oropʉ "Diacjũta ni'i", ni masĩno'rõsa'a.
17 Na quẽ'rãrẽ yʉ'titicã, nipe'tirã yʉ'ʉre ẽjõpeorã na nerẽrõpʉ wereya.
Na quẽ'rãrẽ yʉ'titicã, yʉ'ʉre ẽjõpeotigʉ o wiorãrẽ niyeru wapaseebosari
masũrẽ weronojõ tʉ'oña'ña.
18 »Diacjũ mʉsãrẽ weregʉti. No'o mʉsã a'ti nucũcãpʉ dʉ'tecũucã,
ʉ'mʉsepʉ quẽ'rãrẽ dʉ'tecũuno'rõsa'a. A'ti nucũcãpʉre "Tojota weeato"
nicã, ʉ'mʉsepʉ quẽ'rãrẽ tojota wa'arosa'a, niwĩ. Cũ tojo nígũ, mʉsã
"Bu'iritimi" o "Bu'iri marĩmi" nímasĩrãsa'a nígũ, tojo niwĩ.
19 Jesú ninemowĩ:
—Apeyere weregʉti. Pʉarã "Marĩ a'tenojõrẽ Õ'acũrẽ sẽrĩrã" nicã, yʉ'ʉ
pacʉ ʉ'mʉsepʉ nigṹ mʉsã sẽrĩrõnojõta weegʉsami.
20 No'o pʉarã o i'tiarã yʉ'ʉre ẽjõpeorã nerẽcã, yʉ'ʉ na wa'teropʉ nigũti,
niwĩ.

Ãpẽrã ña'arõ weecã acobojose cjase ni'i
(Lc 17.3)

21 Tojo nicã tʉ'ogʉ, Pedro Jesú tiro wa'a, sẽrĩtiña'wĩ:
—Wiogʉ, yʉ'ʉ acaweregʉ yʉ'ʉre ña'arõ weecã, ¿dicʉsetiri cũrẽ acobo-
jogʉsari? ¿Sietetiripʉta cũ ña'arõ weesere acobojosari? niwĩ.
22 Jesú cũrẽ yʉ'tiwĩ:
—"Ticʉsetiri acobojoya", niwe'e. Tojo nírõnojõ o'ogʉ, "Na ña'arõ
weesetisetirinʉcũ acobojoya", nigũti.
23 »Tojo weegʉ mʉsãrẽ yʉ'ʉ pacʉ cũ acobojose cjasere weregʉti. Cũ
ni'cã di'ta wiogʉ weronojõ nimi. Ti di'ta wiogʉ cũrẽ da'raco'terã na
wapamoosere apogʉtigʉ pijiosami.
24 Cũ narẽ wapaseenʉ'cãrĩ cura ni'cũ pajiro waro wapamoogũrẽ mi-
iwã'cãsama.
25 Cũ de'ro wee wapayeta basioticã ĩ'agũ, wiogʉ cũrẽ, cũ nʉmorẽ,
cũ põ'rãrẽ, nipe'tise cũ cʉosere ãpẽrãpʉre duaturiadutisami. Cũ wa-
pamoosere wapayedʉodutigʉ tojo weesami.
26 Tere ĩ'agũ, da'raco'tegʉ wiogʉ tiro ejaque'a, nisami: "Wiogʉ, yʉ'ʉre
pajaña'cureya. Yʉ'ʉ wapayepe'ocũti", nisami.

27 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, a'tiro weesami. Cʉ̃rẽ pajaña'gʉ̃, cʉ̃ wa-
pamoo'quere cõ'a, cʉ̃rẽ du'ucã'sami.
28 Tojo wééca be'roacã wa'a, apĩ cʉ̃ me'rãcjʉ̃ da'raco'tegʉre bocaejasami.
Cʉ̃ pe'e cʉ̃rẽ cã'rõacã wapamoosami. Be'ro cʉ̃rẽ wapayedutigʉ ʉpʉtʉ
wãmʉtapʉ ñe'esami. “Mʉ'ʉ wapamoosere wapayebaque'oya”, nisami.
29 »Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, cʉ̃ wee'caro weronojõ cʉ̃ dʉporo ejaque'a,
nisami: “Yʉ'ʉre pajaña'cureya. Mʉ'ʉrẽ wapayepe'ocʉ̃ti”, nisami.
30 Apĩ pe'e ne ʉatisami. Maata cʉ̃rẽ bu'iri da'reri wi'ipʉ miaa,
sõrõdutisami. “Cʉ̃ wapayepe'ocã'pʉ, du'uwĩrõña”, nisami.
31 Be'ro ãpẽrã da'raco'terã cʉ̃ tojo weesere ĩ'arã, ne tʉ'satisama. Tojo
weerã na wiogʉpʉre tere werepe'ocã'sama.
32 Tere tʉ'ogʉ, wiogʉ cʉ̃rẽ pijidutio'osami. Cʉ̃rẽ nisami: “Da'raco'tegʉ
queoro weetigʉ ni'i. Mʉ'ʉ yʉ'ʉre sẽrĩcã, nipe'tise mʉ'ʉ wapamoo'que
pacare acobojope'ocã'pʉ.
33 Mʉ'ʉ quẽ'rã yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ pajaña'caronojõ mʉ'ʉ me'rãcjʉ̃rẽ pa-
jaña'boapã”, nisami.
34 Wiogʉ ʉpʉtʉ waro uagʉ, cʉ̃rẽ pũrõ bu'iri da'resami. Bu'iri da'reri
wi'ipʉ cʉ̃rẽ pi'eticã weedutisami. Téé nipe'tise cʉ̃ wapamoosere wa-
payepe'otigʉ, topʉ ninu'cũgʉ̃sami, ni werewĩ Jesú.
35 Be'ro Jesú tere wéréca be'ro niwĩ:

—Yʉ'ʉ pacʉ ʉ'mʉsepʉ nigʉ́ mʉsã acawererãrẽ diacjʉ̃ acobojoticã, tojota
weegʉsami mʉsãrẽ, niwĩ.

19

Nʉmotirã, marãpʉtirã a'merĩ cõ'aticã'ña nise ni'i
(Mr 10.1-12; Lc 16.18)

1 Jesú ãpẽrãrẽ a'merĩ acobojosere ucũca be'ro ʉ̃sã a'tiro weewʉ. Galilea
di'tapʉ ní'cãrã ʉ̃sã Judea di'tapʉ Jordã́ wãmetiri maa mujĩpũ mʉjãtiro ape
pã'rẽpʉ pẽ'awʉ̃.
2 Topʉ wa'acã, pãjãrã masã Jesure sirutuwã. Narẽ dutitirãrẽ yʉ'rʉowĩ.
3 Narẽ yʉ'rʉocã ĩ'arã, fariseo masã Jesure bu'iri bocasĩ'rĩrã, cʉ̃ tiro wa'a,
sẽrĩtiña'wã:
—¿Ni'cʉ̃ no'o mejõ niseacã me'rã cʉ̃ nʉmorẽ cõ'amasĩsari? ¿Marĩrẽ
dutise tojo niti? niwã.
4 Jesú narẽ yʉ'tiwĩ:

—¿Mʉsã Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩrẽ bu'emirã, masĩweti? Õ'acʉ̃
nipe'tise cʉ̃ ne waro weenʉ'cãcateropʉ ʉmʉ, numio weecʉ niwĩ.
5 Tu'ajanʉ'cõ, a'tiro nicʉ niwĩ: “Tojo weegʉ ʉmʉ cʉ̃ pacʉre, cʉ̃ pacore
wija, cʉ̃ nʉmo me'rã nigʉ̃sami. Na pʉarã ni'cã upʉ weronojõ nirãsama”,
nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.
6 Tojo weerã na pʉarã nitima. Ni'cã upʉta nima. Tojo weerã Õ'acʉ̃
a'mesʉ'o'cãrãrẽ masã dʉcawaaticã'rõʉa'a, niwĩ Jesú.
7 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, fariseo masã sẽrĩtiña'wã tja:

—To pũrĩcãrẽ ¿de'ro weegʉ Moisé a'tiro nipari? “Ni'cʉ̃ cʉ̃ nʉmorẽ
cõ'agʉ̃, ‘A'te ye bu'iri mʉ'ʉrẽ cõ'a'a’ nirĩ pũrĩrẽ ojao'oroʉa'a”, ni ojacʉ
niwĩ, niwã.
8 Jesú narẽ niwĩ:

—Mʉsã ñecʉ̃sʉmʉa ejeripõ'rã bʉtise ye bu'iri Moisé na nʉmosãnumiarẽ cõ'acã, cã'mota'aticʉ niwĩ. Tojo nimicã, Õ'acʉ̃ ne waropʉta “A'merĩ cõ'ãña”, niticʉ niwĩ.
9 Yʉ'ʉ cʉ̃ nʉmorẽ cõ'agʉ̃rẽ a'tiro nigʉ̃ti. Co apĩ me'rã ña'arõ weetimicã, cõ'agʉ̃nojõ apegore nʉmotigʉ, cʉ̃ nʉmo nitigo me'rã a'metãrãgʉ̃ weronojõ tojasami. No'o marãpʉ cõ'ano'core nʉorẽgʉ̃nojõ quẽ'rã mejãrõta tja cʉ̃ nʉmo nitigore a'metãrãgʉ̃ weronojõ nisami. Õ'acʉ̃ core “Nimʉ'tã'cʉ nʉmo nimo yujupʉ”, ni ĩ'asami. Na tojo wéérã, Õ'acʉ̃ cʉ̃ dutisere yʉ'rʉnʉ'cãrã weema, niwĩ.
10 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, ʉ̃sã cʉ̃ bu'erã niwʉ̃:
—Tojo nicã pũrĩcãrẽ marĩ nʉmotiticã, nemorõ añusa'a, niwʉ̃.
11 Jesú ʉ̃sãrẽ niwĩ:
—Nipe'tirã nʉmo marĩrã nímasĩtisama. Õ'acʉ̃ nʉmo marĩrã nímasĩato ní'cãrã dia'cʉ̃ nímasĩsama.
12 Ãpẽrã a'te ye bu'iri nʉmotitisama. Ãpẽrãrẽ dojoriwi'ia bajua'que bu'iri nʉmotita basiotisa'a. Ãpẽrãrẽ nʉmotidutitirã na upʉ cjasere yejecõ'ano'cãrã nisama. Tojo weerã na nʉmotimasĩtisama. Ãpẽrã Õ'acʉ̃ ye cjase dia'cʉ̃rẽ weesĩ'rĩrã nʉmotitisama. “Tojo nʉmo marĩgʉ̃ nigʉ̃ti” nigʉ̃nojõ nʉmo marĩgʉ̃ tojato, niwĩ.

Jesú wĩ'marãrẽ ñapeo sẽrĩbosa'que ni'i
(Mr 10.13-16; Lc 18.15-17)

13 Be'ro ãpẽrã na põ'rãrẽ Jesú tiropʉ miiejawã. Narẽ ñapeo, Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩbosadutirã tojo weewã. Na tojo weecã, ʉ̃sã wĩ'marãrẽ miiejarãrẽ tu'tiwʉ:
—Cʉ̃rẽ caribotirãta, nimiwʉ̃.
14 Ʉsã tojo nicã, Jesú ʉ̃sãrẽ niwĩ:
—Wĩ'marãrẽ yʉ'ʉ tiro a'ticã du'uo'oya. Narẽ cã'mota'aticã'ña. Wĩ'marã marĩnojõrẽ añurõ ẽjõpeoma. Ãpẽrã quẽ'rã wĩ'marã weronojõ yʉ'ʉre ẽjõpeorã yʉ'ʉ pacʉ wiogʉ nirõpʉ wa'arãsama, niwĩ.
15 Be'ro wĩ'marãrẽ ñapeo, sẽrĩbosawĩ. Tu'ajanʉ'cõ, ʉ̃sã apesepʉ wa'a wa'awʉ.

Ma'mʉ peje cʉogʉ Jesú me'rã ucũ'que ni'i
(Mr 10.17-31; Lc 18.18-30)

16 Be'ro ni'cʉ̃ ma'mʉ Jesure ĩ'agʉ̃ ejawĩ. Cʉ̃rẽ sẽrĩtiña'wĩ:
—Mʉ'ʉ masãrẽ bu'egʉ añugʉ̃ ni'i. Yʉ'ʉ catinu'cũacjʉ ¿ñe'enojõ añusere weegʉsari? niwĩ.
17 Jesú cʉ̃rẽ yʉ'tiwĩ:
—¿De'ro weegʉ yʉ'ʉre añuse cjasere sẽrĩtiña'ti? Ni'cʉ̃ta añugʉ̃ nimi. Cʉ̃ Õ'acʉ̃ nimi. Mʉ'ʉ catinu'cũsĩ'rĩgʉ̃, Õ'acʉ̃ dutise cũu'quere weeya, niwĩ.
18 Ma'mʉ yʉ'tiwĩ:
—¿Disenojõrẽ weegʉsari?
Jesú cʉ̃rẽ niwĩ:
—Masãrẽ wẽjẽcõ'aticã'ña. Apĩ nʉmorẽ a'metãrãticã'ña. Yajaticã'ña. Ãpẽrã ye cjasere nisooticã'ña.
19 Mʉ'ʉ pacʉre, mʉ'ʉ pacore ẽjõpeoya. Mʉ'ʉ basu ma'irõnojõta ãpẽrãrẽ ma'iña, niwĩ.
20 Ma'mʉ Jesure yʉ'tiwĩ:
—Yʉ'ʉ wĩ'magʉ̃pʉta a'tere queoro weemʉjãtiwʉ. ¿Ñe'enojõ apeyenojõ yʉ'ʉ weenemogʉ̃sari? niwĩ.

21 Jesú cũrẽ niwĩ:

—Mʉ'ʉ Õ'acũ dutisere weepe'osĩ'rĩgũ, nipe'tise mʉ'ʉ cʉosere du-
ape'ocjũ wa'aya. Duatoja, te dua'que wapare pajasecʉorãrẽ o'oya. Mʉ'ʉ
tojo weegʉ ʉ'mʉsepʉ peje añuse cʉogʉsa'a. Tojo weetojanʉ'cõ, yʉ'ʉre
sirutugʉ a'tia, niwĩ.
22 Cũ tojo nicã tʉ'ogʉ, ma'mʉ peje cʉogʉ nitjĩagũ tere ma'iyʉ'rʉgʉ,
bʉjawetise me'rã dajatojaawĩ.
23 Cũ wa'áca be'ro Jesú ũsãrẽ niwĩ:

—Diacjũ mʉsãrẽ weregʉti. Peje cʉogʉ Õ'acũ wiogʉ nirõpʉ ʉ'mʉsepʉ
wa'acã, diasa ni'i.
24 Apaturi mʉsãrẽ nigũti tja. Cameyo wãmetigʉjo awiga yuta da
pĩ'osõrõrĩ pepʉ sãjãa yʉ'rʉtẽrĩcã, diasa ni'i. Yʉ'ʉ pacʉ wiogʉ nirõpʉ peje
cʉogʉ wa'acã pe'ema, totá nemorõ diasa ni'i, niwĩ.
25 Cũ tojo nicã tʉ'orã, ũsã tʉ'omarĩa wa'awʉ. Ʉsã a'merĩ sẽrĩtiña'wũ:

—To pũrĩcãrẽ ¿noanojõ pe'e Õ'acũ tiropʉ wa'amasĩrãsari? niwũ.
26 Jesú ũsãrẽ ĩ'agũta ĩ'a, niwĩ:

—Masã na basu weetutuase me'rã yʉ'rʉmasĩtisama. Õ'acũ pũrĩcãrẽ
basio'o. Cṹma ne apeyenojõ weeta basiotise marĩ'i, niwĩ.
27 Cũ tojo nicã tʉ'ogʉ, Pedro niwĩ:

—Wiogʉ, ũsã pe'e mʉ'ʉrẽ siruturã, nipe'tise ũsã cʉomi'quere
du'ucũupe'ocã'wũ. Ʉsã tojo wee'que wapare ¿Õ'acũ ñe'enojõrẽ o'ogʉsari?
niwĩ.
28 Jesú ũsãrẽ niwĩ tja:

—Diacjũ mʉsãrẽ nigũti. Õ'acũ a'ti turire ne waropʉ wee'caro weronojõ
apaturi weecã, yʉ'ʉ Õ'acũ macũ wiogʉ sãjãgṹsa'a. Tojo yʉ'ʉ weecã, mʉsã
quẽ'rã yʉ'ʉre dutitamurãsa'a. Tojo nicã mʉsã yʉ'ʉre ẽjõpeorã doce cururi
Israe cururicjãrãrẽ dutirãsa'a.
29 Ãpẽrã nipe'tirã yʉ'ʉre ẽjõpeose bu'iri na ye wi'serire, na acawer-
erãrẽ, na pacʉsʉmʉarẽ, na põ'rãrẽ, na ye di'tare du'ucũuwã'cãrã quẽ'rãrẽ
a'tiro wa'arosa'a. Peje waro na cõ'awã'cã'que nemorõ ñe'enemorãsama.
Tojo nicã Õ'acũ me'rã catinu'cũrãsama.
30 Tojo nimicã, pãjãrã ni'cãrõacãrẽ wiorã weronojõ nirã́ be'ropʉre mejõ
nirã nirãsama. Pãjãrã ni'cãrõacãrẽ mejõ nirã pe'e quẽ'rã be'ropʉre wiorã
weronojõ nirãsama, niwĩ.

20

Jesú ʉ'se wese da'rari masã me'rã queose o'o'que ni'i

1 Jesú be'ropʉ cũ o'oatjere queose me'rã werenemowĩ:

—Ʉ'mʉsepʉ yʉ'ʉre ẽjõpeorãrẽ o'oatje a'tiro weronojõ ni'i. Ni'cũ ʉ'se
wese cʉose weronojõ ni'i. Cũ ñamiacãcure ʉ'se wi'reajãrẽ a'masami.
2 Narẽ bocagʉ, “Ni'cã nʉmʉ wapayewʉaronojõ mʉsãrẽ wapayegʉti”,
nisami. Na yʉ'tíca be'ro narẽ cũ ya wesepʉ da'radutigʉ o'ócã'sami.
3 Be'ro nueve nicã ãpẽrã da'rajãrẽ a'manemogũ wa'asami. Topʉ macã
decopʉ da'rase moorã dujirãrẽ bocaejasami.
4 Bocaeja, narẽ nisami: “Mʉsã quẽ'rã ya wese ʉ'se wesepʉ da'rarã
wa'aya. Mʉsãrẽ queoro wapayegʉti”, nisami. Cũ tojo nicã tʉ'orã, na “Jaʉ”
ni, na quẽ'rã da'rarã wa'asama.
5 Be'ro dajaritero nicã, tojo nicã ñamica'a tres nicã mejãrõta a'magũ
wa'a, narẽ o'ósami tja.

6 Be'ro tja cinco nicã macã decopʉ wa'asami. Topʉ ãpẽrã da'rase moorã
nibajaque'atirãrẽ bocaejasami. Bocaejagʉ, nisami: “¿De'ro weerã mʉsã
da'rase ni'cãrĩ dujina'iati?” nisami.
7 Na yʉ'tisama: “Ãpẽrã ʉ̃sãrẽ ‘Da'rarã wa'aya’, nitiama. Tojo weerã
da'rawe'e”, nisama. Tojo nicã tʉ'ogʉ, wese wiogʉ narẽ nisami: “Mʉsã
quẽ'rã ya wesepʉ da'rarã wa'aya. Queoro wapayegʉti”, nisami. Tojo
weerã na quẽ'rã da'rarã wa'asama.
8 »Ñamipʉ ti wese wiogʉ sʉ'ori da'ragʉre pijio, nisami: “Da'rarãrẽ
pijíne, wapayeya. Be'ropʉ eja'cãrãrẽ wapayemʉ'tãña. Be'ro ñamiacãcure
da'ranʉ'cã'cãrãrẽ wapayetu'ajanʉ'cõña”, nisami.
9 Tojo weegʉ a'tiro weesami. Cinco nicãpʉ wesepʉ da'ranʉ'cã'cãrãrẽ
pijiomʉ'tãsami. Ni'cã nʉmʉ da'rase wapa wapayewʉaronojõ narẽ
wapayesami.
10 Be'ro bo'reacã da'ranʉ'cã'cãrã “Ʉsã na nemorõ wapata'arãsa'a”,
nimisama. Tojo nimicã, na wãcũ'caronojõ wa'atisa'a. Na quẽ'rã mejãrõta
wapata'asama.
11 Tojo weerã ti wese wiogʉ me'rã tʉ'satirã, a'tiro nisama:
12 “Ã'rã be'ropʉ da'rarã eja'cãrã yoaticã ni'cã horata da'rama. Ʉsã
pũrĩcã yoacã asise poo, da'rana'itõ'oapʉ. Tojo weemicã, ʉ̃sãrẽ wa-
paye'caronojõta na quẽ'rãrẽ wapayeapʉ”, nisama.
13 Wiogʉ pe'e ni'cʉ̃ tojo bʉsʉnu'cũgʉ̃rẽ a'tiro nisami: “Yʉ'ʉ me'rãcjʉ̃,
mʉ'ʉrẽ ña'arõ weegʉ weewe'e. Mʉ'ʉ da'rase dʉporo ‘Ni'cã nʉmʉ
da'rawapata'awʉaronojõ wapata'agʉsa'a’, nino'tojapʉ.
14 Tojo weegʉ mʉ'ʉ wapata'a'quere ñe'e, tojaa wa'aya. Yʉ'ʉ ã'rĩ be'ropʉ
da'ragʉ a'ti'cʉre mʉ'ʉrẽ wapaye'caronojõ wapayegʉti.
15 Yé niyeru niapʉ. Tojo weegʉ yʉ'ʉ ʉaronojõ wapayemasĩ'i. ¿Yʉ'ʉ
masãrẽ pajaña'cã ʉogʉ weeti?” nisami.
16 »A'tiro ni'i. Yarã sãjãmʉ'tã'cãrã, na be'ro ẽjõpeo'cãrã quẽ'rãrẽ
mejãrõta Õ'acʉ̃ añusere o'ogʉsami. Tojo weerã nimʉ'tã'cãrã “Ʉsãrẽ
o'onemogʉ̃sami”, nímasĩsome, niwĩ.

Jesú cʉ̃ wẽrĩatjere apaturi werenemo'que ni'i
(Mr 10.32-34; Lc 18.31-34)

17 Be'ro ʉ̃sã Jesú me'rã Jerusalẽ wa'ari ma'apʉ wa'awʉ. Ʉsãrẽ, cʉ̃ bu'erã
docere mejẽcã pijiawĩ. Ʉsãrẽ niwĩ:
18 —Mʉsã ĩ'a'a. Marĩ Jerusalẽpʉ wa'arã wee'e. Topʉ yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃
masʉ̃ weronojõ upʉtigʉre a'tiro weerãsama. Pa'ia wiorãpʉre, tojo nicã
Moisé oja'quere bu'eri masãpʉre o'orãsama. Na yʉ'ʉre wẽjẽdutirãsama.
19 Náta tja ape di'tacjãrã judío masã nitirã wiorãpʉre wiaturiarãsama.
Yʉ'ʉre bujicã'a, tãrã, curusapʉ wẽjẽdutirãsama. Na tojo weemicã, yʉ'ʉ
i'tia nʉmʉ be'ro masãgʉ̃sa'a, niwĩ Jesú.

Santiago, Juã paco Jesú me'rã ucũ'que ni'i
(Mr 10.35-45)

20 Zebedeo nʉmo co põ'rã Santiago, Juã me'rã Jesú tiropʉ ejawõ. Jesure
apeyenojõ sẽrĩgõ, cʉ̃ pʉ'topʉ ejaque'awõ.
21 Jesú core niwĩ:
—¿Ñe'enojõrẽ yʉ'ʉ weecã ʉasari? niwĩ.
Cʉ̃rẽ yʉ'tiwõ:
—Mʉ'ʉ wiogʉ sãjãgʉ̃, ã'rã yʉ'ʉ põ'rã pʉarãrẽ mʉ'ʉrẽ dutitamudutigʉ
sõrõapa. Ni'cʉ̃ mʉ'ʉ diacjʉ̃ pe'e, apĩ cũpe pe'e dʉpoapa, niwõ.

22 Co tojo nicã tʉ'ogʉ, Jesú co põ'rãrẽ niwĩ:
—Mʉsã yʉ'ʉre sẽrĩsere tʉ'omasĩwe'e. Yʉ'ʉ ʉpʉtʉ pi'eti, wẽrĩgʉ̃sa'a. ¿Mʉsã quẽ'rã yʉ'ʉ weronojõ pi'etimasĩti? niwĩ. Na yʉ'tiwã:
—Ʉʉ. Pi'etimasĩ'i.
23 Na tojo nicã, Jesú narẽ niwĩ:
—Diacjʉ̃ta ni'i. Mʉsã quẽ'rã pi'etirãsa'a. Tojo weemicã, diacjʉ̃ pe'e, cũpe pe'e mʉsãrẽ dʉpomasĩtisa'a. A'te yʉ'ʉ weese niwe'e. Yʉ'ʉ pacʉ beseyu'cãrã pe'e topʉre dujirãsama, niwĩ.
24 Ʉsã diez na tojo sẽrĩcã tʉ'orã, na me'rã ua wa'awʉ.
25 Tojo weecã ĩ'agʉ̃, Jesú ʉ̃sãrẽ pijio, niwĩ:
—Mʉsã masĩsa'a. A'ti nucũcãrẽ dutirã ti di'tare miiwapa wa'asama. Na docacjãrã quẽ'rã mejãrõta dutipesama.
26 Mʉsã pũrĩcã na weronojõ weesome. Tojo weronojõ o'orã, mʉsã wa'teropʉ wiorã nisĩ'rĩrã, ãpẽrãrẽ da'raco'terã weronojõ niña.
27 No'o ãpẽrã nemorõ nisĩ'rĩgʉ̃nojõ ãpẽrãrẽ da'raco'teri masʉ̃ weronojõ niña.
28 Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ weronojõ weeya. Yʉ'ʉre ãpẽrã weetamuato nígʉ̃ mejẽta a'tiwʉ. Yʉ'ʉ pe'e narẽ weetamugʉ̃ a'tiwʉ. Tojo nicã ña'arõ wee'que wapare pãjãrãrẽ wẽrĩbosa, wapayewĩrõgʉ̃ a'tiwʉ, niwĩ.

Jesú pʉarã caperi bajutirãrẽ yʉ'rʉo'que ni'i
(Mr 10.46-52; Lc 18.35-43)

29 Be'ro ʉ̃sã Jericó wãmetiri macãpʉre wijawã'cãwʉ̃. Titare pãjãrã masã Jesure sirutuwã.
30 Ʉsã wa'aro ti ma'a sumuto pʉarã caperi bajuno'tirã dujiwã. Jesú yʉ'rʉasere tʉ'oña'rã, caricũwã:
—Wiogʉ, Davi pãrãmi nituriagʉ, ʉ̃sãrẽ pajaña'ña, niwã.
31 Masã pe'e narẽ "Caricũticã'ña", nimiwã. Tojo nicãta, na pe'e nemorõ caricũnemowã:
—Wiogʉ, Davi pãrãmi nituriagʉ, ʉ̃sãrẽ pajaña'ña, niwã.
32 Na tojo nicã tʉ'ogʉ, Jesú tojanʉ'cã, narẽ pijio sẽrĩtiña'wĩ:
—¿De'ro yʉ'ʉ weecã ʉasari? niwĩ.
33 Na cʉ̃rẽ yʉ'tiwã:
—Ʉsãrẽ caperi bajucã weeya, niwã.
34 Tojo nisere tʉ'ogʉ, Jesú narẽ pajaña'gʉ̃, na caperire ñapeowĩ. Cʉ̃ tojo weeri cura na pʉarãpʉta caperi ĩ'awã. Be'ro na quẽ'rã Jesure sirutuwã'cãwã.

21

Jesú Jerusalẽ wãmetiri macãpʉ sãjãa'que ni'i
(Mr 11.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

1 Ʉsã Jerusalẽpʉ ejase dʉporo Betfagé ʉ̃rʉ̃gʉ̃ Olivo wãmeticjʉ bu'aropʉ ejawʉ. Topʉ eja, Jesú pʉarã ʉ̃sã me'rãcjãrãrẽ ti macãpʉ o'ówĩ.
2 Narẽ niwĩ:
—Si macã marĩ põtẽorõ nirĩ macãpʉ wa'arãsa'a. Topʉ ni'cõ burra dʉ'tenʉ'cõ'core co macʉ̃ me'rã bocaejarãsa'a. Narẽ pãa, miitia.
3 No'o ni'cʉ̃ mʉsãrẽ mejẽcã nicã, a'tiro niña: "Marĩ wiogʉ ʉami. Maata wiano'rõsa'a tja", niña, niwĩ.
4 Dʉporocjʉ̃ Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masʉ̃ cʉ̃ oja'caronojõta tojo wa'awʉ. Cʉ̃ Õ'acʉ̃ ucũ'quere a'tiro ojacʉ niwĩ:
5 Jerusalẽcjãrãrẽ a'tiro niña:

“Ĩ'aña. Mʉsã wiogʉ mʉsã tiropʉ a'timi.
Mejõ nigʉ̃ weronojõ burra macʉ̃ wĩ'magʉ̃ bu'ipʉ pesawã'cãtimi”, ni ojacʉ niwĩ.
6 Be'ro Jesú cʉ̃ o'ó'cãrã ti macãpʉ wa'a, cʉ̃ weeduti'caronojõta weecãrã niwã.
7 Burrore cʉ̃ paco me'rã miiticãrã niwã. Be'ro ʉ̃sã ye su'ti bu'icjasere na bu'ipʉ pũutãpeowʉ. Tu'ajanʉ'cõ, Jesú wĩ'magʉ̃ bu'ipʉ mʉjãpejawĩ.
8 Topʉre pãjãrã masã niwã. Na ẽjõpeosere ĩ'orã, na ye su'ti bu'icjasere Jesú yʉ'rʉaropʉ sẽeocũuwã. Ãpẽrã ma'a sumuto pũrĩ nise querire dʉtecũuwã.
9 Masã cʉ̃ dʉporo wa'arã, cʉ̃ be'rocjãrã quẽ'rã e'catise me'rã caricũwã:
—Dʉporocjʉ̃pʉ wiogʉ ní'cʉ Davi pãrãmirẽ e'catise o'orã. Añurõ wa'ato ã'rĩ Õ'acʉ̃ o'ó'cʉre. Ʉ'mʉsecjãrã cʉ̃rẽ “Añubutiami” ni, e'catise o'oato, ni caricũwã'cãwã.
10 Be'ro Jesú Jerusalẽpʉ sãjãcã, topʉ nirã̃ ʉcʉape'tia wa'awã. Pãjãrã sẽrĩtiña'wã:
—¿Noa niti cʉ̃? niwã.
11 Narẽ Jesú me'rã wa'arã yʉ'tiwã:
—Cʉ̃ Jesú Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masʉ̃ Nazare macã Galilea di'tacjʉ̃ nimi, niwã.

Jesú Õ'acʉ̃ wi'ipʉ duarãrẽ cõ'awĩrõ'que ni'i
(Mr 11.15-19; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

12 Be'ro Jesú Õ'acʉ̃ wi'ipʉ sãjãawĩ. Topʉre wa'icʉrã na Õ'acʉ̃rẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeoajã niwã. Nipe'tirã ti wi'i po'peapʉ narẽ duurãrẽ, duarã quẽ'rãrẽ ĩ'agʉ̃, cõ'awĩrõpe'ocã'wĩ. Na niyeru dʉcayuri mesare, bujare na dua dujise quẽ'rãrẽ tuuquecũupe'ocã'wĩ. Na queoro weetise bu'iri tojo weewĩ.
13 Be'ro narẽ niwĩ:
—Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ a'tiro ojano'wʉ̃: “Ya wi'i ‘Ñubueri wi'i ni'i’, nino'ca wi'i ni'i.” Mʉsã pe'e queoro weetiapã. Yajarã ya wi'ire weronojõ tojacã wee'e, ni tu'tiwĩ narẽ.
14 Ti wi'ipʉre caperi bajuno'tirã, sijamasĩtirã cʉ̃ tiropʉ a'tiwã. Na tojo weecã ĩ'agʉ̃, narẽ yʉ'rʉowĩ.
15 Pa'ia wiorã, Moisé oja'quere bu'eri masã pe'e cʉ̃ añuse weeĩ'ocã ĩ'arã, tʉ'satiwã. Wĩ'marã ti wi'i po'peapʉ nirã̃ a'tiro caricũwã:
—Dʉporocjʉ̃pʉ wiogʉ ní'cʉ Davi pãrãmirẽ e'catise o'orã, niwã. Tere tʉ'orã, pa'ia wiorã quẽ'rã ua wa'awã.
16 Tojo weerã Jesure a'tiro sẽrĩtiña'wã:
—¿Sõjã wĩ'marã na nisere tʉ'oti?
—Tʉ'o'o. Mʉsã Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ ní'quere bu'epã. A'tiro ni'i: “Õ'acʉ̃, mʉ'ʉ wĩ'marã, tojo nicã mi'rĩrãrẽ a'tiro weecã weeapʉ. Mʉ'ʉrẽ e'catise o'orã, queoro basapeome'rĩcã weeapʉ”, ni'i, niwĩ Jesú.
17 Tojo níca be'ro pa'ia wiorãrẽ, Moisé oja'quere bu'eri masãrẽ cõ'awã'cã, Betaniapʉ wa'a wa'awĩ. Topʉ ʉ̃sã cãrĩwʉ̃.

Jesú higuera wãmeticjʉ dʉca marĩcjʉre ñaidijacã wee'que ni'i
(Mr 11.12-14,20-26)

18 Ape nʉmʉ bo'reacã Jesú Jerusalẽpʉ majãmitojagʉ, ʉjaboayʉ'rʉa wa'awĩ.

19 Tojo weegʉ ma'a sumutopʉ nicjʉ higuera wãmeticjʉre ĩ'agʉ̃, tigʉ tiro
wa'a, tigʉ dʉcare ĩ'ama'gʉ̃ wa'awĩ. Ne dʉca marĩcaro niwʉ̃. Pũrĩ peje
dia'cʉ̃ niwʉ̃. Tojo dʉca marĩcã ĩ'agʉ̃, Jesú tigʉre niwĩ:
—Ne apaturi dʉcatinemosome, niwĩ. Cʉ̃ tojo níca be'ro maata ñaidija
wa'awʉ.
20 Tojo wa'acã, ʉ̃sã cʉ̃ bu'erã ĩ'amarĩarã, cʉ̃rẽ sẽrĩtiña'wʉ̃:
—¿De'ro weero tigʉ maata ñaidijati? niwʉ̃.
21 Jesú ʉ̃sãrẽ yʉ'tiwĩ:
—Diacjʉ̃ mʉsãrẽ weregʉti. Mʉsã ẽjõpeose cʉorã, diacjʉ̃ta yʉ'tigʉsami
nírã, yʉ'ʉ tigʉre ñaicã wee'caro weronojõ weemasĩrãsa'a. A'te yʉ'ʉ tigʉ
ñaicã wee'caro yʉ'rʉoro weemasĩrãsa'a. A'tigʉ ʉ̃rʉ̃gʉ̃rẽ apero dia pajiri
maapʉ wa'acã weemasĩrãsa'a.
22 Mʉsã ẽjõpeose cʉorã, nipe'tise mʉsã ñubue sẽrĩsere bocarãsa'a,
niwĩ.

Jesure "¿Noa dutiro me'rã tojo weeti?" ní'que ni'i
(Mr 11.27-33; Lc 20.1-8)

23 Be'ro Jesú Õ'acʉ̃ wi'ipʉ sãjãawĩ. Cʉ̃ ti wi'ipʉ bu'eri cura pa'ia
wiorã, ãpẽrã judío masã bʉcʉrã cʉ̃ tiropʉ a'tiwã. Cʉ̃rẽ bu'iri bocasĩ'rĩrã,
sẽrĩtiña'wã:
—¿De'ronojõ dutise me'rã mʉ'ʉ weesere tojo weeti? ¿Noa mʉ'ʉrẽ tojo
weedutigʉ dutise o'oati? niwã.
24 Jesú narẽ yʉ'tiwĩ:
—Yʉ'ʉ quẽ'rã mʉsãrẽ sẽrĩtiña'megʉ̃ti. Mʉsã yʉ'ticã, yʉ'ʉ quẽ'rã mʉsãrẽ
"A'te dutiro me'rã wee'e", nigʉ̃ti.
25 ¿Noa Juãrẽ wãmeyedutigʉ o'ópari? ¿Õ'acʉ̃ tojo weedutiri? ¿O masã
pe'e cʉ̃rẽ tojo weedutiri? niwĩ.
Be'ro na basu a'merĩ niwã:
—Marĩ "Õ'acʉ̃ Juãrẽ wãmeyedutiwĩ" nicã, cʉ̃ marĩrẽ "To pũrĩcãrẽ
¿de'ro weerã Juãrẽ ẽjõpeotiri?" nigʉ̃sami.
26 Marĩ "Õ'acʉ̃ o'óticʉ niwĩ; masã cʉ̃rẽ o'ócãrã niwã" nicã, masã marĩrẽ
tu'tibosama. Nipe'tirã masã "Juã Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masʉ̃ niwĩ",
ni ẽjõpeosama, niwã.
27 Tojo weerã "Masĩtisa'a", niyʉ'rʉocã'wã. Na tojo nicã tʉ'ogʉ, Jesú narẽ
niwĩ:
—Yʉ'ʉ quẽ'rã "A'te dutiro me'rã wee'e", ni werewe'e, niwĩ narẽ.

Jesú ni'cʉ̃ põ'rã pʉarã queose me'rã narẽ were'que ni'i

28 Be'ro Jesú narẽ queose me'rã werewĩ:
—Yʉ'ʉ ni'cãrõacã weresere ¿de'ro tʉ'oña'rãsari mʉsã? Ni'cʉ̃ pʉarã
ʉmʉa põ'rãtisami. Ni'cʉ̃rẽ a'tiro nisami: "Macʉ̃, ya wese ʉ'se wesepʉ
da'ragʉ wa'aya", nimisami.
29 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, cʉ̃ macʉ̃ "Wa'awe'e", ni yʉ'tisami. Be'ro mejẽcã
wãcũ tja, da'ragʉ wa'asami.
30 Be'ro cʉ̃ pacʉ apĩ cʉ̃ macʉ̃ tiropʉ ĩ'agʉ̃ wa'asami. Mejãrõta cʉ̃rẽ
"Da'ragʉ wa'aya", nisami. Cʉ̃ macʉ̃ yʉ'tisami: "Jaʉ, pacʉ, wa'agʉti",
nisami. Cʉ̃ tojo ní'cʉ nimigʉ̃, wa'atisami, ni werewĩ Jesú pa'ia wiorã, ãpẽrã
judío masã wiorãrẽ.
31 Cʉ̃ macʉ̃ ¿ni'inojõ pe'e cʉ̃ ʉaro weepari? ni sẽrĩtiña'wĩ narẽ.
Na a'tiro yʉ'tiwã:
—Cʉ̃ dutimʉ'tã'cʉ queoro weepĩ, ni yʉ'tiwã.

Tere tʉ'ogʉ, Jesú narẽ niwĩ:

—Diacjʉ̃ mʉsãrẽ weregʉti. “Ña'arã”, mʉsã nirã̃, niyeru wapaseeri masã, tojo nicã ʉmʉarẽ a'metãrãwapata'ari masã numia mʉsã ʉ'mʉsepʉ wa'atiri cura na pe'e wa'arãsama.

32 Juã masãrẽ wãmeyeri masʉ̃ Õ'acʉ̃ ʉaronojõ a'tiro añurõ nisetiroʉami nisere bu'ecã, mʉsã ẽjõpeotiwʉ. Na mʉsã “Ña'arã waro nima” nirã̃ pũrĩcã cʉ̃ weresere ẽjõpeo, na wãcũsere dʉcayucãrã niwã. Na tojo weecã ĩ'amirã, mʉsã pe'e dʉcayuti, cʉ̃ weresere ẽjõpeoticãrã niwʉ̃, niwĩ Jesú.

Da'raco'terã queoro weeti'que ni'i
(Mr 12.1-12; Lc 20.9-19)

33 Jesú apaturi werewĩ:

—Apeye queose me'rã mʉsãrẽ werenemogʉ̃ti. Tere tʉ'oya. Ni'cʉ̃ pajiro di'ta cʉogʉ ʉ'se wese weesami. Ti wesere sã'rĩsãsami. Topʉ na ʉ'se bipesãati pere ʉ̃tãgãpʉ se'esãjãsami. Tojo nicã ʉ'mʉarĩ wi'i na co'tedujiati wi'ire weesami. Tojo wééca be'ro aperopʉ wa'agʉ, ãpẽrãrẽ ti wesere co'tedutigʉ cũusami. Narẽ cʉ̃ ya di'tare da'rase wapa “Tocã'rõ yʉ'ʉre ʉ'se wiapa”, nisami.

34 »Be'ro ʉ'se dʉcatiri cura ãpẽrã cʉ̃rẽ da'raco'terãrẽ topʉ o'ósami. Narẽ o'ógʉ, “Ya di'ta da'rarãrẽ yé ʉ'sere sẽrĩrã wa'aya”, nisami.

35 Topʉ ejacã, ti wese co'terã cʉ̃ o'ó'cãrãrẽ ñe'esama. Ni'cʉ̃rẽ paasama. Apĩrẽ wẽjẽcõ'asama. Apĩrẽ ʉ̃tãperi me'rã doquesama.

36 Na tojo weecã tʉ'ogʉ, ti wese wiogʉ todʉporo o'ómʉ'tã'cãrã nemorõ o'ósami. Na ejacã ĩ'arã, ti wese co'terã na quẽ'rãrẽ mejãrõta weesama.

37 »Be'ro o'ótʉogʉpʉa majã, cʉ̃ macʉ̃rẽ o'ósami. A'tiro ni wãcũmisami: “Yʉ'ʉ macʉ̃rẽ wiopesase me'rã ĩ'arãsama”, nimisami.

38 Cʉ̃ macʉ̃rẽ ĩ'arã, ti wese co'terã na basu a'merĩ ucũsama: “Ã'rĩta nimi be'ropʉ a'ti wesere ñe'eacjʉ. Ma, cʉ̃rẽ wẽjẽrã. Be'ro a'ti wese marĩ ya wese tojarosa'a”, nisama.

39 Tojo níca be'ro cʉ̃ macʉ̃rẽ ñe'e, ti wese sumutopʉ miaa, cʉ̃rẽ wẽjẽcõ'asama, ni werewĩ Jesú.

40 Cʉ̃ wéréca be'ro Jesú wiorãrẽ sẽrĩtiña'wĩ:

—To pũrĩcãrẽ ti wese wiogʉ a'tigʉ, ¿de'ro weegʉsari ti wese co'terãrẽ? niwĩ.

41 Cʉ̃rẽ yʉ'tiwã:

—Pajaña'rõ marĩrõ na ña'arãrẽ wẽjẽcõ'agʉ̃sami. Be'ro cʉ̃ ya wesere ãpẽrã pe'ere co'tedutigʉsami. Na pe'e ʉ'se dʉcati'quere queoro cʉ̃ ye nisere wiarãsama, niwã.

42 Na tojo nicã tʉ'ogʉ, Jesú niwĩ:

—Mʉsã Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩrẽ bu'epã. Yʉ'ʉre wa'atjere a'tiro ojano'wʉ̃:

Ʉtã pjĩrĩ me'rã wi'i yeeri masã ni'cã pjĩ na ʉatica pjĩrẽ cõ'arãsama.
Na cõ'áca pjĩ me'rã ãpẽrã pe'e añurõ tutuari wi'i yeenʉ'cãmʉjãsama.
Õ'acʉ̃ marĩ wiogʉ na cõ'áca pjĩ me'rã tojo weesami.
Cʉ̃ tojo wee'que “Añubutia'a”, ni tʉ'oña'no'o, ni ojano'wʉ̃, niwĩ Jesú.

43 Tojo weegʉ mʉsãrẽ weregʉti. Sĩ'i wese wiogʉ sõjã co'terãrẽ di'ta ẽ'ma'caro weronojõ Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ weegʉsami. Õ'acʉ̃ mʉsã wiogʉ nisĩ'rĩmiwĩ. Nipe'tise añuse cʉ̃ wiogʉ nirõpʉ nise mʉsã ye nibopã. Mʉsã Õ'acʉ̃ ye quetire weremʉ'tãrĩ masãrẽ, tojo nicã yʉ'ʉre ʉatise ye bu'iri

Õ'acũ mʉsã cʉobo'quere ẽ'magũsami. Ãpẽrã pe'ere o'ogʉsami. Na yʉ'ʉre ẽjõpeo, Õ'acũ ʉaro weerãsama.
44 Ʉtãgã yʉ'ʉ werecagare a'tiro weregʉti. No'o tigapʉ bʉrʉpejagʉnojõ mʉtõdijono'gũsami. No'o tiga pe'e cũ bu'ipʉ doquepejacãma, añuse po'capʉ wa'agʉsami, niwĩ. Tojo nígũ, cʉ̃rẽ ʉatirã be'ropʉ bu'iri da'reno'rãsama nígũ, tojo niwĩ.
45 Pa'ia wiorã, ãpẽrã fariseo masã Jesú te queose me'rã werecã tʉ'orã, "Marĩrẽ tojo nigũ weesami", niwã.
46 Tojo weerã cʉ̃rẽ bu'iri da'reri wi'ipʉ sõrõrãtirã ñe'esĩ'rĩmiwã. Na tojo weesĩ'rĩmirã, a'tiro wãcũcãrã niwã: "Masã cʉ̃rẽ 'Õ'acũ ye queti weremʉ'tãrĩ masũ nimi', nisama." Tojo weerã marĩ cʉ̃rẽ ñe'ecã, marĩrẽ ña'arõ weebosama nírã, weemasĩtiwã.

22

Wiogʉ macũ omocã dʉ'tegʉ masãrẽ neocũuduti'que queose ni'i (Lc 14.15-24)

1 Jesú apaturi queose me'rã wiorãrẽ werenemowĩ tja. A'tiro niwĩ:
2 —Õ'acũ masãrẽ cũ wiogʉ nirõpʉ wa'acã weese a'tiro weronojõ ni'i. Ni'cũ di'ta wiogʉ cũ macũ omocã dʉ'tecã bosenʉmʉ weepeoro weronojõ ni'i.
3 Cʉ̃rẽ da'raco'terãrẽ nisami: "Yʉ'ʉ cãrũ were'cãrãrẽ pijirã wa'aya", nisami. Be'ro na pe'e narẽ pijicã, "Wa'awe'e", nisama.
4 Na tojo weecã ĩ'agũ, ãpẽrãrẽ o'ósami tja. Narẽ nisami: "Yʉ'ʉ piji'cãrãrẽ wererã wa'aya. Ba'ase tu'ajano'toja'a. Yarã wecʉa, ãpẽrã ecarã di'iyojacã wee'cãrãrẽ wẽjẽdutitojapʉ. Nipe'tise apono'toja'a. Quero, bosenʉmʉ weepeorã a'tiato", nisami.
5 Tojo weerã na quẽ'rã pijirã wa'amisama. Na quẽ'rãrẽ yʉ'titiyʉ'rʉocã'sama. "Wa'awe'e", nicã'sama. Apĩ cũ pijino'cʉ cũ ya wesepʉ wa'asami. Apĩ cũ da'raropʉ wa'asami.
6 Ãpẽrã, wiogʉ o'ó'cãrãrẽ ñe'e, paa, wẽjẽcõ'acã'sama.
7 Na tojo weesere tʉ'ogʉ, wiogʉ ʉpʉtʉ uasami. Tojo weegʉ narẽ wẽjẽcõ'a'cãrãrẽ cũ yarã surarare wẽjẽdutigʉ o'ósami. Tojo nicã na ya macãrẽ ũjũadutisami.
8 Be'ro ãpẽrã cʉ̃rẽ da'raco'terãrẽ nisami: "Nipe'tise yʉ'ʉ macʉ̃rẽ bosenʉmʉ weepeoatjere apotojapʉ. Tojo weemicã, yʉ'ʉ piji'cãrã ña'arã nitjĩarã a'tita basiotiyucã, a'titicãrã niama.
9 Tojo weerã no'o mʉsã macã decopʉ bocaejarãrẽ pijiya", nisami.
10 Be'ro cʉ̃rẽ da'raco'terã macã decopʉ pijirã wa'asama. Nipe'tirã na bocaejarã añurã, ña'arãrẽ piji neocũu, wiogʉ ya wi'ipʉ miasama. Na tojo weecã, topʉ na nerẽrĩ tucũ mu'mua wa'asa'a.
11 »Be'ro wiogʉ narẽ ĩ'agũ, añudutigʉ wa'asami. Ni'cũ na wa'teropʉ nigũ na omocã dʉ'tecã sãñawʉaronojõ sãñatigʉre ĩ'asami.
12 Wiogʉ cʉ̃rẽ nisami: "Acaweregʉ, a'ti bosenʉmʉrẽ ¿de'ro wee su'ti omocã dʉ'tecã sãñawʉaronojõ sãñatimigũ sãjãtiati?" nisami. Cũ pe'e yʉ'titiyʉ'rʉocã'sami.
13 Be'ro wiogʉ ti bosenʉmʉ sʉ'ori weerãrẽ nisami: "Cʉ̃rẽ ñe'e, dʉ'pocãrĩ, omocãrĩpʉ dʉ'tebutuaya. Wijaaro na'itĩ'arõpʉ cõ'acã'ña. Topʉ pũrĩno'gũ, upicari cũ'rĩdio, utigʉsami", nisami wiogʉ.

14 A'te weronojõ ni'i Õ'acʉ̃ wiogʉ nise. Õ'acʉ̃ pãjãrã masãrẽ pijimicã,
pejetirãcã cʉ̃ wiogʉ nirõpʉ sãjãárãsama, niwĩ Jesú.

Weeta'sase me'rã Jesure bu'iri a'marã na sẽrĩtiña'que ni'i
(Mr 12.13-17; Lc 20.20-26)

15 Cʉ̃ tojo níca be'ro fariseo masã wa'a wa'awã. Be'ro na Jesure bu'iri
bocasĩ'rĩrã, "A'tiro weerã", ni apoyucãrã niwã.
16 Tojo weerã na bu'esere siruturãrẽ, tojo nicã ãpẽrã Herode ya
curuacjãrã me'rã Jesú tiropʉ o'ócãrã niwã. Na cʉ̃ tiropʉ etarã, niwã:
—Masãrẽ bu'egʉ, ʉ̃sã mʉ'ʉ nisetisere masĩ'i. Mʉ'ʉ diacjʉ̃ ucũ'u. Masã
yʉ'ʉre ¿de'ro wãcũrãsari? nirõ marĩrõ diacjʉ̃ ucũ'u. Õ'acʉ̃ yere diacjʉ̃
were'e. Ãpẽrã wiorã nima nirõ marĩrõ nipe'tirãrẽ ni'cãrõnojõ ĩ'a'a.
17 Tojo weerã mʉ'ʉrẽ apeyenojõ sẽrĩtiña'rã a'tiapʉ. Romano masã
wiogʉre cʉ̃ niyeru wapaseesere wapayecã, marĩrẽ dutise ¿añuti, o ña'a
nitine? Na Jesure bu'iri bocasĩ'rĩrã, tojo niwã. (Jesú "Wapayeroʉa'a"
nicãma, judío masã "Õ'acʉ̃ ni'cʉ̃rẽta ẽjõpeoroʉa'a; mʉ'ʉ tojo nise ña'a
ni'i", nibocãrã niwã. "Wapayeticã'rõʉa'a" nicã pe'e, "Romano masã
wiogʉre yʉ'rʉnʉ'cãgʉ̃ wee'e", nibocãrã niwã.)
18 Tojo weegʉ Jesú na ña'arõ wãcũsere ĩ'agʉ̃, a'tiro niwĩ:
—Mʉsã tojo nírã, weeta'sari masã ni'i. ¿De'ro weerã yʉ'ʉre mejẽcã
yʉ'tigʉ, bu'iri bocagʉsami nírã, sẽrĩtiña'ti?
19 Niyeru cuji romano masã wiogʉre wapayeri cujinojõrẽ miitia, niwĩ.
Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, ni'cã nʉmʉ da'rawapata'ari cujinojõrẽ miitiwã.
20 Tojo weecã ĩ'agʉ̃, Jesú narẽ sẽrĩtiña'wĩ:
—¿Noa queose, noa wãme wã'ñati a'ti cujipʉre? niwĩ.
21 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, na yʉ'tiwã:
—César, romano masã wiogʉ cʉ̃ queose, cʉ̃ wãme wã'ña'a, niwã.
Be'ro Jesú narẽ niwĩ:
—To pũrĩcãrẽ romano masã wiogʉ wapayedutisenojõrẽ cʉ̃rẽ o'oya.
Õ'acʉ̃ ye pe'ema cʉ̃rẽ o'oya. Cʉ̃ weedutisere weeya, niwĩ.
22 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, tʉ'omarĩa, be'ro wa'a wa'awã.

Masã wẽrĩca be'ro masãsere Jesure sẽrĩtiña'que ni'i
(Mr 12.18-27; Lc 20.27-40)

23 Jesure "¿Romano masã wiogʉre wapayeroʉati?" níca nʉmʉrẽta
ãpẽrã pa'ia saduceo masã cʉ̃rẽ ĩ'arã etawã. Na "Wẽrĩ'cãrãpʉ masãsome",
ni ẽjõpeoma. Tojo weerã Jesure masãse cjasere a'tiro niwã:
24 —Masãrẽ bu'egʉ, dʉporopʉ Moisé a'tiro duticʉ niwĩ: "Ni'cʉ̃ nʉmotigʉ
põ'rãtitimigʉ̃ wẽrĩcã, cʉ̃ acabiji cʉ̃ nʉmo ní'core nʉorẽato. Be'ro cʉ̃ co
me'rã ne waro põ'rãtimʉ'tãgʉ̃rẽ cʉ̃ ma'mi wẽrĩ'cʉre põ'rãtibosato", nicʉ
niwĩ Moisé.
25 Tojota wa'a'a ʉ̃sã wa'terore. Siete ʉmʉa ni'cʉ̃ põ'rã niwã. Masã ma'mi
nʉmoti, be'ro wẽrĩa wa'acʉ niwĩ. Põ'rã marĩyugʉ, cʉ̃ nʉmo ní'core cʉ̃
acabijire cũucʉ niwĩ.
26 Cʉ̃ quẽ'rã põ'rãtitimigʉ̃ wẽrĩa wa'acʉ niwĩ. Be'rocjʉ̃ quẽ'rãrẽ tojota
wa'acaro niwʉ̃. Tojo dia'cʉ̃ wa'aturiadijacaro niwʉ̃ téé nitʉogʉpʉre.
27 Na nipe'tirã be'ro co quẽ'rã wẽrĩa wa'aco niwõ.
28 Na siete co me'rã omocã dʉ'tecãrã niwã. Tojo weero wẽrĩ'cãrã
masãcã, ¿ni'í nʉmo tojabutiagosari? ni sẽrĩtiña'wã.
29 Tojo nicã tʉ'ogʉ, Jesú narẽ yʉ'tiwĩ:

—Mʉsã wisiyʉ'rʉa'a. Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩ cjasere ne masĩwe'e. Õ'acʉ̃ cʉ̃ tutuase quẽ'rãrẽ masĩwe'e.
30 Wẽrĩ'cãrã na masãca be'ro nʉmotisome. Põ'rã numia quẽ'rãrẽ numisosome. Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã ʉ'mʉsepʉ nirã weronojõ nirãsama.
31 Apeyenojõ wẽrĩ'cãrã masãsere werenemogʉ̃ti tja. Õ'acʉ̃ cʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ mʉsãrẽ ní'quere bu'epã. A'tiro nicʉ niwĩ:
32 "Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ ni'i. Abrahã, Isaa, Jacob wiogʉ ni'i", nicʉ niwĩ. Cʉ̃ "Na wiogʉ ni'i" nígʉ̃, "Yʉ'ʉ tiropʉ catima" nígʉ̃, tojo nicʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ catirã wiogʉ nimi. Wẽrĩbajuduti'cãrã marĩma, niwĩ Jesú.
33 Cʉ̃ bu'esere tʉ'orã, masĩse me'rã yʉ'ticã ĩ'arã, masã tʉ'omarĩa wa'awã.

Moisé cʉ̃ dutise cũu'que, ni'cãrõ añuyʉ'rʉnʉ'cãrõ ni'i nise ni'i (Mr 12.28-34)

34 Be'ro Jesú saduceo masãrẽ di'tamarĩacã weesere fariseo masã tʉ'ocãrã niwã. Tere tʉ'o, nerẽcãrã niwã.
35 Na me'rã ni'cʉ̃ Moisé oja'quere bu'eri masʉ̃ Jesure mejẽcã yʉ'ticã ʉagʉ, cʉ̃rẽ sẽrĩtiña'wĩ:
36 —Masãrẽ bu'egʉ, Moisé duti'que ¿disenojõ waro apeye yʉ'rʉoro añuyʉ'rʉnʉ'cãti? niwĩ.
37 Jesú cʉ̃rẽ a'tiro yʉ'tiwĩ:
—A'tiro ni'i. "Õ'acʉ̃ marĩ wiogʉre nipe'tise mʉsã ẽjõpeose me'rã, mʉsã wãcũse me'rã, mʉsã tʉ'oña'se me'rã ma'iña."
38 A'te ni'i apeye yʉ'rʉoro niyʉ'rʉnʉ'cãse.
39 A'te be'rore tojocureta ni'i, nírõ. A'tiro ni'i. "Marĩ basu ma'irõnojõta ãpẽrãrẽ ma'irõʉa'a."
40 A'te pʉaro dutisere wéérã, nipe'tise Moisé cʉ̃ duti'quere, tojo nicã Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masã na bu'e'quere yʉ'tirãta wee'e, niwĩ Jesú.

Jesú masãrẽ "Cristo na nigʉ̃ ¿noa macʉ̃ niti?" ni sẽrĩtiña'que ni'i (Mr 12.35-37; Lc 20.41-44)

41 Fariseo masã na nerẽrĩ cura Jesú narẽ sẽrĩtiña'wĩ:
42 —Mʉsã Cristo Õ'acʉ̃ bese'cʉre ¿de'ro tʉ'oña'ti? ¿Noa macʉ̃ niti cʉ̃? niwĩ.
Cʉ̃rẽ yʉ'tiwã:
—Dʉporocjʉ̃pʉ wiogʉ Davi pãrãmi nituriagʉ nimi, niwã.
43 Na tojo nicã tʉ'ogʉ, Jesú narẽ niwĩ:
—Cristo, Õ'acʉ̃ bese'cʉ Davi pãrãmi nituriagʉ nicã, to pũrĩcãrẽ ¿de'ro weegʉ Davi Espíritu Santu tutuaro me'rã ucũgʉ̃, cʉ̃rẽ "Yʉ'ʉ wiogʉ nimi", nipari? Marĩ, marĩ pãrãmirẽ "Yʉ'ʉ wiogʉ nimi", niwe'e. Davi Õ'acʉ̃ bese'cʉre ucũyugʉ, a'tiro ojacʉ niwĩ:
44 Õ'acʉ̃ ʉ'mʉsepʉ nigʉ̃ cʉ̃ macʉ̃rẽ, yʉ'ʉre yʉ'rʉoacjʉre a'tiro nicʉ niwĩ: "Yʉ'ʉ tiro wiogʉ dujiri cũmurõpʉ dujigʉsa'a.
Mʉ'ʉ topʉ dujicã, mʉ'ʉrẽ ĩ'atu'timi'cãrãrẽ docaque'acã weegʉti", nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃, ni ojacʉ niwĩ Davi.
45 ¿De'ro weegʉ Õ'acʉ̃ bese'cʉ Cristo Davi pãrãmi nímasĩbosabe? Davi basuta cʉ̃rẽ "Yʉ'ʉ wiogʉ nimi", nicʉ niwĩ. Tojo weegʉ cʉ̃ pãrãmi se'saro nirõnojõ o'ogʉ, cʉ̃ wiogʉ nicʉ niwĩ, niwĩ Jesú.
46 Cʉ̃ tojo nisere tʉ'orã, ne ni'cʉ̃ ni'cã ʉsero yʉ'tima'atiwã. Tita me'rã be'ro majã uirã, ne sẽrĩtiña'nemotiwã.

23

Jesú fariseo masãrẽ, tojo nicã Moisé oja'quere bu'eri masãrẽ tu'ti'que ni'i (Mr 12.38-40; Lc 11.37-54; 20.45-47)

1 Be'ro Jesú masãrẽ, tojo nicã ʉ̃sã cʉ̃ bu'erãrẽ niwĩ:

2 —Moisé oja'quere bu'eri masã, ãpẽrã fariseo masã Õ'acʉ̃ dutise Moisére cũu'quere wererã nima.

3 Tojo weerã na weresere tʉ'o, tere weesirutuya. Na weesetise pe'ere ĩ'acũuticã'ña. Na añurõ wereme'rĩma, wererã. Tojo weemirã, na nise pe'ere weetima.

4 Na dutiwʉaronojõ dutiyʉ'rʉocã'sama. Masã tere põtẽotisama. Na tojo wéérã, wʉapõtẽoña marĩse nʉcʉ̃sere dʉ'tepeorã weronojõ weesama. Na masãrẽ tere wʉapeorã weronojõ weesama. Na tere wʉadutirã, ne ãpẽrã tã'rĩrãrẽ weetamutirã weronojõ weesama. Ne pajaña'ti, masãrẽ ne cã'rõ weetamutisama.

5 Nipe'tise na weesere masãrẽ añurõ ĩ'adutirã weeta'sasama. Masã narẽ "Õ'acʉ̃rẽ añurõ ẽjõpeosama" nicã tʉ'osĩ'rĩrã, a'tiro weesama. Na diapoapʉ, na omocãpʉ Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩ cjasere pajiri casero me'rã oja'quere dʉ'teõ'osama. Tojo nicã na ñubuecã ĩ'adutirã ãpẽrã yʉ'rʉoro na ñubuewʉari su'tiro sumutopʉ opa dari cʉorojore sãñasama.

6 Bosenʉmʉ nicã wiorã na dujiwʉase cũmurĩpʉ dujisĩ'rĩsama. Na nerẽse wi'seripʉ quẽ'rãrẽ mejãrõta weesama.

7 Masã narẽ macã decopʉ wiopesase me'rã añuduticã ʉasama. Narẽ, "Ʉsãrẽ bu'erã" pisucã ʉasama.

8 »Mʉsã pũrĩcã ãpẽrãrẽ "Mʉsã ʉ̃sãrẽ bu'erã ni'i", nino'ticã'ña. A'tiro ni'i. Mʉsã ni'cʉ̃ põ'rãta ni'i. Yʉ'ʉ ni'cʉ̃ta mʉsãrẽ bu'egʉ ni'i.

9 Mʉsã ne ni'cʉ̃rẽ a'ti nucũcãpʉre "Ʉsã pacʉ", niticã'ña. Mʉsã ni'cʉ̃ta pacʉti'i. Cʉ̃ Õ'acʉ̃ ʉ'mʉsepʉ nimi.

10 Diacjʉ̃ta mʉsã pũrĩcã "Ʉsã wiogʉ", ni pisuno'ticã'ña. Yʉ'ʉ Cristo Õ'acʉ̃ bese'cʉ ni'cʉ̃ta mʉsã wiogʉ ni'i.

11 No'o ãpẽrãrẽ weetamugʉ̃, cʉ̃ta nimi ãpẽrã yʉ'rʉoro bu'ipʉ niyʉ'rʉnʉ'cãgʉ̃.

12 No'o "Yʉ'ʉ ãpẽrã yʉ'rʉoro niyʉ'rʉnʉ'cã'a" ni tʉ'oña'gʉ̃nojõ Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ mejõ nigʉ̃acã waro tojacã weegʉsami. No'o "Yʉ'ʉ ãpẽrã yʉ'rʉoro ni'i" ni tʉ'oña'tigʉ pe'ere Õ'acʉ̃ ãpẽrã yʉ'rʉoro tojacã weegʉsami.

13 »Mʉsã Moisé oja'quere bu'eri masã, tojo nicã fariseo masã weeta'sari masã ni'i. Masã yʉ'ʉre ẽjõpeosĩ'rĩrãrẽ cã'mota'a. Tojo wéérã, yʉ'ʉ pacʉ wiogʉ nirõpʉ wa'ari ma'arẽ narẽ bi'arã wee'e. Mʉsã basuta yʉ'ʉre ẽjõpeowe'e. Ãpẽrã quẽ'rãrẽ ẽjõpeosĩ'rĩcã ʉasãwe'e. Tojo weero ña'abutiaro wa'arosa'a mʉsãrẽ.

14 »Mʉsã wapewia numia ye wi'serire ẽ'masa'a. Mʉsã ña'arõ wee'quere wãcũdutitirã yoacã ñubueta'sa'a. Tojo weerã mʉsã ãpẽrã nemorõ bu'iri bocayʉ'rʉnʉ'cãrãsa'a.

15 Jesú a'tiro ninemowĩ Moisé oja'quere bu'eri masãrẽ, tojo nicã fariseo masãrẽ:

—Mʉsã ʉpʉtʉ waro weeta'sa'a. Mʉsã ẽjõpeosere no'o ni'cʉ̃ nigʉ̃acãrẽ mʉsã weronojõ ẽjõpeocã ʉarã, nipe'tiropʉ sijabi'a'a. Be'ro tu'ajanʉ'cõ, cʉ̃rẽ mʉsã nemorõ ña'arõ pecame'epʉ wa'ata basiocã weesa'a.

16 »Ña'arõ wa'arosa'a mʉsãrẽ. Caperi bajutirãrẽ a'merĩ wejero weronojõ ni'i. A'tiro ni bu'e'e masãrẽ: "Ni'cʉ̃ 'A'tiro weegʉti', nisami Õ'acʉ̃rẽ.

‘Õ'acũ wi'i me'rã tojo weegʉti’ níca be'ro cũ ní'quere queoro weeticã, ‘Bu'iri marĩ'i’ ”, nisa'a. “Cũ ‘Õ'acũ wi'i cjase uru me'rã tojo weegʉti’ ní'quere queoro weeticã pũrĩcãrẽ, ‘Ña'a ni'i’ ”, nisa'a.

17 Mʉsã tojo nírã, diacjũ wãcũwe'e. Tʉ'omasĩwe'e. Uru Õ'acũ wi'ipʉ niyuro, Õ'acũ ĩ'orõpʉ añuse tojasa'a. Õ'acũ wi'i, ti wi'i cjase uru nemorõ añuyʉ'rʉnʉ'cã'a.

18 Mʉsã Õ'acũ dutiro weesĩ'rĩtirã, ucũme'rĩse me'rã weeta'sa'a. Masãrẽ a'tiro nisa'a: “Mʉsã ‘Õ'acũrẽ wa'icʉrã ũjũamorõpeowʉaropʉ me'rã tojo weerãti’ ní'quere weeticã, bu'iri marĩsa'a. Wa'icʉ Õ'acũrẽ o'ose topʉ peo'que me'rã pũrĩcãrẽ wapatisa'a”, ni'i.

19 Mʉsã tʉ'omasĩwe'e. Õ'acũrẽ o'ose nemorõ na wa'icʉrã ũjũamorõpeowʉaro pe'e wapati'i. Topʉ ũjũpesase me'rã na Õ'acũrẽ o'ose añuse tojasa'a.

20 Tojo weerã mʉsã “Õ'acũrẽ wa'icʉrã ũjũamorõpeowʉaropʉ me'rã tojo weerãti” nírã, te se'sarore nirã weewe'e. “Topʉ peoatje quẽ'rãrẽ mejãrõta weerãti”, nirã weesa'a.

21 Õ'acũ cũ ya wi'i, Õ'acũ wi'ipʉ nisami. Tojo weerã Õ'acũrẽ “Ti wi'i me'rã tojo weerãti” nírã, “Cũ me'rãta tojo weerãti”, nirã wee'e.

22 Mejãrõta “Ʉ'mʉse me'rã tojo weerãti” nírã, “Õ'acũ dujiro me'rãta, topʉ dujigʉ me'rãta” nirã wee'e.

23 »Ña'arõ wa'arosa'a mʉsã Moisé oja'quere bu'eri masãrẽ, tojo nicã fariseo masãrẽ. Mʉsã weeta'sasebʉjʉrã ni'i. Mʉsã otese o'majãcã, menta, anís, comino wãmetise ba'ase sãamorẽsere seeneo, opa sʉ̃'ʉrĩ weesa'a. Diez sʉ̃'ʉrĩ cʉorã, ni'cã sʉ̃'ʉ Õ'acũ wi'ipʉ miaa, Õ'acũrẽ wãmepeo, pa'ire o'osa'a. Mʉsã tojo añurõ weemirã, Moisé oja'que apeye pacase pe'ere weewe'e. Ãpẽrãrẽ queoro weesere, pajaña'sere, Õ'acũrẽ ẽjõpeose pe'ere weewe'e. A'tiro pe'e weeya. Mʉsã otesere cũrẽ o'odu'utimirã, a'te añuyʉ'rʉnʉ'cãsere weeya.

24 »Mʉsã basu diacjũ weewe'e. Ãpẽrã quẽ'rãrẽ sʉ'ori diacjũ weewe'e. Tojo weerã mʉsã Õ'acũ ye cjasere bu'érã, caperi bajutirã a'merĩ sʉ'ori tʉ̃awã'cãrã weronojõ ni'i. Moisé cũ oja'que, mejõ niseacã dutise pe'ere wãcũyʉ'rʉrã, apeye paca pe'ere weewe'e.

25 »Mʉsã weeta'sarã a'tiro wee'e. Bajuyoropʉ dia'cũ añurõ wee'e. Baparire bu'ipʉ dia'cũ añurõ coerã weronojõ weeta'sa'a. Ti pa po'peapʉre peje ña'ase mʉsã ãpẽrã yere yaja'que, ãpẽrã yere ʉaripejayʉ'rʉnʉ'cã'que ũ'irĩ weronojõ wã'ñasa'a. Tojo weero ña'abutiaro wa'arosa'a mʉsãrẽ.

26 Mʉsã fariseo masã tʉ'omasĩtirã, caperi bajuno'tirã weronojõ ni'i. Ne waro po'peapʉ cjase mʉsã wãcũsere dʉcayumʉ'tãña. Be'ro bajuyoropʉ añurã, ña'ase moorã tojarãsa'a. Bapari po'peapʉ coemʉ'tã'caro weronojõ bu'ipʉ quẽ'rã ũ'irĩ marĩrõ tojaro weronojõ weerãsa'a.

27 »Mʉsã Moisé oja'quere bu'eri masã, fariseo masã weeta'sari masã ni'i. Tojo weero ña'abutiaro wa'arosa'a mʉsãrẽ. Wẽrĩ'cãrã masãperi weronojõ ni'i. Bu'ipʉre añurõ bajudutirã bo're me'rã wa're'que cujirire nʉ'cõsa'a. Ti pe po'peapʉre wẽrĩ'cãrã õ'arĩ mejã, tojo nicã dicʉse na upʉ ña'ase boa'que sãñasa'a.

28 Mʉsã a'tiro niseti'i. Masã ĩ'orõpʉre añurã weronojõ baju'u. Po'peapʉ pe'ere weeta'sasebʉjʉrã ni'i. Mʉsãpʉre ña'ase niyʉ'rʉa'a.

29 »Mʉsã Moisé oja'quere bu'eri masã, fariseo masã weeta'sasebʉcʉrã ni'i. Mʉsã dʉporocjãrã Õ'acũ ye queti weremʉ'tãrĩ masã masãperi bu'ipʉ

añurõ bajudutirã yeenʉ'cõ'o. Tojo nicã ãpẽrã masã añurã ní'cãrãrẽ masãperi bu'ipʉ mejãrõta ma'masu'anʉ'cõ'o.

30 Tu'ajanʉ'cõ, a'tiro ucũsa'a. "Ʉsã ñecʉ̃sʉmʉa Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masãrẽ wẽjẽcãrã niwã. Ʉsã na catícaterop̃ʉre nírã, narẽ wẽjẽcã, wẽjẽtamutibopã", ni'i.

31 Mʉsã a'tere tojo nírã, "Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masãrẽ wẽjẽ'cãrã pãrãmerã nituriarã ni'i", nirã wee'e.

32 Mʉsã, mʉsã ñecʉ̃sʉmʉa weemʉjãti'caronojõta weeyapaticã'ña, ni tu'tiwĩ.

33 »Mʉsã weeta'sari curuacjãrã aña weronojõ ni'i. Mʉsã de'ro wee Õ'acʉ̃ pecame'epʉ bu'iri da'reatjere yʉ'rʉwetimasĩsome.

34 Tojo weegʉ yʉ'ʉ mʉsã tiropʉre Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masã, masĩrĩ masãrẽ, bu'eri masãrẽ o'ógʉti. Mʉsã pe'e na ni'cãrẽrãrẽ wẽjẽ, ãpẽrãrẽ curusapʉ paabi'penʉ'cõrãsa'a. Ãpẽrãrẽ na nerẽwʉase wi'seripʉ paape, na no'o wa'ase macãrĩpʉ sirutucusiarãsa'a.

35 Tojo weero nipe'tirã masã añurãrẽ wẽjẽ'que wapa mʉsãrẽ bu'iri wã'a'a. Mʉsã ñecʉ̃sʉmʉa añugʉ̃ Abel me'rã ne waro wẽjẽ dʉ'pocãticãrã niwã. Téé Zacaría Berequía macʉ̃ me'rã yapada'reocãrã niwã. Cʉ̃rẽ na ñubuepeowʉaropʉ Õ'acʉ̃ wi'i decopʉ wẽjẽcãrã niwã.

36 Diacjʉ̃ mʉsãrẽ weregʉti. Tojo wee'que wapare ni'cãrõacã a'tocaterop̃ʉ nirãrẽ bu'iri wa'arosa'a, niwĩ Jesú.

Jesú Jerusalẽrẽ ĩ'agʉ̃ uti'que ni'i
(Lc 13.34-35)

37 Fariseo masãrẽ tojo níca be'ro Jesú Jerusalẽcjãrã, tojo nicã todʉporopʉ ti macãpʉ ní'cãrãrẽ wãcũgʉ̃, a'tiro niwĩ:

—Jerusalẽcjãrã, mʉsã Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masãrẽ wẽjẽcõ'a'a. Õ'acʉ̃ o'ó'cãrã cʉ̃ ye quetiwereri masãrẽ ʉ̃tãperi me'rã doquewẽjẽ'e. Mʉsãrẽ pejetiri yʉ'ʉ ma'ígʉ̃, neocũusĩ'rĩmiwʉ̃. Ni'cõ cãrẽ'quẽ co põ'rãrẽ wʉʉse docapʉ neocũu'caro weronojõ weesĩ'rĩmiwʉ̃. Mʉsã ʉatiwʉ.

38 Tojo weero mʉsã nimi'que wi'seri masã marĩrõ tojarosa'a.

39 A'tere tʉ'omasĩña. Yʉ'ʉre apaturi ĩ'anemosome majã. Be'ro yʉ'ʉ a'ti turipʉ apaturi a'ticãpʉ, mʉsã "Õ'acʉ̃ dʉporopʉ 'O'ógʉti' ní'cʉ añubutiagʉ nimi" nírãpʉ ĩ'arãsa'a tja, niwĩ Jesú.

24

Jesú "Õ'acʉ̃ wi'i Jerusalẽ cja wi'i cõ'ano'rõsa'a" ní'que ni'i
(Mr 13.1-2; Lc 21.5-6)

1 Jesú Õ'acʉ̃ wi'ipʉ ní'cʉ wijaa wa'awĩ. Cʉ̃ wa'ari cura ʉ̃sã cʉ̃ bu'erã cʉ̃ tiro wa'a, niwʉ̃:

—Ĩ'aña a'ti wi'ire. Añubutiari wi'i, pajiri wi'i waro ni'i, nimiwʉ̃.

2 Ʉsã tojo nicã, Jesú niwĩ:

—Mʉsã a'te pejere ĩ'a'a, ĩ'arã. Diacjʉ̃ mʉsãrẽ weregʉti. Nipe'tise a'ti wi'i cjase ne ni'cã ʉ̃tãgã apega bu'ipʉ yeeturiamʉjã'que tojasome. Nipe'tise mʉtõdijono'rõsa'a, niwĩ.

A'ti ʉmʉco pe'tise dʉporo Jesú "A'tiro wa'arosa'a" ní'que ni'i
(Mr 13.3-23; Lc 21.7-24; 17.22-24)

3 Be'ro ʉ̃sã wa'a, ʉ̃rʉ̃gʉ̃ Olivo wãmeticjʉpʉ ejawʉ. Jesú topʉ ejanujãrĩ cura ʉ̃sã ya'yioropʉ sẽrĩtiña'wʉ̃:

—Ʉsãrẽ wereya. ¿De'ro nicã tojo wa'arosari? ¿Ñe'enojõ me'rã ĩ'ogʉ̃sari mʉ'ʉ apaturi a'tiatjere? Tojo nicã a'ti ʉmʉco pe'tiatjo dʉporo ¿de'ro wee masĩrãsari? ni sẽrĩtiña'wʉ̃.

4 Jesú ʉ̃sãrẽ yʉ'tiwĩ:

—Ãpẽrã mʉsãrẽ nisooticã'to nírã, añurõ tʉ'omasĩyuya.

5 Pãjãrã a'tiro nisoorãsama. “Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ tutuaro me'rã wee'e; Õ'acʉ̃ bese'cʉ Cristo ni'i”, nirãsama. Na tojo nisere tʉ'orã, pãjãrã siruturãsama.

6 Mʉsã a'mewẽjẽse quetire tʉ'o, “Topʉ tojo wa'aporo” nicã tʉ'orãsa'a. Tere tʉ'orã, ʉcʉaticã'ña. Te a'tirota wa'arosa'a. Tojo nimirõ, a'ti ʉmʉco pe'tiatjo dʉ'sarosa'a yujupʉ.

7 Ni'cã curuacjãrã ape curuacjãrã me'rã a'mequẽrãsama. Tojo nicã ni'cã di'tacjãrã ape di'tacjãrã me'rã a'mewẽjẽrãsama. Peje apesepʉre ʉjaboase nirõsa'a. Aperopʉre peje di'ta narãsãse nirõsa'a.

8 A'te nipe'tise peje me'rã masã ne waro pi'etiwã'cõse ni'i. Numio co macʉ̃rẽ wʉase dʉporoacã pũrĩse nʉ'cãrõ weronojõ nirõsa'a.

9 »Tojo wa'acã, yʉ'ʉre ẽjõpeotirã mʉsãrẽ ña'arõ weerãsama. Mʉsãrẽ ñe'e, wiorã tiropʉ miaa, bu'iri da'redutirãsama. Mʉsãrẽ wẽjẽrãsama. Yʉ'ʉre ẽjõpeose bu'iri nipe'tirocjãrã masã mʉsãrẽ ĩ'atu'tirãsama.

10 Tojo wa'acã, pãjãrã yʉ'ʉre ẽjõpeomi'cãrã ẽjõpeodu'urãsama. Na a'metu'ti, ãpẽrã wiorãpʉre bu'iri da'redutirã o'orãsama.

11 Pãjãrã “Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masã ni'i”, nisoorãsama. Pãjãrãrẽ nisoo, ẽjõpeocã weerãsama.

12 Ña'ase niyʉ'rʉmajãrõsa'a. Tojo wa'acã, pãjãrã a'merĩ ma'idu'urãsama.

13 Yʉ'ʉre ẽjõpeoyapatirã pũrĩcã yʉ'rʉwetirãsama. Yʉ'ʉ pacʉ tiropʉ catinu'cũrãsama.

14 Nipe'tiro a'ti di'tapʉ Õ'acʉ̃ masãrẽ yʉ'rʉose quetire werese'sabi'ano'rõsa'a. Na quẽ'rãrẽ masĩdutiro wereno'rõsa'a. “Ña'arõ wee'quere bʉjaweti dʉcayucã, Õ'acʉ̃ ñe'egʉ̃sami”, ni wereno'rõsa'a. A'te nipe'tiropʉ se'sáca be'ro a'ti ʉmʉco pe'tirosa'a majã.

15 Dʉporocjʉ̃pʉ Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masʉ̃ Danie wãmetigʉ a'ti ʉmʉco pe'tiatjo dʉporo wa'atjere ojayucʉ niwĩ. “Ña'agʉ̃, Õ'acʉ̃ yabigʉnojõ cʉ̃ ya wi'i añurĩ wi'ipʉ sãjãtígʉnojõ Jerusalẽ cja wi'ipʉ sãjãagʉ̃sami”, ni ojayucʉ niwĩ. Cʉ̃ ti wi'ipʉ nu'cũcã ĩ'arã, mʉsã a'ti pũrĩrẽ bu'e, tʉ'omasĩña.

16 Tojo wa'acã ĩ'arã, Õ'acʉ̃ bu'iri da'regʉsami nírã, Judeapʉ nirã ʉ̃rʉ̃pagʉpʉ du'tiaya.

17 Wi'i dʉposãrĩ opa sirapʉ soo pesagʉnojõ po'peapʉ cjasere sãjãa, duretimigʉ̃, diacjʉ̃ du'tiaya.

18 No'o wesepʉ tõ'ogʉ̃ quẽ'rã ne wi'ipʉ tojaa, duregʉ wa'aticã'ña. Sojaro me'rã du'tiaya.

19 Tojo wa'ase nʉmʉrĩ numia nijĩpacosãnumiarẽ, tojo nicã põ'rã mi'rĩrã cʉorãrẽ bʉjaweose nʉmʉrĩ nirõsa'a. Na ʉmʉñarõ wa'amasĩsome.

20 Mʉsã Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩña: “Yʉsʉase nʉmʉrĩrẽ, soowʉari nʉmʉ ʉ̃sã judío masã yoaropʉ wa'atiri nʉmʉrẽ wa'aticã'to”, niña.

21 Tojo wa'ase nʉmʉrĩrẽ ʉpʉtʉ waro pi'etise nirõsa'a. Õ'acʉ̃ a'ti turi wééca be'rore tocã'rõ pi'etise marĩcaro niwʉ̃. Be'ropʉ quẽ'rãrẽ tocã'rõ waro pi'etise marĩrõsa'a.

22 Õ'acʉ̃ na pi'etise nʉmʉrĩrẽ dʉoticãma, ne ni'cʉ̃ yʉ'rʉwetitibutiabosami. Õ'acʉ̃ pe'e cʉ̃ yarã, cʉ̃ bese'cãrãrẽ pajaña'gʉ̃, tojo wa'ase nʉmʉrĩrẽ dʉogʉsami.
23 »Ãpẽrã mʉsãrẽ a'tiro nisoorãsama. “Jãa, ĩ'añia. Õ'acʉ̃ bese'cʉ Cristo a'to nimi.” O apetero weerã “Sõ'opʉ nimi”, nirãsama. Na tojo nicã, ẽjõpeoticã'ñã.
24 Pãjãrã nisoori masã a'tirãsama. A'tiro nirãsama: “Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ bese'cʉ Cristo ni'i. Õ'acʉ̃ ye quetire weremʉ'tãrĩ masʉ̃ ni'i”, nisoorãsama. Narẽ ẽjõpeocã weesĩ'rĩrã, peje weeĩ'ose ĩ'orãsama. Basiocãma, Õ'acʉ̃ cʉ̃ bese'cãrãpʉreta ẽjõpeodu'ucã weesĩ'rĩrãsama.
25 Mʉsã basu masĩña majã. Yʉ'ʉ mʉsãrẽ be'ropʉ wa'atjere wereyu-toja'a.
26 Tojo weerã ãpẽrã mʉsãrẽ “Sõ'opʉ yucʉ marĩrõpʉ Cristo nisami, ĩ'arã wa'aya” nicã, wa'aticã'ñã. Ãpẽrã “A'ti tucũpʉ nimi, ĩ'arã a'tia” nicã, ẽjõpeoticã'ñã.
27 Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ a'tiri cura a'tiro nirõsa'a. Mujĩpũ mʉjãtiro pe'e, cʉ̃ sãjãrõ pe'e quẽ'rãrẽ bʉpo ya'baro weronojõ nirõsa'a. Ya'yioropʉ a'tisome.
28 Apĩnojõ wa'icʉ boacã, yuca maata masĩ, wĩjĩwã'cãsama. Tojo wa'acã ĩ'arã, “Apĩnojõ boapĩ”, ni masĩ'i. A'te weronojõ yʉ'ʉ a'ticã, masã masĩrãsama, niwĩ Jesú.

Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ ¿de'ro wee a'tigʉsari? nise ni'i (Mr 13.24-37; Lc 21.25-33; 17.26-30,34-36)

29 Jesú a'tiro ninemowĩ:
—Te pi'etise nʉmʉrĩ yʉ'rʉ́ca be'ro mujĩpũ ʉmʉcocjʉ̃ na'itĩ'a wa'agʉsami. Ñamicjʉ̃ quẽ'rã bo'reyusome. Ñocõa bʉrʉdijarãsama. Nipe'tirã ʉ'mʉarõpʉ nirã́ narãsãcã weeno'rãsama.
30 Tojo wa'acã, ʉ'mʉsepʉ yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ yʉ'ʉ a'tisere ĩ'arãsama. Nipe'tise macãrĩcjãrã uirã, utirãsama. Yʉ'ʉ o'mecururipʉ tutuaro me'rã asistedijaticã, ĩ'arãsama.
31 Yʉ'ʉre wereco'terã ʉ'mʉsecjãrãrẽ nipe'tiro a'ti di'tapʉ o'ógʉti. Yaro coroneta ʉpʉtʉ bʉsʉcã, yʉ'ʉ bese'cãrã nipe'tiro no'o nirõcjãrãrẽ ne-orãsama.
32 »Mʉsãrẽ otese higueragʉ wãmeticjʉ me'rã queose o'ogʉti. Tigʉ dʉpʉripʉ pũrĩ ñasãwijicã, “Cʉ̃'ma wa'arotiro wee'e”, nisa'a.
33 A'te weronojõ yʉ'ʉ todʉporo ní'que peje wa'acã ĩ'arã, “Cã'rõacã Jesú a'ti di'ta wiogʉ sãjãtjo dʉ'sa'a”, niña.
34 Diacjʉ̃ mʉsãrẽ weregʉti. A'te peje tojo wa'ari cura nirã́ wẽrĩsome. Tojo wa'asere ĩ'ape'ocã'rãsama.
35 A'ti ʉmʉco, a'ti di'ta pe'tidijarosa'a. Yʉ'ʉ ucũse, yʉ'ʉ bu'ese pũrĩcã ninu'cũcã'rõsa'a. Nipe'tise yʉ'ʉ ní'que queoro wa'arosa'a.
36 »Yʉ'ʉ apaturi a'tiatjema ti nʉmʉ nicã, ti hora nicã a'tigʉsa'a nisere ne masĩno'ña marĩ'i. Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã ʉ'mʉsecjãrã, yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ quẽ'rã masĩwe'e. Yʉ'ʉ pacʉ Õ'acʉ̃ ni'cʉ̃ta masĩsami.
37 »Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ a'tiri cura quẽ'rãrẽ dʉporocjʉ̃pʉ Noé cʉ̃ nícateropʉ wee'caronojõ weerãsama.
38 Õ'acʉ̃ a'ti turi miose dʉporo masã ba'a, sĩ'rĩ, omocã dʉ'te, na põ'rã numiarẽ numisocãrã niwã. A'tere weetʉocãrã niwã téé Noé cʉ̃ yucʉsʉjopʉ sãjãrĩ curapʉ.

39 Na, ne “Mejẽcã wa'arosa'a”, ni wãcũma'aticãrã niwã. Be'ro acoro pejaa, narẽ dia miorĩ curapʉ tʉ'omasĩcãrã niwã. Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ a'tiri cura quẽ'rãrẽ masã mejãrõta weerãsama.
40 Yʉ'ʉ a'tiri cura ʉmʉa pʉarã ni'cãrõ me'rã wesepʉ da'rarã, ni'cʉ̃ yʉ'ʉre ẽjõpeogʉ miano'gʉ̃sami. Apĩ yʉ'ʉre ẽjõpeotigʉ tojagʉ́sami.
41 Pʉarã numia ni'cãrõ me'rã ojoca ãrʉ̃arã, ni'cõ yʉ'ʉre ẽjõpeogo miano'gõsamo. Apego yʉ'ʉre ẽjõpeotigo tojagósamo.
42 »Yʉ'ʉ mʉsã wiogʉ apaturi a'tiatjere mʉsã masĩtisa'a. Tojo weerã añurõ wãcũ, tʉ'omasĩyuya.
43 Apeye quẽ'rãrẽ a'tiro masĩña. Yajari masʉ̃ ti hora nicã a'tigʉsami nígʉ̃, wi'i wiogʉ cãrĩtisami. Cʉ̃rẽ co'te, cʉ̃ ya wi'ire yajari masʉ̃ pãosãjãacã, cã'mota'asami.
44 Mʉsã quẽ'rã ã'rĩ weronojõ niña. Mʉsã ne cã'rõ wãcũtibutiari cura yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ a'tigʉsa'a, niwĩ.

Jesú pʉarã da'raco'terã me'rã queose o'o'que ni'i
(Lc 12.41-48)

45 Jesú a'tiro ninemowĩ:
—¿Noanojõ pe'e yʉ'ʉ dutiro weenu'cũgʉ̃, tʉ'omasĩgʉ̃ waro nisari? nígʉ̃, queose me'rã weregʉti. Wiogʉ aperopʉ wa'agʉ, cʉ̃ ya wi'ire co'tedutigʉ ni'cʉ̃ cʉ̃rẽ da'raco'tegʉre cũasami. “Ãpẽrã da'raco'terãrẽ no'o dʉ'sasenojõrẽ ba'ase ecaya”, nisami.
46 Be'ro aperopʉ eja'cʉ dajasami. Cʉ̃ dajacã, queoro da'ra bocaejano'gʉ̃ e'catisami.
47 Diacjʉ̃ mʉsãrẽ weregʉti. Cʉ̃ queoro weese wapa wiogʉ nipe'tise cʉ̃ cʉosere co'tedutigʉ sõrõgʉ̃sami.
48 Cʉ̃rẽ da'raco'tegʉ ña'agʉ̃, “Yʉ'ʉ wiogʉ maata dajasome” nigʉ̃nojõ pũrĩcã a'tiro weesami.
49 Ãpẽrã da'raco'terãrẽ ña'arõ paa pi'eticã weesami. Ãpẽrã que'arã me'rã ba'a, sĩ'rĩsami.
50 Cʉ̃ tojo weeri cura wiogʉ wãcũña marĩrõ cʉ̃ co'tetiri cura dajasami.
51 Cʉ̃ cũa'cʉre duti'quere weeti'que wapa ʉpʉtʉ waro cʉ̃rẽ bu'iri da'regʉsami. Ãpẽrã ña'arã, weeta'sari masãrẽ wa'a'caronojõ bu'ipejasirutugʉsami. Tojo wa'acã, cʉ̃ pũrĩno'gʉ̃, upicari cũ'rĩdio, utigʉsami, niwĩ Jesú.

25

Diez nu'mia me'rã Jesú queose o'o'que ni'i

1 Jesú cʉ̃ wiogʉ nirõpʉ ¿noanojõ sãjãarõsari? nígʉ̃, a'te queose me'rã werewĩ:
—Yʉ'ʉ wiogʉ nirõpʉre sãjãatje a'tiro weronojõ ni'i. Diez nu'mia na me'rãcjõ marãpʉ niacjʉ a'ticã co'tesama. Nánʉcʉ̃ ʉ'se me'rã sĩ'osepare cʉosama.
2 Ni'cãmocʉrã nipe'tisere añurõ apoyutisama. Ãpẽrã ticʉrãta tja añurõ apoyu, co'tesama.
3 Apoyutirã numia na ye sĩ'osepare miarã, ʉ'se na piosãa dʉcayuatjere miatisama.
4 Apoyu'cãrã numia pe'e poseye'quepapʉre miasama. Tojo nicã borewaria me'rã ʉ'sere mianemosama.
5 Co marãpʉ niacjʉ maata etatisami. Tojo weerã narẽ wʉja pũrĩcã, cãrĩa wa'asama.

6 Be'ro ñami deco ẽjã̆cã, ãpẽrã pe'e a'tiro caricũmʉ'tãsama: “Co marãpʉ
niacjʉ a'titojami. Põtẽrĩrã a'tia”, nisama.
7 Na tojo caricũcã, nipe'tirã numia wã'cãpe'tia wa'asama. Wã'cã, na ye
sĩ'osepare apobʉrosama.
8 Ʉ'se miati'cãrã numia pe'e ãpẽrã mia'cãrãrẽ a'tiro nisama: “Ʉsã
quẽ'rãrẽ cã'rõ sĩ'ose ʉ'se o'oya. Ʉsã sĩ'osepa yatiro wee'e”, nisama.
9 Ʉ'se mia'cãrã numia pe'e narẽ yʉ'tisama: “Mʉsãrẽ o'osome. Ʉsã
mʉsãrẽ o'ocãma, ʉ̃sãrẽ ejati, mʉsã quẽ'rãrẽ ejatibosa'a. Mʉsã basu na
ʉ'se duawʉaropʉ duurã wa'aya”, nisama.
10 Na ni'cãmocʉrã numia ʉ'se duurã wa'áca be'ro na me'rãcjõ marãpʉ
niacjʉ etasami. Ãpẽrã apoyu'cãrã numia pe'e cʉ̃ me'rã bosenʉmʉ weeri
wi'ipʉ sãjãasama. Na sãjã̆ãca be'ro ti wi'icjãrã sopere bi'acã'sama.
11 Be'ropʉ ʉ'se duurã eja'cãrã numia sopepʉ eta, “Wiogʉ, ʉ̃sãrẽ pãoña”,
nisama.
12 Na tojo pisucã tʉ'ogʉ, na me'rãcjõ marãpʉ niacjʉ narẽ yʉ'tisami:
“Diacjʉ̃ta mʉsãrẽ ne masĩtisa'a”, nisami, ni werewĩ Jesú.
13 Jesú te queosere wéréca be'ro ʉ̃sãrẽ niwĩ:
—A'te queose weronojõ yʉ'ʉ a'tiatji nʉmʉrẽ mʉsã masĩwe'e. Tojo weerã
añurõ wãcũ apoyuya, niwĩ.

I'tiarã da'raco'terã me'rã Jesú queose o'o'que ni'i

14 Jesú ʉ̃sãrẽ a'tiro werenemowĩ:
—Yʉ'ʉ a'ti turipʉ apaturi a'tigʉ, masãrẽ o'oatje a'te queose weronojõ
ni'i. Ni'cʉ̃ masʉ̃ ape di'tapʉ wa'agʉ, cʉ̃rẽ da'raco'terãrẽ pijiosami. Narẽ
cʉ̃ yere co'tedutigʉ cũusami.
15 »Narẽ na da'ratjo põtẽorõ cũubʉrosami. Ni'cʉ̃rẽ ni'cãmocʉsetiri mil
niyeru cujiri wapabʉjʉse cujirire o'osami. Apĩrẽ pʉati mil cujiri o'osami.
Apĩrẽ mil cujiri o'osami. O'otoja, wa'a wa'asami.
16 Cʉ̃ wa'áca be'ro ni'cãmocʉsetiri mil cujiri o'ono'cʉ maata te niyeru
me'rã da'ra, ticʉseta wapata'anemosami.
17 Pʉati mil cujiri cʉo'cʉ quẽ'rã mejãrõta apeye pʉati mil cujiri
wapata'anemosami.
18 Mil cujiri ñe'e'cʉ pe'e cope se'e, cʉ̃ wiogʉ da'radutimi'quere
yaacã'sami.
19 »Be'ro, yoáca be'ropʉ na wiogʉ sijagʉ eja'cʉ dajasami. Cʉ̃rẽ
da'raco'terãrẽ pijio, na da'ra'quere aposami.
20 Ni'cãmocʉsetiri mil cujiri cʉo'cʉ ejamʉ'tãsami. Apeye ticʉseta
cʉ̃ wapata'a'quere wiagʉ, cʉ̃ wiogʉre nisami: “Yʉ'ʉ wiogʉ, yʉ'ʉre
ni'cãmocʉsetiri mil cujiri o'owʉ. A'te cʉo'o. Te me'rã apeye ticʉseta
mʉ'ʉrẽ wapata'abosawʉ”, nisami.
21 »Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, wiogʉ nisami: “Mʉ'ʉ añurõ weeapã. Yʉ'ʉ
duti'caronojõta queoro weeme'rĩcã'pã. Yʉ'ʉ cã'rõacã cũu'que me'rã
añurõ weeapã. Tojo weegʉ peje yʉ'ʉ cʉosere co'tedutigʉ sõrõgʉ̃ti. A'tia.
Yʉ'ʉ me'rã e'catitamuña”, nisami.
22 »Be'ro apĩ da'raco'tegʉ pʉati mil cujiri o'ono'cʉ ejasami. Wiogʉre
a'tiro nisami: “Yʉ'ʉ wiogʉ, yʉ'ʉre pʉati mil cujiri o'owʉ. A'te cʉo'o. Te
me'rã ticʉseta tja mʉ'ʉrẽ wapata'abosawʉ”, nisami.
23 »Wiogʉ cʉ̃rẽ nisami: “Mʉ'ʉ añurõ weeapã. Yʉ'ʉ duti'caronojõta
queoro weeme'rĩcã'pã. Yʉ'ʉ cã'rõacã cũu'que me'rã añurõ weeapã.
Tojo weegʉ peje yʉ'ʉ cʉosere co'tedutigʉ sõrõgʉ̃ti. A'tia. Yʉ'ʉ me'rã
e'catitamuña”, nisami.

24 »Be'ro majã mil cujiri o'ono'cʉ eja, cʉ̃ wiogʉre a'tiro nisami: “Yʉ'ʉ
wiogʉ, mʉ'ʉ tutuaro da'radutiri masʉ̃ nisere masĩwʉ̃. Mʉ'ʉ da'ratimigʉ̃,
ãpẽrã ye da'rase wapa me'rã mʉ'ʉ wapata'a.
25 Tojo weegʉ uigʉ, mʉ'ʉ ye niyerure di'ta po'peapʉ yaacũuwʉ̃. A'te ni'i
mʉ'ʉ yéta tja”, nisami.
26 »Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, wiogʉ a'tiro yʉ'tisami: “Yʉ'ʉ cũu'que me'rã
mʉ'ʉ ña'arõ weeapã. Ña'agʉ̃, nijĩsijagʉ ni'i. Mʉ'ʉ yʉ'ʉre a'tiro wãcũwʉ̃.
‘Da'ratimigʉ̃, ãpẽrã da'rase wapa me'rã wapata'ami’, niwʉ̃.
27 Mʉ'ʉ tojo wãcũgʉ̃, yé niyerure yaatimigʉ̃, niyeru nʉrõrĩ wi'ipʉ
bʉcʉamʉjãdutigʉ cũubopã. Tojo wééca be'ro yʉ'ʉ dajagʉ, ti wi'ipʉ
cũñarõ mʉjã'que me'rã ñe'eboapã”, nisami.
28 »Tojo níca be'ro ãpẽrã topʉ nirãrẽ nisami: “Cʉ̃ ye mil cujirire ẽ'ma,
diez mil cʉogʉ pe'ere o'oya.
29 A'tiro ni'i. No'o peje cʉogʉre nemorõ o'ono'rõsa'a. Cʉ̃
peje cʉoyʉ'rʉogʉsami. Apĩ moogʉ̃ pe'ere cʉ̃ cʉomi'queacãpʉreta
ẽ'mape'ocã'no'gʉ̃sami.
30 Ã'rĩ da'raco'tegʉ queoro weetigʉre ñe'e, na'itĩ'arõ wijáropʉ cõ'acã'ña.
Topʉ pũrĩno'gʉ̃, upicari cũ'rĩdio, utigʉsami”, nisami na wiogʉ, niwĩ Jesú.

Jesú nipe'tise di'tacjãrãrẽ beseatje ni'i

31 Jesú ʉ̃sãrẽ werenemowĩ:

—Be'ro yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ a'ti turicjãrãrẽ dutigʉ
a'tigʉti. Yʉ'ʉre wereco'terã ʉ'mʉsecjãrã me'rã a'tigʉ, asistese me'rã
a'tigʉti. Be'ro wiogʉ dujiri cũmurõpʉ dujigʉsa'a.
32 Nipe'tise di'tacjãrã yʉ'ʉ dujiro tiropʉ nerẽrãsama. Tojo weegʉ yʉ'ʉre
ẽjõpeorãrẽ mejẽcã, ãpẽrã yʉ'ʉre ẽjõpeotirãrẽ mejẽcã dʉcawaanʉ'cõgʉ̃ti.
Ni'cʉ̃ ecarã co'tegʉ ovejare mejẽcã, cabrare mejẽcã dʉcawaanʉ'cõgʉ̃
weronojõ weegʉti.
33 Cʉ̃ ovejare diacjʉ̃camocã pe'e nʉ'cõsami. Cabra pe'ere cũpe pe'e
nʉ'cõsami. A'te weronojõ yʉ'ʉre ẽjõpeorãrẽ diacjʉ̃ pe'e nʉ'cõgʉ̃ti. Yʉ'ʉre
ẽjõpeotirã pe'ere cũpe pe'e nʉ'cõgʉ̃ti.
34 Tojo wééca be'ro diacjʉ̃ pe'e nu'cũrãrẽ nigʉ̃ti. “A'tia. Yʉ'ʉ pacʉ
mʉsãrẽ añurõ weeami. Ne waropʉ cʉ̃ a'ti turire weenʉ'cãcateropʉ mʉsã
niatjore apoyutojacʉ niwĩ. Tere ñe'erã a'tia majã.
35 Yʉ'ʉ ʉjaboacã, yʉ'ʉre ecawʉ. Yʉ'ʉ acowʉocã, sĩ'rĩse tĩawʉ̃. Yʉ'ʉ
aperopʉ sijacã, yʉ'ʉre cãrĩrõ o'owʉ.
36 Su'ti dʉ'sacã, yʉ'ʉre sãawʉ̃. Dutiticã, yʉ'ʉre ĩ'acusiawʉ. Ãpẽrã yʉ'ʉre
bu'iri da'reri wi'ipʉ sõrõcã, yʉ'ʉre ĩ'arã etawʉ”, nigʉ̃ti.
37 Tere tʉ'orã, diacjʉ̃ pe'e nu'cũrã, na ña'arõ wee'quere acobojono'cãrã
a'tiro nirãsama: “Ʉsã wiogʉ ¿de'ro nicã mʉ'ʉrẽ ʉjaboacã, ecari? ¿De'ro
nicã mʉ'ʉ acowʉocã, tĩarĩ?
38 ¿De'ro nicã aperopʉ sijacã, mʉ'ʉrẽ cãrĩrõ o'ori o su'tinojõ dʉ'sacã,
mʉ'ʉrẽ sãarĩ?
39 ¿De'ro nicã mʉ'ʉrẽ dutitigʉre, o bu'iri da'reri wi'ipʉ nigʉ̃rẽ ĩ'arã
etari?” nirãsama.
40 »Na tojo nicã, narẽ yʉ'tigʉti: “Mʉsãrẽ diacjʉ̃ weregʉti. Mʉsã yʉ'ʉre
ẽjõpeorãrẽ, no'o mejõ nirãpʉreta añurõ wééra, yʉ'ʉreta weerã weewʉ.”
41 »Be'ro cũpe pe'e nu'cũrãrẽ a'tiro nigʉ̃ti: “Mʉsã Õ'acʉ̃ bu'iri
da'reno'ajã ni'i. Tojo weerã a'tore niticã'ña. Pecame'e ʉ̃jʉ̃nu'cũrĩ me'e

tiropʉ wa'aya. Ti me'e wãtĩ wiogʉ, cʉ̃ me'rã ʉ'mʉsepʉ cõ'adijo'cãrãrẽ apoyúca me'e ni'i.
42 Yʉ'ʉ ʉjaboacã, mʉsã yʉ'ʉre ecatiwʉ. Yʉ'ʉ acowʉocã, tĩatiwʉ.
43 Yʉ'ʉ aperopʉ sijacã, yʉ'ʉre cãrĩse o'otiwʉ. Yʉ'ʉre su'ti dʉ'sacã, sãatiwʉ. Yʉ'ʉ dutiticã, yʉ'ʉ bu'iri da'reri wi'ipʉ nicã quẽ'rãrẽ, ĩ'arã wa'atiwʉ.”
44 »Tere tʉ'orã, a'tiro nirãsama: “Wiogʉ, mʉ'ʉ ʉjaboacã, acowʉocã, aperopʉ sijacã, su'ti moocã, dutiticã, bu'iri da'reri wi'ipʉ nicã, ¿de'ro nicãnojõ ʉ̃sã mʉ'ʉrẽ weetamutiri?” nirãsama.
45 »Yʉ'ʉ narẽ yʉ'tigʉti: “Diacjʉ̃ mʉsãrẽ weregʉti. Mʉsã ã'rã mejõ nirãrẽ weetamutiwʉ. Narẽ weetamutirã, yʉ'ʉreta weetamutirã weewʉ”, nigʉ̃ti.
46 »Be'ro narẽ bu'iri da're bajuriogʉti. Ãpẽrã ña'arõ wee'quere acobojono'cãrã pe'e catinu'cũsere boca, ʉ'mʉsepʉ wa'arãsama, niwĩ Jesú.

26

Jesure ñe'erãtirã na apoyu'que ni'i
(Mr 14.1-2; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

1 Jesú apaturi cʉ̃ a'tiatjere wéréca be'ro ʉ̃sã cʉ̃ bu'erãrẽ niwĩ:
2 —Mʉsã masĩ'i, Pascua bosenʉmʉ wa'atjo pʉa nʉmʉ dʉ'sa'a. Ti bosenʉmʉ nicã, yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉre wiorãpʉre o'o, curusapʉ paabi'pe wẽjẽrãsama, niwĩ.
3 Titare pa'ia wiorã, Moisé oja'quere bu'eri masã, judío masã bʉcʉrã, Caifá pa'ia wiogʉ ya wi'i sope pʉ'topʉ nerẽcãrã niwã.
4 Topʉ na Jesure nisoose me'rã ñe'e, wẽjẽatjere apoyucãrã niwã.
5 Tere apomirã, a'tiro nicãrã niwã:
—Bosenʉmʉ nicã weeticã'rã. Masã cʉ̃rẽ ma'írã, no'o ʉaro caricũma'a, marĩ tojo weesere dojorẽbosama, nicãrã niwã.

Ni'cõ numio Jesure ma'iyʉ'rʉgo ʉ'mʉtise piopeo'que ni'i
(Mr 14.3-9; Jn 12.1-8)

6 Na “Jesure wẽjẽrãti” ni apocaterore Jesú Betaniapʉ niwĩ. Simó cãmi boa, yʉ'rʉ'cʉ ya wi'ipʉ niwĩ.
7 Topʉ cʉ̃ nicã, ni'cõ numio cʉ̃ pʉ'to a'tiwõ. Co ʉ'mʉticja acosticjare cʉowõ. Te ʉ'mʉtise wapabʉjʉse waro niwʉ̃. Co Jesú ba'adujigʉre cʉ̃ dʉpoa bu'ipʉ ʉ'mʉtise piopeowõ.
8 Co tojo weecã ĩ'arã, ʉ̃sã cʉ̃ bu'erã ʉpʉtʉ uawʉ. Ʉ̃sã basu a'merĩ niwʉ̃:
—¿De'ro weego tojo weeti? Mejõ waro a'tere bajuriogo weemo.
9 Co tojo weetigo, ãpẽrãrẽ pajiro duawapata'aboapõ. Te me'rã pajasecʉorãrẽ weetamuboapõ, niwʉ̃.
10 Jesú ʉ̃sã tojo nisere masĩgʉ̃, ʉ̃sãrẽ niwĩ:
—¿De'ro weerã core cariborã weeti? A'tere yʉ'ʉre tojo wéégo, añurõ weego weemo.
11 Pajasecʉorã mʉsã wa'teropʉ ninu'cũcã'rãsama. Yʉ'ʉ pũrĩcãrẽ mʉsã wa'teropʉre ninu'cũcã ĩ'asome.
12 Co yʉ'ʉre tere piopeogo, yʉ'ʉ wẽ́rĩ́ca be'ro na yaatji dʉporo wa'reatjere weronojõ weeyugo weemo.
13 Diacjʉ̃ mʉsãrẽ weregʉti. Yʉ'ʉ masãrẽ yʉ'rʉose quetire no'o nirõ̃ werecusiarã, nipe'tiro a'ti di'tapʉre a'tiro weerãsama. A'tigo co yʉ'ʉre wee'quere core wãcũdutirã wererãsama, niwĩ Jesú.

Juda Jesure cʉ̃rẽ ĩ'atu'tirã tiropʉ o'o'que ni'i
(Mr 14.10-11; Lc 22.3-6)

14 Jesú numiorẽ tojo níca be'ro ʉ̃sã Jesú bu'erã me'rãcjʉ̃ ní'cʉ, Juda Iscariote na nigʉ́ a'tiro weewĩ. Pa'ia wiorã tiropʉ wa'atjĩgʉ̃, ucũgʉ̃ wa'acʉ niwĩ.
15 Narẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ Jesure mʉsãrẽ o'ocã, ¿no'ocã'rõ niyeru yʉ'ʉre wapayerãsari? nicʉ niwĩ.
Tojo nicã tʉ'orã, na treinta niyeru cujirire o'ocãrã niwã.
16 Na wapayéca be'ro cʉ̃ "¿De'ro nicã Jesure wiorãpʉre o'oroʉamitito yʉ'ʉre?" ni wãcũcʉ niwĩ.

Jesú cʉ̃ bu'erã me'rã cʉ̃ ba'atʉo'que ni'i
(Mr 14.12-25; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1Co 11.23-26)

17 Ʉsã Jesú bu'erã na pã̃ bʉcʉase me'rã morẽti'quere ba'ari bosenʉmʉ ninʉ'cãcã, cʉ̃ tiro wa'a, sẽrĩtiña'wʉ̃:
—¿No'opʉ marĩ Pascua bosenʉmʉ ba'atjore apoyucã ʉasari? niwʉ̃.
18 Cʉ̃ ʉ̃sãrẽ niwĩ:
—Jerusalẽpʉ wa'aya. Topʉ ni'cʉ̃ nisami. Cʉ̃rẽ a'tiro niña. "Ʉsãrẽ bu'egʉ a'tiro nidutiami: 'Yʉ'ʉ pi'etiatjo cã'rõacã dʉ'sa'a. Mʉ'ʉ ya wi'ipʉ yʉ'ʉ bu'erã me'rã ba'atʉogʉti', ni weredutiami Jesú", niña.
19 Tojo weerã Jesú o'ó'cãrã cʉ̃ duti'caronojõta weecãrã niwã. Pascua nicã ʉ̃sã ba'atjere apoyucãrã niwã.
20 Na'ique'aca be'ro Jesú ʉ̃sã cʉ̃ bu'erã doce me'rã ba'adujiwĩ.
21 Ʉsã ba'ari cura Jesú ʉ̃sãrẽ niwĩ:
—Diacjʉ̃ta mʉsãrẽ weregʉti. Ni'cʉ̃ mʉsã wa'teropʉ nigʉ́ yʉ'ʉre wiorãpʉre wẽjẽdutigʉ o'ogʉsami, niwĩ.
22 Cʉ̃ tojo nicã, ʉ̃sã ʉpʉtʉ bʉjawetiwʉ. Be'ro a'merĩ sẽrĩtiña'bʉrowʉ:
—Ʉsã wiogʉ, yʉ'ʉta nicã'sa'aba, niwʉ̃.
23 Jesú ʉ̃sãrẽ yʉ'tiwĩ:
—Yʉ'ʉ me'rã a'ti papʉ yosoba'agʉ cʉ́ta nigʉ̃sami wiorãpʉre o'oacjʉ.
24 Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉre Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩ ní'caronojõta wa'arosa'a. Tojo wa'acã, yʉ'ʉre wiorãpʉre o'ogʉma ña'abutiaro wa'arosa'a. Cʉ̃ diacjʉ̃ta bajuatiyʉ'rʉocã, nemorõ añubopã, niwĩ.
25 Tojo níca be'roacã Juda Jesure wiorãpʉre o'oacjʉ a'tiro niwĩ:
—Ʉsãrẽ bu'egʉ, yʉ'ʉta nicã'sa'aba, niwĩ.
Jesú cʉ̃rẽ yʉ'tiwĩ:
—Mʉ'ʉta ni'i, niwĩ.
26 Ʉsã ba'ari cura Jesú pãgãrẽ mii, cʉ̃ pacʉ Õ'acʉ̃rẽ e'catise o'owĩ. Tu'ajanʉ'cõ, pã̃rẽ dʉcawaa, ʉ̃sãrẽ ecawĩ. Dʉcawaagʉ, ʉ̃sãrẽ niwĩ:
—Ba'aya. A'te yʉ'ʉ upʉ ni'i, niwĩ.
27 Be'ro sĩ'rĩrĩ pare mii, Õ'acʉ̃rẽ e'catise o'owĩ tja. Ti pare ʉ̃sãrẽ tĩagʉ̃, a'tiro niwĩ:
—Nipe'tirã a'ti pa cjasere sĩ'rĩpe'ticã'ña.
28 A'te yé dí ni'i. Masã ña'arõ wee'quere wẽrĩ wapayebosagʉsa'a. Õ'acʉ̃ masãrẽ apeye ma'ma "A'tiro weegʉti" ní'quere cũugʉ̃sami. Tojo weegʉ yʉ'ʉ wẽrĩgʉ̃ dí o'mabʉrose me'rã pãjãrã masã ña'arõ wee'quere acobojogʉsami.

29 Mʉsãrẽ weregʉti. A'te ʉ'sedʉcaco vino ni'cãrõacã marĩ sĩ'rĩrã
weronojõ weenemosome. Be'ro yʉ'ʉ pacʉ yʉ'ʉre wiogʉ sõrõcã, mʉsã
me'rã apaturi ma'ma vino sĩ'rĩnemogʉ̃sa'a tja, niwĩ Jesú.

Jesú Pedrore "Mʉ'ʉ yʉ'ʉre 'Masĩwe'e' nigʉ̃sa'a" nĩ'que ni'i (Mr 14.26-31; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

30 Ʉsã ba'áca be'ro Õ'acʉ̃rẽ basapeotojanʉ'cõ, ti wi'ire wijaa wa'awʉ.
Wijaa, ʉ̃rʉ̃gʉ̃ Olivo wãmeticjʉpʉ wa'awʉ.
31 Topʉ wa'agʉ, Jesú ʉ̃sãrẽ niwĩ:
—Mʉsã nipe'tirã a'ti ñami uirã, yʉ'ʉre cõ'awã'cãpe'tia wa'arãsa'a. Mʉsã
tojo weeatje Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ nírõnojõta wa'arosa'a.
A'tiro ojano'wʉ̃: "Yʉ'ʉ oveja co'tegʉre wẽjẽno'cã weegʉsa'a. Tojo weecã,
cʉ̃ yarã oveja no'o ʉaro omastearãsama", nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃ cʉ̃ ye queti
ojáca pũrĩpʉ.
32 Yʉ'ʉ wẽrĩ'cʉpʉ masã́ca be'ro mʉsã dʉporo Galilea di'tapʉ
wa'ayutojagʉsa'a, niwĩ.
33 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, Pedro yʉ'tiwĩ:
—Ãpẽrã mʉ'ʉrẽ cõ'awã'cãcã, yʉ'ʉ pũrĩcã ne wa'asome, niwĩ.
34 Tojo nisere tʉ'ogʉ, Jesú cʉ̃rẽ niwĩ:
—Diacjʉ̃ mʉ'ʉrẽ weregʉti. Ni'cãcã ñamita cãrẽ'quẽ uuati dʉporo i'tiati
"Cʉ̃rẽ ne masĩwe'e", nigʉ̃sa'a, niwĩ.
35 Pedro cʉ̃rẽ yʉ'tiwĩ:
—Yʉ'ʉ pũrĩcã na yʉ'ʉre wẽjẽsĩ'rĩcãma, "Cʉ̃ me'rã boagʉti", nigʉ̃sa'a.
"Cʉ̃rẽ masĩwe'e", nisome, niwĩ. Be'ro nipe'tirã ʉ̃sã cʉ̃ bu'erã cʉ̃
nĩ'caronojõta nibʉrowʉ.

Jesú Getsemaní wãmetiropʉ cʉ̃ pacʉre ñubue'que ni'i (Mr 14.32-42; Lc 22.39-46)

36 Be'ro Jesú ʉ̃sã cʉ̃ bu'erã me'rã masã na otero Getsemaní wãmetiropʉ
etawʉ. Topʉ eta, ʉ̃sãrẽ niwĩ:
—A'to dujíniña yujupʉ. Sõ'opʉ yʉ'ʉ pacʉre sẽrĩgʉ̃ wa'agʉti, niwĩ.
37 Topʉ wa'agʉ, Pedro, tojo nicã Zebedeo põ'rã pʉarãrẽ miawĩ. Cʉ̃ ʉpʉtʉ
waro bʉjaweti, wãcũque'ticʉ niwĩ.
38 Tojo weegʉ narẽ nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉre wẽrĩtawioro, bʉjawetise yʉ'rʉmajãsa'a. Mʉsã a'to tojayá.
Yʉ'ʉre co'teya. Ne cãrĩticã'ña, nicʉ niwĩ.
39 Cʉ̃ tojo níca be'ro na yʉ'rʉro yoacurero wa'a, di'tapʉ mu'rĩque'aejacʉ
niwĩ. Topʉ Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩgʉ̃, a'tiro nicʉ niwĩ:
—Pacʉ, mʉ'ʉ ʉacã, yʉ'ʉre a'te ña'arõ yʉ'rʉatje wa'aticã'to. Yʉ'ʉ tojo
nimicã, yʉ'ʉ ʉaro weeticã'ña. Mʉ'ʉ ʉaro pe'e wa'ato, ni sẽrĩcʉ niwĩ.
40 Be'ro cʉ̃ bu'erã i'tiarã tiropʉ majãmitojacʉ niwĩ. Na cãrĩ'cãrãpʉre
bocaejacʉ niwĩ. Pedrore a'tiro nicʉ niwĩ:
—¿Ne cã'rõacã cãrĩtimirã, mʉsã tʉ'sʉmasĩtisari?
41 Cãrĩticã'ña. Wãtĩ ʉ̃sãrẽ niquesãticã'to nírã, Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩña. Mʉsã
wãcũsepʉ me'rãma yʉ'ʉre ẽjõpeonu'cũsĩ'rĩmisa'a. Mʉsã se'saro tojo
weesĩ'rĩmirã, wãcũtutuamasĩtisa'a. Tojo weerã Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩña, nicʉ niwĩ.
42 Be'ro apaturi wa'a, cʉ̃ pacʉre sẽrĩnemocʉ niwĩ tja:
—Pacʉ, ña'arõ pi'etisere yʉ'ʉre cã'mota'asĩ'rĩtigʉ, mʉ'ʉ ʉaro weeya.
Yʉ'ʉ ʉaro wa'aticã'to, nicʉ niwĩ.
43 Be'ro apaturi na i'tiarã tiropʉ majãmitojacʉ niwĩ. Na cãrĩ'cãrãpʉre
bocaejacʉ niwĩ tja. Narẽ wʉja pũrĩyʉ'rʉacaro niwʉ̃.

44 Tojo weegʉ narẽ wã'cõtimigʉ̃, apaturi cʉ̃ pacʉre sẽrĩgʉ̃ wa'acʉ niwĩ
tja. Cʉ̃ sẽrĩ'caronojõta sẽrĩcʉ niwĩ tja.
45 Be'ro na tiropʉ majãmitojagʉ, narẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
—Ni'cãrõacãma sooya; cãrĩña majã. Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ
upʉtigʉre masã ña'arãpʉre o'oatje ejatoja'a.
46 Wã'cãnʉ'cãña. Te'a na tiropʉ wa'arã. Yʉ'ʉre o'oacjʉ a'titojami, nicʉ
niwĩ.

Jesure na ñe'ewã'cã'que ni'i
(Mr 14.43-50; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

47 Jesú ucũrĩ cura Juda, ʉ̃sã Jesú bu'erã me'rã nimi'cʉ etawĩ. Pãjãrã
masã di'pjĩrĩ, yucʉpagʉ cʉo'cãrã cʉ̃ me'rã a'tiwã. Na pa'ia wiorã, judío
masã bʉcʉrã na o'ó'cãrã niwã.
48 Juda Jesure o'oacjʉ a'tiro wereyutojacʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ wa'suporopʉ mi'miacjʉ cʉ́ta nigʉ̃sami. Cʉ̃rẽ ñe'eña, ni
wereyucʉ niwĩ.
49 Cʉ̃ narẽ ní'caronojõta weewĩ. Maata Jesú tiropʉ ejanʉ'cãgʉ̃, "Yʉ'ʉre
bu'egʉ", niwĩ. Tojo nígʉ̃ta, Jesure wa'suporopʉ mi'miwĩ.
50 Tojo weecã ĩ'agʉ̃, Jesú cʉ̃rẽ niwĩ:
—Yʉ'ʉ me'rãcjʉ̃, mʉ'ʉ weegʉ a'tisere weeya. Tojo níca be'ro masã a'ti,
Jesure ñe'ewã'cã wa'awã.
51 Na cʉ̃rẽ ñe'ewã'cãrĩ cura ni'cʉ̃ Jesú bu'egʉ cʉ̃ ya di'pjĩrẽ wejewee,
pa'ia wiogʉre da'raco'tegʉre o'mepero dʉtepã'rẽcã'wĩ.
52 Cʉ̃ tojo weecã ĩ'agʉ̃, Jesú cʉ̃rẽ niwĩ:
—Weeticã'ña. Mʉ'ʉ ya di'pjĩrẽ nʉrõña. Di'pjĩ me'rã a'mequẽrãnojõ
di'pjĩ me'rãta wẽrĩrãsama.
53 ¿Mʉ'ʉ masĩweti? Yʉ'ʉ, yʉ'ʉ pacʉre sẽrĩcãma, maata doce cururi cʉ̃rẽ
wereco'terãrẽ yʉ'ʉre weetamudutigʉ o'óbosami. Yʉ'ʉ tojo weemasĩ'i.
54 Yʉ'ʉ tojo weecãma, Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ ní'que wa'atibosa'a,
niwĩ.
55 Jesú cʉ̃rẽ ñe'erã a'tirãrẽ niwĩ:
—¿Yajari masʉ̃rẽ ñe'erã a'tirã weronojõ yʉ'ʉre di'pjĩrĩ, yucʉpagʉ me'rã
ñe'erã a'tiati? Nipe'tise nʉmʉrĩ Õ'acʉ̃ wi'ipʉ masãrẽ bu'edujiwʉ. Tojo
weemicã, mʉsã yʉ'ʉre ñe'etiwʉ.
56 Mʉsã ni'cãrõacã weese Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masã yʉ'ʉre
oja'caronojõta wa'a'a, niwĩ Jesú.
Cʉ̃rẽ ñe'ecã ĩ'a, ni'cʉ̃rẽta ʉ̃sã cʉ̃ bu'erã pe'e cõ'anʉ'cõcã,
du'tiwã'cãpe'tia wa'awʉ.

Jesure wiorã tiropʉ na mia'que ni'i
(Mr 14.53-65; Lc 22.54-55,63-71; Jn 18.12-14,19-24)

57 Be'ro Jesure pa'ia wiogʉ Caifá tiropʉ miacãrã niwã. Topʉre Moisé
oja'quere bu'eri masã, tojo nicã judío masã bʉcʉrã nerẽyutojacãrã niwã.
58 Pedro pe'e Jesure yoacurero sirutucʉ niwĩ. Pa'ia wiogʉ ya wi'i sope
pʉ'topʉ sirututʉocʉ niwĩ. Topʉ ti sã'rĩrõpʉ sãjãa, surara pʉ'to dujicʉ
niwĩ. ¿De'ro wa'abutiarosari? nígʉ̃, tojo weecʉ niwĩ.
59 Pa'ia wiorã, judío masã bʉcʉrã, nipe'tirã wiorã Jesure wẽjẽsĩ'rĩcãrã
niwã. Tojo weerã diacjʉ̃ nitise me'rã cʉ̃rẽ weresãtjere a'macãrã niwã.
60 Pãjãrã na tiro wa'a, mejẽcã nisoomirã, ne cʉ̃rẽ "Te ye bu'iri
wẽjẽrõʉa'a" nisere bocaticãrã niwã. Tojo weecũmí, be'ropʉ pʉarã nisoori
masãrẽ bocacãrã niwã.

61 A'tiro nisoocãrã niwã:
—Ã'rĩ masʉ̃ a'tiro niwĩ: “A'ti wi'i Õ'acʉ̃ wi'ire cõ'ape'omasĩ'i. I'tia nʉmʉ be'ro apaturi tu'ajanʉ'cõpe'omasĩ'i tja”, niwĩ, nicãrã niwã.
62 Tojo nicã tʉ'ogʉ, pa'ia wiogʉ wã'cãnʉ'cã, Jesure nicʉ niwĩ:
—¿Mʉ'ʉ yʉ'tiweti? ¿De'ro ni yʉ'tigʉsari na weresãsere? nicʉ niwĩ.
63 Jesú yʉ'titiyʉ'rʉocã'cʉ niwĩ. Tojo weecã, Caifá cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:
—Õ'acʉ̃ catinu'cũgʉ̃ wãme me'rã mʉ'ʉrẽ diacjʉ̃ yʉ'ticã ʉa'a. Wereya. ¿Mʉ'ʉta niti Õ'acʉ̃ macʉ̃ cʉ̃ bese'cʉ Cristo na nigʉ́? nicʉ niwĩ.
64 Jesú cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Cʉ́ta ni'i mʉ'ʉ nírõnojõta. Apeye quẽ'rãrẽ mʉsãrẽ werenemogʉ̃ti. Be'ro yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ Õ'acʉ̃ tutuayʉ'rʉgʉ pʉ'topʉ dujicã ĩ'arãsa'a. Tojo nicã yʉ'ʉ o'mecururi bu'ipʉ apaturi dijaticã ĩ'arãsa'a, nicʉ niwĩ.
65 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, Caifá pa'ia wiogʉ uagʉ, cʉ̃ basu cʉ̃ ye su'tire wejetʉ̃'rẽcʉ niwĩ. A'tiro nicʉ niwĩ:
—Ã'rĩ masʉ̃ tojo ucũgʉ̃, Õ'acʉ̃rẽ ña'abutiaro nigʉ̃ weemi. Ãpẽrã masã cʉ̃rẽ weresãrã ʉanemowe'e. Mʉsã cʉ̃ ña'arõ ní'quere tʉ'otojapʉ.
66 ¿De'ro ni wãcũti? nicʉ niwĩ.
Na yʉ'ticãrã niwã:
—Cʉ̃ bu'iritimi. Wẽrĩato, nicãrã niwã.
67 Tojo níca be'ro cʉ̃ diapoapʉ ʉ'seco e'owa're, cʉ̃rẽ dotecãrã niwã. Ãpẽrã diapoapʉ paacãrã niwã.
68 Be'ro cʉ̃rẽ a'tiro ni bujipecãrã niwã:
—Mʉ'ʉ Õ'acʉ̃ bese'cʉ Cristo ni'i nígʉ̃, níbocaya. ¿Noa mʉ'ʉrẽ paati? nicãrã niwã.

Pedro Jesure “Masĩwe'e” cʉ̃ ní'que ni'i
(Mr 14.66-72; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18,25-27)

69 Na wi'i po'peapʉ tojo weeri cura Pedro wijaaro sope pʉ'topʉ dujicʉ niwĩ. Cʉ̃ topʉ dujicã, ni'cõ ti wi'i da'raco'tego cʉ̃ tiropʉ wa'a, “Mʉ'ʉ Jesú Galileacjʉ̃ me'rã sija'cʉta ni'iba”, nico niwõ.
70 Co tojo nicã tʉ'ogʉ, Pedro nipe'tirã tʉ'oropʉ nisoogʉ, a'tiro ni yʉ'ticʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ tojo ucũsere tʉ'omasĩtisa'a, nicʉ niwĩ.
71 Tojo nitoja, sã'rĩrõ sope pʉ'topʉ wijaacʉ niwĩ. To cʉ̃ wijaacã, apego cʉ̃rẽ ĩ'abocaco niwõ tja. Topʉ nirãrẽ a'tiro nico niwõ:
—Ã'rĩ quẽ'rã Jesú Nazarecjʉ̃ me'rã sija'cʉta nimi, nico niwõ.
72 Mejãrõta core nisoogʉ, a'tiro yʉ'ticʉ niwĩ:
—Õ'acʉ̃ me'rã diacjʉ̃ta cʉ̃rẽ ne masĩtibutiacã'sa'a, nicʉ niwĩ.
73 Cã'rõacã be'ro masã topʉ nirã Pedro tiro wa'a, cʉ̃rẽ nicãrã niwã:
—Mʉ'ʉ quẽ'rã Jesú bu'erã me'rã sija'cʉta ni'i. Mʉ'ʉ ucũsepʉta tʉ'ota basio ni'i, nicãrã niwã.
74 Na tojo nicã tʉ'ogʉ, cʉ̃ narẽ nisoonemopeocʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ diacjʉ̃ta ucũticã, Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre bu'iri da'reato. Yʉ'ʉ mʉsã ucũgʉ̃rẽ ne masĩtisa'a, nicʉ niwĩ.
Cʉ̃ tojo nicũñarĩ cura cãrẽ'quẽ uucʉ niwĩ.
75 Tojo wa'acã, Jesú cʉ̃rẽ ucũ'quere wãcũbocacʉ niwĩ. Jesú todʉporopʉ a'tiro wereyucʉ niwĩ: “Cãrẽ'quẽ uuati dʉporo mʉ'ʉ i'tiati yʉ'ʉre ‘Cʉ̃rẽ masĩwe'e’, nigʉ̃sa'a.” Tere wãcũboca wijaa, ʉpʉtʉ utiwã'cã wa'acʉ niwĩ.

27

Jesure romano masã wiogʉ Pilato tiropʉ miieja'que ni'i
(Mr 15.1; Lc 23.1-2; Jn 18.28-32)

1 Ñamiacãcure nipe'tirã pa'ia wiorã, tojo nicã judío masã bʉcʉrã
nerẽcãrã niwã. Nerẽ, ni'cãrõnojõ wãcũseticãrã niwã. “¿De'ro wee marĩ
Jesure wẽjẽrãsari?” ni apoyucãrã niwã.
2 Apotoja, Jesure cõme dari me'rã dʉ'tetjĩarã, Poncio Pilato, Judea di'ta
wiogʉ tiropʉ miiejacãrã niwã.

Juda cʉ̃ wẽrĩ'que ni'i

3 Be'ro Juda “Jesure wẽjẽrãsama” nisere tʉ'ocʉ niwĩ. Tere tʉ'ogʉ, pũrõ
waro bʉjaweticʉ niwĩ. Tojo weegʉ na niyeru wapaye'que treinta cujirire
pa'ia wiorãrẽ, tojo nicã judío masã bʉcʉrãrẽ wiacã'cʉ niwĩ.
4 Narẽ nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ ña'abutiaro weeasʉ. Masʉ̃ añugʉ̃, bu'iri marĩgʉ̃rẽ wẽjẽdutigʉ
wiorãpʉre o'oasʉ, nicʉ niwĩ.
Na cʉ̃rẽ yʉ'ticãrã niwã:
—Mʉ'ʉ tojo weese ʉ̃sã ye mejẽta ni'i. Mʉ'ʉ ye cjase nisa'a, nicãrã niwã.
5 Na tojo nicã tʉ'ogʉ, Juda niyerure Õ'acʉ̃ wi'ipʉ doquewiacã'cʉ niwĩ.
Be'ro wa'a, cʉ̃ basu wãmʉtapʉ dʉ'teyoja, wẽrĩa wa'acʉ niwĩ.
6 Pa'ia wiorã niyeru cujirire seeneorã, a'tiro nicãrã niwã:
—A'te niyeru masʉ̃rẽ wẽjẽse wapa ni'i. Tojo weerã marĩ Õ'acʉ̃ wi'i
niyeru cũurĩ acaropʉ cũumasĩtisa'a. Marĩrẽ dutise tojo weedutiwe'e,
nicãrã niwã.
7 Be'ro na basu a'merĩ ucũ, a'tiro wãcũcãrã niwã:
—Marĩ a'te niyeru me'rã di'ta sʉtʉparʉ yeerãtirã na di'i miirõrẽ duurã.
Tojo weerã marĩ aperocjãrã na wẽrĩcã yaatjo nirõsa'a, ni apocãrã niwã.
8 Masʉ̃ wẽjẽse wapa me'rã duuca di'ta nicaro niwʉ̃. Tojo weero
a'tocatero quẽ'rã ti di'ta “Dí cõ'áca di'ta” wãmeti'i.
9-10 Dʉporocjʉ̃pʉta Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masʉ̃ Jeremía cʉ̃ “A'tiro
wa'arosa'a” ní'que queoro wa'acaro niwʉ̃. Cʉ̃ a'tiro ojacʉ niwĩ: “Israe
curuacjãrã ‘Treinta niyeru cujiri wapatimi’ ní'caro weronojõta te niyeru
me'rã di'ta sʉtʉparʉ yeerãtirã na di'i miirõrẽ duurãsama. Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre
ojaduti'caronojõta weerãsama”, ni ojacʉ niwĩ Jeremía.

Jesú romano masã wiogʉ Pilato tiropʉ ní'que ni'i
(Mr 15.2-5; Lc 23.3-5; Jn 18.33-38)

11 Be'ro Jesure Judea di'ta wiogʉ Pilato tiropʉ miacãrã niwã. Pilato cʉ̃rẽ
sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—¿Mʉ'ʉta niti judío masã wiogʉ? nicʉ niwĩ.
Jesú cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ nírõnojõta cʉ̃́ta ni'i, nicʉ niwĩ.
12 Pa'ia wiorã, judío masã bʉcʉrã weresãse pe'ema ne yʉ'titiyʉ'rʉocã'cʉ
niwĩ.
13 Tojo weegʉ Pilato cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:
—¿De'ro weegʉ mʉ'ʉ na ucũse pejere yʉ'tiweti? nicʉ niwĩ.
14 Jesú ne cã'rõ yʉ'titicʉ niwĩ. Cʉ̃ yʉ'titicã ĩ'agʉ̃, Pilato ĩ'amarĩa wa'acʉ
niwĩ.

Jesure wẽjẽduti'que ni'i
(Mr 15.6-20; Lc 23.13-25; Jn 18.38–19.16)

15 Cũ'marĩnɯcũ Pascua bosenɯmɯ nicã Judea di'ta wiogɯ a'tiro weeset-
icũcɯ niwĩ. Ni'cũ bu'iri da'reri wi'ipɯ nigũrẽ masã na du'uwĩrõdutigɯre
du'uwĩrõcũcɯ niwĩ.
16 Titare ni'cũ bu'iri da'reri wi'ipɯ nigũ Barrabá wãmetigɯ nicɯ niwĩ.
Nipe'tirã cũ ña'arõ wee'quere masĩcãrã niwã.
17 Pilato masã pãjãrã cũ tiropɯ nerẽcã ĩ'agũ, narẽ sẽrĩtiña'cɯ niwĩ:
—¿Ni'irẽ yɯ'ɯ du'uwĩrõcã ɯasari? ¿Barrabáre du'uwĩrõsari, o Jesú na
Cristo pisuno'gũ pe'ere du'uwĩrõsari? nicɯ niwĩ.
18 Jesure masã ma'icã ĩ'arã, wiorã Jesure ɯocãrã niwã. Cũrẽ ɯorã,
Pilatopɯre wiacãrã niwã. Na tojo ɯosere Pilato masĩcɯ niwĩ. Tojo weegɯ
Jesure du'uwĩrõsĩ'rĩgũ, tere sẽrĩtiña'cɯ niwĩ.
19 Pilato masãrẽ besewɯaropɯ dujicɯ niwĩ. Cũ topɯ dujicã, cũ nɯmo
a'tiro queti o'óco niwõ: "Cũ masũ bu'iri moogũrẽ mejẽcã weeticã'ña.
Ñamipɯ cũrẽ tojo wa'atjere wiobutiaro quẽ'easɯ", ni queti o'óco niwõ.
20 Pa'ia wiorã, tojo nicã judío masã bɯcɯrã masãrẽ a'tiro niduticãrã
niwã:
—Barrabá pe'ere du'uwĩrõdutiya. Jesú pe'ere wẽjẽdutiya, nicãrã niwã.
21 Be'ro Pilato masãrẽ sẽrĩtiña'nemocɯ niwĩ:
—Ã'rã pɯarãrẽ ¿ni'í pe'ere yɯ'ɯ du'uwĩrõcã ɯasari? nicɯ niwĩ.
Na a'tiro yɯ'ticãrã niwã:
—Barrabáre du'uwĩrõña, nicãrã niwã.
22 Na tojo nicã tɯ'ogɯ, Pilato nicɯ niwĩ:
—To pũrĩcãrẽ Jesú na Cristo nigũrẽ ¿de'ro weegɯsari?
Nipe'tirã yɯ'ticãrã niwã:
—Curusapɯ paabi'pe wẽjẽña, nicãrã niwã.
23 Tojo nicã tɯ'ogɯ, Pilato nicɯ niwĩ:
—¿De'ro weegɯ tojo weebosari? Ã'rĩ ne cã'rõ ña'arõ weeticɯ niami, nicɯ
niwĩ.
Cũ tojo nimicã, masã pe'e caricũnemocãrã niwã:
—Curusapɯ paabi'pe wẽjẽña, nicãrã niwã.
24 Masã Pilato ucũsere tɯ'osĩ'rĩticãrã niwã. Tojo tɯ'oronojõ o'orã, mejõ
pe'e cumuca wã'cõcãrã niwã. Na tojo weecã ĩ'agũ, Pilato aco miitiduticɯ
niwĩ. Te me'rã masã ĩ'orõpɯ omocoe, a'tiro nicɯ niwĩ:
—Ã'rĩ masũ bu'iri moogũrẽ wẽjẽcã, yɯ'ɯ bu'iri moogũsa'a. Mɯsã basu
bu'iritirãsa'a, nicɯ niwĩ.
25 Cũ tojo nicã tɯ'orã, masã nipe'tirã topɯ nirã yɯ'ticãrã niwã:
—Cũ wẽrĩse wapa ũsã põ'rã me'rã bu'iri cɯorãti, nicãrã niwã.
26 Tojo nicã tɯ'ogɯ, Pilato Barrabáre du'uwĩrõcɯ niwĩ. Jesú pe'ere
tãrãduticɯ niwĩ. Be'ro curusapɯ surarare paabi'pe wẽjẽduticɯ niwĩ.
27 Be'ro Pilato yarã surara cũ ya wi'ipɯ Jesure miacãrã niwã. Topɯ
nipe'tirã surara nerẽnɯ'cãtjĩrã, Jesure be'toanɯ'cãcãrã niwã.
28 Be'ro cũ yaro su'tirore tuwee, su'tiro sõ'arõ wiorã sãñarõnojõrẽ
sãacãrã niwã.
29 Cũ dɯpoapɯ ni'cã be'to pota me'rã wééca be'tore peocãrã niwã.
Ni'cãgũ tuacjɯ wiorã cɯocjɯnojõrẽ Jesure diacjũcamocãpɯ o'ocãrã niwã.
Tojo weetoja, cũ pɯ'topɯ ejaque'a, cũrẽ bujicã'cãrã niwã. A'tiro nicãrã
niwã:
—E'catipeoya judío masã wiogɯre, ni bujicã'cãrã niwã.
30 Tojo nicã apeye ɯ'seco e'owa'recãrã niwã. Cũ tuacjɯre tũawee,
dɯpoapɯ paamɯjãcãrã niwã.

31 Na tojo bujícã'ca be'ro cũ sãñarĩ su'tiro wiogʉ ya su'tirore tuweecãrã niwã. Be'ro cũ todʉporo sãñaca su'tirore sãacãrã niwã tja. Tu'ajanʉ'cõ, cũrẽ curusapʉ wẽjẽrã wa'arã miacãrã niwã.

Jesure curusapʉ paabi'pe wẽjẽ'que ni'i
(Mr 15.21-32; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

32 Na Jesure wẽjẽrã wa'arã miarĩ cura ni'cũ masũ Simó Cirene wãmetiri macãcjũrẽ bocaejawã. Cũrẽ Jesú ya curusare wʉadutiwã.

33 Tojo weewã'cãrã, ni'cã bu'a Gólgota wãmetiropʉ ejawã. Gólgota nírõ, "Masã boaweeca dʉpoa" nirõ weesa'a.

34 Topʉ pũrĩse tʉ'oña'ticã'to nírã, Jesure vino sũ'ese me'rã morẽ'quere tĩawã. Jesú cã'rõ sĩ'rĩña'cũmí, sĩ'rĩdu'ucã'wĩ.

35 Jesure curusapʉ paabi'peca be'ro surara cũ ye su'tire níbocape wapata'a'cãrãrẽ dʉcawaawã. Na tojo weecã, dʉporocjũpʉ Õ'acũ ye queti weremʉ'tãrĩ masũ oja'que queoro wa'acaro niwũ. A'tiro ojano'caro niwũ Jesure wa'atjere: "Yé su'tire na basu níbocape, dʉcawaawã", nicaro niwũ.

36 Be'ro curusa docapʉ surara cũrẽ co'terã ejanujãwã.

37 Jesú dʉpoa bu'ipʉ ni'cã pjĩ me'rã "A'te ye bu'iri cũrẽ wẽjẽ'e" nisere ojaõ'owã. A'tiro ojano'wũ: "Ã'rĩ Jesú nimi. Cũ judío masã wiogʉ nimi", niwũ.

38 Jesú me'rã ãpẽrã quẽ'rã pʉarã yajari masã curusapʉ paabi'penʉ'cõno'wã. Ni'cũ diacjũ pe'e, apĩrẽ cũpe pe'e nʉ'cõwã.

39 Jesú pʉ'to masã yʉ'rʉarã, cũrẽ bujicã'rã dʉpoa yuremʉjãwã.

40 Cũrẽ a'tiro niwã:

—"Õ'acũ wi'ire cõ'agũti, i'tia nʉmʉ be'rota tu'ajatojagʉti", nimiwũ mʉ'ʉ. Tojo ní'cʉ mʉ'ʉ basuta yʉ'rʉoya. Mʉ'ʉ Õ'acũ macũ nígũ, curusapʉ wã'ñagũ dijatia, niwã.

41 Na weronojõta pa'ia wiorã, Moisé oja'quere bu'eri masã, tojo nicã judío masã bʉcʉrã cũrẽ bujicã'wã. Na basu a'merĩ a'tiro ucũcãrã niwã:

42 —Ãpẽrãmarĩcãrẽ yʉ'rʉowĩ. Cũ basu pe'e yʉ'rʉomasĩtimi. "Israe curuacjãrã wiogʉ ni'i", niwĩ. To pũrĩcãrẽ curusapʉ wã'ñagũ dijatiato. Tojo weecã, marĩ cũrẽ ẽjõpeorãsa'a.

43 Cũ "Õ'acũrẽ ẽjõpeo'o", niwĩ. Õ'acũ cũrẽ ma'ígũ pũrĩcã, cũrẽ yʉ'rʉoato. Cũ marĩrẽ "Õ'acũ macũ ni'i", nitojamiwĩba, ni bujicã'wã.

44 Yajari masã Jesú me'rã curusapʉ paabi'penʉ'cõ'cãrãpʉta bujicã'sãjãwã.

Jesú wẽrĩ'que ni'i
(Mr 15.33-41; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30; Heb 6.19-20; 10.19-20)

45 Jesú curusapʉ wẽrĩrĩ cura dajaritero nicã nipe'tiropʉ na'itĩ'a wa'awʉ. Téé ñamica'a tres nicãpʉ na'itĩ'atʉowʉ.

46 Jesú titata tres nicã ʉpʉtʉ caricũwĩ. Cũ arameo me'rã a'tiro niwĩ:

—Elí, Elí, ¿lama sabactani? niwĩ. A'tiro nígũ, tojo niwĩ: "Õ'acũ, Õ'acũ, ¿de'ro weegʉ yʉ'ʉre cõ'awã'cãti?" niwĩ.

47 Ãpẽrã ni'cãrẽrã topʉ nirã tojo nisere tʉ'orã, a'tiro niwã:

—Ã'rĩ dʉporocjũpʉ Õ'acũ ye queti weremʉ'tãrĩ masũ Elíare pisugʉ weesami, niwã.

48 Tojo nicã, ni'cʉ̃ topʉ nigʉ̃ sojaro me'rã yosori si'tire miigʉ̃ wa'awĩ.
Be'ro vino pi'ase me'rã morẽ'quere yosowĩ. Yosotoja, ni'cãgʉ̃ yucʉgʉpʉ
dʉ'teõ'o, Jesure sĩ'rĩato nígʉ̃ sĩomorõwĩ.
49 Cʉ̃ tojo weecã, ãpẽrã pe'e a'tiro niwã:
—Weetigʉta. Ĩ'anirã marĩ yujupʉ. Elía yʉ'rʉogʉ a'tigʉ a'tigʉsami cʉ̃rẽ.
50 Be'ro Jesú apaturi ʉpʉtʉ caricũnemo, wẽrĩa wa'awĩ.
51 Cʉ̃ wẽrĩrĩ cura a'tiro wa'acaro niwʉ̃. Õ'acʉ̃ wi'ipʉ pa'ia sãjãarõpʉ
cã'mota'ayooca casero ʉ'mʉarõ pe'e tʉ̃'rʉ̃dijati, deco me'rã tʉ̃'rʉ̃yojacaro
niwʉ̃. Tojo nicã di'ta narãsãwʉ̃. Ʉtãperi nimi'que bata wa'awʉ.
52 Ʉtã tutiri masãrẽ yaa'que pãrĩa wa'acaro niwʉ̃. Tojo wa'acã,
wẽrĩ'cãrãpʉta Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeo'cãrã masãwã.
53 Jesú cʉ̃ masʉ̃ca be'ro masãperipʉ ní'cãrã wijawã. Wijaa, Jerusalẽ
Õ'acʉ̃rẽ ñubuepeori macãpʉ sãjãawã. Narẽ pãjãrã ĩ'acãrã niwã.
54 Surara wiogʉ cʉ̃ surara me'rã Jesure co'te'cãrã di'ta narãsãcã ĩ'arã,
nipe'tise to wa'asere ĩ'arã, pũrõ ʉcʉa wa'awã. A'tiro niwã:
—Diacjʉ̃ta ã'rĩ Õ'acʉ̃ macʉ̃ta niapĩ, niwã.
55 Pãjãrã numia Jesure yoaropʉ ĩ'anu'cũwã. Na Galileapʉta Jesure
weetamurã sirutunʉ'cãwã.
56 Na wa'teropʉre ã'rã niwã: María Magdalena, tojo nicã María Santiago,
José paco, apego Zebedeo nʉmo niwã.

Jesure na yaa'que ni'i
(Mr 15.42-47; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

57 Na'ique'ari cura ni'cʉ̃ José wãmetigʉ peje cʉogʉ Arimatea wãmetiri
macãcjʉ̃ etacʉ niwĩ. Cʉ̃ quẽ'rã Jesure ẽjõpeocʉ niwĩ.
58 Pilato tiropʉ wa'a, Jesú ya upʉre sẽrĩcʉ niwĩ. Tojo weegʉ Pilato
surarare "Jesú ya upʉre cʉ̃rẽ o'oya", nicʉ niwĩ.
59 Be'ro José Jesú ya upʉre miidijoo, su'tiro añurĩ, ũ'irĩ marĩrĩ casero
me'rã omacʉ niwĩ.
60 Omatoja, ʉ̃tã tuti ma'ma tutipʉ sĩosõrõcũuocʉ niwĩ. Ti tuti Joseré
yaaboca tuti cʉ̃ se'edutica tuti nicaro nimiwʉ̃. Be'ro ʉ̃tãgã pajicja me'rã ti
tutire tuubi'acʉ niwĩ. Bi'atoja, wa'a wa'acʉ niwĩ.
61 Ti tuti põtẽorõpʉ María Magdalena, tojo nicã apego María ĩ'adujicãrã
niwã.

Surara Jesure yaa'caropʉ co'te'que ni'i

62 Ape nʉmʉ, sauru ʉ̃sã soowʉari nʉmʉ nicã pa'ia wiorã, tojo nicã
fariseo masã Pilato tiropʉ wa'acãrã niwã.
63 Topʉ etarã, Pilatore a'tiro nicãrã niwã:
—Wiogʉ, ʉ̃sã sõ'onícʉ catigʉpʉ nisoosepijagʉ ní'quere wãcũ'u. Cʉ̃ "I'tia
nʉmʉ yʉ'ʉ wẽ̃rĩca be'ro masãgʉ̃ti", niwĩ.
64 Tojo weegʉ mʉ'ʉ yarã surarare cʉ̃rẽ yaa'caropʉ co'tedutigʉ o'óya.
I'tia nʉmʉ añurõ co'tedutiya. Tojo weeticã, cʉ̃ bu'erã ñamipʉ cʉ̃ ya upʉre
yajarã wa'abosama. Na yajáca be'ro masãrẽ a'tiro nirãsama. "Wẽrĩ'cʉpʉ
nimigʉ̃, masã wa'acʉ niami", nibosama. Na a'tiro nicãma, a'te todʉporo
nisoo'que nemorõ ña'abutiarosa'a, nicãrã niwã.
65 Tere tʉ'ogʉ, Pilato narẽ nicʉ niwĩ:
—Ã'rã nima surara. Narẽ miaña. Ti masãpe mejẽcã wa'ari nírã, no'o
mʉsã põtẽorõ co'tedutiya, nicʉ niwĩ.

66 Tojo weerã na surarare Jesure yaa'caropʉ co'tedutirã cũucãrã niwã.
Jesú bu'erã ti tutipʉ sãjãaticã'to nírã ʉ̃tãgã na bi'acaga bu'i ni'cã da pi'ra
õ'ocãrã niwã. Na sãjãacã, ĩ'amasĩrãti nírã, tojo weecãrã niwã.

28

Jesú cʉ̃ masã'que ni'i
(Mr 16.1-8; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

1 Sauru ʉ̃sã soowʉari nʉmʉ be'ro soorinʉmʉ nicã, ñamiacã ña'cũrõ
bo'restedijatiri cura María Magdalena, apego María me'rã Jesure
yaa'caropʉ ĩ'arã wa'acãrã niwã.
2 Wãcũña marĩrõ di'ta ʉpʉtʉ narãsãcaro niwʉ̃. Tojo wa'ari cura ni'cʉ̃
Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ ʉ'mʉsecjʉ̃ dijaticʉ niwĩ. Cʉ̃ Jesure yaa'caropʉ etagʉ,
na bi'áca ʉ̃tãgãrẽ pãocʉ niwĩ. Pãotoja, tiga bu'ipʉ dujicʉ niwĩ.
3 Cʉ̃ bʉpo ya'baro weronojõ asistecʉ niwĩ. Cʉ̃ yaro su'tiro ʉpʉtʉ
buticaro niwʉ̃.
4 Surara cʉ̃rẽ ĩ'arã, ʉpʉtʉ ui narãsã, wẽrĩ'cãrã weronojõ bʉrʉque'acãrã
niwã.
5 Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ sõ'onícãrã numiarẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉre uiticã'ña. Yʉ'ʉ masĩ'i, mʉsã Jesú na curusapʉ paabi'pe
wẽjẽ'cʉre a'marã wee'e.
6 A'tore marĩmi. Cʉ̃ ní'caronojõta masãtojami. Cʉ̃rẽ cũu'carore ĩ'arã
a'tia, ni pijisãjãacʉ niwĩ.
7 Narẽ ĩ'otoja, "Cʉ̃ bu'erãrẽ sojaro me'rã wererã wa'aya. A'tiro ni wereya
narẽ: 'Wẽrĩ'cʉpʉ nimigʉ̃, masãtojacʉ niami. Galileapʉ mʉsã dʉporo
wa'ayugʉsami. Topʉ cʉ̃rẽ ĩ'arãsa'a', ni wereya. A'tere mʉsãrẽ weregʉ
a'tiapʉ", nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ.
8 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, numia Jesure yaa'caropʉ ní'cãrã maata wa'a
wa'acãrã niwã. Uimirã, e'catise me'rã wa'acãrã niwã. Jesú bu'erã
ní'cãrãrẽ quetiwererã wa'arã omawã'cãcãrã niwã.
9 Na topʉ wa'ari cura Jesú narẽ bajua, añuduticʉ niwĩ. Tojo weecã, cʉ̃
pʉ'to wa'a ejaque'a, dʉ'pocãrĩpʉ ñe'e, ẽjõpeocãrã niwã.
10 Narẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉre uiticã'ña. Yʉ'ʉ bu'erãrẽ Galileapʉ wa'adutirã wa'aya. Topʉ
yʉ'ʉre ĩ'arãsama, nicʉ niwĩ.

Surara na ĩ'a'quere ãpẽrãrẽ were'que ni'i

11 Numia Jesú bu'erãrẽ wererã wa'ari cura ni'cãrẽrã surara Jesure
yaa'caropʉ co'te'cãrã macãpʉ pi'acãrã niwã. Pa'ia wiorãrẽ nipe'tise topʉ
wa'a'quere werecãrã niwã.
12 Na tojo nicã tʉ'orã, pa'ia wiorã, judío masã bʉcʉrã me'rã nerẽcãrã
niwã. Na "¿De'ro weeroʉati?" ni apocãrã niwã. Na ni'cãrõnojõ
wãcũ, a'tiro weecãrã niwã. Masãrẽ nisooato nírã surarare pajiro niyeru
wapayecãrã niwã.
13 A'tiro nicãrã niwã:
—A'tiro niña masãrẽ: "Ñamipʉ ʉ̃sã cãrĩca be'ro Jesú bu'erã ejacãrã
niama. Eja, cʉ̃ ya upʉre yajawã'cãcãrã niama", niña, nicãrã niwã
surarare.
14 Apeye quẽ'rãrẽ ninemocãrã niwã:
—Pilato Judea di'ta wiogʉ a'tere masĩcã, ʉ̃sã "Diacjʉ̃ta tojo wa'acaro
niapʉ", nitamurãti. Ʉ̃sã tojo nicã, mʉsãrẽ su'risome. Mʉsãrẽ bu'iri
da'resome, nicãrã niwã.

15 Tojo nicã tʉ'orã, surara niyeru ñe'ecãrã niwã. Be'ro narẽ
wereduti'caronojõta weecãrã niwã. Na tojo nise se'sa wa'acaro
niwʉ̃. A'tocateropʉ quẽ'rãrẽ judío masã surara na nisoo'quere ẽjõpeo
ucũdecotima yujupʉ.

Jesú cʉ̃ wẽrĩ masã̃ca be'ro cʉ̃ bu'erãrẽ "A'tiro weeya" ní'que ni'i
(Mr 16.14-18; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

16 Be'ro ʉ̃sã Jesú bu'erã once Galileapʉ wa'awʉ. Jesú cʉ̃ wẽrĩse dʉporo
ʉ̃rʉ̃gʉ̃pʉ ʉ̃sãrẽ wa'aduti'cʉpʉ wa'awʉ.
17 Topʉ Jesure ĩ'awʉ̃. Cʉ̃rẽ ĩ'a ejaque'a, ẽjõpeowʉ. Tojo weemicã, ʉ̃sã
ni'cãrẽrã "¿Cʉ́ta nitiba?" ni wãcũwʉ̃.
18 Be'ro Jesú ʉ̃sã pʉ'topʉ a'ti, a'tiro niwĩ:
—Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre wiogʉ sõrõtojami. Nipe'tiro ʉ'mʉse, a'ti di'tare duti-
masĩ'i.
19 Tojo weerã nipe'tirocjãrãpʉre yé quetire wererã wa'aya. Narẽ mʉsã
weronojõ yʉ'ʉ bu'erã sãjãcã weeya. Narẽ wãmeyerã, yʉ'ʉ pacʉ, yʉ'ʉ,
Espíritu Santu wãme me'rã wãmeyeya.
20 Nipe'tise yʉ'ʉ mʉsãrẽ duti'quere narẽ yʉ'ti bu'ecã weeya. Narẽ
nipe'tise nʉmʉrĩ yʉ'ʉ mʉsãrẽ bu'e'quere wereya. A'tere masĩña. Nipe'tise
nʉmʉrĩ mʉsã me'rã ninu'cũcʉ̃sa'a. Téé a'ti turi pe'ticãpʉ quẽ'rã mʉsã
me'rã ninu'cũcʉ̃sa'a, ni werewĩ Jesú.

Marco Jesucristo ye quetire oja'que ni'i

A'ti pũrĩ a'tiro weero ojano'pã nise ni'i

Judío masʉ̃ Jerusalɛ̃́cjʉ̃ pʉa wãme cʉocʉ niwĩ. Hebreo ye me'rã Juã nicãrã niwã. Romano masã bujicã'se me'rãma Marco wãmeticʉ niwĩ.

Cʉ̃ Jesucristore de'ro nicã ẽjõpeogʉ, ẽjõpeopĩ. Masĩno'ña marĩ'i. Sõ'onícatero Bernabé, Pablo ã'rĩrẽta Antioquíapʉ miacãrã niwã. Cʉ̃ Bernabé basucʉ nicʉ niwĩ. Titare cʉ̃ quẽ'rã na ne waro masãrẽ Jesucristo ye quetire bu'enʉ'cãcã, narẽ weetamuco'tegʉ wa'acʉ niwĩ. Be'ro Pablore, Bernabére Jerusalɛ̃́pʉ wa'agʉ, cõ'atojaa wa'acʉ niwĩ. (Hch 13.5,13; 15.37-39) Tojo weecã, Pablo, Bernabé apaturi masãrẽ bu'erã wa'abo'cãrã na basu a'pepũrĩ dʉcawatia wa'acãrã niwã. Be'ro Marco nemorõ ẽjõpeotutua, Pablore weetamucʉ niwĩ tja. Be'ro a'ti pũrĩrẽ ojacʉ niwĩ.

A'ti pũrĩrẽ Jesucristo catiri ʉmʉco cjasere apeye pũrĩ yʉ'rʉoro ojamʉ'tãca pũrĩ ni'i, nisama. A'ti pũrĩ apeye pũrĩ dʉjaro yoa, pejeti ojano'o. Ti pũrĩ queoro nʉ'cãmʉjãti'quere Mateo weronojõ ojano'ña marĩ'i. Masã no'o nirã ucũwʉaronojõ ojano'caro niwʉ̃.

Marco judío masʉ̃ nimigʉ̃, judío masã nitirã Cristore ẽjõpeorã pe'ere ojagʉ weronojõ ojapĩ.

A'ti pũrĩ Jesú cʉ̃ ucũ'quere ʉpʉtʉ waro ucũwe'e. Cʉ̃ weeseti'que pe'ere ucũyʉ'rʉnʉ'cã'a.

Juã masãrẽ wãmeyeri masʉ̃ bu'e'que ni'i
(Mt 3.1-12; Lc 3.1-9,15-17; Jn 1.19-28)

1 Jesucristo Õ'acʉ̃ macʉ̃ ye, añuse queti a'tiro nʉ'cãcaro niwʉ̃.

2 Dʉporocjʉ̃pʉ Isaía Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masʉ̃ Õ'acʉ̃ ucũ'quere
ojacʉ niwĩ. Cʉ̃ Jesucristo a'ti turipʉ a'tiatjere a'tiro ojayucʉ niwĩ:
Yʉ'ʉ mʉ'ʉ ye quetire wereyuacjʉre mʉ'ʉ dʉporo o'ógʉti.
Cʉ̃ mʉ'ʉ wa'atji ma'arẽ apoyugʉsami.
Ma'a quẽ'rãyumʉ'tãgʉ̃ weronojõ masã wãcũsere bʉjaweti
dʉcayudutigʉsami.
3 Ni'cʉ̃ yucʉ marĩrõ, masã marĩrõpʉ a'tiro caricũnu'cũbajaque'atigʉsami:
“Marĩ wiogʉ a'tiatji ma'arẽ apoyuya.
Diacjʉ̃ca ma'a añurĩ ma'a quẽ'rãrõ weronojõ weeyuya”, ni ojacʉ niwĩ.
Marĩ wiogʉ a'tiati dʉporo mʉsã nisetisere apoyuya, mʉsã wãcũsere
dʉcayuya nígʉ̃, tojo nicʉ niwĩ.
4 Tojo weegʉ Juã wãmeyeri masʉ̃ta nicʉ niwĩ Isaía tojo nino'cʉ. Cʉ̃ yucʉ
marĩrõ, masã marĩrõpʉ wãmeyecusiacʉ niwĩ. Cʉ̃ masãrẽ bu'égʉ, a'tiro
nicʉ niwĩ:
—Mʉsã ña'arõ weesetisere bʉjaweti dʉcayu, wãmeyeno'ña. Tojo weerã
mʉsã ña'arõ wee'quere acobojono'rãsa'a, nicʉ niwĩ.
5 Pãjãrã ti di'ta Judeapʉ nirã, tojo nicã Jerusalɛ̃́cjãrã cʉ̃ bu'esere tʉ'orã
wa'acãrã niwã. Na ña'arõ wee'quere wereyʉ'rʉca be'ro Jordã̃ wãmetiri
maapʉ narẽ wãmeyecʉ niwĩ.
6 Cʉ̃ ye su'ti cameyo poari me'rã weeno'que nicaro niwʉ̃. Cʉ̃ ejerituri
da wa'icʉ casero da nicaro niwʉ̃. Cʉ̃ pajasecʉorã na ba'asetise poreroare,
nʉcʉ̃ cjase mumia yere ba'acʉ niwĩ.
7 Juã masãrẽ a'tiro werecʉ niwĩ:

—Yʉ'ʉ be'ro apĩ yʉ'ʉ nemorõ tutuagʉ a'tigʉsami. Cʉ̃ añuyʉ'rʉagʉ nimi. Yʉ'ʉ pe'e mejõ nigʉ̃ waro tʉ'oña'a. Cʉ̃ ye sapature tuweemasĩtigʉ weronojõ cʉ̃rẽ ne cã'rõ ni'cãrõwijimasĩtisa'a.
8 Yʉ'ʉ mʉsãrẽ aco me'rã wãmeye'e. Cʉ̃ pũrĩcã Espíritu Santu me'rã wãmeyegʉsami. Cʉ̃ tojo wéégʉ, Espíritu Santu mʉsãpʉre dijatacã weegʉsami. Mʉsã me'rã ninu'cũcʉ̃sami, nicʉ niwĩ Juã.

Juã Jesure wãmeye'que ni'i
(Mt 3.13-17; Lc 3.21-22)

9 Juã masãrẽ wãmeyeri cura Jesú a'tiro weecʉ niwĩ. Nazare, Galilea di'ta nirĩ macãpʉ ní'cʉ wijawã'cã, Juã tiropʉ ejacʉ niwĩ. Juã cʉ̃rẽ Jordã̃ wãmetiri maapʉ wãmeyecʉ niwĩ.
10 Cʉ̃ ti maapʉ ní'cʉ majãnʉ'cãrĩ cura Jesú ʉ'mʉse pãrĩcã ĩ'acʉ niwĩ. Espíritu Santu ni'cʉ̃ buja weronojõ bajugʉ cʉ̃pʉre dijatacʉ niwĩ.
11 Tojo wa'ari cura ni'cʉ̃ ʉ'mʉsepʉ a'tiro ucũdijocʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ yʉ'ʉ macʉ̃ ʉpʉtʉ ma'igʉ̃ ni'i. Mʉ'ʉ me'rã pũrõ e'cati'i, nidijocʉ niwĩ Õ'acʉ̃.

Jesure wãtĩ Õ'acʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cãcã weesĩ'rĩmi'que ni'i
(Mt 4.1-11; Lc 4.1-13)

12 Jesure wãmeyeca be'ro maata Espíritu Santu yucʉ marĩrõ, masã marĩrõpʉ cʉ̃rẽ wa'aduticʉ niwĩ.
13 Jesú topʉre cuarenta nʉmʉrĩ nicʉ niwĩ. Wa'icʉrã uamarã wa'teropʉ nicʉ niwĩ.
Wãtĩ Jesure cʉ̃ pacʉre yʉ'rʉnʉ'cãdutigʉ niquesãcʉ nimiwĩ. Be'ro ʉ'mʉsecjãrã Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã Jesure co'terã dijatacãrã niwã.

Jesú ne waro Galileapʉ masãrẽ bu'enʉ'cã'que ni'i
(Mt 4.12-17; Lc 4.14-15)

14 Be'ro Herode Juã masãrẽ wãmeyeri masʉ̃rẽ bu'iri da'reri wi'ipʉ sõrõduticʉ niwĩ. Titare Jesú Galilea di'tapʉ añuse queti Õ'acʉ̃ yere, cʉ̃ wiogʉ nimi nisere bu'egʉ wa'acʉ niwĩ.
15 A'tiro nicʉ niwĩ:
—Ni'cãrõacãrẽ mʉsã todʉporopʉ yoacã co'te'cʉ etatojami. Cʉ̃ cã'rõacã be'ro wiogʉ sãjãgʉ̃sami. Tojo weerã mʉsã ña'arõ weesetisere bʉjaweti, du'uya. Mʉsã wãcũsere dʉcayuya. Õ'acʉ̃ masãrẽ yʉ'rʉogʉsami nisere ẽjõpeoya, ni bu'ecʉ niwĩ.

Jesú ba'paritirã wa'i wẽjẽrĩ masãrẽ piji'que ni'i
(Mt 4.18-22; Lc 5.1-11)

16 Be'ro Jesú Galilea wãmetiri ditara sumutopʉ sijabaque'acʉ niwĩ. Topʉ wa'agʉ, Simórẽ, apĩ cʉ̃ acabiji Andrére bocaejapʉ. Na wa'i wẽjẽrĩ masã nicãrã niwã. Ditarapʉ na wejecʉre doqueñorã weecãrã niwã.
17 Na tojo weecã ĩ'agʉ̃, Jesú nicʉ niwĩ:
—Te'a yʉ'ʉ me'rã. Mʉsã ni'cãrõacãrẽ wa'i wẽjẽrĩ masã ni'i. Be'rore majã wa'i wẽjẽrã weronojõ masãrẽ yé quetire wererãsa'a. Tojo werecã, pãjãrã ẽjõpeorãsama, nicʉ niwĩ.
18 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, maata na ye wejecʉpagʉre totá du'ucũu, Jesú me'rã wa'acãrã niwã.
19 Cã'rõ yʉ'rʉa, pʉarã Zebedeo põ'rãrẽ Santiago, cʉ̃ acabiji Juãrẽ ĩ'acʉ niwĩ tja. Na yucʉsʉpʉ wejecʉpagʉre dero aposãñacãrã niwã.

20 Narẽ ĩ'agũta, Jesú na quẽ'rãrẽ tja pijicʉ niwĩ. Cũ tojo nicã tʉ'orã, na pacʉ Zebedeore, cũrẽ da'raco'terãrẽ cõ'awã'cãcãrã niwã. Cõ'awã'cã, Jesú me'rã wa'acãrã niwã.

Jesú wãtĩ sãjãno'cʉre cõ'awĩrõ'que ni'i
(Lc 4.31-37)

21 Be'ro Capernau wãmetiri macãpʉ etacãrã niwã. Saurure judío masã soowʉari nʉmʉ nicã Jesú na nerẽwʉari wi'ipʉ sãjãacʉ niwĩ. Sãjãa, masã ti wi'ipʉ nirãrẽ bu'enʉ'cãcʉ niwĩ.

22 Cũ Moisé oja'quere bu'eri masã weronojõ bu'eticʉ niwĩ. Dutisere cʉogʉ weronojõ narẽ bu'ecʉ niwĩ. Tojo weerã masã cũ bu'esere tʉ'omarĩa wa'acãrã niwã.

23 Ti wi'i na nerẽrĩ wi'ipʉ ni'cũ masũ wãtĩ sãjãno'cʉ nicʉ niwĩ. Cũ a'tiro caricũcʉ niwĩ:

24 —Mʉ'ʉ Jesú Nazarecjũ, ũsãrẽ cariboticã'ña. ¿Ũsãrẽ bu'iri da're bajuriogʉ a'tigʉ weeti? Mʉ'ʉrẽ ĩ'amasĩ'i. Õ'acũ o'ó'cʉ ña'ase moogũ, añubutiagʉ ni'i, nicʉ niwĩ.

25 Cũ tojo nicã tʉ'ogʉ, Jesú wãtĩ masũpʉre nigũrẽ tu'tigʉ, a'tiro nicʉ niwĩ:

—Di'tamarĩaña. Cũpʉre nigṹ wijaaya, nicʉ niwĩ.

26 Cũ tojo nicã, wãtĩ cũpʉre nigṹ masũrẽ bʉrʉque'a narãsãcã weecʉ niwĩ. Ʉpʉtʉ waro caricũ, wãtĩ cũpʉre ní'cʉ wijaacʉ niwĩ.

27 Nipe'tirã ti wi'ipʉ nirã́ ĩ'amarĩacãrã niwã. Na basu a'merĩ sẽrĩtiña'mʉjãcãrã niwã:

—¿Ñe'enojõ niti a'te tojo wa'ase? ¿Ma'ma bu'ese niti? Ã'rĩ masũ wãtĩapʉreta cõ'awĩrõmasĩsere cʉodojami. Na cũ cõ'awĩrõcã, wijaama, nicãrã niwã.

28 Cũ tojo wééca be'ro yoaticãta Jesú ye quetire Galilea di'tacjãrã tʉ'ose'sape'tia wa'acãrã niwã.

Jesú Simó Pedro mañecõrẽ yʉ'rʉo'que ni'i
(Mt 8.14-15; Lc 4.38-39)

29 Jesú na nerẽwʉari wi'ipʉ wijááca be'ro Simó, André me'rã na ya wi'ipʉ wa'acʉ niwĩ. Tojo nicã Santiago, Juã wa'acãrã niwã.

30 Topʉ Simó mañecõ ujaque dutitigo cãjĩco niwõ. Jesure maata “Co dutitigo weeamo”, ni werecãrã niwã.

31 Tojo nicã tʉ'ogʉ, Jesú co tiropʉ sãjãacʉ niwĩ. Core omocãpʉ ñe'e wejewã'cõdʉpocʉ niwĩ. Cũ tojo weeri curata ujaque surupe'tia wa'acaro niwʉ̃. Be'ro maata narẽ ba'ase ecaco niwõ.

Jesú pãjãrã masã dutitirãrẽ yʉ'rʉo'que ni'i
(Mt 8.16-17; Lc 4.40-41)

32 Mujĩpũ sãjã́ca be'ro ñamipʉ masã Jesú tiropʉ nipe'tirã dutitirãrẽ miacãrã niwã. Wãtĩa sãjãno'cãrã quẽ'rãrẽ miacãrã niwã.

33 Nipe'tirã ti macãcjãrã Jesú cũ nirĩ wi'i sope pʉ'topʉ nerẽcãrã niwã.

34 Nipe'tirã no'o nise duti cʉorãrẽ yʉ'rʉope'ocã'cʉ niwĩ. Pãjãrã wãtĩa sãjãno'cãrãrẽ cõ'awĩrõcʉ niwĩ. Wãtĩa Jesú cũ Õ'acũ macũ nisere masĩcãrã niwã. Tojo weegʉ narẽ ne cã'rõ ucũdutiticʉ niwĩ. Tojo nirṍ me'rã ucũticãrã niwã.

Jesú Galilea di'tapʉ cũ ye quetire werecusia'que ni'i
(Lc 4.42-44)

35 Ape nʉmʉ bo'rease dʉporo Jesú wã'cã, macã sumuto masã marĩrõpʉ
cʉ̃ pacʉre ñubuegʉ wa'acʉ niwĩ.
36 Be'ro Simó, ãpẽrã cʉ̃ me'rãcjãrã me'rã Jesure a'marã wa'acãrã niwã.
37 Cʉ̃rẽ bocarã, a'tiro ni werecãrã niwã:
—Nipe'tirã mʉ'ʉrẽ a'marã weeama.
38 Cʉ̃ narẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Te'a apero pʉ'toacã nise macãrĩpʉ. Topʉ quẽ'rãrẽ yé quetire weregʉ
wa'agʉti. A'tere weegʉta yʉ'ʉ a'ti nucũcãpʉ a'ti'cʉ ni'i, nicʉ niwĩ.
39 Tojo weegʉ Jesú nipe'tiro Galilea na nerẽwʉase wi'seripʉ
bu'ecusiabi'acʉ niwĩ. Tojo nicã wãtĩarẽ cõ'awĩrõmʉjãcʉ niwĩ.

Jesú cãmi boagʉre yʉ'rʉo'que ni'i
(Mt 8.1-4; Lc 5.12-16)

40 Jesú Galileapʉ nirĩ cura ni'cʉ̃ masʉ̃ cãmi boagʉ Jesú tiro wa'acʉ niwĩ.
Cʉ̃ tiro ejagʉ ejaque'a, a'tiro nicʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ dutire yʉ'rʉogʉ ni'i. Yʉ'ʉre yʉ'rʉoya, nicʉ niwĩ.
41 Jesú cʉ̃rẽ pajaña'gʉ̃, cʉ̃rẽ yʉ'rʉogʉ da'raña'a, a'tiro nicʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉrẽ yʉ'rʉogʉti. Cãmi marĩgʉ̃ tojayá, nicʉ niwĩ.
42 Cʉ̃ tojo nirĩ curata cʉ̃ cãmi nimi'que yatipe'tia wa'acaro niwʉ̃. Cʉ̃ a'ti
upʉ tojacʉ niwĩ.
43 Be'ro Jesú cʉ̃rẽ we'eritigʉ, tutuaro me'rã "A'tiro weeya", nicʉ nimiwĩ.
44 —Ne ãpẽrãrẽ wereticã'ña. Diacjʉ̃ta pa'i tiropʉ mʉ'ʉ ye cãmi
yati'quere ĩ'ogʉ̃ wa'aya. Cʉ̃ mʉ'ʉrẽ mʉ'ʉ cãmi boasere "Pe'tia wa'a'a",
nigʉ̃sami. Cʉ̃ tojo níca be'ro Moisé cʉ̃ ñubuepeoduti'quere o'oya. Mʉ'ʉ
tojo weecã, nipe'tirã mʉ'ʉ cãmi yatino'quere masĩrãsama. Be'ro na me'rã
nisetigʉsa'a tja, nicʉ niwĩ.
45 Cʉ̃ pe'e cʉ̃ weeduti'caronojõ weeticʉ niwĩ. Wa'a, nipe'tirãpʉre cʉ̃rẽ
wa'a'quere werecusiacʉ niwĩ. Tojo weegʉ Jesú masã ĩ'orõ macãrĩpʉre
sãjãamasĩticʉ niwĩ. Te macãrĩ sumuto, masã marĩrõpʉ sijacʉ niwĩ. Cʉ̃
tojo weemicã, nipe'tirocjãrã masã a'ti, cʉ̃rẽ ĩ'acusiacãrã niwã.

2

Jesú sijamasĩtigʉre yʉ'rʉo'que ni'i
(Mt 9.1-8; Lc 5.17-26)

1 Pejeti nʉmʉrĩ cãmi boagʉre yʉ'rʉóca be'ro Jesú apaturi Capernaupʉ
wa'acʉ niwĩ tja. Cʉ̃ topʉ nicã, ti macãcjãrã wi'ipʉ nimi nise quetire
tʉ'ocãrã niwã.
2 Tojo weerã maata masã pãjãrã Jesú nirĩ wi'ipʉ nerẽcãrã niwã. Ti wi'ire
mu'muyʉ'rʉacãrã niwã. Mejãrõta sopepʉ quẽ'rãrẽ mu'muyʉ'rʉacãrã
niwã. Ne sãjãata basioticaro niwʉ̃. Narẽ cʉ̃ ye bu'esere werecʉ niwĩ.
3 Tojo weeri cura Jesú tiro ni'cʉ̃ sijamasĩtigʉre ba'paritirã ʉmʉa
wʉawã'cãcãrã niwã.
4 Na masã pãjãrã nise bu'iri Jesú pʉ'toacãpʉ ejamasĩticãrã niwã. Tojo
weerã wi'i bu'ipʉ mʉjãa, Jesú nirõ bu'ipʉ ni'cã pe seeweecãrã niwã. Ti
pepʉ cʉ̃ sijamasĩtigʉre cʉ̃ cũñarõ me'rã du'udijocãrã niwã.
5 Jesú na ʉpʉtʉ ẽjõpeocã ĩ'agʉ̃, dutitigʉre nicʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ ña'arõ wee'quere acobojono'toja'a, nicʉ niwĩ.
6 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, topʉ dujirã Moisé oja'quere bu'eri masã a'tiro
wãcũcãrã niwã:
7 "Ã'rĩ tojo ucũticã'rõʉa'a. Tojo nígʉ̃, Õ'acʉ̃rẽ ña'arõ ucũgʉ̃ weemi.
¿Cʉ̃ 'Õ'acʉ̃ weronojõ tutuagʉ ni'i', ni wãcũsari? Õ'acʉ̃ ni'cʉ̃ta ña'arõ

wee'quere acobojomasĩmi. Ã'rĩ marĩ weronojõ upʉtigʉ masã ña'arõ wee'quere acobojomasĩtisami”, ni wãcũcãrã niwã.

8 Jesú cʉ̃ basu na wãcũsere ĩ'amasĩgʉ̃, a'tiro nicʉ niwĩ narẽ:

—¿De'ro weerã mʉsã yʉ'ʉre ña'arõ mejẽcã wãcũti?

9 ¿De'ro nise pe'e diasatibutiati? ¿“Mʉ'ʉ ña'arõ wee'quere acobojono'toja'a” o “Wã'cãnʉ'cãña, mʉ'ʉ cũña'caro me'rã sijawã'cãña” nise pe'e diasaweti? “Mʉ'ʉ ña'arõ wee'quere acobojono'toja'a” nicã ĩ'atimigʉ̃, ẽjõpeoya marĩ'i. “Wã'cãnʉ'cã sijawã'cãña” nicã pe'ema, cʉ̃ sijasere ĩ'atojagʉpʉ “Diacjʉ̃ta ni'i”, ni ẽjõpeono'o.

10 Tojo weegʉ yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ yʉ'ʉ tutuasere ĩ'ogʉ̃, ã'rĩ sijamasĩtigʉre yʉ'rʉogʉti. Te me'rã mʉsã yʉ'ʉ masã ña'arõ wee'quere acobojomasĩsere masĩrãsa'a, nicʉ niwĩ.

Be'ro sijamasĩtigʉre a'tiro nicʉ niwĩ:

11 —Mʉ'ʉ pe'ema a'tiro nigʉ̃ti. Wã'cãnʉ'cãña. Mʉ'ʉ cũña'carore miiwʉa, mʉ'ʉ ya wi'ipʉ tojaagʉsa'a, nicʉ niwĩ.

12 Cʉ̃ tojo nirĩ curata sijamasĩtigʉ wã'cãnʉ'cãcʉ niwĩ. Wã'cãnʉ'cã, cʉ̃ cũña'carore miiwʉa, masã nipe'tirã ĩ'orõpʉ wa'a wa'acʉ niwĩ. Tojo weerã nipe'tirã ĩ'amarĩarã, a'tiro nicãrã niwã:

—Marĩ pacʉ Õ'acʉ̃ tutuayʉ'rʉami. Ne ni'cãti ʉ̃sã a'tiro weesere ĩ'atirã nicãti, nicãrã niwã.

Jesú Levíre piji'que ni'i
(Mt 9.9-13; Lc 5.27-32)

13 Jesú sijamasĩtigʉre yʉ'rʉóca be'ro apaturi Galilea ditara sumutopʉ wa'acʉ niwĩ tja. Nipe'tirã masã cʉ̃ tiropʉ nérẽca be'ro narẽ bu'ecʉ niwĩ.

14 Ti ditarapʉ wa'agʉ, Leví, Alfeo macʉ̃rẽ ĩ'abocacʉ niwĩ. Cʉ̃ romano wiogʉre niyeru wapaseebosari masʉ̃ nicʉ niwĩ. Tojo weegʉ cʉ̃ da'rari tucũpʉ dujícʉ niwĩ. Jesú cʉ̃rẽ ĩ'agʉ̃, a'tiro nicʉ niwĩ:

—Te'a yʉ'ʉ me'rã.

Tojo weegʉ Leví wã'cãnʉ'cã, cʉ̃ me'rã wa'acʉ niwĩ.

15 Be'ro Jesú Leví ya wi'ipʉ ba'agʉ wa'acʉ niwĩ. Topʉ pãjãrã wapaseeri masã, tojo nicã “Ña'arã nima” nino'rãnojõ nicãrã niwã. Pãjãrã waro nanojõ Jesure sirutucãrã niwã. Tojo weerã na Jesú tiro cʉ̃ bu'erã me'rã dujicãrã niwã.

16 Na tojo weecã ĩ'arã, Moisé oja'quere bu'eri masã, ãpẽrã fariseo masã Jesú na pãjãrã me'rã ba'acã ĩ'arã, cʉ̃ bu'erãrẽ a'tiro nicãrã niwã:

—¿De'ro weegʉ mʉsã bu'egʉ wapaseeri masã me'rã, ña'arõ weeri masã me'rã sĩ'rĩ, ba'ati? nicãrã niwã.

17 Jesú na tojo nicã tʉ'ogʉ, a'tiro nicʉ niwĩ:

—Duti moorã ocoyeri masʉ̃rẽ a'matisama. Dutitirã pũrĩcã ocoyegʉre a'masama. “Añurã ni'i” nirãrẽ a'magʉ̃ a'titiwʉ. “Ña'arã ni'i” nirã̃ pe'ere yʉ'rʉogʉ a'tiwʉ, nicʉ niwĩ.

“Mʉ'ʉ bu'erã ¿de'ro weerã be'tiweti?” Jesure ní'que ni'i
(Mt 9.14-17; Lc 5.33-39)

18 Ni'cã nʉmʉ Juã masãrẽ wãmeyeri masʉ̃ bu'esere siruturi masã, tojo nicã fariseo masã Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeorã, be'ticãrã niwã. Na tojo be'tiri cura ni'cãrẽrã Jesú tiro wa'a, cʉ̃rẽ sẽrĩtiña'cãrã niwã:

—Juã masãrẽ wãmeyeri masʉ̃ bu'esere siruturã, tojo nicã fariseo masã bu'esere siruturã Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeorã, be'tima. ¿De'ro weerã mʉ'ʉ bu'erã pe'e be'tiweti? nicãrã niwã.

19 Jesú narẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—¿De'ro weeacjʉ omocã dʉ'tegʉ na me'rã nígʉ̃, cʉ̃ pijio'cãrãrẽ bʉjaweti, be'tidutibosari?
20 Be'ro cʉ̃rẽ ãpẽrã aperopʉ miáca be'ro pũrĩcãrẽ bʉjaweti, be'tirãsama. Jesú, yʉ'ʉ na me'rã ni'i yujupʉ; yʉ'ʉ na me'rã niticã pũrĩcãrẽ be'tirãsama nígʉ̃, tojo nicʉ niwĩ.
21 Apeyere queose me'rã narẽ werenemocʉ niwĩ. Tojo nígʉ̃, ma'ma cʉ̃ bu'ese me'rã todʉporopʉ na weeseti'que a'mesʉ'amasĩtisa'a, nigʉ̃ weecʉ niwĩ.
—Mejãrõ su'tiro ma'ma casero, coeya marĩrĩ casero me'rã sereõ'ota basiowe'e. Tojo weecãma, ma'ma casero coecã, wejedʉ'osa'a. Mejãrõ su'tiro pe'ere wejetʉ̃'rẽsa'a. Nemorõ pajiri pe tʉ̃'rʉ̃nemosa'a.
22 Tojota wa'asa'a marĩ ma'ma vino mejã ajuro wa'icʉrã casero me'rã wéeca ajuropʉ poseyecã. Pã'mʉyʉ'rʉ, ti ajuro tʉ̃'rʉ̃, vino piostepe'tia wa'asa'a. Tojo wa'acã, vino bajudutia wa'asa'a. Ti ajuro quẽ'rã cõ'a wa'asa'a. Tojo weerã ma'ma vinorẽ ma'ma ajuropʉ poseyeno'o, nicʉ niwĩ Jesú. Dʉporopʉ weeseti'que me'rã Jesú cʉ̃ ni'cãrõacã ma'ma bu'ese morẽta basiowe'e nígʉ̃, tojo nicʉ niwĩ.

Sauru nicã Jesú bu'erã trigore tʉ̃'rẽ'que ni'i
(Mt 12.1-8; Lc 6.1-5)

23 Ni'cã nʉmʉ judío masã na soowʉari nʉmʉ nicã, Jesú cʉ̃ bu'erã me'rã trigo wesepʉ yʉ'rʉacʉ niwĩ. Cʉ̃ bu'erã ti wesepʉ yʉ'rʉarã, trigore tʉ̃'rẽ ba'acãrã niwã. (Moisé cʉ̃ duti'caronojõta na tojo weese yajase mejẽta nicaro niwʉ̃.)
24 Tojo weecã, fariseo masã ĩ'acãrã niwã. Tojo weerã Jesure nicãrã niwã:
—Ĩ'aña. ¿De'ro weerã marĩ soowʉari nʉmʉrẽ da'radutitimicã, mʉ'ʉ bu'erã tojo weeti? nicãrã niwã.
25 Jesú narẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Mʉsã dʉporocjʉ̃ wiogʉ Davi cʉ̃ me'rãcjãrã ʉjaboarã wee'quere bu'etojapã.
26 Davi Abiatar cʉ̃ pa'ia wiogʉ nirĩ cura Õ'acʉ̃ wi'ipʉ sãjãa, pã̃ "Õ'acʉ̃ ye ni'i" ní'quere ba'acʉ niwĩ. Cʉ̃ me'rãcjãrã quẽ'rãrẽ dʉcawaacʉ niwĩ. Te marĩrẽ dutise a'tiro ni'i. Pa'ia dia'cʉ̃rẽ te pã̃ ba'ata basiomicaro niwʉ̃. Yʉ'ʉ bu'erã tere ba'arã, yʉ'rʉnʉ'cãrã mejẽta weema nígʉ̃, tojo nicʉ niwĩ.
27 Jesú yʉ'tinemocʉ niwĩ tja:
—Marĩ ye niatjere Õ'acʉ̃ marĩ soowʉari nʉmʉrẽ cũucʉ niwĩ. Ti nʉmʉ mejẽta marĩrẽ dutimasĩ'i.
28 Tojo weegʉ yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ soowʉari nʉmʉ dutise nemorõ dutimasĩ'i, nicʉ niwĩ Jesú.

3

Jesú omocã bʉ'awia'cʉre yʉ'rʉo'que ni'i
(Mt 12.9-14; Lc 6.6-11)

1 Jesú apaturi cʉ̃ weewʉaronojõpʉma judío masã na nerẽrĩ wi'ipʉ sãjãacʉ niwĩ. Topʉ ni'cʉ̃ omocã bʉ'awia'cʉ nicʉ niwĩ.
2 Ãpẽrã ¿marĩ soowʉari nʉmʉrẽ cʉ̃rẽ yʉ'rʉogʉsari? nírã, Jesure ĩ'aco'tecãrã niwã. Jesú yʉ'rʉocã, weresãta basiorosa'a nírã, tojo ĩ'acãrã niwã.
3 Be'ro Jesú omocã bʉ'awiagʉre nicʉ niwĩ:

—A'tia, ã'rã nipe'tirã decopʉ ejanʉ'cãña.
4 Tu'ajanʉ'cõ, to nirã̃ ãpẽrãrẽ nicʉ niwĩ:
—¿Marĩ soowʉari nʉmʉ nicã añusere weeroʉati o ña'ase pe'ere ʉati? ¿Yʉ'rʉosere ʉati o wẽjẽcõ'ase pe'ere ʉati? nicʉ niwĩ. Na nipe'tirã di'tamarĩpe'tia wa'acãrã̃ niwã.
5 Na yʉ'titicã ĩ'agʉ̃, ua wa'acʉ niwĩ. Na tʉ'osĩ'rĩticã, bʉjawetise me'rã omocã bʉ'awiagʉre nicʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ omocãrẽ sĩoña, nicʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo nicã, omocãrẽ sĩocʉ niwĩ. Sĩoo, cʉ̃ omocãrẽ yʉ'rʉono'cʉpʉ tojacʉ niwĩ.
6 Be'ro fariseo masã uawija wa'acãrã̃ niwã. Na Herode ya curuacjãrã me'rã "¿De'ro wee marĩ Jesure wẽjẽrãsari?" ni wãcũwã'cãcãrã̃ niwã.

Ditara sumutopʉ pãjãrã masã nerẽ'que ni'i

7 Jesú na nerẽwʉari wi'ipʉ ní'cʉ cʉ̃ bu'erã me'rã ditara sumutopʉ wa'acʉ niwĩ. Pãjãrã Galilea di'tacjãrã cʉ̃rẽ sirutuwã'cãcãrã̃ niwã.
8 Cʉ̃ peje añuse weecã tʉ'orã, pãjãrã masã cʉ̃ tiropʉ wa'acãrã̃ niwã. Judea di'tacjãrã, Jerusalẽcjãrã, Idumea di'tacjãrã, Jordã̃ wãmetiri maa mujĩpũ mʉjãtiro pe'ecjãrã, Tiro, Sidõ̃ wãmetise macãrĩcjãrã na quẽ'rã Jesure ĩ'arã wa'acã̃rã̃ niwã.
9 Na pãjãrã nicã ĩ'agʉ̃, Jesú cʉ̃ bu'erãrẽ ni'cãwʉ̃ yucʉsʉ cʉoyuduticʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ masã tuutĩ'abosama nígʉ̃, tojo weeduticʉ niwĩ.
10 Cʉ̃ pãjãrãrẽ yʉ'rʉocʉ niwĩ. Tojo weerã nipe'tirã dutitirã cʉ̃rẽ ñe'eña'sĩ'rĩrã, cʉ̃ tiropʉ dia'cʉ̃ tuuwã'cãcãrã̃ niwã. Cʉ̃rẽ ñe'ese me'rã yʉ'rʉrãsa'a ni wãcũrã̃, tojo weecãrã̃ niwã.
11 Wãtĩa sãjãno'cãrã̃ Jesure ĩ'arã, cʉ̃ pʉ'to ejaque'amʉjãcãrã̃ niwã. Ejaque'arã, a'tiro ni caricũcãrã̃ niwã:
—Mʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ ni'i, nicãrã̃ niwã.
12 Jesú pe'e narẽ ne ucũdutiticʉ niwĩ. Cʉ̃ Õ'acʉ̃ macʉ̃ nisere werebajurẽrĩ nígʉ̃, tojo weecʉ niwĩ.

Jesú cʉ̃ bu'erãrẽ bese'que ni'i
(Mt 10.1-4; Lc 6.12-16)

13 Be'ro Jesú ʉ̃rʉ̃gʉ̃pʉ mʉjãcʉ niwĩ. Topʉ cʉ̃ besesĩ'rĩrãrẽ beseacjʉ pijiocʉ niwĩ.
14 Na cʉ̃ tiropʉ ejacã, cʉ̃ me'rã wa'ajã warore doce ʉmʉarẽ besecʉ niwĩ. Narẽ cʉ̃ ye quetire weredutio'ocʉ niwĩ.
15 Wãtĩarẽ cõ'awĩrõsere o'ocʉ niwĩ.
16 Na a'ticʉrã nicãrã̃ niwã: Simó, cʉ̃rẽta Jesú pe'e Pedro wãme õ'ocʉ niwĩ.
17 Santiago, tojo nicã cʉ̃ acabiji Juã na Zebedeo põ'rã nicãrã̃ niwã. Narẽ Boanerges wãme õ'ocʉ niwĩ. Tojo nígʉ̃, na ĩ'oduarã niyucã, "Bʉpo Põ'rã" nigʉ̃ weecʉ niwĩ.
18 Ãpẽrã André, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, Santiago Alfeo macʉ̃ nicãrã̃ niwã. Tojo nicã Tadeo, Simó celote curuacjʉ̃ nicãrã̃ niwã.
19 Apĩ Juda Iscariote be'ropʉ Jesure ĩ'atu'tirãrẽ o'oacjʉ nicʉ niwĩ.

Jesure "Wãtĩ tutuaro me'rã wãtĩarẽ cõ'awĩrõmi" ni ucja'que ni'i
(Mt 12.22-32; Lc 11.14-23; 12.10)

Be'ro Jesú cʉ̃ bu'erã me'rã ni'cã wi'ipʉ sãjãacʉ niwĩ.
20 Topʉre tja pãjãrã masã nerẽcãrã̃ niwã. Tojo weerã ti wi'i mu'mucã, Jesú cʉ̃ bu'erã me'rã ba'ata basioticaro niwʉ̃.

21 Tojo wa'asere Jesú acawererã tʉ'ocãrã niwã. Cʉ̃rẽ maatia wa'asami
nírã, pijirã wa'acãrã niwã.
22 Ãpẽrã masã Jerusalẽpʉ a'ti'cãrã Moisé oja'quere bu'eri masã a'tiro
nicãrã niwã:
—Ã'rĩ Beelzebú wãtĩa wiogʉ sãjãno'cʉ nimi. Cʉ̃ tutuaro me'rã wãtĩarẽ
cõ'awĩrõmi, nicãrã niwã.
23 Na tojo nicã tʉ'ogʉ, Jesú narẽ pijio, queose me'rã werecʉ niwĩ:
—Wãtĩ cʉ̃ basu cõ'awĩrõmasĩtisami.
24 Ni'cã curuacjãrã dʉcawatirã, na basu a'mequẽrã masãpe'tia
wa'asama.
25 Ni'cã wi'icjãrã dʉcawatirã, na quẽ'rã pe'tia wa'asama.
26 Wãtĩ cʉ̃ yarã me'rã dʉcawatigʉ, cʉ̃ quẽ'rã ninu'cũtisami. Te me'rã
yapatidija wa'asami.
27 »Ni'cʉ̃ tutuagʉ ya wi'ipʉre cʉ̃rẽ dʉ'tecũutimigʉ̃, cʉ̃ yere yaja-
masĩtisami. Dʉ'tecʉ̃úca be'ropʉ yajamasĩsami, nicʉ niwĩ. Jesú, yʉ'ʉ wãtĩ
yʉ'rʉoro tutuagʉ ni'i nígʉ̃, tojo nicʉ niwĩ.
28 Be'ro ninemocʉ niwĩ:
—Diacjʉ̃ta mʉsãrẽ weregʉti. Õ'acʉ̃ nipe'tise masã ña'arõ weesere,
ña'arõ ucũsere acobojogʉsami.
29 Espíritu Santure ña'arõ ucũcã pe'ema, ne acobojotisami. Tojota
acobojotiyʉ'rʉocʉ̃sami. Bu'iritinu'cũgʉ̃sami, nicʉ niwĩ.
30 A'tere na "Wãtĩrẽ cʉomi" nise bu'iri tojo nicʉ niwĩ.

Jesú paco, tojo nicã cʉ̃ acabijirã na cʉ̃rẽ a'ma'que ni'i
(Mt 12.46-50; Lc 8.19-21)

31 Cʉ̃ tojo nirĩ cura Jesú paco, cʉ̃ acabijirã etacãrã niwã. Na sope pʉ'topʉ
ejanʉ'cã, Jesure pijidutisõrõcãrã niwã.
32 Jesú pʉ'to dujirã cʉ̃rẽ nicãrã niwã:
—Mʉ'ʉ paco, mʉ'ʉ acabijirã sope pʉ'to mʉ'ʉrẽ a'marã weeapãrã, nicãrã
niwã.
33 Cʉ̃ narẽ nicʉ niwĩ:
—¿Noanojõ nisari yʉ'ʉ paco, yʉ'ʉ acabijirã? nicʉ niwĩ.
34 Cʉ̃ sumuto dujirãrẽ ĩ'a, narẽ nicʉ niwĩ:
—Ã'rã pe'e yʉ'ʉ paco, yʉ'ʉ acabijirã weronojõ nima.
35 A'tiro ni'i. No'o Õ'acʉ̃ ʉaro weerãnojõ náta yʉ'ʉ acabiji, yʉ'ʉ acabijo,
yʉ'ʉ paco weronojõ nima, ni ucũcʉ niwĩ.

4

Jesú oteri masʉ̃ ye quetire queose me'rã were'que ni'i
(Mt 13.1-9; Lc 8.4-8)

1 Apaturi Jesú ditara sumutopʉ bu'ecʉ niwĩ. Pãjãrã masã cʉ̃ pʉ'topʉ
nerẽcãrã niwã. Na pãjãrã niyʉ'rʉcã ĩ'agʉ̃, Jesú yucʉsʉpʉ mʉjãsãjãa,
ejanujãcʉ niwĩ. Masã pe'e nucʉ̃poropʉ tojacãrã niwã.
2 Be'ro narẽ peje queose me'rã bu'ecʉ niwĩ. Narẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
3 —Ni'cʉ̃ masʉ̃ cʉ̃ ya wesepʉ otegʉ wa'asami.
4 Cʉ̃ otegʉ wẽestewã'cãcã, ma'apʉ apeye otese cape doqueque'asa'a.
Mirĩcʉ̃a a'ti, te perire ĩ'aboca, ba'ape'ocã'sama.
5 Apeye ʉ̃tãpaga cã'rõacã di'ta cʉoro bu'ipʉ doqueque'asa'a. Te di'ta
cã'rõacã niyucã, asibusu maata marã, pĩ'rĩsa'a.
6 Be'ro mujĩpũ asimʉjãtiri cura di'ta boposãjãyʉ'rʉa wa'asa'a. Tojo
weero nʉ'cõrĩ cʉoti'caro nitjĩarõ, maata ñaidija wa'asa'a.

7 Apeye otese cape pota wa'teropʉ bʉrʉque'asa'a. Pota pe'e tere
pĩ'rĩyʉ'rʉa, wẽjẽcã'sa'a. Tojo weero ne dʉcatitimirõ, boadija wa'asa'a.
8 Apeye otese cape di'ta añurõpʉ bʉrʉque'asa'a. Te pĩ'rĩ, bʉcʉamʉjã,
peje dʉcatisa'a. Ni'cã ño treinta peri dʉcatisa'a. Ape ño sesenta peri
dʉcatisa'a. Ape ño cien peri dʉcatisa'a.
9 Be'ro narẽ nicʉ niwĩ:
—O'meperi cʉorãnojõ a'tere añurõ tʉ'oya, nicʉ niwĩ.

Jesure cʉ̃ bu'erã "¿De'ro weegʉ queose me'rã bu'eti?" nĩ'que ni'i
(Mt 13.10-17; Lc 8.9-10)

10 Be'ro Jesú cʉ̃ bu'erã doce, tojo nicã ãpẽrã cʉ̃ pʉ'to nirã̃ me'rã se'saro
tojaque'acʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ a'tiro sẽrĩtiña'cãrã niwã:
—¿De'ro nisĩ'rĩrõ weeati sõ'oní'que mʉ'ʉ queose me'rã bu'e'que? ni
sẽrĩtiña'cãrã niwã.
11 Cʉ̃ narẽ nicʉ niwĩ:
—Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ ãpẽrã todʉporopʉ masĩña marĩmi'quere cʉ̃ wiogʉ
nisere masĩcã weemi. Yʉ'ʉre ẽjõpeotirãma queose me'rã wereno'o.
12 Tojo weerã yʉ'ʉ weesere ĩ'amirã, ĩ'amasĩsome. Yé cjasere tʉ'omirã,
tʉ'omasĩtirã tojarã̃sama. Na ña'arõ wee'quere du'u dʉcayutitjĩarã,
acobojose sẽrĩsome, nicʉ niwĩ Jesú.

Jesú cʉ̃ queose o'o'quere "A'tiro nisĩ'rĩrõ wee'e" ni were'que ni'i
(Mt 13.18-23; Lc 8.11-15)

13 Apeye narẽ ninemocʉ niwĩ:
—¿Mʉsã yʉ'ʉ queose o'o'quere tʉ'oweti? To pũrĩcãrẽ a'tere tʉ'otirã,
¿de'ro wee apeyepʉre tʉ'obosaʉ?
14 Otese capere otegʉ, yé quetire weregʉ weronojõ nisami.
15 Masã ãpẽrã ma'apʉ otese cape bʉrʉque'a'que weronojõ nisama. Na,
yé quetire tʉ'osama. Be'ro wãtĩ a'ti, na tʉ'omi'quere ẽ'mape'ocã'sami.
16 Ãpẽrã ʉ̃tãpaga wa'teropʉ doqueque'a'que peri weronojõ nisama. Yé
quetire añurõ e'catise me'rã̃ tʉ'osama.
17 Na tojo tʉ'omirã, nʉ'cõrĩ marĩrã weronojõ nisama. Narẽ mejẽcã
wa'acã, o ãpẽrã te quetire ẽjõpeose bu'iri narẽ tu'ticã, maata
ẽjõpeodu'ucã'sama.
18 Ãpẽrã otese cape pota wa'tero doqueque'a'que weronojõ nisama. Yé
quetire tʉ'oma, tʉ'orã pe'e.
19 A'ti ʉmʉco cjase pe'ere wãcũyʉ'rʉoquejocã'sama. No'o de'ro nisere
ʉaripejayʉ'rʉasama. Na tojo nisetícã, a'te narẽ dojorẽcã'sa'a. Na
tʉ'o'quere acobojo, dʉca marĩrã weronojõ tojasama.
20 Ãpẽrã pe'e yé quetire tʉ'orã, añurõ ẽjõpeosama. Na tojo weerã
peje dʉcatiro weronojõ nisama. Otese cape di'ta añurõ bʉrʉque'a'que
weronojõ nisama. Ãpẽrã treinta peri dʉcati'caro weronojõ nisama. Ãpẽrã
sesenta peri, ãpẽrã cien peri dʉcati'caro weronojõ nibʉrosama, ni ucũcʉ
niwĩ Jesú.

Jesú sĩ'ocja me'rã queose o'o'que ni'i
(Lc 8.16-18)

21 Apeye queosere werenemocʉ niwĩ:
—Masã sĩ'ocjare acaro docapʉ sĩ'otisa'a. Tojo nicã na cãrĩrõ docapʉ
sĩ'odʉpotisama. Tojo weronojõ o'orã, nipe'tiropʉ sĩ'odutirã ʉ'mʉarõpʉ
yoosama.
22-23 A'te weronojõ todʉporopʉ masã masĩno'ña marĩ'quere
masĩno'rõsa'a. Ya'yioropʉ nĩ'que quẽ'rã bajuarosa'a. O'meperi cʉorãnojõ

a'tere añurõ tʉ'oya, nicʉ niwĩ. Yé queti masĩno'ña marĩmi'que be'ropʉre
sĩ'ocja bo'reyuro weronojõ masĩpe'ticã'no'rõsa'a ígʉ̃, tojo nicʉ niwĩ.
24 A'tiro ninemocʉ niwĩ tja:
—Mʉsã tʉ'osere añurõ tʉ'oña'nʉrʉ̃ña. Yé quetire tʉ'o
ẽjõpeo'caronojõta Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ tʉ'omasĩsere o'ogʉsami. Añurõ tʉ'orãrẽ
Õ'acʉ̃ nemorõ añuse o'ogʉsami.
25 Yʉ'ʉ bu'ese tʉ'o ẽjõpeonemorãrẽ Õ'acʉ̃ masĩse o'onemogʉ̃sami.
Ãpẽrã yʉ'ʉ bu'esere tʉ'osĩ'rĩtibutiarã pe'ere na masĩmi'quere
ẽ'mape'ocã'no'rãsama, nicʉ niwĩ Jesú.

Jesú otese cape bʉcʉamʉjãse me'rã queose o'o'que ni'i

26 Jesú apeye queose o'onemocʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ bu'ese, Õ'acʉ̃ wiogʉ nise ni'cʉ̃ masʉ̃ otese capere otero weronojõ
ni'i.
27 Otetojanʉ'cõ, cʉ̃ ĩ'anʉrʉ̃timigʉ̃, wa'a wa'asami. Be'ro ʉmʉcori, ñamirĩ
yóacãta yʉ'rʉsa'a. Te nʉmʉrĩrẽ, te ñamirĩrẽ cʉ̃ ote'que te ʉaro pĩ'rĩ
bʉcʉasa'a. Cʉ̃ tojo wa'asere masĩtisami.
28 Cʉ̃ ote'que ĩ'anʉrʉ̃ña marĩrõ te di'tapʉre pĩ'rĩsa'a. Ne waro
pĩ'rĩwijamʉ'tãsa'a. Be'ro pupi, be'ropʉta te peri dʉca o'osa'a majã.
29 Te peri ñaica be'ro cʉ̃ tere tʉ̃'rẽgʉ̃ wa'asami. Tere tʉ̃'rẽrĩtero ejacã,
tojo weesami, nicʉ niwĩ Jesú.

Jesú mostaza wãmetise cape me'rã queose o'o'que ni'i
(Mt 13.31-32; Lc 13.18-19)

30 Jesú narẽ werenemocʉ niwĩ:
—Õ'acʉ̃ yarã pãjãrã sãjãrãsama nisere a'te queose me'rã weregʉti.
31 A'tiro ni'i. Ni'cã mostaza cape ote'que weronojõ ni'i. Ti caperota
cã'caperoacã waro ni'i.
32 Tócapeacã nimirõ, otéca be'ro pĩ'rĩrõpʉa pajibutiacjʉ yucʉgʉ
pĩ'rĩsa'a. Pacase dʉpʉritisa'a. Mirĩcʉ̃a tigʉpʉ acoroápesasama. Õ'acʉ̃
wiogʉ nise oteri pe cã'peacã weronojõ nʉ'cãsa'a. Be'ro pajicjʉ bʉcʉa'caro
weronojõ nipe'tiropʉ cʉ̃ ye queti se'sa wa'asa'a. Tojo nicã pãjãrã cʉ̃ yarã
sãjãrãsama ígʉ̃, tojo werecʉ niwĩ.

Jesú masãrẽ queose me'rã bu'e'que ni'i
(Mt 13.34-35)

33 Jesú cʉ̃ ye quetire bu'égʉ, peje queose me'rã bu'emʉjãcʉ niwĩ. Na
tʉ'omasĩrõ ejatuaro bu'ecʉ niwĩ.
34 Narẽ bu'égʉ, queose marĩrõ wereticã weeticʉ niwĩ. Cʉ̃ bu'erã
pe'ere na se'saro nicã, nipe'tisere te queosere “A'tiro nisĩ'rĩrõ wee'e”, ni
werepe'omʉjãcʉ niwĩ.

Jesú wĩ'rõrẽ, tojo nicã pã'cõrĩrẽ yʉsʉodijo'que ni'i
(Mt 8.23-27; Lc 8.22-25)

35 Jesú masãrẽ otese me'rã queose wéréca nʉmʉrẽta na'isãjãri cura cʉ̃
bu'erãrẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
—Te'a siaquiji ditara sumutopʉ, nicʉ niwĩ.
36 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, na yucʉsʉ sãñacawʉpʉ Jesure miipẽ'acãrã niwã.
Masã pe'e na ní'caropʉta tojacã'cãrã niwã. Apeyepawʉ quẽ'rã na me'rã
pẽ'acaro niwʉ̃.
37 Na pẽ'arĩ cura wĩ'rõ ʉpʉtʉ a'ticaro niwʉ̃. Pã'cõrĩ yucʉsʉpʉre
paaquesãamʉjãcaro niwʉ̃. Tojo wa'acã, tiwʉ mirĩdijaropʉ weecaro niwʉ̃.

38 Tojo wa'ari cura Jesú pe'e siropu cũ dupoare apeyenojõ me'rã
ẽotutjĩagũ cãrĩsãñacu niwĩ. Tojo wa'acã ĩ'arã, cũ bu'erã cũrẽ wã'cõcãrã
niwã. A'tiro nicãrã niwã:
—¿Ũsãrẽ bu'egu, mu'u ĩ'aweti? Marĩ mirĩrãta wee'eba, nicãrã niwã.
39 Na tojo nicã tu'ogu, Jesú wã'cãnu'cã, wĩ'rõrẽ yusuocu niwĩ. Pã'cõrĩrẽ
a'tiro nicu niwĩ:
—Di'tamarĩaña, nicu niwĩ.
Cũ tojo nicã, wĩ'rõ di'tamarĩa wa'acaro niwũ. Nipe'tise yusudijape'tia
wa'acaro niwũ.
40 Be'ro Jesú cũ bu'erãrẽ nicu niwĩ:
—¿De'ro weerã tocã'rõ uiati? ¿Musãrẽ ẽjõpeose marĩbutiati? nicu
niwĩ.
41 Na uputu waro ucua'cãrã nitjĩarã, na basu a'merĩ ucũcãrã niwã:
—¿Noanojõ nisariba ã'rĩ? Cũrẽ wĩ'rõ, pã'cõrĩputa tu'omaatidojacã'a,
nicãrã niwã.

5

Jesú wãtĩa sãjãno'cure cõ'awĩrõ'que ni'i
(Mt 8.28-34; Lc 8.26-39)

1 Jesú cũ bu'erã me'rã Galilea cja ditarare pẽ'a, Gerasa wãmetiropu
pẽ'ajacãrã niwã.
2 Jesú yucusupu ní'cu majãnu'cãrĩ cura ni'cũ wãtĩa sãjãno'cu
wẽrĩ'cãrãrẽ yaaropu ní'cu Jesú tiropu a'ticu niwĩ.
3 Cũ masãperi wa'teropu ninu'cũcu niwĩ. Ne ni'cũ cũrẽ
du'tecũumasĩticãrã niwã. Cõme dari me'rã quẽ'rãrẽ ne basioticaro
niwũ.
4 Pejetiri cõme dari me'rã cũ omocãrĩrẽ, cũ du'pocãrĩpu du'tecũumicãrã
niwã. Te darire wejesuremujãcu niwĩ. Ne ni'cũ põtẽoticãrã niwã.
5 Umucori, ñamirĩrẽ cũ ũrũpagupu, masã boa'cãrãrẽ na yaa'caropu
caricũsijamujãcu niwĩ. Utãperi me'rã cũ basuta cũ upure dotesija,
cãmida'remujãcu niwĩ.
6 Cũ Jesure yoaropu ĩ'agũta omawã'cãti, cũ tiro ejaque'acu niwĩ.
7-8 Jesú cũrẽ a'tiro nicu niwĩ:
—Wãtĩ ã'rĩpure sãñagũ wijaaya.
Cũ tojo nicã tu'ogu, uputu caricũse me'rã Jesure nicu niwĩ:
—Jesú Õ'acũ u'musepu nigṹ macũ, ¿de'ro weegu yu'ure caribogu a'tiati?
Mu'u pacu ĩ'orõpu sẽrĩ'i. Yu'ure ña'abutiaro pi'eticã weeticã'ña.
9 Be'ro Jesú cũrẽ sẽrĩtiña'cu niwĩ:
—¿De'ro wãmetiti? nicu niwĩ. Cũ pe'e yu'ticu niwĩ:
—Legión wãmeti'i. Pãjãrã wãtĩa ũsã nicã'a nígũ, tojo nicu niwĩ.
10 Jesure uputu waro "Ũsãrẽ ape di'tapu cõ'aõ'oticã'ña", ni sẽrĩcãrã
niwã. Totá tojasĩ'rĩrã, tojo nicãrã niwã.
11 Tojo wa'ari cura titare ũrũgũ pu'to pãjãrã yesea ba'a nu'cũcãrã niwã.
12 Narẽ ĩ'arã, wãtĩa a'tiro ni Jesure sẽrĩcãrã niwã:
—Ũsãrẽ yesea tiro o'óya. Ũsã napure sãjãarãti, nicãrã niwã.
13 Jesú "Tojota weeya", nicu niwĩ. Tojo weerã na masũpure ní'cãrã
wijaa, yeseapure sãjãacãrã niwã. Topure pãjãrã yesea puati mil wa'tero
nicãrã niwã. Yesea wãtĩa sãjãáca be'ro opa tu'rupu omamaati, ditarapu
doqueñojã, mirĩpe'tia wa'acãrã niwã.

14 Tojo wa'acã, yesea co'terã a'tiro weecãrã niwã. Na ʉpʉtʉ ʉcʉarã
macãpʉ, cãpũpʉ omawã'cã, weresterã wa'acãrã niwã. Na werecã tʉ'orã,
masã nipe'tirã ĩ'arã wa'acãrã niwã.
15 Jesú tiropʉ ejarã, wãtĩ sãjãno'cʉre ĩ'acãrã niwã. Cʉ̃ su'ti sãña, añurõ
wãcũse cʉogʉ dujicʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ ĩ'arã, uise me'rã nicãrã niwã.
16 Jesú masʉ̃rẽ wãtĩarẽ cõ'awĩrõ'quere ĩ'a'cãrã nipe'tise cʉ̃rẽ wa'a'quere
werecãrã niwã. Tojo nicã yeseare wa'a'que quẽ'rãrẽ werecãrã niwã.
17 Tere tʉ'orã, masã tocjãrã Jesure tutuaro me'rã "Mʉ'ʉ a'ti di'tapʉre
niticã'ña, aperopʉ wa'aya", nicãrã niwã.
18 Be'ro Jesú tojo nicã tʉ'ogʉ, yucʉsʉpʉ mʉjãsãjãcʉ niwĩ. Tojo weecã,
wãtĩ cʉomi'cʉ Jesure ʉpʉtʉ sẽrĩmicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ quẽ'rã mʉ'ʉ me'rã wa'agʉti.
19 Jesú cʉ̃rẽ "Te'a", niticʉ niwĩ. A'tiro pe'e nicʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ ya wi'ipʉ tojaagʉsa'a. Tojaa, mʉ'ʉ acawererã nipe'tirãrẽ
nipe'tise yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ wee'quere werepe'ocã'ña. Tojo nicã yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ
pajaña'gʉ̃ wee'quere weregʉ wa'aya, nicʉ niwĩ.
20 Tojo weegʉ cʉ̃rẽ wa'a'quere weregʉ wa'acʉ niwĩ. Decápoli wãmetise
macãrĩpʉ nipe'tise Jesú cʉ̃rẽ wee'quere werecʉ niwĩ. Nipe'tirã cʉ̃
weresere tʉ'orã, ʉcʉa wa'acãrã niwã.

Jairo macõrẽ, tojo nicã dí mejã cʉogore Jesú yʉ'rʉo'que ni'i (Mt 9.18-26; Lc 8.40-56)

21 Jesú wãtĩarẽ cõ'awĩrõca be'ro ape pã'rẽpʉ ní'cʉ pẽ'ajacʉ niwĩ tja.
Pẽ'ata, ditara sumutopʉ nu'cũrĩ cura cʉ̃ tiropʉ pãjãrã masã nerẽcãrã niwã.
22 Topʉre ni'cʉ̃ na nerẽrĩ wi'i wiogʉ Jairo wãmetigʉ etacʉ niwĩ. Jesure
ĩ'agʉ̃, cʉ̃ tiro ejaque'acʉ niwĩ.
23 Cʉ̃rẽ yʉ'rʉodutigʉ ʉpʉtʉ sẽrĩcʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ macõ wẽrĩgõpʉ weeamo. Te'a yʉ'ʉ me'rã. Mʉ'ʉ core ñapeose
me'rã yʉ'rʉgosamo. Tojo weecã, masãgõsamo, nicʉ niwĩ.
24 Jairo tojo nicã tʉ'ogʉ, Jesú cʉ̃ me'rã wa'acʉ niwĩ. Topʉ wa'acã, pãjãrã
masã cʉ̃rẽ siruturã tuumaawã'cãcãrã niwã.
25 Na masã pãjãrã wa'teropʉ ni'cõ numio dí mejã dutitigo nico niwõ. Co
tere dutitiro doce cʉ̃'marĩ yʉ'rʉcaro niwʉ̃.
26 Duturua pãjãrã na ocoyemicã, pũrõ waro pi'etico niwõ. Co niyeru
cʉomi'quere narẽ wapayemigõ, tojaque'a wa'aco niwõ. Ne duti tʉ'oticaro
niwʉ̃. Yʉ'rʉronojõ wa'ago, pũrõ waro wa'aco niwõ.
27 Jesú masãrẽ yʉ'rʉosere tʉ'oco niwõ. Tere tʉ'ogo, Jesú sẽ'ema masã
wa'teropʉ ejanʉ'cã, cʉ̃ yaro su'tirore da'raña'co niwõ.
28 "Yʉ'ʉ cʉ̃ ya su'tiro da'raña'se me'rãta yʉ'rʉgosa'a" ni wãcũgõ, tojo
weeco niwõ.
29 Co da'raña'se me'rã co duti maata bʉ'anʉ'cã wa'acaro niwʉ̃. Co basu
maata tʉ'oña'co niwõ.
30 Maata Jesú "Yʉ'ʉ tutuaro me'rã ni'cõrẽ yʉ'rʉoasʉ", ni tʉ'oña'cʉ niwĩ.
Majãmiĩ'a, masãrẽ sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—¿Noa, yáro su'tirore da'raña'ti?
31 Tere tʉ'orã, cʉ̃ bu'erã cʉ̃rẽ yʉ'ticãrã niwã:
—¿Mʉ'ʉ ĩ'aweti? Masã pãjãrã tuuwã'cãcã ĩ'amigʉ̃, "¿Noa, yáro su'tirore
da'raña'ti?" ¿ni sẽrĩtiña'ti? nicãrã niwã.
32 Na weremicã, Jesú ¿noa, yáro su'tirore da'raña'pari? nígʉ̃, nipe'tirãrẽ
ĩ'ama'cʉ niwĩ.

33 Tojo weecã, cʉ̃ yʉ'rʉono'co uigo narãsãgõta, cʉ̃ tiropʉ ejaque'aco
niwõ. Co cʉ̃ yʉ'rʉo'quere masĩco niwõ. Tojo weego cʉ̃rẽ diacjʉ̃ wereco
niwõ.
34 Jesú core nicʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ ẽjõpeotjĩagõ, yʉ'rʉono'copʉ toja'a. Duti marĩgõ e'catise me'rã
tojaaya, nicʉ niwĩ.
35 Jesú core ucũrĩ cura Jairo ya wi'icjãrã na tiropʉ ejacãrã niwã. Topʉ
ejarã, Jairore a'tiro nicãrã niwã:
—Mʉ'ʉ macõ wẽrĩa wa'amo. Marĩrẽ bu'egʉre tocã'rõta caribodu'uya,
nicãrã niwã.
36 Jesú narẽ tʉ'ope'otimigʉ̃ta, Jairore a'tiro nicʉ niwĩ:
—Ʉcʉatigʉta. Tojo weronojõ o'ogʉ, yʉ'ʉre ẽjõpeoya.
37 Jesú cʉ̃ me'rã pãjãrã wa'acã ʉaticʉ niwĩ. A'ticʉrã dia'cʉ̃ pijicʉ niwĩ.
Pedro, Santiago, cʉ̃ acabiji Juãrẽ pijicʉ niwĩ.
38 Jesú judío masã nerẽrĩ wi'i wiogʉ ya wi'ipʉ ejacʉ niwĩ. Topʉ ejagʉ,
masã uti, dʉjariwã'a caricũcusiarã pãjãrã ĩ'acʉ niwĩ.
39 Ti wi'ipʉ sãjãagʉ̃, to masã pãjãrã nirãrẽ nicʉ niwĩ:
—¿De'ro weerã tocã'rõ caricũ, utiti? Wĩ'magõ wẽrĩtimo. Cãrĩgõ weemo,
nicʉ niwĩ.
40 Cʉ̃ tojo nicã, ti wi'ipʉ ní'cãrã mejõ bujicã'cãrã niwã. Be'ro Jesú
nipe'tirãrẽ wijaaduticʉ niwĩ. Na wijááca be'ro wĩ'magõ pacʉre, pacore,
cʉ̃ bu'erã i'tiarãrẽ co pesari tucũpʉ pijisãjãacʉ niwĩ.
41 Topʉ sãjãtagʉ, co omocãrẽ ñe'e, arameo me'rã nicʉ niwĩ:
—Talita, cumi. Tojo nígʉ̃, "Wĩ'magõ, wã'cãnʉ'cãña" nígʉ̃, tojo nicʉ niwĩ.
42 Cʉ̃ tojo nirĩ cura wĩ'magõ doce cʉ̃'marĩ cʉogo wã'cãnʉ'cã, sijaco niwõ.
Co masãcã ĩ'arã, na ʉcʉayʉ'rʉa wa'acãrã niwã.
43 Jesú tojo wee'quere tutuaro me'rã ãpẽrãrẽ ne weredutiticʉ niwĩ. Be'ro
"Wĩ'magõrẽ ba'ase ecaya", nicʉ niwĩ.

6

Jesú cʉ̃ ya macã Nazarepʉ dajatojaa'que ni'i
(Mt 13.53-58; Lc 4.16-30)

1 Jesú Capernaupʉ ní'cʉ cʉ̃ ya macãpʉ tojaacã, cʉ̃ bu'erã quẽ'rã
wa'acãrã niwã.
2 Judío masã soowʉari nʉmʉ nicã, Jesú na nerẽwʉari wi'ipʉ bu'ecʉ niwĩ.
Pãjãrã masã cʉ̃ bu'esere tʉ'orã, tʉ'omarĩacãrã niwã. A'tiro nicãrã niwã:
—¿No'opʉ bu'epari ã'rĩ a'te nipe'tise pejere? ¿Noa ã'rĩrẽ tocã'rõ
masĩsere o'opari? ¿A'te cʉ̃ weeĩ'ose quẽ'rãrẽ no'opʉ bu'epari?
3 Ã'rĩ capiteru, María macʉ̃ nimi. Santiago, José, Juda, Simó ma'mi nimi.
Cʉ̃ acabijirã numia quẽ'rã a'to marĩ wa'teropʉ nima, nicãrã niwã. Tere
wãcũrã, cʉ̃rẽ ne ẽjõpeosĩ'rĩticãrã niwã.
4 Na tojo nicã tʉ'ogʉ, Jesú a'tiro nicʉ niwĩ:
—Nipe'tirã ni'cʉ̃ Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masʉ̃rẽ tʉ'o ẽjõpeosama.
Cʉ̃ ya di'tacjãrã, cʉ̃ acawererã waro, cʉ̃ ya wi'icjãrã dia'cʉ̃ cʉ̃rẽ
ẽjõpeotisama, nicʉ niwĩ.
5 Ẽjõpeoti'que ye bu'iri Jesú topʉre peje narẽ weeĩ'omasĩticʉ niwĩ. A'te
dia'cʉ̃rẽ weecʉ niwĩ. Pejetirãta dutitirãrẽ omocã ñapeo yʉ'rʉocʉ niwĩ.
6 Na ẽjõpeoticã ĩ'agʉ̃, ʉcʉayʉ'rʉacʉ niwĩ.

Jesú cʉ̃ bese'cãrãrẽ bu'edutio'o'que ni'i
(Mt 10.5-15; Lc 9.1-6)

Nazare ti macã pʉ'toacã nise macãrĩpʉ bu'ecusiacʉ niwĩ.
7 Na docere cʉ̃ pʉ'topʉ pijigʉ, pʉarẽrã dia'cʉ̃ o'ónʉ'cãcʉ niwĩ. Narẽ
wãtĩa sãjãno'cãrãrẽ cõ'awĩrõmasĩsere o'ocʉ niwĩ.
8 Ne apeyenojõ miadutiticʉ niwĩ. Na tuacjʉ me'rã dia'cʉ̃ wa'aduticʉ
niwĩ. Ne pu'enojõ, ajuronojõ, niyeru miadutiticʉ niwĩ.
9 Na sapatu sãñase caseri me'rã dia'cʉ̃, tojo nicã su'ti na sãñase me'rã
dia'cʉ̃ wa'aduticʉ niwĩ.
10 A'tiro nicʉ niwĩ:
—Mʉsã wi'ipʉ sãjãarã, ti macãpʉ mʉsã niatjo põtẽorõ tojaque'aya.
11 No'o mʉsãrẽ aperopʉ ñe'eticã, mʉsã ucũsere tʉ'osĩ'rĩticã, tore
wijawã'cãña. Tore wijarã, ti macã cjase di'ta wã'a'quere paastecõ'aña.
Tojo weerã mʉsã "A'ti macãcjãrã bu'iritima", ni ĩ'orãsa'a. Diacjʉ̃ta nigʉ̃ti.
Õ'acʉ̃ masãrẽ beseatji nʉmʉ nicã, ti macãcjãrã mʉsãrẽ ñe'eti'cãrãrẽ
a'tiro weegʉsami. Sodoma, Gomorracjãrãrẽ bu'iri da're'caro nemorõ narẽ
da'regʉsami, nicʉ niwĩ Jesú.
12 Cʉ̃ tojo níca be'ro na wa'a wa'acãrã niwã. Wa'a, masãrẽ "Mʉsã ña'arõ
wee'quere bʉjaweti dʉcayuya", nicãrã niwã.
13 Tojo nicã pãjãrã wãtĩa sãjãno'cãrãrẽ cõ'awĩrõcãrã niwã. Pãjãrã
dutitirãrẽ ʉ'se me'rã wa're, narẽ yʉ'rʉomʉjãcãrã niwã.

Juã masãrẽ wãmeyeri masʉ̃rẽ tojo wee wẽjẽcãrã niwã nise ni'i (Mt 14.1-12; Lc 9.7-9)

14 Nipe'tiropʉ Jesú weesere tʉ'ose'sa wa'acãrã niwã. Herode ti di'ta
wiogʉ quẽ'rã tʉ'ocʉ niwĩ. Tere tʉ'ogʉ, a'tiro nicʉ niwĩ:
—Juã masãrẽ wãmeyeri masʉ̃ wẽjẽno'cʉpʉ nimigʉ̃, masãgʉ̃ masãpĩ.
Tojo weetigʉ mejẽta cʉ̃ peje waro weeĩ'otutuayʉ'rʉami, nicʉ niwĩ.
15 Ãpẽrã pe'e a'tiro nicãrã niwã:
—Nitimi. Cʉ̃ dʉporocjʉ̃pʉ Õ'acʉ̃ ye quetire weremʉ'tãrĩ masʉ̃ Elía
masãgʉ̃ masãpĩ, nicãrã niwã.
Tojo nicã tja ãpẽrã a'tiro nicãrã niwã:
—Dʉporocjãrã Õ'acʉ̃ ye quetire weremʉ'tãrĩ masã weronojõ nígʉ̃
nisasami, nicãrã niwã.
16 Na tojo nicã tʉ'ogʉ, Herode nicʉ niwĩ:
—Todʉporo yʉ'ʉ dʉpoa dʉtesureduti'cʉ Juã wãmeyeri masʉ̃ nisami.
Cʉ̃́ta ni'cãrõacãrẽ masãpĩ, nicʉ niwĩ.
17 Herode todʉporopʉ Herodía wãmetigo ye bu'iri Juãrẽ bu'iri da'reri
wi'ipʉ miaa, dʉ'tecũuduticʉ niwĩ. Herodía cʉ̃ acabiji Felipe nʉmo nico
niwõ. Tojo nimicã, Herode pe'e cʉ̃ acabiji catimicã, core ẽ'ma, nʉmoticʉ
niwĩ.
18 Cʉ̃ tojo weecã ĩ'agʉ̃, Juã wãmeyeri masʉ̃ Herodere a'tiro nicʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ acabiji nʉmorẽ nʉmoticã, ña'a ni'i. Core cʉoticã'ña, nicʉ niwĩ.
19 Cʉ̃ tojo nise bu'iri Herodía Juã me'rã a'pepũrĩgõ, cʉ̃rẽ wẽjẽsĩ'rĩco
nimiwõ. Tojo wãcũmigõ, wẽjẽmasĩtico niwõ.
20 Herode pe'e Juãrẽ añugʉ̃, bu'iri moogʉ̃ nimi nígʉ̃, nʉcʉ̃ĩ'ase me'rã
tʉ'oña'cʉ niwĩ. Tojo weegʉ co ña'arõ weesĩ'rĩsere weedutiticʉ niwĩ. Juã
ucũsere tʉ'omasĩtimigʉ̃, añurõ tʉ'sase me'rã tʉ'ocʉ niwĩ, tʉ'ogʉ pe'e.
21 Herodía Juãrẽ ĩ'atu'tigo nitjĩagõ, Herode cʉ̃ bajuáca nʉmʉ bosenʉmʉ
weeri cura Juãrẽ co wẽjẽsĩ'rĩ'quere bocaejapejaco niwõ. Ti nʉmʉrẽ
Herode bosenʉmʉ wéégʉ, cʉ̃ me'rã da'rarãrẽ pijinerẽcʉ niwĩ. Tojo nicã
surara wiorãrẽ, Galilea di'tacjãrã wiorã nirãnojõrẽ pijiocʉ niwĩ. Pijio, narẽ
sʉ'ori ba'acʉ niwĩ.

22 Na ba'aropʉ Herodía macõ sãjãa, basaĩ'oco niwõ. Co basaĩ'osere
Herode, ãpẽrã cʉ̃ me'rã ba'adujirã tʉ'sayʉ'rʉacãrã niwã. Tojo weegʉ
Herode nicʉ niwĩ core:
—No'o mʉ'ʉ ʉasenojõrẽ sẽrĩcã, mʉ'ʉrẽ o'ogʉti, nicʉ niwĩ.
23 Tojo weegʉ masã ĩ'orõpʉ "Nisooro marĩrõ no'o yʉ'ʉ dutiri di'ta deco
me'rã mʉ'ʉ sẽrĩcã, o'omasĩ'i", nicʉ niwĩ.
24 Be'ro co paco tiro wa'a, sẽrĩtiña'co niwõ:
—Ma'u, ¿ñe'enojõrẽ sẽrĩgõsari cʉ̃rẽ? nico niwõ.
Co paco yʉ'tico niwõ:
—Juã wãmeyeri masʉ̃ ya dʉpoare dʉtesure miitidutiya, nico niwõ.
25 Be'ro maata Herode tiropʉ wa'a, cʉ̃rẽ nico niwõ:
—Ni'cãrõacãta bapapʉ Juã wãmeyeri masʉ̃ ya dʉpoare dʉtesure misãa
o'oya, nico niwõ.
26 Co tojo nicã tʉ'ogʉ, Herode bʉjawetiyʉ'rʉacʉ niwĩ. Cʉ̃ nipe'tirã to
nerẽ'cãrã tʉ'oropʉ "No'o mʉ'ʉ sẽrĩsere o'ogʉti" ní'cʉ niyucã, de'ro weeta
basioticaro niwʉ̃. Tojo weegʉ cʉ̃ "O'owe'e", nímasĩticʉ niwĩ.
27 Be'ro maata ni'cʉ̃ surarare Juã ya dʉpoare dʉtesure miitidutio'ocʉ
niwĩ.
28 Tojo weegʉ surara bu'iri da'reri wi'ipʉ wa'a, Juã ya dʉpoare dʉtesure,
bapapʉ misãa miacʉ niwĩ. Be'ro cʉ̃ Herode core o'ocʉ niwĩ. Co pe'e quẽ'rã
co pacopʉre o'oturiaco niwõ.
29 Juãrẽ tojo weese quetire tʉ'orã, cʉ̃ bu'esere sirutu'cãrã cʉ̃ upʉre mii,
yaarã wa'acãrã niwã.

Jesú ni'cãmocʉsetiri mil ʉmʉarẽ ba'ase eca'que ni'i
(Mt 14.13-21; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

30 Jesú besecʉ̃ú'cãrã na bu'ecusiaca be'ro Jesú tiropʉ dajacãrã niwã.
Daja, cʉ̃ tiro nerẽcãrã niwã. Nipe'tise na wee'quere, masãrẽ bu'e'quere
werecãrã niwã.
31 Tu'ajanʉ'cõca be'ro Jesú narẽ "Te'a sijácatirã masã marĩrõpʉ", nicʉ
niwĩ.
Masã na tiropʉ na'irõ wa'amʉjãyucã, na ba'anʉcʉ̃aticãrã niwã.
32 Tojo weegʉ Jesú, cʉ̃ bu'erã me'rã na se'saro yucʉsʉpʉ mʉjãsãjãa,
masã marĩrõpʉ wa'acãrã niwã.
33 Pãjãrã na wa'acã ĩ'acãrã niwã. Tojo weerã Jesure ĩ'a'cãrã, cʉ̃ wa'aropʉ
nipe'tise macãrĩcjãrã omasirutuwã'cãcãrã niwã. Na dʉporo na pẽ'atatjore
yucuetojacãrã niwã.
34 Be'ro Jesú yucʉsʉpʉ sãña'cʉ dujinʉ'cãgʉ̃, masã pãjãrãrẽ ĩ'agʉ̃,
pajaña'cʉ niwĩ. "Oveja co'tegʉ moorã weronojõ nima", ni tʉ'oña'cʉ niwĩ.
Tojo weegʉ narẽ peje bu'enʉ'cãcʉ niwĩ.
35 Ñamica'apʉ cʉ̃ bu'erã cʉ̃ tiro eja, a'tiro nicãrã niwã:
—Ñamica'apʉ ni'i. A'topʉre ne masã marĩma.
36 Tojo weegʉ masãrẽ macãrĩpʉ no'o pʉ'to nise macãrĩpʉ tojaadutiya.
Topʉ duuba'arã wa'ato. Ba'ase mooma, nicãrã niwã.
37 Jesú narẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Mʉsã narẽ ba'ase ecaya.
Na pe'e cʉ̃rẽ yʉ'ticãrã niwã:
—¿Ocho mujĩpũrĩ cjãrõ da'rawapata'ase me'rã ʉ̃sã pã̃ duurã wa'arãsari
ã'rãrẽ ecajã? nicãrã niwã.
38 Jesú narẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—¿Mʉsã dicʉse pã̃ cʉoti? Ĩ'arã wa'aya.

Na ĩ'atoja, cũrẽ werecãrã niwã:
—Ni'cãmocʉse pã̃, tojo nicã pʉarã wa'i niama, nicãrã niwã.
39 Be'ro ni'cãrẽ cururi masãrẽ tá bu'ipʉ dujiduticʉ niwĩ.
40 Tojo weerã na ni'cãrẽ cururire cien masã dujicãrã niwã. Apeye cururire cincuenta masã dujibʉrocãrã niwã.
41 Be'ro Jesú te ni'cãmocʉse pã̃rẽ, na wa'i pʉarãrẽ mii, ʉ'mʉarõpʉ ĩ'amorõ, cũ pacʉ Õ'acũrẽ e'catise o'ocʉ niwĩ. Tu'ajanʉ'cõ, pã̃rẽ pe'este, cũ bu'erãrẽ masãrẽ etidutigʉ o'ocʉ niwĩ. Wa'i quẽ'rãrẽ mejãrõta weecʉ niwĩ.
42 Nipe'tirã ba'a yapicãrã niwã.
43 Be'ro doce pi'seri na ba'adʉ'a'quere seeneocãrã niwã.
44 Tere ba'a'cãrã ʉmʉa se'saro ni'cãmocʉsetiri mil nicãrã niwã.

Jesú acopʉ sija'que ni'i
(Mt 14.22-27; Jn 6.16-21)

45 Jesú masãrẽ ba'ase ecáca be'ro maata cũ bu'erãrẽ ditarapʉ pẽ'ayuduticʉ niwĩ. Narẽ cũ dʉporo Betsaidapʉ ejayudutigʉ o'ócʉ niwĩ. Cũ pe'e masãrẽ we'eritigʉ weecʉ niwĩ.
46 Narẽ we'eritica be'ro ũrũgũpʉ ñubuegʉ mʉjãcʉ niwĩ.
47 Na'íca be'ro yucʉsʉ ditara decopʉ nicaro niwũ. Jesú pe'e majãrõpʉre ni'cũta nicʉ niwĩ.
48 Wĩ'rõ na pẽ'arõta wẽepõtẽocaro niwũ. Tojo weegʉ Jesú na wajawã'cãmasĩticã ĩ'acʉ niwĩ. Bo'remʉjãtiri cura Jesú na tiropʉ wa'agʉ, acopʉ sijawã'cãcʉ niwĩ. Cã'rõ narẽ yʉ'rʉacʉ nimíwĩ.
49 Tojo wa'ari cura cũ acopʉ sijawã'cãticã ĩ'acãrã niwã. Cũrẽ ĩ'arã, masũ wẽrĩ'cʉ wãtĩ nisami nírã, caricũcãrã niwã.
50 Na nipe'tirã cũrẽ ĩ'arã, ʉcʉape'tia wa'acãrã niwã. Tojo weegʉ Jesú maata narẽ a'tiro niquejocʉ niwĩ:
—Wãcũtutuaya. Yʉ'ʉ ni'i. Uiticã'ña, nicʉ niwĩ.
51 Be'ro na sãñapjʉpʉ mʉjãsãjãcʉ niwĩ. Cũ mʉjãsãjãrĩ cura wĩ'rõ di'tamarĩa wa'acaro niwũ. Tere ĩ'arã, ʉpʉtʉ ʉcʉa, ĩ'amarĩacãrã niwã.
52 Pã̃ me'rã cũ weeĩ'o'quere na añurõ waro tʉ'omasĩbutiaticãrã niwã yujupʉ. Tojo weerã ʉcʉayʉ'rʉacãrã niwã.

Jesú Genesarepʉ dutitirãrẽ yʉ'rʉo'que ni'i
(Mt 14.34-36)

53 Na ti ditarapʉre pẽ'a, Genesare wãmetiropʉ ejacãrã niwã. Topʉ ejarã, na yawʉ yucʉsʉre dʉ'tepo'o, majãcãrã niwã.
54 Topʉ na majãnʉ'cãrĩ cura tocjãrã maata Jesure ĩ'amasĩcãrã niwã.
55 Tojo weerã na nipe'tiropʉ omawã'cã, dutitirãrẽ na cũñase me'rã Jesú no'o wa'aro miamʉjãcãrã niwã.
56 No'o cũ wa'ari macãpʉ, sumutopʉ, cãpũpʉ, no'o bajuyoro cũ yʉ'rʉatjopʉ dutitirãrẽ miaa, cũumʉjãcãrã niwã. Jesure a'tiro sẽrĩcãrã niwã:
—Mʉ'ʉ quẽ'rã ũsãrẽ cã'rõ mʉ'ʉ yaro su'tirore ñe'eña'duticureya, nicãrã niwã. Nipe'tirã ñe'eña'cãrã duti yʉ'rʉno'pe'tia wa'acãrã niwã.

7

Masãrẽ ña'arõ wa'acã weese ni'i
(Mt 15.1-20)

1 Ni'cã nʉmʉ fariseo masã, tojo nicã ni'cãrẽrã Moisé oja'quere bu'eri
masã Jesú tiropʉ ejacãrã niwã. Na Jerusalẽpʉ ní'cãrã wa'acãrã niwã.
2 Jesú bu'erãrẽ ni'cãrẽrãrẽ omocoetimirã ba'acã ĩ'acãrã niwã. Ba'ase
dʉporo na weewʉaronojõ weeticãrã niwã. Tojo weerã ña'arã weronojõ
ĩ'ano'cãrã niwã.
3 Fariseo masã, nipe'tirã judío masã na ñecũsʉmʉa weemʉjãti'quere
a'tiro weesirutucãrã niwã. Pejetiri omocoeca be'ropʉ dia'cũ ba'acãrã
niwã.
4 Na ba'ase duurã eja'cãrã quẽ'rã mejãrõta weecãrã niwã. Na
ñecũsʉmʉa wee'caronojõta weesirutucãrã niwã. Na sĩ'rĩse pare, piosãase
pare, cõme me'rã wee'queparʉre, na soo dujisere coemʉjãcãrã niwã. Na
tojo weetirã, Õ'acũ ĩ'orõpʉ ña'arã nibosa'a nírã, tojo weecãrã niwã.
5 Tojo weerã Jesú bu'erã omocoeticã ĩ'arã, Jesure sẽrĩtiña'cãrã niwã:
—¿De'ro weerã mʉ'ʉ bu'erã marĩ ñecũsʉmʉa weemʉjãti'quere
weesirutuweti? Na omocoetimirã ba'arã, ña'arõ weerã weema, nicãrã
niwã.
6 Jesú narẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Diacjũta mʉsãrẽ Isaía dʉporocjũpʉ Õ'acũ ye quetire weremʉ'tãrĩ
masũ a'tiro ni ojacʉ niwĩ:
“Ã'rã masã ʉsero me'rã dia'cũ yʉ'ʉre ẽjõpeoma.
Na tʉ'oña'se waro pe'e no'opʉ nirõ nisa'a.
7 Tojo weerã na yʉ'ʉre ñubuepeose wapamarĩ'i.
Na bu'ese yʉ'ʉ dutise mejẽta ni'i.
Masã dutise ni'i”, nicʉ niwĩ Õ'acũ, ni ojacʉ niwĩ.
8 Mʉsã, masã na weemʉjãti'quere weesiruturãtirã, Õ'acũ dutise pe'ere
du'ucũu'u, ni yʉ'ticʉ niwĩ.
9 A'tiro ninemocʉ niwĩ:
—Mʉsã ñecũsʉmʉa weemʉjãti'quere weesiruturã, me'rĩse me'rã Õ'acũ
dutise pe'ere weewe'e.
10 Moisé a'tiro nicʉ niwĩ: “Mʉsã pacʉ, mʉsã pacore ẽjõpeoya. Narẽ
ña'arõ ucũgũnojõrẽ wẽjẽcõ'ato”, nicʉ niwĩ.
11 Mʉsã pe'e masãrẽ a'tiro weeduti'i. “Mʉsã pacʉre o mʉsã pacore
na apeyenojõ sẽrĩcã, weetamusĩ'rĩtirã, ‘Corbán ni'i’, niña.” Tojo nírã,
“Nipe'tise ũsã cʉose mʉsãrẽ weetamubo'quere Õ'acũrẽ o'o'quepʉ ni'i”
nidutirã, tojo nisa'a.
12 Mʉsã tojo nírã, pacʉre, pacore “Ne weetamumasĩtisa'a”, nirã weesa'a.
13 A'tiro wãcũrã, Õ'acũ dutisere tojowaro ĩ'acõ'abutiacã'a. Mʉsã
ñecũsʉmʉa weemʉjãti'quere wéérã, tojota pẽ'rĩpejasirutu'u. Apeye peje
na wee'quenojõrẽ weesirutubajaque'a'a, nicʉ niwĩ.
14 Narẽ tojo níca be'ro Jesú masãrẽ pijio, nicʉ niwĩ:
—Yé cjasere tʉ'omasĩrãti nírã, tʉ'orã a'tia.
15 Marĩ ʉsero me'rã ba'ase mejẽta Õ'acũ ĩ'orõpʉ marĩrẽ ña'arõ wa'acã
wee'e. Tojo weronojõ o'oro, marĩ ya ʉsero wijatise pe'e ña'arõ wa'acã
wee'e.
16 O'meperi cʉorãnojõ a'tere añurõ tʉ'oya, nicʉ niwĩ.
17 Be'ro Jesú pãjãrã tiropʉ ní'cʉ wa'acʉ niwĩ. Wa'a, wi'ipʉ sãjãacʉ niwĩ.
Be'ro topʉ cũ queose were'quere cũ bu'erã sẽrĩtiña'cãrã niwã.
18 Jesú narẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—¿Mʉsã quẽ'rã a'tere tʉ'omasĩweti? Nipe'tise marĩ ba'asõrõsenojõ
Õ'acũ ĩ'orõpʉ marĩrẽ ña'arõ wa'acã weewe'e.

19 Te marĩ ba'asõrõse ejeripõ'rãpʉ wa'atisa'a. Paagapʉ ba'asõrõno'o.
Be'ro yʉ'rʉwija wa'asa'a, nicʉ niwĩ.
Tojo nígʉ̃, nipe'tise ba'ase añuse ni'i nígʉ̃, tojo nicʉ niwĩ.
20 Jesú apeye werenemocʉ niwĩ:
—Masʉ̃pʉre wijase pũrĩcã cʉ̃rẽ ña'arõ wa'acã wee'e.
21 A'tiro ni'i. Marĩ ña'arõ wãcũse po'peapʉ dʉ'pocãtiwijatisa'a. Apĩ
nʉmorẽ a'metãrãsĩ'rĩse, numiarẽ ña'arõ weese, masãrẽ wẽjẽcõ'ase ña'ase
ni'i.
22 Tojo nicã yajase, apeyenojõrẽ ʉaripejase, ãpẽrãrẽ ña'arõ weese,
ãpẽrãrẽ weesoose, marĩ ña'arõ weesere du'utise wãcũsepʉta wijati'i.
Apeye tja, ʉose, ãpẽrãrẽ ña'arõ ucũse, ãpẽrã yʉ'rʉoro tʉ'oña'se, marĩ no'o
ʉaro weema'ase, te quẽ'rã wãcũsepʉta wijati'i.
23 A'te nipe'tise ña'ase po'peapʉ wijati'i. Te pũrĩcã Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉ masãrẽ
ña'arõ wa'acã wee'e, ni werecʉ niwĩ.

Judío masõ nitigo ape di'tacjõpʉ Jesure ẽjõpeo'que ni'i (Mt 15.21-28)

24 Jesú Genesarepʉ ní'cʉ Tiro, Sidõ̃ wãmetise macãrĩpʉ wa'acʉ niwĩ.
Topʉre ãpẽrã masĩticã'to nígʉ̃, ni'cã wi'ipʉ sãjãacʉ niwĩ. Tojo weemigʉ̃,
masĩcã'no'cʉ niwĩ.
25 Maata wãtĩ sãjãno'co paco Jesú topʉ niapʉ nisere masĩco niwõ. Co
a'ti, cʉ̃ weetamusere sẽrĩgõtigo, Jesú tiropʉ cʉ̃rẽ ẽjõpeogo, ejaque'aco
niwõ.
26 Co ape macãcjõ Sirofeniciacjõ nico niwõ. Be'ro Jesú tiropʉ eta, wãtĩ
co macõpʉre nigʉ̃rẽ cõ'awĩrõdutico niwõ.
27 Jesú core nicʉ niwĩ:
—Wĩ'marã pe'ere ecamʉ'tãrõʉa'a. Marĩ na ba'amʉ'tãtimicã, ba'asere
ẽ'ma, diayiare doquecũucã ña'a ni'i, nicʉ niwĩ. A'tiro nígʉ̃, tojo nicʉ niwĩ.
Judío masã pe'ere weetamumʉ'tãrõʉa'a. Be'ropʉta judío masã nitirãrẽ
weetamurõʉa'a nígʉ̃, tojo nicʉ niwĩ.
28 Co cʉ̃rẽ yʉ'tico niwõ:
—Yʉ'ʉ wiogʉ, tojota ni'i, nírõ. Diayiapʉta mesa doca dujirã põ'rã ba'acã
bʉrʉdijasere ba'asama, nico niwõ. Judío masã nitirã quẽ'rã cã'rõ mʉ'ʉ
añurõ weesere ñe'emasĩma nígõ, tojo nico niwõ.
29 Co tojo nicã, Jesú yʉ'ticʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ añurõ wãcũ'u. Wãtĩ mʉ'ʉ macõpʉre ní'cʉre cõ'awĩrõtoja'a.
Wa'agosa'a, nicʉ niwĩ.
30 Be'ro co wi'ipʉ tojaa wa'aco niwõ. Topʉ tojaatago, co macõrẽ co
cũñarõpʉ pesacã ĩ'aco niwõ. Wãtĩ copʉre nimi'cʉ wijaatojacʉ niwĩ.

Jesú tʉ'otigʉre, ucũmasĩtigʉre yʉ'rʉo'que ni'i

31 Jesú Tiro wãmetiropʉ ní'cʉ wijawã'cãcʉ niwĩ. Topʉ wijawã'cãgʉ̃,
Sidõ̃ wãmetiropʉ, Decápoli nise macãrĩpʉ yʉ'rʉacʉ niwĩ. To yʉ'rʉaa,
Galilea cja ditarapʉ ejacʉ niwĩ.
32 Topʉ ni'cʉ̃ tʉ'otigʉre, añurõ ucũwĩrõmasĩtigʉre Jesú tiro miacãrã
niwã. Jesure "Cʉ̃rẽ ñapeo yʉ'rʉoya", nicãrã niwã.
33 Tojo weegʉ Jesú cʉ̃rẽ apero, masã ĩ'atiropʉ miacʉ niwĩ. Topʉ cʉ̃ ye
omopicarire tʉ'otigʉ ye o'meperipʉ sĩosõrõcʉ niwĩ. Be'ro ʉ'seco e'opeo,
cʉ̃ ya ñe'merõrẽ ñapeocʉ niwĩ.
34 Be'ro ʉ'mʉsepʉ ĩ'amorõ ejerisãjã, arameo me'rã a'tiro nicʉ niwĩ:
—Efata. "Pãrĩña" nígʉ̃, tojo nicʉ niwĩ.

35 Cũ tojo nise me'rã cũ ye o'meperi pãrĩa wa'acaro niwũ. Cũ ya ñe'merõ
ca'bia wa'a, añurõ ucũmasĩcu niwĩ.
36 Tu'ajanu'cõ, Jesú narẽ "Ne ãpẽrãrẽ wereticã'ña", nicu nimiwĩ. Cũ
narẽ "Ne cã'rõ weretibutiacã'ña" nimicã, na nemorõ werepãacãrã niwã.
37 Na uputu ĩ'amarĩa, a'tiro nicãrã niwã:
—Nipe'tisere añurõ weemi. Masã tu'otirãpureta tu'ocã weesãjãmi.
Ucũtirãpureta ucũcã weesãjãmi, nicãrã niwã.

8

Jesú ba'paritisetiri mil umuarẽ eca'que ni'i
(Mt 15.32-39)

1 Jesú masãrẽ yu'ruocaterore pãjãrã masã cũ tiropu nerẽcãrã niwã.
Be'ro na ba'ase toja wa'acãrã niwã. Tojo wa'acã ĩ'agũ, Jesú cũ bu'erãrẽ
pijio, nicu niwĩ:
2 —Yu'u ã'rãrẽ pajaña'a wa'asa'a. Na marĩ me'rã nirõ i'tia numu yu'ru'u.
Tojo weerã na ba'ase toja wa'ama.
3 Na ye wi'seripu yu'u tojaaduticã, ujaboarã ma'apu tu'omasĩse
pe'tique'a wa'abosama. Ãpẽrã yoabutiaropu a'ti'cãrã nima, nicu niwĩ Jesú.
4 Be'ro cũ bu'erã Jesure yu'ticãrã niwã:
—Marĩ a'to masã marĩrõpure ¿de'ro wee ã'rã pãjãrãrẽ ba'ase boca
ecabosari? nicãrã niwã.
5 Jesú narẽ sẽrĩtiña'cu niwĩ:
—¿Dicusepaga pã cuoti?
Na yu'ticãrã niwã:
—Sietepaga cuo'o, ni yu'ticãrã niwã.
6 Tojo níca be'ro Jesú masãrẽ dujiduticu niwĩ. Cũ tepagare mii, cũ pacu
Õ'acũrẽ e'catise o'ocu niwĩ. Be'ro, pe'é, cũ bu'erãrẽ masãrẽ etidutigu o'ocu
niwĩ. Na masãpure etituriacãrã niwã.
7 Wa'i o'majãrãcãrẽ pejetirãcã cuocãrã niwã. Jesú na quẽ'rãrẽ cũ pacure
e'catise o'otoja, mejãrõta tja etiduticu niwĩ.
8 Nipe'tirã ba'a yapiyu'ruacãrã niwã. Be'ro siete pi'seri na
ba'adu'a'quere seeneo, miisãacãrã niwã.
9-10 Topu ba'a'cãrã ba'paritisetiri mil wa'tero umua nicãrã niwã.
Be'ro narẽ na ye wi'seripu tojaadutigu, Jesú cũ bu'erã me'rã yucusupu
mujãsãjãa, Dalmanuta wãmetiropu wa'a wa'acu niwĩ.

Jesure fariseo masã Õ'acũ tutuaro me'rã weeĩ'odutimi'que ni'i
(Mt 16.1-4; Lc 12.54-56)

11 Jesú cũ bu'erã me'rã Dalmanutapu etacu niwĩ. Topu fariseo masã
Jesure tutuaro me'rã ucũcãrã niwã. ¿Diacjũta Õ'acũ macũ nimiticũ? nírã,
cũrẽ Õ'acũ tutuaro me'rã weeĩ'oduticãrã niwã.
12 Jesú na tojo nisere caributi, tu'satigu, narẽ nicu niwĩ:
—Aa. ¿De'ro weerã a'tocaterocjãrã weeĩ'odutisari? Diacjũta nigũti. Ne
cã'rõ narẽ weeĩ'osome, nicu niwĩ.
13 Be'ro narẽ cõ'awã'cãgũ, yucusupu apaturi mujãsãjãa, ape pã'rẽpu
pẽ'a wa'acu niwĩ.

Jesú queose o'o'que ni'i
(Mt 16.5-12)

14 Ape pã'rẽpu pẽ'arã, Jesú bu'erã na ba'atjere miaticãrã niwã. Pã
ni'cãgãta cuocãrã niwã.
15 Be'ro Jesú narẽ a'tiro nicu niwĩ:

—Fariseo masã, tojo nicã Herode na ye levadura pã̃ bʉcʉacã weesere mʉsã tʉ'omasĩña, nicʉ niwĩ.
16 Cʉ̃ bu'erã cʉ̃ nisere tʉ'otirã, na basu nicãrã niwã:
—Marĩ pã̃ moocã, tojo nisami, nicãrã niwã.
17 Jesú na tojo nisere masĩgʉ̃, a'tiro nicʉ niwĩ:
—¿De'ro weerã mʉsã "Ba'ase moo'o", niti? ¿Mʉsã tʉ'omasĩweti yujupʉ? Mʉsã ejeripõ'rã bʉtiyʉ'rʉa'a.
18 Mʉsã ye caperi me'rã ĩ'a'a. Mʉsã ye o'meperi me'rã tʉ'o'o. ¿Tojo weemirã, yʉ'ʉ todʉporopʉ wee'quere wãcũtibutiati?
19 Todʉporopʉ ni'cãmocʉsetiri mil masãrẽ ni'cãmocʉsepaga pã̃ me'rã ecawʉ. ¿Dicʉse pi'seri na ba'adʉ'a'quere seeneorĩ? nicʉ niwĩ.
Cʉ̃ bu'erã cʉ̃rẽ yʉ'ticãrã niwã:
—Doce pi'seri seesãawʉ̃, ni yʉ'ticãrã niwã.
20 Jesú narẽ ninemocʉ niwĩ:
—Apeye quẽ'rã sietepaga pã̃ me'rã ba'paritisetiri mil masãrẽ ecawʉ. Tita quẽ'rãrẽ ¿dicʉse pi'seri seeneono'rĩ? nicʉ niwĩ.
Na cʉ̃rẽ yʉ'ticãrã niwã:
—Siete pi'seri seeneono'wʉ̃, nicãrã niwã.
21 Na tojo níca be'ro Jesú narẽ nicʉ niwĩ:
—To pũrĩcã tere masĩmirã, ¿de'ro weerã tʉ'omasĩweti yujupʉ? nicʉ niwĩ.

Jesú Betsaidapʉ caperi ĩ'atigʉre yʉ'rʉo'que ni'i

22 Jesú cʉ̃ bu'erã me'rã ditarare pẽ'a, ape pã'rẽ Betsaida wãmetiri macãpʉ pẽ'ajacãrã niwã. Topʉ na ejacã, Jesú tiro ni'cʉ̃ caperi ĩ'atigʉre miiejacãrã niwã. Na Jesure a'tiro sẽrĩcãrã niwã:
—Ã'rĩrẽ ñapeo yʉ'rʉoya, nicãrã niwã.
23 Tojo weegʉ Jesú caperi ĩ'atigʉ ya omocãpʉ ñe'e, macã sumutopʉ tʉ̃awã'cãcʉ niwĩ. Be'ro Jesú cʉ̃ ye ʉ'seco me'rã caperipʉ tuuwa'recʉ niwĩ. Tojo weetojanʉ'cõ, Jesú omocãrĩ me'rã cʉ̃ ye caperire ñapeocʉ niwĩ. Be'ro cʉ̃rẽ sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—¿Mʉ'ʉrẽ apeyenojõ bajumitito? nicʉ niwĩ.
24 Cʉ̃, cʉ̃ ye caperire ĩ'apãa, a'tiro nicʉ niwĩ:
—Masãrẽ ĩ'a'a, ĩ'agʉ̃. Yucʉpagʉ weronojõ bajurã sijacã ĩ'a'a, nicʉ niwĩ.
25 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, Jesú cʉ̃ ye caperipʉ apaturi ñapeonemocʉ niwĩ. Topʉta cʉ̃ añurõ waro ĩ'abutiacʉ niwĩ. Nipe'tisere queoro ĩ'acʉ niwĩ.
26 Be'ro Jesú cʉ̃rẽ cʉ̃ ya wi'ipʉ o'ótõrõgʉ̃, a'tiro nicʉ niwĩ:
—Macãpʉ wa'aticã'ña. Ne ni'cʉ̃ tocjʉ̃rẽ yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ yʉ'rʉo'quere wereticã'ña, nicʉ niwĩ.

Pedro Jesure "Mʉ'ʉ Õ'acʉ̃ bese'cʉta ni'i" ní'que ni'i (Mt 16.13-20; Lc 9.18-21)

27 Be'ro Jesú cʉ̃ bu'erã me'rã Cesarea Filipo wãmetiri macã pʉ'to nise macãrĩpʉ wa'acãrã niwã. Na to wa'aropʉ cʉ̃ bu'erãrẽ sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—¿De'ro masã ucũti yʉ'ʉre? nicʉ niwĩ.
28 Na cʉ̃rẽ yʉ'ticãrã niwã:
—Ãpẽrã mʉ'ʉrẽ "Juã wãmeyeri masʉ̃ nimi", nima. Ãpẽrã "Dʉporocjʉ̃pʉ Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masʉ̃ Elía nimi", nima. Ãpẽrã "No'o nigʉ̃ Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masʉ̃ nígʉ̃ nisasami", nima, nicãrã niwã.
29 Be'ro Jesú narẽ sẽrĩtiña'nemocʉ niwĩ tja:

—¿Mʉsã waro, yʉ'ʉre de'ro wãcũti? nicʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo nicã, Pedro yʉ'ticʉ niwĩ:

—Mʉ'ʉ Õ'acʉ̃ bese'cʉ Cristo ni'i, nicʉ niwĩ.

30 Pedro tojo ní'quere Jesú ne ãpẽrãrẽ weredutiticʉ niwĩ.

Jesú cʉ̃ wẽrĩatjere were'que ni'i
(Mt 16.21-28; Lc 9.22-27)

31 Tu'ajanʉ'cõ, cʉ̃ bu'erãrẽ a'tiro ni bu'enʉ'cãcʉ niwĩ:

—Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ pũrõ pi'etigʉsa'a. Tojo nicã judío masã bʉcʉrã, pa'ia wiorã, Moisé oja'quere bu'eri masã yʉ'ʉre ʉatirãsama. Yʉ'ʉre wẽjẽrãsama. Na tojo weemicã, i'tia nʉmʉ be'ro masãgʉ̃sa'a, nicʉ niwĩ.

32 Narẽ tʉ'ota basioro wereme'rĩcã'cʉ niwĩ. Tere tʉ'ogʉ, Pedro aperopʉ Jesure pijiwã'cã, tu'ticʉ niwĩ.

33 Be'ro Jesú majãmiĩ'a, cʉ̃ bu'erãrẽ ĩ'a, Pedrore tu'ticʉ niwĩ:

—Wa'aya. Mʉ'ʉ wãtĩ weronojõ ucũ'u. Mʉ'ʉ Õ'acʉ̃ wãcũsere masĩwe'e. Masã na wãcũwʉaronojõ wãcũ'u, nicʉ niwĩ.

34 Be'ro Jesú cʉ̃ bu'erãrẽ, tojo nicã masãrẽ pijio, werecʉ niwĩ:

—No'o yʉ'ʉre ẽjõpeosirutugʉnojõ cʉ̃ weesĩ'rĩrõnojõ weeticã'to. Yʉ'ʉ ʉaro pe'e weeato. No'o yʉ'ʉre sirutusĩ'rĩgʉ̃ "Jesure ẽjõpeogʉ, wẽrĩbosaʉ" nitigʉta sirutuato.

35 Yʉ'ʉre ẽjõpeose me'rã ña'arõ yʉ'rʉsĩ'rĩtigʉ, yʉ'ʉre ẽjõpeodu'ugʉnojõ pecame'epʉ bajuriono'gʉ̃sami. Apĩ wẽjẽsere uiti, yʉ'ʉre ẽjõpeonu'cũgʉ̃nojõ pe'e yʉ'ʉ me'rã catinu'cũgʉ̃sami.

36 Ni'cʉ̃ a'ti turi cjase nipe'tisere wapata'a, cʉ̃ ejeripõ'rã pe'ere bajuriogʉ, ¿ñe'enojõrẽ wapata'abosari?

37 Pecame'epʉ wa'agʉ, cʉ̃ ya ejeripõ'rãrẽ de'ro wee wa-payewĩrõmasĩtisami.

38 A'ti turicjãrã masã ña'arõ weeri masã yʉ'ʉre ẽjõpeotirã nima. Na wa'teropʉ yʉ'ʉre, tojo nicã yé quetire bopoyasãticã'ña. Mʉsã bopoyasãcã, yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ a'tiro weegʉsa'a. A'ti turipʉre yʉ'ʉ pacʉ asistese me'rã, cʉ̃rẽ wereco'terã me'rã apaturi a'tigʉ, yʉ'ʉ quẽ'rã mʉsãrẽ bopoyasãgʉ̃sa'a, nicʉ niwĩ.

9

1 Jesú masãrẽ, tojo nicã cʉ̃ bu'erãrẽ bu'éca be'ro apeye ninemocʉ niwĩ narẽ:

—Diacjʉ̃ mʉsãrẽ weregʉti. Ni'cãrẽrã a'topʉ nirã̃ yʉ'ʉ tutuaro me'rã wiogʉ sãjãgʉ̃ a'ticã ĩ'atimirã, wẽrĩsome, nicʉ niwĩ.

Jesú cʉ̃ bajuse dʉcayu'que ni'i
(Mt 17.1-13; Lc 9.28-36)

2 Ni'cã semana be'ro Jesú ʉ̃rʉ̃gʉ̃ ʉ'mʉacjʉpʉ mʉjãcʉ niwĩ. Tigʉpʉre wa'agʉ, Pedro, Santiago, Juã na se'sarore miacʉ niwĩ. Topʉ na ĩ'orõpʉ Jesú cʉ̃ bajusere dʉcayucʉ niwĩ.

3 Cʉ̃ su'ti asistea wa'acaro niwʉ̃. Pũrõ butise wa'acaro niwʉ̃. Ne a'topʉre te butise weronojõ masã su'ti coetima.

4 Tojo wa'ari cura Elía, Moisé bajuanʉ'cã, Jesú me'rã ucũcã ĩ'acãrã niwã.

5-6 Tere ĩ'arã, cʉ̃ bu'erã ʉcʉayʉ'rʉa wa'acãrã niwã. Tojo weegʉ Pedro de'ro nímasĩtigʉ, ucũquejocʉ niwĩ. A'tiro nicʉ niwĩ:

—Wiogʉ, marĩ a'topʉ nicã añuyʉ'rʉa'a. I'tia wi'iacã weerã. Ni'cã wi'i mʉ'ʉ ya wi'i, ape wi'i Moisé ya wi'i, ape wi'i Elía ya wi'i weerã, nicʉ niwĩ Pedro.
7 Be'ro ni'cã curua o'mecurua dijati, narẽ tuubi'acã'caro niwʉ̃. Ti curuapʉ ni'cʉ̃ a'tiro ucũcã tʉ'ocãrã niwã:

—Ã'rĩ yʉ'ʉ macʉ̃ ʉpʉtʉ yʉ'ʉ ma'igʉ̃ nimi. Cʉ̃ ucũsere tʉ'o ẽjõpeoya, nicʉ niwĩ.
8 Be'ro ĩ'aquejocãrã nimiwã. Ne ãpẽrã marĩcãrã niwã. Jesú ni'cʉ̃ta nu'cũcʉ niwĩ.
9 Na ʉ̃rʉ̃gʉ̃pʉ ní'cãrã dijarã, na topʉ ĩ'a'quere Jesú ne weredutiticʉ niwĩ.

—Be'ro yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ wẽrĩ masãca be'ropʉ wereya, nicʉ niwĩ.
10 Tojo weerã na se'saro tere tʉ'oña'cãrã niwã. Na basu a'merĩ sẽrĩtiña'cãrã niwã:
—¿De'ro nisĩ'rĩrõ weesari cʉ̃ wẽrĩca be'ropʉ masãse? nicãrã niwã.
11 Be'ro Jesure sẽrĩtiña'cãrã niwã:
—¿De'ro weerã Moisé oja'quere bu'eri masã "Masãrẽ yʉ'rʉoacjʉ a'tise dʉporo Elía a'timʉ'tãgʉ̃sami", ni bu'eti?
12 Jesú narẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Mʉsã nírõnojõta Elía a'timʉ'tãgʉ̃sami. Cʉ̃ nipe'tisere apomʉ'tãgʉ̃sami. Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ ye cjasere a'tiro ni'i. "Cʉ̃ pi'etigʉsami. Ʉano'tigʉsami", ni'i.
13 Yʉ'ʉ pe'e mʉsãrẽ nigʉ̃ti. Elía a'titojacʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ ní'caronojõta queoro wa'acaro niwʉ̃. Masã cʉ̃rẽ no'o weesĩ'rĩsere weecãrã niwã, nicʉ niwĩ.

Jesú wĩ'magʉ̃rẽ wãtĩ sãjãno'cʉre cõ'awĩrõ'que ni'i (Mt 17.14-21; Lc 9.37-43)

14 Na ʉ̃rʉ̃gʉ̃pʉ ní'cãrã ãpẽrã na me'rãcjãrã nirõpʉ dijatarã, pãjãrã masã nicã ĩ'acãrã niwã. Ãpẽrã quẽ'rã Moisé oja'quere bu'eri masã Jesú bu'erã me'rã ʉpʉtʉ ucũcãrã niwã.
15 Be'ro Jesú cʉ̃ wãcũña marĩrõ a'ticã ĩ'arã, nipe'tirã ĩ'amarĩacãrã niwã. Cʉ̃ tiropʉ omawã'cã, añuduticãrã niwã.
16 Jesú cʉ̃ bu'erãrẽ sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:

—¿Ñe'enojõrẽ tocã'rõ ũrũsãrã weeti na me'rã? nicʉ niwĩ.

17 Ni'cʉ̃ na pãjãrã wa'teropʉ nigʉ̃ yʉ'tiquejocʉ niwĩ:

—Ʉsãrẽ bu'egʉ, yʉ'ʉ macʉ̃ wãtĩ sãjãno'cʉre miitiapʉ. Yʉ'ʉ macʉ̃rẽ ucũmasĩticã weemi.
18 Cʉ̃ no'o wa'aro wãtĩ cʉ̃rẽ ñe'e paaquecũumʉjãmi. Cʉ̃ tojo weecã, ʉseropʉ so'potu'u, cʉ̃ upicarire cũ'rĩdiomʉjãmi. Tojo wa'agʉ, bʉ'amʉjãmi. Yʉ'ʉ mʉ'ʉ bu'erãrẽ "Wãtĩrẽ cõ'awĩrõña", nitojamiapʉ. Na põtẽotiama, nicʉ niwĩ.
19 Jesú narẽ nicʉ niwĩ:
—Mʉsã ne ẽjõpeose moobutia'a. Yʉ'ʉ mʉsãrẽ yoacã bu'emicã, ne tʉ'omasĩwe'e yujupʉ. ¿No'ocã'rõ yoacã mʉsã yʉ'ʉre ẽjõpeoticã wãcũtutuagʉsari? Cʉ̃ wĩ'magʉ̃rẽ yʉ'ʉ tiro miitia, nicʉ niwĩ.
20 Cʉ̃ tiropʉ miiejacã, wãtĩ Jesure ĩ'agʉ̃, wãcũña marĩrõ wĩ'magʉ̃rẽ wẽrĩacã weecʉ niwĩ. Cʉ̃ doqueque'a, tũrũmaacusia, ʉseropʉ so'potu'uacʉ niwĩ.
21 Tojo wa'acã ĩ'agʉ̃, Jesú wĩ'magʉ̃ pacʉre sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:

—¿No'ocátero yoati a'te cũrẽ tojo wa'aro? nicʉ niwĩ.
Cũ pacʉ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Wĩ'magũpʉ tojo dʉ'pocãtiwĩ.
22 Pejetiri wãtĩ cũrẽ wẽjẽsĩ'rĩgũ, pecame'epʉ doqueque'a, diapʉ doqueñojãcã weemʉjãmi. Mʉ'ʉrẽ basiocã, ũsãrẽ pajaña'gũ weetamuña, nicʉ niwĩ.
23 Jesú cũrẽ nicʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ ẽjõpeocãma, basiocã'a. No'o ẽjõpeorãma nipe'tise weeta basio'o, ni yʉ'ticʉ niwĩ.
24 Tojo nicã tʉ'ogʉ, wĩ'magũ pacʉ caricũquejocʉ niwĩ:
—Ẽjõpeo'o. Nemorõ ẽjõpeonemocã weeya, nicʉ niwĩ.
25 Jesú masã pãjãrã na tiropʉ omawã'cãticã ĩ'agũ, wãtĩrẽ cõ'awĩrõgũ, a'tiro nicʉ niwĩ:
—Wãtĩ ucũticã, tʉ'oticã weegũ, mʉ'ʉrẽ wijaaduti'i. Ã'rĩ wĩ'magũpʉre nigũ, wa'aya. Ne apaturi sãjãanemoticã'ña, nicʉ niwĩ.
26 Cũ tojo nicã, wãtĩ caricũwijaagʉ, wĩ'magũrẽ apaturi wẽrĩacã weecʉ niwĩ. Cũ wijaagʉ, cũrẽ wẽrĩ'cʉ weronojõ tojacã weecʉ niwĩ. Tojo weerã cũrẽ ãpẽrã "Wẽrĩa wa'ami", nicãrã nimiwã.
27 Jesú pe'e cũrẽ omocãpʉ ñe'e wejewã'cõcʉ niwĩ. Tojo weecã, cũ wã'cãnʉ'cãcʉ niwĩ.
28 Be'ro Jesú wi'ipʉ sãjãcã, cũ bu'erã ãpẽrã tʉ'otiropʉ cũrẽ sẽrĩtiña'cãrã niwã:
—¿De'ro weerã ũsã wãtĩrẽ cõ'awĩrõmasĩtiapari? nicãrã niwã.
29 Cũ narẽ nicʉ niwĩ:
—Cũ wãtĩ tojo sãjãgũnojõrẽ Õ'acũrẽ sẽrĩ, be'tise me'rã dia'cũ cõ'awĩrõta basio'o, nicʉ niwĩ.

Jesú cũ wẽrĩatjere apaturi werenemo'que ni'i
(Mt 17.22-23; Lc 9.43-45)

30 Na Cesarea Filipopʉ ní'cãrã Galilea di'tapʉ yʉ'rʉacãrã niwã tja. Na wa'asere Jesú ne ãpẽrãrẽ masĩcã ʉaticʉ niwĩ.
31 Cũ wẽrĩatjere, ãpẽrã cũrẽ wiorãpʉre o'oatjere cũ bu'erãrẽ bu'égʉ, tojo weecʉ niwĩ. A'tiro bu'ecʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ Õ'acũ macũ masũ weronojõ upʉtigʉre wiorãpʉre o'orãsama. Be'ro yʉ'ʉre wẽjẽrãsama. Na tojo weemicã, i'tia nʉmʉ be'ro masãgũsa'a tja, nicʉ niwĩ.
32 Na cũ tojo nisere tʉ'omasĩticãrã niwã. Tʉ'omasĩtimirã, uirã, sẽrĩtiña'masĩticãrã niwã.

Añurõ weeyʉ'rʉnʉ'cãgũ yere oja'que ni'i
(Mt 18.1-5; Lc 9.46-48)

33 Be'ro Capernau wãmetiri macãpʉ etacãrã niwã. Topʉre na wi'ipʉ sãjãejáca be'ro Jesú cũ bu'erãrẽ sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—¿Mʉsã ma'a a'tirã, ñe'enojõ ucũ a'metu'tiwã'cãtirã weeati?
34 Na pe'e ma'apʉre a'tiro ucũwã'cãticãrã niwã. ¿Noa marĩ wa'teropʉre ãpẽrã yʉ'rʉoro niyʉ'rʉnʉ'cãgũsari? nisere ucũcãrã niwã. Tojo ucũ'cãrã nitjĩarã, ne yʉ'titiyʉ'rʉocã'cãrã niwã.
35 Jesú ejanujã, cũ bu'erã docere pijio, nicʉ niwĩ:
—Mʉsã ãpẽrã yʉ'rʉoro ni'i nisĩ'rĩrã, a'tiro nirõʉa'a: "Nipe'tirã be'rocjũpʉ nisa'a", nirõʉa'a. Apeye, nipe'tirãrẽ weetamurõʉa'a, nicʉ niwĩ.
36 Be'ro ni'cũ wĩ'magũrẽ pijio, na wa'teropʉ nʉ'cõcʉ niwĩ. Cũrẽ wʉamorõ, nicʉ niwĩ:

37 —Yʉ'ʉre maigʉ̃nojõ ni'cʉ̃ ã'rĩ wĩ'magʉ̃rẽ ñe'egʉ̃ weronojõ weemi. Cʉ̃rẽ ñe'egʉ̃, yʉ'ʉreta ñe'egʉ̃ weemi. Yʉ'ʉre ñe'egʉ̃ quẽ'rã yʉ'ʉ dia'cʉ̃rẽ ñe'egʉ̃ weetimi. Yʉ'ʉre o'ó'cʉ Õ'acʉ̃ quẽ'rãrẽ mejãrõta ñe'egʉ̃ weemi, nicʉ niwĩ.

Marĩrẽ ĩ'atu'titigʉ marĩ me'rãcjʉ̃ nimi nise ni'i
(Mt 10.42; Lc 9.49-50)

38 Be'ro Juã Jesure a'tiro nicʉ niwĩ:

—Ʉsãrẽ bu'egʉ, ni'cʉ̃ mʉ'ʉ wãmerẽ pisutjĩagʉ̃ wãtĩarẽ cõ'awĩrõcã ĩ'apʉ. Cʉ̃ marĩ me'rãcjʉ̃ nitiami. Tojo weerã cʉ̃rẽ cã'mota'apʉ.

39 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, Jesú a'tiro nicʉ niwĩ:

—Tojo weegʉre cã'mota'aticã'rõʉa'a. Ne ni'cʉ̃ yʉ'ʉ wãmerẽ pisutjĩagʉ̃ añurõ weeĩ'o'cʉ, be'ro yʉ'ʉre ña'arõ ucũmasĩtisami.

40 A'tiro ni'i. Marĩrẽ ĩ'atu'titigʉ marĩ me'rãcjʉ̃ nimi.

41 Mʉsãrẽ yʉ'ʉ bu'erã niyucã, ãpẽrã weetamurãsama. Tojo weegʉ diacjʉ̃ mʉsãrẽ weregʉti. No'o mʉsãrẽ ni'cʉ̃ cã'rõacã aco tĩagʉ̃nojõrẽ diacjʉ̃ta Õ'acʉ̃ añuse o'ogʉsami.

Ãpẽrãrẽ ña'arõ weecã weeticã'ña nise ni'i
(Mt 18.6-9; Lc 17.1-2)

42 »No'o yʉ'ʉre ẽjõpeogʉ wĩ'magʉ̃rẽ ña'arõ weecã weegʉ́ ʉpʉtʉ bu'iri da'reno'gʉ̃sami. Cʉ̃rẽ ʉ̃tãgã pajicja wãmʉtapʉ dʉ'teyoo, dia pajiri maapʉ doqueñocã, nemorõ añubosa'a. Tojo weecã, cʉ̃ maata wẽrĩa wa'a, dojorẽnemotibosami. Cʉ̃ dojorẽbo'que pe'tia wa'abosa'a.

43 Mʉsã ya omocã me'rã ña'arõ weesĩ'rĩrã, dʉtecõ'abo'caro weronojõ ña'asere weedu'ucã'ña. Mʉsã ni'cã omocã me'rã Õ'acʉ̃ tiropʉ ejacã, nemorõ añu'u. Pecame'epʉ pʉa omocã me'rã wa'acã pe'ema, ña'ayʉ'rʉa'a. Mʉsã ña'arõ weesĩ'rĩsere weeticã, nemorõ añubosa'a. Mʉsã ña'arõ weesĩ'rĩsere wéérã pecame'epʉ wa'acã, ña'a ni'i. Topʉre pecame'e ne yatitisa'a.

44 Becoa ne boatisama. Pecame'e quẽ'rã ʉ̃jʉ̃nu'cũcã'sa'a.

45-48 Tojo nicã mʉsã ya dʉ'pocã me'rã ña'arõ wéérã, dʉtecõ'abo'caro weronojõ mejãrõta weeya tja. Mʉsã pecame'epʉ pʉa dʉ'pocã me'rã wa'acã, ña'ayʉ'rʉa'a. Ópa cõ'ñerõ ʉ'mʉsepʉ sãjãcã pe'ema, nemorõ añu'u. Capea me'rã quẽ'rã ña'arõ weesĩ'rĩrã, mejãrõta weeya. Mʉsã capea orewee cõ'abo'caro weronojõ ña'asere ĩ'adu'ucã'ña. Mʉsã pecame'epʉ pʉa capea me'rã wa'acã, ña'a ni'i. Tojo nicã ʉ'mʉsepʉ ni'cã capea me'rã wa'acã, nemorõ añu'u. Mʉsã ña'arõ weesĩ'rĩsere weeticã, nemorõ añu ni'i. Mʉsã ña'arõ weesĩ'rĩsere wéérã pecame'epʉ wa'acã, ña'a ni'i. Topʉre becoa ne boatisama. Pecame'e quẽ'rã ne yatitisa'a.

49 »Nipe'tise ba'asere pecame'e me'rã do'ano'o. A'te weronojõ a'ti di'tapʉre nipe'tirã yʉ'ʉre ẽjõpeorã pi'etise me'rã nemorõ wãcũtutuanemorãsama.

50 Moa ocaro ba'acã, añu ni'i. Ocase pe'tíca be'ro apaturi ocacã weeta basiowe'e. Mʉsã pũrĩcã moa ocaro weronojõ niña. A'mequẽse marĩrõ añurõ nisetibʉroya, nicʉ niwĩ.

10

Nʉmotirã, marãpʉtirã a'merĩ cõ'aticã'ña nise ni'i
(Mt 19.1-12; Lc 16.18)

1 Jesú Capernaupɯ ní'cɯ Judea di'tapɯ wa'a wa'acɯ niwĩ. Topɯ ní'cɯ
Jordã̃ wãmetiri maarẽ, mujĩpũ mɯjãtiro ape pã'rẽpɯ pẽ'acɯ niwĩ. Topɯre
apaturi masã nerẽcãrã niwã. Cũ̃ weewɯaronojõta narẽ bu'ecɯ niwĩ.
2 Fariseo masã cũ̃ mejẽcã yɯ'ticã ɯarã, bu'iri bocasĩ'rĩrã sẽrĩtiña'cãrã
niwã:
—¿Ni'cũ̃ cũ̃ nɯmorẽ cõ'ata basiosari? ¿Marĩrẽ dutise tojo niti?
3 Jesú narẽ yɯ'ticɯ niwĩ:
—¿Moisé de'ro dutipari?
4 Na yɯ'ticãrã niwã:
—Moisé ni'cũ̃ nɯmorẽ "A'te ye bu'iri mɯ'ɯrẽ cõ'a'a" nirĩ pũrĩrẽ core
ojao'oduticɯ niwĩ. "Tojo apóca be'ro cõ'ata basio'o", nicɯ niwĩ Moisé,
nicãrã niwã.
5 Na tojo níca be'ro Jesú nicɯ niwĩ:
—Mɯsã ñecũ̃sɯmɯa ejeripõ'rã bɯtise ye bu'iri Moisé mɯsã
nɯmosãnumiarẽ cõ'acã cã'mota'aticɯ niwĩ.
6 Õ'acũ̃ nipe'tise cũ̃ ne waro weenɯ'cãcateropɯre ɯmɯ, numio weecɯ
niwĩ.
7 "Tojo weegɯ ɯmɯ cũ̃ pacɯ, cũ̃ pacore cõ'awija, cũ̃ nɯmo me'rã
nigũ̃sami.
8 Na pɯarã ni'cã upɯ weronojõ nirãsama", nicɯ niwĩ Õ'acũ̃. Tojo weerã
pɯarã nitima. Ni'cã upɯta nima.
9 A'te ye bu'iri Õ'acũ̃ a'mesɯ'o'cãrãrẽ masã ne dɯcawaaticã'rõɯa'a, nicɯ
niwĩ Jesú.
10 Be'ro wi'ipɯ dajarã, Jesú bu'erã cũ̃rẽ apaturi sẽrĩtiña'nemocãrã niwã
te cjasereta tja.
11 Narẽ a'tiro yɯ'ticɯ niwĩ:
—Cũ̃ nɯmorẽ cõ'a, apegore nɯmotigɯnojõ cũ̃ nɯmotimɯ'tã'core ña'arõ
weegɯ weesami.
12 Mejãrõta numio co marãpɯre cõ'a, apĩ me'rã marãpɯtigo quẽ'rã co
marãpɯtimɯ'tã'cɯre ña'arõ weego weesamo. Te Õ'acũ̃rẽ yɯ'rɯnɯ'cãseta
ni'i, nicɯ niwĩ.

Jesú wĩ'marãrẽ ñapeo sẽrĩbosa'que ni'i
(Mt 19.13-15; Lc 18.15-17)

13 Be'ro narẽ ñapeodutirã wĩ'marãrẽ Jesú tiro miacãrã niwã. Na tojo
weecã ĩ'arã, narẽ miarãrẽ cũ̃ bu'erã tu'ticãrã niwã.
14 Na tojo weecã ĩ'agũ̃, Jesú ua wa'acɯ niwĩ. Narẽ nicɯ niwĩ:
—Wĩ'marãrẽ yɯ'ɯ tiro a'ticã du'uo'oya. Narẽ cã'mota'aticã'ña. Wĩ'marã
marĩnojõrẽ añurõ ẽjõpeoma. Ãpẽrã quẽ'rã wĩ'marã weronojõ yɯ'ɯre
ẽjõpeorã yɯ'ɯ pacɯ wiogɯ nirõpɯ wa'arãsama.
15 Diacjũ̃ mɯsãrẽ weregɯti. Ã'rã weronojõ yɯ'ɯre ẽjõpeotigɯnojõ ne
cã'rõ yɯ'ɯ pacɯ nirõpɯ wa'asome, nicɯ niwĩ.
16 Be'ro wĩ'marãrẽ wɯamorõmɯjã, narẽ ñapeo, cũ̃ pacɯre "Ã'rãrẽ añurõ
weeya", ni sẽrĩbosacɯ niwĩ.

Ma'mɯ peje cɯogɯ Jesú me'rã ucũ'que ni'i
(Mt 19.16-30; Lc 18.18-30)

17 Jesú aperopɯ wa'ari cura ni'cũ̃ cũ̃rẽ omasirutuwã'cãcɯ niwĩ. Omasiru-
tuwã'cã, ẽjõpeogɯ cũ̃ dɯporo ejaque'a, sẽrĩtiña'cɯ niwĩ:
—Mɯ'ɯ masãrẽ bu'egɯ añugũ̃ ni'i. ¿Yɯ'ɯ ñe'enojõ weegɯsari catise
pe'titisere bocasĩ'rĩgũ̃? nicɯ niwĩ.

18 Jesú cũrẽ nicʉ niwĩ:

—¿Yʉ'ʉre añugũ ni'i nígũ, diacjʉ̃ta nigũ weeti? Ni'cʉ̃ta Õ'acʉ̃ añugũ nimi.

19 Mʉ'ʉ Õ'acʉ̃ dutise cũu'quere masĩsa'a. “Masãrẽ wẽjẽcõ'aticã'ña. Apĩ nʉmorẽ a'metãrãticã'ña. Yajaticã'ña. Ãpẽrã ye cjasere nisooticã'ña. Ãpẽrã yere ʉarã, weeta'saticã'ña. Mʉ'ʉ pacʉ, mʉ'ʉ pacore ẽjõpeoya”, ni'i, nicʉ niwĩ.

20 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, yʉ'ticʉ niwĩ:

—Bu'egʉ, yʉ'ʉ wĩ'magʉ̃pʉta a'tere queoro weemʉjãtiwʉ, nicʉ niwĩ.

21 Jesú cũrẽ pajaña'se me'rã ĩ'a, nicʉ niwĩ:

—Mʉ'ʉrẽ apeyenojõacã dʉ'sa'a. Mʉ'ʉ cʉosere duape'ocjʉ̃ wa'aya. Te dua'que wapare pajasecʉorãrẽ dʉcawaaya. Tojo weegʉ ʉ'mʉsepʉ peje añuse cʉogʉsa'a. Tu'ajanʉ'cõ, yʉ'ʉre sirutuya, nicʉ niwĩ.

22 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, tʉ'saticʉ niwĩ. Cʉ̃ peje waro cʉoyʉ'rʉatjĩagʉ̃, cʉ̃ cʉosere ma'iyʉ'rʉgʉ bʉjaweti, tojaa wa'acʉ niwĩ.

23 Be'ro Jesú cʉ̃ sumuto ĩ'aste, cʉ̃ bu'erãrẽ nicʉ niwĩ:

—Peje cʉorãrẽ Õ'acʉ̃ tiropʉ wa'acã diasabutia'a, nicʉ niwĩ.

24 Tojo nicã tʉ'orã, cʉ̃ bu'erã tʉ'omarĩacãrã niwã. Jesú narẽ ninemocʉ niwĩ tja:

—Yʉ'ʉ põ'rã weronojõ nirã̃, a'tiro ni'i. No'o na cʉosere ẽjõpeoyʉ'rʉnʉ'cãcã, yʉ'ʉ pacʉ nirõ̃ ʉ'mʉsepʉ wa'ase diasabutia'a.

25 Wa'icʉ cameyo wãmetigʉjo awiga yuta da pĩ'osõrõrĩ pepʉ sãjãa yʉ'rʉtẽrĩcã, diasayʉ'rʉmajã wa'asa'a. Ʉ'mʉsepʉ yʉ'ʉ pacʉ nirõpʉ peje cʉogʉ wa'acã pe'ema, totá nemorõ diasa'a, nicʉ niwĩ.

26 A'tere tʉ'orã, ʉpʉtʉ ĩ'amarĩa, a'merĩ sẽrĩtiña'cãrã niwã:

—To pũrĩcãrẽ ¿noanojõ pe'e Õ'acʉ̃ tiropʉ wa'amasĩrãsari? nicãrã niwã.

27 Jesú narẽ ĩ'agʉ̃ta ĩ'a, nicʉ niwĩ:

—Masã na basu weetutuase me'rã yʉ'rʉmasĩtisama. Õ'acʉ̃ pũrĩcãrẽ basio'o. Cʉ̃́ma ne apeyenojõ weeta basiotise marĩ'i, nicʉ niwĩ.

28 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, Pedro nicʉ niwĩ:

—Wiogʉ, nipe'tise ʉ̃sã cʉosere du'ucũu, mʉ'ʉrẽ sirutuwʉ.

29 Jesú yʉ'ticʉ niwĩ:

—Diacjʉ̃ta nigʉ̃ti. No'o nigʉ̃nojõ, yé bu'iri, tojo nicã masãrẽ yʉ'rʉose quetire werese bu'iri cʉ̃ ya wi'i, cʉ̃ acawererã, cʉ̃ pacʉsʉmʉa, cʉ̃ põ'rã, cʉ̃ ye weseri du'ucũuwã'cã'cãrãnojõrẽ a'tiro wa'arosa'a.

30 Na cõ'awã'cã'que nemorõ peje waro bocarãsama. A'ti ʉmʉcopʉre nemorõ wi'seri, acawererã, pacosãnumia, põ'rã, weseri bocarãsama. Ãpẽrã narẽ ña'arõ weemicã, tere bocarãsama. Be'ropʉ quẽ'rãrẽ Õ'acʉ̃ me'rã ninu'cũcã'rãsama.

31 Tojo nimicã, ni'cãrõacãrẽ wiorã weronojõ nirã̃ be'ropʉre mejõ nirã nirãsama. Pãjãrã mejõ nirã quẽ'rã be'ropʉre wiorã weronojõ nirãsama, nicʉ niwĩ Jesú.

Jesú cʉ̃ wẽrĩatjere apaturi werenemo'que ni'i (Mt 20.17-19; Lc 18.31-34)

32 Be'ro Jesú Jerusalẽ wa'ari ma'apʉ cʉ̃ bu'erã dʉporo ʉ'mʉtãwã'cãcʉ niwĩ. Na Jerusalẽ́pʉ Jesure wẽjẽsĩ'rĩrãsama nírã, cʉ̃ uiticã ĩ'arã, cʉ̃ bu'erã ĩ'amarĩacãrã niwã. Masã na be'ro siruturã quẽ'rã uicãrã niwã. Be'ro Jesú cʉ̃ bu'erã docere pijiocʉ niwĩ. Pijio, cũrẽ wa'atjere werecʉ niwĩ.

33 —Mʉsã masĩ'i. Marĩ Jerusalẽpʉ wa'arã wee'e. Topʉ yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃
masʉ̃ weronojõ upʉtigʉre a'tiro weerãsama. Pa'ia wiorã, tojo nicã Moisé
oja'quere bu'eri masãpʉre o'orãsama. Na yʉ'ʉre wẽjẽdutirãsama. Náta
tja ape di'tacjãrã judío masã nitirã wiorãrẽ wiaturiarãsama.
34 Yʉ'ʉre bujicã'a, tãrãrãsama. Ʉ'seco e'opeo, yʉ'ʉre wẽjẽrãsama. Na
tojo weemicã, i'tia nʉmʉ be'ro masãgʉ̃sa'a, nicʉ niwĩ.

Santiago, Juã Jesure na sẽrĩmi'que ni'i
(Mt 20.20-28)

35 Be'ro Santiago, Juã Zebedeo põ'rã Jesú tiro wa'a, cʉ̃rẽ nicãrã niwã:
—Ʉsãrẽ bu'egʉ, ʉ̃sã sẽrĩsere mʉ'ʉ o'ocã ʉasa'a.
36 Na tojo nicã, sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—¿Ñe'enojõ yʉ'ʉ weecã ʉasari?
37 Na yʉ'ticãrã niwã:
—Mʉ'ʉ wiogʉ sãjãgʉ̃, ʉ̃sãrẽ mʉ'ʉrẽ dutitamuajã sõrõapa. Ni'cʉ̃ mʉ'ʉ
diacjʉ̃ pe'e, apĩ cũpe pe'e dʉpoapa, nicãrã niwã.
38 Na tojo nicã tʉ'ogʉ, Jesú nicʉ niwĩ:
—Mʉsã yʉ'ʉre sẽrĩsere tʉ'omasĩwe'e. Yʉ'ʉ ʉpʉtʉ pi'eti, wẽrĩgʉ̃sa'a.
¿Yʉ'ʉ pi'eti wẽrĩatjere weronojõ mʉsã quẽ'rã weemasĩti?
39 Na yʉ'ticãrã niwã:
—Ʉʉ. Pi'eti, wẽrĩmasĩ'i, nicãrã niwã.
Jesú narẽ nicʉ niwĩ:
—Diacjʉ̃ta ni'i. Mʉsã quẽ'rã yʉ'ʉ weronojõ pi'eti, wẽrĩrãsa'a.
40 Tojo weemicã, diacjʉ̃ pe'e, cũpe pe'e mʉsãrẽ dʉpomasĩtisa'a. A'te
yʉ'ʉ weese niwe'e. Yʉ'ʉ pacʉ cʉ̃ beseyu'cãrã pe'e topʉ dujirãsama, nicʉ
niwĩ.
41 Be'ro diez ãpẽrã Jesú bu'erã na tojo sẽrĩcã tʉ'orã, Santiago, Juã me'rã
ua wa'acãrã niwã.
42 Tojo weecã ĩ'agʉ̃, Jesú pijio, narẽ nicʉ niwĩ:
—Mʉsã masĩsa'a. A'ti nucũcãrẽ dutirã ti di'tare miiwapa wa'asama. Na
docacjãrã quẽ'rã mejãrõta dutipesama.
43 Mʉsã pũrĩcã na weronojõ weesome. Tojo weronojõ o'orã, mʉsã
wa'teropʉ wiorã nisĩ'rĩrã, ãpẽrãrẽ da'raco'terã weronojõ niña.
44 No'o ãpẽrã nemorõ nisĩ'rĩgʉ̃nojõ nipe'tirãrẽ da'raco'tegʉ weronojõ
tʉ'oña'ña.
45 Yʉ'ʉ weronojõ weeya. Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ nimigʉ̃,
ãpẽrã yʉ'ʉre weetamuato nígʉ̃ mejẽta a'tiwʉ. Yʉ'ʉ pe'e narẽ weeta-
mugʉ̃ a'tiwʉ. Tojo nicã pãjãrã na ña'arõ wee'que wapare wẽrĩbosa
wapayewĩrõgʉ̃ a'tiwʉ, nicʉ niwĩ.

Jesú Bartimeo wãmetigʉ caperi bajuno'tigʉre yʉ'rʉo'que ni'i
(Mt 20.29-34; Lc 18.35-43)

46 Na Jerusalẽpʉ majãrã, Jericópʉ etacãrã niwã. Be'ro ti macãpʉ
Jesú cʉ̃ bu'erã me'rã yʉ'rʉacʉ niwĩ. Pãjãrã masã cʉ̃rẽ sirutucãrã niwã.
Topʉ Bartimeo wãmetigʉ Timeo macʉ̃ caperi bajuno'tigʉ ma'a sumutopʉ
niyeru sẽrĩdujicʉ niwĩ.
47 “Jesú Nazarecjʉ̃ a'timi” nicã tʉ'ogʉ, Bartimeo caricũnʉ'cãcʉ niwĩ:
—Jesú, Davi pãrãmi nituriagʉ, yʉ'ʉre pajaña'ña, nicʉ niwĩ.
48 Pãjãrã cʉ̃rẽ “Caricũticã'ña”, ni tu'ticãrã nimiwã. Cʉ̃ pe'e tojo nimicã,
nemopeocã'cʉ niwĩ.
—Davi pãrãmi nituriagʉ, yʉ'ʉre pajaña'ña, nicʉ niwĩ.

49 Tojo nicã tʉ'ogʉ, Jesú tojanʉ'cã, a'tiro nicʉ niwĩ:
—Pijioya.
Na cʉ̃rẽ pijio, nicãrã niwã:
—Quero wã'cãnʉ'cãbaque'oya. Mʉ'ʉrẽ pijimi, nicãrã niwã.
50 Tojo weegʉ cʉ̃ bu'icjãrõrẽ to tuweecũu bu'pumajã, Jesú tiro wa'acʉ niwĩ.
51 Topʉ ejacã, Jesú cʉ̃rẽ sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—¿De'ro yʉ'ʉ weecã ʉasari?
—Masãrẽ bu'egʉ, yʉ'ʉre caperi bajucã ʉasa'a, nicʉ niwĩ.
52 Jesú cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ yʉ'ʉre ẽjõpeoapʉ. Tojo weegʉ mʉ'ʉ yʉ'rʉono'toja'a. Wa'agʉsa'a, nicʉ niwĩ.
Tojo nirĩ curata cʉ̃ caperi ĩ'acʉ niwĩ. Be'ro Jesure ma'apʉ sirutuwã'cãcʉ niwĩ.

11

Jesú Jerusalẽ wãmetiri macãpʉ sãjãa'que ni'i
(Mt 21.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

1 Jesú cʉ̃ bu'erã me'rã Jerusalẽpʉ ejatjo cã'rõ dʉ'sacaro niwʉ̃. Betfagé, Betania wãmetise macãrĩ ʉ̃rʉ̃gʉ̃ Olivo wãmeticjʉ põtẽorõpʉ ejacãrã niwã. Topʉ cʉ̃ bu'erã pʉarãrẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
2 —Si macã marĩ põtẽorõ nirĩ macãpʉ wa'aya. Topʉ ejarã, ni'cʉ̃ burro wĩ'magʉ̃ dʉ'tenʉ'cõ'cʉre bocaejarãsa'a. Cʉ̃ ne pesano'ña marĩgʉ̃ nigʉ̃sami. Cʉ̃rẽ pãa miitia.
3 No'o mʉsãrẽ ãpẽrã "¿De'ro weerã tojo weeti?" nicã, "Ʉsã wiogʉ ʉami. Maata wiano'rõsa'a tja", niña, nicʉ niwĩ.
4 Be'ro na wa'a, sope pʉ'to ma'a sumuto dʉ'tenʉ'cõ'cʉre bocaejacãrã niwã. Bocaeja, cʉ̃rẽ pãacãrã niwã.
5 Na tojo weeri cura topʉ nu'cũrã narẽ nicãrã niwã:
—¿De'ro weerãtirã cʉ̃rẽ pãati? nicãrã niwã.
6 Na tojo nicã tʉ'orã, Jesú duti'caronojõta narẽ yʉ'ticãrã niwã. Tojo weerã narẽ "Miaña", nicãrã niwã.
7 Be'ro Jesú tiro miaa, cʉ̃ burro bu'ipʉ na ye su'ti bu'icjasere tuweep-eocãrã niwã. Tojo wééca be'ro Jesú cʉ̃ bu'ipʉ mʉjãpejacʉ niwĩ.
8 Cʉ̃rẽ ẽjõpeorã, pãjãrã cʉ̃ yʉ'rʉaro ma'apʉ na ye su'ti bu'icjasere sẽeocũucãrã niwã. Ãpẽrã pũrĩ nise querire dʉtecũucãrã niwã.
9 Cʉ̃ dʉporo wa'arã, cʉ̃ be'rocjãrã quẽ'rã a'tiro caricũcãrã niwã:
—Marĩ wiogʉre e'catise o'orã. Ã'rĩ Õ'acʉ̃ o'ó'cʉ añubutiami.
10 Cʉ̃ wiogʉ sãjãtje añurõ wa'ato. Marĩ ñecʉ̃ Davi wiogʉ ní'caro weronojõ añurõ wa'ato. Nipe'tirã ʉ'mʉsecjãrã cʉ̃rẽ "Añubutiami" ni e'catise o'oato, nicãrã niwã.
11 Be'ro Jesú Jerusalẽpʉ sãjãejagʉ, Õ'acʉ̃ wi'ipʉ wa'acʉ niwĩ. Topʉ nipe'tise ti wi'i cjasere ĩ'ape'o, Betaniapʉ cʉ̃ bu'erã me'rã wa'a wa'acʉ niwĩ. Ñamica'apʉ niyucã, tojo weecʉ niwĩ.

Jesú higuera wãmeticjʉ dʉca marĩcjʉre ñaidijaduti'que ni'i
(Mt 21.18-19)

12 Ape nʉmʉ bo'reacã Betaniapʉ ní'cãrã Jerusalẽpʉ wa'acã, Jesú ʉjaboayʉ'rʉacʉ niwĩ.

13 Yoaropʉ ma'a sumuto higuera wãmeticjʉ ni'cãgʉ̃ añurõ pũrĩticjʉre ĩ'acʉ niwĩ. Be'ro tigʉ tiro dʉcatisa'aba nígʉ̃, ĩ'agʉ̃ wa'acʉ niwĩ. Pũrĩ peje dia'cʉ̃ nicaro niwʉ̃. Dʉcatiritero niticaro niwʉ̃.
14 Dʉca marĩcã ĩ'agʉ̃, Jesú tigʉre nicʉ niwĩ:
—Ne ãpẽrã a'tigʉ dʉcare ba'anemosome majã, nicʉ niwĩ.
Cʉ̃ tojo nicã, cʉ̃ bu'erã tʉ'ocãrã niwã.

Jesú Õ'acʉ̃ wi'ipʉ duarãrẽ cõ'awĩrõ'que ni'i
(Mt 21.12-17; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

15 Be'ro Jerusalẽpʉ ejacãrã niwã. Jesú Õ'acʉ̃ wi'ipʉ sãjãejagʉ, Õ'acʉ̃rẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeoatjere duarãrẽ, tere duurãrẽ cõ'awĩrõcʉ niwĩ. Na niyeru dʉcayuri mesare, na bujare duadujisere cõ'agʉ̃, tuuquecũupe'ocã'cʉ niwĩ.
16 Ne apeyenojõ duasenojõrẽ ti wi'ipʉ mii, yʉ'rʉtẽrĩwijadutiticʉ niwĩ.
17 Narẽ bu'égʉ, a'tiro nicʉ niwĩ:
—Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ a'tiro ojano'wʉ̃: "Ya wi'i 'Nipe'tirocjãrã ñubueri wi'i ni'i', nino'ca wi'i ni'i." Mʉsã pe'e queoro weewe'e. Yajarã ya wi'ire weronojõ tojacã weeapʉ mʉsã, nicʉ niwĩ.
18 Pa'ia wiorã, ãpẽrã Moisé oja'quere bu'eri masã cʉ̃ tojo nisere tʉ'ocãrã niwã. Be'ro na tʉ'o, "¿De'ro wee marĩ ã'rĩrẽ wẽjẽrãsari?" ni, bu'iri a'manʉ'cãcãrã niwã. Cʉ̃ bu'esere nipe'tirã tʉ'omarĩamʉjãcã ĩ'arã, cʉ̃rẽ uicãrã niwã.
19 Be'ro na'ique'ari cura Jesú ti macãrẽ ní'cʉ wijawã'cã, wa'a wa'acʉ niwĩ tja.

Higuera wãmeticjʉ ñaidija'que ni'i
(Mt 21.20-22)

20 Ape nʉmʉ bo'reacã tja Jerusalẽpʉ wa'arã, higueragʉre nʉ'cõrĩpʉta ñai'cʉre ĩ'acãrã niwã.
21 Tojo weegʉ Pedro Jesú "A'tigʉ dʉcare ba'anemosome majã" ní'quere wãcũgʉ̃, Jesure nicʉ niwĩ:
—Ʉsãrẽ bu'egʉ, ĩ'aña. Sicʉ mʉ'ʉ ñaiduti'cʉ ñaia wa'apã, nicʉ niwĩ.
22 Jesú narẽ nicʉ niwĩ:
—Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeoya.
23 Diacjʉ̃ mʉsãrẽ weregʉti. No'o a'tigʉ ʉ̃rʉ̃gʉ̃rẽ "Dia pajiri maapʉ doqueñorãti" nicã, queoro wa'arosa'a. Mʉsã diacjʉ̃ta ẽjõpeocã, "Ʉsã nise diacjʉ̃ta wa'arosa'a" nicã, tojo wa'arosa'a.
24 Tojo weegʉ mʉsãrẽ nigʉ̃ti. Nipe'tise mʉsã Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩcã, "Ʉsãrẽ diacjʉ̃ta o'ogʉsami" ni ẽjõpeocã, tojo wa'arosa'a.
25 Mʉsã Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩrãtirã, ãpẽrã me'rã apeyenojõ a'metu'ti'que cʉorã, narẽ acobojomʉ'tãña yujupʉ. Tojo weecã, marĩ pacʉ ʉ'mʉsepʉ nigʉ̃́ quẽ'rã mʉsã ña'arõ wee'quere acobojogʉsami.
26 Ãpẽrãrẽ acobojoticãma, marĩ pacʉ ʉ'mʉsepʉ nigʉ̃́ quẽ'rã mʉsã ña'arõ wee'quere acobojosome, nicʉ niwĩ.

Jesure "¿Noa dutiro me'rã tojo weeti?" ní'que ni'i
(Mt 21.23-27; Lc 20.1-8)

27 Be'ro apaturi Jerusalẽpʉ ejacãrã niwã. Jesú Õ'acʉ̃ wi'ipʉ nirĩ cura a'tiro wa'acaro niwʉ̃. Pa'ia wiorã, Moisé oja'quere bu'eri masã, ãpẽrã judío masã bʉcʉrã Jesú tiropʉ wa'acãrã niwã.
28 Jesure sẽrĩtiña'cãrã niwã:

—¿De'ronojõ dutise me'rã mʉ'ʉ weesere tojo weeti? ¿Noa mʉ'ʉrẽ tojo weedutigʉ dutise o'ori? nicãrã niwã.
29 Jesú narẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ quẽ'rã mʉsãrẽ sẽrĩtiña'megʉ̃ti. Mʉsã yʉ'ʉre yʉ'ticã, mʉsãrẽ "A'te dutiro me'rã wee'e", nigʉ̃ti.
30 ¿Noa Juãrẽ wãmeyedutigʉ o'ópari? ¿Õ'acʉ̃ o masã o'ópari cʉ̃rẽ? Yʉ'tiya, nicʉ niwĩ.
31 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, na basu a'merĩ ucũcãrã niwã:
—Marĩ "Õ'acʉ̃ o'ócʉ niwĩ" nicã, cʉ̃ marĩrẽ "To pũrĩcãrẽ ¿de'ro weerã Juãrẽ ẽjõpeotiri?" nigʉ̃sami.
32 Marĩ "Õ'acʉ̃ o'óticʉ niwĩ; masã cʉ̃rẽ o'ócãrã niwã" nicã, masã marĩrẽ tu'tirãsama, nicãrã niwã.
Masã Juãrẽ "Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masʉ̃ niwĩ", ni ẽjõpeocãrã niwã. Tojo weerã wiorã masãrẽ uinícãrã niwã.
33 Tojo weerã na yʉ'ticãrã niwã:
—Masĩtisa'a, niyʉ'rʉocã'cãrã niwã. Tere tʉ'ogʉ, Jesú narẽ nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ quẽ'rã mʉsãrẽ "A'te dutiro me'rã wee'e", ni werewe'e, nicʉ niwĩ.

12

Da'raco'terã queoro weeti'que ni'i
(Mt 21.33-46; Lc 20.9-19)

1 Be'ro Jesú pa'ia wiorãrẽ, Moisé oja'quere bu'eri masãrẽ, judío masã wiorãrẽ queose me'rã werecʉ niwĩ:
—Ni'cʉ̃ cʉ̃ ya di'tapʉ ʉ'se ote, sã'rĩsãnʉ'cõsami. Topʉ na ʉ'se bipesãati pere ʉ̃tãgãpʉ se'esãjãsami. Tojo nicã ʉ'mʉarĩ wi'i na co'tedujiati wi'ire weesami.
»Be'ro aperopʉ sijagʉ wa'agʉ, ãpẽrãrẽ ti wesere co'tedutigʉ cũusami. Narẽ cʉ̃ ya di'tare da'rase wapa "Tocã'rõ yʉ'ʉre ʉ'se wiapa", niwã'cãsami.
2 Be'ro ʉ'se dʉcatiriterore ti wese wiogʉ aperopʉ nisami. Topʉ nígʉ̃, ni'cʉ̃ cʉ̃rẽ da'raco'tegʉre o'ósami. Cʉ̃rẽ o'ógʉ, "Ya di'ta da'rarãrẽ yé ʉ'sere sẽrĩgʉ̃ wa'aya", nisami.
3 Cʉ̃ topʉ ejacã, ti wese da'rarã cʉ̃rẽ ñe'e, paa, ne cã'rõ o'otimirã, o'ótõrõsama.
4 Be'ro apĩ cʉ̃rẽ da'raco'tegʉre o'ósami tja. Cʉ̃́ma dʉpoapʉ cãmida're, ña'arõ bujicã'a, o'ótõrõsama.
5 Ti wese wiogʉ apĩrẽ o'ónemosami tja. Ã'rĩma diacjʉ̃ta wẽjẽcã'sama. Be'ro pãjãrã o'ónemosami. Ãpẽrãrẽ paasama. Ãpẽrãrẽ wẽjẽcã'sama.
6 »Cʉ̃ macʉ̃ ʉpʉtʉ ma'igʉ̃ dia'cʉ̃ dʉ'sasami. Be'ropʉ cʉ̃rẽ o'ósami. A'tiro wãcũmisami: "Yʉ'ʉ macʉ̃rẽ wiopesase me'rã ĩ'arãsama", nimisami.
7 Wiogʉ macʉ̃ na tiropʉ etacã, ti wese da'rari masã a'tiro nisama: "Ã'rĩta nimi be'ropʉ a'ti wesere ñe'eacjʉ. Ma. Cʉ̃rẽ wẽjẽrã. Be'ro a'ti wese marĩ ya wese tojarosa'a", ni wãcũsama.
8 Be'ro cʉ̃rẽ ñe'e, wẽjẽcã'sama. Tu'ajanʉ'cõ, ti wese sumutopʉ cʉ̃ upʉre cõ'asama, nicʉ niwĩ Jesú.
9 Be'ro Jesú narẽ ninemocʉ niwĩ:
—To pũrĩcãrẽ ti wese wiogʉ narẽ ¿de'ro weegʉsari? A'tiro weegʉsami. Cʉ̃ a'ti, cʉ̃ ya di'ta da'rarãrẽ wẽjẽcõ'ape'o, ãpẽrãrẽ ti di'tare o'ogʉsami.
10 »Mʉsã Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩrẽ bu'epã. Yʉ'ʉre wa'atjere a'tiro ojano'wʉ̃:

Ʉtã pjĩrĩ me'rã wi'i yeeri masã ni'cã pjĩ na ʉatica pjĩrẽ cõ'arãsama.
Na cõ'áca pjĩ me'rã ãpẽrã pe'e ni'cã wi'i tutuari wi'i yeenʉ'cãmʉjãsama.
11 Õ'acʉ̃ marĩ wiogʉ na cõ'áca pjĩ me'rã tojo weesami.
Cʉ̃ tojo wee'que "Añubutia'a", ni tʉ'oña'no'o, ni ojano'wʉ̃, nicʉ niwĩ Jesú.
12 Wiorã te queose me'rã cʉ̃ ucũcã, "Ʉsãrẽta ucũgʉ̃ weesami", nicãrã niwã. Tojo weerã cʉ̃rẽ ñe'esĩ'rĩmicãrã niwã. Masãrẽ ui nicãrã niwã. Tojo weerã ñe'emasĩti, wa'a wa'acãrã niwã.

Weeta'sase me'rã Jesure bu'iri a'marã na sẽrĩtiña'que ni'i (Mt 22.15-22; Lc 20.20-26)

13 Be'ro wiorã fariseo masãrẽ, tojo nicã Herode ya curuacjãrãrẽ Jesú tiropʉ o'ócãrã niwã. Na Jesure mejẽcã yʉ'ticã ʉarã, bu'iri bocasĩ'rĩrã, tojo weecãrã niwã.
14 Be'ro na o'ó'cãrã Jesú tiropʉ ejarã, a'tiro nicãrã niwã:
—Masãrẽ bu'egʉ, mʉ'ʉ nisetisere masĩ'i. Masã yʉ'ʉre "¿De'ro wãcũrãsari?" nirõ marĩrõ diacjʉ̃ ucũ'u. Õ'acʉ̃ yere diacjʉ̃ were'e. Ãpẽrã "Wiorã nima" nirõ marĩrõ nipe'tirãrẽ ni'cãrõnojõ ĩ'a'a. Mʉ'ʉrẽ apeyenojõ sẽrĩtiña'sĩ'rĩsa'a. Romano masã wiogʉre cʉ̃ niyeru wapaseesere wapayecã, marĩrẽ dutise ¿añuti o ña'a nitine? ni sẽrĩtiña'cãrã niwã.
15 Jesú pe'e na weeta'sase me'rã sẽrĩtiña'cã ĩ'agʉ̃, a'tiro nicʉ niwĩ:
—¿De'ro weerã yʉ'ʉre mejẽcã yʉ'tigʉ, bu'iri bocagʉsami nisĩ'rĩrã, sẽrĩtiña'ti? Niyeru cujire miitia, nicʉ niwĩ.
16 Tojo weerã ti cujire miiticãrã niwã. Tere ĩ'agʉ̃, Jesú sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—¿Noa queose, noa wãme wã'ñati? nicʉ niwĩ.
Na yʉ'ticãrã niwã:
—César, romano masã wiogʉ queose, cʉ̃ wãme wã'ña'a, nicãrã niwã.
17 Na tojo nicã tʉ'ogʉ, Jesú narẽ nicʉ niwĩ:
—To pũrĩcãrẽ César, romano wiogʉ wapayedutisenojõrẽ cʉ̃rẽ o'oya. Õ'acʉ̃ ye pe'ema cʉ̃rẽ o'oya. Cʉ̃ weedutisere weeya, nicʉ niwĩ.
Cʉ̃ tojo yʉ'ticã tʉ'orã, tʉ'omarĩa wa'acãrã niwã.

Masã wẽrĩca be'ro masãsere Jesure sẽrĩtiña'que ni'i (Mt 22.23-33; Lc 20.27-40)

18 Be'ro ãpẽrã pa'ia saduceo masã Jesú tiro wa'acãrã niwã. Na "Wẽrĩ'cãrã masãsome", ni ẽjõpeosama. Tojo weerã Jesure a'tiro nicãrã niwã:
19 —Masãrẽ bu'egʉ, Moisé a'tiro dutise cũucʉ niwĩ: "Ni'cʉ̃ nʉmotigʉ põ'rãtitimigʉ̃ wẽrĩcã, cʉ̃ acabiji cʉ̃ nʉmo ní'core nʉorẽato. Be'ro cʉ̃ co me'rã ne waro põ'rãtimʉ'tãgʉ̃rẽ cʉ̃ ma'mi wẽrĩ'cʉre põ'rãtibosato", nicʉ niwĩ.
20 Ni'cʉ̃ põ'rã sietere tojota wa'acaro niwʉ̃. Masã ma'mi nʉmoti, põ'rãtitimigʉ̃ wẽrĩa wa'acʉ niwĩ.
21 Cʉ̃ be'rocjʉ̃ cʉ̃ ma'mi nʉmorẽ nʉorẽcʉ niwĩ. Cʉ̃ quẽ'rã põ'rãtitimigʉ̃ wẽrĩa wa'acʉ niwĩ. Be'rocjʉ̃ quẽ'rãrẽ tojota wa'acaro niwʉ̃.
22 Tojo dia'cʉ̃ te nitʉogʉpʉre tojo wa'aturiadijacaro niwʉ̃. Be'ro na nʉmo ní'co quẽ'rã wẽrĩa wa'aco niwõ.
23 Na siete core nʉmoticãrã niwã. To pũrĩcãrẽ wẽrĩ'cãrã masãcã, ¿ni'í nʉmo tojabutiagosari? nicãrã niwã.
24 Tojo nicã tʉ'ogʉ, Jesú narẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Mʉsã wisiyʉ'rʉa'a. Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩ cjasere ne masĩwe'e. Õ'acʉ̃ cʉ̃ tutuase quẽ'rãrẽ masĩwe'e.

25 Wẽrĩ'cãrã na masãca be'ro nʉmotisome. Põ'rã numia quẽ'rãrẽ
numisosome. Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã ʉ'mʉsepʉ nirã weronojõ nirãsama.
26 Apeyenojõ mʉsãrẽ wẽrĩ'cãrã masãsere werenemogʉ̃ti. Mʉsã Moisé
ojáca pũrĩrẽ bu'epã. Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ ni'cã yucʉsiti ʉ̃jʉ̃rĩ sitipʉ a'tiro ucũcʉ
niwĩ: "Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ ni'i. Mʉ'ʉ ñecʉ̃sʉmʉa Abrahã, Isaa, Jacob wiogʉ ni'i",
nicʉ niwĩ.
27 Cʉ̃, "Na wiogʉ ni'i" nígʉ̃, "Yʉ'ʉ tiropʉ catima", nigʉ̃ weecʉ niwĩ.
Õ'acʉ̃ catirã wiogʉ nimi. Wẽrĩbajuduti'cãrã marĩma. Tojo weerã mʉsã,
"Wẽrĩ'cãrã masãsome" nírã, wisiyʉ'rʉa'a, nicʉ niwĩ Jesú.

Moisé dutise cũu'que ni'cãrõ añuyʉ'rʉnʉ'cãrõ ni'i nise ni'i
(Mt 22.34-40)

28 Apĩ quẽ'rã topʉ Moisé oja'quere bu'eri masʉ̃ Jesú tiro nicʉ niwĩ.
Jesure saduceo masã me'rã ʉpʉtʉ ucũcã tʉ'ocʉ niwĩ. Tojo weegʉ Jesú
añurõ yʉ'time'rĩcã ĩ'agʉ̃, cʉ̃rẽ sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—Moisé cʉ̃ duti'que ¿disenojõ waro apeye yʉ'rʉoro añuyʉ'rʉnʉ'cãti?
nicʉ niwĩ.
29 Jesú cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Apeye dutise yʉ'rʉoro a'te nemorõ añuyʉ'rʉnʉ'cã'a. A'tiro ni'i:
"Tʉ'oya, Israe curuacjãrã. Õ'acʉ̃ marĩ wiogʉ ni'cʉ̃ta wiogʉ waro nimi.
30 Tojo weerã Õ'acʉ̃ marĩ wiogʉre nipe'tise mʉsã ẽjõpeose me'rã, mʉsã
wãcũse me'rã, mʉsã tʉ'oña'se me'rã, tojo nicã mʉsã tutuase me'rã
ma'iña." A'te ni'i apeye yʉ'rʉoro niyʉ'rʉnʉ'cãse.
31 A'te be'rore tojocureta ni'i, nírõ. A'te ni'i. "Marĩ basu ma'irõnojõta
ãpẽrãrẽ ma'irõʉa'a." Apeyepʉa a'te nemorõ marĩsa'a, nicʉ niwĩ Jesú.
32 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, Moisé oja'quere bu'eri masʉ̃ a'tiro nicʉ niwĩ:
—Masãrẽ bu'egʉ, mʉ'ʉ diacjʉ̃ waro ucũ'u. Tojota ni'i mʉ'ʉ nise. Õ'acʉ̃
ni'cʉ̃ta nisami. Apĩ cʉ̃ yʉ'rʉoro nigʉ̃pʉa marĩsami.
33 Õ'acʉ̃rẽ marĩ ẽjõpeose me'rã, marĩ tʉ'oña'se me'rã, marĩ wãcũse
me'rã, marĩ tutuase me'rã ma'ise apeye nemorõ niyʉ'rʉnʉ'cã'a. Tojo nicã
marĩ basu ma'irõnojõta ãpẽrãrẽ ma'ise añu ni'i. Nipe'tise marĩ wa'icʉrã
ʉ̃jʉ̃amorõpeose nemorõ wapati'i. Tojo nicã nipe'tise ñubuepeoropʉ
ʉ̃jʉ̃amorõpeorãti nise nemorõ wapati'i, nicʉ niwĩ.
34 Jesú cʉ̃ weesooro marĩrõ añurõ ucũme'rĩcã ĩ'agʉ̃, cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:
—Cã'rõacã dʉ'sa'a mʉ'ʉ Õ'acʉ̃rẽ añurõ ẽjõpeo yʉ'rʉtẽrĩatjo, nicʉ niwĩ.
A'te be'rore ne ni'cʉ̃ Jesure sẽrĩtiña'ma'aticʉ niwĩ.

Jesú masãrẽ "Cristo na nigʉ̃́ ¿noa macʉ̃ niti?" ni sẽrĩtiña'que ni'i
(Mt 22.41-46; Lc 20.41-44)

35 Jesú Õ'acʉ̃ wi'ipʉ bu'égʉ, masãrẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
—¿De'ro weerã Moisé oja'quere bu'eri masã Cristo Õ'acʉ̃ bese'cʉre
"Davi pãrãmi nimi" nisari?
36 Davita Espíritu Santu cʉ̃ masĩse o'oro me'rã a'tiro ni ojacʉ niwĩ:
Õ'acʉ̃ ʉ'mʉsepʉ nigʉ̃́ cʉ̃ macʉ̃rẽ, yʉ'ʉre yʉ'rʉoacjʉre a'tiro nicʉ niwĩ:
"Yʉ'ʉ tiro wiogʉ dujiri cũmurõpʉ dujigʉsa'a.
Mʉ'ʉ to dujicã, mʉ'ʉrẽ ĩ'atu'tĩ'cãrãrẽ docaque'acã weegʉti", nicʉ niwĩ
Õ'acʉ̃, ni ojacʉ niwĩ Davi.
37 Davi basuta Õ'acʉ̃ bese'cʉ Cristore "Yʉ'ʉ wiogʉ nimi", nicʉ niwĩ. Tojo
weegʉ cʉ̃ pãrãmi se'saro nirõnojõ o'ogʉ, cʉ̃ wiogʉ nicʉ niwĩ, nicʉ niwĩ
Jesú.

Masã pãjãrã topʉre nirã̃ tʉ'saropʉta Jesú weresere tʉ'otʉ'sacãrã niwã.

Moisé oja'quere bu'eri masãrẽ "Na tojo weema" nise ni'i
(Mt 23.1-36; Lc 11.37-54; 20.45-47)

38 Jesú masãrẽ bu'égʉ, a'tiro nicʉ niwĩ:

—Mʉsã Moisé oja'quere bu'eri masãrẽ tʉ'omasĩña. Mʉsãrẽ ĩ'ato nírã, su'ti yoase paca me'rã sãña, ñubuesijatʉ'sama. Tojo nicã macã decopʉ wiopesase me'rã añuduticã ʉasama.

39 Na nerẽse wi'seripʉ wiorã na dujiwʉase cũmurĩpʉ dujisĩ'rĩsama. Bosenʉmʉ weeropʉ quẽ'rãrẽ mejãrõta nisĩ'rĩsama.

40 Wapewia numia ye wi'serire ẽ'masama. Na ña'arõ wee'quere wãcũdutitirã yoacã ñubueta'sasama. Náta ãpẽrã yʉ'rʉoro bu'iri da'reyʉ'rʉnʉ'cãno'ajã nima, nicʉ niwĩ Jesú.

Ni'cõ wapewio pajasecʉogo Õ'acũrẽ o'o'que ni'i
(Lc 21.1-4)

41 Jesú Õ'acũ wi'ipʉ nígũ, masã niyeru o'orã sãawʉase acari põtẽorõ dujicʉ niwĩ. Masã te acaripʉ niyeru sãacã, ĩ'adujibajaque'acʉ niwĩ. Pãjãrã pajiro niyeru cʉorãrẽ pajiro sãacã ĩ'acʉ niwĩ.

42 Na te acaripʉ sãarĩ cura ni'cõ wapewio pajasecʉogo ejaco niwõ. Co pʉa cuji niyeru wapamarĩse cujiri ni'cã acaropʉ sãaco niwõ.

43 Co tojo wééca be'ro Jesú cũ bu'erãrẽ pijio, narẽ nicʉ niwĩ:

—Diacjũ mʉsãrẽ weregʉti. Õ'acũ ĩ'orõpʉ a'tigo wapewio pajasecʉogo nipe'tirã yʉ'rʉoro o'oyʉ'rʉnʉ'cãmo.

44 Ãpẽrã pe'e narẽ dʉ'sasere o'oama. Co pe'e pajasecʉogo nimigõ, co cʉomi'que, co ba'acatibo'queacãrẽ o'ope'ocã'mo, nicʉ niwĩ.

13

Jesú "Õ'acũ wi'i, Jerusalẽ cja wi'i cõ'ano'rõsa'a" ní'que ni'i
(Mt 24.1-2; Lc 21.5-6)

1 Jesú Õ'acũ wi'ipʉ wijaari cura ni'cũ cũ bu'egʉ a'tiro nicʉ niwĩ:

—Ʉsãrẽ bu'egʉ, a'ti wi'i na ũtãpaga me'rã yee'que pacare ĩ'aña. Ti wi'i añubutiari wi'ijo ni'i, nicʉ niwĩ.

2 Jesú cũrẽ yʉ'ticʉ niwĩ:

—Mʉ'ʉ a'ti wi'i yééca wi'ire ĩ'amisa'a. Be'ro ne ni'cãgã ũtãgã apega bu'ipʉ yeeturiamʉjã'que tojasome. Nipe'tise mʉtõdijono'rõsa'a, nicʉ niwĩ.

A'ti ʉmʉco pe'tise dʉporo Jesú "A'tiro wa'arosa'a" ní'que ni'i
(Mt 24.3-28; Lc 21.7-24; 17.22-24)

3 Be'ro Jesú cũ bu'erã me'rã ũrũgũ Olivo Õ'acũ wi'i põtẽorõ nicjʉpʉ wa'acãrã niwã. Jesú topʉ dujiri cura Pedro, Santiago, Juã, André ãpẽrã tʉ'otiropʉ cũrẽ sẽrĩtiña'cãrã niwã:

4 —Wereya ũsãrẽ. ¿De'ro nicã mʉ'ʉ "Õ'acũ wi'i cjase ũtãpagare mʉtõdijono'rõsa'a" ní'que wa'arosari? ¿Ñe'enojõ me'rã ĩ'ogũsari a'te tojo wa'atjere? nicãrã niwã.

5 Jesú narẽ yʉ'ticʉ niwĩ:

—Ãpẽrã mʉsãrẽ nisoori nírã, tʉ'omasĩña.

6 Pãjãrã a'tiro nisoorãsama: "Yʉ'ʉ Õ'acũ tutuaro me'rã wee'e; Õ'acũ bese'cʉ Cristo ni'i", nirãsama. Na tojo nisere tʉ'orã, pãjãrã siruturãsama.

7 »Mʉsã a'mewẽjẽse quetire tʉ'orã, “Topʉ tojo wa'aporo” nicã
tʉ'orãsa'a. Tere tʉ'orã, ʉcʉaticã'ña. Te a'tirota wa'arosa'a. Tojo nimirõ,
a'ti ʉmʉco pe'tiatjo dʉ'sarosa'a yujupʉ.
8 Ni'cã curuacjãrã ape curuacjãrã me'rã a'mequẽrãsama. Tojo nicã ni'cã
di'tacjãrã ape di'tacjãrã me'rã a'mewẽjẽrãsama. Pũrõ apesepʉre di'ta
narãsãse wa'arosa'a. Ʉjaboase wa'arosa'a. A'te nipe'tise peje me'rã masã
ne waro pi'etiwã'cõse ni'i. Numio co macʉ̃rẽ wʉase dʉporo pũrĩse nʉ'cãrõ
weronojõ nirõsa'a.

9 »Mʉsãrẽ ñe'e, wiorã tiropʉ miarãsama. Mʉsã nerẽse wi'seripʉre
paaperãsama. Mʉsã yʉ'ʉre ẽjõpeose wapa wiorã wa'teropʉ mi-
ano'rãsa'a. Tojo weecã, yé cjasere wererãsa'a. Tojo weerã mʉsã basu
añurõ wãcũtʉ'oña'ña.
10 A'ti ʉmʉco pe'tiatji dʉporo nipe'tirocjãrãrẽ Õ'acʉ̃ masãrẽ yʉ'rʉose
quetire werese'sabi'ano'rõsa'a.
11 Mʉsãrẽ wiorã tiropʉ miacã, wãcũque'titirãta wa'aya. “¿Ʉ̃sã de'ro
ucũrãsariba topʉre?” ni wãcũticã'ña. Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ wãcũse o'osere
topʉre ucũña. Mʉsã mejẽta ucũrãsa'a. Espíritu Santu ucũgʉ̃sami.
12 Ni'cʉ̃ põ'rã wiorãpʉre a'merĩ weresã, wẽjẽcã weerãsama. Na
pacʉsʉmʉa quẽ'rã na põ'rãrẽ wiorãpʉre weresãrãsama. Na põ'rã quẽ'rã
mejãrõta na pacʉsʉmʉarẽ yʉ'rʉnʉ'cã, wẽrĩcã weerãsama.
13 Nipe'tirocjãrã masã mʉsãrẽ yʉ'ʉre ẽjõpeose bu'iri ĩ'atu'tirãsama.
Yʉ'ʉre ẽjõpeoyapatirã pũrĩcã yʉ'rʉwetirãsama. Yʉ'ʉ pacʉ tiropʉ cat-
inu'cũrãsama.
14 »Dʉporocjʉ̃pʉ Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masʉ̃ Danie wãmetigʉ
a'ti ʉmʉco pe'tiatji dʉporo wa'atjere ojayucʉ niwĩ. “Ña'agʉ̃ Õ'acʉ̃
yabigʉnojõ cʉ̃ ya wi'ipʉ sãjãtígʉnojõ Jerusalẽ cja wi'i añurĩ wi'ipʉre sãjãa,
nu'cũgʉ̃sami. Tojo weegʉ cʉ̃ sãjãase me'rã ti wi'i ña'ase marĩrĩ wi'ire
dojorẽgʉ̃sami”, ni ojayucʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ ti wi'ipʉ nicã ĩ'arã, mʉsã a'ti pũrĩrẽ
bu'e tʉ'omasĩña. Tojo wa'acã ĩ'arã, Õ'acʉ̃ bu'iri da'regʉsami nírã, Judeapʉ
nirã̃ ʉ̃rʉ̃pagʉpʉ du'tiaya.
15 Tojo wa'ari nʉmʉrẽ wi'i dʉposãrĩ opa sirapʉ soo pesagʉnojõ po'peapʉ
cjasere sãjãa duretimigʉ̃, diacjʉ̃ta wa'a wa'aya.
16 Wesepʉ tõ'ogʉ̃ quẽ'rã ne wi'ipʉ tojaa, duregʉ wa'aticã'ña.
17 Tojo wa'ase nʉmʉrĩ numia nijĩpacosãnumiarẽ, põ'rã mi'rĩrã cʉorãrẽ
bʉjaweose nʉmʉrĩ nirõsa'a. Na ʉmʉñarõ wa'amasĩsome.
18 “Yʉsʉase nʉmʉrĩrẽ tojo wa'aticã'to” ni, Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩña.
19 Tojo wa'ase nʉmʉrĩ pi'etise nʉmʉrĩ nirõsa'a. Õ'acʉ̃ a'ti turire wééca
be'rore tocã'rõ pi'etise marĩcaro niwʉ̃. Be'ropʉ quẽ'rãrẽ tocã'rõ waro
pi'etise marĩrõsa'a.
20 Õ'acʉ̃ pi'etise nʉmʉrĩrẽ dʉoticãma, ne ni'cʉ̃ yʉ'rʉwetitibutiabosami.
Õ'acʉ̃ pe'e cʉ̃ yarã, cʉ̃ bese'cãrãrẽ wéégʉ, tojo wa'ase nʉmʉrĩrẽ
dʉogʉsami.
21 »Tojo wa'ari curare ãpẽrã mʉsãrẽ nisoorãsama: “Jãa, ĩ'aña. Õ'acʉ̃
bese'cʉ Cristo a'to nimi. Topʉ nimi”, nirãsama. Na tojo nicã,
ẽjõpeoticã'ña.
22 Pãjãrã nisoori masã a'tirãsama. A'tiro nirãsama: “Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃
bese'cʉ Cristo ni'i. Õ'acʉ̃ ye quetire weremʉ'tãrĩ masã ni'i”, nisoorãsama.
Peje weeĩ'ose weerãsama narẽ ẽjõpeoato nírã. Basiocãma, Õ'acʉ̃ cʉ̃

bese'cãrãpʉreta ẽjõpeodu'ucã weesĩ'rĩrãsama. Tojo weerã narẽ ne ẽjõpeoticã'ña.
23 Mʉsã tojo wa'asere añurõ tʉ'omasĩña. Te niatjeta mʉsãrẽ wereyu-
toja'a, nicʉ niwĩ Jesú.

Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ ¿de'ro wee a'tigʉsari? nise ni'i
(Mt 24.29-35,42-44; Lc 21.25-36)

24 Jesú a'tiro ni werenemocʉ niwĩ:
—Te pi'etise nʉmʉrĩ yʉ'rʉ́ca be'ro mujĩpũ ʉmʉcocjʉ̃ na'itĩ'a
wa'agʉsami. Ñamicjʉ̃ quẽ'rã bo'reyusome.
25 Ñocõa bʉrʉdijarãsama. Nipe'tirã ʉ'mʉarõpʉ nirã̃ narãsãcã
weeno'rãsama.
26 Tojo wa'ari cura nipe'tirã yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ
o'mecururipʉ tutuaro me'rã asistedijaticã ĩ'arãsama.
27 Be'ro yʉ'ʉre wereco'terãrẽ o'ógʉti. Na neorãsama yʉ'ʉ bese'cãrã
nipe'tiro no'o nirõcjãrãrẽ.
28 »Mʉsãrẽ otecjʉ higueragʉ wãmeticjʉ me'rã queose o'ogʉti. Tigʉ
dʉpʉripʉ pũrĩ ñasãwijisãjãcã, "Cʉ̃'ma wa'arotiro wee'e", nisa'a.
29 A'te weronojõ yʉ'ʉ todʉporo ní'que peje wa'acã ĩ'arã, "Cã'rõacã Jesú
a'ti di'ta wiogʉ sãjãtjo dʉ'sasa'a", niña.
30 Diacjʉ̃ mʉsãrẽ weregʉti. A'te peje tojo wa'ari curare nirã̃ wẽrĩsome.
Tojo wa'asere ĩ'ape'ocã'rãsama.
31 A'ti ʉmʉco, a'ti di'ta pe'tidijarosa'a. Yʉ'ʉ ucũse, yʉ'ʉ bu'ese pũrĩcã
ninu'cũcã'rõsa'a. Nipe'tise yʉ'ʉ ní'que queoro wa'arosa'a.
32 »Yʉ'ʉ apaturi a'tiatjema ti nʉmʉ nicã, ti hora nicã a'tigʉsa'a nisere
ne masĩno'ña marĩ'i. Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã ʉ'mʉsecjãrã, yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃
quẽ'rã masĩwe'e. Yʉ'ʉ pacʉ Õ'acʉ̃ ni'cʉ̃ta masĩsami.
33 »Tojo weerã mʉsã añurõ wãcũ, tʉ'omasĩyuya. "¿De'ro nicã
a'tigʉsari?" ni ñubue, co'tenu'cũcã'ña. Yʉ'ʉ a'tiatjere mʉsã ne masĩwe'e.
34 Mʉsãrẽ queose me'rã weregʉti. Ni'cʉ̃ masʉ̃ yoaropʉ sijagʉ wa'asami.
Cʉ̃ wa'ase dʉporo cʉ̃rẽ da'raco'terãrẽ cʉ̃ ya wi'ire "Co'teapa", nisami.
Nánʉcʉ̃rẽ na da'ratjere cũusami. Sope co'tegʉre "Sopere co'teya", nisami.
35 Na weronojõ mʉsã niña. Námarĩcã na wiogʉ dajatjere ne masĩtisama.
Na'ique'ari cura, ñami deco, cãrẽ'quẽ uuri cura, o bo'reacã nígʉ̃ nibosami.
Mʉsã̃ quẽ'rã na weronojõ masĩtimirã, yʉ'ʉre co'teya.
36 Yʉ'ʉ wãcũña marĩrõ a'ti, mʉsãrẽ cãrĩrãrẽ weronojõ bocaejape-
jasĩ'rĩtisa'a.
37 Yʉ'ʉ mʉsãrẽ nisere nipe'tirãrẽ nigʉ̃ti. Añurõ wãcũ, co'teyuya, ni
werecʉ niwĩ Jesú.

14

Jesure ñe'erãtirã na apoyu'que ni'i
(Mt 26.1-5; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

1 Pʉa nʉmʉ Pascua bosenʉmʉ, pã̃ bʉcʉase me'rã na morẽti'quere ba'ari
bosenʉmʉ dʉ'sacaro niwʉ̃. Ti bosenʉmʉ judío masã na ñecʉ̃sʉmʉa
Egiptopʉ ní'cãrã wijawã'cã'quere wãcũrĩ bosenʉmʉ nicaro niwʉ̃. Pa'ia
wiorã, Moisé oja'quere bu'eri masã ¿de'ro wee Jesure ñe'e wẽjẽrãsari?
nírã, weesoome'rĩse me'rã na weeatjere apoyucãrã niwã.
2 Tojo nírã, a'tiro nicãrã niwã:

—Bosenɯmɯ nicã weeticã'rã. Masã cũrẽ ma'írã, no'o ɯaro caricũma'a, marĩ tojo weesere dojorẽbosama, nicãrã niwã.

Ni'cõ numio Jesure ma'iyɯ'rɯgo ɯ'mɯtise piopeo'que ni'i
(Mt 26.6-13; Jn 12.1-8)

3 Na "Jesure wẽjẽrãti" ni apocaterore Jesú Betaniapɯ nicɯ niwĩ. Simó
cãmi boa, yɯ'rɯ'cɯ ya wi'ipɯ nicɯ niwĩ. Jesú cũ ba'adujiri cura ni'cõ numio
ɯ'mɯticja cɯogo ejaco niwõ. Tiga acosticja ɯ'mɯtise nardo wãmetise
wapabɯjɯsere poseticaro niwũ. Ti ñacõrẽ pe'equejo, Jesú dɯpoa bu'ipɯ
ɯ'mɯtisere piopeoco niwõ.

4 Ãpẽrã topɯ nirã co tojo weecã ĩ'arã, uayɯ'rɯacãrã niwã. Tojo weerã
a'tiro a'merĩ ucũcãrã niwã:

—¿De'ro weego co a'te ɯ'mɯtise wapabɯjɯsere mejõ waro tojo
weecõ'ati?

5 A'te ni'cã cũ'ma da'rase wapa wapata'aro weronojõ duago, bo-
cano'boapã. Te me'rã pajasecɯorãrẽ weetamuboapõ, nicãrã niwã. Co tojo
weesere tɯ'satirã, pũrõ tu'ticãrã niwã.

6 Jesú pe'e narẽ nicɯ niwĩ:

—Cariboticã'ña. ¿De'ro weerã core cariboti? A'tere yɯ'ɯre tojo wéégo,
añurõ weego weemo.

7 Pajasecɯorã mɯsã wa'teropɯ ninu'cũcã'rãsama. Mɯsã no'o ɯaritero
narẽ añurõ weetamumasĩ'i. Yɯ'ɯma mɯsã wa'teropɯ ninu'cũcã ĩ'asome.

8 A'tigo yɯ'ɯre co weesĩ'rĩrõ põtẽorõ añurõ weemo. Co yɯ'ɯre piopeogo
ɯ'mɯtisere apoyu, na yaarã ɯ'mɯtise wa'reatjo weronojõ yɯ'ɯre weeyumo.

9 Diacjũ mɯsãrẽ weregɯti. A'ti di'tapɯre no'o nirõ yɯ'ɯ masãrẽ yɯ'rɯose
quetire werecusiarã, a'tigo co yɯ'ɯre wee'quere wãcũdutirã wererãsama,
nicɯ niwĩ.

Juda wiorãpɯre Jesure o'oatje cjase ni'i
(Mt 26.14-16; Lc 22.3-6)

10 Jesú numiorẽ tojo níca be'ro Jesú bu'erã doce me'rãcjũ ní'cɯ Juda
Iscariote a'tiro weecɯ niwĩ. Pa'ia wiorã tiropɯ wa'a, Jesure cũ o'oatje
cjasere na me'rã ucũgũ wa'acɯ niwĩ.

11 Cũ tojo nisere tɯ'orã, ɯpɯtɯ e'catirã, "Mɯ'ɯrẽ niyeru wapayerãti",
nicãrã niwã Judare. "¿De'ro nicã yɯ'ɯre Jesure wiorãpɯre o'oroɯamitito?"
ni wãcũcɯ niwĩ Juda.

Jesú cũ bu'erã me'rã ba'atɯo'que ni'i
(Mt 26.17-29; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1Co 11.23-26)

12 Masã pã̃ bɯcɯase me'rã morẽti'quere ba'ari bosenɯmɯ ninɯ'cãcaro
niwũ. Ti nɯmɯ nicã, ni'cũ oveja wĩ'magũ na Pascua bosenɯmɯ ba'acjɯre
wẽjẽsama. Titare Jesú bu'erã cũrẽ sẽrĩtiña'cãrã niwã:

—¿No'opɯ marĩ Pascua bosenɯmɯ ba'atjore apoyucã ɯasari? nicãrã
niwã.

13 Tojo nicã tɯ'ogɯ, pɯarã cũ bu'erãrẽ o'ócɯ niwĩ. A'tiro narẽ werecɯ
niwĩ:

—Jerusalẽ̃pɯ wa'aya. Topɯ ni'cũ masũ acoga tuupeogɯre bocaejape-
jarãsa'a. Cũ no'o wa'aro sirutuya.

14 Cũ sãjãarõ ti wi'i wiogɯre niña: "Ũsãrẽ bu'egɯ a'tiro niami: '¿No'opɯ
nisari yɯ'ɯ bu'erã me'rã Pascua bosenɯmɯ ba'atji tucũ?' niami", niña.

15 Mɯsã tojo nicã, ɯ'mɯarõca tucũ apoyúca tucũjopɯ mɯsãrẽ ĩ'ogũsami.
Topɯ marĩ ba'atjere apoyuya, nío'ocɯ niwĩ Jesú.

16 Be'ro cũ bu'erã wa'a, Jerusalẽpu etacãrã niwã. Topu etarã, Jesú cũ
ní'caronojõta nipe'tisere bocacãrã niwã. Topu na ba'atjere apoyucãrã
niwã.
17 Na'ique'aca be'ro Jesú cũ bu'erã doce me'rã ti wi'ipure etacu niwĩ.
18 Na ba'ari cura Jesú cũ bu'erãrẽ nicu niwĩ:
—Diacjũ musãrẽ weregũti. Musã me'rãcjũ ni'cũ marĩ me'rã ba'adujigu
wiorãpure yu'ure wẽjẽdutigu o'ogusami, nicu niwĩ.
19 Cũ tojo nicã tu'orã, uputu bujaweticãrã niwã. Nánucũ a'merĩ
sẽrĩtiña'cãrã niwã:
—Yu'uta nicã'sa'aba, nicãrã niwã.
20 Jesú narẽ yu'ticu niwĩ:
—Ni'cũ musã doce me'rãcjũ yu'u me'rã a'ti papu yosoba'agu nimi.
21 Yu'u Õ'acũ macũ masũ weronojõ uputigure Õ'acũ ye queti ojáca
pũrĩ ní'caronojõta wa'arosa'a. Tojo wa'acã, yu'ure wiorãpure o'oguma
ña'abutiaro wa'arosa'a. Cũ diacjũta bajuatiyu'ruocã, nemorõ añubopã,
nicu niwĩ.
22 Jesú cũ bu'erã me'rã ba'ari cura pãgãrẽ mii, cũ pacu Õ'acũrẽ e'catise
o'ocu niwĩ. Tu'ajanu'cõ, tigareducawaa, narẽ o'ogu, a'tiro nicu niwĩ:
—Ba'aya. A'te yu'u upu ni'i, nicu niwĩ.
23 Be'ro sĩ'rĩrĩ pare mii, Õ'acũrẽ e'catise o'ocu niwĩ tja. Tu'ajanu'cõ, cũ
bu'erãrẽ tĩacu niwĩ. Nipe'tirã ti pa cjasere sĩ'rĩpe'ticã'cãrã niwã.
24 Narẽ tĩagũ, nicu niwĩ:
—A'te yé dí ni'i. Masã ña'arõ wee'quere wẽrĩ wapayebosagusa'a. Õ'acũ
masãrẽ apeye ma'ma "A'tiro weeguti" ní'quere cũugũsami. Yu'u wẽrĩgũ,
dí o'maburose me'rã pãjãrã añurõ weeno'rãsama.
25 Diacjũ musãrẽ weregũti. A'te u'seducaco vino marĩ ni'cãrõacã sĩ'rĩrõ
weronojõ weenemosome. Be'ro yu'u pacu yu'ure wiogu sõrõcãpu, musã
me'rã apaturi ma'ma vino sĩ'rĩnemogũsa'a tja, nicu niwĩ Jesú.

Jesú Pedrore "Mu'u yu'ure 'Masĩwe'e' nigũsa'a" ní'que ni'i (Mt 26.30-35; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

26 Jesú cũ bu'erã me'rã ba'áca be'ro Õ'acũrẽ basapeotoja, ti wi'ire wijaa
wa'acãrã niwã. Wijaa, ũrũgũ Olivo wãmeticjupu wa'acãrã niwã.
27 Topu wa'agu, Jesú narẽ nicu niwĩ:
—Musã nipe'tirã a'ti ñami uirã, yu'ure cõ'awã'cãpe'tia wa'arãsa'a.
Musã tojo weeatje Õ'acũ ye queti ojáca pũrĩpu nírõnojõta wa'arosa'a.
A'tiro ojano'wũ: "Yu'u oveja co'tegure wẽjẽno'cã weegusa'a. Tojo weecã,
cũ yarã oveja no'o uaro omastearãsama", niwũ.
28 Be'ro yu'u wẽrĩ'cupu masãca be'ro musã duporo Galilea di'tapu
wa'ayutojagusa'a, nicu niwĩ.
29 Cũ tojo nicã tu'ogu, Pedro yu'ticu niwĩ:
—Ãpẽrã mu'urẽ cõ'awã'cãcã, yu'u pũrĩcã ne wa'asome, nicu niwĩ.
30 Tojo nisere tu'ogu, Jesú nicu niwĩ:
—Diacjũ mu'urẽ weregũti. Ni'cãcã ñami puati cãrẽ'quẽ uuati duporo
yu'ure i'tiati "Cũrẽ masĩwe'e", nigũsa'a, nicu niwĩ.
31 Tojo nicã tu'omigũ, Pedro ninemocu niwĩ:
—Yu'u pũrĩcã na yu'ure wẽjẽsĩ'rĩcãma, "Cũ me'rã boagũti", nigũsa'a.
"Cũrẽ masĩwe'e" nisome, nicu niwĩ. Be'ro nipe'tirã cũ bu'erã Pedro
ní'caronojõta niburocãrã niwã.

Jesú Getsemaní wãmetiropʉ cʉ̃ pacʉre ñubue'que ni'i
(Mt 26.36-46; Lc 22.39-46)

32 Olivo wãmeticjʉ ʉ̃rʉ̃gʉ̃pʉ wa'arã, tigʉ dʉ'pocã Getsemaní
wãmetiropʉ etacãrã niwã. Topʉ Jesú cʉ̃ bu'erãrẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ ñubuegʉ wa'ari cura a'topʉ dujíniña yujupʉ, nicʉ niwĩ.
33 Topʉ ñubuegʉ wa'agʉ, Pedro, Santiago, Juãrẽ miacʉ niwĩ. Cʉ̃ ʉpʉtʉ
waro ejeripõ'rãpʉ wãcũque'ti, bʉjaweticʉ niwĩ.
34 Narẽ nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉre wẽrĩtawioro, bʉjawetise yʉ'rʉmajãsa'a. Mʉsã a'to tojayá. Ne
cãrĩticã'ña, nicʉ niwĩ narẽ.
35-36 Tojo níca be'ro yoacurero na yʉ'rʉro wa'a, di'tapʉ
paamu'rĩque'agʉ, cʉ̃ pacʉre sẽrĩgʉ̃, a'tiro nicʉ niwĩ:
—Pacʉ, mʉ'ʉrẽ nipe'tise basio'o. Mʉ'ʉ ʉacã, yʉ'ʉre a'te ña'arõ yʉ'rʉatje
wa'aticã'to. Yʉ'ʉ tojo nimicã, yʉ'ʉ ʉaro weeticã'ña. Mʉ'ʉ ʉaro pe'e
wa'ato, nicʉ niwĩ.
37 Be'ro cʉ̃ bu'erã tiropʉ majãmitojacʉ niwĩ. Narẽ cãrĩ'cãrãpʉre
bocaejacʉ niwĩ. Pedrore nicʉ niwĩ:
—Simó, ¿mʉ'ʉ cãrĩgʉ̃ weeti? ¿Ne cã'rõacã cãrĩtimigʉ̃, tʉ'sʉmasĩtisari?
38 Cãrĩticã'ña. Wãtĩ mʉsãrẽ niquesãticã'to nírã, Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩña. Mʉsã
wãcũsepʉ me'rãma yʉ'ʉre ẽjõpeonu'cũsĩ'rĩmisa'a. Mʉsã se'saro tojo
weesĩ'rĩmirã, wãcũtutuamasĩtisa'a. Tojo weerã Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩña, nicʉ niwĩ.
39 Tojo níca be'ro majãmitojagʉ, cʉ̃ pacʉre sẽrĩ'caronojõta sẽrĩcʉ niwĩ
tja.
40 Sẽrĩca be'ro cʉ̃ bu'erã tiropʉ majãmitojagʉ, cãrĩ'cãrãpʉre bocaejacʉ
niwĩ tja. Narẽ wʉja pũrĩyʉ'rʉacaro niwʉ̃. Tojo weerã cʉ̃rẽ de'ro wee
yʉ'timasiticãrã niwã.
41 Be'ro apaturi Jesú cʉ̃ pacʉre sẽrĩtʉogʉ wa'acʉ niwĩ. Tojatagʉ, cʉ̃
bu'erãrẽ nicʉ niwĩ:
—Ni'cãrõacãma sooya, cãrĩña majã. Tocã'rõta ni'i. Ni'cãrõacãrẽ yʉ'ʉ
Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉre masã ña'arãpʉre o'oatje etatoja'a.
42 Wã'cãnʉ'cãña. Te'a, na tiropʉ wa'arã. Yʉ'ʉre o'oacjʉ a'titojami, nicʉ
niwĩ Jesú.

Jesure ñe'ewã'cã'que ni'i
(Mt 26.47-56; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

43 Jesú cʉ̃ bu'erãrẽ ucũrĩ cura na me'rãcjʉ̃ ní'cʉ Juda etacʉ niwĩ. Cʉ̃
me'rã pãjãrã masã di'pjĩrĩ cʉorã yucʉpagʉ me'rã a'ticãrã niwã. Na pa'ia
wiorã, Moisé oja'quere bu'eri masã, judío masã bʉcʉrã o'óno'cãrã nicãrã
niwã.
44 Juda Jesure wiari masʉ̃ narẽ a'tiro niyutojacʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ wa'suporopʉ mi'miacjʉ cʉ̃́ta nigʉ̃sami. Cʉ̃rẽ ñe'e, añurõ dʉ'te
miapa, nicʉ niwĩ.
45 Juda Jesú tiropʉ etagʉ, a'tiro nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉre bu'egʉ. Tojo nígʉ̃ta, cʉ̃rẽ mi'micʉ niwĩ.
46 Tojo weecã ĩ'arã, Jesure ñe'ewã'cã wa'acãrã niwã.
47 Cʉ̃rẽ ñe'erĩ cura ni'cʉ̃ topʉ nu'cũgʉ̃ cʉ̃ ya di'pjĩrẽ wejewee, pa'ia
wiogʉre da'raco'tegʉre o'mepero dʉtepã'rẽcã'cʉ niwĩ.
48 Jesú masãrẽ nicʉ niwĩ:
—¿Yajari masʉ̃rẽ ñe'erã a'tirã weronojõ yʉ'ʉre di'pjĩrĩ, yucʉpagʉ me'rã
ñe'erã a'tiati?

49 Nipe'tise nɯmɯrĩ yɯ'ɯ Õ'acũ wi'i mɯsã wa'teropɯ bu'edujiwɯ. Titare
mɯsã yɯ'ɯre ñe'etiwɯ. A'te mɯsã ni'cãrõacã weese todɯporopɯ Õ'acũ ye
queti ojáca pũrĩpɯ nírõnojõta wa'a'a, nicɯ niwĩ.
50 Jesure ñe'ecã ĩ'arã, cũ bu'erã ni'cũrẽta cõ'anɯ'cõ, du'tiwa'cãpe'tia
wa'acãrã niwã.

Ni'cũ ma'mɯ du'tiwã'cã'que ni'i

51 Jesure ñe'ewã'cãcã, ni'cũ ma'mɯ cũ cãrĩgũ omáca casero me'rã
omatjĩagũ sirutucɯ niwĩ. Be'ro ãpẽrã cũrẽ ñe'ecãrã niwã.
52 Tojo weecã, cũ oma'carore cõ'acã'cɯ niwĩ. Cõ'a, su'ti marĩgũ
omawã'cã wa'acɯ niwĩ.

Jesure wiorã tiropɯ mia'que ni'i
(Mt 26.57-68; Lc 22.54-55,63-71; Jn 18.12-14,19-24)

53 Jesure ñe'e, pa'ia wiogɯ tiropɯ miacãrã niwã. Topɯ nipe'tirã pa'ia
wiorã, judío masã bɯcɯrã, Moisé oja'quere bu'eri masã nerẽcãrã niwã.
54 Pedro pe'e Jesure yoacurero pa'ia wiogɯ ya wi'i sope pɯtopɯ siru-
tutɯocɯ niwĩ. Topɯ surara pɯ'to ejanujã, na me'rã pecame'e sõ'madujicɯ
niwĩ.
55 Pa'ia wiorã, tojo nicã nipe'tirã wiorã "¿De'ro wee Jesure
weresãrõɯamitito?" nicãrã niwã. Cũrẽ wẽjẽsĩ'rĩrã, tojo nicãrã niwã. Cũrẽ
wẽjẽsĩ'rĩmirã, bu'iri ne bocaticãrã niwã.
56 Pãjãrã cũrẽ weresã, nisoocãrã niwã. Ni'cãrõnojõ weresãtiyucã,
basioticaro niwũ.
57 Ãpẽrã wã'cãnɯ'cã, nisoose me'rã weresãcãrã niwã. A'tiro nicãrã
niwã:
58 —Ã'rĩrẽ a'tiro nicã tɯ'owɯ: "Yɯ'ɯ a'ti wi'i Õ'acũ wi'ire masã wééca
wi'ire cõ'adijope'oguti. Be'ro i'tia nɯmɯ be'ro ape wi'i tu'ajanɯ'cõgũti. Ti
wi'i masã wééca wi'i mejẽta nirõsa'a", niwĩ, nicãrã niwã.
59 Tojo nimirã, na nisere ni'cãrõnojõ wãcũticãrã niwã.
60 Na tojo nicã tɯ'ogɯ, pa'ia wiogɯ na wa'teropɯ wã'cãnɯ'cã, Jesure
sẽrĩtiña'cɯ niwĩ:
—¿Mɯ'ɯrẽ tojo nisere yɯ'tiweti? ¿De'ro ni yɯ'tigɯsari na weresãsere?
nicɯ niwĩ.
61 Jesú yɯ'titiyɯ'rɯocã'cɯ niwĩ. Cũ yɯ'titicã ĩ'agũ, pa'ia wiogɯ apaturi
sẽrĩtiña'nemocɯ niwĩ:
—¿Mɯ'ɯta niti Õ'acũ bese'cɯ Cristo, Õ'acũ añugũ macũ na nigṹ? ni
sẽrĩtiña'cɯ niwĩ.
62 Jesú cũrẽ yɯ'ticɯ niwĩ:
—Cṹta ni'i. Mɯsã yɯ'ɯ Õ'acũ macũ masũ weronojõ upɯtigɯ Õ'acũ
pɯ'topɯ dujicã ĩ'arãsa'a. Cũ ɯ'mɯsepɯ nigṹ tutuayɯ'rɯami. Yɯ'ɯ
o'mecururipɯ dijaticã ĩ'arãsa'a, nicɯ niwĩ.
63 Tojo nicã tɯ'ogɯ, pa'ia wiogɯ uasere ĩ'ogũ, cũ basu cũ ye su'tire
wejetũ'rẽcɯ niwĩ. A'tiro nicɯ niwĩ:
—Ãpẽrã cũrẽ weresãrã ɯanemowe'e.
64 Mɯsã Õ'acũrẽ ña'arõ cũ ní'quere tɯ'oapɯ. ¿De'ro tɯ'oña'ti mɯsã? nicɯ
niwĩ.
Nipe'tirã topɯ nirã́ "Cũrẽ wẽjẽrõɯa'a", nicãrã niwã.
65 Na tojo nicã tɯ'orã, ãpẽrã a'tiro weecãrã niwã. Cũrẽ ɯ'seco e'opeocãrã
niwã. Cũ caperire bi'apecãrã niwã. Cũrẽ paamɯjãrã, a'tiro nicãrã niwã:
—Níbocaya. ¿Noa mɯ'ɯrẽ paati? nicãrã niwã.
Surara quẽ'rã diapoapɯ Jesure paacãrã niwã.

Pedro Jesure "Masĩwe'e" ní'que ni'i
(Mt 26.69-75; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18,25-27)

66 Jesure wi'i po'peapʉ ñe'esãjãca be'ro Pedro sope pʉ'topʉ tojacʉ niwĩ.
Cʉ̃ tojo weeri cura ni'cõ pa'ia wiogʉre da'raco'tego etaco niwõ.
67 Cʉ̃ pecame'e sõ'madujigʉre ĩ'agõta ĩ'a, cʉ̃rẽ nico niwõ:
—Mʉ'ʉ Jesú Nazarecjʉ̃ me'rã sija'cʉta ni'iba, nico niwõ.
68 Pedro core nisoogʉ, a'tiro ni yʉ'ticʉ niwĩ:
—Cʉ̃rẽ masĩtisa'a. Ñe'enojõrẽ ucũgõ ucũsa'a. Tʉ'omasĩtisa'a, nicʉ niwĩ.
Cʉ̃ sã'rĩrõ sope pʉ'topʉ topʉ wijaanʉ'cãcã, cãrẽ'quẽ uucʉ niwĩ.
69 Pa'ia wiogʉre da'raco'tego apaturi cʉ̃rẽ ĩ'agõ, topʉ nirãrẽ a'tiro nico niwõ:
—Ã'rĩ quẽ'rã na me'rã sija'cʉta nimi, nico niwõ.
70 Cʉ̃ apaturi nisoocʉ niwĩ tja. Be'roacãta topʉ nirã̃ Pedrore a'tiro nicãrã niwã:
—Mʉ'ʉ quẽ'rã Jesú bu'erã me'rã sija'cʉta ni'i. Mʉ'ʉ Galileacjʉ̃ ni'i. Mʉ'ʉ ucũse quẽ'rã na ucũwʉaronojõ bʉsʉsa'a, nicãrã niwã.
71 Na tojo nicã tʉ'ogʉ, Pedro nisoonemocʉ niwĩ tja:
—Yʉ'ʉ diacjʉ̃ta ucũticã, Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre bu'iri da'reato. Yʉ'ʉ mʉsã ucũgʉ̃rẽ ne masĩtisa'a, nicʉ niwĩ.
72 Cʉ̃ tojo nicũñarĩ cura cãrẽ'quẽ apaturi uucʉ niwĩ tja. Tojo weecã, Pedro Jesú todʉporopʉ ní'quere wãcũbocacʉ niwĩ. Jesú a'tiro nicʉ niwĩ: "Cãrẽ'quẽ pʉati uuse dʉporo mʉ'ʉ yʉ'ʉre i'tiati 'Cʉ̃rẽ masĩwe'e', nigʉ̃sa'a", nicʉ niwĩ. Tere wãcũgʉ̃, ʉpʉtʉ uticʉ niwĩ.

15

Jesure romano masã wiogʉ Pilato sẽrĩtiña'que ni'i
(Mt 27.1-2,11-14; Lc 23.1-5; Jn 18.28-38)

1 Bo'reacã pa'ia wiorã nerẽcãrã niwã. Judío masã bʉcʉrã, Moisé oja'quere bu'eri masã quẽ'rã nerẽcãrã niwã. Ã'rã nipe'tirã wiorã nerẽque'a, "Jesure ¿de'ro weerãsari marĩa?" ni ucũcãrã niwã. Ucũtoja, Jesure dʉ'tetjĩarã, Pilato tiropʉ miiejacãrã niwã.
2 Pilato Jesure sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—¿Mʉ'ʉta niti judío masã wiogʉ? nicʉ niwĩ.
Jesú yʉ'ticʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ nírõnojõta cʉ̃ta ni'i, nicʉ niwĩ.
3 Pa'ia wiorã Pilatopʉre peje weresãcãrã niwã.
4 Tojo nicã tʉ'ogʉ, Pilato apaturi Jesure sẽrĩtiña'nemocʉ niwĩ tja:
—¿Mʉ'ʉrẽ na tojo nisere yʉ'tiweti? ¿Dicʉse peje mʉ'ʉrẽ weresãrã weeti? nicʉ niwĩ.
5 Jesú ne yʉ'titiyʉ'rʉocã'cʉ niwĩ. Tojo weegʉ Pilato ĩ'amarĩacʉ niwĩ.

Jesure wẽjẽduti'que ni'i
(Mt 27.15-31; Lc 23.13-25; Jn 18.38–19.16)

6 Cʉ̃'marĩnʉcʉ̃ Pascua bosenʉmʉ nicã Pilato a'tiro weeseticʉ niwĩ. Ni'cʉ̃ bu'iri da'reri wi'ipʉ nigʉ̃rẽ masã na du'uwĩrõdutigʉre du'uwĩrõmʉjãcũcʉ niwĩ.
7 Titare ni'cʉ̃ bu'iri da'reri wi'ipʉ Barrabá wãmetigʉ wiorãrẽ yʉ'rʉnʉ'cã, narẽ cõ'asĩ'rĩ, cʉ̃ me'rãcjãrã masãrẽ wẽjẽ'cãrã me'rã dujicʉ niwĩ.

8 Masã Pilato tiropʉ wa'a, “Mʉ'ʉ bosenʉmʉ nicã weewʉaronojõ weeya”,
nicãrã niwã.
9 Pilato narẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—¿Mʉsã judío masã wiogʉre yʉ'ʉ du'uwĩrõcã ʉasari? nicʉ niwĩ.
10 Pilato pa'ia wiorã ʉose ye bu'iri Jesure cʉ̃pʉre wia'quere masĩcʉ niwĩ.
11 Pa'ia wiorã Barrabá pe'ere du'uwĩrõdutirã masãrẽ no'o ʉaro car-
icũsitenʉ'cõcã'cãrã niwã.
12 Tojo nicã tʉ'ogʉ, Pilato narẽ sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—Mʉsã judío masã wiogʉ nigʉ̃ me'rã pe'ere ¿de'ro weecã ʉasari? nicʉ
niwĩ.
13 Tojo nicã nipe'tirã caricũmajãcãrã niwã:
—Cʉ̃rẽ curusapʉ paabi'pe wẽjẽña, nicãrã niwã.
14 Pilato narẽ nicʉ niwĩ:
—¿De'ro weegʉ tojo weebosari? Ã'rĩ ne cã'rõ ña'arõ weeticʉ niami, nicʉ
niwĩ.
Cʉ̃ tojo nimicã, masã caricũnemocãrã niwã:
—Curusapʉ paabi'pe wẽjẽña, nicãrã niwã.
15 Tojo nicã tʉ'ogʉ, Pilato masã me'rã añurõ tojasĩ'rĩgʉ̃, Barrabáre
du'uwĩrõcʉ niwĩ. Be'ro Jesure surarare tãrãdutitoja, curusapʉ paabi'pe
wẽjẽduticʉ niwĩ.
16 Tojo weerã na Pilato ya wi'i po'pea nirĩ tucũjopʉ cʉ̃rẽ miacãrã niwã.
Topʉ nipe'tise cururi surara nerẽcãrã niwã.
17 Na Jesure ni'cãrõ su'tiro ʉpʉtʉ sõ'arõ, wiorã sãñarõnojõrẽ sãacãrã
niwã. Tojo nicã ni'cã be'to pota me'rã wééca be'tore cʉ̃ dʉpoapʉre
peocãrã niwã.
18 Be'ro cʉ̃rẽ caricũcãrã niwã:
—E'catipeoya judío masã wiogʉre, ni caricũcãrã niwã.
19 Ni'cãgʉ̃ yucʉgʉ me'rã dʉpoapʉre paamʉjãcãrã niwã. Ʉ'seco e'opeo,
cʉ̃rẽ bujicã'rã, ejaque'apecãrã niwã.
20 Na cʉ̃rẽ a'tiro bujícã'ca be'ro wiogʉ sãñarĩ su'tirore tuweecãrã niwã.
Be'ro cʉ̃ sãñamʉ'tã'carore sãacãrã niwã tja. Tu'ajanʉ'cõ, cʉ̃rẽ curusapʉ
wẽjẽrã wa'arã miacãrã niwã.

Jesure curusapʉ paabi'pe wẽjẽ'que ni'i
(Mt 27.32-44; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

21 Jesure wẽjẽrã wa'arã na miarĩ cura ni'cʉ̃ masʉ̃ Simó Cirene wãmetiri
macãcjʉ̃ cãpũpʉ ní'cʉ tojaticʉ niwĩ. Cʉ̃ pʉarã Alejandro, Rufo pacʉ
nicʉ niwĩ. Jesú curusa wʉawã'cãrõpʉ cʉ̃ yʉ'rʉacã ĩ'arã, curusare cʉ̃rẽ
wʉaduticãrã niwã.
22 Jesure ni'cã bu'a Gólgota wãmetiropʉ miacãrã niwã. Gólgota nírõ,
“Masã boaweeca dʉpoa” nirõ weesa'a.
23 Topʉ pũrĩse tʉ'oña'ticã'to nírã, vino mirra wãmetise me'rã
morẽ'quere tĩacãrã nimiwã. Jesú sĩ'rĩticʉ niwĩ.
24 Be'ro cʉ̃rẽ curusapʉ paabi'pe wẽjẽcãrã niwã. Surara cʉ̃ ye su'tire
dʉcawaarã, níbocape wapata'acãrã niwã. ¿Ñe'enojõrẽ bocarãsari? nírã,
tojo weecãrã niwã.
25 Jesure curusapʉ paabi'penʉ'cõcatero, ñamiña'cũrõ nueve nicã nicaro
niwʉ̃.
26 A'te ye bu'iri cʉ̃rẽ wẽjẽ'e nírã, curusapʉ ni ojaõ'oca pjĩ a'tiro
ojano'caro niwʉ̃: “Ã'rĩ judío masã wiogʉ nimi”, nicaro niwʉ̃.

27 Jesú me'rã ãpẽrã pʉarã yajari masã curusapʉ paabi'penʉ'cõno'cãrã
niwã. Ni'cʉ̃ diacjʉ̃ pe'e, apĩrẽ cũpe pe'e nʉ'cõcãrã niwã.
28 Tojo weecã, Õ'acʉ̃ ye quetire ojáca pũrĩpʉ oja'que queoro wa'acaro
niwʉ̃. A'tiro ojano'caro niwʉ̃: "Cʉ̃ quẽ'rã ña'arã wa'teropʉre
morẽsu'utamucʉ niwĩ", niwʉ̃.
29-30 Masã Jesú pʉ'to yʉ'rʉarã, cʉ̃rẽ bujicã'rã, dʉpoa yuremʉjãcãrã
niwã. A'tiro nicãrã niwã:
—Jʉ̃. Mʉ'ʉ pũrĩcã "Õ'acʉ̃ wi'ire cõ'agʉ̃ti", nimiwʉ̃ña. "I'tia nʉmʉ be'ro
weepe'ogʉti", niwʉ̃. Tojo ní'cʉ mʉ'ʉ basuta yʉ'rʉoya. Topʉ curusapʉ
wã'ñagʉ̃ dijatia, ni bujicã'cãrã niwã.
31 Na weronojõta pa'ia wiorã, Moisé oja'quere bu'eri masã bujicã'cãrã
niwã. Na basu a'merĩ a'tiro nicãrã niwã:
—Cʉ̃ ãpẽrãmarĩcãrẽ yʉ'rʉowĩ. Cʉ̃ basu pe'e yʉ'rʉomasĩtimi.
32 Õ'acʉ̃ bese'cʉ Cristo Israe curuacjãrã wiogʉ nígʉ̃, curusapʉ dijatiato.
Cʉ̃ dijaticã pũrĩcãrẽ, ẽjõpeorãti, nicãrã niwã.
Yajari masã Jesú me'rã curusapʉ paabi'penʉ'cõ'cãrãpʉta bujicã'sãjãcãrã
niwã.

Jesú wẽrĩ'que ni'i
(Mt 27.45-56; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30; Heb 6.19-20; 10.19-20)

33 Jesú curusapʉ wẽrĩrĩ cura dajaritero nicã nipe'tiro ti di'tapʉ na'itĩ'a
wa'acaro niwʉ̃. Téé ñamica'a tres nicãpʉ na'itĩ'atʉocaro niwʉ̃.
34 Tita ti horata Jesú ʉpʉtʉ caricũcʉ niwĩ. Arameo ye me'rã a'tiro nicʉ
niwĩ:
—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? A'tiro nígʉ̃, "Õ'acʉ̃, Õ'acʉ̃, ¿de'ro weegʉ
yʉ'ʉre cõ'awã'cãti?" nígʉ̃, tojo nicʉ niwĩ.
35 Ãpẽrã ni'cãrẽrã topʉ nirã̃ tojo nisere tʉ'orã, a'tiro nicãrã niwã:
—Tʉ'oya sĩ'i ucũsere. Dʉporocjʉ̃pʉ Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masʉ̃
Elíare pisugʉ weesami, nicãrã niwã.
36 Cʉ̃ caricũcã tʉ'ogʉ, ni'cʉ̃ omawã'cã, ni'cã si'ti vino pi'ase me'rã
morẽ'quere yosocʉ niwĩ. Yosotoja, ni'cãgʉ̃ yucʉgʉpʉ dʉ'teõ'o, Jesure
sĩomorõ tĩagʉ̃, a'tiro nicʉ niwĩ:
—Ĩ'anirã marĩ yujupʉ. Elía yʉ'rʉogʉ a'tigʉ a'tigʉsami cʉ̃rẽ.
37 Be'ro Jesú ʉpʉtʉ caricũ, wẽrĩa wa'acʉ niwĩ.
38 Cʉ̃ wẽrĩrĩ cura a'tiro wa'acaro niwʉ̃. Õ'acʉ̃ wi'ipʉ pa'ia
sãjãarõpʉ cã'mota'ayosari casero ʉ'mʉarõ pe'e tʉ̃'rʉ̃dijati, pʉa casero
dʉcawatiyojacaro niwʉ̃.
39 Surara wiogʉ romano Jesú doca nu'cũgʉ̃ cʉ̃ caricũcã ĩ'agʉ̃, cʉ̃ de'ro
wee wẽrĩcã ĩ'agʉ̃, a'tiro nicʉ niwʉ̃:
—Diacjʉ̃ta ã'rĩ Õ'acʉ̃ macʉ̃ niapĩ, nicʉ niwĩ.
40 Numia yoaropʉ Jesure ĩ'anu'cũcãrã niwã. Na wa'teropʉ ã'rã numia
nicãrã niwã: María Magdalena, apego María José, Santiago nitʉogʉ na
nigʉ̃́ paco, tojo nicã Salomé nicãrã niwã.
41 Ã'rã numia Jesure Galileapʉ nicã sirutu'cãrã, cʉ̃rẽ weetamu'cãrã
nicãrã niwã. Tojo nicã ãpẽrã numia pãjãrã Jesú Jerusalẽ́pʉ wa'acã
sirutu'cãrã topʉ ĩ'anu'cũcãrã niwã.

Jesure na yaa'que ni'i
(Mt 27.57-61; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

42-43 Jesú wẽrĩca nʉmʉ judío masã sooatji nʉmʉ dʉporo nicaro niwʉ̃.
Tojo weerã na ba'atjere apoyurã weecãrã niwã. Na'ique'ari cura José,
Arimatea wãmetiri macãcjʉ̃ etacʉ niwĩ. Judío masã wiorã me'rãcjʉ̃ wiogʉ
nicʉ niwĩ. Joséta Jesure "Õ'acʉ̃ bese'cʉ nimi", ni ẽjõpeocʉ niwĩ. Tojo
nicã cʉ̃ wiogʉ sãjãtje quẽ'rãrẽ co'tecʉ niwĩ. Tojo weegʉ uiro marĩrõ
wãcũtutuaro me'rã Pilato tiropʉ sãjãacʉ niwĩ. Sãjãa, Jesú ya upʉre sẽrĩcʉ
niwĩ.
44 Pilato ti upʉre sẽrĩcã tʉ'ogʉ, cʉ̃ wẽrĩatoja'quere masĩgʉ̃, tʉ'omarĩa
wa'acʉ niwĩ. Be'ro surara wiogʉre ¿diacjʉ̃ta wẽrĩapari? nígʉ̃, sẽrĩtiña'cjʉ
pijiocʉ niwĩ.
45 Surara wiogʉ "Diacjʉ̃ta niapʉ" nicã tʉ'ogʉ, Pilato Jesú ya upʉre Joseré
o'oduticʉ niwĩ.
46 Tojo weegʉ José cʉ̃rẽ omatji casero añurĩ caserore duucʉ niwĩ. Be'ro
Jesú ya upʉre miidijoo, ti casero me'rã omacʉ niwĩ. Tu'ajanʉ'cõ, ni'cã tuti
ʉ̃tãgãpʉ se'éca tutipʉ sĩosõrõcũuocʉ niwĩ. Be'ro ti pere ʉ̃tãgãjo me'rã
tuubi'acʉ niwĩ.
47 María Magdalena, apego María pʉarã José, Santiago paco Jesure
yaa'carore ĩ'acãrã niwã.

16

Jesú cʉ̃ wẽrĩ'cʉpʉ masã'que ni'i
(Mt 28.1-10; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

1 Sauru na soowʉari nʉmʉ yʉ'rʉ́ca be'ro María Magdalena, apego María
Santiago paco, tojo nicã apego Salomé ʉ'mʉtise duucãrã niwã. Te me'rã
Jesure cʉ̃ upʉre piopeorã wa'arã weecãrã nimiwã.
2 Mujĩpũ mʉjãtiri cura ma'ma semana sãjãnʉ'cãrĩ nʉmʉ soorinʉmʉ nicã
Jesure yaa'caropʉ wa'acãrã niwã.
3 Na topʉ wa'arã, a'merĩ sẽrĩtiña'cãrã niwã:
—¿Noa marĩrẽ tiga ʉ̃tãgãrẽ tuupãobosarosari? nicãrã niwã.
4 Topʉ ejarã, tiga ʉ̃tãgãjo ti tutire bi'acaga aperopʉ cũñacã ĩ'acãrã niwã.
5 Tojo weerã ti tutipʉ diacjʉ̃ sãjãa wa'acãrã niwã. Topʉ diacjʉ̃ pe'e ni'cʉ̃
ma'mʉ dujicã ĩ'acãrã niwã. Cʉ̃ yoaro su'tiro butiro sãñacã ĩ'arã, ʉpʉtʉ
ʉcʉacãrã niwã.
6 Cʉ̃ narẽ nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉre uiticã'ña. Mʉsã Jesú Nazarecjʉ̃rẽ na curusapʉ paabi'pe
wẽjẽ'cʉre a'marã wee'e. Cʉ̃ masãtojami. A'tore marĩmi. Cʉ̃rẽ na
cũu'carore ĩ'arã a'tia.
7 Be'ro cʉ̃ bu'erãrẽ, tojo nicã Pedrore wererã wa'aya. "Cʉ̃ mʉsã dʉporo
Galileapʉ wa'ayugʉsami. Cʉ̃ mʉsãrẽ todʉporopʉ ní'caronojõta topʉ cʉ̃rẽ
ĩ'arãsa'a", ni wererã wa'aya, nicʉ niwĩ.
8 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, numia Jesure yaa'caropʉ ní'cãrã ʉcʉa narãsãrãta,
omawã'cã wa'acãrã niwã. Ʉpʉtʉ ĩ'a ʉcʉa'cãrã nitjĩarã, na ĩ'a'quere, na
tʉ'o'quere ãpẽrãrẽ wereticãrã niwã.

Jesú María Magdalenarẽ bajuamʉ'tã'que ni'i
(Jn 20.11-18)

9 Jesú bo'reacã soorinʉmʉ nicã wẽrĩ'cʉpʉ masãcʉ niwĩ. Titare María
Magdalenarẽ bajuamʉ'tãcʉ niwĩ. Coreta todʉporopʉre Jesú siete wãtĩa
cʉogore cõ'awĩrõcʉ niwĩ.
10 Cʉ̃ core bajuáca be'ro cʉ̃ me'rã sija'cãrãrẽ, cʉ̃ wẽrĩ'quere dʉjasewã'a
utirãrẽ werego wa'aco niwõ.

11 “Jesú catiami, yʉ'ʉ cʉ̃rẽ ĩ'apʉ” nicã tʉ'orã, ẽjõpeoticãrã niwã.

Jesú pʉarã cʉ̃ bu'esere sirutu'cãrãrẽ bajua'que ni'i
(Lc 24.13-35)

12 Jesú María Magdalenarẽ bajuáca be'ro ãpẽrã pʉarã cʉ̃rẽ ẽjõpeorãrẽ bajuacʉ niwĩ tja. Na cãpũpʉ sijarãrẽ cʉ̃ apĩ weronojõ bajugʉ bajuacʉ niwĩ.
13 Be'ro cʉ̃rẽ ĩ'amasĩca be'ro ãpẽrã cʉ̃ bu'erã ní'cãrãrẽ wererã wa'acãrã niwã. Na quẽ'rãrẽ ẽjõpeoticãrã niwã.

Jesú cʉ̃ bu'erãrẽ “A'tiro weeya” nise ni'i
(Mt 28.16-20; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

14 María Magdalenarẽ, tojo nicã ãpẽrãrẽ bajuáca be'ro Jesú cʉ̃ bu'erã oncere bajuacʉ niwĩ. Na ba'adujiri cura bajuacʉ niwĩ. Na “Cʉ̃ masãcʉ niami” nisere ẽjõpeoticãrã niwã. Na ẽjõpeotise bu'iri narẽ tu'ticʉ niwĩ.
15 Be'ro a'tiro nicʉ niwĩ:
—Nipe'tiropʉ nipe'tirãrẽ yʉ'ʉ masãrẽ yʉ'rʉogʉti nisere quetiwererã wa'aya.
16 No'o yʉ'ʉre ẽjõpeo, wãmeyeno'gʉ̃ yʉ'rʉono'gʉ̃sami. Yʉ'ʉre ẽjõpeotigʉ pũrĩcã bu'iri da'reno'gʉ̃sami.
17 Ẽjõpeorã na ẽjõpeosere ĩ'orã, a'tiro weemasĩrãsama. Yʉ'ʉ tutuaro me'rã wãtĩa masãrẽ sãjãa'cãrãrẽ cõ'awĩrõmasĩrãsama. Apemasã ye, na ucũmasĩti'quere ucũmasĩrãsama.
18 Na añarẽ ñe'ecã, tojo nicã nímá sĩ'rĩcã, ne mejẽcã wa'asome. Dutitirãrẽ omocã ñapeocã, yʉ'rʉrãsama, nicʉ niwĩ Jesú.

Jesú ʉ'mʉsepʉ mʉjãabutia'que ni'i
(Lc 24.50-53)

19 Be'ro marĩ wiogʉ Jesú cʉ̃ bu'erãrẽ wéréca be'ro Õ'acʉ̃ ʉ'mʉsepʉ cʉ̃rẽ miimʉjãa wa'acʉ niwĩ. Topʉre cʉ̃ pacʉ tiropʉ diacjʉ̃ pe'e ejanujãcʉ niwĩ.
20 Tojo wa'áca be'ro cʉ̃ bu'erã nipe'tiropʉ cʉ̃ yʉ'rʉose quetire weresterã wa'acãrã niwã. Na werecã, Jesú cʉ̃ basuta narẽ weetamucʉ niwĩ. Na weresere diacjʉ̃ta ni'i nígʉ̃, añuse na weeĩ'omʉjãcã weecʉ niwĩ.

Luca Jesucristo ye quetire oja'que ni'i

A'ti pũrĩ a'tiro weero ojano'pã nise ni'i

Ã'rĩ ni'cʉ̃ta ãpẽrã Jesucristo ye quetire oja'cãrã wa'teropʉre judío masʉ̃ nitigʉ nicʉ niwĩ. Cʉ̃ Pablo me'rãcjʉ̃ waro nígʉ̃, cʉ̃ me'rã tojota da'rayapaticã'cʉ niwĩ. Cʉ̃ Jesucristo ẽjõpeonʉ'cã'quema de'ro nicã, no'opʉ ẽjõpeogʉ ẽjõpeonʉ'cãpĩ. Masĩno'ña marĩ'i. Añurõ weeri masʉ̃, tojo nicã ocoyeri masʉ̃ nicʉ niwĩ. Cʉ̃ Siria di'tapʉ nirĩ macã Antioquíapʉ bajuacʉ niwĩ.

A'ti pũrĩ nipe'tirãpʉreta Jesú yʉ'rʉogʉ a'ticʉ niwĩ nisere ojano'caro niwʉ̃. Israe curuacjãrã se'sarore yʉ'rʉogʉ a'ticʉ niwĩ, ni ojano'ña marĩcaro niwʉ̃.

Ãpẽrã Jesucristo ye quetire oja'cãrã nemorõ Jesú cʉ̃ catiri ʉmʉcore, cʉ̃ weeseti'quere ojayʉ'rʉnʉ'cãcʉ niwĩ. Tere ojase dʉporo queoro ojasĩ'rĩgʉ̃, a'tiro weecʉ niwĩ. Ãpẽrã Jesú ye quetire werecã ĩ'abesetojagʉpʉ, tojo nicã nipe'tise Jesú weeseti'quere besenʉ'cõpe'otojagʉpʉ ojacʉ niwĩ.

A'ti pũrĩrẽ Teófilo wãmetigʉ, judío masʉ̃ nitigʉre ojacʉ niwĩ.

Luca ¿de'ro weegʉ a'ti pũrĩrẽ ojapari? nise ni'i

1 Pãjãrã masã ʉ̃sã wa'teropʉ wa'a'quere Jesú ye quetire ojasĩ'rĩcãrã niwã.

2 Ʉsãrẽ bu'e'caronojõta ojacãrã niwã. Jesú ne waro weenʉ'cã'quere ĩ'a'cãrã, cʉ̃ ye quetire weretamu'cãrã wereturiacãrã niwã. Tereta ãpẽrã ojacãrã niwã.

3-4 Yʉ'ʉ quẽ'rã ne waro nʉ'cã'que me'rã nipe'tise Jesú ye quetire ĩ'abesepe'ocã'a. Tojo weetojagʉpʉ, yʉ'ʉ a'tere queoro ojame'rĩcã'sĩ'rĩsa'a. A'tiro weecã, añusĩ'rĩ nígʉ̃, wiogʉ Teófilo, mʉ'ʉrẽ oja'a. Mʉ'ʉrẽ ãpẽrã bu'e'que diacjʉ̃ta ni'i nidutigʉ ojagʉti.

Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ ʉ'mʉsecjʉ̃ Juã wãmeyeri masʉ̃ cʉ̃ bajuatjere wereyu'que ni'i

5 A'te me'rã mʉ'ʉrẽ werenʉ'cãgʉ̃ti. Herode Judea di'ta wiogʉ nícaterore ni'cʉ̃ pa'i Zacaría wãmetigʉ nicʉ niwĩ. Cʉ̃ Abías wãmetigʉ ya curuacjʉ̃ pa'i nicʉ niwĩ. Cʉ̃ nʉmo Isabe wãmetico niwõ. Co quẽ'rã dʉporocjʉ̃pʉ pa'i Aarõ pãrãmeo nituriago nico niwõ.

6 Na pʉarãpʉta Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉre añurã nicãrã niwã. Õ'acʉ̃ duti'quere, tojo nicã Moisé duti'quere queoro weecãrã niwã. Tojo weerã masã narẽ "Ña'arã nima", nímasĩticãrã niwã.

7 Isabe põ'rã bocamasĩtico niwõ. Tojo weerã na põ'rãmarĩcãrã niwã. Tojo nicã na pʉarãpʉta bʉcʉrã waro nicãrã niwã.

8 Ni'cã nʉmʉ Zacaría ya curuacjãrãrẽ Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉ Õ'acʉ̃ wi'ipʉ da'rase nicaro niwʉ̃.

9 Na pa'ia weewʉaronojõpʉma níbocaca be'ro Zacaríare Õ'acʉ̃ Nibutiari Tucũ tiro ʉ'mʉtise ʉ̃jʉ̃amorõdutirã sõrõcãrã niwã.

10 Cʉ̃ ʉ'mʉtise ʉ̃jʉ̃apeori cura nipe'tirã masã sopepʉ ñubuerã weecãrã niwã.

11 Cʉ̃ tojo weeri cura ni'cʉ̃ Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ ʉ'mʉsecjʉ̃ cʉ̃ ʉ̃jʉ̃amorõpeoro diacjʉ̃ pe'e bajuacʉ niwĩ.

12 Cʉ̃rẽ ĩ'agʉ̃, Zacaría de'ro wéémasĩticʉ niwĩ. Ʉcʉayʉ'rʉacʉ niwĩ.
13 Cʉ̃ tojo weecã ĩ'agʉ̃, Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉre uiticã'ña. Õ'acʉ̃ mʉ'ʉ ñubuesere tʉ'oami. Mʉ'ʉ nʉmo Isabe ni'cʉ̃ põ'rãtigosamo. Cʉ̃rẽ Juã wãmeyeya.
14 Mʉ'ʉ cʉ̃ me'rã pũrõ e'catigʉsa'a. Ãpẽrã quẽ'rã cʉ̃ bajuacã, pãjãrã e'catirãsama.
15 Mʉ'ʉ macʉ̃ Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉre mejõ nigʉ̃ mejẽta nigʉ̃sami. Ne vinorẽ, si'bio'quere sĩ'rĩsome. Cʉ̃ bajuase dʉporo Espíritu Santure cʉoyʉ'rʉatojagʉsami.
16 Pãjãrã Israe curuacjãrã Õ'acʉ̃ na wiogʉre ẽjõpeodu'u'cãrãrẽ ẽjõpeocã weegʉsami tja.
17 Cʉ̃ marĩ wiogʉ dʉporo weremʉ'tãsijagʉsami. Dʉporocjʉ̃pʉ Õ'acʉ̃ ye cjasere weremʉ'tãrĩ masʉ̃ Elíamarĩcã Espíritu Santu tutuasere cʉoyʉ'rʉacʉ niwĩ. Cʉ̃ weronojõ cʉ̃ quẽ'rã cʉoyʉ'rʉagʉsami. A'tiro weegʉsami. Pacʉsʉmʉarẽ na põ'rã me'rã cumuca marĩrõ niseticã weegʉsami. Tojo nicã yʉ'rʉnʉ'cãrĩ masãrẽ wiorã dutisere yʉ'ticã weegʉsami. A'tiro wee masãrẽ marĩ wiogʉre ñe'edutigʉ bu'eyugʉsami, nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ.
18 Cʉ̃ tojo nicã, Zacaría sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—¿De'ro wee yʉ'ʉ a'tere "Diacjʉ̃ta ni'i" nímasĩbosaʉ? Yʉ'ʉ bʉcʉ waro ni'i. Yʉ'ʉ nʉmo quẽ'rã bʉcʉo waro nimo, nicʉ niwĩ.
19 Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃rẽ da'raco'tegʉ Gabrie wãmeti'i. Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉ ni'i. Cʉ̃ mʉ'ʉ me'rã ucũdutigʉ, a'te queti añusere weredutigʉ o'oámi.
20 Ni'cãrõacãrẽ mʉ'ʉ ẽjõpeoti'que bu'iri ucũmasĩtigʉ tojagʉ́sa'a. Téé mʉ'ʉ macʉ̃ bajuatiro põtẽorõ ne cã'rõ ucũsome. Õ'acʉ̃ cʉ̃ ʉaro põtẽorõ tojo wa'arosa'a, nicʉ niwĩ.
21 Cʉ̃ tojo weeri cura sope pʉ'tocjãrã pe'e co'terã weecãrã niwã. Na Zacaría bajuticã, cʉ̃ yoogocã ĩ'arã, "¿De'ro wa'apariba cʉ̃rẽ?" nicãrã niwã.
22 Zacaría na tiropʉ wijaatagʉ, ucũmasĩticʉ niwĩ. "Topʉta Õ'acʉ̃ apeyenojõ cʉ̃rẽ ĩ'oapĩ", nicãrã niwã. Cʉ̃ ucũmasĩtitjĩgʉ̃ ucũrõnojõ o'ogʉ, omocãrĩ me'rã narẽ weequeocʉ niwĩ.
23 Cʉ̃ Õ'acʉ̃ wi'ipʉ da'rase nʉmʉrĩ pe'tíca be'ro cʉ̃ ya wi'ipʉ dajatojaacʉ niwĩ.
24 Be'ro, cʉ̃ nʉmo Isabe nijĩpaco tojaco niwõ. Ni'cãmocʉse mujĩpũrĩ co ne wijatico niwõ.
25 Co a'tiro wãcũco niwõ: "Õ'acʉ̃ yʉ'ʉ põ'rãmarĩgõ ní'core weetamuami. Masã tojowaro ĩ'acõ'adutitigʉ yʉ'ʉre añurõ weemi", nico niwõ.

Maríare Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ ʉ'mʉsecjʉ̃ Jesú bajuatjere wereyu'que ni'i

26 Seis mujĩpũrĩ Isabe nijĩpaco nirő yʉ'rʉcaro niwʉ̃. Ticʉse mujĩpũrĩ be'ro Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ wereco'tegʉ Gabriere a'tiro weecʉ niwĩ. Galilea di'ta nirĩ macã Nazarepʉ o'ócʉ niwĩ tja.
27 Cʉ̃rẽ ni'cõ numio Maríare, ne apĩ ʉmʉ me'rã niña'ti'core quetiwere-dutigʉ o'ócʉ niwĩ. Co ni'cʉ̃ Davi pãrãmi nituriagʉ José wãmetigʉ me'rã omocã dʉ'tegotigo weeco niwõ.
28 Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ co nirõpʉ sãjãa, añudutigʉ a'tiro nicʉ niwĩ:

—María, mʉ'ʉrẽ añudutise miiti'i. Õ'acʉ̃ mʉ'ʉrẽ añurõ wéégʉ pajaña'mi. Cʉ̃ marĩ wiogʉ mʉ'ʉ me'rã nimi. Nipe'tirã numia yʉ'rʉoro mʉ'ʉrẽ añurõ weeyʉ'rʉnʉ'cãgʉ̃sami, nicʉ niwĩ.

29 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogo, tʉ'omarĩa wa'aco niwõ.

—¿De'ro weegʉ yʉ'ʉre tojo añudutiti? nico niwõ.

30 Be'ro Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ a'tiro nicʉ niwĩ:

—María, yʉ'ʉre uiticã'ña. Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉre mʉ'ʉ añuse bocapʉ. Mʉ'ʉ me'rã e'catisami.

31 Ni'cãrõacãrẽ mʉ'ʉ nijĩpaco tojagósa'a. Ni'cʉ̃ põ'rãtigosa'a. Cʉ̃rẽ Jesú wãme õ'oña.

32 Cʉ̃ mejõ nigʉ̃ mejẽta nigʉ̃sami. "Õ'acʉ̃ ʉ'mʉsecjʉ̃ macʉ̃ nimi", nino'gʉ̃sami. Cʉ̃ ñecʉ̃ Davire wee'caronojõ Õ'acʉ̃ wiogʉ sõrõgʉ̃sami.

33 Tojo weegʉ Israe curuacjãrãrẽ dutinu'cũcʉ̃sami. Cʉ̃ dutise ne pe'tisome. Wiogʉ ninu'cũcʉ̃sami, nicʉ niwĩ.

34 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogo, María Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉre sẽrĩtiña'co niwõ:

—¿De'ro wee a'te tojo wa'abosari? Yʉ'ʉ ne ni'cʉ̃ ʉmʉ me'rã niwe'e, nico niwõ.

35 Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ core yʉ'ticʉ niwĩ:

—Espíritu Santu mʉ'ʉpʉre dijatagʉsami. Õ'acʉ̃ ʉ'mʉsecjʉ̃ cʉ̃ tutuase mʉ'ʉpʉre o'mecurua weronojõ dijati, tuubi'arosa'a. Tojo weegʉ mʉ'ʉ macʉ̃ Õ'acʉ̃ yagʉ añugʉ̃ waro tojagʉ́sami. Cʉ̃ "Õ'acʉ̃ macʉ̃ nimi", nino'gʉ̃sami.

36 Mʉ'ʉ basuco Isabe quẽ'rã bʉcʉo waro nimigõ, ni'cʉ̃ macʉ̃ wʉagosamo. Co na "Põ'rã marĩmo" nino'co co nijĩpaco nirṍ seis mujĩpũrĩ yʉ'rʉtoja'a.

37 Õ'acʉ̃rẽ nipe'tise weeta basio'o, nicʉ niwĩ.

38 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogo, María yʉ'tico niwõ:

—Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃rẽ da'rawã'ñaco'tego ni'i. Õ'acʉ̃ mʉ'ʉ ní'caronojõta yʉ'ʉre weeato, nico niwõ.

Co tojo nitu'ajaca be'ro Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ wa'a wa'acʉ niwĩ.

María Isabere ĩ'agõ wa'a'que ni'i

39 Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ wéréca be'ro María yoogoro marĩrõ a'tiro weeco niwõ. Te nʉmʉrĩta co basuco Isabere opa bu'pa nirĩ macã Judea di'tapʉ ĩ'agõ wa'aco niwõ.

40 Topʉ ejago, Zacaría ya wi'ipʉ sãjãaco niwõ. Sãjãagõ, Isabere añudutico niwõ.

41 Co añuduticãta, Isabe macʉ̃ paa po'peapʉ sãñagʉ̃ a'meña'cʉ niwĩ. Isabe Espíritu Santure cʉoyʉ'rʉago tojaco niwõ.

42 Tojo weego co ʉpʉtʉ tutuaro me'rã ucũco niwõ:

—Nipe'tirã numia yʉ'rʉoro Õ'acʉ̃ mʉ'ʉrẽ añurõ weeyʉ'rʉnʉ'cãmi. Mʉ'ʉ macʉ̃ quẽ'rãrẽ añurõ weemi.

43 Mʉ'ʉ yʉ'ʉ wiogʉ paco yʉ'ʉre ĩ'agõ a'ticã, añubutiaro wa'a'a.

44 Mʉ'ʉ añudutisere tʉ'ocãta, yʉ'ʉ macʉ̃ paa po'peapʉ sãñagʉ̃ e'catise me'rã a'meña'mi.

45 Õ'acʉ̃ marĩ wiogʉ mʉ'ʉrẽ "Tojo weegʉti" ní'que queoro wa'arosa'a. Mʉ'ʉ cʉ̃ tojo ní'quere tʉ'o ẽjõpeo'co e'cati'i, nico niwõ Isabe.

46 Be'ro María a'tiro nico niwõ:
Yʉ'ʉ ejeripõ'rãpʉ Õ'acʉ̃ yʉ'ʉ wiogʉre e'catise o'o'o.

47 Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre yʉ'rʉogʉ me'rã e'cati'i.

48 Yʉ'ʉ mejõ nigõrẽ Õ'acʉ̃ a'tiro weecʉ niami.
Cʉ̃rẽ da'rawã'ñaco'tegore wãcũcʉ niami.
A'tiro nicã me'rã nipe'tirã yʉ'ʉre "Õ'acʉ̃ añurõ weeami core", nirãsama.
49 Õ'acʉ̃ tutuayʉ'rʉagʉ yʉ'ʉre añubutiase waro weeami.
Cʉ̃ añuyʉ'rʉagʉ, ña'ase moogʉ̃ nimi.
50 Nipe'tirã cʉ̃rẽ wiopesase me'rã tʉ'oña'rãrẽ pajaña'nu'cũcʉ̃sami.
51 Cʉ̃ tutuaro me'rã peje añuse weemi.
Ãpẽrã yʉ'rʉoro ni'i ni tʉ'oña'rãrẽ docaque'acã weemi.
52 Wiorã nimi'cãrãrẽ mejõ nirã tojacã weemi.
Mejõ nirã̃ pe'ere wiorã weronojõ morõmi.
53 Ʉjaboarãrẽ peje waro añuse o'omi.
Peje cʉomi'cãrãrẽ ne ñe'enojõ marĩrã tojacã weemi.
54 Israe curuacjãrã cʉ̃rẽ da'raco'terãrẽ weetamumi.
Ne cã'rõ narẽ pajaña'ticã weetimi.
55 Cʉ̃ marĩ ñecʉ̃sʉmʉarẽ "Tojo weegʉti" ní'caronojõta weemi.
Abrahãrẽ, tojo nicã cʉ̃ pãrãmerã nituriarãrẽ pajaña'nu'cũcʉ̃sami, nico niwõ María.
56 María Isabe tiropʉ i'tia mujĩpũ tojáníco niwõ. Be'ro co ya wi'ipʉ dajatojaaco niwõ.

Juã masãrẽ wãmeyeri masʉ̃ bajua'que ni'i

57 Be'ro Isabe co macʉ̃rẽ wʉariteronojõ ejacaro niwʉ̃. Titare co macʉ̃ bajuacʉ niwĩ.
58 Cʉ̃ bajuáca be'ro co acawererã, ãpẽrã co ya wi'i pʉ'to nirã̃ core e'catitamurã wa'acãrã niwã. Õ'acʉ̃ core añubutiase weecã ĩ'arã, tojo weecãrã niwã.
59 Ni'cã semana cʉ̃ bajuáca be'ro Moisé duti'caronojõta weecãrã niwã. Cʉ̃ õ'rẽcjʉ yapa caserore yejecõ'adutirã wa'acãrã niwã. Masã cʉ̃rẽ cʉ̃ pacʉ wãme weronojõ Zacaría wãmeyesĩ'rĩcãrã nimiwã.
60 Na tojo weesĩ'rĩmicã, cʉ̃ paco narẽ nico niwõ:
—Niwe'e. Cʉ̃ Juã wãmetigʉsami, nico niwõ.
61 Masã pe'e "¿De'ro weegʉ? Mʉ'ʉ acawererã Juã wãmetirã marĩma", nicãrã niwã.
62 Be'ro Zacaríare "¿Mʉ'ʉ de'ro wãme õ'osĩ'rĩsari?" nírã, weequeose me'rã sẽrĩtiña'cãrã niwã.
63 Na tojo nicã, ni'cã pjĩ sẽrĩcʉ niwĩ. Ti pjĩpʉ cʉ̃ "Juã wãmetigʉsami", ni ojacʉ niwĩ. Nipe'tirã cʉ̃ tojo weesere ĩ'arã, ʉcʉape'tia wa'acãrã niwã.
64 Cʉ̃ ojáca be'ro maata Zacaría apaturi ucũnʉ'cãcʉ niwĩ tja. Tojo nicã Õ'acʉ̃rẽ e'catise o'ocʉ niwĩ.
65 Zacaría tojo weese me'rã nipe'tirã cʉ̃ pʉ'to nirã̃ ʉcʉape'tia wa'acãrã niwã. Nipe'tirã to ʉ'mʉase bu'papʉ nirã̃ Judeacjãrã tojo wa'a'quere werestewã'cãcãrã niwã.
66 Nipe'tirã na tojo wereturiasere masĩrã, pũrõ wãcũcãrã niwã. Cʉ̃ Õ'acʉ̃ tutuaro me'rã bajuacã ĩ'arã, a'merĩ sẽrĩtiña'mʉjãcãrã niwã:
—¿Cʉ̃ wĩ'magʉ̃ bʉcʉ ẽjãgʉ̃, de'ro nigʉ̃nojõ nigʉ̃sari? nicãrã niwã.

Zacaría Õ'acʉ̃rẽ basapeo'que ni'i

67 Wĩ'magʉ̃ pacʉ Zacaría Espíritu Santure cʉoyʉ'rʉacʉ niwĩ. Tojo weegʉ Õ'acʉ̃ ucũdutisere a'tiro ucũcʉ niwĩ:
68 Marĩ wiogʉ Õ'acʉ̃ Israe curuacjãrã wiogʉre añurõ ucũrã.

Marĩ tiro, cũ yarã tiropʉ a'timi.
Marĩrẽ weetamugʉ̃, añurõ yʉ'rʉcã weegʉsami.
69 Cʉ̃ marĩrẽ yʉ'rʉoacjʉ tutuayʉ'rʉagʉre o'ógʉsami.
Cʉ̃rẽ Davi pãrãmerã nituriarã wa'teropʉ nigʉ̃rẽ o'ógʉsami.
Davi Õ'acʉ̃rẽ da'rawã'ñaco'tegʉ nicʉ niwĩ.
70 A'tere ne waropʉta cʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masã ña'ase moorã me'rã Õ'acʉ̃ "Tojo weegʉti", nicʉ niwĩ.
71 Nipe'tirã marĩrẽ waparãtirãrẽ, marĩrẽ ĩ'atu'tirãrẽ yʉ'rʉweticã weegʉsami.
72 Tojo nicã marĩ ñecʉ̃sʉmʉarẽ "Mʉsãrẽ pajaña'gʉ̃ti.
Yʉ'ʉ 'Tojo weegʉti' ní'que añusere ne acobojosome", nicʉ niwĩ.
73 A'tere Õ'acʉ̃ cʉ̃ basuta marĩ ñecʉ̃ Abrahãrẽ "Tojo weegʉti", nicʉ niwĩ.
74 Marĩrẽ ĩ'atu'tirãrẽ yʉ'rʉcã weegʉsami.
Tojo nicã uiro marĩrõ marĩrẽ cʉ̃ dutiro weecã weegʉsami.
75 Nipe'tiro marĩ catiro põtẽorõ añurã, cʉ̃ yarã cʉ̃ ʉaro weecã weegʉsami, nicʉ niwĩ Zacaría.
76 Mʉ'ʉ, yʉ'ʉ macʉ̃acã, marĩ wiogʉ a'tiatji ma'arẽ apoyumʉ'tãgʉ̃ nigʉ̃sa'a.
Tojo weegʉ "Õ'acʉ̃ ʉ'mʉsecjʉ̃ ye quetire weremʉ'tãrĩ masʉ̃ nimi", nino'gʉ̃sa'a.
77 Mʉ'ʉ Õ'acʉ̃ yarãrẽ a'tiro nigʉ̃sa'a:
"Mʉsã ña'arõ wee'quere acobojose sẽrĩcã, mʉsãrẽ acobojogʉsami.
A'tiro wéégʉ, mʉsã pecame'epʉ wa'abo'cãrãrẽ yʉ'rʉogʉsami", nigʉ̃sa'a.
78 Õ'acʉ̃ marĩ wiogʉ marĩrẽ ma'i pajaña'tjĩagʉ̃, cʉ̃ macʉ̃ marĩrẽ yʉ'rʉoacjʉre o'ógʉsami.
79 Cʉ̃ na'itĩ'arõpʉ nirãrẽ sĩ'orõ weronojõ marĩ cʉ̃rẽ masĩtirã, pecame'epʉ wa'abo'cãrãrẽ cʉ̃rẽ masĩcã weegʉsami.
Tojo wee marĩ ña'arõ wee'quere acobojogʉ, marĩrẽ cʉ̃ me'rã añurõ niseticã weegʉsami, nicʉ niwĩ Zacaría.
80 Wĩ'magʉ̃ bʉcʉa, siape me'rã Õ'acʉ̃rẽ nemorõ ẽjõpeowã'cãcʉ niwĩ.
Yucʉ marĩrõ, masã marĩrõpʉ nibajaque'aticʉ niwĩ. Téé Israe curuacjãrãrẽ bu'enʉ'cãcaterop̃ʉ topʉ nitʉocʉ niwĩ.

2

Jesú cʉ̃ bajua'que ni'i
(Mt 1.18-25)

1 Jesú cʉ̃ bajuase dʉporo nipe'tirã romano masã wiogʉ Augusto wãmetigʉ nipe'tirã masãrẽ ba'paqueogʉtigʉ, na wãmerẽ ojaõ'oduticʉ niwĩ.
2 Cirenio, Siria di'ta wiogʉ nícatero ne waro ojaõ'ose nʉ'cãcaro niwʉ̃.
3 Nipe'tirãrẽ na ñecʉ̃sʉmʉa bajua'que macãrĩpʉ ojaõ'ogʉ̃ wa'aduticʉ niwĩ.
4 Tojo weegʉ José Nazare Galilea di'ta nirĩ macãpʉ ní'cʉ wijawã'cãcʉ niwĩ. Belẽ Judea di'ta nirĩ macãpʉ wa'acʉ niwĩ. Topʉ cʉ̃ ñecʉ̃ Davi bajuacʉ niwĩ. Cʉ̃ Davi pãrãmi niyugʉ, topʉ ojaõ'odutigʉ wa'acʉ niwĩ.
5 Cʉ̃, cʉ̃ omocã dʉ'teacjo María me'rã Belẽpʉ ojaõ'odutigʉ wa'acʉ niwĩ. Co wĩ'magʉ̃ cʉogo nico niwõ.
6 Na Belẽpʉ nirĩ cura María co wĩ'magʉ̃ ñe'erĩtero ejacaro niwʉ̃.

7 Topʉre na cãrĩrĩ wi'i bocaticãrã niwã. Tojo weerã ecarã na cãrĩrĩ wi'ipʉ
wa'acãrã niwã. Topʉ co ne waro wĩ'magʉ̃ wʉaco niwõ. Cʉ̃rẽ su'ti caseri
me'rã oma, ecarã na ba'ari co'ropʉ cũuco niwõ.

Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã ʉ'mʉsecjãrã oveja co'terãrẽ Jesú bajuasere were'que ni'i

8 Belẽ sumutopʉ oveja co'terã nicãrã niwã. Na, na yarã ovejare co'terã,
cãpũpʉ nibo'reamʉjãcãrã niwã.
9 Wãcũña marĩrõ narẽ ni'cʉ̃ Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ ʉ'mʉsecjʉ̃ bajuacʉ
niwĩ. Õ'acʉ̃ cʉ̃ asistese na tiropʉ añurõ bo'reyuse'sa wa'acaro niwʉ̃. Tojo
wa'acã ĩ'arã, ʉcʉayʉ'rʉacãrã niwã.
10 Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ narẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉre uiticã'ña. Mʉsãrẽ añuse quetire miitigʉ wee'e. Te quetire
tʉ'orã, nipe'tirã e'catirãsama.
11 Ni'cãcã ñami Davi ya macã Belẽpʉ mʉsãrẽ yʉ'rʉoacjʉ bajuami. Cʉ̃
Õ'acʉ̃ bese'cʉ Cristo marĩ wiogʉ nimi.
12 Cʉ̃ wĩ'magʉ̃rẽ su'ti caseri me'rã oma'cʉre bocaejarãsa'a. Wa'icʉrã nirĩ
wi'ipʉ cũñagʉ̃rẽ ĩ'arãsa'a. Mʉsã a'tere ĩ'arã, "Diacjʉ̃ta wereapĩ", nirãsa'a,
nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ.
13 Cʉ̃ tojo níca be'roacã cʉ̃ tiropʉ pãjãrã Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã
ʉ'mʉsecjãrã bajuanemocãrã niwã. Na Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeorã, a'tiro e'cati
basapeocãrã niwã:
14 Õ'acʉ̃ ʉ'mʉsecjʉ̃rẽ e'catipeorã.
Nipe'tirã cʉ̃rẽ "Añubutiami", ni basapeoato.
A'ti di'ta pe'ere cʉ̃ añurõ weeno'cãrã ejerisãjãse cʉoato, nicãrã niwã.
15 Be'ro Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã ʉ'mʉsepʉ mʉjã̃ca be'ro oveja co'terã na
basu a'merĩ ucũcãrã niwã:
—Te'a quero Belẽpʉ. Tojo wa'a'quere, Õ'acʉ̃ marĩrẽ wereduti'quere
ĩ'arã marĩ, nicãrã niwã.
16 Tojo weerã sojaro me'rã macãpʉ pi'acãrã niwã. Topʉ pi'atarã, María,
Joseré bocaejacãrã niwã. Wĩ'magʉ̃ quẽ'rãrẽ ecarã ba'ari co'ropʉ cũñagʉ̃rẽ
ĩ'acãrã niwã.
17 Cʉ̃rẽ ĩ'áca be'ro Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ wĩ'magʉ̃ ye quetire narẽ
ní'quere werestecãrã niwã.
18 Nipe'tirã na weresere tʉ'orã, tʉ'o ʉcʉamʉjãcãrã niwã.
19 María pe'e oveja co'terã tojo nisere co se'saro wãcũ tʉ'oña'cã'co niwõ.
Ʉpʉtʉ tere wãcũnʉrʉ̃co niwõ.
20 Oveja co'terã Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ narẽ ní'caronojõta queoro wa'acã
ĩ'arã, Õ'acʉ̃rẽ "Añuyʉ'rʉami", ni e'catitojaacãrã niwã.

Jesure na Õ'acʉ̃ wi'ipʉ mia'que ni'i

21 Ni'cã semana Jesú bajuáca be'ro na weewʉaronojõ weecãrã niwã.
Jesure cʉ̃ õ'rẽcjʉ yapa caserore yejecõ'acãrã niwã. Titareta cʉ̃rẽ Jesú
wãme õ'ocãrã niwã. Ti wãmerẽta Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ María co nijĩpaco
nise dʉporo õ'oduticʉ niwĩ. Tojo weerã tojo wãmeyecãrã niwã.
22 Wĩ'magʉ̃ co wʉáca be'ro ticʉse nʉmʉrĩ yʉ'rʉ́ca be'ro na
weewʉaronojõpʉma weecãrã niwã. Moisé dutise a'tiro nicaro niwʉ̃.
Numia wĩ'magʉ̃ wʉáca be'ro ticʉse nʉmʉrĩ be'ro apaturi na ní'caronojõta
tojato tja nírõ tojo duticaro niwʉ̃. Titare wĩ'magʉ̃rẽ Jerusalẽpʉ miacãrã

niwã. Topʉ Õ'acʉ̃ wi'ipʉ miisãjãa, Õ'acʉ̃rẽ “Mʉ'ʉ yagʉ nimi”, ni ĩ'orã wa'acãrã niwã.
23 Õ'acʉ̃ dutise tojo niyucã, tere tojo weecãrã niwã. A'tiro nicaro niwʉ̃:
“Nipe'tirã bajuamʉ'tãrã ʉmʉa Õ'acʉ̃ yarã sãjãcã weeno'rãsama”, niwʉ̃.
24 Be'ro María, tojo nicã José Õ'acʉ̃ duti'caronojõta weecãrã niwã tja.
A'tiro nicaro niwʉ̃: “Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeorã, pʉarẽrã buja weronojõ bajurãrẽ o'oya. Na marĩcã buja pʉarã o'oya”, nicaro niwʉ̃.
25 Titare ni'cʉ̃ Jerusalẽcjʉ̃ Simeó wãmetigʉ nicʉ niwĩ. Cʉ̃ añugʉ̃ waro Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeoyʉ'rʉgʉ nicʉ niwĩ. Israe curuacjãrãrẽ yʉ'rʉoacjʉre yucuegʉ weecʉ niwĩ. Espíritu Santu Simeó me'rã ninu'cũcʉ niwĩ.
26 Espíritu Santu cʉ̃rẽ a'tiro wereyutojacʉ niwĩ:
—Cristo Õ'acʉ̃ bese'cʉre ĩ'atimigʉ̃, mʉ'ʉ wẽrĩsome, nicʉ niwĩ.
27 Õ'acʉ̃ wi'ipʉ Jesure miáca nʉmʉrẽ Espíritu Santu Simeórẽ ti wi'ipʉ wa'aduticʉ niwĩ. Be'ro Jesure cʉ̃ pacʉsʉmʉa Moisé duti'caronojõta wéérã, Õ'acʉ̃ wi'ipʉ miacãrã niwã.
28 Wĩ'magʉ̃rẽ ĩ'agʉ̃, Simeó miiwʉacʉ niwĩ. Miiwʉa, Õ'acʉ̃rẽ e'catipeogʉ, a'tiro nicʉ niwĩ:
29 Wiogʉ, mʉ'ʉ “A'tiro weegʉti” ní'quere queoro weeapʉ.
Tojo weegʉ ni'cãrõacãrẽ yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ da'raco'tegʉ e'catise me'rã wẽrĩmasĩ'i.
30 Masãrẽ yʉ'rʉoacjʉre ĩ'atoja'a.
31 Mʉ'ʉ nipe'tirã masã ĩ'orõpʉ cʉ̃rẽ masĩdutigʉ tojo weewʉ.
32 Cʉ́ʉ̃ta judío masã nitirãrẽ mʉ'ʉrẽ ẽjõpeodutigʉ sĩ'ogʉ̃ weronojõ weegʉsami.
Tojo nicã nipe'tirã mʉ'ʉ yarã Israe curuacjãrã “Õ'acʉ̃ añurõ weeami”, nino'rãsama, nicʉ niwĩ Simeó.
33 Simeó wĩ'magʉ̃rẽ tojo nicã tʉ'orã, José, tojo nicã Jesú paco tʉ'omarĩa wa'acãrã niwã.
34 Be'ro Simeó narẽ “Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ añurõ weeato”, nicʉ niwĩ. María, Jesú pacore a'tiro nicʉ niwĩ:
—Õ'acʉ̃ ã'rĩ wĩ'magʉ̃rẽ a'tiro weedutigʉ beseapĩ. Cʉ̃rẽ ʉatirã Israe curuacjãrã cõ'adijono'rãsama. Cʉ̃rẽ ʉarã pe'e morõpeono'rãsama. Cʉ̃ Õ'acʉ̃ ye cjasere ĩ'omʉ'tãgʉ̃ nigʉ̃sami. Pãjãrã cʉ̃rẽ teerãsama.
35 Tojo weese me'rã nipe'tirã wãcũsere bajuyoropʉ masĩno'rõsa'a. Mʉ'ʉ pe'ere te di'pjĩ me'rã ñosẽrõ weronojõ pũrĩse tʉ'oña'gõsa'a, nicʉ niwĩ Maríare.
36 Apego Õ'acʉ̃ wi'ipʉre Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masõ nico niwõ. Co Ana wãmetico niwõ. Fanuel macõ Áser curuacjõ nico niwõ. Bʉcʉo waro nico niwõ. Ne waropʉre nu'mio waro omocã dʉ'teco niwõ. Co omocã dʉ'téca be'ro siete cʉ̃'marĩ co marãpʉ me'rã nico niwõ. Ticʉse cʉ̃'marĩ be'ro co marãpʉ wẽrĩa wa'acʉ niwĩ.
37 Jesure na Õ'acʉ̃ wi'ipʉ miacaterore co wapewio ochenta y cuatro cʉ̃'marĩ cʉoco niwõ. Co Õ'acʉ̃ wi'ipʉre ne wijatico niwõ. Topʉ Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeogo, ñamirĩ, ʉmʉcori be'ti, ñubuenu'cũcã'co niwõ.
38 Simeó Maríare, Joseré ucũrĩ cura Ana na tiropʉ wa'aco niwõ. Jesure ĩ'agõ, Õ'acʉ̃rẽ e'catise o'oco niwõ. Be'ro nipe'tirã Jerusalẽcjãrã masãrẽ yʉ'rʉoacjʉre co'terãrẽ Jesú ye cjasere wereco niwõ.

María, José, Jesú na ya macã Nazarepʉ dajatojaa'que ni'i

39 Nipe'tise Õ'acũ duti'quere weetu'ajaca be'ro María, José, Jesú na ya
macã Nazare, Galilea di'tapʉ dajatojaacãrã niwã.
40 Wĩ'magũ siape me'rã bʉcʉa, nemorõ tutuagʉ, masĩnemogũ wa'acʉ
niwĩ. Õ'acũ cũrẽ añurõ weecʉ niwĩ.

Jesú Õ'acũ wi'ipʉ wiorã me'rã ucũ'que ni'i

41 Jesú pacʉsʉmʉa nipe'tise cũ'marĩ Pascua bosenʉmʉ nicã Jerusalẽpʉ
bosenʉmʉrĩ wa'awʉacãrã niwã.
42 Tojo weerã Jesú doce cũ'marĩ cʉocã, na weewʉaronojõpʉma wa'acãrã
niwã tja. Jesú titare ne waro bosenʉmʉ wa'agʉ weecʉ niwĩ.
43 Bosenʉmʉ yʉ'rúca be'ro José, María na ya macãpʉ dajatojaacãrã
niwã. Titare Jesú pe'e cũ paco María, José masĩrõ marĩrõ Jerusalẽpʉ
tojacã'cʉ niwĩ.
44 Na Jesure "Ãpẽrã marĩ me'rãcjãrã me'rã wa'ayusami", nicãrã nimiwã.
Tojo weerã na wãcũque'tiro marĩrõ ni'cã nʉmʉ ma'apʉre wa'acãrã niwã.
Be'ropʉ na acawererã, na ĩ'amasĩrã wa'tero cũrẽ a'macãrã nimiwã.
45 Ne bocaticãrã niwã. Tojo weerã cũrẽ a'marã, Jerusalẽpʉ
majãmitojacãrã niwã.
46 I'tia nʉmʉ na Jerusalẽpʉ wijáca be'ro Õ'acũ wi'ipʉ cũrẽ bocacãrã
niwã. Cũ Moisé oja'quere bu'eri masã wa'teropʉ dujicʉ niwĩ. Na ucũsere
tʉ'o, cũ quẽ'rã narẽ sẽrĩtiña'mʉjãcʉ niwĩ.
47 Nipe'tirã cũ masĩsere ĩ'arã, cũ yʉ'time'rĩsere tʉ'orã,
ĩ'amarĩamʉjãcãrã niwã.
48 Cũ Õ'acũ wi'ipʉ dujicã ĩ'arã, cũ pacʉsʉmʉa ĩ'amarĩacãrã niwã. Cũ
paco cũrẽ nico niwõ:
—Macũ ¿de'ro weegʉ ũsãrẽ tojo weeati? Mʉ'ʉ pacʉ, yʉ'ʉ ʉpʉtʉ mʉ'ʉrẽ
a'mapʉ. Ʉpʉtʉ wãcũque'tiapʉ, nico niwõ.
49 Co tojo nicã tʉ'ogʉ, Jesú nicʉ niwĩ:
—¿De'ro weerã yʉ'ʉre a'mati? ¿Mʉsã yʉ'ʉ pacʉ ye cjasere weeroʉa'a
nisere masĩtiati? nicʉ niwĩ.
50 Cũ pacʉsʉmʉa Jesú tojo nisere tʉ'omasĩticãrã niwã.
51 Be'ro na me'rã Nazarepʉ dajatojaacʉ niwĩ. Cũ todʉporopʉ
wee'caronojõta na dutisere añurõ yʉ'tinu'cũcʉ niwĩ. Cũ paco nipe'tise
Jerusalẽpʉ tojo wa'a'quere wãcũnʉrũco niwõ.
52 Jesú siape me'rã bʉcʉa, masĩnemowã'cãcʉ niwĩ. Õ'acũ cũrẽ "Añugũ
nimi", ni ĩ'acʉ niwĩ. Masã quẽ'rã nipe'tirã cũrẽ añurõ wãcũcãrã niwã.

3

Juã masãrẽ wãmeyeri masũ bu'e'que ni'i
(Mt 3.1-12; Mr 1.1-8; Jn 1.19-28)

1 Quince cũ'marĩ Tiberio wãmetigʉ nipe'tirã romano masã wiogʉ nirĩ
cura a'ticʉrã cũ docacjãrã wiorã nicãrã niwã. Poncio Pilato Judea
di'ta wiogʉ nicʉ niwĩ. Herode Galilea di'ta wiogʉ nicʉ niwĩ. Herode
acabiji Felipe Iturea, Traconite wãmetise di'ta wiogʉ nicʉ niwĩ. Lisanias
wãmetigʉ Abilinia di'ta wiogʉ nicʉ niwĩ.
2 Anás, tojo nicã Caifá pa'ia wiorã nicãrã niwã. Tita na wiorã nirĩ cura
Õ'acũ Zacaría macũ Juãrẽ masã marĩrõ, yucʉ marĩrõpʉ ucũcʉ niwĩ.
3 Be'ro Juã nipe'tiro dia Jordã̃ wãmetiri maa wa'teropʉ yʉ'rʉwã'cãcʉ
niwĩ. Masãrẽ a'tiro bu'ecʉ niwĩ:

—Mʉsã ña'arõ weeseti'quere bʉjaweti dʉcayu, wãmeyeno'ña. Tojo weerã mʉsã ña'arõ wee'quere acobojono'rãsa'a, nicʉ niwĩ.

4 Dʉporocjʉ̃pʉ Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masʉ̃ Isaía oja'caronojõta Juã queoro weeseticʉ niwĩ. A'tiro ojayuno'caro niwʉ̃:

Ni'cʉ̃ yucʉ marĩrõ, masã marĩrõpʉ a'tiro caricũnu'cũbajaque'atigʉsami:
"Marĩ wiogʉ a'tiatji ma'arẽ apoyuya.
Diacjʉ̃ca ma'a añurĩ ma'a quẽ'rʉ̃rõ weronojõ weeyuya."
(Marĩ wiogʉ a'tiati dʉporo mʉsã nisetisere apoyuya, mʉsã wãcũsere dʉcayuya nígʉ̃, tojo nicʉ niwĩ.)

5 Nipe'tise di'ta tʉ'rʉri yaa, ni'cãrõwijino'rõsa'a.
Nipe'tise ʉ̃rʉ̃pagʉ, opa bu'pa diacjʉ̃ca pa weeno'rõsa'a.
Ma'arĩ diacjʉ̃ nitise ma'arĩ diacjʉ̃nʉ'cõno'rõsa'a.
Ma'arĩ coperibʉjʉse yaamu'muono'rõsa'a.
(Mʉsã ña'arõ weeseti'quere dʉcayu, apoya nígʉ̃, tojo nicʉ niwĩ.)

6 Mʉsã tojo weecã, Õ'acʉ̃ masãrẽ yʉ'rʉosere nipe'tirã ĩ'arãsama, ni ojacʉ niwĩ Isaía.

7 Masã Juã tiropʉ wãmeyedutirã wa'acãrã niwã. Na tojo weecã, narẽ a'tiro nicʉ niwĩ:

—Mʉsã weeta'sari curuacjãrã aña weronojõ ni'i. Aña nʉcʉ̃ ʉ̃jʉ̃cã, uiwã'cãsama. Mʉsã aña weronojõ bu'iri da'resere ui'i. Tojo uirã, mʉsã ña'arõ wee'quere bʉjaweti dʉcayusĩ'rĩtimirã, wãmeyedutirã a'tiapʉ.

8 Mʉsã diacjʉ̃ta ʉ̃sã ña'arõ wee'quere bʉjaweti dʉcayuapʉ nírã, mʉsã weesetise me'rã ĩ'oña. A'tiro wãcũticã'ña: "Ʉsã Abrahã pãrãmerã ni'i. Tojo weerã Õ'acʉ̃ tiropʉ wa'arãsa'a", ni wãcũticã'ña. Mʉsã wãcũsere dʉcayuticã, Abrahã pãrãmerã nise wapamarĩ'i. Õ'acʉ̃ ʉagʉ, a'te ʉ̃tãperi me'rã Abrahã pãrãmerã wa'acã weemasĩmi. Cʉ̃ tojo weecãma, na pe'e Õ'acʉ̃ ʉaro weebosama.

9 Marĩ yucʉpagʉ ote'quepagʉ weronojõ ni'i. Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ yucʉpagʉ dʉca marĩsepagʉre besecõ'arõ weronojõ weegʉsami. Yucʉ añurõ dʉcatiticjʉre paacõ'a, ʉ̃jʉ̃acõ'acã'no'sa'a. Tere wee'caro weronojõ mʉsã wãcũsere dʉcayuticã, añurõ weesetiticã, Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ cõmea me'rã paacõ'agʉ̃ weronojõ bu'iri da'regʉsami, nicʉ niwĩ Juã.

10 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, masã cʉ̃rẽ sẽrĩtiña'cãrã niwã:

—To pʉ̃rĩcãrẽ ¿de'ro weerãsari? nicãrã niwã.

11 Juã narẽ yʉ'ticʉ niwĩ:

—No'o pʉaro su'tiro cʉogʉnojõ apĩ moogʉ̃rẽ ni'cãrõ o'oya. Ba'ase cʉogʉnojõ ba'ase moogʉ̃ me'rã dʉcawaa ba'aya, nicʉ niwĩ.

12 Ãpẽrã quẽ'rã romano masã wiorãrẽ niyeru wapaseebosari masã Juã tiropʉ wãmeyedutirã wa'acãrã niwã. Cʉ̃rẽ sẽrĩtiña'cãrã niwã:

—Ʉsãrẽ bu'egʉ, ¿ʉ̃sã de'ro weerãsari? nicãrã niwã.

13 Juã narẽ yʉ'ticʉ niwĩ:

—Romano masã na wapaseeduti'caro nemorõ wapaseeticã'ña. Na dutiro ejatuaro wapaseeya, nicʉ niwĩ.

14 Ãpẽrã surara quẽ'rã cʉ̃rẽ sẽrĩtiña'cãrã niwã:

—Ʉsã waro, ¿de'ro weerãsari? nicãrã niwã.

Juã narẽ yʉ'ticʉ niwĩ:

—Ne ãpẽrã cʉosere ẽ'maticã'ña. Na o'oticã, tutuaro me'rã narẽ uise o'o, ña'arõ weeticã'ña. Tere ʉarã, na weeti'quepʉreta weresãdojaticã'ña. Mʉsã wapata'ase me'rã dia'cʉ̃ e'catiya, nicʉ niwĩ.

15 Masã Juã bu'esere tʉ'orã, ʉpʉtʉ wãcũcãrã niwã.

—Apetero weegʉ Juã Õ'acʉ̃ bese'cʉ Cristo marĩ yoacã yucue'cʉ nisami, ni wãcũcãrã nimiwã.
16 Na tojo nisere masĩgʉ̃, Juã nipe'tirãrẽ a'tiro nicʉ niwĩ:

—Yʉ'ʉ mʉsãrẽ na ña'arõ wee'quere bʉjaweti, du'uama nígʉ̃, aco me'rã wãmeye'e. Yʉ'ʉ be'ro apĩ yʉ'ʉ nemorõ tutuagʉ a'tigʉsami. Cʉ̃ añugʉ̃ waro nimi. Yʉ'ʉ pe'e mejõ nigʉ̃ tʉ'oña'a. Cʉ̃ ye sapature tuweemasĩtigʉ weronojõ cʉ̃rẽ ne ni'cãrõwijimasĩtisa'a. Cʉ̃ pũrĩcã Espíritu Santure mʉsãrẽ o'ógʉsami. Cʉ̃rẽ masã me'rã ninu'cũcã weegʉsami. Ña'arõrẽ ʉ̃jʉ̃aweero weronojõ mʉsãrẽ añurõ tojato nígʉ̃ ña'arõ wee'quere cõ'agʉ̃sami.
17 Yʉ'ʉ be'ro a'tigʉ ni'cʉ̃ trigo su'tiweeri masʉ̃ weronojõ nimi. Cʉ̃ te su'tire mejẽcã sʉ'awee, cõ'asami. Te trigo peri quẽ'rãrẽ mejẽcã mii, te nʉrõrĩ wi'ipʉ nʉrõsami. Te su'tire pecame'epʉ ʉ̃jʉ̃acõ'asami. A'te weronojõ cʉ̃, cʉ̃ yarã warore bese, cʉ̃ tiropʉ miagʉ̃sami. Ãpẽrãrẽ pecame'epʉ cõ'abajuriogʉsami. Ti me'e ne pe'tisome, nicʉ niwĩ Juã.
18 Tojo weesenojõ me'rã peje apeye werecasanemocʉ niwĩ. Tenojõ me'rã Juã Õ'acʉ̃ ye añuse quetire masãrẽ werecʉ niwĩ.
19 Apeyema tja Herode ti di'ta Galilea wiogʉre tu'ticʉ niwĩ. Herode cʉ̃ acabiji Felipe nʉmo Herodía wãmetigore ẽ'ma, nʉmoticʉ niwĩ. Tojo nicã apeye peje ña'ase weenemo'que bu'iri tu'ticʉ niwĩ.
20 Herode Juã cʉ̃ were'quere tʉ'oronojõ nígʉ̃, mejõ ña'arõ weenemocʉ niwĩ. Juãrẽ bu'iri da'reri wi'ipʉ sõrõduticʉ niwĩ.

Juã Jesure wãmeye'que ni'i
(Mt 3.13-17; Mr 1.9-11)

21 Juãrẽ bu'iri da'reri wi'ipʉ sõrõatji dʉporo Juã pãjãrã masãrẽ wãmeyecʉ niwĩ. Be'ro Jesú quẽ'rãrẽ wãmeyecʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ wãmeyegʉ ñubueri cura ʉ'mʉse pãrĩcaro niwʉ̃.
22 Tojo wa'acã, Jesú bu'ipʉ Espíritu Santu buja weronojõ bajugʉ cʉ̃pʉre dijatacʉ niwĩ. Ʉ'mʉsepʉ cʉ̃ pacʉ Õ'acʉ̃ ucũdijogʉ, a'tiro nicʉ niwĩ:

—Mʉ'ʉ yʉ'ʉ macʉ̃ yʉ'ʉ ʉpʉtʉ ma'igʉ̃ ni'i. Mʉ'ʉ me'rã pũrõ e'cati'i, nicʉ niwĩ.

Jesú ñecʉ̃sʉmʉa na nituriamʉjãti'que ni'i
(Mt 1.1-17)

23 Jesú treinta cʉ̃'marĩ wa'tero cʉogʉ, bu'enʉ'cãcʉ niwĩ. Masã cʉ̃rẽ “José macʉ̃ nimi”, nicãrã nimiwã. José Elí macʉ̃ nicʉ niwĩ.
24 Elí Matat macʉ̃ nicʉ niwĩ. Matat Leví macʉ̃ nicʉ niwĩ. Leví Melqui macʉ̃ nicʉ niwĩ. Melqui Jana macʉ̃ nicʉ niwĩ. Jana José macʉ̃ nicʉ niwĩ.
25 José Matatías macʉ̃ nicʉ niwĩ. Matatías Amós macʉ̃ nicʉ niwĩ. Amós Nahúm macʉ̃ nicʉ niwĩ. Nahúm Esli macʉ̃ nicʉ niwĩ. Esli Nagai macʉ̃ nicʉ niwĩ.
26 Nagai Maat macʉ̃ nicʉ niwĩ. Maat Matatías macʉ̃ nicʉ niwĩ. Matatías Semei macʉ̃ nicʉ niwĩ. Semei Josec macʉ̃ nicʉ niwĩ. Josec Judá macʉ̃ nicʉ niwĩ.
27 Judá Joanán macʉ̃ nicʉ niwĩ. Joanán Resa macʉ̃ nicʉ niwĩ. Resa Zorobabel macʉ̃ nicʉ niwĩ. Cʉ̃ Salatiel macʉ̃ nicʉ niwĩ. Salatiel Neri macʉ̃ nicʉ niwĩ.
28 Neri Melqui macʉ̃ nicʉ niwĩ. Melqui Adi macʉ̃ nicʉ niwĩ. Adi Cosam macʉ̃ nicʉ niwĩ. Cosam Elmadam macʉ̃ nicʉ niwĩ. Cʉ̃ Er macʉ̃ nicʉ niwĩ.

29 Er Josué macũ nicʉ niwĩ. Josué Eliezer macũ nicʉ niwĩ. Eliezer Jorim
macũ nicʉ niwĩ. Jorim Matat macũ nicʉ niwĩ.
30 Matat Leví macũ nicʉ niwĩ. Leví Simeó macũ nicʉ niwĩ. Simeó Judá
macũ nicʉ niwĩ. Judá José macũ nicʉ niwĩ. José Jonam macũ nicʉ niwĩ.
Jonam Eliaquim macũ nicʉ niwĩ.
31 Cũ Melea macũ nicʉ niwĩ. Melea Mena macũ nicʉ niwĩ. Mena Matata
macũ nicʉ niwĩ. Matata Natán macũ nicʉ niwĩ.
32 Natán Davi macũ nicʉ niwĩ. Davi Isaí macũ nicʉ niwĩ. Isaí Obed macũ
nicʉ niwĩ. Obed Booz macũ nicʉ niwĩ. Booz Sala macũ nicʉ niwĩ. Sala
Naasón macũ nicʉ niwĩ.
33 Naasón Aminadab macũ nicʉ niwĩ. Cũ Admin macũ nicʉ niwĩ. Admin
Arni macũ nicʉ niwĩ. Arni Esrom macũ nicʉ niwĩ. Esrom Fares macũ nicʉ
niwĩ. Fares Judá macũ nicʉ niwĩ.
34 Judá Jacob macũ nicʉ niwĩ. Jacob Isaa macũ nicʉ niwĩ. Isaa Abrahã
macũ nicʉ niwĩ. Abrahã Taré macũ nicʉ niwĩ. Taré Nacor macũ nicʉ
niwĩ.
35 Nacor Serug macũ nicʉ niwĩ. Serug Ragau macũ nicʉ niwĩ. Ragau
Peleg macũ nicʉ niwĩ. Peleg Heber macũ nicʉ niwĩ. Heber Sala macũ
nicʉ niwĩ.
36 Sala Cainán macũ nicʉ niwĩ. Cainán Arfaxad macũ nicʉ niwĩ. Arfaxad
Sẽ macũ nicʉ niwĩ. Sẽ Noé macũ nicʉ niwĩ. Noé Lamec macũ nicʉ niwĩ.
37 Lamec Matusalén macũ nicʉ niwĩ. Matusalén Enoc macũ nicʉ niwĩ.
Enoc Jared macũ nicʉ niwĩ. Jared Mahalaleel macũ nicʉ niwĩ. Cũ Cainán
macũ nicʉ niwĩ.
38 Cainán Enós macũ nicʉ niwĩ. Enós Set macũ nicʉ niwĩ. Set Adã macũ
nicʉ niwĩ. Adã Õ'acũ cũ ne waro wee dʉ'pócãti'cʉ nicʉ niwĩ. Tojo weegʉ
cũ Õ'acũ macũ nicʉ niwĩ.

4

Jesure wãtĩ Õ'acũrẽ yʉ'rʉnʉ'cãcã weesĩ'rĩmi'que ni'i
(Mt 4.1-11; Mr 1.12-13)

1 Juã Jesure wãmeyeca be'ro Jesú Espíritu Santure cʉoyʉ'rʉacʉ niwĩ.
Cũrẽ dia Jordã wãmetiri maapʉ ní'cʉre Espíritu Santu maata yucʉ marĩrõ,
masã marĩrõpʉ miacʉ niwĩ.
2 Topʉre cuarenta nʉmʉrĩ nicʉ niwĩ. Wãtĩ Jesure cũ pacʉre
yʉ'rʉnʉ'cãdutigʉ niquesãcʉ nimiwĩ. Cũ topʉ nise nʉmʉrĩrẽ Jesú ne cã'rõ
ba'aticʉ niwĩ. Tojo weegʉ ʉjaboacʉ niwĩ.
3 Tojo wa'ari curare wãtĩ cũrẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ diacjʉ̃ta Õ'acũ macũ ni'i nígʉ̃, a'te ʉ̃tãperire pã̃ dojorẽ ba'aya,
nicʉ niwĩ.
4 Jesú cũrẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Õ'acũ ye queti ojáca pũrĩpʉ a'tiro ojano'o: “Masã ba'ase me'rã dia'cũ
catimasĩtisama”, ni ojano'wʉ̃, nicʉ niwĩ.
5 Be'ro wãtĩ Jesure ʉ'mʉacjʉ ʉ̃rʉ̃gʉ̃pʉ miacʉ niwĩ tja. Topʉ nipe'tisere
ni'cãtita a'ti nucũcã cjase macãrĩ pejere ĩ'ope'ocã'cʉ niwĩ.
6 Ĩ'otoja, wãtĩ a'tiro nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ a'te macãrĩ wiogʉ, te macãrĩpʉ nise nipe'tise wiogʉ
sõrõgʉ̃ti. A'te nipe'tise yé ni'i. Tojo weegʉ yʉ'ʉ no'o o'osĩ'rĩgʉ̃rẽ o'ogʉti.
7 Mʉ'ʉ yʉ'ʉre ejaque'a ẽjõpeocã, nipe'tise mʉ'ʉ ye tojarosa'a, nicʉ niwĩ
wãtĩ.
8 Jesú a'tiro yʉ'ticʉ niwĩ:

—Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ a'tiro ojano'o: “Õ'acʉ̃ mʉ'ʉ wiogʉ ni'cʉ̃rẽta ẽjõpeoya. Cʉ̃ se'sarore, cʉ̃ dutise dia'cʉ̃rẽ weeco'teya”, niwʉ̃, nicʉ niwĩ Jesú.

9 Be'ro wãtĩ Jesure Jerusalẽpʉ miaa, Õ'acʉ̃ wi'i dʉposãrĩpʉ miimʉjãcʉ niwĩ. Topʉ cʉ̃rẽ a'tiro nicʉ niwĩ tja:

—Mʉ'ʉ diacjʉ̃ta Õ'acʉ̃ macʉ̃ ni'i nígʉ̃, a'topʉ me'rãta nucũcãpʉ bu'pudijaya.

10 Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ mʉ'ʉrẽ a'tiro ojano'o:

Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ wereco'terãrẽ mʉ'ʉrẽ co'tedutigʉ o'ógʉsami.

11 Mʉ'ʉrẽ ʉ̃tãgãpʉ doquepejari nírã, mʉ'ʉrẽ tuuñe'erãsama, ni ojano'caro niwʉ̃, nicʉ niwĩ wãtĩ.

12 Jesú cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:

—Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉre a'te quẽ'rã ojano'caro niwʉ̃: “Mʉ'ʉ wiogʉ Õ'acʉ̃ cʉ̃ ucũ'quere ne ni'cãti ¿diacjʉ̃ta nimitito? nírã, cʉ̃rẽ weeĩ'odutiticã'ña”, ni ojano'wʉ̃, nicʉ niwĩ Jesú.

13 A'tiro wéégʉ, wãtĩ apeye de'ro mejẽcã Jesure weenemomasĩticʉ niwĩ. Weenemomasĩti, yoaticã cʉ̃rẽ cõ'awã'cãnicʉ niwĩ.

Jesú ne waro cʉ̃ Galileapʉ bu'enʉ'cã'que ni'i (Mt 4.12-17; Mr 1.14-15)

14 Jesú masã marĩrõpʉ ní'cʉ Espíritu Santure cʉoyʉ'rʉagʉ, Galileapʉre dajacʉ niwĩ. Ãpẽrã cʉ̃ ye quetire nipe'tiro Galilea wa'terocjãrã ucũse'sa wa'acãrã niwã.

15 Jesú macãrĩnʉcʉ̃ na nerẽwʉasepʉ bu'ecʉ niwĩ. Nipe'tirã cʉ̃rẽ e'cati, “Añuyʉ'rʉami”, nicãrã niwã.

Jesú cʉ̃ ya macã Nazarepʉ dajatojaa'que ni'i (Mt 13.53-58; Mr 6.1-6)

16 Be'ro Jesú Nazare cʉ̃ masãca macãpʉ dajatojaacʉ niwĩ. Judío masã na soowʉari nʉmʉ cʉ̃ weewʉaronojõpʉma na nerẽwʉari wi'ipʉ sãjãacʉ niwĩ. Topʉ wã'cãnʉ'cã, Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩrẽ bu'eĩ'ocʉ niwĩ.

17 Cʉ̃rẽ Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masʉ̃ Isaía ojáca pũrĩrẽ bu'edutirã o'ocãrã niwã. Cʉ̃ ti pũrĩrẽ pão, a'tiro oja'quere bocacʉ niwĩ. A'tiro nicaro niwʉ̃:

18 Espíritu Santu yʉ'ʉpʉre nimi.

Cʉ̃ añuse quetire pajasecʉorãrẽ yʉ'ʉre weredutigʉ cũuwĩ.

Bʉjawetirãrẽ wãcũtutuacã weedutigʉ o'ówĩ.

Ãpẽrã dutise doca niwã'ñarãrẽ yʉ'rʉweticã weedutigʉ o'ówĩ.

Caperi ĩ'atirãrẽ ĩ'acã weedutigʉ o'ówĩ.

Ãpẽrãrẽ dutipe, ña'arõ weepeno'rãrẽ wijata'adutigʉ o'ówĩ.

19 Õ'acʉ̃ masãrẽ yʉ'rʉoritero etatoja'a nisere weredutigʉ o'ówĩ, ni ojacʉ niwĩ Isaía, ni bu'ecʉ niwĩ Jesú.

20 Be'ro, Jesú cʉ̃ bu'éca be'ro ti pũrĩrẽ tuutũrẽtoja, ti wi'i co'tegʉre wiacʉ niwĩ. Wia, narẽ bu'egʉtigʉ ejanujãcʉ niwĩ. Nipe'tirã ti wi'ipʉ nirã cʉ̃rẽ ne ĩ'adu'uticãrã niwã.

21 Cʉ̃ narẽ a'tiro ucũnʉ'cãcʉ niwĩ:

—Ni'cãcã me'rã mʉsã tʉ'oropʉ bu'eĩ'o'que queoro wa'a'a, nicʉ niwĩ.

22 Nipe'tirã Jesure añurõ ucũcãrã niwã. Cʉ̃ ucũsere tʉ'orã, te añuse niyucã, tʉ'omarĩa wa'acãrã niwã. Na basu a'merĩ sẽrĩtiña'cãrã niwã:

—¿Ã'rĩ José macʉ̃ mejẽta niti? nicãrã niwã.

23 Na tojo nisere masĩgũ, Jesú narẽ nicu niwĩ:
—Apetero weerã a'te masã na ucũwuasenojõrẽ yu'ure nírã nisa'a: “Ocoyeri masũ mu'u basu pe'e ocoye yu'ruoya”, nisa'a. Tojo nicã “Mu'u Capernaupu weeĩ'o'quere ũsã tu'owu. Te ũsã tu'o'quere a'to mu'u ya macã waropu quẽ'rãrẽ weeĩ'oña”, nírã nisa'a, nicu niwĩ.
24 Be'ro narẽ ninemocu niwĩ:
—Diacjũ musãrẽ weregũti. Ne ni'cũ Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masũrẽ cũ ya macãcjãrã waro añurõ põtẽrĩtisama.
25 Musãrẽ a'tere diacjũ masĩcã usa'a. Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masũ Elía cũ nícateropure Israe di'tapure pãjãrã wapewia numia nicãrã niwã. Titare i'tia cũ'ma ape cũ'ma deco acoro pejaticaro niwũ. Tojo weerã nipe'tirã ti di'tacjãrã uputu ujaboacãrã niwã.
26 Tojo nimicã, ne ni'cõ Israe curuacjõ wapewiore weetamudutigu Õ'acũ o'óticu niwĩ. Ape di'tacjõ Sarepta wãmetiro Sidõ pu'to nigõ pe'ere weetamudutigu o'ócu niwĩ.
27 Apeye quẽ'rã Eliseo Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masũ nícateropure a'te weronojõta wa'acaro niwũ. Israe di'tapure pãjãrã cãmi boarã nicãrã niwã. Tojo nimicã, Eliseo ne ni'cũ ti di'tacjũrẽ yu'ruoticu niwĩ. Naamán aperocjũ Siria di'tacjũ pe'ere yu'ruocu niwĩ. Õ'acũ Israe curuacjãrãrẽ weetamutigu, Israe curuacjãrã nitirã pe'ere weetamucu niwĩ, nicu niwĩ.
28 Ti wi'ipu nerẽ'cãrã pãjãrã Jesú a'tiro nisere tu'orã, uayu'ruacãrã niwã.
29 Be'ro nipe'tirã to nirã wã'cãnu'cã, Jesure macã sumutopu cõ'aõ'ocãrã niwã. Na nirĩ macãcjũ ũrũgũ duposãrĩpu cũrẽ tuuquedijorãtirã miimujãcãrã niwã.
30 Na tojo weesĩ'rĩmicã, Jesú na wa'tero wa'a, yu'ruwã'cã wa'acu niwĩ.

Jesú wãtĩ sãjãno'cure cõ'awĩrõ'que ni'i (Mr 1.21-28)

31 Be'ro Jesú Capernaupu wa'acu niwĩ. Ti macã Galilea di'tapu nicaro niwũ. Topu masãrẽ na soowuari numurẽ bu'ecu niwĩ.
32 Dutisere cuogu weronojõ bu'ecã ĩ'arã, tu'omarĩamujãcãrã niwã.
33 Na nérẽca wi'ipure ni'cũ wãtĩ sãjãno'cu nicu niwĩ. A'tiro uputu caricũcu niwĩ:
34 —Jesú Nazarecjũ, ũsãrẽ cariboticã'ña. ¿Ũsãrẽ bu'iri da're bajuriogu a'tigu weeti? Mu'urẽ ĩ'amasĩ'i. Õ'acũ o'ó'cu ña'ase moogũ, añubutiagu ni'i, nicu niwĩ.
35 Cũ tojo nicã tu'ogu, Jesú wãtĩ masũpu nigũrẽ tu'tigu, a'tiro nicu niwĩ:
—Di'tamarĩaña. Ã'rĩpure nigũ wijaaya, nicu niwĩ.
Cũ tojo nicã, wãtĩ na ĩ'orõpu tuuquecũu, cũpure ní'cu wijaacu niwĩ. Ne cũrẽ mejẽcã cãmida'rema'arõ marĩrõ wijaacu niwĩ.
36 Tojo wa'asere ĩ'arã, nipe'tirã ucuacãrã niwã. Na basu a'merĩ a'tiro ucũcãrã niwã:
—Ã'rĩ dutise cuose ¿ñe'enojõ nimitito? Cũ tutuaro me'rã wãtĩarẽ cõ'awĩrõmasĩmi. Cũ narẽ cõ'awĩrõcã, na wijaama, nicãrã niwã.
37 Tojo weero nipe'tiro Galileapu Jesú ye cjase se'sa wa'acaro niwũ.

Jesú Simó Pedro mañecõrẽ yu'ruo'que queti ni'i (Mt 8.14-15; Mr 1.29-31)

38 Jesú na nerẽwuaropu ní'cu wijaa wa'acu niwĩ. Wijááca be'ro Simó ya wi'ipu wa'acu niwĩ. Cũ mañecõ uputu ujaque dutitico niwõ. Tojo weerã Jesure “Yu'ruoya”, ni sẽrĩcãrã niwã.

39 Jesú co pʉ'to ejanʉ'cã mu'rĩĩ'a, ujaquere suruduticʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo
weecã, ujaque surupe'tia wa'acaro niwʉ̃. Tojo wééca be'ro maata co
wã'cãnʉ'cã, narẽ ba'ase etigo wa'aco niwõ.

Jesú pãjãrã masã dutitirãrẽ yʉ'rʉo'que ni'i
(Mt 8.16-17; Mr 1.32-34)

40 Mujĩpũ sãjãrĩ cura nipe'tirã no'o nise duti cʉorãrẽ Jesú tiropʉ miacãrã
niwã. Jesú na dutitirãnʉcʉ̃rẽ omocã ñapeogʉ, nipe'tirãrẽ yʉ'rʉocʉ niwĩ.
41 Na dutitirã wa'teropʉre wãtĩa masãpʉre sãjãa'cãrã quẽ'rãrẽ
cõ'awĩrõcʉ niwĩ. Na wijaarã, a'tiro caricũwijaacãrã niwã:

—Mʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ ni'i, nicãrã niwã.

Wãtĩa Cristo Õ'acʉ̃ bese'cʉ nimi nisere masĩcãrã niwã. Tojo weegʉ Jesú
narẽ tu'tigʉ, ucũdutiticʉ niwĩ.

Jesú Galilea di'tapʉ cʉ̃ ye quetire werecusia'que ni'i
(Mr 1.35-39)

42 Bo'reque'ari cura Jesú macã sumuto masã marĩrõpʉ wa'acʉ niwĩ. Cʉ̃
tojo weecã, masã cʉ̃rẽ a'ma, cʉ̃ nirõpʉ sirutuejacãrã niwã. Cʉ̃rẽ aperopʉ
wa'adutiticãrã nimiwã.
43 Jesú narẽ nicʉ niwĩ:

—Yʉ'ʉ apeye macãrĩpʉ quẽ'rãrẽ añuse queti, Õ'acʉ̃ a'ti nucũcãcjãrãrẽ
wiogʉ nigʉ̃sami nisere wereroʉa'a. Õ'acʉ̃ na ña'arõ wee'quere bʉjaweti
dʉcayucã, cʉ̃ yarã sãjãcã weegʉsami. A'te niatjereta yʉ'ʉ pacʉ yʉ'ʉre
o'ówĩ, nicʉ niwĩ.
44 Tojo weegʉ Jesú na nerẽwʉase wi'seri Galilea di'ta nise macãrĩpʉre
werecusiacʉ niwĩ.

5

Jesú cʉ̃ tutuaro me'rã wa'i pãjãrã wẽjẽcã wee'que ni'i
(Mt 4.18-22; Mr 1.16-20)

1 Ni'cã nʉmʉ Jesú Genesare wãmetiri ditara sumutopʉ nicʉ niwĩ. Cʉ̃
topʉ nirĩ cura pãjãrã masã etacãrã niwã. Cʉ̃ Õ'acʉ̃ ye queti weresere
tʉ'osĩ'rĩrã, cʉ̃ pʉ'to pãjãrã tuuwã'cãcãrã niwã.
2 Ditara sumuto nucũporopʉ pʉawʉ masã marĩsepawʉ pa'sacã ĩ'acʉ
niwĩ. Wa'i wẽjẽrã eja'cãrã tepawʉre topʉ po'o, na ye wejecʉpagʉre coerã
wa'arã majãnʉ'cãcãrã niwã.
3 Jesú tepawʉre ĩ'agʉ̃, Simó yawʉpʉ mʉjãsãjãcʉ niwĩ. Simórẽ
“Sõ'ocurepʉ wajawĩrõña”, nicʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo níca be'ro Jesú tiwʉpʉ
ejanujã, masã sumutopʉ nu'cũrãrẽ bu'enʉ'cãcʉ niwĩ.
4 Narẽ bu'éca be'ro Simórẽ a'tiro nicʉ niwĩ:

—Yucʉsʉre decocurepʉ wajawijaya. Topʉ mʉ'ʉ ya wejecʉre do-
queñoña, nicʉ niwĩ.
5 Simó cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:

—Masãrẽ bu'egʉ, ʉ̃sã pi'eti, ñamipʉre wẽjẽbo'reamiapʉ. Ne wẽjẽtiasʉ.
Mʉ'ʉ dutigʉta dutitoja'a. Tojo weegʉ wejecʉre doqueñogʉ̃ti, nicʉ niwĩ.
6 Na tigʉre doqueñóca be'ro pãjãrã waro wa'i sãjãno'cãrã niwã. Tojo
weero tigʉ wejecʉ tʉ̃'rʉ̃rõpʉ weecaro niwʉ̃.
7 Tere ĩ'arã, na me'rãcjãrã apewʉ yucʉsʉpʉ nirãrẽ weetamudutirã
bʉapijicãrã niwã. Na, na tiropʉ eta, narẽ weetamucãrã niwã. Tepawʉ
pʉawʉpʉta wa'i me'rã cã'rõ mirĩdijawe'socaro niwʉ̃.
8 A'tiro wa'acã ĩ'agʉ̃, Simó Pedro Jesú tiro ejaque'a, cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:

—Yʉ'ʉ wiogʉ, yʉ'ʉ ña'arõ weesebʉcʉ ni'i. Tojo weegʉ mʉ'ʉ añugʉ̃, ña'ase moogʉ̃ yʉ'ʉ tiro niticã'ña, nicʉ niwĩ.
9 Wa'i pãjãrãrẽ ĩ'amarĩatjĩagʉ̃, tojo nicʉ niwĩ. Tojo nicã ãpẽrã cʉ̃ me'rã
ní'cãrã quẽ'rã mejãrõta ĩ'amarĩacãrã niwã.
10 Apewʉpʉ ní'cãrã Zebedeo põ'rã Santiago, Juã Simó me'rãcjãrã na
quẽ'rã ĩ'amarĩacãrã niwã. Be'ro Jesú Simórẽ nicʉ niwĩ:
—Uiticã'ña. Ni'cãcã me'rã mʉ'ʉ wa'i wẽjẽmu'sĩgʉ̃ weronojõ masãrẽ yé
quetire weregʉsa'a. Were, pãjãrã yʉ'ʉre ẽjõpeocã weegʉsa'a, nicʉ niwĩ.
11 Be'ro na yucʉsʉpawʉre sumutopʉ wajanʉjãcãrã niwã. Nipe'tise na
cʉomi'quere topʉta cũucã, Jesú me'rã wa'a wa'acãrã niwã.

Jesú cãmi boagʉre yʉ'rʉo'que ni'i
(Mt 8.1-4; Mr 1.40-45)

12 Jesú ni'cã macã Galilea di'ta nirĩ cura ni'cʉ̃ nipe'tiro upʉpʉ cãmi boagʉ
cʉ̃ tiro wa'acʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ ĩ'agʉ̃, cʉ̃ pʉ'to di'tapʉ paamu'rĩque'a, a'tiro nicʉ
niwĩ:
—Wiogʉ, mʉ'ʉ dutire yʉ'rʉogʉ ni'i. Yʉ'ʉre yʉ'rʉoya, nicʉ niwĩ.
13 Tojo nicã tʉ'ogʉ, Jesú cʉ̃rẽ yʉ'rʉogʉ ñapeo, a'tiro nicʉ niwĩ:
—Yʉ'rʉogʉti. Cãmi marĩgʉ̃pʉ tojayá, nicʉ niwĩ.
Cʉ̃ tojo nicãta, cʉ̃ cãmi nimi'que yatipe'tia wa'acaro niwʉ̃.
14 Tu'ajanʉ'cõ, Jesú cʉ̃rẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
—A'tere ãpẽrãrẽ wereticã'ña. A'tiro pe'e weeya. Diacjʉ̃ta pa'i tiropʉ
mʉ'ʉ ye cãmi yati'quere ĩ'ogʉ̃ wa'aya. Cʉ̃ mʉ'ʉrẽ ĩ'áca be'ro mʉ'ʉ cãmi
boasere "Pe'tia wa'a'a", nigʉ̃sami. Cʉ̃ tojo níca be'ro Moisé cʉ̃ Õ'acʉ̃rẽ
e'catise o'oduti'quere o'oya. Mʉ'ʉ tojo wee yʉ'rʉ́ca be'ro masã me'rã
nisetigʉsa'a tja, nicʉ niwĩ.
15 Jesú ye cjase pe'e siape me'rã nemorõ masĩno'caro niwʉ̃. Tojo weerã
pãjãrã masã cʉ̃ ucũsere tʉ'orãtirã nerẽcãrã niwã. Tojo nicã na dutire
yʉ'rʉocã ʉarã, cʉ̃ tiro nerẽcãrã niwã.
16 Na tojo weemʉjãmicã, Jesú pe'e masã marĩsepʉ wa'acʉ niwĩ. Tepʉ
cʉ̃ pacʉ Õ'acʉ̃rẽ ñubuemʉjãcʉ niwĩ.

Jesú sijamasĩtigʉre yʉ'rʉo'que ni'i
(Mt 9.1-8; Mr 2.1-12)

17 Ni'cã nʉmʉ Jesú masãrẽ bu'egʉ weecʉ niwĩ. Titare masã wa'teropʉre
ni'cãrẽrã fariseo masã, ãpẽrã Moisé oja'quere bu'eri masã dujicãrã niwã.
Ni'cãrẽrã Galilea di'tapʉ nise macãrĩcjãrã nicãrã niwã. Ãpẽrã Judea
di'tapʉ nise macãrĩcjãrã nicãrã niwã. Tojo nicã ãpẽrã Jerusalẽcjãrã nicãrã
niwã. Na to nirĩ cura Jesú dutitirãrẽ yʉ'rʉogʉ, Õ'acʉ̃ tutuase me'rã
yʉ'rʉocʉ niwĩ.
18 Jesú masãrẽ bu'eri cura ãpẽrã masã ni'cʉ̃ sijamasĩtigʉre cʉ̃ cũñarõ
me'rã wʉaejacãrã niwã. Na wi'ipʉ miisãjãa, Jesú tiropʉ cũusĩ'rĩcãrã
nimiwã.
19 Tojo weesĩ'rĩmirã, masã pãjãrã waro niyucã, ne wʉasãjãamasĩticãrã
niwã. Tojo weerã wi'i dʉposãrĩpʉ mʉjãa, ni'cã pe seeweecãrã niwã.
Ti pepʉ cʉ̃ cũñarõ me'rã cʉ̃rẽ Jesú tiropʉ, masã wa'teropʉ du'udijocãrã
niwã.
20 Jesú na ẽjõpeocã ĩ'agʉ̃, dutitigʉre a'tiro nicʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ ña'arõ wee'quere acobojono'toja'a, nicʉ niwĩ.
21 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, Moisé oja'quere bu'eri masã, fariseo masã a'tiro
wãcũcãrã niwã: "Ã'rĩ cʉ̃ tojo ucũse me'rã Õ'acʉ̃rẽ ña'arõ ucũgʉ̃ weemi.

¿Noa niti cʉ̃ tojo weegʉ́? Cʉ̃ ‘Õ'acʉ̃ weronojõ tutuagʉ ni'i’, ¿ni wãcũsari? Marĩ weronojõ upʉtigʉ masã ña'arõ wee'quere acobojomasĩtisami. Õ'acʉ̃ ni'cʉ̃ta ña'arõ wee'quere acobojomasĩmi”, nicãrã niwã.

22 Jesú na wãcũsere ĩ'amasĩgʉ̃, a'tiro nicʉ niwĩ:

—¿De'ro weerã mʉsã yʉ'ʉre mejẽcã wãcũma'ati?

23 ¿De'ro nise pe'e diasatibutiati? ¿“Mʉ'ʉ ña'arõ wee'quere acobojono'toja'a” nicã, o “Wã'cãnʉ'cã, sijawã'cãña” nise pe'e diasawetine? “Mʉ'ʉ ña'arõ wee'quere acobojono'toja'a” nicã ĩ'atimirã, ẽjõpeoya marĩ'i. “Wã'cãnʉ'cã, sijawã'cãña” nicã pe'ema, cʉ̃ sijasere ĩ'atojarãpʉ “Diacjʉ̃ta ni'i”, ni ẽjõpeono'o, nicʉ niwĩ.

24 Tojo weegʉ yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ yʉ'ʉ tutuasere ĩ'ogʉ̃, ã'rĩ sijamasĩtigʉre yʉ'rʉogʉti. Te me'rã mʉsã yʉ'ʉ masã ña'arõ wee'quere acobojomasĩsere masĩrãsa'a, nicʉ niwĩ.

Tojo weegʉ sijamasĩtigʉre a'tiro nicʉ niwĩ:

—Mʉ'ʉ pe'ema a'tiro nigʉ̃ti. Wã'cãnʉ'cãña. Mʉ'ʉ cũñarõrẽ miiwʉa, mʉ'ʉ ya wi'ipʉ tojaagʉsa'a, nicʉ niwĩ.

25 Cʉ̃ tojo nicãta, na nipe'tirã ĩ'orõpʉ sijamasĩti'cʉ wã'cãnʉ'cãcʉ niwĩ. Wã'cãnʉ'cã, cʉ̃ cũña'carore miiwʉa, Õ'acʉ̃rẽ e'catise o'ogʉta, cʉ̃ ya wi'ipʉ tojaa wa'acʉ niwĩ.

26 Nipe'tirã tojo wa'asere ĩ'amarĩa, Õ'acʉ̃rẽ e'catise o'ocãrã niwã. Ĩ'amarĩarã, a'tiro nicãrã niwã:

—Ni'cãcãma ne ĩ'awʉaya marĩsere ĩ'asʉ, nicãrã niwã.

Jesú Levíre piji'que ni'i
(Mt 9.9-13; Mr 2.13-17)

27 Jesú sijamasĩtigʉre yʉ'rʉóca be'ro wi'ipʉ ní'cʉ wijaacʉ niwĩ. Wijaa, ni'cʉ̃ romano masã wiogʉre niyeru wapaseebosari masʉ̃rẽ ĩ'abocacʉ niwĩ. Cʉ̃ Leví wãmeticʉ niwĩ. Cʉ̃ da'rawʉaropʉ dujicʉ niwĩ. Jesú cʉ̃rẽ ĩ'agʉ̃, “Te'a, yʉ'ʉ me'rã a'tia”, nicʉ niwĩ.

28 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, Leví wã'cãnʉ'cã, nipe'tise cʉ̃ da'ra'quere du'ucũupeo, Jesú me'rã wa'acʉ niwĩ.

29 Be'ro Leví cʉ̃ ya wi'ipʉ Jesure pajiri bosenʉmʉ weepeocʉ niwĩ. Leví me'rãcjãrã pãjãrã wapaseeri masã nicãrã niwã. Tojo nicã ãpẽrã quẽ'rã pãjãrã masã na me'rã ba'arã ninemocãrã niwã.

30 Na tojo weecã, fariseo masã, Moisé oja'quere bu'eri masã narẽ ĩ'anu'cũco'tecãrã niwã. Tojo weerã Jesú bu'erãrẽ ucjacãrã niwã. A'tiro nicãrã niwã:

—¿De'ro weerã mʉsã niyeru wapaseeri masã me'rã, ña'arõ weeri masã me'rã sĩ'rĩ, ba'ati? nicãrã niwã.

31 Jesú na tojo nisere tʉ'ogʉ, a'tiro nicʉ niwĩ:

—Duti moorã ocoyedutirã, duturure a'matisama. Dutitirã pũrĩcã a'masama.

32 “Añurã ni'i” nirãrẽ a'magʉ̃ a'titiwʉ. Ãpẽrã “Ʉsã ña'arã ni'i” nirã pe'ere a'magʉ̃ a'tiwʉ. Na ña'arõ wee'quere bʉjaweti dʉcayudutigʉ a'tiwʉ, nicʉ niwĩ.

“Mʉ'ʉ bu'erã ¿de'ro weerã be'tiweti?” Jesure ní'que ni'i
(Mt 9.14-17; Mr 2.18-22)

33 Be'ro Jesure sẽrĩtiña'nemocãrã niwã:

—Juã masãrẽ wãmeyeri masʉ̃ bu'esere siruturã, tojo nicã ʉ̃sã fariseo masã bu'esere siruturã Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeorã be'ti ñubuesama. ¿De'ro weerã mʉ'ʉ bu'erã pe'e be'titimirã, sĩ'rĩ ba'ati? nicãrã niwã.

34 Jesú narẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—¿De'ro weeacjʉ omocã dʉ'tegʉ na me'rã nígʉ̃, cʉ̃ pijio'cãrãrẽ bʉjaweti, be'tidutibosari?
35 Be'ro cʉ̃rẽ ãpẽrã aperopʉ miáca be'ro pũrĩcãrẽ bʉjaweti, be'tirãsama. Jesú, yʉ'ʉ na me'rã ni'i yujupʉ; yʉ'ʉ na me'rã niticã pũrĩcãrẽ, be'tirãsama nígʉ̃, tojo nicʉ niwĩ.
36 Narẽ queose me'rã werenemocʉ niwĩ:
—Ne ni'cʉ̃ ma'marõ su'tirore tʉ̃'rẽ, mejãrõ su'tiropʉ sereõ'otisami. Tojo weegʉ ma'marõ su'tirore bajuriogʉ weesami. Tojo nicã ma'marõ su'tirore mejã su'tiropʉ sereõ'ocã, ña'arõ baju'u.
37 Tojota wa'asa'a ma'ma vino mejã ajuri wa'icʉrã caseri me'rã wee'que ajuripʉ poseyecã. A'tiro weecãma, vino pã'mʉyʉ'rʉ, te ajurire tʉ̃'rẽcã'sa'a. Tojo wa'acã, vino piostepe'tia wa'asa'a. Tojo weero vino cõ'awa'a, te ajuri quẽ'rã cõ'a wa'asa'a.
38 Tojo weero ma'ma vinorẽ ma'ma ajuripʉ poseyeroʉa'a.
39 Ne ni'cʉ̃ vino mejãrẽ sĩ'rĩpo'cʉ ma'marẽ sĩ'rĩsĩ'rĩtisami. Cʉ̃ a'tiro nisami: "Yʉ'ʉ sĩ'rĩmʉ'tã'que mejã pe'e, nemorõ añuapʉ", nisami. Mʉsã todʉporopʉ weeseti'quere mʉsã weepo'quere ma'ma yʉ'ʉ bu'ese pe'ere dʉcayusĩ'rĩwe'e nígʉ̃, tojo nicʉ niwĩ.

6

Judío masã na soowʉari nʉmʉ sauru nicã Jesú bu'erã trigore tʉ̃'rẽ'que ni'i
(Mt 12.1-8; Mr 2.23-28)

1 Ni'cã nʉmʉ judío masã na soowʉari nʉmʉ nicã, Jesú trigo wesepʉ yʉ'rʉacã, cʉ̃ bu'erã trigore wejetʉ̃'rẽ, sã'quẽwee, te perire ba'acãrã niwã.
2 Fariseo masã na tojo weecã ĩ'arã, narẽ sẽrĩtiña'cãrã niwã:
—¿De'ro weerã marĩ soowʉari nʉmʉrẽ da'radutitimicã, mʉsã tojo weeti? nicãrã niwã.
3 Jesú narẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Mʉsã dʉporocjʉ̃ wiogʉ Davi cʉ̃ me'rãcjãrã me'rã ʉjaboarã na wee'quere bu'epã.
4 Na a'tiro weecãrã niwã. Õ'acʉ̃ wi'ipʉ sãjãa, pã̃ "Õ'acʉ̃ ye ni'i" ní'quere, narẽ ba'adutiti'quere ba'acãrã niwã. Cʉ̃ me'rãcjãrã quẽ'rãrẽ dʉcawaacʉ niwĩ. Pa'ia dia'cʉ̃rẽ te pã̃ ba'ata basiocaro nimiwʉ̃. Yʉ'ʉ bu'erã tere ba'arã, yʉ'rʉnʉ'cãrã mejẽta weema nígʉ̃, tojo nicʉ niwĩ.
5 Narẽ ninemocʉ niwĩ Jesú:
—Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ soowʉari nʉmʉ dutise nemorõ dutimasĩ'i, nicʉ niwĩ.

Jesú omocã bʉ'awia'cʉre yʉ'rʉo'que ni'i
(Mt 12.9-14; Mr 3.1-6)

6 Jesú ape nʉmʉ na soowʉari nʉmʉ nicã, judío masã nerẽrĩ wi'ipʉ sãjãa, narẽ bu'ecʉ niwĩ. Topʉ ni'cʉ̃ omocã diacjʉ̃camocã bʉ'awia'cʉ nicʉ niwĩ.
7 Moisé duti'quere bu'eri masã, tojo nicã fariseo masã Jesure ĩ'aco'tecãrã niwã. Na, ¿marĩ soowʉari nʉmʉrẽ yʉ'rʉogʉsari cʉ̃? nírã, tojo weecãrã niwã. Cʉ̃ yʉ'rʉocã, weresãta basiorosa'a nírã, tojo ĩ'acãrã niwã.
8 Jesú na wãcũsere ĩ'amasĩgʉ̃, omocã bʉ'awia'cʉre a'tiro nicʉ niwĩ:
—Wã'cãnʉ'cã, wijatia masã decopʉ, nicʉ niwĩ.
Cʉ̃ tojo nicã, omocã bʉ'awia'cʉ wã'cãnʉ'cã, wijaticʉ niwĩ.
9 Cʉ̃ tojo weecã, Jesú fariseo masã mejẽcã wãcũrãrẽ a'tiro nicʉ niwĩ:

—Mʉsãrẽ apeyenojõ sẽrĩtiña'se cʉo'o. Marĩ soowʉari nʉmʉ nicã ¿añusere weerоʉati o ña'ase pe'ere weerоʉati? ¿Yʉ'rʉosere ʉati o wẽjẽcõ'ase pe'ere ʉati? nicʉ niwĩ.

10 Be'ro Jesú nipe'tirã to nirãrẽ ĩ'atoja, omocã bʉ'awia'cʉre nicʉ niwĩ:

—Mʉ'ʉ ya omocãrẽ sĩoña.

Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, sĩocʉ niwĩ. Maata yʉ'rʉono'ca omocã tojacaro niwʉ̃.

11 Cʉ̃ tojo weecã ĩ'arã, fariseo masã, Moisé oja'quere bu'eri masã uayʉ'rʉa wa'acãrã niwã. Tojo weerã "Marĩ ¿de'ro weerãsari ã'rĩrẽ?" ni a'merĩ sẽrĩtiña'cãrã niwã.

Jesú cʉ̃ bu'erã docere bese'que ni'i
(Mt 10.1-4; Mr 3.13-19)

12 Jesú te nʉmʉrĩrẽ ʉ̃rʉ̃gʉ̃pʉ cʉ̃ pacʉre ñubuegʉ wa'acʉ niwĩ. Topʉre ti ñamirẽ ñubuebo'reacʉ niwĩ.

13 Bo'reque'aca be'ro cʉ̃ bu'esere siruturã pãjãrãrẽ pijiocʉ niwĩ. Pijio, na wa'tero nirã̃ docere besecʉ niwĩ. Narẽ "Yé quetire werecusiari masã yʉ'ʉ besecʉ̃ú'cãrã nirãsa'a", nicʉ niwĩ.

14 A'ticʉrã nicãrã niwã: Simó, be'ro Jesú cʉ̃rẽ Pedro pisucʉ niwĩ. Apĩ cʉ̃ acabiji André nicʉ niwĩ. Tojo nicã Santiago, Juã, Felipe, Bartolomé nicãrã niwã.

15 Ãpẽrã Mateo, Tomás, Santiago Alfeo macʉ̃, apĩ Simó wãmetigʉ celote curuacjʉ̃ nicãrã niwã.

16 Apĩ Juda Santiago acabiji nicʉ niwĩ. Tojo nicã Juda Iscariote, be'ropʉ Jesure cʉ̃rẽ ĩ'atu'tirãrẽ o'oacjʉ quẽ'rã nicʉ niwĩ.

Jesú pãjãrã masãrẽ bu'e'que ni'i
(Mt 4.23-25)

17 Jesú ʉ̃rʉ̃gʉ̃pʉ ní'cʉ cʉ̃ besecʉ̃ú'cãrã me'rã tigʉ dʉ'pocã̃pʉ dijacʉ niwĩ. Topʉ dijagʉ, ni'cã pa añurĩ papʉ tojaque'acʉ niwĩ. Topʉ pãjãrã cʉ̃ bu'esere siruturã nicãrã niwã. Ãpẽrã masã quẽ'rã pãjãrã Judea di'tacjãrã, Jerusalẽcjãrã, pajiri maa sumuto nise macãrĩ Sidõ, Tirocjãrã nicãrã niwã. Na nipe'tirã Jesú bu'esere tʉ'orã wa'acãrã niwã. Tojo nicã na ye dutire yʉ'rʉodutirã wa'acãrã niwã.

18 Ãpẽrã wãtĩa sãjãno'cãrã quẽ'rã wa'acãrã niwã. Jesú na quẽ'rãrẽ yʉ'rʉocʉ niwĩ.

19 Cʉ̃ tutuaro me'rã nipe'tirã dutitirãrẽ yʉ'rʉocʉ niwĩ. Tojo weerã nipe'tirã cʉ̃rẽ ñe'eña'sĩ'rĩcãrã niwã.

E'catise queti, e'catiya marĩse queti ni'i
(Mt 5.1-12)

20 Jesú ʉ̃rʉ̃gʉ̃pʉ dijáca be'ro cʉ̃ bu'erãrẽ ĩ'a, nicʉ niwĩ:

—Mʉsã pajasecʉorã Õ'acʉ̃ wiogʉ nirõpʉ wa'arãsa'a. Tojo weerã e'catiya.

21 »No'o ni'cãrõacãrẽ ʉjaboarãnojõ be'ropʉre yapirãsa'a. Tojo weerã e'catiya.

»No'o ni'cãrõacãrẽ utirãnojõ be'ropʉre bujirãsa'a. Tojo weerã e'catiya.

22 »Mʉsã yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉre ẽjõpeocã, masã a'tiro weerãsama. Mʉsãrẽ ĩ'atu'tirãsama. Na me'rã nimi'cãrãrẽ cõ'awĩrõmʉjãrãsama. Mʉsãrẽ bujicã'a, yabirãsama. Mʉsãrẽ "Na'arã nima", nirãsama. Narẽ tojo weeno'rã e'catiya.

23 Mʉsã ʉ'mʉsepʉ pajibutiaro e'catise bocarãsa'a. Tojo weerã na tojo
weeri curare ʉpʉtʉ waro e'catiyʉ'rʉnʉ'cãña. Dʉporocjãrãpʉ quẽ'rã Õ'acʉ̃
ye quetire weremʉ'tãrĩ masãrẽ mʉsã ñecʉ̃sʉmʉa mejãrõta weecãrã niwã.
24 »Mʉsã peje cʉorã pe'e a'ti turi cjase dia'cʉ̃rẽ wãcũnʉrʉ̃, e'catitoja'a.
Tojo weero mʉsãrẽ ña'a nirõsa'a.
25 »Mʉsã ni'cãrõacã ba'a yapirãnojõ e'catitoja'a. Tojo weero mʉsãrẽ
ña'a ni'i. Be'ropʉre ʉjaboarãsa'a.
»Mʉsã ni'cãrõacãrẽ e'cati bujirãnojõrẽ ña'a ni'i. Be'ropʉre bʉjawetirã
utirãsa'a.
26 »A'ti ʉmʉcocjãrã añurõ ucũno'rãrẽ ña'arõ wa'arosa'a. Dʉporopʉ
"Õ'acʉ̃ ye queti wererã ni'i" nisoori masãrẽ mʉsã ñecʉ̃sʉmʉa mejãrõta
añurõ dia'cʉ̃ narẽ ucũcãrã niwã.

Marĩrẽ ĩ'atu'tirãrẽ ma'idutise ni'i
(Mt 5.38-48; 7.12)

27 »No'o ye cjasere tʉ'osĩ'rĩrãnojõrẽ a'tiro nigʉ̃ti. Mʉsãrẽ ĩ'atu'tirãrẽ
ma'iña. Mʉsãrẽ ña'arõ weerãrẽ añurõ weeya.
28 Mʉsãrẽ ña'arõ ucũrãrẽ "Narẽ añurõ wa'ato", niña. Mʉsãrẽ ña'arõ
tu'ti, bujicã'rãrẽ na ye niatjere sẽrĩbosaya.
29 Ni'cʉ̃ mʉ'ʉrẽ ni'cã pã'rẽ diapoapʉ paacã, ape pã'rẽ dʉ'sari pã'rẽ
pe'ere majãminʉ'cã, paadutiya tja. No'o ni'cʉ̃ mʉ'ʉ yaro su'tiro
bu'icjãrõrẽ ẽ'macã, mʉ'ʉ ya camisa quẽ'rãrẽ tuweeo'oya.
30 Nipe'tirã mʉsãrẽ sẽrĩrãrẽ o'oya. No'o mʉsã yere miacã, "Wiapa",
niticã'ña.
31 Mʉsãrẽ ãpẽrã añurõ weeme'rĩcã ʉasa'a. Mʉsã quẽ'rã tojota narẽ
añurõ weeme'rĩcã'ña.
32 »Mʉsãrẽ mairã dia'cʉ̃rẽ ma'írã, ¿ñe'enojõ añuse wéérã weebosaʉ?
Ña'arã quẽ'rã tojota na me'rãcjãrãrẽ ma'isama.
33 Mʉsãrẽ añurõ weerã̃ dia'cʉ̃rẽ añurõ wéérã, ¿ñe'enojõ pe'ere añuse
weebosaʉ? Ña'arã quẽ'rã narẽ añurõ weerã̃ dia'cʉ̃rẽ mejãrõta añurõ
weesama.
34 Mʉsã ãpẽrãrẽ apeyenojõ wasorã, "Na wiarãsama" nirã̃ dia'cʉ̃rẽ o'ocã,
wapamarĩsa'a. Ña'arã quẽ'rã mejãrõta ãpẽrã ña'arãrẽ na wiarãsama
nírã, wasosama.
35 Mʉsã yʉ'ʉre ẽjõpeorã pe'e mʉsãrẽ ĩ'atu'tirãrẽ ma'iña. Narẽ añurõ
weeya. Na apeyenojõ wasocã, wasose wapa "Apeyenojõ dʉcayurãsama"
nirõ marĩrõ narẽ wasoya. Tojo weecã, Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ peje añuse
o'ogʉsami. Cʉ̃ ʉ'mʉsepʉ nigʉ̃ põ'rã nirãsa'a. Cʉ̃marĩcã queoro weetirãrẽ,
tojo nicã ña'arõ weeri masãrẽ pajaña'yugʉ, añurõ weesami.
36 Tojo weerã marĩ pacʉ pajaña'rõnojõ mʉsã quẽ'rã nipe'tirãrẽ pa-
jaña'ña.

Ãpẽrãrẽ "Mʉsã ña'arã ni'i" niticã'ña nise ni'i
(Mt 7.1-5)

37 »Mʉsã ãpẽrãrẽ "Na ña'arã nima", ni ĩ'abeseticã'ña. Tojo weecã,
Õ'acʉ̃ quẽ'rã mʉsãrẽ besesome. Tojo nicã ãpẽrãrẽ "Ña'abutia'a, bu'iri
da'reroʉa'a", niticã'ña. Tojo weecã, Õ'acʉ̃ quẽ'rã mʉsãrẽ tojo nisome.
Ãpẽrãrẽ acobojoya. Õ'acʉ̃ quẽ'rã mejãrõta mʉsãrẽ acobojogʉsami.
38 Ãpẽrã apeyenojõ moorãrẽ o'oya. Tojo weecã, Õ'acʉ̃ quẽ'rã mʉsãrẽ
o'ogʉsami. Mʉsãrẽ ni'cã ajuro ñadioca ajuro, añurõ mu'muyʉ'rʉri

ajuro weronojõ o'ogɯsami. Mɯsã ãpẽrãrẽ o'o'caronojõta Õ'acɯ̃ mɯsãrẽ o'ogɯsami, nicɯ niwĩ Jesú.

39 Jesú cɯ̃ bu'erãrẽ a'te queose o'ocɯ niwĩ:

—Ni'cɯ̃ ĩ'atigɯ apĩ ĩ'atigɯre tɯ̃awã'cãmasĩtisami. Na pɯarãpɯta no'o nirĩ copepɯ bɯrɯsãjãbosama.

40 Ni'cɯ̃ bu'egɯ cɯ̃rẽ bu'egɯ nemorõ masĩyɯ'rɯnɯ'cãtisami. Cɯ̃ bu'etu'ajaca be'ropɯ cɯ̃ quẽ'rã cɯ̃rẽ ni'cãrõwijigɯsami.

41 »Mɯsã basu ña'arã nimirã, ¿de'ro weerã mɯsã acawereɡɯre "Ña'agɯ̃ nimi", niti? Ãpẽrãrẽ "Mɯsã ña'arã ni'i" nise dɯporo marĩ ye pe'ere ĩ'amɯ'tãrõɯa'a.

42 Mɯsã a'te weronojõ nibosa'a. Mɯsã acawereɡɯre "Mɯ'ɯ ya capeapɯ cã'po'caroacã ni'i", nibosa'a. Mɯsã ya capeapɯ pajiri po'caro ĩ'atimirã, mɯsã acawereɡɯre "Capeapɯ niseacãrẽ miicõ'arãti", nímasĩtisa'a. Mɯsã tojo wéérã, weeta'sari masã ni'i. Mɯsã ye caperipɯ nisere miicõ'amɯ'tãña. Tojo wééca be'ropɯ mɯsã acawereɡɯ cã'rõacã caperipɯ nise pe'ere miicõ'amasĩrãsa'a, ni queose o'ocɯ niwĩ Jesú.

Yucɯɡɯre tigɯ dɯca me'rã ĩ'amasĩno'sa'a nise ni'i
(Mt 7.17-20; 12.34-35)

43 Jesú a'tiro werenemocɯ niwĩ:

—Ne ni'cãgɯ̃ yucɯɡɯ añuse dɯcaticjɯ ña'ase dɯcatitisa'a. Ña'ase dɯcaticjɯ quẽ'rã añuse dɯcatitisa'a.

44 Nipe'tise yucɯpagɯ te dɯca me'rã ĩ'amasĩno'sa'a. Potagɯ ne higuera wãmetise dɯcatitisa'a. Pota cɯose quẽ'rã ne ɯ'se dɯcatitisa'a.

45 Masɯ̃ añugɯ̃ añuse wãcũse cɯoyugɯ, añurõta ucũsami. Apĩ ña'agɯ̃ pe'e cɯ̃ wãcũse ña'ase niyucã, ña'arõ ucũsami. Marĩrẽ ña'ase púúturo, ña'aseta marĩ ucũse wija'a. Añuse nicã, añuseta wija'a.

Mejẽcã dia'cɯ̃ wi'seri yeenɯ'cãse queose ni'i
(Mt 7.24-27)

46 »¿De'ro weerã yɯ'ɯre "Yɯ'ɯ wiogɯ" nimirã, yɯ'ɯ dutiro weeweti?

47 No'o yɯ'ɯ tiropɯ a'ti, yɯ'ɯ ucũsere tɯ'o, be'ro yɯ'ɯ dutiro queoro weegɯ́ a'tiro weronojõ nimi.

48 Ni'cɯ̃ wi'i weegɯtigɯ, di'tapɯ se'esãjã, ɯ̃tãgãrẽ bocasami. Be'ro tiga bu'ipɯ yeenɯ'cãmɯjãsami. Be'ro dia pu'eejacã, ti wi'ipɯ aco o'mapõtẽocã, a'meña'tisa'a. Ti wi'i ɯ̃tãgãpɯ yeenɯ'cãca wi'i niyuro, tojo wa'asa'a.

49 Apĩ yɯ'ɯ bu'e'quere tɯ'omigɯ̃, tere queoro weetigɯ, a'tiro weronojõ nimi. Wi'i weegɯtigɯ, ne po'peapɯ yeenɯ'cãmɯjãtiro marĩrõ weesami. Be'ro dia pu'eejacã, ti wi'ire aco o'mapõtẽo, o'mapĩ'abɯrocã'sa'a. Ti wi'i ne cã'rõ dɯ'sanɯ'cãtisa'a, nicɯ niwĩ Jesú.

7

Jesú surara wiogɯre da'raco'tegɯre yɯ'rɯo'que ni'i
(Mt 8.5-13)

1 Jesú ɯ̃rɯ̃gɯ̃pɯ masãrẽ bu'éca be'ro Capernaupɯ pi'acɯ niwĩ.

2 Topɯ ni'cɯ̃ surara wiogɯ romano masɯ̃ nicɯ niwĩ. Cɯ̃rẽ da'raco'tegɯ cɯ̃ ma'iyɯ'rɯnɯ'cãgɯ̃ ɯpɯtɯ dutitigɯ wẽrĩse pɯ'to nicɯ niwĩ.

3 Surara wiogɯ Jesú ye quetire tɯ'ogɯ, ni'cãrẽrã judío masã bɯcɯrãrẽ cɯ̃ tiropɯ o'ócɯ niwĩ. Cɯ̃rẽ da'raco'tegɯre yɯ'rɯogɯ a'tidutigɯ tojo weecɯ niwĩ.

4 Na Jesú tiropʉ etarã, tutuaro me'rã cʉ̃rẽ weetamuse sẽrĩcãrã niwã. A'tiro nicãrã niwã:
—Ã'rĩ surara wiogʉre weetamurõʉa'a.
5 Cʉ̃ a'ti di'tacjãrã judío masãrẽ añurõ ma'imi. Cʉ́ta cʉ̃ ye niyeru me'rã ʉ̃sã nerẽwʉari wi'ire yeedutiwĩ. Tojo weerã cʉ̃rẽ weetamurõʉa'a, nicãrã niwã.
6 Tere tʉ'ogʉ, Jesú na me'rã wa'acʉ niwĩ. Wi'ipʉ ejase dʉporoacã surara wiogʉ ãpẽrã cʉ̃ me'rãcjãrãrẽ tja Jesure weredutigʉ o'ócʉ niwĩ. A'tiro niduticʉ niwĩ:
—Wiogʉ, mʉ'ʉrẽ caribosĩ'rĩtiami. Cʉ̃ "Yʉ'ʉ mejõ nigʉ̃ nisa'a", niami. Tojo weegʉ cʉ̃ "Ya wi'ipʉ sãjãcã weemasĩtisa'a", niami.
7 Te ye bu'iri ne cʉ̃ basu quẽ'rã mʉ'ʉrẽ a'magʉ̃ a'titiami. A'tiro pe'e niami. "Mejõ mʉ'ʉ wa'atimigʉ̃, mʉ'ʉ dutio'ose me'rã cʉ̃rẽ da'raco'tegʉ yʉ'rʉgʉsami", niami.
8 Cʉ̃ "Ãpẽrã surara dutiro docapʉ ni'i", niami. "Yʉ'ʉ quẽ'rã ãpẽrã surarare dutituria'a. Yʉ'ʉ ni'cʉ̃rẽ o'ócã, cʉ̃ wa'asami. Apĩrẽ yʉ'ʉ 'A'tia' nicã, a'tisami", niami. Cʉ̃rẽ da'raco'tegʉre " 'A'tiro weeya' nicã, weesami", niami, nicãrã niwã Jesure.
9 Jesú cʉ̃ tojo ní'quere tʉ'ogʉ, tʉ'omarĩa wa'acʉ niwĩ. Be'ro majãmiĩ'a, cʉ̃rẽ siruturãrẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
—Ã'rĩ surara wiogʉ Israe curuacjʉ̃ mejẽta yʉ'ʉre añurõ ẽjõpeomi. Diacjʉ̃ mʉsãrẽ nigʉ̃ti. Ne ni'cʉ̃ Israe curuacjãrã wa'teropʉre ã'rĩ weronojõ ẽjõpeose cʉogʉre ĩ'aticãti, nicʉ niwĩ.
10 Be'ro surara wiogʉ o'ó'cãrã wi'ipʉ dajatojaacãrã niwã. Na tojatarã, surarare da'raco'tegʉre yʉ'rʉ'cʉpʉre ĩ'acãrã niwã.

Jesú wapewio macʉ̃rẽ masõ'que ni'i

11 Jesú surara wiogʉre da'raco'tegʉre yʉ'rʉóca be'ro Naín wãmetiri macãpʉ wa'acʉ niwĩ. Cʉ̃ bu'erã, tojo nicã ãpẽrã pãjãrã masã cʉ̃ me'rã wa'acãrã niwã.
12 Ti macã pʉ'to cʉ̃ ejari cura ni'cã puti masãputi yaarã wa'arã wʉawã'cãcãrã niwã. Wẽrĩ'cʉ, wapewio macʉ̃ ni'cʉ̃ waro nigʉ́ nicʉ niwĩ. Pãjãrã ti macãcjãrã core ba'paticãrã niwã.
13 Core ĩ'agʉ̃, Jesú pajaña'cʉ niwĩ. A'tiro nicʉ niwĩ:
—Utitigota, nicʉ niwĩ.
14 Jesú cʉ̃rẽ masõgʉ̃, ti acarore da'rapeocʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo weecã, ti acarore wʉawã'cãrã tojanʉ'cãcãrã niwã. Wẽrĩ'cʉre a'tiro nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ duti'i. Wã'cãnujãña, nicʉ niwĩ.
15 Cʉ̃ tojo níca be'ro wẽrĩ'cʉ wã'cãnujã, ucũnʉ'cãcʉ niwĩ. Masõtoja, Jesú cʉ̃ pacore wiacʉ niwĩ.
16 A'tere ĩ'arã, nipe'tirã masã ʉcʉacãrã niwã. Tojo weerã Õ'acʉ̃rẽ e'catipeorã, a'tiro nicãrã niwã:
—Ni'cʉ̃ Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masʉ̃ tutuayʉ'rʉgʉ marĩ wa'teropʉre bajuami, nicãrã niwã.
Apeye quẽ'rãrẽ ninemocãrã niwã:
—Õ'acʉ̃ cʉ̃ yarãrẽ weetamugʉ̃ a'tigʉ weeapĩ, nicãrã niwã.
17 Nipe'tiro Judea di'tapʉre, to sumutopʉre cʉ̃rẽ masõ'que se'sa wa'acaro niwʉ̃.

Juã masãrẽ wãmeyeri masʉ̃ Jesú tiropʉ o'ó'que ni'i
(Mt 11.2-19)

18 Juã masãrẽ wãmeyeri masʉ̃ bu'iri da'reri wi'ipʉ nicʉ niwĩ. Titare cʉ̃
bu'esere siruturã Jesú ye quetire cʉ̃rẽ werecãrã niwã. Tere tʉ'ogʉ, pʉarã
cʉ̃ bu'ese siruturãrẽ pijiocʉ niwĩ.
19 A'tiro nicʉ niwĩ:
—Jesú tiropʉ wa'aya. "¿Mʉ'ʉta niti 'Masãrẽ yʉ'rʉoacjʉ a'tigʉsami'
nino'cʉ o apĩpʉre yucuerãsari yujupʉ?" ni sẽrĩtiña'ña, nicʉ niwĩ.
20 Be'ro na Jesú tiropʉ eja, cʉ̃rẽ nicãrã niwã:
—Juã masãrẽ wãmeyeri masʉ̃ mʉ'ʉrẽ sẽrĩtiña'dutiami. "¿Diacjʉ̃ta
mʉ'ʉ 'Masãrẽ yʉ'rʉoacjʉ a'tigʉsami' ní'cʉta niti? o ¿apĩpʉre yucuerãsari
yujupʉ?" niami, nicãrã niwã.
21 Na ejari curare Jesú pãjãrã dutitirãrẽ yʉ'rʉogʉ weecʉ niwĩ. Cãmi
boarãrẽ, wãtĩa sãjãno'cãrãrẽ cõ'awĩrõgʉ̃, caperi bajuno'tirãrẽ yʉ'rʉogʉ
weecʉ niwĩ.
22 Jesú, Juã o'ó'cãrã sẽrĩtiña'cã, a'tiro yʉ'ticʉ niwĩ:
—Mʉsã yʉ'ʉ weecã ĩ'asere, mʉsã tʉ'osere Juãrẽ wererã wa'aya. "Caperi
ĩ'atimi'cãrã ni'cãrõacãrẽ ĩ'ama. Sijamasĩtimi'cãrã sijama. Cãmi boarã
yatipe'tiano'ma. O'meperi tʉ'oti'cãrã quẽ'rã tʉ'oma. Wẽrĩ'cãrã masãma.
Pajasecʉorã masãrẽ yʉ'rʉose queti, añuse quetire tʉ'oma.
23 Yʉ'ʉre ẽjõpeodu'utigʉnojõ e'catigʉsami", ni wererã wa'aya Juãrẽ,
nicʉ niwĩ Jesú.
24 Juã o'ó'cãrã wa'áca be'ro Jesú Juã ye cjasere masãrẽ werecʉ niwĩ.
A'tiro nicʉ niwĩ:
—Mʉsã masã marĩrõpʉ Juãrẽ ĩ'arã wa'apã. Topʉ wa'arã, uigʉnojõ,
wãcũtutuatigʉnojõrẽ ĩ'arã wa'atipã. Cʉ̃ tutuatigʉ tábuti wĩ'rõ wẽecʉaro
weronojõ nitimi.
25 Tojo nicã añuse waro su'ti sãñagʉ̃rẽ masã marĩrõpʉ ĩ'arã wa'atipã.
Su'ti añuse sãñarãnojõ, ma'masu'awee nisetirãnojõ wiorã ye wi'seripʉ
nisama.
26 To pũrĩcãrẽ mʉsã topʉ cʉ̃rẽ ĩ'arã wa'arã, ni'cʉ̃ Õ'acʉ̃ ye queti
weremʉ'tãrĩ masʉ̃rẽ ĩ'arã wa'arã weepã. Mʉsãrẽ nigʉ̃ti. Diacjʉ̃ta cʉ̃
Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masʉ̃ nimi. Totá Juã ãpẽrã Õ'acʉ̃ ye queti
weremʉ'tãrĩ masã nemorõ niyʉ'rʉnʉ'cãmi.
27 Õ'acʉ̃ Juãrẽ o'óyuatjere cʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ a'tiro ojano'wʉ̃:
"Yʉ'ʉ mʉ'ʉ ye quetire wereyuacjʉre mʉ'ʉ dʉporo o'ógʉti.
Cʉ̃ mʉ'ʉ wa'atji ma'arẽ apoyugʉsami.
Ma'a quẽ'rãyumʉ'tãgʉ̃ weronojõ mʉ'ʉ wa'ati dʉporo masã wãcũsere
bʉjaweti dʉcayudutigʉsami", nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃, ni ojano'caro niwʉ̃.
28 Mʉsãrẽ weregʉti. Nipe'tirã Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masã
wa'teropʉre ne ni'cʉ̃ Juã masãrẽ wãmeyeri masʉ̃ yʉ'rʉoro nigʉ̃ marĩcʉ
niwĩ. Tojo nimicã, nipe'tirã Õ'acʉ̃ wiogʉ nirõpʉ nirã Juã yʉ'rʉoro nima.
Mejõ nigʉ̃pʉa cʉ̃ yʉ'rʉoro nimi, nicʉ niwĩ Jesú.
29 Cʉ̃ tojo nisere tʉ'orã, nipe'tirã masã, tojo nicã niyeru wapaseeri masã
Juã cʉ̃ wãmeyeno'cãrã a'tiro nicãrã niwã:
—Õ'acʉ̃ diacjʉ̃ta weemi, nicãrã niwã.
30 Fariseo masã, tojo nicã Moisé oja'quere bu'eri masã pe'e Juã
wãmeyeno'ña marĩ'cãrã nitjĩarã, Õ'acʉ̃ narẽ weesĩ'rĩsere ʉaticãrã niwã.
31 Tojo weegʉ Jesú narẽ nicʉ niwĩ:
—Masã a'tocaterocjãrã, yé quetire tʉ'osĩ'rĩtirã ã'rã weronojõ weesetima.

32 Wĩ'marã macã decopʉ apedujirã, na me'rãcjãrãrẽ pijirã caricũbajaque'atirã weronojõ nima. A'tiro caricũsama: “Ʉsã wẽowʉ̃ putimicã, basarã wijatiapʉ. Ʉsã bʉjawetise basacã quẽ'rãrẽ, utitiapʉ.” Na weronojõ a'tocatero nirã no'o añurõ, ña'arõ weecã, mejãrõta tʉ'satima.

33 Juã masãrẽ wãmeyeri masʉ̃ be'ti, vino sĩ'rĩtisami. Cʉ̃ tojo weecã, mʉsã “Wãtĩ cʉomi”, nisa'a.

34 Be'ro yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ quẽ'rãrẽ ba'a, yʉ'ʉ vino sĩ'rĩcã, mejãrõta ña'arõ ucũ'u. “Ba'awãrĩgʉ̃, sĩ'rĩwãrĩgʉ̃ nimi”, ni'i. “Niyeru wapaseeri masã me'rãcjʉ̃, tojo nicã ña'arã me'rãcjʉ̃ nimi”, ni'i. Ne ni'cʉ̃pʉreta ẽjõpeowe'e.

35 Tojo ẽjõpeotimirã, yʉ'ʉ wee'quere ĩ'arã, Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre masĩse o'osere masĩno'o, nicʉ niwĩ Jesú.

Jesú fariseo masʉ̃ Simó wãmetigʉ ya wi'ipʉ ní'que ni'i

36 Ni'cʉ̃ fariseo masʉ̃ Jesure cʉ̃ ya wi'ipʉ ba'adutigʉ pijiacʉ niwĩ. Tojo weegʉ Jesú wa'acʉ niwĩ.

37 Na ba'ari cura ti macãcjõ numio ña'arõ weeri masõ Jesú tiro wa'aco niwõ. Co Jesú fariseo masʉ̃ ya wi'ipʉ ba'agʉ wa'apʉ nisere tʉ'ogo, ʉ'mʉticja acosticjare cʉ̃ tiropʉ miaco niwõ.

38 Co utigota, cʉ̃ sẽ'ema pe'e ejanʉ'cãco niwõ. Co ya'coco co uticã, cʉ̃ ye dʉ'pocãrĩpʉ doquepejacaro niwʉ̃. Be'ro te ya'cocore co poanʉ'mo me'rã tuucoeco niwõ. Be'ro te dʉ'pocãrĩrẽ mi'mi, co ʉ'mʉtise mia'quere dʉ'pocãrĩpʉ piopeoco niwõ.

39 Co tojo weecã ĩ'agʉ̃, Jesure ba'aduti'cʉ fariseo masʉ̃ a'tiro wãcũcʉ niwĩ:

—Ã'rĩ Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masʉ̃ nígʉ̃ pũrĩcã, “¿Noanojõ yʉ'ʉre ñe'eña'gõ weeti? ¿Ñamonojõ masõ niti co?” ni masĩboapĩ. “Co numio ña'arõ weeri masõ nimo”, ni masĩboapĩ, nicʉ niwĩ.

40 Tojo wãcũsere ĩ'agʉ̃, Jesú fariseo masʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:

—Simó, mʉ'ʉrẽ apeyenojõ nisĩ'rĩsa'a.

Fariseo yʉ'ticʉ niwĩ:

—Masãrẽ bu'egʉ, niña'rẽ mʉ'ʉ, nicʉ niwĩ.

41 Jesú cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:

—Pʉarã ʉmʉa niyeru wasori masʉ̃rẽ wapamoosama. Ni'cʉ̃ quinientos nʉmʉrĩ da'rase wapa weronojõ wapamoosami. Apĩ pe'e cincuenta nʉmʉrĩ da'rase wapa weronojõ wapamoosami.

42 Cʉ̃ na pʉarãpʉ de'ro wee wapayemasĩticã ĩ'agʉ̃, na wapamoosere tojo acobojobajuriope'ocã'sami. A'te cjasere mʉ'ʉrẽ sẽrĩtiña'gʉ̃ti. ¿Ni'inojõ pe'e niyeru wasori masʉ̃rẽ ma'iyʉ'rʉnʉ'cãsari? nicʉ niwĩ.

43 Simó cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:

—Yʉ'ʉ a'tiro tʉ'oña'sa'a. Pajiro wapamoo'cʉ pe'e ma'iyʉ'rʉnʉ'cãsami, nicʉ niwĩ.

Jesú cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:

—Mʉ'ʉ queoro yʉ'ti'i.

44 Be'ro Jesú numiorẽ ĩ'a, Simórẽ nicʉ niwĩ:

—Mʉ'ʉ a'tigo numiorẽ ĩ'a'a. Yʉ'ʉ mʉ'ʉ ya wi'ipʉ sãjãtacã, yé dʉ'pocãrĩrẽ coedutigʉ yʉ'ʉre aco o'otiapʉ. A'tigo pe'e mʉ'ʉ weeti'quere weeamo. Co ya'coco me'rã yé dʉ'pocãrĩrẽ coeamo. Be'ro co poari me'rã tuucoeamo.

45 Mʉ'ʉ yʉ'ʉre añudutigʉ, mi'mitiapʉ. Co pe'e yʉ'ʉ sãjãejacãpʉta, yé dʉ'pocãrĩrẽ mi'mimo. Mi'midu'utimo yujupʉ.

46 »Mʉ'ʉ yʉ'ʉ dʉpoapʉre ʉ'se, marĩ piopeosenojõrẽ piopeotiapʉ. Co pe'e
yé dʉ'pocãrĩpʉre ʉ'mʉtisere piopeoamo.
47 Tojo weegʉ a'tiro nigʉ̃ti. Co peje ña'arõ wee'quere acobojono'mo.
Tojo weego yʉ'ʉre tojo weese me'rã co ʉpʉtʉ ma'isere ĩ'omo. Cã'rõ
na wee'quere acobojorã, cã'rõ ma'isere ĩ'ono'o. Nemorõ waro ña'arõ
wee'quere acobojorã, ʉpʉtʉ ma'isere ĩ'ono'o, nicʉ niwĩ.
48 Be'ro numiorẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ ña'arõ wee'quere acobojono'pe'ocã'a, nicʉ niwĩ.
49 Ãpẽrã ba'adutirã pijino'cãrã topʉ dujirã na basu a'merĩ a'tiro ucũcãrã
niwã:
—¿Noanojõ nisari ã'rĩ ña'arõ wee'quepʉreta acobojosãjãdojagʉ? nicãrã
niwã.
50 Na tojo nimicã, Jesú pe'e numiorẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ yʉ'ʉre ẽjõpeotjĩagõ, ña'arõ wee'quere acobojono'apʉ.
Wãcũque'tiro marĩrõ wa'agosa'a, nicʉ niwĩ.

8

Jesú weresijari cura numia cʉ̃rẽ weetamu'que ni'i

1 Jesú ña'arõ wee'core acobojóca be'ro nipe'tise macãrĩpʉ nipe'tiropʉ
sijabi'acʉ niwĩ. Tocjãrãrẽ cʉ̃ ye cjasere bu'e werecusiagʉ weecʉ niwĩ.
Tojo nicã Õ'acʉ̃ wiogʉ nigʉ̃sami nisere werecʉ niwĩ. Cʉ̃ bu'erã doce cʉ̃
me'rã ba'patisijacãrã niwã.
2 Ãpẽrã quẽ'rã numia na me'rã ba'patisijacãrã niwã. Na Jesú todʉporo
wãtĩa cõ'awĩrõno'cãrã numia, duti yʉ'rʉono'cãrã numia nicãrã niwã.
Ni'cõ na wa'tero María, na "Magdalena" nigõ, siete wãtĩa cõ'awĩrõno'co
nico niwõ.
3 Tojo nicã apego Juana, Cuza wãmetigʉ nʉmo nico niwõ. Co marãpʉ
Herode yere da'raco'teri masʉ̃ nicʉ niwĩ. Susana wãmetigo quẽ'rã nico
niwõ. Ãpẽrã pãjãrã numia Jesure na cʉose me'rã weetamucãrã niwã.

Jesú oteri masʉ̃ ye quetire queose me'rã were'que ni'i
(Mt 13.1-9; Mr 4.1-9)

4 Pãjãrã masã peje macãrĩcjãrã Jesú tiropʉ ĩ'arã wa'acãrã niwã. Na
pãjãrã nerẽcã ĩ'agʉ̃, Jesú queose me'rã narẽ bu'ecʉ niwĩ. A'tiro nicʉ niwĩ:
5 —Ni'cʉ̃ masʉ̃ cʉ̃ ya wesepʉ otegʉ wa'asami. Cʉ̃ otegʉ, wẽestewã'cãcã,
ma'apʉ apeye otese cape doqueque'asa'a. Ti ma'apʉ yʉ'rʉarã, tere ãpẽrã
ʉ'tacũuwã'cãsama. Be'ro mirĩcʉ̃a a'ti, te perire ĩ'aboca, ba'ape'ocã'sama.
6 Apeye ʉ̃tãpaga wa'teropʉ doqueque'asa'a. Te peri pĩ'rĩ, aco marĩyucã,
ñaidija wa'asa'a.
7 Apeye otese cape pota wa'teropʉ bʉrʉque'asa'a. Pota pe'e tere
pĩ'rĩyʉ'rʉa, wẽjẽcã'sa'a.
8 Apeye otese cape di'ta añurõpʉ bʉrʉque'asa'a. Te añurõ pĩ'rĩ,
dʉcatisa'a. Ni'cã ño cien peri dʉcatisa'a, nicʉ niwĩ.
To be'ro Jesú ʉpʉtʉ tutuaro me'rã narẽ nicʉ niwĩ:
—O'meperi cʉorãnojõ a'tere añurõ tʉ'oya, nicʉ niwĩ.

Jesure cʉ̃ bu'erã "¿De'ro weegʉ queose me'rã bu'eti?" ní'que ni'i
(Mt 13.10-17; Mr 4.10-12)

9 Be'ro cʉ̃ bu'erã "¿De'ro nisĩ'rĩrõ weeti mʉ'ʉ queose were'que?" ni
sẽrĩtiña'cãrã niwã.
10 Narẽ yʉ'ticʉ niwĩ:

—Õ'acũ mʉsãrẽ a'tiro weemi. Ãpẽrã todʉporopʉ masĩña marĩmi'que cũ wiogʉ nisere mʉsãrẽ masĩcã weemi. Yʉ'ʉre ẽjõpeotirãma queose me'rã wereno'o. Tojo weerã yʉ'ʉ weesere ĩ'amirã, ĩ'amasĩsome. Yé cjasere tʉ'omirã, tʉ'omasĩtirã tojarãsama.

Jesú oteri masũ ye quetire "A'tiro nisĩ'rĩrõ wee'e" ni were'que ni'i (Mt 13.18-23; Mr 4.13-20)

11 »Yʉ'ʉ queose were'que a'tiro nisĩ'rĩrõ wee'e. Otese cape Õ'acũ ye queti weronojõ ni'i.

12 Ma'apʉ bʉrʉque'a'que a'tiro nisĩ'rĩrõ wee'e. Masã, yé quetire tʉ'oma. Be'ro na tʉ'o'quere wãtĩ a'ti, tere ẽ'mape'ocã'sami. Napʉ tere ẽjõpeo, Õ'acũ narẽ yʉ'rʉweticã weeri nígũ, tojo weesami.

13 Apeye otese cape ũtãpaga wa'teropʉ bʉrʉque'a'que a'tiro nisĩ'rĩrõ wee'e. Na, yé quetire añurõ e'catise me'rã tʉ'osama. Tojo weemirã, nʉ'cõrĩ marĩrã weronojõ añurõ ẽjõpeotisama. Yoaticã añurõ ẽjõpeocũmí, be'ro narẽ ãpẽrã ña'arõ weecã ĩ'arã, ẽjõpeodu'ucã'sama.

14 Apeye pota wa'teropʉ bʉrʉque'a'que a'tiro nisĩ'rĩrõ wee'e. Yé quetire tʉ'oma, tʉ'orã pe'e. Mejõ siape me'rã a'ti ʉmʉco cjasere wãcũque'tiyʉ'rʉasama. Peje cʉosĩ'rĩsama. A'ti ʉmʉcopʉ e'catisere ʉpʉtʉ wãcũsama. Tojo weero a'te nipe'tise narẽ dojorẽcã'sa'a. A'tiro wéérã, na dʉca marĩrã weronojõ tojama.

15 Apeye otese cape di'ta añurõpʉ bʉrʉque'a'que pe'e a'tiro nisĩ'rĩrõ wee'e. Na, yé quetire añurõ tʉ'osĩ'rĩrõ põtẽorõ tʉ'oma. Tere tʉ'o, Õ'acũ ʉaronojõ queoro weeme'rĩcã'ma. Añurõ ẽjõpeonu'cũrã peje dʉcatirã weronojõ nima, nicʉ niwĩ.

Jesú sĩ'ocja me'rã queose o'o'que ni'i (Mr 4.21-25)

16 Jesú cũ bu'erãrẽ a'tiro werenemocʉ niwĩ:

—Ne ni'cũ sĩ'ocjare sĩ'otoja, apeyenojõ me'rã mo'atisami. Tojo weetigʉ, cũ cãrĩrõ docapʉ cũutisami. A'tiro pe'e weesami. Nipe'tirã topʉ sãjãarã ĩ'ato nígũ, ʉ'mʉarõpʉ dʉ'teyoosami.

17 A'tiro ni'i. Todʉporopʉ masã masĩno'ña marĩ'quere masĩno'rõsa'a. Ya'yioropʉ ní'que quẽ'rã bajuarosa'a. Jesú, yé queti masĩno'ña marĩmi'que be'ropʉre sĩ'ocja bo'reyuro weronojõ masĩpe'ticã'no'rõsa'a nígũ, tojo nicʉ niwĩ.

18 »A'tere tʉ'orã, añurõ tʉ'oya. Yʉ'ʉ bu'ese tʉ'o ẽjõpeorãrẽ Õ'acũ masĩse o'onemogũsami. Ãpẽrã yʉ'ʉ bu'esere tʉ'osĩ'rĩtibutiarã pe'ere na masĩmi'quere ẽ'mape'ocũsami, nicʉ niwĩ Jesú.

Jesú paco, tojo nicã cũ acabijirã cjase ni'i (Mt 12.46-50; Mr 3.31-35)

19 Be'ro Jesú paco, cũ acabijirã cũrẽ a'marã a'ticãrã niwã. Na masã mu'muyʉ'rʉcã ĩ'arã, wi'ipʉ sãjãamasĩticãrã niwã.

20 Topʉ nigṹ Jesure werecʉ niwĩ:

—Mʉ'ʉ paco, mʉ'ʉ acabijirã sope pʉ'to niama. Mʉ'ʉrẽ ĩ'asĩ'rĩapãrã, nicʉ niwĩ.

21 Tere tʉ'ogʉ, Jesú nicʉ niwĩ:

—No'o Õ'acũ ye quetire tʉ'o, tere queoro weerãnojõ náta yʉ'ʉ paco, yʉ'ʉ acabijirã weronojõ nima, nicʉ niwĩ.

Jesú wĩ'rõrẽ, tojo nicã pã'cõrĩrẽ di'tamarĩacã wee'que ni'i
(Mt 8.23-27; Mr 4.35-41)

22 Ni'cã nʉmʉ Jesú cʉ̃ bu'erã me'rã yucʉsʉpʉ mʉjãsãjãgʉ̃, a'tiro nicʉ niwĩ:
—Te'a siaquiji ditara sumutopʉ, nicʉ niwĩ.
Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, wa'acãrã niwã.
23 Na pẽ'arĩ cura Jesú cãrĩa wa'acʉ niwĩ. Wãcũña marĩrõ wĩ'rõ ʉpʉtʉ wẽetuuwã'cãticaro niwʉ̃. Tojo wa'acã, pã'cõrĩ yucʉsʉpʉre paaquesãamʉjãcaro niwʉ̃. Tiwʉ mirĩdijatawio nicaro niwʉ̃.
24 Tojo wa'acã ĩ'arã, Jesure wã'cõrã bʉrʉacãrã niwã. A'tiro nicãrã niwã:
—Ʉsãrẽ bu'egʉ, marĩ mirĩrãtirã wee'e, nicãrã niwã.
Na tojo nicã tʉ'ogʉ, Jesú wã'cã, te wĩ'rõrẽ, pã'cõrĩrẽ yʉsʉocʉ niwĩ. Nipe'tise di'tamarĩdijape'tia wa'acaro niwʉ̃.
25 Tu'ajanʉ'cõ, cʉ̃ bu'erãrẽ nicʉ niwĩ:
—¿Mʉsãrẽ ẽjõpeose de'ro wa'amitito? nicʉ niwĩ.
Na ʉpʉtʉ ʉcʉa'cãrã nitjĩarã ĩ'amarĩa, a'merĩ nicãrã niwã:
—¿Noanojõ nisariba ã'rĩ? Wĩ'rõ, pã'cõrĩpʉta tʉ'omaatidojacã'a, nicãrã niwã.

Jesú Gerasa wãmetirocjʉ̃ wãtĩa sãjãno'cʉre cõ'awĩrõ'que ni'i
(Mt 8.28-34; Mr 5.1-20)

26 Be'ro Jesú cʉ̃ bu'erã me'rã pẽ'acʉ niwĩ. Pẽ'a, ape pã'rẽ Galilea põtẽorõpʉ Gerasa wãmetiropʉ pẽ'ajacãrã niwã.
27 Jesú yucʉsʉpʉ ní'cʉ majãnʉ'cãrĩ cura ni'cʉ̃ Gerasacjʉ̃ cʉ̃ tiro ejacʉ niwĩ. Yoacã waro ã'rĩ masʉ̃ wãtĩa sãjãno'cʉ cʉ̃ nirĩtero yʉ'rʉcaro niwʉ̃. Ne su'ti marĩ, ne wi'ipʉ niticʉ niwĩ. Masãperi wa'teropʉ nibajaque'aticʉ niwĩ.
28-29 Jesú cʉ̃rẽ ĩ'agʉ̃, wãtĩ masʉ̃pʉre sãñagʉ̃rẽ "Wijaaya", nicʉ niwĩ. Cʉ̃ cõ'awĩrõcã ĩ'agʉ̃, Jesú tiropʉ ejaque'a, ʉpʉtʉ caricũcʉ niwĩ:
—Jesú, Õ'acʉ̃ ʉ'mʉsepʉ nigʉ̃ macʉ̃, ¿de'ro weegʉ yʉ'ʉre caribogʉ a'titi? Yʉ'ʉre ña'abutiaro pi'eticã weeticã'ña, ni tutuaro me'rã sẽrĩcʉ niwĩ.
Pejetiri wãtĩ masʉ̃rẽ ñe'ea, bʉrʉque'amʉjãcã weecʉ niwĩ. Masã cʉ̃rẽ aperopʉ wa'aticã'to nírã, omocãrĩ, dʉ'pocãrĩpʉ cõme dari me'rã dʉ'tecũumʉjãcãrã nimiwã. Tojo weemicã, cʉ̃ wejesuremʉjãcʉ niwĩ. Wãtĩ cʉ̃rẽ masã marĩrõpʉ sʉ'ori miamʉjãcʉ niwĩ.
30 Jesú cʉ̃rẽ sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—¿De'ro wãmetiti?
Cʉ̃ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Legión wãmeti'i, nicʉ niwĩ. Pãjãrã wãtĩa ʉ̃sã nicã'a nígʉ̃, tojo nicʉ niwĩ.
31 Wãtĩa Jesure a'tiro nicãrã niwã:
—Ʉsãrẽ ĩ'abajudutidijari pejopʉ bu'iri da're bajurioticã'ña ni, ʉpʉtʉ sẽrĩcãrã niwã.
32 Titare ʉ̃rʉ̃gʉ̃pʉ pãjãrã yesea ba'a nu'cũcãrã niwã. Narẽ ĩ'arã, wãtĩa Jesure "Napʉre sãjãarãti" ni, tutuaro me'rã sẽrĩcãrã niwã. Jesú narẽ "Tojota weeya", nicʉ niwĩ.
33 Tojo weerã na masʉ̃pʉre ní'cãrã wijaa, yeseapʉre sãjãacãrã niwã. Yesea na wãtĩa sãjãáca be'ro opa tʉ'rʉpʉ omamaati, ditarapʉ doqueñojã, mirĩpe'tia wa'acãrã niwã.
34 Tojo wa'asere ĩ'arã, yeseare co'terã a'tiro weecãrã niwã. Na ʉpʉtʉ ʉcʉarã macãpʉ, cãpũpʉ omawã'cã, weresterã wa'acãrã niwã.

35 Te quetire tʉ'orã, masã tojo wa'asere ĩ'arã wa'acãrã niwã. Na Jesú tiropʉ ejarã, wãtĩa sãjãno'cʉre Jesú pʉ'toacã dujicã ĩ'acãrã niwã. Cʉ̃ su'ti sãña, añurõ wãcũse cʉogʉ dujicʉ niwĩ. Na cʉ̃rẽ ĩ'arã, uise me'rã ĩ'acãrã niwã.
36 Ãpẽrã topʉ ĩ'arã ejarãrẽ Jesú wãtĩa sãjãno'cʉre cõ'awĩrõcã ĩ'a'cãrã "A'tiro wee wãtĩarẽ cõ'awĩrõami", ni werecãrã niwã.
37 Jesú a'tiro weecã ĩ'arã, nipe'tirã masã Gerasapʉ nirã̃ Jesure tutuaro me'rã "Mʉ'ʉ aperopʉ wa'aya", nicãrã niwã. Na ʉpʉtʉ waro uicãrã niwã. Tojo weerã Jesure tojo nicãrã niwã. Tere tʉ'ogʉ, Jesú yucʉsʉpʉ mʉjãsãjãa, wa'a wa'acʉ niwĩ.
38 Wãtĩa cʉomi'cʉ Jesure "Yʉ'ʉ quẽ'rã mʉ'ʉ me'rã wa'agʉti" nígʉ̃, ʉpʉtʉ sẽrĩcʉ nimiwĩ. Jesú pe'e cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:
39 —Mʉ'ʉ ya wi'ipʉ tojaa, nipe'tise Õ'acʉ̃ mʉ'ʉrẽ wee'quere werepe'ocʉ̃ wa'aya, nicʉ niwĩ.
Tojo weegʉ cʉ̃ nipe'tiro cʉ̃ ya macãcjãrãrẽ Jesú cʉ̃rẽ wee'quere werecusiagʉ wa'acʉ niwĩ.

Jairo macõrẽ, tojo nicã dí mejã cʉogore Jesú yʉ'rʉo'que ni'i (Mt 9.18-26; Mr 5.21-43)

40 Be'ro Jesú ditara ape pã'rẽpʉ ní'cʉ pẽ'atáca be'ro masã e'catise me'rã cʉ̃rẽ põtẽrĩcãrã niwã. Nipe'tirã cʉ̃rẽ yucue'cãrã nitjĩarã, tojo weecãrã niwã.
41 Titare ni'cʉ̃ sʉ'ori nerẽwʉari wi'i wiogʉ Jairo wãmetigʉ Jesú tiro etacʉ niwĩ. Cʉ̃ Jesú tiro ejaque'a, Jesure "Yʉ'ʉre pajaña'cureya. Ya wi'ipʉ te'a", nicʉ niwĩ.
42 Cʉ̃ macõ ni'cõ nigõ̃ doce cʉ̃'marĩ cʉogo wẽrĩse pʉ'topʉ nico niwõ. "Jaʉ" ni, Jesú to wa'ari cura pãjãrã masã sirutucãrã nitjĩarã, cʉ̃rẽ añurõ tuutĩ'awã'cãcãrã niwã.
43 Na tojo weerã wa'tero ni'cõ numio doce cʉ̃'marĩ dí mejã dutitigo nico niwõ. Co ocoyedutise wapa nipe'tise niyeru tojaque'a wa'aco niwõ. Ne ni'cʉ̃ core ocoyeyʉ'rʉoticʉ niwĩ.
44 Tojo weego co Jesú sẽ'ema wa'a, cʉ̃ su'tiro yapapʉ ñe'eña'co niwõ. Co ñe'erĩ curata co dí wijami'que bʉ'anʉ'cã wa'acaro niwʉ̃.
45 Tojo wa'ari cura Jesú sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—¿Noa yʉ'ʉre ñe'eti? nicʉ niwĩ.
Nipe'tirãpʉta "Ne ni'cʉ̃ ñe'etimi", nicãrã niwã. Tojo weegʉ Pedro, tojo nicã cʉ̃ me'rãcjãrã Jesure nicãrã niwã:
—Ʉsãrẽ bu'egʉ, masã mʉ'ʉrẽ nipe'tiro doquewãwã'cã, tuuquejoma. Tojo wa'acã masĩmigʉ̃, mʉ'ʉ ¿de'ro weegʉ "¿Noa yʉ'ʉre ñe'eti?" niti? nicãrã niwã.
46 Na tojo nicã tʉ'ogʉ, Jesú nicʉ niwĩ:
—Ni'cõ yʉ'ʉre ñe'ecã tʉ'oña'pʉ. Core yʉ'ʉ tutuaro me'rã yʉ'rʉcã weeasʉ, nicʉ niwĩ.
47 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogo, cʉ̃ masĩtojami, yʉ'ʉta weeasʉ nígõ, narãsãgõta Jesú pʉ'to a'ti, ejaque'aco niwõ. Co nipe'tirã tʉ'oropʉ werepe'ocã'co niwõ. A'te ye bu'iri cʉ̃ yaro su'tirore ñe'easʉ nígõ, tojo nicã "Yʉ'ʉ ñe'ecãta, yʉ'rʉono'copʉ tojasʉ", ni wereco niwõ.
48 Co tojo nicã tʉ'ogʉ, Jesú core nicʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ ẽjõpeotjĩagõ, yʉ'rʉono'copʉ toja'a. Duti marĩgõ e'catise me'rã tojaaya, nicʉ niwĩ.
49 Jesú core ucũrĩ cura ni'cʉ̃ Jairo nerẽwʉari wi'i wiogʉ ya wi'icjʉ̃ ejacʉ niwĩ. Jairore nicʉ niwĩ:

—Mʉ'ʉ macõ wẽrĩatojamo. Marĩrẽ bu'egʉre caribonemotigʉta majã, nicʉ niwĩ.
50 Jesú tojo nicã tʉ'ogʉ, Jairore nicʉ niwĩ:
—Uitigʉta. Yʉ'ʉre ẽjõpeoya. Mʉ'ʉ tojo weecã, mʉ'ʉ macõ masõno'gõsamo, nicʉ niwĩ.
51 Ti wi'ipʉre etagʉ, co pesari tucũpʉre ne ãpẽrãrẽ sãjãadutiticʉ niwĩ. Pedro, Santiago, Juã, tojo nicã co pacʉsʉmʉa dia'cʉ̃rẽ sãjãaduticʉ niwĩ.
52 Nipe'tirã ti wi'ipʉ nirã ʉpʉtʉ utirã, dʉjasewã'arãrẽ Jesú nicʉ niwĩ:
—Utiticã'ña. Co wẽrĩtimo. Cãrĩgõ weemo, nicʉ niwĩ.
53 Masã co wẽrĩ'quere masĩcãrã niwã. Tojo weerã cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, cʉ̃rẽ bujicã'cãrã niwã.
54 Jesú pe'e ucũgʉ̃ta, co ya omocãrẽ ñe'e, nicʉ niwĩ:
—Wĩ'magõ, wã'cãnʉ'cãña, nicʉ niwĩ.
55 Cʉ̃ tojo nirĩ curata wẽrĩ'co masã, wã'cãnʉ'cãco niwõ. Jesú co pacʉsʉmʉarẽ "Ba'ase ecaya", nicʉ niwĩ.
56 Cʉ̃ tojo weesere ĩ'arã, co pacʉsʉmʉa ʉpʉtʉ ĩ'aʉcʉacãrã niwã. Jesú core masõ'quere ne ãpẽrãrẽ weredutiticʉ niwĩ.

9

Jesú cʉ̃ bese'cãrãrẽ weredutio'o'que ni'i
(Mt 10.5-15; Mr 6.7-13)

1 Jesú cʉ̃ bu'erã docere neocũucʉ niwĩ. Be'ro narẽ cʉ̃ tutuasere o'ocʉ niwĩ. Wãtĩa no'o nirãrẽ cõ'awĩrõmasĩsere o'ocʉ niwĩ. Tojo nicã duti yʉ'rʉomasĩsere o'ocʉ niwĩ.
2 Narẽ Õ'acʉ̃ wiogʉ nimi nisere wereduticʉ niwĩ. Dutitirãrẽ yʉ'rʉoduticʉ niwĩ.
3 A'tiro nío'ocʉ niwĩ:
—Wa'arã, ne apeyenojõ miaticã'ña. Tuacjʉ, ajuronojõ, ba'ase pu'e, niyeru ne miaticã'ña. Mʉsã sãñase me'rã dia'cʉ̃ wa'aya. Ne apeye mianemoticã'ña.
4 Mʉsã no'o nirĩ wi'i ejarã, mʉsã to nirõ̃ põtẽorõ tojaque'aya.
5 No'o ãpẽrã mʉsãrẽ ñe'eticã, ti macãpʉre wijarã, ti macã cjase di'ta wã'a'quere paastecõ'aña. Tojo weerã mʉsã "A'ti macãcjãrã bu'iritima" ni ĩ'orãsa'a, nicʉ niwĩ.
6 Cʉ̃ tojo níca be'ro wa'a wa'acãrã niwã. Wa'a, nipe'tise macãrĩpʉ Jesú masãrẽ yʉ'rʉose quetire werecusiacãrã niwã. Tojo nicã dutitirãrẽ yʉ'rʉocãrã niwã.

Herode Jesú weesere tʉ'o'que ni'i
(Mt 14.1-12; Mr 6.14-29)

7 Galilea di'ta wiogʉ Herode nipe'tise Jesú wee'quere tʉ'ocʉ niwĩ. Tere tʉ'ogʉ, Herode de'ro wéémasĩticʉ niwĩ. Ãpẽrã "Cʉ̃ Juã wãmeyeri masʉ̃ wẽrĩ'cʉpʉ masãcʉ nimi", nicãrã niwã.
8 Ãpẽrã "Dʉporocjʉ̃pʉ Õ'acʉ̃ ye quetire weremʉ'tãrĩ masʉ̃ Elía bajuapĩ", nicãrã niwã. Ãpẽrã "Apetero weegʉ ni'cʉ̃ todʉporocjʉ̃ Õ'acʉ̃ ye quetire weremʉ'tãrĩ masʉ̃ masã'cʉ nígʉ̃ nisamigʉ", nicãrã niwã.
9 Herode pe'e a'tiro nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉta Juã ya dʉpoare dʉtesuredutiwʉ. To pũrĩcãrẽ ¿noanojõ nisari tocã'rõ na ucũno'gʉ̃? Cʉ̃rẽ ĩ'asĩ'rĩmisa'a, nicʉ niwĩ.

Jesú ni'cãmocʉsetiri mil ʉmʉarẽ ba'ase eca'que ni'i
(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Jn 6.1-14)

10 Be'ro Jesú besecũú'cãrã na bu'ecusiaca be'ro cũ tiro daja, na
weecusia'quere werecãrã niwã. Be'ro narẽ Jesú masã marĩrõpʉ Betsaida
wãmetiri macã pʉ'topʉ sʉ'ori wa'acʉ niwĩ.
11 Masã pe'e na wa'ase quetire tʉ'ocã'cãrã niwã. Tojo weerã tere tʉ'orã,
narẽ sirutuwã'cãcãrã niwã. Jesú narẽ añuduti, Õ'acũ wiogʉ nimi nisere
were, dutitirãrẽ yʉ'rʉocʉ niwĩ.
12 Be'ro ñamica'apʉ nicã ĩ'arã, cũ bu'erã doce cũ tiro wa'a, cũrẽ ucũcãrã
niwã:
—Masãrẽ "Tocã'rõta ni'i", niña. Macãrĩpʉ, no'o pʉ'to nise macãrĩpʉ
ba'ase, cãrĩrõ a'magũ wa'adutiya. A'to marĩ nirõpʉre ne apeyenojõ
marĩbutiacã'a, nicãrã niwã.
13 Jesú pe'e nicʉ niwĩ:
—Mʉsã narẽ ba'ase ecaya.
Na cũrẽ nicãrã niwã:
—Ʉsã ni'cãmocʉsepagata pã, tojo nicã wa'i pʉarãta cʉo'o. Masãrẽ ne
a'teacã se'satisa'a. ¿Ʉsãrẽ ã'rã pãjãrã ye niatjere ba'ase duudutigʉ weeti?
nicãrã niwã.
14 Na pãjãrã, ʉmʉa se'saro ni'cãmocʉsetiri mil wa'tero nicãrã niwã.
Jesú narẽ nicʉ niwĩ:
—Masãrẽ te cururinʉcũ cincuenta dujidutiya, nicʉ niwĩ.
15 Na cũ duti'caronojõta wee, dujipe'ticã'cãrã niwã.
16 Be'ro Jesú te ni'cãmocʉse pãrẽ, na wa'i pʉarãrẽ mii, ʉ'mʉarõpʉ
ĩ'amorõ, cũ pacʉ Õ'acũrẽ na ye niatjere e'catise o'ocʉ niwĩ. Tu'ajanʉ'cõ,
cũ pe'esteca be'ro cũ bu'erãrẽ masãrẽ etidutigʉ o'ocʉ niwĩ.
17 Nipe'tirã ba'a, yapicãrã niwã. Be'ro doce pi'seri na ba'adʉ'a'quere
seeneocãrã niwã.

Pedro Jesure "Mʉ'ʉ Õ'acũ o'ó'cʉta ni'i" ní'que ni'i
(Mt 16.13-19; Mr 8.27-29)

18 Ni'cãti Jesú cũ se'saro ñubuegʉ weecʉ niwĩ. Titare cũ bu'erã quẽ'rã
cũ me'rã nicãrã niwã. Narẽ sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—Masã ¿de'ro ni ucũti yʉ'ʉre? nicʉ niwĩ.
19 Na cũrẽ yʉ'ticãrã niwã:
—Ãpẽrã mʉ'ʉrẽ "Juã wãmeyeri masũ nimi", nima. Ãpẽrã mʉ'ʉrẽ
"Dʉporocjũpʉ Õ'acũ ye queti weremʉ'tãrĩ masũ Elía nimi", nima. Ãpẽrã
"No'o nigũ dʉporocjũpʉ Õ'acũ ye queti weremʉ'tãrĩ masũ masã'cʉ nígũ
nisasami", nima, nicãrã niwã.
20 Be'ro narẽ sẽrĩtiña'cʉ niwĩ tja:
—¿Mʉsã waro, de'ro wãcũti yʉ'ʉre? nicʉ niwĩ. Pedro cũrẽ nicʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ Õ'acũ bese'cʉ Cristo ni'i, nicʉ niwĩ.

Jesú cũ wẽrĩatjere were'que ni'i
(Mt 16.20-28; Mr 8.30–9.1)

21 Jesú narẽ ne cã'rõ ãpẽrãpʉre cũ Õ'acũ bese'cʉ nisere weredutiticʉ
niwĩ.
22 Be'ro narẽ nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ Õ'acũ macũ masũ weronojõ upʉtigʉ pũrõ pi'etigʉsa'a. Judío
masã bʉcʉrã, pa'ia wiorã, Moisé oja'quere bu'eri masã yʉ'ʉre
ĩ'atu'tirãsama. Yʉ'ʉre wẽjẽrãsama. Na tojo weemicã, i'tia nʉmʉ be'ro
masãgũsa'a, nicʉ niwĩ.
23 Be'ro nipe'tirã masãrẽ nicʉ niwĩ:

—No'o yʉ'ʉre sirutusĩ'rĩgʉ̃nojõ nipe'tise nʉmʉrĩ sirutuato. Cʉ̃ weesĩ'rĩrõnojõ weeticã'to. Yʉ'ʉ ʉaro pe'e weeato. No'o yʉ'ʉre sirutusĩ'rĩgʉ̃, "Jesure ẽjõpeogʉ, wẽrĩbosa'a" nitigʉta sirutuato.

24 Yʉ'ʉre ẽjõpeose me'rã ña'arõ yʉ'rʉsĩ'rĩtigʉ, yʉ'ʉre ẽjõpeodu'ugʉnojõ pecame'epʉ bu'iri da're bajuriono'gʉ̃sami. Apĩ wẽjẽsere uiti, yʉ'ʉre ẽjõpeonu'cũgʉ̃nojõ yʉ'ʉ me'rã catinu'cũgʉ̃sami.

25 Ni'cʉ̃ a'ti turi cjase nipe'tisere wapata'agʉ, cʉ̃ ejeripõ'rã pe'ere bajuriogʉ, ¿ñe'enojõrẽ wapata'abosari?

26 Yʉ'ʉre, tojo nicã ye quetire bopoyasãticã'ña. Mʉsã bopoyasãcã, yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ a'tiro weegʉsa'a. Apaturi a'ti turipʉre a'tigʉ, yʉ'ʉ pacʉ asistese me'rã, cʉ̃rẽ wereco'terã me'rã yʉ'ʉ quẽ'rã mʉsãrẽ bopoyasãgʉ̃sa'a. Yʉ'ʉ tutuase me'rã a'tigʉ, tojo weegʉsa'a.

27 Diacjʉ̃ mʉsãrẽ weregʉti. Ni'cãrẽrã a'topʉ nirã̃ yʉ'ʉ wiogʉ sãjãcã ĩ'atimirã wẽrĩsome, nicʉ niwĩ.

Jesú cʉ̃ bajusere dʉcayu'que ni'i
(Mt 17.1-8; Mr 9.2-8)

28 Ni'cã semana Jesú "Yʉ'ʉ wiogʉ sãjãcã ĩ'arãsa'a" níca be'ro ʉ̃rʉ̃gʉ̃pʉ ñubuegʉ mʉjãgʉ̃, Pedro, Santiago, Juãrẽ miacʉ niwĩ.

29 Topʉ cʉ̃ ñubuegʉ, cʉ̃ bajusere dʉcayua wa'acʉ niwĩ. Cʉ̃ ye su'ti añurõ butise, asistese wa'acaro niwʉ̃.

30 Tojo wa'acã, pʉarã ʉmʉa bajua, cʉ̃ me'rã ucũcãrã niwã. Na dʉporocjãrãpʉ Moisé, Elía nicãrã niwã.

31 Na asistese me'rã nírã, Jesú cʉ̃ Jerusalẽpʉ wẽrĩatjere ucũcãrã niwã.

32 Pedro quẽ'rã ʉpʉtʉ wʉja cʉo'cãrã nimirã, wã'cãcãrã niwã. Wã'cã, Jesú cʉ̃ asistesere, tojo nicã cʉ̃ me'rã nirãrẽ ĩ'acãrã niwã.

33 Na Jesú tiro ní'cãrã wa'ari cura Pedro Jesure nicʉ niwĩ:

—Wiogʉ, marĩ a'topʉ nicã añuyʉ'rʉa'a. I'tia wi'iacã weerã. Ni'cã wi'i mʉ'ʉ ya wi'i, ape wi'i Moisé ya wi'i, ape wi'i Elía ya wi'i weerã, nicʉ niwĩ.

Pedro cʉ̃ tojo nisere tʉ'oña'timigʉ̃, de'ro nímasĩtigʉ, tojo nicʉ niwĩ.

34 Cʉ̃ tojo ucũrĩ cura ni'cã o'mecurua dijati, tuubi'acã'caro niwʉ̃. Na ti o'mecurua po'peapʉ nírã, ʉcʉa wa'acãrã niwã.

35 Be'ro ti curuapʉ ni'cʉ̃ a'tiro ucũcã tʉ'ocãrã niwã:

—Ã'rĩ yʉ'ʉ macʉ̃ yʉ'ʉ bese'cʉ nimi. Cʉ̃ ucũsere tʉ'o ẽjõpeoya, nicʉ niwĩ.

36 Tojo níca be'ro Jesú ni'cʉ̃ta tojanʉ'cãcʉ niwĩ. Moisé, Elía marĩcãrã niwã majã. Cʉ̃ bu'erã na ĩ'a'quere tojota tʉ'oña'yʉ'rʉocã'cãrã niwã. Ne cã'rõ ãpẽrãrẽ wereticãrã niwã.

Jesú wĩ'magʉ̃ wãtĩ sãjãno'cʉre cõ'awĩrõ'que ni'i
(Mt 17.14-21; Mr 9.14-29)

37 Ape nʉmʉ pe'e ʉ̃rʉ̃gʉ̃pʉ ní'cãrã dijatacã, pãjãrã Jesure põtẽrĩcãrã niwã.

38 Ni'cʉ̃ na wa'teropʉ nigʉ̃́ ʉpʉtʉ Jesure ucũquejocʉ niwĩ:

—Ʉsãrẽ bu'egʉ, yʉ'ʉ macʉ̃ ni'cʉ̃ nigʉ̃rẽ pajaña'cureya. Ĩ'agʉ̃ a'tia.

39 Wãtĩ cʉ̃rẽ sãjãa'cʉ ñe'ea, caricũ, wẽrĩamʉjãcã weemi. Tojo nicã ʉseropʉ so'potu'umi. Cʉ̃rẽ ña'abutiaro wéégʉ, pi'eticã weeyʉ'rʉami. Ne du'usĩ'rĩtimi.

40 Mʉ'ʉ bu'erãrẽ "Wãtĩrẽ cõ'awĩrõña", nitojamiapʉ. Ne põtẽotiama, nicʉ niwĩ.

41 Jesú yʉ'ticʉ niwĩ:

—Mʉsã ẽjõpeose moorã ña'arã ni'i. Yʉ'ʉ mʉsãrẽ yoacã bu'emicã, ne tʉ'omasĩwe'e yujupʉ. ¿No'ocã'rõ yoacã mʉsã yʉ'ʉre ẽjõpeoticã wãcũtutuagʉsari? Mʉ'ʉ macʉ̃rẽ yʉ'ʉ tiro miitia, nicʉ niwĩ.
42 Wĩ'magʉ̃ cʉ̃ tiro wa'acã, wãtĩ cʉ̃rẽ nucũcãpʉ doqueque'acã weecʉ niwĩ. Apaturi wãcũña marĩrõ cʉ̃rẽ wẽrĩacã weecʉ niwĩ tja. Cʉ̃ tojo weecã, Jesú wãtĩrẽ cõ'awĩrõ, yʉ'rʉocʉ niwĩ. Tu'ajanʉ'cõ, cʉ̃ pacʉre wiacʉ niwĩ.
43 Nipe'tirã to nirã̃ Õ'acʉ̃ tutuasere ĩ'amarĩacãrã niwã.

Jesú cʉ̃ wẽrĩatjere apaturi werenemo'que ni'i
(Mt 17.22-23; Mr 9.30-32)

Na Jesú weeĩ'o'quere ĩ'amarĩarĩ cura cʉ̃ bu'erãrẽ nicʉ niwĩ:
44 —Yʉ'ʉ ni'cãrõacã nisere añurõ tʉ'oya. Acobojoticã'ña. Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉre wiorãpʉre o'orãsama, nicʉ niwĩ.
45 Cʉ̃ tojo nisere cʉ̃ bu'erã pe'e ne tʉ'omasĩticãrã niwã. Õ'acʉ̃ narẽ tojo masĩtabasioticã weecʉ niwĩ. Na cʉ̃ ní'quere "¿De'ro nisĩ'rĩrõ weeti?" ni sẽrĩtiña'ui nicãrã niwã.

Añurõ weeyʉ'rʉnʉ'cãgʉ̃ ye cjase ni'i
(Mt 18.1-5; Mr 9.33-37)

46 Be'ro Jesú bu'erã na basu ¿noa marĩ wa'teropʉ nigʉ̃́ ãpẽrã yʉ'rʉoro niyʉ'rʉnʉ'cãgʉ̃sari? nírã, ʉpʉtʉ dʉ'sasocãrã niwã.
47 Jesú na tojo wãcũsere ĩ'amasĩcã'cʉ niwĩ. Tojo weegʉ ni'cʉ̃ wĩ'magʉ̃rẽ cʉ̃ pʉ'to wejeonʉ'cõ,
48 narẽ nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉre maigʉ̃nojõ ni'cʉ̃ ã'rĩ wĩ'magʉ̃rẽ ñe'egʉ̃ weronojõ weemi. Cʉ̃rẽ ñe'egʉ̃, yʉ'ʉreta ñe'egʉ̃ weemi. Yʉ'ʉre ñe'egʉ̃, yʉ'ʉre o'ó'cʉ Õ'acʉ̃ quẽ'rãrẽ ñe'egʉ̃ta weemi. No'o mʉsã wa'teropʉre "Ãpẽrã yʉ'rʉoro ni'" ni wãcũtigʉ cʉ̃́ta nimi ãpẽrã yʉ'rʉoro nigʉ̃́, nicʉ niwĩ Jesú.

Marĩrẽ ĩ'atu'titigʉ marĩ me'rãcjʉ̃ nimi nise ni'i
(Mr 9.38-40)

49 Be'ro Juã Jesure a'tiro nicʉ niwĩ:
—Ʉsãrẽ bu'egʉ, ni'cʉ̃ mʉ'ʉ wãmerẽ pisutjĩagʉ̃, wãtĩarẽ cõ'awĩrõcã ĩ'awʉ̃. Cʉ̃ marĩ me'rãcjʉ̃ nitiami. Tojo weerã cʉ̃rẽ cã'mota'awʉ, nicʉ niwĩ.
50 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, Jesú a'tiro nicʉ niwĩ:
—Tojo weegʉre cã'mota'aticã'rõʉa'a. Marĩrẽ ĩ'atu'titigʉ marĩ me'rãcjʉ̃ nimi, nicʉ niwĩ Jesú.

Jesú Santiagore, Juãrẽ tu'ti'que ni'i

51 Jesú wẽrĩ, cʉ̃ ʉ'mʉsepʉ mʉjãti dʉporo uiro marĩrõ wãcũtutuaro me'rã "Jerusalẽ́pʉ wa'agʉti", nicʉ niwĩ.
52 Cʉ̃ dʉporo ãpẽrãrẽ o'óyucʉ niwĩ. Na ni'cã macã Samaria di'ta nirĩ macãpʉ Jesú cʉ̃ cãrĩatjore a'mayurã wa'acãrã niwã.
53 Ti macã Samariacjãrã judío masã me'rã a'pepũrĩrã nitjĩarã, Jesú o'ó'cãrãrẽ ñe'esĩ'rĩticãrã niwã. Na, Jerusalẽ́pʉ Jesú wa'agʉsami nírã, tojo weecãrã niwã.
54 Samariacjãrã tojo weesere ĩ'arã, Jesú bu'erã Santiago, Juã a'tiro nicãrã niwã:
—Ʉsã wiogʉ, narẽ bu'iri da'rerã, ¿pecame'erẽ ʉ'mʉsepʉ dijatiduticã ʉati? ¿Dʉporocjʉ̃ Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masʉ̃ Elía wee'caronojõ weeroʉati? nicãrã niwã.

55 Tere tʉ'ogʉ, Jesú narẽ ĩ'a, tutuaro me'rã tu'tigʉ, a'tiro nicʉ niwĩ:
—Mʉsã tojo wãcũse Espíritu Santu o'ose mejẽta ni'i.
56 Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ masãrẽ bu'iri da're bajuriogʉ a'titiwʉ. Narẽ yʉ'rʉogʉ a'tigʉ weewʉ, nicʉ niwĩ.
Be'ro na ape macãpʉ yʉ'rʉa wa'acãrã niwã.

Jesú me'rã wa'asĩ'rĩmi'cãrã ye queti ni'i
(Mt 8.19-22)

57 Na ape macãpʉ yʉ'rʉari cura ni'cʉ̃ masʉ̃ Jesure nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ mʉ'ʉ no'o wa'aro sirutugʉti, nicʉ niwĩ.
58 Jesú cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Wa'icʉrã na cãrĩrĩ tuti cʉoma. Mirĩcʉ̃a quẽ'rã na põ'rãtiri su'tiro cʉoma. Yʉ'ʉ pũrĩcã Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ ne cã'rõ cãrĩpesaro, yaro diácjʉ̃rẽ moo'o, nicʉ niwĩ.
59 Apĩ pe'ere Jesú a'tiro nicʉ niwĩ:
—Te'a yʉ'ʉ me'rã, nicʉ niwĩ.
Cʉ̃ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Wiogʉ, yʉ'ʉ pacʉ tiropʉ wa'agʉti yujupʉ. Topʉ ni, be'ro yʉ'ʉ pacʉ wẽ́rĩ́ca be'ro yaatojagʉpʉ mʉ'ʉ me'rã wa'agʉti, nicʉ niwĩ.
60 Jesú cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉre ẽjõpeotirã wẽrĩ'cãrã weronojõ nima. Náta wẽrĩ'cãrãrẽ yaato. Mʉ'ʉ pũrĩcã yʉ'ʉre sirutuya. Sirutu, Õ'acʉ̃ wiogʉ nigʉ̃sami nisere weregʉ a'tia, nicʉ niwĩ.
61 Be'ro Jesure apĩ nicʉ niwĩ:
—Wiogʉ, mʉ'ʉ me'rã wa'agʉti. Yʉ'ʉ mʉ'ʉ me'rã wa'ati dʉporo ya wi'icjãrãrẽ we'eritisĩ'rĩsa'a yujupʉ, nicʉ niwĩ.
62 Jesú cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:
—Di'ta se'ecũugʉ̃, opanʉrẽ wa'ari nígʉ̃, sẽ'ema pe'e ĩ'atõrõtisami. Ã'rĩ weronojõ Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeo'cʉpʉa todʉporo cʉ̃ weeseti'quere wãcũnʉrʉ̃tisami. Wãcũnʉrʉ̃gʉ̃a Õ'acʉ̃ ye cjasere queoro weemasĩtisami, nicʉ niwĩ.

10

Jesú setenta y dos masãrẽ cʉ̃ ye quetire weredutigʉ o'ó'que ni'i

1 Be'ro Jesú setenta y dos ãpẽrã ʉmʉarẽ pijinemocʉ niwĩ. Narẽ pʉarẽrã dia'cʉ̃ nipe'tise cʉ̃ wa'atje macãrĩpʉ cʉ̃ dʉporo o'óyucʉ niwĩ.
2 Narẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
—Diacjʉ̃ mʉsãrẽ weregʉti. Marĩ otese peje pĩ'rĩ dʉcati'i. Tere miirã pe'e marĩbocurema. Tojo weerã mʉsã te otese wiogʉre ãpẽrã miitamudutirã sẽrĩnemoña, nicʉ niwĩ. A'te weronojõ Õ'acʉ̃ ye quetire masĩsĩ'rĩrã pãjãrã waro nima. Te quetire wererã pe'e pejetirãcã nima. Tojo weerã ãpẽrã cʉ̃ o'ónemocã Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩña.
3 Mʉsã wa'aya. Yʉ'ʉ mʉsãrẽ wiose wa'teropʉ o'ógʉ wee'e. Oveja wĩ'marãrẽ yaiwa wa'teropʉ o'ógʉ weronojõ o'ó'o.
4 Mʉsã wa'arã, ajuri miaticã'ña. Niyeru sãarĩ ajuro quẽ'rãrẽ miaticã'ña. Sapatu ape pa'a miaticã'ña. Ma'apʉ wa'arã, ãpẽrãrẽ añudutirã, yoacã ucũticã'ña. Diacjʉ̃ wa'aya.
5 Mʉsã wi'ipʉ sãjãarã, ti wi'icjãrãrẽ añudutirã, a'tiro nimʉ'tãña: “Mʉsã a'ti wi'icjãrãrẽ añurõ wa'ato”, niña.

6 Ti wi'icjãrã cumuca marĩrõ nicã, mʉsã añudutise “Añurõ wa'ato” nise
na ye tojarosa'a. Tojo niticãma, mʉsã tojo nise mʉsãrẽta tojarosa'a tja.
7 Mʉsã ni'cã wi'ipʉ ejarã, ti wi'ipʉta tojayá. Na ba'asenojõrẽ, na
sĩ'rĩsenojõrẽ, mʉsã quẽ'rã ba'asirutuya. Da'rari masã na da'rase wapa
wapata'aba'amasĩma. Tojo weerã mʉsã bu'erã wa'acã, mʉsãrẽ ba'ase
weetamurãsama. Apeye wi'seripʉ wa'amʉjã, cãrĩbajaque'atiticã'ña.
8 Mʉsã ni'cã macãpʉ etacã, ti macãcjãrã añurõ ñe'eme'rĩcã, no'o na
ecasere ba'aya.
9 Ti macãpʉ dutitirãrẽ yʉ'rʉoya. Narẽ a'tiro wereya: “Õ'acʉ̃ cʉ̃ wiogʉ
nise mʉsã tiropʉ a'tiatje cã'rõ dʉ'sa'a.”
10 Ni'cã macãpʉ mʉsã etacã, tocjãrã añurõ põtẽrĩticãma, macã decopʉ
wa'aya. A'tiro niña:
11 “A'ti macã cjase ʉ̃sã dʉ'pocãrĩpʉ di'ta wã'a'quepʉreta paastecõ'arãti.
A'ti macãcjãrã bu'iritisere ĩ'orã, tojo weerãti”, niña. Narẽ a'tiro
ninemoña. “Mʉsã a'tere masĩña. Õ'acʉ̃ cʉ̃ wiogʉ nise mʉsã tiropʉ a'tiatje
cã'rõ dʉ'sa'a”, niña.
12 Jesú a'tiro ninemocʉ niwĩ:

—Mʉsãrẽ weregʉti. Õ'acʉ̃ masãrẽ beseatji nʉmʉ nicã, ti macãcjãrã
mʉsãrẽ ʉati'cãrãrẽ a'tiro weegʉsami. Sodomacjãrãrẽ bu'iri da're'caro
nemorõ da'reno'rãsama, nicʉ niwĩ Jesú.

Jesure ẽjõpeotise macãrĩcjãrã ye queti ni'i (Mt 11.20-24)

13 Be'ro Jesú apeye macãrĩcjãrãrẽ a'tiro nicʉ niwĩ:

—Mʉsã Corazí, tojo nicã Betsaida wãmetise macãrĩcjãrãrẽ ña'abutiaro
wa'arosa'a mʉsãrẽ. Yʉ'ʉ weeĩ'o'quere ĩ'amirã, dʉcayuwe'e. Yʉ'ʉ
ãpẽrã judío masã nitirã nirõpʉ Tiro, Sidõ̃ wãmetise macãrĩpʉ
weeĩ'ocãma, dʉporopʉ na ña'arõ wee'quere bʉjaweti dʉcayutojabopã.
Na bʉjawetisere ĩ'orã, na weewʉaronojõpʉma su'ti wãquĩsenojõrẽ sãña,
nujãrẽ na dʉpoapʉ õrẽstepeobopã.
14 Õ'acʉ̃ masãrẽ beseatji nʉmʉ nicã, Tiro, Sidõ̃cjãrã nemorõ mʉsã pe'ere
bu'iri da'reyʉ'rʉnʉ'cãgʉ̃sami.
15 Ni'cãrõacãma Capernaucjãrãrẽ were'e. “Tojowaro ʉ'mʉsepʉ
mʉjãrãti”, ni wãcũticã'ña. Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ pecame'epʉ cõ'abutiagʉsami,
nicʉ niwĩ.
16 Be'ro cʉ̃ bu'erãrẽ a'tiro werenemocʉ niwĩ:

—Mʉsã bu'esere tʉ'orã, yʉ'ʉreta tʉ'oma. Mʉsãrẽ ʉatirã, mejãrõta
yʉ'ʉre ʉatima. Tojo yʉ'ʉre ʉatirã, yʉ'ʉre o'ó'cʉpʉ Õ'acʉ̃ quẽ'rãrẽ ʉatima,
nicʉ niwĩ Jesú.

Jesú cʉ̃ o'óyu'cãrã setenta y dos na daja'que ni'i

17 Be'ro Jesú setenta y dos cʉ̃ o'óyu'cãrã e'catise me'rã tojatacãrã niwã.
A'tiro nicãrã niwã:

—Ʉsã wiogʉ, wãtĩapʉta mʉ'ʉ dutiro, mʉ'ʉ wãme me'rã ʉ̃sã
cõ'awĩrõmʉjãcã, yʉ'tiama, nicãrã niwã.
18 Jesú narẽ nicʉ niwĩ:

—Mʉsã nírõnojõta ni'i. Wãtĩrẽ ʉ'mʉsepʉ ní'cʉ bʉpo ya'baro weronojõ
docaque'a dijacã ĩ'awʉ̃.
19 Yʉ'ʉ mʉsãrẽ tutuasere o'owʉ. Mʉsã añapʉre ʉ'tapeomicã, cutipapʉre
ʉ'tapeomicã, na cũ'rĩcã, toacã pũrĩno'tisere o'owʉ. Nipe'tise wãtĩ cʉ̃
tutuasere docaque'adutigʉ o'owʉ. Ne cã'rõ mʉsã ña'arõ weeno'some.

20 “Wãtĩa ʉ̃sãrẽ yʉ'tiama” nise dia'cʉ̃rẽ e'catiticã'ña. A'te pe'ere e'catiya.
Ʉ'mʉsepʉ Õ'acʉ̃ yarã catinu'cũse cʉorã na wãmerẽ ojaõ'orĩ turipʉ mʉsã
wãmerẽ ojaõ'ocã, e'catiya, nicʉ niwĩ.

Jesú ye queti, cʉ̃ pacʉ Õ'acʉ̃ ye queti ni'i
(Mt 11.25-27; 13.16-17)

21 Jesú cʉ̃ bu'erãrẽ ucũrĩ cura Espíritu Santu cʉ̃rẽ e'catise o'oyʉ'rʉacʉ
niwĩ. Titare cʉ̃ pacʉre a'tiro nicʉ niwĩ:
—Pacʉ, mʉ'ʉ ʉ'mʉse, a'ti turi wiogʉ ni'i. “Ʉsã masĩyʉ'rʉnʉ'cãrã ni'i”
nirãrẽ mʉ'ʉ ye cjasere masĩcã weeticʉ niwʉ̃. Ãpẽrã wĩ'marã weronojõ
maata tʉ'o ẽjõpeorã pe'ere tere masĩcã weecʉ niwʉ̃. Mʉ'ʉ tojo weesere
wãcũgʉ̃, mʉ'ʉrẽ e'catise o'o'o. A'tere mʉ'ʉ ʉa'caronojõta queoro wee'e,
nicʉ niwĩ cʉ̃ pacʉre.

22 Be'ro masãrẽ ninemocʉ niwĩ tja:
—Yʉ'ʉ pacʉ nipe'tise weemasĩsere yʉ'ʉre o'owĩ. Cʉ̃ ni'cʉ̃ta yʉ'ʉ
nisetisere masĩpe'ocã'sami. Yʉ'ʉ quẽ'rã ni'cʉ̃ta cʉ̃ nisetisere masĩpe'o'o.
No'o yʉ'ʉ masĩcã weeno'rã quẽ'rã cʉ̃ nisetisere masĩsama, nicʉ niwĩ Jesú.

23 Be'ro cʉ̃ bu'erãrẽ ĩ'a, na se'sarore nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉre mʉsã, mʉsã ye caperi me'rã ĩ'a'a.

24 Mʉsãrẽ a'tiro weregʉti. Pãjãrã dʉporocjãrãpʉ Õ'acʉ̃ ye queti
weremʉ'tãrĩ masã, tojo nicã wiorã mʉsã ni'cãrõacã ĩ'asere ĩ'asĩ'rĩcãrã
nimiwã. Ne ĩ'aticãrã niwã. Yʉ'ʉ mʉsãrẽ weresere tʉ'osĩ'rĩcãrã nimiwã.
Ne ni'cãti tʉ'oticãrã niwã, nicʉ niwĩ.

Jesú Samariacjʉ̃ me'rã queose o'o'que ni'i

25 Be'ro ni'cʉ̃ Moisé oja'quere bu'eri masʉ̃ Jesú cʉ̃ ucũsere tʉ'ogʉ,
wã'cãnʉ'cã, Jesú me'rã ucũgʉ̃ wa'acʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ mejẽcã yʉ'ticã ʉagʉ,
a'tiro sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—Masãrẽ bu'egʉ, yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ me'rã catinu'cũsĩ'rĩgʉ̃, ¿de'ro weegʉsari?
nicʉ niwĩ.

26 Jesú cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—¿Moisé ye queti ojáca pũrĩpʉ de'ro ojano'tito? Mʉ'ʉ tere bu'égʉ,
¿de'ro tʉ'oti? nicʉ niwĩ.

27 Moisé oja'quere bu'eri masʉ̃ cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—A'tiro ojano'o: “Õ'acʉ̃ marĩ wiogʉre nipe'tise mʉ'ʉ ẽjõpeose me'rã,
mʉ'ʉ wãcũse me'rã, mʉ'ʉ tutuase me'rã, mʉ'ʉ tʉ'oña'se me'rã ma'iña.
Mʉ'ʉ basu ma'irõnojõta ãpẽrãrẽ ma'irõʉa'a”, ni'i, nicʉ niwĩ.

28 Tere tʉ'ogʉ, Jesú cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ queoro waro yʉ'ti'i. Mʉ'ʉ a'tere wéégʉ, Õ'acʉ̃ me'rã cat-
inu'cũgʉ̃sa'a, nicʉ niwĩ.

29 Moisé oja'quere bu'egʉ pe'e cʉ̃rẽ añurõ wãcũcã ʉagʉ, Jesure a'tiro
nicʉ niwĩ tja:
—¿Noanojõ niti ãpẽrãrẽ ma'irõʉa'a nirãnojõ? nicʉ niwĩ.

30 Jesú cʉ̃rẽ queose me'rã yʉ'ticʉ niwĩ:
—Ni'cʉ̃ ʉmʉ Jerusalẽcjʉ̃ ma'a Jericó wa'ari ma'apʉ bu'acʉ niwĩ. Topʉ cʉ̃
wa'ari cura yajari masã cʉ̃rẽ ñe'e, cʉ̃ cʉosere yajape'ocã'cãrã niwã. Su'ti
cʉ̃ sãña'quepʉ quẽ'rãrẽ tuweemiicã'cãrã niwã. Cʉ̃rẽ ʉpʉtʉ paawẽjẽcũu,
wa'a wa'acãrã niwã.

31 Tojo wa'ari cura ni'cʉ̃ pa'i cʉ̃ bu'aca ma'apʉta bu'acʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ ĩ'agʉ̃,
ĩ'atigʉ weronojõ diacjʉ̃ yʉ'rʉbu'a wa'acʉ niwĩ.

32 Cũ be'ro tja apĩ Leví ya curuacjũ cũ cũñarõpʉta cũ quẽ'rã ejacʉ niwĩ.
Cũrẽ ĩ'agũ, cũ quẽ'rã ape pã'rẽ pe'e pẽ'a, ĩ'ayʉ'rʉbu'a wa'acʉ niwĩ.
33 Na be'ro apĩ tja Samariacjũ judío masã na yabigʉ ti ma'apʉta bu'acʉ
niwĩ. Cũ cũrẽ ĩ'agũ, pũrõ pajaña'cʉ niwĩ.
34 Tojo weegʉ cũ, cũ tiro wa'a, cũ cãmirẽ ocoyegʉ, ʉ'sere, tojo nicã vino
me'rã cũ ye cãmipʉ piopeocʉ niwĩ. Tu'ajanʉ'cõ, su'ti caseri me'rã dʉ'recʉ
niwĩ. Be'ro cũ yagʉ burro bu'ipʉ cũrẽ miipeocʉ niwĩ. Miipeo, ni'cã wi'i
sijari masã cãrĩrĩ wi'ipʉ miaa, cũrẽ co'tedutigʉ cũucʉ niwĩ.
35 Ape nʉmʉ pe'e tja Samariacjũ co'tedutigʉ pʉa nʉmʉ da'rase wapa
weronojõ niyeru ti wi'i co'tegʉre o'ocʉ niwĩ. Cũrẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
"Ã'rĩrẽ co'teya. Yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ o'o'que nemorõ nicã, dajatojagʉ mʉ'ʉrẽ
wapayepe'ogʉti", nicʉ niwĩ.
36 A'tere wéréca be'ro Jesú Moisé oja'quere bu'egʉre a'tiro nicʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ ĩ'acã, ¿ni'inojõ pe'e na i'tiarã wa'terore yajari masã na ña'arõ
wee'cʉre pajaña'pari? nicʉ niwĩ.
37 Moisé oja'quere bu'eri masũ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Cũrẽ pajaña'a weetamu'cʉ añurõ weepĩ, nicʉ niwĩ.
Jesú cũrẽ nicʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ quẽ'rã ãpẽrãrẽ ã'rĩ weronojõ weegʉ wa'aya, nicʉ niwĩ.

Jesú Marta, María ya wi'ipʉ cũ ní'que ni'i

38 Jesú cũ wa'aro yʉ'rʉagʉ, ni'cã macãpʉ ejacʉ niwĩ. Ti macãpʉ ni'cõ
Marta wãmetigo co ya wi'ipʉ cũrẽ põtẽrĩ, cãrĩse o'oco niwõ.
39 Co ni'cõ María wãmetigore acabijotico niwõ. Cóta Jesú ucũsere
tʉ'ogo, cũ dʉ'pocãrĩ tiroacãpʉ dujico niwõ.
40 Co tojo weeri cura Marta pe'e co da'rasere wãcũque'tiyʉ'rʉaco niwõ.
Tojo weego co Jesú tiro wa'a, cũrẽ nico niwõ:
—Yʉ'ʉ wiogʉ, a'tigo yʉ'ʉ acabijo yʉ'ʉre weetamusere ne wãcũtimo.
¿Mʉ'ʉ ne mejẽcã tʉ'oña'weti co tojo weesere? Core yʉ'ʉre weetamudu-
tiya, nico niwõ.
41 Jesú core yʉ'ticʉ niwĩ:
—Marta, mʉ'ʉ weesere ʉpʉtʉ waro wãcũque'ti'i.
42 María pe'e yʉ'ʉ ucũsere tʉ'ogo, añuse warore weego weemo. Co tʉ'o
ẽjõpeo'quere ne ãpẽrã ẽ'mamasĩtisama. Tenojõ pe'ere weerʉʉa'a, nicʉ
niwĩ.

11

Jesú "Õ'acũrẽ sẽrĩrã, a'tiro ñubueya" nise ni'i
(Mt 6.9-15; 7.7-11)

1 Ni'cã nʉmʉ Jesú aperopʉ ñubuegʉ weecʉ niwĩ. Cũ ñubuetu'ajaca
be'ro ni'cũ cũ bu'egʉ Jesure nicʉ niwĩ:
—Ʉsã wiogʉ, Juã masãrẽ wãmeyeri masũ cũ bu'erãrẽ Õ'acũrẽ
ñubuesere bu'ecʉ niwĩ. Mʉ'ʉ quẽ'rã ʉ̃sãrẽ bu'eya, nicʉ niwĩ.
2 Jesú yʉ'ticʉ niwĩ:
—Õ'acũrẽ ñubuerã, a'tiro niña:
"Pacʉ, mʉ'ʉ ʉ'mʉsepʉ ni'i.
Nipe'tirã mʉ'ʉrẽ wiopesase me'rã ẽjõpeoato.
A'ti turipʉre mʉ'ʉ bese'cʉ maata wiogʉ sãjãgũ a'tiato.
Ʉ'mʉsepʉre mʉ'ʉ ʉaro dia'cũ weesama.
Na weronojõ a'ti turicjãrã quẽ'rã mejãrõta weeato.

3 Ʉsãrẽ ʉmʉcorinʉcʉ̃ ba'ase o'oya.
4 Ʉsã ña'arõ wee'quere acobojoya.
Ʉsã ãpẽrãrẽ acobojo'cano weronojõta ʉ̃sã quẽ'rãrẽ acobojoya.
Ʉsã ña'arõ weesĩ'rĩsere cã'mota'aya.
Tojo nicã ña'agʉ̃ ʉ̃sãrẽ niquesãsĩ'rĩcã, cã'mota'aya", nicʉ niwĩ.
5 Jesú apeye ninemocʉ niwĩ:
—No'o mʉsã wa'teropʉre ni'cʉ̃ cʉ̃ me'rãcjʉ̃ cʉobosami. Cʉ̃ ñami deco mʉsã ya wi'ipʉ wa'a, a'tiro nibosami: "Yʉ'ʉ me'rãcjʉ̃, i'tiaga pã̃ yʉ'ʉre wasoya.
6 Yʉ'ʉ me'rãcjʉ̃ apĩ aperopʉ sijagʉ eja'cʉ yá wi'ipʉ ejami. Ne cʉ̃rẽ apeyenojõ cã'rõ ecase moosa'a", nisami.
7 Cʉ̃ apetero weegʉ mʉ'ʉrẽ wi'i po'peapʉ a'tiro yʉ'tiwĩrõbosami: "Yʉ'ʉre wã'cõtigʉta. Sope pʉ'to añurõ waro bi'acã'no'apʉ. Yʉ'ʉ põ'rã yʉ'ʉ me'rã cãrĩrã pesama. Yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ wã'cã apeyenojõ o'ogʉ wa'amasĩtisa'a", nisami.
8 Mʉsãrẽ weregʉti. Cʉ̃, cʉ̃ me'rãcjʉ̃ nimicã, wã'cã, cʉ̃rẽ apeyenojõ o'ogʉ wa'atisami. A'tiro pe'e weesami. Cʉ̃rẽ sẽrĩnu'cũcã ĩ'agʉ̃, cari-bonemoticã'to nígʉ̃, nipe'tise cʉ̃ ʉasere o'osami. Cʉ̃, cʉ̃ me'rãcjʉ̃ nise ye bu'iri mejẽta tojo weesami.
9 Tojo weegʉ mʉsãrẽ weregʉti. Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩña. Cʉ̃rẽ sẽrĩcã, o'ogʉsami. Mʉsã sẽrĩ a'manu'cũrã, bocarãsa'a. Mʉsã me'rãcjʉ̃ ya wi'ire sope pʉ'to pisunu'cũcã cʉ̃ mʉsãrẽ pãosõrõrõ weronojõ weegʉsami.
10 Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ sẽrĩrãrẽ o'osami. No'o a'magʉ̃nojõ bocagʉsami. Sope pʉ'to pisugʉ weronojõ sẽrĩnu'cũgʉ̃rẽ o'ogʉsami.
11 »Mʉsã põ'rã ba'ase sẽrĩcã, ne ni'cʉ̃ ʉ̃tãpere o'otibosa'a. Wa'i sẽrĩcã quẽ'rãrẽ, añarẽ o'otibosa'a.
12 Tojo nicã cãrẽ'quẽ die sẽrĩcã, cutipare o'otibosa'a.
13 Mʉsã ña'arã nimirã, mʉsã põ'rãrẽ añusere o'omasĩ'i. To pũrĩcãrẽ marĩ pacʉ ʉ'mʉsepʉ nigʉ̃́, nemorõ añuse o'ogʉsami. Cʉ̃rẽ sẽrĩrãrẽ Espíritu Santure o'ogʉsami, nicʉ niwĩ.

Jesure "Wãtĩ tutuaro me'rã weeĩ'omi" ni na ucja'que ni'i (Mt 12.22-30; Mr 3.20-27)

14 Ni'cʉ̃ masʉ̃ wãtĩ sãjãno'cʉ ucũmasĩtigʉ tojacʉ niwĩ. Jesú cʉ̃rẽ cõ'awĩrõgʉ̃ weecʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ cõ'awĩrõcã, ucũmasĩtimi'cʉ ucũcʉ niwĩ. Tere ĩ'arã, masã ĩ'amarĩacãrã niwã.
15 Ni'cãrẽrã a'tiro nicãrã niwã:
—Ã'rĩ Jesú wãtĩa wiogʉ Beelzebú wãmetigʉ tutuaro me'rã wãtĩrẽ cõ'awĩrõmi, nicãrã niwã.
16 Ãpẽrã pe'e ¿diacjʉ̃ta Jesú tutuamiticʉ̃? nírã, cʉ̃rẽ ʉ'mʉse cjasere weeĩ'oduticãrã nimiwã.
17 Cʉ̃ na tojo wãcũsere masĩgʉ̃, narẽ nicʉ niwĩ:
—Ni'cã curuacjãrã a'merĩ dʉcawati, a'mequẽrã, masãpe'tia wa'asama. Ni'cã wi'icjãrã dʉcawatirã, na quẽ'rã pe'tidijasama.
18 A'te weronojõ wãtĩa wiogʉ cʉ̃ basu dʉcawatigʉ, cʉ̃ de'ro wee tutuanemotisami majã. Mʉsãrẽ a'tere ucũgʉ̃ti. Mʉsã yʉ'ʉre "Wãtĩ Beelzebú tutuaro me'rã wãtĩarẽ cõ'awĩrõmi", nimi'i.
19 To pũrĩcãrẽ yʉ'ʉ tojo weecãma, mʉsã bu'esere siruturã wãtĩarẽ cõ'awĩrõrã, ¿noa tutuaro me'rã cõ'awĩrõsari? Narẽ mʉsã "Õ'acʉ̃ tutuaro me'rã wãtĩarẽ cõ'awĩrõma", ni'i. Tojo weero masĩno'o. Mʉsã yʉ'ʉre nise diacjʉ̃ niwe'e.

20 Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ dutiro me'rã pe'e wãtĩarẽ cõ'awĩrõ'o. A'te me'rã "Õ'acʉ̃
wiogʉ nise mʉsã tiropʉre nitoja'a", nino'o, nicʉ niwĩ.
21 Jesú narẽ a'tiro ninemocʉ niwĩ:
—Ni'cʉ̃ ʉmʉ tutuamʉ nipe'tise wãmotigʉ cʉ̃ ya wi'ire co'tecã, cʉ̃ yere
mejẽcã weetisama.
22 No'o cʉ̃ nemorõ tutuagʉ a'ti, cʉ̃rẽ wapata'agʉ, cʉ̃ wãmotimi'quere
ẽ'mape'ocã'sami. Tojo weegʉ cʉ̃ wãmo marĩgʉ̃ mejõ nigʉ̃ tojacã'sami.
Ẽ'ma'cʉ cʉ̃ me'rãcjãrãrẽ tere dʉcawaasami. Jesú, yʉ'ʉ wãtĩ yʉ'rʉoro
tutuayʉ'rʉnʉ'cã'a nígʉ̃, tojo nicʉ niwĩ.
Jesú a'tiro ninemocʉ niwĩ:
23 —Yʉ'ʉre ʉatirã yʉ'ʉre ĩ'atu'tirã nima. Yʉ'ʉre seeneotamutigʉnojõ
doquestewã'cãgʉ̃ weronojõ nimi. Yʉ'ʉre ẽjõpeotirã masãrẽ Õ'acʉ̃rẽ
ẽjõpeocã weetamurã mejẽta weema nígʉ̃, tojo nicʉ niwĩ.

Wãtĩ todʉporopʉ cʉ̃ ní'cʉpʉre majãmisãjãase ni'i (Mt 12.43-45)

24 Jesú masãrẽ a'tiro ninemocʉ niwĩ:
—Wãtĩ masʉ̃pʉre cõ'awĩrõno'ca be'ro aco marĩrõpʉ sijabaque'atisami.
Cʉ̃ niatjore a'magʉ̃, tojo weesami. Cʉ̃ nirõ̃ bocatigʉ, a'tiro wãcũsami:
"Yʉ'ʉ wijaa'cʉpʉre dajasãjãagʉ̃ti tja", nisami.
25 Cʉ̃pʉre dajasãjãagʉ̃, wi'i o'aca wi'i, añurõ apóca wi'i weronojõ
bocaejasami.
26 Be'ro ãpẽrã wãtĩa sietere cʉ̃ yʉ'rʉoro ña'arãrẽ pijisami. Piji, be'ro
todʉporopʉ cʉ̃ wijaa'cʉpʉre na nipe'tirã sãjãasama. Tojo weegʉ masʉ̃ cʉ̃
todʉporopʉ ní'caro nemorõ ña'arõ tojasami, nicʉ niwĩ Jesú.

Jesú "E'catise waro a'tiro ni'i" ní'que ni'i

27 Jesú ucũrĩ cura ni'cõ numio masã pãjãrã wa'teropʉ nigõ̃ car-
icũquejoco niwõ:
—Mʉ'ʉrẽ põ'rãti masõ'co añurõ waro e'catiyʉ'rʉsamo, nico niwõ.
28 Jesú core nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ pe'e a'tiro nigʉ̃ti. Õ'acʉ̃ cʉ̃ ucũsere tʉ'o, cʉ̃ dutisere weerã̃ pe'e
pũrĩcã añurõ waro co nemorõ e'catisama, nicʉ niwĩ.

Masã ña'arã Jesure weeĩ'odutimi'que ni'i (Mt 12.38-42; Mr 8.12)

29 Jesú tiro pãjãrã masã nerẽwã'cãcãrã niwã. Na tojo weecã, cʉ̃ ucũcʉ
niwĩ:
—Masã a'tocaterocjãrã ña'ayʉ'rʉama. Na ña'arã nírã, weeĩ'ose dia'cʉ̃rẽ
ʉama. Na tere ʉamicã, a'te dia'cʉ̃rẽ weregʉti. Joná dʉporocjʉ̃pʉ
wa'a'quenojõ dia'cʉ̃rẽ ĩ'ogʉ̃ti.
30 Joná Nínivecjãrãrẽ queose o'ogʉ weecʉ niwĩ. Te weronojõ yʉ'ʉ Õ'acʉ̃
macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ quẽ'rã a'tocateropʉ nirãrẽ queose o'o'o.
31 Dʉporocjõ mujĩpũ mʉjãtiro diacjʉ̃ pe'e nirĩ di'ta wiogo Israe curu-
acjãrã wiogʉ Salomó masĩsere tʉ'ogo a'tico niwõ. Yʉ'ʉ Salomó yʉ'rʉoro
masĩyʉ'rʉnʉ'cãmicã, mʉsã pe'e yʉ'ʉre tʉ'osĩ'rĩwe'e. Tojo weego Õ'acʉ̃
masãrẽ beseatji nʉmʉ nicã, ti di'ta wiogo ní'co a'tocaterocjãrãrẽ "Mʉsã
Jesure ẽjõpeotirã, ña'arõ weewʉ", nigõsamo.
32 Apeye quẽ'rãrẽ weregʉti. Joná Nínive wãmetiri macãcjãrãrẽ Õ'acʉ̃
ye quetire werecã, na ña'arõ wee'quere bʉjaweti, du'ucãrã niwã. Yʉ'ʉ
pe'ere Joná yʉ'rʉoro nimicã, mʉsã ẽjõpeowe'e. Mʉsã na wee'caronojõ

ña'arõ wee'quere bʉjawetiwe'e. Tojo weerã Õ'acʉ̃ masãrẽ beseatji nʉmʉ nicã, Nínivepʉ ní'cãrã a'tocaterocjãrãrẽ “Mʉsã Jesure ẽjõpeotirã, ña'arõ weewʉ”, nirãsama, nicʉ niwĩ Jesú.

Marĩ caperi sĩ'ocja weronojõ ni'i nise ni'i
(Mt 5.15; 6.22-23)

33 Jesú masãrẽ a'tiro werenemocʉ niwĩ:
—Masã sĩ'ocjare sĩ'óca be'ro bajutiropʉ, acaronojõ docapʉ sĩ'otisama. Tojo weronojõ o'orã, topʉ sãjãejarãnʉcʉ̃ ĩ'ato nírã, ʉ'mʉarõpʉ sĩ'opeosama.

34 Marĩ caperi sĩ'omʉ'tãcja weronojõ ni'i. Marĩ caperi añucã, añurõ ĩ'amasĩ'i. Marĩ caperi ĩ'aejaticãma, añurõ ĩ'atisa'a. A'te weronojõ mʉsã Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeo, cʉ̃ yere wéérã, caperi añurõ weronojõ ni'i. Mʉsã a'ti turi cjase pe'ere wãcũnʉrʉ̃cãma, caperi ĩ'aejatirã weronojõ ni'i. Õ'acʉ̃ ʉaro weetirã, na'itĩ'arõpʉ nirã̃, cʉ̃rẽ masĩtirã weronojõ ni'i.

35 Mʉsã ẽjõpeosere sĩ'ose weronojõ cʉo'o. Tere na'itĩ'arõpʉ weronojõ ña'arõ weese me'rã dojorẽticã'ña.

36 Tojo weerã mʉsã Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeo, ña'ase marĩrõ cʉ̃ ʉaro wéérã, cʉ̃ ye cjasere añurõ tʉ'omasĩrãsa'a, nicʉ niwĩ Jesú.

Jesú fariseo masãrẽ, tojo nicã Moisé oja'quere bu'eri masãrẽ tu'ti'que ni'i
(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 20.45-47)

37 Jesú weretu'ajaca be'ro ni'cʉ̃ fariseo masʉ̃ cʉ̃ ya wi'ipʉ ba'adutigʉ pijiacʉ niwĩ. Tojo weegʉ Jesú sãjãa, ba'acjʉ mesapʉ ejanujãcʉ niwĩ.

38 Be'ro fariseo na weewʉaronojõ ba'ase dʉporo Jesú cʉ̃ omocoeticã ĩ'agʉ̃, ĩ'amarĩacʉ niwĩ.

39 Tere masĩgʉ̃, Jesú cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:
—Mʉsã fariseo masã bajuyoropʉ dia'cʉ̃ añurõ weeta'sa'a. Baparire bu'ipʉ dia'cʉ̃ coerã weronojõ ni'i. Ti pa po'peapʉre peje ña'ase mʉsã ãpẽrã yere yaja'que, ãpẽrã yere ʉaripejayʉ'rʉnʉ'cã'que ũ'irĩ weronojõ wã'ña'a.

40 Mʉsã tʉ'omasĩwe'e. Õ'acʉ̃ bu'icjasere wee'cʉta po'peapʉ cjasepʉ quẽ'rãrẽ weecʉ niwĩ.

41 Mʉsã cʉosere ãpẽrãrẽ pajañaʼrã, o'oya. Tojo weerã baparire po'peapʉ coerã weronojõ weerãsa'a. Be'ro bu'ipʉ, po'peapʉ quẽ'rãrẽ ũ'irĩ marĩrã weronojõ añurã tojarã̃sa'a.

42 »Mʉsã fariseo masãrẽ ña'arõ wa'arosa'a. Mʉsã otese o'majãcã menta, ruda wãmetise, nipe'tise opa dari dʉcatisenojõacãrẽ seeneo, opa sʉ̃'ʉrĩ weesa'a. Diez sʉ̃'ʉrĩ cʉorã, ni'cã sʉ̃'ʉ Õ'acʉ̃ wi'ipʉ miaa, Õ'acʉ̃rẽ wãmepeo, pa'ire o'osa'a. Tojo weemirã, añurõ weese, Õ'acʉ̃rẽ ma'ise pe'ere weewe'e. A'tiro pe'e weeya. Mʉsã otesere cʉ̃rẽ o'odu'utimirã, a'te añuyʉ'rʉnʉ'cãsere weeya.

43 »Mʉsã fariseo masãrẽ ña'arõ wa'arosa'a. Mʉsã nerẽwʉase wi'seripʉre wiorã na dujiwʉase cũmurĩpʉ dujisĩ'rĩ'i. No'o mʉsã wa'aro wiopesase me'rã añuduticã ʉa'a.

44 »Mʉsã Moisé oja'quere bu'eri masã, tojo nicã fariseo masã, weeta'sari masã ni'i. Ña'arõ wa'arosa'a mʉsãrẽ. Masãperi na yaa'que bajutise weronojõ ni'i. Ãpẽrã a'ti, masĩtimirã, te peri bu'i ʉ'tacũuwã'cãsama. A'te weronojõ mʉsã po'peapʉre ña'arã ni'i. Ãpẽrã mʉsã ña'arõ weesere masĩtisama, nicʉ niwĩ.

45 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, ni'cʉ̃ Moisé oja'quere bu'eri masʉ̃ a'tiro nicʉ niwĩ:

—Masãrẽ bu'egʉ, mʉ'ʉ a'tiro nígʉ̃, ʉ̃sã quẽ'rãrẽ tu'tigʉ wee'e, nicʉ niwĩ.
46 Jesú cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:

—Mʉsã quẽ'rãrẽ ña'arõ wa'arosa'a. Ãpẽrãrẽ weepõtẽoña marĩsere dutiyʉ'rʉocã'sa'a. Tere dutimirã, mʉsã pe'e ne weewe'e.
47 »Ña'abutiaro wa'arosa'a mʉsãrẽ. Mʉsã dʉporocjãrã Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masã masãperi bu'ipʉ yeeaponʉ'cõ'o. Narẽta mʉsã ñecʉ̃sʉmʉapʉ wẽjẽmʉjãticãrã niwã.
48 Mʉsã Õ'acʉ̃ ye quetire weremʉ'tãrĩ masã na ní'quere weewe'e. Yʉ'ʉ quẽ'rãrẽ ẽjõpeowe'e. Mʉsã a'tiro weese me'rã mʉsã ñecʉ̃sʉmʉa wee'quere bu'ipejatamusere masĩno'o. Na Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masãrẽ wẽjẽcõ'acãrã niwã. Mʉsã pe'e na ye masãperire yeeaponʉ'cõ'o.
49 »Tojo weegʉ Õ'acʉ̃ yʉ'ʉ pacʉ dʉporopʉ masĩse me'rã a'tiro nicʉ niwĩ: “Yé queti weremʉ'tãrĩ masãrẽ, tojo nicã yé queti bu'eri masãrẽ o'ógʉti. Ni'cãrẽrãrẽ wẽjẽcõ'a, ãpẽrãrẽ ña'arõ weesĩ'rĩrã, no'o na wa'aro sirutucusiarãsama”, nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.
50 Tojo weegʉ nipe'tirã Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masãrẽ wẽjẽ'que wapa Õ'acʉ̃ a'tiro weegʉsami. A'tocaterocjãrã masãrẽ bu'iri wa-paseegʉsami.
51 A'ti turi weenʉ'cãcaterore mʉsã ñecʉ̃sʉmʉa Abere wẽjẽmʉ'tãcãrã niwã. Be'ro téé Zacaría na ñubuepeowʉaro põtẽorõpʉ wẽjẽ'que me'rã yapati'i. Tojo weegʉ mʉsãrẽ nigʉ̃ti. Tojo wee'que wapare a'tocateropʉ nirãrẽ bu'iri wa'arosa'a.
52 »Mʉsã Moisé oja'quere bu'eri masã Õ'acʉ̃ yere masĩ'i. Tere masĩmirã, ãpẽrãrẽ masĩcã weewe'e. Mʉsã basuta yʉ'ʉre ẽjõpeowe'e. Ãpẽrã quẽ'rãrẽ ẽjõpeosĩ'rĩcã ʉasãwe'e. Tojo weero ña'arõ wa'arosa'a mʉsãrẽ, nicʉ niwĩ Jesú.
53 Jesú a'tere níca be'ro Moisé oja'quere bu'eri masã, tojo nicã fariseo masã cʉ̃ me'rã uayʉ'rʉacãrã niwã. Tojo weerã cʉ̃rẽ peje sẽrĩtiña'wã'cõcãrã niwã.
54 Cʉ̃ mejẽcã nicã, cʉ̃rẽ weresãrãti nírã, tojo weecãrã niwã.

12

Jesú “Fariseo masã nisoose me'rã bu'esere tʉ'omasĩña” ní'que ni'i
(Mt 16.6; 10.26-27; Mr 8.15)

1 Jesú masãrẽ bu'eri cura pãjãrã waro masã nerẽcãrã niwã. Na pãjãrã waro nitjĩarã, a'merĩ ʉ'tatĩ'a, doquewãmʉjãcãrã niwã. Jesú ne waro cʉ̃ bu'erã dia'cʉ̃rẽ weremʉ'tãcʉ niwĩ yujupʉ. A'tiro nicʉ niwĩ:

—Mʉsã fariseo masã na ye levadura pa̋ bʉcʉacã weesere tʉ'omasĩña. Levadura nígʉ̃, na nisoose me'rã bu'esere tʉ'omasĩña nigʉ̃ wee'e, nicʉ niwĩ.
2 Ne bajuyoropʉ weetise ĩ'ano'ticã weesome. Ĩ'ano'rõsa'a. Ne ĩ'atiropʉ wee'que quẽ'rã masĩno'ticã weesome.
3 Tojo weerã mʉsã ñamipʉ weronojõ wee'que ãpẽrã tʉ'otiropʉ ní'que a'tiro weeno'rõsa'a. Ʉmʉcopʉ weronojõ nipe'tirã tʉ'oropʉ wereno'rõsa'a. Apeye mʉsã wi'i po'peapʉ ya'yioropʉ ní'que quẽ'rã wi'i bu'ipʉ caricũrõ weronojõ ʉpʉtʉ bʉsʉcã weeno'rõsa'a, nicʉ niwĩ.

Jesú “¿Noanojõrẽ uiroʉati?” nise ni'i
(Mt 10.28-31)

4 Jesú cʉ̃ bu'erãrẽ a'tiro werecʉ niwĩ:

—Mʉsã yʉ'ʉ me'rãcjãrãrẽ a'tiro weregʉti. A'ti upʉre wẽjẽcõ'arãrẽ uiticã'ña. Wẽjẽ́ca be'ro na mejẽcã weemasĩtisama.
5 Mʉsãrẽ "Ã'rĩ pe'ere uiya", nigʉ̃ti. Õ'acʉ̃ marĩ wẽ́rĩca be'ro pecame'epʉ cõ'abutiamasĩsami. Cʉ̃ tojo weegʉ́ pũrĩcãrẽ uiya.
6 »Ni'cãmocʉrã mirĩcʉ̃a o'majãrãcã cã'rõacã waro wapatima. Tojo nimicã, Õ'acʉ̃ pe'e ne ni'cʉ̃rẽ masĩticã weetisami.
7 Tojo nicã mʉsã poaripʉreta "Ticʉse ni'i", ni masĩpe'ocã'sami. Tojo weerã masãrẽ uiticã'ña. Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉ pãjãrã mirĩcʉ̃a nemorõ mʉsã wapati'i. Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ añurõ co'tegʉsami.

Ãpẽrã ĩ'orõpʉ "Jesucristore ẽjõpeo'o" nise ni'i (Mt 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

8 »Mʉsãrẽ weregʉti. No'o masã ĩ'orõpʉ yʉ'ʉre "Ẽjõpeo'o" ni werecã, yʉ'ʉ quẽ'rã Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã ʉ'mʉsecjãrã ĩ'orõpʉ narẽ añurõ ucũgʉ̃sa'a.
9 Ni'cʉ̃ masãrẽ uigʉ, masã ĩ'orõpʉ yʉ'ʉre "Ẽjõpeowe'e" nigʉ̃rẽ yʉ'ʉ quẽ'rã Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã ĩ'orõpʉ narẽ "Yagʉ mejẽta nimi", nigʉ̃ti.
10 »Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉre ña'arõ ucũcã, Õ'acʉ̃ acobojogʉsami. Espíritu Santu pe'ere ña'arõ ucũcã, Õ'acʉ̃ acobojosome.
11 »Ãpẽrã mʉsãrẽ weresãrã, nerẽwʉase wi'seripʉ, beseri masã tiropʉ, wiorã tiropʉ miabosama. Na tojo weecã, mʉsã ucũatjere "¿De'ro yʉ'tirãsari? ¿De'ro nirãsari?" ni wãcũque'titicã'ña.
12 Mʉsã ucũrĩ cura Espíritu Santu mʉsã yʉ'tiatjere weregʉsami, nicʉ niwĩ Jesú.

Peje apeyenojõ cʉogʉ ye queti ni'i

13 Jesú bu'eri cura ni'cʉ̃ masã wa'teropʉ nigʉ́ a'tiro nicʉ niwĩ:
—Masãrẽ bu'egʉ, yʉ'ʉ pacʉ wẽrĩgʉ̃, apeyenojõ ʉ̃sãrẽ cũucʉ niwĩ. Tere yʉ'ʉ ma'mirẽ, yé nisere dʉcawaadutiya, nicʉ niwĩ.
14 Jesú cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:
—¿Mʉ'ʉ de'ro wãcũti? Yʉ'ʉ pacʉ yʉ'ʉre mʉsãrẽ besedutigʉ, mʉsãrẽ apeyenojõ dʉcawaadutigʉ sõrõpĩ, ¿ni wãcũmiti? nicʉ niwĩ.
15 Apeye ninemocʉ niwĩ:
—Mʉsã nipe'tise ʉaripejasenojõrẽ tʉ'omasĩ, wãcũña. Marĩ catise peje apeyenojõ cʉose mejẽta ni'i, nicʉ niwĩ.
16 Cʉ̃ tojo níca be'ro a'tiro queose me'rã werecʉ niwĩ:
—Ni'cʉ̃ peje cʉori masʉ̃ nicʉ niwĩ. Cʉ̃ otéca be'ro peje waro dʉcaticaro niwʉ̃.
17 Te peje nicã ĩ'agʉ̃, a'tiro wãcũcʉ niwĩ: "¿De'ro weegʉsari yʉ'ʉ te peje me'rã? Tere yʉ'ʉ no'opʉ nʉrõrõ moo'o", nicʉ niwĩ.
18 Be'ro wãcũapocʉ niwĩ tja: "A'beya. A'tiro weegʉti. Yʉ'ʉ ba'ase nʉrõrĩ wi'ire cõ'ape'o, nemorõ pajiri wi'i nʉ'cõgʉ̃ti. Topʉ nipe'tise otese dʉcare no'o yʉ'ʉ cʉosere nʉrõgʉ̃ti", nisami.
19 "Tu'ajanʉ'cõ, yʉ'ʉ basu a'tiro nigʉ̃ti: 'Peje cʉ̃'marĩ cjase niatjere nʉrõ'que cʉo'o. Tojo weegʉ yʉ'ʉ ʉaro soo, ba'a, sĩ'rĩ e'catigʉti' ", nisami.
20 Õ'acʉ̃ pe'e tojo weecã ĩ'agʉ̃, a'tiro nicʉ niwĩ: "Mʉ'ʉ tʉ'omasĩwe'e. Ni'cãcã ñamita mʉ'ʉ wẽrĩgʉ̃sa'a. To pũrĩcãrẽ mʉ'ʉ nʉrõ'que peje ¿noa ye tojarosari?" nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.

21 Tojota wa'arosa'a peje cʉogʉ Õ'acʉ̃rẽ wãcũtigʉ, cʉ̃ ye dia'cʉ̃ mi-
neocũugʉ̃rẽ. Cʉ̃ Õ'acʉ̃ ĩ'orõrẽ pajasecʉogʉ waro nisami, nicʉ niwĩ Jesú.

Õ'acʉ̃ cʉ̃ yarãrẽ co'tese ni'i
(Mt 6.25-34)

22 Be'ro Jesú cʉ̃ bu'erãrẽ nicʉ niwĩ:
—Mʉsãrẽ nigʉ̃ti. ¿Ñe'enojõ ba'arãsari? ¿Ñe'enojõ sãñarãsari? ni
wãcũque'titicã'ña.
23 Marĩ catise ba'ase nemorõ wapati'i. Marĩ upʉ quẽ'rã su'ti nemorõ
wapati'i.
24 Mirĩcʉ̃arẽ wãcũña. Na ba'asĩ'rĩrã, otese capere ote, pĩ'rĩ dʉcaticã
weetisama. Ba'ase nʉrõse wi'seri, na ecarã nʉrõse wi'seri quẽ'rãrẽ
moosama. Tojo nimicã, Õ'acʉ̃ narẽ ba'ase o'osami. Mʉsã pe'e totá mirĩcʉ̃a
nemorõ wapatiyʉ'rʉnʉ'cã'a.
25 No'o mʉsã ʉpʉtʉ wãcũque'tirã, pajicurero bʉcʉanemomasĩtisa'a.
26 A'tiro ni'i. Teacãmarĩcãrẽ mʉsã wãcũque'tise me'rã ne cã'rõacã
bʉcʉanemowe'e. Tojo nicãma apeyema ba'ase, sĩ'rĩse, su'tire tjãrãta
bocamasĩtisa'a.
27 »O'ori, nʉcʉ̃ cjasere wãcũña. Te no'o ʉaro pĩ'rĩbajaque'atisa'a.
Da'rati, su'atimirõ, su'ti añurõ sãñarõ weronojõ baju'u. Marĩ ñecʉ̃ wiogʉ
Salomó añuse su'ti sãñacʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo sãñamigʉ̃, o'orire ni'cãrõwijiticʉ
niwĩ. Te o'ori añubutiase ni'i.
28 Ni'cãcãrẽ cã'rõ catíni'i, ñamiacã ñaidija wa'asa'a. Be'ro pecame'epʉ
ʉ̃jʉ̃acõ'ano'sa'a. Tojo nimicã, Õ'acʉ̃ta o'orire añurõ bajume'rĩcã weesami.
Cʉ̃ o'orire añurõ co'tero nemorõ mʉsã pe'ere weesami. Mʉsã, mʉsã
ẽjõpeotise bu'iri wãcũque'ti'i.
29 Tojo weerã mʉsã ba'atjere, mʉsã sĩ'rĩatjere wãcũque'ti,
wãcũnʉrʉ̃sijaticã'ña.
30 A'ti turicjãrã Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeotirã tere wãcũque'tisama. Marĩ pacʉ
ʉ'mʉsepʉ nigʉ̃ mʉsã ʉasenojõrẽ masĩtojasami.
31 Tojo weerã Õ'acʉ̃ yere wãcũyʉ'rʉnʉ'cãña. Tojo weecã, nipe'tise
mʉsãrẽ dʉ'sasenojõrẽ o'obu'ipeogʉsami.

Ʉ'mʉsepʉ marĩ bocatjere wãcũnʉrʉ̃dutise ni'i
(Mt 6.19-21)

32 »Mʉsã yʉ'ʉ bu'erã, yarã oveja weronojõ ni'i. Mʉsã pejetirãcã nimirã,
uiticã'ña. Marĩ pacʉ cʉ̃ wiogʉ nirõpʉ mʉsã wa'acã ʉasami.
33 Mʉsã cʉosere dua, ãpẽrã moorãrẽ o'oya. A'ti turi cjase boadijatjere
wãcũticã'ña. Ʉ'mʉse cjase boatiatje pe'ere wãcũña. Topʉre mʉsã añuse
cʉoatje ne pe'tisome. Ne yajari masã sãjãa yajasome. Ãpẽrãnojõ quẽ'rã
ba'abajuriosome.
34 Marĩ ʉpʉtʉ ma'isere wãcũnʉrʉ̃sa'a. Tojo weerã a'ti turi cjase dia'cʉ̃rẽ
wãcũnʉrʉ̃ticã'ña. Õ'acʉ̃ ye pe'ere wãcũnʉrʉ̃ña.

Jesú "Mʉsã apoyu'cãrãpʉ niña" nise ni'i

35 »Mʉsã sĩ'osepare sĩ'oyooro weronojõ apoyu'cãrãpʉ nitojaya.
36 Da'raco'teri masã na wiogʉ omocã dʉ'teri bosenʉmʉ wa'áca be'ro
cʉ̃ dajatjere co'te'caro weronojõ weeya. Cʉ̃ sope pʉ'topʉ pisucã, maata
pãosõrõrãti nírã, co'tesama. Mʉsã quẽ'rã na weronojõ weeya.
37 Da'raco'terã na wiogʉ dajatjere queoro co'tesama. Cʉ̃ dajari cura
queoro bocaejano'rãnojõ e'catisama. Diacjʉ̃ mʉsãrẽ weregʉti. Narẽ

tojo bocaejagʉ, wiogʉ basuta ba'ase etiacjʉ dujidutisami. Be'ro narẽ etibʉrosami.
38 Ñami deco o bo'reari cura tʉ'sʉbo'rearã bocaejano'rã e'catisama.
39 Apeyere a'tiro masĩña. Wi'i wiogʉ ti hora nicã yajari masʉ̃ a'tigʉsami nígʉ̃, cãrĩtibosami. Yajari masʉ̃ cʉ̃ ya wi'ire pãosãjãasere cã'mota'abosami.
40 Mʉsã quẽ'rã ã'rĩ weronojõ apoyu niña. Mʉsã ne cã'rõ wãcũtibutiari cura yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ a'tigʉsa'a, nicʉ niwĩ.

Jesú pʉarã da'raco'terã me'rã queose o'o'que ni'i
(Mt 24.45-51)

41 Jesú bu'eri cura Pedro sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—Ʉsã wiogʉ, ¿mʉ'ʉ a'te queosere ʉ̃sã dia'cʉ̃rẽ o'ogʉ weeati, o nipe'tirã ye niti? ni sẽrĩtiña'cʉ niwĩ.
42 Jesú nicʉ niwĩ:
—¿Noanojõ yʉ'ʉ dutiro weeme'rĩgʉ̃, tʉ'omasĩgʉ̃ waro nisari? nígʉ̃, queose me'rã weregʉti. Wiogʉ aperopʉ wa'agʉ, cʉ̃ ya wi'ire co'tedutigʉ ni'cʉ̃ cʉ̃rẽ da'raco'tegʉre cũasami. "Ãpẽrã da'raco'terãrẽ no'o dʉ'sasenojõrẽ ba'ase ecaya", nisami.
43 Be'ro aperopʉ eja'cʉ dajasami. Cʉ̃ dajacã, queoro da'ra bocaejano'gʉ̃ e'catisami.
44 Diacjʉ̃ mʉsãrẽ weregʉti. Cʉ̃ queoro weese wapa wiogʉ nipe'tise cʉ̃ cʉosere co'tedutigʉ sõrõgʉ̃sami.
45 "Yʉ'ʉ wiogʉ maata dajasome" nigʉ̃nojõ pũrĩcã a'tiro weesami. Ãpẽrã da'raco'terã ʉmʉarẽ, numiarẽ ña'arõ paa pi'eticã weesami. Cʉ̃ wiogʉ maata bajutigʉsami nígʉ̃, ba'a, sĩ'rĩ, que'asami.
46 Cʉ̃ tojo weeri cura wiogʉ wãcũña marĩrõ cʉ̃ co'tetiri cura dajasami. Cʉ̃ cũuwã'cã'cʉre duti'quere weeti'que wapa ʉpʉtʉ bu'iri da'regʉsami. Cʉ̃ quẽ'rã wiogʉ ña'arã, cʉ̃ dutisere weeti'cãrãrẽ cõ'abutia'quere bu'ipejatamugʉ̃sami.
47 »Da'raco'tegʉ cʉ̃ wiogʉ ʉasere queoro masĩsami. Tojo masĩmigʉ̃, cʉ̃ dutisere queoro weeyúti, yʉ'rʉnʉ'cãgʉ̃ ʉpʉtʉ tãrãno'gʉ̃sami.
48 Apĩ da'raco'tegʉ wiogʉ ʉasere masĩtisami. Tojo masĩtimigʉ̃ ña'ase, bu'iri da'reno'sere wéégʉ, sajatirocure tãrãno'gʉ̃sami. Peje masĩse o'ono'cʉ nemorõ wapaseeno'gʉ̃sami. Tojo nicã "Añubutiaro weegʉsami" nino'cʉ nemorõ "Tojo weeroʉa'a" nino'gʉ̃sami, nicʉ niwĩ Jesú.

Jesú "Yé bu'iri masã dʉcawatima" nise ni'i
(Mt 10.34-36)

49 Jesú a'tiro ninemocʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ pecame'e wĩjãwã'cõgʉ̃ weronojõ masã ña'arõ weesere cõ'agʉ̃ a'tiwʉ. Ti me'e ʉ̃jʉ̃nu'cũrõ weronojõ ni'cãrõacãrẽ ña'asere yʉ'rʉweti'cãrãpʉ nicã weetojasĩ'rĩmisa'a.
50 Yʉ'ʉ pi'etiníg̃ʉsa'a yujupʉ. Yʉ'ʉ pi'etiatjere wãcũgʉ̃, ña'arõ ejeripõ'rãti'i. Pi'etitojagʉpʉ, ejerisãjãgʉ̃sa'a.
51 Mʉsã tʉ'oña'cã, ¿yʉ'ʉ a'ti di'tapʉre añurõ nisetiatjere miitigʉ weepari? Niwe'e. Yʉ'ʉre ẽjõpeose bu'iri masãrẽ dʉcawatise miitigʉ wee'e.
52 Ni'cãcã me'rã ni'cãmocʉrã ni'cã wi'icjãrã a'merĩ dʉcawatinʉ'cãrãsama. I'tiarã pʉarã me'rã a'pepũrĩrãsama. Pʉarã i'tiarã me'rã a'pepũrĩrãsama.

53 Pacʉ cʉ̃ macʉ̃ me'rã a'pepũrĩgʉ̃sami. Cʉ̃ macʉ̃ quẽ'rã cʉ̃ pacʉ me'rã mejãrõta weegʉsami. Paco macõ me'rã a'pepũrĩgõsamo. Co macõ quẽ'rã paco me'rã mejãrõta weegosamo. Mañecõ co macʉ̃ nʉmo me'rã a'pepũrĩgõsamo. Co macʉ̃ nʉmo mañecõ me'rã mejãrõta weegosamo. Yʉ'ʉre ẽjõpeose bu'iri tojo weerãsama, nicʉ niwĩ Jesú.

Ʉmʉco bajusere ucũse queti ni'i
(Mt 16.1-4; Mr 8.11-13)

54 Jesú masãrẽ apeye quẽ'rãrẽ nicʉ niwĩ:
—Mujĩpũ mʉjãtiro pe'e ñiamʉjãticã, “Acoro pejarotiro wee'e”, nisa'a. Mʉsã ní'caronojõta pejasa'a.
55 Mʉsã mujĩpũ ʉpʉtʉ asimʉjãticã, “Ni'cãcã cʉ̃'marõsa'a”, nisa'a. Mʉsã ní'caronojõta cʉ̃'masa'a.
56 Mʉsã weeta'sari masã ni'i. A'ti nucũcã cjase, ʉ'mʉarõ cjasemarĩcãrẽ “Tojo ni'i”, nímasĩ'i. Tojo nimirã, ¿de'ro weerã a'tocatero yʉ'ʉ weeĩ'ose pe'ere “Tojo nisĩ'rĩrõ wee'e”, nímasĩweti? nicʉ niwĩ.

A'metu'ti'cãrã añurõ apoya nise ni'i
(Mt 5.25-26)

57 Jesú masãrẽ a'tiro ninemocʉ niwĩ:
—¿De'ro weerã mʉsã basu queoro besemasĩweti?
58 Ni'cʉ̃ mʉ'ʉrẽ weresãsĩ'rĩcã, wiorã tiropʉ cʉ̃ me'rã wa'aya. Topʉ ejase dʉporo ma'apʉ cʉ̃ me'rã apowe'ocã'ña. Tojo weecã, mʉ'ʉrẽ cʉ̃ beseri masʉ̃rẽ o'otibosami. Tojo weeticãma, beseri masʉ̃ surarare pijio, bu'iri da'reri wi'ipʉ mʉ'ʉrẽ sõrõdutibosami.
59 Mʉ'ʉrẽ weregʉti. Bu'iri da'reri wi'ipʉ sãjãa wapayepe'oticã, mʉ'ʉrẽ ne du'uwĩrõsome. A'te weronojõ mʉsã ña'arõ weesere Õ'acʉ̃ me'rã apowe'ocã'ña nígʉ̃, tojo nicʉ niwĩ.

13

Jesú “Mʉsã nisetisere dʉcayuya” ní'que ni'i

1 Jesú masãrẽ bu'eri cura ãpẽrã masã cʉ̃ tiropʉ ejacãrã niwã. Eja, Pilato ni'cãrẽrã Galilea di'tacjãrãrẽ cʉ̃ wẽjẽduti'quere werecãrã niwã. Na “Galileacjãrãrẽ wẽjẽ́ca be'ro na ye díre wa'icʉrã Õ'acʉ̃rẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeorã ye dí me'rã morẽsu'uduticʉ niwĩ”, ni werecãrã niwã.
2 Jesú tere tʉ'ogʉ, narẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
—Mʉsã ¿de'ro wãcũti? ¿Galileacjãrã ãpẽrã yʉ'rʉoro ña'abutiarã niyʉ'rʉnʉ'cãpari? “Te ye bu'iri tojo wa'apã”, ¿ni wãcũmiti?
3 Niwe'e. Mʉsãrẽ weregʉti. Mʉsã quẽ'rã ña'arõ wee'quere bʉjaweti dʉcayutirã, wẽrĩrãsa'a.
4 Apeyere Siloé wãmetiri macãpʉ na yééca tuturo nu'rĩdijacã, sõ'onícãrã dieciocho wẽrĩcãrã niwã. ¿Na quẽ'rãrẽ a'tiro wãcũmiti? “Nipe'tirã Jerusalẽ́pʉ nirã́ yʉ'rʉoro ña'abutiarã waro nipã”, ¿nimiti?
5 Niwe'e. Mʉsã quẽ'rã ña'arõ wee'quere bʉjaweti dʉcayutirã, mejãrõta wẽrĩrãsa'a, nicʉ niwĩ Jesú.

Jesú higuera wãmeticjʉ dʉca marĩcjʉ me'rã queose o'o'que ni'i

6 Jesú masãrẽ wéréca be'ro a'tiro queose o'ocʉ niwĩ:
—Ni'cʉ̃ masʉ̃ cʉ̃ ya di'tapʉ ni'cãgʉ̃ higuera wãmeticjʉre otetjĩagʉ̃ cʉocʉ niwĩ. Be'ro ¿dʉcatisari? nígʉ̃, ĩ'agʉ̃ wa'acʉ niwĩ. Ne dʉca marĩcaro niwʉ̃.

7 Tigʉre ĩ'agʉ̃, ti di'ta co'tegʉre a'tiro nicʉ niwĩ: “Ĩ'aña. Yʉ'ʉ a'tigʉ dʉcare ba'asĩ'rĩgʉ̃, a'magʉ̃ a'tiro i'tia cʉ̃'ma wa'a'a. Ne ni'cãti bocatisa'a. Tojo weegʉ tigʉre paacõ'acã'ña. Tigʉ mejõ waro apeyenojõ weebo'carore cã'mota'anu'cũ'u”, nicʉ niwĩ.

8 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, ti di'ta co'tegʉ a'tiro yʉ'ticʉ niwĩ: “Yʉ'ʉ wiogʉ, a'ti cʉ̃'ma dia'cʉ̃ dʉ'anʉ'cõniña yujupʉ. Yʉ'ʉ tigʉ sumuto di'ta añurõ se'ecũu, nujãtuña'gʉ̃ti wee'e.

9 A'tiro weecã, apetero weero dʉcatibosa'a. Dʉcatiticãma, paacõ'adutiya”, nicʉ niwĩ, ni werecʉ niwĩ Jesú. Tere tojo nígʉ̃, masã na dʉcayucã co'ténigʉ̃ti yujupʉ, maata bu'iri da'resome nígʉ̃, tojo nicʉ niwĩ.

Jesú na soowʉari nʉmʉ nicã opa mutĩrõ nigõrẽ yʉ'rʉo'que ni'i

10 Ni'cã nʉmʉ judío masã na soowʉari nʉmʉ nicã Jesú na nerẽwʉari wi'ipʉ bu'egʉ weecʉ niwĩ.

11 Ti wi'ipʉ ni'cõ numio dieciocho cʉ̃'marĩ dutitigo, opa mutĩrõ nigõ nico niwõ. Wãtĩ core tojo wa'acã weecʉ niwĩ. Co ne cã'rõ diacjʉ̃ nu'cũmasĩtico niwõ.

12 Jesú core ĩ'agʉ̃ pijio, a'tiro nicʉ niwĩ:

—Mʉ'ʉ dutire yʉ'rʉono'toja'a, nicʉ niwĩ.

13 Tojo nígʉ̃ta, Jesú core ñapeocʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo weeri curata co diacjʉ̃nʉ'cãco niwõ. Be'ro “Õ'acʉ̃ añubutiagʉ nimi” ni, e'catise o'oco niwõ.

14 Jesú na soowʉari nʉmʉ core yʉ'rʉocã ĩ'agʉ̃, ti wi'i na nerẽwʉari wi'i wiogʉ uayʉ'rʉacʉ niwĩ. Be'ro masãrẽ nicʉ niwĩ:

—Ni'cã semanarẽ da'rase nʉmʉrĩ seis nʉmʉrĩ ni'i. Te nʉmʉrĩnojõrẽ mʉsã yʉ'rʉodutirã a'tiroʉa'a. Ni'cãcã soowʉari nʉmʉrẽ yʉ'rʉodutirã a'titicã'rõʉa'a, nicʉ niwĩ.

15 Cʉ̃ tojo nisere tʉ'ogʉ, Jesú cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:

—Mʉsã weeta'sasebʉcʉrã ni'i. ¿No'o mʉsã yagʉ wecʉre o mʉsã burrore dʉ'tenʉ'cõ'cʉre aco tĩarã wa'arã pãa, miatisari?

16 A'tigore Abrahã pãrãmeo nituriagore wãtĩ dutida'recʉ niwĩ. Core dieciocho cʉ̃'marĩ sijamasĩticã weecʉ niwĩ. To pũrĩcãrẽ mʉsã tʉ'oña'cã, ¿soowʉari nʉmʉrẽ core yʉ'rʉoticã'rõʉamiapari? Soowʉari nʉmʉ pũrĩcãrẽ tjãgʉ̃ta core nemorõ yʉ'rʉoroʉa'a, nicʉ niwĩ.

17 Jesú cʉ̃ a'tiro nisere tʉ'orã, nipe'tirã cʉ̃ me'rã a'pepũrĩmi'cãrã bopoyape'tia wa'acãrã niwã. Ãpẽrã pe'e Jesú cʉ̃ weeĩ'ose pacare ĩ'arã, e'caticãrã niwã.

Jesú mostaza caperoacã me'rã queose o'o'que ni'i
(Mt 13.31-32; Mr 4.30-32)

18 Be'ro Jesú nicʉ niwĩ:

—Õ'acʉ̃ yarã pãjãrã sãjãrã̃sama nisere a'te queose me'rã weregʉti.

19 A'tiro ni'i. Ni'cʉ̃ cʉ̃ ya wesepʉ ni'cã pe mostaza caperoacãrẽ ote'caro weronojõ ni'i. Tigʉ bʉcʉaropʉa pajicjʉ waro wa'asa'a. Tojo weerã mirĩcʉ̃a tigʉpʉ na diepeoatje su'tire weesama. Õ'acʉ̃ wiogʉ nise cã'caperoacã weronojõ nʉ'cã̃sa'a. Be'ro pajicjʉ bʉcʉa'caro weronojõ nipe'tiropʉ cʉ̃ ye queti se'sa wa'arosa'a. Tojo nicã pãjãrã cʉ̃ yarã sãjãrã̃sama nígʉ̃, tojo werecʉ niwĩ.

Pã̃ bʉcʉacã weese me'rã queose o'o'que ni'i
(Mt 13.33)

20 Jesú werenemocʉ niwĩ tja:

—Õ'acʉ̃ cʉ̃ wiogʉ nisere ¿ñe'enojõ queose me'rã marĩ “Tojo nirõ wee'e” nímasĩsari?
21 Te levadura pã̃ bʉcʉacã weese weronojõ ni'i. Tere ni'cõ numio pã̃ weegotigo harinarẽ i'tiapa queo, po'osãasamo. Te me'rã levadura pã̃ bʉcʉacã weesere morẽsamo. Be'ro co levadura morẽ'que nipe'tiropʉ bʉcʉa, se'sape'tia wa'asa'a, nicʉ niwĩ. Levadura harinarẽ bʉcʉacã wee'caro weronojõ Õ'acʉ̃ wiogʉ nise nipe'tiropʉ se'sarosa'a nígʉ̃, tojo werecʉ niwĩ.

Ʉ'mʉse cja sope cã'sopeacã ni'i nise ni'i (Mt 7.13-14,21-23)

22 Jesú Jerusalẽ̃pʉ wa'agʉ, to nise macãrĩpʉre bu'eyʉ'rʉwã'cãcʉ niwĩ.
23 Topʉ ni'cʉ̃ Jesure sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—¿Ʉ̃sã wiogʉ, Õ'acʉ̃ wiogʉ nirõpʉ wa'ajã pejetirãcã nisari?
Jesú cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
24 —Pãjãrã ʉ'mʉsepʉ sãjãasĩ'rĩrãsama, sãjãarã pe'e. Sãjãasĩ'rĩmirã, wa'asome. Mʉsã pũrĩcã sope, cã'sopeacãpʉ ʉpʉtʉ sãjãasĩ'rĩña, nicʉ niwĩ.
25 Apeye queose me'rã narẽ werecʉ niwĩ:
—Wi'i wiogʉ wã'cãnʉ'cã, sopere bi'acã'sami. Be'ro mʉsã pe'e sopepʉ pisurã, a'tiro nirãsa'a: “Wiogʉ, pãosõrõgʉ̃ a'tia”, nirãsa'a. Cʉ̃ pe'e mʉsãrẽ yʉ'tigʉsami: “Mʉsãrẽ masĩtisa'a. No'ocjãrã nírã nisasa'a”, nigʉ̃sami.
26 Be'ro mʉsã cʉ̃rẽ a'tiro ninu'cũbajaque'arãsa'a: “Marĩ ni'cãrõ me'rã ba'awʉ. Ni'cãrõ me'rã sĩ'rĩwʉ̃. Mʉ'ʉ ʉ̃sã ya macãpʉre bu'esijawʉ”, nirãsa'a.
27 Cʉ̃ pe'e mʉsãrẽ yʉ'tigʉsami: “Yʉ'ʉ mʉsãrẽ ‘Masĩtisa'a,’ nito-jamiapʉba. Mʉsã ña'arõ wee'cãrã ni'i. Wa'arãsa'a”, nigʉ̃sami. Mʉsã yʉ'ʉre ẽjõpeoticã, ã'rãrẽ wee'caro weronojõ mʉsãrẽ wa'arosa'a.
28 Dʉporocjãrãpʉ Abrahã, Isaa, Jacob, nipe'tirã Õ'acʉ̃ ye quetire weremʉ'tãrĩ masã Õ'acʉ̃ wiogʉ nirõpʉ nirãrẽ ĩ'arã, mʉsã pũrĩno'rã, upicari cũ'rĩdio, utirãsa'a. Mʉsã pe'e wijáároрʉ cõ'awĩrõno'rãsa'a.
29 Nipe'tirocjãrã Õ'acʉ̃ cʉ̃ wiogʉ nirõpʉ nirãsama. Mujĩpũ mʉjãtirocjãrã, mujĩpũ sãjãarõcjãrã, sumutoricjãrã nirãsama. Topʉ cʉ̃ me'rã e'cati ba'adujirãsama.
30 A'tiro nicãrẽ ni'cãrẽrã mejõ nirã topʉre wiorã weronojõ nirãsama. Ni'cãrõacã ni'cãrẽrã wiorã nirãnojõ pe'e topʉre mejõ nirã tojarã̃sama, nicʉ niwĩ Jesú.

Jesú Jerusalẽ̃rẽ ĩ'agʉ̃ cʉ̃ uti'que ni'i (Mt 23.37-39)

31 Jesú masãrẽ bu'eri cura ni'cãrẽrã fariseo masã cʉ̃ tiropʉ etarã, a'tiro nicãrã niwã:
—A'tore mʉ'ʉ niticã'ña. Herode mʉ'ʉrẽ wẽjẽsĩ'rĩami. Tojaagʉsa'a, nicãrã niwã.
32 Jesú narẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—A'tiro nirã wa'aya Herode me'rĩsebʉcʉre: “Jesú a'tiro nidutiami” niña. “ ‘Ni'cãcã, ñamiacã wãtĩarẽ cõ'awĩrõmʉjã, dutitirãrẽ yʉ'rʉogʉti yujupʉ. Be'ro ñamiacã yʉ'rʉro yʉ'ʉ da'rasere queoro pe'ogʉsa'a’, niami”, niña.
33 Yʉ'ʉ weesere yʉ'ʉ wa'aro weegʉti. Ni'cãcã, ñamiacã, ñamiacã yʉ'rʉro weegʉti. Ne ni'cʉ̃ Õ'acʉ̃ ye quetire weremʉ'tãrĩ masʉ̃ apero Jerusalẽ̃ nitiropʉ wẽrĩta basiowe'e. Jerusalẽ̃pʉ wẽrĩgʉ̃ wa'agʉti nígʉ̃, tojo nicʉ niwĩ.

34 Fariseo masãrẽ tojo níca be'ro Jesú Jerusalẽcjãrãrẽ, tojo nicã todʉporopʉ ti macãpʉ ní'cãrãrẽ wãcũgʉ̃, a'tiro nicʉ niwĩ:
—Jerusalẽcjãrã, mʉsã Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masãrẽ wẽjẽcõ'a'a. Õ'acʉ̃ o'ó'cãrã cʉ̃ ye quetiwereri masãrẽ ʉ̃tãperi me'rã doquewẽjẽ'e. Mʉsãrẽ pejetiri yʉ'ʉ ma'ígʉ̃, neocũusĩ'rĩmiwʉ̃. Ni'cõ cãrẽ'quẽ co põ'rãrẽ wʉʉse docapʉ neocũu'caro weronojõ weesĩ'rĩmiwʉ̃. Mʉsã ʉatiwʉ.
35 Tojo weero mʉsã nimi'que wi'seri masã marĩrõ tojarosa'a. Mʉsã a'tere tʉ'omasĩña. Yʉ'ʉre apaturi ĩ'anemosome majã. Be'ro yʉ'ʉ a'ti turipʉ apaturi a'ticãpʉ, mʉsã "Õ'acʉ̃ dʉporopʉ 'O'ógʉti' ní'cʉ añubutiagʉ nimi" nírãpʉ ĩ'arãsa'a tja, nicʉ niwĩ Jesú.

14

Jesú upʉ doquedʉpogʉre yʉ'rʉo'que ni'i

1 Ni'cã nʉmʉ na soowʉari nʉmʉ nicã Jesú ni'cʉ̃ fariseo wiogʉ ya wi'ipʉ ba'agʉ wa'acʉ niwĩ. Ãpẽrã fariseo masã Jesure ¿mejẽcã weeweti? nírã, ĩ'adu'ticãrã niwã.
2 Na ba'aro tiropʉ ni'cʉ̃ cʉ̃ upʉpʉ doquedʉpose cʉogʉ Jesú põtẽorõpʉ nicʉ niwĩ.
3 Cʉ̃rẽ ĩ'agʉ̃, Jesú Moisé oja'quere bu'eri masãrẽ, tojo nicã fariseo masãrẽ sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—¿Moisé duti'que "Soowʉari nʉmʉ nicãrẽ dutitirãrẽ yʉ'rʉoroʉa'a" niti o niweti? nicʉ niwĩ.
4 Na ne yʉ'tima'aticãrã niwã. Tojo weegʉ Jesú dutitigʉre ñapeo, yʉ'rʉocʉ niwĩ. Tu'ajanʉ'cõ, "Wa'agʉsa'a", nicʉ niwĩ.
5 Fariseo masã pe'ere a'tiro nicʉ niwĩ:
—Mʉsã macʉ̃ o mʉsã yagʉ wecʉ copepʉ bʉrʉsãjãbosami. Na bʉrʉsãjãcã, soowʉari nʉmʉ nimicã, ¿mʉsã maata miiwĩrõrã wa'atibosari? nicʉ niwĩ.
6 Cʉ̃ tojo nisere ne yʉ'titiyʉ'rʉocã'cãrã niwã.

Jesú ba'adutirã pijiosere were'que ni'i

7 Fariseo cʉ̃ ya wi'ipʉ ba'adutirã pijio'cãrãrẽ Jesú ĩ'acʉ niwĩ. Na dujise añuse ʉ'mʉtãsepʉ bese dujicãrã niwã. Tere ĩ'agʉ̃, Jesú narẽ a'tiro werecasacʉ niwĩ:
8 —Ni'cʉ̃ mʉsãrẽ omocã dʉ'teri bosenʉmʉrẽ pijicã, ʉ'mʉtãse dujisepʉre dujiwe'oticã'ña. Apetero weegʉ apĩ mʉsã nemorõ wiogʉ pijino'cʉ etabosami.
9 Mʉsã pʉarãpʉre pijio'cʉ a'tiro nibosami: "Ã'rĩrẽ a'to dujiro o'oya. Mʉ'ʉ pe'e siropʉ dujigʉ wa'aya", nibosami. Tojo weegʉ mʉ'ʉ siroca cũmurõpʉ dujigʉ wa'agʉ, bopoyoro yʉ'rʉbosa'a.
10 Mʉ'ʉrẽ ba'aduticã, a'tiro pe'e weeya. Siroca cũmurõpʉ dujiya. Mʉ'ʉ tojo weecã ĩ'agʉ̃, mʉ'ʉrẽ ba'aduti'cʉ a'tiro nigʉ̃sami: "Yʉ'ʉ me'rãcjʉ̃, a'to ʉ'mʉtãcureropʉ a'tia", nigʉ̃sami. Cʉ̃ tojo weecã, nipe'tirã ãpẽrã piji'cãrã wiopesase me'rã mʉ'ʉrẽ ĩ'arãsama.
11 A'tiro ni'i. "Ãpẽrã yʉ'rʉoro niyʉ'rʉnʉ'cã'a" ni tʉ'oña'gʉ̃nojõ mejõ nigʉ̃ weeno'gʉ̃sami. "Yʉ'ʉ ãpẽrã yʉ'rʉoro ni'i" ni tʉ'oña'tigʉ pe'ere Õ'acʉ̃ ãpẽrã yʉ'rʉoro tojacã weegʉsami, nicʉ niwĩ.
12 Cʉ̃ a'tere ucũca be'ro Jesú ba'adutigʉ pijio'cʉ fariseo masʉ̃rẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ ba'adutigʉ, ã'rãnojõrẽ pijioticã'ña. Mʉ'ʉ me'rãcjãrãrẽ, mʉ'ʉ ma'misʉmʉarẽ, mʉ'ʉ acabijirãrẽ, mʉ'ʉ acawererãrẽ, mʉ'ʉ pʉ'tocjãrã

peje cʉorãrẽ pijioticã'ña. Mʉ'ʉ narẽ pijiocã, na quẽ'rã mʉ'ʉrẽ ba'adutirã pijia'mebosama. Tojo weese me'rã na ba'a'quere mʉ'ʉrẽ eca a'mesama.
13 Mʉ'ʉ bosenʉmʉ weepeo, ãpẽrãrẽ pijiogʉ, a'tiro pe'e weeya. Apeyenojõ moorãrẽ, dojoriwi'iare, sijamasĩtirãrẽ, ĩ'atirãrẽ pijioya.
14 Tere wéégʉ, mʉ'ʉ e'catiyʉ'rʉagʉsa'a. Na pũrĩcã mʉ'ʉrẽ eca a'memasĩtisama. Tojo weese me'rã mʉ'ʉ añurã wẽrĩ'cãrã na masãrĩ nʉmʉrẽ añuse waro bocagʉsa'a, nicʉ niwĩ.

Ba'ase me'rã Jesú queose were'que ni'i
(Mt 22.1-10)

15 Jesú cʉ̃ queose o'o'quere tʉ'ogʉ, ni'cʉ̃ topʉ ba'adujigʉ a'tiro nicʉ niwĩ:
—Õ'acʉ̃ wiogʉ nirõpʉ ba'adujirã pũrõ e'catirãsama.
16 Tere tʉ'ogʉ, Jesú cʉ̃rẽ queose me'rã nicʉ niwĩ:
—Ni'cʉ̃ masʉ̃ boseba'agʉtigʉ, pãjãrã masãrẽ pijidutio'osami.
17 Nipe'tise apoyúca be'ro cʉ̃rẽ da'raco'tegʉre a'tiro nío'osami: “Nipe'tirã yʉ'ʉ wereo'o'cãrãrẽ pijigʉ wa'aya. Apope'otojano'apʉ. ‘Te'a’, niña”, nisami.
18 Nipe'tirãpʉta “Basiowe'e”, nisama. Pijimʉ'tãno'cʉ a'tiro nisami: “Di'ta ni'cãrõacã duutu'ajanʉ'cõ'o. Ti di'tare ĩ'agʉ̃ wa'agʉ wee'e. Wereya cʉ̃rẽ. ‘A'timasĩtiami,’ niña”, nisami.
19 Be'rocjʉ̃ a'tiro nisami: “Diez wecʉa yʉ'ʉ duu'cãrãrẽ ¿no'ocã'rõ añumiti? nígʉ̃, beseña'gʉ̃ wa'agʉ wee'e. Tojo weegʉ wa'amasĩtisa'a”, nisami.
20 Apĩ tja a'tiro nisami: “Ni'cãrõacã omocã dʉ'tetu'ajanʉ'cõapʉ. Tojo weegʉ wa'amasĩtisa'a”, nisami.
21 Da'raco'tegʉ tojaa, wiogʉpʉre nipe'tise na tojo ní'quere werepe'ocã'sami. Tere tʉ'ogʉ, wiogʉ uayʉ'rʉagʉ, a'tiro nisami: “Quero wa'abaque'oya. Macã decopʉ, no'o na nirõpʉ pajasecʉorãrẽ, dojoriwi'iare, sijamasĩtirãrẽ, ĩ'atirãrẽ pijiwã'cãtia”, nisami.
22 Cʉ̃ pijigʉ ejáca be'ro da'raco'tegʉ wiogʉre a'tiro nisami: “Mʉ'ʉ duti'caronojõta weeapʉ. Wi'i pe'e mu'muwe'e yujupʉ”, nisami.
23 Tere tʉ'ogʉ, wiogʉ cʉ̃rẽ nisami tja: “Wa'agʉsa'a ma'arĩpʉ. No'o mʉ'ʉ bocaejarãrẽ tutuaro me'rã pijiwã'cãtia. Tojo weecã, wi'i mu'murõsa'a”, nisami.
24 A'te me'rã mʉsãrẽ a'tiro weregʉti. Ne ni'cʉ̃ yʉ'ʉ pijimʉ'tãmi'cãrã na ba'abo'quere cã'rõ ba'aña'some, nicʉ niwĩ Jesú.

Jesure sirutusĩ'rĩrã, a'tiro weerʉʉa'a nise ni'i
(Mt 10.37-38)

25 Jesú bu'esijari curare pãjãrã masã cʉ̃rẽ sirutucãrã niwã. Tojo weegʉ narẽ majãmiĩ'a, a'tiro nicʉ niwĩ:
26 —Yʉ'ʉ bu'esere siruturã, a'tiro weerʉʉa'a. Mʉsã pacʉsʉmʉa, mʉsã pacosãnumia, mʉsã nʉmosãnumia, mʉsã põ'rã, mʉsã acawererã nemorõ yʉ'ʉ pe'ere ma'iyʉ'rʉnʉ'cãrõʉa'a. No'o mʉsã catiri ʉmʉco nemorõ yʉ'ʉ pe'ere ma'iyʉ'rʉnʉ'cãrõʉa'a. Mʉsã tojo weetirã, yʉ'ʉ bu'erã nímasĩtisa'a.
27 Apetero weegʉ ni'cʉ̃ “Yʉ'ʉ Jesure ẽjõpeogʉ, wẽrĩbosa'a” ni uigʉ, yʉ'ʉre ẽjõpeodu'usami. Tojo weegʉnojõ yʉ'ʉ bu'egʉ nímasĩtisami.
28 No'o mʉsã wa'teropʉ nigʉ̃ʉ'mʉarĩ wi'i co'tedujiati wi'ire yeenʉ'cõsĩ'rĩgʉ̃, a'tiro weesami. ¿Wi'ire tu'ajanʉ'cõgʉ̃sari? nígʉ̃, ¿ñe'enojõ me'rã yʉ'ʉ pe'ogʉsari? nígʉ̃, ti wi'i weese dʉporo besemʉ'tãsami.

29 Tojo weeticãma, cʉ̃ cã'rõ yeenʉ'cã pe'omasĩticã, tere ĩ'arã nipe'tirã
bujicã'sama.
30 A'tiro nisama: “Cʉ̃ yeenʉ'cãmiapĩ, yeegʉ; ne pe'omasĩtimi”, nisama.
31 Apeye quẽ'rãrẽ a'tiro weeno'bosa'a. Ni'cã di'ta wiogʉ ape di'tacjʉ̃
me'rã a'mewẽjẽgʉ̃ti nígʉ̃, a'tiro weemʉ'tãsami. Cʉ̃ surara diez mil
cʉosami. Apĩ ape di'tacjʉ̃ pe'e veinte mil surara cʉosami. ¿Yʉ'ʉre na
me'rã a'mewẽjẽta basiosari? nígʉ̃, ĩ'abesemʉ'tãsami.
32 Basioticãma, apĩ wiogʉ yoaropʉ nigʉ̃rẽ a'mewẽjẽticã'rã nígʉ̃, queti
o'ósami.
33 A'te weronojõ mʉsã quẽ'rã yʉ'ʉre sirutusĩ'rĩrã, ĩ'abesemʉ'tãña.
Nipe'tise mʉsã cʉosere, nisetisere du'usĩ'rĩtirã, yʉ'ʉ bu'erã nímasĩtisa'a.

Jesú moa ocadu'use me'rã queose o'o'que ni'i
(Mt 5.13; Mr 9.50)

34 »Moa ocaro ba'acã, añu ni'i. Ocase pe'tíca be'ro apaturi ocacã weeta
basiowe'e.
35 Moa ocaticã, ne añutisa'a. Di'tapʉre, tojo nicã nujãtuati mesãpʉ
cũucã quẽ'rãrẽ, wapamarĩsa'a. Tojo cõ'abajuriono'sa'a. Mʉsã moa
ocadu'use weronojõ niticã'ña. O'meperi cʉorãnojõ a'tere añurõ tʉ'oya,
nicʉ niwĩ.

15

Oveja bajuduti'cʉ queose ni'i
(Mt 18.10-14)

1 Pãjãrã romano masã wiogʉre niyeru wapaseebosari masã, tojo nicã
ña'arõ weeri masã Jesú ucũsere tʉ'orã nerẽcãrã niwã.
2 Narẽ fariseo masã, Moisé oja'quere bu'eri masã ña'arõ wãcũcãrã niwã.
Tojo weerã Jesú tiro wa'acã ĩ'arã, ucjacãrã niwã.
—Ã'rĩ masã ña'arãrẽ ñe'e, na me'rã ba'ami, nicãrã niwã.
3 Na tojo nicã tʉ'ogʉ, Jesú narẽ a'tiro queose o'ocʉ niwĩ:
4 —Mʉsã cien oveja cʉorã, ni'cʉ̃ bajuduticã, noventa y nuevere cãpũpʉ
bi'acũusa'a. Bi'acũutoja, apĩ bajuduti'cʉre a'marã wa'asa'a. Bocarãpʉ,
a'madu'usa'a.
5 Boca, cʉ̃rẽ e'catigʉ, cʉ̃rẽ miiwʉasa'a.
6 Wi'ipʉ dajarã, mʉsã me'rãcjãrãrẽ, mʉsã ya wi'i pʉ'tocjãrãrẽ neocũu,
narẽ nisa'a: “Yagʉ oveja bajuduti'cʉre bocapʉ. E'catitamurã a'tia”, nisa'a.
7 Mʉsãrẽ diacjʉ̃ta weregʉti. A'te weronojõ ni'cʉ̃ ña'arõ weesebʉcʉ cʉ̃
nisetisere dʉcayucã, ʉ'mʉsepʉre e'catise niyʉ'rʉasa'a. Noventa y nueve
añurã nitoja'cãrã yʉ'rʉoro ña'agʉ̃ dʉcayu'cʉ pe'ere e'catise ni'i, nicʉ niwĩ.

Niyeru cuji, bajudutica cujire o'ama'que ni'i

8 Apeye Jesú a'te queose werenemocʉ niwĩ:
—Ni'cõ numio diez cujiri niyeru cʉosamo. Core ni'cã cuji wapabʉjʉri
cuji bajudutibosa'a. Ti cujire a'magõ, sĩ'ocjare sĩ'oyoo, wi'ipʉ añurõ
o'ama'samo. Téé bocagopʉ, a'madu'usamo.
9 Be'ro co me'rãcjãrãrẽ, co pʉ'to nirãrẽ neocũu, a'tiro nisamo: “Yʉ'ʉre
e'catitamuña. Niyeru cuji bajudutica cujire bocapʉ”, nisamo.
10 A'tigo wee'caro weronojõ ni'cʉ̃ cʉ̃ ña'arõ wee'quere bʉjaweti
dʉcayucã, Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã ʉ'mʉsecjãrã e'catiyʉ'rʉmajãsama, nicʉ
niwĩ Jesú.

Jesú pʉarã põ'rãtigʉ ye cjasere queose o'o'que ni'i

11 Jesú queose me'rã bu'enemocʉ niwĩ:
—Ni'cʉ̃ masʉ̃ pʉarã põ'rãticʉ niwĩ.
12 Dʉ'sagʉ pe'e cʉ̃ pacʉre a'tiro nicʉ niwĩ: “Pacʉ, yé tojatjere mʉ'ʉ
wẽrĩgʉ̃ cũuatjere o'owe'oya”, nicʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, cʉ̃ cʉose
di'tare na pʉarãpʉre dʉcawaacʉ niwĩ.
13 Pejeti nʉmʉrĩacã cʉ̃rẽ o'óca be'ro dʉ'sagʉ pe'e cʉ̃ ya di'tare duacã'cʉ
niwĩ. Cʉ̃ dua'que wapa niyeru me'rã ape di'ta yoaropʉ wa'acʉ niwĩ. Topʉ
te niyerure cʉ̃ no'o ʉaro ña'arõ wee bajuriope'ocã'cʉ niwĩ.
14 Cʉ̃ bajuriope'oca be'ro ti di'tapʉre ba'ase pe'tiyʉ'rʉa wa'acaro niwʉ̃.
Titare cʉ̃ pũrõ ʉjaboagʉ, pi'eticʉ niwĩ.
15 Tojo weegʉ ti di'tacjʉ̃rẽ da'rase sẽrĩma'gʉ̃ wa'acʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ yesea
co'tesere sõrõcʉ niwĩ.
16 Cʉ̃ yapisĩ'rĩgʉ̃, yesea na ba'asepʉreta ba'asĩ'rĩdojacʉ niwĩ. Ne ni'cʉ̃
cʉ̃rẽ ba'ase o'oticãrã niwã.
17 Be'ro cʉ̃rẽ a'tiro wãcũse ejacaro niwʉ̃: “Yʉ'ʉ pacʉ ya wi'ipʉre cʉ̃rẽ
da'raco'terã pãjãrã nimicã, ba'ase dʉ'sano'wã. Yʉ'ʉ pe'e a'topʉre ʉjaboa,
wẽrĩgʉ̃ weesa'a.
18 Yʉ'ʉ pacʉ tiropʉ yʉ'ʉre tojaaroʉasa'a. Topʉ tojatagʉ, cʉ̃rẽ a'tiro
nigʉ̃ti: ‘Pacʉ, Õ'acʉ̃ me'rã ña'arõ weeasʉ. Mʉ'ʉ me'rã quẽ'rãrẽ tojota
weeasʉ.
19 Yʉ'ʉ ña'agʉ̃ nisa'a. Mʉ'ʉ macʉ̃ weronojõ nímasĩtisa'a majã. Ni'cʉ̃
mʉ'ʉrẽ da'raco'tegʉre weronojõ yʉ'ʉre cʉoya’, nigʉ̃ti”, ni wãcũcʉ niwĩ.
20 A'tere wãcũca be'ro cʉ̃ pacʉ ya wi'ipʉ dajatojaacʉ niwĩ.
»Cʉ̃ topʉ tojaejacã, cʉ̃ pacʉ yoaropʉta ĩ'agʉ̃, pũrõ pajaña'cʉ niwĩ. Be'ro
cʉ̃rẽ põtẽrĩgʉ̃ omawã'cã, na weesetiwʉaropʉma cʉ̃rẽ paabʉ'a, mi'micʉ
niwĩ.
21 Tojo weeri cura cʉ̃ pacʉre nicʉ niwĩ: “Pacʉ, Õ'acʉ̃ me'rã ña'arõ
weeasʉ. Mʉ'ʉ me'rã quẽ'rãrẽ tojota ña'arõ weeasʉ. Yʉ'ʉ ña'agʉ̃ nisa'a.
Mʉ'ʉ macʉ̃ weronojõ nímasĩtisa'a majã”, nicʉ niwĩ.
22 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, pacʉ cʉ̃rẽ da'raco'terãrẽ a'tiro nicʉ niwĩ: “Quero,
su'ti añuse warore miiti, cʉ̃rẽ sãaña. Tojo nicã ni'cã be'to omopica
tuusãarĩ be'tore, sapatu quẽ'rãrẽ sãaña.
23 Wecʉ wĩ'magʉ̃ ba'a di'iyojaduti'cʉre miiti, wẽjẽña. Cʉ̃rẽ ba'a, yʉ'ʉ
macʉ̃rẽ bosenʉmʉ weepeorã.
24 Ã'rĩ apaturi ‘Yʉ'ʉ macʉ̃ wẽrĩa wa'asami’ ní'cʉ dajami. Cʉ̃ yoaro wa'a
bajuduti'cʉre marĩ apaturi ĩ'a'a”, nicʉ niwĩ. Be'ro bosenʉmʉ nʉ'cãcãrã
niwã.
25 »Na tojo weeri cura masã ma'mi cãpũpʉ nicʉ niwĩ. Cʉ̃ dajatojatigʉ
wi'i pʉ'topʉ ejagʉ, ʉpʉtʉ basase bʉsʉcã tʉ'ocʉ niwĩ.
26 Tere tʉ'ogʉ, ni'cʉ̃ cʉ̃ pacʉre da'raco'tegʉre pijio, sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
“¿De'ro wa'ati wi'ipʉre?” nicʉ niwĩ.
27 Cʉ̃ pacʉre da'raco'tegʉ yʉ'ticʉ niwĩ: “Mʉ'ʉ acabiji tojatami. Cʉ̃
dutimarĩgʉ̃ tojatami. Tojo weegʉ mʉ'ʉ pacʉ wecʉ wĩ'magʉ̃ ba'a
di'iyojaduti'cʉre wẽjẽdutiami”, nicʉ niwĩ.
28 Tere tʉ'ogʉ, masã ma'mi uayʉ'rʉgʉ, sãjãasĩ'rĩticʉ niwĩ. Tojo weegʉ
cʉ̃ pacʉ cʉ̃rẽ pijigʉ wa'acʉ niwĩ.
29 Cʉ̃ pacʉre a'tiro nicʉ niwĩ: “Pacʉ, peje cʉ̃'marĩ mʉ'ʉrẽ ne ni'cãti
yʉ'rʉnʉ'cãrõ marĩrõ da'rawã'ñawʉ̃. Yʉ'ʉ tojo weemicã, ne cã'rõ ni'cʉ̃
marĩ ecagʉre, wapamarĩgʉ̃acãnojõrẽ yʉ'ʉ me'rãcjãrã me'rã bosenʉmʉ
weedutigʉ o'oma'atiwʉ.

30 Ni'cãrõacãrẽ a'tiro wee'e. Ã'rĩ mʉ'ʉ macʉ̃ numia ña'arã numia me'rã
mʉ'ʉ o'o'que niyerure bajurio sijacʉ niwĩ. Cʉ̃ pe'ema wecʉ wĩ'magʉ̃ ba'a
di'iyojaduti'cʉre wẽjẽeca'a", nicʉ niwĩ.
31 Tere tʉ'ogʉ, cʉ̃ pacʉ cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ: "Macʉ̃, mʉ'ʉ yʉ'ʉ me'rã
ninu'cũcã'a. Nipe'tise yʉ'ʉ cʉose mʉ'ʉ ye dia'cʉ̃ ni'i.
32 Marĩ mʉ'ʉ acabijire bosenʉmʉ weepeo e'caticã, añu ni'i. A'tiro ni'i.
'Cʉ̃ wẽrĩa wa'asami' ní'cʉ apaturi tojatami. Cʉ̃ bajuduti'cʉre marĩ apaturi
ĩ'a'a. Tojo weerã marĩ bosenʉmʉ wee, e'catiroʉa'a", nicʉ niwĩ, ni werecʉ
niwĩ Jesú.

16

Peje cʉogʉre da'raco'tegʉ queoro weeti'que ni'i

1 Jesú cʉ̃ bu'esere siruturãrẽ apeye werenemocʉ niwĩ:
—Ni'cʉ̃ masʉ̃ niyerubʉcʉ ãpẽrã da'raco'terãrẽ dutigʉ sõrõcʉ niwĩ.
Da'raco'terã niyerubʉcʉ tiropʉ wa'a, a'tiro weresãcãrã niwã: "Mʉ'ʉ
wiogʉ sõrõ'cʉ mʉ'ʉ ye niyerure ña'arõ wee bajuriogʉ weemi", nicãrã
niwã.
2 Tojo weegʉ niyerubʉcʉ cʉ̃rẽ pijio, a'tiro nicʉ niwĩ: "Mʉ'ʉrẽ
weresã'que ¿diacjʉ̃ta niti? Mʉ'ʉ da'rase cjase ojaõ'orĩ pũrĩrẽ yʉ'ʉre ĩ'oña.
Mʉ'ʉ ãpẽrã da'raco'terã wiogʉ ninemosome majã", nicʉ niwĩ.
3 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, a'tiro wãcũcʉ niwĩ: "Yʉ'ʉ wiogʉ yʉ'ʉre
cõ'awĩrõmi. Tojo weegʉ ¿de'ro weegʉsari? Yʉ'ʉ da'ratutuawe'e. Ãpẽrãrẽ
niyeru sẽrĩdujigʉ, bopoya nisa'a.
4 To pũrĩcã yʉ'ʉre ñe'eato nígʉ̃, a'tiro weegʉti", nicʉ niwĩ.
5 Tojo weegʉ cʉ̃, cʉ̃ wiogʉre wapamoorãrẽ ni'cãrẽrã nánʉcʉ̃rẽ pijiocʉ
niwĩ. Nimʉ'tãgʉ̃rẽ a'tiro sẽrĩtiña'cʉ niwĩ: "Mʉ'ʉ yʉ'ʉ wiogʉre ¿no'ocã'rõ
wapamooti?"
6 Cʉ̃ cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ: "Yʉ'ʉ cien tuturi ʉ'se tuturi wapamoo'o."
Tere tʉ'ogʉ, da'rarã wiogʉ ni'cã papera pũrĩacãpʉ ojagʉ, cʉ̃rẽ a'tiro
nicʉ niwĩ: "Ma, mʉ'ʉ wapamoorĩ pũrĩ ni'i. Cincuenta ʉ'se tuturi wapa
wapayebaque'oya", nicʉ niwĩ.
7 Be'ro tja apĩrẽ sẽrĩtiña'cʉ niwĩ: "Mʉ'ʉ waro ¿no'ocã'rõ wapamooti?"
Cʉ̃ cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ: "Cien ajuri trigo ajuri wapamoo'o", nicʉ niwĩ. Tojo
weegʉ a'tiro nicʉ niwĩ: "Ma, mʉ'ʉ wapamoorĩ pũrĩ a'ti pũrĩ ni'i. Ochenta
ajuri dia'cʉ̃ wapayeya", nicʉ niwĩ.
8 Tojo weecã ĩ'agʉ̃, niyerubʉcʉ da'raco'terã wiogʉ ña'agʉ̃rẽ cʉ̃
weeme'rĩsere masĩgʉ̃, "Mʉ'ʉ me'rĩyʉ'rʉapʉ", nicʉ niwĩ. A'ti
ʉmʉcocjãrã Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeotirã na cʉosere ãpẽrã na weronojõ nirã̃
me'rã me'rĩyʉ'rʉama. Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeorã yʉ'rʉoro me'rĩma, nicʉ niwĩ
Jesú.
9 Jesú narẽ a'tiro werecasacʉ niwĩ:
—Mʉsã a'ti nucũcãpʉ mʉsã cʉosere pajasecʉorãrẽ añurõ o'owe'oya.
Tojo weerã mʉsã me'rãcjãrã bocarãsa'a. Be'ro mʉsã cʉose pe'tíca
be'ro mʉsã ãpẽrãrẽ weetamu'que ʉ'mʉsepʉ niyutojarosa'a. Mʉsã̃ wee-
tamu'cãrã ʉ'mʉsepʉ nirã̃ topʉre mʉsãrẽ põtẽrĩrãsama.
10 »Cã'rõ na cʉose me'rã añurõ wéérã, peje cʉose me'rã quẽ'rãrẽ tojota
weebosama. Ãpẽrã na cã'rõ cʉose me'rã queoro weetirã, na peje cʉose
me'rã quẽ'rãrẽ queoro weetibosama.
11 Mʉsã a'ti nucũcã cjase me'rã queoro weeticã, Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ añuse,
ʉ'mʉse cjasere o'osome.

12 Mʉsã ãpẽrã ye cjasere queoro weewe'e. Tojo weerã mʉsã, mʉsã ye
nibo'quere ñe'esome.
13 »Ne ni'cʉ̃ pʉarãrẽ da'raco'temasĩtisami. Ni'cʉ̃rẽ ma'ígʉ̃, apĩrẽ
ma'itisami. Tojo nicã ni'cʉ̃ dutisere yʉ'tigʉ, apĩ ye pe'ere yʉ'rʉnʉ'cãsami.
Ã'rã weronojõ mʉsã niyerure ma'írã, Õ'acʉ̃ pe'ere ma'imasĩtisa'a, nicʉ
niwĩ.
14 Jesú tojo nisere fariseo masã tʉ'ocãrã niwã. Na niyeru
ʉaripejasebʉcʉrã nitjĩarã, cʉ̃ ucũsere tʉ'orã, bujicã'cãrã niwã.
15 Tojo weecã ĩ'agʉ̃, Jesú narẽ nicʉ niwĩ:
—Mʉsã masã ĩ'orõpʉ dia'cʉ̃rẽ "Añurã nima" nicã ʉa'a. Õ'acʉ̃ pe'e
po'peapʉ mʉsã weesetisere ĩ'ape'ocã'mi. Masã ĩ'orõpʉ "Añuyʉ'rʉa'a"
nisenojõrẽ Õ'acʉ̃ tʉ'satisami, nicʉ niwĩ Jesú.

Õ'acʉ̃ dutise, cʉ̃ wiogʉ nise pe'tisome nise ni'i

16 Jesú a'tiro ninemocʉ niwĩ:
—Juã masãrẽ wãmeyeri masʉ̃ nícateropʉ Moisé cʉ̃ duti'quere, tojo nicã
Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masã na oja'quere bu'etʉocãrã niwã. Tita
me'rã ma'ma queti nʉ'cãcaro niwʉ̃. A'tiro nicaro niwʉ̃. Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeose
me'rã dia'cʉ̃ cʉ̃ wiogʉ nirõpʉ wa'ano'rõsa'a, nicaro niwʉ̃. Nipe'tirã topʉre
ʉpʉtʉ sãjãasĩ'rĩma.
17 »Õ'acʉ̃ Moisére cũu'que queoro wa'arosa'a. Cʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ
masã na oja'que quẽ'rã queoro wa'arosa'a. Ʉ'mʉse, a'ti di'ta pe'timicã,
Õ'acʉ̃ cʉ̃ ní'caronojõ queoro wa'arosa'a, nicʉ niwĩ Jesú.

Marãpʉtirã, nʉmotirã cõ'ase cjasere Jesú ucũ'que ni'i
(Mt 19.1-12; Mr 10.1-12)

18 Apeyere ninemocʉ niwĩ:
—Ni'cʉ̃ cʉ̃ nʉmorẽ cõ'a, apegore nʉmotigʉnojõ ña'arĩ masʉ̃ weronojõ
tojasami. No'o marãpʉ cõ'ano'co me'rã nʉmotigʉ quẽ'rã cʉ̃ nʉmo nitigo
me'rã a'metãrãgʉ̃ weronojõ tojasami.

Jesú peje cʉogʉ ye quetire, tojo nicã pajasecʉogʉ Lázaro wãmetigʉ ye quetire were'que ni'i

19 Jesú fariseo masãrẽ a'tiro queose o'ocʉ niwĩ:
—Ni'cʉ̃ masʉ̃ peje cʉogʉ a'tiro weecʉ niwĩ. Añuse su'ti sãña,
ma'masu'a, nipe'tise nʉmʉrĩ bosenʉmʉrĩ weecʉ niwĩ. Te bosenʉmʉrĩrẽ
de'ro nise nipe'tise me'rã añurõ weemʉjãcʉ niwĩ.
20 Titare ni'cʉ̃ pajasecʉogʉ waro Lázaro wãmetigʉ cʉ̃ ya wi'i sope
pʉ'topʉ dujimʉjãcʉ niwĩ. Cʉ̃ upʉ nipe'tiro cãmi boacʉ niwĩ.
21 Cʉ̃ peje cʉogʉ ba'aste'quere yapisĩ'rĩgʉ̃ seeba'acʉ niwĩ. Cʉ̃ ye cãmirẽ
diayiapʉta wa'a, ne'rẽcãrã niwã.
22 Ni'cã nʉmʉ wẽrĩa wa'acʉ niwĩ. Cʉ̃ wẽrĩcã, Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã
ʉ'mʉsecjãrã Abrahã nirõ añurõpʉ cʉ̃rẽ miacãrã niwã. Be'ro peje cʉo'cʉ
quẽ'rã wẽrĩa wa'acʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ yaacãrã niwã.
23 Peje cʉogʉ ña'arã Õ'acʉ̃ cʉ̃ bu'iri da'reno'cãrã tiropʉ wa'acʉ niwĩ.
Topʉ cʉ̃ ĩ'amorõgʉ̃, Abrahãrẽ yoaropʉ ĩ'acʉ niwĩ. Lázaro cʉ̃ me'rã nicʉ
niwĩ.
24 Cʉ̃rẽ ĩ'agʉ̃, a'tiro caricũcʉ niwĩ: "Abrahã, yʉ'ʉre pajaña'cureya. Yʉ'ʉ
tiropʉ Lázarore o'óya. A'ti, cʉ̃ ya omopica me'rã acopʉ yoso, yʉ'ʉ ñe'merõ
yapare yʉsʉasãjãcã weeato. Yʉ'ʉ a'ti me'e pecame'epʉre ʉpʉtʉ waro
pi'etigʉ weesa'a", nicʉ niwĩ.

25 Abrahã cũrẽ yʉ'ticʉ niwĩ: “Mʉ'ʉ wãcũña. Mʉ'ʉ catigʉ, añubutiaro
nisetiwʉ. Ã'rĩ Lázaro pe'ema ña'abutiaro wa'awʉ. Ni'cãrõacãrẽ cũ a'topʉ
ejerisãjãse bocami. Mʉ'ʉ pe'e pi'etigʉ wee'e.
26 Apeyema tja a'tiro ni'i. Ʉsãrẽ mʉsã tiropʉ wa'ata basiowe'e. Decore
pajiri copejo ni'i. Tojo weerã mʉsã a'to a'tisĩ'rĩrã, ũsã pe'e quẽ'rã topʉ
wa'asĩ'rĩcã, basiowe'e”, nicʉ niwĩ.
27 Cũ tojo nicã tʉ'ogʉ, peje cʉogʉ a'tiro nicʉ niwĩ Abrahãrẽ: “To pũrĩcãrẽ
a'tere weebosaya. Lázarore yʉ'ʉ pacʉ ya wi'ipʉ o'óya.
28 Topʉre yʉ'ʉ ni'cãmocʉrã acabijirãti'i. Topʉ wa'a, cũ narẽ ucũgũsami.
Tojo weecã, na tʉ'o, na quẽ'rã a'to yʉ'ʉ pi'etiropʉre a'tisome”, nicʉ niwĩ.
29 Abrahã cũrẽ nicʉ niwĩ: “Na Moisé oja'quere, Õ'acũ ye queti
weremʉ'tãrĩ masã oja'quere cʉosama. Tere bu'e ẽjõpeoato”, nicʉ niwĩ.
30 Peje cʉogʉ yʉ'ticʉ niwĩ: “Abrahã, tojota ni'i, nírõ. Wẽrĩ'cʉpʉ wa'a
werecã, ña'arõ na nisetisere dʉcayubosama”, nicʉ niwĩ.
31 Abrahã cũrẽ nicʉ niwĩ: “Moisé cũ ní'quere, Õ'acũ ye queti
weremʉ'tãrĩ masã na ní'quere ẽjõpeotirã, wẽrĩ'cʉpʉ masãa, weregʉ
wa'acã quẽ'rãrẽ, ẽjõpeotisama”, nicʉ niwĩ.

17

Ãpẽrãrẽ ña'arõ weecã weeticã'ña nise ni'i
(Mt 18.6-7,21-22; Mr 9.42)

1 Jesú cũ bu'erãrẽ a'tiro nicʉ niwĩ:

—Ãpẽrãrẽ ña'arõ weecã weese ninu'cũrõsa'a, nírõ pe'e. Tojo
ninu'cũmirõ, ña'arõ weecã weegʉnojõrẽ ña'abutiaro wa'arosa'a.
2 A'tiro weecã, cũrẽ nemorõ añubosa'a. Ʉtãgã pajicja cũ wãmʉtapʉ
dʉ'teyoo, cũrẽ dia pajiri maapʉ doqueñocã, nemorõ añubosa'a.
Tojo weecã, cũ maata wẽrĩa wa'a, yʉ'ʉre ẽjõpeorãnojõacãrẽ do-
jorẽnemotibosami.
3 A'tere añurõ tʉ'oña'ña.
»Mʉ'ʉ acaweregʉ mʉ'ʉrẽ ña'arõ weecã, cũ tojo weesere wereya. Cũ
“Tojota weeasʉ” ni bʉjaweti dʉcayucã, cũrẽ acobojoya.
4 Cũ sietetiri ni'cã nʉmʉ mʉ'ʉrẽ ña'arõ weecã, ticʉsetirita tja mʉ'ʉrẽ
acobojose sẽrĩgũ a'ticã, acobojoya, nicʉ niwĩ.

“Ẽjõpeose cʉorã, a'tiro weeta basio'o” Jesú cũ ní'que ni'i

5 Jesú bu'erã cũrẽ a'tiro sẽrĩcãrã niwã:

—Ʉsãrẽ ẽjõpeose o'onemoña, nicãrã niwã.
6 Na tojo nicã tʉ'ogʉ, marĩ wiogʉ a'tiro yʉ'ticʉ niwĩ:

—Mostaza pe cã'caperoacã ni'i. Tojo nimirõ, yucʉ pajicjʉ pĩ'rĩsa'a.
A'tiro weronojõ ẽjõpeose cã'rõacã nimicã, a'tigʉ yucʉgʉre a'tiro ni-
masĩbosa'a: “A'tore aupĩawã'cã, dia pajiri maa decopʉ pĩ'rĩrõ wa'aya”,
nimasĩsa'a. Mʉsã ẽjõpeocãma, tigʉ mʉsã dutironojõta weebosa'a, nicʉ
niwĩ.

Ãpẽrãrẽ weetamurã, a'tiro pe'e weeroʉa'a nise ni'i

7 Jesú apeye quẽ'rãrẽ a'tiro queose o'onemocʉ niwĩ:

—No'o mʉsã wa'teropʉ nigũ da'raco'tegʉre cʉosami. Da'raco'tegʉ
oteacjʉ cũ di'ta se'ecũuca be'ro o wecʉare co'téca be'ro wi'ipʉ dajasami.
Cũ dajacã, mʉsã ne a'tiro nitibosa'a: “Sãjãtia. Ba'agʉ a'tia”, nitibosa'a.

8 A'tiro pe'e nisa'a: “Ba'asere apoya. Yʉ'ʉ ba'ari cura yʉ'ʉ ʉasenojõrẽ
miitiacjʉ apoyubaque'oya. Yʉ'ʉre ecáca be'ropʉ ba'a, sĩ'rĩapa mʉ'ʉa”,
nibosa'a.
9 Mʉ'ʉrẽ da'raco'tegʉ weetamu'que wapa “Mʉ'ʉ añurõ weeapʉ” ¿cʉ̃rẽ
nisari? Nitisa'a.
10 A'te weronojõ mʉsã quẽ'rã weeya. Nipe'tise Õ'acʉ̃ duti'quere
weetu'ajarã, a'tiro niña: “Ʉsã da'raco'terã mejõ nirã ni'i. Õ'acʉ̃ ʉ̃sãrẽ
cũu'que dia'cʉ̃rẽ weeapʉ”, niña, nicʉ niwĩ Jesú.

Jesú diez cãmi boarãrẽ yʉ'rʉo'que ni'i

11 Jesú Jerusalẽpʉ wa'agʉ, Samaria, tojo nicã Galilea wãmetise
wa'teropʉ yʉ'rʉacʉ niwĩ.
12 To wa'tero ni'cã macãpʉ cʉ̃ ejari cura ʉmʉa diez cãmi boarã
cʉ̃rẽ põtẽrĩcãrã niwã. Moisé duti'que cãmi boarãrẽ ãpẽrã wa'teropʉ
nidutiticaro niwʉ̃. Tojo weerã yoaropʉ tojanʉ'cã,
13 Jesure caricũcãrã niwã:
—Jesú, masãrẽ bu'egʉ, ʉ̃sãrẽ pajaña'cureya, nicãrã niwã.
14 Jesú narẽ ĩ'abocagʉ, a'tiro nicʉ niwĩ:
—Mʉsã pa'ia tiropʉ mʉsã upʉre ĩ'orã wa'aya, nicʉ niwĩ.
Na ma'apʉ wa'ari cura narẽ cãmi yatipe'tia wa'acaro niwʉ̃.
15 Ni'cʉ̃ topʉ yatino'cã ĩ'agʉ̃, Jesú tiro majãmitojaticʉ niwĩ. Õ'acʉ̃rẽ
pũrõ e'catise o'ocʉ niwĩ.
16 Jesú tiro etagʉ, cʉ̃rẽ e'catise o'ogʉ, di'tapʉ paamu'rĩque'acʉ niwĩ. Cʉ̃
tojo weegʉ́ Samariacjʉ̃ nicʉ niwĩ.
17 Jesú cʉ̃ ni'cʉ̃rẽta ĩ'agʉ̃, a'tiro nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ diez cãmi boarãrẽ yʉ'rʉoapʉ. Ãpẽrã waro ¿no'o wa'ati?
18 Ã'rĩ ni'cʉ̃ judío masʉ̃ nitigʉ dia'cʉ̃ Õ'acʉ̃rẽ e'catise o'ogʉ, yʉ'ʉ tiropʉ
tojatiapĩ, nicʉ niwĩ.
19 Tu'ajanʉ'cõ, Samariacjʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ ẽjõpeotjĩagʉ̃, yʉ'rʉono'apʉ. Wã'cãnʉ'cãña. Mʉ'ʉ ya wi'ipʉ
tojaagʉsa'a, nicʉ niwĩ.

Jesucristo a'ti turipʉ wiogʉ niatje a'tiro wa'arosa'a nise ni'i (Mt 24.23-28,36-41)

20 Fariseo masã Jesure a'tiro sẽrĩtiña'cãrã niwã:
—Õ'acʉ̃ bese'cʉ ¿de'ro nicã a'ti turi wiogʉ sãjãgʉ́sari? nicãrã niwã.
Narẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Bajuyoropʉ ĩ'ose mejẽta ni'i.
21 A'tiro nino'ña marĩrõsa'a. “A'topʉ ni'i. Sõ'opʉ ni'i”, nino'ña
marĩrõsa'a. Õ'acʉ̃ bese'cʉ wiogʉ nigʉ́ mʉsã wa'teropʉ nitojami, nicʉ niwĩ.
22 Be'ro Jesú cʉ̃ bu'erãrẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
—Mʉsã be'ro a'tiro nirãsa'a. “Ʉsã Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ
a'tiatje nʉmʉrĩrẽ ĩ'asĩ'rĩsa'a”, nirãsa'a. No'o ni'cã nʉmʉnojõrẽ yʉ'ʉre
ĩ'asĩ'rĩmirã, ne ĩ'asome.
23 Ãpẽrã mʉsãrẽ “Jesú a'titojami. A'to nimi, sõ'o nimi”, nirãsama. Na
tojo nicã, narẽ sirututicã'ña.
24 Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ a'tiri nʉmʉ mujĩpũ mʉjãtiro
pe'e, cʉ̃ sãjãarõ pe'e quẽ'rã bʉpo ya'babi'aro weronojõ nirõsa'a.
25 Yʉ'ʉ tojo weese dʉporo ʉpʉtʉ pi'etinígʉ̃sa'a. A'tocaterocjãrã yʉ'ʉre
ʉasome.

26 Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ a'tiri cura dʉporocjʉ̃pʉ Noé,
cʉ̃ nícateropʉ wee'caro weronojõ weerãsama.
27 Titapʉre na ba'a, sĩ'rĩ, omocã dʉ'te, na põ'rã numiarẽ numisocãrã
niwã. Tere Noé cʉ̃ yucʉsʉjopʉ sãjãarĩ curapʉ weetʉocãrã niwã. Be'ro dia
mirĩ, narẽ miope'ocã'caro niwʉ̃.
28 Lot nícatero quẽ'rãrẽ mejãrõta weecãrã niwã. Ba'a, sĩ'rĩ, duumʉjã,
duamʉjã, otesere ote, wi'serire weecãrã niwã.
29 Lot Sodomarẽ wijaca nʉmʉrẽ acoro weronojõ ti macãcjãrãrẽ
pecame'e, tojo nicã asise peri bʉrʉpejacaro niwʉ̃. Narẽ wẽjẽpe'ocã'caro
niwʉ̃.
30 Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ a'tiri curare mejãrõta
weerãsama.
31 »Ti nʉmʉ nicã ni'cʉ̃ wi'i dʉposãrĩ opa sirapʉ soo pesagʉnojõ po'peapʉ
cjasere sãjãa duretimigʉ̃, diacjʉ̃ wa'ato. Apĩ no'o wesepʉ tõ'ogʉ̃ cʉ̃ ya
wi'ipʉ majãmitojaticã'to.
32 Lot nʉmo ní'core wãcũña. Cómarĩcã macãpʉ majãmiĩ'atõrõmigõ,
moa tuturo dojonʉ'cãco niwõ.
33 Yʉ'ʉre ẽjõpeose me'rã ña'arõ yʉ'rʉsĩ'rĩtigʉ, yʉ'ʉre ẽjõpeodu'ugʉnojõ
pecame'epʉ bu'iri da're bajuriono'gʉ̃sami. Apĩ wẽjẽsere uiti, yʉ'ʉre
ẽjõpeonu'cũgʉ̃nojõ yʉ'ʉ me'rã catinu'cũgʉ̃sami.
34 »Mʉsãrẽ weregʉti. Tojo wa'atji ñami nicã, pʉarã ni'cã camapʉ pesarã,
ni'cʉ̃ yʉ'ʉre ẽjõpeogʉ miano'gʉ̃sami. Apĩ yʉ'ʉre ẽjõpeotigʉ tojagʉ́sami.
35 Pʉarã numia ni'cãrõ me'rã ojoca ãrʉ̃arã, ni'cõ yʉ'ʉre ẽjõpeogo
miano'gõsamo. Apego yʉ'ʉre ẽjõpeotigo tojagósamo.
36 Pʉarã ni'cãrõ me'rã wesepʉ nirã̃ ni'cʉ̃ yʉ'ʉre ẽjõpeogʉ miano'gʉ̃sami.
Apĩ yʉ'ʉre ẽjõpeotigʉ tojagʉ́sami.
37 Jesú tojo nisere tʉ'orã, cʉ̃ bu'erã sẽrĩtiña'cãrã niwã:
—Ʉsã wiogʉ, ¿no'opʉ wa'arosari a'te? nicãrã niwã.
Cʉ̃ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Apĩnojõ wa'icʉ boacã, yuca maata masĩ, wĩjĩwã'cãsama. Tojo wa'acã
ĩ'arã, “Apĩnojõ boapĩ”, ni masĩ'i. A'te weronojõ yʉ'ʉ a'ticã, masã
masĩrãsama, nicʉ niwĩ.

18

Jesú wapewio me'rã queose o'o'que ni'i

1 Jesú cʉ̃ bu'erãrẽ a'tiro weeya nígʉ̃, queose me'rã werecʉ niwĩ. Narẽ
du'ucũurõ marĩrõ, bʉjawetiro marĩrõ ñubuenu'cũdutigʉ a'te queosere
o'ocʉ niwĩ.
2 A'tiro nicʉ niwĩ:
—Ni'cã macãpʉ ni'cʉ̃ beseri masʉ̃ uamʉ Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeotigʉ, ãpẽrãrẽ ne
wãcũma'atigʉ nisami.
3 Ti macãpʉreta tja ni'cõ numio wapewio nisamo. Co beseri masʉ̃
tiropʉ besedutigo wa'amʉjãmisamo. Core ĩ'atu'tigʉre bu'iri da'redutigo
tojo weesamo.
4 Yoacã pejetiri beseri masʉ̃ core weetamusĩ'rĩtisami. Be'ro a'tiro
wãcũsami: “Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeowe'e, ẽjõpeogʉ. Ne ãpẽrã quẽ'rãrẽ ‘Na
nima,’ ni ẽjõpeowe'e.
5 Tojo nimicã, a'tigo wapewio yʉ'ʉre na'irõ caribomo nígʉ̃, core weet-
amugʉ̃ti. Yʉ'ʉ co caribocã ʉanemotisa'a majã. Yʉ'ʉ core põtẽotibosa'a
majã”, nisami, nicʉ niwĩ Jesú.

6 Be'ro tja marĩ wiogʉ Jesú werenemocʉ niwĩ:
—Beseri masʉ̃ ña'agʉ̃ wee'quere wãcũña. Cʉ̃ ña'agʉ̃ nimigʉ̃, wapewio
weetamuduti'quere weesami.
7 Tojo nicãma, ¿Õ'acʉ̃ to pũrĩcãrẽ cʉ̃ bese'cãrãrẽ ñamirĩ, ʉmʉcori cʉ̃rẽ
sẽrĩnu'cũrãrẽ weetamutisari? ¿Na sẽrĩ'quere yoogosari?
8 Mʉsãrẽ weregʉti. Ne yoogoro marĩrõ na sẽrĩsere yʉ'tisami. Cʉ̃ tojo
yʉ'timicã, yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ a'ti turipʉ apaturi
a'tiri curare ¿masã ẽjõpeose cʉorãsari yujupʉ? nicʉ niwĩ.

Jesú fariseo masʉ̃ me'rã, tojo nicã niyeru wapaseebosari masʉ̃ me'rã queose o'o'que ni'i

9 Jesú "A'tiro ni'i" nirãnojõrẽ masĩdutigʉ apeye queose me'rã weren-
emocʉ niwĩ. Na "Ãpẽrã yʉ'rʉoro ʉ̃sã añurã ni'i", nisama. Tojo "Añurã
ni'i" nírã, ãpẽrãrẽ tojo ĩ'acõ'asama. Nanojõrẽ masĩdutigʉ a'te queosere
o'ocʉ niwĩ. A'tiro nicʉ niwĩ:
10 —Pʉarã ʉmʉa Õ'acʉ̃ wi'ipʉ ñubuerã sãjãacãrã niwã. Ni'cʉ̃ fariseo
masʉ̃ nicʉ niwĩ. Apĩ pe'e romano masã wiogʉre niyeru wapaseebosari
masʉ̃ nicʉ niwĩ.
11 Fariseo masʉ̃ nu'cũ ĩ'amorõ, Õ'acʉ̃rẽ ñubuegʉ, a'tiro nicʉ niwĩ:
"Õ'acʉ̃, yʉ'ʉ ãpẽrã weronojõ ña'agʉ̃ niwe'e. Tojo weegʉ mʉ'ʉrẽ e'catise
o'o'o. Na yajari masã, ña'arĩ masã nʉmotimirã ãpẽrã numia me'rã
a'metãrãbajaque'atirã weronojõ niwe'e. Ne cã'rõ sĩ'i romano masã
wiogʉre niyeru wapaseebosari masʉ̃ weronojõ niwe'e.
12 Yʉ'ʉ ni'cã semanarẽ pʉa nʉmʉ ba'atimigʉ̃, be'ti ñubuenu'cũ'u. Yʉ'ʉ
cien apeyenojõ wapata'agʉ, diez yʉ'ʉ wapata'asere mʉ'ʉrẽ o'o'o", nicʉ
niwĩ.
13 Wapaseeri masʉ̃ pe'e ne sãjãarõpʉ tojanʉ'cã, ñubuecʉ niwĩ. Ne cã'rõ
ʉ'mʉarõpʉ ĩ'amorõma'aticʉ niwĩ. Cʉ̃ weronojõ o'ogʉ, yʉ'ʉ bu'iritisa'a
nígʉ̃, cʉ̃ cutirore paacʉ niwĩ. A'tiro nicʉ niwĩ: "Õ'acʉ̃, yʉ'ʉ ña'agʉ̃ nisa'a.
Yʉ'ʉre pajaña'ña", nicʉ niwĩ.
14 Te queosere wéréca be'ro Jesú a'tiro nicʉ niwĩ:
—Mʉsãrẽ weregʉti. Wapaseeri masʉ̃ Õ'acʉ̃ me'rã añurõ apotojagʉpʉ
cʉ̃ ya wi'ipʉ dajatojaacʉ niwĩ. Fariseo masʉ̃ pe'e tojo weeticʉ niwĩ. A'tiro
ni'i. Cʉ̃ basu, "Yʉ'ʉ ãpẽrã yʉ'rʉoro ni'i" ni tʉ'oña'gʉ̃nojõ Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ mejõ
nigʉ̃ tojacã weegʉsami. No'o "Yʉ'ʉ ãpẽrã yʉ'rʉoro ni'i" ni tʉ'oña'tigʉ
pe'ere Õ'acʉ̃ ãpẽrã yʉ'rʉoro tojacã weegʉsami, nicʉ niwĩ.

Jesú wĩ'marãrẽ ñapeo sẽrĩbosa'que ni'i
(Mt 19.13-15; Mr 10.13-16)

15 Apeye quẽ'rãrẽ masã wĩ'marãrẽ Jesú tiropʉ ñapeodutirã miacãrã
niwã. Tojo weecã ĩ'arã, narẽ miarãrẽ Jesú bu'erã tu'ticãrã niwã.
16 Na tojo nicã ĩ'agʉ̃, Jesú cʉ̃ bu'erãrẽ pijiocʉ niwĩ:
—Wĩ'marãrẽ yʉ'ʉ tiro a'ticã du'uo'oya. Narẽ cã'mota'aticã'ña. Wĩ'marã
marĩnojõrẽ añurõ ẽjõpeoma. Ãpẽrã quẽ'rã wĩ'marã weronojõ yʉ'ʉre
ẽjõpeorã yʉ'ʉ pacʉ wiogʉ nirõpʉ wa'arãsama.
17 Mʉsãrẽ diacjʉ̃ta nigʉ̃ti. Ã'rã weronojõ yʉ'ʉre ẽjõpeotigʉnojõ ne cã'rõ
yʉ'ʉ pacʉ nirõpʉ wa'asome, nicʉ niwĩ.

Ma'mʉ peje cʉogʉ Jesú me'rã ucũ'que ni'i
(Mt 19.16-30; Mr 10.17-31)

18 Be'ro ni'cʉ̃ judío masã wiogʉ Jesure sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:

—Mʉ'ʉ masãrẽ bu'egʉ añugʉ̃ ni'i. ¿Yʉ'ʉ ñe'enojõ weegʉsari cat-
inu'cũatjere bocasĩ'rĩgʉ̃? nicʉ niwĩ.
19 Jesú cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:
—¿De'ro weegʉ yʉ'ʉre "Añugʉ̃ ni'i," niti? ¿Mʉ'ʉ tojo nisere tʉ'omasĩti?
Ni'cʉ̃ta añugʉ̃ nimi. Cʉ̃ Õ'acʉ̃ nimi.
20 Mʉ'ʉ Õ'acʉ̃ dutise cũu'quere masĩsa'a. "Apĩ nʉmorẽ a'metãrãticã'ña.
Masãrẽ wẽjẽcõ'aticã'ña. Yajaticã'ña. Ãpẽrã ye cjasere nisooticã'ña. Mʉ'ʉ
pacʉ, mʉ'ʉ pacore ẽjõpeoya", ni'i, nicʉ niwĩ.
21 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, Jesure nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ wĩ'magʉ̃pʉta a'tere queoro weemʉjãtiwʉ.
22 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, Jesú nicʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉrẽ apeyenojõacã dʉ'sa'a yujupʉ. Mʉ'ʉ cʉosere duape'ocjʉ̃
wa'aya. Te dua'que wapare pajasecʉorãrẽ o'oya. Tojo weegʉ mʉ'ʉ
ʉ'mʉsepʉre peje añuse cʉogʉsa'a. Tu'ajanʉ'cõ, yʉ'ʉre sirutuya, nicʉ
niwĩ.
23 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, peje cʉogʉ nitjĩagʉ̃ cʉ̃ cʉosere ma'iyʉ'rʉgʉ,
bʉjawetiyʉ'rʉacʉ niwĩ.
24 Tojo weecã ĩ'agʉ̃, Jesú nicʉ niwĩ:
—Peje cʉorãrẽ Õ'acʉ̃ wiogʉ nirõpʉ ʉ'mʉsepʉ wa'acã, diasa ni'i.
25 Wa'icʉ cameyo wãmetigʉ awiga yuta da pĩ'osõrõrĩ pepʉ sãjãa
yʉ'rʉtẽrĩcã, diasa ni'i. Yʉ'ʉ pacʉ wiogʉ nirõpʉ peje cʉorã wa'acã pe'ema,
totá nemorõ diasa'a, nicʉ niwĩ.
26 Cʉ̃ tojo nisere tʉ'orã, masã a'tiro nicãrã niwã:
—To pũrĩcãrẽ ¿noanojõ pe'e Õ'acʉ̃ tiropʉ wa'amasĩrãsari?
27 Jesú narẽ nicʉ niwĩ:
—Masã na basu weetutuase me'rã yʉ'rʉmasĩtisama. Õ'acʉ̃ pũrĩcãrẽ
basio'o. Cʉ̃ma ne apeyenojõ weeta basiotise marĩ'i.
28 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, Pedro nicʉ niwĩ:
—Wiogʉ, ʉ̃sã pũrĩcã ʉ̃sã cʉosere du'ucũu, mʉ'ʉrẽ sirutuwʉ.
29 Tojo nicã tʉ'ogʉ, Jesú yʉ'ticʉ niwĩ:
—Diacjʉ̃ta nigʉ̃ti. No'o nigʉ̃nojõ, yé quetire werese bu'iri cʉ̃ ya
wi'ire, cʉ̃ pacʉsʉmʉarẽ, cʉ̃ acawererãrẽ, cʉ̃ nʉmorẽ, cʉ̃ põ'rãrẽ
du'ucũuwã'cãgʉ̃nojõrẽ a'tiro wa'arosa'a.
30 A'ti nucũcãpʉre cʉ̃ cʉo'que nemorõ bocanemogʉ̃sami. Be'ropʉ
quẽ'rãrẽ Õ'acʉ̃ me'rã ninu'cũgʉ̃sami, nicʉ niwĩ.

Jesú cʉ̃ wẽrĩatjere apaturi werenemo'que ni'i
(Mt 20.17-19; Mr 10.32-34)

31 Jesú cʉ̃ bu'erã docere na se'sarore pijio, narẽ nicʉ niwĩ:
—Ni'cãrõacã marĩ Jerusalẽpʉ wa'arã wee'e. Topʉ nipe'tise Õ'acʉ̃ ye
queti ojamʉ'tãrĩ masã na yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉre
ojayu'que wa'arosa'a.
32 Na yʉ'ʉre ape di'tacjãrã wiorãrẽ o'o, yabi bujicã'a, ña'arõ ucũ, ʉ'seco
e'opeorãsama.
33 Yʉ'ʉre tãrã, be'ro wẽjẽrãsama. Na tojo weemicã, i'tia nʉmʉ be'ro
masãgʉ̃sa'a, nicʉ niwĩ.
34 Cʉ̃ bu'erã a'tiro nisere ne tʉ'omasĩticãrã niwã. Õ'acʉ̃ narẽ tere
tʉ'omasĩcã weeticʉ niwĩ. Tojo weerã cʉ̃ tojo nisere tʉ'omasĩticãrã niwã.

Jesú ni'cũ caperi bajuno'tigu Jericócjũrẽ yu'ruo'que ni'i
(Mt 20.29-34; Mr 10.46-52)

35 Jesú Jericó pu'to nirĩ cura ni'cũ caperi bajuno'tigu ma'a sumutopu
niyeru sẽrĩdujicu niwĩ.
36 Cũ pãjãrã masã wa'acã tu'oña'gũ, to nirãrẽ "¿De'ro wa'ati?" ni
sẽrĩtiña'cu niwĩ.
37 Na yu'ticãrã niwã:
—Jesú Nazarecjũ yu'ruagu weemi, nicãrã niwã.
38 Na tojo nicã tu'ogu, caricũmajãcu niwĩ:
—Jesú, Davi pãrãmi nituriagu, yu'ure pajaña'ña, nicu niwĩ.
39 Tojo nicã tu'orã, cũ pu'to yu'ruarã "Caricũticã'ña", ni tu'ticãrã
nimiwã. Na tojo nicãta, cũ pe'e nemopeocã'cu niwĩ:
—Davi pãrãmi nituriagu, yu'ure pajaña'ña, nicu niwĩ.
40 Tojo nicã tu'ogu, Jesú tojanu'cã, ãpẽrãrẽ cũ tiropu miitiduticu niwĩ.
Cũ pu'to ejacã, cũrẽ sẽrĩtiña'cu niwĩ.
41 —¿De'ro yu'u weecã uasari? nicu niwĩ.
Caperi bajuno'tigu yu'ticu niwĩ:
—Wiogu, yu'ure caperi bajucã uasa'a.
42 Jesú cũrẽ nicu niwĩ:
—Jau. Ĩ'agũsa'a. Mu'u yu'ure ẽjõpeoapu. Tojo weegu yu'ruono'toja'a,
nicu niwĩ.
43 Cũ tojo nirĩ curata cũ caperire ĩ'acu niwĩ. Be'ro Jesure sirutu, Õ'acũrẽ
e'catise o'ocu niwĩ. Nipe'tirã cũrẽ tojo wa'acã ĩ'a'cãrã quẽ'rã Õ'acũrẽ
e'catise o'ocãrã niwã.

19

Jesú Zaqueore ĩ'aboca'que ni'i

1 Jesú caperi ĩ'atigure yu'ruóca be'ro Jericópu sãjãa yu'ruwã'cãcu niwĩ.
2 Topu ni'cũ peje cuogu nicu niwĩ. Cũ Zaqueo wãmetigu romano masã
wiogure wapaseebosari masã wiogu nicu niwĩ.
3 Cũ Jesure ĩ'asĩ'rĩcu nimiwĩ. Cũ u'muatiguacã nitjĩagũ, pãjãrã masã
niyucã, ĩ'aticu niwĩ.
4 Tojo weegu Jesure ĩ'asĩ'rĩgũ, cũ yu'ruatjopu omawã'cãcu niwĩ.
Omawã'cã, ni'cũ yucu sicómoro wãmeticjupu mujãpejacu niwĩ.
5 Jesú cũ docapu yu'ruagu, cũrẽ ĩ'amorõ, a'tiro nicu niwĩ:
—Zaqueo, quero dijatibaque'oya. Ni'cãcãrẽ mu'u ya wi'ipu tojánígũti,
nicu niwĩ.
6 Tojo weegu Zaqueo sojaro me'rã dijati, Jesure e'catise me'rã põtẽrĩgũ
wa'acu niwĩ.
7 Jesú tojo weesere ĩ'arã, nipe'tirã a'tiro ucjacãrã niwã:
—Jesú ni'cũ ña'arõ weesebucu ya wi'ipu wa'ami, nicãrã niwã.
8 Be'ro cũ ya wi'ipu Zaqueo wã'cãnu'cã, marĩ wiogure a'tiro nicu niwĩ:
—Yu'u wiogu, tu'oya. Pajasecuorãrẽ yu'u cuosere deco me'rã
ducawaagũti. No'o yu'u ãpẽrãrẽ nisoose me'rã yajáca be'ro nicã,
ba'paritisetiri narẽ yu'u yaja'que nemorõ wiagũti, nicu niwĩ.
9 Jesú tere tu'ogu, cũrẽ a'tiro nicu niwĩ:
—Ni'cãcã me'rã mu'u, mu'u ya wi'icjãrã ña'arõ wee'quere yu'ruono'o.
Mu'u quẽ'rã ãpẽrã yu'ure ẽjõpeorã weronojõta Abrahã pãrãmerã ni-
turiagu ni'i.
10 Yu'u Õ'acũ macũ masũ weronojõ upũtigu bajuduti'cãrã mu'u
weronojõ nirãrẽ a'ma, yu'ruogu a'tigu weewu, nicu niwĩ.

Jesú masãrẽ niyeru cujiri me'rã queose o'o'que ni'i
(Mt 25.14-30)

11 Jesú Zaqueore ucũcã, masã tʉ'ocãrã niwã. Cʉ̃ Jerusalẽ̃ pʉ'topʉ nicã
ĩ'arã, “Maata Jesú wiogʉ sãjãgʉ̃sami”, wãcũcãrã nimiwã.
12 Na tojo wãcũsere masĩgʉ̃, ni'cã queose me'rã narẽ werecʉ niwĩ. A'tiro
nicʉ niwĩ:
—Ni'cʉ̃ masʉ̃ cʉ̃ wiogʉ sãjãti dʉporo yoaro ape di'tapʉ wa'a wa'asami.
Cʉ̃rẽ wiogʉ sõrõca be'ropʉ dajatojaasami tja.
13 Cʉ̃ wa'ase dʉporo diez cʉ̃rẽ da'raco'terãrẽ pijiosami. Narẽ nánʉcʉ̃
niyeru pajiro wapatiri cujire o'osami. Ti cujire o'ogʉ, a'tiro nisami: “Téé
yʉ'ʉ dajari curapʉ a'ti cuji me'rã apeyenojõ duu, dua wapata'aya”, nisami.
14 Wiogʉ sãjãcjʉ ya di'tacjãrã waro pe'e cʉ̃rẽ ʉatisama. Tojo weerã
ãpẽrã masãrẽ a'tiro nidutio'osama. “Cʉ̃rẽ ʉ̃sã wiogʉ sãjãrõʉatisa'a”,
nisama.
15 Na tojo nimicã, wiogʉ sõrõno'sami. Be'ro cʉ̃ ya di'tapʉ dajatojatasami.
Topʉ tojatagʉ, cʉ̃ niyeru cujiri o'o'cãrãrẽ pijiosami. “¿Niyeru no'ocã'rõ
wapata'apari nánʉcʉ̃?” ni masĩsĩ'rĩgʉ̃ tojo weesami.
16 Cʉ̃ tiropʉ etamʉ'tãgʉ̃, a'tiro nisami: “Wiogʉ, mʉ'ʉ o'óca cuji nemorõ
apeye diez cujiri wapata'anemoapʉ”, nisami.
17 Wiogʉ cʉ̃rẽ yʉ'tisami: “Añurõ weeapã. Mʉ'ʉ da'raco'tegʉ añugʉ̃ ni'i.
Yʉ'ʉ cã'rõacã cũu'que me'rã mʉ'ʉ queoro weeapã. Tojo weegʉ mʉ'ʉrẽ
diez macãrĩ wiogʉ sõrõgʉ̃ti”, nisami.
18 Be'ro apĩ cʉ̃ tiropʉ wa'asami tja: “Wiogʉ, mʉ'ʉ niyeru o'óca cuji me'rã
apeye ni'cãmocʉse cujiri wapata'anemoapʉ”, nisami.
19 Cʉ̃ quẽ'rãrẽ a'tiro yʉ'tisami: “Mʉ'ʉrẽ ni'cãmocʉse macãrĩ wiogʉ
sõrõgʉ̃ti”, nisami.
20 Be'ro apĩ a'ti, cʉ̃rẽ nisami: “Wiogʉ, mʉ'ʉ ya niyeru cuji a'ti cuji ni'i.
Su'tiro casero me'rã oma nʉrõcã'wʉ̃.
21 Mʉ'ʉ tutuaro da'radutiri masʉ̃ niwʉ̃. Tojo weegʉ mʉ'ʉrẽ uiwʉ. Ãpẽrã
na da'rase me'rã wapata'awʉ. Mʉ'ʉ otetimigʉ̃, dʉcatino'wʉ̃”, nisami.
22 Tere tʉ'ogʉ, wiogʉ cʉ̃rẽ nisami: “Mʉ'ʉ da'raco'teri masʉ̃ queoro
weetiwʉ. Mʉ'ʉ ucũse me'rã mʉ'ʉ ña'arõ wee'quere beseno'toja'a. Mʉ'ʉ
yʉ'ʉ da'rase tutuasere masĩapã. Yʉ'ʉ ãpẽrã da'rase wapa wapata'asere,
yʉ'ʉ otetimigʉ̃ dʉcatino'sere masĩapã.
23 Masĩmigʉ̃, to pũrĩcãrẽ ¿de'ro weegʉ yé niyerure niyeru nʉrõrĩ wi'ipʉ
bʉcʉanemodutigʉ cũutiati? Yʉ'ʉ mʉ'ʉ cũucã, dajagʉ, ti wi'ipʉ cũñarõ
mʉjã'que me'rã ñe'eboapã”, nisami.
24 Be'ro topʉ nirãrẽ a'tiro nisami: “Ni'cã cuji cʉogʉre ẽ'ma, apĩ diez
cʉogʉ pe'ere o'oya”, nisami.
25 Cʉ̃ tojo nicã, na a'tiro nisama: “Wiogʉ, cʉ̃ diez cujiri cʉotojami”,
nisama.
26 Tere tʉ'ogʉ, wiogʉ “Mʉsãrẽ weregʉti. No'o peje cʉogʉre
nemorõ o'ono'rõsa'a. Apĩ moogʉ̃ pe'ere cʉ̃ cʉomi'queacãpʉreta
ẽ'mape'ocã'no'gʉ̃sami”, nisami.
27 “Apeyema yʉ'ʉre wiogʉ sãjãcã ʉati'cãrãrẽ a'topʉ miitia. Miiti, yʉ'ʉ
ĩ'orõpʉ wẽjẽña”, nisami, ni queose werecʉ niwĩ Jesú. Tere nígʉ̃, ʉ'mʉsepʉ
mʉjãca be'ro apaturi a'tigʉ, masãrẽ besegʉsa'a nígʉ̃, tojo nicʉ niwĩ.

Jesú Jerusalẽ̃pʉ sãjãa'que ni'i
(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Jn 12.12-19)

28 Jesú queose me'rã masãrẽ wéréca be'ro Jerusalẽ̃pʉ wa'acʉ niwĩ.

29 Topʉ wa'agʉ, Betfagé, Betania wãmetise macãrĩpʉ ejase dʉporo cʉ̃
bu'erã pʉarãrẽ a'tiro ni o'ócʉ niwĩ. Te macãrĩ ʉ̃rʉ̃gʉ̃ Olivo wãmeticjʉ
tiropʉ nicaro niwʉ̃.
30 Cʉ̃ bu'erãrẽ nicʉ niwĩ:
—Si macã marĩ põtẽorõ nirĩ macãpʉ wa'aya. Topʉ ejarã, mʉsã ni'cʉ̃
burro wĩ'magʉ̃ dʉ'tenʉ'cõ'cʉre bocaejarãsa'a. Cʉ̃ ne ni'cãti pesano'ña
marĩgʉ̃ nigʉ̃sami. Cʉ̃rẽ pãa, miitia.
31 No'o ni'cʉ̃ mʉsãrẽ "¿De'ro weerã pãati?" nicã, "Ʉsã wiogʉ ʉami",
niña, nicʉ niwĩ.
32 Na cʉ̃ duti'caronojõta weecãrã niwã. Topʉ ejarã, cʉ̃ ní'caronojõta
wa'acaro niwʉ̃.
33 Na cʉ̃ burrore pãarĩ cura cʉ̃ wiorã narẽ sẽrĩtiña'cãrã niwã:
—¿De'ro weerã cʉ̃rẽ pãati? nicãrã niwã.
34 Na yʉ'ticãrã niwã:
—Ʉsã wiogʉ ʉami, nicãrã niwã.
35 Be'ro cʉ̃rẽ Jesú tiro miacãrã niwã. Burro bu'ipʉre na ye su'ti
bu'icjasere tuweepeocãrã niwã. Tojo wéeca be'ro Jesure cʉ̃ bu'ipʉ
miipeocãrã niwã.
36 Jesú cʉ̃ pesawã'cãrĩ cura masã cʉ̃rẽ ẽjõpeorã, na ye su'ti bu'icjasere
ma'apʉ sẽeocũucãrã niwã.
37 Jesú ʉ̃rʉ̃gʉ̃ Olivo wãmeticjʉ tiropʉ dijari cura a'tiro weecãrã niwã.
Nipe'tirã cʉ̃ bu'esere siruturã, e'catise me'rã caricũnʉ'cãcãrã niwã. Jesú
weeĩ'ocã ĩ'a'quere wãcũrã, Õ'acʉ̃rẽ e'catipeorã, caricũcãrã niwã.
38 A'tiro nicãrã niwã:
—Õ'acʉ̃ o'ó'cʉ marĩ wiogʉre añurõ wa'ato. Ʉ'mʉsepʉre e'catise
niyʉ'rʉato. Nipe'tirã Õ'acʉ̃rẽ "Añubutiami" ni e'catise o'oato, nicãrã
niwã.
39 Na caricũcã tʉ'orã, ni'cãrẽrã fariseo masã topʉ nirã Jesure a'tiro
nicãrã niwã:
—Masãrẽ bu'egʉ, ã'rã mʉ'ʉrẽ siruturãrẽ di'tamarĩdutiya, nicãrã niwã.
40 Na tojo nicã, Jesú yʉ'ticʉ niwĩ:
—Na di'tamarĩcãma, Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre e'catise o'odutigʉ a'te ʉ̃tãperire
caricũcã weebosami, nicʉ niwĩ.
41 Jesú Jerusalẽ tiropʉ ejagʉ, ti macãrẽ ĩ'agʉ̃, uticʉ niwĩ.
42 A'tiro nicʉ niwĩ:
—Jerusalẽcjãrã, Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ yʉ'rʉosĩ'rĩmiami. Cã'rõ ni'cãcãrẽ cʉ̃
yʉ'rʉosere tʉ'omasĩcã, añuboapã. Mʉsã pe'e yʉ'ʉre ʉawe'e. Tojo weerã
yʉ'rʉono'some. Mʉsã yʉ'rʉono'bo'quere du'utoja'a.
43 Be'ro pi'etise nʉmʉrĩ a'tirosa'a. Te nʉmʉrĩrẽ mʉsãrẽ ĩ'atu'tirã
a'ti macãcjãrãrẽ wijadutitirã ni'cã sã'rĩrõjo weebi'ato'orãsama. Na
be'toanʉ'cã, nipe'tise pã'rẽrĩpʉ cã'mota'arãsama.
44 Nipe'tise mʉsã yere cõ'adijope'orãsama. Mʉsãrẽ, mʉsã põ'rãrẽ
wẽjẽpe'orãsama. A'ti macã cjase wi'seri mʉtõdijono'rõsa'a. Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃
macʉ̃ mʉsãrẽ yʉ'rʉogʉ a'ticã ʉatiwʉ. Te ye bu'iri tojo wa'arosa'a, nicʉ
niwĩ Jesú.

Jesú Õ'acʉ̃ wi'ipʉ duarãrẽ cõ'awĩrõ'que ni'i
(Mt 21.12-17; Mr 11.15-19; Jn 2.13-22)

45 Jesú Jerusalẽpʉ ejagʉ, Õ'acʉ̃ wi'ipʉ sãjãacʉ niwĩ. Topʉ Õ'acʉ̃rẽ
ʉ̃jʉ̃amorõpeoatjere duarãrẽ cõ'awĩrõcʉ niwĩ.

46 Narẽ cõ'awĩrõgʉ̃, a'tiro nicʉ niwĩ:
—Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ a'tiro ojano'wʉ̃: “Ya wi'i ‘Ñubueri wi'i ni'i’, nino'ca wi'i ni'i.” Mʉsã̃ pe'e queoro weetiapã. Yajarã ya wi'ire weronojõ tojacã weeapã, nicʉ niwĩ Jesú.
47 Nipe'tise nʉmʉrĩ Jesú masãrẽ Õ'acʉ̃ wi'ipʉ bu'ecʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo weecã, pa'ia wiorã, ãpẽrã Moisé oja'quere bu'eri masã, ti macã wiorã quẽ'rã “Cʉ̃rẽ ¿de'ro wee wẽjẽrõʉati?” nicãrã niwã.
48 Masã Jesú weresere tʉ'otʉ'sayʉ'rʉacãrã niwã. Tojo weerã wiorã pe'e cʉ̃rẽ de'ro weemasĩticãrã niwã. Masã ʉ̃sã me'rã uabosama nírã, wẽjẽmasĩticãrã niwã.

20

Jesure “¿Noa dutiro me'rã weesetiti?” ní'que ni'i
(Mt 21.23-27; Mr 11.27-33)

1 Ape nʉmʉ Jesú Õ'acʉ̃ wi'ipʉ masãrẽ bu'égʉ, cʉ̃ masãrẽ yʉ'rʉose quetire werecʉ niwĩ. Topʉ pa'ia wiorã, ãpẽrã Moisé oja'quere bu'eri masã, judío masã bʉcʉrã me'rã Jesú tiro wa'acãrã niwã.
2 Cʉ̃rẽ sẽrĩtiña'cãrã niwã:
—Wereya. ¿De'ronojõ dutise me'rã mʉ'ʉ weesere tojo weeti? ¿Noa mʉ'ʉrẽ tojo weedutigʉ dutise o'oati? nicãrã niwã.
3 Tojo nicã tʉ'ogʉ, Jesú narẽ nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ quẽ'rã mʉsãrẽ sẽrĩtiña'megʉ̃ti. Yʉ'tiapa.
4 ¿Noa Juãrẽ wãmeyedutigʉ o'ópari? ¿Õ'acʉ̃ o masã o'ópari? nicʉ niwĩ.
5 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, na se'saro a'merĩ ucũcãrã niwã:
—¿De'ro marĩ yʉ'tirãsari? Marĩ “Õ'acʉ̃ o'ócʉ niwĩ” nicãma, “To pũrĩcãrẽ ¿de'ro weerã Juãrẽ ẽjõpeotiri?” nigʉ̃sami.
6 Marĩ “Masã cʉ̃rẽ o'ócãrã niwã” nicã quẽ'rãrẽ, nipe'tirã masã marĩrẽ ʉ̃tãperi me'rã doquewẽjẽrãsama. Na a'tiro ẽjõpeoma. “Juã Õ'acʉ̃ ye quetire weremʉ'tãrĩ masʉ̃ niwĩ”, ni ẽjõpeoma, nicãrã niwã.
7 Tojo weerã a'tiro yʉ'ticãrã niwã:
—Masĩtisa'a. Noa Juãrẽ wãmeyedutigʉ o'óro o'ópã, nicãrã niwã.
8 Tojo nicã tʉ'ogʉ, Jesú narẽ nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ quẽ'rã mʉsãrẽ “A'te dutiro me'rã a'tere tojo wee'e”, ni werewe'e, nicʉ niwĩ.

Da'raco'terã queoro weeti'que ni'i
(Mt 21.33-44; Mr 12.1-11)

9 Be'ro Jesú masãrẽ a'tiro queose o'ocʉ niwĩ:
—Ni'cʉ̃ masʉ̃ cʉ̃ ya di'tapʉ ʉ'se otesami. Tu'ajanʉ'cõ, ãpẽrãrẽ ti wesere co'tedutigʉ cũusami. Narẽ cʉ̃ ya di'tare da'rase wapa “Tocã'rõ yʉ'ʉre ʉ'se wiapa”, niwã'cãsami. Be'ro ape di'tapʉ yoacã nigʉ̃ wa'asami.
10 Ʉ'se dʉcatiritero nirĩ cura ni'cʉ̃ cʉ̃rẽ da'raco'tegʉre ʉ'se nirõpʉ ĩ'adutigʉ o'ósami. Cʉ̃rẽ o'ógʉ, “Yé di'ta da'rarãrẽ yé ʉ'sere sẽrĩgʉ̃ wa'aya”, nisami. Cʉ̃ topʉ ejacã, ti wese da'rarã cʉ̃rẽ ñe'e, paasama. Ne cã'rõ o'otimirã, cʉ̃rẽ o'ótõrõsama.
11 Be'ro ti wese wiogʉ apĩ cʉ̃rẽ da'raco'tegʉre o'ósami tja. Cʉ̃ quẽ'rãrẽ ña'arõ bujicã'a, ʉpʉtʉ paa, ñe'enojõ marĩgʉ̃ tojatacã weesama.
12 Be'ro ti wese wiogʉ apĩrẽ o'ónemosami tja. Da'raco'terã cʉ̃ quẽ'rãrẽ mejãrõta weesama. Cʉ̃rẽ cãmida're, ti wese sumutopʉ cõ'acã'sama.

13 »Be'ro majã ti wese wiogʉ “¿De'ro weegʉsari yʉ'ʉ?” nisami. “Yʉ'ʉ
macʉ̃ ʉpʉtʉ maigʉ̃rẽ o'ógʉti. Apetero weerã cʉ̃rẽ wiopesase me'rã
ĩ'abosama”, nimisami.
14 Wiogʉ macʉ̃ topʉ etacã ĩ'arã, na a'merĩ nisama: “Ã'rĩta nimi be'ropʉ
a'ti wesere ñe'eacjʉ. Ma, cʉ̃rẽ wẽjẽrã. Be'ro a'ti wese marĩ ya wese
tojarosa'a”, nisama.
15 Tojo weerã cʉ̃rẽ ñe'e, ti wese sumutopʉ miaa, cʉ̃rẽ wẽjẽcõ'asama, ni
werecʉ niwĩ Jesú.
Be'ro Jesú masãrẽ sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—To pũrĩcãrẽ ti wese wiogʉ ¿de'ro weegʉsari narẽ?
16 A'tiro weegʉsami. Cʉ̃ a'ti, cʉ̃ ye di'ta da'rarãrẽ wẽjẽcõ'ape'ogʉsami.
Be'ro ãpẽrãrẽ ti di'tare o'ogʉsami, nicʉ niwĩ.
Jesú tojo nicã tʉ'orã, a'tiro nicãrã niwã:
—Õ'acʉ̃ tojo wa'asere cã'mota'ato, nicãrã niwã.
17 Be'ro Jesú narẽ ĩ'a, nicʉ niwĩ:
—To pũrĩcãrẽ ¿de'ro nisĩ'rĩrõ weeti Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ nise?
A'tiro ni'i:
Ʉtã pjĩrĩ me'rã wi'i yeeri masã ni'cã pjĩ na ʉatica pjĩrẽ cõ'arãsama.
Na cõ'áca pjĩ me'rã ãpẽrã pe'e añurõ tutuari wi'i yeenʉ'cãmʉjãsama,
niwʉ̃.
18 No'o tiga bu'ipʉ bʉrʉpejagʉnojõ mʉtõdijono'gʉ̃sami. No'o tiga pe'e cʉ̃
bu'ipʉ doquepejacãma, añuse po'capʉ wa'agʉsami, nicʉ niwĩ. Tojo nígʉ̃,
cʉ̃rẽ ʉatirã be'ropʉ bu'iri da'reno'rãsama nígʉ̃, tojo nicʉ niwĩ.

Jesure bu'iri bocasĩ'rĩrã weesoose me'rã na sẽrĩtiña'que ni'i (Mt 21.45-46; 22.15-22; Mr 12.13-17)

19 Pa'ia wiorã, ãpẽrã Moisé oja'quere bu'eri masã cʉ̃ tojo nirĩ curata
Jesure ñe'esĩ'rĩcãrã nimiwã. Te queose me'rã Jesú ʉ̃sãrẽta ucũgʉ̃ weesami
nírã, tʉ'omasĩcãrã niwã. Tojo weerã cʉ̃rẽ ñe'esĩ'rĩmirã, masãrẽ uirã,
weemasĩticãrã niwã.
20 Ãpẽrã ĩ'adu'tiri masãrẽ nisoodutio'ocãrã niwã. Na Jesure mejẽcã
nicã tʉ'osĩ'rĩcãrã niwã. “Te me'rã ‘Bu'iri cʉomi’ ni, wiogʉpʉre weresãta
basiorosa'a”, nicãrã niwã. Wiogʉ Jesure bu'iri da'reri wi'ipʉ sõrõcã ʉarã,
tojo weecãrã nimiwã. Añurã, diacjʉ̃ ucũrã weronojõ nisoocãrã niwã.
21 Tojo weerã Jesú tiro wa'a, sẽrĩtiña'cãrã niwã:
—Masãrẽ bu'egʉ, mʉ'ʉ diacjʉ̃ ucũsere ʉ̃sã masĩ'i. Masãrẽ diacjʉ̃ cjasere
bu'e'e. Ãpẽrã “Wiorã nima” nirõ marĩrõ nipe'tirãrẽ ni'cãrõnojõ ĩ'a'a.
Õ'acʉ̃ ye cjasere diacjʉ̃ bu'eme'rĩcã'a.
22 Ʉsãrẽ wereya. Romano masã wiogʉre cʉ̃ niyeru wapaseesere
wapayecã, marĩrẽ dutise ¿añuti, o ña'a nitine? ni sẽrĩtiña'cãrã niwã.
23 Jesú pe'e na ña'arõ weesĩ'rĩse me'rã sẽrĩtiña'cã ĩ'amasĩcã'cʉ niwĩ.
Tojo weegʉ a'tiro nicʉ niwĩ:
24 —Ni'cã cuji niyeru cuji miitia. ¿Noa queose, noa wãme wã'ñati? nicʉ
niwĩ.
Na a'tiro yʉ'ticãrã niwã:
—César, romano masã wiogʉ queose, cʉ̃ wãme wã'ña'a, nicãrã niwã.
25 Tojo nicã tʉ'ogʉ, Jesú narẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—To pũrĩcãrẽ romano masã wiogʉ wapayedutisenojõrẽ cʉ̃rẽ o'oya.
Õ'acʉ̃ ye pe'ema cʉ̃rẽ o'oya. Cʉ̃ weedutisere weeya, nicʉ niwĩ.

26 Jesure masã tʉ'oropʉ mejẽcã ucũcã weemasĩticãrã niwã. Cʉ̃ pe'e cʉ̃
ucũse me'rã, cʉ̃ yʉ'tise me'rã mejõ ĩ'amarĩamʉjãcã weecʉ niwĩ. Masã cʉ̃
tojo weecã, di'tamarĩamʉjãcãrã niwã.

Masã wẽ́rĩca be'ro masãsere Jesure sẽrĩtiña'que ni'i
(Mt 22.23-33; Mr 12.18-27)

27 Be'ro ãpẽrã pa'ia saduceo masã Jesú tiro wa'acãrã niwã. Na
"Wẽrĩ'cãrã masãsome", ni ẽjõpeosama. Tojo weerã Jesure a'tiro nicãrã
niwã:
28 —Masãrẽ bu'egʉ, Moisé a'tiro dutise cũucʉ niwĩ: "Ni'cʉ̃ nʉmotigʉ
põ'rãtitimigʉ̃ wẽrĩcã, cʉ̃ acabiji cʉ̃ nʉmo ní'core nʉorẽato. Be'ro cʉ̃ co
me'rã ne waro põ'rãtimʉ'tãgʉ̃rẽ cʉ̃ ma'mi wẽrĩ'cʉre põ'rãtibosato", nicʉ
niwĩ Moisé.
29 Ni'cʉ̃ põ'rã sietere tojota wa'acaro niwʉ̃. Masã ma'mi nʉmoti,
põ'rãtitimigʉ̃ wẽrĩa wa'acʉ niwĩ.
30 Be'rocjʉ̃ quẽ'rã co wapewiore nʉorẽcʉ niwĩ. Cʉ̃ quẽ'rã põ'rã marĩgʉ̃
mejãrõta boadijacʉ niwĩ.
31 Tojo wa'acã ĩ'agʉ̃, na be'rocjʉ̃ nʉorẽcʉ niwĩ tja. Cʉ̃ quẽ'rã
põ'rãtitimigʉ̃ wẽrĩa wa'acʉ niwĩ. Nipe'tirã cʉ̃ be'rocjãrã quẽ'rã tojo dia'cʉ̃
nʉorẽ, põ'rãtitimirã wẽrĩdijape'tia wa'acãrã niwã.
32 Be'ro majã na nʉmo quẽ'rã wẽrĩa wa'aco niwõ.
33 To pũrĩcãrẽ wẽrĩ'cãrã masãcã, ¿ni'í nʉmo waro tojabutiagosari? Na
nipe'tirãpʉta core nʉmoticãrã niwã, nicãrã niwã.
34 Na tojo nicã tʉ'ogʉ, Jesú narẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—A'ti ʉmʉcopʉre ʉmʉa, numia nʉmoti, marãpʉtima. Ape turipʉ tojo
weesetitima.
35 Ña'arõ wee'quere acobojono'cãrã, wẽ́rĩca be'ro masã'cãrã ʉ'mʉsepʉ
nʉmoti, marãpʉtisome.
36 Na wẽ́rĩca be'ro masã'cãrã nitjĩarã, Õ'acʉ̃ põ'rã nima. Tojo nicã
Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã ʉ'mʉsepʉ nirã́ weronojõ nirãsama. Tojo weerã
wẽrĩsome majã.
37 Moisépʉta a'te cjasere ojacʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ yucʉsiti, ʉ̃jʉ̃rĩ sitipʉ cʉ̃rẽ
wẽrĩ'cãrã masãsere ĩ'ocʉ niwĩ. Topʉre Õ'acʉ̃ a'tiro nicʉ niwĩ: "Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃
ni'i. Mʉ'ʉ ñecʉ̃sʉmʉa Abrahã, Isaa, Jacob wiogʉ ni'i", nicʉ niwĩ. Tojo
nígʉ̃, "Na yʉ'ʉ tiropʉ catima" nígʉ̃, tojo nicʉ niwĩ.
38 Õ'acʉ̃ catirã wiogʉ nimi. Wẽrĩbajuduti'cãrã marĩma. Cʉ́ma nipe'tirã
catinu'cũpe'ticã'ma, nicʉ niwĩ.
39 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, ni'cãrẽrã Moisé oja'quere bu'eri masã Jesure a'tiro
nicãrã niwã:
—Masãrẽ bu'egʉ, mʉ'ʉ diacjʉ̃ waro ucũ'u, nicãrã niwã.
40 Be'ro cʉ̃rẽ apeye sẽrĩtiña'sĩ'rĩrã, ui nicãrã niwã.

Jesú masãrẽ "Cristo na nigʉ́ ¿noa macʉ̃ niti?" ni sẽrĩtiña'que ni'i
(Mt 22.41-46; Mr 12.35-37)

41 Jesú masãrẽ nicʉ niwĩ:
—¿De'ro weerãtirã masã Cristo Õ'acʉ̃ bese'cʉre "Davi pãrãmi nimi",
niti?
42 Davita Salmo wãmetiri pũrĩpʉ a'tiro ojacʉ niwĩ:
Õ'acʉ̃ ʉ'mʉsepʉ nigʉ́ cʉ̃ macʉ̃rẽ, yʉ'ʉre yʉ'rʉoacjʉre a'tiro nicʉ niwĩ:
"Yʉ'ʉ tiro wiogʉ dujiri cũmurõpʉ dujigʉsa'a.

43 Mʉ'ʉ to dujicã, mʉ'ʉrẽ ĩ'atu'timi'cãrãrẽ docaque'acã weegʉti”, nicʉ niwĩ
Õ'acʉ̃, ni ojacʉ niwĩ Davi.
44 Davi basuta Õ'acʉ̃ bese'cʉ Cristore “Yʉ'ʉ wiogʉ nimi”, nicʉ niwĩ. Tojo
weegʉ cʉ̃ pãrãmi se'saro nirõnojõ o'ogʉ, cʉ̃ wiogʉ nicʉ niwĩ, nicʉ niwĩ
Jesú.

Jesú Moisé oja'quere bu'eri masãrẽ tu'ti'que ni'i
(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 11.37-54)

45 Nipe'tirã masã tʉ'oropʉ Jesú cʉ̃ bu'erãrẽ a'tiro ni werecʉ niwĩ:
46 —Mʉsã Moisé oja'quere bu'eri masãrẽ tʉ'omasĩña. Masã ĩ'ato nírã
su'ti yoase paca me'rã sãña, ñubuesijatʉ'sama. Tojo nicã macã decopʉ
wiopesase me'rã añuduticã ʉasama. Na nerẽse wi'seripʉ wiorã na
dujiwʉase cũmurĩpʉ dujisĩ'rĩsama. Na ba'awʉaropʉ quẽ'rãrẽ mejãrõta
nisĩ'rĩsama.
47 Wapewia numia ye wi'serire ẽ'masama. Na ña'arõ wee'quere
wãcũdutitirã yoacã ñubueta'sasama. Náta ãpẽrã yʉ'rʉoro bu'iri
da'reyʉ'rʉnʉ'cãno'rãsama, nicʉ niwĩ Jesú.

21

Wapewio pajasecʉogo Õ'acʉ̃rẽ o'o'que ni'i
(Mr 12.41-44)

1 Jesú Õ'acʉ̃ wi'ipʉ nígʉ̃, niyeru o'orã sãawʉase acaripʉ pajiro niyeru
cʉorãrẽ sãacã ĩ'acʉ niwĩ.
2 Tojo nicã ni'cõ wapewio pajasecʉogore ni'cã acaropʉ pʉa cuji niyeru
wapamarĩse cujirire sãacã ĩ'acʉ niwĩ.
3 Tere ĩ'agʉ̃, Jesú a'tiro nicʉ niwĩ:
—Diacjʉ̃ta mʉsãrẽ weregʉti. Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉ a'tigo wapewio pajasecʉogo
nipe'tirã yʉ'rʉoro o'oyʉ'rʉnʉ'cãmo.
4 Ãpẽrã pe'e narẽ dʉ'sasere o'oma. Co pe'e pajasecʉogo nimigõ, co
cʉomi'que, co ba'acatibo'queacãrẽ o'ope'ocã'mo, nicʉ niwĩ.

Jesú “Õ'acʉ̃ wi'i cõ'ano'rõsa'a” ní'que ni'i
(Mt 24.1-2; Mr 13.1-2)

5 Ni'cãrẽrã cʉ̃ bu'erã Jesure Õ'acʉ̃ wi'i cjasere ucũcãrã niwã.
—A'ti wi'i ʉ̃tãpaga paca añuse me'rã wééca wi'i añubutiari wi'i ni'i,
nicãrã niwã. Tojo nicã ti wi'ipʉ cjase ma'masu'ase masã o'o'quere ucũcãrã
niwã.
Jesú tojo nisere tʉ'ogʉ, a'tiro nicʉ niwĩ:
6 —Mʉsã a'to ĩ'ase mʉtõdijono'rõsa'a. Ne ni'cã ʉ̃tãgã apega bu'ipʉ
yeeturiamʉjã'que tojasome, nicʉ niwĩ.

A'ti ʉmʉco pe'tise dʉporo Jesú a'tiro wa'arosa'a ní'que ni'i
(Mt 24.3-28; Mr 13.3-23)

7 Be'ro cʉ̃rẽ sẽrĩtiña'cãrã niwã:
—Ʉsãrẽ bu'egʉ, ¿de'ro nicã mʉ'ʉ ní'que wa'arosari? ¿Ñe'enojõ me'rã
ĩ'ogʉ̃sari a'te tojo wa'atjere? nicãrã niwã.
8 Jesú narẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Ãpẽrã mʉsãrẽ nisoori nírã, tʉ'omasĩña. Pãjãrã “Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ tutuaro
me'rã wee'e; Õ'acʉ̃ bese'cʉ Cristo ni'i”, nirãsama. Tojo nicã “Jesucristo cʉ̃
a'tiatji nʉmʉ nitoja'a”, nirãsama. Na tojo nicã, tʉ'oticã'ña.
9 Mʉsã a'mewẽjẽse quetire tʉ'orã, ʉcʉaticã'ña. A'teta wa'amʉ'tãrõsa'a.
Tojo nimirõ, a'ti ʉmʉco pe'tiatjo dʉ'sa'a yujupʉ.

10 Be'ro narẽ ninemocʉ niwĩ:
—Ni'cã curuacjãrã ape curuacjãrã me'rã a'mequẽrãsama. Tojo nicã ni'cã di'tacjãrã ape di'tacjãrã me'rã a'mewẽjẽrãsama.
11 Peje apesepʉre ʉpʉtʉ di'ta narãsãse wa'arosa'a. Tojo nicã ʉjaboase, dutitise wa'arosa'a. Ʉ'mʉsepʉre wiose paca bajuarosa'a.
12 »A'te tojo wa'ase dʉporo ãpẽrã mʉsãrẽ bu'iri ñe'erãsama. Ña'arõ weerãsama. Mʉsãrẽ mʉsã nerẽse wi'seripʉ beserãsama. Bese, bu'iri sõrõrãsama. Yʉ'ʉre ẽjõpeose bu'iri wiorã tiropʉ mʉsãrẽ miarãsama.
13 Na tojo weecã mʉsã, yé cjasere wererãsa'a.
14 “Wiorãrẽ a'tiro nirãti”, ni wãcũque'tiyuticã'ña.
15 Yʉ'ʉ pe'e mʉsãrẽ ucũmasĩatjere o'ogʉti. Mʉsãrẽ ĩ'atu'tirã ne ni'cʉ̃ põtẽosome. Na “Tojo niwe'e”, ni ye'sumasĩsome.
16 Mʉsã pacʉsʉmʉapʉta mʉsãrẽ wiorãpʉre weresãrãsama. Mʉsã ni'cʉ̃ põ'rã nimirã, mʉsã acawererã quẽ'rã, mʉsã me'rãcjãrã mejãrõta weerãsama. Mʉsã ni'cãrẽrãrẽ wẽjẽrãsama.
17 Yʉ'ʉre ẽjõpeose bu'iri nipe'tirocjãrã mʉsãrẽ ĩ'atu'tirãsama.
18 Tojo weemicã, mʉsãrẽ ne mejẽcã wa'ama'asome.
19 Yʉ'ʉre ẽjõpeodu'utirã, yʉ'rʉwetirãsa'a. Yʉ'ʉ pacʉ tiropʉ catinu'cũrãsa'a.
20 »Mʉsã Jerusalẽrẽ surara ti macã sumuto be'toanʉ'cãcã ĩ'arã, masĩña. “Ti macã maata cõ'ano'rõsa'a”, niña.
21 Tojo wa'acã ĩ'arã, Judea di'tapʉ nirã̃ ʉ̃rʉ̃pagʉpʉ du'tiaya. Macãpʉ nirã̃ aperopʉ wa'aya. No'o weseripʉ nirã̃ macãpʉre majãmitojatiticã'ña.
22 Te nʉmʉrĩ Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ ní'caronojõta wa'arosa'a. Bu'iri da'rese nʉmʉrĩ nirõsa'a.
23 Tojo wa'ase nʉmʉrĩ numia nijĩpacosãnumiarẽ, tojo nicã põ'rã mi'rĩrã cʉorãrẽ bʉjaweose nʉmʉrĩ nirõsa'a. Na ʉmʉñarõ wa'amasĩsome. A'ti di'tapʉre ʉpʉtʉ pi'etise nirõsa'a. Õ'acʉ̃ masãrẽ ʉpʉtʉ waro bu'iri da'regʉsami.
24 Ãpẽrã a'mewẽjẽrõpʉ wẽjẽno'rãsama. Ãpẽrãrẽ nipe'tiro di'tapʉ bu'iri ñe'e miarãsama. Ape di'tacjãrã judío masã nitirã Jerusalẽrẽ mʉtõdijorãsama. Mʉtõdijo, ti macã wiorã sãjãrã̃sama. Õ'acʉ̃ judío masã nitirãrẽ “Tocã'rõ tojo weerãsama” ní'caro ejatuaro tojo weerãsama, nicʉ niwĩ Jesú.

Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ ¿de'ro wee a'tigʉsari? nise ni'i (Mt 24.29-35,42-44; Mr 13.24-37)

25 Jesú cʉ̃ bu'erãrẽ a'tiro ninemocʉ niwĩ:
—A'ti ʉmʉco pe'tiati dʉporo mujĩpũ ʉmʉcocjʉ̃rẽ, ñamicjʉ̃rẽ, ñocõarẽ peje mejẽcã bajuse wa'arosa'a. A'ti di'tapʉre nipe'tise di'tacjãrã dia pajiri maa bʉsʉse, pã'cõrĩrẽ tʉ'orã, ¿ñe'enojõ nisari? nírã, ʉcʉarãsama.
26 Masã a'ti di'tapʉre wa'atjere wãcũrã, ʉpʉtʉ uirã, tʉ'omasĩse pe'tirãsama. Nipe'tirã ʉ'mʉarõpʉ nirã̃ narãsãcã weeno'rãsama.
27 Tojo wa'ari cura yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ o'mecururipʉ tutuaro me'rã asistedijaticã, masã ĩ'arãsama.
28 Te peje wa'anʉ'cãrĩ curare wãcũtutua e'catiya. Ʉ'mʉarõpʉ ĩ'amorõrã weronojõ co'teya. Maata mʉsã yʉ'rʉono'rãsa'a, nicʉ niwĩ Jesú.
29-30 Apeye queose o'onemocʉ niwĩ tja:
—Otese higueragʉ wãmeticjʉ o no'o nicjʉ yucʉgʉ pũrĩ ñasãwijicã, “Cʉ̃'ma dʉporo ni'i”, nisa'a.

31 A'te weronojõ yʉ'ʉ todʉporo ní'que peje wa'acã, “Cã'rõacã Jesú a'ti
di'ta wiogʉ sãjãtjo dʉ'sasa'a”, nirãsa'a.
32 »Diacjʉ̃ mʉsãrẽ weregʉti. A'te peje tojo wa'ari curare nirã̃ wẽrĩsome.
Tojo wa'asere ĩ'ape'ocã'rãsama.
33 A'ti ʉmʉco, a'ti di'ta pe'tidijarosa'a. Yʉ'ʉ ucũse, yʉ'ʉ bu'ese pũrĩcã
ninu'cũcã'rõsa'a. Nipe'tise yʉ'ʉ ní'que queoro wa'arosa'a.
34 »Yʉ'ʉ a'tiatji nʉmʉrẽ mʉsã ne masĩtisa'a. Tojo weerã mʉsã basu
añurõ co'teya. Ña'arõ weesere weepori nírã, weeticã'ña. Que'aticã'ña.
A'ti ʉmʉco cjasere wãcũque'titicã'ña. Tojo weerã mʉsã wãcũña marĩrõ
yʉ'ʉ a'tiati nʉmʉ nicã, ña'arã bocaejapejano'some.
35 Wa'icʉrãrẽ wãcũña marĩrõ sã'rĩsãa bi'anʉ'cõrõ weronojõ mʉsãrẽ
wa'aticã'to. Ti nʉmʉrẽ nipe'tirã nipe'tirocjãrã tõ'orãsama. Tojo weerã
tʉ'omasĩña.
36 Mʉsã añurõ apoyuya. Te pi'etiatje ʉ̃sãrẽ yʉ'rʉweticã weeya nírã,
ñubuenu'cũcã'ña. Tojo nicã yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ tiropʉ uiro marĩrõ põtẽrĩajã
ñubueya, nicʉ niwĩ Jesú.
37 Jesú ʉmʉcorinʉcʉ̃ Õ'acʉ̃ wi'ipʉ bu'emʉjãcʉ niwĩ. Ñami ẽjã̃cã pe'ere
ʉ̃rʉ̃gʉ̃ Olivo wãmeticjʉpʉ nibo'reamʉjãcʉ niwĩ.
38 Masã nipe'tirã Õ'acʉ̃ wi'ipʉ bo'reacãcure cʉ̃ bu'esere tʉ'orã
wa'amʉjãcãrã niwã.

22

Jesure ñe'erãtirã na apoyu'que ni'i
(Mt 26.1-5,14-16; Mr 14.1-2,10-11; Jn 11.45-53)

1 Cã'rõ Pascua bosenʉmʉ wa'atjo dʉ'sacaro niwʉ̃. Ti bosenʉmʉrẽ pã̃
bʉcʉase me'rã morẽti'quere ba'acãrã niwã. Ti bosenʉmʉ judío masã na
ñecʉ̃sʉmʉa Egiptopʉ ní'cãrã wija'quere wãcũrĩ bosenʉmʉ nicaro niwʉ̃.
2 Titare pa'ia wiorã, Moisé oja'quere bu'eri masã “¿De'ro wee Jesure
wẽjẽrõʉamitito?” nicãrã niwã. Tojo nimirã, masãrẽ ui nicãrã niwã.
3 Na tojo nícaterore Juda na “Iscariote” nino'gʉ̃pʉre wãtĩ sãjãacʉ niwĩ.
Cʉ̃ doce Jesú bu'erã me'rãcjʉ̃ nicʉ nimiwĩ.
4 Juda pa'ia wiorã, tojo nicã Õ'acʉ̃ wi'i co'terã wiorã tiropʉ wa'acʉ niwĩ.
Na tiropʉ ejagʉ, Jesure o'oatje cjasere ucũcʉ niwĩ.
5 Cʉ̃ tojo nisere tʉ'orã, ʉpʉtʉ e'caticãrã niwã.
—Mʉ'ʉ tojo weecã, niyeru wapayerãti, nicãrã niwã.
6 Cʉ̃ “Jaʉ, cʉ̃rẽ mʉsãrẽ ĩ'ogʉ̃ti”, nicʉ niwĩ. Be'ro, “¿De'ro nicã yʉ'ʉre
Jesure wiorãpʉre masã marĩrĩ cura o'oroʉamitito?” ni wãcũcʉ niwĩ.

Jesú cʉ̃ bu'erã me'rã cʉ̃ ba'atʉo'que ni'i
(Mt 26.17-29; Mr 14.12-25; Jn 13.21-30; 1Co 11.23-26)

7 Be'ro masã na pã̃ bʉcʉase me'rã morẽti'quere ba'ari bosenʉmʉ nicaro
niwʉ̃. Ti nʉmʉ nicã, ni'cʉ̃ oveja wĩ'magʉ̃rẽ na Pascua bosenʉmʉ ba'acjʉre
wẽjẽsama.
8 Titare Jesú Pedro, Juãrẽ a'tiro ni o'ócʉ niwĩ:
—Marĩ Pascua bosenʉmʉ ba'atjere apoyurã wa'aya, nicʉ niwĩ.
9 Na cʉ̃rẽ sẽrĩtiña'cãrã niwã:
—¿No'opʉ ʉ̃sã apoyucã ʉasari? nicãrã niwã.
10 Jesú narẽ nicʉ niwĩ:
—Mʉsã macãpʉ wa'aya. Topʉ sãjãarã, ni'cʉ̃ masʉ̃ acoga tuupeogʉre
bocaejapejarãsa'a. Cʉ̃rẽ sirutu, cʉ̃ no'o wa'aro sãjãña.

11 Ti wi'i wiogɯre niña: “Ʉsãrẽ bu'egɯ a'tiro niami: ‘¿No'opɯ nisari yɯ'ɯ bu'erã me'rã Pascua bosenɯmɯ ba'atji tucũ?’ niami”, niña.
12 Mɯsã tojo nicã, ɯ'mɯarõca tucũ apoyúca tucũjopɯre ĩ'ogũsami. Topɯ marĩ ba'atjere apoyuya, nicɯ niwĩ.
13 Be'ro Pedro, Juã macãpɯ wa'acãrã niwã. Jesú narẽ ní'caronojõta nipe'tisere bocacãrã niwã. Topɯ na ba'atjere apoyucãrã niwã.
14 Be'ro Jesú cũ besecũú'cãrã me'rã ba'arãtirã ejanujãcãrã niwã.
15 Na dujipe'tica be'ro Jesú narẽ nicɯ niwĩ:
—Yɯ'ɯ mɯsã me'rã a'te Pascua ba'asere yɯ'ɯ wẽrĩse dɯporo ɯpɯtɯ ba'atɯosĩ'rĩ'i.
16 Mɯsãrẽ ni'cãrõacã a'tiro nigũti. Ne apaturi a'tiro weenemosome. Weegɯsa'a tja nipe'tise yɯ'ɯ wiogɯ sãjãtu'ajaca be'ropɯ, nicɯ niwĩ.
17 Tojo níca be'ro sĩ'rĩrĩ pare mii, cũ pacɯ Õ'acũrẽ e'catise o'ocɯ niwĩ. Be'ro cũ bu'erãrẽ a'tiro nicɯ niwĩ:
—Sĩ'rĩña. A'merĩ dɯcawaa, sĩ'rĩña.
18 Mɯsãrẽ nigũti. A'te ɯ'sedɯcaco vino ni'cãrõacã marĩ sĩ'rĩrã weronojõ weenemosome. Be'ro yɯ'ɯ pacɯ yɯ'ɯre wiogɯ sõrõca be'ro mɯsã me'rã apaturi ma'ma vinorẽ sĩ'rĩnemogũsa'a tja, nicɯ niwĩ.
19 Be'ro pãgãrẽ mii, Õ'acũrẽ e'catise o'ocɯ niwĩ. Tu'ajanɯ'cõ, dɯcawaa, cũ bu'erãrẽ o'ogɯ, a'tiro nicɯ niwĩ:
—A'te yɯ'ɯ upɯ ni'i. Mɯsã ye niatjere wẽrĩbosagɯti. A'tiro yɯ'ɯ ni'cãrõacã wee'caronojõ weenu'cũcã'ña. Tere wéérã, yɯ'ɯ mɯsãrẽ wẽrĩbosasere wãcũña, nicɯ niwĩ.
20 Na ba'áca be'ro sĩ'rĩrĩ pa me'rã quẽ'rãrẽ mejãrõta weecɯ niwĩ. Cũ bu'erãrẽ tĩagũ, a'tiro nicɯ niwĩ:
—A'ti pa, yé dí me'rã Õ'acũ masãrẽ apeye ma'ma “A'tiro weegɯti” ní'quere cũugũsami. Yɯ'ɯ wẽrĩgũ, dí o'mabɯrose me'rã mɯsã ña'arõ wee'quere wẽrĩ wapayebosagɯti.
21 »Tojo nimicã, yɯ'ɯre wiorãpɯre o'oacjɯ yɯ'ɯ me'rã a'to dujimi.
22 Cũ yɯ'ɯ Õ'acũ macũ masũ weronojõ upɯtigɯre o'ocã, Õ'acũ ye queti ojáca pũrĩpɯ nírõnojõta wa'aro wee'e. Tojo wa'amirõ, yɯ'ɯre wiorãpɯre o'ogɯma ña'abutiaro wa'arosa'a, nicɯ niwĩ.
23 Tojo nicã tɯ'orã, cũ bu'erã na basu a'merĩ sẽrĩtiña'cãrã niwã:
—¿Noa nisariba cũrẽ wiorãpɯre tojo weeacjɯ? nicãrã niwã.

Jesú bu'erã “¿Ni'inojõ ãpẽrã yɯ'rɯoro niyɯ'rɯnɯ'cãgũsari?” ní'que ni'i

24 Be'ro Jesú bu'erã ɯpɯtɯ a'merĩ ucũcãrã niwã:
—Marĩ wa'terore ¿noa nirõsariba marĩ yɯ'rɯoro niacjɯ? nicãrã niwã.
25 Tere tɯ'ogɯ, Jesú narẽ a'tiro nicɯ niwĩ:
—A'ti nucũcãrẽ dutirã ti di'tare miiwapa wa'asama. Ti di'tacjãrã na dutino'rã pe'ere “Masãrẽ weetamurã nima”, nisama.
26 Mɯsã na wiorã weronojõ weeticã'ña. A'tiro pe'e weeya. Ãpẽrã yɯ'rɯoro niyɯ'rɯnɯ'cãgũ, mejõ nigũ weronojõ weeya. Ãpẽrãrẽ dutigɯ dutino'gũ weronojõ weeya.
27 Mɯsã tɯ'oña'cã, ¿ni'inojõ pe'e apĩ yɯ'rɯoro niyɯ'rɯnɯ'cãsari? ¿Ba'adujigɯ o cũrẽ ba'ase ecagɯ pe'e? Ba'adujigɯ pe'e apĩ yɯ'rɯoro niyɯ'rɯnɯ'cãmi. Yɯ'ɯ pũrĩcã mɯsã wa'teropɯ nígũ, mɯsã dutino'gũ weronojõ ni'i.
28 »Mɯsã yɯ'ɯ me'rã ninu'cũcã'wɯ. Yɯ'ɯre mejẽcã wa'acã, mɯsã quẽ'rã tɯ'oña'tamuwũ.

29 Tojo weegʉ yʉ'ʉ quẽ'rã yʉ'ʉ pacʉ yʉ'ʉre o'o'caronojõta mʉsãrẽ mʉsã
dutiatjere o'ogʉti.
30 A'tiro wéérã, mʉsã yʉ'ʉ wiogʉ nirõpʉ ba'a, sĩ'rĩdujirãsa'a. Tojo weerã
ãpẽrã doce cururi Israe cururicjãrãrẽ dutirãsa'a, nicʉ niwĩ.

Jesú Pedrore "Mʉ'ʉ yʉ'ʉre 'Masĩwe'e' nigʉ̃sa'a" ní'que ni'i
(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Jn 13.36-38)

31 Marĩ wiogʉ Jesú cʉ̃ bu'erãrẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
—Simó, tʉ'oya. Wãtĩ mʉsãrẽ ¿no'ocã'rõ wãcũtutuamitina? nígʉ̃,
Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩcʉ niami. Ni'cʉ̃ masʉ̃ trigo perire sʉ'awee, te caserire cõ'arõ
weronojõ mʉsã ẽjõpeosere du'uato nígʉ̃ dojoresĩ'rĩmi.
32 Cʉ̃ tojo weecã ĩ'agʉ̃, yʉ'ʉ pe'e ẽjõpeodu'ubutiaticã'to nígʉ̃, Õ'acʉ̃rẽ
mʉ'ʉrẽ sẽrĩbosapʉ. Be'ro mʉ'ʉ apaturi ẽjõpeogʉ tja, mʉ'ʉ acawererã
yʉ'ʉre ẽjõpeorãrẽ wãcũtutuacã weeya, nicʉ niwĩ.
33 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, Pedro yʉ'ticʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ wiogʉ, yʉ'ʉ quẽ'rã mʉ'ʉrẽ bu'iri da'reri wi'ipʉ miacã, wa'agʉti.
Mʉ'ʉ wẽrĩcã quẽ'rãrẽ, wẽrĩmasĩ'i, nicʉ niwĩ.
34 Jesú cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:
—Pedro, mʉ'ʉrẽ a'tiro nigʉ̃ti. Ni'cãcã ñami cãrẽ'quẽ uuati dʉporo i'tiati
yʉ'ʉre "Cʉ̃rẽ masĩwe'e," nigʉ̃sa'a, nicʉ niwĩ.

Jesú wẽrĩati dʉporo cʉ̃ bu'erãrẽ were'que ni'i

35 Be'ro Jesú a'tiro sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—Mʉsãrẽ yʉ'ʉ ajuri moorã, niyeru sãarõ moorã, sapatu moorã
o'ócaterore ¿apeyenojõ dʉ'sari? nicʉ niwĩ.
Na cʉ̃rẽ yʉ'ticãrã niwã:
—Ne dʉ'satiwʉ, nicãrã niwã.
36 Be'ro narẽ nicʉ niwĩ:
—Ni'cãrõacãma a'tiro weeya. No'o ajuro cʉogʉ miaña. Niyeru sãarõ
quẽ'rãrẽ miaña. No'o di'pjĩ moogʉ̃ pũrĩcã cʉ̃ yaro su'tiro bu'icjãrõrẽ dua,
di'pjĩrẽ duuya.
37 Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ yʉ'ʉre ojayu'que queoro wa'arosa'a.
A'tiro ojano'caro niwʉ̃: " 'Cʉ̃ quẽ'rã ña'agʉ̃ weronojõ ña'arã wa'teropʉre
ña'agʉ̃ nimi', nino'gʉ̃sami", niwʉ̃. Nipe'tise yʉ'ʉre oja'que queoro
wa'arota wee'e, nicʉ niwĩ.
38 Tojo nicã tʉ'orã, cʉ̃ bu'erã cʉ̃rẽ nicãrã niwã:
—Wiogʉ, ʉ̃sã pʉa di'pjĩ cʉo'o.
Cʉ̃ narẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Añurõsa'a, nicʉ niwĩ.

Jesú Getsemaní wãmetiropʉ cʉ̃ pacʉre ñubue'que ni'i
(Mt 26.36-46; Mr 14.32-42)

39 Be'ro Jesú cʉ̃ ba'adujica tucũpʉre wijaa wa'acʉ niwĩ. Wijaa, cʉ̃
weesetironojõpʉma Olivo wãmeticjʉ ʉ̃rʉ̃gʉ̃pʉ wa'acʉ niwĩ. Cʉ̃ bu'erã
cʉ̃rẽ sirutucãrã niwã.
40 Topʉ etagʉ, cʉ̃ bu'erãrẽ nicʉ niwĩ:
—Wãtĩ mʉsãrẽ niquesãticã'to nírã Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩña, nicʉ niwĩ.
41 Be'ro Jesú na dʉporo yoacureropʉ wa'acʉ niwĩ. Topʉ ñubuegʉtigʉ
ejaque'acʉ niwĩ.
42 Ñubuegʉ, a'tiro nicʉ niwĩ:
—Pacʉ, mʉ'ʉ ʉacã, yʉ'ʉre a'te ña'arõ yʉ'rʉatje wa'aticã'to. Yʉ'ʉ tojo
nimicã, yʉ'ʉ ʉaro weeticã'ña. Mʉ'ʉ ʉaro pe'e wa'ato, nicʉ niwĩ.

43 Be'ro ni'cũ Õ'acũrẽ wereco'tegu̇ u̇'mu̇secjũ cũ tiropu̇ bajuacu̇ niwĩ.
Bajua, cũrẽ wãcũtutuacã weecu̇ niwĩ.
44 Cũ ña'arõ ejeripõ'rãtigu̇ nemorõ tutuaro ñubuemu̇jãcu̇ niwĩ. Cũ
asituuase pacase díperi paca weronojõ acosurudijacaro niwũ.
45 Cũ ñubueca be'ro wã'cãnu̇'cã, cũ bu'erã tiropu̇ wa'acu̇ niwĩ. Na
bu̇jaweti'cãrã niyucã, cãrĩ'cãrãpu̇re bocaejacu̇ niwĩ.
46 Narẽ nicu̇ niwĩ:
—¿De'ro weerã tocã'rõ cãrĩti? Wã'cãnu̇'cãña. Wãtĩ mu̇sãrẽ
niquesãticã'to nírã Õ'acũrẽ sẽrĩña, nicu̇ niwĩ.

Jesure ñe'ewã'cã'que ni'i
(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Jn 18.2-11)

47 Jesú cũ bu'erãrẽ ucũrĩ cura pãjãrã masã cũ tiropu̇ etacãrã niwã. Juda
Jesú bu'erã doce me'rãcjũ ní'cu̇ na du̇poro u̇'mu̇tãwã'cãcu̇ niwĩ. Jesú
tirocure wa'a, cũrẽ mi'micu̇ niwĩ.
48 Jesú cũ tojo weecã, nicu̇ niwĩ:
—¿Juda, mu̇'u̇ mi'mise me'rã yu̇'u̇ Õ'acũ macũ masũ weronojõ
upu̇tigu̇re yu̇'u̇re ĩ'atu'tirãrẽ ĩ'ogũ weeti? nicu̇ niwĩ.
49 Jesú bu'erã cũrẽ ñe'eatjere masĩrã, sẽrĩtiña'cãrã niwã:
—Ʉsã wiogu̇, ¿di'pjĩrĩ me'rã narẽ cã'mota'arãsari? nicãrã niwã.
50 Tojo níca be'ro ni'cũ Jesú bu'egu̇ pa'ia wiogu̇re da'raco'tegu̇re diacjũca
o'meperore du̇tepã'rẽcu̇ niwĩ.
51 Tojo weecã ĩ'agũ, Jesú nicu̇ niwĩ:
—Weeticã'ña. Tocã'rõta weeya, nicu̇ niwĩ.
Be'ro Jesú du̇te'caropu̇re ñapeo, yu̇'ru̇ocu̇ niwĩ.
52 Tu'ajanu̇'cõ, pa'ia wiorãrẽ, Õ'acũ wi'ipu̇ co'terãrẽ, tojo nicã judío
masã bu̇cu̇rãrẽ cũrẽ ñe'erã wa'arãrẽ a'tiro nicu̇ niwĩ:
—¿Mu̇sã yajari masũrẽ ñe'erã a'tirã weronojõ yu̇'u̇re di'pjĩrĩ, yucu̇pagu̇
me'rã ñe'erã a'titi?
53 Nipe'tise nu̇mu̇rĩ yu̇'u̇ Õ'acũ wi'ipu̇ mu̇sã me'rã bu'edujiwu̇. Tojo
weemicã, mu̇sã yu̇'u̇re ñe'etiwu̇. Ni'cãrõacã mu̇sã yu̇'u̇re ña'arõ weesere
weeritero eja'a. Wãtĩ na'itĩ'arõpu̇ nigṹ mu̇sãrẽ cũ u̇aro weedutimi. Tojo
weero tojo wa'a'a, nicu̇ niwĩ Jesú.

Pedro Jesure "Masĩwe'e" ní'que ni'i
(Mt 26.57-58,69-75; Mr 14.53-54,66-72; Jn 18.12-18,25-27)

54 Be'ro Jesure ñe'e, pa'ia wiogu̇ ya wi'ipu̇ miacãrã niwã. Pedro
yoacurero cũrẽ sirutucu̇ niwĩ.
55 Jesure na miarĩ wi'i sope pu̇'topu̇ pecame'e wĩjãcãrã niwã. Ti
me'e sumutopu̇ sõ'madujibu̇rocãrã niwã. Pedro quẽ'rã na wa'teropu̇
sõ'madujicu̇ niwĩ.
56 Tojo weeri cura ni'cõ ti wi'i da'raco'tego Pedro topu̇ sõ'madujicã ĩ'agõ,
u̇pu̇tu̇ ĩ'anu'cũbajaque'aco niwõ. A'tiro nico niwõ:
—Ã'rĩ quẽ'rã sĩ'i me'rã sija'cu̇ta nimi, nico niwõ.
57 Pedro core nisoogu̇, a'tiro nicu̇ niwĩ:
—Cũrẽ masĩtisa'a, nicu̇ niwĩ.
58 Be'roacã tja apĩ cũrẽ ĩ'a, a'tiro nicu̇ niwĩ:
—Mu̇'u̇ quẽ'rã Jesú me'rãcjũ ni'i, nicu̇ niwĩ.
Pedro cũrẽ nisoocu̇ niwĩ tja:
—Niwe'e. Yu̇'u̇ cũrẽ ne masĩtisa'a, nicu̇ niwĩ.
59 Be'ro ni'cã hora be'ro apĩ tu'tibocurese me'rã cũrẽ nicu̇ niwĩ:

—Nirõta ã'rĩ quẽ'rã Jesú me'rã niwĩ. Cũ quẽ'rã Galileacjũta nimiba, nicʉ niwĩ.
60 Tojo nicã tʉ'ogʉ, Pedro nicʉ niwĩ:
—Ñe'enojõrẽ ucũgũ ucũsa'a. Tʉ'otisa'a, nicʉ niwĩ.
Pedro ucũpe'otimicã, cũ ucũrĩ cura cãrẽ'quẽ uucʉ niwĩ.
61 Tojo weecã, Jesú cũrẽ majãmiĩ'abʉrocʉ niwĩ. Topʉta Pedro Jesú cũrẽ
ní'quere wãcũcʉ niwĩ. Jesú cũrẽ a'tiro nicʉ niwĩ: “Ni'cãcã ñami cãrẽ'quẽ
uuati dʉporo mʉ'ʉ i'tiati yʉ'ʉre ‘Cũrẽ masĩwe'e’, nigũsa'a”, nicʉ niwĩ.
62 Tere wãcũboca wijaa, Pedro ʉpʉtʉ utiwã'cã wa'acʉ niwĩ.

Jesure na bujicã'pe'que ni'i
(Mt 26.67-68; Mr 14.65)

63 Surara Jesure co'teri masã cũrẽ ña'arõ bujicã'a, paacãrã niwã.
64 Cũrẽ paa, caperire dʉ'tebi'apecãrã niwã. Tojo wee, cũrẽ nicãrã niwã:
—Níbocaya. ¿Noa mʉ'ʉrẽ paati? nicãrã niwã.
65 Peje apeye ninemo, cũrẽ bujicã'cãrã niwã.

Jesure wiorã tiropʉ na mia'que ni'i
(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Jn 18.19-24)

66 Ape nʉmʉ bo'reacã judío masã bʉcʉrã, pa'ia wiorã, Moisé oja'quere
bu'eri masã nerẽcãrã niwã. Be'ro Jesure na tiropʉ miacãrã niwã. Cũrẽ
sẽrĩtiña'cãrã niwã:
67 —Wereya. ¿Mʉ'ʉ Õ'acũ bese'cʉ Cristota niti? nicãrã niwã.
Cũ narẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ mʉsãrẽ “Cṹta ni'i” nicã, ẽjõpeosome.
68 Yʉ'ʉ mʉsãrẽ apeyenojõ sẽrĩtiña'cã, ne yʉ'tima'asome.
69 Be'rocure yʉ'ʉ Õ'acũ macũ masũ weronojõ upʉtigʉ Õ'acũ tu-
tuayʉ'rʉgʉ pʉ'topʉ dujigʉsa'a, nicʉ niwĩ.
70 Tojo nicã tʉ'orã, nipe'tirã sẽrĩtiña'cãrã niwã:
—¿To pũrĩcãrẽ mʉ'ʉ Õ'acũ macũ niti? nicãrã niwã.
Jesú narẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Mʉsã nírõnojõta cṹta ni'i, nicʉ niwĩ.
71 Cũ tojo nicã tʉ'orã, na a'tiro nicãrã niwã:
—Ãpẽrã cũrẽ weresãrã a'manemorõ ʉatisa'a. Marĩ basuta cũ ucũsere
tʉ'otoja'a, nicãrã niwã.

23

Jesú romano masã wiogʉ Pilato tiropʉ ní'que ni'i
(Mt 27.1-2,11-14; Mr 15.1-5; Jn 18.28-38)

1 Be'ro nipe'tirã wiorã wã'cãnʉ'cã, Jesure Pilato tiropʉ miacãrã niwã.
2 Topʉ ejarã weresãrã, a'tiro nicãrã niwã:
—Ã'rĩ ũsã yarã masãrẽ dojorẽgũ weemi. A'tiro nimi. “Romano masã
wiogʉ warore marĩ wapayewʉasenojõrẽ wapayeticã'rõʉa'a”, nimi. Apeye
quẽ'rãrẽ “Yʉ'ʉ Õ'acũ bese'cʉ Cristo ni'i”, nimʉjãmi. Tojo nígũ, “Wiogʉ
ni'i” nisĩ'rĩgũ, tojo nimi, nicãrã niwã.
3 Tere tʉ'ogʉ, Pilato Jesure sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—¿Mʉ'ʉta niti judío masã wiogʉ? nicʉ niwĩ.
Jesú cũrẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ nírõnojõta cṹta ni'i, nicʉ niwĩ.

4 Tojo nicã tʉ'ogʉ, Pilato pa'ia wiorãrẽ, masã topʉ nirã̃ nipe'tirãrẽ nicʉ
niwĩ:
—Ne cã'rõ ã'rĩrẽ bu'iri bocatisa'a, nicʉ niwĩ.
5 Na pe'e tojo nimicã, tutuaro me'rã ninemocãrã niwã:
—Cʉ̃ nipe'tirã Judeacjãrãrẽ cʉ̃ bu'ese me'rã dojorẽcusiagʉ weemi. Ne
waro Galileapʉ tojo weenʉ'cãcʉ niwĩ. Ni'cãrõacãrẽ a'ti macãpʉ nimi
majã, nicãrã niwã.

Jesure Herode tiropʉ mia'que ni'i

6 Pilato "Jesú Galileacjʉ̃ niapʉ" nicã tʉ'ogʉ, ãpẽrãrẽ "¿Nirõta cʉ̃
Galileacjʉ̃ niti?" ni sẽrĩtiña'cʉ niwĩ.
7 Na "Cʉ̃ta nimi", nicãrã niwã. Tere tʉ'ogʉ, Herode tiropʉ cʉ̃rẽ o'ócʉ
niwĩ. Herode Galilea di'ta wiogʉ nicʉ niwĩ. Titare cʉ̃ quẽ'rã Jerusalẽpʉta
nicʉ niwĩ.
8 Herode todʉporopʉ Jesú Õ'acʉ̃ tutuaro me'rã weeĩ'omi nisere tʉ'ocʉ
niwĩ. Tere tʉ'ogʉ, yoacã Jesure ĩ'asĩ'rĩcʉ nimiwĩ. Cʉ̃ weeĩ'ocã ĩ'asĩ'rĩcʉ
niwĩ. Tojo weegʉ Jesure ĩ'agʉ̃, pũrõ e'caticʉ niwĩ.
9 Jesure peje sẽrĩtiña'cʉ nimiwĩ. Cʉ̃ pe'e ne cã'rõ yʉ'titicʉ niwĩ.
10 Cʉ̃ Herode tiropʉre nicã, pa'ia wiorã, Moisé oja'quere bu'eri masã
nicãrã niwã. Na ʉpʉtʉ tutuaro me'rã Jesure weresãrã weecãrã niwã.
11 Be'ro Herode cʉ̃ yarã surara me'rã Jesure yabi bujicã'cãrã niwã. Cʉ̃rẽ
bujicã'rãtirã, wiorã sãñase su'ti añusere sãapecãrã niwã. Tojo weetoja,
Herode Pilato tiropʉ o'ócʉ niwĩ tja.
12 Titare Pilato Herode me'rã todʉporopʉre a'merĩ ĩ'atimi'cãrã na
a'mesʉ'acãrã niwã.

Pilato Jesure wẽjẽduti'que ni'i
(Mt 27.15-26; Mr 15.6-15; Jn 18.39–19.16)

13 Be'ro Pilato pa'ia wiorãrẽ, judío masã wiorãrẽ, nipe'tirã masãrẽ
neocũucʉ niwĩ.
14 Narẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
—Mʉsã ã'rĩrẽ "Masãrẽ dojorẽcusiagʉ weemi", ni'i. Tojo nírã, yʉ'ʉ
tiropʉ miiticãrã niapʉ. Yʉ'ʉ mʉsã ĩ'orõpʉta cʉ̃rẽ sẽrĩtiña'mi'i. Mʉsã
ĩ'acãta mʉsã weresãsere ne cã'rõ bu'iri bocatisa'a.
15 Herode quẽ'rã bocaticʉ niami. Tojo weegʉ apaturi cʉ̃rẽ yʉ'ʉ tiro o'ócʉ
niami tja. Mʉsã masĩ'i, cʉ̃rẽ wẽjẽrõʉa'a nisere bu'iri moomi.
16 Tojo weegʉ cʉ̃rẽ tãrãdutitoja, du'uwĩrõgʉ̃ti, nicʉ niwĩ Pilato.
17 Pilato Pascua bosenʉmʉnʉcʉ̃rẽ masã e'caticã ʉagʉ, ni'cʉ̃ bu'iri da'reri
wi'ipʉ nigʉ̃rẽ du'uwĩrõmʉjãcʉ niwĩ.
18 Tojo weerã nipe'tirã ni'cãrõ me'rã caricũcãrã niwã:
—Jesure wẽjẽcõ'aña. Barrabá pe'ere du'uwĩrõña, nicãrã niwã.
19 Cʉ̃ Barrabá Jerusalẽcjãrã wiorãrẽ yʉ'rʉnʉ'cã, narẽ cõ'asĩ'rĩcʉ niwĩ.
Te bu'iri, tojo nicã cʉ̃ masãrẽ wẽjẽ'que bu'iri bi'adʉpono'cʉ niwĩ.
20 Pilato Jesú pe'ere du'uwĩrõsĩ'rĩcʉ nimiwĩ. Tojo weegʉ masãrẽ apaturi
ucũnemocʉ niwĩ tja.
21 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, nemorõ caricũcãrã niwã:
—Curusapʉ cʉ̃rẽ paabi'pe wẽjẽña, nicãrã niwã.
22 Be'ro i'tiati niboro Pilato ninemocʉ niwĩ:
—¿De'ro weegʉ tojo weebosari? Ã'rĩ ne cã'rõ ña'arõ weeticʉ niami. Ne
cʉ̃rẽ wẽjẽrõʉa'a nisere bu'iri bocatisa'a. Cʉ̃rẽ tãrãdutitoja, du'uwĩrõgʉ̃ti,
nicʉ nimiwĩ.

23 Tojo nicã tʉ'orã, masã du'ucũurõ marĩrõ ʉpʉtʉ caricũrã, cʉ̃rẽ
curusapʉ paabi'pe wẽjẽduticãrã niwã. Na tojo weeyurã, na ʉa'quere
bocacãrã niwã.
24 Tojo weegʉ Pilato na dutisere weecʉ niwĩ.
25 Masã du'uwĩrõdutigʉre bu'iri da'reri wi'ipʉ ní'cʉre du'uwĩrõcʉ niwĩ.
Cʉ̃ wiorãrẽ macãpʉ yʉ'rʉnʉ'cãtjĩagʉ̃, masãrẽ wẽjẽtjĩagʉ̃, ti wi'ipʉ dujicʉ
niwĩ. Jesú pe'ema na ʉa'caronojõta narẽ wiacã'cʉ niwĩ. Mʉsã ʉaro weeya
nígʉ̃, tojo weecʉ niwĩ.

Jesure curusapʉ paabi'pe wẽjẽ'que ni'i
(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Jn 19.17-27)

26 Jesure curusapʉ wẽjẽrã wa'arã na miarĩ cura ni'cʉ̃ masʉ̃ Simó
wãmetigʉ Cirene wãmetiri macãcjʉ̃ cãpũpʉ ní'cʉ tojatigʉ weecʉ niwĩ.
Cʉ̃rẽ Jesú ya curusare cʉ̃ be'ro wʉasirutuduticãrã niwã.
27 Jesure pãjãrã masã sirutucãrã niwã. Numia bʉjawetirã, uti car-
icũsirutucãrã niwã.
28 Jesú narẽ majãmiĩ'a, a'tiro nicʉ niwĩ:
—Jerusalẽcjãrã numia, yʉ'ʉre utiticã'ña. Mʉsã basu, tojo nicã mʉsã
põ'rã ye niatje pe'ere utiya.
29 Be'ro mʉsã ña'abutiaro yʉ'rʉrãsa'a. Te nʉmʉrĩrẽ mʉsã a'tiro
nirãsa'a: "Põ'rã marĩcã, añuyʉ'rʉa'a. Ne ni'cãti põ'rãtiña'tirã, ne ni'cãti
mi'oña'tirã e'catisama", nirãsa'a.
30 Titare tojo wa'acã, masã wẽrĩsĩ'rĩrã, a'tiro nirãsama: "Ʉrʉ̃pagʉ ʉ̃sã
bu'ipʉ bʉrʉpeja, wẽjẽña." Opa bu'pare a'tiro nirãsama: "Ʉsãrẽ ña'arõ
weesere cã'mota'aya", nirãsama.
31 Yʉ'ʉ masʉ̃ añugʉ̃, bu'iri moogʉ̃rẽ ña'arõ weecã, bu'iri cʉorã ña'arã
pe'ema totá nemorõ ña'arõ weerãsama, nicʉ niwĩ Jesú.
32 Ãpẽrãrẽ pʉarã ña'arõ weeri masãrẽ Jesú me'rã wẽjẽrãtirã miacãrã
niwã.
33 Be'ro "Masã boaweeca dʉpoa" wãmetiropʉ ejacãrã niwã. Topʉ Jesure
curusapʉ paabi'penʉ'cõcãrã niwã. Tojo nicã pʉarã ña'arõ weeri masãrẽ
ni'cʉ̃ diacjʉ̃ pe'e, apĩrẽ cũpe pe'e nʉ'cõcãrã niwã.
34 Jesú cʉ̃ pacʉ Õ'acʉ̃rẽ na curusapʉ paabi'penʉ'cõca be'ro a'tiro nicʉ
niwĩ:
—Pacʉ, ã'rãrẽ acobojoya. Na yʉ'ʉre tojo weesere tʉ'omasĩtima, nicʉ
niwĩ.
Surara cʉ̃ ye su'ti nimi'quere níbocape wapata'a'cãrãrẽ dʉcawaacãrã
niwã.
35 Masã topʉ ĩ'anu'cũcãrã niwã. Wiorãpʉta bujicã'sãjãrã, Jesure a'tiro
nicãrã niwã:
—Ãpẽrãmarĩcãrẽ yʉ'rʉowĩ. Diacjʉ̃ta Õ'acʉ̃ bese'cʉ Cristo ni'i nígʉ̃,
ni'cãrõacã cʉ̃ basu yʉ'rʉoato, nicãrã niwã.
36 Surara quẽ'rã cʉ̃ pʉ'to wa'a, bujicã'cãrã niwã. Cʉ̃rẽ vino pi'ase me'rã
morẽ'quere tĩarã,
37 a'tiro nicãrã niwã:
—Mʉ'ʉ judío masã wiogʉ ni'i nígʉ̃, mʉ'ʉ basuta yʉ'rʉoya, nicãrã niwã.
38 Cʉ̃ dʉpoa bu'ipʉ ni'cã pjĩ õ'ocãrã niwã. A'tiro ojano'caro niwʉ̃: "Ã'rĩ
judío masã wiogʉ nimi", nicaro niwʉ̃.
39 Ni'cʉ̃ masʉ̃ ña'arõ wee'cʉ Jesú me'rã curusapʉ wã'ñagʉ̃ Jesure tu'ticʉ
niwĩ. A'tiro nicʉ niwĩ:
—¿Mʉ'ʉ Õ'acʉ̃ bese'cʉ Cristo niweti? Mʉ'ʉ basu yʉ'rʉoya. Ʉsã quẽ'rãrẽ
yʉ'rʉoya, nicʉ niwĩ.

40 Tojo nicã tʉ'ogʉ, apĩ topʉ cʉ̃ me'rã wã'ñagʉ̃ cʉ̃ me'rãcjʉ̃rẽ tu'tigʉ,
a'tiro nicʉ niwĩ:
—¿Mʉ'ʉ Õ'acʉ̃rẽ uiweti tojo nígʉ̃? Marĩ ni'cãrõnojõ curusapʉ
wẽjẽdutino'cãrã ni'i.
41 Marĩ pũrĩcã queoro marĩ ña'arõ wee'quere pi'eti wapayerã wee'e. Cʉ̃
pũrĩcã ne ña'arõ weeticʉ nimiwĩ, nicʉ niwĩ.
42 Be'ro Jesure nicʉ niwĩ:
—Jesú, mʉ'ʉ wiogʉ sãjãgʉ̃, yʉ'ʉre wãcũapa, nicʉ niwĩ.
43 Jesú cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉrẽ diacjʉ̃ta nigʉ̃ti. Ni'cãcãta yʉ'ʉ me'rã yʉ'ʉ wa'atjo yʉ'ʉ pacʉ
tiro Paraíso wãmetiropʉ nigʉ̃sa'a, nicʉ niwĩ Jesú.

Jesú cʉ̃ wẽrĩ'que ni'i
(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Jn 19.28-30; Heb 6.19-20; 10.19-20)

44-45 Jesú curusapʉ wẽrĩrĩ cura dajaritero nicã mujĩpũ ʉmʉcocjʉ̃ asiticʉ
niwĩ. Nipe'tiro ti di'tapʉ na'itĩ'a wa'acaro niwʉ̃. Téé ñamica'a tres
nicãpʉ na'itĩ'atʉocaro niwʉ̃. Tojo wa'ari cura Õ'acʉ̃ wi'ipʉ pa'ia sãjãarõpʉ
cã'mota'ayooca casero deco me'rã tʉ̃'rʉ̃yojacaro niwʉ̃.
46 Be'ro Jesú caricũcʉ niwĩ:
—Pacʉ, ya ejeripõ'rãrẽ mʉ'ʉrẽ wia'a, nicʉ niwĩ.
Tojo nitojagʉta, wẽrĩa wa'acʉ niwĩ.
47 Surara wiogʉ romano masʉ̃ a'te tojo wa'acã ĩ'agʉ̃, Õ'acʉ̃rẽ añurõ
wãcũgʉ̃, a'tiro nicʉ niwĩ:
—Diacjʉ̃ta ã'rĩ ne bu'iri moogʉ̃ nimiapĩ, nicʉ niwĩ.
48 Nipe'tirã topʉ nirã̃ Jesú wẽrĩcã ĩ'arã, na ye wi'seripʉ tojaarã, pũrõ
bʉjawetirã, na cutirore paawã'cãcãrã niwã.
49 Nipe'tirã Jesú me'rãcjãrã pe'e, tojo nicã numia Galileapʉ cʉ̃rẽ
sirutu'cãrã yoaropʉ tojo wa'asere ĩ'anu'cũbajaque'acãrã niwã.

Jesure na yaa'que ni'i
(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Jn 19.38-42)

50-51 Topʉre ni'cʉ̃ Judea di'tacjʉ̃ Arimatea wãmetiri macãcjʉ̃ José
wãmetigʉ nicʉ niwĩ. Cʉ̃ añugʉ̃ queoro weeri masʉ̃ nicʉ niwĩ. Õ'acʉ̃
bese'cʉ wiogʉ sãjãtjere co'tecʉ niwĩ. Cʉ̃ quẽ'rã judío masã wiorã me'rãcjʉ̃
wiogʉ nicʉ niwĩ. Tojo nimigʉ̃, cʉ̃ me'rãcjãrã Jesure wẽjẽsere tʉ'saticʉ
niwĩ.
52 Jesú wẽrĩca be'ro Pilato tiro Jesú ya upʉre sẽrĩgʉ̃ wa'acʉ niwĩ.
53 Cʉ̃rẽ sẽrĩtoja, curusapʉ nigʉ̃rẽ miidijoo, su'tiro añurĩ casero me'rã
omacʉ niwĩ. Tu'ajanʉ'cõ, ni'cã tuti ʉ̃tãgãpʉ na se'éca tutipʉ, ne ni'cʉ̃rẽ
yaano'ña marĩrĩ tutipʉ cũuocʉ niwĩ.
54 Cʉ̃ tojo weeri nʉmʉ na soose dʉporo apoyuri nʉmʉ nicaro niwʉ̃. Na
sooatjo cã'rõacã dʉ'sacaro niwʉ̃.
55 Numia Jesure Galileapʉ sirutunʉ'cã'cãrã Joseré sirutuwã'cãcãrã niwã.
Sirutuwã'cã, Jesure yááca tutire ĩ'acãrã niwã. “José ¿de'ro wee Jesú upʉre
cũumiticʉ̃?” ni ĩ'acãrã niwã.
56 Na ĩ'áca be'ro wi'seripʉ dajarã, ʉ'mʉtise cʉ̃ upʉre wa'reatjere
apoyucãrã niwã. Tu'ajanʉ'cõ, Moisé duti'caronojõta sauru na soowʉari
nʉmʉrẽ soocãrã niwã.

24

Jesú cʉ̃ masã'que ni'i
(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Jn 20.1-10)

1 Ma'ma semana sãjãnʉ'cãrĩ nʉmʉ soorinʉmʉ nicã numia apaturi Jesure
yaa'caropʉ bo'reacã waro wa'acãrã niwã. Na ʉ'mʉtise na apo'quere miarã
weecãrã niwã.
2 Na topʉ ejarã, ti tuti bi'acaga ʉ̃tãgãjore aperopʉ cũñacã ĩ'acãrã niwã.
3 Tere ĩ'arã, diacjʉ̃ sãjãacãrã niwã. Topʉ sãjãejarã, ne marĩ wiogʉ Jesú
ya upʉre bocaticãrã niwã.
4 Tojo weerã "¿De'ro wa'apari cʉ̃rẽ?" ni wãcũcãrã niwã. Na tojo
wãcũrĩ cura wãcũña marĩrõ pʉarã ʉmʉa su'ti asistese sãña'cãrã na tiropʉ
bajuanʉ'cãcãrã niwã.
5 Na ʉpʉtʉ ʉcʉa, di'tapʉ paamu'rĩque'acãrã niwã. Na tojo weecã, ʉmʉa
narẽ nicãrã niwã:
—¿De'ro weerã mʉsã boa'cãrã nirõnojõpʉre catigʉre a'mati?
6 A'tore marĩmi. Cʉ̃ masãtojami. Mʉsãrẽ Galileapʉ nígʉ̃ cʉ̃ ucũ'quere
wãcũña.
7 A'tiro niwĩ: "Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ masã
ña'arãpʉre o'ono'gʉ̃sa'a. Na curusapʉ yʉ'ʉre wẽjẽrãsama. I'tia nʉmʉ
be'ro masãgʉ̃sa'a", nimiwĩba, ni werecãrã niwã.
8 Na tojo nicãpʉta, Jesú cʉ̃ ucũ'quere wãcũbocacãrã niwã.
9 Na masãpepʉ ní'cãrã tojatarã, Jesú bu'erã oncere nipe'tise na ĩ'a'quere
werecãrã niwã. Tojo nicã ãpẽrã Jesure ẽjõpeorã nipe'tirãrẽ werecãrã
niwã.
10 Jesú besecʉ̃ú'cãrãrẽ queti mia'cãrã a'ticʉrã numia nicãrã niwã: María
Magdalena, Juana, apego María Santiago paco, tojo nicã ãpẽrã numia
nicãrã niwã.
11 Na tojo weremicã, Jesú besecʉ̃ú'cãrã na weresere ẽjõpeoticãrã niwã.
Na nima'asere weronojõ tʉ'ocãrã niwã.
12 Na tojo weemicã, Pedro pe'e masãpepʉ ĩ'agʉ̃ wa'agʉ, omawã'cãcʉ
niwĩ. Ti tutipʉ ejagʉ, mu'rĩque'a, Jesure oma'que caserire sumutopʉ
tuupe'epeo'que dia'cʉ̃rẽ ĩ'acʉ niwĩ. Be'ro tojo wa'a'quere ĩ'amarĩa, ¿de'ro
wa'apariba? nígʉ̃, cʉ̃ ya wi'ipʉ tojaa wa'acʉ niwĩ.

Emaús wãmetiri macã wa'ari ma'apʉ Jesú pʉarãrẽ bajua'que ni'i
(Mr 16.12-13)

13 Jesú cʉ̃ masãca nʉmʉrẽta pʉarã cʉ̃rẽ ẽjõpeorã na ya macã Emaús
wãmetiri macãpʉ ma'apʉ wa'arã weecãrã niwã. Jerusalẽrẽ wijawã'cãcã,
Emaúpʉ ejatjo pʉa hora wa'aro nicaro niwʉ̃.
14 Na topʉ wa'arã, nipe'tise Jesure wa'a'quere ucũwã'cãcãrã niwã.
15 Tere ucũrĩ cura Jesú na tiropʉ eja, na me'rã sijawã'cãcʉ niwĩ.
16 Cʉ̃rẽ ĩ'amirã, ĩ'amasĩticãrã niwã. Õ'acʉ̃ narẽ ĩ'amasĩcã cã'mota'acʉ
niwĩ.
17 Jesú narẽ sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—¿Mʉsã ñe'enojõrẽ ucũwã'cãrã weeti? nicʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo nicã, na pũrõ
bʉjawetirã, tojanʉ'cãcãrã niwã.
18 Ni'cʉ̃ Cleofas wãmetigʉ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Nipe'tirã a'te nʉmʉrĩ Jerusalẽpʉ wa'a'quere masĩpe'ticã'sama. ¿Mʉ'ʉ
ni'cʉ̃ta ti macãpʉ cãjĩmigʉ̃, tojo wa'asere masĩtico'teati? nicʉ niwĩ.
19 Cʉ̃ tojo nicã, Jesú narẽ nicʉ niwĩ:
—¿De'ro wa'ati? nicʉ niwĩ.

Cũrẽ nicãrã niwã:
—Jesú Nazarecjũrẽ wa'a'quere ucũrã weeapʉ. Cũ Õ'acũ ye queti weremʉ'tãrĩ masũ niwĩ. Cũ Õ'acũ ĩ'orõpʉ, masã ĩ'orõpʉre cũ weese, cũ ucũse me'rã tutuayʉ'rʉamiwĩ.
20 Pa'ia wiorã, tojo nicã marĩ wiorã cũrẽ romano masãrẽ curusapʉ paabi'pe wẽjẽdutirã o'owã.
21 Cũrẽ "Romano masã dutisere cõ'agũ, Israe curuacjãrã wiogʉ sãjãgũsami", ni wãcũmiwũ. Apeyema cũrẽ wẽjẽca be'ro i'tia nʉmʉ wa'a'a.
22 Ni'cãrẽrã numia ũsã me'rãcjãrã na werese me'rã ũsãrẽ ʉcʉacã weeama. Ni'cãcã bo'reacã cũrẽ yaa'caropʉ ejacãrã niama.
23 Na cũ upʉre bocaticãrã niama. Ʉsãrẽ a'tiro niama. "Ʉsã quẽ'ese weronojõ Õ'acũrẽ wereco'terã ʉ'mʉsecjãrãrẽ ĩ'apʉ. 'Jesú catimi', niama", ni quetiwereama ũsãrẽ.
24 Na tojo wéréca be'ro ãpẽrã ũsã me'rãcjãrã cũrẽ yaa'caropʉ ĩ'arã ejacãrã niama. Na numia ní'caronojõta ĩ'acãrã niama. Jesú pe'ema ĩ'aticãrã niama, nicãrã niwã.
25 Tojo nisere tʉ'ogʉ, Jesú narẽ nicʉ niwĩ:
—Mʉsã tʉ'omasĩwe'e. ¿No'ocã'rõ yoacã mʉsã Õ'acũ ye queti weremʉ'tãrĩ masã oja'quere ẽjõpeotirã ninu'cũrãsari?
26 "Õ'acũ bese'cʉ Cristo cũ wiogʉ sãjãse dʉporo pi'etigʉsami", ni ojacãrã niwã, nicʉ niwĩ.
27 Be'ro nipe'tise Õ'acũ ye queti ojáca pũrĩpʉ cũ ye cjase ucũsere werecʉ niwĩ. Moisé cũ oja'que me'rã werenʉ'cãcʉ niwĩ. Téé Õ'acũ ye queti weremʉ'tãrĩ masã na oja'que me'rã yapatida'reocʉ niwĩ.
28 Be'ro na wa'aro Emaúpʉ ejacã, Jesú ti macãpʉ yʉ'rʉagʉtigʉ weronojõ weecʉ niwĩ.
29 Cũ tojo weecã ĩ'arã, cũrẽ na me'rã tojaduticãrã niwã. A'tiro nicãrã niwã:
—Ʉsã me'rã tojayá. Na'ique'a wa'aro wee'e. Ñami ẽjãrõ wee'e, nicãrã niwã.
Tojo weegʉ na me'rã tojagʉ, wi'ipʉ sãjãacʉ niwĩ.
30 Be'ro na me'rã ba'adujigʉ pãgãrẽ mii, Õ'acũrẽ e'catise o'ocʉ niwĩ. Tu'ajanʉ'cõ, dʉcawaa, narẽ o'ocʉ niwĩ.
31 Cũ tojo weecã ĩ'arã, na "Jesúta nimi", ni ĩ'amasĩcãrã niwã. Na tojo ĩ'amasĩcãta, cũ bajudutia wa'acʉ niwĩ.
32 Cũ bajudutica be'ro na a'merĩ nicãrã niwã:
—Marĩ ma'apʉ a'tirã, cũ Õ'acũ ye queti ojáca pũrĩ cjasere bu'ecã, añurõ waro tʉ'oña'sʉ, nicãrã niwã.
33 Tojo nírãta, maata Jerusalẽpʉ majãmitojaa wa'acãrã niwã. Topʉ tojatarã, Jesú cũ bu'erã oncere, ãpẽrã na me'rãcjãrã me'rã nerẽ'cãrãrẽ bocaejacãrã niwã.
34 Topʉ nerẽ'cãrã narẽ a'tiro nicãrã niwã:
—Nirõta marĩ wiogʉ Jesú wẽrĩ'cʉpʉ nimigũ, masãcʉ niami. Simó Pedro cũrẽ ĩ'acʉ niami, nicãrã niwã.
35 Be'ro na pʉarã Emaús wa'ari ma'apʉ wa'a'quere, tojo nicã Jesú cũ pã dʉcawaacã, de'ro wee na ĩ'amasĩ'quere werecãrã niwã.

Jesú cũ bu'erãrẽ bajua'que ni'i
(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Jn 20.19-23)

36 Na ma'apʉ ĩ'a'quere wereri cura Jesú na decopʉ bajuacʉ niwĩ. Narẽ añudutigʉ, a'tiro nicʉ niwĩ:

—Mʉsãrẽ mʉsã ye ejeripõ'rãrĩpʉ ejerisãjãse niato, nicʉ niwĩ.
37 Cʉ̃rẽ ĩ'amarĩa, ʉpʉtʉ uicãrã niwã. Na “Wẽrĩ'cʉ wãtĩ nisami”, nicãrã
nimiwã.
38 Cʉ̃ narẽ nicʉ niwĩ:
—¿De'ro weerã yʉ'ʉre uiti? Mʉsã ¿de'ro weerã diacjʉ̃ wãcũweti?
39 Ĩ'aña yʉ'ʉ omocãrĩ, yʉ'ʉ dʉ'pocãrĩrẽ. Yʉ'ʉta ni'i. Yʉ'ʉre ñe'eña'rã
a'tia. Wẽrĩ'cʉ wãtĩ mʉsã yʉ'ʉre ni'cãrõacã ĩ'arõ weronojõ upʉtitimi, nicʉ
niwĩ.
40 Tojo níca be'ro cʉ̃ omocãrĩrẽ, cʉ̃ dʉ'pocãrĩrẽ, na paabi'pe'que cãmirẽ
ĩ'ocʉ niwĩ.
41 Na e'cati ĩ'amarĩatjĩarã, ẽjõpeoticãrã niwã yujupʉ. Tojo weegʉ narẽ
nicʉ niwĩ:
—¿A'tore ba'ase marĩti? nicʉ niwĩ.
42 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, wa'i sʉsõ'cʉre cʉ̃rẽ o'ocãrã niwã.
43 Tere ñe'e, na ĩ'orõpʉ ba'acʉ niwĩ.
44 Be'ro narẽ nicʉ niwĩ:
—A'te yʉ'ʉre wa'a'quere todʉporo mʉsã me'rã nígʉ̃, weremiwʉ̃:
“Nipe'tise Moisé yʉ'ʉre oja'que, Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masã na
oja'que queoro wa'arosa'a”, nimiwʉ̃. “Tojo nicã Salmo wãmetiri pũrĩpʉ
na oja'caronojõta yʉ'ʉre wa'arosa'a”, niwʉ̃, nicʉ niwĩ.
45 Be'ro tere narẽ Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩ cjasere tʉ'omasĩcã weecʉ
niwĩ.
46 Narẽ Jesú a'tiro nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉre a'tiro ojano'wʉ̃: “Cristo Õ'acʉ̃ bese'cʉ wẽrĩgʉ̃sami. I'tia nʉmʉ
cʉ̃ wẽ́rĩ́ca be'ro masãgʉ̃sami.
47 Cʉ̃ ye queti masãrẽ wẽrĩ́bosasere nipe'tirocjãrãrẽ wereno'rõsa'a.
Jerusalẽ́pʉ me'rã weredʉ'pocã́tino'rõsa'a. A'tiro nirãsama: ‘Mʉsã ña'arõ
wee'quere bʉjaweti dʉcayucã, Õ'acʉ̃ acobojogʉsami’ ”, ni ojano'wʉ̃.
48 »Mʉsãta tojo wa'a'quere ĩ'atjĩarã, “Jesure diacjʉ̃ta wa'awʉ”, nímasĩ'i.
49 Yʉ'ʉ pacʉ mʉsãrẽ “Espíritu Santure o'ógʉti”, niwĩ. Cʉ̃ ní'caronojõta
yʉ'ʉ mʉsãrẽ o'ógʉti. Espíritu Santu mʉsãpʉre dijatagʉ, ʉ'mʉse cjase
tutuasere o'ogʉsami. Tojo weerã Jerusalẽ́pʉ cʉ̃ dijaticã, yucueniña yujupʉ,
nicʉ niwĩ.

Jesú ʉ'mʉsepʉ mʉjãa'que ni'i
(Mr 16.19-20)

50 Be'ro Jesú Jerusalẽ́ sumuto Betaniapʉ narẽ miacʉ niwĩ. Topʉ eja, cʉ̃
omocãrĩ sĩomorõ, narẽ “Yʉ'ʉ pacʉ mʉsãrẽ añurõ weeato”, nicʉ niwĩ.
51 Tojo nígʉ̃ta, yoacurero mʉjãa, ʉ'mʉsepʉ miimʉjãa wa'ano'cʉ niwĩ.
52 Te be'ro cʉ̃rẽ e'catipeorãtirã, ejaque'acãrã niwã. Be'ro pũrõ e'catise
me'rã Jerusalẽ́pʉre tojaacãrã niwã.
53 Na Õ'acʉ̃rẽ e'catise o'orã, Õ'acʉ̃ wi'ipʉ wa'anu'cũcã'cãrã niwã.
Teófilo, mʉ'ʉrẽ tocã'rõta oja'a.
Luca

Juã Jesucristo ye quetire oja'que ni'i

A'ti pũrĩ a'tiro weero ojano'pã nise ni'i

Ã'rĩ judío masʉ̃ Zebedeo macʉ̃, Santiago acabiji nicʉ niwĩ. Cʉ̃ paco Salomé wãmetico niwõ. Co Jesú paco María ma'mio nico niwõ. Tojo weegʉ Jesú Juã basucʉ nicʉ niwĩ. Ne waropʉre Juã wa'i wẽjẽrĩ masʉ̃ nicʉ niwĩ. Ã'rĩta Jesú besecʉ̃ú'cãrã wa'terore cʉ̃ ʉpʉtʉ ma'igʉ̃ waro nicʉ niwĩ. Cʉ̃, cʉ̃ ma'mi Santiago me'rã tojo wa'abosa'a nirõ marĩrõ ĩ'oduarã niyucã, Jesú narẽ Boanerges pisucʉ niwĩ. Tojo nígʉ̃, "Bʉpo Põ'rã" weronojõ pũrĩrõ ucũ'u nígʉ̃, tojo nicʉ niwĩ. Juã Jesú me'rã sijagʉ cʉ̃ bu'egʉ nicʉ niwĩ. Juãta Pedro me'rã Jesú masãca be'ro cʉ̃rẽ sĩosõrõcũuocapepʉ o'mawã'cãcaterore Pedro dʉporo ti pepʉre ejamʉ'tãcʉ niwĩ.

A'ti pũrĩ judío masã nitirãrẽ oja'caro weronojõ ojano'caro niwʉ̃. Tojo nicã Jesú bu'esere sirutu'cãrã cʉ̃ yere na da'ra'quere añurõ waro ojano'butiacaro niwʉ̃. A'ti pũrĩ ẽjõpeose cjasere, ma'ise cjasere ucũyʉ'rʉnʉ'cã'a. A'ti pũrĩ Jesure ẽjõpeodutiro cʉ̃ weeseti'caronojõta, cʉ̃ ucũ'caronojõta ojano'o.

Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ cʉ̃ a'ti'que ni'i

1 Ne waropʉta a'ti turi weese dʉporo Õ'acʉ̃ macʉ̃ cʉ̃ me'rã nitojacʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ nisetisere ĩ'oacjʉ cʉ̃ quẽ'rã Õ'acʉ̃ta nicʉ niwĩ.

2 Ne waropʉ Õ'acʉ̃ me'rã ni dʉ'pocʉ̃titojacʉ niwĩ.

3 Õ'acʉ̃ cʉ̃ macʉ̃ me'rã nipe'tisere weecʉ niwĩ. Nipe'tise cʉ̃ me'rã weeno'que ni'i.

4 Õ'acʉ̃ macʉ̃ catise pe'titise o'ogʉ nimi. Tojo nicã a'ti turicjãrãrẽ sĩ'ose weronojõ nimi. Cʉ̃ añusere, diacjʉ̃ cjasere ĩ'omi.

5 Cʉ̃ a'ti turicjãrã na'itĩ'arõpʉ weronojõ nirãrẽ añusere cʉ̃ pacʉ ye cjasere ĩ'ogʉ̃ a'tigʉ weecʉ niwĩ. Na'itĩ'ase sĩ'osere cã'mota'amasĩtisa'a. A'te weronojõ ña'ase cʉ̃rẽ põtẽoticaro niwʉ̃.

6 Õ'acʉ̃ cʉ̃ macʉ̃ a'tise dʉporo ʉmʉ ni'cʉ̃rẽ o'ómʉ'tãcʉ niwĩ. Cʉ̃ yʉ'ʉ weronojõ Juã wãmetiwĩ.

7 Juã Õ'acʉ̃ macʉ̃ a'ti turicjãrãrẽ sĩ'oweegʉ a'tiatjere ucũmʉ'tãgʉ̃ niwĩ. Nipe'tirã Õ'acʉ̃ macʉ̃rẽ ẽjõpeoato nígʉ̃ tojo weewĩ.

8 Cʉ̃ a'ti turicjãrãrẽ sĩ'oweegʉ waro nitiwĩ. Tojo weronojõ o'ogʉ, sĩ'oweegʉ a'tiacjʉ ye cjasere weremʉ'tãrĩ masʉ̃ a'ticʉ niwĩ.

9 Titare sĩ'ogʉ̃́ waro Jesucristo a'ti turipʉre bajuatojacʉ niwĩ. Cʉ̃́ta nipe'tirãrẽ Õ'acʉ̃ ye cjasere ĩ'ocʉ niwĩ.

10 Maatapʉta Õ'acʉ̃ cʉ̃ me'rã a'ti di'tare weecʉ niwĩ. Cʉ̃ a'topʉ nicã, cʉ̃ wééca di'tacjãrã nimirã, cʉ̃rẽ ĩ'amasĩticãrã niwã.

11 Cʉ̃ ya di'tapʉ a'ticʉ niwĩ. Tocjãrã cʉ̃ ya di'tacjãrã pe'e cʉ̃rẽ ñe'etiwã.

12 Ni'cãrẽrã cʉ̃rẽ ñe'e ẽjõpeowã. Nipe'tirã cʉ̃rẽ ẽjõpeorãrẽ Õ'acʉ̃ põ'rã sãjãcã weewĩ.

13 Õ'acʉ̃ põ'rã nise pacʉsʉmʉa põ'rãtise weronojõ niwe'e. Cʉ̃ macʉ̃rẽ ẽjõpeose me'rã pe'e cʉ̃ põ'rã nino'o.

14 Õ'acũ macũ Õ'acũ nisetisere ĩ'ogũ, a'ti turipɨre a'ticɨ niwĩ. Masũ
ẽjãtjĩagũ, ũsã me'rã niwĩ. Masãrẽ ma'iyɨ'rɨwĩ. Nipe'tise cũ ucũ'que,
tojo nicã cũ wee'que diacjũ niwũ. Cũ Õ'acũ weronojõ tutuayɨ'rɨgɨ,
añuyɨ'rɨgɨ niwĩ. Cũ tojo weesetisere ĩ'awũ. Cũ Õ'acũ macũ ni'cũta nimi.
Tojo weegɨ cũ pacɨ weronojõ nimi.
15 Juã Õ'acũ macũ ye quetire weregɨ, a'tiro niwĩ:
—Ã'rĩta nimi yɨ'ɨ mɨsãrẽ ucũ'cɨ. A'tiro nimiwũba: "Be'ropɨ ni'cũ
a'tigɨsami. Cũ yɨ'ɨ bajuase dɨporopɨ nitojacɨ niwĩ. Tojo weegɨ cũ yɨ'ɨ
nemorõ nimi", niwĩ Juã.
16 Marĩ nipe'tirã cũ añuse o'osere ñe'eticã weewe'e. Nipe'tirã
ñe'enu'cũcã'a.
17 Õ'acũ dutise Moisé me'rã o'ono'caro niwũ. Jesucristo me'rã pe'e Õ'acũ
marĩrẽ ma'isere masĩno'o. Tojo nicã diacjũ cjasere masĩno'o.
18 Ne ni'cũ Õ'acũrẽ ĩ'aticɨ niwĩ. Cũ macũ ni'cũta cũ me'rã ninu'cũgũ cũ
pacɨre marĩrẽ masĩcã weewĩ.

Juã masãrẽ wãmeyeri masũ Jesucristo ye cjasere were'que ni'i (Mt 3.3,11-12; Mr 1.2-3,7-8; Lc 3.4-6,15-17)

19 Jerusalẽcjãrã judío masã wiorã, pa'iare Juã tiropɨ sẽrĩtiña'dutirã
o'ócãrã niwã. Tojo nicã Leví ya curuacjãrãrẽ o'ócãrã niwã. Na cũ tiropɨ
etarã, "¿Ñamɨnojõ waro nibutiamiti mɨ'ɨ?" niwã cũrẽ.
20 Cũ narẽ diacjũ yɨ'tiwĩ:
—Yɨ'ɨ Õ'acũ bese'cɨ Cristo mejẽta ni'i.
21 Na cũrẽ apaturi sẽrĩtiña'wã:
—¿To pũrĩcãrẽ ñamɨnojõ niti? ¿Mɨ'ɨ todɨporocjũ Õ'acũ ye queti
weremɨ'tãrĩ masũ Elía mejẽta niti?
Juã narẽ yɨ'tiwĩ:
—Niwe'e.
Na cũrẽ apaturi sẽrĩtiña'nemowã tja:
—¿Mɨ'ɨ sõ'onícɨ Õ'acũ yere weremɨ'tãrĩ masũ, masã na "A'tiacjɨ
niapɨ" na ní'cɨ mejẽta niti?
Juã narẽ "Niwe'e", niwĩ.
22 Cũ tojo nicã tɨ'orã, cũrẽ "¿To pũrĩcãrẽ ñamɨnojõ niti mɨ'ɨ? Ũsã
queoro mɨ'ɨ yɨ'tisere miasĩ'rĩsa'a ũsãrẽ o'ó'cãrã tiropɨ. ¿Mɨ'ɨ basu de'ro
tɨ'oña'ti mɨ'ɨ?" ni sẽrĩtiña'wã.
23 Juã narẽ yɨ'tiwĩ:
—Dɨporocjũ Õ'acũ ye queti weremɨ'tãrĩ masũ Isaía
wãmetigɨ ní'caronojõta "Ni'cũ yucɨ marĩrõ, masã marĩrõpɨ
caricũnu'cũbajaque'atigɨsami" nino'cɨ ni'i. Isaía a'tiro nicɨ niwĩ:
Marĩ wiogɨ a'tiatji ma'arẽ apoyuya.
Diacjũca ma'a, añurĩ ma'a quẽ'rãrõ weronojõ weeyuya, ni ojacɨ niwĩ.
Marĩ wiogɨ a'tiati dɨporo mɨsã nisetisere apoyuya, mɨsã wãcũsere
dɨcayuya nígũ, tojo nicɨ niwĩ.
24-25 Juãrẽ sẽrĩtiña'cãrã, fariseo masã o'ó'cãrã cũrẽ sẽrĩtiña'nemowã tja:
—To pũrĩcãrẽ mɨ'ɨ Õ'acũ bese'cɨ Cristo, o Elía o sõ'onícɨ Õ'acũ ye queti
weremɨ'tãrĩ masũ nitimigũ, ¿de'ro weegɨ wãmeyeti?
26 Juã narẽ niwĩ:
—Yɨ'ɨ aco me'rã wãmeye'e. Apĩ ni'cũ mɨsã wa'teropɨre mɨsã
ĩ'amasĩtigɨ nimi.

27 Cũ yʉ'ʉ be'ro werenʉ'cãgũsami. Be'ropʉ werenʉ'cã'cʉ nimigũ, yʉ'ʉ
nemorõ niyʉ'rʉnʉ'cãmi. Yʉ'ʉ pe'e mejõ nigũ waro ni'i. Cũ ye sapature
tuweemasĩtigʉ weronojõ cũrẽ ne ni'cãrõwijimasĩtisa'a, niwĩ Juã.
28 A'te Betania wãmetiro Jordã̃ wãmetiri maa siaquijipʉ tojo wa'awʉ.
Topʉ Juã masãrẽ wãmeyewĩ.

Õ'acũ cũ bese'cʉ masãrẽ yʉ'rʉoatje ni'i

29 Tojo wa'áca be'ro ape nʉmʉ pe'e Juã Jesú a'ticã ĩ'awĩ. Cũrẽ ĩ'agũ,
a'tiro niwĩ:
—Ĩ'aña, ã'rĩ nimi Õ'acũ o'ógʉ. Cũ oveja wĩ'magũ na wẽjẽ
ũjũamorõpeogʉ weronojõ nimi. Cũ wẽrĩse me'rã a'ti turicjãrã ña'arõ
wee'quere acobojogʉsami.
30 Yʉ'ʉ mʉsãrẽ todʉporopʉre a'tiro ucũgũ, ã'rĩrẽta ucũwũ. A'tiro niwũ:
—Be'ropʉ ni'cũ a'tigʉsami. Cũ yʉ'ʉ bajuase dʉporopʉ nitojacʉ niwĩ.
Tojo weegʉ cũ yʉ'ʉ nemorõ nimi.
31 Yʉ'ʉmarĩcã cũrẽ masĩticãti. Masĩtimigũ, Israe curuacjãrã cũrẽ
masĩato nígũ narẽ aco me'rã wãmeyegʉ a'tiwʉ, niwĩ Juã.
32 Juã ninemowĩ tja:
—Cãrũ Espíritu Santu buja weronojõ bajugʉ dijati, ã'rĩ Jesú bu'ipʉ
ejapejami.
33 Ne waro cũrẽ ne ĩ'amasĩtiwʉ. Todʉporopʉ Õ'acũ yʉ'ʉre aco
me'rã wãmeyedutigʉ, a'tiro niwĩ: "Mʉ'ʉ Espíritu Santu dijati, ni'cũpʉre
ejapejacã ĩ'agũsa'a. Cũ masãrẽ Espíritu Santure o'oacjʉ nigũsami", niwĩ
Õ'acũ.
34 A'te tojo wa'acã, yʉ'ʉ cũrẽ ĩ'amasĩwũ. Tojo weegʉ mʉsãrẽ were'e.
Cṹta nimi Õ'acũ macũ, ni werewĩ Juã.

Ne waro Jesú bu'erã ninʉ'cã'que ni'i

35 Tojo wa'áca be'ro ape nʉmʉ Juã cũ wãmeyewʉaropʉta niwĩ tja. Ʉsã
pʉarã, yʉ'ʉ, tojo nicã André Juã bu'erã niwũ.
36 Titare Jesú ũsã pʉ'to yʉ'rʉacã ĩ'agũ, Juã a'tiro niwĩ:
—Ĩ'aña, ã'rĩ nimi Õ'acũ o'ógʉ. Oveja wĩ'magũ weronojõ nimi.
37 Cũ tojo nisere tʉ'orã, ũsã Juãrẽ sirutumi'cãrã Jesú pe'ere siru-
tunʉ'cãwũ.
38 Ʉsã tojo weecã, Jesú ũsãrẽ majãmiĩ'awĩ.
—¿Ñe'enojõrẽ ʉati? niwĩ.
Ʉsã cũrẽ yʉ'tiwʉ:
—Rabbí ¿no'opʉ niati mʉ'ʉ? niwũ. Rabbí, ũsã ye me'rã nírõ, "Ʉsãrẽ
bu'egʉ" nisĩ'rĩrõ wee'e.
39 Cũ ũsãrẽ niwĩ:
—Te'a. Ĩ'arã a'tia, niwĩ.
Ʉsã cũ me'rã wa'awʉ. Ñamica'apʉ niyucã, cũ me'rã nina'ia wa'awʉ.
40 André, yʉ'ʉ me'rã Jesure sirutugʉ, Simó Pedro acabiji niwĩ.
41 Cũ, cũ ma'mi Simórẽ maata a'magũ wa'awĩ. Cũrẽ nicʉ niwĩ:
—Mesías masãrẽ yʉ'rʉoacjʉ, Õ'acũ o'ógʉti ní'cʉre bocaejapʉ, nicʉ niwĩ.
Mesías, Cristo Õ'acũ bese'cʉ nisĩ'rĩrõ wee'e.
42 André Simórẽ Jesú tiropʉ pijiejawĩ. Cũrẽ ĩ'agũ, Jesú a'tiro niwĩ:
—Mʉ'ʉ Simó ni'i, Joná macũ. Be'ro mʉ'ʉ Cefas wãmetigʉsa'a, niwĩ.
Cefas, ũsã ye me'rã nírõ, Pedro "ũtãgã" nisĩ'rĩrõ wee'e.

Jesú Felipere, Natanaerẽ pijiʼque niʼi

43 Be'ro cja nʉmʉ Jesú Galileapʉ wa'asĩ'rĩwĩ. Cʉ̃ topʉ wa'ase dʉporo
Felipe wãmetigʉre bocaeja, niwĩ:
—Te'a yʉ'ʉ me'rã.
44 Felipe Betsaida wãmetiri macãcjʉ̃ niwĩ. Pedro quẽ'rã, André cʉ̃
acabiji me'rã ti macãcjãrãta niwã.
45 Felipe Jesú "Te'a" nicã tʉ'ogʉ, Natanaerẽ pijigʉ wa'awĩ. Cʉ̃ tiropʉ
ejagʉ, cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:
—Ʉsã Õ'acʉ̃ bese'cʉ, Moisé cʉ̃ ya pũrĩpʉ oja'cʉre bocaejapʉ. Õ'acʉ̃
ye queti weremʉ'tãrĩ masã quẽ'rã cʉ̃rẽta ojacãrã niwã. Na oja'cʉ Jesú
Nazarecjʉ̃ José macʉ̃ na nino'gʉ̃ niami.
46 Natanae cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:
—¿Mʉ'ʉ tʉ'oña'cã, Nazarepʉre añurã nibosari?
Felipe cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Te'a ĩ'arã marĩ.
47 Jesú Natanae a'ticã ĩ'agʉ̃, cʉ̃rẽ niwĩ:
—Ã'rĩ nimi Israe curuacjʉ̃ waro. Õ'acʉ̃ ʉaro queoro weegʉ́ nimi. Ne
nisoose moomi.
48 Jesú tojo nicã tʉ'ogʉ, Natanae cʉ̃rẽ sẽrĩtiña'wĩ:
—¿De'ro wee mʉ'ʉ yʉ'ʉre masĩti?
Jesú Natanaerẽ yʉ'tiwĩ:
—Yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ Felipe pijise dʉporo ĩ'atojapʉ. Mʉ'ʉ yucʉ higuera
wãmeticjʉ docapʉ niapʉ.
49 Natanae cʉ̃rẽ niwĩ:
—Ʉsãrẽ bu'egʉ, mʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ Israe curuacjãrã wiogʉ ni'i.
50 Jesú cʉ̃rẽ niwĩ:
—¿Mʉ'ʉ "Higueragʉ docapʉ niapʉ" niseacãrẽ tʉ'ogʉ, yʉ'ʉre ẽjõpeoti?
Be'ropʉre mʉ'ʉ a'te nemorõ añuse waro ĩ'agʉ̃sa'a, niwĩ.
51 Jesú ninemowĩ:
—Nirõta ni'i. Be'ropʉ mʉsã ʉ'mʉse pãrĩcã ĩ'arãsa'a. Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃
masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ ni'i. Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã ʉ'mʉsecjãrã yʉ'ʉ tiropʉ
dijati, mʉjãamʉjãcã ĩ'arãsa'a, niwĩ Jesú.

2

Jesú cʉ̃ tutuaro me'rã ĩ'onʉ'cã'que niʼi

1 I'tia nʉmʉ Felipere, Natanaerẽ Jesú pijíca be'ro Galileapʉre Caná
wãmetiri macãpʉ ni'cʉ̃ omocã dʉ'tewĩ. Cʉ̃rẽ bosenʉmʉ weepeowã. Jesú
paco topʉ nico niwõ.
2 Ʉsã quẽ'rãrẽ Jesú me'rã pijiwã.
3 Na bosenʉmʉ weeri cura vino na sĩ'rĩsere tojaque'a wa'awã. Tojo
weego Jesú paco co macʉ̃rẽ niwõ:
—Macʉ̃, vino pe'tia wa'apʉ.
4 Cʉ̃ core yʉ'tiwĩ:
—¿De'ro weeacjo yʉ'ʉre wereti? Yʉ'ʉ pacʉ cũu'que ejawe'e yʉ'ʉre
yujupʉ, niwĩ.
5 Tojo nimicã, co pe'e ti wi'i tĩaco'terãrẽ niwõ:
—Nipe'tise cʉ̃ dutisenʉcʉ̃ queoro weeya.

6 Topʉ seisparʉ ʉ̃tã me'rã wee'quepar̰ʉ niwʉ̃. Judío masã ña'asere coerã
aco poseyesepar̰ʉ niwʉ̃. Ni'cãrʉ̃rẽ aco cincuenta o setenta litro sãjãsepar̰ʉ
niwʉ̃.
7 Jesú ti wi'i tĩaco'terãrẽ niwĩ:
—A'tepar̰ʉpʉ acore piosãaña.
Na cʉ̃ dutironojõta weewã. Tepar̰ʉre añurõ piosãamu'muõ'owã.
8 Tojo wééca be'ro Jesú narẽ niwĩ:
—Cã'rõ bosen̰ʉmʉ sʉ'ori weegʉ́ tiropʉ waamii, miaña, niwĩ.
Na "Jaʉ" ni, miawã.
9 Ti bosen̰ʉmʉ sʉ'ori weegʉ́ Jesú weesere masĩtic̰ʉ niwĩ. Topʉ tĩaco'terã
dia'cʉ̃ aco ní'quere cʉ̃ vino d̰ʉcayu'quere masĩwã. Ti bosen̰ʉmʉ sʉ'ori
weegʉ́ tere sĩ'rĩña'gʉ̃, omocã d̰ʉ'te'c̰ʉre pijio, niwĩ:
10 —Ne waro vino tĩarã, añusere tĩamʉ'tãsama. Pajiro sĩ'rĩca be'ropʉ
mejõ nisema tĩabu'ipeosama. Mʉ'ʉ añuse vino pe'ere be'ropʉ tĩadutiapã.
11 Jesú a'tere Galilea wãmetiro Caná wãmetiri macãpʉ weewĩ. A'te ne
waro cʉ̃ tutuaro me'rã weeĩ'onʉ'cã'que ni'i. Tere ĩ'arã, ʉ̃sã cʉ̃ bu'erã cʉ̃rẽ
ẽjõpeowʉ.
12 Tojo wa'áca be'ro Jesú Capernau wãmetiri macãpʉ wa'awĩ. Cʉ̃ paco,
cʉ̃ acabijirã cʉ̃ me'rã wa'awã. Ʉsã cʉ̃ bu'erã quẽ'rã wa'awʉ. Ti macãpʉre
ʉ̃sã pejeti n̰ʉm̰ʉrĩ niwʉ̃.

Jesú Õ'acʉ̃ wi'ipʉ nirãrẽ cõ'awĩrõ'que ni'i
(Mt 21.12-13; Mr 11.15-18; Lc 19.45-46)

13 Judío masã bosen̰ʉmʉ Pascua wãmetiri bosen̰ʉmʉ d̰ʉporo niwʉ̃. Ti
bosen̰ʉmʉ na ñecʉ̃sʉmʉa Egiptopʉ ní'cãrã wija'quere wãcũrĩ bosen̰ʉmʉ
niwʉ̃. Ti bosen̰ʉmʉ d̰ʉporoacã Jesú Jerusalẽpʉ wa'awĩ.
14 Topʉ etag̰ʉ, Õ'acʉ̃ wi'ipʉ wa'awĩ. Ti wi'ipʉre wa'ic̰ʉrã duarãrẽ
ĩ'awĩ. Na wec̰ʉare, ovejare, tojo nicã bujare duawã. Na wẽjẽ, Õ'acʉ̃rẽ
ʉ̃jʉ̃amorõpeoajã niwã. Ãpẽrã quẽ'rã apeye di'ta cjasere niyeru d̰ʉcayuri
masã topʉ dujiwã.
15 Na tojo weecã ĩ'agʉ̃, Jesú tãrãrĩ dare apowĩ. Ti da me'rã
wa'ic̰ʉrã duarãrẽ, na yarã ovejare, wec̰ʉare tãrãn̰ʉrʉ̃wĩrõpe'ocã'wĩ.
Niyeru d̰ʉcayuri masã pe'ere niyerure õrẽstedijowĩ. Na ye mesarire
tuuquecũupe'ocã'wĩ.
16 Buja duarãrẽ niwĩ:
—Ã'rãrẽ miiwijaaya. Yʉ'ʉ pac̰ʉ ya wi'ire duari wi'i weeticã'ña.
17 Cʉ̃ tojo weecã ĩ'arã, tod̰ʉporocjʉ̃ Davi cʉ̃ oja'quere ʉ̃sã wãcũwʉ̃. Cʉ̃
a'tiro ojac̰ʉ niwĩ:
Õ'acʉ̃, mʉ'ʉ ya wi'ire ma'iyʉ'r̰ʉmajã'a.
Na mʉ'ʉ ya wi'ire ña'arõ weecã ĩ'agʉ̃, pũrõ b̰ʉjaweti'i, ni ojac̰ʉ niwĩ.
18 Judío masã wiorã cʉ̃ cõ'awĩrõcã ĩ'arã, Jesure sẽrĩtiña'wã:
—¿Noanojõ dutiro me'rã mʉ'ʉ duari masãrẽ cõ'awĩrõmasĩti? Mʉ'ʉ tojo
weemasĩsere weeĩ'ose me'rã ĩ'oña ʉ̃sãrẽ.
19 Jesú narẽ yʉ'tiwĩ:
—A'ti wi'ire cõ'acã'ña. I'tia n̰ʉmʉ be'ro yʉ'ʉ apog̰ʉti tja.
20 Wiorã cʉ̃rẽ niwã:
—Basiowe'e. A'ti wi'ire wéérã, cuarenta y seis cʉ̃'marĩ yoogowã. ¿Mʉ'ʉ
pe'e i'tia n̰ʉmʉ be'ro tu'ajan̰ʉ'cõgʉ̃sari tja? niwã.
21 Jesú ti wi'ire ucũgʉ̃, cʉ̃ ya upʉre ucũgʉ̃ weewĩ.

22 Ʊsã cʉ̃ ucũ'quere cʉ̃ wẽrĩ masã̃ca be'ropʉ tʉ'omasĩwʉ̃. Tere wãcũrã, cʉ̃ ucũ'quere “Diacjʉ̃ta nipĩ”, ni ẽjõpeowʉ. Tojo nicã Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ cʉ̃rẽ oja'que quẽ'rãrẽ ẽjõpeowʉ.

Jesú masã wãcũsere ĩ'ape'ocã'sami nise ni'i

23 Pãjãrã Jerusalẽ̃pʉ Pascua bosenʉmʉrẽ nerẽwã. Na Jesú tutuaro me'rã weeĩ'osere ĩ'awã. Tere ĩ'arã, Õ'acʉ̃ o'ó'cʉ nimi nírã, cʉ̃rẽ ẽjõpeowã.

24-25 Jesú pe'e narẽ ĩ'amasĩpe'ogʉ, ne ãpẽrã werero marĩrõ cʉ̃ basu masã na wãcũsere masĩpe'ocã'wĩ. Tojo weegʉ cʉ̃ “Yʉ'ʉre ẽjõpeoma”, nitiwĩ.

3

Nicodemo Jesú me'rã ucũ'que ni'i

1 Ni'cʉ̃ fariseo masʉ̃ Nicodemo wãmetigʉ niwĩ. Cʉ̃ ãpẽrã judío masã wiorã me'rã niwĩ.

2 Ni'cã ñami Nicodemo Jesú tiropʉ ĩ'agʉ̃ etawĩ. Jesure ucũwĩ:

—Ʊsãrẽ bu'egʉ, Õ'acʉ̃ mʉ'ʉ me'rã nimi. Tojo weegʉ cʉ̃ tutuaro o'oro me'rã mʉ'ʉ weeĩ'omasĩ'i. Mʉ'ʉ weeĩ'o'quere ĩ'arã, ʉ̃sã a'tiro masĩ'i. Õ'acʉ̃ ʉ̃sãrẽ bu'edutigʉ mʉ'ʉrẽ o'ópĩ.

3 Jesú cʉ̃rẽ niwĩ:

—Mʉ'ʉrẽ nirõta nigʉ̃ti. Ne ni'cʉ̃ ne waropʉ cʉ̃ bajuanʉ'cã'caro weronojõ bajuaapotigʉ, ne Õ'acʉ̃ tiropʉ wa'amasĩtisami.

4 Nicodemo cʉ̃rẽ sẽrĩtiña'wĩ:

—¿De'ro basiobosari marĩ bʉcʉáca be'ro apaturi majãmisãjãa, marĩ paco ya paapʉ bajuacã tja? Marĩ pacopʉre apaturi bajuamasĩtisa'a.

5 Jesú cʉ̃rẽ yʉ'tiwĩ:

—Mʉ'ʉrẽ diacjʉ̃ta nigʉ̃ti. Ne aco me'rã wãmeyeno'tigʉ, tojo nicã Espíritu Santu dʉcayuno'tigʉ, Õ'acʉ̃ tiropʉ sãjãamasĩtisami.

6 Masã põ'rã masãta nima. Náta tja Espíritu Santu me'rã bajuaaporã, Õ'acʉ̃ põ'rã wa'asama.

7 Yʉ'ʉ “Nipe'tirã ne waropʉ bajuanʉ'cã'caro weronojõ apaturi bajuaa-porʉa'a” nisere tʉ'ogʉ, tʉ'omarĩaticã'ña.

8 Espíritu Santu me'rã dʉcayusere ucũgʉ̃ wee'e. Espíritu Santu wĩ'rõ weronojõ nimi. Wĩ'rõ no'o ʉaro bʉsʉ wẽetuuwã'cãsa'a. Masĩno'ña marĩ'i, ¿no'opʉ cjase a'tiapari? “Topʉ wa'aro wee'e”, nino'ña marĩ'i. Te weronojõ Espíritu Santu masãrẽ apaturi bajuaapocã weese ĩ'ano'ña marĩ'i, niwĩ Jesú.

9 Nicodemo sẽrĩtiña'wĩ tja:

—¿De'ro wee Espíritu Santu me'rã bajuata basiosari?

10 Jesú cʉ̃rẽ yʉ'tiwĩ:

—¿Mʉ'ʉ Israe curuacjãrãrẽ Õ'acʉ̃ ye cjasere bu'egʉ nimigʉ̃, a'tere masĩweti?

11 Mʉ'ʉrẽ diacjʉ̃ta nigʉ̃ti. Ʊsã masĩsere, ʉ̃sã ĩ'a'quere mʉsãrẽ werewʉ. Mʉsã ẽjõpeowe'e.

12 A'ti nucũcã cjasere yʉ'ʉ ucũcã marĩcãrẽ, mʉsã ẽjõpeowe'e. Ʊ'mʉse cjasere yʉ'ʉ werecãma, nemorõta yʉ'ʉre ẽjõpeotibosa'a.

13 »Ne ni'cʉ̃ masʉ̃ ʉ'mʉsepʉre wa'aña'dijati'cʉ marĩmi. Yʉ'ʉ ni'cʉ̃ta ʉ'mʉsepʉ ní'cʉ dijatiwʉ. Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ ʉ'mʉsecjʉ̃ ni'i. Tojo weegʉ yʉ'ʉ ʉ'mʉse cjasere masĩ'i.

14 »Dʉporopʉ yucʉ marĩrõ, masã marĩrõpʉ Moisé aña queose na
wee'cʉre ʉ'mʉarõ yucʉgʉpʉ yoocʉ niwĩ. Moisé añarẽ wee'caronojõta
masã yʉ'ʉre ʉ'mʉarõpʉ yoorãsama.
15 Nipe'tirã yʉ'ʉre ẽjõpeorã, pecame'epʉ wa'asome. Õ'acʉ̃ me'rã
catinu'cũrãsama, niwĩ Jesú.

Õ'acʉ̃ cʉ̃ macʉ̃ ni'cʉ̃ nigʉ̃rẽ o'ó'que ni'i

16 Õ'acʉ̃ a'ti nucũcãcjãrãrẽ ʉpʉtʉ ma'ígʉ̃, cʉ̃ macʉ̃ ni'cʉ̃ nigʉ̃rẽ o'ócʉ
niwĩ. Te me'rã nipe'tirã cʉ̃ macʉ̃rẽ ẽjõpeorã, pecame'epʉ wa'asome. Na
cʉ̃ me'rã catinu'cũcã'rãsama.
17 Õ'acʉ̃ a'ti turicjãrãrẽ bu'iri da'regʉti nígʉ̃ mejẽta cʉ̃ macʉ̃rẽ o'ócʉ
niwĩ. Narẽ yʉ'rʉogʉ pe'e tojo weecʉ niwĩ.
18 Õ'acʉ̃ cʉ̃ macʉ̃rẽ ẽjõpeorãrẽ bu'iri da'resome. Cʉ̃ macʉ̃ ni'cʉ̃ nigʉ̃rẽ
ẽjõpeoticã pũrĩcãrẽ, bu'iri da'regʉsami.
19 A'tiro ni'i. Jesucristo sĩ'ose weronojõ nimi. Cʉ̃ Õ'acʉ̃ yere ĩ'ogʉ̃ a'tiwĩ.
Cʉ̃ a'ticã, a'ti nucũcãcjãrã cʉ̃rẽ ʉaticãrã niwã. Cʉ̃rẽ ʉaronojõ o'orã, ña'arõ
weese pe'ere ʉaripejayurã, na'itĩ'arõpʉ nirã weronojõ nicãrã niwã.
20 Nipe'tirã ña'arõ weerã Õ'acʉ̃ macʉ̃rẽ ʉatima. Na ña'arõ weesere
bajurẽcã ʉatirã, cʉ̃ pʉ'to nisĩ'rĩtima.
21 Añurõ weerã pe'e cʉ̃ pʉ'to sirutuma. Na tojo weecã, nipe'tise na
weesere "Õ'acʉ̃ ʉaronojõ weema", bajuyoropʉ ni masĩno'o.

Juã wãmeyeri masʉ̃ Jesú yere ucũ'que ni'i

22 Jesú Nicodemorẽ ucũca be'ro Judea wãmetiropʉ ʉ̃sãrẽ cʉ̃ bu'erãrẽ
sʉ'ori wa'awĩ. Topʉre masãrẽ wãmeyerã, yoacurecãpʉta niwʉ̃.
23-24 Juã wãmeyeri masʉ̃ cʉ̃rẽ bu'iri da'reri wi'ipʉ sõrõatji dʉporo cʉ̃
quẽ'rã wãmeyegʉ weewĩ Enón wãmetiri macãpʉ. Enón Salim wãmetiro
pʉ'to niwʉ̃. Topʉre dia pajiri maa niwʉ̃. Masã cʉ̃ tiropʉ wãmeyedutirã
wa'awã.
25 Cʉ̃ tojo weeri cura ni'cã nʉmʉ Juã bu'esere siruturã ni'cʉ̃ judío
masʉ̃ me'rã dʉ'sasowã'cõcãrã niwã. Judío masã coewʉasenojõ me'rã
dʉ'sasocãrã niwã.
26 Tojo wa'áca be'ro cʉ̃ bu'erã Juãrẽ nicãrã niwã:
—Ʉsãrẽ bu'egʉ, sõ'onícatero Jordã siaquijipʉ mʉ'ʉ me'rã ní'cʉ, ʉ̃sãrẽ
mʉ'ʉ were'cʉ ni'cãrõacãrẽ cʉ̃ wãmeyegʉ weeami. Nipe'tirã cʉ̃rẽ siruturã
weeama.
27 Juã narẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Õ'acʉ̃ dutíticã, masã cʉ̃rẽ sirututibosama.
28 Mʉsã yʉ'ʉ were'quere tʉ'otojawʉ. Yʉ'ʉ "Õ'acʉ̃ bese'cʉ mejẽta ni'i",
niwʉ̃. Yʉ'ʉ cʉ̃ dʉporo o'óyumʉ'tã'cʉ ni'i.
29 A'tiro pe'e ni'i. Ni'cʉ̃ omocã dʉ'tecã, cʉ̃ nʉmo cʉ̃ yago se'saro nisamo.
Cʉ̃ me'rãcjʉ̃ cʉ̃ dʉ'tecã ĩ'agʉ̃, e'catitamusami. Jesú ã'rĩ omocã dʉ'te'cʉ
weronojõ nimi. Masã cʉ̃rẽ siruturã cʉ̃ nʉmo weronojõ nima. Tojo weegʉ
yʉ'ʉ cʉ̃ me'rãcjʉ̃ masã cʉ̃rẽ sirutucã ĩ'agʉ̃, e'catitamu'u.
30 Masã ĩ'orõpʉ cʉ̃ siape me'rã yʉ'ʉ bu'ipʉ wa'agʉsami. Yʉ'ʉ pe'e mejõ
nigʉ̃ tojagʉ́sa'a, nicʉ niwĩ Juã cʉ̃ bu'erãrẽ.

Õ'acʉ̃ macʉ̃ ʉ'mʉsecjʉ̃pʉ a'ti'que ni'i

31 Juã cʉ̃ bu'erãrẽ ninemocʉ niwĩ tja:

—Jesú ʉ'mʉsepʉ a'ti'cʉ nipe'tirã yʉ'rʉoro nimi. A'ti di'tacjʉ̃ a'to cjasere ucũsami. Ʉ'mʉsepʉ a'ti'cʉ pe'e nipe'tirã yʉ'rʉoro nimi.

32 Cʉ̃ ʉ'mʉsepʉ ĩ'a'quere, cʉ̃ tʉ'o'quere ucũsami. Ne ni'cʉ̃ cʉ̃ ucũsere ẽjõpeotisami.

33 Tojo nimicã, no'o ni'cãrẽrã cʉ̃rẽ ẽjõpeoma. Na cʉ̃rẽ ẽjõpeorã, “Õ'acʉ̃ diacjʉ̃ta ucũmi”, ni ĩ'oma.

34 Õ'acʉ̃ Jesucristore Espíritu Santure cʉoyʉ'rʉmajãcã weecʉ niwĩ. Tojo weegʉ cʉ̃ pacʉ yere ucũmi.

35 Õ'acʉ̃ cʉ̃ macʉ̃rẽ ma'ígʉ̃, nipe'tisere, nipe'tirãrẽ dutimasĩsere o'ocʉ niwĩ.

36 Cʉ̃ macʉ̃rẽ ẽjõpeorãnojõ catinu'cũsere cʉoma. Cʉ̃rẽ ẽjõpeosĩ'rĩtirã pe'e Õ'acʉ̃ tiropʉ wa'asome. Õ'acʉ̃rẽ ʉpʉtʉ bu'iri da'reno'rãsama.

4

Jesú Samariacjõ me'rã ucũ'que ni'i

1-3 Pãjãrã masã Jesure sirutuwã. Juã wãmeyeri masʉ̃ yʉ'rʉoro ʉ̃sã Jesú bu'erã pe'e masãrẽ wãmeyewʉ. Jesú cʉ̃ basu narẽ wãmeyetiwĩ. A'te, pãjãrã masã sirutuse, wãmeyese quetire fariseo masã tʉ'ocãrã niwã. Te quetire tʉ'oapã nígʉ̃, Jesú Judeapʉ ní'cʉ Galileapʉ wa'awĩ.

4 Topʉ wa'agʉ, cʉ̃ Samaria di'tapʉ yʉ'rʉwã'cãwĩ.

5 Ti di'tapʉre Sicar wãmetiri macãpʉ etawĩ. Ti macã pʉ'to dʉporocjʉ̃ Jacob cʉ̃ macʉ̃ Joseré o'óca di'ta niwʉ̃.

6 Topʉ aco waari pe Jacob cʉ̃ wéeca pe niwʉ̃. Jesú to yʉ'rʉagʉ, caributia wa'awĩ. Tojo weegʉ dajaritero nicã ti pe sumutopʉ soogʉ ejanujãwĩ.

7-8 Cʉ̃ topʉ dujiri cura ʉ̃sã ba'ase duurã wa'arã macãpʉ pi'awʉ. Ʉsã topʉ nirĩ cura ni'cõ numio Samariacjõ ti pepʉre aco waago etaco niwõ. Jesú core nicʉ niwĩ:

—Yʉ'ʉre aco tĩaña.

9 Co cʉ̃rẽ yʉ'tico niwõ:

—¿De'ro weegʉ mʉ'ʉ judío masʉ̃ nimigʉ̃, yʉ'ʉ Samariacjõrẽ aco sẽrĩti? nico niwõ. Titapʉre judío masã Samaria di'tacjãrã me'rã ne a'mesʉ'aticũcãrã niwã. Te ye bu'iri cʉ̃rẽ tojo nico niwõ.

10 Jesú nicʉ niwĩ:

—Mʉ'ʉ Õ'acʉ̃ masãrẽ o'osere masĩtisa'a. Yʉ'ʉ quẽ'rãrẽ masĩtisa'a. Mʉ'ʉ masĩgõ pũrĩcã, yʉ'ʉre sẽrĩboapã. Mʉ'ʉ sẽrĩcã, yʉ'ʉ pe'e aco catise o'ose warore o'oboapã.

11 Co ninemoco niwõ tja:

—¿Ñe'e me'rã mʉ'ʉ acore waamiibosari? A'ti pe ʉ̃'cʉ̃a ni'i. ¿No'opʉ mʉ'ʉ aco catise o'osere bocabosari?

12 Marĩ ñecʉ̃ Jacob a'ti pe cjasere sĩ'rĩcʉ niwĩ. Cʉ̃ põ'rã, cʉ̃ yarã ecarã quẽ'rã sĩ'rĩcãrã niwã. Cʉ̃ marĩrẽ a'ti pere cũucʉ niwĩ. ¿Mʉ'ʉ pe'e cʉ̃ nemorõ niti?

13 Cʉ̃ core yʉ'ticʉ niwĩ:

—Nipe'tirã a'ti pe cjase acore sĩ'rĩrã, apaturi acowʉorãsama.

14 Yʉ'ʉ o'ose pe'ere sĩ'rĩrã, ne acowʉosome. Napʉre na ye ejeripõ'rãrĩpʉ aco o'mabʉronu'cũrõ weronojõ nirõsa'a. Na catinu'cũcã'rãsama.

15 Co cʉ̃rẽ nico niwõ:

—To pũrĩcãrẽ yʉ'ʉre te acore o'oya. Mʉ'ʉ yʉ'ʉre o'ocã, yʉ'ʉ acowʉosome. Tojo nicã a'ti pepʉre aco waasĩ'rĩgõ ĩ'anu'cũsome, nico niwõ.

16 Jesú core nicʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ marãpʉre pijigo wa'aya.
17 Co cʉ̃rẽ yʉ'tico niwõ:
—Yʉ'ʉ marãpʉ marĩgõ ni'i.
Jesú core nicʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ "Marãpʉ moo'o" nígõ, diacjʉ̃ta yʉ'tiapʉ.
18 Mʉ'ʉ ni'cãmocʉrã ʉmʉa me'rã marãpʉtiña'co nimiwʉ̃. Ni'cãrõacã mʉ'ʉ cʉogʉ mʉ'ʉ marãpʉ diacjʉ̃ nitimi. Mʉ'ʉ ucũse diacjʉ̃ta ni'i.
19 Tojo nicã tʉ'ogo, Jesure nico niwõ:
—Mʉ'ʉ Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masʉ̃ nisa'a.
20 Ʉsã ñecʉ̃sʉmʉa Samariacjãrã sicʉ ʉ̃rʉ̃gʉ̃pʉ Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeocãrã niwã. Mʉsã judío masã pe'e "Jerusalẽpʉ Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeoroʉa'a", ni wãcũ'u, nico niwõ.
21 Jesú core nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ ucũsere tʉ'oya. Cã'rõacã dʉ'sa'a sicʉ ʉ̃rʉ̃gʉ̃pʉ wa'atimirã, Jerusalẽpʉ wa'atimirã mʉsã Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeoatjo.
22 Mʉsã Samariacjãrã mʉsã ẽjõpeosere añurõ tʉ'omasĩtisa'a. Ʉsã pũrĩcã ʉ̃sã ẽjõpeosere masĩ'i. A'tiro ni'i. Masãrẽ yʉ'rʉoacjʉ judío masʉ̃ nigʉ̃sami.
23 Ẽjõpeoritero etarosa'a. A'tiro nicãrẽ nitoja'a. Masã Õ'acʉ̃rẽ diacjʉ̃ta ẽjõpeorã na ye ejeripõ'rãrĩpʉ ẽjõpeorãsama. Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ ẽjõpeorãrẽ tojo ẽjõpeocã ʉasami.
24 Õ'acʉ̃ bajutigʉ nimi. Cʉ̃rẽ ẽjõpeorã ejeripõ'rãrĩpʉ diacjʉ̃ta ẽjõpeoroʉa'a.
25 Co cʉ̃rẽ nico niwõ:
—Yʉ'ʉ masĩ'i. Mesías, Õ'acʉ̃ cʉ̃ bese'cʉ Cristo, a'tigʉsami. Cʉ̃ a'tigʉ, marĩrẽ nipe'tisere weregʉsami, nico niwõ.
26 Tojo nicã tʉ'ogʉ, core nibajũrẽcʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ mʉ'ʉ me'rã ucũgʉ̃ Õ'acʉ̃ bese'cʉta ni'i.
27 Na a'tiro nirĩ cura ʉ̃sã ba'ase duurã eja'cãrã Jesú tiropʉre etawʉ. Ʉsã Jesú numio me'rã ucũcã ĩ'arã, ĩ'amarĩa wa'acãti. Ne ni'cʉ̃pʉta cʉ̃rẽ "¿Ñe'enojõrẽ ʉago weeati? o ¿ñe'enojõ cjasere ucũrã weeati?" ni sẽrĩtiña'ma'atíwʉ.
28 Ʉsã na tiropʉ etacã ĩ'agõ, co aco waatjʉre topʉta dʉpocã, macãpʉ wa'a wa'awõ. Topʉre etago, masãrẽ wereco niwõ:
29 —Mʉsã quẽ'rã ĩ'arã a'tia. Sõ'o, ni'cʉ̃ ʉmʉ niami. Cʉ̃ yʉ'ʉ de'ro wee'quere masĩpe'ocã'mi. Cʉ̃ Õ'acʉ̃ bese'cʉta niapĩba, nico niwõ.
30 Be'ro co tojo werecã tʉ'orã, na Jesú tiropʉ ĩ'arã a'ticãrã niwã.
31 Na a'tiri cura ʉ̃sã Jesure ba'ase ecarã weemiwʉ̃.
32 Cʉ̃ ʉ̃sãrẽ niwĩ:
—Yʉ'ʉ ba'ase cʉosere mʉsã masĩtisa'a.
33 Tojo nicã tʉ'orã, ʉ̃sã cʉ̃ bu'erã "¿Ãpẽrã cʉ̃rẽ ba'ase ecatojapari?" ni a'merĩ sẽrĩtiña'wʉ̃.
34 Jesú ʉ̃sãrẽ niwĩ:
—Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre o'ówĩ. Yʉ'ʉ cʉ̃ ʉaro weegʉ wee'e. Cʉ̃ weeduti'quere weepe'ogʉ, yʉ'ʉ ba'agʉ weronojõ tʉ'oña'a.
35 Mʉsã a'tiro ni wãcũ'u: "Ba'paritise mujĩpũrĩ dʉ'sa'a otese dʉcatiatjo." Yʉ'ʉ pe'e ĩ'acãma, pupi ñairõpʉ wee'e. Jesú a'tiro ucũgʉ̃, masãrẽ ucũgʉ̃ weewĩ. Na cʉ̃ ucũsere ẽjõpeoatjo cã'rõ dʉ'sa'a nígʉ̃, tojo niwĩ.

36 Ote'quere tʉ̃'rẽrĩ masʉ̃ cʉ̃ da'ra'que wapa wapeyeno'sami. Ã'rĩ
da'ragʉ weronojõ masãrẽ ẽjõpeocã weegʉ́ quẽ'rãrẽ yʉ'ʉ wapayegʉsa'a.
Ẽjõpeorã, na catinu'cũcã'rãsama. Ne waro weremʉ'tã'cʉ, apĩ werenemo-
turiawã'cãgʉ̃ na weresere ẽjõpeocã ĩ'arã, na pʉarãpʉta e'catirãsama.
37 Masã ucũwʉaronojõpʉma a'tiro ni'i: "Ni'cʉ̃ ne waro otesami. Be'ro
te dʉcare miirĩ masʉ̃ apĩ nisami tja."
38 Mʉsã yʉ'ʉ bu'erã te weronojõ ni'i. Ãpẽrã Õ'acʉ̃ ye cjasere
weremʉ'tãcãrã niwã. Ni'cãrõacãrẽ yʉ'ʉ mʉsãrẽ na weremʉ'tã'quere
werenemodutigʉ o'ó'o. Mʉsã werese me'rã narẽ yarã wa'acã weerãsa'a,
niwĩ Jesú.
39 Samariacjõ co ya macãcjãrãrẽ a'tiro nico niwõ:
—Sõ'onícʉ nipe'tise yʉ'ʉ wee'quere masĩpe'ocã'mi. Co tojo nicã tʉ'orã,
pãjãrã cʉ̃rẽ ẽjõpeowã.
40 Tojo weerã Jesú tiropʉ a'ti, cʉ̃rẽ na tiropʉ tojadutiwã. Cʉ̃ na tiropʉre
pʉa nʉmʉ tojaque'awĩ.
41 Be'ro Jesú cʉ̃ weresere tʉ'orã, pãjãrã ẽjõpeonemowã.
42 Be'ro numiorẽ niwã:
—Ʉsã mʉ'ʉ were'que me'rã dia'cʉ̃ cʉ̃rẽ ẽjõpeowe'e. Ʉsã basu cʉ̃
ucũsere tʉ'oapʉ. Tojo weerã cʉ̃rẽ ẽjõpeo'o. Ʉsã masĩ'i. Diacjʉ̃ta niapã.
Cʉ̃ Õ'acʉ̃ bese'cʉ a'ti turicjãrã masãrẽ yʉ'rʉogʉ nimi, niwã core.

Jesú wiogʉ docacjʉ̃ macʉ̃rẽ yʉ'rʉo'que ni'i

43 Pʉa nʉmʉ Samariacjãrã me'rã níca be'ro Jesú Galilea di'tapʉ wa'awĩ.
44 Todʉporo a'tiro niwĩ Jesú:
—Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masʉ̃rẽ cʉ̃ ya di'tacjãrã ẽjõpeotisama.
45 Tojo nimicã, cʉ̃ ya di'ta Galileapʉ etacã, masã tocjãrã pe'e cʉ̃rẽ añurõ
ñe'ewã. Na quẽ'rã Jerusalẽpʉ judío masã bosenʉmʉ Pascua ĩ'arã ejacãrã
niwã. Topʉ Jesú cʉ̃ weeĩ'o'quere ĩ'acãrã niwã. Tojo weerã cʉ̃rẽ ẽjõpeowã.
46 Jesú Galileapʉ ejagʉ, Canápʉ aco ní'quere cʉ̃ vino wééca macãpʉ
apaturi dajawĩ. Ti macãpʉre ni'cʉ̃ Galilea di'ta wiogʉ docacjʉ̃ niwĩ. Cʉ̃,
cʉ̃ macʉ̃ dutitigʉre Capernaupʉ cʉocʉ niwĩ.
47 Cʉ̃, Jesú Judeapʉ ní'cʉ Galileapʉ etapʉ nise quetire tʉ'ogʉ, Jesú tiropʉ
a'ticʉ niwĩ.
—Yʉ'ʉ macʉ̃rẽ yʉ'rʉogʉ a'tia. Cʉ̃ wẽrĩse pʉ'toacãpʉ niami, niwĩ.
48 Jesú cʉ̃rẽ niwĩ:
—Mʉsã yʉ'ʉ weeĩ'oticãma, ẽjõpeowe'e.
49 Cʉ̃ dutitigʉ pacʉ pe'e Jesure niwĩ:
—Wiogʉ, pajaña'ña. Te'a quero yʉ'ʉ macʉ̃ wẽrĩse dʉporo.
50 Jesú cʉ̃rẽ niwĩ:
—Mʉ'ʉ ya wi'ipʉ tojaagʉsa'a. Mʉ'ʉ macʉ̃ catisami, niwĩ. Cʉ̃ Jesú tojo
nisere tʉ'ogʉ, cʉ̃ ya wi'ipʉ tojaa wa'awĩ.
51 Cʉ̃ dajagʉti weeri cura cʉ̃rẽ da'raco'terã ma'apʉ põtẽrĩ, cʉ̃rẽ werecãrã
niwã:
—Mʉ'ʉ macʉ̃ catiami.
52 Na werecã, "¿De'ro nicã cʉ̃ añunʉ'cãti?" ni sẽrĩtiña'cʉ niwĩ. Na
"Ñamica'a dajaritero be'ro ujaque suruno'ami", nicãrã niwã.
53 Na werecã, cʉ̃ "Jesú yʉ'ʉre ti horata 'Mʉ'ʉ macʉ̃ catisami', niami",
nicʉ niwĩ. Tojo weerã nipe'tirã cʉ̃, cʉ̃ ya wi'icjãrã Jesure ẽjõpeocãrã niwã.

54 Ti di'ta Galileapʉre aco ní'quere vino cʉ̃ dʉcayúca be'ro wiogʉ macʉ̃rẽ
yʉ'rʉogʉ, Jesú pʉati cʉ̃ tutuase me'rã weeĩ'ogʉ̃ weewĩ. Judea di'tapʉ ní'cʉ
dajagʉ, tere weewĩ.

5

Jesú sijamasĩtigʉre yʉ'rʉo'que ni'i

1 Wiogʉ docacjʉ̃ macʉ̃rẽ yʉ'rʉóca be'ro Jesú Jerusalẽpʉ judío masã
bosenʉmʉ ĩ'agʉ̃ majãmitojaawĩ tja.
2 Jerusalẽrẽ sã'rĩsãaca sã'rĩrõpʉre ni'cã sope Oveja wãmetiri sope niwʉ̃.
Ti sope pʉ'to na u'arãtirã apóca pe niwʉ̃. Ti pe hebreo ye me'rã Betsaida
wãmetiwʉ. Ti pe sumutopʉre ni'cãmocʉse tucũrĩ ti'aya marĩse tucũrĩ
niwʉ̃.
3-4 Te tucũrĩpʉ pãjãrã dutitirã nucũcãpʉ cũñawã. Caperi bajuno'tirã,
opa cõ'ñerĩ sijarã, tojo nicã sijamasĩtirã niwã. Ti ditarapʉre wãcũña
marĩrõ ni'cãrẽtiri Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ ʉ'mʉsecjʉ̃ dijatamʉjãpʉ. Di-
jata, acore a'meña'cã weemʉjãpʉ. Cʉ̃ tojo wééca be'ro ti pepʉ do-
queñojãmʉ'tãgʉ̃ yʉ'rʉono'pʉ. Tojo weerã na cʉ̃ yʉ'rʉosere co'terã, topʉ
cũñacãrã niwã.
5 Topʉre ni'cʉ̃ dutitigʉ niwĩ. Treinta y ocho cʉ̃'marĩ wa'acaro niwʉ̃ cʉ̃
dutitiwã'cõca be'ro.
6 Jesú ti ditara tiropʉ yʉ'rʉagʉ, topʉ cũñagʉ̃rẽ ĩ'awĩ. Cʉ̃ yoacã dutiticã
ĩ'agʉ̃, cʉ̃rẽ sẽrĩtiña'wĩ:
—¿Mʉ'ʉ yʉ'rʉono'sĩ'rĩsari? niwĩ.
7 Cʉ̃ Jesure yʉ'tiwĩ:
—Wiogʉ, yʉ'ʉre ne weetamugʉ̃ marĩmi. Nipe'tisetiri aco a'meña'rĩ cura
yʉ'ʉ ti pepʉ sãjãasĩ'rĩcã, ãpẽrã yʉ'ʉ dʉporo sãjãamʉ'tãmʉjãwã.
8 Jesú cʉ̃rẽ niwĩ:
—Wã'cãnʉ'cãña. Mʉ'ʉ cũñarõrẽ tuutũrẽ, wa'agʉsa'a.
9 Cʉ̃ tojo nirĩ cura yʉ'rʉono'cʉpʉ tojawĩ. To be'ro wã'cãnʉ'cã, cʉ̃
cũñarõrẽ tuutũrẽ, sijanʉ'cãwĩ. Cʉ̃rẽ yʉ'rʉoca nʉmʉ sauru niwʉ̃.
10 Tojo weerã yʉ'rʉono'cʉ cʉ̃ cũña'carore o'macã ĩ'arã, judío masã wiorã
cʉ̃rẽ nicãrã niwã:
—¿De'ro weegʉti mʉ'ʉ ni'cãcã marĩ soodutíca nʉmʉ sauru nimicã,
mʉ'ʉ cũñarõrẽ o'masijati? Marĩrẽ tojo weedutiwe'e.
11 Cʉ̃ narẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉre yʉ'rʉo'cʉ "Mʉ'ʉ cũñarõrẽ tuutũrẽ, o'mawã'cãgʉ̃sa'a", niami.
12 Na cʉ̃rẽ nicãrã niwã:
—¿Noanojõ mʉ'ʉrẽ tojo weedutiati?
13 Cʉ̃ Jesure masĩticʉ niwĩ. Jesú sijamasĩtigʉre yʉ'rʉóca be'ro pãjãrã
masã wa'teropʉ morẽsu'uwã'cãwĩ. Tojo weegʉ cʉ̃rẽ ĩ'amasĩticʉ niwĩ.
14 Be'ro Jesú Õ'acʉ̃ wi'ipʉ cʉ̃rẽ bocaejagʉ, niwĩ:
—Añurõ weeapa. Mʉ'ʉ yʉ'rʉono'cʉpʉ ni'i. Apaturi ña'arõ ween-
emoacʉpa. Mʉ'ʉ ña'arõ weenemogʉ̃, nemorõ ña'arõ yʉ'rʉgʉsa'a, niwĩ.
15 Jesú tojo nicã tʉ'ogʉ, judío masã wiorãrẽ weregʉ wa'acʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉre yʉ'rʉo'cʉ Jesú wãmeticʉ niami.
16 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, judío masã wiorã Jesú cʉ̃ sauru nicã masãrẽ
yʉ'rʉo'que quetire masĩcãrã niwã. Tojo weerã cʉ̃ me'rã a'pepũrĩnʉ'cã,
cʉ̃rẽ wẽjẽsĩ'rĩcãrã niwã.
17 Jesú narẽ niwĩ:
—Yʉ'ʉ pacʉ da'ranu'cũcã'mi. Yʉ'ʉ quẽ'rã da'ranu'cũcã'a, niwĩ Jesú.

18 Sauru nicã da'radutitisere Jesú yʉ'rʉnʉ'cãse bu'iri wiorã cʉ̃rẽ
wẽjẽsĩ'rĩwã. Be'ro cʉ̃ Õ'acʉ̃rẽ "Yʉ'ʉ pacʉ nimi" nisere tʉ'orã, nemorõ
cʉ̃rẽ wẽjẽsĩ'rĩwã. "Cʉ̃ tojo nígʉ̃, Õ'acʉ̃rẽ ni'cãrõwijigʉ weemi", niwã.

Jesucristo cʉ̃ ye quetire werese ni'i

19 Jesú narẽ niwĩ:

—Diacjʉ̃ mʉsãrẽ weregʉti. Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ yʉ'ʉ se'saro apeyenojõ
weemasĩwe'e. Yʉ'ʉ pacʉ weesere ĩ'a'a. Te dia'cʉ̃rẽ wee'e. A'tiro ni'i.
Nipe'tise yʉ'ʉ pacʉ weesere yʉ'ʉ quẽ'rã tere wee'e.

20 Yʉ'ʉre ma'ígʉ̃, yʉ'ʉ pacʉ nipe'tise cʉ̃ weesetisere ĩ'omi. Ni'cãrõacã
sijamasĩtigʉre yʉ'rʉo'que nemorõ be'ropʉre weegʉsami. Mʉsã tere
ĩ'amarĩarãsa'a.

21 Yʉ'ʉ pacʉ masã wẽrĩ'cãrãrẽ masõmi. Cʉ̃ weronojõ yʉ'ʉ quẽ'rã yʉ'ʉ
masõsĩ'rĩrãrẽ masõgʉ̃sa'a.

22-23 Yʉ'ʉ pacʉ masã weesetisere besetimi. Yʉ'ʉ pe'ere masãrẽ "Añurõ
weema" o "Ña'arõ weema" ni, besedutiwĩ. Nipe'tirã yʉ'ʉ pacʉre añurõ
ucũma. Yʉ'ʉ quẽ'rãrẽ añurõ ucũato nígʉ̃ yʉ'ʉre masãrẽ besedutimi.
Yʉ'ʉre añurõ ucũtirã, yʉ'ʉre o'ó'cʉ quẽ'rãrẽ añurõ ucũtima.

24 »Diacjʉ̃ta nigʉ̃ti. Yʉ'ʉ nisere tʉ'orã, yʉ'ʉre o'ó'cʉre ẽjõpeorã cat-
inu'cũsere cʉoma. Na bu'iri da'reno'some. Na pecame'epʉ wa'abo'cãrã
yʉ'rʉwetitojama.

25 Diacjʉ̃ta nigʉ̃ti tja. Cã'rõacã dʉ'sa'a Õ'acʉ̃rẽ moorã yʉ'ʉre
ẽjõpeoatjo. Na ẽjõpeoritero nitoja'a. Yʉ'ʉ ucũsere tʉ'o, tere weerã
catinu'cũcã'rãsama.

26 Yʉ'ʉ pacʉta masãrẽ catinu'cũsere o'omasĩmi. Cʉ̃́ta masãrẽ cat-
inu'cũcã weedutigʉ yʉ'ʉre o'ómi.

27 Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre masãrẽ besedutisere cũuwĩ. Yʉ'ʉ cʉ̃ macʉ̃ masã
weronojõ upʉtigʉ nitjĩagʉ̃, masãrẽ bese'e.

28 Mʉsã a'tere tʉ'orã, ʉcʉaticã'ña. Ni'cã nʉmʉ nipe'tirã wẽrĩ'cãrã yʉ'ʉ
ucũsere tʉ'orãsama.

29 Tere tʉ'orã, masãperipʉ ní'cãrã masãpe'tiarãsama. Añurõ
weeseti'cãrã catinu'cũajã masãrãsama. Ña'arõ wee'cãrã pe'e bu'iri da're
bajuriono'ajã masãrãsama, niwĩ Jesú.

Jesucristo "A'te ye bu'iri yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ ni'i" nise ni'i

30 Jesú wiorãrẽ ninemowĩ tja:

—Yʉ'ʉ basu, yʉ'ʉ se'saro masãrẽ besemasĩtisa'a. Yʉ'ʉ pacʉ ʉaro, cʉ̃
dutironojõ yʉ'ʉ bese'e. Yʉ'ʉ ʉaro weesĩ'rĩsere weewe'e. Yʉ'ʉ pacʉ yʉ'ʉre
o'ó'cʉ ʉaro wee'e. Tojo weegʉ yʉ'ʉ besese queoro ni'i.

31 Yʉ'ʉ basu yʉ'ʉ weesere añurõ ucũcã, "Mʉ'ʉ ucũse wapamarĩ'i",
nibosa'a.

32 Apĩ nimi yʉ'ʉ ucũsere "Añu ni'i" nigʉ̃́. Cʉ̃ tojo nigʉ̃́ yʉ'ʉ pacʉ Õ'acʉ̃ta
nimi. Cʉ̃ yʉ'ʉre "Mʉ'ʉ weese añu ni'i" nise pũrĩcã, wapati'i.

33 Mʉsã Juã wãmeyeri masʉ̃pʉre yé cjasere sẽrĩtiña'dutirã o'ócãrã niwʉ̃.
Cʉ̃ queoro yʉ'ticʉ niwĩ.

34 Yʉ'ʉ, yé cjasere masã añurõ ucũato nisere a'magʉ̃ mejẽta wee'e. Mʉsã
yʉ'rʉcã ʉasã'a. Tojo weegʉ a'tiro ucũ'u.

35 Juã sĩ'omʉ'tãgʉ̃ weronojõ niwĩ. Sĩ'ócjamarĩcã ʉ̃jʉ̃rõ, añurõ
bo'reyusa'a. Te bo'reyuse weronojõ yé quetire añurõ ĩ'owĩ. Mʉsã cʉ̃
ucũsere tʉ'orã, yoaticã tere e'catiwʉ.

36 Yʉ'ʉ weeĩ'o'que Juã ucũ'que nemorõ wapati'i. Yʉ'ʉ pacʉ weeduti'que
ni'i. Tojo weese me'rã yʉ'ʉ pacʉ diacjʉ̃ta yʉ'ʉre o'ówĩ nisere ĩ'o'o.
37 Tojo nicã yé cjasere yʉ'ʉ pacʉ, yʉ'ʉre o'ó'cʉ añurõ ucũmi. Mʉsã Õ'acʉ̃
ucũsere tʉ'owe'e. Cʉ̃ bajusere ĩ'awe'e.
38 Tojo nicã yʉ'ʉre cʉ̃ o'ó'cʉre ẽjõpeowe'e. Tojo weero cʉ̃ ucũse mʉsãrẽ
sãjãwe'e.
39 Mʉsã catinu'cũsere bocarãsa'a nírã, Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩrẽ
wiopesase me'rã bu'enu'cũcã'a. Mʉsã ti pũrĩ cjasere bu'érã, yé quetireta
bu'e'e.
40 Mʉsã catinu'cũsere ʉamirã, yʉ'ʉre ẽjõpeosĩ'rĩwe'e.
41 »Masã yʉ'ʉre añurõ ucũcã ʉawe'e.
42 Yʉ'ʉ mʉsãrẽ ĩ'amasĩ'i. Mʉsã Õ'acʉ̃rẽ ma'iwe'e.
43 Yʉ'ʉ, yʉ'ʉ pacʉ ʉaro a'topʉre a'tiwʉ. Tojo weemicã, mʉsã yʉ'ʉre
ʉawe'e. Apĩ cʉ̃ ʉaro a'tigʉ pe'ere mʉsã ʉarãsa'a.
44 Mʉsã basuta mʉsã weesere a'merĩ "Añu'u", nicũña'a. Õ'acʉ̃ ni'cʉ̃ nigʉ̃́
"Añu'u" nise pe'ere a'mawe'e. Tojo weecũñarã, ¿de'ro wee mʉsã yʉ'ʉre
ẽjõpeobosaʉ?
45 Mʉsã "Cʉ̃ pacʉpʉre weresãgʉ̃sami", ni wãcũticã'ña. Mʉsã ẽjõpeo'cʉ
Moiséta mʉsãrẽ weresãgʉ̃sami. Mʉsã a'tiro wãcũ'u: "Moisé duti'quere
queoro wee'e. Tojo weerã ʉ'mʉsepʉ wa'arãsa'a", ni wãcũ'u.
46 Mʉsã cʉ̃ oja'quere ẽjõpeorã pũrĩcã, yʉ'ʉ quẽ'rãrẽ ẽjõpeobosa'a.
Moisé cʉ̃ oja'que, yé quetita niwʉ̃.
47 Cʉ̃ yʉ'ʉre oja'quere ẽjõpeotirã, ¿de'ro wee mʉsã yʉ'ʉ ucũsere
ẽjõpeobosaʉ? niwĩ Jesú.

6

Jesú ni'cãmocʉsetiri mil ʉmʉarẽ eca'que ni'i
(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Lc 9.10-17)

1 Jerusalẽ́pʉ sijamasĩtigʉre yʉ'rʉóca be'ro Jesú Galileapʉ dajatojaawĩ
tja. Topʉ nígʉ̃, Galilea cja ditara ape pã'rẽpʉ pẽ'awĩ. Ti ditarata Tiberia
wãmetiwʉ.
2 Masã cʉ̃ weeĩ'ose me'rã dutitirãrẽ yʉ'rʉocã ĩ'arã, pãjãrã sirutuwã.
3 Ʉsã ape pã'rẽpʉ pẽ'atarã, ʉ̃rʉ̃gʉ̃pʉ mʉjãa, dujiwʉ.
4 Titare judío masã bosenʉmʉ wa'atjo Pascua cã'rõacã dʉ'sawʉ.
5 Jesú pãjãrã masã cʉ̃rẽ sirutucã ĩ'agʉ̃, Felipere niwĩ:
—¿No'opʉ marĩ na pãjãrãrẽ ecatjere ba'ase duurã wa'arãsari?
6 Felipere ¿de'ro yʉ'tigʉsari? nígʉ̃, tojo sẽrĩtiña'wĩ. Jesú pe'e cʉ̃
weeatjere masĩyutojacʉ niwĩ.
7 Felipe cʉ̃rẽ yʉ'tiwĩ:
—Ocho mujĩpũrĩ da'rase wapa narẽ marĩ pã́ duu ecacã, ne
ba'abocatisama.
8 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, ʉ̃sã me'rãcjʉ̃ André, Simó Pedro acabiji Jesure
niwĩ:
9 —A'tore ni'cʉ̃ wĩ'magʉ̃ nimi. Cʉ̃ ni'cãmocʉse pã́ cebada me'rã
wee'quepagare cʉomi. Tojo nicã wa'i pʉarã cʉomi. A'te ba'ase ã'rã
pãjãrãrẽ ne se'sasome, niwĩ.
10 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, Jesú niwĩ:
—Narẽ nipe'tirãrẽ dujidutiya. Na dujiro añurõ tátiwʉ. Tojo weerã
nipe'tirã dujiwã. Ni'cãmocʉsetiri mil ʉmʉa niwã.

11 Be'ro Jesú pa̱rẽ mii, Õ'acũrẽ e'catise o'owĩ. Tu'ajanʉ'cõ, ũsãrẽ o'owĩ.
Be'ro ũsã masã nipe'tirãrẽ dʉcawaawʉ. Mejãrõta wa'i me'rã quẽ'rãrẽ
weewĩ. Ʉsã na ba'asĩ'rĩrõ ejatuaro narẽ etiwʉ.
12 Na ba'a yapíca be'ro Jesú ũsãrẽ niwĩ:
—Na ba'adʉ'ase cõ'orĩ nígũ, tere seesãaña, niwĩ.
13 Ni'cãmocʉsepaga pa̱ nimi'que ũsã ba'adʉ'a'quere seesãacãpʉma,
doce pi'seri mu'muse pi'seri wijawʉ.
14 Masã Jesú tojo weecã ĩ'arã, cũrẽ niwã:
—"Õ'acũ ye queti weremʉ'tãrĩ masũ a'tiacjʉ niapʉ" ní'cʉ ã'rĩta
nitʉ'sami.
15 Na cũrẽ ʉpʉtʉ tutuaro me'rã miaa, wiogʉ sõrõsĩ'rĩmiwã. Cũ pe'e na
tojo weesĩ'rĩsere ĩ'agũ, cũ se'saro nisĩ'rĩgũ ũrũgũpʉ mʉjãa wa'awĩ.

Jesú acopʉ sijawã'cã'que ni'i
(Mt 14.22-27; Mr 6.45-52)

16 Be'ro na'ique'awã'cãtiri cura ũsã ditarapʉ bu'awʉ.
17 Bu'ata, Capernaupʉ wa'arã yucʉsʉpʉ mʉjãsãjãa, ti ditarare
pẽ'anʉ'cãwũ. Na'inʉcũaca be'ropʉ niwũ. Jesú titare bajutiwĩ yujupʉ.
18 Ʉsã pẽ'arĩ cura wĩ'rõ ʉpʉtʉ wẽetuuwã'cãtiwʉ. Tojo wa'acã, pã'cõrĩ
pacase wã'cãwũ.
19 Ʉsã yoaro ni'cãmocʉse kilómetro wa'áca be'ro Jesú ũsã tiropʉ a'tigʉ,
acopʉ sijawã'cãtiwĩ. Cũrẽ ĩ'arã, ʉpʉtʉ ʉcʉawʉ.
20 Cũ ũsãrẽ niwĩ:
—Yʉ'ʉ ni'i. Uiticã'ña, niwĩ.
21 Ʉsã cũrẽ mʉjãsãjãdutiwʉ. Cũ sãja̱ca be'ro ũsã wa'aro ape pã'rẽpʉ
maata ejabaque'owʉ.

Masã ditara sumutopʉ cõ'o'cãrã Jesure a'mase ni'i

22 Ape nʉmʉ masã ape pã'rẽpʉ toja'cãrã nitʉopjʉ me'rã ũsã pẽ'a'quere
masĩcãrã niwã. Tojo nicã "Jesú cũ bu'erã me'rã wa'atiami", nicãrã niwã.
23 Na tojo nicũñarĩ cura apeye yucʉsʉpawʉ etacaro niwũ. Tepawʉ Jesú
cũ pacʉre cũ e'catise o'óca be'ro ũsã ba'a'caropʉ etacaro niwũ. Te Tiberia
cjasepawʉ nicaro niwũ.
24 Be'ro masã ape pã'rẽpʉ toja'cãrã Jesú, cũ bu'erã marĩcã ĩ'arã, a'tiro
weecãrã niwã. Te yucʉsʉpawʉpʉ mʉjãsãjãa, Capernaupʉ Jesure a'marã
a'ticãrã niwã.

Jesú masãrẽ werese ni'i

25 Na a'ti pã'rẽpʉ pẽ'ajarã, Jesure bocaejarã, cũrẽ sẽrĩtiña'wã:
—¿Wiogʉ, de'ro nicã mʉ'ʉ pẽ'ajati a'topʉre?
26 Jesú narẽ yʉ'tiwĩ:
—Diacjũta nigũti. Mʉsã pa̱ ba'a yapi'que ye bu'iri yʉ'ʉre a'ma'a. Yʉ'ʉ
tutuaro me'rã wee'que pe'ere ¿de'ro nirõ weeati? ni tʉ'omasĩtisa'a.
27 Mʉsã ba'ase dia'cũrẽ wapata'asĩ'rĩrã, da'raticã'ña. Te maata pe'tise
ni'i. Apeye ba'asere a'maña. Te catinu'cũse o'ose ni'i. Tereta yʉ'ʉ Õ'acũ
macũ masũ weronojõ upʉtigʉ mʉsãrẽ o'ogʉsa'a. Õ'acũ yʉ'ʉ pacʉ yʉ'ʉre
cũ o'ó'cʉ nisere mʉsãrẽ ĩ'otojawĩ.
28 Na cũrẽ sẽrĩtiña'wã:
—¿De'ro weerãsari ũsã Õ'acũ weeduti'quere añurõ weeya-
pada'reosĩ'rĩrã?
29 Jesú narẽ yʉ'tiwĩ:

—Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ weeduti'que a'tiro ni'i. Yʉ'ʉre cʉ̃ o'ó'cʉre ẽjõpeodutimi.
30 Na cʉ̃rẽ sẽrĩtiña'wã:
—¿Ñe'enojõ me'rã ĩ'ogʉ̃sari ʉ̃sã mʉ'ʉrẽ ẽjõpeocã? ¿De'ro bajuse weegʉsari?
31 Marĩ ñecʉ̃sʉmʉa maná wãmetisere ba'acãrã niwã. Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ nírõnojõta te ba'ase ʉ'mʉse cjasere cʉ̃ o'o'que nicaro niwʉ̃, niwã Jesure.
32 Cʉ̃ narẽ yʉ'tiwĩ:
—Diacjʉ̃ta nigʉ̃ti. Moisé ʉ'mʉse cjase ba'asere o'oticʉ niwĩ narẽ. Yʉ'ʉ pacʉ pe'e o'ocʉ niwĩ. Cʉ́ta masãrẽ ba'ase ʉ'mʉse cjase, diacjʉ̃ cjasere o'omi.
33 Ba'ase ʉ'mʉse cjase ʉ'mʉsepʉ dijati'que ni'i. Masãrẽ catinu'cũcã wee'e.
34 Na cʉ̃rẽ niwã:
—Wiogʉ, te ba'asere ʉ̃sãrẽ o'onu'cũcã'ña.
35 Jesú narẽ niwĩ:
—Yʉ'ʉta ba'ase ʉ'mʉse cjase ni'i. Catinu'cũcã wee'e. Yʉ'ʉre ẽjõpeosirutugʉ ne ʉjaboasome. Ne acowʉosome. A'tiro ni'i. Ba'a yapigʉ ʉjaboatimi. Sĩ'rĩ yapigʉ acowʉotimi. A'te weronojõ yʉ'ʉre ẽjõpeorã yapirã weronojõ añurõ tʉ'oña'nu'cũrãsama.
36 Yʉ'ʉ todʉporo ní'caronojõta yʉ'ʉre ĩ'amirã, mʉsã ẽjõpeowe'e.
37 Nipe'tirã yʉ'ʉ pacʉ o'o'cãrã yʉ'ʉre ẽjõpeosama. Yʉ'ʉre na ẽjõpeocã, narẽ ñe'eticã weesome.
38 Ʉ'mʉsepʉ ní'cʉ yʉ'ʉ ʉaro weegʉ a'titiwʉ. Yʉ'ʉre o'ó'cʉ dutiro pe'ere weegʉ a'tiwʉ.
39 Cʉ̃ a'tiro ʉami. Cʉ̃ yʉ'ʉre o'o'cãrãrẽ bajuriocã ʉatimi. Na pecame'epʉ wa'acã ʉatimi. Be'ropʉ a'ti ʉmʉco pe'ticã, yʉ'ʉ narẽ masõcã ʉasami.
40 Yʉ'ʉre o'ó'cʉ a'tiro weecã ʉami. “Nipe'tirã yʉ'ʉre ẽjõpeorã catinu'cũcã'rãsama”, nimi. Yʉ'ʉ a'ti ʉmʉco pe'ticã, narẽ masõgʉ̃sa'a, niwĩ Jesú.
41 Jesú “Yʉ'ʉ ʉ'mʉsepʉ dijati'cʉ ba'ase weronojõ nigʉ́ ni'i” nicã tʉ'orã, judío masã wiorã cʉ̃ me'rã ua wa'awã.
42 A'tiro niwã:
—¿Ã'rĩ tojo ucũgʉ̃, Jesú, José macʉ̃ mejẽta niti? Cʉ̃ pacʉre, cʉ̃ pacore marĩ masĩ'i. ¿De'ro weegʉ cʉ̃ “Ʉ'mʉsepʉ ní'cʉ dijatiwʉ”, niti?
43 Na tojo nicã tʉ'ogʉ, Jesú niwĩ:
—Yʉ'ʉre ucjaticã'ña.
44 Ne ni'cʉ̃ na ʉaro yʉ'ʉre sirutumasĩtisama. Yʉ'ʉre o'ó'cʉ yʉ'ʉ pacʉ na yʉ'ʉre ẽjõpeocã ʉasãmi. Cʉ̃ ʉasã'cãrã dia'cʉ̃ sirutumasĩsama. Yʉ'ʉre siruturãrẽ a'ti ʉmʉco pe'ticã, masõgʉ̃sa'a.
45 Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masã a'tiro ojacãrã niwã: “Õ'acʉ̃ nipe'tirãrẽ bu'egʉsami.” Tojo weerã nipe'tirã yʉ'ʉ pacʉ weresere tʉ'o ẽjõpeorã yʉ'ʉre siruturãsama.
46 »Ne ni'cʉ̃ masʉ̃ Õ'acʉ̃ yʉ'ʉ pacʉre ĩ'atimi. Yʉ'ʉ cʉ̃ me'rã ní'cʉ dia'cʉ̃ ĩ'awʉ̃.
47 Diacjʉ̃ta nigʉ̃ti. Yʉ'ʉre ẽjõpeogʉ catinu'cũgʉ̃sami.
48 Yʉ'ʉ ʉ'mʉse cjase ba'ase ni'i. Catinu'cũsere o'o'o.
49 Mʉsã ñecʉ̃sʉmʉa yucʉ marĩrõ, masã marĩrõpʉ manárẽ ba'acãrã niwã. Tere ba'a'cãrã nimirã, wẽrĩa wa'acãrã niwã.

50 Yʉ'ʉ pe'e ba'ase ʉ'mʉse cjase pe'ere ucũ'u. Tere ba'arã, catinu'cũcã'rãsama.
51 Te ba'ase ʉ'mʉsepʉ dijati'cʉ yʉ'ʉta ni'i. Tere ba'arã, catinu'cũcã'rãsama. Yʉ'ʉ ba'ase o'ose yʉ'ʉ upʉ ni'i. Yʉ'ʉ upʉre a'ti ʉmʉcocjãrãrẽ catinu'cũdutigʉ o'ogʉti, niwĩ Jesú.
52 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, judío masã wiorã a'merĩ ucũwã:
—¿De'ro wee marĩrẽ ã'rĩ cʉ̃ upʉre ba'adutibosari?
53 Jesú narẽ niwĩ:
—Diacjʉ̃ta nigʉ̃ti. Mʉsã yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ yé upʉre ba'atirã, yé díre sĩ'rĩtirã, catinu'cũsome.
54 Yʉ'ʉ upʉre ba'arã, yé díre sĩ'rĩrã pe'e catinu'cũcã'rãsama. Na wẽrĩca be'ro a'ti turi pe'ticã, narẽ masõgʉ̃sa'a.
55 Yé upʉ ba'ase waro ni'i. Yé dí sĩ'rĩse waro ni'i.
56 Yé upʉre ba'agʉ, yé díre sĩ'rĩgʉ̃ yʉ'ʉ me'rã nimi. Yʉ'ʉ quẽ'rã cʉ̃ me'rã ni'i.
57 Yʉ'ʉ pacʉ catinu'cũgʉ̃ yʉ'ʉre o'ówĩ. Yʉ'ʉ cʉ̃ me'rã cati'i. Tojo weegʉ yʉ'ʉ upʉ ba'agʉre catinu'cũcã weegʉti.
58 Yʉ'ʉ ʉ'mʉsepʉ cjase ba'ase dijati'quere ucũ'u. A'te ba'ase maná mʉsã ñecʉ̃sʉmʉa ba'a'que weronojõ niwe'e. Na tere ba'amirã, wẽrĩa wa'acãrã niwã. Yé upʉre ba'arã pũrĩcã catinu'cũcã'rãsama, niwĩ Jesú.
59 Jesú narẽ a'tere Capernaupʉ judío masã nerẽrĩ wi'ipʉ bu'ewĩ.

Masã Jesure sirutudu'u'que ni'i

60 Jesure siruturi masã cʉ̃ bu'esere tʉ'orã, a'tiro niwã:
—Cʉ̃ werese diasayʉ'rʉa'a. ¿Noa tere tʉ'omasĩpõtẽobosaʉ?
61 Tojo ucũsere tʉ'ogʉ, Jesú narẽ niwĩ:
—¿Mʉsã yʉ'ʉ tojo ucũsere tʉ'satisari?
62 ¿De'ro wa'abosari yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ apaturi todʉporo yʉ'ʉ ní'caropʉ mʉjãacã tja? Mʉsã tere ĩ'arã, ¿de'ro tʉ'oña'bosari?
63 Espíritu Santu catisere o'omi. Marĩ upʉ marĩrẽ catise o'owe'e. Yʉ'ʉ ba'ase, sĩ'rĩsere ucũgʉ̃, po'peapʉ ejeripõ'rã cjasere ucũgʉ̃ wee'e. Yʉ'ʉ ucũsere ẽjõpeorã catinu'cũcã'rãsama.
64 Ãpẽrã mʉsã tiropʉre yʉ'ʉ weremicã, yʉ'ʉre ẽjõpeotima yujupʉ, niwĩ Jesú.
Jesú cʉ̃rẽ ẽjõpeotiajãrẽ ne waropʉta masĩtojacʉ niwĩ. Tojo nicã cʉ̃rẽ ãpẽrãrẽ wẽjẽdutigʉ o'oacjʉ quẽ'rãrẽ masĩtojawĩ.
65 Jesú masãrẽ niwĩ:
—Tojo weegʉ yʉ'ʉ mʉsãrẽ mejẽpʉ ní'caronojõta ne ni'cʉ̃ cʉ̃ ʉaro yʉ'ʉre sirutumasĩtisami. Yʉ'ʉ pacʉ o'ono'rã dia'cʉ̃ sirutumasĩsama, niwĩ Jesú.
66 Tita pãjãrã cʉ̃rẽ sirutumi'cãrã sirutudu'ucã'wã.
67 Na tojo weecã ĩ'agʉ̃, Jesú ʉ̃sã cʉ̃ bu'erãrẽ sẽrĩtiña'wĩ:
—¿Mʉsã quẽ'rã wa'asĩ'rĩsari?
68 Simó Pedro cʉ̃rẽ yʉ'tiwĩ:
—Wiogʉ, ¿noa pe'ere sirutubosari? Mʉ'ʉ ucũse catinu'cũsere o'o'o. ¿Ʉ̃sã no'opʉ wa'abosaʉ?
69 Ʉsã mʉ'ʉrẽ ẽjõpeotoja'a. Ʉsã masĩ'i, mʉ'ʉ añugʉ̃ Õ'acʉ̃ bese'cʉta ni'i.
70 Jesú ʉ̃sãrẽ niwĩ:
—Yʉ'ʉ mʉsã docere besewʉ. Yʉ'ʉ tojo wééca be'ro nimicã, ni'cʉ̃ mʉsã me'rãcjʉ̃ wãtĩ yagʉ nimi.

71 Jesú tojo nígũ, Juda Iscariotere, Simó macũrẽ nigũ weewĩ. Juda ũsã
me'rãcjũ nimiwĩ. Tojo nimigũ, be'ropʉre Jesure ĩ'atu'tirãpʉre o'owĩ.

7

Jesure cũ acabijirã Judea di'tapʉ majãmitojaduti'que ni'i

1 Jesú masãrẽ bu'éca be'ro Galileapʉ ĩ'acusiawĩ. Cũ judío masã wẽjẽrĩ
nígũ, Judea di'tapʉre wa'asĩ'rĩtiwĩ.
2 Titare judío masã ñecũsʉmʉa wi'seriacã na wee'quere
wãcũsiruturãtirã weewã. Tojo weerã ti bosenʉmʉ niatji dʉporoacã
Jesú acabijirã cũrẽ niwã:
3 —A'topʉre tojaque'aticã'ña. Mʉ'ʉ bu'esere siruturã tiro Judeapʉ
tojaagʉsa'a. Topʉ napʉre weeĩ'ogũ wa'aya.
4 Masã mʉ'ʉrẽ masĩcã ʉagʉ, ya'yioropʉ weeĩ'oticã'rõʉa'a. Mʉ'ʉ tere
weeĩ'ogũ, nipe'tirã ĩ'orõpʉ weeĩ'ogũ wa'aya, niwã.
5 Cũ acabijirãpʉta cũrẽ ẽjõpeotiwã.
6 Jesú narẽ niwĩ:
—Yʉ'ʉ no'o ʉaro wa'amasĩtisa'a. Yʉ'ʉ pacʉ yʉ'ʉre cũu'que ejawe'e
yujupʉ. Mʉsã pũrĩcãrẽ wiowe'e; no'o ʉaro wa'amasĩ'i.
7 A'ti ʉmʉcocjãrã ña'arõ weerã mʉsãrẽ ĩ'atu'titima. Na ña'arõ
niseti'quere werecã, yʉ'ʉre ĩ'atu'tima.
8 Mʉsã bosenʉmʉrẽ ĩ'arã wa'aya. Yʉ'ʉ pacʉ yʉ'ʉre cũu'caro ejawe'e.
Tojo weegʉ ni'cãrõacãma yʉ'ʉa wa'awe'e, niwĩ Jesú.
9 Tojo níca be'ro Galileapʉta tojacã'wĩ.

Jesú wi'seriacã weeri bosenʉmʉrẽ ĩ'agũ wa'a'que ni'i

10 Cũ acabijirã Jerusalẽpʉ bosenʉmʉ ĩ'arã wa'awã. Be'ropʉ Jesú quẽ'rã
cũ acabijirãrẽ sirutuwã'cãwĩ. Topʉre ne etagʉ, masãĩ'otiwĩ. Cũrẽ masĩcã
ʉatiwĩ.
11 Ti bosenʉmʉ nicã, judío masã wiorã Jesure a'marã, “Sõ'onícʉ waro
¿no'opʉ nisari?” nicãrã niwã.
12 Jesure pãjãrã masã a'tiro nicãrã niwã. Ãpẽrã “Añugũ nimi”, nicãrã
niwã. Ãpẽrã pe'e “Nitimi, masãrẽ nisoogʉ ña'agũ nimi”, nicãrã niwã.
13 Judío masã wiorãrẽ uirã, nipe'tirã tʉ'oropʉ Jesú ye cjasere ucũtiwã.
14 Jerusalẽpʉ bosenʉmʉ decótiari cura Jesú Õ'acũ wi'ipʉ sãjãa, masãrẽ
bu'ewĩ.
15 Cũ bu'esere tʉ'orã, judío masã wiorã tʉ'omarĩawã.
—Ã'rĩ bu'etimigũ, ¿de'ro weegʉ tocã'rõ masĩti? niwã.
16 Jesú narẽ niwĩ:
—Yʉ'ʉ bu'ese, yé mejẽta ni'i. Yʉ'ʉ pacʉ, yʉ'ʉre o'ó'cʉ ye ni'i.
17 No'o Õ'acũ ʉaro weesĩ'rĩgũnojõ yʉ'ʉ ucũsere “Diacjũta ni'i”, ni
masĩgũsami. “Õ'acũ dutiro bu'emi. Cũ ʉaro bu'etimi”, nigũsami.
18 Ni'cũ cũ ʉaro ucũma'agũ “Cũ añurõ ucũme'rĩmi” nicã tʉ'osĩ'rĩsami.
Apĩ Õ'acũ ʉaro weregʉ pe'e masã “Õ'acũrẽ añuyʉ'rʉami” nicã ʉasami. Cũ
pũrĩcã nisooti, diacjũ ucũsami.
19 »Mʉsãrẽ Õ'acũ duti'quere Moisé o'ocʉ niwĩ. Tojo weemicã, mʉsã
ne ni'cũ te dutisere weewe'e. ¿De'ro weerã mʉsã yʉ'ʉre wẽjẽsĩ'rĩti? ni
sẽrĩtiña'wĩ.
20 Masã cũrẽ niwã:
—¿Noa mʉ'ʉrẽ wẽjẽsĩ'rĩti? Mʉ'ʉ wãtĩ sãjãno'cʉ nisa'a.

21 Jesú narẽ niwĩ:
—Sijamasĩtigɯre sauru nicã yɯ'rɯocã ĩ'aɯcɯatjĩarã, yɯ'ɯre wẽjẽsĩ'rĩ'i.
22 ¿De'ro weerã mɯsã ɯcɯati? Moisé mɯsãrẽ a'tiro duticɯ niwĩ: “Mɯsã
põ'rã ɯmɯarẽ ni'cã semana bajuáca be'ro na õ'rẽcjɯ yapa caserore
yejecõ'aña”, nicɯ niwĩ. Cũ tojo dutise dɯporo mɯsã ñecũsɯmɯa maata
tojo weemɯjãtitojacãrã niwã. Apetero na sauru nicã bajuabosama. Na
bajuáca be'ro ni'cã semana queoro sauruta nibosa'a tja.
23 Mɯsã Moisé duti'quere queoro weesĩ'rĩrã, sauru nimicã, na õ'rẽcjɯ
yapa caserore yejecõ'asa'a. Tojo weemirã, yɯ'ɯ sauru nicã ni'cũrẽ
yɯ'rɯocã ĩ'arã, ¿yɯ'ɯ me'rã tɯ'saweti?
24 Bu'icjase bajuyoropɯ cjase dia'cũrẽ ĩ'abeseticã'ña. Queoro ĩ'atojarãpɯ
beseya, niwĩ Jesú.

Jesú cũ ɯ'mɯsepɯ a'ti'quere ucũ'que ni'i

25 Jesú masãrẽ bu'eri cura ãpẽrã Jerusalẽcjãrã niwã:
—¿Ã'rĩta niti na wẽjẽsĩ'rĩ wapagɯ́?
26 Cũ nipe'tirã ĩ'orõpɯ bu'egɯ weemi. Na cũrẽ ne mejẽcã nitiama.
¿Apetero weerã wiorã ã'rĩ Õ'acũ macũ cũ bese'cɯ nimi nisere ẽjõpeosari?
27 Ã'rĩ Õ'acũ bese'cɯ nitisami. Cũ ya macãrẽ marĩ masĩ'i. Õ'acũ bese'cɯ
nicã pũrĩcãrẽ, marĩ cũ a'ti'caropɯre masĩtiboapã, niwã.
28 Jesú cũ bu'eri cura na tojo ni ucũcã tɯ'ogɯ, tutuaro narẽ niwĩ:
—Mɯsã yɯ'ɯre masĩ'i, nimiba. Tojo nicã yɯ'ɯ a'ti'caropɯre masĩsa'a.
Yɯ'ɯ ɯaro me'rã a'titiwɯ. Yɯ'ɯre o'ó'cɯ diacjũ weegɯ́ nimi. Mɯsã cũrẽ
masĩwe'e.
29 Yɯ'ɯ cũ tiropɯ ní'cɯ ni'i. Tojo weegɯ cũrẽ masĩ'i, niwĩ Jesú.
30 Cũ tojo nicã tɯ'orã, cũrẽ bu'iri da'reri wi'ipɯ miasĩ'rĩmiwã. Õ'acũ
cũu'que ejatiyucã, cũrẽ miatiwã.
31 Masã pãjãrã cũrẽ ẽjõpeowã. A'tiro niwã:
—¿To pũrĩcãrẽ Õ'acũ bese'cɯ Cristo a'tigɯ, ã'rĩ weeĩ'o'que nemorõ
weegɯsari? niwã.

Jesure bu'iri da'reri wi'ipɯ miasĩ'rĩmi'que ni'i

32 Fariseo masã “Ã'rĩ Õ'acũ bese'cɯ nimi” nisere tɯ'ocãrã niwã. Tojo
weerã pa'ia wiorã me'rã Õ'acũ wi'i co'terã surarare Jesure ñe'edutirã
o'ócãrã niwã.
33 Jesú pe'e masãrẽ a'tiro niwĩ:
—Yɯ'ɯ mɯsã me'rã yoaticã nigũsa'a. Be'ro yɯ'ɯre o'ó'cɯ tiropɯ wa'agɯti.
34 Yɯ'ɯre a'masiruturã, mɯsã bocasome. Yɯ'ɯ wa'aropɯre
wa'amasĩsome.
35 Judío masã wiorã a'merĩ sẽrĩtiña'wã:
—Ã'rĩ yɯ'ɯre bocasome nígũ, ¿no'opɯ wa'agɯsari? ¿Cũ judío masã
griego masã tiropɯ wa'astea'cãrãrẽ bu'esijagɯ wa'agɯsari? ¿Griego masã
quẽ'rãrẽ bu'egɯsari?
36 Cũ tojo ní'que ¿de'ro nisĩ'rĩrõ weeapari? ni a'merĩ sẽrĩtiña'wã.

Acowɯose cjasere Jesú were'que ni'i

37 Jesú bosenɯmɯ na weeyapatiri nɯmɯ warore wã'cãnɯ'cã, tutuaro
me'rã niwĩ:
—Acowɯorã, yɯ'ɯ tiropɯ a'ti, sĩ'rĩrã a'tia.

38 Tojo weerã yʉ'ʉre ẽjõpeocã, mʉsã ye ejeripõ'rãrĩpʉ Espíritu Santu nigʉ̃sami. Cʉ̃ dia aco o'mabʉronu'cũrõ weronojõ nigʉ̃sami. Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ ní'caronojõta nirõsa'a, niwĩ Jesú.
39 Cʉ̃ aco o'mabʉronu'cũsere ucũgʉ̃, Espíritu Santure ucũgʉ̃ weewĩ. Cʉ̃ta Jesure ẽjõpeorãpʉre sãjãacjʉ nigʉ̃sami nígʉ̃, tojo niwĩ. Titare Espíritu Santu cʉ̃ a'tise dʉporo niwʉ̃. Jesú cʉ̃ wẽrĩ masãmʉjãatiyucã, Espíritu Santu a'titiwĩ yujupʉ.

Masã na dʉcawatise ni'i

40 Ãpẽrã Jesú ucũ'quere tʉ'orã, a'tiro niwã:
—Diacjʉ̃ta ni'i. Ã'rĩ "Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masʉ̃ a'tiacjʉ niapʉ" na ní'cʉta nimi.
41 Ãpẽrã a'tiro niwã:
—Ã'rĩ Õ'acʉ̃ bese'cʉ Cristo nimi, niwã.
Ãpẽrã pe'e "Õ'acʉ̃ bese'cʉ de'ro Galileacjʉ̃ nibosabe.
42 Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ a'tiro niwʉ̃: 'Õ'acʉ̃ bese'cʉ Davi weronojõ Belẽcjʉ́ nigʉ̃sami. Cʉ̃ pãrãmi nituriagʉpʉ nigʉ̃sami', ni ojano'wʉ̃", niwã.
43 Jesure masã ni'cãrõnojõ wãcũtiwã. Tojo weerã dʉcawatia wa'awã.
44 Ãpẽrã cʉ̃rẽ bu'iri da'reri wi'ipʉ miasĩ'rĩwã. Tojo weesĩ'rĩmirã, weetiwã.

Judío masã wiorã Jesure ẽjõpeoti'que ni'i

45 Õ'acʉ̃ wi'i co'terã surara Jesure ñe'edutirã o'óno'cãrã a'tiro weewã. Na o'ó'cãrã tiro fariseo masã, tojo nicã pa'ia wiorã tiropʉ majãmitojaawã. Topʉ na etacã, wiorã narẽ sẽrĩtiña'cãrã niwã:
—¿De'ro weerã Jesure ñe'e miititiati? nicãrã niwã.
46 Surara narẽ yʉ'ticãrã niwã:
—Ne ni'cʉ̃ cʉ̃ weronojõ ucũcã, tʉ'otirã nicãti.
47 Fariseo masã narẽ nicãrã niwã:
—¿Mʉsã quẽ'rã cʉ̃ bu'e'quere tʉ'orã, ẽjõpeoati? ¿Nisoono'ati?
48 Añurõ tʉ'omasĩña. Ne ni'cʉ̃ wiogʉ, ne ni'cʉ̃ fariseo masʉ̃ cʉ̃rẽ ẽjõpeotima.
49 Sõjã pãjãrã cʉ̃ weresere ẽjõpeorã, Õ'acʉ̃ Moisére dutise cũu'quere masĩtibutiama. Õ'acʉ̃ narẽ bu'iri da'regʉsami, nicãrã niwã surarare.
50 Nicodemo ñamipʉ Jesure ĩ'agʉ̃ eja'cʉ fariseo masʉ̃ nicʉ niwĩ. Cʉ̃ me'rãcjãrã wiorãrẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
51 —Marĩrẽ dutise a'tiro ni'i: "Ni'cʉ̃ cʉ̃ ña'arõ wee'quere ĩ'atojarãpʉ, bu'iri da'reroʉa'a", ni'i, nicʉ niwĩ.
52 Na cʉ̃rẽ niwã:
—¿Mʉ'ʉ quẽ'rã Galileacjʉ̃ niti? Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ bu'eya. Ne ni'cʉ̃ Õ'acʉ̃ ye quetire weremʉ'tãrĩ masʉ̃ Galileacjʉ̃ nitimi, nicãrã niwã.

Ña'arõ weegore weresã'que ni'i

53 Nipe'tirã masã Jerusalẽpʉ bosenʉmʉ eja'cãrã na ye wi'seripʉ dajatojaawã.

8

1 Jesú pe'e ʉ̃rʉ̃gʉ̃ Olivo wãmeticjʉpʉ wa'awĩ.
2 Be'ro ape nʉmʉ bo'reacã Õ'acʉ̃ wi'ipʉ wa'awĩ tja. Masã nipe'tirã cʉ̃ tiropʉ nerẽwã'cãtiwã. Cʉ̃ ejanujã, narẽ bu'ewĩ.

3 Cʉ̃ bu'eri cura Moisé duti'quere bu'eri masã, tojo nicã fariseo masã Jesú
tiropʉ etawã. Na ni'cõ numio apĩ co marãpʉ nitigʉ me'rã ña'arõ weemigõ
tõ'o'core masã ĩ'orõpʉ miiejawã.
4 Na Jesure niwã:
—Wiogʉ, a'tigo co marãpʉ nitigʉ me'rã ña'arõ weegore bocaejapʉ.
5 Moisé tojo weegonojõrẽ ʉ̃tãperi me'rã doquewẽjẽduticʉ niwĩ. ¿Mʉ'ʉ
waro de'ro niti?
6 ¿De'ro yʉ'tigʉsari? nírã, cʉ̃rẽ tojo sẽrĩtiña'wã. Na a'tiro wãcũwã: "Cʉ̃
mejẽcã yʉ'ticã, wiorãrẽ weresãrãsa'a", ni wãcũwã. Na sẽrĩtiña'cã tʉ'ogʉ,
mu'rĩque'a, cʉ̃ omopica me'rã nucũcãpʉ ojawĩ.
7 Na cʉ̃rẽ sẽrĩtiña'du'uticã ĩ'agʉ̃, cʉ̃ wã'cãnʉ'cã, narẽ niwĩ:
—Mʉsã wa'teropʉ no'o nigʉ́ ne ni'cãti ña'arõ weetigʉ, ʉ̃tãgã mii, core
doquenʉ'cãña.
8 Be'ro mu'rĩque'a, ojanemowĩ tja.
9 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, na bu'iritirã tʉ'oña'wã. Tojo weerã siape me'rã
nipe'tirã uiwijape'tia wa'awã. Bʉcʉrã waro wijamʉ'tãwã. Be'ro ãpẽrã
quẽ'rã sirutuwijawã. Jesú ni'cʉ̃ta co numio me'rã cõ'onujãwĩ.
10 Cʉ̃ wã'cãnʉ'cã, co ni'cõrẽta ĩ'agʉ̃, niwĩ:
—Mʉ'ʉrẽ weresãrã waro ¿no'o wa'ati? Mʉ'ʉrẽ "Ʉtã me'rã do-
quewẽjẽrõʉa'a", ¿nitiati?
11 Co cʉ̃rẽ niwõ:
—Nitiama.
Jesú core niwĩ:
—Yʉ'ʉ quẽ'rã mʉ'ʉrẽ "Bu'iri da'reroʉa'a", niwe'e. Wa'agosa'a. Apaturi
ña'arõ weenemoticã'ña, niwĩ.

Jesú sĩ'ose weronojõ cʉ̃ nise ni'i

12 Ni'cãti Jesú masãrẽ bu'égʉ, a'tiro niwĩ:
—Yʉ'ʉ a'ti nucũcãcjãrãrẽ sĩ'ose weronojõ ni'i. Yʉ'ʉre siruturã
na'itĩ'arõpʉ nirã́ weronojõ nitima. Yʉ'ʉ na me'rã ninu'cũ'u. Na de'ro
weeatjere ĩ'o'o. Tojo weerã añurõ nisetimasĩma.
13 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, fariseo masã Jesure niwã:
—Mʉ'ʉ basu mʉ'ʉ weesere ucũcã, mʉ'ʉ ucũse wapamarĩ'i.
14 Jesú narẽ niwĩ:
—Yʉ'ʉ basu yʉ'ʉ weesere ucũmicã, yʉ'ʉ ucũse wapati'i. Yʉ'ʉ ní'caropʉ
yʉ'ʉ dajatojaatjere masĩ'i. Mʉsã pũrĩcã yʉ'ʉ ní'caro yʉ'ʉ dajatojaatjopʉre
masĩwe'e.
15 Mʉsã a'ti ʉmʉcocjãrã wãcũse me'rã bese'e. Yʉ'ʉ pũrĩcã yʉ'ʉ se'saro
ne ni'cʉ̃rẽ besewe'e.
16 Yʉ'ʉ besegʉ, queoro besebosa'a. Yʉ'ʉ ʉaro besewe'e. Yʉ'ʉ pacʉ,
yʉ'ʉre o'ó'cʉ me'rã bese'e.
17 Mʉsãrẽ dutise na oja'que a'tiro ni'i: "Pʉarã masã ni'cãrõnojõ na
ĩ'a'quere weresãcã, ẽjõpeoroʉa'a."
18 Yʉ'ʉ werese quẽ'rã tojota ni'i. Yʉ'ʉ, yʉ'ʉ pacʉ yʉ'ʉre o'o'cʉ me'rã yé
cjasere añurõ ucũ'u. Tojo weero yʉ'ʉ ucũse queoro ni'i.
19 Na Jesure sẽrĩtiña'wã:
—To pũrĩcãrẽ ¿mʉ'ʉ pacʉ no'opʉ nisari?
Jesú narẽ yʉ'tiwĩ:
—Mʉsã yʉ'ʉre masĩwe'e. Yʉ'ʉ pacʉ quẽ'rãrẽ masĩtisa'a. Yʉ'ʉre masĩrã,
cʉ̃ quẽ'rãrẽ masĩboapã, niwĩ.

20 Jesú tojo ucũgũ, Õ'acũ wi'ipu niwĩ. Masã niyeru o'orã na sãase acari
tiropu niwĩ. Cũ topu nicã, cũ pacu cũrẽ cũu'que ejatiyucã, ne ni'cũ cũrẽ
bu'iri da'reri wi'ipu miatiwã.

Jesú "Yu'u wa'atjopure musã wa'asome" ní'que ni'i

21 Jesú judío masã wiorãrẽ niwĩ:
—Yu'u wa'agu wee'e. Yu'u wa'áca be'ro musã yu'ure a'marãsa'a. Musã
acobojono'ña marĩrã wẽrĩrãsa'a. Yu'u wa'atjopure musã wa'amasĩsome.
22 Na a'merĩ sẽrĩtiña'wã:
—¿Cũ basu wẽjẽ, wẽrĩgũsari? ¿Tojo weerã cũ wa'atjopure marĩ
wa'amasĩtisari?
23 Jesú narẽ niwĩ:
—Musã a'ti nucũcãcjãrã ni'i. Yu'u u'musecjũ ni'i.
24 Tojo weegu musãrẽ toduporo "Acobojono'ña marĩrã wẽrĩrãsa'a",
niapu. Musã yu'ure "Cũta nimi", ni ẽjõpeowe'e. Tojo weerã musã
acobojono'ña marĩrã wẽrĩrãsa'a.
25 Na Jesure sẽrĩtiña'wã:
—¿Noanojõ niti mu'u?
Jesú narẽ niwĩ:
—Ne waropu musãrẽ weretojamiwũ.
26 Yu'u peje waro musãrẽ werese cuo'o. Tojo nicã musãrẽ bu'iri da'reatje
quẽ'rãrẽ cuo'o. Yu'ure o'ó'cu diacjũ ucũmi. Cũ ucũ'quere, yu'u tu'o'quere
musãrẽ a'ti nucũcãcjãrãrẽ wereturia'a, niwĩ Jesú.
27 Jesú tojo ucũgũ, cũ pacu Õ'acũrẽta ucũgũ weemiwĩ. Masã pe'e cũ tojo
ucũsere tu'omasĩtiwã.
28 Tojo weegu Jesú narẽ niwĩ:
—Musã yu'ure u'muarõpu tuumorõnu'cõrãpu, yu'u Õ'acũ bese'cu nisere
masĩrãsa'a. "Cũ uaro weetipĩ", nirãsa'a. Yu'u pacu yu'ure were'que
se'sarore musãrẽ were'e.
29 Yu'ure o'ó'cu yu'u me'rã nimi. Yu'u cũ tu'sase dia'cũrẽ wee'e. Tojo
weegu yu'ure ne cõ'awã'cãtimi.
30 Jesú tojo nicã tu'orã, pãjãrã cũrẽ ẽjõpeowã.

Õ'acũ põ'rã ye queti, apeye ña'arõ weenu'cũrã ye queti ni'i

31 Jesú judío masã cũrẽ ẽjõpeorãrẽ a'tiro niwĩ:
—Musã yu'u bu'esere yu'tirã, yarã waro nirãsa'a.
32 Diacjũcjũrẽ masĩrãsa'a. Cũrẽ masĩrã, musã ña'arõ weesere dutigu
doca nisome.
33 Na cũrẽ niwã:
—¿De'ro weegu mu'u "Ña'arõ weesere dutigu doca nisome", niti? Ũsã
Abrahã pãrãmerã nituriarã ni'i. Ũsã apĩ dutise doca nititojawu.
34 Jesú narẽ niwĩ:
—Diacjũta nigũti. Nipe'tirã ña'arõ weerã na ña'arõ weesere
du'umasĩtirã, te doca niwã'ñasama.
35 Ni'cũ ãpẽrãrẽ da'raco'tegu cũ wiogu ya wi'icjũ waro nitimi. Ti wi'i
wiogu macũ pe'e ti wi'icjũ waro nimi.
36 Yu'u Õ'acũ macũ musã ña'arõ weese doca nimi'cãrãrẽ yu'ruweticã
weegu a'tiwu. Tojo wéeca be'ro diacjũta musã yu'ruono'cãrã nirãsa'a.
37 Yu'u musã Abrahã pãrãmerã nituriarã nisere masĩtoja'a. Tojo nimirã,
musã yu'u ucũsere ẽjõpeosĩ'rĩtisa'a. Tojo weerã yu'ure wẽjẽsĩ'rĩsa'a.

38 Yʉ'ʉ pacʉ yʉ'ʉre ĩ'o'quere mʉsãrẽ were'e. Mʉsã pũrĩcã mʉsã pacʉ duti'quere weesa'a.
39 Na cʉ̃rẽ niwã:
—Ʉsã ñecʉ̃ Abrahã nimi.
Jesú narẽ niwĩ:
—Mʉsã Abrahã pãrãmerã waro ni'i nírã, cʉ̃ wee'caro weronojõ weebosa'a.
40 Diacjʉ̃ cjase yʉ'ʉ pacʉ bu'e'quere weremicã, yʉ'ʉre wẽjẽsĩ'rĩ'i. Abrahã ne tojo weeticʉ niwĩ.
41 Mʉsã pe'e mʉsã pacʉ weesenojõrẽ weesa'a, niwĩ Jesú.
Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, na niwã:
—Ʉsã, pacʉ marĩrã, tojo boca'cãrã weronojõ niwe'e. Õ'acʉ̃ ni'cʉ̃ta ʉ̃sã pacʉ nimi.
42 Jesú narẽ niwĩ:
—Mʉsã diacjʉ̃ta Õ'acʉ̃ ʉ̃sã pacʉ nimi nírã, yʉ'ʉre ʉabosa'a. Yʉ'ʉ cʉ̃ me'rã ní'cʉta a'tiwʉ. Yʉ'ʉ ʉaro a'titiwʉ. Õ'acʉ̃ta yʉ'ʉre o'ówĩ.
43 ¿De'ro weerã mʉsã yʉ'ʉ ucũsere tʉ'omasĩweti? A'tiro ni'i. Mʉsã yʉ'ʉ ucũsere tʉ'o ẽjõpeosĩ'rĩwe'e. Tojo weerã tojo wee'e.
44 Mʉsã pacʉ wãtĩ nimi. Mʉsã cʉ̃ yarã ni'i. Tojo weerã cʉ̃ ʉaro weesĩ'rĩ'i. Cʉ̃ ne waropʉta masãrẽ wẽjẽcõ'agʉ̃ nitojacʉ niwĩ. Cʉ̃ ne cã'rõacã diacjʉ̃ cjasere weetimi. Ne ni'cãti diacjʉ̃ ucũtisami. Cʉ̃ nisoogʉ nimi. Tojo weegʉ nisoose me'rãta ucũsami. Cʉ̃ nisoosepijatjĩagʉ̃, nisoose wiogʉ nimi.
45 Mʉsã pe'e yʉ'ʉ diacjʉ̃ ucũse ye bu'iri yʉ'ʉre ẽjõpeowe'e.
46 ¿Noanojõ yʉ'ʉre "Mʉ'ʉ ña'a ni'i", nibosari? Yʉ'ʉ diacjʉ̃ ucũmicã, ¿de'ro weerã yʉ'ʉre ẽjõpeoweti?
47 Õ'acʉ̃ põ'rã cʉ̃ ucũsere tʉ'o yʉ'tima. Mʉsã cʉ̃ yarã mejẽta ni'i. Tojo weerã yʉ'ʉ ucũsere tʉ'o ẽjõpeosĩ'rĩwe'e, niwĩ Jesú.

Abrahã dʉporo Cristo nitoja'que ni'i

48 Jesú tojo nicã tʉ'orã, judío masã cʉ̃rẽ niwã:
—Ʉsã mʉ'ʉrẽ Samariacjʉ̃, wãtĩ sãjãno'cʉ ni'i nírã, diacjʉ̃ta ni'i.
49 Jesú narẽ niwĩ:
—Yʉ'ʉ wãtĩ sãjãno'cʉ niwe'e. Yʉ'ʉ weese me'rã yʉ'ʉ pacʉre masã añurõ ucũcã wee'e. Mʉsã pe'e yʉ'ʉ weesere ĩ'arã, "Ña'arõ weegʉ weemi", ni'i.
50 Yʉ'ʉ, yé cjasere masã añurõ ucũato nisere a'magʉ̃ mejẽta wee'e. Ni'cʉ̃ nimi yʉ'ʉre añurõ ucũgʉ̃. Cʉ̃ta besegʉsami.
51 Diacjʉ̃ta nigʉ̃ti. Yʉ'ʉ ucũsere tʉ'o ẽjõpeogʉ wẽrĩsome.
52 Na Jesure niwã:
—Mʉ'ʉ "Yʉ'ʉ ucũsere tʉ'o ẽjõpeogʉ wẽrĩsome" nise bu'iri ʉ̃sã añurõ masĩ'i. Mʉ'ʉ wãtĩ sãjãno'cʉ ni'i. Todʉporocjãrã nipe'tirã Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masã, tojo nicã Abrahã wẽrĩpe'tidija wa'acãrã niwã.
53 ¿Mʉ'ʉ ʉ̃sã ñecʉ̃ Abrahã yʉ'rʉoro niti? Cʉ̃, Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrã quẽ'rã wẽrĩa wa'acãrã niwã. Mʉ'ʉ waro ¿ñamʉnojõ niti tojo ni ucũgʉ̃?
54 Jesú narẽ niwĩ:
—Yʉ'ʉ, yʉ'ʉ basu, ni'cʉ̃ta añurõ ucũme'rĩse wapamarĩ'i. "Ʉsã pacʉ Õ'acʉ̃ nimi" mʉsã nigʉ̃ta yʉ'ʉre añurõ ucũmi.
55 Mʉsã cʉ̃rẽ masĩtisa'a. Yʉ'ʉ pũrĩcã masĩ'i. Yʉ'ʉ cʉ̃rẽ masĩwe'e nígʉ̃, mʉsã weronojõ nisoosepijagʉ nibosa'a. Diacjʉ̃ta ni'i. Yʉ'ʉ cʉ̃rẽ masĩ'i. Cʉ̃ dutisere wee'e.

56 Mʉsã ñecʉ̃ Abrahã yʉ'ʉ a'ti nucũcãpʉ a'tiatjere ẽjõpeogʉ, e'catiyucʉ niwĩ.
57 Na cʉ̃rẽ niwã:
—Mʉ'ʉ cincuenta cʉ̃'marĩ cʉotimigʉ̃, ¿Abrahãrẽ ĩ'arĩ?
58 Jesú narẽ niwĩ:
—Diacjʉ̃ta nigʉ̃ti. Abrahã bajuase dʉporopʉ yʉ'ʉ nitojawʉ.
59 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, na ʉ̃tãperi me'rã doquewẽjẽsĩ'rĩmiwã. Cʉ̃ pe'e narẽ du'ticã'wĩ. Be'ro ti wi'i Õ'acʉ̃ wi'ipʉ ní'cʉ na wa'teropʉ wijaa wa'awĩ.

9

Jesú caperi ĩ'atigʉ bajua'cʉre yʉ'rʉo'que ni'i

1 Jesú cʉ̃ yʉ'rʉaro ni'cʉ̃ ʉmʉ caperi ĩ'atigʉre ĩ'awĩ. Cʉ̃ wĩ'magʉ̃pʉta caperi ĩ'atigʉ bajuacʉ niwĩ.
2 Cʉ̃rẽ ĩ'arã, ʉ̃sã Jesure sẽrĩtiña'wʉ̃:
—Ʉsãrẽ bu'egʉ, ¿de'ro weegʉ ã'rĩ caperi ĩ'atigʉ bajuapari? ¿Noa ye bu'iri nipari? ¿Cʉ̃ pacʉsʉmʉa ye bu'iri o cʉ̃ ye bu'iri?
3 Jesú ʉ̃sãrẽ niwĩ:
—Cʉ̃ ña'arõ wee'que ye bu'iri niwe'e. Cʉ̃ pacʉsʉmʉa quẽ'rã bu'iri mooma. Cʉ̃ me'rã Õ'acʉ̃ añurõ weesere ĩ'osĩ'rĩgʉ̃, cʉ̃rẽ tojo bajugʉ bajuacã weecʉ niwĩ.
4 Ni'cãrõacã Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre o'ó'cʉ cũu'quere weeroʉa'a nirĩtero ni'i. Ñamipʉ marĩ da'ramasĩtiro weronojõ be'ropʉ cʉ̃ cũu'quere weeta basi-otisa'a.
5 Yʉ'ʉ a'ti ʉmʉcopʉ nirĩ cura masãrẽ sĩ'ose weronojõ ni'i. Yʉ'ʉ narẽ Õ'acʉ̃ yere masĩcã wee'e, niwĩ.
6 Jesú tojo níca be'ro nucũcãpʉ ʉ'secore e'ocũuwĩ. Be'ro tere di'ta morẽsu'uro õrẽmii, caperipʉ tuuwa'rewĩ.
7 Be'ro cʉ̃rẽ niwĩ:
—Siloé wãmetiro na yééca ditarapʉ mʉ'ʉ caperire tuucoegʉ wa'aya, niwĩ. Siloé "o'ó'cʉ" nisĩ'rĩrõ weesa'a.
Be'ro cʉ̃ topʉ wa'a, cʉ̃ caperire tuucoecʉ niwĩ. Cʉ̃ majãmitojatigʉ, añurõ ĩ'acʉ niwĩ.
8 Cʉ̃ ya wi'i pʉ'tocjãrã, todʉporo cʉ̃ caperi ĩ'atigʉ nicã ĩ'a'cãrã a'tiro nicãrã̃ niwã:
—¿Ã'rĩ todʉporopʉ niyeru sẽrĩduji'cʉta nimiba?
9 Ni'cãrẽrã "Cʉ́ta nimi", nicãrã niwã.
Ãpẽrã pe'e "Nitimi. Apĩ cʉ̃ weronojõ bajugʉ nimi", nicãrã niwã.
Cʉ̃ pe'e "Yʉ'ʉta ni'i", nicʉ niwĩ.
10 Na cʉ̃rẽ sẽrĩtiña'cãrã niwã:
—¿De'ro weegʉ mʉ'ʉ ni'cãrõacãrẽ añurõ ĩ'ati?
11 Narẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Sõ'onícʉ Jesú wãmetigʉ di'ta acotise me'rã yʉ'ʉ caperire tuuwa're, Siloé ditarapʉ yʉ'ʉre coedutiami. Topʉ wa'a, yʉ'ʉ coéca be'ro ĩ'anʉ'cãpʉ.
12 Cʉ̃rẽ ninemocãrã niwã tja:
—¿No'opʉ niati cʉ̃?
—Masĩtisa'a. No'opʉ nígʉ̃ nisami, nicʉ niwĩ.

Fariseo masã caperi ĩ'atigʉ yʉ'rʉono'cʉre sẽrĩtiña'que ni'i

13 Be'ro caperi bajuno'ti'cʉre fariseo masã tiropʉ miacãrã niwã.
14 Jesú cʉ̃rẽ yʉ'rʉoca nʉmʉ sauru nicaro niwʉ̃.

15 Jesú caperi ĩ'acã wee'cʉre fariseo masã sẽrĩtiña'cãrã niwã:
—¿De'ro weegʉ mʉ'ʉ añurõ ĩ'ati?
Cʉ̃ narẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Ni'cʉ̃ yʉ'ʉ caperire di'ta acotise me'rã tuuwa'reami. Yʉ'ʉ coéca be'ro añurõ ĩ'anʉ'cãpʉ.
16 Ni'cãrẽrã cʉ̃rẽ a'tiro nicãrã niwã:
—Marĩrẽ soodutíca nʉmʉrẽ a'tiro weegʉnojõ Õ'acʉ̃ o'ó'cʉ nitimi. Cʉ̃ marĩrẽ soodutíca nʉmʉrẽ ẽjõpeotisami.
Ãpẽrã pe'e a'tiro nicãrã niwã:
—Cʉ̃ ña'arõ weegʉnojõ nígʉ̃ pũrĩcã, a'te añusere weeĩ'omasĩtiboapĩ, nicãrã niwã. Na mejẽcã dia'cʉ̃ wãcũcãrã niwã.
17 Be'ro na caperi bajuno'ti'cʉre sẽrĩtiña'cãrã niwã:
—Mʉ'ʉ waro ¿de'ro niti mʉ'ʉrẽ ĩ'acã wee'cʉre?
Cʉ̃ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉa, Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masʉ̃ nimi, ni'i.
18 Judío masã wiorã todʉporopʉ cʉ̃ caperi ĩ'ati'quere ẽjõpeosĩ'rĩticãrã niwã.
19 Tojo weerã cʉ̃ pacʉsʉmʉarẽ pijio, sẽrĩtiña'cãrã niwã:
—¿Ã'rĩ mʉsã macʉ̃ niti? ¿Cʉ̃ wĩ'magʉ̃pʉta caperi ĩ'atigʉ bajuari? ¿De'ro weegʉ cʉ̃ ni'cãrõacãrẽ ĩ'ati?
20 Cʉ̃ pacʉsʉmʉa narẽ yʉ'ticãrã niwã:
—Ʉʉ, ʉ̃sã macʉ̃ta nimi. Cʉ̃ caperi ĩ'atigʉ bajuawĩ. A'te dia'cʉ̃rẽ ʉ̃sã masĩ'i.
21 Cʉ̃ ni'cãrõacã ĩ'asema masĩtisa'a. Cʉ̃rẽ ĩ'acã wee'cʉ quẽ'rãrẽ masĩtisa'a. Cʉ̃ basu yʉ'timasĩmi. Cʉ̃ wĩ'magʉ̃ mejẽta nimi. Cʉ̃rẽ sẽrĩtiña'ña, nicãrã niwã.
22 Cʉ̃ pacʉsʉmʉa uirã, tojo nicãrã niwã. Judío masã wiorã todʉporopʉ a'tiro nicãrã niwã: “No'o Jesure ‘Õ'acʉ̃ cʉ̃ o'ó'cʉ nimi’ nigʉ̃nojõrẽ Õ'acʉ̃ wi'ipʉta cõ'awĩrõno'rõsa'a. Cʉ̃ marĩ me'rã nisetinemosome”, nicãrã niwã.
23 Tojo weerã marĩrẽ cõ'arĩ ni uirã, “Cʉ̃ wĩ'magʉ̃ mejẽta nimi. Cʉ̃rẽ sẽrĩtiña'ña”, nicãrã niwã.
24 Judío masã wiorã caperi bajuno'ti'cʉre apaturi pijicãrã niwã tja. Cʉ̃rẽ “Õ'acʉ̃ tʉ'oropʉre diacjʉ̃ ucũña. Ʉsã masĩ'i, mʉ'ʉrẽ yʉ'rʉo'cʉ ña'agʉ̃ nimi”, nicãrã niwã.
25 Cʉ̃ narẽ nicʉ niwĩ:
—Cʉ̃ ña'agʉ̃ o añugʉ̃ nígʉ̃ nisami; cʉ̃rẽ yʉ'ʉ masĩtisa'a. A'te dia'cʉ̃rẽ masĩ'i. Todʉporopʉre yʉ'ʉ caperi bajuno'ti'cʉre yʉ'rʉoami. Ni'cãrõacãrẽ ĩ'a'a.
26 Cʉ̃rẽ sẽrĩtiña'nemocãrã niwã tja:
—¿Noa mʉ'ʉrẽ tojo weeati? ¿De'ro wee mʉ'ʉrẽ ĩ'acã weeati?
27 Cʉ̃ narẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Mʉsãrẽ weretojapʉ. Yʉ'ʉre ẽjõpeowe'e. ¿De'ro weerã mʉsã sẽrĩtiña'nemoti tja? ¿Cʉ̃rẽ sirutusĩ'rĩti?
28 Cʉ̃ tojo yʉ'ticã tʉ'orã, cʉ̃rẽ tu'ticãrã niwã:
—Mʉ'ʉ cʉ̃rẽ sirutuya. Ʉsã pũrĩcã Moisé dutisere siruturãti.
29 Ʉsã masĩ'i, Õ'acʉ̃ Moisére ucũcʉ niwĩ. Cʉ̃ pe'ema “Tocjʉ̃pʉ nimi”, niña marĩ'i.
30 Cʉ̃ narẽ nicʉ niwĩ:
—A'yóne. ¿Mʉsã yʉ'ʉre caperi ĩ'acã wee'cʉre masĩweti?

31 Marĩ añurõ masĩ'i, Õ'acũ ña'arãrẽ na sẽrĩsere yʉ'titisami. Cũrẽ
ẽjõpeorã, cũ ʉaro weerã dia'cũrẽ yʉ'tisami.
32 Ne ni'cãti "Ni'cũ wĩ'magũpʉta caperi ĩ'atigʉ bajua'cʉre ĩ'acã weeapʉ"
nicã tʉ'ono'ña marĩ'i.
33 Cũ Õ'acũ o'óti'cʉ nígũ, yʉ'ʉre caperi ĩ'acã weetiboapĩ.
34 Na cũrẽ nicãrã niwã:
—¿Mʉ'ʉ ne waropʉta ña'agũ bajua'cʉ mijĩ ũsãrẽ weresĩ'rĩti? Cũ na
me'rã nisetimi'cʉre na me'rã ninemodutiticãrã niwã.

Jesú masãrẽ "Caperi bajuno'tirã weronojõ nima" nise ni'i

35 Jesú caperi bajuno'ti'cʉre na cõ'awĩrõ'quere tʉ'owĩ. Tojo weegʉ cũrẽ
bocaejagʉ, niwĩ:
—¿Mʉ'ʉ Õ'acũ macũ masũ weronojõ upʉtigʉre ẽjõpeoti?
36 Cũ Jesure yʉ'tiwĩ:
—Wiogʉ, ¿noanojõ niti cũ? Yʉ'ʉ cũrẽ ẽjõpeosĩ'rĩsa'a. Wereya.
37 Jesú cũrẽ niwĩ:
—Mʉ'ʉ ĩ'atoja'a. Yʉ'ʉ mʉ'ʉ me'rã ucũgũta ni'i.
38 Cũ tojo nicã tʉ'ogʉ, Jesú tiro ejaque'a, cũrẽ niwĩ:
—Wiogʉ, mʉ'ʉrẽ ẽjõpeo'o.
39 Be'ro Jesú niwĩ:
—Yʉ'ʉ a'ti turipʉre queoro besegʉ a'tiwʉ. Masã na ña'arõ weesere
masĩtima. Õ'acũ masãrẽ yʉ'rʉomi nise quẽ'rãrẽ masĩtima. Tojo weerã
caperi bajuno'tirã weronojõ nima. A'tere masĩdutigʉ, ẽjõpeocã ʉagʉ
a'tiwʉ. Ãpẽrã "Õ'acũ ye quetire masĩ'i", ni wãcũsama. Náta caperi ĩ'atirã
weronojõ dojosama, niwĩ Jesú.
40 Tojo nicã tʉ'orã, ni'cãrẽrã fariseo masã cũ tiropʉ nirã a'tiro niwã:
—¿Ũsã quẽ'rã caperi bajuno'tirã weronojõta niti?
41 Jesú narẽ yʉ'tiwĩ:
—Caperi bajuno'tirã weronojõ nírã pũrĩcã, mʉsã bu'iri moobosa'a.
Mʉsã "Caperi bajuno'o", nimiba. Tojo weerã bu'iritirã ni'i, niwĩ Jesú.

10

Jesú oveja co'tegʉ me'rã queose o'o'que ni'i

1-2 Jesú masãrẽ bu'égʉ, a'tiro queose werewĩ:
—Diacjũta mʉsãrẽ nigũti. Ni'cũ masũ oveja co'tegʉ na sã'rĩsãaca
sopepʉre queoro sãjãasami. Ãpẽrã ovejare yajasĩ'rĩrã pe'e sope marĩrõpʉ
sãjãasama.
3 Sopere co'tegʉ oveja co'tegʉre pãosõrõsami. Cũ sãjãacã, oveja cũ
ucũsere tʉ'omasĩsama. Cũ na ovejanʉcũrẽ na wãmerẽ pisusami. Cũ tojo
weecã, cũ tiropʉ sirutuwijaasama.
4 Narẽ pijiwijaatojagʉ, na dʉporo ʉ'mʉtãwã'cãsami. Cũ ucũsere
tʉ'omasĩrã, cũ be'ro sirutuque'asama.
5 Apĩpʉre na ĩ'amasĩtigʉre sirututisama. Cũ ucũsere tʉ'omasĩtirã, no'o
ʉaro du'tistea wa'asama, niwĩ Jesú.
6 Fariseo masã a'te cũ queose o'osere tʉ'omasĩtiwã.

Jesú oveja co'teme'rĩgũ weronojõ nimi nise ni'i

7 Na tʉ'oticã ĩ'agũ, Jesú narẽ ninemowĩ tja:
—Diacjũta nigũti. Yʉ'ʉ oveja sãjãarĩ sope weronojõ ni'i.

8-9 Oveja sopere sãjãarã weronojõ yʉ'ʉre sirutu ẽjõpeorã
yʉ'rʉono'rãsama. Oveja weronojõ uiro marĩrõ nímasĩrãsama. Na ʉasere
bocarãsama. Ãpẽrã yʉ'ʉ dʉporo a'ti'cãrã ña'arã, ovejare yajari masã
weronojõ nicãrã niwã. Tojo weerã oveja pe'e na ucũsere tʉ'omasĩtirã,
narẽ sirututicãrã niwã.
10 »Ovejare yajari masã narẽ yaja, wẽjẽsĩ'rĩsama. Yʉ'ʉ pũrĩcã narẽ
catisere o'ogʉ a'tiwʉ. E'catiyʉ'rʉmajãto nígʉ̃, narẽ tojo weewʉ.
11 »Yʉ'ʉ ovejare añurõ co'teme'rĩgʉ̃ weronojõ yʉ'ʉre ẽjõpeorãrẽ añurõ
co'te'e. Añurõ co'tegʉ cʉ̃ yarã ovejare a'tiro weesami. Narẽ mejẽcã wa'acã
cã'mota'agʉ wẽrĩmasĩsami.
12 Apĩ pe'e cʉ̃ da'rase wapa wapata'ase dia'cʉ̃rẽ wãcũsami. Cʉ̃ narẽ
co'tegʉ waro nitigʉ yai a'ticã, totá cõ'anʉ'cõ, wa'a wa'asami. Cʉ̃ yarã
nitiyucã, tojo weesami. Yai a'ti, narẽ ñe'e, nʉrʉ̃stepe'ocã'sami.
13 Cʉ̃ wapata'ase dia'cʉ̃rẽ wãcũgʉ̃, tojo weesami. Cʉ̃ yarã nitiyucã,
ovejare wãcũnʉrʉ̃tisami.
14-15 »Yʉ'ʉ oveja añurõ co'teme'rĩgʉ̃ weronojõ ni'i. A'tiro ni'i. Yʉ'ʉ pacʉ
yʉ'ʉre masĩmi. Yʉ'ʉ quẽ'rã cʉ̃rẽ masĩ'i. Te weronojõ yʉ'ʉ quẽ'rã yarã
ovejare masĩ'i. Na quẽ'rã yʉ'ʉre masĩma. Yʉ'ʉ na ye niatjere wẽrĩ, narẽ
yʉ'rʉogʉti.
16 Ãpẽrã quẽ'rã judío masã nitimirã, yarã nima. Na quẽ'rã neono'o,
yʉ'ʉre ẽjõpeosiruturãsama. Nipe'tirã yʉ'ʉre ẽjõpeorã ni'cã curua
nirãsama. Yʉ'ʉ ni'cʉ̃ta narẽ co'tegʉ nigʉ̃sa'a.
17-18 »Yʉ'ʉ pacʉ yʉ'ʉre ma'imi. Yʉ'ʉ masãrẽ wẽrĩ yʉ'rʉoatje wapa
tojo weemi. Ne ni'cʉ̃ yʉ'ʉre wẽrĩcã weemasĩtisami; yʉ'ʉ ʉaro me'rã
wẽrĩgʉ̃ti. Yʉ'ʉ wẽrĩmasĩ'i. Be'ro masãmasĩ'i tja. Yʉ'ʉ pacʉ yʉ'ʉre a'tirota
weedutiwĩ, niwĩ Jesú.
19 Judío masã cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, cʉ̃rẽ ni'cãrõnojõ wãcũtiwã.
20 Ni'cãrẽrã cʉ̃rẽ niwã:
—¿De'ro weerã mʉsã cʉ̃rẽ tʉ'oti? Maatigʉ weemi. Wãtĩ sãjãno'cʉ nimi,
niwã.
21 Ãpẽrã pe'e “Wãtĩ sãjãno'cʉ tojo ucũtibosami. Wãtĩ sãjãno'cʉ caperi
ĩ'atigʉre ĩ'acã weemasĩtisami”, niwã.

Judío masã Jesure ʉati'que ni'i

22 Pu'ecʉ nirĩ cura Jerusalẽpʉ judío masã bosenʉmʉ weepeorã weewã.
Dʉporocjãrã Õ'acʉ̃ wi'ire bosenʉmʉ weepeo'quere wãcũsiruturi nʉmʉ
niwʉ̃.
23 Ti bosenʉmʉrẽ Jesú Õ'acʉ̃ wi'ipʉ wa'awĩ.
24 Cʉ̃ Salomó wãmetiri tucũpʉ sãjãa yʉ'rʉtẽrĩrĩ cura judío masã wiorã
cʉ̃rẽ añurõ be'toanʉ'cã wa'awã. Cʉ̃rẽ sẽrĩtiña'wã:
—Mʉ'ʉ Õ'acʉ̃ o'ó'cʉ ni'i nisere ne diacjʉ̃ werewe'e. ¿De'ro nicã mʉ'ʉ
ʉ̃sãrẽ queoro weregʉsari? Mʉ'ʉ Õ'acʉ̃ bese'cʉ ni'i nígʉ̃, diacjʉ̃ta ʉ̃sãrẽ
wereya.
25 Jesú narẽ niwĩ:
—Weremiwʉ̃. Yʉ'ʉre ẽjõpeotiwʉ. Yʉ'ʉ weeĩ'ose yʉ'ʉ pacʉ dutise me'rã
yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ bese'cʉ nisere mʉsãrẽ ĩ'o'o.
26 Yʉ'ʉ mʉsãrẽ todʉporo ní'caronojõta yarã oveja niwe'e. Tojo weerã
yʉ'ʉre ẽjõpeowe'e.
27 Yarã oveja yʉ'ʉre ĩ'amasĩma. Yʉ'ʉ quẽ'rã narẽ ĩ'amasĩ'i. Na yʉ'ʉre
ẽjõpeosirutuma.

28 Narẽ catinu'cũsere o'o'o. Na pecame'epʉ wa'asome. Yʉ'ʉ narẽ
co'tenu'cũcʉ̃ti. Ne ni'cʉ̃, yarãrẽ yʉ'ʉre ẽ'mamasĩsome.
29 Narẽ yʉ'ʉ pacʉ o'ocʉ niwĩ. Cʉ̃ nipe'tirã nemorõ tutuagʉ nimi. Tojo
weegʉ ne ni'cʉ̃ yʉ'ʉ pacʉ cʉorãrẽ cʉ̃rẽ ẽ'mamasĩsome.
30 Yʉ'ʉ pacʉ me'rã ʉ̃sã ni'cʉ̃pʉta ni'i, niwĩ Jesú.
31 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, judío masã ʉ̃tãperi me'rã cʉ̃rẽ
doquewẽjẽsĩ'rĩmiwã.
32 Jesú narẽ niwĩ:
—Yʉ'ʉ pacʉ tutuase me'rã mʉsã ĩ'orõpʉ peje añuse weeĩ'owʉ̃.
¿Ñe'enojõ weese ye bu'iri yʉ'ʉre doquewẽjẽsĩ'rĩti?
33 Na Jesure niwã:
—Mʉ'ʉ añurõ weese ye bu'iri wẽjẽsome. Õ'acʉ̃rẽ mʉ'ʉ ña'arõ ucũse
ye bu'iri wẽjẽsĩ'rĩsa'a. Mʉ'ʉ ʉmʉ nimigʉ̃, Õ'acʉ̃ weronojõ nisĩ'rĩ'i. Te ye
bu'iri mʉ'ʉrẽ wẽjẽrãti, niwã.
34 Jesú narẽ niwĩ:
—Mʉsã dutise wa'teropʉre Õ'acʉ̃ ní'quere a'tiro ojano'caro niwʉ̃:
“Mʉsã Õ'acʉ̃ weronojõ ni'i.”
35 Marĩ masĩ'i. Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩ cjasere “Tojo nima'acãrõ
wee'e”, nita basiowe'e. Õ'acʉ̃ cʉ̃ dutise o'o'cãrãrẽ a'tiro nicʉ niwĩ: “Mʉsã
Õ'acʉ̃ weronojõ ni'i”, nicʉ niwĩ.
36 Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre besetjĩagʉ̃, a'ti turipʉre o'ówĩ. Tojo nimicã, “Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃
macʉ̃ ni'i” ní'que bu'iri mʉsã pe'e yʉ'ʉre “Õ'acʉ̃rẽ ña'arõ ucũami”, niapʉ.
Tojo niwe'e.
37 Yʉ'ʉ pacʉ duti'caronojõ weeticãma, yʉ'ʉre ẽjõpeoticã'ña.
38 Cʉ̃ duti'caronojõ weecã pũrĩcãrẽ, yʉ'ʉre ẽjõpeotimirã, yʉ'ʉ
weeĩ'osere ẽjõpeoya. Mʉsã tere ẽjõpeorã, yʉ'ʉ pacʉ yʉ'ʉpʉre nimi nísere
masĩrãsa'a. Tojo nicã yʉ'ʉ, cʉ̃ me'rã ni'cʉ̃ta ni'i nisere masĩrãsa'a, niwĩ
Jesú.
39 Na cʉ̃rẽ bu'iri da'reri wi'ipʉ miasĩ'rĩmiwã tja. Cʉ̃ pe'e narẽ du'tiwã'cã
wa'awĩ.
40 Be'ro Jesú Jordã́ siaquijipʉ pẽ'awĩ. Topʉre Juã wãmeyeri masʉ̃
wãmeyecũ'caropʉ tojaque'awĩ.
41 Pãjãrã Jesure ĩ'arã etarã, a'tiro niwã:
—Juã wãmeyeri masʉ̃ ucũgʉ̃, ne cã'rõ weeĩ'otimigʉ̃, ã'rĩ cjasere diacjʉ̃ta
ucũcũwĩ, niwã.
42 Topʉre pãjãrã Jesure ẽjõpeowã.

11

Lázaro cʉ̃ wẽrĩ'que ni'i

1 Jesú Jordã́ siaquijipʉ nirĩ cura Lázaro wãmetigʉ cʉ̃ ya macã Betaniapʉ
dutitigʉ weecʉ niwĩ. Cʉ̃ ma'miosãnumia María, Marta na quẽ'rã ti
macãpʉta nicãrã niwã.
2 Co Maríata niwõ Jesure cʉ̃ dʉ'pocãrĩpʉ ʉ'mʉtise piopeo, co poari me'rã
tuucoe'co.
3 Lázaro ma'miosãnumia cʉ̃ pũrõ nicã ĩ'arã, ãpẽrã me'rã Jesure queti
o'ócãrã niwã:
—Wiogʉ, mʉ'ʉ me'rãcjʉ̃ ʉpʉtʉ waro nimi, ni o'ócãrã niwã.
4 Jesú te quetire tʉ'ogʉ, niwĩ:

—Cʉ̃ dutitigʉ wẽrĩyapatidijasome. Cʉ̃ tojo wẽrĩse me'rã Õ'acʉ̃ tutuasere ĩ'ano'rõsa'a. Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ quẽ'rãrẽ masã a'tiro nirãsama: “Cʉ̃ tutuagʉ nimi”, nirãsama, niwĩ.

5 Jesú narẽ ma'imigʉ̃, maata wa'atiwĩ.

6 Te quetire tʉ'óca be'ro pʉa nʉmʉ topʉre tojaque'anemowĩ tja.

7 Be'ro cʉ̃ ʉ̃sãrẽ niwĩ:

—Te'a Judeapʉ tja.

8 Ʉsã cʉ̃rẽ niwʉ̃:

—Ʉsãrẽ bu'egʉ, sõ'onícatero tocjãrã judío masã ʉ̃tãperi me'rã mʉ'ʉrẽ doquewẽjẽsĩ'rĩmiwã. ¿Mʉ'ʉ topʉ wa'asĩ'rĩsari tja?

9 Jesú yʉ'ʉ pacʉ da'rase cũu'quere queoro pe'ogʉsa'a; tojo weerã yʉ'ʉre wẽjẽsome yujupʉ nígʉ̃, queose me'rã a'tiro werewĩ:

—Ni'cã ʉmʉcore doce horari bo'reyu'u. Marĩ ʉmʉcopʉ sijarã, bʉrʉque'atisa'a. A'ti ʉmʉco bo'reyucã, tojo weesa'a.

10 Na'itĩ'arõpʉ sijarã pũrĩcã, na wa'aro bajutise ye bu'iri pʉ'atuu, bʉrʉque'asama. Na sĩ'ose marĩse ye bu'iri tojo wa'asama.

11 Be'ro Jesú ʉ̃sãrẽ niwĩ:

—Marĩ me'rãcjʉ̃ Lázaro cãrĩa wa'apʉ. Yʉ'ʉ cʉ̃rẽ wã'cõgʉ̃ wa'agʉsa'a.

12 Ʉsã cʉ̃rẽ niwʉ̃:

—Wiogʉ, cʉ̃ cãrĩcã, añu nisa'a. Cʉ̃ cãrĩca be'ro soo, yʉ'rʉgʉsami.

13 Jesú Lázaro cãrĩa wa'apʉ nígʉ̃, wẽrĩa wa'apʉ nisĩ'rĩgʉ̃ weecʉ nimiwĩ. Ʉsã pe'e cãrĩse warore wãcũcãti.

14 Ʉsã tʉ'oticã, Jesú ʉ̃sãrẽ diacjʉ̃ werewĩ:

—Lázaro wẽrĩa wa'apʉ.

15 Marĩ topʉ niticã, añu'u. Yʉ'ʉ e'cati'i; añu nirõsa'a mʉsãrẽ. Totá mʉsã nemorõ ẽjõpeorãsa'a. Te'a marĩ cʉ̃rẽ ĩ'arã, niwĩ.

16 Tomás “Sʉ'rʉa'cʉ” na nino'gʉ̃ ʉ̃sãrẽ niwĩ:

—Marĩ quẽ'rã te'a. Jesure na wẽjẽcã, cʉ̃ me'rãta wẽrĩrã wa'arã, niwĩ.

Jesú wẽrĩ'cãrãrẽ masõ, catise o'ose ni'i

17 Jesú Lázaro ya macãpʉ etagʉ, cʉ̃rẽ ʉ̃tã tutipʉ sĩosõrõcũu'quere tʉ'owĩ. Cʉ̃rẽ tojo wééca be'ro ba'paritise nʉmʉrĩ yʉ'rʉcaro niwʉ̃.

18 Lázaro ya macã Betania Jerusalẽ pʉ'toacã niwʉ̃. Pʉa kilómetro, ape kilómetro deco yoaro niwʉ̃.

19 Tojo weerã Jerusalẽcjãrã pãjãrã Marta, Maríare ĩ'awãcũtutuato nírã na tiropʉ wa'acãrã niwã.

20 Marta Jesú etasere tʉ'ogo, cʉ̃rẽ põtẽrĩgõ ejawõ. María pe'e wi'ipʉ tojaco niwõ.

21 Marta Jesú tiro etago, cʉ̃rẽ niwõ:

—Wiogʉ, mʉ'ʉ a'topʉ nicã, yʉ'ʉ acabiji wẽrĩtiboapĩ.

22 Yʉ'ʉ masĩ'i, Õ'acʉ̃ nipe'tise mʉ'ʉ sẽrĩsere o'osami, niwõ.

23 Jesú core niwĩ:

—Mʉ'ʉ acabiji masãgʉ̃sami.

24 Co cʉ̃rẽ niwõ:

—Yʉ'ʉ masĩ'i, a'ti ʉmʉco pe'ticã, nipe'tirã wẽrĩ'cãrã masãrĩ curapʉ masãgʉ̃sami.

25 Jesú core niwĩ:

—Yʉ'ʉ wẽrĩ'cãrãrẽ masõ, catise o'ogʉ ni'i. Yʉ'ʉre ẽjõpeogʉ wẽrĩ'cʉpʉ nimigʉ̃, catigʉsami tja.

26 Ni'cãrõacãrẽ catirã yʉ'ʉre ẽjõpeorã wẽrĩrã, wẽrĩdojasome. ¿Mʉ'ʉ
a'tere ẽjõpeoti?
27 Co cʉ̃rẽ niwõ:
—Wiogʉ, mʉ'ʉrẽ ẽjõpeo'o. Mʉ'ʉ Õ'acʉ̃ bese'cʉ Cristo, Õ'acʉ̃ macʉ̃ ni'i.
Mʉ'ʉ "Ni'cʉ̃ masʉ̃ a'tiacjʉ niapʉ" ní'cʉ ni'i, niwõ.

Lázaro masãpe pʉ'to Jesú cʉ̃ uti'que ni'i

28 Marta Jesú me'rã ucʉ̃ca be'ro co acabijo Maríare pijigo wa'awõ. Core
ãpẽrã tʉ'otiropʉ a'tiro nico niwõ:
—Marĩrẽ bu'egʉ etatojami. Mʉ'ʉrẽ pijidutiami.
29 Co tojo nicã tʉ'ogo, cʉ̃ tiropʉ maata a'tico niwõ.
30 Jesú Martare põtẽrĩ'caropʉta niwĩ. Macãpʉre pi'atiwĩ yujupʉ.
31 María co ya wi'ipʉre sojaro me'rã wijaatico niwõ. Tojo weecã
ĩ'arã, judío masã topʉ sijarã eja'cãrã core sirutucãrã niwã. "Co acabiji
masãpepʉ utigo wa'ago weesamo", ni wãcʉ̃cãrã nimiwã.
32 Co pe'e Jesú tiro etago, cʉ̃ ye dʉ'pocãrĩ tiropʉ paamu'rĩque'awõ. Cʉ̃rẽ
niwõ:
—Wiogʉ, mʉ'ʉ a'topʉ nicã, yʉ'ʉ acabiji wẽrĩtiboapĩ.
33 Jesú co uticã ĩ'agʉ̃, core sirutu'cãrã uticã ĩ'agʉ̃, ʉpʉtʉ bʉjaweti,
pajaña'wĩ.
34 Narẽ sẽrĩtiña'wĩ:
—¿No'opʉ cʉ̃rẽ sĩosõrõcʉ̃urĩ? niwĩ.
Na cʉ̃rẽ "Te'a ĩ'arã", niwã.
35 Topʉ wa'agʉ, Jesú quẽ'rã utiwĩ.
36 Cʉ̃ uticã ĩ'arã, ni'cãrẽrã judío masã niwã:
—Ĩ'aña. ¿Ʉpʉtʉta cʉ̃rẽ ma'ipari? niwã.
37 Ãpẽrã a'tiro niwã:
—¿Ã'rĩ caperi ĩ'atigʉre yʉ'rʉo'cʉ Lázarore wẽrĩcã weetibopari? niwã.

Jesú Lázarore wẽrĩ'cʉpʉre masõ'que ni'i

38 Jesú pũrõ bʉjawetise me'rã Lázaro masãpepʉ wa'awĩ. Ti masãpe ʉ̃tã
tuti niwʉ̃. Ti tuti sope pʉ'to ʉ̃tãgãjo me'rã cã'mota'ano'wʉ̃.
39 Jesú narẽ niwĩ:
—Tuupãoña.
Marta cʉ̃rẽ niwõ:
—Wiogʉ, ʉ̃rĩ nisami. Cʉ̃ wẽ́rĩca be'ro ba'paritise nʉmʉrĩ yʉ'rʉ'ʉ.
40 Jesú core niwĩ:
—Mʉ'ʉrẽ weremiapʉ. "Yʉ'ʉre ẽjõpeogo, Õ'acʉ̃ tutuasere ĩ'agõsa'a",
nimiapʉ, niwĩ.
41 Be'ro na ti tutire pãowã. Jesú ʉ'mʉsepʉ ĩ'amorõ, Õ'acʉ̃rẽ niwĩ:
—Pacʉ, yʉ'ʉ sẽrĩ'quere mʉ'ʉ tʉ'otojapʉ. Añu'u.
42 Yʉ'ʉ masĩ'i, mʉ'ʉ yʉ'ʉre tʉ'onu'cũcã'a. Ã'rã a'topʉ nu'cũrã ye bu'iri
sẽrĩ'i. Mʉ'ʉ yʉ'ʉre o'ó'quere masĩato nígʉ̃, tojo wee'e.
43 Cʉ̃ tojo níca be'ro pũrõ caricũwĩ:
—Lázaro, wijaatia, niwĩ.
44 Tojo nicãta, cʉ̃ wijaatiwĩ. Cʉ̃ ye omocãrĩ, cʉ̃ ye dʉ'pocãrĩrẽ su'ti me'rã
dʉ'reno'cʉ niwĩ. Cʉ̃ diapoa quẽ'rã su'ti casero me'rã omano'caro niwʉ̃.
Tojo weegʉ Jesú narẽ niwĩ:
—Cʉ̃rẽ pãa, du'uo'oya.

Judío masã wiorã Jesure wẽjẽsĩ'rĩ'que ni'i
(Mt 26.1-5; Mr 14.1-2; Lc 22.1-2)

45 Pãjãrã judío masã María me'rã ba'patiwã'cãti'cãrã cʉ̃ tojo weesere ĩ'arã, Jesure ẽjõpeowã.
46 Ãpẽrã pe'e ẽjõpeoronojõ nírã, cʉ̃ tojo wee'quere fariseo masãpʉre weresãrã wa'awã.
47 Tojo weerã fariseo masã, tojo nicã pa'ia wiorã nerẽcãrã niwã. Na pa'ia wiogʉ cʉ̃ me'rãcjãrã nirõpʉ nerẽcãrã niwã. A'tiro nicãrã niwã:
—¿De'ro weerãsari marĩ? Jesú peje añuse weeĩ'ogʉ̃ weemi.
48 Marĩ cʉ̃rẽ cã'mota'aticã, nipe'tirã cʉ̃rẽ ẽjõpeorãsama. Romano masã wiorã a'tirãsama. A'ti, marĩ wiorã nise, Õ'acʉ̃ wi'i quẽ'rãrẽ cõ'arãsama.
49 Ni'cʉ̃ na me'rãcjʉ̃ Caifá wãmetigʉ ti cʉ̃'marẽ pa'ia wiogʉ nicʉ niwĩ. Cʉ̃ narẽ nicʉ niwĩ:
—Mʉsã ne tʉ'omasĩwe'e.
50 Nipe'tirã masã marĩ ya di'tacjãrã wẽrĩcã, ña'a nibosa'a. A'tiro weecã, añusa'a. Ni'cʉ̃ nipe'tirã ye bu'iri wẽrĩbosacã, marĩrẽ añurõsa'a, niwĩ.
51 Caifá cʉ̃ basu wãcũse me'rã tojo niticʉ niwĩ. Ti cʉ̃'ma cʉ̃ pa'ia wiogʉ nicã, Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ tojo wãcũse o'ocʉ niwĩ. Tojo nígʉ̃, Judea di'tacjãrãrẽ Jesú wẽrĩbosagʉsami nígʉ̃, tojo nicʉ niwĩ.
52 Jesú ti di'tacjãrã dia'cʉ̃rẽ wẽrĩbosaticʉ niwĩ. Nipe'tirã Õ'acʉ̃ põ'rã cʉ̃rẽ ẽjõpeoajãrẽ no'o apeye di'tapʉ nirã̃ quẽ'rãrẽ wẽrĩbosacʉ niwĩ. Ni'cã curua weesĩ'rĩgʉ̃ tojo weecʉ niwĩ.
53 Ti nʉmʉta na nerẽ ucũca nʉmʉ me'rã na Jesure wẽjẽatjere wãcũyucãrã niwã.
54 Na wẽjẽsĩ'rĩse ye bu'iri Jesú judío masã ĩ'orõpʉ sijatiwĩ. Judeapʉ ní'cʉ wijawã'cãwĩ. Ni'cã macã Efraĩ wãmetiri macã yucʉ marĩrõ pʉ'to nirĩ macãpʉ wa'awĩ. Ti macãpʉ ʉ̃sã tojawʉ.
55 Titare Pascua judío masã bosenʉmʉ wa'atjo cã'rõacã dʉ'sawʉ. Pãjãrã masã Jerusalẽpʉ wa'acãrã niwã. Na ti bosenʉmʉ dʉporo na ña'arõ wee'quere coeyurã wa'acãrã niwã.
56 Jesure ĩ'asĩ'rĩrã a'macusiacãrã niwã. Õ'acʉ̃ wi'ipʉ nírã, a'merĩ sẽrĩtiña'cãrã niwã:
—Mʉsã tʉ'oña'cã, ¿apetero weegʉ cʉ̃ a'tigʉsari?
57 Fariseo masã, pa'ia wiorã masãrẽ a'tiro duticãrã niwã:
—Mʉsã Jesú topʉ niapʉ nisere masĩrã, ʉ̃sãrẽ wereya. Na werecã, bu'iri da'reri wi'ipʉ Jesure miarãti nírã, tojo nicãrã niwã.

12

Jesure María ʉ'mʉtise piopeo'que ni'i
(Mt 26.6-13; Mr 14.3-9)

1 Pascua bosenʉmʉ wa'atjo seis nʉmʉrĩ dʉ'sawʉ. Titare Jesú Efraĩpʉ ní'cʉ Betania wãmetiri macãpʉ wa'awĩ. Todʉporo ti macãpʉta Jesú Lázarore masõwĩ.
2 Tocjãrã Jesure bosenʉmʉ weepeowã. Marta ba'asere etiwõ. Na pãjãrã wa'terore Lázaro quẽ'rã Jesú me'rã ba'adujiwĩ.
3 Ʉ̃sã ba'ari cura María pajicja ʉ'mʉticja nardo wãmetise wapabʉjʉsere poseticjare Jesú tiro miitiwõ. Miiti, cʉ̃ dʉ'pocãrĩpʉ piopeowõ. Be'ro co poari me'rã tuucoewõ. Ti wi'i nipe'tiropʉ ʉ'mʉtise'sa wa'awʉ.

4 Co tojo weecã ĩ'agũ, Juda Iscariote ũsã me'rãcjũ be'ropʉ Jesure
ĩ'atu'tirãrẽ o'oacjʉ a'tiro niwĩ:
5 —¿De'ro weego a'te ʉ'mʉtisere duatiati? Tere duago, ni'cã cũ'ma
da'rase wapa weronojõ wapata'aboapã. Te niyerure pajasecʉorãrẽ
o'oboapã, niwĩ.
6 Cũ pajasecʉorãrẽ ma'ígũ mejẽta, tojo niwĩ. Yajasebʉcʉ niwĩ. Cũ ũsã
niyerure co'tegʉ niwĩ. Ti ajuropʉ ũsã niyeru sãa'quere yajamʉjãcũwĩ.
7 Jesú cũrẽ niwĩ:
—Co ʉaro weeato. Co yʉ'ʉre yaatjere wãcũgõ, tojo weeamo.
8 Mʉsã pajasecʉorãrẽ o'onu'cũmasĩrãsa'a. Be'ropʉ yʉ'ʉ pũrĩcãrẽ
o'omasĩsome. Yʉ'ʉ a'to nidojacjʉ niwe'e, niwĩ Jesú.

Judío masã wiorã Lázarore wẽjẽsĩ'rĩ'que ni'i

9 Pãjãrã judío masã Jesú Betaniapʉ nise quetire tʉ'ocãrã niwã. Tojo
weerã Jesure, cũ masõ'cʉ Lázaro quẽ'rãrẽ ĩ'arã a'ticãrã niwã.
10-11 Lázarore masõse ye bu'iri pãjãrã judío masã Jesure ẽjõpeowã. Cũrẽ
ẽjõpeorã, pa'ia wiorã dutise doca nimi'cãrã dʉcawatia wa'awã. Na tojo
weese ye bu'iri pa'ia wiorã Jesure na wẽjẽsĩ'rĩrõnojõta Lázaro quẽ'rãrẽ
wẽjẽsĩ'rĩwã.

Jesú Jerusalẽpʉ pi'a'que ni'i
(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Lc 19.28-40)

12 Pascua judío masã bosenʉmʉrẽ ĩ'arã wa'arã pãjãrã masã Jerusalẽpʉre
wa'acãrã niwã. Na etáca nʉmʉ ape nʉmʉ pe'e Jesú wa'atje quetire
masĩcãrã niwã.
13 Tojo weerã pũrĩ opa querire dʉte, cũrẽ põtẽrĩrã a'ticãrã niwã. Na
a'tiro caricũwã'cãtiwã:
—Marĩ wiogʉre e'catise o'orã. Ã'rĩ Õ'acũ o'ó'cʉre añurõ wa'ato. Cũ marĩ
Israe curuacjãrã wiogʉ nimi, niwã.
14 Jesú Õ'acũ ye queti ojáca pũrĩpʉ nírõnojõta burrore ĩ'agũ, cũ bu'ipʉ
mʉjãpejawĩ. Zacaría todʉporocjũ Õ'acũ ye quetire weremʉ'tãrĩ masũ
a'tiro ojacʉ niwĩ:
15 Mʉsã Jerusalẽcjãrã, uiticã'ña.
Ĩ'aña, mʉsã wiogʉ burro bu'ipʉ pesawã'cãtimi, ni ojacʉ niwĩ.
16 A'te oja'quere ũsã cũ bu'erã ne waro "Jesú ye queti nisa'a", niticãti.
Be'ro ʉ'mʉse cũ mʉjãáca be'ropʉ ũsã masĩwũ. "Õ'acũ ye queti ojáca
pũrĩpʉ ní'caronojõta cũrẽ queoro wa'awʉ", niwũ.
17 Jesú Lázarore masõgũ, cũ pijiwĩrõcã ĩ'a'cãrã ãpẽrãrẽ wereturiacãrã
niwã.
18 Tojo weerã cũ weẽ'o'quere ẽjõpeorã, Jesure põtẽrĩrã a'ticãrã niwã.
19 Fariseo masã pe'e tojo weecã ĩ'arã, a'merĩ nicãrã niwã:
—¿Ĩ'ati mʉsã? Nipe'tirã cũ me'rã wa'arã weema. ¿Marĩ de'ro
weebosaʉ? niwã.

Griego masã Jesure ĩ'asĩ'rĩ'que ni'i

20 Jerusalẽpʉ Pascua bosenʉmʉ nicã, Õ'acũrẽ ẽjõpeorã nerẽ'cãrã
wa'terore ni'cãrẽrã griego masã niwã.
21 Na Jesure ĩ'asĩ'rĩrã Felipe tiro a'tiwã. Felipe Betsaida Galilea di'tapʉ
nirĩ macãcjũ niwĩ. Na cũrẽ a'tiro niwã:
—Jesure ĩ'asĩ'rĩsa'a.
22 Na tojo nicã tʉ'ogʉ, Felipe Andrére weregʉ wa'awĩ. Be'ro pʉarãpʉ
wa'a, Jesure wererã wa'awã.

23 Na griego masã ĩ'asĩ'rĩsere tʉ'ogʉ, Jesú niwĩ:
—Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ wẽrĩ masãmʉjãatjo cã'rõ dʉ'sa'a.
24 Diacjʉ̃ta nigʉ̃ti. Ni'cʉ̃ otese capere otetibosami. Te oteticã, mejãrõta tojasa'a. Te peri otecã pũrĩcãrẽ, di'tapʉ boa wa'asa'a. Be'ro pĩ'rĩ, pupi, peje dʉcatisa'a. Te peri weronojõ yʉ'ʉ wẽrĩgʉ̃sa'a. Yʉ'ʉ wẽrĩse me'rã pãjãrã Õ'acʉ̃ põ'rã wa'arãsama.
25 No'o a'ti ʉmʉcopʉre cʉ̃ catiri ʉmʉcore ma'iyʉ'rʉgʉ pecame'epʉ bu'iri da're bajuriono'gʉ̃sami. No'o cʉ̃ catiri ʉmʉcore ma'itigʉ pe'e ʉ'mʉsepʉ catinu'cũgʉ̃sami.
26 Yʉ'ʉ dutisere weesĩ'rĩgʉ̃, yʉ'ʉre sirutuato. Cʉ̃ yʉ'ʉ niatjopʉre yʉ'ʉ me'rã nigʉ̃sami. Yʉ'ʉ dutisere weesirutugʉnojõrẽ yʉ'ʉ pacʉ añurõ weegʉsami, niwĩ Jesú.

Jesú cʉ̃ wẽrĩatjere ucũ'que ni'i

27 Jesú niwĩ:
—Ni'cãrõacã yʉ'ʉ pũrõ bʉjaweti'i. ¿De'ro nigʉ̃sari? "Pacʉ, yʉ'ʉre ña'arõ wa'atjere yʉ'rʉoya" ¿nigʉ̃sari? Nisome. Yʉ'ʉ tereta pi'eti, wẽrĩgʉ̃ a'tiwʉ.
28 Pacʉ, mʉ'ʉ tutuasere ĩ'oña, niwĩ Jesú. Cʉ̃ tojo níca be'ro ni'cʉ̃ ʉ'mʉsepʉ ucũdijosere tʉ'owʉ. A'tiro niwĩ:
—Yʉ'ʉ tutuasere ĩ'otojawʉ. Ĩ'onemogʉ̃ti tja, niwĩ.
29 Masã topʉ nirã̃ cʉ̃ ucũ'quere tʉ'orã, "Bʉpo bʉsʉami", niwã. Ãpẽrã "Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ ʉ'mʉsecjʉ̃ Jesure ucũami", niwã.
30 Jesú narẽ niwĩ:
—Yʉ'ʉre tʉ'odutigʉ mejẽta ucũami. Mʉsã pe'ere tʉ'odutigʉ ucũami.
31 Ni'cãrõacãrẽ Õ'acʉ̃ a'ti turicjãrãrẽ bese, bu'iri da'regʉsami. Tojo nicã a'ti turicjãrãrẽ dutigʉ wãtĩ cõ'awĩrõno'gʉ̃sami.
32 Apeye quẽ'rãrẽ yʉ'ʉre na ʉ'mʉarõpʉ tuumorõnʉ'cõcã, nipe'tirãrẽ yʉ'ʉ tiropʉ a'ticã weegʉti, niwĩ Jesú.
33 Tojo nígʉ̃, yʉ'ʉ curusapʉ wẽrĩgʉ̃sa'a nígʉ̃, tojo niwĩ.
34 Masã tere tʉ'orã, a'tiro niwã:
—Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ na bu'eĩ'ocã, a'tiro tʉ'ono'wʉ̃: "Õ'acʉ̃ bese'cʉ Cristo catinu'cũcʉ̃sami." ¿De'ro weeacjʉ mʉ'ʉ pe'e tja "Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ ʉ'mʉarõpʉ tuumorõnʉ'cõno'gʉ̃sami", niti? Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ ¿noanojõ niti? ni sẽrĩtiña'wã.
35 Jesú narẽ niwĩ:
—Yʉ'ʉ a'ti nucũcãcjãrãrẽ sĩ'ose weronojõ ni'i. Yʉ'ʉ masãrẽ Õ'acʉ̃ yere añurõ masĩcã wee'e. Yoaticã mʉsã me'rã nigʉ̃sa'a. Yʉ'ʉ a'topʉ nirĩ curare mʉsã yʉ'ʉ bu'esere ẽjõpeoya. Tojo weerã mʉsã wãcũña marĩrõ na'itĩ'arõpʉ sijarã weronojõ wa'asome. Yʉ'ʉre ẽjõpeotirã na'itĩ'arõpʉ nirã̃ weronojõ nima. Na weesere "A'tiro pe'e ʉa'a", nímasĩtisama.
36 Yʉ'ʉ sĩ'ose weronojõ nigʉ̃́ mʉsã tiropʉ ni'i. Yʉ'ʉ mʉsã tiropʉ nirĩ curare yʉ'ʉre ẽjõpeoya. Tojo weerã mʉsã quẽ'rã sĩ'orĩ masã weronojõ nirãsa'a. Õ'acʉ̃ yere añurõ masĩrãsa'a. Ãpẽrã quẽ'rãrẽ masĩcã weerãsa'a, niwĩ Jesú.
Jesú narẽ tojo níca be'ro du'tiwã'cã wa'awĩ.

Judío masã wiorã Jesure ẽjõpeotise ni'i

37 Jesú peje weeĩ'omicã, judío masã wiorã cʉ̃rẽ ẽjõpeotiwã.
38 Na ẽjõpeoticã, Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ Isaía oja'caronojõta
queoro wa'awʉ.
Cʉ̃ a'tiro ojacʉ niwĩ:
Ni'cʉ̃nojõpʉta ʉ̃sã weresere tʉ'otimi.
Õ'acʉ̃ tutuase me'rã weeĩ'ocã ĩ'amirã, ne ẽjõpeotima, ni ojacʉ niwĩ Isaía.
39 Na ne ẽjõpeomasĩti'que quẽ'rãrẽ Isaía aperopʉ Õ'acʉ̃ ye queti ojáca
pũrĩpʉre a'tiro ojacʉ niwĩ:
40 Õ'acʉ̃ narẽ caperi bajutirã weronojõ weecʉ niwĩ.
Cʉ̃ yere tʉ'omasĩticã weecʉ niwĩ.
Tojo weerã añurõ cʉ̃ weesere ĩ'amirã, ĩ'amasĩticãrã niwã.
Cʉ̃ bu'esere tʉ'omirã, tʉ'omasĩticãrã niwã.
Cʉ̃ bu'esere ẽjõpeorã, na ña'arõ wee'quere du'u, acobojose sẽrĩbopã.
Cʉ̃ narẽ yʉ'rʉobopĩ, nicʉ niwĩ Isaía.
41 Isaía Jesú tutuasere, cʉ̃ asistesere ĩ'agʉ̃, cʉ̃ ye cjasere tojo ucũcʉ niwĩ.
42 Pãjãrã judío masã Jesure ẽjõpeowã. Ni'cãrẽrã wiorã waropʉta
ẽjõpeowã. Fariseo masãrẽ uirã, bajuyoropʉ Jesure ẽjõpeosere ucũtiwã.
Ʉ̃sãrẽ judío masã na nerẽrĩ wi'ipʉ nirãrẽ cõ'awĩrõrĩ nírã, tojo weewã.
43 Wiorã Jesure ẽjõpeomirã, masã pe'ere Õ'acʉ̃ nemorõ añurõ wãcũcã
ʉawã.

Jesú masãrẽ besese cjasere ucũ'que ni'i

44 Jesú nipe'tirã tʉ'oato nígʉ̃, tutuaro ucũwĩ:
—Yʉ'ʉre ẽjõpeogʉ yʉ'ʉ se'sarore ẽjõpeotimi. Yʉ'ʉ pacʉ yʉ'ʉre o'ó'cʉ
quẽ'rãrẽ ẽjõpeomi.
45 Yʉ'ʉre ĩ'agʉ̃, yʉ'ʉre o'ó'cʉ quẽ'rãrẽ ĩ'ami.
46 Yʉ'ʉ sĩ'ose weronojõ ni'i. A'ti nucũcãpʉre yʉ'ʉre ẽjõpeorã
na'itĩ'arõpʉ tojaticã'to nígʉ̃ a'tiwʉ. Na yʉ'ʉ bu'esere masĩrãsama. Masĩrã,
añurõ weerãsama.
47 Yʉ'ʉ bu'esere tʉ'omirã, tere weetirã, bu'iri cʉorãsama. Yʉ'ʉ narẽ
bu'iri da'resome. Yʉ'ʉ bu'iri da'regʉ a'titiwʉ. Narẽ yʉ'rʉogʉ a'tiwʉ.
48 Yʉ'ʉre ʉatirãnojõ, yʉ'ʉ bu'e'quere weetirãnojõ Õ'acʉ̃rẽ bu'iri
da'reno'ajãpʉ nitojama. Yʉ'ʉ bu'e'quere weetise bu'iri na a'ti ʉmʉco
pe'ticã, bu'iri da'reno'rãsama.
49 Yʉ'ʉ se'saro yʉ'ʉ ʉaro bu'ewe'e. Yʉ'ʉ pacʉ yʉ'ʉre o'ó'cʉ "Tojo ni
bu'eya" nirõ bu'e'e.
50 Yʉ'ʉ masĩ'i, yʉ'ʉ pacʉ dutisere ẽjõpeorã catinu'cũcã'rãsama. Tojo
weegʉ cʉ̃ bu'eduti'caronojõta masãrẽ bu'e'e, niwĩ Jesú.

13

Jesú cʉ̃ bu'erã ye dʉ'pocãrĩrẽ coe'que ni'i

1 Judío masã bosenʉmʉ Pascua wa'atjo ni'cã nʉmʉ dʉ'sawʉ. Jesú cʉ̃ a'ti
turipʉ ní'cʉ maata cʉ̃ pacʉ tiropʉ wa'atjere masĩtojawĩ. Cʉ̃, cʉ̃ yarã a'ti
nucũcãcjãrãrẽ ma'inu'cũcã'wĩ. Cʉ̃ wẽrĩse me'rã cʉ̃ ʉpʉtʉ ma'isere ĩ'owĩ.
2-4 Juda Iscariote, Simó macʉ̃rẽ wãtĩ a'tiro wãcũse o'ocʉ niwĩ. Jesure
ĩ'atu'tirãpʉre o'oduticʉ niwĩ. Jesú pe'e pũrĩcã cʉ̃ Õ'acʉ̃ tiropʉ ní'cʉ
a'tiwʉ nisere masĩwĩ. Tojo nicã topʉ cʉ̃ dajatojaatjere, cʉ̃ pacʉ cʉ̃rẽ
wiogʉ sõrõatje quẽ'rãrẽ masĩwĩ. A'tiro wéégʉ, ʉ̃sã ba'adujiri cura Jesú

wã'cãnʉ'cã, cʉ̃ su'ti bu'icjãrõrẽ tuweecũuwĩ. Be'ro marĩ ejerituwʉaropʉ tuucoeri caserore dʉ'teõ'owĩ.
5 Tu'ajanʉ'cõ, acore bapapʉ piosãawĩ. Te me'rã ʉ̃sã ye dʉ'pocãrĩrẽ coenʉ'cãwĩ. Be'ro ti casero me'rã bopowĩ.
6 Cʉ̃ Simó Pedro ye dʉ'pocãrĩrẽ coenʉ'cãrĩ cura Pedro cʉ̃rẽ niwĩ:
—Wiogʉ, ¿yé dʉ'pocãrĩrẽ coegʉsari?
7 Jesú cʉ̃rẽ niwĩ:
—Ni'cãrõacã yʉ'ʉ weesere mʉ'ʉ tʉ'omasĩtisa'a. Be'ropʉ masĩgʉ̃sa'a.
8 Pedro cʉ̃rẽ niwĩ:
—Yé dʉ'pocãrĩrẽ mʉ'ʉ ne coesome.
Jesú cʉ̃rẽ niwĩ:
—Yʉ'ʉ coeticã, mʉ'ʉ yʉ'ʉ me'rãcjʉ̃ nisome.
9 Simó Pedro cʉ̃rẽ niwĩ:
—To pũrĩcãrẽ yé dʉ'pocãrĩrẽ coegʉ, yé omocãrĩ, ya dʉpoa quẽ'rãrẽ coeya.
10 Jesú pe'e cʉ̃rẽ niwĩ:
—Marĩ u'áca be'ro apaturi u'aapoya marĩsa'a. Sijáca be'ro dʉ'pocãrĩ dia'cʉ̃rẽ tuucoeno'sa'a. Mʉsã ũ'irĩ marĩrã weronojõ ni'i. Tojo nimicã, ni'cʉ̃ mʉsã wa'teropʉre ña'agʉ̃ ũ'irĩtigʉ weronojõ nimi, niwĩ Jesú.
11 Jesú cʉ̃rẽ ĩ'atu'tirãpʉre o'oacjʉre masĩtojawĩ. Tojo weegʉ tojo niwĩ.
12 Ʉsã ye dʉ'pocãrĩrẽ coéca be'ro cʉ̃ bu'icjãrõ su'tirore sãña, ejanujãwĩ tja. Ʉsãrẽ niwĩ:
—¿Mʉsã yʉ'ʉ weesere tʉ'omasĩti?
13 Mʉsã yʉ'ʉre "Wiogʉ, ʉ̃sãrẽ bu'egʉ" ni pisu'u. Tojota ni'i mʉsã nírõnojõta.
14 Yʉ'ʉ mʉsã wiogʉ, mʉsãrẽ bu'egʉ nimigʉ̃, mʉsã ye dʉ'pocãrĩrẽ coeapʉ. Tojo weerã mʉsã quẽ'rã mejãrõta weeya.
15 Mʉsãrẽ yʉ'ʉ wee'quere ĩ'acũu, weesirutuato nígʉ̃ a'te queosere weeĩ'oapʉ. A'merĩ añurõ weeya.
16 Mʉsãrẽ diacjʉ̃ weregʉti. Ne ni'cʉ̃ da'raco'tegʉ "Yʉ'ʉ wiogʉ yʉ'rʉoro ni'i", nímasĩtisami. Ni'cʉ̃ o'óno'cʉ quẽ'rã cʉ̃rẽ o'ó'cʉ yʉ'rʉoro nitisami.
17 Mʉsã yʉ'ʉ dʉ'pocãrĩ coesere masĩrã, a'te yʉ'ʉ wee'quere wéérã, e'catirãsa'a.
18 »Yʉ'ʉ mʉsã nipe'tirãpʉre ucũgʉ̃ weewe'e. Yʉ'ʉ bese'cãrãrẽ masĩ'i. Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ nírõnojõta queoro wa'arosa'a. A'tiro ojano'wʉ̃: "Yʉ'ʉ me'rã ba'adujimigʉ̃, yʉ'ʉre a'pepũrĩmi", ni ojano'caro niwʉ̃.
19 Yʉ'ʉ mʉsãrẽ wereyugʉ wee'e. Tojo weerã yʉ'ʉ ní'que queoro wa'acã, a'tiro nirãsa'a: "Diacjʉ̃ta Õ'acʉ̃ o'ó'cʉ nipĩ", nirãsa'a.
20 Mʉsãrẽ queoro weregʉti. Yʉ'ʉ o'ó'cãrã weresere tʉ'o ẽjõpeorã, yʉ'ʉ quẽ'rãrẽ ẽjõpeorãta weesama. Yʉ'ʉre ẽjõpeorã, yʉ'ʉre o'ó'cʉ quẽ'rãrẽ ẽjõpeosama, niwĩ Jesú.

Jesú "Yʉ'ʉre ĩ'atu'tirãpʉre Juda o'ogʉsami" nise ni'i
(Mt 26.20-25; Mr 14.17-21; Lc 22.21-23)

21 Jesú ʉ̃sãrẽ wéréca be'ro ʉpʉtʉ bʉjawetiwĩ. Tʉ'ota basiorota werewĩ:
—Diacjʉ̃ta nigʉ̃ti. Ni'cʉ̃ mʉsã wa'teropʉ yʉ'ʉre ĩ'atu'tirãrẽ o'ogʉsami, niwĩ.
22 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, ʉ̃sã ¿noarẽ tojo nigʉ̃ weeti? nírã, mejõ a'merĩ ĩ'adujicã'wʉ̃.
23 Yʉ'ʉ Juã Jesú ma'ino'gʉ̃ cʉ̃ pʉ'to dujiwʉ.

24 Tojo weegʉ Simó Pedro Jesure sẽrĩtiña'dutigʉ sĩopuawĩ.
25 Yʉ'ʉ cʉ̃ pʉ'toacã mu'rĩwã, cʉ̃rẽ sẽrĩtiña'wʉ̃:
—Wiogʉ, ¿noanojõ niti cʉ̃?
26 Jesú yʉ'ʉre niwĩ:
—Yʉ'ʉ pʉ̃ yosóo'ono'gʉ̃ nigʉ̃sami. Cʉ̃ tojo níca be'ro Simó macʉ̃ Juda Iscariotere yosóo'owĩ.
27 Cʉ̃ tojo wééca be'ro wãtĩ Judare sãjãacʉ niwĩ. Jesú cʉ̃rẽ niwĩ:
—Mʉ'ʉ weeatjere weebaque'oya.
28 Ʉsã nipe'tirã topʉ ba'adujirã, cʉ̃ tojo nisere tʉ'omasĩticãti.
29 Ni'cãrẽrã a'tiro wãcũwʉ̃: "Juda cʉ̃ niyerure co'tegʉ niyucã, Jesú cʉ̃rẽ apeyenojõ bosenʉmʉ cjasere duudutigʉ weeapĩ, o pajasecʉorãrẽ niyeru o'odutigʉ o'odutiapĩ", niwʉ̃.
30 Juda cʉ̃ pʉ̃rẽ ñe'éca be'ro ʉ̃sã tiropʉ ní'cʉ wijaa wa'awĩ. Cʉ̃ wijaari cura ñamipʉ niwʉ̃.

A'merĩ ma'idutise ni'i

31 Juda wa'áca be'ro Jesú ʉ̃sãrẽ niwĩ:
—Ni'cãrõacã yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉpʉre yʉ'ʉ tutuasere ĩ'ono'rõsa'a. Õ'acʉ̃ tutuase quẽ'rã yʉ'ʉ me'rãta ĩ'ono'rõsa'a.
32 Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ tutuasere ĩ'ocã, cʉ̃ quẽ'rã yʉ'ʉ tutuasere maata ĩ'ogʉ̃sami.
33 Yʉ'ʉ me'rãcjãrã, cã'rõ mʉsã me'rã nitʉogʉsa'a. Mʉsã yʉ'ʉre a'marãsa'a. Yʉ'ʉ judío masãrẽ todʉporopʉre ní'caronojõta mʉsãrẽ ni'cãrõacã nigʉ̃ti. Yʉ'ʉ wa'atjopʉre mʉsã wa'amasĩtisa'a.
34 Mʉsãrẽ apeye ma'ma dutise cũugʉ̃ti. Yʉ'ʉ mʉsãrẽ ma'irõnojõta a'merĩ ma'iña.
35 Mʉsã a'merĩ ma'icã, ãpẽrã nipe'tirã mʉsãrẽ yʉ'ʉ bu'erã nisere masĩrãsama, niwĩ Jesú.

Jesú Pedrore "Mʉ'ʉ yʉ'ʉre 'Masĩwe'e' nigʉ̃sa'a" ní'que ni'i
(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Lc 22.31-34)

36 Simó Pedro cʉ̃rẽ sẽrĩtiña'wĩ:
—Wiogʉ, ¿no'opʉ wa'agʉsari?
Jesú cʉ̃rẽ niwĩ:
—Ni'cãrõacã yʉ'ʉ wa'atjopʉre mʉ'ʉ wa'amasĩtisa'a. Be'ropʉ yʉ'ʉre sirutugʉsa'a.
37 Pedro cʉ̃rẽ niwĩ tja:
—Wiogʉ, ¿de'ro weeacjʉ yʉ'ʉ mʉ'ʉ me'rã maata wa'amasĩtisari? Yʉ'ʉ quẽ'rã mʉ'ʉ me'rãta wẽrĩmasĩ'i.
38 Jesú cʉ̃rẽ niwĩ:
—¿Nirõta yʉ'ʉ me'rã wẽrĩmasĩti? Mʉ'ʉrẽ diacjʉ̃ta nigʉ̃ti. Cãrẽ'quẽ cʉ̃ uuati dʉporo yʉ'ʉre i'tiati "Cʉ̃rẽ masĩwe'e", nigʉ̃sa'a, niwĩ Jesú.

14

Jesú "Yʉ'ʉre ẽjõpeorã yʉ'rʉrãsa'a" ní'que ni'i

1 Jesú ʉ̃sãrẽ a'tiro niwĩ:
—Mʉsã ʉpʉtʉ waro wãcũque'titicã'ña. Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeoya. Tojo nicã yʉ'ʉ quẽ'rãrẽ ẽjõpeoya.
2 Yʉ'ʉ pacʉ tiropʉ mʉsã niatje wi'seri peje ni'i. Te marĩcãma, mʉsãrẽ wereboapã. Topʉ mʉsã niatjore apoyugʉ wa'agʉ wee'e.
3 Mʉsã niatjore apóca be'ro mʉsãrẽ miigʉ̃ a'tigʉti. Topʉre mʉsã quẽ'rã ninu'cũcã'rãsa'a.

4 Mʉsã yʉ'ʉ wa'atjore masĩsa'a. Yʉ'ʉ wa'ari ma'a quẽ'rãrẽ masĩsa'a, niwĩ Jesú.
5 Tomás cʉ̃rẽ niwĩ:
—Wiogʉ, mʉ'ʉ wa'atjore masĩtisa'a. ¿Ʉ̃sã de'ro wee masĩbosaʉ mʉ'ʉ wa'ari ma'arẽ?
6 Jesú cʉ̃rẽ niwĩ:
—Yʉ'ʉ, yʉ'ʉ pacʉ tiropʉ wa'ari ma'a weronojõ ni'i. Yʉ'ʉ masãrẽ topʉ wa'acã weegʉ́ ni'i. Yʉ'ʉ masãrẽ diacjʉ̃ cjasere masĩcã wee'e. Narẽ catinu'cũcã weegʉ́ ni'i. Yʉ'ʉre ẽjõpeorã dia'cʉ̃ yʉ'ʉ pacʉ tiropʉ wa'arãsama.
7 Mʉsã yʉ'ʉre masĩrã, yʉ'ʉ pacʉ quẽ'rãrẽ masĩbosa'a. Ni'cãrõacã me'rã cʉ̃rẽ masĩ'i. Mʉsã yʉ'ʉre ĩ'arã, cʉ̃rẽ ĩ'arã weronojõ ni'i, niwĩ Jesú.
8 Felipe Jesure niwĩ:
—Wiogʉ, mʉ'ʉ pacʉre ĩ'oña ʉ̃sãrẽ. Cʉ̃rẽ ĩ'ase me'rã dia'cʉ̃ ʉ̃sãrẽ ejatuarosa'a.
9 Jesú cʉ̃rẽ niwĩ:
—Felipe, yʉ'ʉ mʉsã me'rã yoacã niwʉ̃. ¿Yʉ'ʉre ĩ'amasĩweti yujupʉ? Yʉ'ʉre ĩ'agʉ̃ yʉ'ʉ pacʉ quẽ'rãrẽ masĩmi. ¿De'ro weegʉ yʉ'ʉre "Mʉ'ʉ pacʉre ĩ'oña", niati?
10 ¿Yʉ'ʉ, yʉ'ʉ pacʉ me'rã pʉarã nimicã, ni'cʉ̃pʉta ni'i nisere ẽjõpeoweti? ¿Cʉ̃ yʉ'ʉpʉre nimi nise quẽ'rãrẽ ẽjõpeoweti? Yʉ'ʉ ucũsere yʉ'ʉ se'saro ucũwe'e. Yʉ'ʉ pacʉ yʉ'ʉpʉre nigʉ̃́ta cʉ̃ ʉaro ucũmi. Yʉ'ʉ weese quẽ'rãrẽ yʉ'ʉ se'saro weewe'e. Cʉ̃́ta cʉ̃ ʉaro weecã weemi.
11 Yʉ'ʉ, yʉ'ʉ pacʉ me'rã ni'cʉ̃ta ni'i nisere, cʉ̃ yʉ'ʉpʉre nisere ẽjõpeoya. Tere ẽjõpeotirã pũrĩcã, yʉ'ʉ weese pe'ere ĩ'a ẽjõpeocureya.
12 Mʉsãrẽ diacjʉ̃ta weregʉti. Yʉ'ʉre ẽjõpeorã yʉ'ʉ wee'caronojõta yʉ'ʉ wee'quere weesiruturãsama. Totá yʉ'ʉ pacʉ tiropʉ yʉ'ʉ wa'acãma, a'te nemorõ weerãsama.
13 Mʉsã yʉ'ʉre ẽjõpeocã, nipe'tise mʉsã sẽrĩsere o'ogʉsa'a. Te me'rã yʉ'ʉ pacʉ tutuasere masĩato nígʉ̃ tojo weegʉsa'a.
14 Yʉ'ʉre ẽjõpeorã, no'o mʉsã sẽrĩsere yʉ'tigʉti.

Jesú "Espíritu Santure o'ógʉti" ní'que ni'i

15 »Mʉsã yʉ'ʉre ma'írã, yʉ'ʉ dutisere weerãsa'a.
16 Mʉsãrẽ yʉ'ʉ pacʉre Espíritu Santure sẽrĩbosagʉti. Cʉ̃ mʉsãrẽ weetamuse me'rã wãcũtutuanu'cũcã weegʉsami. Mʉsã me'rã ninu'cũgʉ̃sami.
17 Espíritu Santu mʉsãrẽ queoro bu'egʉsami. Ãpẽrã a'ti nucũcãcjãrã yʉ'ʉre ẽjõpeotirã cʉ̃rẽ masĩtirãsama. Tojo weerã cʉ̃rẽ moorãsama. Mʉsã pũrĩcã cʉ̃rẽ masĩ'i. Cʉ̃ mʉsã me'rã, mʉsãpʉre ninu'cũgʉ̃sami.
18 Yʉ'ʉ mʉsãrẽ cõ'awã'cãsome. Mʉsã me'rã nigʉ̃ a'tigʉti tja.
19 Cã'rõacã be'ro masã yʉ'ʉre ĩ'asome. Mʉsã pũrĩcã ĩ'arãsa'a. Yʉ'ʉ catinu'cũcã'a. Tojo weerã mʉsã quẽ'rã catinu'cũcã'rãsa'a.
20 Yʉ'ʉ pacʉ mʉsãrẽ Espíritu Santure o'ógʉsami. Tojo wééca be'ro yʉ'ʉ pacʉ me'rã yʉ'ʉ nisere masĩrãsa'a. Tojo nicã mʉsã yʉ'ʉ me'rã nisere, yʉ'ʉ mʉsãpʉre nisere masĩrãsa'a.
21 Yʉ'ʉ dutisere weegʉ́ diacjʉ̃ta yʉ'ʉre ma'isere ĩ'osami. Yʉ'ʉre maigʉ̃rẽ yʉ'ʉ pacʉ quẽ'rã ma'igʉ̃sami. Yʉ'ʉ quẽ'rã ma'igʉ̃sa'a. Cʉ̃rẽ yʉ'ʉ nisetisere ĩ'ogʉ̃sa'a, niwĩ Jesú.
22 Apĩ Juda, Iscariote mejẽta Jesure niwĩ:

—¿Wiogʉ, de'ro weegʉ mʉ'ʉ nisetisere ʉ̃sã dia'cʉ̃rẽ ĩ'ogʉ̃sari? ¿De'ro weegʉ a'ti turicjãrã mʉ'ʉrẽ ẽjõpeotirã quẽ'rãrẽ ĩ'oweti?

23 Jesú cʉ̃rẽ niwĩ:

—Yʉ'ʉre ma'igʉ̃ yʉ'ʉ dutisere weemi. Yʉ'ʉ pacʉ cʉ̃rẽ ma'igʉ̃sami. Ʉsã pʉarãpʉta cʉ̃ me'rã nirãsa'a.

24 Yʉ'ʉre ma'itigʉ pe'e yʉ'ʉ ucũsere weetimi. Yʉ'ʉ ucũse yé mejẽta ni'i. Yʉ'ʉ pacʉ yʉ'ʉre o'ó'cʉ cʉ̃ weredutise ni'i.

25 »Yʉ'ʉ mʉsã me'rã nígʉ̃, a'te nipe'tisere were'e.

26 Yʉ'ʉ sẽrĩcã, yʉ'ʉ pacʉ Espíritu Santure mʉsãrẽ o'ógʉsami. Cʉ̃ mʉsãrẽ weetamu, wãcũtutuanu'cũcã weegʉsami. Nipe'tise mʉsãrẽ bu'egʉsami. Nipe'tise yʉ'ʉ mʉsãrẽ bu'e'quere apaturi wãcũcã weegʉsami.

27 »Yʉ'ʉ ni'cãrõacã mʉsãrẽ we'eriti'i. Mʉsã ye ejeripõ'rãrĩpʉ ejerisãjãse niato. Yʉ'ʉ ejerisãjãse me'rã mʉsãrẽ ejerisãjãcã weegʉti. Yʉ'ʉ ejerisãjãcã weese a'ti nucũcã cjase weronojõ niwe'e. Tojo weerã "Yʉ'ʉ wa'agʉ wee'e" nisere tʉ'orã, bʉjaweti, wãcũque'titicã'ña.

28 Mʉsã "Yʉ'ʉ pacʉ tiropʉ wa'agʉ wee'e" nicã tʉ'otojapʉ. "Be'ro yʉ'ʉ mʉsã me'rã nigʉ̃ a'tigʉti tja" nicã quẽ'rãrẽ tʉ'oapʉ. Yʉ'ʉ pacʉ yʉ'ʉ yʉ'rʉoro nimi. Mʉsã yʉ'ʉre cʉ̃ tiropʉ wa'ase quetire tʉ'oapʉ. Tere tʉ'orã, diacjʉ̃ta ẽjõpeorã pũrĩcã, e'catiboapã.

29 Yʉ'ʉ mʉsãrẽ wereyugʉ weeapʉ. Tojo weerã yʉ'ʉ mʉsãrẽ wereyu'quere queoro wa'acã, "Diacjʉ̃ta nipĩ", nirãsa'a.

30 Wãtĩ a'ti nucũcãcjãrãrẽ dutigʉ a'titojami. Tojo weegʉ yʉ'ʉ yoaticã mʉsã me'rã ucũgʉ̃ti. Cʉ̃ yʉ'ʉre ne cã'rõ dutimasĩtimi.

31 Tojo wa'arota weesasa'a. Yʉ'ʉ pacʉ cʉ̃ weeduti'quere weegʉti. Yʉ'ʉ tojo weecã, a'ti nucũcãcjãrã yʉ'ʉ pacʉre yʉ'ʉ ma'isere masĩrãsama. Te'a wa'arã. Wã'cãnʉ'cãña, niwĩ ʉ̃sãrẽ.

15

Jesú ʉ'segʉ me'rã masãrẽ queose were'que ni'i

1 Jesú queose me'rã ʉ̃sãrẽ a'tiro niwĩ:

—Yʉ'ʉ ʉ'segʉ weronojõ ni'i. Yʉ'ʉ pacʉ tigʉre co'tegʉ nimi.

2 Yʉ'ʉre ẽjõpeorã tigʉ cjase dʉpʉri nima. Õ'acʉ̃ ʉ'segʉre ĩ'anʉrʉ̃gʉ̃ weronojõ niyugʉ, dʉca marĩse dʉpʉrire dʉtecõ'asami. Apeye dʉcatise dʉpʉrire añurõ dʉcatiato nígʉ̃ dʉteweenemosami.

3 Mʉsã dʉcatise dʉpʉri weronojõ ni'i. Yʉ'ʉ bu'e'quere ẽjõpeo, yʉ'ti'i. Tojo weegʉ yʉ'ʉ pacʉ mʉsã ña'arõ wee'quere cõ'atojawĩ. Mʉsã acobojono'cãrãpʉ nitoja'a.

4 Yʉ'ʉ mʉsãpʉre ninu'cũgʉ̃sa'a. Mʉsã quẽ'rã yʉ'ʉ me'rãcjãrã ninu'cũcã'ña. Ni'cã dʉpʉ yucʉgʉpʉ a'mesʉ'atimirõ dʉcatitisa'a. A'te weronojõ mʉsã yʉ'ʉ me'rã ninu'cũtirã, ne añurõ weemasĩsome.

5 »Yʉ'ʉ ní'caronojõta yʉ'ʉ ʉ'segʉ weronojõ ni'i. Mʉsã tigʉ dʉpʉri ni'i. Yʉ'ʉ me'rã ninu'cũgʉ̃, yʉ'ʉ quẽ'rã cʉ̃pʉre nicã, cʉ̃ añurõ weemasĩsami. Mʉsã yʉ'ʉ me'rã ninu'cũtirã, ne añurõ weemasĩtisa'a.

6 Yʉ'ʉ me'rã ninu'cũtigʉ dʉtecõ'a'que dʉpʉri weronojõ nimi. Te ñai'que dʉpʉrire see, pecame'epʉ ʉ̃jʉ̃acõ'ano'sa'a.

7 »Mʉsã yʉ'ʉ me'rã ninu'cũrã, yʉ'ʉ bu'esere wãcũrã, Õ'acʉ̃rẽ mʉsã ʉasere sẽrĩña. Cʉ̃ yʉ'tigʉsami.

8 Mʉsã añurõ wéérã, Õ'acʉ̃ añuyʉ'rʉami nisere ĩ'orãsa'a. Tojo weerã diacjʉ̃ta mʉsã yʉ'ʉ bu'erã nirãsa'a.

9 Yʉ'ʉ pacʉ yʉ'ʉre ma'irõnojõta yʉ'ʉ quẽ'rã mʉsãrẽ ma'i'i. Yʉ'ʉ me'rã
ninu'cũña. Tojo weecã, mʉsãrẽ ma'inu'cũgʉ̃sa'a.
10 Yʉ'ʉ pacʉ yʉ'ʉre cʉ̃ dutisere weecã, ma'imi. Yʉ'ʉ quẽ'rã yʉ'ʉ dutisere
weecã, mʉsãrẽ ma'igʉ̃sa'a.
11 »Yʉ'ʉ e'catironojõta mʉsãrẽ e'catiato nígʉ̃ tojo ucũ'u. Tojo weerã
mʉsã e'catiyʉ'rʉarãsa'a.
12 Yʉ'ʉ dutise a'tiro ni'i. Yʉ'ʉ mʉsãrẽ ma'irõnojõta a'merĩ ma'iña.
13 Ni'cʉ̃ cʉ̃ me'rãcjãrãrẽ wẽrĩbosagʉ, narẽ ma'iyʉ'rʉasami. Wẽrĩbosase
nemorõ ma'ita basiowe'e.
14 Mʉsã yʉ'ʉ dutisere wéérã, yʉ'ʉ me'rãcjãrã ni'i.
15 Yʉ'ʉ mʉsãrẽ "Yʉ'ʉre da'raco'terã nima", nisome. Da'raco'terã na
wiogʉ weesere masĩtisama. Mʉsã yʉ'ʉ me'rãcjãrã ni'i. Tojo weegʉ yʉ'ʉ
pacʉ yʉ'ʉre ní'quere werepe'ocã'a.
16 Mʉsã yʉ'ʉre besetiwʉ. Yʉ'ʉ pe'e mʉsãrẽ besewʉ. Añurõ weeato nígʉ̃
tojo weewʉ. Mʉsã añurõ weese pe'tisome. Añurõ weecã, mʉsã yʉ'ʉre
ẽjõpeocã, no'o Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩsenojõrẽ o'ogʉsami.
17 A'teta ni'i yʉ'ʉ mʉsãrẽ dutise. A'merĩ ma'iña, niwĩ.

Jesú "Yʉ'ʉre ẽjõpeocã, ãpẽrã mʉsãrẽ ĩ'atu'tirãsama" ní'que ni'i

18 Jesú ʉ̃sãrẽ a'tiro ninemowĩ:
—A'ti nucũcãcjãrã yʉ'ʉre ẽjõpeotirã mʉsãrẽ ĩ'atu'ticã, yʉ'ʉre
ĩ'atu'timʉ'tã'quere wãcũña.
19 Mʉsã a'ti nucũcãcjãrã waro nicãma, na me'rãcjãrãrẽ ma'irõnojõta
mʉsãrẽ ma'ibosama. Yʉ'ʉ mʉsãrẽ na wa'teropʉ nirãrẽ besewʉ. Mʉsã a'ti
nucũcãcjãrã weronojõ niwe'e. Tojo weerã mʉsãrẽ ĩ'atu'tima.
20 Yʉ'ʉ mʉsãrẽ ní'quere wãcũña. Ne ni'cʉ̃ da'raco'tegʉ "Yʉ'ʉ wiogʉ
yʉ'rʉoro ni'i", nímasĩtisami. Yʉ'ʉre ña'arõ weema. Mʉsã quẽ'rãrẽ
mejãrõta ña'arõ weerãsama. No'o yʉ'ʉ bu'esere tʉ'orã, mʉsãrẽ
tʉ'orãsama.
21 Mʉsã yʉ'ʉre sirutucã ĩ'arã, nipe'tise ña'asere mʉsãrẽ weerãsama.
Yʉ'ʉre o'ó'cʉre na masĩtise ye bu'iri tojo weerãsama.
22 »Yʉ'ʉ a'ti di'tapʉre narẽ weregʉ a'titicãma, bu'iri moobosama. Na
ni'cãrõacãrẽ bu'iri cʉoma. "Ʉsã bu'iri moo'o", nímasĩtisama.
23 Yʉ'ʉre ĩ'atu'tirã yʉ'ʉ pacʉ quẽ'rãrẽ ĩ'atu'tima.
24 Ne ni'cʉ̃ weetisere na tiropʉre peje weeĩ'omiwʉ̃. Yʉ'ʉre masĩdutigʉ
tojo weewʉ. Yʉ'ʉ weeĩ'otica be'roma bu'iri moobosama. Na yʉ'ʉ
wee'quere ĩ'awã. Tere ĩ'amirã, yʉ'ʉre ĩ'atu'tiwã. Yʉ'ʉ pacʉ quẽ'rãrẽ
ĩ'atu'tiwã.
25 Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ nírõnojõta queoro wa'aro wee'e. A'tiro
ni'i: "Bu'iri moomicã, yʉ'ʉre ĩ'atu'tiwã", ni ojano'wʉ̃.
26 »Espíritu Santu diacjʉ̃ ucũgʉ̃, mʉsãrẽ weetamugʉ̃ a'tigʉsami. Ʉsã
yʉ'ʉ pacʉ me'rã cʉ̃rẽ o'órãsa'a. Cʉ̃ a'tigʉ, queoro yé cjasere mʉsãrẽ
weregʉsami.
27 Mʉsã quẽ'rã yé cjasere wererãsa'a. Mʉsã ne waropʉta yʉ'ʉ me'rã
nitojawʉ. Tojo weerã wererãsa'a, niwĩ Jesú.

16

1 Jesú ʉ̃sãrẽ ninemowĩ tja:
—Yé bu'iri ãpẽrã mʉsãrẽ ña'arõ weerãsama nisere were'e. Yʉ'ʉre
ẽjõpeodu'uticã'to nígʉ̃ tojo were'e.

2 Mʉsãrẽ judío masã nerẽwʉase wi'seripʉ nimi'cãrãrẽ cõ'awĩrõrãsama.
No'o mʉsãrẽ wẽjẽcõ'aca be'ro a'tiro nirãsama. “Marĩ Õ'acʉ̃ ʉaro weerã
wee'e”, nirãsama.
3 Na yʉ'ʉ pacʉre, yʉ'ʉre masĩti'que ye bu'iri mʉsãrẽ ña'arõ weerãsama.
4 Yʉ'ʉ wereyugʉ wee'e. Tojo weerã queoro te wa'acã, mʉsã “Tojota
niwĩ”, nirãsa'a.

Espíritu Santu ye cjase ni'i

»Yʉ'ʉ mʉsã me'rã nígʉ̃, ne waropʉre maata a'tere weretiwʉ.
5-6 Ni'cãrõacã yʉ'ʉre o'ó'cʉ tiropʉ wa'agʉ wee'e. Yʉ'ʉ tojo nicã
tʉ'orã, ne ni'cʉ̃ yʉ'ʉre “¿No'opʉ wa'ati?” ni sẽrĩtiña'we'e. Mejõ
bʉjawetiwioriticã'a.
7 Yʉ'ʉ mʉsãrẽ diacjʉ̃ta nigʉ̃ti. Yʉ'ʉ wa'acã, mʉsãrẽ añu nirõsa'a.
Yʉ'ʉ mʉsãrẽ Espíritu Santure o'ógʉsa'a. Yʉ'ʉ wa'aticãma, cʉ̃ mʉsãrẽ
weetamugʉ̃, mʉsã me'rã nigʉ̃ a'titibosami.
8-11 »Espíritu Santu yʉ'ʉre ẽjõpeotirãrẽ a'tiro masĩcã weegʉsami. “Ʉsã
ña'arã ni'i”, ni tʉ'oña'cã weegʉsami. Apeye, yʉ'ʉ diacjʉ̃ weegʉ́ ni'i
nisere ĩ'ogʉ̃sami. Yʉ'ʉ pacʉ tiropʉ wa'ase me'rã tere ĩ'ogʉ̃sami. Yʉ'ʉ
topʉ wa'acã, yʉ'ʉre ĩ'asome. Tojo nicã yʉ'ʉre ẽjõpeotirãrẽ Õ'acʉ̃ bu'iri
da'reatjere ĩ'ogʉ̃sami. A'tiro masĩrãsama: “Wãtĩ, a'ti nucũcãcjãrãrẽ
dutigʉ Õ'acʉ̃rẽ bu'iri da'reno'acjʉ nitojami”, nirãsama.
12 »Yʉ'ʉ mʉsãrẽ peje werese cʉomi'i. Ni'cãrõacãrẽ mʉsã
tʉ'omasĩtibosa'a. Tojo weegʉ werewe'e.
13 Espíritu Santu a'tigʉ, nipe'tisere queoro weregʉsami. Cʉ̃ diacjʉ̃ ucũgʉ̃
nimi. Cʉ̃ se'saro ucũsome. Õ'acʉ̃ ucũsere, cʉ̃ tʉ'o'quere wereturiagʉsami.
Be'ropʉ wa'atje quẽ'rãrẽ mʉsãrẽ wereyugʉsami.
14 Espíritu Santu yʉ'ʉre añurõ ucũgʉ̃sami. Yé cjasere mʉsãrẽ masĩcã
weegʉsami.
15 Nipe'tise yʉ'ʉ pacʉ cʉose yé ni'i. Tojo weegʉ Espíritu Santu mʉsãrẽ
yé quetire weregʉsami.

Bʉjawetimi'cãrã e'catirãsama nise ni'i

16-17 »Cã'rõacã be'ro mʉsã yʉ'ʉre ĩ'anemosome. Be'ro ĩ'arãsa'a tja. Yʉ'ʉ
pacʉ tiropʉ wa'ase ye bu'iri tojo wa'anírõsa'a, niwĩ Jesú.
Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, ʉ̃sã ni'cãrẽrã a'merĩ ucũwʉ̃:
—¿De'ro nisĩ'rĩrõ weesari cʉ̃ tojo nise?
18 “Cã'rõacã be'ro” cʉ̃ nise ¿de'ro nisĩ'rĩrõ weesari? Ñe'enojõrẽ ucũgʉ̃
ucũsamigʉ, masĩtisa'a, niwʉ̃.
19 Jesú ʉ̃sã tojo nisere masĩgʉ̃, ʉ̃sãrẽ niwĩ:
—Yʉ'ʉ “Cã'rõacã be'ro ĩ'asome, be'ro ĩ'arãsa'a tja” ní'quere ¿a'merĩ
sẽrĩtiña'rã weeti?
20 Mʉsãrẽ diacjʉ̃ta weregʉti. Mʉsã uti, pũrõ bʉjawetirãsa'a. A'ti
turicjãrã pe'e e'catirãsama. Mʉsã bʉjawetimi'cãrã be'ro e'catirãsa'a.
21 A'tiro wa'ase weronojõ nirõsa'a. Ni'cõ nijĩpaco co wĩ'magʉ̃ wʉase
dʉporoacã pũrĩse tʉ'oña'samo. Co wʉáca be'ro co pũrĩse tʉ'oña'quere
wãcũtisamo. Co macʉ̃ bajuase pe'ere ĩ'agõ e'catigo, tojo weesamo.
22 Co weronojõ mʉsã ni'cãrõacã pi'eti'i. Be'ro yʉ'ʉ mʉsãrẽ ĩ'agʉ̃ a'tigʉti
tja. Yʉ'ʉ tojo weecã ĩ'arã, mʉsã e'catiyʉ'rʉarãsa'a. Ãpẽrã mʉsãrẽ
bʉjaweticã weemasĩtirãsama.

23 »Mʉsã tojo e'catiri nʉmʉrẽ mʉsã tʉ'otisere ne sẽrĩtiña'some majã. Diacjʉ̃ta mʉsãrẽ nigʉ̃ti. Mʉsã yʉ'ʉre ẽjõpeocã ĩ'agʉ̃, nipe'tise mʉsã sẽrĩsere yʉ'ʉ pacʉ yʉ'tigʉsami.
24 Todʉporopʉ yʉ'ʉ tutuase me'rã yʉ'ʉ pacʉre ne sẽrĩtiwʉ. Ni'cãrõacãrẽ mʉsã yʉ'ʉre ẽjõpeotjĩarã sẽrĩña. Mʉsã tojo weecã, cʉ̃ yʉ'tigʉsami. Cʉ̃ yʉ'ticã, mʉsã e'catiyʉ'rʉarãsa'a.

Jesú masãrẽ "A'tiro weegʉti" ní'que ni'i

25 »Yʉ'ʉ mʉsãrẽ queose me'rã wereapʉ. Be'ro queose marĩrõ diacjʉ̃ta yʉ'ʉ pacʉ ye quetire weregʉsa'a.
26 Espíritu Santu a'tíca be'ro mʉsã yʉ'ʉre ẽjõpeotjĩarã, yʉ'ʉ pacʉre sẽrĩrãsa'a. Yʉ'ʉ tojo nígʉ̃, "Yʉ'ʉ pacʉre mʉsãrẽ sẽrĩbosagʉti", nigʉ̃ mejẽta wee'e. Mʉsã basu sẽrĩrãsa'a.
27 Cʉ̃ta mʉsãrẽ ma'imi. A'tiro ni'i. Mʉsã yʉ'ʉre ma'i'i. Tojo nicã mʉsã yʉ'ʉre "Õ'acʉ̃ tiropʉ ní'cʉ a'tipĩ", ni ẽjõpeo'o. Tojo weegʉ Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ ma'imi.
28 Yʉ'ʉ pacʉ me'rã ní'cʉ yʉ'ʉ a'ti nucũcãpʉre a'tiwʉ. Ni'cãrõacã yʉ'ʉ a'topʉ ní'cʉ yʉ'ʉ pacʉ tiropʉ dajatojaagʉti tja.
29 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, ʉ̃sã cʉ̃rẽ niwʉ̃:
—Ni'cãrõacãrẽ mʉ'ʉ queose me'rã werewe'e. Diacjʉ̃ ucũcã'a.
30 Ni'cãrõacã ʉ̃sã masĩ'i. Mʉ'ʉ nipe'tisere masĩpe'ocã'a. No'o sẽrĩtiña'se dʉporo masĩtoja'a. Tojo weerã mʉ'ʉ Õ'acʉ̃ tiropʉ ní'cʉ a'tipã nisere masĩ'i.
31 Jesú ʉ̃sãrẽ niwĩ:
—¿Mʉsã ẽjõpeoti majã?
32 Tojo ẽjõpeomirã, maata no'o mʉsã wa'asĩ'rĩrõ du'tistearãsa'a. Yʉ'ʉ ni'cʉ̃ta tojagʉ́sa'a. Ni'cʉ̃ta niwe'e, nígʉ̃ pe'e. Yʉ'ʉ pacʉ yʉ'ʉ me'rã nimi.
33 Yʉ'ʉre ẽjõpeorã ejerisãjãse cʉoato nígʉ̃ a'te nipe'tisere mʉsãrẽ wereapʉ. A'ti nucũcãcjãrã mʉsãrẽ pi'eticã weerãsama. Na tojo weemicã, wãcũtutuaya. Yʉ'ʉ a'ti nucũcãcjãrã na ña'arõ weesere docaque'acã weetojawʉ. Tojo weerã yʉ'ʉre ẽjõpeorã wãcũtutuaya.

17

Jesú cʉ̃ bu'erã ye niatjere cʉ̃ pacʉre sẽrĩbosa'que ni'i

1 Jesú tojo níca be'ro ĩ'amorõ, a'tiro niwĩ:
—Pacʉ, mʉ'ʉ yʉ'ʉre cũu'que eja'a. Yʉ'ʉ mʉ'ʉ macʉ̃ nisere masãrẽ ĩ'oña. Mʉ'ʉ tojo weecã, yʉ'ʉ masãrẽ mʉ'ʉ tutuasere, mʉ'ʉ añuyʉ'rʉsere ĩ'ogʉ̃sa'a.
2 Mʉ'ʉ yʉ'ʉre masã nipe'tirã wiogʉ sõrõwʉ̃. Nipe'tirã mʉ'ʉ o'o'cãrãrẽ catinu'cũcã weedutigʉ yʉ'ʉre sõrõwʉ̃.
3 Masã mʉ'ʉ Õ'acʉ̃ ni'cʉ̃ nigʉ̃rẽ, tojo nicã yʉ'ʉre mʉ'ʉ o'ó'cʉre ẽjõpeorã catinu'cũcã'rãsama.
4 »Yʉ'ʉ a'ti nucũcãpʉre mʉ'ʉ tutuasere, mʉ'ʉ añuyʉ'rʉsere masãrẽ ĩ'owʉ̃. Mʉ'ʉ yʉ'ʉre cũu'quere weepe'ocã'wʉ̃.
5 Pacʉ, a'ti nucũcã weese dʉporo yʉ'ʉ mʉ'ʉ me'rã niwʉ̃. Mʉ'ʉ me'rã nígʉ̃, mʉ'ʉ weronojõ nisetiwʉ. Ni'cãrõacãrẽ mʉ'ʉ tiropʉ wa'agʉ wee'e. Yʉ'ʉre mejãrõta weeya tja.
6 »Mʉ'ʉ ã'rãrẽ a'ti nucũcãpʉ nirã̃ wa'terore besewʉ. Yʉ'ʉre narẽ o'ogʉti nígʉ̃, tojo weecʉ niwʉ̃. Mʉ'ʉ nisetisere narẽ masĩcã weewʉ. Na mʉ'ʉ yarã nimi'cãrãrẽ yʉ'ʉre wiawʉ. Na mʉ'ʉ dutisere weewã.
7 Ni'cãrõacã na masĩma, nipe'tise yʉ'ʉ cʉose mʉ'ʉ o'o'que ni'i, nima.

8 Narẽ nipe'tise mʉ'ʉ wereduti'quere werewʉ. Na tere tʉ'orã, ẽjõpeowã.
Na diacjʉ̃ta yʉ'ʉ mʉ'ʉ tiropʉ a'ti'quere ẽjõpeowã. Tojo nicã mʉ'ʉ yʉ'ʉre
o'ó'quere ẽjõpeowã.
9 »Yʉ'ʉ na ye niatjere mʉ'ʉrẽ sẽrĩ'i. Ãpẽrã yʉ'ʉre ẽjõpeotirã yema
sẽrĩwe'e. Yʉ'ʉre mʉ'ʉ o'o'cãrã mʉ'ʉ yarã nima. Tojo weegʉ mʉ'ʉrẽ sẽrĩ'i.
10 Nipe'tirã mʉ'ʉ yarã, yarã nima. Yarã quẽ'rã mʉ'ʉ yarã nima. Na
yʉ'ʉre ẽjõpeo, yʉ'ʉ tutuagʉ nisere masãrẽ masĩcã weema.
11 »Yʉ'ʉ a'ti nucũcãpʉ tojaque'asome. Yʉ'ʉ bu'erã pũrĩcã tojarãsama.
Yʉ'ʉ mʉ'ʉ tiropʉ wa'agʉ wee'e. Pacʉ, añuyʉ'rʉgʉ, mʉ'ʉ tutuase me'rã
mʉ'ʉ yʉ'ʉre o'o'cãrãrẽ añurõ co'teya. Mʉ'ʉ tojo weecã, marĩ nírõnojõta
na ni'cãrõ me'rã nirãsama.
12 A'ti nucũcãpʉre yʉ'ʉre mʉ'ʉ o'o'cãrã me'rã nígʉ̃, mʉ'ʉ tutuase
o'o'que me'rã narẽ co'tewʉ. Ne ni'cʉ̃ bajuriotiwʉ. Ni'cʉ̃ dia'cʉ̃ todʉporopʉ
bajuduti'cʉ weronojõ ní'cʉre bajuriowʉ. Mʉ'ʉ ye queti ojáca pũrĩpʉ
nírõnojõta na oja'que queoro wa'aro wee'e.
13 »Ni'cãrõacã yʉ'ʉ mʉ'ʉ tiropʉ wa'agʉ wee'e. Yʉ'ʉ a'ti nucũcãpʉ nígʉ̃,
mʉ'ʉ ye quetire werewʉ. Tere tʉ'orã, na yʉ'ʉ weronojõ e'catiato nígʉ̃
werewʉ.
14 Mʉ'ʉ wereduti'quere narẽ wereturiawʉ. Na yʉ'ʉre ẽjõpeotĩarã, yʉ'ʉ
weronojõ nima. A'ti ʉmʉcocjãrã weronojõ wãcũtima. Tojo weerã na
quẽ'rãrẽ masã ĩ'atu'tima.
15 “Narẽ, a'ti nucũcãpʉ nirãrẽ mʉ'ʉ tiropʉ miaña”, nigʉ̃ mejẽta wee'e.
Wãtĩ pe'ere cã'mota'aya nígʉ̃, tojo ni'i.
16 Yʉ'ʉ a'ti ʉmʉcocjʉ̃ niwe'e. Na quẽ'rã yʉ'ʉre ẽjõpeorã a'ti ʉmʉcocjãrã
weronojõ wãcũsetitima.
17 Mʉ'ʉ ye queti diacjʉ̃ waro ni'i. Te me'rã narẽ mʉ'ʉ ʉaro weeajã añurã
wa'acã weeya.
18 Yʉ'ʉre mʉ'ʉ ye quetire a'ti nucũcãcjãrãrẽ weredutigʉ o'ówʉ. Yʉ'ʉ
quẽ'rã yʉ'ʉ bu'erãrẽ a'ti nucũcãcjãrãrẽ weredutigʉ o'ó'o.
19 Mʉ'ʉ ʉaronojõ na ye niatjere wẽrĩbosagʉti. A'tiro yʉ'ʉ weecã, na
quẽ'rã mʉ'ʉ ʉaronojõ diacjʉ̃ta weerãsama.
20 »Yʉ'ʉ na dia'cʉ̃rẽ sẽrĩbosawe'e. Be'ropʉ na bu'esere tʉ'o ẽjõpeoajã
quẽ'rãrẽ sẽrĩbosa'a.
21 Na marĩ me'rã ni'cãrõ me'rã niato nígʉ̃ tojo wee'e. Pacʉ, yʉ'ʉ mʉ'ʉ
me'rã nírõnojõ, mʉ'ʉ yʉ'ʉ me'rã nírõnojõ na quẽ'rã niato. Tojo wa'acã
ĩ'arã, a'ti nucũcãcjãrã yʉ'ʉre mʉ'ʉ o'ó'quere ẽjõpeorãsama.
22 Yʉ'ʉre mʉ'ʉ tutuase, añuyʉ'rʉsere o'owʉ. Yʉ'ʉ quẽ'rã yarãrẽ
o'oturiawʉ. Narẽ ni'cãrõ me'rã marĩ weronojõ niato nígʉ̃ tojo weewʉ.
23 Yʉ'ʉ napʉre ni'i. Mʉ'ʉ pe'e yʉ'ʉpʉre ni'i. Tojo weerã na ni'cãrõ
me'rã nirãsama. Tojo wa'acã ĩ'arã, a'ti nucũcãcjãrã mʉ'ʉ yʉ'ʉre o'ó'quere
masĩrãsama. Apeyere, mʉ'ʉ yʉ'ʉre ma'irõnojõta “Marĩrẽ ma'ĩmi”,
nirãsama.
24 »A'ti turi weese dʉporo mʉ'ʉ yʉ'ʉre ma'iwʉ̃. Tojo weegʉ mʉ'ʉ
nisetisere yʉ'ʉre o'owʉ. Pacʉ, mʉ'ʉ o'o'cãrãrẽ yʉ'ʉ me'rã nicã ʉasa'a.
Narẽ yʉ'ʉ tutuasere ĩ'adutigʉ tojo wee'e.
25 Pacʉ, mʉ'ʉ queoro wee'e. A'ti nucũcãcjãrã yʉ'ʉre ẽjõpeotirã mʉ'ʉrẽ
masĩtima. Yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ masĩ'i. Ã'rã yʉ'ʉ bu'erã mʉ'ʉ yʉ'ʉre o'ó'quere
masĩma.
26 Mʉ'ʉ nisetisere narẽ masĩcã weewʉ. Tojo masĩcã weenu'cũcʉ̃ti. Mʉ'ʉ
yʉ'ʉre ma'irõnojõta na quẽ'rãrẽ a'merĩ ma'idutigʉ tojo wee'e. Tojo nicã
yʉ'ʉ na me'rã ninu'cũgʉ̃ti nígʉ̃, tojo wee'e, niwĩ Jesú.

18

Jesure surara na ñe'ewã'cã'que ni'i
(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Lc 22.47-53)

1 Jesú cũ pacɯre sẽrĩca be'ro ũsã Jerusalẽpɯre wijawɯ. Wija, Cedrón
wãmetiri maarẽ pẽ'awũ. Ti maa siaquijipɯ na olivo ote'caro niwũ. Ũsã
topɯ wa'awɯ.
2 Juda Jesure ĩ'atu'tirãrẽ o'ori masũ quẽ'rã te olivo nirõrẽ masĩwĩ. Jesú
todɯporo pejetiri ũsãrẽ sɯ'ori sijawĩ. Tojo weegɯ masĩwĩ.
3 Ũsã topɯ nirĩ cura ni'cã curua surara me'rã Juda etawĩ. Ãpẽrã
quẽ'rã ni'cãrẽrã Õ'acũ wi'i co'terã surara niwã. Pa'ia wiorã, fariseo masã
o'óno'cãrã niwã. Na añurõ wãmotiwã. Sĩ'ose tuturi, sĩ'osepa me'rã a'tiwã.
4 Jesú cũrẽ wa'atjere masĩtojacɯ niwĩ. Tojo weegɯ "¿Noarẽ a'mati?"
niwĩ.
5 Cũrẽ yɯ'tiwã:
—Jesú Nazarecjũrẽ a'ma'a, niwã. Jesú narẽ niwĩ:
—Yɯ'ɯta ni'i.
Juda Jesure ĩ'atu'tirãrẽ o'ori masũ na me'rã niwĩ.
6 Jesú "Yɯ'ɯta ni'i" nicã tɯ'orã, na uirã, dústi bɯ'rɯque'awã.
7 Jesú apaturi sẽrĩtiña'wĩ tja:
—¿Noarẽ a'mati?
Cũrẽ yɯ'tiwã:
—Jesú Nazarecjũrẽ a'ma'a, niwã.
8 Jesú narẽ niwĩ:
—Mɯsãrẽ weretoja'a, yɯ'ɯta ni'i. To pũrĩcã yɯ'ɯre a'marã, ã'rã yɯ'ɯ
bu'erãrẽ du'uo'oya.
9 Jesú cũ ucũ'que queoro wa'ato nígũ tojo niwĩ. Cũ ní'que a'tiro niwũ:
"Yɯ'ɯ pacɯ o'o'cãrãrẽ ne ni'cũ bajuriotiwɯ", niwũ.
10 Cũ tojo níca be'ro Simó Pedro cũ ya di'pjĩrẽ wejeweewĩ. Weje-
wee, pa'ia wiogɯre da'raco'tegɯ Malco wãmetigɯre diacjũca o'meperore
dɯtepã'rẽwĩ.
11 Cũ tojo weecã ĩ'agũ, Jesú Pedrore niwĩ:
—Mɯ'ɯ ya di'pjĩrẽ nɯrõña. Yɯ'ɯ pacɯ pi'etiduti'caronojõta pi'etigɯti,
niwĩ Jesú.

Jesure Anás ya wi'ipɯ mia'que ni'i
(Mt 26.57-58; Mr 14.53-54; Lc 22.54)

12-13 Surara, tojo nicã na wiogɯ, ãpẽrã pa'ia wiorã na o'ó'cãrã Jesure
dɯ'te, Anás wãmetigɯ ya wi'ipɯ miawã. Cũ Caifá mañecũ niwĩ. Caifá
titare pa'ia wiogɯ niwĩ.
14 Cṹta todɯporopɯre judío masãrẽ "Ni'cũ nipe'tirã ye niatje
wẽrĩbosacã, marĩrẽ añurõsa'a" ní'cɯ niwĩ.

Pedro Jesure "Masĩwe'e" ní'que ni'i
(Mt 26.69-70; Mr 14.66-68; Lc 22.55-57)

15 Na Jesure miacã, yɯ'ɯ Juã, tojo nicã Simó Pedro, ũsã pɯarã narẽ
sirutuwã'cãwũ. Pa'ia wiogɯ yɯ'ɯre ĩ'amasĩwĩ. Tojo weegɯ yɯ'ɯ Jesú me'rã
wiogɯ ya wi'i po'peapɯ sãjãawũ.
16 Pedro pe'e sopepɯ tojanɯ'cãwĩ. Cũ tojo weecã ĩ'agũ, yɯ'ɯ sope co'tego
me'rã ucũ, cũrẽ pijisõrõwũ.
17 Be'ropɯ co Pedrore sẽrĩtiña'wõ:
—¿Mɯ'ɯ sĩ'i me'rãcjũ mejẽta niti?

Pedro core niwĩ:
—Niwe'e, niwĩ.
18 Pũrõ yʉsʉawʉ. Tojo weerã ti wi'i da'raco'terã, tojo nicã surara
pecame'e wĩjãwã. Na ti me'e sumutopʉ sõ'manu'cũbʉrowã. Pedro quẽ'rã
na me'rã sõ'magʉ̃ wa'awĩ.

Pa'ia wiogʉ Jesure sẽrĩtiña'que ni'i
(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Lc 22.66-71)

19 Pa'ia wiogʉ Anás Jesure sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—¿Noanojõ niti mʉ'ʉ bu'erã? ¿Ñe'enojõrẽ mʉ'ʉ bu'eti narẽ? nicʉ niwĩ.
20 Jesú cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ nipe'tirã tʉ'oropʉ bu'ewʉ. Judío masã nerẽse wi'seripʉ, tojo nicã
Õ'acʉ̃ wi'i judío masã nerẽwʉaropʉ bu'ewʉ. Ya'yioropʉ bu'etiwʉ.
21 ¿De'ro weegʉ yʉ'ʉre sẽrĩtiña'ti? Ãpẽrã yʉ'ʉre tʉ'o'cãrãrẽ sẽrĩtiña'ña.
Na masĩsama. Na mʉ'ʉrẽ wererãsama, nicʉ niwĩ Jesú.
22 Jesú tojo nicã tʉ'ogʉ, ni'cʉ̃ Õ'acʉ̃ wi'i co'tegʉ surara Jesú ya diapoare
paacʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:
—¿De'ro weegʉ tojo yʉ'titi pa'ia wiogʉre?
23 Jesú cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ ña'arõ níca be'ro "Te bu'iri paapʉ. Te ña'a ni'i", niña. Añurõ
níca be'roma ¿de'ro weeacjʉ yʉ'ʉre paati? nicʉ niwĩ Jesú.
24 Be'ro Anás Jesure dʉ'teno'cʉre tja pa'ia wiogʉ Caifá tiropʉ o'ówĩ.

Pedro nisoonemo'que ni'i
(Mt 26.71-75; Mr 14.69-72; Lc 22.58-62)

25 Tojo weeri cura Pedro pecame'e sumuto sõ'manu'cũwĩ. Topʉ nirã̃
cʉ̃rẽ sẽrĩtiña'wã:
—¿Mʉ'ʉ sĩ'i me'rãcjʉ̃ mejẽta niti?
Pedro narẽ niwĩ:
—Niwe'e.
26 Be'ro ni'cʉ̃ pa'ia wiogʉre da'raco'tegʉ, Pedro cʉ̃ o'mepero
dʉtepã'rẽ'cʉ acaweregʉ Pedrore niwĩ:
—Yʉ'ʉ mejẽpʉ mʉ'ʉrẽ olivo ote'caropʉ cʉ̃ me'rã nicã ĩ'apʉ.
27 Pedro apaturi nisoowĩ. Tojo níca be'ro cãrẽ'quẽ uuwĩ.

Jesure Pilato romano masã wiogʉ tiropʉ na mia'que ni'i
(Mt 27.1-2,11-14; Mr 15.1-5; Lc 23.1-5)

28 Be'ro Jesure Caifá ya wi'ipʉ ní'cʉre Pilato ya wi'ipʉ miawã.
Bo'rearopʉ weewʉ. Judío masã wiorã ti wi'ipʉre sãjãatiwã. Ti wi'ipʉre
sãjãarã, Pascua bosenʉmʉ ba'awʉasere ba'atibopã. Pilato judío masʉ̃
nitimi nise bu'iri na bu'iritirã tʉ'oña'bopã. Tojo weerã cʉ̃ ya wi'ire
sãjãatiwã.
29 Na sãjãaticã ĩ'agʉ̃, Pilato na me'rã ucũgʉ̃ wijaatiwĩ. Narẽ niwĩ:
—¿Mʉsã ã'rĩrẽ ñe'enojõ weresãrã weeti?
30 Na cʉ̃rẽ niwã:
—Cʉ̃ ña'arõ weeticãma, mʉ'ʉ tiro cʉ̃rẽ miititiboapã.
31 Na tojo yʉ'ticã tʉ'ogʉ, Pilato niwĩ:
—Cʉ̃rẽ miaña. Mʉsãrẽ dutironojõta mʉsã basu beserã wa'aya.
Judío masã wiorã cʉ̃rẽ niwã:
—Ʉsã judío masã ne ni'cʉ̃ masʉ̃rẽ "Wẽjẽña" nímasĩtisa'a, niwã.

32 Titapʉre romano masã wiogʉ masã ña'arãrẽ na wẽjẽdutirãrẽ curusapʉ paabi'pecũcãrã niwã. Tojo weero Jesú todʉporo ní'que queoro wa'awʉ. Cʉ̃ "Yʉ'ʉre ʉ'mʉarõpʉ tuumorõnʉ'cõrãsama", niwĩ.
33 Pilato Jesure piji, cʉ̃ ya wi'ipʉ majãmisãjãawĩ. Jesure sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—¿Mʉ'ʉta niti judío masã wiogʉ?
34 Jesú yʉ'ticʉ niwĩ:
—¿Mʉ'ʉ basu mʉ'ʉ wãcũrõ me'rã sẽrĩtiña'ti? o ¿ãpẽrã mʉ'ʉrẽ wereati?
35 Pilato cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:
—¿De'ro weegʉ yʉ'ʉ masĩbosaʉ? Yʉ'ʉ judío masʉ̃ mejẽta ni'i. A'topʉre mʉ'ʉ ya di'tacjãrã judío masã, tojo nicã pa'ia wiorã mʉ'ʉrẽ miitiama. ¿De'ro weeati mʉ'ʉ?
36 Jesú nicʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ a'ti nucũcãcjʉ̃ wiogʉ niwe'e. Yʉ'ʉ tojo nicãma, judío masã wiorãrẽ o'odutitirã yʉ'ʉre siruturã a'mequẽboapã. Yʉ'ʉ apesecjʉ̃ wiogʉ ni'i.
37 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, Pilato nicʉ niwĩ:
—¿To pũrĩcãrẽ mʉ'ʉ wiogʉ niti?
Jesú cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ nírõnojõta yʉ'ʉ wiogʉ ni'i. Yʉ'ʉ diacjʉ̃ cjasere weregʉ a'topʉ a'ti, bajuawʉ. Nipe'tirã diacjʉ̃ cjasere ʉarã, yʉ'ʉ ucũsere tʉ'oma.
38 Pilato cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:
—¿Ñe'enojõ nirõ nisasa'a diacjʉ̃ cjase? nicʉ niwĩ.

"Jesure wẽjẽrõʉa'a" ní'que ni'i
(Mt 27.15-31; Mr 15.6-20; Lc 23.13-25)

Pilato Jesure sẽrĩtiña'ca be'ro judío masã wiorã me'rã ucũgʉ̃ wijaaticʉ niwĩ tja. Narẽ niwĩ:
—Yʉ'ʉ cʉ̃rẽ ne bu'iri bocatiasʉ.
39 Mʉsã weewʉase a'tiro ni'i. Pascua bosenʉmʉ nicã bu'iri da'reri wi'ipʉ nigʉ̃rẽ yʉ'ʉre du'uwĩrõdutisa'a. ¿Mʉsã cʉ̃rẽ judío masã wiogʉre du'uwĩrõcã ʉasari?
40 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, na pũrõ caricũwã:
—Cʉ̃rẽ ne du'uwĩrõticã'ña. Barrabá pe'ere du'uwĩrõña, niwã. Barrabá ña'arõ weeri masʉ̃ niwĩ.

19

1 Masã "Barrabáre du'uwĩrõña" ni caricũcã tʉ'ogʉ, Pilato Jesure tãrãdutiwĩ.
2 Surara ni'cã be'to pota me'rã wééca be'tore cʉ̃ dʉpoapʉre peocãrã niwã. Apero, ni'cãrõ su'tiro wiogʉ sãñarõnojõ sõ'a ñibocurerore sãacãrã niwã.
3 Be'ro cʉ̃ pʉ'to wa'a, cʉ̃rẽ bujicã'rã, a'tiro nicãrã niwã:
—Judío masã wiogʉre añurõ wa'ato. Tojo nírãta, cʉ̃ diapoare paamʉjãcãrã niwã.
4 Pilato po'peapʉ ní'cʉ wijaatiwĩ tja. Masãrẽ niwĩ:
—Yʉ'ʉ cʉ̃rẽ ne cã'rõacã bu'iri bocatiasʉ. Tojo weegʉ mʉsã tiropʉ pijiwijaatigʉti. Mʉsã ĩ'arãsa'a, niwĩ.
5 Be'ro Jesú wijaatiwĩ. Cʉ̃ pota be'tore pesawĩ. Wiogʉ su'tiro surara o'o'carore sãñawijaatiwĩ. Cʉ̃ wijaatáca be'ro Pilato masãrẽ a'tiro niwĩ:
—Ĩ'aña. Ã'rĩ nimi.
6 Pa'ia wiorã, ãpẽrã Õ'acʉ̃ wi'i co'terã surara cʉ̃rẽ ĩ'arã, pũrõ caricũwã:
—Cʉ̃rẽ curusapʉ paabi'pe wẽjẽña, ni caricũwã.

Pilato narẽ niwĩ:
—Mʉsã basu cʉ̃rẽ curusapʉ paabi'pe wẽjẽrã wa'aya. Yʉ'ʉ cʉ̃rẽ ne
cã'rõacã bu'iri bocatisa'a, niwĩ.
7 Judío masã wiorã cʉ̃rẽ niwã:
—Cʉ̃ “Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ ni'i”, niwĩ. Ʉsãrẽ duti'que tojo ucũgʉ̃nojõrẽ
wẽjẽduti'i, niwã.
8 Pilato cʉ̃ “Õ'acʉ̃ macʉ̃ ni'i” nisere tʉ'ogʉ, nemorõ uiwĩ.
9 Be'ro Jesure pijisãjãa, cʉ̃rẽ sẽrĩtiña'cʉ niwĩ tja:
—¿No'ocjʉ̃ niti mʉ'ʉ?
Jesú cʉ̃rẽ ne yʉ'ticʉ niwĩ.
10 Cʉ̃ yʉ'ticã ĩ'agʉ̃, Pilato cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:
—¿De'ro weegʉ yʉ'ʉre yʉ'tiweti? ¿Mʉ'ʉ masĩweti? Yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ
du'uwĩrõgʉ̃, du'uwĩrõmasĩ'i. Wẽjẽdutigʉ quẽ'rã, wẽjẽdutimasĩ'i, nicʉ
niwĩ.
11 Jesú cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:
—Õ'acʉ̃ mʉ'ʉrẽ cã'mota'acã, mʉ'ʉ tojo weemasĩtiboapã. Tojo weegʉ
yʉ'ʉre mʉ'ʉ tiropʉ o'o'cʉ mʉ'ʉ nemorõ bu'iritimi, nicʉ niwĩ.
12 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, Pilato Jesure “¿De'ro wee cʉ̃rẽ yʉ'ʉ
du'uwĩrõgʉ̃sariba?” nicʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo weesĩ'rĩcã ĩ'arã, judío masã wiorã
pũrõ caricũwã:
—Mʉ'ʉ cʉ̃rẽ du'uwĩrõgʉ̃, romano masã wiogʉ me'rãcjʉ̃ nisome. No'o
ni'cʉ̃ “Yʉ'ʉ judío masã wiogʉ waro ni'i” nigʉ̃nojõ romano masã wiogʉre
yʉ'rʉnʉ'cãgʉ̃ weemi. Cʉ̃ me'rãcjʉ̃ nitimi, ni caricũwã.
13 Na tojo nicã tʉ'ogʉ, Pilato Jesure na ʉ̃tã me'rã yééca papʉ pijiwijaadu-
tiwĩ. Hebreo ye me'rã Gabata wãmetiwʉ. Topʉ Pilato masãrẽ besewʉawĩ.
Tojo weegʉ cʉ̃ topʉ dujiwĩ.
14 Titare ni'cã nʉmʉ dʉ'sawʉ Pascua bosenʉmʉ wa'atji dʉporo. Da-
jaritero wa'tero niwʉ̃. Pilato topʉ dujigʉ, judío masã wiorãrẽ niwĩ:
—Mʉsã wiogʉre ĩ'aña.
15 Na caricũnemowã:
—Cʉ̃rẽ wẽjẽña. Curusapʉ paabi'pe wẽjẽña, niwã.
Pilato niwĩ:
—Yʉ'ʉ mʉsã wiogʉre curusapʉ paabi'pe wẽjẽdutigʉsami, ¿ni
wãcũmiti?
Pa'ia wiorã cʉ̃rẽ niwã:
—Ʉsã wiogʉ ni'cʉ̃ta romano masã wiogʉ waro nimi.
16 Na tojo nicã tʉ'ogʉ, Pilato surarare Jesure curusapʉ wẽjẽdutigʉ o'owĩ.
Be'ro na cʉ̃rẽ miawã.

Na curusapʉ paabi'pe'que ni'i
(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Lc 23.26-43)

17 Jesú na “Masã boaweeca dʉpoa” nirõpʉre wa'agʉ, curusare
wʉawã'cãwĩ. Hebreo ye me'rã Gólgota wãmetiwʉ.
18 Topʉ cʉ̃rẽ curusapʉ paabi'pewã. Ãpẽrã pʉarã quẽ'rãrẽ tojota weewã.
Jesure na deco nʉ'cõwã. Ãpẽrã pe'ere, ni'cʉ̃rẽ diacjʉ̃ pe'e, apĩrẽ cũpe pe'e
nʉ'cõwã.
19 Pilato Jesú dʉpoa bu'i curusapʉ cʉ̃ oja'quere õ'odutiwĩ. A'tiro
ojano'wʉ̃: “Jesú Nazarecjʉ̃ judío masã wiogʉ nimi.”
20 Te oja'que hebreo ye, griego ye, latín ye me'rã niwʉ̃. Jesure
paabi'pe'caro macã pʉ'to niwʉ̃. Tojo weerã pãjãrã judío masã tere bu'ewã.
21 Pilato oja'quere bu'erã, pa'ia wiorã cʉ̃rẽ nicãrã niwã:

—Mʉ'ʉ “Judío masã wiogʉ nimi”, ni ojatiboapã. A'tiro pe'e ojaboapã. “Cʉ̃ ‘Judío masã wiogʉ ni'i’, niami”, niboapã.

22 Pilato narẽ niwĩ:

—Yʉ'ʉ ojasĩ'rĩ'caronojõ ojatojapʉ. Dʉcayusome majã.

23 Be'ro ba'paritirã surara Jesure paabi'pe'cãrã cʉ̃ ye su'tire seeneowã. Seeneo, nánʉcʉ̃ dʉcawaawã. Cʉ̃ ya su'tiro docacjãrõ deroa'mesʉ'oya marĩwʉ̃.

24 Tojo weerã surara a'merĩ niwã:

—A'tore tʉ̃'rẽticã'rã. Mejõ níbocaperã. ¿Noa a'tore wapata'arosarito? niwã.

Na tojo weecã, Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ oja'que queoro wa'awʉ. A'tiro ojano'caro niwʉ̃: “Yé su'tire dʉcawaawã. Tere níbocaperã wapata'awã.” A'te ní'caronojõta surara weewã.

25 Jesú ya curusa pʉ'to a'ticʉrã numia niwã. Cʉ̃ paco, cʉ̃ mʉgõ María Cleofas nʉmo, tojo nicã María Magdalena niwã.

26 Jesú cʉ̃ pacore, tojo nicã yʉ'ʉ Juã cʉ̃ ʉpʉtʉ ma'ino'gʉ̃ co tiro nu'cũcã ĩ'agʉ̃, core niwĩ:

—Ma'u, ã'rĩ mʉ'ʉ macʉ̃ nimi.

27 Be'ro yʉ'ʉre niwĩ:

—Yʉ'ʉ pacore mʉ'ʉ paco weronojõ cʉoya. Toó tojamo mʉ'ʉ paco, niwĩ Jesú.

To be'ro core ya wi'ipʉ miitojaawʉ.

Jesú wẽrĩ'que ni'i
(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Lc 23.44-49)

28 Jesú cʉ̃ pacore co'tedutica be'ro “Nipe'tise yʉ'ʉre weeduti'quere tu'aja'a”, niwĩ. Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ oja'que wa'ato nígʉ̃ Jesú a'tiro niwĩ:

—Acowʉosa'a.

29 Topʉ ni'cãrʉ̃ vino pi'ase poseyetjʉ dujiwʉ. Tojo weerã surara ni'cã si'tia mii ñamiowã. Ñamio, hisopo wãmetiri siti dʉpʉpʉ ti si'tiare dʉ'reõ'o sĩomorõwã Jesú tiropʉ.

30 Cʉ̃ tere sĩ'rĩwĩ. Be'ro niwĩ:

—Nipe'tise tu'ajatoja'a.

Cʉ̃ tojo níca be'ro cʉ̃ dʉpoa paamu'rĩyoja, wẽrĩa wa'awĩ.

Jesure na ñosẽ'que ni'i

31 Jesú cʉ̃ wẽrĩcaterore ni'cã nʉmʉ Pascua bosenʉmʉ wa'atjo dʉ'sawʉ. Ti bosenʉmʉ sauru judío masãrẽ soodutíca nʉmʉ bosenʉmʉjo waro nicaro niwʉ̃. Ti nʉmʉrẽ wẽrĩ'cãrã curusapʉ nicã judío masã wiorã ʉaticãrã niwã. Tojo weerã na Pilato tiropʉ wa'a, cʉ̃ yarã surarare narẽ maata wẽrĩato nírã na ye ñecãrĩrẽ paanu'aduticãrã niwã. Be'ro na upʉre miidijoo, aperopʉ miaduticãrã niwã.

32 Tojo weerã surara ni'cʉ̃rẽ paanu'amʉ'tãwã. Be'ro apĩ quẽ'rãrẽ tojota weewã.

33 Jesúma wẽrĩ'cʉpʉre ĩ'awã. Tojo weerã cʉ̃ma paanu'atiwã.

34 Mejõ dia'cʉ̃ ni'cʉ̃ surara Jesure paatipa'mapʉ ñosẽwĩ. Cʉ̃ tojo weecã, dí aco me'rã o'mabʉrowʉ.

35 Yʉ'ʉ a'tere ĩ'awʉ̃. Diacjʉ̃ta ni'i. Mʉsã quẽ'rã a'tere ẽjõpeoato nígʉ̃ mʉsãrẽ were'e.

36 A'te Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ nírõnojõta wa'ato nírõ tojo wa'awʉ.
A'tiro ojano'wʉ̃: “Cʉ̃ ye õ'arĩ ne ni'cã õ'a paanu'aña marĩrõsa'a.”
37 Apero Õ'acʉ̃ ye queti oja'caro quẽ'rãrẽ a'tiro niwʉ̃: “Na
cãmida're'cʉpʉre ĩ'arãsama”, ni ojano'wʉ̃.

Jesure na sĩosõrõcũuo'que ni'i
(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Lc 23.50-56)

38 Jesú wẽrĩca be'ro José Arimatea wãmetiri macãcjʉ̃ Pilatore Jesú ya
upʉre sẽrĩcʉ niwĩ. José Jesure ẽjõpeogʉ niwĩ. Cʉ̃ judío masã wiorãrẽ uigʉ,
ya'yioropʉ ẽjõpeo niseticã'cʉ niwĩ. Pilato “Jaʉ, Jesú ya upʉre miaña”, nicã
tʉ'ogʉ, cʉ̃ ya upʉre miidijowĩ.
39 Nicodemo todʉporo ñamipʉ Jesú me'rã ucũgʉ̃ eja'cʉ quẽ'rã peje
treinta kilos ʉ'mʉtisere miiejawĩ. Te ʉ'mʉtise a'te niwʉ̃. Mirra áloe me'rã
morẽ'que niwʉ̃.
40 Na pʉarã José, Nicodemo su'tiro añurĩ casero ʉ'mʉtise wa're'que
caseri me'rã Jesú ya upʉre omawã. Judío masã wẽrĩ'cãrãrẽ yaarã
weewʉaronojõta weewã.
41 Jesure paabi'pe'caro pʉ'to otese ote'caro niwʉ̃. Te ote'caro deco
ni'cã masãpe na ʉ̃tãgãpʉ se'éca tuti niwʉ̃. Ti pe ne ni'cãti wẽrĩ'cãrãrẽ
sĩosõrõcũuno'ña marĩwʉ̃.
42 Topʉ Jesure miaa, ti pepʉ sĩosõrõcũuowã. Na tojo weeri cura mujĩpũ
sãjãrĩ curapʉ niwʉ̃. Judío masã na da'radutitica nʉmʉ sãjãrõpʉ weewʉ.
Tojo weerã ti pe pʉ'toacã niyucã, topʉ sĩosõrõcũuowã.

20

Jesú cʉ̃ masã'que ni'i
(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Lc 24.1-12)

1 Soorinʉmʉ nicã bo'rease dʉporo María Magdalena Jesú masãpepʉ
wa'aco niwõ. Ti pere bi'acaga ʉ̃tãgã apesepʉ cũñacã ĩ'aco niwõ.
2 Tojo weego ʉ̃sã tiropʉ omatojatico niwõ. Ʉ̃sãrẽ niwõ:
—Marĩ wiogʉre apesepʉ miacãrã niama. ¿No'opʉ miarã miasapã?
3 Co tojo nicã tʉ'orã ʉ̃sã, Simó Pedro, yʉ'ʉ cʉ̃rẽ yaa'caropʉ wa'awʉ.
4 Ʉ̃sã topʉ wa'arã, yʉ'ʉ Pedro nemorõ omamʉñawʉ̃. Tojo weegʉ yʉ'ʉ
cʉ̃ dʉporo ejawʉ.
5 Topʉ eja, ti pepʉ mu'rĩĩ'asõrõwʉ̃. Topʉ cʉ̃rẽ oma'que caseri pesawʉ.
6 Be'ropʉ Pedro bʉaejawĩ. Cʉ̃a diacjʉ̃ sãjãa wa'awĩ. Cʉ̃ quẽ'rã te su'tire
ĩ'awĩ.
7 Apero Jesure na diapoapʉ na omáca casero quẽ'rã niwʉ̃. Apeye me'rã
nitiwʉ. Aperopʉ tuupe'eca casero pesawʉ.
8 Yʉ'ʉ quẽ'rã ti tutipʉre sãjãawʉ̃. Nipe'tise te caserire ĩ'agʉ̃, ẽjõpeowʉ.
9 Ʉ̃sã Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩ cjasere Jesú wẽrĩ'cʉpʉ masãgʉ̃sami
nisere titare masĩtiwʉ.
10 Ʉ̃sã ti pere ĩ'áca be'ro ʉ̃sã ya wi'ipʉ dajatojaawʉ.

Jesú María Magdalenarẽ bajua'que ni'i
(Mr 16.9-11)

11 María Magdalena pe'e ti pe sumutopʉ utigo tojaque'awõ. Co utigota,
ti pepʉ yu'uĩ'asõrõco niwõ.
12 Tojo ĩ'asõrõgõ, pʉarã su'ti butise sãñarã Õ'acʉ̃rẽ wereco'terãrẽ ĩ'aco
niwõ. Na Jesure cũu'caropʉ dujicãrã niwã. Ni'cʉ̃ cʉ̃ dʉpoa ní'caropʉ, apĩ
cʉ̃ dʉ'pocãrĩ ní'caro pe'e dujicãrã niwã.

13 Na core sẽrĩtiña'cãrã niwã:
—¿De'ro weego mʉ'ʉ utiti?
Narẽ nico niwõ:
—Yʉ'ʉ wiogʉre mia wa'apã. ¿No'opʉ miarã miasapã?
14 Co tojo níca be'ro apero pe'e majãmiĩ'aco niwõ. Tojo weemigõ, Jesú co tiro nu'cũcã ĩ'aco niwõ. “Jesúta nimi”, ni ĩ'amasĩtico niwõ.
15 Jesú core sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—¿De'ro weego mʉ'ʉ utigo weeti? ¿Noarẽ a'mati? nicʉ niwĩ.
“Ã'rĩ ote'quere co'tegʉ nisami” ni wãcũgõ, a'tiro nico niwõ:
—Mʉ'ʉ cʉ̃rẽ mia'cʉ, wereya. ¿No'opʉ cũuati? Yʉ'ʉ cʉ̃rẽ miagõti, nico niwõ.
16 Jesú core “María”, nicʉ niwĩ.
Co majãmiĩ'aquejo, nico niwõ:
—Rabboni.
Hebreo ye me'rã “Yʉ'ʉre bu'egʉ” nisĩ'rĩrõ wee'e.
17 Jesú core nicʉ niwĩ:
—Du'uya yʉ'ʉre. Yʉ'ʉ pacʉ tiropʉ mʉjãatiapʉ yujupʉ. Yʉ'ʉre ẽjõpeorãrẽ werego wa'aya. “A'tiro niami”, niña. “Cʉ̃, cʉ̃ pacʉ Õ'acʉ̃ tiropʉ ‘Wa'agʉ wee'e’, niami.” “‘Õ'acʉ̃ yʉ'ʉ pacʉ, tojo nicã mʉsã pacʉ nimi.’ Apeye quẽ'rãrẽ ‘Yʉ'ʉ wiogʉ nimi. Tojo nicã mʉsã wiogʉ nimi’, niami”, niña, nicʉ niwĩ.
18 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogo, María Magdalena ʉ̃sã cʉ̃ bu'erãrẽ werego etawõ. Co cʉ̃rẽ ĩ'a'quere, cʉ̃ core ní'quere werewõ.

Jesú cʉ̃ bu'erãrẽ bajua'que ni'i
(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Lc 24.36-49)

19 Tojo wa'áca nʉmʉ soorinʉmʉ niwʉ̃. Ti nʉmʉ ñamipʉ ʉ̃sã cʉ̃ bu'erã ní'cãrã nerẽwʉ̃. Ʉsã judío masã wiorãrẽ uirã, añurõ bi'asãjã wa'awʉ. Ʉsã topʉ nirĩ cura Jesú ʉ̃sã decopʉ bajuawĩ. Ʉsãrẽ añudutiwĩ:
—Mʉsã ejeripõ'rãrĩpʉ ejerisãjãse niato, niwĩ.
20 Cʉ̃ tojo níca be'ro cʉ̃rẽ paabi'pe'quere, cʉ̃rẽ ñosẽ'carore ĩ'owĩ. Ʉsã cʉ̃rẽ ĩ'arã, pũrõ e'catiwʉ.
21 Cʉ̃ ʉ̃sãrẽ ninemowĩ tja:
—Mʉsã e'catise me'rã niña. Yʉ'ʉ pacʉ o'ó'caronojõta yʉ'ʉ quẽ'rã yé quetire weredutigʉ mʉsãrẽ o'ó'o.
22 Be'ro cʉ̃ ʉ̃sãrẽ putipeo, niwĩ:
—Mʉsã Espíritu Santure cʉoya.
23 Mʉsã ãpẽrã na ña'arõ wee'quere acobojocã, na bu'iri marĩrã tojarã̃sama. Mʉsã narẽ acobojoticã, na acobojono'tirãsama, niwĩ Jesú.

Jesú Tomárẽ bajuase ni'i

24 Tomás ʉ̃sã me'rãcjʉ̃ Jesú bu'egʉ “Sʉ'rʉa'cʉ” na nino'gʉ̃ Jesú ʉ̃sã tiropʉ bajuácaterore marĩwĩ.
25 Be'ro cʉ̃ dajacã, ʉ̃sã cʉ̃rẽ niwʉ̃:
—Marĩ wiogʉre ĩ'apʉ, niwʉ̃.
Tomás pe'e ʉ̃sãrẽ niwĩ:
—Yʉ'ʉ cʉ̃ omocãpʉ paabi'pe'que peripʉ sĩosõrõĩ'atimigʉ̃, ẽjõpeosome. Tojo nicã cʉ̃rẽ ñosẽ'caropʉ ya omopicare sĩosõrõĩ'atigʉ, ẽjõpeosome. Sĩosõrõĩ'atojagʉpʉ, ẽjõpeogʉti, niwĩ.

26 Ni'cã semana Jesú ũsãrẽ bajuáca be'ro ũsã apaturi nerẽwũ. Titare
majã Tomás quẽ'rã ũsã me'rã niwĩ. Ti wi'i cjase operi bi'acã'no'wũ. Tojo
nimicã, Jesú ũsã decopʉ bajuawĩ. Ʊsãrẽ añudutiwĩ:
—Mʉsã ejeripõ'rãrĩpʉ ejerisãjãse niato, niwĩ.
27 Be'ro Tomárẽ niwĩ:
—Ĩ'aña yé omocãrĩrẽ. Mʉ'ʉ omopicare na yʉ'ʉre paabi'pe'que peripʉ
sĩosõrõña. Yʉ'ʉre paatipa'mapʉ na ñosẽ'caropʉre mʉ'ʉ ya omopicare
sĩosõrõña. Ẽjõpeose moogũ niticã'ña. Yʉ'ʉre ẽjõpeoya.
28 Cũ tojo nicã tʉ'ogʉ, Tomás niwĩ:
—Jesú, yʉ'ʉ wiogʉ, mʉ'ʉ Õ'acũ ni'i.
29 Jesú cũrẽ niwĩ:
—Tomás, mʉ'ʉ yʉ'ʉre ĩ'atojagʉpʉ, ẽjõpeo'o. Yʉ'ʉre ĩ'atimirã ẽjõpeocã
pe'ere, nemorõ añu'u.

Jesure ẽjõpeodutigʉ a'ti pũrĩrẽ oja'a nise ni'i

30 Jesú ũsã ĩ'orõpʉ peje apeyenojõ weeĩ'owĩ. Te nipe'tise yʉ'ʉ a'ti
pũrĩpʉre ojawe'e.
31 Yʉ'ʉ a'ti pũrĩpʉ Jesú ni'cãrẽ cũ weeĩ'o'quere oja'a. Mʉsãrẽ Jesú Õ'acũ
bese'cʉ cũ macũ nimi nisere ẽjõpeodutigʉ oja'a. Tojo nicã cũrẽ ẽjõpeorã
catinu'cũato nígũ tojo wee'e.

21

Jesú apaturi cũ bu'erãrẽ bajua'que ni'i

1 Be'ro Jesú Tiberia wãmetiri ditara sumutopʉ ũsãrẽ apaturi bajuawĩ.
A'tiro waʼawʉ.
2 Ʊsã topʉre nirã̃ a'ticʉrã niwũ: Simó Pedro, Tomás “Sʉ'rʉa'cʉ” na
nigṹ, tojo nicã Natanae Galilea di'tacjũ Caná wãmetiri macãcjũ. Ãpẽrã
quẽ'rã ũsã pʉarã Zebedeo põ'rã niwũ. Tojo nicã ãpẽrã pʉarã Jesú bu'erã
ninemowã.
3 Ʊsã topʉ nirĩ cura Simó Pedro ũsãrẽ niwĩ:
—Wa'i wẽjẽgũ wa'agʉti.
Ʊsã cũrẽ niwũ:
—Ʊsã quẽ'rã wa'arãti, niwũ.
Ʊsã wa'a, yucʉsʉpʉ mʉjãsãjãwũ. Ti ñamirẽ wa'i wẽjẽbo'reamiwũ. Ne
wẽjẽticãti.
4 Bo'reque'awã'cãtiri cura Jesú ti ditara sumutopʉ bajuawĩ. Ʊsã cũrẽ
ĩ'amasĩtiwʉ.
5 Cũ ũsãrẽ niwĩ:
—¿Wẽjẽati? niwĩ.
—Wẽjẽtiasʉ, niwũ.
6 Ʊsã tojo nicã tʉ'ogʉ, ũsãrẽ niwĩ:
—Diacjũ pe'e doqueñoña mʉsã wejecʉre. Tojo weerã wẽjẽrãsa'a. Cũ
dutironojõta weewʉ. Pãjãrã waro wẽjẽwũ. Ne wejecʉre wã'cõticãti.
7 Tojo wa'acã ĩ'agũ, yʉ'ʉ Jesú ʉpʉtʉ ma'ino'gũ Pedrore niwũ:
—Marĩ wiogʉ nimi.
Yʉ'ʉ tojo nicã tʉ'ogʉ, Simó Pedro su'tiro bu'icjãrõrẽ wejesãñawĩ. Jesú
tiropʉ wa'agʉ, doqueñojãwĩ.
8 Ʊsã pe'e yucʉsʉ me'rã sumutopʉ wa'ire wejenʉjãwũ. Ʊsã cien metros
yoaro decopʉ pa'sawʉ.

9 Topʉ nʉjãtarã, pecame'e cʉ̃ wĩjãca me'erẽ ĩ'awʉ̃. Ti me'epʉ ni'cʉ̃ wa'i
pʉ̃'onʉ'cõno'wʉ̃. Pã quẽ'rã niwʉ̃.
10 Jesú ʉ̃sãrẽ niwĩ:
—Wa'i mʉsã wẽjẽ'cãrãrẽ miitia.
11 Cʉ̃ tojo nicã, Simó Pedro yucʉsʉpʉ mʉjãsãjãa, wa'ire wejemajãwĩ
nucũporopʉ. Wa'i pacarã ciento cincuenta y tres sãjãawã. Ticʉrã pãjãrã
sãjãamicã, wejecʉ tʉ̃'rʉ̃tiwʉ.
12 Jesú ʉ̃sãrẽ niwĩ:
—Ba'arã a'tia.
Ʉsã cʉ̃rẽ ĩ'amasĩrã, ne ni'cʉ̃pʉta "¿Noanojõ niti mʉ'ʉ?" ni
sẽrĩtiña'ma'atiwʉ.
13 Jesú pʉ̃rẽ ʉ̃sãrẽ etiwĩ. Wa'i quẽ'rãrẽ etiwĩ.
14 Jesú masʉ̃ca be'ro pʉati ʉ̃sãrẽ bajuatojawĩ. Ni'cãrõacã me'rã i'tiati
wa'aro weewʉ.

Jesú Simó Pedro me'rã ucũ'que ni'i

15 Ʉsã ba'áca be'ro Jesú Simó Pedrore sẽrĩtiña'wĩ:
—¿Simó, Joná macʉ̃, mʉ'ʉ ã'rã yʉ'rʉoro yʉ'ʉre ma'iyʉ'rʉnʉ'cãti?
Pedro cʉ̃rẽ niwĩ:
—Ʉʉ, wiogʉ, mʉ'ʉ masĩ'i yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ ma'isere.
Jesú cʉ̃rẽ niwĩ:
—To pũrĩcãrẽ yʉ'ʉre ẽjõpeorãrẽ co'teya. Narẽ bu'eya.
16 Apaturi Pedrore sẽrĩtiña'nemowĩ:
—¿Simó, Joná macʉ̃, yʉ'ʉre ma'iti?
—Ʉʉ, mʉ'ʉ masĩ'i yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ ma'isere.
Jesú niwĩ tja:
—To pũrĩcãrẽ yarãrẽ bu'eya. Narẽ co'teya.
17 Apaturi ninemowĩ tja:
—¿Simó, Joná macʉ̃, yʉ'ʉre mʉ'ʉ ma'iti?
Jesú i'tiati cʉ̃rẽ sẽrĩtiña'cã ĩ'agʉ̃, Pedro pũrõ bʉjawetiwĩ. Cʉ̃rẽ niwĩ:
—Wiogʉ, nipe'tisere mʉ'ʉ masĩ'i. Masĩ'i yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ ma'isere.
Jesú cʉ̃rẽ niwĩ:
—To pũrĩcãrẽ narẽ bu'eya. Narẽ co'teya, niwĩ tja.
18 Mʉ'ʉrẽ diacjʉ̃ta nigʉ̃ti. Mʉ'ʉ ma'mʉ nígʉ̃, mʉ'ʉ ʉaro su'tirore
sãña, mʉ'ʉ no'o wa'asĩ'rĩrõ wa'acũwʉ̃. Be'ro mʉ'ʉ bʉcʉ ẽjãgʉ̃, mʉ'ʉ
ye omocãrĩrẽ sĩomorõgʉ̃sa'a. Apĩ mʉ'ʉrẽ su'ti sãa, mʉ'ʉ wa'asĩ'rĩtiro
miagʉ̃sami.
19 Jesú tojo nígʉ̃, Pedro cʉ̃ de'ro wa'a wẽrĩatjere nígʉ̃, tojo niwĩ. Cʉ̃
wẽrĩse me'rã masã Õ'acʉ̃rẽ añurõ ucũrãsama nígʉ̃, tojo niwĩ.
Be'ro Jesú cʉ̃rẽ niwĩ:
—Yʉ'ʉre ẽjõpeosirutunu'cũcã'ña.

Jesú Juãrẽ ma'i'que ni'i

20 Be'ro Pedro majãmiĩ'agʉ̃, yʉ'ʉ na be'ro sirutucã ĩ'awĩ. Yʉ'ʉ Jesú
ma'ino'gʉ̃ niwʉ̃. Yʉ'ʉta todʉporo ʉ̃sã ba'atʉocatero "¿Noa mʉ'ʉrẽ
ĩ'atu'tirãpʉre o'orosari?" ni sẽrĩtiña'wʉ̃.
21 Pedro yʉ'ʉre ĩ'agʉ̃, Jesure sẽrĩtiña'wĩ:
—Wiogʉ, ã'rĩ warore ¿de'ro wa'arosari?
22 Jesú cʉ̃rẽ niwĩ:

—Cʉ̃ maata wẽrĩcã, mʉ'ʉ ye cjase mejẽta ni'i. Cʉ̃ yʉ'ʉ apaturi a'tiri curapʉ catitʉocã quẽ'rãrẽ mʉ'ʉ ye cjase mejẽta ni'i. Wãcũnʉrʉ̃tigʉta. Mʉ'ʉ yʉ'ʉre sirutuya, niwĩ.

23 Jesú tojo ní'quere tʉ'orã, cʉ̃rẽ ẽjõpeorã yʉ'ʉre “Cʉ̃ ne wẽrĩsome” nise se'sa wa'awʉ. Jesú yʉ'ʉre “Cʉ̃ wẽrĩsome”, nitiwĩ. A'tiro pe'e niwĩ: “Yʉ'ʉ apaturi a'tiri curapʉ catitʉocã, mʉ'ʉ ye cjase mejẽta ni'i”, niwĩ Pedrore.

24 Yʉ'ʉ Juã ni'i. Yʉ'ʉ ĩ'a'quere oja'a. Tojo weero “Diacjʉ̃ta ni'i”, ni masĩno'o.

25 Apeye Jesú weenemo'que peje ni'i. Yʉ'ʉ tʉ'oña'cã, cʉ̃ wee'quenʉcʉ̃ ojacãma, peje pũrĩ waro yʉ'rʉoquejocã'bosa'a.

Jesucristo besecũú'cãrãrẽ Espíritu Santu weetamu'que ni'i

A'ti pũrĩ a'tiro weero ojano'pã nise ni'i

A'ti pũrĩrẽ Luca ojacʉ niwĩ. Cʉ̃ Jesucristo besecũú'cãrã na weeseti'quere ojacʉ niwĩ. A'ti pũrĩ Jesú cʉ̃ bu'erãrẽ "Tojo weegʉti" ní'caronojõta Espíritu Santure o'ócʉ niwĩ nisere ojano'o. Tojo weerã cʉ̃ bu'erã Espíritu Santure cʉorã Jesucristo ye quetire uiro marĩrõ Jerusalẽpʉre, Judeapʉre, Samariapʉre, nipe'tiropʉre werecusiacãrã niwã.

Luca a'ti pũrĩrẽ ojase dʉporo ni'cã pũrĩ Jesucristo catiri ʉmʉco cjase wereri pũrĩrẽ ojatojacʉ niwĩ. Tojo weero a'ti pũrĩ Jesucristore ẽjõpeonʉ'cã'quere cʉ̃ ojanemoca pũrĩ ni'i. Pedrore, Pablore na weeseti'quere ojayʉ'rʉnʉ'cãno'o.

Espíritu Santu a'tiatjere Jesú wereyu'que ni'i

1 Teófilo, mʉ'ʉrẽ ni'cã pũrĩ todʉporopʉre ojawʉ. Ti pũrĩpʉre nipe'tise Jesú masãrẽ bu'e'quere, cʉ̃ tutuaro me'rã weeĩ'o'quere werewʉ. Ne waro cʉ̃ bu'enʉ'cã'quere,

2 cʉ̃ bu'e yapada'reo'quere werewʉ. Tojo nicã cʉ̃ ʉ'mʉsepʉ mʉjã'quere werewʉ. Jesú ʉ'mʉsepʉ mʉjãse dʉporo cʉ̃ bu'erã cʉ̃ besecũú'cãrãrẽ dutiro cũucʉ niwĩ na weeatjere. Espíritu Santu masĩse o'oro me'rã tere duticʉ niwĩ.

3 Cʉ̃ wẽrĩ masã̦ca be'ro pejetiri Jesú bajuacʉ niwĩ. Cuarenta nʉmʉrĩ bajuacʉ niwĩ narẽ. Tojo weerã cʉ̃rẽ ĩ'arã, "Marĩ 'Wẽrĩa wa'ami' ní'cʉ catimi", nicãrã niwã. Narẽ Õ'acʉ̃ nipe'tirã masã wiogʉ nimi nise quetire werecʉ niwĩ.

4 Jesú na me'rã nígʉ̃, ʉ'mʉsepʉ mʉjãti dʉporo a'tiro nicʉ niwĩ:

—Mʉsã Jerusalẽpʉ tojayá. Ne aperopʉ, ape macãpʉ wijaticã'ña. Yʉ'ʉ pacʉ mʉsãrẽ todʉporopʉ ní'caronojõta Espíritu Santure o'ódijogʉsami. Tojo weerã mʉsã cʉ̃rẽ topʉ yucueya. Yʉ'ʉ mʉsãrẽ tere weretojawʉ.

5 Juã mʉsãrẽ aco me'rã wãmeyecʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo weecã, mʉsã ña'arõ weeseti'quere du'u, bʉjaweti dʉcayucã, masã mʉsãrẽ ĩ'amasĩcãrã niwã. Yʉ'ʉ pacʉ pũrĩcã cã'rõacã be'ro mʉsãrẽ Espíritu Santure o'ódijogʉsami. Espíritu Santu mʉsã me'rã ninu'cũcʉ̃sami, nicʉ niwĩ Jesú.

Jesure cʉ̃ pacʉ ʉ'mʉsepʉ miimʉjãa'que ni'i

6 Jesú cʉ̃ bu'erã me'rã nerẽcaterore cʉ̃rẽ sẽrĩtiña'cãrã niwã:

—¿Jesú, ʉ̃sã wiogʉ, mʉ'ʉ romano masãrẽ wiorã nise dʉcayugʉsari? ¿Dʉcayu, judío masãrẽ wiorã sõrõgʉ̃sari? Marĩ ñecʉ̃ Davi, cʉ̃ macʉ̃ Salomó a'ti di'tacjãrãrẽ duticãrã niwã. ¿Na duti'caro weronojõ ni'cãrõacãrẽ judío masã tja apaturi dutirãsari? ni sẽrĩtiña'cãrã niwã.

7 Na sẽrĩtiña'cã tʉ'ogʉ, a'tiro yʉ'ticʉ niwĩ:

—Õ'acʉ̃ marĩ pacʉ dia'cʉ̃ masĩsami. Cʉ̃ "Tojota wa'ato" nicã, tojota wa'arosa'a. A'te mʉsã ye cjase niwe'e.

8 Cã'rõacã be'ro marĩ pacʉ tutuasere o'ogʉsami mʉsãrẽ. Espíritu Santu mʉsã me'rã nicã, wãcũtutuase cʉo, yé quetire masãrẽ wererã wa'arãsa'a. Jerusalẽcjãrãrẽ, Judea di'tacjãrãrẽ, Samaria di'tacjãrãrẽ, nipe'tiro a'ti ʉmʉcopʉ nirãrẽ wererã wa'arãsa'a, nicʉ niwĩ Jesú cʉ̃ bu'erãrẽ.

9 Tojo ni weretojaca be'ro cũrẽ cũ pacʉ miimʉjãa wa'acʉ niwĩ ʉ'mʉsepʉ.
Cũ mʉjãacã, cũ bu'erã cũrẽ ĩ'amorõsirutucãrã niwã. Na ĩ'amorõsirutucã,
o'mecurua cũrẽ tuubi'acã'caro niwũ. Tojo weerã cũrẽ ĩ'anemoticãrã niwã
majã.
10-11 Jesure cũ pacʉ miimʉjãáca be'ro cũ bu'erã cũ mʉjãa'caro pe'e
dia'cũ ĩ'amorõnu'cũcãrã niwã. Ne ĩ'adu'uticãrã niwã. Na to pe'e
ĩ'amorõnu'cũrĩ cura wãcũña marĩrõ na decopʉ Õ'acũrẽ wereco'terã pʉarã
su'ti butise sãñarã bajuacãrã niwã.
—Mʉsã Galileacjãrã ¿de'ro weerã tocã'rõ ĩ'amorõnu'cũti? Jesú
ni'cãrõacã ʉ'mʉsepʉ mʉjãa'cʉta a'ti nucũcãpʉre apaturi a'tigʉsami
tja. Mʉsã cũrẽ mʉjãacã ĩ'a'caronojõta a'tigʉsami, nicãrã niwã Õ'acũrẽ
wereco'terã.

Judare dʉcayuacjʉre bese'que ni'i

12 Jesure mʉjãacã ĩ'a'cʉ ũrũgũ Olivo wãmeticjʉ nicaro niwũ. Õ'acũrẽ
wereco'terã narẽ Jesú apaturi a'tigʉsami tja nisere wéréca be'ro cũrẽ
ĩ'atʉo'cãrã Jerusalẽpʉ dajatojaacãrã niwã. Tigʉ ũrũgũ ti macã pʉ'toacã
nicaro niwũ.
13 Jerusalẽpʉre tojatarã, na cãjĩrĩ wi'ipʉ wa'acãrã niwã. Ti wi'i
casatiri wi'i nicaro niwũ. Ni'cã tucũ bu'ica tucũpʉ sãjãa, dujicãrã
niwã. A'ticʉrã nicãrã niwã: Pedro, Santiago, Juã, André. Ãpẽrã Felipe,
Tomás, Bartolomé, Mateo, Santiago Alfeo macũ, Simó celote curuacjũ,
Juda Santiago acabiji nicãrã niwã. Ã'rã nipe'tirã nicãrã niwã ti tucũpʉ
nerẽsãjãtjĩarã dujirã.
14 Ti tucũpʉre ñubuerã na'irõ nerẽnu'cũcã'cãrã niwã. Ãpẽrã na me'rã
nerẽcãrã niwã. Jesú acabijirã, María Jesú paco, co me'rãcjãrã numia
nicãrã niwã. Na topʉ nerẽ'cãrã ni'cãrõnojõ wãcũseticãrã niwã.
15 Ni'cã nʉmʉ Jesure ẽjõpeorã nerẽcãrã niwã ti wi'ipʉta tja. Ciento
veinte wa'tero nicãrã niwã. Pedro na nerẽrĩ cura wã'cãnʉ'cã, narẽ werecʉ
niwĩ. A'tiro nicʉ niwĩ:
16 —Dʉporopʉ marĩ ñecũ Davi Espíritu Santu cũ masĩse o'oro me'rã
Judare wa'atjere ojamʉ'tãcʉ niwĩ. Õ'acũ ojaduti'que diacjũta wa'apʉ.
Judata ĩ'owĩ Jesure ãpẽrãpʉre. Tojo weerã na Jesure bu'iri da'rerãtirã
ñe'e miawã.
17 Juda ũsã me'rãcjũta nimiwĩ. Jesú cũ quẽ'rãrẽ masãrẽ bu'esere
cũumiwĩ ũsãrẽ wee'caronojõta. Ʉsã doce nimiwũ cũ me'rã.
18 Ʉsã me'rã nimigũ, Jesure ĩ'owĩ wiorãpʉre. Cũ Jesure wiorãrẽ ĩ'o'que
wapa na cũrẽ niyerure wapayecãrã niwã. Be'ro narẽ tere wiacã'cʉ niwĩ
cũ ña'arõ wee'que wapare. Niyeru cũ wia'que me'rã pa'ia wiorã di'ta
cã'rõacã duucãrã niwã. Be'ro cũ basu pe'e bʉrʉque'a, cũ paaga tũ'rũste,
cũ ʉ'tamisĩ nimi'que wijaastea wa'acaro niwũ. Tojo wee wẽrĩa wa'acʉ
niwĩ Juda.
19 Cũ tojo wa'asere nipe'tirã Jerusalẽcjãrã tʉ'ose'sacãrã niwã. "Tojo wee
wẽrĩa wa'apʉ", ni ucjacãrã niwã. Na te niyeru me'rã duu'que di'tare
wãmeyecãrã niwã "Dí cõ'áca di'ta." Na ye me'rã nírõ, Acéldama tojo
nirõ weesa'a.
20 Pedro narẽ werenemocʉ niwĩ:
—Dʉporopʉ Salmo wãmetiri pũrĩrẽ oja'cʉ a'tiro ojacʉ niwĩ:
Cũ ya wi'i masã marĩrĩ wi'i tojato.
Tore ne ni'cũ niticã'to.
A'te quẽ'rãrẽ a'tiro ojacʉ niwĩ:

Cũ da'rase nimi'que apĩpʉre wa'ato, ni ojacʉ niwĩ.
»Salmo pũrĩ ni oja'caronojõta tojo wa'apʉ Judare.
21-22 »Tojo weerã Juda dʉcayugʉre beseroʉa'a. Marĩ beseacjʉ ũsã me'rã sija'cʉre, Juã Jesure wãmeyecã ĩ'a'cʉre beseroʉa'a. Nipe'tise Jesú cũ wee'quere, téé cũ pacʉ cũrẽ ʉ'mʉsepʉ miimʉjãacã ĩ'a'cʉre beseroʉa'a. Cũ quẽ'rã ũsã weronojõta weregʉ wa'agʉsami Jesú wẽrĩ'cʉpʉ masã'quere, ni werecʉ niwĩ Pedro.
23 Cũ tojo nicã tʉ'orã, ti tucũpʉ nirã́ a'tiro wãmetirã pʉarãrẽ besecãrã niwã. Ni'cũ José wãmeticʉ niwĩ. Cũrẽta ãpẽrã Justo, ãpẽrã Barsabá pisucãrã niwã. Apĩ pe'e Matía wãmeticʉ niwĩ.
24-25 Tojo wee ti tucũpʉ nirã́ Õ'acũrẽ a'tiro sẽrĩcãrã niwã:
—Õ'acũ, nipe'tirã masã wãcũsere masĩ'i. Ni'cũ mʉ'ʉ besetojapʉ Juda dʉcayuacjʉre. Tojo weegʉ ũsãrẽ ĩ'oña. ¿Ni'í nisari? Juda mʉ'ʉ dutiro cũumi'quere du'ucã'mi ña'arõpʉ wa'agʉ cũ catigʉ añurõ weeti'que bu'iri, ni sẽrĩcãrã niwã.
26 Na tojo ni Õ'acũrẽ sẽrĩtoja, pʉa pe ũtãpe Matía, Barsabá na wãmerẽ ojacãrã niwã. ¿Ni'í Õ'acũ bese'cʉ niti? nírã, pi'ipʉ sãa, ni'cã pe mii ĩ'acãrã niwã. Matía wãme ojaõ'o'que nicaro niwũ.
—Jãa, ã'rĩ Matía Juda dʉcayuacjʉ nigũsami. Cũ ãpẽrã once me'rã Jesucristo ye quetire weregʉ wa'agʉsami, nicãrã niwã ti pere mii ĩ'arã.

2

Espíritu Santu dijata'que ni'i

1 Cincuenta nʉmʉrĩ Pascua wa'áca be'ro Pentecosté wãmetiri bosenʉmʉ wa'acaro niwũ. Ti bosenʉmʉ nicã Jesure ẽjõpeorã apaturi todʉporo na nérẽ́ca wi'ipʉta tja nerẽcãrã niwã.
2 Ti wi'ipʉ na nérẽ́ca be'ro wãcũña marĩrõ wĩ'rõ ʉpʉtʉ a'tiro weronojõ ʉ'mʉsepʉ bʉsʉ dijaticaro niwũ. Ti wi'i bʉsʉse'sa wa'acaro niwũ.
3 Tojo wa'ari cura nánʉcũ na dʉpopa bu'ipʉ pecame'e ũjũrĩ põ'rã ñe'merõ weronojõ bajuro pesacaro niwũ.
4 Espíritu Santure cʉoyʉ'rʉacãrã niwã. Tojo weerã tutuaro me'rã cũ dutisere añurõ weecãrã niwã. Cũ weetamurõ me'rã apemasã ye ucũsere ucũmasĩtimi'cãrã ucũnʉ'cãcãrã niwã.
5-8 Pentecosté bosenʉmʉrẽ Jerusalẽ́pʉre pãjãrã judío masã apeye di'tacjãrãpʉ nerẽcãrã niwã. Na ẽjõpeosetisere añurõ weeri masã nicãrã niwã. Espíritu Santu tutuaro o'ono'cãrã ucũcã tʉ'orã, ã'rã na tiropʉ wa'acãrã niwã. Wa'a, na yere ucũcã tʉ'orã, tʉ'omarĩa wa'acãrã niwã. A'tiro nicãrã niwã:
—Ã'rã marĩ yere ucũrã a'ti di'ta Galileacjãrã nima. ¿De'ro weerã a'tocjãrã nimirã, marĩ yere añurõ ucũti? ni a'merĩ sẽrĩtiña'cãrã niwã.
9 Marĩ apesecjãrã, Elãcjãrã, Mesopotamiacjãrã ni'i. Ãpẽrã Judeacjãrã, Capadociacjãrã, Pontocjãrã, Asiacjãrã ni'i.
10 Ãpẽrã Frigiacjãrã, Panfiliacjãrã, Egiptocjãrã, Libia di'ta Cirene wãmetiri macã pʉ'tocjãrã ni'i a'ti macãpʉre. Romacjãrã bosenʉmʉ etama a'topʉre. Na ni'cãrẽrã judío masã nima. Ãpẽrã judío masã nitimirã, judío masã weronojõ ẽjõpeosetirã na quẽ'rã a'topʉre nima.
11 Ãpẽrã Cretacjãrã, Arabiacjãrã nima. Marĩ apesecjãrã dia'cũ nimirã, marĩ ye ucũse me'rã tʉ'orã wee'e Õ'acũ cũ añuse wee'quere, nicãrã niwã.
12 Nipe'tirã na yere ucũcã tʉ'orã, tʉ'omarĩa wa'acãrã niwã.

—¿De'ro weero tojo wa'ati? nicãrã niwã.
13 Ni'cãrẽrã Espíritu Santu tutuaro o'ono'cãrãrẽ bujicã'cãrã niwã.
—Na que'arã weeapã, tojo ni ucũrã, nicãrã niwã.

Pedro masãrẽ were'que ni'i

14 Na tojo nicã tʉ'ogʉ, Pedro ti wi'ipʉ ní'cʉ wijaacʉ niwĩ sopepʉre. Cʉ̃ me'rãcjãrã Jesú besecʉ́ú'cãrã cʉ̃ sirota sirutuwijaacãrã niwã. Pedro nipe'tirã tʉ'oato nígʉ̃ ʉpʉtʉ tutuaro me'rã ucũcʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ acawererã, tojo nicã nipe'tirã Jerusalẽpʉ nisetirã, yʉ'ʉre añurõ tʉ'oya. Mʉsã "Na que'arã weema", ni wãcũapʉ.
15 Ʉsã que'arã mejẽta weeapʉ. Ni'cãrõacã ñamiacãcure nueve ni'i. A'ti horare que'aya marĩ'i.
16 Mʉsã ni'cãrõacã tʉ'osere dʉporopʉ Joel wãmetigʉ Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masʉ̃ ojamʉ'tãcʉ niwĩ. A'tiro ni ojacʉ niwĩ:
17-18 "A'ti turi pe'tise dʉporo Espíritu Santure nipe'tirãrẽ o'ógʉti", nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.
"Espíritu Santure o'óca be'ro mʉsã põ'rã ʉmʉa, numia masãrẽ wererãsama yé quetire.
Bʉcʉrã, ma'mapjiare na quẽ'erõpʉ ĩ'ogʉ̃sa'a be'ropʉ wa'atjere.
Yʉ'ʉ dutiro weerãrẽ Espíritu Santure o'ógʉsa'a.
Na quẽ'rã yé cjase quetire masãrẽ wererãsama.
19 A'ti di'tare, ʉ'mʉsepʉre mejẽcã bajuse ĩ'ogʉ̃sa'a.
Tojo wa'aro dí, pecame'e, o'me bajuarosa'a.
20 Ʉmʉco quẽ'rã na'itĩ'a wa'arosa'a.
Tojo wa'acã, mujĩpũ ʉmʉcocjʉ̃ bajutigʉsami.
Mujĩpũ ñamicjʉ̃ quẽ'rã sõ'agʉ̃ wa'agʉsami.
Dí weronojõ sõ'agʉ̃sami.
Masãrẽ yʉ'rʉo'cʉ cʉ̃ apaturi a'tiatji dʉporo tojo wa'arosa'a.
Cʉ̃ a'tigʉ, wiopesase me'rã asistedijatigʉsami.
Mejõ nirĩ nʉmʉ nisome.
21 No'o yʉ'ʉre 'Ña'arõ wee'quere acobojoya' nicã, narẽ acobojogʉsa'a.
Narẽ pecame'epʉ wa'abo'cãrãrẽ yʉ'rʉogʉti", nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃, ni ojacʉ niwĩ Joel, ni werecʉ niwĩ Pedro Jerusalẽcjãrã masãrẽ.
22-23 Apeye narẽ Pedro a'tiro werenemocʉ niwĩ:
—Mʉsã añurõ tʉ'oya yʉ'ʉ ucũsere. Õ'acʉ̃ marĩ pacʉ, Jesú Nazarecjʉ̃rẽ o'ócʉ niwĩ. Cʉ̃ me'rã cʉ̃ tutuasere ĩ'ocʉ niwĩ marĩrẽ. A'tere marĩ tiropʉre weeĩ'owĩ. Tojo weerã cʉ̃ tojo wee'quere ĩ'atjĩarã, marĩ masĩ'i Jesucristo Õ'acʉ̃ o'ó'cʉta nicʉ niwĩ nisere. Dʉporopʉ marĩ pacʉ Õ'acʉ̃ "Yʉ'ʉ macʉ̃rẽ masã ña'arã wẽjẽrãsama", ni masĩtojacʉ niwĩ. Tojo wa'atjere masĩgʉ̃, "Tojota wa'arosa'a", nicʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ, marĩ pacʉ o'ó'cʉ nimicã, mʉsã ña'arãrẽ curusapʉ paabi'pe wẽjẽdutiwʉ.
24 Marĩ pacʉ tojo wa'áca be'ro Jesucristore cʉ̃ wẽrĩ'cʉpʉre masõcʉ niwĩ. Cʉ̃ wẽrĩdojaticʉ niwĩ. Masã wa'acʉ niwĩ.
25 Dʉporopʉ wiogʉ Davi a'tiro ojamʉ'tãcʉ niwĩ Jesú cʉ̃ ucũatjere:
Pacʉ, mʉ'ʉrẽ ĩ'anu'cũcã'a.
Mʉ'ʉ yʉ'ʉ wiogʉ, yʉ'ʉ me'rã ninu'cũcã'a.
Tojo weegʉ yʉ'ʉ uiwe'e.
26-28 Yʉ'ʉ ejeripõ'rãpʉre pũrõ e'catise me'rã ucũ'u.
Yʉ'ʉre cõ'asome wẽrĩ'cãrã nirõpʉ.
Yʉ'ʉ mʉ'ʉ macʉ̃ ña'ase moogʉ̃ upʉ ne boasome.

Yʉ'ʉ wẽrĩca be'ro apaturi masãgʉ̃sa'a tja.
Tere yʉ'ʉ masĩ'i.
Tojo weegʉ ne uise moogʉ̃sa'a.
Pũrõ e'cati'i mʉ'ʉrẽ ĩ'agʉ̃, ni ojacʉ niwĩ Davi.

29 »Yʉ'ʉ acawererã, mʉsãrẽ weresĩ'rĩsa'a marĩ ñecʉ̃ Davi yere. Cʉ̃ wẽrĩcʉ niwĩ. Cʉ̃ wẽrĩcã, cʉ̃rẽ yaacãrã niwã. Cʉ̃ ya masãpe a'ti macãta ni'i. Marĩ masĩ'i, cʉ̃ basu pe'e cʉ̃ ye cjasere ojatipĩ. Apĩpʉre ojagʉ weepĩ.

30 Davi catigʉ, Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masʉ̃ nicʉ niwĩ. Marĩ pacʉ Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ a'tiro ni werecʉ niwĩ: "Mʉ'ʉ pãrãmi nituriagʉpʉ mʉ'ʉ duti'caro weronojõta a'ti di'tare dutigʉ nigʉ̃sami", nicʉ niwĩ.

31-32 Cʉ̃rẽ Õ'acʉ̃ tojo ní'quere Davi weremʉ'tãcʉ niwĩ Jesú cʉ̃ masãtjere. "Cʉ̃ wẽrĩgʉ̃sami. Wẽrĩ, maata masãgʉ̃sami. Ãpẽrã wẽrĩ'cãrã weronojõ wẽrĩdojasome. Cʉ̃ upʉ boasome", ni ojacʉ niwĩ Davi. Davi a'tiro oja'cʉ nimigʉ̃, wẽrĩa wa'acʉ niwĩ. Cʉ̃ ya upʉ boa wa'apã. A'tere tojo nígʉ̃, Jesure wa'atje pe'ere ojayugʉ weepĩ. Jesure cʉ̃ pacʉ wẽrĩ'cʉpʉre masõcʉ niwĩ. Marĩ ĩ'a'cãrã nitjĩarã masĩ'i cʉ̃ masõ'quere.

33 Cʉ̃ pacʉ cʉ̃rẽ ʉ'mʉsepʉ cʉ̃ tiro wiogʉ dujiri cũmurõpʉ miimʉjãcʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ cʉ̃ todʉporopʉ ní'caronojõta cʉ̃ macʉ̃rẽ marĩrẽ Espíritu Santure o'ódutícʉ niwĩ. Tojo weerã Espíritu Santu cʉ̃ weetamuse me'rã mʉsã ye ucũsere ʉ̃sã ucũapʉ.

34-35 Davi pe'e cʉ̃ upʉ me'rã ʉ'mʉsepʉre masãmʉjãatipĩ. Tojo weegʉ Jesú pe'ere wa'atjere ucũgʉ̃ weepĩ. Apeyere Jesucristore wa'atjere Davi a'tiro ojanemocʉ niwĩ tja:

Õ'acʉ̃ ʉ'mʉsepʉ nigʉ̃́ cʉ̃ macʉ̃rẽ, yʉ'ʉre yʉ'rʉoacjʉre a'tiro nicʉ niwĩ:
"Yʉ'ʉ tiro wiogʉ dujiri cũmurõpʉ dujigʉsa'a.
Mʉ'ʉ to dujicã, mʉ'ʉrẽ ĩ'atu'timi'cãrãrẽ narẽ ẽjõpeocã weegʉti."

Tojo nicʉ niwĩ yʉ'ʉre yʉ'rʉoacjʉre Õ'acʉ̃, ni ojacʉ niwĩ.
Cʉ̃ a'tiro ojagʉ, Jesure ucũgʉ̃ weepĩ.

36 »Tojo weerã mʉsã judío masã nipe'tirã masĩña. Jesure, mʉsã curusapʉ paabi'pe'cʉre Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽta marĩ wiogʉ sõrõpĩ. Cʉ̃ Õ'acʉ̃ beseno'cʉta nicã'miwĩ, ni werecʉ niwĩ Pedro.

37 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, "Ʉsã bu'iri cʉosa'a", ni wãcũcãrã niwã. Tojo weerã Pedrore, ãpẽrã Jesú cʉ̃ besecʉ̃ú'cãrãrẽ "¿Ʉ̃sã de'ro weerãsari?" ni sẽrĩtiña'cãrã niwã.

38 Na tojo nicã, Pedro narẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Bʉjaweti dʉcayuya mʉsã ña'arõ weeseti'quere. Jesucristore ẽjõpeo, wãmeyeno'ña. Mʉsã a'tiro wééca be'ro Õ'acʉ̃ acobojogʉsami ña'arõ weeseti'quere. Tojo nicã Espíritu Santure o'ógʉsami. Mʉsã me'rã ninu'cũcʉ̃sami.

39 Õ'acʉ̃ todʉporopʉ ní'caronojõta mʉsãrẽ, mʉsã põ'rã nituriarãrẽ, aperocjãrãpʉre Espíritu Santure o'ógʉsami. No'o nipe'tirã cʉ̃ beserãrẽ o'ógʉsami, ni werecʉ niwĩ Pedro.

40 Cʉ̃ a'te dia'cʉ̃ wereticʉ niwĩ. Narẽ añurõ bosa, werecasanemocʉ niwĩ:
—A'ti di'tacjãrã Jesure wẽjẽ'cãrã ña'arã nima. Na ña'arõ wee'que wapa Õ'acʉ̃ bu'iri da'regʉsami. Na weronojõ niticã'ña. Mʉsã Õ'acʉ̃rẽ acobojose sẽrĩña. Tojo weecã, Õ'acʉ̃ bu'iri da'retigʉsami, ni werecʉ niwĩ Pedro.

Jesure ẽjõpeori masã na weeseti'que ni'i

41 Pedro tojo ni werecã tʉ'orã, pãjãrã Jesucristore ẽjõpeocãrã niwã. Cʉ̃rẽ ẽjõpeocã ĩ'arã, be'ro Pedro quẽ'rã narẽ wãmeyecãrã niwã. Cʉ̃ tojo ni wéréca nʉmʉta i'tiati mil wa'tero masã ẽjõpeocãrã niwã.

42 Ãpẽrã todʉporo Jesure ẽjõpeo'cãrã me'rã na'irõ nerẽcãrã niwã. Pedro quẽ'rã na weresere añurõ tʉ'otʉ'sacãrã niwã. Na basu sʉ'ori ba'a, Õ'acʉ̃rẽ ñubuenu'cũcã'cãrã niwã.

43 Jesú cʉ̃ besecʉ̃ú'cãrã cʉ̃ wee'caronojõta masã dutitirãrẽ yʉ'rʉo, apeye peje weeĩ'ocãrã niwã. Na tojo weesere ĩ'arã, masã nipe'tirã ĩ'amarĩacãrã niwã.

44-45 Jesure ẽjõpeorã a'merĩ añurõ weetamucãrã niwã. Peje cʉorã na ye apeyenojõrẽ dua, te wapare ãpẽrã moorãrẽ dʉcawaacãrã niwã. Tojo weerã nipe'tirã ni'cãrõnojõ cʉobʉrocãrã niwã.

46 ʉmʉcorinʉcʉ̃ nipe'tirã ñubuerã wa'acãrã niwã Õ'acʉ̃ wi'ipʉ. Na ye wi'seripʉre e'catise me'rã a'merĩ sʉ'ori ba'acãrã niwã.

47 Tojo Õ'acʉ̃rẽ e'catise o'onu'cũcã'cãrã niwã. Ãpẽrã quẽ'rã narẽ añurõ wãcũcãrã niwã. ʉmʉcorinʉcʉ̃ Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ ẽjõpeotimi'cãrãrẽ ẽjõpeocã weecʉ niwĩ. Tojo weerã siape me'rã Jesure pãjãrã ẽjõpeonemocãrã niwã.

3

Pedro quẽ'rã sijamasĩtigʉre sijacã wee'que ni'i

1 Ni'cã nʉmʉ dajaritero be'ro tres nicã Pedro, Juã Õ'acʉ̃ wi'i pajiri wi'ipʉ ñubuerã wa'acãrã niwã. Ti wi'ipʉre ʉmʉcorinʉcʉ̃ ti horata Õ'acʉ̃rẽ masã ñubuenu'cũcã'cãrã niwã.

2 Topʉ na wa'asetirinʉcʉ̃ ni'cʉ̃ masʉ̃ wĩ'magʉ̃pʉta dojoriwi'i sijamasĩtigʉ bajua'cʉ dujicʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ wi'i sope pʉ'to ne sãjãarõ masã cʉ̃rẽ miaa dʉpomʉjãcãrã niwã. Ti sope wãmeticaro niwʉ̃ Añurĩ Sope. Nipe'tirã sãjãarãnʉcʉ̃rẽ niyeru sẽrĩdujicʉ niwĩ.

3 To na sãjãacã ĩ'agʉ̃, Pedro, Juãrẽ niyeru sẽrĩcʉ niwĩ.

4 Cʉ̃ tojo sẽrĩcã, na pʉarãpʉta cʉ̃rẽ ĩ'acãrã niwã. Pedro pe'e "Ĩ'aña ʉ̃sãrẽ", nicʉ niwĩ.

5 Cʉ̃ tojo nicãta, cʉ̃ narẽ pũrõ ĩ'acʉ niwĩ. "Yʉ'ʉre niyeru, apeyenojõ o'orãtirã weesama", ni wãcũcʉ nimiwĩ.

6 Pedro cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:

—Yʉ'ʉ niyeru moo'o. Moomigʉ̃ta, mʉ'ʉrẽ apeyenojõ añusere weetamugʉ̃ti. Jesucristo Nazarecjʉ̃ tutuaro me'rã mʉ'ʉrẽ sijacã weegʉti.

7 Tojo nígʉ̃ta, cʉ̃ dujigʉre diacjʉ̃camocãrẽ ñe'e, wejewã'cõnʉ'cõcʉ niwĩ. Cʉ̃ wejewã'cõcãta, maata cʉ̃ dʉ'pocãrĩ añua wa'acʉ niwĩ.

8 Cʉ̃ sijamasĩtigʉ ní'cʉ wã'cãnʉ'cãgʉ̃ta, bu'pumajã, sijanʉ'cãcʉ niwĩ. Tojo bu'puma sijagʉta, Õ'acʉ̃ wi'ipʉ na me'rã sãjãacʉ niwĩ. Ti wi'ipʉ sãjãejagʉ, e'catise o'ocʉ niwĩ Õ'acʉ̃rẽ.

—Añu'u, Õ'acʉ̃. Mʉ'ʉ ni'cãrõacã yʉ'ʉre sijacã wee'e, nicʉ niwĩ.

9-10 Nipe'tirã Õ'acʉ̃ wi'ipʉ nirã̃ cʉ̃rẽ ĩ'amasĩcã'cãrã niwã.

—Sĩ'i sõ'o bu'puma sijagʉ Õ'acʉ̃rẽ e'catise o'ogʉ Añurĩ Sopepʉ niyeru sẽrĩduji'cʉta nimiba, nicãrã niwã. Cʉ̃rẽ ĩ'amasĩ, be'ro ĩ'amarĩa wa'acãrã niwã.

Salomó wãmetiri tucũpʉ Pedro masãrẽ were'que ni'i

11 Sijamasĩtigʉ ní'cʉ Pedro quẽ'rãrẽ ne du'usĩ'rĩticʉ niwĩ. Masã cʉ̃rẽ
ĩ'amarĩa, Pedro quẽ'rã tiropʉ omasãjãacãrã niwã. To na nerẽrõ sope pʉ'to
ti'aya marĩrĩ tucũ nicaro niwʉ̃. Ti tucũ wãmeticaro niwʉ̃ Salomó tucũ.

12 Pedro masã cʉ̃ tiro omasãjãacã ĩ'agʉ̃, narẽ a'tiro nicʉ niwĩ:

—¿De'ro weerã mʉsã tocã'rõ ĩ'amarĩati? ¿De'ro weerã mʉsã ʉ̃sãrẽ pũrõ
ĩ'ati? Mʉsã ʉ̃sãrẽ "Na añurã nitjĩarã, na tutuaro me'rã sijacã weema",
¿niti?

13 Ʉsã tutuaro mejẽta niapʉ. Jesú cʉ̃ tutuaro me'rã cʉ̃ sijamasĩtigʉ ní'cʉ
sijami. Marĩ ñecʉ̃sʉmʉa Abrahã, Isaa, Jacob, ãpẽrã marĩ ñecʉ̃sʉmʉa na
wiogʉ ní'cʉ nimi Õ'acʉ̃ ʉ'mʉsepʉ nigʉ̃́. Cʉ̃́ta tja "Yʉ'ʉ macʉ̃ añuyʉ'rʉagʉ
nimi" ni, tutuasere ĩ'oami. Cʉ̃ macʉ̃ta ã'rĩ sijamasĩtigʉ ní'cʉre sijacã
weeami. Cʉ̃rẽta mʉsã wiorãrẽ o'owʉ. Pilato ĩ'orõ mʉsã cʉ̃rẽ ʉatiwʉ. Cʉ̃
"Cʉ̃rẽ du'ugʉti wee'e" nimicã, mʉsã "Du'uticã'ña", niwʉ̃.

14 Jesú añugʉ̃ ña'ase moogʉ̃ nimiwĩ. Cʉ̃ añugʉ̃ nimicã, mʉsã cʉ̃rẽ
teewʉ. Jesure du'uwĩrõdutitiwʉ. Masʉ̃ ña'agʉ̃ masãrẽ wẽjẽgʉ̃ pe'ere
du'udutiwʉ Pilatore.

15 Jesú catise o'ogʉ pe'ere wẽjẽdutiwʉ. Cʉ̃ pacʉ pũrĩcã cʉ̃ macʉ̃rẽ
wẽrĩ'cʉpʉre masõcʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo wee'quere ʉ̃sã ĩ'awʉ̃.

16 Jesúta cʉ̃ tutuaro me'rã ã'rĩ sijamasĩtigʉre sijacã weeami. Mʉsã
ĩ'amasĩgʉ̃ta nimi cʉ̃ sijamasĩtigʉ ní'cʉ. Ʉsã Jesucristore ẽjõpeorã niyucã,
cʉ̃rẽ yʉ'rʉoami mʉsã ĩ'orõ. Ʉsã mejẽta cʉ̃rẽ yʉ'rʉoapʉ.

17 »Yʉ'ʉ acawererã, mʉsã Õ'acʉ̃ macʉ̃ta nimi, ni tʉ'omasĩtitjĩarã, Jesure
wẽjẽdutiwʉ. Mʉsã wiorã quẽ'rã mejãrõta weewã.

18 Dʉporopʉ Õ'acʉ̃ cʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masã nipe'tirãrẽ a'tiro
wereduticʉ niwĩ: " 'Cristo yʉ'ʉ bese'cʉ pi'etigʉsami', nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃", ni
wereturiacãrã niwã. Mʉsã Jesure wẽjẽcã, na tojo oja'caronojõta wa'awʉ.

19 Mʉsã ña'arõ weeseti'quere bʉjawetiya. Bʉjaweti dʉcayuya. Õ'acʉ̃
ʉaronojõ weeya. Tojo weecã, Õ'acʉ̃ mʉsã ña'arõ wee'quere acobo-
jogʉsami. Acobojo, ejerisãjãcã weegʉsami.

20 Cʉ̃ bese'cʉre o'ógʉsami. Cʉ̃ tojo weecã, a'ti turipʉre apaturi
a'tigʉsami tja. Cʉ̃ a'tiacjʉ Jesucristo Õ'acʉ̃ bese'cʉ nimi.

21 Dʉporopʉ Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masã a'tiro ni werecãrã niwã:
"Õ'acʉ̃ bese'cʉ ʉ'mʉsepʉ tojánígʉ̃sami yujupʉ. Be'ro Õ'acʉ̃ a'ti turire
dʉcayugʉsami cʉ̃ ne waropʉ wee'caronojõta. Cʉ̃ tojo weeatji dʉporo a'ti
turipʉre cʉ̃ macʉ̃ Jesucristore o'ógʉsami."

22 Dʉporopʉ Moisé Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masʉ̃ marĩ ñecʉ̃sʉmʉarẽ
a'tiro nicʉ niwĩ: "Be'ropʉ marĩ wiogʉ Õ'acʉ̃ ni'cʉ̃ cʉ̃ ye queti wereacjʉre
o'ógʉsami. Cʉ̃ yʉ'ʉre o'ó'caro weronojõta cʉ̃rẽ o'ógʉsami. Cʉ̃ quẽ'rã
marĩ acaweregʉ nigʉ̃sami. Mʉsã nipe'tise cʉ̃ weresere tʉ'orã, añurõ tere
ẽjõpeoya.

23 Cʉ̃ dutisere weesĩ'rĩtirãnojõ wẽrĩrãsama. Õ'acʉ̃ narẽ cõ'agʉ̃sami.
Ãpẽrã judío masã me'rã ne ninemosome majã", nicʉ niwĩ Moisé.

24 Nipe'tirã dʉporocjãrãpʉ Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masã ni'cãrõacã
wa'asere ojamʉ'tãcãrã niwã. "Be'ropʉ tojo wa'arosa'a", ni ojacãrã niwã.
Ne waro Samue wãmetigʉ tere ojamʉ'tãcʉ niwĩ. Cʉ̃ be'rocjãrã quẽ'rã
mejãrõta ojabʉrocãrã niwã.

25 »Todʉporopʉ marĩ ñecʉ̃ Abrahãrẽ Õ'acʉ̃ a'tiro nicʉ niwĩ: "Mʉ'ʉ
pãrãmi nituriagʉ me'rã nipe'tirã a'ti di'tacjãrãrẽ añurõ weegʉti."

Abrahãrẽ Õ'acũ tojo ní'quere ãpẽrã Õ'acũ ye queti weremʉ'tãrĩ masã marĩ
ñecũsʉmʉarẽ wereturiacãrã niwã. Õ'acũ cũ dia'cũ mejẽtare nigũ weetipĩ.
Marĩ na pãrãmerã nituriarã nirã quẽ'rãrẽ tojota nigũ weepĩ.
26 Cũ tojo ní'cʉta marĩrẽ añurõ wéégʉ, marĩ judío masãrẽ cũ macũ
wẽrĩ'cʉpʉre masõ, o'ómʉ'tãcʉ niwĩ. Marĩ ña'arõ weesere cõ'a, du'udutigʉ
tojo weecʉ niwĩ, nicʉ niwĩ Pedro.

4

Pedro, Juã wiorã tiropʉ na wa'a'que ni'i

1 Pedro quẽ'rã na masãrẽ ucũrĩ cura pa'ia, apĩ Õ'acũ wi'i co'terã surara
wiogʉ, ãpẽrã saduceo masã na tiropʉ wa'acãrã niwã.
2 Wa'a, Pedro, Juã me'rã na masãrẽ bu'ese ye bu'iri pũrõ uacãrã niwã.
Pedro pe'e a'tiro ni bu'ecʉ niwĩ:

—Õ'acũ cũ macũ Jesure wẽrĩ'cʉpʉre masõcʉ niwĩ. Tojo weerã marĩ
masĩ'i. Marĩ quẽ'rã wẽrĩ́ca be'ro tojota masãrãsa'a, ni werecʉ niwĩ Pedro.

Saduceo masã ne ẽjõpeoticãrã niwã masã wẽrĩ́ca be'ro masãsere. Tojo
weerã Pedro masãrẽ tojo nicã tʉ'orã, pũrõ uacãrã niwã.
3 Ua, Pedro, Juãrẽ ñe'e, bu'iri da'reri wi'ipʉ sõrõduticãrã niwã. Narẽ
ñe'ecã, ñamica'apʉ nicaro niwʉ̃. Tojo weerã ti ʉmʉcoreta pa'ia wiorãpʉre
weresãmasĩticãrã niwã. Te ye bu'iri Pedro quẽ'rã ti ñamirẽ bu'iri da'reri
wi'ipʉta dujicã'cãrã niwã.
4 Ãpẽrã Õ'acũ wi'ipʉ na bu'esere tʉ'o'cãrã pãjãrã Jesure ẽjõpeocãrã
niwã. Todʉporopʉ Jesure ẽjõpeomʉ'tã'cãrã me'rã nírã, ʉmʉa se'sarore
ba'paqueocã, ni'cãmocʉsetiri mil nicãrã niwã.
5 Ape nʉmʉ judío masã wiorã, ãpẽrã bʉcʉrã, tojo nicã Moisé oja'quere
bu'eri masã Jerusalẽ́pʉre nerẽcãrã niwã.
6 Na me'rã ãpẽrã quẽ'rã Anás pa'ia wiogʉ, apĩ Caifá, apĩ Juã, apĩ
Alejandro, ãpẽrã pa'ia wiogʉ acawererã nerẽcãrã niwã.
7 Nerẽtoja, Pedro quẽ'rãrẽ na tiropʉ pijiwã'cãduticãrã niwã. Na bu'iri
da'reri wi'ipʉ ní'cãrã na tiro etacã ĩ'arã, “¿Noa dutiro me'rã mʉsã ã'rĩ
sijamasĩti'cʉre sijacã weeati?” ni sẽrĩtiña'cãrã niwã.
8-9 Na sẽrĩtiña'cã, Pedro Espíritu Santu tutuaro me'rã, cũ weetamuse
me'rã narẽ yʉ'ticʉ niwĩ:

—Mʉsã judío masã wiorã, tojo nicã bʉcʉrã, ¿de'ro weerã weresãti
ʉ̃sãrẽ? ¿Mʉsã “¿De'ro wee cʉ̃rẽ sijacã weeati?” ni sẽrĩtiña'ti?
10 Yʉ'ʉ mʉsãrẽ nipe'tirãrẽ tere weregʉti. Jesucristo Nazarecjʉ̃ tutuaro
me'rã ã'rĩ sijamasĩtimi'cʉ sijami. Mʉsã cʉ̃rẽ Jesure curusapʉ paabi'pewʉ.
Cũ pacʉ pũrĩcã cũ wẽrĩ'cʉpʉre masõcʉ niwĩ. Cũ tutuaro me'rã ã'rĩ
sijamasĩtigʉ ní'cʉ sijami.
11 Dʉporopʉ Jesure Õ'acũ ye queti oja'cʉ a'tiro ni ojamʉ'tãcʉ niwĩ:
“Masã ʉ̃tã pjĩrĩ me'rã wi'i yeeri masã ni'cã pjĩ na ʉatica pjĩrẽ cõ'arãsama.
Na cõ'áca pjĩ me'rã ãpẽrã pe'e añurõ tutuari wi'i weerãsama.” A'tiro
nisĩ'rĩrõ wee'e te oja'que. Mʉsã Jesucristore ʉatiwʉ. Mʉsã cʉ̃rẽ ʉatimicã,
cũ pacʉ cũ wẽrĩ masã́ca be'ro wiogʉ sõrõcʉ niwĩ.
12 A'ti turipʉre Jesucristo dia'cũ nimi marĩrẽ yʉ'rʉogʉ. Ãpẽrãpʉa marĩrẽ
ne yʉ'rʉomasĩtisama, nicʉ niwĩ Pedro.
13 Cũ tojo nicã tʉ'orã, wiorã tʉ'omarĩa wa'acãrã niwã. Na basu a'merĩ
ucũcãrã niwã:

—Ã'rã mejõ nirã nima. Bu'e'cãrã mejẽta nima. Na bu'eti'cãrã nimirã, añurõ masĩse, wãcũtutuase me'rã ucũma. Na tojo weecã, marĩ narẽ ĩ'amasĩ'i. Ã'rã Jesú me'rã ní'cãrã nima, nicãrã niwã.

14 Na yʉ'rʉono'cʉ Pedro, Juã tiro nu'cũcã ĩ'atjĩarã, wiorã ucũnemomasĩticãrã niwã.

15-16 Be'ro Pedro quẽ'rãrẽ wiorã nerẽrĩ tucũpʉ ní'cãrãrẽ aperopʉ wijaaduticãrã niwã yujupʉ. Na wijááca be'ro na se'saro a'merĩ ucũcãrã niwã:

—¿Be'ro weerãsari marĩ ã'rãrẽ? Nipe'tirã Jerusalẽcjãrã na sijamasĩti'cʉre yʉ'rʉocã tʉ'ope'ticã'sama. Tojo weerã "Yʉ'rʉotiama, tojo nima'acãrã weema", marĩ narẽ nímasĩtisa'a.

17 Masã aperocjãrãpʉ tojo wa'a'quere tʉ'onemocã ʉatisa'a. Tojo weerã a'tiro nírã narẽ: "Jesú ye quetire ne ucũnemoticã'ña majã" nírã, nicãrã niwã.

18 Ucũtojanʉ'cõ, Pedro, Juãrẽ pijisõrõcãrã niwã tja. Na, na tiropʉ etacã, "Ãpẽrãpʉre Jesú ye quetire mʉsã ne werenemoticã'ña" ni, duticãrã niwã.

19-20 Na tojo nicã tʉ'orã, Pedro quẽ'rã yʉ'ticãrã niwã:

—Ʉsã mʉsã dutiro wéérã, Õ'acʉ̃ dutiro pe'ere weetibosa'a. ¿Noa dutiro weecã ʉasari Õ'acʉ̃? Mʉsã a'tere wãcũña. Ʉsã ĩ'a'quere, ʉ̃sã tʉ'o'quere weredu'umasĩtisa'a, ni yʉ'ticãrã niwã.

21 Na tojo nicã tʉ'orã, wiorã pe'e tutuaro me'rã uise o'osĩ'rĩrã, narẽ ninemocãrã niwã:

—Wereticã'ña. Mʉsã Jesú ye quetire werenemocã, mʉsãrẽ bu'iri da'rerãti, nicãrã niwã. Narẽ maata bu'iri da'remasĩti, du'uwĩrõcã'cãrã niwã. Masã Õ'acʉ̃rẽ narẽ yʉ'rʉo'quere e'catise o'ocã ĩ'arã, tojo weecãrã niwã.

22 Na yʉ'rʉono'cʉ cuarenta cʉ̃'marĩ yʉ'rʉro cʉocʉ niwĩ.

Jesure ẽjõpeorã na Õ'acʉ̃rẽ weetamuse sẽrĩ'que ni'i

23 Pedro, Juã topʉ ní'cãrã wijaa, na me'rãcjãrã nirĩ wi'ipʉ wa'acãrã niwã. Ti wi'ipʉ etarã, pa'ia wiorã, bʉcʉrã narẽ tojo ní'quere werecãrã niwã.

24 Na tojo ni werecã tʉ'orã, nipe'tirã ti wi'ipʉ nirã̃ ni'cãrõnojõ wãcũseti, Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩcãrã niwã:

—Õ'acʉ̃, ʉ̃sã wiogʉ, mʉ'ʉ nipe'tise a'ti turi cjasere weecʉ niwʉ̃. Ʉ'mʉse, maarĩ, nipe'tirã tepʉ nirãrẽ weecʉ niwʉ̃.

25 Dʉporopʉ Espíritu Santu wãcũse o'oro me'rã ʉ̃sã ñecʉ̃ Davire mʉ'ʉ macʉ̃ Jesure masã ña'arõ weeatjere mʉ'ʉ weremʉ'tãduticʉ niwʉ̃. Davi mʉ'ʉ dutisere weegʉ́ a'tiro nicʉ niwĩ:

Judío masã nitirã Õ'acʉ̃ cʉ̃ bese'cʉ me'rã ʉpʉtʉ uarãsama.

Judío masã quẽ'rã Õ'acʉ̃ bese'cʉre ña'arõ weesĩ'rĩrãsama.
Tojo wãcũmirã, ne põtẽosome.

26 A'ti di'tacjãrã wiorã a'merĩ nerẽrãsama Õ'acʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cã, cʉ̃rẽ ña'arõ weesĩ'rĩrã.
Cʉ̃ bese'cʉ quẽ'rãrẽ tojota ña'arõ weesĩ'rĩrãsama.
Mʉ'ʉ tojo ni wereduticʉ niwʉ̃ ʉ̃sã ñecʉ̃ Davire.

27 »Cʉ̃ tojo ni oja'caronojõta queoro wa'awʉ. A'ti macãpʉre mʉ'ʉ macʉ̃ Jesú, mʉ'ʉ bese'cʉre wẽjẽrãtirã Herode, Poncio Pilato, ãpẽrã judío masã nitirã, judío masã me'rã a'merĩ nerẽwã.

28 Tojo weerã wẽjẽcã'wã cũrẽ. Dʉporopʉ mʉ'ʉ macũrẽ wẽjẽatjere
masĩtojacʉ niwũ. “Tojo wa'arosa'a”, nicʉ niwũ. Mʉ'ʉ masĩ'quere
yujupʉta ni'cãrõacã weerã weema.
29 Õ'acũ, ũsãrẽ pa'ia wiorã mʉ'ʉ macũ ye quetire weredutitiama. “Mʉsã
werecã, mʉsãrẽ bu'iri da'rerãti”, niama. Na ũsãrẽ tojo ní'quere wãcũña.
Mʉ'ʉ dutiro weesĩ'rĩsa'a. Ʉsãrẽ mʉ'ʉ tutuasere o'onemoña. Ʉsã mʉ'ʉ
tutuase o'ocã, mʉ'ʉ macũ ye quetire ucũtutuarãsa'a.
30 Mʉ'ʉ macũ Jesú tutuaro me'rã ũsãrẽ masã dutitirãrẽ yʉ'rʉocã,
apeye quẽ'rãrẽ weeĩ'ocã weeya. Mʉ'ʉ tojo weecã, masã mʉ'ʉ tutuasere
ĩ'arãsama, ni sẽrĩcãrã niwã Õ'acũrẽ.
31 Na tojo ni sẽrĩca be'ro na nirĩ wi'i a'meña'caro niwũ. Tojo wa'acã,
ti wi'ipʉ nirã Espíritu Santure cʉoyʉ'rʉacãrã niwã tja. Tojo weerã cũ
weetamuse me'rã Jesú ye quetire uiro marĩrõ werecãrã niwã.

Jesure ẽjõpeorã na cʉosere a'merĩ dʉcawaa'que ni'i

32-33 Jesú besecũú'cãrã tutuaro me'rã Jesú wẽrĩ'cʉpʉ masã'quere
werenu'cũcã'cãrã niwã. Õ'acũ narẽ pũrõ weetamucʉ niwĩ. Nipe'tirã
Jesure ẽjõpeorã ni'cãrõnojõ wãcũsetibʉrocãrã niwã. Na cʉosere “Yé
dia'cũ ni'i”, niticãrã niwã. Tojo weerã na cʉosere a'merĩ dʉcawaacãrã
niwã.
34-35 Wi'seri, di'ta cʉorã duacãrã niwã ãpẽrãpʉre. Na dua'que wapare
ñe'e, apeyenojõ moorãrẽ dʉcawaadutirã Jesú cũ besecũú'cãrãrẽ o'ocãrã
niwã. Jesú besecũú'cãrã tere ñe'e, apeyenojõ moorãrẽ dʉcawaacãrã niwã.
Tojo weerã pajasecʉorã waro marĩcãrã niwã. Ni'cãrõnojõ cʉobʉrocãrã
niwã.
36 Ni'cũ Jesure ẽjõpeogʉ José wãmetigʉ nicʉ niwĩ. Leví ya curuacjũ
Chipre wãmetiri nʉcũrõcjũ nicʉ niwĩ. Jesú cũ besecũú'cãrã pe'e cũrẽ
Bernabé pisucãrã niwã. Bernabé griego ye me'rã “Masãrẽ e'catise o'ogʉ”
nirõ weesa'a.
37 Cũ di'ta cã'rõacã cʉocʉ niwĩ. Ti di'tare ãpẽrãrẽ duacʉ niwĩ. Cũ
dua'que wapare nipe'tisepʉta Jesú besecũú'cãrãrẽ o'ope'ocã'cʉ niwĩ.
—Marĩ me'rãcjãrã apeyenojõ moorãrẽ dʉcawaaya, nicʉ niwĩ.

5

Ananía, Safira na nisoo'que ni'i

1 Ãpẽrã Jesure ẽjõpeorã Ananía wãmetigʉ, cũ nʉmo Safira Bernabé cũ
wee'caronojõ weeticãrã niwã. Na quẽ'rã di'ta duacãrã niwã ãpẽrãpʉre.
2 Na dua'que wapare Jesú besecũú'cãrãrẽ o'ocʉ niwĩ. Nipe'tise cũ niyeru
ñe'e'quere o'ope'oticʉ niwĩ. Apeyere cũ basu nʉrõcã'cʉ niwĩ. Na tojo
wee'quere na se'saro pʉarãta cũ nʉmo me'rã masĩcãrã niwã. Pedrore
niyerure o'ogʉ, “Tocã'rõta wapayeama”, nisoocʉ niwĩ.
3-4 Te niyerure ñe'egũ, Pedro cũrẽ nicʉ niwĩ:
—Te di'ta mʉ'ʉ ye di'ta niwũ. Te mʉ'ʉ dua'que wapa mʉ'ʉ ye niyeruta
niapã. Mʉ'ʉ no'o o'osĩ'rĩrõ o'oboapã. Mʉ'ʉ ũsã dia'cũrẽ nisoogʉ weewe'e.
Tocã'rõta niyeru wapayeama ní gũ, Espíritu Santure nisoogʉ wee'e. Mʉ'ʉ
tojo nisoocã, wãtĩ mʉ'ʉrẽ sãjãyʉ'rʉapĩ mʉ'ʉ wãcũsepʉre, nicʉ niwĩ
Pedro.
5 Tojo nicãta, Ananía bʉrʉque'a, wẽrĩa wa'acʉ niwĩ. Ãpẽrã tojo wa'acã
tʉ'orã, ʉpʉtʉ uicãrã niwã.

6 Be'ro cũ wẽrĩca be'ro ma'mapjia ti wi'ipʉ sãjãa, cũrẽ yaarã wa'arã,
su'ti caseri me'rã oma, miiwijaacãrã niwã.
7 I'tia hora cũ wẽrĩca be'ro na nirĩ wi'ipʉ Safira cũ nʉmo ní'co sãjãtaco
niwõ tja. Co marãpʉ wẽrĩ'quere masĩtico niwõ.
8 Ti wi'ipʉ sãjãtacã, Pedro core sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—¿Nirõta mʉsãrẽ tocã'rõta niyeru wapayeati mʉsã di'ta dua'que
wapare? nicʉ niwĩ.
A'tiro ni yʉ'tico niwõ:
—Tocã'rõta niyeru wapayeama, co marãpʉ nisoo'caronojõta nico niwõ.
9 Co tojo nicã, Pedro nicʉ niwĩ:
—Mʉsã Espíritu Santu ĩ'orõ nisooapʉ. Õ'acũ ĩ'atisami ũsã tojo weecã, ¿ni
wãcũmiati? Ni'cãrõacã mʉ'ʉ marãpʉre yaarã eja'cãrã tojatarã weema.
Mʉ'ʉ quẽ'rã mʉ'ʉ marãpʉ wa'a'caronojõta wẽrĩgõsa'a. Mʉ'ʉ quẽ'rãrẽ
yaarãsama mʉ'ʉ marãpʉre yaa'caro weronojõta, nicʉ niwĩ Pedro.
10 Cũ tojo nicãta, co quẽ'rã bʉrʉque'a, wẽrĩa wa'aco niwõ. Co marãpʉre
yaarã eja'cãrã tojatarã, co wẽrĩ'copʉre bocaejacãrã niwã. Náta tja core
miaa, yaarã wa'acãrã niwã co marãpʉ mijĩrẽ yaa'caropʉta tja. Na
nisoo'que ye bu'iri wẽrĩcãrã niwã.
11 Be'ro Ananía, Safirare tojo wa'a'quere tʉ'orã, nipe'tirã Jesure
ẽjõpeorã, ãpẽrã quẽ'rã ʉpʉtʉ uicãrã niwã.

Pedro quẽ'rã Õ'acũ tutuaro me'rã na weẽ'o'que ni'i

12-15 Jesure ẽjõpeorã na'irõ Salomó wãmetiri tucũpʉ nerẽnu'cũcã'cãrã
niwã. Ãpẽrã Jesure ẽjõpeotirã na me'rã ba'pátiui nicãrã niwã. Narẽ
ba'pátiuimirã, Jesure ẽjõpeorãrẽ añurõ wãcũseticãrã niwã. Ãpẽrã ʉmʉa,
numia pãjãrã Jesure ẽjõpeonemocãrã niwã.
Jesú besecũú'cãrã masã wa'teropʉre peje añuse weeĩ'ocãrã niwã.
Dutitirãrẽ yʉ'rʉo, peje apeyenojõ weenemocãrã niwã. Na tojo weecã
ĩ'arã, pãjãrã dutitirãrẽ na tiro na nerẽrĩ tucũpʉ miacãrã niwã. Masã
ti tucũrẽ mu'muamʉjãcãrã niwã. Ãpẽrãrẽ tojo weerã ma'a tiropʉ na
cũñase me'rã cũucãrã niwã. Pedro na tiro yʉ'rʉagʉ, narẽ ñapeocã ʉacãrã
niwã. Ãpẽrã cũ ñapeotimicã, “Cũ wãtĩquecũurõ me'rã yʉ'rʉrãsa'a”, ni
wãcũcãrã niwã.
16 Apeye macãrĩ Jerusalẽ sumuto nise macãrĩcjãrã quẽ'rã yʉ'rʉodutirã
dutitirãrẽ Jerusalẽpʉ miacãrã niwã. Wãtĩa sãjãno'cãrã quẽ'rãrẽ miacãrã
niwã. Jesú besecũú'cãrã nipe'tirã masãrẽ yʉ'rʉocãrã niwã.

Pedro quẽ'rã bu'iri da'reri wi'ipʉ duji'cãrã wijaa'que ni'i

17 Na tojo weecã tʉ'orã, pa'ia wiogʉ, cũ me'rãcjãrã saduceo masã Jesú
besecũú'cãrãrẽ ʉorã, pũrõ uacãrã niwã.
18 Tojo weerã Jesú besecũú'cãrãrẽ ñe'e, bu'iri da'reri wi'ipʉ miaa,
sõrõcãrã niwã.
19 Wiorã narẽ tojo weemicã, ti ñamita Õ'acũrẽ wereco'tegʉ ʉ'mʉsecjũ
na nirĩ tucũpʉ bajuacʉ niwĩ. Bajua, na wiorã bi'áca sopere pão, a'tiro
nicʉ niwĩ:
—Wijaaya.
20 Õ'acũ wi'ipʉ masãrẽ wererã wa'aya. “Mʉsã Jesure ẽjõpeorã, cũ me'rã
catinu'cũrãsa'a”, ni wereya narẽ, nicʉ niwĩ Õ'acũrẽ wereco'tegʉ.
21 Cũ tojo níca be'ro na bu'iri da'reri wi'ipʉ ní'cãrã wijaa wa'acãrã
niwã. Ape nʉmʉ bo'reacã Õ'acũrẽ wereco'tegʉ ní'caronojõta Õ'acũ
wi'ipʉ wererã wa'acãrã niwã. Na topʉ wereri cura pa'ia wiogʉ,

tojo nicã cʉ̃ me'rãcjãrã nipe'tirã judío masã wiorãrẽ nerẽduticãrã niwã. Na nerẽpe'tica be'ro surarare “Narẽ pijirã wa'aya marĩ ñamica'a bi'adʉpo'cãrãrẽ”, nío'ocãrã niwã. Na wijaa'quere masĩticãrã niwã.

22 Na tojo nicã tʉ'orã, surara narẽ pijirã wa'acãrã niwã na bi'adʉpoca wi'ipʉ. Ti wi'ipʉ sãjãa, na níca tucũrẽ pão, ĩ'acãrã nimiwã. Ne marĩcãrã niwã. Na marĩcã ĩ'a, narẽ bocati, wiorãpʉre wererã wa'acãrã niwã.

23 Wiorã tiro eja, “Ne marĩama. Añurõ bi'áca tucũ nimiapʉ. Ti sope co'terã quẽ'rã añurõ co'temiama. Na tojo weemicã, ʉ̃sã ti sopere pão ĩ'acã, ne ni'cʉ̃ marĩami”, ni werecãrã niwã surara wiorãpʉre.

24 Na tojo ni werecã tʉ'orã, pa'ia wiorã, Õ'acʉ̃ wi'i co'terã surara wiogʉ pũrõ wãcũque'ticãrã niwã.

—¿De'ro wa'apariba narẽ? nicãrã niwã.

25 Na wijaa'quere wãcũrĩ cura ni'cʉ̃ Õ'acʉ̃ wi'ipʉ ní'cʉ pa'ia wiorã tiropʉ etagʉ, narẽ werecʉ niwĩ:

—Sõ'onícãrã bu'iri da'reri wi'ipʉ ní'cãrã Õ'acʉ̃ wi'ipʉ masãrẽ bu'erã weeama, ni werecʉ niwĩ.

26 Cʉ̃ werecã tʉ'orã, surara wiogʉ ãpẽrã surara me'rã Jesú besecʉ̃ú'cãrãrẽ ñe'erã wa'acãrã niwã. Narẽ ñe'erã, masã ʉ̃sãrẽ ʉ̃tãperi me'rã narẽ ma'írã doqueri nírã, ne mejẽcã weeticãrã niwã.

27 Be'ro narẽ wiorã decopʉ miaa, topʉ sãjãejacã, pa'ia wiogʉ narẽ nicʉ niwĩ:

28 —Ʉsã mʉsãrẽ Jesú ye quetire bu'edutitimiapʉ. Tere “Bu'erã wa'aya”, ne nitiapʉ. Ʉsã mʉsãrẽ tojo dutítimicã, nipe'tiropʉ Jerusalẽpʉre mʉsã bu'ese se'sa wa'a'a. Mʉsã masãrẽ tojo ni bu'ecã, “Jesú na ye bu'irita wẽrĩpĩ”, ni wãcũrãsama ʉ̃sãrẽ. Na tojo ni wãcũcã ʉarã weesa'a, nicʉ niwĩ pa'ia wiogʉ narẽ.

29 Tojo nicãta, Pedro, ãpẽrã cʉ̃ me'rãcjãrã cʉ̃rẽ yʉ'ticãrã niwã:

—Wiorã dutise yʉ'rʉoro Õ'acʉ̃ ye pe'ere nemorõ weeroʉa'a. Ʉsã mʉsã dutiro wéérã, Õ'acʉ̃ dutiro pe'ere weetibosa'a.

30 »Õ'acʉ̃ marĩ ñecʉ̃sʉmʉa wiogʉ Jesú wẽrĩ'cʉpʉre, mʉsã curusapʉ paabi'pe wẽjẽduti'cʉre masõcʉ niwĩ.

31 Masõtoja, ʉ'mʉsepʉ cʉ̃ tiro wiogʉ dujiri cũmurõpʉ miimʉjãcʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ topʉ miimʉjãgʉ̃, marĩrẽ yʉ'rʉo'cʉre marĩ wiogʉ niato ni, sõrõcʉ niwĩ. Tojo weegʉ marĩ judío masãrẽ marĩ ña'arõ weeseti'quere bʉjaweticã, marĩrẽ acobojogʉsami.

32 Ʉsã Õ'acʉ̃ tojo wee'quere werecusiari masã ni'i. Ʉsã Espíritu Santure cʉoyurã, cʉ̃ me'rã Õ'acʉ̃ tutuasere weeĩ'oapʉ masãrẽ. Nipe'tirã Õ'acʉ̃ dutiro weerãrẽ Espíritu Santure o'ógʉsami, ni werecãrã niwã Pedro quẽ'rã.

33 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, wiorã pe'e ʉpʉtʉ waro uacãrã niwã.

—Ma. Ã'rãrẽ wẽjẽrã marĩ, nicãrã niwã.

Cʉ̃ me'rãcjãrã wiorãrẽ Gamalie were'que ni'i

34 Ni'cʉ̃ fariseo masʉ̃ Gamalie wãmetigʉ wiorã me'rã na nerẽrõpʉta nicʉ niwĩ. Moisé oja'quere masãrẽ bu'egʉ nicʉ niwĩ. Masã cʉ̃rẽ “Añugʉ̃ nimi”, ni wãcũcãrã niwã. Wiorã Jesú besecʉ̃ú'cãrãrẽ na “Wẽjẽrã” nicã tʉ'ogʉ, Gamalie wã'cãnʉ'cã, “Ã'rãrẽ pijiwijaaniña yujupʉ”, nicʉ niwĩ. Ãpẽrã wiorãrẽ na tʉ'otiro apeyenojõ weregʉti nígʉ̃, tojo nicʉ niwĩ.

35 Na wijááca be'ro topʉ nirã̃ wiorãrẽ a'tiro nicʉ niwĩ:

—Añurõ wãcũña mʉsã narẽ weesĩ'rĩsere.

36 Ti nʉmʉpʉre ni'cʉ̃ Teuda wãmetigʉ “Yʉ'ʉ wiogʉ ni'i”, ni wãcũcʉ nimiwĩ. Cuatrocientos masã cʉ̃ bu'esere sirutucãrã niwã. Be'ro cʉ̃rẽ ãpẽrã wẽjẽcõ'acã'cãrã niwã. Cʉ̃rẽ wẽjẽ́ca be'ro cʉ̃ me'rã nimi'cãrã no'o ʉaro wa'astepe'tia wa'acãrã niwã. Tojo wééca be'ro cʉ̃ bu'emi'que pe'tia wa'acaro niwʉ̃.

37 Be'ro wiogʉ masãrẽ ba'paqueori cura apĩ Juda wãmetigʉ Galileacjʉ̃ nicʉ niwĩ. Cʉ̃ quẽ'rãrẽ pãjãrã masã cʉ̃ bu'esere sirutucãrã nimiwã. Be'ro cʉ̃rẽ tja ãpẽrã wẽjẽcõ'acãrã niwã. Cʉ̃rẽ wẽjẽ́ca be'ro cʉ̃ yarã nimi'cãrã wa'astepe'tia wa'acãrã niwã mejãrõta tja.

38 Yʉ'ʉ tojo weegʉ mʉsãrẽ tojo wa'a'quere were'e. Sõjã pũrĩcãrẽ ña'arõ weeticã'ña. Narẽ du'ucã'ña. Na bu'ese na wãcũse me'rã bu'ecã, pe'tia wa'arosa'a Teuda, Judare wa'a'caronojõta.

39 Õ'acʉ̃ dutiro me'rã na bu'ecã pũrĩcãrẽ, mʉsã ne põtẽosome. Tojo weerã mʉsã narẽ wẽjẽrã, Õ'acʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cãrã weebosa'a. Tojo weerã du'uya narẽ, ni werecʉ niwĩ Gamalie wiorãrẽ.

40 Cʉ̃ tojo nisere tʉ'orã, “Jaʉ. Ã'rĩ marĩrẽ diacjʉ̃ta ucũmi”, ni wãcũcãrã niwã. Be'ro Pedro quẽ'rãrẽ pijiocãrã niwã tja. Na topʉ sãjãejacã ĩ'arã, wiorã surarare tãrãduticãrã niwã. Tãrãtoja, “Jesú ye quetire ne apaturi werenemoticã'ña”, nicãrã niwã. Nitoja, narẽ du'uwĩrõcã'cãrã niwã.

41 Na wiorã tiropʉ ní'cãrã wijaa, a'merĩ ucũcãrã niwã:

—Õ'acʉ̃ marĩrẽ “Jesú ye quetire wereya” nicã, añu ni'i. Tojo weerã wiorã na tãrãmicã, marĩ añurõ e'catise me'rã ni'i, nicãrã niwã.

42 Wiorã narẽ bu'edutitimicã, Õ'acʉ̃ wi'ipʉ, wi'seripʉ Jesú nipe'tirãrẽ yʉ'rʉogʉ nimi nisere bu'enu'cũcã'cãrã niwã.

6

Jesú besecʉ̃ʉ́'cãrã narẽ weetamuajãrẽ bese'que ni'i

1 Be'ro siape me'rã pãjãrã waro judío masã Jesure ẽjõpeocãrã niwã. Na me'rã ape di'tacjãrã griego ye ucũrã nicãrã niwã. Ti di'tacjãrã waro pe'e Judeacjãrã hebreo yere ucũcãrã niwã. Na pãjãrã Jesure ẽjõpeonemorĩ cura náta tja dʉ'sasocãrã niwã ba'ase etise me'rã. Tojo weerã griego ye ucũrã hebreo ye ucũrãrẽ a'tiro nicãrã niwã:

—Mʉsã ʉmʉcorinʉcʉ̃ ba'ase etirã, mʉsã yarã wapewia numia pe'ere ba'ase pacase o'orã niapʉ. Ʉsã yarã numia pe'ere o'majãcã o'orã niapʉ, nicãrã niwã.

2 Na tere dʉ'sasocã tʉ'orã, Jesú besecʉ̃ʉ́'cãrã nipe'tirã Jesure ẽjõpeorãrẽ nerẽduticãrã niwã. Nerẽtojaca be'ro narẽ a'tiro ni werecãrã niwã:

—Ʉsã ba'ase etirã, Jesú ye queti pe'ere weretibosa'a. Ʉsã tere weredu'ucã, ña'a nibosa'a.

3 Tojo weerã ʉmʉa ba'ase etiajãrẽ mʉsã wa'tero nirãrẽ beseya. Siete beseya añurõ masĩrãrẽ, Espíritu Santu dutiro weenu'cũrãrẽ. Masã “Náta nima añurã” nino'rãrẽ beseya. Mʉsã bese'cãrãrẽ ba'ase etirã sõrõno'rõsa'a.

4 Tojo weerã ʉ̃sã pe'e ñubuenu'cũ, Jesú ye quetire bu'enu'cũcã'rãsa'a, nicãrã niwã.

5 Masã na tojo nicã tʉ'orã, “Añu'u majã”, ni wãcũcãrã niwã. Tere wãcũtoja, besecãrã niwã Estebare. Cʉ̃ añurõ Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeogʉ, Espíritu Santu tutuasere cʉoyʉ'rʉgʉ nicʉ niwĩ. Ãpẽrãrẽ mejãrõta cʉ̃ weronojõ nirãrẽ besecãrã niwã. Na a'tiro wãmeticãrã niwã: Felipe, Prócoro,

Nicanor, Timón, Parmenas, Nicolás Antioquíacjʉ̃. Cʉ̃ judío masʉ̃ nitimigʉ̃, na weronojõ ẽjõpeosetigʉ nicʉ niwĩ. Ã'rãrẽ besecãrã niwã.

6 Narẽ besetoja, “Ã'rãrẽ beseapʉ” ni, Jesú cʉ̃ besecʉ̃ú'cãrã tiropʉ miacãrã niwã. Narẽ na da'ratje cjasere sõrõrã, na dʉpopare ñapeo, Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩbosacãrã niwã.

7 To be'ro nipe'tiropʉ Jesú ye queti se'sa wa'acaro niwʉ̃. Pãjãrã Jerusalẽcjãrã cʉ̃rẽ ẽjõpeonemocãrã niwã. Pa'ia quẽ'rã pãjãrã ẽjõpeocãrã niwã.

Estebare weresã, wiorã tiropʉ cʉ̃rẽ mia'que ni'i

8 Estebare Õ'acʉ̃ añurõ weetamucʉ niwĩ. Tojo weegʉ cʉ̃ Õ'acʉ̃ tutuaro me'rã pãjãrã dutitirãrẽ yʉ'rʉo, peje añuse weeĩ'onemocʉ niwĩ masã wa'teropʉre.

9 Cʉ̃ tere weecã ĩ'arã, cʉ̃rẽ ãpẽrã judío masã ĩ'atu'ticãrã niwã. Cʉ̃rẽ ĩ'atu'tirã ni'cãrẽrã ni'cã wi'i judío masã nerẽrĩ wi'i Libertado wãmetiri curuacjãrã nicãrã niwã. Na ãpẽrãrẽ da'rawã'ñaco'terã wija'cãrã nicãrã niwã. Ãpẽrã cʉ̃rẽ dʉ'sasowã'cõrã Cirenecjãrã, Alejandríacjãrã, Cilicia di'tacjãrã, Asia di'tacjãrã na me'rã nicãrã niwã.

10 Cʉ̃rẽ na tojo weecã, Espíritu Santu cʉ̃ ucũcã, Estebare peje masĩse o'ocʉ niwĩ. Tojo weerã na cʉ̃ me'rã ne ucũ põtẽoticãrã niwã.

11 Be'ro na cʉ̃ me'rã ucũ põtẽoti, masã ĩ'atiropʉ ãpẽrã masãrẽ niyeru wapaye, nisoodutio'ocãrã niwã:

—“Esteba marĩ ñecʉ̃ Moisé cʉ̃ duti'quere ña'arõ ucũami. Õ'acʉ̃ quẽ'rãrẽ ña'arõ ucũami”, ni wereya masãpʉre, nicãrã niwã.

12 Na wapaye nisoodutio'o'cãrã masãpʉre wa'a, werecãrã niwã na ní'caronojõta. Tere werecã tʉ'orã, masã pe'e queoro ẽjõpeocãrã niwã. Tojo weerã nipe'tirã masã, ãpẽrã judío masã bʉcʉrã, Moisé oja'quere bu'eri masã Esteba me'rã pũrõ uacãrã niwã. Na uacã ĩ'arã, narẽ uarosãjãcã wee'cãrã maata cʉ̃rẽ ñe'e, pa'ia wiorã tiropʉ miacãrã niwã.

13 Na tiropʉ etarã, ãpẽrã masãrẽ mejãrõta nisoodutio'ocãrã niwã tja.

—Ã'rĩ Õ'acʉ̃ wi'i pajiri wi'ire ña'arõ ucũami. Moisé cʉ̃ duti'que quẽ'rãrẽ tojota niami.

14 Apeye “Jesú Nazarecjʉ̃ ti wi'i Õ'acʉ̃ wi'ire cõ'agʉ̃sami”, niami. “Moisé marĩrẽ weedutigʉ cũu'que quẽ'rãrẽ dʉcayugʉsami”, niami, nisoocãrã niwã wiorãrẽ.

15 Na tojo nicã tʉ'orã, wiorã Estebare pũrõ ĩ'acãrã niwã. Na cʉ̃rẽ ĩ'acã, cʉ̃ ya diapoa asistea wa'acaro niwʉ̃. Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ ʉ'mʉsecjʉ̃ weronojõ bajuri diapoa wa'acaro niwʉ̃.

7

Esteba wiorãrẽ were'que ni'i

1 Estebare na ĩ'arĩ cura pa'ia wiogʉ sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:

—¿Mʉ'ʉrẽ diacjʉ̃ nise me'rãta weresãti? nicʉ niwĩ.

2 Cʉ̃ tojo nicã, Esteba yʉ'ticʉ niwĩ:

—Acawererã, yʉ'ʉre tʉ'oya. Õ'acʉ̃ añurõ asistegʉ, nipe'tise masĩyʉ'rʉagʉ marĩ ñecʉ̃ Abrahãrẽ ucũcʉ niwĩ Mesopotamia caldea masã nirõpʉ. Harã wãmetiri macãpʉ wa'ase dʉporo cʉ̃rẽ ucũcʉ niwĩ.

3 A'tiro nicʉ niwĩ: “A'ti di'tare, mʉ'ʉ acawererãrẽ wijayá. Wa'aya yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ di'ta wereatjopʉ”, nicʉ niwĩ.

4 Tojo nicã tʉ'ogʉ, cʉ̃ acawererã caldeo masã ye di'tapʉ ní'cʉ wija,
Harãpʉ macãrĩ wa'acʉ niwĩ. Topʉ ni, be'ro Abrahã pacʉ wẽrĩa wa'acʉ
niwĩ. Cʉ̃ pacʉ wẽrĩca be'ro Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ wijaduticʉ niwĩ tja, a'ti di'ta Judea
marĩ nirõrẽ a'tidutigʉ.
5 Cʉ̃ a'topʉ etacã, cʉ̃rẽ ne cã'rõacã di'ta o'oticʉ niwĩ yujupʉ.
O'otimigʉ̃ta, "Be'ropʉ mʉ'ʉ ye, mʉ'ʉ pãrãmerã nituriarã ye di'ta
nirõsa'a", nicʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ tojo nícaterore Abrahã ne ni'cʉ̃ põ'rãmarĩcʉ
niwĩ.
6 Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ apeye ninemocʉ niwĩ tja: "Mʉ'ʉ pãrãmerã nituriarã
ape di'tapʉ nirãsama yujupʉ. Cuatrocientos cʉ̃'marĩ ti di'tacjãrã peorã
nirãsama. Narẽ da'raduti, tãrãperãsama.
7 Yʉ'ʉ narẽ tojo weecã, ti di'tacjãrãrẽ bu'iri da'regʉsa'a. Narẽ
da'retoja, mʉ'ʉ pãrãmerã nituriarã ti di'tapʉ ní'cãrã wija, yʉ'ʉre a'topʉ
ñubuepeorã a'tirãsama", nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.
8 Cʉ̃ tojo níca be'ro Abrahãrẽ a'tiro weeduticʉ niwĩ: "Nipe'tirã ʉmʉarẽ
na õ'rẽcjʉ yapa caserore yejecõ'aña. Mʉsã a'tiro wéérã, yʉ'ʉre ĩ'orãsa'a
mʉsã ẽjõpeosere", nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃. Tojo weegʉ Abrahã cʉ̃ macʉ̃ Isaare
ni'cã semana cʉ̃ bajuáca be'ro cʉ̃ õ'rẽcjʉ yapa caserore yejecõ'acʉ niwĩ.
Isaa quẽ'rã cʉ̃ macʉ̃ Jacore tojota weecʉ niwĩ. Jacob mejãrõta weecʉ niwĩ
cʉ̃ põ'rã docere. Õ'acʉ̃ duti'caronojõta weecãrã niwã, ni werecʉ niwĩ
Esteba.
9-10 »Jacob põ'rã marĩ ñecʉ̃sʉmʉa na acabiji Joseré ʉorã, ãpẽrã masãrẽ
da'raco'teacjʉ niato nírã duacãrã niwã. Ã'rã duu'cãrãta tja ãpẽrãpʉre
Egiptocjãrãrẽ duaturiacãrã niwã. Na duáca be'ro cʉ̃ pi'etisetirinʉcʉ̃ Õ'acʉ̃
cʉ̃rẽ weetamunu'cũcã'cʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ weetamugʉ̃, peje masĩse o'ocʉ niwĩ.
Faraõ Egipto di'ta wiogʉ cʉ̃rẽ tʉ'sayʉ'rʉacʉ niwĩ. Tojo weegʉ cʉ̃ docacjʉ̃
wiogʉ sõrõcʉ niwĩ. Apeyere faraõ cʉ̃ ya wi'i cjase da'rase wiogʉ sõrõcʉ
niwĩ.
11 »José topʉ wiogʉ nirĩ cura nipe'tiro Egiptopʉre ba'ase pe'tia wa'acaro
niwʉ̃. Cʉ̃ acawererã, marĩ ñecʉ̃sʉmʉa nirõpʉ Canaápʉ quẽ'rãrẽ pe'tia
wa'acaro niwʉ̃. Te pe'tíca be'ro masã te di'tapʉ nirã ʉpʉtʉ ʉjaboacãrã
niwã. Marĩ ñecʉ̃sʉmʉa Abrahã pãrãmerã quẽ'rãrẽ ne ba'ase marĩcaro
niwʉ̃.
12-13 Be'ro Jacob "Egiptopʉ ba'ase duase niaporo" nicã tʉ'ogʉ, cʉ̃ põ'rãrẽ
"Duurã wa'aya", nío'ocʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, Egiptopʉre ne wa'arã
weecãrã niwã. Topʉ eta, ba'ase duu, na ya wi'ipʉ tja majãmitojati
a'titicãrã niwã. Be'ro na te ba'ase na duu'quere ba'ape'o, apaturi duurã
wa'acãrã niwã mejãrõpʉta tja. Titare majã na etacã, José "Yʉ'ʉ mʉsã
acabiji ni'i mʉsã dua'cʉ", ni werecʉ niwĩ cʉ̃ ma'misʉmʉarẽ. Be'ro faraõ
quẽ'rã "Ã'rã José ma'misʉmʉa niama" nicã tʉ'ocʉ niwĩ.
14 To be'ro José cʉ̃ ma'misʉmʉa me'rã queti o'ócʉ niwĩ cʉ̃ pacʉpʉre.
"Marĩ pacʉ, nipe'tirã marĩ acawererã macãrĩ a'tiato a'topʉ", nío'ocʉ niwĩ
narẽ. Cʉ̃ acawererã pe'e setenta y cinco nicãrã niwã.
15 Cʉ̃ ʉocã tʉ'ogʉ, Jacob cʉ̃ põ'rã me'rã José tiropʉ wa'arã, Egiptopʉre
bu'acãrã niwã. Topʉ nígʉ̃ta, na pacʉ Jacob wẽrĩa wa'acʉ niwĩ. Cʉ̃ põ'rã
marĩ ñecʉ̃sʉmʉa cʉ̃ weronojõta wẽrĩpe'tidija wa'acãrã niwã.
16 Be'ropʉ na õ'arĩrẽ yaarã wa'arã Siquem wãmetiri macãpʉ miacãrã
niwã. Abrahã cʉ̃ Hamor põ'rãrẽ ʉ̃tã tuti dúúca tutipʉ cʉ̃ mijĩrẽ
yaa'caropʉta narẽ sĩosõrõcũuocãrã niwã.

17 »Õ'acũ todʉporopʉ Abrahãrẽ nicʉ niwĩ: “Mʉ'ʉ pãrãmerã nituri-
arãpʉ ape di'tapʉ ní'cãrã a'ti di'ta Canaápʉ tojatirãsama tja.” Cũ tojo
ní'que ejatji dʉporoacã Egiptopʉ nírã, marĩ ñecũsʉmʉa pãrãmerã pãjãrã
masãputinemocãrã niwã.
18 Egiptopʉre na nicã, apĩ wiogʉ sãjãcʉ niwĩ tja. Joseré dʉporopʉ wẽrĩca
be'ro niyucã, ne masĩticʉ niwĩ.
19 Cũ marĩ ñecũsʉmʉa pãjãrã na masãputicã ĩ'a, narẽ ña'abutiaro
weepecʉ niwĩ. Na põ'rã ne bajua'cãrã ʉmʉarẽ wẽrĩato nígũ aperopʉ
cõ'adutimʉjãcʉ niwĩ.
20 Cũ narẽ tojo dutiri cura Moisé bajuacʉ niwĩ. Cũ añubutiagʉacã nicʉ
niwĩ. Cũ pacʉsʉmʉa i'tiarã mujĩpũ na ya wi'ipʉre cũrẽ masõcãrã niwã.
21 Be'ro na cũrẽ wẽjẽrĩ nírã, diapʉ po'ocãrã niwã. Na po'óca be'ro Faraõ
macõ cũrẽ ĩ'abocaco niwõ. Ĩ'aboca, miimajãco niwõ co ya wi'ipʉ. Topʉ co
macũrẽ weronojõ cũrẽ masõco niwõ.
22 Cũ ti wi'ipʉ bʉcʉa, nipe'tise Egiptocjãrã na bu'esere bu'ecʉ niwĩ. Cũ
masĩse me'rã ucũ, nipe'tisere añurõ weecʉ niwĩ.
23 »Be'ro Moisé cuarenta cũ'marĩ cʉogʉ, cũ acawererã tiropʉ sijagʉ
wa'acʉ niwĩ.
24 Topʉ ejagʉ, ni'cũ Egiptocjũ cũ acaweregʉre paacã ĩ'acʉ niwĩ. Cũ tojo
weecã ĩ'agũ, cũrẽ a'megũ, Egiptocjũrẽ paawẽjẽcã'cʉ niwĩ.
25 Cũ basu Moisé pe'e a'tiro ni wãcũcʉ niwĩ: “Yʉ'ʉ me'rãta Õ'acũ yʉ'ʉ
acawererãrẽ na a'ti di'tacjãrã peorã nisere wijacã weegʉsami. Yʉ'ʉre na
a'tere masĩsama”, ni wãcũcʉ nimiwĩ. Cũ acawererã pe'e cũ weronojõ
wãcũticãrã niwã.
26 »Ape nʉmʉ cũ na tiropʉ wa'acʉ niwĩ tja. Topʉ ejagʉ, ãpẽrã pʉarã cũ
acawererã a'mequẽcã ĩ'acʉ niwĩ. Narẽ bosamigũ “Acawererã, tocã'rõta
a'mequẽdu'uya. ¿De'ro weerã tocã'rõ a'mequẽti ni'cũ acawererã nimirã?”
nicʉ niwĩ.
27 »Cũ tojo nicã tʉ'ogʉ, apĩrẽ ʉpʉtʉ paa'cʉ pe'e Moisére tuuquenʉ'cõcʉ
niwĩ. “¿Noa mʉ'ʉrẽ ũsã wiogʉ ‘Narẽ besegʉ wa'aya’, nío'oati?
28 ¿Mʉ'ʉ yʉ'ʉre wẽjẽsĩ'rĩsari tja ñamica'a mʉ'ʉ Egiptocjũrẽ
wẽjẽ'caronojõta?” ni ye'sucʉ niwĩ.
29 »Cũ tojo nicã tʉ'ogʉ, Moisé, ã'rã yʉ'ʉre tere masĩpe'titojasama nígũ,
uiwã'cã wa'acʉ niwĩ. Be'ro ape di'tapʉ Madiã wãmetiropʉ du'tiwã'cãcʉ
niwĩ. Topʉ omocã dʉ'te, nicã'cʉ niwĩ. Pʉarã ʉmʉa põ'rãticʉ niwĩ.
30 »Madiã di'tapʉre cuarenta cũ'marĩ nicʉ niwĩ. Cũ ticʉse cũ'marĩ níca
be'ro ni'cã nʉmʉ yucʉ marĩrõ ũrũgũ Sinaí wãmeticjʉ tiropʉ ĩ'awã'cãcʉ
niwĩ. Topʉ wa'acã, ni'cã siti yucʉsiti ũjũcã ĩ'acʉ niwĩ. Ti pecame'e ũjũrĩ
põ'rã decopʉ Õ'acũrẽ wereco'tegʉ weronojõ bajugʉ bajuacʉ niwĩ.
31 Cũ ti siti ũjũcã ĩ'agũ, ĩ'amarĩa wa'acʉ niwĩ. “¿De'ro weero tojo
wa'amitito?” ni, pʉ'toacãcure ĩ'agũ wa'acʉ niwĩ. Pʉ'toacã ejacã, Õ'acũ
ti me'e wa'teropʉ nigũ cũrẽ ucũcʉ niwĩ:
32 “Yʉ'ʉ Õ'acũ ni'i. Mʉ'ʉ ñecũsʉmʉa Abrahã, Isaa, Jacob na wiogʉ ni'i”,
nicʉ niwĩ. Tojo ucũcã tʉ'ogʉ, ʉpʉtʉ ui, narãsãcʉ niwĩ. Uigʉ, ĩ'adu'ucã'cʉ
niwĩ ti me'erẽ.
33 »Be'ro cũrẽ ucũnemocʉ niwĩ tja: “Yʉ'ʉ a'tota ni'i mʉ'ʉ tirota. Tojo
weegʉ mʉ'ʉ sãñase sapature tuweeya. Mʉ'ʉ tere tuweegʉ, ĩ'ogũsa'a
yʉ'ʉre mʉ'ʉ ẽjõpeosere.

34 Yarã masã Egiptopʉ nirãrẽ na ʉpʉtʉ pi'eticã ĩ'apʉ. Na caricũcã tʉ'oapʉ. Tojo weegʉ mʉ'ʉrẽ Egiptopʉ o'ógʉtigʉ wee'e tja narẽ yʉ'rʉoacjʉ", ni werecʉ niwĩ Õ'acũ Moisére.

35 »Ã'rĩ Moiséreta marĩ ñecũsʉmʉa teerã, a'tiro nicãrã niwã: "¿Noa mʉ'ʉrẽ ʉ̃sã wiogʉ, 'Narẽ besegʉ wa'aya', nío'oati?" nicãrã niwã. Marĩ ñecũsʉmʉa tojo nimicã, Õ'acũ pe'e Moisére narẽ yʉ'rʉoacjʉ, narẽ dutiacjʉ sõrõcʉ niwĩ. Pecame'e siti ʉ̃jʉ̃'caro bajua'cʉta Moisére yʉ'rʉotamucʉ niwĩ marĩ ñecũsʉmʉarẽ.

36 Cũ Egiptopʉ ígʉ̃, pajiri maa Aco sõ'arĩ maapʉ ígʉ̃, Õ'acũ tutuaro me'rã peje weeĩ'ocʉ niwĩ. Tojo weegʉ cũ acawererã Egiptopʉ í'cãrãrẽ apeye di'tapʉ sʉ'ori miiwijacʉ niwĩ. Cuarenta cũ'marĩ yucʉ marĩrõ, masã marĩrõpʉ na wa'acã, Õ'acũ tutuaro me'rã weeĩ'onu'cũcã'cʉ niwĩ.

37 Moiséta marĩ ñecũsʉmʉarẽ a'tiro werecʉ niwĩ: "Õ'acũ be'ropʉ ni'cũ o'ógʉsami cũ ye queti wereacjʉre. Yʉ'ʉre o'ó'caro weronojõta cũrẽ o'ógʉsami. Cũ quẽ'rã marĩ acaweregʉ nigʉ̃sami", nicʉ niwĩ.

38 Marĩ ñecũsʉmʉa na yucʉ marĩrõpʉ nicã, Moisé na me'rã nicʉ niwĩ. Topʉ ʉ̃rʉ̃gʉ̃ Sinaí wãmeticjʉpʉ Õ'acũrẽ wereco'tegʉ bajua, cũrẽ were'quere narẽ wereturiacʉ niwĩ. Marĩ quẽ'rã cũ wereturia'quepʉreta cʉo'o. Te tojo ninu'cũcã'rõsa'a. Ne pe'tisome.

39 »Moisé tere weremicã, marĩ ñecũsʉmʉa ne ẽjõpeoticãrã niwã. Na cũ weresere tʉ'osĩ'rĩtirã, "Majãmitojaa wa'arãti Egiptopʉ tja", ni wãcũcãrã niwã.

40 Tojo wãcũrã, Moisé apaturi cũ ʉ̃rʉ̃gʉ̃pʉ mʉjãca be'ro cũ ma'mi Aarõrẽ a'tiro nicãrã niwã: "Sõ'onícʉ marĩrẽ Egiptopʉ í'cãrãrẽ miiti'cʉ waro cuarenta nʉmʉrĩ yʉ'rʉ'ʉ cũ bajutiro. ¿De'ro wa'apari cũrẽ? Marĩ ne masĩtisa'a." Tojo weerã cũ ma'mi Aarõrẽ nicãrã niwã: "Ʉsã ẽjõpeoatje queosere yeebosaya. Marĩ dʉporo wʉamʉ'tãrãsama. Na marĩ wa'atji ma'arẽ ĩ'orãsama", nicãrã niwã.

41 Na tojo nicã tʉ'ogʉ, Aarõ na duti'caronojõta ni'cũ wecʉ wĩ'magʉ̃ queose da'recʉ niwĩ. Be'ro cũrẽ ẽjõpeorã, ecarãrẽ wẽjẽ ʉ̃jʉ̃amorõ, ñubuepeocãrã niwã. Tojo nicã na yee'cʉreta bosenʉmʉ wee, e'catipeocãrã niwã.

42 Na tojo weecã ĩ'agʉ̃, Õ'acũ na ʉaro weeato ígʉ̃ na me'rã í'cʉ cõ'acã'cʉ niwĩ. Tojo weerã na no'o ʉaro ñocõarẽ, mujĩpũarẽ ẽjõpeocãrã niwã. Tojo na wee'quere Õ'acũ ye queti weremʉ'tãrĩ masã a'tiro ni ojacãrã niwã:

Õ'acũ a'tiro nicʉ niwĩ:

"Mʉsã yʉ'ʉ pe'ere yucʉ marĩrõpʉre cuarenta cũ'marĩ nírã, ne ecarãrẽ wẽjẽ ñubuepeotiwʉ.

43 Apĩ Moloc wãmetigʉ cũ queosere ẽjõpeorã su'ti caseri wi'i me'rã yoowã'cãwʉ̃.

Apĩ Refán ñocõawʉ̃ mʉsã yee'cʉ quẽ'rãrẽ ẽjõpeorã tojota weewʉ.

Ã'rãrẽ mʉsã basuta yee ẽjõpeowʉ.

Yʉ'ʉ pe'ere ne ẽjõpeotiwʉ.

Mʉsã yʉ'ʉre ẽjõpeoti'que bu'iri ãpẽrã masãrẽ mʉsãrẽ ñe'e miaduticã weegʉti yoaro Babilonia wãmetiri macã yʉ'rʉropʉ", nicʉ niwĩ Õ'acũ, ni ojacãrã niwã Õ'acũ ye queti wererã.

44 Esteba wiorãrẽ werenemocʉ niwĩ apeye Õ'acũ wi'i cjasere:

—Marĩ ñecũsʉmʉa na yucʉ marĩrõpʉ nírã, ni'cã wi'i Õ'acũrẽ ñubuepeori wi'i, cũ diez duti'quere nʉrõrĩ wi'ire cʉocãrã niwã. Ti wi'i wa'icʉrã caseri me'rã na wééca wi'i nicaro niwʉ̃. "Tojo bajuri wi'i weeya", Õ'acũ cũ Moisére duti'caronojõta queoro weecãrã niwã.

45 Na wẽ́rĩca be'ro ãpẽrã cʉoturia sirutucãrã niwã ti wi'ire tja. No'o na wa'aro miamʉjãcãrã niwã. Be'ro Josué Moisé wẽ́rĩca be'ro a'ti di'ta Canaápʉ a'tigʉ, narẽ ti wi'ire sʉ'ori miiticʉ niwĩ. Na a'topʉ a'ticã, Õ'acũ a'ti di'tacjãrãrẽ judío masã nitirãrẽ cõ'aõ'omʉjãcʉ niwĩ. Na wa'awe'o'quepʉre nicãrã niwã. Yoacã ti wi'ipʉ Õ'acũrẽ ẽjõpeocãrã niwã téé Davi cũ wiogʉ sãjãca be'ropʉ.

46 Davi ape wi'i weesĩ'rĩmicʉ niwĩ. Õ'acũ tʉ'sayʉ'rʉano'gʉ̃ a'tiro nicʉ niwĩ: "Mʉ'ʉ yʉ'ʉ ñecũ Jacob ẽjõpeo'cʉ ni'i. Mʉ'ʉrẽ añurĩ wi'i, pajiri wi'i weebosasĩ'rĩsa'a mʉ'ʉ niatji wi'ire", nicʉ niwĩ Õ'acũrẽ. Cũ tojo weesĩ'rĩ'cʉ nimigʉ̃, ti wi'ire weeticʉ niwĩ.

47 Cũ macũ Salomó pe'e weecʉ niwĩ ti wi'ire.

48 Õ'acũ tutuayʉ'rʉgʉ ni'cã wi'i, masã wééca wi'ipʉ dia'cũ nímasĩtisami. Õ'acũ ye queti weremʉ'tãrĩ masʉ̃ dʉporocjʉ̃pʉ a'tiro ni ojacʉ niwĩ Õ'acũ cũ ucũ'quere:

49 "Yʉ'ʉ nipe'tiropʉ ni'i.
Ʉ'mʉse, a'ti di'ta yʉ'ʉ wee'quere yʉ'ʉta duti'i.
Tojo weegʉ yʉ'ʉ masã wééca wi'ipʉ dia'cũ nímasĩtisa'a.

50 Yʉ'ʉ basuta nipe'tise a'tere weewʉ, nicʉ niwĩ Õ'acũ", ni ojacʉ niwĩ Õ'acũ ye queti weremʉ'tãrĩ masʉ̃.

51 Be'ro Esteba narẽ nicʉ niwĩ tja:

—Mʉsã Õ'acũ dutisere yʉ'rʉnʉ'cãyʉ'rʉa'a. Cũrẽ masĩtirã weronojõ cũ weresere ne tʉ'osĩ'rĩwe'e. Mʉsã ñecũsʉmʉa wee'caronojõta Espíritu Santu dutisere weesĩ'rĩwe'e.

52 Na nipe'tirã Õ'acũ ye queti weremʉ'tãrĩ masãrẽ pi'etise o'ocãrã niwã. Ãpẽrãrẽ marĩrẽ yʉ'rʉogʉ a'tiatjere weremʉ'tãrãrẽ wẽjẽcã'cãrã niwã. Na tojo nino'cʉreta cũ a'ticã, mʉsã ãpẽrãrẽ wia, cũrẽ wẽjẽdutiwʉ.

53 Mʉsãrẽ Õ'acũ cũrẽ wereco'terã me'rã cũ dutisere o'ócʉ niwĩ. Tere o'óno'cãrã nimirã, mʉsã yʉ'rʉnʉ'cãyʉ'rʉa'a, ni tu'ticʉ niwĩ narẽ Esteba.

Estebare ʉ̃tãperi me'rã doquewẽjẽ'que ni'i

54 Cũ tojo nicã tʉ'orã, wiorã ʉpʉtʉ uayʉ'rʉa wa'acãrã niwã.

55 Esteba pe'e Espíritu Santure cʉoyʉ'rʉatjĩagʉ̃, ʉ'mʉsepʉ ĩ'amorõ, Õ'acũ cũ añurõ asistegʉre ĩ'acʉ niwĩ. Jesú quẽ'rãrẽ ĩ'acʉ niwĩ cũ pacʉ diacjʉ̃ pe'e nu'cũgʉ̃rẽ.

56 Cũ narẽ ĩ'agʉ̃, "Jãa, ĩ'aña. Ʉ'mʉse pãrĩcã ĩ'a'a. Jesú, Õ'acũ macũ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ cũ diacjʉ̃ pe'e nu'cũgʉ̃rẽ ĩ'a'a", nicʉ niwĩ Esteba.

57-58 Na cũ tojo nicã tʉ'orã, ʉpʉtʉ caricũ tʉ'osĩ'rĩtirã, o'meperi da'rabi'acãrã niwã. Cũ pʉ'to ni'cãrõ me'rã omaeja, ñe'e, cũrẽ miacãrã niwã ti macã sumutopʉ. Cũrẽ doquewẽjẽrãti nírã, su'ti bu'icjase na sãña'quere tuwee, Saulo wãmetigʉre co'tedutirã o'ocãrã niwã. Tere tuwee o'otojanʉ'cõ, cũ Estebare ʉ̃tãperi me'rã doquecãrã niwã.

59 Na tojo weecã, Õ'acũrẽ a'tiro ñubuecʉ niwĩ:

—Jesú, yʉ'ʉ wiogʉ, yʉ'ʉ wẽrĩgʉ̃ti wee'e. Yʉ'ʉ ejeripõ'rãrẽ ñe'eña, nicʉ niwĩ.

60 Be'ro bʉrʉque'a, pũrõ caricũrõ me'rã nicʉ niwĩ tja:
—Wiogʉ, acobojoya ã'rãrẽ yʉ'ʉre na tojo weesere. Cʉ̃ tojo níca be'ro
wẽrĩa wa'acʉ niwĩ.

8

Saulo Jesure ẽjõpeorãrẽ ña'arõ weenʉ'cã'que ni'i

1-2 Saulo na Estebare doquewẽjẽcã ĩ'agʉ̃, "Añurõ wéérã, tojo weeama",
ni wãcũcʉ niwĩ. Ãpẽrã ʉmʉa Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeori masã Estebare yaacãrã
niwã. Cʉ̃rẽ yaa, ʉpʉtʉ dʉjasewã'acãrã niwã. Estebare na wẽjẽca
nʉmʉrẽta ãpẽrã Jesure ẽjõpeotirã Jesure ẽjõpeorã Jerusalẽpʉ nirãrẽ
ʉpʉtʉ ña'arõ weenʉ'cãcãrã niwã.
3 Saulo ne ni'cʉ̃ Jesure ẽjõpeogʉ marĩato nígʉ̃ na ye wi'seripʉ wa'a,
narẽ ñe'e, bu'iri da'reri wi'ipʉ miamʉjãcʉ niwĩ. Ʉmʉa, numia nipe'tirãrẽ
tojo weecʉ niwĩ. Na tojo weecã ĩ'arã, Jesure ẽjõpeorã no'o ʉaro du'tistea
wa'acãrã niwã Judea di'tapʉ, ãpẽrã Samaria di'tapʉ. Jesú cʉ̃ besecʉ̃ú'cãrã
se'saro tojacãrã niwã Jerusalẽpʉre.

Felipe Samariacjãrãrẽ bu'e'que ni'i

4 Nipe'tirã du'tistewã'cã'cãrã no'o na wa'aro Jesú ye quetire
werewã'cãcãrã niwã.
5 Felipe quẽ'rã du'tiwã'cã'cʉta Samaria wãmetiri macãpʉ wa'acʉ niwĩ.
Topʉ eta, tocjãrã masãrẽ Jesú Õ'acʉ̃ bese'cʉ nimi nisere werecʉ niwĩ.
6 Apeye quẽ'rã Õ'acʉ̃ tutuaro me'rã narẽ añuse weeĩ'ocʉ niwĩ. Cʉ̃ a'tiro
weecã ĩ'arã, nipe'tirã ti macãcjãrã cʉ̃ weresere añurõ tʉ'otʉ'sacãrã niwã.
7 Pãjãrã masã wãtĩa sãjãno'cãrã masãpʉre nimi'cãrã wãtĩarẽ
cõ'awĩrõcã, ʉpʉtʉ caricũwijaacãrã niwã. Ãpẽrã pãjãrã sijamasĩtirãrẽ,
opa cõ'ñerĩ sijarãrẽ yʉ'rʉocʉ niwĩ.
8 Cʉ̃ tojo weecã ĩ'arã, ti macãcjãrã pũrõ e'caticãrã niwã.

Simó yai weronojõ nigʉ̃́ ye queti ni'i

9 Samariapʉre ni'cʉ̃ Simó wãmetigʉ yoacã yai weronojõ nigʉ̃́ nicʉ niwĩ.
Cʉ̃ tojo weesere Samariacjãrã ĩ'amarĩamʉjãcãrã niwã. Cʉ̃ basu pe'e "Yʉ'ʉ
tutuayʉ'rʉagʉ ni'i", nicʉ nimiwĩ masãrẽ.
10 Nipe'tirã ti macãcjãrã wiorã, no'o mejõ nirã cʉ̃ weesere
ĩ'atʉ'sayʉ'rʉacãrã niwã.
—Ã'rĩ Õ'acʉ̃ weronojõ tutuaro cʉogʉ nisami, nicãrã nimiwã.
11 Tojo weerã yai yoacã siape me'rã pejetiri weeĩ'onemocã ĩ'ayurã,
pãjãrã masã cʉ̃rẽ ẽjõpeonemocãrã niwã.
12 Felipe Samariapʉre tocjãrãrẽ a'tiro ni werecʉ niwĩ:
—Õ'acʉ̃ cʉ̃ dutiro weerã̃ wiogʉ nimi. Cʉ̃ macʉ̃ Jesú marĩrẽ yʉ'rʉogʉ
nimi, nicʉ niwĩ narẽ. Cʉ̃ werecã tʉ'orã, ti macãcjãrã Jesure ẽjõpeocãrã
niwã. Cʉ̃rẽ ẽjõpeocã ĩ'agʉ̃, wãmeyecʉ niwĩ ʉmʉa, numiarẽ.
13 Simó "Yʉ'ʉ quẽ'rã Jesure ẽjõpeo'o" nicã tʉ'ogʉ, Felipe cʉ̃ quẽ'rãrẽ
wãmeyecʉ niwĩ. Be'ro Felipe no'o wa'aro Simó sirutucʉ niwĩ cʉ̃rẽ. Felipe
Õ'acʉ̃ tutuaro me'rã weeĩ'ocã ĩ'agʉ̃, Simó ĩ'amarĩamʉjãcʉ niwĩ.
14 Felipe Samariapʉ tojo weeri curareta Jerusalẽpʉ nirã̃ Jesú cʉ̃
besecʉ̃ú'cãrã queti tʉ'ocãrã niwã Samariacjãrã na Jesure ẽjõpeosere. Tere
tʉ'orã, na me'rãcjãrãrẽ Pedro, Juãrẽ ĩ'adutirã o'ócãrã niwã.
15 Na topʉ eta, Jesure ẽjõpeori masãrẽ Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩbosacãrã niwã:

—Pacʉ, ã'rã quẽ'rãrẽ Espíritu Santure o'óya mʉ'ʉ macʉ̃rẽ ẽjõpeorãrẽ, ni sẽrĩcãrã niwã.
16 Felipe cʉ̃ wãmeyecaterore Espíritu Santure na moocãrã niwã yujupʉ. Jesure ẽjõpeose me'rã dia'cʉ̃ wãmeyeno'cãrã niwã.
17 Pedro, Juã Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩtojarã, Jesure ẽjõpeorãrẽ na dʉpopapʉ ñapeocãrã niwã. Narẽ ñapeori curata Espíritu Santu napʉre dijatacʉ niwĩ.
18 Pedro quẽ'rã na ñapeocã, Espíritu Santu dijatacã weesere Simó ĩ'acʉ niwĩ. Tere ĩ'agʉ̃, na Espíritu Santure dijatacã wee'quere duusĩ'rĩgʉ̃, Pedro quẽ'rãrẽ niyeru o'ocʉ nimiwĩ.
19 —Yʉ'ʉre mʉsã tutuaro cʉosere o'oya. Yʉ'ʉ quẽ'rã dʉpopapʉ no'o ñapeorãrẽ Espíritu Santure na cʉocã weegʉti wee'e, nicʉ nimiwĩ.
20 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, Pedro cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ Õ'acʉ̃ tutuaro o'orore Espíritu Santu ʉ̃sã dijatacã weesere niyeru me'rã duugʉti ¿ni wãcũmiati? Niwe'e. Mʉ'ʉ me'rãta niyeru boabata'to. Õ'acʉ̃ mʉ'ʉrẽ bu'iri da'regʉsami.
21 Mʉ'ʉrẽ ĩ'agʉ̃, "Mʉ'ʉ wãcũse diacjʉ̃ niwe'e", ni ĩ'asami. Tojo weegʉ ʉ̃sã weronojõ Jesú ye quetire masãrẽ mʉ'ʉ weremasĩtisa'a.
22-23 Yʉ'ʉ masĩ'i. Mʉ'ʉ ʉosebʉcʉ, ña'ase weepoyʉ'rʉacʉ ni'i. Te mʉ'ʉrẽ du'uta basiotisa'a. Tojo weegʉ mʉ'ʉ ña'arõ wãcũsere bʉjawetiya. Õ'acʉ̃rẽ acobojose sẽrĩña. Apetero weegʉ mʉ'ʉ ña'arõ wãcũ'quere acobojogʉ acobojobosami, nicʉ niwĩ Pedro.
24 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, Simó narẽ nicʉ niwĩ:
—Te mʉsã ní'que yʉ'ʉre wa'aticã'to nírã, mʉsã yʉ'ʉre Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩbosaya.
25 Be'ro Pedro quẽ'rã ti macãcjãrãrẽ Jesú cʉ̃ weecã ĩ'a'quere, na tʉ'o'quere werecãrã niwã. Narẽ weretoja, Jerusalẽpʉ tojaa wa'acãrã niwã. Topʉ tojaarã, Jesú ye quetire peje macãrĩ Samaria di'tacjãrã na nise macãrĩrẽ weretojaacãrã niwã.

Felipe Etiopíacjʉ̃rẽ were'que ni'i

26 Be'ro Felipere ni'cʉ̃ Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ bajua, a'tiro ni werecʉ niwĩ:
—Jerusalẽ niwã'cãrĩ ma'a, Gaza wãmetiri macã bu'ari ma'apʉ wa'aya. Ti ma'a yucʉ marĩrõpʉ niwã'cãsa'a, nicʉ niwĩ.
27-28 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, Felipe ti ma'apʉ bu'acʉ niwĩ. Topʉ wa'agʉ, ni'cʉ̃ Etiopía wãmetiri di'tacjʉ̃rẽ bocaejacʉ niwĩ. Ti di'ta dutigo Candace wãmetigo wiogo docacjʉ̃, nipe'tise co ye niyerure co'teri masʉ̃ nicʉ niwĩ. Jerusalẽpʉ Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeogʉ eja'cʉ cʉ̃ ya di'ta Etiopíapʉ dajatojaagʉ weecʉ niwĩ. Cʉ̃ yawʉ tũrũpjʉ cabayua wejepjʉ me'rã wa'acʉ niwĩ. Dʉporocjʉ̃pʉ Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masʉ̃ Isaía wãmetigʉ cʉ̃ oja'quere bu'esãñacʉ niwĩ.
29 Cʉ̃ tojo weeri cura Espíritu Santu Felipere "Tiwʉ tirocureacãpʉ wa'aya", nicʉ niwĩ.
30 Cʉ̃ tojo nicã Felipe tiwʉ tiroacãpʉ omawã'cãcʉ niwĩ. Cʉ̃ tiro ejagʉ, Etiopíacjʉ̃ Isaía oja'quere bu'ecã tʉ'ocʉ niwĩ. Tere bu'ecã tʉ'ogʉ, "¿Mʉ'ʉ bu'esere tʉ'oti?" ni sẽrĩtiña'cʉ niwĩ.
31 Cʉ̃ pe'e cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Tʉ'otisa'a. ¿Yʉ'ʉre ne wereticã, de'ro wee yʉ'ʉ masĩbosaʉ? Te'a yʉ'ʉ me'rã wa'aya. Mʉjãsãjãgʉ̃ a'tia yʉ'ʉre wereacjʉ, nicʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, tiwʉpʉ cʉ̃ me'rã mʉjãsãjãcʉ niwĩ. Be'ro wa'a wa'acãrã niwã.

32 Etiopíacjʉ̃ cʉ̃ bu'esãña'que Õ'acʉ̃ macʉ̃rẽ wa'atje nicaro niwʉ̃ Isaía
cʉ̃ a'tiro oja'que:
Masã ovejare wẽjẽrãtirã, cʉ̃rẽ miasama na wẽjẽwʉaropʉ.
Ni'cʉ̃ masʉ̃ quẽ'rãrẽ cʉ̃ ne bu'iri moogʉ̃ nimicã, tojota weerãsama.
Oveja wĩ'magʉ̃, yuta weerãtirã na poari seecã, ne utitisami.
Cʉ̃ masʉ̃ quẽ'rã ye'sutigʉsami cʉ̃rẽ ña'arõ weecã.
33 Cʉ̃ ña'agʉ̃ nigʉ̃rẽ weronojõ na cʉ̃rẽ yabi bujirãsama.
Ã'rĩ bu'iri moogʉ̃ nimi nígʉ̃, ne ni'cʉ̃ cʉ̃rẽ ucũbosasome.
Cʉ̃ ya turicjãrã dicʉse ña'ase weerãsama cʉ̃rẽ.
Te pejere werepe'omasĩtisa'a.
Cʉ̃ catiri ʉmʉco pe'tia wa'arosa'a a'ti di'tapʉre.
Etiopíacjʉ̃ a'te oja'quere bu'egʉ weecʉ niwĩ.
34 Cʉ̃ tere bu'etojanʉ'cõ, Felipere sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—¿Isaía noarẽ ojagʉ weepari? ¿Cʉ̃ basu pe'e o apĩpʉre ojagʉ weepari
tojo nígʉ̃? ni sẽrĩtiña'cʉ niwĩ.
35 Cʉ̃ tojo nicã, Felipe cʉ̃ bu'e'quenʉcʉ̃rẽ werecʉ niwĩ:
—Te oja'que Jesucristore nisĩ'rĩrõ wee'e, nicʉ niwĩ. Tere weretoja, be'ro
Jesú ye quetire werenemocʉ niwĩ tja.
36 Ma'apʉ wa'arã, aco nirõpʉ etacãrã niwã. Tere ĩ'agʉ̃, Etiopíacjʉ̃
Felipere "Jãa, sõ'o aco ni'i. ¿Yʉ'ʉre mʉ'ʉ wãmeyeta basiosari?" nicʉ
niwĩ.
37 "Basiocã'sa'a mʉ'ʉ Jesucristore añurõ ẽjõpeocãma", ni yʉ'ticʉ niwĩ
Felipe.
Etiopíacjʉ̃ yʉ'ticʉ nimi:
—Yʉ'ʉ ẽjõpeo'o, Jesucristo Õ'acʉ̃ macʉ̃ nimi, nicʉ niwĩ.
38 Be'ro Etiopíacjʉ̃ cabayuare tojanʉ'cãduticʉ niwĩ. Tiwʉre
tũrẽcũutoja, na tiwʉpʉ sãña'cãrã aco nirõpʉ dijacãrã niwã. Topʉ
ñumuwija, Felipe cʉ̃rẽ wãmeyecʉ niwĩ.
39 Cʉ̃rẽ wãmeyeca be'ro na ñumunʉjãrĩ cura wãcũña marĩrõ Felipere
Espíritu Santu miiwã'cãcʉ niwĩ apesepʉ. Etiopíacjʉ̃ cʉ̃rẽ ne apaturi
ĩ'anemoticʉ niwĩ. Be'ro pũrõ e'catise me'rã tojaa wa'acʉ niwĩ majã cʉ̃
ya macãpʉ.
40 Felipe Espíritu Santu cʉ̃rẽ miáca be'ro maata Azoto wãmetiri macãpʉ
bajuanʉ'cãcʉ niwĩ. Topʉ ni, be'ro nipe'tise macãrĩpʉ werecusiagʉ wa'acʉ
niwĩ Jesú ye quetire. Téé Cesarea wãmetiri macãpʉ wereejacʉ niwĩ.

9

Saulo ña'agʉ̃ ní'cʉ cʉ̃ dʉcayu'que ni'i

1-2 Felipe cʉ̃ bu'esijari curareta Saulo pe'e Jesure ẽjõpeorãrẽ "Narẽ
wẽjẽpe'ocã'sĩ'rĩmisa'a", nicʉ niwĩ. Cʉ̃ ña'arõ weesere ne du'uticʉ niwĩ.
Tojo weegʉ wa'a, pa'ia wiogʉre "Yʉ'ʉre papera Damascopʉ wa'atje cjasere
dutio'ori pũrĩrẽ apobosaya. Ti pũrĩrẽ judío masã nerẽse wi'sericjãrã
wiorãpʉre wiagʉti wee'e. Jesure ẽjõpeorãrẽ ʉmʉa, numiarẽ no'o yʉ'ʉ
bocaejarãrẽ ñe'e, miitigʉti a'ti macã Jerusalẽpʉ bu'iri da'reri wi'ipʉ", ni
sẽrĩcʉ niwĩ. Cʉ̃ tere sẽrĩcã tʉ'ogʉ, ti pũrĩrẽ pa'ia wiogʉ cʉ̃rẽ apobosacʉ
niwĩ.
3 Cʉ̃ ti pũrĩrẽ o'óca be'ro Saulo ãpẽrã me'rã Damasco wa'ari ma'apʉ
wa'a wa'acʉ niwĩ. Wa'a, Damascopʉ ejagʉti weeri cura wãcũña marĩrõ
ʉ'mʉsepʉ bʉpo ya'baro weronojõ cʉ̃ tiro asistedijati, añurõ bo'reyua
wa'acaro niwʉ̃.

4 Tojo wa'acã, cũ yagʉ cabayu bu'ipʉ pesami'cʉ nucũcãpʉ bʉrʉdija
wa'acʉ niwĩ. Topʉ cũ cũñarĩ cura ni'cũ cũrẽ ucũcã tʉ'ocʉ niwĩ. Cũrẽ
a'tiro nicʉ niwĩ:
—Saulo, ¿de'ro weegʉ yʉ'ʉre ña'arõ weegʉ weeti? ni sẽrĩtiña'cʉ niwĩ.
5 Tere tʉ'o, Saulo pe'e "¿Noa niti mʉ'ʉ?" ni yʉ'ticʉ niwĩ.
—Yʉ'ʉ Jesú, mʉ'ʉ ña'arõ weesĩ'rĩ wapagʉ́ ni'i. Mʉ'ʉ basu pe'e ña'arõ
weegʉ wee'e yʉ'ʉre tojo weesĩ'rĩgʉ̃.
6 Wã'cãnʉ'cãña. Wa'aya macãpʉ. Topʉ mʉ'ʉ ejacã, ni'cũ weregʉsami
mʉ'ʉ de'ro weeatjere, nicʉ niwĩ Jesú.
7 Saulo me'rã wa'a'cãrã quẽ'rã na ʉpʉtʉ ʉcʉa, ucũmasĩticãrã niwã. Cũ
ucũsere tʉ'ocãrã niwã, tʉ'orã pe'e, mejõ Jesú pe'ere ĩ'aticãrã niwã.
8 Be'ro Saulo wã'cãnujã, cũ caperire ĩ'apãacʉ nimiwĩ. Ne bajuno'ticʉ
niwĩ. Tojo weerã cũ me'rã wa'a'cãrã Damascopʉ cũrẽ tʉ̃awã'cãcãrã niwã.
9 Topʉ cũ etáca be'ro i'tia nʉmʉ ne caperi ĩ'aticʉ niwĩ. Ne sĩ'rĩti, ne
ba'aticʉ niwĩ.
10 Damascopʉre Jesure ẽjõpeogʉ Ananía wãmetigʉ nicʉ niwĩ. Saulore
tojo wa'ari curare Ananía cãrĩtimigʉ̃ quẽ'ese weronojõ Jesú cũ pʉ'to a'ticã
ĩ'acʉ niwĩ. Cũrẽ "Ananía", pisucʉ niwĩ.
—¿De'ro niti, yʉ'ʉ wiogʉ? ni yʉ'ticʉ niwĩ Jesure.
11-12 Cũ tojo nicã, Jesú cũrẽ nicʉ niwĩ:
—Diacjʉ̃ wãmetiri ma'apʉ wa'aya. Ti ma'a mʉ'ʉ wa'aro Juda ya
wi'i nisa'a. Cũ ya wi'ipʉ sãjãa, ni'cũ Tarso wãmetiri macãcjʉ̃ Saulo
wãmetigʉre sẽrĩtiña'ña. Ni'cãrõacã cũ yʉ'ʉre ñubuegʉ weemi. Yʉ'ʉ
cũrẽ mejẽpʉ mʉ'ʉ ti wi'ipʉ sãjãasere ĩ'otojapʉ. Mʉ'ʉ ti wi'ipʉ sãjãa, cũ
dʉpoare ñapeoapʉ, apaturi cũrẽ caperi ĩ'adutigʉ tja. Quẽ'ese weronojõ
ĩ'oapʉ cũ quẽ'rãrẽ mʉ'ʉrẽ weronojõta, nicʉ niwĩ Jesú Ananíarẽ.
13 Cũ tojo nicã tʉ'ogʉ, "Yʉ'ʉ wiogʉ, pãjãrã masã quetiwereama cũ
Jerusalẽpʉ nígʉ̃ mʉ'ʉrẽ ẽjõpeorãrẽ ña'arõ wee'quere.
14 A'ti macã quẽ'rãrẽ mʉ'ʉrẽ ẽjõpeorãrẽ ñe'egʉ̃ a'tigʉta weeapʉ tja pa'ia
wiorã na dutio'ori pũrĩ me'rã", nicʉ niwĩ Ananía. Te quetire tʉ'o'cʉ
nitjĩagʉ̃, Ananía ne wa'asĩ'rĩticʉ nimiwĩ.
15 Jesú cũrẽ nicʉ niwĩ:
—Wa'aya. Yʉ'ʉ cũrẽ yé quetire wereacjʉ besetojapʉ. Cũ ape
di'tacjãrãpʉre judío masã nitirãrẽ, na wiorãrẽ, judío masã nirã̃ quẽ'rãrẽ
yé quetire werecusiagʉsami.
16 Tere weregʉ, ʉpʉtʉ pi'etigʉsami. Yʉ'ʉ basu pe'e weregʉti cũrẽ, nicʉ
niwĩ Jesú Ananíarẽ.
17 Cũ tojo níca be'ropʉta Ananía Juda ya wi'ipʉ wa'acʉ niwĩ. Topʉ eta,
ti wi'ipʉ sãjãa, Saulore bocaejacʉ niwĩ. Cũ dʉpoapʉre ñapeo, "Saulo,
mʉ'ʉrẽ yʉ'ʉ acawereg̃ʉre weronojõ ĩ'a'a. Jesú mʉ'ʉrẽ ma'apʉ a'ticã
bajua'cʉ yʉ'ʉre o'oámi, apaturi mʉ'ʉ caperi ĩ'ato nígʉ̃ tja. 'Espíritu Santu
tutuasere cʉoato' níoʼoami", ni werecʉ niwĩ Saulore.
18 Cũ tojo nirĩ cura maata cũ caperipʉ wa'i nʉtʉ̃rĩ weronojõ ba-
juse wã'ña'que bʉrʉstedijacaro niwʉ̃. Tojo wa'acã, añurõ ĩ'acʉ niwĩ
todʉporopʉ cũ ĩ'a'caro weronojõta tja. Be'ro cũrẽ wãmeyecãrã niwã.
19 Na tojo wééca be'ropʉta ba'a, cũ tutuasere cʉocʉ niwĩ tja. Topʉre
pejeti nʉmʉrĩacã Jesure ẽjõpeorã me'rã Damascopʉre tojánícʉ niwĩ
yujupʉ.

Saulo Damascocjãrãrẽ bu'e'que ni'i

20 Damascopʉ nígʉ̃, maata judío masã nerẽse wi'seripʉ Jesucristo Õ'acʉ̃
macʉ̃ nimi nisere werecusiagʉ wa'acʉ niwĩ.
21 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, nipe'tirã tʉ'omarĩa wa'acãrã niwã.
A'tiro nicãrã niwã:
—Ã'rĩ Jerusalẽpʉ nígʉ̃, Jesure ẽjõpeorãrẽ ña'arõ weeseti'cʉta nimiba.
A'ti macãpʉ quẽ'rãrẽ Jesure ẽjõpeorãrẽ ñe'egʉ̃ a'tigʉ weeapʉ Jerusalẽpʉ
narẽ mia, pa'ĩa wiorãpʉre bu'iri da'redutiacjʉ, nicãrã niwã.
22 Saulo Jesucristo Õ'acʉ̃ bese'cʉ nimi nisere wãcũtutuaro me'rã werecʉ
niwĩ. Cʉ̃ tere weregʉ, queoro Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masã oja'quere
bu'eĩ'o, weremʉjãcʉ niwĩ. Tojo weerã Damascocjãrã judío masã "Tojo
nima'acʉ weemi", nímasĩticãrã niwã.

Damascocjãrã Saulore wẽjẽsĩ'rĩmi'que ni'i

23 Yoa wa'acaro niwʉ̃ cʉ̃ Jesú ye quetire bu'ecusiaro. Be'ro judío masã
Saulore wẽjẽsĩ'rĩcãrã nimiwã.
24 Cʉ̃ pe'e tʉ'ocã'cʉ niwĩ cʉ̃rẽ wẽjẽsĩ'rĩse quetire. Na nipe'tise nʉmʉrĩ
ñamirĩ, ʉmʉcori ti macã sumuto ʉ̃tã cujiri me'rã wéeca sã'rĩrõ wijaaropʉ
cʉ̃rẽ wẽjẽsĩ'rĩrã, co'temʉjãcũcãrã niwã.
25 Tojo weecã ĩ'arã, ni'cã ñami cʉ̃ Saulo bu'esere ẽjõpeorã cʉ̃rẽ
wẽjẽticã'to nírã, pi'i me'rã ti sã'rĩrõ yʉ'rʉro o'odijocãrã niwã.

Saulo Jerusalẽpʉ cʉ̃ dajatojaa'que ni'i

26 Be'ro Saulo Damascopʉ ní'cʉ Jerusalẽpʉ dajatojaa wa'acʉ niwĩ.
Topʉre etagʉ, ãpẽrã Jesure ẽjõpeorã me'rã ba'patisĩ'rĩcʉ nimiwĩ. Na pe'e
cʉ̃rẽ ui nicãrã niwã.
—Cʉ̃ quẽ'rã Jesure ẽjõpeogʉta nisami, ni ẽjõpeoticãrã niwã.
27 Be'ro cʉ̃rẽ tojo weecã ĩ'agʉ̃, Bernabé Saulore weetamugʉ̃, Jesú
cʉ̃ besecũú'cãrã tiropʉ pijiwã'cãcʉ niwĩ. Topʉ ejagʉ, Bernabé narẽ
werecʉ niwĩ Damasco wa'ari ma'apʉ Saulo Jesure ĩ'a'quere. Cʉ̃rẽ
ucũ'que quẽ'rãrẽ werecʉ niwĩ. Apeye Damascopʉ Saulo Jesú ye quetire
wãcũtutuase me'rã bu'e'quere werecʉ niwĩ.
28 Bernabé werecãpʉta, Saulore "Jesure ẽjõpeogʉta nimi", ni
ẽjõpeocãrã niwã. Tojo weegʉ na me'rã tojacã'cʉ niwĩ. Be'ro Saulo
Jerusalẽcjãrãrẽ bu'esijagʉ wa'acʉ niwĩ.
29 Uise marĩrõ wãcũtutuase me'rã Jesú ye quetire werecʉ niwĩ.
Tere weregʉ, ãpẽrã judío masã nimirã, griego ye ucũrã me'rã ʉpʉtʉ
a'metu'timʉjãcʉ niwĩ. Cʉ̃ me'rã a'metu'ti'cãrã Saulore wẽjẽsĩ'rĩcãrã niwã.
30 Na tojo weesĩ'rĩcã ĩ'arã, ãpẽrã Jesure ẽjõpeorã cʉ̃rẽ miacãrã niwã
Cesarea wãmetiri macãpʉ. Topʉ yucʉsʉ me'rã cʉ̃ ya macã Tarsopʉ
o'ócãrã niwã.

Jesure ẽjõpeori masã ejerisãjã'que ni'i

31 Nipe'tirã Jesure ẽjõpeorã narẽ ña'arõ weedu'ucã ĩ'arã, ejerisãjãcãrã
niwã. Tojo weerã siape me'rã nipe'tiro Judea, Galilea, Samari-
acjãrã nemorõ wãcũtutuanemocãrã niwã. Õ'acʉ̃ cʉ̃ dutisere añurõ
weenu'cũcã'cãrã niwã. Espíritu Santu weetamurõ me'rã pãjãrã ãpẽrã
Jesure ẽjõpeotimi'cãrã ẽjõpeonemocãrã niwã.

Pedro Enearẽ yʉ'rʉo'que ni'i

32 Pedro quẽ'rã nipe'tiropʉ Jesure ẽjõpeorã nise macãrĩpʉre ĩ'acusiagʉ,
Lida wãmetiri macãpʉ etacʉ niwĩ.

33 Topʉ etagʉ, ni'cʉ̃ Enea wãmetigʉre bocaejacʉ niwĩ. Cʉ̃ ocho cʉ̃'marĩ
cʉ̃ ya wi'ipʉ sijamasĩtigʉ cũñacʉ niwĩ.
34 Pedro cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:
—Enea, Jesucristo mʉ'ʉrẽ yʉ'rʉogʉsami. Wã'cãnʉ'cãña. Mʉ'ʉ cũñarõrẽ
tuutũrẽ, nʉrõña, nicʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo nicãta, maata Enea wã'cãnʉ'cãcʉ
niwĩ.
35 Nipe'tirã Lida, Sarõ wãmetise macãrĩcjãrã cʉ̃rẽ tojo weecã ĩ'arã, na
quẽ'rã Jesure ẽjõpeocãrã niwã.

Dorca co masã'que ni'i

36 Ape macã Jope wãmetiri macãpʉ ni'cõ numio Jesure ẽjõpeogo Tabita
wãmetigo nico niwõ. Griego ye me'rã pe'ema Dorca wãmetico niwõ.
Dorca nírõ, “ñama” nisĩ'rĩrõ weesa'a. Co añurõ weenu'cũcã'co niwõ.
Pajasecʉorãrẽ añurõ weetamuco niwõ.
37 Pedro cʉ̃ Lidapʉ nirĩ cura co pe'e Jopepʉ nígõ, dutiti, wẽrĩa wa'aco
niwõ. Co wẽrĩca be'ro na weeseti'caronojõta ãpẽrã co upʉre coecãrã niwã.
Core coetojanʉ'cõ, ni'cã tucũ ʉ'mʉarõca tucũpʉ peocãrã niwã.
38 Jope Lida pʉ'toacã tojacaro niwʉ̃. Tojo weerã Pedro Lidapʉ nicã
tʉ'orã, ʉmʉa pʉarã Jopecjãrã Jesure ẽjõpeorãrẽ pijidutirã o'ocãrã niwã.
—Quero a'tiato, ni weredutio'ocãrã niwã.
39 Na Lidapʉ etacã, maata Pedro na me'rã Jopepʉre wa'acʉ niwĩ. Dorca
nirĩ wi'ipʉre ejarã, co wẽrĩ'co pesari tucũpʉ cʉ̃rẽ pijimʉjãcãrã niwã. Cʉ̃ ti
tucũpʉ sãjãtacã, wapewia numia Pedro sumuto nerẽnʉ'cãcãrã niwã. Na
utirãta, ĩ'ocãrã niwã camisari, apeye su'ti co catigo narẽ derobosa'quere.
40 Be'ro Pedro masã to nirã̃ nipe'tirãrẽ wijaaduticʉ niwĩ. Na wijááca
be'ro Pedro ejaque'a, Õ'acʉ̃rẽ ñubuecʉ niwĩ. Ñubuetoja, wẽrĩ'core ĩ'a,
core nicʉ niwĩ:
—Tabita, wã'cãnʉ'cãña. Cʉ̃ tojo nicãta, co caperire ĩ'apãaco niwõ.
Pedrore ĩ'agõta, wã'cãnujãco niwõ.
41 Co ya omocãpʉ ñe'e, core wejewã'cõnʉ'cõcʉ niwĩ. Be'ro wapewia
numiarẽ, ãpẽrã Jesure ẽjõpeorãrẽ narẽ pijimʉjã, core wiacʉ niwĩ.
42 Nipe'tirã Jopecjãrã tʉ'ose'sacãrã niwã tojo wee'quere. Tojo weerã
pãjãrã Jesure ẽjõpeonemocãrã niwã tja.
43 Pedro peje nʉmʉrĩ tojacʉ niwĩ Jopepʉre. Ni'cʉ̃ Simó wãmetigʉ
wa'icʉrã caseri apogʉ ya wi'ipʉ cãjĩcʉ niwĩ.

10

Cornelio Pedrore cʉ̃ pijidutio'o'que ni'i

1 Cesareapʉ ni'cʉ̃ Cornelio wãmetigʉ cien surara Italiano wãmetiri
curuacjʉ̃ wiogʉ nicʉ niwĩ.
2 Cʉ̃ añugʉ̃ nicʉ niwĩ. Romano masʉ̃ nimigʉ̃, judío masã weronojõ
Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeocʉ niwĩ. Cʉ̃ ya wi'icjãrã nipe'tirã Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeocãrã
niwã. Judío masã pajasecʉorãrẽ niyeru o'omʉjãcʉ niwĩ. Õ'acʉ̃rẽ
ñubuenu'cũcã'cʉ niwĩ.
3 Ni'cã nʉmʉ ñamica'a tres nicã cãrĩtimigʉ̃ quẽ'egʉ̃ weronojõ ni'cʉ̃
Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉre ĩ'acʉ niwĩ. Cʉ̃ tiro sãjãa, cʉ̃rẽ pisucʉ niwĩ:
—Cornelio, nicʉ niwĩ.
4 Cʉ̃ ʉpʉtʉ uise me'rã ĩ'anu'cũbajaque'acʉ niwĩ cʉ̃rẽ.
—¿De'ro niti? ni yʉ'ticʉ niwĩ.
Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:

—Õ'acũ mʉ'ʉ ñubuesere tʉ'oami. Mʉ'ʉ pajasecʉorãrẽ niyeru o'ose quẽ'rãrẽ ĩ'ami. Cũ mʉ'ʉ ñubuesere yʉ'tigʉsami.
5 Ni'cãrõacã Jopepʉ mʉ'ʉ ʉmʉarẽ o'óya. Narẽ ni'cũ Simó Pedro wãmetigʉre pijígʉ wa'adutiya.
6 Cũ apĩ Simó wãmetigʉ wa'icʉrã caseri apogʉ ya wi'ipʉ cãjĩsami. Ti wi'i pajiri maa sumutopʉ nisa'a, nicʉ niwĩ Õ'acũrẽ wereco'tegʉ Corneliore.
7 Be'ro Õ'acũrẽ wereco'tegʉ wa'a wa'acʉ niwĩ. Cũ wa'áca be'ro Cornelio cũrẽ da'raco'terã pʉarãrẽ, tojo nicã ni'cũ surara cũrẽ weetamugũrẽ pijiocʉ niwĩ. Surara quẽ'rã Õ'acũrẽ ẽjõpeogʉta nicʉ niwĩ.
8 Nipe'tise Õ'acũrẽ wereco'tegʉ ní'quere narẽ werecʉ niwĩ. To be'ro narẽ o'ócã'cʉ niwĩ Jopepʉ.

Pedrore Õ'acũ queose ĩ'o'que ni'i

9 Na wa'áca be'ro ape nʉmʉ dajaritero nicã na Jopepʉ ejarãtirã weeri cura Pedro pe'e cũ nirĩ wi'i bu'i dʉposãrĩpʉ ñubuegʉ mʉjãcʉ niwĩ. Ti wi'i dʉposãrĩ opa sira nicaro niwũ.
10 Cũ topʉ ʉjaboa, pũrõ ba'asĩ'rĩcʉ niwĩ. Ti wi'icjãrã na ba'ase weeri cura cãrĩtimigũ quẽ'ese weronojõ apeyenojõ dijaticã ĩ'acʉ niwĩ.
11 Ʉ'mʉse pãrĩcã ĩ'acʉ niwĩ. Topʉ ni'cãrõ su'tiro weronojõ bajuri caserojo nucũcãpʉ dijaticaro niwũ. Ba'paritise sumutori dʉ'te'caro nicaro niwũ.
12 Ti casero po'peapʉre nipe'tirã wa'icʉrã, pĩrõa, mirĩcũa sãñacãrã niwã.
13 Õ'acũ cũrẽ nicʉ niwĩ:
—Pedro, ĩ'aña. Ã'rãrẽ wẽjẽ ba'aya, nicʉ niwĩ.
14 Pedro pe'e cũrẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—¡Acoe! Ba'awe'e, yʉ'ʉ wiogʉ. Ãpẽrã wa'icʉrã ũsã judío masã ba'aya marĩrãnojõ nima. Yʉ'ʉ ne ã'rãnojõrẽ ba'atigʉ nicãti, nicʉ niwĩ.
15 Õ'acũ cũrẽ ninemocʉ niwĩ tja:
—Yʉ'ʉ ba'aduti'cãrã añurã nima. “Ba'aya marĩrãnojõ nima”, niticã'ña, nicʉ niwĩ.
16 I'tiati tojo ĩ'ocʉ niwĩ cũrẽ ti casero me'rã. Cũ ĩ'osetirinʉcũ “Ba'aya”, nicʉ niwĩ. Be'ro ti caserore Õ'acũ ʉ'mʉsepʉ miimʉjãa wa'acʉ niwĩ.
17 Pedro ti casero mʉjãáca be'ro ʉpʉtʉ wãcũque'ticʉ niwĩ.
—¿De'ro nisĩ'rĩrõ weesari te yʉ'ʉ ĩ'a'que? ni wãcũcʉ niwĩ. Tojo cũ wãcũrĩ cura Cornelio cũ o'ó'cãrã ʉmʉa Jopepʉre etacãrã niwã.
18 Eta, “Simó wa'icʉrã caseri apogʉ ya wi'i ¿no'opʉ niti?” ni sẽrĩtiña'cãrã niwã tocjãrãrẽ. Na pe'e na sẽrĩtiña'cã, “Sõ'opʉ nisa'a”, ni wereo'ocãrã niwã. Tojo nicã tʉ'o, wa'acãrã niwã Simó Pedro nirĩ wi'ipʉ. Topʉ eja, “¿Ne, a'tota niti Simó Pedro wãmetigʉ?” ni sẽrĩtiña'cãrã niwã. Na tojo nirĩ cura Pedro cũ ĩ'a'quere wãcũque'tigʉ weecʉ niwĩ.
19 Cũ tojo wãcũcã, Espíritu Santu cũrẽ nicʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉrẽ sope pʉ'topʉ ʉmʉa i'tiarã a'marã weeama.
20 Quero, na tiropʉ dijabaque'oya. Na me'rã wa'aya. “Yʉ'ʉ na me'rã wa'acã, ña'a nibosa'a, na judío masã mejẽta nima”, ni wãcũtigʉta wa'aya. Yʉ'ʉ narẽ o'oápʉ, nicʉ niwĩ Espíritu Santu.
21 Cũ tojo níca be'ro Pedro dija, “¿Yʉ'ʉreta a'mati? ¿De'ro weerã a'tiati?” ni sẽrĩtiña'cʉ niwĩ.
22 Cũ tojo nicã, na yʉ'ticãrã niwã:

—Cornelio wãmetigʉ surara wiogʉ ʉ̃sãrẽ o'oámi. Cʉ̃ añugʉ̃, Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeogʉ niami. Cʉ̃rẽ nipe'tirã judío masã añurõ wãcũrã niama. Ni'cʉ̃ Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ Corneliore a'tiro niapʉ: “Pedrore pijidutiya mʉ'ʉ ʉmʉarẽ”, niapʉ. Mʉ'ʉ weresere tʉ'odutigʉ weeapʉ. Tojo weerã ʉ̃sã mʉ'ʉrẽ pijirã a'tirã weeapʉ, nicãrã niwã.

23 Na tojo nicã tʉ'ogʉ, Pedro narẽ, “Sãjãtia. A'ti ñamirẽ a'to cãrĩña”, nicʉ niwĩ.

Ape nʉmʉ cʉ̃ ye dure, wa'a wa'acãrã niwã. Ãpẽrã ti macãcjãrã quẽ'rã Jesure ẽjõpeorã Pedro me'rã wa'acãrã niwã.

24 Ape nʉmʉ pe'e ejacãrã niwã Cesareapʉre. Cornelio cʉ̃ neocũu'cãrã me'rã cʉ̃ ya wi'ipʉ narẽ co'tecʉ niwĩ. Na a'ticʉrã nicãrã niwã Pedrore co'terã: Cornelio acawererã, ãpẽrã cʉ̃ me'rãcjãrã waro nicãrã niwã.

25 Pedro topʉ etacã, Cornelio cʉ̃rẽ põtẽrĩgʉ̃ wijaatacʉ niwĩ sopepʉ. Topʉ cʉ̃rẽ ẽjõpeogʉ ejaque'acʉ niwĩ.

26 Pedro cʉ̃ tojo weecã ĩ'agʉ̃, “Wã'cãnʉ'cãña. Yʉ'ʉre ẽjõpeoticã'ña. Yʉ'ʉ quẽ'rã mʉ'ʉ weronojõta ʉmʉ ni'i”, nicʉ niwĩ.

27 Wã'cãnʉ'cãca be'ro na utamurãta sãjãacãrã niwã cʉ̃ ya wi'ipʉre.

Topʉ sãjãagʉ̃, Pedro pãjãrã masã nerẽyu'cãrãpʉre bocaejacʉ niwĩ.

Pedro Cornelio ya wi'ipʉ were'que ni'i

28 Be'ro narẽ nicʉ niwĩ topʉ nerẽ'cãrãrẽ:

—Ʉsã judío masãrẽ dutise, ʉ̃sã ẽjõpeose a'tiro ni'i. Mʉsã judío masã nitirã ye wi'seripʉre sãjãadutiwe'e. Ne mʉsãrẽ ba'patidutiwe'e. Mʉsã tere añurõ masĩsa'a. Õ'acʉ̃ ni'cãrõacãrẽ yʉ'ʉre ĩ'oami. “Ne ãpẽrãrẽ ba'patiti weeticã'ña. ‘Na ña'arã nima’ ni yabiticã'ña”, niami.

29 Tojo weegʉ na yʉ'ʉre pijiticã, maata a'tiapʉ. “Wa'awe'e, judío masã mejẽta nima”, nitiapʉ. Mʉ'ʉ ¿de'ro weegʉti pijioati? Yʉ'ʉ masĩsĩ'rĩsa'a, ni sẽrĩtiña'cʉ niwĩ Corneliore.

30 Cornelio cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:

—Ba'paritise nʉmʉrĩ yʉ'rʉ'ʉ a'ti horata tres nicã a'ti wi'ipʉ yʉ'ʉ be'ti ñubueca be'ro. Wãcũña marĩrõ ni'cʉ̃ ʉmʉ su'ti asistese sãñagʉ̃ bajuawĩ yʉ'ʉ tiropʉ.

31 Yʉ'ʉre niwĩ: “Cornelio, Õ'acʉ̃ mʉ'ʉ ñubuesere tʉ'oami. Mʉ'ʉ pajasecʉorãrẽ niyeru o'ose quẽ'rãrẽ ĩ'ami.

32 Jopepʉ mʉ'ʉ ʉmʉarẽ o'óya. Ni'cʉ̃ Simó Pedro wãmetigʉre pijigʉ wa'adutiya narẽ. Cʉ̃ apĩ Simó wãmetigʉ wa'icʉrã caseri apori masʉ̃ ya wi'ipʉ pajiri maa sumutopʉ cãjĩsami. Cʉ̃ a'topʉ etagʉ, mʉ'ʉrẽ weregʉsami Õ'acʉ̃ ye cjasere”, ni werewĩ yʉ'ʉre.

33 Tojo weegʉ maata mʉ'ʉrẽ pijidutigʉ o'ówʉ. Mʉ'ʉ añurõ wéégʉ a'tiapã. Marĩ nipe'tirãpʉta Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉ ni'i. Nipe'tise mʉ'ʉrẽ Õ'acʉ̃ weredutisere mʉ'ʉ ʉ̃sãrẽ werecã tʉ'osĩ'rĩsa'a, nicʉ niwĩ Cornelio Pedrore.

34 Cʉ̃ tojo níca be'ro Pedro werecʉ niwĩ narẽ:

—Yʉ'ʉ ni'cãrõacã masĩ'i, Õ'acʉ̃ nipe'tirãrẽ ni'cãrõnojõ ma'isami.

35 Cʉ̃ nipe'tise cururicjãrã cʉ̃rẽ ẽjõpeorãrẽ, cʉ̃ ʉaro weenu'cũrãrẽ añurõ ĩ'asami.

36 Õ'acʉ̃ añuse o'ócʉ niwĩ judío masãrẽ Jesucristo me'rã ejerisãjãse bocarãsama nisere. Jesucristo nipe'tirã masã wiogʉ nimi.

37 Mʉsã tʉ'opã nipe'tise judío masã na nirõpʉ wa'a'quere. Juã masãrẽ bu'e, wãmeyemʉ'tãca be'ropʉ Jesú bu'enʉ'cãwĩ Galilea di'tapʉre.

38 Jesú Nazarecjũrẽ wa'a'quere mʉsã masĩsa'a. Cũ pacʉ Espíritu Santu
me'rã cũrẽ tutuasere o'ocʉ niwĩ. Cũ me'rã ninu'cũcã'cʉ niwĩ. Tojo weegʉ
no'o cũ wa'aro masã me'rã añurõ weewĩ. Ãpẽrã wãtĩ dutiro weenu'cũrãrẽ
wãtĩarẽ cõ'awĩrõmʉjãwĩ.
39 »Jerusalẽ nipe'tiropʉ judío masã nise macãrĩpʉre ũsã cũ wee'quere
ĩ'ape'ocã'wũ. Ãpẽrã cũrẽ curusapʉ paabi'pe wẽjẽwã.
40 Õ'acũ pe'e i'tia nʉmʉ be'ro cũrẽ masõcʉ niwĩ. Cũrẽ masõca be'ro ũsã
tiropʉre apaturi bajuacã weewĩ.
41 Masã nipe'tirãpʉre bajuatiwĩ. Õ'acũ todʉporopʉ cũ bese'cãrã dia'cũrẽ
bajuawĩ. Cũ masãca be'ro cũ me'rã sĩ'rĩ, ba'awʉ.
42 »Ũsãrẽ cũ ye quetire weredutiwĩ ãpẽrãrẽ. Cũ pacʉ cũrẽ nipe'tirã masã
añurã, ña'arãrẽ beseacjʉ sõrõwĩ nisere weredutiwĩ ũsãrẽ Jesú.
43 »Nipe'tirã dʉporocjãrãpʉ Õ'acũ ye queti weremʉ'tãrĩ masã Jesú
yere a'tiro ni ojamʉ'tãcãrã niwã: "Cũrẽ ẽjõpeorãrẽ nipe'tirã na ña'arõ
wee'quere acobojose sẽrĩcã, narẽ acobojogʉsami cũ tutuaro me'rã", nicãrã
niwã, nicʉ niwĩ Pedro Cornelio ya wi'ipʉ nerẽ'cãrãrẽ.

Judío masã nitirãrẽ Espíritu Santu dijata'que ni'i

44 Pedro ucũrĩ curata cũ weresere tʉ'orãpʉre Espíritu Santu dijatacʉ
niwĩ.
45-46 Tojo wa'áca be'ro ãpẽrã ye ucũsere ucũmasĩtimi'cãrã ucũnʉ'cãcãrã
niwã. Tojo nicã "Õ'acũ, mʉ'ʉ añuyʉ'rʉagʉ ni'i", ni e'catise o'ocãrã niwã.
Na tojo ucũcã tʉ'orã, Pedro me'rã wa'a'cãrã judío masã Jesure ẽjõpeorã
tʉ'omarĩa wa'acãrã niwã.
—¡Acoe! Õ'acũ Espíritu Santure o'oámi judío masã nitirã quẽ'rãrẽ,
nicãrã niwã.
47-48 Pedro cũ me'rã wa'a'cãrãrẽ nicʉ niwĩ:
—Õ'acũ Espíritu Santure o'oámi ã'rã quẽ'rãrẽ marĩ judío masãrẽ
weronojõta. Tojo weerã "Wãmeyeticã'ña, Espíritu Santure mooma" ni,
cã'mota'ata basiowe'e. Na Jesucristore ẽjõpeoma. Tojo weerã narẽ
wãmeyeroʉa'a, nicʉ niwĩ Pedro. Be'ro Cornelio quẽ'rã cũrẽ "A'topʉ
tojaque'aniña yujupʉ pejeti nʉmʉrĩ ũsã me'rã", nicãrã niwã. Tojo weegʉ
na me'rã tojánícʉ niwĩ.

11

Jesure ẽjõpeorãrẽ Pedro Jerusalẽpʉ cũ were'que ni'i

1 Judeapʉ nirã Jesú besecũú'cãrã, tojo nicã Jesure ẽjõpeorã topʉ nirã
Cornelio quẽ'rã judío masã nitimirã na Jesure ẽjõpeosere tʉ'ocãrã niwã.
2 Tere tʉ'o'cãrã niyurã, Pedro Jerusalẽpʉ tojatacã, tocjãrã judío masã
Jesure ẽjõpeorã cũrẽ tu'ticãrã niwã:
3 —Mʉ'ʉ judío masũ nimigũ, judío masã nitirã ya wi'ipʉ sãjãapã. Na
me'rã ba'apã. Te mʉ'ʉ tojo wee'que ña'a ni'i, nicãrã niwã.
4 Na tojo nicã tʉ'ogʉ, narẽ nipe'tise tenʉcũ cũrẽ topʉ wa'a'quere
werepe'ocã'cʉ niwĩ:
5 —Ni'cãti Jopepʉ nígũ, yʉ'ʉ ñubueri cura quẽ'ese weronojõ ʉ'mʉsepʉ
apeyenojõ dijaticã ĩ'awũ. Ni'cãrõ su'tiro weronojõ bajuri caserojo dijatiwʉ
yʉ'ʉ tiropʉ. To ba'paritise sumutori dʉ'téca casero niwũ.
6 Yʉ'ʉ ti casero pʉ'toacã wa'a, ¿ñe'enojõ niti? nígũ, ĩ'agũ wa'awʉ.
Nirãnʉcũ sãñawã. Wa'icʉrã, nʉcũcjãrã, ecarã, pĩrõa, mirĩcũa sãñawã.

7 »Yʉ'ʉ tojo ĩ'arĩ cura Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre ucũcã tʉ'owʉ: “Pedro, narẽ wẽjẽ
ba'aya”, niwĩ.
8 Yʉ'ʉ pe'e cʉ̃rẽ yʉ'tiwʉ: “Ba'awe'e, yʉ'ʉ wiogʉ. Ãpẽrã wa'icʉrã judío
masã ba'aya marĩrãnojõ nima. Ne ni'cãti nanojõrẽ ba'atigʉ nicãti”, niwʉ̃
cʉ̃rẽ.
9 Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre apaturi ucũdijowĩ tja: “Yʉ'ʉ ba'aduti'cãrã añurã nima.
‘Ba'aya marĩrãnojõ nima’, niticã'ña”, niwĩ.

10 »I'tiati tojo wa'awʉ. Be'ro Õ'acʉ̃ ti caserore miimʉjãa wa'awĩ
ʉ'mʉsepʉ.
11 Tojo wa'ari curata i'tiarã ʉmʉa Cesareacjãrã yʉ'ʉre pijiri masã yʉ'ʉ
nirĩ wi'ipʉre ejacãrã niwã.

12 »Espíritu Santu yʉ'ʉre na me'rã wa'adutiwĩ. “ ‘Na judío masã nitima,
yʉ'ʉ na me'rã wa'acã, ña'a nibosa'a’, ni wãcũnʉrʉ̃tigʉta wa'aya”, niwĩ.
Ã'rã seis Jesure ẽjõpeorã Jopecjãrã Cesareapʉ wa'arã, na quẽ'rã yʉ'ʉre
ba'patiwã'cãwã. Topʉ eja, ʉ̃sã Cornelio wãmetigʉ ya wi'ipʉ sãjãawʉ̃.
13 Ʉ̃sã topʉ sãjãejacã, Cornelio ʉ̃sãrẽ werewĩ: “Ni'cʉ̃ Õ'acʉ̃rẽ
wereco'tegʉ yá wi'ipʉ sãjãticã ĩ'awʉ̃. Cʉ̃ yʉ'ʉre ‘Ʉmʉa o'óya Jopepʉ. Ni'cʉ̃
Simó Pedro wãmetigʉre pijigʉ wa'adutiya.
14 Cʉ̃ mʉ'ʉ ya wi'ipʉ ejagʉ, Õ'acʉ̃ yere mʉ'ʉrẽ weregʉsami. Tere
ẽjõpeocã, mʉ'ʉ, mʉ'ʉ ya wi'icjãrãrẽ Õ'acʉ̃ yʉ'rʉogʉsami’, ni werewĩ
yʉ'ʉre Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ”, niwĩ Cornelio.
15 Yʉ'ʉ narẽ ucũnʉ'cãrĩ curata ne waro marĩrẽ dijata'caronojõta Espíritu
Santu dijatawĩ napʉre.
16 Tojo wa'acã ĩ'agʉ̃, yʉ'ʉ Jesú marĩ wiogʉ cʉ̃ ní'quere wãcũwʉ̃: “Juã
mʉsãrẽ aco me'rã wãmeyecʉ niwĩ. Be'ro yʉ'ʉ pacʉ pũrĩcã Espíritu
Santure o'ógʉsami mʉsãrẽ. Mʉsã me'rã ninu'cũcã'gʉ̃sami” cʉ̃ ní'quere
wãcũwʉ̃.
17 Tojo weegʉ yʉ'ʉ tojo wa'ari curapʉta wãcũcãti majã. Õ'acʉ̃
Espíritu Santure o'ócʉ niwĩ judío masã nitirãrẽ marĩrẽ o'ó'caronojõta
na marĩ wiogʉ Jesucristore ẽjõpeocã. Tojo weegʉ yʉ'ʉ Õ'acʉ̃rẽ
yʉ'rʉnʉ'cãmasĩticãti. Cʉ̃rẽ “Judío masã nitirã ya wi'ipʉ sãjãawe'e”,
nímasĩticãti, nicʉ niwĩ Pedro.
18 Tere cʉ̃ tojo ni weretojaca be'ro judío masã di'tamarĩpe'tia wa'acãrã
niwã.

—Õ'acʉ̃ judío masã nitirã quẽ'rãrẽ na ña'arõ wee'quere bʉjaweticã
ʉasami na ʉ'mʉsepʉ añurõ e'catise bocato nígʉ̃, ni e'catise o'ocãrã niwã
Õ'acʉ̃rẽ.

Antioquíacjãrã na weeseti'que ni'i

19 Estebare na wẽjẽcaterore Jesure ẽjõpeorãrẽ ña'arõ weecãrã niwã.
Tojo weecã, na no'o ʉaro du'tistea wa'acãrã niwã. Ãpẽrã Feniciapʉ, ãpẽrã
Chipre nʉcʉ̃rõpʉ, ãpẽrã Antioquíapʉ wa'acãrã niwã. Na tepʉ etarã, judío
masã dia'cʉ̃rẽ Jesú ye quetire werecãrã niwã.
20 Ni'cãrẽrã Antioquíapʉ du'tiwã'cã'cãrã Chipre, Cirenecjãrã nicãrã
niwã. Na pũrĩcã judío masã nitirãrẽ Jesú ye quetire werecãrã niwã.

—Jesú nipe'tirã wiogʉ nimi. Cʉ̃rẽ ẽjõpeocã, marĩ ña'arõ wee'quere
acobojogʉsami, ni werecãrã niwã.

21 Õ'acũ na tojo wererãrẽ añurõ weetamucu̇ niwĩ. Na werecã tu̇'orã, pãjãrã tocjãrã Jesure ẽjõpeocãrã niwã. Na todu̇poropu̇ ẽjõpeomi'quere ẽjõpeodu'ucã'cãrã niwã.
22 Jerusalẽcjãrã Jesure ẽjõpeorã Antioquíacjãrã cũrẽ ẽjõpeose quetire tu̇'ocãrã niwã. Tere tu̇'o, Bernabére Antioquíapu̇ ĩ'agũ wa'aya ¿de'ro wa'amitito? nírã, o'ócãrã niwã.
23 Cũ ti macãpu̇ eja, ĩ'acu̇ niwĩ narẽ Õ'acũ weetamu'quere. Tere ĩ'agũ, u̇pu̇tu̇ e'cati, narẽ werecu̇ niwĩ. A'tiro nicu̇ niwĩ:
—Jesure mu̇sã ne wãcũdu'uticã'ña. Cũ dutisere añurõ weenu'cũcã'ña, ni werecu̇ niwĩ.
24 Bernabé Espíritu Santure cu̇oyu̇'ru̇tjĩagũ, añurõ Õ'acũrẽ ẽjõpeonu'cũgũ nicu̇ niwĩ. Cũ ti macãcjãrãrẽ werecã, pãjãrã masã Jesure ẽjõpeocãrã niwã.
25 Bernabé Antioquíapu̇ ní'cu̇ wa'a, Saulo Tarsopu̇ nigũrẽ a'magũ wa'acu̇ niwĩ.
26 Cũrẽ bocaeja, Antioquíapu̇ miimajãmitojacu̇ niwĩ. Na ti macãpu̇re Jesure ẽjõpeorã me'rã ni'cã cũ'ma nicãrã niwã. Topu̇re pãjãrã masãrẽ bu'ecãrã niwã. Titareta tocjãrã Jesure ẽjõpeorãrẽ "Cristiano, Jesucristo yarã nima", ni pisunu̇'cãcãrã niwã.
27 Bernabé, Saulo Antioquíapu̇ nirĩ cura Jerusalẽcjãrã Õ'acũ ye queti weremu̇'tãrĩ masã na tiropu̇ etacãrã niwã.
28 Na me'rã wa'a'cu̇ ni'cũ Agabo wãmetigu̇ nicu̇ niwĩ. Topu̇ eja, Espíritu Santu tutuaro me'rã tocjãrãrẽ werecu̇ niwĩ.
—Nipe'tiropu̇ ba'ase pe'tia wa'arosa'a, ni wereyucu̇ niwĩ narẽ. Cũ tojo ní'que queoro wa'acaro niwũ Claudio romano wiogu̇ nise cũ sãjãca be'ropu̇.
29 Cũ tojo nicã tu̇'orã, Antioquíacjãrã Jesure ẽjõpeorã a'tiro ni wãcũcãrã niwã: "Marĩ Judea di'tapu̇ nirã Jesure ẽjõpeorãrẽ niyeru o'orã marĩ cu̇oro ejatuaro."
30 Tojo weerã Saulo, Bernabé me'rã narẽ weetamurã niyeru neo, o'ócãrã niwã.
—O'oya a'tere Jesure ẽjõpeorãrẽ su̇'ori nirãpu̇re, nío'ocãrã niwã.

12

Pedrore bu'iri da'reri wi'ipu̇ ní'cu̇re Õ'acũrẽ wereco'tegu̇ pãowĩrõ'que ni'i

1 Antioquíapu̇ Saulo, Bernabé na bu'ecusiari curare Herode Judea di'ta wiogu̇ nicu̇ niwĩ. Titareta Jerusalẽpu̇re ña'arõ weenu̇'cãcu̇ niwĩ ni'cãrẽrã Jesure ẽjõpeorãrẽ.
2 Tojo weegu̇ Juã ma'mi Santiagore di'pjĩ pajiri pjĩ me'rã wẽjẽduticu̇ niwĩ.
3 Cũ tojo wẽjẽcã ĩ'arã, ãpẽrã judío masã Jesure ẽjõpeotirã pũrõ e'caticãrã niwã. Cũ tere masĩgũ, nemorõ e'catirãsama majã nígũ, Pedrore ñe'edutigu̇ o'ócu̇ niwĩ tja. Tojo wa'acaro niwũ pã̃ bu̇cu̇ase me'rã morẽtica bosenu̇mu̇ nicã. Ti nu̇mu̇rẽ masã pã̃ bu̇cu̇ase me'rã na morẽti'quere ba'acãrã niwã.
4 Pedrore ñe'éca be'ro Herode bu'iri da'reri wi'ipu̇ sõrõdutigu̇ o'ócu̇ niwĩ. Ti wi'ipu̇re ba'paritise cururi surara cũrẽ du̇cayu, co'temu̇jãcãrã niwã. Te cururinu̇cũ ba'paritirã surara nicãrã niwã. Herode "Pascua bosenu̇mu̇ be'ro cũrẽ miiwĩrõgũti masã wa'teropu̇. Na ĩ'orõpu̇ cũrẽ wẽjẽdutigu̇ti", ni wãcũcu̇ nimiwĩ.

5 Tojo weerã surara Pedrore añurõ co'temʉjãcãrã niwã. Cʉ̃ bu'iri da'reri
wi'ipʉ nirĩ cura Jesure ẽjõpeorã pe'e Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩbosanu'cũcã'cãrã niwã.
6 Pedrore Herode "Ñamiacã miiwĩrõgʉ̃ti" níca ñamirẽ cõme dari me'rã
dʉ'teno'cʉ pʉarã surara decopʉ cãrĩcʉ niwĩ. Ni'cʉ̃ surara diacjʉ̃camocã
pe'e cõme dare cʉ̃ ya omocãpʉ dʉ'teõ'ocʉ niwĩ. Apĩ pe'e quẽ'rã
cũpecamocã pe'ere mejãrõta weecʉ niwĩ. Pedro mejẽcã weecã tʉ'oña'rãti
nírã, tojo weecãrã niwã. Ãpẽrã ti wi'i sope pʉ'topʉre co'tecãrã niwã.
7 Be'ro wãcũña marĩrõ ni'cʉ̃ Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ Pedro nirĩ tucũpʉ
bajuacʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo weecã, ti tucũ añurõ bo'reyuse'sa wa'acaro niwʉ̃.
Cʉ̃rẽ wã'cõgʉ̃, tuucarécʉ niwĩ.
—Quero. Wã'cãnʉ'cãña, nicʉ niwĩ. Tojo nicãta, cõme dari Pedrore
dʉ'temi'que surumajã wa'acaro niwʉ̃.
8 —Ejerituya. Mʉ'ʉ ye sapature sãñaña, nicʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo nicã tʉ'o,
ejeritu, cʉ̃ ye sapature sãñacʉ niwĩ. Tu'ajanʉ'cõcã ĩ'a, cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ tja:
—Mʉ'ʉ yaro bu'icjãrõ asibusurore sãñaña. Te'a yʉ'ʉre sirutuya.
9 Pedro cʉ̃ tojo nicã tʉ'o, cʉ̃ siro sirutuwijaacʉ niwĩ. "¿Diacjʉ̃ta nisari
a'te Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ yʉ'ʉre miiwijaase? Apetero weegʉ quẽ'egʉ̃
weesa'a", ni wãcũcʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo wijaasere añurõ masĩticʉ niwĩ.
10 Surara na ne co'te dujirore yʉ'rʉacãrã niwã. Be'ro apero quẽ'rãrẽ
tja yʉ'rʉaa, ti wi'i ne sãjãarõ cõmesope tiropʉre ejacãrã niwã. Na topʉ
ejacã, ti sope se'saro pãrĩa wa'acaro niwʉ̃. Be'ro na ti sopere yʉ'rʉwijaa
wa'acãrã niwã. Yoacurero wa'a, Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ bajudutia wa'acʉ
niwĩ. Pedro ni'cʉ̃ta tojanʉ'cãcʉ niwĩ majã.
11 Be'ro cʉ̃ bajuduticãpʉta añurõ tʉ'omasĩcʉ niwĩ.
—Diacjʉ̃ta niapã yʉ'ʉ ĩ'a'que. Nirõta Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre yʉ'rʉdutigʉ, ni'cʉ̃
cʉ̃rẽ wereco'tegʉre o'oapĩ Herode ña'arõ weeticã'to nígʉ̃. Tojo nicã judío
masã Jesure ẽjõpeotirã nipe'tise yʉ'ʉre ña'arõ weesĩ'rĩsere cã'mota'agʉ
o'oapĩ, nicʉ niwĩ Pedro.
12 Cʉ̃ tere wãcũgʉ̃ta, wa'acʉ niwĩ María Juã Marco wãmetigʉ paco ya
wi'ipʉ. Ti wi'ipʉre Jesure ẽjõpeorã Pedrore pãjãrã Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩbosarã
weecãrã niwã.
13 Ti wi'i tiro ejagʉ, sope pʉ'to ʉ̃tã cujiri me'rã na wééca sã'rĩrõ tiropʉ
ejanʉ'cã, pisucʉ niwĩ narẽ. Ti wi'icjãrãrẽ da'raco'tego Rode wãmetigo
ti wi'i po'peapʉ nico niwõ. Pedro pisucã tʉ'ogo, sopepʉ wa'a, yu'uĩ'agõ
wa'aco niwõ.
14 Pedro cʉ̃ ucũsere tʉ'omasĩgõ, co ʉpʉtʉ e'catigo, cʉ̃rẽ
pãosõrõtimigõta omasãjãa, to ñubue dujirãpʉre werego wa'aco niwõ.
Na tiro ejago, "Pedro sope pʉ'to niami", ní wereco niwõ.
15 Co tojo nicã tʉ'orã, "Mʉ'ʉ tojo nima'aco wee'e", nicãrã niwã. Co
pe'e "Diacjʉ̃ta ni'i", nico nimiwõ. Be'ro na "To pũrĩcãrẽ Pedrowãtĩ niapĩ",
nicãrã niwã.
16 Na tojo nicũñarĩ cura Pedro sope pʉ'topʉre pisugʉ weecʉ̃ weecʉ niwĩ.
Be'ropʉta na sopepʉ wa'a, ti sopere pão ĩ'acãrã niwã. Pedro topʉ nu'cũcã
ĩ'arã, ʉpʉtʉ ʉcʉacãrã niwã.
17 Be'ro narẽ omocã me'rã weequeocʉ niwĩ tocã'rõta ucũña nígʉ̃. Be'ro
bu'iri da'reri wi'ipʉ cʉ̃ ní'cʉre Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ miiwijaa'quere werecʉ niwĩ.
Apeye tja narẽ werenemocʉ niwĩ:
—Wereya Santiagore, ãpẽrã Jesure ẽjõpeorãrẽ yʉ'ʉre tojo wa'a'quere,
nicʉ niwĩ. Nitoja, cʉ̃ ti wi'ipʉ ní'cʉ wijaa, wa'a wa'acʉ niwĩ aperopʉ.

18 Bo'reque'aca be'ro bu'iri da'reri wi'i co'terã Pedro marĩcã ĩ'arã, ʉpʉtʉ wãcũque'ticãrã niwã.
—¿De'ro wa'apariba Pedrore? ni, na basu a'merĩ sẽrĩtiña'cãrã niwã.
19 Be'ro Herode Pedro marĩcã tʉ'ogʉ, surarare "A'marã wa'aya", nío'ocʉ niwĩ. Na a'macãrã nimiwã. Ne bocaticãrã niwã. Be'ro Herode Pedrore co'terã nimi'cãrãrẽ ʉpʉtʉ sẽrĩtiña'cũmí, narẽ wẽjẽcã'duticʉ niwĩ.
To be'ro Herode Judea di'tapʉre wijawã'cã, Cesarea wãmetiri macãpʉ nigʉ̃ wa'acʉ niwĩ tja.

Herode cʉ̃ wẽrĩ'que ni'i

20 Herode ʉpʉtʉ uacʉ niwĩ Tiro, Sidõ̃ wãmetise macãrĩcjãrã me'rã. Herode ya di'ta cjase nicaro niwʉ̃ te macãrĩcjãrã na ba'ase pe'e. Cʉ̃ na me'rã uagʉ, tocjãrãrẽ ne ba'ase duadutiticʉ niwĩ. Tojo weerã ba'ase apaturi duato tja nírã, tere Herode tiropʉ aporã wa'acãrã niwã. Herode me'rã da'ragʉ Blasto wãmetigʉre ucũmʉ'tãcãrã niwã.
—Ʉsãrẽ ucũbosagʉ wa'aya Herode tiropʉ, nicãrã niwã. Cʉ̃ narẽ weetamusĩ'rĩgʉ̃, "Jaʉ", nicʉ niwĩ.
21 Tojo weegʉ Herode me'rã ucũgʉ̃ wa'acʉ niwĩ. Be'ro Herode pe'e cʉ̃ werecã tʉ'ogʉ, ni'cã nʉmʉ na me'rã ucũatji nʉmʉrẽ besecʉ niwĩ. Tĩ nʉmʉ nicã Herode cʉ̃ ye wiogʉ su'tire sãña, wiorã dujiri cũmurõpʉ dujicʉ niwĩ. Topʉ Tiro, Sidõ̃cjãrãrẽ ucũpeocʉ niwĩ.
22 Cʉ̃ ucũcã tʉ'orã, "Ã'rĩ a'to ucũgʉ̃, ʉmʉ dia'cʉ̃ nitimi. Õ'acʉ̃ nimi", ni caricũcãrã niwã.
23 Na tojo nicã tʉ'ogʉ, Herode "Yʉ'ʉ ʉmʉ ni'i, Õ'acʉ̃ ni'cʉ̃rẽta ẽjõpeoroʉa'a", ne niticʉ niwĩ. Tojo weegʉ na caricũrĩ curata Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ Herodere dutida'recʉ niwĩ. Be'ro majã cʉ̃ becoa ba'aweeno'o, wẽrĩa wa'acʉ niwĩ.
24 Te quetire tʉ'orã, pãjãrã Jesure ẽjõpeonemocãrã niwã. Nipe'tiropʉ Jesú ye queti se'sa wa'acaro niwʉ̃.
25 Be'ro Bernabé, Saulo Jerusalẽpʉ niyeru o'otojaca be'ro majãmitojaacãrã niwã tja Antioquíapʉre. Juã Marco wãmetigʉ quẽ'rã na me'rã wa'acʉ niwĩ.

13

Bernabé, Saulo na Jesú ye quetire apeye macãrĩpʉ weresijanʉ'cã'que ni'i

1 Antioquíapʉre Jesure ẽjõpeorã wa'terore Õ'acʉ̃ ye quetire weremʉ'tãrĩ masã, tojo nicã Õ'acʉ̃ yere bu'erã a'ticʉrã nicãrã niwã: Bernabé, apĩ Simó, cʉ̃rẽta tja "Ñigʉ̃" pisucãrã niwã. Apĩ Lucio Cirene wãmetiri macãcjʉ̃, apĩ Manaé Herode Galilea wiogʉ tiro ni'cãrõ me'rã masã'cʉ, tojo nicã Saulo nicãrã niwã.
2 Ni'cãti na be'ti ñubueri cura Espíritu Santu narẽ nicʉ niwĩ:
—Bernabé, Saulore du'uo'oya. Narẽ aperopʉ wa'adutigʉti wee'e. Na apeye di'tapʉ quẽ'rãrẽ bu'ecusiarã wa'arãsama. Narẽ yʉ'ʉ beseapʉ, nicʉ niwĩ.
3 Tojo nicã tʉ'o, be'ti ñubueca be'ro na me'rãcjãrã Saulo, Bernabére na dʉpopare ñapeo, narẽ we'eriti, o'ócã'cãrã niwã.

Chipre nʉcʉ̃rõpʉ Bernabé, Saulo na wa'a were'que ni'i

4-5 Be'ro Bernabé, Saulo Espíritu Santu ní'caronojõta Seleucia wãmetiri macãpʉ wa'arã, Antioquíapʉ ní'cãrã wijawã'cãcãrã niwã. Tocjãrã yucʉsʉ me'rã wa'a ejacãrã niwã Chipre nʉcʉ̃rõrẽ ni'cã macã Salamina wãmetiri

macãpʉ. Ti macãpʉ nírã, judío masã na nerẽse wi'seripʉ Jesú ye quetire werecãrã niwã. Juã Marco Antioquíapʉ ní'cʉ narẽ weetamucusiagʉ na me'rã wa'acʉ niwĩ.

6 Ti macãpʉ wijaa, nʉcʉ̃rõpʉre Jesú ye quetire werecusiabi'acã'cãrã niwã. Téé apese pã'rẽ Pafo wãmetiri macãpʉ wereejacãrã niwã. Ti macãpʉre ni'cʉ̃ judío masʉ̃ yai weronojõ nigʉ̃rẽ bocaejacãrã niwã. Cʉ̃ wãmeticʉ niwĩ Barjesú. Griego ye me'rã pe'ema cʉ̃rẽ Elima pisucãrã niwã. "Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ ye queti weregʉ ni'i", nisoocʉ niwĩ ti macãcjãrãrẽ.

7 Cʉ̃ yai ti nʉcʉ̃rõ wiogʉ Sergio Paulo wãmetigʉ añurõ tʉ'omasĩse cʉogʉ me'rãcjʉ̃ nicʉ niwĩ. Sergio Paulo Jesú ye quetire tʉ'osĩ'rĩgʉ̃ pijidutio'ocʉ niwĩ Bernabé, Saulore. Tojo weerã cʉ̃ pʉ'topʉ wererã wa'acãrã niwã.

8 Yai pe'e Sergio Paulo Jesure ẽjõpeoticã'to nígʉ̃, na weresere cã'mota'asĩ'rĩmicʉ niwĩ.

9 Cʉ̃ tojo weecã ĩ'agʉ̃, ne waropʉre Saulo wãmeti'cʉ, Pablo wãme dʉcayu'cʉ Espíritu Santure cʉoyʉ'rʉgʉ ĩ'acũuña ĩ'a,

10 nicʉ niwĩ:

—Mʉ'ʉ wãtĩ dutiro weegʉ́ ni'i. Mʉ'ʉ masãrẽ añurõ weesĩ'rĩrãrẽ cã'mota'a. Diacjʉ̃ niwe'e. Weeta'sasebʉcʉ ni'i. Õ'acʉ̃ cʉ̃ diacjʉ̃ weresere "Tojo niwe'e", ni ucũmaasoo'o.

11 Mʉ'ʉrẽ ni'cãrõacã Õ'acʉ̃ bu'iri da'regʉsami. Mʉ'ʉ caperi ĩ'atigʉ tojagʉ́sa'a téé Õ'acʉ̃ ʉaro põtẽorõ, nicʉ niwĩ Pablo.

Cʉ̃ tojo nicãta, cʉ̃rẽ na'itĩ'a wa'acaro niwʉ̃. Ne caperi ĩ'atigʉ tojacʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ tojo wa'acã tʉ'oña'gʉ̃, cʉ̃rẽ tʉ̃awã'cãcjʉre a'macʉ niwĩ.

12 Yaire tojo wa'acã ĩ'agʉ̃, Sergio Paulo Jesure ẽjõpeocʉ niwĩ. Pablo, Bernabé na Jesú ye quetire bu'eme'rĩcã ĩ'amarĩatjĩgʉ̃, tojo ẽjõpeocʉ niwĩ.

Bernabé, Pablo Chiprepʉ ní'cãrã Antioquíapʉ na were'que ni'i

13 Pablo, cʉ̃ me'rãcjãrã Pafopʉ ní'cãrã wijapẽ'a, ni'cã maapʉ nʉjã, ejacãrã niwã Perge wãmetiri macãpʉre. Ti macã Panfilia wãmetiri di'tapʉ nicaro niwʉ̃. Na Pergepʉ etacã, Juã Marco narẽ totá soocã, Jerusalẽpʉ majãmitojaa wa'acʉ niwĩ.

14 Be'ro ti macãpʉ ní'cãrã wa'acãrã niwã ape macã Antioquía wãmetiri macãpʉ tja. Ti macã Pisidia wãmetiri di'tapʉ tojacaro niwʉ̃. Sauru nicã judío masã na nerẽrĩ wi'ipʉ Pablo quẽ'rã tocjãrã me'rã sãjãanujã dujicãrã niwã.

15 To be'ro ti wi'i wiorã bu'ecãrã niwã Moisé cʉ̃ ojáca pũrĩ cjasere, be'ro tja Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masã na oja'quere. Bu'etoja, ti wi'i wiorã ãpẽrã to dujirãrẽ "Sõjãrẽ weredutirã wa'aya", nío'ocãrã niwã. Na pe'e wa'a, "Acawererã, mʉsã wãcũtutuasenojõ queti cʉorã, ni'cãrõacã wereya ʉ̃sãrẽ", nicãrã niwã.

16 Na tojo nicã tʉ'ogʉ, Pablo wã'cãnʉ'cã, narẽ omocã me'rã di'tamarĩduticʉ niwĩ. Weetoja, narẽ werecʉ niwĩ:

—Mʉsã judío masã, ãpẽrã na weronojõ Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeorã yʉ'ʉ ucũsere tʉ'oya.

17 Õ'acʉ̃, ʉ̃sã judío masã ẽjõpeogʉ, ʉ̃sã ñecʉ̃sʉmʉarẽ besecʉ̃úcʉ niwĩ. Na ãpẽrã ye di'ta Egiptopʉ nicã, narẽ pãjãrã masãputinemocã weecʉ niwĩ. Be'ro na ti di'tapʉ nirãrẽ cʉ̃ tutuaro me'rã miiwijacʉ niwĩ.

18 Cuarenta cʉ̃'marĩ yucʉ marĩrõ, masã marĩrõpʉ nírã ña'arõ na cʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cãmicã, na tojo weesere cʉ̃ nʉ'cãcʉ niwĩ.

19 Be'ro na ya di'ta waro Canaá di'tapʉ ejacã, ti di'tacjãrãrẽ siete cururire cõ'aõ'ocʉ niwĩ. Ti di'tare ʉ̃sã ñecʉ̃sʉmʉarẽ o'ogʉtigʉ, na macãrĩ wa'awe'o'quere niato nígʉ̃ tojo weecʉ niwĩ.

20 Be'ro tja na Canaá di'tapʉ nicã, Õ'acʉ̃ narẽ sʉ'ori nisetiajãrẽ sõrõcʉ niwĩ. Na cʉ̃ sõrõ'cãrã masãrẽ beseri masã nicãrã niwã. Cuatrocientos cincuenta cʉ̃'marĩ na masãrẽ beseri masã duticãrã niwã. Samue Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masʉ̃ cʉ̃ nise nʉmʉrĩpʉ dutitʉocãrã niwã.

21 Samuereta masã sẽrĩcãrã niwã: "Ʉsã ni'cʉ̃ wiogʉ waro ʉasa'a." Na tojo nicã tʉ'o, Samue Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩcʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ tojo weegʉ na wiogʉ waro niacjʉre Saúl wãmetigʉre sõrõcʉ niwĩ. Saúl Cis macʉ̃ Benjamí ya curuacjʉ̃ cuarenta cʉ̃'marĩ wiogʉ nicʉ niwĩ.

22 Saúl wiogʉ nisere Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ wĩrõ̃ca be'ro apĩ Davi wãmetigʉre sõrõcʉ niwĩ tja. Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ a'tiro nicʉ niwĩ: "Davi Isaí macʉ̃ nipe'tise yʉ'ʉ tʉ'sasere weemi. Tojo weegʉ pũrõ e'cati'i cʉ̃ me'rã", nicʉ niwĩ.

23 Õ'acʉ̃ ʉ̃sã ñecʉ̃sʉmʉarẽ "Ni'cʉ̃ Davi pãrãmi nituriagʉpʉ mʉsã judío masãrẽ yʉ'rʉogʉ a'tigʉsami", ni werecʉ niwĩ. Jesú wãmetigʉ Õ'acʉ̃ tojo ní'cʉta nimi.

24 Ne waropʉre Jesú cʉ̃ masãrẽ bu'enʉ'cãse dʉporopʉre Juã masãrẽ bu'eyucʉ niwĩ: "Mʉsã ña'arõ wee'quere bʉjawetiya. Mʉsã nisetisere dʉcayuya. Mʉsã tojo dʉcayucã, yʉ'ʉ mʉsãrẽ wãmeyegʉsa'a", nicʉ niwĩ.

25 Juã cʉ̃ bu'edu'uati dʉporo narẽ nicʉ niwĩ: "Mʉsã yʉ'ʉre 'Masãrẽ yʉ'rʉoacjʉ nimi' ¿ni wãcʉ̃ti? Yʉ'ʉ niwe'e. Yʉ'ʉ be'ro apĩ a'tigʉsami masãrẽ yʉ'rʉoacjʉ. Cʉ̃ añugʉ̃ waro nigʉ̃sami. Yʉ'ʉ pe'e mejõ nigʉ̃ tʉ'oña'a. Cʉ̃ ye sapature tuweemasĩtigʉ weronojõ cʉ̃rẽ ne ni'cãrõwijimasĩtisa'a", nicʉ niwĩ Juã.

26 »Yʉ'ʉ acawererã Abrahã pãrãmerã nituriarã, nipe'tirã Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeorãrẽ weregʉti. Õ'acʉ̃ todʉporopʉ "Masãrẽ yʉ'rʉogʉti", nicʉ niwĩ. Tojo nígʉ̃, marĩrẽ a'te quetire o'ócʉ niwĩ.

27 Tojo weemicã, Jerusalẽcjãrã, na wiorã quẽ'rã "Jesú marĩrẽ yʉ'rʉoacjʉ nimi", ni ĩ'amasĩticãrã niwã. Na saurunʉcʉ̃ Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masã na oja'quere bu'emirã, ne tʉ'omasĩticãrã niwã. Jesucristore wiorã wẽjẽdutica, dʉporopʉ Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masã na oja'que queorota wa'acaro niwʉ̃.

28 Jerusalẽcjãrã Jesucristore bu'iri bocatimirã, Pilatore "Wẽjẽdutiya", nicãrã niwã.

29 Na Jesucristore wẽjẽrã, dʉporopʉ Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masã na ojamʉ'tã'quenʉcʉ̃ta weecãrã niwã. Cʉ̃ wẽrĩca be'ro ãpẽrã curusapʉ ní'cʉre miidijoo, ʉ̃tã tutipʉ cʉ̃rẽ yaarã sĩosõrõcũucãrã niwã.

30 Õ'acʉ̃ na wẽjẽmicã, cʉ̃ macʉ̃rẽ wẽrĩ'cʉpʉre masõcʉ niwĩ.

31 Cʉ̃ masãca be'ro todʉporo Galilea, Jerusalẽpʉ cʉ̃ me'rã ba'paticusia'cãrãrẽ peje nʉmʉrĩ bajuacʉ niwĩ. Ã'rãta cʉ̃ masãcã ĩ'a'cãrã cʉ̃ ye quetire masãrẽ wererã weesama.

32-33 »Yʉ'ʉ Bernabé me'rã mʉsãrẽ añuse quetire weregʉ a'tiapʉ. Dʉporopʉ Õ'acʉ̃ ʉ̃sã ñecʉ̃sʉmʉarẽ wereyugʉ, "Yʉ'ʉ macʉ̃ wẽrĩ'cʉpʉre masõgʉ̃sa'a", nicʉ niwĩ. Narẽ tojo nimigʉ̃, na nícateropʉre "Cʉ̃ weegʉti" ní'quere weeticʉ niwĩ. Ʉsã na pãrãmerã nituriarãpʉre, ãpẽrã a'tocateropʉ nirãrẽ tere weeĩ'ocʉ niwĩ.

»Nimʉ'tãrĩ pũrĩ be'ro cja Salmo Õ'acʉ̃ cʉ̃ macʉ̃ wẽrĩ'cʉpʉre masõ'quere
“Mʉ'ʉ yʉ'ʉ macʉ̃ ni'i. Ni'cãcã me'rã yʉ'ʉ mʉ'ʉ pacʉ nisere ĩ'o'o”, nicaro
niwʉ̃.
34 Ape pũrĩ Isaía cʉ̃ ojáca pũrĩpʉ quẽ'rãrẽ Õ'acʉ̃ wereyucʉ niwĩ cʉ̃
macʉ̃rẽ wẽrĩ'cʉpʉre masõatjere, cʉ̃ upʉ boadojatiatjere. “Nipe'tise yʉ'ʉ
Davire dʉporopʉ ‘O'ogʉti’ ní'caronojõta mʉ'ʉrẽ o'ogʉsa'a”, nicʉ niwĩ.
35 »Apero Salmo Davi cʉ̃ oja'caropʉre tja a'tiro ojano'caro niwʉ̃: “Mʉ'ʉ,
mʉ'ʉ macʉ̃rẽ wẽrĩdojacã weesome”, nicaro niwʉ̃.
36-37 »Davi Õ'acʉ̃ dutiro wéégʉ, cʉ̃ nícaterocjãrãrẽ queoro dia'cʉ̃ weecʉ
niwĩ. Be'ro cʉ̃ wẽrĩcã ĩ'a, cʉ̃rẽ yaacãrã niwã ãpẽrã cʉ̃ ñecʉ̃sʉmʉa mejãrã
yaa'caropʉta. Cʉ̃rẽ yááca be'ro cʉ̃ ya upʉ boa wa'apã. Õ'acʉ̃ masõ'cʉ Jesú
pũrĩcãrẽ cʉ̃ upʉ boatipã. Tojo weerã marĩ masĩ'i. Jesú pe'ere cʉ̃ ya upʉ
boadojatiatjere ojagʉ weepĩ Davi.
38-39 Yʉ'ʉ mʉsãrẽ weresere wãcũña. Jesucristo me'rã mʉsã acobo-
jose bocarãsa'a. No'o nipe'tirã cʉ̃rẽ ẽjõpeorãrẽ ña'arõ na wee'quere
acobojope'ocʉ̃sami. Moisé cʉ̃ dutise me'rã pũrĩcãrẽ marĩ acobojose ne
bocamasĩtisa'a.
40-41 »Dʉporocjãrãpʉ Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masã a'tiro ojacãrã
niwã:
Mʉsã Õ'acʉ̃rẽ bujicã'rã, cʉ̃rẽ ẽjõpeotirã tʉ'oña'ña.
Mʉsã catiri ʉmʉcore yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ añuse weegʉsa'a.
Mʉsãrẽ ãpẽrã añurõ weremicã, ne ẽjõpeosome.
Tojo weerã mʉsã ẽjõpeoti'que wapa wẽrĩrãsa'a.
A'te na oja'quere añurõ tʉ'oña'ña, mʉsãrẽ tojo wa'ari nírã, ni werecʉ niwĩ
Pablo Antioquíacjãrãrẽ.
42 Tere weretoja, na wijaari cura Pablo quẽ'rãrẽ to nerẽ'cãrã a'tiro nicãrã
niwã:
—Ʉsãrẽ ape sauru nicã werenemoña tja te cjasere, nicãrã niwã.
43 Ti wi'i ní'cãrã na wijaasteari cura pãjãrã judío masã, ãpẽrã judío
masã weronojõ weesetirã na weresere tʉ'otʉ'sarã, Pablo, Bernabé me'rã
ba'patiwã'cãcãrã niwã. Narẽ Pablo quẽ'rã a'tiro nicãrã niwã:
—Õ'acʉ̃ cʉ̃ añurõ weesere wãcũdu'uticã'ña. Cʉ̃rẽ ẽjõpeonu'cũcã'ña, ni
werecãrã niwã.
44 Ape nʉmʉ sauru nicã pãjãrã ti macã Antioquíacjãrã Õ'acʉ̃ ye quetire
tʉ'orãtirã nerẽcãrã niwã tja.
45 Na pãjãrã nerẽcã ĩ'arã, Pablo quẽ'rãrẽ ti macãcjãrã judío masã ʉpʉtʉ
doecãrã niwã. Tojo weerã Pablo cʉ̃ weresere “Mejẽcã weremi. Diacjʉ̃
niwe'e”, ni bujicã'cãrã niwã.
46 Na tojo nicã tʉ'orã, Pablo quẽ'rã tutuaro me'rã narẽ nicãrã niwã:
—Mʉsã judío masãrẽ Jesú ye quetire weremʉ'tãrõʉa'a. Mʉsãrẽ tere
weremicã, ne ẽjõpeowe'e. Tojo weerã “Ʉsã catise pe'titisere ʉatisa'a”,
nirã wee'e. Ʉsã ni'cãrõacãrẽ ãpẽrã judío masã nitirãrẽ Jesú ye quetire
werenʉ'cãrã wa'arãsa'a.
47 A'tirota duticʉ niwĩ Õ'acʉ̃ cʉ̃ ye ojano'ca pũrĩpʉre. A'tiro nicʉ niwĩ:
Yʉ'ʉ mʉsãrẽ judío masã nitirãrẽ yé cjase quetire werecusiari masã
cũugʉ̃ti.
Mʉsã me'rãta nipe'tiro a'ti turicjãrãpʉ na yʉ'rʉatjere masĩrãsama.
A'te cʉ̃ ní'quereta Pablo quẽ'rã “Õ'acʉ̃ ʉ̃sãrẽ dutigʉ weemi”, nicãrã
niwã.

48 Na tojo nicã tʉ'orã, “Õ'acʉ̃ ye queti añubutia'a” nírã, ti wi'i nirã̃ judío
masã nitirã ʉpʉtʉ e'caticãrã niwã. Topʉ ní'cãrã Õ'acʉ̃ “Yʉ'ʉre a'ticʉrã
ẽjõpeorãsama”, nino'cãrãnʉcʉ̃ta ticʉrãta Jesure ẽjõpeocãrã niwã.
49 Tojo wee nipe'tiro Pisidia di'tapʉre Jesú ye queti se'sa wa'acaro niwʉ̃.
50 Tojo weecã ĩ'arã, judío masã Pablo quẽ'rãrẽ cõ'asĩ'rĩcãrã niwã. Tojo
weerã ni'cãrẽrã niyeru pajiro cʉorã numiarẽ, judío masã weesetisere
añurõ weenu'cũrãrẽ uarosãjãcã weecãrã niwã. Ʉmʉa ti macã wiorã
nirãnojõ quẽ'rãrẽ tojota weecãrã niwã. Tojo weerã Pablo quẽ'rãrẽ nʉrʉ̃rã,
pi'etise o'onʉ'cãcãrã niwã. Ti macãpʉ na nirãrẽ cõ'aõ'otojarãpʉ, ña'arõ
weedu'ucãrã niwã.
51 Pablo quẽ'rã Antioquíapʉre na cõ'awĩrõcã wijarã, ti macã cjase di'tare
paastecõ'acãrã niwã. Tere tojo weerã mʉsã Jesú ye quetire teerã, a'ti
macãcjãrã bu'iri cʉo'o nisĩ'rĩrã, tojo weecãrã niwã. Be'ro ape macã Iconio
wãmetiri macãpʉ wa'a wa'acãrã niwã tja.
52 Na wa'áca be'ro nimicã, Jesure ẽjõpeorã Antioquíacjãrã Espíritu
Santure cʉoyʉ'rʉatjĩarã, ʉpʉtʉ e'catise me'rã tojacãrã niwã.

14

Pablo, Bernabé Iconio wãmetiri macãpʉ na weeseti'que ni'i

1 Iconiopʉre ejarã, na Antioquíapʉre wee'caronojõta Pablo quẽ'rã judío
masã nerẽrĩ wi'ipʉ sãjãanujã, dujicãrã niwã. Topʉ quẽ'rãrẽ Jesú ye
quetire werecãrã niwã. Na añurõ weretʉ'sayucã, pãjãrã judío masã,
ãpẽrã judío masã nitirã Jesure ẽjõpeocãrã niwã.
2 Judío masã Jesure ẽjõpeosĩ'rĩtirã judío masã nitirã pe'ere uarosãjãcã
weecãrã niwã. Tojo weerã na uarosãjãcã wee'cãrã Jesure ẽjõpeorãrẽ
ña'arõ wãcũcãrã niwã.
3 Tojo weecã ĩ'arã, Pablo quẽ'rã narẽ werenemorãtirã Iconiopʉre yoacã
tojacãrã niwã. Na ti macãpʉ nírã, “Jesú nipe'tirã masãrẽ ma'ígʉ̃ añurõ
weemi” nisere ʉpʉtʉ wãcũtutuaro me'rã werecãrã niwã. Na a'tere
werecã ĩ'agʉ̃, Õ'acʉ̃ diacjʉ̃ta werema yé cjasere nígʉ̃, cʉ̃ tutuaro me'rã
masãrẽ weeĩ'ocã weecʉ niwĩ.
4 Na weeĩ'omicã, ti macãcjãrã mejẽcãrĩ dia'cʉ̃ dʉcawaticãrã niwã.
Ãpẽrã judío masã Jesure ẽjõpeotirã me'rã niseticãrã niwã. Ãpẽrã Pablo,
Bernabé me'rã niseticãrã niwã.
5 Pablo, Bernabére ʉatirã, wiorã me'rã nerẽ ucũcãrã niwã. Na nerẽ,
ni'cãrõnojõ wãcũtojaca be'ro narẽ pi'etise o'o, ʉ̃tãperi me'rã doquerãti
nírã, tojo weecãrã niwã.
6-7 Pablo quẽ'rã na tojo weesĩ'rĩsere tʉ'orã, Licaonia wãmetiri di'tapʉ
du'tiwã'cã wa'acãrã niwã. Ti di'tapʉre Listra, Derbe wãmetise macãrĩ
nicaro niwʉ̃. Tepʉ nirãrẽ, te macãrĩ nirãrẽ Jesú ye quetire bu'ecusiacãrã
niwã tja.

Pablo, Bernabé Listra, Derbe macãrĩpʉ na bu'ecusia'que ni'i

8 Na Listrapʉ nírã, ni'cʉ̃ masʉ̃ dojoriwi'i wĩ'magʉ̃pʉta sijamasĩtigʉ
bajua'cʉre bocaejacãrã niwã.
9-10 Ti macãpʉre Pablo masãrẽ bu'ecʉ niwĩ. Cʉ̃ bu'esere dojoriwi'i quẽ'rã
tʉ'ocʉ niwĩ. Cʉ̃, “Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre añurõ yʉ'rʉomasĩsami” ni wãcũsere Pablo
tʉ'oña'gʉ̃, tutuaro me'rã cʉ̃rẽ ucũquejocʉ niwĩ:
—Wã'cãnʉ'cãña, nicʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo nicãta bu'pumajã, sijamasĩtimi'cʉ
sijanʉ'cãcʉ niwĩ.

11 Pablo tojo weecã ĩ'arã, tocjãrã Licaonia ye me'rã ᵘpᵘtᵘ caricũcãrã
niwã:
—Marĩ ẽjõpeorã ᵘmᵘa weronojõ bajurã dojotjĩarã, marĩ tiropᵘ di-
jatama, nicãrã niwã.
12 Bernabére Zeus pisucãrã niwã. Ti wãme na ẽjõpeorãnojõ wiogᵘ
wãme nicaro niwᵘ̃. Pablo pe'ere cᵘ̃ ᵘpᵘtᵘ ucũgᵘ̃ niyucã, Hermes pisucãrã
niwã. Hermes na ẽjõpeorãrẽ wereco'tegᵘ nicᵘ niwĩ.
13 Ti macã sumutopᵘ Zeure ñubuepeori wi'i nicaro niwᵘ̃. Ti wi'icjᵘ̃ pa'i
Pablo quẽ'rãrẽ ẽjõpeogᵘ, wecᵘa ᵘmᵘarẽ o'ori me'rã ma'masu'a'cãrãrẽ ti
macã ne sãjãrõpᵘ wejewã'cãcᵘ niwĩ. Pa'i, ãpẽrã tocjãrã Pablo quẽ'rãrẽ
ẽjõpeorã wecᵘare wẽjẽ ñubuepeosĩ'rĩmicãrã niwã.
14 Na tojo weesĩ'rĩcã tᵘ'orã, Pablo, Bernabé na basu na ye su'tire
tᵘ̃'rẽstecãrã niwã. Mᵘsã tojo weesĩ'rĩse ña'a ni'i nírã, tojo weecãrã niwã.
Be'ro caricũ, na pãjãrã decopᵘ wa'acãrã niwã. Narẽ a'tiro nicãrã niwã:
15 —¿Mᵘsã ᵘ̃sãrẽ de'ro weerãtirã tojo weeti? ᵘsã quẽ'rã mᵘsã
weronojõta ᵘmᵘa ni'i. Õ'acᵘ̃a mejẽta ni'i. Mᵘsãrẽ añuse quetire wererã
a'tiapᵘ. Mᵘsã a'tiro weesetisere tocã'rõta weedu'uya. Mᵘsã ẽjõpeose
ne wapamarĩ'i. Õ'acᵘ̃ catigᵘ pe'ere ẽjõpeoya. Cᵘ̃ weecᵘ niwĩ nipe'tise
ᵘ'mᵘse, a'ti di'ta, maarĩ, nipe'tirã wa'icᵘrã, mirĩcᵘ̃a, wa'i, tepᵘ nirãrẽ.
16 Õ'acᵘ̃ todᵘporopᵘre judío masã nitirã na ãpẽrãnojõrẽ ẽjõpeocã, tojo
tᵘ'oña'cã'cᵘ niwĩ. Ne cã'mota'aticᵘ niwĩ.
17 Na cᵘ̃rẽ ẽjõpeotimicã, cᵘ̃ nisetisere nipe'tirã masãrẽ ĩ'ocᵘ niwĩ.
Nipe'tirãrẽ añurõ wéégᵘ, acoro pejase, otese quẽ'rãrẽ dᵘcaticã weecᵘ
niwĩ. Ba'ase, tojo nicã e'catise o'ocᵘ niwĩ, ni werecãrã niwã.
18 Na weremicã, ᵘpᵘtᵘ wecᵘare wẽjẽ, Pablo quẽ'rãrẽ
ñubuepeosĩ'rĩmicãrã niwã. Cã'rõacã waro dᵘ'sacaro niwᵘ̃ na wẽjẽ
ñubuepeoatjo. Pablo quẽ'rã "ᵘpᵘtᵘ weeticã'ña" ni pũrĩcã, weeticãrã
niwã.
19 Be'ro judío masã Antioquíacjãrã, ãpẽrã Iconiocjãrã Listrapᵘre etacãrã
niwã. Topᵘ Pablo quẽ'rãrẽ ña'arõ weesĩ'rĩrã sirutuejacãrã niwã. Tocjãrã
masãrẽ na weronojõ wãcũsetiro ᵘacãrã niwã. Na tojo weecã, tocjãrã pe'e
quẽ'rã uarosãjã wa'acãrã niwã. Tojo weerã Pablore ᵘ̃tãperi me'rã doque,
ti macã sumutopᵘ cᵘ̃rẽ cõ'arã wa'arã wejewã'cãcãrã niwã. Cᵘ̃rẽ "Wẽrĩa
wa'ami", ni wãcũcãrã nimiwã.
20 Pablore cõ'a'caropᵘ Jesure ẽjõpeorã cᵘ̃ cũñarõ tiropᵘ ĩ'aejanᵘ'cãcãrã
niwã. Cᵘ̃ na topᵘ ejacãta, masã wa'acᵘ niwĩ tja. Be'ro apaturi macãpᵘ na
me'rã pi'a wa'acᵘ niwĩ. Ape nᵘmᵘ Bernabé me'rã Derbepᵘ wa'a wa'acãrã
niwã.
21 Na topᵘ eta, Jesú ye quetire werecãrã niwã. Tere na werecã,
tocjãrã masã pãjãrã Jesure ẽjõpeonemocãrã niwã. Be'ro na majamitojaa
wa'acãrã niwã Listra, Iconio, Antioquía todᵘporo na a'ti'que macãrĩpᵘta
tja.
22 Te macãrĩpᵘre tocjãrã Jesure ẽjõpeorãrẽ wãcũtutuase o'ocãrã niwã.
Tojo nicã "Jesure ne wãcũdu'uticã'ña. Peje pi'etise wa'arosa'a Jesure
ẽjõpeorãrẽ marĩ ᵘ'mᵘsepᵘ wa'ati dᵘporo", ni wereyᵘ'rᵘwã'cã wa'acãrã
niwã.
23 Jesure ẽjõpeorã na nerẽse wi'serinᵘcᵘ̃ ni'cãrẽrã narẽ sᵘ'ori niseti-
ajãrẽ besebᵘrocãrã niwã. Na be'ti ñubueca be'ro "Marĩ ẽjõpeogᵘ Jesú
weetamuato mᵘsãrẽ", ni sẽrĩbosa, cũuwã'cãcãrã niwã.

Pablo quẽ'rã Antioquíapᵘ na majãmitojaa'que ni'i

24-25 Be'ro Listra, Iconio, Antioquía wãmetise macãrĩpʉ ní'cãrã
yʉ'rʉwã'cãcãrã niwã Pisidia di'tare. To yʉ'rʉaa, Panfilia di'ta Perge
wãmetiri macãpʉ ejacãrã niwã. Ti macãpʉre Jesú ye quetire werecãrã
niwã. Be'ro Atalia wãmetiri macã petapʉ bu'ajacãrã niwã tja.
26 Topʉ na ne waro wijawã'cãtica macã Antioquíapʉ dajarã, yucʉsʉ
me'rã wijawã'cãcãrã niwã. Ti macãpʉta te macãrĩpʉ na wa'ase dʉporo
Jesure ẽjõpeorã "Mʉsãrẽ Õ'acʉ̃ añurõ co'teato", ni sẽrĩbosa, o'ócãrã niwã.
Espíritu Santu narẽ bu'eduti'caronojõta tere bu'epe'otojanʉ'cõ, dajacãrã
niwã.
27 Ti macãpʉ na dajarã, Jesure ẽjõpeorãrẽ neocũu, narẽ werepe'ocã'cãrã
niwã Õ'acʉ̃ na me'rã weetamusija'quere. Tojo nicã "Judío masã nitirã
quẽ'rã Jesure ẽjõpeorã weeama a'tiro nicãrẽ", ni quetiwerecãrã niwã
narẽ.
28 Na yoacã Jesure ẽjõpeorã me'rã Antioquíapʉre tojacãrã niwã.

15

Judea di'tacjãrã Antioquíapʉ wa'a'que ni'i

1 Pablo, Bernabé Antioquíapʉ nirĩ curare ãpẽrã judío masã Judea
di'tacjãrã na tiropʉ wa'acãrã niwã. Na ti macãcjãrã Jesure ẽjõpeorãrẽ
na judío masã weesetisere weeduticãrã niwã.
—Mʉsã Moisé duti'caro weeticã, mʉsã õ'rẽcjʉ yapa caserore
yejecõ'aticã, Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ yʉ'rʉosome, ni werecãrã niwã.
2-3 Na tojo nicã tʉ'orã, Pablo, Bernabé na me'rã ʉpʉtʉ a'metu'ticãrã
niwã. Tojo weerã Antioquíacjãrã Jerusalẽpʉ o'órãtirã Pablo, Bernabére,
ãpẽrã tocjãrãrẽ neo, besecãrã niwã. Narẽ a'tiro nío'ocãrã niwã:
—Jerusalẽpʉ wa'aya. Jesú cʉ̃ ne waro besecũú'cãrã, tojo nicã Jesure
ẽjõpeorãrẽ sʉ'ori nirã̃ tiro sẽrĩtiña'rã wa'aya. ¿Diacjʉ̃ta nimiapari to
Judeacjãrã marĩrẽ were'que? nicãrã niwã.
Topʉ wa'arã, Fenicia, Samaria wa'ase ma'arĩpʉ yʉ'rʉacãrã niwã. To
yʉ'rʉarã, judío masã nitirã Jesure ẽjõpeosere wereyʉ'rʉamʉjãcãrã niwã.
Te quetire tʉ'orã, Jesure ẽjõpeorã pũrõ e'caticãrã niwã.

Pablo, Bernabé Antioquíapʉ ní'cãrã Jerusalẽcjãrãrẽ na wererã wa'a'que ni'i

4 Pablo, Bernabé, ãpẽrã Antioquíacjãrã Jerusalẽpʉre etacãrã niwã.
Topʉre na etáca be'ro Jesú cʉ̃ ne waro besecũú'cãrã, Jesure ẽjõpeorãrẽ
sʉ'ori nirã̃, nipe'tirã cʉ̃rẽ ẽjõpeorã narẽ põtẽrĩ, añuduticãrã niwã.
Be'ro Pablo quẽ'rã werecãrã niwã nipe'tiro na sija'caropʉ Õ'acʉ̃ narẽ
weetamu'quere.
5 Na tojo nicã tʉ'orã, Jesure ẽjõpeorã fariseo masã wã'cãnʉ'cã, ucũcãrã
niwã:
—Marĩ judío masã weronojõta judío masã nitirã Jesure ẽjõpeorã
quẽ'rãrẽ weedutiroʉa'a. Na õ'rẽcjʉ yapa caserore yejecõ'adutiroʉa'a.
Nipe'tise Moisé cʉ̃ duti'quere weedutiroʉa'a, nicãrã niwã.
6 Tojo weerã Jesú cʉ̃ besecũú'cãrã, cʉ̃rẽ ẽjõpeorãrẽ sʉ'ori nirã̃ nerẽ,
ucũcãrã niwã fariseo masã narẽ tojo ní'quere.
7 Topʉta na yoacã ucũca be'ro Pedro wã'cãnʉ'cã, narẽ nicʉ niwĩ:
—Acawererã, Õ'acʉ̃ sõ'onícateropʉ judío masã nitirã quẽ'rãrẽ cʉ̃ ye
quetire weredutigʉ yʉ'ʉre besewĩ. Na tere tʉ'o, cʉ̃rẽ ẽjõpeoato nígʉ̃
besewĩ. Mʉsã nipe'tirã añurõ masĩ'i a'tere.

8 Cũ̃ta nipe'tise masã wãcũsetisere ĩ'agũ̃ marĩrẽ o'o'caronojõta na
quẽ'rãrẽ Espíritu Santure o'ówĩ. Tojo weerã marĩ na yʉ'rʉono'cãrãpʉta
nima nisere masĩ'i.
9 Õ'acũ̃ marĩrẽ ma'irõnojõta na quẽ'rãrẽ ma'imi. Ne dʉcawaatisami. Na
Jesure ẽjõpeocã, na ña'arõ weeseti'quere acobojocʉ niwĩ.
10 Tojo weerã marĩ judío masã nitirãrẽ "Moisé cũ̃ duti'caro weeya",
niticã'rõʉa'a. Marĩ tere weeya nírã, "Õ'acũ̃ narẽ yʉ'rʉoticʉ niwĩ
yujupʉ", nirã weebosa'a. Marĩ, marĩ ñecũ̃sʉmʉapʉmarĩcã Moisé cũ̃
duti'quere weepõtẽoticãrã niwã. Tjãsama napʉa. Tojo weerã narẽ tere
weedutiticã'rõʉa'a.
11 A'tiro pe'e ni'i. Marĩ wiogʉ Jesucristo ma'itjĩagũ̃, marĩ wa-
payecã mejẽta, marĩrẽ ña'arõ wee'quere acobojocʉ niwĩ. Marĩrẽ
yʉ'rʉo'caronojõta Jesucristo na judío masã nitirã quẽ'rãrẽ yʉ'rʉocʉ niwĩ,
nicʉ niwĩ Pedro.
12 Cũ̃ tojo nicã tʉ'orã, nipe'tirã di'tamarĩpe'tia wa'acãrã niwã. Be'ro
Pablo, Bernabé narẽ werecãrã niwã judío masã nitirã tiropʉ Õ'acũ̃ tutuaro
me'rã na weeĩ'ocusia'quere.
13 Nipe'tise narẽ wéréca be'ro Santiago ucũcʉ niwĩ:
—Acawererã, yʉ'ʉ mʉsãrẽ werecã tʉ'oya.
14 Ni'cãrõacã Simó Pedro wereami Õ'acũ̃ judío masã nitirãrẽ ne waro
añurõ weenʉ'cã'quere. Õ'acũ̃ cũ̃ yarã niato nígũ̃, na quẽ'rãrẽ besecʉ niwĩ.
15 Dʉporopʉ Õ'acũ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masã judío masã nitirã quẽ'rã
Jesure ẽjõpeoatjere queorota ojamʉ'tãcãrã niwã. A'tiro ojacãrã niwã:
16 "Davi cũ̃ wiogʉ nise pe'tia wa'acaro niwũ̃.
Be'ropʉ cũ̃rẽ yʉ'ʉ wiogʉ sõrõ'caronojõta cũ̃ pãrãmi nituriagʉpʉre
sõrõgũ̃ti.
17-18 Cũ̃rẽ tojo sõ̃rõ̃ca be'ro ãpẽrã judío masã nitirã quẽ'rã, yʉ'ʉ bese'cãrã
yʉ'ʉre ẽjõpeorãsama."
Dʉporopʉ marĩ wiogʉ Õ'acũ̃ tojo ni wereyucʉ niwĩ.
A'tiro ni ojacãrã niwã Õ'acũ̃ ye quetire weremʉ'tã'cãrã.
19 »Tojo weegʉ yʉ'ʉ wãcũ'u. Judío masã nitirã Jesure ẽjõpeorãrẽ peje
dutise o'oticã'rõʉa'a.
20 Mejõ dia'cũ̃ ni'cã pũrĩ "A'ticʉse weeticã'ña", ni ojarã narẽ.
"Wa'icʉ di'i, ãpẽrãnojõrẽ Õ'acũ̃ mejẽtare ẽjõpeorã na wẽjẽ ũ̃jũ̃amorõ
ñubuepeo'quere ba'aticã'ña", nírã. "Mʉsã nʉmosãnumia nitirãrẽ,
mʉsã marãpʉsʉmʉa nitirãrẽ a'metãrãticã'ña", nírã. "Nipe'tirã wa'icʉrã
wãmʉta ãrũ̃asure'cãrãrẽ ba'aticã'ña. Nipe'tirã dí miiña marĩrãrẽ
ba'aticã'ña. Wa'icʉrã ye díre ba'aticã'ña." Ticʉseta dutirã narẽ.
21 Dʉporopʉ saurunʉcũ̃ judío masã na nerẽse wi'seripʉ Moisé cũ̃
duti'quere bu'enu'cũcã'ma. A'tere nipe'tise macãrĩpʉ bu'erã weema. Tojo
weerã judío masã nitirã quẽ'rã masĩsama Moisé cũ̃ duti'quere, nicʉ niwĩ
Santiago.
22 Be'ro Jesú cũ̃ besecṹú'cãrã, Jesure ẽjõpeorãrẽ sʉ'ori nirã́, nipe'tirã
cũ̃rẽ ẽjõpeorã pʉarãrẽ besecãrã niwã. Ni'cũ̃ Juda wãmeticʉ niwĩ. Cũ̃rẽta
tja Barsabá pisucãrã niwã. Apĩ pe'e Sila wãmeticʉ niwĩ. Ticʉrãrẽ
besecãrã niwã Pablo quẽ'rã me'rã Antioquíapʉ ti pũrĩrẽ miajãrẽ. Na pʉarã
Jesure ẽjõpeorã wa'teropʉre wiorãbocure nicãrã́ niwã.

Antioquíacjãrã na su'ricũña'quere diacjũ̃'que ni'i

23 Jesú besecũú'cãrã dutise ojáca pũrĩrẽ Pablo quẽ'rã me'rã o'ócãrã niwã. A'tiro ojano'caro niwʉ̃ ti pũrĩpʉre:

"Ʉsã Jesú besecũú'cãrã, cʉ̃rẽ ẽjõpeorãrẽ sʉ'ori nirã̃ mʉsãrẽ añuduti'i. A'ti pũrĩrẽ mʉsãrẽ ojao'o nipe'tirã Antioquíacjãrãrẽ, judío masã nitirã Jesure ẽjõpeorãrẽ. Tojo nicã Siria, Cilicia di'tapʉ nirãrẽ ojao'o.

24 Ãpẽrã ʉ̃sã me'rãcjãrã a'tocjãrã, mʉsã tiropʉ wa'a, na wãcũrõ me'rã mʉsãrẽ caribosijapãrã. 'Mʉsã õ'rẽcjʉ yapa caserore yejecõ'aña, Moisé cʉ̃ dutisere weeya' ni, mʉsãrẽ weresu'riacũapãrã. Ʉsã dutiro marĩrõ tojo weeapãrã mʉsãrẽ.

25 Tojo weerã ʉ̃sã ni'cãrõnojõ wãcũse me'rã pʉarã ʉmʉarẽ mʉsã tiropʉ bese o'órã wee'e. Na ʉ̃sã mairã Bernabé, Pablo me'rã wa'arãsama.

26 Bernabé, Pabloreta Jesucristo marĩ wiogʉ yere na bu'ecusiacã, wẽjẽcãrã nimiwã.

27 Ʉsã bese'cãrã Juda, Sila a'ti pũrĩpʉ nise nipe'tisere na basu mʉsãrẽ bu'e, wererãsama.

28 Ʉsãrẽ Espíritu Santu wãcũse o'oyucã, peje mʉsãrẽ dutisĩ'rĩtisa'a. A'ticʉseta mʉsãrẽ dutirãti.

29 Wa'icʉ di'i, ãpẽrãnojõrẽ Õ'acʉ̃ mejẽtare ẽjõpeorã na wẽjẽ ʉ̃jʉ̃amorõ ñubuepeo'quere ba'aticã'ña. Nipe'tirã wa'icʉrã ye díre ba'aticã'ña. Wa'icʉrã wãmʉta ãrʉ̃asure'cãrãrẽ ba'aticã'ña. Wa'icʉrã dí miiña marĩrãrẽ ba'aticã'ña. Mʉsã nʉmosãnumia nitirãrẽ, mʉsã marãpʉsʉmʉa nitirãrẽ a'metãrãticã'ña. Mʉsã ʉ̃sã dutisere wéérã, añurõ weerãsa'a. Tocã'rõta mʉsãrẽ oja'a", ni ojacãrã niwã.

30 Be'ro na o'óno'cãrã we'eriti, Antioquíapʉ wa'a wa'acãrã niwã. Topʉ ejarã, na dutise ojáca pũrĩrẽ tocjãrã Jesure ẽjõpeorãrẽ nerẽduti, wiacãrã niwã.

31 Tojo weecã, ti pũrĩrẽ bu'érã, wãcũque'timi'cãrã na diacjʉ̃nʉ'cõcã, ti macãcjãrã pũrõ e'caticãrã niwã.

32 Juda, Sila Õ'acʉ̃ wereduti'quere wereturiari masã nitjĩarã, Antioquíacjãrãrẽ añurõ werecãrã niwã. Tojo weerã narẽ nemorõ wãcũtutuase me'rã tojacã weecãrã niwã.

33 Na me'rã topʉre cã'rõ tojánícãrã niwã yujupʉ. Be'ro tocjãrãrẽ we'eriticã, tocjãrã pe'e "Õ'acʉ̃ me'rã wa'aya mʉsãrẽ o'ó'cãrã tiropʉ", nío'ocãrã niwã.

34 Sila pe'e "Yʉ'ʉ pũrĩcã a'topʉ tojagʉti", nicʉ niwĩ. Tojo weegʉ topʉ tojacã'cʉ niwĩ.

35 Pablo, Bernabé yoacã Antioquíapʉre Jesure ẽjõpeorã me'rã tojacãrã niwã. Tocjãrãrẽ pãjãrã ãpẽrã me'rã Jesú ye quetire werecãrã niwã.

Pablo, Bernabé na a'merĩ dʉcawati'que ni'i

36 Be'ro Pablo Bernabére nicʉ niwĩ:

—Te'a apaturi tja todʉporopʉ marĩ Jesú ye quetire bu'ecusia'que macãrĩpʉ. Tocjãrãrẽ ĩ'arã wa'arã ¿de'ro nisetimiti na? nicʉ niwĩ.

Bernabé "Jaʉ", nicʉ niwĩ.

37 Juã Marco wãmetigʉre ʉpʉtʉ miasĩ'rĩmicʉ niwĩ.

38 Juã Marco todʉporopʉ na me'rã añurõ bu'eyapada'reoticʉ niwĩ. Jerusalẽpʉ wa'agʉ, Panfilia di'tapʉ narẽ cõ'atojaa wa'acʉ niwĩ. Tojo weegʉ Pablo cʉ̃rẽ ne miasĩ'rĩticʉ niwĩ.

39 Be'ro na basu ʉpʉtʉ a'metu'ti, a'merĩ dʉcawatia wa'acãrã niwã. Bernabé pe'e yucʉsʉ me'rã Chipre nʉcʉ̃rõpʉ Marcore miacʉ niwĩ.

40 Pablo pe'e cũ me'rã wa'acjʉre Silare besecʉ niwĩ. Tocjãrã Jesure
ẽjõpeorã "Õ'acũ mʉsãrẽ co'teato", ni sẽrĩbosacãrã niwã. Be'ro Pablo
quẽ'rã narẽ we'eriti, wa'a wa'acãrã niwã.
41 To wa'arã, Siria, Cilicia wãmetise di'tapʉre yʉ'rʉacãrã niwã.
Tepʉ Jesú ye quetire wererã, tocjãrã Jesure ẽjõpeorãrẽ wãcũtutuase
o'onemowã'cãcãrã niwã.

16

Timoteore Pablo, Sila na mia'que ni'i

1 Pablo, Sila Derbe, Listra wãmetise macãrĩpʉre etacãrã niwã. Listrapʉ
ni'cũ Jesure ẽjõpeogʉ Timoteo wãmetigʉre bocaejacãrã niwã. Cũ paco
judío masõ Jesure ẽjõpeogo nico niwõ. Pacʉ pe'ea griego masũ nicʉ niwĩ.
2 Jesure ẽjõpeorã Listra, Iconiocjãrã Timoteore añurõ wãcũcãrã niwã.
"Añugũ nimi", ni ĩ'acãrã niwã.
3 Tojo weegʉ Pablo narẽ ba'patiato nígũ, cũrẽ miasĩ'rĩcʉ niwĩ. Cũrẽ
miasĩ'rĩgũ, cũ õ'rẽcjʉ yapa caserore yejecõ'aduticʉ niwĩ. Cũ tojo
weeno'tigʉ judío masã cũ bu'esere ẽjõpeotibosama nígũ, tojo weecʉ niwĩ.
To nirã nipe'tirã judío masã Timoteo pacʉ griego masũ nisere masĩcãrã
niwã. Judío masã nitirã na põ'rãrẽ õ'rẽcjʉ yapa caserore yejecõ'aticãrã
niwã.
4 Be'ro Timoteo Pablo quẽ'rã me'rã wa'acʉ niwĩ. Nipe'tise na yʉ'rʉase
macãrĩpʉre Jesure ẽjõpeorãrẽ wereyʉ'rʉamʉjãcãrã niwã. Jerusalẽpʉ nirã
Jesú cũ besecũú'cãrã, cũrẽ ẽjõpeorãrẽ sʉ'ori nirã dutio'o'quere werecãrã
niwã. Nipe'tirãrẽ "Na duti'quere weeya", nibʉrocãrã niwã.
5 Na tojo werecã tʉ'orã, Jesure ẽjõpeorã siape me'rã
wãcũtutuanemocãrã niwã. Ne Jesure ẽjõpeodu'uticãrã niwã. Ãpẽrã
quẽ'rã Jesure ẽjõpeotimi'cãrã ʉmʉcorinʉcũ pãjãrã cũrẽ ẽjõpeonemocãrã
niwã.

Pablore Macedoniacjũ weetamuse sẽrĩ'que ni'i

6 Pablo quẽ'rãrẽ na Asiapʉ Jesú ye quetire bu'erã wa'abo'cãrãrẽ Espíritu
Santu cã'mota'acʉ niwĩ. Tojo weerã na apero Frigia, Galacia tiro pe'e
yʉ'rʉacãrã niwã.
7 Topʉ yʉ'rʉaa, Misia na di'ta ta'a'caro sumutopʉ ejacãrã niwã.
Topʉ eja, na Bitinia wãmetiri di'tapʉ wa'asĩ'rĩmicãrã niwã tja. Topʉ
wa'asĩ'rĩrãrẽ apaturi Espíritu Santu narẽ cã'mota'acʉ niwĩ.
8 Na to Misia yʉ'rʉaa, wa'a, bu'acãrã niwã Troa wãmetiri macãpʉ.
9 Topʉ na etáca ñami Pablo quẽ'ese weronojõ ni'cũ Macedoniacjũ cũ tiro
sẽrĩnu'cũcã ĩ'acʉ niwĩ. A'tiro nicʉ niwĩ:
—A'tia a'to Macedoniapʉ. Ʉsãrẽ weetamugũ a'tia, nicʉ niwĩ.
10 Be'ro cũ quẽ'ese weronojõ ĩ'a'quere werecã, maata ʉ̃sã ye dure wa'a
wa'awʉ. Yʉ'ʉ Luca a'ti pũrĩrẽ oja'cʉ quẽ'rã na me'rã wa'awʉ. Ʉsã
cũ quẽ'ese weronojõ ĩ'a'quere a'tiro wãcũwũ: "Õ'acũ marĩrẽ Macedo-
niacjãrãrẽ cũ ye quetire weredutigʉ weeapĩ", ni wãcũwũ.

Pablo, Sila Filipopʉ Lidia wãmetigore na bocaeja'que ni'i

11 Ʉsã Troapʉ ní'cãrã yucʉsʉ me'rã pẽ'awũ Samotracia wãmetiri
nʉcũrõpʉre. Tocjãrãta ape nʉmʉ wa'anemowũ ape macã Neápoli
wãmetiri macãpʉ.

12 Tóma majã ma'apʉ majãa, romano masã na wééca macã Filipopʉre
etawʉ. Ti macãta ti di'ta Macedonia wa'teropʉre dutiri macã niwʉ̃.
Topʉre ʉ̃sã pejeti nʉmʉrĩ tojáníwʉ̃.
13 Sauru nicã Õ'acʉ̃rẽ ñubuepeorãrẽ a'marã wa'awʉ. Tojo weerã
macãpʉ ní'cãrã dia sumuto na ñubuewʉaropʉ wa'awʉ. Narẽ bocaeja,
na tiro ejanujã, to numia nerẽ'cãrãrẽ Jesú ye quetire werewʉ.
14 Ni'cõ topʉ ʉ̃sã weresere tʉ'o'co Lidia wãmetigo niwõ. Co Tiatira
wãmetiri macãcjõ, su'ti wapabʉjʉse sõ'a ñibocuresere duago niwõ. Judío
masõ nitimigõ, Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeogo niwõ. Pablo cʉ̃ weresere ẽjõpeoato nígʉ̃
Õ'acʉ̃ core tʉ'omasĩse o'ocʉ niwĩ.
15 Be'ro core, co ya wi'icjãrã nipe'tirãrẽ wãmeyewʉ. Co ʉ̃sãrẽ niwõ:

—Yʉ'ʉre diacjʉ̃ta Jesure ẽjõpeogo nimo nírã, ya wi'ipʉ cãrĩrã wa'aya,
niwõ. Co ʉpʉtʉ tojaduticã tʉ'orã, co ya wi'ipʉ tojawʉ.

Pablore, Silare bu'iri da'reri wi'ipʉ sõrõ'que ni'i

16 Ni'cã nʉmʉ ʉ̃sã Õ'acʉ̃rẽ ñubuepeowʉaropʉ wa'arã, ejapejacãti
ni'cõ numio wãtĩ sãjãno'core. Co ãpẽrãrẽ da'raco'tego niwõ. Wãtĩ
weetamuno'gõ "Be'ro tojo wa'arosa'a", ni masĩsere cʉowõ. Co masĩsere
ãpẽrãrẽ werese me'rã core cʉorã pajiro niyeru wapata'awã.
17 Ʉsãrẽ ĩ'asirutu, caricũwõ:

—Ã'rã Õ'acʉ̃ ʉ'mʉsepʉ nigʉ́ dutisere weerã nima. Mʉsãrẽ wererã
weema Jesure ẽjõpeorã yʉ'rʉrãsama nise quetire, ni caricũwõ.
18 Co peje nʉmʉrĩ tojo nicusiawõ. Be'ro Pablo caributi, majãmiĩ'a, wãtĩ
copʉre nigʉ̃rẽ niwĩ:

—Jesucristo tutuaro me'rã mʉ'ʉrẽ copʉre nigʉ̃rẽ wijaaduti'i. Cʉ̃ tojo
nicãta, maata wijaa wa'acʉ niwĩ.
19-20 Cʉ̃ wijáóca be'ro co masĩmi'que pe'tia wa'awʉ. Tojo weerã core
cʉo'cãrã marĩ niyeru wapata'asome nírã, ua wa'awã Pablo, Sila me'rã.
Tojo weerã macã deco wiorã tiropʉre narẽ ñe'e miawã.
Be'ro wiorãpʉre co wiorã nimi'cãrã weresãwã. A'tiro niwã:

—Ã'rã judío masã nima. A'ti macãcjãrãrẽ caribosijarã weema.
21 Na bu'ese marĩ romano masãrẽ dutise mejẽta ni'i. Tojo weerã marĩ
na weedutisere weeticã'rõʉa'a, niwã wiorãpʉre.
22 Na topʉ nerẽ'cãrã tojo nicã tʉ'orã, Pablo quẽ'rã me'rã ua wa'awã.
Tojo weerã wiorã Pablo, Silare na ye su'tire tuweeduti, na yarã surarare
tãrãdutiwã.
23 Narẽ ʉpʉtʉ tãrãtoja, bu'iri da'reri wi'ipʉ sõrõwã. Be'ro ti wi'i
co'tegʉre du'tiwijari nírã, añurõ bi'acã'dutiwã.
24 Na tojo nicã tʉ'ogʉ, bu'iri da'reri wi'i co'tegʉ nitʉoroca tucũpʉ sõrõcʉ
niwĩ narẽ. Pʉa yucʉ tĩa wa'teropʉ na dʉ'pocãrĩrẽ sĩosõrõcũuoduti, narẽ
dʉ'tecũuocʉ niwĩ.

Õ'acʉ̃ di'ta narãsãcã wee'que ni'i

25 Be'ro ñami deco Pablo, Sila Õ'acʉ̃rẽ ñubue, basapeocãrã niwã. Na
tojo weecã, ti wi'ipʉ nirã bu'iri da'reno'cãrã narẽ tʉ'ocãrã niwã.
26 Wãcũña marĩrõ di'ta ʉpʉtʉ narãsãcaro niwʉ̃. Na nirĩ wi'i quẽ'rã
a'meña'caro niwʉ̃. Tojo weero maata ti wi'i bi'ami'que soperi, nipe'tirã
bu'iri da'reri wi'ipʉ nirãrẽ dʉ'tecũumi'que cõme dari pãrĩstea wa'acaro
niwʉ̃.

27 Tojo wa'áca be'ro ti wi'i co'tegʉ wã'cãcʉ niwĩ. Wã'cã, te soperi susupe'ticã ĩ'acʉ niwĩ. “Nipe'tirã du'tiwijaape'tia wa'apã”, ni wãcũcʉ nimiwĩ. Tojo weegʉ uigʉ, cʉ̃ basu di'pjĩ mii wẽjẽcã'cʉ nimiwĩ.
28 Tojo weesĩ'rĩcã, Pablo cʉ̃rẽ ʉpʉtʉ caricũquejocʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ basu wẽjẽticã'ña. Ʉ̃sã nipe'tirã a'topʉ nipe'ticã'a, nicʉ niwĩ.
29 Pablo tojo nicã tʉ'ogʉ, ãpẽrã surarare “Sĩ'ase miitia”, nicʉ niwĩ. Na o'óca be'ro sĩ'oo, omasãjãacʉ niwĩ Pablo, Sila na nirĩ tucũpʉ. Uigʉ, ʉpʉtʉ narãsãgʉ̃ta, na pʉ'to ejaque'acʉ niwĩ.
30 Be'ro wã'cãnʉ'cã, narẽ pijiwĩrõ, sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—¿De'ro weegʉsari yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre yʉ'rʉoato nígʉ̃?
31 Na pe'e a'tiro yʉ'ticãrã niwã:
—Mʉ'ʉ marĩ wiogʉ Jesure ẽjõpeogʉ, yʉ'rʉgʉsa'a. Mʉ'ʉ ya wi'icjãrã quẽ'rã mʉ'ʉ weronojõ ẽjõpeorãta, yʉ'rʉrãsama, nicãrã niwã.
32 To be'ro cʉ̃rẽ, cʉ̃ ya wi'icjãrãrẽ Jesú ye quetire bu'ecãrã niwã.
33 Surara bu'iri da'reri wi'i co'tegʉ Pablo quẽ'rãrẽ ñami decota na tãrã'que cãmirẽ coecʉ niwĩ. Cʉ̃ coéca be'ro Pablo quẽ'rã cʉ̃rẽ, cʉ̃ ya wi'icjãrãrẽ wãmeyecãrã niwã.
34 Be'ro ti wi'i co'tegʉ cʉ̃ ya wi'ipʉ pijiwã'cã, narẽ sʉ'ori ba'acʉ niwĩ. Na Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeoca be'ro cʉ̃, cʉ̃ acawererã ʉpʉtʉ e'caticãrã niwã.
35 Ape nʉmʉ bo'reacã ti macãcjãrã romano masã wiorã surarare ti wi'i co'tegʉpʉre wereduticãrã niwã. A'tiro nío'ocãrã niwã:
—“Na to pʉarã ʉmʉa nirãrẽ du'uwĩrõdutiama”, ni wererã wa'aya, nicãrã niwã.
36 Surara topʉ eja, wiorã na wereduti'quere ti wi'i co'tegʉpʉre werecãrã niwã. Tere tʉ'otoja, cʉ̃ pe'e quẽ'rã wereturiacʉ niwĩ Pablo, Silare tja.
—Mʉsãrẽ a'ti macãcjãrã wiorã “Du'uwĩrõato”, nicãrã niama. Tojo weerã mʉsã wijaaya. Añurõ e'catise me'rã wa'aya, nicʉ nimiwĩ ti wi'i co'tegʉ pe'e.
37 Cʉ̃ te quetire werecã tʉ'ogʉ, Pablo surarare nicʉ niwĩ:
—A'ti macãcjãrã wiorã ʉ̃sãrẽ bu'iri bocatiama. Bocatimirã, masã tiropʉ miaa, tãrã, a'ti wi'i bu'iri da'reri wi'ipʉ ʉ̃sãrẽ sõrõama. Ʉ̃sã romano masã nimicã, tojo weeama. Ni'cãrõacãrẽ ʉ̃sãrẽ masã ĩ'atiropʉ nʉowĩrõsĩ'rĩsama. Basiowe'e. Na basuta a'titjĩarã, ʉ̃sãrẽ wĩrõrã a'tiato, nicʉ niwĩ surarare.
38 Surara cʉ̃ tojo ní'quere tʉ'orã, wiorãpʉre wererã wa'acãrã niwã. Pablo quẽ'rã “Romano masã ni'i” niama nise quetire werecã tʉ'orã, wiorã ʉcʉa wa'acãrã niwã.
39 Na ti wi'ipʉ wa'a, Pablo quẽ'rãrẽ acobojose sẽrĩcãrã niwã. Sẽrĩtoja, narẽ bu'iri da'reri wi'ipʉ ní'cãrãrẽ miiwijaa, “Ne a'ti macãrẽ niticã'ña, wijayá”, nicãrã niwã.
40 Na tojo nicã tʉ'orã, Pablo, Sila bu'iri da'reri wi'ipʉ ní'cãrã wijaawã'cã, Lidia ya wi'ipʉ wa'acãrã niwã tja. Topʉ Jesure ẽjõpeorãrẽ wãcũtutuanemocã weecãrã niwã. Be'ro ti macãpʉ ní'cãrã wa'a wa'acãrã niwã.

17

Tesalónicapʉ Pablo quẽ'rãrẽ wa'a'que ni'i

1 Pablo, Sila Filipopʉ ní'cãrã yʉ'rʉacãrã niwã Anfípoli, Apolonia wãmetise macãrĩrẽ. To yʉ'rʉaa, etacãrã niwã Tesalónica wãmetiri macãpʉ. Ti macãpʉre judío masã nerẽrĩ wi'i nicaro niwʉ̃.

2-3 Pablo cũ weesetironojõpʉma ti wi'ipʉ sãjãacʉ niwĩ. I'tia semana saurunʉcũ Jesú ye quetire bu'ecʉ niwĩ. Dʉporocjãrãpʉ Õ'acũ ye queti weremʉ'tãrĩ masã na oja'quere bu'ecʉ niwĩ:

—"Õ'acũ bese'cʉ pi'eti, wẽrĩgũsami. Wẽrĩ'cʉpʉ nimigũ, masãgũsami", ni ojacãrã niwã. Na tojo ni ojano'cʉreta mʉsãrẽ ni'cãrõacãrẽ were'e. Jesúta nimi na tojo ní'cʉ Õ'acũ cũ bese'cʉ, ni werecʉ niwĩ Pablo.

4 Tojo ni werecã tʉ'orã, ni'cãrẽrã judío masã ẽjõpeocãrã niwã. Judío masã weronojõ ẽjõpeosetirã quẽ'rã griego masã pãjãrã ẽjõpeocãrã niwã. Wiorã weronojõ nirã̃ numia pãjãrã ẽjõpeocãrã niwã.

5 Ãpẽrã judío masã Pablo cũ weresere ẽjõpeotirãnojõ ʉpʉtʉ ʉocãrã niwã Pablore. Tojo weerã ʉmʉa nijĩsijarãrẽ, ña'arã nibajaque'atirãrẽ macã decopʉ neo, o'ócãrã niwã:

—Nipe'tiropʉ caricũste sijaya, nicãrã niwã. Na tojo weecã, ti macãcjãrã nipe'tirã uarosãjãcãrã niwã. Be'ro Pablo quẽ'rãrẽ masã decopʉ miarãtirã a'marã wa'acãrã niwã. Na cãjĩca wi'i Jasõ̃ wãmetigʉ ya wi'ipʉ wa'acãrã niwã. Topʉ eja, narẽ a'marã, ti wi'i sopere weje pã'rẽcã'cãrã niwã.

6 Ne bocaticãrã niwã. Bocati, ti wi'i nigṹ Jasõrẽ̃, ãpẽrã Jesure ẽjõpeorãrẽ ñe'e miacãrã niwã wiorã tiropʉ. Topʉ ejarã, a'tiro caricũcãrã niwã:

—Aperocjãrã ʉmʉa marĩ ya macãpʉ a'ticãrã niama. Nipe'tiro na sijaropʉre dojorẽ sijarã weema.

7 Jasõ̃ narẽ cũ ya wi'ipʉ cãjĩo'ocʉ niami. Na nipe'tise marĩ wiogʉ Romacjũ cũ dutisere yʉ'rʉnʉ'cãrã weeama. Apĩ pe'ere "Wiogʉ waro nimi Jesú wãmetigʉ" nirã weeama, ni caricũcãrã niwã.

8 Na tojo nicã tʉ'orã, ti macãcjãrã, ti macã wiorã nipe'tirã caricũstea wa'acãrã niwã.

9 Be'ro wiorã Jasõrẽ̃, cũ me'rãcjãrãrẽ a'tiro nicãrã niwã:

—Mʉsã ũsãrẽ niyeru wapayecã, mʉsãrẽ du'uwĩrõrãti. Pablo, Sila na a'ti macãpʉre wijáca be'ro mʉsã ye niyerure wiarãti tja, nicãrã niwã. Tojo nicã tʉ'orã, na wapayecãrã niwã. Na tojo wééca be'ro narẽ du'ucã'cãrã niwã.

Pablo, Sila Bereapʉ na bu'e'que ni'i

10 Ñamica'a, na'ique'ari curapʉ ãpẽrã Jesure ẽjõpeorã Tesalónicacjãrã Pablo, Silare Berea wãmetiri macãpʉ wijaduticãrã niwã. Be'ro ti macãpʉ eja, judío masã na nerẽrĩ wi'ipʉ wa'acãrã niwã tja.

11 Bereacjãrã pe'e Tesalónicacjãrã nemorõ Pablo weresere tʉ'otʉ'sacãrã niwã. ¿Pablo marĩrẽ diacjũta bu'egʉ weemiti? nírã, ʉmʉcorinʉcũ Õ'acũ ye queti ojarã na oja'quere bu'enu'cũcã'cãrã niwã.

12 Cũ diacjũta werecã ĩ'arã, judío masã pãjãrã ẽjõpeocãrã niwã. Ãpẽrã pãjãrã griego masã ʉmʉa ẽjõpeocãrã niwã. Numia quẽ'rã griego numiata pajiro niyeru cʉorã numia ẽjõpeocãrã niwã.

13 Judío masã Tesalónicacjãrã Pablo Bereapʉ Õ'acũ ye quetire bu'ecã tʉ'ocãrã niwã. Tere tʉ'orã, na Bereapʉ wa'acãrã niwã masãrẽ uarosãjãcã weerã wa'arã tja.

14 Na uarosãjãcã ĩ'arã, maata Jesure ẽjõpeorã Pablore ãpẽrã me'rã dia pajiri maapʉ o'ócã'cãrã niwã. Cũ me'rãcjãrã pe'e Sila, Timoteo ti macãpʉta tojacã'cãrã niwã.

15 Pablo cũrẽ ba'patiwã'cã'cãrã me'rã bʉrʉaa, Atena wãmetiri macãpʉ ejacãrã niwã. Topʉ cũrẽ soocã, majãmitojati a'titicãrã niwã na ya macã Bereapʉ tja. Na me'rãta Pablo queti o'ocʉ niwĩ:

—Quero Sila, Timoteo a'tiato a'topʉ, nicʉ niwĩ.

Pablo Atenapʉ Jesú ye quetire were'que ni'i

16 Sila, Timoteore yucuegʉnojõ Pablo Atenapʉ nígʉ̃, ti macãpʉ ĩ'acusiacʉ niwĩ. Topʉ peje na ẽjõpeose queose yee'quere ĩ'acʉ niwĩ. Tere ĩ'agʉ̃, pũrõ bʉjaweticʉ niwĩ.
17 Tojo weegʉ Jesú ye quetire judío masã na nerẽrĩ wi'ipʉ werecʉ niwĩ. Judío masãrẽ, ãpẽrã na weronojõ ẽjõpeosetirãrẽ werecʉ niwĩ. Tojo nicã ʉmʉcorinʉcʉ̃ macã decopʉ wa'amʉjãcʉ niwĩ. Topʉ cʉ̃ bocaejarãrẽ Jesú ye quetire weremʉjãcʉ niwĩ.
18 Ni'cãrẽrã epicúreo, estoico wãmetise cururicjãrãrẽ bu'erã Pablo me'rã ucũcãrã niwã. Cʉ̃ Jesú ye quetire, apeye quẽ'rãrẽ wẽrĩ'cãrãpʉ masãsere werecʉ niwĩ narẽ. Tojo weerã ni'cãrẽrã na basu a'merĩ sẽrĩtiña'cãrã niwã:
—¿De'ro ni weresĩ'rĩgʉ̃ weeti tocã'rõ ucũsepijagʉ? Ãpẽrã pe'e a'tiro nicãrã niwã:
—Ape di'tacjãrã na ẽjõpeorãnojõrẽ ucũgʉ̃ weesami, nicãrã niwã.
19 Be'ro cʉ̃rẽ pijiwã'cãcãrã niwã wiorã na ucũwʉaro Areópago wãmetiropʉ. Topʉ cʉ̃rẽ nicãrã niwã:
—Ʉsã ma'ma cjase mʉ'ʉ bu'esere tʉ'osĩ'rĩsa'a.
20 Ʉsãrẽ mejẽcã warota nicã'sa'a. Tere ne tʉ'otirã nicãti. ¿De'ro nisĩ'rĩrõ weeti te mʉ'ʉ bu'ese? Wereya, nicãrã niwã.
21 Ti macã Atenacjãrã, ãpẽrã topʉ macãrĩ wa'a'cãrã na weesetise a'tiro nicaro niwʉ̃. Ma'ma queti dia'cʉ̃rẽ tʉ'o, ucũnu'cũcã'sĩ'rĩcãrã niwã.
22 Na wereduticã tʉ'ogʉ, Pablo Areópagopʉ wã'cãnʉ'cã werecʉ niwĩ Atenacjãrãrẽ:
—Yʉ'ʉ ĩ'acã, mʉsã ẽjõpeorãnojõrẽ añurõ ẽjõpeoseti'i.
23 Yʉ'ʉ a'ti macãpʉ sijagʉ, mʉsã ẽjõpeosere ĩ'apʉ. Topʉ ni'cãrõ mʉsã ẽjõpeorãnojõrẽ wa'icʉrã wẽjẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeoropʉ a'tiro ojaõ'ono'carore bocaejapejasʉ. "Õ'acʉ̃ masĩno'ña marĩgʉ̃rẽ ẽjõpeoro ni'i", niapʉ. Mʉsã masĩtimirã ẽjõpeo'cʉre mʉsãrẽ ni'cãrõacã weregʉti.
24 »Õ'acʉ̃ a'ti turi nipe'tisere wee'cʉ ʉ'mʉse, a'ti di'ta wiogʉ nimi. Tojo wiogʉ nitjĩagʉ̃, ʉmʉa na wee'que wi'seripʉ dia'cʉ̃ nímasĩtisami.
25 Ne apeyenojõ dʉ'satisa'a Õ'acʉ̃rẽ. Nipe'tirãrẽ catise, ejerimise, nipe'tisere o'osami. Ne marĩ da'rase me'rã cʉ̃rẽ weetamuta basiotisa'a.
26 Õ'acʉ̃ ne waropʉta ni'cʉ̃ masʉ̃ weecʉ niwĩ. Cʉ̃ me'rãta nipe'tise cururicjãrãrẽ weecʉ niwĩ. Narẽ nipe'tiro a'ti turipʉre nibʉroato nígʉ̃ dʉcawaacʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ cʉ̃ dutiro me'rã marĩ põtẽorõ catiatjore, marĩ niatjore cũucʉ niwĩ.
27 Cʉ̃ wee'quere ĩ'arã, yʉ'ʉre masĩsĩ'rĩrã a'mato nígʉ̃ tere weecʉ niwĩ Õ'acʉ̃. Cʉ̃rẽ a'mato nimigʉ̃, yoaropʉ nitisami. Marĩ tiroacã nisami.
28 »Õ'acʉ̃ weetamurõ me'rãta marĩ cati'i, da'ra'a. Ni'cãrẽrã mʉsã ya curuacjãrã papera ojari masã a'tiro ni ojacãrã niwã: "Marĩ quẽ'rã Õ'acʉ̃ wee'cãrã cʉ̃ põ'rã ni'i."
29 »Marĩ Õ'acʉ̃ põ'rã ni'i nírã, cʉ̃rẽ "Uru, plata wãmetise me'rã yee'cʉ nimi", ni wãcũticã'rõʉa'a. Tojo nicã "Ʉtãgã me'rã queose wee'cʉ nimi", niticã'rõʉa'a. "Masã na wãcũrõ me'rã yeeme'rĩ'cʉ nimi Õ'acʉ̃", niticã'rõʉa'a.
30 Dʉporocjãrãpʉre na masĩtirã yee ẽjõpeo'quere Õ'acʉ̃ tojo ĩ'acã'cʉ niwĩ. A'tocaterore marĩ nipe'tirocjãrãrẽ a'tiro ʉasami. Marĩ ña'arõ weesetisere bʉjaweti, du'udutisami.

31 Õ'acũ a'ti turi nipe'tirocjãrãrẽ beseatji nũmũrẽ ĩ'acasanũ'cõcũ niwĩ.
Ti nũmũ nicã, queoro nise me'rã besegũsami. Cũ bese'cũ Jesú me'rã tojo
weegũsami. Õ'acũ cũrẽ ã'rĩta mũsãrẽ beseacjũ nimi nígũ, wẽrĩ'cũpũre
masõcũ niwĩ, nicũ niwĩ Pablo.
32 Pablo "Ni'cũ masũ wẽrĩ'cũpũ masãcũ niwĩ" nicã tũ'orã, ãpẽrã
ni'cãrẽrã mejõ bujicã'cãrã niwã. Ãpẽrã pe'e "Mũ'ũ apetero tere ucũcã,
tũ'onemosĩ'rĩsa'a tja", nicãrã niwã.
33 Be'ro Pablo na nerẽrõpũ ní'cũ wijaa wa'acũ niwĩ.
34 Ni'cãrẽrã cũrẽ sirutuwijaa, cũ weresere tũ'orã, Jesure ẽjõpeocãrã
niwã. Ni'cũ Dionisio wãmetigũ Areópagopũ ãpẽrã wiorã me'rã
nerẽwũagũ nicũ niwĩ. Apego Dámari wãmetigo, tojo nicã ãpẽrã Jesure
ẽjõpeocãrã niwã.

18

Pablo Corintopũ weeseti'que ni'i

1 Pablo Atenapũ wéréca be'ro Corinto wãmetiri macãpũ wa'acũ niwĩ.
2 Topũ etagũ, ni'cũ judío masũ Aquila wãmetigũre, cũ nũmo Priscilare
bocaejacũ niwĩ. Ne waropũre Ponto wãmetiri di'tacjũpũ nicũ nimiwĩ.
Be'ro Italia di'tapũ macãrĩ wa'acũ niwĩ. Cũ topũ níca be'ro tocjũ romano
masã wiogũ Claudio nipe'tirã judío masãrẽ ti di'tapũ nirãrẽ wijaduticũ
niwĩ. Cũ tojo nicã tũ'ogũ, cũ nũmo me'rã Corintopũ wa'acũ niwĩ. Pablo
cũ Corintopũ etase dũporoacã na quẽ'rã ne etarãta nicãrã niwã. Pablo
topũre etáca be'ro ni'cã nũmũ na tiropũ sijagũ wa'acũ niwĩ.
3 Na quẽ'rã cũ weronojõta da'rasetirã nicãrã niwã. Ũsebũtise su'ti caseri
paca me'rã ãpẽrã sijarã wa'arã na miase wi'serire da'rerã nicãrã niwã. Te
na da'raseticã ĩ'agũ, na tiro na me'rã da'ragũ tojacã'cũ niwĩ.
4 Saurunũcũ judío masã na nerẽrĩ wi'ipũ judío masãrẽ, judío masã
nitirãrẽ Jesú ye cjasere cũrẽ ẽjõpeoato nígũ weregũ wa'amũjãcũ niwĩ.
5 Be'ro Sila, Timoteo Macedonia di'tapũ ní'cãrã Pablo cũ ũono'cãrã
Corintopũre etacãrã niwã. Topũ na etacã, Pablo su'ti caseri me'rã wi'seri
weemi'quere da'radu'ucã'cũ niwĩ. Cũ nipe'tise nũmũrĩ bu'ero bajuro
Jesú ye cjasere bu'ecũ niwĩ. Cũ judío masãrẽ "Õ'acũ bese'cũ marĩ yoacã
yucue'cũ Jesú wãmetigũ nimi", ni bu'ecũ niwĩ.
6 Na pe'e a'tere tũ'osĩ'rĩticãrã niwã. Tojo weerã cũ weremicã, tocjãrã
cũrẽ tu'ti, cũ weresere ye'sumũjãcãrã niwã. Na tojo weecã ĩ'agũ, cũ
tũ'satisere ĩ'ogũ, cũ ye su'tire to cjase di'ta wã'a'quere paasteĩ'ocũ niwĩ.
Narẽ a'tiro nicũ niwĩ:
—Õ'acũ mũsãrẽ bu'iri da'recã, mũsã ye bu'iri wa'arosa'a. Yé bu'iri
nisome. Mũsãrẽ yũ'ũ cũ ye cjasere weretojapũ. Tojo weegũ yũ'ũ ni'cãcã
me'rã judío masã nitirãrẽ Jesú ye cjasere bu'egũ wa'agũti, nicũ niwĩ.
7 Tojo nitojanũ'cõ, ti wi'ipũ ní'cũ wijaa, Ticio Justo ya wi'ipũ wa'a,
nicã'cũ niwĩ. Ti wi'i pe'e na nerẽrĩ wi'i pũ'toacã nicaro niwũ. Justo judío
masũ nitimigũ, Õ'acũrẽ ẽjõpeogũ nicũ niwĩ.
8 Apĩ na nerẽrĩ wi'i wiogũ Crispo wãmetigũ cũ quẽ'rã Jesure ẽjõpeocũ
niwĩ. Nipe'tirã cũ ya wi'icjãrã Jesure ẽjõpeorã dia'cũ nicãrã niwã. Ãpẽrã
quẽ'rã ti macãcjãrã Pablo cũ were'quere tũ'orã, pãjãrã Jesure ẽjõpeocãrã
niwã. Na ẽjõpeotojacã ĩ'agũ, Pablo narẽ wãmeyecũ niwĩ.
9-10 Ni'cã ñami Pablo cãrĩtimigũ quẽ'ese weronojõ Jesú cũrẽ ucũcã tũ'ocũ
niwĩ:

—A'ti macãpʉre pãjãrã yʉ'ʉre ẽjõpeoajã nima. Tojo weerã mʉ'ʉrẽ ãpẽrã ne mejẽcã weeta basiosome. Yʉ'ʉ mʉ'ʉ me'rã nigʉ̃ti. Tojo weegʉ uiticã'ña. Yé cjasere ne weredu'uticã'ña. Tojo werenu'cũcã'ña, nicʉ niwĩ Jesú Pablore.

11 Tojo weegʉ Pablo ni'cã cʉ̃'ma ape cʉ̃'ma deco tocjãrãrẽ Õ'acʉ̃ ye quetire bu'égʉ, Corintopʉre tojacʉ niwĩ.

12 Titareta ti di'ta Acaya wiogʉ Galiõ wãmetigʉ sãjãcʉ niwĩ. Tojo cʉ̃ wiogʉ nirĩ cura judío masã Pablore ñe'e, cʉ̃ tiropʉ miacãrã niwã.

13 Cʉ̃rẽ weresãrã, a'tiro nicãrã niwã:

—Ã'rĩ mejẽcã ẽjõpeodutimi. Ʉsãrẽ dutise mejẽtare weedutigʉ weemi, nicãrã niwã.

14 Pablo yʉ'tigʉti weeri curata Galiõ ucũquejocʉ niwĩ judío masã cʉ̃rẽ weresã'cãrãrẽ:

—Cʉ̃ ña'arõ wééca be'ro nicã pũrĩcãrẽ, yʉ'ʉ tʉ'oboapã.

15 Mʉsã judío masã ye dutise niyucã, mʉsã basu apoya. Yʉ'ʉ pũrĩcã tere ne besesome, nicʉ niwĩ.

16 Tojo nitojanʉ'cõ, topʉ nirãrẽ cʉ̃ yarã surarare cõ'awĩrõduticʉ niwĩ.

17 Na topʉ nírãta, maata Sóstenes wãmetigʉre wiogʉ ĩ'orõpʉ ñe'ea, paacãrã niwã. Na paagʉ judío masã nerẽrĩ wi'i wiogʉ nicʉ niwĩ. Galiõ na tojo weecã, tojo ĩ'arõ bajuro ĩ'acã'cʉ niwĩ. Ne cã'mota'aticʉ niwĩ.

Pablo Corintopʉ ní'cʉ Antioquíapʉ dajatojaa'que, tojo nicã apaturi cʉ̃ bu'esijanemo'que ni'i

18 Pablo peje nʉmʉrĩ Corintopʉre tojacʉ niwĩ. Be'ro tocjãrã Jesure ẽjõpeorãrẽ we'eriti, Priscila, Aquila me'rã Siria di'tapʉ wa'a wa'acʉ niwĩ. Topʉ cʉ̃ wa'ase dʉporo Corintopʉ ní'cʉ Cencrea wãmetiri macãpʉ bu'acʉ niwĩ. Ti macãpʉta yucʉsʉ me'rã wa'ati dʉporo cʉ̃ poarire seecõ'aduticʉ niwĩ. Cʉ̃ todʉporopʉ Õ'acʉ̃rẽ "A'tiro weegʉti" ní'quere tu'aja'a nisĩ'rĩgʉ̃ tojo weecʉ niwĩ.

19-21 Cʉ̃rẽ sééca be'ro na yucʉsʉpʉ mʉjãsãjãa, dia pajiri maarẽ pẽ'a, ape pã'rẽ Éfeso wãmetiri macãpʉ etacãrã niwã. Topʉ eta, cʉ̃ judío masã nerẽrĩ wi'ipʉ sãjãa, Jesú ye cjasere judío masã me'rã ucũcʉ niwĩ. Ni'cãrẽrã ti wi'i nirã cʉ̃rẽ yoacã tojaduticãrã nimiwã. Cʉ̃ pe'e tojasĩ'rĩticʉ niwĩ.

—Yʉ'ʉ Jerusalẽpʉ wa'agʉ wee'e bosenʉmʉ yʉ'rʉogʉ wa'agʉ. Õ'acʉ̃ cʉ̃ ʉacã, apetero weegʉ a'tigʉti tja, nicʉ niwĩ narẽ. Priscila, Aquila pũrĩcã ti macãpʉta tojacã'cãrã niwã. Pablo ni'cʉ̃ta to ní'cʉ yucʉsʉ me'rã yʉ'rʉacʉ niwĩ.

22 Yʉ'rʉaa, etacʉ niwĩ Cesareapʉre. Topʉ eta, yucʉsʉpʉ ní'cʉ dijaa, Jerusalẽpʉ wa'agʉ ma'apʉ majãcʉ niwĩ. Jerusalẽpʉre etagʉ, tocjãrã Jesure ẽjõpeorãrẽ añuduti, topʉ tojacã'cʉ niwĩ. Be'ro Antioquíapʉre yʉ'rʉacʉ niwĩ tja.

23 Topʉre cã'rõ niquejo, yʉ'rʉa wa'acʉ niwĩ tja Galacia, Frigia di'ta nise macãrĩpʉre. Nipe'tirã Jesure ẽjõpeorãrẽ nemorõ wãcũtutuase o'onemowã'cãcʉ niwĩ.

Apolo wãmetigʉ cʉ̃ masãrẽ bu'e'que ni'i

24 Pablo Galacia, Frigia di'tapʉ sijari curata apĩ judío masʉ̃ Jesure ẽjõpeogʉ Apolo wãmetigʉ Éfesopʉre etacʉ niwĩ. Cʉ̃ Alejandríacjʉ̃ añurõ ucũme'rĩgʉ̃ nicʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ ye queti wererã na ojáca pũrĩ cjasere masĩrĩ masʉ̃ nicʉ niwĩ.

25 Todʉporopʉre ãpẽrã Jesú ye quetire werecã tʉ'ocʉ niwĩ. Tojo weegʉ cʉ̃ weretʉ'saro me'rã, diacjʉ̃ nise me'rã ãpẽrãrẽ Jesú ye quetire wereturiacʉ niwĩ. Tojo weemigʉ̃, Juã cʉ̃ masãrẽ wãmeye'que dia'cʉ̃rẽ masĩcʉ niwĩ. Espíritu Santu cʉ̃ dijata'que pe'ere masĩticʉ niwĩ.

26 Cʉ̃ ne uiro marĩrõ wãcũtutuaro me'rã judío masã na nerẽrĩ wi'ipʉ Jesú ye quetire werecʉ niwĩ. Be'ro Priscila, Aquila tʉ'ocãrã niwã cʉ̃ weresere. Tere werecã tʉ'orã, cʉ̃rẽ na ya wi'ipʉ miacãrã niwã. Topʉ cʉ̃rẽ añurõ Jesú ye quetire cʉ̃ masĩtimi'quere diacjʉ̃nʉ'cõcãrã niwã.

27 Be'ro Apolo "Acayapʉ wa'asĩ'rĩsa'a" nicã tʉ'orã, Éfesocjãrã Jesure ẽjõpeorã cʉ̃rẽ papera ojabosacãrã niwã. Ti pũrĩrẽ Acayacjãrã Jesure ẽjõpeorãpʉre ojao'ocãrã niwã. A'tiro ni ojacãrã niwã: "Añurõ ñe'eña Apolo cʉ̃ topʉ ejacã", ni ojao'ocãrã niwã. Õ'acʉ̃ to Acayacjãrãrẽ narẽ ma'ígʉ̃, cʉ̃ macʉ̃ Jesure ẽjõpeocã weecʉ niwĩ. Narẽta Apolo cʉ̃ bu'ese me'rã Acayapʉ ejagʉ, wãcũtutuase o'onemocʉ niwĩ.

28 Cʉ̃ nipe'tirã ĩ'orõpʉ judío masãrẽ cʉ̃ wereme'rĩse me'rã do-caque'amʉjãcã weecʉ niwĩ. Cʉ̃ Õ'acʉ̃ ye cjase ojáca pũrĩpʉ bu'e, narẽ werecʉ niwĩ:

—Õ'acʉ̃ cʉ̃ bese'cʉ marĩ yoacã yucue'cʉ nimi Jesú, nicʉ niwĩ. Cʉ̃ añurõ diacjʉ̃ bu'e wereme'rĩcã, cʉ̃rẽ na mejẽcã nímasĩticãrã niwã.

19

Pablo cʉ̃ Éfesopʉ bu'e'que ni'i

1 Apolo Corintopʉ nirĩ cura Pablo pe'e ʉ'mʉase bu'pare yʉ'rʉaa, Éfesopʉre ejacʉ niwĩ. Topʉ ãpẽrã Jesure ẽjõpeorãrẽ bocaejacʉ niwĩ.

2 Narẽ sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:

—¿Mʉsã Jesure ẽjõpeorã, Espíritu Santure ñe'erĩ? nicʉ niwĩ.

Na yʉ'ticãrã niwã:

—Ñe'etiwʉ. Ʉsã "Espíritu Santu nipʉ" nicã tʉ'otirã nicãti, nicãrã niwã.

3 —¿To pũrĩcãrẽ mʉsã wãmeyeno'rã, ñe'enojõ me'rã wãmeyeno'rĩ? ni, narẽ sẽrĩtiña'nemocʉ niwĩ Pablo.

—Juã cʉ̃ bu'e wãmeyeronojõta ʉ̃sãrẽ wãmeyewã, nicãrã niwã.

4 Pablo narẽ nicʉ niwĩ tja:

—Juã wãmeyecʉ niwĩ masã na ña'arõ weeseti'quere bʉjaweti dʉcayúca be'ro. Juã a'tiro nicʉ niwĩ: "Yʉ'ʉ be'ro ni'cʉ̃ a'tigʉsami. Cʉ̃rẽ ẽjõpeoya", nicʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo ni were'cʉta nimi Jesú, nicʉ niwĩ Pablo.

5 Cʉ̃ narẽ weretojaca be'ro na Jesure ẽjõpeocã ĩ'agʉ̃, wãmeyecʉ niwĩ.

6 Be'ro na dʉpopapʉre cʉ̃ ye omocãrĩrẽ ñapeocʉ niwĩ. Tojo weeri curata Espíritu Santu napʉre dijatacʉ niwĩ. Cʉ̃ narẽ dijatacã, apemasã ye ucũsere ucũmasĩtimi'cãrã ucũnʉ'cãcãrã niwã. Apeye quẽ'rãrẽ Õ'acʉ̃ cʉ̃ weredutisere cʉ̃ wãcũse o'oro me'rã werecãrã niwã.

7 Na nipe'tirã nírã, doce wa'tero ʉmʉa nicãrã niwã.

8 Pablo ti macãpʉ nígʉ̃, i'tiarã mujĩpũ judío masã na nerẽrĩ wi'ipʉ wãcũtutuaro me'rã bu'esijagʉ wa'amʉjãcʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ nipe'tirã wiogʉ nimi nisere na Jesure ẽjõpeoato nígʉ̃ pũrõ werecʉ niwĩ.

9 Ãpẽrã ni'cãrẽrã ti wi'ipʉ nirã̃ cʉ̃ weresere tʉ'otʉ'saticãrã niwã. Ne ẽjõpeoticãrã niwã. Jesú ye cjasere masã na tʉ'oropʉ ña'arõ bujicã'cãrã niwã. Tojo weegʉ Pablo na me'rã nimi'cʉ cõ'awijaa wa'acʉ niwĩ. Nipe'tirã

Jesure ẽjõpeorãrẽ cʉ̃ me'rã ti wi'ipʉ nirãrẽ pijiwijaacʉ niwĩ. Be'ro cʉ̃ ʉmʉcorinʉcʉ̃ Tirano wãmetigʉ ya wi'i bu'eri wi'ipʉ masãrẽ bu'ecʉ niwĩ.
10 Pʉa cʉ̃'ma bu'enu'cũcã'cʉ niwĩ. Tojo weerã ti di'ta Asiacjãrã tʉ'ope'ticã'cãrã niwã Jesú ye quetire. Judío masã, ãpẽrã judío masã nitirã quẽ'rã mejãrõta tʉ'ocãrã niwã cʉ̃ weresere.
11 Pablo ti macãpʉ nicã, Õ'acʉ̃ cʉ̃ me'rãta peje añuse weeĩ'omʉjãcʉ niwĩ.
12 Tojo weegʉ Pablo cʉ̃ basu wa'atimicã, ãpẽrã cʉ̃ ye su'ti bu'icjase tuweecũu'que su'tire, cʉ̃ ye nesurire miamʉjãcãrã niwã dutitirã tiro, wãtĩa sãjãno'cãrã tiropʉ. Te me'rã dutitimi'cãrã yʉ'rʉamʉjãcãrã niwã. Wãtĩa sãjãno'cãrãrẽ cõ'awĩrõmʉjãno'cãrã niwã.
13-14 Titareta ãpẽrã masã wãtĩa cõ'awĩrõ sijari masã Éfesopʉre etacãrã niwã. Na siete nicãrã niwã. Esceva wãmetigʉ põ'rã ni'cʉ̃ põ'rãta nicãrã niwã. Cʉ̃ ni'cʉ̃ judío masã pa'ia wiogʉ nicʉ niwĩ. Na Jesure ẽjõpeotimirã, Pablo weronojõ na quẽ'rã Jesú wãmerẽ pisurã, wãtĩarẽ cõ'awĩrõsĩ'rĩmicãrã niwã. Tojo weerã wãtĩa sãjãno'cãrãrẽ cõ'awĩrõrãtirã a'tiro nicãrã niwã:
—Wãtĩa mʉsã masãpʉre nirãrẽ wijaaduti'i Jesú, Pablo weresijagʉ wãme me'rã.
15 Na tojo nicã, wãtĩ narẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ Jesure masĩ'i. Pablo quẽ'rãrẽ masĩ'i. Mʉsã pũrĩcãrẽ masĩtisa'a. ¿Noanojõ niti mʉsã? nicʉ niwĩ.
16 Narẽ tojo níca be'ro masʉ̃ wãtĩ sãjãno'cʉ na tiropʉ bu'puquepejacʉ niwĩ. Narẽ ʉpʉtʉ paacʉ niwĩ. Cãmida're, na ye su'tire paatʉ̃'rẽpe'ocã'cʉ niwĩ. Ni'cã pe'e narẽ paacã'cʉ niwĩ. Na pe'e ne a'meticãrã niwã. Na su'ti marĩrã tojarãpʉ ti wi'ipʉ ní'cãrã omawija wa'acãrã niwã.
17 Ti macã Éfesopʉ nirã̃ judío masã, ãpẽrã judío masã nitirã nipe'tirã tʉ'ose'sa wa'acãrã niwã tojo wa'asere. Tere tʉ'oʉcʉa, Jesure wiopesase me'rã wãcũseticãrã niwã.
18 Tojo weerã pãjãrã masã Jesure ẽjõpeorã, masã na tʉ'oropʉ wereyʉ'rʉcãrã niwã na todʉporopʉ masãrẽ dojorẽseti'quere, na yai weronojõ niseti'quere.
19 Pãjãrã tojo wee'cãrã paperare na tenojõ bu'e'que turirire masã na ĩ'orõpʉ ʉ̃jʉ̃acõ'ape'ocãrã niwã. Te turiri wapa na ba'paqueocã, cincuenta mil niyeru cujiri wapabʉjʉse cujiri wapatiro wijacaro niwʉ̃.
20 Tojo wee Jesure pãjãrã ẽjõpeonemocãrã niwã. Cʉ̃ ye queti nipe'tiropʉ se'sacaro niwʉ̃.
21 Be'ro Pablo wãcũcʉ niwĩ: "Yʉ'ʉ Jerusalẽ̃pʉ tojaagʉti. Topʉ wa'agʉ, Macedonia, Acaya di'tapʉ yʉ'rʉagʉti. Jerusalẽ̃rẽ cã'rõ niquejo, yʉ'rʉagʉti tja Romarẽ ĩ'asijagʉ wa'agʉ", nicʉ niwĩ.
22 Tojo weegʉ pʉarã cʉ̃rẽ weetamurãrẽ Timoteo, Erastore Macedoniapʉ o'óyumʉ'tãcʉ niwĩ. Cʉ̃ pe'e Asia di'tapʉta tojacã'cʉ niwĩ.

Éfesopʉ cumuca wa'a'que ni'i

23 Titareta Pablo cʉ̃ Éfesopʉ nicã, Jesure pãjãrã ẽjõpeose ye bu'iri pũrõ cumuca wa'acaro niwʉ̃.
24 Te cumucare wã'cõcʉ niwĩ ni'cʉ̃ Demetrio wãmetigʉ. Cʉ̃ asipa'ase plata wãmetisere da'rari masʉ̃ nicʉ niwĩ. Te asipa'ase me'rã Artemisa wãmetigore na ẽjõpeose wi'seriacã queosere yee, duamʉjãcʉ niwĩ. Artemisa na ẽjõpeogo na yee'co nico niwõ. Te wi'seriacãrẽ duarã Demetrio, ãpẽrã cʉ̃ me'rã da'raco'terã pajiro wapata'amʉjãcãrã niwã.

25 Be'ro pãjãrã Jesure ẽjõpeocã ĩ'agʉ̃, cʉ̃ me'rãcjãrã, ãpẽrã na weronojõ
da'rasetirãrẽ neocũocʉ niwĩ. Na nérẽca be'ro narẽ nicʉ niwĩ:
—Mʉsã añurõ masĩ'i. Marĩ a'te da'rasetise me'rã añurõ wapata'a nicã'a.
26 Mʉsã quẽ'rã Pablo weresere tʉ'oña'ña. "Marĩ ẽjõpeorã masã queose
yee'cãrã catise cʉorã mejẽta nima. Õ'acʉ̃ weronojõ nitima", ni weresijagʉ
weeami. Cʉ̃ tojo were'quere a'tocjãrã pãjãrã ẽjõpeorã weema. A'tocjãrã
dia'cʉ̃ ẽjõpeosetirã weetima. Pãjãrã ẽjõpeorã weema. A'ti di'ta Asiacjãrã
quẽ'rã cʉ̃ weresere ẽjõpeoma.
27 Tojo weero marĩrẽ a'te wiopesabutia'a. Marĩ da'rasere masã ña'arõ
wãcũrãsama. Tere duutirãsama. Apeye quẽ'rãrẽ marĩ ẽjõpeono'gõ
añubutiago ya wi'i mejõ nirĩ wi'i tojacã'rõsa'a. A'tocaterore Asiacjãrã,
nipe'tirocjãrã core ẽjõpeoma. Masã Pablo weresere ẽjõpeorã, siape me'rã
core ẽjõpeodu'ucã'rãsama, nicʉ niwĩ Demetrio.
28 Na cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, ʉpʉtʉ ua, caricũcãrã niwã:
—Artemisa Éfesocjãrã wiogo añubutiago nimo.
29 Ãpẽrã quẽ'rã tere tʉ'o, to nirã̃ waroa añurõ caricũse'sa wa'acãrã
niwã. Tojo caricũrãta Gayo, Aristarco wãmetirãrẽ ñe'e, sojaro me'rã
wejewã'cãcãrã niwã pajiri wi'i ti macãcjãrã na nerẽrĩ wi'ipʉ. Na
Macedoniacjãrã Pablo me'rã sija'cãrã nicãrã niwã.
30 Pablo quẽ'rã cʉ̃ basu masã pãjãrã tiropʉ na me'rã ucũgʉ̃ wa'agʉ
wa'asĩ'rĩmicʉ niwĩ. Ãpẽrã Jesure ẽjõpeorã pe'e cʉ̃rẽ wẽjẽbosama nírã,
ne du'uo'oticãrã niwã.
31 Ãpẽrã quẽ'rã Asiacjãrã wiorã Pablo me'rãcjãrã queti o'ócãrã niwã
cʉ̃rẽ:
—Masã pãjãrã wa'teropʉ ne wa'aticã'to, ni queti o'ócãrã niwã.
32 Na topʉ nerẽrã mejẽcã dia'cʉ̃ no'o na ʉaro caricũma'acã'cãrã niwã.
Na ¿de'ro weerãtirã a'topʉ marĩ nerẽti? nisere ne masĩticãrã niwã.
33 Na pãjãrã ti wi'ipʉ nirĩ curata masã ĩ'orõpʉ judío masã na acaweregʉ
Alejandro wãmetigʉre tuuquenʉ'cõcãrã niwã. To caricũrãrẽ wereato nírã
tojo weecãrã niwã. Cʉ̃ tocã'rõta di'tamarĩato nígʉ̃ narẽ omocã me'rã
weequeocʉ niwĩ. Ʉsã judío masã bu'iri moo'o nisere weresĩ'rĩmicʉ niwĩ.
"Pablo cʉ̃ weresijase ʉ̃sã ye cjase mejẽta ni'i", nisĩ'rĩmicʉ niwĩ.
34 Na cʉ̃rẽ judío masʉ̃ nimi ni ĩ'amasĩrã, ã'rĩ quẽ'rã Artemisare
ẽjõpeotisami nírã, maata ni'cãrõ me'rã caricũmajãcãrã niwã:
—Artemisa Éfesocjãrã wiogo añubutiago nimo. Pʉa hora tere tojo
caricũnu'cũcã'cãrã niwã.
35 Be'ro ni'cʉ̃ ti macãcjãrã wiogʉpʉ narẽ di'tamarĩcã weecʉ niwĩ. Narẽ
nicʉ niwĩ:
—Marĩ a'ti macã Éfesocjãrã Artemisa añubutiago ẽjõpeori wi'ire co'terã
ni'i. Co queose ʉ'mʉsepʉ dijati'quere co'terã ni'i. Nipe'tirocjãrã a'tere
masĩsama.
36 "Mʉsã tere co'terã niwe'e", ne ni'cʉ̃ marĩrẽ nímasĩtisami. Tojo
weerã mʉsã uasere tocã'rõta du'uya. Diacjʉ̃ wãcũmʉ'tãtimirã, ña'arõ
weeticã'ña.
37 Ã'rã mʉsã miiti'cãrã apeyenojõacã marĩ ẽjõpeose wi'seri cjasere ne
yajaticãrã niama. Marĩ ẽjõpeogore yabiticãrã niama. Na weetimicã, mʉsã
narẽ mejõ waro miiticãrã niapʉ.
38 Demetrio, cʉ̃ me'rã da'rarã ãpẽrã masãrẽ weresãsĩ'rĩrã, marĩrẽ
besewʉaropʉ weresãrã wa'ato. Te niatjeta na'irõ beseri masã beserã
niama.

39 No'o apeyenojõ mʉsã ʉasere sẽrĩsĩ'rĩrã, wiorã na a'ti macãcjãrãrẽ
nerẽduticã, mʉsã ʉasere ucũña.
40 Ni'cãcã marĩ caricũ'quere romano masã wiorã "Marĩrẽ yʉ'rʉnʉ'cãrã
weesama", ni wãcũrãsama. Marĩ tojowarota caricũrõ bajuro car-
icũma'acãrã weeapʉ. Tojo weerã romano masã na weresãcã, marĩrẽ de'ro
ni yʉ'tita basiotisa'a, nicʉ niwĩ Éfesocjãrã wiogʉ.
41 A'te ucũyapati, "Tocã'rõta ni'i", nicʉ niwĩ. Cʉ̃ "Mʉsã ye wi'seripʉ
wa'aya" nicã tʉ'orã, wijaastepe'tia wa'acãrã niwã.

20

Pablo Macedonia di'tapʉ, Grecia di'tapʉ cʉ̃ sija'que ni'i

1 Cumuca pe'tíca be'ro Pablo Jesure ẽjõpeorãrẽ werecasanʉ'cõgʉ̃ti
pijiocʉ niwĩ. Cʉ̃ wéréca be'ro narẽ we'eriti, wa'a wa'acʉ niwĩ Macedonia
di'tapʉ.
2 To cjase macãrĩpʉ yʉ'rʉagʉ, tocjãrãrẽ cʉ̃ werese me'rã nemorõ
wãcũtutuase o'onemowã'cãcʉ niwĩ. Tojo weewã'cã, ejacʉ niwĩ Grecia
di'tapʉre.
3 Topʉ i'tia mujĩpũ tocjãrã me'rã tojacʉ niwĩ. Be'ro cʉ̃ Siriapʉ yucʉsʉ
me'rã wa'agʉti weemigʉ̃, queti tʉ'ocʉ niwĩ judío masã mʉ'ʉrẽ wẽjẽrãtirã
weeama nise quetire. Tojo weegʉ "Mejãrõ yʉ'ʉ a'tíca ma'a Macedoniapʉta
wa'agʉti tja", ni wãcũcʉ niwĩ.
4 Cʉ̃ wa'acã, cʉ̃ me'rã wa'acãrã niwã Bereacjʉ̃ Sópater wãmetigʉ,
Tesalónicacjãrã pʉarã Segundo, Aristarco wãmetirã. Tojo nicã Derbecjʉ̃
Gayo wãmetigʉ wa'acʉ niwĩ. Apĩ Timoteo, ãpẽrã Asiacjãrã pʉarã Tíquico,
Trófimo wãmetirã wa'acãrã niwã. Be'ro Filipopʉre etawã. Yʉ'ʉ quẽ'rã
Luca Filipopʉ ní'cʉ wa'awʉ tja na me'rã.
5 Na ʉ̃sã dʉporo Filipopʉ ní'cãrã wijawã'cãwã. Ʉsãrẽ Troapʉ co'tecãrã
niwã.
6 Pã̃ bʉcʉase me'rã morẽtica ba'ari bosenʉmʉ be'ro ʉ̃sã quẽ'rã Pablo
me'rã narẽ sirutuwʉ Filipopʉ ní'cãrã. Tojo sirutuwã'cãrã, yucʉsʉ me'rã
na wa'a'caropʉta ʉ̃sã quẽ'rã wa'awʉ. Wa'a, ni'cãmocʉse nʉmʉrĩ be'ro
Troapʉre ejawʉ. Topʉ ʉ̃sã me'rãcjãrã ʉ̃sãrẽ põtẽrĩwã. Topʉre ni'cã
semana tojáníwʉ̃.

Pablo Troapʉ bʉrʉdija wẽrĩ'cʉpʉre masõ'que ni'i

7 Soorinʉmʉ ñamipʉ põtẽrĩrãtirã nerẽwʉ̃. Pablo põtẽrĩse dʉporo
masãrẽ bu'ewĩ. Cʉ̃ ape nʉmʉ wijagʉti weeyugʉ, narẽ yoacã bu'ewĩ. Téé
ñami decopʉ bu'edu'uwĩ.
8-9 Ʉsã i'tia casatiri wi'i bu'ica tucũpʉ nerẽwʉ̃. Ti tucũpʉre peje sĩ'osepa
niwʉ̃. Ni'cʉ̃ ma'mʉ Eutico wãmetigʉ ventana sopepʉ dujiwĩ. Pablo yoacã
ucũyucã, cʉ̃rẽ wʉja ejayʉ'rʉacaro niwʉ̃. Cʉ̃ cãrĩyʉ'rʉmajã wa'a, bʉrʉdija
wa'awĩ nucũcãpʉ. Ti tucũpʉ ní'cãrã cʉ̃ tiropʉ dija, cʉ̃ wẽrĩ'cʉpʉre
wejewã'cõ dʉpowã.
10 Pablo quẽ'rã dijaa, mu'rĩque'a, cʉ̃rẽ paabʉ'a wejewã'cõwĩ. "Catimi
yujupʉ. Wãcũque'titicã'ña", niwĩ.
11 Pablo cʉ̃rẽ masõca be'ro ʉ̃sã apaturi mʉjãwʉ̃ ti tucũpʉta tja. Cʉ̃
ʉ̃sãrẽ sʉ'ori põtẽrĩse o'o, ucũnemowĩ tja téé bo'reste dijaticãpʉ. Be'ro
weretojanʉ'cõ, wijaa wa'awĩ.
12 Cʉ̃ wa'áca be'ro Eutico wẽrĩ'cʉpʉ masã'cʉre topʉ nerẽ'cãrã cʉ̃ ya
wi'ipʉ miawã. Cʉ̃ masãcã, na pũrõ e'catise me'rã tojawã.

Pablo quẽ'rã Troapʉ ní'cãrã Mileto wãmetiri macãpʉ wa'a'que ni'i

13 Be'ro Pablo ʉ̃sãrẽ Troapʉ nirãrẽ diapʉ wa'ayudutiwĩ Asõ wãmetiri macãpʉ. Tojo weerã topʉ wa'awʉ. Pablo cʉ̃ wa'asĩ'rĩ'caronojõta ma'apʉ wa'acʉ niwĩ.
14 Ʉsã cʉ̃rẽ Asõpʉ bocaeja, cʉ̃ ʉ̃sã me'rã diapʉ wa'awĩ. Be'ro tja ʉ̃sã Mitilene wãmetiri macãpʉ wa'awʉ.
15 Topʉ eja, ape nʉmʉ yʉ'rʉawʉ Quío wãmetiri nʉcʉ̃rõ pʉ'topʉ. Topʉ cãrĩ, ape nʉmʉ yʉ'rʉawʉ tja. Yʉ'rʉaa, ejawʉ Samos wãmetiri nʉcʉ̃rõpʉre. To yʉ'rʉaa, ejawʉ Trogilio wãmetiri macãpʉ tja. Topʉ cãrĩwʉ̃. Ape nʉmʉ wa'a, ejawʉ Mileto wãmetiri macãpʉ.
16 Asiapʉre yoacã nisĩ'rĩtigʉ, "Éfesore diacjʉ̃ yʉ'rʉarã", niwĩ Pablo. Cʉ̃ sojayʉ'rʉawĩ. Apetero weegʉ cʉ̃rẽ basiocãma, Pentecosté bosenʉmʉ dʉporo maata Jerusalẽpʉre niyusĩ'rĩtojawĩ.

Pablo Éfesocjãrã Jesure ẽjõpeorãrẽ sʉ'ori nirãrẽ weretʉo'que ni'i

17 Miletopʉ nígʉ̃ta, Éfesocjãrã Jesure ẽjõpeorãrẽ sʉ'ori nirãrẽ Pablo queti o'owĩ:
—Topʉre wa'awe'e. A'topʉ yʉ'ʉre põtẽrĩ ucũrã a'tia, nío'owĩ.
18 Na etacã ĩ'a, narẽ niwĩ:
—Mʉsã añurõ masĩ'i yʉ'ʉ mʉsã wa'teropʉre weeseti'quere. Yʉ'ʉ ne waro Asiapʉ etagʉ weesetinʉ'cã'quere, téé yʉ'ʉ nitʉogʉpʉ weeyapada'reo'quere mʉsã añurõ masĩsa'a.
19 Yʉ'ʉ marĩ wiogʉ dutiro weeri masʉ̃ nígʉ̃, "Yʉ'ʉ masĩrõ me'rã ucũ'u", ne nitiwʉ. Masã Jesure ẽjõpeoticã uticãti. Yʉ'ʉre judío masã na wẽjẽsĩ'rĩ wapacã, yʉ'ʉ pi'eticãti.
20 Yʉ'ʉ mʉsã nerẽwʉaropʉ, no'o mʉsã ye wi'seripʉ mʉsãrẽ weetamusenojõrẽ ya'yiotiwʉ. Werepe'ocã'wʉ̃.
21 Judío masãrẽ, judío masã nitirã quẽ'rãrẽ a'tiro werewʉ: "Mʉsã ña'arõ weesetisere bʉjaweti dʉcayuya. Jesú marĩ wiogʉre ẽjõpeoya", niwʉ̃.
22 Yʉ'ʉ ni'cãrõacã Jerusalẽpʉ wa'agʉ wee'e Espíritu Santu yʉ'ʉre duti'caronojõta. Topʉ yʉ'ʉre de'ro wa'aro wa'arosa'a. Masĩtisa'a.
23 A'te dia'cʉ̃rẽ masĩ'i. Nipe'tise macãrĩpʉ yʉ'ʉ wa'asetirinʉcʉ̃ Espíritu Santu yʉ'ʉre werewĩ: "Masã mʉ'ʉrẽ bu'iri da'reri wi'ipʉ sõrõ, mʉ'ʉrẽ pi'eticã weerãsama", ni wereyuwĩ.
24 Na yʉ'ʉre "Tojo weerãsama" nimigʉ̃, wãcũque'tiwe'e. Yʉ'ʉ catiri ʉmʉcore ma'iwe'e. Marĩ wiogʉ Jesú cʉ̃ da'rase cũu'que pũrĩcãrẽ pe'osĩ'rĩsa'a. Õ'acʉ̃ masã nipe'tirãrẽ ma'imi nise quetire weredutiwĩ yʉ'ʉre.
25 »Yʉ'ʉ mʉsã tiropʉ nígʉ̃, Õ'acʉ̃ nipe'tirã wiogʉ nimi nise quetire weresijawʉ. Ni'cãrõacãrẽ "Mʉsã ne ni'cʉ̃ yʉ'ʉre ĩ'anemosome majã", ni tʉ'oña'sa'a.
26-27 Yé bu'iri nisome mʉsã ʉ'mʉsepʉ wa'aticã. Yʉ'ʉ mʉsãrẽ te niatjereta werepe'ocã'wʉ̃. Nipe'tise Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ wereduti'quere ne cã'rõacã ya'yiotiwʉ.
28 »Mʉsã basu pe'e co'teya. Éfesopʉ tojaarã, ãpẽrã Espíritu Santu mʉsãrẽ co'tedutino'cãrã quẽ'rãrẽ co'teya. Õ'acʉ̃ macʉ̃ wẽrĩse me'rã na quẽ'rã marĩ weronojõta cʉ̃ põ'rã nima. Tojo weerã narẽ oveja co'terã na yarã ovejare añurõ co'terã weronojõta añurõ co'teya.
29 Yʉ'ʉ wa'áca be'ro ãpẽrã nisoori masã a'tirãsama. Yaiwa ovejare ba'a'caro weronojõ mʉsã Jesure ẽjõpeomi'quere pe'ticã weesĩ'rĩrãsama.

30 Mʉsã tiro nirã̃ quẽ'rã Jesure ẽjõpeorãrẽ na bu'ese pe'ere sirutuato
nírã nisoose wã'cãrãsama.
31 Tojo weerã mʉsã na nisoori nírã, añurõ co'teya. Wãcũña. I'tia cʉ̃'ma
ʉmʉcori, ñamirĩ nipe'tirã mʉsã nirãnʉcʉ̃rẽ utise me'rã bu'ewʉ.
32 »Ni'cãrõacãrẽ majã mʉsãrẽ co'teato nígʉ̃ yʉ'ʉ Õ'acʉ̃rẽ
sẽrĩbosacũugʉ̃ti. Cʉ̃ ye cjase quetire tʉ'orã, mʉsã masĩrãsa'a Õ'acʉ̃
masãrẽ ma'isere. Cʉ̃ mʉsãrẽ tutuacã weegʉsami. Õ'acʉ̃ “Nipe'tirã
yʉ'ʉ bese'cãrãrẽ añuse o'ogʉti”, nicʉ niwĩ. Cʉ̃ ní'caronojõta mʉsãrẽ
o'ogʉsami.
33 Yʉ'ʉ ne ʉotiwʉ ãpẽrã ye niyerure, na ye su'tire.
34 Mʉsã añurõ masĩ'i. Yʉ'ʉ basu da'rase wapa me'rã nipe'tise yʉ'ʉ, yʉ'ʉ
me'rãcjãrã ʉasenojõrẽ bocawʉ.
35 Yʉ'ʉ tojo wéégʉ, ãpẽrãrẽ weetamusere mʉsãrẽ ĩ'owʉ̃. Marĩ tojo
da'ratjĩarãta, pajasecʉorãrẽ weetamurõʉa'a. Wãcũña Jesú marĩ wiogʉ
cʉ̃ ní'quere. “Apeyenojõ o'ogʉ pe'e ñe'egʉ̃ nemorõ e'catisami”, nicʉ niwĩ
Jesú, ni weretʉowĩ Pablo Éfesocjãrã Jesure ẽjõpeorãrẽ sʉ'ori nirãrẽ.
36 A'tere tojo nitojanʉ'cõ, Pablo na nipe'tirã me'rã ejaque'a, ñubuewĩ.
37 Ñubuetoja, na nipe'tirã utitjĩarã, pũrõ ma'ise me'rã cʉ̃rẽ paabʉ'a,
we'erititʉowã.
38 Na “Mʉsã yʉ'ʉre ĩ'anemosome majã” nicã tʉ'o'cãrã nitjĩarã, pũrõ
bʉjawetirã tojawã. Be'ro cʉ̃rẽ peta yucʉsʉpʉ ba'pati tuusoowã.

21

Pablo Jerusalẽ́pʉ wa'a'que ni'i

1 Éfesocjãrã Jesure ẽjõpeorãrẽ sʉ'ori nirãrẽ we'erititʉo, yucʉsʉ
a'medo'cawʉjopʉ mʉjãsãjãa, wa'a wa'awʉ. Wa'a, diacjʉ̃ pẽ'a ejawʉ
Cos wãmetiri macãpʉ. Topʉ cãrĩ, ape nʉmʉ yʉ'rʉawʉ Roda wãmetiri
macãpʉ. Ti macãrẽ yʉ'rʉaa, ejawʉ Pátara wãmetiri macãpʉ tja.
2 Topʉta ʉ̃sã apewʉ me'rã Fenicia tiro wa'apjʉpʉ mʉjãsãjãa, wa'a
wa'awʉ.
3 Wa'a, Chipre nʉcʉ̃rõrẽ ĩ'awã'cã, ti nʉcʉ̃rõ cũpe pe'e tojawʉ. To
yʉ'rʉaa, Siria di'tapʉre etawʉ. Eta, Tiro wãmetiri macãpʉ majãwʉ̃. Topʉ
tiwʉ da'rarã apeque na duredijocã, ʉ̃sã quẽ'rã tiwʉpʉ sãña'cãrã dijaawʉ.
4 Topʉ ʉ̃sã Jesure ẽjõpeorãrẽ bocaejawʉ. Na me'rã ni'cã semana
tojáníwʉ̃. Na Espíritu Santu masĩse o'ono'cãrã Pablore “Mʉ'ʉ Jerusalẽ́pʉ
wa'aticã'ña mʉ'ʉrẽ wẽjẽrĩ”, ni werewã.
5 Na tojo nimicã, ʉ̃sã “Ticʉse nʉmʉrĩ tojarãti” níca be'ro wa'a wa'awʉ
tja. Ʉsãrẽ nipe'tirã, na nʉmosãnumia, na põ'rã ba'patitʉowã petapʉ. Ʉsã
nipe'tirã nucũporopʉ ejaque'a, Õ'acʉ̃rẽ ñubuewʉ.
6 Ñubuetoja we'eriti, ʉ̃sã yucʉsʉpʉ mʉjãsãjãwʉ̃. Na pe'e quẽ'rã na ye
wi'seripʉ tojaa wa'awã.
7 Ʉsã Tiro wãmetiri macãpʉ ní'cãrã yʉ'rʉaa, etawʉ tja Tolemaida
wãmetiri macãpʉ. Topʉ Jesure ẽjõpeorãrẽ añuduti, ni'cã nʉmʉ na me'rã
tojawʉ.
8 Ape nʉmʉ yʉ'rʉaa, etawʉ tja Cesareapʉre. Topʉre eta, ʉ̃sã Felipe Õ'acʉ̃
ye queti werecusiagʉ ya wi'ipʉ cãrĩwʉ̃. Cʉ̃ me'rã topʉ tojacã'wʉ̃. Felipe
todʉporo Jerusalẽ́pʉre ãpẽrã seis me'rã ba'ase etiacjʉ na besecũú'cʉ niwĩ.

9 Cʉ̃ me'rã cʉ̃ põ'rã numia ba'paritirã numia marãpʉsʉmʉa moorã niwã.
Na Õ'acʉ̃ cʉ̃ ucũ'quere wereturiari masã niwã.
10 Ʉsã pejeti nʉmʉrĩ níca be'ro ni'cʉ̃ Judeacjʉ̃ Agabo wãmetigʉ etawĩ.
Cʉ̃ Õ'acʉ̃ ucũ'quere wereturiari masʉ̃ niwĩ.
11 Ʉsã tiro eja, Pablo ya da ejerituri dare mii, cʉ̃ basu cʉ̃ ye omocãrĩ, cʉ̃
ye dʉ'pocãrĩpʉ dʉ'tewĩ. Dʉ'tetoja, ʉ̃sãrẽ niwĩ:
—Espíritu Santu a'tiro niami yʉ'ʉre: "Mʉ'ʉ a'ti da me'rã dʉ'te'caro
weronojõ judío masã Jerusalẽ́pʉ a'ti da wiogʉre dʉ'terãsama. Na judío
masã nitirãrẽ o'orãsama cʉ̃rẽ ña'arõ weedutirã", niami Espíritu Santu,
niwĩ Agabo.
12 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, ʉ̃sã, ãpẽrã Cesareacjãrã Pablore "Ne Jerusalẽ́pʉ
wa'aticã'ña", nimiwʉ̃.
13 Cʉ̃ pe'e ʉ̃sãrẽ niwĩ:
—Mʉsã ne utiticã'ña. Yʉ'ʉre tojo wéérã, ʉpʉtʉ bʉjawetise o'orã wee'e.
Na yʉ'ʉre dʉ'tesĩ'rĩcã, yʉ'ʉ narẽ "Dʉ'teticã'ña", nisome. Jerusalẽ́pʉ na
yʉ'ʉre Jesú ye bu'iri wẽjẽsĩ'rĩcã, yʉ'ʉ e'catise me'rã wẽrĩgʉ̃ti, niwĩ Pablo.
14 Ʉsã cʉ̃rẽ de'ro cã'mota'amasĩti, Õ'acʉ̃ cʉ̃ de'ro ʉaro weeato nírã tojo
du'ucã'wʉ̃.
15 To be'ro ʉ̃sã, ʉ̃sã ye dure, Jerusalẽ́pʉ wa'a wa'awʉ.
16 Ãpẽrã pejetirã to Cesareacjãrã, Jesure ẽjõpeorã ʉ̃sãrẽ ba'patiwã'cãwã.
Ni'cʉ̃ na me'rã Mnasõ̃ wãmetigʉ yoacã Jesure ẽjõpeosetigʉ Chipre
nʉcʉ̃rõcjʉ̃ niwĩ. Ʉsã cʉ̃ ya wi'ipʉ Jerusalẽ́pʉre cãrĩrã wa'awʉ.

Pablo Jerusalẽ́pʉ Santiago, ãpẽrã Jesure ẽjõpeorã sʉ'ori nirã́ me'rã ucũ'que ni'i

17 Ʉsã Jerusalẽ́pʉre etacã, ʉ̃sãrẽ Jesure ẽjõpeorã e'catise me'rã põtẽrĩwã.
18 Ʉsã etáca nʉmʉ ape nʉmʉ pe'e Pablo Santiagore ĩ'agʉ̃ wa'agʉ, ʉ̃sã
me'rã wa'awĩ. Topʉre nipe'tirã Jesure ẽjõpeorãrẽ sʉ'ori nirã́ cʉ̃ me'rã
niwã.
19 Pablo narẽ añudutitoja, judío masã nitirã tiropʉ nipe'tise Õ'acʉ̃ cʉ̃
me'rã wee'quere ni'cãrẽ tenʉcʉ̃ werebʉrowĩ.
20 Narẽ tojo ni wéréca be'ro Õ'acʉ̃rẽ na e'catise o'owã. Be'ro Pablore
niwã:
—Mʉ'ʉ añurõ masĩsa'a. Pãjãrã waro judío masã Jesure ẽjõpeorã nima.
Na Moisé cʉ̃ duti'quere nipe'tirãrẽ pũrõ weedutirã weema.
21 Ãpẽrã masã a'tiro ni ucjama mʉ'ʉrẽ. "Mʉ'ʉ judío masã nitirã ya
di'tapʉ nígʉ̃, judío masã topʉ nirãrẽ Moisé duti'quere weedutitiaporo. Na
põ'rã õ'rẽcjʉ yapa caserore yejecõ'adutitiaporo. Tojo nicã marĩ judío masã
weesetisenojõ quẽ'rãrẽ weedutitiaporo", tojo ni ucjama ãpẽrã mʉ'ʉrẽ.
22 Na mʉ'ʉ a'topʉ ejapʉ nise quetire tʉ'orã, nerẽrãsama. To pũrĩcãrẽ
¿de'ro weesĩ'rĩsari?
23 Mʉ'ʉ a'tiro weecã, añubosa'a. Ʉmʉa ba'paritirã nima a'tore. Na
Õ'acʉ̃rẽ "Apeyenojõ tojo weerãti", nicãrã niama.
24 Na me'rã mʉ'ʉ Õ'acʉ̃ wi'ipʉ wa'aya. Na Moisé duti'caronojõta
weerã weeama. Na ña'arõ niseti'quere Õ'acʉ̃ na me'rã añurõ e'catidutirã
dʉcayurã weeama. Mʉ'ʉ quẽ'rã na weronojõta weeya. Nipe'tise wa'icʉrã
na Õ'acʉ̃rẽ ʉ̃jʉ̃amorõse wapare narẽ mʉ'ʉ wapayebosaya. Mʉ'ʉ tojo
wéeca be'ro na poarire seecõ'adutirãsama. Nipe'tirã judío masã mʉ'ʉ

tojo weecã, mʉ'ʉrẽ queti “Tojo nima'acãrã weeapã”, nirãsama. “Cʉ̃ quẽ'rã Moisé duti'quere añurõ weegʉ́ nimi”, nirãsama.

25 »Ʉ̃sã sõ'onícateropʉ Jesure ẽjõpeorã judío masã nitirãrẽ papera dutiri pũrĩ ojatojawʉ na weeatjere. Wa'icʉ di'i ãpẽrãnojõrẽ Õ'acʉ̃ mejẽtare ẽjõpeorã na wẽjẽ ʉ̃jʉ̃amorõ ñubuepeo'quere ba'adutitiwʉ. Nipe'tirã wa'icʉrã ye díre, wa'icʉrã na wãmʉta ãrʉ̃asure'cãrãnojõrẽ ba'adutitiwʉ. Ãpẽrãrẽ a'metãrãdutitiwʉ na nʉmosãnumia, na marãpʉsʉmʉa nitirãrẽ, ni ojao'owʉ judío masã nitirãrẽ, niwã Jesure ẽjõpeorã sʉ'ori nirã̃ Pablore.

26 Pablo pe'e “Jaʉ”, niwĩ.

Tojo weegʉ sõ'onícãrã ba'paritirãrẽ miaa, ape nʉmʉ pe'e na ña'arõ niseti'quere du'u dʉcayurã wa'arã Õ'acʉ̃ wi'ipʉ wa'awã. Ti wi'i Õ'acʉ̃ wi'ipʉ sãjãa, Pablo pa'íre werecʉ niwĩ:

—Ni'cã semana dʉ'sa'a ã'rã ña'arõ niseti'quere du'u dʉcayuatjo. Nitʉori nʉmʉrẽ na masãnʉcʉ̃ ovejare wẽjẽ o'orãsama Õ'acʉ̃rẽ, nicʉ niwĩ Pablo.

Pablore Õ'acʉ̃ wi'i po'peapʉ nigʉ̃rẽ ñe'e wijaa'que ni'i

27 Na ña'arõ niseti'quere dʉcayu, na añurõ tu'ajaboro ãpẽrã judío masã Asiacjãrã Pablore cʉ̃ Õ'acʉ̃ wi'ipʉ nicã ĩ'acãrã niwã. Cʉ̃rẽ ĩ'arã, ãpẽrã masã ti wi'ipʉ nirãrẽ uarosãjãcã weecãrã niwã. Na cʉ̃rẽ ñe'ea, caricũcãrã niwã:

28 —Ʉ̃sã acawererã, ʉ̃sãrẽ weetamurã a'tia. Ã'rĩta nimi nipe'tiro marĩrẽ ña'arõ ucũse me'rã dojorẽcusia'cʉ. Cʉ̃ “Judío masã ña'a nima”, nicusiami. “Moisé cʉ̃ duti'que wapamarĩ'i”, nimi. A'ti wi'i Õ'acʉ̃ wi'i quẽ'rãrẽ “Ña'a ni'i”, ni bu'ecusiagʉ weeami. Apeyema tja griego masãrẽ a'ti wi'ipʉre miisãjãtiapĩ. Judío masã nitirã griego masã a'ti wi'ipʉre de'ro sãjãtita basiowe'e. Cʉ̃ a'tiro wéégʉ, a'ti wi'i ña'ase marĩrĩ wi'ire dojorẽgʉ̃ weeapĩ, ni weresãcãrã niwã.

29 Na todʉporo Éfesocjʉ̃ judío masʉ̃ nitigʉ Trófimo wãmetigʉre Pablo me'rã nicã ĩ'acãrã niwã macãpʉ. Tojo ĩ'a'cãrã nitjĩarã, na “Cʉ̃rẽ Õ'acʉ̃ wi'ipʉ miisãjãapĩ”, ni wãcũcãrã nimiwã.

30 Na tojo nicã tʉ'orã, ti macãcjãrã nipe'tirã uarosãjãwã. Tojo weerã sojaro me'rã na omasãjãa, Pablo tiropʉ eja, cʉ̃rẽ ñe'e, Õ'acʉ̃ wi'ipʉ nigʉ̃rẽ wejewijaawã te sope pʉ'topʉ. Be'ro maata ti wi'i soperire añurõ bi'acã'wã cʉ̃ ti wi'ipʉ du'ti sãjãrĩ nírã.

31 Na Pablore wẽjẽrãtirãpʉ weemiwã. Na wẽjẽsĩ'rĩrĩ cura ãpẽrã masã surara wiogʉpʉre wererã wa'acãrã niwã. A'tiro nicãrã niwã:

—Nipe'tirã a'ti macã Jerusalẽcjãrãrẽ cumuca wa'aro weeapʉ, ni werecã̃rã niwã surara wiogʉpʉre.

32 Cʉ̃ te quetire tʉ'ogʉ, cʉ̃ yarã surarare nerẽduti, ãpẽrã cʉ̃ me'rãcjãrã wiorã quẽ'rãrẽ neo, omawã'cãticãrã niwã na tiropʉ. Be'ro na tojo a'ticã ĩ'arã, Pablore paami'cãrã paadu'ucã'wã.

33 Be'ro surara wiogʉ Pablo pʉ'topʉ wa'a, cʉ̃ yarã surarare ñe'eduti, pʉa da cõme dari me'rã dʉ'tedutiwĩ. Tojo weetojaca be'ro masãrẽ “¿Noa niti ã'rĩ? ¿De'ro weeati?” ni sẽrĩtiña'wĩ.

34 Cʉ̃ tojo nicã, masã pe'e apĩ mejẽcã, ãpẽrã quẽ'rã mejẽcã no'o ʉaro caricũma'acã'wã. Tojo weegʉ surara wiogʉ pe'e ne diacjʉ̃ tʉ'oejatiwĩ. Tojo tʉ'oti, cʉ̃ yarã surarare miadutiwĩ na surara nirĩ wi'ipʉ.

35-36 Na topʉ cʉ̃rẽ miacã, pãjãrã masã narẽ sirutuwã. Sirutu, pũrõ caricũwã:

—Cũrẽ wẽjẽña, niwã. Tojo weerã surara na ya wi'i sope pʉ'to mʉjãrõtiro ejarã, masã “Cũrẽ wẽjẽña” nicã tʉ'orã, surara Pablore miiwʉamʉjãwã.

Pablo surara wiogʉ me'rã cũ ucũ'que ni'i

37 Ti wi'ipʉ eja, cũrẽ o'osõrõrãtirã weeri cura Pablo surara wiogʉre griego ye me'rã “Yʉ'ʉ mʉ'ʉ me'rã ucũsĩ'rĩsa'a”, nicʉ niwĩ. Cũ ucũcã tʉ'ogʉ, surara wiogʉ pe'e “¿Mʉ'ʉ griego yere masĩti?

38 ¿To pũrĩcãrẽ cãrũ sõ'onícʉ Egiptocjũ masãrẽ neocũu weetjĩagũ, romano masã wiorã me'rã a'mewẽjẽ'cʉ mejẽta niti? Pãjãrã wẽjẽrĩ masãrẽ ba'paritisetiri mil ní'cãrãrẽ cũ yucʉ marĩrõpʉ miacʉ niwĩ. ¿Mʉ'ʉ cũ mejẽta niti?” ni sẽrĩtiña'cʉ niwĩ Pablore.

39 Pablo cũrẽ yʉ'ticʉ niwĩ:

—Niwe'e. Yʉ'ʉ judío masũ, Tarso wãmetiri macãcjũ ni'i. Tarso mejõ nirĩ macã mejẽta ni'i Cilicia di'tapʉre. Yʉ'ʉ ã'rã masã me'rã ucũsĩ'rĩsa'a, nicʉ niwĩ.

40 Cũ tojo nicã tʉ'ogʉ, surara wiogʉ “Jaʉ. Ucũña”, ni yʉ'ticʉ niwĩ. Tojo weegʉ Pablo mʉjãrõpʉ nu'cũgũta, omocã me'rã masãrẽ di'tamarĩdutiwĩ. Na di'tamarĩcã ĩ'a, Pablo masãrẽ na ye hebreo ye me'rã ucũwĩ.

22

1 —Yʉ'ʉ acawererã, yʉ'ʉre tʉ'oya. Yʉ'ʉ mʉsãrẽ yé cjasere weregʉti mʉsã yʉ'ʉre “Bu'iri moomi” niato nígũ, niwĩ.

2 Be'ro Pablo na ye hebreo me'rã ucũcã tʉ'orã, nemorõ di'tamarĩawã. Pablo narẽ niwĩ:

3 —Yʉ'ʉ judío masũ ni'i. Cilicia di'tacjũ, ni'cã macã Tarso wãmetiri macãpʉ bajuawʉ. A'ti macã Jerusalẽpʉ añurõ masãtu'ajanʉ'cõwũ. Yʉ'ʉre bu'e'cʉ Gamalie niwĩ. Moisé marĩ ñecũsʉmʉarẽ duti'quere nipe'tisere bu'epe'ocã'wũ. Mʉsã a'tocaterore Õ'acũ cũ duti'quere weesetironojõta yʉ'ʉ quẽ'rã añurõ tojota weewʉ.

4 Yʉ'ʉ todʉporopʉre Jesure ẽjõpeorãrẽ ña'arõ weecũcãti. Ejeripõ'rã añucãti téé no'o ãpẽrãrẽ wẽjẽtu'ajanʉ'cõgũpʉ. Ʉmʉa, numiarẽ ñe'e, narẽ bu'iri da'reri wi'ipʉ sõrõmʉjãduticãti.

5 Pa'ia wiogʉ, nipe'tirã judío masã wiorã “Tojota weewĩ cũ”, ni masĩsama. Náta yʉ'ʉre papera apobosatjĩarã o'ówã Damascocjãrã judío masã marĩ acawererãrẽ. Yʉ'ʉ ti pũrĩ me'rã Damascocjãrã Jesure ẽjõpeorãrẽ ñe'egũ wa'amiwũ. A'ti macã Jerusalẽpʉ narẽ miiti, bu'iri da'regʉti nígũ, tojo weemiwũ.

Pablo cũ dʉcayuse quetire masãrẽ were'que ni'i

6 »Damascopʉ yʉ'ʉ ejagʉti weeri cura dajaritero nicã wãcũña marĩrõ ʉ'mʉsepʉ bʉpo ya'baro weronojõ yʉ'ʉ tiro asistedijati bo'reyua wa'awʉ.

7 Tojo wa'acã, yʉ'ʉ nucũcãpʉ bʉrʉque'a wa'acãti. To be'roacã ni'cũ yʉ'ʉre ucũcã tʉ'owʉ. “Saulo, ¿de'ro weegʉ yʉ'ʉre ña'arõ weegʉ weeti?” niwĩ.

8 »Tere tʉ'o, yʉ'ʉ cũrẽ yʉ'tiwʉ: “¿Noa niti mʉ'ʉ?” niwũ.

»Cũ pe'e “Yʉ'ʉ Jesú, Nazarecjũ, mʉ'ʉ ña'arõ weesĩ'rĩ wapagʉ́ ni'i”, niwĩ.

9 Yʉ'ʉ me'rã wa'a'cãrã quẽ'rã te asistesere ĩ'acãrã niwã. Tere ĩ'arã, ʉcʉa wa'acãrã niwã. Yʉ'ʉre cũ ucũ'que pe'ere tʉ'oticãrã niwã.

10 Jesú tojo nicã tʉ'o, “Yʉ'ʉ wiogʉ ¿de'ro weegʉsari?” ni sẽrĩtiña'wũ cũrẽ.

»Cũ yʉ'ʉre yʉ'tiwĩ: “Wã'cãnʉ'cãña. Wa'aya Damascopʉ. Topʉ mʉ'ʉrẽ ni'cũ weregʉsami nipe'tise yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ weedutiatjere”, nío'owĩ.
11 Yʉ'ʉre cũ asiste'que ne caperi bajuticã weecãti. Tojo weerã yʉ'ʉ me'rãcjãrã Damascopʉ sʉ'ori wa'arã, yʉ'ʉre tʉãwã'cãwã.
12 »Ti macãpʉre ni'cũ Ananía wãmetigʉ, Moisé duti'quere weenu'cũrĩ masʉ̃ niwĩ. Nipe'tirã judío masã Damascopʉ nirã̃ cʉ̃rẽ “Añugʉ̃ nimi”, ni ĩ'awã.
13 Yʉ'ʉ ti macãpʉ etáca be'roacã Ananía yʉ'ʉre ĩ'agʉ̃ ejawĩ. Cʉ̃ yʉ'ʉre niwĩ: “Saulo, mʉ'ʉ apaturi ĩ'agʉ̃sa'a tja.” Cʉ̃ tojo nirĩ curata yʉ'ʉ apaturi ĩ'acãti tja. Tojo wa'acã, cʉ̃rẽ ĩ'awʉ̃ yʉ'ʉ tiro nu'cũgʉ̃rẽ.
14 »Be'ro yʉ'ʉre niwĩ: “Õ'acʉ̃ marĩ ñecʉ̃sʉmʉa ẽjõpeo'cʉ dʉporopʉ mʉ'ʉrẽ besecʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ cʉ̃ ʉaro mʉ'ʉrẽ masĩato ni, cũucʉ niwĩ. Tojo nicã cʉ̃ macʉ̃ Jesú ña'ase moogʉ̃rẽ ĩ'a, cʉ̃ ucũsere tʉ'oato nígʉ̃ cũucʉ niwĩ.
15 Nipe'tirãrẽ nipe'tiropʉ mʉ'ʉ ĩ'a'quere, mʉ'ʉ tʉ'o'quere Jesú ye quetire mʉ'ʉ werecusiagʉ wa'agʉsa'a.
16 ¿Ñe'enojõ pe'e basioweti mʉ'ʉrẽ? Basio'o pũrĩcã. Wãmeyedutiya. ‘Yʉ'ʉ Jesure ẽjõpeo'o, yʉ'ʉ ña'arõ wee'quere acobojoya’, ni sẽrĩña Õ'acʉ̃rẽ”, niwĩ yʉ'ʉre Ananía.

Pablo judío masã nitirã tiropʉ Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ wa'aduti'quere were'que ni'i

17 »Tojo wa'áca be'ro yʉ'ʉ Damascopʉ ní'cʉ tojátiwʉ a'ti macã Jerusalẽ̃pʉ. Tojata, ñubuegʉ wa'awʉ Õ'acʉ̃ wi'ipʉ.
18 Yʉ'ʉ ñubueri cura cãrĩtimigʉ̃ quẽ'ese weronojõ Jesure ĩ'acãti. Jesú yʉ'ʉre niwĩ: “Quero a'ti macã Jerusalẽ̃rẽ wijayá. A'ti macãcjãrã yé quetire mʉ'ʉ weresijacã, ne ẽjõpeosome”, niwĩ.
19 »Yʉ'ʉ tere tʉ'o, cʉ̃rẽ niwʉ̃: “Yʉ'ʉ wiogʉ, na añurõ masĩsama yé cjasere. Nipe'tise judío masã na nerẽse wi'serinʉcʉ̃ mʉ'ʉrẽ ẽjõpeorãrẽ a'masãjãa, narẽ ñe'e, bu'iri da'reri wi'ipʉ cũu, paapecũuwʉ̃.
20 Esteba mʉ'ʉ ye queti were'cʉre na wẽjẽrĩ curare yʉ'ʉ quẽ'rã topʉta ĩ'anu'cũwʉ̃. Na ye su'ti bu'icjasere co'tebosawʉ. ‘Añurõ wéérã, tojo weebata'ma’, ni wãcũsetinu'cũwʉ̃”, ni werewʉ Jesure.
21 »Jesú yʉ'ʉre niwĩ: “Wa'aya. Yʉ'ʉ aperopʉ yoaropʉ o'ógʉti wee'e mʉ'ʉrẽ judío masã nitirã tiropʉ”, niwĩ.
22 A'tota Pablo ucũsere tʉ'otʉowã. Cʉ̃ “Yʉ'ʉre ‘Judío masã nitirã tiropʉ wa'aya’ niwĩ” nicã tʉ'orã, ʉpʉtʉ caricũwã:
—Cʉ̃rẽ wẽjẽña, ni caricũwã.
23 Caricũnemo, na uasere ĩ'orã, na ye su'ti bu'icjasere doqueomʉjã, di'ta marãrĩrẽ õrẽ wẽestequemorõmʉjãwã.

Pablo surara tiropʉ weeseti'que ni'i

24 Na tojo weecã ĩ'agʉ̃, surara wiogʉ Pablore o'osõrõcã'dutiwĩ na ya wi'i po'peapʉ. Sõrõtojanʉ'cõ, “¿De'ro weerã tocã'rõ caricũti?” ni masĩsĩ'rĩgʉ̃ Pablore tãrãgʉ̃tigʉ dʉ'teduticʉ niwĩ.
25 Na dʉ'téca be'ro Pablo surara wiogʉ to co'tegʉre nicʉ niwĩ:
—¿Mʉsã romano masãrẽ bu'iri besemʉ'tãtimirã, tãrãta basioti? Basiotisa'a. Romano masãrẽ dutise tojo weedutitisa'a, nicʉ niwĩ.
26 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, surara cʉ̃rẽ dutibutiagʉ pe'ere weregʉ wa'acʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ añurõ weeapa sĩ'irẽ. Romano masʉ̃ta niami cʉ̃, nicʉ niwĩ cʉ̃ wiogʉpʉre.

27 Cũ tojo nicã, surara wiogu Pablo tiropu wa'a, cũrẽ “¿Nirõta romano masũ niti?” ni sẽrĩtiña'cu niwĩ.
Pablo yu'ticu niwĩ:
—Ũu, romano masũta ni'i, nicu niwĩ. Cũ tojo nicã tu'ogu,
28 surara wiogu pe'e nicu niwĩ:
—Yu'ua niyeru pajiro wapayewu romano masũ nisere sãjãgũtigu, nicu niwĩ.
Pablo pe'e “Yu'u pũrĩcã maata wĩ'magũputa bajua'cu niwũ romano masũ nisere”, nicu niwĩ.
29 Cũ tojo nicã, cũrẽ tãrãbo'cãrã uiwijaa wa'acãrã niwã. Na surara wiogu quẽ'rã “Romano masũrẽ du'tedutiasu” nitjĩagũ, uia wa'acu niwĩ.

Pablo judío masã wiorã tiropu cũ ní'que ni'i

30 Surara wiogu ape numu pe'e ¿de'ro weerã cũrẽ weresãpari? ni masĩsĩ'rĩgũ, pa'ia wiorã, ãpẽrã nipe'tirã judío masã wiorãrẽ nerẽduticu niwĩ. Tojo weegu Pablore na du'te'que cõme darire pãa, na wiorã tiropu pijiwã'cãcu niwĩ.

23

1 Pablo wiorãrẽ ĩ'agũta ĩ'a, narẽ nicu niwĩ:
—Nipe'tiro yu'u catiro põtẽorõ Õ'acũ cũ ĩ'orõpu nipe'tise cũ uaro weenu'cũcã'a. Tojo weegu yu'u wãcũque'tiro marĩrõ nicã'a, nicu niwĩ.
2 Cũ tojo nicã tu'ogu, Ananía pa'ia wiogu Pablo tiro nu'cũrãrẽ cũ ucũsere tu'osĩ'rĩtigu, useropu paaduticu niwĩ.
3 Tojo weecã ĩ'agũ, Pablo Ananíarẽ nicu niwĩ:
—Mu'u weeta'sasepijagu ni'i. Õ'acũ mu'urẽ bu'iri da'regusami. Mu'u Moisé duti'que me'rã yu'ure queoro besegu wee'e ¿nimiti? Mu'u tojo weemigũta, ãpẽrãrẽ yu'ure paadutigu, queoro weewe'e. Moisé cũ duti'quere yu'runu'cãgũ wee'e, nicu niwĩ Pablo cũrẽ.
4 Cũrẽ tojo nicã, cũ tiro nu'cũrã pe'e Pablore nicãrã niwã:
—A'tiro ña'arõ ucũticã'rõua'a pa'ia wiogu Õ'acũ bese'cure, nicãrã niwã.
5 Tere tu'ogu, Pablo narẽ nicu niwĩ:
—Acawererã, cũ pa'ia wiogu nisere yu'u masĩtiasu. Masĩgũ pũrĩcã, tojo nitiboapã. Õ'acũ ojáca pũrĩpu a'tiro ni ojano'caro niwũ: “Macã wiogure ña'arõ ucũco'teticã'ña”, niwũ, nicu niwĩ Pablo.
6 Topu nirã pua curua nicãrã niwã. Saduceo masã, fariseo masã nicãrã niwã. Narẽ ĩ'agũ, uputu caricũbocure ucũcu niwĩ:
—Acawererã, yu'u quẽ'rã fariseo curuacjũta ni'i. Yu'u pacu quẽ'rã cṹta nimi. Masã wẽrĩ'cãrã be'ropu masãsere yu'u ẽjõpeo'o. Tereta yu'ure ni'cãrõacãrẽ beserã weema, nicu niwĩ.
7 Cũ tojo nicã, maata fariseo masã saduceo masã me'rã na basu wẽrĩ'cãrãpu masãse cjasere a'merĩ du'sasocãrã niwã. Tojo weerã na nerẽrĩ wi'iputa ni'cãrõ me'rã nisetimi'cãrã a'merĩducawatia wa'acãrã niwã.
8 Saduceo masã “Masã wẽrĩ'cãrãpu masãsome. Õ'acũrẽ wereco'terã, wãtĩa quẽ'rã marĩma”, ni ẽjõpeocãrã niwã. Fariseo masã pe'e a'tiro ẽjõpeocãrã niwã: “Masã wẽrĩ'cãrãpu masãrãsama. Õ'acũrẽ wereco'terã, wãtĩa quẽ'rã nima”, ni ẽjõpeocãrã niwã. A'te ẽjõpeose me'rã du'sasocãrã niwã.
9 Na uputu caricũ, ni'cãrẽrã Moisé duti'quere bu'eri masã fariseo curuacjãrã wã'cãnu'cã, nicãrã niwã:

—Ã'rĩrẽ ne bu'iri ña'ase bocawe'e. Apetero weegʉ Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ
ucũgʉ̃ ucũapĩ Damasco wa'ari ma'apʉ. Tojo weerã marĩ Õ'acʉ̃rẽ
yʉ'rʉnʉ'cãbosa'a nírã, cʉ̃rẽ mejẽcã niticã'rã.
10 Na ʉpʉtʉ caricũ dʉ'sasocã ĩ'agʉ̃, surara wiogʉ Pablore wẽjẽrĩ ni uigʉ,
cʉ̃ yarã surarare nicʉ niwĩ:
—Pablo tiropʉ wa'a, cʉ̃rẽ pijiwã'cãña marĩ nirĩ wi'ipʉ, nicʉ niwĩ.
11 Ape nʉmʉ ñamipʉ Jesú Pablo tiropʉ bajua, cʉ̃rẽ ucũcʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ wãcũtutuaya. A'ti macãpʉ yé quetire ucũ'caronojõta Romapʉ
wa'agʉ quẽ'rã, tojota ucũña, nicʉ niwĩ.

Judío masã Pablore wẽjẽsĩ'rĩmi'que ni'i

12 Cʉ̃ tojo níca ñami ape nʉmʉ ãpẽrã judío masã ya'yioropʉ Pablore
wẽjẽrã nírã, nerẽ apoyucãrã niwã. A'tiro nicãrã niwã:
—Ni'cãcã me'rã Pablore wẽjẽtimirã, ne cã'rõacã ba'ati, sĩ'rĩti weerã.
Cʉ̃rẽ wẽjẽtojarãpʉ ba'a, sĩ'rĩrã. Wẽjẽtimirã, ba'a, sĩ'rĩcãma, Õ'acʉ̃ marĩrẽ
bu'iri da'reato, ni apoyucãrã niwã.
13 Tojo ucũrã cuarenta yʉ'rʉoro nicãrã niwã.
14 Na tojo ni ucũ apóca be'ro pa'ia wiorã, ãpẽrã judío masã bʉcʉrã tiropʉ
wa'a, narẽ nicãrã niwã:
—"Ʉsã Pablore wẽjẽtimirã, ne ba'ati, sĩ'rĩti weerãti", ni apoyuapʉ. "Ʉsã
cʉ̃rẽ wẽjẽtimirã ba'a, sĩ'rĩcãma, Õ'acʉ̃ ʉ̃sãrẽ bu'iri da'regʉsami", niapʉ.
15 Mʉsã, mʉsã me'rãcjãrã wiorã me'rã queti o'óya surara wiogʉpʉre.
Ñamiacã Pablore mʉsã tiropʉ miitidutiya. "Ʉsã cʉ̃ ye quetire dʉ'pocʉ̃pʉta
añurõ masĩsĩ'rĩsa'a", ni queti o'óya, nisoodutio'ocãrã nimiwã.
—Cʉ̃ a'topʉre etasome. Ʉsã cʉ̃rẽ wẽjẽrãti nírã, ma'apʉ yucuerãti, ni
werecãrã niwã wiorãrẽ. Wiorã na tojo nicã tʉ'orã, "Jaʉ", nicãrã niwã.
16 Pablo páácjʉ̃ na tojo wẽjẽsĩ'rĩse quetire tʉ'ogʉ, surara na nirĩ wi'ipʉ
wa'a, Pablo tiropʉ eja, werecʉ niwĩ.
17 Pablo pe'e cʉ̃ werecã tʉ'ogʉ, ni'cʉ̃ surara wiogʉre pijio, cʉ̃rẽ nicʉ
niwĩ:
—Ã'rĩ ma'mʉrẽ mʉ'ʉ wiogʉ tiropʉ pijiwã'cãña. Apeyenojõ werese
cʉoapʉ, nicʉ niwĩ.
18 Cʉ̃ tojo nicã, cʉ̃rẽ surara wiogʉ tiropʉ miaa, cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ:
—Pablo marĩ bu'iri da'reri wi'ipʉ cʉogʉ yʉ'ʉre pijitjĩagʉ̃, ã'rĩrẽ mʉ'ʉ
tiropʉ o'oámi. Apeyenojõ weregʉtigʉ weeapʉ mʉ'ʉrẽ, nicʉ niwĩ.
19 Tojo weegʉ surara wiogʉ cʉ̃rẽ tʉ̃awã'cã, masã na tʉ'otiropʉ
sẽrĩtiña'cʉ niwĩ:
—¿Ñe'enojõ werese cʉomiti mʉ'ʉ? nicʉ niwĩ.
20 Ma'mʉ pe'e cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Judío masã wiorã Pablo yʉ'ʉ pacopánʉmʉrẽ ñamiacã na tiropʉ
miadutirãsama mʉ'ʉrẽ. "Ʉsã cʉ̃ ye cjasere dʉ'pocʉ̃pʉta añurõ
masĩsĩ'rĩsa'a" nita'sarãsama.
21 Na tojo nicã, ẽjõpeoticã'ña. Cuarenta yʉ'rʉoro masã Pablore yu-
cuerã ma'apʉ du'tinu'cũrãsama. "Ni'cãrõacãrẽ ʉ̃sã Pablore wẽjẽtimirã,
ne ba'ati, sĩ'rĩti weerãti. Cʉ̃rẽ wẽjẽtojarãpʉ ba'a, sĩ'rĩrãti", niama.
"Wẽjẽtimirã, ʉ̃sã ba'a, sĩ'rĩcãma, Õ'acʉ̃ ʉ̃sãrẽ bu'iri da'regʉsami", niama.
Añurõ apope'otojacãrã niama na weeatjere. Tojo weerã na ni'cãrõacãrẽ
mʉ'ʉ "Jaʉ" nise dia'cʉ̃rẽ yucuerã weeama, nicʉ niwĩ.
22 Cʉ̃ tojo níca be'ro surara wiogʉ pe'e cʉ̃rẽ we'eritigʉ, a'tiro nicʉ niwĩ:

—“Pablore wẽjẽsĩ'rĩse quetire weregʉ ejapʉ surara wiogʉpʉre” ne ãpẽrãrẽ wereticã'ña, nío'ocʉ niwĩ.

Surara wiogʉ Pablore Féli tiropʉ o'ó'que ni'i

23 Pablo páácjʉ̃ wa'áca be'ro surara wiogʉ cʉ̃ docacjãrã pʉarãrẽ pijiocʉ niwĩ.

—Mʉsã yarã surarare were, apoyudutiya. Na ni'cãcã ñami nueve nicã Cesareapʉ Pablore miarãsama. A'tiro wa'arãsama. Doscientos surara dʉ'pocã me'rã wa'ato. Setenta cabayua me'rã pesawã'cãto. Doscientos ñosẽse pjĩrĩ me'rã wa'ato.

24 Pablo cʉ̃ pesajã cabayua quẽ'rãrẽ apoyudutiya. Ne apeyenojõ mejẽcã wa'aro marĩrõ Féli, Judea wiogʉ tiropʉ miaña, nicʉ niwĩ surara wiogʉ cʉ̃ docacjãrãrẽ.

25 Be'ro narẽ cʉ̃ tojo níca be'ro papera ni'cã pũrĩ ojao'ocʉ niwĩ Félire. A'tiro ni ojano'caro niwʉ̃ ti pũrĩpʉre:

26 “Yʉ'ʉ Claudio Lisia, mʉ'ʉ Féli Judea di'ta wiogʉre añuduti'i.

27 Judío masã ã'rĩ Pablore ñe'e, wẽjẽsĩ'rĩmicãrã niama. Be'ro ‘Cʉ̃ romano masʉ̃ nimi’ nicã tʉ'ogʉ, yʉ'ʉ, yarã surara me'rã wĩorẽgʉ̃ ejawʉ na wẽjẽbo'cʉre.

28 ‘¿Ñe'enojõ bu'iri cʉ̃rẽ weresãpari?’ ni masĩsĩ'rĩgʉ̃, judío masã wiorã tiropʉ cʉ̃rẽ miawʉ̃.

29 Na cʉ̃rẽ na ẽjõpeosetise ye bu'iri weresãcãrã niwã. Ne cʉ̃rẽ te ye bu'iri wẽjẽrõʉa'a, bu'iri da'reri wi'ipʉ quẽ'rã sõrõrõʉa'a nisenojõrẽ bu'iri bocatisa'a.

30 Ãpẽrã judío masã cʉ̃rẽ wẽjẽrãti nise quetire tʉ'ogʉ, cʉ̃rẽ wẽjẽbosama ni wãcũgʉ̃, yʉ'ʉ mʉ'ʉ tiropʉre ã'rĩrẽ o'ó'o. ‘Cʉ̃rẽ a'topʉ weresã'cãrã mʉ'ʉ tiropʉta wa'a, mʉ'ʉrẽ weresãrã wa'ato’, niwʉ̃ narẽ. Tocã'rõta ni'i”, ni ojao'ocʉ niwĩ surara wiogʉ Félipʉre.

31 Surara cʉ̃ duti'caronojõta ti ñami Pablore miacãrã niwã Antípatri wãmetiri macãpʉ.

32 Topʉ cãrĩ, ape nʉmʉ pe'e surara dʉ'pocã me'rã wa'a'cãrã totá majãmitojati a'titicãrã niwã Jerusalẽpʉ na ya wi'ipʉta tja. Cabayua me'rã wa'a'cãrã dia'cʉ̃ Pablo me'rã yʉ'rʉacãrã niwã Cesareapʉre.

33 Na Cesareapʉ eta, surara wiogʉ ojao'oca pũrĩrẽ wiacãrã niwã Félire. Cʉ̃ tiropʉta Pablo quẽ'rãrẽ cũucãrã niwã.

34 Féli ti pũrĩrẽ bu'etojanʉ'cõ, Pablore “¿No'ocjʉ̃pʉ niti mʉ'ʉ?” ni sẽrĩtiña'cʉ niwĩ. Cʉ̃ “Cilicia di'tacjʉ̃ ni'i” nicã tʉ'ogʉ,

35 Féli “Mʉ'ʉrẽ weresã'cãrã yʉ'ʉ tiropʉ etacã, mʉ'ʉ ye ucũsere tʉ'ogʉti”, nicʉ niwĩ.

Be'ro Pablore surarare co'tedutigʉ cũucʉ niwĩ Herode cʉ̃ weedutica wi'ipʉ.

24

Pablore Féli tiropʉ weresã'que ni'i

1 Ni'cãmocʉse nʉmʉrĩ yʉ'rʉ́ca be'ro pa'ia wiogʉ Ananía, ãpẽrã judío masã bʉcʉrã, apĩ masãrẽ weresã'cãrãrẽ ucũbosagʉ Tértulo wãmetigʉ Cesareapʉre wa'acãrã niwã. Wa'a, Féli tiropʉ Pablore weresãcãrã niwã.

2 Tojo weecã, Féli Pablore pijiocʉ niwĩ. Pablo na tiropʉ ejacã, Tértulo cʉ̃rẽ weresãwã'cõcʉ niwĩ. A'tiro nicʉ niwĩ:

—Ʉsã wiogʉ, añu pũrĩcã mʉ'ʉ dutise. Mʉ'ʉ masĩse me'rã añurõ dutimasĩ'i. Tojo weerã ʉ̃sã a'mequẽse moo'o. Añupũrĩrõ nime'rĩcã'a. Te mʉ'ʉ da'rase me'rã a'ti di'tacjãrãrẽ añurõ weetamugʉ̃ wee'e.

3 Tojo mʉ'ʉ weeyucã, mʉ'ʉrẽ nipe'tirocjãrãpʉ e'catise o'oma.

4 Mʉ'ʉrẽ yʉ'ʉ yoacã ucũdojasĩ'rĩtisa'a. Tojo weegʉ yʉ'ʉ cã'rõ ucũquejosere tʉ'oya.

5 »Ã'rĩ caribosebʉcʉ nimi. Cʉ̃ nipe'tiro a'ti turipʉre judío masãrẽ uarosãjãcã weesijagʉ weemi. Apeyema tja Jesú Nazarecjʉ̃rẽ ẽjõpeosetirã curuacjʉ̃ wiogʉ nimi.

6 Cʉ̃ judío masã nitirãrẽ pijisãjãasĩ'rĩgʉ̃, Õ'acʉ̃ wi'ire dojorẽsĩ'rĩmicʉ niwĩ. Ʉsã judío masãrẽ dutise tojo weedutiwe'e. Tojo weerã ʉ̃sã cʉ̃rẽ bu'iri ñe'ewʉ̃. Ʉsã judío masãrẽ besewʉaronojõta cʉ̃rẽ besesĩ'rĩmiwʉ̃.

7 Ʉsã tojo weesĩ'rĩcã, Claudio Lisia surara wiogʉ ʉ̃sã tiro a'ti, ʉ̃sãrẽ tutuaro me'rã ẽ'mawã'cã wa'awĩ.

8 Ʉsãrẽ a'tiro niwĩ: “Mʉsã Pablore weresãsĩ'rĩrã, mʉsã a'ti di'ta wiogʉ Félipʉre weresãrã wa'aya. Féli, mʉ'ʉ basuta cʉ̃rẽ sẽrĩtiña'rẽ. Ʉsã diacjʉ̃ nise me'rãta cʉ̃rẽ weresãrã wee'e”, nicʉ niwĩ Tértulo Félire.

9 Judío masã topʉ nirã̃ quẽ'rã “Tértulo diacjʉ̃ta ucũmi”, nicãrã niwã.

Pablo Féli tiropʉ ucũ'que ni'i

10 Be'ro Féli Pablore ucũdutigʉ omocã me'rã weequeocʉ niwĩ. Tojo weegʉ Pablo ucũcʉ niwĩ:

—Mʉ'ʉ yoacã a'ti di'tapʉre dutigʉ niyucã, yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ masĩ'i. Tojo weegʉ yʉ'ʉ mʉ'ʉpʉre e'catise me'rã weregʉti yé cjasere.

11 Doce nʉmʉrĩta yʉ'rʉ'ʉ Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeogʉ a'tigʉ yʉ'ʉ Jerusalẽ̃pʉ etáca be'ro. Mʉ'ʉ basuta ãpẽrãrẽ yʉ'ʉ ¿diacjʉ̃ta ucũmiti? nígʉ̃, sẽrĩtiña'rẽgʉ.

12 Yʉ'ʉ ti macãpʉ nicã, ãpẽrã me'rã Õ'acʉ̃ wi'ipʉ, judío masã na nerẽse wi'seripʉ, no'o macã decopʉ yʉ'ʉ dʉ'sasocã, ãpẽrã masãrẽ yʉ'ʉ uarosãjãcã weecã, ne ni'cãti bocaejatiwã.

13 Ã'rã na weresã'que diacjʉ̃ta “Te ye bu'iri ni'i”, ni ĩ'ota basiowe'e.

14 »A'te pũrĩcãrẽ diacjʉ̃ta weregʉti. Yʉ'ʉ ñecʉ̃sʉmʉa na Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeoseti'caronojõta yʉ'ʉ quẽ'rã ẽjõpeo'o. Tojo weegʉ yʉ'ʉ Jesure ẽjõpeo'o. Ã'rã pe'e tereta “Jesure ẽjõpeose ña'a ni'i, diacjʉ̃ niwe'e”, nirã weema. Yʉ'ʉ quẽ'rã nipe'tise Moisé cʉ̃ oja'que, Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masã na oja'quere ẽjõpeo'o.

15 Masã añurã, ña'arã wẽrĩ'cãrãpʉ masãrãsama nise quẽ'rãrẽ ã'rã weronojõta yucue'e.

16 Tojo weegʉ Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉ yʉ'ʉ tutuaro põtẽorõ añurõ weesĩ'rĩsa'a. Masã na ĩ'orõpʉ quẽ'rãrẽ tojota weesĩ'rĩsa'a.

17 »Yʉ'ʉ peje cʉ̃'marĩ be'ro apeye di'tapʉ bu'esija'cʉ Jerusalẽ̃pʉre dajawʉ. Judío masã pajasecʉorã nirãrẽ niyeru o'ogʉ a'tiwʉ. Tojo nicã Õ'acʉ̃rẽ ñubuepeogʉ apeyenojõ o'ogʉ a'tiwʉ.

18 Yʉ'ʉ a'tere tojo weeri cura Asiacjãrã judío masã etapejawã yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ wi'ipʉ nigʉ̃rẽ. Ʉsã judío masã weesetironojõpʉma yʉ'ʉ ña'arõ niseti'quere dʉcayucã ĩ'awã. Titare yʉ'ʉ me'rã pejetirãcã masã niwã. Ne narẽ uarosãjãcã weetiwʉ.

19 Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ wi'ipʉ nicã ĩ'a'cãrã, na pũrĩcã bu'iri cʉomi nírã, mʉ'ʉ tiro weresãrã a'tiroʉa'a.

20 Na a'titicãma, ã'rã mʉ'ʉ tiro nirã̃ cãrʉ̃ wiorã tiropʉ yʉ'ʉ nicã, na bu'iri boca'quere weresãto.

21 Yʉ'ʉ a'te pũrĩcãrẽ nicãti. Yʉ'ʉ ʉpʉtʉ ucũtutuaro me'rã narẽ niwʉ̃:
“ ‘Masã wẽrĩ'cãrãpʉ masãrãsama’ ni, yʉ'ʉ ẽjõpeose ye bu'iri mʉsã ni'cãcã
yʉ'ʉre beserã wee'e”, niwʉ̃, nicʉ niwĩ Pablo Félire.
22 Cʉ̃ tojo níca be'ro Féli Jesure ẽjõpeorã na weesetisere añurõ masĩgʉ̃
niyugʉ, “Tocã'rõta tʉ'ogʉti. Be'ro Lisia surara wiogʉ cʉ̃ etacãpʉ, yʉ'ʉ
mʉ'ʉrẽ besegʉti”, nicʉ niwĩ.
23 Tojo weegʉ Féli surarare co'teduticʉ niwĩ Pablore tja.
—Añurõ weeya cʉ̃rẽ. A'ti wi'ipʉ cʉ̃ sijasĩ'rĩcã, ãpẽrã cʉ̃ me'rãcjãrã cʉ̃rẽ
weetamusĩ'rĩcã, cã'mota'aticã'ña, ni, duticʉ niwĩ Féli cʉ̃ yagʉ surarare.
24 Pejeti nʉmʉrĩ yʉ'rʉ́ca be'ro Féli, cʉ̃ nʉmo judío masõ Drusila me'rã
wa'acãrã niwã tja Pablo nirĩ wi'ipʉ. Topʉ etagʉ, surarare pijiduticʉ
niwĩ Pablore. Pablo cʉ̃ tiropʉ etacã ĩ'agʉ̃, “Wereya Jesure ẽjõpeosenojõ
cjasere”, nicʉ niwĩ.
25 Pablo a'tere werecʉ niwĩ cʉ̃rẽ:
—Õ'acʉ̃ marĩrẽ cʉ̃ duti'quere añurõ weesetiduticʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ “Mʉsã
basu ña'arõ weesĩ'rĩrã, weeticã'ña, wãcũtutuaya”, nicʉ niwĩ. Be'ropʉ
besegʉsami Õ'acʉ̃ marĩ weeseti'quere, nicʉ niwĩ.
Pablo cʉ̃ a'tere nicã tʉ'ogʉ, Féli tʉ'omarĩa wa'acʉ niwĩ. Tojo weegʉ
Pablore “Wijaagʉsa'a. Apetero no'o apeyenojõ weese móógʉ̃, mʉ'ʉrẽ
pijiogʉti tja mʉ'ʉ ucũsere tʉ'oacjʉ”, nicʉ niwĩ.
26 Féli cʉ̃rẽ niyeru wapayecã ʉagʉ, pijio ucũmʉjãcʉ nimiwĩ. Cʉ̃ niyeru
wapayéca be'ro bu'iripʉ nigʉ̃rẽ du'uwĩrõgʉ̃ti nígʉ̃, tojo weecʉ nimiwĩ.
Pablo pe'e cʉ̃rẽ ne wapayeticʉ niwĩ.
27 Be'ro pʉa cʉ̃'ma be'ro Féli wiogʉ nisere wijacã'cʉ niwĩ. Cʉ̃ dʉcayuro
sãjãcʉ niwĩ tja Porcio Festo wãmetigʉ. Féli cʉ̃ wiogʉ nisere wijagʉ, judío
masã me'rã añurõ tojasĩ'rĩgʉ̃ Pablore bu'iri da'reri wi'ipʉta cũucã'cʉ niwĩ.

25

Festo tiropʉ Pablo ucũ'que ni'i

1 I'tia nʉmʉ cʉ̃ wiogʉ nise sãjãca be'ro Festo Cesareapʉ ní'cʉ Jerusalẽpʉ
wa'acʉ niwĩ.
2 Cʉ̃ topʉ ejacã, pa'ia wiorã, ãpẽrã judío masã wiorã apaturi Pablore
weresãrã wa'acãrã niwã cʉ̃pʉre tja. Pablo pe'e Cesareapʉ nicʉ niwĩ.
3 Pablore wẽjẽatjere apoyutojacãrã niwã. Tojo weerã Festore ʉpʉtʉ
tutuaro me'rã Pablore miaduticãrã niwã Jerusalẽpʉ. “Festo cʉ̃ Pablore
ʉócãma, cʉ̃ ma'apʉ a'tigʉreta wẽjẽcõ'arãti”, nicãrã nimiwã.
4 Na tojo nicã, Festo pe'e “Cʉ̃ Cesarea bu'iri da'reri wi'ipʉta nitojami.
Yʉ'ʉ basu maata tojaagʉsa'a tja topʉre.
5 No'o ãpẽrã mʉsã wiorã apeyenojõ bu'iri cʉomi nisere cʉorã, yʉ'ʉ
me'rãta wa'a weetjĩarã, weresãrã wa'aya topʉta”, nicʉ niwĩ.
6 Be'ro Festo Jerusalẽpʉre ocho o diez nʉmʉrĩ ni, dajatojaa wa'acʉ niwĩ
Cesareapʉre. Cʉ̃ dajáca nʉmʉ ape nʉmʉ pe'e masãrẽ na besewʉaropʉ
wa'acʉ niwĩ. Topʉ eja, Pablore pijiduticʉ niwĩ.
7 Pablo topʉ sãjãejacã, Jerusalẽcjãrã judío masã Festo me'rã wa'a'cãrã
Pablo pʉ'to wa'acãrã niwã. Wa'a, cʉ̃ weeti'quepʉreta ña'abutiase
weresãcãrã niwã. ¿Na weresã'que diacjʉ̃ niti? ne basioticaro niwʉ̃.
8 Na tojo níca be'ro Pablo pe'e “Judío masãrẽ duti'quere ña'arõ ucũtiwʉ.
Õ'acʉ̃ wi'i pajiri wi'ire dojorẽtiwʉ. Romano masã wiogʉre ne cã'rõacã
yʉ'rʉnʉ'cãtiwʉ”, nicʉ niwĩ.

9 Festo cũ quẽ'rã tja judío masã me'rã añurõ tojasĩ'rĩgũ, Pablore “¿Mʉ'ʉ
Jerusalẽpʉ wa'asĩ'rĩsari, yʉ'ʉ topʉ mʉ'ʉ ye cjasere besecã?” ni sẽrĩtiña'cʉ
niwĩ.
10 Pablo cũrẽ yʉ'ticʉ niwĩ:
—Yʉ'ʉ a'to besewʉaropʉ romano masã wiogʉ tiropʉ ni'i. A'topʉta
yʉ'ʉre beseroʉa'a. Yʉ'ʉ judío masãrẽ ne cã'rõacã ña'arõ weetiwʉ. Mʉ'ʉ
a'tere añurõ masĩsa'a.
11 Yʉ'ʉ ña'ase wee'que ye bu'iri “Cũrẽ wẽjẽrõʉa'a” nicã pũrĩcãrẽ, ne
“Yʉ'ʉre wẽjẽticã'ña”, nitibosa'a. Na yʉ'ʉre weresã'que diacjũ niticãma,
ne ni'cũ yʉ'ʉre sõjã judío masãpʉre bu'iri da'redutita basiowe'e. Tojo
weegʉ diacjũta Romapʉ nigũ, romano masã wiogʉ waropʉ yʉ'ʉre besecã
ʉasa'a, nicʉ niwĩ Pablo Festore.
12 Be'ro Festo cũ me'rãcjãrã werecasari masã me'rã ucũtoja, Pablore
pijiocʉ niwĩ:
—Mʉ'ʉ romano masã wiogʉ waropʉre beseroʉapʉ. To pũrĩcãrẽ mʉ'ʉ
cũ tiropʉta besedutigʉ wa'agʉsa'a, nicʉ niwĩ Festo.

Festo Agripare Pablo ye quetire were'que ni'i

13 Pejeti nʉmʉrĩ Festo Pablore ucũca be'ro Judea di'ta wiogʉ waro Agripa
wãmetigʉ cũ ma'mio Berenice me'rã wa'acãrã niwã Cesareapʉre. Na
Festore cũ wiogʉ nise sãjãca be'ro añudutirã wa'arã weecãrã niwã.
14 Na topʉ peje nʉmʉrĩ niyucã, Festo Agripare werecʉ niwĩ Pablo ye
cjasere. A'tiro nicʉ niwĩ:
—A'to ni'cũ masũ niami bu'iri da'reri wi'ipʉ Féli cũ wiogʉ nise wijagʉ
du'uwĩrõti'cʉ.
15 Yʉ'ʉ Jerusalẽpʉ ejacã, pa'ia wiorã, ãpẽrã judío masã bʉcʉrã Pablore
wẽjẽato nírã, yʉ'ʉpʉre weresãwã.
16 Yʉ'ʉ narẽ yʉ'tiwʉ: “Ʉsã romano masã a'tiro weeseti'i. Ne ãpẽrãrẽ
wẽjẽdutiro marĩ'i cũrẽ weresã'cãrã, weresãno'cʉ quẽ'rã beseropʉ na
basu a'merĩ diacjũnʉ'cõtica be'ro. Na weresãno'cʉ narẽ yʉ'tíca be'ropʉ
beseno'o”, niwũ narẽ.
17 Tojo weegʉ na a'to etáca nʉmʉ ape nʉmʉ pe'e maata yoogoro marĩrõ
yʉ'ʉ masãrẽ besewʉaropʉ wa'awʉ. Topʉ eja, Pablore pijiowʉ.
18 “Yʉ'ʉre weresãrã, ‘Ña'abutiase peje waro bu'iri cʉomi’, ni
weresãrãsama”, ni wãcũmiwũ. Ne marĩcaro niwũ.
19 Na ẽjõpeosetise cjase dia'cũ nicaro niwũ. Apeye, ni'cũ masũ Jesú
wãmetigʉ judío masã na “Wẽrĩa wa'awĩ” ní'cʉre Pablo pe'e cũrẽta tja
catimi nise queti dia'cũrẽ weresãwã.
20 Yʉ'ʉ a'tenojõrẽ ¿de'ro weegʉsari? nímasĩti, Pablore sẽrĩtiña'wũ.
“¿Mʉ'ʉ Jerusalẽpʉ wa'asĩ'rĩsari? ¿Topʉ beseroʉasari te cjasere?” niwũ.
21 Cũ pe'e “Jerusalẽpʉre wa'asĩ'rĩtisa'a. Romano masã wiogʉ waro
Augusto tiro pe'e beseno'sĩ'rĩsa'a”, niwĩ. Tojo nicã tʉ'ogʉ, “Mʉ'ʉ a'tota
tojánígũsa'a yujupʉ bu'iri da'reri wi'ipʉ. Yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ o'ota basiocã, mʉ'ʉ
wa'agʉsa'a”, niwũ, ni quetiwerecʉ niwĩ Festo Agripare.
22 Cũ tojo nicã tʉ'ogʉ, Agripa “Yʉ'ʉ quẽ'rã cũ ucũcã tʉ'osĩ'rĩsa'a”, nicʉ
niwĩ. Festo pe'e “To pũrĩcãrẽ mʉ'ʉ ñamiacãta tʉ'ogʉsa'a”, nicʉ niwĩ.
23 Ape nʉmʉ Agripa, cũ ma'mio Berenice na añuse wiorã su'ti sãñase
me'rã na nerẽwʉari tucũjopʉ sãjãacãrã niwã. Ãpẽrã surara wiorã, ti
macãcjãrã wiorã quẽ'rã na me'rã sãjãacãrã niwã. Na nerẽtojaca be'ro
Festo Pablore pijidutio'ocʉ niwĩ.
24 Pablo na tiropʉ sãjãejacã, Festo to nirãrẽ nicʉ niwĩ:

—Wiogʉ Agripa, ãpẽrã a'to dujirã, ã'rĩ Pablore mʉsã ĩ'a'a. Pãjãrã judío masã Jerusalẽcjãrã, a'ti macãcjãrã cʉ̃rẽ weresãwã yʉ'ʉpʉre. Na'irõ cʉ̃rẽ "Wẽjẽrõʉa'a", ni caricũmʉjãwã.

25 Na tojo nimicã, yʉ'ʉ pe'e "Cʉ̃rẽ wẽjẽrõʉa'a" na nise bu'irire bocaticãti. Cʉ̃ basu "Yʉ'ʉ Augusto tiropʉ beseno'sĩ'rĩsa'a" nicã, "Cʉ̃rẽ topʉta o'ógʉti", niwʉ̃.

26 Yʉ'ʉ cʉ̃rẽ o'ógʉ, "Ã'rĩ a'te bu'iri cʉomi, tojo weecʉ niwĩ", ne papera ni ojao'ota basiowe'e marĩ wiogʉpʉre. Tojo weegʉ yʉ'ʉ mʉsã tiropʉ ã'rĩrẽ pijioapʉ. Mʉ'ʉrẽ wéégʉ pijioasʉ ʉ̃sã wiogʉ ã'rĩ me'rã ucũato nígʉ̃. Mʉ'ʉ cʉ̃ me'rã ucũca be'ro Augustopʉre "A'te bu'iri cʉomi" ni ojao'ota basiorosa'a nígʉ̃, cʉ̃rẽ pijioasʉ.

27 Ni'cʉ̃ bu'iriwi'ire o'ógʉ, "A'te bu'iri cʉomi" ni weretimigʉ̃, o'óta basiowe'e marĩ wiogʉpʉre. Mejõ warota o'óro weronojõ tʉ'oña'sa'a, nicʉ niwĩ Festo Agripare.

26

Pablo Agripare cʉ̃ were'que ni'i

1 Be'ro Agripa Pablore ucũduticʉ niwĩ:

—Ni'cãrõacã mʉ'ʉ yʉ'tiya mʉ'ʉrẽ na weresã'quere, nicʉ niwĩ. Tojo weegʉ Pablo wiogʉre añudutigʉ, na weesetironojõta omocã me'rã weequeo, cʉ̃rẽ ucũcʉ niwĩ:

2-3 —Wiogʉ, mʉ'ʉ nipe'tise judío masã na weesetisere masĩsa'a. Apeye na ucũ a'metu'timʉjãse quẽ'rãrẽ masĩsa'a. Tojo weegʉ yʉ'ʉ añurõ e'catise me'rã mʉ'ʉrẽ weregʉti judío masã na yʉ'ʉre weresã'quere. Añurõ pajaña'se me'rã yʉ'ʉ ucũsere tʉ'oya.

4 »Yʉ'ʉ wĩ'magʉ̃ nicãpʉta judío masã nipe'tirã yʉ'ʉ niseti'quere masĩmʉjãtiwã. Ya macã Tarsopʉ nicã, Jerusalẽpʉ yʉ'ʉ nicã masĩwã. A'tocateropʉ quẽ'rãrẽ masĩsama yʉ'ʉ weesetisere.

5 Yʉ'ʉ ma'mʉpʉta fariseo curuacjʉ̃ ninʉ'cãwʉ̃. Na tere weresĩ'rĩrã, añurõ masĩsama. Nipe'tirã judío masã wa'teropʉre ti curuata ni'i nipe'tise Moisé cʉ̃ duti'quere añurõ weeri curua.

6 Ni'cãrõacãrẽ Õ'acʉ̃ masã wẽrĩ'cãrãpʉre masõgʉ̃sami nise yʉ'ʉ ẽjõpeose ye bu'iri a'topʉ besedutirã o'oáma. A'te masãse cjasere marĩ ñecʉ̃sʉmʉapʉreta Õ'acʉ̃ weretojacʉ niwĩ.

7 Tereta yucuerã wee'e marĩ doce cururicjãrã. Tojo weerã ʉmʉcori, ñamirĩ cʉ̃rẽ ẽjõpeorã ñubuenu'cũcã'a. Yʉ'ʉ quẽ'rã wẽrĩ'cãrãpʉ masãrãsama nisere yucuegʉ wee'e. A'te ye bu'irita ni'cãrõacãrẽ judío masã yʉ'ʉre weresãrã weema.

8 To pũrĩcãrẽ ¿de'ro weerã mʉsã pe'e Õ'acʉ̃ masã wẽrĩ'cãrãpʉre masõsere ẽjõpeoweti?

9 »Yʉ'ʉ quẽ'rã todʉporopʉ Jesú Nazarecjʉ̃rẽ ẽjõpeorãrẽ ña'arõ weesĩ'rĩrõ põtẽorõ weecũmiwʉ̃.

10 Jerusalẽpʉ pa'ia wiorã na dutio'omʉjãrõ me'rã Jesure ẽjõpeorãrẽ ñe'e, bu'iri da'reri wi'ipʉ miamʉjãwʉ̃. Narẽ wẽjẽcã, yʉ'ʉ quẽ'rã ne cã'mota'atiwʉ.

11 Pejetiri yʉ'ʉ judío masã na nerẽse wi'seripʉ wa'a, Jesure ẽjõpeodu'uato nígʉ̃ bu'iri da'recũwʉ̃. Ʉpʉtʉ waro na me'rã uagʉ, apeye di'tapʉ narẽ bu'iri da'resĩ'rĩgʉ̃ sirutuwã'cãcũwʉ̃.

12 »“Bu'iri da'regʉti tja” ni wãcũwã'cãgʉ̃, pa'ia wiorã dutio'ori pũrĩ
me'rã Damascopʉ wa'amiwʉ̃.
13 Ti macã wa'ari ma'apʉ wa'agʉ, dajaritero nicã mujĩpũ asistero
nemorõ ʉ'mʉsepʉ asistedijati, añurõ bo'reyua wa'awʉ. Yʉ'ʉ tiro, yʉ'ʉ
me'rãcjãrã tiropʉ asiste se'sa wa'awʉ.
14 Tojo wa'acã, ʉ̃sã nucũcãpʉ nipe'tirã bʉrʉque'a wa'awʉ. Ni'cʉ̃ yʉ'ʉre
hebreo ye me'rã ucũcã tʉ'owʉ: “Saulo, ¿de'ro weegʉ yʉ'ʉre ña'arõ weeti?
Tojo wéégʉ, mʉ'ʉ basuta ña'arõ weegʉ wee'e”, niwĩ.

15 »Cʉ̃ tojo nicã, “¿Noa niti mʉ'ʉ?” niwʉ̃ cʉ̃rẽ.

»Cʉ̃ yʉ'ʉre yʉ'tiwĩ: “Yʉ'ʉ Jesú ni'i, mʉ'ʉ ña'arõ weesĩ'rĩ wapagʉ́.
16 Wã'cãnʉ'cãña. Yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ yé cjasere weregʉ wa'ato nígʉ̃ mʉ'ʉrẽ
bajuapʉ. Ni'cãcã mʉ'ʉ ĩ'a'quere, yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ be'ropʉ ĩ'oatjere weregʉ
wa'agʉsa'a.
17-18 Judío masã, ãpẽrã judío masã nitirã mʉ'ʉrẽ wẽjẽsĩ'rĩcã, añurõ
co'tegʉti. Judío masã nitirã tiro na tʉ'omasĩato nígʉ̃ yé quetire
mʉ'ʉrẽ weredutigʉ o'ógʉtigʉ wee'e. Mʉ'ʉ werecã, ña'arõ weeseti'quere
du'u, añuse pe'ere siruturãsama. Tojo weecã, na'itĩ'arõpʉ nĩ'cãrã
bo'reyuse pe'ere bocarãsama. Yʉ'ʉ na wiogʉ nigʉ̃ti. Wãtĩ pe'e
na wiogʉ ninemoticã'to nígʉ̃ tojo weegʉti. Yʉ'ʉre ẽjõpeocã, na
ña'arõ weeseti'quere acobojogʉti. Tojo weerã na quẽ'rã ãpẽrã yʉ'ʉre
ẽjõpeo'cãrã, yʉ'ʉ bese'cãrã me'rã nirãsama”, niwĩ Jesú yʉ'ʉre.

19 »Tojo weegʉ Jesú cʉ̃ ʉ'mʉsepʉ ucũdijo'quere queoro weewʉ.
Yʉ'rʉnʉ'cãtiwʉ.
20 Yʉ'ʉ ne waro Damascocjãrãrẽ Jesú ye quetire werenʉ'cãwʉ̃. Be'ro
Jerusalẽcjãrãrẽ, nipe'tiro Judea di'tacjãrãrẽ, ãpẽrã judío masã nitirã
quẽ'rãrẽ a'tiro werewʉ. “Ña'arõ mʉsã weeseti'quere du'uya. Õ'acʉ̃ cʉ̃
ʉaro weeya”, niwʉ̃. Na tojo wééca be'ro na dʉcayu'quere ãpẽrãrẽ ĩ'oato
nígʉ̃ narẽ añurõ nisetidutiwʉ.
21 A'te yʉ'ʉ were'que ye bu'iri judío masã Õ'acʉ̃ wi'ipʉ yʉ'ʉ nigʉ̃rẽ ñe'e,
wẽjẽsĩ'rĩmiwã.
22 Na tojo weesĩ'rĩmicã, Õ'acʉ̃ pe'e yʉ'ʉre weetamunu'cũcã'wĩ. Tojo
weegʉ yʉ'ʉ a'tocaterore wiorãrẽ, ãpẽrã mejõ nirã quẽ'rãrẽ Õ'acʉ̃ ye
quetire were'e. Dʉporopʉ Moisé, ãpẽrã Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masã
“Be'ropʉ tojo wa'arosa'a” na nĩ'caronojõ tereta yʉ'ʉ were'e.
23 Na a'tiro ni ojacãrã niwã: “Cristo Õ'acʉ̃ bese'cʉ pi'eti, wẽrĩgʉ̃sami.
Wẽrĩtoja, cʉ́ta wẽrĩ'cʉpʉ masãmʉ'tãgʉ̃sami. Tojo weegʉ cʉ̃ yʉ'rʉosere
weregʉsami judío masãrẽ, judío masã nitirãrẽ”, ni ojacãrã niwã, ni
werecʉ niwĩ Pablo.
24 Cʉ̃ tojo nirĩ curata Festo caricũquejocʉ niwĩ Pablore:

—Pablo, mʉ'ʉ maatigʉ wee'e. Ʉpʉtʉ mʉ'ʉ bu'ese ye bu'iri mʉ'ʉ
tʉ'omasĩtigʉ dojo'o, nicʉ niwĩ Festo.
25 Cʉ̃ tojo nicã, Pablo yʉ'ticʉ niwĩ: “Yʉ'ʉ maatigʉ mejẽta wee'e. Yʉ'ʉ
werese diacjʉ̃ta ni'i. Wiopesase me'rã were'e”, nicʉ niwĩ.
26 Be'ro Agripare werecʉ niwĩ tja:

—Mʉ'ʉ a'te cjasere añurõ masĩsa'a. Tojo weegʉ yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ uiro marĩrõ
were'e. Nipe'tise yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ were'quere añurõ masĩsa'a. A'te Jesú ye
queti ya'yioropʉ wa'atiwʉ.

27 »¿To pũrĩcãrẽ mʉ'ʉ quẽ'rã, Agripa, Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masã
na oja'quere ẽjõpeoweti? Yʉ'ʉ tʉ'oña'cã, mʉ'ʉ ẽjõpeosa'a, ni sẽrĩtiña'cʉ
niwĩ Pablo.
28 Cʉ̃ tojo nicã, Agripa nicʉ niwĩ:
—¿Pejetiacã ucũse me'rã mʉ'ʉ yʉ'ʉre Jesure ẽjõpeocã weecã'sĩ'rĩti? ni
yʉ'icʉ niwĩ.
29 Pablo ninemocʉ niwĩ tja:
—Peje ucũse, pejetiacã ucũse ʉseri me'rã mʉ'ʉ, a'to nirã̃ nipe'tirã yʉ'ʉ
weronojõ Jesure ẽjõpeocã ʉasa'a, yʉ'ʉ weronojõ bu'iri da'reri wi'ipʉ
nitimirã, nicʉ niwĩ.
30-31 Cʉ̃ tojo níca be'ro Agripa, Festo, Berenice, ãpẽrã na me'rã dujirã
wã'cãnʉ'cã, ape tucũpʉ Pablo ye cjasere ucũrã sãjãacãrã niwã. A'tiro
nicãrã niwã:
—Cʉ̃ pũrĩcã te ye bu'iri wẽjẽrõʉa'a nisere ne mooami. Ne bu'iri da'reri
wi'ipʉ quẽ'rãrẽ cũuta basiotimiapã, nicãrã niwã.
32 Agripa pe'e Festore nicʉ niwĩ:
—Cʉ̃ basu pe'e “Augusto romano masã wiogʉ yʉ'ʉre beseato” niticãma,
marĩ cʉ̃rẽ du'uwĩrõcã'boapã, nicʉ niwĩ.

27

Pablore Romapʉ o'ó'que ni'i

1 Be'ro Festo Romapʉ o'óta basiocã ĩ'agʉ̃, Pablore, tojo nicã ãpẽrã bu'iri
da'reri wi'ipʉ nirãrẽ Julio surara wiogʉre co'tedutiwĩ. Julio surara wiogʉ
Augusto wãmetiri curuacjʉ̃ niwĩ. Yʉ'ʉ Luca quẽ'rã na me'rã wa'awʉ.
2 Ʉsã ni'cãwʉ̃ yucʉsʉ Adramitio wãmetiri macã cjãwʉ̃ Asia cjase
petaripʉ wa'apjʉ me'rã mʉjãsãjã wa'awʉ. Apĩ Aristarco wãmetigʉ
Macedonia di'ta Tesalónica wãmetiri macãcjʉ̃ ʉ̃sã me'rã wa'awĩ.
3 Cesareapʉ wija'cãrã ape nʉmʉ ʉ̃sã Sidõ̃ wãmetiri macãpʉre etawʉ.
Topʉ ʉ̃sã etacã, Julio Pablore pajaña'gʉ̃, a'tiro weewĩ. Tocjãrã cʉ̃
me'rãcjãrã cʉ̃ ʉasenojõrẽ o'oato nígʉ̃, na tiropʉ sijadutigʉ du'uo'owĩ.
4 Ʉsã ti macãpʉ ní'cãrã wijawã'cã, Chipre nʉcʉ̃rõrẽ diacjʉ̃camocã pe'e
yʉ'rʉawʉ. Tia pe'e wĩ'rõ tutuatiwʉ.
5 Ʉsã Cilicia, Panfilia wãmetise di'ta tiro ti maarẽta yʉ'rʉtẽrĩ pẽ'a, Mira
wãmetiri macãpʉ Licia di'tapʉre ejawʉ.
6 Ti macãpʉ apewʉpʉ mʉjãsãjãrãtirã tiwʉpʉ sãña'cãrã dijawʉ. Be'ro
surara wiogʉ apewʉ Alejandría cjãwʉ̃ Italiapʉ wa'apjʉre bocaejawĩ. Ʉsã
tiwʉpʉ mʉjãsãjã, wa'a wa'awʉ tja.
7 Wĩ'rõ ʉ̃sãrẽ ʉpʉtʉ wẽe cã'mota'ayucã, ʉ̃sã peje nʉmʉrĩ yoogowʉ. Ʉsã
ʉpʉtʉ pi'etíca be'ropʉ ejawʉ Gnido wãmetiri macã põtẽorõpʉre. Wĩ'rõ
apero pe'e wẽose ye bu'iri diacjʉ̃ yʉ'rʉamasĩti, apero pe'e majãmiawʉ̃.
Salmón peta tiro pe'e yʉ'rʉaa, Creta nʉcʉ̃rõrẽ cũpe pe'e bajaque'awʉ.
8 Ʉsã sumutopʉ yʉ'rʉaa, ʉpʉtʉ da'rayʉ'rʉa'cãrã caributirãpʉ Añurĩ
Peta wãmetiropʉre ejawʉ. Ti peta Lasea wãmetiri macã pʉ'to niwʉ̃.
9 Ʉsã ʉpʉtʉ yoogo'que ye bu'iri judío masã be'tiri bosenʉmʉ
yʉ'rʉatojacaro niwʉ̃. Tojo weero wĩ'rõ ʉpʉtʉ wa'a, pu'ecʉ nʉ'cãtjo
cã'rõacã dʉ'sawʉ. Ʉsã yʉ'rʉacã, ʉpʉtʉ waro wiopesa niwʉ̃.
10 Tere masĩgʉ̃, Pablo narẽ weremiwĩ:
—Marĩ yʉ'rʉacã, wio nisa'a. A'tiwʉ, tiwʉ cjase apeque, marĩ quẽ'rãrẽ
mirĩtawio nisa'a. Tojo weerã marĩ a'topʉta tojánírã yujupʉ, nimiwĩ.

11 Cʉ̃ tojo nimicã, surara wiogʉ Pablo ucũsere tʉ'otiwĩ. Tiwʉ wiogʉ, tiwʉ autugʉre na ucũse pe'ere ẽjõpeowĩ.
12 Ti peta pe'e pu'ecʉ nicã ña'a niporo. Tojo weerã tiwʉpʉ sãñarã pãjãrã ti nʉcʉ̃rõ Cretare yʉ'rʉa wa'asĩ'rĩwã Fenice wãmetiri macãpʉ. "Topʉ apetero weerã pu'ecʉ tõ'orãsa'a", niwã. Ti peta pe'ere ʉpʉtʉ wĩ'rõ wẽetiporo.

Pablo quẽ'rã pu'etõ'o'que ni'i

13 Tojo weerã sajatiro wĩ'rõ wẽetuuwã'cãticã, tiwʉ da'rarã pe'e "Yʉ'rʉaroʉa'a Fenicepʉ", ni wãcũwã. Tojo wee ʉ̃sã Creta wãmetiri nʉcʉ̃rõ sumutopʉ yʉ'rʉawʉ.
14 Ʉsã wijáca be'ro maata wĩ'rõ ʉpʉtʉ wẽewã'cãtiwʉ ʉ̃sã pʉ'to nʉcʉ̃rõ tiro pe'e. Te wĩ'rõ Nordeste wãmetiwʉ.
15 Tiwʉre wĩ'rõ ʉpʉtʉ wẽecã'mota'awʉ. Tojo wẽecã, wĩ'rõ wẽepõtẽorõ pe'e wa'ata basiotiwʉ. Basioticã ĩ'a, to wẽewã'cãrõ pe'eta ʉ̃sãrẽ sʉ'ori miawʉ̃.
16 Ʉsã ni'cã nʉcʉ̃rõ Cauda wãmetiri nʉcʉ̃rõacãpʉre eja, yʉ'rʉawʉ wĩ'rõ ʉpʉtʉ wẽopũrĩtiro pe'e. Tiwʉ siropʉ ni'cãwʉ̃ yucʉsʉ cã'wʉ̃acã pajipjʉ mirĩcã, na yʉ'rʉapjʉ dʉ'tepono'wʉ̃. Wĩ'rõ ʉpʉtʉ wẽecã, tiwʉacãrẽ ʉpʉtʉ da'ratjĩarãpʉ pajipjʉjopʉ miisãawʉ̃.
17 Tiwʉre wejemorõpeotoja, pũnʉ'mo dari me'rã wĩ'rõ me'rã batari nírã pajipjʉta warʉa, dʉ'tewã. Be'ro na ui, Sirte wãmetiro nucũporojopʉ marĩrẽ wẽewã'cãrĩ nírã, na "Su'ti caseri wĩ'rõ miato" ni, dʉ'teõ'o'que caserire pãacã'wã. Na pãáca be'ro wĩ'rõ wẽorõ pe'eta wa'awʉ.
18 Ape nʉmʉ mejãrõta wĩ'rõ wẽecã ĩ'arã, a'tiro weewã. Tiwʉpʉ apeque sãñasere pa'sa tutuapjʉ tojato nírã cõ'adʉowã.
19 Ape nʉmʉ ʉ̃sã basuta ni'cãrẽ tiwʉ cjase su'ti caserire, na dʉ'te'que darire, na tuatu'que sẽ'rẽrĩrẽ doqueñonemowʉ̃ tja.
20 Peje nʉmʉrĩ mujĩpũ ʉmʉcocjʉ̃, ñocõa ne bajutiwã. Tojo weerã ʉ̃sã no'o diácjʉ̃ wa'arãsari, nita basiotiwʉ. Wĩ'rõ quẽ'rã tojo wẽenu'cũcã'wʉ̃. Tojo wee "Ʉsã ne yʉ'rʉsome", ni wãcũmiwʉ̃.
21 Peje nʉmʉrĩ ʉ̃sã ba'atiwʉ. Tojo weecã ĩ'a, Pablo na wa'teropʉ ní'cʉ wã'cãnʉ'cã, narẽ niwĩ:

—Mʉsãrẽ sõ'opʉ Cretapʉ yʉ'ʉ were'quere tʉ'ocã, añu niboapã. Marĩ topʉ wijatirã, a'tiwʉre dojorẽ, tiwʉ cjasere bajuriotiboapã.
22 Ni'cãrõacãrẽ mʉsã uiticã'ña. Ne ni'cʉ̃ wẽrĩsome. A'tiwʉ dia'cʉ̃ bajudutirosa'a.
23 Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeogʉ ni'i. Cʉ̃ yʉ'ʉ wiogʉ nimi. Ni'cãcã ñami ni'cʉ̃ cʉ̃rẽ wereco'tegʉ yʉ'ʉ tiropʉ bajuami.
24 A'tiro ni wereami: "Ne uiticã'ña. Mʉ'ʉ Augusto wiogʉ tiropʉ beseno'gʉ̃ wa'agʉsa'a. Õ'acʉ̃ mʉ'ʉ sẽrĩsere añurõ tʉ'oami. Tojo weerã a'tiwʉpʉ nirã yʉ'rʉpe'ticã'rãsama. Ne ni'cʉ̃ wẽrĩsome", niami.
25 Tojo weerã mʉsã wãcũtutuaya. Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeo'o. Cʉ̃ ní'que diacjʉ̃ta wa'arosa'a.
26 Wĩ'rõ dia'cʉ̃ marĩrẽ nʉcʉ̃rõpʉ wẽequepeorosa'a, niwĩ Pablo.
27 Pʉa semana ʉ̃sã Cretare wijáca be'ro ejacãti pajiri maa Adriático wãmetiri maajopʉre. Wĩ'rõ ʉpʉtʉ wẽocã'mota'ayucã, yoogocãti. Ñami deco nicã tiwʉcjãrã da'rarã, "Marĩ di'ta tiropʉ ejarã weetʉ'sa'a", niwã.

28 Tojo weerã na ¿no'ocã'rõ ũ'cũamiti? nírã, ni'cã da yuta da me'rã dijoo, queoña'wã. Na tojo weecã, treinta y seis metros ũ'cũawũ. To be'roacã tja apaturi queoña'wã. Veintisiete metrota nicaro niwũ majã.

29 Ñami niyucã, na ũtãpagapʉ doquewãrĩ nírã, a'tiro weewã. Ba'paritise cõme pjĩrĩ pacare te yapuripʉ yuta dari me'rã dʉ'teõ'o'quere doqueñowã. Auturo pe'e tiwʉre wejeñe'epo'ato nírã tojo weewã. Tojo weetojaca be'ro na "Maata bo'reacã ʉamisa'a", ni wãcũque'tiwã.

30 Ñamita tiwʉre da'raco'teri masã du'tisĩ'rĩmiwã. Tojo wee na "Cõme pjĩrĩrẽ ʉ'mʉtãrõ pe'e doqueñorãtirã wee'e" nisoo, yucʉsʉacãrẽ miidijoo, tiwʉ me'rã du'tisĩ'rĩmiwã.

31 Pablo na tojo weesĩ'rĩcã ĩ'agũ, surara wiogʉre, ãpẽrã surarare werewĩ:

—Ã'rã a'tiwʉpʉ tojaticã, mʉsã ne ni'cũ catisome, niwĩ.

32 Cũ tojo nicã tʉ'orã, surara pe'e tiwʉ yucʉsʉacãrẽ dʉ'te'que darire dʉtesurequeñocã'wã.

33 Bo'reque'ati dʉporo Pablo tiwʉpʉ nirãrẽ ba'adutiwĩ:

—Pʉa semana wa'a'a mʉsã cãrĩti, ba'atimirã mʉsã nirõ.

34 Tojo weegʉ yʉ'ʉ mʉsã baanʉjã tutuato nígũ, mʉsãrẽ ba'adutigʉti. Ne cã'rõacã mʉsãrẽ mejẽcã wa'asome, niwĩ.

35 Tojo nitoja, Pablo pãrẽ mii, nipe'tirã ĩ'orõpʉ Õ'acũrẽ e'catise o'owĩ. Be'ro cũ basu tigare deco me'rã pe'é, ba'awĩ.

36 Na cũ tojo ba'acã ĩ'arã, na bʉjawetimi'quere du'u, na quẽ'rã e'catise me'rã ba'awã.

37 Ʉsã tiwʉpʉ sãñarã nipe'tirã doscientos setenta y seis niwũ.

38 Na ba'asĩ'rĩrõ põtẽorõ na ba'áca be'ro tiwʉpʉ sãñase trigo ajurire ti maapʉ doqueñope'ocã'wã. Yucʉsʉ ca'rasãanemopjʉ tojato nírã tere cõ'awã.

Yucʉsʉ nucũporopʉ sʉ'apeja'que ni'i

39 Bo'reque'aca be'ro tiwʉ da'rari masã nʉcũrõrẽ ĩ'abocawã. ¿No'opʉ niti? ni ĩ'amasĩtiwã. Na tojo ĩ'amasĩtimirã, opatucũ nucũporo nirõrẽ ĩ'a, "Sõ'o bʉanʉjãrã, apetero weero basiocãma, to majãarã", niwã.

40 Tojo weerã todʉporo "Cõme pjĩrĩ wejeñe'epo'ato" ni, na dʉ'te doqueño'que pjĩrĩrẽ dʉtesure dijowã. Apeye wajapjĩrĩ pacare, autuse pjĩrĩ dʉ'te'que darire pãaca'ranʉ'cõwã. Na tojo weetojaca be'ro ʉ'mʉtãrõpʉ nirĩ su'ti caserore wĩ'rõ ti caseropʉ ñe'e miato nírã wejemorõ yoowã. Tojo weero tiwʉ nucũporo sumuto pe'e nʉjãwũ.

41 Nʉjã, ũ'cũatiro nucũporo opa bu'a nirõpʉ sʉ'apeja wa'awʉ. Wajamʉ'tãrõ pe'e nucũporopʉ opasĩo doquebi'peque'awʉ. Ne sĩobʉrota basiotiwʉ. Tiwʉ auturo pe'e pã'cõrĩ pacase paaquẽocã, bata wa'awʉ.

42 Tojo wa'acã ĩ'a, surara tiwʉpʉ bu'iri cʉorã na ñe'e'cãrãrẽ ne ni'cũ doqueñojã baadu'titicã'to nírã wẽjẽcã'sĩ'rĩmiwã.

43 Surara wiogʉ pe'e Pablore yʉ'rʉosĩ'rĩgũ, narẽ cã'mota'awĩ. Be'ro baamasĩrãrẽ sumutopʉ baanʉjãmʉ'tãdutiwĩ.

44 Ãpẽrãrẽ taboa pjĩrĩ me'rã pa'sanʉjãdutiwĩ. Te me'rã wa'atirã, tiwʉ cjase bata'que pjĩrĩ me'rã pa'sanʉjãdutiwĩ. Tojo weetjĩrã, ũsã nipe'tirã yʉ'rʉpe'ticã'wũ.

28

Pablo Malta nʉcũrõpʉ ní'que ni'i

1 Ʉsã nipe'tirã sumutopʉ nʉjãta, majãnʉ'cãca be'ro ʉ̃sã masĩwʉ̃, ti nʉcʉ̃rõ Malta wãmeticaro niwʉ̃.
2 Tocjãrã masã acoro pejacã yʉsʉacã ĩ'arã, ʉ̃sãrẽ añurõ pajaña'wã. Tojo weerã pecame'e wĩjãbosa, ʉ̃sãrẽ sõ'madutirã pijiowã.
3 Pablo quẽ'rã peca boposãse seegʉ wa'a, mitĩawĩ. Cʉ̃ tojo mitĩarĩ cura aña pecapʉ ní'cʉ asise uiwijatigʉ, Pablo ya omocãpʉ cũ'rĩ doqueyojawĩ. Topʉta wã'ñacã'wĩ.
4 Ti nʉcʉ̃rõcjãrã aña Pablo ya omocãpʉ wã'ñacã ĩ'arã, na a'tiro niwã:

—Ã'rĩ masã wẽjẽrĩ masʉ̃ nisami. Cʉ̃ dia pajiri maapʉ yʉ'rʉtoja'cʉ nimigʉ̃, cʉ̃ ña'arõ wee'que wapa wẽrĩgʉ̃sami, niwã.
5 Pablo pe'e añarẽ pecame'epʉ wejestequetĩawĩ. Cʉ̃rẽ ne mejẽcã wa'atiwʉ.
6 Na tocjãrã pe'e "Maata cʉ̃rẽ bipia wa'arosa'a", nimiwã. "Bipiticãma, wãcũña marĩrõ bʉrʉque'a, wẽrĩa wa'agʉsami", ni wãcũmiwã. Na yoacã yucuecũmí, cʉ̃rẽ mejẽcã wa'aticã ĩ'a, mejẽcã wãcũwã tja. "Ã'rĩ ʉmʉ mejẽta nisami. Marĩ ẽjõpeogʉ nígʉ̃ nisasami. Tojo weero cʉ̃rẽ aña cũ'rĩcã, ne mejẽcã wa'awe'e", niwã.
7 Ʉsãrẽ tojo wa'a'caro ti nʉcʉ̃rõ wiogʉ Publio wãmetigʉ ya di'ta pʉ'toacã niwʉ̃. Cʉ̃ ʉ̃sãrẽ cʉ̃ ya wi'ipʉ cãrĩdutigʉ pijiawĩ. I'tia nʉmʉ ʉ̃sã cʉ̃ ya wi'ipʉ nise nʉmʉrĩrẽ ʉ̃sãrẽ añurõ weewĩ.
8 Titare Publio pacʉ ujaque, yoja dutitigʉ cãjĩwĩ. Pablo cʉ̃ cãjĩrõpʉ sãjãa, Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩbosa, cʉ̃ dʉpoapʉre ñapeowĩ. Tojo wee cʉ̃rẽ yʉ'rʉcã weewĩ.
9 Cʉ̃ tojo weecã ĩ'arã, ti nʉcʉ̃rõpʉ nirã dutitirã na ye dutire yʉ'rʉodutirã cʉ̃ tiropʉ a'tiwã. Nipe'tirã na ye dutire yʉ'rʉono'wã.
10 Ti nʉcʉ̃rõcjãrã ʉ̃sãrẽ peje apeyenojõ o'owã. Be'ropʉ ʉ̃sã yucʉsʉpʉ wa'arã, pu'etiatje quẽ'rãrẽ o'owã.
11 Ʉsã ti nʉcʉ̃rõpʉre i'tia mujĩpũ niwʉ̃. Be'ro Alejandría wãmetiri macã cjãwʉ̃ me'rã wa'awʉ tja. Tiwʉ topʉ pu'ecʉ tõ'o nínicaro niwʉ̃ yujupʉ. Tiwʉ yucʉsʉẽ'quẽapʉ ãpẽrã masã ẽjõpeosetirã Cástor, Pólux wãmetirã queose na paateõ'o'que wã'ñawʉ̃.
12 Maltapʉ ní'cãrã wija, Siracusa wãmetiri macã cja petapʉ ejawʉ. Topʉ i'tia nʉmʉ tojáníwʉ̃.
13 Be'ro Regio wãmetiri macãpʉ wa'arã, sumutopʉ nʉjãwʉ̃. Topʉ eta, ni'cã nʉmʉ be'ro ʉ̃sã wa'aro pe'eta wĩ'rõ wẽowʉ̃. Tojo weerã ape nʉmʉ pe'e ejabaque'owʉ Puteoli wãmetiri macãpʉre. Topʉ eta, ʉ̃sã tiwʉpʉ sãña'cãrã dijawʉ.
14 Topʉre ãpẽrã Jesure ẽjõpeorãrẽ bocaejawʉ. Na ʉ̃sãrẽ "Ni'cã semana ʉ̃sã me'rã tojáníña", niwã. Tojo weerã ʉ̃sã ni'cã semana to ni, be'ro Romapʉ wa'arã ma'apʉ yʉ'rʉawʉ tja.
15 Ãpẽrã Romacjãrã Jesure ẽjõpeorã ʉ̃sã Romapʉ wa'ase quetire tʉ'otojacãrã niwã. Tere tʉ'o, ʉ̃sãrẽ põtẽrĩrã etawã ma'apʉ Foro de Apio wãmetiri macãpʉ. Ãpẽrã quẽ'rã aperopʉ sijari masã na cãrĩrõpʉ Tres Tabernas wãmetiropʉ ʉ̃sãrẽ põtẽrĩwã. Pablo narẽ ĩ'agʉ̃, Õ'acʉ̃rẽ e'catise o'o, cʉ̃ basu quẽ'rã nemorõ e'cati, wãcũtutuase bocanemowĩ.
16 Ʉsã Romapʉ etáca be'ro surara wiogʉ Julio a'tiro weewĩ. Bu'iri cʉorã cʉ̃ mia'cãrãrẽ tocjãrã bu'iri cʉorãrẽ co'terã wiogʉpʉre wiawĩ. Pablo pe'ere ape wi'ipʉ ni'cʉ̃ surara cʉ̃rẽ du'tiri nígʉ̃ co'teacjʉ me'rã cũuwĩ.

Pablo Romapʉ ní'que ni'i

17 I'tia nʉmʉ ʉ̃sã Romapʉ etáca be'ro Pablo ti macãcjãrã judío masã
wiorãrẽ pijiowĩ. Be'ro cʉ̃ tiropʉ na ejacã ĩ'a, narẽ a'tiro niwĩ:
—Yʉ'ʉ acawererã, ne cã'rõacã mejẽcã weetiwʉ marĩ acawererãrẽ. Ne
marĩ ñecʉ̃sʉmʉapʉ weeseti'quere "Tojo niwe'e", nitiwʉ. Tojo weetimicã,
marĩ acawererã Jerusalẽpʉ yʉ'ʉre ñe'e, romano masã wiorãpʉre o'owã.
18 Na romano masã wiorã yʉ'ʉre sẽrĩtiña'a, cʉ̃rẽ wẽjẽrõʉa'a nise bu'irire
bocatitjĩarã, du'usĩ'rĩmiwã.
19 Na judío masã pe'e pũrĩcã yʉ'ʉre ne du'uwĩrõrõ ʉatiwã. Tojo weegʉ
yʉ'ʉ "Wiogʉ Augusto Romacjʉ̃pʉta beseato", niwʉ̃. Ne yʉ'ʉ acawererãrẽ
weresãgʉ̃ mejẽta, yʉ'ʉ ʉaro me'rã a'tiapʉ.
20 Yʉ'ʉ tojo weetjĩagʉ̃, mʉsã me'rã ucũgʉ̃ti nígʉ̃, diacjʉ̃ masĩato nígʉ̃
mʉsãrẽ pijioapʉ. Marĩ judío masã yoacã yucue'cʉ a'titojacʉ niwĩ. Cʉ̃
Jesucristo wãmetimi. Yʉ'ʉ cʉ̃rẽ ẽjõpeose ye bu'iri a'te dari cõme dari
me'rã dʉ'teno'cʉ ni'i, niwĩ Pablo.
21 Na cʉ̃rẽ niwã:
—Ʉsã ne ni'cã papera pũrĩ judío masã Judeacjãrã na ojao'oca pũrĩrẽ
ñe'ewe'e. Mʉ'ʉ ye cjasere tʉ'owe'e. To Judeacjãrã a'topʉ sijarã etarã, ne
ña'arõ ucũ weresãtiwã mʉ'ʉrẽ.
22 Ʉsã a'te dia'cʉ̃rẽ masĩ'i. Nipe'tirocjãrã "Jesure ẽjõpeose ña'a ni'i", ni
ucũma. Tojo weerã ʉ̃sã mʉ'ʉ ẽjõpeosere tʉ'osĩ'rĩsa'a, niwã.
23 Tojo níca be'ro na ni'cã nʉmʉ tere ucũatji nʉmʉrẽ besewã. "Ti
nʉmʉ a'tirãti" ni, wa'a wa'awã. Ti nʉmʉ nicã pãjãrã masã Pablo
cãjĩrĩ wi'ipʉ etawã. Na nerẽpe'tica be'ro bo'reacã bu'enʉ'cã'cʉ, téé
ñamica'a bu'e na'itõ'oa wa'awĩ. Õ'acʉ̃ cʉ̃ nipe'tirã wiogʉ nise quetire
bu'ewĩ. Jesucristore ẽjõpeoato nígʉ̃, Moisé cʉ̃ oja'quere, Õ'acʉ̃ ye queti
weremʉ'tãrĩ masã na oja'quere narẽ pũrõ ẽjõpeocã ʉagʉ bu'eĩ'owĩ.
24 Ni'cãrẽrã cʉ̃ bu'esere ẽjõpeowã. Ãpẽrã ne ẽjõpeotiwã.
25 Na ni'cãrõnojõ wãcũti, ni'cãrẽrã topʉ duji'cãrã wã'cãnʉ'cãwijaari
cura Pablo narẽ niwĩ:
—Espíritu Santu diacjʉ̃ta ucũpĩ Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masʉ̃ Isaía
me'rã ucũgʉ̃ marĩ ñecʉ̃sʉmʉapʉre. A'tiro ni wereduticʉ niwĩ:
26-27 Ã'rã masãrẽ a'tiro ni weregʉ wa'aya:
"Mʉsã Õ'acʉ̃ ye cjasere teerã, ĩ'asĩ'rĩtirãsa'a.
Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeosĩ'rĩtirã, diacjʉ̃ cjasere tʉ'osĩ'rĩtirãsa'a.
Tojo ẽjõpeotitjĩarã, yʉ'ʉre acobojose sẽrĩsome.
Tojo weerã mʉsãrẽ werecã, tʉ'orãsa'a, tʉ'orã pe'e.
Mejõ de'ro nirõ weesari, ni tʉ'omasĩsome.
Mʉsã añurõ yʉ'ʉ weesere ĩ'amirã, ĩ'amasĩsome", nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.
28 »Tojo weerã mʉsã tʉ'osĩ'rĩtise ye bu'iri Õ'acʉ̃ masãrẽ yʉ'rʉose
quetire ni'cãcã me'rã judío masã nitirãrẽ wereno'rõsa'a. Na pe'e añurõ
tʉ'otʉ'sarãsama, niwĩ.
29 Pablo tere níca be'ro judío masã topʉ nirã̃ na basu a'metu'tiwijaawã.
30 Pʉa cʉ̃'ma Pablo ti wi'i na waso, wapayedutica wi'ipʉre surara cʉ̃rẽ
co'tegʉ me'rã niwĩ. Nipe'tirã cʉ̃rẽ ĩ'asijarãrẽ e'catise me'rã narẽ põtẽrĩwĩ.
31 Uiro marĩrõ, wãcũtutuaro me'rã masãrẽ Õ'acʉ̃ cʉ̃ wiogʉ nisere, tojo
nicã Jesucristo ye cjasere bu'enu'cũcã'wĩ. Ãpẽrã ne cã'mota'aro marĩrõ
tojo weewĩ.
Teófilo, mʉ'ʉrẽ tocã'rõta oja'a.
Luca

Pablo Romacjãrãrẽ oja'que ni'i

A'ti pũrĩ a'tiro weero ojano'pã nise ni'i

Pablo a'ti pũrĩrẽ Corintopʉ nígʉ̃, Romacjãrã Jesucristore ẽjõpeorãrẽ ojacʉ niwĩ. Cʉ̃ ne waropʉre Jesucristore ẽjõpeoticʉ niwĩ. Tojo weegʉ cʉ̃rẽ ẽjõpeorãrẽ ña'arõ weesĩ'rĩgʉ̃ sirutucʉ niwĩ. Be'ro Õ'acʉ̃ Pablore dʉcayucã weecʉ niwĩ. Tojo wééca be'ro cʉ̃ Jesucristo ye quetire wereri masʉ̃ sãjãcʉ niwĩ.

Pablo Romacjãrã tiropʉ wa'asĩ'rĩcʉ nimiwĩ. Cʉ̃ a'ti pũrĩrẽ ojacaterore wa'aticʉ niwĩ yujupʉ. I'tia cʉ̃'ma be'ro na tiropʉre wa'acʉ niwĩ.

Cʉ̃ papera ojagʉ, a'tiro ojaseticʉ niwĩ. "Yʉ'ʉ Pablo mʉsãrẽ oja'a" nitojaca be'ro añudutiwʉacʉ niwĩ. Be'ro "Õ'acʉ̃rẽ mʉsã ye cjasere e'catise o'o'o", nicʉ niwĩ. Tojo nicã "A'tere ʉasãgʉ̃, mʉsãrẽ a'ti pũrĩrẽ oja'a," nicʉ niwĩ. Be'ropʉta "Õ'acʉ̃ ye añuse quetire a'tiro nirõ wee'e", ni ojacʉ niwĩ. Yapapʉta majã añudutitʉosere ojacʉ niwĩ.

Pablo a'ti pũrĩrẽ marĩ nipe'tirã bu'iritirã ni'i nisere ojacʉ niwĩ. Tojo nicã Õ'acʉ̃ me'rã añurõ nisĩ'rĩrã, Jesucristore ẽjõpeose me'rã dia'cʉ̃ tojo nita basio'o nisere ojacʉ niwĩ. Apeye, Romacjãrãrẽ ni'cãrõ me'rã nisetidutigʉ, narẽ "Añurõ a'merĩ pajaña'ña, ejerisãjãse me'rã niña," ni ojacʉ niwĩ.

Pablo Romacjãrã Jesure ẽjõpeorãrẽ oja'que ni'i

1 Yʉ'ʉ Pablo mʉsã Roma wãmetiri macãcjãrã Jesucristore ẽjõpeorãrẽ oja'a. Jesucristo dutiro weewã'ñaco'tegʉ ni'i. Cʉ̃ yʉ'ʉre Õ'acʉ̃ masãrẽ yʉ'rʉose quetire weredutigʉ besecʉ̃úwĩ.

2 Dʉporopʉ Õ'acʉ̃ cʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masã me'rã "Yʉ'ʉ masãrẽ yʉ'rʉogʉti", ni wereyucʉ niwĩ. Tojo weerã te quetire tʉ'orã, Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ ojacãrã niwã.

3 Na oja'que marĩ wiogʉ Jesucristo Õ'acʉ̃ macʉ̃ ye queti ni'i. Cʉ̃ a'ti nucũcãpʉre marĩ weronojõ upʉtigʉ bajuacʉ niwĩ. Masʉ̃ nígʉ̃, dʉporocjʉ̃pʉ wiogʉ Davi pãrãmi nituriagʉpʉ nicʉ niwĩ.

4 Cʉ̃ marĩ weronojõ upʉtimigʉ̃, Õ'acʉ̃ macʉ̃ niyugʉ, ña'ase moogʉ̃ waro nicʉ niwĩ. Cʉ̃ wẽ́rĩ́ca be'ro cʉ̃ pacʉ Espíritu Santu tutuaro me'rã cʉ̃rẽ wẽrĩ'cʉpʉre masõcʉ niwĩ. Tojo weese me'rã masãrẽ yʉ'ʉ macʉ̃ nimi nisere ĩ'ocʉ niwĩ.

5 Cʉ̃ yʉ'ʉ Pablore añurõ wéégʉ, cʉ̃ ye quetire weredutigʉ besewĩ. Nipe'tiropʉ masã Jesucristore ẽjõpeoato nígʉ̃ tojo weewĩ. Ẽjõpeotjĩarã, cʉ̃ ʉaro weerãsama.

6-7 Mʉsã Romacjãrã quẽ'rã cʉ̃ tojo nino'cãrãta ni'i. Tojo weegʉ mʉsãrẽ Õ'acʉ̃ mairãrẽ a'ti pũrĩrẽ oja'a. Õ'acʉ̃ Jesucristo yarã sãjãdutigʉ mʉsãrẽ besecʉ niwĩ. Marĩ pacʉ Õ'acʉ̃, tojo nicã marĩ wiogʉ Jesucristo mʉsãrẽ añurõ weeato. Mʉsãrẽ ejerisãjãcã weeato.

Pablo Romapʉ wa'asĩ'rĩmi'que ni'i

8 A'tere mʉsãrẽ weremʉ'tãgʉ̃ti. Nipe'tirocjãrãpʉ mʉsã Jesucristore ẽjõpeosere ucũse'sama. Tere tʉ'ogʉ, Jesucristo weetamuse me'rã Õ'acʉ̃rẽ e'catise o'o'o.

9 Yʉ'ʉ ñubuesetirinʉcʉ̃ mʉsã ye cjasere sẽrĩbosanu'cũcã'a. Yʉ'ʉ tojo
weesere Õ'acʉ̃ "Diacjʉ̃ta tojo weemi", nisami. Yʉ'ʉ añurõ ejeripõ'rãtise
me'rã cʉ̃ ʉaro wee'e. Tere wéégʉ, añuse queti cʉ̃ macʉ̃ yere were'e.
10 Apeye quẽ'rãrẽ Õ'acʉ̃rẽ a'tiro sẽrĩnu'cũcã'a. "Mʉ'ʉ ʉaro nicã,
yʉ'ʉre Romapʉ wa'adutigʉ du'uo'oya. Tì macãcjãrã mʉ'ʉrẽ ẽjõpeorãrẽ
ĩ'asĩ'rĩsa'a", ni sẽrĩ'i. Yoa wa'a'a yʉ'ʉ mʉsã tiropʉ wa'asĩ'rĩmi'caro.
11 Mʉsãrẽ nemorõ wãcũtutuacã ʉasãgʉ̃, Espíritu Santu yʉ'ʉre masĩse
o'oro weronojõ mʉsãrẽ o'oturiasĩ'rĩsa'a. Tojo weegʉ topʉre wa'asĩ'rĩsa'a.
12 Mʉsãrẽ a'tiro nigʉ̃ti. Marĩ púaperi a'merĩ weetamurãsa'a. Mʉsã yʉ'ʉ
ẽjõpeocã ĩ'arã, nemorõ wãcũtutuarãsa'a. Yʉ'ʉ quẽ'rã mʉsã ẽjõpeocã
ĩ'agʉ̃, mejãrõta weegʉsa'a.
13 Acawererã, mʉsãrẽ a'tere masĩcã ʉasa'a. Pejetiri mʉsã tiropʉ
wa'asĩ'rĩmi'i. Apesecjãrãmarĩcã judío masã nitirã yʉ'ʉ Jesucristo ye
quetire werecã, ẽjõpeowã. Mʉsã ya macãcjãrã quẽ'rãrẽ Jesucristore
ẽjõpeocã ʉasãgʉ̃, weregʉ wa'asĩ'rĩsa'a. Tojo weesĩ'rĩmicã, basiowe'e
yujupʉ.
14 Õ'acʉ̃ cʉ̃ ye quetire nipe'tirãrẽ yʉ'ʉre weredutiwĩ. Yé uurãrẽ, uutirã
quẽ'rãrẽ weredutiwĩ. Bu'e'cãrãrẽ, bu'eti'cãrãrẽ weredutiwĩ.
15 Tojo weegʉ mʉsã ya macãcjãrã Jesucristore ẽjõpeotirãrẽ cʉ̃ ye quetire
pũrõ weresĩ'rĩsa'a.

Jesucristo ye quetire tʉ'orã cʉ̃rẽ ẽjõpeose ni'i

16 Masã Jesucristo ye quetire tʉ'orã, cʉ̃rẽ ẽjõpeonʉ'cãsama. Yʉ'ʉ masĩ'i,
Õ'acʉ̃ cʉ̃ tutuaro me'rã nipe'tirã Jesucristore ẽjõpeorãrẽ pecame'epʉ
wa'abo'cãrãrẽ yʉ'rʉosami. Tojo weegʉ masãrẽ te quetire ne bopoy-
asãwe'e. Ne waro cʉ̃rẽ ẽjõpeorã judío masã nirãrẽ yʉ'rʉosami. Judío
masã nitirã cʉ̃rẽ ẽjõpeorã quẽ'rãrẽ mejãrõta yʉ'rʉosami.
17 Te queti a'tiro ni'i. Õ'acʉ̃ Jesucristore ẽjõpeorãrẽ "Bu'iri marĩrã,
añurã nima", ni ĩ'asami. Jesucristore ẽjõpeorã dia'cʉ̃rẽ tojo ĩ'asami. Te
cjasere Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ a'tiro ojano'wʉ̃:
Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ ẽjõpeorãrẽ "Añurã nima", ni ĩ'asami.
Cʉ̃ me'rã ninu'cũrãsama, niwʉ̃.

Nipe'tirã masã bu'iritima nise ni'i

18 Õ'acʉ̃ ʉ'mʉsepʉ nigʉ̃ masã ña'arõ weesetisere ĩ'agʉ̃, bu'iri da'resami.
Ña'arõ weenu'cũrã diacjʉ̃ cjasere cã'mota'asama. Tojo weegʉ narẽ ʉpʉtʉ
bu'iri da'resami.
19 Õ'acʉ̃ cʉ̃ nisetise masĩta basiosere masã añurõ masĩsama. Õ'acʉ̃ cʉ̃
basu tere masĩcã weecʉ niwĩ.
20 Marĩ Õ'acʉ̃ bajusere ĩ'atimirã, cʉ̃ wee'que me'rã cʉ̃ tutuasere, cʉ̃
nisetisere masĩno'o. Cʉ̃ tutuase, cʉ̃ nisetise ninu'cũcã'rõsa'a. Ne waro cʉ̃
a'ti turire weenʉ'cãcateropʉta cʉ̃ Õ'acʉ̃ ni'i nisere masĩno'o. Tojo weerã
masã "Mʉ'ʉrẽ masĩtisa'a. Tojo weerã bu'iri moo'o", nímasĩtisama.
21 Cʉ̃ nisetisere masĩmirã, cʉ̃rẽ ẽjõpeotisama. Ne cʉ̃rẽ e'catise
o'otisama. No'o ʉaro wãcũma'a, siape me'rã nemorõ ña'arõ
wãcũsãjãsama.
22 Na masĩyʉ'rʉa'a nimirã, tʉ'omasĩtirã dojosama.
23 Tojo weerã Õ'acʉ̃ catinu'cũgʉ̃rẽ ẽjõpeotisama. Na apeyenojõ masã
yee'que boadijatje pe'ere ẽjõpeosama. Masã queose, mirĩcʉ̃a queose,
wa'icʉrã queose, pĩrõa queosere yee, ẽjõpeosama. Ne waropʉta tere
weemʉjãti, ni'cãrõacã quẽ'rãrẽ mejãrõta weenu'cũma.

24 Na tojo wee'que bu'iri Õ'acũ na ña'arõ weesĩ'rĩsere weeato nígũ
cõ'awã'cãcʉ niwĩ. Na bopoyose ña'asere a'merĩ weecãrã niwã. Tere
wéérã, na basu na upʉre dojorẽrã weecãrã niwã.
25 Diacjũ cjasere ẽjõpeoboronojõ o'orã, mejõ nisoowioritima. Cũrẽ
ẽjõpeoronojõ o'orã, cũ da're'que a'ti nucũcã cjase pe'ere ẽjõpeoma. Õ'acũ
nipe'tise wee'cʉre e'catipeonu'cũcã'rõʉa'a. Tojota weeno'ato.
26 Õ'acũ bopoyose na ʉaripejasere weeato nígũ narẽ cõ'awã'cãcʉ niwĩ.
Numiapʉta ʉmʉa me'rã na weewʉasenojõrẽ na basu numia se'saro ña'arõ
weesama.
27 Ʉmʉa quẽ'rã na basu ña'arõ a'merĩ weesama. Ʉmʉa numia me'rã
weewʉasenojõrẽ du'urã, ʉmʉa se'saro ʉaripeja, ña'arõ weesama. Tojo
weegʉ Õ'acũ narẽ ña'arõ weese wapa, bu'iri da'resami. Narẽ bu'iri
da'regʉ, na upʉpʉre pi'eticã weesami.
28 Cũ wee'quere ĩ'amirã, Õ'acũrẽ ẽjõpeosĩ'rĩtisama. Tojo weegʉ na
wãcũma'asere weeato nígũ cõ'awã'cãcʉ niwĩ. Cũ narẽ cõ'acã, totá na
ña'arõ wee'quere nemopeosama.
29 Nipe'tise ña'arõ weesere yʉ'rʉocã'sama. Pajaña'rõ marĩrõ ãpẽrãrẽ
ña'arõ weesĩ'rĩsama. Apeyenojõ cʉomirã, cʉonemosãjãsĩ'rĩsama. A'te
nipe'tise ña'asere weesama. Doesama. A'mewẽjẽsama. A'metu'tisama.
Weesoosama. Ña'arõ weesĩ'rĩrõ bajuro ña'arõ weesama. Ucja, queti
poosama.
30 Ãpẽrãrẽ ña'arõ weesĩ'rĩrã, diacjũ nitimicã, weresãsama.
Õ'acũrẽ ʉatisama. Ãpẽrãrẽ ĩ'amuisama. "Yʉ'ʉ pe'e ãpẽrã yʉ'rʉoro
niyʉ'rʉnʉ'cã'a", nisama. Ña'asere weebocasama. Na pacʉsʉmʉarẽ
yʉ'rʉnʉ'cãsama.
31 Tʉ'omasĩtisama. Na "Weerãti" ní'quere weetisama. A'metu'tica be'ro
aposĩ'rĩtisama. Na acawererãpʉreta ma'itisama. Ãpẽrãrẽ pajaña'tisama.
32 Õ'acũ tojo weerãrẽ queoro wéégʉ, "Pecame'epʉ cõ'abajuriogʉti", nicʉ
niwĩ. Cũ tojo níca be'ro nimicã, ña'arõ weenu'cũsama. Tojo nicã ãpẽrãrẽ
ña'arõ weecã ĩ'arã, "Añurõ wéérã, tojo weema", nisãjãsama.

2

Õ'acũ ña'arõ weerãrẽ bu'iri da'regʉ, queoro weemi nise ni'i

1 Mʉsã ãpẽrãrẽ "Na ña'arã nima" ni, ĩ'abeseticã'ña. Mʉsã quẽ'rã na
weronojõ ña'arõ weesetisa'a. Na bu'iritima nírã, ũsã quẽ'rã bu'iriti'i
nírõnojõ wa'a'a mʉsãrẽ. Mʉsã ni'cãrõnojõ bu'iri cʉo'o.
2 Õ'acũ ña'arõ weerãrẽ bu'iri da'regʉ, queoro weegʉ weemi nisere
masĩno'o.
3 Mʉsã ãpẽrãrẽ "Ña'arõ weema" nimirã, na weronojõta wee'e. Tojo
weerã "Õ'acũ ũsãrẽ bu'iri da'resome", niticã'ña. Da'regʉsami.
4 Ña'arõ weemicã, Õ'acũ mʉsãrẽ pajaña'gũ, maata bu'iri da'retisami.
Tojo weerã mʉsã "Ʉsãrẽ bu'iri da'resome", nimisa'a. Tojo niwe'e.
Mʉsã ña'arõ weesere bʉjaweti dʉcayuato nígũ añurõ wee, maata bu'iri
da'retisami.
5 Cũ tojo weemicã, mʉsã ña'arõ weesere bʉjaweti dʉcayusĩ'rĩtisa'a.
Mʉsã siape me'rã ña'asere weenemorã, bu'iri da'resere seeneocũunemorã
wee'e. Be'ro masãrẽ bu'iri da'reatji nʉmʉ nicã, Õ'acũ uagʉ, mʉsãrẽ
queoro bese, ʉpʉtʉ bu'iri da'regʉsami.
6 Masã na wee'quenʉcũrẽ queoro wapayegʉsami.

7 Õ'acʉ̃ a'tiro weerãrẽ cʉ̃ tiropʉ catinu'cũatjere o'ogʉsami. “Cʉ̃ me'rã dʉcayu ninu'cũrãsa'a” nirãrẽ, tojo nicã cʉ̃ “Añurõ weeapʉ” nisere a'marãnojõrẽ o'ogʉsami. Tojo nicã ape upʉ boatiri upʉ su'tiwetisĩ'rĩrãrẽ tojo o'ogʉsami. Na catinu'cũsere ʉarã, añurõ weenu'cũrãsama.

8 Ãpẽrã pe'e Õ'acʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cãrã, na ʉaro weesetisama. Diacjʉ̃ cjasere ʉatirã, ña'ase pe'ere weesirutusama. Õ'acʉ̃ ua, narẽ ʉpʉtʉ bu'iri da'regʉsami.

9 Nipe'tirã ña'arõ weesetirã pi'eti, ña'arõ tʉ'oña'rãsama. Judío masãrẽ ne waro tojo wa'amʉ'tãrõsa'a. Judío masã nitirã quẽ'rãrẽ mejãrõta wa'arosa'a.

10 Añurõ weesetirã pe'ere Õ'acʉ̃ añurõ weegʉsami. Narẽ “Mʉsã añurõ weewʉ”, nigʉ̃sami. Tojo nicã ejerisãjãcã weegʉsami. Ne waro judío masãrẽ tojo ejerisãjãcã weemʉ'tãgʉ̃sami. Judío masã nitirã quẽ'rãrẽ mejãrõta weegʉsami.

11 Õ'acʉ̃ judío masãrẽ, judío masã nitirãrẽ ĩ'a dʉcawaanʉ'cõtisami.

12 Judío masã nitirã Õ'acʉ̃ Moisére duti'quere masĩtisama. Na ña'arõ wee'quere te dutise me'rã mejẽta Õ'acʉ̃ besegʉsami. Ña'arõ wee'que wapa me'rã pe'e narẽ pecame'epʉ cõ'abajurio besegʉsami. Judío masã pũrĩcã Õ'acʉ̃ Moisére duti'quere masĩsama. Tere masĩmirã, ña'arõ weesama. Tojo weegʉ Õ'acʉ̃ náma te dutise me'rã na yʉ'rʉnʉ'cã'que wapare bu'iri da'regʉsami.

13 Moisé dutisere tʉ'ose me'rã dia'cʉ̃ Õ'acʉ̃ “Bu'iri marĩrã nima”, nitisami. Cʉ̃ dutisere weerã̃ pe'ere “Bu'iri marĩrã nima”, nisami.

14 Judío masã nitirã Moisé dutisere moomirã, na añurõ wéérã, Õ'acʉ̃ dutisereta weerã weema. Na basu Moisé dutisere masĩrã weronojõ weesama.

15 Añurõ weese me'rã na diacjʉ̃ wãcũsere ĩ'osama. Moisé dutisere masĩrã weronojõ nima. Tojo weerã queoro weetíca be'ro ña'arõ tʉ'oña'sama. Añurõ wééca be'ro bu'iri moorã tʉ'oña'sama.

16 Yʉ'ʉ Jesucristo ye quetire wereronojõta a'tiro wa'arosa'a. Õ'acʉ̃ masãrẽ bu'iri da'reatji nʉmʉ nicã, nipe'tirã wãcũsere, ãpẽrã ĩ'atiropʉ weesere besegʉsami. Jesucristo ña'arõ wãcũrãrẽ, ña'arõ weerãrẽ bu'iri da'regʉsami. Añuse wãcũrãrẽ, añurõ weerãrẽ añurõ weegʉsami.

Õ'acʉ̃ Moisére dutise cũu'que ni'i

17 Mʉsã a'tiro wãcũmisa'a: “Ʉsã judío masã Õ'acʉ̃ Moisére dutise cũu'quere ẽjõpeorã ni'i. Õ'acʉ̃ yarã ni'i. Tojo weerã judío masã nitirã yʉ'rʉoro añuyʉ'rʉnʉ'cã'a”, nimisa'a.

18 Tojo nicã a'tiro ninemosa'a. “Ʉsã Õ'acʉ̃ ʉasenojõrẽ masĩ'i. Moisé duti'quere masĩyurã, ʉ̃sã añuse dia'cʉ̃rẽ besemasĩ'i.

19 Caperi bajutirãrẽ tʉ̃awã'cãrã weronojõ Õ'acʉ̃ yere masĩtirãrẽ bu'emasĩ'i. Na'itĩ'arõpʉ nirãrẽ sĩ'orã weronojõ ña'arõ weerãrẽ añurõ weeduti'i”, nisa'a.

20 “Moisé cʉ̃ duti'quere cʉorã, diacjʉ̃ cjasere queoro masĩ'i. Tojo weerã tʉ'omasĩtirãrẽ, Õ'acʉ̃ yere ne waro bu'ewã'cõrãrẽ bu'emasĩ'i”, nimisa'a.

21 Mʉsã “Ãpẽrãrẽ bu'emasĩ'i” nirãtirã, mʉsã basu pe'e bu'emʉ'tãrõʉa'a. Ãpẽrãrẽ “Yajaticã'ña” nimirã, ãpẽrã yere yajasa'a.

22 Mʉsã, “Mʉsã nʉmosãnumia, marãpʉsʉmʉa nitirãrẽ a'metãrãticã'ña”, nisa'a. Tojo nimirã, a'metãrãsa'a. “Queose yee'quere ẽjõpeoticã'ña” nimirã, narẽ ẽjõpeose wi'seri cjasere yajasa'a.

23 “Ʉsã Moisé duti'quere cʉotjĩarã, ãpẽrã yʉ'rʉoro ni'i”, ni wãcũmisa'a.
Tojo nimirã, tere weetirã, cʉ̃ duti'quere yʉ'rʉnʉ'cãrã wee'e. Tojo weerã
ãpẽrãrẽ Õ'acʉ̃rẽ bujicã'cã weerã wee'e.
24 Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ mʉsã tojo weesere a'tiro ojano'wʉ̃: “Mʉsã
Õ'acʉ̃ duti'quere yʉ'rʉnʉ'cãse bu'iri judío masã nitirã Õ'acʉ̃rẽ ña'arõ
ucũsama”, niwʉ̃.
25 Mʉsã Õ'acʉ̃ Moisére dutise cũu'quere weecã, mʉsã judío masã
weesetise, õ'rẽcjʉ yapa caserore yejecõ'ase wapati'i. Weeticãma, mʉsã
judío masã nise wapamarĩ'i. Tojo weerã cʉ̃ cũu'quere weetirã, judío masã
nitirã weronojõ tojacã'a. Õ'acʉ̃ yarã weronojõ nitisa'a.
26 Judío masã nitirã õ'rẽcjʉ yapa caserore yejecõ'ano'ña marĩma. Na
Õ'acʉ̃ Moisére duti'quere wéérã, judío masã weronojõ nisama. Õ'acʉ̃ narẽ
“Yarã nima”, nisami.
27 Mʉsã judío masã Õ'acʉ̃ Moisére duti'quere cʉomi'i. Õ'rẽcjʉ yapa
caserore yejecõ'amirã, cʉ̃ duti'quere weewe'e. Ãpẽrã, judío masã nitirã
õ'rẽcjʉ yapa caserore yejecõ'atimirã, tojo nicã Õ'acʉ̃ Moisére duti'quere
masĩtimirã, cʉ̃ dutisere weesama. Na tojo weecã, mʉsã bu'iri cʉosere
masĩno'o.
28 Judío masʉ̃ waro bu'ipʉ dia'cʉ̃ weesetitimi. Cʉ̃ upʉ dia'cʉ̃rẽ õ'rẽcjʉ
yapa caserore yejecõ'ase mejẽta ni'i.
29 Moisé dutisere yʉ'tigʉ mejẽta Õ'acʉ̃ yagʉ nimi. Espíritu Santure
wãcũse dʉcayuno'cʉ pe'e judío masʉ̃ waro nimi. Cʉ́ta Õ'acʉ̃ yagʉ nimi.
Cʉ̃rẽ Õ'acʉ̃ “Añugʉ̃ nimi” ni ĩ'asami. Masã mejẽta tojo ĩ'asama.

3

1 Yʉ'ʉ tojo nicã tʉ'orã, mʉsã “¿To pũrĩcãrẽ judío masã nise wapa-
marĩsari? ¿Õ'rẽcjʉ yapa caserore yejecõ'ase quẽ'rã wapamarĩsari?”
nisa'a.
2 Wapatiyʉ'rʉa'a. Ne warore a'tiro ni'i. Õ'acʉ̃ judío masãrẽ cʉ̃ ye quetire
weedutigʉ, ãpẽrãrẽ weredutigʉ cũucʉ niwĩ. Tojo weero judío masã nise
wapati'i. Mʉsãrẽ a'tiro ninemogʉ̃ti.
3 Ãpẽrã judío masã Õ'acʉ̃ ucũsere ẽjõpeotisama. Na tojo ẽjõpeotimicã,
Õ'acʉ̃ narẽ cʉ̃ “Tojo weegʉti” ní'quere “Weewe'e”, nitisami.
4 Õ'acʉ̃ nipe'tise cʉ̃ “Weegʉti” ní'quere queoro weegʉsami. Marĩ
nipe'tirã nisoosepijarã nimicã, Õ'acʉ̃ cʉ̃ ní'caronojõta queoro weegʉsami.
Õ'acʉ̃rẽ cʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ a'tiro ojano'wʉ̃:
Õ'acʉ̃, mʉ'ʉ ucũsere “Diacjʉ̃ta ni'i”, nino'o.
Mʉ'ʉrẽ nisoose marĩ'i.
Tojo weero mʉ'ʉrẽ ãpẽrãpʉre ne weresãta basiowe'e.
Na weresãcãma, yʉ'rʉwetimʉjãgʉ̃sa'a, ni ojacʉ niwĩ dʉporocjʉ̃pʉ.
5 Tere tʉ'orã, ãpẽrã a'tiro nima'asama. “Ʉsã ña'arõ weecã, Õ'acʉ̃ añurõ
weesere nemorõ ĩ'ono'rõsa'a.” ¿To pũrĩcãrẽ “Õ'acʉ̃ ʉ̃sã ña'arõ weesere
bu'iri da'regʉ, queoro weetimi”, nirã weesari?
6 Tojo niwe'e. Na tojo nise queoro nicãma, Õ'acʉ̃ ne ni'cʉ̃rẽ bu'iri
da'remasĩtibosami.
7 Apeyema ãpẽrã a'tiro ninemoma'asama. “Ʉsã nisoocã, Õ'acʉ̃ queoro
ucũsere ĩ'ono'rõsa'a. Tojo weerã masã cʉ̃rẽ ‘Añuyʉ'rʉami, diacjʉ̃
ucũnu'cũgʉ̃ nimi’, nirãsama. Tojo nicãma, ¿de'ro weegʉ Õ'acʉ̃ marĩrẽ

‘Mʉsã ña'arõ weesebʉcʉrã ni'i’, nisari? Cʉ̃ tojo nígʉ̃, queoro weetimi”, nisama. Na tojo nise nima'ase ni'i.

8 Na “Ʉsã ña'arõ weecã, Õ'acʉ̃ añurõ weesere nemorõ masĩrãsama”, nisama. Tojo weerã “Añuse wa'ato nírã ña'asere weerã”, nisama. Ãpẽrã yʉ'ʉre, yʉ'ʉ me'rãcjãrãrẽ mejẽcã wãcũato nírã, “Pablo a'tere bu'emi”, nisoosama. Na tojo nisoose wapa Õ'acʉ̃ narẽ bu'iri da'regʉ, queoro weegʉsami.

Nipe'tirã bu'iritirã nima nise ni'i

9 ¿Marĩ judío masã ãpẽrã yʉ'rʉoro añurã niyʉ'rʉnʉ'cãti? Niwe'e. Marĩ masĩtoja'a. Nipe'tirã judío masã, judío masã nitirã ña'arõ weerã̃ niyurã, ni'cãrõnojõ bu'iritirã dia'cʉ̃ ni'i.

10 Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉre marĩrẽ a'tiro niwʉ̃:
Ne ni'cʉ̃nojõpʉta añugʉ̃ marĩmi.
11 Ne ni'cʉ̃ Õ'acʉ̃ ye cjasere tʉ'omasĩgʉ̃ marĩmi.
Ne ni'cʉ̃pʉta Õ'acʉ̃rẽ masĩsĩ'rĩgʉ̃, wãcũnʉrʉ̃tisami.
12 Nipe'tirã Õ'acʉ̃ yere du'urã, dojope'tia wa'asama.
Nipe'tirã ña'arõ weema.
Ne ni'cʉ̃nojõpʉta ãpẽrãrẽ añurõ weegʉ́ marĩmi.
13 Na ucũse masãpe susuripe weronojõ ni'i.
Ti pe ʉ̃rĩwijaasa'a.
Te ʉ̃rĩwijaase weronojõ masã ña'arõ ucũsama.
Nisoonu'cũsama.
Aña ʉseropʉ nímá cʉogʉ weronojõ pũrĩrõ ucũsama.
14 Ãpẽrãrẽ doja, ʉpʉtʉ tu'tisama.
15 Na masãrẽ wẽjẽcõ'asema ĩ'adu'ayʉ'rʉasama.
16 No'o na wa'aro masãrẽ ña'arõ weewã'cãsama.
Na yere dojorẽ, pajasecʉorã tojacã weesama.
17 Ãpẽrãrẽ ejerisãjãcã weesere moosama.
18 Õ'acʉ̃rẽ wiopesase me'rã ĩ'atisama.
Cʉ̃rẽ uitisama, ni ojano'wʉ̃.

19 Marĩ masĩ'i, Moisé cʉ̃ dutisere ʉ̃sã judío masãrẽ cũucʉ niwĩ. Ʉsã te dutisere masĩmirã, tere weetirã, bu'iritirã tojasa'a. Cʉ̃ dutise cũu'que a'tiro ni'i. Nipe'tirã judío masãrẽ, judío masã nitirãrẽ bu'iritirã nima, ni masĩdutiro tojo ni'i.

20 Ne ni'cʉ̃ Moisé duti'quere weepe'omasĩtisami. Tojo weegʉ “Moisé dutisere weepe'ocã, ‘Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre bu'iri marĩgʉ̃ nimi’, nigʉ̃sami”, nímasĩtisami. Moisé duti'que marĩrẽ “Ña'arã ni'i”, ni masĩdutiro cũuno'caro niwʉ̃.

Jesucristore ẽjõpeose me'rã yʉ'rʉrãsa'a nise ni'i

21-22 Ni'cãrõacãrẽ majã Õ'acʉ̃ marĩrẽ bu'iri marĩrã nicã weese quetire ĩ'omi. Te quetire Moisé cʉ̃ duti'quere weetimirã, masĩno'o. Marĩrẽ Jesucristore ẽjõpeose me'rã Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉre bu'iri marĩrã nita basio'o. Dʉporopʉ Moisé, tojo nicã Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masã Õ'acʉ̃ tojo weeatjere cʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ ojacãrã niwã. Õ'acʉ̃ nipe'tirã Jesucristore ẽjõpeorãrẽ “Bu'iri marĩrã, añurã nima”, nisami. Ne dʉcawaanʉ'cõtisami.

23 Marĩ nipe'tirã ña'arõ weerã̃ ni'i. Ne ni'cʉ̃ Õ'acʉ̃ ʉaronojõ weegʉ́ marĩmi.

24 Tojo nimicã, Õ'acʉ̃ marĩrẽ ma'ígʉ̃, cʉ̃ macʉ̃rẽ o'ócʉ niwĩ. Marĩ
ña'arõ wee'quere wẽrĩ wapayedutigʉ tojo weecʉ niwĩ. Tojo weero marĩ
wapayetimicã, a'tiro ni'i. Jesucristore ẽjõpeose me'rã Õ'acʉ̃ marĩrẽ "Bu'iri
marĩrã, añurã nima", ni ĩ'asami.
25 Cʉ̃ macʉ̃ Jesucristore marĩ ña'arõ wee'quere wẽrĩ wapayecã weecʉ
niwĩ. Cʉ̃ wẽrĩgʉ̃ dí o'mabʉro'que me'rã marĩ cʉ̃rẽ ẽjõpeocã, acobojosami.
Tere wéégʉ, Õ'acʉ̃ queoro cʉ̃ weesere ĩ'osami. Dʉporocjãrãpʉre na ña'arõ
weecã, Õ'acʉ̃ pajaña'gʉ̃, bu'iri da'reticʉ niwĩ. Tojo tʉ'oña'cã'cʉ̃ niwĩ.
26 A'tiro nicãrẽ Jesucristo marĩ ña'arõ wee'quere wẽrĩ wapaye'que me'rã
Õ'acʉ̃ cʉ̃ queoro weesere ĩ'osami. Mejãrõta tja cʉ̃ macʉ̃ Jesucristore
ẽjõpeorãrẽ bu'iri marĩrã, añurã wa'acã weesami.
27 Tojo weerã Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉre marĩ basu "Añurã ni'i", nímasĩtisa'a.
Moisé duti'quere wéérã mejẽta, añurã ni'i. Jesucristore ẽjõpeocã pe'e,
Õ'acʉ̃ marĩrẽ "Añurã nima", ni ĩ'asami.
28 Tojo weerã a'tiro nímasĩ'i. Marĩ Jesucristore ẽjõpeocã, Õ'acʉ̃ "Bu'iri
marĩrã nima", ni ĩ'asami. Moisé duti'quere weecã mejẽta, tojo wa'a'a.
29 Õ'acʉ̃ judío masã wiogʉ se'saro nitimi. Judío masã nitirã quẽ'rãrẽ
wiogʉ nimi.
30 Nipe'tirã ni'cʉ̃rẽta Õ'acʉ̃tima. Cʉ̃ judío masã Jesucristore ẽjõpeorãrẽ
"Bu'iri marĩrã, añurã nima", nisami. Cʉ̃rẽ ẽjõpeorã judío masã nitirã
quẽ'rãrẽ mejãrõta nisami.
31 ¿To pũrĩcãrẽ marĩ "Jesucristore ẽjõpeose me'rã Moisé duti'que pe'ere
wapamarĩ'i", nirã weeti? Niwe'e. A'tiro pe'e wee'e. Marĩ "Jesucristore
ẽjõpeose me'rã Õ'acʉ̃ Moisére duti'quere wapatirota wee'e", nino'o.

4

Abrahã Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeo'que ni'i

1 Ni'cãrõacã mʉsãrẽ Abrahã marĩ ñecʉ̃ ye quetire weregʉti. Mʉsã
masĩrõnojõta cʉ̃ judío masʉ̃ nimʉ'tã'cʉ nicʉ niwĩ.
2 Õ'acʉ̃ Abrahã weesere ĩ'agʉ̃ mejẽta, cʉ̃rẽ "Añugʉ̃ nimi", nicʉ
niwĩ. Tojo nicãma, Abrahã cʉ̃ añurõ wee'que wapa "Yʉ'ʉ añugʉ̃ ni'i",
nímasĩbopĩ. Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉ pe'ere tojo nita basiowe'e.
3 Cʉ̃ ẽjõpeocã pe'e, cʉ̃rẽ Õ'acʉ̃ "Bu'iri marĩmi", nicʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ ye queti
ojáca pũrĩpʉ a'tiro ojano'wʉ̃:
Abrahã Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeocʉ niwĩ.
Tojo weegʉ Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ "Añugʉ̃, bu'iri marĩgʉ̃ nimi", nicʉ niwĩ.
4 Queose me'rã mʉsãrẽ weregʉti. Ni'cʉ̃ apeyenojõ da'racã, cʉ̃rẽ
wapayerã, tojo o'orã mejẽta weema. Cʉ̃ da'ra'que wapa wapayerã weema.
5 Õ'acʉ̃ pe'e tojo weetimi. Marĩ añurõ weese wapa mejẽta "Bu'iri marĩrã,
añurã nima", nisami. Cʉ̃rẽ ẽjõpeocã pe'ere, tojo nisami. Masã ña'arõ
weerãrẽ yʉ'rʉweticã weegʉ́ nimi.
6 Dʉporocjʉ̃pʉ Davi quẽ'rã yʉ'ʉ ní'caronojõta nicʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ masã
weesere ĩ'atimigʉ̃, cʉ̃rẽ ẽjõpeocã, "Añurã, bu'iri marĩrã nima", nisami.
Tojo nino'rãnojõ e'catisama.
7 A'tiro ni ojacʉ niwĩ te cjasere:
No'o Õ'acʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cã'quere acobojono'cãrã e'catima.
Tojo nicã ña'arõ weesere cõ'ano'cãrã e'catima.

8 No'o Õ'acũ "Ã'rĩ bu'iri marĩgũ nimi", nino'gũnojõ cũ quẽ'rã e'catimi, ni ojacɯ niwĩ Davi.

9 Judío masã õ'rẽcjɯ yapa caserore yejecõ'a'cãrã dia'cũ e'catitisama. Yejecõ'ano'ña marĩrã judío masã nitirã quẽ'rã e'catisama. Marĩ Abrahã ye cjasere wãcũnemorã tja. Õ'acũ Abrahãrẽ cũrẽ ẽjõpeocã ĩ'agũ, "Añugũ, bu'iri marĩgũ nimi", nicɯ niwĩ.

10 ¿De'ro nicã Õ'acũ Abrahãrẽ "Añugũ nimi", nipari? Cũ õ'rẽcjɯ yapa caserore yejecõ'ano'se dɯporo Õ'acũ Abrahãrẽ "Añugũ, bu'iri marĩgũ nimi", nitojacɯ niwĩ.

11 Abrahã Õ'acũrẽ ẽjõpeoca be'ropɯ cũ õ'rẽcjɯ yapa caserore yejecõ'acãrã niwã. Cũ yejecõ'ano'se me'rã Õ'acũ cũrẽ todɯporopɯ "Mɯ'ɯ añugũ, bu'iri marĩgũ ni'i" ní'quere masĩcɯ niwĩ. A'tiro wéégɯ, Abrahã nipe'tirã ẽjõpeorã ñecũ tojacɯ niwĩ. Na ẽjõpeose me'rã Õ'acũ nipe'tirã cũrẽ ẽjõpeorãrẽ "Añurã nima", nicɯ niwĩ. Na õ'rẽcjɯ yapa caserore yejecõ'acã mejẽta, tojo nicɯ niwĩ.

12 Mejãrõta judío masãrẽ Abrahã na ñecũ nimi. Na õ'rẽcjɯ yapa caserore yejecõ'acã mejẽta, na Abrahã weronojõ ẽjõpeorãta cũ pãrãmerã nima. Abrahãmarĩcã cũ yejecõ'ano'se dɯporo Õ'acũrẽ ẽjõpeotojacɯ niwĩ.

Abrahã ẽjõpeose cɯoyucã, Õ'acũ "Tojo weegɯti" ní'que queoro wa'acaro niwũ

13 Õ'acũ Abrahãrẽ "Mɯ'ɯrẽ, mɯ'ɯ pãrãmerã nituriarãrẽ a'ti di'tare o'ogɯti", nicɯ niwĩ. Õ'acũ cũ dutisere wééca be'ro mejẽta tojo nicɯ niwĩ. Abrahã cũrẽ ẽjõpeocã pe'e, cũrẽ "Añugũ, bu'iri marĩgũ nimi", nicɯ niwĩ. Tojo weegɯ cũrẽ "A'ti di'tare o'ogɯti", nicɯ niwĩ.

14 Õ'acũ cũ dutise cũu'quere weerã dia'cũrẽ "Tojo weegɯti" ní'quere o'ocãma, marĩ ẽjõpeose wapamarĩbopã. Tojo nicã cũ Abrahãrẽ "Mɯ'ɯrẽ añuse o'ogɯti" ní'que wapamarĩyapaticã'bopã.

15 Marĩ Õ'acũ Moisére dutise cũu'quere weepe'omasĩtisa'a. Tojo weegɯ cũ dutisere masĩmirã yɯ'rɯnɯ'cãcã, marĩrẽ bu'iri da'regɯsami. Te dutise marĩcã pũrĩcãrẽ, te dutisere yɯ'rɯnɯ'cãse marĩbopã.

16 Õ'acũrẽ ẽjõpeorã dia'cũrẽ Abrahãrẽ "Tojo weegɯti" ní'quere o'ogɯsami. Cũ marĩrẽ ma'itjĩagũ, marĩ basu weetutuacã mejẽta, tere o'osami. Moisé dutise cũu'quere weerã dia'cũrẽ o'osome. Nipe'tirã Abrahã weronojõ ẽjõpeorãrẽ o'ogɯsami. Abrahã nipe'tirã ẽjõpeose cɯorã ñecũ nimi.

17 Õ'acũ ye queti ojáca pũrĩpɯ a'tiro niwũ Abrahãrẽ: "Mɯ'ɯrẽ peje cururicjãrã ñecũ sõrõwũ", nicɯ niwĩ Õ'acũ. Cũ tojo nicã tɯ'ogɯ, Abrahã ẽjõpeocɯ niwĩ. Abrahã Õ'acũ ĩ'orõpɯre cũrẽ ẽjõpeoyugɯ, marĩ ñecũ nicɯ niwĩ. Õ'acũta nipe'tisere weemasĩpe'ocã'mi. Wẽrĩ'cãrãpɯreta masõsami. Cũ dutiro me'rã no'o marĩsepɯreta weebajurẽsami.

18 Õ'acũ Abrahãrẽ "Mɯ'ɯ pãrãmerã nituriarã pãjãrã nirãsama" nirĩ curare ne põ'rãmarĩcɯ niwĩ. Põ'rãmarĩmigũ, Õ'acũ cũrẽ ní'quere "Queoro weegɯsami", ni ẽjõpeocɯ niwĩ. Tojo weegɯ Õ'acũ ní'caronojõta peje cururicjãrã ñecũ wa'acɯ niwĩ.

19 Abrahã cien cũ'marĩ wa'tero cɯocɯ niwĩ. Cũ nɯmo Sara quẽ'rã bɯcɯo waro nico niwõ. Tojo nimicã, Abrahã "Ʊsã põ'rãtimasĩtisa'a, bɯcɯrã waro

ni'i”, niticʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ cʉ̃ ní'caronojõ “Ʉsãrẽ põ'rãticã weegʉsami” nígʉ̃, cʉ̃rẽ ẽjõpeodu'uticʉ niwĩ.
20 “Apetero weegʉ cʉ̃ ‘Weegʉti’ ní'quere weetisami”, niticʉ niwĩ. Tojo weronojõ o'ogʉ, Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeonemocʉ niwĩ. Wãcũtutua, cʉ̃rẽ nicʉ niwĩ: “Añuyʉ'rʉami, tutuayʉ'rʉgʉ nimi”, nicʉ niwĩ.
21 “Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre cʉ̃ ‘Weegʉti’ nisere weemasĩpe'ocã'sami”, ni ẽjõpeocʉ niwĩ.
22 Cʉ̃ tojo ẽjõpeocã ĩ'agʉ̃, Õ'acʉ̃ Abrahãrẽ, “Añugʉ̃, bu'iri marĩgʉ̃ nimi”, nicʉ niwĩ.
23 Õ'acʉ̃ tojo ní'quere Abrahã dia'cʉ̃rẽ Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ ojano'ticaro niwʉ̃.
24 Marĩ quẽ'rãrẽ ojano'caro niwʉ̃. Marĩ Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeocã, Abrahãrẽ ní'caronojõta marĩrẽ “Añurã, bu'iri marĩrã nima”, nisami. Cʉ̃ta marĩ wiogʉ Jesú wẽrĩ'cʉpʉre masõcʉ niwĩ.
25 Jesú marĩ ña'arõ wee'que wapare wẽrĩcʉ niwĩ. Cʉ̃ wẽ́rĩca be'ro Õ'acʉ̃ marĩrẽ bu'iri marĩrã tojadutigʉ cʉ̃rẽ masõcʉ niwĩ.

5

Marĩ bu'iritirã niwe'e nise cjase ni'i

1 Marĩ bu'iri cʉomi'cãrãrẽ marĩ wiogʉ Jesucristore ẽjõpeocã, Õ'acʉ̃ “Mʉsã añurã ni'i”, ni ĩ'asami. Tojo weerã marĩ ña'arõ wee'quere wẽrĩ wapayeyucã, Õ'acʉ̃ me'rã wãcũque'tiro marĩrõ añurõ nicã'a.
2 Jesucristore ẽjõpeocã, Õ'acʉ̃ marĩrẽ ma'ígʉ̃, cʉ̃ me'rã niato nígʉ̃ yʉ'rʉosami. Cʉ̃ tiropʉ cʉ̃ añuyʉ'rʉagʉ nisere bu'ipejatamurãsa'a. Marĩrẽ “Añurõ weewʉ”, nigʉ̃sami. Cʉ̃ tojo weegʉsami nírã, e'catise me'rã co'te'e.
3 Apeyema tja pi'etirã, e'catimasĩ'i. Marĩ pi'etirã, nemorõ wãcũtutuarãsa'a.
4 Marĩ wãcũtutuacã, Õ'acʉ̃ “Mʉsã añurõ weewʉ”, nigʉ̃sami. Tere masĩrã, cʉ̃ marĩrẽ añurõ weeatjere wãcũrã, e'catiyutoja'a.
5 Õ'acʉ̃ Espíritu Santure marĩ me'rã ninu'cũdutigʉ o'ócʉ niwĩ. Tojo weerã cʉ̃ me'rã nírã, Õ'acʉ̃ marĩrẽ ma'isere masĩno'o. Tere masĩrã, “Queorota marĩrẽ ‘Añurõ weegʉti’ ní'quere weegʉsami”, nino'o.
6 Õ'acʉ̃ marĩrẽ marĩ basu de'ro yʉ'rʉta basioticã ĩ'acʉ niwĩ. Tojo weegʉ cʉ̃ besecatero ejacã, Jesucristo marĩ ña'arãrẽ wẽrĩbosacʉ niwĩ.
7 Marĩ pũrĩcã ne ãpẽrãrẽ wẽrĩbosasĩ'rĩtisa'a. No'o ni'cʉ̃ queoro weegʉ́ nimicã, ne wẽrĩbosamasĩtisa'a. Apetero weegʉ ni'cʉ̃ añugʉ̃ warore wẽrĩbosagʉ, wẽrĩbosabosami.
8 Õ'acʉ̃ pũrĩcã marĩ ña'arã nimicã, cʉ̃ ma'isere ĩ'ocʉ niwĩ. Tere ĩ'ogʉ̃, Jesucristore marĩrẽ wẽrĩbosacã weecʉ niwĩ.
9 Jesucristo marĩrẽ wẽrĩbosase me'rã cʉ̃ ye dí o'mabʉrose me'rã Õ'acʉ̃ cʉ̃ ĩ'orõpʉre marĩrẽ bu'iri marĩrã tojacã weecʉ niwĩ. Tojo weegʉ cʉ̃ Jesucristo me'rãta tja nemorõ weetamugʉ̃sami. Õ'acʉ̃ masãrẽ bu'iri da'reri nʉmʉ nicã, marĩrẽ yʉ'rʉweticã weegʉsami. Marĩrẽ bu'iri da'resome.
10 Marĩ Õ'acʉ̃rẽ ʉatirã nimicã, cʉ̃ macʉ̃rẽ marĩrẽ wẽrĩbosacã weecʉ niwĩ. Jesucristo wẽ́rĩgʉ̃ dí o'mabʉrose me'rã Õ'acʉ̃ marĩrẽ cʉ̃ me'rãcjãrã sãjãcã weecʉ niwĩ. Tojo weerã marĩ ni'cãrõacãrẽ cʉ̃ me'rãcjãrã niyurã, a'tiro masĩ'i. Jesucristo wẽrĩ, cʉ̃ masã'que me'rãma majã marĩ bu'iri da'reno'bo'cãrãrẽ yʉ'rʉcã weegʉsami.

11 Apeyema tja marĩ wiogʉ Jesucristo me'rã Õ'acʉ̃ marĩrẽ ma'isere
wãcũrã, e'catiyʉ'rʉa'a. Marĩ cʉ̃ wẽrĩ'que me'rã Õ'acʉ̃ yarã sãjã'a.

Adã̃, tojo nicã Jesucristo queti ni'i

12 Ni'cʉ̃ ʉmʉ Adã̃ wãmetigʉ me'rã ña'arõ weese nʉ'cãcaro niwʉ̃. Te
me'rã wẽrĩse bajuanʉ'cãcaro niwʉ̃. Nipe'tirã masãnʉcʉ̃pʉre marĩ ña'arõ
weerã̃ niyucã, pẽ'rĩpejape'tia wa'acaro niwʉ̃. Tojo weero a'ti ʉmʉcopʉre
wẽrĩse se'sape'tia wa'apã.

13 Masã Õ'acʉ̃ Moisére dutise cũuatji dʉporopʉ ña'asere weetojacãrã
niwã. Na ña'arõ weemicã, Õ'acʉ̃ dutise marĩyucã, cʉ̃ narẽ "Yʉ'ʉ dutise
cũu'quere yʉ'rʉnʉ'cã'a", niticʉ niwĩ. Narẽ bu'iri da'reticʉ niwĩ.

14 Tojo nimicã, Adã̃ be'rocjãrã téé Moisé nícaterocjãrãpʉ wẽrĩcãrã niwã.
Na Adã̃ Õ'acʉ̃ duti'quere yʉ'rʉnʉ'cã'caronojõ weetimirã, ña'arõ wee'que
wapa wẽrĩcãrã niwã.

Adã̃ dʉ'pocã̃ticʉ niwĩ ña'arõ weesere. Jesucristo pe'e a'ti turipʉ a'tigʉ,
añurõ weesere cʉ̃ quẽ'rã dʉ'pocã̃ticʉ niwĩ.

15 Marĩ Adã̃ yʉ'rʉnʉ'cã'quere, Õ'acʉ̃ marĩrẽ ma'ígʉ̃ añurõ wee'quere
a'tiro nímasĩ'i. Adã̃ ni'cʉ̃ cʉ̃ yʉ'rʉnʉ'cã'que bu'iri nipe'tirã wẽrĩsirutuma.
Õ'acʉ̃ pe'e marĩrẽ ma'ígʉ̃, añubutiaro weemi. Marĩ wapayetimicã, ni'cʉ̃
ʉmʉ Jesucristo me'rãta tja nipe'tirãrẽ añubutiaro weemi. Pecame'epʉ
wa'abo'cãrãrẽ cʉ̃ me'rã catinu'cũcã weemi.

16 Õ'acʉ̃ marĩrẽ añurõ wee'quere, ni'cʉ̃ ʉmʉ Adã̃ cʉ̃ ña'arõ wee'quere
"A'tiro ni'i", ninemomasĩ'i. Adã̃ ni'cãtiacã cʉ̃ yʉ'rʉnʉ'cã'que me'rã marĩ
nipe'tirãrẽ bu'iritirã tojacã weecʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ marĩrẽ yʉ'rʉose pe'e a'tiro
ni'i. Marĩ pejetiri yʉ'rʉnʉ'cãmicã, Õ'acʉ̃ marĩrẽ ma'ígʉ̃, bu'iri marĩrã,
añurã tojacã weecʉ niwĩ. Marĩ wapayetimicã, tojo weecʉ niwĩ.

17 Ni'cʉ̃ yʉ'rʉnʉ'cã'que me'rã wẽrĩse se'sa wa'apã. Tojo weero Jesucristo
wẽrĩ'que pe'e totá yʉ'rʉoquejo'o. Õ'acʉ̃ marĩrẽ pajaña'gʉ̃, wapayetimicã,
marĩrẽ bu'iri marĩrã tojacã weecʉ niwĩ. Jesucristo ni'cʉ̃ me'rãta tja marĩrẽ
ʉ'mʉsepʉ catinu'cũatjere o'ocʉ niwĩ.

18 Ni'cãtiacã Adã̃ yʉ'rʉnʉ'cã'que me'rã nipe'tirã bu'iri da'reno'ajã
tojacãrã niwã. Jesucristo queoro wéégʉ, cʉ̃ wẽrĩse me'rã pe'e nipe'tirã
bu'iri marĩrã tojata basio'o. Tojo nicã catinu'cũsere bocata basio'o.

19 A'tiro ni'i. Ni'cʉ̃ Õ'acʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cã'que me'rã nipe'tirã cʉ̃ be'rocjãrã
marĩ quẽ'rã ña'arã ni, bu'ipejasirutu'u. Mejãrõta tja ni'cʉ̃ Õ'acʉ̃ dutisere
yʉ'tigʉ Jesucristo me'rã nipe'tirã cʉ̃rẽ ẽjõpeorãrẽ Õ'acʉ̃ "Añurã, bu'iri
marĩrã nima", nisami.

20 Õ'acʉ̃ Moisére dutise cũúgʉ̃, marĩ ña'arã ni'i nisere masĩdutigʉ cũucʉ
niwĩ. Cʉ̃ tojo weemicã, ña'arõ weenemopeocãrã niwã. Õ'acʉ̃ pe'e ña'ase
weenemocã, nemorõ pajaña'nemopeocʉ niwĩ.

21 Ña'arõ wee'que wapa wẽrĩse nipe'tirãpʉre se'sabi'acaro niwʉ̃. Te
se'sa'caro weronojõ Õ'acʉ̃ marĩrẽ ma'ígʉ̃ añurõ weese quẽ'rã se'sabi'acaro
niwʉ̃. Marĩ wiogʉ Jesucristo wẽrĩse me'rã marĩrẽ añurã, bu'iri marĩrã
tojacã weecʉ niwĩ. Tojo nicã cʉ̃ me'rã catinu'cũatjere o'ocʉ niwĩ.

6

Wẽrĩ'cãrã weronojõ nimi'cãrã Jesucristo me'rã yʉ'rʉono'o nise ni'i

1 Yʉ'ʉ ní'caronojõta ña'ase weenemocã, Õ'acʉ̃ nemorõ pajaña'nemopeosami. ¿To pũrĩcãrẽ marĩrẽ ma'ígʉ̃ pajaña'nemoato nírã ña'arõ weenu'cũrãsari?

2 Tojo niwe'e. Jesucristo curusapʉ wẽrĩcã, marĩ quẽ'rã cʉ̃ me'rã wẽrĩ'cãrã weronojõ wa'acãrã niwʉ̃. Wẽrĩ'cãrã, catirã na wee'quere weetisama. ¿De'ro weerã marĩ todʉporo ña'arõ wee'caronojõ weenu'cũbosaʉ?

3 Mʉsã masĩsa'a, marĩ Jesucristore ẽjõpeorã nitjĩarã, wãmeyeno'o. Wãmeyeno'rã, cʉ̃ wẽrĩ'quere bu'ipejatamurã weronojõ ni'i nisere ĩ'o'o.

4 Jesucristo wẽrĩca be'ro yaano'cʉ niwĩ. Marĩ wãmeyeno'rã, cʉ̃rẽ yaa'caro weronojõ marĩ ña'arõ weesere du'ucãrã niwʉ̃. Marĩ pacʉ cʉ̃ tutuase me'rã Jesucristore wẽrĩ'cʉpʉre masõcʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ masõ'caro weronojõ marĩ quẽ'rãrẽ ape upʉ sãjãcã weecʉ niwĩ.

5 Marĩ Jesucristo me'rã niyurã, cʉ̃ wẽrĩ'quere bu'ipejatamu'cãrã weronojõ ni'i. Mejãrõta cʉ̃ wẽrĩ'cʉpʉ masã'caro weronojõ marĩ quẽ'rã masãrãsa'a.

6 A'tiro masĩ'i. Marĩ todʉporopʉ ña'arõ niseti'quere Jesucristo wẽrĩse me'rã curusapʉ paabi'pecõ'ano'rõ weronojõ wa'acaro niwʉ̃. Marĩ ña'arõ wee'quere du'udutiro tojo wa'acaro niwʉ̃. Tojo weerã ña'asere weeticã'rõʉa'a. Marĩrẽ te wejeñe'enʉ'cõrõ weronojõ weewe'e majã.

7 Wẽrĩ'cʉpʉ cʉ̃ catigʉ ña'arõ wee'quere weetimimiba majã. Tojo weerã marĩ quẽ'rã cʉ̃ weronojõ te ña'arõ weesere yʉ'rʉweti'cãrãpʉ nírã, weeticã'rõʉa'a.

8 Marĩ Jesucristo me'rã wẽrĩbu'ipejatamu'cãrã niyurã, a'tiro masĩ'i. Cʉ̃ wẽrĩ masã'caro weronojõ marĩ quẽ'rã mejãrõta cʉ̃ me'rã cʉ̃ weronojõ masãrãsa'a.

9 Apeyere a'tiro masĩ'i. Jesucristo wẽrĩ'cʉpʉ masãcʉ niwĩ. Cʉ̃ ne wẽrĩnemosome. Cʉ̃rẽ wẽrĩse ne põtẽosome majã.

10 Jesucristo masã ña'arõ wee'que wapare wẽrĩbosagʉ, ni'cãtita wẽrĩcʉ niwĩ. Ni'cãrõacãrẽ majã cʉ̃ masãca be'ro Õ'acʉ̃ me'rã añurõ ninu'cũmi.

11 Te weronojõ marĩ Jesucristo me'rã wẽrĩ'cãrã weronojõ tʉ'oña'rã. Cʉ̃ yarã niyucã, ña'arõ weese marĩrẽ dutimasĩtisa'a majã. Tereta marĩrẽ yʉ'rʉotojacʉ niwĩ. Tojo weerã Õ'acʉ̃ ʉaronojõ weesetirã. Ña'asere weeticã'rã.

12 Marĩ upʉ boatji upʉre ña'ase weesĩ'rĩcã, cã'mota'arã. Ti upʉ ña'arõ ʉaripejasere weeticã'rã.

13 Marĩ ĩ'ase, ucũse, wãcũse nipe'tise marĩ upʉpʉ nise me'rã ña'arõ weeticã'rã. Ña'asere weeronojõ o'orã, Õ'acʉ̃ ʉaro weesetirã, marĩ upʉpʉ nisere cʉ̃pʉre o'orã. Wẽrĩ masã'cãrã weronojõ añuse pe'ere weerã.

14 Moisé duti'que doca nírã, tere weetirã, bu'iri da'reno'rãsama. Marĩ cʉ̃ dutise doca niwe'e. Õ'acʉ̃ marĩrẽ bu'iri da'reronojõ o'ogʉ, marĩrẽ ma'ígʉ̃, acobojocʉ niwĩ. Tojo weero ña'arõ weese marĩrẽ de'ro põtẽomasĩtisa'a.

Marĩ da'raco'terã weronojõ nise ni'i

15 “Marĩ Moisé dutise doca niwe'e. Õ'acʉ̃ marĩrẽ ma'ígʉ̃, acobojocʉ niwĩ”, ni'i. ¿To pũrĩcãrẽ marĩ ña'arõ weecã, añusari? Niwe'e.

16 Mʉsã masĩsa'a, marĩ apĩ dutiro wéérã, cʉ̃rẽ da'rawã'ñaco'terã sãjãrã wee'e. Cʉ̃ marĩ wiogʉ tojagʉ weesami. Te weronojõ marĩ ña'asere wéérã, ña'ase weewã'ñaco'terã weronojõ nisa'a. Ña'arõ weese wapa wẽrĩsere bocarãsa'a. Marĩ Õ'acʉ̃ dutiro wéérã pũrĩcã, cʉ̃rẽ da'rawã'ñaco'terã weronojõ ni'i. Marĩ cʉ̃ dutisere wéérã, ña'ase weero marĩrõ nirãsa'a.

17-18 Todʉporopʉ mʉsã ña'asere wéérã, da'rawã'ñaco'terã weronojõ nicãrã niwʉ̃. Ni'cãrõacãrẽ ãpẽrã mʉsãrẽ Jesucristo ye quetire werecã tʉ'orã, añurõ ẽjõpeocãrã niwʉ̃. Tojo weerã ña'arõ weesere yʉ'rʉono'tjĩarã, añusere weewã'ña'a. Mʉsã tojo weecã wãcũgʉ̃, yʉ'ʉ Õ'acʉ̃rẽ e'catise o'o'o.

19 Mʉsãrẽ tʉ'omasĩcã ʉagʉ, masã na ucũwʉasenojõ me'rã were'e. Mʉsã todʉporopʉre ña'asere mʉsã upʉre wiapecãrã niwʉ̃. Siape me'rã ña'arõ weedojacãrã niwʉ̃. Ni'cãrõacã pe'ere añusere wiarã, Õ'acʉ̃rẽ mʉsã upʉre wiaya. Cʉ̃ me'rã nibutiarã, siape me'rã cʉ̃ ʉaro dia'cʉ̃rẽ weeya.

20 Mʉsã todʉporopʉre ña'arõ weewã'ñarã, ña'ase dutise doca níni'wʉ̃ yujupʉ. Tojo weerã añurõ weeroʉasato nirṍ marĩrõ nicã'wʉ̃.

21 Mʉsã ña'arõ wéérã, ¿ñe'enojõ añusere bocari? Todʉporopʉre mʉsã ña'arõ wee'quere wãcũrã, ni'cãrõacãrẽ bopoyasa'a. Te ña'arõ wee'que wapare pecame'epʉ bu'iri da'reno'bopã.

22 Ni'cãrõacãrẽ majã marĩ ña'arõ weesere yʉ'rʉweti'cãrãpʉ ni'i. Ña'arõ weese doca niwe'e. Õ'acʉ̃ dutisere da'rawã'ñaco'terã ni'i. Te pũrĩcã añurõ yapatisa'a. Marĩ, marĩ wiogʉ Õ'acʉ̃ me'rã ni'i. Siape me'rã cʉ̃ ʉaronojõ wéérã, añuse, cʉ̃ tiropʉ catinu'cũsere bocarãsa'a.

23 Ña'arõ wee'que wapare pecame'epʉ bu'iri da'reno'o, wẽrĩdojasere bocano'sa'a. Õ'acʉ̃ marĩrẽ wapamarĩrõ o'ose pe'e catinu'cũatjere bocatje ni'i. Marĩ wiogʉ Jesucristo me'rã tere o'ogʉsami.

7

Omocã dʉ'tese cjase queose ni'i

1 Acawererã, mʉsã Õ'acʉ̃ Moisére dutise cũu'quere masĩsa'a. Marĩ catiri ʉmʉcopʉ dia'cʉ̃rẽ te duti'quere yʉ'tisa'a.

2 Queose me'rã mʉsãrẽ weregʉti. Marĩrẽ duti'que a'tiro ni'i. Ni'cõ omocã dʉ'te'co co marãpʉ catiro ejatuaro cʉ̃ nʉmo nimo. Cʉ̃ wẽrĩ́ca be'ro na dʉ'te'que pe'tia wa'asa'a. Co marãpʉ moogõ tojasamo tja.

3 Co marãpʉ catimicã, apĩrẽ nʉorẽgõ, ña'arõ weego weesamo. Õ'acʉ̃ dutisere yʉ'rʉnʉ'cãgõ weesamo. Co marãpʉ wẽrĩ́ca be'ro pũrĩcãrẽ apĩrẽ nʉorẽcã, ña'ase mejẽta ni'i. Õ'acʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cãtisamo.

4 Co marãpʉ wẽrĩ'caro weronojõ marĩrẽ ni'cãrõacãrẽ a'tiro wa'a'a. Todʉporopʉre Moisé duti'quere yʉ'tini'wʉ̃ yujupʉ. Jesucristo cʉ̃ wẽrĩcã, marĩ quẽ'rã wẽrĩ'cãrã weronojõ wa'acãrã niwʉ̃. Tojo weerã Jesucristo wẽrĩse me'rã marĩ Moisé dutise doca ní'quere du'uno'wʉ̃. Ni'cãrõacãrẽ Jesucristo wẽrĩ masãse me'rã cʉ̃ yarã ni'i. Marĩrẽ Õ'acʉ̃ ʉaro weeato nígʉ̃, cʉ̃ yarã sãjãcã weecʉ niwĩ.

5 Todʉporopʉ marĩ tʉ'sasenojõ ña'asere ʉaripejawʉ. Moisé duti'quere marĩrẽ cã'mota'acã, weeya nírõnojõ wa'awʉ. Nipe'tise marĩ upʉpʉ nise me'rã marĩ ña'arõ ʉaripejasere weewʉ. Te ña'asere wéérã, pecame'epʉ bu'iri da'reno'o, yapatidijabopã.

6 Todʉporopʉ Moisé cʉ̃ dutise doca níni'wʉ̃ yujupʉ. Ni'cãrõacãrẽ majã marĩ Jesucristo me'rã nírã, Moisé dutise doca niwe'e. Tere yʉ'rʉweti'cãrãpʉ ni'i. Tojo weerã marĩ Espíritu Santu me'rã ape upʉ sãjã'a. Cʉ̃ weetamurõ me'rã Õ'acʉ̃ ʉaro weesetimasĩ'i.

Añurõ weesĩ'rĩmigʉ̃, ña'ase bu'iri põtẽotisa'a nise ni'i

7 ¿To pũrĩcãrẽ “Moisé duti'que ña'a ni'i”, nirãsari? Niwe'e. Te dutise
marĩcãma, yʉ'ʉ ña'agʉ̃ ni'i nisere masĩtibopã. Cʉ̃ dutise a'tiro ni'i.
“Ãpẽrã yere ʉoticã'ña”, ni'i. Te marĩcãma, yʉ'ʉ te ʉosere “Ña'ase ni'i”, ni
masĩtibopã.
8 Te dutise “Weeticã'ña” nimicã, yʉ'ʉ pe'ere nipe'tise no'o ʉaro
ʉaripejasere weeya nírõnojõ wa'awʉ. Dutise marĩcãma, “Ña'ase ni'i”, ni
masĩno'ña marĩbopã.
9 Dʉporopʉ yʉ'ʉ Moisé duti'quere sõ'owaro masĩtigʉ, wãcũque'tiro
marĩrõ nicã'miwʉ̃. “Añurõ weegʉ́ ni'i”, ni wãcũmiwʉ̃. Be'ro te dutise
masĩca be'ro na'irõ ãpẽrã yere ʉoya nírõnojõ wa'awʉ. Yʉ'ʉ ña'arõ wéégʉ,
“Ña'agʉ̃ ni'i”, ni tʉ'oña'wʉ̃.
10 Marĩ Õ'acʉ̃ dutisere wéérã, añurõ nicã'bosa'a. Yʉ'ʉ pe'e te dutise
de'ro weepe'omasĩtigʉ, bu'iritigʉ tojawʉ. Te dutise masãrẽ Õ'acʉ̃ me'rã
añurõ tojacã weeboronojõ nírõ, yʉ'ʉ pe'ere bu'iritigʉ tojacã weewʉ.
11 Ña'ase yʉ'ʉpʉre nírõ, Õ'acʉ̃ dutisere yʉ'rʉnʉ'cãcã weewʉ. Te ña'ase
yʉ'ʉre nisoowioritique'awʉ. Tojo weegʉ yʉ'ʉ te dutise niyucã, ña'arõ
wéégʉ, bu'iritigʉ tojawʉ. Õ'acʉ̃ me'rã a'pepũrĩgʉ̃ tojawʉ.
12 Õ'acʉ̃ Moisére duti'que añuse warota ni'i. Diacjʉ̃ wereme'rĩcã'a. Te
dutise marĩ ye niatjere weetamu'u.
13 To pũrĩcãrẽ Õ'acʉ̃ dutise añuse nimirõ, ¿de'ro weero marĩrẽ bu'iritirã
tojacã weesari? Weetisa'a. Marĩ ña'ase wapa pe'e bu'iritirã tojasa'a. Tojo
weero te dutise añuse me'rã ña'asere “Ña'aseta ni'i”, ni masĩno'o. Tojo
weerã marĩ ña'arõ wéérã, Õ'acʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cãrã wee'e nírã, marĩrẽ cʉ̃
bu'iri da'reatje quẽ'rãrẽ masĩwʉ̃.
14 Marĩ masĩ'i, Moisé cʉ̃ duti'quere Espíritu Santu me'rã Õ'acʉ̃ta cũucʉ
niwĩ. Tojo weero añuse dia'cʉ̃ ni'i. Marĩ pe'e ña'arã ẽjãnʉ'cãtjĩarã, ña'ase
marĩpʉre nise doca ni'i.
15 Yʉ'ʉ, yʉ'ʉ weesĩ'rĩsere weewe'e. Yʉ'ʉ ne weesĩ'rĩtise pe'ere wee'e.
Yʉ'ʉ a'tere masĩtisa'a. De'ro weegʉ tojo weesasa'a.
16 Yʉ'ʉ weesĩ'rĩtise pe'ere wéégʉ, a'tiro masĩ'i. “Õ'acʉ̃ dutise añuseta
ni'i”, ni'i.
17 Yʉ'ʉ mejẽta ña'arõ wee'e. Yʉ'ʉpʉre ña'ase niyuro, yʉ'ʉre ña'arõ
weecã wee'e.
18 Yʉ'ʉ añurõ weesĩ'rĩmigʉ̃, weepõtẽotisa'a. Tojo weegʉ a'tiro masĩ'i.
Yʉ'ʉpʉre ne añuse marĩ'i.
19 Añuse yʉ'ʉ weesĩ'rĩsere weeboronojõ o'ogʉ, ña'ase yʉ'ʉ weesĩ'rĩtise
pe'ere wee'e.
20 Yʉ'ʉ weesĩ'rĩtisere wéégʉ, yʉ'ʉ basu mejẽta tojo wee'e. Yʉ'ʉpʉre
ña'ase nise pe'e yʉ'ʉre sʉ'ori wee'e.
21 Tojo weero a'tiro wa'a'a yʉ'ʉre. Yʉ'ʉ añurõ weesĩ'rĩcã, ña'ase dia'cʉ̃
wa'awioriti'i. Ña'ase pe'e ʉ'mʉtãque'a'a.
22 Yʉ'ʉ basu pe'e Õ'acʉ̃ dutisere tʉ'sayʉ'rʉami'i.
23 Tojo nimicã, ña'ase yʉ'ʉ upʉpʉ nise pe'e ña'arõ weeduti'i. Yʉ'ʉ
wãcũse me'rã añurõ weesĩ'rĩ'i. Ña'arõ wéégʉ, añurõ weebo'quere
weetisa'a. Tojo weero ña'arõ weese yʉ'ʉre wejeñe'ese weronojõ ni'i.
24-25 Ña'arõ weesere du'umasĩtigʉ, ña'abutiaro tʉ'oña'sa'a. ¿Noa yʉ'ʉre
te ña'asere, bu'iritigʉ tojacã weesere yʉ'rʉweticã weesari? Õ'acʉ̃ ni'cʉ̃ta
marĩ wiogʉ Jesucristo me'rã yʉ'ʉre yʉ'rʉweticã weegʉsami. Tojo weegʉ

Õ'acʉ̃rẽ e'catise o'o'o. Yʉ'ʉ ucũ'quere a'tiro neonʉ'cõ, weregʉti. Yʉ'ʉ basu Õ'acʉ̃ dutisere weesĩ'rĩmi'i. Tojo weesĩ'rĩmicã, ña'ase yʉ'ʉpʉre nise pe'e yʉ'ʉre ña'arõ sʉ'ori wee'e.

8

Espíritu Santu weetamurõ me'rã Õ'acʉ̃ me'rã añurõ nita basio'o nise ni'i

1-2 Jesucristo marĩrẽ ña'arõ niseti'quere yʉ'rʉweticã weecʉ niwĩ. Tojo weerã ni'cãrõacãrẽ marĩ Jesucristo yarã bu'iri da'reno'some majã. Espíritu Santu marĩrẽ Õ'acʉ̃ me'rã añurõ nicã weemi. Ni'cãrõacãrẽ Espíritu Santu dutisere wéérã, ña'arõ weewe'e. Tojo weerã pecame'epʉ wa'asome.

3 Marĩ ña'arõ weerã̃ niyucã, Moisé duti'que de'ro weepe'ota basiotipã. Moisé duti'que me'rã yʉ'rʉmasĩwe'e. Õ'acʉ̃ pe'e yʉ'rʉomasĩmi. Cʉ̃ marĩ ña'arõ wee'quere wẽrĩ wapayedutigʉ cʉ̃ macʉ̃rẽ o'ócʉ niwĩ. Cʉ̃ macʉ̃ marĩ ña'arõ weerã̃ upʉtiro weronojõ upʉticʉ niwĩ. Ti upʉ me'rã wẽrĩgʉ̃, ña'asere cõ'awapayepe'ocã'cʉ niwĩ.

4 Tere cõ'agʉ̃, marĩrẽ Õ'acʉ̃ dutiro weemasĩato nígʉ̃, tojo weecʉ niwĩ. Marĩ ʉaro weesĩ'rĩsere weewe'e majã. Ni'cãrõacãrẽ Espíritu Santu tutuaro me'rã cʉ̃ ʉaro weeseti'i.

5 Marĩ ʉaro weesĩ'rĩsere weesetirã, marĩ ʉasenojõ dia'cʉ̃rẽ wãcũsa'a. Espíritu Santu me'rã nisetirã, cʉ̃ ʉasenojõ pe'ere weesa'a.

6 Marĩ ʉaronojõ dia'cʉ̃rẽ weesetirã, pecame'epʉ wa'arãsa'a. Espíritu Santu ʉaronojõ wéérã, marĩ ejeripõ'rãpʉ añurõ tʉ'oña'a. Tojo nicã Õ'acʉ̃ me'rã añurõ catinu'cũcã'rãsa'a.

7 Marĩ ʉaronojõ dia'cʉ̃rẽ weesetirã, Õ'acʉ̃ me'rã a'pepũrĩrã weesa'a. Cʉ̃ dutiro ne weesĩ'rĩti, ne weemasĩtisa'a.

8 Marĩ ʉaro weesetirã, Õ'acʉ̃rẽ e'caticã weemasĩtisa'a.

9 Marĩ ʉaro weesĩ'rĩsere weetisa'a majã. Ni'cãrõacãrẽ Espíritu Santu marĩpʉre nimi. Tojo weerã cʉ̃ tutuaro me'rã cʉ̃ ʉaronojõ wee'e. Espíritu Santu marĩ me'rã niticã, cʉ̃ ʉaro weetisa'a. Jesucristo yarã nitisa'a.

10 Marĩ ña'arõ weese wapa marĩ upʉ boadijatji upʉ ni'i. Tojo boadijatji upʉ nimicã, Jesucristo marĩpʉre niyucã, Õ'acʉ̃ marĩrẽ "Añurã, bu'iri marĩrã nima", ni ĩ'asami. Tojo weero marĩ upʉ boamicã, marĩ ejeripõ'rã ʉ'mʉsepʉ catinu'cũcã'rõsa'a.

11 Õ'acʉ̃ Jesucristo wẽrĩ'cʉpʉre masõcʉ niwĩ. Cʉ́ta tja Espíritu Santu marĩpʉre nicã, marĩ upʉ wẽ́rĩca upʉre masõgʉ̃sami. Espíritu Santu tutuaro me'rã tojo weegʉsami.

12 Tojo weerã acawererã, marĩ Espíritu Santure cʉorã, cʉ̃ dutisere weeroʉa'a. Marĩ ʉaro weesĩ'rĩsenojõ pe'ere weeroʉasato niwe'e.

13 Marĩ ʉaro weesetirã, pecame'epʉ bu'iri da're bajuriono'rãsa'a. Te ña'asere Espíritu Santu weetamurõ me'rã weedu'urã pũrĩcã, catinu'cũrãsa'a.

14 Nipe'tirã Espíritu Santu wãcũse o'osere weesiruturãnojõ Õ'acʉ̃ põ'rã nima.

15 Õ'acʉ̃ Espíritu Santure marĩrẽ o'ócʉ niwĩ. Tojo weerã ni'cãrõacãrẽ da'raco'terã na wiogʉre uirã weronojõ niwe'e. Marĩrẽ Õ'acʉ̃ põ'rã sãjãcã weesami. Tojo weerã cʉ̃ weetamurõ me'rã marĩ Õ'acʉ̃rẽ "Pacʉ", nímasĩ'i.

16 Espíritu Santu marĩ wãcũsepʉ "Õ'acʉ̃ põ'rã nitoja'a", ni tʉ'oña'cã weemi.

17 Marĩ Õ'acũ põ'rã niyurã, cũ “Yu'u põ'rãrẽ añuse o'oguti” ní'quere
ñe'erãsa'a. Jesucristo cũ pacu o'oatjere ñe'egũsami. Marĩ quẽ'rã cũ me'rã
tere ñe'erãsa'a. Marĩ ni'cãrõacãrẽ Jesucristo pi'etisere bu'ipejatamurã,
be'ropu cũ wiogu nise quẽ'rãrẽ bu'ipejatamurãsa'a.

Õ'acũ marĩrẽ añurõ weeatje cjase ni'i

18 Marĩ a'ti nucũcãpu pi'eti'i, pi'etirã. Be'ropu Õ'acũ marĩrẽ u'musepu
añusere o'oatjere wãcũcãma, ni'cãrõacã marĩ pi'etise mejõ niseacã ni'i.
19 Be'ro ni'cã numu Õ'acũ “Ã'rã yu'u põ'rã nima. Narẽ añuse o'oguti”,
nigũsami. Nipe'tise cũ wee'que u'muarõ cjase, a'ti turi cjase cũ tojo
weeatjere masã apeyenojõrẽ uputu ĩ'asĩ'rĩrõ weronojõ co'tewapamo'o.
20-21 Ne waropure Õ'acũ wee'que añuse dia'cũ nicaro nimiwũ. Be'ro
Adã Õ'acũrẽ yu'runu'cã'que bu'iri a'ti turi cjase doja wa'acaro niwũ. A'ti
turi basu dojoticaro niwũ. Õ'acũ nírõnojõta dojocaro niwũ. Tojo weerã
wa'icurã, yucupagu, nipe'tise a'ti turi cjase boadijasa'a. Tojo boadijamicã,
be'ropu añurõ apogusami tja. Õ'acũ ni'cã numu besecu niwĩ. Queoro
ti numu nicã, cũ põ'rãrẽ añurã waro wa'ato nígũ ducayugusami. Apeye
cũ wee'que quẽ'rãrẽ ducayugusami. Tojo weecã, cũ ne waropu wee'caro
weronojõ añurõ nirõsa'a tja. Boadijasome majã.
22 Marĩ a'tiro masĩ'i. Ni'cãrõacãputa nipe'tise Õ'acũ cũ wee'que
boadijasere pe'ticã uaro, pũrĩsere tu'oña'rõ weronojõ tu'oña'a. Ni'cõ
numio wĩ'magũ wuago pũrĩse tu'oña'rõ weronojõ tu'oña'a.
23 A'ti umuco se'saro tere tu'oña'we'e. Marĩ Espíritu Santure cuorã
wiori quẽ'rã pi'eti'i. Be'ropu marĩrẽ ducayuatjere uputu waro ñe'esĩ'rĩrã,
pũrĩrõ tu'oña'rõ weronojõ yucue'e. Marĩ Espíritu Santure cuocã, nipe'tise
Õ'acũ “O'oguti” ní'quere o'ogusami. Be'ro Õ'acũ marĩrẽ, “Yu'u põ'rã
nima”, nigũsami. Tócatero nicã, marĩrẽ ma'ma upu, ña'ase weetiri upure
o'ogusami.
24 Marĩ Jesucristore ẽjõpeocã, marĩrẽ yu'ruocu niwĩ. Cũ marĩrẽ be'ropu
weeatjere co'te ẽjõpeo'o. Marĩ ĩ'a'quepure de'ro weeajã co'tenemobosau.
Ĩ'a'quepure co'teno'ña marĩ'i.
25 Marĩ ĩ'atise pũrĩcãrẽ co'te ẽjõpeorã, sojaro, caributiro marĩrõ
co'teme'rĩcã'a.
26 Marĩ añusere weetutuatitjĩarã, Õ'acũrẽ “¿De'ro sẽrĩrõuasari?”
nímasĩtisa'a. Tere ĩ'agũ, Espíritu Santu marĩrẽ weetamusami. Cũ basu
marĩ ye niatjere Õ'acũrẽ sẽrĩbosasami. Cũ tere sẽrĩbosagu, masã ucũta
basiotise userinojõ me'rã sẽrĩsami.
27 Õ'acũ uaronojõta Espíritu Santu marĩrẽ, cũ yarãrẽ sẽrĩbosasami. Tojo
weegu Õ'acũ nipe'tise marĩ wãcũsere ĩ'abesepe'ogu, Espíritu Santu marĩrẽ
sẽrĩbosasere masĩsami.
28 Õ'acũ marĩrẽ cũ uaro weeato nígũ besecu niwĩ. Tojo weerã marĩ a'tiro
masĩ'i. Marĩ cũrẽ mairãrẽ weetamunu'cũcã'sami. Nemorõ cũ weronojõ
wa'acã uagu nipe'tise marĩrẽ wa'asere añurõ yapaticã weesami.
29 Õ'acũ ne waropure ĩ'abesenu'cõtojagupu “Ã'rã yu'u põ'rã nirãsama”,
nicu niwĩ. Cũ macũ weronojõ nisetiato nígũ tojo weecu niwĩ. Tojo nicã
cũ macũrẽ “Nipe'tirã cũrẽ ẽjõpeorã masã ma'mi niato”, nicu niwĩ.
30 Duporopu Õ'acũ marĩrẽ cũ yarã niato nígũ beseyutojacu niwĩ.
Besetoja, cũ põ'rã sãjãcã weecu niwĩ. Be'ro “Bu'iri marĩrã, añurã nima”,
nicu niwĩ. Marĩ tojo nino'rãrẽ u'musepu cũ weronojõ niseticã weegusami.

31 Marĩ tere masĩrã, ¿ñe'enojõ ninemobosari? Õ'acʉ̃ marĩrẽ weetamuyucã, ãpẽrã marĩrẽ ña'arõ weemicã, wãcũque'tiwe'e. Marĩrẽ na ña'arõ weedojamasĩtisama.
32 Õ'acʉ̃ cʉ̃ macʉ̃ waromarĩcãrẽ o'ócʉ niwĩ. Ne "O'osome" nitigʉta, marĩ nipe'tirã ye niatjere wẽrĩbosadutigʉ tojo o'ócʉ niwĩ. Apeyepʉma tjãsami majã. De'ro weeacjʉ cʉ̃ macʉ̃ Jesucristore marĩrẽ o'o'cʉ nimigʉ̃, apeye nipe'tisere o'otibosabe. O'ogʉsami.
33 Õ'acʉ̃ cʉ̃ bese'cãrãrẽ ne ni'cʉ̃nojõpʉta masã besewʉaropʉ weresãrõ weronojõ "Ã'rã ña'arã nima", nita basiowe'e. Õ'acʉ̃ cʉ̃ basuta "Ã'rã bu'iri marĩma" nigʉ̃samigʉ.
34 Ne ni'cʉ̃ "Ã'rãrẽ bu'iri da'reroʉa'a", nímasĩtisami. A'tiro ni'i. Jesucristota marĩrẽ wẽrĩbosacʉ niwĩ. Wẽrĩtoja, masãcʉ niwĩ. Ni'cãrõacã cʉ̃ pacʉ diacjʉ̃ pe'e wiogʉ dujiri cũmurõpʉ marĩ ye niatjere sẽrĩbosagʉ weesami. Tojo weegʉ ne ni'cʉ̃ marĩ Õ'acʉ̃ bese'cãrãrẽ "Bu'iri da'reroʉa'a", nímasĩtisami.
35 Jesucristo marĩrẽ ma'isere ne ni'cʉ̃nojõ cã'mota'amasĩtimi. Marĩ pi'eticã, marĩ diasaro tʉ'oña'cã, ãpẽrã ña'arõ weequenʉ'cõcã, Jesucristo ma'inu'cũcã'sami. Tojo nicã ba'ase moocã, su'ti moocã, wiose wa'tero nicã, ãpẽrã marĩrẽ wẽjẽcã, Jesucristo marĩrẽ ma'inu'cũsami.
36 Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ nírõnojõta Õ'acʉ̃ yarãrẽ a'tiro ni'i:
Mʉ'ʉrẽ ẽjõpeose bu'iri ʉmʉcorinʉcʉ̃ ãpẽrã ʉ̃sãrẽ wẽjẽtawioro ni'i.
Ovejare wẽjẽrãtirã aperopʉ miarã weronojõ ʉ̃sãrẽ weema, tojo ni ojano'caro niwʉ̃.
37 Marĩ ña'arõ yʉ'rʉrã, Jesucristo marĩrẽ ma'igʉ̃ weetamuse me'rã nipe'tise ña'asere docaque'acã weemasĩsa'a. Tojo nicã cʉ̃ weetamuse me'rã nemorõ wãcũtutuanemomasĩ'i.
38 Yʉ'ʉ a'tere "Diacjʉ̃ta nirõ wee'e", ni'i. Õ'acʉ̃ marĩrẽ ma'isere ne apeyenojõ cã'mota'amasĩtisa'a. Wẽrĩse, catise cã'mota'amasĩtisa'a. Tojo nicã Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã ʉ'mʉsecjãrã, wãtĩa, na wiorã Õ'acʉ̃ marĩrẽ ma'isere cã'mota'amasĩtisama. Apeye quẽ'rã ni'cãrõacã nise, be'ropʉ niatje ne cã'mota'amasĩwe'e.
39 Tojo nicã ʉ'mʉarõpʉ cjase, ʉ̃'cʉ̃arõpʉ cjase, Õ'acʉ̃ wee'quenojõ quẽ'rã ne Õ'acʉ̃ marĩrẽ ma'isere cã'mota'amasĩwe'e. Õ'acʉ̃ marĩ wiogʉ Jesucristo yarã niyucã, marĩrẽ ma'inu'cũsami.

9

Israe curuacjãrã ye queti ni'i

1-3 Yʉ'ʉ acawererã Israe curuacjãrã Jesure ẽjõpeoticã, ña'abutiaro ejeripõ'rãtigʉcoro. Ya curuacjãrã Jesucristore ẽjõpeocã ʉagʉ, na pecame'epʉ bu'iri da'reno'bo'quere dʉcayusĩ'rĩgʉ̃, yʉ'ʉ pe'e wapayebosasĩ'rĩmi'i. Yʉ'ʉ tojo weegʉ Jesucristore ne ĩ'anemotibosa'a majã. Yʉ'ʉ Jesucristore ẽjõpeotjĩagʉ̃, nisoowe'e. Diacjʉ̃ tere were'e. Espíritu Santu quẽ'rã yʉ'ʉ nisere "Diacjʉ̃ta ni'i", nisami.
4 Israe curuacjãrã Israe wãmetigʉ pãrãmerã nituriarãpʉ nima. Õ'acʉ̃ yʉ'ʉ põ'rã niato nígʉ̃ narẽ besecʉ niwĩ. Cʉ̃ na me'rã nígʉ̃, cʉ̃ tutuasere, cʉ̃ asistesere narẽ ĩ'ocʉ niwĩ. "Yʉ'ʉ mʉsã wiogʉ ni'i. Mʉsã, yá curuacjãrã ni'i", nicʉ niwĩ. Narẽ añurõ nisetimasĩato nígʉ̃ cʉ̃ dutisere Moisére cũucʉ niwĩ. Narẽ Õ'acʉ̃ wi'ipʉ cʉ̃rẽ ẽjõpeosere cũucʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ narẽ "Mʉsã pãrãmerã nituriarãrẽ añurõ weegʉti", nicʉ niwĩ.

5 Ʊsã ñecũsʉmʉa Israe curuacjãrã nimʉ'tã'cãrã pãrãmerã nituriarãpʉ ni'i. Abrahã, Isaa, Jacob, cũ põ'rã doce pãrãmerã nituriarãpʉ ni'i. Jesucristo quẽ'rã masũ niyugʉ, ti curuapʉ bajuasirutugʉ, Israe curuacjũ na acaweregʉ nicʉ niwĩ. Cũ Õ'acũ nimi. Nipe'tise yʉ'rʉoro nimi. Cũrẽ "Mʉ'ʉ añuyʉ'rʉagʉ ni'i" ni, e'catise o'onu'cũcã'rõʉa'a. Tojota weeroʉa'a.

6 Õ'acũ Israe curuacjãrãrẽ añurõ weemicã, pãjãrã cũrẽ ẽjõpeotima. Na ẽjõpeoticã, "Õ'acũ Israe curuacjãrãrẽ 'Añurõ weegʉti' ní'quere weetimi", nigũ mejẽta wee'e. Õ'acũ cũ ní'quere queoro weemi. A'tiro ni'i. Nipe'tirã Israe pãrãmerã nituriarã Õ'acũ põ'rã nitima, nisĩ'rĩrõ wee'e.

7 Õ'acũ Abrahãrẽ "Mʉ'ʉ pãrãmerã nituriarãrẽ añuse o'ogʉti", nicʉ niwĩ. Cũ tojo ní'quere nipe'tirã Abrahã pãrãmerã nituriarã ñe'etisama. Õ'acũ Abrahãrẽ a'tiro nicʉ niwĩ: "Isaa pãrãmerã nituriarã dia'cũ mʉ'ʉ pãrãmerã waro nirãsama."

8 A'tiro nisĩ'rĩrõ wee'e. Nipe'tirã Abrahã ya curuapʉ bajuasiruturã, Õ'acũ põ'rã nitima. Õ'acũ cũ "Añuse weegʉti" ní'quere ẽjõpeorã, Õ'acũ põ'rã nima. Náta Abrahã pãrãmerã waro nima.

9 Õ'acũ Abrahãrẽ ní'que a'tiro nicaro niwũ: "Ape cũ'ma a'tocateronojõ a'tigʉti tja. Titare Sara macũtitojagosamo", nicʉ niwũ.

10 A'te dia'cũ niwe'e. Apeye totá nemoquejo'o. Na macũ Isaa bʉcʉa, be'ro Rebecare nʉmoticʉ niwĩ. Be'ro co nijĩpaco nirĩ curare Õ'acũ co quẽ'rãrẽ ucũcʉ niwĩ. Co põ'rã sʉ'rʉa'cãrã, Isaa ni'cũ põ'rãta nicãrã niwã.

11-12 Na bajua añuse, ña'asere weese dʉporo Õ'acũ ni'cũrẽ beseyutojacʉ niwĩ. Tojo weese me'rã Õ'acũ cũ ʉaro besesere ĩ'ocʉ niwĩ. Cũ no'o besesĩ'rĩrãrẽ besesami. Na weesere ĩ'agũ mejẽta, besesami. Tojo weegʉ Rebecare nicʉ niwĩ: "Masã ma'mi cũ acabijire da'raco'tegʉ sãjãgũsami."

13 A'te Õ'acũ ye queti ojáca pũrĩpʉ nírõnojõta queoro ni'i. "Jacore besewʉ. Esaú pe'ere besetiwʉ", nicʉ niwĩ Õ'acũ.

14 To pũrĩcãrẽ marĩ ¿de'ro pe'e nirãsari? "Õ'acũ ni'cũrẽ apĩ yʉ'rʉoro besegʉ, queoro weetimi", ¿nirãsari? Niwe'e.

15 A'tiro pe'e ni'i. Dʉporopʉ Õ'acũ Moisére a'tiro nicʉ niwĩ: "No'o yʉ'ʉ pajaña'sĩ'rĩgũrẽ pajaña'gũti", nicʉ niwĩ.

16 Tojo weerã marĩ masĩ'i. Õ'acũ basu cũ pajaña'sĩ'rĩrãrẽ pajaña'sami. Masã pajaña'duticã mejẽta pajaña'sami. Tojo nicã añurõ weese wapa mejẽta pajaña'sami.

17 Õ'acũ ye queti ojáca pũrĩpʉ Õ'acũ cũ ní'quere a'tiro ojano'wũ. Dʉporocjũpʉ Egipto dutigʉ wiogʉ faraõrẽ a'tiro nicʉ niwĩ: "Yʉ'ʉ tutuasere mʉ'ʉ me'rã ĩ'ogũti nígũ, mʉ'ʉrẽ wiogʉ sõrõwũ. Nipe'tirocjãrã yʉ'ʉ tutuagʉ nisere masĩdutigʉ tojo weewʉ", nicʉ niwĩ Õ'acũ.

18 Tojo weegʉ Õ'acũ no'o cũ pajaña'sĩ'rĩrãrẽ pajaña'sami. No'o ejeripõ'rã bʉtirãrẽ ejeripõ'rã bʉticã weesami. Na ʉaro nemorõ ña'arõ weeato nígũ tojo weesami.

19 Yʉ'ʉ tojo nisere tʉ'orã, mʉsã a'tiro nibosa'a: "Õ'acũ cũ basuta ejeripõ'rã bʉticã weemigũ, ¿de'ro weegʉ masãrẽ 'Bu'iritirã nima', nisari? Õ'acũ weesĩ'rĩsere cã'mota'ata basiowe'e", nibosa'a.

20 Niwe'e. Mʉsã tojo bʉsʉrãnojõ masã ni'i. Õ'acũ mʉsãrẽ wee'cʉre ye'suticã'rõʉa'a. Sʉtʉwʉ yéécarʉ tirʉ yee'core "¿De'ro weeacjo yʉ'ʉre a'tiro bajutjʉ yeeri?" nímasĩtisa'a.

21 Di'i yeeri masõ co ʉaro yeemasĩsamo. No'o sʉtʉwʉ añutjʉ bosenʉmʉ
nicã co miiwĩrõatjʉre yeemasĩsamo. Aperʉ quẽ'rãrẽ mejõ nitjʉ no'o ʉaro
co cʉoatjʉre yeemasĩsamo.
22 Masã ña'arõ weecã, Õ'acʉ̃ cʉ̃ bu'iri da'reatjere, cʉ̃ tutuasere narẽ
masĩcã ʉacʉ niwĩ. Tojo weegʉ cʉ̃rẽ uarosãjãcã wee'cãrãrẽ, cʉ̃ bu'iri da're
bajurioajãrẽ tojo ĩ'acã'cʉ niwĩ yujupʉ.
23 Marĩrẽ, cʉ̃ pajaña'rã pe'ere cʉ̃ añubutiaro nisetisere, cʉ̃ tutuasere
masĩcã ʉacʉ niwĩ. Dʉporopʉ marĩrẽ cʉ̃ weronojõ añurã niato nígʉ̃, tojo
nicã cʉ̃ tutuasere cʉoato nígʉ̃ beseyucʉ niwĩ.
24 Tojo marĩrẽ besegʉ, ni'cãrẽrã judío masã wa'teropʉ nirãrẽ, ãpẽrã
judío masã nitirãrẽ besedʉcawaanʉ'cõcʉ niwĩ.
25 Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ dʉporocjʉ̃pʉ Osea Õ'acʉ̃ ye quetire
weremʉ'tãrĩ masʉ̃ judío masã nitirã ye cjase Õ'acʉ̃ ucũ'quere a'tiro ojacʉ
niwĩ:
Yarã masã nitimi'cãrãrẽ "Yarã masã nima", nigʉ̃sa'a.
Yʉ'ʉ ma'itimi'cãrãrẽ "Yʉ'ʉ mairã nima", nigʉ̃sa'a.
26 "Mʉsã, yarã mejẽta ni'i" nino'ca di'tapʉta tja narẽ "Õ'acʉ̃ catinu'cũgʉ̃
põ'rã nima", nino'rõsa'a, ni ojacʉ niwĩ Ósea.
27 Israe curuacjãrã ye pe'ema Isaía a'tiro ojacʉ niwĩ:
Israe põ'rã nucũporo dia pajiri maa sumutopʉ nise weronojõ pãjãrã
nimirã, pejetirãcã yʉ'rʉono'rãsama.
28 Õ'acʉ̃ cʉ̃ ní'caronojõta cʉ̃ ucũ'quere queoro weegʉsami.
Tere wéégʉ, sojaro me'rã a'ti nucũcãcjãrãrẽ bu'iri da'regʉsami, nicʉ niwĩ.
29 Cʉ̃ Isaíata apeye ojamʉ'tãcʉ niwĩ tja:
Õ'acʉ̃ nipe'tise bu'ipʉ nigʉ̃́ marĩ pãrãmerãrẽ pejetirãcã dʉ'aticãma,
dʉporocjãrãpʉ Sodoma, Gomorracjãrãrẽ weronojõ pe'odijobopĩ.
Tojo weecã, marĩ ya curua marĩbosa'a majã, ni ojacʉ niwĩ.
30 To pũrĩcãrẽ ¿de'ro nirõʉati? A'tiro ni'i. Judío masã nitirã Õ'acʉ̃ me'rã
na añurõ niatjere a'maticãrã niwã. Tere a'matimirã, Jesucristore ẽjõpeose
me'rã bocacãrã niwã. Na ẽjõpeocã, Õ'acʉ̃ narẽ "Añurã, bu'iri marĩrã
nima", ni ĩ'acʉ niwĩ.
31 Judío masã pe'e Moisé dutise me'rã Õ'acʉ̃ me'rã añurõ nisĩ'rĩcãrã
nimiwã. Tojo wãcũmirã, Moisé duti'quere weeticãrã niwã. Tojo weerã
Õ'acʉ̃ me'rã añurõ niticãrã niwã.
32 ¿De'ro weerã Õ'acʉ̃ me'rã añurõ nitipari? A'tiro ni'i. Jesucristore
ẽjõpeose me'rã mejẽta Õ'acʉ̃ me'rã añurõ nisĩ'rĩcãrã nimiwã. Na basu
weetutuase me'rã pe'e tojo nisĩ'rĩcãrã niwã. Tojo weerã Õ'acʉ̃ cũu'cʉ
Jesucristore ẽjõpeotirã Õ'acʉ̃ tiropʉ wa'asome.
33 Tojo weero Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ oja'que queoro wa'acaro niwʉ̃.
A'tiro ojano'caro niwʉ̃ Õ'acʉ̃ macʉ̃rẽ:
Ni'cãgã ʉ̃tãgã dʉpogʉ weronojõ ni'cʉ̃rẽ Jerusalẽ́pʉre dʉpogʉti.
Tigapʉ ʉ'tayuria bʉrʉque'arã weronojõ yʉ'ʉ dʉpo'cʉre ẽjõpeotirã, bu'iri
da're bajuriono'rãsama.
Cʉ̃rẽ ẽjõpeorã pe'e "Mejõ waro ẽjõpeocãti", nisome, ni ojano'caro niwʉ̃.

10

1 Acawererã, Israe curuacjãrãrẽ na yʉ'rʉono'cã pũrõ ʉasã'a. Tojo weegʉ
ʉpʉtʉ Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩbosa'a.

2 Na Õ'acũ ʉaro añurõ weesĩ'rĩmima. Tojo weesĩ'rĩmirã, añurõ
tʉ'omasĩnʉ'cõpe'otima.
3 Õ'acũ marĩrẽ Jesucristore ẽjõpeose me'rã "Añurã nima", nisami. Cũ
tojo nisere ẽjõpeosĩ'rĩtirã, judío masã pe'e na basu weetutuase me'rã
añurã nisĩ'rĩmisama. Tojo weerã Õ'acũ cũ "Weeya" ní'quere weetisama.
4 Dʉporopʉ Moisé oja'quepʉ "Õ'acũ cũ bese'cʉ masã ña'arõ wee'quere
yʉ'rʉogʉsami", ni ojano'caro niwũ. Jesucristota nipe'tise Moisé cũ
duti'quere weetu'ajanʉ'cõpe'ocʉ niwĩ. Tojo weerã Jesucristore ẽjõpeose
me'rã dia'cũ Õ'acũ me'rã añurõ nita basio'o. Cũrẽ ẽjõpeocã, Õ'acũ
"Añurã, bu'iri marĩrã nima", ni ĩ'asami.
5 Moisé dutise me'rãma Õ'acũ ĩ'orõpʉ bu'iri marĩrã nidutisere Moisé
a'tiro ojacʉ niwĩ: "Nipe'tise te duti'quere weepe'ogʉ Õ'acũ me'rã
ninu'cũcũsami", nicʉ niwĩ.
6 Ẽjõpeose me'rã pe'ere Õ'acũ ĩ'orõpʉ bu'iri marĩrã nidutise a'tiro
ni'i. Marĩ Jesucristore ẽjõpeocã, Õ'acũ marĩrẽ "Añurã, bu'iri marĩrã
nima", ni ĩ'asami. Moisé tere a'tiro ojacʉ niwĩ: " 'Õ'acũ bese'cʉre marĩrẽ
yʉ'rʉodutirã ʉ'mʉsepʉ mʉjãa, cũrẽ pijidijatiroʉa'a', ni wãcũticã'ña.
7 Tojo nicã 'Wẽrĩ'cãrã nirõpʉ ni'cũ dijaa, Õ'acũ bese'cʉre pi-
jimʉjãatiroʉa'a', ni wãcũticã'ña", nicʉ niwĩ Moisé. Marĩ basu weetutuase
me'rã tere weeta basiowe'e. Jesucristo ʉ'mʉsepʉ ní'cʉ dijatitojacʉ niwĩ.
Tojo nicã, wẽrĩ'cãrã nirõpʉ ní'cʉ masãmʉjãatitojacʉ niwĩ.
8 Õ'acũ ye queti ojáca pũrĩpʉ te cjasere a'tiro ni'i: "Õ'acũ ye queti tʉ'ota
basio'o. Tereta ucũ'u. Marĩ tere ẽjõpeotoja'a", nicʉ niwĩ Moisé. Ʉsã te
queti Jesucristore ẽjõpeoroʉa'a nise quetireta were'e.
9 Marĩ a'tiro wéérã, yʉ'rʉrãsa'a. "Jesucristo marĩ wiogʉ nimi" nírã,
"Õ'acũ Jesucristo wẽrĩ'cʉpʉre masõcʉ niwĩ" ni ẽjõpeorã, yʉ'rʉrãsa'a.
10 Marĩ Jesucristore ẽjõpeocã, Õ'acũ marĩrẽ "Añurã, bu'iri marĩrã
nima", nimi. Marĩ cũrẽ ẽjõpeosere ãpẽrãrẽ were'e. Te me'rã yʉ'rʉrãsa'a.
11 Õ'acũ ye queti ojáca pũrĩpʉ a'tiro ojano'caro niwũ: "Ne ni'cũ cũrẽ
ẽjõpeogʉ 'Mejõ warota cũrẽ ẽjõpeocãti', nisome", nino'caro niwũ.
12 Õ'acũ nipe'tirãrẽ ni'cãrõnojõ ĩ'asami. Judío masãrẽ, judío masã
nitirãrẽ ne dʉcawaanʉ'cõse marĩ'i. Õ'acũ nipe'tirã wiogʉ ni'cũta nimi.
Nipe'tirã cũrẽ ẽjõpeose me'rã sẽrĩrãrẽ peje o'oyʉ'rʉo o'ogʉsami.
13 Õ'acũ ye queti ojáca pũrĩpʉ a'tiro ojano'wũ: "Nipe'tirã no'o Õ'acũrẽ
na ña'arõ wee'quere acobojose sẽrĩrãnojõ yʉ'rʉono'rãsama. Narẽ bu'iri
da'resome", niwũ.
14 Tojo nimicã, Jesucristore ẽjõpeotirã ¿de'ro wee acobojose
sẽrĩbosabaʉ? Cũ ye quetire tʉ'otimirã, ¿de'ro wee na ẽjõpeobosabaʉ?
¿Narẽ wererã marĩcã, de'ro na te quetire tʉ'obosabaʉ?
15 Õ'acũ weredutigʉ o'óticã, ãpẽrãrẽ wererã wa'atibosama. Õ'acũ ye
queti ojáca pũrĩpʉ nírõnojõta a'tiro ni'i: "Ãpẽrã marĩrẽ ejerisãjãse queti,
añuse quetire miiejacã, pũrõ e'cati'i", ni ojano'o.
16 A'te añuse quetire pãjãrã tʉ'omirã, nipe'tirã Israe curuacjãrã
ẽjõpeotima. Isaía cũ oja'caronojõta a'tiro ni'i: "Õ'acũ, ũsã wiogʉ, ũsã
weresere pejetirãcã ẽjõpeoma", ni ojacʉ niwĩ.
17 Jesucristo ye quetire werecã, masã tere tʉ'oma. Te quetire tʉ'óca be'ro
ẽjõpeoma.

18 Yʉ'ʉ mʉsãrẽ sẽrĩtiña'gʉ̃ti: ¿Israe curuacjãrã tʉ'omirĩba te quetire?
Tʉ'opã. Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ a'tiro ojano'wʉ̃:
Na werese quetire nipe'tirocjãrã tʉ'obi'acã'sama.
Na werese a'ti ʉmʉco nipe'tiropʉ bʉsʉse'sasa'a.
19 Mʉsãrẽ sẽrĩtiña'nemogʉ̃ti tja. ¿Israe curuacjãrã añuse quetire
tʉ'omirã, tʉ'omasĩwetine? Tʉ'omasĩcãrã nimiwã. Yʉ'ʉ tere ninemogʉ̃,
Moisé cʉ̃ ní'quere weremʉ'tãgʉ̃ti. Õ'acʉ̃ ucũ'quere a'tiro nicʉ niwĩ:
Yarã masã mejẽtare yʉ'rʉogʉti.
Tojo narẽ weecã, mʉsã doerãsa'a.
No'o mʉsã "Tʉ'omasĩtima" nirãrẽ yʉ'ʉ yʉ'rʉocã, mʉsã uarãsa'a, ni ojacʉ
niwĩ Moisé.
20 Be'ro Isaía quẽ'rã Õ'acʉ̃ cʉ̃ ucũ'quere "To nibosaʉ" nirõ marĩrõ
ninemopeocʉ niwĩ:
Ne a'mati'cãrã pe'e yʉ'ʉre bocaco'tecã'ma.
Yʉ'ʉ nisetisere yʉ'ʉre sẽrĩtiña'ti'cãrã pe'ere ĩ'owʉ̃, tojo ni ojacʉ niwĩ Isaía.
21 Israe curuacjãrã pe'ere Isaía Õ'acʉ̃ ucũ'quere a'tiro nicʉ niwĩ:
"Ʉmʉcorita yóacã, narẽ põtẽrĩ ñe'egʉ̃ti nígʉ̃, omocãrĩ sẽemiwʉ̃. Na tʉ'oti,
yʉ'rʉnʉ'cãsepijarãrẽ tojo weemiwʉ̃", ni ojaturiacʉ niwĩ Isaía.

11

Ni'cãrẽrã Israe curuacjãrãrẽ Õ'acʉ̃ bese'que ni'i

1 Mʉsãrẽ sẽrĩtiña'nemogʉ̃ti tja. ¿Õ'acʉ̃ Israe curuacjãrã
yʉ'rʉnʉ'cã'cãrãrẽ, yarã masã nisome majã nígʉ̃, cõ'awã'cãpari?
Cõ'awã'cãticʉ niwĩ. Yʉ'ʉ quẽ'rã Israe curuacjʉ̃ ni'i. Abrahã pãrãmi
nituriagʉ Benjamí ya curuacjʉ̃ ni'i.
2 Dʉporopʉ cʉ̃ yarã masã niato nígʉ̃ Õ'acʉ̃ Israe curuacjãrãrẽ besecʉ
niwĩ. Tojo weegʉ narẽ cõ'aticʉ niwĩ. Mʉsã masĩsa'a Õ'acʉ̃ ye queti
weremʉ'tãrĩ masʉ̃ Elía cʉ̃ ní'quere. Cʉ̃ Õ'acʉ̃pʉre "Israe curuacjãrã bu'iri
cʉoma", nicʉ niwĩ. A'tiro nicʉ niwĩ:
3 "Wiogʉ, Israe curuacjãrã mʉ'ʉ ye queti weremʉ'tãrĩ masãrẽ wẽjẽcãrã
niwã. Mʉ'ʉrẽ ñubuepeorã, wa'icʉrã ʉ̃jʉ̃amorõpeosere weestedijocãrã
niwã. Yʉ'ʉ ni'cʉ̃ta dʉ'sa'a mʉ'ʉrẽ ẽjõpeogʉ. Yʉ'ʉ quẽ'rãrẽ wẽjẽsĩ'rĩrã,
a'marã weema", nicʉ niwĩ Elía.
4 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ: "Na tojo weemicã,
siete mil masã yarãrẽ dʉ'apʉ. Na Baal wãmetigʉ queose yee'quere ne
ẽjõpeotima", nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃. Tojo weerã marĩ masĩ'i. Õ'acʉ̃ cʉ̃ yarã
masãrẽ cõ'awã'cãtisami.
5-6 Õ'acʉ̃ Elía nícatero masãrẽ bese'caro weronojõ ni'cãrõacã quẽ'rãrẽ
pejetirãcã Israe curuacjãrãrẽ besesami. Na weesere ĩ'agʉ̃ mejẽta, besecʉ
niwĩ. Narẽ pajaña'gʉ̃ besecʉ niwĩ. Na añurõ wééca be'ro narẽ besegʉ,
pajaña'gʉ̃ mejẽta weebopĩ. Na weetutua'que wapa nibopã.
7 A'tiro ni'i. Nipe'tirã Israe curuacjãrã Õ'acʉ̃ me'rã añurõ nisĩ'rĩmicãrã
niwã. Tojo nisĩ'rĩmirã, nipe'tirã cʉ̃ me'rã añurõ niticãrã niwã. Cʉ̃
bese'cãrã pũrĩcã cʉ̃ me'rã añurõ nicãrã niwã. Ãpẽrã cʉ̃rẽ ẽjõpeotitjĩarã
o'meperi marĩrã, tʉ'otirã weronojõ tojacãrã niwã.
8 Tere ucũrõ, Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ a'tiro ojano'wʉ̃: "Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ
ẽjõpeotirãrẽ cʉ̃ yere tʉ'omasĩticã weecʉ niwĩ. Narẽ caperi ĩ'atirã, tojo
nicã o'meperi tʉ'otirã weronojõ wa'acã weecʉ niwĩ. Téé a'tiro nicãpʉ
quẽ'rãrẽ nidecoti'i yujupʉ", ni ojano'wʉ̃.

9 Davi quẽ'rã Õ'acũrẽ a'tiro ucũcʉ niwĩ:
Israe curuacjãrã na bosenʉmʉrĩ weewʉase me'rã ña'arõ weema.
Na tojo weecã ĩ'agʉ̃, narẽ bu'iri da'reya.
10 Narẽ tʉ'omasĩtirã weronojõ, ĩ'atirã weronojõ wa'acã weeya.
Peje nʉcʉ̃se wʉarã, sũcũa wejenu'arõ weronojõ pi'eticã weeya, nicʉ niwĩ Davi.

Judío masã nitirãrẽ yʉ'rʉo'que ni'i

11 Apeye mʉsãrẽ ninemogʉ̃ti tja. Judío masã Jesucristore ẽjõpeoticã, Õ'acʉ̃ narẽ cõ'abutiaticʉ niwĩ. Na Õ'acʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cãcã, judío masã nitirã pe'ere yʉ'rʉogʉti nígʉ̃, tojo weecʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ narẽ añurõ weesere ĩ'arã, judío masã ʉ̃sã quẽ'rã tojota ʉasa'a, ni ĩ'acũudutigʉ tojo weecʉ niwĩ.
12 Judío masã na Jesucristore ẽjõpeoticã, ãpẽrã a'ti nucũcãcjãrãrẽ añurõ wa'acaro niwʉ̃. Judío masã Õ'acʉ̃ "Yʉ'ʉ põ'rãrẽ añuse o'ogʉti" ní'quere ñe'eticãrã niwã. Judío masã nitirã pe'e ñe'ecãrã niwã. Judío masã quẽ'rã Jesucristore ẽjõpeocã, nipe'tirã a'ti nucũcãcjãrãrẽ añurõ wa'arosa'a.
13 Ni'cãrõacãma judío masã nitirã se'sarore weregʉti. Jesucristo yʉ'ʉre mʉsã judío masã nitirãrẽ cʉ̃ ye quetire weredutigʉ cũuwĩ. Tojo weero yʉ'ʉ ĩ'acã, yʉ'ʉ da'rase mejõ nise mejẽta ni'i.
14 Apetero weegʉ yʉ'ʉ acawererã judío masãrẽ doecã weebosa'a. Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ añurõ weesere ĩ'arã, na quẽ'rã Jesucristore ẽjõpeobosama. Ẽjõpeorã, yʉ'rʉono'rãsama.
15 Õ'acʉ̃ judío masã cʉ̃rẽ ẽjõpeotirãrẽ cõ'acã, ãpẽrã pe'e cʉ̃ yarã sãjãcãrã niwã. Judío masã pe'e cʉ̃rẽ ẽjõpeocã, añuyʉ'rʉarosa'a. Masã wẽrĩ'cãrãpʉ masõno'cãrã weronojõ nirõsa'a.
16 Queose me'rã mʉsãrẽ weregʉti. Pã wééca be'ro ni'cãgã Õ'acʉ̃rẽ o'ocã, nipe'ticjapʉ Õ'acʉ̃ ye tojasa'a. Yucʉgʉ quẽ'rã tojota ni'i. Tigʉ nʉ'cõrĩ Õ'acʉ̃ ye nicã, te dʉpʉri quẽ'rã Õ'acʉ̃ ye ni'i. Marĩ ñecʉ̃sʉmʉa Abrahã, Isaa, Jacob tigʉ nʉ'cõrĩ weronojõ Õ'acʉ̃ yarã nima. Tojo weerã marĩ cʉ̃ pãrãmerã nituriarã mejãrõta "Õ'acʉ̃ yarã nima", ni ĩ'ano'sama.
17 Ni'cãrẽrã judío masã olivogʉ dʉpʉcjãrã waro weronojõ nima. Ãpẽrã ni'cãrẽrãrẽ te dʉpʉrire dʉtecõ'a'caro weronojõ Õ'acʉ̃ judío masãrẽ cõ'acʉ niwĩ. Be'ro te dʉpʉri ní'caropʉ apegʉ olivo nʉcʉ̃cjʉ̃ dʉpʉrire pĩ'rĩwã'dutigʉ topʉ yeje dʉ'reõ'osami. Tojo weero tigʉ casero wĩ'tãse me'rã nʉcʉ̃cjʉ̃ añurõ pĩ'rĩwã'rõsa'a. Tojo wee'caro weronojõ wa'acaro niwʉ̃ mʉsã judío masã nitirãrẽ. Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ cʉ̃ yarã sãjãcã weecʉ niwĩ. Mʉsã judío masã niwe'e. Tojo nitimirã, nipe'tise Õ'acʉ̃ Abrahã pãrãmerã nituriarãrẽ "Añuse o'ogʉti" ní'quere ñe'erãsa'a.
18 Tojo wa'a'a nírã, "Ʉsã judío masã nemorõ añuyʉ'rʉnʉ'cã'a", niticã'ña. Õ'acʉ̃ masãrẽ yʉ'rʉose na me'rãta dʉ'pocãticaro niwʉ̃. Mʉsã ñecʉ̃ me'rã mejẽta dʉ'pocãticaro niwʉ̃.
19 Mʉsã a'tiro nibosa'a: "Ni'cãrẽ ña'ase dʉpʉri dʉtecõ'ano'caro niwʉ̃. Apeye dʉpʉri yejedʉcayuno'rõtiro tojo weeno'caro niwʉ̃", nibosa'a. "Te weronojõ ʉ̃sã judío masã nitirãrẽ Õ'acʉ̃ yarã wa'ato nígʉ̃ judío masã pe'ere cõ'acʉ niwĩ", nibosa'a.
20 Tojota ni'i, nirõ. Na ẽjõpeotise ye bu'iri cõ'ano'cãrã niwã. Mʉsã quẽ'rã Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeoticã, yʉ'rʉono'ña marĩbopã. Mʉsã ẽjõpeose me'rã

dia'cũ cũ yarã sãjãcãrã niwũ. Tojo weerã "Ʊsã judío masã yʉ'rʉoro ni'i", ni wãcũticã'ña. Ʊsã quẽ'rãrẽ cõ'arĩ nírã, Õ'acũrẽ wiopesase me'rã tʉ'oña'ña.

21 Judío masã Õ'acũ yarã nimʉ'tã'cãrã nimiwã. Na ẽjõpeoticã, Õ'acũ narẽ cõ'acʉ niwĩ. Cũ judío masãrẽ olivo nimʉ'tã'que dʉpʉrire dʉtecõ'a'caro weronojõ weecʉ niwĩ. Mʉsã judío masã nitirã quẽ'rãrẽ cũrẽ ẽjõpeoticã, tojota weegʉsami.

22 Õ'acũ pajaña'sere, tojo nicã tutuaro me'rã cũ bu'iri da'resere wãcũña. Cũrẽ ẽjõpeotirãrẽ bu'iri da'resami. Mʉsã pũrĩcãrẽ pajaña'gũ, añurõ weesami. Mʉsã cũrẽ ẽjõpeonu'cũcã, tojo weegʉsami. Mʉsã weeticã, cũ ña'ase dʉpʉri cõ'a'caro weronojõ mʉsã quẽ'rãrẽ cõ'agũsami.

23 Cõ'ano'cãrã judío masã Jesucristore ẽjõpeocã, na quẽ'rãrẽ añurõ weegʉsami. Narẽ apaturi tigʉpʉta tja mejã dʉpʉri yeje dʉ'reõ'o'caro weronojõ weegʉsami. Cũ yarã sãjãcã wéégʉ, tojo weegʉsami. Õ'acũ tere weemasĩmi.

24 Mʉsã judío masã nitirã nʉcũpʉ nicjʉ olivo weronojõ ni'i. Tojo nimicã, Õ'acũ cũ yarã sãjãcã weecʉ niwĩ. Judío masã pũrĩcã Õ'acũ besemʉ'tã'cãrã waro nima. Olivogʉ warore ote'cʉ weronojõ nima. Tojo weerã mʉsã Õ'acũ yarã sãjãcã, judío masãpʉa tjãsama.

Judío masãrẽ yʉ'rʉoatje ni'i

25 Acawererã, todʉporopʉ masĩno'ña marĩ'quere masĩcã ʉa'a. Ʊsã judío masã yʉ'rʉoro masĩyʉ'rʉnʉ'cã'a nirĩ nígũ, tojo nigũti. Pãjãrã judío masã Jesucristore ẽjõpeotini'ma yujupʉ. Na o'meperi tʉ'otirã weronojõ nima. Õ'acũ "Judío masã nitirã ticʉrã ẽjõpeorãsama" ní'caronojõta na ẽjõpeoca be'ropʉ judío masã ẽjõpeorãsama.

26 Tojo wa'acã, nipe'tirã judío masã yʉ'rʉono'rãsama. Õ'acũ ye queti ojáca pũrĩpʉ judío masã na yʉ'rʉatjere a'tiro ojano'wũ:

Masãrẽ yʉ'rʉoacjʉ judío masũ Jerusalẽ wãmetiri macãpʉre etagʉsami.
Jacob pãrãmerã na ña'asere cõ'agũsami.

27 "Narẽ ña'asere acobojocã, queoro wa'arosa'a yʉ'ʉ todʉporopʉ ní'que", nicʉ niwĩ Õ'acũ, ni ojano'caro niwũ.

28 Jesucristore ẽjõpeotitjĩarã, pãjãrã judío masã Õ'acũrẽ ĩ'atu'tirã weronojõ nima. Mʉsã judío masã nitirã pe'ere ẽjõpeodutigʉ tojo weemi. Tojo weemigũ, a'tocatero nirã judío masãrẽ Õ'acũ ma'isami. Ne waropʉ na ñecũsʉmʉarẽ ma'i'cʉ niyugʉ, na quẽ'rãrẽ ma'isami.

29 Õ'acũ cũ "Añuse o'ogʉti" ní'quere dʉcayutisami. O'otojanʉ'cõ, ẽ'matisami. Tojo nicã cũ bese'cãrãrẽ cõ'abutiatisami.

30 Todʉporopʉ mʉsã quẽ'rã Õ'acũrẽ yʉ'rʉnʉ'cãcãrã niwũ. A'tocaterore Õ'acũ judío masã yʉ'rʉnʉ'cãcã ĩ'agũ, mʉsã pe'ere pajaña'mi.

31 Be'ro tojota wa'arosa'a judío masã quẽ'rãrẽ. A'tiro nicã na Õ'acũrẽ yʉ'rʉnʉ'cãma. Be'ro Õ'acũ na quẽ'rãrẽ pajaña'gũsami. Cũ mʉsãrẽ pajaña'caronojõ na quẽ'rãrẽ pajaña'gũsami.

32 A'tiro ni'i. Nipe'tirã Õ'acũrẽ yʉ'rʉnʉ'cãcã ĩ'agũ, "Ni'cãrõnojõ bu'iritirã nima", nicʉ niwĩ. Nipe'tirãpʉre pajaña'gũti nígũ, tojo nicʉ niwĩ.

33 Õ'acũ marĩ ña'arã ní'cãrãrẽ pajaña'yʉ'rʉami. Tutuayʉ'rʉami. Nipe'tise masĩpe'ocã'mi. Tojo weerã marĩ cũ wãcũse, cũ weesere masĩpõtẽotisa'a. Cũ de'ro weesere tʉ'omasĩpõtẽotisa'a.

34 Õ'acũ ye queti ojáca pũrĩpʉ a'tiro ojano'wʉ̃ Õ'acũ masĩsere: “Õ'acũ
marĩ wiogʉ wãcũsere ne ni'cũ masĩtisami. Ne ni'cũ cʉ̃rẽ ‘A'tiro pe'e ʉa'a’,
nímasĩtisami.
35 Ne ni'cũ Õ'acʉ̃rẽ apeyenojõ o'o wapamoocã weeta basiowe'e”, tojo ni
ojano'caro niwʉ̃.
36 Nipe'tise a'ti turi cjase, ʉ'mʉse cjase cũ wee'que dia'cũ ni'i. Cũ tutuase
me'rã nipe'tise ninu'cũ'u. Cũ ye ni'i. Tojo weerã nipe'tirã Õ'acʉ̃rẽ “Cũ
añuyʉ'rʉagʉ, tutuayʉ'rʉagʉ nimi”, ninu'cũcã'rã. Tojota weerã.

12

Jesucristore ẽjõpeorãrẽ weeduti'que ni'i

1 Acawererã, Õ'acũ marĩrẽ añurõ pajaña'nu'cũmi. Tojo weerã Õ'acʉ̃rẽ
marĩ basu marĩ upʉ, wãcũse, nipe'tise me'rã o'orã. Mʉ'ʉ yarã dia'cũ ni'i
nírã, Õ'acʉ̃rẽ wiarã. Cũ me'rã nibutiarã weronojõ weerã. Õ'acũ marĩ
me'rã e'caticã ʉarã, tojo weerã. Marĩ a'tiro weese me'rã cʉ̃rẽ ẽjõpeosere
diacjʉ̃ ĩ'orãsa'a.
2 Marĩ a'ti ʉmʉcocjãrã na weewʉasere ĩ'arã, na weronojõ weeticã'rã.
A'tiro pe'e weerã. Marĩ catiri ʉmʉcore siape me'rã Õ'acũ marĩ wãcũsere
dʉcayunu'cũcã'to. Cũ marĩrẽ dʉcayunu'cũcã, marĩ Õ'acũ ʉasere “A'tiro
ni'i”, nímasĩrãsa'a. Cũ ʉase añuse dia'cũ ni'i. Te ña'ase marĩse ni'i. Marĩ
cũ ʉaro weecã, e'catisami.
3 Õ'acũ añurõ wéégʉ, yʉ'ʉre mʉsãrẽ cũ ye quetire weredutigʉ
cũuwĩ. Tojo weegʉ mʉsã nipe'tirãrẽ nigʉ̃ti. Ne ni'cũ marĩ
weemasĩtisere “Weecã'amasĩ'i” niticã'rõʉa'a. Marĩ weemasĩsere queoro
wãcũme'rĩcã'rõʉa'a. Marĩnʉcũ a'tiro wãcũrã. “Jesucristore ẽjõpeoca
be'ro cũ weemasĩse o'o'que põtẽorõ weemasĩ'i”, nírã.
4 Queose me'rã weregʉti. Marĩ upʉ ni'cã upʉ nimirõ, peje dʉcawatise
cʉo'o. Te nipe'tise ni'cãrõnojõ niwe'e. Mejẽcã dia'cũ ni'i. Marĩ caperi
me'rã ĩ'a'a. Marĩ o'meperi me'rã tʉ'o'o. Dʉ'pocãrĩ me'rã sija'a.
5 Marĩ Jesucristore ẽjõpeorã tojota ni'i. Pãjãrã nimirã, cũ me'rã ni'cã
upʉ weronojõ ni'i. Marĩ nipe'tirã ni'cã upʉpʉ a'mesʉ'a'a.
6 Marĩnʉcʉ̃rẽ mejẽcãrĩ dia'cũ weemasĩsere cũucʉ niwĩ. Cũ no'o
o'osĩ'rĩsere o'osami. Tojo weerã tere añurõ weerã. Ãpẽrãrẽ Õ'acũ
were'quere wereturiamasĩsere o'osami. Cũ tere cũucã, marĩ ẽjõpeoro
ejatuaro ãpẽrãrẽ wererã.
7 Ãpẽrãrẽ weetamumasĩsere cũusami. Tojo cũ weecã, ãpẽrãrẽ añurõ
weetamurã. Ãpẽrãrẽ cũ ye cjasere bu'edutigʉ cũucã, narẽ añurõ bu'erã.
8 Ãpẽrãrẽ wãcũtutuacã weemasĩgʉ̃nojõ añurõ weeya. Ãpẽrãrẽ niyeru
o apeyenojõ o'odutise cʉogʉnojõ e'catise me'rã o'oya. “Ãpẽrãrẽ niyeru
o'oapʉ” nirõ marĩrõ o'oya. No'o sʉ'ori dutime'rĩgʉ̃nojõ añurõ weeya. No'o
pajaña'sere cʉogʉnojõ e'catise me'rã weetamuña.

Jesucristore ẽjõpeorã a'tiro weeroʉa'a nise ni'i

9 Ãpẽrãrẽ ma'ita'saticã'ña. Diacjʉ̃ ma'iña. Ña'asere yabiya. Ãpẽrãrẽ
weetamuse añusenojõ pe'ere sirutuya.
10 Jesucristore ẽjõpeorã ni'cũ põ'rã weronojõ a'merĩ ma'iña. Mʉsã
weese me'rã ãpẽrã, ãpẽrã pe'ere añurõ wãcũdutirã tojo weeya. A'merĩ
wiopesase me'rã ĩ'aña.

11 Õ'acũ ʉaro wéérã, nijĩsijaticã'ña. Marĩ wiogʉ dutisere tʉ'sase me'rã
weeya.
12 Õ'acũ añurõ weegʉsami nírã, e'catiyuya. Mejẽcã wa'acã pi'etirã,
wãcũtutuaya. Du'ucũurõ marĩrõ Õ'acũrẽ ñubuenu'cũcã'ña.
13 Jesure ẽjõpeorãrẽ apeyenojõ dʉ'sacã, mʉsã cʉosere dʉcawaaya. Mʉsã
tiropʉ etarãrẽ añurõ ñe'eña.
14 Mʉsãrẽ ña'arõ weerãrẽ “Õ'acũ añurõ weeato”, ni sẽrĩbosaya. “Ña'arõ
weeato”, niticã'ña.
15 Ãpẽrã e'catirãrẽ e'catitamuña. Ãpẽrã utirãrẽ utitamuña.
16 Ni'cãrõnojõ, ni'cãrõ me'rã añurõ nisetibʉroya. “Yʉ'ʉ ãpẽrã yʉ'rʉoro
ni'i”, ni wãcũticã'ña. Tojo weronojõ o'orã, mejõ nirã me'rã ni'cãrõnojõ
nisetiya. “Masĩgũ waro ni'i”, niticã'ña.
17 Mʉsãrẽ ña'arõ weecã, narẽ a'meticã'ña. Nipe'tirã ĩ'orõpʉre “Añuse
dia'cũ weeroʉasato”, ni wãcũtutuaya.
18 No'o mʉsã weepõtẽorõ, nipe'tirã me'rã añurõ nisetiya. Ejerisãjãse
me'rã nisetiya.
19 Acawererã yʉ'ʉ mairã, mʉsãrẽ weregʉti. Mʉsã basu a'merĩ wapat-
icã'ña. Õ'acũ mʉsãrẽ ña'arõ weerãrẽ bu'iri da'regʉsami. Cũ ye queti
ojáca pũrĩpʉ a'tiro ojano'caro niwũ: “Yʉ'ʉ ni'i masãrẽ bu'iri da'reacjʉ. Na
ña'arõ wee'que wapare queoro bu'iri da'regʉsa'a”, nicʉ niwĩ marĩ wiogʉ.
20 Apeye ojanemono'wũ: “Mʉ'ʉrẽ ĩ'atu'tigʉ ʉjaboacã, cũrẽ ecaya. Cũ
acowʉocã, tĩaña. Mʉ'ʉ cũrẽ tojo añurõ weecã, cũ ña'arõ wee'quere
bopoyagʉsami”, ni ojano'wũ.
21 Ña'asere mʉsã di'ócũuno'ticã'ña. A'tiro pe'e weeya. Mʉsã añurõ
weese me'rã pe'e ña'asere docaque'acã weeya.

13

1 Õ'acũ dia'cũ a'ti nucũcãcjãrã wiorã dutirãrẽ sõrõmi. Cũ cũu'cãrã nima.
Tojo weerã nipe'tirã añurõ yʉ'tiya narẽ.
2 No'o cũ wiorãrẽ yʉ'rʉnʉ'cãgũ, Õ'acũ duti'quere yʉ'rʉnʉ'cãgũta
weemi. Mʉsã wa'tero nirã̃ wiorã mʉsãrẽ duticã ʉami. Tojo weegʉ narẽ
yʉ'rʉnʉ'cãrãrẽ Õ'acũ bu'iri da'regʉsami.
3 Wiorã añurõ weerãrẽ uise o'otima. Ña'arõ weerã̃ pe'ere uise o'osama.
Uitirãta nisetisĩ'rĩrã, añurõ weeya. Mʉsã tojo weecã, wiorã “Mʉsã añurõ
wee'e”, nirãsama.
4 Õ'acũ mʉsã ye niatjere narẽ sõrõcʉ niwĩ. Tojo weerã ña'arõ wéérã
pũrĩcã, uiya. Wiorã ña'arõ weerãrẽ bu'iri da'rerã, Õ'acũ dutiro weerã
weema. Õ'acũ ña'arõ weerãrẽ bu'iri da'redutigʉ wiorãrẽ cũucʉ niwĩ.
5 Tojo weerã marĩ wiorã dutisere yʉ'tiroʉa'a. Bu'iri da'reri nírã dia'cũ,
yʉ'titicã'rõʉa'a. Õ'acũ marĩrẽ wiorã duticã ʉami nírã pe'e, na dutisere
queoro yʉ'time'rĩcã'rõʉa'a.
6 Wiorã na da'rasere queoro wéérã, Õ'acũrẽ da'raco'terã weronojõ nima.
Tojo weerã na wapayedutisenojõrẽ wapayeya.
7 Na wiorã dutisereta queoro weeya. Na wapayeduticã, wapayeya. Na
wiorã nise bu'iri wiopesase me'rã narẽ ĩ'aña. Narẽ añurõ wãcũña.
8 Ãpẽrãrẽ wapamooticã'ña. Maata wapayepe'ocã'ña. A'merĩ ma'ise
pe'e pe'timasĩtisa'a. Tojo weerã a'merĩ ma'inu'cũcã'ña. No'o ãpẽrãrẽ
maigũnojõ Õ'acũ dutise cũu'quere queoro weegʉ weemi.

9 Õ'acʉ̃ a'tere dutise cũucʉ niwĩ. “Mʉsã nʉmosãnumia nitirãrẽ, marãpʉsʉmʉa nitirãrẽ a'metãrãticã'ña. Ãpẽrãrẽ wẽjẽcõ'aticã'ña. Yajaticã'ña. Ãpẽrã yere ʉoticã'ña” ni, dutise cũucʉ niwĩ. A'te, tojo nicã nipe'tise apeye dutise cũu'quere ni'cãrõpʉta neonʉ'cõmasĩ'i. A'tiro ni'i. Mʉsã, mʉsã basu ma'irõnojõta mʉsã tiropʉ nirãrẽ ma'iña, ni'i.

10 Marĩ ma'ise cʉorã, marĩ tiropʉ nirãrẽ ña'arõ weesome. Tojo weerã narẽ ma'írã, Õ'acʉ̃ dutise cũu'quere weepe'ocã'a.

11 A'tere ni'cãrõacã marĩ catiriterore wãcũrõʉa'a. Cãrĩrã weronojõ niticã'rã. Jesú cʉ̃ apaturi a'tiatjere añurõ tʉ'oña'a, wãcũnʉrʉ̃rã. Marĩ Õ'acʉ̃ tiropʉ wa'atjo cã'rõacã dʉ'sasa'a. Marĩ ne waro Jesucristore ẽjõpeowã'cõrã, “Ʉ'mʉsepʉ marĩ wa'atje dʉ'sayʉ'rʉa'a”, nimiwʉ̃. Ni'cãrõacãrẽ marĩ masĩ'i. “Cã'rõacã dʉ'sa'a Jesucristo apaturi a'tiatje”, ni'i.

12 A'tiro nicãrẽ ña'arõ weese yʉ'rʉmajã wa'a'a. Ni'cãrõacãrẽ bo'remʉjãtiro weronojõ Jesucristo a'tiatjo cã'rõ dʉ'sa'a. Tojo weerã marĩ ña'asere masã ñamipʉ weewʉasenojõrẽ weedu'uroʉa'a. A'tiro pe'e weeroʉa'a. Añuse, ʉmʉco masã ĩ'orõpʉ weesenojõ dia'cʉ̃rẽ weeroʉa'a. Marĩ Õ'acʉ̃ yere wéérã, ña'arõ weesere du'upe'ocã'rãsa'a.

13 Ʉmʉco, bajuyoropʉ weesetironojõ weeroʉa'a. Bosenʉmʉ nicã que'a, caricũticã'rã. Numia me'rã ña'arõ weeticã'rã. Numia quẽ'rã, ʉmʉa me'rã ña'arõ weeticã'ña. A'pepũrĩse me'rã tʉ'oña'ticã'rã. Ãpẽrã yere ʉoticã'rã.

14 A'tiro pe'e weerã. Marĩ wiogʉ Jesucristo weetamuse me'rã cʉ̃ weronojõ añurõ nisetirã. Cʉ̃rẽ nemorõ masĩnemorã. Marĩ ña'arõ ʉaripejasere weesĩ'rĩrã, “A'tiro weerãti”, ni wãcũticã'rã. Tere weedu'urã.

14

Ẽjõpeotutuarã, ẽjõpeotutuatirã cjase ni'i
(1Co 8.1-13)

1 Ni'cʉ̃ Jesucristore ẽjõpeomigʉ̃, cʉ̃ ẽjõpeotutuatigʉ mʉsã me'rã nisĩ'rĩcã, ũrũsãtirãta, cʉ̃rẽ ñe'eña. Cʉ̃rẽ “A'tiro weecã ʉa'a” nitirãta, ñe'eña. Cʉ̃rẽ “To ñe'ebosaʉ” nitirãta, ñe'eña.

2 Ãpẽrã Jesucristore ẽjõpeorã “Marĩ nipe'tise ba'acã, añu ni'i”, nima. Ãpẽrã pe'e Jesucristore ẽjõpeotutuatirã “Marĩ di'iro ba'arã, Õ'acʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cãbosa'a”, ni wãcũsama. Tojo weerã otese dia'cʉ̃rẽ ba'asama.

3 Nipe'tise ba'agʉ pe'e di'iro ba'atigʉre ĩ'acõ'aticã'to. Di'iro ba'atigʉ pe'e quẽ'rã nipe'tise ba'agʉre “Mʉ'ʉ di'iro ba'acã, ña'a ni'i”, niticã'to. Nipe'tise ba'agʉre Õ'acʉ̃ yagʉ sãjãcã weetojacʉ niwĩ.

4 Marĩ apĩrẽ da'raco'tegʉre “Mʉ'ʉ ña'arõ wee'e”, nímasĩwe'e. Cʉ̃ wiogʉ dia'cʉ̃ tojo nímasĩsami. Marĩ Jesucristore ẽjõpeorã quẽ'rãrẽ tojota ni'i. Ãpẽrã Jesucristore ẽjõpeorãrẽ “Ña'arõ weema”, nímasĩwe'e. Õ'acʉ̃ na wiogʉ nimi. Cʉ̃ ni'cʉ̃ta narẽ “Añurõ wee'e”, o “Ña'arõ wee'e”, nímasĩsami. Marĩ wiogʉ cʉ̃ yarãrẽ ẽjõpeotutuacã weemasĩmi.

5 Apeye ninemogʉ̃ti. Ni'cãrẽrã “Ni'cãrẽ nʉmʉrĩ yʉ'rʉoro ape nʉmʉ Õ'acʉ̃rẽ ñubuepeoroʉa'a”, nisama. Ãpẽrã pe'e “Nipe'tise nʉmʉrĩ ni'cãrõnojõ Õ'acʉ̃ ye ni'i”, nisama. Masãnʉcʉ̃ “Õ'acʉ̃ yʉ'ʉ a'tiro weecã ʉasami”, nirõʉa'a.

6 Ni'cʉ̃, ni'cã nʉmʉrẽ “Õ'acʉ̃ ya nʉmʉ waro ni'i” nigʉ̃nojõ Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeoacjʉ tojo nisami. Apĩ nipe'tise nʉmʉrĩrẽ ni'cãrõnojõ wãcũgʉ̃

quẽ'rã Õ'acũrẽ ẽjõpeoacjʉ tojo nisami. Nipe'tisere ba'agʉ quẽ'rã Õ'acũrẽ ẽjõpeoacjʉ tojo weesami. Cũ ba'asere e'catise o'osami. Apĩ di'irore ba'atigʉ quẽ'rã Õ'acũrẽ ẽjõpeogʉ ba'atisami. Cũ, cũ ba'asenojõrẽ Õ'acũrẽ e'catise o'osami.

7 Marĩ catiri ʉmʉcore marĩ se'saro niwe'e. Wẽrĩrã quẽ'rã marĩ se'saro nisome. Marĩ catirã, wẽrĩ'cãrã Jesucristo yarã ni'i.

8 Marĩ catiro põtẽorõ Jesucristo ʉaronojõ weesĩ'rĩ'i. Wẽrĩrã quẽ'rã cũ me'rã catirãti nírã, wẽrĩrãsa'a. Tojo weerã catirã, wẽrĩ'cãrã Jesucristo yarã ni'i. Cũ marĩ wiogʉ marĩrẽ sʉ'ori nigṹ nimi.

9 A'tiro ni'i. Cristo wẽrĩcʉ niwĩ. Wẽrĩtoja, masãcʉ niwĩ. Nipe'tirã catirã, wẽrĩ'cãrã wiogʉ nigũti nígũ, tojo weecʉ niwĩ.

10 Tojo weerã ¿de'ro weerã mʉsã ãpẽrã Jesucristore ẽjõpeorãrẽ "Ña'arõ weerã weema" niti? ¿De'ro weerã narẽ tojo ĩ'acõ'ati? Marĩ nipe'tirã Õ'acũ masãrẽ beseri nʉmʉ nicã, marĩ wee'quenʉcũrẽ beseno'rãsa'a. Tojo weerã Jesucristore ẽjõpeorã marĩ acawererãrẽ "Tojo weema", niticã'rõʉa'a.

11 Õ'acũ ye queti ojáca pũrĩpʉ Õ'acũ cũ ní'quere a'tiro ojano'wũ:
Yʉ'ʉ catigʉ ni'i.
Yʉ'ʉ ucũse diacjũ warota ni'i.
Nipe'tirã yʉ'ʉre ejaque'arãsama.
Nipe'tirãpʉta yʉ'ʉre "Mʉ'ʉ Õ'acũ añugũ, tutuagʉ ni'i", nirãsama, ni ojano'wũ.

12 Te oja'quere tʉ'orã, marĩ masĩ'i, marĩnʉcũ a'ti turipʉ marĩ wee'quere Õ'acũrẽ wererãsa'a.

Mʉsã acawererã Jesucristore ẽjõpeorãrẽ na ẽjõpeosere dojorẽticã'ña nise ni'i

13 Marĩ, marĩ wee'quere Õ'acũrẽ wererãsa'a nírã, a'merĩ ucjaticã'rã. A'tiro pe'e ʉa'a. Ne apeyenojõ na ẽjõpeosere dojorẽcã weeticã'rã. Tojo nicã narẽ ña'arõ weecã weeticã'rã.

14 Yʉ'ʉ marĩ wiogʉ Jesure ẽjõpeotjĩagũ, a'tiro masĩ'i. Nipe'tise yʉ'ʉ ba'ase añuse ni'i. Apĩ pe'ema "Apeyenojõ yʉ'ʉ ba'ase ña'a ni'i" nicã, cũrẽ diacjũta ña'a nisa'a.

15 Mʉ'ʉ ãpẽrã na ba'aya marĩsere ba'acã, apĩ ña'arõ tʉ'oña'bosami. Mʉ'ʉ tojo wéégʉ, cũrẽ ma'igũ mejẽta wee'e. Cristo cũ quẽ'rãrẽ wẽrĩbosacʉ niwĩ. Tojo weegʉ mʉ'ʉ ba'ase me'rã apĩrẽ ẽjõpeodu'ucã weeticã'ña.

16 Mʉ'ʉma mʉ'ʉ weese añu nibosa'a. Apĩ pe'ere ña'a nibosa'a. Tojo weese me'rã ãpẽrãrẽ ña'arõ wãcũcã weeticã'ña.

17 Õ'acũ marĩ wiogʉ ye cjase ba'a, sĩ'rĩ weese mejẽta ni'i. A'te pe'e nibutia'a. Õ'acũ ʉaro weenu'cũse, tojo nicã ãpẽrã me'rã añurõ nicã'se, a'merĩ e'caticã weese pe'e nibutia'a. Te Espíritu Santu weetamuse me'rã weeno'o.

18 A'tiro weegṹ Jesucristo ʉaronojõ weegʉ weemi. Õ'acũ ĩ'orõpʉre "Añurõ weegʉ weemi", nino'sami. Tojo nicã masã quẽ'rã cũrẽ "Añurõta weegʉ weemi", nisama.

19 Tojo weerã ni'cãrõ me'rã añurõ wejepeo ejerisãjãsenojõrẽ a'marã. Marĩrẽ te ni'cãrõ me'rã nisetise Jesucristore nemorõ ẽjõpeorã, a'merĩ weetamurãsa'a.

20 Mʉsã ba'ase me'rã apĩ Jesucristore ẽjõpeosere dojorẽticã'ña. Nirõta nipe'tise ba'ase añu ni'i, añurõ pe'e. Mʉsã ãpẽrã na ba'aya marĩsenojõrẽ ba'acã ĩ'arã, na quẽ'rã ba'abosama. "Tere ba'arã, ña'arõ wee'e" ni

wãcũmirã, mʉsãrẽ ĩ'acũurã, tojo weebosama. Tojo wãcũrã, tere ba'arã, ña'arõ weema. Tojo weerã mʉsã tere ba'arã, narẽ ña'arõ weecã weebosa'a. Mʉsã tojo weese ña'a ni'i.

21 Marĩ apĩ ẽjõpeotutuatigʉre Jesucristore ẽjõpeodu'ucã weebosa'a nírã, a'tiro weeroʉa'a. Cʉ̃ di'iro ba'atisere ba'aticã'rõʉa'a. Vino cʉ̃ sĩ'rĩtisere sĩ'rĩticã'rõʉa'a. No'o apeyenojõ cʉ̃rẽ Jesucristore ẽjõpeodu'ucã weesenojõrẽ weeticã'rõʉa'a.

22 "Nipe'tise yʉ'ʉ weese añu ni'i" ni tʉ'oña'gʉ̃nojõ Õ'acʉ̃ se'sarore wereya. Ãpẽrã ẽjõpeose dojorẽtigʉ, bu'iri marĩgʉ̃ tʉ'oña'gʉ̃ e'catigʉ nimi.

23 Apĩ apeyenojõrẽ ba'agʉ, "To ba'abosaʉ" ni tʉ'oña'ba'agʉ, bu'iri cʉomi. A'tiro ni'i. "Yʉ'ʉ ba'ase Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉre añurõsa'a" nitimigʉ̃ ba'acã, ña'a ni'i. "Nipe'tise marĩ weese Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉre queoro ni'i" ni tʉ'oña'timirã weese ña'a ni'i.

15

Marĩ ye dia'cʉ̃rẽ wãcũticã'rõʉa'a nise ni'i

1 Marĩ ẽjõpeotutuarã ãpẽrã ẽjõpeotutuatirãrẽ weetamurõʉa'a. Marĩ tʉ'sase dia'cʉ̃rẽ weeticã'rõʉa'a.

2 Ãpẽrã ye niatjere wãcũrõʉa'a. Narẽ nemorõ ẽjõpeotutuato nírã tojo weeroʉa'a.

3 Cristomarĩcã cʉ̃ tʉ'sase dia'cʉ̃rẽ weeticʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ Cristo cʉ̃ pacʉre ní'quere a'tiro ojano'wʉ̃:

Nipe'tise mʉ'ʉrẽ ĩ'atu'tirã mʉ'ʉrẽ ña'arõ ucũrã, yʉ'ʉ pe'ere weequeõ'orã weema, ni ojano'caro niwʉ̃.

4 Nipe'tise todʉporopʉ Õ'acʉ̃ ye queti oja'que marĩrẽ masĩdutiro ojano'caro niwʉ̃. Marĩ ña'arõ yʉ'rʉrã, te oja'quere bu'erã, nʉ'cãpo'o. Wãcũtutuanemo'o. Tojo weerã Õ'acʉ̃ cʉ̃ weeatjere e'catise me'rã yucue'e.

5 Õ'acʉ̃ marĩrẽ mejẽcã wa'acã, wãcũtutuacã weesami. Marĩrẽ e'caticã weesami. Cʉ̃ Jesucristo ʉaronojõ mʉsãrẽ ni'cãrõ me'rã niseticã weeato.

6 Tojo weerã mʉsã ni'cãrõpʉta wãcũsetirã, a'tiro weerãsa'a. Õ'acʉ̃, marĩ wiogʉ Jesucristo pacʉre ni'cãrõ me'rã "Mʉ'ʉ añuyʉ'rʉa'a", nirãsa'a.

Judío masã nitirãrẽ Jesucristo ye quetire were'que ni'i

7 Marĩ Õ'acʉ̃rẽ ni'cãrõ me'rã ẽjõpeorã nitjĩarã, ãpẽrãrẽ ñe'erõʉa'a. Jesucristomarĩcã marĩrẽ ñe'ecʉ niwĩ. Tojo weerã Õ'acʉ̃rẽ "Añubutiami" nidutirã, marĩ quẽ'rã ãpẽrãrẽ ñe'erõʉa'a.

8 Yʉ'ʉ ucũgʉ̃, "Õ'acʉ̃ marĩ ñecʉ̃sʉmʉarẽ cʉ̃ 'Weegʉti' ní'quere queoro weegʉ weemi", nigʉ̃ wee'e. Jesucristota judío masãrẽ weetamugʉ̃ a'ticʉ niwĩ nígʉ̃, tojo ni'i. Cʉ̃ tojo weese me'rã Õ'acʉ̃ cʉ̃ diacjʉ̃ nisere ĩ'ocʉ niwĩ.

9 Tojo nicã judío masã nitirã "Õ'acʉ̃ ʉ̃sãrẽ pajaña'gʉ̃, añuyʉ'rʉami" nidutigʉ Jesucristo a'ticʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ Õ'acʉ̃ bese'cʉ Cristo cʉ̃ pacʉre ucũ'quere a'tiro ojano'wʉ̃:

Judío masã nitirã wa'teropʉ mʉ'ʉrẽ e'catipeogʉti.

Õ'acʉ̃ masĩyʉ'rʉagʉ nimi nígʉ̃, basapeogʉti.

10 Aperopʉ quẽ'rãrẽ a'tiro ojano'wʉ̃:

Judío masã nitirã, Õ'acʉ̃ yarã judío masã me'rã e'catiya.

11 Aperopʉ quẽ'rãrẽ ninemowʉ̃:

Nipe'tirã judío masã nitirã Õ'acʉ̃rẽ e'catipeorã, "Mʉ'ʉ añuyʉ'rʉagʉ ni'i", niña.

Nipe'tirocjãrãpʉta Õ'acʉ̃ añubutiasere e'catipeoya, ni ojano'wʉ̃.
12 Isaía quẽ'rã a'tiro ojacʉ niwĩ:
Isaí pãrãmi nituriagʉ bajuagʉsami.
Cʉ̃ judío masã nitirã wiogʉ niacjʉ nigʉ̃sami.
Na cʉ̃rẽ "Ʉsãrẽ yʉ'rʉogʉ nimi", ni ẽjõpeorãsama, ni ojano'wʉ̃.
13 Õ'acʉ̃ marĩrẽ cʉ̃ añurõ weeatjere e'catiyusere o'ogʉ nimi. Mʉsãrẽ cʉ̃rẽ ẽjõpeorãrẽ e'catise, ejerisãjãse o'oato. Tojo weerã mʉsã Espíritu Santu weetamurõ me'rã ʉpʉtʉ e'catiyurãsa'a.
14 Yʉ'ʉ acawererã, mʉsãrẽ a'tiro tʉ'oña'a. Mʉsã ãpẽrãrẽ añurõ weesa'a. Jesucristo yere añurõ masĩsa'a. A'merĩ werecasamasĩsa'a.
15 Mʉsã tojo weemicã, a'ti pũrĩpʉre mʉsãrẽ tutuaro me'rã oja'a. Mʉsã tʉ'o'quere acobojoticã'to nígʉ̃ tojo wee'e. Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre añurõ wéégʉ, Jesucristo yere mʉsãrẽ bu'edutigʉ cũuwĩ.
16 Tere weregʉ, judío masã nitirã na Jesucristore ẽjõpeocã ʉasã'a. Pa'ia wa'icʉrãrẽ Õ'acʉ̃rẽ o'oro weronojõta yʉ'ʉ judío masã nitirãrẽ cʉ̃rẽ wiasĩ'rĩsa'a. Espíritu Santu narẽ Õ'acʉ̃ yarã sãjãcã weegʉsami. Tojo weecã Õ'acʉ̃ narẽ, "Yarã nima", ni ñe'egʉ̃sami.
17 Jesucristo weetamurõ me'rã Õ'acʉ̃ cũu'quere añurõ wee'e. Tojo weegʉ yʉ'ʉ da'rasere añurõ tʉ'oña'a.
18 Jesucristo yʉ'ʉ me'rã wee'que dia'cʉ̃rẽ mʉsãrẽ weregʉti. Mʉsã judío masã nitirãrẽ ẽjõpeocã ʉasãgʉ̃ yʉ'ʉre weetamuwĩ. Yʉ'ʉ bu'ese me'rã, tojo nicã yʉ'ʉ wee'quere ĩ'arã, mʉsã judío masã nitirãrẽ ẽjõpeocã weewĩ.
19 Apeye quẽ'rãrẽ Õ'acʉ̃ tutuaro me'rã weesere weeĩ'owʉ̃. Tojo nicã Espíritu Santu tutuase me'rã bu'ewʉ. A'tere wéégʉ, Jerusalẽ me'rã werenʉ'cãwʉ̃. Téé Ilírico wãmetiropʉ Jesucristo masãrẽ yʉ'rʉose quetire weretʉogʉ ejawʉ.
20 Ãpẽrã bu'eno'ña marĩrõpʉre Jesucristo ye quetire weremu'sĩ werewʉ. Ãpẽrã na were'quepʉre werebu'ipeotiwʉ.
21 Yʉ'ʉ tojo weese Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ oja'caronojõta wa'awʉ. A'tiro ojano'caro niwʉ̃:
Cʉ̃ ye quetire ne ni'cãti masĩti'cãrã wereno'rãsama.
Cʉ̃ yere na tʉ'oti'quere tʉ'omasĩrãsama, ni ojano'wʉ̃.

Pablo Romapʉ wa'atje ni'i

22 Yʉ'ʉ peje macãrĩpʉ bu'esijayugʉ, mʉsã tiropʉ wa'amasĩtisa'a yujupʉ.
23 Ni'cãrõacãrẽ te macãrĩpʉ bu'etoja'a. Peje cʉ̃'marĩ mʉsã tiropʉ wa'asĩ'rĩ'cʉ nitjĩagʉ̃, be'rocure topʉre wa'agʉti.
24 Españapʉ wa'agʉti. Topʉ wa'agʉ, mʉsã tiro Romapʉ yʉ'rʉagʉti. Mʉsãrẽ ĩ'a, e'cati, cã'rõ niquejogʉti. Be'ro yʉ'ʉre Españapʉ wa'atjere weetamuapa.
25 Ni'cãrõacã Jerusalẽpʉ wa'anígʉ̃ti yujupʉ. Jesucristore ẽjõpeorãrẽ weetamugʉ̃ niyeru miagʉ̃ weegʉti.
26 Jesucristore ẽjõpeose cururicjãrã Macedonia, tojo nicã Acaya di'tacjãrã niyeru sẽrĩneocãrã niwã. Jerusalẽpʉ nirã̃ pajasecʉorã Jesucristore ẽjõpeorãrẽ o'orãtirã tojo weecãrã niwã. Tojo weegʉ te niyerure Jerusalẽpʉ o'ogʉ wa'agʉti.
27 Judío masã nitirã Macedonia, Acayapʉ nirã̃ a'tiro wãcũcãrã niwã. Judío masã Jerusalẽpʉ nirãrẽ weetamurõʉa'a. Na tojo wãcũse añu nicaro niwʉ̃. A'tiro ni'i. Judío masã, judío masã nitirã pe'ere Jesucristo ye quetire

werewã'cõcãrã niwã. Tojo nicã judío masã nitirã Jesucristore ẽjõpeocã, a'tiro wa'acaro niwʉ̃. Õ'acʉ̃ judío masãrẽ "O'ogʉti" ní'que pe'ere ñe'ecãrã niwã. Tojo weerã judío masã nitirã, judío masã pajasecʉorãrẽ niyerure, na cʉosere o'orоʉa'a.

28 Yʉ'ʉ te niyeru Jerusalẽcjãrãrẽ o'otojagʉ, Españapʉ wa'agʉ, mʉsãrẽ ĩ'ayʉ'rʉwã'cãgʉ̃ti.

29 Yʉ'ʉ mʉsã tiropʉ wa'agʉ, Jesucristo ye añusere mʉsãrẽ miiejagʉsa'a.

30 Yʉ'ʉ acawererã, mʉsã Jesucristore ẽjõpeo'o. Espíritu Santu marĩrẽ a'merĩ ma'icã weemi. Tojo weegʉ mʉsãrẽ a'tiro weecã ʉasa'a. Yʉ'ʉre weetamurã, yé niatjere Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩbosaya.

31 A'tiro sẽrĩbosaya yʉ'ʉre. Judeapʉ nirã̃ Jesucristore ẽjõpeotirã yʉ'ʉre ña'arõ weeticã'to. Tojo nicã Jesucristore ẽjõpeorã Jerusalẽcjãrã yʉ'ʉ miasere e'catise me'rã põtẽrĩ ñe'eato.

32 Tojo weecã, Õ'acʉ̃ cʉ̃ ʉacã, mʉsã tiropʉ yʉ'ʉ e'catise me'rã etagʉsa'a. Topʉ soogʉsa'a.

33 Õ'acʉ̃ ejerisãjãsere, añurõ nicã'sere o'ogʉ mʉsã nipe'tirã me'rã niato. Tojota weeato.

16

Romacjãrãpʉre añudutise o'o'que ni'i

1 Ni'cõ Jesucristore ẽjõpeogo Febe wãmetigo mʉsã tiropʉ wa'ago weemo. Co Jesucristore ẽjõpeorã Cencrea wãmetiri macãcjãrãrẽ weetamugõ nimo.

2 Mʉsã Jesucristore ẽjõpeorã e'catise me'rã core ñe'eña. Marĩ Jesucristore ẽjõpeorãrẽ añurõ ñe'erõʉa'a. Co pãjãrãrẽ weetamuco niwõ. Yʉ'ʉ quẽ'rãrẽ weetamuwõ. Tojo weerã core apeyenojõ dʉ'sacã, o'oya.

3 Aquila, cʉ̃ nʉmo Priscila añuato. Yʉ'ʉ Jesucristo yere bu'ecã, na quẽ'rã yʉ'ʉre bu'etamuwã.

4 Ãpẽrã yʉ'ʉre wẽjẽsĩ'rĩcã, yʉ'ʉre weetamuwã. Na quẽ'rãrẽ wẽjẽtawiomicã, tojo weewã. Na tojo wee'quere yʉ'ʉ dia'cʉ̃ e'catise o'owe'e. Nipe'tirã ãpẽrã judío masã nitirã Jesucristore ẽjõpeorã e'catise o'oma.

5 Jesucristore ẽjõpeorã Aquila ya wi'ipʉ nerẽwʉarã quẽ'rã añuato. Apĩ yʉ'ʉ ma'igʉ̃ Epeneto añuato. Cʉ̃ta Asiapʉre ãpẽrã dʉporo Jesucristore ẽjõpeomʉ'tã'cʉ nimi.

6 María quẽ'rã añuato. Mʉsã me'rã Õ'acʉ̃ cjasere ʉpʉtʉ da'ramo.

7 Yʉ'ʉ acawererã judío masã Andrónico, Junias añuato. Na quẽ'rã yʉ'ʉ me'rã bu'iri da'reri wi'ipʉ niwã. Na yʉ'ʉ dʉporo Jesucristore ẽjõpeocãrã niwã. Jesucristo besecũú'cãrã narẽ "Añurã nima", nisama.

8 Jesucristore ẽjõpeogʉ yʉ'ʉ ma'igʉ̃ Ampliato añuato.

9 Urbano, ʉ̃sãrẽ Jesucristo ye quetire weretamugʉ̃ añuato. Tojo nicã yʉ'ʉ ma'igʉ̃ Estaquis añuato.

10 Apeles quẽ'rã añuato. Cʉ̃ Jesucristore añurõ ẽjõpeomi. Nipe'tise cʉ̃ weesere ĩ'arã, "Jesucristore añurõ ẽjõpeogʉ nimi", ni ĩ'a'a. Aristóbulo ya wi'icjãrã quẽ'rã añuato.

11 Apĩ yʉ'ʉ acaweregʉ, judío masʉ̃ Herodión añuato. Tojo nicã Narciso ya wi'icjãrã Jesucristore ẽjõpeorã añuato.

12 Trifena, Trifosa na quẽ'rã añuato. Na numia marĩ wiogʉ Jesucristo yere pũrõ da'rama. Ʉsã ma'igõ Pérsida quẽ'rã marĩ wiogʉ Jesucristo ye cjasere ʉpʉtʉ da'ramo. Co quẽ'rã añuato.
13 Rufo añuato. Nipe'tirã cʉ̃rẽ "Jesucristore añurõ ẽjõpeomi", nima. Cʉ̃ paco quẽ'rã añuato. Core yʉ'ʉ pacore weronojõ ĩ'a'a.
14 Asíncrito, Flegonte, Hermes, Patrobas, Hermas, ãpẽrã Jesucristore ẽjõpeorã na me'rã nirã̃ añuato.
15 Filólogo, Julia, Nereo, tojo nicã cʉ̃ acabijo Olimpas, nipe'tirã Õ'acʉ̃ cʉ̃ yarãrẽ cũu'cãrã na tiropʉ nirã̃ añuato.
16 A'merĩ ma'ise me'rã añudutiya. Nipe'tirã Jesucristore ẽjõpeose cururicjãrã mʉsãrẽ añudutima.
17 Yʉ'ʉ acawererã, ni'cãrẽrã mʉsã tiropʉ nirã̃ dʉcawaticã weesĩ'rĩsama. Na tojo weeri nírã, tʉ'omasĩña. Mʉsãrẽ ẽjõpeosere dojorẽsama. Mʉsãrẽ bu'e'que mejẽtare weesama. Tojo weerã narẽ ba'patiticã'ña. Na bu'esere ne tʉ'oticã'ña.
18 Na marĩ wiogʉ Jesucristo ʉaro weerã mejẽta weesama. Na no'o ʉaro weesĩ'rĩrõ weesama. Na añurõ ʉ'sʉaro ucũme'rĩse me'rã, diacjʉ̃ ucũrã weronojõ ucũsama. Ʉpʉtʉ waro masĩtutuatirãrẽ weeta'sa ẽjõpeocã weesama.
19 Mʉsã pũrĩcã añurõ Jesucristo ʉaro weesa'a. Nipe'tirã tojo nima mʉsãrẽ. Tojo weegʉ mʉsã me'rã pũrõ e'cati'i. Mʉsãrẽ añusere masĩcã ʉasã'a. Ne ñã'ase pe'ema masĩdutigʉ ʉasãwe'e.
20 Õ'acʉ̃ ãpẽrã me'rã añurõ nicã'sere o'ogʉ nimi. Cã'rõacã be'ro cʉ̃ʉ́ta mʉsãrẽ wãtĩrẽ docaque'acã weegʉsami. Jesú marĩ wiogʉ mʉsãrẽ añurõ weeato.
21 Timoteo yʉ'ʉ me'rã Jesucristo ye quetire werecusiatamugʉ̃ mʉsãrẽ añudutimi. Yʉ'ʉ acawererã judío masã Lucio, Jasõ, Sosípater na quẽ'rã añudutima.
22 Yʉ'ʉ a'ti pũrĩrẽ Pablore ojabosagʉ, Tercio wãmeti'i. Yʉ'ʉ Jesucristore ẽjõpeogʉ mʉsãrẽ añuduti'i.
23 Gayo mʉsãrẽ añudutimi. Jesucristore ẽjõpeorã cʉ̃ ya wi'ipʉ nerẽwʉama. Yʉ'ʉ Pablo ti wi'ipʉ cãjĩ'i. Erasto a'ti macã cjase da'rasere dutigʉ, narẽ niyeru co'tegʉ añudutimi. Tojo nicã apĩ Jesucristore ẽjõpeogʉ Cuarto añudutimi.
24 Marĩ wiogʉ Jesucristo mʉsã nipe'tirãrẽ añurõ weeato.
25-26 Marĩ Õ'acʉ̃rẽ e'catipeorã, "Añuyʉ'rʉami", nírã. Marĩ wiogʉ Jesucristo ye queti me'rã Õ'acʉ̃ marĩrẽ nemorõ ẽjõpeocã weemasĩmi. Dʉporopʉre nipe'tirã masãrẽ yʉ'rʉose quetire masĩno'ña marĩcaro niwʉ̃. A'tocaterore majã Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masã na oja'que me'rã masĩno'o. Õ'acʉ̃ catinu'cũgʉ̃ tojo wereduticʉ niwĩ. Yʉ'ʉ quẽ'rã Jesucristo ye quetire were'e. Õ'acʉ̃ nipe'tise cururicjãrãrẽ cʉ̃rẽ ẽjõpeo, cʉ̃ ʉaro weecã ʉasami.
27 Õ'acʉ̃ ni'cʉ̃ta nimi. Cʉ̃ ni'cʉ̃ta nipe'tisere masĩpe'ocã'mi. Tojo weerã Jesucristo weetamurõ me'rã Õ'acʉ̃rẽ "Tutuayʉ'rʉami", ni ẽjõpeonu'cũcã'rã. Tojota weerã.
Tocã'rõta oja'a.
Pablo

Pablo Corintocjãrãrẽ ojamʉ'tãca pũrĩ ni'i

A'ti pũrĩ a'tiro weero ojano'pã nise ni'i

Pablo Jesucristore ẽjõpeorã Corintocjãrãrẽ ojacʉ niwĩ. Cʉ̃ ojacaterore Éfesopʉ nicʉ niwĩ. Cʉ̃ta Corintocjãrãrẽ ne waropʉre Jesucristo ye quetire were, cʉ̃rẽ ẽjõpeori curuacjãrã sãjãcã weecʉ niwĩ.

Titare cʉ̃ Jesucristo ye quetire bu'esijanʉ'cãca be'ro pʉati wa'aro weecaro niwʉ̃.

Topʉre judío masã nerẽwʉaropʉ bu'ecʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ topʉ nigʉ̃rẽ cõ'awĩrõcã'cãrã niwã. Titare Corintocjãrã me'rã ni'cã cʉ̃'ma ape cʉ̃'ma deco tojacʉ niwĩ.

Be'ro Corintocjãrãrẽ cʉ̃ bu'e'quere queoro weeticã tʉ'ogʉ, a'ti pũrĩrẽ ojacʉ niwĩ. Cʉ̃ ojawʉaronojõta añudutinʉ'cãcʉ niwĩ. Yapatigʉpʉa Judeacjãrã pajasecʉorãrẽ weetamuse cjasere, cʉ̃ basu de'ro weeatjere ucũyapaticʉ niwã.

Pablo Corintocjãrãrẽ oja'que ni'i

1 Yʉ'ʉ Pablo, Sóstenes me'rã mʉsãrẽ añuduti'i. Cʉ̃ quẽ'rã Jesucristore ẽjõpeogʉ marĩ acaweregʉ nimi. Õ'acʉ̃ cʉ̃ ʉa'caronojõta yʉ'ʉre Jesucristo ye quetire weredutigʉ besecʉ̃úcʉ niwĩ.

2 Yʉ'ʉ a'ti pũrĩrẽ mʉsã Corintopʉ nirãrẽ oja'a. Mʉsã Jesucristore ẽjõpeorã Õ'acʉ̃ ya curuacjãrãrẽ oja'a. Mʉsã Jesucristo me'rã nírã, Õ'acʉ̃ yarã ni'i. Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ cʉ̃ yarã niato nígʉ̃ besecʉ niwĩ. Nipe'tirocjãrã Jesucristore ẽjõpeorãrẽ tojo besecʉ niwĩ. Jesucristo nipe'tirã cʉ̃rẽ ẽjõpeorã wiogʉ nimi. Tojo nicã marĩ wiogʉ nimi.

3 Õ'acʉ̃ marĩ pacʉ, tojo nicã Jesucristo marĩ wiogʉ mʉsãrẽ añurõ weeato. Mʉsãrẽ ejerisãjãcã weeato.

Õ'acʉ̃ Jesucristore ẽjõpeorãrẽ weetamuse ni'i

4 Mʉsã Jesucristore ẽjõpeorã niyucã, Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ añurõ weecʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo weesere ĩ'agʉ̃, cʉ̃rẽ e'catise o'onu'cũ'u.

5 Mʉsã Jesucristo yarã niyucã, Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ cʉ̃ ye cjase nipe'tise añusere o'ocʉ niwĩ. Tere o'ogʉ, mʉsãrẽ cʉ̃ yere añurõ masĩcã weecʉ niwĩ. Ãpẽrãrẽ mʉsã cʉ̃ ye quetire añurõ wereturiacã weecʉ niwĩ.

6 Yʉ'ʉ "Cristo mʉsãrẽ añurõ weegʉsami", niwʉ̃. Cʉ̃ yarã sãjãcã, yʉ'ʉ ní'caronojõta wa'awʉ mʉsãrẽ.

7 Tojo weerã mʉsã Õ'acʉ̃ o'osere cʉope'ocã'a. Marĩ wiogʉ Jesucristo a'tiatjere yucueri curare Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ o'ose dʉ'sawe'e.

8 Cʉ̃ tutuasere mʉsãrẽ o'onu'cũgʉ̃sami. Cʉ̃rẽ ẽjõpeocã weenu'cũgʉ̃sami. Téé a'ti ʉmʉco pe'ticãpʉ tojo weedu'ugʉsami. Tojo weerã marĩ wiogʉ Jesucristo a'ticã, bu'iri marĩrã nirãsa'a.

9 Õ'acʉ̃ cʉ̃ ní'quere queoro weemi. Cʉ̃ta mʉsãrẽ besecʉ niwĩ. Cʉ̃ macʉ̃ Jesucristo marĩ wiogʉ me'rã añurõ nidutigʉ besecʉ niwĩ.

Pablo Corintocjãrãrẽ "A'merĩ dʉcawatiticã'ña" ní'que ni'i

10 Acawererã, Jesucristo dutiro me'rã mʉsãrẽ a'tiro nigʉ̃ti. Mʉsã ni'cãrõnojõ wãcũña. Mʉsã ucũse me'rã dʉcawatiticã'ña. E'catise me'rã a'merĩ ucũña. Ni'cãrõnojõ wãcũ nisetiya.
11 Yʉ'ʉre Cloé wãmetigo ya wi'icjãrã mʉsã a'merĩ ĩ'asĩ'rĩtise quetire werewã.
12 A'tiro werewã: "Masãnʉcʉ̃ mejẽcã dia'cʉ̃ wãcũsetiama", niwã. Mʉsã a'tiro ucũaporo: "Ʉsã Pablo ya curuacjãrã ni'i." Ãpẽrã "Apolo ya curuacjãrã", "Pedro ya curuacjãrã", tojo nicã "Cristo ya curuacjãrã ni'i", niaporo. Tojo weerã no'o ʉaro wãcũma'acã'poro.
13 Tojo wãcũticã'rõʉa'a. Marĩ Cristore ẽjõpeorã ni'i. Tojo weerã ni'cã curuata ni'i. Marĩrẽ dʉcawaase marĩ'i. Yʉ'ʉ Cristo niwe'e. Mʉsã ye niatjere curusapʉ wẽrĩbosatiwʉ. "Pablore ẽjõpeorãrẽ wãmeyeno'rõsa'a", nino'ña marĩwʉ̃.
14 Õ'acʉ̃rẽ e'catise o'o'o. Crispo, tojo nicã Gayo dia'cʉ̃rẽ wãmeyegʉ, queorota weewʉ.
15 Pãjãrã mʉsãrẽ wãmeyecã, a'tiro nibopã: "Pablo cʉ̃ wãme me'rã ʉ̃sãrẽ wãmeyewĩ", nibopã. Tere nírã, yʉ'ʉre ẽjõpeorã weebopã. No'opʉacã tere weetiwʉ.
16 Estéfanas ya wi'icjãrã quẽ'rãrẽ wãmeyewʉ. Ãpẽrãma wãcũnemotisa'a.
17 Yʉ'ʉre Cristo wãmeyedutigʉ cũutiwĩ. Cʉ̃ mʉsãrẽ yʉ'rʉose queti pe'ere yʉ'ʉre weredutigʉ o'ówĩ. Tere weredutigʉ, masã añurõ na wãcũme'rĩse paca me'rã weredutitiwĩ. Yʉ'ʉ tojo werecãma, Cristo curusapʉ wẽrĩsere wãcũtibopã. Masã yʉ'rʉono'tibopã.

Õ'acʉ̃ tutuasere, cʉ̃ masĩsere Cristo me'rã masĩno'o nise ni'i

18 Jesucristo ye queti a'tiro ni'i. Cʉ̃ marĩrẽ yʉ'rʉosĩ'rĩgʉ̃, curusapʉ wẽrĩcʉ niwĩ. Tereta Jesucristore ẽjõpeotirã pecame'epʉ wa'ajã a'tiro nisama cʉ̃ wẽrĩ'quere: "Tojo nima'acãrõ wee'e", nisama. Marĩ cʉ̃ yʉ'rʉono'cãrã pe'ema Cristo curusapʉ wẽrĩ'que queti añuse ni'i. Te queti me'rã Õ'acʉ̃ tutuasere ĩ'ano'o.
19 Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉre a'tiro ojano'wʉ̃:

Ãpẽrã "Ʉsã masĩrã ni'i", nirãsama.

Na tojo ucũsere pe'ticã weegʉti.

Na tʉ'omasĩsere tuumajãminʉ'cõcʉ̃ti, nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.

20 Tojo weerã "Masĩpe'ocã'a" nirã mejõ nirã tojama. Tojo nicã ãpẽrãrẽ na wãcũsere bu'eri masã quẽ'rã mejãrõta tojama. A'ti ʉmʉco cjasere ucũme'rĩrã quẽ'rã mejãrõta tojama. A'te, a'ti ʉmʉco cjase na "Tʉ'omasĩ'i" nisere Õ'acʉ̃ a'tiro weesami. Tere mejõ nise waro wa'acã weesami.
21 Õ'acʉ̃ nipe'tisere masĩmi. Tojo weegʉ cʉ̃ a'ti turicjãrãrẽ na tʉ'omasĩse me'rã cʉ̃rẽ masĩcã weeticʉ niwĩ. A'tiro pe'e ʉacʉ niwĩ. Na Jesucristo ye quetire tʉ'orã, na ẽjõpeocã, "Narẽ yʉ'rʉogʉti", nicʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ ẽjõpeotirã pe'e te quetire tʉ'orã, "Tojo nima'acãrõ wee'e", ni wãcũcãrã niwã.

22 Judío masã Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeose dʉporo a'tiro nisama: "Õ'acʉ̃ tutuaro me'rã weeĩ'ocã ĩ'atojarãpʉ dia'cʉ̃ ẽjõpeorãti", nisama. Judío masã nitirã griego masã pe'e quẽ'rã a'ti turicjãrã na wãcũme'rĩsere ẽjõpeoma.
23 Ʉsã pũrĩcã Cristo curusapʉ wẽrĩ'cʉ ye quetire were'e. Judío masã tere tʉ'orã, tʉ'satisama. Judío masã nitirã quẽ'rã te quetire tʉ'orã, "Tojo nima'acãrã weema", nisama.

24 Marĩ Õ'acũ bese'cãrãrẽ no'o judío masãrẽ, judío masã nitirãrẽ
Jesucristo ye queti ni'cãrõnojõ ni'i. Marĩ Cristo curusapʉ wẽrĩse me'rã
a'tiro masĩ'i: “Õ'acũ tutuagʉ, masĩyʉ'rʉagʉ nimi”, ni'i.
25 A'ti ʉmʉcocjãrã Õ'acũ weesere tojo weema'asere weronojõ wãcũma.
Niwe'e. Õ'acũ weese pe'eta masã masĩse nemorõ niyʉ'rʉnʉ'cã'a. Apeye
Õ'acũ wee'quere tutuatisere weronojõ ĩ'ama. Niwe'e. Cũ wee'que pe'eta
masã weese yʉ'rʉoro tutuanemo'o.
26 Acawererã, mʉsãrẽ Õ'acũ beseatji dʉporopʉ niseti'quere wãcũña.
Mʉsã pejetirãcã a'ti turi cjasere masĩrã waro niwʉ̃. Pejetirãcã wiorã niwʉ̃.
Pejetirãcã wiorã acawererã niwʉ̃.
27 Cũ a'ti turi cjase masĩrãrẽ bopoyadutigʉ na “Tʉ'omasĩtirã nima”
nirãnojõrẽ besecʉ niwĩ. Tojo nicã tutuarãrẽ bopoyadutigʉ tutuatirã pe'ere
besecʉ niwĩ.
28 Cũ mejõ nirã masã yabino'rãrẽ besecʉ niwĩ. Cũ tojo weecã, wiorã
mejõ nirã tʉ'oña'to nígʉ̃ tojo weecʉ niwĩ.
29 Tojo weegʉ Õ'acũ ĩ'orõpʉ ne ni'cũ “Yʉ'ʉ ãpẽrã yʉ'rʉoro
masĩyʉ'rʉnʉ'cã'a”, nímasĩtisami.
30 Mʉsãrẽ Õ'acũ basuta Jesucristo yarã sãjãcã weecʉ niwĩ. Tojo nicã
Cristo me'rãta marĩ masĩse cʉo'o. Cũ me'rãta tja Õ'acũ marĩrẽ “Na añurã,
yʉ'rʉono'cãrãpʉ nima”, ni ĩ'asami. Marĩ cũ yarã ni'i. Tojo weegʉ marĩ
pecame'epʉ wa'abo'cãrãrẽ yʉ'rʉweticã weecʉ niwĩ.
31 Tojo weero Õ'acũ ye queti ojáca pũrĩpʉ oja'caronojõta ni'i: “Ni'cũ
‘Ãpẽrã yʉ'rʉoro niyʉ'rʉnʉ'cã'a’ nisĩ'rĩgʉ̃, niticã'to. Tojo wãcũrõnojõ
o'ogʉ, marĩ wiogʉ pe'ere ‘Tutuayʉ'rʉgʉ nimi, marĩrẽ añubutiaro weecʉ
niwĩ’, niato”, ni ojano'wʉ̃.

2

Cristo curusapʉ wẽrĩ'que queti ni'i

1 Yʉ'ʉ mʉsã tiropʉ Õ'acũ ye quetire weregʉ etagʉ, a'tiro weewʉ. Pacase
ucũse di'apaca me'rã masã na masĩse me'rã weretiwʉ.
2 Yʉ'ʉ mʉsã tiropʉ nígʉ̃, a'te dia'cʉ̃rẽ wãcũnʉrʉ̃wʉ̃: “Jesucristo ye queti,
tojo nicã cũ curusapʉ wẽrĩ'que dia'cʉ̃rẽ weregʉti”, ni wãcũwʉ̃.
3 Yʉ'ʉ mʉsã tiropʉ nígʉ̃, mejõ nigʉ̃ tʉ'oña'wʉ̃. Apetero yʉ'ʉ te quetire
queoro weretibosa'a nígʉ̃, narãsãcũcãti.
4-5 Yʉ'ʉ mʉsãrẽ ẽjõpeocã ʉagʉ, masĩrã ucũwʉase me'rã ucũtiwʉ. Õ'acũ
tutuase, cũ masĩse o'ose me'rã ẽjõpeoato nígʉ̃ ucũwʉ̃. Tere ucũgʉ̃, Õ'acũ
tutuaro me'rã, Espíritu Santu me'rã pe'e ẽjõpeocã weewʉ. Mʉsãrẽ masã
wãcũwʉaronojõ tʉ'o ẽjõpeocã ʉatiwʉ. Tojo weegʉ tojo werewʉ.

Õ'acũ cʉ̃rẽ masĩato nígʉ̃ Espíritu Santure o'o'que ni'i

6 Tojo nimirã, apeterore ʉ̃sã a'tiro wee'e. Jesucristore añurõ ẽjõpeorãma
pacase masĩse paca me'rã were'e. Te masĩse paca a'ti turi cjase mejẽta ni'i.
Tojo nicã wiorã a'ti turicjãrã ye mejẽta ni'i. Na masĩse maata pe'tirosa'a.
7 Ʉsã a'tere ucũrã, Õ'acũ ye pe'ere ucũrã wee'e. Cũ masĩsere, masĩno'ña
marĩmi'quere, masã ne waro tʉ'oti'quere ucũ'u. A'ti turi weese dʉporo
Õ'acũ te ya'yio'quere “A'tiro weegʉti”, ni wãcũyutojacʉ niwĩ. Marĩrẽ
yʉ'rʉoatjere, marĩ ʉ'mʉsepʉ ninu'cũatjere wãcũyucʉ niwĩ. Tereta ucũ'u.
8 Ne ni'cʉ̃pʉta a'ti turicjʉ̃ wiogʉ a'tere tʉ'omasĩticʉ niwĩ. Tʉ'omasĩrã
pũrĩcã, Jesucristo marĩ wiogʉ añuyʉ'rʉagʉre curusapʉ wẽjẽtibopã.

9 Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉre a'tiro pe'e ojano'o:
Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ mairãrẽ añuse apoyucʉ niwĩ.
Na ĩ'ati'que, na tʉ'oti'que ni'i.
Na ne cã'rõ wãcũma'ati'que ni'i, ni ojano'o.
10 Te añuse marĩ masĩti'quere Õ'acʉ̃ Espíritu Santu me'rã marĩrẽ masĩcã weemi. Espíritu Santu nipe'tise diasayʉ'rʉnʉ'cãsere Õ'acʉ̃ cʉ̃ weesere masĩpe'ocã'mi.
11 Marĩ apĩ cʉ̃ wãcũsere masĩwe'e. Cʉ̃ se'saro cʉ̃ wãcũsere tʉ'oña'sami. A'te weronojõ Espíritu Santu se'saro Õ'acʉ̃ cʉ̃ wãcũsere masĩmi.
12 Marĩ a'ti ʉmʉcocjãrã Jesucristore ẽjõpeotirã weronojõ wãcũwe'e. Õ'acʉ̃ marĩrẽ Espíritu Santure o'ocʉ niwĩ. Tojo weerã cʉ̃ weronojõ wãcũse cʉo'o. Cʉ̃ me'rã nipe'tise Õ'acʉ̃ marĩrẽ o'o'quere masĩ'i.
13 Ʉsã a'tere ucũrã, Espíritu Santu bu'e'que ʉseri me'rã ucũ'u. Ʉsã basu masĩmʉjãti'que me'rã mejẽta ucũ'u. Tojo weerã ʉ̃sã Espíritu Santure cʉorã cʉ̃rẽ cʉorãrẽta bu'e'e.
14 Espíritu Santure moogʉ̃ a'tiro weesami. Õ'acʉ̃ ye cjasere, Espíritu Santu bu'esere ʉatisami. “Tojo nima'acãrõ wee'e”, nisami. Espíritu Santu me'rã marĩ Õ'acʉ̃ yere masĩ'i. Tojo weegʉ cʉ̃rẽ moogʉ̃ Õ'acʉ̃ yere “Tojo nirõ wee'e”, ni tʉ'omasĩtisami.
15 Espíritu Santure cʉogʉ pe'e nipe'tise bu'esere “¿Queoro niti?” ni besemasĩpe'ocã'sami. A'tiro weegʉre Espíritu Santure moogʉ̃ pe'e cʉ̃ weesere besemasĩtisami.
16 Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ a'tiro ojano'caro niwʉ̃: “Ni'inojõta ne ni'cʉ̃ marĩ wiogʉ wãcũsere masĩtisami. Ne Õ'acʉ̃rẽ ‘Tojo ʉa'a’ ni, dutimasĩtisami”, ni ojano'wʉ̃. Tojo nimicã, marĩ pe'e Cristo me'rã nírã, cʉ̃ wãcũsere masĩ'i.

3

Pablo “Ʉsã Õ'acʉ̃rẽ da'raco'terã ni'i” nise ni'i

1 Acawererã, mʉsã Espíritu Santure añurõ yʉ'tirã weronojõ nitiwʉ. Tojo weegʉ mʉsãrẽ diasasere wereta basiotiwʉ. A'tiro pe'e weewʉ. Mʉsãrẽ diasatise dia'cʉ̃rẽ werewʉ. A'ti turicjãrã Espíritu Santure moorã weronojõ niyucã, tojo weewʉ. Mʉsã Cristo ye cjasere añurõ ẽjõpeotiwʉ. Tojo weegʉ mʉsãrẽ wĩ'marãrẽ ucũgʉ̃ weronojõ werewʉ.
2 Wĩ'marã a'tiro weesama. Õpẽrĩ du'utirã, õpẽcõ dia'cʉ̃ mi'rĩsama. Narẽ ba'asere ecatisama. Bu'ese ba'ase ecase weronojõ ni'i, nisĩ'rĩrõ wee'e. Wĩ'marãrẽ õpẽcõ mi'orõ weronojõ mʉsãrẽ a'tiro weewʉ. Mʉsãrẽ diasatise bu'icjasere bu'ewã'cõwʉ̃. Yʉ'ʉ diasasere mʉsãrẽ bu'ecãma, põtẽoti wãcũejatibopã. Mejãrõta ni'cãrõacãrẽ yʉ'ʉ pacase pacare bu'ecã, tʉ'otibosa'a.
3 Mʉsã Jesucristore ẽjõpeotirã weronojõ ni'i yujupʉ. Mʉsã a'merĩ ʉo'o. A'merĩ ĩ'asĩ'rĩwe'e. Tojo weerã Jesucristore ẽjõpeotirã a'ti turicjãrã weronojõ wee'e.
4 Mʉsã a'tiro ucũ'u: “Yʉ'ʉ Pablo ya curuacjʉ̃ ni'i.” Apĩ “Yʉ'ʉ Apolo ya curuacjʉ̃ ni'i”, nisa'a. Tojo nírã, a'ti turicjãrã weronojõ ucũrã wee'e.
5 Yʉ'ʉ, Apolo me'rã ʉ̃sã mejõ nirã ni'i. Õ'acʉ̃rẽ da'rawã'ñaco'teri masã ni'i. Tojo weerã ʉ̃sãrẽ “Na ya curuacjãrã ni'i”, niticã'ña. Ʉsã werese me'rã mʉsã marĩ wiogʉ Jesucristore ẽjõpeowʉ. Ʉsãnʉcʉ̃ Õ'acʉ̃ wereduti'quere werewʉ.

6 Yʉ'ʉ ne waro mʉsãrẽ werewã'cõwʉ̃. Ni'cʉ̃ otese dʉcare otegʉ weronojõ weewʉ. Be'ro Apolo mʉsãrẽ bu'enemopeocʉ niwĩ. Otesere aco pio'cʉ weronojõ weecʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ pe'e tere pĩ'rĩ bʉcʉamʉjãcã weecʉ niwĩ. Tere wéégʉ, mʉsãrẽ nemorõ ẽjõpeocã weecʉ niwĩ. Nemorõ cʉ̃ ʉaro weecã weecʉ niwĩ.
7 Otese dʉcare otegʉ, tojo nicã aco piogʉ mejõ nirã nima. Õ'acʉ̃ pũrĩcã tere pĩ'rĩcã weegʉ́ cʉ̃ waro nimi.
8 Weremʉ'tã'cʉ, be'ro cʉ̃rẽ bu'esirutugʉ quẽ'rã ni'cãrõnojõ nima. Õ'acʉ̃ nánʉcʉ̃rẽ queoro na wee'quere wapayegʉsami.
9 Ʉsã Õ'acʉ̃ yarã ni'i. Cʉ̃rẽ ni'cãrõnojõ da'raco'te'e. Mʉsã cʉ̃ da'rari di'ta weronojõ ni'i.
Tojo nicã wi'i cʉ̃ yeewã'cãrĩ wi'i weronojõ ni'i.
10 Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ weetamuse me'rã mʉsãrẽ bu'égʉ, a'tiro weewʉ. Wi'i nʉ'cõme'rĩrĩ masʉ̃ weronojõ mʉsãrẽ añurõ bu'enʉ'cãwʉ̃. Ãpẽrã mʉsãrẽ bu'enemorã, ti wi'ire weeturiamʉjãrã weronojõ weerã weema. Ti wi'ire yapada'reosĩ'rĩrã, añurõ weerʉʉa'a.
11 Õ'acʉ̃ masãrẽ yʉ'rʉodutigʉ Jesucristore cũucʉ niwĩ. Cʉ̃ ni'cʉ̃ta masãrẽ yʉ'rʉogʉ nimi. Yʉ'ʉ mʉsãrẽ te quetire bu'enʉ'cãwʉ̃. Ne apĩ, Õ'acʉ̃ tojo cũunʉ'cã'que Jesucristo ye quetire dʉcayumasĩtisami.
12 Wi'ire wéérã, a'tiro weeno'o. Uru, platanojõ me'rã, ʉ̃tãperi wapabʉjʉse me'rã yeebu'ipeono'o. Ãpẽrã yucʉ me'rã, pũrĩ me'rã, ãrʉ̃pagʉ me'rã weemasĩno'o. A'te weronojõ ni'cʉ̃ añuse warore mʉsãrẽ bu'ebosami. Apĩ mejõ nise maata pe'tisere bu'ebosami.
13 A'ti ʉmʉco pe'ticã, Õ'acʉ̃ nánʉcʉ̃rẽ na bu'e'quere bajuyoropʉ besegʉsami. Ni'cʉ̃ urure pecame'epʉ besegʉ weronojõ weegʉsami. ¿Na añurõ o ña'arõ pe'e bu'epari? nígʉ̃, tojo weegʉsami.
14 Ni'cʉ̃ ãpẽrãrẽ añurõ bu'eturiamʉjã'que ninu'cũcã'rõsa'a. Ni'cã wi'i ʉ̃tã wapabʉjʉse me'rã yééca wi'i ʉ̃jʉ̃tiro weronojõ ninu'cũrõsa'a. Õ'acʉ̃ cʉ̃ da'ra'quere wapayegʉsami.
15 Apĩ añurõ bu'eturiawã'cãtigʉ pe'ere cʉ̃ bu'e'que pe'tia wa'arosa'a. Pũrĩ me'rã wééca wi'i weronojõ ʉ̃jʉ̃dija wa'arosa'a. Cʉ̃ ti wi'i ʉ̃jʉ̃rĩ cura du'tiwijaa'cʉ weronojõ nigʉ̃sami. Cʉ̃ ye nipe'tise ʉ̃jʉ̃pe'tia wa'arosa'a. Cʉ̃ ni'cʉ̃ta pecame'epʉ wa'abo'cʉ yʉ'rʉwetigʉsami.
16 ¿Mʉsã masĩweti? Mʉsã Õ'acʉ̃ wi'i weronojõ ni'i. Espíritu Santu mʉsãpʉre nimi.
17 Mʉsãrẽ "Õ'acʉ̃ wi'i weronojõ ni'i" nírõ, cʉ̃ yarã waro ni'i, nisĩ'rĩrõ wee'e. Tojo weegʉ Õ'acʉ̃ cʉ̃ yarãrẽ dojorẽcã weegʉre pecame'epʉ bu'iri da'regʉsami.
18 Mʉsã basu a'tiro wãcũma'aticã'ña: "Yʉ'ʉ a'ti ʉmʉcocjãrã wãcũwʉaro weronojõ masĩyʉ'rʉa'a", niticã'ña. A'tiro pe'e niña. "Ne masĩtisa'a", niña. Tojo ucũgʉ̃ pũrĩcãrẽ Õ'acʉ̃ masĩgʉ̃ waro wa'acã weegʉsami.
19 A'ti ʉmʉcocjãrã na "Tʉ'omasĩ'i" nise Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉre tojo weema'ase ni'i. Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ a'tiro ni ojano'wʉ̃: "A'ti turicjãrã na masĩse me'rã 'Weerãti' nirãrẽ Õ'acʉ̃ na wãcũsere tu-umajãminʉ'cõcã'sami", ni ojano'wʉ̃.
20 Aperopʉ quẽ'rãrẽ Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉre a'tiro ojanemono'wʉ̃: "Marĩ wiogʉ a'ti ʉmʉcocjãrã wãcũsere masĩmi. Na masĩsere ĩ'agʉ̃, 'Mejõ nise ni'i', nisami", ni ojano'wʉ̃.

21 Tojo weerã mʉsãrẽ bu'egʉre “Ãpẽrã yʉ'rʉoro nimi”, niticã'ña. “Yʉ'ʉ
Pablo ya curuacjʉ̃ ni'i”, niticã'ña. Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ añurõ wa'acã ʉagʉ, a'tiro
weecʉ niwĩ. Nipe'tisere o'ocʉ niwĩ.
22 Yʉ'ʉre, Apolore, Pedrore mʉsãrẽ weetamudutigʉ o'ócʉ niwĩ. Tojo
nicã a'ti turi cjasere, marĩ catisere o'ocʉ niwĩ. Apeye, wẽrĩca be'ro
catinu'cũatjere o'ocʉ niwĩ. Nipe'tise mʉsã ye ni'i.
23 Apeye quẽ'rãrẽ mʉsã Cristo yarã ni'i. Tojo nicã Cristo quẽ'rã Õ'acʉ̃
yagʉ nimi.

4

Jesucristo ye quetire wererã na weeseti'que ni'i

1 Ʉsãrẽ mʉsã a'tiro wãcũrõʉa'a. “Cristore da'rawã'ñaco'teri masã
nima”, nirõʉa'a. Ʉsã Õ'acʉ̃ ye queti todʉporocjãrã masĩti'quere
wereco'terã ni'i.
2 Marĩ da'rase cʉorã, marĩ wiogʉ duti'caronojõta queoro weeroʉa'a.
Tojo weecã, marĩrẽ ẽjõpeosami.
3 Mʉsã yʉ'ʉre “Pablo Õ'acʉ̃ cjasere añurõ da'rami” nicã o niticã,
sõ'owaro wãcũque'tiwe'e. Mejãrõta wiorã na besewʉaropʉ miacã
quẽ'rãrẽ, wãcũque'tiwe'e. Yʉ'ʉ basu waro quẽ'rã besewe'e.
4 Yʉ'ʉ da'rasere ña'arõ tʉ'oña'tisa'a. Tojo nimigʉ̃, “Te añu ni'i”,
nímasĩtisa'a. Marĩ wiogʉ dia'cʉ̃ yʉ'ʉ weesere besesami.
5 Tojo weerã ãpẽrã wee'quere beseyuticã'ña. Marĩ wiogʉre yucueya. Cʉ̃
a'tigʉ, nipe'tise masã masĩti'que ya'yioropʉ ní'quere bajurẽgʉ̃sami. Masã
na wãcũrõpʉ “A'tiro weegʉti” ní'que quẽ'rãrẽ ĩ'ogʉ̃sami. Ti nʉmʉ nicã
Õ'acʉ̃ nánʉcʉ̃ añurõ weeseti'quere “Queoro añurõ weewʉ”, nigʉ̃sami.
6 Acawererã, añusere mʉsãrẽ ʉasã'a. Tojo weegʉ Apolo, yʉ'ʉ, ʉ̃sã ye
cjase me'rã mʉsãrẽ queose o'oapʉ. Ʉsã weronojõ ni'cãrõ me'rã niato
nírã tojo weeapʉ. Ʉsã weesere ĩ'acũuña. Tojo wéérã, mʉsã Õ'acʉ̃
ye queti ojáca pũrĩpʉ nírõnojõta weerãsa'a. Ti pũrĩpʉ dutítisenojõrẽ
yʉ'rʉoquejosome. Tojo nicã “Ʉsãrẽ bu'egʉ pe'e masĩyʉ'rʉnʉ'cãmi mʉsãrẽ
bu'egʉ yʉ'rʉoro”, nisome.
7 Mʉsã ãpẽrã nemorõ añurã niwe'e. Masĩyʉ'rʉnʉ'cãrã niwe'e. Nipe'tise
mʉsã cʉose Õ'acʉ̃ o'o'que dia'cʉ̃ ni'i. Cʉ̃ o'óca be'ro nimicã, to pũrĩcãrẽ
¿de'ro weerã mʉsã basu boca'caro weronojõ tʉ'oña'ti?
8 Mʉsã a'tiro wãcũ'u: “Nipe'tisere cʉope'ocã'a, ñe'enojõ dʉ'sawe'e”,
nisa'a. Ʉsã topʉ nitiri cura mʉsã wiorã masĩyʉ'rʉnʉ'cãrã weronojõ
tʉ'oña'sa'a. “Nipe'tisere masĩpe'ocã'a”, nisa'a. Tojo nírã, ʉ̃sã pe'ere
tojowaro ĩ'acõ'asa'a. Mʉsã diacjʉ̃ta wiorã nicã pũrĩcãrẽ, añuyʉ'rʉabosa'a.
Ʉsã quẽ'rã mʉsã me'rã wiorã nitamubosa'a.
9 Yʉ'ʉ a'tiro pe'e tʉ'oña'a. Õ'acʉ̃ ʉ̃sãrẽ Jesucristo besecũú'cãrãrẽ
nipe'tirã docapʉ mejõ nirã mejãrã cũu'caro weronojõ tʉ'oña'a. Ʉsã
wẽjẽcõ'ano'ajã weronojõ ni'i. Nipe'tirã, a'ti di'tacjãrã, ʉ'mʉsecjãrã ʉ̃sã
pi'eticã ĩ'asama.
10 Cristo ye quetire werecã, a'ti nucũcãcjãrã ʉ̃sãrẽ “Tʉ'omasĩtirã nima”,
nisama. Mʉsã pe'e “Cristo ye quetire masĩpe'ocã'a”, nisa'a. Ʉsã mʉsã
ĩ'acãta, tutuawe'e. Mʉsã pũrĩcã “Ʉsã tutuarã ni'i”, nisa'a. Masã ʉ̃sãrẽ
tojo ĩ'acõ'acã'ma. Mʉsã pe'ere wiopesase me'rã ĩ'asama.

11 Ne waropʉta ʉ̃sã pi'etinʉ'cãwʉ̃. Ni'cãrõacã quẽ'rãrẽ tojota yapaticã'a.
Ʉjaboa'a, acowʉo'o, su'ti moo'o. Masã ʉ̃sãrẽ tãrãpéma. Wi'i ʉ̃sã ya wi'i
waro moo'o.
12 Ʉsã ba'asĩ'rĩsenojõrẽ, ʉ̃sã su'ti sãñasĩ'rĩsenojõrẽ duusĩ'rĩrã, a'tiro
wee'e. Ʉsã basu ʉpʉtʉ da'ra pi'eti'i. Masã ʉ̃sãrẽ ña'arõ ucũcã, narẽ ʉ̃sã
pe'e "Añurõ wa'ato", ni sẽrĩbosa'a. Ʉsãrẽ ña'arõ weecã, tojo tʉ'oña'cã'a.
13 Masã ʉ̃sãrẽ ña'arõ ucũcã, narẽ añurõ me'rã apome'rĩcã'a. A'ti ʉmʉco
cjase na cõ'a'que, na ʉatisere weronojõ ʉ̃sãrẽ ĩ'ama. Ne waropʉ tojo
yabinʉ'cã'cãrã mejãrõta yabinu'cũma tja.
14 Mʉsãrẽ bopoyadutigʉ mejẽta oja'a. Mʉsãrẽ yʉ'ʉ ma'ígʉ̃, yʉ'ʉ põ'rãrẽ
weronojõ queoro wãcũcã ʉagʉ wereme'rĩcã'a.
15 Mʉsã pãjãrã diez mil Cristo ye quetire bu'erã cʉorã, cʉomasĩ'i.
Tojo pãjãrã cʉota basiomicã, ni'cʉ̃ta nisami mʉsãrẽ weremʉ'tã'cʉ. Te
Jesucristo masãrẽ yʉ'rʉogʉ a'ticʉ niwĩ nise quetire yʉ'ʉta weremʉ'tãwʉ̃.
Mʉsã te quetire tʉ'orã, cʉ̃rẽ ẽjõpeonʉ'cãwʉ̃. Tojo weegʉ yʉ'ʉ mʉsã pacʉ
weronojõ ni'i. Mʉsã quẽ'rã yʉ'ʉ põ'rã weronojõ ni'i.
16 Tojo weegʉ mʉsãrẽ a'tiro weecã ʉa'a. Yʉ'ʉ weesetisere ĩ'acũu
weesirutuya.
17 Yʉ'ʉ tere ʉasãgʉ̃, Timoteore mʉsã tiropʉ o'ógʉ wee'e. Cʉ̃rẽ ma'i'i.
Cʉ̃ yʉ'ʉ macʉ̃ weronojõ nimi. Marĩ wiogʉ yere queoro weenu'cũmi.
Yʉ'ʉ Cristore ẽjõpeogʉ weesetisere cʉ̃ mʉsãrẽ weregʉsami. Yʉ'ʉ nipe'tirã
Cristore ẽjõpeorãrẽ, nipe'tiropʉ nirãrẽ were'quenojõrẽta weregʉsami.
18 Ni'cãrẽrã mʉsã a'tiro wãcũsa'a: "Ʉsã ãpẽrã nemorõ añurõ
weeyʉ'rʉnʉ'cã'a", nisa'a. Tere nírã, "Pablo a'tisome", ni wãcũsa'a.
19 Yʉ'ʉ pe'e "Õ'acʉ̃ ʉacã, maata mʉsã tiropʉ wa'agʉti", ni wãcũ'u. "Topʉ
wa'agʉ, na tojo ni ucũrãrẽ ĩ'agʉ̃ti", ni'i. Te se'sarore ĩ'asome. " '¿Na Õ'acʉ̃
tutuase me'rã weetina?' ni ĩ'agʉ̃ti", ni'i.
20 Õ'acʉ̃ wiogʉ nise a'tiro ni'i. Cʉ̃ ʉaro, cʉ̃ tutuaro me'rã weecã ʉami.
Ucũse ʉseri me'rã dia'cʉ̃ yʉ'ticã ʉatimi.
21 ¿Ñe'erẽ ʉasari mʉsã? ¿Yʉ'ʉ mʉsã tiropʉ wa'agʉ, ña'arõ weese
wapa mʉsãrẽ tu'ticã ʉasari? ¿O añurõ weese wapa pe'e ma'ise me'rã
wereme'rĩcã ʉasarine?

5

Ña'arõ weegʉre cõ'awĩrõdutise ni'i

1 Mʉsã ye queti a'topʉ bʉsʉtʉ'o'o. Tere tʉ'ogʉ, tʉ'omarĩawʉ̃. A'tiro
tʉ'o'o. Ni'cʉ̃ mʉsã me'rãcjʉ̃ cʉ̃ pacʉ nʉorẽ'core ẽ'ma, nʉmotiapʉ. A'tiro
weesere Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeotirãpʉta ne weetima. Ña'ayʉ'rʉa'a.
2 Mʉsã "Ãpẽrã nemorõ añurõ weeyʉ'rʉnʉ'cã'a", ¿niti yujupʉ?
Bʉjawetironojõ o'orã, mʉsã bʉjawetitiwʉ. Bʉjawetirã pũrĩcã, cʉ̃rẽ
cõ'abopã. Mʉsã me'rã nerẽnemodutitibopã.
3 Yʉ'ʉ a'topʉ nimigʉ̃, yʉ'ʉ wãcũse me'rã mʉsã tiropʉ nígʉ̃ weronojõ
tʉ'oña'a. Tojo weegʉ cʉ̃ ña'arõ weegʉre mʉsã me'rã nigʉ̃rẽ "Cõ'arõʉa'a",
nitoja'a.
4 Marĩ wiogʉ Jesucristo dutiro me'rã mʉsãrẽ nerẽduti'i. Yʉ'ʉ quẽ'rã yʉ'ʉ
wãcũsepʉ mʉsã tiropʉ nitamugʉ̃ti. Marĩ wiogʉ Jesú quẽ'rã cʉ̃ tutuase
me'rã mʉsã tiropʉ nigʉ̃sami.
5 Mʉsã tojo nerẽrã, pacʉ nʉorẽ'core nʉmotigʉre cõ'acã'ña. Wãtĩ cʉ̃
upʉre de'ro weesĩ'rĩgʉ̃ weeato nírã tojo du'ucã'ña. Tojo weecã, cʉ̃ upʉ

pi'etirosa'a. Tojo pi'etigʉ, cʉ̃ ña'arõ weesere du'ubosami. Cʉ̃ tojo wééca be'ro marĩ wiogʉ Jesú a'ti turipʉ a'tigʉ, cʉ̃rẽ yʉ'rʉogʉsami.

6 Ña'arõ weegʉ́ mʉsã wa'teropʉ nisami. Tojo weerã "Ʉsã pe'e ãpẽrã yʉ'rʉoro añurõ weeyʉ'rʉnʉ'cã'a", niticã'ña. Ña'arõ weesere nipe'tirã pẽ'rĩpejatawio ni'i. ¿Mʉsã a'tiro niwʉasere masĩweti? "Pã́ wéérã bʉcʉato nírã levadura wãmetisere morẽsama. Na cã'rõacã morẽca be'ro te nipe'tiropʉ se'sa wa'asa'a", nino'o. A'te weronojõ masã na ña'arõ weesere pẽ'rĩpeja wa'asama.

7 Tojo weerã pẽ'rĩpejari nírã, te ña'ase dojorẽsere cõ'acã'ña. Tere cõ'arã, mʉsã añurã tojarã́sa'a. Judío masã Pascua bosenʉmʉ dʉporo pã́ bʉcʉase me'rã morẽ'quere cõ'asama. Ti bosenʉmʉrẽ morẽña marĩse dia'cʉ̃rẽ ba'asama. Te weronojõ mʉsã a'tiro weerãsa'a. Ña'ase dojorẽsere cõ'arã, pã́ morẽña marĩse weronojõ tojarã́sa'a. Añurã tojarã́sa'a nitiroma, añurã nitoja'a. Cristo cʉ̃ basuta marĩ ña'arõ weesere cõ'agʉ̃ wẽjẽno'tojacʉ niwĩ. Cʉ̃ Pascua nicã oveja na wẽjẽ'cʉ weronojõ nimi.

8 Tojo weerã todʉporo ña'arõ weeseti'quere du'urʉoʉa'a. Diacjʉ̃ weesooro marĩrõ weesetirʉoʉa'a. Ña'arõ weesetiro marĩrõ nirõʉa'a.

9 Yʉ'ʉ todʉporo ojamʉ'tãca pũrĩpʉ a'tiro ojawʉ. "Numiarẽ a'metãrãbajaque'atirã me'rã ba'patiticã'ña", ni ojawʉ.

10 Yʉ'ʉ tojo ojagʉ, "A'ti turicjãrãrẽ ba'patitibutiacã'ña", nigʉ̃ mejẽta weewʉ. A'ti turipʉre no'o ʉaro weeri masã nima. A'metãrãrĩ masã, ʉaripejasebʉcʉrã, yajari masã, Õ'acʉ̃ mejẽtare ẽjõpeoma'arĩ masã nima. Yʉ'ʉ tojo nibutiaca be'ro nicãma, mʉsã no'o wa'arã wa'abopã.

11 Yʉ'ʉ a'tiro pe'e niwʉ̃: "No'o 'Jesucristore ẽjõpeo'o' nimigʉ̃, ña'arõ weegʉ́ me'rã ba'patiticã'ña. A'metãrãgʉ̃nojõrẽ, ʉaripejagʉnojõrẽ, no'o queose yee'quere ẽjõpeoma'agʉ̃nojõrẽ ba'patiticã'ña. Tojo nicã ña'arõ tu'tisepijagʉre, que'asebʉcʉre, yajari masʉ̃rẽ ne ba'patiticã'ña. Ne cã'rõ na 'Jesucristore ẽjõpeo'o' nimirã, ña'arõ weerã́ me'rã ba'aticã'ña", niwʉ̃.

12-13 Yʉ'ʉ Jesucristore ẽjõpeotirãrẽ bu'iri da'rewe'e. Õ'acʉ̃ cʉ̃ basu narẽ bu'iri da'regʉsami. Mʉsã pũrĩcã mʉsã me'rã nirãrẽ na ña'arõ weecã, bu'iri da'reya. Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩ oja'caronojõta weeya. A'tiro ojano'wʉ̃: "Ni'cʉ̃ mʉsã wa'tero nigʉ́ ña'arõ weegʉre cõ'awĩrõña", niwʉ̃. Tojo weerã cʉ̃rẽ cõ'acã'ña.

6

Jesucristore ẽjõpeorãrẽ mejẽcã wa'acã, weresãtirãta a'merĩ apoya nise ni'i

1 Jesucristore ẽjõpeorã na me'rãcjãrã me'rã uarãnojõ a'tiro weesama. Beseri masã Jesucristore ẽjõpeotirã tiropʉ besedutirã wa'asama. Tojo weeticã'rõʉa'a. Mʉsã me'rãcjãrã Jesucristore ẽjõpeorãrẽ besedutirõʉa'a.

2 Mʉsã masĩsa'a. A'ti turi pe'tíca be'ro Jesucristo yarã a'ti turicjãrãrẽ beserãsama. Mʉsã a'ti turicjãrãrẽ beserãsama nírã, to pũrĩcãrẽ ¿de'ro weerã a'teacãrẽ besemasĩweti?

3 ¿Mʉsã masĩweti? A'ti ʉmʉco pe'ticã, marĩ Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã ʉ'mʉsepʉ nimi'cãrã quẽ'rãrẽ beserãsa'a. Tojo beserãsa'a nírã, a'ti ʉmʉco cjase mʉsã dʉ'saso'quema tjãsa'a.

4 A'ti ʉmʉco cjase mejõ nise me'rã mʉsã a'merĩ ua'a. Teacã me'rã uarã, a'tiro wee'e. Mʉsã beseri masãrẽ "Mejõ nirãnojõ nima" nimirã, na tiropʉ besedutirã wa'a'a.

5 A'tema mʉsãrẽ bopoyato nígʉ̃ tojo ni'i. ¿Mʉsã wa'teropʉre ne ni'cʉ̃
masĩgʉ̃nojõ a'tere beseacjʉ marĩbutiati?
6 Nicãma, cʉ̃rẽ besedutironojõ o'orã, Jesucristore ẽjõpeotirã tiro pe'e
mʉsã me'rãcjãrãrẽ weresãrã wa'a'a. Tojo weecã ¿añu niti mʉsãrẽ?
7 Mʉsã basu a'merĩ uarã, tojo weema'acãrã wee'e. Mʉsãrẽ ña'arõ
weesere tojo tʉ'oña'cã, nemorõ añubosa'a. Narẽ weresãrõnojõ o'orã, na
yajasere ya'yiosãrã, tojo tʉ'oña'cã'ña.
8 Mʉsã basuta Jesucristore ẽjõpeorã mʉsã acawererãrẽ ña'arõ wee'e. Na
yere yajasa'a.
9 ¿Mʉsã masĩweti? Ña'arõ weerã̃ Õ'acʉ̃ tiropʉ wa'asome. Mʉsã
wãcũma'aticã'ña. A'tiro wéérã, ʉ'mʉsepʉre wa'asome. Ma'mapjia
no'o ʉaro a'metãrãbajaque'atirãnojõ wa'asome. No'o queose
yee'quere ẽjõpeoma'arãnojõ wa'asome. Nʉmotirã, marãpʉtirã ãpẽrãrẽ
a'metãrãbajaque'atirãnojõ wa'asome. No'o ʉmʉa basu ña'arõ weerãnojõ,
numia basu ña'arõ weerãnojõ ʉ'mʉsepʉ wa'asome.
10 Tojo nicã yajari masã, ʉaripejasebʉcʉrãnojõ, que'asebʉcʉrã,
tu'tisepijarã, weesoose me'rã yajari masã Õ'acʉ̃ tiropʉ wa'asome.
11 Todʉporopʉre mʉsã ni'cãrẽrã a'tere tojota weeseticãrã niwʉ̃.
Ni'cãrõacãrẽ acobojo, dʉcayuno'cãrãpʉ ni'i. Õ'acʉ̃ yarã ni'i. Marĩ wiogʉ
Jesú me'rã, tojo nicã Espíritu Santu me'rã Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ "Añurã nima", ni
ĩ'asami.

Marĩ upʉ Cristo ya upʉ ni'i nise ni'i

12 Masã a'tiro ucũwʉasama: "Marĩ weesĩ'rĩsere no'o ʉaro weemasĩ'i."
Tojota ni'i, nírõ pe'e. Apeye marĩ weesĩ'rĩse marĩrẽ weetamutisa'a. Marĩ
ʉaro weegʉ wee'e nígʉ̃, tere tojo weewã'ñaticã'rõʉa'a.
13 Apeye na ucũwʉase diacjʉ̃ ni'i. A'tiro ni'i: "Ba'ase añu ni'i paagare.
Paaga pe'e ba'asãacja ni'i." Õ'acʉ̃ pe'e a'te pʉaropʉre pe'ticã weegʉsami.
Apeye pe'e diacjʉ̃ niwe'e. Õ'acʉ̃ upʉ wéégʉ, a'metãrãbajaque'atiati upʉre
weeticʉ niwĩ. Marĩ ya upʉ Jesucristo ʉaro weeati upʉ ni'i. Cʉ̃ ti upʉ wiogʉ
nimi.
14 Õ'acʉ̃ cʉ̃ tutuaro me'rã marĩ wiogʉ ya upʉre masõcʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ
masõ'caronojõta marĩ upʉre masõgʉ̃sami.
15 ¿Mʉsã masĩweti? Mʉsã ya upʉ, Cristo ya upʉ me'rã a'mesʉ'a'a. Marĩ
tojo ni'i nírã, Cristo ya upʉre a'tiro weeta basiowe'e. A'metãrãwapata'ari
masõ ya upʉ me'rã ti upʉre a'mesʉ'ota basiowe'e.
16 ¿Masĩweti? Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ a'tiro ojano'wʉ̃: "Ʉmʉ,
numio me'rã nígʉ̃, na pʉarã nimirã, ni'cã upʉ weronojõ tojasama", ni
ojano'wʉ̃. Tojo weerã mʉsã ña'agõ me'rã nírã, ña'arã tojasa'a. Co me'rã
ni'cã upʉ dojorã weesa'a.
17 Ni'cʉ̃ Jesucristo marĩ wiogʉ me'rã a'mesʉ'agʉ pe'ema, na pʉarãpʉta
ni'cã upʉ dojo, ni'cã wãcũse cʉosama.
18 Ne ãpẽrãrẽ a'metãrãbajaque'atisere wãcũma'aticã'ña. Apeye
marĩ ña'arõ weesere sõ'owaro marĩ upʉ me'rã weetisa'a. Marĩ
a'metãrãbajaque'atirã pe'e, marĩ upʉ warore dojorẽrã wee'e.
19-20 ¿Mʉsã masĩweti? Marĩrẽ Õ'acʉ̃ Espíritu Santure o'ócʉ niwĩ. Marĩ
ya upʉ Espíritu Santu ya wi'i ni'i. Tojo weerã marĩ upʉ me'rã no'o
ʉaro weemasĩwe'e. Jesucristo marĩrẽ ma'ígʉ̃, cʉ̃ yarã niato nígʉ̃ wẽrĩ
wapayecʉ niwĩ. Tojo weerã marĩ upʉ me'rã Õ'acʉ̃ cʉ̃ ʉaro pe'e weemasĩ'i.
A'tiro weecã, ãpẽrã cʉ̃rẽ añurõ wãcũrãsama.

7

Nʉmotise cjase ni'i

1 Ni'cãrõacãrẽ mʉsã sẽrĩtiña'o'oca pũrĩrẽ yʉ'tigʉti. Nʉmotiticã, marãpʉtiticã añucã'a, añurõ pe'e.
2 Tojo nimicã, topʉre pãjãrã ãpẽrã no'o ʉaro a'metãrãbajaque'atisama. Tojo weerã ʉmʉa nánʉcʉ̃ nʉmotiroʉa'a. Numia quẽ'rã nánʉcʉ̃ marãpʉtiroʉa'a.
3 Ʉmʉ cʉ̃ nʉmo me'rã añurõ nisetiato. Co quẽ'rã cʉ̃ me'rã mejãrõta nisetiato.
4 Marãpʉtigo a'tiro niticã'to: "Yʉ'ʉ ʉaro weegoti", niticã'to. Co marãpʉ niyucã, "Cʉ̃ ʉaro weegoti", niato. Nʉmotigʉ quẽ'rã "Yʉ'ʉ ʉaro weegʉti", niticã'to. Cʉ̃ nʉmo niyucã, "Co ʉaro weegʉti", niato.
5 Co a'tiro weeato. Co marãpʉ co me'rã nisĩ'rĩcã, yʉ'tiato. Cʉ̃ quẽ'rã core yʉ'tiato. Õ'acʉ̃rẽ ñubuerãtirã, ticʉse nʉmʉrĩ "Marĩ weewʉaronojõ weeticã'rã" ni apóca be'ro pũrĩcã tojo weeticã'to. Ñubuetu'ajaca be'ropʉ todʉporo niseti'caronojõta marãpʉ me'rã, nʉmo me'rã niato tja. Tojo weeticã, wãcũtutuaticã, wãtĩ mʉsãrẽ ña'arõ weedutibosami. Ãpẽrã me'rã no'o ʉaro a'metãrãma'acã weebosami.
6 Yʉ'ʉ mʉsãrẽ a'tere dutibutiase weronojõ ucũgʉ̃ mejẽta wee'e. Mʉsã tojo weesĩ'rĩcã, añurõsa'a nígʉ̃, tojo ni'i.
7 Yʉ'ʉ a'tiro wãcũ'u. Yʉ'ʉ mʉsã nipe'tirãrẽ yʉ'ʉ weronojõ nʉmo marĩrã nicã ʉamisa'a. Õ'acʉ̃ pe'e masãnʉcʉ̃rẽ na weepõtẽoatjere cũucʉ niwĩ. Ãpẽrãrẽ nʉmo marĩdutigʉ o marãpʉ marĩdutigʉ cũucʉ niwĩ. Ãpẽrã pe'ere nʉmotidutigʉ, marãpʉtidutigʉ cũucʉ niwĩ.
8 Ni'cãrõacã mʉsã nʉmo marĩrãrẽ, marãpʉ marĩrãrẽ, wapewia numiarẽ nigʉ̃ti. Mʉsã yʉ'ʉ weronojõ nʉmotiticã, marãpʉtiticã, añu ni'i.
9 Ʉmʉa numia me'rã nisĩ'rĩrã nʉ'cãtirãnojõ nʉmotiato. Numia quẽ'rã mejãrõta marãpʉtiato. Na nʉmoticã, marãpʉticã, nemorõ añu'u. Na numia me'rã, ʉmʉa me'rã nisĩ'rĩrã, pi'etiticã'to.
10 Yʉ'ʉ marãpʉtirãrẽ, nʉmotirãrẽ a'tiro duti'i. A'te marĩ wiogʉ dutise ni'i. Yʉ'ʉ tere wereturia'a. Numio co marãpʉre cõ'aticã'to.
11 Cõ'agõ pũrĩcã, apĩ me'rã nʉorẽticã'to. Marãpʉ nimi'cʉ me'rã apotigo, ni'cõta tojato. Ʉmʉ quẽ'rã mejãrõta cʉ̃ nʉmorẽ ne cõ'aticã'to. Cʉ̃ quẽ'rã cʉ̃ nʉmo ní'co me'rã apotigʉ, mejãrõta tojato.
12 Ãpẽrãma, yʉ'ʉ Jesucristo besecũú'cʉ nígʉ̃, yʉ'ʉ wãcũsere a'tiro nigʉ̃ti. Te wãcũse marĩ wiogʉ yʉ'ʉre bu'e'que mejẽta ni'i. A'tiro nigʉ̃ti. Ni'cãrẽrã mʉsã Jesucristore ẽjõpeotigore nʉmotibosa'a. Co mʉ'ʉ me'rã ninu'cũsĩ'rĩcã, cõ'aticã'ña.
13 Mejãrõta ẽjõpeotigʉre marãpʉtigo quẽ'rã mʉ'ʉ me'rã cʉ̃ ninu'cũsĩ'rĩcã, cõ'aticã'ña.
14 Na mʉsã me'rã nise ye bu'iri Õ'acʉ̃ narẽ añurõ weesami. Tojo weerã mʉsã põ'rã Jesucristore ẽjõpeotirã põ'rã weronojõ nitisama. Õ'acʉ̃ mʉsã põ'rãrẽ añurõ weesami.
15 No'o Jesucristore ẽjõpeotigʉ cʉ̃ nʉmorẽ cõ'asĩ'rĩgʉ̃nojõ pe'e cõ'ato. Jesucristore ẽjõpeotigo quẽ'rã co marãpʉre cõ'asĩ'rĩgõnojõ cõ'ato. Õ'acʉ̃ marĩ ãpẽrã me'rã a'mequẽse marĩrõ niseticã ʉami. Na cõ'asĩ'rĩcã, añurõsa'a.
16 Cõ'ano'gõ "Yʉ'ʉre cõ'aticã, yʉ'ʉ marãpʉre Jesucristore ẽjõpeocã weemasĩbopã", nita basiowe'e. Cõ'ano'gʉ̃ quẽ'rã "Yʉ'ʉre cõ'aticã, yʉ'ʉ nʉmorẽ Jesucristore ẽjõpeocã weemasĩbopã", nita basiowe'e.

17 Tojo nimicã, a'tere yʉ'ʉ nipe'tirocjãrã, Jesucristore ẽjõpeori cu-
ruacjãrãrẽ duti'i. Mʉsãnʉcʉ̃ Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ ne waro beseri curare
niseti'caronojõta a'tiro nicã quẽ'rãrẽ nisetiroʉa'a.
18 Õ'acʉ̃ ni'cʉ̃rẽ õ'rẽcjʉ yapa casero yejecõ'ano'cʉre besebosami. Cʉ̃rẽ
besecã, mejãrõta yejecõ'ano'cʉ niato. No'o yejecõ'ano'ti'cʉre besecã
quẽ'rãrẽ, mejãrõta yejecõ'ano'ti'cʉ niato.
19 Yejecõ'ano'cʉ, yejecõ'ano'ti'cʉ nise wapamarĩ'i. Õ'acʉ̃ dutisere weese
pe'e wapatiyʉ'rʉnʉ'cã'a.
20 Nipe'tirã Õ'acʉ̃ besenʉ'cãcatero ní'caronojõta ninu'cũcã'rõʉa'a.
21 Õ'acʉ̃ da'raco'terãrẽ besebosami. Tojo besecã, mʉsã da'raco'tesere
wãcũque'titicã'ña. Apetero mʉsãrẽ mʉsã wiorã wijadutirãsama. Añu
ni'i. Na tojo nicãta, wijabaque'oya.
22 Õ'acʉ̃ marĩ wiogʉ Jesucristore ẽjõpeodutigʉ mʉsãrẽ besecʉ niwĩ.
Mʉsãrẽ besenʉ'cãcaterore da'raco'terã ní'cãrã niwʉ̃. Ni'cãrõacãma a'tiro
ni'i. Tojo da'raco'terã nimirã, Jesucristo yarã nitjĩarã, da'raco'tesere
wija'cãrã weronojõ ni'i. Cʉ̃ ye cjasere da'ra'a. Ãpẽrã quẽ'rã cʉ̃ besenʉ'cãrĩ
curare da'raco'tetirã nicãrã niwã. Ni'cãrõacãma Jesucristore da'raco'terã
weronojõ nima.
23 Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ ma'ígʉ̃, cʉ̃ yarã niato nígʉ̃ Jesucristo wẽrĩse me'rã
wapayecʉ niwĩ. Tojo weerã masãrẽ da'raco'terã weronojõ niticã'ña.
24 Õ'acʉ̃ ne waro besenʉ'cãcatero mʉsã niseti'caronojõta niña tja. Cʉ̃
yarã niña.
25 Nʉmo marĩrã, marãpʉ marĩrã pe'ema Jesucristo dutise marĩ'i. Tojo
nimigʉ̃, no'o yʉ'ʉ basu wãcũse cã'rõ mʉsãrẽ weregʉti. Mʉsã yʉ'ʉre
ẽjõpeomasĩ'i. Marĩ wiogʉ yʉ'ʉre pajaña'se bu'iri tojo weemasĩ'i.
26 Yʉ'ʉ a'tiro wãcũ'u. A'tiro nicã peje pi'etise ni'i. Tojo weerã nʉmo
marĩrã ní'cãrã nʉmotiticã'ña.
27 No'o nʉmotigʉpʉ ní'cʉ core cõ'aticã'ña. No'o nʉmo marĩgʉ̃
nʉmotisĩ'rĩgʉ̃ a'maticã'ña.
28 Mʉsã nʉmotirã, Õ'acʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cãrã mejẽta wee'e. No'o nu'mio
quẽ'rã marãpʉtigo Õ'acʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cãgõ mejẽta weemo. Tojo nimirõ,
catiri ʉmʉcore peje pi'etise ni'i. Yʉ'ʉ na tojo pi'etisere ʉasãtimisa'a. Tojo
weegʉ a'tere were'e.
29 Acawererã, yʉ'ʉ mʉsãrẽ a'tiro nisĩ'rĩsa'a. A'tiro nicã peje pi'etise
ni'i. Nemorõ ña'arõ wa'atjo cã'rõ dʉ'sa'a. Ni'cãcã me'rã nʉmotirã, nʉmo
marĩrã weronojõ tʉ'oña'ña. Mʉsã nʉmosãnumiarẽ wãcũnʉrʉ̃rõnojõ
o'orã, Õ'acʉ̃ pe'ere wãcũnʉrʉ̃dutiro, tojo wa'a'a.
30 Dʉjasewã'a utiri masã bʉjawetidojaticã'ña. No'o e'catirãnojõ
e'catidojaticã'ña. Mʉsã apeque duusere mʉsã ye warore weronojõ
tʉ'oña'ticã'ña.
31 A'ti ʉmʉco pe'tiwã'cãrõ wee'e. Tojo weerã a'ti turi cjasere ʉpʉtʉ waro
wãcũticã'ña.
32 Mʉsãrẽ wãcũque'tiro marĩrõ nicã ʉa'a. Nʉmo marĩgʉ̃ marĩ wiogʉ
cjasere pũrõ wãcũnʉrʉ̃sami. Jesucristo ʉasere weesĩ'rĩsami.
33 Nʉmotigʉ pe'e cʉ̃ nʉmo añurõ nicã ʉagʉ, a'ti ʉmʉco cjasere
wãcũnʉrʉ̃sami. Cʉ̃ nʉmo e'caticã ʉasami.
34 Cʉ̃ marĩ wiogʉ ʉase quẽ'rãrẽ weesĩ'rĩsami. Tojo weegʉ cʉ̃
weesĩ'rĩse pʉaro dʉcawaanʉ'cõsami. Numia quẽ'rãrẽ tojota ni'i. Marãpʉ
marĩgõ marĩ wiogʉ ye cjasere pũrõ wãcũnʉrʉ̃samo. Õ'acʉ̃ ʉaro
dia'cʉ̃ weesĩ'rĩsamo. Co wãcũsepʉ quẽ'rãrẽ cʉ̃ ʉaro wãcũsamo.

Marãpʉtigo pe'e co marãpʉ añurõ nicã ʉasamo. A'ti ʉmʉco cjasere pũrõ wãcũnʉrʉ̃samo. Co marãpʉ e'caticã weesĩ'rĩsamo.
35 Yʉ'ʉ mʉsãrẽ añurõ wa'ato nígʉ̃ oja'a. Añurõ nidutigʉ, marĩ wiogʉ ʉaro dia'cʉ̃ weedutigʉ oja'a. Mʉsãrẽ nʉmotisere, marãpʉtisere cã'mota'agʉ mejẽta, tojo ni'i.
36 Ni'cʉ̃ cʉ̃ macõ mu'ñucã ĩ'agʉ̃, a'tiro nibosami: "Yʉ'ʉ macõrẽ añurõ weetisa'a. Co marãpʉticã, añubosa'a", nibosami. Tojo nigʉ̃nojõ numisoato. Te tojo weese ne ña'arõ weese niwe'e.
37 Apĩ pe'e "Numisoroʉasato", nitibosami. Cʉ̃ tojo weesĩ'rĩse cʉ̃rẽ añu nibosa'a. "Yʉ'ʉ macõ marãpʉtisome", nibosami. Cʉ̃ tojo nicã, core añurõ wa'arosa'a.
38 A'tiro ni'i. Macõrẽ marãpʉtiduti'cʉ añurõ weegʉ weesami. Marãpʉtidutitigʉ pe'e quẽ'rã totá añurõ weeyʉ'rʉnʉ'cãsami. A'tiro ni'i. A'tocatero pi'etise peje ni'i. Tojo weero marãpʉtiticã, nemorõ añu ni'i.
39 Marĩrẽ dutise a'tiro ni'i. Marãpʉtigo co marãpʉ catiri cura cʉ̃ me'rã ninu'cũcã'to. Cʉ̃ wẽrĩca be'ro co no'o tʉ'sagʉnojõ me'rã marãpʉtiato, ni'i. Co marãpʉ Jesucristore ẽjõpeogʉ niato.
40 Yʉ'ʉ pe'e a'tiro wãcũ'u. Co apaturi marãpʉtitigo, nemorõ e'catibosamo. Yʉ'ʉ quẽ'rã ãpẽrã mʉsãrẽ bu'erã weronojõ Espíritu Santure cʉo'o. Tojo weegʉ tojo ucũ'u.

8

Wa'icʉ di'i na queose yee'quere ẽjõpeorã ñubuepeo'quere ba'asama nise ni'i

1 Mʉsã sẽrĩtiña'quere yʉ'tigʉti. "¿Wa'icʉ di'i na queose yee'quere ẽjõpeorã ñubuepeo'quere ba'aroʉati?" nisere yʉ'tigʉti. Mʉsã "Na ẽjõpeose yee'quere wapamarĩ'i, tere masĩtoja'a", nisa'a. Tojota ni'i, nírõ. Tojo nírã, a'tiro nirã weesa'a: "Ãpẽrã yʉ'rʉoro masĩyʉ'rʉnʉ'cã'a", nima'acãrã weesa'a. Marĩ ãpẽrãrẽ ma'írã, a'tiro pe'e weesa'a. Nemorõ narẽ Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeocã weesa'a.
2 No'o "Masĩyʉ'rʉagʉ ni'i" nigʉ̃nojõ ne cã'rõ masĩtibutiacã'sami. "A'tiro wee masĩrõʉasato", nitisami.
3 Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ ma'igʉ̃ pe'ema a'tiro nisami: "Yagʉ nimi. Cʉ̃rẽ masĩ'i", nisami.
4 Mʉsã wa'icʉ di'i ñubuepeo'quere ba'ase pe'e a'tiro ni'i. Mʉsã nírõnojõta na ẽjõpeose yee'que wapamarĩ'i. Ãpẽrã Õ'acʉ̃ weronojõ nirãpʉa ne marĩma. Cʉ̃ ni'cʉ̃ta nimi.
5 Ãpẽrã cʉ̃rẽ ẽjõpeotirã pãjãrã ãpẽrãnojõrẽ ẽjõpeosama. Ʉ'mʉarõpʉ nirãrẽ, a'ti nucũcãpʉ nirãrẽ ẽjõpeosama. Narẽ marĩ Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeoro weronojõ tʉ'oña'sama. "Marĩ wiorã nima", nisama.
6 Marĩ pe'e masĩno'o, Õ'acʉ̃ marĩ pacʉ ni'cʉ̃ta nimi. Cʉ̃ nipe'tise a'ti turi cjasere bajurẽcʉ niwĩ. Marĩ cʉ̃ yarã cʉ̃ dutiro weeajã ni'i. Tojo nicã Jesucristo quẽ'rã ni'cʉ̃ta wiogʉ nimi. Cʉ̃ me'rã nipe'tise weeno'caro niwʉ̃. Marĩ quẽ'rãrẽ cʉ̃ yarã sãjãcã weecʉ niwĩ. Tojo weerã marĩ cʉ̃ me'rã ninu'cũcã'rãsa'a.
7 Ãpẽrã Jesucristore ẽjõpeorã, Õ'acʉ̃ ni'cʉ̃ta nisere añurõ waro masĩyʉ'rʉtẽrĩtisama. Na todʉporopʉre queose yee'quere ẽjõpeose bu'iri tojo nisama. Tojo weerã ni'cãrõacãrẽ ñubuepeo'que di'ire ba'arã, a'tiro nisama: "Tere ba'arã, queose yee'quere ẽjõpeorã wee'e", nisama. Tojo

weerã ẽjõpeotutuatirã ba'arã, bu'iritirã tʉ'oña'sama. Tojo tʉ'oña'mirã, tojo ba'acã'sama. Te me'rã na wãcũsere dojorẽsama.

8 Marĩ ba'ase, marĩ ba'atise quẽ'rã marĩrẽ Õ'acʉ̃rẽ nemorõ ẽjõpeocã weewe'e. Marĩ ba'arã, nemorõ añurã wa'asome. Ba'atirã quẽ'rã, ña'abutiarã wa'asome.

9 Tojo nimicã, añurõ weeya mʉsã. Apetero mʉsã no'o ʉaro ba'ama'arã, apĩ añurõ ẽjõpeotutuatigʉre dojorẽbosa'a.

10 A'tiro ni'i. Mʉ'ʉ "Na ẽjõpeose yee'que wapamarĩ'i" ni masĩmigʉ̃, na ñubuepeo ba'awʉaropʉ ba'agʉ wa'abosa'a. Apĩ ẽjõpeotutuatigʉ pe'e mʉ'ʉ tojo weesere ĩ'abosami. Mʉ'ʉ ba'acã ĩ'agʉ̃, "Queose yee'quere ẽjõpeogʉ weemi. Tojo weese ña'a ni'i", ni wãcũbosami. Tojo wãcũmigʉ̃, mʉ'ʉrẽ ĩ'acũugʉ̃, cʉ̃ quẽ'rã ba'acã'bosami. Tere ba'agʉ, "Ña'arõ weegʉ wee'e", nibosami. Cʉ̃ tojo wãcũse bu'iri mʉ'ʉ cʉ̃rẽ ña'arõ weegʉ wee'e. Tojo weerã añurõ weeya.

11 Mʉ'ʉ masĩmigʉ̃ ba'agʉ, ẽjõpeotutuatigʉ pe'ere dojorẽgʉ̃ wee'e. Cristo cʉ̃ quẽ'rãrẽ wẽrĩbosacʉ niwĩ. Mʉ'ʉ ba'ase me'rã mʉ'ʉ acawereg̃ʉre dojorẽ'e.

12 Mʉ'ʉ ba'agʉ, Cristoreta ña'arõ weegʉ wee'e.

13 Marĩ ba'ase me'rã marĩ acawereg̃ʉ ẽjõpeotutuatigʉre dojorẽbosa'a. Tojo weeri nírã, diacjʉ̃ta ba'atiyʉ'rʉocã'rõʉa'a.

9

Jesucristo ye quetiwereri masãrẽ na bu'ese wapa wapata'aba'amasĩsama nise ni'i

1 Yʉ'ʉ Jesucristo besecũú'cʉ ni'i. Ãpẽrã cʉ̃ besecũú'cãrã weronojõ weemasĩ'i. Yʉ'ʉ quẽ'rã marĩ wiogʉ Jesure ĩ'awʉ̃. Tojo nicã mʉsãrẽ marĩ wiogʉ quetire werewʉ. Mʉsã tere tʉ'o ẽjõpeowʉ. Tojo weerã yʉ'ʉ Jesucristo besecũú'cʉ nisere masĩ'i.

2 Ãpẽrã yʉ'ʉre "Cʉ̃ Jesucristo besecũú'cʉ mejẽta nimi", nírã nisama. Mʉsã pũrĩcã tojo niticã'ña. Yʉ'ʉ mʉsãrẽ Jesucristore ẽjõpeocã weewʉ. Tojo nicã mʉsã cʉ̃rẽ ẽjõpeorãrẽ ni'cã curuata nerẽque'acã weewʉ. Tojo weese me'rã yʉ'ʉ cʉ̃ besecũú'cʉ nisere masĩ'i.

3 Ãpẽrã yʉ'ʉre "Cʉ̃ Jesucristo besecũú'cʉ nitimi" nicã, narẽ a'tiro yʉ'tinu'cũ'u.

4 Yʉ'ʉ Jesucristo besecũú'cʉ ni'i. Tojo weegʉ yʉ'ʉ bu'ese wapa na ba'ase ecacã, sĩ'rĩse tĩacã, ñe'emasĩ'i.

5 Apeye quẽ'rãrẽ yʉ'ʉ ãpẽrã Jesucristo besecũú'cãrã, tojo nicã cʉ̃ acabijirã weronojõ weemasĩ'i. Tojo nicã Pedro weronojõ weemasĩ'i. Ni'cõ numio Jesucristore ẽjõpeogore nʉmoti, miamasĩ'i.

6 ¿De'ro wãcũti mʉsã? Ãpẽrã Jesucristo besecũú'cãrã cʉ̃ ye quetire wererã, da'ratima. ¿Ʉsã dia'cʉ̃rẽ Bernabé, yʉ'ʉ, Jesucristo ye quetire wererã ba'acatisĩ'rĩrã da'radu'umasĩtisari?

7 Surara cʉ̃ ba'asere cʉ̃ basu wapayetisami. Cʉ̃ wiorã cʉ̃rẽ ecasama. Ʉ'sere otegʉ te dʉcare ba'asami. Oveja co'tegʉ quẽ'rã oveja õpẽcõ me'rã wee'quere ba'asami.

8-9 Yʉ'ʉre "Masã wãcũse dia'cʉ̃rẽ weremi", niticã'ña. Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ Moisé Õ'acʉ̃ duti'quere a'tiro nicʉ niwĩ: "Wecʉ trigo ãrʉ̃agʉ̃, tuumajãmisʉtʉasami. Cʉ̃ ba'asĩ'rĩgʉ̃, ba'ato. A'tiro weeticã'to. Trigore

ba'ari nírã, ʉseropʉ tuusãarĩ be'tore tuusãaticã'ña”, nicʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ tere
ígʉ̃, wecʉa se'sarore wãcũticʉ niwĩ.
10 Cʉ̃ tere ígʉ̃, ʉ̃sã cʉ̃ ye quetire wererãrẽ queose o'osĩ'rĩgʉ̃ tojo nicʉ
niwĩ. A'tiro ni'i. Di'tare se'ecũumʉ'tã'cʉ, apĩ trigore ãrʉ̃agʉ̃ na ote'que
dʉcare na pʉarã dʉcawaatjere wãcũyurã, da'rasama.
11 Ʉsã mʉsãrẽ Jesucristo ye queti wererã oteri masã weronojõ niwʉ̃.
Oteri masʉ̃ te otese dʉcare miisami. Tojo weerã mʉsã ʉ̃sãrẽ apeyenojõ
o'ocã, añu ni'i.
12 Mʉsã ãpẽrãmarĩcãrẽ tojo o'osa'a. Ʉsã pũrĩcãrẽ tjãsa'a.
“Ʉsãrẽ o'oya”, nímasĩ'i. Tojo nimirã, “O'oya”, ne niwe'e. Tojo nírõnojõ
o'orã, su'tinojõ, ba'asenojõ moorã, tojo nʉ'cãcã'wʉ̃. A'tiro wãcũwʉ̃: “Marĩ
sẽrĩcã pe'ere, Cristo ye quetire ʉatibosama”, ni wãcũwʉ̃. Tojo weerã
apeyenojõ marĩcã ĩ'arã, tojo nʉ'cãcã'wʉ̃.
13 ¿Mʉsã masĩweti? Õ'acʉ̃ wi'ipʉ da'rarã masã Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeorã ba'ase
miiti cũu'quere ba'asama. Na wa'icʉrãrẽ wẽjẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeowʉaropʉ
da'rarã, te di'ire ba'asama.
14 A'te weronojõ Jesucristo ye queti wererã quẽ'rãrẽ “Na te da'rase me'rã
wapata'aba'ato”, nicʉ niwĩ marĩ wiogʉ.
15 Tojo nimicã, yʉ'ʉ ne ni'cãti a'tere niticãti. Tojo nicã ni'cãrõacã
quẽ'rãrẽ mʉsãrẽ apeyenojõ o'odutigʉ mejẽta tojo oja'a. Ʉjaboa wẽrĩmigʉ̃,
mʉsãrẽ were'que wapa wapaseesome.
16 Yʉ'ʉ Jesucristo ye quetire weregʉ, tere werese bu'iri “Ãpẽrã yʉ'rʉoro
añuyʉ'rʉnʉ'cã'a”, niwe'e. Te yʉ'ʉ da'rase ni'i. Yʉ'ʉ tere wereticã, ña'arõ
wa'abosa'a.
17 Tojo weegʉ yʉ'ʉ ʉaro me'rã weregʉ, wapata'abopã. Yʉ'ʉre weredutis-
ere weegʉa, Õ'acʉ̃ cũu'quere weegʉ wee'e. Cʉ̃ yʉ'ʉre wapayegʉsami.
18 Yʉ'ʉ Jesucristo ye quetire weregʉ, wapata'aba'amasĩ'i. Tojo weeta
basiomicã, “Wapayeya”, niwe'e. Yʉ'ʉ wapata'ase a'tiro ni'i. Jesucristo
masãrẽ yʉ'rʉomi nise quetire weregʉ, e'catĩ'i. Tere weregʉ, wapaseewe'e.
Tereta yʉ'ʉ wapata'a.
19 Masãrẽ yʉ'ʉ bu'esere tʉ'oato ígʉ̃ a'tiro wee'e. Ne ni'cʉ̃rẽ
da'rawã'ñaco'tegʉ nitimigʉ̃, nipe'tirãrẽ da'rawã'ñaco'tegʉ weronojõ
tʉ'oña'a. Pãjãrã Cristo yarã sãjãcã ʉasãgʉ̃, tojo wee'e.
20 Judío masã tiropʉ ígʉ̃, na Jesure ẽjõpeocã ʉasãgʉ̃ na weronojõta
niseti'i. A'tiro ni'i. Judío masã Moisé dutise doca nima. Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre te
dutise doca nidutitimi, ígʉ̃pʉa. Mejõ na Jesucristore ẽjõpeocã ʉasãgʉ̃
yʉ'ʉ quẽ'rã na weronojõ Moisé dutise doca weronojõ ni'i.
21 Judío masã nitirã quẽ'rãrẽ Moisé dutisere masĩtirã, na Jesucristore
ẽjõpeocã ʉasãgʉ̃ na weronojõ niseti'i. Tojo nisetimigʉ̃, “Õ'acʉ̃ dutisere
weetigʉ ni'i”, niwe'e. Cristore ẽjõpeotjĩagʉ̃, Õ'acʉ̃ dutisereta wee'e.
22 Yʉ'ʉ ẽjõpeotutuatirã me'rã ígʉ̃, na Jesucristore ẽjõpeocã ʉasãgʉ̃ na
weronojõta wee'e. “Masĩpe'ocã'a”, niwe'e. Tojo weegʉ nipe'tirãrẽ “¿Yʉ'ʉ
de'ro weecã na yʉ'rʉsĩ'rĩmitina?” ígʉ̃, na weewʉasenojõrẽta weeseti'i.
23 Jesucristo ye quetire weregʉ, na tʉ'oato ígʉ̃ tojo wee'e. Cʉ̃ ye queti
añuse ni'i. Yʉ'ʉ nipe'tirã tere masĩcã ʉa'a. Jesucristo narẽ yʉ'rʉose yʉ'ʉ
wapata'ase ni'i.
24 A'tere queose me'rã were'e. Omawapata'ari masã nipe'tirã omasama.
Nipe'tirã omamirã, ni'cʉ̃ta wapata'asami. Mʉsã tere masĩ'i. Mʉsã quẽ'rã
nipe'tirã wapata'asĩ'rĩrã, wapata'ari masʉ̃ weronojõ omaña. Mʉsãrẽ
Õ'acʉ̃ o'oatjere wapata'asĩ'rĩrã, cʉ̃ ʉaro weeya.

25 Nipe'tirã na omati dʉporo añurõ omabu'esama. Tojo weerã na queoro
ba'asama. Na upʉre dojorẽsere weetisama. Na pũrĩ me'rã wééca be'tore
wapata'asĩ'rĩrã, tojo weeyusama. Ti be'to maata boadija wa'asa'a. Marĩ
quẽ'rã Õ'acʉ̃ ʉatisere, ña'asere du'urã, Õ'acʉ̃ yere wee'e. Cʉ̃ o'oatje
wapata'asĩ'rĩrã, tojo wee'e. Cʉ̃ o'ose ne pe'tisome.
26 Tojo weegʉ yʉ'ʉ omarĩ masʉ̃ weronojõ queoro wee'e. Wãcũtimigʉ̃,
tojo weema'awe'e. Yʉ'ʉ weeatjere wãcũyu'u.
27 Yʉ'ʉ ʉaro dia'cʉ̃ weewe'e. Ña'arõ ʉaripejasere weewe'e.
Wãcũtutua'a. Tojo weeticãma, Jesucristo ye quetire ãpẽrãrẽ werecã,
Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre "Añurõ weewʉ", nitibosami. Añuse yʉ'ʉre o'obo'quere
o'otibosami.

10

Dʉporocjãrã weronojõ weeticã'ña nise ni'i

1 Jesucristore ẽjõpeorã, mʉsãrẽ a'tere mʉsã masĩcã ʉasa'a. Õ'acʉ̃ ʉ̃sã
Israe curuacjãrã ñecʉ̃sʉmʉa me'rã nicʉ niwĩ. Cʉ̃ o'óca curua o'mecurua
me'rã na dʉporo ʉ'mʉtãcʉ niwĩ. Nipe'tirã cʉ̃rẽ siruturã, pajiri maa aco
sõ'arĩ maajo decopʉ pẽ'acãrã niwã.
2 Na o'mecuruare sirutu'cãrã ti maarẽ pẽ'a'cãrã nipe'tirã
wãmeyeno'cãrã weronojõ tojacãrã niwã. Te me'rã na Moisé yarã sãjãcãrã
niwã.
3 Na nipe'tirã Õ'acʉ̃ o'o'que ʉ'mʉse cjase maná wãmetisere ba'acãrã
niwã.
4 Nipe'tirã aco Õ'acʉ̃ o'o'quere ʉ̃tãgãpʉ ní'quere sĩ'rĩcãrã niwã. Cristo
ʉ̃tãgã aco wijaacaga weronojõ nimi. Cʉ̃ na nipe'tirãrẽ co'tegʉ, nipe'tiropʉ
ba'patiwã'cãcʉ niwĩ.
5 Narẽ tojo weemigʉ̃, Õ'acʉ̃ pãjãrãrẽ tʉ'saticʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cãcã
ĩ'agʉ̃, tojo weecʉ niwĩ. Te ye bu'iri na yucʉ marĩrõpʉ wa'arã, pãjãrã
boabajaque'aticãrã niwã.
6 Narẽ tojo wa'a'que marĩrẽ queose weronojõ ni'i. Marĩrẽ na ña'arõ
wee'caro weronojõ weedutitiro tojo wa'acaro niwʉ̃.
7 Tojo weerã ãpẽrã na yee'quere ẽjõpeoticã'ña. Todʉporocjãrã weronojõ
weeticã'ña. Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ wecʉ queosere ẽjõpeorã
da're'quere a'tiro ojano'wʉ̃: "Masã ba'a, sĩ'rĩcãrã niwã. Tu'ajanʉ'cõ, na
no'o ʉaro bosenʉmʉ nʉ'cãcãrã niwã."
8 Marĩ na weronojõ no'o ʉaro a'metãrãbajaque'atiticã'rã. Námarĩcã tojo
wee'que wapa ni'cã nʉmʉ veintitrés mil wẽrĩcãrã niwã.
9 Na marĩ wiogʉ Õ'acʉ̃rẽ ña'arõ ucũcãrã niwã. Õ'acʉ̃ marĩrẽ co'tetimi
nírã, cʉ̃rẽ uacã weecãrã niwã. Marĩ na wee'caronojõ weeticã'rã majã.
Námarĩcã tere wéérã, pãjãrã aña cũ'rĩwẽjẽno'cãrã niwã.
10 Tojo nicã mʉsã Õ'acʉ̃ me'rã na wee'caronojõ tʉ'satirã, niticã'ña. Na
tojo weecã ĩ'agʉ̃, Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ ʉ'mʉsecjʉ̃ narẽ wẽjẽcõ'acʉ niwĩ.
11 Õ'acʉ̃ marĩrẽ masĩdutigʉ narẽ tojo weecʉ niwĩ. Marĩ
a'tocaterocjãrãrẽ a'ti ʉmʉco dʉjawã'cãrõ wee'e. Õ'acʉ̃ dʉporocjãrãrẽ
bu'iri da'recʉ niwĩ. Te bu'iri da're'quere cʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ
ojaduticʉ niwĩ. Marĩrẽ na weronojõ ña'arõ weedutitigʉ tojo weecʉ niwĩ.
12 No'o "Yʉ'ʉ pũrĩcã añurõ ẽjõpeo'o, ña'arõ weesome" nigʉ̃nojõ
tʉ'omasĩña. Apetero weegʉ mʉ'ʉ ña'arõ weebosa'a.

13 Apetero marĩ basu ña'arõ weesĩ'rĩsa'a. O apetero wãtĩ marĩrẽ ña'arõ
weedutisami. Marĩ dia'cʉ̃ mejẽtare tojo wa'a'a. Nipe'tirãrẽ tojo wa'asa'a.
Õ'acʉ̃ pe'e cʉ̃ "Weegʉti" ní'quere weeticã weetisami. Cʉ̃ marĩ ña'arõ
weesĩ'rĩcã, nʉ'cãto nígʉ̃ marĩrẽ weetamusami. Tojo weerã marĩ ña'arõ
weebo'quere weewe'e.
14 Tojo weerã Jesucristore ẽjõpeorã yʉ'ʉ mairã, mʉsã na yee'cãrãrẽ
ñubuepeoropʉ ne wa'aticã'ña. Tere ne cã'rõ ẽjõpeoticã'ña.
15 Mʉsãrẽ masãrẽ weronojõ ucũ'u. Mʉsã basu yʉ'ʉ ucũsere tʉ'oña'ña.
16 Marĩ põtẽrĩrã, sĩ'rĩrĩ pa sĩ'rĩse dʉporo Õ'acʉ̃rẽ e'catise o'o'o. Ti
pare sĩ'rĩrã, Jesucristore bu'ipejatamu'u. Cʉ̃ marĩrẽ wẽrĩbosagʉ, cʉ̃ dí
o'mabʉrocʉ niwĩ. Tojo nicã pãgãrẽ dʉcawaa ba'arã, ni'cã curua, ni'cã
upʉ wa'a'a. Tere ba'arã, Cristo curusapʉ wẽrĩ'quere bu'ipejatamu'u.
17 Marĩ pãjãrã nimirã, ni'cãgã cjase pãrẽ ba'a'a. Tojo weerã marĩ ni'cã
curua, ni'cã upʉ weronojõ ni'i.
18 Israe curuacjãrãrẽ wãcũña. Na Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeorã, wa'icʉrãrẽ
ʉ̃jʉ̃amorõpeosama. Te di'ire ba'asama. Tere ba'arã, na Õ'acʉ̃rẽ
bu'ipejatamusama.
19 Mʉsãrẽ a'tiro nigʉ̃ti. Yʉ'ʉ masã na yee'que pe'ema "Wapati'i", nigʉ̃
mejẽta wee'e. Wa'icʉ di'i na yee'cãrãrẽ wẽjẽ ñubuepeo'que quẽ'rãrẽ a'tiro
nigʉ̃ti: "Apeye di'i weronojõ ni'i", nigʉ̃ mejẽta wee'e.
20 Tojo nitimigʉ̃, a'tiro ni'i. Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeotirã na yee'cãrãrẽ wa'icʉrã
wẽjẽ ñubuepeorã, wãtĩarẽ ẽjõpeorã weema. Õ'acʉ̃ mejẽtare ẽjõpeoma.
Na tojo weecã, mʉsã na me'rã nerẽ ba'arã, wãtĩa me'rã bu'ipejatamurã
wee'e. Mʉsã tojo weecã ʉawe'e.
21 Marĩ põtẽrĩrã, marĩ wiogʉ ya pare sĩ'rĩ'i. Cʉ̃rẽ bu'ipejatamurã, cʉ̃ yere
ba'a'a. Na yee'quere ñubuepeowʉaropʉ cjase pe'e na o'ose te sĩ'rĩse, te
ba'ase wãtĩa ye ni'i. Tojo weerã mʉsã marĩ wiogʉre bu'ipejatamurã, cʉ̃
yere ba'arã, wãtĩa ye pe'ere ba'ata basiowe'e. Wãtĩa yere ba'arã, narẽ
bu'ipejatamubosa'a.
22 Marĩ, wãtĩarẽ bu'ipejatamurã, marĩ wiogʉ Õ'acʉ̃rẽ doecã weebosa'a.
Cʉ̃ marĩ me'rã uacã, marĩ põtẽotisa'a. Cʉ̃ tutuagʉ nimi.

Marĩ ʉaro dia'cʉ̃ wéérã, ãpẽrãrẽ ma'itibosa'a nise ni'i

23 Masã a'tiro ucũwʉasama: "Marĩ weesĩ'rĩsere no'o ʉaro weemasĩ'i."
Tojota ni'i, nírõ. Apeye marĩ weesĩ'rĩse marĩrẽ weetamutisa'a. Marĩ ʉaro
wéérã, ãpẽrãrẽ Õ'acʉ̃rẽ nemorõ ẽjõpeocã weetibosa'a.
24 Ãpẽrãrẽ añurõ wa'acã ʉasãrõʉa'a. Marĩ ye dia'cʉ̃rẽ
wãcũnʉrʉ̃ticã'rõʉa'a.
25-26 Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ a'tiro ojano'wʉ̃: "Nipe'tise a'ti turipʉ
nise marĩ wiogʉ ye ni'i", ni ojano'wʉ̃. Nipe'tise ba'ase Õ'acʉ̃ wee'que
ni'i. Tojo niyucã, nipe'tisere ba'amasĩ'i. Tojo weerã ba'ase duawʉaropʉ
duasere no'o ʉaro duuba'aya. Mʉsã bu'iritirã tʉ'oña'rĩ nírã, "¿Na queose
yee'cãrãrẽ ñubuepeo'que di'i niti?" ni sẽrĩtiña'ticã'ña.
27 Apetero weegʉ ni'cʉ̃ Jesucristore ẽjõpeotigʉ mʉsãrẽ cʉ̃ tiropʉ
ba'adutibosami. Mʉsã cʉ̃ tiropʉ wa'asĩ'rĩrã, nipe'tise cʉ̃ ecasere ba'aya.
Mʉsã bu'iritirã tʉ'oña'rĩ nírã, "¿A'te de'ro wee'que di'i niti?" ni
sẽrĩtiña'ticã'ña.
28 Topʉ nirĩ cura ni'cʉ̃ Jesucristore ẽjõpeogʉ mʉsãrẽ a'tiro nibosami:
"A'te queose yee'cãrãrẽ na ñubuepeo'que di'i ni'i", nibosami. Cʉ̃ tojo

nicã, te di'ire ba'aticã'ña. Cũ mʉsã ba'acãma, mejẽcã wãcũbosami. Tojo wãcũticã'to nírã tojo weeya.
29 Tojo nígũ, cũ wãcũsere ucũgũ wee'e. Mʉsã wãcũse mejẽtare ucũ'u. Marĩ a'tiro nibosa'a: “Apĩ ña'arõ tʉ'oña'se bu'iri ¿de'ro weeacjʉ yʉ'ʉ weesĩ'rĩsere dʉcayubosaʉ?
30 Yʉ'ʉ ba'asere Õ'acũrẽ e'catise o'ocã, ãpẽrã yʉ'ʉ ba'asere mejẽcã nímasĩtisama”, nibosa'a.
31 A'tiro ni'i. Marĩ ba'ase, sĩ'rĩse me'rã añurõ weecãma, añu ni'i, añurõ. Mejõ a'tiro ʉa'a. Nipe'tise marĩ ãpẽrãrẽ ẽjõpeocã weecã, añu nisa'a. Tojo weecã, nipe'tirã Õ'acũrẽ e'catipeorãsama.
32 Mʉsã weese me'rã nipe'tirã Õ'acũ yarãrẽ, judío masãrẽ, judío masã nitirãrẽ ña'arõ weecã weeticã'ña.
33 Yʉ'ʉ weronojõ weeya. Nipe'tise yʉ'ʉ weese me'rã Õ'acũ yarãrẽ añurõ weesĩ'rĩ'i. Nipe'tirã Jesucristore ẽjõpeocã ʉasãgũ na tʉ'sasere weenu'cũsĩ'rĩ'i. Yé pe'ere añurõ weesĩ'rĩwe'e. Ãpẽrã ye pe'ere na yʉ'rʉcã ʉasãgũ wãcũnʉrũ'ʉ.

11

1 Mʉsã quẽ'rã yʉ'ʉ weronojõ weeya. Cristore yʉ'ʉ siruturonojõta yʉ'ʉre sirutuya.

Numia na ñubuewʉaropʉ weewʉase ni'i

2 Yʉ'ʉre mʉsã wãcũcã, yʉ'ʉ bu'e'quere queoro weecã tʉ'ogʉ, e'cati'i.
3 Apeyenojõ mʉsãrẽ masĩcã ʉa'a. Cristo ʉmʉanʉcũrẽ na dʉpoá nimi. Ʉmʉ pe'e numio dʉpoá nimi. Õ'acũ quẽ'rã Cristo dʉpoá nimi.
4 Ʉmʉ Õ'acũ wi'ipʉ ñubuegʉ, cũ dʉpoapʉ su'ti caserore pesatisami. Tojo nicã Õ'acũ wereduti'quere wereturiagʉ, pesatisami. Pesagʉ pũrĩcã, bopoyoro weegʉ weebosami. Cũ tojo wéégʉ, marĩ wiogʉ Jesucristore wiopesase me'rã ẽjõpeotibosami.
5 Numio pũrĩcã ñubuego, dʉpoapʉ su'ti caserore pesasamo. Tojo nicã Õ'acũ wereduti'quere wereturiago, mejãrõta weesamo. Co pesatigo, bopoyoro weego weebosamo. Ʉmʉ weronojõ weebosamo. Co marãpʉre, co wiogʉre yʉ'rʉnʉ'cãgõ weesamo. Poarire seecõ'a wʉjaweeno'co weronojõ nibosamo.
6 Co pesaticã, diacjʉ̃ta co poarire seecõ'a wʉjaweepe'ocã'rõʉa'a. Tojo weesĩ'rĩtigo, bopoyo ni'i nígõ, pesato.
7 Ʉmʉ pe'e pesaticã'rõʉa'a. Cũ Õ'acũ weronojõ wiogʉ nimi. Ʉmʉ Õ'acũ wiogʉ nimi nisere ĩ'omi. Numio pe'e ʉmʉ wiogʉ nimi nisere ĩ'omo. Tojo weego co su'ti caserore pesaroʉa'a.
8 Ne waropʉ Õ'acũ ʉmʉrẽ wéégʉ, numio ya õ'a me'rã weeticʉ niwĩ. Numio pe'ere ʉmʉ ya õ'a me'rã weecʉ niwĩ.
9 Õ'acũ numiorẽ ʉmʉrẽ weetamudutigʉ weecʉ niwĩ. Ʉmʉ pe'ema numiorẽ weetamuacjʉ mejẽtare weecʉ niwĩ.
10 Tojo weerã numia mʉsã nerẽwʉaropʉre nírã, su'ti caserore pesaroʉa'a. Tojo weego co ʉmʉa dutise doca nisere ĩ'osamo. Apeye quẽ'rãrẽ Õ'acũrẽ wereco'terã ʉ'mʉsepʉ nirã co tojo weesere ĩ'asama.
11 Tojo nimicã, marĩ Jesucristore ẽjõpeorã a'merĩ weetamu'u. Ʉmʉa numia weetamuse marĩrõ nímasĩtisama. Numia quẽ'rã ʉmʉa weetamuse marĩrõ nímasĩtisama.

12 Diacjʉ̃ta ni'i. Õ'acʉ̃ numiorẽ ʉmʉ ya õ'a me'rã weecʉ niwĩ. A'te quẽ'rã
diacjʉ̃ ni'i. Ʉmʉa numiapʉre bajuasama. Nipe'tirã Õ'acʉ̃ weeno'cãrã
dia'cʉ̃ nima. Cʉ̃ narẽ de'ro wee nisetiatjere weecʉ niwĩ.
13 ¿Mʉsã de'ro wãcũti? Numia na Õ'acʉ̃ wi'ipʉ Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩrã, dʉpoapʉ
su'ti casero pesaticã ¿añuti? Añuwe'e.
14 Nipe'tirã masĩno'o. Ʉmʉ poanʉ'mo yoacã, bopoyo ni'i.
15 Numia pe'e co poanʉ'mo yoacã, añuyʉ'rʉa'a. Masĩno'o. Co dʉpoare
ma'masu'ago poanʉ'morẽ o'masamo. Su'ti casero pesago weronojõ
weesamo.
16 Yʉ'ʉ ucũsere "Tojo niwe'e" nigʉ̃nojõrẽ a'tiro nigʉ̃ti. "Ʉsã, tojo
nicã ãpẽrã Jesucristore ẽjõpeorã apeye weesetisenojõpʉma masĩnemoña
marĩ'i", nigʉ̃ti.

Miinerẽba'arã queoro weeti'que ni'i

17 Ni'cãrõacã mʉsãrẽ apeye oja'a. Tere ojagʉ, "Añurõ weerã wee'e",
nigʉ̃ mejẽta wee'e. Mʉsã nerẽrã, añurõ weeboronojõ o'orã, mejõ pe'e
dojorẽaporo.
18 Mʉsãrẽ a'tiro nimʉ'tãgʉ̃ti. Mʉsã nerẽwʉarã, dʉcawatisa'a. Mʉsã tojo
weese quetire tʉ'owʉ. Yʉ'ʉ tʉ'oña'cã, a'te queti diacjʉ̃ta nisa'a.
19 Mʉsã a'tiro ni wãcũsa'a: "Marĩ dʉcawatiwijaroʉa'a. Te me'rã ¿noa
pe'e Jesucristo yarã waro nitito? nisere ĩ'orãsa'a", nisa'a.
20 Mʉsã dʉcawatise ye bu'iri miinerẽba'arã, marĩ wiogʉ cʉ̃ bu'erã me'rã
ba'atʉo'caro weronojõ queoro etiba'atisa'a.
21 Mʉsã ba'ase miasere no'o ʉaro ba'anʉ'cãsa'a. Pajiro ba'a, sĩ'rĩ,
que'asa'a. Ãpẽrã pe'e ba'atirã ʉjaboasama.
22 ¿Mʉsã wi'seri mooti? Te wi'seripʉ ba'a, sĩ'rĩbosa'a. No'o ʉaro wéérã,
mʉsã nerẽwʉasere wapamarĩ'i, nirã wee'e. Ba'ase moorãrẽ bopoyoro
yʉ'rʉcã weerã wee'e. ¿De'ro nibosaʉ mʉsãrẽ? A'tere mʉsãrẽ "Añurõ
weerã wee'e", niwe'e.

Jesucristo cʉ̃ bu'erãrẽ sʉ'ori ba'atʉo'que ni'i
(Mt 26.26-29; Mr 14.22-25; Lc 22.14-20)

23 Yʉ'ʉ mʉsãrẽ bu'e'quere marĩ wiogʉ yʉ'ʉre bu'ewĩ. A'tiro ni'i. Jesú
cʉ̃rẽ ĩ'atu'tirãpʉre o'oatji ñamita Jesú pʉ̃rẽ mii,
24 Õ'acʉ̃rẽ e'catise o'ocʉ niwĩ. Tu'ajanʉ'cõ, tigare cʉ̃ bu'erãrẽ
dʉcawaacʉ niwĩ. Be'ro narẽ nicʉ niwĩ: "A'te yʉ'ʉ upʉ ni'i. Yʉ'ʉ
mʉsã ye niatjere wẽrĩbosagʉti. A'tiro yʉ'ʉ ni'cãrõacã wee'caronojõ
weenu'cũcã'ña. Tere wéérã, yʉ'ʉ mʉsãrẽ wẽrĩbosasere wãcũña", nicʉ
niwĩ.
25 Na ba'áca be'ro sĩ'rĩrĩ pare mii, narẽ nicʉ niwĩ: "Mʉsã ye niatjere
yʉ'ʉ wẽrĩgʉ̃ti. Yʉ'ʉ wẽrĩcã, yé dí o'mabʉrorosa'a. Õ'acʉ̃ dʉporopʉ mʉsã
me'rã 'A'tiro apogʉti', nicʉ niwĩ. Cʉ̃ ní'caronojõta yé dí me'rã mʉsã me'rã
apogʉsami. Mʉsã nipe'tisetiri ti pare sĩ'rĩsetirinʉcʉ̃ yʉ'ʉre wãcũña", nicʉ
niwĩ.
26 A'tiro ni'i. Mʉsã pʉ̃rẽ ba'arã, ti pare sĩ'rĩrã, marĩ wiogʉ cʉ̃ marĩrẽ
wẽrĩbosa'quere ĩ'onu'cũrã wee'e. Téé cʉ̃ apaturi a'ticãpʉ mʉsã tojo
weenu'cũcã'rãsa'a.

Põtẽrĩse dʉporo marĩ weesetisere wãcũmʉ'tãdutise ni'i

27 Marĩ wiogʉ Jesucristo põtẽrĩdutisere wiopesase marĩrõ pʉ̃rẽ
ba'ama'agʉ̃nojõ, ti pare sĩ'rĩma'agʉ̃nojõ bu'iri cʉomi. Cʉ̃ wẽrĩsere, cʉ̃
ye díre mejõ nise weronojõ tʉ'oña'sami.

28-29 A'tiro ni'i. Marĩ Jesucristore ẽjõpeorã nerẽwʉarã, ni'cã curua, ni'cã upʉ ni'i. Marĩ wiogʉ ya upʉ ni'i. Marĩ tere queoro wãcũtimirã, pa̍rẽ ba'a, ti pare sĩ'rĩcã, Õ'acʉ̃ bu'iri da'resami. Tojo weerã nipe'tirã marĩ põtẽrĩati dʉporo marĩ weesere ¿ña'arõ weecãti? nírã, wãcũmʉ'tãrõʉa'a. Tojo wééca be'ropʉ pa̍rẽ ba'a, ti pare sĩ'rĩmasĩ'i.

30 Mʉsã tojo weetise ye bu'iri pãjãrã dutiti, tutuatima. Ni'cãrẽrã wẽrĩatojama.

31 Marĩ põtẽrĩse dʉporo wãcũmʉ'tãcãma, Õ'acʉ̃ tojo bu'iri da'retibosami.

32 Marĩ wiogʉ añurõ weeato nígʉ̃ marĩrẽ bu'iri da'rewe'osami. Cʉ̃ marĩrẽ, ãpẽrã cʉ̃rẽ ẽjõpeotirã me'rã pecame'epʉ wa'acã ʉatimi. Tojo weegʉ ña'arõ weesere du'udutigʉ marĩrẽ bu'iri da'rewe'omi.

33 Tojo weerã, acawererã, miinerẽba'arã, a'tiro weeya. Ni'cãrõ me'rã ba'arãtirã, yucueya.

34 No'o ʉjaboagʉnojõ cʉ̃ ya wi'ipʉ ba'ato. Tojo weecã, Õ'acʉ̃ mʉsã añurõ nerẽcã ĩ'agʉ̃, bu'iri da'resome. Apeyema mʉsã tiropʉ wa'agʉ, apogʉti.

12

Masãnʉcʉ̃ weemasĩsere Espíritu Santu o'ose ni'i

1 Acawererã, Espíritu Santu mʉsãrẽ Õ'acʉ̃ yere weemasĩatjere o'omi. Mʉsãrẽ tere queoro masĩcã ʉa'a.

2 Mʉsã masĩ'i, Jesucristore ẽjõpeose dʉporo masã yee'quere no'o ʉaro ẽjõpeosirutucãrã niwʉ̃. Na yee'que catise mejẽta nicaro niwʉ̃. Ucũticaro niwʉ̃.

3 Mʉsã masĩticãrã niwʉ̃. Te bu'iri a'tiro masĩcã ʉa'a. Ne ni'cʉ̃ Espíritu Santure cʉogʉ Jesure a'tiro nímasĩtisami: “Pecame'epʉ wa'abata'to”, nímasĩtisami. Tojo ucũgʉ̃ pũrĩcã Espíritu Santu o'ose me'rã mejẽta ucũsami. Apĩ “Jesú marĩ wiogʉ nimi” nígʉ̃, cʉ̃ pũrĩcã Espíritu Santure cʉomi. Espíritu Santu moogʉ̃ tojo nímasĩtibosami.

4 Marĩrẽ Espíritu Santu cʉ̃ weemasĩse o'osere mejẽcã dia'cʉ̃ dʉcawaasami. Tere Espíritu Santu ni'cʉ̃ta o'omi.

5 Cʉ̃ o'ose me'rã marĩ wiogʉ Jesucristo marĩrẽ mejẽcã dia'cʉ̃ da'radutisami. Tojo da'radutimigʉ̃, Jesucristo ni'cʉ̃ta nimi.

6 Cʉ̃ dutisere wééra̍, mejẽcãrĩ dia'cʉ̃ weesa'a. Õ'acʉ̃ ni'cʉ̃ta nipe'tirã marĩ weesere añurõ wa'acã weesami.

7 Espíritu Santu cʉ̃ o'ose me'rã marĩnʉcʉ̃rẽ cʉ̃ marĩ me'rã nisere ĩ'osami. Cʉ̃ o'ose me'rã marĩ nipe'tirã Jesucristore ẽjõpeori curuacjãrãrẽ a'merĩ añurõ weemasĩ'i.

8 A'tiro ni'i. Ãpẽrãrẽ cʉ̃ masĩse o'ose me'rã ucũme'rĩcã weesami. Ãpẽrãrẽ mejãrõta cʉ̃ me'rã Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ oja'quere tʉ'omasĩ, wereme'rĩcã weesami.

9 Ãpẽrãrẽ cʉ̃ta tja ẽjõpeoyʉ'rʉnʉ'cãsere o'osami. Tojo nicã ãpẽrã dutitirãrẽ yʉ'rʉomasĩsere o'osami.

10 Ãpẽrã cʉ̃ tutuaro me'rã añuse weeĩ'omasĩsama. Ãpẽrãrẽ Õ'acʉ̃ were'quere wereturiamasĩsere o'osami. Ãpẽrãrẽ “¿Noa wãtĩ me'rã nisoo ucũti? ¿Noa Espíritu Santu me'rã diacjʉ̃ ucũti?” ni besemasĩsere o'osami. Espíritu Santu ãpẽrãrẽ apemasã yere masĩtimirã ucũcã weesami. Ãpẽrã na ucũcã masĩtimirã, wereturiamasĩsama.

11 Espíritu Santu cũ ʉaro cũ o'osĩ'rĩsere marĩnʉcũrẽ dʉcawaasami.
Marĩrẽ mejẽcãrĩ dia'cũ weesetiatjere dʉcawaasami. Cũ ni'cũ nimigũ, tojo
weesami.

Marĩ pãjãrã nimirã, ni'cã curua, ni'cã upʉta ni'i nise ni'i

12 Marĩ upʉ ni'cã upʉ nimirõ, peje dʉcawati'i. Tojo dʉcawatimirõ, ni'cã
upʉta ni'i. Cristo quẽ'rã tojota nimi. Pãjãrã cũrẽ ẽjõpeoma. Na pãjãrã
nimicã, cũ upʉ weronojõ ni'cã curua cũ me'rã nima.

13 A'tiro ni'i. Marĩ cũrẽ ẽjõpeorã nipe'tirã judío masã, judío masã nitirã,
ãpẽrãrẽ da'rawã'ñaco'teri masã, da'rawã'ñaco'tetirã Espíritu Santu ni'cũ
me'rãta wãmeyeno'wũ. Tojo weerã ni'cã upʉ ni'i. Marĩ nipe'tirãpʉta
Espíritu Santureta cʉo'o.

14 Ni'cã upʉ peje dʉcawatise cʉocã'a.

15 Marĩ dʉ'pocã ucũrĩ dʉ'pocã nírõ, a'tiro nibosa'a: “Omocã niwe'e. Tojo
weegʉ marĩ upʉ cjase niwe'e.” Tojo nise ye bu'iri dʉ'pocã upʉpʉ niticã
weewe'e. Topʉta wã'ña'a.

16 Marĩ o'mepero a'tiro ucũbosa'a: “Capea niwe'e. Tojo weegʉ marĩ upʉ
cjase niwe'e.” Tojo nise ye bu'iri o'mepero upʉpʉ niticã weewe'e. Topʉta
wã'ña'a.

17 Marĩ upʉ capeajo dia'cũ nicã, ¿de'ro wee marĩ tʉ'obosaʉ? Marĩ upʉ
o'meperojo dia'cũ nicã, ¿de'ro wee marĩ wĩjĩña'bosaʉ?

18 Õ'acũ marĩ upʉre wee'cʉ pe'ema cũ ʉaro me'rã nipe'tisere queoro
cũucʉ niwĩ.

19-20 Ni'cã upʉ peje dʉcawatise cʉo'o. Tojo nimirõ, ni'cã upʉta ni'i. Peje
dʉcawatise móórõ, ni'cã upʉ niwe'e. Marĩ Jesucristore ẽjõpeorã ni'cã
upʉta ni'i.

21 Capea omocãrẽ “Mʉ'ʉrẽ ʉatisa'a”, nímasĩtisa'a. Dʉpoa quẽ'rã
dʉ'pocãrĩrẽ “Ʉatisa'a”, nímasĩtisa'a.

22 A'tiro pe'e ni'i. Marĩ upʉ cjase nipe'tisere ʉa'a. Marĩ upʉpʉre apeye
mejõ nise ni'i. Tojo nimicã, te marĩcã, catimasĩtisa'a.

23 Marĩ apeye upʉ cjasere mejõ nise tʉ'oña'a. Tojo weerã tere añurõ
bajuato nírã añurõ apo'o. Apeye quẽ'rãrẽ masã ĩ'aticã'to ni, bopoyasãrã,
su'ti sãñacã'mota'a'a.

24 Apeye nemorõ añurõ bajuse me'rã pe'ema tojo weewe'e. Õ'acũ marĩ
upʉ cjasere añurõ apocʉ niwĩ. Ni'cã upʉta añurĩ upʉ niato nígũ tojo
weecʉ niwĩ. Marĩ mejõ nise tʉ'oña'senojõrẽ añurõ wãcũcã weecʉ niwĩ.
Te weronojõ marĩ mejõ nigũ tʉ'oña'gũrẽ marĩrẽ añurõ wãcũcã weemi.

25 Cũ tojo wéégʉ, nipe'tise marĩ upʉ cjasere ni'cãrõnojõ a'merĩ weeta-
mudutigʉ tojo cũucʉ niwĩ.

26 Marĩ upʉpʉre ni'cãrõ pũrĩno'cã, nipe'tiropʉ se'sa wa'a'a. No'o ni'cãrõ
añurõ wa'acã, nipe'tiropʉ añurõ tʉ'oña'a.

27 Tojo nígũ, a'tiro nigũ wee'e. Marĩ Cristore ẽjõpeorã cũ ya upʉ
weronojõ ni'i. Marĩnʉcũ cũ ya upʉcjãrã ni'i.

28 Õ'acũ marĩ upʉ cjasere dʉcawaacʉ niwĩ. Cũ tojo wee'caronojõ
Jesucristore ẽjõpeori curuacjãrãrẽ a'merĩ weetamuatjere cũucʉ niwĩ. Ne
waro Jesucristo besecũú'cãrãrẽ nipe'tirã bu'ipʉ besecũúcʉ niwĩ. Na
be'rocjãrã Õ'acũ wereduti'quere wereturiari masãrẽ cũucʉ niwĩ. Na
be'rore Õ'acũ ye quetire bu'eri masãrẽ cũucʉ niwĩ. Be'ro añuse, mejẽcã
bajusere weeĩ'orĩ masãrẽ cũucʉ niwĩ. Na be'rore dutitirãrẽ yʉ'rʉori
masãrẽ, weetamurĩ masãrẽ, tojo nicã dutiri masãrẽ cũucʉ niwĩ. Nipe'tirã
be'ro apemasã yere masĩtimirã ucũrĩ masãrẽ cũucʉ niwĩ.

29 Masĩno'o. Marĩ nipe'tirãrẽ mejãrõta weedutigʉ cũuticʉ niwĩ. Marĩ
nipe'tirã Jesucristo besecũú'cãrã niwe'e. Nipe'tirã Õ'acʉ̃ yere wereturiari
masã niwe'e. Nipe'tirã Õ'acʉ̃ ye quetire bu'eri masã niwe'e. Nipe'tirã
añuse mejẽcã bajusere weeĩ'omasĩwe'e.
30 Nipe'tirã dutitirãrẽ yʉ'rʉomasĩwe'e. Nipe'tirã apemasã ye ucũsere
ucũwe'e. Nipe'tirã na tojo ucũcã tʉ'otimirã, wereturiamasĩwe'e.
31 Mʉsãrẽ Espíritu Santu cʉ̃ weemasĩsere o'ocãma, añuyʉ'rʉasere
beseyʉ'rʉnʉ'cãña. Yʉ'ʉ mʉsãrẽ a'te nipe'tise nemorõ añuyʉ'rʉnʉ'cãsere
weregʉti.

13

Ma'ise apeyenojõ yʉ'rʉoro añuyʉ'rʉnʉ'cã'a nise ni'i

1 Marĩ apemasã ye ucũsere masĩtimirã, ucũmasĩbosa'a. Õ'acʉ̃rẽ
wereco'terã ʉ'mʉsecjãrã ye quẽ'rãrẽ ucũmasĩbosa'a. Tojo weemasĩmirã
ãpẽrãrẽ ma'itirã, to'atʉ o cõmepjĩrẽ no'o ʉaro paama'arã weronojõ
nibosa'a.
2 Apeyere Õ'acʉ̃ marĩrẽ were'quere añurõ wereturiamasĩbosa'a. Tojo
weemirã ãpẽrãrẽ ma'itirã, tʉ'omasĩtirã weronojõ nibosa'a. Tojo
nicã nipe'tise masã masĩña marĩ'quere masĩbosa'a. No'o nipe'tisere
masĩpe'ocã'bosa'a. Tojo masĩmirã ãpẽrãrẽ ma'itirã, tʉ'omasĩtirã
weronojõ nibosa'a. Marĩ ẽjõpeoyʉ'rʉnʉ'cãrã pũrĩcã, ʉ̃rʉ̃gʉ̃rẽ aperopʉ
wa'adutimasĩbosa'a. Tojo weeta basiomicã a'merĩ ma'ise móórã, mejõ
waro ucũma'acã'bosa'a.
3 Marĩ cʉose nipe'tisere pajasecʉorãrẽ o'obosa'a. Marĩ narẽ ma'itimirã
o'orã, tojo o'oma'acãrã weesa'a. Marĩ Õ'acʉ̃ yere weecã, cʉ̃rẽ ẽjõpeotirã
marĩrẽ ʉ̃jʉ̃adutibosama. Cʉ̃ yere weemirã ãpẽrãrẽ ma'iticã, Õ'acʉ̃ marĩrẽ
"Añurõ weewʉ", nitisami.
4 Marĩ ãpẽrãrẽ ma'írã, a'tiro wee'e. Ãpẽrã marĩrẽ mejẽcã weecã,
na weesere nʉ'cã'a. Nipe'tirãrẽ añurõ wee'e. Ãpẽrãrẽ ʉowe'e. Mʉsã
ãpẽrãrẽ ma'írã, a'tiro niwe'e: "Mʉsã nemorõ añuyʉ'rʉnʉ'cãrã ni'i",
niwe'e. "Ãpẽrã yʉ'rʉoro añurõ weeyʉ'rʉnʉ'cãrã ni'i", niwe'e.
5 Ãpẽrãrẽ ẽjõpeose me'rã ucũ'u. Marĩ ye se'sarore wãcũwe'e.
Uamʉñawe'e. Ãpẽrã marĩrẽ mejẽcã weecã, yoacã uanu'cũwe'e.
6 Ãpẽrã ña'arõ weecã ĩ'arã, e'catiwe'e. Na añurõ weecã pe'e,
e'catitamu'u.
7 Ãpẽrã na ña'arõ weesere ne cã'rõ wereturiawe'e. Na weesere añuse
dia'cʉ̃rẽ ẽjõpeo'o. "Be'ropʉ añurõ weerãsama", ni wãcũ'u. Nipe'tise
ãpẽrã marĩrẽ ña'arõ weecã, wãcũtutua'a.
8 Ma'ise pe'tisome. Ninu'cũcã'rõsa'a. Apeye Õ'acʉ̃ marĩrẽ weemasĩse
o'ose pũrĩcã pe'tidijarosa'a. Be'ropʉ Õ'acʉ̃ cʉ̃ yere wereturiamasĩse o'ose
quẽ'rã pe'tidijarosa'a. Nipe'tise cʉ̃ yere masĩpe'ocã'rãsa'a. Apemasã ye
ucũsere masĩtimirã Õ'acʉ̃ ucũmasĩse o'ose quẽ'rã pe'tirosa'a. Nipe'tirã
ucũse tʉ'ope'ocã'no'rõsa'a. Ãpẽrã yʉ'rʉoro masĩse o'o'que quẽ'rã
pe'tirosa'a. Nipe'tisere masĩrãsa'a.
9 A'tiro ni'i. Marĩ sõ'owaro nipe'tisere masĩpe'owe'e. Õ'acʉ̃ ye quẽ'rãrẽ
ni'cãrẽta weremasĩ'i.
10 Be'ropʉ Jesucristo apaturi a'ticã, masĩpe'ocã'rãsa'a. Marĩ
masĩpe'ocãma, marĩ masĩmi'que mejõ nise tojarosa'a.

11 Marĩ wĩ'marã nírã, na weewʉaronojõ weewʉ. Bʉcʉrã wa'arã, wĩ'marã weesere du'ucã'wʉ̃. Na wĩ'marã weese marĩrẽ wapamarĩ'i.
12 Tojo weronojõ a'tocatero marĩ añurõ masĩwe'e. Ẽorõ mejãrõpʉ marĩ ĩ'ase weronojõ ni'i. Queoro bajuwe'e. Be'ro bajuyoropʉ Õ'acʉ̃rẽ ĩ'arãsa'a. Ni'cãrõacãrẽ marĩ cã'rõacã masĩ'i. Be'ro cʉ̃ marĩrẽ masĩrõnojõta masĩpe'ocã'rãsa'a.
13 A'tiro nicãrẽ ẽjõpeose, e'catiyuse, ma'ise ni'i. A'te i'tiaro pe'tisome. Ma'ise pe'e apeye nemorõ añuyʉ'rʉnʉ'cã'a.

14

Ãpẽrã ye ucũsere tʉ'otimirã ucũrã, a'tiro weeroʉa'a nise ni'i

1 Ãpẽrãrẽ ma'isere wãcũyʉ'rʉnʉ'cãña. Tojo nicã Õ'acʉ̃ Espíritu Santu me'rã weetamumasĩsere ʉaya. Ãpẽrã yere masĩtimirã ucũmasĩse Espíritu Santu o'ose ni'i. Õ'acʉ̃ yere wereturiamasĩse quẽ'rã cʉ̃ o'oseta ni'i. Cʉ̃ o'osere wereturiamasĩsere ʉaripejayʉ'rʉnʉ'cãña.
2 No'o ãpẽrã ye ucũsere masĩtimigʉ̃ ucũgʉ̃nojõ Õ'acʉ̃ dia'cʉ̃rẽ ucũsami. Masãrẽ ucũtisami. Cʉ̃ ucũsere tʉ'otisama. Espíritu Santu tutuaro me'rã masĩno'ña marĩsere ucũsami.
3 Õ'acʉ̃ yere wereturiase pe'e masãrẽ ucũse ni'i. Tere wererã, marĩ ãpẽrãrẽ Õ'acʉ̃rẽ nemorõ ẽjõpeocã wee'e. Na e'caticã, wãcũtutuacã wee'e.
4 No'o ãpẽrã yere masĩtimigʉ̃ ucũgʉ̃nojõ cʉ̃ se'saro Õ'acʉ̃rẽ nemorõ ẽjõpeowã'cãgʉ̃ weesami. Õ'acʉ̃ ye quetire wereturiagʉ pe'e ãpẽrã Jesucristore ẽjõpeorã nerẽwʉari curuacjãrãrẽ nemorõ ẽjõpeocã weenemosami.
5 Mʉsã ãpẽrã yere masĩtimirã, nipe'tirã ucũmasĩcã ʉami'i. Te yʉ'rʉoro Õ'acʉ̃ yere wereturiamasĩse pe'ere ʉasãyʉ'rʉnʉ'cãmi'i. Wereturiamasĩgʉ̃ pe'e apĩ ãpẽrã yere masĩtimigʉ̃ ucũgʉ̃ nemorõ wapatimi. Ni'cʉ̃ ãpẽrã yere masĩtimigʉ̃, ucũsami. Be'ro cʉ̃ ucũ'quere “A'tiro nisĩ'rĩrõ weeapʉ”, ni wereturiacã, añu nisa'a. Tojo weregʉ, nipe'tirã Jesucristore ẽjõpeori curuacjãrãrẽ nemorõ ẽjõpeocã weesami.
6 A'tiro ni'i. Yʉ'ʉ mʉsã tiropʉ wa'agʉ, ãpẽrã yere ucũgʉ̃, weetamutibosa'a. Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre masĩse o'osere bu'égʉ pũrĩcã, weetamubosa'a. Mʉsãrẽ Õ'acʉ̃ wereduti'quere wereturiagʉ quẽ'rã, weetamubosa'a. Tojo nicã mʉsãrẽ apeyere bu'enemogʉ̃, weetamubosa'a.
7 Ni'cã queose bʉsʉse cjasere o'oña'gʉ̃ti. Wẽowʉ̃ no'o ʉaro putima'acã, ñe'enojõ basase nisari, nita basiowe'e. Bʉapʉ̃tẽrõ no'o ʉaro bʉapʉ̃tẽcã, ñe'enojõ basase nisari, nita basiowe'e.
8 Surara a'mewẽjẽrã wa'arã, na putipjʉre queoro putiticã, na yere apoyutisama.
9 Marĩ quẽ'rã tojota nisa'a. Marĩ queoro ucũticã, de'ro nirõ weesari, nita basiowe'e. Mejõ waro ucũma'acã'bosa'a.
10 “A'ti nucũcãpʉre pejetiacã ucũse ni'i”, nita basiowe'e. Nipe'tise te ucũsenʉcʉ̃ tʉ'ota basio'o.
11 Yʉ'ʉ ãpẽrã ucũsere tʉ'otigʉ, aperocjʉ̃ weronojõ ni'i. Yʉ'ʉ apĩrẽ ucũcã, cʉ̃ quẽ'rã tʉ'otigʉ, apesecjʉ̃ weronojõ nisami.
12 Tojota ni'i mʉsã quẽ'rãrẽ. Mʉsã Espíritu Santu tutuaro me'rã weemasĩse o'osere ʉa'a. Tere ʉarã, a'tere ʉaripejayʉ'rʉnʉ'cãña. Jesucristore ẽjõpeori curuacjãrãrẽ nemorõ añurõ ẽjõpeocã weemasĩse pe'ere ʉaripejayʉ'rʉnʉ'cãña.

13 Tojo weerã no'o ãpẽrã yere masĩtimigʉ̃ ucũgʉ̃nojõ te ucũsere
wereturiamasĩacjʉ Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩato.
14 Marĩ ãpẽrã ye ucũsere tʉ'otimirã ñubuerã, Espíritu Santu weetamuse
me'rã ñubue'e. Tojo weemirã, “A'tiro nirã wee'e”, nímasĩtisa'a. Tojo
weerã ãpẽrãrẽ weetamutibosa'a.
15 Marĩ ñubuerã, a'te pʉarore weeroʉa'a. Ãpẽrã yere masĩtimirã ucũse
Espíritu Santu o'ose me'rã ñubueroʉa'a. Tojo nicã marĩ wãcũse me'rã
ñubueroʉa'a. Apeye quẽ'rãrẽ Õ'acʉ̃rẽ basapeorã, mejãrõta pʉaro me'rã
basapeoroʉa'a tja. Ãpẽrã yere masĩtimirã ucũse me'rã, tojo nicã marĩ
ucũse ʉseri me'rã basaroʉa'a.
16 Ãpẽrã yere masĩtimirã ucũse me'rã dia'cʉ̃ mʉ'ʉ Õ'acʉ̃rẽ e'catise o'ocã,
apĩ mʉ'ʉ ucũsere tʉ'otibosami. Tʉ'otigʉ, “Tojota ni'i”, nitamumasĩtisami.
17 Mʉ'ʉ e'catise o'ocã, añu ni'i, añurõ pe'e. Cʉ̃ pe'ere Õ'acʉ̃rẽ nemorõ
ẽjõpeocã weetisa'a.
18 Ãpẽrã yere masĩtimigʉ̃ ucũsere yʉ'ʉta mʉsã nipe'tirã nemorõ
ucũyʉ'rʉnʉ'cã'a. Tojo weegʉ Õ'acʉ̃rẽ e'catise o'o'o.
19 Tojo nimigʉ̃, Jesucristore ẽjõpeorã nerẽwʉaropʉ mʉsã tʉ'otisere
ucũcã, yʉ'ʉ ucũse wapamarĩsa'a. Yoacã ãpẽrã ye ucũse me'rã ucũmigʉ̃,
mejõ waro ucũbosa'a. Mʉsã tʉ'otibosa'a. Cã'rõacã nimicã, masã tʉ'ota
basiose me'rã ucũcã pe'ere, tetá mʉsãrẽ añu ni'i.
20 Acawererã, Jesucristore ẽjõpeorãrẽ mʉsãrẽ weregʉti. Wĩ'marã
tʉ'omasĩtima. Na weronojõ wãcũticã'ña. Bʉcʉrã weronojõ wãcũsetiya.
Wĩ'marã ña'arõ weesetitirã weronojõ wãcũña.
21 Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ a'tiro ojano'wʉ̃: “Marĩ wiogʉ Õ'acʉ̃
a'tiro nicʉ niwĩ: ‘Ẽjõpeotise bu'iri yʉ'ʉ a'ti di'tacjãrãrẽ apemasã ye me'rã
ucũgʉ̃ti. Tojo weemicã, te me'rã quẽ'rãrẽ ẽjõpeosome’, nicʉ niwĩ.”
22 Tojo weegʉ Õ'acʉ̃ masãrẽ apemasã ye me'rã weregʉ, masã
ẽjõpeotisere, cʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cãsere ĩ'osami. Ãpẽrã cʉ̃rẽ ẽjõpeorã pe'ere
cʉ̃ ye queti wererã me'rã yʉ'ʉre ẽjõpeorã nima nisere ĩ'osami.
23 Mʉsã nipe'tirã nerẽwʉaropʉ apemasã yere tʉ'omasĩtimirã ucũcã,
Jesucristore ẽjõpeotirã sãjãabosama. Na sãjãejarã, mʉsã ucũsere
masĩtirã, “Maatirã weema”, nibosama.
24 Mʉsã nipe'tirã Õ'acʉ̃ were'quere wereturiacã pe'ema, a'tiro wee-
bosama. Jesucristore ẽjõpeotigʉ mʉsã weesere ĩ'agʉ̃, “Yʉ'ʉ ña'agʉ̃
nisa'a”, ni tʉ'oña'bosami.
25 Cʉ̃ ña'arõ wee'quere wãcũejagʉsami. Tojo weegʉ Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeogʉ
ejaque'agʉsami. “Õ'acʉ̃ diacjʉ̃ta na me'rã nimi”, nigʉ̃sami.

Mʉsã weesere wiopesase me'rã weeya nise ni'i

26 Acawererã, mʉsã weesetise a'tiro ni'i. Mʉsã nerẽrã, ãpẽrã Õ'acʉ̃rẽ
basapeosama. Ãpẽrã Õ'acʉ̃ cjasere bu'esama. Ãpẽrã Õ'acʉ̃ masĩcã
wee'quere wereturiasama. Ãpẽrã, ãpẽrã ye ucũsere tʉ'otimirã, ucũsama.
Na ucũsere ãpẽrã o na basu wereturiasama. Te me'rã nipe'tirã Jesucri-
store ẽjõpeori curuacjãrãrẽ a'merĩ Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeonemocã weeya.
27 Ãpẽrã ye ucũsere tʉ'otimirã ucũrĩ masã pʉarã o i'tiarãta ucũato.
Ni'cʉ̃ ucũmʉ'tã, be'ro apĩ ucũato. Na ucũsere apĩ wereturiato.
28 Mʉsã nerẽwʉaropʉ wereturiagʉ marĩcã, ucũtiyʉ'rʉocã'to. Na se'saro
wãcũsepʉ Õ'acʉ̃rẽ ucũato.

29 Õ'acũ weredutisere wereturiari masã quẽ'rã pʉarã o i'tiarãta wereato.
Ãpẽrã na weresere beseato. “¿Diacjʉ̃ta niti?” niato.
30 Ni'cũ ucũrĩ cura Õ'acũ apĩ topʉ dujigʉre wereduticã, ucũmʉ'tã'cʉ
di'tamarĩato.
31 Mʉsã nipe'tirã Õ'acũ wereduti'quere wereturiamasĩ'i. Tojo weerã
ni'cũ weremʉ'tã, apĩ, apĩ wereturiawã'cãña. Tojo weecã, nipe'tirã
masĩrãsama. Nipe'tirã wãcũtutuarãsama.
32 Mʉsã Õ'acũ weredutisere wereturiarã, no'o ʉaro ucũma'aticã'ña.
Wãcũyu, “A'teta masãrẽ werecã, añutʉ'sa'a”, ni wereya. Ãpẽrã ucũrĩ
curare ucũticã'ña.
33 Õ'acũ queoro weecã ʉami. No'o ʉaro weesere ʉatimi.
Nipe'tirã Jesucristore ẽjõpeorã nerẽrã, a'tiro weewʉama.
34 Mʉsã nerẽrĩ curare numia ucũtiyʉ'rʉocã'to. Narẽ ucũdutiticã'ña.
Ucũrõnojõ o'orã, Õ'acũ ye queti ojáca pũrĩpʉ duti'caronojõta añurõ
yʉ'tiato.
35 Na tʉ'oti'quere masĩsĩ'rĩrã, wi'ipʉ na marãpʉsʉmʉarẽ sẽrĩtiña'to.
Numia Jesucristore ẽjõpeorã nerẽwʉaropʉ ucũcã, tʉ'sawe'e.
36 Mʉsãrẽ masĩrõʉa'a. Õ'acũ ye queti mʉsã me'rã nʉ'cãticaro niwũ.
Mʉsã se'saro tere ẽjõpeorã niwe'e.
37 No'o “Yʉ'ʉ Õ'acũ yere wereturiamasĩ'i, Espíritu Santu wãcũse o'ose
me'rã ucũ'u” nigũnojõ yʉ'ʉ ojasere “Marĩ wiogʉ dutise ni'i”, nigũsami.
38 Yʉ'ʉ oja'quere ẽjõpeotigʉre mʉsã quẽ'rã cũrẽ ẽjõpeoticã'ña.
39 Acawererã, Õ'acũ yere wereturiamasĩsere ʉaya. Ãpẽrãrẽ apemasã
yere tʉ'otimirã na ucũcã, cã'mota'aticã'ña.
40 Nipe'tise mʉsã weesere no'o ʉaro weema'aticã'ña. Wiopesase me'rã
weeya.

15

Jesucristo masã'que ni'i

1 Acawererã, yʉ'ʉ mʉsãrẽ todʉporopʉ bu'e'que Jesucristo masãrẽ
yʉ'rʉose quetire ni'cãrõacã wãcũcã ʉa'a. Mʉsã tere tʉ'orã, ẽjõpeowʉ.
A'tiro nicã quẽ'rãrẽ ẽjõpeonu'cũ'u.
2 Õ'acũ te añuse queti me'rã mʉsãrẽ ẽjõpeonu'cũcã weegʉ weemi.
Mʉsãrẽ te queti yʉ'ʉ were'quere ẽjõpeonu'cũcã, yʉ'rʉogʉsami. Que-
oro mʉsã ẽjõpeocã, tojo weegʉsami. Mʉsã bu'ipʉ dia'cũ ẽjõpeorã,
yʉ'rʉono'some.
3 Yʉ'ʉre bu'e'quere mʉsãrẽ wereturiawʉ. Te apeye yʉ'rʉoro
niyʉ'rʉnʉ'cãse a'tiro niwũ. Õ'acũ ye queti ojáca pũrĩpʉ oja'caronojõta
Cristo marĩ ña'arõ wee'quere cõ'asĩ'rĩgũ, wẽrĩbosacʉ niwĩ.
4 Cũ wẽ́rĩ́ca be'ro cũrẽ yaacãrã niwã. Be'ro Õ'acũ ye queti ojáca pũrĩpʉ
oja'caronojõta i'tia nʉmʉ be'ro Õ'acũ cũrẽ masõcʉ niwĩ.
5 Tojo wééca be'ro cũ Pedrore, ãpẽrã cũ besecũú'cãrãrẽ bajuacʉ niwĩ.
6 Be'ro ni'cãti pãjãrã quinientos yʉ'rʉoro cũrẽ ẽjõpeorãrẽ bajuacʉ niwĩ.
Pãjãrã cũrẽ ĩ'a'cãrã catisama yujupʉ. Ãpẽrã wẽrĩatojacãrã niwã.
7 Be'ro Santiagore bajuacʉ niwĩ. To be'ro nipe'tirã cũ besecũú'cãrãrẽ
bajuacʉ niwĩ.
8 Be'ro nipe'tirã cũrẽ ĩ'áca be'ropʉ yʉ'ʉre bajuawĩ. Na be'rocjũ
yapatigʉacãpʉ bajua'cʉ weronojõ nimigũ, cũrẽ ẽjõpeosirutu'u.

9 Yʉ'ʉ nipe'tirã ãpẽrã Jesucristo besecũú'cãrã docapʉ ni'i. Yʉ'ʉre
ne cã'rõ "Jesucristo besecũú'cʉ nimi", niticã'rõʉa'a. Yʉ'ʉ Jesucristore
ẽjõpeori curuacjãrãrẽ ña'arõ wee'que bu'iri, tojo ni'i.
10 Tojo nimigʉ̃, Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre añurõ weeyucã, Jesucristo besecũú'cʉ ni'i.
Yʉ'ʉre mejõ waro añurõ weegʉ weetimi. Yʉ'ʉ nipe'tirã ãpẽrã yʉ'rʉoro
da'ra'a. Yʉ'ʉ se'saro tojo weewe'e. Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre añurõ wéégʉ, yʉ'ʉ me'rã
ninu'cũmi. Yʉ'ʉre weetamumi.
11 Yʉ'ʉ bu'ese, tojo nicã ãpẽrã cʉ̃ besecũú'cãrã na bu'ese ni'cãrõnojõ ni'i.
Jesucristo wẽrĩ masã'que queti ʉ̃sã bu'ese ni'i. A'tereta mʉsã ẽjõpeowʉ.

Wẽrĩ'cãrã na masãmʉjãatje ni'i

12 Ʉsã Cristo wẽrĩ masã'que quetire bu'ewʉ. Tere bu'emicã, ¿de'ro
weerã mʉsã ni'cãrẽrã "Wẽrĩ'cãrã masãtima", nisari?
13 "Wẽrĩ'cãrã masãtima" nicãma, Cristo quẽ'rã masãtibopĩ.
14 Cʉ̃ masãticãma, ʉ̃sã bu'ese wapamarĩbopã. Mʉsã ẽjõpeose quẽ'rã
wapamarĩbopã.
15 Õ'acʉ̃ Cristore masõcʉ niwĩ nise quetire werewʉ. Mʉsã "Wẽrĩ'cãrã
masãtima" nicã, ʉ̃sã te quetire wererã, nisoorã weebosa'a. Diacjʉ̃ta
wẽrĩ'cãrã masãticãma, Õ'acʉ̃ Cristore masõtibopĩ.
16 A'tiro ni'i. Wẽrĩ'cãrã masãticãma, Cristo quẽ'rã masãtibopĩ.
17 Cʉ̃rẽ masõticã, mʉsã ẽjõpeose wapamarĩbosa'a. Todʉporo mʉsã
ña'arõ wee'quere mejãrõta acobojono'tirã nibosa'a.
18 Jesucristore cʉ̃ pacʉ masõticãma, cʉ̃rẽ ẽjõpeorã wẽrĩrã, cʉ̃rẽ
ẽjõpeotirã weronojõ pecame'epʉ wa'abosama.
19 "Wẽrĩ'cãrã masãsome" nise diacjʉ̃ nicãma, marĩ "Masãrãsama"
nírã, marĩta ãpẽrã yʉ'rʉoro pajasecʉorã waro nibosa'a. Mejõ waro
ẽjõpeoma'abosa'a.
20 "Wẽrĩ'cãrã masãtima" nise diacjʉ̃ niwe'e. "Cristo masãcʉ niwĩ" nise
pe'e diacjʉ̃ ni'i. Cristo ãpẽrã nipe'tirã wẽrĩ'cãrã dʉporo masãmʉ'tãcʉ
niwĩ. Marĩ quẽ'rã wẽrĩ'cãrãpʉ masãrãsa'a.
21 A'tiro ni'i. Ne warocjʉ̃pʉ Adã̃ ña'arõ weenʉ'cã'que bu'iri marĩ
nipe'tirã wẽrĩdijarãsa'a. Be'ro Cristo añurõ weese bu'iri wẽrĩ'cãrãpʉ
nimirã, masãmʉjãarãsa'a tja.
22 Marĩ nipe'tirã Adã̃ põ'rã nise ye bu'iri wẽrĩrãsa'a. Cristo yarã nirã̃
pe'e marĩ cʉ̃rẽ ẽjõpeorã, catinu'cũrãsa'a.
23 Marĩ masãrã, queoro masãrãsa'a. Cristo masãmʉ'tãtojacʉ niwĩ. Be'ro
cʉ̃ apaturi a'ticã, marĩ cʉ̃ yarã masãrãsa'a.
24 Tojo wa'acã, a'ti ʉmʉco pe'tia wa'arosa'a. Titare Cristo nipe'tirã wiorã
tutuarãrẽ, bajutirãrẽ, bajurãrẽ cõ'ape'ocʉ̃sami. Cʉ̃ tojo weetu'ajaca be'ro
cʉ̃ pacʉre cʉ̃ nipe'tirã wiogʉ nisere wiagʉsami.
25 Tojo wiase dʉporo Õ'acʉ̃ Cristore ĩ'atu'tirãrẽ docaque'acã weegʉsami.
Tojo weegʉ Cristo nipe'tirã bu'ipʉ tojagʉ́sami.
26 Cristore ĩ'atu'tirãrẽ docaque'acã wéé̃ca be'ro wẽrĩse quẽ'rã
marĩrõsa'a.
27 Õ'acʉ̃ cʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ nírõnojõta nipe'tisere, nipe'tirãrẽ
Cristo docapʉ tojacã weecʉ niwĩ. Tojo nírõ, "Õ'acʉ̃ Cristo docapʉ nimi",
nirõ mejẽta wee'e. Õ'acʉ̃ta nipe'tisere, nipe'tirãrẽ Cristo docapʉ tojacã
weecʉ niwĩ.
28 Õ'acʉ̃ tojo tojacã wéé̃ca be'ro Cristo Õ'acʉ̃ macʉ̃, cʉ̃ basu cʉ̃ pacʉ doca
tojagʉ́sami. Tojo weegʉ Õ'acʉ̃ nipe'tise, nipe'tirã wiogʉ nigʉ̃sami.

29 Apeyere ãpẽrã a'tiro weesama. Wẽrĩ'cãrã ye wapa wãmeyebosadutisama. “Wẽrĩ'cãrã masãtisama” nicãma, tojo weeno'ña marĩbosa'a.
30 Apeyere, ʉ̃sã bu'ese bu'iri nipe'tise nʉmʉrĩ ãpẽrã ña'arõ weesĩ'rĩma. Tojo wiose wa'teropʉ nimirã, wẽrĩ'cãrã masãtjere wãcũrã, bu'enu'cũ'u.
31 Diacjʉ̃ta yʉ'ʉ mʉsã marĩ wiogʉ Jesucristore ẽjõpeose ye bu'iri e'cati'i. A'te quẽ'rã diacjʉ̃ta ni'i. Nipe'tise nʉmʉrĩ “Masã yʉ'ʉre wẽjẽrãsama”, ni tʉ'oña'a.
32 Yʉ'ʉ Jesucristo ye quetire werese bu'iri Éfesocjãrã yʉ'ʉre wa'icʉrã yaiwa weronojõ ña'arõ weewã. “Wẽrĩ'cãrã masãsome” nicã, mejõ waro na weesere pi'etibopã. “Wẽrĩ'cãrã masãsome” nise diacjʉ̃ nicãma, marĩ quẽ'rã ãpẽrã ucũwʉaronojõ ucũbosa'a. A'tiro nibosa'a: “Te'a ba'arã, te'a sĩ'rĩrã. Maata wẽrĩdojarãsa'a. Marĩ wẽrĩati dʉporo weewe'orã”, nibosa'a.
33 Ãpẽrã mʉsãrẽ mejẽcã ẽjõpeoduticã, ẽjõpeoticã'ña. Masã ucũwʉase a'tiro ni'i: “Ña'arã me'rã ba'paticã, añurõ weese dojosa'a.”
34 Tojo weerã tʉ'omasĩña. Mʉsã todʉporo ní'caronojõ wiopesase me'rã queoro weeya tja. Ña'arõ weeticã'ña. Ni'cãrẽrã Õ'acʉ̃rẽ masĩwe'e. Mʉsãrẽ bopoyadutigʉ tojo ni'i.

Wẽrĩ'cãrã masãmʉjãatjere werenemose ni'i

35 Apetero ni'cʉ̃ “Wẽrĩ'cãrã masãtima” nisere ẽjõpeogʉ, a'tiro sẽrĩtiña'bosami: “Wẽrĩ'cãrã ¿de'ro wee masãta basiobosari? Na masãrã, ¿de'ro bajuri upʉ cʉorãsari?”
36 Cʉ̃ tojo sẽrĩtiña'ma'acã'bosami. Marĩ otese peri otecã, te peri pĩ'rĩatji dʉporo boadijasa'a.
37 Marĩ pĩ'rĩdutirã pĩ'rĩmʉjã'cʉ mejẽtare ote'e. Te peri pe'ere trigo o no'o otese nisere pĩ'rĩdutirã ote'e.
38 Be'ro Õ'acʉ̃ cʉ̃ ʉa'caronojõ pĩ'rĩcã weesami. No'o de'ro bajuse dʉca ní'que tenojõta tja pĩ'rĩcã weesami.
39 Nipe'tirã catisere cʉorã ni'cãrõnojõ bajurã nitima. Masã ye upʉ wa'icʉrã ya upʉ weronojõ bajuwe'e. Mirĩcʉ̃a ya upʉ quẽ'rã mejẽcã baju'u. Wa'i quẽ'rã mejẽcã upʉtima.
40 A'te dʉcawatiro weronojõ ʉ'mʉsecjãrã quẽ'rã mejẽcã upʉtima. A'ti di'tacjãrã mejẽcã upʉtima. Ʉ'mʉsepʉ nirã̃ añubutiari upʉ cʉoma. A'ti nucũcãpʉ nirã̃ quẽ'rã tojota cʉoma. Ʉ'mʉsecjãrã, a'ti nucũcãcjãrã weronojõ nitima.
41 Mujĩpũ ʉmʉcocjʉ̃ ñamicjʉ̃ weronojõ, tojo nicã ñocõa weronojõ bo'reyutimi. Ñocõa quẽ'rã ni'cãrõnojõ bo'reyutisama.
42 Ã'rã nipe'tirã weronojõ wẽrĩ'cãrã masãcã, tojo wa'arosa'a. Wẽrĩ'cãrãrẽ yaacã, na upʉ boarosa'a. Be'ro ape upʉ pe'titiatji upʉ masõno'rõsa'a. Masõ̃ca be'ro apaturi wẽrĩnemosome.
43 Marĩ mejõ nirĩ upʉre yaa'a. Masãrõpʉa tja ape upʉ añubutiari upʉ nirõsa'a. Marĩ tutuatiri upʉre yaacõ'a'a. Masã̃ca be'ropʉre ape upʉ tutuari upʉ nirõsa'a.
44 Marĩ a'ti upʉre yaacõ'a'a. Masã̃ca be'ro ʉ'mʉse cja upʉ pe'titiatji upʉ nirõsa'a. Tojo weerã masĩno'o. Marĩ a'ti upʉre cʉorã, ape upʉ pe'titiatji upʉre cʉorãsa'a.
45 Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ a'tiro ojano'o: “Õ'acʉ̃ cʉ̃ weemʉ'tã'cʉ Adã̃rẽ catisere o'ocʉ niwĩ.” Cʉ̃ be'rocjʉ̃ Jesucristo pe'e catise pe'titise warore o'ogʉ nimi.

46 A'ti upʉ cjase catise marĩ cʉomʉ'tãse ni'i. Apeye catise be'ro cjase ni'i. Te ʉ'mʉse cja upʉ cjase pe'titiatje ni'i.
47 A'ti nucũcãpʉre masʉ̃ nimʉ'tã'cʉ di'ta me'rã yeeno'cʉ niwĩ. Cʉ̃ be'rocjʉ̃ Cristo ʉ'mʉsecjʉ̃ nimi.
48 A'ti di'tacjãrã ne warocjʉ̃ di'ta me'rã weeno'cʉ weronojõ upʉtima. Jesucristore ẽjõpeorã pe'e ʉ'mʉsepʉ wa'ajã ʉ'mʉsecjʉ̃ weronojõ upʉtima.
49 Adã̃ di'ta me'rã yeeno'cʉ niwĩ. Marĩ cʉ̃ weronojõ upʉti'i. Mejãrõta be'ropʉ ʉ'mʉsecjʉ̃ Cristo weronojõ upʉtirãsa'a.
50 Acawererã, a'tiro ni'i. Marĩrẽ a'ti upʉ me'rã ʉ'mʉsepʉ wa'ata basiowe'e. Boadijatji upʉ ni'i. Ti upʉ ninu'cũmasĩtisa'a.
51-52 Apeye quẽ'rã todʉporo masĩno'ña marĩ'quere weregʉti. Nipe'tirã wẽrĩsome. Jesucristo a'tiri cura Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ ʉ'mʉsecjʉ̃ Õ'acʉ̃ yaro coronetare putigʉsami. Tojo wa'acã, ʉmʉñarõ cãrĩwã'cãmajãrã weronojõ marĩ nipe'tirã Jesucristore ẽjõpeorã ape upʉ dʉcayurãsa'a. Wẽrĩ'cãrã ape upʉ pe'titiatji upʉ me'rã masãrãsama. Catirã quẽ'rã mejãrõta dʉcayurãsama.
53 Marĩ ya upʉ boawʉari upʉ pe'titiati upʉ wa'arosa'a. Dʉcayu, catinu'cũcã'rõsa'a.
54-55 Marĩ pe'titiati upʉ dʉcayucã, Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ nírõnojõta wa'arosa'a. A'tiro ni ojano'o: "Marĩ wẽrĩsere docaque'acã weetoja'a. Ne apaturi wẽrĩnemosome majã. Wẽrĩrã pi'etisere tʉ'oña'some."
56 Marĩ ña'arõ weese bu'iri wẽrĩrĩ masã ni'i. Te marĩ ña'arõ weesere Õ'acʉ̃ Moisére dutise cũu'que me'rã masĩno'o. Ña'arõ wéérã, marĩ pecame'epʉ wa'abopã.
57 Tere cã'mota'agʉ, Õ'acʉ̃ pe'e a'tiro weecʉ niwĩ. Marĩ wiogʉ Jesucristo me'rã pecame'epʉ wa'abo'cãrãrẽ yʉ'rʉocʉ niwĩ. Tojo weerã Õ'acʉ̃rẽ e'catise o'orã.
58 Acawererã, a'tere wãcũrã, ẽjõpeonu'cũcã'ña. Marĩ wiogʉ yere siape me'rã nemorõ weenemoña. Mʉsã masĩ'i. Cʉ̃ yere wéérã, tojowaro weebutiarã weewe'e. Wapati'i.

16

Corintocjãrã Jerusalẽpʉ nirãrẽ niyeru o'orãtirã sẽrĩneose ni'i

1 Mʉsã Jesucristore ẽjõpeorãrẽ niyeru sẽrĩneosema yʉ'ʉ Galaciacjãrãrẽ duti'caronojõta weeya. A'tiro niwʉ̃:
2 "Soorinʉmʉrẽ nimʉ'tãrĩ nʉmʉ semanarĩnʉcʉ̃ mʉsã wapata'aro ejatuaro apesepʉ nʉrõña." Mʉsã tojo weeyurã, yʉ'ʉ etari curapʉ o'osĩ'rĩrã da'rama'acũñasome.
3 Yʉ'ʉ mʉsã tiropʉ etagʉ, mʉsã beserãrẽ Jerusalẽpʉ o'ógʉti. Narẽ o'ógʉ, yʉ'ʉ ojáca pũrĩpʉre "Ã'rã nima Corintocjãrã bese'cãrã", ni ojagʉti. Na me'rã ti pũrĩrẽ, tojo nicã niyerure Jerusalẽcjãrã Jesucristore ẽjõpeorãrẽ o'ógʉti.
4 "Yʉ'ʉre wa'aroʉa'a" nicãma, na yʉ'ʉ me'rã wa'arãsama.

Pablo Corintopʉ cʉ̃ wa'atjere apoyuse ni'i

5 Yʉ'ʉ topʉ wa'agʉ, Macedonia di'tapʉ yʉ'rʉagʉsa'a. To yʉ'rʉa, mʉsã tiropʉ etagʉsa'a.
6 Apetero weegʉ mʉsã me'rã yoacã nigʉ̃sa'a. Nipe'tiro pu'ecʉ nígʉ̃, nipe'ocʉ̃sa'a. Be'ro, mʉsã apero no'o yʉ'ʉ wa'asĩ'rĩgʉ̃ wa'atjere weetamumasĩrãsa'a.

7 Yʉ'ʉ mʉsãrẽ mejõ waro ĩ'ayʉ'rʉwã'cãsĩ'rĩtisa'a. Marĩ wiogʉ Jesucristo
ʉacã, mʉsã tiropʉre yoacã tojasĩ'rĩsa'a.
8 Pentecosté bosenʉmʉ nicã a'to Éfesopʉ níniguʉ̃ti yujupʉ.
9 A'tore peje da'rase ni'i. Pãjãrã marĩ wiogʉ ye quetire tʉ'osĩ'rĩma. Tere
cã'mota'asĩ'rĩrã quẽ'rã pãjãrã nima.
10 Timoteo mʉsã tiropʉ etacã, cʉ̃rẽ weetamuña. Tojo weecã, cʉ̃
wãcũque'tiro marĩrõ, bʉjawetiro marĩrõ niguʉ̃sami. Cʉ̃ yʉ'ʉ weronojõ
marĩ wiogʉ yere da'rami.
11 Tojo weerã mʉsã cʉ̃rẽ mejõ waro ĩ'acõ'aticã'ña. Cʉ̃ a'topʉ a'tiatjere
weetamuña. Tojo weecã, cʉ̃ e'catise me'rã yʉ'ʉ tiropʉ a'tigʉsami. Yʉ'ʉ
ãpẽrã Jesucristore ẽjõpeorã me'rã cʉ̃rẽ yucuegʉ wee'e.
12 Apoloma yʉ'ʉ ʉpʉtʉ waro mʉsã tiropʉ ĩ'agʉ̃ wa'adutimiwʉ̃. Cʉ̃rẽ
marĩ acawererã me'rã wa'adutimiwʉ̃. Cʉ̃ ni'cãrõacãrẽ wa'asĩ'rĩtimi. Cʉ̃rẽ
wa'ata basiocã, be'ro wa'agʉsami.

Pablo Corintocjãrãrẽ añudutitʉo'que ni'i

13 Mʉsã añurõ tʉ'omasĩña. Ẽjõpeodu'uticã'ña. Ne uiro marĩrõ niña.
Tojo nírã, Õ'acʉ̃ tutuase me'rã niña.
14 Ãpẽrãrẽ ma'inu'cũcã'ña.
15 Ni'cãrõacãrẽ, acawererã, a'tere mʉsãrẽ weresĩ'rĩsa'a. Estéfanas ya
wi'icjãrãta niwã Acayapʉre ãpẽrã dʉporo Jesucristore ẽjõpeomʉ'tã'cãrã.
Na Jesucristore ẽjõpeorãrẽ ʉpʉtʉ waro weetamuma.
16 Na weronojõ weesetirãnojõrẽ na dutisere yʉ'tiya. Tojo nicã nipe'tirã
Cristo yere da'rarã na dutisere weeya.
17 Mʉsã me'rãcjãrã Estéfanas, Fortunato, Acaico a'topʉ ejacã, pũrõ
e'catiwʉ. Na mʉsã yʉ'ʉre weetamubo'quere weema.
18 Yʉ'ʉre ejerisãjãcã weewã. Mʉsã quẽ'rãrẽ tojota weerãsama. Tojo
weerãrẽ “Añurõ weerã weema”, nirõʉa'a.
19 Asia di'tacjãrã Jesucristore ẽjõpeori curuacjãrã mʉsãrẽ añudutima.
Aquila, Priscila, na ya wi'ipʉ nerẽwʉarã quẽ'rã Jesucristore ẽjõpeorã
nitjĩarã, pũrõ añudutio'oma.
20 Nipe'tirã Jesucristore ẽjõpeorã mʉsãrẽ añudutima. Mʉsã e'catise
me'rã a'merĩ añudutiya.
21 A'te nitʉose daripʉre mʉsãrẽ añudutigʉ yʉ'ʉ basuta oja'a.
22 No'o marĩ wiogʉ Jesucristore ma'itigʉre ña'arõ wa'ato. “Ʉsã wiogʉ,
quero a'tibaque'oya.”
23 Jesucristo marĩ wiogʉ mʉsãrẽ añurõ weeato.
24 Marĩ nipe'tirã Jesucristo yarã ni'i. Tojo weegʉ mʉsãrẽ ʉpʉtʉ ma'i'i.
Tojota wa'ato.
Tocã'rõta oja'a.
Pablo

Pablo Corintocjãrãrẽ ape pũrĩ ojanemo'que ni'i

A'ti pũrĩ a'tiro weero ojano'pã nise ni'i

Pablo nimʉ'tãrĩ pũrĩ Corintocjãrãrẽ ojáca be'ro Éfesopʉta tojacã'cʉ niwĩ yujupʉ. Topʉ nígʉ̃, Corintopʉre ña'arõ wa'a'que quetire miiejacãrã niwã. Tere tʉ'ogʉ, Pablo na tiropʉ maata wa'asĩ'rĩcʉ niwĩ. Tojo wa'asĩ'rĩmigʉ̃, wa'aticʉ niwĩ. Macedonia di'ta pe'e wa'acʉ niwĩ. Tojo weegʉ a'ti pũrĩrẽ Macedonia di'tapʉ nígʉ̃, ojacʉ niwĩ. Tito wãmetigʉ a'ti pũrĩrẽ miacʉ niwĩ. Tojo nicã ãpẽrã cʉ̃rẽ ba'patiwã'cãcãrã niwã.

Pablo narẽ a'tere ojacʉ niwĩ. Jesucristo ye quetire werecusiagʉ cʉ̃ ña'arõ yʉ'rʉsere ojacʉ niwĩ. Tojo nicã pajasecʉorãrẽ niyeru sẽrĩbosasere ojacʉ niwĩ. Apeye, cʉ̃ bu'esere ĩ'atu'tirã ye cjasere ojacʉ niwĩ.

Pablo Corintocjãrãrẽ oja'que ni'i

1 Yʉ'ʉ Pablo, Timoteo me'rã mʉsãrẽ añuduti'i. Õ'acʉ̃ ʉaronojõta Jesucristo yʉ'ʉre cʉ̃ ye quetire weredutigʉ cũucʉ niwĩ. Yʉ'ʉ a'ti pũrĩrẽ mʉsãrẽ Õ'acʉ̃ yarã Corintopʉ nirãrẽ oja'a. Tojo nicã nipe'tirã Õ'acʉ̃ yarã Acaya di'tapʉ nirãrẽ oja'a.

2 Mʉsãrẽ Õ'acʉ̃ marĩ pacʉ, tojo nicã Jesucristo marĩ wiogʉ añurõ weeato. Tojo nicã mʉsãrẽ ejerisãjãcã weeato.

Pablo cʉ̃ pi'etise queti ni'i

3 Õ'acʉ̃ marĩ wiogʉ Jesucristo pacʉre e'catise o'orã. Cʉ̃́ta marĩrẽ pajaña'mi. Marĩrẽ wãcũtutuacã weenu'cũmi.

4 Pi'etisetirinʉcʉ̃ Õ'acʉ̃ marĩrẽ wãcũtutuacã weemi. Tojo weerã marĩ quẽ'rã pi'etirãrẽ wãcũtutuacã weemasĩ'i. Marĩrẽ Õ'acʉ̃ wãcũtutuacã wee'caronojõta narẽ weemasĩ'i.

5 Jesucristo yere wererã, pi'etino'o. Cristo pũrõ pi'eti'quere pi'etitamu'u. Cʉ̃ me'rãta, cʉ̃ weetamuse me'rã nemorõ wãcũtutua'a.

6 Ʉsã pi'etirã, mʉsãrẽ wãcũtutuacã ʉarã, mʉsã yʉ'rʉweticã ʉarã, tojo pi'eti'i. Õ'acʉ̃ ʉ̃sãrẽ wãcũtutuasere o'omi. Tojo weerã ʉ̃sã quẽ'rã mʉsãrẽ wãcũtutuacã wee'e. Ʉsã pi'etironojõ pi'etirãsa'a. Tojo wa'acã, Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ wãcũtutuacã weegʉsami.

7 Ʉsã weronojõ pi'eticã, Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ wãcũtutuacã weegʉsami. Tojo weerã ʉ̃sã mʉsã añurõ weeatjere masĩyutoja'a.

8 Acawererã, ʉ̃sãrẽ Asiapʉ wa'a'quere masĩcã ʉasa'a. Ʉsã topʉre ʉpʉtʉ waro pi'etiwʉ. A'tiro wãcũmiwʉ̃: "Ne põtẽosome. Wẽrĩrãsa'a", nimiwʉ̃.

9 "Ʉsãrẽ wẽjẽcõ'arãsama", ni wãcũmiwʉ̃. Ʉsã ne tutuatiwʉ. Tojo wa'a'que añu niwʉ̃. Te me'rã a'tiro wãcũwʉ̃. "Ʉsã basu ne weetamumasĩtisa'a. Õ'acʉ̃ ni'cʉ̃ta ʉ̃sãrẽ weetamumasĩmi", ni wãcũwʉ̃. Cʉ̃́ta wẽrĩ'cãrãpʉre masõgʉ̃ nimi.

10 "Õ'acʉ̃ ʉ̃sãrẽ na wẽjẽbo'cãrãrẽ yʉ'rʉowĩ. Ni'cãrõacãrẽ yʉ'rʉonu'cũcã'mi. Be'ropʉ quẽ'rãrẽ ʉ̃sãrẽ yʉ'rʉonu'cũcʉ̃sami", ni ẽjõpeo'o.

11 Õ'acũrẽ mʉsã ʉ̃sãrẽ sẽrĩbosanu'cũcã, tojo weegʉsami. Pãjãrã ʉ̃sãrẽ
sẽrĩbosacã, Õ'acʉ̃ añurõ ʉ̃sãrẽ weetamugʉ̃sami. Cʉ̃ tojo weecã ĩ'arã,
pãjãrã e'catise o'orãsama.

Pablo Corintopʉ wa'asĩ'rĩmi'que ni'i

12 Apeyere ʉ̃sã pũrõ e'cati'i. Ʉsã a'ti nucũcãpʉre weesooro marĩrõ
añurõ weesetiwʉ. Mʉsã wa'teropʉ quẽ'rãrẽ tojota weewʉ. Tojo weerã
ʉ̃sã bu'iri marĩrã añurõ tʉ'oña'a. Ʉsã basu ʉ̃sã masĩse me'rã weetiwʉ.
Õ'acʉ̃ weetamuse me'rã weewʉ.
13 Mʉsãrẽ ojarã, tʉ'ota basiose dia'cʉ̃rẽ oja'a. Mʉsã tere añurõ masĩcã
ʉa'a.
14 Cã'rõ masĩtoja'a, masĩrã pe'e. Mʉsã añurõ masĩpe'orã, marĩ wiogʉ
Jesú apaturi a'ticã, "Ʉsãrẽ diacjʉ̃ta nipã", nirãsa'a. Ʉsã mʉsãrẽ "Añurõ
weesetima" nírõnojõta mʉsã quẽ'rã ʉ̃sãrẽ añurõ wãcũrãsa'a.
15-16 "Tojo añurõ wa'arosa'a" ni wãcũgʉ̃, Macedoniapʉ wa'agʉ, mʉsã
tiropʉ ĩ'amʉ'tãgʉ̃ wa'asĩ'rĩmiwʉ̃. "Be'ro ĩ'amajãmitojatigʉti tja", nimiwʉ̃.
Pʉati mʉsã tiropʉ ĩ'agʉ̃ wa'asĩ'rĩmiwʉ̃. Mʉsã e'caticã ʉagʉ, tojo
weesĩ'rĩmiwʉ̃. "Yʉ'ʉ tojo weecã, Judea di'tapʉ wa'atjere weeta-
murãsama" ni wãcũgʉ̃, tojo weesĩ'rĩmiwʉ̃.
17 Yʉ'ʉ topʉ wa'aticã ĩ'arã, "Wiopesase marĩrõ weema'acã'pĩ", ¿niti?
"Cʉ̃ no'o ʉaro weema'agʉ̃nojõ nimi", ¿nisari? " 'Wa'agʉti' ní'cʉ nimigʉ̃,
a'titiapĩ", ¿niti? "Na'irõ dʉcayumʉjãsami", ¿ni wãcũti?
18 Niwe'e. Õ'acʉ̃ ʉ̃sã weesere "Diacjʉ̃ta ni'i", nisami. Tojo weerã ʉ̃sã ne
ni'cãti no'o ʉaro dʉcayu, ucũma'awe'e.
19 Ʉsã Jesucristo Õ'acʉ̃ macʉ̃ ucũ'caronojõta ucũ'u. Cʉ̃ ne ni'cãti
"Weegʉti, weesome", niticʉ niwĩ. Nipe'tise cʉ̃ "Weegʉti" ní'caronojõta
weemi. Ʉsã i'tiarã, Silvano, Timoteo, yʉ'ʉ, cʉ̃ ye quetire mʉsãrẽ bu'ewʉ.
Nipe'tise cʉ̃ ucũse diacjʉ̃ ni'i.
20 A'tiro ni'i. Õ'acʉ̃ todʉporopʉre masãrẽ "Añurõ weegʉti", nicʉ
niwĩ. Nipe'tise cʉ̃ tojo ní'que Jesucristo cʉ̃ a'tise me'rã, cʉ̃ wẽrĩ'que
me'rã queoro wa'awʉ. Tojo wa'acã ĩ'arã, marĩ Õ'acʉ̃rẽ "Tojota ni'i", ni
e'catipeo'o.
21 Õ'acʉ̃ta marĩrẽ Cristore ẽjõpeonu'cũcã weemi. Cʉ̃ta marĩrẽ cʉ̃ yarã
wa'adutigʉ besecʉ niwĩ.
22 Marĩrẽ cʉ̃ yarã wa'acã weecʉ niwĩ. Cʉ̃ yarã ni'i nisere ĩ'osĩ'rĩgʉ̃
Espíritu Santure o'ócʉ niwĩ. Espíritu Santu marĩ me'rã nígʉ̃, cʉ̃ta Õ'acʉ̃
marĩrẽ yʉ'rʉoatjere masĩcã weemi.
23 Yʉ'ʉ Corintopʉre wa'asĩ'rĩmigʉ̃, wa'atiwʉ. Õ'acʉ̃ yʉ'ʉ tojo wee'quere
masĩsami. Yʉ'ʉ mʉsãrẽ tu'tibosa'a nígʉ̃, ma'ígʉ̃ wa'atiwʉ.
24 Mʉsã ẽjõpeosere "A'tiro pe'e ʉa'a", nigʉ̃ mejẽta wee'e. Mʉsã añurõ
ẽjõpeo'o. Mʉsãrẽ añurõ e'catise me'rã nisetiato nígʉ̃ tojo weetamusĩ'rĩ'i.

2

1 Yʉ'ʉ todʉporopʉre mʉsãrẽ bʉjaweticã weewʉ. Tojo weegʉ apaturi tja
mʉsãrẽ bʉjaweticã weesĩ'rĩtigʉ, wa'atiwʉ.
2 Yʉ'ʉ mʉsãrẽ bʉjaweticã weecã, ¿noa yʉ'ʉre e'caticã weebosari? Mʉsã
dia'cʉ̃ yʉ'ʉre tojo wee'e. Mʉsã bʉjaweticã, basiotibosa'a.
3 Tojo weegʉ yʉ'ʉ mʉsãrẽ ojawʉ. Yʉ'ʉ topʉ wa'acã, e'caticã wee-
boronojõ o'orã, yʉ'ʉre bʉjaweticã weebopã. Yʉ'ʉ a'tiro tʉ'oña'a. Yʉ'ʉ
e'caticã, mʉsã quẽ'rã e'catibopã.

4 Yʉ'ʉ ojamʉ'tãca pũrĩrẽ ojagʉ, pũrõ wãcũque'ti, utiwʉ. Mʉsãrẽ
bʉjawetiato nígʉ̃ mejẽta ojawʉ. Yʉ'ʉ mʉsãrẽ ma'iyʉ'rʉ'ʉ. Mʉsãrẽ tere
masĩdutigʉ ojawʉ.

Ña'arõ wee'cʉre acobojoduti'que ni'i

5 Ni'cʉ̃ ña'arõ weeri masʉ̃ marĩrẽ bʉjaweticã weecʉ niwĩ. Yʉ'ʉ dia'cʉ̃rẽ
tojo weetiwĩ. Mʉsã quẽ'rã mejãrõta weeno'cãrã niwʉ̃. Marĩ nipe'tirã
tojo weeno'cãrã niwʉ̃, weeno'rã pe'e. Yʉ'ʉ a'tere tojo ucũgʉ̃, ʉpʉtʉ waro
nibutiagʉ mejẽta wee'e.
6 Mʉsã pãjãrã ña'arõ weeri masʉ̃rẽ bu'iri da'retoja'a.
7 Tojo weerã ni'cãrõacã mʉsã cʉ̃rẽ acobojoya. Cʉ̃rẽ wãcũtutuacã weeya.
Tojo weeticã, cʉ̃ bʉjawetiyʉ'rʉabosami.
8 Tojo weegʉ mʉsãrẽ cʉ̃rẽ ma'iduti'i tja.
9 Yʉ'ʉ mʉsãrẽ todʉporopʉre ojawʉ. “¿Te yʉ'ʉ duti'quere queorota
weemitina?” ni masĩsĩ'rĩgʉ̃ ojawʉ.
10 Mʉsã no'o ña'arõ weegʉre acobojocã, yʉ'ʉ quẽ'rã cʉ̃rẽ acobojo'o.
Yʉ'ʉre ña'arõ weetiwĩ. Mʉsã pe'ere ña'arõ weewĩ. Yʉ'ʉre ña'arõ
weetimicã, cʉ̃rẽ acobojo'o. Mʉsãrẽ ma'ígʉ̃, tojo wee'e. Jesucristo yʉ'ʉre
“Cʉ̃rẽ diacjʉ̃ta acobojomi”, ni ĩ'asami.
11 Marĩ cʉ̃rẽ acobojoticã, wãtĩ cʉ̃rẽ ña'arõ bʉjawetiyʉ'rʉcã weebosami.
Jesucristo yere du'ucã'bosami. Marĩ wãtĩ weewʉasere añurõ masĩ'i.

Pablo Troapʉ wãcũque'ti'que ni'i

12 Yʉ'ʉ Troa wãmetiri macãpʉ Cristo ye quetire bu'egʉ etagʉ, a'tiro
bocaejawʉ. Jesucristo marĩ wiogʉ pãjãrãrẽ cʉ̃ ye quetire tʉ'osĩ'rĩcã weecʉ
niwĩ.
13 Tojo nimicã, yʉ'ʉ Tito marĩ acawereg̃ʉre bocatigʉ, pũrõ
wãcũque'tiwʉ. Tojo weegʉ narẽ we'eriti, wa'a wa'awʉ Macedonia
di'tapʉ.

Jesucristo me'rã marĩ añurõ weemasĩ'i nise ni'i

14 Yʉ'ʉ wãcũque'timigʉ̃, Õ'acʉ̃rẽ e'catise o'o'o. Cʉ̃ marĩrẽ añurõ
weenu'cũcã weemi. Marĩ Cristo yarã nicã, tojo weemi. Marĩ Cristo ye
queti werese me'rã masãrẽ cʉ̃rẽ masĩcã weemi. Cʉ̃rẽ masĩse ʉ'mʉtise
weronojõ nipe'tiropʉ se'sa'a.
15 Marĩ Jesucristo ye quetire wererã, ʉ'mʉtise weronojõ nisa'a. A'tiro
ni'i. Masã Õ'acʉ̃rẽ e'catise o'ocã, ope weronojõ bajuse me'rã buemorõcã,
tʉ'sasami. A'tere weronojõ marĩ cʉ̃ ye quetire werecã ĩ'agʉ̃, tʉ'sasami.
Te queti nipe'tirã cʉ̃ yʉ'rʉo'cãrãrẽ se'sa wa'a'a. Tojo nicã cʉ̃ yʉ'rʉono'ña
marĩrã pecame'epʉ wa'ajã quẽ'rã te ucũsere tʉ'ose'sa wa'ama.
16 Yʉ'rʉono'tirã Jesucristo ye quetire wererãrẽ ĩ'arã, cʉ̃rẽ ẽjõpeotirã
“Pecame'epʉ wa'arãsa'a” nírã weronojõ tʉ'oña'sama. Õ'acʉ̃
yʉ'rʉono'cãrã pe'e Jesucristo ye quetire wererãrẽ ĩ'arã, cʉ̃rẽ ẽjõpeorã
“Marĩ Jesucristo me'rã ninu'cũcã'rãsa'a”, ni wãcũsama. Ne ni'cʉ̃
cʉ̃ se'saro te quetire weremasĩtimi. Õ'acʉ̃ weetamurõ me'rã pe'e
weremasĩmi.
17 Pãjãrã a'tiro weema. Õ'acʉ̃ ye quetire wérérã, wapata'ase dia'cʉ̃rẽ
wãcũma. Ʉsã na weronojõ weewe'e. Õ'acʉ̃ o'ó'cãrã Cristore da'raco'terã
ni'i. Tojo weerã Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉre cʉ̃ ye quetire queoro were'e.

3

Õ'acʉ̃ "Masã wiogʉ nigʉ̃ti" niyu'que ni'i

1 Ʉsã "Õ'acʉ̃ ye quetire queoro were'e" nírã, ʉ̃sã basu añurõ ucũrã mejẽta wee'e. Ãpẽrã tojo weewʉasama. Na basu añurõ ucũsama. Ãpẽrãrẽ a'tiro nisama: "Ʉsãrẽ papera ojabosaya", nisama. "Ã'rã añurõ weerã nima", ni apobosadutisama. "Ʉsã tojo weecã, 'Añurã nima', ni ĩ'arãsama" nírã, tojo weedutisama. ¿Mʉsã na weesetironojõ ʉati? Ʉsã mʉsãrẽ "Añurã ni'i, tojo weerã ʉ̃sãrẽ papera apobosaya", nirã mejẽta wee'e.

2 Mʉsã Jesucristore ẽjõpeo'o. Tojo weese me'rã ʉ̃sã mʉsãrẽ queoro bu'e'quere ĩ'o'o. Tojo weerã ãpẽrã ojabosaca pũrĩrẽ ʉawe'e. Ʉsã mʉsãrẽ "Ti pũrĩ weronojõ nima", ni ejeripõ'rãti'i. A'tiro ni'i. Nipe'tirã mʉsãrẽ ĩ'arã, masĩsama. "Na narẽ diacjʉ̃ta werepã", nisama.

3 Mʉsãrẽ Cristo masãrẽ yʉ'rʉomi nisere werewʉ. Tere ẽjõpeocã, Cristo mʉsãrẽ añurõ weewĩ. Cʉ̃ mʉsãrẽ tojo weesere ãpẽrã quẽ'rãrẽ masĩcã ʉami. Tere masĩdutigʉ, papera pũrĩpʉ ojacjʉ me'rã ojaticʉ niwĩ. Tojo nicã todʉporopʉ Õ'acʉ̃ catinu'cũgʉ̃ ʉ̃tãpjĩpʉ oja'caronojõta weeticʉ niwĩ. A'tiro pe'e weecʉ niwĩ. Espíritu Santu tutuaro me'rã mʉsã wãcũsere dʉcayucʉ niwĩ. Te me'rã Cristo mʉsãrẽ añurõ weesere ĩ'omi.

4 Ʉsã Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeorã, a'tiro nímasĩ'i. Ʉsã weresere tʉ'o ẽjõpeo'quere "Diacjʉ̃ta ni'i", nímasĩ'i. Cristo weetamuse me'rã ʉ̃sã tojo nímasĩ'i.

5 "Ʉsã se'saro Õ'acʉ̃ yere weremasĩ'i", nirã mejẽta wee'e. Nipe'tise ʉ̃sã weesere Õ'acʉ̃ weetamuse me'rã pe'e wee'e.

6 Õ'acʉ̃ta "Masã me'rã apogʉti" ní'quere ʉ̃sãrẽ werecã weewĩ. Cʉ̃ ní'que a'tiro ni'i: "Yʉ'ʉ na wiogʉ nigʉ̃ti. Na pe'e yarã nirãsama." Õ'acʉ̃ tojo ní'que Moisé dutise oja'quere yʉ'tise weronojõ niwe'e. Espíritu Santu masãrẽ Õ'acʉ̃ ʉaro weecã weemasĩmi. "Moisé dutise oja'quere yʉ'tirãti", ní'cãrã pe'ere ne basiowe'e. Na bu'iritirã pecame'epʉ wa'abopã. Espíritu Santu pe'e marĩrẽ catinu'cũcã weemi.

7 Õ'acʉ̃ Moisére duti'quere ʉ̃tãpjĩpʉ ojano'caro niwʉ̃. Te dutise marĩ yʉ'rʉnʉ'cãse bu'iri wẽjẽcõ'adutise weronojõ nicaro niwʉ̃. Õ'acʉ̃ tere o'ogʉ, ʉpʉtʉ asistese me'rã o'ocʉ niwĩ. Tojo weero Moisé tere ojacã, cʉ̃ diapoa asistecaro niwʉ̃. Israe curuacjãrã cʉ̃ asistecã ĩ'apõtẽomasĩticãrã niwã. Siape me'rã cʉ̃ asistese pe'tidijacaro niwʉ̃.

8 Te dutise asistese me'rã o'o'que nemorõ Espíritu Santu cʉ̃ marĩrẽ bu'ese pe'e totá nemo'o.

9 A'tiro ni'i. Moisé dutise marĩrẽ "Bu'iri da'reno'rãsama" ní'que añuyʉ'rʉacaro niwʉ̃. Totá Õ'acʉ̃ marĩrẽ bu'iri mooma nise queti pe'e nemorõ añu'u.

10 Jesucristo yere marĩ ĩ'acasanʉ'cõcãma, Moisé dutise "Añuyʉ'rʉa'a" na ní'que pe'e mejõ nise tojacã'a.

11 Moisé cʉ̃ dutise asistese me'rã a'ti'que pe'tiatje nicaro niwʉ̃. Jesucristo ye queti pe'e pe'titiatje ni'i. Tojo weero Moisé dutise nemorõ, añuyʉ'rʉnʉ'cã'a.

12-13 Ʉsã Jesucristo ye queti pe'titiatjere e'catiyutoja'a. Tojo weerã diacjʉ̃ta were'e. Moisé cʉ̃ diapoare asistese nidojatisere pe'tidijacã ĩ'adutiticʉ niwĩ. Tojo weegʉ su'tiro casero me'rã mo'acʉ niwĩ. Ʉsã cʉ̃ weronojõ weewe'e. Tojo weerã Jesucristo ye quetire uiro marĩrõ bajuyoropʉ were'e.

14 Moisé Õ'acũ duti'quere werecã, Israe curuacjãrã tʉ'omasĩticãrã niwã.
A'tiro nicã quẽ'rãrẽ mejãrõta nima. Na Õ'acũ ye queti ojáca pũrĩrẽ bu'érã,
tʉ'otima. Cristore ẽjõpeorã dia'cũ todʉporo oja'quere tʉ'oma.
15 Ni'cãrõacãpʉ quẽ'rãrẽ Israe curuacjãrã Moisé oja'quere bu'érã,
tʉ'otima yujupʉ.
16 Marĩ wiogʉre ẽjõpeoca be'ro Õ'acũ ye cjasere tʉ'ono'o.
17 Jesucristo marĩ wiogʉ Espíritu Santu me'rã ni'cũta nimi. Tojo weerã
marĩ Espíritu Santu me'rã nírã, pecame'epʉ wa'abo'cãrã yʉ'rʉono'cãrã
ni'i.
18 Marĩ Cristore ẽjõpeorã ni'i. Tojo weerã marĩ wiogʉ añuyʉ'rʉagʉ nimi
nisere masĩ'i. Marĩ, marĩ catiri ʉmʉco põtẽorõ cũ dia'cũrẽ wãcũnu'cũ'u.
Cũrẽ wãcũrã, siape me'rã cũ weronojõ cũ añurõ weesere marĩ quẽ'rã
weenemowã'cã'a. Marĩ wiogʉ Espíritu Santu marĩrẽ tojo weemi.

4

1 Õ'acũ ũsãrẽ añurõ wéégʉ, Jesucristo ye quetire wereduticʉ niwĩ. Tojo
weerã wãcũtutuatirã niwe'e.
2 Bopoyoro weesere, tojo nicã masã ĩ'atiropʉ weesere yabi ni'i. Õ'acũ
wereduti'quere nisoose me'rã werewe'e. Tere dʉcayuro marĩrõ, queoro
dia'cũ were'e. Õ'acũ ĩ'orõpʉre tojo wee'e. Tojo weerã ũsã weresere
"Diacjũta werema", nisama.
3 No'o Jesucristo ye quetire tʉ'oti ẽjõpeotirãnojõ bu'iri da'reno'ajã nima.
4 Na ẽjõpeotise ye bu'iri a'ti turicjãrã wiogʉ wãtĩ narẽ tʉ'omasĩtirã,
caperi ĩ'atirã weronojõ dojocã weesami. Cũ, Cristo nipe'tirã bu'ipʉ
añubutiagʉ nimi nisere ẽjõpeodutitigʉ tojo weesami. Jesucristo masũ
weronojõ upʉtigʉ nicʉ niwĩ. Cũ Õ'acũ warota nimi. Tojo weegʉ masãrẽ
Õ'acũrẽ masĩcã weecʉ niwĩ.
5 Ʉsã Jesucristo ye quetire wererã, masã ũsãrẽ añurõ wãcũdutirã mejẽta
were'e. "Marĩ wiogʉ Jesucristo nimi, cũrẽta ẽjõpeoroʉa'a" nidutirã pe'e
were'e. Ʉsã a'tiro ni'i: "Jesucristo ũsãrẽ cũ ye quetire weredutise bu'iri
mʉsãrẽ da'raco'terã weronojõ ni'i."
6 A'tiro ni'i. Õ'acũ ne waropʉ a'ti turi na'itĩ'arõ ní'quere bo'reyucã
weecʉ niwĩ. Cũ tere wee'caronojõ cṹta tja marĩ ye ejeripõ'rãrĩpʉ
bo'reyucã weecʉ niwĩ. Cũ yere tʉ'omasĩtimi'cãrãrẽ tʉ'omasĩcã weecʉ
niwĩ. Tojo nicã marĩrẽ Õ'acũ tutuayʉ'rʉagʉ nimi nisere masĩcã weecʉ
niwĩ. Jesucristore masĩrã tere masĩno'o.

Marĩ upʉ pe'tidijati upʉ ni'i nise ni'i

7 Marĩ ya upʉ di'ta me'rã yee'queparʉ weronojõ ni'i. Pe'tiati upʉ ni'i.
Tojo upʉtimirã, Õ'acũ ye queti añubutiase quetire cʉo'o. Tojo weero
masĩno'o. Õ'acũ cũ tutuayʉ'rʉse me'rã te quetire masãrẽ masĩcã weemi.
Marĩ ye tutuase me'rã mejẽta wee'e.
8 Apetero pũrõ pi'eti'i. Tojo pi'etimirã, ʉpʉtʉ waro bʉjawetiwe'e. Ʉsã
wãcũque'timirã, ʉpʉtʉ waro "¿De'ro wa'abutiarosariba?" niwe'e.
9 Masã ũsãrẽ ña'arõ weesĩ'rĩmicã, Õ'acũ ũsãrẽ ne cõ'awã'cãtimi. Na
ũsãrẽ tuuquecũumirã, wẽjẽtima.
10 No'o ũsã wa'aro Jesure wẽjẽ'caronojõta ũsã quẽ'rãrẽ wẽjẽsĩ'rĩmima.
Masã ũsãrẽ pi'eticã ĩ'arã, Jesú catinu'cũgũ ũsãrẽ weetamusere masĩma.

11 Nipe'tise nʉmʉrĩ ʉ̃sã catiro põtẽorõ Jesú ye quetire werese bu'iri
wẽrĩtawioro ni'i. Tojo weerã ʉ̃sã ya upʉ boadijati upʉ me'rã Jesucristo
cʉ̃ nisetisere masãrẽ ĩ'o'o.
12 Ʉsã pe'e wiose pʉ'to nimirã, mʉsãrẽ catinu'cũdutirã Jesucristo ye
quetire bu'enu'cũ'u.
13 Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ a'tiro ojano'wʉ̃: "Yʉ'ʉ ẽjõpeowʉ. Tojo
weegʉ Õ'acʉ̃ ye cjasere mʉsãrẽ ucũwʉ̃." Tojota ni'i ʉ̃sã quẽ'rãrẽ. Õ'acʉ̃rẽ
ẽjõpeorã, cʉ̃ yere ucũ'u.
14 Marĩ masĩ'i, Õ'acʉ̃, marĩ wiogʉ Jesure masõ'caronojõta marĩ quẽ'rãrẽ
masõgʉ̃sami. Marĩ cʉ̃rẽ ẽjõpeocã, tojo weegʉsami. Ʉsãrẽ mʉsã me'rã cʉ̃
tiropʉ miagʉ̃sami.
15 Ʉsã mʉsãrẽ añurõ wa'adutirã nipe'tisere pi'eti'i. Mʉsã pãjãrãrẽ siape
me'rã Õ'acʉ̃ añurõ weecã ʉarã, tojo wee'e. Be'ro pãjãrã a'tere ĩ'arã,
Õ'acʉ̃rẽ e'catise o'orãsama. Te me'rã cʉ̃rẽ "Añuyʉ'rʉagʉ nimi" nírã, tojo
weerãsama.
16 Tojo weerã ʉ̃sã pi'etimirã, wãcũtutuanu'cũcã'a. Mu'ñumirã, siape
me'rã nemorõ wãcũtutuanemo'o.
17 A'tiro ni'i. Marĩ a'ti nucũcãpʉ pi'etise maata pe'tiatje ni'i. Marĩ Jesu-
cristore ẽjõpeorã pi'eti'que wapa nemorõ añuse pe'titiatjere bocarãsa'a.
18 Marĩ a'ti nucũcã cjase pe'tiatjere sõ'owaro wãcũnʉrʉ̃ticã'rõʉa'a.
Bajutise ʉ'mʉse cjase pe'ere wãcũnʉrʉ̃rõʉa'a. Marĩ ĩ'ase pe'tiatje ni'i.
Ĩ'atise pe'e ninu'cũatje ni'i.

5

1 Marĩ masĩ'i, marĩ ya upʉ wi'i weronojõ boadijarosa'a. Tojo wa'acã,
Õ'acʉ̃ ʉ'mʉse cja upʉ pe'titiatji upʉre o'ogʉsami. Ti upʉ masã wééca upʉ
nitisa'a.
2 Diacjʉ̃ta ni'i. Marĩ a'tiro upʉtirã uti, caributi'i. Ma'ma upʉ
su'tiwetisĩ'rĩsa'a.
3 Marĩ ma'ma upʉre cʉorã, su'ti marĩrã weronojõ nisome.
4 Marĩ a'ti upʉ me'rã caributi'i. Pũrõ pi'eti'i. Marĩ ya upʉre wẽrĩato nigʉ̃
mejẽta wee'e. Marĩ ma'ma su'ti sãñarõ weronojõ dʉcayuato nígʉ̃ tojo ni'i.
Ma'ma upʉ pe'titiatji upʉre cʉorãsa'a. Õ'acʉ̃ me'rã catinu'cũcã'rãsa'a.
Mejã upʉ boadijati upʉ boabajudutia wa'arosa'a.
5 Õ'acʉ̃ta marĩrẽ a'tere apoyucʉ niwĩ. Cʉ̃ marĩrẽ weeatjere
masĩmʉ'tãdutigʉ Espíritu Santure o'óyumʉ'tãcʉ niwĩ.
6 Tere wãcũrã, wãcũtutuanu'cũ'u. Masĩno'o, marĩ a'ti upʉ me'rã nírã,
marĩ wiogʉ Õ'acʉ̃ tiropʉ niwe'e.
7 Tojo weerã cʉ̃rẽ ĩ'atimirã, Jesucristore ẽjõpeo'o. Cʉ̃rẽ sirutu'u. Be'ropʉ
wa'atje quẽ'rãrẽ añurõ masĩtimirã, "Õ'acʉ̃ tiropʉ wa'arãsa'a", ni'i.
8 Marĩ, marĩ ye niatjere e'catiyutoja'a. Tojo weerã marĩ "Marĩ wiogʉ
me'rã niajã, wẽrĩse ʉamisa'a", ni'i.
9 Tojo nimirã, marĩ catirã o wẽrĩca be'ro marĩ wiogʉ ʉaro dia'cʉ̃
weenu'cũsĩ'rĩ'i.
10 A'tiro ni'i. Cristo cʉ̃ beseatji nʉmʉ nicã, marĩ nipe'tirãrẽ be-
segʉsami. Marĩ ni'cãrẽrãrẽ marĩ wee'quenʉcʉ̃ queoro marĩ añurõ o
ña'arõ wee'quere wapayegʉsami.

Õ'acʉ̃ cʉ̃ me'rã nidutigʉ ʉasãse ni'i

11 Marĩ wiogʉ Cristo marĩrẽ beseatjere wãcũ'u. Tere wãcũrã, cʉ̃rẽ
wiopesase me'rã ẽjõpeo'o. Masãrẽ “A'tiro weeroʉa'a”, ni were'e. Õ'acʉ̃
ʉ̃sã weesere añurõ masĩmi. Mʉsã quẽ'rãrẽ tojota masĩcã ʉa'a.
12 Ʉsã basu ʉ̃sã yere apaturi añurõ ucũnemorã weewe'e. A'tiro
pe'e wee'e. Ʉsãrẽ añurõ wãcũdutirã, e'catiato nírã tojo wee'e. Tojo
weerã mʉsã ãpẽrã bu'icjase dia'cʉ̃ bajusere wãcũrãrẽ, ejeripõ'rãpʉ cjase
wãcũtirãrẽ añurõ yʉ'timasĩrãsa'a.
13 Ãpẽrã ʉ̃sãrẽ “Maatirã weema”, nisama. Na tojo nimicã, ʉ̃sã Õ'acʉ̃
ʉaro weerã wee'e. Apeterore “Queoro weema”, nisama. Tere wéérã, mʉsã
ye cjasere weerã wee'e.
14 Cristo marĩrẽ ma'imi. Tojo weerã cʉ̃ ye quetire were'e. Masĩno'o,
Cristo nipe'tirãrẽ wẽrĩ dʉcayucʉ niwĩ. Te me'rã masĩno'o, nipe'tirã Cristo
wẽrĩ dʉcayuno'rã wẽrĩ'cãrã weronojõ tojapã.
15 Cristo nipe'tirãrẽ wẽrĩbosacʉ niwĩ. Catinu'cũse cʉorã na ʉaro dia'cʉ̃
weeticã'to nígʉ̃ tojo weecʉ niwĩ. Cʉ̃ ʉaro pe'ere weedutigʉ wẽrĩ masãcʉ
niwĩ.
16 Tojo weerã ʉ̃sã ne ãpẽrãrẽ a'ti ʉmʉcocjãrã weewʉaro weronojõ
ĩ'aweewe'e. Yʉ'ʉ todʉporopʉre Cristore tojo weemiwʉ̃. “A'ti di'tacjʉ̃
nimi”, ni wãcũmiwʉ̃. Ni'cãrõacãrẽ tojo wãcũno'ña marĩ'i majã.
17 Marĩ Cristo yarã wa'arã, apesu'tiro sãjãrã wee'e. Añuse dia'cʉ̃
dʉcayu'u. Todʉporopʉ no'o ʉaro weeseti'quere weenemowe'e majã.
18 Õ'acʉ̃ta marĩrẽ tojo weecʉ niwĩ. Marĩ Cristore ĩ'atu'tirã nicãrã
niwʉ̃. Cʉ̃ pe'e cʉ̃ wẽrĩse me'rã marĩrẽ cʉ̃ me'rãcjãrã sãjãcã weecʉ niwĩ.
Nipe'tirãrẽ tojo wa'acã ʉagʉ, cʉ̃ ye quetire weredutigʉ marĩrẽ o'ócʉ niwĩ.
19 A'tiro ni'i. Õ'acʉ̃ nipe'tirã a'ti turicjãrãrẽ cʉ̃ me'rãcjãrã sãjãcã ʉami.
Tojo weegʉ Cristore wẽrĩduticʉ niwĩ. Te me'rã masãrẽ cʉ̃ yarã sãjãcã
weegʉ weemi. Jesucristo wẽrĩse me'rã narẽ bu'iri marĩrã ĩ'ami. Tere
ãpẽrã masĩcã ʉagʉ ʉ̃sãrẽ weredutiwĩ.
20 Tojo weerã ʉ̃sã Cristo dʉcayurã ni'i. Cʉ̃rẽ, cʉ̃ ye quetire werebosa'a.
Ʉsã werese me'rã Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ “Yʉ'ʉ me'rãcjãrã nima”, nisami. Tojo
weerã mʉsãrẽ Cristo dutiro me'rã “Añurõ Õ'acʉ̃ me'rã niato”, ni'i.
21 Cristo ne cã'rõacã ña'arõ weeticʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ pe'e marĩ ña'arõ weese
bu'iri cʉ̃rẽ wẽrĩbosa dʉcayuduticʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ ña'agʉ̃rẽ weronojõ bu'iri
da'recʉ niwĩ. Tojo weese me'rã Õ'acʉ̃ marĩrẽ Cristo yarã wa'acã weecʉ
niwĩ. Tojo nicã cʉ̃ ʉaro cʉ̃ weronojõ añurõ nidutigʉ tojo weecʉ niwĩ.

6

1 Ʉsã Õ'acʉ̃ yere da'ratamurĩ masã ni'i. Tojo weeyurã, cʉ̃ mʉsãrẽ añurõ
weesere wãcũduti'i. Cʉ̃ ʉaronojõta añurõ weeya.
2 Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ cʉ̃ ucũ'quere a'tiro ni ojano'wʉ̃:
Yʉ'ʉ masãrẽ añurõ weeritero nicã, mʉ'ʉ sẽrĩsere tʉ'owʉ.
Yʉ'ʉ yʉ'rʉoritero nicã quẽ'rãrẽ, mʉ'ʉrẽ yʉ'rʉowʉ, nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.
Tʉ'oya. Ni'cãrõacã cʉ̃ tojo weeritero ni'i. Ni'cãrõacã cʉ̃ yʉ'rʉosĩ'rĩsami.
3 Ãpẽrãrẽ ʉ̃sã weresere mejẽcã wãcũdutitirã ʉ̃sã ne cã'rõ ña'arõ
weewe'e.
4 A'tiro pe'e wee'e. Nipe'tise ʉ̃sã weese me'rã Õ'acʉ̃rẽ da'raco'tesere
ĩ'o'o. Pi'etirã, tojo ĩ'o'o. Ʉsãrẽ apeyenojõ dʉ'sacã, tojo tʉ'oña'cã'a. Mejẽcã
wa'acã, nʉ'cã'a.

5 Ʉsã a'tere pi'etiwʉ. Masã ʉ̃sãrẽ tãrãwã. Bu'iri da'reri wi'ipʉ sõrõwã.
Cumuca wa'acã, tʉ'oña'wʉ̃. Ʉpʉtʉ da'ra, apeterore cãrĩtiwʉ. Ʉjaboawʉ.
6 Ʉsã Õ'acʉ̃rẽ da'raco'tesere ĩ'orã, a'te quẽ'rãrẽ wee'e. "Numiarẽ ña'arõ
weesĩ'rĩsa'a", niwe'e. Narẽ tojo ĩ'acã'a. Õ'acʉ̃ ye cjase diacjʉ̃ nisere masĩ'i.
Ãpẽrã queoro weetisere nʉ'cã'a. Ãpẽrãrẽ pajaña'a. Ãpẽrãrẽ weesooro
marĩrõ ma'ime'rĩcã'a. Espíritu Santu ʉ̃sã me'rã nise bu'iri ʉ̃sã Õ'acʉ̃rẽ
da'raco'tesere ĩ'ono'o.
7 Diacjʉ̃ta were'e. Õ'acʉ̃ cʉ̃ tutuasere cʉo'o. Cʉ̃ ʉ̃sãrẽ añurã wa'acã
weemi. Tojo weerã añurõ weemasĩ'i. Ña'ase quẽ'rãrẽ cã'mota'amasĩ'i.
8 Masã ʉ̃sãrẽ a'tiro weema. Ãpẽrã ʉ̃sãrẽ añurõ ucũma. Ãpẽrã ña'arõ
ucũma. Ãpẽrã ʉ̃sãrẽ nisoori masãrẽ weronojõ ĩ'ama. Ãpẽrã pe'e "Diacjʉ̃ta
werema", ni ĩ'ama.
9 Ãpẽrã ʉ̃sãrẽ añurõ ĩ'amasĩma. Tojo nimirã, ĩ'amasĩtirã weronojõ
ĩ'ama. Apeterore ʉ̃sãrẽ wẽjẽsĩ'rĩcã, tʉ'oña'a. Tojo nimicã, catinu'cũ'u.
Ʉsãrẽ bu'iri da'reyʉ'rʉoma. Wẽjẽtima, wẽjẽrãpʉa.
10 Ʉsã bʉjawetimirã, e'catinu'cũcã'a. Ʉsã pajasecʉorã nimirã, ʉ̃sã bu'ese
me'rã ãpẽrãrẽ peje cʉorã weronojõ nicã wee'e. Ne apeyenojõ moomirã,
cʉope'orã weronojõ ni'i. A'te nipe'tise me'rã nipe'tirãrẽ ʉ̃sã Õ'acʉ̃rẽ
da'raco'tesere ĩ'o'o.
11 Acawererã, Corintocjãrã, dʉ'aro marĩrõ mʉsãrẽ ʉ̃sã wãcũsere
werepe'ocã'a. Mʉsãrẽ pũrõ ma'i'i.
12 Mʉsãrẽ ne mejẽcã wãcũwe'e. Mʉsã pe'e ʉ̃sãrẽ mejẽcã tʉ'oña'sa'a.
13 Yʉ'ʉ ni'cʉ̃ cʉ̃ põ'rãrẽ dutiro weronojõ mʉsãrẽ dutigʉti. Yʉ'ʉ mʉsãrẽ
diacjʉ̃ ma'irõnojõta yʉ'ʉ quẽ'rãrẽ ma'iña.

Õ'acʉ̃ põ'rã ni'i nise ni'i

14 Jesucristore ẽjõpeotirã me'rã a'mesʉ'aticã'ña. Añuse, ña'ase me'rã
morẽta basiotironojõta añurõ weerã̃, ña'arõ weerã̃ me'rã a'mesʉ'ata
basiowe'e. Bo'reyuse na'itĩ'arõpʉ nitironojõta Jesucristore ʉarã me'rã,
ʉatirã me'rã morẽsu'uta basiowe'e.
15 Cristo quẽ'rã, wãtĩa wiogʉ me'rã ni'cãrõnojõ wãcũse cʉomasĩtima.
Ẽjõpeogʉ, ẽjõpeotigʉ me'rã ne ni'cãrõnojõ "Tojo weeroʉa'a",
nímasĩtisama.
16 Õ'acʉ̃ wi'i, tojo nicã ẽjõpeose queose yee'que me'rã ne ni'cãrõnojõ
niwe'e. Mʉsã pe'e Õ'acʉ̃ wi'i cʉ̃ nirõpʉ weronojõ ni'i. Cʉ̃ catinu'cũgʉ̃
nimi. Cʉ̃ a'tiro nicʉ niwĩ:
Yʉ'ʉ na tiropʉ ni, na me'rã ninu'cũgʉ̃sa'a.
Na wiogʉ nigʉ̃sa'a.
Na quẽ'rã yarã nirãsama, nicʉ niwĩ.
17 Tojo weegʉ aperopʉ quẽ'rãrẽ marĩ wiogʉ tutuayʉ'rʉgʉ a'tiro
ninemocʉ niwĩ:
"Ña'arã tiropʉ nimi'cãrã wijawã'cã wa'aya.
Nipe'tise ña'arõ weesere ne weeticã'ña.
Tojo weecã, yʉ'ʉ mʉsãrẽ ñe'egʉ̃ti.
18 Yʉ'ʉ mʉsã pacʉ nigʉ̃ti.
Mʉsã pe'e yʉ'ʉ põ'rã nirãsa'a", nicʉ niwĩ, ni ojano'wʉ̃.

7

1 Acawererã yʉ'ʉ mairã, mʉsãrẽ nigʉ̃ti. Õ'acʉ̃ marĩrẽ "Mʉsã pacʉ
nigʉ̃sa'a", nicʉ niwĩ. Tojo weerã marĩ nipe'tise ña'arõ weesere, upʉre

dojorẽsere, ejeripõ'rãrẽ dojorẽsere cõ'arã. Õ'acũrẽ wiopesase me'rã cũrẽ ẽjõpeorã, cũ ʉaro nipe'tisere queoro weerã.

Corintocjãrã todʉporo ña'arõ wee'cãrã na dʉcayu'que ni'i

2 Ʉsãrẽ ma'iña. Ne ni'cũrẽ mʉsãrẽ ña'arõ weetiwʉ. Tojo nicã ne ãpẽrãrẽ dojorẽtiwʉ. Mʉsãrẽ ẽjõpeodutirã weesootiwʉ.

3 Yʉ'ʉ "Bu'iri cʉorã nima", nigũ mejẽta wee'e. Yʉ'ʉ todʉporo ní'caronojõta mʉsãrẽ ma'i'i. Marĩ catirã, ni'cãrõ me'rã ni'i. Wẽrĩrã quẽ'rã ni'cãrõ me'rã ninu'cũrãsa'a.

4 Yʉ'ʉ mʉsãrẽ "Diacjũta weema, añuyʉ'rʉama", ni ejeripõ'rãti'i. Mʉsãrẽ wãcũgũ, wãcũtutua'a. Pũrõ pi'etimigũ, e'catiyʉ'rʉa'a.

5 Macedoniapʉre ejáca be'ro ũsã ne cã'rõ sootiwʉ. No'o ũsã wa'aro pũrõ pi'etiwã'cãwũ. Ãpẽrã ũsãrẽ ña'arõ weequenʉ'cõwã. Ʉsã bu'e'cãrãrẽ wãcũgũ, ʉpʉtʉ wãcũque'ticãti.

6 Tojo weemicã, Õ'acũ wãcũtutuasere o'ogʉ ũsãrẽ wãcũtutuacã weewĩ. Titore ũsã tiropʉ etacã wéégʉ, ũsãrẽ tojo weewĩ.

7 Cũ etase me'rã dia'cũ wãcũtutuatiwʉ. Mʉsã cũrẽ wãcũtutuacã wee'quere tʉ'orã, nemorõ wãcũtutuanemowũ. Mʉsã yʉ'ʉre ĩ'asĩ'rĩsere cũ werewĩ. Apeye quẽ'rãrẽ mʉsã bʉjawetisere werewĩ. Tojo nicã mʉsã yʉ'ʉre wãcũnu'cũsere werewĩ. Tere tʉ'ogʉ, totá nemorõ e'catinemowũ.

8 Yʉ'ʉ ojáca pũrĩ me'rã mʉsãrẽ bʉjaweticã weewʉ. Tojo bʉjaweticã weemigũ, yʉ'ʉ ojacã, añu niwũ. Ne waro yʉ'ʉ ojáca be'ro mʉsãrẽ cã'rõ yoaticã bʉjaweticã ĩ'agũ, "Yʉ'ʉ ojaticã, añu nibopã", ni wãcũmiwũ.

9 Ni'cãrõacãma yʉ'ʉ e'cati'i. Mʉsã bʉjawetise ye bu'iri mejẽta ni'i. Mʉsã bʉjawetitjĩarã, ña'arõ weesere du'u, dʉcayua wa'aporo. Tojo weegʉ e'cati'i. Mʉsã ña'arõ wee'que bu'iri Õ'acũ ʉaronojõta bʉjawetiaporo. Tojo weerã "Ʉsã mʉsãrẽ dojorẽrã mejẽta weepã", ni'i.

10 Marĩ Õ'acũ ʉaronojõta bʉjawetirã, ña'arõ weesere du'u'u. Du'u, pecame'epʉ wa'abo'cãrã yʉ'rʉono'rãsa'a. Tojo weerã añurõ yʉ'rʉweti'i. Ãpẽrã pe'e na ña'arõ wee'quere du'utirã, mejõ waro bʉjawetima'asama. Tojo bʉjawetirã bu'iri cʉorã, pecame'epʉ wa'asama.

11 Mʉsã Õ'acũ ʉaronojõ bʉjawetirã, a'tiro weeaporo. Mʉsã weesetisere wiopesase me'rã ĩ'aporo. Tojo wiopesase me'rã ĩ'arã, "Todʉporopʉre queoro weetipã; ni'cãrõacãrẽ queoro wee'e majã", niaporo. Mʉsã wee'quere wãcũrã, bʉjawetiaporo. Tojo nicã tere wãcũrã, uia wa'aporo. Be'ro yʉ'ʉre pũrõ ĩ'asĩ'rĩaporo. Ña'arõ weegʉre queoro bu'iri da'reaporo. Nipe'tise tojo weese me'rã mʉsã bu'iri moosere ĩ'oaporo.

12 Tojo weegʉ mʉsãrẽ ojagʉ, ña'arõ weegʉre weetamusĩ'rĩgũ ojatiwʉ. Ña'arõ weeno'gũ quẽ'rãrẽ weetamugũ ojatiwʉ. Mʉsã pe'ere weetamusĩ'rĩgũ ojawʉ. Mʉsã ũsã ʉaronojõ añurõ weesĩ'rĩ'i. Tojo weegʉ tere masĩdutigʉ ojawʉ. Õ'acũ tojo masĩcã ʉami.

13 Nipe'tise mʉsã añurõ wee'que me'rã ũsã e'cati, wãcũtutuawʉ.

Tojo wãcũtutuarã, Tito pũrõ e'caticã ĩ'arã, totá nemorõ e'catinemowũ. Mʉsã nipe'tirãpʉta cũ bʉjaweti'quere wãcũtutuacã weecãrã niwũ. Tojo weegʉ e'catiwĩ.

14 Mʉsã ye cjasere yʉ'ʉ Titore na añuyʉ'rʉama nígũ, nisoogʉ weronojõ nitiwʉ. Nipe'tisere yʉ'ʉ mʉsãrẽ were'quere diacjũta werewʉ. A'te weronojõ ũsã Titore mʉsã ye cjasere were'que quẽ'rã diacjũta niwũ.

15 Mʉsã cʉ̃rẽ wiopesase me'rã ñe'ecãrã niwʉ̃. Cʉ̃ dutisere yʉ'ticãrã niwʉ̃. Mʉsã tojo wee'quere wãcũgʉ̃, mʉsãrẽ nemorõ ma'iyʉ'rʉami.
16 Yʉ'ʉ mʉsãrẽ añurõ weerãsama nígʉ̃, pũrõ e'cati'i.

8

Marĩ cʉoro ejatuaro ãpẽrãrẽ o'odutise ni'i

1 Acawererã, ʉ̃sã a'tiro mʉsãrẽ weresĩ'rĩsa'a. Õ'acʉ̃ Jesucristore ẽjõpeorã Macedoniapʉ nirãrẽ añurõ weewĩ. Cʉ̃ ãpẽrãrẽ weetamucã weewĩ. Tere mʉsãrẽ masĩcã ʉa'a.
2 A'tiro ni'i. Na ʉpʉtʉ pi'etirã, queoro weecãrã niwã. Tojo pi'etimirã, pũrõ e'catiwã. Na pajasecʉorã waro nimirã, peje cʉorã weronojõ ãpẽrãrẽ añurõ weetamuwã.
3 Na cʉoro põtẽorõ na cʉosere o'owã. Na cʉose nemorõ o'oyʉ'rʉomʉjãwã. Yʉ'ʉ narẽ tojo weecã ĩ'awʉ̃. Na ʉaro o'owã.
4 Ʉsãrẽ pejetiri a'tiro niwã: "Õ'acʉ̃ yarã pajasecʉorãrẽ niyeru o'osĩ'rĩsa'a", niwã.
5 Ʉsã wãcũ'caro nemorõ weewã. Ne warore na Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeorã "Mʉ'ʉ yarã ni'i", niwã. Be'rore ʉ̃sãrẽ "Mʉsã dutisere weerãti Õ'acʉ̃ ʉaronojõta", niwã.
6 Na Macedoniacjãrã tojo weecã ĩ'arã, ʉ̃sã Titore mʉsã tiropʉ wa'aduti'i. Cʉ̃ todʉporopʉ mʉsã tiro Corintopʉ nígʉ̃, niyerure sẽrĩneocʉ niwĩ. Tere sẽrĩtu'ajanʉ'cõdutirã cʉ̃rẽ o'órã wee'e. Tojo weerã mʉsã añurõ nʉ'cã'quere queoro tu'ajanʉ'cõrãsa'a.
7 Mʉsã nipe'tisere añurõ wee'e. Añurõ ẽjõpeoseti'i. Õ'acʉ̃ ye cjasere añurõ masĩ'i. Añurõ bu'eseti'i. E'catise me'rã añurõ weesĩ'rĩ'i. Ʉsãrẽ añurõ ma'i'i. Mʉsã te nipe'tisere añurõ weronojõta niyeru o'ose quẽ'rãrẽ mejãrõta weeya.
8 Mʉsãrẽ dutibutiagʉ mejẽta wee'e, weegʉpʉa. Mʉsã ãpẽrã weesere ĩ'asa'a. Na añurõ ma'ima. Mʉsã quẽ'rã na tojo weesere ĩ'arã, "Ʉsã quẽ'rã ¿diacjʉ̃ta ma'imiti ʉ̃sã?" nidutigʉ tojo ni'i.
9 A'tiro ni'i. Mʉsã masĩsa'a, marĩ wiogʉ Jesucristo marĩrẽ añurõ weecʉ niwĩ. Cʉ̃ peje cʉogʉ nimigʉ̃, marĩ ye niatjere pajaña'gʉ̃ a'ti di'tapʉ a'tigʉ, pajasecʉogʉ weronojõ wa'acʉ niwĩ. Marĩrẽ añurõ weesĩ'rĩgʉ̃, tojo weecʉ niwĩ.
10 Mʉsã a'tiro weecã, añu nibosa'a nígʉ̃, yʉ'ʉ wãcũsere mʉsãrẽ nigʉ̃ti. A'tiro ni'i. Si cʉ̃'ma me'rã mʉsã ape macãcjãrã dʉporo niyeru o'osere nʉ'cãcãrã niwʉ̃. Tere o'orã, e'catise me'rã o'ocãrã niwʉ̃.
11 Tojo weerã mʉsã ne waro weewã'cõ'caronojõta weetu'ajaya. Mʉsã cʉoro ejatuaro o'oya.
12 A'tiro ni'i. Marĩ diacjʉ̃ta marĩ cʉoro ejatuaro o'osĩ'rĩcã, Õ'acʉ̃ e'catisami. Marĩ moocã, o'odutitisami.
13 Mʉsã ãpẽrãrẽ peje cʉodutirã o'oyʉ'rʉobosa'a. Tojo weerã moorã tojabosa'a. Tojo wa'acã ʉawe'e.
14 Mejõ ni'cãrõnojõ cʉodutigʉ tojo ni'i. Ni'cãrõacã mʉsã cʉose me'rã narẽ weetamumasĩ'i. Be'ropʉ na quẽ'rã na cʉose me'rã mʉsãrẽ weetamurãsama. A'tiro wéérã, mʉsã ni'cãrõnojõ cʉorãsa'a.
15 Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ oja'caronojõta ni'i. A'tiro ojano'o: "Peje cʉomi'cʉ cʉoyʉ'rʉosome. Apĩ pejeti cʉogʉ quẽ'rã ñe'enojõ dʉ'sano'some", ni ojano'wʉ̃.

Tito cũ me'rãcjãrã me'rã Corintopʉ wa'atje ni'i

16 Yʉ'ʉ mʉsã ye cjasere wãcũque'ti'i. Yʉ'ʉ wãcũque'tiro weronojõ Tito
quẽ'rãrẽ Õ'acũ wãcũque'ticã weecʉ niwĩ. Tojo weegʉ Õ'acũrẽ e'catise
o'o'o.
17 Tito yʉ'ʉ o'ócã, maata yʉ'tiwĩ. Ni'cãrõacãrẽ cũ mʉsãrẽ ĩ'asĩ'rĩ'cʉ
nitjĩagũ, cũ añurõ tʉ'saro me'rã mʉsã tiropʉ wa'agʉsami.
18 Tito me'rã apĩ o'ónemorãsa'a. Cũ marĩ acawereg̃ʉ Jesucristore
ẽjõpeogʉ nimi. Nipe'tirã Jesucristore ẽjõpeori curuacjãrã cũrẽ a'tiro
ucũma: "Cũ Jesucristo ye quetire wereme'rĩyʉ'rʉami", nima.
19 Apeye quẽ'rãrẽ, Jesucristore ẽjõpeose cururicjãrã ũsãrẽ ba'patidutirã
cũrẽ besecãrã niwã. Niyeru sẽrĩneo'quere miacã, cũ ũsã me'rã
ba'patiwã'cãgũsami. Ʉsã niyerure miarã, masã marĩ wiogʉre añurõ
ucũdutirã tojo wee'e. Tojo nicã ũsã e'catise me'rã weetamusĩ'rĩsere ĩ'orã
tojo wee'e.
20 Ʉsã a'tere tojo wéérã, masã ũsãrẽ "Niyeru bajuriopã" nidutitirã tojo
wee'e.
21 A'tere wéérã, ũsã marĩ wiogʉ ĩ'orõpʉre queoro weesĩ'rĩ'i. Tojo nicã
masã ĩ'orõpʉ quẽ'rãrẽ queoro weesĩ'rĩ'i.
22 Apĩ marĩ acawereg̃ʉ quẽ'rãrẽ na me'rã o'ónemo'o. Cũ ʉpʉtʉ
weetamusĩ'rĩsere pejetiri ĩ'owĩ. Totá ni'cãrõacãrẽ mʉsãrẽ na queoro
weeapãrã nígũ, weetamusĩ'rĩmi.
23 Titore ãpẽrã sẽrĩtiña'cã, a'tiro niña: "Pablo me'rãcjũ cũ me'rã da'ragʉ
ũsãrẽ weetamugũ nimi", niña. Ãpẽrã pʉarãrẽ sẽrĩtiña'cã pe'ema, a'tiro
niña: "Jesucristore ẽjõpeori curuacjãrã na o'ó'cãrã nima. Na, na weese
me'rã Cristore añurõ ucũcã weema", niña.
24 Ma'ise me'rã narẽ ñe'eña. Tojo weecã, ãpẽrã mʉsã Tito quẽ'rãrẽ
ma'isere masĩrãsama. Ʉsã ãpẽrãrẽ a'tiro nitojawʉ: "Corintocjãrã masãrẽ
añurõ ñe'ema", niwũ. Mʉsã tojo weecã ĩ'arã, na ũsã ní'quere "Diacjũta
nipã", nirãsama.

9

Niyeru sẽrĩneose ni'i

1 Mʉsã Jesucristore ẽjõpeorãrẽ niyeru o'osere ojanemowe'e.
2 Mʉsã o'osĩ'rĩsere masĩtoja'a. Mʉsã tojo weesĩ'rĩsere yʉ'ʉ e'catise
me'rã Macedoniacjãrãrẽ werewʉ. "Si cũ'ma me'rã Corintocjãrã Acaya
di'tapʉ nirã̃ niyeru sẽrĩneonʉ'cãsĩ'rĩwã", niwũ narẽ. Tere tʉ'orã, pãjãrã
Macedoniacjãrã quẽ'rã e'catise me'rã niyeru neonʉ'cãwã.
3 Mʉsãrẽ "Niyeru o'orãsama" nimigũ, Titore cũ me'rãcjãrã me'rã
mʉsã tiropʉ o'ógʉti. Yʉ'ʉ Macedoniacjãrãrẽ ní'que queoro wa'acã ʉa'a.
Yʉ'ʉ "Corintocjãrã niyeru neonʉ'cãtojawã" ní'caronojõta mʉsã o'oatjere
cʉoyutojaya.
4 Apetero yʉ'ʉ mʉsã tiropʉ wa'acã, Macedoniacjãrã yʉ'ʉ me'rã
wa'abosama. Ʉsã topʉ etacã, mʉsã neoyuticã, yʉ'ʉ ʉpʉtʉ bopoy-
asãbosa'a. Yʉ'ʉ "Na neonʉ'cãtojawã" ní'que ye bu'iri tojo weebosa'a.
Mʉsã quẽ'rã mejãrõta bopoyabosa'a.
5 Tojo weegʉ yʉ'ʉ a'tiro wãcũ'u. Yʉ'ʉ mʉsã tiropʉ wa'ase dʉporo Tito
quẽ'rãrẽ wa'aduti'i. Na mʉsã "O'orãti" ni sẽrĩneo'quere apoyurãsama. Na
tojo weecã, ũsã ejase dʉporo cʉoyutojarãsa'a. Tojo weerã mʉsã wãcũrõ
o'orãsa'a. Tojo weetirã, ũsã ejarãpʉ "O'oroʉa'a" nicãma, mʉsã ãpẽrã
dutiro weerã weebosa'a.

6 Mʉsã a'tere wãcũña. Marĩ cã'rõacã otecã, marĩ ote'que cã'rõacã
pĩ'rĩ dʉcati'i. Peje otegʉnojõ peje pĩ'rĩ dʉcatino'sami. Te weronojõ marĩ
pajasecʉorãrẽ pajiro o'ocã, Õ'acʉ̃ quẽ'rã marĩrẽ o'o'caro ejatuaro o'osami.
7 Marĩnʉcʉ̃ tocã'rõ o'ogʉti ni tʉ'oña'rõ o'oroʉa'a. Marĩ o'osĩ'rĩtirã, o
ãpẽrã dutiro weronojõ tʉ'oña'rã, o'oticã'rõʉa'a. Marĩ e'catise me'rã o'ocã,
Õ'acʉ̃ marĩrẽ ma'isami.
8 Õ'acʉ̃ nipe'tise añuse mʉsãrẽ o'oyʉ'rʉo o'omasĩmi. Cʉ̃ tojo weecã,
mʉsãrẽ dʉ'sasenojõrẽ cʉope'orãsa'a. Tojo nicã no'o nisere ãpẽrãrẽ
weetamunu'cũrãsa'a.
9 Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ oja'caronojõta ni'i. A'tiro ojano'caro niwʉ̃:
Añugʉ̃ pajasecʉorãrẽ añurõ o'omu'sĩ o'osami.
Tojo weero cʉ̃ añurõ weese ninu'cũcã'rõsa'a.
10 Õ'acʉ̃ otese capere o'omi. Tojo nicã ba'ase quẽ'rãrẽ o'omi. Cʉ̃ta nipe'tise
mʉsã cʉoatjere o'ogʉsami. Nipe'tisere nemorõ cʉocã weegʉsami. Tojo
weerã mʉsã ãpẽrãrẽ nemorõ o'omasĩrãsa'a.
11 Tojo weerã peje cʉorã, ãpẽrãrẽ o'omu'sĩ o'orãsa'a. Ʉsã quẽ'rã mʉsã
o'osere pajasecʉorãrẽ o'orãti. Mʉsã tojo o'ocã ĩ'arã, marĩ acawererã
Õ'acʉ̃rẽ e'catise o'orãsama.
12 Mʉsã Õ'acʉ̃ yarã pajasecʉorãrẽ o'orã, narẽ weetamurã wee'e. Õ'acʉ̃
quẽ'rãrẽ e'catise o'ocã wee'e.
13 Mʉsã sẽrĩneosere o'orã, Cristore queoro ẽjõpeosere narẽ ĩ'o'o. Mʉsã
cʉ̃ dutisere yʉ'ticã ĩ'arã, Õ'acʉ̃rẽ e'catipeorãsama. Mʉsã pajiro o'osere
ĩ'arã, Õ'acʉ̃rẽ añurõ wãcũrãsama. Tojo nicã nipe'tirãrẽ o'osere ĩ'arã, tojo
weerãsama.
14 Na pe'e quẽ'rã mʉsãrẽ ma'írã, Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩbosarãsama. Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ
añurõ weecã ĩ'arã, tojo weerãsama.
15 Õ'acʉ̃ marĩrẽ Jesucristore o'ogʉ, añubutiaro weegʉ weecʉ niwĩ. Tojo
weerã cʉ̃rẽ e'catise o'orã.

10

Pablo "Jesucristo besecʉ̃ú'cʉ ni'i" nisere were'que ni'i

1 Yʉ'ʉ Pablo mʉsãrẽ apeyenojõ weregʉti. Cristo tu'tiro marĩrõ cʉ̃ añurõ
pajaña'se me'rã ucũrõnojõta mʉsãrẽ ojasĩ'rĩsa'a. Ãpẽrã yʉ'ʉre a'tiro
nisama: "Cʉ̃ marĩ tiropʉ tutuatigʉ, pajasecʉogʉ weronojõ ucũme'rĩcã'mi",
nisama. "Yoaropʉ papera o'ógʉ pe'e, tutuaro me'rã ojao'omi", nisama.
2 Yʉ'ʉre mʉsã tiropʉ wa'agʉ, tutuaro me'rã ucũcã weeticã'ña. Ãpẽrã
"Cʉ̃ a'ti turicjʉ̃ weronojõ ãpẽrã yʉ'rʉoro nisĩ'rĩmi. Õ'acʉ̃ dutiro
me'rã mejẽta ucũmi", nisama. Yʉ'ʉ tojo wãcũrãnojõrẽ tutuaro me'rã
ucũpõtẽomasĩ'i.
3 Ʉsã a'ti turipʉ ni'i, nírã pe'e. Tojo nimirã, ʉ̃sã a'ti turicjãrã weronojõ
weewe'e.
4 Surara a'mewẽjẽrã, narẽ ĩ'atu'tirãrẽ docaque'acã weesama. Na
weronojõ ʉ̃sã quẽ'rã ña'asere docaque'acã weesĩ'rĩ'i. Tojo weesĩ'rĩrã,
a'ti turicjãrã wãmotiro weronojõ weewe'e. Ʉsã basu ʉ̃sã tutuaro ucũse
me'rã, ʉ̃sã me'rĩse me'rã ña'asere cõ'awe'e. Tojo weronojõ o'orã, ʉ̃sã
Õ'acʉ̃ tutuase me'rã pe'e cʉ̃rẽ ẽjõpeotirã na wãcũsere cõ'a'a. Na
ãpẽrã ẽjõpeobo'cãrãrẽ cã'mota'asere cõ'a'a. Cʉ̃ tutuase me'rã masã na
masĩyʉ'rʉa'a ni tʉ'oña'sere wapamarĩse dojocã wee'e.

5 Cũ tutuase me'rã ũsã na “Niwe'e” nisere cõ'a'a. Nipe'tise Õ'acũrẽ
ẽjõpeoticã weesere cõ'a'a. Nipe'tirã Cristo ʉaronojõ wãcũ, cũrẽ queoro
ẽjõpeocã wee'e. Narẽ cũ dutiro weeato nírã tojo wee'e.
6 Mʉsã Jesucristo ʉaro añurõ weeyʉ'rʉtẽrĩca be'ro ũsã a'tiro weemasĩ'i.
Mʉsã queoro weeticã, yʉ'rʉnʉ'cãrãrẽ bu'iri da'remasĩ'i.
7 Mʉsã bu'icjase dia'cũrẽ ĩ'a'a. No'o “Jesucristo yagʉ ni'i” nigũnojõ a'tiro
masĩrõʉa'a. Cũ ucũrõnojõta ũsã quẽ'rãrẽ “Cristo yarã nima”, nirõʉa'a.
8 Marĩ wiogʉ ũsãrẽ a'tiro weedutiwĩ. Mʉsãrẽ “Añurõ ẽjõpeocã weeya”,
niwĩ. Mʉsã ẽjõpeosere dojorẽdutitiwĩ. Tere ʉpʉtʉ ucũnu'cũsĩ'rĩmigũ,
yʉ'ʉ ucũsere bopoyawe'e.
9 Yʉ'ʉ ojawʉase pũrĩ me'rã mʉsãrẽ tʉ'oʉcʉadutigʉ mejẽta oja'a.
10 Ãpẽrã yʉ'ʉre a'tiro nisama: “Cũ ojase tutuabutia'a. Cũ bajuyoropʉma
tutuatʉ'satigʉ bajumimi. Cũ ucũse quẽ'rãrẽ sõ'owaro tʉ'saya marĩ'i”,
nisama.
11 Yʉ'ʉre tojo nirãnojõ a'tiro masĩrõʉa'a: “Cũ yoaropʉ nígũ
oja'caronojõta marĩ tiropʉ nígũ quẽ'rã, mejãrõta tutuaro ucũgũsami”,
nirõʉa'a.
12 Yʉ'ʉ ãpẽrã na basu añurõ ucũrã me'rã ni'cãrõwijisĩ'rĩtisa'a. A'tere ne
cã'rõ ucũma'asĩ'rĩtisa'a. Na tʉ'omasĩtima. Na ʉaro a'tiro nisama: “Marĩ
weronojõ weerã añurã nima”, nisama. Nipe'tirãrẽ ĩ'abesesama.
13 Yʉ'ʉ ãpẽrã ye da'rasere “Weeapʉ”, niwe'e. Õ'acũ yʉ'ʉre weredutigʉ
cũu'caro ejatuaro wereme'rĩcã'a. Cṹta yʉ'ʉre mʉsã tiropʉ bu'egʉ
wa'adutiwĩ.
14 Tojo nígũ, nisoogʉ mejẽta wee'e. Mʉsã tiropʉ ejagʉ, Õ'acũ yʉ'ʉre
cũu'quere weewʉ. Yʉ'ʉta mʉsãrẽ añuse Cristo masãrẽ yʉ'rʉomi nise
quetire weremʉ'tãwũ. Tojo weegʉ yʉ'ʉ wee'quere queoro ucũ'u.
15 Yʉ'ʉ Õ'acũ cũu'que nemorõ da'rawe'e. Tojo weegʉ ãpẽrã na da'rasere
“Yʉ'ʉ da'rase ni'i”, niwe'e. Tojo nírõnojõ o'ogʉ, yʉ'ʉ da'ra'quepʉre
da'rasĩ'rĩgũ, mʉsã tiro pe'e nemorõ da'rasĩ'rĩ'i. Mʉsã ẽjõpeocã ĩ'agũ,
mʉsãrẽ nemorõ bu'emasĩ'i.
16 Mʉsã nemorõ ẽjõpeoca be'ro mʉsã yʉ'rʉro nise macãrĩpʉ Jesucristo
ye quetire werese'sagʉti. Cũ ye quetire wereya marĩse macãrĩpʉ
wa'asĩ'rĩsa'a. Ãpẽrã na da'ra'quepʉre “Yʉ'ʉ da'rase ni'i” nisĩ'rĩtigʉ, tojo
weesĩ'rĩsa'a.
17 Õ'acũ ye queti ojáca pũrĩpʉ a'tiro ojano'wũ: “Ni'cũ ‘Ãpẽrã yʉ'rʉoro
niyʉ'rʉnʉ'cã'a’ nisĩ'rĩgũ, niticã'to. Tojo wãcũrõnojõ o'ogʉ, marĩ wiogʉ
pe'ere ‘Tutuayʉ'rʉgʉ nimi, marĩrẽ añubutiaro weecʉ niwĩ’, niato.”
18 Ni'cũ cũ basu ucũgũ, “Yʉ'ʉ añurõ wee'e” nigũnojõrẽ “Cũ añugũ nimi”,
nita basiowe'e. Jesucristo marĩ wiogʉ “Añugũ nimi” nino'gũ pe'e añugũ
nimi.

11

Pablo nisoori masãrẽ nise ni'i

1 Ni'cãrõacã yʉ'ʉ ucũma'agũ weronojõ ojagʉti. No'o mʉsã nʉ'cãta
basioro nʉ'cãña. Mʉsã tojo weecã ʉa'a.
2 Õ'acũ cũ yarãrẽ ãpẽrãnojõrẽ ẽjõpeocã, doesami. Cũ doero weronojõ
yʉ'ʉ mʉsãrẽ doe'e. Yʉ'ʉ Cristo yere werecã, mʉsã tʉ'orã, ẽjõpeowʉ.
Mʉsã ni'cõ numio marãpʉtiacjo weronojõ ni'i. Cristo mʉsã marãpʉ niacjʉ
weronojõ nimi. Tojo weegʉ mʉsã cũ ĩ'orõpʉre ña'ase marĩrã nicã ʉa'a.

3 Tojo ʉamigʉ̃, mʉsãrẽ a'tiro wa'acã uisa'a. Pĩrõ cʉ̃ niquesãse me'rã Evare nisoo ẽjõpeocã weecʉ niwĩ. Mʉsã quẽ'rã co weronojõ ãpẽrã nisoosere ẽjõpeobosa'a. Mʉsã Cristore queoro ẽjõpeomi'quere du'ubosa'a. Tojo weegʉ uisa'a.

4 Mʉsã a'tiro wee'e. Ãpẽrã mʉsãrẽ mejẽcã werecã, añurõ tʉ'otʉ'sa'a. Ʉsã Jesú yere werewʉ. Na pe'e te mejẽtare werema. Mʉsã ne waropʉre Espíritu Santure ñe'ewʉ̃. Ni'cãrõacãrẽ Espíritu Santu mejẽtare ñe'erã wee'e. Na Õ'acʉ̃ masãrẽ yʉ'rʉose mejẽtare werecã, añurõ tʉ'o ẽjõpeo'o.

5 Na mʉsãrẽ bu'erã Jesucristo besecʉ̃ú'cãrã nemorõ tʉ'oña'sama. Yʉ'ʉ pe'e na doca tʉ'oña'we'e.

6 Yʉ'ʉ ucũse ʉ'sʉawe'e, ʉ'sʉaro pe'e. Tojo nimicã, Õ'acʉ̃ ye cjasere añurõ masĩ'i. Yʉ'ʉ tojo masĩsere nipe'tise yʉ'ʉ weesetise me'rã ĩ'o'o.

7 Ne waro yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ masãrẽ yʉ'rʉose quetire mʉsãrẽ weregʉ, wapaseetiwʉ. ¿Mʉsã de'ro wãcũti? Apetero weegʉ mʉsãrẽ wapaseetigʉ, ¿ña'arõ weegʉ weepari? Yʉ'ʉ da'ra wapata'aba'awʉ. Mʉsãrẽ añurõ weesĩ'rĩgʉ̃, tojo weewʉ.

8 Yʉ'ʉ mʉsã tiropʉ nirĩ curare ãpẽrã Jesucristore ẽjõpeose cururicjãrã yʉ'ʉre niyeru o'owã. Yʉ'ʉ tere ñe'e, mʉsãrẽ weetamusĩ'rĩgʉ̃, na ye niyerure a'madʉogʉ weronojõ tʉ'oña'wʉ̃.

9 Yʉ'ʉ mʉsã me'rã nígʉ̃, apeyenojõ dʉ'sacã ĩ'agʉ̃, ne ni'cʉ̃rẽ caribotiwʉ. Marĩ acawererã Macedoniacjãrã yʉ'ʉre dʉ'sasenojõrẽ o'owã. Tojo weegʉ caribotiwʉ. A'tirota weeyapatigʉti.

10 Yʉ'ʉ diacjʉ̃ nise Jesucristo ye quetire masĩ'i. Diacjʉ̃ta ni'i. Te diacjʉ̃ nírõnojõta yʉ'ʉ bu'ese wapa ne niyeru sẽrĩsome. Ne ni'cʉ̃ Acaya di'tacjʉ̃ "Cʉ̃ wapaseemi", nímasĩtisami.

11 Yʉ'ʉ mʉsãrẽ ma'ise ye bu'iri tojo ucũ'u. Yʉ'ʉ mʉsãrẽ ma'iyʉ'rʉsere Õ'acʉ̃ masĩsami.

12 Yʉ'ʉ weewʉaronojõ weenu'cũgʉ̃ti. Ãpẽrã pe'e yʉ'ʉ weronojõ weerã wee'e, nisama. Na bu'ese wapare wapaseesama. Yʉ'ʉ pe'e wapaseewe'e. Tojo weerã na "Cʉ̃ weronojõ wee'e", nímasĩtisama.

13 A'tiro ni'i. Na "Cristo cʉ̃ besecʉ̃ú'cãrã ni'i" nírã, tojo nima'acãrã weema. Na weeta'sarã nima. Bu'i dia'cʉ̃ Jesucristo cʉ̃ besecʉ̃ú'cãrã weronojõ bajuma.

14 Tojo weese diasatisa'a. Wãtĩa wiogʉ quẽ'rã tojota weemasĩsami. Apetero cʉ̃ ʉ'mʉsecjʉ̃ Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ weronojõ bajugʉ dojosami.

15 Tojo weerã cʉ̃rẽ da'raco'terã quẽ'rã cʉ̃ weronojõ weesama. Na añurã weronojõ weesoosama. Na pũrĩcã na wee'caronojõta bu'iri da'reno'rã, pecame'epʉ yapatidijarãsama.

Pablo Jesucristo besecʉ̃ú'cʉ cʉ̃ pi'eti'que ni'i

16 Yʉ'ʉ a'te dʉporo oja'caronojõ mʉsãrẽ ojanemogʉ̃ti. "Cʉ̃ basu añurõ ucũgʉ̃, maatigʉ weemi", niticã'ña. Mʉsã tojo wãcũrã pũrĩcã, "Cʉ̃ maatigʉ weronojõ ucũato", niña. Tojo weegʉ cã'rõacã yʉ'ʉ basu añurõ ucũgʉ̃sa'a.

17 Yʉ'ʉ tojo ucũgʉ̃, marĩ wiogʉ duti'caro mejẽta ucũgʉ̃ wee'e. Yʉ'ʉ basu añurõ ucũme'rĩgʉ̃, maatiri masʉ̃ weronojõ bʉsʉ'ʉ.

18 Pãjãrã no'o ʉaro na basu añurõ ucũma. Na tojo weeyucã, yʉ'ʉ quẽ'rã yʉ'ʉ weesere añurõ ucũgʉ̃ti.

19 Mʉsã masĩyʉ'rʉarã nitjĩarã, maatiri masã na weesere añurõ nʉ'cã'a.

20 Mʉsã a'tiro wee'e. Ãpẽrã mʉsãrẽ dutipecã, nʉ'cãsa'a. No'o mʉsã yere miiwapacã, nʉ'cãsa'a. No'o tojo weetirã, mʉsãrẽ mejõ nirã

weecã, nʉ'cãsa'a. Tʉ'omasĩtirãrẽ weronojõ ĩ'acõ'acã, nʉ'cãsa'a. No'o mʉsãrẽ diapoapʉ paacã quẽ'rãrẽ, nʉ'cãcã'sa'a. Tojo weese nipe'tisere nʉ'cãpe'ocã'sa'a.

21 Na mʉsãrẽ tojo wéérã, ña'abutiaro weerã weeama. Ʉsã pũrĩcã mʉsãrẽ tenojõrẽ ne weemasĩtibosa'a.

Ãpẽrã na weesere añurõ ucũcã, yʉ'ʉ quẽ'rã na weronojõ ucũma'asirutugʉti. Maatigʉ weronojõ weema'a'a.

22 Na "Hebreo masã ni'i", nisama. Yʉ'ʉ quẽ'rã cʉ̃ta ni'i. Na Israe curuacjãrã nima. Yʉ'ʉ quẽ'rã cʉ̃ta ni'i. Na Abrahã pãrãmerã nituriarã nima. Yʉ'ʉ quẽ'rã cʉ̃ta ni'i.

23 Na "Cristore da'raco'terã ni'i", nima. Yʉ'ʉ pũrĩcã na nemorõ cʉ̃rẽ da'raco'tegʉ ni'i. Yʉ'ʉ tojo nígʉ̃, ucũma'agʉ̃ weronojõ bʉsʉ'ʉ, bʉsʉgʉ pe'e. A'tiro ni'i. Yʉ'ʉ na nemorõ da'rayʉ'rʉnʉ'cãwʉ̃. Yʉ'ʉre na nemorõ tãrãwã. Na nemorõ bu'iri da'reri wi'ipʉ pejetiri sõrõno'wʉ̃. Pejetiri Jesucristore ẽjõpeotirã yʉ'ʉre wẽjẽsĩ'rĩcã, wiose pʉ'to niwʉ̃.

24 Ni'cãmocʉsetiri judío masã yʉ'ʉre wecʉ dari me'rã tãrãwã. Tetirinʉcʉ̃ treinta y nuevetiri tãrãwã.

25 I'tiati yucʉpagʉ me'rã yʉ'ʉre paawã. Ni'cãti ʉ̃tãperi me'rã yʉ'ʉre doquewã. I'tiati ʉ̃sã sijari cura yucʉsʉjo mirĩdijawʉ. Ni'cãti mirĩdijacaterore ni'cã ñami, ni'cã nʉmʉ tí maajopʉre pa'sabo'reawʉ.

26 Yʉ'ʉ pejetiri sijawʉ. Mirĩtawioro sijawʉ. Wioro, yajari masã tiropʉ sijawʉ. Yʉ'ʉ acawererã judío masã tiropʉ, judío masã nitirã tiropʉ wiose wa'tero sijawʉ. Tojo nicã macãpʉre, masã marĩrõpʉre, dia pajiri maajopʉre wiose wa'tero sijawʉ. "Jesucristore ẽjõpeorã ni'i" nisoori masã wa'teropʉ quẽ'rãrẽ wiose wa'tero sijawʉ.

27 Yʉ'ʉ da'ragʉ, pi'etiwʉ. Pejetiri cãrĩtimʉjãwʉ̃. Ʉjaboawʉ. Acowʉowʉ. Apeterore ba'atiyʉ'rʉomʉjãwʉ̃. Yʉsʉabʉawʉ. Apeterore su'ti moowʉ̃.

28 Apeyema, a'tiro tʉ'oña'a. Ʉmʉcorinʉcʉ̃ yʉ'ʉ Jesucristore ẽjõpeose cururicjãrã nipe'tiropʉ nirãrẽ wãcũque'ti'i.

29 No'o tutuatigʉnojõ nicã, yʉ'ʉ quẽ'rã cʉ̃ tutuatisere tʉ'oña'tamu'u. Ni'cʉ̃ Jesucristore ẽjõpeogʉre ãpẽrã ña'arõ weeduticã, cʉ̃ ña'arõ weecã, yʉ'ʉ bopoyasã'a. Cʉ̃rẽ ña'arõ weecã weerã̃ me'rã ua'a.

30 Yʉ'ʉ pe'e "Ãpẽrã yʉ'rʉoro ni'i" nirõ̃nojõ o'ogʉ, yʉ'ʉre wa'a'que me'rã tutuatigʉ ni'i nisere ĩ'ogʉ̃ti.

31 Õ'acʉ̃, marĩ wiogʉ Jesucristo pacʉ yʉ'ʉ ucũsere "Diacjʉ̃ta ni'i", nímasĩsami. Cʉ̃rẽta "Añugʉ̃ nimi", ninu'cũrõʉa'a.

32 Yʉ'ʉ Damascopʉ nicã, a'tiro wa'awʉ. Ti di'ta wiogʉ waro Aretas wãmetigʉ cʉ̃ docacjʉ̃ a'tiro weecʉ niwĩ. Yʉ'ʉre ñe'esĩ'rĩgʉ̃, ti macã sumuto na yééca sã'rĩrõ wijaase soperipʉre surarare cũucʉ niwĩ.

33 Yʉ'ʉ me'rãcjãrã pe'e yʉ'ʉre a'tiro weewã. Pi'i me'rã ti sã'rĩrõ ʉ'mʉarõ nirĩ sopeacãpʉ o'oyʉ'rʉodijowã. Tojo weegʉ yʉ'ʉ narẽ ñe'eotiwʉ.

12

Pablo quẽ'ese weronojõ ĩ'a'que ni'i

1 Marĩ basu añurõ ucũcã, wapamarĩ'i. Tojo nimigʉ̃, ucũgʉ̃ti. Marĩ wiogʉ quẽ'ese weronojõ yʉ'ʉre ĩ'o'quere weregʉti.

2 Jesucristore ẽjõpeoca be'ro a'tiro wa'awʉ. Quẽ'ese weronojõ Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre cʉ̃ tiropʉ miimʉjãwĩ. Tere yʉ'ʉ ĩ'áca be'ro catorce cʉ̃'marĩ yʉ'rʉ'ʉ.

Yʉ'ʉ upʉ me'rã o yʉ'ʉ ejeripõ'rã dia'cʉ̃ wa'agʉ, wa'apã. Masĩtisa'a. Õ'acʉ̃ dia'cʉ̃ masĩsami.
3-4 A'tere masĩ'i. Õ'acʉ̃ ʉ'mʉse Paraíso wãmetiropʉ yʉ'ʉre miiejawĩ. Upʉ me'rã o ejeripõ'rã dia'cʉ̃ miagʉ̃, miapĩ. Masĩtisa'a. Õ'acʉ̃ ni'cʉ̃ta tere masĩsami. Yʉ'ʉ topʉ nígʉ̃, masã masĩtisere tʉ'owʉ. Cʉ̃ were'que masãrẽ weredutise mejẽta niwʉ̃.
5 A'tiro wa'agʉnojõ pũrĩcãrẽ "Ãpẽrã yʉ'rʉoro nimi", nirõʉa'a. Yʉ'ʉ basu "A'tiro nigʉ̃nojõ ni'i", nímasĩtisa'a. Yʉ'ʉ tutuatise dia'cʉ̃rẽ añurõ ucũgʉ̃ti.
6 Tojo nimigʉ̃, yʉ'ʉ basu añurõ ucũgʉ̃, ucũma'agʉ̃ mejẽta weebosa'a. Diacjʉ̃ta ucũbosa'a. A'tiro ni'i. Mʉsã yʉ'ʉre ẽjõpeobosa'a. Tojo weeri nígʉ̃, "Yʉ'ʉ ãpẽrã yʉ'rʉoro ni'i" nisere nisome. Yʉ'ʉ weetisepʉreta, yʉ'ʉ weretisepʉreta yʉ'rʉoquejobosa'a.
7 Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre ĩ'o'que añubutiase niwʉ̃. Yʉ'ʉ tere wãcũgʉ̃, yʉ'ʉ basu "Añuyʉ'rʉagʉ ni'i", nitawio ni'i. Tojo weegʉ Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre tojo wãcũrĩ nígʉ̃, a'tiro weewĩ. Wãtĩ yʉ'ʉ upʉre dutida'recã, tojo ĩ'acã'cʉ niwĩ. Te duti yʉ'ʉre pota bu'bero weronojõ pũrĩ'i.
8 I'tiati yʉ'ʉ marĩ wiogʉre "Te pũrĩse pe'tiato", sẽrĩmiwʉ̃.
9 Cʉ̃ pe'e yʉ'ʉre a'tiro niwĩ: "Yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ ma'i'i. Tojo weero mʉ'ʉrẽ apeyenojõ dʉ'sawe'e. Masã tutuatirã nicã, yʉ'ʉ tutuasere nemorõ ĩ'ota basio'o", niwĩ marĩ wiogʉ. Tojo weegʉ yʉ'ʉ tutuatigʉ, e'cati'i. Tojo tutuatigʉ, Cristo tutuase yʉ'ʉpʉre niato nígʉ̃ tojo wee'e.
10 Yʉ'ʉre ña'arõ ucũsere, yʉ'ʉre apeyenojõ dʉ'sasere e'cati'i. Tojo nicã ẽjõpeose bu'iri ña'arõ weesere, mejẽcã wa'asere e'cati'i. A'tiro ni'i. Tutuatironojõ o'ogʉ, nemorõ tutuagʉ wa'a'a.

Corintocjãrã ẽjõpeori curuacjãrãrẽ Pablo wãcũnʉrʉ̃'que ni'i

11 Yʉ'ʉ, yʉ'ʉ basu añurõ ucũgʉ̃, maatigʉ weronojõ wee'e. Mʉsã pe'eta yʉ'ʉre tojo ucũdutirã weronojõ wee'e. Mʉsã yʉ'ʉre añurõ ucũcã, añu nibopã. Ãpẽrã mʉsãrẽ nisoose me'rã ẽjõpeocã weerã doca niwe'e. Na a'tiro nisama: "Ʉsã Jesucristo besecũú'cãrã nemorõ ni'i", nisama. Yʉ'ʉ mejõ nigʉ̃ nimigʉ̃, tojo bʉsʉsijãrã dijaro niwe'e.
12 Yʉ'ʉ mʉsã tiropʉ pi'etimigʉ̃, wãcũtutuatjĩagʉ̃, peje Õ'acʉ̃ tutuaro me'rã weeĩ'owʉ̃. Te me'rã diacjʉ̃ta yʉ'ʉre Jesucristo besecũú'quere ĩ'owʉ̃.
13 Mʉsã Corintocjãrãrẽ ãpẽrã Jesucristore ẽjõpeose cururicjãrã doca ẽjõnʉ'cõtiwʉ. A'te dia'cʉ̃rẽ weeticãti. Mʉsãrẽ wapaseetiwʉ. Mʉsã tʉ'oña'cã, ¿yʉ'ʉ tojo weese ña'a niti? Ña'acãma, acobojoya.
14 Yʉ'ʉ mʉsã tiropʉ wa'atjere apoyugʉ wee'e. Ni'cãrõacã yʉ'ʉ wa'ase me'rã i'tiati wa'arosa'a. Mʉsãrẽ "Weetamuña", ni caribosome. Mʉsã cʉosere ẽ'masome. A'te dia'cʉ̃rẽ ʉa'a. Mʉsã Cristo duti'quere añurõ weecã ʉa'a. A'tiro ni'i. Pacʉsʉmʉa na põ'rãrẽ na ʉasere o'osama. Na põ'rã mejẽta na pacʉsʉmʉarẽ na ʉasere o'osama. A'tiro wéérã, mʉsã yʉ'ʉ põ'rã weronojõ ni'i. Tojo weerã yʉ'ʉre yʉ'ʉ ʉasere o'owe'e.
15 Yʉ'ʉ cʉose ejatuaro mʉsãrẽ weetamugʉ̃ti. Nipe'tiro yʉ'ʉ weepõtẽota basioro mʉsãrẽ añurõ wa'ato nígʉ̃ tojo weetamugʉ̃ti. A'tiro tʉ'oña'a. Yʉ'ʉ mʉsãrẽ nemorõ ma'icã, mʉsã pe'e yʉ'ʉre dʉjaro ma'ibosa'a.
16 Ãpẽrã yʉ'ʉ caribotisere masĩmirã, a'tiro nisama: "Cʉ̃ me'rĩse me'rã mʉsãrẽ ẽjõpeocã weecʉ niwĩ", nisama.
17 ¿Yʉ'ʉ o'ó'cãrã mʉsãrẽ nisoo, mʉsã yere ẽ'marĩ? Ne apeyenojõ ẽ'maticãrã niwã.

18 Yʉ'ʉ Titore mʉsã tiropʉ wa'adutiwʉ. Tojo nicã apĩ Jesucristore
ẽjõpeogʉ marĩ acawereg̃ʉre cʉ̃ me'rã o'ówʉ. ¿Topʉre Tito nisoose me'rã
mʉsã yere ẽ'marĩ? Mʉsã masĩsa'a. Tito yʉ'ʉ weronojõ weemi. Mʉsãrẽ
bu'égʉ, añuse dia'cʉ̃rẽ weesĩ'rĩcʉ niwĩ. Ne wapaseeticʉ niwĩ.
19 Apetero weerã mʉsã ʉ̃sãrẽ "Añurõ wãcũdutirã weema", nisa'a. Tojo
niwe'e. A'tiro pe'e ni'i. Ʉ̃sã Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉre Cristo dutiro me'rã ucũ'u.
Yʉ'ʉ mairã yʉ'ʉ acawererã, mʉsãrẽ Õ'acʉ̃rẽ nemorõ ẽjõpeonemodutigʉ
tojo wee'e.
20 Yʉ'ʉ uisa'a. Apetero weerã yʉ'ʉ mʉsã tiropʉ wa'acã, "Yʉ'ʉ
ʉaronojõ mejẽta weerã weebosama", nisa'a. Mʉsã quẽ'rã yʉ'ʉre mejãrõta
nibosa'a. Apeye quẽ'rãrẽ yʉ'ʉ mʉsãrẽ "A'tiro weerã weebosama", nisa'a.
"A'metu'tirã weebosama. Ʉorã weebosama. Uarã weebosama. Na ye
dia'cʉ̃rẽ wãcũrã weebosama. Ãpẽrãrẽ ucja, ña'arõ ucũrã weebosama.
Tojo nicã 'Ʉ̃sã ãpẽrã yʉ'rʉoro añuyʉ'rʉnʉ'cã'a', nirã weebosama. No'o
ʉaro weema'acãrã weebosama", nisa'a.
21 Yʉ'ʉ uisa'a. Mʉsã tiropʉ apaturi wa'acã, Õ'acʉ̃ yʉ'ʉ wiogʉ
mʉsã ña'arõ wee'que bu'iri yʉ'ʉre bopoyoro yʉ'rʉcã weebosami. Tojo
nicã ña'arõ wee'cãrã acobojose sẽrĩticã, pũrõ utibosa'a. Mʉsã ña'arõ
weesere, ña'arõ wãcũsere, no'o mʉsã a'metãrãbajaque'atisere pũrõ
bʉjawetibosa'a. Nipe'tise ña'ase ʉaripejase, mʉsã weewʉasenojõrẽ
du'uticã, mejãrõta bʉjawetibosa'a.

13

Pablo weretʉose, cʉ̃ we'eritiitʉose ni'i

1 Ni'cãrõacã yʉ'ʉ mʉsã tiropʉ wa'ase me'rã i'tiati wa'arosa'a. Õ'acʉ̃
ye queti ojáca pũrĩpʉre a'tiro ojano'wʉ̃: "Pʉarã o i'tiarã ĩ'áca be'ro marĩ
ãpẽrã wee'quere ĩ'a'cãrã weresãmasĩno'o."
2 Todʉporopʉ mʉsã tiro nígʉ̃, ña'arõ weerãrẽ "Bu'iri da'regʉti", ni
weretojawʉ. Tojo nicã nipe'tirãrẽ werewʉ. Ni'cãrõacã yoaropʉ nimigʉ̃,
werenemogʉ̃ti tja. Yʉ'ʉ apaturi mʉsã tiropʉ wa'agʉ, ña'arõ weerãrẽ
pajaña'some majã.
3 Tojo weecã mʉsã masĩrãsa'a, Cristo yʉ'ʉre wãcũse o'ose me'rã ucũ'u.
Cristo mʉsãrẽ dutigʉ tutuaticã weetimi. Mʉsãrẽ cʉ̃ tutuayʉ'rʉsere ĩ'omi.
4 Diacjʉ̃ta ni'i. Cʉ̃ curusapʉ tutuatigʉ weronojõ paabi'peno'cʉ niwĩ.
Tojo nimigʉ̃, ni'cãrõacãrẽ cʉ̃ pacʉ tutuaro me'rã catimi. Ʉ̃sã quẽ'rã cʉ̃
ní'caronojõta tutuatirã ni'i, nírã pe'e. Tojo nimirã, cʉ̃ yarã niyurã, Õ'acʉ̃
tutuaro me'rã ninu'cũ'u. Tojo weerã mʉsãrẽ weetamumasĩ'i.
5 Mʉsã "¿Jesucristore ẽjõpeorãta nimiti ʉ̃sã?" ni, mʉsã basu beseya.
¿Ʉ̃sã ẽjõpeose diacjʉ̃ta nimitito? nírã, tojo wãcũña. ¿Ʉ̃sãpʉre Jesucristo
diacjʉ̃ta nimiti? nírã, tʉ'oña'rẽ mʉsã. Apetero weerã cʉ̃rẽ ẽjõpeotirã,
ẽjõpeotisa'a mʉsã.
6 Ʉ̃sã Jesucristore diacjʉ̃ta ẽjõpeo'o. Cʉ̃ yarã ni'i. Mʉsãrẽ tere masĩcã
ʉa'a.
7 Ʉ̃sã mʉsãrẽ ña'arõ weeticã'to nírã Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩbosa'a. Cʉ̃rẽ sẽrĩrã,
ʉ̃sãrẽ ẽjõpeodutirã mejẽta sẽrĩbosa'a. Mʉsã pe'ere queoro weedutirã
sẽrĩbosa'a. No'o ʉ̃sã queoro weemicãta, "Na queoro weetima" ʉ̃sãrẽ nicã,
añucã'rõsa'a.
8 A'tiro ni'i. Õ'acʉ̃ ye diacjʉ̃ cjaseta ni'i. Mʉsã tere queoro weecã ĩ'arã,
"A'tiro pe'e weeya", nisome. Ʉ̃sã tereta ʉasã'a.

9 Mʉsã ʉ̃sãrẽ ĩ'arã, “Na tutuatirã, dutimasĩtirã nima”, ni'i. Mʉsã
pe'e tutuarã nicã, añu ni'i. Tere ĩ'arã, ʉ̃sã e'catirãsa'a. Mʉsãrẽ Õ'acʉ̃
nipe'tisere cʉ̃ ʉaronojõ weecã ʉarã, sẽrĩbosa'a.
10 Yʉ'ʉ mʉsã tiropʉ wa'ase dʉporo a'ti pũrĩrẽ oja'a. Topʉ wa'agʉ, tutu-
aro me'rã mʉsãrẽ tu'tisĩ'rĩtisa'a. Marĩ wiogʉ yʉ'ʉ mʉsãrẽ dutimasĩsere
o'ocʉ niwĩ. Tojo weegʉ yʉ'ʉ mʉsãrẽ tu'timasĩ'i. Tojo weesĩ'rĩtisa'a.
Jesucristo mʉsã ẽjõpeosere dojorẽdutigʉ mejẽta dutisere yʉ'ʉre o'owĩ.
Mʉsãrẽ nemorõ ẽjõpeocã ʉagʉ, tojo weewĩ.
11 Acawererã, tocã'rõta ojagʉti. Añurõ niña. Yʉ'ʉ mʉsãrẽ duti'quere
queoro weeme'rĩcã'ña. A'merĩ wãcũtutuacã weeya. Ni'cãrõnojõ niseti,
a'mequẽrõ marĩrõ niña. Õ'acʉ̃ ejerisãjãcã weegʉ́, mʉsãrẽ ma'igʉ̃ mʉsã
me'rã nigʉ̃sami.
12 E'catise me'rã a'merĩ añudutiya.
13 Nipe'tirã Jesucristore ẽjõpeorã marĩ acawererã mʉsãrẽ añudutima.
14 Jesucristo marĩ wiogʉ mʉsã nipe'tirãrẽ añurõ weeato. Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ
ma'igʉ̃ mʉsã me'rã niato. Tojo nicã Espíritu Santu mʉsã me'rã niato.
Tocã'rõta oja'a.
Pablo

Pablo Galacia di'tacjãrãrẽ cʉ̃ ojáca pũrĩ ni'i

A'ti pũrĩ a'tiro weero ojano'pã nise ni'i

Pablo Galacia di'tacjãrãrẽ a'ti pũrĩrẽ ojacʉ niwĩ. Romacjãrãrẽ oja'caro weronojõ narẽ ojacʉ niwĩ.

A'tere ojacʉ niwĩ. Masã mejẽta yʉ'ʉre Jesucristo ye quetire bu'edutirã sõrõwã nisere ojacʉ niwĩ. “Jesucristo basu, marĩ pacʉ Õ'acʉ̃ basu sõrõwã”, ni ojacʉ niwĩ.

Apeyere, “Moisé duti'que me'rã marĩ bu'iri marĩrã tojamasĩtisa'a”, nicʉ niwĩ. “Jesucristore ẽjõpeose me'rã dia'cʉ̃ añurã tojamasĩ'i”, nicʉ niwĩ.

Pablo Jesucristore ẽjõpeorãrẽ Galacia di'tapʉ nirãrẽ oja'que ni'i

1-2 Yʉ'ʉ Pablo, yʉ'ʉ me'rãcjãrã me'rã mʉsã Jesucristore ẽjõpeorãrẽ Galacia di'tapʉ nirãrẽ oja'a. Mʉsãrẽ añudutise o'o'o. Yʉ'ʉ Jesucristo besecʉ̃ú'cʉ ni'i. Yʉ'ʉre masã mejẽta Õ'acʉ̃ ye quetire weredutirã besewã. Na o'ócã mejẽta tere were'e. Jesucristo, cʉ̃ pacʉ Õ'acʉ̃ na basu yʉ'ʉre besewã. Õ'acʉ̃ta Jesucristo wẽrĩ'cʉpʉre masõcʉ niwĩ.

3 Marĩ wiogʉ Jesucristo, marĩ pacʉ Õ'acʉ̃ añurõ weeato mʉsãrẽ. E'catise, mʉsãrẽ ejerisãjãcã weeato.

4 Jesucristo cʉ̃ basu cʉ̃ ʉaro me'rã marĩ ña'arõ wee'quere wẽrĩbosacʉ niwĩ. A'ti ʉmʉco cjase ña'ase doca ninemoticã'to nígʉ̃ tojo weecʉ niwĩ. A'tere wéégʉ, marĩ pacʉ Õ'acʉ̃ duti'caronojõta weecʉ niwĩ.

5 Tojo weerã marĩ Õ'acʉ̃rẽ e'catise o'onu'cũcã'rã. Tojota weeroʉasa'a.

Jesucristore ẽjõpeose me'rã dia'cʉ̃ yʉ'rʉrãsa'a nise ni'i

6 Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ ma'ígʉ̃, besecʉ niwĩ. Jesucristo cʉ̃ wẽrĩse me'rã mʉsãrẽ yʉ'rʉocʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo weemicã, mʉsã pe'e maata waro cʉ̃rẽ ẽjõpeodu'urã wee'e. Apeye bu'ese pe'ere siruturã wee'e. Mʉsã tojo weecã tʉ'ogʉ, ʉpʉtʉ ʉcʉasa'a.

7 Ãpẽrã mʉsã ne waro ẽjõpeo'quere dojorẽsama. Mʉsãrẽ Jesucristo ye quetire weresu'riasama. Tere dʉcayusĩ'rĩsama. Jesucristore ẽjõpeose me'rã dia'cʉ̃ marĩrẽ yʉ'rʉta basio'o. Apeye bu'esepʉa basiotisa'a.

8 Ʉsã mʉsãrẽ Õ'acʉ̃ masãrẽ yʉ'rʉose quetire queoro werewʉ. Mʉsãrẽ Jesucristo ye quetire mejẽcã weregʉre Õ'acʉ̃ ʉpʉtʉ bu'iri da'reato. No'o yʉ'ʉnojõrẽ, o apĩ ʉ'mʉsecjʉ̃ Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉre ʉ̃sã mejẽcã werecã, bu'iri da'reato.

9 Yʉ'ʉ todʉporopʉ mʉsã tiropʉ nígʉ̃, a'tere weretojawʉ. Ni'cãrõacãrẽ apaturi ninemo'o tja. No'o ʉ̃sã bu'e'que Jesucristo ye quetire mʉsãrẽ mejẽcã weregʉnojõrẽ Õ'acʉ̃ bu'iri da'reato.

10 Yʉ'ʉ a'tere weregʉ, masã yʉ'ʉre “Añubutiaro wereme'rĩmi” niato nígʉ̃ mejẽta were'e. Õ'acʉ̃ pe'ere “Queoro bu'emi” nidutigʉ were'e. Yʉ'ʉ todʉporopʉre “Masã yʉ'ʉ me'rã e'catiato”, ninu'cũwʉ̃. Tojo ninu'cũgʉ̃ pũrĩcã, Jesucristo ʉaro weetibosa'a. Cʉ̃rẽ da'raco'tegʉ mejẽta nibosa'a.

Õ'acʉ̃ Pablore Jesucristo ye quetire weredutigʉ cũu'que ni'i

11 Yʉ'ʉ queoro mʉsãrẽ masĩcã ʉasa'a. Yʉ'ʉ bu'ese masã na wãcũse mejẽta ni'i.

12 Yʉ'ʉre tere ne ni'cʉ̃ masʉ̃ bu'etiwĩ. Jesucristo cʉ̃ basu te bu'esere masĩcã weewĩ.
13 Yʉ'ʉ todʉporopʉ judío masã na ẽjõpeosetisere sirutugʉ weecũ'quere mʉsã tʉ'opã. Jesucristore ẽjõpeorãrẽ ña'abutiaro weecũwʉ̃. Ne ni'cʉ̃ Jesucristore ẽjõpeogʉ marĩato nígʉ̃ na ẽjõpeosere pe'osĩ'rĩmiwʉ̃.
14 Yʉ'ʉ ma'mʉ nígʉ̃, judío masã na ẽjõpeosetisere añurõ weewʉ. Ãpẽrã yʉ'ʉ me'rãcjãrã yʉ'rʉoro ʉ̃sã ñecʉ̃sʉmʉa weesetimʉjãti'quere weeyʉ'rʉnʉ'cãwʉ̃.
15 Yʉ'ʉ Jesucristore ẽjõpeorãrẽ ña'arõ weewʉ. Tojo weemicã, yʉ'ʉ bajuase dʉporopʉ Õ'acʉ̃ beseyutojacʉ niwĩ. Ʉpʉtʉ ma'ígʉ̃, cʉ̃ macʉ̃ nidutigʉ besecʉ niwĩ.
16 Cʉ̃ "Besegʉti" ní'caronojõta queoro ni'cã nʉmʉ cʉ̃ macʉ̃rẽ yʉ'ʉre ĩ'owĩ. Ĩ'o, yʉ'ʉre judío masã nitirãrẽ Jesucristo ye quetire weredutiwĩ. Cʉ̃ tojo ĩ'ocã, ãpẽrãrẽ "¿Yʉ'ʉ de'ro weegʉsari?" ni sẽrĩtiña'nemotiwʉ.
17 Apeye quẽ'rãrẽ "Jesucristo yʉ'ʉ dʉporo besecũúmʉ'tã'cãrã tiro Jerusalẽpʉ maata sẽrĩtiña'baque'ogʉ wa'agʉti", nitiwʉ. Tojo weronojõ o'ogʉ, diacjʉ̃ wa'a wa'awʉ Arabia di'tapʉ. Be'ro topʉ ní'cʉ Damascopʉ majãmitojatiwʉ tja.
18 Yʉ'ʉ Jesucristore ẽjõpeoca be'ro i'tia cʉ̃'ma yʉ'rʉwʉ. Ticʉse cʉ̃'marĩ yʉ'rʉ́ca be'ro Jerusalẽpʉ Pedrore ĩ'agʉ̃ wa'awʉ. Topʉre cʉ̃ me'rã pʉa semana dia'cʉ̃ tojaque'ani'wʉ̃.
19 Jesucristo cʉ̃ besecũú'cãrã nipe'tirãpʉre ĩ'atiwʉ. Pedro, apĩ Santiago marĩ wiogʉ Jesucristo acabiji dia'cʉ̃rẽ ĩ'awʉ̃.
20 Õ'acʉ̃ tʉ'oropʉ mʉsãrẽ weregʉti. A'te yʉ'ʉ weresere nisoogʉ mejẽta wee'e.
21 Yʉ'ʉ Jerusalẽpʉre níca be'ro Siria di'tapʉ, tojo nicã Cilicia di'tapʉ wa'awʉ.
22 Yʉ'ʉ Judea di'tapʉre yoacã nitiwʉ. Tojo weerã ãpẽrã Jesucristore ẽjõpeorã yʉ'ʉre ĩ'amasĩtiwã.
23 Yé quetipʉ dia'cʉ̃rẽ tʉ'ocãrã niwã. "Sõ'onícatero marĩrẽ ña'arõ weesĩ'rĩgʉ̃ sirutu'cʉ ni'cãrõacãrẽ 'Jesucristore ẽjõpeoya', nicusiagʉta weeapʉba. Todʉporopʉre Jesucristore ẽjõpeosere pe'ocã'sĩ'rĩmi'cʉta niapʉba", ni ucjacãrã niwã.
24 Yʉ'ʉ Jesucristore ẽjõpeosere tʉ'orã, Õ'acʉ̃rẽ e'catise o'ocãrã niwã.

2

Pablo Jerusalẽpʉ Jesú cʉ̃ ne waro besecũú'cãrã me'rã ucũ'que ni'i

1 Catorce cʉ̃'marĩ Jerusalẽpʉ yʉ'ʉ ejáca be'ro Bernabé me'rã apaturi ti macãpʉ wa'awʉ tja. Ʉsã me'rãcjʉ̃ Tito wãmetigʉ quẽ'rãrẽ miawʉ̃.
2 Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre topʉ wa'adutiwĩ. Tojo weegʉ wa'awʉ. Jerusalẽpʉre eta, Jesucristore ẽjõpeorã wiorã me'rã dia'cʉ̃ nerẽ, ucũwʉ̃. Judío masã nitirãrẽ Jesucristo masãrẽ yʉ'rʉomi nise queti, yʉ'ʉ bu'e'quere narẽ werewʉ. Yʉ'ʉ ne waropʉ bu'enʉ'cã'quere, yʉ'ʉ ni'cãrõacã bu'esere ¿de'ro nirãsari? nígʉ̃, werewʉ. Mʉ'ʉ bu'ese wapamarĩ'i nirĩ nígʉ̃, wereña'miwʉ.
3 Na ne mejẽcã nitiwã. Yʉ'ʉ me'rãcjʉ̃ Tito judío masʉ̃ mejẽta niwĩ. Cʉ̃ tojo nimicã, ʉ̃sã judío masã weewʉasenojõrẽ weedutitiwã. "Cʉ̃rẽ õ'rẽcjʉ yapa caserore yejecõ'arõʉa'a", nitiwã.
4 Wiorã pe'e "Titore õ'rẽcjʉ yapa caserore yejecõ'arõʉa'a" nitimicã, ãpẽrã tojo nico'terã pe'e "Cʉ̃rẽ yejecõ'arõʉa'a", niwã. Na Jesucristore

ẽjõpeota'sarã, Jesucristore ẽjõpeorã me'rã a'mesʉ'awã. Tojo nita'sa, ĩ'adu'tiri masã niwã. Na ʉ̃sã Jesucristore ẽjõpeorã weesetisere ĩ'awã. Ʉsã cʉ̃rẽ ẽjõpeorã Moisé dutise doca niticã ĩ'awã. Tere ĩ'arã, ʉ̃sãrẽ ʉ̃sã ñecʉ̃sʉmʉarẽ dutimʉjãti'quere weedutisĩ'rĩmiwã tja. Moisé cʉ̃ duti'que doca cũusĩ'rĩmiwã tja.

5 Na tojo dutimicã, ʉ̃sã ne cã'rõacã na dutisere "Weeroʉasato", nitiwʉ. Mʉsãrẽ Jesucristore ẽjõpeose me'rã dia'cʉ̃ yʉ'rʉrãsa'a nise quetire masĩcã ʉa'a. Tojo weerã diacjʉ̃ cjase, Jesucristo yere wererãti nírã, na weeduti'quere weetiwʉ.

6 Wiorã yʉ'ʉre mejẽcã weredutitiwã. "Marĩ ñecʉ̃sʉmʉarẽ weeduti'quere weedutiya judío masã nitirãrẽ", nitiwã. Õ'acʉ̃ marĩ nipe'tirãrẽ ni'cãrõnojõ ĩ'asami. Tere masĩgʉ̃, "Na wiorã nima" ni, ʉpʉtʉ waro wãcũtiwʉ. Õ'acʉ̃ narẽ bese'caronojõta yʉ'ʉ quẽ'rãrẽ besewĩ.

7 Wiorã yʉ'ʉre a'tiro niwã: "Mʉ'ʉ quẽ'rã Õ'acʉ̃ bese'cʉ ni'i. Cʉ̃ mʉ'ʉrẽ judío masã nitirãrẽ Jesucristo ye quetire weredutiapĩ. Pedrore judío masãrẽ wereduti'caronojõta mʉ'ʉrẽ na pe'ere weredutiapĩ", niwã wiorã.

8 Õ'acʉ̃ Pedrore judío masãrẽ Jesucristo ye quetire wereduticʉ niwĩ. Cʉ̃ Õ'acʉ̃ta tja yʉ'ʉ quẽ'rãrẽ Jesucristo ye quetire judío masã nitirã tiro pe'ere weredutiwĩ.

9 Jerusalẽpʉre Santiago, Pedro, tojo nicã Juã na i'tiarã Jesucristore ẽjõpeorã wiorã niwã. Na yʉ'ʉre "Judío masã nitirãrẽ Õ'acʉ̃ mʉ'ʉrẽ ma'ígʉ̃ weredutiapĩ", niwã. Tojo weerã ʉ̃sã pʉarãrẽ, yʉ'ʉ, tojo nicã Bernabére "Marĩ ni'cãrõnojõ da'rarãsa'a", niwã. Na ʉ̃sãrẽ "Jesucristo ye quetire judío masã nitirãrẽ wererã wa'aya", niwã. "Ʉsã pe'e judío masãrẽ wererãti", niwã.

10 Ʉsãrẽ a'te dia'cʉ̃rẽ weedutiwã: "Pajasecʉorãrẽ weetamuña", niwã. A'teta niwʉ̃ yʉ'ʉ añurõ weegʉti ni wãcũyʉ'rʉnʉ'cã'que.

Pablo Antioquíapʉ Pedrore tu'ti'que ni'i

11-12 Be'ro Pedro Antioquíapʉre etawĩ. Cʉ̃ ne waro ti macãpʉre etáca be'roacã añurõ weemiwĩ. Cʉ̃ topʉre ígʉ̃ cʉ̃ queoro weeti'que wapa cʉ̃pʉreta tu'tiwʉ. Ne waro judío masã nitirã Jesucristore ẽjõpeorã me'rã ba'a, na me'rã ba'pati nicã'miwĩ. Cʉ̃ tojo wee nisetiri cura judío masã Jerusalẽcjãrã Santiago cʉ̃ o'ó'cãrã etawã. Pedro na etacã ĩ'agʉ̃, judío masã nitirã me'rã weeseti'quere weedu'ucã'wĩ. Napʉ yʉ'ʉre tu'tibosama ígʉ̃, tojo weewĩ. Topʉ etarã judío masã weedutisere queoro weeri masã niwã. Tojo weerã judío masã nitirãrẽ "Judío masãrẽ dutisere weeroʉa'a", ni bʉsʉsijawã. Tojo weegʉ narẽ uigʉ, Pedro judío masã nitirã me'rã ba'patidu'ucã'wĩ. Na me'rã ba'anemotiwĩ majã.

13 Ãpẽrã judío masã cʉ̃ weesere ĩ'arã, cʉ̃ weronojõ weeta'sawã. Judío masã nitirã me'rã ba'ami'cãrã ba'atiwã. Na me'rã nisetitiwã. Bernabépʉta tojo weenemopeocã'wĩ.

14 Na Jesucristore ẽjõpeose me'rã dia'cʉ̃ yʉ'rʉrãsa'a nisere masĩmirã, queoro weetiwã. Tojo weegʉ na weese queoro niticã ĩ'agʉ̃, Pedrore nipe'tirã Jesucristore ẽjõpeorã ĩ'orõpʉ tu'tiwʉ. Cʉ̃rẽ a'tiro niwʉ̃: "Mʉ'ʉ judío masʉ̃ nimigʉ̃, judío masã nitirã me'rã ba'agʉ, na weronojõ weesetigʉ wee'e. Mʉ'ʉ tojo weese añu ni'i, añurõ pe'e. Mejõ ni'cãrõacãrẽ na me'rã ba'ati, na me'rã nisetitigʉ, 'Judío masã weronojõ weeya', nigʉ̃ wee'e tja narẽ. Mʉ'ʉ tojo weecã, 'Ʉsã Moisé duti'quere weeroʉasa'a', ni wãcũsama.

Mʉ'ʉ basu weetise judío masã nitirãrẽ ‘Weeya’ nírõnojõ wa'a'a. Mʉ'ʉ tojo weese ña'a ni'i”, niwʉ̃.

Judío masã, judío masã nitirã ẽjõpeose me'rã dia'cʉ̃ yʉ'rʉrãsama nise ni'i

15 Marĩ ne bajuarãpʉta judío masã nitojacãrã niwʉ̃. Ãpẽrã weronojõ Moisé cʉ̃ duti'quere weeticã weewe'e.
16 Tojo nimirã, marĩ Moisé duti'quere wéérã, yʉ'rʉmasĩtisa'a. Jesucristore ẽjõpeose me'rã dia'cʉ̃ yʉ'rʉwetimasĩ'i. Marĩ Õ'acʉ̃ me'rã añurõ nisĩ'rĩrã, Jesucristore ẽjõpeo'o. Moisé cʉ̃ duti'quere wéérã pũrĩcã, ne ni'cʉ̃ Õ'acʉ̃ me'rã añurõ nímasĩtisami.
17 Marĩ “Jesucristo me'rã dia'cʉ̃ yʉ'rʉrãsa'a” nicã, marĩ acawererã judío masã a'tiro nima marĩrẽ: “Mʉsã ña'a ni'i”, nima. “Marĩ ñecʉ̃sʉmʉarẽ duti'quere weetirã, judío masã nitirã weronojõ mʉsã ña'a ni'i”, nima marĩrẽ. To pũrĩcãrẽ tojo nírã, “Jesucristo marĩrẽ sʉ'ori ña'arõ weegʉ weemi narẽ”, nisama. Na tojo nise diacjʉ̃ niwe'e. Jesucristore tojo weese marĩ'i.
18 Mʉsãrẽ “Marĩ ñecʉ̃sʉmʉa duti'que me'rã yʉ'rʉsome”, ni weretojawʉ. Ni'cãrõacãrẽ “Te me'rã yʉ'rʉrãsa'a, tere weeya” nígʉ̃, yʉ'ʉta bu'iritibosa'a.
19 Yʉ'ʉ todʉporopʉre a'tiro wãcũmiwʉ̃. “Moisé cʉ̃ duti'que me'rã dia'cʉ̃ Õ'acʉ̃ me'rã añurõ nita basiosa'a”, nimiwʉ̃. Tojo nimigʉ̃, ne weepõtẽoticãti. Be'ro yʉ'ʉre Õ'acʉ̃ cʉ̃ macʉ̃ Jesucristore ĩ'owĩ. Tojo weegʉ ni'cãrõacãrẽ Jesucristore ẽjõpeogʉ, Õ'acʉ̃ me'rã wãcũpi'etiro marĩrõ nicã'a. Marĩ ñecʉ̃sʉmʉarẽ weeduti'quere wãcũnʉrʉ̃we'e majã.
20 Jesucristo curusapʉ wẽrĩcʉ niwĩ. Yʉ'ʉ cʉ̃rẽ ẽjõpeogʉ, cʉ̃ me'rã wẽrĩgʉ̃ weronojõ wa'acʉ niwʉ̃. Tojo weegʉ yʉ'ʉ se'saro niwe'e. Ni'cãrõacãrẽ Jesucristo yʉ'ʉre sʉ'ori nimi. Yʉ'ʉ cʉ̃ ʉaro, cʉ̃ dutiro wee'e. Õ'acʉ̃ macʉ̃rẽ ẽjõpeogʉ, wãcũtutua'a. Cʉ̃ yʉ'ʉre ma'ígʉ̃, ña'arõ wee'quere wẽrĩ wapayebosacʉ niwĩ.
21 Yʉ'ʉ Jesucristo wẽrĩ'quere “Mejõ warota nima'acã'a”, niwe'e. Cʉ̃ yʉ'ʉre ma'isere ne du'usĩ'rĩtisa'a. Moisé duti'que me'rã marĩ yʉ'rʉta basiocãma, Jesucristo mejõ waro wẽrĩbopĩ.

3

Moisé dutise oja'que, Jesucristore ẽjõpeose cjase ni'i

1 Mʉsã Galaciacjãrã Jesucristore ẽjõpeodu'urã, tʉ'omasĩtibutiarã weronojõ weerã wee'e. ¿Noa mʉsãrẽ nisoosijamirĩto mejẽcã ẽjõpeodutirã? Ʉsã topʉre nírã, mʉsãrẽ Jesucristo cʉ̃ curusapʉ wẽrĩsere queoro werewʉ. Mʉsã añurõ ʉ̃sã weresere tʉ'owʉba.
2 A'te dia'cʉ̃rẽ mʉsãrẽ sẽrĩtiña'gʉ̃ti. Mʉsã Moisé duti'quere wéérã, ¿Espíritu Santure ñe'erĩ? Ñe'etipã. Jesucristo ye quetire tʉ'orã cʉ̃rẽ ẽjõpeorã pe'e, ñe'epã.
3 Mʉsã Õ'acʉ̃ põ'rã sãjãrã, Espíritu Santu tutuaro me'rã sãjãnʉ'cãwʉ̃. Ni'cãrõacãrẽ mʉsã tutuaro me'rã ẽjõpeoyapatirãti, ¿nimiti? Põtẽotisa'a. ¿Mʉsãrẽ tʉ'omasĩse pe'tia wa'ati?
4 Jesucristore ne waro ẽjõpeocã, ãpẽrã mʉsãrẽ ña'arõ weecãrã niwã. Ni'cãrõacãrẽ cʉ̃rẽ ẽjõpeodu'urã, “Mejõ waro pi'etipã”, ¿nirã weeti? Yʉ'ʉ tʉ'oña'cã, mejõ waro pi'etitipã.

5 Õ'acũ mʉsãrẽ Espíritu Santure o'ócʉ niwĩ. Cũ tutuase me'rã mʉsã wa'teropʉre peje weeĩ'omi. ¿De'ro weegʉ tojo weesari, mʉsã tʉ'oña'cã? Jesucristo ye quetire mʉsã tʉ'o ẽjõpeocã, tojo weesami. Moisé cũ duti'quere weecãma, ne tojo weetibosami.

6 Marĩ ñecũ Abrahã ye cjasere wãcũrã. Cũ pũrĩcã Õ'acũrẽ ẽjõpeocʉ niwĩ. Tojo weegʉ Õ'acũ cũrẽ "Añugũ nimi", ni ĩ'acʉ niwĩ.

7 Mʉsã a'tere masĩña. Abrahã weronojõ Õ'acũrẽ ẽjõpeorã náta nima Abrahã pãrãmerã waro.

8 Õ'acũ ye queti ojáca pũrĩpʉ judío masã nitirã na Õ'acũrẽ ẽjõpeoatjere ojayuno'caro niwũ. Narẽ yʉ'rʉoatjere wereyugʉ, Õ'acũ Abrahãrẽ a'tiro nicʉ niwĩ: "Nipe'tirã a'ti di'tacjãrã mʉ'ʉ weronojõ ẽjõpeosiruturãrẽ 'Añurã nima, bu'iri mooma', ni ĩ'agũti. Narẽ añurõ weegʉti", nicʉ niwĩ.

9 Abrahã Õ'acũrẽ ẽjõpeocʉ niwĩ. Tojo weegʉ Õ'acũ cũrẽ añurõ weecʉ niwĩ. A'tiro nicã quẽ'rãrẽ nipe'tirã Jesucristore ẽjõpeorãrẽ Õ'acũ añurõ weemi.

10 Ãpẽrã pũrĩcãrẽ Õ'acũ bu'iri da'resami. Na a'tiro wãcũsama. "Moisé duti'quere wéérã, yʉ'rʉrãsa'a", nisama. Tojo wãcũmirã, nipe'tise tere weepe'otisama. Õ'acũ ye queti ojáca pũrĩpʉre a'tiro niwũ: "Nipe'tise Moisé duti'quere weepe'otigʉnojõ bu'iri da'reno'gũsami", niwũ. Tojo weerã "Moisé duti'que me'rã yʉ'rʉrãsa'a", nimisama. Niwe'e. Õ'acũ narẽ bu'iri da'regʉsami.

11 Õ'acũ ye queti ojáca pũrĩpʉre a'tiro ojano'wũ: "Õ'acũ cũrẽ ẽjõpeorãrẽ 'Añurã nima', ni ĩ'asami. Cũ me'rã ninu'cũrãsama", niwũ. Tojo weerã marĩ masĩ'i. Moisé dutise me'rã ne ni'cũ Õ'acũ me'rã añurõ nita basiowe'e.

12 Moisé cũ dutise pe'e tojo mejẽta ni'i. A'tiro pe'e niwũ. "Nipe'tise Moisé duti'quere weepe'ogʉ, Õ'acũ me'rã catinu'cũcũsami. Tere weepe'otigʉre Õ'acũ 'Bu'iri cʉomi', ni ĩ'agũsami", niwũ.

13 Marĩ nipe'tise Moisé duti'quere weepõtẽowe'e. Tojo weegʉ Õ'acũ na weepe'otima nígũ, "Bu'iri cʉoma", nicʉ niwĩ. Apero, Õ'acũ ye queti ojáca pũrĩpʉre a'tiro ojano'wũ: "No'o na wẽrĩca be'ro yucʉgʉpʉ dʉ'teyoono'cãrã Õ'acũ bu'iri da'reduti'cãrã nima", ni ojano'caro niwũ. Dʉporopʉre masã ña'arãrẽ tojo weecũcãrã niwã. Jesucristo quẽ'rã ña'agũ, bu'iritigʉ weronojõ marĩ bu'iri da'reno'bo'quere curusapʉ wẽrĩ wapayecʉ niwĩ. Tojo weegʉ cũ marĩrẽ yʉ'rʉcã weecʉ niwĩ. Marĩ ni'cãrõacãrẽ cũrẽ ẽjõpeorã, bu'iri marĩ'i.

14 Jesucristo marĩrẽ bu'iri da'rebo'quere curusapʉ wẽrĩ wapayecʉ niwĩ. Tojo weecã, Õ'acũ Abrahãrẽ judío masã nitirã quẽ'rãrẽ "Tojo weegʉti" ní'que queorota wa'acaro niwũ. Jesucristore ẽjõpeocã, narẽ Abrahãrẽ weronojõ "Añurã, bu'iri marĩrã nima", ni ĩ'asami. Tojo weegʉ cũ ní'caronojõta weesami. Nipe'tirã Jesucristore ẽjõpeorãrẽ Espíritu Santure o'ósami.

Õ'acũ Abrahãrẽ, Moisére cũ ucũ'que ni'i

15 Ni'cãrõacãrẽ masã na weewʉasenojõrẽ mʉsãrẽ ni'cã queose o'ogʉti. Masã "A'tiro weerã" ni, wiorã tiro papera apoyusama. Be'ro na tere apóca be'ro ne ni'cũ "Ti pũrĩrẽ cõ'acã'ña, a'tiro ojanemoña", nímasĩtisami.

16 Õ'acũ cũ Abrahãrẽ ní'que a'te weronojõta niwũ. A'tiro nicʉ niwĩ: "A'ti turicjãrãrẽ mʉ'ʉ pãrãmi nituriagʉpʉ me'rã añurõ weegʉti", nicʉ niwĩ. "Mʉ'ʉ pãrãmerã nituriarã pãjãrã me'rã añurõ weegʉti", niticʉ niwĩ. Mejõ

“Mʉ'ʉ pãrãmi nituriagʉ ni'cʉ̃ me'rã dia'cʉ̃ weegʉti”, nicʉ niwĩ. Tojo nígʉ̃, Jesucristore ucũgʉ̃ weecʉ niwĩ.

17 Yʉ'ʉ mʉsãrẽ nise a'tiro nirõ wee'e. Õ'acʉ̃ Abrahãrẽ nicʉ niwĩ: “Masã yʉ'ʉre ẽjõpeorã yʉ'rʉrãsama. Na yʉ'ʉ me'rã añurõ nirãsama”, nicʉ niwĩ. Be'ropʉ cuatrocientos treinta cʉ̃'marĩ be'ro Õ'acʉ̃ cʉ̃ dutisere Moisére cũucʉ niwĩ. Tere cũúgʉ̃, “Todʉporopʉ Abrahãrẽ ‘Yʉ'ʉ tojo weegʉti’ ní'que wapamarĩrõsa'a”, niticʉ niwĩ.

18 Marĩ Moisé cʉ̃ oja'quere weecã, Õ'acʉ̃ me'rã añurõ nita basiocãma, Õ'acʉ̃ Abrahãrẽ todʉporopʉ ní'que wapamarĩbopã. Tojo niwe'e. Õ'acʉ̃ Abrahãrẽ ma'ígʉ̃, “Cʉ̃ tojo weegʉti” ní'quere queoro weecʉ niwĩ. “Nipe'tirã mʉ'ʉ weronojõ ẽjõpeorãrẽ yʉ'rʉogʉti”, nicʉ niwĩ.

19 To pũrĩcãrẽ ¿de'ro weegʉ Õ'acʉ̃ Moisére sõ'oní'que dutisere cũupari? A'tiro ni'i. Marĩrẽ “Ña'arã ni'i, bu'iri cʉo'o” ni masĩdutigʉ cũucʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ tere Abrahã pãrãmi nituriagʉ Jesucristo a'tiri curapʉ cũutʉocʉ niwĩ. Jesucristo me'rã Õ'acʉ̃ “A'ti turicjãrãrẽ añurõ weegʉti” ní'que queoro wa'awʉ. Te dutisere Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ wereco'terã ʉ'mʉsecjãrã me'rã Moisére weredutio'ocʉ niwĩ. Moisé pe'e quẽ'rã tere tʉ'ogʉ, wereturiacʉ niwĩ masãpʉre tja.

20 Abrahã pe'ere Õ'acʉ̃ añurõ weeatjere ãpẽrãrẽ weredutio'otimigʉ̃, cʉ̃ basuta werecʉ niwĩ. Tojo weero Õ'acʉ̃ Abrahãrẽ ní'que pe'e Moisére ní'que yʉ'rʉoro wapatiyʉ'rʉnʉ'cãcaro niwʉ̃.

21 To pũrĩcãrẽ Abrahãrẽ cʉ̃ ní'que wapatiyʉ'rʉnʉ'cãcã, ¿Moisére cʉ̃ duti'que pe'e wapamarĩpari? Niticaro niwʉ̃. Masã nipe'tise Moisé cʉ̃ dutisere weeta basiocãma, marĩrẽ Õ'acʉ̃ me'rã añurõ nita basio nibopã. Basioticaro niwʉ̃.

22 Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ a'tiro ojano'caro niwʉ̃: “Nipe'tirã masã ña'arã nima. Bu'iritirã nima”, niwʉ̃. Tojo weero Õ'acʉ̃ Abrahãrẽ cʉ̃ dʉporopʉ ní'que wa'a'a. A'tiro nicʉ niwĩ: “Mʉ'ʉ weronojõ ẽjõpeosiruturãrẽ ‘Añurã nima’, ni ĩ'agʉ̃ti”, nicʉ niwĩ. Tojo weegʉ Õ'acʉ̃ Jesucristore ẽjõpeorãrẽ bu'iri da'reno'bo'quere yʉ'rʉosami.

23 Marĩ Jesucristore ẽjõpeose dʉporo cʉ̃rẽ ẽjõpeoatjere co'terãnojõta Moisé cʉ̃ duti'que doca níni'cãrã niwʉ̃. Moisé dutisere weepe'osĩ'rĩmirã, nipe'tisere weepõtẽoticãrã niwʉ̃.

24 Moisé dutise me'rã Õ'acʉ̃ marĩrẽ “Ña'arã ni'i” ni masĩdutigʉ cũucʉ niwĩ. Tere masĩrã, marĩ “¿De'ro wee ña'arõ nisere du'urãsari?” niato nígʉ̃ cũucʉ niwĩ. Be'ro Jesucristo a'ticã, marĩ a'tere masĩcãrã niwʉ̃. “Cʉ̃rẽ ẽjõpeorã, Õ'acʉ̃ me'rã añurõ nímasĩsa'a”, nicãrã niwʉ̃.

25 Ni'cãrõacãrẽ marĩ Jesucristore ẽjõpeoritero ni'i. Tojo weerã Moisé dutise doca niwe'e majã.

26 Marĩ nipe'tirã Jesucristore ẽjõpeose me'rã Õ'acʉ̃ põ'rã ni'i.

27 Jesucristore ẽjõpeotjĩarã, wãmeyeno'cãrã niwʉ̃. Mʉsã quẽ'rãrẽ cʉ̃ weronojõ niseticã weecʉ niwĩ.

28 Õ'acʉ̃ nipe'tirã cʉ̃ macʉ̃ Jesucristore ẽjõpeorãrẽ yʉ'rʉosami. Judío masãrẽ, judío masã nitirãrẽ yʉ'rʉosami. Tojo nicã ãpẽrãrẽ da'rawã'ñaco'terãrẽ, da'raco'tetirãrẽ yʉ'rʉosami. Ʉmʉarẽ, numiarẽ ni'cãrõnojõ yʉ'rʉosami. Marĩ nipe'tirãpʉta Jesucristore ẽjõpeorã dʉcawatise moo'o.

29 Marĩ Jesucristo yarã ni'i. Tojo weerã Abrahã pãrãmerã nituriarã
waro ni'i. Õ'acũ Abrahãrẽ ní'caronojõta marĩrẽ weegũsami. Abrahã
wee'caronojõ ẽjõpeocã, marĩrẽ yũ'rũogũsami.

4

1 Mũsãrẽ queose me'rã werenemogũti. Wĩ'magũ cũ pacũ cũuatjere
ñe'eacjũ masãtu'ajatimigũ, maata ñe'etisami. Nipe'tise cũ ye nimicã,
da'raco'tegũ weronojõ nisami.
2 Ãpẽrã masã cũrẽ co'tesama. Cũ na dutise doca nisami. Cũ ye niatje
quẽ'rãrẽ ĩ'anũrũbosasama. Cũ pacũ cũ wẽrĩse dũporo ni'cã nũmũ tere
wiatji nũmũrẽ besesami. “Ti nũmũ ejacã, nipe'tisere yũ'ũ macũrẽ wiaya”,
nisami. Tojo weerã ti nũmũ nicã, nipe'tisere cũrẽ wiape'ocã'sama. Tere
wiáca be'ro cũ da'raco'tegũ weronojõ nitisami majã.
3 Marĩ quẽ'rã Jesucristore ẽjõpeose dũporo marĩ ñecũsũmũa
weemũjãti'quere wéérã, ã'rĩ weronojõ níni'cãrã niwũ yujupũ. Te dutise
me'rã nírã, ãpẽrãrẽ da'rawã'ñaco'terã weronojõ nicãrã niwũ.
4 Tojo nimicã, Õ'acũ pe'e cũ queoca nũmũ nicã, queoro a'ti turipũre
cũ macũrẽ o'ócũ niwĩ. Cũ Õ'acũ macũ nimigũ, ni'cõ numiopũre bajuacũ
niwĩ. Cũ judío masũ nígũ, Moisé dutise doca nicũ niwĩ.
5 Moisé dutise doca nirãrẽ yũ'rũweticã ũagũ, Õ'acũ cũ macũrẽ o'ócũ
niwĩ. Narẽ yũ'rũogũ, Jesucristo curusapũ wẽrĩcũ niwĩ. Õ'acũ põ'rã
wa'adutigũ marĩrẽ tojo weecũ niwĩ.
6 Õ'acũ marĩrẽ yũ'ũ põ'rã nitojama nígũ, marĩrẽ cũ macũ me'rã Espíritu
Santure o'ócũ niwĩ. Tojo weerã Õ'acũrẽ “Pacũ”, pisumasĩ'i.
7 Marĩ Jesucristo yũ'rũono'cãrã niyurã, ãpẽrãrẽ da'raco'terã weronojõ
niwe'e majã. Ni'cãrõacãrẽ Õ'acũ põ'rã nitoja'a. Tojo weerã nipe'tise cũ
o'oatjere ñe'erãsa'a.

Pablo Galaciacjãrãrẽ na Jesucristore ẽjõpeodu'usĩ'rĩcã tũ'ogũ cũ wãcũque'ti'que ni'i

8 Mũsã todũporopũre Õ'acũrẽ masĩticãrã niwũ. Ãpẽrãnojõrẽ ẽjõpeocãrã
niwũ. Narẽ Õ'acũrẽ weronojõ ĩ'acãrã niwã. Narẽ ẽjõpeorã, na dutise doca
niwã'ñarã weronojõ nicãrã niwũ. Mũsã ẽjõpeo'cãrã Õ'acũ mejẽta nicãrã
niwã.
9 Ni'cãrõacãrẽ mũsã Õ'acũrẽ masĩ'i. Cũ pe'e mũsãrẽ masĩmũ'tãcũ
niwĩ. Cũrẽ ẽjõpeoca be'ro todũporopũ mũsã ẽjõpeo'quere du'ucã'cãrã
niwũ. Mũsã ẽjõpeomũ'tã'que mejõ nise ni'i. Wapamarĩ'i. Ni'cãrõacãrẽ
Moisé dutisere wéérã, mũsã ẽjõpeomũ'tã'quere ẽjõpeorã weronojõ weerã
weesa'a. ¿Todũporopũ da'rawã'ñaco'te'cãrã weronojõ nisĩ'rĩsari tja?
10 Mũsã a'tiro wãcũmisa'a. “Judío masã weewũasenojõrẽ ticũse
bosenũmũrĩ cũorã, yũ'rũrãsa'a”, nimisa'a. Tere wãcũrã, soowũase
nũmũrĩrẽ, ma'ma mujĩpũrẽ, no'o bosenũmũrĩ nisenojõrẽ weesa'a.
11 ¿Yũ'ũ mũsãrẽ mejõ waro bu'epari? nígũ, ña'arõ tũ'oña'sa'a.
12 Acawererã, yũ'ũ mũsã a'tiro weecã ũasa'a. Mũsã judío masã nitirã
Moisé dutisere weeticãrã niwũ. Yũ'ũ quẽ'rã mũsã weronojõ te dutisere
weewe'e majã. Ni'cãrõacãrẽ masĩ'i. Jesucristore ẽjõpeose me'rã dia'cũ
marĩ yũ'rũrãsa'a. Tojo weegũ judío masũ nimigũ, Jesucristore ẽjõpeogũ,
Moisé dutisere du'ucã'wũ. Yũ'ũ weronojõ mũsã weecã ũasã'a. Yũ'ũ
mũsãrẽ todũporopũ bu'ecã, yũ'ũre ne ña'arõ weetimiwũba.

13 Mʉsã masĩsa'a. Yʉ'ʉ dutititjĩagʉ̃, mʉsã tiropʉre Jesucristo masãrẽ
yʉ'rʉose quetire bu'ewʉ.
14 Yʉ'ʉ dutiticã, mʉsãrẽ diasa niwʉ̃. Mʉsã yʉ'ʉ dutiwi'i nimicã,
yabitiwʉ. A'tiro pe'e weewʉ. Ni'cʉ̃ Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ ʉ'mʉsepʉ nigʉ̃rẽ
weronojõ põtẽrĩme'rĩcã'wʉ̃. Jesucristore mʉsã ñe'ebo'caro weronojõ
yʉ'ʉre añurõ weewʉ.
15 Mʉsã todʉporopʉ yʉ'ʉ me'rã e'catimi'que ¿de'ro wa'ari? Mʉsã
titare yʉ'ʉre ma'írã, mʉsã weetamuta basioro weebopã. No'o mʉsã ye
caperipʉta yʉ'ʉre tuwee o'osãjãbopã.
16 ¿Yʉ'ʉ diacjʉ̃ werese ye bu'iri yʉ'ʉre ĩ'atu'tirã weeti? ¿Diacjʉ̃ nisere
tʉ'osĩ'rĩtisari?
17 Mʉsãrẽ mejẽcã bu'esijari masã yʉ'ʉ weronojõ añusere ʉasãrã mejẽta
weesama. Mʉsãrẽ na añurõ ucũta'sasama. Yʉ'ʉ me'rã pe'e e'catidutitirã
tojo weesama. Tojo nicã na bu'ese pe'ere sirutuato nírã tojo weesama.
18 Ãpẽrã mʉsãrẽ weetamucã, añu nisa'a. Añurõ weesĩ'rĩse me'rã wee-
tamucãma, añu nisa'a. Weetamurã wee'e nírã, tojo weetamunu'cũcã'to.
Yʉ'ʉ topʉ nicã dia'cʉ̃ weetamuta'saticã'to.
19 Yʉ'ʉ me'rã mʉsã tʉ'satimicã, yʉ'ʉ põ'rãrẽ weronojõ ma'i'i. Mʉsãrẽ
wãcũgʉ̃, pũrõ bʉjaweti'i. Ni'cõ nijĩpaco co macʉ̃rẽ wʉatji dʉporoacã
pũrĩse pi'etisamo. Co weronojõta yʉ'ʉ quẽ'rã mʉsã Jesucristore ẽjõpeocã
ʉasãgʉ̃, pũrõ pi'eti'i. Mʉsã Jesucristo weronojõ nisetica be'ropʉ
ejerisãjãgʉ̃ti.
20 Yʉ'ʉ mʉsãrẽ werenemoacjʉ mʉsã tiropʉ nicã'sĩ'rĩmisa'a. Yʉ'ʉ
yoaropʉ nígʉ̃, de'ro weebosaʉ.

Pʉarã numia Agar, Sara ye queti ni'i

21 Mʉsã a'tiro wãcũmisa'a. “Moisé dutisere wéérã, Õ'acʉ̃ me'rã añurõ
nicã'rãsa'a”, nimisa'a. Tojo wãcũmirã, Moisé dutisere queoro masĩtisa'a.
Queoro masĩrã pũrĩcã, mʉsã wãcũrõnojõ wãcũtibopã.
22 Moisé cʉ̃ basuta Abrahã yere a'tiro ojacʉ niwĩ. Abrahã pʉarã ʉmʉa
põ'rãticʉ niwĩ. Ni'cʉ̃rẽ Agar wãmetigo cʉ̃rẽ da'raco'tego me'rã põ'rãticʉ
niwĩ. Apĩrẽ cʉ̃ nʉmodiácjʉ̃ Sara me'rã põ'rãticʉ niwĩ.
23 Agar ãpẽrã numia weronojõta wĩ'magʉ̃ boca, põ'rãtico niwõ. Sara
pe'ema bʉcʉo waro niyucã, wĩ'magʉ̃ bocata basioticaro niwʉ̃. Õ'acʉ̃
weetamuse me'rã core wĩ'magʉ̃ bocata basiocã weecʉ niwĩ. Cʉ̃ Abrahãrẽ
nicʉ niwĩ: “Mʉ'ʉ nʉmo ni'cʉ̃ põ'rãtigosamo”, nicʉ niwĩ. Cʉ̃ ní'caronojõta
wĩ'magʉ̃ põ'rãtico niwõ.
24-25 A'tiro wee'que me'rã marĩ masĩ'i. Na pʉarã numia Õ'acʉ̃ cʉ̃
pʉaro dutise marĩrẽ cũu'que weronojõ ni'i. Agar ʉ̃rʉ̃gʉ̃ Sinaí wãmeticjʉ
queose weronojõ nimo. Tigʉpʉ Õ'acʉ̃ Moisére dutise cũucʉ niwĩ.
Tigʉ Arabia di'tapʉ nisa'a. Agar macʉ̃ cʉ̃ paco da'raco'tego niyucã,
cʉ̃ quẽ'rã da'raco'tegʉ nicʉ niwĩ. Ti curuapʉ bajuasiruturã nipe'tirã
da'raco'terã nima. Ãpẽrã dutisere weewã'ñaco'tema. Apeyema tja
a'tocatero Jerusalẽpʉre añurõ Moisé dutisere weerã nisama. Agar ti
macãrẽ queose weronojõ nimo. Nipe'tirã Moisé dutisere weerã Agar ya
curuacjãrã weronojõ da'raco'terã nima. Tojo weerã na Moisé dutise doca
nima.
26 Sara pe'e a'tiro nimo. Jesucristore ẽjõpeorã queose weronojõ nimo.
Co Abrahã nʉmodiácjʉ̃ nico niwõ. Cʉ̃rẽ da'raco'tego mejẽta nico niwõ.
Marĩ Jesucristore ẽjõpeorã co weronojõ ni'i. Moisé cʉ̃ dutise doca niwe'e.

Tojo nicã co Jerusalẽ ʉ'mʉsepʉ nirĩ macã queose weronojõ nimo. Ti macã
marĩ Jesucristore ẽjõpeorã niatji macã ni'i.
27 Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ Isaía cʉ̃ oja'que a'tiro ni'i:
Numio, mʉ'ʉ põ'rã marĩmigõ, e'catiya.
Wĩ'marã na wʉarã pũrĩse tʉ'oña'sere tʉ'oña'timigõ, e'catiya.
Mʉ'ʉ põ'rãmarĩmicã, be'ropʉre mʉ'ʉ pãrãmerã pãjãrã nirãsama.
Apego, marãpʉ me'rã nigõ nemorõ pãrãmerãtigosa'a, ni ojacʉ niwĩ.
A'te oja'que a'tiro nisĩ'rĩrõ wee'e. Jesucristore ẽjõpeorã Moisé dutisere
weerã nemorõ pãjãrã nirãsama.
28 Acawererã, marĩ Sara macʉ̃ Isaa weronojõ ni'i. Õ'acʉ̃ Abrahãrẽ
ní'caronojõta Sara Isaare wʉaco niwõ. Marĩrẽ Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ ní'caronojõta
cʉ̃ põ'rã wa'acã weemi.
29 Dʉporopʉre Sara macʉ̃ Espíritu Santu tutuaro me'rã bajuacʉ niwĩ.
Da'raco'tego macʉ̃ Ismae cʉ̃rẽ ĩ'atu'ticʉ niwĩ. A'tocatero quẽ'rãrẽ tojota
ni'i. Moisé dutisere weeri masã marĩ Jesucristore ẽjõpeorãrẽ ĩ'atu'tisama.
30 Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ Ismae, Isaa ye cjasere a'tiro ojano'caro
niwʉ̃: “Da'raco'tego macʉ̃ cʉ̃ pacʉ cʉosere ñe'etisami. Cʉ̃ nʉmodiácjʉ̃
me'rã põ'rãti'cʉ pe'e ñe'egʉ̃sami. Tojo weegʉ da'raco'tegore co macʉ̃
me'rãta cõ'aõ'ocã'ña”, ni ojano'caro niwʉ̃.
31 Tojo weerã yʉ'ʉ acawererã, marĩ Jesucristore ẽjõpeorã Sara pãrãmerã
nituriarã ni'i. Da'raco'tego pãrãmerã mejẽta ni'i. Sara macʉ̃ cʉ̃ pacʉ yere
ñe'e'caro weronojõta marĩ Õ'acʉ̃ cʉ̃ põ'rãrẽ o'oatjere ñe'erãsa'a.

5

Moisé dutise doca ninemoticã'ña nise ni'i

1 Jesucristo marĩrẽ marĩ ñecʉ̃sʉmʉa weemʉjãti'que doca ní'cãrãrẽ
yʉ'rʉocʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ põ'rã wa'adutigʉ marĩrẽ ña'arõ wee'quere wẽrĩ
wapayebosacʉ niwĩ. Marĩrẽ todʉporopʉre peje dutise nicaro niwʉ̃.
Ni'cãrõacãrẽ Jesucristore ẽjõpeorã majã titapʉ ní'caronojõ niwe'e. Nisoori
masã mʉsãrẽ a'tiro nibosama. “Õ'acʉ̃ me'rã añurõ nisĩ'rĩrã, Moisé
dutisere weeya”, nibosama. Tojo nicã, tʉ'oticã'ña. Tere weeticã'ña. Mʉsã
tere wéérã, da'raco'terã weronojõ wa'arãsa'a tja.
2 Tʉ'oña'rẽ mʉsã. Yʉ'ʉ mʉsãrẽ weregʉti. Mʉsã “Õ'rẽcjʉ yapa caserore
yejecõ'ase me'rã Õ'acʉ̃ ʉ̃sãrẽ yʉ'rʉogʉsami”, niticã'ña. Mʉsã tojo nicã,
mʉsãrẽ Jesucristo wẽrĩbosa'que ne wapamarĩrõsa'a.
3 Mʉsãrẽ ninemogʉ̃ti. Tojo wãcũsetirã pũrĩcã nipe'tise Moisé cʉ̃
dutisere weepe'ocã'ña. Ni'cãrẽ weemaacusiaticã'ña.
4 Mʉsã Moisé dutise me'rã yʉ'rʉrãsa'a nírã, Jesucristore du'urã wee'e.
Cʉ̃ ma'ise me'rã mʉsãrẽ añurõ weebo'quere bajuriorã wee'e.
5 Ʉsã mʉsã weronojõ wãcũwe'e. Espíritu Santu weetamurõ me'rã
a'tiro wãcũ'u. Õ'acʉ̃ marĩrẽ “Jesucristore ẽjõpeose me'rã añurã nima”,
nigʉ̃sami. Tojo niatjere ẽjõpeose me'rã yucue'e.
6 Marĩ Jesucristo yarã ni'i. Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉre õ'rẽcjʉ yapa caserore
yejecõ'ano'se, yejecõ'ano'tise wapamarĩ'i. Marĩ Jesucristore ẽjõpeotjĩarã,
ãpẽrãrẽ ma'i'i. Te pũrĩcã wapati'i.
7 Mʉsã Jesucristore ẽjõpeoca be'ro cʉ̃rẽ añurõ siruturã weemiwʉ̃. ¿Noa
mʉsãrẽ diacjʉ̃ ẽjõpeomi'quere weremaasoomitito?

8 A'tema Õ'acũrẽ dióticã'ña. Cũ dojorẽtipĩ. Cũta mʉsãrẽ Jesucristore ẽjõpeocã weecʉ niwĩ.
9 Masã na ucũwʉase a'tiro ni'i: “Pã bʉcʉacã weese cã'rõacã morẽmicã, nipe'tiro pãpʉ se'sa wa'asa'a.” Mejẽcã weremaasoosijari masã a'te weronojõ nisama. Na bu'ese na pejetirãcã nimicã, pã bʉcʉacã weese weronojõ bʉcʉawã'cãrõ wee'e. Nipe'tirã Jesucristore ẽjõpeorãrẽ dojorẽwã'cãrã weema.
10 Na tojo weesere yʉ'ʉ wãcũque'tiwe'e. Mʉsã quẽ'rã yʉ'ʉ weronojõ Jesucristore ẽjõpeorã ni'i. Tojo weerã mʉsã, yʉ'ʉ tʉ'oña'cã, yʉ'ʉ weronojõ weerãsa'a. Mʉsãrẽ dojorẽsĩ'rĩse wa'asome. Õ'acũ mʉsãrẽ dojorẽsĩ'rĩgũnojõrẽ bu'iri da'regʉsami.
11 Acawererã, ãpẽrã yʉ'ʉre a'tiro nisama: “Pablo masãrẽ ‘Õ'acũ me'rã añurõ nisĩ'rĩrã, a'tiro weeya’ nimi. Õ'rẽcjʉ yapa caserore yejecõ'aña nisere bu'ecusiagʉ weemi”, nisama. Na tojo nima'acãrã weema. Yʉ'ʉ tojo nicãma, judío masã yʉ'ʉre ña'arõ weetibosama. Yʉ'ʉ Jesucristo curusapʉ wẽrĩse me'rã yʉ'rʉrãsa'a nise dia'cũrẽ were'e. Te ye bu'iri yʉ'ʉre ña'arõ weema.
12 Mʉsã Jesucristore ẽjõpeorãrẽ dojorẽcusiasama. Mʉsãrẽ dojorẽrãrẽ a'tiro weecã ʉasa'a. Na mʉsã tirore ne ninemoticã'to.
13 Acawererã, Õ'acũ mʉsãrẽ Moisé dutise doca niato nígũ mejẽta cũucʉ niwĩ. Mʉsã “Moisé dutise doca niwe'e” nimirã, “No'o ʉ̃sã ña'arõ ʉaripejasere weerãti”, niticã'ña. A'tiro pe'e weeya. Ãpẽrãrẽ ma'írã, weetamuña.
14 Marĩ Moisé dutise nipe'tisere ni'cãrõpʉta neonʉ'cõmasĩ'i. A'tiro ni'i: “Marĩ basu ma'irõnojõta ãpẽrã quẽ'rãrẽ ma'irõʉa'a”, ni'i.
15 Mʉsã a'merĩ ma'iti, a'metu'ti, ucjarã pũrĩcã, wa'icʉrã a'mequẽrã weronojõ weerã wee'e. Mʉsã basuta dʉcawati, masãpe'tirã weerãsa'a. Tojo wa'ari nírã, tʉ'omasĩ, nisetiya.

Espíritu Santu weedutisere weeroʉa'a nise ni'i

16 Mʉsãrẽ a'tiro weregʉti. Espíritu Santu mʉsãrẽ weedutironojõta weenu'cũcã'ña. Mʉsã tojo wéérã, ña'ase mʉsã ʉaripejasere weesome.
17 Marĩ ña'arõ weesĩ'rĩse, marĩ ʉaro weese ni'i. Espíritu Santu cũ ʉase mejẽta ni'i. Te ni'cãrõnojõ niwe'e. Espíritu Santu cũ weedutise añuse ni'i. Ña'arõ weesĩ'rĩ, ʉaripejase niwe'e. A'te pʉ́aperi a'mequẽ'e. Tojo weerã marĩ añurõ weesĩ'rĩmirã, weetisa'a. Espíritu Santu cũ ʉasere wéérã, ña'arõ ʉaripejase pe'ere weewe'e.
18 Marĩrẽ Espíritu Santu sʉ'ori añurõ weeseticã, “Moisé dutise me'rã marĩ yʉ'rʉrãsa'a”, ni wãcũtisa'a majã.
19 No'o ña'arõ wee ʉaripejasere maata masĩno'o. Tere wéérã, a'tiro weesama. Na nʉmosãnumia, na marãpʉsʉmʉa nitirãrẽ a'metãrãsama. Ña'ase bujicã'sama. Na nipe'tise ña'ase ʉaripejasere ne bopoyase marĩrõ weesama.
20 Õ'acũ mejẽtare, ãpẽrãnojõrẽ ẽjõpeosama. Tʉ'oña'rĩ masã yai weesenojõrẽ weesama. Ĩ'atu'tisama. A'merĩ wapasama. Ãpẽrãrẽ doesama. Sajatiro weemicã, uayesama. Na tʉ'sase dia'cũrẽ weecã'sama. Na ye se'sarore wãcũsama. Na ni'cãrõ me'rã a'merĩ nimi'cãrã dʉcawatisama.
21 Ʉosepija nisama. Masãrẽ wẽjẽcõ'asama. Que'asama. Que'arã, ña'arõ weesere yʉ'rʉoquejocã'sama. Tojo nicã apeye peje a'te weronojõ weenemosama. Mʉsãrẽ todʉporopʉ ní'caronojõta werenemogũti tja. No'o tenojõrẽ weesetigʉnojõ Õ'acũ wiogʉ nirõpʉ ʉ'mʉsepʉ wa'asome.

22 Espíritu Santu pe'e marĩrẽ sʉ'ori a'tiro weeseticã weesami. Ãpẽrãrẽ
ma'isa'a. E'catise cʉosa'a. Marĩ ya ejeripõ'rãpʉ añurõ tʉ'oña'sa'a. Marĩrẽ
ña'arõ weecã, uatisa'a. Ãpẽrãrẽ pajaña'sa'a. Narẽ añurõ weesa'a. Queoro,
diacjʉ̃ weeme'rĩcã'sa'a.
23 "Ãpẽrã yʉ'rʉoro ni'i", ni tʉ'oña'tisa'a. Ña'arõ weesere weesĩ'rĩmirã,
weetisa'a. A'te Espíritu Santu me'rã weese añuse dia'cʉ̃ ni'i. Tojo weero
a'tere ne ni'cãrõ dutiro "Weeticã'ña" ni cã'mota'aro marĩ'i.
24 Marĩ Jesucristo yarã nitjĩarã, ña'arõ ʉaripeja niseti'quere du'ucã'a
majã.
25 Espíritu Santu marĩrẽ Õ'acʉ̃ me'rã ninu'cũcã weemi. Tojo weerã
Espíritu Santu weedutironojõta weesetiroʉa'a.
26 Marĩ "Ãpẽrã yʉ'rʉoro ni'i" nise me'rã narẽ uacã weeticã'rã. "Na
yʉ'rʉoro ni'i", niticã'rã. A'merĩ ʉoticã'rã.

6

Pablo a'merĩ weetamudutise ni'i

1 Acawererã, ni'cʉ̃ Jesucristore ẽjõpeogʉ apetero ña'arõ weebosami.
Cʉ̃ tojo weecã, Jesucristore añurõ ẽjõpeorãnojõ cʉ̃rẽ weetamuña. Cʉ̃rẽ
"Ña'arõ weesere du'uya", niña. Õ'acʉ̃rẽ acobojose sẽrĩdutiya. Tere
weetamurã, pajaña'se me'rã weeya. Mʉsã quẽ'rã ña'arõ weeri nírã, mʉsã
yere wãcũnʉrʉ̃ña.
2 Mʉsã ãpẽrãrẽ no'o mejẽcã wa'acã, a'merĩ weetamuña. Tojo weerã
Jesucristo dutisere queoro weerãsa'a.
3 Apetero ni'cʉ̃ "Yʉ'ʉ ãpẽrã yʉ'rʉoro ni'i", ni wãcũsami. Cʉ̃ ãpẽrã
yʉ'rʉoro nitimigʉ̃, mejõ waro wãcũma'acã'sami. Tojo nígʉ̃, cʉ̃ basuta
nisoogʉ weemi.
4 Marĩnʉcʉ̃ ¿añurõ weemiti yʉ'ʉ? nígʉ̃, marĩ weesere beserоʉa'a.
Añurõ wééca be'ro "Ãpẽrã yʉ'rʉoro añurõ weeapã" nirṍ marĩrõ marĩ ye
pe'ere e'catiroʉa'a.
5 Marĩ ni'cãrẽrã marĩ wee'quere Õ'acʉ̃rẽ yʉ'tirãsa'a. Tojo weerã
marĩnʉcʉ̃ cʉ̃ cũu'quere weeroʉa'a.
6 Mʉsã Jesucristo ye queti bu'erãrẽ weetamuña. Mʉsã cʉosere narẽ
dʉcawaaya.
7 Mʉsã a'tere masĩña. Õ'acʉ̃rẽ ña'arõ bujicã'a, cʉ̃rẽ ña'arõ weedu'tita
basiowe'e. "Õ'acʉ̃ yʉ'ʉ ña'arõ weecã, bu'iri da'resome", ni wãcũticã'ña.
Mʉsãrẽ queose me'rã weregʉti. Marĩ otese dʉca otecã, marĩ ote'quenojõta
pĩ'rĩ dʉcatisa'a. Marĩ weesetise quẽ'rã te weronojõ ni'i. Marĩ weese-
tironojõta mejãrõta tja bocarãsa'a.
8 Ni'cʉ̃ ña'arõ ʉaripejasere weegʉnojõ ña'asere bocagʉsami. Õ'acʉ̃
cʉ̃rẽ bu'iri da're bajuriogʉsami. Apĩ Espíritu Santu ʉaronojõ weegʉ́ pe'e
añusere bocagʉsami. Cʉ̃ Õ'acʉ̃ tiropʉ catinu'cũcʉ̃sami.
9 Tojo weerã añusere wéérã, marĩ caributiticã'rã. Marĩ caributiticã,
Õ'acʉ̃ añusere queoro marĩrẽ o'ogʉsami.
10 Tojo weerã nipe'tirãrẽ marĩ põtẽorõ añurõ weerã. Jesucristore
ẽjõpeorã pe'ere añurõ weeyʉ'rʉnʉ'cãrã.

Pablo weretʉo'que ni'i

11 Mʉsãrẽ añurõ ĩ'adutigʉ pacase ojagʉti. A'te nitʉose daripʉre yʉ'ʉ
basuta oja'a.

12 Mʉsãrẽ õ'rẽcjʉ yapa caserore yejecõ'adutiri masã narẽ ãpẽrã añurõ
wãcũcã ʉarã, tojo weedutisama. Marĩ Jesucristo curusapʉ yʉ'rʉose
quetire bu'ecã, judío masã marĩrẽ tu'ti, ña'arõ weema. Na te pe'ere ʉatirã,
mʉsãrẽ tojo yejecõ'adutisama.
13 Na yejecõ'adutiri masãmarĩcã nipe'tise Moisé dutisere weepe'otima.
Tojo weepe'otimirã, mʉsãrẽ yejecõ'adutima. Na a'tiro nisĩ'rĩrã, tojo
weesama. "Ʉsãta Galacia di'tacjãrãrẽ Moisé dutisere weecã weeapʉ"
nisĩ'rĩrã, tojo dutisama.
14 Yʉ'ʉ pũrĩcã na weronojõ niwe'e. Jesucristo marĩrẽ yʉ'rʉogʉ curusapʉ
wẽrĩ'que pe'ere were'e. Yʉ'ʉre "Ãpẽrã yʉ'rʉoro nimi" niato nigʉ̃ mejẽta
were'e. Yʉ'ʉ Jesucristo wẽrĩse me'rã a'ti turicjãrã na ʉaripejasere
du'ucã'wʉ̃. Yʉ'ʉ tere wãcũnʉrʉ̃we'e majã.
15 Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉre õ'rẽcjʉ yapa caserore yejecõ'ano'se, yejecõ'ano'tise
wapamarĩ'i. Marĩ Jesucristore ẽjõpeose, tojo nicã marĩ ña'arõ
weeseti'quere dʉcayuse pũrĩcã wapati'i.
16 Nipe'tise yʉ'ʉ bu'e'quere weesiruturãrẽ Õ'acʉ̃ na ye ejeripõ'rãrĩpʉ
ejerisãjãcã weeato. Narẽ pajaña'to. Nipe'tirã cʉ̃ yarãrẽ tojo weeato.
17 Yʉ'ʉ Jesucristo ye quetire bu'ecã, na yʉ'ʉre tãrã, cãmida're'que
wã'ña'a. Na tojo wee'que me'rã Jesucristore yʉ'ʉ da'raco'tesere ĩ'o'o. Tojo
weerã ni'cãcã me'rã ne ni'cʉ̃ yʉ'ʉre caribonemoticã'to. Yʉ'ʉ bu'esere ucũ
maasoonemoticã'to.
18 Marĩ wiogʉ Jesucristo mʉsã nipe'tirãrẽ añurõ weeato. Mʉsãrẽ yʉ'ʉ
acawererãrẽ weronojõ ma'i'i.
Tocã'rõta oja'a.
Pablo

Pablo Éfesocjãrãrẽ ojáca pũrĩ ni'i

A'ti pũrĩ a'tiro weero ojano'pã nise ni'i

Pablo a'ti pũrĩrẽ bu'iri da'reri wi'ipʉ nígʉ̃, ojacʉ niwĩ. Apetero weegʉ Romapʉ nígʉ̃, ojagʉ ojapĩ.

A'ti pũrĩrẽ Õ'acʉ̃ cʉ̃ weesĩ'rĩ'caronojõta cʉ̃ ʉaritero nicã, nipe'tirãrẽ, nipe'tisere Jesucristo doca tojacã weegʉsami nisere ojacʉ niwĩ. Tojo nicã judío masã, judío masã nitirãrẽ Jesucristo me'rã ni'cã upʉta nima nisere ojacʉ niwĩ. Mʉsã weesetisere ni'cã wi'icjãrã Õ'acʉ̃ ya curuacjãrã weronojõ weeroʉa'a nisere ojacʉ niwĩ. Ña'arõ weesere cã'mota'aroʉa'a nisere ojacʉ niwĩ.

Pablo Jesucristore ẽjõpeori curuacjãrã Éfesopʉ nirãrẽ oja'que ni'i

1 Yʉ'ʉ Pablo Jesucristo besecũú'cʉ ni'i. Cʉ̃ yʉ'ʉre Õ'acʉ̃ ʉa'caronojõta cʉ̃ ye quetire weredutigʉ cũuwĩ. Mʉsã Õ'acʉ̃ yarãrẽ, Éfesopʉ nirãrẽ añuduti'i. Mʉsã Jesucristore ẽjõpeonu'cũ'u.

2 Mʉsãrẽ Õ'acʉ̃ marĩ pacʉ, Jesucristo marĩ wiogʉ añurõ weeato. Mʉsãrẽ ejerisãjãcã weeato.

Cristo me'rã Õ'acʉ̃ marĩrẽ añurõ wee'que ni'i

3 Õ'acʉ̃, marĩ wiogʉ Jesucristo pacʉre e'catise o'orã. Cristo yarã niyucã, Õ'acʉ̃ marĩrẽ añurõ weecʉ niwĩ. Marĩrẽ ma'ígʉ̃, nipe'tise ʉ'mʉsepʉ ejeripõ'rã cjase añusere o'ocʉ niwĩ.

4 A'ti turi weese dʉporo cʉ̃ marĩrẽ beseyutojacʉ niwĩ. Cristore ẽjõpeorã cʉ̃ yarã sãjãrãsama ni wãcũgʉ̃, tojo besecʉ niwĩ. Marĩrẽ cʉ̃ ĩ'orõpʉre añurã, bu'iri moorã niato nígʉ̃ tojo weecʉ niwĩ.

5 Dʉporopʉ cʉ̃ marĩrẽ ma'ígʉ̃, cʉ̃ põ'rã wa'arãsama, nitojacʉ niwĩ. Jesucristore ẽjõpeoato nígʉ̃ marĩrẽ tojo weecʉ niwĩ. Tere wéégʉ, cʉ̃ weesĩ'rĩ'caronojõta weecʉ niwĩ.

6 Cʉ̃ macʉ̃ cʉ̃ ʉpʉtʉ ma'igʉ̃ me'rã marĩrẽ añurõ weecʉ niwĩ. Tojo weerã cʉ̃ marĩrẽ añurõ wee'quere wãcũrã, cʉ̃rẽ e'catipeonu'cũ'u.

7-8 Õ'acʉ̃ marĩrẽ ʉpʉtʉ ma'ígʉ̃, cʉ̃ macʉ̃rẽ o'ocʉ niwĩ. Cʉ̃ curusapʉ wẽrĩse me'rã, cʉ̃ ye dí o'mabʉrose me'rã marĩ ña'arõ wee'que wapare wapayecʉ niwĩ. Te me'rã Õ'acʉ̃ marĩ ña'arõ wee'quere acobojocʉ niwĩ. Marĩrẽ añurõ wéégʉ, tojo weecʉ niwĩ. Cʉ̃ marĩrẽ añurõ weesere masĩato nígʉ̃ masĩsere, tʉ'omasĩsere marĩrẽ o'oyʉ'rʉmajãcʉ niwĩ.

9 Marĩrẽ cʉ̃ weesĩ'rĩ'que, todʉporo masĩno'ña marĩ'quere masĩcã weecʉ niwĩ. Cʉ̃ Jesucristo wẽrĩse me'rã cʉ̃ yarãrẽ "Añurõ weetu'ajanʉ'cõgʉ̃ti" ní'quere masĩcã weecʉ niwĩ.

10 A'ti ʉmʉco pe'ticã, nipe'tise Õ'acʉ̃ "A'tiro wa'arosa'a" ní'caronojõta wa'arosa'a. Tojo wa'acã, cʉ̃ ʉa'caronojõta weegʉsami. A'tiro weegʉsami. Cʉ̃ nipe'tirã ʉ'mʉsepʉ nirã, a'ti nucũcãpʉ nirãrẽ Cristore na dʉpoá sõrõgʉ̃sami.

11 Õ'acʉ̃ marĩrẽ Jesucristo me'rã ni'cãrõ me'rã nidutigʉ dʉporopʉ beseyucʉ niwĩ. Marĩrẽ cʉ̃ "O'ogʉti" ní'quere ñe'edutigʉ tojo weecʉ niwĩ.

A'te nipe'tise cʉ̃ “Weegʉti” nise cʉ̃ wãcũyu'quepʉ ni'i. Cʉ̃ nipe'tise añutʉ'sa'a nisere weesami.
12 Cʉ̃ a'tiro wéégʉ, ʉ̃sã Cristore ẽjõpeomʉ'tãrãrẽ añurõ weecã ʉagʉ besecʉ niwĩ. Ʉsã añurõ weese me'rã masã cʉ̃ Õ'acʉ̃ nise pacare añurõ wãcũato nígʉ̃ tojo besecʉ niwĩ.
13 Cristo curusapʉ wẽrĩ'que me'rã mʉsã quẽ'rã Õ'acʉ̃ yarã wa'awʉ. Mʉsã diacjʉ̃ cjase Cristo ye quetire tʉ'orã, cʉ̃rẽ ẽjõpeowʉ. Cʉ̃ ye queti a'tiro ni'i. Marĩ pecame'epʉ wa'abo'cãrãrẽ yʉ'rʉweticã weecʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ ẽjõpeocã, Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ cʉ̃ yarã tojacã weecʉ niwĩ. Yarã nima nisere ĩ'osĩ'rĩgʉ̃, mʉsãrẽ Espíritu Santure o'ócʉ niwĩ. Espíritu Santu Õ'acʉ̃ “Mʉsãrẽ o'ógʉti” ní'cʉta nimi.
14 Õ'acʉ̃ Espíritu Santure marĩrẽ o'otojacʉ niwĩ. Tojo weerã marĩ masĩ'i. Diacjʉ̃ta nipe'tise cʉ̃ “O'ogʉti” ní'quere o'ogʉsami. Cʉ̃ o'oatjere yucuerã wee'e. Cʉ̃ yarã nipe'tirã ña'arõ weeseti nimi'cãrãrẽ yʉ'rʉwetipe'ticã weegʉsami. Tojo wééca be'ro cʉ̃ “O'ogʉti” ní'quere o'ogʉsami. Cʉ̃ tojo weecã ĩ'arã, masã Õ'acʉ̃rẽ “Añubutiagʉ nimi”, nirãsama.

Pablo Éfesocjãrãrẽ sẽrĩbosase ni'i

15-16 Yʉ'ʉ mʉsã añurõ weesere masĩ'i. Mʉsã marĩ wiogʉ Jesure ẽjõpeo'o. Tojo nicã nipe'tirã Õ'acʉ̃ yarãrẽ ma'i'i. Mʉsã tojo weecã wãcũgʉ̃, yʉ'ʉ Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩbosasetirinʉcʉ̃ cʉ̃rẽ e'catise o'onu'cũ'u.
17 Õ'acʉ̃, marĩ wiogʉ Jesucristo pacʉ añubutiagʉ nimi. Cʉ̃rẽ mʉsã ye niatjere a'tiro sẽrĩbosa'a: “Õ'acʉ̃, Espíritu Santu tʉ'omasĩse o'oato narẽ. Mʉ'ʉ ye cjasere añurõ ĩ'oato. Nemorõ mʉ'ʉrẽ masĩdutigʉ tojo weeato.
18 Õ'acʉ̃, na tʉ'oña'rõpʉ mʉ'ʉ ye cjasere masĩcã weeya. Mʉ'ʉ narẽ añurõ weesĩ'rĩgʉ̃ besecʉ niwʉ̃. Nipe'tirã mʉ'ʉ yarãrẽ añubutiasere o'ogʉsa'a. A'tere narẽ añurõ masĩcã weeya.
19-20 Mʉ'ʉ tutuayʉ'rʉgʉ ni'i. Mʉ'ʉ tutuase ne pe'tisome. Te me'rã ʉ̃sã Jesucristore ẽjõpeorãrẽ dʉcayugʉ wee'e. Mʉ'ʉ tojo weesere narẽ masĩcã weeya”, ni sẽrĩbosa'a. Õ'acʉ̃ tutuase a'tiro ni'i. Cʉ̃, cʉ̃ tutuase me'rã Cristo wẽrĩ'cʉpʉre masãcã weecʉ niwĩ. Cʉ̃ masãmʉjãáca be'ro cʉ̃rẽ cʉ̃ tiro ʉ'mʉsepʉ wiogʉ dujiri cũmurõ diacjʉ̃ pe'e dʉpocʉ niwĩ. Cʉ̃ tutuase me'rãta cʉ̃ ʉaronojõ marĩrẽ dʉcayugʉ weemi.
21 Õ'acʉ̃ Cristore a'tiro weecʉ niwĩ. Nipe'tirã a'ti nucũcãpʉ nirã̃, ʉ'mʉsepʉ nirã̃, na wiorãrẽ, no'o ãpẽrãrẽ dutirãnojõrẽ na bu'ipʉ tojacã weecʉ niwĩ. A'ti ʉmʉcopʉ, ape ʉmʉcopʉre tojota weenu'cũcʉ̃sami.
22 Õ'acʉ̃ nipe'tisere, nipe'tirãrẽ Cristo doca tojacã weecʉ niwĩ. Tojo nicã nipe'tirã Cristore ẽjõpeose cururicjãrã dʉpoá sõrõcʉ niwĩ.
23 Nipe'tirã cʉ̃rẽ ẽjõpeose cururicjãrã ni'cã curua nima. Ti curuacjãrã cʉ̃ upʉ weronojõ nima. Tojo nicã Jesucristota nipe'tiropʉ nibi'acã'sami. Cʉ̃rẽ ẽjõpeose cururicjãrã cʉ̃ ʉaro weemasĩma. Tojo weero narẽ añurõ weemasĩse dʉ'sawe'e.

2

Õ'acʉ̃ marĩrẽ ma'ígʉ̃ yʉ'rʉo'que ni'i

1 Todʉporopʉ Cristore ẽjõpeose dʉporo mʉsã ña'arõ weecãrã niwʉ̃. Mʉsã ña'arõ wee'que bu'iri Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉre wẽrĩ'cãrã weronojõ nicãrã niwʉ̃.

2 Ãpẽrã a'ti turicjãrã weronojõ ña'arõ weenu'cũcãrã niwʉ̃. Wãtĩa wiogʉ ʉaronojõ weecãrã niwʉ̃. Cʉ̃ a'ti turicjãrã Õ'acʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cãrãrẽ dutigʉ nimi.
3 Todʉporo marĩ nipe'tirã tojota ña'arõ weenu'cũwʉ̃. Ña'arõ weesĩ'rĩsere ʉaripejawʉ. Marĩ no'o ʉaro weesĩ'rĩsenojõrẽ, ña'arõ wãcũsenojõrẽ weewʉ. Tojo weerã marĩ quẽ'rã Õ'acʉ̃rẽ bu'iri da'reno'bopã. Ãpẽrãrẽ pecame'epʉ cõ'a, bu'iri da'rero weronojõ da'reno'bopã.
4 Cʉ̃ pe'e marĩrẽ ʉpʉtʉ ma'ígʉ̃, pajaña'se cʉoyʉ'rʉawĩ.
5 Marĩ ña'arõ wee'que bu'iri Õ'acʉ̃ marĩrẽ "Wẽrĩ'cãrã weronojõ nima", ni ĩ'awĩ. Cristore ẽjõpeoca be'ro marĩrẽ "Cristo me'rã ni'cãrõ me'rã nima", ni ĩ'asami. Cʉ̃ Cristore masõ'caronojõta marĩ quẽ'rãrẽ catise pe'titisere o'ocʉ niwĩ. Tojo weegʉ Õ'acʉ̃ marĩrẽ pajaña'gʉ̃, ña'arã nimi'cãrãrẽ yʉ'rʉocʉ niwĩ.
6 Õ'acʉ̃ Jesucristore masõcʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ masõ'caronojõta marĩ Jesucristo yarãrẽ masãmʉjãa'cãrã weronojõ weecʉ niwĩ. Jesucristo ʉ'mʉsepʉ wiogʉ dujiri cũmurõ dujironojõta marĩrẽ cʉ̃ me'rãta tja ʉ'mʉsepʉ dujiyutojarã weronojõ nicã weecʉ niwĩ. Ña'arõ nisetise me'rã nisome majã.
7 Jesucristo cʉ̃ wẽrĩbosa'que me'rã marĩrẽ ma'isere, cʉ̃ añubutiaro weesere ĩ'ocʉ niwĩ. Be'ropʉ nipe'tirãrẽ tere masĩcã ʉagʉ tojo weecʉ niwĩ.
8 A'tiro ni'i. Marĩ Jesucristore ẽjõpeorã Õ'acʉ̃ añurõ weese me'rã yʉ'rʉwʉ. Te marĩ basu wee'que mejẽta ni'i. Õ'acʉ̃ pe'e marĩrẽ yʉ'rʉowĩ.
9 Marĩ añurõ weesere ĩ'agʉ̃ mejẽta yʉ'rʉowĩ. Tojo weegʉ ne ni'cʉ̃ "Yʉ'ʉ añurõ wee'que wapa Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre yʉ'rʉowĩ", nita basiowe'e.
10 A'tiro ni'i. Marĩ cʉ̃ wee'cãrã ni'i. Jesucristo ya curuacjãrã nidutigʉ tojo weecʉ niwĩ. Dʉporopʉ marĩ añurõ weeatjere wãcũyutojacʉ niwĩ. Tere añurõ weedutigʉ marĩrẽ Jesucristo yarã wa'acã weecʉ niwĩ.

Marĩ Jesucristo me'rã añurõ nicã'a nise ni'i

11 Mʉsã todʉporopʉ niseti'quere wãcũña. Mʉsã judío masã niwe'e. Tojo weerã judío masã õ'rẽcjʉ yapa caserore yejecõ'arã, a'tiro nisama mʉsãrẽ: "Na yejecõ'ano'ña marĩrã nima." Na basu pe'e "Ʉsã yejecõ'ano'cãrã Õ'acʉ̃ yarã ni'i", nimisama. Mʉsã pe'ere "Õ'acʉ̃ yarã nitima", nisama. Tojo weese upʉpʉ weese dia'cʉ̃ ni'i. Tojo weese masãrẽ Õ'acʉ̃ yarã wa'acã weewe'e.
12 Titapʉre mʉsã ẽjõpeose dʉporo Cristore moocãrã niwʉ̃. Mʉsã Õ'acʉ̃ yarã Israe curuacjãrã me'rã niticãrã niwʉ̃. Õ'acʉ̃ Israe curuacjãrãrẽ a'tiro nicʉ niwĩ: "Narẽ añurõ weegʉti. Na wiogʉ nigʉ̃ti. Yarã nirãsama", nicʉ niwĩ. Mʉsã pe'ere tojo niticʉ niwĩ. Mʉsã Õ'acʉ̃ ʉ̃sãrẽ yʉ'rʉogʉsami nisere masĩticãrã niwʉ̃. Õ'acʉ̃rẽ moocãrã niwʉ̃.
13 Ni'cãrõacã pũrĩcãrẽ mʉsã Jesucristore ẽjõpeorã ni'i. Tojo weerã todʉporopʉ cʉ̃rẽ masĩtimi'cãrã cʉ̃ yarã wa'acãrã niwʉ̃. Cristo cʉ̃ wẽrĩse, cʉ̃ dí o'mabʉrose me'rã mʉsãrẽ cʉ̃ yarã wa'acã weecʉ niwĩ.
14 Cristo nimi marĩrẽ ejerisãjãsere o'ogʉ. Cʉ̃ta marĩrẽ judío masãrẽ, judío masã nitirãrẽ ni'cã curuacjãrã wa'acã weecʉ niwĩ. Marĩ a'merĩ ĩ'asĩ'rĩtimi'quere du'ucã weecʉ niwĩ.
15 Cʉ̃ wẽrĩse me'rã Moisé duti'quere wéérã, ne ni'cʉ̃ yʉ'rʉwetimasĩtimi nisere masĩcã weecʉ niwĩ. Tojo weegʉ Cristo pʉa curua nimi'cãrãrẽ cʉ̃rẽ

ẽjõpeocã ĩ'agũ, ni'cã curuata weecʉ niwĩ. Tojo weese me'rã marĩrẽ añurõ ni'cãrõ me'rã niseticã weecʉ niwĩ.
16 Cũ curusapʉ wẽrĩse me'rã marĩrẽ judío masãrẽ, judío masã nitirã me'rã a'merĩ marĩ pe'sutisere du'ucã weecʉ niwĩ. Cũ wẽrĩse me'rãta tja marĩ pʉa curua nimi'cãrãrẽ ni'cã curua weecʉ niwĩ. Tojo nicã te me'rãta Õ'acũ ĩ'orõpʉre marĩrẽ añurã wa'acã weecʉ niwĩ.

17 Cristo a'ti nucũcãpʉ a'tigʉ, "Õ'acũ masã me'rã añurõ nisetisere apogʉ a'tiwʉ", ni werecʉ niwĩ. Ʉsã judío masã Õ'acũ yere masĩ'cãrãrẽ werecʉ niwĩ. Tojo nicã mʉsã quẽ'rã judío masã nitirã, Õ'acũ yere masĩti'cãrãrẽ te quetire werecʉ niwĩ.
18 A'tiro ni'i. Jesucristo wẽrĩse me'rã marĩ judío masã, judío masã nitirã nipe'tirã marĩ pacʉ Õ'acũrẽ sẽrĩmasĩ'i. Cũrẽ ẽjõpeo, masĩta basio'o. Cũ tiropʉ wa'amasĩ'i. Espíritu Santu ni'cũ nigṹ cũ weetamuse me'rã tojo weeta basio'o.
19 Tojo weerã mʉsã judío masã nitirã Õ'acũ ĩ'orõpʉre apesecjãrã sijari masã weronojõ niwe'e. Õ'acũrẽ masĩtirã weronojõ niwe'e. A'tiro pe'e ni'i. Judío masã Cristore ẽjõpeorã weronojõta Õ'acũ ya curuacjãrã ni'i. Nipe'tirã Cristore ẽjõpeorã me'rã ni'cũ põ'rã, Õ'acũ põ'rã ni'i.
20 Marĩ nipe'tirã Jesucristore ẽjõpeorã ni'cã wi'i yééca wi'ijo weronojõ ni'i. Ti wi'i yeenʉ'cã'que a'tiro ni'i. Jesucristo besecũú'cãrã, tojo nicã Õ'acũ wereduti'quere wereturiari masã mʉsãrẽ ne waro bu'edʉ'pocãticãrã niwã. Tere tʉ'orã, ẽjõpeocãrã niwʉ̃. Na ne waro yeenʉ'cãcaga ʉ̃tãgã weronojõ Jesucristo nimi.
21 Yeenʉ'cãcaga ʉ̃tãgã me'rã nipe'tise ti wi'i cjase queoro ninu'cũcã'a. Nipe'tise apeye ʉ̃tãpaga tiga yeenʉ'cãcaga ʉ̃tãgã me'rã yee a'mesʉ'ono'o. Queoro tiga me'rã añurõ yeeturiamʉjãno'o. Tojo weronojõ Cristo marĩ cũrẽ ẽjõpeocã, ãpẽrã todʉporo ẽjõpeorã me'rã añurõ a'mesʉ'acã weemi. Ãpẽrã cũrẽ ẽjõpeowã'cãcã, cṹta tja marĩ nipe'tirãrẽ ni'cã curua, pajiri curua wa'acã weemi. Ãpẽrã marĩ nipe'tirãrẽ ĩ'arã, wiopesase me'rã "Õ'acũ ya curua ni'i", nirãsama.
22 Mʉsã quẽ'rã judío masã nitirã ãpẽrã Jesucristore ẽjõpeorã me'rã a'mesʉ'a, Õ'acũ ya curuacjãrã toja'a. Õ'acũ Espíritu Santu me'rã mʉsãpʉre nimi.

3

Pablo "Judío masã nitirãrẽ bu'edutigʉ cũuno'wũ" ní'que ni'i

1 Õ'acũ mʉsãrẽ ma'ígũ, añurõ weecʉ niwĩ. Cũ tojo weesere wãcũgũ, cũrẽ e'catipeo'o. Yʉ'ʉ Pablo mʉsã judío masã nitirãrẽ Jesucristo ye quetire werese wapa, bu'iri da'reri wi'ipʉ ni'i.
2 Mʉsã masĩsa'a, Õ'acũ mʉsãrẽ pajaña'gũ, añurõ weesĩ'rĩgũ, yʉ'ʉre a'tiro weredutiwĩ. Judío masã nitirã quẽ'rãrẽ yʉ'rʉomi nisere weredutiwĩ.
3 Õ'acũ todʉporopʉ masĩno'ña marĩ'que quetire yʉ'ʉre bajuyoropʉ ĩ'owĩ. Tere "Judío masã nitirãrẽ añurõ weegʉti" ní'quere yʉ'ʉre masĩcã weewĩ. Yʉ'ʉ mʉsãrẽ a'te dʉporo pejetipawa ojatojapʉ.
4 Mʉsã tere bu'érã, yʉ'ʉre "Cristo ye queti, todʉporo masĩno'ña marĩ'que quetire cũ masĩmi", nirãsa'a.

5 Dʉporocjãrã Õ'acʉ̃ judío masã nitirãrẽ ñe'egʉ̃sami nisere masĩticãrã niwã. Ni'cãrõacã pũrĩcãrẽ Espíritu Santu me'rã cʉ̃ yarã, cʉ̃ besecʉ̃ú'cãrãrẽ weremi. Tojo nicã tere cʉ̃ wereduti'quere wereturiari masãrẽ weremi.
6 Te todʉporo masĩno'ña marĩ'que queti a'tiro ni'i. Judío masã nitirã Jesucristore ẽjõpeorã, judío masã weronojõ Õ'acʉ̃ põ'rã sãjãrʉ̃sama. Na quẽ'rã cʉ̃ o'oatjere ñe'erãsama. Na pʉa curua nimi'cãrã ni'cã curua nirãsama. Õ'acʉ̃ "Judío masãrẽ Jesucristo me'rã añurõ weegʉti", nicʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo ní'quere judío masã nitirã quẽ'rãrẽ weegʉsami.
7 A'te quetire Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre weredutigʉ cũuwĩ. Yʉ'ʉ ña'agʉ̃ nimicã, yʉ'ʉre añurõ wéégʉ, cʉ̃ tutuaro me'rã tojo cũuwĩ.
8 Yʉ'ʉta mejõ nigʉ̃ waro nipe'tirã Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeorã docapʉ tʉ'oña'a. Tojo nimicã, yʉ'ʉre añurõ weesĩ'rĩgʉ̃, a'tiro weecʉ niwĩ. Judío masã nitirãrẽ cʉ̃ bese'cʉ Cristo ye añuse quetire weredutiwĩ. Te queti a'tiro ni'i. Õ'acʉ̃ Jesucristo me'rã añubutiasere marĩrẽ weemi. Te añusere marĩ wãcũpõtẽowe'e.
9 Apeyere Õ'acʉ̃ nipe'tirã te queti todʉporocjãrã masĩti'quere masĩato nígʉ̃ yʉ'ʉre o'ówĩ. Cʉ̃ nipe'tisere wee'cʉ te quetire maata wereticʉ niwĩ. Te queti cʉ̃ ne waro wãcũyu'que a'tiro ni'i. "Judío masã nitirã judío masã weronojõ Õ'acʉ̃ põ'rã nirãsama" ní'que ni'i.
10 Tojo weero ni'cãrõacãrẽ Jesucristore ẽjõpeori curuacjãrã me'rã a'tiro wa'a'a. Na peje cururi nimi'cãrã ni'cã curua wa'acã ĩ'arã, ʉ'mʉsecjãrã wiorã, tojo nicã wãtĩ yarã tutuarã a'tiro nisama: "Õ'acʉ̃ masĩyʉ'rʉami. Añubutiaro wãcũse cʉomi", nisama.
11 Ne waropʉ Õ'acʉ̃ "Tojota peje cururicjãrãrẽ ni'cã curua wa'acã weeyapatigʉti", nicʉ niwĩ. Cʉ̃ ní'caronojõta Jesucristo marĩ wiogʉ me'rã queoro wa'acã weecʉ niwĩ.
12 Cristo me'rã marĩ Õ'acʉ̃rẽ masĩta basio'o. Jesucristore ẽjõpeotjĩarã, uiro marĩrõ "Marĩrẽ ñe'egʉ̃sami", ni'i. Cʉ̃rẽ sẽrĩmasĩ'i.
13 Yʉ'ʉ mʉsãrẽ were'que bu'iri pi'eti'i. Mʉsãrẽ a'tiro weecã ʉa'a. Yʉ'ʉ pi'etisere wãcũrã, bʉjawetiticã'ña. Pi'etigʉ, Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ añurõ wee'quere ãpẽrãrẽ wãcũcã wee'e.

Cristo masãrẽ ma'isere masĩato nígʉ̃, Pablo sẽrĩbosase ni'i

14 Õ'acʉ̃, marĩ wiogʉ Jesucristo pacʉre e'catipeo'o. Mʉsã judío masã nitirãrẽ añurõ weesere wãcũgʉ̃, tojo wee'e.
15 Õ'acʉ̃ta pacʉ nimʉ'tã'cʉ nimi. Cʉ̃ me'rã pacʉ nise nʉ'cã'a. Cʉ̃ nipe'tise cururicjãrã ʉ'mʉsepʉ nirʉ̃, a'ti nucũcãpʉ nirʉ̃ ni'cãrõ me'rã niseticã weecʉ niwĩ.
16 Marĩ pacʉre mʉsã ye niatjere sẽrĩbosa'a. Cʉ̃ añubutiagʉ, tutuayʉ'rʉgʉ nimi. Cʉ̃ Espíritu Santu mʉsãrẽ wãcũtutuacã weegʉsami.
17 Mʉsã Cristore ẽjõpeo, nemorõ cʉ̃ me'rã añurõ niato nígʉ̃ sẽrĩbosa'a. Apeyema, mʉsã Cristore, tojo nicã ãpẽrãrẽ añurõ ma'icã ʉagʉ sẽrĩbosa'a.
18 Mʉsã nipe'tirã Õ'acʉ̃ yarã me'rã Jesucristo marĩrẽ ma'iyʉ'rʉnʉ'cãsere masĩdutigʉ sẽrĩbosa'a. Cʉ̃ nipe'tirã masãrẽ ʉpʉtʉ waro ma'imi. Wiorã, mejõ nirã, nipe'tirãpʉreta ma'inu'cũcã'mi. Cʉ̃ ma'ise ne pe'tisome.
19 Mʉsãrẽ cʉ̃ ma'isere masĩdutigʉ sẽrĩbosa'a. Cʉ̃ ma'isere wãcũpõtẽomasĩtisa'a. Te, cʉ̃ ma'isere masĩrã, cʉ̃ weronojõ añurã, ña'ase moorã nirãsa'a. Tojo weerã Õ'acʉ̃rẽ cʉoyʉ'rʉarãsa'a.

20 Nipe'tirã "Õ'acũrẽ añuyʉ'rʉami", niato. Cũ nipe'tise marĩ sẽrĩse
yʉ'rʉoro o'osami. Marĩ wãcũ'que nemorõ o'omasĩsami. Cũ tutuaro me'rã
marĩrẽ tojo weemasĩsami.
21 Tojo weerã Õ'acũ marĩ Jesucristore ẽjõpeori curuacjãrãrẽ añurõ
weecã ĩ'arã, nipe'tirã Õ'acũrẽ e'catipeonu'cũcã'to. Tojo nicã Jesucristo
masãpʉre weesere ĩ'arã, tojota weeato. A'tocaterocjãrã, be'rocjãrã quẽ'rã
tojota Õ'acũrẽ e'catipeonu'cũcã'to.
Tojota wa'arosa'a.

4

Jesucristore ẽjõpeorãrẽ ni'cãrõ me'rã nisetiduti'que ni'i

1 Yʉ'ʉ marĩ wiogʉ ye quetire werese wapa, bu'iri da'reri wi'ipʉ ni'i.
Õ'acũ cũ tutuaro me'rã marĩrẽ añurõ weecʉ niwĩ. Tere wãcũgũ, mʉsãrẽ
a'tiro weecã ʉa'a. Mʉsã Õ'acũ bese'cãrã weronojõta añurõ weesetiya.
2 Ne ni'cũ "Ãpẽrã yʉ'rʉoro ni'i", ni wãcũticã'ña. Nitu'tiro marĩrõ
queoro weeya. Mʉsãrẽ ña'arõ, mejẽcã weecã, wãcũtutuaya. Ãpẽrãrẽ
ma'írã, queoro weeticã ĩ'arã, tojo tʉ'oña'cã'ña.
3 Espíritu Santu mʉsãrẽ ni'cãrõ me'rã niseticã weemi. Mʉsã ni'cãrõ
me'rã añurõ nisetirãti nírã, a'merĩ acobojoya. A'merĩ añurõ wejepeo,
cumuca marĩrõ niña.
4 Marĩ ni'cã curuacjãrã ni'i. Espíritu Santu ni'cũ nigṹ, marĩ nipe'tirãpʉre
nimi. Õ'acũ ʉ'mʉsepʉ wa'adutigʉ marĩ nipe'tirãrẽ beseyucʉ niwĩ.
5 Marĩ wiogʉ Jesucristo ni'cũta nimi. Marĩ nipe'tirã cũrẽ ni'cãrõnojõ
ẽjõpeo'o. Jesucristore sirutusere ĩ'orã, marĩ nipe'tirã wãmeyeno'o.
6 Õ'acũ marĩ pacʉ ni'cũta nimi. Cũ marĩ nipe'tirã wiogʉ nimi. Cũ, cũ
yarã me'rã cũ ye cjasere weemi. Cũ yarã nipe'tirãpʉre nimi.
7 Tojo nimicã, Cristo marĩrẽ, marĩnʉcũrẽ Espíritu Santu me'rã
weemasĩsere o'ocʉ niwĩ.
8 Tojo weero Õ'acũ ye queti ojáca pũrĩpʉ oja'caronojõta ni'i. A'tiro
ojano'wũ:
Cũ ʉ'mʉsepʉ mʉjãase dʉporo cũrẽ ĩ'atu'tirãrẽ docaque'acã weecʉ niwĩ.
Cũ mʉjãáca be'ro masãrẽ Espíritu Santu me'rã weemasĩsere o'ocʉ niwĩ.
9 Cũ ʉ'mʉsepʉ mʉjãasere ucũrã, cũ topʉ mʉjãati dʉporo a'ti di'tapʉ
dijaticʉ niwĩ yujupʉ, nirã wee'e. Dijati, a'topʉ nicʉ niwĩ.
10 Cṹta tja a'ti di'tapʉ ní'cʉ ʉ'mʉse añubutiaropʉ Õ'acũ nirõpʉ mʉjãacʉ
niwĩ. Tojo weegʉ nipe'tiropʉ dutimasĩmi.
11 Jesucristo cũ yarãrẽ, nánʉcũrẽ Espíritu Santu me'rã weemasĩsere
o'ocʉ niwĩ. Ni'cãrẽrãrẽ besecũú, cũ ye queti wererã sãjãcã weecʉ
niwĩ. Ãpẽrãrẽ Õ'acũ cũ ucũse tʉ'o'quere wereturiarã sãjãcã weecʉ
niwĩ. Ãpẽrãrẽ, cũ masãrẽ pecame'epʉ wa'abo'cãrãrẽ yʉ'rʉwetise quetire
werecusiari masã sõrõcʉ niwĩ. Ãpẽrãrẽ, Jesucristore ẽjõpeorãrẽ sʉ'ori
bu'edutigʉ cũucʉ niwĩ.
12 Tojo wee cũ yarãrẽ cũ ye cjasere da'rato nígũ tojo weecʉ niwĩ. Cũ ya
curuacjãrãrẽ cũ ʉaro weenemoato nígũ tojo weemasĩsere o'ocʉ niwĩ.
13 Tere wee, marĩ a'merĩ weetamurã, Õ'acũ macũrẽ nemorõ
ẽjõpeonemorãsa'a. Cũrẽ añurõ masĩrãsa'a. Tojo nicã Õ'acũ ʉaronojõta
queoro weemasĩnemorãsa'a. Õ'acũ bese'cʉ Cristo nipe'tisere añurõ

nisetic̶ u̶ niwĩ. Marĩ c̶ ũrẽ ẽjõpeori curuacjãrã quẽ'rã c̶ ũ weronojõta nisetirãsa'a.
14 Tojo weerã wĩ'marã weronojõ d̶ ucayum̶ ujãrã nisome. Nipe'tisetiri ma'ma bu'esere t̶ u'orã, na'irõ d̶ ucayum̶ ujãsome. Nisoome'rĩrĩ masã marĩrẽ mejẽcã ẽjõpeocã weesome.
15 A'tiro pe'e b̶ uc̶ urã weronojõ weerãsa'a. Diacj̶ ũ a'merĩ ma'i, ucũrãsa'a. Siape me'rã diacj̶ ũ cjasere ẽjõpeotu'ajan̶ u'cõrãsa'a. Tojo nicã, ãpẽrãrẽ wereyapada'reorãsa'a. Nipe'tise no'o marĩ weesere Cristo me'rã nírã, c̶ ũ u̶ aro weenemorãsa'a. Cṹta nimi c̶ ũrẽ ẽjõpeori curuacjãrã d̶ upoá.
16 Tojo d̶ upoá nígũ, marĩrẽ queoro a'mes̶ u'acã weemi. Marĩ up̶ u peje d̶ ucawatimirõ, ni'cã up̶ uta ni'i. A'te weronojõ marĩ c̶ ũrẽ ẽjõpeorãrẽ ni'cã curuata c̶ ũ me'rã ni'cãrõ me'rã nicã weemi. Marĩ ẽjõpeorãn̶ ucũ a'merĩ weetamurã, siape me'rã weetamuwã'cã, a'merĩ ma'itu'ajan̶ u'cõrãsa'a.

Jesucristo me'rã ma'ma weesetisere boca'que ni'i

17 Marĩ wiog̶ u dutiro me'rã m̶ usãrẽ a'tiro weeduti'i. M̶ usã Õ'ac̶ ũrẽ masĩtirã weronojõ weeticã'ña. Tod̶ uporop̶ u weeseti'quenojõrẽ weeticã'ña. Õ'ac̶ ũrẽ masĩtirã no'o u̶ aro wãcũ, weema'acã'sama.
18 Na t̶ u'omasĩtima. Na'itĩ'arõp̶ u nirã weronojõ nima. Õ'ac̶ ũ masãrẽ añurõ weesere masĩtima. Õ'ac̶ ũ yere wãcũsĩ'rĩtirã, t̶ u'omasĩtirã weronojõ nima. Tojo weerã Õ'ac̶ ũ tirop̶ u catinu'cũsome.
19 Na ña'arõ weesetisere ne bopoyatima. Na no'o u̶ aro ña'arõ weebajaque'atima. Na weet̶ u'sase, nipe'tise ña'asere weema. Na weesere "¿Añumitito?" ni wãcũtima.
20 M̶ usã pũrĩcãrẽ Cristo Õ'ac̶ ũ bese'c̶ u tojo weesere weedutitic̶ u niwĩ.
21 M̶ usã queorota c̶ ũ ye quetire t̶ u'orã, masĩsa'a. C̶ ũrẽ ẽjõpeorã weesetisere Jesú bu'e'quere masĩsa'a.
22 M̶ usã tod̶ uporop̶ u weeseti'quema du'ucã'ña majã. M̶ usã "Ña'arõ u̶ aripejasere wéérã, e'catirãsa'a", ni wãcũmipã. Niwe'e. Tojo weese m̶ usãrẽ dojorẽpã.
23 M̶ usã mejẽcã wãcũsere d̶ ucayuro̶ ua'a.
24 Õ'ac̶ ũ u̶ aronojõta ma'ma weesetisere weeya. A'tiro wéérã, ãpẽrãrẽ m̶ usã queoro weerãsa'a. Tojo nicã Õ'ac̶ ũ ĩ'orõp̶ ure añurã nirãsa'a.
25 Tojo weerã a'merĩ nisoosere du'ucã'ña. Marĩ nipe'tirã Jesucristore ẽjõpeori curuacjãrã ni'i. Te ye bu'iri a'merĩ diacj̶ ũ ucũrõ̶ ua'a.
26 M̶ usã uarã, ña'arõ weeticã'ña. Uana'iaticã'ña.
27 Wãtĩ m̶ usãrẽ uadojacã weesĩ'rĩsere cã'mota'aya.
28 Tod̶ uporop̶ u yajapo'c̶ u yajanemoticã'to majã. Yajaronojõ o'og̶ u, da'rato. Tojo weeg̶ u c̶ ũ basu quẽ'rã c̶ uog̶ usami. C̶ ũ da'ra'que wapa me'rã pajasec̶ uorã quẽ'rãrẽ weetamumasĩgũsami.
29 Ña'asere ucũticã'ña. A'tiro pe'e weeya. Añuse, no'o masãrẽ weetamusenojõ pe'ere ucũña. Tojo wéérã, m̶ usã ucũse t̶ u'orãrẽ añurõ weerãsa'a.
30 Nipe'tise ña'arõ weesere weeticã'ña. Espíritu Santure b̶ ujaweticã weeticã'ña. Õ'ac̶ ũ Espíritu Santure o'ose me'rã m̶ usã "Õ'ac̶ ũ yarã nima", nino'o. Tojo weerã m̶ usã masĩ'i, Jesucristo a'ticãp̶ u Õ'ac̶ ũ m̶ usãrẽ añurõ y̶ u'r̶ uobutiag̶ usami.

31 Nipe'tise a'merĩ ña'arõ tʉ'oña'sere, pũrĩrõ ucũsere, uayʉ'rʉmajãsere,
a'metu'tise, uarã caricũsere, tojo nicã ãpẽrãrẽ ña'arõ ucũse quẽ'rãrẽ
du'ucã'ña. Ne ni'cʉ̃rẽ ĩ'atu'titicã'ña.
32 A'tiro pe'e weeya. A'merĩ añurõ weetamu, pajaña'ña. Õ'acʉ̃ Cristo
me'rã mʉsã̃rẽ acobojo'caronojõta mʉsã quẽ'rã a'merĩ acobojoya.

5

"Õ'acʉ̃ põ'rãrẽ a'tiro nisetiroʉa'a" ní'que ni'i

1 Mʉsã Õ'acʉ̃ põ'rã cʉ̃ mairã ni'i. Tojo weerã cʉ̃ weronojõ weeya.
2 Jesucristo marĩrẽ ma'i'caronojõta a'merĩ ma'inu'cũcã'ña. Cʉ̃ marĩrẽ
ma'ígʉ̃, wẽrĩbosacʉ niwĩ. Cʉ̃ wẽrĩbosa'que judío masã oveja wĩ'magʉ̃rẽ
wẽjẽ, Õ'acʉ̃rẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeo'caro weronojõ ni'i. Õ'acʉ̃ na ʉ̃jʉ̃amorõcã,
tʉ'sacʉ niwĩ. Te weronojõ Jesucristo marĩrẽ wẽrĩbosa'quere tʉ'sacʉ niwĩ.
3 Mʉsã Õ'acʉ̃ yarã nitoja'a. Tojo weerã mʉsã nʉmosãnumia nitirãrẽ,
marãpʉsʉmʉa nitirãrẽ ne a'metãrãbajaque'atiticã'ña. Nipe'tise no'o
ña'arõ weesere, ña'arõ wãcũsere weeticã'ña. Tojo nicã ãpẽrã yere
ʉaripejaticã'ña. Ne cã'rõ ña'arõ weesere wãcũticã'ña.
4 Ña'asere ucũ bujicã'ticã'ña. No'o ʉaro ucũma'aticã'ña. Tojo weese
queoro niwe'e. Tojo weronojõ o'orã, a'tiro pe'e weeya. Õ'acʉ̃ añurõ
weesere a'merĩ ucũ, cʉ̃rẽ e'catise o'oya.
5 Mʉsã masĩtojasa'a. No'o ʉaro a'metãrãbajaque'atirãnojõ Jesucristo
yarã nitima. Õ'acʉ̃ nirõpʉ wa'asome. Mejãrõta tja ña'asere weegʉ́, tojo
nicã a'ti ʉmʉco cjase ʉaripejayʉ'rʉnʉ'cãgʉ̃ quẽ'rã cʉ̃ tiropʉ wa'asome.
A'ti ʉmʉco cjase ʉaripejayʉ'rʉnʉ'cãse Õ'acʉ̃ mejẽtare ẽjõpeose ni'i.
6 Tʉ'omasĩña. Õ'acʉ̃ te ña'ase weerãrẽ cʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cãrãrẽ pecame'epʉ
bu'iri da'regʉsami. Na ña'arõ weesere "Añuse ni'i", nibosama. Na tojo
ucũmaasoosere ne ẽjõpeoticã'ña.
7 Õ'acʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cãrãrẽ na ña'arõ weesere ne cã'rõ
bu'ipejatamuticã'ña.
8 Mʉsã todʉporopʉre ña'arõ weesetirã, na'itĩ'arõpʉ weronojõ nicãrã
niwʉ̃. Õ'acʉ̃rẽ masĩticãrã niwʉ̃. Ni'cãrõacã pũrĩcãrẽ marĩ wiogʉ yarã
nírã, bo'reyuropʉ nírã weronojõ ni'i. Õ'acʉ̃ ye cjasere masĩ'i. Cʉ̃ yarã
weronojõ weesetiya.
9 Marĩ bo'reyuropʉ nírã, ãpẽrãrẽ añurõ wee'e. Tojo nicã weesoose
marĩrõ Õ'acʉ̃ ʉaronojõ queoro wee'e.
10 Nipe'tise mʉsã weesenojõrẽ "¿Marĩ wiogʉ e'catigʉsari?" ni wãcũña.
11 Jesucristore ẽjõpeotirã na'itĩ'arõpʉ nírã weronojõ nisama. Na no'o
ʉaro weema'asama. Mʉsã na weronojõ weeticã'ña. A'tiro pe'e weeya. Na
weesere "Ña'ase Õ'acʉ̃ weedutitise ni'i" ni, bajuyoropʉ ĩ'oña.
12 Na ya'yioropʉ ña'arõ weesere marĩ ucũcã, bopoyo ni'i.
13 Bo'reyuropʉre nipe'tise baju'u. Marĩ na ña'arõ wee'quere ña'a ni'i
nírã, bajuyoropʉ ĩ'o'o. Tojo weecã, na ña'arõ weesere masĩsama. Masĩrã,
na quẽ'rã dʉcayubosama.
14 Tojo weero Jesucristore ẽjõpeotirãrẽ a'tiro ucũno'o:
Mʉ'ʉ cãrĩgʉ̃, tʉ'omasĩtigʉ weronojõ ni'i.
Wã'cãña.
Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉre wẽrĩ'cʉ weronojõ ni'i.
Tojo nimigʉ̃, masãña.
Tʉ'omasĩña.

Cristo Õ'acʉ̃ bese'cʉ mʉsãrẽ bo'reyuropʉ nirãrẽ weronojõ weegʉsami, nino'o.
15 Tojo weerã mʉsã weesere añurõ wãcũcasanʉ'cõña. Õ'acʉ̃ yere masĩtirã weronojõ niticã'ña. Cʉ̃ yere masĩrã weronojõ pe'e añurõ niña.
16 A'tiro nicã peje ña'ase ni'i. Tojo nimicã, a'tiro weeya. Nipe'tise mʉsã weesetisetirinʉcʉ̃ Õ'acʉ̃ ʉaro weeya.
17 No'o ʉaro weema'aticã'ña. "¿Ñe'enojõ pe'e Õ'acʉ̃ ʉase niti?" ni wãcũña.
18 Que'aticã'ña. Tojo weese yapatidijase ni'i. E'catisĩ'rĩrã, Espíritu Santure cʉoyʉ'rʉmajã niña.
19 Õ'acʉ̃ ye basasere, Salmo wãmetiri pũrĩpʉ oja'quenojõrẽ a'merĩ wereya. Marĩ wiogʉre ʉpʉtʉ e'catipeose me'rã basapeoya.
20 Marĩ wiogʉ Jesucristore ẽjõpeorã, nipe'tisere Õ'acʉ̃ marĩ pacʉre e'catise o'onu'cũcã'ña.

Ni'cã wi'icjãrã Jesucristore ẽjõpeorãrẽ dutise ni'i

21 Cristore mʉsã ẽjõpeose bu'iri wiopesase me'rã a'merĩ ĩ'aña.
22 Marãpʉtirãnumia, marĩ wiogʉre yʉ'ti ẽjõpeoronojõta mʉsã marãpʉsʉmʉarẽ yʉ'ti ẽjõpeoya.
23 A'tiro ni'i. Cristo cʉ̃rẽ ẽjõpeori curuacjãrã dʉpoá nimi. Tojo weronojõ marãpʉtigore co marãpʉ co wiogʉ weronojõ nimi. Apeye quẽ'rãrẽ Cristota cʉ̃ ya curuacjãrãrẽ yʉ'rʉogʉ nimi. Marĩ cʉ̃ ya upʉcjãrã ni'i.
24 Marĩ cʉ̃ ya curuacjãrã cʉ̃ dutise doca ni'i. A'te weronojõ marãpʉtirãnumia quẽ'rã nipe'tise na marãpʉsʉmʉa dutise doca nirõʉa'a.
25 Cristo cʉ̃ ya curuacjãrãrẽ ma'ígʉ̃, marĩ ye niatjere wẽrĩbosacʉ niwĩ. Cʉ̃ ma'i'caronojõta, nʉmotirã, mʉsã nʉmosãnumiarẽ ma'iña.
26 Jesucristo cʉ̃ ya curuacjãrãrẽ cʉ̃ yarã nidutigʉ tojo wẽrĩbosacʉ niwĩ. Cʉ̃ ye quetire ẽjõpeocã, marĩ ña'arõ wee'quere cõ'a dʉcayucã weemi. Aco me'rã ũ'irĩtisere coero weronojõ weemi.
27 Cʉ̃, cʉ̃ ya curuacjãrãrẽ añubutiarã cʉogʉti ígʉ̃, tojo weemi. De'ro nise ña'ase moorã, bu'iri marĩrã wa'acã weemi.
28 Jesucristo cʉ̃ ya curuacjãrãrẽ ma'i'caronojõta, mʉsã nʉmotirã, mʉsã nʉmosãnumiarẽ ma'irõʉa'a. Mʉsã basu ma'irõnojõta ma'iña. No'o cʉ̃ nʉmorẽ maigʉ̃nojõ cʉ̃ basu ma'igʉ̃ weemi.
29 A'tiro ni'i. Ne ni'cʉ̃ cʉ̃ upʉre ma'iticã weetimi. A'tiro pe'e weemi. Añurõ ba'a, cʉ̃ upʉre co'temi. Cristo cʉ̃ ya curuacjãrãrẽ tojota weemi. Marĩrẽ ma'ígʉ̃, añurõ co'temi.
30 Marĩ cʉ̃rẽ ẽjõpeori curuacjãrã cʉ̃ ya upʉ ni'i.
31 Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ a'tiro ojano'wʉ̃:
Tojo weegʉ nʉmotigʉ cʉ̃ pacʉsʉmʉa me'rã ní'cʉ narẽ wijagʉsami.
Wija, cʉ̃ nʉmo me'rã nigʉ̃sami.
Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉre na pʉarã ni'cã upʉ nirãsama, ni ojano'wʉ̃.
32 Te tʉ'ota basiotise paca ni'i. Tojo nimicã, yʉ'ʉ pe'e Cristo, tojo nicã cʉ̃rẽ ẽjõpeori curuacjãrãrẽ na ni'cã upʉ nima nisere ucũ'u.
33 Tojo nimigʉ̃, a'te quẽ'rãrẽ nigʉ̃ti. Nʉmotirãnʉcʉ̃ mʉsã basu ma'irõnojõta mʉsã nʉmosãnumiarẽ ma'iña. Numia quẽ'rã, mʉsã marãpʉsʉmʉarẽ añurõ yʉ'ti ẽjõpeoya.

6

1 Wĩ'marã, ma'mapjia, Jesucristore ẽjõpeorã mʉsã pacʉsʉmʉa dutisere añurõ yʉ'tiya. Tojo weese añu ni'i.

2-3 Dʉporopʉ Õ'acʉ̃ Moisére cʉ̃ dutisere cũucʉ niwĩ. Ni'cãrõ dutisere a'tiro nicʉ niwĩ: “Mʉsã a'tere yʉ'ticã, añurõ weegʉti”, nicʉ niwĩ. A'tiro nicaro niwʉ̃: “Mʉsã pacʉ, mʉsã pacore ẽjõpeoya. Mʉsã tojo wéérã, e'catirãsa'a. A'ti nucũcãpʉre yoacã catirãsa'a”, nicʉ niwĩ.

4 Pacʉsʉmʉa, mʉsã põ'rãrẽ na'irõ tu'titicã'ña. Na uacã weeticã'ña. A'tiro pe'e weeya. Queoro weesere bu'emasõña. Na ña'arõ weecã, “Tojo weeticã'ña”, niña. Narẽ marĩ wiogʉre ẽjõpeocã, cʉ̃ ʉaronojõta weecã weeya.

5 Da'raco'teri masã, mʉsã wiorã na dutisere yʉ'tiya. Jesucristore da'raco'terã weronojõ añurõ weesooro marĩrõ wiopesase me'rã narẽ ẽjõpeoya.

6 Na ĩ'orõpʉre añurõ da'raya. Na ĩ'atiropʉ quẽ'rãrẽ mejãrõta weeya. Mʉsã wiorã ĩ'orõpʉ dia'cʉ̃ añurõ da'rarã, nisoorã weebosa'a. Mʉsã wiorã “Añurõ da'rami”, ni wãcũdutirã weebosa'a. Tojo weeticã'ña. Jesucristore da'raco'terã weronojõ Õ'acʉ̃ ʉaronojõ añurõ tʉ'sase me'rã da'raya.

7 E'catise me'rã Jesucristore da'rabosarã weronojõ tʉ'oña'ña. Masã dia'cʉ̃rẽ da'rabosarã weronojõ tʉ'oña'ticã'ña.

8 Mʉsã masĩtoja'a, marĩ wiogʉ marĩnʉcʉ̃rẽ wapayegʉsami. Da'raco'teri masã, da'raco'tetirãrẽ mejãrõta marĩ añuse wee'caro ejatuaro wapayegʉsami. Tojo weerã añurõ da'raya.

9 Dutiri masã, mʉsã quẽ'rã mejãrõta mʉsãrẽ da'raco'terãrẽ añurõ weeya. Narẽ ña'arõ tuunʉrʉ̃ticã'ña. Wãcũña, mʉsã quẽ'rã na weronojõ ʉ'mʉsepʉre ni'cʉ̃ wiogʉ cʉo'o. Cʉ̃ pũrĩcã nipe'tirã masãrẽ ne dʉcawaaro marĩrõ ni'cãrõnojõ ĩ'asami.

Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeorã a'tiro weeroʉa'a nise ni'i

10 Ni'cãrõacãma a'tiro ojagʉti. Acawererã, mʉsã marĩ wiogʉ me'rã ni'i. Tojo weerã cʉ̃ tutuayʉ'rʉse me'rã wãcũtutuaya.

11 Wãtĩ mʉsãrẽ nisoome'rĩcã, Õ'acʉ̃ weetamuse me'rã cã'mota'aya. A'tiro weronojõ ni'i. Ni'cʉ̃ surara a'mewẽjẽrõpʉ wa'agʉ, cʉ̃ upʉre cã'mota'agʉ cõmesapeare, cõmesu'tirore sãñasami. Tojo weronojõ Õ'acʉ̃ marĩrẽ tutuarã nidutigʉ o'osere cʉoya. Tere cʉorã, wãtĩ ña'arõ weesere cã'mota'amasĩrãsa'a.

12 Marĩ Õ'acʉ̃ ʉaro weesĩ'rĩrã, a'mequẽrã weronojõ ni'i. Masã me'rã a'mequẽrõ weronojõ niwe'e. Wãtĩa wiorã tutuarã me'rã a'mequẽ'e. Wãtĩa a'ti ʉmʉco cjase ña'arõ weesere dutirã nima. Na pãjãrã bajutirã masãrẽ wãcũsepʉ ña'arõ weedutirã niquẽsãsama.

13 Tojo weerã nipe'tise Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ tutuarã nidutigʉ o'osere cʉoya. Tere cʉorã, nipe'tisetirinʉcʉ̃ wãtĩ mʉsãrẽ ña'arõ weeduticã, tutuarãsa'a. Mʉsã a'tiro wééca be'ro wãcũtutuarã waro nirãsa'a. Tojo weerã surara a'mewẽjẽrõpʉ wa'agʉ, nipe'tise cõmesu'tire wejesãña'caro weronojõ weerãsa'a.

14 Surara cʉ̃ yaro su'tiro bu'i ejeritusami. Be'ro cʉ̃ cutirore cã'mota'agʉ cõmesu'tirore sãñasami. A'te weronojõ mʉsã Õ'acʉ̃ o'ose me'rã tutuarã niña. Surara ejeritu'caro weronojõ Õ'acʉ̃ ye ucũse diacjʉ̃ cjasere añurõ tʉ'onʉrʉ̃ña. Surara cʉ̃ cutirore cã'mota'asami. Cʉ̃ cã'mota'aro weronojõ mʉsã quẽ'rã a'tiro weeya. Wãtĩ ña'arõ weesere cã'mota'ajã, Õ'acʉ̃ weetamuse me'rã añurõ weeya.

15 Surara a'mewẽjẽgʉ̃ wa'ase dʉporo cʉ̃ dʉ'pocãrĩrẽ cã'mota'ato nígʉ̃ sapature sãñasami. Cʉ̃ weronojõ mʉsã quẽ'rã Jesucristo ye quetire

wererãti nírã, wãcũyuya. A'te queti a'tiro ni'i. Jesucristo wẽrĩse me'rã
Õ'acũ masãrẽ yʉ'rʉocʉ niwĩ.
16 Apeye quẽ'rãrẽ upʉre cã'mota'ari pa'marẽ cʉosami. Cũ me'rã
a'mewẽjẽrã, na bʉesepagʉ pecame'e me'rã cʉosere ti pa'ma me'rã
cã'mota'acjʉ tojo weesami. A'te weronojõ wãtĩ mʉsãrẽ ña'arõ
weesĩ'rĩsere cã'mota'arã Õ'acũrẽ ẽjõpeoya. A'tiro niña: "Yʉ'ʉre añurõ
yʉ'rʉweticã weegʉsami", ni ẽjõpeoya.
17 Surara cũ dʉpoare cã'mota'asĩ'rĩgũ cõmesapeare pesasami. Cũ
weronojõ wãtĩ mʉsã wãcũsere dojorẽsĩ'rĩcã, "Õ'acũ yʉ'rʉono'cãrã ni'i",
niña. Apeye quẽ'rãrẽ surara a'mewẽjẽsĩ'rĩgũ pajiri pjĩ di'pjĩjore miasami.
Cũ weronojõ mʉsã quẽ'rã Espíritu Santu o'óca pjĩrẽ cʉoya. Ti pjĩ Õ'acũ
ucũse nisĩ'rĩrõ wee'e. Cũ ucũse me'rã wãtĩrẽ cã'mota'amasĩ'i. Tojo nicã
nipe'tise ña'asere cõ'amasĩ'i.
18 Nipe'tise ña'asere, wãtĩarẽ cã'mota'arã Õ'acũrẽ sẽrĩnu'cũcã'ña.
Espíritu Santu weetamuse me'rã sẽrĩña. Tʉ'omasĩse me'rã sẽrĩdu'utirãta,
nipe'tirã cũ yarãrẽ sẽrĩbosanu'cũcã'ña.
19 Yʉ'ʉ quẽ'rãrẽ sẽrĩbosaya. Yʉ'ʉ Õ'acũ yere weresetirinʉcũ cũ ucũsere
yʉ'ʉre o'oato. "Uiro marĩrõ Jesucristo ye quetire masã masĩno'ña
marĩ'quere wereta basiocã weeato", ni sẽrĩbosaya.
20 Õ'acũ yʉ'ʉre a'te quetire weredutigʉ o'ówĩ. Yʉ'ʉ cũrẽ dʉcayugʉ
weronojõ ni'i. A'te quetire werese bu'iri ni'cãrõacãrẽ yʉ'ʉ bu'iri da'reri
wi'ipʉ ni'i. Topʉ nimigũ, yʉ'ʉre a'te quetire uiro marĩrõ wereato nírã,
sẽrĩbosaya.

Pablo añudutitʉo'que ni'i

21 Tíquico marĩ acaweregʉ weronojõ nimi. Cũ yʉ'ʉ ma'igũ nipe'tise yé
quetire mʉsãrẽ weregʉ wa'agʉsami. Cũ marĩ wiogʉ ye cjasere weetamugũ
nimi.
22 Tojo weegʉ ũsã ye quetire weredutigʉ cũrẽ mʉsã tiropʉ o'ó'o. Tojo
o'ócã, wãcũtutuarãsama nígũ, tojo wee'e.
23 Õ'acũ marĩ pacʉ, tojo nicã marĩ wiogʉ Jesucristo a'tiro weeato.
Nipe'tirã mʉsã Jesucristore ẽjõpeorãrẽ ejerisãjãcã weeato. Ẽjõpeo, a'merĩ
ma'inemocã weeato.
24 Õ'acũ nipe'tirã Jesucristore ma'inu'cũrãrẽ añurõ weeato.
Tocã'rõta oja'a.
Pablo

Pablo Filipocjãrãrẽ ojáca pũrĩ ni'i

A'ti pũrĩ a'tiro weero ojano'pã nise ni'i

Pablo Filipo wãmetiri macã Macedonia di'tapʉ nirĩ macãcjãrãrẽ ojacʉ niwĩ.

Todʉporopʉre ti macãpʉta Jesucristo ye quetire were, cʉ̃rẽ ẽjõpeori curuacjãrã sãjãcã weecʉ niwĩ. Bu'iri da'reri wi'ipʉ nígʉ̃, ojacʉ niwĩ.

Ti macãcjãrã Jesucristore ẽjõpeorã cʉ̃rẽ niyeru weetamu'quere wãcũgʉ̃, narẽ e'catise o'ocʉ niwĩ. Na te niyerure Epafrodito me'rã o'ocãrã niwã. Cʉ̃ papera miarĩ masʉ̃ nicʉ niwĩ. Be'ro Pablo tiropʉ dutitia wa'acʉ niwĩ. Tojo wa'acã, Pablo cʉ̃rẽ co'te, be'ro Filipopʉ o'ótõrõcʉ niwĩ tja.

Pablo ti macãcjãrãrẽ ojagʉ, ne cã'rõ mejẽcã ucũma'aticʉ niwĩ. E'catisere, na añurõ ẽjõpeose pe'ere ucũyʉ'rʉnʉ'cãcʉ niwĩ. “Mejõ nirã̃ ni'i nisere wãcũña”, nicʉ niwĩ. Tojo nicã Jesucristore ẽjõpeorã queoro weeya nisere ojacʉ niwĩ.

Pablo Jesucristore ẽjõpeori curuacjãrãrẽ oja'que ni'i

1 Yʉ'ʉ Pablo, tojo nicã Timoteo Jesucristore da'raco'terã ni'i. Ʉsã nipe'tirã mʉsãrẽ Jesucristore ẽjõpeorã Filipopʉ nirãrẽ oja'a. Tojo nicã Jesucristore ẽjõpeori curuacjãrã sʉ'ori wejepeorã quẽ'rãrẽ oja'a. Narẽ weetamuco'terã quẽ'rãrẽ oja'a.

2 Õ'acʉ̃ marĩ pacʉ, Jesucristo marĩ wiogʉ mʉsãrẽ añurõ weeato. Mʉsãrẽ ejerisãjãcã weeato.

Jesucristore ẽjõpeorãrẽ Pablo sẽrĩbosase ni'i

3 Yʉ'ʉ mʉsãrẽ wãcũsetirinʉcʉ̃ yʉ'ʉ wiogʉ Õ'acʉ̃rẽ e'catise o'o'o. Mʉsã añurõ weese bu'iri tojo wee'e.

4-5 Ne waropʉ mʉsã Jesucristo ye quetire tʉ'orã, yʉ'ʉre weetamunʉ'cãwʉ̃. A'tiro nicã quẽ'rãrẽ tojota weenu'cũ'u. Tojo weegʉ mʉsã nipe'tirã ye niatjere Õ'acʉ̃rẽ e'catise me'rã sẽrĩbosanu'cũ'u.

6 Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ añurõ weesere yʉ'ʉ masĩyʉ'rʉcápu'ticã'a. Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ añurõ dʉcayunʉ'cãcʉ niwĩ. A'tiro nicã quẽ'rãrẽ dʉcayugʉ weemi. Téé Jesucristo a'tiri curapʉ tojo dʉcayuyapatigʉsami.

7 Yʉ'ʉ a'tiro wãcũ'u: “Õ'acʉ̃ narẽ tojo dʉcayunu'cũgʉ̃sami”, ni'i. Yʉ'ʉ tojo wãcũse añu ni'i. Mʉsãrẽ ma'ígʉ̃, tojo bʉsʉ'ʉ. A'tiro ni'i. Ni'cãrõacãrẽ yʉ'ʉ bu'iri da'reri wi'ipʉ nicã, mʉsã yʉ'ʉre bu'ipejatamu'u. Wiorãrẽ “Jesucristo masãrẽ yʉ'rʉomi nise queti diacjʉ̃ ni'i” werecã quẽ'rãrẽ, bu'ipejatamu'u. Tojo weerã Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre weetamusere mʉsã quẽ'rã bu'ipejatamu'u.

8 Õ'acʉ̃ yʉ'ʉ mʉsãrẽ ʉpʉtʉ ma'isere masĩmi. Yʉ'ʉ mʉsãrẽ ma'ígʉ̃, Jesucristo cʉ̃ pajaña'se me'rã ma'i'i.

9 Mʉsãrẽ “Nemorõ a'merĩ ma'inemoato”, ni sẽrĩbosa'a. “Nipe'tisere añurõ masĩse me'rã tʉ'ocasanʉ'cõpe'oato”, ni'i.

10 Tojo weerã mʉsã “A'tiro weeroʉa'a”, nímasĩrãsa'a. Ña'arõ weesere moorãsa'a. Jesucristo a'ticã, bu'iri marĩrã bocaejano'rãsa'a. Añuse dia'cʉ̃ wéérã bocaejano'rãsa'a.

11 Jesucristota mʉsãrẽ nipe'tisere añurõ weecã weegʉsami. Mʉsã tojo
weecã ĩ'arã, masã Õ'acʉ̃rẽ a'tiro wãcũrãsama. “Añuyʉ'rʉami, añuse
weemi”, nirãsama.

Jesucristo nipe'tise yʉ'rʉoro niyʉ'rʉnʉ'cãmi nise ni'i

12 Yʉ'ʉ bu'iri da'reri wi'ipʉ nimicã, Jesucristo masãrẽ yʉ'rʉomi nise
queti nemorõ se'sa wa'asa'a. Acawererã, mʉsãrẽ tere masĩcã ʉa'a.
13 Yʉ'ʉ bu'iri da'reri wi'ipʉ nígʉ̃, surarare Jesucristo masãrẽ yʉ'rʉomi
nisere were'e. Tojo weerã nipe'tirã surara, wiogʉ ya wi'ipʉ co'terã a'tiro
nima: “Cʉ̃ Jesucristore sirutuse wapa, bu'iri da'reri wi'ipʉ nimi”, nima.
Ãpẽrã quẽ'rã masĩpe'ticã'ma.
14 Yʉ'ʉ bu'iri da'reri wi'ipʉ niyucã, pãjãrã marĩ acawererã
wãcũtutuama. Te ye bu'iri na marĩ wiogʉre ẽjõpeonemorã, uiro marĩrõ
Õ'acʉ̃ ye quetire werema.
15-17 Ãpẽrã pe'e yʉ'ʉre ʉorã, Jesucristo yere werema. Na bu'ese pe'ere
sirutudutirã tojo weema. Na, na ye cjasere wãcũrã weema. Queoro
wãcũtimirã, Jesucristo yere werema. Yʉ'ʉ bu'iri da'reri wi'ipʉ nicã, cʉ̃rẽ
bʉjawetise doquepejato nírã tojo weema.

Ãpẽrã pe'e Jesucristo ye quetire añurõ weesĩ'rĩse me'rã werema. Yʉ'ʉre
ma'írã, tojo weema. Na a'tiro masĩma. “Cʉ̃ Jesucristo ye quetire queoro
ucũse bu'iri cʉ̃ bu'iri da'reri wi'ipʉ nimi”, nima.
18 Ãpẽrã yʉ'ʉre ña'arõ weesĩ'rĩcã, añurõsa'a. No'o yʉ'ʉre ma'írã,
ma'itirã, Jesucristo yere wererã weema. Na tojo weesere tʉ'ogʉ, e'cati'i.
Tojo e'catinu'cũgʉ̃sa'a.
19 A'tiro ni'i. Mʉsã sẽrĩse me'rã, tojo nicã Espíritu Santu Jesucristo
o'o'cʉ yʉ'ʉre weetamuse me'rã nipe'tise yʉ'ʉre wa'ase añurõ yapatirosa'a.
A'tere masĩ'i.
20 Yʉ'ʉ Jesucristo yere weretigʉ, bopoyabosa'a. A'tiro pe'e ʉasa'a.
Uiro marĩrõ wãcũtutuase me'rã cʉ̃ yere werenu'cũsĩ'rĩsa'a. Ni'cãrõacã
quẽ'rãrẽ yʉ'ʉ weenu'cũrõnojõta weesĩ'rĩsa'a. Tojo weegʉ yʉ'ʉ bu'iri
da'reri wi'ipʉ ní'cʉ wijaacã, o yʉ'ʉre wẽjẽcã, a'tiro wa'acã ʉasa'a.
Nipe'tise yʉ'ʉ weese me'rã Jesucristore masã nemorõ masĩcã ʉasa'a. Cʉ̃
añubutiasere siape me'rã masĩnemocã ʉasa'a.
21 Nipe'tiro yʉ'ʉ catiro põtẽorõ Jesucristo ʉaro weesĩ'rĩsa'a. Yʉ'ʉ pe'ema
cʉ̃ ãpẽrã, apeyenojõ yʉ'rʉoro niyʉ'rʉnʉ'cãmi. Yʉ'ʉ wẽrĩgʉ̃, cʉ̃ me'rã
nigʉ̃sa'a. Cʉ̃ me'rã nicã, añuyʉ'rʉa'a.
22 Yʉ'ʉ catigʉ, marĩ wiogʉ ye cjasere da'ramasĩ'i. Tojo weegʉ yʉ'ʉ
wẽrĩcã, o caticã, añu nibosari nímasĩtisa'a.
23 A'te pʉaro besecã, diasa ni'i. Wẽrĩgʉ̃, Jesucristo me'rã nibosa'a. Tojo
weegʉ “Wẽrĩcã, añubosa'a”, ni tʉ'oña'a.
24 “Yʉ'ʉ catigʉ pe'e, mʉsãrẽ nemorõ weetamubosa'a”, ni tʉ'oña'sa'a.
25 Tojo weegʉ yʉ'ʉ masĩ'i, mʉsã me'rã níniguʉ̃ti yujupʉ. Mʉsãrẽ nemorõ
weetamugʉ̃ti nígʉ̃, tojo weegʉti. Tojo nicã mʉsã ẽjõpeose me'rã nemorõ
e'catiato nígʉ̃ tojo weegʉti.
26 Tojo weerã apaturi yʉ'ʉ mʉsã tiropʉ nicã, Jesucristo yʉ'ʉre co'tese
wapa, nemorõ cʉ̃rẽ e'catise o'orãsa'a.
27 Nipe'tise mʉsã weesetisere Jesucristo ye queti nírõnojõta weeya.
Mʉsã tojo weecã, mʉsã tiro nígʉ̃, o yoaropʉ nígʉ̃, mʉsã añurõ weesere
tʉ'ogʉti. Mʉsãrẽ ni'cãrõnojõ añurõ ẽjõpeonu'cũcã ʉasa'a. Tojo nicã
wãcũtutuase me'rã ni'cãrõnojõ Jesucristo ye quetire wereturiacã ʉasa'a.

28 Jesucristo ye quetire ʉatirã mʉsãrẽ ña'arõ weecã, uiticã'ña. Tojo
weerã na pecame'epʉ wa'atjere masĩrãsama. Mʉsã pe'e quẽ'rã uitirã,
mʉsãrẽ yʉ'rʉono'atjere ĩ'orãsa'a. Õ'acʉ̃ta mʉsãrẽ yʉ'rʉo, uiro marĩrõ
niseticã weemi.
29 Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ ma'ígʉ̃, Cristore ẽjõpeodutiwĩ. Jesucristore ẽjõpeo'que
bu'iri mʉsãrẽ ña'arõ weerãsama. Te quẽ'rãrẽ Õ'acʉ̃ cũuwĩ.
30 Jesucristore ẽjõpeose bu'iri marĩ ni'cãrõnojõ pi'eti'i. Todʉporopʉ
mʉsã ya macãpʉ yʉ'ʉre tãrã, bu'iri da'reri wi'ipʉ cũucã ĩ'awʉ̃. Ni'cãrõacã
quẽ'rãrẽ mejãrõta yʉ'ʉre ña'arõ weesere tʉ'osa'a.

2

Jesucristo wee'caronojõ weedutise ni'i

1-2 Jesucristo mʉsãrẽ wãcũtutua e'caticã weemi. Cʉ̃ mʉsãrẽ ma'ígʉ̃,
weetamumi. Espíritu Santu mʉsã me'rã nimi. Tojo weerã mʉsã ma'isere,
pajaña'sere cʉorã, a'tiro weeya. Añurõ ni'cãrõ me'rã nisetiya. Ni'cãrõnojõ
a'merĩ ma'iña. Espíritu Santu me'rã ni'cãrõta wãcũsetirã niña. Tojo
weese me'rã yʉ'ʉre e'catinemocã weerãsa'a.
3 Mʉsã ye dia'cʉ̃rẽ ʉasãticã'ña. "Ãpẽrã yʉ'rʉoro ni'i", niticã'ña. Ãpẽrã
pe'ere "Añuyʉ'rʉnʉ'cãma", ni tʉ'oña'ña.
4 Mʉsã ye cjase dia'cʉ̃rẽ "Añurõ wa'ato", ni wãcũticã'ña. Ãpẽrã ye
quẽ'rãrẽ "Añurõ wa'ato", ni wãcũña.
5 Mʉsã Jesucristo wãcũseti'caronojõta wãcũsetiya. Cʉ̃ "Ãpẽrã yʉ'rʉoro
añugʉ̃ ni'i", niticʉ niwĩ.
6 Cʉ̃ Õ'acʉ̃ nisetisere cʉomigʉ̃, "Yʉ'ʉ a'ti nucũcãpʉ a'tigʉ, Õ'acʉ̃rẽ
ni'cãrõwijisere ne du'usome", niticʉ niwĩ.
7 A'tiro pe'e weecʉ niwĩ. Cʉ̃ ʉaro me'rã cʉ̃ wiogʉ nisere du'ucʉ niwĩ.
Du'u, a'ti nucũcãpʉ a'tigʉ, apĩrẽ da'raco'tegʉ weronojõ wa'acʉ niwĩ. A'ti
upʉ me'rã bajuacʉ niwĩ.
8 Tojo weegʉ masʉ̃ weronojõ bajugʉ, mejõ nigʉ̃ wa'acʉ niwĩ. Masã "Cʉ̃rẽ
curusapʉ paabi'peya" nicã, cʉ̃ pacʉre yʉ'tigʉ, yʉ'rʉnʉ'cãticʉ niwĩ. Cʉ̃
curusapʉ ña'arõ wẽrĩmigʉ̃, cʉ̃ pacʉre yʉ'rʉnʉ'cãticʉ niwĩ.
9 Cʉ̃, cʉ̃ pacʉre yʉ'tise bu'iri Õ'acʉ̃ nipe'tirã bu'ipʉ sõrõcʉ niwĩ. Cʉ̃
wãmerẽ ãpẽrã wãme yʉ'rʉoro añurõ wãcũdutigʉ, tojo weecʉ niwĩ.
10 Tojo weerã nipe'tirã ʉ'mʉsepʉ nirã́, a'ti nucũcãpʉ nirã́, wẽrĩ'cãrã Jesú
wãmerẽ tʉ'orã, ejaque'ape'tirãsama.
11 Nipe'tirã "Jesucristo marĩ wiogʉ nimi", nirãsama. Na Õ'acʉ̃rẽ,
"Añuyʉ'rʉami", nirãsama.

Jesucristore ẽjõpeorã ña'arõ weerãrẽ añuse queose ĩ'orãsama nise ni'i

12 Acawererã, yʉ'ʉ mʉsãrẽ ma'i'i. Todʉporopʉ yʉ'ʉ mʉsã me'rã
ní caterore yʉ'ʉ duti'quere yʉ'tiwʉ. Ni'cãrõacãrẽ yʉ'ʉ yoaropʉ ni'i.
Tjãsa'a majã. Totá nemorõ yʉ'tiya. Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ yʉ'rʉocʉ niwĩ. Tere
wiopesase me'rã wãcũña. Tere wãcũrã, "Ãpẽrã yʉ'rʉoro ni'i", nirõ
marĩrõ nisetiya. Añurõ niyapatiya. Ña'arõ weeri nírã, tojo weeya.
13 A'tiro ni'i. Mʉsãrẽ Õ'acʉ̃ añurõ weesĩ'rĩcã weesami. Cʉ̃ ʉaronojõ
mʉsãrẽ añurõ tu'ajanʉ'cõcã weesami.
14 No'o nipe'tisere wéérã tʉ'satimirã, ũrũsãse me'rã weeticã'ña.

15 Tojo weerã Õ'acʉ̃ põ'rã ña'ase marĩrã, bu'iri moorã nirãsa'a. Mʉsã
a'ti turicjãrã nisoori masã ña'arõ weesetirã wa'teropʉ ni'i. Mʉsã añurõ
wéérã, narẽ añurõ, queoro weesere ĩ'orãsa'a.
16 Añuse catise pe'titise quetire wererãsa'a. Mʉsã añurõ weese me'rã
yʉ'ʉ mʉsã tiropʉ bu'esija'quere a'tiro nigʉ̃ti. Jesucristo apaturi a'ticã, yʉ'ʉ
mejõ waro narẽ bu'etipã nígʉ̃, e'catigʉti.
17 Masã mʉsãrẽ ña'arõ weemicã, mʉsã Jesucristore ẽjõpeonu'cũ'u.
Mʉsã ẽjõpeose Õ'acʉ̃rẽ añuse o'ose weronojõ ni'i. Yʉ'ʉ Jesucristo yere
werese wapa yʉ'ʉre wẽjẽcã, Õ'acʉ̃rẽ añuse o'onemorõ weronojõ nirõsa'a.
Tojo wa'acã, yʉ'ʉ e'catigʉsa'a. Mʉsã quẽ'rãrẽ e'caticã weegʉsa'a.
18 Mʉsã yʉ'ʉre e'catitamurãsa'a.

Timoteo, Epafrodito ye cjase ni'i

19 Marĩ wiogʉ Jesú ʉacã, maata Timoteore mʉsã tiropʉ o'ógʉti. Mʉsã
ye quetire tʉ'ogʉ, e'catigʉti nígʉ̃, tojo weegʉti.
20 Timoteo dia'cʉ̃ yʉ'ʉ weronojõ wãcũmi. Cʉ̃ yʉ'ʉ weronojõ mʉsãrẽ
añurõ wa'acã ʉagʉ, ʉpʉtʉ wãcũque'timi.
21 Ãpẽrã na ye dia'cʉ̃rẽ añurõ wa'acã ʉasãsama. Jesucristo ye pe'ere
tojo wãcũtisama.
22 Mʉsã pũrĩcã Timoteo queoro weesere masĩtojasa'a. Cʉ̃ yʉ'ʉ me'rã
ni'cʉ̃ cʉ̃ pacʉ me'rã da'ragʉ weronojõ Jesucristo ye quetire weretamugʉ̃
weemi.
23 Tojo weegʉ yé cjasere añurõ masĩca be'ro cʉ̃rẽ mʉsã tiropʉ o'ógʉti.
24 Cʉ̃rẽ o'ósĩ'rĩmigʉ̃, yʉ'ʉ quẽ'rã Jesucristo marĩ wiogʉ o'ócã, maata
mʉsã tiropʉ wa'agʉsa'a.
25 “Apetero weegʉ Timoteo me'rã apĩ marĩ acaweregʉ Epafroditore
o'óroʉasato”, ni wãcũ'u. Epafrodito yʉ'ʉ me'rã tutuaro Jesucristo yere
weretamumi. Mʉsã basu yʉ'ʉre weetamudutirã cʉ̃rẽ o'ócãrã niwʉ̃.
26 Cʉ̃ mʉsãrẽ pũrõ ĩ'asĩ'rĩmi. Cʉ̃ dutitise quetire mʉsã masĩcã tʉ'ogʉ,
pũrõ bʉjawetiwĩ. Tojo weegʉ cʉ̃rẽ o'ógʉti.
27 Diacjʉ̃ta ni'i, pũrõ waro wa'awĩ. Wẽrĩse pʉ'to niwĩ. Cʉ̃ pũrõ
dutitimicã, Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ pajaña'wĩ. Cʉ̃ se'sarore tojo weetiwĩ. Yʉ'ʉ quẽ'rãrẽ
pajaña'wĩ. Epafrodito wẽrĩcãma, yʉ'ʉ nemorõ waro bʉjawetiyʉ'rʉabopã.
Tojo wa'acã ʉatigʉ, Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ yʉ'rʉowĩ.
28 Mʉsã cʉ̃rẽ ĩ'arã, e'catiato tja nígʉ̃ o'ó'o. Mʉsã e'catise quetire tʉ'ogʉ,
yʉ'ʉ quẽ'rã e'catigʉsa'a.
29 E'catise me'rã cʉ̃rẽ ñe'eña. Jesucristore ẽjõpeogʉ marĩ acaweregʉ
nimi. Nipe'tirã cʉ̃ weronojõ nirãrẽ añurõ weeya.
30 Epafrodito Jesucristo yere da'raco'tetjĩagʉ̃, wẽrĩa wa'amiwĩ. Mʉsã
yʉ'ʉre weetamuta basiotisere weetamusĩ'rĩgʉ̃, tojo wa'awĩ. Tojo weerã
cʉ̃rẽ añurõ ñe'eña.

3

Pablo “A'tiro nisetiroʉa'a” ní'que ni'i

1 Acawererã, ni'cãrõacãrẽ mʉsã Jesucristo yarã nitjĩarã, e'catiya. Yʉ'ʉ
todʉporo ní'quere apaturi ninemocã, yʉ'ʉre mejẽcã niwe'e. Yʉ'ʉ
ninemocã, añu ni'i mʉsãrẽ.
2 Ña'arõ weerãrẽ tʉ'omasĩña. Na Õ'acʉ̃ yarã niato nírã nipe'tirãrẽ
õ'rẽcjʉ yapa caserore yejecõ'adutima.

3 Marĩ pũrĩcã tojo weetimirã, Jesucristore ẽjõpeotĩjĩarã, diacjʉ̃ Õ'acʉ̃
dutisere añurõ weerã̃ ni'i. A'tiro ni'i. Espíritu Santu weetamuse me'rã
Õ'acʉ̃rẽ ñubuepeo'o. Tojo nicã Jesucristo marĩpʉre niyucã, pũrõ e'cati'i.
"Masã weesetise bu'icjase me'rã yʉ'rʉrãsa'a", niwe'e.
4 Yʉ'ʉ pũrĩcã "Yʉ'ʉ weeseti'que ye bu'iri yʉ'rʉgʉsa'a", nímasĩ'i. Yʉ'ʉ
a'tere nipe'tirã nemorõ nímasĩ'i, nígʉ̃ pe'e.
5 A'tiro ni'i yʉ'ʉre. Ocho nʉmʉrĩ yʉ'ʉ bajuáca be'ro yʉ'ʉ õ'rẽcjʉ yapa
caserore yejecõ'acãrã̃ niwã. Yʉ'ʉ Israe curuacjʉ̃ Benjamí ya curuacjʉ̃ ni'i.
Yʉ'ʉ hebreo masʉ̃ ni'i. Yʉ'ʉ pacʉsʉmʉa quẽ'rã náta niwã. Yʉ'ʉ Moisé
duti'quere ẽjõpeori masʉ̃ niyugʉ, fariseo masʉ̃ niwʉ̃.
6 Yʉ'ʉ tere ʉpʉtʉ waro ẽjõpeoyugʉ, Jesucristore ẽjõpeori curuacjãrãrẽ
ña'arõ weewʉ. Moisé duti'quema queoro weewʉ. Ne ni'cʉ̃ yʉ'ʉre "Queoro
weetiwĩ", nímasĩtisami.
7 Todʉporopʉre "Yʉ'ʉ niseti'quere yʉ'ʉre añuyʉ'rʉa'a", nimiwʉ̃.
Ni'cãrõacãrẽ "Yʉ'ʉ Jesucristore ẽjõpeogʉ, nipe'tise todʉporo cjase wapa-
marĩ'i", ni tʉ'oña'a.
8 Apeyema, yʉ'ʉ wiogʉ Jesucristore masĩse wapatiyʉ'rʉa'a. Apeyenojõ
yʉ'ʉ cʉobo'que nemorõ wapati'i. Jesucristore ẽjõpeose bu'iri nipe'tise
yʉ'ʉ weeseti'quere, niseti'quere marĩ ʉatisere cõ'arã weronojõ cõ'awʉ̃.
Jesucristo yʉ'ʉ wiogʉre cʉosĩ'rĩgʉ̃, tojo weewʉ.
9 A'tiro ʉa'a. Jesucristore yʉ'ʉ me'rã nicã ʉa'a. Moisé duti'quere weese
me'rã Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre "Añugʉ̃ nimi", nisome. Yʉ'ʉ Jesucristore ẽjõpeose
me'rã pe'e Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre añurõ ĩ'asami. Yʉ'ʉ ẽjõpeose bu'iri yʉ'ʉre queoro
weecã weemi.
10 Yʉ'ʉ a'tiro dia'cʉ̃ weesĩ'rĩ'i. Cristore añurõ masĩsĩ'rĩ'i. Õ'acʉ̃ cʉ̃
tutuaro me'rã yʉ'ʉre dʉcayunu'cũcã ʉa'a. Cʉ̃ tutuase me'rã Cristore
masõcʉ niwĩ. Cristo cʉ̃ pacʉ yere wéégʉ, pi'eti, curusapʉ wẽrĩcʉ
niwĩ. Yʉ'ʉ quẽ'rã Õ'acʉ̃ yere ʉpʉtʉ weesĩ'rĩ'i. Jesucristo yere wẽrĩgʉ̃pʉ,
weetʉosĩ'rĩ'i.
11 Wẽrĩ'cãrã masãmʉjãarãsama. Yʉ'ʉ quẽ'rã na weronojõ mejãrõta
masãmʉjãasĩ'rĩsa'a.

Marĩ añurõ yʉ'rʉsĩ'rĩrã, wãcũtutuarʉʉa'a nise ni'i

12 Yʉ'ʉ a'te nipe'tisere "Jesucristo weronojõ weetu'ajanʉ'cõpe'otoja'a",
nigʉ̃ mejẽta wee'e. Nipe'tisere queoro weewe'e yujupʉ. Tojo weetimicã,
Jesucristo yʉ'ʉre cʉ̃ yagʉ sãjãcã weetojacʉ niwĩ. Tojo weegʉ cʉ̃ weronojõ
nisĩ'rĩgʉ̃, tutuaro me'rã cʉ̃ yere wee'e.
13 Acawererã, "Yʉ'ʉ nipe'tisere queoro weetoja'a", niwe'e. A'tiro pe'e
wee'e. Todʉporo yʉ'ʉ wee'quere wãcũwe'e. Be'ropʉ niatje pe'ere añurõ
weetu'ajasĩ'rĩgʉ̃, wãcũtutua'a.
14 Añurõ tu'ajanʉ'cõsĩ'rĩ'i. Õ'acʉ̃ ʉ'mʉsepʉ o'oatjere ñe'esĩ'rĩgʉ̃,
nipe'tise cʉ̃ yere tutuaro me'rã wee'e. Marĩ Jesucristore ẽjõpeorã niyucã,
marĩrẽ catise pe'titisere o'ogʉsami.
15 Nipe'tirã Jesucristore añurõ ẽjõpeorã yʉ'ʉ ní'caronojõta wãcũrõʉa'a.
Mʉsã mejẽcã wãcũcã, Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ diacjʉ̃ wãcũcã weegʉsami.
16 Marĩ Jesucristore ẽjõpeodʉ'pocãti'caronojõta queoro wãcũ, queoro
tu'ajanʉ'cõrõʉa'a.
17 Acawererã, yʉ'ʉ weesere ĩ'acũu sirutuya. Ãpẽrãrẽ ʉ̃sã weronojõ
weerãrẽ na weese quẽ'rãrẽ ĩ'acũuña.

18 Todʉporopʉ pejetiri mʉsãrẽ weretojawʉ. Utise me'rã ninemogʉ̃ti
tja. A'tiro ni'i. Pãjãrã na ña'arõ weesetise me'rã Jesucristore ĩ'atu'tirã
weronojõ nima. Na cʉ̃ curusapʉ wẽrĩ'quere yabirã weronojõ weema.
19 Be'ropʉre pecame'epʉ yapatirãsama. Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeotima. Na
ʉaripejase dia'cʉ̃rẽ ẽjõpeoma. Bopoyaronojõ o'orã, na weese pe'ere
"Añuyʉ'rʉa'a", niyʉ'rʉnʉ'cãma. A'ti nucũcã cjase dia'cʉ̃rẽ wãcũma.
20 Marĩ pũrĩcã ʉ'mʉsepʉ wa'ari masã ni'i. Topʉ marĩ ya macã ni'i.
Marĩ wiogʉ Jesucristo marĩrẽ yʉ'rʉogʉ ʉ'mʉsepʉ nimi. Cʉ̃ a'ti nucũcãpʉ
apaturi a'tiatjere yucuerã wee'e.
21 Cʉ̃ marĩ ya upʉ a'ti upʉmejãrõrẽ dʉcayugʉsami. Cʉ̃ ya upʉ weronojõ
añubutiari upʉ weegʉsami. Cʉ̃ nipe'tisere cʉ̃ doca tojacã weegʉsami.
Cʉ̃ tojo weemasĩrõnojõta mejãrõta cʉ̃ tutuaro me'rã marĩ quẽ'rãrẽ
dʉcayugʉsami.

4

Jesucristo me'rã e'catinu'cũdutise ni'i

1 Jesucristo marĩrẽ cʉ̃ ya upʉ añubutiari upʉre weronojõ weegʉsami.
Tojo weerã acawererã yʉ'ʉ mairã, Jesucristore ne ẽjõpeodu'uticã'ña.
Mʉsãrẽ pũrõ ma'i'i. Pũrõ ĩ'asĩ'rĩ'i. Mʉsã yʉ'ʉre e'caticã wee'e. Mʉsã
queoro weese me'rã yʉ'ʉ bu'e'quere ĩ'o'o.
2 Apeyema, mʉsãnumia Evodia, Síntique, marĩ wiogʉre ẽjõpeoyurã,
a'merĩ mʉsã basu pe'sutiticã'ña. Ni'cãrõnojõ wãcũña.
3 Sícigo, mʉ'ʉ yʉ'ʉ me'rã weretamugʉ̃ waro ni'i. Na numiarẽ
ni'cãrõnojõ wãcũcã weeya. Õ'acʉ̃ masãrẽ yʉ'rʉomi nise quetire werecã,
na numia yʉ'ʉre weretamuwã. Na me'rã Clemente quẽ'rã niwĩ. Tojo nicã
ãpẽrã na me'rã yʉ'ʉre weretamuwã. Na Õ'acʉ̃ ya pũrĩ catinu'cũse nirĩ
pũrĩpʉ ojaõ'ono'cãrã nitojasama.
4 Mʉsã Jesucristo yarã nitjĩarã, cʉ̃ me'rã e'catinu'cũcã'ña. Apaturi
ninemogʉ̃ti. E'catidu'uticã'ña.
5 Mʉsã ãpẽrãrẽ pajaña'sere nipe'tirã masĩato. Marĩ wiogʉ a'tiatjo
cã'rõacã dʉ'sa'a.
6 No'o de'ro wa'asere wãcũque'titicã'ña. A'tiro pe'e weeya. Nipe'tise
mʉsãrẽ no'o wa'asere Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩña. Cʉ̃rẽ sẽrĩrã, e'catise o'oya.
7 Mʉsã tojo weecã, Õ'acʉ̃ ejerisãjãcã weegʉsami. Cʉ̃ tojo weese
añubutiase ni'i. Masã na tʉ'opõtẽotise ni'i. Mʉsã Jesucristo yarã niyucã,
mʉsãrẽ añurõ ejeripõ'rãticã weegʉsami. Tojo nicã mʉsã wãcũsepʉre
añurõ tʉ'oña'nu'cũcã weegʉsami.

Añuse dia'cʉ̃rẽ wãcũnʉrʉ̃dutise ni'i

8 Acawererã, yʉ'ʉ a'tiro ojatʉogʉti. Nipe'tise diacjʉ̃ nisere wãcũña.
Nipe'tise a'teta wiopesa'a nisere wãcũña. Queorota nitʉ'sa'a nisere
wãcũña. Añuse warore wãcũña. Añuse tʉ'sasere wãcũña. Masã añurõ
ucũno'sere wãcũña. Nipe'tise añusere, e'catipeosenojõrẽ wãcũña.
9 Yʉ'ʉ mʉsãrẽ bu'egʉ ucũcã tʉ'o'quere "A'tiro weeroʉa'a" ní'quere
weeya. Yʉ'ʉ de'ro weecã ĩ'a'quere weeya. Tojo weecã, Õ'acʉ̃ ejerisãjãsere
o'ogʉ mʉsã me'rã nigʉ̃sami.

Filipocjãrã Pablore niyeru weetamu'que ni'i

10 Mʉsã yʉ'ʉre apaturi weetamusere ĩ'agʉ̃, yʉ'ʉ marĩ wiogʉ me'rã pũrõ
e'cati'i. "Mʉsã yʉ'ʉre wãcũtiwʉ", nigʉ̃ mejẽta wee'e. Mʉsãrẽ yʉ'ʉre
weetamuta basiotiwʉ.

11 “Apeyenojõ yʉ'ʉre dʉ'sa'a”, nigʉ̃ mejẽta wee'e. No'o yʉ'ʉ cʉose me'rã
e'catimasĩ'i.
12 Yʉ'ʉ pajasecʉogʉ e'catise me'rã nímasĩ'i. Peje cʉogʉ quẽ'rã nímasĩ'i.
Yʉ'ʉre no'o de'ro wa'acã, e'catise me'rã nímasĩ'i. Yʉ'ʉ yapigʉ, yapitigʉ
quẽ'rã, e'catimasĩ'i. Peje cʉoyʉ'rʉmajãgʉ̃, e'catimasĩ'i. Móógʉ̃ quẽ'rã,
e'catimasĩ'i.
13 Jesucristo yʉ'ʉre tutuase o'ogʉ me'rã nipe'tisere nʉ'cãmasĩ'i.
14 Tojo nimicã, yʉ'ʉ pi'etiri cura yʉ'ʉre weetamurã, añurõ weewʉ.
15 Mʉsã Filipocjãrã a'tiro masĩ'i. Yʉ'ʉ Macedonia di'ta mʉsã tiropʉ
niwʉ̃. Topʉ nígʉ̃, mʉsãrẽ Jesucristo yere werenʉ'cãwʉ̃. Be'ro apesepʉ
wijawã'cãwʉ̃. Filipopʉ ní'cʉ wijacã, mʉsã dia'cʉ̃ yʉ'ʉre weetamurã
niyeru o'owʉ. Jesucristo ye quetire tʉ'o'que wapa e'catirã, tojo weewʉ.
16 Yʉ'ʉ Macedoniapʉ ní'cʉ wijase dʉporo Tesalónicapʉ nínicã, mʉsã
pejetiri yʉ'ʉre niyeru o'owʉ.
17 Yʉ'ʉ mʉsãrẽ apeyenojõ o'oro dia'cʉ̃ ʉagʉ mejẽta wee'e. A'tiro ʉa'a.
Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉre ãpẽrãrẽ apeyenojõ o'o'que me'rã mʉsã nemorõ cʉocã
ʉa'a. Mʉsã o'ocã, Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ añurõ weegʉsami.
18 Nipe'tise Epafrodito me'rã mʉsã o'o'quere ñe'etojawʉ. Tere ñe'egʉ̃,
yʉ'ʉ ʉase nemorõ cʉo'o. Mʉsã o'o'que Õ'acʉ̃rẽ o'ose weronojõ ni'i. Cʉ̃
tojo weesere tʉ'sami.
19 Õ'acʉ̃ yʉ'ʉ wiogʉ nipe'tise mʉsãrẽ dʉ'sasenojõrẽ o'ogʉsami. Cʉ̃
Jesucristo me'rã peje waro añubutiase cʉoyʉ'rʉnʉ'cãmi. Cʉ̃ cʉosenojõrẽ
mʉsãrẽ o'ogʉsami.
20 Marĩ pacʉ Õ'acʉ̃rẽ e'catipeonu'cũrã. Tojota weerã.

Pablo añudutitʉo'que ni'i

21 Nipe'tirã Jesucristore ẽjõpeorã añuato. Marĩ acawererã yʉ'ʉ me'rã
nirã̃ mʉsãrẽ añudutima.
22 Nipe'tirã a'tocjãrã Jesucristo yarã romano masã wiogʉ ya wi'ipʉ nirã̃
quẽ'rã añudutima.
23 Marĩ wiogʉ Jesucristo mʉsãrẽ añurõ weeato.
Tocã'rõta oja'a.
Pablo.

Pablo Colosacjãrãrẽ ojáca pũrĩ ni'i

A'ti pũrĩ a'tiro weero ojano'pã nise ni'i

Pablo Colosa, Frigia di'tapʉ nirĩ macãcjãrãrẽ ojacʉ niwĩ. Cʉ̃ ne ni'cãti na tiropʉre wa'aticʉ niwĩ. Cʉ̃ me'rãcjãrã Jesucristo ye quetire were, cʉ̃rẽ ẽjõpeori curuacjãrã sãjãcã weecãrã niwã. Ti curua Colosacjãrãrẽ Epafras Jesucristo ye quetire bu'e, narẽ sʉ'ori niseticʉ niwĩ.

A'ti pũrĩrẽ Pablo bu'iri da'reri wi'ipʉ nígʉ̃, ojacʉ niwĩ.

A'tere ojacʉ niwĩ. Na añurõ weesere tʉ'ogʉ, Õ'acʉ̃rẽ e'catise o'osere ojacʉ niwĩ. Tojo nicã mejẽcã bu'eri masãrẽ tʉ'omasĩña nisere ojacʉ niwĩ. Apeyere, Jesucristo yere mʉsã tʉ'o'caronojõta queoro weeya nisere ojacʉ niwĩ.

Pablo Colosacjãrã Jesucristore ẽjõpeorãrẽ oja'que ni'i

1 Yʉ'ʉ marĩ acawereg̃ʉ Timoteo me'rã mʉsãrẽ añuduti'i. Õ'acʉ̃ ʉa'caronojõta yʉ'ʉre Jesucristo cʉ̃ ye quetire weredutigʉ cũuwĩ.

2 Mʉsã Colosacjãrã Jesucristo yarã cʉ̃rẽ ẽjõpeonu'cũrãrẽ oja'a. Mʉsãrẽ Õ'acʉ̃ marĩ pacʉ añurõ weeato. Ejerisãjãcã weeato.

Pablo Colosacjãrãrẽ Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩbosa'que ni'i

3 Õ'acʉ̃ marĩ wiogʉ Jesucristo pacʉre mʉsãrẽ sẽrĩbosasetirinʉcʉ̃ e'catise o'o'o.

4-5 Mʉsã ye quetire tʉ'owʉ. A'tiro ni'i. Mʉsã Jesucristo masãrẽ yʉ'rʉomi nise diacjʉ̃ cjasere tʉ'ocãrã niwʉ̃. Tere tʉ'orã, mʉsãrẽ Õ'acʉ̃ ʉ'mʉsepʉ weeatjere e'catiyutojacãrã niwʉ̃. Tojo weerã Jesucristore añurõ ẽjõpeocãrã niwʉ̃. Mʉsã basu Õ'acʉ̃ yarã nipe'tirãrẽ añurõ ma'iseticãrã niwʉ̃. Ʉsã tere tʉ'o'cãrã nitjĩarã, Õ'acʉ̃rẽ e'catise o'o'o.

6 Ãpẽrã quẽ'rã tojota te quetire tʉ'orã, mʉsã weronojõta weerã weema. Nipe'tiropʉ wereturiawã'cãrã weema. Mʉsã Õ'acʉ̃ masãrẽ ma'isere tʉ'orã, "Diacjʉ̃ta ni'i", nicãrã niwʉ̃.

7 Ʉsã ʉpʉtʉ ma'igʉ̃ Epafras mʉsãrẽ te quetire werecʉ niwĩ. Cʉ̃ ʉ̃sãrẽ da'ratamugʉ̃ nimi. Õ'acʉ̃ bese'cʉ Cristo ye cjasere mʉsãrẽ weregʉ nimi.

8 Cʉ̃́ta mʉsã ye quetire miiejawĩ. Mʉsã Jesucristore ẽjõpeotjĩarã añurõ ma'isetisere werewĩ.

9 Tojo weerã Epafras mʉsã ye quetire wéréca nʉmʉta maata ʉ̃sã Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩbosanʉ'cãwʉ̃. A'tiro nicã quẽ'rãrẽ mʉsãrẽ tojo sẽrĩbosanu'cũcã'a. A'tiro sẽrĩbosa'a: "Õ'acʉ̃, Espíritu Santu tʉ'omasĩse o'oato narẽ. Cʉ̃ tojo o'ocã, na mʉ'ʉ duti'quere añurõ tʉ'omasĩrãsama.

10 Mʉ'ʉ yarã weronojõta weesetirãsama", ni sẽrĩbosa'a. Õ'acʉ̃ mʉsã tojo weecã ĩ'agʉ̃, e'catigʉsami. Mʉsã cʉ̃ ʉa'caronojõta añurõ weerãsa'a. Cʉ̃rẽ masĩnemorãsa'a.

11 Cʉ̃ tutuayʉ'rʉagʉ cʉ̃ tutuasere mʉsãrẽ o'ogʉsami. Tojo weecã, mʉsã e'catise me'rã nipe'tise mejẽcã wa'asere wãcũtutuarãsa'a.

12 Mʉsã Õ'acʉ̃rẽ e'catise o'orãsa'a. Cʉ̃ mʉsã ña'arõ wee'quere dʉporopʉ acobojo, dʉcayutojacʉ niwĩ. Tojo weerã mʉsã cʉ̃ tiropʉ ãpẽrã cʉ̃ yarã, cʉ̃rẽ ẽjõpeorã me'rã nirãsa'a.

13-14 Marĩ pacʉ Õ'acʉ̃ marĩrẽ, wãtĩ dutino'cãrãrẽ yʉ'rʉocʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ macʉ̃ wẽrĩse me'rã na'itĩ'arõpʉ weronojõ ní'cãrãrẽ yʉ'rʉocʉ niwĩ. Marĩ ña'ase wee'quere acobojocʉ niwĩ. Tojo weegʉ marĩrẽ cʉ̃ macʉ̃ ʉpʉtʉ maigʉ̃rẽ o'ócʉ niwĩ. Marĩ wiogʉ niato nígʉ̃ tojo weecʉ niwĩ.

Õ'acʉ̃ Jesucristo wẽrĩse me'rã masãrẽ yʉ'rʉo'que ni'i

15 Õ'acʉ̃rẽ ĩ'ano'ña marĩ'i. Cʉ̃ macʉ̃ a'ti nucũcãpʉ a'tigʉ, cʉ̃ nisetisere masãrẽ bajuyoropʉ ĩ'ocʉ niwĩ. Jesucristo nipe'tise dʉporo nitojacʉ niwĩ.

16 Õ'acʉ̃ cʉ̃ macʉ̃ me'rã nipe'tisere ʉ'mʉse, a'ti di'ta bajurã, bajutirãrẽ weecʉ niwĩ. Apeye quẽ'rãrẽ bajuse, bajutisere weecʉ niwĩ. Tojo nicã wiorãrẽ ʉ'mʉsepʉ nirã̃, a'ti nucũcãpʉ nirã̃, nipe'tirãrẽ weecʉ niwĩ. Tere wéégʉ, "Yʉ'ʉ macʉ̃ ye nirõsa'a", nicʉ niwĩ.

17 Cʉ̃ macʉ̃ ne waropʉta nipe'tise cʉ̃ bajurẽse dʉporo nitojacʉ niwĩ. Cʉ̃ me'rãta cʉ̃ bajurẽ'que ninu'cũcã'a. Queoro dʉcayuro marĩrõ ninu'cũ'u.

18 Jesucristo marĩ dʉpoá cʉ̃rẽ ẽjõpeorã wiogʉ nimi. Cʉ̃ʉ́ta marĩ cʉ̃rẽ ẽjõpeorãrẽ catise o'ogʉ nimi. Marĩ nipe'tirã Jesucristore ẽjõpeorã ni'cã curua, ni'cã upʉ ni'i. Cʉ̃ marĩ masã ma'mi nimi. Cʉ̃ wẽrĩca be'ro marĩ nipe'tirã dʉporo masãcʉ niwĩ. Tojo weegʉ nipe'tirã bu'ipʉ nimi.

19 Õ'acʉ̃ a'tiro nicʉ niwĩ: "Yʉ'ʉ macʉ̃ yʉ'ʉ weronojõta niato", nicʉ niwĩ. Tojo weero nipe'tise Õ'acʉ̃ nisetise Jesucristopʉreta ni'i.

20 Õ'acʉ̃ cʉ̃ macʉ̃rẽ wẽrĩcã ʉacʉ niwĩ. Nipe'tise, nipe'tirã, ʉ'mʉse, a'ti nucũcã yʉ'ʉ me'rã apoato nígʉ̃ tojo weecʉ niwĩ. Cʉ̃ macʉ̃ curusapʉ wẽrĩse me'rã apocʉ niwĩ.

21 Mʉsã quẽ'rã ne waro Õ'acʉ̃rẽ masĩticãrã niwʉ̃. Mʉsã ña'arõ weeseti'que bu'iri Õ'acʉ̃rẽ ĩ'atu'ti, ña'arõ wãcũcãrã niwʉ̃.

22 Mʉsã tojo nisetimicã, Õ'acʉ̃ ni'cãrõacãrẽ mʉsã me'rã apocʉ niwĩ. Jesucristo marĩ weronojõ upʉtigʉ ti upʉ me'rãta cʉ̃ pi'eti, wẽrĩcʉ niwĩ. Cʉ̃ wẽrĩse me'rã Õ'acʉ̃ yarã bu'iri marĩrã tojacã weecʉ niwĩ. Cʉ̃ pacʉpʉre mʉsãrẽ wiagʉti nígʉ̃, tojo weecʉ niwĩ.

23 Mʉsã cʉ̃ ye quetire ẽjõpeonu'cũcã, cʉ̃ ʉaro weenu'cũcã, tojo weegʉsami. Ãpẽrã mʉsãrẽ mejẽcã werecã, cʉ̃ ye quetire ne cõ'aticã'ña. A'tere nipe'tirocjãrãpʉ tʉ'orã weema. Yʉ'ʉ quẽ'rã a'te quetire wereta-musijagʉta ni'i.

Õ'acʉ̃ Pablore Jesucristore ẽjõpeorãrẽ weetamuduti'que ni'i

24 Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre wereduti'quere weregʉ, apetero pũrõ pi'eti'i. Tojo pi'etimigʉ̃, e'cati'i. Jesucristo cʉ̃rẽ ẽjõpeorã ye niatjere pi'etitojacʉ niwĩ. Tojo weegʉ yʉ'ʉ quẽ'rã cʉ̃rẽ ẽjõpeorãrẽ weetamusĩ'rĩgʉ̃ pi'eti'i.

25 Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre narẽ weetamudutiwĩ. Tojo weegʉ yʉ'ʉ mʉsã Jesucristore ẽjõpeorãrẽ a'tiro wee'e. Cʉ̃ ye quetire añurõ tʉ'omasĩpe'oato nígʉ̃ mʉsãrẽ weetamu'u.

26-27 Mʉsã Colosacjãrã, judío masã nitirã quẽ'rãrẽ añubutiase queti ni'i. Jesucristo mʉsãpʉreta nimi. Cʉ̃ mʉsã me'rã niyucã, añuse mʉsã ʉ'mʉsepʉ niatjere masĩ, e'catiyutojasa'a. Õ'acʉ̃ maata judío masã nitirãrẽ Jesucristo yʉ'rʉogʉsami nisere wereticʉ niwĩ. Tojo weerã ne warocjãrãpʉa a'tere masĩticãrã niwã. A'tocaterore Õ'acʉ̃ Jesucristore ẽjõpeorãrẽ masĩcã weemi.

28 Ʉsã Jesucristo ye quetire were'e. Nipe'tirã masãnʉcʉ̃rẽ cʉ̃ nisetisere masĩdutirã were'e. Cʉ̃ ʉaro weedutirã, cʉ̃ me'rã ninu'cũdutirã were'e.

29 A'tere weesĩ'rĩgʉ̃, Jesucristo cʉ̃ tutuase o'ose me'rã yʉ'ʉ masãrẽ ʉpʉtʉ bu'e, narẽ Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩbosa'a.

2

1 Yʉ'ʉ ní'caronojõta mʉsã ye niatjere ʉpʉtʉ wãcũ, Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩbosa'a. Tojo weegʉ mʉsãrẽ a'tere masĩato nígʉ̃ ojao'ogʉ wee'e. Nipe'tirã Laodiceacjãrãrẽ, tojo nicã yʉ'ʉre ĩ'atirãrẽ mejãrõta sẽrĩbosa'a.

2 A'tiro sẽrĩ'i: "Õ'acʉ̃, narẽ wãcũtutuase o'oya. Añurõ sʉ'ori nisetiato. A'merĩ ma'iato. Na añurõ mʉ'ʉ ye cjasere tʉ'omasĩpe'oato. Na tojo wéérã, mʉ'ʉ macʉ̃rẽ añurõ masĩrãsama", ni sẽrĩbosa'a. Ne waropʉre Õ'acʉ̃ nipe'tise cʉ̃ macʉ̃ Jesucristo ye cjasere wereticʉ niwĩ. A'tocaterore majã cʉ̃ yere weremi.

3 A'tiro ni'i. Jesucristopʉreta nipe'tise masĩse, tʉ'omasĩse ni'i. Tojo weegʉ cʉ̃ dia'cʉ̃ añurõ masĩgʉ̃ nimi. Cʉ̃rẽ ẽjõpeorã nipe'tise masĩsere bocano'o.

4 Ãpẽrã mʉsãrẽ diacjʉ̃ weronojõ ucũmaasoobosama. Añurõ tʉ'omasĩña nígʉ̃, tere were'e.

5 Yʉ'ʉ aperopʉ nimigʉ̃, mʉsã wa'teropʉ nígʉ̃ weronojõ tʉ'oña'a. Mʉsãrẽ pũrõ wãcũ'u. Yʉ'ʉ mʉsã añurõ niseticã tʉ'ogʉ, mʉsã Jesucristore ẽjõpeocã tʉ'ogʉ, ʉpʉtʉ e'cati'i.

6 Ne waropʉre marĩ wiogʉ Jesucristore ẽjõpeocãrã niwʉ̃. Titapʉre mʉsã ẽjõpeo'caronojõta a'tiro nicã quẽ'rãrẽ nipe'tise nʉmʉrĩ cʉ̃rẽ ẽjõpeonu'cũcã'ña.

7 Cʉ̃rẽ nemorõ masĩnemoña. Mʉsãrẽ bu'e'caronojõta cʉ̃rẽ ẽjõpeonemoña. Ʉmʉcorinʉcʉ̃ Õ'acʉ̃rẽ "Añu'u", ni e'catise o'oya.

Jesucristore ẽjõpeotirã ẽjõpeo'que ni'i

8 Ãpẽrã mʉsãrẽ werecã, añurõ tʉ'omasĩña. Na mʉsãrẽ nisoose me'rã werebosama. Diacjʉ̃ weronojõ ucũsama. Niwe'e. Te ucũse me'rã masãrẽ were, maasoorã weema. Jesucristo ye mejẽta ni'i. Na basu na wãcũsere, dʉporocjãrãpʉ nisetimʉjãti'quere wererã weema. Tojo weerã narẽ ẽjõpeoticã'ña.

9 A'tiro pe'e ni'i. Jesucristopʉre nipe'tise Õ'acʉ̃ nisetise ni'i.

10 Mʉsã quẽ'rã cʉ̃pʉreta ni'i. Tojo weerã mʉsã Õ'acʉ̃rẽ cʉoyʉ'rʉatoja'a. Jesucristo nipe'tirã wiogʉ nimi. Ʉ'mʉsecjãrã, a'ti turicjãrã, bajurã, bajutirã nipe'tirã wiorã cʉ̃ doca nima.

11 Mʉsã masĩsa'a, Õ'acʉ̃ yarã sãjãsĩ'rĩrã, judío masã weronojõ õ'rẽcjʉ yapa caserore yejecõ'aticãrã niwʉ̃. A'tiro pe'e wa'acaro niwʉ̃. Jesucristo basu mʉsã ña'arõ weesetisere cõ'acʉ niwĩ. Tojo weerã õ'rẽcjʉ yapa caserore yejecõ'a'cãrã weronojõ Õ'acʉ̃ yarã tojacãrã niwʉ̃.

12 Jesucristo wẽrĩ yaano'cʉ niwĩ. Mʉsã quẽ'rã wãmeyeno'rã, ña'arõ weeseti'quere du'urã, wẽrĩ yaano'cãrã weronojõ tojacãrã niwʉ̃. Wẽrĩ'cãrã, catirã na wee'quere weetimimaba. Tojo weerã mʉsã quẽ'rã todʉporopʉ wee'quere weetisa'a. Jesucristo wẽrĩca be'ro Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ masõcʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ masõ'caronojõta mʉsã quẽ'rãrẽ masõgʉ̃, apesu'tiro sãjãcã weecʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ cʉ̃ tutuaro me'rã cʉ̃ macʉ̃ Jesucristore masõ'quere mʉsã ẽjõpeoyucã, tojo weecʉ niwĩ.

13 Mʉsã judío masã nitirã õ'rẽcjʉ yapa caserore yejecõ'aticãrã niwʉ̃. Tojo nicã ña'arõ weecũcãrã niwʉ̃. Ña'arõ nisetitjĩarã, todʉporopʉre

wẽrĩ'cãrã weronojõ nicãrã niwũ. A'tocaterore majã Õ'acũ yarã ni'i. Cũ
mʉsãrẽ catinu'cũcã weecʉ niwĩ. Mʉsãrẽ ña'arõ wee'quere acobojocʉ
niwĩ.
14 Õ'acũ cũ duti'quere yʉ'rʉnʉ'cãcã, marĩrẽ bu'iri da'rebopĩ. Te marĩ
peje ña'ase cʉomi'quere cũ macũ curusapʉ wẽrĩse me'rã acobojocʉ niwĩ.
15 Jesucristo cũ wẽrĩse me'rã nipe'tirã ĩ'orõpʉ wãtĩarẽ docaque'acã
weecʉ niwĩ.

"A'ti nucũcã cjasere pũrõ wãcũticã'ña" ní'que ni'i

16 Mʉsã masĩsa'a, judío masã ni'cãrẽ apeye ba'asere ba'adutitisama.
Tojo weerã ãpẽrã mʉsã sĩ'rĩsere, ba'asetisere judío masãrẽ dutítisenojõrẽ
na ucjacã, tʉ'oticã'ña. Na peje bosenʉmʉrĩ cʉosama. Ni'cã cũ'marẽ,
ma'ma mujĩpũrẽ, tojo nicã semanarĩnʉcũ na soowʉase nʉmʉrĩrẽ
cʉosama. Na weronojõta ticʉse bosenʉmʉrĩ weedutisama. "Mʉsã tojo
weetirã, Õ'acũ duti'quere weewe'e", nisama. Na tojo nicã, tʉ'oticã'ña.
17 Õ'acũ tere ne waropʉre Jesucristore queose o'oyugʉ weecʉ niwĩ. Yʉ'ʉ
macũ ye cjasere masĩato nígũ tojo weecʉ niwĩ. Ni'cãrõacãrẽ Jesucristo
a'titojacʉ niwĩ. Tojo weegʉ masãrẽ a'tere todʉporopʉ duti'quere Õ'acũ
sõ'owaro weedutitimi majã.
18 Ãpẽrã mʉsãrẽ a'tiro nisoobosama: "Ʉsã añurã ni'i. Õ'acũ ũsãrẽ
añurõ wãcũato nírã be'ti ñubue'e. Õ'acũrẽ wereco'terãrẽ ñubuepeo'o.
Ʉsã cãrĩtimirã quẽ'ese weronojõ Õ'acũ yere ĩ'a'a. Tojo wéérã, ũsã ãpẽrã
yʉ'rʉoro Õ'acũ ye cjasere añurõ masĩ'i. Mʉsã quẽ'rã tojota weeya.
Mʉsã a'tere weetirã, bu'iri cʉorãsa'a", nibosama. Mʉsãrẽ tojo nicã, ne
ẽjõpeoticã'ña. "Masĩrã waro ni'i ũsã", ni wãcũsama. Tojo nima'acãrã
weema. A'te masã wãcũse dia'cũ ni'i.
19 Na Jesucristore sirututima. Marĩ pũrĩcã Jesucristo ya curuacjãrã ni'i.
Cũta nimi marĩ dʉpoá. Marĩrẽ cũ masĩsere, tutuasere o'osami. Te me'rã
marĩ ʉmʉcorinʉcũ Õ'acũ ʉaronojõ nemorõ a'merĩ ma'i, weetamumasĩ'i.
20 Mʉsãrẽ todʉporopʉre mʉsã ñecũsʉmʉa nisetimʉjãti'quere peje
dutise nicaro niwũ. A'tocaterore todʉporopʉ weeseti'quere Jesucristo cũ
wẽrĩse me'rã yʉ'rʉweticã weecʉ niwĩ. Yʉ'rʉwetica be'ro nimicã, ¿de'ro
weerã mʉsã todʉporopʉ weeseti'caronojõta niti tja?
21 Mʉsãrẽ ãpẽrã "A'tenojõrẽ ñe'eticã'ña, tenojõrẽ ba'aticã'ña", ni-
bosama.
22 Na tojo nírã, a'ti turi cjase maata pe'tisere ucũrã weema. Masã na
wãcũrõ me'rã weedutise ni'i.
23 Na dutise añubutiase weronojõ bʉsʉ'ʉ. Bu'icjase dia'cũ a'tiro
nita'sasama: "Mʉsã quẽ'rã ũsã weronojõta añurõ ẽjõpeorʉʉa'a. Õ'acũ
marĩrẽ añurõ wãcũato nírã be'tirʉʉa'a. Marĩ upʉ quẽ'rã ña'a nisa'a. Tojo
weerã marĩ basu marĩ upʉre pi'etise o'orʉʉa'a. Marĩ pi'etise o'óca be'ro
marĩ ña'arõ ʉaripejasere cõ'ata basio'o", nimisama. Niwe'e. Na dutisere
wéérã, marĩ mejãrõta tojacã'sa'a tja.

3

1-3 Yʉ'ʉ mʉsãrẽ todʉporopʉ ní'caronojõta Jesucristo wẽrĩcʉ niwĩ.
Mʉsã cũ wẽrĩse me'rã todʉporopʉ weeseti'quere du'ucãrã niwũ. Cũrẽ
cũ tutuase me'rã cũ pacʉ masõcʉ niwĩ. Mʉsã quẽ'rãrẽ cũ macũrẽ
ẽjõpeoyucã, cũ tutuase me'rã mʉsãrẽ catinu'cũcã weecʉ niwĩ. Tojo weerã
a'ti turi cjasere wãcũticã'ña. Ʉ'mʉse cjase pe'ere wãcũña.

Mʉsã Õ'acʉ̃pʉre Jesucristo me'rã ni'i. Jesucristo ʉ'mʉsepʉ Õ'acʉ̃ me'rã wiogʉ dujiri cũmurõpʉ nimi. Tojo weerã mʉsã Jesucristo nirõ̃ ʉ'mʉsepʉ cjasere añurõ wãcũnʉrʉ̃ña.

4 Cʉ́ta marĩrẽ sʉ'ori nimi. Sʉ'ori catimi. Marĩ cʉ̃ me'rã ni'i. Tojo weerã cʉ̃ a'ti nucũcãpʉre apaturi a'ticã, marĩ quẽ'rã cʉ̃ tutuase, cʉ̃ asistese me'rã a'tirãsa'a.

Dʉporopʉ weeseti'quere Pablo du'uduti'que ni'i

5 Mʉsã a'ti turi cjase ña'ase weesĩ'rĩsere du'ucã'ña. Mʉsã, mʉsã nʉmosãnumia nitirãrẽ a'metãrãticã'ña. Mʉsã numia quẽ'rã, mʉsã marãpʉsʉmʉa nitirãrẽ a'metãrãticã'ña. Ne ãpẽrã me'rã "Ña'arõ weesĩ'rĩsa'a", niticã'ña. Ne ãpẽrãrẽ mʉsã wãcũsepʉ "Narẽ wʉacãjĩ, na me'rã nisĩ'rĩsa'a", ni wãcũticã'ña. Ãpẽrã na cʉosere ʉoticã'ña. Mʉsã apeyenojõrẽ ʉorã, Õ'acʉ̃ mejẽtare ẽjõpeorã weebosa'a.

6 Cʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cãcã, a'tenojõ weerãrẽ Õ'acʉ̃ ʉpʉtʉ bu'iri da'regʉsami.

7 Mʉsã todʉporopʉre tere weesetirã, ña'arã nicãrã niwʉ̃.

8 A'tocaterore majã nipe'tisere mʉsã ña'arõ weesere, uase, ĩ'atu'tise, ãpẽrãrẽ nitu'ti yabisere du'uya. Ña'asere ne wãcũ bujicã'ticã'ña.

9 Ãpẽrãrẽ nisooticã'ña. Mʉsã todʉporopʉ weeseti'quere du'utojacãrã niwʉ̃. Tojo weerã tere weeticã'ña majã.

10 A'tocaterore mʉsã apeye wãcũse cʉo'o. Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ wee'cʉ cʉ̃ weronojõ nisetiato nígʉ̃ mʉsãrẽ dʉcayunu'cũgʉ̃ weemi. Nemorõ cʉ̃rẽ masĩato nígʉ̃ tojo weemi.

11 Marĩ nipe'tirãrẽ Jesucristo ĩ'orõpʉre ne dʉcawatise marĩ'i. Judío masã, judío masã nitirã, ãpẽrã õ'rẽcjʉ yapa casero yejecõ'ano'cãrã, yejecõ'ano'ña marĩrãrẽ dʉcawatise marĩ'i. Tojo nicã apesecjãrãpʉ, sumutoricjãrã, da'raco'teri masã, da'raco'tetiri masã, ã'rã nipe'tirã me'rã dʉcawatise marĩ'i. Cʉ̃ nipe'tirã cʉ̃rẽ ẽjõpeorã wiogʉ nimi. Nipe'tirãpʉre nimi.

12 Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ ma'imi. Cʉ̃ mʉsãrẽ cʉ̃ yarã niato nígʉ̃ besecʉ niwĩ. Tojo weerã ãpẽrãrẽ pajaña'ña. Narẽ añurõ e'catise me'rã weetamuña. Mʉsã "Ãpẽrã yʉ'rʉoro ni'i", ni wãcũticã'ña. Mʉsãrẽ mejẽcã nicã, tojo tʉ'oña'ña. Wãcũtutuaya.

13 Mʉsã basu ãpẽrã me'rã a'metu'ti'cãrã, ãpẽrã mejẽcã weecã tʉ'sati'quere narẽ acobojoya. Jesucristo mʉsãrẽ acobojocʉ niwĩ. Tojo weerã mʉsã quẽ'rã ãpẽrãrẽ mejãrõta acobojoya.

14 A'merĩ ma'iña. Mʉsã tojo ma'írã, nipe'tise yʉ'ʉ duti'quere weepe'ocã'rãsa'a. Añurõ mʉsã basu sʉ'ori nisetirãsa'a.

15 Õ'acʉ̃ cʉ̃ ʉaro weecã, mʉsã ye ejeripõ'rãrĩpʉre e'caticã weesami. Cʉ̃ ʉaro weetirã, bʉjawetisa'a. Tojo weerã cʉ̃ ʉaro weeya. Añurõ sʉ'ori nisetiya. A'tere ʉasãgʉ̃, cʉ̃ mʉsãrẽ ni'cã curua, ni'cʉ̃ põ'rã weecʉ niwĩ. Mʉsã cʉ̃rẽ e'catise o'onu'cũcã'ña.

16 Jesucristo ye quetire añurõ wãcũnʉrʉ̃ña. Cʉ̃ masĩse o'ose me'rã ãpẽrãrẽ mʉsã basu a'merĩ bu'eya. Mʉsã ejeripõ'rãrĩpʉ Õ'acʉ̃rẽ e'catise o'orã, basapeoya.

17 Mʉsã Jesucristo yarã ni'i. Tojo weerã nipe'tise mʉsã weesetise, ucũsetisere cʉ̃ yarã weronojõta weeya. Jesucristo cʉ̃ tutuase me'rã tere weeta basio'o. Cʉ̃ pacʉre e'catise o'onu'cũcã'ña.

Jesucristore ẽjõpeorãrẽ weeduti'que ni'i

18 Marãpʉtirãnumia, Jesucristo marĩ wiogʉre ẽjõpeorã, a'tiro weeya.
Mʉsã marãpʉsʉmʉarẽ na dutisere yʉ'ti ẽjõpeoya.
19 Mʉsã nʉmotirãʉmʉa pe'e, mʉsã nʉmosãnumiarẽ ma'iña. Na me'rã
uaticã'ña.
20 Wĩ'marã, ma'mapjia, nipe'tise mʉsã pacʉsʉmʉa dutisere añurõ
yʉ'tiya. Õ'acʉ̃ tojo weecã ʉasami.
21 Mʉsã põ'rãrẽ na'irõ tu'ti, uacã weeticã'ña. Mʉsã tojo weecã, na
bʉjaweti, mʉsã dutisere weemasĩtisama.
22 Da'raco'teri masã, nipe'tise mʉsã wiorã a'ti nucũcãcjãrã na dutisere
yʉ'tiya. Na ĩ'orõpʉre, na ĩ'atiropʉre añurõ da'raya. Mʉsã wiorã ĩ'orõpʉ
dia'cʉ̃ añurõ da'rarã, mʉsã wiogʉ "Añurõ da'rama" ni wãcũato, nirã
weebosa'a. Mʉsã tojo weeticã'ña. Õ'acʉ̃rẽ añurõ ẽjõpeotjĩarã, weesooro
marĩrõ da'raya.
23 Mʉsã apeyenojõ da'rarã, añurõ tʉ'sase me'rã da'raya. Teese me'rã
weeticã'ña. Masãrẽ da'rabosamirã, Jesucristore da'rabosarã weronojõ
tʉ'oña'ña.
24 Mʉsã cʉ̃rẽ da'raco'terã ni'i. Cʉ́ta mʉsãrẽ ʉ'mʉsepʉ wapayegʉsami.
Mʉsã tere masĩtoja'a. Tojo weerã añurõ da'raya.
25 Ña'arõ wee'que wapare Õ'acʉ̃ bu'iri da'regʉsami. Masã nipe'tirãrẽ
ni'cãrõnojõ bu'iri da'resami. Ne ni'cʉ̃ yʉ'rʉwetitisami.

4

1 Dutiri masã, mʉsã quẽ'rã ʉ'mʉsepʉre ni'cʉ̃ wiogʉ cʉo'o. Mʉsã tere
masĩtoja'a. Tojo weerã Õ'acʉ̃ ʉaronojõta mʉsãrẽ da'raco'terãrẽ añurõ
cʉoya.
2 Õ'acʉ̃rẽ añurõ tʉ'ocasanʉ'cõtjĩarã, sẽrĩnu'cũcã'ña. Cʉ̃rẽ "Añu'u", ni
e'catise o'oya.
3 Mʉsã Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩrã, ʉ̃sã quẽ'rãrẽ sẽrĩbosaya. "Pãjãrã Jesucristo
ye quetire masĩtirãrẽ tʉ'osĩ'rĩcã weeato", ni sẽrĩbosaya. Cʉ̃ ye queti
dʉporocjãrãpʉ na masĩno'ña marĩ'que añuse queti ni'i. A'te werese ye
bu'irita yʉ'ʉ bu'iri da'reri wi'ipʉ dujisa'a.
4 Yʉ'ʉre Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩbosaya. Yʉ'ʉre "Wisiro marĩrõ diacjʉ̃ wereato", ni
sẽrĩbosaya.
5 Ãpẽrã Jesucristore ẽjõpeotirã me'rã añurõ nisetiya. Na me'rã mʉsã
weesetisetirinʉcʉ̃ Õ'acʉ̃ ʉaronojõta narẽ añurõ weeya.
6 Na me'rã ucũrã, añurõ tʉ'saropʉta tʉ'otʉ'sase me'rã ucũña. Ãpẽrã
mʉsãrẽ sẽrĩtiña'cã, añurõ diacjʉ̃ yʉ'tiya.

Pablo me'rãcjãrã añudutise o'o'que ni'i

7 Tíquico yʉ'ʉ me'rãcjʉ̃ yʉ'ʉ ma'igʉ̃ a'tiro weegʉsami. Yé quetire
mʉsãrẽ weregʉ wa'agʉsami. Cʉ̃ yʉ'ʉ me'rã marĩ wiogʉ Jesucristo yere
da'raco'tetamugʉ̃ nimi. Tojo nicã yʉ'ʉre bu'etamugʉ̃ nimi.
8 Yʉ'ʉ cʉ̃rẽ mʉsã tiropʉ wa'adutigʉti wee'e. Ʉsã ye quetire tʉ'orã, mʉsã
wãcũtutua, e'catinemorãsa'a.
9 Onésimo mʉsã ya macã nícũ'cʉ quẽ'rã cʉ̃ me'rã wa'agʉsami. Cʉ̃ yʉ'ʉ
ma'igʉ̃, yʉ'ʉ me'rãcjʉ̃ a'tocaterore ʉ̃sãrẽ añurõ weetamugʉ̃ weemi. Na
pʉarã mʉsãrẽ wererãsama nipe'tise a'to Romapʉ de'ro wa'a'quere.
10 Aristarco mʉsãrẽ añudutimi. Cʉ̃ quẽ'rã yʉ'ʉ me'rã bu'iri da'reri
wi'ipʉ nimi. Marco, Bernabé basucʉ quẽ'rã mʉsãrẽ añudutimi. Marco
mʉsã tiropʉ sijacã, yʉ'ʉ mʉsãrẽ todʉporo ní'caronojõta añurõ ñe'eapa.

11 Apĩ Jesú na “Justo” pisuno'gʉ̃ mʉsãrẽ añudutimi. Ã'rã i'tiarã ãpẽrã
judío masã Jesucristore ẽjõpeorã wa'terore na dia'cʉ̃ yʉ'ʉre da'ratamuma.
Na Õ'acʉ̃ wiogʉ nisere masãrẽ bu'erã weema. Na weetamuse me'rã yʉ'ʉ
wãcũtutua, e'catise cʉo'o.
12 Epafras mʉsã me'rãcjʉ̃ añudutimi. Cʉ̃ Jesucristo ye cjasere
da'raco'tegʉ nimi. Cʉ̃ mʉsãrẽ ʉpʉtʉ sẽrĩbosagʉ weemi. Õ'acʉ̃rẽ añurõ
sirutuato, cʉ̃ ʉaro añurõ weenu'cũato nígʉ̃, tojo sẽrĩbosami.
13 Yʉ'ʉ diacjʉ̃ta were'e. Cʉ̃ mʉsãrẽ ʉpʉtʉ sẽrĩbosacã ĩ'a'a. Ãpẽrã
quẽ'rãrẽ Laodiceacjãrãrẽ, tojo nicã Hierápolicjãrãrẽ sẽrĩbosami.
14 Luca ocoyeri masʉ̃ ʉ̃sã ʉpʉtʉ ma'igʉ̃ mʉsãrẽ añudutimi. Apĩ quẽ'rã
Demas wãmetigʉ añudutise o'omi.

Pablo añudutitʉo'que ni'i

15 Laodiceacjãrã Jesucristore ẽjõpeorã añuato. Ninfa wãmetigo quẽ'rã
añuato. Tojo nicã nipe'tirã co ya wi'ipʉ Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeorã nerẽwʉarã
añuato.
16 Mʉsã a'ti pũrĩrẽ bu'epe'oca be'ro Laodiceacjãrãpʉre o'óya. Na quẽ'rã
na nerẽwʉaropʉ bu'eĩ'oato. Mʉsã quẽ'rã ape pũrĩ Laodiceacjãrãrẽ yʉ'ʉ
ojáca pũrĩrẽ ñe'erã, mʉsã nerẽrõpʉ bu'eya.
17 A'tiro niña Arquipore: “Marĩ wiogʉ da'radutigʉ cũu'quere añurõ
da'ratu'ajaya.”
18 A'te nitʉose darire mʉsãrẽ añudutise o'ogʉ, yʉ'ʉ basuta oja'a.
Wãcũña yʉ'ʉ bu'iri da'reri wi'ipʉ nisere. Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩbosaya. Õ'acʉ̃
mʉsãrẽ añurõ weeato.
Tocã'rõta oja'a.
Pablo

Pablo Tesalónicacjãrãrẽ ojamʉ'tãca pũrĩ ni'i

A'ti pũrĩ a'tiro weero ojano'pã nise ni'i

Pablo Tesalónica, Macedonia di'tapʉ nirĩ macãcjãrãrẽ ojacʉ niwĩ. A'ti pũrĩrẽ ojagʉ, Corintopʉ nicʉ niwĩ. Todʉporopʉre cʉ̃ basuta narẽ Jesucristo yere were, cʉ̃rẽ ẽjõpeori curuacjãrã sãjãcã weecʉ niwĩ. Cʉ̃ ẽjõpeocã wééca be'ro Timoteo añuse quetití ejacã tʉ'ogʉ, maata narẽ a'ti pũrĩrẽ ojacʉ niwĩ. Na añurõ weesere tʉ'ogʉ, Õ'acʉ̃rẽ e'catise o'ocʉ niwĩ. Tojo nicã Jesucristore ẽjõpeosere weenemocã ʉasãgʉ̃ ojacʉ niwĩ. Na cʉ̃rẽ sẽrĩtiña'quere yʉ'tigʉ ojacʉ niwĩ. Cʉ̃ Jesucristo apaturi a'tiatjere ojacʉ niwĩ.

Pablo cʉ̃ me'rãcjãrã me'rã Tesalónicacjãrã Jesucristore ẽjõpeorãrẽ oja'que ni'i

1 Yʉ'ʉ Pablo, yʉ'ʉ me'rãcjãrã Silvano, Timoteo me'rã mʉsãrẽ a'ti pũrĩrẽ oja'a. Mʉsã Tesalónicacjãrãrẽ marĩ pacʉ Õ'acʉ̃, marĩ wiogʉ Jesucristo yarãrẽ añudutise o'o'o. Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ añurõ weeato. Mʉsãrẽ ejerisãjãcã weeato.

Pablo Tesalónicacjãrã na añurõ weesetisere tʉ'ogʉ Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩbosa'que ni'i

2 Mʉsãrẽ ʉ̃sã ñubuesetirinʉcʉ̃ marĩ pacʉ Õ'acʉ̃rẽ e'catise o'onu'cũcã'a.

3 Cʉ̃rẽ ñubuerã, a'tiro ni'i. “Õ'acʉ̃, Tesalónicacjãrã mʉ'ʉ macʉ̃ Jesucristore ẽjõpeorã añurõ weesetisama. Na ma'isere ĩ'orã, ãpẽrãrẽ añurõ weetamusama. Jesucristo cʉ̃ apaturi a'tiatjere e'catise me'rã yucuerã weesama. Tojo weerã cʉ̃rẽ ẽjõpeodu'utisama”, ni ñubue'e Õ'acʉ̃rẽ.

4 Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ ma'imi. Cʉ̃, yarã niato nígʉ̃ besecʉ niwĩ. Ʉ̃sã a'tere masĩ'i.

5 Mʉsãrẽ Jesú ye quetire wererã, ʉ̃sã ye ʉseri me'rã dia'cʉ̃ weretiwʉ. Espíritu Santu tutuase me'rã werewʉ. Ʉ̃sã bu'ese diacjʉ̃ta ni'i nírã, mʉsãrẽ bu'ewʉ.

Mʉsã masĩsa'a. Ʉ̃sã topʉ nírã, mʉsãrẽ ma'írã, añurõ weesetiwʉ.

6 Mʉsã ʉ̃sã wee'quere ĩ'acũurã, ʉ̃sã weronojõta weeseticãrã niwʉ̃. Tere wééra, Jesucristo weeseti'caronojõta weecãrã niwʉ̃. Mʉsãrẽ Espíritu Santu e'catise o'ocã, ʉpʉtʉ pi'etimirã, Jesucristo ye quetire ñe'ewʉ̃.

7 Tojo weerã mʉsã Jesure ẽjõpeosere ĩ'orã, añuse queose nipe'tirã ãpẽrã Jesure ẽjõpeorãrẽ o'ocãrã niwʉ̃. Mʉsã ya di'ta Macedoniacjãrãrẽ, tojo nicã ãpẽrã a'ti di'ta Acayacjãrãrẽ tojo weecãrã niwʉ̃.

8 Mʉsã me'rãta marĩ wiogʉ Jesú ye queti nipe'tiropʉ se'sa wa'a'a. Macedonia, Acaya dia'cʉ̃ mejẽtare se'saro weewe'e. Nipe'tirocjãrãpʉ mʉsã Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeosere masĩpe'titojama. Tojo weerã tere ãpẽrãrẽ werewe'e.

9 Mejõ na pe'eta mʉsã weesetisere quetiwerema. Ʉ̃sã mʉsã tiropʉ nicã, mʉsã ʉ̃sãrẽ añurõ wee'quere werema. Apeyema, mʉsã queose yee'cãrãrẽ ẽjõpeodu'u'quere werema. Tere du'u, ni'cãrõacãrẽ Õ'acʉ̃ catigʉ diacjʉ̃ nigʉ̃ pe'ere ẽjõpeo, cʉ̃ ʉaro weeaporo.

10 Õ'acũ cũ macũ Jesú ʉ'mʉsepʉ nigũrẽ, cũ apaturi a'tiatjere e'catise
me'rã yucuerã weeaporo. A'tere ãpẽrã ũsãrẽ quetiwerema mʉsã weese-
tisere. Õ'acũ cũ macũ wẽrĩ'cʉpʉre masõcʉ niwĩ. Cũ Jesúta nimi marĩ
ʉpʉtʉ bu'iri bocabo'quere yʉ'rʉo'cʉ.

2

Pablo Tesalónicapʉ cũ bu'e'quere quetiwere'que ni'i

1 Acawererã, mʉsã a'tere añurõ masĩsa'a. Ʉsã Tesalónicapʉ sijarã, mejõ
warota bu'ecusiaticãrã niwũ. Ʉsã bu'esere tʉ'orã, mʉsã pãjãrã Jesure
ẽjõpeowʉ.
2 Ʉsã mʉsã tiropʉ wa'ase dʉporo ũsã Filipopʉ niwũ. Topʉ nicã, tocjãrã
ũsãrẽ tãrã, ña'arõ bujicã'wã. Mʉsã tere masĩsa'a. Mʉsã ya macãcjãrã
quẽ'rã ũsã weresere cã'mota'asĩ'rĩmiwã. Na tojo weemicã, Õ'acũ ũsãrẽ
añurõ wãcũtutuase o'owĩ. Tojo weerã cũ ye quetire uiro marĩrõ werewʉ.
3 Mʉsãrẽ Jesú ye quetire wererã, mejẽcã pe'e weretiwʉ. Ña'arõ
weesĩ'rĩrã, numiarẽ a'metãrãsĩ'rĩrã, weeta'sase me'rã weretiwʉ.
4 Õ'acũ pe'e ĩ'abesetojagʉpʉ cũ ye queti weresere cũugũtigʉ ũsãrẽ
besecʉ niwĩ. Masã ũsã me'rã e'catiato nírã mejẽta cũ ye quetire werewʉ.
Õ'acũ pe'ere e'catidutirã werewʉ. Õ'acũ nimi nipe'tise marĩ wãcũsere
masĩgũ.
5 Ʉsã topʉ nírã, ne ni'cãti mʉsã yere ʉaripejarã, añurõ ucũta'sa
weretiwʉ. Mʉsã a'tere masĩsa'a. Õ'acũ quẽ'rã diacjũta ũsã wãcũsere
masĩsami.
6-7 Ʉsã Jesú o'ó'cãrã ni'i. Tojo weerã "Ʉsãrẽ wiorã weronojõ ĩ'aña",
nímasĩbopã. Tojo nita basiomicã, ne ni'cũrẽ nitiwʉ. A'tiro pe'e weewʉ.
Ni'cõ numio co macũrẽ co'te mi'o masõsamo. Co weronojõ ũsã quẽ'rã
mʉsã tiropʉ nírã, mʉsãrẽ ma'írã, tojota weewʉ.
8 Mʉsãrẽ ma'írã, Õ'acũ ye queti dia'cũrẽ weretiwʉ. Nipe'tise ũsã põtẽorõ
weetamuta basiosere weetamuwũ. Mʉsãrẽ ʉpʉtʉ ma'icãti.
9 Ʉsã topʉ nírã da'ra'quere mʉsã wãcũsa'a. Mʉsãrẽ Õ'acũ ye quetire
wererã, peje caribose o'osĩ'rĩtiwʉ. Tojo weerã ũsãrẽ a'mácaticã'to
nírã ũsã basu da'rawʉ. Ñamirĩ, ʉmʉcori yóacãta ũsã ba'atjere, ũsãrẽ
dʉ'sasenojõrẽ wapata'arã da'rawʉ.
10 Ʉsã weeseti'quere mʉsã ĩ'awũ. Õ'acũ quẽ'rã masĩsami. Mʉsã
Jesucristore ẽjõpeorã me'rã nírã, ũsã weesooro marĩrõ nisetiwʉ. Mejẽcã
weetiwʉ. Õ'acũ ʉaronojõ nisetiwʉ. Tojo weerã ãpẽrã ũsãrẽ "Na bu'iri
cʉoma" nirõ marĩrõ nicã'wũ.
11-12 Ni'cũ cũ põ'rãrẽ weronojõta ũsã quẽ'rã mʉsãnʉcũrẽ werewʉ.
E'catise, wãcũtutuasere mʉsãrẽ o'owʉ. Õ'acũ põ'rã weronojõta nisetidu-
tiwʉ. Mʉsãrẽ Õ'acũ cũ põ'rã niato nígũ besesami. Tojo nicã mʉsãrẽ cũ
me'rã cũ asistese nirõpʉ ninu'cũdutisami.
13 Apeye mʉsã ye cjasere weregʉti. Õ'acũ ye quetire werecã, mʉsã
"Õ'acũ ye ucũse ni'i" nírã, maata ẽjõpeowʉ. "Masã na ucũsere
ẽjõpeobosaʉ", nitiwʉ. Mʉsã tojo weesere wãcũrã, Õ'acũrẽ e'catise
o'onu'cũcã'a. Ʉsã mʉsãrẽ were'que Õ'acũ ucũse warota niwũ. Te queti
me'rãta Õ'acũ cũ ʉaro weeato nígũ mʉsãrẽ siape me'rã dʉcayunu'cũgũ
weemi.

14 Mʉsã Jesucristore ẽjõpeocã, mʉsã ya di'tacjãrã mʉsãrẽ pi'etise
o'ocãrã niwã. Judea di'tapʉ quẽ'rãrẽ na acawererã judío masã mʉsãrẽ
wa'a'caronojõta Jesure ẽjõpeorãrẽ weecãrã niwã.
15 Judío masãta dʉporocjãrãpʉ quẽ'rãrẽ Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ
masãrẽ wẽjẽcãrã niwã. Marĩ wiogʉ Jesure tojota weecãrã niwã. Ʉsã
quẽ'rãrẽ mʉsã ya macãpʉ nicã, ʉ̃sãrẽ ʉatirã, cõ'acã'wã. Tojo weegʉ Õ'acʉ̃
na me'rã tʉ'satisami. Judío masã nipe'tirã Jesure ẽjõpeorã me'rã cumuca
dia'cʉ̃ ʉacã'ma.
16 Judío masã nitirãrẽ Õ'acʉ̃ yʉ'rʉocã ʉatima. Tojo weerã narẽ
Jesú ye quetire werecã ʉasãtirã, a'tiro weewã. Ʉsã narẽ weresere
cã'mota'asĩ'rĩmiwã. Na ña'arõ weese siape me'rã nemorõ wee'e.
Tojo weerã na pajibutiaro bu'iri cʉoma. Na yʉ'rʉnʉ'cãpose bu'iri
ni'cãrõacãpʉta na Õ'acʉ̃ bu'iri da'resere bocarãsama.

Pablo quẽ'rã Tesalónicacjãrãrẽ ĩ'arã wa'asĩ'rĩmi'que ni'i

17 Ʉsã mʉsã tiropʉre wijawã'cãtica be'roacã maata mʉsãrẽ
ĩ'asĩ'rĩmicãti. Ʉsã upʉ topʉ nitimicã, mʉsã tiropʉ dia'cʉ̃ ejeripõ'rãtiwʉ.
Topʉre ʉpʉtʉ wa'asĩ'rĩmiwʉ̃ tja.
18 Pejetiri yʉ'ʉ Pablo basu pe'eta "Wa'agʉti", nimiwʉ̃. Ʉsã topʉ
wa'asĩ'rĩsetirinʉcʉ̃ wãtĩ ʉ̃sãrẽ cã'mota'amʉjãwĩ.
19-20 Mʉsãta ni'i ʉ̃sãrẽ e'catise o'orã. Tojo weerã mʉsãrẽ pũrõ ĩ'asĩ'rĩsa'a.
Marĩ wiogʉ Jesú cʉ̃ apaturi a'ti turipʉ a'ticã, cʉ̃rẽ wererãti mʉsã ye
quetire. A'tiro nirãti: "Ã'rãta nima ʉ̃sãrẽ e'catise o'o'cãrã. Narẽ mejõ
waro mʉ'ʉ ye quetire weretiwʉ. Na tere tʉ'orã, mʉ'ʉrẽ añurõ ẽjõpeowã.
Tojo weerã pũrõ e'cati'i na me'rã", nirãti cʉ̃rẽ.

3

1-2 Mʉsã ye quetire tʉ'osĩ'rĩrã, põtẽoticãti. Tojo weerã mʉsã tiropʉ
Timoteore ĩ'adutirã o'ówʉ. "Ʉsã pe'e Atenapʉ tojarãti", niwʉ̃. Timoteo
ʉ̃sã me'rãcjʉ̃ Jesú ye quetire werecusiatamugʉ̃ nimi. Cʉ̃ mʉsãrẽ Jesure
nemorõ ẽjõpeocã weegʉsami nírã, o'ówʉ. Tojo nicã wãcũtutuanemosere
wereato nírã cʉ̃rẽ o'ówʉ.
3-4 Ãpẽrã masã mʉsã Jesure ẽjõpeocã ĩ'arã, ĩ'atu'ti, bujicã'sama. Na
tojo weecã, Jesure ẽjõpeodu'uticã'to nírã Timoteore weredutirã o'ówʉ.
Ʉsã topʉ nírã, mʉsãrẽ a'tere wereyutojawʉ. "Marĩ Jesure ẽjõpeorã,
pi'etino'rõsa'a", niwʉ̃. Ʉsã ní'caronojõta marĩ nipe'tirãrẽ queoro wa'aro
wee'e. Mʉsã tere masĩsa'a.
5 Mʉsã Jesure ẽjõpeosere masĩsĩ'rĩgʉ̃ põtẽoti, ¿de'ro wa'amiti narẽ?
nígʉ̃, mʉsã ye quetire miitidutigʉ Timoteore o'ówʉ. "Apetero weegʉ
mʉsãrẽ wãtĩ Jesure ẽjõpeodu'ucã weecã'pĩ", nicãti. ¿Ʉ̃sã bu'e'que ne
wapamarĩpari? ni masĩsĩ'rĩgʉ̃ cʉ̃rẽ o'ówʉ.

Tesalónicacjãrã ye quetire Timoteo quetití eja'que ni'i

6 Ni'cãrõacãrẽ Timoteo mʉsã tiropʉ ní'cʉ dajatojami a'topʉre. Cʉ̃ mʉsã
yere añuse quetití dajami. A'tiro niami: "Na Jesure ẽjõpeonu'cũcã'ma.
Na basu añurõ a'merĩ ma'isetiama. Marĩrẽ ma'ise me'rã wãcũnu'cũcã'ma.
Marĩrẽ pũrõ ĩ'asĩ'rĩama marĩ narẽ ĩ'asĩ'rĩrõnojõta", ni quetití dajami.
7 Mʉsã Jesure ẽjõpeose quetire tʉ'orã ʉ̃sã pi'etimirã, e'cati'i.
8 Marĩ wiogʉ Jesure ẽjõpeonu'cũcã tʉ'orã, yujupʉta ʉ̃sã ejerisãjãse
cʉo'o.

9 Tojo weerã mʉsãrẽ wãcũrã, e'catiyʉ'rʉasa'a. Õ'acʉ̃rẽ mʉsã ye cjasere ʉ̃sã ¿de'ro wee e'catise o'opõtẽobosaʉ? Basiowe'e.
10 Ñamirĩ, ʉmʉcorita yóacã Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩnu'cũcã'a mʉsã tiropʉ wa'asĩ'rĩrã. Mʉsãrẽ Jesú yere wereyapada'reosĩ'rĩsa'a.
11 Ʉsã marĩ pacʉ Õ'acʉ̃rẽ, marĩ wiogʉ Jesure a'tiro sẽrĩ'i. "Tesalónicacjãrã tiropʉ ʉ̃sãrẽ o'óya.
12 Nemorõ na basu a'merĩ ma'iseticã weeya. Nipe'tirã ãpẽrã quẽ'rãrẽ ma'icã weeya. Narẽ ʉ̃sã ma'irõnojõta na quẽ'rã ãpẽrãrẽ ma'iato.
13 Õ'acʉ̃, mʉ'ʉrẽ ẽjõpeodu'uticã'to. Mʉ'ʉ ʉaro weeato. Narẽ wãcũtutuacã weeya. Mʉ'ʉ narẽ tojo weecã, mʉ'ʉ ĩ'orõpʉ bu'iri marĩrã nirãsama. Tojo weerã Jesú apaturi a'ti turipʉre cʉ̃ yarã me'rã a'ticã, bu'iri marĩrã nirãsama." A'tiro ni sẽrĩbosa'a mʉsã ye cjasere marĩ pacʉ Õ'acʉ̃rẽ.

4

Pablo Jesure ẽjõpeorãrẽ Õ'acʉ̃ tʉ'saronojõ weeduti'que ni'i

1 Apeye mʉsã ye cjasere werenemosĩ'rĩsa'a. Yʉ'ʉ basu dutise mejẽta ni'i. Marĩ wiogʉ Jesú dutisere were'e. Ʉsã mʉsãrẽ duti'caronojõta Õ'acʉ̃ tʉ'sasenojõrẽ weeya. Mʉsã ni'cãrõacãrẽ Õ'acʉ̃ duti'quere weerã wee'e. Siape me'rã nemorõ weenemoña.
2 Ʉsã were'quere mʉsã masĩsa'a. A'tere wererã, Jesú marĩ wiogʉ cʉ̃ dutiro me'rã mʉsãrẽ werewʉ.
3 Õ'acʉ̃ cʉ̃ ʉaro weecã tʉ'sasami. Cʉ̃ yarã weronojõ weesetiya. Mʉsã nʉmosãnumia, mʉsã marãpʉsʉmʉa nitirãrẽ a'metãrãticã'ña.
4 Mʉsãnʉcʉ̃ wiopesase me'rã ña'arõ weeĩ'orõ marĩrõ omocã dʉ'te, nʉmotibʉroya. Mʉsã tojo weecã ĩ'arã, ãpẽrã "Añurõ weema", nirãsama.
5 Õ'acʉ̃rẽ masĩtirã numiarẽ ña'arõ weesĩ'rĩrã, ʉaripejasama. Mʉsã na weronojõ niticã'ña. Mejõ wãcũtutuaya.
6 Ne apĩ nʉmorẽ a'metãrãticã'ña. Mʉsã apĩ nʉmorẽ a'metãrãrã, co marãpʉre ña'arõ weerã weesa'a. Õ'acʉ̃ a'te ña'ase weerãrẽ bu'iri da'regʉsami. Todʉporopʉ mʉsãrẽ weretojawʉ a'te nʉcʉ̃ĩ'ase quetire.
7 Õ'acʉ̃ marĩrẽ ña'asere weedutiticʉ niwĩ. Añuse pe'ere cʉ̃rẽ ẽjõpeorã weesetironojõ weeduticʉ niwĩ.
8 No'o a'te bu'esere teerãnojõ ʉ̃sãrẽ teerã mejẽta weesama. Õ'acʉ̃ pe'ere teerã weesama. Õ'acʉ̃ marĩrẽ cʉ̃ ʉaro weedutigʉ Espíritu Santure o'ócʉ niwĩ. Tojo weerã cʉ̃ ʉaro weetirã, "Õ'acʉ̃, mʉ'ʉrẽ ʉawe'e", nirã weesama.
9 Mʉsã a'merĩ ma'isetise pũrĩcãrẽ werewe'e. Õ'acʉ̃ cʉ̃ basu pe'e Espíritu Santu me'rã mʉsãrẽ a'merĩ ma'idutitojacʉ niwĩ.
10 Mʉsã ya di'ta Macedoniacjãrãrẽ nipe'tirã Jesure ẽjõpeorãrẽ ma'isetirã, cʉ̃ duti'caronojõ weerã wee'e. A'te pe'ema mʉsãrẽ weregʉti. Jesure ẽjõpeorãrẽ nemorõ ma'inemoña.
11 Añurõ cumuca marĩrõ nisetiya. Ãpẽrãrẽ queti pooticã'ña. Mʉsã ye nitisere, ãpẽrã ye cjasere ucja wãcũnʉrʉ̃ticã'ña. Mʉsã ye pe'ere wãcũña. Mʉsã da'rase cʉosere añurõ da'rasetiya. Nijĩsijaticã'ña. Todʉporopʉre mʉsã tiropʉ nírã, a'tere weretojawʉ.
12 Mʉsã tojo añurõ da'rarã, ãpẽrã a'mácano'ña marĩrãsa'a. Mʉsã basu da'rase me'rã catirãsa'a. Mʉsã tojo weecã ĩ'arã, Jesure ẽjõpeotirã mʉsãrẽ añurõ wiopesase me'rã wãcũrãsama.

Jesú apaturi a'ti turipʉ a'tiatje queti ni'i

13 Apeye tja weregʉti. Wẽrĩ'cãrãpʉ de'ro wa'arãsari nisere mʉsãrẽ werecasanʉ'cõsĩ'rĩsa'a. A'tere masĩrã, Jesure ẽjõpeorã na wẽrĩcã, pũrõ bʉjawetisome. A'tiro ni'i. Jesure ẽjõpeorã wẽrĩrã, cʉ̃ tiropʉ cʉ̃ me'rã ninu'cũcã'rãsama. Cʉ̃rẽ ẽjõpeotirã pũrĩcã cʉ̃ tiropʉ ne wa'asome. Tojo weerã Jesure ẽjõpeotitjĩarã, na me'rãcjãrã, na acawererã wẽrĩcã, pũrõ bʉjawetisama. Mʉsã pũrĩcã Jesure ẽjõpeo'o. Tojo weerã na weronojõ bʉjawetiticã'ña.

14 Marĩ a'tere ẽjõpeo'o. Jesú wẽrĩ'cʉpʉ masãcʉ niwĩ. Cʉ̃ apaturi a'ti turipʉ a'ticã, cʉ̃rẽ ẽjõpeorã wẽrĩ'cãrãrẽ Õ'acʉ̃ cʉ̃ macʉ̃rẽ masõ'caronojõta masõgʉ̃sami. Masõtoja, cʉ̃ tiropʉ miagʉ̃sami.

15 Ni'cãrõacãrẽ marĩ wiogʉ Jesú were'quere mʉsãrẽ wereturiarã wee'e. Jesú a'ti turipʉ apaturi a'ticã, Jesure ẽjõpeorã cʉ̃rẽ põtẽrĩrã wa'arãsama. Cʉ̃rẽ põtẽrĩrã, marĩ catirã ãpẽrã wẽrĩ'cãrã dʉporo ʉ'mʉtãwã'cãsome.

16 A'tiro pe'e wa'arosa'a. Jesú cʉ̃ ucũse dutise me'rã ʉ'mʉsepʉ a'tigʉsami. Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã wiogʉ ʉpʉtʉ ucũquejo, Õ'acʉ̃ yaro putiro coronetare putigʉsami. Tojo wa'acã, Jesure ẽjõpeorã wẽrĩ'cãrã ape upʉ me'rã masãmʉ'tãrãsama.

17 Na be'roacã marĩ Jesure ẽjõpeorã quẽ'rã a'ti nucũcãpʉ catirã o'mecururipʉ na me'rã mʉjãarãsa'a. Topʉ Jesure põtẽrĩrãsa'a. Tojo wee cʉ̃ me'rã ninu'cũcã'rãsa'a.

18 Mʉsã a'tere ãpẽrãrẽ wereturiaya. Tojo weerã mʉsã a'merĩ wãcũtutuacã weerãsa'a.

5

1 Di nʉmʉ, no'ocátero nicã Jesú apaturi a'tigʉsari nisema masĩno'ña marĩ'i. Tojo weerã mʉsãrẽ werewe'e.

2 Queose me'rã mʉsãrẽ weregʉti. Ni'cʉ̃ yajari masʉ̃ ñamipʉ wãcũña marĩrõ yajagʉ a'tisami. Cʉ̃ weronojõta Jesú quẽ'rã marĩ ne wãcũtiri cura a'tigʉsami. Mʉsã cʉ̃ wãcũña marĩrõ a'tiatjere masĩtojasa'a.

3 Jesure ẽjõpeotirã cʉ̃ apaturi a'tiatji dʉporoacã a'tiro wãcũrãsama. "Ʉsã uiro marĩrõ añurõ nicã'a", nirãsama. A'tiro na wãcũcũñarĩ cura narẽ peje ña'ase wa'arosa'a. Ni'cõ nijĩpaco wãcũña marĩrõ wĩ'magʉ̃ wʉatji dʉporoacã pũrĩse pi'etinʉ'cãsamo. Na quẽ'rã Jesure ẽjõpeotirã tojota wãcũña marĩrõ ʉpʉtʉ pi'etirãsama. Ne ni'cʉ̃ yʉ'rʉwetisome.

4 Masã Jesure ẽjõpeotirã na'itĩ'arõpʉ nirã̃ weronojõ nisama. Na cʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cã, cʉ̃ ʉaro weetisama. Mʉsã pũrĩcã na weronojõ niwe'e. Tojo weerã Jesú cʉ̃ apaturi a'ti di'tapʉ a'ticã, ĩ'aʉcʉasome. Yajari masʉ̃rẽ ĩ'amarĩarõ weronojõ wa'asome.

5 Mʉsã ña'ase weeseti'quere Jesú acobojotojacʉ niwĩ. Tojo weerã bo'reyuro, ʉmʉcopʉ nirã̃ weronojõ ni'i. Marĩ Jesú yarã ña'ase weeborãnojõ niwe'e. Jesure ẽjõpeotirã pe'e ña'arõ weesetisama. Na'itĩ'arõ, ñamipʉ nirã̃ weronojõ nisama.

6 Marĩ cãrĩrã weronojõ niticã'rã. Jesú apaturi a'tiatjere wãcũtirã, cãrĩrã weronojõ nisama. Marĩ pe'e cʉ̃ a'tiatjere añurõ tʉ'omasĩse me'rã wãcũnʉrʉ̃rã. Ña'ase weesĩ'rĩrã, wãcũtutuarã.

7 Ñamipʉ masã cãrĩma. Que'ari masã ñamipʉta que'asama.

8 Marĩ pe'e Jesú yarã ʉmʉcopʉ nirã̃ weronojõ ni'i. Tojo weerã marĩ weesere añurõ tʉ'oña'nʉ'cõtojarãpʉ weesetirã. Queose me'rã weregʉti. Ni'cʉ̃ surara a'mewẽjẽrõpʉ wa'agʉ, cʉ̃ upʉre cã'mota'agʉ

cõmesu'tirore sãñasami. Cũ weronojõta marĩ wãtĩrẽ cã'mota'arã Õ'acũrẽ ẽjõpeonu'cũcã'rã. Ãpẽrãrẽ ma'irã. Dʉpoare cã'mota'arã cõmesapeare pesaro weronojõ Jesú cũ apaturi a'tiatjere, marĩ cũ me'rã ninu'cũatjere wãcũnʉrʉrã. Marĩ tojo weecã, wãtĩ marĩrẽ ña'arõ weemasĩtisami.

9 Õ'acũ bu'iri bocato nígũ mejẽta marĩrẽ besecʉ niwĩ. Mejõ marĩ bu'iri cʉobo'cãrãrẽ marĩ wiogʉ Jesucristo me'rã yʉ'rʉocʉ niwĩ.

10 Cũ me'rã ninu'cũcã'to nígũ marĩrẽ wẽrĩbosacʉ niwĩ. Tojo weerã cũ apaturi a'ticã, cũrẽ ẽjõpeorã wẽrĩ'cãrã, marĩ catirã cũ me'rã ninu'cũcã'rãsa'a.

11 Tere wãcũrã, mʉsã ni'cãrõacã weesetironojõta ãpẽrãrẽ a'merĩ weetamu, wãcũtutuacã weeya.

Pablo Tesalónicacjãrãrẽ cũ werecasa'que ni'i

12 Acawererã, mʉsãrẽ a'tiro weecã ʉasa'a. Õ'acũ ye queti wererãrẽ, cũ bese'cãrãrẽ wiopesase me'rã ĩ'aña. Õ'acũ narẽ cũ ye quetire bu'edutigʉ, mʉsãrẽ werecasadutigʉ cũucʉ niwĩ.

13 Na mʉsã de'ro wee nisetiatjere wererã, ʉpʉtʉ da'rama. Tojo weerã ma'ise me'rã narẽ wãcũña. A'merĩ a'pepũrĩticã'ña. A'merĩ añurõ nisetiya.

14 Apeye mʉsãrẽ werenemorãti. Nijĩsijarãrẽ da'radutiya. Wãcũque'tirãrẽ wãcũtutuacã weeya. Õ'acũ yere weetutuatirãrẽ weetamuña. Mʉsãrẽ mejẽcã wa'acã, uayeticã'ña. Nʉ'cãña.

15 Mʉsãrẽ ãpẽrã ña'arõ weecã, narẽ a'meticã'ña. A'tiro pe'e weeya. Mʉsã me'rãcjãrãrẽ, nipe'tirãrẽ añurõ weenu'cũcã'ña.

16 E'catise me'rã ninu'cũcã'ña. Bʉjawetiticã'ña.

17 Mʉsã no'o nirõ, no'o wa'aro Õ'acũrẽ wãcũ ñubuenu'cũcã'ña.

18 Mʉsãrẽ ña'arõ, añurõ wa'acã quẽ'rãrẽ, Õ'acũrẽ e'catise o'onu'cũcã'ña. A'te nipe'tisere Õ'acũ marĩ Jesucristore ẽjõpeorãrẽ weecã ʉasami.

19 Espíritu Santu mʉsã wãcũsepʉre werecã, cã'mota'aticã'ña. Yʉ'tiya cũ dutisere.

20 Õ'acũ ye queti weresere tʉ'orã, yabi bujicã'ticã'ña.

21 A'tiro pe'e weeya. Na weresere wãcũ, tʉ'ocasanʉ'cõpe'ocã'ña. Añuse nicã, tere weeya.

22 No'o ña'ase nisenojõrẽ weeticã'ña.

23 Õ'acũ ejerisãjãsere o'ogʉ mʉsãrẽ a'tiro weeato. Siape me'rã añurõ, ña'ase marĩrõ, cũ ʉaro dia'cũ weecã weeato. Mʉsã ejeripõ'rãrĩrẽ, mʉsã wãcũsere, nipe'tiro mʉsã upʉre co'teato. Cũ a'tiro weecã, marĩ wiogʉ Jesucristo apaturi a'tigʉ, mʉsãrẽ bu'iri marĩrã bocaejagʉsami.

24 Õ'acũ mʉsãrẽ bese'cʉ nipe'tise cũ "Weegʉti" ní'quere queoro weegʉsami. Tojo weegʉ ũsã mʉsãrẽ sẽrĩbosasere yʉ'tigʉsami.

25 Acawererã, ũsã quẽ'rãrẽ Õ'acũrẽ sẽrĩbosaya.

26 Nipe'tirã tocjãrã Jesure ẽjõpeorãrẽ ma'ise me'rã añudutiya.

27 Marĩ wiogʉ Jesú cũ dutiro me'rã a'ti pũrĩrẽ nipe'tirã Jesure ẽjõpeorãrẽ bu'eĩ'oduti'i.

28 Jesucristo marĩ wiogʉ mʉsãrẽ añurõ weeato.
Tocã'rõta oja'a.
Pablo

Pablo Tesalónicacjãrãrẽ ape pũrĩ ojanemoca pũrĩ ni'i

A'ti pũrĩ a'tiro weero ojano'pã nise ni'i

Pablo Tesalónicacjãrãrẽ Corintopʉ nígʉ̃, a'ti pũrĩrẽ ojacʉ niwĩ. Ti macãcjãrã Jesucristo apaturi a'tiatjere queoro tʉ'omasĩticã tʉ'ogʉ, narẽ wereapogʉ ojacʉ niwĩ. Na pe'e maata a'tigʉsami nírõnojõ tʉ'ocãrã niwã. Tojo weerã ni'cãrẽrã cʉ̃ a'tiatjere co'terã, na da'rami'quere da'radu'ucã'cãrã niwã. Na ãpẽrã o'ose me'rã ba'acaticã tʉ'ogʉ, narẽ ojacʉ niwĩ. Ti macãcjãrãrẽ a'tiro weeya nígʉ̃, tojo wa'arosa'a nígʉ̃, ojacʉ niwĩ.

Jesucristo apaturi a'tiatji dʉporo ni'cʉ̃ ña'agʉ̃ nisoosebʉcʉ a'tigʉsami. Cʉ̃ pãjãrãrẽ nisoo, ẽjõpeocã weegʉsami nisere ojacʉ niwĩ.

Pablo cʉ̃ me'rãcjãrã Tesalónicacjãrãrẽ oja'que ni'i

1 Yʉ'ʉ, yʉ'ʉ me'rãcjãrã Silvano, Timoteo me'rã mʉsãrẽ a'ti pũrĩrẽ oja'a. Mʉsã Tesalónicacjãrãrẽ marĩ pacʉ Õ'acʉ̃, marĩ wiogʉ Jesucristo yarãrẽ añudutise o'o'o.

2 Õ'acʉ̃ marĩ pacʉ, tojo nicã Jesucristo marĩ wiogʉ mʉsãrẽ añurõ weeato. Mʉsãrẽ ejerisãjãcã weeato.

Jesucristo apaturi a'ticã masãrẽ beseatje ni'i

3 Yʉ'ʉ acawererã, ʉ̃sã mʉsã ye cjasere wãcũrã, Õ'acʉ̃rẽ e'catise o'onu'cũcã'rãti. Mʉsã Jesucristore ẽjõpeonemorã wee'e. Apeye quẽ'rãrẽ mʉsã a'merĩ ma'inemo'o. Tojo weerã Õ'acʉ̃rẽ e'catise o'onu'cũcã'rõʉa'a.

4 Mʉsã ye cjasere no'o ʉ̃sã wa'aro Jesucristore ẽjõpeorãrẽ na nerẽwʉaropʉ a'tiro ni were'e. “Tesalónicacjãrã ãpẽrã narẽ ña'arõ weemicã, ne ẽjõpeodu'utima. Narẽ mejẽcã wa'acã quẽ'rãrẽ, nʉ'cãma”, ni e'catise me'rã were'e.

5 Ni'cãrõacã mʉsã Jesucristore ẽjõpeose bu'iri ãpẽrã mʉsãrẽ tu'ti, ña'arõ weesama. Na tojo weemicã, mʉsã Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeonu'cũrã, cʉ̃ queoro weesere ĩ'arãsa'a. Be'ro mʉsã cʉ̃ tiropʉ wa'arãsa'a. Mʉsãrẽ “Añurã nima, a'tiato yʉ'ʉ tiropʉ”, nigʉ̃sami.

6 Õ'acʉ̃ queoro weegʉsami. Mʉsãrẽ pi'eticã wee'cãrãrẽ pi'eticã weegʉsami.

7 Mʉsã tu'u'cãrã pe'ere soose o'ogʉsami. Ʉ̃sã quẽ'rãrẽ mejãrõta weegʉsami. Cʉ̃ marĩ wiogʉ Jesú a'tiri nʉmʉ nicã, tojo weegʉsami. Cʉ̃ a'tigʉ, cʉ̃rẽ wereco'terã tutuarã me'rã ʉ'mʉsepʉ dijatigʉsami. Pecame'e weronojõ asistedijatigʉsami.

8 Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeotirãrẽ, marĩ wiogʉ Jesú masãrẽ yʉ'rʉose quetire yʉ'rʉnʉ'cãrãrẽ bu'iri da'regʉ a'tigʉsami.

9 Narẽ bu'iri da're bajurio, cõ'adijobutiagʉsami. Tojo weerã na ne cã'rõacã marĩ wiogʉre ĩ'atibutiarãsama. Tojo nicã cʉ̃ tutuasere, cʉ̃ asistesere ĩ'asome.

10 Cʉ̃ a'tiri nʉmʉrẽ Jesure ẽjõpeorã a'tiro weerãsama. Cʉ̃ asistese, cʉ̃ tutuasere ĩ'arã, “Jesú añuyʉ'rʉami”, nirãsama. “Nipe'tirã bu'i wiogʉ nimi” ni ĩ'amarĩa, e'catirãsama. Mʉsã quẽ'rã ʉ̃sã were'quere ẽjõpeotjĩarã, na me'rã nirãsa'a.

11 Tere wãcũrã, marĩ ẽjõpeogʉ̃ Õ'acʉ̃rẽ mʉsãrẽ sẽrĩbosanu'cũ'u. A'tiro
sẽrĩ'i. “Õ'acʉ̃, mʉ'ʉ̃ põ'rã sãjãdutigʉ̃ narẽ pijicʉ̃ niwʉ̃. Tojo weegʉ̃
narẽ mʉ'ʉ̃ ʉ̃aronojõta niseticã weeya. Na añurõ weesĩ'rĩma. Nipe'tise
na weesĩ'rĩsere mʉ'ʉ̃ weetamurõ me'rã weeato. Tojota mʉ'ʉ̃rẽ ẽjõpeo
yapaticã'to”, ni sẽrĩbosa'a.
12 Mʉsã a'tiro weecã, ãpẽrã marĩ wiogʉ̃ Jesure añurõ wãcũrãsama.
Mʉsã quẽ'rãrẽ “Na añurã nima”, ni ĩ'arãsama. Õ'acʉ̃, marĩ wiogʉ̃
Jesucristo mʉsãrẽ ma'írã, tojo weecã weerãsama.

2

A'ti turi pe'tiwã'cãtiri cura Jesure ĩ'atu'tigʉ̃ a'tigʉ̃sami nise ni'i

1 Yʉ'ʉ̃ acawererã, ni'cãrõacãma marĩ wiogʉ̃ Jesucristo a'tiatjere, cʉ̃
tiropʉ̃ marĩrẽ neonʉ̃'cõ miatjere weregʉ̃ti.
2 Cã'rõacã me'rã mʉsã weresu'riano'ticã'ña. Tojo nicã ãpẽrã “Marĩ
wiogʉ̃ a'tiri nʉ̃mʉ̃ nitoja'a” mʉsãrẽ nicã, wãcũque'titicã'ña. A'tiro
nibosama. “Ãpẽrã Espíritu Santu yʉ̃'ʉ̃re tojo niami”, nibosama. Ãpẽrã
“Apĩ weregʉ̃, tojo niami”, nibosama. Ãpẽrã “Pablo quẽ'rã tojo ojacãrã
niama”, nibosama. A'tere tʉ̃'orã, wãcũque'titicã'ña.
3 Na ʉ̃aronojõ nisoono'ticã'ña. Cʉ̃ a'tiatji nʉ̃mʉ̃ dʉ̃poro a'tiro wa'arosa'a.
Masã ʉ̃pʉ̃tʉ̃ waro Õ'acʉ̃rẽ yʉ̃'rʉ̃nʉ̃'cãrãsama. Tojo weeri cura ni'cʉ̃
ña'arõ weeyʉ̃'rʉ̃nʉ̃'cãgʉ̃ waro bajuagʉ̃sami. Cʉ̃ pecame'epʉ̃ bu'iri da're
bajuriono'acjʉ̃ nigʉ̃sami.
4 Cʉ̃ Õ'acʉ̃rẽ ĩ'atu'tigʉ̃, tojo nicã nipe'tise masã ẽjõpeosenojõrẽ ña'arõ
ucũacjʉ̃ nigʉ̃sami. Cʉ̃ dia'cʉ̃rẽ ẽjõpeocã ʉ̃agʉ̃sami. Õ'acʉ̃ weronojõ Õ'acʉ̃
wi'ipʉ̃ sãjãanujã dujigʉ̃sami. “Yʉ̃'ʉ̃ Õ'acʉ̃ ni'i”, nita'sagʉ̃sami.
5 Yʉ̃'ʉ̃ mʉsã tiropʉ̃ nígʉ̃, tere werewʉ̃. ¿Mʉsã tere wãcũweti?
6 Mʉsã cʉ̃ ña'agʉ̃ a'tiatjere cã'mota'agʉ̃re masĩ'i. Õ'acʉ̃ cʉ̃ queoca nʉ̃mʉ̃
dʉ̃poro ña'agʉ̃ a'tisome.
7 Dicʉ̃se ña'ase cʉ̃ weeatjere masĩno'ña marĩ'i yujupʉ̃. Tojo masĩno'ña
marĩmicã, ña'ase cʉ̃ weesenojõ nʉ̃'cãtoja'a. Cʉ̃rẽ cã'mota'agʉ̃re miáca
be'ro cʉ̃ ña'arõ weese masĩno'rõsa'a.
8 Cʉ̃ wa'acã, ña'arõ weesebʉ̃cʉ̃ pe'e a'tigʉ̃sami. Be'ro marĩ wiogʉ̃ Jesú
a'ti di'tapʉ̃ apaturi a'tigʉ̃, cʉ̃ tutuaro me'rã ña'agʉ̃rẽ wẽjẽgʉ̃sami. Cʉ̃
asistese me'rã a'tigʉ̃, cʉ̃rẽ cõ'abajuriogʉ̃sami.
9 Cʉ̃ ña'agʉ̃ etáca be'ro wãtĩa wiogʉ̃ weetamurõ me'rã peje
weeĩ'ota'sagʉ̃sami.
10 Pecame'epʉ̃ bu'iri da'reno'ajãrẽ no'o nise ña'ase põtẽorõ narẽ
weeta'sagʉ̃sami. Õ'acʉ̃ narẽ yʉ̃'rʉ̃osĩ'rĩmicã, na diacjʉ̃ cjasere
ẽjõpeosĩ'rĩtirãsama. Tojo weerã pecame'epʉ̃ wa'adojarãsama.
11 Na ẽjõpeotise bu'iri Õ'acʉ̃ nemorõ narẽ nisoonemocã weegʉ̃sami.
Tojo weerã nisoono'o, ẽjõpeorãsama.
12 Õ'acʉ̃ ye diacjʉ̃ cjasere ẽjõpeosĩ'rĩtirã, ña'arõ weesere
tʉ̃'sayʉ̃'rʉ̃arãsama. Tojo weegʉ̃ Õ'acʉ̃ narẽ bu'iri da're bajuriogʉ̃sami.

Õ'acʉ̃ cʉ̃ bese'cãrãrẽ yʉ̃'rʉ̃ocʉ̃ niwĩ nise ni'i

13 Yʉ̃'ʉ̃ acawererã, Jesú marĩ wiogʉ̃ mʉsãrẽ ma'imi. Õ'acʉ̃ ne waropʉ̃
mʉsãrẽ yʉ̃'rʉ̃weticã wéégʉ̃ besecʉ̃ niwĩ. Espíritu Santu tutuaro me'rã
Õ'acʉ̃ yarã sãjãcã weecʉ̃ niwĩ. Tojo nicã mʉsã diacjʉ̃ cjasere ẽjõpeodutigʉ̃

tojo weecʉ niwĩ. Tojo weerã ʉ̃sã mʉsã weesetisere wãcũrã, Õ'acʉ̃rẽ e'catise o'onu'cũcã'rãti.
14 Ʉsã mʉsãrẽ Jesucristo masãrẽ yʉ'rʉose quetire werewʉ. Te me'rã Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ cʉ̃ põ'rã wa'acã weecʉ niwĩ. Marĩ wiogʉ Jesucristo nirõpʉ marĩrẽ cʉ̃ añubutiasere bu'ipejatamucã ʉagʉ, tojo weecʉ niwĩ.
15 Tojo weerã wãcũtutuanu'cũcã'ña. Ʉsã mʉsã tiropʉ bu'e'quere, tojo nicã ʉ̃sã todʉporopʉ ojao'o'quere wãcũnʉrʉ̃ña.
16 Jesucristo marĩ wiogʉ basuta, tojo nicã marĩ pacʉ Õ'acʉ̃ marĩrẽ pajaña'rã, ma'icãrã niwã. Na marĩrẽ wãcũtutuacã weenu'cũsama. Marĩrẽ o'oatjere e'catiyutojacã weesama.
17 Mʉsãrẽ wãcũtutuacã, ẽjõpeonu'cũcã weeato. Nipe'tise mʉsã ucũsere, mʉsã weesere añurõ niseticã weeato.

3

Pablo quẽ'rã sẽrĩbosaduti'que ni'i

1 Acawererã, mʉsãrẽ a'tiro nitʉorãti. Ʉsã ye niatjere sẽrĩbosaya. A'tiro sẽrĩña. “Na marĩ wiogʉ ye quetire werecã, pãjãrã masã na weresere ẽjõpeoato”, ni sẽrĩbosaya. Tojo nicã mʉsã wee'caronojõ “Narẽ tʉ'oato”, ni sẽrĩbosaya.
2 Nipe'tirãpʉta Jesucristo yere ẽjõpeotima. Tojo weerã apeye quẽ'rãrẽ sẽrĩbosaya. Masã ña'arã ʉ̃sãrẽ ña'arõ weeticã'to nírã, sẽrĩña.
3 Marĩ wiogʉ cʉ̃ “Weegʉti” ní'quere weeticã weesome. Cʉ̃ mʉsãrẽ wãcũtutuacã weegʉsami. Wãtĩrẽ cã'mota'agʉsami.
4 Ʉsã weeduti'quere mʉsã queoro weerã wee'e. Tere Õ'acʉ̃ weetamuse me'rã añurõ weenu'cũrãsama, ni ẽjõpeo'o.
5 Jesucristo mʉsãrẽ Õ'acʉ̃ ma'imi nisere masĩcã weeato. Tojo nicã cʉ̃ wãcũtutua'caronojõ mʉsãrẽ wãcũtutuacã weeato.

Pablo “Da'rawapata'aya” nise ni'i

6 Yʉ'ʉ acawererã, Jesucristo marĩ wiogʉ ʉaronojõ mʉsãrẽ dutirãti. Ãpẽrã Jesucristore ẽjõpeorã mʉsã me'rã nirã̃ nijĩsijasama. Ʉsã topʉ duti'quere weesirututisama. Na me'rã ba'pati, ne ninemoticã'ña.
7 Mʉsã masĩsa'a. Ʉsã topʉ nírã wee'quere ĩ'acũurõʉa'a. Topʉ nírã, tojo nibajaque'atitiwʉ.
8 Ne ni'cʉ̃rẽ wapayetimirã, tojowaro ba'atiwʉ. A'tiro pe'e weewʉ. Mʉsãrẽ caribosĩ'rĩtirã, ñamirĩ, ʉmʉcori yóacãta da'rawʉ.
9 “Ʉsã bu'ese wapa ʉ̃sãrẽ ba'ase o'oya” nita basiomicã, ne weetiwʉ. Mʉsãrẽ añuse queose o'osĩ'rĩrã, ʉ̃sã basu da'rawʉ.
10 Mʉsã me'rã nírã, a'tiro dutiwʉ. “No'o da'rasĩ'rĩtigʉnojõrẽ ne ba'ase ecaticã'ña”, niwʉ̃.
11 Ʉsã mʉsã ye quetire a'tiro tʉ'owʉ. Ni'cãrẽrã mʉsã wa'tero nirã̃ nijĩsija niapãrã. Da'ratimirã, ãpẽrãrẽ ucjasijapãrã.
12 Marĩ wiogʉ Jesucristo dutiro me'rã tojo weesetirãrẽ wererãti. Ãpẽrãrẽ ucjaro marĩrõ na ba'atjere, narẽ dʉ'sasenojõrẽ da'rawapata'ame'rĩcã'to.
13 Yʉ'ʉ acawererã, mʉsã pe'e caributiro marĩrõ añurõ weenu'cũcã'ña.
14 No'o ʉ̃sã a'ti pũrĩpʉ dutio'osere weetigʉnojõrẽ “Cʉ̃ nimi”, ni masĩña. Cʉ̃rẽ bopoyaro yʉ'rʉato nírã ba'patiticã'ña.
15 Mʉsã tojo ba'patitimirã, cʉ̃rẽ ĩ'atu'tirã weronojõ tʉ'oña'ticã'ña. Mʉsã acaweregʉre weronojõ pe'e añurõ weeato nírã wereme'rĩcã'ña.

Pablo añudutitʉo'que ni'i

16 Marĩ wiogʉ cʉ̃ basu marĩrẽ ejerisãjãse o'ogʉ a'tiro weeato. No'o
de'ro mejẽcã wa'acã, mʉsãrẽ ejerisãjãse o'onu'cũcã'to. Marĩ wiogʉ mʉsã
nipe'tirã me'rã niato.
17 Yʉ'ʉ Pablo basu a'te añudutisema oja'a. Yʉ'ʉ nipe'tise pũrĩrẽ
ojawʉaronojõta oja'a. Yʉ'ʉ a'tiro dia'cʉ̃ papera o'ógʉ oja'a. Tojo weerã
mʉsã "Cʉ́ta ojapĩ", ni masĩrãsa'a.
18 Marĩ wiogʉ Jesucristo mʉsã nipe'tirãrẽ añurõ weenu'cũcã'to.
Tocã'rõta oja'a.
Pablo

Pablo Timoteore ojamʉ'tãca pũrĩ ni'i

A'ti pũrĩ a'tiro weero ojano'pã nise ni'i

Timoteo Listra wãmetiri macãpʉ bajuacʉ niwĩ. Cʉ̃ pacʉ griego masʉ̃ nígʉ̃, judío masʉ̃ mejẽta nicʉ niwĩ. Cʉ̃ paco pũrĩcã judío masõ nico niwõ. Cʉ̃ Pablore queti miaco'tegʉ nicʉ niwĩ.

Pablo Éfesopʉ nígʉ̃, Timoteore a'ti pũrĩrẽ ojacʉ niwĩ. Timoteore cʉ̃ ẽjõpeosere wãcũtutuacã weenemogʉ̃, Jesucristore ẽjõpeori curuacjãrã tiropʉre añurõ nisetidutigʉ ojacʉ niwĩ.

A'tiro ojacʉ niwĩ. "Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩrã, a'tiro weeroʉa'a", ni ojacʉ niwĩ. Tojo nicã mʉsãrẽ sʉ'ori nisetiacãrẽ besesõrõrã, ã'rãnojõrẽ sõrõrõʉa'a nisere ojacʉ niwĩ. Wapewia numiarẽ co'tesere, tojo nicã apeye ojanemocʉ niwĩ. Añurõ wéérã bu'iri marĩrã nisetisere ojacʉ niwĩ. Queoro bu'etirãrẽ tʉ'omasĩdutisere ojacʉ niwĩ.

Pablo Timoteore oja'que ni'i

1 Yʉ'ʉ Pablo Jesucristo besecũú'cʉ ni'i. Õ'acʉ̃ marĩrẽ yʉ'rʉogʉ nimi. Cʉ̃ta Jesucristo ye quetire weredutigʉ o'ówĩ. Jesucristo marĩ wiogʉ quẽ'rã yʉ'ʉre o'ówĩ. Cʉ̃rẽta marĩ yucuerã wee'e.

2 Timoteo, mʉ'ʉrẽ oja'a. Mʉ'ʉ Jesucristore ẽjõpeoyucã, yʉ'ʉ macʉ̃ waro weronojõ ni'i. Õ'acʉ̃ marĩ pacʉ, tojo nicã Jesucristo marĩ wiogʉ mʉ'ʉrẽ añurõ weeato. Pajaña'to. Mʉ'ʉrẽ ejerisãjãcã weeato.

Nisoosere cã'mota'aduti'que ni'i

3 Yʉ'ʉ Macedoniapʉ wa'ase dʉporo mʉ'ʉrẽ ti macã Éfesopʉ tojadutiwʉ. No'o mejẽcã bu'erãrẽ cã'mota'adutigʉ tojaque'adutiwʉ. Ni'cãrõacãrẽ mejãrõta nigʉ̃ti tja.

4 Tocjãrãrẽ wereturiama'asere, tojo nicã na ñecʉ̃sʉmʉarẽ wãmepeonu'cũsere "Wãcũma'aticã'ña", niña. Masã tere wãcũrã, mejõ waro a'metu'tima'asama. Marĩrẽ Õ'acʉ̃ weeduti'quere añurõ weecã weewe'e. Marĩ cʉ̃rẽ ẽjõpeose me'rã pe'e Õ'acʉ̃ weeduti'quere wee'e. Tojo weegʉ narẽ mejẽcã bu'esere cã'mota'aya.

5 Mʉsãrẽ a'merĩ ma'icã ʉagʉ, tojo duti'i. Ña'ase marĩrã, bu'iri marĩrã tʉ'oña'rã, diacjʉ̃ Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeorã, queoro ma'irãsa'a.

6 Ãpẽrã tere weetima. No'o ʉaro ucũma'ama.

7 Õ'acʉ̃ ye cjase cʉ̃ duti'quere bu'esĩ'rĩmima. Tojo weemirã, na ucũsere tʉ'omasĩtima. Masĩbutiarã weronojõ bu'ema.

8 Marĩ masĩ'i. Õ'acʉ̃ Moisére dutise cũu'quere queoro masĩcãma, añu ni'i. Te a'tiro ni'i. Masã Õ'acʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cãsere masĩdutigʉ cũucʉ niwĩ.

9 Õ'acʉ̃ tere cũúgʉ̃, queoro weerãrẽ cũuticʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cãrãrẽ, cʉ̃ dutiro weetirãrẽ cũucʉ niwĩ. Tojo nicã ña'abutiaro weeri masãrẽ, ña'arõ weenu'cũrĩ masãrẽ cũucʉ niwĩ. Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeotirãrẽ, cʉ̃ ye bu'ese cjasere ʉatirãrẽ cũucʉ niwĩ. Apeyere, no'o pacʉre, pacore wẽjẽcõ'arãrẽ, nipe'tirã no'o wẽjẽsebʉcʉrãrẽ cũucʉ niwĩ.

10 No'o ãpẽrãrẽ a'metãrãbajaque'atirãrẽ, no'o ʉmʉa se'saro numia me'rã weewʉaronojõ weerãnojõrẽ cũucʉ niwĩ. Numia quẽ'rãrẽ na weronojõ weewʉarãnojõrẽta cũucʉ niwĩ. Tojo nicã masãrẽ ñe'e,

ãpẽrãpʉre duaturiarãrẽ cũucʉ niwĩ. Nisoosebʉcʉrãrẽ, tojo nicã “Õ'acʉ̃ me'rã diacjʉ̃ta ni'i” nisoorãnojõrẽ cũucʉ niwĩ. Tojo nicã nipe'tise añuse bu'esere cã'mota'arãnojõrẽ Õ'acʉ̃ cʉ̃ dutisere cũucʉ niwĩ.

11 A'te bu'ese, añubutiase Õ'acʉ̃ yʉ'rʉose queti nírõnojõta ni'i. Cʉ̃ añuyʉ'rʉgʉ yʉ'ʉre a'te quetire weredutiwĩ.

Pablo “Yʉ'ʉ ña'agʉ̃ nimicã, Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre añurõ weewĩ” ní'que ni'i

12 Yʉ'ʉ marĩ wiogʉ Jesucristore e'catise o'o'o. Cʉ̃ yʉ'ʉre añurõ wãcũgʉ̃, cʉ̃ yarãrẽ yʉ'ʉre weetamudutiwĩ. Tojo weedutigʉ, yʉ'ʉre tutuasere o'owĩ.

13 Todʉporopʉ yʉ'ʉ cʉ̃rẽ ña'arõ ucũwʉ̃. Cʉ̃ yarãrẽ ña'abutiaro weewʉ. Titapʉre yʉ'ʉ Jesucristore ẽjõpeotitjĩagʉ̃, yʉ'ʉ weesere masĩtiwʉ. Tojo weegʉ Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre pajaña'wĩ.

14 Marĩ wiogʉ yʉ'ʉre ma'ígʉ̃, añubutiaro weewĩ. Cʉ̃ yʉ'ʉre Jesucristore añurõ ẽjõpeocã weewĩ. Ãpẽrãrẽ ma'icã weewĩ.

15 A'te yʉ'ʉ ucũatje queoro waro ni'i. Nipe'tirã ẽjõpeoroʉa'a. A'tiro ni'i. Jesucristo ña'arõ weerãrẽ yʉ'rʉosĩ'rĩgʉ̃ a'ti nucũcãpʉre a'ticʉ niwĩ. Yʉ'ʉta nipe'tirã yʉ'rʉoro ña'arõ weeyʉ'rʉnʉ'cã'cʉ ni'i.

16 Tojo nimicã, Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre pajaña'wĩ. Cʉ̃ tojo weese me'rã Jesucristo ña'arõ weerãrẽ pajaña'sere yʉ'ʉre ĩ'omʉ'tãwĩ. Cʉ̃ masãrẽ pajaña'se ne pe'tisome. Yʉ'ʉre, ña'arõ weeyʉ'rʉnʉ'cã'cʉre pajaña'caronojõta nipe'tirã cʉ̃rẽ ẽjõpeorãrẽ pajaña'gʉ̃sami. Narẽ cʉ̃ me'rã catinu'cũcã weegʉsami.

17 Tojo weerã Õ'acʉ̃rẽ “Añuyʉ'rʉami”, ninu'cũrã. Cʉ̃ wiogʉ ninu'cũgʉ̃ nimi. Ne wẽrĩsome. Õ'acʉ̃ ni'cʉ̃ta nimi. Cʉ̃ bajutigʉ, masĩyʉ'rʉgʉ nimi. Tojota nimi.

18-19 Timoteo, mʉ'ʉ yʉ'ʉ macʉ̃ weronojõ ni'i. Yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ weeduti'quere weeya. Todʉporo marĩ acawererã mʉ'ʉrẽ Õ'acʉ̃ wereduti'quere werepã. Na were'caronojõta weeya. Tere wéégʉ, tutuaro me'rã du'ucũurõ marĩrõ añurõ weesere weenu'cũcã'ña. Tojo nicã queoro ẽjõpeo, bu'iri marĩgʉ̃ tʉ'oña'ña. Ãpẽrã Jesucristore ẽjõpeorã queoro weemasĩmirã, weeticãrã niwã. Tere weetirã, Jesucristore ẽjõpeodu'ucãrã niwã.

20 A'te tojo wa'awʉ Himeneorẽ, tojo nicã Alejandrore. Tojo weegʉ ã'rã pʉarãrẽ Õ'acʉ̃rẽ ña'arõ ucũnemoticã'to nígʉ̃ Jesucristore ẽjõpeorã me'rã ninemodutitiwʉ. Narẽ wãtĩa wiogʉ de'ro weesĩ'rĩrõ weeato nígʉ̃ tojo weewʉ.

2

“Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩrã, a'tiro weeroʉa'a” ní'que ni'i

1 Ne waro Jesucristore ẽjõpeorã a'tiro weecã ʉa'a. Nipe'tirãrẽ sẽrĩbosarã. Õ'acʉ̃ narẽ weetamuato nírã sẽrĩbosato. Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩrã, “Añu'u”, niato.

2 Wiorãrẽ, nipe'tirã dutiri masãrẽ sẽrĩbosato. Marĩ tojo weerã a'mequẽse marĩrõ nirãsa'a. Nipe'tise Õ'acʉ̃ dutisere queoro weemasĩrãsa'a. Masã me'rã queoro nisetirãsa'a.

3 Marĩ ãpẽrãrẽ sẽrĩbosarã, añurõ weerã wee'e. Õ'acʉ̃ marĩrẽ yʉ'rʉogʉ tojo weecã tʉ'sasami.

4 Õ'acʉ̃ nipe'tirãrẽ cʉ̃ tiropʉ wa'acã ʉasami. Nipe'tirãrẽ cʉ̃ ye, diacjʉ̃ cjasere masĩcã ʉasami.

5 Õ'acʉ̃ ni'cʉ̃ta nimi. Tojo nicã Jesucristo ni'cʉ̃ta tja masãrẽ Õ'acʉ̃ me'rã
apobosari masʉ̃ nimi. Cʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ nicʉ niwĩ.
6 Jesucristo nipe'tirã masãrẽ yʉ'rʉogʉ wẽrĩbosacʉ niwĩ. Marĩ ña'arõ
wee'que wapare wapayegʉ tojo weecʉ niwĩ. A'te quetire "Tojo
wa'arosa'a" nícatero ejacã, werebajurẽno'caro niwʉ̃.
7 Cʉ̃ ye quetire weredutigʉ Cristo yʉ'ʉre sõrõwĩ. Cʉ̃ besecʉ̃ú'cʉ niato
ígʉ̃ judío masã nitirãrẽ cʉ̃ ye, diacjʉ̃ cjasere bu'edutigʉ sõrõwĩ. Diacjʉ̃ta
ni'i. Nisoogʉ mejẽta wee'e.
8 Tojo weegʉ nipe'tirocjãrã ʉmʉarẽ a'tiro weecã ʉa'a. Na nerẽwʉaropʉ
Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩcã ʉa'a. Ñúmorõ sẽrĩrã, ña'arõ weese moorã sẽrĩrõʉa'a. Uase,
a'metu'tise moorã sẽrĩrõʉa'a.
9 Numia quẽ'rã a'tiro weecã ʉa'a. Na su'tire añurõ ĩ'atʉ'saropʉta sãñato.
Ejatuaro weeme'rĩcã'to. Na upʉre ãpẽrã "Añurã nima" nìdutirã peje
ma'masu'ayʉ'rʉoticã'to.
10 A'tiro pe'e weeato. Añurõ bajusĩ'rĩrã, Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeorã numia
weewʉasenojõrẽ weeato. Bajuyoropʉre añurõ weese me'rã "Añurã
nima", nino'ato. Ãpẽrãrẽ weetamu, añurõ weeato.
11 Jesucristore ẽjõpeorã nerẽ, na bu'eri curare numia di'tamarĩrõ
tʉ'oato. Ũrũsãma'a, ye'suticã'to.
12 Ne numiarẽ masã decopʉ werenu'cũcã ʉawe'e. Tojo nicã ʉmʉarẽ ne
dutiticã'to. Tojo weronojõ o'orã, na numia di'tamarĩato.
13 A'tiro ni'i. Õ'acʉ̃ Adã̃rẽ weemʉ'tãcʉ niwĩ. Cʉ̃ be'ro Evare weecʉ niwĩ.
14 Apeye quẽ'rãrẽ, Adã̃ wãtĩ nisoono'mʉ'tãcʉ mejẽta nimi. Numio
pe'e nisoono'mʉ'tãco niwõ. Tojo weeno'co niyugo, Õ'acʉ̃ duti'quere
yʉ'rʉnʉ'cãco niwõ.
15 Tojo nimicã, Õ'acʉ̃ numiarẽ yʉ'rʉogʉsami. Na põ'rãticã, narẽ
añurõ yʉ'rʉweticã weegʉsami. Na cʉ̃rẽ ẽjõpeocã, masãrẽ ma'icã, tojo
weegʉsami. Na queoro wãcũyu, weeseticã, Õ'acʉ̃ cʉ̃ ʉaro weenu'cũcã,
yʉ'rʉweticã weegʉsami.

3

Jesucristore ẽjõpeori curuacjãrã sʉ'ori nirãrẽ sõrõse ni'i

1 Masã a'tiro ucũwʉase diacjʉ̃ta ni'i: "No'o Jesucristore ẽjõpeori
curuacjãrã sʉ'ori nigʉ̃́, sʉ'ori wejepeogʉ sãjãsĩ'rĩgʉ̃nojõ añuse da'rasere
weesĩ'rĩgʉ̃ weemi."
2 Tojo weesĩ'rĩgʉ̃nojõ a'tiro nirõʉa'a. Cʉ̃́ta "Ña'arõ weemi" nino'ña
marĩgʉ̃ nirõʉa'a. Ni'cõta nʉmotigʉ nirõʉa'a. Cʉ̃ wiopesase me'rã
weesetigʉnojõ nirõʉa'a. Añurõ wãcũyu weesetigʉnojõ nirõʉa'a. Ãpẽrã
wiopesase me'rã ĩ'ano'gʉ̃nojõ nirõʉa'a. Sijari masã cʉ̃ ya wi'ipʉ wa'acã,
añurõ põtẽrĩgʉ̃nojõ nirõʉa'a. Ãpẽrãrẽ añurõ bu'eme'rĩgʉ̃nojõ nirõʉa'a.
3 Tojo nicã que'agʉ, cumucabʉcʉ niticã'rõʉa'a. Tojo weronojõ o'ogʉ,
tu'tiro marĩrõ masãrẽ queoro weegʉnojõ nirõʉa'a. A'mequẽsere ʉatigʉ,
niyerure ʉaripejatigʉnojõ nirõʉa'a.
4 Cʉ̃, cʉ̃ ya wi'icjãrãrẽ añurõ dutimasĩgʉ̃ nirõʉa'a. Cʉ̃ põ'rãrẽ añurõ
wiopesase me'rã yʉ'time'rĩcã weegʉ́ nirõʉa'a.
5 Cʉ̃, cʉ̃ ya wi'icjãrãrẽ dutimasĩtigʉ, Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeori curuacjãrã pe'ere
totá nemorõ co'tetibosami.

6 Jesucristore ne waropʉ ẽjõpeomʉjãti'cʉre sʉ'ori wejepeogʉ sõrõña.
Apetero weegʉ ni'cʉ̃ ẽjõpeoca be'roacã sõrõno'cʉ pe'e "Yʉ'ʉ ãpẽrã
yʉ'rʉoro añuyʉ'rʉnʉ'cã'a", nibosami. Cʉ̃ tojo nígʉ̃, wãtĩ weronojõ
wãcũbosami. Tojo weegʉ Õ'acʉ̃ wãtĩrẽ bu'iri da're'caro weronojõ cʉ̃rẽ
weebosami.
7 Apeye quẽ'rãrẽ a'tiro nino'gʉ̃rẽ beseya. Jesucristore ẽjõpeotirã
"Cʉ̃ta añurõ weemi" nino'gʉ̃ niato. Tojo weeticãma, ãpẽrã cʉ̃rẽ ña'arõ
wãcũbosama. Cʉ̃ ʉaro wéégʉ, bopoyagʉ wãtĩ ʉaro weebosami.

"Weetamuco'terã a'tiro nisetiroʉa'a" nise ni'i

8 Jesucristore ẽjõpeori curuacjãrã, Õ'acʉ̃ ye queti wererãrẽ weeta-
muco'terã quẽ'rã na wiorã weronojõ nirõʉa'a. Ãpẽrã ẽjõpeono'rãnojõ
nirõʉa'a. Na ucũsere queoro weerãnojõ nirõʉa'a. Que'arã, ña'arõ weese
me'rã niyeru wapata'asĩ'rĩrãnojõ niticã'rõʉa'a.
9 Marĩ ẽjõpeose Jesucristo ye queti Õ'acʉ̃ ĩ'o'quere ẽjõpeonu'cũrã
nirõʉa'a. Na bu'iri moorã tʉ'oña'rã nirõʉa'a.
10 Narẽ sõrõati dʉporo na weesetisere añurõ masĩrõʉa'a. Na añurõ
weeseticã, bu'iri marĩcã ĩ'arã, sõrõrõʉa'a.
11 Numia quẽ'rã mejãrõta ãpẽrãrẽ ẽjõpeono'rãnojõ nirõʉa'a. Ucjasepi-
jarã niticã'rõʉa'a. Nʉcʉ̃ĩ'ase me'rã weesetirã nirõʉa'a. Tojo nicã queoro
weenu'cũrã nirõʉa'a.
12 Ʉmʉ weetamuco'tegʉ ni'cõta nʉmotiroʉa'a. Cʉ̃ põ'rãrẽ, cʉ̃ ya
wi'icjãrãrẽ añurõ dutimasĩrõʉa'a.
13 Na weetamuco'tesere añurõ weecã, narẽ masã "Añurõ weema",
nirãsama. Tojo nicã Jesucristore na ẽjõpeosere uiro marĩrõ añurõ
werenemorãsama.

Marĩ ẽjõpeose cjase ni'i

14-15 "Maata mʉ'ʉ tiropʉ wa'agʉti", ni wãcũ'u. Tojo wãcũmigʉ̃,
apetero weegʉ maata wa'atibosa'a. Tojo weegʉ mʉ'ʉrẽ Õ'acʉ̃ põ'rã a'tiro
nisetiroʉa'a nisere ojagʉti. Õ'acʉ̃ catinu'cũgʉ̃ nimi. Cʉ̃ põ'rã Jesucristore
ẽjõpeori curuacjãrã nima. Náta Õ'acʉ̃ ye queti diacjʉ̃ cjasere masãrẽ
masĩcã weema.
16 Diacjʉ̃ta ni'i. Marĩ ẽjõpeose todʉporo masã masĩti'que ni'i. Mejõ nise
niwe'e. Añuse waro ni'i. A'tiro ni'i:
Õ'acʉ̃ macʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ a'ti nucũcãpʉre bajuacʉ niwĩ.
Espíritu Santu cʉ̃rẽ "Añugʉ̃ waro nimi", ni werebajurẽcʉ niwĩ.
Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã ʉ'mʉsepʉ nirã̃ cʉ̃rẽ ĩ'acãrã niwã.
Cʉ̃ ye queti a'ti nucũcãpʉre werese'sano'o.
A'ti nucũcãpʉre masã cʉ̃rẽ ẽjõpeoma.
Be'ro Õ'acʉ̃ ʉ'mʉsepʉ cʉ̃rẽ miacʉ niwĩ.

4

"Diacjʉ̃ cjasere ẽjõpeotirã a'tiro weesama" nise ni'i

1 Espíritu Santu bajuyoropʉ a'tiro nicʉ niwĩ: "A'ti ʉmʉco pe'tiati dʉporo
ãpẽrã Jesucristore ẽjõpeomi'cãrã ẽjõpeodu'urãsama. Wãtĩa nisoose me'rã
bu'esere wererãrẽ siruturãsama. Tojo nicã wãtĩa bu'esere siruturãsama."
2 Weeta'sari masã nisoose me'rã bu'ecã, tʉ'orãsama. Weeta'sari masã
te nisoosere masĩmirã, ne bu'iritirã tʉ'oña'tima.
3 Na a'tiro weesama. Masãrẽ nʉmotisĩ'rĩcã, cã'mota'asama. Tojo nicã
ni'cãrẽ ba'asere ba'adutitisama. Õ'acʉ̃ pe'e a'te ba'asere weecʉ niwĩ.

Jesucristore ẽjõpeorãrẽ diacjʉ̃ cjase masĩrãrẽ ba'adutigʉ tojo weecʉ niwĩ. Tere ba'arã, cʉ̃rẽ e'catise o'odutigʉ tojo weecʉ niwĩ.

4 Nipe'tise Õ'acʉ̃ wee'que añuse ni'i. Marĩ ne yabiticã'rõʉa'a. A'tiro pe'e weeroʉa'a. Cʉ̃rẽ e'catise o'orã, ba'aroʉa'a.

5 A'tiro ni'i. Õ'acʉ̃ tere "Añu ni'i", nitojacʉ niwĩ. Tojo weerã marĩ cʉ̃rẽ e'catise o'ocã, cʉ̃ te ba'asere añuse wa'acã weemi.

Pablo Timoteore weedutise ni'i

6 Mʉ'ʉ Õ'acʉ̃ ye cjasere marĩ acawererãrẽ bu'eya. Tere bu'égʉ, Jesucristore añurõ da'raco'tegʉ nigʉ̃sa'a. Siape me'rã mʉ'ʉ Õ'acʉ̃ ye cjasere bu'égʉ, nemorõ ẽjõpeogʉsa'a. Mʉ'ʉ añuse bu'esere sirutuse me'rã nemorõ wãcũtutuagʉ nigʉ̃sa'a.

7 A'ti turi cjase werema'asere tʉ'oticã'ña. Nemorõ Õ'acʉ̃ ʉaro weenu'cũcã'ña.

8 A'tiro ni'i. Marĩ da'rarã, nemorõ tutuarã wa'asa'a. Te añu ni'i. Marĩ Õ'acʉ̃ ʉaro weecã, totá nemorõ añusa'a. A'ti ʉmʉcopʉre, be'ro ʉ'mʉsepʉre marĩrẽ añurõ wa'arosa'a.

9 A'te diacjʉ̃ta ni'i. Nipe'tirã a'tere ẽjõpeoroʉa'a.

10 Tojo weerã marĩ Jesucristo ye cjasere wererã, pi'eti, ʉpʉtʉ da'ra'a. Õ'acʉ̃ marĩrẽ añurõ weeatjere wãcũ, e'catiyutojarã, tojo wee'e. Cʉ̃ catinu'cũgʉ̃ nipe'tirãrẽ yʉ'rʉogʉ nimi. Cʉ̃rẽ ẽjõpeorã se'sarore yʉ'rʉogʉsami.

11 A'tere ãpẽrãrẽ dutiya. Narẽ tere bu'eya.

12 Mʉ'ʉ ma'mʉ nise ye bu'iri ãpẽrã mʉ'ʉ ucũsere ẽjõpeotibosama. Tojo weesere cã'mota'aya. A'tiro pe'e weeya. Jesucristore ẽjõpeorãrẽ añuse queose ĩ'oña. Mʉ'ʉ ucũwʉase, mʉ'ʉ weesetise me'rã ĩ'oña. Tojo nicã ãpẽrãrẽ ma'ise, mʉ'ʉ Jesucristore ẽjõpeose me'rã ĩ'oña. Apeye quẽ'rãrẽ añugʉ̃ mʉ'ʉ nise me'rã ĩ'oña.

13 Yʉ'ʉ topʉ etase dʉporo nerẽrã, Õ'acʉ̃ ye quetire bu'eĩ'onu'cũcã'ña. Marĩ acawererãrẽ wãcũtutuadutigʉ tojo weeya. Narẽ añurõ bu'eya.

14 Õ'acʉ̃ mʉ'ʉrẽ weemasĩse o'o'quere weenu'cũcã'ña. Sõ'onícatero Jesucristore ẽjõpeori curuacjãrã sʉ'ori nirã̃ mʉ'ʉrẽ ñapeocaterore te weemasĩsere Õ'acʉ̃ o'owĩ.

15 Õ'acʉ̃ o'o'quere wãcũnʉrʉ̃, añurõ weenu'cũcã'ña. Tojo weecã, nipe'tirã mʉ'ʉ añurõ weewã'cãsere ĩ'arãsama.

16 Apeye nigʉ̃ti. Mʉ'ʉ bu'esere, tojo nicã mʉ'ʉ weesetisere añurõ wãcũña. Nipe'tisere queoro weenu'cũcã'ña. A'tere wéégʉ, mʉ'ʉ basu yʉ'rʉwetigʉ weegʉsa'a. Tojo nicã mʉ'ʉ weresere tʉ'orã quẽ'rã yʉ'rʉwetirãsama.

5

Jesucristore ẽjõpeorãrẽ "A'tiro weeya" nise ni'i

1 Timoteo, mʉ'ʉrẽ dutigʉti. Bʉcʉrã ʉmʉarẽ tu'titicã'ña. Mʉ'ʉ, mʉ'ʉ pacʉsʉmʉarẽ ucũgʉ̃ weronojõ narẽ wereya. Ma'mapjia quẽ'rãrẽ mʉ'ʉ acabijirãrẽ ucũgʉ̃ weronojõ weeya.

2 Bʉcʉrã numiarẽ mʉ'ʉ pacosãnumiarẽ ucũgʉ̃ weronojõ narẽ wereme'rĩcã'ña. Nu'miarẽ mʉ'ʉ acabijirãrẽ weronojõ ña'arõ wãcũrõ marĩrõ wereya.

3 Wapewia numia weetamuno'ña marĩrãrẽ weetamuña.

4 Wapewio põ'rãticãma o pãrãmerãticãma, core na weetamuato. Ne waro na ya wi'icjãrã me'rã añurõ weewã'cõrõʉa'a. Tojo weerã põ'rã, pãrãmerã, na pacʉsʉmʉa, na ñecʉ̃sʉmʉa ma'i'que wapa ma'i a'merã weesama. Tojo weese añuse ni'i. Õ'acʉ̃ tere tʉ'sasami.

5 Apego wapewio waro ni'cõ nigõ pũrĩcã Õ'acʉ̃ weetamuatjere yucuesamo. Ʉmʉcorinʉcʉ̃, ñamirĩnʉcʉ̃ tojo sẽrĩnu'cũsamo.

6 Apego wapewio pe'e co ʉasere weema'acã'samo. Co pecame'epʉ wa'acjo weronojõ nitojasamo.

7 A'te quẽ'rãrẽ weedutiya. Tojo weeduticã, "Na bu'iri marĩrã nima", nino'rãsama.

8 A'tiro ni'i. Ni'cʉ̃ cʉ̃ acawererãrẽ añurõ weetigʉ, marĩ ẽjõpeosere yabigʉ weronojõ nisami. Cʉ̃ ya wi'icjãrã warore añurõ weetigʉ pe'e, totá nemorõ ña'arõ weesami. Jesucristore ẽjõpeotigʉ nemorõ ña'agʉ̃ nisami.

9 Wapewia numiarẽ weetamurãtirã na wãmerẽ ni'cã pũrĩpʉ ojaõ'oña. A'tiro nirã̃ numianojõrẽ ojaya: Bʉcʉo waro sesenta cʉ̃'marĩ cʉogore, ni'cʉ̃rẽta marãpʉti'core ojaya.

10 "Co añurõ weemo" nino'gõnojõrẽ ojaya. Co põ'rãrẽ añurõ masõ'conojõrẽ masã co ya wi'ipʉ ejacã añurõ ñe'egõnojõrẽ ojaya. Tojo nicã mejõ nisere da'rago ãpẽrã Jesucristore ẽjõpeorãrẽ weetamugõnojõrẽ ojaõ'oña. Pi'etirãrẽ weetamugõnojõrẽ ojaya. No'o añuse apeyenojõ weegore ojaya.

11 Ãpẽrã wapewia numia nu'miacure nisama. Nanojõrẽ na wãmerẽ ojaticã'ña. Apetero na ʉmʉa me'rã nisĩ'rĩrã, apaturi marãpʉtibosama tja. Jesucristo pe'ere wãcũdu'u, marãpʉtise pe'ere wãcũyʉ'rʉnʉ'cãbosama.

12 Na "Jesucristo ye dia'cʉ̃rẽ weerãti" ní'quere weetirã, bu'iritirã nibosama.

13 Apeye quẽ'rãrẽ wi'seripʉ dia'cʉ̃ sijarã, nijĩsijarã dojobosama. Te dia'cʉ̃rẽ weetibosama. Ucjasebʉcʉrã dojobosama. Nipe'tise de'ro wa'asere ucjarã, na ye nitisere ucũwʉano'ña marĩsere ucjabosama.

14 Tojo weegʉ wapewia numia nu'miacure nirãrẽ marãpʉticã ʉa'a. Na põ'rãtiato. Wi'serire co'teato. Na tojo weecã, marĩrẽ ĩ'atu'tigʉ "Na ña'arõ weema", nímasĩtisami.

15 A'tiro ni'i. Ãpẽrã wapewia numia Jesucristore ẽjõpeomirã, cʉ̃rẽ ẽjõpeodu'uma. Wãtĩa wiogʉre siruturã, tojo weema.

16 Jesucristore ẽjõpeogʉ o ẽjõpeogo na acawerego wapewiore cʉobosama. Core cʉorã na weetamuato. Jesucristore ẽjõpeori curuacjãrãrẽ co'tedutiticã'to. Tojo weecã, ãpẽrã wapewia numia co'teno'ña marĩrã pe'ere co'temasĩrãsama.

17 Jesucristore ẽjõpeori curuacjãrãrẽ sʉ'ori wejepeorãrẽ, añurõ weerãrẽ a'tiro nirõʉa'a. "Na añubutiaro dutima", nirõʉa'a. Totá masãrẽ were bu'erã pe'ere nemorõ nirõʉa'a.

18 Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ nírõnojõta a'tiro ni'i: "Wecʉ trigore ãrʉ̃agʉ̃, tuumajãmisʉtʉasami. Cʉ̃ ba'asĩ'rĩgʉ̃, ba'ato. A'tiro weeticã'to. Trigore ba'ari nírã, cʉ̃ ʉseropʉ tuusãarĩ be'tore tuusãaticã'to." Aperopʉre a'tiro ojano'wʉ̃: "Da'rari masʉ̃ cʉ̃ da'rase wapa wapata'aba'amasĩmi," ni ojano'wʉ̃. Tojo weerã sʉ'ori nirãrẽ weetamurõʉa'a.

19 Apetero ni'cʉ̃ mʉ'ʉpʉre a'tiro nibosami: "Ʉsãrẽ sʉ'ori wejepeogʉ ña'arõ weeami", ni weresãbosami. Cʉ̃ tojo nicã, tʉ'oticã'ña. Pʉarã o i'tiarã ĩ'a'cãrã weresãcãpʉ, tʉ'oya.

20 Ña'arõ weenu'cũrãrẽ nipe'tirã ĩ'orõpʉ tu'tiya. Tojo weecã, ãpẽrã uirã, ña'arõ weesome.
21 Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉre, Jesucristo marĩ wiogʉ ĩ'orõpʉre mʉ'ʉrẽ a'tiro nigʉ̃ti. Tojo nicã Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã cʉ̃ bese'cãrã ĩ'orõpʉ quẽ'rãrẽ mʉ'ʉrẽ nigʉ̃ti: Sʉ'ori wejepeorãrẽ ni'cãrõnojõ weeya. Mʉ'ʉ tʉ'sarãnojõ dia'cʉ̃rẽ añurõ weeticã'ña. Nipe'tirãrẽ queoro weeya.
22 Ĩ'abocurequejo, sʉ'ori wejepeogʉre sõrõticã'ña. Mʉ'ʉ ña'arõ weerãrẽ besegʉ, na ña'arõ weesere bu'ipejatamubosa'a. Nipe'tise ña'arõ weesere cã'mota'aya.
23 Mʉ'ʉ paapʉ dutitise ye bu'iri aco dia'cʉ̃ sĩ'rĩticã'ña. Cã'rõacã vino quẽ'rãrẽ sĩ'rĩña.
24 Ni'cãrẽrãrẽ na ña'arõ weesere beseatji dʉporo maata na ña'arõ weesere masĩno'toja'a. Ãpẽrã pe'ere na ña'arõ weese be'ropʉ bajuarosa'a.
25 Mejãrõta tja añurõ weese quẽ'rã maata masĩno'o. Apeye pe'e añurõ weese maata bajutise be'ropʉ bajuarosa'a.

6

1 Jesucristore ẽjõpeorã da'raco'teri masã na wiorãrẽ wiopesase me'rã ĩ'arõʉa'a. Na tojo weecã, Õ'acʉ̃rẽ, tojo nicã marĩ bu'esere ãpẽrã ña'arõ ucũsome.
2 Na wiorã Jesucristore ẽjõpeorã nicã, a'tiro weeticã'to. Na ẽjõpeorã nise bu'iri narẽ wiopesase marĩrõ ĩ'aticã'to. A'tiro pe'e weeato. Nemorõ añurõ weeato. Na wiorã Jesucristore ẽjõpeorã nima. Tojo weerã na acawererã na mairãrẽ weronojõ añurõ weeato. A'tere were, bu'eya narẽ.

Marĩ ẽjõpeosere queoro weedutise ni'i

3 No'o mejẽcã bu'egʉnojõ a'tiro nisami. Marĩ wiogʉ Jesucristo ye bu'esere "Tojo niwe'e", nisami. Tojo nicã marĩ ẽjõpeose quẽ'rãrẽ "Tojo niwe'e", nisami.
4 Tojo nigʉ̃ masĩtimigʉ̃, "Ãpẽrã yʉ'rʉoro masĩyʉ'rʉnʉ'cã'a", nisami. Cʉ̃ tojo nigʉ̃ tʉ'omasĩtigʉ nimi. Cʉ̃ na ucũsenʉcʉ̃rẽ "Tojo niwe'e", nimʉjãsami. Te me'rã a'merĩ ʉose, a'metu'tise, yabise, a'merĩ ẽjõpeotise wã'cã'a.
5 Tojo nicã ãpẽrã mejõ warota a'metu'tise wã'cã'a. Ña'arõ wãcũrã, tojo weesama. Diacjʉ̃ cjasere ne masĩtisama. Tojo weerã̃ me'rã a'mesʉ'aticã'ña. Na "Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeose me'rã wapata'arãsa'a", ni wãcũsama.
6 Tojota ni'i, nírõ. Diacjʉ̃ta marĩ Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeose me'rã peje apeyenojõ cʉorã weronojõ ni'i. Marĩ cʉoro ejatuaro e'caticãma, tojota ni'i.
7 A'tiro ni'i. Marĩ a'ti turipʉre bajuarã, ne apeyenojõ me'rã bajuatiwʉ. Wẽrĩrãpʉ quẽ'rã ne apeyenojõ miasome.
8 Marĩ su'ti, ba'ase cʉose me'rã e'catiroʉa'a.
9 Ãpẽrã pe'e peje cʉosĩ'rĩrã ʉaripejarã no'o ʉaro weema'asama. Siape me'rã nemorõ ʉaripejadojasama. Te me'rã na dojo, bu'iri da'reno'rãsama. Pecame'epʉ wa'arãsama.
10 A'tiro ni'i. Niyeru ʉaripejase me'rã nipe'tise ña'ase dʉ'pocã̃ti'i. Ãpẽrã Jesucristore ẽjõpeomi'cãrã a'te ʉaripejase me'rã na ẽjõpeomi'quere du'ucã'sama. Tojo weerã ni'cãrõacãrẽ na catiri ʉmʉcore peje bʉjawetise bocama.

Pablo Timoteore "Queoro weeya" nise ni'i

11 Timoteo, mʉ'ʉ pũrĩcã Õ'acʉ̃ yagʉ ʉaripejasere ne weema'aticã'ña.
A'tiro pe'e weeya. Añurõ weenu'cũcã'ña. Õ'acʉ̃rẽ sirutuya. Cʉ̃rẽ
ẽjõpeoya. Nipe'tirãrẽ ma'iña. Mejẽcã wa'acã, wãcũtutuaya. Tu'tiro
marĩrõ ãpẽrãrẽ añurõ weeya.
12 Mʉ'ʉ tutuaro põtẽorõ wãcũtutua, ẽjõpeonu'cũcã'ña. Catise
ʉ'mʉsepʉ mʉ'ʉ Õ'acʉ̃ me'rã ninu'cũatjere wãcũnu'cũcã'ña. Õ'acʉ̃
catise pe'titisere o'osĩ'rĩgʉ̃ mʉ'ʉrẽ besecʉ niwĩ. Tojo weegʉ tere
wãcũyʉ'rʉnʉ'cãcã, mʉ'ʉrẽ o'ogʉsami. Mʉ'ʉ pãjãrã tʉ'oropʉ Jesucristore
ẽjõpeosere queoro werewʉ.
13-14 Õ'acʉ̃ nipe'tirãrẽ catise o'ogʉ nimi. Cʉ̃ ĩ'orõpʉ, tojo nicã Jesucristo
ĩ'orõpʉ quẽ'rãrẽ mʉ'ʉrẽ weeduti'i. Jesucristomarĩcã cʉ̃ catiri ʉmʉcore
ma'itigʉ, a'tiro weecʉ niwĩ. Poncio Pilatore cʉ̃ nisetisere añurõ werecʉ
niwĩ. Mʉ'ʉ quẽ'rã yʉ'ʉ dutise nipe'tisere dʉcayuro marĩrõ queoro wereya.
"Cʉ̃ queoro weetimi", nino'ticã'ña. Marĩ wiogʉ Jesucristo a'tiri curapʉ tojo
weedu'uya.
15 Õ'acʉ̃ "Tojo weegʉti" nícatero ejacã, nipe'tise cʉ̃ ní'quere que-
oro tu'ajanʉ'cõgʉ̃sami. Õ'acʉ̃ ni'cʉ̃ta añuyʉ'rʉgʉ, tutuayʉ'rʉgʉ nimi.
Nipe'tirã wiorã wiogʉ nimi.
16 Cʉ̃ ni'cʉ̃ta catinu'cũmi. Cʉ̃ pũrõ asisteropʉ nimi. Ne ni'cʉ̃ masʉ̃
cʉ̃ basu Õ'acʉ̃ nirõpʉ wa'amasĩtimi. Ne ni'cʉ̃ cʉ̃rẽ ĩ'aticʉ niwĩ. Ĩ'ata
basiowe'e. Õ'acʉ̃ ni'cʉ̃rẽta añurõ ucũyʉ'rʉnʉ'cãrõʉa'a. "Cʉ̃ wiogʉ
ninu'cũato", nirõʉa'a. Tojota niato.
17 No'o peje cʉorãnojõrẽ a'tiro weedutiya. Na "Ãpẽrã yʉ'rʉoro
niyʉ'rʉnʉ'cã'a", niticã'to. Na cʉose me'rã "Añurõ wa'arosa'a", ni
e'catiyuticã'to. Te queoro niwe'e. Pe'tidija wa'arosa'a. Tojo weronojõ
o'orã, Õ'acʉ̃ pe'ere e'catise me'rã yucueato. Cʉ̃ catinu'cũgʉ̃ marĩrẽ e'caticã
ʉagʉ, nipe'tise marĩ cʉosere o'omi.
18 Peje cʉorãrẽ añusere weedutiya. Ãpẽrãrẽ añurõ weeato. Na cʉosere
o'oato.
19 Na tojo wéérã, ape ʉmʉcopʉre peje cʉorã weronojõ niyutojarãsama.
Na catinu'cũatjere bocarãsama.

Pablo Timoteore "Tojo weeya", nitʉo'que ni'i

20 Timoteo, Õ'acʉ̃ mʉ'ʉrẽ weredutigʉ cũu'quere añurõ weeya. A'ti
nucũcã cjase ucũse mejõ nisere tʉ'oticã'ña. Tojo nicã mejẽcã no'o ʉaro
ucũma'ase quẽ'rãrẽ tʉ'oticã'ña. Ãpẽrã "Masĩrã waro ni'i" nirã peje mejẽcã
wãcũse cʉoma. Ʉpʉtʉ na ʉaro ucũma'asama. Na masĩse nisoo ucũma'ase
ni'i. Tojo weegʉ narẽ tʉ'oticã'ña.
21 Ni'cãrẽrã a'tere weesiruturã, Jesucristore ẽjõpeomi'quere du'ucã'cãrã
niwã.
Õ'acʉ̃ mʉ'ʉrẽ añurõ weeato.
Tocã'rõta oja'a.
Pablo

Pablo Timoteore ape pũrĩ ojanemo'que ni'i

A'ti pũrĩ a'tiro weero ojano'pã nise ni'i

Pablo Timoteore Romapʉ bu'iri da'reri wi'ipʉ nígʉ̃, ojacʉ niwĩ. Cʉ̃ Timoteore ojamʉ'tãca pũrĩrẽ a'tiro ojacʉ niwĩ: "Yʉ'ʉ bu'iri da'reri wi'ipʉ nise wapa nipe'tiropʉ Jesucristo ye queti se'saro wee'e", ni ojacʉ niwĩ. A'ti pũrĩma ti pũrĩ weronojõ ojaticʉ niwĩ. Asia di'tacjãrã cʉ̃rẽ bu'iri da'reri wi'ipʉ nicã, bopoyasãcãrã niwã. Tojo weegʉ nipe'tirã cõ'awã'cãno'caro weronojõ tʉ'oña'cʉ niwĩ. Luca, tojo nicã Onesíforo ya wi'icjãrã dia'cʉ̃ cʉ̃rẽ wãcũtutuacã wéérã, bu'iri da'reri wi'ipʉ nigʉ̃rẽ bopoyasãticãrã niwã. Pablo "Ni'cʉ̃ta nisa'a" ni tʉ'oña'gʉ̃, cʉ̃ me'rãcjãrã waro Timoteore, Marcore cʉ̃ tiropʉ pijiocʉ niwĩ. Troapʉ cʉ̃ cũu'que paperare, cʉ̃ yaro asibusurore miitidutigʉnojõta pijiocʉ niwĩ. Cʉ̃ "Maata wẽrĩgʉ̃sa'a", ni wãcũcʉ niwĩ. A'ti pũrĩ cʉ̃ ojatʉoca pũrĩ ni'i.

Pablo Timoteore oja'que ni'i

1 Yʉ'ʉ Pablo Jesucristo besecʉ̃ú'cʉ ni'i. Cʉ̃ yʉ'ʉre Õ'acʉ̃ ʉaronojõta cʉ̃ ye quetire weredutigʉ o'ówĩ. A'te queti a'tiro ni'i. Õ'acʉ̃ "Jesucristore ẽjõpeorãrẽ catinu'cũcã weegʉti", nicʉ niwĩ. Cʉ̃ ní'caronojõta yʉ'ʉre tere weredutigʉ o'ówĩ.

2 Timoteo, mʉ'ʉrẽ yʉ'ʉ maigʉ̃rẽ oja'a. Mʉ'ʉ Jesucristo ye quetire yʉ'ʉ werecã, añurõ ẽjõpeowʉ. Tojo weegʉ mʉ'ʉ yʉ'ʉ macʉ̃ weronojõ ni'i. Õ'acʉ̃ marĩ pacʉ, tojo nicã Jesucristo marĩ wiogʉ mʉ'ʉrẽ añurõ weeato. Pajaña'to. Mʉ'ʉrẽ ejerisãjãcã weeato.

"Jesucristore ẽjõpeorã ãpẽrãrẽ a'tiro weeroʉa'a" nise ni'i

3 Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩsetirinʉcʉ̃ mʉ'ʉrẽ wãcũ'u. Mʉ'ʉrẽ wãcũgʉ̃, ñamipʉ, ʉmʉcopʉ Õ'acʉ̃rẽ e'catise o'o'o. Cʉ̃rẽ yʉ'ʉ ñecʉ̃sʉmʉa ẽjõpeoseti'caronojõta ẽjõpeo'o. Yʉ'ʉ bu'iri moogʉ̃ tʉ'oña'gʉ̃, cʉ̃rẽ ẽjõpeo'o.

4 Timoteo, mʉ'ʉrẽ pũrõ wãcũ'u. Yʉ'ʉ mʉ'ʉ tiropʉ ní'cʉ wijacã, mʉ'ʉ uti'quere wãcũnu'cũcã'a. Mʉ'ʉrẽ pũrõ ĩ'asĩ'rĩsa'a. Mʉ'ʉrẽ ĩ'agʉ̃, e'catigʉti nígʉ̃, tojo wãcũ'u.

5 Mʉ'ʉ Jesucristore queoro ẽjõpeosere yʉ'ʉ wãcũ'u. Mʉ'ʉ ni'cãrõacã ẽjõpeosere mʉ'ʉ ñecõ Loida, tojo nicã mʉ'ʉ paco Eunice ẽjõpeomʉ'tãwã. Mʉ'ʉ quẽ'rã tereta ẽjõpeosirutugʉ wee'e.

6 Tojo weegʉ mʉ'ʉ a'tiro weecã ʉa'a. Õ'acʉ̃ mʉ'ʉrẽ weeduti'quere tutuaro me'rã weenu'cũcã'ña. Todʉporo yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ ñapeocã, Õ'acʉ̃ mʉ'ʉrẽ añuse masĩsere o'owĩ. Tere nemorõ añurõ weenu'cũcã'ña.

7 Õ'acʉ̃ marĩrẽ Espíritu Santure o'ówĩ. Cʉ̃rẽ o'ógʉ, uidutigʉ mejẽta o'owĩ. Tojo o'ogʉ, tutuase o'ogʉre, ma'ise o'ogʉre, queoro wãcũse o'ogʉre o'owĩ.

8 Tojo weegʉ marĩ wiogʉ ye quetire weregʉ, bopoyaticã'ña. Yʉ'ʉ quẽ'rãrẽ Jesucristo ye queti bu'ese wapa, bu'iri da'reri wi'ipʉ yʉ'ʉ dujicã, bopoyasãticã'ña. A'tiro pe'e weeya. Jesucristo ye quetire wereya. Tojo werese bu'iri mʉ'ʉ quẽ'rã ña'arõ yʉ'rʉgʉsa'a. Tojo wa'acã ĩ'agʉ̃, "Añurõsa'a", niña. Õ'acʉ̃ mʉ'ʉrẽ tutuaro o'oro põtẽorõ tojo weeya.

9 Õ'acʉ̃ marĩrẽ pecame'epʉ wa'abo'cãrãrẽ yʉ'rʉweticã weewĩ. Cʉ̃
añurõ weecã ʉagʉ, cʉ̃ ʉaro weedutigʉ marĩrẽ besecʉ niwĩ. Marĩ
añuse weesetisere ĩ'agʉ̃ mejẽta besecʉ niwĩ. Cʉ̃ pe'e marĩrẽ añurõ
weesĩ'rĩgʉ̃ besecʉ niwĩ. A'tiro ni'i. Õ'acʉ̃ marĩrẽ ma'ígʉ̃, Jesucristo marĩrẽ
yʉ'rʉoatjere wãcũcʉ niwĩ. Tere a'ti turi weese dʉporo wãcũtojacʉ niwĩ.
10 A'tocateroma marĩrẽ yʉ'rʉogʉ, Jesucristo a'tise me'rã cʉ̃ ma'isere
ĩ'owĩ. Marĩ pecame'epʉ wa'abo'cãrãrẽ yʉ'rʉweticã weewĩ. Tojo nicã a'tiro
masĩcã weewĩ. Marĩ cʉ̃ yʉ'rʉose quetire tʉ'o ẽjõpeorã, catinu'cũrãsa'a
nisere masĩcã weewĩ.
11 Õ'acʉ̃ te quetire yʉ'ʉre weredutiwĩ. Judío masã nitirãrẽ bu'edutigʉ
yʉ'ʉre besecũúwĩ.
12 Te quetire werese bu'iri yʉ'ʉ pũrõ pi'eti'i. Tojo pi'etimigʉ̃, bopoy-
awe'e. Yʉ'ʉ Jesucristore masĩ'i. “Cʉ̃ nĩ'quere queorota weegʉsami”,
ni'i. Cʉ̃ tutuagʉ nimi. Yʉ'ʉre te queti wereturiase cũu'quere añurõ
co'teyapada'reogʉsami. “Téé apaturi a'tigʉpʉ, co'tenu'cũgʉ̃sami”, ni'i.
Tojo weegʉ yʉ'ʉ ne bopoyawe'e.
13 Yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ bu'e'quere queoro bu'ewã'cãña. Añurõ ẽjõpeosetiya.
A'merĩ ma'iña. Marĩ Jesucristo me'rã nírã, tojo weemasĩ'i.
14 Espíritu Santu marĩpʉre nimi. Cʉ̃ weetamuse me'rã Õ'acʉ̃ mʉ'ʉrẽ
weredutigʉ cũu'quere añurõ bu'eya.
15 Mʉ'ʉ masĩtoja'a. Nipe'tirã Jesucristore ẽjõpeorã, Asiacjãrã yʉ'ʉre
cõ'awijape'tia wa'awã. Na wa'tero nĩ'cãrã quẽ'rã Figelo, tojo nicã
Hermógenes mejãrõta weewã.
16 Onesíforo pũrĩcã tojo weetiwĩ. Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ, cʉ̃ ya wi'icjãrãrẽ
pajaña'gʉ̃sami. Pejetiri Onesíforo yʉ'ʉre wãcũtutuacã weewĩ. Apeye
quẽ'rãrẽ yʉ'ʉ bu'iri da'reri wi'ipʉ nimicã, yʉ'ʉre bopoyasãtiwĩ.
17 A'tiro pe'e weewĩ. Cʉ̃ Romapʉ ejagʉ, yʉ'ʉre ʉpʉtʉ a'macʉ niwĩ. Téé
bocagʉpʉ, a'madu'uwĩ.
18 Marĩ wiogʉ masãrẽ beseatji nʉmʉ Onesíforore pajaña'to. Cʉ̃ marĩrẽ
Éfesopʉ weetamu'quere mʉ'ʉ añurõ masĩsa'a.

2

Pablo Timoteore queoro weedutise ni'i

1 Timoteo, mʉ'ʉ yʉ'ʉ macʉ̃ weronojõ nigʉ̃rẽ a'tiro nigʉ̃ti. Jesu-
cristo mʉ'ʉrẽ añurõ weemi. Tojo weegʉ cʉ̃ weetamuse me'rã cʉ̃rẽ
ẽjõpeonu'cũcã'ña.
2 Yʉ'ʉ pãjãrã masã tʉ'oropʉ bu'e'quere wereturiaya. “Ã'rãta yʉ'ʉ
bu'esere ãpẽrãrẽ queoro wereturiatʉ'sama” ni, mʉ'ʉ ĩ'arãnojõrẽ wereya.
3 Mʉ'ʉ Jesucristo ye quetire werese bu'iri mʉ'ʉrẽ ña'arõ wa'arosa'a.
Ʉsãrẽ wa'a'caro weronojõ wa'arosa'a. Mʉ'ʉrẽ tojo wa'acã, wãcũtutuaya.
Surara weronojõ weeya. Cʉ̃rẽ mejẽcã wa'acã, wãcũtutuasami.
4 Surara cʉ̃ wiogʉ dutise dia'cʉ̃rẽ weesami. Surara nitigʉ weronojõ
weetisami. Tojo weegʉ mʉ'ʉ cʉ̃ weronojõ weeya. Jesucristo ye dia'cʉ̃rẽ
weeya.
5 Apĩ quẽ'rã omarĩ masʉ̃ cʉ̃ wiorã dutisenojõrẽ queoro weetigʉ,
wapata'atisami. Na cʉ̃rẽ o'obo'quere o'otisama. Tojo weegʉ añuse
bocasĩ'rĩgʉ̃, Jesucristo duti'quere queoro weeya.

6 Ni'cũ̃ wesepʉ̃ añurõ da'rag̃ʉnojõ ti wese cjase dʉ̃catise me'rã dua
wapata'amasĩsami. Mʉ̃'ʉ̃ te weronojõ Õ'acũ̃ ye cjasere añurõ bu'égʉ̃, te
wapa mʉ̃'ʉ̃ quẽ'rã wapata'amasĩ'i.
7 Yʉ̃'ʉ̃ weresere wãcũnʉ̃rũ̃ña. Mʉ̃'ʉ̃ tojo weecã, marĩ wiogʉ̃ nipe'tisere
mʉ̃'ʉ̃rẽ masĩcã weegʉ̃sami.
8 Jesucristore wãcũña. Cũ̃ wẽrĩ'cʉ̃ nimigũ̃, masãcʉ̃ niwĩ. Cũ̃ta dʉ̃porocjũ̃
wiogʉ̃ Davi pãrãmi nituriagʉ̃ nimi. Yʉ̃'ʉ̃ Jesucristo ye añuse quetire
weregʉ̃, tereta werewʉ̃.
9 A'te queti werese bu'iri yʉ̃'ʉ̃ pi'etisa'a. Yʉ̃'ʉ̃ ña'arõ weegʉ́ weronojõ
bu'iri da'reri wi'ipʉ̃ ni'i. Õ'acũ̃ ye queti pũrĩcã nipe'tiropʉ̃ nibi'atoja'a.
Yʉ̃'ʉ̃re bu'iri da'reri wi'ipʉ̃ bi'adʉ̃po'que weronojõ niwe'e.
10 Tojo weegʉ̃ yʉ̃'ʉ̃ pi'etimigũ̃, wãcũtutua'a. Õ'acũ̃ bese'cãrãrẽ añurõ
wa'ato nígũ̃ tojo wee'e. Na quẽ'rã marĩ weronojõ Jesucristore ẽjõpeorã,
yʉ̃'rʉ̃ono'rãsama. Añubutiasere bocarãsama. Catinu'cũcã'rãsama. Tojo
weegʉ̃ nipe'tisere wãcũtutua'a.
11 A'tiro nise diacjʉ̃ta ni'i:
Marĩ Jesucristore ẽjõpeose bu'iri ãpẽrã wẽjẽbosama.
Na tojo wẽjẽcã, marĩ Jesucristo me'rã ʉ̃'mʉ̃sepʉ̃ catinu'cũrãsa'a.
12 Marĩ pi'etirã wãcũtutuarã, cũ̃ wiogʉ̃ nirõpʉ̃ cũ̃ me'rã wiorã nirãsa'a.
"Cũ̃rẽ masĩtisa'a" nicã, cũ̃ quẽ'rã marĩrẽ "Masĩwe'e", nigũ̃sami.
13 Marĩ cũ̃rẽ añurõ ẽjõpeotimicã, cũ̃ pe'e nipe'tise "A'tiro weegʉ̃ti"
ní'quere queoro weenu'cũsami.
Õ'acũ̃ ne ni'cãti nisoomasĩtisami.

Pablo Timoteore queoro bu'edutise ni'i

14 Mʉ̃'ʉ̃ bu'erãrẽ a'te dʉ̃poro yʉ̃'ʉ̃ oja'quere wãcũdutiya. Ãpẽrã
ucũsetirinʉ̃cũ̃ "Tojo mejẽta ni'i", nisama. Diacjʉ̃ marĩ wiogʉ̃ tʉ̃'oropʉ̃
na tojo nisetisere du'udutiya. Te ucũse wapamarĩ'i. Ãpẽrã wãcũsere
dojorẽma.
15 Mʉ̃'ʉ̃ pe'e Õ'acũ̃ yere añurõ bu'eya. Tojo nicã cũ̃ yere queoro weeya.
Mʉ̃'ʉ̃ tojo weecã ĩ'agũ̃, mʉ̃'ʉ̃rẽ "Añurõ weemi", nigũ̃sami. Queoro wéégʉ̃,
mʉ̃'ʉ̃ da'rasere bopoyasome. Diacjʉ̃ cjasere Jesucristo ye quetire queoro
wereturiaya.
16 A'ti turi cjase diacjʉ̃ nitisere na ucũcã, ucũtamuticã'ña. A'tiro ni'i.
Tere ucũrã, nemorõ siape me'rã ña'arã wa'asama.
17 Na bu'ese marĩ upʉ̃pʉ̃ cãmi boase'saro weronojõ ãpẽrãrẽ
pẽ'rĩpejawã'cãsa'a. Ã'rã pʉ̃arã Himeneo, Fileto te boase weronojõ
masãrẽ bu'érã, dojorẽma.
18 Ã'rã Õ'acũ̃ ye quetire queoro bu'etima. A'tiro nima: "Masã wẽrĩ'cãrã
masãtojacãrã niwã", nima. Na tojo nicã tʉ̃'orã, ãpẽrã "¿Ũsã de'ro
ẽjõpeorãsariba?" ni wãcũma.
19 Õ'acũ̃ cũ̃ ucũse cũu'que pũrĩcã tutuari wi'i yeenʉ̃'cõ'que weronojõ
ni'i. Cũ̃ ye queti ne dʉ̃cayuwe'e. A'tiro ni'i. "Marĩ wiogʉ̃ Jesucristo cũ̃
yarãrẽ masĩsami." Tojo nicã "Nipe'tirã 'Jesucristo yarã ni'i', ni wãcũrã
ña'arõ weesere du'uato."
20 A'te queosere weregʉ̃ti. Ni'cũ̃ peje cʉ̃ogʉ̃ ya wi'ipʉ̃re peje bapari
nisa'a. Uru me'rã wee'que pari, plata me'rã wee'que pari nisa'a. Tojo nicã
apeye yucʉ̃ me'rã wee'que pari, di'i me'rã yee'que pari nisa'a. Bosenʉ̃mʉ̃
nicã añuse parire na ba'awʉ̃aropʉ̃ peosama. Apeye parire mejõ nirĩ nʉ̃mʉ̃
peosama.

21 Marĩ a'te weronojõ ña'asere weetirã, bosenʉmʉ nicã añuse pari peose
weronojõ nirãsa'a. Marĩ wiogʉ yarã waro nirãsa'a. Cʉ̃ nipe'tise añurõ
weedutisere queoro weerãsa'a.
22 Tojo weegʉ mʉ'ʉ ma'mapjia na ʉaripejasenojõrẽ weeticã'ña. Queoro
weeya. Jesucristore ẽjõpeoya. Masã quẽ'rãrẽ ma'iña. Tojo nicã
a'mequẽse marĩrõ niña. Nipe'tirã queoro weerã̃ Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeorã me'rã
añurõ̃ nicã'ña.
23 Ãpẽrã tojo ucũma'acã, na me'rã ucũtamuticã'ña. Na tʉ'omasĩtima.
Mʉ'ʉ masĩ'i, na tojo ucũrã na ʉaro a'metu'tiyapatisama.
24 Mʉ'ʉ marĩ wiogʉre da'raco'tegʉ ni'i. Ne a'metu'titicã'ña. A'tiro pe'e
weeya. Nipe'tirã me'rã añurõ niña. Narẽ añurõ bu'e, na mʉ'ʉrẽ ña'arõ
weesĩ'rĩcã, tojo tʉ'oña'cã'ña.
25 Mʉ'ʉ bu'esere tʉ'osĩ'rĩtirãrẽ añurõ pajaña'se me'rã narẽ "A'tiro pe'e
añurõ weeya", niña. Õ'acʉ̃ na ña'arõ wee'quere dʉcayugʉsami nígʉ̃, tojo
niña. Na dʉcayurã, diacjʉ̃ cjasere ẽjõpeorãsama.
26 Mʉ'ʉ narẽ tere werecã, tʉ'omasĩrãsama. Tojo weerã wãtĩ yarã, cʉ̃
dutiro weemi'cãrã yʉ'rʉwetiwijarãsama.

3

"A'ti turi pe'tise dʉporo dicʉse ña'ase wã'cãrõsa'a" ní'que ni'i

1 Mʉ'ʉ a'tere tʉ'omasĩña. A'ti turi pe'tise dʉporo peje ña'ase
wã'cãrõsa'a. A'tiro wa'arosa'a.
2 Masã na ye cjase dia'cʉ̃rẽ ʉarãsama. Niyerure ʉaripejarãsama.
"Ãpẽrã yʉ'rʉoro añuyʉ'rʉnʉ'cã'a", ni wãcũrãsama. Masĩbutiarã
weronojõ ucũma'arãsama. Õ'acʉ̃rẽ ʉatirã, ña'arõ cʉ̃rẽ ucũrãsama.
Na pacʉsʉmʉarẽ yʉ'rʉnʉ'cãrãsama. Ãpẽrã narẽ añurõ weemicã,
"Ʉsãrẽ añurõ weeapʉ", ne nisome. Narẽ e'catise o'osome. Wiopesase
me'rã Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeosome. Marĩ ẽjõpeosetisere mejõ nisere weronojõ
wãcũrãsama.
3 Ne ãpẽrãrẽ ma'isome. Pajaña'se moorãsama. Ucjasepijarã nirãsama.
Na no'o ʉaro ña'arõ weesĩ'rĩsere weerãsama. Ãpẽrãrẽ ña'arõ pi'eticã
weerãsama. Ne cã'rõ añusere ʉasome.
4 Na me'rãcjãrã nimi'cãrãrẽ ña'arõ weerãsama. No'o ʉaro
weema'acã'rãsama. Na ʉpʉtʉ "Ãpẽrã yʉ'rʉoro añuyʉ'rʉnʉ'cã'a", ni
wãcũrãsama. Õ'acʉ̃ pe'ere wãcũrõnojõ o'orã, e'cati nisetisenojõ dia'cʉ̃rẽ
wãcũrãsama.
5 Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeorã weronojõ weesoorãsama. Na weesetise me'rã pe'e
Õ'acʉ̃ tutuasere "Tojo niwe'e", nirãsama.
Nanojõ me'rã ne cã'rõ ba'patima'aticã'ña.
6 Na tojo weerãnojõ a'tiro weesama. Ucũme'rĩse me'rã wi'seripʉ
sãjãasama. Sãjãa, numia tiro todʉporo ña'arõ wee'cãrã bu'iritirã,
wãcũtutuatirãrẽ nisoo dojorẽsama. Narẽ mejẽcã ẽjõpeocã weesama. Na
numia nipe'tise ña'arõ weesere ʉaripejasama.
7 Nipe'tise bu'esere masĩsĩ'rĩmirã, ne diacjʉ̃ cjasere masĩtu'ajatisama.
8 Numiarẽ nisoori masã pʉarã Janes, Jambres weronojõ nima. Na
dʉporopʉ Moisé nícateropʉre na Egiptocjãrã tʉ'oña'rĩ masã nicãrã niwã.
Na Moisére ĩ'atu'ticãrã niwã. Diacjʉ̃ cjasere ne ʉaticãrã niwã. Na
weronojõ ã'rã quẽ'rã diacjʉ̃ cjasere ʉatima. Ña'arõ wãcũpo'cãrã ne
queoro ẽjõpeomasĩtima.

9 Na ucũma'ase maata pe'tirosa'a. Nipe'tirã na ucũcã tʉ'orã, “Tojo nima'arã weema”, nirãsama. Moisére ʉati'cãrã Janes, Jambrere weronojõ wa'arosa'a. Titapʉre na nima'asere masã masĩcãrã niwã. Mejãrõta tja ã'rã quẽ'rãrẽ na nima'asere masĩrãsama.

Pablo Timoteore “A'tiro weeya” cʉ̃ nitʉo'que ni'i

10 Mʉ'ʉ pũrĩcã yʉ'ʉ bu'ese nipe'tisere añurõ masĩ'i. Yʉ'ʉ weesetisere, yʉ'ʉ weesĩ'rĩsere masĩ'i. Tojo nicã yʉ'ʉ Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeosere masĩ'i. Ãpẽrã queoro weeticã, yʉ'ʉ tojo tʉ'oña'sere mʉ'ʉ masĩ'i. Yʉ'ʉ ma'isetisere, mejẽcã wa'acã wãcũtutuasere mʉ'ʉ masĩ'i.

11 Masã yʉ'ʉre ña'arõ weecã, pi'etiwʉ. Nipe'tise a'te macãrĩpʉ wa'a'quere mʉ'ʉ masĩ'i. Antioquíapʉ, Iconiopʉ, Listrapʉ yʉ'ʉ pi'eti'quere mʉ'ʉ masĩ'i. Pi'etisetirinʉcʉ̃ marĩ wiogʉ yʉ'ʉre yʉ'rʉweticã weewĩ.

12 Diacjʉ̃ta ni'i. Jesucristore ẽjõpeorã nipe'tirãrẽ Õ'acʉ̃ ʉaronojõ añurõ weesĩ'rĩrãrẽ ãpẽrã ña'arõ weerãsama.

13 Ña'arĩ masã, tojo nicã nisoori masã nemorõ ña'arõ weenemope-orãsama. Nisoonemowã'cãrãsama. Nisoorã nimirã, na quẽ'rã nisoono'o, ẽjõpeorãsama.

14 Mʉ'ʉ pũrĩcã mʉ'ʉrẽ bu'e'quere queoro ẽjõpeonu'cũcã'ña. Queoro weeya. Mʉ'ʉ tere “Diacjʉ̃ta ni'i”, nisa'a. Mʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ bu'e'cãrãrẽ masĩ'i.

15 Mʉ'ʉ wĩ'magʉ̃pʉta Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩ cjasere masĩnʉ'cãwʉ̃. Tere bu'égʉ, mʉ'ʉ Õ'acʉ̃ yere masĩwʉ̃. Masĩ, Jesucristore ẽjõpeose me'rã yʉ'rʉono'wʉ̃.

16 Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩ cjasere ojadutigʉ, cʉ̃ masĩse o'ose me'rã ojaduticʉ niwĩ. Te oja'quere bu'érã, diacjʉ̃ nisere masĩno'o. Marĩ ña'arõ wee'que quẽ'rãrẽ “Ña'a ni'i”, nino'o. Marĩ ña'arõ wee'quere dʉcayumasĩcã wee'e. Tere bu'érã, queoro weenu'cũmasĩ'i.

17 Õ'acʉ̃ cʉ̃ yarãrẽ nipe'tise añurõ weesere weemasĩato nígʉ̃ cʉ̃ ye cjasere ojaduticʉ niwĩ.

4

1 Jesucristo nipe'tirã wiogʉ tutuaro me'rã a'tigʉsami. A'tigʉ, masã catirãrẽ, wẽrĩ'cãrãrẽ besegʉsami. Õ'acʉ̃, tojo nicã Jesucristo tʉ'oropʉre mʉ'ʉrẽ a'tiro weeduti'i.

2 Masãrẽ Õ'acʉ̃ ye quetire wereya. Nipe'tisetiri masã tʉ'osĩ'rĩcã, wereya. Na tʉ'osĩ'rĩticã quẽ'rãrẽ, werenu'cũcã'ña. Mʉ'ʉ weresere tʉ'orã, ẽjõpeorãsama. Na queoro weeticã, tu'tiya. “A'tiro weeroʉa'a”, niña. Narẽ bu'égʉ, queoro pajaña'se me'rã wereme'rĩcã'ña.

3 Be'ropʉre masã añuse bu'esere ʉatirãsama. Tojo weegʉ a'tiro nicãrẽ queoro bu'ewe'oya. Be'ropʉre a'tiro wa'arosa'a. Na, na ʉaro weerãsama. Na tʉ'otʉ'sase dia'cʉ̃rẽ tʉ'osĩ'rĩrãsama. Tojo weerã tere bu'eajã pãjãrãrẽ a'marãsama.

4 Na diacjʉ̃ cjasere tʉ'osome. Nipe'tise no'o werema'ase pe'ere tʉ'orãsama.

5 Timoteo, mʉ'ʉ pũrĩcã queoro wãcũña. Mʉ'ʉ Jesucristo ye quetire werecã, masã mʉ'ʉrẽ ña'arõ weerãsama. Na tojo weecã, wãcũtutuaya. Jesucristo masãrẽ yʉ'rʉomi nise quetire du'ucũurõ marĩrõ werenu'cũcã'ña. Mʉ'ʉrẽ weeduti'quere weetu'ajanʉ'cõña.

6 Yʉ'ʉ wẽrĩatjo cã'rõ dʉ'sa'a. Yʉ'ʉre masã Õ'acʉ̃rẽ wa'icʉrãrẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeo'caro weronojõ wa'arotiro wee'e. Tojo weegʉ mʉ'ʉrẽ tojo duti'i.

7 Yʉ'ʉ Jesucristo ye quetire weregʉ, nipe'tise yʉ'ʉ tutuaro põtẽorõ weewʉ. Nipe'tise Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre duti'quere tu'ajatoja'a. Ne cʉ̃rẽ ẽjõpeodu'uwe'e.
8 Ni'cãrõacãrẽ majã Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre añurõ wee'que wapa o'oatje dʉ'sa'a. Marĩ wiogʉ Õ'acʉ̃ masãrẽ beseatji nʉmʉ nicã, yʉ'ʉre o'ogʉsami. Cʉ̃ masãrẽ queoro besemi. Yʉ'ʉ dia'cʉ̃rẽ o'osome. Nipe'tirã cʉ̃rẽ ẽjõpeorã cʉ̃ a'tiatjere ʉarãrẽ o'ogʉsami.

Pablo cʉ̃ ye cjasere were'que ni'i

9 Mʉ'ʉ põtẽorõ a'tita basioro yʉ'ʉ tiropʉ maatacure ĩ'agʉ̃ a'tia.
10 A'tiro ni'i. Crescente wãmetigʉ Galacia wãmetiropʉ wa'awĩ. Tojo nicã Tito Dalmaciapʉ wa'awĩ. Demas pũrĩcã a'ti turi cjasere nemorõ ma'iyʉ'rʉnʉ'cãgʉ̃, yʉ'ʉre cõ'awã'cã wa'awĩ. Cʉ̃ Tesalónicapʉ wa'awĩ.
11 Luca dia'cʉ̃ yʉ'ʉ me'rã nimi. Marcore a'maña. Mʉ'ʉ me'rã a'tiato. Cʉ̃ yʉ'ʉre weetamusere ʉa'a.
12 Yʉ'ʉ Tíquicore Éfesopʉ o'ówʉ.
13 Mʉ'ʉ a'tigʉ, yaro su'tiro asibusuro bu'icjãrõrẽ miitia. To Troa wãmetiri macã Carpo ya wi'ipʉ nisa'a. Yé papera tũrũrĩrẽ miitia. Wa'icʉrã caseri me'rã oja'que yé caserire acobojotibutiacã'ña.
14 Alejandro cõme me'rã da'rari masʉ̃ yʉ'ʉre ña'abutiaro weewĩ. Õ'acʉ̃ marĩ wiogʉ cʉ̃ wee'caro ejatuaro cʉ̃rẽ bu'iri da'regʉsami.
15 Mʉ'ʉ pũrĩcã cʉ̃rẽ tʉ'omasĩña. Cʉ̃ marĩ bu'esere ne ʉatiyʉ'rʉami.
16 Ne waro wiorã yʉ'ʉre sẽrĩtiña'cã, ne ni'cʉ̃ yʉ'ʉre weetamutiwĩ. Nipe'tirã yʉ'ʉre cõ'awã'cã wa'awã. Õ'acʉ̃ na tojo wee'quere acobojocã ʉa'a.
17 Õ'acʉ̃ pũrĩcã yʉ'ʉre weetamuwĩ. Yʉ'ʉre tutuase o'owĩ. Tojo weegʉ wiorãrẽ yʉ'ʉ a'tiro werewʉ. Jesucristo masã ña'arõ niseti'quere yʉ'rʉomi nise quetire narẽ werepe'ocã'wʉ̃. Nipe'tirã a'ti ʉmʉcocjãrã judío masã nitirã te quetire tʉ'oato nígʉ̃ tojo werewʉ. Apeye quẽ'rãrẽ Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre a'tiro weewĩ. Yaiwa ba'ano'bo'cʉre weronojõ wiose wa'teropʉ nigʉ̃rẽ yʉ'rʉweticã weewĩ.
18 Tojo nicã nipe'tise yʉ'ʉre be'ropʉ ña'arõ weeatjere yʉ'rʉweticã weegʉsami. Ʉ'mʉsepʉ cʉ̃ wiogʉ nirõpʉ yʉ'ʉre miagʉ̃sami. Masã Õ'acʉ̃rẽ añurõ ucũnu'cũato. Tojota wa'ato.

Pablo añudutitʉo'que ni'i

19 Prisca, Aquila añuato. Tojo nicã Onesíforo ya wi'icjãrã quẽ'rã añuato.
20 Erasto Corintopʉ tojaque'awĩ. Trófimoma dutitigʉre Miletopʉ cõ'awã'cãtiwʉ.
21 Mʉ'ʉ põtẽorõ a'tita basioro pu'ecʉ dʉporo a'tia. Eubulo, Pudente, Lino, Claudia, nipe'tirã marĩ acawererã mʉ'ʉrẽ añudutima.
22 Jesucristo marĩ wiogʉ mʉ'ʉ me'rã niato. Õ'acʉ̃ mʉsã nipe'tirãrẽ añurõ weeato.
Tocã'rõta oja'a.
Pablo

Pablo Titore ojáca pũrĩ ni'i

A'ti pũrĩ a'tiro weero ojano'pã nise ni'i

Pablo Tito wãmetiɯre ojacɯ niwĩ. Tito judío masũ mejẽta nicɯ niwĩ. Pablo Titoreta Creta nɯcũrõpɯ Jesucristo ye quetire añurõ bu'eyapatitu'ajadutiɯ cũucɯ niwĩ. Tojo nicã Jesucristore ẽjõpeori curuacjãrã sãjãcã weedutiɯ cũucɯ niwĩ. A'ti pũrĩrẽ cũrẽ bu'enemoɯ̃ cũ̃ da'rasere masĩato nígũ̃ wãcũtutuacã weenemoɯ̃ ojacɯ niwĩ.

Pablo Titore oja'que ni'i

1 Yɯ'ɯ Pablo Õ'acũrẽ da'raco'teɯ Jesucristo besecũú'cɯ ni'i. Cũ, cũ ye quetire weredutiɯ cũuwĩ. Õ'acũ cũ bese'cãrãrẽ añurõ ẽjõpeocã ɯasãɯ̃ yɯ'ɯre cũuwĩ. Tojo nicã narẽ Õ'acũ ye, diacjũ cjasere masĩdutiɯ cũuwĩ. Queoro Õ'acũ ɯaronojõ weedutiɯ tojo cũuwĩ.

2 Apeyere, narẽ Õ'acũ tiropɯ catinu'cũatjere e'catiyudutiɯ cũuwĩ. Õ'acũ nisootimi. Cũ a'ti turi weese dɯporo "Catise pe'titiatjere o'oɯti", nitojacɯ niwĩ.

3 Ni'cãrõacãrẽ cũ "Tojo weeɯti" nícatero eja'a. Tojo weeɯ cũ ye quetire weresijase me'rã "Cũ tojo weeɯti" ní'quere masãrẽ masĩcã weemi. Õ'acũ marĩrẽ yɯ'rɯoɯ cũ dutiro me'rã yɯ'ɯre te quetire weredutiwĩ.

4 Tito, mɯ'ɯ yɯ'ɯ macũ weronojõ ni'i. Marĩ ni'cãrõnojõ ẽjõpeose cɯo'o. Mɯ'ɯrẽ a'ti pũrĩrẽ oja'a. Õ'acũ marĩ pacɯ, tojo nicã Jesucristo marĩ ña'arõ wee'quere yɯ'rɯoɯ añurõ weeato mɯ'ɯrẽ. Pajaña'to. Mɯ'ɯrẽ ejerisãjãcã weeato.

Pablo Titore bu'eduti'que ni'i

5 Mɯ'ɯrẽ Creta wãmetiri nɯcũrõpɯ cũuwã'cãtiwɯ. Yɯ'ɯ weepe'oti'quere tu'ajanɯ'cõdutiɯ tojo weewɯ. Tojo nicã yɯ'ɯ nírõnojõta topɯ nise macãrĩrẽ, te macãrĩnɯcũ Jesucristore ẽjõpeori curuacjãrãrẽ sɯ'ori wejepeoajãrẽ sõrõdutiwɯ. A'tiro niwũ:

6 "Sɯ'ori wejepeorã a'tiro nisetirãrẽ sõrõña. 'Náta ña'arã nima' nino'ña marĩrãnojõrẽ sõrõña. Na ni'cãrẽrã numiata nɯmotiato. Na põ'rã quẽ'rã Jesucristore ẽjõpeorãta niato. 'Na no'o ɯaro ña'arõ weema' nino'rã niticã'to. Tojo nicã yɯ'rɯnɯ'cãsepijarã niticã'to", niwũ.

7 Ni'cũ Jesucristore ẽjõpeori curuacjãrãrẽ sɯ'ori wejepeoɯ Õ'acũ ye cjasere co'teɯ nimi. Tojo weeɯ "Cṹta ña'agũ nimi" nino'ña marĩɯ̃nojõ niato. Cũ ɯaro dia'cũ dutiɯnojõ, uamɯñagũnojõ niticã'to. Tojo nicã que'aɯ, cumucabɯcɯ no'o ña'arõ weese me'rã niyeru wapata'asĩ'rĩɯ̃nojõ niticã'to.

8 A'tiro pe'e niato. Sijari masã cũ ya wi'ipɯ wa'acã, añurõ põtẽrĩɯ̃nojõ niato. Añusere weeɯnojõ niato. Tojo nicã añurõ wãcũyu weesetiɯnojõ, ãpẽrãrẽ queoro weeɯnojõ niato. Õ'acũ ɯaro dia'cũ weeɯ́ niato. Queoro weesetiɯnojõ niato.

9 Õ'acũ yere, diacjũ cjase cũrẽ bu'e'quere weenu'cũcã'to. Tojo weeɯ ãpẽrã quẽ'rãrẽ Jesucristo ye queti queoro bu'ese me'rã narẽ wãcũtutuacã

weemasĩsami. Ãpẽrã pe'ere te bu'esere mejẽcã ucũrãrẽ queoro wãcũcã weemasĩsami.
10 A'tiro ni'i. Pãjãrã Õ'acʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cãrã nima. Na no'o ʉaro ucũma'a, masãrẽ mejẽcã ẽjõpeocã weema. Judío masãta tojo weeyʉ'rʉnʉ'cãma.
11 Na niyeru wapata'ama'asĩ'rĩrã, no'o ʉaro bu'ema'acã'sama. Na bu'ese me'rã pãjãrã ni'cʉ̃ põ'rã ni'cã wi'icjãrãrẽ dojorẽpe'ocã'sama. Tojo weerãrẽ na bu'esere cã'mota'aya.
12 Dʉporopʉ ti nʉcʉ̃rõ Cretacjʉ̃ ojari masʉ̃ ti di'tacjãrãrẽ ojagʉ, a'tiro ojacʉ niwĩ: "A'to Cretacjãrã nisoosepijarã nima. Wa'icʉrã weronojõ tʉ'omasĩtirã nima. Ba'awãrĩrã, teesepijarã nima."
13 Cʉ̃ narẽ diacjʉ̃ta ojacʉ niwĩ. Tojota nima. Tojo weegʉ tocjãrã Jesucristore ẽjõpeorã ña'arõ weesetirãrẽ tu'tiya. Narẽ queoro ẽjõpeodutigʉ tojo weeya.
14 Judío masã no'o ʉaro wãcũboca werema'asere tʉ'oticã'to nígʉ̃ añurõ bu'eya. Tojo nicã no'o na dutima'asere tʉ'oticã'to nígʉ̃ tojo weeya. Na Õ'acʉ̃ yere, diacjʉ̃ cjasere ʉatima.
15 Judío masã apeye ba'asere ba'adutitisama. "Tere ba'arã, Õ'acʉ̃ duti'quere yʉ'rʉnʉ'cãrã wee'e", nisama. Tojo niwe'e. Marĩ nipe'tirã bu'iri marĩrã tʉ'oña'rã ba'acã, añu ni'i. Õ'acʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cãrã mejẽta wee'e. Ãpẽrã Jesucristore ẽjõpeotirã nipe'tisere ña'arõ wãcũsama. A'tiro ni'i. Na wãcũsepʉta, na tʉ'oña'sepʉta ña'asãjãcã'sama. Tojo weerã na ña'arõ weesere ne bʉjawetitisama.
16 Na "Õ'acʉ̃rẽ masĩ'i", nimima, nírã. Marĩ pe'e na weesetisere ĩ'arã, masĩ'i. "Na cʉ̃rẽ masĩtisama", nino'o. Na ña'ayʉ'rʉarã, Õ'acʉ̃ dutisere yʉ'rʉnʉ'cãrã, ne cã'rõ añurõ weemasĩtisama.

2

Queoro bu'edutise ni'i

1 Mʉ'ʉ bu'égʉ, Õ'acʉ̃ ye cjasere diacjʉ̃ nirõnojõta bu'eya.
2 A'tiro bu'eya. Bʉcʉrã ʉmʉa wiopesase me'rã weesetiato. Na wiopesase me'rã ĩ'ano'ato. Añurõ wãcũyu weesetirãnojõ niato. Apeyere queoro ẽjõpeoato. A'merĩ ma'isetiato. Mejẽcã wa'acã, nʉ'cãpoato.
3 Bʉcʉrã numiarẽ mejãrõta bu'eya. Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeorã numia weewʉasenojõrẽ weeato. Ãpẽrãrẽ ña'arõ ucjaticã'to. Que'aticã'to. Nipe'tise na añuse weesetise me'rã ãpẽrãrẽ queose o'oato.
4 Bʉcʉrãnumia ne marãpʉtirãnumiarẽ a'tiro weeato. Na marãpʉsʉmʉarẽ, na põ'rãrẽ ma'icã weeato.
5 Tojo nicã narẽ añurõ wãcũyu weeseticã weeato. Ña'ase marĩrõ nicã weeato. Bʉcʉrãnumia na añurõ weese me'rã ne marãpʉtirãnumiarẽ na ye wi'seripʉ añurõ co'temasĩcã weeato. Ma'ise me'rã ãpẽrãrẽ añurõ weecã weeato. Na marãpʉsʉmʉarẽ añurõ yʉ'ticã weeato. Na tojo weecã ĩ'arã, ne ni'cʉ̃ Õ'acʉ̃ ye quetire "Tojo niwe'e", nímasĩsome.
6 Ma'mapjiare mejãrõta wereya. Narẽ añurõ wãcũyu weesetirã niato nígʉ̃ tojo weeya.
7 Mʉ'ʉ basuta nipe'tise mʉ'ʉ weese me'rã nipe'tirãrẽ añuse queose o'oya. Narẽ bu'égʉ, nipe'tisere nisooro marĩrõ wiopesase me'rã bu'eya.
8 Queoro ucũña. Mʉ'ʉ tojo weecã, ãpẽrã ne "Tojo niwe'e", nisome. No'o mʉ'ʉ bu'esere ʉatigʉnojõ queoro mʉ'ʉ bu'ecã tʉ'ogʉ, bopoyagʉsami. Marĩ bu'esere ne ña'arõ ucũsome.

9 Da'raco'terãrẽ a'tiro werecasaya: “Nipe'tise mʉsã wiorã dutisere yʉ'tiya. Narẽ e'caticã weeya. Ye'suticã'ña”, niña.
10 “Mʉsã wiorã yere yajaticã'ña. Tojo weronojõ o'orã, añurõ weese me'rã pe'e narẽ ẽjõpeocã weeya”, niña. Tojo weese me'rã ãpẽrã Õ'acʉ̃ marĩrẽ yʉ'rʉogʉ ye bu'esere “Añubutiase ni'i”, ni ĩ'arãsama.

11 A'tiro ni'i. Õ'acʉ̃ marĩrẽ ma'ígʉ̃, nipe'tirã a'ti nucũcãcjãrã na ña'arõ weeseti'quere yʉ'rʉosĩ'rĩgʉ̃, Jesucristore o'ócʉ niwĩ.
12-13 Jesucristo marĩ wiogʉ tutuayʉ'rʉgʉ, marĩrẽ yʉ'rʉogʉ nimi. Be'ro cʉ̃ añurõ asistese me'rã apaturi a'tigʉsami. A'tocatero cʉ̃ a'tiatjere yucueri curare Õ'acʉ̃ marĩrẽ ña'asere, ña'arõ ʉaripejasere du'udutimi. Apeyenojõrẽ weeati dʉporo wãcũyutojaca be'ropʉ weedutimi. Tojo nicã queoro weeseti, añurõ ẽjõpeodutimi.
14 Jesucristo marĩ ña'arõ weesere yʉ'rʉweticã wéégʉ, wẽrĩbosacʉ niwĩ. Cʉ̃ marĩrẽ cʉ̃ yarã sãjãdutigʉ, ña'ase moorã niato nígʉ̃ tojo weecʉ niwĩ. Marĩrẽ e'catise me'rã añurõ weeseticã ʉasami. Tojo weegʉ wẽrĩbosacʉ niwĩ.
15 A'tereta mʉ'ʉ narẽ bu'eya. Narẽ wãcũtutuanemocã weeya. Na ña'arõ weesetisere narẽ masĩcã weeya. Mʉ'ʉ ãpẽrãrẽ dutigʉ niyugʉ, tojo weeya. Ne ni'cʉ̃ mʉ'ʉrẽ tojo ĩ'acõ'aticã'to.

3

Jesucristore ẽjõpeorã weewʉase ni'i

1 Tocjãrã Cretacjãrãrẽ a'tiro weedutiya. “Wiorã dutisere yʉ'tiato. Nipe'tise añurõ weesenojõrẽ weeato.
2 Ne ãpẽrãrẽ ña'arõ ucjaticã'to. Ãpẽrã me'rã ũrũsãtirãta, narẽ añurõ ucũato. Ma'ise me'rã nipe'tirãrẽ añurõ weeato”, niña narẽ.

3 Todʉporopʉre marĩ quẽ'rã tʉ'omasĩtirã, Õ'acʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cãsepijarã niwʉ̃. Marĩ bajuduti'cãrã weronojõ niwʉ̃. No'o ʉaro nipe'tisere ʉaripejawʉ. Ña'arõ weenu'cũwʉ̃. Nipe'tirãrẽ ʉowʉ. Ãpẽrã marĩrẽ yabicã, marĩ quẽ'rã narẽ yabia'mewʉ̃.
4-5 Marĩ tojo weesetimicã, Õ'acʉ̃ cʉ̃ añurõ weesere, cʉ̃ ma'isere ĩ'ogʉ̃, marĩrẽ yʉ'rʉowĩ. Marĩ añurõ weesere ĩ'agʉ̃ mejẽta yʉ'rʉowĩ. Cʉ̃ pajaña'gʉ̃, marĩrẽ yʉ'rʉowĩ. Apaturi marĩrẽ wĩ'marã ne bajuarãrẽ weronojõ weewĩ. Cʉ̃ wẽrĩse me'rã marĩ ña'arõ wee'quere cõ'agʉ̃ yʉ'rʉowĩ. Espíritu Santu marĩrẽ añurã wa'adutigʉ dʉcayuwĩ.
6 Jesucristo marĩrẽ yʉ'rʉo'cʉ me'rã Õ'acʉ̃ Espíritu Santu tutuasere marĩrẽ o'oyʉ'rʉnʉ'cãwĩ.
7 Õ'acʉ̃ ma'ígʉ̃ cʉ̃ añurõ weese me'rã marĩ ña'arã nimi'cãrãrẽ añurã wa'acã weecʉ niwĩ. Tojo weerã marĩ catinu'cũatjere e'catise me'rã yucuerã, cʉ̃ “O'ogʉti” ní'quere ñe'erãsa'a.

8 Te yʉ'ʉ ucũ'que diacjʉ̃ warota ni'i. Mʉ'ʉ tere narẽ bu'enu'cũcã, ʉpʉtʉ ʉasã'a. Mʉ'ʉ tojo weecã, Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeorã añuse dia'cʉ̃rẽ weerãsama. Tojo weese añuse ni'i. Nipe'tirãrẽ añurõ wa'acã weese ni'i.
9 Apeye, mejõ waro ucũ, a'metu'tima'asere cã'mota'aya. Judío masã na dʉ'pocãtimʉjãti'que ucũma'asere cã'mota'aya. Tojo nicã Moisé duti'quere a'merĩ “Tojo niwe'e” ni ũrũsãsere cã'mota'aya. Nipe'tise te wapamarĩse, na ucũma'ase ni'i.

10 Jesucristore ẽjõpeori curuacjãrãrẽ dʉcawaticã weegʉnojõrẽ “Tojo
weeticã'ña”, niña. Mʉ'ʉ ni'cãti o pʉati werecũmí, mʉsã me'rã nigʉ̃rẽ
cõ'awĩrõña.
11 “Ẽjõpeogʉ nimigʉ̃, dojogʉ weesami. Cʉ̃ bu'iri da'reno'acjʉpʉta
nisami”, ni masĩtoja'a.

Pablo ãpẽrãrẽ weetamuduti'que ni'i

12 Yʉ'ʉ Artemarẽ o Tíquicore mʉ'ʉ tiropʉ o'ócã, mʉ'ʉ pe'e yʉ'ʉ tiropʉ
dʉcayuwã'cãtia. Mʉ'ʉ põtẽorõ a'tita basioro yʉ'ʉre ĩ'agʉ̃ a'tia. Yʉ'ʉ
Nicópolipʉ nigʉ̃sa'a. Topʉ “Pu'ecʉ tõ'ogʉ̃ti”, niwʉ̃.
13 Nipe'tise mʉ'ʉ weetamuta basiosere Zenas, masãrẽ ucũbosagʉre
weetamuña. Apolo quẽ'rãrẽ weetamuña. Narẽ dʉ'sasenojõrẽ o'oya. Na
mʉ'ʉ tojo weecã, apesepʉ yʉ'rʉarã, apeyenojõrẽ dʉ'sano'some.
14 Marĩ me'rãcjãrã Jesucristore ẽjõpeorã quẽ'rã añuse dia'cʉ̃ weeato.
Ãpẽrãrẽ apeyenojõ moocã ĩ'arã, weetamuato. Tojo weerã na catiri
ʉmʉcore mejõ waro nisome.

Pablo añudutitʉo'que ni'i

15 Nipe'tirã yʉ'ʉ me'rã nirã̃ mʉ'ʉrẽ añudutima. Marĩ me'rãcjãrã
Jesucristore ẽjõpeorã añuato. Õ'acʉ̃ mʉsã nipe'tirãrẽ añurõ weeato.
Tocã'rõta oja'a.
Pablo

Pablo Filemórẽ ojáca pũrĩ ni'i

A'ti pũrĩ a'tiro weero ojano'pã nise ni'i

Pablo Filemó wãmetigɯre ojacɯ niwĩ. Cũ ne waro Romapɯ bu'iri da'reri wi'ipɯ wa'anɯ'cãcaterore a'ti pũrĩrẽ ojacɯ niwĩ. Filemó Colosacjũ nicɯ niwĩ. Pablota cũrẽ Jesucristore ẽjõpeocã weecɯ niwĩ.

Filemó su'ti da'reri wi'i wiogɯ nicɯ niwĩ. Tojo weegɯ da'raco'teri masã cɯocɯ niwĩ. Cũ, cũ ya wi'ipɯ Jesucristore ẽjõpeorãrẽ sɯ'ori nerẽnu'cũcã'cɯ niwĩ.

Pablo Filemórẽ a'tiro nicɯ niwĩ: "Ni'cãrõacãrẽ Onésimo mɯ'ɯ tiropɯ da'raco'temi'cɯ Jesucristore ẽjõpeomi. Cũ mɯ'ɯrẽ da'raco'tecaterore ña'arõ weecɯ niwĩ. Cũ mɯ'ɯ tiropɯ ejacã, cũrẽ añurõ weeya. Cũ ña'arõ wee'que wapa mɯ'ɯ wapaseecãma, yɯ'ɯ cũrẽ wapayebosagɯti", nicɯ niwĩ Pablo.

Pablo Filemórẽ oja'que ni'i

1 Yɯ'ɯ Jesucristo yere werese wapa, bu'iri da'reri wi'ipɯ ni'i. Filemó, marĩ acaweregɯ Timoteo me'rã mɯ'ɯrẽ oja'a. Mɯ'ɯ ũsã ɯpɯtɯ ma'igũ Jesucristo yere weretamugũ ni'i.

2 Mɯ'ɯ ya wi'ipɯ Jesucristore ẽjõpeori curuacjãrã nerẽwɯarã quẽ'rãrẽ oja'a. Marĩ acawerego Apia wãmetigore, tojo nicã Arquipo quẽ'rãrẽ oja'a. Cũ ũsã weronojõ Jesucristo yere weregɯ tutuaro me'rã da'ranu'cũsami.

3 Mɯsãrẽ Õ'acũ marĩ pacɯ, Jesucristo marĩ wiogɯ añurõ weeato. Mɯsãrẽ ejerisãjãcã weeato.

Pablo Filemó ye cjasere ucũ'que ni'i

4-5 Yɯ'ɯ mɯ'ɯrẽ "A'tiro weemi", nicã tɯ'owɯ. "Marĩ wiogɯ Jesure ma'imi, cũrẽ ẽjõpeomi" nisere tɯ'owɯ. Tojo nicã "Jesure ẽjõpeorãrẽ mejãrõta ma'imi" nisere tɯ'owɯ. Tojo weegɯ Õ'acũ yɯ'ɯ wiogɯre sẽrĩgũ, mɯ'ɯrẽ sẽrĩbosasetirinɯcũ e'catise o'o'o.

6 Mɯ'ɯ ẽjõpeosere ãpẽrãrẽ wereturiacã ɯagɯ sẽrĩbosa'a. Jesucristo marĩrẽ añurõ weesere masĩtu'ajato nígũ sẽrĩbosa'a.

7 Acaweregɯ, mɯ'ɯ Jesucristore ẽjõpeorãrẽ wãcũtutuacã weewɯ. Tojo weegɯ yɯ'ɯ mɯ'ɯ me'rã e'cati'i. Mɯ'ɯ ãpẽrãrẽ ma'isere tɯ'ogɯ, wãcũtutua'a.

Onésimo Filemórẽ da'rawã'ñaco'tegɯ ní'cɯre "Añurõ ñe'eña" ní'que ni'i

8 Filemó, mɯ'ɯ añurõ weeseti'i. Tojo weegɯ yɯ'ɯ Jesucristo besecũú'cɯ niyugɯ, mɯ'ɯrẽ "A'tiro weeroɯa'a", ni dutimasĩ'i.

9 Sõ'owaro dutibutiasĩ'rĩtisa'a. Ma'ise me'rã pe'e mɯ'ɯrẽ "Tojo weeya", nisĩ'rĩsa'a. Yɯ'ɯ bɯcɯ ẽjã wa'a'a. Jesucristo yere werese wapa, bu'iri da'reri wi'ipɯ ni'i.

10 Mɯ'ɯrẽ Onésimo ye cjasere "A'tiro weeya", nisĩ'rĩsa'a. A'topɯ bu'iri da'reri wi'ipɯ cũ Jesucristore ẽjõpeonɯ'cãmi. Yɯ'ɯ macũ weronojõ nimi.

11 Todɯporopɯre cũ mɯ'ɯrẽ da'raco'tegɯ queoro weeticɯ niwĩ. Ni'cãrõacã pũrĩcãrẽ marĩ pɯarãrẽ mɯ'ɯrẽ, tojo nicã yɯ'ɯre weetamu-masĩmi.

12 Mɯ'ɯ tiropɯ cũrẽ yɯ'ɯ ɯpɯtɯ maigũrẽ o'ógɯti tja. Cũrẽ añurõ ñe'eña.

13 A'topʉ cʉ̃rẽ yʉ'ʉ me'rã tojaque'acã ʉami'i. Yʉ'ʉ Jesucristo yere werese wapa, bu'iri da'reri wi'ipʉ ni'i. Cʉ̃ a'topʉ nirõ̃ ejatuaro mʉ'ʉ yʉ'ʉre weetamubo'quere weetamubosami.
14 Mʉ'ʉ dutiro pe'e yʉ'ʉ weesĩ'rĩsa'a. Mʉ'ʉ "Jaʉ" nicãma, mʉ'ʉ tojo nise yʉ'ʉ dutibutiase mejẽta nirõsa'a. Mʉ'ʉ ʉaronojõ wa'arosa'a.
15 Apetero weero a'tiro wa'apã. Onésimo yoaticã aperopʉ wa'apĩ. Ni'cãrõacãrẽ mʉ'ʉrẽ cʉ̃rẽ cʉonu'cũdutiro tojo wa'aro wa'apã.
16 A'tocaterore mʉ'ʉrẽ da'raco'tegʉ weronojõ nisome. Mʉ'ʉrẽ da'rawã'ñaco'tegʉ nemorõ nigʉ̃sami. Mʉ'ʉ acaweregʉ mʉ'ʉ ma'igʉ̃ waro weronojõ nigʉ̃sami. Yʉ'ʉ cʉ̃rẽ ʉpʉtʉ ma'i'i. Mʉ'ʉ pũrĩcã tjãsa'a. Cʉ̃ mʉ'ʉrẽ da'rawã'ñaco'tegʉ se'saro nisome. Jesucristore ẽjõpeogʉ, mʉ'ʉ acaweregʉ weronojõ nigʉ̃sami.
17 Marĩ pʉarã Jesucristore ẽjõpeorã ni'i. Tojo weegʉ yʉ'ʉre mʉ'ʉ "Yʉ'ʉ me'rãcjʉ̃ waro nimi", nímasĩ'i. Tojo weegʉ yʉ'ʉre ñe'egʉ̃ weronojõ Onésimorẽ ñe'eña.
18 Cʉ̃ apeyenojõ dojorẽcãma, o wapamoocã, yʉ'ʉre tere wapaseeya.
19 Yʉ'ʉ basuta a'tere oja'a. Wapayegʉti. Tojo nimigʉ̃, mʉ'ʉrẽ a'tiro nímasĩsa'a. Yʉ'ʉ Jesucristo ye quetire mʉ'ʉrẽ ẽjõpeocã weewʉ. Tojo wee'que wapa mʉ'ʉ yʉ'ʉre wapamoo'o.
20 Acaweregʉ, mʉ'ʉ Jesucristore ẽjõpeogʉ niyugʉ, Onésimorẽ añurõ ñe'ecã ʉa'a. Tojo weegʉ yʉ'ʉre wãcũtutuacã weeya.
21 Yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ "Yʉ'tigʉsami", ni masĩtoja'a. Tojo weegʉ oja'a. Yʉ'ʉ duti'que nemorõ weegʉsa'a.
22 Tojo nicã apeye quẽ'rãrẽ nibaque'ogʉti. Yʉ'ʉ cãrĩatjore apoyuya. Õ'acʉ̃ mʉsã sẽrĩsere tʉ'ocã, mʉsã tiropʉ wa'agʉsa'a.

Pablo cʉ̃ añudutitʉo'que ni'i

23 Epafras yʉ'ʉ me'rãcjʉ̃ Jesucristo yere werese wapa, bu'iri da'reri wi'ipʉ nimi. Cʉ̃ quẽ'rã mʉ'ʉrẽ añudutise o'omi.
24 Yʉ'ʉ me'rã da'rarã Marco, Aristarco, Demas, tojo nicã Luca añudutima.
25 Marĩ wiogʉ Jesucristo mʉsãrẽ añurõ weeato.
Tocã'rõta oja'a.
Pablo

Hebreo masãrẽ oja'que ni'i

A'ti pũrĩ a'tiro weero ojano'pã nise ni'i

A'ti pũrĩrẽ hebreo masãrẽ (judío masãrẽ) ojacʉ niwĩ. Cʉ̃ oja'cʉre añurõ waro masĩno'ña marĩ'i.

A'ti pũrĩ Jesucristore ẽjõpeodu'use pʉ'to nirãrẽ ojano'caro niwʉ̃.

A'tiro ojacʉ niwĩ. Cristo nipe'tirã bu'ipʉ nimi nisere ojacʉ niwĩ. Ʉ'mʉsecjãrã Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã bu'i, Moisé, tojo nicã cʉ̃ dutise bu'i nimi nisere ojacʉ niwĩ. Tojo nicã Cristo pa'ia wiogʉ waro weronojõ nígʉ̃, Melquisedec weronojõ nimi nisere ojacʉ niwĩ. "Tojo weerã Cristore ẽjõpeonu'cũcã'ña", ni ojacʉ niwĩ.

Õ'acʉ̃ cʉ̃ mɑcʉ̃ me'rã masãrẽ ucũcʉ niwĩ nise ni'i

1 Dʉporopʉ Õ'acʉ̃ marĩ ñecʉ̃sʉmʉa judío masãrẽ pejetiri ucũcʉ niwĩ. Cʉ̃, cʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masãrẽ mejẽcãnojõ dia'cʉ̃ werecʉ niwĩ. Ãpẽrãrẽ bajuyoropʉ werecʉ niwĩ. Ãpẽrãrẽ quẽ'ese weronojõ ĩ'ocʉ niwĩ. Ãpẽrãrẽ quẽ'erõpʉ werecʉ niwĩ.

2 A'tocaterore a'ti ʉmʉco pe'tiatji dʉporo cʉ̃ macʉ̃ me'rã cʉ̃ ye cjasere marĩrẽ ucũmi. Ne waropʉta Õ'acʉ̃ cʉ̃ macʉ̃ me'rã nipe'tise a'ti turi cjasere weecʉ niwĩ. Tere wéégʉ, nipe'tise cʉ̃ macʉ̃ ye tojadutigʉ tojo weecʉ niwĩ.

3 Cʉ̃́ta Õ'acʉ̃ asistesere cʉogʉ nimi. Õ'acʉ̃ tutuayʉ'rʉgʉ, añuyʉ'rʉgʉ nimi. Cʉ̃ macʉ̃ quẽ'rã cʉ̃ weronojõta nimi. Cʉ̃ ucũtutuase me'rã nipe'tise a'ti turi cjasere cʉ̃ ne waropʉ weenʉ'cã'caro weronojõta ninu'cũcã weemi. Cʉ̃ wẽrĩse me'rã marĩ ña'arõ wee'quere yʉ'rʉocʉ niwĩ. Tojo wééca be'ro ʉ'mʉsepʉre Õ'acʉ̃ tutuayʉ'rʉgʉ dujiri cũmurõpʉ ejanujãcʉ niwĩ.

Õ'acʉ̃ macʉ̃ Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã ʉ'mʉsecjãrã nemorõ nimi nise ni'i

4 Õ'acʉ̃ cʉ̃ macʉ̃rẽ cʉ̃ wiogʉ nisere o'oturiacʉ niwĩ. Tojo weegʉ cʉ̃ macʉ̃ cʉ̃rẽ wereco'terã ʉ'mʉsecjãrã bu'ipʉ tojacʉ niwĩ.

5 Õ'acʉ̃ cʉ̃ macʉ̃rẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
Mʉ'ʉ yʉ'ʉ macʉ̃ ni'i.
Ni'cãcã me'rã yʉ'ʉ mʉ'ʉ pacʉ ni'i nisere ĩ'o'o, nicʉ niwĩ.
Cʉ̃, cʉ̃rẽ wereco'terãrẽ tojo niticʉ niwĩ. Tojo nicã cʉ̃ macʉ̃ ye cjasere ucũgʉ̃, a'tiro nicʉ niwĩ:
Yʉ'ʉ cʉ̃ pacʉ nigʉ̃ti.
Cʉ̃ yʉ'ʉ macʉ̃ nigʉ̃sami, nicʉ niwĩ.
Cʉ̃rẽ wereco'terã pe'ere ne tojo niticʉ niwĩ.

6 A'tiro weecʉ niwĩ. Cʉ̃ macʉ̃ masã ma'mi ni'cʉ̃ nigʉ̃rẽ a'ti nucũcãpʉ bajuacã weecʉ niwĩ. Tojo wa'acã wéégʉ, Õ'acʉ̃ a'tiro nicʉ niwĩ:
Nipe'tirã yʉ'ʉre wereco'terã yʉ'ʉ macʉ̃rẽ ejaque'a, ẽjõpeoato, nicʉ niwĩ.

7 Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ wereco'terã pe'ema a'tiro nicʉ niwĩ:
Yʉ'ʉ, yʉ'ʉre wereco'terãrẽ wĩ'rõ weronojõ upʉticã wee'e.
Narẽta tja pecame'e weronojõ upʉticã wee'e.

8 Cʉ̃ macʉ̃ pe'ere "A'tiro weegʉti", nicʉ niwĩ:
Mʉ'ʉ Õ'acʉ̃ nise, wiogʉ nise ne pe'tisome.
Mʉ'ʉ masãrẽ queoro dutigʉsa'a.

9 Mʉ'ʉ queoro weesere ma'i'i.

Ãpẽrã ña'arõ weese pe'ere yabi'i.
Tojo weegʉ yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ mʉ'ʉrẽ besegʉ, wiogʉ sõrõgʉ̃, ʉ'se me'rã wa'rewʉ.
Mʉ'ʉ me'rãcjãrã bu'i tojacã weewʉ.
Masã mʉ'ʉrẽ "Añuyʉ'rʉagʉ nimi", nima.
10 Apero Õ'acʉ̃ cʉ̃ macʉ̃rẽ ucũ'quere a'tiro ojano'wʉ̃:
Wiogʉ, ne waropʉre mʉ'ʉ basuta a'ti turire, ʉ'mʉsere bajurẽwʉ̃.
11 A'te mʉ'ʉ wee'que pe'tirosa'a.
Mʉ'ʉ pũrĩcã pe'tisome.
Ninu'cũgʉ̃sa'a.
Nipe'tise mʉ'ʉ wee'que su'ti weronojõ boadijarosa'a.
12 Mʉ'ʉ tere su'ti weronojõ tuupe'egʉsa'a.
Nipe'tise te dʉcayuno'rõsa'a.
Mʉ'ʉ pũrĩcã ne dʉcayuwe'e.
Mejãrõta ninu'cũ'u.
Mʉ'ʉ catiri ʉmʉco ne pe'tisome, nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃ cʉ̃ macʉ̃rẽ.
13 Õ'acʉ̃ a'te quẽ'rãrẽ cʉ̃ macʉ̃rẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
Yʉ'ʉ tiro wiogʉ dujiri cũmurõ diacjʉ̃ pe'e dujigʉsa'a.
Mʉ'ʉrẽ ĩ'atu'ti'cãrã mʉ'ʉ doca tojape'ticã weegʉti.
Yʉ'ʉ tojo weeri cura mʉ'ʉ dujigʉsa'a, nicʉ niwĩ.
Cʉ̃rẽ wereco'terã pe'ere ne ni'cʉ̃rẽ tojo niticʉ niwĩ.
14 Nipe'tirã Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã bajutirã nima. Na cʉ̃ dutisere weeco'terã nima. Na cʉ̃ yʉ'rʉono'cãrãrẽ weetamudutigʉ o'ó'cãrã nima.

2

Õ'acʉ̃ masãrẽ yʉ'rʉo'que quetire wãcũnʉrʉ̃dutise ni'i

1 Õ'acʉ̃ cʉ̃ macʉ̃rẽ nipe'tirã wiogʉ wa'acã weecʉ niwĩ. Tojo weerã Jesucristo ye quetire marĩ tʉ'o'quere nemorõ wãcũnʉrʉ̃rõʉa'a. Tere wãcũtirã, mejẽcã ẽjõpeobosa'a nírã, wãcũnʉrʉ̃rõʉa'a.
2 Dʉporopʉre Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ wereco'terã ʉ'mʉsecjãrãrẽ cʉ̃ ye quetire wereduticʉ niwĩ. "Na were'que diacjʉ̃ ni'i", nino'caro niwʉ̃. Tojo nimicã, masã pe'e na were'quere ẽjõpeoti, yʉ'rʉnʉ'cãcãrã niwã. Õ'acʉ̃ nipe'tirã na dutisere weetirãrẽ queoro bu'iri da'recʉ niwĩ.
3 Marĩ pũrĩcã Õ'acʉ̃ masãrẽ yʉ'rʉose queti añubutiasere cʉo'o. Tojo cʉomirã, tere tojo ĩ'acõ'arã, cʉ̃ bu'iri da'resere ne yʉ'rʉwetisome. Ne warore Jesucristo marĩ wiogʉ masãrẽ yʉ'rʉogʉti nisere werenʉ'cãcʉ niwĩ. Be'ro tja cʉ̃ were'quere tʉ'orã, a'tiro wee'cãrã niwã. Diacjʉ̃ta ni'i nírã, marĩrẽ wereturiacãrã niwã.
4 Apeye quẽ'rãrẽ Õ'acʉ̃ a'tiro weecʉ niwĩ. Cʉ̃ a'te quetire "Diacjʉ̃ta ni'i" nígʉ̃, peje weeĩ'osere ĩ'amarĩase me'rã ĩ'ocʉ niwĩ. Tojo nicã Espíritu Santu me'rã marĩrẽ a'tiro weecʉ niwĩ. Cʉ̃ ʉaronojõ peje mejẽcãrĩ dia'cʉ̃ weemasĩsere o'ocʉ niwĩ.

Jesucristo marĩ weronojõ upʉtigʉ nimi nise ni'i

5 A'ti turi pe'tíca be'ro ape turi nirõsa'a. Ti turipʉre Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã ʉ'mʉsecjãrã dutise doca nisome.
6 A'tiro pe'e ni'i. Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉre ni'cʉ̃ a'tiro ojacʉ niwĩ:
Õ'acʉ̃, ¿de'ro weegʉ masãrẽ wãcũmiti mʉ'ʉ? Na boadijarãrẽ ¿de'ro weeacjʉ tocã'rõ wãcũque'timiti mʉ'ʉ?
7 Õ'acʉ̃, yoaticã masãrẽ mʉ'ʉrẽ wereco'terã doca nicã weecʉ niwʉ̃.

Tojo weemigʉ̃, narẽ be'ropʉre wiorã sõrõcʉ niwʉ̃.
Narẽ wiorã sõrõ, nipe'tirã narẽ “Añurã nima”, ni wãcũcã weecʉ niwʉ̃.
8 Nipe'tise mʉ'ʉ bajurẽ'quere masã dutiato nígʉ̃ cũucʉ niwʉ̃, ni ojacʉ niwĩ.
Õ'acʉ̃ nipe'tisere masã dutise doca nicã weecʉ niwĩ. Tojo weero ne apeyenojõ na bu'i niwe'e. Tojo nimicã, masã nipe'tisere sõ'owaro dutitima yujupʉ.
9 Jesú pũrĩcãrẽ tojo oja'caronojõta wa'acaro niwʉ̃. Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ a'ti nucũcãpʉre o'ógʉ, cʉ̃rẽ wereco'terã docapʉ cũunicʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ marĩrẽ pajaña'gʉ̃, nipe'tirãrẽ wẽrĩbosadutigʉ tojo cũucʉ niwĩ. Ni'cãrõacãrẽ cʉ̃ wẽrĩ pi'eti'que wapa Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ wiogʉ sõrõcʉ niwĩ. Nipe'tirã cʉ̃rẽ “Añuyʉ'rʉgʉ nimi” nidutigʉ tojo weecʉ niwĩ.
10 Nipe'tise Õ'acʉ̃ ye ni'i. Cʉ̃ tutuaro me'rã ninu'cũ'u. Nipe'tirã cʉ̃ põ'rãrẽ ʉ'mʉsepʉ cʉ̃ wiogʉ nirõpʉ cʉ̃ me'rã nicã ʉami. Tojo weegʉ cʉ̃ queoro weesĩ'rĩgʉ̃, Jesucristo marĩrẽ yʉ'rʉogʉre pi'eticã weecʉ niwĩ.
11 Jesucristo marĩ ña'arõ wee'quere cõ'acʉ niwĩ. Marĩrẽ Õ'acʉ̃ yarã tojacã weecʉ niwĩ. Marĩ Jesucristo me'rã ni'cʉ̃ põ'rã ni'i. Tojo weegʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ marĩrẽ “Yʉ'ʉ acawererã nima”, nímasĩmi. Marĩrẽ ne bopoyasãtimi.
12 Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ Jesucristo cʉ̃ pacʉre ucũsere a'tiro ojano'wʉ̃:
Mʉ'ʉ ye cjasere, yʉ'ʉ acawererã mʉ'ʉrẽ ẽjõpeorãrẽ weregʉti.
Masã nerẽwʉaropʉ “Õ'acʉ̃ añuyʉ'rʉami”, mʉ'ʉrẽ ni basapeogʉti.
13 Aperopʉ quẽ'rãrẽ a'tiro ojano'wʉ̃:
Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeogʉti.
Aperopʉre ninemowʉ̃ tja:
Õ'acʉ̃ põ'rã cʉ̃ yʉ'ʉre o'o'cãrã me'rã a'to ni'i, ni ojano'wʉ̃.
14 Marĩ wẽrĩdijati upʉre cʉo'o. Tojo weronojõ Jesú quẽ'rã marĩ weronojõ upʉticʉ niwĩ. Cʉ̃ marĩ weronojõ upʉtigʉ, wẽrĩcʉ niwĩ. Cʉ̃ wẽrĩse me'rã wãtĩ wẽrĩse o'ogʉre docaque'acã weecʉ niwĩ.
15 Cʉ̃ wẽrĩse me'rã wẽrĩsere uirãrẽ, te doca ninu'cũrãrẽ yʉ'rʉweticã weecʉ niwĩ.
16 A'tiro ni'i. Jesucristo Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã ʉ'mʉsecjãrãrẽ weetamugʉ̃ mejẽta a'ticʉ niwĩ. Marĩ Abrahã pãrãmerã nituriarã Õ'acʉ̃ yarã pe'ere weetamugʉ̃ a'ticʉ niwĩ.
17 Jesucristo marĩ cʉ̃ acawererã weronojõ upʉticʉ niwĩ. Marĩrẽ yʉ'rʉosĩ'rĩgʉ̃ tojo weecʉ niwĩ. Cʉ̃ wẽrĩse me'rã marĩ ña'arõ wee'quere cʉ̃ pacʉre acobojoduticʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo weegʉ pa'ia wiogʉ masã ña'arõ wee'quere Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩbosagʉ weronojõ weecʉ niwĩ. Marĩrẽ añurõ weetamunu'cũsĩ'rĩgʉ̃ tojo weecʉ niwĩ. Nipe'tise marĩ weronojõ weesetigʉ, marĩrẽ pajaña'gʉ̃ti nígʉ̃, tojo upʉticʉ niwĩ.
18 Peje mejẽcã wa'acã, pi'eticʉ niwĩ. Tojo nicã wãtĩ cʉ̃rẽ niquesãcʉ niwĩ. Tojo wa'asere wãcũtutuacʉ niwĩ. Tojo weegʉ marĩrẽ mejẽcã wa'acã, wãtĩ marĩrẽ ña'arõ weeduticã, weetamumasĩmi.

3

Jesucristo Moisé yʉ'rʉoro nimi nise ni'i

1 Yʉ'ʉ acawererã, Jesucristore ẽjõpeorã Õ'acʉ̃ beseno'cãrã Jesucristore
añurõ wãcũnʉrʉ̃ña. Cʉ̃ Õ'acʉ̃ yere weredutigʉ o'óno'cʉ nimi. Tojo nicã
cʉ̃ pa'ia wiogʉ weronojõ Õ'acʉ̃rẽ marĩ ye niatjere sẽrĩbosagʉ weesami.
2 Dʉporopʉ Moisé Õ'acʉ̃ cʉ̃ yere weedutigʉ cũu'quere queoro weecʉ
niwĩ. Mejãrõta Jesú quẽ'rã Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ cũu'quere queoro weecʉ niwĩ.
3 Jesure Moisé yʉ'rʉoro añurõ wãcũyʉ'rʉnʉ'cãrõʉa'a. A'te weronojõ
ni'i. Ni'cʉ̃ wi'ire weesami. Ti wi'i nemorõ wi'i wee'cʉ pe'e añurõ
ucũno'sami. Jesúta wi'i wee'cʉ weronojõ nimi.
4 Nipe'tise wi'serire masã weema. Õ'acʉ̃ pe'e nipe'tisepʉreta wee'cʉ
nimi.
5 Moisé Õ'acʉ̃ yarãrẽ co'tegʉ, queoro weecʉ niwĩ. Cʉ̃ da'rase a'tiro
nicaro niwʉ̃. Õ'acʉ̃ were'quere weremʉ'tãrĩ masʉ̃ nicʉ niwĩ.
6 Õ'acʉ̃ yarã ni'cã wi'i weronojõ nima. Õ'acʉ̃ bese'cʉ Cristo ti wi'icjʉ̃
wiogʉ macʉ̃ nimi. Cʉ̃ queoro weenu'cũmi. Ti wi'icjãrã marĩta ni'i. Marĩ
Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeodu'utirã, cʉ̃ yarã nirãsa'a. Tojo nicã "Be'ropʉ cʉ̃ o'oatjere
marĩrẽ o'ogʉsami" ni ẽjõpeorã, cʉ̃ yarã nirãsa'a.

Õ'acʉ̃ me'rã nirã soo, e'catise ni'i

7 Espíritu Santu Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ ní'caronojõta marĩ
ẽjõpeodu'uticã'rõʉa'a. A'tiro ojano'wʉ̃:
A'tiro nicã mʉsã Õ'acʉ̃ ucũsere tʉ'orã,
8 ne ejeripõ'rã bʉtiticã'ña.
Dʉporopʉ Õ'acʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cã'cãrã weronojõ niticã'ña.
Na yucʉ marĩrõ, masã marĩrõpʉ nícaterore Õ'acʉ̃ dutisere ʉaticãrã niwã.
Ʉatirã, Õ'acʉ̃rẽ uacã weenu'cũcãrã niwã.
9 Õ'acʉ̃ a'tiro nicʉ niwĩ:
"Mʉsã ñecʉ̃sʉmʉa masã marĩrõpʉ nírã, yʉ'ʉre uacã weewã.
Cuarenta cʉ̃'marĩ yʉ'ʉ añurõ weesere ĩ'amirã, tojo weewã.
10 Tojo weegʉ yʉ'ʉ na me'rã uacãti.
A'tiro niwʉ̃: 'Mʉsã no'o ʉaro mejẽcã dia'cʉ̃ wee'e.
Yʉ'ʉ dutisere ne ʉawe'e.'
11 Tojo weegʉ na me'rã uagʉ, 'Diacjʉ̃ta a'tiro weegʉti' niwʉ̃.
'Yʉ'ʉ mʉsãrẽ o'oatji di'tare ne ejasome.
Yʉ'ʉ me'rã soo, e'catitamusome', niwʉ̃ narẽ", nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.
12 Yʉ'ʉ acawererã, tʉ'omasĩña. Ne ni'cʉ̃ ña'arõ wãcũ, ẽjõpeotigʉ
niticã'ña. Ña'arõ wãcũrã, cʉ̃rẽ ẽjõpeotirã, mʉsã Õ'acʉ̃ catinu'cũgʉ̃rẽ
cõ'arã weebosa'a.
13 A'tiro pe'e weeya. Ʉmʉcorinʉcʉ̃ a'merĩ wãcũtutuacã weeya. Nipe'tise mʉsã catiri ʉmʉcore, ña'arõ weeri nírã, a'merĩ weetamunu'cũcã'ña. Mʉsã ña'arõ wéérã, nemorõ ña'arõ weesãjãbosa'a. Õ'acʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cãbosa'a. Tojo weerã a'merĩ wãcũtutuacã weeya.
14 Marĩ ne waro Jesucristore ẽjõpeo'caronojõ ẽjõpeonu'cũrã. Tojo
wéérã, marĩ Õ'acʉ̃ bese'cʉ Cristo wiogʉ nirõpʉ cʉ̃ me'rã ninu'cũrãsa'a.
15 Yʉ'ʉ ní'caronojõta a'tiro ojano'caro niwʉ̃:
Ni'cãcã mʉsã Õ'acʉ̃ ucũsere tʉ'orã, mʉsã ejeripõ'rã bʉtiticã'ña.
Dʉporocjãrã Õ'acʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cã'cãrã weronojõ niticã'ña, nino'caro niwʉ̃.

16 Dʉporocjãrã Õ'acʉ̃ ucũsere tʉ'omirã, cʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cãcãrã niwã. Na
nipe'tirã Egiptopʉ ní'cãrã Moisé miano'cãrã nicãrã niwã. Tojo miano'cãrã
nimirã, Õ'acʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cãcãrã niwã.
17 Cuarenta cʉ̃'marĩ Õ'acʉ̃ ña'arõ weerã̃ me'rã uacʉ niwĩ. Na yucʉ marĩrõ,
masã marĩrõpʉ boabajaque'aticãrã niwã.
18 Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cã'cãrãrẽ "A'tiro weegʉti" nicʉ niwĩ: "Yʉ'ʉ narẽ
o'oatji di'tare ne ejasome. Na yʉ'ʉ me'rã soo, e'catitamusome", nicʉ niwĩ.
19 Tojo weerã marĩ masĩ'i. Na Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeotise ye bu'iri cʉ̃ o'oatji di'tare
ejamasĩticãrã niwã. Cʉ̃ me'rã soo, e'catitamumasĩticãrã niwã.

4

1 Õ'acʉ̃ dʉporocjãrãrẽ "Soo, e'catitamurã a'tia", nicʉ niwĩ. A'tiro nicã
marĩ quẽ'rãrẽ mejãrõta nigʉ̃ weemi. Apetero weerã ni'cãrẽrã mʉsã tiropʉ
nirã̃ cʉ̃ me'rã soo, e'catitamutibosama. Tojo weerã nʉcʉ̃ĩ'ase me'rã cʉ̃rẽ
yʉ'tiroʉa'a.
2 Marĩ quẽ'rã dʉporocjãrã weronojõta masãrẽ yʉ'rʉose quetire
wereno'cãrã ni'i. Námarĩcã mejõ waro te quetire tʉ'ocãrã niwã. Tere
tʉ'omirã, ẽjõpeoticãrã niwã.
3 Marĩ tere ẽjõpeorã pũrĩcã, cʉ̃ me'rã soo, e'catitamurãsa'a. Õ'acʉ̃ a'ti
turi weetu'ajanʉ'cõca be'ro soocʉ niwĩ. Dʉporopʉre "Soorãsama" ní'cʉ
nimigʉ̃, masã marĩrõpʉ sija'cãrãrẽ ucũgʉ̃, a'tiro nicʉ niwĩ:
Yʉ'ʉre ẽjõpeotise bu'iri na me'rã uagʉ, "Diacjʉ̃ta yʉ'ʉ me'rã soo,
e'catitamusome", niwʉ̃, nicʉ niwĩ.
4 Aperopʉ Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ cʉ̃ a'ti turire weetʉoca nʉmʉ be'ro
cja nʉmʉrẽ a'tiro ojano'caro niwʉ̃:
Ti nʉmʉ nicã, nipe'tise cʉ̃ wééca be'ro saurure soocʉ niwĩ Õ'acʉ̃.
5 Apaturi mejãrõta a'tiro ojano'wʉ̃ tja:
Yʉ'ʉ me'rã soo, e'catitamurã wa'asome, nicʉ niwĩ.
6 Dʉporocjãrãpʉ Õ'acʉ̃ yʉ'rʉose quetire tʉ'omʉ'tã'cãrã, na yʉ'rʉnʉ'cã'que
bu'iri cʉ̃ me'rã soo, e'catitamurã wa'aticãrã niwã. Ãpẽrã pe'ere cʉ̃ me'rã
soo, e'catitamurã wa'atjo dʉ'sa'a yujupʉ.
7 Dʉporocjãrãpʉ na soo, e'catitamurã wa'aticã ĩ'agʉ̃, Õ'acʉ̃ marĩ pe'ere ape
nʉmʉ besecʉ̃úcʉ niwĩ. Cʉ̃ beséca nʉmʉ a'tocatero ni'i. Õ'acʉ̃ be'ropʉ
Davi oja'que me'rã marĩrẽ a'tere masĩcã weemi. Tere Õ'acʉ̃ ye queti ojáca
pũrĩpʉ a'tiro ojacʉ niwĩ:
A'tocaterore mʉsã Õ'acʉ̃ ucũsere tʉ'orã, mʉsã ejeripõ'rã bʉtiticã'ña, nicʉ
niwĩ.
8 Todʉporopʉ Josué Israe curuacjãrãrẽ Canaá wãmetiropʉ sʉ'ori miacʉ
niwĩ. Cʉ̃ narẽ topʉ miaa, narẽ soose o'oticʉ niwĩ. Cʉ̃ o'óca be'ro nicãma,
Õ'acʉ̃ be'ropʉre tere ucũnemotibopĩ.
9 Tojo weero masĩno'o. Añubutiase soose Õ'acʉ̃ a'ti di'ta wééca be'ro
soo'caronojõta marĩ cʉ̃ yarãrẽ "Soose dʉ'sa'a yujupʉ", nino'o.
10 Õ'acʉ̃rẽ añurõ ẽjõpeogʉ, cʉ̃ me'rã soo, e'catitamugʉ̃sami. Cʉ̃
da'rasetisere cʉ̃ me'rã ejerisãjãgʉ̃sami. Õ'acʉ̃marĩcã cʉ̃ da'ráca be'ro
soocʉ niwĩ. Tojo weegʉ Õ'acʉ̃ me'rã nigʉ̃ cʉ̃ me'rã soogʉsami.
11 Õ'acʉ̃ me'rã soorãti nírã, marĩ quẽ'rã wãcũtutuaroʉa'a. Dʉporocjãrãpʉ
Õ'acʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cã'caro weronojõ weesirututicã'rõʉa'a. Na ẽjõpeotise
bu'iri cʉ̃ me'rã sooticãrã niwã.

12 Õ'acũ ye ucũse ninu'cũcã'a. Tutuayʉ'rʉa'a. Ñosẽrĩ pjĩjo pʉ́aperi
osoyojaca pjĩ me'rã ñosẽrõ weronojõ ni'i. Ti pjĩ nemorõ Õ'acũ ucũse
pũrĩcã marĩ po'peapʉ, marĩ ejeripõ'rãpʉ, marĩ wãcũsepʉ, nipe'tiropʉ
sãjãsa'a. Õ'acũ ucũsere tʉ'orã, marĩ po'peapʉ wãcũsere "Añu ni'i, o ña'a
ni'i", ni besemasĩno'o.
13 Marĩ Õ'acũ wee'cãrã ni'i. Cũrẽ ne du'timasĩwe'e. Nipe'tise marĩ
nisere, marĩ weesere cũ ĩ'amasĩmi. Cṹta marĩ wee'quere "¿De'ro weerã
tojo weeri?" ni besegʉsami.

Jesú pa'ia wiogʉ weronojõ nimi nise ni'i

14 Jesú Õ'acũ macũ pa'ia wiogʉ weronojõ marĩrẽ Õ'acũrẽ sẽrĩbosagʉ
nimi. Cũ Õ'acũ pʉ'topʉ nimi. Tojo weerã marĩ cũrẽ ẽjõpeonu'cũcã'rõʉa'a.
15 Õ'acũrẽ marĩrẽ sẽrĩbosagʉ pa'ia wiogʉ weronojõ nimi. Cũ quẽ'rã
marĩ weronojõ pi'eticʉ niwĩ. Tojo weegʉ marĩ tutuaticã, marĩrẽ pa-
jaña'sami. Cũ nipe'tise ña'arõ wa'asere tʉ'oña'cʉ niwĩ. Tojo nicã wãtĩ
marĩrẽ ña'asere weedutironojõta Jesú quẽ'rãrẽ ña'asere weeduticʉ niwĩ.
Wãtĩ tojo weedutimicã, Jesú pe'e ne ni'cãti ña'arõ weeticʉ niwĩ.
16 Marĩrẽ cũ pajaña'yucã, uiro marĩrõ Õ'acũ cũ weetamusere sẽrĩmasĩ'i.
Marĩrẽ añurõ weegʉsami. Marĩrẽ mejẽcã wa'acã, cũrẽ weetamuse sẽrĩcã,
pajaña'gũsami.

5

1 Pa'ia wiogʉre beserã, na wa'tero nigũrẽ besema. Cũ, masã ye cjase
niatjere Õ'acũrẽ sẽrĩbosagʉ nimi. Masã ña'arõ wee'quere acobojose
sẽrĩgũ, wa'icʉrãrẽ wẽjẽ ũjũamorõmi.
2 Pa'ia wiogʉ marĩ weronojõ nimi. Masũ nígũ, cũ quẽ'rã tutuatimi.
Tojo weegʉ tutuatirãrẽ, tʉ'omasĩtirãrẽ, no'o ʉaro weebajaque'atirãrẽ
pajaña'sami.
3 Cũ quẽ'rã cũ basu ña'arõ wee'que wapa ãpẽrãrẽ weebosaronojõta
wa'icʉrãrẽ wẽjẽ ũjũamorõsami.
4 Ne ni'cũ pa'ia wiogʉ cũ basu bese sãjãmasĩtisami. A'tiro pe'e
weeno'sami. Õ'acũ basu bese sõrõsami. Cũ Aarṍrẽ wee'caronojõta
weesami.
5 Õ'acũ bese'cʉ Cristo quẽ'rãrẽ tojota wa'acaro niwũ. Cristo Õ'acũ tiropʉ
pa'ia wiogʉ weronojõ wa'agʉ, cũ basu beseticʉ niwĩ. Õ'acũ pe'e cũrẽ bese
sõrõcʉ niwĩ. Yʉ'ʉ mʉsãrẽ a'te dʉporo oja'caronojõta a'tiro nicʉ niwĩ:
Mʉ'ʉ yʉ'ʉ macũ ni'i.
Ni'cãcã me'rã yʉ'ʉ mʉ'ʉ pacʉ ni'i nisere ĩ'o'o.
6 Aperopʉ quẽ'rãrẽ Õ'acũ ye queti ojáca pũrĩpʉ cũ macũrẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
Mʉ'ʉ pa'i ninu'cũgũsa'a.
Melquisedec ní'caronojõta nigũsa'a, nicʉ niwĩ.
7 Õ'acũ bese'cʉ Cristo a'ti nucũcãpʉ nígũ, cũrẽ ñubuecʉ niwĩ. Cũrẽ sẽrĩgũ,
ʉpʉtʉ tutuaro me'rã, utise me'rã Õ'acũrẽ sẽrĩcʉ niwĩ. Cũrẽ wẽrĩticã
weemasĩbo'cʉre tojo sẽrĩcʉ niwĩ. Cũ Õ'acũ ʉaro weesĩ'rĩcʉ niwĩ. Cũ tojo
weecã ĩ'agũ, cũ sẽrĩsere tʉ'ocʉ niwĩ.
8 Cristo Õ'acũ bese'cʉ cũ macũ nimigũ, pi'eticʉ niwĩ. Tojo pi'etigʉ, Õ'acũ
dutisere yʉ'ticʉ niwĩ. Te me'rã Õ'acũrẽ yʉ'tisere añurõ masĩcʉ niwĩ.

9 Cʉ̃ wẽrĩgʉ̃, nipe'tise cʉ̃ pacʉ cũu'quere weecʉ niwĩ. Tojo weegʉ cʉ̃ masãrẽ yʉ'rʉogʉ sãjãcʉ niwĩ. Marĩ nipe'tirã cʉ̃rẽ ẽjõpeo yʉ'tirãrẽ yʉ'rʉo, catinu'cũcã weemi.
10 Õ'acʉ̃ Melquisedec pa'ia wiogʉ warore weronojõ cʉ̃rẽ sõrõcʉ niwĩ.

Ẽjõpeodu'uri nírã, wãcũtutuaya nise ni'i

11 Õ'acʉ̃ bese'cʉ Cristo pa'ia wiogʉ waro Melquisedec weronojõ nisere peje waro weresĩ'rĩsa'a. Tojo weresĩ'rĩmigʉ̃, mʉsã tʉ'omasĩti, tʉ'osĩ'rĩtise ye bu'iri basiowe'e.
12 Mʉsã yoacã Jesucristore ẽjõpeowʉ. Ni'cãrõacãrẽ ãpẽrãrẽ bu'erãpʉ nitojabosa'a. Tojo nimirã, Õ'acʉ̃ yere mejõ niseacãrẽ apaturi wereapocã ʉa'a. Mʉsã tutuatirã waro weronojõ wa'a'a tja. Tojo weerã diasatiseacãrẽ añurõ tʉ'orãnojõ o'orã, tʉ'otiyʉ'rʉocã'a. Ba'asere ba'aronojõ o'orã, ni'cãrõacãrẽ wecʉ õpẽcõrẽ sĩ'rĩrã weronojõ ni'i yujupʉ.
13 Wecʉ õpẽcõ dia'cʉ̃rẽ sĩ'rĩrã, wĩ'marã waro nima. Mʉsã na wĩ'marã weronojõ diacjʉ̃ weesere Õ'acʉ̃ ye cjasere masĩwe'e.
14 Ba'ase bʉtise pe'e bʉcʉrã ba'ase ni'i. Na diasasere masĩma. Añusere, ña'asere besepo'cãrãpʉ nima.

6

1 Marĩ añurõ ẽjõpeorã nisĩ'rĩrã, Cristo ye queti diasasere bu'erã. Marĩrẽ bu'emʉ'tã'quere apaturi bu'eticã'rã majã. Bu'etojawʉ tema. Marĩ bu'emʉ'tã'que a'tiro niwʉ̃. Marĩ ña'arõ wee'quere acobojose sẽrĩdutiwʉ. Tojo ña'arõ wee'que bu'iri pecame'epʉ wa'abopã, niwʉ̃. Marĩ wãcũse dʉcayurʉʉa'a nisere bu'ewʉ. Tojo nicã Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeorʉʉa'a nisere bu'emʉ'tãwʉ̃. A'te ne waro bu'enʉ'cã'quere weeticã'rã majã.
2 Apeye quẽ'rãrẽ wãmeyesere, Espíritu Santure ñapeorã cʉocã weesere bu'emʉ'tãwʉ̃. Tojo nicã wẽrĩ'cãrã masãrãsama, ña'arõ wee'cãrã pecame'epʉ bu'iri da'reno'rãsama nisere bu'ewʉ.
3 Ni'cãrõacã Õ'acʉ̃ cʉ̃ ʉacã, apeyere, diasasere bu'enemobosa'a.
4-6 Mʉsã apetero weerã Jesucristo quetire ẽjõpeomirã, ẽjõpeodu'ubosa'a. Õ'acʉ̃ masãrẽ catinu'cũsere o'ocʉ niwĩ. Cʉ̃ o'omicã, na ẽjõpeodu'ubosama. Tojo ẽjõpeodu'urãnojõrẽ a'tiro ni'i. Na wãcũsere apaturi ne dʉcayumasĩtisama. Tojo nicã Espíritu Santure cʉorãnojõ, no'o Õ'acʉ̃ ye queti añuse quetire masĩrãnojõ tere ẽjõpeodu'urã, ne apaturi na wãcũsere dʉcayumasĩtisama. Õ'acʉ̃ tutuase o'osere masĩmirã Jesucristore ẽjõpeodu'urã, ne apaturi acobojose sẽrĩmasĩtisama. Cʉ̃rẽ ẽjõpeodu'urã, na basu Õ'acʉ̃ macʉ̃rẽ apaturi curusapʉ paabi'perã weronojõ weerã weema. Nipe'tirã ĩ'orõpʉ cʉ̃rẽ yabi bujicã'rã weema.
7 Õ'acʉ̃ masãrẽ añurõ weese a'tiro ni'i. Masã di'ta weronojõ nima. Õ'acʉ̃ narẽ añurõ weese acoro pejaro weronojõ ni'i. Nipe'tisetiri acoro pejasetirinʉcʉ̃ di'tapʉ si'bisãjã'a. Aco di'tapʉre añurõ si'bisãjãca be'ro na otese añurõ pĩ'rĩ dʉcatisa'a. Tojo dʉcaticã, ti di'ta wiogʉre añu ni'i. Õ'acʉ̃ "Añuse di'ta ni'i", nisami. Tojo weronojõ añurõ weerãrẽ e'catise me'rã narẽ ĩ'asami.
8 Ãpẽrã pe'e ña'ase di'ta weronojõ nima. Ña'ase di'tapʉre acoro pejamicã, pota, ña'ase dia'cʉ̃ bajuasa'a. Ti di'ta wapamarĩ'i. Ti di'ta wiogʉ tere ĩ'agʉ̃, "Ña'ase ni'i, ʉ̃jʉ̃acõ'arã", nisami. Cʉ̃ nĩ'caronojõ Õ'acʉ̃ quẽ'rã cʉ̃rẽ ẽjõpeodu'urãrẽ mejãrõta nisami.

Marĩ ʉ'mʉsepʉ niatjere e'catiyurã ẽjõpeodu'usome nise ni'i

9 Yʉ'ʉ mairã, ʉ̃jʉ̃acõ'asere ucũmigʉ̃, yʉ'ʉ "Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ ʉ̃jʉ̃acõ'agʉ̃sami", nigʉ̃ mejẽta wee'e. Mʉsã yʉ'rʉono'cãrãpʉ ni'i. Tojo weerã añurõ wee'e.
10 Õ'acʉ̃ queoro weegʉ́ nimi. Cʉ̃ mʉsã acawererã Jesucristore ẽjõpeorãrẽ mʉsã añurõ wee'quere acobojosome. Narẽ mʉsã weetamusere acobojosome. Mʉsã narẽ añurõ wéérã, Õ'acʉ̃rẽ ma'isere ĩ'o'o.
11 Mʉsã a'tiro weecã ʉpʉtʉ ʉa'a. Ãpẽrãrẽ weetamurã, mʉsãnʉcʉ̃ e'catise me'rã añurõ weesĩ'rĩsere tojota weeyapaticã'ña. Tojo weero Õ'acʉ̃ "O'ogʉti" ní'que queoro mʉsã wãcũ'caronojõta wa'arosa'a.
12 Mʉsã nijĩsijarã dojocã ʉatisa'a. Ãpẽrã Jesucristore ẽjõpeorã weronojõ weeya. Na, narẽ ña'arõ wa'acã, wãcũtutuama. Ne Jesucristore ẽjõpeodu'utima. Na tojo weecã ĩ'agʉ̃, Õ'acʉ̃ narẽ cʉ̃ "O'ogʉti" ní'quere o'ogʉsami. Mʉsã quẽ'rã narẽ ĩ'acũu, weesirutuya.
13-16 Masã "Diacjʉ̃ta ni'i" nírã, na yʉ'rʉoro nigʉ́ me'rã wãmepeorã weesama. Na tojo ni wãmepeocã, narẽ "Tojo niwe'e", nita basiotisa'a. Õ'acʉ̃ pũrĩcã Abrahãrẽ "Mʉ'ʉrẽ añurõ weegʉti" nígʉ̃, apĩ wãme me'rã wãmepeoticʉ niwĩ. Ne ni'cʉ̃ Õ'acʉ̃ nemorõ niyʉ'rʉnʉ'cãgʉ̃ marĩmi. Tojo weegʉ "A'tiro weegʉti" nígʉ̃, cʉ̃ basu wãmepeocʉ niwĩ. A'tiro nicʉ niwĩ: "Diacjʉ̃ta ni'i. Mʉ'ʉrẽ añubutiaro weegʉti. Mʉ'ʉ pãrãmerã pãjãrã nituriarãsama", nicʉ niwĩ. Abrahã cʉ̃ tojo ní'quere sojaticʉ niwĩ. Tojo weegʉ Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ "Tojo weegʉti" ní'quere ñe'ecʉ niwĩ.
17 Õ'acʉ̃ "Masãrẽ 'Añurõ weegʉti' ní'quere 'dʉcayusome' " nígʉ̃, cʉ̃ basu wãmepeocʉ niwĩ. Marĩrẽ cʉ̃ " 'O'ogʉti' ní'quere 'Ñe'erãsa'a' " ni masĩdutigʉ, tojo weecʉ niwĩ.
18 Tojo weero te pʉaro cʉ̃ wãmepeose, cʉ̃ "Masãrẽ añurõ weegʉti" ní'que ne dʉcayuta basiowe'e. Õ'acʉ̃ ne nisoomasĩtimi. Cʉ̃ diacjʉ̃ ucũse me'rã marĩrẽ cʉ̃ yʉ'rʉono'cãrãrẽ wãcũtutuacã weemi. Cʉ̃ marĩrẽ "Añurõ weegʉti" ní'caronojõta weegʉsami, nino'o.
19 Tere wãcũrã, marĩ ʉ'mʉsepʉ niatjere e'catise me'rã co'teyurã, ẽjõpeodu'usome. Marĩ co'teyuse ninu'cũcã'rõsa'a. Dʉcayusome. Jesú ʉ'mʉse Õ'acʉ̃ nirõpʉ sãjãacʉ niwĩ. Tojo weerã marĩ tojo tʉ'oña'a.
20 A'tiro ni'i. Judío masã pa'ia wiogʉ Õ'acʉ̃ wi'i po'peapʉ cʉ̃ Nibutiari Tucũpʉ sãjãagʉ̃, a'tiro weesami. Ʉsebʉtiri caserojore yʉ'rʉsãjãsami. Jesú cʉ̃ wẽrĩca be'ro ʉ'mʉsepʉ sãjãagʉ̃, ti caserojore yʉ'rʉagʉ weronojõ weecʉ niwĩ. Marĩ ʉ'mʉsepʉ wa'atji ma'arẽ pãobosagʉ weecʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo weese me'rã pa'ia wiogʉ waro weronojõ tojacʉ niwĩ. Cʉ̃ Melquisedec ní'caronojõta pa'i ninu'cũgʉ̃sami.

7

Jesú Melquisedec weronojõ pa'ia wiogʉ nise ni'i

1 Dʉporocjʉ̃ Melquisedec wãmetigʉ Salem wãmetiri macã wiogʉ nicʉ niwĩ. Cʉ̃ pa'i niyugʉ, Õ'acʉ̃ nipe'tirã bu'ipʉ nigʉ̃rẽ masãrẽ sẽrĩbosacʉ niwĩ. Cʉ̃ nícaterore Abrahã ãpẽrã wiorã me'rã a'mewẽjẽcʉ niwĩ. Na me'rã a'mewẽjẽgʉ̃ ejagʉ, cʉ̃ yarã me'rã wapata'adajacʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo weedajacã, Melquisedec cʉ̃rẽ põtẽrĩgʉ̃ ejacʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ põtẽrĩgʉ̃, "Õ'acʉ̃ mʉ'ʉrẽ añurõ weeato", nicʉ niwĩ.

2 Cũ tojo níca be'ro Abrahã cũ a'mequẽgũ wapata'a'quere diez mesãrĩ
dʉcawaacũucʉ niwĩ. Ni'cã mesãrẽ Melquisedere o'ocʉ niwĩ. Melquisedec
wãme "Wiogʉ queoro weegʉ́" nisĩ'rĩrõ wee'e. Cũ Salem wãmetiri macãcjũ
nitjĩagũ, "Ejerisãjãse wiogʉ" nicʉ niwĩ. Salem "Ejerisãjãse" nisĩ'rĩrõ
wee'e.
3 Melquisedec pacʉsʉmʉarẽ, cũ ñecũsʉmʉarẽ ne masĩno'ña marĩ'i.
Cũ bajua'quere, cũ wẽrĩ'que quẽ'rãrẽ ne masĩno'ña marĩ'i. Tojo weegʉ
Melquisedec Õ'acũ macũ Jesucristo pa'i ninu'cũacjʉ weronojõ nicʉ niwĩ.
4 Mʉsã Melquisedere wãcũña. Mejõ nigʉ́ mejẽta nicʉ niwĩ. Marĩ ñecũ
Abrahã waromarĩcã cũ wiorãrẽ a'mewẽjẽgũ wapata'a'quere diez mesãrĩ
cũ seeneocũu'quere cũrẽ ni'cã mesãrẽ o'owapamocʉ niwĩ.
5 Moisé duti'que pa'iare o'odutisere a'tiro ojano'wũ: "Leví pãrãmerã
nituriarã pa'ia nirã dia'cũrẽ cã'rõ wapaseeato", niwũ. Abrahã cũ
o'o'caronojõta masã na cʉosere o'odutiwʉ. Na, na acawererã waro
nimicã, tojo nicã Abrahã pãrãmerã nimirã, na o'osere ñe'ecãrã niwã.
6 Melquisedec pũrĩcã Leví pãrãmi nituriatimigũ, a'tiro weecʉ niwĩ.
Abrahã Õ'acũ "Añurõ weegʉti" nino'cʉre cũ cʉosere o'ocã, ñe'ecʉ niwĩ.
Tere ñe'egũ, Abrahãrẽ "Õ'acũ mʉ'ʉrẽ añurõ weeato", ni sẽrĩbosacʉ niwĩ.
7 A'te diacjʉ̃ta ni'i. "Õ'acũ mʉ'ʉrẽ añurõ weeato" nigʉ́ pe'e apĩ "Tojota
weeato" ni, yʉ'tigʉ nemorõ wiogʉ niyʉ'rʉnʉ'cãmi.
8 A'tiro nicã pa'ia marĩ wa'tero nirã ãpẽrã o'osere ñe'erã marĩ
weronojõ masã nima. Na quẽ'rã wẽrĩsama. Abrahã o'o'quere ñe'e'cʉ
Melquisedec pe'ema Õ'acũ ye queti ojáca pũrĩpʉ catinu'cũgũ weronojõ
nigũrẽ ojano'caro niwũ. Cũ catinu'cũgũ weronojõ ucũno'mi.
9-10 Leví Abrahã pãrãmi nicʉ niwĩ. Cũ pãrãmerã nituriarã quẽ'rã
Abrahã pãrãmerã nicãrã niwã. Leví, tojo nicã nipe'tirã cũ pãrãmerã
nituriarã pa'ia nicãrã niwã. Na, masã o'osere ñe'ecãrã niwã. Abrahã
Melquisedere a'merĩ bocaejacã, na quẽ'rã marĩ'cãrã nimirã, Abrahã
me'rã nírã weronojõ nicãrã niwã. Tojo weero a'tiro nita basio'o.
Leví pãrãmerã nituriarãpʉ Abrahã Melquisedere o'ocã, na quẽ'rã cũrẽ
o'obu'ipejatamu'cãrã weronojõ nicãrã niwã.
11 Israe curuacjãrã, pa'ia Leví ya curuacjãrã me'rã Õ'acũ dutisere
ñe'ecãrã niwã. Na Leví ya curuacjãrã Aarõ pãrãmerã nituriarã
nicãrã niwã. Na pa'ia ãpẽrã Õ'acũ dutisere siruturãrẽ añurã wa'acã
weemasĩticãrã niwã. Weemasĩcã pũrĩcãrẽ, Õ'acũ apĩ pa'i sõrõtibopĩ.
Apĩrẽ sõrõgũ, Aarõ ya curuacjũrẽ sõrõticʉ niwĩ. Melquisedec weronojõ
nigʉ́ pe'ere sõrõcʉ niwĩ.
12 Apĩ pa'i sãjãcã, todʉporo cjase dutise quẽ'rã dʉcayusa'a.
13 Marĩ wiogʉ Jesucristore Õ'acũ ye queti ojáca pũrĩpʉ a'tiro nicʉ niwĩ:
"Mʉ'ʉ pa'i Melquisedec ní'caronojõ ninu'cũgũsa'a", nicʉ niwĩ. Jesucristo
pa'i niacjʉ nimigũ, Leví ya curuacjũ niticʉ niwĩ. Cũ ya curuacjũ ne ni'cũ
pa'i sãjãticʉ niwĩ.
14 Masĩno'o, marĩ wiogʉ Jesucristo Judá ya curuacjũ nicʉ niwĩ. Moisé
pa'iare ucũgũ, ne ni'cãti "Judá ya curuacjãrã pa'ia nirãsama", niticʉ niwĩ.
15-16 Apĩ pa'i Melquisedec weronojõ nigʉ́ bajuase me'rã a'tiro masĩno'o.
Jesucristo pa'i sãjãcã, Leví ya curuacjãrã pa'iare sõrõduti'caronojõ
wa'aticaro niwũ. Cũ catinu'cũgũ nise me'rã pe'e pa'i sãjãcʉ niwĩ.
17 Õ'acũ Jesucristore a'tiro nicʉ niwĩ:

Mʉ'ʉ pa'i ninu'cũacjʉ ni'i.
Melquisedec ní'caronojõta nigʉ̃sa'a, nicʉ niwĩ.
18 Õ'acʉ̃ todʉporo cʉ̃ dutise cũumʉ'tã'quere mejõ nise tojacã weecʉ niwĩ.
Te masãrẽ añurõ niseticã weeticaro niwʉ̃.
19 A'tiro ni'i. Moisé duti'quere yʉ'tirã, masã añurã wa'aticãrã niwã.
Ni'cãrõacãma marĩ Jesucristore ẽjõpeorã, añurã toja'a. Õ'acʉ̃rẽ masĩta
basio'o. Tojo weerã añurõ e'catiyu'u.

20 Õ'acʉ̃ cʉ̃ macʉ̃rẽ pa'i sõrõgʉ̃, cʉ̃ basuta "Diacjʉ̃ weegʉti", nicʉ niwĩ.

21 Ãpẽrã pa'ia pe'ere sõrõgʉ̃, tojo niticʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ cʉ̃ macʉ̃rẽ sõrõgʉ̃,
cʉ̃ basu wãmepeo, sõrõcʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ cʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉre a'tiro
ojano'wʉ̃:
"Yʉ'ʉ basuta diacjʉ̃ tojo weegʉti" ní'que dʉcayuno'ña marĩrõsa'a.
Mʉ'ʉ pa'i ninu'cũacjʉ ni'i.
Melquisedec weronojõta nigʉ̃sa'a, nicʉ niwĩ.
22 Cʉ̃ tojo ní'quere a'te me'rã masĩno'o. Jesú me'rã Õ'acʉ̃ "Masãrẽ añurõ
weegʉti" ní'quere diacjʉ̃ta nigʉ̃ weepĩ, nino'o. Cʉ̃ Moisé me'rã "Masãrẽ
añurõ weegʉti" nimʉ'tã'que nemorõ a'te be'ro cjase pe'e añuyʉ'rʉnʉ'cã'a.
23 Pa'ia pãjãrã waro sãjãmʉjãcãrã niwã. Na wẽrĩse bu'iri
ninu'cũmasĩticãrã niwã. Na wẽrĩca be'ro ãpẽrã dʉcayumʉjãcãrã niwã.
24 Jesú pũrĩcã catinu'cũcʉ̃sami. Cʉ̃ pa'i nisere ãpẽrãrẽ dʉcayuturiasome.
25 Tojo weegʉ Õ'acʉ̃rẽ masĩsĩ'rĩrãrẽ yʉ'rʉwetidojacã weemi. Cʉ̃rẽ
ẽjõpeorãrẽ tojo weemi. Cʉ̃ catinu'cũgʉ̃ marĩ ye niatjere Õ'acʉ̃rẽ
sẽrĩbosanu'cũmi.
26 Tojo weegʉ Jesú pa'ia wiogʉ waro nimi. Cʉ̃nojõrẽta marĩ ʉa'a. Cʉ̃
ña'ase moogʉ̃, añubutiagʉ, ña'arõ weetigʉ nimi. Marĩ ña'arõ weerã̃
weronojõ nitimi. Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ nipe'tirã bu'ipʉ cũucʉ niwĩ.
27 Cʉ̃ ãpẽrã pa'ia wiorã weronojõ nitimi. Pa'ia wiorã ʉmʉcorinʉcʉ̃
na ña'arõ wee'quere acobojosere sẽrĩrã, wa'icʉrãrẽ wẽjẽ ʉ̃jʉ̃amorõsama.
Be'ro ãpẽrã yere mejãrõta weebosasama. Jesucristo pe'e a'tiro weecʉ
niwĩ. Cʉ̃ ni'cãtita na wa'icʉrãrẽ wẽjẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeo'caro weronojõ wéégʉ,
cʉ̃ basu cʉ̃ wẽrĩse me'rã masã ña'arõ wee'quere wẽrĩwapayepe'ocã'cʉ
niwĩ. Cʉ̃ nipe'tirã ye niatjere tojo weebosacʉ niwĩ.
28 Moisé duti'que me'rã pa'ia wiogʉre sõrõrã, a'tiro weeno'caro niwʉ̃.
Cʉ̃rẽ sõrõrã, cʉ̃ añurõ weenu'cũtimicã, besesõrõno'caro niwʉ̃. Tojo wééca
be'ro Õ'acʉ̃ pe'e diacjʉ̃ta cʉ̃ basu cʉ̃ macʉ̃rẽ pa'ia wiogʉ waro sõrõcʉ niwĩ.
Cʉ̃ macʉ̃ añugʉ̃ ninu'cũgʉ̃rẽ tojo weecʉ niwĩ.

8

Jesú apobosari masʉ̃ nimi nise ni'i

1 Nipe'tise ni'cãrõacã yʉ'ʉ oja'que a'tiro ni'i. Jesucristo marĩ yagʉ pa'ia
wiogʉ waro nimi. Cʉ̃ ʉ'mʉsepʉ wiogʉ dujiri cũmurõ Õ'acʉ̃ tutuayʉ'rʉgʉ
tiro diacjʉ̃ pe'e ejanujãcʉ niwĩ.

2 Cʉ̃ ʉ'mʉsepʉ Õ'acʉ̃ Nibutiari Tucũpʉre pa'ia wiogʉ weronojõ nisami.
Ti wi'i Õ'acʉ̃ wééca wi'i ni'i. Masã mejẽta weecãrã niwã.

3 A'ti di'tapʉma pa'ia wiorãrẽ wa'icʉrãrẽ wẽjẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeodutiro
sõrõno'caro niwʉ̃. Tojo nicã apeyere o'odutirã sõrõno'cãrã niwã. Tojo

weegʉ Jesucristo quẽ'rã Õ'acʉ̃rẽ apeyenojõ o'ocã, añutʉ'sa'a nígʉ̃ wẽrĩgʉ̃, cʉ̃rẽ apeyenojõ o'ogʉ weronojõ weecʉ niwĩ.

4 Jesucristo a'ti nucũcãpʉre tojadojagʉ, ne cã'rõ pa'i nima'atibopĩ. Ãpẽrã pa'ia Moisé duti'caronojõta Õ'acʉ̃rẽ apeyenojõrẽ o'orã nitojacãrã niwã. Tojo weero basiotibopã.

5 A'ti nucũcãpʉ pa'ia Õ'acʉ̃ cjasere da'rarã a'tiro weema. Na Õ'acʉ̃ wi'i ʉ'mʉsepʉ nirĩ wi'i cjasere weronojõ weerã weema. Marĩ masĩ'i. Ʉ'mʉse cja wi'i pe'e ti wi'i waro ni'i. A'ti nucũcã cja wi'i pe'e ʉ'mʉse cja wi'i queose ni'i. Tojo weegʉ Õ'acʉ̃ cʉ̃ ya wi'i a'ti nucũcã cja wi'ire weedutigʉ, Moisére a'tiro nicʉ niwĩ: "Añurõ wãcũña. Nipe'tise ya wi'i cjasere mʉ'ʉrẽ ʉ̃rʉ̃gʉ̃pʉ ĩ'o'caronojõta weeya", nicʉ niwĩ.

6 A'tocateroma majã Jesú pa'ia wiogʉ waro Õ'acʉ̃ tiropʉ marĩrẽ sẽrĩbosanu'cũgʉ̃ nimi. Cʉ̃ weese ãpẽrã pa'ia ye nemorõ añuyʉ'rʉnʉ'cã'a. A'tiro ni'i. Õ'acʉ̃ ne waro masã me'rã apogʉ, "Yʉ'ʉ duti'quere wéérã, yarã nirãsama", nicʉ niwĩ. Be'rore tja masã me'rã apogʉ, "Mʉsã wiogʉ nigʉ̃ti. Mʉsãrẽ yarã wa'acã weegʉti. Mʉsãrẽ acobojogʉti. Yʉ'ʉ me'rã catinu'cũrãsa'a", nicʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo ní'quere masĩno'o. Cʉ̃ nimʉ'tã'que nemorõ be'ro cjase pe'e añuyʉ'rʉnʉ'cã'a. A'te be'ro cjasere Jesúta queoro wa'acã weecʉ niwĩ. Tojo weero ãpẽrã pa'ia weese nemorõ añuyʉ'rʉnʉ'cã'a.

7 A'tiro ni'i. Õ'acʉ̃ ne waro masã me'rã apo'que queoro wa'aticaro niwʉ̃. Queoro wa'acãma, masã me'rã apaturi aponemotibopĩ.

8 Õ'acʉ̃ ne warocjãrãrẽ "Yʉ'ʉ duti'quere queoro weetima", nicʉ niwĩ. Narẽ cʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ a'tiro ojano'wʉ̃:
Marĩ wiogʉ a'tiro nimi:

"Be'ropʉ yʉ'ʉ Israe curuacjãrãrẽ, tojo nicã Judá ya curuacjãrãrẽ apaturi añurõ na me'rã weeapogʉti tja.

9 Todʉporopʉ na ñecʉ̃sʉmʉa me'rã weegʉti ni apo'caronojõ nisome.

Narẽ Egiptopʉ ní'cãrãrẽ yʉ'ʉ basu miiwijawʉ.

Narẽ 'Añurõ weegʉti', nimiwʉ̃.
Na pe'e yʉ'ʉ duti'quere weetiwã.

Tojo weegʉ narẽ cõ'awã'cãwʉ̃", nicʉ niwĩ marĩ wiogʉ.

10 "Be'ropʉ Israe curuacjãrã me'rã apaturi 'Añurõ weegʉti' ní'que a'tiro ni'i.

Yʉ'ʉ duti'quere narẽ wãcũcã weegʉti.
Tojo nicã narẽ yʉ'ʉ duti'quere ẽjõpeocã weegʉti.

Tojo weegʉ yʉ'ʉ na wiogʉ nigʉ̃ti.
Na quẽ'rã yarã nirãsama.

11 Na ne ni'cʉ̃rẽ yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ nisere bu'esome.

Ne cʉ̃ me'rãcjʉ̃rẽ, cʉ̃ acawereg̃ʉre, 'Õ'acʉ̃rẽ masĩña', nisome.
Nipe'tirã yʉ'ʉre masĩrãsama.
Wĩ'marã, tojo nicã bʉcʉrã masĩrãsama.

12 Na ña'arõ wee'quere acobojogʉti.
Ne apaturi tere wãcũnemosome", nicʉ niwĩ marĩ wiogʉ.

13 Õ'acʉ̃ ne waropʉ "Masãrẽ añurõ weegʉti", nicʉ nimiwĩ. Be'ro, "Apaturi masã me'rã añurõ weegʉti", ni apocʉ niwĩ tja. Tojo weero cʉ̃ nimʉ'tã'que pe'e pe'tia wa'acaro niwʉ̃. Nipe'tise mejãmejã ʉano'ña marĩ'i. Te maata pe'tidijase ni'i.

9

Ʊ'mʉsepʉ nirĩ wi'i Õ'acʉ̃ wi'i cjase, tojo nicã a'ti nucũcãpʉ nirĩ wi'i cjase ni'i

1 Ni'cãrõacãma a'tiro nigʉ̃ti. Õ'acʉ̃ ne waro "Masã me'rã añurõ weegʉti"
nícaterore cʉ̃rẽ ñubuerã weewʉadutisenojõrẽ cũucʉ niwĩ. Na ñubueri
wi'i a'ti nucũcã cja wi'i nicaro niwʉ̃.
2 Ti wi'i wa'icʉrã caseri me'rã wééca wi'i nicaro niwʉ̃. Ne sãjãarĩ tucũ
Añurĩ Tucũ wãmeticaro niwʉ̃. Topʉre sĩ'ocjʉ nu'cũcaro niwʉ̃. Tojo nicã
na Õ'acʉ̃rẽ o'orã pa̍rẽ peoro nu'cũcaro niwʉ̃.
3 Ʊsebʉtiri caserojo yʉ'rʉropʉ ape tucũ Õ'acʉ̃ Nibutiari Tucũ nicaro
niwʉ̃.
4 Ti tucũpʉ ʉ'mʉtise ʉ̃jʉ̃amorõpeowʉaro uru me'rã wee'caro nicaro
niwʉ̃. Tojo nicã Õ'acʉ̃ "Masã me'rã añurõ weegʉti" ní'quere cʉori acaro,
uru casero me'rã omabi'aca acaro cũña'caro niwʉ̃. Ti acaro po'peapʉ
ni'cãrʉ̃ uru me'rã weecarʉ nicaro niwʉ̃. Tirʉpʉ ba'ase maná wãmetise
sãñacaro niwʉ̃. Apeye quẽ'rãrẽ tuacjʉ Aarõ yagʉ ñasãwijicjʉ nicaro niwʉ̃.
Tojo nicã Õ'acʉ̃ duti'quere oja'que pjĩrĩ ʉ̃tã pjĩrĩ sãñacaro niwʉ̃.
5 Ti acaro bu'ipʉre Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã ʉ'mʉsecjãrã queose yee'que
nu'cũcaro niwʉ̃. Na topʉ niyucã, Õ'acʉ̃ topʉ nisere ĩ'ono'caro niwʉ̃.
Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã wʉʉse docapʉ pa'ia wiogʉ Õ'acʉ̃rẽ masãrẽ ña'arõ
wee'quere acobojodutigʉ dí wẽestepeocʉ niwĩ. Ni'cãrõacãrẽ nipe'tise ti
wi'i cjasere werenemomasĩtisa'a.
6 Õ'acʉ̃ wi'ire apóca be'ro pa'ia na da'rawʉasere wééra̍, nimʉ'tãrĩ
tucũpʉre sãjãanu'cũcã'cãrã niwã.
7 Ape tucũ pe'ere pa'ia wiogʉ waro dia'cʉ̃ ni'cãtita, ni'cã cʉ̃'marẽ
sãjãacʉ niwĩ. Topʉ sãjãagʉ̃, wa'icʉrã wẽjẽ'cãrã ye díre miisãjãacʉ niwĩ.
Cʉ̃ basu ña'arõ wee'que wapa, tojo nicã masã na ña'arõ wee'que wapare
acobojose sẽrĩgʉ̃ tojo weecʉ niwĩ.
8 Tojo wee'que me'rã a'tocaterore Espíritu Santu a'tiro marĩrẽ
ĩ'omi. Todʉporopʉ pa'ia Õ'acʉ̃ wi'ipʉ weewʉasenojõ ni'cãrõacãrẽ
weenu'cũcãma, marĩ ʉ'mʉsepʉre ne sãjãamasĩtibosa'a.
9 A'te nipe'tise todʉporo cjase a'tiro nicãrẽ queose ni'i. Titapʉre Õ'acʉ̃rẽ
o'ose, na wa'icʉrãrẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeose masãrẽ bu'iri marĩrã tʉ'oña'cã
weemasĩticaro niwʉ̃.
10 Te na weeseti'que a'tiro nicaro niwʉ̃. Sĩ'rĩse, ba'ase, tojo nicã na
Õ'acʉ̃rẽ ñubuese dʉporo na ña'arõ wee'quere coesetise nicaro niwʉ̃. Te
dutise bu'icjase dia'cʉ̃ nicaro niwʉ̃. Tojo weese téé Õ'acʉ̃ tere dʉcayúca
be'ropʉ añucaro niwʉ̃.
11 Õ'acʉ̃ bese'cʉ Cristo a'titojacʉ niwĩ. Ni'cãrõacãrẽ cʉ̃ pe'e pa'ia wiogʉ
waro nimi. Cʉ̃ marĩrẽ añusere miiticʉ niwĩ. Ni'cãrõacãrẽ cʉ̃ pa'ia
wiogʉ weewʉasenojõrẽ Õ'acʉ̃ wi'i ʉ'mʉsepʉ nirĩ wi'ipʉ weegʉ weesami.
Ʊ'mʉsepʉ nirĩ wi'i, a'ti nucũcã cja wi'i nemorõ, añubutiari wi'i nisa'a.
Masã wééca wi'i nitisa'a.
12 Õ'acʉ̃ bese'cʉ Cristo ʉ'mʉse cja wi'i Õ'acʉ̃ Nibutiari Tucũ waropʉre
sãjãacʉ niwĩ. Cʉ̃ wa'icʉrã, cabracã, wecʉ wĩ'marã ye díre miisãjãaticʉ
niwĩ. Tojo weronojõ o'ogʉ, cʉ̃ ye dí me'rã, cʉ̃ wẽrĩse me'rã sãjãacʉ
niwĩ. Te me'rã marĩ nipe'tirãrẽ ni'cãti me'rãta wẽrĩbosacʉ niwĩ. Marĩrẽ
catinu'cũdutigʉ tojo weecʉ niwĩ.

13 Dʉporocjãrãpʉ na wẽrĩ'cãrãrẽ da'raña'ca be'ro Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉre ña'ase
cʉorã weronojõ tojacãrã niwã. Tojo weerã wecʉa ʉmʉa ye díre, cabra
ye díre, tojo nicã wecʉ wĩ'magõ ʉ̃jʉ̃ano'co ye nitĩ me'rã ña'ase cʉorã
weronojõ nirãrẽ wẽestepeocãrã niwã. Narẽ Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉre ña'ase moorã
tojadutirã tojo weecãrã niwã. Diacjʉ̃ta ni'i, nírõ. Na, bu'ipʉ dia'cʉ̃ añurã
tojacãrã niwã.
14 Wecʉ ye dí me'rã, cabra ye dí me'rã tojo weeta basiocã pũrĩcãrẽ,
Cristo ye dí me'rãma tjã'a. Cristo Espíritu Santu ninu'cũgʉ̃ weetamuse
me'rã wa'icʉrã ʉ̃jʉ̃amorõpeoronojõ o'ogʉ, cʉ̃ basu Õ'acʉ̃rẽ wiagʉ, wẽrĩcʉ
niwĩ. Cʉ̃ curusapʉ wẽrĩgʉ̃, ña'ase moogʉ̃ nicʉ niwĩ. Cʉ̃ ye dí me'rã
marĩ bu'iritirã, ña'arõ weeseti tʉ'oña'quere pecame'epʉ wa'abo'cãrãrẽ
yʉ'rʉweticã weecʉ niwĩ. Cʉ̃ Õ'acʉ̃ catinu'cũgʉ̃ yere weenu'cũdutigʉ tojo
weecʉ niwĩ.
15 Tojo weegʉ Jesucristo a'tiro weegʉ́ nimi. Be'ropʉre masãrẽ apaturi
Õ'acʉ̃ "Yʉ'ʉ mʉsã wiogʉ nigʉ̃ti. Mʉsã, yarã nirãsa'a" ní'quere apobosagʉ
nimi. Todʉporocjãrã pe'e Õ'acʉ̃ nimʉ'tãse cʉ̃ duti'que doca nírã, ña'arõ
wee, cʉ̃ duti'quere yʉ'rʉnʉ'cãcãrã niwã. Jesucristo wẽrĩse me'rã tere
acobojono'cãrã niwã. Tojo nicã Õ'acʉ̃ bese'cãrã cʉ̃ "O'ogʉti" ní'que
catinu'cũsere ñe'erãsama.
16 A'tiro weronojõ ni'i. Ni'cʉ̃ cʉ̃ wẽrĩse dʉporo cʉ̃ acaweregure "Yʉ'ʉ
cʉose mʉ'ʉ ye tojarosa'a", nisami. Cʉ̃ wẽrĩcã ĩ'arã, wẽrĩ'cʉ ye ní'quere
cʉ̃rẽ o'osama.
17 Cʉ̃ wẽrĩse dʉporo cʉ̃ "O'ogʉti" ní'quere ñe'emasĩtisami. Cʉ̃ wẽ́rĩca
be'ropʉ dia'cʉ̃ ñe'emasĩsami.
18 Tojo weero Õ'acʉ̃ "Masãrẽ a'tiro weegʉti" nimʉ'tã'que quẽ'rãrẽ tojota
wa'acaro niwʉ̃. Wa'icʉrãrẽ wẽjẽ, na ye dí wẽestese me'rã dia'cʉ̃ Õ'acʉ̃
"Tojo weegʉti" ní'que wa'anʉ'cãcaro niwʉ̃.
19 Moisé a'tiro weecʉ niwĩ. Cʉ̃ nipe'tise Õ'acʉ̃ duti'quere nipe'tirã
tʉ'oropʉ bu'ecʉ niwĩ. Bu'etojanʉ'cõ, cʉ̃ sõ'arĩ casero oveja poari me'rã
wééca caserore miicʉ niwĩ. Tojo nicã yucʉsiti hisopo wãmetiri sitire
pe'ecʉ niwĩ. Wecʉ macʉ̃ wẽjẽno'cʉ ye díre, cabra ye díre aco me'rã
morẽcʉ niwĩ. Be'ro sõ'arĩ caserore ti siti dʉpʉpʉ dʉ'teõ'o, te dípʉ
yosomiicʉ niwĩ. Be'ro Õ'acʉ̃ ye duti'que ojáca pũrĩrẽ, tojo nicã masã
nipe'tirãrẽ wẽestepeocʉ niwĩ.
20 Cʉ̃ tojo wééca be'ro narẽ nicʉ niwĩ: "A'te dí me'rã Õ'acʉ̃ masãrẽ 'Tojo
weegʉti' ní'quere masĩno'o", nicʉ niwĩ.
21 Apeyere, Moisé Õ'acʉ̃ wi'ire a'tiro weecʉ niwĩ. Nipe'tise ti wi'i
po'peapʉ Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeorã na cʉosere dí me'rã wẽestepeocʉ niwĩ.
22 Titare Õ'acʉ̃ dutise a'tiro nicaro niwʉ̃. Dí me'rã Õ'acʉ̃ wi'ipʉ nisere cʉ̃
ĩ'orõpʉ añuse tojadutiro wẽestepeono'caro niwʉ̃. Wẽestepeoya marĩcã,
Õ'acʉ̃ masã ña'arõ wee'quere acobojoticʉ niwĩ. Dí me'rã dia'cʉ̃ Õ'acʉ̃
masã ña'arõ weesere acobojono'o.

Jesú cʉ̃ wẽrĩse me'rã masã ña'arõ wee'quere yʉ'rʉose ni'i

23 Dʉporo cjase Õ'acʉ̃ wi'ipʉ weewʉasenojõ ʉ'mʉse cjase queose
nicaro niwʉ̃. Tere Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉ añuse tojadutirã a'tiro weecãrã niwã.
Wa'icʉrãrẽ wẽjẽ, na ye dí me'rã wẽestepeocãrã niwã. Dʉporocjãrã
na wee'que nemorõ ʉ'mʉse cjase pe'e añuyʉ'rʉnʉ'cã'a. Tojo weero

wa'icʉrãrẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeo'que nemorõ, añuse warore ʉa'a. Te Jesucristo wẽrĩse ni'i.
24 A'ti nucũcãpʉre Jesucristo masã wééca wi'i Añurĩ Tucũ wãmetiri tucũpʉre sãjãaticʉ niwĩ. Ti wi'i ʉ'mʉse cja wi'i queose nicaro niwʉ̃. Cʉ̃ ʉ'mʉse waro pe'ere sãjãacʉ niwĩ. Ni'cãrõacãrẽ cʉ̃ Õ'acʉ̃ tiropʉ marĩrẽ sẽrĩbosagʉ weesami.
25 Todʉporopʉ pa'ia wiogʉ judío masʉ̃ Õ'acʉ̃ Nibutiari Tucũpʉre ni'cãrẽtiri cʉ̃'marĩnʉcʉ̃rẽ wa'icʉrã ye díre miisãjãamʉjãcʉ niwĩ. Te dí, cʉ̃ ye dí niticaro niwʉ̃. Cristo pũrĩcãrẽ cʉ̃ ye dí waro nicaro niwʉ̃. Cʉ̃ wẽrĩse me'rã ni'cãtita ʉ'mʉse Õ'acʉ̃ tiropʉ sãjãacʉ niwĩ.
26 Jesucristo pa'ia wiogʉ weronojõ wéégʉ pũrĩcã, a'ti di'ta dʉ'pocãticãpʉta wẽrĩnʉ'cã, a'tiro nicã quẽ'rãrẽ wẽrĩnu'cũcã'bosami. Tojo weronojõ o'ogʉ, a'tocatero a'ti ʉmʉco pe'tiwã'cãrĩ curare Cristo a'ti nucũcãpʉre bajuacʉ niwĩ. Cʉ̃ ni'cãtita nipe'tirã ye niatjere wẽrĩbosacʉ niwĩ. Ña'arõ wee'quere cõ'agʉ̃, tojo weecʉ niwĩ.
27 Marĩ quẽ'rã nipe'tirã ni'cãti me'rãta wẽrĩdijarãsa'a. Wẽrĩca be'ro Õ'acʉ̃ marĩrẽ besegʉsami.
28 Cristo ni'cãtita cʉ̃ wẽrĩse me'rã wa'icʉrãrẽ wẽjẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeoro weronojõ weecʉ niwĩ. Tojo weese me'rã masã nipe'tirã ña'arõ wee'quere cõ'acʉ niwĩ. Be'ro apaturi a'tigʉsami. Masã na ña'arõ wee'quere cõ'agʉ̃ mejẽta a'tigʉsami. Masã cʉ̃rẽ yucuerã pe'ere yʉ'rʉogʉ a'tigʉ weegʉsami.

10

1 Moisé dutise Õ'acʉ̃ masãrẽ be'ropʉ añurõ weeatje queose nicaro niwʉ̃. Tojo weero Moisé duti'que masãrẽ Õ'acʉ̃ me'rã añurõ nímasĩcã weeticaro niwʉ̃. Te a'tiro nicaro niwʉ̃. Na Õ'acʉ̃ me'rã añurõ nisĩ'rĩrã, ni'cãti cʉ̃'marĩnʉcʉ̃ wa'icʉrãrẽ wẽjẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeocãrã niwã. Te narẽ Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉ añurã waro tojacã weemasĩticaro niwʉ̃.
2 Te masãrẽ añurã tojacã weemasĩcãma, na wa'icʉrãrẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeosere du'ucã'bopã. Na ni'cãti ʉ̃jʉ̃amorõpeose me'rãta na ña'arõ wee'quere acobojono'cãrãpʉ tojatojabopã. Na bu'iri marĩrã tʉ'oña'bopã.
3 A'tiro pe'e nicaro niwʉ̃. Na wa'icʉrãrẽ wẽjẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeorã, na ña'arõ wee'quere cʉ̃'marĩnʉcʉ̃ wãcũrã, tojo weecãrã niwã.
4 Wecʉa ʉmʉa ye dí, cabra ye dí ña'arõ wee'quere ne cõ'amasĩtisa'a.
5 Tojo weegʉ Jesucristo a'ti nucũcãpʉre a'tigʉ, Õ'acʉ̃rẽ a'tiro nicʉ niwĩ:
Mʉ'ʉ masã ña'arõ wee'quere acobojosĩ'rĩgʉ̃, wa'icʉrãrẽ wẽjẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeosere ʉawe'e.
Tojo nicã narẽ acobojosĩ'rĩgʉ̃, apeyenojõ o'ocã ʉawe'e.
A'tiro wéégʉ, mʉ'ʉ ni'cã upʉ yʉ'ʉre o'ocʉ niwʉ̃.
Masã ña'arõ wee'quere wẽrĩbosadutigʉ tojo weecʉ niwʉ̃.
6 Mʉ'ʉ masã na ña'arõ weesere cõ'asĩ'rĩgʉ̃, wa'icʉrãrẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeosere, tojo nicã apeyenojõ o'osere tʉ'sawe'e.
7 Tojo tʉ'satise bu'iri yʉ'ʉ a'tiro niwʉ̃:
“Õ'acʉ̃, mʉ'ʉ ʉaro weegʉ a'tigʉ wee'e.
Mʉ'ʉ ye queti ojáca pũrĩpʉ yʉ'ʉ pi'etiatjere ojano'caronojõta weegʉti”, nicʉ niwĩ Jesucristo.
8 Tojo weegʉ Jesucristo ní'caronojõta a'tiro ni'i. Õ'acʉ̃ wa'icʉrã ʉ̃jʉ̃amorõpeosere, cʉ̃rẽ apeyenojõ o'osere tʉ'satisami. Tojo nicã masã

ña'arõ wee'quere cõ'asĩ'rĩrã ʉ̃jʉ̃amorõpeosere ʉatisami. Nipe'tise te tojo
weese Moisé duti'caronojõ nicaro niwʉ̃, nírõ. Tojo nimicã, Õ'acʉ̃ pe'e tojo
weesere tʉ'saticʉ niwĩ.
9 Jesucristo Õ'acʉ̃rẽ "Mʉ'ʉ ʉaro weegʉ a'tigʉ wee'e", nicʉ niwĩ. Tojo
nígʉ̃, wa'icʉrã wẽjẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeosere cõ'acʉ niwĩ. Cʉ̃ wẽrĩse me'rã
todʉporopʉ na weeseti'quere dʉcayucʉ niwĩ.
10 Jesucristo cʉ̃ wẽrĩse me'rã Õ'acʉ̃ ʉaro weecʉ niwĩ. Tere wéégʉ, cʉ̃
wa'icʉrã wẽjẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeosere weronojõ weegʉ weecʉ niwĩ. Cʉ̃ wẽrĩse
me'rã Õ'acʉ̃ marĩrẽ cʉ̃ yarã tojacã weecʉ niwĩ. Ni'cãtita cʉ̃ wẽrĩse me'rã
marĩ nipe'tirãrẽ wẽrĩbosacʉ niwĩ.
11 Nipe'tirã judío masã pa'ia ʉmʉcorinʉcʉ̃ a'tiro weecãrã niwã.
Nu'cũtjĩarã, wa'icʉrãrẽ wẽjẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeomʉjãcãrã niwã. Na
ʉ̃jʉ̃amorõpeonu'cũmicã, masã ña'arõ wee'quere ne cõ'amasĩticaro
niwʉ̃.
12 Jesucristo pũrĩcã ni'cãti cʉ̃ wẽrĩse me'rãta masã ña'arõ wee'quere
cõ'ape'ocʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo wééca be'ro Õ'acʉ̃ tiro diacjʉ̃ pe'e ejanujãcʉ niwĩ.
13 Topʉ yucuegʉ weesami. Õ'acʉ̃ nipe'tirã cʉ̃rẽ ĩ'atu'ti'cãrãrẽ do-
caque'acã wééca be'ropʉ weedu'ugʉsami.
14 Ni'cãti cʉ̃ wẽrĩse me'rãta Õ'acʉ̃ yarãrẽ añurã tojacã weecʉ niwĩ. Na
añurã ninu'cũrãsama.
15 Te diacjʉ̃ta niyucã, Espíritu Santu quẽ'rã marĩrẽ "Tojota ni'i", ni
weremi. Cʉ̃ a'tiro weremʉ'tãcʉ niwĩ:
16 "Be'ropʉ yʉ'ʉ na me'rã 'Apaturi añurõ weegʉti' ní'que a'tiro ni'i", nicʉ
niwĩ Õ'acʉ̃.
"Yʉ'ʉ duti'quere narẽ wãcũcã weegʉti.
Tojo nicã narẽ yʉ'ʉ duti'quere ẽjõpeocã weegʉti."
17 Be'ro a'tiro ninemocʉ niwĩ:
"Ne apaturi na ña'arõ wee'quere wãcũnemosome", nicʉ niwĩ, ni werecʉ
niwĩ Espíritu Santu.
18 Tojo weerã marĩ ña'arõ wee'quere acobojono'ca be'ro niyucã, apaturi
marĩ ña'arõ wee'que bu'irire acobojodutirã wa'icʉrãrẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeosere
ʉanemowe'e.

Jesucristo ye dí me'rã Õ'acʉ̃ tiro sãjãamasĩ'i nise ni'i (Mt 27.51; Mr 15.38; Lc 23.45)

19 Todʉporo pa'ia wiogʉ dia'cʉ̃ Õ'acʉ̃ Nibutiari Tucũpʉre sãjãamasĩcʉ
niwĩ. Ni'cãrõacãrẽ marĩ quẽ'rã acobojono'cãrãpʉ nírã, uiro marĩrõ
cʉ̃ sãjãa'caronojõ weemasĩ'i. Õ'acʉ̃pʉre diacjʉ̃ uiro marĩrõ sẽrĩmasĩ'i.
Jesucristo cʉ̃ wẽrĩ'que me'rã, cʉ̃ ye dí o'mabʉro'que me'rã tojo weemasĩ'i.
20 Todʉporopʉ ʉsebʉtiri caserojo Õ'acʉ̃ Nibutiari Tucũpʉre
cã'mota'ayosacaro niwʉ̃. Ti casero cã'mota'a'caro weronojõ Jesucristo
wẽrĩse dʉporo masã Õ'acʉ̃ Nibutiari Tucũpʉre sãjãamasĩticãrã niwã.
Ni'cãrõacãrẽ cʉ̃ wẽrĩse me'rã marĩ ti tucũpʉre sãjãa'cãrã weronojõ cʉ̃
me'rã catinu'cũmasĩ'i.
21 Jesucristo pa'ia wiogʉ waro ʉ'mʉsepʉ Õ'acʉ̃ wi'ipʉ marĩrẽ sẽrĩbosagʉ
nimi.
22 Tojo weerã Õ'acʉ̃rẽ queoro wãcũse, añurõ ẽjõpeose me'rã sẽrĩrã.
"Tojo ẽjõpeoma'acãrã weesa'a" nirõ marĩrõ sẽrĩrã. A'tiro ni'i. Cʉ̃ marĩ
ña'arõ bu'iritirã tʉ'oña'quere bu'iri marĩrã tojacã weecʉ niwĩ. Marĩ ya

upʉ aco añuse me'rã ʉ'ono'caro weronojõ ni'i. Marĩ ña'arõ wee'quere cõ'ape'ono'cãrãpʉ ni'i.

23 Õ'acʉ̃ "Tojo weegʉti" ní'quere weegʉsami. Tojo weerã marĩ
ẽjõpeosetisere ẽjõpeoronojõta ne dʉcayuro marĩrõ ẽjõpeonu'cũrã. Cʉ̃
o'oatjere e'catise me'rã yucuerã, tojo weerã.

24 Marĩ basu a'tiro wãcũrõʉa'a. "Ã'rãrẽ, ãpẽrãrẽ weetamuturiadutigʉ,
¿de'ro weegʉsari?" ni wãcũrõʉa'a. "Narẽ a'merĩ ma'idutigʉ, añurõ
weedutisĩ'rĩgʉ̃ tojo ʉasã'a", nirõʉa'a.

25 Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeorã nerẽwʉaropʉ ãpẽrã nerẽtisama. Na weesere siru-
tuticã'rõʉa'a. Narẽ siruturonojõ o'orã, marĩ nerẽrã, a'merĩ wãcũtutuacã
weeroʉa'a. Cã'rõ dʉ'sa'a marĩ wiogʉ a'tiatje. Tojo weerã tojo weeroʉa'a.

26 A'tiro ni'i. Diacjʉ̃ cjasere masĩmirã, marĩ ña'arõ weesĩ'rĩrõ bajuro
ña'arõ weenu'cũrã, acobojose bocasome. Jesucristo wẽrĩse me'rã dia'cʉ̃
acobojono'o. Marĩ ña'arõ weenu'cũrã, cʉ̃rẽ ʉatirã weronojõ ni'i. Tojo
weerã ne acobojono'some.

27 Marĩ ña'arõ weenu'cũcã, marĩrẽ a'tiro wa'arosa'a. Õ'acʉ̃ marĩrẽ
besegʉsami. Cʉ̃ beséca be'ro pecame'epʉ ãpẽrã cʉ̃rẽ ĩ'atu'ti'cãrã me'rã
cõ'agʉ̃sami. Marĩrẽ "Bu'iri da'regʉti" cʉ̃ ní'que tuunʉrʉ̃se dia'cʉ̃ toja'a.

28 Todʉporopʉre no'o Moisé duti'quere yʉ'rʉnʉ'cãgʉ̃rẽ pʉarã o i'tiarã
weresãca be'ro cʉ̃rẽ ne pajaña'ticãrã niwã. Cʉ̃rẽ wẽjẽcõ'acãrã niwã.

29 Añurõ wãcũña. Õ'acʉ̃ duti'que cʉ̃ Moisére cũu'quere
yʉ'rʉnʉ'cãgʉ̃, bu'iri da'reno'cʉ niwĩ. Ni'cãrõacãma Õ'acʉ̃ macʉ̃ cʉ̃rẽ
wẽrĩbosa'quere ẽjõpeodu'ugʉre tjãsami. Ẽjõpeotigʉnojõ Õ'acʉ̃ macʉ̃
cʉ̃rẽ wẽrĩbosa'quere "Wapamarĩ'i", ni wãcũsami. Espíritu Santu cʉ̃rẽ
ma'isere yabisami. A'tiro ni'i. Jesucristo wẽrĩse me'rã Õ'acʉ̃ masãrẽ cʉ̃
"Weegʉti" ní'quere queoro wa'acã weecʉ niwĩ. Cʉ̃ wẽrĩse me'rã, cʉ̃ ye dí
me'rã marĩ ña'arõ wee'quere cõ'acʉ niwĩ. Tojo weegʉ Õ'acʉ̃ cʉ̃ macʉ̃rẽ
ʉatigʉre ʉpʉtʉ bu'iri da'regʉsami.

30 Õ'acʉ̃ marĩ wiogʉ ucũ'quere masĩ'i. A'tiro nicʉ niwĩ: "Yʉ'ʉ bu'iri
da'reacjʉ ni'i. Na wee'que wapare yʉ'ʉ wapayegʉsa'a." Apeye quẽ'rãrẽ
nicʉ niwĩ: "Marĩ wiogʉ cʉ̃ yarãrẽ na ña'arõ weese wapare bu'iri
da'regʉsami."

31 Õ'acʉ̃ catinu'cũgʉ̃ nimi. Cʉ̃ bu'iri da'rese pũrõ wiose ni'i.

32 Mʉsã ne waro ẽjõpeoca be'ro wee'quere wãcũña. Titare mʉsã
Jesucristore ẽjõpeose ye bu'iri pũrõ pi'eticãrã niwʉ̃. Mʉsãrẽ tojo
wa'a'quere wãcũtutuacãrã niwʉ̃.

33 Ni'cãrẽrã masã ĩ'orõpʉ yabi bujicã'no'cãrã niwʉ̃. Cãmida'reno'cãrã
niwʉ̃. Apeterore ãpẽrã na pi'etisere tʉ'oña'tamucãrã niwʉ̃.

34 Mʉsã bu'iri da'reri wi'ipʉ nirãrẽ pajaña'cãrã niwʉ̃. Ãpẽrã mʉsã
yere ẽ'macã, e'catise me'rã nʉ'cãcãrã niwʉ̃. Mʉsã ʉ'mʉsepʉ cʉoatje
pe'ere "A'ti nucũcã cjase nemorõ, añuyʉ'rʉnʉ'cãse ni'i", nicãrã niwʉ̃. Te
pe'titiatje ni'i nírã, wãcũtutuacãrã niwʉ̃.

35 Tojo weerã ne ẽjõpeodu'uticã'ña. Ẽjõpeonu'cũrã, añuse warore
ñe'erãsa'a.

36 Mʉsãrẽ wãcũtutuarã nirõʉa'a. Tojo wéérã, Õ'acʉ̃ ʉaro wééca be'ro
cʉ̃ "O'ogʉti" ní'quere mʉsã ñe'erãsa'a.

37 Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ a'tiro ni ojano'caro niwʉ̃:
"Maata waro a'tigʉti" ní'cʉ a'tigʉsami.

Ne yoogosome.
38 Yʉ'ʉ "Añurõ weerã̃ nima" nino'rã pũrĩcã ẽjõpeonu'cũrã, yʉ'ʉ me'rã ninu'cũrãsama.
Ãpẽrã uirã, ẽjõpeodu'urã pũrĩcãrẽ ne tʉ'sasome, ni ojano'wʉ̃.
39 Marĩ pe'e ui ẽjõpeodu'urãnojõ niwe'e. Tojo weerã marĩ pecame'epʉ wa'asome. Marĩ cʉ̃rẽ ẽjõpeorã, yʉ'rʉono'rãsa'a.

11

Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeose cjase ni'i

1 Marĩ ẽjõpeorã, a'tiro nímasĩ'i: "Õ'acʉ̃ marĩrẽ ní'quere diacjʉ̃ta weegʉsami", ni'i. Tere ĩ'atimirã, ĩ'arã weronojõ "Diacjʉ̃ta ni'i", ni'i.
2 Dʉporopʉ marĩ ñecũsʉmʉa Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeocãrã niwã. Na a'tiro ni wãcũcãrã niwã: "Õ'acʉ̃ ní'caronojõta marĩrẽ weetamugʉ̃sami", nicãrã niwã. Tojo weegʉ Õ'acʉ̃ narẽ "Añurã nima", nicʉ niwĩ.
3 Marĩ Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeorã, a'tiro masĩ'i. Cʉ̃ a'ti turi nipe'tisere bajurẽgʉ̃, cʉ̃ dutiro me'rã bajurẽcʉ niwĩ. Tojo weero a'ti turi cjase marĩ ni'cãrõacã ĩ'ase ne waropʉ marĩ'quere wee'que ni'i, nino'o.
4 Dʉporocjʉ̃pʉ Abel Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeogʉ, Õ'acʉ̃rẽ oveja wĩ'magʉ̃rẽ wẽjẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeocʉ niwĩ. Cʉ̃, cʉ̃ ma'mi Caĩ o'o'que nemorõ añurõ o'ocʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ Abel ẽjõpeosere ĩ'agʉ̃, cʉ̃ o'osere ñe'ecʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ "Añugʉ̃ nimi", nicʉ niwĩ. Tojo weero Abel dʉporopʉ wẽ́rĩca be'ro nimicã, a'tiro ni'i. Cʉ̃ Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeo'que a'tiro nicãrẽ marĩrẽ bu'ese ni'i. Marĩ quẽ'rã cʉ̃ ẽjõpeo'caronojõta Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeoroʉa'a.
5 Enoc wãmetigʉ quẽ'rã Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeogʉ nicʉ niwĩ. Cʉ̃ wẽrĩtimicã, Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ cʉ̃ tiropʉ miacʉ niwĩ. Ãpẽrã cʉ̃rẽ a'macãrã nimiwã. Ne bocaticãrã niwã. Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ a'tiro ojano'caro niwʉ̃: "Õ'acʉ̃ Enorẽ e'catise me'rã ĩ'acʉ niwĩ. Tojo weegʉ cʉ̃rẽ miacʉ niwĩ", niwʉ̃.
6 Marĩ Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeotirã, cʉ̃rẽ e'caticã weemasĩtisa'a. A'tiro ni'i. Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeosĩ'rĩgʉ̃, "Diacjʉ̃ta cʉ̃ nisami", nirõʉa'a. Tojo nicã "Cʉ̃rẽ yʉ'ʉ ẽjõpeocã, añurõ weegʉsami", nirõʉa'a.
7 Noé wãmetigʉ quẽ'rã Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeogʉ, a'tiro weecʉ niwĩ. A'ti turire bu'iri da'reatjere Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ werecʉ niwĩ. Noé "Tojo wa'arosa'a" ni masĩtimigʉ̃, Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeocʉ niwĩ. Tojo weegʉ Õ'acʉ̃rẽ yʉ'tigʉ, cʉ̃ acawererã me'rã dia mirĩcã yʉ'rʉsĩ'rĩgʉ̃, yucʉsʉ pajipjʉjore da'recʉ niwĩ. Tojo ẽjõpeogʉ, a'ti nucũcãcjãrã Õ'acʉ̃ ucũsere ẽjõpeotirãrẽ a'tiro ĩ'ocʉ niwĩ. Na pecame'epʉ wa'atjere ĩ'ocʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ Õ'acʉ̃ "Añugʉ̃ nimi", nicʉ niwĩ. Cʉ̃ ẽjõpeoyucã, tojo nicʉ niwĩ.
8 Abrahã quẽ'rã Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeogʉ, a'tiro weecʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ ape di'tapʉ wa'aduticã, yʉ'ticʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ o'oatjopʉ wa'acʉ niwĩ. Cʉ̃ ya macãrẽ wijawã'cãgʉ̃, "Ti di'tapʉ wa'agʉsa'a" nirṍ marĩrõ wa'acʉ niwĩ.
9 Abrahã Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ "Ti di'tare mʉ'ʉrẽ o'ogʉti" ní'quere ẽjõpeocʉ niwĩ. Ti di'tapʉre etacʉ niwĩ. Eta, cʉ̃ ãpẽrã ya di'tapʉre nígʉ̃, mejẽcã pejaro tʉ'oña'cʉ niwĩ. Wa'icʉrã caseri me'rã wééca wi'ipʉ cãjĩcʉ niwĩ. Cʉ̃ macʉ̃ Isaa, tojo nicã cʉ̃ pãrãmi Jacob mejãrõta nisirutubʉrocãrã niwã. Õ'acʉ̃ na quẽ'rãrẽ "Mʉsãrẽ a'ti di'tare o'ogʉti", nicʉ niwĩ.

10 Abrahã Õ'acũ ya macã pe'titiatji macã ʉ'mʉse pe'ere nisĩ'rĩgũ, tojo
weecusiacʉ niwĩ. Ti macã Õ'acũ wééca macã ni'i.
11 Apego quẽ'rã Õ'acũrẽ ẽjõpeogo, Abrahã nʉmo Sara a'tiro weeno'co
niwõ. Co bʉcʉo waro põ'rã bocata basiotimicã, Õ'acũ core põ'rãticã weecʉ
niwĩ. Co ni'cũ põ'rãtico niwõ. Co a'tiro wãcũco niwõ: "Õ'acũ yʉ'ʉre
'Wĩ'magũ wʉagosa'a' ní'quere queoro weegʉsami", nico niwõ. Tojo weegʉ
Õ'acũ queoro weecʉ niwĩ.
12 Abrahã bʉcʉ waro nimigũ, macũticʉ niwĩ. Macũti, be'ro pãjãrã waro
pãrãmerã nituriarã cʉocʉ niwĩ. Na ñocõa, nucũpori weronojõ pãjãrã
waro ba'paqueota basiotirã nicãrã niwã.
13 Ã'rã yʉ'ʉ ucũrã Õ'acũrẽ ẽjõpeonu'cũcãrã niwã. Cũ "O'ogʉti" níca
di'tare ñe'etimirã, ẽjõpeocãrã niwã. Ñe'etimirã, wẽrĩa wa'acãrã niwã.
Na ẽjõpeose cʉorã, cũ o'oatjere ñe'e'cãrã weronojõ nicãrã niwã. "Cũ
ní'caronojõta weegʉsami" ni wãcũrã, e'caticãrã niwã. Na tojo wee'que
me'rã "Ʉ'mʉsepʉ wa'arãsa'a, a'ti nucũcãpʉre sijari masã weronojõ ni'i",
nicãrã niwã.
14 Masĩno'o, tojo nírã, ape di'ta na niatji di'ta warore a'marã weecãrã
niwã.
15 Na ne waro wijawã'cã'caropʉre wãcũrã pũrĩcã, dajabopã.
16 A'tiro pe'e weecãrã niwã. Ti di'ta nemorõ añurĩ di'ta waro ʉ'mʉse
pe'ere nisĩ'rĩcãrã niwã. Tojo weegʉ Õ'acũ na "Ʉsã wiogʉ nimi" nicã,
bopoyasãticʉ niwĩ. Tojo bopayasãtigʉ, na ya macã na niatjo ʉ'mʉsere
apoyutojacʉ niwĩ.
17 Abrahã Õ'acũrẽ ẽjõpeogʉ, a'tiro weecʉ niwĩ. Õ'acũ ¿diacjũta yʉ'ʉre
ẽjõpeomiti? nígũ, cũ macũ Isaare wa'icʉre wẽjẽ ũjũamorõpeowʉaronojõ
weeduticʉ niwĩ. Abrahã cũ macũ ni'cũ nigũrẽ "Wẽjẽ ũjũamorõpeowe'e",
niticʉ niwĩ.
18 Todʉporopʉre Õ'acũ Abrahãrẽ a'tiro nicʉ niwĩ: "Isaa mʉ'ʉ macũ
me'rã pãjãrã pãrãmerã nituriarã cʉogʉsa'a", nicʉ niwĩ.
19 Abrahã a'tiro wãcũcʉ niwĩ: "Õ'acũ nipe'tirã wẽrĩ'cãrãpʉreta
masõmasĩmi." Cũ macũrẽ "Wẽjẽgũti" weeri cura Õ'acũ cũrẽ
"Wẽjẽticã'ña", nicʉ niwĩ. Tojo weerã a'tiro nímasĩ'i: "Abrahã cũ macũrẽ
wẽrĩ'cʉpʉ masã'cʉre weronojõ cʉocʉ niwĩ", nímasĩ'i.
20 Isaa Õ'acũrẽ ẽjõpeogʉ, cũ põ'rã Jacore, Esaúre be'ropʉ añurõ
wa'atjere wereyucʉ niwĩ.
21 Jacob Õ'acũrẽ ẽjõpeogʉ, cũ wẽrĩse dʉporoacã cũ pãrãmerã José
põ'rãnʉcũrẽ "Añurõ wa'arosa'a", nicʉ niwĩ. Tojo ucũgũ, cũ tuacjʉpʉ
ñatuunu'cũgũta, Õ'acũrẽ ñubuecʉ niwĩ.
22 José Õ'acũrẽ ẽjõpeogʉ nicʉ niwĩ. Cũ wẽrĩgũ, a'tiro wereyucʉ niwĩ:
"Israe curuacjãrã Egipto ní'cãrã be'ropʉ wijarãsama. Na wa'arã, yé
õ'arĩrẽ miato", nicʉ niwĩ.
23 Moisé pacʉsʉmʉa Õ'acũrẽ ẽjõpeocãrã niwã. Na macũ bajuáca be'ro
"Añugũ waro nimi", nicãrã niwã. Na i'tia mujĩpũ nʉocʉocãrã niwã. Cũ
bajuase dʉporo Egiptocjãrã wiogʉ wĩ'marã ʉmʉarẽ Israe curuacjãrãrẽ
wẽjẽduticʉ niwĩ. Moisé pacʉsʉmʉa pe'e wiogʉ dutisere uititjĩarã, na
macũrẽ nʉocãrã niwã.
24 Be'ro Egiptocjãrã wiogʉ macõ cũrẽ masõco niwõ. Moisé bʉcʉ ẽjãgũ,
Õ'acũrẽ ẽjõpeocʉ niwĩ. Tojo weegʉ cũ "Egiptocjãrã wiogʉ pãrãmi nimi"
nisere tʉ'osĩ'rĩticʉ niwĩ.

25 A'tiro pe'e weesĩ'rĩcʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ yarã Israe curuacjãrã me'rã pe'e
pi'etitamusĩ'rĩcʉ niwĩ. Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeotigʉ weronojõ Egiptocjãrã wiogʉ
ya wi'ipʉ tojasĩ'rĩticʉ niwĩ. Na ña'arõ weesere bu'ipejatamusĩ'rĩticʉ niwĩ.
26 Na cʉ̃rẽ yabicã, cʉ̃ Cristo Õ'acʉ̃ bese'cʉ pi'etiatje weronojõ pi'eticʉ
niwĩ. Tojo pi'etigʉ, "Nipe'tise Egiptopʉ nisere cʉoro nemorõ añu ni'i",
nicʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ be'ropʉ o'oatjere wãcũgʉ̃, tojo nicʉ niwĩ.
27 Ẽjõpeose cʉogʉ, Moisé Egiptopʉ ní'cʉ wijacʉ niwĩ. Cʉ̃ Egiptocjʉ̃
wiogʉ uasere uiro marĩrõ wijacʉ niwĩ. Moisé Õ'acʉ̃ bajutigʉre ĩ'agʉ̃
weronojõ cʉ̃ "Weegʉti" nisere dʉcayuro marĩrõ weenu'cũcʉ niwĩ.
28 Ẽjõpeose cʉogʉ, Moisé Egiptopʉ wijawã'cãgʉ̃, Pascua wãmetiri
bosenʉmʉrẽ weewã'cõcʉ niwĩ. A'tiro ni'i. Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ wereco'tegʉ
ʉ'mʉsecjʉ̃rẽ nipe'tirã Egiptocjãrã ʉmʉa masã ma'misʉmʉarẽ wẽjẽduticʉ
niwĩ. Tojo weegʉ Moisé a'tiro weecʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ duti'caronojõta Israe
curuacjãrãrẽ weeduticʉ niwĩ. Na põ'rã masã ma'misʉmʉarẽ wẽjẽticã'to
nígʉ̃ oveja wĩ'marãrẽ wẽjẽduti, na ye dí me'rã sope sumuto wã'ñase
pjĩrĩrẽ wa'reduticʉ niwĩ. Tojo weegʉ Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ díre ĩ'agʉ̃,
wẽjẽticʉ niwĩ.
29 Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeotjĩarã, Israe curuacjãrã dia pajiri maa, sõ'arĩ maajore
pẽ'acãrã niwã. Ti maarẽ pẽ'arã, di'ta aco marĩrõ pẽ'acãrã niwã.
Egiptocjãrã na be'ro pẽ'asĩ'rĩmirã, mirĩpe'tia wa'acãrã niwã.
30 Apeye quẽ'rãrẽ Israe curuacjãrã Jericó wãmetiri macã sumutore siete
nʉmʉrĩ sʉtʉasijacãrã niwã. Na Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeocã ti macã sumuto cja
sã'rĩrõ ʉ̃tã me'rã wééca sã'rĩrõjo bʉrʉdijacaro niwʉ̃.
31 Tojo nicã ti macãcjõ Rahab wãmetigo ʉmʉa me'rã
a'metãrãwapata'ari masõ ẽjõpeose cʉogo nico niwõ. Co Israe curuacjãrã
ĩ'adu'tiri masãrẽ añurõ co'teco niwõ. Tojo weego ãpẽrã ti macãcjãrã
Õ'acʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cã'cãrã me'rã wẽrĩtico niwõ.
32 ¿Ñe'erẽ ninemogʉ̃sari yʉ'ʉ? Nipe'tirã ye quetire wereta basiowe'e.
Gedeõ wee'quere, Barac wee'quere, Sansón wee'quere, Jefté wee'quere,
Davi wee'quere, Samue wee'quere, tojo nicã ãpẽrã Õ'acʉ̃ ye queti
weremʉ'tãrĩ masã wee'quere werepe'otisa'a.
33 Na Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeorã ãpẽrã ye di'tacjãrã me'rã a'mequẽrã, wijawap-
ata'acãrã niwã. Wiorã nirãnojõ masãrẽ queoro duticãrã niwã. Tojo weegʉ
Õ'acʉ̃ cʉ̃ "Añurõ weegʉti" ní'quere narẽ añurõ weecʉ niwĩ. Yaiwa nirõpʉ
bi'adʉpomicã, narẽ ba'aticãrã niwã.
34 Masãrẽ bu'iri da'rerã, asipo ʉ̃jʉ̃awʉaropʉ sõrõcã quẽ'rãrẽ, ne
ʉ̃jʉ̃ticãrã niwã. Ãpẽrã narẽ di'pjĩ me'rã wẽjẽsĩ'rĩcã, yʉ'rʉweticã'cãrã
niwã. Tutuatimi'cãrã, tutuarã wa'acãrã niwã. Ape di'tacjãrã me'rã
a'mequẽrã narẽ wapata'arã, nemorõ tutuayʉ'rʉarã wa'acãrã niwã. Narẽ
ĩ'atu'tirãrẽ docaque'acã weecãrã niwã.
35 Ni'cãrẽrã numia na acawererãrẽ wẽ́rĩ́ca be'ro masõno'cãrãpʉre
wiano'cãrã niwã tja.

Ãpẽrã pe'e Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeose cʉomirã, ʉpʉtʉ pi'eticãrã niwã. Na
pi'etise me'rã wẽjẽno'cãrã niwã. Na ẽjõpeodu'ucã, bu'iri da'reri wi'ipʉ
nirãrẽ du'uwĩrõbopã. Na pe'e ʉ'mʉsepʉ catinu'cũsere cʉosĩ'rĩrã,
ẽjõpeodu'uticãrã niwã.
36 Ãpẽrã quẽ'rã Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeorã yabi bujicã'no'cãrã niwã. Na wecʉ
casero me'rã wee'que dari me'rã tãrãno'cãrã niwã. Ãpẽrã cõme dari

me'rãpʉta dʉ'teno'cãrã niwã. Ãpẽrã bu'iri da'reri wi'ipʉ dʉpono'cãrã niwã.
37 Ãpẽrã ʉ̃tãperi me'rã doquewẽjẽno'cãrã niwã. Ãpẽrã na upʉ deco me'rã yejesureno'cãrã niwã. Ãpẽrã di'pjĩ me'rã dʉtewẽjẽno'cãrã niwã. Ãpẽrã su'ti marĩrã oveja caseri, cabra caseri me'rã dia'cʉ̃ cã'mota'acãrã, uicusiacãrã niwã. Na pajasecʉorã, ña'arõ weeno'cãrã, cãmida'reno'cãrã nicãrã niwã.
38 Na masã marĩrõpʉ, ʉ̃rʉ̃pagʉpʉ, ʉ̃tã tutiripʉ, di'ta se'te'que tʉ'rʉripʉ nise coperipʉ sijabaque'aticãrã niwã. Tere tojo weeno'rã añurã nicãrã niwã. Ãpẽrã pe'e ña'ayʉ'rʉacãrã niwã. Ne cã'rõ Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeorã me'rã nita basioticaro niwʉ̃ narẽ.
39 Õ'acʉ̃ nipe'tirã cʉ̃rẽ ẽjõpeorãrẽ "Añurã nima", ni ĩ'acʉ niwĩ. Ẽjõpeorã nimirã, nipe'tise cʉ̃ narẽ "Añurõ weegʉti" ní'que pe'ere ĩ'aticãrã niwã.
40 Titare Õ'acʉ̃ narẽ "Añurõ weegʉti" ní'quere weeticʉ niwĩ. A'tiro pe'e wãcũcʉ niwĩ: "Be'rocjãrã yʉ'ʉre ẽjõpeorã me'rã ã'rã yarãrẽ añurã wa'acã weegʉti", nicʉ niwĩ. Cʉ̃ wãcũ'caronojõta weemi. Tojo weero cʉ̃ todʉporo wee'que nemorõ cʉ̃ ni'cãrõacã Jesucristo masãrẽ yʉ'rʉose pe'e añuyʉ'rʉnʉ'cã'a.

12

Jesure ĩ'asirutu weedutise ni'i

1 Sõ'onícãrã yʉ'ʉ ucũ'cãrã pãjãrã Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeorã pi'etisere nʉ'cãcãrã niwã. Tojo nʉ'cãrã, na cʉ̃rẽ ẽjõpeosere ĩ'ocãrã niwã. Na wee'que marĩrẽ queose ni'i. Tojo weerã narẽ wãcũrã, Õ'acʉ̃ marĩrẽ cũu'quere wãcũtutuase me'rã weerʉʉa'a. Ni'cʉ̃ omarĩ masʉ̃ nʉcʉ̃se cʉ̃rẽ cari-bosenojõrẽ miatisami. Marĩ quẽ'rã cʉ̃ weronojõ weerʉʉa'a. Marĩ nipe'tise añurõ weesĩ'rĩcã, dojorẽsere, marĩ ña'arõ weewʉasere du'ucã'rõʉa'a.
2 Jesure wãcũnʉrʉ̃rõʉa'a. Cʉ́ta marĩrẽ ne waro ẽjõpeocã weewĩ. Cʉ̃ marĩrẽ nemorõ ẽjõpeowã'cãcã weemi. Cʉ̃ curusa bopoyoropʉ pi'eticʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo bopoyoro wẽrĩsere bopoyoro marĩrõ wẽrĩcʉ niwĩ. Cʉ̃ pi'etíca be'ro ʉpʉtʉ e'catiatjere wãcũgʉ̃, tojo weecʉ niwĩ. Masãmʉjʉ́ãca be'ro cʉ̃ Õ'acʉ̃ dujiri cũmurõ diacjʉ̃ pe'e ejanujãcʉ niwĩ.
3 Mʉsã Jesú wee'quere wãcũña. Ña'arã cʉ̃rẽ pũrõ pi'eticã weecãrã niwã. Tojo weerã mʉsã quẽ'rã pi'etirã, caributitirãta cʉ̃rẽ ẽjõpeonu'cũcã'ña.
4 Mʉsã ña'arõ weesere cã'mota'arã, ne ni'cʉ̃ wẽrĩña'timi yujupʉ.
5 ¿Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ cʉ̃ põ'rãrẽ weronojõ werecasa'quere wãcũweti? Cʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ a'tiro ni'i:
"Yʉ'ʉ põ'rã, mʉsãrẽ añurõ weedutigʉ bu'iri da're'e.
Yʉ'ʉ tojo weesere tojo ĩ'acõ'aticã'ña.
Yʉ'ʉ mʉsãrẽ tu'ticã, wãcũtutuaya.
6 Yʉ'ʉ mʉsã wiogʉ yʉ'ʉ mairãrẽ mʉsã ña'arõ weecã, tu'ti'i.
Nipe'tirã yʉ'ʉ põ'rãrẽ añurõ weedutigʉ bu'iri da're'e", nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃, ni ojano'wʉ̃.
7 Pi'etirã, Õ'acʉ̃ yere du'uticã'ña. Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ cʉ̃ põ'rãrẽ bu'iri da'regʉ weemi. Ne ni'cʉ̃ pacʉ cʉ̃ macʉ̃ ña'arõ weesere bu'iri da'reticã weetisami.
8 Õ'acʉ̃ nipe'tirã cʉ̃ põ'rã ña'arõ weesere bu'iri da'remi. Tojo weeticã, mʉsã cʉ̃ põ'rã waro nitibosa'a. Pacʉ marĩrã, tojo boca'cãrã weronojõ nibosa'a.

9 Apeye quẽ'rãrẽ marĩ wĩ'marã nicã, marĩ pacʉsʉmʉa marĩ ña'arõ
weesere bu'iri da'recũwã. Na tojo weesere marĩ yʉ'ti ẽjõpeowʉ. Tojo
weerã marĩ pacʉ ʉ'mʉsepʉ nigʉ̃ pe'ema tjãrõʉa'a. Tojo yʉ'ti ẽjõpeorã,
catinu'cũrãsa'a.
10 Marĩ pacʉsʉmʉa a'ti nucũcãpʉ nirã̃ marĩ ña'arõ weesere bu'iri da'rewã.
Na bu'iri da're'que marĩrẽ yoaticã niwʉ̃. Na bu'iri da'resĩ'rĩrõnojõ marĩrẽ
bu'iri da'rewã. Õ'acʉ̃ pe'e marĩrẽ añurõ waro wa'adutigʉ bu'iri da'remi.
Marĩrẽ cʉ̃ weronojõ ña'ase moorã wa'adutigʉ tojo weemi.
11 Diacjʉ̃ta ni'i. Õ'acʉ̃ marĩrẽ bu'iri da'recã, ne tʉ'sawe'e. Marĩrẽ
pũrĩ'i. Tojo nimicã, marĩ cʉ̃ bu'iri da'rese me'rã añurõ wee'e. Be'ropʉre
marĩ ejeripõ'rãrĩpʉ ejerisãjãse bocarãsa'a. Añurõ cʉ̃ ʉaronojõ queoro
weeme'rĩcã'rãsa'a.

Õ'acʉ̃ ucũsere tojo ĩ'acõ'aticã'ña nise ni'i

12 Mʉsã pi'etirã, wãcũtutuaya.
13 Õ'acʉ̃ ʉaro, diacjʉ̃ nisere weeya. Tojo weecã, ãpẽrã tutuatirã mʉsãrẽ
ĩ'acũurã queoro weerãsama. Tutuanemorãsama. A'tiro wa'ase weronojõ
ni'i. Tutuatiri dʉ'pocã tutuari dʉ'pocã wa'arosa'a. Ca'bidijanemosome.
14 Nipe'tirã me'rã cumuca marĩrõ nisetiya. Ne ña'arõ weese marĩrõ niña.
Ña'arõ wéérã, marĩ wiogʉre ne ĩ'ata basiowe'e.
15 Mʉsã tʉ'omasĩña. Apetero mʉsã ña'arõ weese bu'iri Õ'acʉ̃ wee-
tamusere ʉatirã weronojõ wa'abosa'a. Ne ni'cʉ̃ Õ'acʉ̃ añurõ weesere
ʉatigʉnojõ marĩato. Tojo nicã mʉsã wãcũsepʉ ãpẽrãrẽ ʉose, a'pepũrĩse,
nipe'tise ãpẽrãrẽ ña'arõ weese wã'cãcã weeticã'ña. Siape me'rã tojo
weesere cã'mota'atirã, pãjãrãrẽ dojorẽbosa'a.
16 Ne ni'cʉ̃ cʉ̃ nʉmo nitigo me'rã ña'arõ weeticã'to. Tojo nicã Õ'acʉ̃
yere mejõ nisere weronojõ wãcũticã'to. Esaú dʉporocjʉ̃pʉmarĩcã mejõ
nisere weronojõ wãcũcʉ niwĩ. Cʉ̃ masã ma'mi nisere ʉjaboagʉ, cʉ̃ añuse
ñe'ebo'quere ba'ase me'rã cʉ̃ acabijire dʉcayucʉ niwĩ. Tojo weegʉ cʉ̃
ñe'ebo'quere bajuriocʉ niwĩ.
17 Mʉsã masĩsa'a. Esaú cʉ̃ pacʉ "Mʉ'ʉrẽ añurõ wa'ato" nicã tʉ'osĩ'rĩcʉ
nimiwĩ. Cʉ̃ pacʉ pe'e "Basiowe'e, mʉ'ʉ acabijire o'otojapʉ", nicʉ niwĩ.
Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, pũrõ uticʉ niwĩ. Tojo utimicã, cʉ̃ pacʉ cʉ̃ acabijire
o'o'que ne dʉcayuta basioticaro niwʉ̃.
18 Mʉsã Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeorã dʉporocjãrã Israe curuacjãrã weronojõ
weewe'e. Na sõ'onícʉ ʉ̃rʉ̃gʉ̃ ĩ'ata basiocjʉ, ñe'eña'ta basiocjʉ pʉ'to
wa'acãrã niwã. Tigʉ ʉpʉtʉ ʉjʉ̃caro niwʉ̃. Topʉre pũrõ na'itĩ'acaro niwʉ̃.
Bʉpo paa, wĩ'rõ ʉpʉtʉ wa'acaro niwʉ̃.
19 Mʉsã titacjãrã weronojõ coroneta puticã bʉsʉsere tʉ'owe'e. Õ'acʉ̃
ucũse bajuyoropʉ quẽ'rãrẽ tʉ'owe'e. Na pũrĩcã cʉ̃ ucũcã tʉ'orã, uise
me'rã "Tocã'rõta ucũato majã", nicãrã niwã.
20 Na Õ'acʉ̃ duti'quere uiyʉ'rʉarã, tojo nicãrã niwã. Cʉ̃ duti'que a'tiro
nicaro niwʉ̃: "No'o a'tigʉ ʉ̃rʉ̃gʉ̃pʉre ʉ'tacũugʉ̃nojõrẽ ʉ̃tãperi me'rã
doquewẽjẽña. Tojo weetirã, ñosẽrĩ pjĩ me'rã wẽjẽña. No'o wa'icʉrã
quẽ'rãrẽ mejãrõta weeya", nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃.
21 Tojo wa'a'que wioyʉ'rʉacaro niwʉ̃. Moisé basuta a'tiro nicʉ niwĩ:
"Yʉ'ʉ uiyʉ'rʉagʉ narãsãsa'a", nicʉ niwĩ.
22 Mʉsã pũrĩcã dʉporocjãrã weronojõ niwe'e. Mʉsã Jesucristore
ẽjõpeoyucã, Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ cʉ̃ tiropʉ wa'ata basiocã weecʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ

sẽrĩmasĩcã weecʉ niwĩ. Topʉ Õ'acʉ̃ catinu'cũgʉ̃ ya macã, ʉ'mʉsepʉ nirĩ macã ni'i. Ti macã Jerusalẽ wãmetiri macã ni'i. Opa bu'a Sión wãmetiri bu'apʉ ni'i. Ti macãpʉ Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã pãjãrã waro nisama.

23 Na nerẽ, cʉ̃rẽ e'catipeosama. Õ'acʉ̃ põ'rã cʉ̃rẽ ẽjõpeomʉ'tã'cãrã quẽ'rã na wãmerẽ ʉ'mʉsepʉ ojaõ'ono'cãrã nima. Topʉta Õ'acʉ̃ nipe'tirãrẽ besegʉ nimi. Tojo nicã todʉporopʉ ejeripõ'rã añurã weeno'cãrã topʉ nima. Marĩ quẽ'rã Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeose me'rã na tiropʉ wa'arãsa'a.

24 Marĩ Jesure ẽjõpeo'o. Cʉ̃ Õ'acʉ̃ masãrẽ "Na wiogʉ nigʉ̃ti, na quẽ'rã yarã nirãsama" ní'quere apogʉ nimi. Topʉ cʉ̃ ye dí o'mabʉrose me'rã marĩ acobojono'cãrã wa'a'a. A'tiro ni'i. Abel cʉ̃ dí o'mabʉrocã, cʉ̃rẽ wẽjẽ'cʉre bu'iri da'reno'caro niwʉ̃. Tojo weero Jesucristo ye dí, dʉporocjʉ̃ Abel ye dí nemorõ wapati'i.

25 Tojo weerã añurõ tʉ'omasĩña. Õ'acʉ̃rẽ mʉsãrẽ weregʉre teeticã'ña. Todʉporocjãrãrẽ Õ'acʉ̃ bajuyoropʉ werecʉ niwĩ. Na cʉ̃rẽ teecãrã niwã. Na tojo weecã, narẽ bu'iri da'recʉ niwĩ. Marĩ pũrĩcãrẽ teecã, tjãgʉ̃sami. Õ'acʉ̃ ʉ'mʉsepʉ nigʉ̃ marĩrẽ weremi. Cʉ̃rẽ teerã, ne yʉ'rʉwetisome.

26 Titapʉre Õ'acʉ̃ cʉ̃ ʉpʉtʉ ucũcã, di'ta narãsãcaro niwʉ̃. A'tocaterore a'tiro nimi: "Ni'cãti di'ta narãsãcã weenemogʉ̃ti. Di'ta dia'cʉ̃rẽ narãsãcã weesome. Ʉ'mʉarõpʉ nise quẽ'rãrẽ narãsãcã weegʉti", nimi Õ'acʉ̃.

27 Cʉ̃ ni'cãti di'ta narãsãcã weenemogʉ̃ti nígʉ̃, a'tiro nigʉ̃ weemi. Nipe'tise cʉ̃ wee'que bajuse mió'ota basiosere cõ'agʉ̃sami. Mió'ota basiotise ʉ'mʉse cjase dia'cʉ̃ tojarosa'a.

28 Õ'acʉ̃ cʉ̃ wiogʉ nirõpʉ tojarosa'a. Topʉ marĩ nirãsa'a. A'te ne mió'ota basiowe'e. Tojo weerã Õ'acʉ̃rẽ a'tere e'catise o'orã. Cʉ̃rẽ e'catise o'orã, cʉ̃ tʉ'saronojõ añurõ weerã wee'e. Cʉ̃rẽ ẽjõpeorã wiopesase me'rã weerã wee'e.

29 Marĩ wiogʉ Õ'acʉ̃ nipe'tise ña'asere ʉ̃jʉ̃acõ'arĩ me'e weronojõ nimi.

13

Õ'acʉ̃ cʉ̃ tʉ'sasere weeya nise ni'i

1 Mʉsã Jesucristore ẽjõpeorã ni'cʉ̃ põ'rã weronojõ ni'i. A'merĩ ma'idu'uticã'ña.

2 Mʉsã ya wi'ipʉ etarãrẽ, sijari masãrẽ añurõ weeya. Tere acobojoticã'ña. Ãpẽrã tojo weerã ʉ'mʉsecjãrã Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã ejarãrẽ ñe'ecãrã niwã. "Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã nima", ni masĩticãrã niwã.

3 Bu'iri da'reri wi'ipʉ nirãrẽ wãcũña. Na me'rã nírã weronojõ tʉ'oña'ña. Ña'arõ yʉ'rʉ, cãmida'reno'cãrã quẽ'rãrẽ wãcũña. Mʉsã quẽ'rã na weronojõ upʉti'i. Tojo weerã pi'etitamumasĩ'i.

4 Nipe'tirã nʉmotirã, marãpʉtirã a'merĩ wiopesase me'rã ĩ'aña. Mʉsã nʉmosãnumia me'rã añurõ nisetiya. Numia na marãpʉsʉmʉa me'rã mejãrõta nisetiato. Nʉmo marĩrã, marãpʉ marĩrã no'o ʉaro a'metãrãbajaque'atirãrẽ Õ'acʉ̃ bu'iri da'regʉsami. Tojo nicã nʉmotirã, marãpʉtirã nimirã, ãpẽrãrẽ a'metãrãbajaque'atirãrẽ bu'iri da'regʉsami.

5 Niyerure ʉaripejayʉ'rʉnʉ'cãticã'ña. Mʉsã cʉose me'rã e'catiya. Õ'acʉ̃ a'tiro nicʉ niwĩ: "Ne mʉ'ʉrẽ ni'cʉ̃ta du'ucũusome. Ne cõ'awã'cãsome."

6 Tojo weerã diacjʉ̃ta ẽjõpeose me'rã a'tiro nímasĩ'i:
Marĩ wiogʉ yʉ'ʉre weetamumi.
Ne ni'cʉ̃ yʉ'ʉre ña'arõ weesĩ'rĩsere uiwe'e, nímasĩ'i.

7 Mʉsãrẽ añurõ sʉ'ori wejepeo'cãrã Õ'acʉ̃ ye queti were'cãrãrẽ wãcũña.
Na añurõ weeseti yapada'reo'quere wãcũña. Na weronojõ ẽjõpeo nisetiya.

8 Jesucristo ne dʉcayutimi. Todʉporopʉre niseti'caronojõta
ni'cãrõacãrẽ, be'ropʉre mejãrõta ninu'cũgʉ̃sami.

9 Tojo weerã ãpẽrã mʉsãrẽ mejẽcã werecã, ẽjõpeoticã'ña. Õ'acʉ̃ cʉ̃
pajaña'se me'rã marĩrẽ ejeripõ'rãrĩpʉ wãcũtutuacã weesami. Ãpẽrã
a'tiro dutisere cʉoma: "A'tere ba'aroʉa'a. A'te pe'ere ba'aticã'rõʉa'a",
nima. Na dutisere yʉ'tiro nemorõ Õ'acʉ̃ marĩrẽ wãcũtutuacã weese
pe'e añuyʉ'rʉnʉ'cã'a. Te dutisere yʉ'ticã, tojo nirãnojõrẽ wãcũtutuacã
weewe'e.

10 Dʉporocjãrã pa'ia Õ'acʉ̃ wi'ipʉ da'rarã apeye wa'icʉrã
ʉ̃jʉ̃amorõpeo'quere ba'aticãrã niwã. Na ba'ati'caronojõta náta tja
a'tiro nicãrẽ marĩ Jesucristore ẽjõpeorã me'rã bu'ipejamasĩtisama.

11 A'tiro ni'i. Judío masʉ̃ pa'ia wiogʉ wa'icʉrãrẽ wẽjẽcʉ niwĩ. Cʉ̃ Õ'acʉ̃
Nibutiari Tucũpʉ na ye díre miisãjãacʉ niwĩ. Masã ña'arõ wee'quere
acobojodutigʉ tojo weecʉ niwĩ. Tojo weemigʉ̃, na wa'icʉrã upʉ pe'ere
macã sumutopʉ ʉ̃jʉ̃acõ'acʉ niwĩ.

12 Tojo wee'caronojõ Jesú macã sumutopʉ pi'eti, wẽrĩcʉ niwĩ. Cʉ̃ ye dí
me'rã marĩrẽ bu'iri marĩrã tojacã wéégʉ, tojo weecʉ niwĩ.

13 Cʉ̃ macã sumutopʉ wẽrĩse "Bopoyo ni'i", nino'caro niwʉ̃. Cʉ̃ wẽrĩcã,
judío masã wiorã cʉ̃rẽ tu'ti, yabicãrã niwã. Marĩ quẽ'rãrẽ cʉ̃rẽ sirutucã,
ãpẽrã tu'ti, yabima. Marĩ cʉ̃rẽ siruturoʉa'a. Na tojo weesere tojo
tʉ'oña'rã.

14 A'ti nucũcãpʉre marĩ nirĩ macã ne nidojasome. Ape macã, be'ropʉ
marĩ niatji macã ʉ'mʉse pe'ere a'ma'a.

15 Tojo weerã Jesucristo cʉ̃ weetamuse me'rã marĩ Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeorã,
a'tiro weerã. Wa'icʉrãrẽ wẽjẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeo'caro weronojõ wéérã, cʉ̃rẽ
e'catise o'onu'cũrã. "Cʉ̃ marĩ wiogʉ nimi, añuyʉ'rʉami" nírã, tojo weerã.

16 Tojo nicã mʉsã añurõ weenu'cũcã'ña. Añurõ weesere acobojoticã'ña.
Ãpẽrãrẽ weetamurã, narẽ mʉsã cʉosere dʉcawaaya. Tojo weerã mʉsã
Õ'acʉ̃pʉre o'orã weronojõ weerãsa'a. Cʉ̃ tojo weesere tʉ'sasami.

17 Mʉsãrẽ sʉ'ori wejepeorãrẽ yʉ'tiya. Na dutisere weeya. Na
mejẽcã ẽjõpeori nírã, mʉsãrẽ ĩ'anʉrʉ̃, bu'enu'cũma. Na Õ'acʉ̃rẽ a'tiro
nirãsama: "Ʉsã narẽ bu'érã, queorota weewʉ", nirãsama. Tojo weerã
na dutisere tʉ'saropʉta yʉ'tiya. Narẽ bʉjaweticã weeticã'ña. Mʉsã narẽ
yʉ'rʉnʉ'cãcã, na mʉsãrẽ añurõ weetamumasĩtima.

18 Ʉsãrẽ Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩbosanu'cũcã'ña. Ʉsã bu'iri marĩrã tʉ'oña'a.
Nipe'tisere queoro weesĩ'rĩ'i.

19 A'tiro Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩcã ʉa'a: "Maata Õ'acʉ̃ mʉsã tiropʉ yʉ'ʉre o'oato",
ni sẽrĩña.

Añudutitʉose, tojo nicã Õ'acʉ̃ añurõ weeato nise ni'i

20 Õ'acʉ̃ ejerisãjãse o'ogʉ marĩ wiogʉ Jesucristore wẽrĩ'cʉpʉre masõcʉ
niwĩ. Jesucristo oveja co'tegʉ waro weronojõ marĩrẽ añurõ co'tegʉ nimi.
Cʉ̃ wẽrĩse me'rã, cʉ̃ ye dí me'rã Õ'acʉ̃ masãrẽ "Na wiogʉ nigʉ̃ti, na quẽ'rã
yarã nirãsama" ní'quere queoro wa'acã weecʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ masãrẽ "Tojo
weegʉti" ní'que ninu'cũrõsa'a.

21 Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ queoro nisetícã weeato. Nipe'tisere añurõ weeseticã weeato. Tojo weecã, cʉ̃ ʉaro weemasĩrãsa'a. Jesucristo cʉ̃ tutuaro me'rã mʉsãrẽ tojo weegʉsami. Cristore e'catipeonu'cũrã. Tojota weerã.

22 Yʉ'ʉ acawererã, yʉ'ʉ mʉsãrẽ werecasasere nʉ'cãcureya. Yʉ'ʉ mʉsãrẽ yoatiri pũrĩ oja'a.

23 Mʉsã a'tiro masĩcã ʉa'a. Marĩ acaweregʉ Timoteo bu'iri da'reri wi'ipʉ ní'cʉ du'uwĩrõno'tojami. Cʉ̃ maata yʉ'ʉ tiropʉ etacã, mʉsã tiropʉ wa'agʉ, cʉ̃rẽ miagʉ̃ti.

24 Nipe'tirã mʉsãrẽ sʉ'ori wejepeorã añuato. Nipe'tirã Jesucristore ẽjõpeorã quẽ'rã añuato. Italiacjãrã mʉsãrẽ añudutima.

25 Õ'acʉ̃ mʉsã nipe'tirãrẽ añurõ weeato. Tojota weeato.

Santiago cũ oja'que ni'i

A'ti pũrĩ a'tiro weero ojano'pã nise ni'i

A'ti pũrĩrẽ Jesucristore ẽjõpeorã Israe curuacjãrã no'o ʉaro wa'astea'cãrãrẽ Santiago ojacʉ niwĩ. Cʉ̃ta Jerusalẽcjãrã Jesucristore ẽjõpeori curuacjãrãrẽ sʉ'ori nisetigʉ nicʉ niwĩ. Téé wẽrĩgʉ̃pʉ narẽ sʉ'ori nisetitʉocʉ niwĩ.

A'tiro ojacʉ niwĩ. Wãcũtutuasere, ña'arõ weeticã'ña nisere, ucjaticã'ña nisere ojacʉ niwĩ. Añurõ weese me'rã ẽjõpeose wapati'i nisere ojacʉ niwĩ. Tojo nicã Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩnu'cũcã'ña nisere, pi'etirã wãcũtutuaya nisere, werecasasere ojacʉ niwĩ.

No'o ʉaro du'tistewã'cã'cãrãrẽ oja'que ni'i

1 Yʉ'ʉ Santiago a'ti pũrĩ me'rã mʉsãrẽ añudutise o'ó'o. Marĩ pacʉ Õ'acʉ̃, tojo nicã marĩ wiogʉ Jesucristo dutisere da'rawã'ñaco'tegʉ ni'i. Mʉsã judío masã doce cururicjãrã Jesucristore ẽjõpeorãrẽ oja'a. Mʉsã apeye di'tapʉ du'tistewã'cã'cãrãrẽ oja'a.

Ẽjõpeo'cãrãpʉ tojota ẽjõpeoyapaticã'ña nise ni'i

2 Yʉ'ʉ acawererã, yʉ'ʉ weresere tʉ'oya. Marĩrẽ apetero wãcũña marĩrõ peje ña'ase, mejẽcã bajuse wa'abosa'a. Tojo wa'acã, e'catiya.

3 Õ'acʉ̃ marĩrẽ ¿yʉ'ʉre diacjʉ̃ta ẽjõpeomitina? nígʉ̃, mejẽcã wa'acã weebosami. Tojo wa'amicã, marĩ cʉ̃rẽ ẽjõpeodu'utirã, siape me'rã nemorõ wãcũtutuanemorãsa'a.

4 Mʉsãrẽ ña'ase wa'ari curare tojota wãcũtutuayapaticã'ña. Tojo weerã siape me'rã Jesucristore ẽjõpeonemorãsa'a. Añurõ ẽjõpeoyapatitu'ajarãsa'a. Õ'acʉ̃ ʉaronojõ nisetirãsa'a. Tojo nicã mʉsãrẽ ne cã'rõacã ẽjõpeose dʉ'sasome.

5 No'o masĩse moogʉ̃nojõ Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩña. Cʉ̃ o'ogʉsami. Cʉ̃ "O'owe'e" nitigʉta, tu'tiro marĩrõ nipe'tirãrẽ marĩ sẽrĩse nemorõ o'oyʉ'rʉnʉ'cãgʉ̃sami.

6 Tere sẽrĩrã, ẽjõpeose me'rã sẽrĩña. "¿Yʉ'ʉre o'ogʉsariba?" nitirãta, sẽrĩña. Marĩ, apetero weegʉ yʉ'ʉre o'osome nírã, dia pajiri maa cjase pã'cõrĩ dʉcayumʉjãrõ weronojõ ni'i. Témarĩcã, wĩ'rõ wẽeocã, wa'amʉjã, dijamʉjãsa'a.

7 A'te weronojõ tʉ'oña'gʉ̃, "Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre yʉ'tigʉsami", ni wãcũticã'ña. Yʉ'tisome.

8 Ni'cã nʉmʉrẽ mejẽcã, ape nʉmʉrẽ mejẽcã wãcũsami. Queoro ni'cã̃diacjʉ̃ wãcũtisami. Tojo wãcũgʉ̃nojõrẽ Õ'acʉ̃ o'otisami.

9 Pajasecʉogʉ Jesure ẽjõpeogʉ e'catiato. Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉre mejõ nigʉ̃ nitisami. Cʉ̃rẽ wiogʉ sõrõgʉ̃sami.

10 No'o peje cʉogʉ quẽ'rã Jesure ẽjõpeogʉ e'catiato. Cʉ̃ ẽjõpeose cʉ̃ cʉose nemorõ wapati'i. Cʉ̃ cʉose o'ori ñaidijaro weronojõ pe'tidijarosa'a.

11 Na masã peje cʉorãnojõ a'tiro wa'arãsama. Tá mujĩpũ ʉpʉtʉ asicã, ñaia wa'asa'a. Tojo weero te o'ori añuse nimirõ, ñai, bʉrʉdija wa'asa'a. A'te weronojõ na peje cʉomi'que pe'tidijarosa'a. Tojo weerã na da'rase me'rãta wẽrĩrãsama.

Marĩ ña'arõ weesĩ'rĩsere Õ'acʉ̃ mejẽta dutimi nise ni'i

12 Jesucristore ẽjõpeogʉ cʉ̃rẽ ña'arõ wa'amicã ẽjõpeonu'cũgʉ̃, e'catisami. Cʉ̃ wãcũtutuaca be'ro Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ "Queoro weemi", nisami. Tojo weegʉ cʉ̃ me'rã ʉ'mʉsepʉ catinu'cũgʉ̃sami. Õ'acʉ̃ "Yʉ'ʉre ẽjõpeorãrẽ catinu'cũsere o'ogʉti" ní'caronojõta o'ogʉsami.

13 No'o ña'arõ weesĩ'rĩgʉ̃nojõ "Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre tojo weedutimi", niticã'ña. Õ'acʉ̃rẽ ne ña'arõ weesĩ'rĩse marĩ'i. Tojo nicã ne ni'cʉ̃rẽ "Ña'arõ weeya", nitisami.

14-15 A'tiro pe'e ni'i. Marĩ basu ña'arõ weesere wãcũnʉrʉ̃'ʉ. Tojo tere wãcũnʉrʉ̃cã, marĩ ña'arõ weesĩ'rĩse wã'cã'a. A'te ña'arõ weesĩ'rĩse me'rã ña'ase wa'asa'a. Marĩ siape me'rã pũrõ weepóca be'ro de'ro du'umasĩtisa'a. Te me'rã diacjʉ̃ta wẽrĩdojasere bocarãsa'a. Bu'iri da'rese bocarãsa'a.

16 Yʉ'ʉ acawererã, mʉsã diacjʉ̃ wãcũña. "Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre ña'arõ weedutimi", niticã'ña.

17 Nipe'tise añuse marĩrẽ o'ose "Õ'acʉ̃ cʉ̃ o'o'que ni'i", ni wãcũña. Cʉ̃ a'ti ʉmʉco sĩ'orã mujĩpũ, ñocõarẽ wee'cʉ nimi. Na ʉ̃jʉ̃mʉjã, yatidijamʉjãsama. Õ'acʉ̃ pũrĩcã na weronojõ nitisami. Ne cã'rõ dʉcayutisami. Ʉmʉcorinʉcʉ̃ marĩrẽ añurõ weenu'cũcã'sami.

18 Õ'acʉ̃ marĩrẽ cʉ̃ ʉa'caronojõta cʉ̃ ye queti diacjʉ̃ nise me'rã cʉ̃ põ'rã wa'acã weecʉ niwĩ. Tojo weerã cʉ̃rẽ ẽjõpeotjĩarã, cʉ̃ põ'rã nimʉ'tã'cãrã weronojõ ni'i. Siape me'rã nemorõ pãjãrã cʉ̃rẽ ẽjõpeonemorãsama.

Õ'acʉ̃ quetire tʉ'o, cʉ̃ dutironojõta weeya nise ni'i

19 Yʉ'ʉ acawererã, yʉ'ʉ ma'irã, mʉsãrẽ a'tere weregʉti. Ãpẽrã mʉsãrẽ werecã, añurõ tʉ'oya. Mʉsã na weresere tʉ'orã, queoro wãcũtojarãpʉ ucũña. Uayeticã'ña.

20 Marĩ uarã, Õ'acʉ̃ ʉaro weetisa'a.

21 Tojo weerã nipe'tise mʉsã ña'arõ wãcũsere, ña'arõ weesetisere du'ucã'ña. Õ'acʉ̃ ye queti marĩrẽ cʉ̃ cũu'quere queoro ẽjõpeoya. Te quetire tʉ'o ẽjõpeorã, mʉsã yʉ'rʉrãsa'a.

22 Mʉsã Õ'acʉ̃ ye quetire tʉ'orã, tʉ'oro bajuro tʉ'oticã'ña. Mʉsã tʉ'o'quere queoro weeya. Cʉ̃ ye quetire tʉ'o'cãrã nimirã tere weetirã, marĩ basu weesoorã wee'e.

23-24 Marĩ Õ'acʉ̃ ye quetire tʉ'omirã tere weetirã, a'te weronojõ ni'i. Ni'cʉ̃ masʉ̃ cʉ̃ diapoare ẽorõpʉ ĩ'asami. Cʉ̃ ĩ'áca be'ro aperopʉ wa'agʉ, cʉ̃ bajusere acoboja wa'asami. Õ'acʉ̃ ye quetire tʉ'omirã tere weetirã, marĩ quẽ'rã cʉ̃ weronojõ ni'i. Maata cʉ̃ ye quetire acobojosa'a.

25 Apĩ pe'e cʉ̃ Õ'acʉ̃ ye tʉ'o'quere wãcũnu'cũ, acobojotisami. Õ'acʉ̃ dutironojõ marĩ weenu'cũcã, cʉ̃ nipe'tise marĩ weese me'rã e'caticã weegʉsami. Õ'acʉ̃ ye queti diacjʉ̃ta ni'i. Te me'rã marĩ ña'arõ wee'quere yʉ'rʉweticã weecʉ niwĩ.

26 Marĩ a'tiro nibosa'a: "Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeo'o." Tojo nimirã, ãpẽrãrẽ ucja, ña'arõ ucũbosa'a. Te me'rã marĩ ucũsere "Diacjʉ̃ niwe'e", ni masĩno'o. "Marĩ Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeo'o" nimi'que ne wapamarĩsa'a.

27 Marĩ cʉ̃rẽ diacjʉ̃ ẽjõpeorã, a'tiro weesetiroʉa'a. Pacʉsʉmʉa moorãrẽ, wapewia numiarẽ narẽ mejẽcã wa'acã, weetamurõʉa'a. Apeye quẽ'rãrẽ a'ti ʉmʉco cjase ña'asere weeticã'rõʉa'a.

2

Masãrẽ ni'cãrõnojõ weeya nise ni'i

1 Marĩ wiogʉ Jesucristo añuyʉ'rʉgʉre ẽjõpeorã, masãrẽ ne dʉcawaaticã'rõʉa'a.
2-3 Apetero Õ'acʉ̃ wi'i mʉsã nerẽwʉaropʉ pʉarã sãjãabosama. Ni'cʉ̃ peje cʉogʉ añuse su'ti sãñagʉ̃ omopica uru me'rã wééca be'tore tu-usãasami. Apĩ pajasecʉogʉ pe'e su'ti boase mejã sãñasami. Mʉsã peje cʉogʉre añurõ wéérã, "A'to añurõpʉ dujiya", nibosa'a. Apĩ pajasecʉogʉ pe'ere "Totá nu'cũña" o apetero weerã "Totá nucũcãpʉ dujicã'ña", nicã'bosa'a.
4 Mʉsã tojo wéérã, narẽ ni'cãrõnojõ weetisa'a. "Peje cʉogʉ nemorõ wapatimi", nisa'a. "Pajasecʉogʉ wapamarĩmi", nirã weesa'a. Tojo nírã, ña'arõ wãcũrã wee'e.
5 Yʉ'ʉ acawererã yʉ'ʉ mairã, yʉ'ʉre tʉ'oya. Õ'acʉ̃ pajasecʉorãrẽ pũrõ ma'isami. Cʉ̃rẽ ẽjõpeodutigʉ narẽ besecʉ niwĩ. Na ẽjõpeocã, cʉ̃ ĩ'orõpʉre na ẽjõpeose pajiro wapati'ĩ. Tojo nicã cʉ̃ tiropʉ wa'ato nígʉ̃ besecʉ niwĩ. Cʉ̃ ní'caronojõta cʉ̃rẽ mairã cʉ̃ tiropʉ ninu'cũrãsama.
6 Õ'acʉ̃ tojo beséca be'ro nimicã, mʉsã pe'e pajasecʉorãrẽ yabi bopoyasãsa'a. Peje cʉorãrẽ añurõ weeyʉ'rʉnʉ'cãrã, queoro weetisa'a. Náta mʉsãrẽ ña'arõ weema. Mʉsãrẽ weresãrã, wiorã tiropʉ mʉsãrẽ ñe'ewã'cãsama.
7 Na Jesú marĩ ẽjõpeogʉre bujicã'sama.
8 Õ'acʉ̃ marĩ wiogʉ cʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ a'tiro weeduticʉ niwĩ. "Mʉsã basu ma'irõnojõta ãpẽrã quẽ'rãrẽ ma'iña." Marĩ cʉ̃ tojo duti'quere wéérã, añurõ weerã wee'e.
9 Marĩ ãpẽrãrẽ ni'cãrõnojõ weetirã, Õ'acʉ̃ duti'quere yʉ'rʉnʉ'cãrã weesa'a. Tojo weerã bu'iri cʉosa'a.
10 Ni'cʉ̃ Õ'acʉ̃ duti'quere añurõ weepe'omigʉ̃ ni'cãrõ dutisere yʉ'rʉnʉ'cãgʉ̃, bu'iri cʉosami. Nipe'tisere Õ'acʉ̃ duti'quere yʉ'rʉnʉ'cãgʉ̃ weronojõ weesami.
11 Õ'acʉ̃ a'tiro nicʉ niwĩ: "Mʉsã nʉmosãnumia nitirãrẽ a'metãrãticã'ña." Apeye quẽ'rãrẽ nicʉ niwĩ: "Ãpẽrãrẽ wẽjẽticã'ña." Tojo weerã marĩ ãpẽrã nʉmosãnumiarẽ a'metãrãtimirã, no'o ãpẽrãrẽ wẽjẽrã, Õ'acʉ̃ duti'quere yʉ'rʉnʉ'cãrãta wee'e.
12 Cʉ̃ dutise marĩrẽ pajaña'a, ma'iduti'i. Te dutise me'rã marĩrẽ besegʉsami. Tojo weerã ãpẽrãrẽ ma'iti, pajaña'tirã, bu'iritirãsa'a. Cʉ̃ tojo beseatjere masĩrã, marĩ ucũsere, marĩ weesere añurõ wãcũyuroʉa'a.
13 Marĩ ãpẽrãrẽ pajaña'ticã, cʉ̃ beseri nʉmʉ nicã, marĩ quẽ'rãrẽ pajaña'tisami. Marĩ narẽ pajaña'cã pũrĩcãrẽ, Õ'acʉ̃ quẽ'rã marĩrẽ pajaña'gʉ̃sami.

Añurõ weese me'rã Jesucristore ẽjõpeosere ĩ'o'o nise ni'i

14 Acawererã, marĩ "Jesucristore ẽjõpeo'o", nibosa'a. Tojo nimirã, ãpẽrãrẽ weetamuticã, "Marĩ ẽjõpeo'o" nise ʉseri wapamarĩ'i. Te "Marĩ ẽjõpeo'o" ní'que ʉseri me'rã dia'cʉ̃ yʉ'rʉwetimasĩtisa'a.
15-16 Mʉsãrẽ queose me'rã weregʉti. Apetero Jesucristore ẽjõpeorã pajasecʉorã su'ti moorã, ba'ase moorã marĩ tiropʉ etasama. Ni'cʉ̃ narẽ añurõ weetimigʉ̃, nibosami. "Añurõ wa'apa. Su'ti sãñaña yʉsʉabʉari, tojo nicã pajiro ba'aya", nibosami. Cʉ̃ narẽ na ʉasere o'otimigʉ̃ tojo ucũcã, wapamarĩ'i.

17 A'te weronojõ ni'i “Jesucristore ẽjõpeo'o” nimirã, marĩ ãpẽrãrẽ weetamuticã. Marĩ cʉ̃rẽ ẽjõpeo'o nise wapamarĩ'i.
18 Apetero weegʉ yʉ'ʉ ní'quere ẽjõpeotigʉnojõ a'tiro nibosami. Ni'cʉ̃ añusere weetimigʉ̃, “Jesucristore ẽjõpeo'o”, nibosami. Apĩ “Añuse pe'ere wee'e”, nibosami. Cʉ̃ tojo nisere a'tiro weregʉti. Cʉ̃ añurõ weeticã, ¿de'ro wee marĩ cʉ̃ “Jesucristore ẽjõpeomi” ni ĩ'abosaʉ? Añurõ weecãma, cʉ̃ Jesucristore ẽjõpeosere masĩbosa'a.
19 Mʉsã “Õ'acʉ̃ ni'cʉ̃ta nimi”, ni ẽjõpeo'o. Añu ni'i mʉsã tojo nise. Wãtĩa quẽ'rã mʉsã weronojõta tere ẽjõpeosama. Na Õ'acʉ̃rẽ uirã, narãsãsama. Na tojo ẽjõpeomirã, Õ'acʉ̃ ʉaro weetisama.
20 Mʉsã diacjʉ̃ wãcũwe'e. Tʉ'omasĩtirã weronojõ ni'i. Marĩ “Jesucristore ẽjõpeo'o” nimirã, ãpẽrãrẽ añurõ weeĩ'otirã, Jesucristore diacjʉ̃ ẽjõpeotisa'a.
21 Dʉporocjʉ̃ marĩ ñecʉ̃ Abrahã ye cjasere weregʉti. Õ'acʉ̃ Abrahãrẽ ¿diacjʉ̃ yʉ'ʉre ẽjõpeomiticʉ̃? nígʉ̃, cʉ̃ macʉ̃ Isaare wẽjẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeoduticʉ niwĩ. Abrahã Õ'acʉ̃rẽ yʉ'ticʉ niwĩ. Tojo weegʉ cʉ̃ macʉ̃ Isaare, cʉ̃rẽ wẽjẽ ñubuepeogʉti nígʉ̃, ʉ̃tãmesã bu'ipʉ dʉ'tepeocʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo weecã ĩ'agʉ̃, Õ'acʉ̃ “Abrahã yʉ'ʉre añurõ ẽjõpeomi. Cʉ̃ añugʉ̃ nimi”, nicʉ niwĩ.
22 Mʉsã masĩ'i. Abrahã Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeosere ĩ'ogʉ̃, añurõ weecʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ ẽjõpeogʉ, queoro weeyapaticʉ niwĩ.
23 Cʉ̃ añurõ weecã, dʉporocjãrãpʉ Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masã na oja'que queoro wa'acaro niwʉ̃. Na Abrahãrẽ a'tiro ojacãrã niwã: “Abrahã Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeocʉ niwĩ. Tojo weegʉ Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ ‘Añugʉ̃ nimi’, ni ĩ'acʉ niwĩ”, ni ojano'caro niwʉ̃. Abrahãrẽ masã “Õ'acʉ̃ me'rãcjʉ̃ nimi”, nicãrã niwã.
24 Cʉ̃ tojo wee'quere wãcũrã, marĩ a'tiro masĩ'i. Marĩ Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeorã añurõ weecã, Abrahãrẽ weronojõ marĩ quẽ'rãrẽ “Añurã nima”, ni ĩ'asami. Marĩrẽ “Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeo'o” ni ucũse ʉseri me'rã dia'cʉ̃ “Añurã nima”, nitisami.
25 Apego dʉporocjõpʉ Rahab wãmetigo ye cjasere weregʉti tja. Co judío masõ nitigo ʉmʉarẽ a'metãrãwapata'ari masõ nico niwõ. Tojo weesetimigõ, Õ'acʉ̃ yarã judío masãrẽ weetamuco niwõ. Na Josué o'óno'cãrã co ya macãpʉ ĩ'adu'tirã ejacãrã niwã. Co ya macãcjãrã narẽ wẽjẽrĩ nígõ, co ya wi'ipʉ narẽ nʉoco niwõ. Be'ro narẽ na du'titojaati ma'arẽ ĩ'oco niwõ. Co tojo weecã ĩ'agʉ̃, Õ'acʉ̃ core “Añugõ nimo”, ni ĩ'acʉ niwĩ.
26 Marĩ ejeripõ'rã du'úca be'ro marĩ upʉ catitisa'a majã. “Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeo'o” nimirã marĩ añurõ weeticã, wẽrĩ́ca upʉ weronojõ nisa'a.

3

Marĩ ucũrĩ ñe'merõ cjase ni'i

1 Acawererã, mʉsã masĩsa'a. Ʉsã bu'eri masã mʉsã nemorõ nʉcʉ̃ĩ'ase me'rã beseno'rãsa'a. Õ'acʉ̃ yere bu'eri masã añurõ weeticã, Õ'acʉ̃ ãpẽrã yʉ'rʉoro bu'iri da'regʉsami. Tojo weerã mʉsã wa'teropʉ nirã́ pejetirãcã masãrẽ bu'eri masã nirõʉa'a.
2 Marĩ nipe'tirã pejetiri ña'arõ weesa'a. No'o ni'cʉ̃ ne cã'rõacã ña'arõ ucũtigʉ, añugʉ̃ waro nimi. Cʉ̃ ña'arõ ucũse ʉserire cã'mota'amasĩgʉ̃, cʉ̃ ña'arõ ʉaripejasere cã'mota'amasĩmi.

3 Queose me'rã mʉsãrẽ weregʉti. Marĩ cabayure cõmebe'tore ʉseropʉ
tuusãarã, ti be'toacã me'rã cʉ̃ pajigʉ nimicã, marĩ wa'asĩ'rĩrõpʉ cʉ̃rẽ
wa'adutimasĩsa'a.
4 Yucʉsʉ pajipjʉ quẽ'rã tojota ni'i. Tiwʉ pajipjʉ nisa'a. Tojo nimicã,
wĩ'rõ ʉpʉtʉ wẽetutuamicã, tiwʉre autumasĩsama. Tiwʉre auturi pjĩ
cã'pjĩacã nimicã, ti pjĩ me'rã na wa'asĩ'rĩrõ pe'e autuosama.
5 Tojota wa'asa'a marĩ ucũrĩ ñe'merõ me'rã. Marĩ ucũrĩ ñe'merõ
cã'rõacã nimicã, pejeti ucũseacã me'rã pãjãrãrẽ dojorẽmasĩ'i. Pecame'e
cã̃'me'eacã me'rã marĩ sĩ'ayómicã, pajiro nʉcʉ̃ ʉ̃jʉ̃sa'a.
6 Marĩ ña'arõ ucũse ʉseri pecame'e weronojõ ni'i. Ñe'merõ
cã'ñe'merõacã nimicã, ti ñe'merõ me'rã peje ña'ase ucũmasĩsa'a. No'o
ʉaro nipe'tise ña'ase wa'asa'a. Te ña'arõ ucũse wãtĩ me'rã dʉ'pocã̃tisa'a.
Nipe'tiro marĩ catiri ʉmʉco marĩ weesetisere dojorẽsa'a.
7 Masã nipe'tirã wa'icʉrãrẽ, mirĩcʉ̃arẽ, pĩrõarẽ, diacjãrãrẽ ĩ'anʉrʉ̃,
dutimasĩsama. Tojo weerã narẽ ne waropʉreta dutidʉ'pocã̃titojacãrã
niwã.
8 Marĩ ucũrĩ ñe'merõ pũrĩcãrẽ ne ni'cʉ̃ narẽ weronojõ dutimasĩtisami.
Ti ñe'merõ dutita basiowe'e. Aña cʉ̃ cũ'rĩcã, cʉ̃ nímá o'oro weronojõ marĩ
ucũse masãrẽ ña'arõ weesa'a.
9 Marĩ ñe'merõ me'rã Õ'acʉ̃ marĩ pacʉre e'catise o'osa'a. Ti ñe'merõ
me'rãta tja ãpẽrãrẽ ña'arõ ucũsa'a. Marĩ Õ'acʉ̃ weronojõ bajurã cʉ̃
wee'cãrãrẽ mejãrõta ña'arõ ucũsa'a.
10 Ti ñe'merõpʉta tja Õ'acʉ̃rẽ e'catise o'o, ãpẽrãrẽ ña'arõ ucũsa'a. Tojo
weeticã'rõʉa'a. A'tiro weecã, ña'a ni'i.
11 Ni'cã pe aco wijari pepʉre añuse, ña'ase aco morẽsu'u wijatisa'a.
12 Yʉ'ʉ acawererã, ojoño naraña dʉcatitisa'a. Ʉ'segʉ quẽ'rã ojo
dʉcatitisa'a. Aco wijari pe quẽ'rã tojota ni'i. Aco moatisewijari pepʉre
aco moa marĩse marĩsa'a. Marĩ quẽ'rã a'te weronojõ nirõʉa'a. Marĩ añuse
dia'cʉ̃rẽ ucũrõʉa'a.

Tʉ'omasĩse cjase ni'i

13 No'o mʉsã wa'teropʉre tʉ'omasĩyʉ'rʉagʉ nigʉ̃nojõ añurõ weesetiato.
A'tiro wéégʉ, cʉ̃ masĩsere ãpẽrãrẽ ĩ'ogʉ̃sami. Queoro wãcũme'rĩgʉ̃,
“Ãpẽrã nemorõ masĩyʉ'rʉnʉ'cã'a” nirõ̃ marĩrõ niato.
14 Mʉsã ãpẽrãrẽ doerã, narẽ ʉorã, na yʉ'rʉoro nisĩ'rĩsa'a nírã, tojo
nima'acãrã wee'e. Tojo weerã mejõ waro “Tʉ'omasĩyʉ'rʉnʉ'cã'a”, nisa'a.
Mʉsã tojo nise wapamarĩsa'a.
15 Mʉsã tojo wãcũse a'ti turi cjase, masã wãcũse ni'i. Õ'acʉ̃ mejẽta
mʉsãrẽ tojo wãcũdutisami. Wãtĩ wãcũse o'osere mʉsã wãcũsetisa'a.
16 Mʉsã ãpẽrãrẽ ʉorã, na yʉ'rʉoro nisĩ'rĩcã, cumuca wã'cãsa'a. No'o
ʉaro nipe'tise ña'ase wa'asa'a.
17 Õ'acʉ̃ cʉ̃ tʉ'omasĩse marĩrẽ o'ose pe'e a'tiro ni'i. Marĩ cʉ̃ tʉ'omasĩsere
cʉorã, ña'ase marĩrõ añurõ nisetisa'a. Uayetisa'a. Ãpẽrã me'rã añurõ
tʉ'oña'a, nicã'sa'a. Ãpẽrãrẽ sõ'o o'obosaʉ nitirãta o'osa'a. Marĩ ʉaro
dia'cʉ̃ weetisa'a. Ãpẽrãrẽ pajaña'sa'a. Nipe'tirãrẽ ni'cãrõnojõ weesa'a.
Weesooro marĩrõ weesetisa'a.
18 Ãpẽrã me'rã añurõ nisĩ'rĩrã, cumuca marĩrõ nicã'sama. Tojo weerã
ãpẽrãrẽ añurõ niseticã weesama.

4

Õ'acũrẽ, a'ti ʉmʉco cjasere ni'cãrõ me'rã ma'ita basiowe'e nise ni'i

1 ¿Ñe'e me'rã marĩrẽ a'mequẽse, ãpẽrã me'rã a'metu'tise wã'cãsari?
A'tiro ni'i. Marĩ basu ña'arõ weesĩ'rĩrã, ʉaripejase me'rã, ña'arõ
wãcũnʉrũse me'rã wã'cã'a.
2 Mʉsã a'ti turi cjasere ʉaripejayʉ'rʉnʉ'cãsa'a. Mʉsã ʉaripejasere
bocatirã, wẽjẽsa'a. Ãpẽrã yere ĩ'arã, ʉosa'a. Tere bocamasĩtirã, no'o ʉaro
a'metu'tima'acã'sa'a. A'mequẽsa'a. Õ'acũrẽ sẽrĩtise ye bu'iri mʉsã ʉasere
bocatisa'a.
3 Apeterore cũrẽ sẽrĩrã quẽ'rã, añurõ wãcũse me'rã sẽrĩtisa'a. Mʉsã
basu ʉaripejasere ña'arõ weerãtirã sẽrĩsa'a. Tojo weese ye bu'iri cũ
mʉsãrẽ o'otisami.
4 Tojo weerã mʉsã ni'cõ numio marãpʉtigo nimigõta, apĩrẽ tʉ'sago
weronojõ ni'i. Mʉsã Õ'acũ põ'rã nimirãta, a'ti di'ta cjasere
wãcũyʉ'rʉnʉ'cãsa'a. Tojo weerã Õ'acũrẽ yabirã weronojõ ni'i. No'o a'ti
di'ta cjasere ʉaripejayʉ'rʉnʉ'cãgũnojõ Õ'acũ me'rã a'pepũrĩgũ weesami.
5 Õ'acũ ye queti na ojáca pũrĩpʉ diacjʉ̃ta ojano'caro niwũ. "Õ'acũ
marĩrẽ Espíritu Santure o'ócʉ niwĩ. Tojo weegʉ ãpẽrã yʉ'rʉoro cũrẽ marĩ
ma'icã ʉasami", ni ojano'caro niwũ.
6 Õ'acũ marĩrẽ pajaña'tjĩagũ, weetamusami. Cũ ye queti ojáca pũrĩpʉ
a'tiro ojano'caro niwũ tja: " 'Ãpẽrã yʉ'rʉoro ni'i' nirã̃ me'rã Õ'acũ a'pepũrĩ
nisami. Ãpẽrã 'Yʉ'ʉ mejõ nigũ ni'i, yʉ'ʉre weetamuña' nirã̃ pe'ere
weetamusami", ni ojano'caro niwũ.
7 Tojo weerã Õ'acũ dutisere añurõ yʉ'tiya. Wãtĩ mʉsãrẽ niquesãcã,
wãcũtutuaya. Jesú cũ tutuaro me'rã cũrẽ wa'adutiya. Mʉsã tojo weecã,
cũ uiwã'cãgũsami.
8 Õ'acũrẽ nemorõ masĩña. Cũrẽ nemorõ masĩcã, cũ quẽ'rã mʉsãrẽ
nemorõ weetamugũsami. Mʉsã ña'arõ weesere du'uya. Mʉsã Õ'acũrẽ,
tojo nicã a'ti ʉmʉco cjasere ni'cãrõ me'rã ma'isĩ'rĩrãnojõ, mʉsã tojo
wãcũsere dʉcayuya.
9 Mʉsã ña'arõ weesere wãcũrã, bʉjaweti utiya. Mʉsã ña'arõ weese
e'cati, bujironojõ o'orã, bopoya, bʉjawetiya.
10 Marĩ wiogʉre "Mʉ'ʉ ĩ'orõpʉre yʉ'ʉ mejõ nigũ ni'i", niña. Mʉsã tojo
nicã, cũ mʉsãrẽ wiorã wa'acã weegʉsami.

Õ'acũ ni'cũta marĩrẽ besemasĩsami nise ni'i

11 Yʉ'ʉ acawererã, a'merĩ ucjaticã'ña. Mʉsã ãpẽrãrẽ ucjarã, Õ'acũ
a'merĩ ma'iduti'quere yʉ'rʉnʉ'cãrã wee'e. Cũ dutisere yʉ'rʉnʉ'cãrã,
"Õ'acũ dutise ña'a ni'i", nirã weesa'a. Tojo weerã mʉsã apeyenojõ
wa'a'quere beseri masã weronojõ ni'i.
12 Õ'acũ ni'cũta te dutisere cũucʉ niwĩ. Cũ dia'cũ marĩ weesere
besemasĩsami. Marĩrẽ yʉ'rʉomasĩsami. Bu'iri da'remasĩsami. Tojo
weerã marĩ ãpẽrãrẽ "Na ña'a nima", nímasĩtisa'a.

"Marĩ be'ro weeatjere a'tiro weerãsa'a" niyuticã'rõʉa'a nise ni'i

13 Yʉ'ʉ ucũsere tʉ'oya. Mʉsã ni'cãrẽrã a'tiro wãcũsa'a. "Ni'cãcã o
ñamiacã ti macãpʉ ni'cã cũ'ma pajiro da'ra wapata'agʉ wa'agʉti", nisa'a.

14 Tojo wãcũticã'ña. Marĩ be'ropʉ wa'atjere masĩtisa'a. A'tiro ni'i. O'me
bo'reacã dujise weronojõ marĩ catise ni'i. Témarĩcã yoaticã ni, maata
bajudutia wa'asa'a. Marĩ quẽ'rã yoaticã catirãsa'a.
15 Tojo weerã a'tiro pe'e wãcũrõʉa'a. “Apetero Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre catise
cũunemocã, cʉ̃ ʉacã, tere weegʉti”, nirõʉa'a.
16 Ni'cãrõacãrẽ mʉsã pe'e a'tiro wãcũ'u. “Be'ro ʉ̃sã weeatjere ʉ̃sã ʉaro
weemasĩ'i”, ni wãcũ'u. Nipe'tise mʉsã tojo wãcũse ña'a ni'i.
17 Marĩ añurõ weemasĩmirã tere weetirã, Õ'acʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cãrã wee'e.

5

Peje cʉorãrẽ wa'atjere wereyuse ni'i

1 Peje cʉori masã, yʉ'ʉ ucũsere tʉ'oya. Mʉsã pũrõ pi'etirãsa'a. Tere
wãcũrã, bʉjawetiyuya.
2 Mʉsã peje cʉomi'que boa wa'arosa'a. Mʉsã cʉose su'tire butua
yeerãsama.
3 Niyeru, uru mʉsã ma'írã nʉrõ'que ʉ'tawiji boarosa'a. Tojo wa'acã
ĩ'arã, mʉsã niyeru ma'írã nʉrõ'quere masĩno'rõsa'a. Mʉsã niyeru ma'ise
marĩrẽ pecame'e ʉ̃jʉ̃arõ weronojõ mʉsãrẽ dojorẽsa'a. Mʉsã niyerure
ma'ise ye bu'iri ãpẽrãrẽ weetamutisa'a. Te ye bu'iri Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ bu'iri
da'regʉsami. Õ'acʉ̃ bu'iri da'reatji dʉporoacã mejõ waro pajiro niyeru
nʉrõmiapã.
4 Mʉsãrẽ da'raco'terãrẽ queoro wapayeticãrã niwʉ̃. Tojo weerã na
tʉ'satisama. Õ'acʉ̃ nipe'tisere masĩgʉ̃ na bʉjawetisere ĩ'asami. Masĩsami
mʉsã narẽ queoro wapayeti'quere.
5 Mʉsã pe'e a'ti turipʉre peje waro cʉo'o. Nipe'tise mʉsã ʉasere
cʉoyʉ'rʉocã'sa'a. Mʉsã a'tiro weronojõ ni'i. Wecʉ na wẽjẽatji dʉporore
ba'a, di'iyojasami. Cʉ̃ weronojõ mʉsã quẽ'rã peje cʉose bu'iri, bu'iri
da'reno'rãsa'a.
6 Mʉsã ãpẽrãrẽ bu'iri moomicã, narẽ bu'iri da'reri wi'ipʉ sõrõcãrã niwʉ̃.
Narẽ wẽjẽduticãrã niwʉ̃. Na pe'e mʉsãrẽ “Weeticã'ña”, nitutuaticãrã
niwã.

Jesucristo cʉ̃ apaturi a'tiatji dʉporo wãcũtutuaduti'que ni'i

7 Acawererã, marĩ wiogʉ Jesucristo a'ticãpʉ wãcũtutuatʉoya. Ni'cʉ̃
oteri masʉ̃ cʉ̃ ote'que dʉcatiri cura co'tesami. Cʉ̃ ote'quere aco peja
doquesãarĩ cura sojatimigʉ̃, co'tewapamosami.
8 Cã'rõacã dʉ'sa'a Jesú cʉ̃ a'tiatjo. Tojo weerã mʉsã quẽ'rã oteri masʉ̃
weronojõ yucuewapamoña. Jesure ẽjõpeodu'uticã'ña.
9 Acawererã, mʉsã Õ'acʉ̃ bu'iri da'resere ʉatirã, a'metu'titicã'ña. Õ'acʉ̃
marĩ nipe'tirãrẽ beseacjʉ a'tiatjo cã'rõacã dʉ'sa'a.
10 Dʉporocjãrã Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masãrẽ wãcũña. Na Õ'acʉ̃
ye quetire werecã, ãpẽrã masã narẽ ña'arõ weecãrã niwã. Narẽ tojo
weemicã, na pi'etisere wãcũtutua, nʉ'cãcãrã niwã. Na wee'caro weronojõ
marĩ quẽ'rã weerã.
11 Ãpẽrã narẽ ña'arõ weemicã, Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeodu'uticãrã niwã. Tojo
weerã marĩ na ẽjõpeonu'cũsere wãcũrã, “Õ'acʉ̃ na me'rã e'catipĩ”, ni
tʉ'oña'a. Apĩ dʉporocjʉ̃pʉ Job wãmetigʉ ye queti quẽ'rãrẽ masĩ'i. Cʉ̃rẽ
peje ña'ase wa'acaro niwʉ̃. Tojo wa'amicã, cʉ̃ wãcũtutua, Õ'acʉ̃rẽ
ẽjõpeodu'uticʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ masãrẽ ma'ígʉ̃, pũrõ pajaña'mi. Tojo weegʉ

Job cũ pi'etíca be'ro Õ'acũ peje añuse cũrẽ o'ocu niwĩ. Cũ todupuropu cuo'que nemorõ o'ocu niwĩ.
12 Õ'acũ musãrẽ bu'iri da'reri nígũ, nucũĩ'ase quetire weregũti. Nisooro marĩrõ ucũña. Apeyenojõrẽ wee'cu "Weeapu", niña. Weeti'cu "Weetiapu", niña. Nemoticã'ña. Õ'acũpure wãmepeoticã'ña. "Õ'acũ me'rã diacjũta ni'i", niticã'ña. Tojo weegu Õ'acũ musãrẽ bu'iri da'resome.
13 Marĩrẽ ña'arõ wa'acã, Õ'acũrẽ sẽrĩrõua'a. E'catirã, cũrẽ basapeorõua'a.
14 No'o dutitigu Jesure ẽjõpeorãrẽ su'ori nirãrẽ pijiato. Na cũ tiro etarã, Õ'acũrẽ sẽrĩbosato. Ʊ'se me'rã cũrẽ ñapeo, "Jesú, ã'rĩ mu'urẽ ẽjõpeogure yu'ruoya", ni ñubueato.
15 Ẽjõpeose me'rã cũrẽ sẽrĩbosacã, marĩ wiogu cũrẽ yu'ruogusami. Dutiti'cu yu'rugusami. Cũ ña'arõ wéeca be'ro nicã, Õ'acũ cũrẽ acobojogusami.
16 Tojo weerã musã ña'arõ wee'quere a'merĩ wereyu'ruya. Dutitirãrẽ yu'ruodutirã, Õ'acũrẽ sẽrĩbosaya. Ni'cũ añurõ weenu'cũgũ uputu ẽjõpeose me'rã sẽrĩcã, Õ'acũ yu'titicã weetisami.
17 Duporocjũpu Elía Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masũ marĩ weronojõ nicu niwĩ. Cũ Õ'acũrẽ acoro pejaticã'to nígũ, pũrõ sẽrĩcu niwĩ. Cũ sẽrĩsere Õ'acũ yu'ticu niwĩ. Cũ yu'ticã, i'tia cũ'ma ape cũ'ma deco aco ne pejaticaro niwũ.
18 Be'ro Õ'acũrẽ "Aco pejato tja", ni sẽrĩcu niwĩ. Cũ tojo sẽrĩcã, acoro pejacaro niwũ. Tojo wa'acã, apaturi otese pĩ'rĩ ducaticaro niwũ tja.
19-20 Acawererã, apeye musãrẽ weretuogũti. Apetero ni'cũ Jesure ẽjõpeogu ña'arõ weebosami. Cũ tojo weecã, apĩ cũrẽ weetamugũ, cũ todupuropu ẽjõpeo'caronojõta ẽjõpeocã weesami tja. Cũ tojo weegu cũrẽ bu'iri da'reno'bo'cure yu'rucã weesami. Õ'acũ quẽ'rã cũ peje ña'ase wee'quere acobojosami.
Tocã'rõta oja'a.
Santiago.

Pedro ojamʉ'tãca pũrĩ ni'i

A'ti pũrĩ a'tiro weero ojano'pã nise ni'i

Pedro Jonás macʉ̃ Betsaidacjʉ̃ wa'i wẽjẽrĩ masʉ̃ nicʉ niwĩ. Cʉ̃ nʉmotigʉ nicʉ niwĩ. Ã'rĩta Jesure "Mʉ'ʉ Õ'acʉ̃ o'ó'cʉ, cʉ̃ macʉ̃ ni'i", nicʉ niwĩ. Jesure wẽjẽcaterore i'tiati "Cʉ̃rẽ masĩwe'e", nisoocʉ niwĩ. Ne waropʉta Espíritu Santu dijatáca be'ro Jesucristore ẽjõpeorãrẽ sʉ'ori nisetigʉ nicʉ niwĩ. Be'ro romano masã wiogʉ Nerón cʉ̃rẽ Romapʉ wẽjẽcʉ niwĩ.

A'ti pũrĩrẽ Pedro Jesucristore ẽjõpeorã Asia di'tapʉ du'tistewã'cã'cãrãrẽ ojacʉ niwĩ. Romapʉ nígʉ̃, ojacʉ niwĩ. Jesucristore ẽjõpeorã pi'eticã ĩ'agʉ̃, ãpẽrã narẽ ña'arõ weecã wãcũtutuadutigʉ ojacʉ niwĩ.

Jesure ẽjõpeorã wa'aste'cãrãrẽ Pedro oja'que ni'i

1 Yʉ'ʉre Jesucristo cʉ̃ ye quetire bu'edutigʉ besecũúwĩ. A'ti pũrĩ me'rã mʉsãrẽ añudutise o'ó'o. Mʉsã Ponto, Galacia, Capadocia, Asia, Bitinia wãmetise di'tapʉ Jesucristore ẽjõpeose bu'iri ãpẽrã ña'arõ weecã wa'astewã'cã'cãrãrẽ oja'a.

2 Marĩ pacʉ Õ'acʉ̃ dʉporopʉ cʉ̃ ʉa'caronojõta marĩrẽ cʉ̃ põ'rã niato nígʉ̃ besetojacʉ niwĩ. Espíritu Santu me'rã marĩ ña'arã ní'cãrãrẽ dʉcayucʉ niwĩ. Marĩrẽ cʉ̃ macʉ̃ Jesucristo ʉaro weedutigʉ besecʉ niwĩ. Tojo nicã cʉ̃ macʉ̃ curusapʉ wẽrĩgʉ̃ dí o'mabʉrose me'rã marĩ ña'arõ wee'quere acobojogʉti nígʉ̃, besecʉ niwĩ.

Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ ejerisãjãse, nipe'tise añusere o'onemoato.

3-4 Õ'acʉ̃, marĩ wiogʉ Jesucristo pacʉre e'catise o'orã. Cʉ̃ marĩrẽ pajaña'gʉ̃, cʉ̃ põ'rã sãjãcã weecʉ niwĩ. Cʉ̃ macʉ̃ Jesucristo wẽrĩ'cʉpʉre masõ'que me'rã marĩ todʉporo ña'arõ niseti'quere acobojocʉ niwĩ. Tere wéégʉ, marĩrẽ apaturi bajuaapo'cãrãrẽ weronojõ weecʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ cʉ̃ põ'rãrẽ "Añubutiasere o'ogʉti", nicʉ niwĩ. Cʉ̃ o'oatjere marĩ e'catise me'rã yucuerã wee'e. Tere ʉ'mʉsepʉ cʉoyutojasami. Cʉ̃ o'oatje a'ti nucũcã cjase weronojõ pe'ti, boasome. Ninu'cũcã'rõsa'a.

5 Marĩ Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeoyucã, cʉ̃ tutuaro me'rã marĩrẽ co'tesami. Jesucristo apaturi a'ti nucũcãpʉre a'tigʉ, nipe'tirã ĩ'orõpʉ "Ã'rã yʉ'ʉ yʉ'rʉo'cãrã nima. Yʉ'ʉ me'rã ninu'cũrãsama", ni ĩ'ogʉ̃sami.

6 A'ti nucũcãpʉre nírã, marĩ pi'etinírã wee'e yujupʉ. Tojo pi'etimirã, ʉ'mʉsepʉ Jesucristo marĩrẽ o'oatjere wãcũrã, e'catiyurã.

7 Marĩ Jesucristore ẽjõpeose uru besese weronojõ ni'i. Masã ¿uruta niti? nírã, pecame'e bu'ipʉ asipopeosama. Sipipejaca be'ro ña'ase po'ca ʉ̃jʉ̃pe'tidija wa'asa'a. Añuse uru dia'cʉ̃ tojasa'a. A'te weronojõ marĩrẽ ¿Jesucristore diacjʉ̃ta ẽjõpeomitina? nírõ, ña'arõ wa'asa'a. Marĩ ña'arõ yʉ'rʉrã, te po'ca ʉ̃jʉ̃pe'ti'caro weronojõ ña'asere weedu'usa'a. Tojo nicã Jesucristore ẽjõpeonemosa'a. Cʉ̃rẽ ẽjõpeodu'uticã ĩ'arã, masã diacjʉ̃ta marĩrẽ cʉ̃rẽ ẽjõpeoma, ni ĩ'arãsama. Uru wapabʉjʉ ni'i. Wapabʉjʉmirõ, pe'tia wa'asa'a. Marĩ Jesucristore ẽjõpeose uru nemorõ wapati'i. Te pũrĩcã ne pe'titisa'a. Tojo weegʉ Jesucristo marĩrẽ apaturi a'ti nucũcãpʉre a'tigʉ, "Yʉ'ʉre añurõ ẽjõpeowʉ", nigʉ̃sami.

8-9 Mʉsã Jesucristore a'ti nucũcãpʉ nicã ĩ'ati'cãrã nimirã, cʉ̃rẽ ma'i'i. A'tiro nicãrẽ cʉ̃rẽ ĩ'atimirã, ẽjõpeo'o. Mʉsã cʉ̃rẽ ẽjõpeocã, mʉsãrẽ

pecame'epʉ wa'abo'cãrãrẽ yʉ'rʉcã weegʉsami. Tojo weerã mʉsã Õ'acũ tiropʉ wa'atjere wãcũrã, pũrõ e'cati'i. ¿De'ro ni werenemobosaʉ? Wereta basiowe'e.

10 Dʉporopʉ Õ'acũ ye queti weremʉ'tãrĩ masã a'tiro nicãrã niwã: "Õ'acũ masã ña'arõ wee'quere acobojo, narẽ yʉ'rʉogʉsami", nicãrã niwã. A'tere weremirã, na basu weresere tʉ'omasĩticãrã niwã. Tojo weerã tere masĩsĩ'rĩrã, ʉpʉtʉ bu'e wãcũnʉrũcãrã niwã.

11 Espíritu Santu weetamuse me'rã a'tiro wereyucãrã niwã: "Masãrẽ yʉ'rʉoacjʉ pũrõ pi'eti wẽrĩgũsami. Wẽrĩ'cʉpʉ nimigũ, masãgũsami. Cũ masãca be'ro ʉ'mʉsepʉ mʉjãa, cũ pacʉ tiro wiogʉ dujiri cũmurõ diacjũ pe'e dujigʉsami." Espíritu Santu tojo nisere tʉ'orã, Õ'acũ ye queti weremʉ'tãrĩ masã "¿De'ro nicã, noarẽ tojo wa'arosari?" nírã, pũrõ masĩsĩ'rĩcãrã niwã.

12 Õ'acũ na masĩsĩ'rĩcã ĩ'agũ, narẽ a'tiro werecʉ niwĩ: "A'te queti mʉsã nirĩ curare wa'asome yujupʉ. Be'rocjãrãpʉ a'tere ĩ'arãsama", nicʉ niwĩ. Narẽ tere wereyugʉ, marĩ a'tocaterocjãrã pe'ere weregʉ weecʉ niwĩ. Tojo weegʉ Õ'acũ a'tocaterore a'tiro weemi majã. Espíritu Santu ʉ'mʉsepʉ nigũrẽ cũ ye queti wererã me'rã mʉsãrẽ weredutigʉ o'ócʉ niwĩ. Na Espíritu Santu tutuaro me'rã tere a'tiro werema. "Jesucristo a'titojacʉ niwĩ. Marĩrẽ yʉ'rʉo'cʉ nimi", nima. Õ'acũrẽ wereco'terã ʉ'mʉsecjãrã quẽ'rã masãrẽ yʉ'rʉosere "¿De'ro waro niti?" ni masĩsĩ'rĩsama.

Õ'acũ marĩrẽ ña'ase marĩrõ nisetidutise ni'i

13 Õ'acũ marĩrẽ ma'ígũ, ña'arõ marĩ wee'quere acobojotojacʉ niwĩ. Tojo weerã mʉsã weeatjere añurõ wãcũyuya. Mʉsã ña'arõ weesĩ'rĩsere weeticã'ña. Wãcũtutuaya. Õ'acũ añurõ wéégʉ, marĩrẽ Jesucristo apaturi a'ti nucũcãpʉ a'ticã cũ o'oatjere pũrõ wãcũnʉrũña. Tere wãcũrã, e'catise me'rã co'teya.

14 Wĩ'marã añurã na pacʉsʉmʉa dutisere añurõ yʉ'tisama. Na weronojõta mʉsã quẽ'rã marĩ pacʉ Õ'acũ dutisere añurõ yʉ'tiya. Mʉsã todʉporopʉ Õ'acũrẽ masĩtirã, ña'arõ ʉaripejasere weecãrã niwũ. Ni'cãrõacãrẽ mʉsã ña'arõ ʉaripejasere du'ucã'ña majã.

15 A'tiro pe'e weesetiya. Õ'acũ marĩrẽ bese'cʉ ña'ase moogũ nimi. Tojo weerã marĩ ña'ase marĩrã nirõʉa'a.

16 Õ'acũ ye queti ojáca pũrĩpʉ a'tiro ojano'caro niwũ: "Yʉ'ʉ añugũ, ña'ase moogũ ni'i. Tojo weerã mʉsã quẽ'rã ña'ase marĩrã nisetiya", nicʉ niwĩ Õ'acũ.

17 Mʉsã Õ'acũrẽ sẽrĩrã, cũrẽ "Pacʉ" nisa'a. Cũ nipe'tirãrẽ ni'cãrõnojõ marĩ wee'quenʉcũrẽ besebʉrogʉsami. Ne ni'cũrẽ dʉ'asome. Tojo weerã mʉsã a'ti ʉmʉcopʉre catiro põtẽorõ Õ'acũrẽ wiopesase me'rã tʉ'oña'ña.

18 Mʉsã ñecũsʉmʉa niseti'caronojõ weesirutumʉjãti'que wapamarĩcaro niwũ. Te wapamarĩsere cõ'agũ, Õ'acũ yʉ'rʉocʉ niwĩ. Mʉsã a'tiro masĩ'i. Cũ marĩrẽ bu'iri da'rebo'quere wapayewĩrõgũ, pe'tisenojõ me'rã, uru, niyeru me'rã wapayeticʉ niwĩ.

19 A'tiro pe'e weecʉ niwĩ. Cũ macũ Jesucristo ʉpʉtʉ ma'igũ cũ wẽrĩgũ dí o'mabʉrose me'rã marĩrẽ yʉ'rʉocʉ niwĩ. Ʉsã judío masã ñecũsʉmʉapʉa na ña'arõ wee'que wapa Õ'acũrẽ acobojose sẽrĩrã, a'tiro weecãrã niwã. Oveja dojoriwi'i nitigʉre, cãmi marĩgũrẽ, nipe'tiro cũ upʉ añugũrẽ wẽjẽ, Õ'acũrẽ ũjũamorõcãrã niwã. Cũ, oveja añugũ ní'caronojõ Jesucristo

añugũ waro, ña'ase moogũ nimi. Cũ wẽrĩgũ dí o'mabʉrose me'rã marĩ ña'arõ wee'quere yʉ'rʉocʉ niwĩ.

20 Õ'acũ a'ti turi weese dʉporo "Yʉ'ʉ macũ masãrẽ yʉ'rʉogʉsami", ni besetojacʉ niwĩ. Tojo besemigũ, maata o'óticʉ niwĩ. A'tocateropʉ marĩ ye niatjere yʉ'rʉoacjʉre cũrẽ o'ócʉ niwĩ.

21 Jesucristo wẽrĩse me'rã Õ'acũrẽ ẽjõpeono'o. Cũ Jesucristore wẽrĩ'cʉpʉre masõcʉ niwĩ. Masõ, ʉ'mʉsepʉ cũrẽ miimʉjãcʉ niwĩ. Topʉ cũrẽ wiogʉ sõrõcʉ niwĩ. Marĩrẽ ẽjõpeodutigʉ tojo weecʉ niwĩ. Tojo nicã marĩ ʉ'mʉsepʉ wa'atjere e'catise me'rã yucuedutigʉ tojo weecʉ niwĩ.

22 Mʉsã diacjũ nisere yʉ'tirã, Jesucristore ẽjõpeorã weecãrã niwũ. Cũrẽ ẽjõpeorã, mʉsã ña'arõ weeseti'quere du'ucãrã niwũ. Tojo weerã mʉsã ni'cãrõacãrẽ bu'iri marĩrã ni'i. Mʉsã ni'cũ põ'rã weronojõ a'merĩ ma'i'i. A'merĩ ma'írã, bu'icjase ucũse me'rã dia'cũ ma'iticã'ña. Nipe'tise mʉsã weese me'rã pe'e ma'iña.

23 A'tiro ni'i. Õ'acũ ucũse ninu'cũcã'rõsa'a. Marĩ tere ẽjõpeorã, cũ põ'rã sãjãcãrã niwũ. Tojo weerã apaturi bajuaapo'cãrã weronojõ ni'i. Marĩ pacʉsʉmʉa boadijasama. Marĩ apaturi bajuaaporã, na boadijaro weronojõ wa'asome. Õ'acũ põ'rã sãjãrã pe'e, cũ me'rã catinu'cũcã'rãsa'a.

24 Õ'acũ ye queti ojáca pũrĩpʉ a'tiro ojano'wũ:
Tá ñai wẽrĩpe'tia wa'asa'a.
Masã quẽ'rã tojota nipe'tirã wẽrĩrãsama.
O'ori quẽ'rã añuse nimirõ, boadijasa'a.
Masã quẽ'rã peje cʉorã, wiorã nimi'cãrã wẽrĩrãsama.
25 Na cʉose quẽ'rã pe'tirosa'a.
Õ'acũ ucũse pũrĩcã ne pe'tisome.
Ninu'cũcã'rõsa'a, ni ojano'wũ.
Mʉsãrẽ te quetire ãpẽrã werecãrã niwã. Na wereseta añuse, ne pe'titise queti ni'i.

2

1 Mʉsã Õ'acũ põ'rã ni'i. Tojo weerã nipe'tise ña'asere du'ucã'ña. Ãpẽrãrẽ nisooticã'ña. Weesooticã'ña. Ãpẽrã yere ʉoticã'ña. Ucjaticã'ña.

2-3 Mʉsã Õ'acũ añugũ nimi nisere masĩtojasa'a. Tojo weerã wĩ'marã ne bajua'cãrã na paco õpẽcõrẽ ʉpʉtʉ mi'rĩsĩ'rĩrã weronojõ weeya. Õ'acũ ye añuse quetire ʉpʉtʉ tʉ'sase me'rã tʉ'osĩ'rĩña. Wĩ'marã na pacosãnumia ye õpẽcõrẽ mi'rĩrã, ĩ'oduarã wa'asama. Õ'acũ ucũse wĩ'magũ paco õpẽcõ weronojõ ni'i. Te diacjũ wereme'rĩcã'a. Marĩ tere wãcũnu'cũrã, cũrẽ ẽjõpeotutuanemorãsa'a. Cũrẽ masĩnemoato nígũ marĩrẽ yʉ'rʉocʉ niwĩ.

Wi'i yeerã ʉ̃tãgã yeenʉ'cãcja weronojõ Jesucristo nimi nise ni'i

4 Mʉsã Jesucristore ẽjõpeo'o. Tojo weerã cũ me'rã añurõ nisetiya. Cũ catigʉ, marĩrẽ cũ me'rã caticã weemi. Cũ ninu'cũcʉ̃sami. Ãpẽrã cũrẽta teecãrã niwã. Na teemicã, cũ pacʉ Õ'acũ pe'e cũrẽ "Añuyʉ'rʉgʉ nimi", ni besecʉ niwĩ. Besetoja, cũrẽ wiogʉ sõrõcʉ niwĩ.

5 Mʉsãrẽ añurõ masĩdutigʉ queose me'rã weregʉti. Õ'acũ ʉ̃tãpaga me'rã ni'cã wi'i añurĩ wi'i yeegʉ weronojõ weesami. Ʉ̃tãgã añucja me'rã yeenʉ'cãsami. Tutuari wi'i niato nígũ tojo weesami. Jesucristota cũ ne waro wi'i yeenʉ'cãcja ʉ̃tãgã weronojõ nigũ nimi. Marĩpʉa apeye na yeeturiamʉjãse weronojõ ni'i. Marĩ nipe'tirã ni'cãrõ me'rã Õ'acũ cũ wééca

wi'i weronojõ ni'i. Tojo weerã cʉ̃ yarã waro nírã, Jesucristo weetamuse me'rã pa'ia weronojõ Õ'acʉ̃ yere da'ramasĩ'i. Añurõ wéérã, ãpẽrã ye niatjere sẽrĩbosamasĩ'i. Tojo nicã Õ'acʉ̃rẽ e'catise o'omasĩ'i. Marĩ tojo weecã ĩ'agʉ̃, Õ'acʉ̃ e'catisami.

6 Dʉporocjãrãpʉ quẽ'rã te cjase Õ'acʉ̃ cʉ̃ ucũ'quere a'tiro ojacãrã niwã:
Ni'cã wi'i, wi'i Jerusalẽ́pʉre yeegʉti.
Ti wi'ire yéégʉ, ni'cãgã ʉ̃tãgã añucjare besegʉti.
Tutuari wi'i wa'ato nígʉ̃ tiga me'rã nʉ'cãgʉ̃ti.
Yʉ'ʉ ʉ̃tãgãrẽ ucũgʉ̃, yʉ'ʉ macʉ̃ pe'ere wãmepeogʉ wee'e.
Cʉ́ta nimi yʉ'ʉ bese'cʉ.
Yʉ'ʉ ĩ'acã, añuyʉ'rʉagʉ nimi.
Cʉ̃rẽ ẽjõpeorã pũrõ e'catirãsama.
"Mejõ warota ẽjõpeocãti", nisome, ni ojacãrã niwã Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masã.

7 Mʉsã Jesucristore ẽjõpeorã añurõ e'catise me'rã cʉ̃rẽ tʉ'oña'sa'a. Ãpẽrã pe'e cʉ̃rẽ ẽjõpeotitjĩarã, mʉsã weronojõ tʉ'oña'tisama. Mejõ nigʉ̃rẽ weronojõ tʉ'oña'cã'sama. Ãpẽrã Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masã a'tiro ojacãrã niwã tja:
Masã ʉ̃tã me'rã wi'i yeerãtirã ni'cãgãrẽ ʉati, cõ'asama.
Na cõ'acaga me'rã ãpẽrã pe'e tutuari wi'i yeesama.
Tiga marĩcã, wi'i yeeya marĩbopã.

A'te a'tiro nisĩ'rĩrõ wee'e. Wiorã judío masã tiga ʉ̃tãgãrẽ weronojõ Jesucristore ʉatiwã. Na ʉatimicã, cʉ̃ pacʉ Õ'acʉ̃ pe'e cʉ̃rẽ besecʉ niwĩ. Bese, cʉ̃rẽ wiogʉ sõrõcʉ niwĩ. Cʉ̃ marĩcãrẽ, marĩ Õ'acʉ̃ põ'rã sãjãmasĩtibopã.

8 Apeye ojanemocãrã niwã tja:
Õ'acʉ̃ cʉ̃ besecaga ʉ̃tãgãpʉ masã pʉ'atuu, bʉrʉque'arãsama.

A'te a'tiro nisĩ'rĩrõ wee'e. Jesucristore Õ'acʉ̃ besecʉ niwĩ. Tigapʉ pʉ'atuu, bʉrʉque'a'caro weronojõ Jesucristore ẽjõpeotirã bu'ĩri da'reno'rãsama. Todʉporopʉta maata Õ'acʉ̃ cʉ̃ macʉ̃rẽ ẽjõpeotirã tojo wa'arãsama, nitojacʉ niwĩ.

9 Marĩ pũrĩcã na weronojõ niwe'e. Õ'acʉ̃ cʉ̃ yarã niato nígʉ̃ marĩrẽ besecʉ niwĩ. Tojo weerã marĩ wiogʉ yarã pa'ia weronojõ cʉ̃ yere da'rarã ni'i. Õ'acʉ̃ marĩrẽ cʉ̃ ya curuacjãrã sãjãcã weecʉ niwĩ. Ña'ase marĩrõ niseticã weecʉ niwĩ. Dʉporopʉ Õ'acʉ̃ cʉ̃ yarã masã Israe curuacjãrãrẽ yʉ'ʉ were'que pejere weecʉ niwĩ. Mʉsã Jesucristore ẽjõpeorã ni'i. Tojo weegʉ mʉsãrẽ mejãrõta weemi. Õ'acʉ̃ marĩrẽ añurõ wee'quere ãpẽrãrẽ weredutigʉ tojo weemi. Õ'acʉ̃ añuyʉ'rʉagʉ marĩ ña'arõ wee'quere acobojomi. Acobojo, na'itĩ'arõpʉ ní'cãrãrẽ marĩrẽ yʉ'rʉomi. Tojo weerã ni'cãrõacãrẽ cʉ̃ põ'rã bo'reyuropʉ nirã weronojõ ni'i.

10 Dʉporopʉ ni'cʉ̃ Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masʉ̃ a'tiro nicʉ niwĩ: "Õ'acʉ̃ pãjãrã judío masã nitirãrẽ yʉ'rʉogʉsami." Tojo weerã mʉsã todʉporopʉre Õ'acʉ̃ põ'rã mejẽta níni'wʉ̃ yujupʉ. Ni'cãrõacãrẽ cʉ̃rẽ ẽjõpeoca be'ro cʉ̃ põ'rã ni'i majã. Õ'acʉ̃rẽ mʉsã ẽjõpeose dʉporo cʉ̃ mʉsãrẽ ma'isere, cʉ̃ pajaña'sere masĩticãrã niwʉ̃. Ni'cãrõpʉta a'tere masĩ'i majã.

Pedro Jesucristore ẽjõpeorãrẽ "A'tiro weeya" nise ni'i

11 Yʉ'ʉ mʉsãrẽ pũrõ ma'isa'a. Ni'cãrõacã yʉ'ʉ wereatjere mʉsã weecã
ʉasa'a. Marĩ a'ti turipʉre sijari masã ni'i. Marĩ niatjo waro ʉ'mʉsepʉ ni'i.
Topʉ ninu'cũcã'rãsa'a. Tojo weerã marĩ ña'arõ weesĩ'rĩsere weeticã'rã.
Marĩ ña'arõ weesĩ'rĩse añurõ weesĩ'rĩse me'rã a'mequẽse ni'i. Te ña'arõ
weesĩ'rĩse añurõ weese pe'ere cã'mota'asĩ'rĩsa'a. Õ'acʉ̃ pe'e marĩrẽ añurõ
weecã ʉasami.

12 Mʉsã Jesucristore ẽjõpeotirã wa'teropʉ nisa'a. Cʉ̃rẽ ẽjõpeose bu'iri
mʉsãrẽ "Ña'arã nima", ni ucjasama. Mʉsã na wa'teropʉre añurõ nisetiya.
Tojo weecã, na tojo ucjamirã, mʉsã añurõ weesetisere ĩ'arãsama. Tere
ĩ'arã, siape me'rã pãjãrã Jesucristore ẽjõpeorãsama. Tojo weerã cʉ̃
apaturi a'ticã, mʉsã weronojõta na quẽ'rã Õ'acʉ̃rẽ "Mʉ'ʉ añugʉ̃, tutuagʉ
ni'i", ni ẽjõpeorãsama.

13-14 Marĩ wiogʉ Jesucristore ẽjõpeotjĩarã, a'tiro weeroʉa'a. A'ti di'tacjʉ̃
wiogʉ waro, cʉ̃ docacjãrã wiorã, tojo nicã nipe'tirã a'ti nucũcãcjãrã wiorã
dutisere yʉ'tiroʉa'a. Wiogʉ waro cʉ̃ docacjãrãrẽ ña'arõ weerãrẽ bu'iri
da'redutisami. "Añurõ weerã pe'ere 'Añurõ weeapʉ mʉsã' niña", nisami.

15 Õ'acʉ̃ mʉsã añurõ weecã ʉasami. Tojo weecã, ãpẽrã mʉsãrẽ
ucjami'cãrã mejõ warota ucjama'acã'rãsama. Õ'acʉ̃ mʉsã añurõ weese
me'rã na ucjama'a'cãrã, tʉ'omasĩtirãrẽ di'tamarĩacã weecã ʉasami.

16 Õ'acʉ̃ marĩrẽ yʉ'rʉotojacʉ niwĩ. Tojo weerã yʉ'rʉono'cãrã weronojõ
weesetirã. A'tiro wãcũticã'rã. "Yʉ'ʉ ãpẽrã dutise doca niwe'e. Tojo weegʉ
yʉ'ʉ ʉaro weegʉti", niticã'rã. A'tiro pe'e weerã. Õ'acʉ̃rẽ ma'i, cʉ̃ ʉaro
weerã. Ña'asere weeticã'rã. Da'raco'terã na wiogʉ dutisere añurõ yʉ'tirã
weronojõ marĩ quẽ'rã Õ'acʉ̃ dutisere yʉ'tirã.

17 Dʉcawaaro marĩrõ nipe'tirãrẽ ni'cãrõnojõ ĩ'arã. Jesucristore
ẽjõpeorãrẽ ma'irã. Õ'acʉ̃rẽ nʉcʉ̃ĩ'ase me'rã ẽjõpeorã. A'ti di'tacjʉ̃
wiogʉre wiopesase me'rã tʉ'oña'rã.

Jesucristo pi'etigʉ nʉ'cã'caronojõ marĩrẽ nʉ'cãdutise ni'i

18 Mʉsã ni'cãrẽrã ãpẽrãrẽ da'raco'terã nisa'a. Mʉsã wiorãrẽ ẽjõpeoya.
Nipe'tirã na dutisere yʉ'tiya. Mʉsãrẽ añurõ weerã dia'cʉ̃rẽ yʉ'titicã'ña.
No'o ña'arõ weerã quẽ'rãrẽ yʉ'tiya.

19 Apetero mʉsã añurõ weemicã, mʉsã wiorã bu'iri da'rebosama. Na
tojo weecã, mʉsã Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeosere ĩ'orã, narẽ ye'suticã'ña. Tojo weecã,
mʉsãrẽ Õ'acʉ̃ "Añurõ weema", ni ĩ'agʉ̃sami.

20 Mʉsã ña'arõ wééca be'roma mʉsãrẽ bu'iri da'rerã, queoro weerã
weema. Mʉsã na bu'iri da'resere nʉ'cãrã, "Añurõ wéérã, nʉ'cã'a",
niticã'ña. Mʉsã tojo nʉ'cãse wapamarĩ'i. Mʉsã ña'arõ wee'que wapa
queorota bu'iri da'rerã weesama. Mʉsã añurõ wééca be'ro na ña'arõ
weecã, nʉ'cãña. Tojo weese pe'ere Õ'acʉ̃ "Añurõ weema", ni ĩ'agʉ̃sami.

21 Õ'acʉ̃ mʉsã añurõ weemicã, mʉsãrẽ ña'arõ weesere nʉ'cãdutigʉ
cũucʉ niwĩ. Jesucristomarĩcã marĩrẽ yʉ'rʉogʉ, pi'eti, wẽrĩwĩ. Añurõ
weemicã, cʉ̃rẽ ña'arõ weewã. Tojo weegʉ marĩ quẽ'rãrẽ cʉ̃
wee'caronojõta weesirutucã ʉasami.

22 Cʉ̃ ne ni'cãti ña'arõ weetiwĩ. Nisootiwĩ.

23 Cʉ̃rẽ ña'arõ bujicã'cãrãrẽ narẽ bujicã'a'metiwĩ. Cʉ̃ pi'etigʉ, "Mʉsãrẽ
bu'iri da'regʉti", nitiwĩ. Cʉ̃ pacʉ pe'ere "Yʉ'ʉ pacʉ cʉ̃ ʉaro, queoro ña'arõ
weerãrẽ bu'iri da'regʉsami", niwĩ. Tojo weegʉ cʉ̃ ye niatjere cʉ̃ pacʉpʉre
wiawĩ.

24 Cũ basu marĩ ña'arõ wee'que wapare wapayegʉ, curusapʉ wẽrĩwĩ. Marĩ ña'arõ weesere du'udutigʉ marĩrẽ wẽrĩbosawĩ. Tojo cũ weese me'rã a'tiro weewĩ. Marĩrẽ ña'asere sirutumi'cãrãrẽ añuse Õ'acũ ye pe'ere sirutucã weewĩ. Cũ marĩrẽ yʉ'rʉogʉ, cãmi da'reno'o, ʉpʉtʉ pũrĩse tʉ'oña'wĩ. Tojo cũ weese me'rã marĩ ña'arõ yʉ'rʉbo'cãrã yʉ'rʉono'wũ.

25 Marĩ a'tiro nicũmiwũ. Oveja sã'rĩrõ po'peapʉ ní'cãrã no'o ʉaro wijaawã'cãsama. Wijaawã'cã, ĩ'anʉrũticã, bajudutia wa'asama. Marĩ na weronojõ nicũmiwũ. Ni'cãrõacãrẽ Jesucristore ẽjõpeo'o. Tojo weerã ovejare co'tegʉ bajuduti'cãrãrẽ a'ma, cũ narẽ boca'caro weronojõ ni'i. Jesucristo marĩrẽ ña'arõ weeri nígũ, marĩrẽ ĩ'anʉrũ, co'tegʉ nimi.

3

Omocã dʉ'te'cãrãrẽ dutise ni'i

1-2 Numia, marãpʉsʉmʉatirã, añurõ tʉ'oya yʉ'ʉ wereatjere. Mʉsã marãpʉsʉmʉa dutisere, na ʉaro weeya. Ni'cãrẽrã mʉsã marãpʉsʉmʉa Jesucristore ẽjõpeotisama. Cũ ye quetire ne tʉ'osĩ'rĩtisama. Tojo weerã te quetire weretimirã, a'tiro pe'e weeya. Narẽ ẽjõpeoya. Na dutisere e'catise me'rã weeya. Mʉsã tojo weecã, na quẽ'rã mʉsã añurõ weesetisere ĩ'acũu, Jesucristore ẽjõpeobosama.

3 Ãpẽrã, "Añurã nima", nidutirã, mʉsã upʉre peje ma'masu'aticã'ña. Mʉsã upʉ bajuse dia'cũrẽ wãcũnʉrũticã'ña.

4 Mʉsã añurã nisĩ'rĩrã, añurõ bajusĩ'rĩrã, a'tiro pe'e weesetiya. Mʉsã marãpʉsʉmʉarẽ tʉ'saropʉta na dutisere ma'ise me'rã weeya. Tu'tiro marĩrõ ãpẽrãrẽ queoro weeme'rĩcã'ña. Ejeripõ'rã caributiro marĩrõ tʉ'oña'ña. A'te añurõ weesetise pe'tisome. Mʉsã upʉre ma'masu'ase pũrĩcã pe'tirosa'a. Mʉsã añurõ weeseticã, Õ'acũ mʉsã me'rã e'catigʉsami. Mʉsã a'tiro weese cũ ĩ'orõpʉre añubutiase waro ni'i.

5 Yʉ'ʉ mʉsãrẽ nírõnojõta dʉporocjãrã numia Õ'acũrẽ ẽjõpeorã añurõ weeseticãrã niwã. Na marãpʉsʉmʉa dutisere añurõ yʉ'ticãrã niwã.

6 Sara dʉporocjõpʉ co marãpʉ Abrahã dutisere añurõ yʉ'tico niwõ. Tojo weego Abrahãrẽ co wiogʉre weronojõ tʉ'oña'co niwõ. Mʉsã quẽ'rã mʉsã marãpʉsʉmʉarẽ añurõ weeya. Mʉsã nipe'tisere añurõ wéérã, tojo nicã uiro marĩrõ nisetirã, Sara weronojõ nirãsa'a.

7 Ni'cãrõacãrẽ nʉmotirãrẽ weregʉti. Mʉ'ʉ nʉmorẽ añurõ weesetiya. Core ẽjõpeoya. Co mʉ'ʉ weronojõ tutuatimo. Õ'acũ co quẽ'rãrẽ pajaña'gũ, mʉ'ʉrẽ weronojõta yʉ'rʉocʉ niwĩ. Tojo weegʉ core añurõ co'teya. A'tiro weecã, mʉsã Õ'acũrẽ ñubuese ne cã'mota'ata basiosome.

A'merĩ añurõ nisetidutise ni'i

8 Ni'cãrõacãrẽ nipe'tirãpʉre weretʉogʉti. Ni'cãrõ me'rã nisetibʉroya. Ãpẽrãrẽ pajaña'ña. Ni'cũ põ'rã weronojõ ma'isetiya. "Ʉsã ãpẽrã yʉ'rʉoro ni'i", ni wãcũticã'ña.

9 Ãpẽrã mʉsãrẽ ña'arõ weecã, narẽ a'meticã'ña. Mʉsãrẽ ña'arõ bujicã'cã, narẽ bujicã'a'meticã'ña. A'tiro pe'e weeya. Narẽ añurõ wa'ato nírã, Õ'acũrẽ sẽrĩbosaya. Õ'acũ marĩrẽ tojo weedutisami. A'tiro weecã, Õ'acũ mʉsãrẽ añurõ weegʉsami.

10 Dʉporopʉre ni'cũ Salmo wãmetiri pũrĩpʉre añurõ nisetisere a'tiro ojacʉ niwĩ:
No'o mʉsã catiri ʉmʉcore e'catise me'rã nisĩ'rĩrã, ña'arõ ucũticã'ña.
Nisootirãta niña.

11 No'o mʉsã ña'arõ weesĩ'rĩsere weeticã'ña.
Añuse pe'ere weeya.
Ãpẽrã me'rã a'metu'titirãta ma'ise me'rã nisetiya.
12 Añurõ weesetirãrẽ Õ'acʉ̃ co'tesami.
Na cʉ̃rẽ sẽrĩsere yʉ'tisami.
Ña'arõ weerã me'rã pe'ere e'catitisami.
Narẽ bu'iri da'resami.
Tojo weerã mʉsã añurõ nisetiya ni, Salmo pũrĩpʉre ojano'caro niwʉ̃.
13 Mʉsã añuse dia'cʉ̃rẽ weeseticã, ¿noa mʉsãrẽ ña'arõ weebosaʉ? Weetisama.
14 Mʉsã añurõ weemicã, ãpẽrã mʉsãrẽ ña'arõ weecãma, e'catiya. Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ añurõ weegʉsami. Tojo weerã na mʉsãrẽ ña'arõ weesĩ'rĩcã, wãcũque'titicã'ña. Narẽ uiticã'ña.
15 A'tiro pe'e wãcũña. "Jesucristo nipe'tirã bu'ipʉ ʉ̃sã wiogʉ nimi", ni ẽjõpeoya. No'o mʉsãrẽ ãpẽrã "¿De'ro weerã Jesucristore ẽjõpeoti?" nibosama. Na tojo nicã, mʉsã yʉ'tiatjere wãcũyutojaya. Narẽ añurõ yʉ'time'rĩcã'ña. Pũrĩrõ yʉ'titicã'ña.
16 Mʉsã Jesucristore ẽjõpeose bu'iri ãpẽrã mʉsãrẽ ña'arõ ucjasama. Na ucja'que diacjʉ̃ niticã ĩ'arã, bopoyarãsama. Tojo weerã mʉsã añurõ nisetirã, Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉre bu'iri marĩrã tʉ'oña'rãsa'a.
17 Õ'acʉ̃ cʉ̃ ʉacãma, marĩ añurõ weemicã, ãpẽrã marĩrẽ ña'arõ weebosama. Tojo weese añu ni'i. Marĩ ña'arõ weecã pe'ema, ãpẽrã marĩrẽ ña'arõ weecã, marĩ ye bu'irita ni'i.
18 Jesucristomarĩcã añugʉ̃ nimigʉ̃, pi'etiwĩ. Cʉ̃ bu'iri moomigʉ̃, marĩ ña'arõ wee'que wapare wẽrĩ wapayebosawĩ. Marĩ bu'iri cʉorãrẽ wẽrĩbosagʉ, tojo weewĩ. Marĩrẽ yʉ'rʉogʉ, ni'cãtita wẽrĩwĩ. Cʉ̃ tojo weese me'rã cʉ̃ pacʉ tiropʉ marĩrẽ wa'ata basiocã weewĩ. Cʉ̃ bu'icá upʉ waroma wẽrĩa wa'awĩ. Wẽrĩtoja, be'ro masãcʉ niwĩ. Cʉ̃ ejeripõ'rã pũrĩcã wẽrĩticaro niwʉ̃.
19-20 Cʉ̃ ejeripõ'rã me'rã cʉ̃ upʉ masãpepʉ cũñarĩ cura a'tiro weecʉ niwĩ. Dʉporopʉ Õ'acʉ̃ a'ti turi miocã, wẽrĩ'cãrã na bi'adʉpono'caropʉ nirãrẽ ĩ'agʉ̃ wa'acʉ niwĩ. Topʉ narẽ cʉ̃ wẽrĩ masãsere weregʉ ejacʉ niwĩ. Dia miose dʉporo Noé yoacã yucʉsʉjore a'medo'gʉ da'racʉ niwĩ. Cʉ̃ tiwʉ weeri curare cʉ̃ nícaterocjãrãrẽ Õ'acʉ̃ narẽ ẽjõpeocã ʉacʉ nimiwĩ. Na pe'e ne ẽjõpeoticãrã niwã. Noé, cʉ̃ nʉmo, cʉ̃ põ'rã, na nʉmosãnumia dia'cʉ̃ ẽjõpeocãrã niwã. Tojo weerã na ochota tiwʉ me'rã yʉ'rʉcãrã niwã.
21 Õ'acʉ̃ narẽ yʉ'rʉo'caro weronojõta marĩ quẽ'rãrẽ Jesucristo wẽrĩ masãse me'rã Õ'acʉ̃ yʉ'rʉocʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ a'ti turire miogʉ̃ narẽ yʉ'rʉo'que marĩrẽ wãmeyese weronojõ ni'i. Marĩrẽ wãmeyese marĩ upʉre ũ'irĩ coese mejẽta ni'i. A'tiro ni'i. Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉre bu'iri marĩrã nisĩ'rĩrã, cʉ̃rẽ acobojose sẽrĩse ni'i.
22 Jesucristo masãca be'ro cʉ̃ pacʉ tiropʉ mʉjãacʉ niwĩ. Ni'cãrõacãrẽ cʉ̃ wiogʉ dujiri cũmurõpʉ nisami. Cʉ̃ nipe'tirã bu'ipʉ, wiogʉ nimi. Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã, nipe'tirã wiorã ʉ'mʉarõpʉ nirã yʉ'rʉoro nimi.

4

Dʉporopʉ ña'arõ weemi'cãrã ña'arõ weedu'use queti ni'i

1 Jesucristomarĩcã a'ti di'tapʉ nígʉ̃, pũrõ pi'etiwĩ. Marĩ quẽ'rã cʉ̃ pi'eti'caro weronojõta weerã. Pi'etisere uiticã'rã. Marĩ pi'etirã, Jesucristo weetamuse me'rã nemorõ wãcũtutuarãsa'a. Ña'asere weesĩ'rĩtirãsa'a.
2 Tojo weerã a'tiro nicã me'rã marĩ catise nʉmʉrĩ ejatuaro marĩ ña'arõ weesĩ'rĩsere weesome majã. Õ'acʉ̃ cʉ̃ ʉaro pe'e weerãsa'a.
3 Mʉsã Jesucristore ẽjõpeotirã na weesetisenojõrẽ weetojacãrã niwʉ̃. Ña'arõ mʉsã weesĩ'rĩsere weecãrã niwʉ̃. Numia me'rã ña'arõ weecãrã niwʉ̃. Numia quẽ'rã ʉmʉa me'rã mejãrõta ña'arõ weecãrã niwʉ̃. Que'acãrã niwʉ̃. Bosenʉmʉ nicã que'a, caricũcãrã niwʉ̃. Ña'arõ weesere yʉ'rʉoquejocã'cãrã niwʉ̃. Apeyere Õ'acʉ̃ dutisere yʉ'rʉnʉ'cãrã, masã yee'quere ẽjõpeocãrã niwʉ̃.
4 Ni'cãrõacãrẽ te pejere mʉsã weetisa'a majã. Todʉporopʉ mʉsã me'rã ña'arõ weeseti'cãrãrẽ ba'patinemotisa'a. Mʉsãrẽ na pijicã, wa'atisa'a. Mʉsã tojo weecã, "¿De'ro weerã tojo weeti?" nisama. Tere ĩ'arã, mʉsãrẽ ĩ'atu'ti, ucjasama.
5 Na tojo weemicã, a'tere masĩña. Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ ucja tu'tirãrẽ "¿De'ro weerã yʉ'ʉ põ'rãrẽ tojo weeri?" ni sẽrĩtiña'gʉ̃sami. Mʉsãrẽ tojo wee'cãrã na wee'quere beseno'rãsama. Õ'acʉ̃ nipe'tirã wẽrĩ'cãrãrẽ, catirãrẽ marĩ weesenʉcʉ̃rẽ besegʉsami. Ne ni'cʉ̃rẽ dʉ'asome.
6 Nipe'tirã masã wẽrĩdijape'tirãsama. Jesucristore ẽjõpeo'cãrã pe'e na ye upʉ boamicã, Õ'acʉ̃ tiropʉ catinu'cũcã'rãsama. Tojo weerã narẽ a'ti turipʉ caticã, Jesucristo ye añuse quetire wereno'caro niwʉ̃.
7 A'ti turi pe'tiatjo cã'rõacã dʉ'sasa'a. Tojo weerã mʉsã weesere añurõ tʉ'oña'nʉ'cõ, weesetiya. Wãcũtutuaya. Mʉsã ña'arõ weesĩ'rĩsere nʉ'cãña. Tojo weerã mʉsã queoro ñubuerãsa'a.
8 Nipe'tise apeyenojõ yʉ'rʉoro a'tiro weeya. Diacjʉ̃ a'merĩ ma'iña. Ne a'merĩ ma'idu'uticã'ña. Marĩ ãpẽrãrẽ ma'írã, marĩrẽ ña'arõ weesere maata acobojosa'a.
9 Ãpẽrã mʉsã ye wi'seripʉ ejacã, e'catise me'rã narẽ ñe'eña. Uase marĩrõ narẽ a'máca, cãrĩse o'oya.
10 Õ'acʉ̃ cʉ̃ tutuaro me'rã marĩ Jesucristore ẽjõpeorãnʉcʉ̃rẽ de'ro marĩ weemasĩsere o'osami. Te o'ose me'rã cʉ̃ yere añurõ weemasĩ'i. Tere o'ogʉ, ni'cãrõnojõ o'otisami. Cʉ̃ o'o'que põtẽorõ ãpẽrãrẽ weetamudutigʉ o'osami. Marĩ ãpẽrãrẽ weetamurã, cʉ̃ o'o'quere queoro weerã wee'e.
11 Ni'cãrẽrãrẽ a'tenojõrẽ o'osami. Pãjãrã wa'teropʉ cʉ̃ ye queti weretutuasere o'osami. A'tere wererã, cʉ̃ were'caro weronojõ wereya. Ãpẽrã, weetamurãnojõ quẽ'rã Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ tutuaro o'o'caro põtẽorõ weetamuña. Tojo weecã, masã "Jesucristo cʉ̃ weetamurõ me'rã tojo weeama" ni, e'catise o'orãsama Õ'acʉ̃rẽ. Jesucristo tutuayʉ'rʉami. Cʉ̃ nipe'tirã bu'ipʉ, wiogʉ nimi. Tojo weerã marĩ cʉ̃rẽ e'catise o'onu'cũcã'rã.

Jesucristore ẽjõpeorãrẽ "Mejẽcã wa'acã, wãcũtutuaya" nise ni'i

12 Yʉ'ʉ mairã, apeyenojõ werenemogʉ̃ti tja. Mʉsã Jesucristore ẽjõpeose bu'iri ña'arõ yʉ'rʉrã, "¿De'ro weero tojo wa'ati?" ni ĩ'amarĩaticã'ña. Te mʉsã pi'etisere wãcũtutuarã, diacjʉ̃ta Jesucristore ẽjõpeosere ĩ'ono'o. Tojo weerã mʉsã mejẽcã wa'acã, ĩ'amarĩaticã'ña.
13 Mejõ e'catiya. Ni'cãrõacãrẽ mʉsã Jesucristo cʉ̃ pi'eti'caronojõta pi'etisirutura wee'e. Tojo weerã cʉ̃ apaturi a'ticã, cʉ̃ asistesere, cʉ̃ tutuasere ĩ'arã, pũrõ e'catirãsa'a.

14 Marĩ Jesucristore ẽjõpeose bu'iri ãpẽrã marĩrẽ ña'arõ bujicã'sama.
Na tojo weecã, marĩ a'tiro masĩ'i. Espíritu Santu tutuayʉ'rʉagʉ marĩpʉre
nimi. Marĩ me'rã ninu'cũcʉ̃sami. Ãpẽrã marĩrẽ ña'arõ weecã, weeta-
musami. Tojo weerã na ña'arõ bujicã'micã, e'catino'sa'a.
15 Mʉsã a'tiro wãcũña. Wẽjẽcõ'arĩ masãrẽ, yajari masãrẽ Õ'acʉ̃ bu'iri
da'regʉsami. Ãpẽrã yere ucja wãcũnʉrʉ̃rã quẽ'rãrẽ tojota weegʉsami.
No'o ña'arõ weerãrẽ bu'iri da'regʉsami. Mʉsã na weronojõ weeticã'ña.
Na, na ye bu'iri pi'etirãsama.
16 Apeterore mʉsã Jesucristore ẽjõpeose bu'iri pi'etirãsa'a. Tojo pi'etirã,
bopoyaticã'ña. A'tiro pe'e weeya. Õ'acʉ̃rẽ e'catise o'orã, “Añu'u”, niña.
“Mʉ'ʉ ʉ̃sãrẽ Jesucristo yarã sãjãcã weeapʉ”, ni wãcũtutuaya.
17 Ni'cãrõacãrẽ Õ'acʉ̃ masãrẽ beseri nʉmʉ nʉ'cãtoja'a. Cʉ̃rẽ ẽjõpeorã
me'rã besenʉ'cãmi. Marĩ cʉ̃rẽ ẽjõpeorã me'rã nʉ'cãcã, ãpẽrã cʉ̃rẽ
ẽjõpeotirã pe'ema de'ro wa'aro wa'arosa'a. Õ'acʉ̃ náma ʉpʉtʉ bu'iri
da'regʉsami.
18 Dʉporopʉ Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masʉ̃ te pi'etise cjasere a'tiro
ojacʉ niwĩ:
Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeorã waromarĩcã ʉ'mʉsepʉ wa'ase dʉporo a'ti nucũcãpʉre
pi'etinírãsama yujupʉ.
To pũrĩcãrẽ cʉ̃rẽ ẽjõpeotirã ña'arõ weerã pe'ere ¿de'ro wa'arosaʉ?
Narẽ ña'abutiaro wa'arosa'a.
Õ'acʉ̃ narẽ bu'iri da'regʉsami, tojo nicʉ niwĩ Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ
masʉ̃.
19 Marĩ Õ'acʉ̃ ʉaronojõ pi'etirã pũrĩcã, a'tiro weeroʉa'a. Añurõ weesere
weenu'cũcã'rõʉa'a. Tojo nicã marĩ ye niatjere Õ'acʉ̃ marĩrẽ wee'cʉre
wiaroʉa'a. Nipe'tise cʉ̃ “Weegʉti” nisere queoro weesami.

5

Jesucristore ẽjõpeorã a'tiro weeroʉa'a nise ni'i

1 Ni'cãrõacãrẽ majã Jesucristore ẽjõpeorã sʉ'ori nirãrẽ weregʉti. Yʉ'ʉ
quẽ'rã ãpẽrãrẽ sʉ'ori nigʉ̃ta ni'i. Yʉ'ʉ Jesucristo pi'eticã ĩ'awʉ̃. Cʉ̃
apaturi a'ti turipʉ a'ticã, Õ'acʉ̃ nipe'tirãpʉre Jesucristo asistesere, cʉ̃
tutuasere ĩ'ogʉ̃sami. Tere yʉ'ʉ quẽ'rã nipe'tirã cʉ̃rẽ ẽjõpeo'cãrã me'rã
bu'ipejatamugʉ̃sa'a.
2 Jesucristore ẽjõpeorãrẽ sʉ'ori nirã́, yʉ'ʉ wereatjere tʉ'oya. Õ'acʉ̃ cʉ̃
yarãrẽ co'tedutigʉ mʉsãrẽ cũucʉ niwĩ. Ovejare co'teri masʉ̃ cʉ̃ yarã
ovejare añurõ co'tesami. Cʉ̃ weronojõta mʉsã quẽ'rã Õ'acʉ̃ yarãrẽ añurõ
co'teya. Ãpẽrã dutiro marĩrõ mʉsã ʉaro narẽ co'teya. Mʉsã tojo weecã,
Õ'acʉ̃ ʉasami. Apeye quẽ'rãrẽ narẽ sʉ'ori wejepeorã, niyeru dia'cʉ̃rẽ
wapata'asĩ'rĩticã'ña. Mejõ pe'e e'catise me'rã co'teya.
3 Narẽ co'terã, ña'arõ dutipeticã'ña. Narẽ ĩ'acũudutirã pe'e, añurõ
weesetiya.
4 Tojo weecã, Jesucristo nipe'tirã masãrẽ co'terã wiogʉ apaturi a'ti turipʉ
a'tigʉ, mʉsãrẽ wapayegʉsami. “Añurõ co'tewʉ narẽ yʉ'ʉ co'tedutigʉ
cũu'cãrãrẽ”, nigʉ̃sami. Cʉ̃ mʉsãrẽ wapayese ninu'cũcã'rõsa'a. Cʉ̃ tiro,
cʉ̃ asisteropʉ catinu'cũatjere o'ogʉsami. Te ne pe'tisome.
5 Ma'mapjia, nu'mia, a'tiro weeya. Bʉcʉrã mʉsãrẽ sʉ'ori wejepeorãrẽ
ẽjõpeo yʉ'tiya. Mʉsã “Nipe'tirãpʉta ãpẽrã yʉ'rʉoro ni'i” ni wãcũtirãta,

a'merĩ weetamuña. Dʉporopʉ Õ'acũ ye queti weremʉ'tãrĩ masũ a'tiro ojacʉ niwĩ:
"Ãpẽrã yʉ'rʉoro ni'i" nirã̃ me'rã Õ'acũ a'pepũrĩ nisami.
Ãpẽrã "Yʉ'ʉ mejõ nigũ ni'i, yʉ'ʉre weetamuña" nirã̃ pe'ere Õ'acũ weetamusami, ni ojacʉ niwĩ.
6 Õ'acũ tutuayʉ'rʉgʉ nimi nírã, cũ dutisere yʉ'tiya. Tojo weecã, Õ'acũ cũ ʉari nʉmʉ mʉsãrẽ ãpẽrã wiorã weronojõ añurõ wãcũcã weegʉsami.
7 Õ'acũ marĩrẽ ma'ígũ, co'tesami. Tojo weerã nipe'tise marĩ wãcũque'tisere, marĩrẽ no'o mejẽcã wa'asere Õ'acũpʉre o'orã. Cũ marĩ tojo weesere ñe'egũsami.
8 Mʉsã weesere añurõ tʉ'oña'nʉ'cõtojarãpʉ weesetiya. Mʉsã ña'arõ weesĩ'rĩsere wãcũtutuaya. Añurõ tʉ'omasĩña. Wãtĩ marĩrẽ ĩ'atu'tigʉ nipe'tiropʉ a'masijasami. Marĩrẽ ña'arõ weecã ʉagʉ, tojo weesami. Tojo weerã co'te ĩ'anʉrʉ̃ña. Ni'cũ yai ba'ase a'magũ pi'etisijaro weronojõ marĩ Jesucristore ẽjõpeosere pe'osĩ'rĩsami.
9 Wãtĩ dutisere weeticã'ña. Wãcũtutuaya. Jesucristore ẽjõpeonu'cũcã'ña. Wãtĩ mʉsã dia'cũrẽ ña'arõ weegʉ weetimi. Nipe'tirocjãrãpʉ Jesucristore ẽjõpeorãrẽ tojo weegʉ weemi. Na quẽ'rã mʉsã pi'etironojõta pi'etirã weema. Tojo weerã wãcũtutuaya.
10 Õ'acũ marĩrẽ ma'ígũ, no'o nirõ weetamunu'cũgũsami. Cũ macũ Jesucristo wẽrĩse me'rã marĩrẽ yʉ'rʉocʉ niwĩ. Õ'acũta marĩrẽ cũ asisteropʉ cũ me'rã ninu'cũdutigʉ besecʉ niwĩ. Marĩ yoaticã a'ti nucũcãpʉre pi'etinírãsa'a yujupʉ. Tojo wééca be'ro Õ'acũ marĩ ña'arõ niseti'quere aponʉ'cõ, wãcũtutuacã weegʉsami. Cũ tojo weecã, marĩ ne uisome.
11 Tojo weerã cũrẽ a'tiro nírã: "Õ'acũ, mʉ'ʉ nipe'tirã bu'ipʉ, wiogʉ ni'i. Mʉ'ʉ tutuase ne pe'tisome. Ninu'cũcã'rõsa'a", nírã cũrẽ.

Pedro añudutitʉo'que ni'i

12 Silvano ojabosase me'rã yʉ'ʉ mʉsãrẽ pejeti ʉseriacã a'ti pũrĩpʉre oja'a. Cũ yʉ'ʉre ba'patimi. Jesucristore ẽjõpeogʉ añurõ weesetimi. Tojo weegʉ cũ queoro weecã ĩ'agũ, cũrẽ ẽjõpeo'o. Mʉsãrẽ wãcũtutua, e'catidutigʉ a'ti pũrĩrẽ oja'a. Tojo nicã Õ'acũ ma'ise diacjũta ni'i nígũ, mʉsãrẽ oja'a. Cũ ma'isere masĩrã, Õ'acũrẽ ẽjõpeoyapaticã'ña.
13 A'ti macã Babiloniacjãrã Jesucristore ẽjõpeorã mʉsãrẽ añudutise o'óma. Õ'acũ ã'rã quẽ'rãrẽ mʉsãrẽ weronojõta besecʉ niwĩ. Apĩ quẽ'rã Marco yʉ'ʉ macũ weronojõ nigũ mʉsãrẽ añudutimi.
14 Mʉsã e'catise me'rã a'merĩ añudutiya. Mʉsã nipe'tirãrẽ Jesucristore ẽjõpeorãrẽ Õ'acũ ejerisãjãse o'oato.
Tocã'rõta oja'a.
Pedro

Pedro ape pũrĩ ojanemoca pũrĩ ni'i

A'ti pũrĩ a'tiro weero ojano'pã nise ni'i

A'ti pũrĩrẽ Pedro Asia di'tapʉ du'tistewã'cã'cãrãrẽ ojacʉ niwĩ tja.
A'tiro ojacʉ niwĩ. Jesucristore ẽjõpeosere dojorẽrãrẽ, "Tojo níwe'e" ni dʉcayusĩ'rĩrãnojõrẽ tʉ'omasĩdutigʉ ojacʉ niwĩ.

Pedro Jesucristore ẽjõpeorãrẽ oja'que ni'i

1 Yʉ'ʉ Simó Pedro Jesucristore da'rawã'ñaco'tegʉ cʉ̃ besecũú'cʉ mʉsãrẽ añuduti'i. Nipe'tirã ʉ̃sã weronojõ ẽjõpeorãrẽ a'ti pũrĩrẽ oja'a. Marĩ Jesucristore ẽjõpeose añuse waro ni'i. Jesucristo marĩ wiogʉ marĩrẽ yʉ'rʉogʉ cʉ̃rẽ ẽjõpeocã weecʉ niwĩ. Marĩrẽ ni'cãrõnojõ cʉ̃ yarã wa'acã weecʉ niwĩ.
2 Õ'acʉ̃, tojo nicã marĩ wiogʉ Jesure masĩnemoña. Mʉsã tojo weecã, na añuse, ejerisãjãsere o'oyʉ'rʉmajãrãsama.

Jesucristore ẽjõpeorãrẽ "A'tiro weerʉa'a" nise ni'i

3 Õ'acʉ̃ cʉ̃ macʉ̃ Jesucristore marĩrẽ masĩcã weecʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ masĩrã, cʉ̃ tutuaro me'rã marĩ cʉ̃ ʉaro añurõ nisetimasĩrãsa'a. Jesucristo añuyʉ'rʉagʉ, nipe'tise añurõ weegʉ́ marĩrẽ cʉ̃ yarã nidutigʉ pijicʉ niwĩ.
4 A'tiro wéégʉ, cʉ̃ tutuaro me'rã marĩrẽ "Peje añurõ weegʉti", nicʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo ní'que añuse waro ni'i. Wapatiyʉ'rʉa'a. Cʉ̃ "A'tiro weegʉti" nise me'rã marĩ cʉ̃ weronojõ nisetimasĩrãsa'a. Tojo nicã mʉsã a'ti turi cjase ña'ase ʉaripejasere yʉ'rʉwetirãsa'a.
5 Mʉsã Jesucristore ẽjõpeotoja'a. Mʉsã tutuaro põtẽorõ a'tere weenemopeoya. Wãcũtutua, añurõ nisetiya. Tojo nisetirã, Õ'acʉ̃ yere tʉ'omasĩnemoña.
6 Tʉ'omasĩnemorã, mʉsã basu ña'arõ weesĩ'rĩrã, nʉ'cãña. Nʉ'cãrã, mejẽcã wa'acã, ẽjõpeodu'uticã'ña. Ẽjõpeodu'utirã, Õ'acʉ̃rẽ queoro ẽjõpeo, cʉ̃ ʉaro weeya.
7 Cʉ̃ ʉaro wéérã, ni'cʉ̃ põ'rã weronojõ mʉsã basu a'merĩ weetamuña. A'merĩ weetamurã, nipe'tirãrẽ ma'iña.
8 Mʉsã a'tere siape me'rã nemorõ weeturiawã'cãrã, marĩ wiogʉ Jesucristore añurõ masĩrãsa'a. Cʉ̃ ʉaro weenemorãsa'a. "Mejõ waro cʉ̃rẽ ẽjõpeopã", nisome.
9 Mʉsã tere tojo weetirã pe'e, caperi ĩ'aejatirã weronojõ nisa'a. Õ'acʉ̃ yere ne masĩtisa'a. Mʉsã todʉporopʉ ña'arõ wee'quere Jesucristo acobojo'quere wãcũtisa'a.
10 Yʉ'ʉ acawererã, mʉsã Õ'acʉ̃ bese'cãrã ni'i. Tojo weerã cʉ̃ bese'cãrã weronojõ nipe'tise mʉsã weepõtẽorõ añurõ nisetiya. Mʉsã tojo weerã Jesucristore ẽjõpeodu'usome.
11 Mʉsã añurõ weenu'cũrã, marĩ wiogʉ Jesucristo tiropʉ ejarãsa'a. Topʉ marĩrẽ yʉ'rʉogʉ me'rã añurõ ninu'cũcã'rãsa'a.
12 Yʉ'ʉ were'quere masĩtojasa'a. Tere masĩrã, du'ucũurõ marĩrõ mʉsã tʉ'o'quere añurõ weenu'cũrã wee'e. Mʉsã tere masĩmicã, acobojori nígʉ̃, werenu'cũcʉ̃ti.
13-14 Cã'rõacã dʉ'sasa'a yʉ'ʉ wẽrĩatjo. Marĩ wiogʉ Jesucristo yʉ'ʉre weretojami. Tojo weegʉ yʉ'ʉ catiro ejatuaro yʉ'ʉ ucũ'quere wãcũato nígʉ̃ were'e. Yʉ'ʉ tojo werecã, "Añu nirõsa'a" ni wãcũgʉ̃, tojo were'e.

15 Yʉ'ʉ wẽrĩca be'ro yʉ'ʉ were'quere añurõ wãcũnu'cũcã'to nígʉ̃ yʉ'ʉ
põtẽorõ añurõ weegʉti.

Pedro Jesucristo ʉ̃rʉ̃gʉ̃pʉ dʉcayucã ĩ'a'que ni'i

16 Marĩ wiogʉ Jesucristo apaturi a'ti turipʉ tutuaro me'rã cʉ̃ a'tiatjere
wereno'tojawʉ. Tere wererã, masã na weewʉaronojõ wãcũbajurẽ'que
mejẽtare werewʉ. Ʉsã basu ʉ̃rʉ̃gʉ̃pʉ Jesú cʉ̃ tutuasere ĩ'awʉ̃.
17 Cʉ̃ pacʉ Õ'acʉ̃ cʉ̃ tutuasere, cʉ̃ asistesere ĩ'ocã ĩ'awʉ̃. Cʉ̃ tojo weeri
cura ʉ'mʉsepʉ ucũgʉ̃, a'tiro niwĩ: "Ã'rĩ yʉ'ʉ macʉ̃ yʉ'ʉ ma'igʉ̃ nimi. Cʉ̃
me'rã e'cati'i", niwĩ.
18 Cʉ̃ tojo ucũdijosere ʉ̃sã tʉ'owʉ. Titare marĩ wiogʉ me'rã ʉ̃rʉ̃gʉ̃pʉ
niwʉ̃. Cʉ̃ tigʉpʉ nígʉ̃ta asistewĩ.
19 Tojo wa'ase me'rã ʉ̃sã masĩwʉ̃. "Dʉporocjãrãpʉ Õ'acʉ̃ ye queti
weremʉ'tãrĩ masã diacjʉ̃ta ojapã Jesú ye cjasere", niwʉ̃. Na oja'que
na'itĩ'arõpʉ sĩ'ocã bo'reyuse weronojõ ni'i. Tere bu'e, wãcũnʉrʉ̃ña. Tojo
weerã marĩ Õ'acʉ̃ ʉaro nisetimasĩrãsa'a. Téé Jesucristo apaturi a'ticãpʉ
tere bu'e, wãcũnu'cũcã'ña. Bo'reamʉjãticã ñocõawʉ̃ mʉjãtaro weronojõ
Jesucristo a'ti nucũcãpʉ a'tigʉ, marĩ masĩtisere masĩcã weegʉsami.
20 A'te pũrĩcãrẽ añurõ tʉ'omasĩña. Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrã na
"Tojo wa'arosa'a" ni oja'quere marĩ basu wãcũse me'rã "Tojo nisĩ'rĩrõ
wee'e", nímasĩtisa'a. Espíritu Santu cʉ̃ weetamurõ me'rã pe'e marĩ tere
tʉ'omasĩrãsa'a.
21 Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masãmarĩcã na oja'quere na wãcũse
me'rã dia'cʉ̃ dʉ'pocãtiticãrã niwã. A'tiro pe'e weecãrã niwã. Na Espíritu
Santu ĩ'o, ojadutiro me'rã Õ'acʉ̃ yere ojacãrã niwã.

2

Nisoose me'rã bu'ese cjase ni'i
(Jud 4-12)

1 Dʉporopʉre Israe curuacjãrã ni'cãrẽrã "Ʉsã Õ'acʉ̃ ye queti
weremʉ'tãrã ni'i", nisoocãrã niwã. Na tojo wee'caro weronojõ mʉsã
tiropʉ nirã quẽ'rã mejãrõta weesiruturãsama. Nisoose me'rã diacjʉ̃
weronojõ bu'erãsama. Tojo weerã mʉsã ẽjõpeosere dojorẽrãsama. Jesú
na ña'arõ wee'que bu'iri wẽrĩ wapaye'cʉ pe'ere ʉasome. Na tojo weecã,
Õ'acʉ̃ wãcũña marĩrõ narẽ bu'iri da'regʉsami.
2 Na numiarẽ a'metãrãsetisere pãjãrã Jesure ẽjõpeorã ĩ'acũurãsama.
Na tojo weecã ĩ'arã, Jesure ẽjõpeotirã pe'e Jesú ye, diacjʉ̃ cjasere ña'arõ
ucũrãsama.
3 Niyerure ʉaripejarã, nisoose me'rã mʉsãrẽ bu'erãsama. Na tojo weese
wapa narẽ bu'iri da'reatje niyutojasa'a. Ne yʉ'rʉwetisome. Dʉporopʉ
"Õ'acʉ̃ narẽ bu'iri da'reno'rãsama", nitojacʉ niwĩ.
4 Õ'acʉ̃ dʉporopʉre ʉ'mʉsecjãrã cʉ̃rẽ wereco'terã nimi'cãrãrẽ na ña'arõ
weecã, bu'iri da'recʉ niwĩ. Tojo weegʉ narẽ bu'iri da'rero na'itĩ'ase
tutiripʉ dʉ'tecũucõ'acʉ niwĩ. Be'ro nipe'tirã masãrẽ beseatji nʉmʉ nicã,
narẽ bu'iri da're bajuriogʉsami.
5 Noé cʉ̃ nícatero quẽ'rãrẽ Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ ẽjõpeoti'cãrãrẽ acobojoticʉ niwĩ.
Acobojotigʉ, nipe'tirã masã ña'arãrẽ miocõ'acʉ niwĩ. Noé, cʉ̃ nʉmo,
põ'rã ʉmʉa i'tiarã, na nʉmosãnumia dia'cʉ̃rẽ yʉ'rʉocʉ niwĩ. Noé masã
wãcũsere dʉcayuduti, "Añurõ weeya", ni werecʉ nimiwĩ.

6 Tojo nicã Õ'acʉ̃ Sodoma, Gomorra wãmetise macãrĩcjãrã quẽ'rãrẽ bu'iri da'recʉ niwĩ. Bu'iri da'regʉ, ʉ̃jʉ̃'que po'ca dia'cʉ̃ cũñacã narẽ ʉ̃jʉ̃acõ'abajuriocʉ niwĩ. Be'ropʉre ña'arõ weerãrẽ "Tojo wa'arosa'a" ni masĩato nígʉ̃ tojo weecʉ niwĩ.

7 Narẽ bu'iri da'regʉ, Lot añurõ weegʉ́ dia'cʉ̃rẽ yʉ'rʉweticã weecʉ niwĩ. Lot Sodomacjʉ̃ ãpẽrã ti macãcjãrã na ña'abutiase weecã ĩ'agʉ̃, caributicʉ niwĩ.

8 Cʉ̃ añugʉ̃ nicʉ niwĩ. Na ña'arã wa'teropʉ nígʉ̃, ʉmʉcorinʉcʉ̃ na ña'abutiase weecã ĩ'agʉ̃, bʉjaweticʉ niwĩ. Tojo nicã na ña'arõ ucũsere tʉ'ogʉ, bʉjawetinemopeocʉ niwĩ.

9 Õ'acʉ̃ narẽ tojo wee'quere wãcũrã, a'tiro nímasĩ'i. Õ'acʉ̃ añurãrẽ ña'arõ wa'acã, yʉ'rʉweticã weemasĩsami. Ña'arã pe'ere cʉ̃ bu'iri da'reatji nʉmʉ nicãpʉ bu'iri da'reacjʉ dʉ'tecũuyutojasami.

10 Masã ña'ase na upʉ cjase ʉaripeja weerãnojõrẽ Õ'acʉ̃ bu'iri da'reyʉ'rʉnʉ'cãgʉ̃sami. Tojo nicã Jesucristo cʉ̃ wiogʉ nisere na yʉ'rʉnʉ'cãrãnojõrẽ ʉpʉtʉ bu'iri da'regʉsami.

Sõ'onícãrã mʉsãrẽ nisoosijari masã na ʉaro se'saro, no'o ʉaro weema'acusiasama. Uiro marĩrõ ʉ'mʉsepʉ nirã́ ape turicjãrã tutuarãrẽ bujicã'sama.

11 Ʉ'mʉsecjãrã Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã pe'e nisoori masã yʉ'rʉoro tutuayʉ'rʉnʉ'cãrã nima. Tojo nimirã, ña'arã Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã nimi'cãrãrẽ Õ'acʉ̃pʉre weresã, bujicã'tisama.

12 Nisoori masã wa'icʉrã weronojõ tʉ'omasĩtisama. Na tʉ'omasĩtisere no'o ʉaro ucũma'asama. Na tʉ'oña'rõbajuro tʉ'oña'sama. Wa'icʉrã bajuáca be'ro ñe'e wẽjẽcõ'ano'ajã weronojõ nisama. Na weronojõ na quẽ'rã wẽrĩdijarãsama.

13 Ãpẽrãrẽ na ña'arõ wee'que wapa na quẽ'rã ña'arõ weeno'rãsama. Ʉmʉco, bajuyoropʉ no'o ʉaro ña'arõ weebajaque'atitʉ'sasama. Mʉsã bosenʉmʉrĩ weecã, na bopoyoro, ña'abutiaro weerã weesama. Weeta'sase me'rã e'catisama.

14 Numiarẽ ña'arõ wãcũse me'rã dia'cʉ̃ ĩ'asama. Na me'rã ña'arõ weesĩ'rĩsama. Ña'arõ weesere caributitisama. Ẽjõpeotutuatirãrẽ na weronojõ ʉaripejacã weesama. No'o na ĩ'asenʉcʉ̃ ʉapo'cãrã niyurã, ʉanemocã'sama. Na bu'iri da'reno'ajã nima.

15 Õ'acʉ̃ ye, diacjʉ̃ cjasere du'urã, diacjʉ̃ nitise pe'ere sirutusama. Na dʉporocjʉ̃pʉ Balaã wãmetigʉ Beor macʉ̃ weronojõ weesama. Cʉ̃ Balaã ña'arõ weese me'rã niyeru wapata'asĩ'rĩcʉ niwĩ.

16 Cʉ̃ tojo weecã ĩ'agõ, cʉ̃ yago burra cʉ̃rẽ tu'tico niwõ. Burra ucũmasĩti'co nimigõ, Õ'acʉ̃ cʉ̃ weetamurõ me'rã masã ucũrõ weronojõ Balaãrẽ tu'tico niwõ. Co tojo nise me'rã cʉ̃ weema'asere du'ucã weeco niwõ.

17 Nisoori masã aco wijase peri si'bique'a'caro weronojõ nima. Te peri aco marĩrõ weronojõ na ña'arãrẽ añuse ãpẽrãrẽ weetamuse marĩsa'a. O'mecururi wĩ'rõ me'rã tuuwã'cãrõ weronojõ nima. No'o ʉaro weenu'cũma. Na ni'cã́diacjʉ̃ta ucũtisama. Bu'iri da'reno'ajã nitojama. Tojo weerã na'itĩ'arõpʉ tojota ni bajudutirãsama.

18 Nisoori masã ucũse wapamarĩsa'a. Masĩbutiarã weronojõ nisoose me'rã bu'esama. A'tiro nisama. "Marĩ no'o ʉaro marĩ weetʉ'saronojõ weecã, añu ni'i," nisama. Tere nírã, na ña'arõ weewʉase me'rã,

tojo nicã na ña'arõ ʉaripejase me'rã ãpẽrãrẽ dojorẽsama. Jesucristore ẽjõpeowã'cãrãrẽ, ña'arõ weesere du'uwã'cãrãrẽ, apaturi na ña'arõ wee'quere ʉaripejacã weesama tja.

19 Na a'tiro nisama: “Mʉsã ãpẽrã dutise doca niwe'e. Tojo weerã mʉsã ʉaro weeya,” nimisama. Tojo nimirã, na basu ña'asere weedu'umasĩtirã, ña'ase dutise doca niwã'ñarã weronojõ nisama. Nipe'tise marĩ ña'arõ weesere du'umasĩtise te doca niwã'ñaco'tecã wee'e.

20 Marĩ wiogʉ Jesucristo marĩrẽ yʉ'rʉogʉre ẽjõpeorã, a'ti turi cjase ña'asere yʉ'rʉwetiwʉ. Tojo wéé̃ca be'ro nimicã, apaturi ña'asere weenemopeorãnojõ todʉporo ní'caro nemorõ ña'arõ tojasama.

21 Diacjʉ̃ta narẽ Jesucristo yere, diacjʉ̃ cjasere masĩtiyʉ'rʉocã, añubopã. Na Jesucristore ẽjõpeoca be'ro añuse dutise, narẽ were'quere du'urã, ña'abutiaro weerã weema.

22 Na apaturi ña'arõ weenemopeorã, masã na ucũwʉasenojõ weerã weema. Na a'tiro ucũwʉasama: “Diayi cʉ̃ etoacõ'aca be'ro apaturi cʉ̃ etoa'quere ba'asami tja.” Apeye quẽ'rã ni'i: “Yesere u'óca be'ro apaturi mejãrõta ũ'irĩbʉjʉropʉ sĩ'cõcũñasami tja.” Na Jesucristore ẽjõpeoca be'ro ña'arõ wéérã tja, te weronojõ nima.

3

Marĩ wiogʉ apaturi a'tiatje ni'i

1 Yʉ'ʉ mairã, mʉsãrẽ ni'cã pũrĩ ojatojawʉ. Todʉporoca pũrĩ, tojo nicã a'ti pũrĩ me'rã mʉsãrẽ diacjʉ̃ wãcũato nígʉ̃ oja'a. Mʉsã masĩ'quere wãcũnu'cũdutigʉ werecasa'a.

2 Dʉporocjãrãpʉ Õ'acʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masã añurã na oja'quere wãcũña. Tojo nicã marĩ wiogʉ, marĩrẽ yʉ'rʉogʉ dutisere wãcũña. Tere ʉ̃sã Jesucristo besecũú'cãrã mʉsãrẽ wereturiawʉ.

3 A'tere masĩmʉ'tãña. A'ti ʉmʉco pe'tiati dʉporo masã Õ'acʉ̃ yere bujicã'rãsama. No'o na ña'arõ weesĩ'rĩsere weerãsama.

4 A'tiro nirãsama: “Jesucristo cʉ̃ ‘A'tigʉti’ ní'que ¿de'ro wa'amitito?” nirãsama. A'tiro ni bujicã'rãsama. “Marĩ ñecʉ̃sʉmʉa wẽrĩdijape'tiatojama. A'ti turi ne weenʉ'cã'caro weronojõ mejãrõta ninu'cũcã'a. Ne a'tisome”, ni wãcũsama.

5 A'tiro wa'a'que pe'ere wãcũsĩ'rĩtisama. Dʉporopʉ Õ'acʉ̃ cʉ̃ ucũse me'rã ʉ'mʉse, a'ti turi bajurẽcʉ niwĩ. Cʉ̃ dutiro me'rã di'ta aco po'peapʉ ní'que bajuacaro niwʉ̃. Tojo nicã aco me'rã a'ti turi cjase pĩ'rĩ, bʉcʉacaro niwʉ̃.

6 Aco me'rãta tja Noé nícaterore Õ'acʉ̃ a'ti turire miocõ'acʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo wee'que me'rã “Õ'acʉ̃ a'ti turire dʉcayutojacʉ niwĩ”, ni masĩno'o.

7 A'tocatero nisepʉa majã ʉ'mʉse nise, a'ti di'ta cjase pecame'e ʉ̃jʉ̃acõ'ano'atje ni'i. Be'ro Õ'acʉ̃ cʉ̃ ucũse me'rãta ʉ̃jʉ̃ape'ocã'gʉ̃sami. Cʉ̃ masãrẽ beseatji nʉmʉ nicã, ña'arãrẽ bu'iri da'regʉ ʉ̃jʉ̃acõ'agʉ̃sami.

8 Yʉ'ʉ mairã, a'tere wãcũña. Marĩ tʉ'oña'cã pe'ema, mil cʉ̃'marĩ yoabutia'a. Õ'acʉ̃ pe'ere mil cʉ̃'marĩ ni'cã nʉmʉ weronojõ nisa'a. Ni'cã nʉmʉ quẽ'rã cʉ̃rẽ mejãrõta mil cʉ̃'marĩ weronojõ nisa'a. Ni'cãrõnojõ ĩ'asami.

9 Marĩ wiogʉ cʉ̃ “Apaturi a'tigʉti” ní'quere masã a'tiro wãcũsama: “Yoogoyʉ'rʉami”, nisama. Na wãcũse diacjʉ̃ niwe'e. Masãrẽ pajaña'gʉ̃, maata a'titisami yujupʉ. Ne ni'cʉ̃rẽ pecame'epʉ wa'acã ʉatisami.

Nipe'tirã na ña'asere bʉjaweti dʉcayucã ʉasami. Tojo weegʉ a'titisami yujupʉ.
10 Marĩ wiogʉ apaturi a'ti nucũcãpʉ a'tiri nʉmʉ marĩ ne wãcũtiri nʉmʉ nirõsa'a. Ni'cʉ̃ yajari masʉ̃ ñamipʉ wãcũña marĩrõ yajagʉ a'tigʉ weronojõ a'tigʉsami. Cʉ̃ dijatiri nʉmʉ a'tiro wa'arosa'a. Pũrõ bʉsʉse me'rã nipe'tise ʉ'mʉarõpʉ nise pe'tia wa'arosa'a. Nipe'tise ʉ̃jʉ̃pe'tidija wa'arosa'a. A'ti di'ta cjase pe'e quẽ'rã, ʉ̃jʉ̃bajudutirosa'a.
11 "Nipe'tise ʉ̃jʉ̃pe'tidija wa'arosa'a" nisere tʉ'o, ña'arõ weesetisere du'u, Õ'acʉ̃ ʉaro pe'e añurõ weenu'cũrã.
12 Marĩ wiogʉ a'tiatjere e'catise me'rã cʉ̃rẽ co'terã. Cʉ̃rẽ maata a'tidutirã, marĩ añurõ weepõtẽota basioro añurõ weerã. Cʉ̃ a'tiri nʉmʉ nicã, nipe'tise ʉ'mʉarõ cjase ʉ̃jʉ̃pe'tidijarosa'a. Nipe'tise a'ti di'ta cjase, ʉ'mʉarõpʉ cjase sipipe'tirosa'a.
13 Marĩ pe'e Õ'acʉ̃ cʉ̃ "Ape ma'ma ʉ'mʉse, ma'ma di'ta weegʉti" ní'quere co'te'e. Ti turipʉre nipe'tirã añuse dia'cʉ̃rẽ weerãsama.
14 Tojo weerã yʉ'ʉ mairã, cʉ̃ a'tisere co'terã, nipe'tise mʉsã weepõtẽorõ añurõ weeya. A'tiro weecã, Jesú a'tigʉ, mʉsãrẽ añurã, bu'iri moorã, añurõ ejeripõ'rãtirãrẽ bocaejagʉsami.
15 Mʉsã a'tiro masĩña. Marĩ wiogʉ marĩrẽ pajaña'gʉ̃, marĩ yʉ'rʉcã ʉasãgʉ̃ co'tewapamosami. Tojo weegʉ maata a'titisami. Marĩ acaweregʉ Pablo marĩ ma'igʉ̃ quẽ'rã tojota mʉsãrẽ ojacʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ masĩse o'ose me'rã tojo ojacʉ niwĩ.
16 Nipe'tise cʉ̃ oja'que pũrĩnʉcʉ̃ Jesucristo apaturi a'tiatjere, tojo nicã marĩrẽ ña'arõ weeticã'to nígʉ̃ ojasami. Apeye ni'cãrẽ cʉ̃ oja'que diasayʉ'rʉa'a. Masĩtirã, tojo nicã ẽjõpeotutuatirã tere ãpẽrãrẽ weresu'riacã'sama. Na apeye Õ'acʉ̃ ya pũrĩpʉ oja'quere weresu'riaro weronojõ weesama. Tojo weerã bu'iri da'reno'rãsama.
17 Yʉ'ʉ mairã, yʉ'ʉ mʉsãrẽ na nisoorã weeatjere wereyutojapʉ. Mʉsã tojo weerã masĩtoja'a. Na ña'arã mʉsãrẽ nisoori nírã, tʉ'omasĩña. Tojo nicã mʉsãrẽ ẽjõpeotutuarã ní'cãrãrẽ ẽjõpeodu'ucã weeticã'to.
18 Marĩ wiogʉ Jesucristo marĩrẽ yʉ'rʉogʉ pe'ere masĩnemoña. Cʉ̃ marĩrẽ ma'imi nisere masĩrã, cʉ̃rẽ nemorõ ẽjõpeowã'cãña. Nipe'tirã ni'cãrõacãrẽ, be'ropʉ quẽ'rãrẽ Jesucristore "Añuyʉ'rʉami", ninu'cũcã'rã. Tojota nirõʉa'a.
Tocã'rõta oja'a.
Pedro

Juã ojamʉ'tãca pũrĩ ni'i

A'ti pũrĩ a'tiro weero ojano'pã nise ni'i

Ã'rĩ judío masʉ̃ Zebedeo macʉ̃ Santiago acabiji nicʉ niwĩ.

A'tere ojacʉ niwĩ. Jesucristore ẽjõpeorãrẽ nisoose me'rã bu'erãrẽ tʉ'omasĩdutigʉ ojacʉ niwĩ. Tojo nicã Jesucristore ẽjõpeonu'cũdutigʉ, queoro weenu'cũdutigʉ ojacʉ niwĩ. Ma'ise pe'ere apeye yʉ'rʉoro weenu'cũdutigʉ ojacʉ niwĩ.

Cʉ̃ta ape pũrĩ Jesucristo catiri ʉmʉco cjasere ojacʉ niwĩ.

Jesucristo ye queti ni'i

1-2 Yʉ'ʉ mʉsãrẽ Jesucristo ye cjasere, cʉ̃ nisetisere ojagʉ wee'e. A'tiro ni'i. A'ti turi weese dʉporo cʉ̃, cʉ̃ pacʉ me'rã nitojacʉ niwĩ. Be'ro a'ti turipʉre bajuacʉ niwĩ. Cʉ̃ catinu'cũgʉ̃ marĩrẽ catinu'cũcã weegʉ́ nimi. Ʉ̃sã cʉ̃rẽ ĩ'awʉ̃. Cʉ̃ ucũsere tʉ'owʉ. Ʉ̃sã basu warota cʉ̃rẽ ĩ'abutiawʉ. Cʉ̃rẽ añurõ masĩwʉ̃. Tojo weerã cʉ̃rẽ ĩ'a'quere mʉsãrẽ were'e.

3 Ʉ̃sã marĩ pacʉ Õ'acʉ̃ me'rã, tojo nicã cʉ̃ macʉ̃ Jesucristo me'rã añurõ nicã'a. Mʉsã quẽ'rãrẽ tojota ʉasãsa'a. Tojo weerã ʉ̃sã ĩ'a'quere, tʉ'o'quere mʉsãrẽ were'e.

4 Mʉsãrẽ añurõ e'catiato nígʉ̃ a'ti pũrĩrẽ oja'a.

Õ'acʉ̃ añugʉ̃ nimi nise queti ni'i

5 Jesucristo ʉ̃sãrẽ bu'e'quere mʉsãrẽ wereturia'a. Cʉ̃ a'tiro niwĩ: “Õ'acʉ̃ añugʉ̃ nimi. Cʉ̃pʉre ne ña'ase marĩ'i. Cʉ̃ sĩ'ose weronojõ nimi. Na'itĩ'ase weronojõ nitimi”, niwĩ.

6 Marĩ a'tiro nibosa'a: “Õ'acʉ̃ me'rã añurõ nicã'a”, nibosa'a. Tojo nimirã ña'arõ wéérã, nisoorã weesa'a. Marĩ weesetise, marĩ ye ucũse ʉseri me'rã tojo weesa'a.

7 Õ'acʉ̃ añurõ weemi. Marĩ Õ'acʉ̃ weronojõ añurõ wéérã pũrĩcã, ãpẽrã me'rã añurõ nisetimasĩ'i. Cʉ̃ macʉ̃ Jesucristo wẽrĩse me'rã nipe'tise marĩ ña'arõ nisetisere dʉcayunu'cũmi.

8 Marĩ ña'ase cʉomirã ña'ase moo'o nírã, marĩ basuta nisoorã wee'e. Marĩ wãcũse diacjʉ̃ niwe'e.

9 Õ'acʉ̃ queoro weenu'cũgʉ̃ marĩ ña'arõ wee'quere diacjʉ̃ wereyʉ'rʉcã, queorota marĩrẽ acobojogʉsami. Nipe'tise marĩ ña'arõ weeseti'quere coepe'ocʉ̃sami.

10 Õ'acʉ̃ a'tiro nicʉ niwĩ: “Masã nipe'tirã ña'arã nima”, nicʉ niwĩ. “Marĩ ña'arõ weewe'e” nírã, “Õ'acʉ̃ nisoosepijagʉ nimi”, nirã weebosa'a. Cʉ̃ ucũsere ẽjõpeotirã weronojõ nibosa'a.

2

Õ'acʉ̃ me'rã nírã a'tiro weeya nise ni'i

1 Mʉsã yʉ'ʉ põ'rã weronojõ ni'i. Ña'ase weeticã'to nígʉ̃, mʉsãrẽ a'tere oja'a. Marĩ ña'arõ weecãma, Jesucristo cʉ̃ pacʉpʉre marĩrẽ ucũbosasami. “Narẽ acobojoya”, nisami. Jesucristo ña'ase moogʉ̃ nimi. Tojo weegʉ cʉ̃ marĩrẽ sẽrĩbosamasĩsami.

2 Jesucristo wẽrĩse me'rã marĩ ña'arõ wee'quere acobojose bocacãrã
niwʉ̃. Marĩ dia'cʉ̃ acobojose bocamasĩtisa'a. Nipe'tirã a'ti turicjãrã
acobojose bocamasĩsama.
3 Marĩ masĩ'i, Õ'acʉ̃ dutisere wéérã, cʉ̃rẽ ĩ'awã'no'sa'a.
4 Marĩ a'tiro nibosa'a: “Õ'acʉ̃rẽ masĩ'i.” Tojo nimirã cʉ̃ dutisere weetirã,
nisoosepijarã nibosa'a.
5 Cʉ̃ dutiro wéérã, Õ'acʉ̃rẽ queorota ẽjõpeosa'a. Tojo weerã marĩ Õ'acʉ̃
me'rã ni'i nisere masĩ'i.
6 “Marĩ Õ'acʉ̃ me'rã ni'i” nírã, Jesucristo weeseti'caronojõta weesiru-
turoʉa'a.

A'merĩ ma'iña nise queti ni'i

7 Acawererã, yʉ'ʉ mʉsãrẽ ojase apeye ma'ma dutise mejẽta ni'i.
Todʉporopʉ mʉsã dutise cʉo'quereta oja'a. A'te mʉsã tʉ'o'quepʉ ni'i.
8 Tojo nimirõ, yʉ'ʉ mʉsãrẽ ojase ma'ma dutise weronojõ wa'a'a. A'merĩ
ma'isere wãmepeogʉ wee'e. Todʉporopʉ marĩ a'merĩ ma'itirã, ña'arã
niwʉ̃. Na'itĩ'arõpʉ nirã weronojõ niwʉ̃. Ni'cãrõacãrẽ a'te du'uno'rõ wee'e.
A'tocaterore marĩ a'merĩ ma'írã, bo'reyuropʉ nirã weronojõ ni'i. Te a'merĩ
ma'isere Jesucristo me'rã masĩno'o. Tojo nicã mʉsã me'rã masĩno'o.
9 Marĩ a'tiro nibosa'a: “Yʉ'ʉ pũrĩcã añurõ Õ'acʉ̃ dutiro weenu'cũcã'a.”
Tojo nimigʉ̃ ãpẽrãrẽ ma'itigʉ, todʉporopʉ na'itĩ'arõpʉ ní'caro weronojõta
nicã'sa'a tja.
10 Ãpẽrãrẽ ma'ígʉ̃, bo'reyuropʉ nigʉ̃ weronojõ nimi. Ne cʉ̃rẽ cã'rõacã
ña'arõ weese marĩ'i.
11 Marĩ ãpẽrãrẽ ma'itirã, na'itĩ'arõpʉ nirã weronojõ nisetisa'a. Marĩ
ña'arõ weese bu'iri caperi bajuno'tirã weronojõ nisa'a. Tojo weerã “A'tiro
pe'e ʉa'a”, nímasĩtisa'a.
12-14 Yʉ'ʉ mʉsã nipe'tirãrẽ ojagʉti. Jesucristo cʉ̃ wẽrĩse wapa Õ'acʉ̃
mʉsã ña'arõ wee'quere acobojocʉ niwĩ. Mʉsã Õ'acʉ̃rẽ masĩ'i. Bʉcʉrã,
mʉsãrẽ oja'a. Jesucristore ne waropʉ dʉ'pocãti'cʉre ẽjõpeoyucã, oja'a.
Ma'mapjia, mʉsã wãcũtutuarã ni'i. Õ'acʉ̃ ye ucũsere tʉ'o ẽjõpeo'o.
Wãtĩrẽ docaque'acã weecãrã niwʉ̃. Tojo weegʉ mʉsãrẽ oja'a.
15-16 A'ti ʉmʉco cjase Õ'acʉ̃ ye mejẽta ni'i. A'tere wãcũnʉrʉticã'ña.
Ña'arõ wãcũse, a'metãrãsĩ'rĩse, ʉaripejase, ãpẽrã yʉ'rʉoro nicã'gʉ̃
nisĩ'rĩse ña'a ni'i. A'te nipe'tise a'ti ʉmʉco cjase ni'i. “Tere weerãti”,
niticã'ña. No'o a'tere weesĩ'rĩgʉ̃nojõ marĩ pacʉ Õ'acʉ̃rẽ ma'itisami.
17 A'ti turi pe'tiwã'cãrõ wee'e. Nipe'tise ña'arõ weesĩ'rĩ ʉaripejase quẽ'rã
pe'tia wa'arosa'a. Õ'acʉ̃ dutiro weerã pũrĩcã ne pe'titirãsama. Cʉ̃ tiropʉ
ninu'cũcã'rãsama.

Nisoorã ye queti ni'i

18 Nisoori masã ye quetire weregʉti. A'ti ʉmʉco pe'tiro wee'e. A'ti
turi pe'tise dʉporo ni'cʉ̃ Jesucristore ĩ'atu'tigʉ a'tigʉsami. Mʉsã a'tere
tʉ'otojacãrã niwʉ̃. Pãjãrã cʉ̃ weronojõ nirã nitojama. Tojo weerã marĩ
a'ti turi maata pe'tiatjere masĩ'i.
19 Na cʉ̃rẽ ĩ'atu'tirã marĩ me'rãcjãrãta nicã'miwã. Be'ro, na Jesucristo
ye quetire ẽjõpeotirã, marĩrẽ dʉcawatia wa'awã. Na marĩ me'rãcjãrã
waro mejẽta ní'cãrã niwã. Marĩ me'rãcjãrã nírã pũrĩcã, marĩ me'rãta
nibosama. Na tojo dʉcawaticã ĩ'arã, marĩ narẽ ĩ'amasĩ'i. Marĩ me'rãcjãrã
mejẽta nicãrã niwã.

20 Jesucristo mʉsãrẽ Espíritu Santure o'ócʉ niwĩ. Tojo weerã mʉsã
diacjʉ̃ cjase, Jesucristo ye quetire masĩpe'ticã'sa'a.
21 Cʉ̃ ye quetire masĩtirãrẽ ojagʉ weewe'e. Mʉsã Jesucristo yere queoro
masĩsa'a. Tojo weegʉ mʉsãrẽ oja'a. Mʉsã masĩ'i, cʉ̃ ye queti nisoose
mejẽta ni'i.
22 Nisoosepijagʉ a'tiro nisami: "Jesú Õ'acʉ̃ bese'cʉ mejẽta nimi", nisami.
Tojo bʉsʉgʉ cʉ̃rẽ ĩ'atu'tiri masʉ̃ nimi. Marĩ pacʉ Õ'acʉ̃rẽ, cʉ̃ macʉ̃
Jesucristore teesami.
23 No'o cʉ̃ macʉ̃ Jesucristore ʉatirã, cʉ̃ pacʉ quẽ'rãrẽ moosama. Marĩ
Jesucristore Õ'acʉ̃ bese'cʉ nimi nírã, Õ'acʉ̃ põ'rã ni'i.
24 Tojo weerã mʉsã ne waro tʉ'o'que Jesucristo ye quetire wãcũnʉrʉ̃ña.
Mʉsã cʉ̃ ye quetire ẽjõpeonu'cũrã, Õ'acʉ̃ me'rã, cʉ̃ macʉ̃ Jesucristo me'rã
añurõ nicã'rãsa'a.
25 Jesucristo marĩrẽ a'tiro nicʉ niwĩ: "Catinu'cũatjere o'ogʉti", nicʉ
niwĩ.
26 Mʉsãrẽ nisoori masã ye quetire ojatojapʉ.
27 Mʉsã Espíritu Santu Jesucristo o'ó'cʉre cʉotoja'a. Cʉ̃ basu nipe'tisere
nisooro marĩrõ mʉsãrẽ bu'emi. "Ʉsãrẽ ãpẽrã bu'eato", nitisa'a. Cʉ̃
bu'eronojõta Jesucristo me'rã añurõ nicã'ña.
28 Ni'cãrõacã quẽ'rãrẽ cʉ̃ me'rã ninu'cũcã'ña. Marĩ tojo wéérã, cʉ̃ a'ti
nucũcãpʉ a'ticã, cʉ̃rẽ põtẽrĩrã ĩ'aʉcʉasome. Bopoyasome.
29 Mʉsã Jesucristo añurõ weesere masĩtoja'a. Tojo weerã nipe'tirã añurõ
weerã̃ Õ'acʉ̃ põ'rã nima nisere masĩno'o.

3

Õ'acʉ̃ põ'rã weesetise ni'i

1 Ĩ'arẽ mʉsã Õ'acʉ̃ marĩ pacʉ marĩrẽ ma'isere. Marĩrẽ ma'ígʉ̃,
"Yʉ'ʉ põ'rã" ni ẽjõpeosami. Tojo nírõnojõta marĩ cʉ̃ põ'rã ni'i.
Ãpẽrã a'ti turicjãrã Õ'acʉ̃rẽ masĩtitjĩarã, marĩ cʉ̃rẽ ẽjõpeorã weesetisere
masĩtisama.
2 Acawererã, marĩ Õ'acʉ̃ põ'rã nitoja'a. Cʉ̃ põ'rã nimirã, be'ropʉ marĩ
de'ro wa'atjere añurõ masĩno'ña marĩ'i yujupʉ. A'te dia'cʉ̃rẽ masĩ'i. Marĩ
Jesucristo a'ticã, cʉ̃ bajusere ĩ'arãsa'a. Cʉ̃rẽ ĩ'arã, cʉ̃ weronojõ wa'arãsa'a.
3 Jesucristore ne ña'ase marĩ'i. Marĩ quẽ'rã cʉ̃ weronojõ añurã
wa'arãsa'a niatjere wãcũ'u. Tojo weerã marĩ ña'arõ weeseti'quere
dʉcayuwã'cãrã wee'e.
4 Ña'arõ weesetise Õ'acʉ̃ duti'quere yʉ'rʉnʉ'cãse ni'i. Nipe'tirã ña'arõ
weerã̃ Õ'acʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cãrã weema.
5 Mʉsã masĩtoja'a, marĩ ña'arõ wee'quere cõ'agʉ̃ Jesucristo a'ti
nucũcãpʉre a'ticʉ niwĩ. Ne cʉ̃rẽ cã'rõacã ña'ase marĩ'i.
6 Tojo weerã nipe'tirã cʉ̃ me'rã ninu'cũrã ña'arõ weesetitisama. Ña'arõ
weerã̃ pe'e Jesucristore masĩtisama.
7 Mʉsã tʉ'omasĩña. Ãpẽrã mʉsãrẽ maasoocã, ẽjõpeoticã'ña. Jesucristo
añugʉ̃ nimi. Tojo weerã cʉ̃ weronojõ nirã̃ masã añurã nima.
8 Wãtĩ ne waropʉta ña'agʉ̃ nimʉjãti'cʉ nimi. Tojo weerã ña'arõ
weesetirã cʉ̃ yarã nima. Jesucristo Õ'acʉ̃ macʉ̃ wãtĩ ña'arõ weesere cõ'agʉ̃
a'tigʉ a'ti turipʉre a'ticʉ niwĩ.

9 Õ'acʉ̃ cʉ̃ põ'rãrẽ cʉ̃ weronojõ niseticã weecʉ niwĩ. Tojo weerã Õ'acʉ̃ põ'rã ña'asere weenu'cũtima.
10 Marĩ Õ'acʉ̃ põ'rãrẽ, wãtĩ yarãrẽ a'tiro ĩ'adʉcawaamasĩ'i. No'o ãpẽrãrẽ ma'itirã, ña'arõ weesetirãrẽ "Wãtĩ yarã nima", ni'i. Ãpẽrãrẽ ma'írã añurõ weesetirã pe'ere "Õ'acʉ̃ põ'rã nima", ni'i.

A'merĩ ma'idutise ni'i

11 A'merĩ ma'irõʉa'a nise queti mʉsã ne waro maata tʉ'o'que ni'i.
12 Dʉporocjʉ̃pʉ Caĩ wãmetigʉ weronojõ niticã'rã. Cʉ̃ wãtĩ yagʉ nígʉ̃, cʉ̃ acabiji Abere wẽjẽcʉ niwĩ. ¿De'ro weegʉ cʉ̃rẽ wẽjẽpari? Caí cʉ̃ weesetise ña'ase nicaro niwʉ̃. Cʉ̃ acabiji weese pe'e añuse nicaro niwʉ̃. Te bu'iri cʉ̃rẽ ʉogʉ, wẽjẽcʉ niwĩ.
13 Ãpẽrã mʉsã añurõ weesetisere ĩ'áʉorã, ĩ'atu'tibosama. Na Caĩ cʉ̃ acabijire ʉo'caro weronojõ weerã weesama. Na mʉsãrẽ ĩ'atu'ticã, ʉcʉaticã'ña.
14 Marĩ ãpẽrãrẽ ma'írã, Õ'acʉ̃ põ'rã ni'i nisere masĩ'i. Todʉporopʉre Jesucristore masĩtitjĩarã, ãpẽrãrẽ ma'itiwʉ. Ni'cãrõacãrẽ cʉ̃rẽ ẽjõpeoyurã, a'merĩ ma'i'i. Ãpẽrãrẽ ma'itirã pũrĩcã, marĩ todʉporopʉ ní'caronojõta nicã'bosa'a. Catinu'cũsere moobosa'a.
15 No'o ãpẽrãrẽ ĩ'atu'tigʉnojõ masãrẽ wẽjẽcõ'arĩ masʉ̃ weronojõ nimi. Mʉsã masĩ'i, ne ni'cʉ̃ masãrẽ wẽjẽcõ'arĩ masʉ̃ catinu'cũsere moosami. Mʉsã cʉ̃ weronojõ niticã'ña.
16 Jesucristo marĩ ye niatjere wẽrĩcʉ niwĩ. Tojo weerã marĩ a'merĩ ma'isere masĩ'i. No'o ãpẽrãrẽ ma'írã, marĩ ya catiri ʉmʉcore wãcũnʉrʉ̃tisa'a. Narẽ weetamurã, marĩ quẽ'rã wẽrĩmasĩ'i.
17 Marĩ apeyenojõ cʉomirã, pajasecʉorãrẽ o'otirã, ¿de'ro wee "Õ'acʉ̃rẽ ma'i'i", nibosaʉ?
18 Bu'i, marĩ ye ucũse ʉseri me'rã dia'cʉ̃ "Narẽ ma'i'i", niticã'rõʉa'a. Narẽ añurõ weetamurõʉa'a. Te me'rã marĩ narẽ ma'isere ĩ'omasĩ'i.

Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeorã uiro marĩrõ nímasĩ'i nise ni'i

19-20 Apetero marĩ a'tiro wãcũsa'a: "Yʉ'ʉ ña'ayʉ'rʉagʉ nisa'a." Tojo wãcũmirã, marĩ ãpẽrãrẽ ma'írã, Õ'acʉ̃ me'rã uiro marĩrõ nímasĩ'i. Marĩ cʉ̃ põ'rã ni'i. Cʉ̃ marĩ wãcũsere masĩpe'ocã'sami. Cʉ̃ marĩ ña'arõ wee'quere acobojosami.
21-22 Marĩ ne bu'iri moosa'a ni tʉ'oña'rã, uise marĩrõ Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩmasĩ'i. Cʉ̃ dutisere, cʉ̃ ʉasere weecã, Õ'acʉ̃ nipe'tise marĩ sẽrĩsere yʉ'tigʉsami.
23 Cʉ̃ duti'que a'te ni'i. Cʉ̃ macʉ̃ Jesucristore ẽjõpeodutimi. Tojo nicã cʉ̃ duti'caronojõta marĩrẽ a'merĩ ma'idutimi.
24 Marĩ cʉ̃ duti'quere wéérã, cʉ̃ me'rã añurõ nicã'a. Cʉ̃ quẽ'rã marĩ me'rã añurõ nicã'mi. Marĩrẽ Espíritu Santure o'ocʉ niwĩ. Tojo weerã cʉ̃ marĩ me'rã nisere masĩ'i.

4

Ãpẽrã weresere ĩ'abesetojarãpʉ weedutise ni'i

1 Acawererã, Õ'acʉ̃ yere wereri masã mʉsã tiropʉ bu'erã etacã, na weresere "¿Diacjʉ̃ta Õ'acʉ̃ ye nimitito?" ni ĩ'aña. Ãpẽrã Õ'acʉ̃ o'ó'cãrã nitima. Nipe'tirãpʉre ẽjõpeoticã'ña. Na Espíritu Santure moomirã, tojo nima'acã'bosama. A'ti ʉmʉcopʉre no'o ʉaro nisoori masã nibi'acã'ma. "Õ'acʉ̃ yere wererã wee'e", ni bʉsʉsijama.

2 Mʉsã na diacjʉ̃ wererãrẽ a'tiro ĩ'abeseya. Na “Jesucristo a'ti upʉ me'rã
bajuacʉ nimi”, nisama. Tojo ẽjõpeorã, Espíritu Santure cʉorã nima. Narẽ
ẽjõpeoya.
3 Ãpẽrã tojo ẽjõpeotirã, Espíritu Santure mooma. Mejõ cʉ̃rẽ pe'sutima.
Mʉsã Jesucristore ĩ'atu'tigʉ cʉ̃ a'tiatjere tʉ'otojapã. Na cʉ̃ weronojõ nirã̃
a'ti di'tapʉre nitojama.

4 Nisoori masã wãtĩ yarã nima. Õ'acʉ̃ wãtĩ nemorõ tutuami. Mʉsã Õ'acʉ̃
yarã ni'i. Tojo weerã mʉsã na ucũsere ẽjõpeoticãrã niwʉ̃.
5 Nisoori masã a'ti turicjãrã a'ti ʉmʉco cjase dia'cʉ̃rẽ bu'esama. Na
weronojõ nirã̃ta na bu'esere tʉ'osama.
6 Marĩ pũrĩcã Õ'acʉ̃ põ'rã ni'i. Cʉ̃ põ'rã nirã̃ marĩ bu'esere tʉ'osama. Cʉ̃
põ'rã nitirã tʉ'otisama. Tojo weerã marĩ diacjʉ̃ cjase ẽjõpeorãrẽ, diacjʉ̃
nitisere ẽjõpeorãrẽ ĩ'abesemasĩ'i. “Ã'rãta nima diacjʉ̃ cjasere ẽjõpeorã”,
nímasĩ'i. “Na nima diacjʉ̃ cjasere ẽjõpeotirã”, ni ĩ'adʉcawaamasĩ'i.

Marĩrẽ a'merĩ ma'idutise ni'i

7-8 Acawererã, Õ'acʉ̃ masãrẽ ma'imi. Tojo weerã marĩ quẽ'rã a'merĩ
ma'irõʉa'a. A'merĩ mairãnojõ Õ'acʉ̃ põ'rã nima. Na Õ'acʉ̃rẽ masĩma.
No'o ma'ise moorãnojõ Õ'acʉ̃rẽ ne masĩtima.
9 Cʉ̃ marĩrẽ ma'isere ĩ'ogʉ̃, cʉ̃ macʉ̃ ni'cʉ̃ nigʉ̃rẽ a'ti turipʉre o'ócʉ niwĩ.
Marĩ catinu'cũatjere wéégʉ tojo weecʉ niwĩ.
10 Yʉ'ʉ ma'isere ucũgʉ̃, marĩ Õ'acʉ̃rẽ ma'isere ucũgʉ̃ mejẽta wee'e.
Cʉ̃ pe'e marĩrẽ ma'isere ucũgʉ̃ wee'e. Cʉ̃ marĩrẽ ma'ígʉ̃, marĩ ña'arõ
wee'quere acobojodutigʉ cʉ̃ macʉ̃rẽ o'ócʉ niwĩ. Cʉ̃ me'rã marĩ acobojose
boca'a.
11 Acawererã, Õ'acʉ̃ marĩrẽ ma'i'caronojõta marĩ quẽ'rã ãpẽrãrẽ
ma'irõʉa'a.
12 A'ti ʉmʉcopʉre ne ni'cʉ̃ Õ'acʉ̃rẽ ĩ'a'cʉ marĩmi. Marĩ cʉ̃rẽ ĩ'ati'cãrã
nimirã, ãpẽrãrẽ ma'írã, cʉ̃ marĩpʉre nisere masĩ'i. Cʉ̃ marĩrẽ ma'i'que ye
bu'iri ãpẽrãrẽ queoro ma'ita basio'o.
13 Õ'acʉ̃ marĩrẽ Espíritu Santure o'ocʉ niwĩ. Tojo weerã marĩ Õ'acʉ̃
marĩpʉre nisere masĩ'i. Marĩ quẽ'rã cʉ̃pʉreta ni'i.
14 Õ'acʉ̃ macʉ̃rẽ ʉ̃sã basuta ĩ'awʉ̃. Cʉ̃rẽ a'ti turipʉre marĩ ña'arõ wee
nisetimi'cãrãrẽ yʉ'rʉweticã weedutigʉ o'ócʉ niwĩ. Tojo weerã mʉsãrẽ
a'tere were'e.
15 No'o nipe'tirã “Jesú Õ'acʉ̃ macʉ̃ nimi” nirãnojõ Õ'acʉ̃ me'rã nima. Cʉ̃
quẽ'rã napʉre nimi.

16 Õ'acʉ̃ marĩrẽ ma'isere masĩ'i. Cʉ̃ nipe'tirãrẽ ma'imi. No'o ãpẽrãrẽ
maigʉ̃nojõ añurõ Õ'acʉ̃ me'rã nimi. Õ'acʉ̃ quẽ'rã cʉ̃ me'rã nimi.
17 Marĩ Õ'acʉ̃ me'rã nírã, queoro ma'imasĩ'i. Jesucristo a'ti turipʉ nicã,
cʉ̃ pacʉ quẽ'rã cʉ̃ me'rã nicʉ niwĩ. Cʉ̃ me'rã ní'caronojõta marĩ me'rã
quẽ'rãrẽ Õ'acʉ̃ nimi. Tojo weerã marĩ a'ti turicjãrãrẽ beseatji nʉmʉ nicã,
cʉ̃rẽ ne uisome.
18 A'merĩ mairã tirore uise marĩ'i. Uise cʉorã tiro pe'ere ne a'merĩ ma'ise
marĩ'i. Marĩ uise me'rã bu'iritirã weronojõ tʉ'oña'a. No'o uigʉnojõ a'merĩ
ma'imasĩtimi.
19 Õ'acʉ̃ marĩrẽ ma'imʉ'tãcʉ niwĩ. Tojo weerã marĩ cʉ̃rẽ ma'i'i.

20 Marĩ Õ'acũrẽ ma'imirã, ãpẽrãrẽ ĩ'atu'tirã, nisoosebʉcʉrã ni'i. Masã
marĩ ĩ'arã waromarĩcãrẽ ma'itirã, nemorõ Õ'acũ bajutigʉ pũrĩcãrẽ ma'ita
basiotisa'a.
21 Jesucristo marĩrẽ a'tiro dutiwĩ: "Õ'acũrẽ ma'írã, ãpẽrã quẽ'rãrẽ
ma'irõʉa'a", niwĩ.

5

Õ'acũ põ'rã nírã, ña'asere weeticã'rõʉa'a nise ni'i

1 Nipe'tirã "Jesú Õ'acũ bese'cʉ nimi" ni ẽjõpeorãnojõ Õ'acũ põ'rã nima.
Ãpẽrãrẽ ma'írã, na põ'rã quẽ'rãrẽ ma'irõʉa'a.
2 Marĩ Õ'acũrẽ ma'i, cũ duti'quere wéérã, marĩ cũ põ'rãrẽ ma'i'i nisere
masĩno'o.
3 Õ'acũrẽ ma'írã, cũ duti'quere weerã wee'e. Cũ dutise diasawe'e, weeta
basiopũrĩcã'sa'a.
4 Marĩ Õ'acũ põ'rã a'ti turi cjase ña'asere weewe'e. Jesucristore ẽjõpeose
me'rã añurõ weeta basio'o.
5 Marĩ Jesucristore "Õ'acũ macũ nimi", ni ẽjõpeo'o. Te me'rã dia'cũ a'ti
ʉmʉco cjase ña'asere cã'mota'amasĩsa'a.

Jesucristore "Õ'acũ macũ nimi" nise ni'i

6 Jesucristo Õ'acũ macũ nimi. Cũ a'ti turipʉ nicã, Juã wãmeyeri masũ
cũrẽ wãmeyewĩ. Cũrẽ wãmeyegʉ, aco me'rã wãmeyewĩ. Be'ro cũ
curusapʉ wẽrĩwĩ. A'tiro weese me'rã cũ Õ'acũ macũ nisere ĩ'owĩ. Cũrẽ
wãmeye'que me'rã dia'cũ ĩ'otiwĩ. Cũ wẽrĩse me'rã quẽ'rãrẽ ĩ'owĩ. Espíritu
Santu Jesucristo Õ'acũ macũ nisere ĩ'omi. Cṹta diacjũ cjasere weregʉ nimi.
7 A'te quetire na basuta ĩ'oma. Na i'tiarã ʉ'mʉsepʉ nima: pacʉ, macũ,
tojo nicã Espíritu Santu. Ã'rã i'tiarãpʉ dʉcawatimirã, ni'cũta nimi.
8 A'ti nucũcãpʉre Espíritu Santu werese me'rã Jesú Õ'acũ macũ nimi
nisere masĩ'i. Tojo nicã Jesú cũ Õ'acũ macũ nisere cũ wãmeyeno'que
me'rã, cũ wẽrĩ'que me'rã ĩ'ocʉ niwĩ.
9 Masã na ĩ'a'quere werecãmarĩcãrẽ, marĩ ẽjõpeo'o. Õ'acũ cũ macũ yere
werecã pũrĩcãrẽ, nemorõ ẽjõpeoroʉa'a. Cũ masã ucũse nemorõ queoro
weremi.
10-12 Õ'acũ marĩrẽ cũ macũ me'rã catinu'cũsere o'ocʉ niwĩ. Tojo weerã
cũ macũrẽ ẽjõpeorã cũ me'rã catinu'cũrãsama. Cũ macũrẽ ẽjõpeotirã ne
cũ me'rã catinu'cũsome. Marĩ Jesucristo ye quetire diacjũta ni'i nírã, cũrẽ
ẽjõpeorã wee'e. Ãpẽrã a'tere ẽjõpeotirãnojõ "Õ'acũ nisoogʉ nimi", nirã
weema.

Juã werecasa'que ni'i

13 Mʉsã Õ'acũ macũrẽ ẽjõpeorãrẽ tere ojapʉ. Mʉsã catinu'cũrãsa'a
nisere masĩato nígũ tojo ojapʉ.
14 Marĩ masĩ'i, Õ'acũ cũ ʉaronojõ marĩ sẽrĩcã, marĩ sẽrĩsere tʉ'osami.
"Marĩ sẽrĩsere tʉ'osami" ni masĩrã, cũrẽ uise marĩrõ sẽrĩmasĩ'i.
15 "Õ'acũ marĩ sẽrĩsere tʉ'osami" ni masĩrõnojõta "Cũ marĩ sẽrĩ'que
quẽ'rãrẽ o'otojami", nino'o.
16 Apetero Jesucristore ẽjõpeogʉ ña'arõ weesami. Cũ tojo weecã
ĩ'arã, Õ'acũrẽ sẽrĩbosaya. Marĩ sẽrĩbosacã, Õ'acũ yʉ'tigʉsami. Cũrẽ

dʉcayugʉsami tja. Apeye pũrĩcã ña'abutiaro weese ni'i. Téma “Sẽrĩbosaya” niña marĩ'i. Tere weerã Õ'acʉ̃ tiropʉ wa'asome.

17 Nipe'tise ña'ase Õ'acʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cãse ni'i. Yʉ'ʉ nírõnojõta apeye ña'arõ weesere Õ'acʉ̃ acobojogʉsami. Apeye ña'abutiaro weesere acobojosome.

18 Marĩ masĩ'i, Õ'acʉ̃ põ'rãrẽ Jesucristo añurõ co'tenu'cũcã'mi. Tojo weerã na ña'arõ weenu'cũtisama. Wãtĩ quẽ'rã Jesucristo co'teyucã, narẽ ña'arõ weẽmasĩtisami.

19 Marĩ Õ'acʉ̃ põ'rã nisere, tojo nicã wãtĩ nipe'tiro a'ti turicjãrã wiogʉ nimi nisere masĩ'i.

20 Apeye quẽ'rãrẽ, Õ'acʉ̃ macʉ̃ cʉ̃ a'ti'quere masĩ'i. Cʉ̃ marĩrẽ Õ'acʉ̃ diacjʉ̃ nigʉ̃rẽ masĩdutigʉ tʉ'omasĩse o'ocʉ niwĩ. Marĩ Jesucristo me'rã nírã, cʉ̃ pacʉ Õ'acʉ̃pʉreta ni'i. Jesucristo Õ'acʉ̃ nimi. Cʉ̃ta catinu'cũgʉ̃ marĩ catinu'cũatjere o'omi.

21 Apeye, masã na queose yee ẽjõpeo'quenojõrẽ ẽjõpeoticã'ña. Õ'acʉ̃ se'sarore ẽjõpeoya. Nipe'tise apeyenojõ yʉ'rʉoro Õ'acʉ̃rẽ ma'iña.

Tojota weeroʉasa'a.

Tocã'rõta oja'a.

Juã

Nimʉ'tãrĩ pũrĩ be'ro Juã ojáca pũrĩ ni'i

A'ti pũrĩ a'tiro weero ojano'pã nise ni'i

Juã Jesucristore ẽjõpeorãrẽ sʉ'ori nigʉ̃ weronojõ Õ'acʉ̃ yarã cʉ̃ bese'cãrãrẽ ojacʉ niwĩ. Queoro weesetisere, a'merĩ ma'isetisere ojacʉ niwĩ. Nisoose me'rã bu'eri masãrẽ tʉ'omasĩdutigʉ ojacʉ niwĩ.

A'merĩ ma'idutise ni'i

1 Yʉ'ʉ Jesucristore ẽjõpeorãrẽ sʉ'ori nirĩ masʉ̃ ni'i. Yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ Õ'acʉ̃ bese'core oja'a. Mʉ'ʉ põ'rã quẽ'rãrẽ oja'a. Yʉ'ʉ mʉsãrẽ diacjʉ̃ta ma'i'i. Yʉ'ʉ se'saro mʉsãrẽ ma'igʉ̃ weewe'e. Nipe'tirã diacjʉ̃ cjase Jesucristo ye quetire tʉ'o'cãrã mʉsãrẽ ma'ima.

2 Cʉ̃ ye quetire ʉ̃sã ye ejeripõ'rãrĩpʉ cʉo'o. Tojo weerã mʉsãrẽ pũrõ ma'i'i. Te quetire cʉonu'cũcã'rãsa'a.

3 Marĩ pacʉ Õ'acʉ̃, tojo nicã cʉ̃ macʉ̃ Jesucristo marĩ wiogʉ mʉsãrẽ a'tiro weeato. Añurõ wee, mʉsãrẽ pajaña'a, ejerisãjãcã weeato. Tere wéégʉ, diacjʉ̃ nise ma'ise me'rã weeato.

4 Ni'cãrẽrã mʉ'ʉ põ'rãrẽ bocaejawʉ. Narẽ diacjʉ̃ Õ'acʉ̃ duti'caronojõta weecã ĩ'awʉ̃. Tere ĩ'agʉ̃, pũrõ e'catiwʉ.

5 Ni'cãrõacã mʉ'ʉrẽ nigʉ̃ti. Marĩ a'merĩ ma'irõʉa'a. A'te apeye ma'ma dutise mejẽta ni'i. Maata marĩ cʉo'que ni'i.

6 Marĩ a'merĩ ma'írã, Õ'acʉ̃ dutisere weerã wee'e. Cʉ̃ marĩrẽ a'merĩ ma'iduticʉ niwĩ. A'te mʉsã tʉ'otoja'quepʉ ni'i.

Nisoori masãrẽ ẽjõpeoticã'ña nise ni'i

7 A'ti turipʉre pãjãrã weremaasoosijari masã nima. Na, “Jesucristo masʉ̃ marĩ weronojõ upʉtigʉ a'ticʉ niwĩ” nisere ẽjõpeotima. Náta Jesucristore ĩ'atu'tiri masã nima.

8 Mʉsã tʉ'omasĩña. Na weresere ẽjõpeoticã'ña. Mʉsã tere ẽjõpeorã, Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ o'obo'quere bajuriorã weebosa'a. Na weresere tʉ'otirã pe'e, Õ'acʉ̃ nipe'tise mʉsãrẽ o'oatjere bocarãsa'a. Cʉ̃ mʉsãrẽ añurõ weese wapa o'ogʉsami.

9 Jesucristo bu'e'que dia'cʉ̃rẽ bu'etigʉ, no'o cʉ̃ ʉaro, yʉ'rʉoro were-morẽsu'ugʉnojõ Õ'acʉ̃rẽ moomi. Jesucristo cʉ̃ bu'e'que se'sarore weregʉ Õ'acʉ̃ me'rã añurõ nisami. Tojo nicã cʉ̃ macʉ̃ me'rã añurõ nicã'mi.

10 Ãpẽrã Jesucristo ye quetire mejẽcã bu'eri masã mʉsã ya wi'ipʉ etacã, narẽ sõrõticã'ña. Narẽ utamurã, “Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ añurõ weeato”, niticã'ña.

11 Mʉsã narẽ tojo nírã, na me'rãcjãrã wa'arã weebosa'a. Mʉsã na ña'arõ weesere bu'ipejarã weebosa'a.

Juã cʉ̃ ojatʉo'que ni'i

12 Yʉ'ʉ peje waro nisĩ'rĩse cʉomi'i, cʉogʉ pe'e. A'ti pũrĩpʉre ojasome. Yʉ'ʉ basuta topʉ wa'a, mʉsã me'rã ucũgʉ̃ti. Marĩ tojo wéérã, e'catirãsa'a.

13 Mʉ'ʉ acabijo põ'rã mʉ'ʉrẽ añudutima. Co quẽ'rã Õ'acʉ̃ bese'co nimo. Tocã'rõta oja'a.

Juã

Pʉa pũrĩ be'ro Juã ojáca pũrĩ ni'i

A'ti pũrĩ a'tiro weero ojano'pã nise ni'i

Juã a'ti pũrĩrẽ Jesucristore ẽjõpeogʉ Gayo wãmetigʉre ojacʉ niwĩ. Jesucristore ẽjõpeogʉ, mʉ'ʉ ãpẽrãrẽ añurõ weesetiaporo nígʉ̃, cʉ̃rẽ ojacʉ niwĩ. Demetrio wãmetigʉ cʉ̃ queoro weeseti'quere ojacʉ niwĩ.

Diótrefes wãmetigʉma cʉ̃ ña'arõ weesere ne tʉ'saticʉ niwĩ.

Gayo ye queti ni'i

1 Yʉ'ʉ Jesucristore ẽjõpeorãrẽ sʉ'ori nirĩ masʉ̃ ni'i. Gayo yʉ'ʉ me'rãcjʉ̃ yʉ'ʉ ʉpʉtʉ maigʉ̃rẽ, mʉ'ʉrẽ oja'a. Mʉ'ʉrẽ diacjʉ̃ta ma'i'i.

2 Yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩbosagʉ wee'e. “Nipe'tise mʉ'ʉ ye cjase añurõ wa'ato. Mʉ'ʉ Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeose añurõ wa'aronojõta wa'ato. Apeye quẽ'rã, duti mʉ'ʉrẽ wa'aticã'to”, ni sẽrĩbosa'a Õ'acʉ̃rẽ.

3 Yʉ'ʉ pũrõ e'cati'i. Ãpẽrã Jesure ẽjõpeorã mʉ'ʉ ye quetire miiejawã. Mʉ'ʉ añurõ Õ'acʉ̃ ʉaro weenu'cũgʉ̃ weeaporo.

4 Yʉ'ʉ bu'e'cʉ queoro weecã tʉ'ogʉ, e'catiyʉ'rʉasa'a. ¿De'ro wee yʉ'ʉ mʉ'ʉrẽ nemorõ e'catimasĩbosaʉ?

5 Mʉ'ʉ nipe'tirã ãpẽrã mʉ'ʉ tiropʉ ejarãrẽ añurõ weesetigʉ weeaporo. Ʉpʉtʉ waro apesecjãrã mʉ'ʉ ĩ'amasĩtirãrẽ weetamuaporo.

6 Na ʉ̃sã nerẽwʉaropʉ mʉ'ʉ ye cjasere, ãpẽrãrẽ mʉ'ʉ ma'isere werewã. Mʉ'ʉ tiropʉ ejarãrẽ narẽ tojo weetamunu'cũcã'ña. Mʉ'ʉ tojo weecã, na añurõ Õ'acʉ̃ ʉaronojõta apesepʉre yʉ'rʉamasĩrãsama.

7 Na Jesucristore ẽjõpeotirã weetamusere ñe'erõ marĩrõ Jesucristo ye quetire werewã'cãrã weema.

8 Tojo weerã Jesucristore ẽjõpeorã marĩ pe'e narẽ weetamurõʉa'a. Marĩ narẽ weetamurã, na me'rã da'rarã wee'e.

Diótrefes wãmetigʉ cʉ̃ ña'arõ wee'que ni'i

9 Yʉ'ʉ mʉsãrẽ ni'cã pũrĩ ojawʉ. Diótrefes mʉsã wiogʉ nisĩ'rĩgʉ̃ weeapʉ. Tojo weegʉ ʉ̃sã duti'quere ʉatiapʉ.

10 Yʉ'ʉ mʉsã tiropʉ wa'agʉ, cʉ̃rẽ mʉsã ĩ'orõpʉ weregʉti cʉ̃ ʉ̃sãrẽ ucja'quere, ʉ̃sãrẽ nisoo'quere. A'te dia'cʉ̃ nitiaporo. Ãpẽrã Jesucristore ẽjõpeorã topʉ ejacã, narẽ ñe'etiapʉ. Ãpẽrã narẽ añurõ ñe'esĩ'rĩrãrẽ ñe'edutitiapʉ. Narẽ ñe'ecãma, na me'rã ninemodutitiacjʉ niapʉ.

11 Ña'arã na weesere ĩ'acũuticã'ña. Añurõ weerã̃ pe'ere ĩ'acũuña. Añurõ weerã̃ Õ'acʉ̃ yarã nima. Ña'arõ weerã̃ Õ'acʉ̃rẽ masĩtisama.

Demetrio cʉ̃ añurõ weese ni'i

12 Nipe'tirã Demetriore añurõ ucũma. Õ'acʉ̃ ʉaronojõta queoro weeapʉ. Ʉsã quẽ'rã cʉ̃rẽ tojota ĩ'awʉ̃. Mʉsã masĩ'i. Ʉsã diacjʉ̃ta ucũ'u.

Juã cʉ̃ añudutise ni'i

13 Yʉ'ʉ peje waro ucũse cʉomi'i, cʉogʉ pe'e. A'ti pũrĩpʉre ojasome.

14 Yʉ'ʉ maata topʉ wa'acã, marĩ a'merĩ utamurãsa'a.

15 Añurõ wa'ato mʉ'ʉrẽ. A'tocjãrã yʉ'ʉ me'rãcjãrã mʉ'ʉrẽ añudutima. Nipe'tirã topʉ nirã̃ marĩ me'rãcjãrã añuato.

Tocã'rõta oja'a.

Juã

Juda cʉ̃ ojáca pũrĩ ni'i

A'ti pũrĩ a'tiro weero ojano'pã nise ni'i

A'ti pũrĩrẽ Juda, Santiago Jesucristore ẽjõpeorãrẽ sʉ'ori wejepeogʉ acabiji nicʉ niwĩ.

Queoro bu'ese Jesucristo ye queti na tʉ'o'quere du'usĩ'rĩcã tʉ'ogʉ ojacʉ niwĩ. Tojo nicã nisoose me'rã bu'erãrẽ tʉ'omasĩdutigʉ, Jesucristore ẽjõpeonu'cũdutigʉ ojacʉ niwĩ.

Juda Õ'acʉ̃ yarãrẽ ojase ni'i

1 Yʉ'ʉ Juda Jesucristore da'rawã'ñaco'tegʉ Santiago acabiji mʉsãrẽ añuduti'i. Marĩ pacʉ Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ cʉ̃ põ'rã niato nígʉ̃ besecʉ niwĩ. Cʉ̃ mʉsãrẽ ma'imi. Jesucristo mʉsãrẽ ẽjõpeonu'cũcã'to nígʉ̃ co'temi. A'ti pũrĩrẽ mʉsãrẽ oja'a.

2 Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ pajaña'se, ejerisãjãse, ma'ise cʉoyʉ'rʉmajãcã weeato.

Nisoose me'rã bu'ese cjase ni'i

3-4 Yʉ'ʉ mairã, Õ'acʉ̃ marĩ Jesucristo yʉ'rʉono'cãrãrẽ añurõ weesere mʉsãrẽ pũrõ ojasĩ'rĩmiwʉ̃. Tojo weesĩ'rĩ'cʉ nimigʉ̃, ni'cãrõacãrẽ "A'te pe'ere ojacã añutʉ'sa'a" ni wãcũ'u majã. Ãpẽrã nisoose me'rã bu'ecã, ẽjõpeoticã'ña. Õ'acʉ̃ Jesucristore ẽjõpeodutigʉ cũu'que pe'ere wãcũtutua, ẽjõpeonu'cũcã'ña. Cʉ̃ tere ni'cãti me'rãta marĩ cʉ̃ yarãrẽ o'odojacʉ niwĩ. Nisoori masã me'rĩse me'rã mʉsã me'rã a'mesʉ'acãrã niwã. Na Õ'acʉ̃rẽ mooma. A'tiro nisama: "Õ'acʉ̃ marĩ ña'arõ wee'quere acobojoyucã, no'o ʉaro marĩ upʉ ʉaripejasenojõrẽ weemasĩ'i", nisama. Õ'acʉ̃ ma'ígʉ̃ weese pe'ere dojorẽsama. Jesucristo marĩ wiogʉ ni'cʉ̃ nigʉ̃rẽ ʉatisama. Cʉ̃rẽ "Õ'acʉ̃ macʉ̃ mejẽta nimi", nisama. Dʉporopʉ Õ'acʉ̃ ye queti ojáca pũrĩpʉ na tojo weerãrẽ "Bu'iri da'reno'rãsama", nitojano'caro niwʉ̃. Tojo weerã wãcũtutuaya. Nisoori masã dutisere weeticã'ña. Narẽ a'tiro niña: "Õ'acʉ̃ marĩrẽ ẽjõpeodutise dia'cʉ̃ queoro ni'i. Mʉsã bu'ese pũrĩcã diacjʉ̃ niwe'e", niña narẽ.

5 Mʉsã masĩ'quepʉre apaturi wãcũdutigʉ mʉsãrẽ weregʉti. Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cãrãrẽ bu'iri da'resami. Dʉporopʉ Õ'acʉ̃ ʉ̃sã ñecʉ̃sʉmʉa Israe curuacjãrãrẽ yʉ'rʉocʉ niwĩ. Na Egiptopʉ pi'eti'cãrãrẽ aperopʉ miiwijacʉ niwĩ. Be'ro cʉ̃ tojo weecã ĩ'amirã, ãpẽrã cʉ̃rẽ ẽjõpeoticãrã niwã. Tojo weegʉ narẽ bu'iri da're bajuriobutiacʉ niwĩ.

6 Apeye quẽ'rãrẽ wãcũña. Dʉporopʉ ãpẽrã ʉ'mʉsecjãrã Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã nimi'cãrã cʉ̃rẽ yʉ'rʉnʉ'cãcãrã niwã. Õ'acʉ̃ narẽ dutise cũumi'quere yʉ'rʉnʉ'cãrã, añurõpʉ nimi'cãrã cõ'owijaacãrã niwã. Tojo weegʉ Õ'acʉ̃ cʉ̃rẽ wereco'terã nimi'cãrãrẽ na'itĩ'arõpʉ cõme dari me'rã dʉ'tecũucõ'acʉ niwĩ. Cʉ̃ nipe'tirãrẽ beseatji nʉmʉ nicã, narẽ bu'iri da'rebutiagʉsami. Narẽ pi'etinu'cũdutigʉ pecame'epʉ cõ'abajuriogʉsami.

7 Sodoma, Gomorra, tojo nicã te pʉ'to cjase macãrĩ na ña'arõ wee'que quẽ'rãrẽ wãcũña. Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã nimi'cãrã weronojõ te macãrĩcjãrã quẽ'rã ña'arõ weecãrã niwã. Na nʉmosãnumia nitirãrẽ a'metãrãcãrã niwã. Apeye quẽ'rãrẽ ʉmʉa se'saro numia me'rã weewʉasenojõrẽ weecãrã niwã. Numia quẽ'rã tojota weecãrã niwã. Na ña'arõ wee'que

wapa Õ'acũ̃ bu'iri da'regu̇, narẽ ũ̃jũ̃acõ'acu̇ niwĩ. Nipe'tirã ña'arã na weronojõta pecame'e pe'titiri me'epu̇ bu'iri da'reno'rãsama nisere masĩyudutigu̇ narẽ tojo weecu̇ niwĩ.

8 A'tiro nicã quẽ'rãrẽ mu̇sã wa'teropu̇ nirã̃ na nisoori masã todu̇porocjãrãpu̇ weronojõ ña'arõ weema. Tu̇'omasĩtirã weronojõ na ña'arõ weesĩ'rĩsere no'o u̇aro weesama. Tere wéérã, na basu na upu̇re dojorẽsama. Tojo nicã Õ'acũ̃ dutisere yu̇'ru̇nu̇'cãsama. Ape turicjãrã u̇'mu̇sepu̇ nirã̃ tutuarãrẽ bujicã'sama.

9 Ʊ'mu̇secjãrã Õ'acũ̃rẽ wereco'terã wiogu̇ Miguemarĩcã tojo bujicã'ticu̇ niwĩ. Du̇poropu̇ Moisé wẽ́rĩca be'ro Migue wãtĩ me'rã Moisé ya upu̇re du̇'sasocãrã niwã. Migue cũ̃ basu wãtĩrẽ ne cã'rõ tu'ti bujicã'ticu̇ niwĩ. A'tiro pe'e nicu̇ niwĩ: “Õ'acũ̃ yu̇'u̇ wiogu̇ mu̇'u̇rẽ tu'tiato”, nicu̇ niwĩ.

10 Nisoori masã pũrĩcã na tu̇'omasĩtisere no'o u̇aro ucũma'asama. A'ti turi cjase na no'o weerobajuro weese dia'cũ̃rẽ masĩsama. Wa'icu̇rã tu̇'omasĩtirã weronojõ nima. Na tu̇'oña'rõbajuro tu̇'oña'sama. Te me'rã na bu'iri da're bajuriono'rãsama.

11 Ña'arõ wa'arosa'a narẽ. Du̇porocjũ̃pu̇ Caĩ cũ̃ acabiji Abere u̇ogu̇ cũ̃rẽ wẽjẽ'caro weronojõ ña'arõ weema. Tojo nicã Balaã wãmetigu̇ wee'caro weronojõ weema. Cũ̃ niyeru u̇ayu̇'ru̇agu̇, Õ'acũ̃ dutisere yu̇'ru̇nu̇'cãcu̇ niwĩ. Apĩ Coré wãmetigu̇ wee'caro weronojõ weema. Cũ̃, wiorã Õ'acũ̃ cũu'cãrãrẽ yu̇'ru̇nu̇'cãcu̇ niwĩ. Cũ̃ tojo wee'que bu'iri Õ'acũ̃ cũ̃rẽ bu'iri da'regu̇, wẽrĩcã weecu̇ niwĩ. Na nisoori masãrẽ Caĩ, Balaã, Coreré bu'iri da're'caronojõta Õ'acũ̃ narẽ bu'iri da'regu̇sami.

12 Nisoori masã, mu̇sã Jesucristore ẽjõpeorã nerẽ ba'ari curare bopoyoro weerã weesama. Mu̇sã me'rã sĩ'rĩ, ba'atamurã, na ye cjase dia'cũ̃rẽ wãcũrã, ña'arõ weesama. Narẽ wiopesase marĩsa'a. Ãpẽrãrẽ wãcũtimirã, na basu ba'a yapisĩ'rĩsama. Aco pejatimirõ, acocurari wĩ'rõ wẽecã, tuuwã'cãrõ weronojõ nisama. Te curari aco pejatiro weronojõ masãrẽ añuse ĩ'otisama. Yucu̇du̇ca du̇catiri cura apeyepagu̇ du̇ca marĩsepagu̇ weronojõ nico'tesama. Na Õ'acũ̃ yere bu'emirã, queoro weetirã, du̇ca marĩrã weronojõ nisama. Na, masã du̇ca marĩcju̇re paacõ'ano'cu̇ weronojõ nisama. Narẽ ne cã'rõ añurõ weese marĩsa'a.

13 Pã'cõrĩ maa pajiri maa cjase ña'ase sa'pori sumutopu̇ paaqueõ'o'que weronojõ nima. Na ucũme'rĩmirã, ña'ase bopoyase dia'cũ̃rẽ weenu'cũsama. Ñocõa bu̇ru̇bajudutidijarã weronojõ nima. Diacjũ̃ca ma'a cjasere du'urã, na'itĩ'arõpu̇ bu'iri da're bajuriono'rãsama.

14 Du̇porocjũ̃pu̇ Enoc wãmetigu̇ Õ'acũ̃ cũ̃rẽ masĩse o'oro me'rã na nisoori masãrẽ bu'iri da'reatjere weremu̇'tãcu̇ niwĩ. Marĩ ñecũ̃ Adã̃ pãrãmi nituriagu̇pu̇ nicu̇ niwĩ Enoc. Seis turiri be'rocjũ̃ nicu̇ niwĩ. Cũ̃, be'ropu̇ wa'atjere a'tiro nicu̇ niwĩ: “Marĩ wiogu̇ pãjãrã u̇'mu̇secjãrã cũ̃rẽ wereco'terã me'rã a'tigu̇sami.

15 Nipe'tirã masãrẽ besegu̇ a'tigu̇sami. Ña'arã na ña'arõ wee'quere be-sepe'ocũ̃sami. Tojo nicã dicu̇se ña'arã cũ̃rẽ ña'arõ ucũ'quere besegu̇sami. Na tojo wee'que wapa, bu'iri da'regu̇sami”, ni ojayucu̇ niwĩ Enoc.

16 Nisoori masã nipe'tisere tu̇'satisama; “Ña'a ni'i”, nisama. Na u̇aro dia'cũ̃rẽ weesĩ'rĩsama. Masĩrã waro weronojõ ucũma'asama. Na yere u̇asãrã, ãpẽrãrẽ añurõ ucũta'sasama.

Jesucristore ẽjõpeorãrẽ werecasa'que ni'i

17 Yʉ'ʉ mairã, marĩ wiogʉ Jesucristo besecũú'cãrã mʉsãrẽ todʉporopʉ
ní'quere wãcũña.
18 Mʉsãrẽ a'tiro nicãrã niwã: “A'ti ʉmʉco pe'tiati dʉporo masã no'o
ʉaro Õ'acʉ̃ yere bujicã'rãsama. Õ'acʉ̃rẽ ʉatirã, na ña'arõ ʉaripejasere
weerãsama”, nicãrã niwã.
19 Jesucristore ẽjõpeorãrẽ dʉcawaticã weesama. Na ña'ase ʉaripejase
dia'cʉ̃rẽ weesama. Espíritu Santure mooma.
20 Mʉsã pũrĩcã yʉ'ʉ mairã, Jesucristore nemorõ ẽjõpeo,
wãcũtutuawã'cãña. Mʉsã ẽjõpeose diacjʉ̃ nise ni'i. Õ'acʉ̃rẽ sẽrĩrã,
Espíritu Santu mʉsãrẽ masĩse o'ose me'rã sẽrĩña.
21 Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ ma'isere wãcũnu'cũcã'ña. Acobojoticã'ña. Marĩ
wiogʉ Jesucristo marĩrẽ pajaña'gʉ̃, cʉ̃ me'rã catinu'cũsere o'ogʉsami. Cʉ̃
o'oatjere e'catise me'rã co'teyuya.
22 Ãpẽrã Jesucristo yere “¿Diacjʉ̃ta nisariba?” nirãrẽ pajaña'ña. Narẽ
añurõ ẽjõpeocã weeya.
23 Ãpẽrã nisoori masã bu'esere siruturãrẽ diacjʉ̃nʉ'cõña. Wi'i ʉ̃jʉ̃rĩ wi'i
po'peapʉ nirãrẽ wejewijaarã weronojõ narẽ pecame'epʉ wa'abo'cãrãrẽ
yʉ'rʉcã weeya. Ãpẽrã ña'ase weepoyʉ'rʉa'cãrãrẽ weetamusĩ'rĩrã, pa-
jaña'ña. Mʉsãpʉ na ña'arõ weesere pẽ'rĩpejari nírã, ne cã'rõ na tojo
weesere ʉaticã'ña.

Õ'acʉ̃rẽ e'catitʉose ni'i

24-25 Õ'acʉ̃ tutuayʉ'rʉgʉ marĩ ña'arõ weeri nígʉ̃, cã'mota'amasĩsami.
Tojo nicã cʉ̃ tutuase me'rã cʉ̃ tiro, cʉ̃ asisteropʉ marĩrẽ bu'iri marĩrã
nidutigʉ miamasĩsami. Topʉre e'catiyʉ'rʉarãsa'a. Õ'acʉ̃ ni'cʉ̃ nigʉ̃́
marĩ wiogʉ Jesucristo wẽrĩse me'rã marĩ pecame'epʉ wa'abo'cãrãrẽ
yʉ'rʉocʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ nipe'tirã “Añuyʉ'rʉami, nipe'tirã bu'ipʉ wiogʉ nimi”,
wiopesase me'rã ni ẽjõpeoato. “Nipe'tirã a'ti turicjãrãrẽ dutigʉ wiogʉ
waro nimi”, niato. “Ne waropʉ, a'tiro nicã, be'ropʉ quẽ'rãrẽ mejãrõta
nimi”, ninu'cũato. Tojota nirõʉa'a.
Tocã'rõta oja'a.
Juda

Be'ropʉ wa'atjere Jesucristo Juãrẽ wéréca pũrĩ ni'i

A'ti pũrĩ a'tiro weero ojano'pã nise ni'i

A'ti pũrĩrẽ Juã sõ'oní'que pũrĩrẽ oja'cʉta ojacʉ niwĩ. Cʉ̃ bu'iri da'rero Patmos wãmetiri nʉcʉ̃rõpʉ nígʉ̃, ojacʉ niwĩ.

A'ti pũrĩ Õ'acʉ̃ cʉ̃ ʉa'caronojõta be'ropʉre a'tiro weegʉsami nisere wereri pũrĩ ni'i.

Juã quẽ'egʉ̃ weronojõ cʉ̃ ĩ'a'quere ojacʉ niwĩ.

Cʉ̃ siete Jesucristore ẽjõpeose cururicjãrã Asiapʉ nirãrẽ ojacʉ niwĩ.

Jesucristo Juãrẽ quẽ'ese weronojõ ĩ'o'que ni'i

1 A'ti pũrĩ be'ropʉ wa'atjere Jesucristo wereri pũrĩ ni'i. Õ'acʉ̃ Jesucristore "Cã'rõacã be'ro a'tiro wa'arosa'a", ni ĩ'ocʉ niwĩ. Cʉ̃ Jesucristore ẽjõpeorãrẽ tere masĩdutigʉ tojo werecʉ niwĩ. Be'ro Jesucristo yʉ'ʉ Juã wãmetigʉre tere wereturiawĩ. Cʉ̃ Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ ʉ'mʉsecjʉ̃ me'rã tojo weewĩ. Yʉ'ʉta Jesucristore da'rawã'ñaco'tegʉ ni'i.

2 Yʉ'ʉ ĩ'a'que nipe'tisere weregʉti. Yʉ'ʉ tʉ'o'que quẽ'rãrẽ weregʉti. Õ'acʉ̃ ucũ'quere Jesucristo yʉ'ʉre añurõ werewĩ.

3 A'ti pũrĩ oja'caronojõ wa'atjo cã'rõ dʉ'sa'a. No'o a'ti pũrĩrẽ Jesucristore ẽjõpeorãrẽ bu'egʉnojõ e'catise bocagʉsami. Tojo nicã a'ti pũrĩ Õ'acʉ̃ o'o'quere bu'ecã tʉ'orã pe'e quẽ'rã e'catise bocarãsama. No'o na a'ti pũrĩpʉ oja'quere diacjʉ̃ weerãnojõ e'catise bocarãsama.

Juã Jesucristore ẽjõpeose cururicjãrãrẽ oja'que ni'i

4 Yʉ'ʉ mʉsã Asiapʉ nirã̃ siete Jesucristore ẽjõpeose cururicjãrãrẽ oja'a. Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ añurõ weeato. Mʉsãrẽ añurõ ejerisãjãcã weeato. Õ'acʉ̃ ne waropʉta ní'cʉ nimi. A'tiro nicã quẽ'rãrẽ ninu'cũcã'mi. Be'ropʉ quẽ'rãrẽ apaturi a'tigʉsami. Õ'acʉ̃ wiogʉ dujiri cũmurõ pʉ'to siete Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã bajutirã nu'cũma. Na topʉ nu'cũrã Espíritu Santure nipe'tise tutuase cʉogʉ nimi, nisĩ'rĩrã weema. Na quẽ'rã mʉsãrẽ añurõ weeato.

5 Tojo nicã Jesucristo mʉsãrẽ añurõ weeato. Cʉ̃ Õ'acʉ̃ ye cjasere queoro weregʉ nimi. Cʉ̃ʉ̃ta nipe'tirã wẽrĩ'cãrã dʉporo masãmʉ'tã'cʉ nimi. Cʉ̃ nipe'tirã a'ti di'tacjãrã wiorãrẽ dutimi. Marĩrẽ ma'imi. Cʉ̃ wẽrĩgʉ̃, cʉ̃ ye dí me'rã marĩ ña'arõ wee'quere yʉ'rʉowĩ.

6 Cʉ̃ wẽrĩse me'rã marĩ wiorã wa'apã. Tojo nicã Õ'acʉ̃ yere da'rari masã sãjãpã. Cʉ̃ pacʉ dutisere da'rato nígʉ̃ marĩrẽ tojo weecʉ niwĩ. Cʉ̃rẽ añurõ e'catipeorã. Tojo tutuagʉ ninu'cũgʉ̃sami. Tojota niato.

7 Mʉsã tʉ'oya. Õ'acʉ̃ bese'cʉ Cristo o'mecururipʉ dijatigʉsami. Cʉ̃ a'ticã, nipe'tirã ĩ'arãsama. Tojo nicã cʉ̃rẽ wẽjẽ'cãrãpʉta ĩ'asãjãrãsama. Nipe'tirã a'ti di'tacjãrã cʉ̃ a'ticã ĩ'arã, utirãsama. Tojota wa'arosa'a.

8 Marĩ wiogʉ Õ'acʉ̃ tutuayʉ'rʉnʉ'cãgʉ̃ a'tiro nimi: "Yʉ'ʉta nimʉ'tãgʉ̃, nitʉogʉpʉ ni'i." Õ'acʉ̃ ne waropʉta ní'cʉ nimi. A'tiro nicã quẽ'rãrẽ ninu'cũmi. Be'ropʉ quẽ'rãrẽ apaturi a'tigʉsami.

Juã Jesucristore quẽ'ese weronojõ ĩ'a'que ni'i

9 Yʉ'ʉ Juã mʉsã acaweregʉ weronojõ ni'i. Mʉsã weronojõta yʉ'ʉ quẽ'rã pi'eti'i. Marĩ ni'cãrõnojõ Õ'acʉ̃ põ'rã ni'i. Tojo nicã ña'arõ wa'acã, Jesucristo marĩrẽ wãcũtutuasere o'omi. Yʉ'ʉ Patmos wãmetiri nʉcʉ̃rõpʉ bu'iri da'reri wi'ipʉ niwʉ̃. Õ'acʉ̃ ye queti, Jesucristo ucũ'quere werese ye bu'iri topʉ niwʉ̃.

10 A'tiro wa'awʉ yʉ'ʉre. Ni'cã soorinʉmʉ Espíritu Santu tutuaro me'rã quẽ'ese weronojõ ĩ'owĩ. Wãcũña marĩrõ yʉ'ʉ sẽ'ema pe'e tutuaro ucũcã tʉ'owʉ. Cʉ̃ ucũse coroneta putiro weronojõ bʉsʉwʉ.

11 Cʉ̃ yʉ'ʉre a'tiro niwĩ:

—Yʉ'ʉta nimʉ'tãgʉ̃, nitʉogʉpʉ ni'i. Nipe'tise mʉ'ʉ ĩ'asere ni'cã pũrĩpʉ ojaya. Mʉ'ʉ oja'quere Asiapʉ nirã siete cururi Jesucristore ẽjõpeose cururicjãrãrẽ o'óya. Na a'ticʉrã nima: Éfesocjãrã, Esmirnacjãrã, Pérgamocjãrã, Tiatiracjãrã, Sardicjãrã, Filadelfiacjãrã, tojo nicã Laodiceacjãrãrẽ o'óya, niwĩ.

12 Cʉ̃ tojo ucũcã tʉ'ogʉ, yʉ'ʉ ¿noa niti? nígʉ̃, majãmiĩ'awʉ̃. Sietepagʉ sĩ'ose uru me'rã wee'quepagʉre ĩ'awʉ̃.

13 Tepagʉ wa'teropʉ ni'cʉ̃ masʉ̃rẽ ĩ'awʉ̃. Cʉ̃ su'tiro yoarojore sãñawĩ. Cʉ̃ cutiropʉ uru me'rã wééca dare dʉ'tewĩ.

14 Cʉ̃ poari añurõ butise poari niwʉ̃. Cʉ̃ caperi pe'e pecame'e ʉ̃jʉ̃rĩ põ'rã weronojõ asiwʉ.

15 Cʉ̃ dʉ'pocãrĩ cõme asipa'acjʉ pecame'epʉ ʉ̃jʉ̃rõ weronojõ niwʉ̃. Cʉ̃ ucũse peje maarĩ pu'eeja o'mabʉrose weronojõ bʉsʉwʉ.

16 Cʉ̃ diacjʉ̃camocãpʉ siete ñocõarẽ cʉowĩ. Cʉ̃ ʉseropʉ ni'cã pjĩ wiori pjĩrẽ cʉowĩ. Ti pjĩ pʉ́aperi osoyojaca pjĩ niwʉ̃. Cʉ̃ diapoa ʉmʉcocjʉ̃ mujĩpũ ʉpʉtʉ asistero weronojõ niwʉ̃.

17 Cʉ̃rẽ ĩ'aʉcʉagʉ, wẽrĩgʉ̃ weronojõ cʉ̃ dʉ'pocãrĩ tiro bʉ'rʉque'acãti. Yʉ'ʉ tojo wa'acã ĩ'agʉ̃, cʉ̃ diacjʉ̃camocã me'rã ñapeo, yʉ'ʉre niwĩ:

—Uiticã'ña. Yʉ'ʉta nimʉ'tãgʉ̃, nitʉogʉpʉ ni'i.

18 Catinu'cũgʉ̃ ni'i. Todʉporopʉre wẽrĩwʉ̃. Ni'cãrõacãrẽ catinu'cũcã'a. Yʉ'ʉ masãrẽ wẽrĩdutimasĩ'i. Pecame'epʉ wa'adutimasĩ'i. Ãpẽrã quẽ'rãrẽ "Pecame'epʉ wa'asome", nímasĩ'i.

19 Mʉ'ʉ ĩ'a'quere, ni'cãrõacã nisere ojaya. Be'ropʉ mʉ'ʉ ĩ'atje quẽ'rãrẽ ojaya.

20 Apeyere masã todʉporopʉ masĩno'ña marĩ'quere weregʉti. Ã'rã siete ñocõa a'tiro nisĩ'rĩrã weema. Na yʉ'ʉre ẽjõpeose cururicjãrã wiorã sʉ'ori nirã nima. Siete sĩ'ose uru me'rã wee'quepagʉ quẽ'rã a'tiro nisĩ'rĩrõ wee'e. Te ticʉsepagʉ yʉ'ʉre ẽjõpeose cururicjãrã nima, nisĩ'rĩrõ wee'e, niwĩ.

2

Éfesocjãrãrẽ oja'que ni'i

1 Jesucristo a'tiro niwĩ:

"Éfesocjãrã, yʉ'ʉre ẽjõpeori curuacjãrã wiogʉ sʉ'ori nigʉ̃rẽ a'tiro ni ojaya: 'Yʉ'ʉ siete ñocõarẽ diacjʉ̃camocãpʉ cʉo'o. Tojo nicã siete sĩ'ose uru me'rã wee'quepagʉ wa'teropʉ sija'a.

2 Nipe'tise mʉsã weesere yʉ'ʉ masĩ'i. Mʉsã da'rase, mʉsã wãcũtutuasere masĩ'i. Tojo nicã ña'arõ weerãrẽ mʉsã ʉatisere masĩ'i. Mʉsã basu ãpẽrã na nisetisere ĩ'amasĩ'i. Na "Jesucristo besecʉ́ú'cãrã ni'i",

nima. Tojo nimirã, nitima. Tojo weerã narẽ ĩ'arã, “Nisoorã nima”, ni'i. Mʉsã na tojo weesere masĩ'i.
3 Yé cjasere da'rarã, mʉsã ʉpʉtʉ pi'etiwʉ. Mʉsã te pi'etisere nʉ'cãwʉ̃.
4 ” ’Mʉsã añurõ weemicã, apeyenojõ mʉsãrẽ werenemosĩ'rĩ'i. A'tiro ni'i. Mʉsã ne waro ma'inʉ'cã'caro weronojõ weewe'e.
5 Tojo weerã mʉsã ne waropʉ añurõ wee'quere wãcũña. Mʉsã ña'arõ wee'quere bʉjawetiya. Ne waropʉ niseti'quereta weeya tja. Mʉsã dʉcayuticã, mʉsã ya curuacjãgʉ̃ sĩ'ocjʉre cõ'agʉ̃ti.
6 Apeye mʉsã weese pe'e añu ni'i. Nicolaíta wãmetiri curuacjãrã weesetisere mʉsã ne cã'rõacã ʉawe'e. Yʉ'ʉ quẽ'rã tere ne ʉawe'e.
7 ” ’Espíritu Santu Jesucristore ẽjõpeorãrẽ ucũmi. O'meperi cʉorã cʉ̃ ucũsere tʉ'oya. A'tiro ni'i. Yʉ'ʉ pacʉ tiro añurõ Paraíso wãmetiropʉ ni'cãgʉ̃ yucʉgʉ ni'i. Añurõ wee yʉ'rʉwetirã ẽjõpeodu'utirã tigʉ dʉcare ba'a, catinu'cũrãsama’, ni ojaya”, niwĩ.

Esmirnacjãrãrẽ oja'que ni'i

8 Apaturi Jesucristo ninemowĩ tja:

“Esmirnacjãrã, yʉ'ʉre ẽjõpeori curuacjãrã wiogʉ sʉ'ori nigʉ̃́ quẽ'rãrẽ a'tiro ojaya: ‘Yʉ'ʉta nimʉ'tãgʉ̃, nitʉogʉpʉ ni'i. Yʉ'ʉ wẽrĩ masã'cʉ ni'i.
9 Nipe'tise mʉsã weesere masĩ'i. Mʉsã pi'etise, pajasecʉosere masĩ'i. Tojo pajasecʉomirã, peje cʉorã weronojõ ni'i. Apeyere masĩ'i. Ãpẽrã “Judío masã ni'i”, nima. Tojo nimirã, mʉsãrẽ ña'arõ ucũma. Na judío masã waro nitima. Na wãtĩ ya curuacjãrã nima.
10 Mʉsã pi'etiatjere uiticã'ña. Wãtĩ ni'cãrẽrã mʉsã ẽjõpeosere du'udutigʉ bu'iri da'reri wi'ipʉ sãjãacã weegʉsami. Mʉsã yoat-icã diez nʉmʉrĩta pi'etirãsa'a. Tojo weemicã, téé wẽrĩrãpʉ tojota ẽjõpeoyapaticã'ña. Yʉ'ʉ tiropʉ mʉsãrẽ catinu'cũcã weegʉti.
11 ” ’Espíritu Santu Jesucristore ẽjõpeorãrẽ ucũmi. O'meperi cʉorã cʉ̃ ucũsere tʉ'oya. A'tiro ni'i. Queoro wee yʉ'rʉwetirã ẽjõpeodu'utirã pecame'epʉ wa'asome’, ni ojaya”, niwĩ.

Pérgamocjãrãrẽ oja'que ni'i

12 Jesucristo ninemowĩ tja:

“Pérgamocjãrã, yʉ'ʉre ẽjõpeori curuacjãrã wiogʉ sʉ'ori nigʉ̃́ quẽ'rãrẽ a'tiro ojaya: ‘Yʉ'ʉ pʉ́aperi osoyojaca pjĩ wiori pjĩrẽ cʉogʉ ni'i.
13 Yʉ'ʉ mʉsã nipe'tise weesere masĩpe'ocã'a. Mʉsã ya macã Pérgamo quẽ'rãrẽ masĩ'i. Ti macãpʉ wãtĩa wiogʉ dutiro cʉosami. Topʉ nimirã, mʉsã yʉ'ʉre sirutunu'cũ'u. Yʉ'ʉre ẽjõpeodu'uwe'e. Sõ'onícatero mʉsã ya macã wãtĩ nirõpʉre a'tiro wa'acaro niwʉ̃. Antipas wãmetigʉ Õ'acʉ̃ ye cjasere queoro werecʉ niwĩ. Ãpẽrã cʉ̃rẽ mʉsã wa'teropʉ nigʉ̃rẽ wẽjẽcõ'acãrã niwã. Tita quẽ'rãrẽ mʉsã yʉ'ʉre ne ẽjõpeodu'utiwʉ.
14 ” ’Apeye mʉsãrẽ a'tiro werese cʉo'o. Dʉporopʉ ni'cʉ̃ Balaã wãmetigʉ nicʉ niwĩ. Cʉ̃ Balac wãmetigʉre a'tiro bu'ecʉ niwĩ: “Mʉ'ʉ Israe curuacjãrãrẽ ña'arõ weedutiya”, nicʉ niwĩ. “Narẽ mʉsã ẽjõpeogʉre o'o'que di'ire ba'adutiya”, nicʉ niwĩ. Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, Balac na wẽjẽ ñubuepeo'que di'ire Israe curuacjãrãrẽ ba'aduticʉ niwĩ. Tojo nicã na ña'arõ a'metãrãbajaque'aticã weecʉ niwĩ. A'tocatero mʉsã wa'tero ni'cãrẽrã Balaã weeduti'quenojõrẽ sirutuma.
15 Apeye quẽ'rãrẽ ni'cãrẽrã yʉ'ʉ yabisere a'tiro weema. Nicolaíta wãmetiri curuacjãrã bu'esere sirutuma. Ne du'usĩ'rĩtima.

16 Tojo weerã nipe'tise mʉsã ña'arõ weesere bʉjawetiya. Mʉsã
dʉcayuticã, mʉsã tiropʉ wa'agʉti. Ya pjĩ wiori pjĩ ʉseropʉ cʉori pjĩ me'rã
mʉsãrẽ bu'iri da'regʉti.
17 ” ’Espíritu Santu yʉ'ʉre ẽjõpeorãrẽ ucũmi. O'meperi cʉorã cʉ̃
ucũsere tʉ'oya. Queoro wee yʉ'rʉwetigʉ ẽjõpeodu'utigʉre maná
wãmetise ʉ'mʉse cjasere ecagʉsa'a. Tojo nicã cʉ̃rẽ ʉ̃tãpe butiri pere
o'ogʉti. Ti pepʉ masĩno'ña marĩrĩ wãmerẽ ojano'rõsa'a. Ne ni'cʉ̃ te
wãmerẽ masĩsome. Ti pere cʉogʉ dia'cʉ̃ masĩgʉ̃sami’, ni ojaya”, niwĩ.

Tiatiracjãrãrẽ oja'que ni'i

18 Jesucristo ninemowĩ tja:
“Tiatiracjãrã, yʉ'ʉre ẽjõpeori curuacjãrã wiogʉ sʉ'ori nigʉ̃rẽ a'tiro
ojaya: ‘Yʉ'ʉ Õ'acʉ̃ macʉ̃ caperire pecame'e ʉ̃jʉ̃rĩ põ'rã weronojõ cʉogʉ
ni'i. Tojo nicã yʉ'ʉ dʉ'pocãrĩ cõme asipa'acjʉ weronojõ ni'i.
19 Nipe'tise mʉsã weesere masĩpe'ocã'a. Mʉsã ma'ise, ẽjõpeose, a'merĩ
weetamuse, wãcũtutuasere masĩ'i. Ni'cãrõacãrẽ mʉsã ne waro wee'caro
nemorõ añurõ weerã wee'e.
20 Tojo nimicã, apeye mʉsãrẽ weresĩ'rĩ'i. A'tiro ni'i. Mʉsã sõ'oníco
Jezabere cõ'awe'e. Co “Õ'acʉ̃ wereduti'quere wereturiago wee'e”, nimimo.
Tojo nimigõ, yʉ'ʉre da'raco'terãrẽ nisoosere bu'emo. Narẽ ña'arõ wee,
no'o ʉaro a'metãrãbajaque'aticã weemo. Tojo nicã wa'icʉ di'ire, na
yee'cʉre ẽjõpeose o'o'que di'ire ba'acã weemo.
21 Ti nʉmʉpʉ co ña'arõ wee'quere bʉjaweti dʉcayudutimiwʉ̃. Ne
dʉcayusĩ'rĩtimo. Co ña'arõ a'metãrãsere du'usĩ'rĩtimo.
22 Tojo weegʉ co ña'arõ weesere du'uticã ĩ'agʉ̃, core dutiticã weegʉti. Co
me'rã ña'arõ wee a'metãrãrãrẽ ʉpʉtʉ pi'eticã weegʉti.
23 Co põ'rãrẽ wẽrĩcã weegʉti. Tojo weecã, nipe'tirã Jesucristore ẽjõpeose
cururicjãrã a'tiro nirãsama: “Cʉ̃ masã tʉ'oña'sere masĩmi”, nirãsama.
“Na po'peapʉ wãcũsere, ʉ̃sã quẽ'rãrẽ masĩpe'ocã'mi”, nirãsama. “Marĩ
nisetisere queoro wapeyegʉsami”, nirãsama.
24 Ãpẽrã mʉsã Tiatirapʉ nirã̃ Jezabel bu'esere sirututirã, wãtĩa wiogʉ
ye cjase ya'yiosere masĩtirãnojõ pe'ere a'tiro nigʉ̃ti: “Mʉsãrẽ apeye
dutinemosome.
25 A'te dia'cʉ̃rẽ weeya. Mʉsã queoro weesetisere ne du'uticã'ña. Téé
yʉ'ʉ a'tiri curapʉ weenu'cũcã'ña.”
26 Queoro yʉ'ʉ ʉaronojõ wee yʉ'rʉweti ẽjõpeodu'utirã, tojota weeyap-
aticã'ña. Tojo weerãrẽ wiorã wa'acã weegʉti.
27 Yʉ'ʉ pacʉ yʉ'ʉre nipe'tise macãrĩcjãrã wiogʉ sõrõwĩ. Yʉ'ʉ quẽ'rã
narẽ mejãrõta sõrõgʉ̃ti. Yarã a'tiro weerãsama. Ña'arãrẽ tutuaro me'rã
dutirãsama. Cõmegʉ̃ me'rã bapari di'i me'rã yee'quepar ʉre paamʉtõrõ
weronojõ narẽ weerãsama.
28 Apeye quẽ'rãrẽ yʉ'ʉ ʉaro weenu'cũgʉ̃rẽ a'tiro weegʉti. Narẽ sʉ'ori
nigʉ̃ weronojõ nigʉ̃sami. Ñocõawʉ̃ bo'reque'ari cura mʉjãtigʉ weronojõ
nigʉ̃sami.
29 Espíritu Santu Jesucristore ẽjõpeorãrẽ ucũmi. O'meperi cʉorã cʉ̃
ucũsere tʉ'oya’, ni ojaya”, niwĩ.

3

Sardi wãmetiri macãcjãrãrẽ oja'que ni'i

1 Jesucristo ninemowĩ tja:

“Sardicjãrã, yʉ'ʉre ẽjõpeori curuacjãrã wiogʉ sʉ'ori nigʉ̃rẽ a'tiro ojaya: ‘Yʉ'ʉ siete Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã bajutirãrẽ cʉo'o. Na Espíritu Santure nipe'tise tutuase cʉogʉ nimi, nisĩ'rĩrã weema. Tojo nicã ticʉrãta tja ñocõarẽ cʉo'o. Nipe'tise mʉsã weesere masĩpe'ocã'a. Mʉsã “Õ'acʉ̃ yere añurõ weema” nino'rã ni'i. Tojo nimirã, wẽrĩ'cãrã weronojõ ni'i. Cʉ̃ yere ne weewe'e.

2 Tʉ'omasĩña. Mʉsã añurõ weese pe'tiro wee'e. Dʉ'saseacãrẽ añurõ weeya. Mʉsã weesere a'tiro ĩ'a'a. Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉre mʉsã queoro weewe'e.

3 Mʉsãrẽ bu'e'quere wãcũña. Tereta sirutuya. Mʉsã queoro weetisere bʉjawetiya. Tojo weeticã, yʉ'ʉ yajari masʉ̃ weronojõ weegʉti. Wãcũña marĩrõ mʉsã tiropʉ bu'iri da'regʉ wa'agʉti.

4 ” ’Tojo nimicã, ti macã Sardi mʉsã wa'teropʉre pejetirãcã añurõ weerã nima. Na ña'arõ weesere ĩ'acũu sirututima. Su'ti ũ'irĩtirã weronojõ nitima. Añurõ wee'cãrã niyurã, yʉ'ʉ me'rã nirãsama. Su'ti butise sãñárã weronojõ bu'iri marĩrã nirãsama.

5 Ãpẽrã quẽ'rã añurõ wee yʉ'rʉwetirã ẽjõpeodu'utirãnojõ su'ti añurõ butise sãano'rãsama. Catinu'cũse cʉorã na wãmerẽ ojaõ'oca pũrĩpʉ cʉorã na wãmerẽ ne coeno'some. Coeno'rõnojõ o'orã, yʉ'ʉ pacʉ ĩ'orõpʉre yʉ'ʉ “Narẽ masĩ'i”, nigʉ̃ti. Mejãrõta cʉ̃rẽ wereco'terã ĩ'orõpʉ quẽ'rãrẽ nigʉ̃ti.

6 Espíritu Santu Jesucristore ẽjõpeorãrẽ ucũmi. O'meperi cʉorã cʉ̃ ucũsere tʉ'oya’, ni ojaya”, niwĩ.

Filadelfiacjãrãrẽ oja'que ni'i

7 Jesucristo ninemowĩ tja:

“Filadelfiacjãrã, yʉ'ʉre ẽjõpeori curuacjãrã wiogʉ sʉ'ori nigʉ̃rẽ a'tiro ojaya: ‘Yʉ'ʉ ña'ase moogʉ̃, diacjʉ̃ nigʉ̃́ ni'i. Yʉ'ʉ dʉporocjʉ̃ wiogʉ Davi ya sawire cʉo'o. Yʉ'ʉ ni'cʉ̃ta masã Õ'acʉ̃ tiropʉ wa'acã weemasĩ'i. Ãpẽrã wa'aticã quẽ'rãrẽ weemasĩ'i. Yʉ'ʉ pãocã, ne apĩ bi'amasĩtimi. Bi'acã quẽ'rãrẽ, ne apĩ pãomasĩtimi. Mʉsãrẽ a'tiro weregʉti.

8 Nipe'tise mʉsã weesere masĩpe'ocã'a. Yʉ'ʉ mʉsãrẽ peje yé cjasere wereatjere cũuwʉ̃. Tere weemasĩ'i. Ne ni'cʉ̃ tere cã'mota'amasĩtimi. Mʉsã tutuatirã ni'i. Tutuatimirã, yé bu'esere añurõ yʉ'ti'i. Yé cjasere ãpẽrãrẽ ucũrã, “Cʉ̃rẽ masĩ'i”, ni'i.

9 Ãpẽrã a'tiro nisama: “Judío masã ni'i”, nisama. Tojo nimirã, judío masã waro nitima. Nisoori masã wãtĩa wiogʉ ya curuacjãrã nima. A'tiro weegʉti narẽ. Narẽ mʉsã dʉporo ejaque'acã weegʉti. Yʉ'ʉ tojo weecã, yʉ'ʉ mʉsãrẽ ma'isere masĩrãsama.

10 Mʉsãrẽ mejẽcã wa'acã wãcũtutuaduti'quere queoro weewʉ. Tojo weegʉ nipe'tirã a'ti turicjãrã pi'etiri cura mʉsãrẽ co'tegʉti. Nipe'tirã a'ti turicjãrãrẽ ¿de'ro ẽjõpeomitina? nígʉ̃, narẽ pi'eticã weegʉti.

11 ” ’Maata a'tigʉti tja. Mʉsã queoro weesetisere ne du'uticã'ña. Mʉsã queoro weetirã, Õ'acʉ̃ mʉsãrẽ o'oboca be'to, cʉ̃ “O'ogʉti” ní'quere bajuriobosa'a. Ãpẽrãrẽ o'obosami. Tojo weerã queoro weenu'cũcã'ña.

12 Añurõ wee yʉ'rʉweti ẽjõpeodu'utirãrẽ yʉ'ʉ pacʉ pʉ'to cũugʉ̃ti. Na cʉ̃ ya wi'i cjase botari weronojõ cʉ̃ pʉ'to ninu'cũrãsama. Yʉ'ʉ pacʉ wãmerẽ napʉre ojagʉti. Cʉ̃ ya macã wãme quẽ'rãrẽ ojagʉti. Cʉ̃ ya macã, ape ma'ma macã Jerusalẽ wãmeti'i. Ti macã ʉ'mʉse cja macã ni'i. A'ti nucũcãpʉ dijatirosa'a. Yʉ'ʉ quẽ'rã narẽ yʉ'ʉ wãme, ma'ma ape wãme ojagʉti.

13 Espíritu Santu Jesucristore ẽjõpeorãrẽ ucũmi. O'meperi cʉorã cʉ̃
ucũsere tʉ'oya', ni ojaya", niwĩ.

Laodiceacjãrãrẽ oja'que ni'i

14 Jesucristo ninemowĩ tja:

"Laodiceacjãrã, yʉ'ʉre ẽjõpeori curuacjãrã wiogʉ sʉ'ori nigʉ̃ quẽ'rãrẽ
a'tiro ojaya: 'Yʉ'ʉ diacjʉ̃ ucũgʉ̃ ni'i. Õ'acʉ̃ ye quetire queoro werenu'cũgʉ̃
ni'i. Õ'acʉ̃ yʉ'ʉ me'rã nipe'tisere weecʉ niwĩ.

15 Nipe'tise mʉsã weesere masĩpe'ocã'a. Yarã nimirãta, bu'iacã waro
ẽjõpeo'o. Mʉsã ẽjõpeorã waro nicã, añubopã. Yʉ'ʉre ẽjõpeoticã, ña'a
nibosa'a. Yʉ'ʉre bu'iacã ẽjõpeocãma, totá ña'ayʉ'rʉa'a.

16 Mʉsã tojo weesere yabiyʉ'rʉa'a.

17 Mʉsã a'tiro ucũ'u: "Peje cʉo'o. Nipe'tise añurõ wa'a'a. Ne
dʉ'sawe'e", ni'i. Mʉsã ne tʉ'omasĩwe'e. Pajasecʉorã waro weronojõ
caperi bajuno'tirã, su'ti marĩrã weronojõ ni'i.

18 Tojo weegʉ mʉsãrẽ nigʉ̃ti. Mʉsã uru pecame'epʉ ʉ̃jʉ̃a apo'que yʉ'ʉ
cʉosere ñe'eña. Pi'etimirã yʉ'ʉre ẽjõpeorã, uru cʉorã weronojõ ni'i. Tere
cʉorã, mʉsã peje cʉorã nirãsa'a. Apeye quẽ'rãrẽ su'ti butise yʉ'ʉ cʉosere
sãñaña. Mʉsã tere sãñacã, bopoyase pe'tia wa'arosa'a. Yʉ'rʉono'cãrã
nirãsa'a. Tojo nicã caperi piose yʉ'ʉ cʉosere ñe'eña. Mʉsã te pióca be'ro
añurõ ĩ'arãsa'a tja. Yé cjasere añurõ masĩrãsa'a.

19 Yʉ'ʉ ma'irã nipe'tirãrẽ tu'tibocure'e. Na ña'arõ weesere du'udutigʉ
tojo wee'e. Tojo weerã yé cjasere ʉpʉtʉ weesĩ'rĩña. Mʉsã ña'arõ
wee'quere bʉjaweti dʉcayuya.

20 " 'Tʉ'oya. Yʉ'ʉ sãjãasĩ'rĩgʉ̃, ni'cʉ̃ sope pʉ'to pisunu'cũgʉ̃ weronojõ
ni'i. No'o yʉ'ʉre tʉ'ogʉ, cʉ̃ me'rã nidutigʉ pãosõrõgʉ̃nojõrẽ a'tiro
weegʉti. Cʉ̃ me'rã sʉ'ori e'cati, ninu'cũgʉ̃ti. Cʉ̃ quẽ'rã yʉ'ʉ me'rã
mejãrõta weegʉsami.

21 " 'Añurõ wee yʉ'rʉweti ẽjõpeodu'utirãrẽ yʉ'ʉ me'rã wiogʉ dujiri
cũmurõpʉ dʉpogʉti. Yʉ'ʉmarĩcã, añurõ wee yʉ'rʉweti'cʉ yʉ'ʉ pacʉ
me'rã wiogʉ dujiri cũmurõpʉ ni'i. Tojota yʉ'ʉ quẽ'rã narẽ mejãrõta
weegʉti.

22 Espíritu Santu Jesucristore ẽjõpeorãrẽ ucũmi. O'meperi cʉorã cʉ̃
ucũsere tʉ'oya', ni ojaya", niwĩ.

4

Ʉ'mʉsepʉ na Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeosere ĩ'a'que ni'i

1 Be'ro yʉ'ʉ Juã ʉ'mʉsepʉ ĩ'amorõwʉ̃. Topʉ ni'cã sope susucã ĩ'awʉ̃.
Sõ'onícatero coroneta putipjʉ puti'caro weronojõ bʉsʉ'cʉta tja ucũwĩ.
A'tiro niwĩ yʉ'ʉre:

—A'topʉ mʉjãtia. Be'ro wa'atjere mʉ'ʉrẽ ĩ'ogʉ̃tigʉ wee'e, niwĩ.

2 Cʉ̃ tojo níca be'roacã maata Espíritu Santu tutuaro me'rã yʉ'ʉre
ʉ'mʉsepʉre miawĩ. Topʉ wiogʉ dujiri cũmurõrẽ ĩ'awʉ̃. Ti cũmurõpʉ
dujigʉre ĩ'awʉ̃.

3 Cʉ̃ ʉ̃tãpe pũrõ asipa'ari pe weronojõ bajugʉ niwĩ. Jasper o cornalina
ʉ̃tã sõ'acja wa'teri pe weronojõ asipa'awĩ. Ti cũmurõ sumutore ni'cã
da bu'eda nimajãmisʉtʉawʉ. Pũrõ ya'sari da esmeralda wãmetiri pe
weronojõ asipa'awʉ.

4 Wiogʉ dujiri cũmurõ tiropʉ veinticuatro wiorã dujise cũmurĩ niwʉ̃.
Te dujise cũmurĩpʉre ticʉrãta tja wiorã bʉcʉrã dujiwã. Na su'ti butisere
sãñawã. Nánʉcʉ̃ na dʉpopapʉre uru me'rã wee'que be'torire pesawã.
5 Õ'acʉ̃ wiogʉ dujiri cũmurõpʉre bʉpo ya'baro weronojõ bajuwʉ. Tojo
nicã bʉpo paaro weronojõ pũrõ bʉsʉwʉ. Ti cũmurõ tiro siete sĩ'ose tuturi
nu'cũwʉ̃. Te tuturinʉcʉ̃ta tja Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã bajutirã nima. Náta
Espíritu Santure tutuase cʉogʉ nimi, nisĩ'rĩrã weema.
6 Apeye quẽ'rã ti cũmurõ tiro dia pajiri maa weronojõ bajuro acostiro
niwʉ̃.
Ti cũmurõ sumutopʉ ãpẽrã ba'paritirã catirã weronojõ bajurã nu'cũwã.
Nipe'tiro na diapoapʉ, na sẽ'emapʉre caperi cʉobi'awã.
7 Nimʉ'tãgʉ̃ yai pajigʉ sõ'agʉ̃ weronojõ bajuwĩ. Cʉ̃ be'rocjʉ̃ wecʉ
weronojõ bajugʉ niwĩ. Cʉ̃ be'rocjʉ̃ masʉ̃ weronojõ diapoatigʉ niwĩ. Cʉ̃
be'rocjʉ̃ á pacʉ wʉʉwã'cãgʉ̃ weronojõ bajugʉ niwĩ.
8 Nipe'tirã nánʉcʉ̃ seis wʉʉse cʉowã. Na wʉʉse bu'i, na wʉʉse
docapʉ caperi weronojõ bajuse peje cʉowã. Na ʉmʉcore, ñamirẽ a'tiro
bʉsʉnu'cũwã:
Õ'acʉ̃ marĩ wiogʉ añubutiagʉ, ña'ase moogʉ̃ nimi.
Tutuayʉ'rʉgʉ nimi.
Cʉ́ta nimi ne waropʉta ní'cʉ.
A'tiro nicã quẽ'rãrẽ ninu'cũcã'mi.
Be'ropʉ quẽ'rãrẽ apaturi a'tigʉsami, niwã.
9 Wiogʉ dujiri cũmurõpʉ dujigʉ, catinu'cũgʉ̃rẽ na ba'paritirã añurõ
ucũ, e'catise o'owã.
10 Na tojo weesetirinʉcʉ̃ sõ'onícãrã veinticuatro wiorã bʉcʉrã cʉ̃ dʉporo
ejaque'amʉjãwã. Cʉ̃ catinu'cũgʉ̃rẽ ñubuepeowã. Cʉ̃ dʉ'pocãrĩ tiropʉ na
ye uru me'rã wee'que be'torire cũuwã. Tojo nicã na veinticuatro wiorã
bʉcʉrã a'tiro niwã:
11 Õ'acʉ̃ ʉ̃sã wiogʉ, mʉ'ʉ añubutiagʉ ni'i.
Mʉ'ʉrẽ añurõ ucũrõʉa'a.
Mʉ'ʉ nipe'tirã yʉ'rʉoro añuyʉ'rʉgʉ, tutuayʉ'rʉnʉ'cãgʉ̃ ni'i.
Mʉ'ʉ nipe'tisere wee'cʉ ni'i.
Mʉ'ʉ ʉaro me'rã nipe'tise ni'i.
Te mʉ'ʉ ʉaro me'rãta nipe'tise weeno'caro niwʉ̃, niwã.

5

Oveja wĩ'magʉ̃ papera tũrũrẽ pãamasĩse ni'i

1 Õ'acʉ̃ ʉ'mʉse wiogʉ dujiri cũmurõpʉ dujiwĩ. Cʉ̃ ni'cã papera tũrũrẽ
diacjʉ̃camocãpʉ cʉowĩ. Ti tũrũ pʉ́aperi ojáca tũrũ niwʉ̃. Sietetiri
pi'rabi'aca tũrũ niwʉ̃.
2 Wiogʉ dujiri cũmurõ pʉ'to ni'cʉ̃ Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ tutuagʉre ĩ'awʉ̃.
Cʉ̃ tutuaro me'rã a'tiro sẽrĩtiña'wĩ:
—¿Noanojõ a'ti tũrũrẽ pãomasĩacjʉ añugʉ̃ niti?
3 Ne ni'cʉ̃ ʉ'mʉsepʉ nigʉ́, a'ti nucũcãpʉ nigʉ́, tojo nicã a'ti turi docapʉ
nigʉ́ ti tũrũrẽ pãamasĩtiwĩ. Tojo nicã ne cã'rõ ti tũrũrẽ pãa bu'eacjʉre
ĩ'ano'ña marĩwʉ̃.
4 Yʉ'ʉ Juã ne ni'cʉ̃ ti tũrũrẽ pãamasĩticã, te oja'quere bu'emasĩticã ĩ'agʉ̃,
pũrõ utiwʉ.
5 Yʉ'ʉ utiri cura ni'cʉ̃ wiogʉ bʉcʉ yʉ'ʉre niwĩ:

—Tocã'rõta utiya. Dʉporocjʉ̃ wiogʉ Davi pãrãmi nituriagʉ añurõ wee yʉ'rʉwetitojawĩ. Cʉ̃ Judá ya curuacjʉ̃ yai sõ'agʉ̃ tutuamʉ weronojõ wiogʉ nimi. Cʉ̃ a'ti tũrũrẽ pãamasĩmi. Te pi'rabi'a'que quẽ'rãrẽ pãamasĩmi.

6 Cʉ̃ tojo níca be'ro yʉ'ʉ Cristo masãmʉjãa'cʉre ĩ'awʉ̃. Cʉ̃ oveja wĩ'magʉ̃ wẽjẽno'cʉ weronojõ bajuwĩ. Cʉ̃ wiogʉ dujiri cũmurõ pʉ'to catigʉ nu'cũwĩ. Sõ'onícãrã ba'paritirã catirã weronojõ bajurã, tojo nicã wiorã bʉcʉrã wa'teropʉ nu'cũwĩ. Cʉ̃ siete capesa'ri cʉogʉ niwĩ. Ticʉseta tja caperi quẽ'rãrẽ cʉowĩ. Cʉ̃ capesa'ri tutuase cʉogʉ nimi, nisĩ'rĩrõ wee'e. Cʉ̃ caperi pe'e a'tiro nisĩ'rĩrõ wee'e. Cʉ̃ Espíritu Santure cʉomi. Tojo weegʉ nipe'tisere, nipe'tiropʉ nisere masĩpe'ocã'mi, nirõ wee'e.

7 Õ'acʉ̃ macʉ̃ oveja wĩ'magʉ̃ weronojõ bajugʉ wiogʉ dujiri cũmurõ pʉ'topʉ wa'awĩ. Topʉ wiogʉ diacjʉ̃camocãpʉ cʉóca tũrũrẽ miiwĩ.

8 Cʉ̃ tojo weecã ĩ'arã, na ba'paritirã catirã weronojõ bajurã, tojo nicã veinticuatro wiorã bʉcʉrã cʉ̃ dʉ'pocãpʉ ejaque'awã. Nánʉcʉ̃ bʉapʉ̃tẽse pacare cʉowã. Nánʉcʉ̃ uru me'rã wee'que pari baparire cʉowã. Te pari ʉ'mʉtise ʉ̃jʉ̃amorõsere poosetise pari niwʉ̃. Te ʉ'mʉtise Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeorã na sẽrĩse ni'i, nisĩ'rĩrõ wee'e.

9 Na Õ'acʉ̃ macʉ̃ oveja wĩ'magʉ̃ weronojõ bajugʉre apeye ma'ma basasere basapeowã. A'tiro niwã:
Mʉ'ʉ añugʉ̃ ni'i.
Mʉ'ʉ a'ti tũrũrẽ miimasĩ'i.
A'te pi'rabi'a'quere pãamasĩ'i.
A'tiro ni'i.
Mʉ'ʉ wẽjẽno'cʉ niwʉ̃.
Mʉ'ʉ wẽrĩse me'rã, mʉ'ʉ dí me'rã nipe'tirã masã Õ'acʉ̃ yarã niato nígʉ̃ wapayecʉ niwʉ̃.
Nipe'tise cururicjãrãrẽ, mejẽcã ucũrãrẽ, nipe'tiropʉ nirãrẽ Õ'acʉ̃ yarã wa'acã weecʉ niwʉ̃.
Tojo weegʉ mʉ'ʉ a'ti tũrũrẽ miimasĩ'i.

10 Õ'acʉ̃ yarãrẽ wiorã sãjãcã weecʉ niwʉ̃.
Tojo nicã Õ'acʉ̃ yere da'rari masã sõrõcʉ niwʉ̃.
Nipe'tirocjãrãrẽ dutirãsama, ni basawã.

11 Be'ro yʉ'ʉ ʉ'mʉsepʉ nirã Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã pãjãrãrẽ ĩ'awʉ̃. Na ucũsere tʉ'owʉ. Na pãjãrã a'tiro weewã. Wiogʉ dujiri cũmurõ sumuto, tojo nicã ba'paritirã catirã weronojõ bajurã, ãpẽrã wiorã bʉcʉrã sumuto nu'cũmajãmisʉtʉawã. Pãjãrã waro niyʉ'rʉoquejocã'wã.

12 Tutuaro me'rã a'tiro niwã:
Oveja wĩ'magʉ̃ na wẽjẽno'cʉ añugʉ̃ waro nimi.
Tojo weegʉ nipe'tirãrẽ dutimasĩmi.
Nipe'tisere cʉomasĩmi.
Nipe'tisere masĩpe'omi.
Tutuagʉ nimi.
Nipe'tirã "Añuyʉ'rʉami" nino'gʉ̃ nimi.
Cʉ̃ Õ'acʉ̃ asistesere cʉogʉ nimi.
Nipe'tirã cʉ̃rẽ ñubuepeoma, ni basawã.

13 Be'ro ãpẽrã ucũse quẽ'rãrẽ tʉ'owʉ. Na a'ticʉrã niwã: Nipe'tirã Õ'acʉ̃ wee'cãrã ʉ'mʉsepʉ nirã, a'ti di'tapʉ nirã, di'ta po'peapʉ nirã niwã. Tojo nicã dia pajiri maapʉ nirã niwã. Na a'tiro basapeowã:
Wiogʉ dujiri cũmurõpʉ dujigʉre nipe'tirã ñubuepeoato.
Nipe'tirã cʉ̃rẽ "Añuyʉ'rʉami", niato.

“Asistese, tutuase cʉogʉ nimi”, niato.
Tojo nicã Õ'acʉ̃ macʉ̃ oveja wĩ'magʉ̃ weronojõ bajugʉ quẽ'rãrẽ tojota ñubuepeonu'cũcã'to, niwã.
14 Na tojo nicã tʉ'orã, sõ'onícãrã ba'paritirã catirã weronojõ bajurã “Tojota wa'ato”, niwã. Ãpẽrã veinticuatro wiorã bʉcʉrã ejaque'a, cʉ̃rẽ catinu'cũgʉ̃rẽ ñubuepeowã.

6

Oveja wĩ'magʉ̃ papera tũrũrẽ pãawã'cã'que ni'i

1 Be'ro Õ'acʉ̃ macʉ̃ oveja wĩ'magʉ̃ weronojõ bajugʉ ti tũrũ pi'rabi'a'quere pãacã ĩ'awʉ̃. Cʉ̃ pi'rabi'amʉ'tã'caro pãáca be'ro ni'cʉ̃ sõ'onícãrã ba'paritirã catise cʉorã nimʉ'tãgʉ̃ yai pajigʉ sõ'agʉ̃ weronojõ bajugʉ ucũsere tʉ'owʉ. Cʉ̃ ucũse bʉpo paase weronojõ bʉsʉwʉ. A'tiro niwĩ:
—A'tia.
2 Cʉ̃ tojo níca be'ro ni'cʉ̃ cabayu butigʉre ĩ'awʉ̃. Cʉ̃ bu'ipʉ pesagʉ ni'cã bʉacatjẽrẽ cʉowĩ. Ãpẽrã cʉ̃rẽ ni'cã be'to dʉpoapʉ pesari be'tore peowã. Cʉ̃ a'mewẽjẽ wapata'a'cʉ apaturi a'mewẽjẽ wapata'agʉti weewĩ tja.
3 Be'ro Õ'acʉ̃ macʉ̃ oveja wĩ'magʉ̃ weronojõ bajugʉ apero pi'rabi'a'carore pãawĩ tja. Cʉ̃ pãacã, apĩ catise cʉogʉ wecʉ weronojõ bajugʉ nimʉ'tãgʉ̃ be'rocjʉ̃ ucũwĩ tja:
—A'tia, niwĩ.
4 Be'ro apĩ cabayu sõ'agʉ̃ wijawĩ. Cʉ̃ bu'i pesagʉre a'ti turipʉ nirãrẽ a'mewẽjẽdutigʉ o'ówĩ.
—A'mequẽse marĩrõ niticã'to, niwĩ. Masãrẽ a'mewẽjẽcã weewĩ. Cʉ̃rẽ pajiri pjĩjore o'owĩ.
5 Be'ro tja Õ'acʉ̃ macʉ̃ oveja wĩ'magʉ̃ weronojõ bajugʉ apero pi'rabi'a'carore pãawĩ. Cʉ̃ tojo weecã, apĩ catise cʉogʉ masʉ̃ weronojõ diapoatigʉ ucũwĩ:
—A'tia, niwĩ.
Be'ro apĩ cabayu ñigʉ̃rẽ ĩ'awʉ̃. Cʉ̃ bu'ipʉ pesagʉ ni'cãrõ nʉcʉ̃se queorore cʉowĩ.
6 Catise cʉorã weronojõ bajurã wa'teropʉre ni'cʉ̃ ucũcã tʉ'owʉ. A'tiro niwĩ:
—Ba'ase a'tiro wapatirosa'a. Ni'cã kilo trigo peri ni'cã nʉmʉ da'rawapata'ase weronojõ wapatirosa'a. I'tia kilo cebada peri ni'cã nʉmʉ da'rawapata'ase weronojõ wapatirosa'a. Ʉ'se piritari ba'ase, tojo nicã ʉ'sedʉcaco vino pe'ticã weeticã'to, niwĩ.
7 Be'ro Õ'acʉ̃ macʉ̃ oveja wĩ'magʉ̃ weronojõ bajugʉ apero pi'rabi'a'carore pãawĩ. Cʉ̃ pãacã, apĩ catise cʉogʉ á pacʉ wʉʉwã'cãgʉ̃ weronojõ bajugʉ ucũcã tʉ'owʉ:
—A'tia, niwĩ.
8 Be'ro apĩ cabayure ĩ'awʉ̃. Cʉ̃ butiwijigʉ niwĩ. Cʉ̃ bu'i pesagʉ Wẽrĩse wãmetiwĩ. Cʉ̃ be'ro apĩ wẽrĩ'cãrã na nirõcjʉ̃pʉ sirutuwã'cãtiwĩ. Oveja wĩ'magʉ̃ a'ti turicjãrãrẽ cã'rõacã deco me'rã dʉjaro wẽjẽdutigʉ o'ówĩ. A'mewẽjẽse me'rã, ʉjaboase me'rã, dutitise me'rã boadutigʉ o'ówĩ. Tojo nicã wa'icʉrã, yaiwa me'rã masãrẽ wẽjẽdutigʉ o'ówĩ.
9 Be'ro Õ'acʉ̃ macʉ̃ oveja wĩ'magʉ̃ weronojõ bajugʉ apero pi'rabi'a'carore pãawĩ tja. Cʉ̃ pãacã, na Õ'acʉ̃rẽ wa'icʉrã ʉ̃jʉ̃amorõ ñubuepeowʉarore ĩ'awʉ̃. To docapʉ Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeorã wẽjẽno'cãrã

ejeripõ'rãrĩ niwʉ̃. Na cʉ̃rẽ ẽjõpeose bu'iri, tojo nicã Jesucristo ye quetire werese bu'iri wẽjẽno'cãrã niwã.

10 Na tutuaro me'rã ucũwã. A'tiro niwã:

—Wiogʉ, añubutiagʉ, mʉ'ʉ ña'ase moogʉ̃ ni'i. Mʉ'ʉ "Weegʉti" ní'quere queoro wee'e. ¿De'ro nicã mʉ'ʉ nucũcãcjãrã ʉ̃sãrẽ wẽjẽ'cãrãrẽ bu'iri da'rea'megʉ̃sari?

11 Be'ro narẽ su'ti butisere o'owĩ. A'tiro niwĩ:

—Sooníña yujupʉ. Ãpẽrã mʉsã acawererã Jesucristo yere wererã mʉsã weronojõ wẽjẽno'rãsama. Mʉsã soorãsa'a. Téé "Ticʉrãrẽ wẽjẽrãsama" ní'que wa'acãpʉ soorãsa'a, niwĩ.

12 Be'ro Õ'acʉ̃ macʉ̃ oveja wĩ'magʉ̃ weronojõ bajugʉ apero pi'rabi'a'carore pãawĩ tja. Cʉ̃ pãacã, di'ta pũrõ narãsãwʉ̃. Mujĩpũ ʉmʉcocjʉ̃ na'itĩ'a wa'awĩ. Wẽrĩ'cãrãrẽ bʉjawetirã su'ti ñise sãñarõ weronojõ wa'awĩ. Mujĩpũ ñamicjʉ̃ dí weronojõ pũrõ sõ'awĩ.

13 Ñocõa quẽ'rã ʉ'mʉarõpʉ ní'cãrã nucũcãpʉ bʉrʉdijawã. Na yucʉdʉca wĩ'mase weronojõ wa'awã. Yucʉdʉcamarĩcã wĩ'rõ pũrõ wa'acã, bʉrʉdija'a. Tojo weronojõ wa'awã.

14 Ʉ'mʉse marĩ paperare tũrẽrõ weronojõ bajudutia wa'awʉ. Nipe'tise ʉ̃rʉ̃pagʉ, opañopa apesepʉ wa'awʉ.

15 A'ti ʉmʉcocjãrã wiorã ʉ̃tã tutiripʉ du'tiwã. Tojo nicã ʉ̃rʉ̃pagʉ cjase ʉ̃tãpaga pacase docapʉ du'tiwã. Ãpẽrã quẽ'rã peje cʉorã, surara wiorã, tutuarã, da'raco'terã, da'raco'tetirã du'tiwã.

16 Na ʉ̃rʉ̃gʉ̃rẽ, ʉ̃tãpagare niwã:

—Ʉsã bu'i bʉrʉpejaya. Wiogʉ dujiri cũmurõpʉ dujigʉ ʉ̃sãrẽ bu'iri da'regʉ weemi. Ʉsãrẽ cã'mota'aya. Oveja wĩ'magʉ̃ quẽ'rã ʉ̃sãrẽ ʉpʉtʉ bu'iri da'regʉ weemi. Cã'mota'aya.

17 Masãrẽ bu'iri da'reatji nʉmʉ nitoja'a. ¿Noa põtẽobosari tere? ni caricũwã.

7

Israe ye cururicjãrãrẽ Õ'acʉ̃ wãmerẽ ñaacũu'que ni'i

1 Õ'acʉ̃ macʉ̃ oveja wĩ'magʉ̃ weronojõ bajugʉ te pi'rabi'a'quere pãacã ĩ'áca be'ro apeye ĩ'awʉ̃. Ba'paritirã Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã a'ti nucũcãpʉre ba'paritise sumutoripʉ nu'cũcã ĩ'awʉ̃. Nánʉcʉ̃ wĩ'rõ na tiro ejasere cã'mota'awã. Tojo weero wĩ'rõ di'tapʉre, dia pajiri maapʉre, yucʉpagʉ bu'ipʉre wẽeotiwʉ.

2 Apĩ Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ quẽ'rãrẽ ĩ'awʉ̃. Cʉ̃ mujĩpũ mʉjãtiro pe'e a'tiwĩ. Cʉ̃ Õ'acʉ̃ catinu'cũgʉ̃ wãme ñaacũurõrẽ cʉowĩ. Ã'rã ba'paritirã di'tare, dia pajiri maarẽ dojorẽdutino'cãrã niwã. Cʉ̃ narẽ caricũwĩ:

3 —Di'ta, maarẽ, yucʉpagʉre dojorẽticã'ña yujupʉ. Marĩ wiogʉre da'raco'terãrẽ na diapoapʉ cʉ̃ wãmerẽ ñaacũuca be'ropʉ dojorẽña, niwĩ.

4 Ciento cuarenta y cuatro mil masã Israe pãrãmerã nituriase cururicjãrã na diapoapʉ ñaacũuno'wã.

5 Judá ya curuacjãrã doce mil ojañaacũuno'wã. Rubén ya curuacjãrã doce mil ñaacũuno'wã. Gad ya curuacjãrã quẽ'rã doce mil ñaacũuno'wã.

6 Ãpẽrã Aser ya curuacjãrã doce mil ñaacũuno'wã. Neftalí ya curuacjãrã doce mil ñaacũuno'wã. Manasés ya curuacjãrã doce mil ñaacũuno'wã.

7 Tojo nicã Simeó ya curuacjãrã doce mil ñaacũuno'wã. Leví ya curuacjãrã doce mil ñaacũuno'wã. Isacar ya curuacjãrã doce mil ñaacũuno'wã.
8 Zabulõ ya curuacjãrã quẽ'rã doce mil ñaacũuno'wã. José ya curuacjãrã doce mil ñaacũuno'wã. Benjamí ya curuacjãrã quẽ'rã ticʉrãta doce mil ñaacũuno'wã. Nipe'tirã na ye diapoaripʉre ñaacũuno'cãrã dia'cʉ̃ niwã.

Su'ti butise sãñarã pãjãrã Õ'acʉ̃ põtẽorõ nu'cũse queti ni'i

9 Israe ye cururicjãrãrẽ ñaacũuno'ca be'ro a'tiro ĩ'awʉ̃. Pãjãrã masã nipe'tise cururicjãrã, mejẽcã ucũrã, nipe'tirocjãrãpʉre ĩ'awʉ̃. Na wiogʉ dujiri cũmurõ põtẽorõ, tojo nicã Õ'acʉ̃ macʉ̃ oveja wĩ'magʉ̃ weronojõ bajugʉ põtẽorõ nu'cũwã. Pãjãrã waro niwã. Ne ba'paqueota basiotiwã. Na su'ti butisere sãña, pũrĩ opa querire cʉowã.
10 Na caricũwã:
Õ'acʉ̃ marĩ wiogʉ marĩrẽ yʉ'rʉogʉ nimi.
Cʉ̃ wiogʉ dujiri cũmurõpʉ dujimi.
Õ'acʉ̃ macʉ̃ oveja wĩ'magʉ̃ weronojõ bajugʉ quẽ'rã marĩrẽ yʉ'rʉogʉ nimi, ni caricũwã.
11 Nipe'tirã Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã wiogʉ dujiri cũmurõ sumutopʉ nu'cũmajãmisʉtʉawã. Tojo nicã sõ'onícãrã wiorã bʉcʉrãrẽ, ãpẽrã catise cʉorã weronojõ bajurãrẽ majãmisʉtʉawã. Na Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã wiogʉ dujiri cũmurõ tiro ejaque'a, Õ'acʉ̃rẽ ñubuepeorã na diapoarire paamu'rĩque'awã.
12 A'tiro niwã:
A'tiro wa'ato marĩ wiogʉre.
Nipe'tirã ñubuepeoato.
“Asistegʉ, masĩpe'ogʉ nimi”, niato.
Cʉ̃rẽ ẽjõpeoato.
Nipe'tirã “Añuyʉ'rʉami”, niato.
Nipe'tirãrẽ dutimi.
“Tutuayʉ'rʉgʉ nimi”, niato.
A'te tojota ninu'cũato.
Tojota niato, ni ẽjõpeowã.
13 Ni'cʉ̃ wiogʉ bʉcʉ yʉ'ʉre sẽrĩtiña'wĩ:
—Ã'rã su'ti butise sãñarã ¿no'ocjãrã niti? ¿No'opʉ a'tiapari? niwĩ.
14 Yʉ'ʉ cʉ̃rẽ yʉ'tiwʉ:
—Wiogʉ, mʉ'ʉ masĩsa'a.
Cʉ̃ pe'e yʉ'ʉre niwĩ:
—Ã'rã nucũcãcjãrã pũrõ pi'eticaterore na quẽ'rã pi'eti'cãrã nima. Na Õ'acʉ̃ macʉ̃ oveja wĩ'magʉ̃ weronojõ bajugʉ wẽrĩse me'rã na ejeripõ'rãrĩpʉ ña'ase moorã tojacãrã niwã.
15 Tojo weerã na Õ'acʉ̃ dujiri cũmurõ tiro ninu'cũcã'ma. Cʉ̃ ya wi'ipʉre ʉmʉcorinʉcʉ̃, ñamirĩnʉcʉ̃ cʉ̃ ʉaro weema. Wiogʉ dujiri cũmurõpʉ dujigʉ na me'rã nimi. Narẽ co'temi.
16 Na ʉjaboa, acowʉonemosome. Narẽ mujĩpũ ʉmʉcocjʉ̃ ʉ̃jʉ̃anemosome. Asise ñaisere tʉ'oña'nemosome.
17 Õ'acʉ̃ macʉ̃ oveja wĩ'magʉ̃ weronojõ bajugʉ wiogʉ dujiri cũmurõ pʉ'topʉ nigʉ̃ ovejare co'tegʉ weronojõ narẽ co'tegʉsami. Aco wijari pepʉ miagʉ̃sami. Tere sĩ'rĩrã, catinu'cũrãsama. Õ'acʉ̃ nipe'tirã na ya'coco wijarãrẽ tuucoegʉsami.

8

Papera tũrũrẽ na pi'rabi'atʉo'que queti, tojo nicã uru me'rã weecaga ũjũamorõpeocja queti ni'i

1 Be'ro Õ'acũ macũ oveja wĩ'magũ weronojõ bajugʉ na pi'rabi'atʉo'carore pãawĩ. Cũ pãacã, nipe'tiro ʉ'mʉsepʉ di'tamarĩa wa'awʉ. Ni'cã hora deco tojo wa'awʉ.

2 Be'ro siete Õ'acũrẽ wereco'terã cũ pʉ'to nu'cũrãrẽ ĩ'awũ. Narẽ nánʉcũ putise coronetare o'owĩ.

3 Be'ro apĩ Õ'acũrẽ wereco'tegʉ a'tiwĩ. Cũ ʉ'mʉtise ũjũamorõcja uru me'rã weecagare cʉowĩ. Cũ Õ'acũrẽ wa'icʉrã ũjũamorõ ñubuepeowʉaro pʉ'topʉ ejanʉ'cãwĩ. Peje ʉ'mʉtise cũrẽ ũjũamorõpeoatjere o'owã. Nipe'tirã Õ'acũ yarã cũrẽ sẽrĩ'que me'rã morẽsu'u ũjũamorõpeoatjere o'owã. Cũ uru me'rã wee'caro ʉ'mʉtise ũjũamorõwʉaropʉ wiogʉ dujiri cũmurõ põtẽorõpʉ tere ũjũamorõwĩ.

4 Cũ ũjũamorõse ʉ'mʉtise o'me Õ'acũ tiropʉ mʉjãawũ. Õ'acũ yarã cũrẽ sẽrĩ'que me'rã morẽsu'umʉjãawũ.

5 Be'ro Õ'acũrẽ wereco'tegʉ ʉ'mʉtise ũjũamorõwʉaropʉ cjase pecame'e ũjũamoa'quere ʉ'mʉtise ũjũamorõcjapʉ õrẽsãawĩ. Be'ro tiga cjasere a'ti nucũcãpʉre po'odijowĩ. Cũ tojo wééca be'ro bʉpo paacã, ʉpʉtʉ bʉsʉsere tʉ'owʉ. Bʉpo ya'bacã ĩ'awũ. Tojo nicã di'ta narãsãwũ.

Õ'acũrẽ wereco'terã coroneta putiatje ni'i

6 Be'ro siete Õ'acũrẽ wereco'terã na coroneta putisere apoyuwã.

7 Nimʉ'tãgũ putiwĩ. Cũ putíca be'ro yʉsʉase peri a'ti nucũcãpʉre bʉrʉdijawʉ. Tojo nicã pecame'e dí me'rã morẽ'que bʉrʉdijawʉ. Tojo wa'acã, di'ta cã'rõ decobocure ũjũwũ. Yucʉpagʉ quẽ'rã mejãrõta decobocurepʉta ũjũwũ. Nipe'tise tá ũjũpe'tia wa'awʉ.

8 Cũ be'rocjũ putiwĩ. Cũ putíca be'ro ni'cãgũ ũrũgũ ũjũcjʉ dia pajiri maajopʉ doqueñono'wũ. Ti maa decobocure dí maa wa'awʉ.

9 Dia pajiri maacjãrã decobocure wẽrĩwã. Yucʉsʉpawʉ quẽ'rã ti maapʉ nise decobocure mirĩ ũjũacõ'ano'wũ.

10 Be'ro, pʉarã be'rocjũ putiwĩ. Cũ putíca be'ro ñocõawũ pajigʉ ʉ'mʉarõcjũ bʉrʉdijawĩ. Bʉrʉdijagʉ, sĩ'orĩ tuturojo weronojõ ũjũdijawĩ. Cũ diapʉre, o'majã maarĩacãpʉre decobocure doquebi'peque'awĩ.

11 Ñocõawũ "Sũ'egũ" wãmetiwĩ. Aco a'ti nucũcã cjase cũ doqueque'a'caro ejatuaro aco sũ'ese wa'awʉ. Te acore sĩ'rĩrã, pãjãrã masã wẽrĩwã.

12 I'tiarã be'rocjũ putiwĩ tja. Cũ puticã, mujĩpũ ʉmʉcocjũ decobocure dojowĩ. Ʉmʉcore decobocure bo'reyutiwĩ. Ñamicjũ tojota wa'awĩ. Ñocõa quẽ'rã pãjãrã decobocure dojowã. Na decobocure ñamipʉre ne bo'reyutiwã.

13 Be'ro ĩ'awũ tja. Ni'cũ á pacʉ a'ti ʉmʉco decopʉ wʉʉcã ĩ'awũ. Tutuaro me'rã a'tiro niwĩ:

—Ãpẽrã i'tiarã Õ'acũrẽ wereco'terã puticã, ña'abutiaro wa'arosa'a a'ti nucũcãcjãrãrẽ, niwĩ.

9

1 Ba'paritirã be'rocjũ putiwĩ. Cũ puticã, ni'cũ ñocõawũ nucũcãpʉ bʉrʉdija'cʉre ĩ'awũ. Cũrẽ ni'cã sawi o'owã. Cope nibajudutidijari pe cja sawi niwũ.
2 Be'ro cũ ti pere pãowĩ. Pãoca be'ro o'me pajiro wijawʉ. Ti pe cjase o'me mujĩpũrẽ tuubi'acã'wũ. Na'itĩ'a wa'awʉ.
3 Te o'me me'rã pãjãrã mʉ'mʉrĩwi'ia wʉʉwijaawã. Nipe'tiropʉ wʉʉse'sa wa'awã. Na mʉ'mʉrĩwi'ia a'ti nucũcãcjãrã cutipa weronojõ toawã. Na sipapʉre cutipa weronojõ toacja cʉowã.
4 Narẽ táre, otesere, yucʉpagʉre dojorẽdutigʉ mejẽta weewĩ. Masã na diapoapʉ Õ'acũ wãme ñaacũuno'ña marĩrã dia'cũrẽ toadutiwĩ.
5 Narẽ toawẽjẽdutitiwĩ. Ni'cãmocʉse mujĩpũrĩ narẽ pũrĩcã weedutiwĩ. Na toase cutipa weronojõ pũrĩwũ.
6 Tojo wa'ari curare masã ʉpʉtʉ wẽrĩsĩ'rĩmiwã. Na wẽrĩsĩ'rĩmicã, basiotiwʉ.
7 Mʉ'mʉrĩwi'ia cabayua a'mewẽjẽse dʉporo apoyu'cãrã weronojõ bajuwã. Na dʉpopapʉ uru me'rã wee'que be'tori weronojõ bajusere pesawã. Na diapoa masũ diapoa weronojõ bajuwʉ.
8 Na poarire numia weronojõ poanʉ'motiwã. Na upicari yai upicari weronojõ bajuwʉ.
9 Na upʉre cã'mota'arã, cõmesu'ti weronojõ bajusere cʉowã. Na wʉʉcã, ʉpʉtʉ bʉsʉwʉ. Masã a'mewẽjẽrã wa'arãtirã, cabayua wejesepawʉ wa'aro weronojõ bʉsʉwʉ.
10 Na sipapʉ toase cʉose me'rã ni'cãmocʉse mujĩpũrĩ masãrẽ toawã.
11 Mʉ'mʉrĩwi'ia wiogʉ nibajudutidijari pejo wiogʉ nimi. Cṹta ti pere sawipãawĩ. Cũ wãme hebreo ye me'rã Abadón wãmetimi. Griego ye me'rã Apolión wãmetiwĩ. Dojorẽrĩ masũ nimi, nisĩ'rĩrõ wee'e.
12 Nimʉ'tãse ña'ase pe'ti'i. Pʉaro dʉ'sa'a.
13 Ni'cãmocʉrã be'rocjũ putiwĩ. Cũ puticã, ni'cũ ucũcã tʉ'owʉ. Õ'acũ nirõpʉ Õ'acũrẽ ʉ'mʉtise ũjũamorõ ñubuepeowʉaro uru me'rã wee'caro niwũ. To bu'ipʉ ba'paritise capesa'ri niwũ. Te wa'teropʉ Õ'acũ ucũcã tʉ'owʉ.
14 Cũ coroneta putigʉre a'tiro niwĩ:

—Ba'paritirã Õ'acũrẽ wereco'terã dʉ'tenʉ'cõ'cãrãrẽ pãaña. Na pajiri maajo Éufrates wãmetiri maa pʉ'to nima, niwĩ.

15 Cũ tojo níca be'ro ã'rã pãano'wã. Na ba'paritirã Õ'acũrẽ wereco'terã nipe'tirã a'ti turicjãrãrẽ decobocurepʉ wẽjẽrã wa'awã. Narẽta Õ'acũ a'tiro weecʉ niwĩ. “Ti hora, ti nʉmʉ, ti mujĩpũ, ti cũ'ma nicã, mʉsã bu'iri da'rerãsa'a”, ni besecũúcʉ niwĩ. Queoro cũ ní'caronojõ wa'awʉ.
16 Na me'rã pãjãrã surara cabayua me'rã niwã. Narẽ pãjãrã waro doscientos millones nima nisere tʉ'owʉ.
17 Cabayua, tojo nicã na bu'i pesarã a'tiro bajuwã. Na bu'i pesarã na cutirore cã'mota'asere sõ'arõ, ya'saro, ewʉro cʉowã. Cabayua na dʉpopare yaijo weronojõ dʉpopatiwã. Na ʉseropʉ pecame'e ũjũwijawʉ. O'me wijawʉ. Tojo nicã azufre wãmetise ope weronojõ sipise ũjũwijawʉ.
18 Te i'tiaro pecame'e, o'me, azufre me'rã masãrẽ decobocure wẽjẽwã.
19 Cabayua na ʉseri me'rã, na ye pĩcõrĩ me'rã masãrẽ wẽjẽwã. Na ye pĩcõrĩ yapari aña dʉpoa weronojõ bajuwʉ. Te me'rã masãrẽ dutida'rewã.

20 Ãpẽrã masã pecame'e, o'me, azufre me'rã wẽrĩtirã pe'e na ña'arõ
weesere ne du'utiwã. Na wãtĩarẽ ẽjõpeosere du'utiwã. Na ẽjõpeose
yee'que uru me'rã wee'que, plata me'rã wee'que, bronce me'rã wee'que,
ʉtãperi me'rã wee'que, yucʉpagʉ me'rã wee'quere ñubuepeodu'utiwã.
Te queose na ẽjõpeose yee'que peje ne ĩ'ati, ne tʉ'oti, ne sijawe'e. Tojo
nimicã, ne ñubuepeodu'utiwã.
21 Tojo nicã masãrẽ wẽjẽcõ'asere, na ãpẽrãrẽ dojorẽsere du'utiwã.
Apeyere, na no'o ʉaro a'metãrãbajaque'atisere, ãpẽrã yere yajasere ne
du'utiwã.

10

Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ papera turiacã me'rã nu'cũse ni'i

1 Be'ro apĩ Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ tutuagʉ ʉ'mʉsepʉ ní'cʉre dijaticã ĩ'awʉ̃.
Cʉ̃ o'mecurua decopʉ dijatiwĩ. Cʉ̃ dʉpoa bu'i bu'eda niwʉ̃. Cʉ̃ ya diapoa
mujĩpũ ʉmʉcocjʉ̃ weronojõ asistewʉ. Cʉ̃ ñecãrĩ ʉ̃jʉ̃sébotari weronojõ
bajuwʉ.
2 Cʉ̃ omocãpʉ papera pãáca turiacãrẽ cʉowĩ. Cʉ̃ diacjʉ̃ca dʉ'pocãrẽ
pajiri maajopʉ ʉ'tacũunu'cũwĩ. Cũpe pe'ere di'tapʉ ʉ'tacũunu'cũwĩ.
3 Cʉ̃ topʉ nu'cũgʉ̃ yaijo weronojõ pũrõ caricũwĩ. Cʉ̃ caricũcã, siete
bʉpoa ucũwã.
4 Na ucũca be'ro na ucũsere ojanʉ'cãmiwʉ̃. Tojo weeri cura ni'cʉ̃
ʉ'mʉsepʉ nigʉ́ yʉ'ʉre niwĩ:
—Na bʉpoa ucũsere ãpẽrãrẽ wereticã'ña. Ojaticã'ña tere, niwĩ.
5 Be'ro yʉ'ʉ dia pajiri maapʉ, di'tapʉ nu'cũcã ĩ'a'cʉ cʉ̃ ya di-
acjʉ̃camocãrẽ sĩomorõwĩ.
6 Cʉ̃ a'tiro niwĩ:
—Õ'acʉ̃ catinu'cũgʉ̃ nimi. Ʉ'mʉse, di'ta, pacase maarĩ nipe'tirã tepʉ
nirãrẽ wee'cʉ nimi. Õ'acʉ̃ wãme me'rã nigʉ̃ti. Marĩ yucue'que pe'tia
wa'a'a. Yucuenemosome.
7 Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ nitʉogʉ putinʉ'cãrĩ curare a'tiro wa'arosa'a.
Õ'acʉ̃ “Tojo weegʉti” ní'que masĩno'ña marĩ'que wa'abaque'orosa'a.
Cʉ̃, cʉ̃ ye queti weremʉ'tãrĩ masãrẽ “A'tiro weegʉti” ní'que queoro
wa'arosa'a, niwĩ.
8 Cʉ̃ tojo níca be'ro ʉ'mʉsecjʉ̃ yʉ'ʉre “Ojaticã'ña” ní'cʉ a'tiro niwĩ:
—Sĩ'i, maajopʉ, di'tapʉ ʉ'tacũunu'cũgʉ̃ tiropʉ wa'aya. Cʉ̃ ya turi pãaca
turiacãrẽ miiña, niwĩ.
9 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, yʉ'ʉ cʉ̃ tiropʉ wa'awʉ.
—Mʉ'ʉ ya turire o'oya, niwʉ̃. Yʉ'ʉ sẽrĩcã tʉ'ogʉ, a'tiro niwĩ:
—Miiña. Ti pũrĩrẽ ba'aya. Mʉ'ʉ ba'acã, mumia mumi weronojõ
i'pitirosa'a. Mʉ'ʉ paagapʉ pe'ere sʉ̃'ese dojorosa'a, niwĩ.
10 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, yʉ'ʉ ti turiacãrẽ miiwʉ̃. Mii, ba'awʉ. Yʉ'ʉ ba'acã,
mumi weronojõ i'pitiwʉ. Paagapʉ pe'ere sʉ̃'e nicãti.
11 Be'ro Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã yʉ'ʉre niwã:
—Õ'acʉ̃ cʉ̃ ucũsere wereapogʉ wa'aya tja. Cʉ̃ peje macãrĩcjãrãrẽ, peje
di'tacjãrãrẽ, mejẽcãrĩ ucũrãrẽ na ye cjasere weremi. Tere weregʉ wa'aya.
Tojo nicã wiorã quẽ'rãrẽ “Õ'acʉ̃ tojo niami”, ni wereya, niwã.

11

Pʉarã Õ'acʉ̃ ye cjasere wereri masã wee'que ni'i

1 Be'ro yʉ'ʉre a'tiro weewã. Ãrʉ̃gʉ̃ wi'i wéérã queocjʉ weronojõ bajucjʉre o'owã. Õ'acʉ̃ yʉ'ʉre a'tiro niwĩ:

—Õ'acʉ̃ wi'ire queogʉ wa'aya. Na ʉ'mʉtise ʉ̃jʉ̃amorõ ñubuepeowʉaro quẽ'rãrẽ queoya. Topʉ ñubuerã quẽ'rãrẽ ba'paqueoya.

2 Õ'acʉ̃ wi'i sumutoma queoticã'ña. Te aperocjãrãrẽ o'o'que di'ta ni'i. Na cuarenta y dos mujĩpũrĩ Õ'acʉ̃ ya macã Jerusalẽ di'tare dojorẽnu'cũrãsama, niwĩ.

3 Be'ro Õ'acʉ̃ ninemowĩ tja:

—Pʉarã yárã, yé cjasere wererãrẽ o'ógʉti. Na peje ʉmʉcori, mil doscientos sesenta nʉmʉrĩ yé cjasere ucũrãsama. Na bʉjawetisere ĩ'orã na weewʉaronojõpʉma su'ti wãquĩsenojõrẽ sãña, ucũrãsama, niwĩ.

4 Ã'rã pʉarã yucʉgʉ olivo wãmetisepagʉ weronojõ nima. Te pʉagʉ olivopagʉ Õ'acʉ̃rẽ da'raco'terã nima, nirõ wee'e. Náta tja pʉaga sĩ'osepa weronojõ nima. A'ti nucũcãcjʉ̃ wiogʉ Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉ sĩ'onu'cũma.

5 Ãpẽrã narẽ mejẽcã weesĩ'rĩcã, na ʉseropʉ pecame'e ʉ̃jʉ̃wijasama. Narẽ ĩ'atu'tirãrẽ ʉ̃jʉ̃acõ'ape'ocã'sama. Tojo weerã nipe'tirã narẽ mejẽcã weesĩ'rĩrãnojõ wẽrĩsama.

6 Na Õ'acʉ̃ ye cjase wereri curare acoro pejaticã weemasĩsama. Tojo nicã acore dí weronojõ dojocã weemasĩsama. Apeyere, masãrẽ no'o nisenojõ ña'arõ wa'acã weemasĩsama. No'o na weesĩ'rĩrõ weemasĩsama.

7 Na, narẽ wereduti'quere weretu'ajaca be'ro ĩ'abajudutidijari pecjʉ̃ ña'agʉ̃ narẽ a'mewẽjẽgʉ̃sami. Narẽ wapata'a, wẽjẽcõ'agʉ̃sami.

8 Na pʉarã ye upʉre masã na sijaropʉ pajiri macãjopʉ cũurãsama. Ti macãjo Jesucristore na wẽjẽ́ca macã ni'i. Ti macãcjãrã ña'arã nitjĩarã, Sodomacjãrã, Egiptocjãrã weronojõ nima.

9 I'tia nʉmʉ ape nʉmʉ deco nipe'tise macãrĩcjãrã, nipe'tise cururicjãrã na ye upʉre ĩ'arãsama. Tojo nicã nipe'tirã mejẽcãrĩ dia'cʉ̃ ucũrã, nipe'tise di'tacjãrã na ye upʉre ĩ'arãsama. Tere yaadutisome.

10 Na Õ'acʉ̃ yere wererã pi'ecʉoro masãrẽ tʉ'oña'cã weecãrã niwã. Tojo weerã a'ti nucũcãpʉ nirã́ na wẽrĩ'quere ĩ'arã, e'catirãsama. Na ʉpʉtʉ e'catirã, a'merĩ apeyenojõ o'orãsama.

11 I'tia nʉmʉ ape nʉmʉ deco be'ro Õ'acʉ̃ narẽ masõwĩ tja. Na wã'cãnʉ'cãcã ĩ'arã, masã ʉpʉtʉ ʉcʉawã.

12 Ni'cʉ̃ ʉ'mʉsepʉ nigʉ́ narẽ tutuaro me'rã a'tiro niwĩ:

—Mʉjãtia.

Cʉ̃ tojo nicã tʉ'orã, na o'mecurua me'rã mʉjãawã. Na mʉjãacã, narẽ ĩ'atu'ti'cãrã ĩ'awã.

13 Na mʉjãarĩ cura di'ta pũrõ narãsãwʉ̃. Ti macãpʉre peje wi'seri bʉrʉdijawʉ. Pãjãrã siete miltiri masã wẽrĩwã. Ãpẽrã dʉ'sa'cãrã ʉpʉtʉ uirã, “Õ'acʉ̃ ʉ'mʉsepʉ nigʉ́ tutuayʉ'rʉnʉ'cãmi”, niwã.

14 Pʉati ña'arõ wa'atoja'a. Maata apero wa'abaque'orosa'a tja.

Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ cʉ̃ putitʉo'que ni'i

15 Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ nitʉogʉ putiwĩ. Ʉ'mʉsepʉ nirã́ tutuaro me'rã na ucũcã tʉ'owʉ. A'tiro niwã:

Ni'cãrõacãrẽ Õ'acʉ̃ marĩ wiogʉ nipe'tirã a'ti nucũcãcjãrã wiogʉ sãjãmi.

Cʉ̃ bese'cʉ Cristo tojota sãjãmi.

Cʉ̃ dutinu'cũgʉ̃sami, niwã.

16 Tojo wa'asere ĩ'arã, sõ'onícãrã veinticuatro wiorã bʉcʉrã a'tiro weewã.
Na wiorã dujise cũmurĩ Õ'acʉ̃ põtẽorõpʉ dujirã cʉ̃ tiro ejaque'awã. Cʉ̃rẽ
ñubuepeorã, na dʉpopare paamu'rĩque'awã.
17 A'tiro niwã:
Õ'acʉ̃, ʉ̃sã wiogʉ tutuayʉ'rʉnʉ'cãgʉ̃, mʉ'ʉrẽ e'catise o'o'o.
Mʉ'ʉ ne warocjʉ̃, be'rocjʉ̃, a'tiro nicã quẽ'rãrẽ ninu'cũgʉ̃ ni'i.
Mʉ'ʉ tutuase me'rã ni'cãrõacã wiogʉ sãjãnʉ'cã'a.
Nipe'tirãrẽ dutinʉ'cã'a.
Tojo weerã mʉ'ʉrẽ e'catise o'o'o.
18 Nipe'tirã a'ti nucũcãcjãrã mʉ'ʉrẽ ʉatirã uamiwã.
Mʉ'ʉ narẽ bu'iri da'reri nʉmʉ eja'a.
Tojo nicã wẽrĩ'cãrã quẽ'rãrẽ bu'iri da'reritero ni'i.
Ni'cãrõacãrẽ nipe'tirã mʉ'ʉ yarãrẽ wapayegʉsa'a.
Mʉ'ʉ ye cjasere wereturiari masãrẽ wapayegʉsa'a.
Wiopesase me'rã mʉ'ʉrẽ ẽjõpeorã wiorãrẽ, mejõ nirãrẽ wapayegʉsa'a.
A'ti nucũcãcjãrãrẽ dojorẽrã quẽ'rãrẽ cõ'arĩ nʉmʉ ni'i, niwã.
19 Na tojo níca be'ro Õ'acʉ̃ wi'i ʉ'mʉsepʉ nirĩ wi'i sope pãrĩwʉ̃. Ti wi'i
po'peapʉre ni'cã acaro niwʉ̃. Ti acaro Õ'acʉ̃ "A'tiro weegʉti masã me'rã"
ni, cʉ̃ ojáca pjĩrẽ cʉori acaro niwʉ̃. Tojo wa'áca be'ro bʉpo ya'bacã ĩ'awʉ̃.
Bʉpo paasere, tojo nicã mejẽcã bʉsʉsere tʉ'owʉ. Di'ta pũrõ narãsãwʉ̃.
Yʉsʉase aco peri bʉ'a'que peri paca bʉrʉwʉ.

12

Numio ye queti, tojo nicã pĩrõ weronojõ bajugʉ ye queti ni'i

1 Be'ro ʉ'mʉarõpʉ mejẽcã bajuse paca bajuacã ĩ'awʉ̃. Ni'cõ numiorẽ
ĩ'awʉ̃. Co mujĩpũ ʉmʉcocjʉ̃pʉ omabi'a'caro weronojõ asistewõ. Mujĩpũ
ñamicjʉ̃ bu'ipʉ nu'cũwõ. Co dʉpoapʉre ni'cã be'to pesawõ. Ti be'to doce
ñocõa cʉowʉ.
2 Co nijĩpaco niwõ. Co wʉatji dʉporoacã pũrĩno'gõ ʉpʉtʉ caricũwõ.
3 Be'ro ʉ'mʉarõpʉ mejẽcã bajuse ĩ'awʉ̃ tja. Ni'cʉ̃ pĩrõ weronojõ bajugʉ
sõ'agʉ̃jore ĩ'awʉ̃. Cʉ̃ siete dʉpopa cʉowĩ. Diez capesa'ritigʉ niwĩ.
Dʉpopanʉcʉ̃ pesase be'tori pesawĩ.
4 Cʉ̃ pĩcõrõ me'rã decobocure ʉ'mʉsepʉ nirã̃ ñocõarẽ paastedijowĩ. Cʉ̃
numio põ'rãticã, maata ba'agʉti nígʉ̃, co tiro nu'cũwĩ.
5 Co ni'cʉ̃ wĩ'magʉ̃ wʉawõ. Cʉ́ta nipe'tirocjãrã wiogʉ niacjʉ niwĩ.
Tutuaro me'rã masãrẽ narẽ dutiacjʉ niwĩ. Cʉ̃ bajuáca be'ro maata Õ'acʉ̃
tiro cʉ̃ wiogʉ dujiri cũmurõpʉ miano'wĩ.
6 Numio pe'e masã marĩrõpʉ Õ'acʉ̃ apo'caropʉ du'tiwõ. Topʉ core peje
mil doscientos sesenta nʉmʉrĩ ba'ase ecawã.
7 Be'ro ʉ'mʉarõpʉ a'mewẽjẽse wa'awʉ. Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ Migue
wãmetigʉ ãpẽrã cʉ̃ yarã Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã me'rã pĩrõjo me'rã
a'mewẽjẽwĩ. Pĩrõ quẽ'rã cʉ̃ yarã me'rã a'mewẽjẽwĩ.
8 Pĩrõ wapata'amasĩtiwĩ. Na ʉ'mʉsepʉre no'o nirṍ bocatiwã.
9 Õ'acʉ̃ pĩrõrẽ cõ'acã'wĩ. Cʉ́ta ne warocjʉ̃ pĩrõ nino'gʉ̃ nimi. Cʉ̃ wãtĩ
nimi. Nipe'tirãrẽ a'ti nucũcãcjãrãrẽ mejẽcã ẽjõpeocã weegʉ́ nimi. Õ'acʉ̃
cʉ̃rẽ, cʉ̃ yarã me'rã nucũcãpʉ cõ'adijowĩ.
10 Tojo wa'áca be'ro ni'cʉ̃ ʉ'mʉsepʉ nigʉ́ tutuaro me'rã ucũdijocã
tʉ'owʉ. A'tiro niwĩ:
Marĩrẽ yʉ'rʉose nitoja'a.

Õ'acʉ̃ tutuasere, cʉ̃ marĩ wiogʉ nise nitoja'a.
Cʉ̃ bese'cʉ Jesucristo tutuase me'rã cʉ̃ wiogʉ nise quẽ'rã nitoja'a.
Õ'acʉ̃ wãtĩrẽ ʉ'mʉsepʉ ní'cʉre a'ti nucũcãpʉ cõ'adijowĩ.
Wãtĩ ʉmʉcorinʉcʉ̃, ñamirĩnʉcʉ̃ a'tiro weewĩ.
Õ'acʉ̃pʉre weresãgʉ̃, marĩ acawererã Õ'acʉ̃ yarãrẽ "Ña'arõ tojo weema", ninu'cũwĩ.
11 Õ'acʉ̃ yarã marĩ acawererã wãtĩrẽ docaque'acã weewã.
Na Õ'acʉ̃ macʉ̃ oveja wĩ'magʉ̃ weronojõ bajugʉ wẽrĩse me'rã, cʉ̃ ye dí o'mabʉrose me'rã tojo weewã.
Na catiri ʉmʉcore ma'itirã, Õ'acʉ̃ ye quetire werese me'rã cʉ̃rẽ tojo weewã.
Ãpẽrã narẽ wẽjẽsĩ'rĩcã, na weredu'utiwã.
Wẽrĩsere uitiwã.
12 Wãtĩrẽ cõ'ase ye bu'iri Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã, nipe'tirã ʉ'mʉsepʉ nirã̃, e'catiya.
Nucũcãpʉ, dia pajiri maacjãrãma ña'abutia'a.
Wãtĩ mʉsã tiropʉ uadijami.
Cã'rõacã yʉ'ʉre dʉ'sa'a bu'iri da'reatjo nígʉ̃, tojo weemi, niwĩ.
13 Pĩrõjo nucũcãpʉ cõ'acã ĩ'agʉ̃, wĩ'magʉ̃ wʉa'core nʉrʉ̃wĩ.
14 Õ'acʉ̃ pe'e core á pacʉ wʉʉse pacare o'owĩ. Te me'rã co pĩrõjore du'tigo, wʉʉwã'cãwõ. Co masã marĩrõpʉ du'tiwõ. Topʉ Õ'acʉ̃ i'tia cʉ̃'ma ape cʉ̃'ma deco core ba'ase ecawĩ.
15 Be'ro pĩrõ diajo dojo, core miibʉrʉato nígʉ̃ cʉ̃ ʉseropʉ acore e'ocũuwĩ. Co numiorẽ o'mabʉrodutigʉ tojo weewĩ.
16 Cʉ̃ tojo weecã, di'ta core weetamuwʉ̃. Pĩrõ cʉ̃ e'ocũuse diajo dojosere si'bisãjãcã weewʉ.
17 Tojo wa'acã ĩ'agʉ̃, pĩrõ numio me'rã uayʉ'rʉawĩ. Be'ro co pãrãmerã nituriarã me'rã a'mewẽjẽgʉ̃ wa'awĩ. Na Õ'acʉ̃ duti'quere weerã̃ Jesucristo ye bu'esere ẽjõpeonu'cũrã nima.
18 Pĩrõjo pajiri maa sumutopʉ ejanʉ'cãwĩ.

13

Pʉarã mejẽcã bajurã ye queti ni'i

1 Dia pajiri maa sumutopʉre ni'cʉ̃ mejẽcã bajugʉ wã'cãpa'awĩ tja. Cʉ̃ quẽ'rã siete dʉpopa cʉowĩ. Apeyere diez capesa'ritiwĩ. Cʉ̃ capesa'rinʉcʉ̃ pesase be'torire cʉowĩ. Cʉ̃ dʉpopapʉre Õ'acʉ̃ yabise wãmerẽ ojaõ'ono'wʉ̃.
2 Cʉ̃ yai weronojõ do'rowĩ. Cʉ̃ bʉco weronojõ dʉ'pócãtigʉ niwĩ. Cʉ̃ pajigʉ yai weronojõ ʉserotiwĩ. Pĩrõ cʉ̃rẽ cʉ̃ tutuasere o'owĩ. Cʉ̃rẽ ña'arã wiogʉ dujiri cũmurõpʉ dʉpowĩ. "Masã mʉ'ʉ dutisere yʉ'tiato", niwĩ.
3 Ni'cã dʉpoapʉre ña'arĩ cãmirõjo wã'ñarõ weronojõ bajuwʉ. Yatica cãmirõ weronojõ niwʉ̃. Ti cãmirõrẽ ĩ'arã, a'ti nucũcãcjãrã wẽrĩ masã'cʉre weronojõ cʉ̃rẽ ĩ'awã. Ʉpʉtʉ ĩ'amarĩa, cʉ̃rẽ sirutuwã.
4 Masã pĩrõ quẽ'rãrẽ ñubuepeowã. Cʉ̃ mejẽcã bajugʉre masãrẽ dutimasĩsere o'ose bu'iri tojo weewã. Mejẽcã bajugʉre ñubuepeorã, a'tiro niwã:
—Ne ã'rĩ weronojõ tutuayʉ'rʉgʉ marĩmi. Ne ni'cʉ̃ cʉ̃ me'rã a'mewẽjẽmasĩtisami, ni ẽjõpeowã.

5 Pĩrõjo mejẽcã bajugɯre a'tiro ucũcã weewĩ: “Nipe'tirã yɯ'rɯoro ni'i yɯ'ɯ”, ni ucũcã weewĩ. Tojo nicã Õ'acɯ̃ yabisere ucũwĩ. Pĩrõ cɯ̃rẽ “Cuarenta y dos mujĩpũrĩ masãrẽ dutigɯ wa'aya”, niwĩ.

6 Cɯ̃ duti'caronojõta weewĩ. Õ'acɯ̃rẽ ña'arõ ucũ, cɯ̃ wãmerẽ, cɯ̃ nirõ̃ ɯ'mɯsepɯre ña'arõ ucũwĩ. Tojo nicã ɯ'mɯsepɯ nirã̃ quẽ'rãrẽ ña'arõ ucũwĩ.

7 Apeye quẽ'rãrẽ pĩrõ Õ'acɯ̃ yarã nucũcãpɯ nirã̃ me'rã cɯ̃rẽ a'mewẽjẽdutigɯ o'ówĩ. Narẽ a'mewẽjẽ wapata'atojagɯpɯ du'uwĩ. Cɯ̃rẽ nipe'tise cururicjãrãrẽ, nipe'tise di'tacjãrãrẽ, nipe'tise macãrĩcjãrãrẽ, mejẽcã ucũrãrẽ dutimasĩsere o'owĩ.

8 Nipe'tirã a'ti nucũcãcjãrã mejẽcã bajugɯre ñubuepeowã. Na, na wãmerẽ Õ'acɯ̃ macɯ̃ oveja wĩ'magɯ̃ weronojõ bajugɯ wẽjẽno'cɯ ya pũrĩpɯre ojaõ'ono'ña marĩcãrã niwã. Ti pũrĩ a'ti di'ta weenɯ'cãrĩ cura catise cɯorãrẽ ojaõ'ono'ca pũrĩ nicaro niwɯ̃.

9 O'meperi cɯorã a'tere tɯ'oya.

10 “Bu'iri da'reri wi'ipɯ sõrõno'rãsama” nino'cãrã sãjã́ãrãsama. “Di'pjĩjo me'rã wẽjẽno'rãsama” nino'cãrã ti pjĩ me'rãta wẽjẽno'rãsama. Tojo wa'ari curare Õ'acɯ̃ yarã wãcũtutuaya. Õ'acɯ̃rẽ ẽjõpeoya.

11 Be'ro apĩ mejẽcã bajugɯre ĩ'awɯ̃ tja. Cɯ̃ di'ta po'peapɯ ní'cɯ mɯjãtiwĩ. Cɯ̃ oveja weronojõ pɯaro capesa'ritiwĩ. Cɯ̃ ucũse pũrĩcã pĩrõjo weronojõ bɯsɯwɯ.

12 Cɯ̃ mejẽcã bajugɯ yai weronojõ bajugɯ dutisere cɯowĩ. Cɯ̃ yai weronojõ bajugɯ cãmirõjo yatino'masã'cɯre a'tiro weebosawĩ. Nipe'tirã a'ti nucũcãcjãrãrẽ cɯ̃rẽ ñubuepeocã weewĩ.

13 Be'ro cɯ̃ basu pe'e mejẽcã bajuse paca weeĩ'owĩ. Masã ĩ'orõpɯ pecame'e ɯ'mɯarõpɯ ní'quere di'tapɯ dijaticã weewĩ.

14 Cɯ̃rẽ tutuase o'o'que me'rã yai weronojõ bajugɯre mejẽcã bajuse paca weeĩ'owĩ. Masãrẽ yai weronojõ bajugɯre ẽjõpeodutigɯ tojo weewĩ. Narẽ yai weronojõ bajugɯ queosere yeedutiwĩ. Cɯ̃ yai weronojõ bajugɯta di'pjĩ me'rã cãmida'reno'cɯ nimigɯ̃, catiwĩ.

15 Oveja capesa'ri weronojõ cɯogɯ a'tiro weemasĩsere cɯowĩ. Yai weronojõ bajugɯ queose yee'quere caticã weemasĩsere cɯowĩ. Te me'rã cɯ̃ queose yee'quere ucũdutiwĩ. Tojo nicã te yee'que queosere ñubuepeotirãrẽ wẽjẽdutigɯ tojo weewĩ.

16 Apeyema nipe'tirãrẽ a'tiro weedutiwĩ. Na diapoapɯre o na ya diacjɯ̃camocãpɯre apeyenojõ ojaõ'odutiwĩ. Mejõ nirãrẽ, wiorãrẽ, peje cɯorãrẽ, pajasecɯorãrẽ, ãpẽrãrẽ da'raco'terãrẽ, da'raco'tetirãrẽ tojo weedutiwĩ.

17 Tojo ojaõ'ono'ña marĩrãma ne duudutiti, ne duadutitino'wã. Tojo nicã cɯ̃ wãmerẽ ojaõ'ono'ña marĩrã o cɯ̃ wãme weronojõ bajusere moorã quẽ'rã mejãrõta ne duudutiti, ne duadutitino'wã.

18 A'tere tɯ'omasĩse cɯoroɯa'a. No'o tɯ'omasĩgɯ̃nojõ yai weronojõ bajugɯ wãmerẽ masĩta basio'o. Cɯ̃ cɯori wãme masã wãme ni'i. Cɯ̃ wãme seiscientos sesenta y seis ni'i.

14

Ciento cuarenta y cuatro mil masã Õ'acɯ̃rẽ basapeo'que ni'i

1 Be'ro yɯ'ɯ Õ'acɯ̃ macɯ̃ oveja wĩ'magɯ̃ weronojõ bajugɯre ɯ̃rɯ̃gɯ̃ Sión wãmeticjɯpɯ nu'cũcã ĩ'awɯ̃. Cɯ̃ me'rã pãjãrã ciento cuarenta y cuatro mil

masã niwã. Na Õ'acũ macũ oveja wĩ'magũ weronojõ bajugʉ wãmerẽ, cũ pacʉ wãmerẽ na diapoapʉ ojaõ'ono'cãrã niwã.

2 Be'ro ʉ'mʉsepʉ ʉpʉtʉ bʉsʉdijaticã tʉ'owʉ. Peje maarĩ pu'eeja o'mabʉrose weronojõ bʉsʉdijatiwʉ. Bʉpo pũrõ paaro weronojõ bʉsʉwʉ. Pãjãrã bʉapʉ̃tẽsere bʉapʉ̃tẽrõ weronojõ bʉsʉwʉ.

3 Na ciento cuarenta y cuatro mil masã wiogʉ dujiri cũmurõ pʉ'topʉ niwã. Na sõ'onícãrã ba'paritirã catise cʉorã weronojõ bajurã ĩ'orõpʉ, tojo nicã wiorã bʉcʉrã ĩ'orõpʉ basawã. Apeye ma'ma basasere basapeowã. Na dia'cũ tere basamasĩwã. Ãpẽrã na basasere ne basamasĩtiwã. Na a'ti nucũcãcjãrã wa'teropʉ nirã Õ'acũ yʉ'rʉono'cãrã niwã.

4 Na ne ni'cãti numia me'rã ña'arõ weeticãrã niwã. Na Õ'acũ macũ oveja wĩ'magũ weronojõ bajugʉre no'o cũ wa'aro sirutuwã. Na a'ti nucũcãcjãrã wa'teropʉre yʉ'rʉono'cãrã niwã. Na Õ'acũrẽ, Õ'acũ macũ oveja wĩ'magũ weronojõ bajugʉre ñubuepeo o'omʉ'tã'cãrã nicãrã niwã.

5 Na wa'terore nisoogʉ marĩwĩ. Õ'acũ ĩ'orõpʉre bu'iri marĩrã niwã.

I'tiarã Õ'acũrẽ wereco'terã na were'que ni'i

6 Be'ro apĩ Õ'acũrẽ wereco'tegʉ ʉ'mʉarõpʉ wʉʉcã ĩ'awʉ̃. Cũ nipe'tirã a'ti nucũcãcjãrãrẽ pe'titise queti, Õ'acũ masãrẽ yʉ'rʉomi nise quetire weregʉ niwĩ. Nipe'tise di'tacjãrãrẽ, nipe'tise cururicjãrãrẽ weregʉ niwĩ. Tojo nicã mejẽcã ucũrãrẽ, nipe'tise macãrĩcjãrãrẽ te quetire weregʉ niwĩ.

7 Cũ tutuaro me'rã a'tiro niwĩ:

—Õ'acũrẽ wiopesase me'rã ẽjõpeoya. "Cũ añubutiagʉ nimi", niña. Cũ bu'iri da'reritero ejatoja'a. Cũ ʉ'mʉsere, a'ti di'tare weecʉ niwĩ. Dia pajiri maa, nipe'tise no'o aco nise maarĩacãnojõrẽ weecʉ niwĩ. Cũrẽ ñubuepeoya, niwĩ.

8 Cũ be'ro apĩ Õ'acũrẽ wereco'tegʉ a'tiwĩ. A'tiro niwĩ:

—Babilonia wãmetiri macã pe'tiwã'cãrõ wee'e. Pe'tiatoja'a. Na ña'arõ ʉaripejayʉ'rʉnʉ'cãrã, que'a maatirã weronojõ nipe'tise di'tacjãrãrẽ dojocã weewã. Narẽ ĩ'acũu, ãpẽrã quẽ'rã na weronojõ ña'arõ weewã, niwĩ.

9-10 Pʉarã Õ'acũrẽ wereco'terã be'ro apĩ bajuawĩ. Tutuaro me'rã a'tiro niwĩ:

—Yai weronojõ bajugʉre, cũ queose yee'quere ñubuepeogʉnojõrẽ Õ'acũ ʉpʉtʉ bu'iri da'regʉsami. Tojo nicã cũ ya diapoapʉ o cũ ya omocãpʉ yai weronojõ bajugʉ wãmerẽ ojañacũuno'cʉnojõrẽ mejãrõta bu'iri da'regʉsami. Õ'acũ cũ me'rã pũrõ uagʉ, tojo weegʉsami. Tutuaro me'rã dʉoro marĩrõ bu'iri da'regʉsami. Pecame'epʉ ope weronojõ bajuse sipise me'rã ʉpʉtʉ pi'eticã weegʉsami. Õ'acũrẽ wereco'terã ĩ'orõpʉ, tojo nicã Õ'acũ macũ oveja wĩ'magũ weronojõ bajugʉ ĩ'orõpʉ tojo weegʉsami.

11 Narẽ ũjʉ̃acõ'ase o'me tojo o'mepu'sunu'cũrõsa'a. Ne pe'tisome. Yai weronojõ bajugʉre, cũ queose yee'quere ñubuepeorãnojõ o cũ wãmerẽ ojañacũuno'rãnojõ pi'etinu'cũrãsama. Ʉmʉcore, ñamipʉre ne soosome, niwĩ.

12 Tojo weerã Õ'acũ yarã, cũ dutisere wéérã, ña'arõ wa'asere wãcũtutuaya. Jesucristore ẽjõpeonu'cũrã, tojota weeya.

13 Be'ro ni'cũ ʉ'mʉsepʉ nigṹ ucũcã tʉ'owʉ. Yʉ'ʉre niwĩ:

—A'tiro ojaya: "Ni'cãcã me'rã marĩ wiogʉre ẽjõpeorã wẽrĩrã e'catirãsama."

Espíritu Santu quẽ'rã "Tojota ni'i", niwĩ. "Na catirã Õ'acũ yere wererã, pi'etiwã. Na wẽ́rĩ́ca be'ro Õ'acũ na añurõ wee'quere wapayegʉsami. Tojo

weerã na a'ti nucũcãpʉ pi'etisere du'u, añurõ soorãsama”, niwĩ Espíritu Santu.

A'ti di'ta cjase otese cjase ni'i

14 Be'ro yʉ'ʉ o'me butiri curuare ĩ'awʉ̃. Ti curua bu'i ni'cʉ̃ masʉ̃ weronojõ upʉtigʉ dujiwĩ. Cʉ̃ dʉpoapʉ ni'cã be'to uru me'rã wééca be'tore pesawĩ. Di'pjĩcawero osoyojari pjĩjore cʉowĩ.

15 Apĩ Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ Õ'acʉ̃ wi'ipʉ ní'cʉ wijaatiwĩ. Cʉ̃ o'mecuruapʉ dujigʉre tutuaro me'rã caricũwĩ:

—Mʉ'ʉ ya pjĩ me'rã otesere tãrãmiiña. A'ti di'ta cjase otese dʉca miirĩteronojõ nitoja'a. Te bopoasepʉ ni'i, niwĩ.

16 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, o'mecuruapʉ dujigʉ cʉ̃ ya pjĩ me'rã a'ti turi cjase otesere tãrãmiiwĩ. Te dʉcare miiwĩ.

17 Be'ro apĩ Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ ʉ'mʉsepʉ nirĩ wi'i Õ'acʉ̃ wi'ipʉ ní'cʉ wijaatiwĩ. Cʉ̃ quẽ'rã di'pjĩcawero osoyojari pjĩjore cʉowĩ.

18 Be'ro apĩ Õ'acʉ̃rẽ wa'icʉrã ʉ̃jʉ̃amorõ ñubuepeowʉaro pʉ'tocjʉ̃ wijaatiwĩ. Cʉ̃ pecame'erẽ dutimasĩsere cʉowĩ. Ti me'e wiogʉ niwĩ. Cʉ̃ apĩ di'pjĩ osoyojari pjĩrẽ cʉogʉre tutuaro me'rã niwĩ:

—Mʉ'ʉ ya pjĩ osoyojari pjĩ me'rã a'ti turi cjase ʉ'se tõ'orĩrẽ dʉtemiiña. Te ñiatoja'a.

19 Cʉ̃ tojo nicã tʉ'ogʉ, cʉ̃ ya pjĩ me'rã a'ti turi cjase ʉ'sere dʉtewĩ. Tere mii, pajiri tucũjopʉ ʉ'seco na bipeatjojopʉ cũuwĩ. Te bipesãase “Õ'acʉ̃ ña'arãrẽ ʉpʉtʉ bu'iri da'rese ni'i”, nisĩ'rĩrõ wee'e.

20 Te ʉ'sere macã sumutopʉ bipewã. Na biperi curare dí pajiro na ʉ'se biperi wi'ipʉre wijawʉ. Te dí ni'cã maa pajiri maajo wa'awʉ. Cabayua wãmʉta decopʉ dí pacare mirĩtʉowã. Trescientos kilómetros yoari maa niwʉ̃.

15

Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã bu'iri da'retʉoatje ni'i

1 Be'ro mejẽcã bajuse ĩ'amarĩase pacare ʉ'mʉsepʉ ĩ'awʉ̃. Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã sietere ĩ'awʉ̃. Nánʉcʉ̃ta tja a'ti nucũcãcjãrãrẽ bu'iri da'retʉoatjere cʉowã. Te bu'iri da'retʉose me'rã Õ'acʉ̃ uase pe'tirosa'a.

2 Apeye quẽ'rãrẽ dia pajiri maarẽ ĩ'awʉ̃. Ti maa acostiri maa pecame'e me'rã morẽca maa weronojõ bajuwʉ. Ti maa sumutopʉre pãjãrã masã nu'cũwã. Na yai weronojõ bajugʉre, tojo nicã cʉ̃ queose yee'quere ñubuepeoti'cãrã niwã. Tojo nicã cʉ̃ wãmerẽ ojaõ'ono'ña marĩ'cãrã niwã. Na Õ'acʉ̃ o'o'que bʉapʉ̃tẽsere cʉowã.

3 Na Õ'acʉ̃rẽ da'raco'tegʉ Moisé ye basasere basapeowã. Õ'acʉ̃ macʉ̃ oveja wĩ'magʉ̃ weronojõ bajugʉ ye basase quẽ'rãrẽ basapeowã. A'tiro niwã:

Õ'acʉ̃ ʉ̃sã wiogʉ, mʉ'ʉ tutuayʉ'rʉgʉ ni'i.
Nipe'tise mʉ'ʉ wee'que añubutiase paca ni'i.
Tere ĩ'arã, ʉ̃sã ĩ'amarĩa wa'a'a.
Mʉ'ʉ nipe'tise macãrĩcjãrã wiogʉ ni'i.
Mʉ'ʉ weesetise queoro ni'i.
Mʉ'ʉrẽ ne nisoose marĩ'i.
4 ¿Noanojõ mʉ'ʉrẽ uitibosari?
¿Noa mʉ'ʉrẽ ñubuepeotibosari?
Mʉ'ʉ ni'cʉ̃ta ña'ase moogʉ̃ ni'i.
Nipe'tise macãrĩcjãrã mʉ'ʉrẽ ñubuepeorãsama.

Mʉ'ʉ queoro wee'quere ĩ'arã, na tojo weerãsama, ni basawã.

5 Be'ro Õ'acʉ̃ wi'i, ʉ'mʉsepʉ nirĩ wi'ire sope pãrĩcã ĩ'awʉ̃. Ti wi'i po'peapʉ Õ'acʉ̃ Nibutiari Tucũrẽ ĩ'awʉ̃. Ti tucũ po'peapʉ Õ'acʉ̃ dutise ojáca pjĩrẽ nʉrõno'wʉ̃.

6 Ti tucũpʉ ní'cãrã siete Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã, bu'iri da'retʉoatjere cʉorã mii, wijaatiwã. Na butise ũ'irĩ marĩse su'ti ʉpʉtʉ asistesere sãñawã. Na cutiropʉre nánʉcʉ̃ uru me'rã wee'que darire cʉowã.

7 Be'ro ni'cʉ̃ catise cʉorã me'rãcjʉ̃ a'tiro weewĩ. Cʉ̃ Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã sietere nánʉcʉ̃ bapari o'owĩ. Te uru me'rã wee'que pari niwʉ̃. Te pari Õ'acʉ̃ cʉ̃ bu'iri da'reatjere posetiwʉ. Õ'acʉ̃ catinu'cũgʉ̃ a'ti nucũcãcjãrãrẽ ʉpʉtʉ bu'iri da'regʉsami.

8 Te pari narẽ o'óca be'ro Õ'acʉ̃ Nibutiari Tucũpʉre a'tiro wa'awʉ. Ti tucũpʉre Õ'acʉ̃ añuyʉ'rʉase, cʉ̃ tutuayʉ'rʉase o'mepu'suse'sa wa'awʉ. Pũrõ asistewʉ. Ne ni'cʉ̃ ti tucũpʉre sãjãata basiotiwʉ. Be'ro siete Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã na bu'iri da'réca be'ropʉ sãjãata basiowʉ.

16

Õ'acʉ̃ bu'iri da'reatje ni'i

1 Be'ro Õ'acʉ̃ wi'i ʉ'mʉse nirĩ wi'ipʉ nigʉ̃rẽ tutuaro me'rã ucũcã tʉ'owʉ. Cʉ̃ siete Õ'acʉ̃rẽ wereco'terãrẽ a'tiro niwĩ:

—Mʉsã ye bapa cjase Õ'acʉ̃ bu'iri da'reatjere nucũcãpʉ piodijorã wa'aya, niwĩ.

2 Nimʉ'tãgʉ̃ wa'a, cʉ̃ ya pare di'tapʉ piodijowĩ. Tojo wééca be'ro masã yai weronojõ bajugʉ wãmerẽ ojaõ'ono'cãrãrẽ, cʉ̃ queosere ñubuepeorãrẽ a'tiro wa'awʉ. Nipe'tirã ña'ase musũrĩtise cãmitirã dojowã. Pũrõ pũrĩno'wã.

3 Cʉ̃ be'ro apĩ wa'a, cʉ̃ ya pare dia pajiri maajopʉre pioñowĩ. Ti maa dí maajo dojowʉ. Wẽrĩ'cʉ ye dí weronojõ bʉ'a'que niwʉ̃. Nipe'tirã ti maajopʉ nirã̃ wẽrĩpe'tia wa'awã.

4 Pʉarã be'rocjʉ̃ cʉ̃ ya pa cjasere nipe'tise no'o aco nise maarĩacãpʉre pioñowĩ. Tojo weecã, te quẽ'rã dí maarĩ wa'awʉ.

5 Be'ro Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ nipe'tiropʉ aco wiogʉ a'tiro niwĩ:

—Wiogʉ, mʉ'ʉ ña'ase moogʉ̃ ni'i. Mʉ'ʉ ne warocjʉ̃, a'tiro nicã quẽ'rãrẽ ninu'cũ'u. Mʉ'ʉ narẽ a'tiro bu'iri da'regʉ, queoro weegʉ wee'e.

6 Na a'tiro weecãrã niwã. Mʉ'ʉ yarã mʉ'ʉ ye cjase wererãrẽ wẽjẽcõ'acãrã niwã. Na ye dí o'mabʉrocã weecãrã niwã. Tojo weegʉ mʉ'ʉ narẽ aco dí dojo'quere sĩ'rĩdutigʉ, queoro weegʉ wee'e. Narẽ tojota ʉa'a, niwĩ.

7 Be'ro ni'cʉ̃ Õ'acʉ̃rẽ wa'icʉrã ʉ̃jʉ̃amorõ ñubuepeowʉaro tiropʉ ucũcã tʉ'owʉ. A'tiro niwĩ:

—Tojota ni'i. Õ'acʉ̃ ʉ̃sã wiogʉ, mʉ'ʉ tutuayʉ'rʉa'a. Mʉ'ʉ nisooro marĩrõ queoro bu'iri da'regʉ wee'e, niwĩ.

8 Be'ro, i'tiarã be'rocjʉ̃ cʉ̃ ya pa cjasere mujĩpũ ʉmʉcocjʉ̃ bu'ipʉ piopeowĩ. Tojo wééca be'ro mujĩpũ ʉpʉtʉ asiwĩ. Te cʉ̃ asise me'rã masãrẽ ʉ̃jʉ̃amasĩwĩ.

9 Masã ʉpʉtʉ waro ʉ̃jʉ̃ano'wã. Tojo ʉ̃jʉ̃ano'mirã, ne na ña'arõ wee'quere bʉjaweti, na wãcũsere dʉcayutiwã. Õ'acʉ̃rẽ “Añugʉ̃ nimi”,

ne nitiwã. Cũrẽ añurõ ucũrõnojõ o'orã, cũrẽ ña'arõ ucũwã. Õ'acũ bu'iri da'remicã, tojo weewã.

10 Be'ro, ba'paritirã be'rocjũ a'tiro weewĩ. Cũ ya bapa cjasere yai weronojõ bajugu dujiri cũmurõpure piodijowĩ. Nipe'tiro cũ dutise nirõpu na'itĩ'a wa'awu. Masã pũrõ pũrĩse tu'oña'rã, uputu biritu, cũ'rĩdiowã.

11 Tojo pi'etimirã, na ña'arõ weesere ne du'utiwã. Du'uronojõ o'orã, na cãmi uputu pũrĩno'rã, Õ'acũ u'musepu nigũrẽ ña'abutiaro ucũwã.

12 Be'ro tja ni'cãmocurã be'rocjũ cũ ya bapa cjasere pajiri maa Éufrates wãmetiri maajopure pioñowĩ. Tĩ maa si'bipe'tia wa'awu. Apeye di'tacjãrã mujĩpũ mujãtiro pe'e nirãrẽ na wiorã a'tiatji ma'arẽ apoyuro weewu.

13 Be'ro, yu'u sõ'onícãrãrẽ ĩ'awũ. Pĩrõjo weronojõ bajugure, apĩ yai weronojõ bajugure, tojo nicã oveja weronojõ capesa'ritigu nisoose queti weremu'tãrĩ masũrẽ ĩ'awũ. Na i'tiarã ye useripu wãtĩa wijaawã. Wãtĩa ta'rocua weronojõ bajurã niwã.

14 Ã'rã i'tiarã useripu wijaa'cãrã wãtĩa peje weeĩ'osere weewã. Na a'ti nucũcãcjãrã wiorã nipe'tirãrẽ a'mewẽjẽdutirã neowã. Na a'mewẽjẽatji numu Õ'acũ tutuayu'ruagu ya numu waro nirõsa'a.

15 Jesucristo a'tiro nicu niwĩ:

—Tu'omasĩña. Wãcũña marĩrõ yajari masũ a'tise weronojõ yu'u a'tiguti. Su'ti sãñágũ weronojõ yu'u a'tiatjere añurõ wãcũyugunojõ e'catigusami. Tojo weegu su'ti marĩgũ cũrẽ ĩ'aweecã, bopoyasome.

16 Na wãtĩa a'ti nucũcãcjãrã wiorãrẽ hebreo ye me'rã Armagedón wãmetiropu neowã.

17 Be'ro, seis be'rocjũ, cũ ya bapa cjasere u'muarõpu piodijowĩ. Te be'ro Õ'acũ wi'i u'muse nirĩ wi'i po'peapu wiogu dujiri cũmurõpu dujigu tutuaro me'rã ucũwĩ. A'tiro niwĩ:

—Nipe'tise tu'ajanu'cõpe'ono'o.

18 Cũ tojo nicã, bupo ya'ba, uputu paawĩ. Cũ paacã, mejẽcã busumujãwũ. Di'ta uputu narãsãwũ. Masã a'ti nucũcãpu ninu'cãcatero, a'tiro nicãrẽ di'ta tocã'rõ ne narãsãwe'e. Uputu waro titare narãsãwũ.

19 Pajiri macã i'tiaropu ye'ti,ducawatinu'cãwũ. A'ti turi cjase nipe'tiro cjase macãrĩpu se'tedijawu. Õ'acũ bu'iri da'regũti nígũ, pajiri macã Babilonia wãmetiri macãcjãrãrẽ wãcũcu niwĩ. Na me'rã uputu uagu, narẽ bu'iri da'rewĩ.

20 Tojo wa'acã, nipe'tise ũrũpagu, opañopa bajudutidijawu.

21 Tojo nicã masãrẽ yusuase aco peri bu'a'que peri paca burupejawu. Ni'cãrẽ peri cuarenta kilos nucũwũ. Õ'acũ te peri me'rã narẽ uputu bu'iri da'recã ĩ'arã, ña'abutiaro cũrẽ ucũwã.

17

Umua me'rã a'metãrãwapata'ari masõrẽ bu'iri da'rese ni'i

1 Be'ro a'tiro ĩ'awũ. Ni'cũ sõ'onícãrã siete Õ'acũrẽ wereco'terã me'rãcjũrẽ ĩ'awũ. Cũ sõ'oní'que pari cuorã me'rãcjũ niwĩ. Yu'u tiro a'tiwĩ. A'tiro niwĩ:

—Te'a, umua me'rã a'metãrãwapata'ari masõrẽ bu'iri da'resere ĩ'ogũti. Co pacase maarĩ bu'ipu dujimo.

2 A'ti nucũcãcjãrã wiorã co me'rã a'metãrãbajaque'aticãrã niwã. Co a'ti nucũcãcjãrãrẽ uaripejase me'rã que'a maatirã weronojõ wa'acã weeco niwõ, niwĩ.

3 Be'ro Espíritu Santu yʉ'ʉre quẽ'ese weronojõ ĩ'owĩ. Sõ'onícʉ Õ'acʉ̃rẽ
wereco'tegʉ masã marĩrõpʉ yʉ'ʉre miawĩ. Topʉ ni'cõrẽ ĩ'awʉ̃. Co mejẽcã
bajugʉ sõ'agʉ̃ bu'ipʉ pesawõ. Mejẽcã bajugʉre cʉ̃ ya upʉ nipe'tiropʉre
peje ña'ase Õ'acʉ̃ cʉ̃ yabise wãme wã'ñawʉ̃. Mejẽcã bajugʉ siete dʉpopa
cʉowĩ. Apeye quẽ'rãrẽ, diez capesa'ritiwĩ.
4 Co numio sõ'a ñibocurerore, tojo nicã sõ'arõ warore sãñawõ. Co
ya su'tiro uru, ʉ̃tãperi wapabʉjʉse periacã me'rã, apeye butise perla
wãmetise me'rã ma'masu'ano'wʉ̃. Co ni'cã pa uru me'rã wééca pa
sa'wʉre cʉowõ. Dicʉse ña'ase ti papʉre mu'muwʉ̃. Co ʉmʉa me'rã ña'arõ
a'metãrãbajaque'ati'que niwʉ̃.
5 Tojo nicã co diapoapʉre mejẽcã bajuri wãme ojaõ'ono'wʉ̃. A'tiro
niwʉ̃: “Babilonia pajiri macãjo, nipe'tirã ña'arã numia ʉmʉarẽ
a'metãrãwapata'ari masã numia paco ni'i. Tojo nicã nipe'tirã
ña'ayʉ'rʉnʉ'cãse weerã paco ni'i”, ni ojaõ'ono'wʉ̃.
6 Be'ro a'tiro ĩ'awʉ̃. Co que'ago weewõ. Õ'acʉ̃ yarã Jesucristo ye quetire
wererã wẽjẽno'cãrã ye dí me'rã tojo wa'awõ. Core ĩ'agʉ̃, “¿De'ro weero
tojo wa'amitito?” niwʉ̃.
7 Tojo wa'acã, Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ yʉ'ʉre niwĩ:
—¿De'ro weegʉ mʉ'ʉ tocã'rõ ʉcʉati? Sicore ya'yiosere mʉ'ʉrẽ masĩcã
weegʉti. Tojo nicã mejẽcã bajugʉ bu'ipʉ pesawã'cãsere weregʉti. Cʉ̃ siete
dʉpopatigʉ diez capesa'ritimi.
8 A'tiro ni'i. Mejẽcã bajugʉ mʉ'ʉ ĩ'a'cʉ dʉporopʉre nimiwĩ. A'tiro nicã
marĩmi. Tojo nimigʉ̃, be'ropʉ ĩ'abajudutidijari pepʉ ní'cʉ mʉjãatigʉsami.
Cʉ̃ pecame'epʉ wa'adojase dʉporo tojo weegʉsami. A'ti turicjãrã ña'arã
mejẽcã bajugʉre ĩ'arã, ʉcʉarãsama. Na ne waropʉta a'ti di'ta weenʉ'cãrĩ
cura na wãmerẽ catiri pũrĩpʉ ojaõ'ono'ña marĩtjĩarã, tojo wa'arãsama.
Cʉ̃ dʉporopʉ ní'cʉ a'tiro nicãrẽ marĩmi. Be'ropʉ a'tigʉsami.
9 »No'o tʉ'omasĩrãnojõ a'tere masĩta basio'o. Cʉ̃ siete dʉpopa a'tiro
nisĩ'rĩrõ wee'e. Te panʉcʉ̃ta tja ʉ̃rʉ̃pagʉ co dujisepagʉ ni'i.
10 Tojo nicã te páta tja a'tiro nisĩ'rĩrõ wee'e. Siete wiorã nima, nirõ
wee'e. Ni'cãmocʉrã wiorã pe'tidijatojacãrã niwã. Ni'cãrõacãrẽ ni'cʉ̃
masãrẽ dutigʉ weemi. Apĩ a'titimi yujupʉ. Cʉ̃ a'tigʉ, yoaticã nigʉ̃sami.
11 Ne waropʉre sõ'agʉ̃ mejẽcã bajugʉ ní'cʉ a'tiro nicãrẽ marĩmi. Cʉ́ta
ã'rã siete wiorã be'rocjʉ̃ wiogʉ niacjʉ nigʉ̃sami. Cʉ̃ na me'rãcjʉ̃ nimi.
Be'ro pecame'epʉ wa'adojagʉsami.
12 »Mejẽcã bajugʉ capesa'ri mʉ'ʉ ĩ'a'que a'tiro nisĩ'rĩrõ wee'e. Diez
wiorã nima, nirõ wee'e. Na dutinʉ'cãtima yujupʉ. Yoaticã, ni'cã horata
dutirãsama. Mejẽcã bajugʉ sõ'agʉ̃ quẽ'rã na me'rã dutitamugʉ̃sami.
13 Ã'rã diez wiorã ni'cãrõnojõ wãcũsetirãsama. Na mejẽcã bajugʉre na
dutise cʉosere o'orãsama.
14 Na Õ'acʉ̃ macʉ̃ oveja wĩ'magʉ̃ weronojõ bajugʉ me'rã
a'mewẽjẽrãsama. Cʉ̃ narẽ docaque'acã weegʉsami. Cʉ̃ nipe'tirã wiorã
bu'ipʉ nimi. Tojo weegʉ narẽ tojo weegʉsami. Õ'acʉ̃ macʉ̃ me'rãcjãrã
Õ'acʉ̃ bese'cãrã nima. Õ'acʉ̃ ʉaro weenu'cũrã nima, niwĩ.
15 Be'ro Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ apaturi a'te quẽ'rãrẽ niwĩ:
—Mʉ'ʉ ĩ'a'co numio sõ'oníco ña'agõ pacase maarĩpʉ dujiamo. Co
duji'que maarĩ a'tiro nisĩ'rĩrõ wee'e. Te maarĩ paca masã pãjãrã nima,
nisĩ'rĩrõ wee'e. Peje macãrĩcjãrã, peje cururicjãrã, mejẽcã ucũrã, peje
di'tacjãrã nima, nirõ wee'e.

16 Mejẽcã bajugʉ sõ'agʉ̃ diez wiorã me'rã ña'agõrẽ ĩ'atu'tirãsama. Core cõ'arãsama. Core su'ti marĩgõ tojacã weerãsama. Core ba'arãsama. Be'ro ʉ̃jʉ̃acõ'arãsama.

17 Õ'acʉ̃ narẽ cʉ̃ ʉaronojõ weecã weegʉsami. Tojo weegʉ narẽ ni'cãrõnojõ wãcũcã weegʉsami. Na mejẽcã bajugʉre wiogʉ sõrõrãsama. Téé Õ'acʉ̃ "A'tiro wa'arosa'a" ní'caronojõta wa'áca be'ropʉ wiogʉ nitʉogʉsami.

18 Numio mʉ'ʉ ĩ'a'co sõ'oníca macã pajiri macã Babilonia ni'i. Ti macãpʉta nipe'tirã a'ti nucũcãcjãrã wiorãrẽ dutigʉ nigʉ̃sami, niwĩ.

18

Babilonia macãrẽ bu'iri da're bajuriodijose ni'i

1 Be'ro, apĩ Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ ʉ'mʉsepʉ ní'cʉ dijaticã ĩ'awʉ̃. Cʉ̃ peje dutimasĩwĩ. Cʉ̃ asistese me'rã a'ti ʉmʉcopʉre añurõ asistequecũuwĩ.

2 Tutuaro me'rã caricũwĩ:

—Babilonia pajiri macã pe'tiwã'cãrõ wee'e. Pe'tiatoja'a. Ni'cãrõacãrẽ wãtĩa, ãpẽrã bajutirã ña'arã na nirĩ macã dojo'o. Tojo nicã nipe'tirã mirĩcʉ̃a ña'arã yabiorã nirõ dojo'o.

3 Ti macãcjãrã masã ña'arõ ʉaripejayʉ'rʉnʉ'cã'cãrã niwã. Tere nipe'tise di'tacjãrã que'a maatirã weronojõ weesirutuwã. A'ti nucũcãcjãrã wiorã na me'rã a'mesʉ'awã. Ti macãcjãrã ʉaripejayʉ'rʉmajãrã, peje waro apeque no'o nisere duuma'awã. Tojo weerã a'ti nucũcãcjãrã narẽ duawapata'ari masã niyerubʉcʉrã tojawã.

4 Be'ro apĩ ʉ'mʉsepʉ nigʉ̃́ ucũcã tʉ'owʉ. A'tiro niwĩ:

—Mʉsã, yarã ni'i. A'ti macãrẽ wijayá. Wijatirã, ti macãcjãrã na ña'arõ weesere bu'ipejatamubosa'a. Bu'iri da'reno'bosa'a.

5 A'tiro ni'i. Na ña'arõ wee'que peje waro ni'i. Ʉ'mʉsepʉ tu'ataque'aro weronojõ ni'i. Õ'acʉ̃ na ña'arõ wee'quere masĩmi.

6 Ti macãcjãrã ãpẽrãrẽ ña'arõ weecãrã niwã. Na ãpẽrãrẽ ña'arõ wee'caronojõta na quẽ'rã mejãrõta ña'arõ weeno'ato. Ãpẽrãrẽ pi'eticã wee'caronojõta pʉati nemorõ pi'eticã weeato. Narẽ bu'iri da'reato.

7 Ti macãcjãrã a'tiro nicãrã niwã: "Ãpẽrã yʉ'rʉoro añuyʉ'rʉnʉ'cã'a", nicãrã niwã. Tojo nicã na no'o ʉaro apeyenojõrẽ duuma'arã pajiro niyeru cõ'acã'cãrã niwã. Na tojo wee'cãrãrẽ ʉpʉtʉ pũrĩse pi'etino'cã weeato. Ti macãcjãrã a'tiro wãcũsama. "Ʉsã wiogo weronojõ ni'i. Wapewio weronojõ niwe'e. Ne bʉjawetisome", ni wãcũsama.

8 Tojo nise bu'iri wãcũña marĩrõ ni'cã nʉmʉta ña'ase ti macãrẽ wa'arosa'a. Wẽrĩse, pũrõ pi'etise, ʉjaboase wa'arosa'a. Pecame'e me'rã ʉ̃jʉ̃acõ'ano'rõsa'a. Õ'acʉ̃ tutuayʉ'rʉnʉ'cãgʉ̃ ti macãcjãrãrẽ bu'iri da'regʉsami, niwĩ ʉ'mʉsepʉ nigʉ̃́.

9 A'ti nucũcãcjãrã wiorã ti macãcjãrã me'rã ña'arõ a'mesʉ'a, no'o ʉaro ña'arõ weema'acãrã niwã. A'ti nucũcãcjãrã wiorã ti macã ʉ̃jʉ̃, o'mepu'sunu'cũcã ĩ'arã, pũrõ utirãsama.

10 Tojo ʉ̃jʉ̃rĩ curare wiorã, marĩ quẽ'rãrẽ bu'iri da'reri nírã, yoaropʉ ĩ'anu'cũrãsama. A'tiro nirãsama:

—Babilonia macãrẽ ña'abutiaro wa'aro wee'e. Pajiri macã, tutuari macã nimiwʉ̃. Wãcũña marĩrõ bu'iri da're bajuriodijono'cã'a.

11 A'ti nucũcãcjãrã duawapata'ari masã quẽ'rã ti macãrẽ utirãsama.
“¿Noa marĩ yere duurãsariba?” ni wãcũrãsama. Tere wãcũrã, pũrõ
dʉjasewã'arãsama.
12 Na miiti duase a'ticʉse nicaro niwʉ̃. Uru me'rã wee'que, plata me'rã
wee'que, ʉ̃tãperi wapabʉjʉse peri, butise peri perla wãmetise peri nicaro
niwʉ̃. Tojo nicã su'ti añuse butise, su'ti asipa'ase, sõ'a ñibocurese,
sõ'ase nicaro niwʉ̃. Apeye quẽ'rã nipe'tise yucʉ ʉ'mʉtise me'rã wee'que,
acostise butise marfil wãmetise me'rã wee'quere miiticãrã niwã. Tojo nicã
wapabʉjʉse yucʉ me'rã wee'que, cõme me'rã wee'que, bronce wãmetise
me'rã wee'que, mármol wãmetise me'rã wee'quere miitimʉjãcãrã niwã.
13 Apeye na miiti duase canela wãmetise, ʉ'mʉtise, na
ʉ̃jʉ̃amorõpeosenojõ, mirra wãmetise, ʉ'sedʉcaco vino, ʉ'se piritari
ba'ase, harina pã̄ weese, tojo nicã trigo miitimʉjãcãrã niwã. Ãpẽrãrẽ
wa'icʉrã apeque o'marãrẽ, ovejare, cabayuare, tũrũsepawʉ cabayua
wejesere, masãrẽ da'rawã'ñaco'terãpʉreta miitidojacãrã niwã.
14 Duari masã ti macã ʉ̃jʉ́ca be'ro a'tiro nirãsama:
—Yucʉdʉca mʉsã ʉpʉtʉ ba'atʉ'sasenojõ pe'tia wa'a'a. Nipe'tise mʉsã
añuse cʉosenojõ pe'tidija wa'a'a. Ne bocanemosome.
15 Ti macãcjãrãrẽ duari masã añurõ wapata'acãrã nimiwã. Ti macãcjãrã
pi'eticã ĩ'arã, yoaropʉ tojacã'rãsama. Ʉpʉtʉ ui, utirãsama.
16 A'tiro ni caricũrãsama:
—Añurĩ macã pajiri macã nimica macã ña'abutiaro wa'acã'a. Ti macã
ni'cõ numio weronojõ nimiwʉ̃. Añuse sõ'a ñibocurerore, tojo nicã
sõ'arõrẽ sãñagõ weronojõ nimiwʉ̃. Co su'tiropʉ uru, ʉ̃tãperi wapabʉjʉse
peri, apeye peri perla wãmetise peri me'rã ma'masu'a'caro weronojõ
nimiwʉ̃.
17 A'te nipe'tise peje wãcũña marĩrõ pe'tidija wa'a'a, nirãsama.
Nipe'tirã yucʉsʉjo auturã, tiwʉpʉ wa'arã, tiwʉpʉ da'rarã yoaropʉ
uirã tojarã̄sama. Tojo nicã nipe'tirã dia pajiri maapʉ da'rarã mejãrõta
tojarã̄sama.
18 Ti macã ʉ̃jʉ̃cã ĩ'arã, caricũrãsama:
—A'ti macã weronojõ añurĩ macã ape macã marĩ'i, nirãsama.
19 Pũrõ bʉjawetirã na dʉpopapʉ di'tare õrẽ́peorãsama. Uti,
dʉjasewã'arã, caricũrãsama:
—Añurĩ macã pajiri macã ña'abutiaro wa'acã'a. Ti macã cjase niyeru
me'rã nipe'tirã yucʉsʉpawʉ paca cʉorã añurõ wapata'amiwã. Wãcũña
marĩrõ pe'tidijaca macã toja'a, nirãsama.
20 Ʉ'mʉsepʉ nirã̄ pe'e ti macãrẽ cõ'acã, e'catiya. Mʉsã Jesucristo
besecṹú'cãrã, Õ'acʉ̃ ye quetire wereturiari masã, nipe'tirã cʉ̃ yarã
e'catiya. Ti macãcjãrã mʉsãrẽ pi'eticã weewã. Te ye bu'iri Õ'acʉ̃ narẽ
bu'iri da'remi.
21 Be'ro ni'cʉ̃ Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ tutuagʉ ʉ̃tãgãjore miimorõwĩ. Otese
perire tõ'odio ãrʉ̃acjajo weronojõ bajuwʉ. Tigare dia pajiri maapʉ
doqueñogʉ̃, a'tiro niwĩ:
—Tigare doqueñorõ weronojõ Babilonia pajiri macãjo nimirõ, do-
queñono'rõsa'a. Ne apaturi ti macãrẽ ĩ'anemosome.
22 Ti macã nipe'tiropʉ basase ne tʉ'ono'some. Bʉapʉ̃tẽse bʉsʉse,
wẽopawʉ putise, coroneta putise bʉsʉsome. No'o nisere da'rarã ne
marĩrãsama. Otese peri ãrʉ̃acã bʉsʉse quẽ'rã ne tʉ'ono'some.

23 Apeye quẽ'rã sĩ'osenojõ marĩrõsa'a. Na omocã dʉ'tecã bosenʉmʉ
weepeorã caricũse tʉ'ono'ña marĩrõsa'a. Todʉporore ti macãcjãrã
duu wapata'ari masã apeye di'tacjãrã nemorõ duume'rĩrã nimiwã. Ti
macãcjãrã tʉ'oña'masĩrã weronojõ weeme'rĩrã nipe'tirocjãrãrẽ ẽjõpeocã
weewã.
24 Ti macãpʉ Õ'acũ ye quetire wereturiari masã, cũrẽ ẽjõpeorã
wẽjẽno'cãrã ye dí niwũ. Tojo nicã nipe'tirã a'ti nucũcãcjãrã wẽjẽno'cãrã
ye dí niwũ. Masãrẽ wẽjẽ'que wapa ti macãrẽ bu'iri da'reno'rõsa'a, niwĩ
Õ'acũrẽ wereco'tegʉ.

19

1 Babiloniarẽ bu'iri da'recã ĩ'áca be'ro a'tiro wa'awʉ. Yʉ'ʉ Juã pãjãrã
masã ʉ'mʉsepʉ nirã̃ tutuaro me'rã ucũsere tʉ'owʉ. A'tiro e'catipeowã:
Õ'acũrẽ e'catipeorã.
Aleluya.
Õ'acũ marĩ wiogʉ, marĩrẽ yʉ'rʉogʉ nimi.
Nipe'tirã bu'ipʉ nimi.
Tutuayʉ'rʉgʉ nimi.
2 A'tiro ni'i.
Cũ nisooro marĩrõ queoro bu'iri da'remi.
Ti macãrẽ bu'iri da'remi.
Ti macã ni'cõ numio ʉmʉarẽ a'metãrãwapata'ari masõ weronojõ niwũ.
Ti macãcjãrã ña'arõ weerã̃ nipe'tirãrẽ a'ti nucũcãcjãrãrẽ dojorẽwã.
Õ'acũ cũrẽ da'raco'terãrẽ wẽjẽ'que wapa ti macãcjãrãrẽ bu'iri
da'rea'mewĩ, ni basapeowã.
3 Apaturi niwã tja:
—Õ'acũrẽ e'catipeorã. Aleluya. Ti macãrẽ ũjũacõ'ase o'me tojo
o'mepu'sunu'cũrõsa'a, niwã.
4 Veinticuatro wiorã bʉcʉrã, tojo nicã ba'paritirã catise cʉorã weronojõ
bajurã Õ'acũ wiogʉ dujiri cũmurõpʉ dujigʉre ẽjõpeorã ejaque'awã. A'tiro
niwã:
—Tojota wa'ato. Õ'acũrẽ e'catipeorã. Aleluya, niwã.
5 Be'ro wiogʉ dujiri cũmurõ pʉ'to nigũ a'tiro niwĩ:
Nipe'tirã Õ'acũ yere da'rarã cũ marĩ wiogʉre añurõ ñubuepeoya.
Nipe'tirã wiopesase me'rã cũrẽ ẽjõpeorã, wiorã, mejõ nirã tojo weeya,
niwĩ.

Õ'acũ masãrẽ dutigʉ waro sãjãnʉ'cãse ni'i

6 Be'ro yʉ'ʉ pãjãrã masã ucũcã tʉ'owʉ. Peje maarĩ pu'eeja o'mabʉrose
maarĩ weronojõ bʉsʉwã. Bʉpo ʉpʉtʉ paaro weronojõ bʉsʉwã. A'tiro
niwã:
Marĩ Õ'acũrẽ e'catipeorã.
Aleluya.
Marĩ wiogʉ tutuayʉ'rʉnʉ'cãgũ ni'cãrõacãrẽ nipe'tirãrẽ dutigʉ
sãjãnʉ'cãmi.
7 E'catirã.
Ejeripõ'rãrĩpʉ e'catibutiarã tʉ'oña'rã.
“Õ'acũ añuyʉ'rʉami”, nirã.
A'tiro ni'i.
Õ'acũ macũ oveja wĩ'magũ weronojõ bajugʉ cũrẽ ẽjõpeorã me'rã ninʉ'cãrĩ
nʉmʉ ejatoja'a.

Cũrẽ ẽjõpeorã cũ nʉmo niacjo weronojõ nima.
Ni'cõ omocã dʉ'tese dʉporo añurõ ma'masu'ano'samo.
Co weronojõ na apoyu'cãrãpʉ nima.
8 Na su'ti butise ũ'irĩ marĩse, pũrõ asistesere sãano'cãrã nima, niwã.
Butise su'ti na catirã añurõ wee'que ni'i, nisĩ'rĩrõ wee'e.

9 Be'ro Õ'acũrẽ wereco'tegʉ yʉ'ʉre niwĩ:

—A'tiro ojaya: "No'o Õ'acũ macũ oveja wĩ'magũ weronojõ bajugʉ omocã dʉ'teri bosenʉmʉrẽ ĩ'adutino'rãnojõ e'catiya", tojo ni ojadutiwĩ.

Cũ yʉ'ʉre niwĩ tja:

—A'te ucũse Õ'acũ ucũse waro ni'i.

10 Õ'acũrẽ wereco'tegʉ tojo nicã tʉ'ogʉ, yʉ'ʉ cũ tiro ñubuepeogʉ ejaque'awʉ. Yʉ'ʉ tojo weecã ĩ'agũ, yʉ'ʉre niwĩ:

—Tojo weeticã'ña. Yʉ'ʉ quẽ'rã cũrẽ da'raco'tegʉta ni'i. Yʉ'ʉ mʉ'ʉ weronojõ nigṹ ni'i. Tojo nicã mʉ'ʉ acawererã Jesú yere werenu'cũrã weronojõ ni'i. Yʉ'ʉre ne ñubuepeoticã'ña. Õ'acũ pe'ere tojo weeya. A'tiro ni'i. Espíritu Santu Õ'acũ ye weremʉ'tãrãrẽ masĩcã weecʉ niwĩ. Te masĩse me'rã werecãrã niwã. Mejãrõta Jesú yere wererã quẽ'rã Espíritu Santu masĩse o'ose me'rã werema, niwĩ.

Masũ cabayu butigʉ bu'ipʉ pesase queti ni'i

11 Be'ro, ʉ'mʉse pãrĩcã ĩ'awũ. Topʉ cabayu butigʉ bajuawĩ. Cũ bu'i pesagʉ a'tiro wãmetiwĩ. Queoro Weenu'cũgũ, Diacjũcjũ niwĩ. Cũ masãrẽ queoro besegʉ niwĩ. Tojo nicã a'mewẽjẽgũ queoro weegʉ́ niwĩ. Tojo weegʉ tojo wãmetiwĩ.

12 Cũ caperi pecame'e ũjũrĩ põ'rã weronojõ asiwʉ. Cũ dʉpoapʉre peje wiorã pesase be'torire pesawĩ. Cũrẽ ojaõ'ono'ca wãmerẽ cũ se'saro masĩwĩ.

13 Cũ ya su'tiro dí me'rã yoso'carore sãñawĩ. Cũ wãmetiwĩ Õ'acũ Ucũse.

14 Cũ yarã surara ʉ'mʉsecjãrã cũrẽ sirutuwã. Na su'ti butise ũ'irĩ marĩsere sãñawã. Na cabayua butirã bu'ipʉ pesawã.

15 Cũ ʉseropʉre di'pjĩ osoyojari pjĩrẽ cʉowĩ. Ti pjĩ me'rã cũ a'ti turicjãrãrẽ cãmida'regʉsami. Tutuaro me'rã dutigʉsami. Na ʉ'sere biperã tutuaro me'rã ʉ'tabujuse weronojõ cũ a'ti turicjãrã ña'arõ weerãrẽ bu'iri da'regʉsami. Õ'acũ tutuayʉ'rʉgʉ na me'rã uayʉ'rʉami. Tojo weegʉ cabayu bu'i pesagʉ narẽ ʉpʉtʉ waro bu'iri da'regʉsami.

16 Cũ su'tiropʉ, tojo nicã cũ ʉsópʉ a'tiro ojaõ'ono'wũ: "Nipe'tirã wiorã bu'ipʉ wiogʉ waro nimi", ni ojaõ'ono'wũ.

17 Be'ro, ni'cũ Õ'acũrẽ wereco'tegʉ mujĩpũ ʉmʉcocjũ bu'ipʉ nu'cũgũrẽ ĩ'awũ. Cũ nipe'tirã mirĩcũa ʉ'mʉarõpʉ wʉʉrãrẽ tutuaro me'rã caricũwĩ:

—Nerẽña. Õ'acũ peje ba'asere apomi.

18 Wiorã ye di'ire ba'arãsa'a. Surara wiorãrẽ, surara tutuari masãrẽ, cabayua di'ire, na bu'i pesarã di'ire ba'arãsa'a. Nipe'tirã ye di'ire ba'arãsa'a. Da'raco'teri masãrẽ, da'raco'tetirãrẽ, wiorãrẽ, mejõ nirãrẽ nipe'tirãrẽ ba'arãsa'a, niwĩ.

19 Be'ro, sõ'agũ mejẽcã bajugʉre ĩ'awũ. Tojo nicã nipe'tirã a'ti nucũcãcjãrã wiorãrẽ na yarã surara me'rã nerẽcã ĩ'awũ. Na nérẽca be'ro cabayu butigʉ bu'i pesagʉ me'rã, tojo nicã cũ yarã surara me'rã a'mewẽjẽrãtirã tojo weewã.

20 Cabayu butigʉ bu'i pesagʉ mejẽcã bajugʉre ñe'ewĩ. Apĩ yai weronojõ bajugʉ, oveja capesa'ritigʉ weronojõ bajugʉre ñe'ewĩ. Cṹta nisoose queti

weremʉ'tãrĩ masʉ̃ niwĩ. Cʉ́ta tja masã yai weronojõ bajugʉre ẽjõpeoato nígʉ̃ mejẽcã bajuse pacare weeĩ'obosawĩ. Cʉ̃ weeĩ'ose me'rã nipe'tirã yai weronojõ bajugʉ wãme ojaõ'ono'cãrãrẽ a'tiro weewĩ. Narẽ nisoo, ẽjõpeocã weewĩ. Yai weronojõ bajugʉ queosere ñubuepeorã quẽ'rãrẽ mejãrõta nisoo, ẽjõpeocã weewĩ. Be'ro, cabayu bu'i pesagʉ pʉarã mejẽcã bajurãrẽ ñe'ewĩ. Na pʉarã catirãta pecame'e ditarajopʉ doqueñono'wã. Ti ditara azufre wãmetise ope weronojõ sipise me'rã ʉ̃jʉ̃wʉ̃.

21 Ãpẽrã na me'rãcjãrã pe'ere cabayu bu'ipʉ pesagʉ a'tiro weewĩ. Cʉ̃ ya pjĩ cʉ̃ ʉseropʉ cʉóca pjĩ me'rã narẽ wẽjẽpe'ocã'wĩ. Nipe'tirã mirĩcʉ̃a na ye di'ire pajibutiaro ba'a yapicã'wã.

20

Mil cʉ̃'marĩ wãtĩrẽ dʉ'tecũuse ni'i

1 Apeye quẽ'rãrẽ ĩ'awʉ̃. Ni'cʉ̃ Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ ʉ'mʉsepʉ ní'cʉ dijatiwĩ. Cʉ̃ nibajudutidijari pe cja sawire cʉowĩ. Tojo nicã cõme dajore cʉowĩ.

2 Cʉ̃ pĩrõjo weronojõ bajugʉre dʉ'tewĩ. Pĩrõ ne waro a'ti ʉmʉco da'réca be'rocjʉ̃ pĩrõ nino'cʉ nimi. Cʉ̃ wãtĩ nimi. Cʉ̃rẽ cõme da me'rã peje cʉ̃'marĩ, mil cʉ̃'marĩ dʉ'tecũuwĩ.

3 Cʉ̃rẽ nibajudutidijari pepʉ tuuquedijowĩ. Be'ro ti pe sopere bi'acã'wĩ. Tu'ajanʉ'cõ, pi'rabi'acã'wĩ. Mil cʉ̃'marĩ masãrẽ nisoo ẽjõpeocã weeticã'to nígʉ̃ tojo weewĩ. Be'ro mil cʉ̃'marĩ yʉ'rʉ́ca be'ro yoaticã pãowĩrõno'gʉ̃sami.

4 Be'ro, peje wiorã dujise cũmurĩrẽ ĩ'awʉ̃. Te cũmurĩpʉ dujirã a'ti nucũcãcjãrãrẽ besemasĩsere o'ono'cãrã niwã. Ãpẽrã quẽ'rãrẽ ĩ'awʉ̃. Na Õ'acʉ̃ ye queti, tojo nicã Jesú yere werese ye bu'iri na dʉpopare dʉtesureno'cãrã niwã. Na yai weronojõ bajugʉ, cʉ̃ queose yee'quere ne ñubuepeoticãrã niwã. Tojo nicã na diapoapʉ, na omocãrĩpʉ cʉ̃ wãmerẽ ne ojaõ'ono'ticãrã niwã. Na wẽrĩ'cãrãpʉ nimirã, masãwã. Na masʉ́ca be'ro Cristo me'rã mil cʉ̃'marĩ masãrẽ dutitamuwã.

5-6 Na masãse ne waro wẽrĩ'cãrã masãmʉ'tã'que ni'i. Wẽrĩ'cãrã masãmʉ'tã'cãrã Õ'acʉ̃ yarã ña'ase moorã nima. E'catima. Na apaturi wẽrĩsome. Pecame'epʉ ne wa'asome. Na Õ'acʉ̃ ye cjasere, Jesucristo ye cjasere da'rarã nirãsama. Na mil cʉ̃'marĩ Cristo me'rã ãpẽrãrẽ dutirãsama. Ãpẽrã pe'e ña'arã wẽrĩ'cãrã mil cʉ̃'marĩ yʉ'rʉ́ca be'ropʉ masãrãsama.

7 Mil cʉ̃'marĩ yʉ'rʉ́ca be'ro wãtĩ nibajudutidijari pepʉ dʉ'tecũu'cʉre pãowĩrõrãsama.

8 Cʉ̃ nipe'tiro a'ti nucũcãcjãrãrẽ nisoosere ẽjõpeocã weegʉsami. Gog, Magog wãmetirã quẽ'rãrẽ mejãrõta weegʉsami. Na yarã surarare a'mequẽdutigʉ neocũugʉ̃sami. Na surara nucũpori pajiri maa dia sumuto cjase weronojõ pãjãrã waro nirãsama.

9 Na nipe'tiro a'ti nucũcãpʉre se'sanʉ'cãrãsama. Na Õ'acʉ̃ yarã nirõpʉ, tojo nicã cʉ̃ ya macã cʉ̃ ma'irĩ macãrẽ sʉtʉanʉ'cãbi'arãsama. Õ'acʉ̃ pe'e na tojo weecã ĩ'agʉ̃, narẽ ʉ̃jʉ̃acõ'adutigʉ pecame'e o'ódijogʉsami. Nipe'tirã ʉ̃jʉ̃pe'tia wa'arãsama.

10 Wãtĩ narẽ nisoo'cʉ pecame'e ʉ̃jʉ̃rĩ ditarajopʉ cõ'adijono'gʉ̃sami. Ti ditara ope weronojõ bajuse me'rã sipi ʉ̃jʉ̃rõsa'a. Topʉ yai weronojõ

bajugʉ, apĩ nisoose queti weremʉ'tãrĩ masʉ̃ na pʉarã cõ'adijono'wã. Topʉ ʉmʉcori, ñamirĩrẽ pi'etinu'cũrãsama. Ne wijasome.

Butiri cũmurõjopʉ dujigʉ masã weesere besese ni'i

11 Be'ro, yʉ'ʉ wiogʉ dujiri cũmurõ butiri cũmurõjore ĩ'awʉ̃. Topʉ dujigʉre ĩ'awʉ̃. Cʉ̃ ĩ'orõpʉre a'ti di'ta, ʉ'mʉse bajudutidijape'tia wa'awʉ. Te no'opʉ nirõ̃ bocatiwʉ.

12 Be'ro, nipe'tirã wẽrĩ'cãrã Õ'acʉ̃ ĩ'orõpʉ nu'cũcã ĩ'awʉ̃. Na no'o nirã̃ niwã. Wiorã, mejõ nirã niwã. Na to nu'cũrĩ cura Õ'acʉ̃ nipe'tise masã wee'que ojaõ'o'que pũrĩrẽ pãawĩ. Ape pũrĩ catinu'cũse cʉorã na wãmerẽ ojaõ'ono'ca pũrĩrẽ pãawĩ. Cʉ̃ wẽrĩ'cãrãrẽ a'tiro weewĩ. Na wee'quenʉcʉ̃rẽ te pũrĩpʉ ojaõ'ono'caronojõta narẽ queoro bese, bu'iri da'rewĩ.

13 Dia pacase maarĩ pacapʉ wẽrĩ'cãrã topʉ niwã. Di'tapʉ wẽrĩ'cãrã quẽ'rã topʉ niwã. Nipe'tirã na wee'caronojõta nipe'tisere queoro bese, bu'iri da'reno'wã.

14 Õ'acʉ̃ masã na wẽrĩsere cõ'ape'ocã'wĩ. Na wẽrĩ'cãrã nirõ̃ quẽ'rãrẽ cõ'ape'ocã'wĩ. Pecame'ejopʉ bu'iri da'rese apaturi wẽrĩse weronojõ ni'i.

15 Nipe'tirã na wãmerẽ catinu'cũse cʉorã ojaõ'ono'ca pũrĩpʉ ojaõ'ono'ña marĩ'cãrã pecame'ejopʉ cõ'adijono'wã.

21

Ape ʉmʉco, ape di'ta dʉcayu'que ni'i

1 Be'ro, yʉ'ʉ ape ʉmʉcore, ape di'tare ĩ'awʉ̃. Todʉporo nimʉ'tã'que ʉ'mʉse, di'ta bajudutidijape'tia wa'awʉ. Dia pajiri maajo marĩwʉ̃ majã.

2 Yʉ'ʉ Juã añubutiari macã, ʉ'mʉse Õ'acʉ̃ tiropʉ nirĩ macãrẽ dijat-icã ĩ'awʉ̃. Ti macã ape ma'ma macã Jerusalẽ̃ niwʉ̃. Añurõ apóca macã niwʉ̃. Ni'cõ numio omocã dʉ'tego marãpʉre añurõ tʉ'sato nígõ ma'masu'ano'caro weronojõ niwʉ̃.

3 Be'ro ni'cʉ̃ ʉ'mʉsepʉ nigʉ̃ tutuaro me'rã ucũcã tʉ'owʉ. A'tiro niwĩ:

—Tʉ'oya. Õ'acʉ̃ masã me'rã nimi. Na me'rã ninu'cũgʉ̃sami. Na cʉ̃ yarã nirãsama. Cʉ̃ basuta na me'rã ni, na wiogʉ nigʉ̃sami.

4 Na ya'cocore tuucoegʉsami. Wẽrĩse marĩrõsa'a. Bʉjawetise, utise, pũrĩse quẽ'rã marĩrõsa'a majã. Nipe'tise todʉporo cjase pe'tia wa'arosa'a, niwĩ.

5 Õ'acʉ̃ wiogʉ dujiri cũmurõpʉ dujigʉ a'tiro niwĩ:

—Tʉ'oya. Yʉ'ʉ nipe'tise apeyere ma'ma dia'cʉ̃ dʉcayu'u, niwĩ.

Apeye ninemowĩ:

—Yʉ'ʉ ucũsere ojaya. Te diacjʉ̃ nise ni'i. Yʉ'ʉ ní'caronojõta wa'arosa'a, niwĩ.

6 Be'ro a'tiro niwĩ:

—Nipe'tise tu'ajanʉ'cõpe'ono'o. Yʉ'ʉta nimʉ'tãgʉ̃, nitʉogʉpʉ ni'i. No'o yʉ'ʉre ʉpʉtʉ ʉarã acowʉorãnojõrẽ yʉ'ʉ catinu'cũsere o'ogʉti. Narẽ wapaseesome.

7 No'o añurõ wee yʉ'rʉwetirã ẽjõpeodu'utirãnojõ nipe'tise yʉ'ʉ "O'ogʉti" ní'quere ñe'erãsama. Yʉ'ʉ na wiogʉ nigʉ̃sa'a. Na yʉ'ʉ põ'rã nirãsama.

8 Ãpẽrã pũrĩcã uise bu'iri yʉ'ʉre ẽjõpeodu'urã pecame'epʉ wa'arãsama. Tojo nicã ẽjõpeotirã, ña'abutiasere weerã̃, wẽjẽcõ'arĩ masã topʉ wa'arãsama. Ãpẽrã no'o ʉaro a'metãrãbajaque'atirã, yai weronojõ tʉ'oña'masĩrĩ masã pecame'epʉ wa'arãsama. Tojo nicã Õ'acʉ̃ mejẽtare

ẽjõpeorã, nipe'tirã nisoosepijarã pecame'epʉ wa'arãsama. Ti ditara ope weronojõ bajuse sipi ʉ̃jʉ̃sa'a. Te bu'iri da'rese apaturi wẽrĩse weronojõ ni'i.

Ma'ma macã Jerusalẽ cjase queti ni'i

9 Be'ro ni'cʉ̃ sõ'onícãrã siete me'rãcjʉ̃rẽ ĩ'awʉ̃. Náta, nánʉcʉ̃ bu'iri da'retʉoatje posetise parire cʉowã. Ni'cʉ̃ na me'rãcjʉ̃ a'tiro niwĩ:

—Te'a. Mʉ'ʉrẽ Õ'acʉ̃ macʉ̃ oveja wĩ'magʉ̃ weronojõ bajugʉ nʉmo niacjore ĩ'ogʉ̃ti, niwĩ. Cʉ̃ nʉmo Jesucristore ẽjõpeorã nisĩ'rĩrõ wee'e.

10 Espíritu Santu quẽ'ese weronojõ yʉ'ʉre ĩ'owĩ. Ni'cʉ̃ Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ ʉ̃rʉ̃gʉ̃ pajicjʉ ʉ'mʉacjʉjopʉ yʉ'ʉre miawĩ. Topʉ yʉ'ʉre Õ'acʉ̃ tiro nícamacãjo dijatisere ĩ'owĩ. Ti macã Jerusalẽ ña'ase moorĩ macãjo niwʉ̃.

11 Ti macã Õ'acʉ̃ asistese me'rã pũrõ asistewʉ. Ʉtãperi wapabʉjʉse peri jasper wãmetise peri weronojõ asiste, acostiwʉ.

12 Ti macã sumuto pajiri sã'rĩrõ ʉ'mʉarĩ sã'rĩrõ niwʉ̃. Ti sã'rĩrõpʉ doce soperi niwʉ̃. Te soperinʉcʉ̃ ni'cʉ̃ Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ nu'cũwĩ. Te soperipʉre Israe ye cururicjãrã wãmerẽ ojaõ'ono'wʉ̃. Na doce cururi niwã.

13 Ti sã'rĩrõpʉre mujĩpũ mʉjãtiro pe'e i'tia sope niwʉ̃. Mujĩpũ sãjãrõ pe'ere i'tia sope niwʉ̃. Cũpe pe'ere i'tia sope niwʉ̃. Diacjʉ̃ pe'e quẽ'rãrẽ i'tia sope niwʉ̃.

14 Ti macã cja sã'rĩrõrẽ ʉ̃tãpaga paca me'rã tuuñe'eno'wʉ̃. Tepagá docepaga niwʉ̃. Tepagánʉcʉ̃ Jesucristo besecʉ̃ú'cãrã wãmerẽ ojaõ'ono'wʉ̃.

15 Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ yʉ'ʉre ucũgʉ̃ ni'cãgʉ̃ ãrʉ̃gʉ̃ uru me'rã wee'cʉre cʉowĩ. Tigʉ me'rã ti macãrẽ, soperire, ti sã'rĩrõrẽ queogʉtigʉ weewĩ.

16 Ti macã ba'paritise pã'rẽrĩ mejãrõta bajuwʉ. Ni'cãrõnojõ e'sa, ni'cãrõnojõ yoawʉ. Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ cʉ̃ queocjʉ me'rã ti macãrẽ queowĩ. Ti macã yoaro dos mil doscientos kilómetros niwʉ̃. Ʉ'mʉarõ, e'saro quẽ'rã mejãrõta niwʉ̃.

17 Be'ro sã'rĩrõrẽ queowĩ. Sesenta y cinco metros e'sawʉ. Masã queowʉaronojõ queowĩ.

18 Sã'rĩrõ ya'sasepaga jasper wãmetise me'rã wééca sã'rĩrõ niwʉ̃. Ti macã uru waro me'rã wééca macã niwʉ̃. Uru ẽocujiri ũ'irĩ marĩse weronojõ acostiwʉ.

19 Ʉtãpaga ti sã'rĩrõrẽ tuuñe'esepaga paca a'tiro weeno'wʉ̃. Nipe'tise ʉ̃tãperi wapabʉjʉse peri me'rã ma'masu'ano'wʉ̃. Nimʉ'tã cja ya'sase peri jasper wãmetise peri me'rã ma'masu'ano'wʉ̃. Be'ro cjã zafiro wãmetise ya'sase peri me'rã ma'masu'ano'wʉ̃. Be'ro cjã butibocurese ágata wãmetise peri me'rã ma'masu'ano'wʉ̃. Be'ro cjã ya'sase esmeralda wãmetise peri me'rã ma'masu'ano'wʉ̃.

20 Apega sõ'ase ónice wãmetise peri me'rã ma'masu'ano'wʉ̃. Be'ro cjã sõ'abocurese cornalina wãmetise peri me'rã ma'masu'ano'wʉ̃. Be'ro cjã ewʉbocure crisólito wãmetise peri me'rã ma'masu'ano'wʉ̃. Be'ro cjã ya'sase berilo wãmetise peri me'rã ma'masu'ano'wʉ̃. Be'ro cjã ewʉbocure acostise topacio wãmetise peri me'rã ma'masu'ano'wʉ̃. Be'ro cjã ya'sabocurese crisoprasa wãmetise peri me'rã ma'masu'ano'wʉ̃. Be'ro cjã ya'sase jacinto wãmetise peri me'rã ma'masu'ano'wʉ̃. Nitʉocjapʉa sõ'a ñibocurese amatista wãmetise peri me'rã ma'masu'ano'wʉ̃.

21 Doce soperi niwʉ̃. Te ni'cãrẽ soperi ni'cãgã perlajo me'rã weeno'que
soperi niwʉ̃. Macã decopʉ wa'ari ma'a uru me'rã wééca ma'a niwʉ̃.
Ẽocujiri acostiro weronojõ bajuwʉ.
22 Ti macãpʉre ne Õ'acʉ̃ wi'ire ĩ'atiwʉ. A'tiro ni'i. Õ'acʉ̃ marĩ wiogʉ
tutuayʉ'rʉagʉ topʉ nimi. Tojo nicã Õ'acʉ̃ macʉ̃ oveja wĩ'magʉ̃ weronojõ
bajugʉ quẽ'rã topʉ nimi. Tojo weero Õ'acʉ̃ wi'i marĩwʉ̃.
23 Ti macãpʉre mujĩpũ ʉmʉcocjʉ̃, ñamicjʉ̃ sĩ'osere ne a'masome. Õ'acʉ̃
asistese me'rã añurõ sĩ'onu'cũ'u. Õ'acʉ̃ macʉ̃ oveja wĩ'magʉ̃ weronojõ
bajugʉ cʉ̃ ti macãrẽ sĩ'ogʉ́ nimi.
24 A'ti nucũcãcjãrã Õ'acʉ̃ yʉ'rʉono'cãrã ti macã sĩ'ose me'rã sijarãsama.
A'ti nucũcãcjãrã wiorã na wiorã ní'quere ti macãpʉ miarãsama.
25 Topʉre ñami marĩrõsa'a. Tojo weero ti macã cjase soperi
susunu'cũcã'rõsa'a.
26 A'ti nucũcãcjãrã na añuse niseti'quere ti macãpʉ miarãsama.
27 Topʉre ne ni'cãti ña'ase miisãjãano'ña marĩrõsa'a. Ña'arõ weerã́,
nisoosebʉcʉrã topʉre ne sãjãasome. Õ'acʉ̃ macʉ̃ oveja wĩ'magʉ̃ weronojõ
bajugʉ ya pũrĩ catinu'cũse cʉorã na wãmerẽ ojaõ'ono'cãrã dia'cʉ̃
sãjã́árãsama.

22

1 Be'ro Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ diare ĩ'owĩ. Ti maa ũ'irĩ marĩrĩ maa niwʉ̃.
Te aco, catise warore o'owʉ. Pũrõ acostiri maa niwʉ̃. Õ'acʉ̃, tojo nicã cʉ̃
macʉ̃ oveja wĩ'magʉ̃ weronojõ bajugʉ dujiri cũmurõ docapʉ wijawʉ.
2 Ti macã deco wa'ari ma'apʉ o'mabʉrowʉ. Dia pʉ́aperi sumuto yucʉ
catise o'ose pĩ'rĩwʉ̃. Ni'cã cʉ̃'marẽ docetiri dʉcatiwʉ. Mujĩpũrĩnʉcʉ̃
dʉcatiwʉ. Tigʉ cjase pũrĩ masãrẽ ocoyese niwʉ̃.
3 Topʉre “Masã ña'arõ wee'que wapa narẽ ña'arõ wa'arosa'a”, niña
marĩrõsa'a. Ti macãpʉre Õ'acʉ̃, tojo nicã cʉ̃ macʉ̃ oveja wĩ'magʉ̃
weronojõ bajugʉ dujiri cũmurõ nirõsa'a. Cʉ̃ yarã cʉ̃rẽ ñubuepeorãsama.
4 Bajuyoropʉ cʉ̃rẽ ĩ'arãsama. Na diapoapʉ cʉ̃ wãmerẽ cʉorãsama.
5 Topʉ ñami marĩrõsa'a. Topʉ nirã́ ne sĩ'osere ʉasome. Mujĩpũ
bo'reyusere ʉasome. Õ'acʉ̃ marĩ wiogʉ sĩ'ogʉ̃sami. Na topʉ nirã́ Õ'acʉ̃
me'rã dutitamunu'cũrãsama.

Jesucristo maata a'tigʉsami nise queti ni'i

6 Be'ro Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ yʉ'ʉre niwĩ:
—A'te ucũse diacjʉ̃ nise ni'i. Te ní'caronojõta wa'arosa'a. Marĩ wiogʉ
Õ'acʉ̃ cʉ̃ wereduti'quere wereturiari masãrẽ wãcũse o'owĩ. Cʉ́ta cʉ̃rẽ
wereco'tegʉre o'ówĩ. Cʉ̃ yarãrẽ maata be'ropʉ wa'atjere ĩ'odutigʉ tojo
weewĩ.
7 A'tiro niwĩ:
—Maata a'tigʉti. A'ti turipʉ oja'quere ẽjõpeo yʉ'tigʉnojõ e'catigʉsami,
niwĩ.
8 Yʉ'ʉ Juã a'te nipe'tisere ĩ'awʉ̃. Nipe'tisere tʉ'owʉ. Tere tʉ'o, ĩ'áca be'ro
Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ yʉ'ʉre ĩ'o'cʉ tiro ñubuepeogʉ ejaque'awʉ.
9 Cʉ̃ pe'e tojo weecã ĩ'agʉ̃, niwĩ:
—Tojo weeticã'ña. Yʉ'ʉ quẽ'rã cʉ̃rẽ da'raco'tegʉta ni'i. Yʉ'ʉ mʉ'ʉ
weronojõ nigʉ́ ni'i. Mʉ'ʉ acawererã Õ'acʉ̃ wereduti'quere wereturiari

masã weronojõ ni'i. Tojo nicã yʉ'ʉ nipe'tirã a'ti pũrĩpʉ oja'quere ẽjõpeo yʉ'tirã weronojõ ni'i. Yʉ'ʉre ñubuepeoticã'ña. Õ'acʉ̃ pe'ere ñubuepeoya, niwĩ.

10 Cʉ̃ yʉ'ʉre ninemowĩ:

—A'ti pũrĩpʉ "A'tiro wa'arosa'a" ni oja'que queoro wa'atje cã'rõ dʉ'sa'a. Tojo weegʉ a'ti pũrĩpʉ oja'quere Õ'acʉ̃ ye quetire ya'yioropʉ cʉoticã'ña.

11 Cã'rõ dʉ'sa'a. Ña'agʉ̃ mejãrõta cʉ̃ ʉaro weebata'to. Ña'abutiasere weegʉ́ quẽ'rã mejãrõta weebata'to. Añugʉ̃ pũrĩcã añurõ weenu'cũato. Tojo nicã Õ'acʉ̃ ʉaro weenu'cũgʉ̃ cʉ̃rẽ queoro weesirutuato, niwĩ.

12 Be'ro Jesú a'tiro niwĩ:

—Tojota ni'i. Maata a'tigʉsa'a. Yʉ'ʉ masãrẽ o'oatjere cʉo'o. Nánʉcʉ̃ na queoro wee'quere o'ogʉti.

13 Yʉ'ʉta nimʉ'tãgʉ̃, nitʉogʉpʉ ni'i.

14 »No'o su'tire coe'cãrã weronojõ añurã nisĩ'rĩrã na ña'arõ wee'quere du'urã, e'catirãsama. Na catise o'ocjʉ dʉcare ba'amasĩrãsama. Na a'ti macã añubutiari macãpʉ sãjãamasĩrãsama.

15 Ãpẽrã pũrĩcã ña'arõ weeri masã ti macãpʉre sãjãasome. Ña'abutiaro weerã́, yai weronojõ tʉ'oña'masĩrĩ masã ti macãpʉre sãjãasome. Tojo nicã no'o ʉaro ña'arõ a'metãrãbajaque'atirã, wẽjẽcõ'arĩ masã sãjãasome. Ãpẽrã Õ'acʉ̃ mejẽtare ñubuepeorãnojõ, tojo nicã nisoosere weetʉ'sarãnojõ sãjãasome.

16 »Yʉ'ʉ Jesú ni'i. Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ, yagʉ me'rã a'ti pũrĩ cjase nipe'tirã yʉ'ʉre ẽjõpeose cururicjãrãrẽ wereduti'i. Yʉ'ʉ dʉporocjʉ̃ wiogʉ Davi pãrãmi nituriagʉ ni'i. Tojo nicã ñocõawʉ̃ bo'reque'ari cura asistemʉjãtigʉ weronojõ nigʉ́ ni'i, niwĩ Jesú.

17 Cʉ̃ tojo níca be'ro Espíritu Santu, tojo nicã Jesucristore ẽjõpeorã a'tiro niwã:

—A'tibaque'oya, niwã.

No'o a'tere tʉ'orãnojõ quẽ'rã "A'tiato", niato.

No'o acowʉorã sĩ'rĩsĩ'rĩrãnojõ a'tiato. Aco catise warore o'osere sĩ'rĩrã a'tiato. Te ne wapamarĩrõsa'a.

18 Nipe'tirã Õ'acʉ̃ ye quetire a'ti pũrĩpʉ oja'quere tʉ'orãrẽ a'tiro ni wereyugʉti. No'o a'ti pũrĩpʉ oja'quere ojayʉ'rʉogʉnojõrẽ Õ'acʉ̃ bu'iri da'regʉsami. A'ti pũrĩpʉ bu'iri da'resere oja'quenojõrẽta cʉ̃rẽ weegʉsami.

19 No'o a'ti pũrĩpʉ oja'quere dʉ'agʉnojõrẽ Õ'acʉ̃ a'tiro weegʉsami. Cʉ̃ ojadʉ'a'caronojõta Õ'acʉ̃ catinu'cũse cʉorã ojaõ'ono'ca pũrĩpʉre cʉ̃ wãmerẽ coegʉsami. Cʉ̃ yucʉ cjase catise o'ocjʉ dʉcare ba'asome. Cʉ̃ ti macã añurĩ macãrẽ sãjãasome. A'te quetire a'ti pũrĩpʉre ojano'o.

20 Jesucristo a'tere weregʉ, a'tiro nimi:

—Tojota ni'i. Cã'rõacã dʉ'sa'a yʉ'ʉ dijatiatjo, nimi.

Tojota wa'arosa'a. Wiogʉ Jesú, quero a'tibaque'oya.

21 Marĩ wiogʉ Jesucristo mʉsã nipe'tirãrẽ añurõ weeato. Tojota weeato.

Õ'ACʊ̃ YERE UCÃRÃ TURI
en tucano

Õ'ACʊ̃ YERE UCÃRÃ TURI
tucano

A'tiro nisĩ'rĩrõ wee'e nise ni'i
(Glosario)

Ángel Quetiweredutigʉ o'ono'cʉ nimi, nisĩ'rĩrõ wee'e. Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ ʉ'mʉsecjʉ̃ Õ'acʉ̃ yere da'ra, cʉ̃ ye quetire wereco'tegʉ nisami. Cʉ̃ marĩ a'ti turicjãrã weronojõ nitisami.

Apocalipsis Masĩno'ña marĩ'quere bajuyoropʉ ĩ'o'que ni'i, nisĩ'rĩrõ wee'e. Quẽ'ese weronojõ ĩ'o'que ni'i.

Arameo Jesú a'ti nucũcãpʉ nícaterore cʉ̃ ní'caropʉre a'te ucũsereta ucũyʉ'rʉnʉ'cãcãrã niwã.

Areópago Atena wãmetiri macãpʉre ʉ'mʉarĩ bu'a ʉ̃tãperipijarore tojo pisucãrã niwã. Topʉ ti macãcjãrã "A'tiro weeroʉa'a" nirĩ masã nerẽwʉacãrã niwã. Tojo nicã topʉ nerẽwʉarãta tja Areópago wãmeticãrã niwã.

Arca de la alianza Israe curuacjãrãrẽ Egiptopʉ wijáca be'ro Õ'acʉ̃ na ʉ̃rʉ̃gʉ̃ Sinaípʉ nicã, Moisére ni'cã acaro weeduticʉ niwĩ. Õ'acʉ̃ "Masã me'rã añurõ weegʉti" ní'quere cʉori acaro nicaro niwʉ̃. Ti acaro po'peapʉre Õ'acʉ̃ diez dutise ojacũu'que ʉ̃tãpjĩrĩ, tojo nicã Aarõ yagʉ tuacjʉ ñasãwijicjʉ sãñacaro niwʉ̃. Apeye ni'cãrʉ̃ uru me'rã weecarʉ maná poseticjʉ sãñacaro niwʉ̃. Ti acaro uru caseri me'rã omabi'ano'caro niwʉ̃. Ex 40.3; Jos 6.3-15; Heb 9.4-5.

Artemisa Éfesocjãrã na ẽjõpeogo queose yee'co nico niwõ. Ãpẽrã core Diana pisucãrã niwã.

Asõ Apetero ti macãrẽ Aso nisama.

Beelzebú Wãtĩa wiogʉre tojo pisucãrã niwã.

Cameyo Wa'icʉ masã na pesawã'cãgʉ̃, apeque o'mabosagʉ nisami. Cʉ̃ sẽ'emarẽ pacase wacupaga paca tuupeosami.

Capernau Apetero ti macãrẽ Cafarnau nisama. Ʉ'mʉarĩ bu'a, butiwijiri bu'a nisĩ'rĩrõ weecaro niwʉ̃.

Cebada Dʉporocjãrãpʉ pajasecʉorã te me'rã pã̃ wee, ba'acãrã niwã.

Clauda nʉcʉ̃rõ Ãpẽrã Cauda nʉcʉ̃rõ nisama.

Coroneta Cõme me'rã wéécawʉ puticã ʉpʉtʉ bʉsʉpjʉre tojo nisama.

Cristo Griego ye me'rã "Õ'acʉ̃ bese'cʉ cʉ̃ o'ó'cʉ nimi", nisĩ'rĩrõ wee'e. Hebreo ye me'rã "Mesías" nisama.

Epicúreos "Marĩ catiri ʉmʉcore e'catisenojõrẽ weeroʉa'a" ni bu'esere siruturi masã nicãrã niwã.

Estoicos "Marĩ nisetironojõta nicã'rõʉa'a; mejẽcã weesĩ'rĩsenojõ, e'catisenojõrẽ, pũrĩsenojõrẽ tojo tʉ'oña'cã'rõʉa'a" ni bu'esere siruturi masã nicãrã niwã.

Fariseo masã Judío masã cururicjãrã wiorãrẽ tojo pisucãrã niwã. Na Moisé duti'quere weepe'odutiri masã, na ñecʉ̃sʉmʉa weemʉjãti'quere nemopeori masã nicãrã niwã.

Gadara Apetero toreta tja Gerasa nisama.

Genesare Apetero Galilea wãmetiri ditarareta tojo pisucãrã niwã. Tojo nicã ni'cã di'ta, ti ditara majãrõpʉ nirõ̃rẽ tojo pisucãrã niwã.

Griego A'te ucũsere Jesú nícateropʉre nipe'tirocjãrã ucũcãrã niwã. Õ'acʉ̃ yere ucũrĩ turi (Nuevo Testamento) a'te ucũse me'rãta ojano'caro niwʉ̃. Tojo nicã Grecia (Acaya) cjãrãrẽ tojo pisucãrã niwã.

Hebreo masã Abrã “hebreo masʉ̃” pisumʉ'tãno'cʉ niwĩ. Be'ro cʉ̃ Isaare põ'rãtíca be'ro cʉ̃rẽ, cʉ̃ põ'rãrẽ, cʉ̃ pãrãmerã nituriarãrẽ mejãrõta “hebreo masã” pisuno'cãrã niwã. Na ucũsere “hebreo” pisuno'caro niwʉ̃. Gn 14.13.

Hermes Griego masã na ẽjõpeogʉ queose yee'cʉ nicʉ niwĩ. Romano masã cʉ̃rẽ Mercurio pisucãrã niwã.

Hisopo Yucʉsiti judío masã Õ'acʉ̃rẽ ẽjõpeorã na ña'arõ wee'quere acobojose sẽrĩrã yoso páásteri si'ti nicaro niwʉ̃.

Iglesia Nipe'tirã Jesucristore ẽjõpeori curuacjãrãrẽ tojo nisama. Masã wééca wi'i mejẽtare tojo nisama.

Isabe Apetero coreta Elisabet nisama.

Israe Ne warore Jacob wãmeticʉ niwĩ. Cʉ̃ Isaa macʉ̃ nicʉ niwĩ. Be'ro Õ'acʉ̃rẽ wereco'tegʉ me'rã a'mequẽca be'ro tojo wãme dʉcayucʉ niwĩ.

Israelita Israe curuacjãrãrẽ, Jacob põ'rã doce cururicjãrãrẽ tojo nicãrã niwã.

Judío masã Israe curuacjãrã Judea di'tapʉ nirã́ “judío masã” pisuno'cãrã niwã. Siape'e me'rã nipe'tirã Israe curuacjãrã tojo pisuno'cãrã niwã. Na hebreo yere ucũcãrã niwã.

Legión Ticʉrã ni'i, nirṍ marĩrõ, pãjãrã waro ni'i, nisĩ'rĩrõ wee'e.

Levadura Pã́ weerã pã'mʉ, bʉcʉato nírã na morẽse ni'i. Te nipe'tise na morẽsepʉre a'mesʉ'ape'tia wa'asa'a.

Levita Leví ya curuacjãrã nisĩ'rĩrõ wee'e. Leví wãmetigʉ pa'i ya curuacjʉ̃rẽ tojo pisucãrã niwã. Ti curuacjãrã ãpẽrã pa'iare Õ'acʉ̃ ye cjasere weetamuco'terã nicãrã niwã.

Litro Aco ni'cãgã borewaria ejatuaro posetisere tojo nisama.

Maestros de la ley Moisé oja'quere bu'eri masã nicãrã niwã. Ne waropʉma narẽ “escriba” pisucãrã niwã. “Escriba” dʉporocjãrã Moisé duti'quere ojaturiari masãrẽ tojo pisucãrã niwã.

Maná Israe curuacjãrãrẽ na yucʉ marĩrõ, masã marĩrõpʉ wa'acã, Õ'acʉ̃ cʉ̃ ʉ'mʉse cjase ba'ase o'o'que nicaro niwʉ̃. Na Egiptopʉ wijarã Canaápʉ wa'arã, cuarenta cʉ̃'marĩ tere ba'acãrã niwã.

Mateo Apetero cʉ̃rẽ Leví nisama.

Mesías Hebreo ye me'rã “Õ'acʉ̃ bese'cʉ cʉ̃ o'ó'cʉ nimi,” nisĩ'rĩrõ wee'e. Griego ye me'rã Cristo nisama.

Nardo Ʉ'mʉtise ni'cã yucʉsitipʉ tigʉ nʉ'cõrĩ me'rã wee'quere tojo nicãrã niwã.

Natanae Apetero cʉ̃rẽ Bartolomé nisama.

Nicolaíta wãmetiri curuacjãrã Jesucristore ẽjõpeorã nimirã ãpẽrãnojõrẽ ẽjõpeo, a'metãrãsenojõrẽ weesetirãrẽ tojo nicãrã niwã.

Niyeru wapaseeri masã Romano masã wiogʉre da'ratamurĩ masã nicãrã niwã. Na judío masã na acawererãrẽ niyeru wapasee, ape di'tacjʉ̃ wiogʉpʉre o'ocãrã niwã. Apeterore o'ope'otipã. Tojo weerã judío masã narẽ “Marĩ acawererã nimirãta, ña'arõ weema, yajari masã nima”, nicãrã niwã. Apeterore narẽta tja “publicano” nisama.

Õ'acʉ̃ wi'i Jerusalẽ́ cja wi'i, ni'cã wi'i nirĩ wi'ire tojo pisucãrã niwã. Judío masã nerẽ ñubueri wi'i nicaro niwʉ̃. Ti wi'ipʉ Õ'acʉ̃rẽ e'catipeorã, wa'icʉrãrẽ wẽjẽ ʉ̃jʉ̃amorõpeocãrã niwã. Ti wi'ire “templo” nisama.

Paraíso Ʉ'mʉse Õ'acʉ̃ tiropʉre tojo nisama.

Pascua bosenʉmʉ Judío masã ñecʉ̃sʉmʉa Egiptopʉ ní'cãrãrẽ ape di'tapʉ miiwija'quere wãcũsiruturi bosenʉmʉrẽ tojo nisama.

Pentecosté Judío masã na ote'que (trigore) ñe'erĩ bosenʉmʉ nicaro niwʉ̃. Cincuenta nʉmʉrĩ Pascua bosenʉmʉ wa'áca be'ro ti bosenʉmʉrẽ weewʉacãrã niwã.

Priscila Apetero coreta Prisca nisama.

Saduceo masã Ãpẽrãrẽ na bu'ese me'rã ẽjõpeocã weerã̃ wiori nicãrã niwã. Na judío masã cã'curuacã nicãrã niwã. Na masã wẽrĩca be'ro masãsere, Õ'acʉ̃rẽ wereco'terã nisama nisere ẽjõpeoticãrã niwã.

Sauru Judío masã soowʉari nʉmʉ nicaro niwʉ̃. Ti nʉmʉrẽ Õ'acʉ̃ dia'cʉ̃rẽ ñubuepeoduti, ne da'radutiticãrã niwã.

Silvano Apetero ã'rĩrẽ Sila pisucãrã niwã.

Sinagogas Judío masã nerẽwʉase wi'seri nicaro niwʉ̃. Macãrĩnʉcʉ̃ te wi'seripʉ Õ'acʉ̃rẽ ñubuepeo, masãrẽ bu'emʉjãcãrã niwã.

Trigo Arusu weronojõ ba'ase nisa'a. Te peri me'rã harina wãmetisere weesama. Te harina me'rã pã̃rẽ weesama. Tere peje apeyenojõ cʉorã ba'acãrã niwã. Pajasecʉorã pe'e te weronojõ bajuse cebadare ba'acãrã niwã.

Troa Apeterore ti macãrẽ Troáde nisama.

Wi'seriacã weeri bosenʉmʉ Jerusalẽpʉre judío masã cʉ̃'marĩnʉcʉ̃ ni'cã bosenʉmʉ na otesere ñe'éca be'ro weewʉacãrã niwã. Na ñecʉ̃sʉmʉa Egiptopʉ wijáca be'ro cuarenta cʉ̃'marĩ masã marĩrõ, yucʉ marĩrõpʉ na sija'quere wãcũsiruturi bosenʉmʉ nicaro niwʉ̃.

Zeus Griego masã na ẽjõpeogʉ queose yee'cʉ nicʉ niwĩ. Romano masã cʉ̃rẽ Júpiter pisucãrã niwã.